LUMINA SFINTELOR SCRIPTURI

(Antologie tematică din opera Sfântului Ioan Gură de Aur)

Antologie și studii introductive
Drd. Liviu Petcu

Tipărit cu binecuvântarea
P.F. Daniel,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Locțiitor de Mitropolit al Moldovei și Bucovinei

Anestis
2008

ÎMBRĂCĂMINTEA

„Noi trebuie să mâncăm atât cât ne este de-ajuns să trăim, şi să ne îmbrăcăm cu haine atât cât să ne acopere trupul, adică să ne acoperim goliciunea şi nimic mai mult; iar o astfel e haină o poate avea oricine." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 188)

ÎMBRĂCĂMINTEA (creştinul păstrează modestia îmbrăcămintei)

„Veşmintele lui nu vor fi afectate de un lux scandalos. Ele nu vor avea formele lipsite de modestie. Ei (creştinii – n.n.) vor adăuga o eleganţă dreaptă la o viaţă creştină serioasă. Grijile părului, pretenţiile toaletei nu vor absorbi nici sufletul, nici timpul adevăratului fiu al lui Dumnezeu." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, pp. 331-332)

ÎMBRĂCĂMINTEA (să ne fie pricină de continuă aducere aminte de căderea din rai)

„Hainele, deci, să ne fie continuă aducere aminte de pierderea bunătăţilor din rai, să ne fie învăţătură de pedeapsa pe care a primit-o neamul omenesc din pricina neascultării. Să ne spună nouă cei care se îmbracă cu haine luxoase, cei care nici nu vor să ştie de haine din lână de oaie, ci se îmbracă în mătăsuri şi alunecă la atâta nebunie că ţes chiar aur în îmbrăcăminte – dar mai cu seamă femeile au această slăbiciune –, să ne spună nouă, pentru ce îşi împodobesc trupul cu aceste haine, pentru ce se bucură de ele şi nu se gândesc că îmbrăcămintea a fost dată ca o pedeapsă foarte mare pentru călcarea de poruncă. De ce nu ascultă pe Pavel, care spune: *Dacă avem ce mânca şi cu ce ne îmbrăca, avem de toate* (I Tim., 6, 8)? Vedeţi, dar, că de un singur lucru trebuie să ne îngrijim, să nu ne fie trupul gol, atât; să ni-l acoperim şi să nu ne îngrijim deloc de felul îmbrăcămintei". (*Omilii la Facere*, omilia XVIII, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 209-210)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (a fost pregătită dintru început pentru noi)

„Împărăţia cerurilor a fost pregătită pentru noi şi dintru început gătită nouă. Aceste două lucruri le-a înfăţişat Domnul când spunea celor din dreapta: *Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi împărăţia care este gătită vouă de la întemeierea lumii* (Matei, 25, 34)." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 337-338)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR („Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate celelalte se vor adăuga vouă")

„Să ascultăm de îndemnul acestui fericit şi minunat dascăl al lumii, de educatorul cel bun, de grădinarul sufletelor noastre, şi să cugetăm cele ce ne-a sfătuit. Căci astfel vom putea să ne bucurăm şi de cele de aici şi de cele din viaţa viitoare[1]. Dacă le căutăm pe acelea mai întâi, şi acestea ni se vor adăuga. Căci zice: *Căutaţi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă* (Mt., 6, 33). Dumnezeu ne-a făgăduit că ne dă cu spor cele de aici. Aşadar, să nu le căutăm pe acestea mai întâi, ca nu cumva făcând împotriva îndemnului Stăpânului, să ne lipsim de amândouă. *Căci Stăpânul nu aşteaptă undeva sus, ca noi să-I aducem aminte şi doar atunci să ne dea darurile Lui.* Ştie El de ce avem nevoie, mai înainte să-I cerem noi. Deci, dacă vede că sârguim pentru acelea, ne dăruieşte şi bucuria acelora şi ne oferă cu multă prisosinţă şi pe acestea de aici, pe care a

[1] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Lumea de aici nu este rea, dar de ea ne putem împărtăşi cu folos doar prin harul lui Dumnezeu. (n.s. 17, p. 111)

făgăduit să ni le reverse cu adaos. Să căutăm dar, vă rog, mai întâi cele duhovniceşti şi să cugetăm la cele de sus, iar nu cele de pe pământ, ca să avem parte şi de acelea şi să ne bucurăm şi de acestea." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 111)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (cugetarea la bunătăţile din Împărăţia cerurilor)

„Hristos a zis: *Unde este comoara omului, acolo este şi inima lui* (Mt., 6, 21). Căci sufletul, când primeşte să cugete înlăuntrul minţii sale la acele negrăite bunătăţi, ca de nişte lanţuri se dezleagă de trup şi se înalţă, în fiecare zi zugrăvindu-şi[2] bucuria acelora. Şi nu mai poate primi în gândul lui cele de pe pământ, ci pe toate ca pe vis şi umbră le trece cu vederea şi tot gândul lui tinde neîncetat într-acolo, numai pe acelea socotind să le vadă prin ochii credinţei şi în fiecare clipă arzând de nerăbdare să se împărtăşească de ele." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 110-111)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (Împărăţia Cerului este Hristos Domnul)

„Împărăţia Cerului este Hristos singur." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 115)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (dorirea ei)

„Binele şi bunăstarea nădăjduită îi îndeamnă mai mult spre fapte bune, iar necazurile şi supărările ce le-ar avea de pe urma unei fapte rele, deoarece, atât bunăstarea, cât şi necazul le simt pe propria lor piele. Pentru aceste pricini le-a vorbit Pavel corintenilor aşa cum le-a vorbit, iar pe romani îi învaţă să sufere cu răbdare răutăţile oamenilor punându-le sub ochi foloasele materiale pe care le vor avea de pe urma unei astfel de purtări. Un suflet slab, un suflet nedreptăţit nu înlătură atât de uşor veninul mâniei şi al dorinţei de răzbunare când te aude că-i vorbeşti de împărăţia cerurilor şi când îi oferi nădejdi îndepărtate de răzbunare, ca atunci când îi spui să nădăjduiască că, chiar aici pe pământ, duşmanul lui va fi pedepsit. Cu intenţia de a se smulge din rădăcini dorinţa celui nedreptăţit de a răsplăti răul cu rău şi, în acelaşi timp, de a scoate cu totul din sufletul lui mânia, Pavel îi pune în faţă cel mai convingător argument spre a-i satisface dorinţa de răzbunare; aceasta nu înseamnă că îl lipseşte de cinstea pregătită lui în împărăţia cerurilor pentru o astfel de purtare, ci că-l sileşte în acelaşi timp să intre oricum pe drumul vieţuirii creştineşti, pe drumul filosofiei creştine, şi că-i deschide uşile împăcării cu duşmanul său." (*Despre Feciorie*, 49, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 91)

„Pe ucenici Săi, Hristos însă îi îndeamnă să se poarte cu dragoste faţă de duşmani, oferindu-le argumente cu mult mai înalte. Care sunt aceste argumente? *Ca să fiţi,* spune el, *asemenea Tatălui vostru cel din ceruri* (Matei 5, 45). Vezi ce răsplată mare le dă? Cuvintele acestea le auzea Petru, Iacov şi Ioan şi ceata cealaltă a apostolilor. Din pricina aceasta le pune înainte răsplăţile duhovniceşti când le dă aceste sfaturi. Pavel ar fi făcut tot aşa dacă ar fi vorbit şi ei tot către nişte oameni înduhovniciţi; dar pentru că le vorbeşte corintenilor, nişte oameni nedesăvârşiţi cu duhul, le arată că răsplata ostenelilor lor aste chiar aici pe pământ, pentru că, în acest chip, să săvârşească virtutea cu mai multă tragere de inimă. Aşa a făcut şi Dumnezeu în Vechiul Testament; n-a făgăduit iudeilor împărăţia cerurilor, ci le-a făgăduit şi le-a dăruit bunuri pământeşti; pentru faptele rele nu-i ameninţă cu chinurile iadului, ci cu nenorociri şi necazuri aici pe pământ: cu ciumă, cu foamete, cu boli, cu războaie, cu robie şi cu altele asemenea acestora. Oamenii legaţi de pământ şi de trup sunt determinaţi spre acţiune mai cu seamă de răsplăţile de pe lumea aceasta şi se tem mai ales de

---

[2] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Literal: *închipuindu-şi.* (n.s. 16, p. 111)

nenorocirile de aici, de pe pământ, iar de cele care nu se văd, de cele pe care nu le au înaintea ochilor, nici nu se sinchisesc." (*Despre Feciorie*, 49, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 92-93)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (nădejdea dobândirii ei)

„*Dar ce*, zici tu, *oare bunurile acelea stau în speranțe?* Desigur că în speranțe, însă nu în speranțe omeneşti, care de multe ori se spulberă, şi îl ruşinează pe cel ce speră, deoarece a murit deja cel ce făgăduise, sau că fiind viu şi-a schimbat părerea, însă ale noastre nu sunt aşa, căci speranța noastră este sigură şi nemişcată. Cel ce a făgăduit acele bunuri ființează în veci, şi noi, care ne vom bucura de acele bunuri, chiar de murim, vom învia iarăşi, şi nimic nu este care să ne ruşineze în toate, ca şi cum am fi robii unor speranțe deşarte." (*Omilii la Epistola către hRomani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, pp. 154-155)

„Nici un bine nu întinereşte sufletul şi nu-l face aşa de luminat ca nădejdea cea bună a celor viitoare bunătăți." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 124)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (dobândirea ei)

„Pricina care să ne facă să ne grăbim spre împărăția cerurilor nu trebuie să fie alta decât dorul de Dumnezeu, ca să ne bucurăm de ajutorul Lui. Că după cum bunăvoința lui Dumnezeu față de noi e mai de dorit decât împărăția cerurilor, tot aşa pierderea acestei bunăvoințe e mai cumplită decât iadul". (*Omilii la Facere*, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 281)

„Cele nevăzute de dincolo sunt mai desluşite ca cele de aici, dacă avem ochii credinței: că deşi nu le-am văzut, Cel ce le-a făgăduit este Dumnezeu. Când Dumnezeu făgăduieşte, nici o schimbare nu se atinge de făgăduințe, aşa încât ele mai vârtos dăinuie şi stau neclintite în mâna Lui: că din mâna Lui nimeni nu poate să răpească, precum spune Hristos: *din mâna Tatălui Meu nimeni nu poate să răpească* (In., 10, 29). Aşadar, întrucât nimeni nu poate răpi din mâna lui Dumnezeu, ele rămân pururea acolo ca într-o vistierie nefurată, întreprinderile noastre de aici sunt supuse la tot felul de schimbări şi de întorsături - drept care deseori osteneala lor o suferim, iar de împlinirea lor rămânem lipsiți - iar în privința nădejdilor pe care le-am învistierit la Dumnezeu nu este cu putință asta, ci cel care s-a ostenit are parte, negreşit, şi de cununi: *căci nădejdea nu ruşinează* (Rom., 5, 5), fiindcă este făgăduință dumnezeiască, şi darurile sunt pe măsura Celui Ce a făgăduit." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 132-133)

„Chiar de-ar trebui să dăm toată averea, chiar de-ar trebui să fim aruncați în foc, să fim tăiați de sabie, să înfruntăm cuțitele, chiar de-ar trebui să pățim orice altceva, pe toate să le suferim cu uşurință, ca să avem parte de haina împărăției cerurilor şi de slava aceea tainică, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim". (*Omilii la Matei*, omilia LIV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 632)

„Sufletul copilului este lipsit de orice patimă. Nu se răzbună pe cei care l-au supărat, ci se duce ca la nişte prieteni, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Oricât l-ar bate maică-sa, pe ea o caută, pe ea o preferă tuturora. De i-ai arăta o împărăteasă cu coroană pe cap, nu o va prefera mamei sale îmbrăcată în zdrențe, ci doreşte s-o vadă mai degrabă pe maică-sa, aşa îmbrăcată cum e, decât pe împărăteasa gătită cu podoabe. Copilul nu judecă ce-i al său şi ce-i străin pe temeiul sărăciei şi bogăției, ci pe temeiul prieteniei. Nu caută mai mult decât îi este de neapărată trebuință; când s-a săturat de supt, lasă la o parte sânul mamei. Copilul nu se întristează de cele ce ne întristăm noi, de pildă de paguba de bani şi de altele ca acestea; şi iarăşi, nu se bucură de cele ce ne bucurăm noi, de aceste lucruri pieritoare, nici nu-l uimeşte frumusețea trupurilor. De aceea spunea Hristos: *Că a unora ca aceştia este împărăția cerurilor*, ca să săvârşim cu voința acelea pe care copiii le fac din fire". (*Omilii la Matei*, omilia LXII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 722-723)

„Pe pământ te osteneşti, în ceruri e cununa; eşti chinuit de oameni, dar cinstit de Dumnezeu; alergi două zile, dar răsplata e pentru veacuri nesfârşite; lupta o dai în trup stricăcios, iar cinstirile, în trup nestricăcios". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 867-868)

„Să nu te întristezi dacă nu auzi dăruindu-se de fiecare fericire împărăţia cerurilor. Chiar dacă răsplăţile sunt diferite în împărăţia cerurilor, totuşi toate duc în împărăţia cerurilor. Când Domnul spune: *se vor mângâia cei ce plâng; se vor milui cei milostivi; vor vedea pe Dumnezeu cei curaţi cu inima; vor fi numiţi fii ai lui Dumnezeu făcătorii de pace,* prin toate acestea nu arată altceva decât împărăţia cerurilor. Cei care se bucură de aceste răsplăţi vor dobândi negreşit împărăţia cerurilor. Nu socoti, dar, împărăţia cerurilor numai răsplata celor săraci cu duhul, ci şi a celor ce flămânzesc pentru dreptate, a celor blânzi şi într-un cuvânt a tuturor celorlalţi. Tocmai de aceea Domnul a spus la fiecare din aceştia *fericiţi,* ca să nu te aştepţi la o răsplată materială. Că nici nu poate fi fericit cel răsplătit cu cele care pier odată cu viaţa aceasta, care trec mai iute decât umbra". (*Omilii la Matei,* omilia XV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 181)

„Vom culege de aici de pe pământ bunătăţile cerurilor şi cununile cele de acolo dacă vom trăi ca îngerii printre oameni, dacă vom umbla pe pământ ca puterile cele cereşti şi dacă vom rămâne în afară de orice poftă şi tulburare. Odată cu toate acestea, vom primi şi bunătăţile cele nespuse, pe care facă Dumnezeu să le primim cu toţii." (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 243)

„Dar ne-a poruncit să nu cerem aşa de mântuială, ci cu multă stăruinţă şi tărie. Lucrul acesta a vrut să-l spună Hristos prin cuvintele *Căutaţi* (Matei 7, 7 – n.n.). Căci cine caută îşi scoate totul din minte; se gândeşte numai la ceea ce caută; nu se uită la nimic din cele din jurul lui. Cei care-şi caută banii sau sclavii pierduţi ştiu ce vreau să spun. Asta înseamnă: *a căuta.*" (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 298)

„- Şi pentru ce au fost învredniciţi de o atât de mare cinste? Care e pricina?

- Pentru că am flămânzit şi Mi-aţi dat să mănânc; am însetat şi Mi-aţi dat să beau şi celelalte.

Câtă cinste cuprind aceste cuvinte, câtă fericire! N-a spus: Luaţi!, ci: moşteniţi, ca şi cum ar fi ceva de la părinţi, ceva al nostru, ceva ce vi se cuvenea de mult. Înainte ca voi să fiţi, le spune Hristos, vi s-au pregătit şi vi s-au hotărât acestea, pentru că ştiam că aveţi să fiţi aşa!

- Şi în schimbul căror lucruri primesc bunătăţi aşa de mari?

- În schimbul unui adăpost, al unei haine, al unei pâini, al unui pahar cu apă, al cercetării bolnavilor, al ducerii la cei întemniţaţi.

Pretutindeni, dar, ne cere să dăm un ajutor de care un nevoiaş are neapărată nevoie. Sunt însă cazuri când ajutorul pe care ne cere să-l dăm nu umple toată nevoia celui nevoiaş. De pildă, după cum am mai spus, cel bolnav şi cel închis nu au nevoie numai de cercetare, ci unul are nevoie de libertate, şi celălalt de vindecare; Hristos însă, blând fiind, ne cere să facem numai cât putem; dar, mai bine spus, ne cere chiar mai puţin decât putem, lăsându-ne nouă libertatea să facem mai mult decât ne cere." (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 898)

„Acum însă, în faţa întregii omeniri, la arătarea slavei aceleia nespuse, Domnul te va proclama şi te va încununa, te va numi hrănitorul Lui şi găzduitorul Lui. Nu Se ruşinează să grăiască aşa. Vrea să-ţi facă mai strălucitoare cununa." (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 899)

„Şi cum se poate, vei zice voi, răpi această împărăţie? Ceea ce aveţi în mâinile voastre, aruncaţi-l; căci atâta vreme cât veţi avea mâinile ocupate, nu veţi putea dobândi această comoară; închipuiţi-vă un om care are mâinile pline de argint: atât cât va fi în mâinile sale, va putea lua aurul? Nu trebuie ca mai întâi să arunce argintul şi să aibe mâinile libere? În sfârşit,

un hoţ trebuie să fie iute ca să nu fie prins. La fel, sunt pe lângă noi puteri vrăjmaşe care ne asaltează, totdeauna gata să se arunce asupra noastră pentru a ne răpi comoara. Dar să ne ferim de ei, să nu fugim de ei să nu le lăsăm nici o putere asupra noastră. Să tăiem, să rupem legăturile care ne opresc, să ne dezbrăcăm de bunurile acestei lumi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIV, 4, pp. 268-269)

„Poate vă strigaţi vouă înşivă: Fericiţi cei ce erau atunci cu Domnul; fericiţi încă cei ce vor fi cu El la învierea cea de obşte generală! Să nu cruţăm nimic pentru a vedea într-o zi această faţă minunată. Dacă acum singura descriere a acestor semne aprinde în noi un aşa de mare foc, şi această dorinţă de a fi fost în lume, atunci când era El pe pământ, de-a auzi glasul Lui, de a vedea faţa Sa, de a ne apropia de El, de a-L atinge, de a-L sluji; gândiţi-vă ce este aceea a-L vedea, nu într-un trup muritor şi făcând lucruri omeneşti, ci înconjurat de îngerii Săi, într-un trup nemuritor, nemuritori fiind noi înşine şi de a ne bucura de această fericire, de această slavă care întrece toate cuvintele noastre şi toată înţelegerea noastră. Pentru aceasta, eu vă îndemn, dragii mei fraţi, să nu uităm, să nu omitem nimic pentru această slavă. Nu este nimic greu în aceea, dacă binevoim; nu este nimic ostenitor, dacă suntem vigilenţi şi activi. *Dacă vom suferi noi împreună cu El,* zice apostolul, *vom împărăţi împreună cu El* (I Tim., 2, 12). Ce vrea să zică Sfântul Pavel: *dacă suferim?* Este ca şi cum ar zice: dacă suferim necazurile şi persecuţiile, dacă mergem pe calea cea strâmtă (...) bunăvoinţa, nădejdea bunurilor viitoare o vor face dulce şi mai uşoară. *Căci necazul nostru de acum, uşor şi trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slava veşnică covârşitoare, neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd sunt veşnice* (II Cor., 4, 17-18). Să ridicăm deci ochii noştri de la pământ la cer, şi să privim să contemplăm în continuu lucrurile cereşti." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 3, pp. 466-467)

„Pentru a câştiga împărăţia cerurilor, noi trebuie să-i iubim chiar şi pe vrăjmaşii noştri. Dacă deci pentru a intra în această împărăţie, nu ne este de ajuns să păzim poruncile legii vechi, dacă dreptatea noastră trebuie să prisosească de cea a evreilor (Mt., 5, 20); noi care călcăm, şi poruncile noastre şi pe cele vechi, ce scuză vom avea, prin ce ne vom apăra noi?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 3, pp. 467-468)

„Dar poate va zice cineva că: *Voiesc.* Însă iubiţilor, nimeni nu este atât de tâmpit încât să nu voiască, ci nu este de ajuns numai a voi cineva. Ar fi de-ajuns dacă tu ai voi precum trebuie şi ai face cele ale celui ce voieşte, însă acum tu nu voieşti după cât trebuie. Şi dacă credeţi, apoi să cercetăm aceasta şi în alte cazuri. Spune-mi, rogu-te: Oare cel ce voieşte a-şi lua femeie, este de-ajuns numai a voi, ca să izbândească? Nicidecum; ci caută mai întâi o peţitoare, caută prieteni cari să vegheze împreună cu dânsul, apoi strânge şi parale. Negustorul de asemenea nu s-ar mulţămi numai să voiască, stând acasă, ci năimeşte corabia, strânge corăbieri şi lopătari, împrumută bani, cutreieră ţările şi caută să afle preţurile vânzătorilor. Deci cum să nu fie necuviincios a arăta atâta grijă pentru cele pământeşti, iar pentru câştigarea cerului mărginindu-ne numai la a voi? Şi chiar încă nici a voi precum se cade nu o dovedim îndeajuns. Căci cel ce voieşte precum trebuie, o dată cu voinţa el face şi faptele care îl duc la lucrul voit, şi fiindcă foamea te sileşte a te hrăni, apoi tu nu aştepţi ca de la sine să-ţi vină mâncărurile, ci faci totul pentru a-ţi strânge hrana trebuitoare. Tot aşa faci şi când eşti însetat, sau când tremuri de frig, cum şi în toate cele de acest fel, unde singur eşti lucrător şi stăruitor în îngrijirea trupului tău.

Acest lucru fă-l şi când este vorba de împărăţia lui Dumnezeu, şi numai decât te vei învrednici de ea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, pp. 143-144)

„Dar poate că iarăşi veţi întreba: De ce calea virtuţii este strâmtă? În palatele împărăteşti cele de pe pământ nu ceri ca să intre cineva dintre curvari, sau beţivi, sau neînfrânaţi – iar în ceruri ceri ca să intre toţi oamenii, fie că sunt încărcaţi de dezmierdări, de beţii, de lăcomii şi de toată răutatea? Şi

cum vor fi acestea vrednice de iertare?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 145)

„Fie ca toţi să ne învrednicim de odihnă! Să ne rugăm, însă şi să căutăm a fi vrednici de acea odihnă. Să ne luptăm, vă rog, pentru că dacă vom căuta aceasta, şi ne vom ruga, vom câştiga. Dacă ne rugăm îndelung, Dumnezeu ne va da biruinţa." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 250)

„Dacă voieşte cineva a fi slăvit, primească a fi necinstit. Dacă voieşte cineva a se bucura de linişte, primească a fi neliniştit şi tulburat. Dacă voieşte cineva a se desfăta veşnic şi a fi lăudat, dispreţuiască-le pe cele trecătoare." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei,* omilia IV, p. 47)

„Dacă ne lipim de El cugetul nostru, dacă însetăm de dorul Lui, totul ne va fi după voinţă şi ne vom învrednici de bunurile viitoare." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei,* omilia IX, p. 110)

„Nu-i oare absurd ca în toate treburile din lume să punem ostenelile înaintea plăcerii şi primejdiile înaintea tihnei - cu toate că neînsemnată şi mică nădejde ne rămâne în urma acelor osteneli -, dar când e vorba de cer, de cinstea de la îngeri, viaţa cea fără de sfârşit, de petrecerea împreună cu îngerii şi de bunătăţi pe care nici cu putinţă nu-i să ni le închipuim şi să le descriem, să nădăjduim că le vom dobândi cu lene, cu tihnă şi viaţă stricată şi că nu cer aceeaşi râvnă ca şi cele lumeşti." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 514)

„Hristos rânduieşte oile de-a dreapta (Matei 25, 33), le binecuvântează se le primeşte în Împărăţia cerurilor, nu pentru că n-au răpit bunurile altora, ci pentru că au împărţit bunurile lor altora (Matei 25, 35-36). Hristos primeşte în Împărăţia Sa pe cel căruia i-a dat cinci talanţi; îl primeşte nu pentru că n-a împuţinat talanţii daţi, ci pentru că i-a înmulţit, pentru că a adus de două ori mai mult decât i s-a dat (Matei 25, 15-16, 21-22)." (*Despre Feciorie*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 7)

„Hristos a rânduit mare răscoală şi pentru faptele mărunte de virtute. Ce este mai uşor decât cercetarea celor bolnavi? Şi totuşi, această faptă primeşte mare răsplată! (Matei 25, 36)." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 374)

„Locurile de odihnă ale cerurilor nu se moştenesc prin înrudire de sânge, ci prin asemănare de viaţă. Săracul Lazăr nu era înrudit cu Avraam, nu-i era nici cunoscut şi totuşi a moştenit aceleaşi sânuri ca şi el. Asemănarea de trai, deci, face ca mulţi de la răsărit şi de la apus să se odihnească împreună cu Avraam." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 153)

„Vom putea fi în cer dacă vom săvârşi o virtute asemănătoare strălucirii stelelor. Chiar dacă nu putem să ajungem aur sau pietre preţioase, totuşi, dacă vom fi ca argintul, vom ajunge să fim puşi la temelie (I Cor., 3, 11-15); cu o singură condiţie, să nu ne întoarcem iarăşi la materialul acela pe care îl arde uşor focul, şi nici să nu oprim de a săvârşi nici fapte de virtute, când nu putem săvârşi mari virtuţi. Asta ar fi cea mai mare nesocotinţă, pe care să dea Dumnezeu să nu o săvârşim." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 374)

„Cine o va moşteni, cine se va desfăta în toate acestea? Doar aceia care au nesocotit şi s-au lepădat de bogăţia sărăcăcioasă, de desfătările trecătoare şi de plăcerile vătămătoare de suflet ale lumii acesteia. Doar aceia care se nevoiesc zilnic pentru virtute, dragoste, iubire de fraţi, de străini şi săraci. Doar aceia care iartă din toată inima lor pe cei care i-au nedreptăţit." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 66)

pentru acestea toate, câte bunătăţi sunt în cer şi câte pe pământ, vouă, prietenilor Mei, vi le dăruiesc în vecii vecilor.” (Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, pp. 162-163)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR („În casa Tatălui Meu multe locaşuri sunt")

„Căci dacă nu vei avea întâietate printre oile ce vor sta de-a dreapta Lui, totuşi nu e puţin lucru şi acela de a te găsi printre dânsele şi a nu fi la un loc cu caprele cele de-a stânga.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 368)

„Chiar de ai covârşi cât de puţin pe aproapele, chiar de l-ai întrece cu o cirtă nebăgată în seamă, sau cu orice, nici pe aceea nu o va trece cu vederea Dumnezeu. Faptul acesta l-ar putea vedea cineva strălucind încă de la început. Şi Lot, de pildă, era drept, însă nu aşa ca Avraam; şi Ezechia a fost împărat, dar nu aşa ca David; şi proorocii au fost mari şi însemnaţi, însă nu aşa ca Ioan.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 544)

„Dar oare cine se va ruga lui Dumnezeu şi pentru noi, de vreme ce Pavel s-a dus de aici? Toţi cei ce imită pe Pavel, numai dacă ne vom arăta vrednici de această mijlocire, pentru ca astfel nu numai aici să auzim glasul lui Pavel, ci şi acolo ducându-ne, să ne învrednicim de a vedea pe acest atlet al lui Hristos. Sau, mai bine zis, dacă noi îl vom asculta aici, atunci şi acolo îl vom vedea negreşit; deşi nu vom sta aproape de el, pentru mai mica noastră vrednicie, îl vom vedea însă aproape de tronul împărătesc, strălucind acolo unde heruvimii Îl slăvesc pe Dumnezeu, iar serafimii zboară roată împrejurul Lui. Acolo îl vom vedea pe Pavel împreună cu Petru, ca fruntaşi ai cetei sfinţilor, şi ne vom bucura de dragostea lui cea adevărată. Căci dacă el, aici fiind, iubea atât de mult pe oameni, apoi cu atât mai mult acolo va arăta dragostea lui cea fierbinte.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, pp. 553-554)

„Cum că trupurile înviază, a arătat-o cu grâul, dar cum că nu în aceeaşi slavă se vor găsi toate, o dovedeşte de aici. După cum a nu crede în înviere îi face trândavi şi îngâmfaţi, tot aşa şi a crede că toţi se vor învrednici de aceleaşi bunătăţi îi face leneşi şi nepăsători. Pentru aceea amândouă aceste rele sunt îndreptate; unele sunt amănunţite şi îndreptate în stihurile de dinainte, iar pe celelalte începe acum a le îndrepta. Deci făcând două cete din cei înviaţi – drepţi şi păcătoşi – şi la urmă chiar acestea două împărţindu-le în multe alte cete, arată că nici drepţii, şi nici păcătoşii nu se vor învrednici de aceleaşi, că nici drepţii nu vor fi deopotrivă cu toţi drepţii, şi nici păcătoşii la fel cu toţii. Aşadar, el face mai întâi o singură împărţire a drepţilor şi a păcătoşilor, zicând: *Trupuri cereşti, şi trupuri pământeşti*, prin trupuri pământeşti lăsând a se înţelege aceştia din urmă, iar prin trupuri cereşti cei dintâi. După aceea apoi aşează deosebirea dintre păcătoşi faţă de alţi păcătoşi, zicând: *Nu tot trupul este acelaşi trup, ci altul este trupul peştilor, altul al păsărilor, altul al dobitoacelor.* Deşi toate sunt trupuri, însă unele sunt în mai mare înjosire, altele în mai mică. Tot aşa şi în viaţa lor, şi chiar în alcătuirea lor.

Şi după ce spune acestea, se ridică iarăşi la cer, zicând: *Şi alta este slava soarelui, şi alta a lunii.* După cum între trupurile pământeşti este deosebire, tot aşa şi între cele cereşti, şi încă deosebire nu cum s-ar brodi, ci până la cele mai de pe urmă. Căci deosebirea nu este numai între soare şi lună, sau numai între lună şi stele, ci încă şi între stele faţă de alte stele, căci deşi sunt toate în cer, totuşi unele se împărtăşesc de o mai mare, altele de o mai mică slavă. Deci ce învăţăm noi de aici? Că deşi toţi drepţii vor fi în împărăţia lui Dumnezeu, nu toţi însă se vor bucura de aceleaşi bunătăţi, precum şi dacă toţi păcătoşii se vor găsi în gheena, nu însă cu toţii vor suferi aceleaşi pedepse.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLI, pp. 447-448)

„Aici desigur că cu toţii ne bucurăm de o mare asemănare; acolo însă mare va fi deosebirea, în acelaşi timp şi covârşirea unora va fi mai mare, căci drepţii vor străluci mai mult decât soarele.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVII, p. 163)

„Fericitul Pavel va sta cu multă îndrăznire chiar lângă tronul Împăratului ceresc, strălucind în lumină, îmbrăcat cu o slavă atât de mare, încât nu este întru nimic mai mică decât slava îngerilor şi a arhanghelilor..." (*Apologia vieţii monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 191)

„Şi nu numai în iad, ci şi în Împărăţia cerurilor sunt multe locuri: *În casa Tatălui Meu multe locaşuri sunt* (Ioan 14, 2); iar apostolul Pavel spune: *Alta este strălucirea soarelui, şi alta este strălucirea lunii* (I Cor., 15, 41). Şi ce e de mirare când vedem că a mers cu precizarea până acolo, încât a spus că este deosebire între stea şi stea?" (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 373-374)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (Raiul şi Împărăţia Cerurilor)

„Nu îl auzi pe Pavel ce zice despre bunătăţile acelea? *Cele ce ochiul n-a văzut, nici urechea n-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit* (I Cor., 2, 9) - iar ochiul lui Adam a văzut raiul, şi urechea l-a auzit, şi inima omului l-a primit, că despre asta vorbim de atâtea zile. Şi atunci, cum a primit tâlharul bunătăţile viitoare? Că Dumnezeu nu în rai ne-a făgăduit că ne va aduce, ci chiar în cer, nici nu a propovăduit împărăţia raiului, ci Împărăţia Cerurilor, după spusa Scripturii: *A început a propovădui* şi a zice: *Pocăiţi-vă, că s-a apropiat* - cine? Împărăţia raiului? Nu, ci *împărăţia Cerurilor* (Mt., 4,17).

Ai pierdut raiul? Ţi-a dat Dumnezeu cerul, ca şi iubirea Sa de oameni s-o vădească, şi pe diavol să îl rănească, arătând că oricât ar unelti împotriva neamului omenesc, nici un spor nu va avea, Dumnezeu înălţându-ne spre tot mai mare cinstire. Aşadar, ai pierdut raiul, şi Dumnezeu ţi-a deschis cerul; la chin vremelnic ai fost osândit, şi cu viaţă veşnică ai fost cinstit.

Stăpânul a poruncit pământului să răsară spini şi pălămidă, şi sufletul ţi-a odrăslit ţie roadă Duhului. Vezi cu cât este mai mare sporirea, cu cât este mai mare bogăţia decât paguba? Eu zic aşa: Dumnezeu l-a făcut pe om din pământ şi apă, şi l-a pus în rai. Cel făcut nu a rămas de bună treabă, ci s-a stricat; ca atare, Dumnezeu nu îl reface din pământ şi apă, ci din apă şi din Duh, şi nu îi mai făgăduieşte raiul, ci îi făgăduieşte împărăţia Cerurilor." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, pp. 100-101)

„Căzând în greşeală Nicodim, boier al iudeilor, gândind la naşterea de aici şi zicând că nu e cu putinţă pentru bătrân să se nască de sus, Hristos îi descoperă mai limpede - şi ia aminte - felul acestei naşteri: *De nu se va naşte omul din apă şi din duh, nu va putea să intre întru împărăţia lui Dumnezeu* (In., 3, 5). Aşadar, dacă a făgăduit Împărăţia Cerurilor, iar pe tâlhar l-a dus în rai, înseamnă că încă nu i-a dat lui răsplata bunătăţilor făgăduite." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 101)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (starea celor fericiţi în Împărăţia Cerurilor)

„... zice: *Şi drepţii vor străluci ca soarele în împărăţia Tatălui lor* (Matei, 13, 43). Asta nu înseamnă că numai atât strălucire vor avea drepţii, ci cu mult mai multă; dar a spus atâta, pentru că între cele văzute nu putem găsi o comparaţie mai bună ca aceasta. Prin urmare, când auzim în Scriptură astfel de comparaţii, să nu rămânem la cele spuse, ci de la cele materiale şi văzute să ne ducem cu mintea la superioritatea celor duhovniceşti". (*Omilii la Facere,* omilia XIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 156)

„Nici un cuvânt nu poate înfăţişa nici binele, nici răul de atunci". (*Omilii la Facere,* omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 231)

„Ascultă, deci, pe fericitul Pavel, care după atâtea şi atâtea necazuri, după anchetări, întemniţări şi zilnice primejdii de moarte, spunea: *Pătimirile din vremea de acum nu sunt vrednice de slava ce*

pentru acestea toate, câte bunătăţi sunt în cer şi câte pe pământ, vouă, prietenilor Mei, vi le dăruiesc în vecii vecilor." (Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, pp. 162-163)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR („În casa Tatălui Meu multe locaşuri sunt")

„Căci dacă nu vei avea întâietate printre oile ce vor sta de-a dreapta Lui, totuşi nu e puţin lucru şi acela de a te găsi printre dânsele şi a nu fi la un loc cu caprele cele de-a stânga." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 368)

„Chiar de ai covârşi cât de puţin pe aproapele, chiar de l-ai întrece cu o cirtă nebăgată în seamă, sau cu orice, nici pe aceea nu o va trece cu vederea Dumnezeu. Faptul acesta l-ar putea vedea cineva strălucind încă de la început. Şi Lot, de pildă, era drept, însă nu aşa ca Avraam; şi Ezechia a fost împărat, dar nu aşa ca David; şi proorocii au fost mari şi însemnaţi, însă nu aşa ca Ioan." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 544)

„Dar oare cine se va ruga lui Dumnezeu şi pentru noi, de vreme ce Pavel s-a dus de aici? Toţi cei ce imită pe Pavel, numai dacă ne vom arăta vrednici de această mijlocire, pentru ca astfel nu numai aici să auzim glasul lui Pavel, ci şi acolo ducându-ne, să ne învrednicim de a vedea pe acest atlet al lui Hristos. Sau, mai bine zis, dacă noi îl vom asculta aici, atunci şi acolo îl vom vedea negreşit; deşi nu vom sta aproape de el, pentru mai mica noastră vrednicie, îl vom vedea însă aproape de tronul împărătesc, strălucind acolo unde heruvimii Îl slăvesc pe Dumnezeu, iar serafimii zboară roată împrejurul Lui. Acolo îl vom vedea pe Pavel împreună cu Petru, ca fruntaşi ai cetei sfinţilor, şi ne vom bucura de dragostea lui cea adevărată. Căci dacă el, aici fiind, iubea atât de mult pe oameni, apoi cu atât mai mult acolo va arăta dragostea lui cea fierbinte." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, pp. 553-554)

„Cum că trupurile înviază, a arătat-o cu grâul, dar cum că nu în aceeaşi slavă se vor găsi toate, o dovedeşte de aici. După cum a nu crede în înviere îi face trândavi şi îngâmfaţi, tot aşa şi a crede că toţi se vor învrednici de aceleaşi bunătăţi îi face leneşi şi nepăsători. Pentru aceea amândouă aceste rele sunt îndreptate; unele sunt amănunţite şi îndreptate în stihurile de dinainte, iar pe celelalte începe acum a le îndrepta. Deci făcând două cete din cei înviaţi – drepţi şi păcătoşi – şi la urmă chiar acestea două împărţindu-le în multe alte cete, arată că nici drepţii, şi nici păcătoşii nu se vor învrednici de aceleaşi, că nici drepţii nu vor fi deopotrivă cu toţi drepţii, şi nici păcătoşii la fel cu toţii. Aşadar, el face mai întâi o singură împărţire a drepţilor şi a păcătoşilor, zicând: *Trupuri cereşti, şi trupuri pământeşti*, prin trupuri pământeşti lăsând a se înţelege aceştia din urmă, iar prin trupuri cereşti cei dintâi. După aceea apoi aşează deosebirea dintre păcătoşi faţă de alţi păcătoşi, zicând: *Nu tot trupul este acelaşi trup, ci altul este trupul peştilor, altul al păsărilor, altul al dobitoacelor*. Deşi toate sunt trupuri, însă unele sunt în mai mare înjosire, altele în mai mică. Tot aşa şi în viaţa lor, şi chiar în alcătuirea lor.

Şi după ce spune acestea, se ridică iarăşi la cer, zicând: *Şi alta este slava soarelui, şi alta a lunii*. După cum între trupurile pământeşti este deosebire, tot aşa şi între cele cereşti, şi încă deosebire nu cum s-ar brodi, ci până la cele mai de pe urmă. Căci deosebirea nu este numai între soare şi lună, sau numai între lună şi stele, ci încă şi între stele faţă de alte stele, căci deşi sunt toate în cer, totuşi unele se împărtăşesc de o mai mare, altele de o mai mică slavă. Deci ce învăţăm noi de aici? Că deşi toţi drepţii vor fi în împărăţia lui Dumnezeu, nu toţi însă se vor bucura de aceleaşi bunătăţi, precum şi dacă toţi păcătoşii se vor găsi în gheena, nu însă cu toţii vor suferi aceleaşi pedepse." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLI, pp. 447-448)

„Aici desigur că cu toţii ne bucurăm de o mare asemănare; acolo însă mare va fi deosebirea, în acelaşi timp şi covârşirea unora va fi mai mare, căci drepţii vor străluci mai mult decât soarele." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVII, p. 163)

„Fericitul Pavel va sta cu multă îndrăznire chiar lângă tronul Împăratului ceresc, strălucind în lumină, îmbrăcat cu o slavă atât de mare, încât nu este întru nimic mai mică decât slava îngerilor şi a arhanghelilor..." (*Apologia vieţii monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 191)

„Şi nu numai în iad, ci şi în Împărăţia cerurilor sunt multe locuri: *În casa Tatălui Meu multe locaşuri sunt* (Ioan 14, 2); iar apostolul Pavel spune: *Alta este strălucirea soarelui, şi alta este strălucirea lunii* (I Cor., 15, 41). Şi ce e de mirare când vedem că a mers cu precizarea până acolo, încât a spus că este deosebire între stea şi stea?" (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 373-374)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (Raiul şi Împărăţia Cerurilor)

„Nu îl auzi pe Pavel ce zice despre bunătăţile acelea? *Cele ce ochiul n-a văzut, nici urechea n-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit* (I Cor., 2, 9) - iar ochiul lui Adam a văzut raiul, şi urechea l-a auzit, şi inima omului l-a primit, că despre asta vorbim de atâtea zile. Şi atunci, cum a primit tâlharul bunătăţile viitoare? Că Dumnezeu nu în rai ne-a făgăduit că ne va aduce, ci chiar în cer, nici nu a propovăduit împărăţia raiului, ci Împărăţia Cerurilor, după spusa Scripturii: *A început a propovădui* şi a zice: *Pocăiţi-vă, că s-a apropiat* - cine? Împărăţia raiului? Nu, ci *împărăţia Cerurilor* (Mt., 4,17).

Ai pierdut raiul? Ţi-a dat Dumnezeu cerul, ca şi iubirea Sa de oameni s-o vădească, şi pe diavol să îl rănească, arătând că oricât ar unelti împotriva neamului omenesc, nici un spor nu va avea, Dumnezeu înălţându-ne spre tot mai mare cinstire. Aşadar, ai pierdut raiul, şi Dumnezeu ţi-a deschis cerul; la chin vremelnic ai fost osândit, şi cu viaţă veşnică ai fost cinstit.

Stăpânul a poruncit pământului să răsară spini şi pălămidă, şi sufletul ţi-a odrăslit ţie roadă Duhului. Vezi cu cât este mai mare sporirea, cu cât este mai mare bogăţia decât paguba? Eu zic aşa: Dumnezeu l-a făcut pe om din pământ şi apă, şi l-a pus în rai. Cel făcut nu a rămas de bună treabă, ci s-a stricat; ca atare, Dumnezeu nu îl reface din pământ şi apă, ci din apă şi din Duh, şi nu îi mai făgăduieşte raiul, ci îi făgăduieşte împărăţia Cerurilor." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, pp. 100-101)

„Căzând în greşeală Nicodim, boier al iudeilor, gândind la naşterea de aici şi zicând că nu e cu putinţă pentru bătrân să se nască de sus, Hristos îi descoperă mai limpede - şi ia aminte - felul acestei naşteri: *De nu se va naşte omul din apă şi din duh, nu va putea să intre întru împărăţia lui Dumnezeu* (In., 3, 5). Aşadar, dacă a făgăduit Împărăţia Cerurilor, iar pe tâlhar l-a dus în rai, înseamnă că încă nu i-a dat lui răsplata bunătăţilor făgăduite." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 101)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (starea celor fericiţi în Împărăţia Cerurilor)

„... zice: *Şi drepţii vor străluci ca soarele în împărăţia Tatălui lor* (Matei, 13, 43). Asta nu înseamnă că numai atât strălucire vor avea drepţii, ci cu mult mai multă; dar a spus atâta, pentru că între cele văzute nu putem găsi o comparaţie mai bună ca aceasta. Prin urmare, când auzim în Scriptură astfel de comparaţii, să nu rămânem la cele spuse, ci de la cele materiale şi văzute să ne ducem cu mintea la superioritatea celor duhovniceşti". (*Omilii la Facere,* omilia XIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 156)

„Nici un cuvânt nu poate înfăţişa nici binele, nici răul de atunci". (*Omilii la Facere,* omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 231)

„Ascultă, deci, pe fericitul Pavel, care după atâtea şi atâtea necazuri, după anchetări, întemniţări şi zilnice primejdii de moarte, spunea: *Pătimirile din vremea de acum nu sunt vrednice de slava ce*

ni se va descoperi (Rom., 8, 18). *Da,* spune Pavel, *în fiecare zi suntem în primejdie de moarte; firea se împotriveşte, dar voinţa, învingând cu bunătatea lui Dumnezeu firea, se încununează; nu îndurăm nişte suferinţe vrednice de bunătăţile ce le vom moşteni şi de slava ce ni se va descoperi.* Vezi cât de mare e slava de care se bucură oamenii virtuoşi? Că întrece toate faptele pe care le poate face un om! Chiar dacă ar ajunge un om pe culmile virtuţii, virtutea lui tot păleşte în faţa slavei de care se va bucura. Într-adevăr, care om poate săvârşi fapte atât de mari încât faptele lui să se poată lua la întrecere cu dărnicia lui Dumnezeu?". (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 316)

„Cum va putea, oare, limba omenească să enumere binefacerile pe care ni le-a făcut nouă Dumnezeu? Dacă binefacerile acestea sunt atât de multe şi aşa de mari, apoi cu mult mai mari şi cu mult mai cu neputinţă de rostit prin cuvânt sunt bunătăţile făgăduite celor ce au mers pe calea virtuţii, după mutarea lor de aici în veacul viitor! Fericitul Pavel, ca să ne înfăţişeze în câteva cuvinte măreţia lor covârşitoare, spune: *Acelea pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* (I Cor., 2, 9). Ai văzut ce daruri covârşitoare? Ai văzut că binefacerile Lui depăşesc orice înţelegere? Că spune Pavel: *La inima omului nu s-au suit*". (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 334)

„În asta stă împărăţia cerurilor, în asta stă desfătarea bunătăţilor, în asta stau mii şi mii de bunătăţi, în a ajunge vrednici ca să-L iubim pe Dumnezeu în chipul în care trebuie iubit". (*Omilii la Facere,* omilia LV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 217)

„*Atunci drepţii vor străluci ca soarele în împărăţia Tatălui lor.* Prin aceste cuvinte Hristos nu vrea să spună că drepţii vor străluci numai atâta, ci s-a folosit de această pildă cunoscută nouă pentru că nu ştim altceva mai strălucitor decât soarele". (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 546-547)

„*Atunci drepţii vor străluci la soare* (Matei 13, 43), dar, mai bine spus, mai mult decât soarele. A spus atâta, nu pentru că atâta va fi lumina lor, ci pentru că nu cunoaştem o lumină mai strălucitoare decât a acestui astru; a vrut să înfăţişeze strălucirea viitoare a sfinţilor cu ajutorul unei străluciri cunoscute nouă. Pentru că şi pe munte, când evanghelistul a spus că *a strălucit ca soarele,* pentru aceeaşi pricină a grăit aşa. Că lumina de pe Tabor era mai mare decât lumina soarelui, au arătat-o ucenicii care au căzut cu feţele la pământ. Dacă n-ar fi fost o lumină neamestecată, ci una la fel cu a soarelui, n-ar fi căzut la pământ, ci ar fi putut-o suferi cu uşurinţă.

Drepţii, dar, vor străluci atunci ca soarele; şi mai mult decât soarele." (*Omilii la Matei,* omilia LVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 654)

„Priveşte pe Apostol când vorbeşte de cele viitoare, cum el nu poate să spună desluşit bunurile de acolo, ci spune numai despre slavă şi cinste. Fiindcă toate acele bunuri le covârşesc pe cele omeneşti, de aceea nu poate a arăta lămurit, neavând o icoană fidelă a acelor bunuri, ci din cele ce se cred de noi a fi strălucite, ca slava, cinstea şi viaţa, să încerce să ne prezinte pe acelea, pe cât posibil, deoarece sunt foarte dorite de noi oamenii." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia V, p. 72)

„Că de ar rămâne sufletul de mii de ori nemuritor, zice – după cum chiar şi este – totuşi fără de trup nu se va putea învrednici de acele bunătăţi negrăite, după cum nici nu va putea fi pedepsit." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 420)

„Oricâte osteneli ai spune, şi oricâte pedepse ai pune înainte, toate acestea sunt nimic faţă cu bunătăţile viitoare." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 100)

„Căci în adevăr, care cuvânt ar putea reprezenta acea slavă, de care atunci se vor împărtăşi sfinţii? Care cuvânt? Nici unul, ci cu adevărat că spre a pricepe cugetul nostru, e nevoie de harul Său, ca astfel să primim măcar o mică rază de pricepere." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia III, p. 26)

„Unde este deşteptăciunea, unde este adevărul, unde toate sunt sigure şi statornice, unde toate sunt zidite pe piatră, unde bătrâneţe nu este, unde nu este nici trecător, unde totul înfloreşte, unde totul creşte şi sporeşte, unde nimic nu este învechit, nimic îmbătrânit, şi nici aproape de sfârşit. Să dorim, vă rog, pe Dumnezeu cu adevărat, iar nu de teama gheenei ci cu dorinţa de Împărăţia Lui. Căci ce poate fi egal, spune-mi, cu a vedea pe Hristos? Nimic. Ce poate fi egal cu a ne bucura de acele bunuri? Nimic. *Cele ce ochiul n-a văzut, zice, şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El.* (I Corinteni 2, 9)." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 174)

„Cu adevărat că nimic nu poate fi mai fericit, nimic mai râvnit, şi nici nu se poate a fi reprezentată prin acest cuvânt, căci bunurile de atunci covârşesc mintea omenească." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 174)

„Totul e în pace, bucurie, plăcere, mulţumire, bunătate şi blândeţe. Nu este acolo pizmă nici viclenie, nu este boală, nu este moarte, nici aceea a trupului, nici aceea a sufletului, nu este întuneric, nu este noapte, ci toate sunt ziuă, toate lumină, toate strălucite. Nu este acolo osteneală, nici oboseală, ci pururea vom petrece în plăcerea celor bune şi plăcute. Voiţi poate vă dau şi icoana stării de acolo? Nu este cu putinţă; cu toate acestea însă, pe cât îmi este cu putinţă voi încerca să vă dau oarecare imagine, să ne uităm la ceruri, când nici un nor nu este în faţa sa, şi când se vede coroana sa; apoi după ce vom observa pe un timp îndelungat faţa sa, să ne gândim că şi teren vom avea acolo, nu ca cel pe care-l avem aici, ci fiind cu atât mai frumos, cu cât mai frumos este tavanul de aur, decât cel de lut.

Gândeşte-te apoi şi la un alt tavan de deasupra acestuia; gândeşte-te încă la cei de acolo, la îngeri, arhangheli, la acele nemărginite cete ale netrupeştilor puteri, la însăşi împărăţia lui Dumnezeu, la tronul părintesc. Dar, precum am zis, nu poate cuvântul să reprezinte totul; este nevoie de experienţă, şi prin experienţă de cunoştinţă. Cum crezi, spune-mi, că era Adam în paradis? Apoi petrecerea de aici este cu atât mai bună decât cea de acolo, pe cât mai bun este cerul decât pământul.

Dar să ne închipuim şi o altă icoană. De s-ar întâmpla ca împăratul de acum să stăpânească întreaga lume, şi să nu fie supărat nici de războaie, şi nici de griji, ci să fie cinstit numai, şi să petreacă în plăceri, având multe venituri, şi aurul curgându-i de pretutindeni, şi fiind bine văzut şi admirat, apoi ce fel de suflet credeţi că ar avea el, când ar vedea războaiele încetate pe toată faţa pământului? Cam aşa fel va fi atunci, sau mai bine zis nici prin această imagine n-am reprezentat bine până acum, şi de aceea trebuie a căuta alta. Gândeşte-te deci; după cum copilul împărătesc nu simte nimic, pe cât timp se găseşte în mitra mamei sale, dar dacă s-ar întâmpla ca de deodată să iasă de acolo, şi să se urce pe tronul împărătesc, nu cu încetul, ci fără de veste ar pune stăpânire pe toate; tot aşa este şi starea aceasta, şi aceea; sau dacă un încarcerat oarecare, după ce a pătimit mii de rele, fără de veste ar fi răpit şi pus pe tronul împărătesc. Dar nici aşa încă n-am reprezentat bine imaginea. Căci aici, ori şi câte bunuri ar avea cineva, fie chiar şi împărăţia, întâia zi simte plăcere mare, poate şi a doua şi a treia, dar cu trecerea timpului deşi simte plăcere, totuşi nu atât de mare, căci se împuţinează prin obişnuinţa de toate zilele, oricare ar fi ea, pe când acolo nu numai că nu se împuţinează, ci încă şi sporeşte. Căci gândeşte-te cât de fericit va fi sufletul ce se duce acolo, care nu se va lipsi niciodată de acele bunătăţi, şi nici că se va face vreo prefacere, ci viaţă ce nu va avea sfârşit, viaţă lipsită de orice primejdie, de orice grijă şi nemulţumire, plină de plăceri şi de mii de bunuri. Că dacă noi când ieşim la câmp, şi vedem corturile ostaşilor întinse, când vedem suliţele, coifurile, scuturile cele rotunde strălucind, deodată rămânem ca uimiţi de acea privelişte; ba dacă am vedea şi pe împăratul trecând prin mijloc, călărind pe un cal şi ţinând în mâini arme aurite, ne închipuim că avem totul înaintea ochilor noştri, apoi ce crezi că va fi când vom vedea corturile cele veşnice întinse în ceruri? *Ca să vă primească pe voi,* zice, *întru*

corturile cele de veci? (Luca 16, 9); când vei vedea pe fiecare din acestea strălucind mai mult decât razele soarelui, nu doar ca fiind de fier sau aramă, ci din cauza slavei aceleia, ale cărei sclipiri nu poate a le vedea ochiul omenesc. Dar dacă acestea sunt zise eu privire la oameni, apoi ce ar putea spune cineva de acele miliarde de îngeri, şi de arhangheli, de heruvimi, de serafimi, de tronuri, de domnii, de stăpânii, de puteri, a căror frumuseţe întrece orice minte omenească? Dar oare până unde vom merge alungând ceea ce nu se poate pricepe ? *Că nici ochiul n-a văzut,* zice, *nici urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-a suit.* (I Cor., 2, 9). Deci, nimic nu poate fi mai grozav pentru cei ce nu se vor învrednici de acele bunuri, şi mai fericit în acelaşi timp pentru cei ce se vor învrednici de ele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia VI, pp. 120-121)

„*Cele ce ochiul nu a văzut, şi urechea nu a auzit, şi la inima omului nu s-a suit* (I Cor., 2, 9)? N-a spus în mod simplu că covârşeşte mintea omului, dar încă nici n-a cugetat vreodată cineva la acelea pe care le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe Dânsul. Fiind deci Dumnezeu pregătitorul acelor bunuri, oare ce fel vor fi? Că dacă cel ce ne-a făcut de la început, nimic necontribuind noi cu ceva bun, şi încă ne-a hărăzit atâtea bunuri, ca de pildă raiul, convorbirea cu Dânsul, nemurirea ne-a făgăduit, viaţă fericită şi lipsită de griji, - apoi celor ce au făcut atâtea isprăvi, celor ce s-au luptat atâta şi au suferit atâtea necazuri pentru Dânsul, ce nu le va hărăzi oare?

Pe Fiul Său Cel Unul născut nu L-a cruţat pentru noi; pe Fiul Său Cel adevărat L-a dat morţii pentru noi, care îi eram duşmani. Dar dacă fiindu-i duşmani, şi totuşi ne-a învrednicit devenind prietenii Săi, ce nu ne va da, după ce ne-am împăcat cu Dânsul?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIII, p. 280)

„Eu zic: aici îmbătrânesc, acolo nu îmbătrânesc, aici mor, acolo nu mă sfârşesc, aici mă întristez, acolo nu mă mâhnesc, aici sărăcie şi boală şi curse, acolo nimic din toate acestea; aici întuneric şi lumină, acolo doar lumină. Aici înşelăciune, acolo libertate, aici boală, acolo sănătate, aici viaţa are sfârşit, acolo este nesfârşită. Aici păcatul, acolo dreptatea, iar fărădelegea nicăieri. Aici invidia, acolo nimic din toate acestea." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre «Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta»,* p. 48)

„Că sus este cetate şi Biserică şi adunare sărbătorească, ascultă-l pe Pavel, care spune: V-aţi apropiat de cetatea Dumnezeului celui viu, Ierusalimul cel ceresc, şi de Biserica celor mai întâi-născuţi, înscrişi în ceruri, şi de zeci de mii de îngeri în adunare sărbătorească (Evr., 12, 22-23). Pavel le numeşte pe toate cele de sus adunare sărbătorească nu numai din pricina mulţimii puterilor celor de sus, ci şi din pricina belşugului de bunătăţi şi din pricina bucuriei şi veseliei necontenite. De obicei, nimic altceva nu dă numele de adunare sărbătorească, de iarmaroc, decât mulţimea celor adunaţi şi belşugul de mărfuri, când se aduc grâu, orz şi tot felul de roade ale pământului, turme de oi, cirezi de vite, haine şi altele ca acestea, când unii vând şi alţii cumpără.

- Cum, m-ar întreba cineva, sunt acestea în ceruri?

- Nu, niciuna din acestea, ci altele cu mult mai de cinste. N-ai să vezi acolo roade de-ale pământului, grâu, orz! Ai să vezi pretutindeni, cu multă îmbelşugare, numai roade de-ale duhului: dragoste, bucurie, veselie, pace, bunătate şi blândeţe. N-ai să vezi turme de oi şi cirezi de vite, ci duhurile drepţilor celor ce s-au săvârşit, virtuţi ale sufletelor; pretutindeni în ceruri, numai felurite fapte mari şi bune. N-ai să vezi haine şi aşternuturi, ci cununi mai de preţ decât aurul, premii şi răsplătiţi şi mii şi mii de bunătăţi gătite celor ce-au săvârşit fapte bune.

Apoi, mulţimea celor adunaţi acolo este cu mult mai de cinste şi cu mult mai mare; nu-i alcătuită din târgoveţi şi din ţărani, ci aici zeci de mii de îngeri, colo, mii de arhangheli, dincolo, ceata profeţilor, în altă parte, coruri de mucenici, cete de apostoli, adunare de drepţi, fel de fel de popoare ale tuturor celor plăcuţi lui Dumnezeu. Cu adevărat este minunată adunare sărbătorească şi un minunat iarmaroc, mai mare decât toate, pentru că în mijlocul

acestei adunări sărbătoreşti, în mijlocul acestui iarmaroc, se plimbă Împăratul tuturor". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 93-94)

„Toate bunătăţile nu au sfârşit, nu cunosc capăt, nu pot îmbătrâni, nici se veşteji, sunt fără de bătrâneţe şi fără de moarte. Acolo nu-i nici o tulburare, ca aici, nici un zgomot, ci multă este ordinea tuturor, cu cuvenită bună-rânduială; cu toţii înalţă Stăpânului zidirii văzute şi nevăzute, ca dintr-o ţiteră, cu ritm, o cântare, prea bine întocmită, mai plăcută decât toată cântarea, iar sufletul săvârşeşte acolo Dumnezeiasca Liturghie ca în nişte altare sfinte şi în nişte taine dumnezeieşti". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 95)

„...locul cel lipsit de tulburare, de unde au fugit durerea, întristarea şi suspinarea. Acolo nu-i nici schimbare, nici umbră de mutare. Acolo toate sunt statornice şi nemişcate; toate trainice şi întemeiate; toate nestricăcioase şi nemuritoare; toate nepieritoare şi veşnice." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi, Părintele nostru Eustaţie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari,* I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 386)

„... bunătăţile care depăşesc puterea de înţelegere a minţii." (*Despre Feciorie,* 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...,* p. 143)

„Închipuie-ţi, te rog, starea vieţii veşnice atât cât este cu putinţă să ţi-o închipui! Că mintea noastră nu-i în stare să şi-o închipuie aşa cum e, ci ne facem în legătură cu ea o idee slabă, din cele ce auzim că se spun despre ea în cuvinte întunecate. Profetul spune: *A fugit durerea, întristarea şi suspinarea* (Is., 35, 10). Care viaţă e mai fericită decât aceea în care nu-i nici o durere, nici întristare, nici suspin? Acolo nu mai este om aprins de pofte ruşinoase, nu mai este om neliniştit de grija agonisirii celor trebuincioase vieţii, nu mai este om prigonit de ocârmuitori şi stăpânitori. Acolo s-a stins toată furtuna patimilor ce ne frământă sufletul. Acolo toate sunt paşnice, voioase şi vesele, toate senine şi liniştite; peste tot, zi, strălucire şi lumină. Nu o lumină ca aceasta de acum, ci alta, cu tot mai strălucitoare cu cât mai strălucitor este soarele faţă de opaiţ. Acolo nu e noapte; lumina nu se ascunde de adunarea norilor; nu arde şi nici nu aprinde corpurile. Acolo nu-i noapte, nici seară. Nu-i frig, nici arşiţă şi nici altă schimbare de vreme. Acolo este o altă stare, pe care o vor cunoaşte numai cei ce vor fi vrednici de ea. Acolo nu este bătrâneţe, nici relele bătrâneţii; acolo s-a dus toată nestricăciunea şi stăpâneşte peste tot slava nestricăcioasă.

Dar mai mare decât toate aceste este bucuria că stai necontenit în preajma lui Hristos, Care stă cu îngerii, cu arhanghelii şi cu puterile de sus. Uită-te acum la cer şi urcă-te cu mintea la cele mai presus de cer! Gândeşte-te la schimbarea întregii creaţii! Că n-are să rămână creaţia aşa, ci va fi mult mai frumoasă, mult mai strălucitoare. Cu atât este mai strălucitor aurul faţă de argint, cu atât mai strălucitoare va fi înfăţişarea de-atunci a creaţiei faţă de cea de acum, după cum spune şi fericitul Pavel: *Că însăşi creaţia va fi izbăvită de robia stricăciunii* (Rom., 8, 21). Acum, când sunt supuse stricăciunii, suferă ce e firesc să sufere nişte trupuri ca acestea; dar atunci, când creaţia va fi dezbrăcată de toată această stricăciune, ne va arăta frumuseţea ei nestricăcioasă; se va schimba şi ea într-o stare mai bună, când trupurile noastre vor ajunge nestricăcioase. Atunci nu va fi nerăzvrătire şi luptă; înţelegere mare va fi în ceata îngerilor; toţi vor avea între ei mereu aceeaşi părere. Acolo nu mai este teamă de diavol şi de ispitele drăceşti, nu mai este frică de iad, nici frică de moarte, nici de aceasta de acum şi nici de alta mai cumplită decât ea orice frică de acest fel a dispărut. Atunci se va petrece cu toţi sfinţii ce se petrece cu un fiu de împărat. Câtă vreme e copil, este crescut fără de slavă; e supus fricii şi ameninţărilor, ca nu cumva, printr-o viaţă tihnită şi lipsită de griji, să ajungă rău şi vrednic de a se urca pe tron împărătesc. Când însă vine vremea să se urce pe tronul împărătesc, le schimbă deodată pe toate acelea cu mantia de purpură, cu coroana, cu mulţimea de scutaşi şi stă cu multă îndrăznire în faţa tuturor. Atunci aruncă din sufletul lui tristeţea şi umilinţa şi ia în locul lor altele. Tot aşa se va întâmpla atunci şi cu toţi

sfinţii. Şi, ca să nu socoteşti că vorbele mele sunt vorbe în vânt, să mergem cu mintea la Muntele unde Hristos s-a schimbat la faţă. Să-L vedem pe El strălucitor, aşa cu strălucea, cu toate că nu ne-a arătat atunci toată strălucirea veacului viitor. Se observă doar din cuvintele Evanghelistului că ceea ce s-a văzut atunci a fost un pogorământ; nu o înfăţişare aidoma a strălucirii vieţii celei veşnice. Ce spune Evanghelistul? *A strălucit ca soarele* (Matei 17, 2). Da, slava corpurilor nestricăcioase nu sloboade acest corp ceresc, nici nu poate fi cuprinsă slava lor cu ochii muritori. Atunci, pe Muntele Taborului, atâta slavă s-a descoperit ucenicilor câtă puteau să vadă, aşa ca să nu se vatăme vederile celor care priveau. Dar nici atâta n-au putut îndura, ci au căzut cu faţa la pământ. Spune-mi, dacă te-ar ucide cineva într-un loc strălucitor, unde toţi cei de acolo ar fi îmbrăcaţi în haine de aur, iar în mijlocul mulţimii de acolo ar fi un alt om cu coroană pe cap, iar hainele şi coroana, bătute numai în pietre preţioase, şi apoi ţi-ar făgădui să te aşezi alături de acei oameni, spune-mi, n-ai face totul să ţi se îndeplinească voinţa asta? Înalţă-ţi ochii cu mintea şi uită-te la acea adunare strălucită a vieţii veşnice, alcătuită nu din oameni precum cei zugrăviţi mai sus, ci din oameni mai de preţ decât aurul, decât pietrele scumpe, decât razele de soare şi decât toată strălucirea pământească. Dar adunarea aceea nu-i alcătuită numai din oameni, ci şi din fiinţe mult mai de preţ, din îngeri, din arhangheli, din tronuri, din domnii, din începătorii, din stăpânii. Despre împărat nici nu putem spune cum e! Atât depăşesc şi graiul şi mintea, frumuseţea, strălucirea, slava, majestatea şi măreţia Lui. Spune-mi, ne vom lipsi de bunătăţi atât de mari, pentru că nu vrem să ne ferim puţină vreme? Chiar de-ar trebui să îndurăm în fiecare zi nenumărate primejdii de moarte, chiar de-ar trebui să suferim însăşi gheena, n-ar trebui oare să suferim totul ca să vedem pe Hristos venind în slava lui, ca să fim rânduiţi în ceata celor sfinţi? Ascultă ce spune fericitul Petru: *Bine este ca noi să fim aici* (Matei 17, 4). Dacă Petru, care a văzut o icoană palidă a celor viitoare, a aruncat dintr-o dată totul din suflet ca să pună în sufletul lui plăcerea pricinuită de acea vedere , ce vei spune însă când va veni adevărul lucrurilor, când se va deschide palatul împărătesc şi vei putea să vezi chir pe împărat, *nu în ghicitură, nici în oglindă, ci faţă către faţă* (I Cor., 13, 12), nu prin credinţă ci de-a dreptul?" (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 11, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 344-347)

„... ce cuvânt putea-va înfăţişa pe cele de după aceea: plăcerea, folosul, bucuria împreunei vieţuiri cu Hristos? Da! Nu-i cu putinţă să spui cât e de mare plăcerea, cât e de mare câştigul ce-l are un suflet întors la nobleţea lui, care poate vedea cu îndrăznire pe Stăpânul. Nu se bucură numai de bunătăţile ce-i stau în faţă, ci şi de încredinţarea că de acum, aceste bunătăţi nu mai au sfârşit. Toată bucuria aceea prin cuvânt nu o poţi zugrăvi şi nici cu mintea nu o poţi cuprinde. Dar voi încerca să ţi-o arăt destul de slab, atât cât prin lucrurile mici pot fi arătate lucruri mari. Să ne uităm la cei care în viaţa de aici se bucură de bunurile acestei lumi, de bogăţie, de putere şi de slavă. Atâta sunt de mândri de buna lor stare, încât socotesc că nici nu calcă pe pământ, cu toate că bunurile de care se bucură nu sunt bunuri recunoscute de toţi drept bunuri, nici nu rămân mereu la ei, ci zboară mai iute ca vântul. Iar de se întâmplă (ca aceste bunuri) să rămână puţin, apoi numai în viaţa aceasta îşi arată dragostea; n-au putere să ne însoţească mai departe. Dacă aceste bunuri pământeşti pricinuiesc atâta bucurie celor ce le au, ce bucurii socoţi că vor simţi acele suflete chemate la miile de bunătăţi din ceruri! Nu numai atât! Ci ele sunt atât de bune faţă de cele de aici, ci ca mulţime, ci ca însuşiri, încât inima omului nu le poate bănui." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 351-352)

„Acolo toate sunt liniştite şi netulburate, neclintite şi continue, netrecătoare şi nedescrise, veşnice şi nestricăcioase." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 66)

„Starea viitoare a fericirii nu are sfârşit." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 67)

„Apostolul Pavel, scriind către noi, cei care ne aflăm încă pe pământ, zice: *Bucurați-vă întotdeauna* (I Tesalonicieni, 5, 16). Dacă aici, unde există boli, răni, morți timpurii, calomnii, invidie, tristețe, ură, dorințe viclene, atacuri nenumărate, griji neîncetate și răutăți repetate, care ne provoacă mii de necazuri, Apostolul a spus că putem să ne bucurăm întotdeauna, gândiți-vă, care va fi bucuria celui ce a plecat pregătit, cum vrea Dumnezeu, spre viața de dincolo, acolo unde toate relele au fost desființate, la fel ca și bolile, patimile, păcatele, întristările, *al meu, al tău*, pricinile atâtor nenorociri și atâtor războaie." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 67)

„Când este sărbătoare aici pe pământ, se adună mulțime de oameni, care aduc nenumărate mărfuri - grâu, orz și tot felul de roade, turme de oi și cirezi de vite, haine, veșminte și altele asemenea. Unii vând și alții cumpără. Există asemenea lucruri în ceruri? Nu, există însă unele mai importante.

Nu găsim acolo grâu, orz sau alte roade ale pământului prisosesc însă roadele Duhului, iubirea, bucuria, pacea, fericirea, bunătatea, blândețea. Nu se găsesc acolo turme de oi și cirezi de vite, ci duhurile drepților, care au ajuns la desăvârșire și sufletele împodobite cu virtuți. Nu se află acolo haine frumoase și bijuterii strălucitoare, ci cununi mai prețioase ca aurul și decorații și daruri nenumărate, care sunt hărăzite biruitorilor luptelor duhovnicești.

Dar și mulțimea celor care participă la praznic este mai importantă și mai vrednică. Nu este alcătuită din oameni simpli ai orașelor și satelor, ci din îngeri, prooroci, mucenici, apostoli, drepți, toți cei care s-au făcut plăcuți lui Dumnezeu. Iar între ei se va afla Acela, împăratul tuturor.Îl vor vedea și se vor lumina și se vor înfrumuseța de strălucirea Lui.

Sărbătorile pământului uneori nu durează nici măcar o zi. La amiază se destramă. Însă sărbătoarea aceea va fi diferită. Nu se va sfârși niciodată. Iar bunătățile ei nu vor seca, nu se vor învechi, nu se vor ofili, ci se vor păstra pururea nestricăcioase și nepieritoare.

La sărbătorile pământului există gălăgie, zgomote, tulburare, dezordine. La acea sărbătoare însă, va împărați buna-cuviință, ordinea și cumințenia. Îngeri și oameni Îi aduc neîncetat Domnului cântări de slavă și imnuri minunate, care întrec orice muzică și parcă ies dintr-un instrument plin de armonie.

David psalmodiază: *În veac nu se va clinti cel ce locuiește în Ierusalim* (Psalmi 124, 1). Tâlcuind alegoric această frază, să privim spre Ierusalimul ceresc, acolo unde vor ajunge pentru a trăi veșnic creștinii evlavioși. Aceștia nu vor cunoaște stricăciune în vecii vecilor. Nu vor întâmpina greutăți și probleme, scandaluri și primejdii. Nu vor simți regrete și neliniști, ispite păcătoase și pofte viclene. Toate acestea vor dispărea acolo. Sufletele, ca în niște sanctuare sfinte, în cereasca sfântă, a sfintelor, vor participa la taine negrăite și la dumnezeiasca jertfă." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 68-69)

„Cetatea cerească, unde lumina nu este stinsă niciodată de întuneric, unde ziua nu este sugrumată nicicând de noapte, unde lumina izvorăște pentru totdeauna și ziua împărătește pururea." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 71)

„Cele ce ochiul n-a văzut și urechea, n-a, auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El (I Cor., 2, 9). Cercetați cu atenție ce spune Apostolul. El nu afirmă simplu că bunătățile cerești sunt mai mari decât cele pământești, ci că mintea omenească nu le poate cuprinde în înțelegerea ei. Și cu adevărat: cum ar putea încăpea în creierul mic al omului tainele nesfârșite ale lui Dumnezeu?

Dumnezeu ne-a creat din nimic, ne-a așezat în Paradis, ne-a învrednicit să comunicăm cu El și ne-a făgăduit o viață fericită, cu toate că noi nu I-am dat nimic în schimb. Așadar, ce nu va dărui celor care cu bună știință se nevoiesc și se jertfesc la tot pasul pentru numele Său? L-a dat la moarte pe singurul Său Fiu pentru mântuirea noastră, chiar dacă noi eram vrășmașii Săi. Atunci ce nu va face pentru noi dacă îi vom fi prieteni? Dar în mod straniu, în vreme ce El caută în orice chip să ne câștige prietenia, noi nu ne îngrijim cu râvnă să o dobândim, în vreme ce El ne cheamă să moștenim bunătățile Sale, noi suntem leneși și indiferenți.

sfinţii. Şi, ca să nu socoteşti că vorbele mele sunt vorbe în vânt, să mergem cu mintea la Muntele unde Hristos s-a schimbat la faţă. Să-L vedem pe El strălucitor, aşa cu strălucea, cu toate că nu ne-a arătat atunci toată strălucirea veacului viitor. Se observă doar din cuvintele Evanghelistului că ceea ce s-a văzut atunci a fost un pogorământ; nu o înfăţişare aidoma a strălucirii vieţii celei veşnice. Ce spune Evanghelistul? *A strălucit ca soarele* (Matei 17, 2). Da, slava corpurilor nestricăcioase nu sloboade acest corp ceresc, nici nu poate fi cuprinsă slava lor cu ochii muritori. Atunci, pe Muntele Taborului, atâta slavă s-a descoperit ucenicilor câtă puteau să vadă, aşa ca să nu se vatăme vederile celor care priveau. Dar nici atâta n-au putut îndura, ci au căzut cu faţa la pământ. Spune-mi, dacă te-ar ucide cineva într-un loc strălucitor, unde toţi cei de acolo ar fi îmbrăcaţi în haine de aur, iar în mijlocul mulţimii de acolo ar fi un alt om cu coroană pe cap, iar hainele şi coroana, bătute numai în pietre preţioase, şi apoi ţi-ar făgădui să te aşezi alături de acei oameni, spune-mi, n-ai face totul să ţi se îndeplinească voinţa asta? Înalţă-ţi ochii cu mintea şi uită-te la acea adunare strălucită a vieţii veşnice, alcătuită nu din oameni precum cei zugrăviţi mai sus, ci din oameni mai de preţ decât aurul, decât pietrele scumpe, decât razele de soare şi decât toată strălucirea pământească. Dar adunarea aceea nu-i alcătuită numai din oameni, ci şi din fiinţe mult mai de preţ, din îngeri, din arhangheli, din tronuri, din domnii, din începătorii, din stăpânii. Despre împărat nici nu putem spune cum e! Atât depăşesc şi graiul şi mintea, frumuseţea, strălucirea, slava, majestatea şi măreţia Lui. Spune-mi, ne vom lipsi de bunătăţi atât de mari, pentru că nu vrem să ne ferim puţină vreme? Chiar de-ar trebui să îndurăm în fiecare zi nenumărate primejdii de moarte, chiar de-ar trebui să suferim însăşi gheena, n-ar trebui oare să suferim totul ca să vedem pe Hristos venind în slava lui, ca să fim rânduiţi în ceata celor sfinţi? Ascultă ce spune fericitul Petru: *Bine este ca noi să fim aici* (Matei 17, 4). Dacă Petru, care a văzut o icoană palidă a celor viitoare, a aruncat dintr-o dată totul din suflet ca să pună în sufletul lui plăcerea pricinuită de acea vedere , ce vei spune însă când va veni adevărul lucrurilor, când se va deschide palatul împărătesc şi vei putea să vezi chir pe împărat, *nu în ghicitură, nici în oglindă, ci faţă către faţă* (I Cor., 13, 12), nu prin credinţă ci de-a dreptul?" (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 11, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 344-347)

„... ce cuvânt putea-va înfăţişa pe cele de după aceea: plăcerea, folosul, bucuria împreunei vieţuiri cu Hristos? Da! Nu-i cu putinţă să spui cât e de mare plăcerea, cât e de mare câştigul ce-l are un suflet întors la nobleţea lui, care poate vedea cu îndrăznire pe Stăpânul. Nu se bucură numai de bunătăţile ce-i stau în faţă, ci şi de încredinţarea că de acum, aceste bunătăţi nu mai au sfârşit. Toată bucuria aceea prin cuvânt nu o poţi zugrăvi şi nici cu mintea nu o poţi cuprinde. Dar voi încerca să ţi-o arăt destul de slab, atât cât prin lucrurile mici pot fi arătate lucruri mari. Să ne uităm la cei care în viaţa de aici se bucură de bunurile acestei lumi, de bogăţie, de putere şi de slavă. Atâta sunt de mândri de buna lor stare, încât socotesc că nici nu calcă pe pământ, cu toate că bunurile de care se bucură nu sunt bunuri recunoscute de toţi drept bunuri, nici nu rămân mereu la ei, ci zboară mai iute ca vântul. Iar de se întâmplă (ca aceste bunuri) să rămână puţin, apoi numai în viaţa aceasta îşi arată dragostea; n-au putere să ne însoţească mai departe. Dacă aceste bunuri pământeşti pricinuiesc atâta bucurie celor ce le au, ce bucurii socoţi că vor simţi acele suflete chemate la miile de bunătăţi din ceruri! Nu numai atât! Ci ele sunt atât de bune faţă de cele de aici, ci ca mulţime, ci ca însuşiri, încât inima omului nu le poate bănui." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 351-352)

„Acolo toate sunt liniştite şi netulburate, neclintite şi continue, netrecătoare şi nedescrise, veşnice şi nestricăcioase." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 66)

„Starea viitoare a fericirii nu are sfârşit." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 67)

„Apostolul Pavel, scriind către noi, cei care ne aflăm încă pe pământ, zice: *Bucurați-vă întotdeauna* (I Tesalonicieni, 5, 16). Dacă aici, unde există boli, răni, morți timpurii, calomnii, invidie, tristețe, ură, dorințe viclene, atacuri nenumărate, griji neîncetate și răutăți repetate, care ne provoacă mii de necazuri, Apostolul a spus că putem să ne bucurăm întotdeauna, gândiți-vă, care va fi bucuria celui ce a plecat pregătit, cum vrea Dumnezeu, spre viața de dincolo, acolo unde toate relele au fost desființate, la fel ca și bolile, patimile, păcatele, întristările, *al meu*, *al tău*, pricinile atâtor nenorociri și atâtor războaie." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 67)

„Când este sărbătoare aici pe pământ, se adună mulțime de oameni, care aduc nenumărate mărfuri - grâu, orz și tot felul de roade, turme de oi și cirezi de vite, haine, veșminte și altele asemenea. Unii vând și alții cumpără. Există asemenea lucruri în ceruri? Nu, există însă unele mai importante.

Nu găsim acolo grâu, orz sau alte roade ale pământului prisosesc însă roadele Duhului, iubirea, bucuria, pacea, fericirea, bunătatea, blândețea. Nu se găsesc acolo turme de oi și cirezi de vite, ci duhurile drepților, care au ajuns la desăvârșire și sufletele împodobite cu virtuți. Nu se află acolo haine frumoase și bijuterii strălucitoare, ci cununi mai prețioase ca aurul și decorații și daruri nenumărate, care sunt hărăzite biruitorilor luptelor duhovnicești.

Dar și mulțimea celor care participă la praznic este mai importantă și mai vrednică. Nu este alcătuită din oameni simpli ai orașelor și satelor, ci din îngeri, prooroci, mucenici, apostoli, drepți, toți cei care s-au făcut plăcuți lui Dumnezeu. Iar între ei se va afla Acela, împăratul tuturor.Îl vor vedea și se vor lumina și se vor înfrumuseța de strălucirea Lui.

Sărbătorile pământului uneori nu durează nici măcar o zi. La amiază se destramă. Însă sărbătoarea aceea va fi diferită. Nu se va sfârși niciodată. Iar bunătățile ei nu vor seca, nu se vor învechi, nu se vor ofili, ci se vor păstra pururea nestricăcioase și nepieritoare.

La sărbătorile pământului există gălăgie, zgomote, tulburare, dezordine. La acea sărbătoare însă, va împărați buna-cuviință, ordinea și cumințenia. Îngeri și oameni îi aduc neîncetat Domnului cântări de slavă și imnuri minunate, care întrec orice muzică și parcă ies dintr-un instrument plin de armonie.

David psalmodiază: *În veac nu se va clinti cel ce locuiește în Ierusalim* (Psalmi 124, 1). Tâlcuind alegoric această frază, să privim spre Ierusalimul ceresc, acolo unde vor ajunge pentru a trăi veșnic creștinii evlavioși. Aceștia nu vor cunoaște stricăciune în vecii vecilor. Nu vor întâmpina greutăți și probleme, scandaluri și primejdii. Nu vor simți regrete și neliniști, ispite păcătoase și pofte viclene. Toate acestea vor dispărea acolo. Sufletele, ca în niște sanctuare sfinte, în cereasca sfântă, a sfintelor, vor participa la taine negrăite și la dumnezeiasca jertfă." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 68-69)

„Cetatea cerească, unde lumina nu este stinsă niciodată de întuneric, unde ziua nu este sugrumată nicicând de noapte, unde lumina izvorăște pentru totdeauna și ziua împărătește pururea." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 71)

„Cele ce ochiul n-a văzut și urechea, n-a, auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El (I Cor., 2, 9). Cercetați cu atenție ce spune Apostolul. El nu afirmă simplu că bunătățile cerești sunt mai mari decât cele pământești, ci că mintea omenească nu le poate cuprinde în înțelegerea ei. Și cu adevărat: cum ar putea încăpea în creierul mic al omului tainele nesfârșite ale lui Dumnezeu?

Dumnezeu ne-a creat din nimic, ne-a așezat în Paradis, ne-a învrednicit să comunicăm cu El și ne-a făgăduit o viață fericită, cu toate că noi nu I-am dat nimic în schimb. Așadar, ce nu va dărui celor care cu bună știință se nevoiesc și se jertfesc la tot pasul pentru numele Său? L-a dat la moarte pe singurul Său Fiu pentru mântuirea noastră, chiar dacă noi eram vrășmașii Săi. Atunci ce nu va face pentru noi dacă îi vom fi prieteni? Dar în mod straniu, în vreme ce El caută în orice chip să ne câștige prietenia, noi nu ne îngrijim cu râvnă să o dobândim, în vreme ce El ne cheamă să moștenim bunătățile Sale, noi suntem leneși și indiferenți.

fericitul Pavel le-a văzut acestea aievea, când a mers în Rai şi a auzit graiuri nespuse." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 42)

„Mai bine este să răbdăm mii de întunerece şi fulgere, decât să nu vedem faţa cea preasfântă a lui Hristos, că de vreme ce noi Lui vrăjmaşi fiind, El pentru noi s-a răstignit." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 42)

„Iar mulţi din oamenii cei fără de minte zic că altceva nu ne trebuie, numai să nu mergem în muncă, iar mie îmi este mai rea decât munca, dacă nu mă voi afla la a doua venire a lui Hristos; şi cela ce nu se va învrednici slavei Domnului, (aceasta – n.n.) este mai groaznică decât toată munca cea amară, adică zic despărţire de Hristos. Pentru aceea plâng şi mă tânguiesc, că de ar fi om acela ce ne iubeşte, n-ar fi nimic, dar el este Împărat mare (...) El n-a cinstit alta nimic mai mult decât pe noi, că numai un Fiu, Unul Născut a avut şi nu i-a fost milă de Dânsul de-L dădu de-L omorâră, pentru dragostea ce-o are pentru noi, iar noi nu numai cât nu-L iubim şi nu-I mulţumim, ci încă Îl şi ocărâm, făcând lucrurile diavolului, iar nu voia lui Dumnezeu; deci, dar oare nu ne vom munci pe dreptate?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 43)

„Pentru aceasta, dar, către toţi păcătoşii zic: *Duce-ţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic!*, că în curtea Mea om nemilostiv nu intră, nici nu se învredniceşte de Raiul Meu, nici în lăcaşurile cele cereşti; nemilostivul sau vicleanul sau hulitorul nu intră în cămara Mea, curvarul sau preacurvarul nu se va învrednici să şadă la masa Mea. Scumpul şi neînduratul nu se va sălăşlui în locaşurile cele veşnice, răpitorul şi lacomul nu va umbla în Împărăţia Mea, furul sau ocărâtorul nu se va apropia de jertfelnicul cel de sus, mincinosul sau clevetitorul sau beţivul nu va intra în Casa Mea, iubitorul de argint sau prădătorul nu se va odihni în catapeteasma cea cerească, necuratul şi curvarul, pângăritul şi spurcatul nu va veni în odihna Mea cea veşnică, trândavul şi leneşul şi somnorosul sau ucigaşul nu va veni la Cina Mea, mâniosul sau răpitorul sau pizmaşul nu se va apropia de Cămara Mea, bârfitorul sau măscăriciul nicicum nu va sta în locaşurile cele veşnice, cel fără ruşine sau zavistnicul şi alţii câţi gândesc ca aceştia, n-au moştenire cu Mine." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 164)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (atitudinea drepţilor mântuiţi faţă de cei din iad, după Judecata universală)

„Toate vor fi acolo neiertate; căci chiar Noe de ar fi, sau Iov, sau Daniil, şi nu ar îndrăzni a spune ceva văzând pedepsiţi pe ai lor. Fiindcă chiar milostivirea cea de la fire atunci va fi cu totul nimicită, de vreme ce se va întâmpla a vedea oameni buni şi drepţi ca părinţi ai unor copii stricaţi şi răi, precum şi pe nişte copii buni ca fii ai unor părinţi răi şi stricaţi. Aşa că plăcerea şi mulţumirea sufletească va fi curată atunci şi cei ce se vor bucura de bunătăţile cele nepieritoare nu vor fi întru nimic mişcaţi prin milostivire, ba încă zic că această milostivire va fi cu totul stinsă, şi împreună cu Stăpânul vor fi şi dânşii îngreţoşaţi şi sminţiţi de faptele celor mai de aproape ai lor. Că dacă nişte oameni cum s-ar întâmpla, şi încă dispreţuiesc pe copiii lor când îi văd răi, şi chiar se leapădă de înrudirea cu dânşii, apoi cu atât mai mult drepţii atunci.

Prin urmare, nimeni să nu nădăjduiască cele bune dacă nu a făcut ceva bine, măcar de ar avea mii de strămoşi drepţi şi buni." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 107)

ÎMPREUNAREA TRUPEASCĂ (imboldul firesc pentru împreunarea trupească)

„... pofta trupească a fost pusă în noi pentru păstrarea speciei noastre, fiindcă Dumnezeu a statornicit înmulţirea fără a ne împiedica să urmăm o cale mai înaltă şi mai minunată, aceea a înfrânării..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 2, p. 450)

„Pofta spre viața conjugală și facerea de copii ni s-a dat nu spre desfrânare și curvie; s-a dat ca tu să devii tată, și nu curvar." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 106)

„Nu acuz pofta în sine; însă ea a fost dată pentru căsnicie, a fost acordată pentru facerea de copii, iar nu pentru preacurvie." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, pp. 19-20)

„Și ambiția ca și pofta este bună, una când are tendința de a imita binele, iar cealaltă când e întrebuințată în facerea copiilor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, p. 67)

ÎMPRUMUTUL (să iertăm pe datornicii noștri fără să le aducem învinuiri)

„Să ne smerim și să iertăm pe datornicii noștri; că ne vor fi nouă, dacă filozofăm, prilej de mare iertare. Dăm puțin și vom primi mult. Pentru ce, dar, ceri datoria, întrebuințând silnicia? Ar trebui, chiar dacă acela ar vrea să ți-o plătească, să-l ierți, ca să primești totul de la Dumnezeu. Dar așa, tu faci cu totul altceva; îl silești, te cerți cu el, ca nu cumva să rămână vreun bănuț de-al tău la el. Crezi că ataci pe datornic, dar îți înfigi sabia în tine însuți, sporindu-ți osânda cea din iad! Dacă ai filozofa puțin, aici pe pământ, ți-ai îndulci mult osânda. Că și Dumnezeu tocmai de aceea vrea; să punem noi început unei dărnicii ca aceasta, ca să aibă El prilej să ne dea în schimb mai mult". (*Omilii la Matei*, omilia XV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 194)

„Dacă ar trece pe lângă tine un om și te-ar vedea că ai pune mâna pe un datornic, apoi ți-ar porunci să-i dai drumul, pentru că îți plătește el datoria lui, omul acela, luând asupra lui datoria, ți-ar fi recunoscător că la porunca lui ai iertat pe datornic, cum să nu dea Dumnezeu însutit și înmiit, când vede că de dragul poruncii Lui, iertăm pe toți datornicii noștri, fără să le aducem nici cea mai mică vină?" (*Omilii la Matei*, omilia XV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 194)

ÎNCERCĂRILE (- urmare firească a îndeletnicirilor duhovnicești)

„... ai curaj, știind bine că urmarea firească a îndeletnicirilor duhovnicești este a întâlni la tot pasul numai încercări". (*Omilii la Matei,* omilia VIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 103)

ÎNCERCĂRILE (îngăduirea încercărilor de către Dumnezeu)

„Dar pricina tuturor bunătăților avute de Noe a fost credința lui în Dumnezeu. Ea l-a întărit ca să îndure cu bărbăție totul. Hrănit de nădejde, nu simțea necazurile. Noe a făcut tot ce a depins de el: a fost răbdător, a avut credință mare și a îndurat totul. Și uită-te acum la marea iubire de oameni, pe care i-o arată Dumnezeu! *Și și-a adus aminte Dumnezeu de Noe.*

Scriptura n-a spus atât: *Și și-a adus aminte*, ci, pentru că mai înainte Dumnezeiasca Scriptură ne făcuse cunoscută mărturia lui Dumnezeu despre dreptul Noe, spunând: *Intră în corabie, că te-am văzut drept în neamul acesta* (Fac., 7, 1), de aceea acum spune: *Și și-a adus aminte Dumnezeu de Noe*, adică Dumnezeu și-a adus aminte de mărturia pe care o dăduse despre el; nu l-a trecut cu vederea multă vreme pe drept, ci l-a ținut în corabie atât cât Noe a putut răbda și atunci i-a dăruit harul Său. Dumnezeu, cunoscând slăbiciunea firii noastre, ne lasă să îndurăm atât cât putem răbda, atunci când îngăduie să vină vreo încercare peste noi, ca și nouă să ne dea răsplată pe măsura răbdării, iar El să-și arate iubirea Sa de oameni, precum zice și Pavel: *Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să fiți încercați peste puterile voastre, ci odată cu încercarea va aduce și scăpare din ea, ca s-o puteți răbda* (I Cor., 10, 13). Așadar, pentru că și dreptul acesta a fost stăruitor și răbdător, pentru a îndura cu credință în Dumnezeu traiul în corabie, *Dumnezeu,* spune Scriptura, *și-a adus aminte de el.* Apoi ca să

cunoşti cât de adâncă e iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Dumnezeiasca Scriptură adaugă: *Şi de toate fiarele şi de toate dobitoacele şi de toate păsările şi de toate târâtoarele câte erau cu el în corabie.* Vezi că tot ce face Dumnezeu o face în cinstea omului?" (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 323)

„Ai văzut bărbăţie sufletească? Ai văzut suflet deprins să filozofeze? Ai văzut că Stăpânul amână şi întârzie, tocmai pentru că vrea să-l facă mai strălucit pe Avram? Dumnezeu, pentru că poartă grijă de slugile Sale, nu vrea atât să le facă binefaceri, ci vrea să-i arate şi străluciţi, vrea să facă să fie ştiută de toţi credinţa lor. Dacă îndată după făgăduinţă, Dumnezeu ar fi dat seminţiei lui Avram pământul, dacă ar fi deschis pântecele Sarei şi i-ar fi dăruit urmaşi, nici minunea n-ar fi fost atât de mare şi nici credinţa dreptului n-ar fi fost vădită tuturor. Negreşit puterea lui Dumnezeu s-ar fi arătat şi atunci, pentru că la porunca Lui ar fi dat viaţă unui pântece amorţit, neputincios pentru naşterea de copii, dar dreptul Avram n-ar mai fi împletit pe capul lui cunună, ca acum când atâta vreme i-a fost pusă virtutea la încercare, când virtutea lui ajungea pe fiecare zi mai strălucită." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 53)

„Bunul Dumnezeu rânduieşte aşa viaţa lui (Avram – n.n.), că de fiecare dată pune la încercare pe slujitorul Său, ca să-i descopere sufletul lui iubitor de Dumnezeu. Dumnezeu ştia mai dinainte recunoştinţa slugii Sale, ştia frumuseţea sufletului său, cunoştea bine mărgăritarul; dar voia să-l facă cunoscut tuturor celor de pe vremea lui, pentru ca şi cei de mai târziu să râvnească şi să imite virtutea dreptului Avram." (*Omilii la Facere,* omilia XXXIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 62)

„Dumnezeu, ca un părinte iubitor, uneori ne iartă, alteori ne pedepseşte, ca oricum să găsească un mijloc pentru însănătoşirea sufletului nostru. Şi un doctor, când îngrijeşte pe un bolnav, nu-l ţine nici mereu nemâncat, nici nu-l lasă să mănânce cât vrea ca nu cumva mâncarea prea multă să dea naştere la febră şi să-i mărească boala, iar nemâncarea să-l slăbească şi mai mult, ci face tot ce trebuie gândindu-se la puterea bolnavului şi-i dă cu grijă doctoriile. Tot aşa şi iubitorul de oameni Dumnezeu, cunoscând folosul fiecăruia dintre noi, uneori ne lasă să ne meargă bine, alteori ca să ne încerce aduce peste noi încercări. De suntem virtuoşi, prin năvala încercărilor ajungem mai străluciţi şi atragem asupra noastră mai multă bunăvoinţă; de suntem păcătoşi şi primim cu mulţumire năvala încercărilor, aruncăm de pe noi sarcina cea grea a păcatelor şi dobândim multă iertare." (*Omilii la Facere,* omilia XL, III, în col. PSB, vol. 22, p. 76)

„Iar când vede că nu putem avea nici un câştig de pe urma unei vieţi pline de mulţumire şi fericire, ca un doctor bun care-l pune de posteşte că să-i redea sănătatea, pe cel care-l vede că se îngraşă de prea multă mâncare, tot aşa şi minunatul Doctor al sufletelor noastre dă drumul la încercări asupra noastră ca să ne dăm seama de vătămarea ce-am avut de pe urma traiului nostru bun şi fericit; iar când vede că ne-am însănătoşit deplin, atunci, cu ajutorul său ne scapă şi de necazuri şi-şi arătă cu multă îmbelşugare şi purtarea sa de grijă." (*Omilii la Facere,* omilia XL, III, în col. PSB, vol. 22, p. 76)

„Fără probleme, fără necazuri, fără boli, fără întristări, ce s-ar face omul? S-ar deda desfrâului şi beţiei, s-ar târî prin mocirlă ca porcul, ar uita cu desăvârşire de Dumnezeu şi de poruncile Lui Aşa însă, nevoinţele şi temerile, necazurile şi încercările îl menţin într-o oarecare stare de veghe, îi devin şcoli de filosofie, exerciţii ale sufletului." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 30)

„Nici un sportiv adevărat, atunci când se află pe stadion, nu cere odihnă, linişte, mâncăruri sau băuturi. Altfel, ar fi nu numai un sportiv prost, dar şi nebun. Atunci când concurează, îşi adună forţele, îndură praful, căldura, transpiraţia, chinul şi, câteodată, chiar şi durerea.

Apostolul Pavel se compară pe sine, ca şi pe orice creştin care duce în mod conştient lupta pentru mântuire, cu un boxer. *Aşa mă lupt, nu ca lovind în aer, ci îmi chinuiesc trupul meu şi îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic* (1 Cor., 9, 6-27). Dacă vrem să înţelegem odată că în viaţa noastră vom avea de întâmpinat probleme şi greutăţi, boli şi infirmităţi, lipsuri şi nedreptăţi, suferinţe şi chinuri, atunci niciodată nu vom fi luaţi prin surprindere şl nu ne vom mâhni, aşa cum nu se supără nici boxerul atunci când se află în ring.

Va veni şi vremea odihnei. Acum este, însă, vremea încercărilor, a ispitelor, a supărărilor, ca prin ele să dobândim nădejdea mântuirii, aşa cum ne spun Sfinţii Apostoli Iacov şi Pavel: *Mare bucurie să socotiţi, fraţii mei, când cădeţi în felurite ispite, ştiind că încercarea credinţei voastre lucrează răbdarea; iar răbdarea să-şi aibă lucrul ei desăvârşit, ca să fiţi desăvârşiţi şi întregi, nelipsiţi fiind de nimic* (Iac., 1, 2-4). Şi nu numai atât, ci ne lăudăm şi în suferinţe, bine ştiind că suferinţa aduce răbdare, şi răbdarea încercare, şi încercarea nădejde (Rom., 5, 3-4). Există, desigur, încercări mari şi încercări abia simţite, supărări grele şi supărări uşoare, ispite mari şi ispite mici. Să ştim, însă, că Dumnezeu nu îngăduie niciodată să fim ispitiţi peste puterile noastre." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 333-334)

ÎNCERCĂRILE (cauza şi scopul lor)

„Iar dacă ai spune: *De ce atât în Vechiul, cât şi în Noul Testament sunt atâtea primejdii, atâtea încercări, atâtea uneltiri?*, află care e pricina. Deci care e cauza? Viaţa de faţă e un teren de antrenament, o întrecere, o luptă, o topitoare şi o vopsitorie a virtuţii. Deci aşa cum tăbăcarii luând pieile mai întâi le întind, le bat şi atârnă pe ziduri şi pietre, şi le aplică alte mii de tratamente ca să le facă în stare să primească vopseaua, şi astfel le aplică preţioasa culoare; aşa cum aurarii aruncând aurul în foc îl predau chinului focului ca să-l facă mai curat; aşa cum pe terenurile de sport antrenorii îi supun pe atleţi la multe exerciţii obositoare şi-i lovesc mai tare decât adversarii lor, pentru ca în întreceri să fie gata pentru încleştarea cu adversarii şi să se smulgă cu uşurinţă din ea, tot aşa face şi Dumnezeu în viaţa de faţă; vrând să facă sufletul destoinic prin virtute, îl strânge, îl topeşte, îl predă chinului încercărilor ca pe cei căzuţi şi descurajaţi să-i facă să zvâcnească, pe cei încercaţi să-i facă mai încercaţi şi neatinşi de uneltirile demonilor şi de cursele diavolului, şi pe toţi foarte destoinici spre primirea bunătăţilor viitoare. Căci bărbatul neispitit, se spune, este neîncercat, iar Pavel zice: *Necazul naşte răbdare, iar răbdarea naşte încercare* (Rm., 5, 3-4). Vrând deci să-i facă rezistenţi şi răbdători, Dumnezeu lasă banul să fie bătut în tot felul.

Din această pricină l-a lăsat şi pe Iov să pătimească câte a pătimit, ca să se arate mai încercat şi să astupe gura diavolului; de aceea i-a lăsat şi pe apostoli ca şi ei să ajungă mai încercaţi şi să-şi arate prin aceasta puterea lor. Şi nu mică este această pricină. De aceea şi lui Pavel, care-I cerea uşurare şi eliberare de relele care-l ţineau, i-a zis: *Îţi e de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune* (2 Cor., 12, 9)." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XXI, 1-5, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 323)

„Ci aşa cum în viaţa aceasta, piraţii, tâlharii şi spărgătorii se îngrămădesc şi uneltesc necontenit nu acolo unde sunt paie şi iarbă sau nisip, ci acolo unde este aur şi mărgăritare, tot aşa şi diavolul îşi ridică şi aduce maşinile de război acolo unde vede bogăţie adunată în suflet şi belşug de evlavie în el. Dar dacă victimele acestor uneltiri sunt treze, nu numai că nu vor pierde de aici nimic, ci vor aduna o bogăţie încă mai mare a virtuţii, lucru care se face acum." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XXII, 17, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 327)

ÎNCERCĂRILE (Dumnezeu - nădejdea noastră în încercări)

„... nimic din ce se întâmplă să nu te tulbure, ci încetând de a mai chema în ajutor pe cutare şi cutare, şi de a mai alerga după umbre – căci acesta este ajutorul omenesc – cheamă neîncetat pe Dumnezeu Căruia îi slujeşti, să facă doar un semn şi toate se vor rezolva într-o clipită. Iar dacă L-ai chemat şi nu s-au rezolvat, e pentru că acesta e obiceiul lui Dumnezeu: nu desfiinţează de la început cele cumplite – ca să repet cuvântul spus mai sus –, ci atunci când ele s-au ridicat şi au crescut şi celor ce se războiesc cu noi nu le-a rămas aproape nici o răutate de săvârşit, atunci preface dintr-o dată toate în senin şi dulce lucrurile la stări neaşteptate. Fiindcă El ne poate face nu numai câte lucruri bune aşteptăm şi nădăjduim, ci mult mai multe şi nesfârşit de mari. De aceea şi Pavel vorbea despre El ca despre *Cel care poate să facă mult mai mult decât cele pe care le cerem sau gândim* (Efes., 3, 20).

N-ar fi putut oare să împiedice de la început ca acei trei copii să cadă în aceea încercare (Dn., 3)? Dar aceea a lăsat să fie predaţi în mâinile barbarilor, a lăsat cuptorul să fie aprins şi focul să urce la o înălţime de nespus, iar furia împăratului să se aprindă mai grozav decât cuptorul, a lăsat ca mâinile şi picioarele lor să fie legate cu multă străşnicie şi să fie azvârliţi în foc. Şi când toţi care-i priveau au deznădăjduit de mântuirea lor, atunci dintr-o dată şi mai presus de orice nădejde s-a arătat facerea de minuni a marelui Artist Dumnezeu şi a strălucit cu multă covârşire. Căci focul a fost legat, iar cei legaţi au fost dezlegaţi; cuptorul s-a făcut loc de rugăciune, izvor, rouă şi mai de cinste decât palatele împărăteşti, iar firea părului capetelor lor a biruit acea stihie (focul) care mistuie totul, şi fierul şi piatra şi e mai tare decât orice materie. Şi acolo stătea în picioare corul preaarmonios al celor sfinţi chemând toată creatura la acea minunată melodie; căci cântau înălţând imne de mulţumire pentru că au fost legaţi, pentru că au fost arşi, pentru că şi-au pierdut patria, pentru că au fost făcuţi captivi, pentru că li s-a luat libertatea, pentru că au ajuns fără patrie, fără casă, nişte surghiuniţi, pentru că petreceau într-un pământ străin şi barbar; căci acest lucru e propriu sufletului recunoscător.

Şi după ce răutatea celor ce se războiau cu ei a mers până la capăt – căci ce le mai puteau face după moarte? –, după ce atleţii şi-au împlinit lupta, după ce le-a fost împletită cununa şi le-au fost date premiile şi n-a mai lipsit nimic pentru gloria lor, atunci i-au sfârşit şi lucrurile cumplite, şi cel care a aprins cuptorul şi i-a predat unei pedepse atât de mari, el însuşi devine lăudător şi admirator al acelor sfinţi atleţi şi crainic al lucrurilor uimitoare făcute de Dumnezeu şi trimite în toată lumea scrisori pline de multe elogii, povestind cele întâmplate şi făcându-se crainic al minunilor uimitoare ale lui Dumnezeu. Căci cele scrise nu puteau fi suspectate nici de duşmani pentru că el fusese duşman şi vrăjmaş al lor.

Ai văzut iscusinţa lui Dumnezeu? ai văzut înţelepciunea Lui? Ai văzut lucrurile Lui paradoxale? Ai văzut iubirea de oameni şi purtarea Lui de grijă? Aşadar, să nu te mai tulburi, nici să nu te mai frământi, că rămâi mulţumindu-I necontenit pentru toate, slăvindu-L, chemându-L, rugându-L, implorându-L, chiar dacă năvălesc asupra ta zeci de mii de obligaţii, zeci de mii de tulburări, chiar dacă-ţi vin în faţă furtuni şi toate, nimic din ele să nu te tulbure. Căci Stăpânul nu se lasă întrecut de dificultatea lucrurilor, chiar dacă toate s-ar prăbuşi în distrugerea ultimă. Fiindcă poate să scoată pe cei căzuţi, să întoarcă pe cei rătăciţi şi să îndrepte pe cei sminţiţi, poate să elibereze pe cei plini de zeci de mii de păcate şi să-i facă drepţi, poate să facă vii pe cei morţi şi strălucitoare cele surpate şi să înnoiască cele învechite. Căci dacă face să existe cele ce nu sunt şi dăruie existenţa celor ce nu se văd nicicând şi nicicum, cu atât mai mult va îndrepta cele ce sunt şi devin." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VII, 2b,c,d-3a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, pp. 144-146)

ÎNCERCĂRILE (ajutorul lui Dumnezeu în încercări)

„De-am fi de mii de ori înțelepți, de-am fi mai puternici și mai tari decât toți, n-am putea rezista nici celei mai mici încercări dacă ne-ar lipsi ajutorul lui Dumnezeu. Dar pentru ce vorbesc eu de noi, niște oameni de rând, nevrednici de luat în seamă? De-ai fi Pavel sau Petru, de-ai fi Iacov sau Ioan, fără ajutorul de sus ești biruit ușor, te împiedici, cazi!" (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 276)

„Dumnezeu nu numai că nu ne lasă să cădem în încercări mai mari decât puterile noastre, dar chiar în încercările care vin peste noi pe măsura puterilor noastre, chiar în acelea El este lângă noi ca să ne ajute și să ne întărească, dacă noi mai întâi facem tot ce stă în puterea noastră, de pildă, dacă suntem râvnitori, dacă ne punem nădejdea în El, dacă-I mulțumim, dacă primim totul cu îngăduință, dacă răbdăm. Nu numai în primejdiile mai mari decât puterile noastre, dar chiar în cele pe măsura puterilor noastre avem nevoie de ajutorul de sus dacă vrem să le înfruntăm curajos." (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 276-277)

ÎNCERCĂRILE (răbdarea încercărilor)

„Căci, spune-mi: ce poate oare tulbura un suflet cucernic? Moartea? Dar asta e începutul unei vieți cu mult mai bune. Poate sărăcia? Dar aceasta îl ajută în fapta cea bună. Poate boala? Dar nici că o consideră ca existând, și nu numai boala, ci chiar de ar zace la pat, sau de ar fi scârbit, el pe toate, preîntâmpinându-le, le înlătură. Poate că necinstea? Dar în el e răstignită lumea întreagă. Poate pierderea copiilor? Dar el nu se înspăimântă, mai ales când este inițiat în dogma învierii celei de obște. Așadar, ce ar putea să clatine un astfel de suflet? Nimic din toate acestea. Poate că bogăția îl îngâmfă? Nicidecum, căci el știe că averile sunt nimic înaintea sa. Poate îl îngâmfă slava? Dar a învățat și știe că Toată slava omului este ca floarea câmpului (Is., 40, 6). Poate că desfătarea? Dar el a auzit deja pe Pavel, care zice: cea care trăiește-n desfătări, deși trăiește, e moartă (1 Tim., 5, 6). Așadar, când un astfel de suflet nici nu se îngâmfă, nici nu se împuținează, ce ar putea egala o astfel de sănătate?" (Omilii la Epistola către Filipeni, omilia a XIII-a, p. 235)

„A răbda și a-I mulțumi lui Dumnezeu la vreme de încercare sunt cele mai minunate izbânzi ale creștinului." (Din vol. Problemele vieții, p. 370)

„... aceasta e bogăția mea, aceasta e cheltuiala păcatelor mele: să călătoresc necontenit prin asemenea încercări și ele să-mi vină de la cei de la care mă așteptam mai puțin." (Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea IX, 1a, în vol. Scrisori din exil. *Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 174-175)

ÎNCERCĂRILE (folosul dobândit din încercări)

„Să nu ne întristăm niciodată și să socotim venirea încercărilor drept dovadă că Dumnezeu ne-a părăsit sau că ne-a trecut cu vederea! Dimpotrivă, tocmai aceasta să fie dovada cea mai puternică pentru noi că Dumnezeu ne poartă de grijă. De avem poveri de păcate în spatele nostru, vom putea să le ușurăm, dacă arătăm răbdare în încercări și dacă-I mulțumim lui Dumnezeu; iar dacă nu avem multe păcate, iarăși și așa ne vom bucura de și mai mare bunăvoință din partea lui Dumnezeu, dacă îndurăm încercările, mulțumind lui Dumnezeu. Darnic fiind Stăpânul nostru și cu grijă mare de mântuirea noastră, pune adeseori înaintea noastră, ca o școală, valuri de încercări și de lupte, pentru ca, făcând și noi tot ce depinde de noi, să ne bucurăm din belșug de purtarea Sa de grijă.

Ştiind acestea, să nu pierdem nădejdea când suntem încercaţi, nici să ne întristăm când vin necazuri peste noi; dimpotrivă, chiar să ne bucurăm, aşa cum spune fericitul Pavel: *Acum mă bucur în suferinţele mele* (Col., 1, 24). Ai văzut suflet plin de recunoştinţă? Dacă se bucura când suferea, când mai putea fi trist? Dacă pentru el era pricină de bucurie ceea ce întrista pe alţii, gândeşte-te cum era sufletul său?" (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 425)

„Cunoşti şi-ţi aminteşti cum trăiai mai înainte, înainte de încercarea aceasta. Cercetează bine felul tău de vieţuire din vremea aceia şi compară-l cu acesta, pe care-l duci după ce-a venit încercarea peste tine, şi vei vedea folosul pe care îl ai de pe urma acestei încleştări cu demonul. Acum postul tău e mai aspru, privegherile tale mai îndelungi, dragostea ta de citi mai mare şi rugăciunea mai stăruitoare; seriozitatea şi smerenia ta, cu totul deosebite." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 155)

„Deoarece şi înainte de desfătarea raiului, încă din această viaţă, prin încercări câştigăm ceva foarte important: sufletul nostru devine mai nădăjduitor şi cugetul mai viteaz.

Fiecare ispită, fiecare necaz, fiecare atac al diavolului, dacă suntem atenţi şi răbdători, ne poate aduce mare folos.Vrăjmaşul cel închipuit l-a atacat cu atâta furie pe Iov. Dar cu ce l-a vătămat în cele din urmă? Cu nimic. Din contră, i-a adus o mai mare sfinţenie şi o mai strălucitoare slavă." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 30)

„Cu cât se întind peste mine încercările, cu atât ne sporeşte mângâierea şi avem mai bune nădejdi despre cele viitoare (...)" (Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea I, 1a, în vol. Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă..., p. 135)

„Şi aşa s-au ţesut lucrurile prin încercări, nu relaxări, şi cei care se poticniseră mai întâi, s-au îndreptat după acestea, şi cei care rătăciseră s-au întors înapoi iar cele dărâmate s-au zidit mai măreţ. De aceea când Pavel a cerut ca predica lui să umble numai în tihnă, Dumnezeu Cel Atotînţelept şi Preaiscusit nu i-a îngăduit acest lucru ucenicului Său, ci deşi l-a rugat de multe ori, nu s-a lăsat înduplecat, ci i-a spus: Îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune (2 Cor., 12, 9).

Deci dacă vrei să socoteşti şi acum cele bune împreună cu cele rele, vei vedea făcându-se multe, chiar dacă nu semne şi minuni, dar lucruri asemănătoare unor minuni, semne negrăite ale marii purtări de grijă şi marelui ajutor al lui Dumnezeu. Dar ca să nu auzi toate de la noi cu uşurinţă, îţi las ţie această parte, ca să le strângi cu exactitate pe toate şi să le compari cu cele care-ţi produc întristare, şi îndeletnicindu-te cu această frumoasă zăbavă, să te scoţi pe tine însăţi din deprimare; căci multă mângâiere vei scoate de aici." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VII, 5c-d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...,* pp. 150-151)

„Căci nimic nu ne face atât de străluciţi şi invidiaţi şi nu ne umple de zeci de mii de lucruri bune ca mulţimea încercărilor, primejdiile, ostenelile şi deprimările şi faptul de a suporta cu blândeţe toate uneltirile venite necontenit de la cei de la care n-ar fi trebuit nicidecum." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 10b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...,* p. 197)

„Fiindcă aşa cum un scorpion sau un şarpe, când primeşte o lovitură mai adâncă, se scoală ridicându-şi mai mult acul împotriva celui ce l-a lovit, oferindu-i drept dovadă a marii lui dureri violenţa atacului împotriva celui ce l-a lovit, aşa şi acea fiară neruşinată, diavolul, după ce a primit răni adânci de la minunatul şi înaltul tău suflet, a sărit încă mai tare şi a adus

asupra ta mai multe încercări. Fiindcă el le-a adus, nu Dumnezeu; dar Dumnezeu le-a îngăduit ca să facă mai mare neguțătoria ta, să-ți dea o răsplată mai mare și o recompensă mai îmbelșugată. Nu te tulbura, deci nu te frământa!" (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 1b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 214-215)

ÎNCHISOAREA (pedepsirea cu închisoarea a celor ce se fac vinovați de fapte rele)

„S-ar mai putea oare trăi din pricina nebuniei și furiei criminalilor dacă n-ar fi siliți să trăiască în închisori? Ar săvârși grozăvii tot atât de mari ca și cei stăpâniți de demoni. Și nu mă gândesc la faptele săvârșite de îndrăciți în timpul când sunt stăpâniți de demon, ci la faptele săvârșite de ei după ce furia drăcească încetează. Și în acele clipe mănâncă cu mare lăcomie, fură, se îmbată și fac și alte fapte cu mult mai rușinoase decât acestea." (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 150-151)

ÎNDEMNURILE (duhovnicești)

„Și știu că acestea le vorbesc în zadar, însă nu voi înceta a vă vorbi, că dacă poate nu veți asculta cu toții, apoi firește că nici cu toții nu vă veți împotrivi, sau mai bine zis, chiar dacă și cu toții vă veți împotrivi și nu veți asculta, apoi atunci și plata mea va fi mai mare, în același timp și osânda voastră va fi mai mare. Deci ca acestea să nu se întâmple, eu nu voi înceta a vă vorbi, că poate prin înșiruirea acelorași vorbe vă voi imboldi cumva." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 290)

„Câtă vreme e caldă încă predica mea în sufletul vostru, când ieșiți afară, îndemnați-vă unii pe alții și, precum vă despărțiți unul de altul cu un rămas bun, tot așa fiecare să meargă acasă cu un sfat (pe buze) și să zică aproapelui: *Vezi și adu-ți aminte ca să păzești porunca și - oricum - vom birui.*" (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, pp. 41-42)

ÎNDRĂGOSTIȚII

„Cei îndrăgostiți poartă cu ei, oriunde s-ar duce, chipul cel dorit." (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 7)

„E legea sufletească a celor ce iubesc, e obiceiul lor să strângă în brațe chiar numai numele celor pe care-i iubesc, să se înflăcăreze chiar numai la auzul numelui lor." (*Cuvânt de laudă la cel între Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, și despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 281)

„Așa este starea sufletească a îndrăgostiților: nu rabdă să țină ascunsă dragostea lor, ci vorbesc tuturor cunoscuților despre focul lor, cu gândul că își ostoiesc sufletul povestind altora despre puternica lor dragoste." (*Despre căință (I),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 79)

ÎNDUMNEZEIREA

„Căci pe cei pe care i-a cunoscut mai înainte, mai înainte i-a și hotărât să fie asemenea chipului Fiului Său, ca El să fie întâi născut între mulți frați (8, 29).

Ai văzut câtă cinste? Ceea ce era Unul-Născut Fiu al lui Dumnezeu prin fire, aceea am devenit şi noi după har." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 290)

ÎNFRÂNAREA (de la alimente)

„Noi trebuie să păzim regulă în întrebuinţarea băuturilor şi mâncărilor, netrecând niciodată marginile trebuinţei." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 15)

„Nimic nu provoacă atâta mulţumire şi atâta sănătate, ca atunci când cineva mănâncă şi bea după măsura adevăratei nevoi a trupului său, astfel încât să nu aibă o greutate mai mare decât cea normală. Şi pentru a te convinge, observă-i mai întâi pe cei care mănâncă cu măsură şi apoi pe cei care mănâncă exagerat. Trupurile primilor sunt de obicei puternice, sănătoase, cu organe care funcţionează armonios, pe când ale celorlalţi sunt molâi, greoaie, anevoioase şi bolnăvicioase." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 147)

„Nu spun să vă dedaţi nevoinţelor aspre, dacă nu vreţi. Dar să ne ferim de cele de prisos, să îndepărtăm ceea ce nu este absolut necesar. Adevărat, ce iertare vom primi, când alţii nu le au nici pe cele necesare, deşi sunt îndreptăţiţi să le aibă, iar noi ne bucurăm de mai mult decât ne este necesar? Dar ne-am putea întreba şi cine se bucură mai mult, cel ce se hrăneşte cu ierburi şi este sănătos sau cel care mănâncă din belşug şi suferă de diferite patimi? Fireşte că primul se bucură mai mult, pentru că-şi păstrează sănătatea.

Să nu cerem, aşadar, nimic mai mult decât necesarul, îţi este de ajuns fasolea pentru ca să trăieşti sănătos? Mănâncă fasole. Eşti bolnăvicios şi ai nevoie nimeni să le mănânci. Eşti chiar şi mai neputincios şi ai nevoie de carne? Nu te vom lipsi de ea. Scopul nostru nu este vătămarea oamenilor, ci tăierea celor prisositoare; şi prisositor este ceea ce depăşeşte necesarul, ceea ce este mai mult decât ne trebuie ca să trăim în sănătate şi cumpătare." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 148-149)

„Să mâncăm şi să bem atât cât să ne mulţumim, dar şi cât să ne menţinem trupul într-o asemenea stare naturală, încît să nu vatăme sufletul." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 149)

„Domnul ne-a dat trup material, care nu se poate întreţine altfel, decât cu hrană. Dar când ne hrănim, trebuie s-o facem cu măsură, ca să rămânem sănătoşi şi ageri.

Prin urmare, să avem grijă să mâncăm şi să bem doar atât cât şi plăcere adevărată să simţim, şi trupul să ni-l hrănim, încât să fie în stare să împlinească poruncile lui Hristos." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 152)

„Cât este de puternic, cât este de viu, cât este de zburător şi de eteric sufletul pe care nu-l îngreuiază excesele mâncării şi ale băuturii! El are aripi pentru a zbura neîncetat spre Dumnezeu, el este mai puternic decât flăcările, mai înalt decât pământul, el este apt pentru studiile serioase, el are zboruri măreţe spre înălţimile gândirii, spre eroismele sentimentului." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, pp. 632-633)

ÎNFRÂNAREA (de la păcate)

„Înfrânarea nu este grea, e de-ajuns să o doreşti şi să te ţii departe de cauzele păcatului. Ia spune-mi, există un lucru mai uşor decât mersul? Şi totuşi, şi acesta devine greu, obositor şi dureros pentru unii oameni graşi, neantrenaţi şi comozi. Nimic nu este greu atunci când îl vrem. Nimic nu este uşor atunci când nu-l dorim. Toate depind de noi. De faptul dacă vrem sau nu să reuşim ceva." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 40)

ÎNFRÂNAREA (desăvârşită)

„Să aibă legi şi îndreptar şi ochi, ca să nu se uite fără socoteală la tot ce văd. Şi limba să aibă îngrădire, pentru ca să nu o ia înaintea minţii. De asta au fost făcuţi dinţii şi buzele, spre

paza limbii, ca să nu se deschidă fără rost uşile şi să iasă, ci să iasă cu toată buna-cuviinţa, atunci când totul este bine rânduit; să rostească astfel de cuvinte încât să mulţumească pe cei ce le aud, să grăiască acele graiuri care duc la zidirea ascultătorilor. Trebuie îndepărtat şi râsul nelalocul lui. Mersul să fie liniştit şi potolit, haina cuviincioasă. Pe scurt, trebuie ca acela care a intrat în stadionul virtuţii să-şi pună, prin orice mijloc, în bună rânduială purtările, căci buna rânduială a mădularelor este icoana stării noastre sufleteşti.

Dacă, deci, chiar de la început, vom căuta să ne facem o astfel de obişnuinţă, ne vom urma drumul cu uşurinţă, vom săvârşi orice virtute, nu vom avea nevoie să ne ostenim mult şi vom aduce asupră-ne şi mult ajutor de sus. Aşa vom putea străbate fără primejdii şi valurile vieţii acesteia, căci vom fi mai presus de cursele diavolului şi vom dobândi bunătăţile cele veşnice." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 156)

ÎNFRÂNAREA (folosul)

„Să iubim înfrânarea. Oare nu-i auziţi şi pe doctori zicând că lipsa este maică a sănătăţii? Iar eu zic că lipsa este maică nu numai a sănătăţii trupului, ci şi a sufletului. Acestea şi Pavel doctorul adevărat strigă, grăind: Având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţi vom fi". (Din *Cuvântul 16 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu*, p. 241)

ÎNGĂDUINŢA (reciprocă a oamenilor)

„Dacă tu nu vei îngădui pe aproapele tău, apoi cum te va îngădui şi pe tine Dumnezeu? Dacă tu nu poţi suferi pe cel împreună serv cu tine, apoi cum te va suferi oare şi pe tine Stăpânul a toate? Unde este iubire, acolo toate sunt suportabile." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 95)

ÎNGĂDUINŢA (- numai până la păcat)

„Stai la masă. Bea vin cu cumpătare. Dacă vrei să mănânci carne, nimeni nu te împiedică. Înfruptă-te din toate, numai depărtează-te de păcat." (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 137)

ÎNGERII (despre sfinţii îngeri)

„... aceste puteri sunt fiinţele cele mai înţelepte, care posedă cea mai mare cunoaştere, şi cele mai pure.

De unde reiese limpede că puterile au aceste atribute? Din înseşi numele lor. Aşa cum îngerului i se spune înger, întrucât vesteşte oamenilor cele ale lui Dumnezeu şi se spune arhanghel, pentru că acesta le porunceşte îngerilor, la fel şi aceste puteri poartă denumiri care ne arată înţelepciunea şi marea lor puritate. Cum aripile dezvăluie înălţimea naturii – căci şi Gabriel apare zburând, nu fiindcă îngerul se numără în rândul zburătoarelor, ci pentru ca tu să pricepi că el se apropie de natura omenească venind din ţinuturile cele mai înalte şi de la un mod de viaţă superior –, urmează că aripile nu amintesc de nimic altceva decât de înălţimea naturii. Prin urmare, dacă aripile amintesc de înălţimea naturii; dacă tronul [închipuieşte] odihna lui Dumnezeu [întru puterile cereşti]; dacă ochii dezvăluie profunzimea văzului lor; iar dacă apropierea lor de tron şi intonarea neîncetată de imnuri către Dumnezeu arată veghere a lor necurmată vreodată de somn – în acelaşi chip, numele unora amintesc de înţelepciunea, iar al altora de marea lor puritate. Căci ce înseamnă *heruvim*? Cunoaştere îmbelşugată. Dar *serafim*? Gură de foc. Vezi cum numele au dezvăluit puritatea şi înţelepciunea?" (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, pp. 73-74)

ÎNGERII (crearea îngerilor)

„El le-a creat pe toate aceste puteri cu o asemenea uşurinţă, astfel încât nici un cuvânt nu ar fi în stare să o înfăţişeze. I-a fost îndeajuns să le voiască pe acestea toate şi, după cum voinţa nu ne solicită nici un efort, nici lui nu i-a solicitat vreun efort crearea unor puteri atât de mari şi atât de numeroase." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 48)

ÎNGERII (firea îngerilor)

„Ascultă, de pildă, ce spune profetul despre cât de mică este deosebirea dintre natura îngerilor şi cea omenească. După ce a spus: Ce este omul că-ţi aminteşti de el? Sau fiul omului, că-l cercetezi pe el?, a adăugat: Micşoratu-l-ai pe el cu puţin faţă de îngeri (Ps. 8, 5-6). Dar, cu toate că distanţa este mică, câtă vreme este pe deplin o oarecare distanţă, noi nu cunoaştem cu precizie esenţa îngerilor şi chiar dacă am face mii de speculaţii, tot nu am putea-o afla.

Dar ce vorbesc eu despre îngeri, când nici măcar esenţa sufletului nostru nu ne-o cunoaştem bine, ori, mai degrabă, nu o cunoaştem în nici un fel?" (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 116)

ÎNGERII (îngerul păzitor)

„Hristos ne spune apoi şi o altă pricină pentru care trebuie să-i respectăm pe aceştia mici (Matei 18). *Că îngerii lor văd pururea faţa Tatălui Meu, Care este în ceruri.* Aceste cuvinte arată lămurit că sfinţii au îngeri şi că fiecare om are îngerul său". (*Omilii la Matei,* omilia LIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 689)

„La început îngerii erau după numărul naţiunilor (Deut., 32, 8), astăzi însă, nu sunt după numărul naţiunilor, ci după numărul creştinilor. Şi de unde se învederează aceasta? Ascultă pe Hristos ce zice: *Căutaţi să nu defăimaţi pe unul dintre aceştia mici, că zic vouă, că îngerii lor în ceruri pururea văd faţa lui Tatălui Meu Care este în ceruri* (Mat., 18, 10). Aşadar, fiecare om are un înger al său, după cum încă din început fiecare bărbat dintre cei meritabili avea un înger al său, după cum zice Iacob: *îngerul care mă hrăneşte, şi mă apără din tinereţile mele* (Fac., 48, 16). Deci dacă avem îngeri păzitori, să fim trezi, căci ei, întocmai ca şi un pedegog, sunt necontenit lângă noi. Este de faţă şi diavolul, şi de aceea tocmai ne rugăm şi cerem înger de pace, şi peste tot locul cerem pacea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 39)

„Pe lângă fiecare din noi stă îngerul păzitor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XIV, p. 207)

ÎNGERII (ierarhia cerească)

„Heruvimii, precum şi serafimii, şi toată puterea îngerească, stăpâniile, puterile, scaunele, domniile şi începătoriile." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 177)

„... în înalt sunt zeci şi zeci de mii de îngeri, mii şi mii de arhangheli, tronuri, domnii, începătorii şi stăpânii, popoare nesfârşite de puteri fără de trup şi cete nenumărate." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 48)

„... există şi alte puteri cărora noi nu le ştim nici măcar numele... Ştim că există îngeri, arhangheli, tronuri, domnii, începătorii şi stăpânii, dar [acestea] nu reprezintă singurele popoare care se află în ceruri, căci acolo este o infinitate de neamuri şi cete cărora nu li se poate ţine socoteala şi pe care nici un cuvânt nu le poate indica. De unde ştim că există puteri mai numeroase decât cele cunoscute, unele cărora nu le ştim nici măcar numele? Pavel este

cel care aminteşte despre aceasta, când, vorbind despre Hristos, rosteşte următoarele cuvinte: *L-a aşezat mai presus decât toată începătoria şi stăpânia şi puterea şi domnia şi decât tot numele ce se numeşte, nu numai în veacul acesta, ci şi în cel viitor* (Ef. 1, 21). Vezi cum există acolo unele nume care vor fi cunoscute în viitor, dar care acum sunt nedezvăluite? De aceea a spus *nu numai cele care sunt numite în veacul acesta, ci şi cele care vor fi numite în viitor.*" (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, pp. 86-87)

„Ierusalimul cel de sus, maica noastră a tuturor, care este liber, unde sunt serafimii, unde sunt heruvimii, unde sunt miile de arhangheli, unde sunt milioanele de îngeri, unde este Scaunul cel împărătesc." (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 35-36)

„Îngeri, Arhangheli, Scaune, Domnii, Începătorii, Stăpânii, de toate acele Puteri nevăzute, de Heruvimi şi Serafimi[4]." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 112)

ÎNGERII (Serafimii)

„Serafimii îşi deschid gura numai la o singură trebuinţă, la a înălţa doxologii lui Dumnezeu, la a-L glorifica." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 144)

„Zice Proorocul: *Şase aripi la unul şi şase aripi la altul* (Is. 6, 2). Ce ne arată nouă aceste şase aripi? Înălţarea, ridicarea, uşurinţa şi repeziciunea acelor firi. Pentru aceasta şi Gavriil se pogoară înaripat, nu că are aripi, ci ca să arate că din locurile cele preaînalte s-a coborât şi lăsând petrecerea cea de sus, a venit jos. Dar numărul aripilor ce înseamnă? Aci nu este trebuinţă de tâlcuirea noastră, că însuşi cuvântul Scripturii s-a dezlegat pe sine, explicându-ne trebuinţa lor. Şi cu două îşi acopereau feţele. Şi cu cuviinţă este aşa, căci cu ele ca cu o îndoită apărare îşi întăresc vederea, pentru că nu pot suferi raza aceea ce se revarsă din acea slavă. *Şi cu două îşi acoperă picioarele,* poate pentru înspăimântare. Că şi noi obişnuim, când suntem cuprinşi de vreo spaimă sau sperietură, să ne strângem trupul din toate părţile. Şi ce zic trupul, că şi sufletul la fel pătimeşte de frica ce covârşeşte măsura, şi strângându-şi lucrările sale, aleargă în adânc, acoperindu-se peste tot cu trupul, ca printr-un veşmânt. Dar nimeni auzind de spaimă, să nu socotească că se face lor vreo înfiorare nedorită. Căci împreună cu această înspăimântare este amestecată şi o oarecare dulceaţă negrăită: *Şi cu două zburau.* Iar aceasta este dovada că iubesc neîncetat cele înalte şi niciodată nu caută la cele de jos. Şi striga unul către altul şi zicea: *Sfânt, Sfânt, Sfânt.* Şi strigarea aceasta mult ne minunează pe noi. Că nu simplu laudă, ci cu strigare mare. Şi nu numai cu strigare, ci şi neîncetat fac aceasta." (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 39-40)

ÎNGERII (misiunea, lucrarea şi slujirea lor)

„Sunt slugile Fiului lui Dumnezeu, şi de multe ori sunt trimişi pentru noi şi slujesc pentru mântuirea noastră; astfel sunt împreună slujitori cu noi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, p. 74)

„Dar ce fac (îngerii – n.n.) atunci? Preamăresc, se închină, înalţă neîncetat cânturi de laudă şi imnuri mistice cu o adâncă înfricoşare. Şi unii rostesc: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu* (Lc. 2, 14); iar serafimii: *Sfânt, sfânt, sfânt* (Is. 6, 3) şi îşi pleacă ochii, neavând putere să îndure nici măcar coborârea lui Dumnezeu spre a fi laolaltă cu ei, iar heruvimii:

[4] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Demnă de remarcat este nota editorului francez, care observă că cele nouă cete îngereşti nu sunt o invenţie a Sfântului Dionisie Areopagitul, ci sunt un loc comun în Biserica veche. (n.s. 20, p. 112)

Binecuvântată fie slava Domnului în locul unde sălăşluieşte El (Iez. 3, 12), nu în sensul că ar exista un loc în care Dumnezeu ar sălăşlui, nicidecum, ci în sensul în care noi folosim în plan omenesc expresiile *oriunde ar fi* sau *oricum ar fi,* pe cât este de chibzuit să vorbim în acest chip despre Dumnezeu. Totuşi, facem acest lucru doar fiindcă limba de care noi ne folosim este numai omenească." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, pp. 28-29)

ÎNGERII (desăvârşirea îngerilor)

„... şi numai unul dintre îngeri egalează în demnitate întreaga creaţie văzută, ba încă o şi întrece cu mult. Câtă vreme lumea întreagă nu este vrednică de omul drept, după cum spune Pavel: ei, de care lumea *aceasta nu era vrednică* (Ev. 11, 38), cu atât mai mult nu ar putea deveni vreodată vrednică de un înger, fiindcă îngerii au o demnitate cu mult mai mare decât cea a drepţilor." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 48)

ÎNJURĂTURILE

„Mă vei întreba: *Dar ce e rău să înjur pe cineva care mi-a făcut rău?* Este rău tocmai pentru faptul că nu este socotit un rău atât de mare. Dispreţuim cu uşurinţă ceea ce ni se pare mic. Şi cu cât dispreţuim mai mult un lucru mic, cu atât el se face mai mare, până când nu mai are leac." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 261-262)

ÎNŞELĂCIUNEA

„Totdeauna înşelăciunea se prinde în propriile ei lanţuri şi fără să vrea dă mână de ajutor adevărului." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 990)

ÎNŞELĂCIUNEA (despre înşelăciunea la timp potrivit şi cu gând bun)

„Se poate să fie şi înşelăciune bună, sau de bună credinţă, cu care s-au înşelat mulţi, şi pe care nici nu trebuie a o numi înşelăciune, despre care înşelăciune şi zice Ieremia (cap 20, 7): *Amăgitu-m-am Doamne, şi m-ai amăgit.* Eu însă nu o socot ca amăgire, sau înşelăciune, căci aceasta nu trebuie a se numi înşelăciune. De altfel şi Iacob a înşelat pe tatăl său, însă nu a fost înşelăciune, ci iconomie." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 67)

„Înşelăciunea nu este totdeauna păgubitoare, ci este bună sau rea, după gândul celor ce se folosesc de ea." (*Tratatul despre preoţie,* cartea întâi, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, pp. 39-40)

„Înşelăciunea, făcută la timp potrivit şi cu gând bun, aduce atât de mare câştig, încât mulţi au fost pedepsiţi că n-au folosit-o. Cercetează, de vrei, viaţa marilor generali de altă dată şi vei vedea că cele mai multe victorii ale lor sunt fapte de înşelăciune. Vei vedea că generalii care au biruit prin înşelăciune sunt mai lăudaţi decât cei care au câştigat biruinţele luptând pe faţă; aceştia au câştigat bătăliile cu mai multe pierderi, şi de bani şi de oameni, încât biruinţa nu le-a adus vreun câştig. Pierderile lor sunt tot atât de mari ca şi ale învinşilor; şi unora şi altora le-au pierit trupe şi li s-au golit visteriile. În afară de asta, învinşii nu îngăduie învingătorilor să se bucure de toată gloria biruinţei; o parte din această glorie, şi nu una mică o culeg şi învinşii, că au fost învinşi numai cu trupurile, dar sunt biruitori cu sufletul. Dacă n-ar fi căzut, doborâţi la pământ, dacă moartea nu i-ar fi făcut să înceteze lupta, dorinţa lor de luptă nu s-ar fi oprit. Alta este însă situaţia generalului care poate birui prin înşelăciune! Aruncă peste duşmani nu numai nenorocire, ci şi batjocoră. Într-o astfel de luptă nu mai dobândesc, ca dincolo, laude pentru vitejie şi învingătorii şi învinşii, ci laudele se cuvin numai celor care au biruit prin înşelăciune, prin isteţime. Mai mult încă! O victorie câştigată prin isteţime face ca patria să se

bucure neştirbit de victorie. Isteţimea sufletului nu-i ca bogăţia de bani şi mulţimea de oştiri. Banii se cheltuiesc şi părăsesc pe stăpânii lor, când sunt folosiţi des în războaie; dar isteţimea, cu cât o foloseşti mai mult, cu atât creşte.

Dar nu numai în vreme de război e bună şi de neapărată trebuinţă înşelăciunea, ci şi în timp de pace. Nu numai în treburile publice, ci şi în casa fiecăruia, când e întrebuinţată cu gând bun de bărbat faţă de femeie, de femeie faţă de bărbat, de tată faţă de fiu, de prieten faţă de prieten şi chiar de copil faţă de tată. Fiica lui Saul n-a putut scăpa pe David, bărbatul ei, din mâinile lui Saul altfel decât înşelându-şi tatăl (I Regi 19, 9-17). La rândul său Ionatan, fratele ei, vrând să mântuie pe cel salvat de sora lui, pe David, ajuns iarăşi în primejdie de moarte, s-a folosit de aceleaşi arme ca şi femeia. (I Regi 20, 4-42)." (*Tratatul despre preoţie,* cartea întâi, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, pp. 40-41)

„Întrebuinţarea înşelăciunii e bună nu numai în vreme de război, nici numai faţă de duşmani, ci chiar în vreme de pace şi faţă de cei mai dragi prieteni. Ca să vezi că înşelăciunea este de folos atât pentru cei ce înşeală, cât şi pentru cei înşelaţi, du-te şi întreabă pe doctori cum scapă de boli pe bolnavi! Vei auzi de la ei că nu le este îndestulătoare numai ştiinţa medicală singură, ci au nevoie uneori şi de înşelăciune; adaugă ştiinţei medicale şi înşelăciunea şi reuşesc aşa să facă sănătoşi pe cei bolnavi. Când bolnavii sunt îndărătnici, când boala este grea, iar sfaturile doctorilor nu mai au nici o putere, atunci trebuie neapărat ca doctorii să ia masca înşelăciunii, ca să poate ascunde, ca pe scenă, adevărul faptelor. Îţi voi povesti, de vrei, una din multele viclenii pe care am auzit că le întrebuinţează doctorii. Odată l-a cuprins pe cineva o febră grozav de puternică. Temperatura s-a ridicat din ce în ce. Bolnavul nu voia să ia nici una din doctorii care puteau să-i scadă temperatura. Dar dorea, stăruia şi se ruga de toţi cei ce veneau la patul lui să-i dea vin mult, ca să-şi potolească pofta aceea pierzătoare. Dacă i-ar fi făcut cineva gustul, nu numai că temperatura i-ar fi crescut şi mai mult, dar nenorocitul ar fi damblagit. În o împrejurare ca aceasta, ştiinţa medicală este neputincioasă; nu avea nici un mijloc ca să vină în ajutorul bolnavului. A fost, deci, înlăturată cu totul ştiinţa medicală şi i-a luat locul înşelăciunea. Ca să vezi cât de mare este puterea ei, ascultă! Doctorul a luat o oală nouă de lut, abia scoasă din cuptor, a cufundat-o în vin, apoi a scos-o goală şi a umplut-o cu apă. În urmă a poruncit să se acopere ferestrele camerei, în care zăcea bolnavul, cu perdele groase, ca nu cumva lumina să vădească viclenia. I-a dat bolnavului să bea din oală, spunându-i că este plină de vin. Bolnavul, înşelat îndată de mirosul puternic de vin, care-i izbea nările chiar înainte de a lua vasul în mâini, nu s-a mai uitat să vadă ce-i în oală, ci convins că-i vin, înşelat de întuneric şi imboldit de poftă, a smuls cu grabă oala, şi a băut din ea până s-a săturat. Şi aşa i-a scăzut temperatura şi a îndepărtat primejdia ce-l ameninţa. Ai văzut ce folositoare poate fi înşelăciunea? Dacă aş vrea să înşir toate vicleniile folosite de doctori, ar trebui să-mi lungesc la nesfârşit cuvântul.

Dar de acest leac, de înşelăciune, nu se folosesc numai cei ce îngrijesc bolile trupului, ci se folosesc des şi cei ce îngrijesc bolile sufletului. Astfel, prin înşelăciune, fericitul Pavel a adus la credinţă multe mii de iudei (Fapte 21, 20). Cu acest gând a tăiat împrejur pe Timotei (Fapte 16, 1-3), el care îi ameninţa pe galateni că Hristos nu le va folosi la nimic dacă se vor tăia împrejur (Gal., 5, 2). Tot cu acest gând s-a supus legii (Fapte 21, 23-26), el, care socotea că este o pagubă să mai cauţi să te îndrepţi prin lege, odată ce ai crezut în Hristos (Filip., 3,7).

Mai este puterea înşelăciunii! Cu o singură condiţie: să nu fie făcută cu gând viclean. Dar, mai bine spus, o astfel de înşelăciune nici nu trebuie numită înşelăciune, ci bună rânduială, înţelepciune şi meşteşug în stare să te ajute să găseşti multe ieşiri acolo unde nu-i ieşire şi să îndrepţi un suflet cu păcate. Eu n-aş putea numi pe Finess ucigaş, cu toate că a omorât doi oameni cu o singură lovitură (Num., 25, 1-18); nici pe Ilie, cu toate că a ucis o sută de ostaşi cu căpitanii lor (4 Regi 1, 9-12), cu toate că a făcut să curgă râu de sânge, junghiind pe preoţii idolilor (3 Regi 18, 40). Dacă am face asta, dacă am judeca faptele oamenilor în ele însele,

independent de intenţia cu care oamenii le-au săvârşit, atunci am putea osândi pe Avraam ca ucigaş al propriului său copil (Fac., 22, 1-10), iar pe Iacov, nepotul lui Avraam, şi pe Moise, strănepotul lui Avraam, i-am putea învinui de viclenie şi şiretenie. Că unul, Iacov, a pus mâna pe dreptul de întâi născut (Fac., 27, 1-29), iar altul, Moise, a adus în tabăra israeliţilor bogăţiile egiptenilor (Ieş., 12, 35-36). Dar lucrurile nu stau aşa, nu stau aşa! Departe de noi această cutezanţă! Nu numai că nu le aducem acestor bărbaţi nici o vină, dar îi mai şi admirăm pentru faptele lor, pentru că şi Dumnezeu i-a lăudat. Da, e drept să fie numit înşelător acela care se foloseşte cu gând rău de înşelăciune, dar nu acela care face aceasta cu gând curat. De multe ori trebuie să înşeli, ca, prin acest meşteşug, să poţi fi de mare folos; că dacă lucrezi pe faţă, poţi pricinui mare rău celui pe care n-ai vrut să-l înşeli. (*Tratatul despre preoţie,* cartea întâi, cap. 7, în vol. *Despre preoţie*, pp. 41-43)

„Un om poate să se folosească de înşelăciune ca să facă bine; dar mai bine spus, o faptă ca aceasta nici n-ar trebui numită înşelăciune, ci minunată rânduială." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, p. 44)

ÎNTÂMPLĂRILE

„Nimic nu se întâmplă decât prin porunca Providenţei Sale divine." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXV, 3, p. 171)

„Spune-mi, te rog, cine a putut da naştere doctrinei atât de mult răspândite că oamenii sunt supuşi destinului? Pentru care pricină mulţi oameni atribuie mişcării oarbe a stelelor desfăşurarea evenimentelor din lume? Pentru care pricină unii oameni cred in soartă, în întâmplare? Din pricina cui unii oameni socotesc că totul în lume n-are nici un rost şi nici un scop? Oare din pricina celor care trăiesc în cumpătare şi cu măsură sau din pricina celorlalţi care, după susţinerea ta, menţin societatea, dar care, după cum ţi-am demonstrate, sunt pricina pierderii obşteşti a întregii lumi? Evident că din pricina acestora din urmă." (*Apologia vieţii monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 274)

„... lasă-te peste tot în seama necuprinsului Proniei lui Dumnezeu şi nu spune: *Cum vor primi îndreptare atâtea rele?*, nici nu iscodi indiscret modul în care Dumnezeu face lucruri uluitoare." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, X, 44, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 301)

ÎNTÂMPLĂRILE (neprevăzute şi nefaste)

„Nu întâmplările neprevăzute pricinuiesc frământare şi tulburare, ci noi în sufletul nostru. Când sufletul nostru e în bună rânduială, stăm liniştiţi ca într-un port, chiar de s-ar ridica de pretutindenea cu miile furtunile; dar când (sufletul) nu-i în bună rânduială, de ne-ar bate de pretutindeni vânt prielnic, nu stăm mai bine decât în mijlocul furtunii. Ceea ce se poate vedea şi în privinţa trupurilor. Un trup plin de vigoare nu suferă nici un rău de s-ar lupta cu el de mii de ori asprimea vremii; dimpotrivă, dobândeşte spor de putere prin deprinderea cu viforul şi prin statul în viforniţă; dar dacă trupu-i slab şi bolnav, de-ar avea parte de cea mai bună climă, nu va avea nici un folos de pe urma acestei bune sorţi, pentru că slăbiciunea trupului este vătămată tocmai de această bună împărţire a vremii." (Despre soartă şi Providenţă, cuvântul I, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă..., pp. 165-166)

ÎNȚELEPCIUNEA („S-a făcut nouă înțelepciune")

„Şi de ce nu a zis: ne-a făcut înțelepți, ci S-a făcut nouă înțelepciune? (1 Cor. 1, 30). A arătat îmbelşugarea darului, ca şi cum ar fi zis: pe Sine Însuşi S-a dat nouă." (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia V, p. 47)

ÎNȚELEPCIUNEA („Nu vă socotiți voi înşivă înțelepți")

„*Nu vă socotiți voi înşivă înțelepți*. Adică, să nu vă credeți a fi întru totul destoinici, că nu ați mai avea nici o lipsă. De altfel, tot Scriptura zice în altă parte: *Vai de cei care sunt înțelepți în ochii lor şi pricepuți după gândurile lor!* (Isaia 5, 21). Deci, şi prin aceste vorbe iarăşi surpă nesocotința lor, şi le înfrânează îngâmfarea şi mândria. Într-adevăr, nimic nu înfumurează şi nimic nu desparte pe cineva de alții, ca ideea prostească de a se crede că el este desăvârşit şi nu are nevoie de nimeni. Însă Dumnezeu a ordonat ca noi să avem nevoie unii de alții. Chiar de ai fi înțelept, tu ai nevoie şi de altul; iar de cumva crezi că nu ai nevoie, atunci singur te-ai făcut mai nesăbuit şi mai nedestoinic decât toți oamenii. Un astfel de om singur s-a izolat de ceilalți oameni; este lipsit de orice ajutor, şi în toate faptele lui păcătuieşte, fără să se bucure de vreo îndreptare sau iertare din partea cuiva. Prin necugetarea sa el a întărâtat şi pe Dumnezeu împotriva sa, şi de aceea multe greşeli va face. Este cu putință, de multe ori, ca chiar cel înțelept să nu prevadă ceea ce trebuie, şi, din contră, ca acela mai simplu şi mai naiv să prevadă ceva din cele necesare, după cum de pildă s-a petrecut cu Moise şi cu socrul său, cu Saul şi cu sluga sa, cu Isaac şi cu Rebeca. Să nu crezi că te înjoseşti având nevoie de altul, ci, dimpotrivă, faptul acesta te înalță şi te face mai puternic, te face mai strălucit şi mai în siguranță." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 424-425)

ÎNȚELEPCIUNEA (dobândirea înțelepciunii)

„Ca să fii înțelept, e de ajuns să te temi de Dumnezeu şi să ai o judecată conformă cu adevărul asupra lucrurilor omeneşti." (*Despre creşterea copiilor*, 87, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor*..., p. 427)

ÎNȚELEPCIUNEA (lumească)

„Sub numele de boieri sau domni ai veacului acestuia el nu numeşte pe draci, după cum îşi închipuie unii, ci pe cei din dregătorii, pe cei din stăpânii, pe cei ce cred lucrul de disputat, pe filosofi, pe ritori, pe logografi, fiindcă aceştia stăpâneau, şi de multe ori ajungeau demagogi. I-a numit *domni ai veacului acestuia* fiindcă stăpânirea lor nu se întinde mai departe de veacul prezent. Pentru aceea a şi adăogat: *care sunt pieritori*, defăimând prin aceasta filosofia şi înțelepciunea lumească chiar de la cei ce se îndeletnicesc cu ea, adică de la nimicnicia lor, fiindcă după ce este şi mincinoasă, şi nebună, şi nu poate afla nimic folositor, căci este slabă, apoi este şi de o scurtă durată." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 63)

ÎNȚELEPCIUNEA (lumească şi cea duhovnicească)

„Întunericul pare a fi mai prielnic decât lumina pentru cei bolnavi de ochi, şi pentru aceea aceşti bolnavi se refugiază într-o cameră întunecoasă. Tocmai aceasta s-a petrecut şi cu înțelepciunea cea duhovnicească. Înțelepciunea lui Dumnezeu li se părea aşa-zişilor filosofi că este nebunie, iar cea a lor – care cu adevărat era nebunie – se credea de dânşii ca înțelepciune. Dar s-a întâmplat cu dânşii ceea ce s-ar întâmpla cu acela care, crezând că are înțelepciune şi

cunoştinţă de corăbier, s-ar hotărî ca să treacă pe marea cea nemărginită fără corabie şi fără pânze, şi încă ar încerca să dovedească prin silogisme şi raţionamente că este cu putinţă – pe când un altul, crezut mai prost decât toţi oamenii, s-ar lăsa în voia căpitanului, a corăbierilor şi a corabiei, şi astfel ar călători în toată siguranţa. Şi iată cum păruta prostie a acestuia s-a dovedit mai înţeleaptă decât înţelepciunea aceluia. Bun este meşteşugul de a cârmui o corabie, însă când căpitanul făgăduieşte mai mult decât poate, apoi atunci este o nebunie. La urma urmei, orişice meşteşug carele nu se mărgineşte numai în hotarele sale, nebunie nu s-ar putea numi. Tot aşa şi cu înţelepciunea lumească. Dacă ea ar avea prietenie cu duhul, ar fi înţelepciune, dar fiindcă totul îşi pune în seama ei şi crede că nu are nici o nevoie de ajutorul celeilalte înţelepciuni, apoi s-a făcut nebunie, deşi se părea a fi înţelepciune.

Pentru aceea apostolul, înfruntând-o mai întâi prin fapte, la urmă a numit-o nebunie, precum şi pe înţelepciunea lui Dumnezeu, numind-o mai întâi – după părerea acelora – nebunie, la urmă iarăşi prin fapte o arată a fi adevărata înţelepciune. Deci după dovezile date, îi era lui foarte lesne a pune pe fugă pe potrivnici şi a zice: *înţelepciune grăim între cei desăvârşiţi. Când eu, zice, cel crezut nebun, şi cele nebune propovăduind, covârşesc pe cel înţelept, apoi nu l-am covârşit printr-o înţelepciune nebună, ci printr-o înţelepciune mai desăvârşită, şi încă cu atât mai mare şi mai desăvârşită, cu cât aceea se arată mai nebună.* Pentru aceea mai întâi numind-o aşa, după cum o credeau atunci aceia, iar mai la urmă din fapte dovedind biruinţa ei, precum şi pe aceia dându-i pe faţă ca nebuni, la urmă i-a dat adevăratul său nume, zicând: *Ci grăim înţelepciunea lui Dumnezeu între cei desăvârşiţi.* Înţelepciune numeşte propovăduirea şi chipul mântuirii prin cruce, iar înţelepţi numeşte pe cei ce au crezut. Fiindcă aceia sunt desăvârşiţi, cari ştiu că cele omeneşti sunt slabe foarte şi le trec cu vederea, ca cei ce sunt încredinţaţi că nimic nu trebuie a se pune în seama lor, precum erau şi credincioşii. *Însă înţelepciune nu a veacului acestuia.* La ce este bună înţelepciunea lumii, dacă ea se nimiceşte aici, şi mai departe nu merge, ba chiar şi cât stă aici nu poate să folosească cu nimic pe cei ce o au?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 62-63)

ÎNŢELEPCIUNEA (omenească şi cea dumnezeiască)

„Că scris este: cel ce prinde pe cei înţelepţi întru priceperea[5] lor, adică cel ce biruieşte pe cei înţelepţi cu armele lor chiar. Fiindcă ei au folosit înţelepciunea spre a nu avea nevoie de Dumnezeu, apoi tocmai prin aceasta i-a dovedit că încă mai mult au trebuinţă de Dumnezeu. Cum şi în ce fel? Pentru că făcându-se nebuni prin această înţelepciune, cu drept cuvânt au fost robiţi de ea. Cei ce credeau că nu au trebuinţă de Dumnezeu au ajuns la atâta nevoie de ajutorul lui, încât la urmă dovedindu-se că erau mai prejos decât pescarii şi necărturarii, au avut nevoie chiar şi de ajutorul acestora. Prin aceea a spus apostolul că Dumnezeu i-a doborât în vicleşugul lor, căci când spune: Pierde-voi înţelepciunea arată că ea nu este bună de nimic, iar când zice: *Cel ce prinde pe cei înţelepţi întru vicleşugul lor* arată puterea lui Dumnezeu.

După aceea spune şi felul cum a doborât-o, adăogând o altă mărturie: *Domnul cunoaşte, zice, gândurile înţelepţilor, că sunt deşarte* (1 Cor. 3, 20). Când înţelepciunea cea nesfârşită îşi dă o asemenea părere despre dânşii şi-i arată astfel, apoi care altă dovadă mai cauţi pentru marea lor prostie? Judecăţile oamenilor de multe ori cad ca nedrepte, pe când judecata lui Dumnezeu pretutindeni este fără ponos şi nepărtinitoare. Deci după ce le pune înainte trofeul atât de strălucit al judecăţii celei de sus, la urmă întrebuinţează cuvântul mai cu putere, întorcându-l de astă dată spre cei stăpâniţi şi zicând: *Drept aceea, nimenea să se laude întru*

---

[5] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Expresia πανουργία, după cum arată chiar etimologia cuvântului (πᾶν ἔργον= tot lucrul) nu este tradusă exact, ci ar trebui să se *vicleşug*, iar perioada aceasta să fie: *cel ce prinde pre cei înţelepţi întru vicleşugul lor.* (n.s. 1, p. 98).

oameni, că toate ale voastre sunt (1 Cor. 3, 21). Iarăşi se întoarce la ideea de dinainte, arătând că nici în cele duhovniceşti nu trebuie a cugeta lucruri mari, ca unii ce nu au nimic printr-înşii. *Când deci înțelepciunea lumească este vătămătoare, iar cele duhovniceşti nu sunt date de voi, zice, ce cuvânt ai pentru a te lăuda?* Când este vorba de înțelepciunea lumească, el zice: *Nimenea să nu se amăgească*, fiindcă cugetau la lucruri vătămătoare, aici însă, fiindcă faptul are în sine un mare folos, el întrebuințează cuvântul mai cu blândețe, zicând: *nimenea să se laude.*" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, pp. 98-99)

ÎNȚELEPCIUNEA (se întovărășește cu trăirea duhovnicească)

„Iar de zici: *Dar oare el n-are minte?* – apoi ascultă de la noi, că nu are, căci este beat de patimă. Chiar de-ar fi de o mie de ori înțelept, totuşi nu are minte deşteaptă. Cine era mai înțelept ca David, când grăia: *Cele nearătate şi cele ascunse ale înțelepciunii tale ai arătat mie* (Ps. 50, 8)? Dar când a văzut cu ochi nedrepți pe femeia ostaşului, atunci zicea ceea ce pătimesc cei ce plutesc pe mare furtunoasă: *Toată înțelepciunea lor s-a cufundat* (Ps. 106, 27), căci avea nevoie de alții cari să-l îndrepte, şi încă nici nu simțea în mijlocul căror rele se găsea. Pentru aceea, plângându-şi păcatele sale, zicea: *Ca o sarcină grea s-a îngreuiat peste mine, împuțitu-s-au şi au putrezit ranele mele de către fața nebuniei mele* (Ps. 37, 5-6).

Deci cel ce păcătuieşte nu are minte, căci este beat şi orbit." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 472)

ÎNȚELEPCIUNEA (necesitatea dobândirii înțelepciunii)

„De vei zice că fără de înțelepciune poate să petreacă cineva, nu spui adevărul, căci precum o corabie fără de cârmă şi fără de corăbier nu poate să treacă marea, aşa şi omul neînțelept. Corabia este fără de cârmă şi fără de corăbier în viața aceasta şi nu ştie ce va face. Pentru aceea zicea un înțelept: cel neispitit de carte, văzând nu vede, adică neînvățatul, deşi vede, este orb, căci întreabă-l pe omul neînțelept de este sufletul lui muritor sau nemuritor, de se mişcă sau nu, de stă cerul sau se mută, de este Dumnezeu în trei Ființe, ce este Liturghia, preotul, şi dacă nu ştie acestea este orb. Căci sufletul şi mintea sunt care văd şi când mintea nu pricepe, orb este de tot." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 6)

ÎNȚELEPCIUNEA (și evlavia)

„Căci din vigoarea înțelepciunii se dă vigoare evlaviei." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 85)

ÎNȚELEPCIUNEA (și blândețea)

„Aceasta e pricina că Domnul nu ne-a poruncit să fim numai blânzi, dar nici numai înțelepți, ci le-a unit pe acestea amândouă, ca ele să ajungă virtute, să ai înțelepciunea şarpelui, ca să te fereşti să nu fii lovit în ceea ce ai mai scump; dar să ai şi blândețea porumbiței, ca să nu te răzbuni pe cei ce te nedreptățesc şi nici să pedepseşti pe cei ce uneltesc împotriva ta. Pentru că iarăşi nu-i de nici un folos înțelepciunea, dacă nu-i adaugi blândețea.

- Dar poate fi o poruncă mai grea ca aceasta? Nu-i de ajuns, oare că suferim răul ce ni se face?
- Nu, răspunde Domnul. Mai mult; nu-ți îngădui nici să te revolți! Aşa e porumbița!
- Dar o astfel de poruncă este ca şi cum ai porunci unei trestii aruncate în cuptor să nu fie arsă de foc, ci să stingă focul.

Să nu ne tulburăm! Ucenicii Domnului au împlinit porunca, au dus-o la bun sfârşit şi au arătat prin faptele lor că au fost înţelepţi ca şerpii şi blânzi ca porumbeii. N-au avut altă fire, ci aceeaşi fire ca şi noi. Să nu socotească, dar, nimeni că sunt cu neputinţă de îndeplinit poruncile Domnului! Domnul cunoaşte mai bine decât toţi firea lucrurilor; ştie că sălbăticia se stinge nu cu sălbăticie, ci cu blândeţea". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 408-409)

ÎNŢELEPCIUNEA (şi simplitatea)

„După cum înţelepciunea unită cu răutatea nu ar mai fi înţelepciune, tot aşa şi simplitatea unită cu prostia nu ar mai fi simplitate, fiindcă unde este simplitatea, prostia trebuie să fugă, cum şi unde este înţelepciune trebuie să fugă răutatea. După cum nici doftoriile cele amare, şi nici cele dulci mai mult decât trebuie nu folosesc, tot aşa nici simplitatea prin sine singură, şi nici înţelepciunea nu folosesc." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 384)

ÎNVĂŢĂTURA (adevărată şi mântuitoare)

„Să preferăm divina învăţătură tuturor lucrurilor, şi să privim orice fel de vreme ca proprie pentru învăţătura noastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVIII, 3, p. 91)

„Banii au chipul împăratului, şi dacă nu au acest chip, nu sunt adevăraţi, ci se numesc mincinoşi. Tot aşa trebuie, ca fiecare învăţătură, pe care noi se cuvine să o credem, trebuie să poarte întru sine chipul lui Iisus Hristos." (*Cuvânt la Duminica a 16-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, p. 134)

ÎNVĂŢĂTURA (învăţăturile rele)

„După cum învăţăturile rele aduc după ele viaţă stricată, tot aşa şi viaţa stricată naşte de multe ori învăţături rele." (*La cuvântul apostolic: «Nu vreau să nu ştiţi, fraţilor, că părinţii noştri toţi au fost sub nor şi toţi prin mare au trecut»,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 233)

ÎNVIEREA (trupurilor)

„Scriptura spune: Şi i-a pus numele Set, zicând: «Mi-a ridicat mie Dumnezeu altă sămânţă în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain» (Fac., 4, 25). Uită-te cât de precis este cuvântul ei. N-a spus: Mi-a dat Dumnezeu, ci: Mi-a ridicat mie. Iată că aici, prin aceste cuvinte, ni se arată în chip obscur semnele care prevestesc învierea. Cu alte cuvinte Eva a grăit aşa: În locul celui mort, Dumnezeu mi l-a sculat pe acesta. Chiar dacă Abel a căzut la pământ de mâna fratelui său şi a murit, totuşi puterea lui Dumnezeu mi l-a ridicat pe acesta în locul celui căzut. Pentru că nu era încă timpul învierii, Dumnezeu n-a ridicat pe cel căzut, ci pe altul în locul aceluia. De aceea şi Eva a spus: Mi-a ridicat mie Dumnezeu altă sămânţă în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain". (Omilii la Facere, omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 248)

„Să dispreţuim, aşadar, moartea, chiar dacă nu ne-a sosit timpul moral, că ne vom muta la o viaţă cu mult mai bună.

- Dar trupul se strică!

- Tocmai pentru aceasta, mai cu seamă, trebuie să ne bucuram că trupul mort se strică, pentru că ceea ce e muritor piere, dar nu piere fiinţa trupului. Dacă ai vedea că o statuie este

dată la topit, n-ai spune ca statuia piere, ci că se face din ea o statuie mai bună. Gândeşte tot aşa şi despre trup şi nu boci!". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 427)

„Pentru aceasta sufletul nostru este nemuritor şi trupurile noastre vor fi nemuritoare, ca noi să ne bucurăm de bunurile veşnice." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXI, 2, p. 150)

„Ce scuză vor avea deci cei ce nu cred în înviere, pentru că noi o putem vedea în toate zilele şi o putem admira în seminţe, în plante şi chiar în răspândirea neamului nostru? Trebuie ca mai întâi sămânţa să se strice şi să putrezească în pământ, pentru ca apoi să se ridice şi să aducă roadă. Dar, în general, când Dumnezeu face vreun lucru, nu mai este nevoie de mintea omenească, ea trebuie să tacă; şi în sfârşit, cum ne-a scos pe noi Domnul din nefiinţă? Eu creştinilor le vorbesc acum, creştinilor care mărturisesc că ei cred în Scripturi. Dar vreau să-i împrumut minţii omeneşti altă dovadă a învierii. Printre oameni sunt şi buni şi răi; cum oare cei ce sunt răi au trăit în bine până la adânci bătrâneţe şi, dimpotrivă, câţi drepţi şi-au petrecut viaţa lor în mizerie şi în necazuri? Când deci şi în ce vreme va primi fiecare ceea ce i se va cuvine după meritul său, după faptele sale? (...)

Pentru ce nu vreţi să fie o înviere a trupurilor? Oare Dumnezeu n-are puterea să le învieze? (...) Cei ce refuză adevărul învierii sunt cei ce nu vor să dea seamă de faptele lor. Trebuie ca învierea noastră să fie asemănătoare cu cea a lui Iisus Hristos (I Cor., 15, 20), căci El este pârga şi Întâiul născut din morţi (Col., 1, 18)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVI, 3, p. 340)

„Toţi vor învia, desigur, însă nu toţi spre viaţă, ci unii spre osândă, iar alţii spre viaţă. De aceea nici n-a zis Apostolul: *va învia şi trupurile voastre,* ci: *va face vii şi trupurile voastre,* ceea ce este mai mult decât învierea, şi care se acordă numai celor drepţi. Deci spunând şi pricina unei asemenea cinstiri, zice: *prin Duhul Său, Care locuieşte în voi.* Aşa că dacă vei pleca de aici fiind lipsit de harul Duhului, şi neavându-L întreg, te vei pierde, chiar de-ai învia. Căci după cum El nu va suferi a fi predat osândei, văzând atunci strălucind Duhul întru tine, tot aşa nu va primi ca tu să fii introdus în cămara cea de nuntă văzând că Duhul este stins în tine, după cum nu le-a lăsat să intre nici pe acele fecioare nebune din parabolă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XIII, pp. 248-249)

„Dacă trupul nostru este mădular al lui Hristos, şi dacă Hristos a înviat, apoi negreşit că şi trupul va urma Capului." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, p. 174)

„Deci nimeni să nu se îndoiască de înviere, iar dacă cineva se îndoieşte, apoi să se gândească la câte a făcut Dumnezeu din ceea ce nu erau, şi atunci va primi şi dovada învierii. Căci în adevăr cele făcute deja sunt cu mult mai preaslăvite decât învierea şi purtând cu ele minunea cea negrăită. În adevăr, gândeşte-te bine: luând pământ, l-a frământat şi a făcut pe om, pământ care nu exista mai înainte de aceasta. Deci cum de pământul s-a făcut om? Şi cum pământul care nu exista s-a făcut? Cum de au ieşit din pământ toate felurile cele nesfârşite de dobitoace, toate felurile de saduri, fără vreo durere, fără ca norii să toarnă apă din cer, fără ca agricultura să se fi arătat, fără ca boii sau plugul sau, în sfârşit, orice altceva să fi ajutat la facerea lor? Pentru aceea chiar din început el a făcut ca toate neamurile de dobitoace şi de saduri să aparţină pământului celui neînsufleţit şi fără simţire, pentru ca din capul locului să te înveţe pe tine despre înviere. Într-adevăr, toate acestea sunt mai minunate şi mai nepricepute decât învierea, fiindcă nu este acelaşi lucru a aprinde lumânarea stinsă şi a scoate la iveală foc care nu s-a arătat până atunci; nu este acelaşi lucru a ridica casa dărâmată şi a o scoate la lumină, nefiind până atunci. Aici, dacă nu altceva, cel puţin materia era la îndemână, pe când fiind vorba de înviere, nici măcar esenţa sau fiinţa ei nu se vede. Deci ceea ce pare mai greu a făcut la început, ca astfel tu să primeşti de aici ceea ce este mai uşor. Şi când eu zic *mai greu,*

nu înțeleg această greutate cu privire la Dumnezeu, ci cu privire la raționamentele noastre omenești. Lui Dumnezeu nimic nu-i este cu greu, ci precum zugravul care a făcut o icoană, cu ușurință va face mii de acest fel, tot așa și lui Dumnezeu îi este cu ușurință a face mii și nenumărate lumi. Și mai bine zis, precum îți este ușor a pricepe lumi nesfârșite, tot așa îi este lui Dumnezeu a le face, sau mai drept vorbind, cu mult mai ușor. Pentru că tu îți petreci un timp oarecare – fie chiar cât de scurt – în priceperea unui lucru, pe când Dumnezeu nici această greutate nu o simte, ci după cum pietrele sunt mai grele decât penele cele mai ușoare ale păsărilor, pe atât mintea noastră este în urmă în ceea ce privește graba cu care Dumnezeu plăzmuiește zidirile. Ai admirat puterea lui la facerea pământului? Acum gândește-te iarăși cum a făcut și cerul din ceea ce nu era, cum a făcut stelele cele nenumărate, cum a făcut soarele și luna, și toate acestea au fost făcute din ceea ce nu erau. Și iarăși spune-mi, rogu-te, cum de stau după ce au fost făcute și pe ce anume stau? Ce temelie are cerul, și pământul pe ce stă? Și dedesubtul pământului ce este? Ai văzut în câtă nedumerire ajunge ochiul cugetului tău, dacă nu vei alerga degrab la credință și la puterea cea nepricepută a celui ce le-a făcut?

Dar dacă voiești a te gândi și la cele omenești, ai putea ca să întraripezi câte puțin cugetul tău. Nu vezi pe olari? Cum din lutul cel fără nici o formă ei fac un vas frumos? Nu vezi pe cei ce topesc pământul metalic, cum îți scot pe față aurul, fierul și arama? Nu vezi iarăși pe alții care fabrică sticla, cum transformă nisipul într-un corp tare și transparent? Să mai spun de cei ce argăsesc pieile, de cei ce văpsesc hainele în forma porfirei împărătești, cum în locul unei haine, prin văpsire își pun în față altă haină? Să mai spun de nașterea noastră? Oare mai întâi nu se varsă în mitra femeii puțină sământă fără formă? Deci de unde și cum se face acolo înlăuntru o astfel de închegare și alcătuire deplină a omului? Dar cu grâul ce se petrece? Oare nu se aruncă în pământ grăuntele gol? Oare nu putrezește după ce a fost aruncat în pământ? Deci de unde spicul, paiul și celelalte toate? Oare nu se vede de multe ori cum o mică sământă de smochină căzută pe pământ, în scurt timp a făcut rădăcină și ramuri și a dat și rod? Apoi dacă toate acestea le primești cu cugetul tău și nu le mai cerni, cum de numai lui Dumnezeu îi ceri cuvânt și pare că te îndoiești că el va preface trupul nostru? Dar cum pot fi acestea vrednice de iertare?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, pp. 174-176)

„Să nu vă îndoiți de înviere, fiindcă atunci veți fi departe de nădejdea viitoare. Și care este cuvântul cel înțelept al celor împotrivă-grăitori, sau mai drept vorbind, care este prostia lor? *Și cum, zic ei, va mai învia trupul, după ce s-a amestecat cu pământul și s-a făcut pământ, și după ce sufletul s-a despărțit de el și s-a strămutat în altă parte?* Ție ți se pare acest lucru cu neputință, nu însă și ochiului celui neadormit, căci aceluia toate sunt cu putință. Tu nu vezi legătura care este între trup și suflet, pe când Dumnezeu toate le știe. Tu nu știi ce este în inima aproapelui tău, pe când Dumnezeu toate le cunoaște. Deci dacă nu crezi că Dumnezeu toate le înviază, apoi nu vei crede nici că el cunoaște cele din cugetul tău, căci acestea nu se văd – deși fiind vorba de trup, apoi materia este văzută, cu toate că putrezește, pe când cele din cugetul omului nu se văd. Dar dacă el cunoaște cele nevăzute cu toată amănunțimea, apoi nu va vedea pe cele văzute și nu va despărți cu ușurință trupul? Negreșit că așa este.

Deci nu te îndoi de înviere, fiindcă credința aceasta îndoielnică este drăcească. Și diavolul încearcă nu numai ca tu să nu crezi în înviere, dar încă ca să te înstrăinezi de faptele cele bune și să te pierzi. Omul care nu crede în înviere, care nu o așteaptă și nici nu crede că are a da seamă de faptele sale, nu se va îndeletnici cu virtutea, și neîndeletnicindu-se cu virtutea, nu va crede în înviere. Amândouă acestea se trag una din alta, răutatea din necredință și necredința din răutate. Cugetul necredinciosului fiind încărcat cu multe răutăți și temându-se de răsplata viitoare, apoi el nu voiește a-și câștiga mângâierea spre ceva mai bine prin schimbarea lui, ci voiește mai bine a se odihni în liniște prin necredință. Dacă tu spui că nu este înviere, nici judecată, apoi și acela va zice: *Prin urmare, nici eu nu voi da seamă de cele ce am îndrăznit a*

face. Dar ce zice Hristos? *Vă amăgiţi, neştiind Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu* (Mt. 22, 29). Nici n-ar fi făcut Dumnezeu atâtea, dacă ar fi fost ca să nu mai înviem noi, ci să putrezim şi să pierim cu totul; nu ar mai fi făcut cerul acesta ce se întinde deasupra noastră, nu ar fi aşternut pământul sub picioarele noastre, şi nici celelalte toate nu le-ar mai fi făcut numai pentru viaţa aceasta atât de scurtă. Dar dacă toate acestea sunt pentru viaţa de acum, apoi ce nu va face pentru cea viitoare? Şi dacă nu va fi viaţa viitoare, apoi atunci noi suntem cu mult mai prejos şi mai necinstiţi decât zidirile cele făcute pentru noi. Căci şi cerul, şi pământul, şi marea, şi râurile sunt mai statornice decât noi, ba chiar şi unele din necuvântătoare, ca de pildă vulturul şi elefantul şi altele multe, care se bucură de un timp mai îndelungat în viaţa aceasta. Viaţa noastră însă este şi scurtă şi dureroasă, nu ca a acelora, lungă şi lipsită de griji şi de supărări. Deci ce, spune-mi, oare pe robi i-a făcut mai buni decât pe stăpâni? Nu, rogu-vă, să nu gândiţi de acestea. Nu-ţi sărăci, omule, cugetul cu astfel de gânduri, nici să fii nebăgător de seamă de bogăţia lui Dumnezeu, având un astfel de Stăpân." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, pp. 176-177)

„Murind (Hristos – n.n.) pentru păcatele noastre, El s-a sculat din morţi, că este pârgă (începătură) a celor adormiţi etc. Căci pârga (începătura) cui ar putea fi pârgă, dacă nu a celor sculaţi din morţi? Deci cum nu se vor scula din morţi? Şi dacă nu se vor scula, pentru ce atunci s-a sculat Hristos? Pentru ce a venit în lume? Pentru ce a mai luat trup omenesc dacă nu urma a învia acel trup? – Căci el nu avea nevoie de trup, ci l-a luat numai pentru noi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 419)

„Dacă trupul nu înviază, atunci sufletul rămâne neîncununat şi afară de fericirea cea din ceruri; iar dacă este aşa, apoi atunci nu ne vom bucura de nimic, şi dacă nu ne vom bucura de nimic, atunci răsplata este în viaţa de acum." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 421)

„... *mai ticăloşi decât toţi oamenii suntem*. Adică dacă după atâtea munci şi necazuri, şi mii de suferinţe, am ajunge să cădem din atâtea bunătăţi făgăduite, şi cele ale noastre au stat numai în cele de aici, apoi suntem cei mai ticăloşi dintre oameni, căci toate cele ale învierii s-au răsturnat. Aşa că şi de aici se vădeşte că vorba lui nu este pentru păcate, ci pentru învierea trupurilor, pentru viaţa de acum şi cea viitoare.

Iar acum Hristos s-a sculat din morţi, începătură (pârgă) celor adormiţi s-a făcut (1 Cor. 15, 20). Arătând deci toate relele ce urmează din a nu crede în înviere, la urmă repetă iarăşi vorba, şi zice: *Iar acum Hristos s-au sculat din morţi*, necontenit adăogând cuvintele *din morţi*, ca astfel să astupe gurile ereticilor, *începătură (pârgă) celor adormiţi s-au făcut.* Deci dacă el este pârgă sau începătură, apoi va trebui să învieze şi aceştia. Dacă el ar fi vorbit aici de înviere ca de izbăvirea de păcate – şi fără de păcat nimenea este – apoi atunci cum vor fi unii după voi cari vor învia? Ai văzut că vorba lui este de învierea trupurilor? Şi ca aceasta să o facă vrednică de credinţă, întruna aduce pe Hristos la mijloc, ca pe cela ce a înviat cu trupul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, pp. 421-422)

„Dar dacă cineva ar fi în nedumerire, că dacă apostolul vorbeşte de înviere, apoi pentru ce oare nu a adus la mijloc trupurile cele înviate pe timpul Domnului, am putea spune că acesta nu era o dovadă pentru înviere. Căci pe cei înviaţi a-i arăta iarăşi murind, aceasta nu ar fi putut fi dovadă celui ce vrea să dovedească că la urmă se va surpa şi moartea. Pentru aceea a şi spus că se va surpa la urmă, ca nicidecum să bănuieşti că ea va mai învia. Căci răul fiind doborât, apoi cu atât mai mult moartea va înceta să mai fiinţeze. De altminteri, nici nu mai poate fi vorba ca, dacă izvorul a secat, apoi râul ce curgea dintr-însul să mai fiinţeze, şi ca, dacă rădăcina a fost smulsă cu totul, rodul să rămână în fiinţă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 429)

„Apostolul îți arată că și învierea trupurilor este vrednică de credință, căci dacă păcatul a adus moartea, apoi atunci când rădăcina a fost uscată, nu mai trebuie a te îndoi defel de pierderea fructului. Pentru aceea spunând mai întâi de iertarea păcatelor, la urmă mărturisești și de învierea morților – de la aceea fiind adus la aceasta. Apoi fiindcă numai numele învierii nu ajunge spre a arăta totul – căci mulți înviind din morți, s-au dus iarăși (au murit iarăși) ca și cei din legea veche, ca și Lazăr, ca și cei din timpul când Hristos se găsea pe cruce – poruncește a spune că crezi în viața veșnică, ca astfel să nu bănuiești defel că după acea înviere va mai fi moarte." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 437)

„Pentru ce dar ne primejduim și noi în tot ceasul? Chiar de ar voi cineva să facă aceasta pentru slavă deșartă, totuși o dată, poate și de două ori ar face-o, însă nu în toată viața, ca noi; căci noi întreaga noastră viață am petrecut-o spre aceasta.

În toate zilele mor; – mă jur pre lauda voastră, care am întru Hristos Iisus Domnul nostru, înțelegând prin zicerea laudă, procopseala lor, sporul ce-l făcuseră în credința Creștinească. Apoi fiindcă a arătat că sunt multe primejdii prin care dânșii trec, ca nu cumva să se creadă că el spune aceasta oftând, de parcă ar zice: *Nu numai că nu mă întristez pentru aceasta, ci încă mă și bucur că pătimesc de acestea pentru voi. Deci îndoit trebuie a mă mândri: și că pentru voi mă primejduiesc, în același timp și pentru că vă văd sporind.* După aceea el face ceea ce obișnuiește peste tot locul, adică după ce a vorbit lucruri mari, la urmă pe toate le pune în seama lui Hristos.

Dar oare cum moare în fiecare zi? Cu buna lui voire și fiindcă era pregătit spre aceasta. Și pentru ce vorbește așa? Urzind și prin asemenea cuvinte ideea de înviere a morților. *Cine ar prefera, zice, ca să îndure atâtea primejdii, nefiind înviere și nici viața viitoare? Dacă cei ce cred în înviere, și de-abia s-ar primejdui pentru dânsa dacă nu ar fi destul de viteji, apoi cu atât mai mult cel ce nu crede nu ar prefera să sufere atâtea primejdii, și încă atât de cumplite.* Dar tu privește cum câte puțin el a făcut întinderea și sporirea ideii, căci după ce a spus *ne primejduim*, a adăogat îndată: *în tot ceasul*, apoi *în toate zilele*, apoi că nu numai *ne primejduim*, ci și *mor*.

Mai departe apoi el arată și ce fel de primejdii a îndurat, zicând astfel: De m-am luptat ca un om cu fiarele în Efes, ce folos îmi este? (1 Cor. 15, 32). Dar oare ce va să zică: De m-am luptat ca un om? Adică cât mi s-a cuvenit ca om, m-am luptat cu fiarele; căci ce este dacă Dumnezeu m-a răpit din acele primejdii? Încât cel ce mai ales este dator a se îngriji de dânșii sunt eu, care am îndurat atâtea primejdii și nu am primit nici o răsplată. Dar dacă nu va fi timp de plată, ci toate cele ale noastre sunt mărginite numai pentru timpul de față, apoi atunci noi suntem în mare pagubă. Căci voi a-ți crezut fără nici o primejdie, în vreme ce noi în fiecare zi suntem sfâșiați." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, pp. 438-439)

„A nu crede în înviere este a nu cunoaște puterea cea nebiruită a lui Dumnezeu și care este destoinică spre toate, fiindcă dacă din cele ce nu sunt a făcut cele ce sunt, apoi cu atât mai mult pe cele putrezite va putea să le readucă la viață." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 440)

„Aceia ziceau: Nu va învia, fiindcă a murit, iar el întorcând vorba pe dos, zice: Și cu toate acestea, dacă nu ar muri, nu ar învia; și deci pentru aceea înviază, fiindcă moare. După cum Hristos a arătat-o aceasta destul de lămurit, zicând: Grăunțul de grâu, căzând în pământ, dacă nu va muri, el singur rămâne; iar de va muri, multă roadă aduce (In. 12, 24, tot așa și Pavel luându-și pilda tot de acolo (...), arătând că nu firea pământului face această înviere, ci că singur Dumnezeu face totul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, p. 445)

„Dacă a păcătui este pricina morții, iar Hristos venind, a dezlegat păcatul, şi pe noi ne-a izbăvit de dânsul prin botez, şi că împreună cu păcatul a încetat şi legea – pentru ce te mai îndoieşti la urmă despre înviere? Cum şi de unde va mai avea putere moartea a stăpâni? De la lege? Dar aceasta a fost desființată. De la păcat? Dar şi păcatul a fost desființat." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLII, p. 456)

„Cum apoi, ceea ce este stricăcios, ceea ce este muritor, va fi înghițit de viață? El nu a zis doar: *Pentru ca să fie înghițit trupul cel muritor de trupul cel nemuritor*, ci *pentru ca cel muritor (stricăciunea) să se înghită de viață*. Dar aceasta numai atunci se petrece, când va învia acelaşi trup; dacă însă îl laşi pe acesta şi-ți făureşti un altul, apoi atunci nu mai este înghițită stricăciunea, ci rămâne aceeaşi. Pentru aceea nu se petrec lucrurile aşa, ci trebuie ca stricăciosul acesta, adică trupul, să se îmbrace întru nestricăciune. Trupul este un mijloc, acum găsindu-se în aceasta, iar atunci în aceea; şi pentru aceasta în cel dintâi, sau mai bine zis în forma lui cea dintâi se va înfățişa atunci, fiindcă altminteri nestricăciunea nu-l poate slobozi din stricăciune. *Nu poate stricăciunea pe nestricăciune a moşteni* (1 Cor., 15, 50), zice, fiindcă atunci cum ar putea fi nestricăciunea? Ci dimpotrivă, stricăciunea este înghițită de viață şi, prin urmare, viața biruieşte pe stricăciune, iar stricăciunea pe viață niciodată. Că după cum ceara se topeşte de foc, iar dânsa niciodată nu poate stăpâni sau nimici puterea focului, tot aşa şi stricăciunea se topeşte de nestricăciune şi piere, iară aceasta nu poate niciodată a o stăpâni pe aceea." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, pp. 105-106)

„Căci cu acest trup va veni (Hristos – n.n.) să judece lumea, avându-l întreg şi nepătimitor. Către care şi noi vom păşi, făcându-se trupurile noastre asemenea cu trupul slavei Lui." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 111)

„Iată că firul (bobul de grâu – n.n.) aruncat în sânul pământului putrezeşte, însă înviază. Acum tu priveşte minuni contrare şi una pe alta biruind: minunat lucru este de a nu putrezi bobul de grâu, însă mai minunat încă este de a putrezi, şi din putred să învieze. Unde sunt acum cei ce bârfesc, necrezând în înviere şi zic: cum se va putea lipi osul acesta de acela? Unde sunt cei ce iau aceste credințe drept mituri? Spune-mi, te rog: Cum s-a ridicat Ilie la cer pe o căruță de foc? Căci focul are obiceiul să ardă, nu să se ridice la cer. Cum de trăieşte de atâta timp? În ce loc este el? De ce oare s-a petrecut faptul acesta aşa? Unde s-a mutat Enoh cu trupul? Şi acolo se bucură oare aceeaşi hrană ca şi noi? Şi ce-l împiedică de a fi aici pe pământ? Poate nu se bucură de hrană? Şi de ce s-a mutat?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 64)

„Învierea se va petrece într-o clipă şi în clipeala ochiului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia VIII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni*, p. 239)

„Că învierea va fi pentru toți deopotrivă, păcătoşi şi drepți, şi pentru toți va sta Hristos de față judecând. Cugetă, deci, ce fel vor fi atunci cei trişti, cei scârbiți, cei traşi în foc, când vor vedea pe ceilalți încununați." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 363)

„Mulți au înviat şi din nou au murit precum Lazăr, la fel şi trupurile sfinților. Dar acum nu este aşa, ci în înviere găseşti neputrejune, dănțuire împreună cu îngerii, întâmpinarea Fiului lui Dumnezeu pe nori *şi aşa totdeauna cu Domnul vom fi*, izbăvirea de moarte, libertatea față de păcat, omorârea morții." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre «Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta»*, p. 47)

„Învierea va fi obştească, a tuturor oamenilor, şi a celor credincioşi şi a celor necredincioşi. De aceea, ca nu cumva, la auzul acestor cuvinte, să socoteşti că va fi o judecată nedreaptă şi să nu spui în sineți: *Ce înseamnă asta? Eu cel vrednic, cel ce am îndurat şi m-am chinuit atât*

înviez, şi înviază la fel şi se bucură de aceeaşi cinste şi elenul, şi necredinciosul, şi cel ce s-a închinat idolilor, şi cel ce n-a cunoscut pe Hristos? Deci, ca să nu te tulburi spunând acestea, ascultă ce spune Pavel: *Numai de vom fi găsiţi îmbrăcaţi, nu goi* (II Cor., 5, 3).

- Dar cum poate fi găsit gol cel îmbrăcat cu nestricăciunea şi cu nemurirea?

- Cum? Dacă va fi lipsit de slavă şi de îndrăznirea cea către Dumnezeu. Şi trupurile păcătoşilor vor învia nestricăcioase, ca să ardă veşnic. Şi pentru că focul acela este nestins, el are nevoie de trupuri care nu sunt mistuite de foc niciodată." (*Cuvânt despre învierea morţilor*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 133)

„*Domnul întru poruncă, cu glasul arhanghelului, se va pogorî din cer* (II Tes. 4, 15). Aşadar la înviere, îngerii vor aduna pe cei drepţi, şi adunaţi fiind, vor fi răpiţi în nori, iar acest lucru se va face într-o clipă.

Dar la ce slujesc trâmbiţele şi sunetele? Spre deşteptare, spre arătare de bucurie, dar şi spre arătarea durerii celor osândiţi. Vai nouă în acea zi înfricoşată !" (*Cuvântare despre Evanghelia de la Matei*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 114-115)

„Soarele merge într-adevăr la o mare înălţime, dar este totuşi pieritor, pe când trupurile celor bineplăcuţi lui Dumnezeu se vor îmbrăca cu o slavă atât de mare, că ochii aceştia de carne nu pot căta la ea. Dumnezeu a avut grijă să ne dea şi în Vechiul Testament şi în Noul Testament unele semne slabe, unele urme slabe ale strălucirii trupurilor drepţilor. Astfel, în Vechiul Testament, faţa lui Moise, la coborârea de pe muntele Sinai, strălucea de o slavă atât de mare, încât ochii israilitenilor nu-l puteau privi (Ieş., 34, 29-30); iar în Noul Testament, faţa lui Hristos strălucea pe Muntele Taborului mai mult decât a lui Moise (Luca 9, 32)." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 153)

„Pentru aceasta mai vârtos să te bucuri şi să nu-ţi faci voie rea, că şi cel ce vrea să înnoiască vreo casă veche, întâi scoate pe cei ce şed în ea, şi atunci începe a strica casa şi a o zidi a doua oară, făcând-o mai frumoasă ca înainte şi celor ce şedeau în ea nici un rău nu le-a făcut, ci încă mai bine le pare şi se bucură. Aşa face şi Dumnezeu, scoate întâi sufletul din trup ca dintr-o casă veche, ca să-i zideacă alta mai luminată sufletului şi cu mai multă cinste şi laudă îl bagă în cel mai luminat trup." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 115)

„Şi Dumnezeu, în lucrurile zilnice, nu execută El precis chiar acest lucru al învierii? Cum se nasc, se răspândesc, se colorează plantele? Această floare atât de graţioasă atât de parfumată, de unde vine ea? Cum o produce Dumnezeu pe ea? Dintr-un germene de nepătruns. Un grăunte fără formă aruncat în pământ; acolo se elaborează învierea lui în cursul frigului iernii şi la soarele primăverii acesta va fi o plantă înverzită şi înflorită. Aşa face El cu cenuşa noastră, germene misterios, care la primele raze ale soarelui veşniciei va apărea într-un trup splendid şi nemuritor." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 140)

„Înţelegem noi încolţirea unui grăunte de grâu? Apoi, ridicându-ne în ordinea supranaturală, înţelegem noi naşterea feciorească a Cuvântului întrupat?

Aşa contemplând faptele divine care sunt sub ochii noştri şi care într-un sens, sunt mai admirabile încă decât învierea noastră, să încetăm de a vorbi despre imposibilitate. Dacă Dumnezeu a făcut mai mult, nu este nebunie a pretinde că El nu poate puţinul?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 140)

„Obiecţia zice: cum să scot dintr-un germene imperceptibil un trup slăvit? Însă noi cum scoatem dintr-o cremene flacăra care rămâne nevăzută în ea? Noi atingem această piatră, o scânteie iese din ea şi din această scânteie facem să se nască un incendiu vast. Aceste flăcări uriaşe nu vin dintr-o cremene obscură? Acest incendiu n-are el ca punct de plecare un germene imperceptibil? Noi facem aceea şi Atotputernicul n-ar avea aceeaşi putere?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 141)

„Din legea veche a revelației, învierea noastră viitoare este atât de explicită încât Iov, în sânul greutăților lui de nesuferit, își pune în înviere toată puterea de a le îndura și strigă cu triumf: *În ziua cea din urmă eu voi învia*! David cântă slăvile acestei reînnoiri viitoare. Ezechiel contemplă slava măreață. Lumea veche trăiește în această nădejde sublimă. Când apărea Iisus Hristos, vestea devine mai luminoasă, promisiunea mai explicită și mai solemnă, învierea face fondul, temelia tuturor învățăturilor lui Hristos, și de mai multe ori El a descris-o în mod măreț.

Această dogmă mare este reculeasă de apostolii Săi care predică lumii întregi învierea trupului. Biserica face din ea un articol în Simbolul ei; martirii își sfârșesc în această nădejde curajul de a-și da trupul lor la chinuri și la moarte. Și fără această asigurare cum să concepi în ceea ce păgânii numeau nebunia lor de nespus? *Cine sunt de fapt sfinții martiri? Cei ce au avut nădejdea sigură a învierii.* Când această eroică mamă a Macabeilor îndemna pe fiecare din fiii ei să rămână tare în chinuri și-i vedea murind de bucurie sub ochii ei, ce o susținea dacă nu dumnezeiasca promisiune a unei învieri slăvite? Și în cursul veacurilor, ce i-a susținut pe sfinți și pe eroii creștinismului, ce i-a făcut învingători ai iadului, ai lumii și ai lor înșiși? Ce? Nădejdea unică în înviere." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 142)

„Noi vom învia în mod sigur fiindcă Iisus Hristos a înviat în mod sigur; învierea Lui o presupune pe a noastră, sau mai curând a noastră este cuprinsă în a Lui." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 143)

„Dacă Dumnezeu ne-a creat, aceasta n-a făcut-o pentru a ne distruge. Dacă El ne-a dotat în mod măreț, aceasta n-a făcut-o pentru ca noi să sfârșim în mizeria veșnică și în neființă. Dacă Cuvântul Lui *S-a făcut trup* și a intrat în familia omenească, slăvind sângele nostru în contact cu al Său, aceasta a făcut-o nu pentru a da unei stricăciuni fără nădejde această umanitate al cărei membru s-a socotit El demn să devină.

Însă să le dăm acestor considerații ultima lor forțaă. Acestea sunt adevărate arvune ale învierii, adevărate ancore ale slavei noastre viitoare, pe care Dumnezeu ne-a repartizat-o de pe acum. Ei ce! Dumnezeu va nimici această carne pe care harul și tainele nu încetează acum s-o slăvească? Aceste trupuri peste care curge apa renăscătoare a botezului, pe care uleiul sfânt le sfințește și le îndumnezeiește; aceste trupuri din care Euharistia mai ales își face sanctuar, pe care carnea divină le umple cu ungerea ei, pe care-o pătrunde sângele divin, pe care le locuiește Duhul Sfânt, pe care harul Lui le înnobilează și le transformă, aceste trupuri pe care Dumnezeu le ia atât de măreț în posesiune, El le va lăsa apoi ca o pradă a unei morți veșnice? El n-ar fi construit palate atât de frumoase decât pentru a le distruge apoi și a face din ele ruine mizerabile și urâte? Nu! Să cunoaștem mai bine înțelepciunea divină, și mărețiile prezente ale trupurilor noastre și din ele să scoatem concluzia îndrăzneață despre slava lor viitoare." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 145)

„Și dacă vrem în particular să ne facem o idee despre strălucirea cu care va îmbrăca trupurile învierea, să mergem pentru moment la Tabor să contemplăm aici transfigurarea trupului Omului-Dumnezeu. Încă această slavă era acomodată la slăbiciunea ochilor muritori; însă ce este ea în sine însăși, ce este ea în cer, unde o contemplă ochi nemuritori? Ori noi o știm, noi vom învia după modelul Omului-Dumnezeu înviat; vom reîmbrăca slava Lui și vom străluci din propria lui Frumusețe." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 147)

ÎNVIEREA (trupurilor - credința în învierea trupurilor)

„Cel care crede însă în înviere, cu siguranță se va sili să trăiască în această viață cu bună luare-aminte, pentru a putea să se bucure de bunătățile cele veșnice." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 126)

„Dar sunt unii care se îndoiesc de acest fapt, fiindcă nu cunosc pe Dumnezeu. Însă, ce este mai uşor? Spune-mi: a aduce la viaţă din ceea ce nu este, sau a învia iarăşi ceea ce murise?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 232)

„Şi după cum atunci când nu credem în înviere ne irosim viaţa, ne-o umplem cu mii şi mii de rele şi ne-o întoarcem pe dos, tot astfel, când credem în înviere, credinţa aceasta ne dă temeiuri puternice despre purtarea de grijă a lui Dumnezeu, ne face să ne îngrijim mult de virtute, să fugim cu toată graba de păcat şi ne umplem toată viaţa de linişte şi pace.” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 116)

„Înrădăcinează în sufletul tău învăţătura spre înviere, pentru ca, dacă eşti bun, dar încercat de necazuri şi suferinţe, să ajungi mai bun, dobândind mai multă râvnă prin nădejdile cele viitoare; dacă eşti rău, să te laşi de răutate, făcându-te mai înţelept prin frica pedepsei ce va să fie.” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 118)

„Să nu-mi spui: *Cum poate să învie trupul şi să ajungă nestricăcios?* Când lucrează puterea lui Dumnezeu, întrebarea: *cum* să nu se pună. Dar pentru ce vorbesc eu de Dumnezeu? Să vorbesc cu tine. Chiar pe tine te-a făcut Dumnezeu făcător al învierii. Faci şi tu să învie cele din jurul tău cu ajutorul seminţelor, al artelor şi meseriilor, al materiilor ce au metale. Seminţele dacă n-ar muri mai întâi, dacă n-ar putrezi, dacă nu s-ar strica, n-ar naşte spicul. Deci, după cum atunci când vezi bobul putrezit şi descompus, nu te îndoieşti de învierea bobului, dimpotrivă tocmai asta-ţi dă cea mai strălucită dovadă că va învia – căci dacă n-ar putrezi şi nu s-ar strica, nici n-ar învia -, tot aşa gândeşte şi despre trupul tău. Când vezi, dar, stricăciunea, atunci, mai cu seamă, filosofează despre înviere.” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 131-132)

„Meşterii în lucratul aurului iau pământul aurifer, îl aruncă în cuptorul topit şi scot aurul. La fel, alţi meşteri, dacă amestecă nisip cu alte materii, fac sticlă. Te întreb: Nu va putea face harul lui Dumnezeu ce face puterea focului? Care om, din cei care au puţină minte, ar spune asta? Gândeşte-te cum te-a făcut pe tine la început şi n-o să te mai îndoieşti de înviere. N-a luat oare pământ şi te-a plăsmuit? Şi ce-i mai greu: să faci din pământ carne, vine, oase, piele, fibre, nervi, artere, măruntaie, mădularele cele gingaşe, ochi, urechi, nas, mâini, picioare, şi fiecăruia din aceste mădulare să-i dai şi o lucrare proprie lui, şi una comună cu celelalte mădulare, sau să faci nemuritoare pe cele ajunse stricăcioase? Nu vezi că pământul este de un singur fel, iar trupul este felurit şi cu multe înfăţişări, şi în ce priveşte culoarea, şi în ce priveşte înfăţişarea, şi în ce priveşte fiinţa, cu un cuvânt în totul? Te întreb: cum te mai îndoieşti de cele viitoare?

Dar pentru ce trebuie să vorbesc de trupuri? Te întreb: Cum a făcut Dumnezeu nenumărate puteri cereşti, popoare de îngeri, arhangheli, cetele cele mai de sus de aceştia? Eu nu pot spune cum le-a făcut, ci atât, că I-a fost de ajuns să voiască numai. Acum, dacă a făcut atât de multe oştiri de îngeri, te întreb: nu va putea înnoi trupul cel stricat, nu-l va putea ridica la o vrednicie mai mare? Cine-i atât de nesimţit să se îndoiască de asta şi să tăgăduiască învierea? Dacă nu învie trupul, nu învie omul, căci omul nu-i numai suflet, ci suflet şi trup. Aşadar, dacă înviază numai sufletul, înviază numai jumătate din om, nu omul în întregime. De astfel la suflet nici nu se poate vorbi propriu-zis de înviere, căci înviază numai ceea ce a căzut, şi s-a descompus, iar sufletul nu se descompune, ci trupul.” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 132)

„Dar dacă eşti mai slab şi vrei să ai şi o altă dovadă şi o garanţie despre învierea ce va să fie, apoi şi pe aceasta ne-a dat-o cu dărnicie Dumnezeu, trimiţându-ne din belşug harul

Duhului. De aceea şi Pavel, pentru ca să facă vrednică de credinţă învăţătura despre înviere, după ce a dovedit-o cu învierea lui Hristos şi cu aceea că Dumnezeu este Creator, a adăugat şi dovada aceasta, spunând că Dumnezeu ne-a dat şi arvună, nu de bani, nici de aur şi de argint, ci arvuna Duhului. Iar arvuna este o parte dintr-un întreg şi o încredinţare pentru întreg. După cum în învoieli cel ce a primit arvuna are încredere pentru întreg, aşa şi tu, o dată ce ai luat arvuna Duhului, adică darurile Duhului, nu te mai îndoi de bunătăţile gătite. Tu, care învii morţii, care vindeci orbii, care cureţi leproşii, care tămăduieşti bolile, care pui capăt morţii, care poţi face atâtea şi atâtea fapte mari în trupul acesta pieritor şi muritor, ce iertare vei avea de te îndoieşti de înviere? Dacă n-a venit încă timpul răsplătirii, ci ne aflăm încă în vremea luptelor, şi Dumnezeu ne-a răsplătit cu atâtea cununi, gândeşte-te câte bunătăţi îţi va da în vremea răsplătirilor.

Iar dacă-mi va spune cineva: Dar nu vedem că se fac acum aceste minuni şi nici noi nu avem o atât de mare putere, îi voi răspunde:

Nu interesează dacă aceste minuni s-au făcut acum sau s-au făcut înainte. Că aceste minuni s-au făcut de Apostoli, o mărturisesc Bisericile din toată lumea, popoarele, oraşele şi neamurile care aleargă la cei neînvăţaţi, la pescari. Că n-ar fi biruit lumea neînvăţaţii, săracii, sărmanii, pescarii, dacă nu le-ar fi stat în ajutor minunile.

Dar nici tu nu eşti lipsit de harul Duhului, ci încă şi acum rămân multe semne ale darului aceluia, cu mult mai mari şi mai minunate chiar decât minunile înşirate mai sus. Nu-i acelaşi lucru a învia un trup mort şi a izbăvi din moarte un suflet omorât de păcate. Şi asta se face prin Botez. Nu-i acelaşi lucru a izgoni bolile din trup şi a lepăda povara păcatelor. Nu-i acelaşi lucru a da lumină unui ochi lipsit de lumină şi a lumina cu lumină un suflet întunecat. De n-ar fi şi acum arvuna Duhului, n-ar fi Botezul, n-ar fi iertarea păcatelor, n-ar fi dreptatea şi sfinţenia, n-am fi primit înfierea, nu ne-am bucura de Taine." (*Cuvânt despre învierea morţilor*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 134-135)

„Fără credinţa în înviere aceste lucruri nu au alt curs decât zădărnicia, altă limită decât suferinţa, alt efect asupra noastră decât deziluzia dureroasă. Cât se aseamănă viaţa noastră cu cea a lucrătorului şi a marinarului! După ce ţăranul a făcut să rodească pământul cu sudorile slabe, după ce a pus în el sămânţa sa, (...) deodată totul este pierdut; furtuna se dezlănţuie, grindina a zdrobit speranţele lui, el nu mai are decât să verse lacrimi peste ruine. Şi când revine marinarul din călătoriile îndelungate, raportând câştigul lui măreţ, furtuna îl aşteaptă chiar în port şi nava lui se zdrobeşte chiar în momentul în care rada ospitalieră i se deschide lui. Imagini prea fidele a peripeţiilor unde ajunge soarta noastră şi fericirea noastră. *În neguţătoriile veacului totul vine sub sfârşitul calamităţii.* Pentru noi care nu aşteptăm decât de la înviere soarta noastră definitivă şi fericirea noastră asigurată, trecerea timpului nu devine decât un episod neânsemnat. Siguranţa noastră este mai sus şi moştenirea noastră este în altă parte. Ba mai mult, necazul adaugă soarta noastră adăugându-i meritul, şi slăvile noastre viitoare vor fi în proporţie cu umilirile noastre prezente." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 147-148)

ÎNVIEREA (trupurilor; învierea drepţilor şi învierea păcătoşilor)

„Dacă învierea le este comună tuturor, celui rău ca şi celui bun, celor păcătoşi ca şi celor drepţi, forma în care va învia fiecare nu va fi identică. Condamnatul care învie nu îmbracă slava păstrată pentru cel ales. *Numai dacă,* zice apostolul, *vom fi găsiţi îmbrăcaţi şi nu goi.* Nuditate ruşinoasă a păcătosului care nu învie decât pentru a face nemuritor chinul, pedeapsa. Trupul celui osândit este urât la vedere, întunecos şi greu, palid şi fără mişcare; la fel de întunecos ca acest *întuneric mai dinafară unde este aruncat el* (...) Cât de diferită este învierea drepţilor! Ei sunt de o strălucire incomparabilă şi de-o frumuseţe supremă. Şi cerul care este făcut pentru a-i primi îmbracă el însuşi toate strălucirile." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 146)

ÎNVIEREA (trupurilor – starea trupurilor după Înviere)

„... ereticii sar în sus şi zic că alt trup cade în pământ, şi alt trup înviază. Dar cum ar fi atunci înviere? Căci învierea este a trupului căzut şi mort. Şi dacă alt trup cade şi altul înviază, apoi atunci unde este biruinţa aceea minunată şi preaslăvită împotriva morţii? Căci defel nu se va părea că moartea a înapoiat ceva din ceea ce luase în robie. Şi cum s-ar potrivi pilda cu cele vorbite? Căci nu altă esenţă se seamănă, şi alta înviază, ci aceeaşi sămânţă mai bună. Dar şi Hristos acelaşi trup luând, s-a făcut pârgă (începătură) celor înviaţi; însă, după părerea voastră, el a lepădat acel trup, deşi cu nimic nu a păcătuit, şi a luat altul. Deci de unde este celălalt trup? Căci acesta este din fecioara Maria, dar acela de unde? Ai văzut în câtă necuviinţă se învârteşte vorba aceasta a lor? Pentru ce oare el a arătat ucenicului necredincios şi semnul cuielor? Nu oare voind ca să dovedească prin aceasta că este acelaşi trup răstignit, şi că acelaşi a şi înviat? Pentru ce voieşte a se asemăna cu semnul lui Iona Prorocul? Nu cumva altul a fost Iona care a fost înghiţit de chitul din mare, şi altul Iona aruncat pe pământ? Şi pentru ce oare zicea: *Stricaţi Biserica aceasta, şi în trei zile o voi zidi pre ea* (In. 2, 19)? Căci pe cea stricată, adică trupul său, aceea şi înviază. Pentru aceea a şi adăogat evanghelistul: *Iar el grăia de Biserica trupului său.* (In. 2, 21). Deci ce va să zică graiul: *Nu trupul care va să se facă sameni*? Adică nu paiul de grâu, căci acesta este şi nu este; acesta, fiindcă este aceeaşi esenţă, şi nu este acesta, fiindcă este mai bun – rămânând aceeaşi esenţă, însă mai mare făcându-se în afară, şi din nou înviat din acelaşi – fiindcă dacă nu ar fi aşa, nici de înviere nu ar mai fi nevoie, de nu ar urma să fie mai bun după înviere, căci, în adevăr, pentru ce şi-ar dărâma cineva casa, dacă nu ar urma ca să clădească alta mai frumoasă şi mai bună?

Acestea deci le-a spus apostolul către cei ce credeau că trupurile vor avea aceeaşi stricăciune.

Apoi ca nu cumva să nu se bănuiască că s-a vorbit aici de vreun alt trup, desluşeşte ghicitoarea, şi însuşi el tâlcuieşte cele vorbite, neîngăduind ascultătorilor a scoate alt înţeles. Dar pentru ce adică mai este nevoie de vorbele noastre? Ascultă-l chiar pe dânsul vorbind şi desluşind ce va să zică: *Nu trupul care va să se facă sameni,* după care îndată a adăogat: *ci numai grăunţul gol, de se întâmplă de grâu, sau de altceva din celelalte.* Adică *nu trupul care va să se facă* îmbrăcat aşa precum se găseşte în pai, şi nici având cotor sau spic, *ci numai grăunţul gol, de se întâmplă de grâu, sau de altceva din celelalte seminţe.*

Iar Dumnezeu îi dă lui trup, precum voieşte (1 Cor. 15, 38). *Da, zici tu; însă acolo este treaba firii.* Care fire, spune-mi, căci şi acolo totul face dumnezeu, nu firea, nici pământul, nici ploaia. Pentru aceea şi apostolul, învederând aceste stihii, lasă la o parte şi pământ, şi ploaie, şi aer, şi soare, şi mâinile lucrătorilor, şi adaogă îndată: *Iar Dumnezeu îi dă lui trup, precum voieşte.* Deci nu cerne lucrurile în zadar, nici nu te trudi a afla cum şi în ce chip, când auzi de puterea şi de voia lui Dumnezeu. Deci unde este trupul cel străin? Căci el acelaşi trup îi dă. Aşa că atunci când zice: *Nu trupul care va să se facă sameni*, nu spune doar că în locul esenţei de acum va învia altă esenţă, ci numai că va învia mai bună, mai frumoasă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, pp. 446-447)

„*Samănă-se trup sufletesc, scula-se-va trup duhovnicesc* (1 Cor. 15, 44). Ce spui? Acest trup dar nu este duhovnicesc? Duhovnicesc, fireşte, însă acela va fi încă mai mult. Acum de multe ori chiar cel mai înalt har al Sfântului Duh zboară de la cei ce păcătuiesc mult, iar cel lipsit de har este lipsit de totul – pe când atunci nu va fi aşa, ci va rămâne veşnic în trupurile drepţilor, şi a sa va fi stăpânirea, fiind de faţă şi sufletul. Deci prin zicerea *duhovnicesc*, sau aceasta a dat a se înţelege, sau că atunci trupul va fi mai sprinten şi mai uşor ca acum, încât să se poarte în văzduh. Dar dacă nu crezi această vorbă, apoi priveşte trupurile cereşti, cele atât de strălucite, care rămân întruna în locul scris lor fără să-şi piardă vreodată din frumuseţe, şi crede că poate Dumnezeu a face nestricăcioase şi aceste trupuri stricăcioase, ba încă chiar cu mult mai bune decât cele văzute." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, pp. 448-449)

„... cele înviate din cele putrede vor fi cu mult mai bune decât înainte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, p. 455)

„... trupul este stricăcios şi muritor, aşa că rămâne, căci el este care se îmbracă, pe când germenele morții şi stricăciunea pier, iar nemurirea şi nestricăciunea rămân cu el. Deci nu te îndoi că va vieţui la nesfârşit, când auzi că se face nestricăcios. *Iar când se va îmbrăca stricăciosul acesta întru nestricăciune, şi muritorul acesta se va îmbrăca întru nemurire, atunci va fi cuvântul cel ce este scris: Înghiţitu-s-a moartea întru biruinţă* (1 Cor. 15, 54). Fiindcă a spus lucruri mari şi negrăite, el iarăşi le adevereşte cu prorocia care spune: *Înghiţitu-s-a moartea întru biruinţă,* adică până în sfârşit, aşa că nu a rămas nici urmă de ea, nici nădejde de întoarcere, deoarece nestricăciunea a mistuit cu totul pe stricăciune.

Unde îţi este, moarte, boldul? Unde îţi este, iadule, biruinţa? (1 Cor. 15, 55). Ai văzut suflet viteaz? Căci prăznuind biruinţa morţii, şi făcându-se bucuros de faptul petrecut, şi văzând ca şi întâmplate cele viitoare, saltă în sus de bucurie, şi călcând moartea cea căzută la pământ, îi strigă parcă cu glas mare la ureche, zicând: *Unde îţi este, moarte, boldul? Unde îţi este, iadule, biruinţa? Te-ai dus, zice, te-ai prăpădit, ai pierit cu totul, şi degeaba ai mai făcut toate cele dinainte.* Căci nu numai că nu i-a luat armele ce le avea, nu numai că a biruit-o, ci încă a şi nimicit-o, şi a adus-o la aceea că nu mai înseamnă nimic.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, pp. 455-456)

„*Ca să fie,* zice, *asemenea trupului slavei Sale* (Flp., 3, 21). Vai! Trupul nostru va deveni întocmai, adică la fel cu trupul Celui ce şade de-a dreapta Tatălui, al Celui înaintea Căruia stau puterile cele netrupeşti! Va fi la fel cu trupul Aceluia Care şade mai presus de toate stăpâniile şi puterile!

Ce spui, Pavele? Va deveni egal cu trupul Aceluia? Da, răspunde. Şi apoi, pentru ca nu cumva să cazi în îndoială şi să nu crezi, aduce şi un argument puternic: *lucrând cu puterea ce are de a-Şi supune Sieşi toate* (Flp., 3, 21). Are putere, zice, de a-Şi supune toate, prin urmare şi stricăciunea şi moartea. Deci, dacă are această putere, e neîndoielnic că poate face aceasta, ca trupul nostru să devină la fel cu al Lui. Spune-mi, ce putere este mai mare? A supune demoni, îngeri, arhangheli, heruvimi şi serafimi, sau a face trupul nestricăcios şi nemuritor? Negreşit că aceasta din urmă e cu mult mai mare decât cea dintâi. El a arătat încă şi mai mari fapte ale puterii Sale, pentru ca tu să crezi şi acestora. Aşa că, chiar dacă-i veţi vedea în slavă, voi staţi neclintiţi, fiindcă nu sunteţi cu nimic vătămaţi de ei şi de nimic nu trebuie să vă temeţi. Sunt de ajuns asemenea speranţe pentru a deştepta chiar şi pe cel mai trândav şi somnoros.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, pp. 243-244)

„Deci aşa va fi şi cu trupurile noastre cele înviate, fiindcă noi avem aceeaşi fire omenească cu Hristos. Aceasta o arată Pavel şi mai lămurit în cuvintele: *El va schimba trupul smereniei noastre, ca să se facă în chipul trupului slavei Lui* (Filip., III, 21). Iar dacă trupul nostru va fi asemenea trupului celui proslăvit al lui Hristos, va fi asemenea celui luat la cer şi înălţat pe nori. Aşadar toate acestea trebuie să le aştepţi tu la învierea ta.

Şi fiindcă învăţătura despre împărăţia cerului îndelung a fost întunecată ucenicilor săi, de aceea s-a suit El cu dânşii pe un munte, şi S-a proslăvit înaintea ochilor lor. Prin aceasta Le-a arătat, ce fel va fi slava cea viitoare, şi Le-a arătat în icoană chipul cel viitor al trupului nostru.” (*Cuvânt la Duminica a 14-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, p. 125)

„Acum avem nevoie şi de trup, şi de locuinţe, din pricina slăbiciunii trupului, dar atunci, la înviere, acelaşi trup ne va fi şi trup, şi locuinţă; nu va avea nevoie de acoperiş, nici de vreo îmbrăcăminte, în locul tuturor acestora îi e de ajuns trupului nestricăciunea.” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 129)

„... noi, la Înviere, vom primi trupuri ce nu putrezesc şi vom fi soţi ai împărăţiei şi măririi lui Iisus Hristos." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 24)

„Dacă strălucirea trupului celui înviat aş asemăna-o cu razele soarelui, cu lumina fulgerului, totuşi aş zice prea puţin." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 25)

„Însă când va fi învierea de obşte, atunci sufletul se va afla într-un nou trup nesricăcios, şi nu în vechiul lui veşmânt de lut." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 93)

JERTFELE (în Vechiul Testament)

„Şi după zile, Cain a adus Domnului jertfă din rodurile pământului (Fac., 4, 3).

Vezi cum Creatorul firii a pus în conştiinţa omului cunoştinţa de Dumnezeu! Spune-mi, cine l-a dus pe Cain la această idee? Nimeni altul decât cunoştinţa de Dumnezeu din conştiinţa lui. A adus Domnului jertfă din rodurile pământului. Ştia şi cunoştea că se cuvenea să-I aducă, ca unui Stăpân, ceva din cele ce avea. Nu pentru că Dumnezeu avea nevoie de ele, ci ca să-şi arate recunoştinţa sa pentru nişte binefaceri ca acelea de care se bucurase. Da, Dumnezeu n-are nevoie de nimic şi nu-I trebuie nici unul din lucrurile noastre; dar pentru nespusa Lui iubire de oameni, coborându-se până la noi, primeşte pentru mântuirea noastră să-I aducem jertfe, pentru ca să ne fie cunoaşterea lui Dumnezeu o şcoală de virtute". (Omilii la Facere, omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 214-215)

„Noe a zidit în grabă un jertfelnic; a luat dobitoace curate şi păsări curate şi a adus ardere de tot; şi, pe cât a putut, şi-a arătat recunoştinţa sufletului său. Iubitorul de oameni Dumnezeu i-a primit jertfa, i-a încununat voinţa şi şi-a arătat din nou faţă de Noe dărnicia Lui.

Că zice Scriptura:

Şi a mirosit Domnul mirosul cel cu bună mireasmă (Fac., 8, 20).

Să nu te izbească cuvântul acesta nepotrivit *a mirosit Domnul*! Ci, pogorând aceste cuvinte la slăbiciunea noastră de înţelegere, înţelege din ele că Dumnezeu a primit jertfa dreptului Noe. Şi Dumnezeu lasă să se mişte jertfa prin foc, pentru ca să putem şti, chiar din fapte, că Dumnezeu n-are nevoie de nimic şi că a îngăduit jertfele nu pentru altceva decât pentru a-i face pe oameni recunoscători; şi, în sfârşit, ca să afle din fapte şi cei care aduc jertfa, că pentru folosul lor aduc jertfele. Că te întreb: Pentru care pricină îngăduie Dumnezeu jertfele? Le îngăduie tot pentru că are în vedere slăbiciunea firii omeneşti. Dumnezeu ştia că oamenii aveau să cadă încetul cu încetul în trândăvie, că au să se pună sub ocrotirea zeilor şi că au să le aducă jertfe; de aceea, luând-o înainte, primeşte să I se aducă Lui jertfe, ca aşa să-i îndepărteze de rătăcirea aceea pierzătoare pe cei ce aveau să fie târâţi de ea. Că din pogorământ a îngăduit Dumnezeu toate acestea...". (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 335-336)

„Stăpânul cel iubitor de oameni a îngăduit să I se aducă jertfe şi pentru că firea noastră era încă nedesăvârşită şi pentru ca oamenii să-şi poată arăta recunoştinţa, dar şi ca să scape cu totul de vătămarea slujirii idoleşti. Dacă mulţi oameni, cu tot acest pogorământ, n-au scăpat de alunecare, cum ar mai fi putut scăpa cineva de vătămarea slujirii idoleşti fără acest pogorământ?" (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 336-337)

„- Dar atunci, pentru ce iudeilor le-a fost îngăduit să jertfească?

- Pentru că a făcut un pogorământ faţă de slăbiciunea voastră. După cum un doctor care are de îngrijit un om bolnav, dar nervos şi neliniştit, care vrea să bea apă rece şi ameninţă că dacă nu i se dă se spânzură sau se aruncă în prăpastie, deci, după cum doctorul acesta, voind să împiedice un rău mai mare, îngăduie un rău mai mic în dorinţa de a-l smulge (pe cel bolnav) de la o moarte silnică, tot astfel a făcut şi Dumnezeu. Le-a îngăduit jertfele pentru că

i-a văzut pe iudei înnebuniți, neliniştiți şi dornici de jertfe, pentru că i-a văzut că erau gata să treacă la idoli dacă n-ar fi primit poruncă să jertfească, dar, mai bine spus, nu numai că erau gata să treacă, ci chiar trecuseră.

Însăşi istoria face dovada că aceasta e pricina. Dumnezeu le-a îngăduit să aducă jertfe după sărbătoarea pe care o închinaseră demonilor. Aproape că le-a spus: *Ați înnebunit? Vreți să jertfiți? Atunci bine, jetfiți-Mi cel puțin Mie!* Dar cu toate că le-a îngăduit să jertfească, totuşi nu i-a lăsat să jertfească până la sfârşit, ci printr-un mijloc foarte înțelept i-a îndepărtat din nou de jertfe. Şi după cum doctorul acela - căci nimic nu mă opreşte să mă folosesc de aceeaşi pildă -, după ce a făcut pe placul bolnavului, după ce i-a adus acasă o sticlă şi a hotărât ca bolnavul să bea apă rece numai din ea, înduplecându-l astfel şi pe bolnav, le-a poruncit celor ce-i dădeau să bea să crape pe ascuns sticla, pentru ca pe nesimțite şi pe nebăgate de seamă să-l dezbare de pofta aceea; deci, după cum a făcut doctorul acela, aşa a făcut şi Dumnezeu. A îngăduit iudeilor să jertfească, dar nu le-a îngăduit să facă acest lucru în altă parte din lume decât numai în Ierusalim. Apoi, după ce au jertfit câtva vreme, Dumnezeu a dărâmat oraşul, aşa cum doctorul a spart sticla, pentru ca, prin dărâmarea oraşului, să-i dezbare de jertfe chiar fără voia lor. Dacă le-ar fi spus deschis: *Încetați cu jertfele!*, n-ar fi vrut să le lase cu uşurință de dorul lor nebun după jertfe; dar aşa, pentru că nu mai exista locul unde trebuiau să aducă jertfe, i-a depărtat pe nesimțite de nebunia aceasta.

Să ne închipuim că Doctorul este Dumnezeu, sticla este Ierusalimul, bolnavul cel neliniştit este poporul iudeu, iar apa rece este îngăduința şi voia de a jertfi. După cum doctorul a stins dorința cea deşartă a bolnavului după apă spărgând sticla, tot astfel şi Dumnezeu a oprit jertfele dărâmând Ierusalimul şi făcându-l tuturor iudeilor de necălcat. Dacă n-ar fi voit să oprească jertfele, atunci pentru care pricină a mărginit numai la Ierusalim această aducere de jertfe, El, Care pretutindenea este şi toate le împlineşte? Dacă a redus slujirea lui Dumnezeu la jertfe, iar jertfele la loc, iar locul la timp, iar timpul la un singur oraş, atunci pentru ce a distrus acel oraş? Şi lucru minunat şi negrăit este acela că întreg pământul le este liber iudeilor, unde însă nu le este îngăduit să jertfească, şi numai în Ierusalim nu pot păşi, unde trebuie să aducă jertfe. Nu este oare limpede, chiar celor mai puțin înzestrați oameni, pricina dărâmării Ierusalimului? După cum un arhitect, după ce a pus temeliile unei case, după ce a înălțat zidurile, după ce a boltit acoperişul şi după ce a încheiat bolta cu ajutorul unei pietre, surpă toată clădirea dacă scoate piatra aceea, tot aşa şi Dumnezeu. A făcut din Ierusalim cheia de boltă a cultului iudaic; dărâmând Ierusalimul, a dărâmat tot cultul iudaic". (*Către iudei,* cuv. IV, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 301-303)

JERTFELE (aduse de noi lui Dumnezeu)

„Iarăşi o spun, şi nu voi înceta de a o spune, că Dumnezeu primeşte jertfele nu pentru că are nevoie de ceva de la noi, ci pentru că vrea ca, şi prin acestea, să ne arătăm recunoştința față de El. Cel care aduce jertfă lui Dumnezeu ceva din cele ce are, cel care se gândeşte câtă deosebire este între el şi Dumnezeu şi că, om fiind, este învrednicit de o aşa de mare cinste, trebuie să-i aducă lui Dumnezeu, pe cât îi este cu putință, ceea ce are mai de preț". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 216)

„Stăpânul nu ne cere nici aducerea de animale, nici aducerea de roade ale pământului, ci numai dispoziția voinței şi gândului nostru. Din pricina asta şi acum a primit aducerea lui Abel, deşi a fost dar, dar a respins-o pe a lui Cain, deşi a fost jertfă. Iar cuvintele: *A căutat la Abel şi la darurile lui, iar la Cain şi la jertfele lui nu s-a uitat,* trebuie înțelese într-un chip vrednic de Dumnezeu. Cuvintele acestea vor să spună că Dumnezeu le-a făcut cunoscut că a primit voința unuia şi că a respins nerecunoştința celuilalt". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 217)

„Pavel porunceşte aici a pune înainte trupurile ca jertfă vie. *Şi cum s-ar putea – zici tu – să se facă trupurile noastre jertfă lui Dumnezeu?* Ascultă: ochiul tău să nu vadă nimic rău, şi atunci s-a făcut jertfă lui Dumnezeu; limba ta să nu vorbească nimic necuviincios, şi atunci a devenit jertfă; mâna ta să nu facă nimic nelegiuit, şi atunci ea s-a făcut ardere de tot. Dar, mai bine zis, nu sunt de ajuns nici acestea, ci toate mădularele trupului nostru trebuie a conlucra spre săvârşirea faptelor bune, ca de pildă mâna să facă milostenii, gura să binecuvinteze pe cel ce ne blestemă, auzul să se îndeletnicească necontenit cu ascultarea sfintelor lui Dumnezeu Scripturi. Jertfa adevărată nu are nimic necurat în ea; jertfa este pârgă a tuturor celorlalte. Deci şi noi să aducem jertfa lui Dumnezeu, şi mâinile, şi picioarele, şi gura, şi toate celelalte mădulare ale trupului nostru. Astfel de jertfă este bineplăcută lui Dumnezeu, pe când jertfa iudeilor nu era plăcută, fiindcă era necurată. *Ca o pâine de jale este pâinea lor* (Osea 9, 4). Nu însă la fel este jertfa noastră. Aceea arată ca fiind mort pe cel jertfit, pe când aceasta îl face viu. Numai când vom omorî mădularele noastre, vom putea să fim vii. Legea jertfei este comună, şi pentru aceasta ca şi pentru aceea, însă modul focului este paradoxal şi minunat. Aici nu este nevoie nici de lemne şi nici de alte materii arzătoare, ci numai focul nostru viază şi lucrează prin sine însuşi, şi nici nu arde altarul de jertfă, ci încă mai mult îl întăreşte şi îl vivifică. O astfel de jertfă cerea Dumnezeu încă de la început, pentru care şi zicea proorocul: *Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit* (Psalmul 50, 18)." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 395)

„Deci, fiindcă urmează a fi şi puse înaintea Lui, şi totodată a I se aduce şi jertfă, de aceea scoate dintru ele orice prihană, căci de vor avea în ele ceva întinat, nu vor putea deloc să fie jertfă. Căci nici ochiul nu poate a se aduce jertfă dacă vede cele murdare, nici mâna nu poate a sta în faţa Lui, dacă răpeşte avut străin, nici picioarele, dacă şchiopătează şi călătoresc prin teatre, nici pântecele ce slujeşte îmbuibărilor şi aprinde poftele plăcerilor, nici inima care are în ea amorul desfrânat, sau iuţime necumpătată, nici limba ce vorbeşte lucruri urâcioase. De aceea, trebuie a cerceta şi a examina din toate părţile trupul nostru. Fiindcă dacă celor din Legea veche, care aduceau jertfe, li se poruncea de a cerceta bine animalul destinat jertfei, şi nu era permis a jertfi animal cu urechile tăiate, sau cu coada ciuntă, sau suferind de râie, sau având pecingine pe trup, apoi cu atât mai mult nouă, care nu oferim ca jertfă oi sau alte animale necuvântătoare, ci ne oferim jertfă pe noi înşine; cu atât mai mult noi, zic, trebuie a arăta o mai mare exactitate în oferirea ca jertfă a trupului nostru, şi din toate părţile să căutăm a fi curaţi, ca să putem şi noi grăi ca Pavel: *Că eu de-acum mă jertfesc şi vremea despărţirii mele s-a apropiat* (II Timotei 4, 6). El era mai curat decât orice jertfă, şi de aceea se numea pe sine jertfă. Aceasta va fi atunci când vom ucide pe omul cel vechi, când vom omorî mădularele noastre cele pământeşti, şi când vom răstigni lumea nouă înşine." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, pp. 396-397)

JOCURILE (de noroc)

„Să nu se mai vadă nimeni, vă rog, în hipodrom şi nici să vă cheltuiţi vremea în adunări nefolositoare. Să nu mai pierdeţi vremea la jocul de zaruri, în gălăgia ce se face acolo şi la alte adunări vătămătoare. Spune-mi, te rog, care ţi-i norocul postului, de stai toată ziua nemâncat, dar te aşezi la jocul de zaruri, stai la pălăvrăgeli nefolositoare, iar adeseori îţi mai iroseşti ziua întreagă şi înjurând şi bârfind?" (*Omilii la Facere,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 86)

JUDECAREA APROAPELUI (manifestarea)

„Când un om vede paiul din ochiul aproapelui său şi-l osândeşte, sentinţa lui nu porneşte din purtarea de grijă, ci din ură; ia masca iubirii de oameni, dar fapta geme de răutate; acoperă pe semenii lui cu ocări şi acuzaţii neîntemeiate; o face pe dascălul, dar nici de ucenic nu-i

vrednic. De aceea Domnul l-a numit fățarnic". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 295)

„Răutatea noastră nu o vedem şi de aceea nu ne pocăim pentru ea, nu ne îndreptăm şi nu ne sfinţim. Vedem numai răutatea celorlalţi, pe care îi judecăm şi îi vorbim de rău, neţinând cont de faptul că la Judecată nu vom da socoteală pentru faptele semenilor noştri, ci pentru ale noastre." (Din vol. *Problemele vieții,* p. 306)

JUDECAREA APROAPELUI (gravitatea)

„*Nu judecați ca să nu fiți judecați* (Matei, 7, 1). Pentru ce, ne întreabă Hristos, răpeşti înainte de vreme dregătoria Judecătorului? Pentru ce o iei înaintea zilei celei înfricoşătoare? Vrei să fii judecător? Fii judecătorul tău şi al păcatelor tale! Nu te opreşte nimeni! Aşa îţi vei îndrepta păcatele tale şi nu vei avea nici o pagubă. Dar dacă te laşi pe tine şi judeci pe alţii, îţi aduni fără să bagi de seamă, mai mari sarcini de păcate. De aceea, vă rog, să ne ferim cât putem de a osândi pe semenii noştri. Chiar dacă n-ai puterea judecătorească, dar dacă osândeşti cu gândul, te-ai făcut vinovat de păcat, pentru că n-ai făcut asta întemeiat pe vreo dovadă, ci de multe ori pe bănuială şi pe simplă clevetire". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 97)

„Când judeci pe altul, fără cruțare, pentru păcatele lui, nu-l pedepseşti pe el cu cea mai grea pedeapsă, ci pe tine". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„Iată că tu eşti vrednic de o mai mare pedeapsă, decât acela pe care l-ai judecat şi condamnat, fiindcă nu este acelaşi lucru: a păcătui simplu, cu a pedepsi pe un altul păcătos, şi apoi a cădea şi tu în aceleaşi păcate pentru care l-ai pedepsit." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia V, p. 70)

„Împreună cu celelalte rele, eu nu ştiu cum în firea oamenilor s-a furişat boala curiozității şi a cercetării fără rost a faptelor străine, ceea ce şi Hristos a înfierat, zicând: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Mt. 7, 1), căci acest păcat, ca şi toate celelalte păcate, nu are cu sine nici o mulțămire, ci numai pedeapsă şi osândă. Căci noi fiind apăsaţi de o mulţime de rele şi purtând în ochii noştri bârne mari, deodată ne facem cercetători aspri ai păcatelor celor de aproape, care cu nimic nu se deosebesc poate de firele de gunoi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XI, p. 105)

„... în timp ce pentru greşelile altora – sau mai bine zis, pentru paiul din ochiul altuia – suntem atât de observatori, noi înşine purtăm în ochii noştri bârnele şi nici măcar nu ne dăm seama!" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, p. 180)

„Să nu cercetăm cele rele ale altora, ci să ne gândim la ale noastre. Să ne gândim mai degrabă la succesele altora şi să judecăm greşelile noastre, fiindcă aşa îl vom mulţumi pe Dumnezeu. Cel ce ia aminte la greşelile altuia şi totodată la succesele proprii, pe care-şi închipuie a le avea, îndoit se vatămă. Căci, privind la unele, el se încurajează şi privind la celelalte, cade în trândăvie. Când va înţelege că cineva a păcătuit, cu uşurinţă va păcătui şi el, iar când va pricepe că el însuşi a făcut oarece fapte bune, îşi va pierde cu uşurinţă mintea; dar mult va câştiga cel care dă uitării succesele sale proprii, vede doar păcatele pe care le are, iar pe cele străine nu le iscodeşte, ci se uită numai la succesele aproapelui. Cum aşa? Când el va vedea că cineva a făcut fapte bune se va ridica şi el la aceeaşi măsură a râvnei, iar când va şti că el însuşi a păcătuit, se va umili şi va deveni cumpătat şi măsurat." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, pp. 187-188)

„Trebuind a jeli păcatele noastre, noi judecăm pe alţii, şi nici măcar că suntem curaţi de păcate, pentru ca să fim îndreptăţiţi de a face aşa." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIII, p. 283)

„*Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Matei 7, 1).

Socoteam că voi găsi oarecare mângâiere. Chiar dacă n-am păcătui față de nici o altă persoană, ci numai față de aceasta, călcarea acestei porunci e de ajuns ca să ne arunce în fundul iadului." (*Despre căință (I)*, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 70)

„Căci diavolul pentru aceea ne-a împins la acest obicei rău, pentru ca noi să nu ne îngrijim de mântuirea sufletului nostru, iar ca răspunderea noastră să o facă mai mare. Și defăimarea nu numai pentru aceea este ceva rău, pentru că noi avem să dăm seamă despre fiecare cuvânt, ci și pentru aceea că defăimarea ne răpește orice dezvinovățire pentru păcatele noastre, făcându-le mai grele și mai de osândit. Cine critică cu amărăciune păcatele altora, acela nu are a aștepta nici o iertare pentru păcatele sale. Căci Dumnezeu ne va judeca nu numai după mărimea păcatelor noastre, ci și după cum am judecat noi pe alții. De aceea Hristos a zis: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Mt. 7, 1). Așadar, păcatul nostru în acea lume se va arăta nu numai așa cum este el în sine, ci, prin judecata noastră cea aspră despre aproapele, el se va face mai grozav și mai vrednic de osândă. Dimpotrivă, cel domol, cel iubitor de oameni, cel blând micșorează mărimea păcatelor sale." (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 89)

„... dacă osândim pe cei ce săvârșesc o astfel de faptă, ne lipsim pe noi înșine de orice iertare, deoarece prin purtarea noastră față de semenii noștri facem ca Judecătorul să fie și mai aspru față de noi." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 166)

JUDECAREA APROAPELUI (urmările păgubitoare)

„Mai vârtos vă rog să nu judecați amarnic păcatele aproapelui: că precum cel neîndurător, văzând rănile fratelui, nu va găsi cine să se îndure de el când va păcătui la rându-i, așa și cel ce judecă greșalele aproapelui cu milă, pe mulți va vedea întinzându-i mâna când se va poticni." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 118)

„Să nu ne facem judecători aspri ai altora, ca nu cumva și nouă să ni se ceară socoteală aspră pentru faptele noastre; căci avem păcate mai presus de orice iertare." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 279-280)

„*Nu judecați, zice, ca să nu vă judecați* (Mt. 8, 1), fiindcă și cel ce a învinovățit pe Vameș (Fariseul) a fost osândit, deși după dreptate l-a învinovățit. Dar ce, zici tu, dacă cineva este spurcat și obraznici, apoi nu ne este îngăduit a-l îndreptat sau a-l mustra? Să se îndrepte și să se mustre, după cum am spus mai sus; iar dacă faci aceasta luându-i în bătaie de joc, bagă bine seamă, ca nu cumva urmând pe acel Fariseu, să pătimești cele ce a pătimit el. nici un folos nu iese de aici, nici pentru tine care vorbești, nici pentru cel ce le ascultă, și nici pentru cel învinovățit de tine; ci unul se face încă și mai nerușinat în faptele sale, fiindcă întrucât făcea păcatul pe ascuns, el se mai sfia, iar când se face cunoscut și arătat de toți, el a aruncat de la sine și acest frâu; de asemenea și cel ce ascultă va fi vătămat mult, căci de cumva va avea oarecare fapte bune cu dânsul, el se va îngâmfa auzind învinovățirile aduse aceluia, iar de va fi și el păcătos, se va face mai cu bunăvoință spre răutate. De asemenea și cel ce vorbește își va atrage asupră-și un gând rău din partea celui ce-l ascultă, și pe Dumnezeu încă mai mult îl va întărâta asupra sa.

Pentru aceea, rogu-vă, ca alungând de la noi orice cuvânt murdar, să vorbim numai ceea ce este bun spre zidire." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIV, pp. 475-476)

„Să alungăm dar departe de buzele noastre orice fel de clevetire ştiind că chiar cenuşă de am mânca, la nimic nu va folosi să ducem această viaţă aspră, dacă nu ne abţinem de la clevetire, căci nu ceea ce intră în om îl spurcă, ci, mai curând, ceea ce iese din gura sa (Matei 15, 17). Dacă trecând, vezi un om răscolind necurăţenii, nu-l vei încărca de batjocuri şi blesteme? Lucrează tot astfel faţă de clevetitori! Aceste necurăţenii răscolite fac mai puţin rău prin mirosul lor urât fibrelor creierului ca această cercetare a păcatelor altuia, ca darea pe faţă a faptelor rele care întristează şi tulbură sufletul acelora care ascultă." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 64-65)

„După judecata cu care l-ai judecat pe altul, te va judeca şi Dumnezeu pe tine; căci doar nu eşti tu drept şi Dumnezeu nedrept. Dacă tu nu îngădui să se facă altuia nedreptate, cum crezi că Dumnezeu va îngădui? Dacă tu cerţi pe alţii pentru greşelile lor, cum nu te va certa şi pe tine Dumnezeu pentru ale tale?" (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XII-a, p. 39)

„Să zicem că cineva a păcătuit. Iar apoi îl osândeşte foarte pe un altul, care a păcătuit în acelaşi fel. În Ziua Judecăţii nu-şi va atrage pedeapsa pe măsura păcatului săvârşit, ci dublă va fi aceasta sau triplă. Căci Dumnezeu îl va pedepsi nu numai că a păcătuit el, ci şi pentru că a osândit greu pe cel care a păcătuit la fel ca dânsul." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 175)

JUDECAREA APROAPELUI („Făţarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău şi atunci vei vedea să scoţi paiul din ochiul fratelui tău"[6])

„Pentru ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău n-o vezi? (Matei 7, 3).

Mulţi fac astăzi aşa. Dacă văd pe un monah că are o haină mai bună pe el, îndată îi pun înainte legea lui Hristos, deşi ei răpesc bunurile altora şi îşi strâng, în fiecare zi, averi peste averi. Dacă văd pe un altul că gustă dintr-o mâncare mai aleasă, îndată îl critică cu asprime, deşi ei, în toate zilele, o duc numai în beţii, în chefuri şi ospeţe, nedându-şi seama că, odată cu păcatele lor, îşi adună cu asta şi mai mult foc şi se lipsesc de orice apărare. Când judeci cu atâta asprime greşelile semenilor tăi, ai pus tu cel dintâi legea că trebuie cercetate cu toată luarea aminte şi păcatele tale. Nu socoti, dar, aspră porunca lui Hristos, dacă şi ţie ţi se va cere tot aşa socoteală!". (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„Vezi, dar, că Hristos nu ne opreşte să judecăm pe alţii, ci ne porunceşte să scoatem mai întâi bârna din ochiul nostru şi apoi să îndreptăm păcatele celorlalţi? Fiecare cunoaşte mai bine păcatele lui decât pe ale altora; fiecare vede mai bine păcatele cele mai mari decât pe cele mai mici; şi fiecare se iubeşte mai mult pe el decât pe altul. Deci, dacă o faci pe grijuliul, fii grijuliu mai întâi cu tine însuţi, unde păcatul este şi mai vădit şi mai mare. Iar dacă nu eşti grijuliu cu tine însuţi, apoi lămurit lucru este că şi pe fratele tău nu-l judeci pentru că te îngrijeşte soarta lui, ci pentru că-l urăşti şi vrei să-l faci de ocară. Dacă aproapele tău trebuie judecat, apoi s-o facă unul care nu are astfel de păcate, nu tu". (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 295)

„Hristos ne spune: *Nu trebuie să judeci pe alţii atâta vreme cât şi tu eşti vinovat de aceleaşi păcate.*

Pentru ce te minunezi că Hristos a dat această lege, când chiar tâlharul a cunoscut-o pe cruce, spunând celuilalt tâlhar: *Nu te temi de Dumnezeu, că în aceeaşi osândă suntem?* (Luca 23, 40). A exprimat aceleaşi idei ca şi Hristos. Tu, însă, nu numai că nu-ţi scoţi bârna ta, dar nici nu o vezi; paiul altuia, însă, nu numai că-l vezi, dar îl şi judeci şi încerci să-l scoţi. Te asemeni cu un bolnav de dropică sau mai bine zis cu un altul, bolnav de o boală grea, care nu-şi

[6] Matei 7, 5.

vindecă boala, dar ține de rău pe altul că nu-și îngrijește o mică bubă. Dacă-i un păcat să nu-ți vezi păcatele, apoi e un îndoit, un întreit păcat, să le judeci pe ale altora, iar tu să te plimbi fără să simți că ochii îți sunt plini de bârne. Și doar păcatul este mai greu decât bârna.

Așadar porunca dată de Hristos este aceasta: cel vinovat de nenumărate păcate nu trebuie să fie aspru judecător al păcatelor altora, mai ales când păcatele lor sunt mici. Hristos nu ne oprește să mustrăm, nici să îndreptăm pe alții; dar ne interzice să trecem cu vederea păcatele noastre și să tăbărâm pe păcatele altora. Aceasta face ca păcatul să se întindă și aduce un îndoit rău. Că acela care are obiceiul să-și treacă cu vederea păcatele lui, deși sunt mari, dar judecă cu asprime pe ale altora, deși sunt mici și neînsemnate, păcătuiește de doua ori: o dată, că nu-și vede propriile lui păcate; a doua oară, că-și atrage ura și dușmănia tuturor, și, pe zi ce trece, ajunge mai crud și mai fără milă". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 295-296)

JUDECAREA APROAPELUI („Nu judecați, ca să nu fiți judecați"[7])

„Nu judecați, ca să nu fiți judecați (Matei 7, 1).

Ce? Nu trebuie să mustrăm pe cei ce păcătuiesc? Același lucru îl spune și Pavel, dar mai bine spus, Hristos prin Pavel, zicând: *Tu de ce judeci pe fratele tău? Și tu de ce defaimi pe fratele tău?* (Rom., 14, 10) și: *Cine ești tu cel ce judeci sluga străină?* (Rom., 14, 4) și iarăși: *Așa, ca să nu judecați ceva înainte de timp, până ce va veni Domnul* (I Cor., 4, 5).

Dar pentru ce în alte locuri Pavel spune: Mustră, ceartă, îndeamnă! (II Tim., 4, 2), și: Pe cei care păcătuiesc, mustră-i înaintea tuturor (I Tim., 5, 20); iar Hristos îi spune lui Petru: Mergi și-l mustră între tine și el singur; de nu te va asculta, mai ia împreună cu tine și pe altul; dar dacă nici așa nu te va asculta, spune-l Bisericii (Matei 18, 15-17). Dacă Domnul a poruncit să nu judecăm, pentru ce a rânduit aici atât de mulți oameni să judece; și nu numai să judece, ci să și pedepsească? Că a poruncit să fie socotit păgân și vameș cel care nu ascultă de nici unul din ei (Matei 18, 17). Pentru ce le-a mai dat ucenicilor Lui și cheile? Că dacă apostolii nu vor judeca, nu vor avea nici o autoritate; degeaba au primit puterea de a lega și dezlega. Și altfel spus: dacă in lume ar stăpâni această lege, de a nu fi judecat nimeni, atunci s-ar distruge toată ordinea și în biserici și în cetăți și în case. Dacă n-ar judeca stăpânul pe slugă, stăpâna pe slujnică, tatăl pe fii, prietenul pe prieten, atunci s-ar întinde răutatea. Dar pentru ce spun prietenul pe prieten? Dacă n-am judeca pe dușmani, niciodată n-am putea pune capăt dușmăniei, ci toate s-ar întoarce pe dos.

Deci ce înțeles au cuvintele: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați?*

(...) După părerea mea aici Hristos nu ne poruncește să nu judecăm în general nici un păcat, nici nu ne oprește să facem așa ceva, ci oprește pe cei care, plini de nenumărate păcate, tăbărăsc pe alții pentru păcate întâmplătoare. Cred că Hristos face aici aluzie și la iudei, care erau strașnici acuzatori ai semenilor lor pentru greșeli mici și neînsemnate, deși ei săvârșeau, fără să se sinchisească, păcate mari". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 292-293)

„Prin porunca aceasta: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* Domnul pune o lege generală. Pavel n-a poruncit corintenilor să nu judece pe nimeni, ci să nu judece pe conducătorii lor; să nu judece nici faptele lor, ale căror pricini sunt cunoscute de toată lumea, dar nici celelalte fapte, ale căror pricini nu le cunosc și nu le știu precis (I Cor., 4, 3-5). Totuși Pavel n-a poruncit să nu îndreptăm pe cei care păcătuiesc, nici n-a ținut de rău pe toți, fără deosebire, ci a mustrat numai pe ucenicii care se purtau așa cu dascălii lor, care judecau și huleau pe cei nevinovați, deși ei erau vinovați de fel de fel de păcate. Aceasta a vrut și Hristos să arate când

[7] Matei 7, 1.

a spus: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați.* Şi nu numai că a arătat, ci a şi înfricoşat şi a amenințat cu pedeapsa, zicând:

Căci cu ce judecată judecați, veți fi judecați (Matei 7, 2).

Nu-l judeci pe el, spune Hristos, *ci pe tine însuți; îți înăspreşti judecata şi-ți măreşti vinovăția*". (*Omilii la Matei*, omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 292-293)

JUDECAREA APROAPELUI (să urmărim mai întâi timpul, pricina, intenția, deosebirea de persoane și scopul unei fapte)

„Crima, recunoscută de toți ca venind de la diavol, ei bine, chiar crima, săvârşită la timp potrivit, a făcut ca Finees, care a ucis, să fie înălțat la treapta de preot (Num., 25, 6-18). Că uciderea este o faptă a diavolului, ascultă ce spune Hristos: *Voi vreți să faceți lucrurile tatălui vostru* (Ioan 8, 41); *acela a fost dintru început ucigător de oameni* (Ioan 8, 44). Finees a fost ucigaş de om şi totuşi *i s-a socotit lui întru dreptate* (Ps., 105, 32) spune Scriptura. Avraam apoi n-a fost numai ucigaş de om, ci şi ucigaşul propriului său copil - cei cu mult mai rău - şi totuşi fapta lui l-a ridicat şi mai mult în ochii lui Dumnezeu (Fac., 22, 10). Iar apostolul Petru a făcut un îndoit omor (Fapte 5, 1-10); totuşi fapta lui a fost o faptă duhovnicească.

Aşadar să nu cercetăm numai faptele, ci să cercetăm, cu deosebită luare-aminte, şi timpul şi pricina şi intenția şi deosebirea de persoane şi tot ceea ce poate da unei fapte sensul adevărat. Că nu poți ajunge în alt chip la adevăr". (*Omilii la Matei*, omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 228)

„... e primejdios să îndrăzneşti să te pronunți asupra unor lucruri pe care nu le cunoşti, mai cu seamă atunci când ai de gând să învinuieşti". (*Omilii la Matei*, omilia LXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 726)

„Dacă nu vom examina cauzele faptelor, atunci şi pe elen îl vom numi ucigător de oameni, şi pe Avraam, şi încă pe acesta nu numai ucigător de oameni, ci chiar ucigător de prunci, şi pe Finees (Judecătorii 20, 28), şi pe Petru îi vom considera astfel. Şi nu numai despre sfinții lui Dumnezeu vom bănui multe lucruri absurde dacă nu vom păzi regula aceasta, ci chiar despre Însuşi Dumnezeu. Deci, ca nu cumva să se întâmple una ca aceasta, să adunăm la un loc mai întâi tot ceea ce contribuie la justificarea faptelor petrecute, ca de pildă cauza, intenția, timpul, locul şi toate celelalte, şi numai după aceea să examinăm faptul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 305)

„Numai să nu mai aud deloc defăimându-se Cel iubit şi dorit de mine, şi aceasta ar fi pentru mine cea mai mare mângâiere." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 308)

„Şi David s-a desfrânat şi a ucis, însă, fiindcă n-a făcut această răutate cu intenție, ci mai mult dintr-o împrejurare oarecare şi fără prealabilă gândire, repede s-a curățit de păcat." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 321)

JUDECAREA APROAPELUI (remedii)

„Uită-te la iubirea de oameni a Stăpânului şi la covârşitoarea Lui răbdare! Ar fi putut, doar, să nu-l învrednicească nici de întrebare pe cel ce păcătuise atât de mult, pe primii oameni, ci să-i dea îndată pedeapsa ce o hotărâse mai înainte. Dar nu! Dumnezeu îndelung rabdă, îndură, întreabă, primeşte răspuns şi iarăşi întreabă, numai şi numai ca să-l îndemne să se apere, ca să aibă prilej, ca, şi după o călcare atât de mare de poruncă, să-şi arate iubirea Sa de oameni. Cu asta ne învață ca şi noi când avem de judecat pe cei vinovați să nu ne purtăm fără milă cu ei, să nu le arătăm cruzime de fiară, ci să fim cu milă şi cu îndelungă răbdare, să judecăm, doar, mădulare de-ale noastre; şi, gândindu-ne că şi ei sunt oameni, să unim pe-

deapsa cu mila. Nu fără rost se foloseşte dumnezeiasca Scriptură de atât de mare pogorământ, ci pentru ca prin aceste cuvinte grosolane, nepotrivite Dumnezeirii, să ne învețe şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi să ne facă şi râvnitori, ca să imităm, după puterea noastră, bunătatea Stăpânului". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 192-193)

„Dacă ai cerceta uşurel cele ce s-au săvârşit şi-ai căuta să afli scopul, atunci ar trebui să numeşti pe patriarhul Avraam ucigaş de copil (Fac., 22, 10), iar pe Finees ucigaş (Num., 25, 7–13). Dar nici Avraam nu-i ucigaşul copilului său, ci un tată foarte iubitor – ca nimeni altul – şi nici Finees nu-i ucigaş, ci dimpotrivă un om plin de râvnă Dumnezeiască. Fiecare dintre ei a îndeplinit porunca lui Dumnezeu. Din pricina aceasta unul, pentru ascultarea lui, a fost învrednicit de răsplata cea multă de sus, iar celălalt a fost lăudat pentru râvna sa, că spune Scriptura: *Şi a stat Finees şi L-a îmblânzit* (Ps., 105, 31). Deci dacă Dumnezeu a privit cu plăcere la crima lui Finees şi la uciderea copilului, pentru că s-au săvârşit după voia Lui, dacă, deci, în aceste fapte nu judecăm faptele în sine, ci scopul şi gândul cu care s-au săvârşit...". (*Omilii la Facere,* omilia LIII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 196)

„Nu trebuie să ocărâm, să tăbărâm cu gura, ci să sfătuim. Nu trebuie să vorbim de rău, ci să povățuim. Nu trebuie să criticăm cu trufie, ci să îndreptăm cu dragoste." (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„- Ce? Dacă este cineva desfrânat, să nu-i spun că desfrânarea este un păcat, să nu-l îndrept pe cel ce trăieşte în desfrâu?

- Îndreaptă-l, dar nu ca duşman, nici nu-l pedepsi ca vrăjmaş; ci ca doctor pregăteşte-i leacul! Hristos n-a spus: *Să nu opreşti pe păcătos*, ci: *Să nu judeci!*, adică să nu-i fii aspru judecător. De altfel, după cum am spus mai înainte, porunca aceasta nu priveşte păcatele mari, păcatele interzise cu desăvârşire, ci păcatele ce nici nu par a fi păcate". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„Păcătosul are Judecătorul său. Nu răpi, dar, dreptul de judecată al Unuia-Născut! Lui îi este rezervat scaunul de judecată. Vrei să judeci şi tu? Ai şi tu un scaun de judecată, care îți aduce mult câştig şi nici o pagubă. Ia-ți conştiința ta judecător! Adu înaintea ei toate păcatele tale. Cercetează toate păcatele sufletului tău, cere-i amănunțită socoteală şi spune-i: *Pentru ce ai îndrăznit să faci cutare şi cutare păcat?* Iar dacă nu vrea să-ți judece păcatele tale şi le judecă pe ale altora, grăieşte-i aşa: *Nu te judec pentru păcatele altora! Nu pentru acelea te-am chemat să te dezvinovățeşti! Ce te priveşte pe tine dacă altul este păcătos? Te întreb pe tine: Pentru ce ai săvârşit cutare şi cutare păcat? Apără-te pe tine, nu acuza pe altul! Uită-te la păcatele tale, nu la ale altora!* Chinuie-ți cu astfel de întrebări necontenit sufletul! Iar dacă nu are nimic de spus, dacă îi este ruşine să le spună, snopeşte-l în bătăi, ca pe o slujnică mândră şi desfrânată. Aşază în fiecare zi înaintea ta acest scaun de judecată! Zugrăveşte în fața minții tale râul cel de foc, viermele cel neadormit şi toate celelalte chinuri din iad". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 504-505)

„Dacă te vei uita la cei ce-au săvârşit virtutea, vei strânge lângă tine nenumărate fapte bune; vei ajunge smerit, silitor, cu inima zdrobită. Ia aminte la ce a pățit fariseul când a lăsat faptele lui bune şi s-a uitat la cel cu păcate. Ascultă şi teme-te!". (*Omilii la Matei,* omilia LXIV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 745)

„Nu te face judecătorul greşelilor altora, nici cercetătorul păcatelor celorlalți! Nu ți s-a poruncit să judeci pe alții, ci pe tine. *Că dacă ne-am judeca pe noi înşine,* spune Pavel, *n-am mai fi judecați; dar fiind judecați de Domnul suntem pedepsiți* (I Cor., 11, 31-32). Tu însă ai răsturnat ordinea aceasta. Nu-ți ceri socoteală de păcatele mari sau mici, dar iscodeşti cu de-amănuntul păcatele altora. Să nu mai facem lucrul acesta. Să lăsăm la o parte neorânduiala asta; să facem înăuntrul conştiinței noastre scaun de judecată pentru toate păcatele săvârşite de noi. Să fim noi înşine şi acuzatorii şi

judecătorii şi călăii păcatelor noastre. Iar dacă vrei să iscodeşti şi faptele altora, iscodeşte faptele lor bune, nu păcatele lor. Pentru ca amintirea păcatelor noastre, râvnirea faptelor bune ale altora, chipul acelui scaun înfricoşător de judecată pişcându-ne ca şi cu un ac în fiecare zi conştiinţa, să ajungem smeriţi şi mai râvnitori ca să dobândim bunătăţile cele viitoare". (*Omilii la Matei*, omilia LXIV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 745-746)

„Nu le faceţi altora mustrări prea aspre şi nu fiţi judecători prea aspri, ci arătaţi-vă omenoşi şi blânzi. Noi înşine, cu toate că nu suntem adulteri, din cei ce sparg mormintele cu mâini necurate, nici hoţi, suntem totuşi vinovaţi de alte păcate care sunt vrednice de mii de chinuri: sau l-am numit nebun pe fratele nostru, şi prin aceia merităm pedeapsa gheenei (Mt., 5, 28), sau am privit o femeie cu ochi necuraţi, cu poftă rea şi acela este un adevărat adulter, sau, ceea ce este mai grav decât toate păcatele, noi am luat parte cu nevrednicie la Sfintele Taine şi ne-am făcut vinovaţi pentru trupul şi pentru sângele lui Iisus Hristos (I Cor., 11, 27). Să nu judecăm cu asprime ceea ce fac alţii, ci să ne gândim la ceea ce am făcut noi înşine; şi în acest fel vom alunga acest duh de neomenie şi de cruzime..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LX, 5, pp. 302-303)

„...mărind frica ascultătorilor, el n-a zis când va judeca Dumnezeu păcatele oamenilor, ci cele ascunse ale oamenilor, fiindcă, a zis mai sus: şi oare socoteşti aceasta o omule! Tu, cel ce judeci pe cei ce fac unele ca acestea, şi tu însuţi aceleaşi faci, crezi că vei scăpa de judecata lui Dumnezeu? – apoi ca nu cumva să îţi închipui o asemenea părere, pe care tu o ai faţă de alţii, ci să ştii că judecata lui Dumnezeu este cu mult mai dreaptă decât a ta, a adăugat cele ascunse ale oamenilor şi după Evanghelia mea prin Iisus Hristos, fiindcă oamenii stau judecători numai ai faptelor săvârşite la vedere." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, pp. 79-80)

„Voieşti a judeca? Judecă cele ale tale. Nimeni nu te va învinovăţi, dacă te condamni singur. Te învinovăţeşte însă dacă nu te condamni, dacă nu te înfrunţi pe sine-ţi, dacă nu-ţi condamni nesimţirea ta. Ai văzut pe cutare mâniat şi înfuriat, sau şi altceva făcând? Gândeşte-te îndată la cele ale tale, şi atunci nu-l vei condamna pe acela cu asprime, în acelaşi timp şi tu te vei uşura de greutatea păcatelor tale. Dacă în felul acesta vom rândui viaţa noastră, dacă în felul acesta vom căuta a vieţui, dacă ne condamnăm pe noi înşine, desigur că nu vom păcătui mult, ci încă vom face multe bunuri, fiind blajini şi cumpătaţi, şi ne vom bucura de toate bunurile făgăduite celor ce iubesc pe Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXI, p. 264)

„Îmi aduc aminte adeseori de oameni stricaţi şi de faptele lor; iar amintirea lor face să mi se răzvrătească inima; dar nu până în sfârşit, că îndată îi potolesc aprinderea şi o înduplec să se linişteasă, spunându-i că nu se cade, că-i cea mai mare ticăloşie să laşi păcatele tale şi să le iscodeşti pe ale altora." (*Tratatul despre preoţie*, cartea a şasea, cap. 12, în vol. *Despre preoţie*, p. 149)

„Fără să ne fie frică de Dumnezeu, îi judecăm pe fraţii noştri, deşi avem poruncă să ne rugăm chiar şi pentru vrăjmaşi." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 200)

„Şi chiar dacă nu am face păcate şi am avea toate virtuţile şi dacă am fi mai presus de toţi oamenii, tot nu am avea dreptul să judecăm pe nimeni. Sfântul Apostol Pavel întreabă în prima Epistolă a sa către Corinteni: *Cine te deosebeşte pe tine? Şi ce ai, pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te făleşti, ca şi cum nu l-ai fi primit?* (I Cor., 4, 7). Cu atât mai mult, de vreme ce săvârşim păcate în fiecare zi şi în orice chip, nu avem dreptul să scoatem din gura noastră nici un cuvânt rău la adresa fratelui nostru." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 326-327)

„Cei mai mulți oameni îi judecă pe ceilalți pentru că nu s-au oprit asupra lor înșiși spre a-și vedea propriile păcate. Cu toții trecem cu vederea păcatele noastre și ne ocupăm de ale altora. Dacă, dimpotrivă, ne-am cerceta propriile păcate, am fi mai îngăduitori cu semenii noștri și i-am ierta mai lesne." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 363)

„Lasă judecata Aceluia Care știe cele ascunse ale minții. Și deși socotești că știi cu de-amănuntul cele ale aproapelui, greșită este judecata ta, *căci cine dintre oameni știe cele ale omului, decât duhul omului, care este în el?* (I Cor., 2, 11). Câți din cei lepădați și proști vor străluci mai luminat decât soarele? Și câți din cei vestiți și mari se vor descoperi că sunt cenușă și morminte văruite?" (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 99-100)

„Căci după cum cei ce iscodesc relele altora nu le judecă și pe ale lor, așa și cei care se tem să tragă cu ochiul la viețuirea altora vor avea multă grijă de greșelile lor. Iar cei care vor cugeta mereu la răutățile lor și le vor osândi în fiecare zi, neîndreptățindu-se pe ei înșiși, Îl vor avea blând în Ziua Judecății pe Judecător." (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 179)

„Învierea viitoare oprește pe toate buzele învinuirea hulitoare, și în orice suflet deznădejdea și dezolarea." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 145)

„Să considerăm mai întâi că noi nu avem nici un drept să judecăm pe aproapele, departe chiar de a-l osândi. Apoi să ne gândim la noi înșine. Să ne întoarcem ochii noștri de la defecțiunile fraților noștri pentru a le pune fără încetare peste ale noastre. Oh! Dacă noi ne examinăm loialitatea! Oh! Dacă ne chemăm pe noi înșine la tribunalul strictei dreptăți! S-o facem, să aducem conștiința noastră la judecată, s-o forțăm să ne dea seama de faptele ei, s-o certăm cu duritate. Acest obicei de a ne judeca ne va face indulgenți pentru alții, și această indulgență din partea ei ne va face mai posibilă, mai ușoară și blândă porunca iubirii frățești." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 192)

JUDECATA (particulară)

„În ziua cea înfricoșătoare, la tribunalul acela ce nu poate fi cumpărat cu bani, fiecare ne vom căi de păcatele săvârșite, văzând înaintea ochilor chinurile acelea înfricoșătoare și pedepsele cele de neînlăturat, dar nu vom avea nici un folos, că a trecut timpul, pentru că numai pocăința făcută înainte de venirea pedepsei are rost și putere nespusă". (*Omilii la Facere*, omilia XIX; III, în col. PSB, vol. 21, p. 227)

„Da, vom da socoteală de păcatele săvârșite cu voie și fără de voie. *De cel care se va lepăda de Mine înainte oamenilor,* spune Hristos, *Mă voi lepăda și Eu de el înaintea Tatălui Meu* (Matei 10, 33). Chiar dacă lepădarea de Hristos este fără voia noastră, totuși nu scăpăm de pedeapsă, ci vom da socoteală și de ea. Vom da socoteală și de cele pe care le știm și de cele pe care nu le știm. *Nu mă știu vinovat cu nimic,* spune Pavel, *dar nu cu aceasta m-am îndreptățit* (I Cor., 4, 4).

Vom da socoteală de cele făcute cu știință și de cele făcute cu neștiință. *Le mărturisesc lor,* spune Pavel, *că au râvnă pentru Dumnezeu, dar nu cu știință* (Rom., 10, 2); totuși aceasta nu le e de ajuns pentru apărarea lor. Scriindu-le corintenilor, le spune: *Dar mă tem ca nu cumva, precum șarpele a amăgit pe Eva cu vicleșugul său, tot așa să abată gândurile voastre de la curăția cea întru Hristos* (II Cor., 11, 3)". (*Omilii la Matei,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 85-86)

„Văzând, dar, în lume o atât de mare armonie, deși n-am spus nici a mia parte, mai îndrăznești să spui că Dumnezeu, Care a făcut pentru tine lucruri atât de mari și de minunate,

te va trece cu vederea în ce ai mai de preț şi te va lăsa să zaci la un loc cu măgarii şi cu porcii după ce mori, mai îndrăzneşti să spui că Dumnezeu, Care te-a cinstit cu un dar atât de mare, darul credinței, prin care te-a făcut egal cu îngerii chiar, te va trece, oare, cu vederea şi nu va ține seamă de nenumăratele tale sudori şi osteneli? Poate, oare, mintea să gândească asta? Atât este de clar şi de evident, mai evident chiar decât razele soarelui". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 164)

„Că spune Scriptura: *Cei tari, cumplit se vor certa* (Înț. Sol., 6, 6); şi: *Cel care a ştiut voia stăpânului său şi n-a făcut-o se va bate mult* (Luca 12, 47). Deci cu cât cunoşti mai mult, cu atât eşti mai mult pedepsit. De aceea preotul care face acelaşi păcat ca şi mireanul nu primeşte pedeapsa mireanului, ci o pedeapsă mult mai grea". (*Omilii la Matei,* omilia XXVI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 339)

„Atunci are să ne usture mai mult decât gheena faptul că am pierdut cerul bunătățile cele negrăite din pricină că n-am vru asudăm aici puțină vreme". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 867)

„Şi doar ne vom înfățişa înaintea scaunului de judecată al lui Hristos şi vor fi cercetate cu de-amănuntul toate faptele noastre! Iar dacă cineva nu crede în judecata viitoare, să se uite la cele ce se petrec pe pământ, la cei din închisoare, la cei din ocne, la cei ce dorm pe băligar, la cei îndrăciți, la cei nebuni, la cei ce se luptă cu boli de nevindecat, la cei ce se zbat necontenit în sărăcie, la cei ce trăiesc flămânzi, la cei zdrobiți de dureri fără margini, la cei robiți. N-ar suferi aceştia acestea acum, de nu i-ar aştepta osândă şi chin şi pe ei şi pe toți ceilalți care ar săvârşi aceleaşi păcate. Iar dacă unii n-au suferit aici pe pământ nici o pedeapsă, apoi aceasta să-ți fie semn că trebuie să fie ceva după plecare lor de aici. Că Dumnezeu, Acelaşi Dumnezeu pentru toți, n-ar putea pe unii să-i pedepsească, iar pe alții, care au săvârşit aceleaşi păcate sau chiar mai grele, să-i lase nepedepsiți, dacă nu i-ar pedepsi pe lumea cealaltă". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 870)

„Chiar de ai avea acolo tată, sau fiu, sau prieten, sau pe oricine care ar avea îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu, totuşi nimeni nu te va putea scăpa din acele chinuri, fiind predat lor prin înseşi faptele tale. Astfel este acel divan înfricoşat; acolo se osândeşte cineva numai prin faptele sale, şi altfel a scăpa de acolo nu este cu putință. Şi acestea le spun nu ca să vă supăr, nici ca să vă aduc în deznădăjduire, ci ca nu cumva hrănindu-ne cu nădejdi deşarte, şi încurajându-ne în cutare sau în cutare, să nu purtăm grijă de faptele bune. Dacă noi ne vom lenevi, nu dreptul, nici prorocul, nici apostolul, nici nimeni nu ne va sta în ajutor – iar dacă ne vom osteni, având în apărare înseşi faptele noastre, atunci cu îndrăzneală ne vom înfățişa înaintea Dreptului Judecător şi ne vom învrednici de bunătățile făgăduite celor ce iubesc pe Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, p. 458)

„Şi nu numai din pricina unei vieți stricate, ci, de multe ori, chiar numai din pricina unui singur defect ne vom duce în gheena, dacă nu vom avea cu noi celelalte bunuri care să contrabalanseze." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei,* omilia VI, p. 69)

„Eu vă voi dovedi din prisos, că, dacă nu ne-ar cere nici o socoteală de faptele noastre, nu ar fi bun şi fiindcă ne cere, de aceea este bun.

Spune-mi iubitule, dacă nu ne-ar cere socoteală, oare ar putea sta viața noastră omenească? Oare n-am cădea în starea fiarelor sălbatice? Dacă având frică de osândă şi judecată, şi totuşi noi îi întrecem pe peşti mâncându-ne unii pe alții, i-am covârşit pe lei şi pe lupi răpindu-ne unii altora averile, dar încă dacă nu ne-ar cere nici o socoteală, de câtă neorânduială n-ar fi plină viața noastră? Ce labirint fabulos ar mai fi această viață, față de neorânduiala din lume! Oare n-ai vedea mii de absurdități şi de nereguli? Cine s-ar mai sfii de tatăl său? Cine ar mai cruța-o pe mama sa? Cine ar depărta de la sine orice plăcere, orice răutate?" (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia III, pp. 224-225)

„Aibă, de pildă, cineva copii şi îngăduiască-le lor de a cuteza toate, şi să nu-i pedepsească; apoi, de care rele nu vor fi capabili, spune-mi? Apoi, dacă printre oameni a pedepsi este rezultatul bunătăţii, iar a nu pedepsi este din cruzime, când e vorba de Dumnezeu oare nu este tot aşa?" (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 225)

„Cei nedrepţi, cei lacomi, cei răpitori, cei ce au făcut rău semenilor lor, când vor pleca acolo şi îi vor vedea pe cei cărora le-au făcut rău - Scriptura spune că îi vor vedea, şi se vede din cele petrecute cu bogatul şi Lazăr - nu vor putea să deschidă nici gura, nici să spună ceva ca să se apere, ci vor fi copleşiţi de ruşine şi de osândă, şi vor fi duşi din faţa acelora în râurile cele de foc". (*Către iudei*, cuv. VII, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 379)

„Aşa ne va judeca şi Stăpânul nostru! Va pune la judecată pe oameni în faţa oamenilor şi nu va pronunţa sentinţa în urma unei judecăţi făcute de El, ca să nu înceapă unul să zică iarăşi ca şi sluga aceea căreia i s-a încredinţat talantul, şi, în loc de talant, i-a adus învinuiri: ... *că eşti om aspru* (Matei 25, 24). Ar fi trebuit să suspine că nu şi-a înmulţit talantul; dar nu, el şi-a făcut păcatul şi mai greu, adăugând la trândăvia sa şi învinuirea adusă împotriva Stăpânului. Că ce spune? *Am ştiut că eşti un om aspru.* Ticălosule, nenorocitule, nerecunoscătorule, trândavule! Ar fi trebuit să te învinuieşti de trândăvie, ca să-ţi ştergi păcatul săvârşit! Dar tu ai aruncat vina pe stăpân. Prin aceasta, în loc să-ţi înmulţeşti talantul, ţi-ai înmulţit păcatul.

De aceea Dumnezeu la judecată va pune pe oameni în faţa oamenilor, ca unii să judece pe alţii; şi ca aceia, fiind judecaţi de ceilalţi, să nu mai poată învinui pe Stăpân." (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a III-a, 2-3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, pp. 43-44)

„Dacă cei care au să se înfăţişeze în faţa unui tribunal de pe pământ pentru a da socoteală de greşelile lor, se îndepărtează, când este aproape ziua judecăţii, nu numai de femeie, ci şi de mâncăruri, de băuturi, de orice altă treabă şi se ocupă numai cu apărarea, cu atât mai mult noi, care avem să ne înfăţişăm, nu înaintea unui tribunal pământesc, ci înaintea scaunului ceresc de judecată spre a da socoteală de cuvintele, de faptele şi de gândurile noastre, trebuie să ne îndepărtăm de toate, şi de bucuria şi de întristarea ce le simţim pentru lucrurile din lumea aceasta, şi să ne îngrijim numai de ziua aceea înfricoşată." (*Despre Feciorie*, 73, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 123)

„Omul care pleacă pe lumea cealaltă cu fapte multe, şi bune, şi rele, va avea oarecare uşurare în muncile de acolo; nu este însă cu putinţă să spun câte chinuri va suferi cel lipsit de fapte bune, dar încărcat numai cu fapte rele, atunci când va fi trimis în chinul cel fără de sfârşit. Acolo se vor pune în balanţă faptele rele cu cele bune. Dacă faptele bune vor înclina cumpăna balanţei, faptele bune vor ajuta mult săvârşitorului lor, şi paguba de pe urma săvârşirii faptelor rele nu va avea atâta putere ca el să-şi piardă locul dobândit la început; dar dacă faptele rele sunt mai grele ca cele bune, ele îl duc în focul gheenei, pentru că nu este atât de grea mulţimea faptelor bune încât să poată opri grabnica pogorâre a cumpenei balanţei în care sunt aşezate faptele cele rele. Şi acest lucru nu-l spune numai gândirea mea, ci şi faptele dumnezeieşti. Scriptura grăieşte aşa: Va da fiecăruia după faptele lui (Rom., 2, 6)." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 373)

„Dacă abia îndrăznim să ne uităm în ochii împăratului pământesc, deşi am luat parte la multe lupte, deşi am trecut prin multe primejdii, cum vom putea să ne uităm la Împăratul ceresc dacă toată viaţa am trăit-o în slujba altuia şi am luptat în oastea altuia?" (*Către acelaşi Teodor*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 385)

„Să nu socotim dar că viaţa noastră se sfârşeşte o dată cu viaţa de aici, ci să credem că va fi negreşit şi judecată şi răsplată a tuturor faptelor făcute de noi aici.

Într-atât este de lămurit şi de vădit lucrul acesta tuturora, că şi iudeii, şi elinii, şi ereticii, şi orice om, oricare ar fi el, gândesc la fel în această privinţă. Deşi nu cugetă toţi cum trebuie despre înviere, totuşi toţi grăiesc la fel despre judecată, despre pedeapsă şi despre scaunele de judecată de dincolo, toţi spun că este o răsplată dincolo pentru faptele săvârşite aici. Dacă n-ar fi, atunci pentru ce Dumnezeu a întins cerul acesta, pentru ce a întărit pământul , pentru ce a întins marea, pentru ce a răspândit aerul? Pentru ce a arătat faţă de noi atâta purtare de grijă dacă nu ne-ar ajuta până la sfârşit?

Nu vezi câţi oameni virtuoşi au suferit nenumărate nenorociri şi au plecat dincolo fără să fi primit vreun bine? Şi alţii, iarăşi, au dus o viaţă plină de răutate, au răpit averile altora, au dezbrăcat orfani şi văduve, au oropsit, s-au bucurat de bogăţie, de plăceri şi de mii şi mii de bunătăţi şi au plecat dincolo fără să fi suferit nici cea mai mică nenorocire? Când, dar, vor primi cei dintâi răsplata virtuţii lor, iar cei de pe urmă pedeapsa răutăţii lor, dacă viaţa noastră merge până la mormânt? Dacă este Dumnezeu, după cum şi este, atunci El este drept, nimeni nu va tăgădui; iar dacă este drept, va răsplăti după merit şi unora, şi altora; şi cu asta, iarăşi, toţi se învoiesc. Iar dacă are să răsplătească şi acelora, şi acestora după merit, şi dacă n-a primit aici pe pământ nici unul din aceştia nimic, nici acela pedeapsă pentru răutatea lui, nici acesta răsplată pentru virtutea lui, este limpede că va veni un timp în care fiecare din ei va primi cuvenita răsplată." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 100-101)

„Oare nu ştii că precum noi încredinţând nişte bani slugilor noastre, le cerem socoteala până la un ban, aşa şi Dumnezeu pentru zilele vieţii noastre, ne va cere socoteală cum am cheltuit fiecare zi? Ce vom zice dar? Şi ce vom răspunde când ni se va cere socoteală?" (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospăţul stăpânului,* pp. 109-110)

JUDECATA UNIVERSALĂ

„Fericitul Pavel, spune: *Toţi câţi au păcătuit fără lege, vor şi pieri fără lege; şi toţi câţi au păcătuit în lege, vor fi judecaţi prin lege* (Rom., 2, 12). Înţelesul acestor cuvinte este acesta: Nu vor primi aceeaşi pedeapsă cei dinainte de darea legii şi cei de după darea legii, ci vor suferi mai grea pedeapsă cei care au păcătuit după ce a fost dată legea. *Toţi câţi au păcătuit fără lege, vor şi pieri fără lege*, adică mai uşoară le va fi pedeapsa acelora care n-au avut învăţătura şi ajutorul legii. *Şi toţi câţi au păcătuit în lege, vor fi judecaţi prin lege*, adică cei care au făcut aceleaşi păcate, dar nu s-au înţelepţit, cu toate că au avut legea dascăl, vor primi şi mai mare pedeapsă". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 207-208)

„*Toţi câţi au păcătuit fără lege, fără lege vor şi pieri*, – adică vor fi pedepsiţi mai uşor, pentru că n-au avut legea care să-i şi ameninţe, să-i şi îndrepte – *Şi toţi câţi au păcătuit în timpul legii, vor fi judecaţi după lege* (Rom., 2, 12); aceia, spune Pavel, care au săvârşit aceleaşi păcate după ce au primit ajutorul dat de lege, vor fi pedepsiţi mai greu şi mai cumplit. Şi pe bună dreptate, pentru că nu i-a cuminţit şi nu i-a făcut mai buni, nici legea, nici pedeapsa dată altor păcătoşi". (*Omilii la Facere,* omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 231-232)

„Dacă nu-ţi poţi dovedi pe altă cale existenţa judecăţii viitoare, atunci gândeşte-te la cele ce se petrec în casa ta şi vei vedea cât de absurd este acest gând! De ai fi neomenos şi crud şi mai sălbatic decât fiarele, n-ai vrea la moartea ta să laşi nerăsplătit pe un rob credincios, ci îi vei da şi bani şi libertate. Şi pentru că atunci când pleci din lume, nu mai poţi să-i faci vreun bine, îl recomanzi moştenitorilor tăi, îi rogi, faci totul ca să nu rămână robul nerăsplătit. Dacă tu, un rău, eşti atât de bun şi milostiv cu sluga ta, oare Dumnezeu, bunătatea nemărginită, iubirea nespusă de oameni, blândeţea cea nemăsurată, va lăsa neîncununaţi şi nerăsplătiţi pe slujitorii Săi, pe Petru, pe Pavel, pe Iacov şi Ioan, pe cei care pentru El au flămânzit în fiecare

zi, au fost întemnițați, biciuiți, înecați, dați fiarelor sălbatice, omorâți, pe cei ce au suferit atâtea necazuri, pe care nu-i cu putință să le numeri? Președintele jocurilor olimpice laudă și încununează pe luptătorii învingători, stăpânul sluga sa, împăratul pe ostași și, într-un cuvânt, fiecare răsplătește pe cel care-l slujește, cu darurile cu care poate; și, oare, numai Dumnezeu să nu răsplătească cu nici un bine, mare sau mic, pe cei care au îndurat pentru El atâtea, sudori și osteneli? Oare drepții și binecredincioșii, cei care au săvârșit toate virtuțile vor sta la un loc cu desfrânații, cu cei ce și-au ucis părinții, cu cei ce-au ucis oameni, cu jefuitorii de morminte? Poate, oare, mintea să gândească așa ceva? Dacă nu-i nimic după ce plecăm de aici, ci totul se mărginește la cele din lumea aceasta, atunci aceeași soartă o au și unii și alții; dar, mai bine spus, nu aceeași; că dacă, după cuvântul tău, toți au aceeași soartă după ce mor, totuși aici pe pământ unii trăiesc bine toată viața, iar alții se chinuie. Care tiran ar face așa, care om ar fi atât de crud și nemilos încât să nutrească astfel de gânduri față de slugile și de supușii săi?

Ai văzut cât de absurdă este tăgăduirea existenței judecății viitoare?". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 162-163)

„Atunci nu va mai fi nevoie nici de documente, nici de dovezi, nici de martori. Cel Care va judeca va fi totul: și martor și dovadă și judecător. El le știe bine pe toate, că *toate sunt goale și descoperite înaintea ochilor Lui* (Evr., 4, 13). Nu se va vedea atunci nici bogat, nici sărac, nici puternic, nici slab, nici înțelept, nici neînțelept, nici rob, nici liber, ci toate aceste măști vor dispărea și se vor cerceta numai faptele fiecăruia. Dacă la tribunalele acestea de pe pământ, când este judecat cineva pentru împilare sau crimă, oricine ar fi, fie el prefect, consul, orice, i se iau toate demnitățile și vinovatul primește cea mai grea pedeapsă, cu mult mai mult va fi aceasta atunci". (*Omilii la Matei,* omilia LVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 654)

„Mai întâi îi va despărți și-i va face cunoscuți după locul în care stau: la dreapta și la stânga; apoi și după nume va arăta felul de viețuire a fiecăruia, că pe unii îi numește țapi, iar pe alții oi. Îi numește pe unii țapi, ca să arate că sunt fără de rod; că țapii n-aduc nici un rod; pe alții îi numește oi, din pricina câștigului mare adus de oi, că mult câștig aduc oile: și lână și lapte și miei; țapul n-aduce acest câștig. Animalele necuvântătoare sunt roditoare și neroditoare prin firea lor. Oamenii sunt roditori și neroditori prin voință; de aceea sunt unii osândiți, iar alții încununați. Dar nu-i osândește până ce nu-i judecă mai întâi. De aceea îi și așază înaintea Lui și le spune păcatele. Ei vor grăi cu blândețe, dar nu le e de nici un folos acum blândețea. Și pe bună dreptate, că au trecut cu vederea milostenia, fapta aceea atât de mult iubită de Dumnezeu. Profeții neîncetat spuneau aceasta: *Milă voiesc, și nu jertfă* (Osea 6, 6), iar Legiuitorul, prin toate, spre milostenie i-a îndemnat și cu cuvântul și cu lucrul. Însăși firea oamenilor tot asta îi învață.

Uită-te la ei! Nu sunt lipsiți de o faptă bună sau două, ci de toate faptele bune. Nu numai că nu L-au hrănit pe Hristos, pe când era flămând, nici nu L-au îmbrăcat când era gol, dar n-au făcut nici ce era mai ușor: nu L-au cercetat când era bolnav. Și uită-te ce ușoare porunci a dat! N-a spus: În temniță eram și nu M-ați eliberat! Bolnav eram și nu M-ați vindecat! Nu! Ci a spus: *Nu M-ați cercetat* și: *N-ați venit la Mine.* Nici când le-a poruncit sa-L hrănească pe când era flămând, porunca Lui n-a fost împovărătoare. Nu le cerea masă bogată și scumpă, ci atât cât era de trebuință, hrana cea de nevoie; și le-o cerea în haină de cerșetor. Deci toate sunt în stare să-i pedepsească. Era puțin ce le cerea. O pâine. De plâns era cel ce cerea. Un sărac. Spre milă îi împingea firea celui ce cerea. Era om. De dorit era făgăduința. Făgăduise împărăția cerurilor, înfricoșătoare era pedeapsa. Amenințase cu gheena. Mare era vrednicia Celui Ce primea milostenia. Dumnezeu o primea prin mâinile săracilor. Covârșitoare era cinstea. Primise Dumnezeu să Se coboare atât de mult. Drept era datul. Primea din averile Sale". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 896)

„Apoi, ca să vezi (...) cât e de dreaptă judecata, Domnul îi laudă mai întâi pe cei care au făcut fapte bune şi spune: Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii, că am flămânzit şi Mi-aţi dat să mănânc şi toate celelalte. Dar ca să nu spună cei osândiţi: Nu aveam cu ce face milostenie, Hristos îi osândeşte, punându-le în faţă pe ceilalţi oameni care au fost în aceeaşi stare ca şi ei; aşa precum le osândeşte pe fecioarele cele nebune, punându-le în faţă pe fecioarele cele înţelepte, cum osândeşte pe sluga care se îmbăta şi se îmbuiba, punându-i în faţă sluga cea credincioasă, cum osândeşte pe cel ce a ascuns talantul în pământ, punându-i în faţă pe cel ce a adus încă doi talanţi, Hristos osândeşte pe fiecare om păcătos punându-i în faţă pe cei ce au făcut fapte bune". (*Omilii la Matei*, omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 897)

„Dacă nu cutezăm să ne uităm în ochii tatălui nostru, când ştim că i-am greşit, cum vom putea să ne uităm atunci în ochii lui Hristos, Care-i mai presus de blând decât un părinte?" (*Omilii la Matei*, omilia LXXVI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 869-870)

„Cel care n-are grijă decât să nu fie dispreţuit de oameni şi care nu roşeşte de a face răul înaintea lui Dumnezeu, dacă nu face pocăinţă, va fi hulit în ziua judecăţii, nu înaintea unui om, ci în faţa lumii întregi. În sfârşit, că acolo se va afla o adunătură mare, pentru ca să vadă faptele noastre bune şi rele, aceea vă învaţă pilda cu oile şi cu caprele, (Mt., 25, 31). Sfântul Pavel vă zice la fel: Pentru că noi toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea judecăţii lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău (I Cor., 5, 10). Şi încă: El va descoperi gânduri ascunse ale inimii (I Cor., 4, 5).

(...) Gândiţi-vă deci că în această zi, nu vă va fi posibil să vă ascundeţi de oameni, şi atunci totul va fi în faţa ochilor voştri ca un tablou, ca fiecare să-şi pronunţe hotărârea împotriva sa însuşi. Exemplul bogatului nu ne îngăduie să ne îndoim de aceea. El îl vede cu ochii săi pe săracul pe care l-a dispreţuit, vreau să spun pe Lazăr, şi pe cel ce l-a respins cu ură; acum el îl roagă să-i răcorească puţin limba cu degetul lui (Lc., 16, 19)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIV, 1, pp. 164-165)

„Cel care acum ne iartă păcatele noastre acum, va fi Judecătorul nostru; Cel ce a murit aici pentru noi, va fi să ne judece aici pe întregul neam omenesc. Iisus Hristos *va apărea*, zice Sfântul Pavel, *nu pentru a ierta păcatele, ci pentru mântuirea celor ce-L aşteaptă* (Evr., 9, 28)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVIX, 1, p. 187)

„Cine ne va apăra în cealaltă lume? Va fi aceasta prietenia, rudenia, vor fi acestea în favoarea noastră? Ce zic eu, favoare? Chiar când l-am avea ca Noe ca tată, sau pe Iov, sau pe Daniel, toate acelea nu ne vor sluji la nimic dacă faptele noastre ne învinuiesc; pentru tot ajutorul şi asigurarea n-avem nevoie decât de virtute. Ea singură ne va putea apăra de orice pericol şi ne va scăpa de focul veşnic; ea ne va face să intrăm în împărăţia cerurilor..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLIX, 2, p. 242)

„Cel ce s-a bucurat de o mai mare învăţătură, este vrednic a primi şi o mai mare pedeapsă pentru nelegiuiri. Aşadar cu cât vom fi mai înţelepţi şi mai puternici, cu atât mai mult vom fi pedepsiţi păcătuind. De eşti bogat, ţi se cere mai mult ca celui sărac; de eşti înţelept, ţi se cere mai multă supunere; de eşti investit cu vreo putere, ţi se cer şi succese mai strălucite, şi, în fine, la toate trebuie să contribui în măsură cu puterea pe care o ai." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 73)

„Grozav este acel tribunal, înfricoşat este tronul acela, responsabilităţile sunt încărcate de cutremur, râu de foc curge atunci. *Nimeni însă nu poate să scape de la moarte, nici să plătească lui Dumnezeu preţ de răscumpărare* (Psalmi 48, 7). Adu-ţi aminte de cele spuse în Evanghelie, de îngerii care trec în toate părţile, de cămara de nuntă închisă, de candelele cele stinse, de puterile care târăsc în cuptorul cel cu foc. Mai gândeşte-te apoi şi la aceea, că dacă

astăzi s-ar aduce de față aici în Biserică vreo faptă ascunsă a unuia dintre noi, cât de mult nu ar dori acela ca mai degrabă să se deschidă pământul și să-l înghită de viu, decât să aibă atâția martori ai răutății sale! Dar încă atunci ce nu vom suferi, când cele ascunse ale noastre vor fi aduse în mijlocul întregii lumi, ca într-un teatru strălucit și vestit, și când cei ce ne cunosc și cei ce nu ne cunosc se vor uita curioși la toate faptele noastre?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, pp. 81-82)

„Noi nu vom da seamă numai de propriile noastre rele, ci și de acelea prin care i-am poticnit pe alții." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, pp. 467-468)

„Vom da seamă până și de cele mai mici dintre păcate, precum și pentru meritele noastre, mari sau mici, va fi cea mai exactă cercetare. Vom da seamă și de privirile cele desfrânate, și de cuvintele cele zadarnice, și de râsul cel prostesc, și de beția cea aiuritoare. Vom lua plată chiar și pentru un pahar cu apă rece, ba și numai pentru o picătură." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 548)

„... cei împreună-robi cu noi, și cari au izbutit în faptele cele bune, vor osândi atunci pe toți cei ce au rătăcit calea: cel milostiv pe cel crud și nemilostiv, cel bun pe cel viclean, cel blând pe cel aspru, cel ce voiește binele altuia pe pizmuitor, iubitorul de înțelepciune pe iubitorul de slavă deșartă, cel harnic pe cel trândav, cel întreg-cugetător pe cel desfrânat. Așa va face Dumnezeu la judecata noastră și așa va orândui pentru fiecare ceată, pe unii lăudându-i și pe alții pedepsindu-i. Însă să nu fie ca vreunul din cei de față să se găsească printre cei pedepsiți și necinstiți, ci printre cei încununați și care se bucură de Împărăția Cerurilor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia II, p. 21)

„Ce mulțumire ai tu, spune-mi, când, primind partea de moștenire de la tatăl tău, nu faci nimic și cheltuiești totul în zadar? Nu știi că nu cu toții vom avea aceeași răspundere, ci cei ce s-au bucurat aici de o mare slobozenie vor fi judecați mai aspru, iar cei ce au trăit în necazuri, strâmtorări, sărăcie, sau altceva de acest fel vor fi judecați mai cu blândețe?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 53)

„Să ascultăm glasul lui Pavel, care zice că *noi toți trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Hristos* și să zugrăvim acel divan, și să ni-l închipuim că ne stă de față acum și ni se cere răspuns. Eu vă voi spune aceasta mai pe larg, pe când Pavel, fiindcă vorba îi era despre necazuri și nu voia ca iarăși să-i mai întristeze și cu aceasta, nu a mai stăruit cu vorba, ci spunând pe scurt că *va lua fieștecare dupre cum a lucrat*, iute a trecut mai departe. Deci să ne închipuim, zic, că acel divan ne stă de față și fiecare să-și întrebe conștiința lui, și chiar să-și închipuie pe judecător că este de față, și că totul se descoperă și se aduce la mijloc. Căci nu urmează ca noi să stăm de față cum s-ar întâmpla, ci ni se vor și descoperi faptele. Așadar, nu v-a pălit obrazul de rușine? Așadar, nu v-ați spăimântat? Deci dacă acum, când încă faptul nu se desfășoară înaintea noastră, ci numai ni l-am închipuit în cugetul nostru, și încă ne prăpădim din pricina conștiinței noastre - apoi ce vom face atunci, când acel divan va sta de față, când întreaga lume va fi de față, când vor sta acolo îngeri și arhangheli, când și celelalte stăpânii și puteri, când vor fi răpirile acelea în nouri, când drumul tuturor va fi încărcat de groază și cutremur? Ce vom face când vor suna trâmbițele cele neîntrerupte, glasurile acele nesfârșite ?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 106)

„*Căci in iad,* zice, *ce se va mărturisi Ție?* (Ps., 6, 6). Acolo este tribunal, și nu este atunci timp de pocăință. Cât nu s-a văicărit bogatul acela către Avraam? Dar nimic n-a folosit. Câte nu ziceau cei ce nu au hrănit pe Hristos? Și cu toate acestea au fost aruncați în focul cel nestins și veșnic. Câte nu au zis și acei ce au făcut fărădelegi: *Doamne, Doamne, au nu cu numele Tău am proorocit, și nu cu numele Tău draci am scos*? (Mt., 7, 22). Și cu toate acestea nu au fost cunoscuți de El. Toate acestea se vor petrece atunci, și nici un folos nu vom avea,

dacă nu vom face acum binele. Să ne temem deci, ca nu cumva să zicem şi noi atunci: *Doamne, când Te-am văzut flămând, şi nu Ţi-am dat să mănânci*? (Ibid., 25, 37). Acum să-L hrănim, nu o zi, nici două, nici trei, căci zice Scriptura: *Milostenia şi credinţa să nu-ţi lipsească* (Prov., 3, 3). Nu a zis: *fă milostenie o dată, sau de două ori,* pentru că şi fecioarele acelea aveau untdelemn în candelele lor, însă nu de-ajuns. Astfel că avem nevoie de mult untdelemn, şi ca un măslin roditor trebuie a sta noi în casa Domnului. Fiecare din noi să cugetăm la sarcinile de păcate pe care le avem, şi să aşezăm ca cotra-balanţă binefacerile noastre, şi încă mai multe chiar să punem în cumpănă, pentru ca nu numai păcatele să se stingă, dar încă ca dreptăţile noastre să se aibă în vedere la justificarea noastră. Dacă nu vor fi tot pe atâtea fapte bune, pe câte fapte rele sunt în sarcina noastră, ba încă chiar mai multe, ca astfel din cele prisoselnice să ni se calculeze la justificarea noastră, nimeni nu ne va putea sustrage de la pedeapsă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, pp. 252-253)

„... întregul univers zguduindu-se, trâmbiţele răsunând, cele dintâi cete îngereşti trecând pe dinainte tuturor, apoi celelalte, cetele din al doilea rang, din al treilea, în sfârşit, miile de cete trecând pe dinaintea celor de pe pământ; trecând Heruvimii – şi multe, ba chiar nenumărate sunt aceste cete – apoi Serafimii; iar El, venind întru slava cea negrăită; în sfârşit, trecând toate acele cete spre a aduce pe cei vrednici înaintea Celui ce stă pe tronul slavei. Vor trece apoi şi cei de pe lângă Pavel, toţi care au fost cinstiţi şi iubiţi de el, toţi aceştia, zic, încununaţi, lăudaţi, cinstiţi de Împăratul cerurilor şi de toată oastea cea cerească. Iar atunci unii vor fi cinstiţi, iar alţii necinstiţi, şi ce poate fi mai înfricoşător?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 247)

„Când pe unii îi va primi pentru a-i duce la Părintele Său cel ceresc, iar pe alţii îi va părăsi şi îngerii îi vor trage cu de-a sila în jos, când ei vor plânge, căutând cu privirea la focul gheenei, fiind daţi pildă întregii lumi, credeţi că puţină durere vor suferi?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 249)

„Căci dacă nu este nici judecată, nici recompense, nici tribunal, apoi din ce cauză am fost cinstiţi cu un astfel de dar, cu darul cuvântului, sau al raţiunii, şi toate le avem spuse nouă? De ce oare noi stăpânim şi animalele şi toate celelalte sunt stăpânite? Priveşte cum diavolul din toate părţile se grăbeşte a ne îndupleca să ignorăm darul lui Dumnezeu. Amestecă la un loc pe sclavi cu stăpânii lor, întocmai ca şi un neguţător de sclavi, sau slugă nerecunoscătoare, care se sileşte de a trage pe cel liber în aceeaţi înjosire ca şi dânsul. Dar apoi, mi se pare că cel ce distruge ideea de judecată, distruge totodată şi ideea de Dumnezeu. Diavolul este întodeauna acelaşi, căci el ne pune înainte, toate în mod metodic, şi nu deodată, ca astfel să ne păzim de el. Dacă nu este judecată, apoi Dumnezeu nu este drept, — acestea le vorbesc ca om, — dar dacă Dumnezeu nu este drept, apoi nu este Dumnezeu, şi dacă Dumnezeu nu există, apoi totul din lume se poartă la întâmplare, nu este prin urmare nici virtute nici realitate. Dar el nu spune nimic pe faţă din acestea. Ai văzut cum el voieşte a aduce pe om în rândul necuvântătoarelor, sau mai bine zis în rândul fiarelor sălbatice, în randul demonilor? Deci să nu-i credem lui. Este judecată omule!" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 29)

„Nu crede elinul în judecata cea mai de pe urmă? Aceleaşi suferă ca şi tine, fiindcă şi el are pe mulţi din ai săi, care au filozofat asupra acestui punct, deşi spuneau că va suferi numai sufletul separat de corp, dar cu toate acestea au stabilit şi ei un tribunal oarecare. Însemnătatea acestui principiu este atât de învederată, încât nu este nimeni să o ignore, ci şi poeţii şi cu toţii în fine concordă în aceea că va fi un tribunal, va fi judecată. Astfel că şi el mai intâi nu credea celor spuse de ai săi.

Nici iudeul nu se îndoieşte despre aceasta, şi nici chiar cel mai simplu om. De ce dar să ne înşelăm pe noi înşine? Iată, asemenea vorbe le spui mie, dar ce vei putea spune lui Dumnezeu

Care a plăsmuit inima noastră, a fiecăruia în parte? Cei vei raspunde Lui, Care ştie toate cele din cugetul tău? Ce vei spune Celui ce există şi lucrează, şi este mai tăios decât orice sabie ascuţită pe amândouă părţile?

Căci spune-mi cu sinceritate: tu nu te scârbeşti în sufletul tău când păcătuieşti? Dar, cum oare s-a putut infiltra în tine o astfel de înţelepciune? Tu singur te mâhneşti şi-ţi pare rău de păcatul făcut, dar oare Cel ce ţi-a dat o astfel de pricepere, lasă ca totul din lumea aceasta să se poarte încolo şi încoace fără nici o raţiune, fără nici un scop final? Regula generală este şi va fi: nici un muritor care vieţuieşte în fapte bune nu se îndoieşte despre judecata cea mai de pe urmă, fie el elin, fie eretic, şi nimeni din cei ce trăiesc în fapte rele — afară poate de puţini — nu acceptă credinţa despre înviere." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 31)

„Singură prezenţa Lui (a lui Hristos – n.n.) va fi pentru unii lumină, iar pentru alţii pedeapsă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni*, omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni*, p. 307)

„Veniţi, zice, binecuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi Împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii, şi iarăşi: Duceţi-vă de la mine blestemaţilor în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui. Să nu ascultăm aceste vorbe cum s-ar întâmpla, ci să le scriem aşa zicând pe fruntea noastră, şi să ne închipuim că El este de faţă acum, că ne grăieşte acestea, şi că ne trimite în focul acela. Ce fel de suflet vom avea atunci? Ce mângâiere? Ce vom suferi, când vom fi tăiaţi în două? Ce vom face, când vom fi acuzaţi pentru răpiri şi furtişaguri? Ce îndreptare vom avea atunci? Ce cuvânt blajin vom auzi atunci? Nici unul, ci legaţi cu privirile în jos, vom fi traşi spre gura cuptorului celui de foc, spre acea mare de foc, spre întunericul cel mai dinafară, spre veşnicele munci, şi nemaiputând face nimic pentru scăparea noastră. Şi peste toate acestea, zice, între noi şi între voi prăpastie mare s-a întărit ca cei ce ar vrea să treacă de aici la voi să nu poată, nici de acolo la noi să treacă (Luca 16, 26), aşa că de nevoie că vom fi arşi de-a pururea, nimeni ajutându-ne, nici tată, nici mamă, şi nimeni, în fine, oricât de mare curaj ar avea către Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXI, pp. 363-364)

„Încă puţin şi se va face cercetarea fiecăruia dintre noi, când toţi ne vom înfăţişa înaintea înfricoşătorului scaun de judecată al lui Hristos, însoţiţi de faptele noastre, când cu ochii noştri vom vedea aici, lacrimile orfanului, acolo desfrânările noastre neruşinate, cu care ne-am înnebunit sufletele; ici suspinele văduvelor, acolo purtarea nemiloasă faţă de săraci, jefuirea sărmanilor; şi nu numai acestea şi cele asemenea acestora, ci şi faptele noastre netrebnice, pe care le-am săvârşit cu mintea. Că Hristos a spus că este Judecătorul al gândurilor, Judecător al cugetelor; şi iarăşi că cercetează *inimile şi rărunchii* şi că răsplăteşte *fiecăruia după faptele lui.* (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a patra, pp. 69-70)

„Şi după cum celor din dreapta le-a dăruit împărăţia pentru milostenia lor, tot aşa şi pe cei din stânga i-a ameninţat cu pedeapsa, pentru asprimea lor. *Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în întunericul cel mai din afară, care este gătit diavolului şi îngerilor lui* (Matei 25, 41).

- Pentru ce? Pentru care pricină?

Pentru că am flămânzit, şi nu Mi-aţi dat să mănânc (Matei 25, 42).

N-a spus: *că aţi făcut desfrânare, că aţi făcut adulter, că aţi furat, că aţi dat mărturie mincinoasă, că aţi jurat fals.* Toată lumea ştie că şi acestea sunt păcate, dar vin în urma neomeniei şi a nemilosteniei.

- Pentru ce, Doamne, nu pomeneşti şi de celelalte căi de păcat?

- Nu judec păcatul, răspunde Domnul, ci neomenia! Nu judec pe păcătoşi, ci pe cei ce nu s-au pocăit. Pentru neomenie vă osândesc! Aţi avut un leac atât de bun pentru mântuire, milostenia, cu care puteaţi şterge orice păcat, şi aţi dispreţuit o atât de mare binefacere.

Ocărăsc neomenia, ca rădăcină a păcatului şi a toată necredinţa; laud omenia, ca rădăcină a tuturor bunătăţilor. Pe unii îi ameninţ cu focul cel veşnic, iar altora le făgăduiesc Împărăţia cerurilor." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, pp. 151-152)

„Aici, în tribunalele acestea de jos, drepţii sunt osândiţi, nedrepţii scapă, vinovaţii – eliberaţi, iar nevinovaţii pedepsiţi. Judecătorii, cu voie sau fără voie, de multe ori greşesc când judecă, sau se înşeală pentru că nu ştiu de partea cui e dreptatea, sau dau hotărâri nedrepte, cu bună ştiinţă, pentru că sunt cumpăraţi cu bani. La tribunalul de sus nu se întâmplă aşa, căci Dumnezeu este judecător drept, iar judecata Lui ca lumina iese şi nu-i umbrită nici de întuneric, nici de neştiinţă." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 92)

„*Atunci se vor clătina puterile cerurilor* (Matei 24, 29), adică Îngerii. Cutremur îi va cuprinde atunci şi frică mare.

- De ce? Spune-mi, te rog.
- Pentru că înfricoşătoare va fi Judecata aceea. Toată firea omenească va fi judecată şi va sta înaintea înfricoşătorului Judecător.
- Dar pentru ce se tem şi se cutremură Îngerii? Că n-au să fie ei judecaţi.
- Nu! Dar cum atunci când judecă un voievod se tem şi se cutremură de frica judecătorului nu numai cei vinovaţi, ci şi cei din jurul lui, cu toate că nu se ştiu cu nimic pe cuget, tot aşa şi atunci, când va fi judecată firea noastră, se vor teme şi Îngerii din pricina marii lor frici de judecător, cu toate că nu se ştiu cu nimic pe conştiinţă." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 95)

„Că Stăpânul nostru obştesc va veni şi nu va zăbovi. Va veni urmat de oştiri, de cete de îngeri, de mulţimi de arhangheli, de cete de mucenici, de coruri de drepţi, de cinuri de profeţi şi de apostoli, şi în mijlocul acelor oştiri netrupeşti se va vedea împăratul într-o slavă nespusă şi negrăită." (*Omilia I la Rusalii*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 212)

„Atunci se vor deschide cărţile (Daniel 7, 10) şi va începe o judecată înfricoşătoare şi cutremurătoare. Ca într-un tribunal se vor citi toate faptele vieţii noastre." (*Omilia I la Rusalii*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 212)

„Numai în viaţa de aici se arată îndelunga Mea răbdare. Va veni un timp când se va închide uşa acestei bunătăţi. Va veni un timp când nu vor folosi lacrimile picurate din ochii păcătoşilor. Va veni un timp când trâmbiţele vor suna pretutindeni şi vor vesti a doua Mea venire, când îngerii vor străbate tot pământul, aducând la judecată numărul nesfârşit de morţi, când Mi se va aşeza scaunul de judecată, când voi merge pe puterile cele de sus, când începătoriile şi stăpâniile îmi vor însoţi venirea, când luminătorii împărăţiei Mele vor lumina tot pământul, când se vor deschide cărţile tuturor vieţuitorilor de pe pământ, când legile vor fi respectate cu nestrămutare, şi demonii vor da pentru toate socoteală, când cel judecat va sta în faţa judecăţii, având lângă el numai faptele sale, când gândurile îl vor învinui, cugetul îl va vădi, când duhurile cele rele vor fi cu luare-aminte la cuvintele Judecătorului, când cuptorul aşteaptă sentinţa Judecătorului, când cuvintele: Miluieşte-mă! sunt fără de folos celui ce le strigă." (*Cuvânt la Sfântul Mucenic Vasu*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 543)

„*Şi va pune oile de-a dreapta, şi iezii de-a stânga* (Matei 25, 33). Şi unii şi alţii, oameni.

- Dar pentru ce unii sunt numiţi oi, iar alţii iezi?
- Pentru ca să afli că-s numiţi aşa nu din pricina deosebirii de fire, ci din pricina deosebirii de voinţă.
- Dar pentru ce-s numiţi iezi cei care n-au dat milostenie?

- Pentru că iedul este un animal care nu dă nimic; nu dă stăpânilor lui nici lapte, nici pui, nici păr. Nu poate da nimic din pricina vârstei lui crude. De aceea Domnul a numit iezi pe cei care nu dau rod de milostenie, iar pe cei din dreapta, oi. Dărnicia oilor e mare. Ele dau lână, şi pui, şi lapte.

Ce le spune Domnul celor din dreapta? *M-aţi văzut flămând şi M-aţi hrănit; gol şi M-aţi îmbrăcat; străin şi M-aţi primit* (Matei 25, 35-36). Celor din stânga însă le grăieşte cu totul dimpotrivă. Şi doar şi unii şi alţii sunt oameni. Au primit aceleaşi făgăduinţe şi unii şi alţii, aceleaşi răsplăţi le stăteau în faţă şi unora şi altora pentru faptele lor bune. Acelaşi Hristos a venit şi la unii şi la alţii, cu aceeaşi goliciune şi la unii şi la alţii, cu aceeaşi foame, la fel de străin. Toate au fost egale şi pentru unii şi pentru alţii.

- Dar atunci, pentru ce sfârşitul n-a fost egal?

- Pentru că voinţa le-a fost deosebită. Ea singură a făcut deosebirea dintre ei. De aceea unii se sălăşluiesc în iad, alţii în împărăţia cerurilor. Dacă diavolul ar fi fost de vină pentru păcatele lor, n-ar fi fost ei pedepsiţi, căci altul a păcătuit şi i-a împins la păcat." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* pp. 44-45)

„Atunci, la ziua judecăţii, nu vor osândi numai popoare pe popoare, ci, în multe cazuri, un singur om va osândi un popor întreg, când se va vedea că au rămas neînşelaţi cei care puteau fi înşelaţi şi au fost biruiţi cei care trebuia negreşit să biruie." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 46)

„Să ne înfăţişăm, rogu-vă, înaintea scaunului Judecăţii lui Dumnezeu, ca şi cum El ar sta înaintea noastră, ca şi cum Judecătorul ar fi aşezat pe dânsul şi ca şi cum toate faptele noastre ar fi descoperite. Aşa, noi trebuie nu numai să ne arătăm înaintea acestui scaun de judecată, ci vom fi înaintea lui cu totul dezveliţi. Nu roşiţi oare? Adeseori am voit noi mai bucuroşi să murim decât unele fapte de ruşine ale noastre să fie cunoscute prietenilor noştri celor vrednici de cinste. Dar ce vom simţi noi atunci când păcatele noastre vor fi descoperite îngerilor şi oamenilor, şi nouă înşine ne vor fi ţinute înaintea ochilor?

Dumnezeu chiar zice, prin Psalmistul: *Mustrate-voi şi voi pune înaintea feţei tale păcatele tale* (Ps. 49, 22). Deci noi chiar acum, când Ziua Judecăţii este încă departe şi numai se vesteşte, murim de groaza conştiinţei, ce va fi cu noi atunci când toată lumea va fi adunată, când toţi îngerii şi oştirile cereşti vor fi de faţă, când trâmbiţele vor suna, când drepţii se vor răpi în nori şi se va înălţa un grozav ţipăt de tânguire al păcătoşilor? Ce groază ne va cuprinde atunci? *Unul – zice Domnul – se va lua, altul se va lăsa* (Mt. 24, 40). Ce vor simţi ei, când vor vedea că unii s-au luat cu cinste mare, iar ei, dimpotrivă, au fost respinşi cu multă ruşine? Această durere, eu zic şi mă jur, că nu este cu putinţă a se descrie prin cuvinte. Văzut-aţi pe cineva care se duce la moarte? Ce socotiţi voi că trebuie să simtă un astfel de biet păcătos când face această tristă cale de pe urmă? Ce n-ar face şi n-ar suferi el bucuros, numai să scape de această înfricoşată pedeapsă de moarte?

Dar ce vorbesc eu despre cel osândit la moarte? La o execuţie se adună mulţime de popor, dintre care aproape nici unul nu cunoaşte bine pe nenorocitul acela. Însă dacă ar putea cineva să se uite în inimile acelor mii, ce stau împrejur, cu greu s-ar putea afla unul care să fie aşa de vârtos la inimă sau aşa de crud şi nesimţitor, încât duhul lui să nu fie cuprins de frică, mâhnit şi zdrobit. Iară dacă noi ne tulburăm şi ne mişcăm atâta când se duc la moarte alţii, care nu sunt aproape de noi, ce vom simţi oare noi atunci când ne va ajunge pe noi înşine o soartă cu mult mai înfricoşată, când noi vom fi încuiaţi afară de bucuria cea negrăită şi osândiţi la munca cea veşnică?" (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 19-21)

„O, închipuie-ţi în duhul tău cerul, această înălţime nesfârşită, această lumină strălucitoare, cetele îngerilor şi ale arhanghelilor, şi toate puterile cereşti şi stăpânirile, şi totodată gândeşte la Ziua Judecăţii; atunci vei socoti mică toată mărirea cea pământească şi vei vedea o privelişte care te va umple de fiori şi de groază! Tu vei vedea, cu duhul, cum cerul se deschide şi Unul Născut Fiul lui Dumnezeu, întru mărirea Sa pogoară la Judecată, înconjurat nu de sute, ci de multe mii de îngeri. Toate se vor umple de groază şi de frică, pământul se va despica şi toţi oamenii, de la Adam, vor ieşi şi vor învia. Iar Hristos însuşi se va arăta cu o mărire care, prin strălucirea sa, va întuneca lumina soarelui şi a lunii. Ah, ce nepricepere ar fi, când pe noi ne aşteaptă astfel de bucurii şi mărire, să nu ne lipsim cu totul de acestea de acum şi să nu gândim la amăgirea Satanei, care ne abate de la nişte lucruri aşa de mari, dându-ne pulbere şi noroi pentru ca să ne răpească cerul, arătându-ne chipuri de umbre pentru ca să ne smulgă bunurile cele adevărate ! Iar chipuri de umbră sunt bucuriile şi bogăţiile cele pământeşti. Când va veni atunci lumina, se va arăta că cei ce adeseori păreau cei mai bogaţi, sunt într-adevăr cei mai săraci. Acum noi, iubiţilor, ştiind toate acestea, să fugim de înşelăciunea Satanei, ca să nu ne osândim împreună cu dânsul şi să nu ne zică Judecătorul: *Duceţi-vă de la mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui* (Mt. 25, 41)." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 26-27)

„Când va veni ziua cea mare a judecăţii, când se va pune scaunul de judecată, când se va aşeza pe scaun Judecătorul, când râul de foc va curge pe dinainte şi se vor cerceta toate faptele noastre (Dan., 7, 9-10), atunci nu ni se mai îngăduie să ne ştergem şi să ne spălăm păcatele; vrând-nevrând, vom primi pedeapsa cuvenită faptelor noastre; nimeni nu va putea mijloci atunci pentru noi, chiar dacă ar fi cineva care să aibă înaintea lui Dumnezeu aceeaşi îndrăznire ca şi bărbaţii mari şi minunaţi în credinţă; chiar dacă Noe, Iov şi Daniel s-ar ruga pentru fiii şi fiicele lor, rugămintea lor nu va avea nici un folos; atunci, neapărat, cei care au păcătuit vor fi pedepsiţi veşnic, iar cei care au făcut fapte bune vor fi cinstiţi veşnic." (*Despre Feciorie*, 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 144-145)

„Chiar dacă eşti necredincios şi păgân, totuşi vei primi argumentul meu. Ai auzit negreşit de râurile Cocit şi Piriflegeton, de apa Stixului şi de Tartar, care sunt tot atât de departe de pământ pe cât este departe pământul de cer, şi ai auzit şi de multele feluri de munci de acolo. Cu toate că păgânii n-au putut să spună aceste lucruri aşa cum sunt ele în realitate, pentru că au formulat aceste idei prin propriile lor puteri de cugetare şi prin înţelegerea greşită a propriilor noastre învăţături, totuşi şi-au făcut o oarecare idee despre judecata viitoare. Vei găsi printre păgâni, poeţi, filosofi, oratori şi alţi mulţi gânditori, care au cugetat şi au scris despre această învăţătură." (*Apologia vieţii monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 238)

„Oare, cei care-şi îndreaptă toată grija spre plăcerile simţurilor, chiar dacă viaţa aceasta ar trece pentru ei fără să încerce vreo durere, ba cu multă plăcere, oare, nu vor fi alungaţi, ca de un bici, de glasul conştiinţei lor..." (*Apologia vieţii monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 239)

„Neapărat cu toţii ne vom înfăţişa înaintea Judecătorului (I Tes., 4, 1-16) şi vom vedea ziua aceea în care toate vor fi goale şi descoperite (Evr., 4, 13), nu numai faptele, nici numai cuvintele, dar chiar şi gândurile.

Chiar dacă acum unele dintre faptele noastre ni se par neînsemnate, atunci vom suferi pentru ele înfricoşătoare pedepse. Astfel, Judecătorul ne va cerceta atunci cu cea mai mare scumpătate dacă ne-am îngrijit atât de mântuirea noastră, cât şi de mântuirea aproapelui." (*Apologia vieţii monahale*, 1-2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 243-244)

„...cei osândiți nu numai că sunt făcuți de rușine, că-și acoperă fețele și caută în jos, dar sunt și porniți pe drumul ce duce la foc, sunt târâți la chinuri și dați în stăpânirea puterilor celor neîndurătoare; și suferă toate acestea în vreme ce toți cei ce-au făcut bine și au săvârșit în viață fapte vrednice de viața cea de veci sunt încununați, sunt strigați și stau în fața tronului împărătesc.

Acestea se vor întâmpla în ziua judecății." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 12-13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 350-351)

„Atunci nu va mai fi nevoie de martori, nici de pârâși, nici de dovezi, nici de probe, ci înseși faptele noastre, așa cum le-am săvârșit, se vor înfățișa ochilor noștri." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 61)

„Să ne gândim ce vom face în ziua cea înfricoșată, când groaza nu va ține o clipă, ci veacuri nesfârșite, când vor fi râuri de foc, urgii amenințătoare, puteri care să ne târască la judecată, scaunul cel înfricoșător, tribunalul cel care nu se lasă înșelat, când ni se vor pune înaintea ochilor faptele fiecăruia și nu va fi nimeni să sară-n ajutor, nici vecin, nici apărător, nici rudă, nici frate, nici tată, nici mamă, nici străin, nimeni! Spune-mi, ce vom face atunci?" (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 126)

„Când va trece ziua și va veni noaptea cea înfricoșată, dar, mai bine spus, ziua aceea, că este noapte și pentru cei păcătoși, dar și pentru cei drepți; când va lua sfârșit spectacolul, când vor cădea măștile, când va fi cercetat fiecare și faptele lui, nu fiecare și bogăția lui, nu fiecare și dregătoria lui, nici fiecare și onorurile lui, nu fiecare și puterea lui, ci fiecare și faptele lui, și dregătorul, și împăratul, și femeia, și bărbatul, când ni se va cere viața noastră și faptele noastre bune, nu măreția funcției, nici netrebnicia sărăciei, și nici tirania disprețului, când ni se va spune: *Adu faptele tale, de ești rob, fapte mai bune decât ale celui liber, de ești femeie, fapte mai pline de curaj decât ale bărbatului*, deci când vor cădea măștile, atunci se va vedea cine este bogat și cine este sărac." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 136-137)

„*Asemănatu-s-a Împărăția cerurilor cu un împărat care a voit să se socotească cu slugile sale* (Matei 18, 23). Să nu treci în grabă pe lângă cuvintele acestea, ci deschide-mi mie tribunalul acela propriu, intră înlăuntrul conștiinței tale și gândește-te la cele ce-ai făcut în toată viața ta. Iar când auzi că se socotește cu slugile sale, gândește-te că cere socoteală tuturor oamenilor, și împăraților, și căpeteniilor, și dregătorilor, și bogaților, și săracilor, și robilor, și celor liberi, că *toți trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos* (II Corinteni 5, 10). De ești bogat, gândește-te că vei da socoteală câți bani ai cheltuit cu desfrânatele și câți cu săracii, câți ai cheltuit cu paraziții și lingușitorii și câți cu nevoiașii, câți ai cheltuit în stricăciuni și câți în iubirea de oameni, câți ai cheltuit în desfătări, în cele nesăbuite, în beții și câți cu ajutorarea celor năpăstuiți. Vei da socoteală nu numai de felul în care ți-ai cheltuit banii, ci și de felul în care ți i-ai dobândit, dacă ți-ai adunat averea din drepte osteneli sau din răpiri și lăcomii, dacă ai dobândit-o din moștenire părintească sau surpând casele orfanilor și jefuind averile văduvelor. Și după cum noi cerem socoteală slugilor noastre nu numai de banii cheltuiți, ci și de banii câștigați, și-i întrebăm de unde au banii, de la cine i-au primit, în ce chip și câți, tot așa și Dumnezeu nu ne va cere socoteală numai de felul cum am cheltuit banii, ci și de felul cum i-am dobândit. Nu va da socoteală numai bogatul de bogăția lui, ci și săracul de sărăcia lui: dacă a îndurat sărăcia cu curaj și mulțumind lui Dumnezeu; dacă nu s-a supărat, dacă n-a deznădăjduit, dacă n-a învinuit purtarea de grijă a lui Dumnezeu când vedea că altul cheltuiește și chefuiește, iar el trăiește în neagră sărăcie. După cum va cere socoteală bogatului de milostenie, tot așa va cere socoteală săracului de răbdare. Dar, mai bine spus, nu numai de răbdare, ci chiar și de milostenie, că sărăcia nu-i o piedică în calea

milosteniei. Dovadă, văduva care a pus doi bănuți în cutia bisericii; cu acei doi bănuți ea a întrecut pe cei care puseseră mult (Marcu 12, 42-44). Nu se va cere socoteală îndeaproape numai bogaților și săracilor, ci și stăpânitorilor lumii acesteia, și judecătorilor, dacă n-au stricat dreptatea, dacă n-au judecat căutând la fața omului, dacă n-au dat sentință din ură față de cei judecați, dacă n-au pronunțat hotărârile lor pe nedrept plecându-se lingușelilor, dacă n-au năpăstuit, din dorință de răzbunare, pe oameni fără vină. Nu numai stăpânitorii lumii vor da socoteală, ci și întâi-stătătorii Bisericilor vor da socoteală de dregătoria lor; și mai cu seamă acestora li se va cere mai amănunțită și mai strașnică socoteală. În ziua judecății se va cere îndeaproape socoteală și celui căruia i s-a încredințat predicare cuvântului lui Dumnezeu, dacă nu cumva din lene sau din invidie a trecut cu vederea ceva din cele ce se cuveneau spuse, dacă prin faptele sale a arătat că a tălmăcit bine toate și n-a ascuns nimic din cele de folos." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 229-231)

„Vom da seama atunci nu numai de fapte, ci și de cuvinte." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 231)

„*Că pentru tot cuvântul deșert pe care-l vor grăi oamenii vor da socoteală în ziua judecății. Că din cuvintele tale te vei îndreptăți și din cuvintele tale vei fi osândit* (Matei 12, 36-37). Dar nu numai de cuvintele noastre vom da seama, ci și de acelea pe care le auzim. De pildă, dacă ai ascultat învinuire mincinoasă adusă împotriva cuiva. Că spune Scriptura: *Să nu-ți pleci urechea la zvon deșert*! (Ieșire 23, 1). Dacă cei ce ascultă cuvinte deșarte nu capătă iertare, ce apărare mai pot avea cei ce hulesc și învinuiesc?

Dar pentru ce vorbesc eu de cuvintele rostite și de cele auzite, când avem să dăm socoteală chiar de gândurile noastre?" (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 231-232)

„Când auzi dar că *Împăratul va cere socoteală slugilor Sale*, să nu treci cu nepăsare pe lângă aceste cuvinte, ci gândește-te că va cere socoteală tuturor dregătorilor, tuturor vârstelor, și bărbaților, și femeilor! Gândește-te cum va fi tribunalul acela atunci! Gândește-te la toate păcatele săvârșite de tine! Chiar dacă tu îți vei uita păcatele tale, află că Dumnezeu nu le va uita, ci le va pune pe toate înaintea ochilor noștri, dacă nu ni le vom șterge mai înainte, acum, prin pocăință și mărturisire și prin îndepărtarea urii și dorinței de răzbunare din sufletul nostru." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 232)

„Și în alt loc spunând proorocul Isaia despre Hristos, zice: *Și va fi încins mijlocul Lui cu dreptate și coastele Lui cu adevăr învelite* (11, 5). Și asta nu că Dumnezeu are coaste și mijloc, căci El este fără trup, ci ne arată judecata cea nemitarnică și neamăgită a Judecătorului. Căci nu vor mai fi năpăstuitori, învinuitori, sau cei ce dau mită, nici dreptul nu va fi lipsit de cunoștința acestora. La judecătoriile acestea de cele mai multe ori cel nevinovat se pedepsește, iar cel vinovat scapă, pentru că se strică dreptatea. Iar când va veni Judecătorul cel drept și nemitarnic, Cel ce are mijlocul încins cu dreptate și coastele înfășurate cu adevăr, toți vor dobândi cu dreptate ale lor cu de-amănuntul." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 89-90)

„... aleargă la gândul acelei zile înfricoșătoare, și socotește-te în fața tribunalului celui înfricoșător, al Judecătorului cel nemitarnic, la râurile de foc care curg în fața tribunalului Aceluia și clocotesc din pricina intensității flăcării, la săbiile ascuțite, la pedepsele cumplite, la chinul care n-are sfârșit, la întunecimea fără nici o lumină, la întunericul cel din afară, la viermele neadormit, la legăturile cele de nedezlegat, la scrâșnirea dinților, la plângerea cea fără de mângâiere, la spectacolul lumii, sau mai bine zis la spectacolul fiecărei creații, de sus

şi de jos; căci spune Domnul: *Şi puterile de sus se vor clătina* (Mt., 24, 29). Căci deşi nu se ştiu vinovate cu nimic, nici nu au să dea socoteală, dar văd tot neamul oamenilor şi nesfârşitele noroade judecate, nu vor sta fără teamă acolo, atât de mare va fi atunci frica. Aşadar, gândeşte-te la acestea şi la reproşurile inevitabile.

Căci Judecătorul Acela n-are nevoie de acuzatori, nici de martori, nici de dovezi, nici de probe, ci aduce în mijloc şi înaintea ochilor celor care au greşit toate aşa cum s-au făcut. Atunci nu va fi nimeni care să scape de pedeapsă, nici tată, nici fiu, nici fiică, nici mamă, nici vreo altă rudă, nici vecin, nici prieten, nici avocat, nici darea de bani, nici mulţimea bogăţiei, nici mărimea puterii, ci toate vor pieri ca praful, iar cel judecat va fi singur aşteptând de la cele făcute de el fie verdictul care-l eliberează, fie cel care-l condamnă. Atunci nimeni nu va fi judecat pentru greşelile pe care le-a făcut altul, ci pentru păcatele pe care le-a făcut el însuşi." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 3b-c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 155)

„Ce vor face, oare, în ziua cea înfricoşată, la judecata cea nemitarnică, în faţa neamăgitului Judecător, când cortinele cerurilor se vor strânge şi poporul îngerilor se va pogorî cu Cel Drept, când toate vor fi goale şi în văzul tuturor? Atunci nici vorbăria împestriţată a ritorilor, nici mulţimea averii, nimic altceva nu va putea să-L înduplece pe Cel Drept. Fiindcă cel Nemitarnic, Care vede cu limpezime toate, va pune înaintea ochilor tăi[8] toate păcatele, zugrăvite ca într-o icoană. Atunci nu va mai fi nici împărat, nici om simplu, nici sărac, nici bogat, nici înţelept, nici neînvăţat, ci se vor smulge toate aceste măşti, şi fiecare îşi va arăta înfăţişarea din cele făptuite. Nu se vor mai vedea atunci nici coroana, nici visonul. Atunci nu mai vezi pe vreunul plimbându-se în trăsuri şi înconjurat de mii de servitori, preumblându-se cu semeţie prin piaţă. Ci, lepădând toate acestea, fiecare va veni gol şi îşi va avea din fapte pricina, fie de mântuire, fie de pierzanie. Şi precum vor fi fiecare din cele făptuite, aşa va fi şi judecata." (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenţi la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuţii*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 73-74)

„Când vom merge acolo vom da seamă pentru vremea pe care am petrecut-o cu lene şi fără de grija bunătăţilor, ca şi cela ce ia bani împrumut şi-i mănâncă şi-i bea şi-i strică, iar apoi cel ce i-a împrumutat îi cere înapoi şi, dacă nu-i dă, îl pune în temniţă. Dar cel ce-şi strică viaţa în poftele cele rele, dar noi cei ce stricăm darurile lui Dumnezeu ca fiul cel desfrânat, cu cât mai multă certare o să luăm noi? Adică am spurcat Sfântul Botez şi fecioria o am stricat şi am întinat-o, că de nu ne-ar învăţa şi înfricoşa munca, ce rău n-am face noi? Aşa cercetează Dumnezeu pe bogaţi şi pe săraci, de au strâns bogăţia din osteneală dreaptă sau din lăcomie şi din răpire, şi, sau la mâncări şi la curvii am cheltuit banii noştri, sau la săraci şi la cei ce au avut strâmbătate le-am ajutat. Pe cel sărac îl cercetează de suferă vitejeşte şi nu mulţumeşte lui Dumnezeu de sărăcie, văzând pe alţii că sunt în noroc şi au tot felul de bogăţie, şi nu bârfeşte pronia lui Dumnezeu. Şi să nu-ţi pară că numai bogaţii şi săracii se cercetează, ci şi judecătorii şi împăraţii cu de-amănuntul, adică de judecă drept sau de fac făţărnicie şi nu strică dreptatea sau din pizmă fac strâmbătate cuiva sau de face sfat nedrept pentru rugămintea cuiva şi mai vârtos arhiereii şi patriarhii, că cu cât este omul mai mare în vrednicie şi în cinstea biruinţei şi a stăpânirii, cu atâta se va cerceta mai tare să dea răspuns lui Dumnezeu, că dregătoriile şi stăpânirile acestea cu nimic nu se deosebesc de umbră şi de vise, pentru că mai înainte de a se face păcatul se stinge dulceaţa poftei, iar munca lor nu are sfârşit

---

[8] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Poate fi tradus şi *înaintea ochilor tuturor*, căci textul original nu conţine decât *ochilor*, fără nici o referinţă pronominală. (n.s. 159, p. 73)

şi dulceaţa este trecătoare iar amărăciunea veşnică." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 39)

„Înalţă-ţi gândul şi adu-ţi aminte de ziua cea înfricoşătoare în care va să vie Hristos cu multă slavă, nu cu mii sau sute de oşteni cu suliţe, ci cu mii de îngeri şi arhangheli şi atâta frică va fi în oameni care n-a fost de când este lumea, şi, de strălucirea slavei Lui, lumina soarelui şi a lunii se va ascunde şi atunci va da plata fiecăruia după faptele lui." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 42)

„Când vedeţi pe careva oameni răi ducându-i să-i spânzure, cum le este faţa lor pietrită şi sufletul la fel, că eu pe mulţi din aceia care scapă de moarte i-am auzit că în acel ceas nici pe oameni nu-i vedeau în chip de oameni, fiindu-le sufletul lor tulburat şi afară din minte. Deci de îngrozeşte atât de tare pe oameni moartea trupească, dar când va veni moartea cea veşnică, ce vom face atunci? Când vom vedea pământul cutremurându-se şi cerul ca o coală de hârtie strângându-se, când vom vedea pe Hristos venind cu mare şi înfricoşătoare slavă, oare ce frică va avea omul cel păcătos atuncea?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 43)

„Toate lăsându-le, goi precum ne-am născut, spre înfricoşătoarea judecată mergem şi toată avuţia lăsând, goi, ticăloşi, posomorâţi şi întunecaţi, speriaţi, trudiţi, despuiaţi, înspăimântaţi, împilaţi, chinuiţi, cu faţa la pământ şi aceasta cu ruşine acoperind-o, aşa ne sculăm şi aşa mergem şi aşa vom sta la judecata aceea nefăţarnică şi groaznică, unde îngerii se cutremură, unde înfricoşătoarele scaune se pun, unde cărţile faptelor noastre se deschid, unde este râul focului celui nestins, unde este sălbaticul vierme, unde este tartarul cel neîncălzit, unde este neîncetata scrâşnire şi rânjire a dinţilor, unde este plângerea cea fără mângâiere, unde sunt lacrimile cele neîncetate, unde este suspinul cel necontenit, unde nu este râs ci tânguire, unde nu este lumină ci întuneric, unde nu este bucurie ci suspin, unde nu este desfătare ci judecată. Cu adevărat înfricoşător este a auzi, iar mai înfricoşător este a vedea toată zidirea totodată, sculându-se şi stând de faţă şi muncindu-se, dând seama de lucrurile ce a făcut cu fapta şi cu cuvântul şi pentru cele ce a păcătuit în zi şi în noapte. Mare frică va fi atunci, fraţilor, mare va fi ceasul acelei nevoi. Când trâmbiţele vor trâmbiţa, stelele vor cădea, soarele se va întuneca, cerurile se vor strânge, pământul se va cutremura, puterile îngerilor vor alerga înainte, Serafimii vor striga, Heruvimii vor grăbi cele de sus şi cele de jos, cele de pe pământ şi cele de sub pământ se vor tulbura. Mormintele se vor deschide, trupurile vor învia, judecăţile se vor grăbi, mare frică, nespus cutremur, şi nepovestită e nevoia care va fi atunci, mare va fi iarna aceea, mare furtună, rea primejdie, neîncetate ţipete." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 125)

„Unde-s atunci părinţii? Unde e tatăl care a născut? Unde e maica care s-a chinuit? Unde-s fraţii cei iubiţi? Unde-s prietenii? Unde-s vecinii? Unde este puterea împăraţilor celor pământeşti? Unde este trufia judecătorilor? Unde este slava cea deşartă a bogaţilor? Unde-s atunci slugi şi slujnice? Unde e podoaba hainelor şi a încălţămintelor celor lucii? Unde-s cele de mătase, cele roşii, unde e strălucirea aurului? Unde e sunetul argintului? Unde e podoaba inelelor? Unde-s casele cele văruite? Unde-s grădinile? Unde-s livezile? Unde-s vistieriile cele păzite? Unde-s cei ce nu văd săracii? Unde-s cei ce urăsc dumnezeiasca credinţă? Unde-s cei ce nu cred că este iad şi muncă, ca şi cum ar rămâne fără de moarte? (...) Unde-s cei ce cu timpane beau vinul? Unde-s cei ce zic: *să mâncăm şi să bem că mâine vom muri*? Unde-s cei ce zic: *să dobândim cele de aici şi pentru cele de acolo vom vedea*? Unde-s cei ce zic că *iubitor de oameni este Dumnezeu şi nu munceşte pe cei păcătoşi*? Cât se vor căi atunci cei ce zic acestea! Cât se vor ucide şi nimănui nu-i va fi milă de ei! Cât vor suspina şi nimeni nu-i va mângâia! Atunci vor grăi unii către alţii zicând: o, cum ne-am greşit şi ne-am pierdut pe noi înşine! Ne învăţau alţii şi nu ascultam, nici nu băgam de seamă. Ne învăţau şi noi ne băteam joc. Se mărturisea nouă şi nu credeam şi auzeam Scripturile şi tot ne rătăceam. Dreaptă e

judecata lui Dumnezeu, cu adevărat pe drept pentru cele ce am făcut ne luăm plata. Vezi că pentru trecătoare şi necurată dulceaţă ne muncim în veci, puţină vreme ne-am lenevit şi veşnicului foc ne cufundăm. Pentru slavă mică şi de nimic ne-am scăpat din slava cea adevărată, pentru puţină desfătare ne-am lipsit de desfătarea Raiului, pentru bogăţie pierdută ne-am scăpat de bogăţia cerului, a Împărăţiei Cereşti. Noi am avut parte de veacul cel deşert, iar cei ce n-au avut parte acolo acum se bucură. Acum cei ce au crezut se află în desfătare, cei ce s-au păzit pe sine cu curăţie, la cereasca veselie joacă cei ce au plâns, acum se veselesc în veci cei ce au risipit bogăţiile lor. Acum seceră şi strâng cu veselie cei ce au lepădat cele pământeşti, acum au dobândit cele cereşti. Numai noi ticăloşii cu dreptate ne-am dat muncii şi acum strigăm şi nimănui nu i se face milă, oftăm şi n-are cine ne mântui." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 126)

JUDECATA UNIVERSALĂ (gândul la Judecata finală)

„Nu se cuvine să ne pierdem vremea în zadar, ci în fiecare zi şi în fiecare ceas să avem înaintea ochilor scaunul de judecată a lui Hristos; să ne întrebăm care sunt acele fapte care ne pot da îndrăznire înaintea lui Dumnezeu şi care sunt acelea care ne măresc osânda.

Frământând aşa acestea în gândurile noastre, vom birui patimile, vom potoli şi vom omorî zburdările trupului nostru...". (*Omilii la Facere,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, pp. 66-67)

„Trebuie, fraţii mei iubiţi, trebuie să ne folosim în toate lucrurile de o atenţie foarte mare, căci noi vom da seamă exactă şi de cuvintele noastre şi de faptele noastre. Afacerile noastre nu sunt limitate la limitele strânse ale acestei vieţi, ci ne aşteaptă o altă viaţă şi vom apărea toţi la o altă judecată a Domnului. Zice Sfântul Pavel: *Pentru că noi toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut în trup, ori bine, ori rău* (2 Cor., 5, 10). Să ne gândim mereu la acest tribunal. Acesta este adevăratul mijloc de a ne apleca mereu la virtute. Precum cel ce înlătură din sufletul său amintirea acestei zile, asemenea unui cal care a prins frâul cu dinţii, se aruncă în prăpastie (Psalmistul zice *Necurate sunt căile lui în toată vremea*, şi arată motivul: *Departe sunt judecăţile Tale dinaintea lui* - Ps., 9, 26); la fel cel ce se teme de judecată, va merge cu modestie şi va fi reţinut în toate faptele sale: *Aminteşte-ţi de cele mai de pe urmă ale tale şi nu vei păcătui în veac* (Eccl., 7, 40)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIX, 1, pp. 186-187)

„Trebuie întotdeauna a avea înaintea ochilor acea zi înfricoşată, şi astfel de a ne îndeletnici cu virtutea, pentru ca, obosindu-ne puţin, să putem lua cununile cele nepieritoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia II, p. 20)

„Nimeni nu ne va putea scoate din primejdie în vremea aceea, nici fratele, nici tatăl, nici fiul, nici prietenul, nici vecinul, nici altul, nimeni, ci de vom fi descoperiţi din fapte, ne vom pierde cu totul. Cât de mult, de pildă, plângea bogatul acela din Evanghelie şi ruga pe Patriarh ca să trimită pe Lazăr? Ci ascultă ce spunea Avraam: *Prăpastie s-a întărit între voi şi între noi, ca cei ce vor voi să treacă de aici către voi, să nu poată, nici cei de acolo la voi să treacă* (Lc., 16, 26). Cât de mult fecioarele acelea au rugat pe celelalte ca să le împrumute puţin untdelemn pentru candelele lor? Însă ascultă şi pe acelea ce spun: *Nu cumva să nu vă ajungă nici vouă, nici nouă* (Mt. 25, 9), aşa că nimeni nu a putut să le bage în cămara de nuntă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 100)

„Câte nu vom grăi atunci, învinovăţindu-ne pe noi înşine? Cât nu ne vom boci? Cât nu ne vom scânci? Dar cu nimic nu ne vom folosi, fiindcă nici corăbierii nu se vor mai putea folosi cu ceva după ce corabia s-a stricat şi s-a cufundat, şi nici doctorii după ce bolnavul a închis ochii, ci poate că de multe ori vor spune că *trebuia să facem cutare sau cutare*, însă toate vor fi în zadar. Noi trebuie a grăi toate şi a face numai cât sunt nădejdi de îndreptare, dar când nu

mai suntem deloc stăpâni pe noi, totul fiind stricat, este de prisos a mai grăi. Căci și iudeii vor zice atunci: *Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului* (Mt. 23, 39), însă cu nimic nu se vor folosi și nici nu vor scăpa de osândă, fiindcă atunci când trebuia să grăiască așa, nu au grăit.

Deci ca nu cumva și noi să pătimim așa pentru petrecerea noastră, apoi aici să ne schimbăm, ca astfel înaintea divanului lui Hristos cu îndrăzneală să stăm." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 100)

„Adu-ți aminte de râul de foc, de viermele veninos, de județul cel înfricoșat, la care toate vor fi goale și răsturnate: gândește-te că ceea ce acum e acoperit, atunci se va descoperi." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 181)

„Gândire mântuitoare între toate! De la ce rele, de la ce ispite, de la ce căderi ne va salva ea, dacă ne îngrijim să ne-o facem familiară?

Ea este puternică împotriva viciilor noastre.

Ea este puternică împotriva fascinațiilor bunurilor pământești.

Ea este puternică, ca să ne ridice spre cer și spre dorințele cerului.

Ea este puternică să ne încurajeze la virtute.

Este puternică împotriva viciilor noastre. Meditarea la judecată conține antidoturi potrivite pentru fiecare din viciile noastre. Patima necurată ne umple ea de arderile ei ucigătoare? Să ne gândim la aceste flăcări, la aceste grozave brațe ale iadului, la care ne dă judecata fără de nădejde și fără de ajutor. Dacă limba noastră se gândește la oarecare ucidere de om împotriva aproapelui, *scrâșnirea dinților* a celui pedepsit să ni se prezinte în mintea noastră. Sunt uri ucigașe, certuri nestăpânite care ne umplu și ne strică inima? Să ne gândim la fecioarele nebune osândite de Tribunalul cel minunat. Într-un cuvânt, să ne gândim că pentru plăceri de o zi, pentru bucurii fugare, noi ne pregătim rele de nereparat acolo unde totul este veșnic." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 277)

JUDECATA UNIVERSALĂ („oare nu știți că vom judeca pe îngeri?")

„Când mucenicii, cu toate că au fost în trup și supuși unor nevoi firești, cu toate că au fost împresurați de o mulțime de dureri și suferințe, cu toate că au dus o viață trecătoare și au trăit pe pământ, au arătat că disprețuiesc viața aceasta din pricina dragostei de Dumnezeu, Creatorul lor, iar dracii se arată atât de batjocoritori și de nerecunoscători față de Binefăcătorul lor, cu toate că nu sunt în trup și sunt scutiți de durerile și suferințele trupului, ce cuvânt de apărare mai pot avea, ce iertare? Nici una, de nicăieri. Virtutea mucenicilor osândește cu prisosință răutatea lor. Oamenii nu-i osândesc numai pe oameni, nici numai cei vrednici, pe cei trândavi, ci sârguința mucenicilor osândește pe demoni. Pavel a arătat asta prin cuvintele: *Oare nu știți că vom judeca pe îngeri? Cu atât mai mult pe cele lumești!* (I Cor., 6, 13). Prin îngeri Pavel înțelege pe îngerii diavolului, pe îngerii apostați.

- Cum îi vom judeca pe ei?, mă poate întreba cineva.

- Nu-i vom judeca stând pe scaunul de judecată și cerându-le socoteală de faptele lor, ci prin sârguința noastră vom osândi trândăvia lor. Așa cum a arătat tot Pavel, când spune: *Dacă și lumea se va judeca prin voi* (I Cor., 6, 2). N-a spus: *în fața voastră*, ci *prin voi*. La fel și atunci când Domnul spune: *Bărbații niniviteni se vor scula din neamul acesta*, nu înseamnă că ninivitenii vor cere socoteală iudeilor necredincioși de atunci, ci că credința ninivitenilor va osândi necredința iudeilor." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 501-502)

JUDECATA UNIVERSALĂ (criteriile judecății)

„Dacă fecioarele, după atâta muncă şi atâtea sudori, n-au găsit nici o mângâiere, o protejare, unde va fi refugiul nostru, atunci când Judecătorul ne va zice cu un glas amenințător aceste cuvinte grozave: *Mi-a fost foame și nu Mi-ați dat să mănânc* (Mt., 25, 45). Voi nu Mi-ați făcut aceste servicii, de atâtea ori de câte ori nu Mi le-ați făcut dându-le unuia din aceştia prea mici. Domnul nu zice aceea numai despre ucenicii Săi sau despre călugări, ci chiar despre toți credincioşii, oricine ar fi ei. Căci tot credinciosul dacă ar fi el rob sau cerşetor, de atunci de când crede în Dumnezeu, are dreptul să ia parte la toate bunurile noastre şi la întreagă bunăvoința noastră. Dacă, atunci când este gol sau când îi este foame, noi îl neglijăm, auzim aceste cuvinte îngrozitoare: *Mergeți în foc*. Şi sigur aceasta va fi dreptatea. În sfârşit, oare ce cere de la noi Domnul greu şi împovărător? Sau este ceva mai uşor ca ceea ce cere El de la noi? El n-a zis: Eu eram bolnav şi nu M-ați vindecat, ci: nu M-ați cercetat. El n-a zis: Eu eram în închisoare şi voi nu M-ați eliberat, ci: n-ați venit să Mă vedeți. Cu cât sunt mai uşoare aceste porunci, cu atât vor fi mai mari chinurile celor care nu le-au păzit. În sfârşit eu vă rog, este ceva mai uşor de a merge să vezi un prizonier? Ce este mai uşor şi mai plăcut?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 4, p. 301)

„Cei ce fac binele se vor bucura de bunătățile cele din ceruri, pe când acei ce deşi poate nu pot fi acuzați pentru vreun rău, dar totuşi fiincă au neglijat de a practica fie chiar una din faptele bune, vor fi târâți în focul gheenei împreună cu cei ce au făcut totă viața lor numai rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, p. 156)

„E mai bine ca să nu ne mai punem nişte astfel de întrebări necugetate, ca de exemplu: cel ce nu a făcut nici un rău în viața sa, dar în acelaşi timp nu a făcut şi nici un bine, în care anume loc va sta? Pentru că chestiunea e limpede. A nu face cineva binele, este acelaşi lucru cu a face răul. Căci spune-mi: de ar avea cineva un servitor, care nu ar fura, nu ar insulta, şi nici nu ar răspunde stăpânului, însă ar fi bețiv poate, şi ar sta toată ziua fără să facă vreo treabă, şi nu ar face nimic din cele ce ca servitor e dator a face, ei bine, oare pe unul ca acesta nu l-ar biciui stăpânul, nu l-ar bate? Spune-mi! Şi cu toate acestea el n-a făcut nici un rău. Însă chiar faptul că nu a făcut nimic, este în sine rău. Dar să întindem vorba mai departe, să ne raportăm şi la viața de toate zilele. Fie un agricultor, bunăoară, care întru nimic nu ne vatămă interesele noastre, nici nu ne huleşte, nici nu fură, ci numai că îşi leagă mâinele sale, şade acasă totă ziua, nici nu ară, nici nu seamănă, nici nu înjugă boii, nici vie nu lucrează, şi în fine nici nu se dedă la munca pământului; ei bine, oare nu pedepsim noi pe unul ca acesta? Deşi pe nimeni nu a nedreptățit, totuşi el nedreptăţeşte, după vorba comună, prin faptul că cu nimic nu contribuie din parte-i la prosperitatea comunității în general.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, p. 156)

„De ce în acest caz, Domnul nu vorbeşte şi despre alte modalități de mântuire, în afară de milostenie? Pentru că El nu osândeşte păcatul, ci inima împietrită; nu-i osândeşte pe cei păcătoşi, ci pe cei care nu se pocăiesc pentru păcatele lor. Îi va osândi pe cei cu inima împietrită, pentru că au un mijloc atât de bun pentru mântuire – vorbesc despre milostenie, prin care se iartă multe păcate –, iar ei nu se folosesc de el.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 285)

„Dar precum a dăruit celor de-a dreapta împărăția pentru iubirea de oameni: *Veniți binecuvântații Părintelui meu de moşteniți împărăția ce vă este gata vouă de la întemeierea lumii*, aşa şi celor din stânga, nerodirea şi nevoia şi neomenia lor îi înfricoşă cu muncă: *Duceți-vă blestemaților în întunericul cel mai dinafară, care este gătit diavolului şi îngerilor lui.* Pentru ce? *Pentru că am fost flămând şi nu Mi-ați dat să mănânc*, nu zice că ați curvit, că ați făcut preacurvie, că ați furat sau ați mărturisit strâmb, şi ați jurat cu strâmbul, deşi sunt adevărate aceste rele şi pierzătoare, dar tot sunt mai jos decât neomenia şi nemilostivirea, dar

pentru ce? O Doamne, nu-ţi aduci aminte şi altceva? Pentru că zici, nu judec păcatul cu nemilostivirea, nu judec pe cei ce ce au păcătuit, ci pe cei care nu s-au pocăit, pentru neomenia voastră vă osândesc, pentru ca având voi milostenia atâta doctorie de mântuire, v-aţi lepădat şi aţi lăsat atâta bine, deci neomenia voastră o cert, care este un izvor a toată răutatea şi a toată păgânătatea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 36)

JUDECATA UNIVERSALĂ (iubirea şi dreptatea lui Dumnezeu la judecata cea de pe urmă)

„Să nu atribuie cineva lui Dumnezeu vreo cruzime, dacă pe cei ce greşesc chiar în cele mai mici, îi scoate din împărăţia cerurilor. Căci dacă printre noi oamenii când face cineva vreo faptă contra legii îşi atrage urgie şi pedeapsă din partea Împăratului; chiar o singură lege de ar călca, chiar de ar batjocori, chiar de ar preacurvi şi s-ar dovedi de vinovat, s-a făcut nevrednic; şi chiar de ar fi făcut mii de fapte bune, e totuşi condamnat, chiar de ar fi plănuit vreun omor şi s-ar dovedi, e suficient de a-l pierde. Deci dacă legile omeneşti se bucură de atâta băgare de seamă, cu atât mai mult cele dumnezeieşti. *Dar,* zici poate, *Dumnezeu este bun.* Până când oare vom pronunţa această vorbă nebunească? Am zis nebunească nu că doar El nu este bun, ci pentru că ne închipuim că bunătatea Lui ne este de folosinţă când facem asemenea fapte, cu toate că de mii de ori v-am vorbit despre aceasta. Ascultă ce zice Scriptura: *Să nu zici: mila Lui este mare, şi va curăţi mulţimea păcatelor mele* (Sirach. 5, 6). Nu ne împiedică de a zice că îndurarea lui este mare, nu ne îndeamnă la aceasta, ci voieşte mai ales ca necontenit să o zicem aceasta şi să o avem în mintea noastră. Pentru aceasta şi Pavel toate le pune în mişcare spre atingerea unui scop, însă pentru următoarele consideraţiuni: *Să nu te minunezi,* zice, *de iubirea de omeni a lui Dumnezeu, când tu păcătuieşti şi să zici: «Mulţimea păcatelor mele va şterge». Pentru aceasta şi noi spunem atâtea despre bunătatea Lui, nu doară ca încurajându-ne să facem tote relele, fiindcă în asemenea caz bunătatea Lui va fi spre vătămarea mântuirii noastre, ci ca să nu ne descurajăm când ne găsim în păcate, şi ca să ne pocăim.* «Bunătatea lui Dumnezeu te aduce la pocăinţă.» (Rom., 2, 4), iar nu la mai mare răutate. Deci, dacă devii netrebnic din cauza bunătăţii Lui, tu mai cu seamă o defaimi înaintea omenilor. Văd pe mulţi că acuză îndelunga răbdare a lui Dumnezeu; însă vor da seamă, dacă nu o întrebuinţează la timp şi cu rânduială. Este Dumnezeu iubitor de omeni? În acelaşi timp însă, este drept şi judecător. Iartă greşalele? În acelaşi timp însă răsplăteşte fiecăruia după faptele lui. Trece cu vederea nedreptatea, şterge fărădelegea? În acelaşi timp însă, face şi cercetarea acestor fapte. Deci, oare toate acestea nu sunt contrare şi nu se contrazic în persoana lui Dumnezeu? Nu sunt contrare deloc dacă noi le împărţim în timpuri. De exemplu: şterge fărădelegile nostre aici, atât prin baia renaşterii, cât şi prin pocăinţă, însă instruirea celor săvârşite şi examinarea lor o va face acolo prin foc şi munci." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia IV, pp. 40-41)

JUDECATA (la tribunal)

„*Celui care vrea să se judece cu tine şi să-ţi ia haina, lasă-i lui şi cămaşa.* Hristos vrea să ai aceeaşi răbdare nu numai când e vorba de lovituri, ci şi când e vorba de bani şi de averi. De aceea dă o pildă tot atât de convingătoare ca şi cea de mai înainte. După cum atunci ne poruncise să învingem prin suferirea răului, tot aşa şi acum ne porunceşte să învingem pe lacom şi hrăpăreţ prin a-i da mai mult decât se aştepta să ia. Poruncii acesteia îi dă Hristos şi un adaos; că n-a spus: *Dă-i haina ce ţi-o cere!,* ci: *Celui care vrea să se judece cu tine,* adică dacă vrea să te dea în judecată şi să-ţi ia bunurile tale. (...)

- Ce? Să umblu gol?

- Nu vom umbla goi, dacă vom îndeplini cu scumpătate poruncile lui Hristos, ci vom fi îmbrăcați mai mult decât toți oamenii! Mai întâi nimeni nu va tăbărî asupra noastră dacă avem astfel de gânduri; în al doilea rând, chiar dacă ar fi cineva atât de sălbatic și de neomenos încât să meargă până acolo să ne ia ceea ce-i dăm de bună voie, se vor găsi cu mult mai mulți oameni care ne vor îmbrăca pe noi, care filozofăm așa, nu numai cu haine, dar, de-ar fi cu putință, chiar cu propriul lor trup". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 234)

„Și mai cu seamă acesta-i lucru minunat, că Hristos, convingându-ne să suferim răul, îi învață să filozofeze și pe cei ce fac răul. Când hrăpărețul socotește mare lucru că ia lucrurile tale, dar tu îi arăți că-ți este ușor să-i dai și ce nu-ți cere, când îi pui față în față sărăcia lui cu dărnicia ta, filozofia ta cu lăcomia lui, gândește-te ce mare dascăl îi ești, învățându-l nu cu cuvântul, ci cu fapta, să disprețuiască viciul și să îndrăgească virtutea. Dumnezeu vrea să nu ne fim de folos numai nouă, ci tuturor semenilor noștri. Dacă dai numai ca să nu mai ajungi în fața judecății, ai urmărit doar interesul tău; dar dacă dai mai mult decât vrea să-ți ia, urmărești și interesul lui, că te desparți de el după ce l-ai făcut bun.

Putere ca aceasta are sarea (Matei 5, 13) - iar Hristos vrea ca aceia ce-L urmează să fie ca sarea - că sarea se păstrează și pe ea, dar păstrează și alimentele peste care se presară. Aceeași putere o are și lumina: se luminează și pe ea și luminează și pe alții. Deci, pentru că Hristos te-a pus printre oameni sare și lumină, fii de folos și celui ce șade în întuneric; învață-l că nici mai înainte, când a luat de la tine, n-a luat cu forța; convinge-l că nu ți-a făcut rău! Dacă îi arăți că i-ai dăruit și nu te-a jefuit, vei fi mai respectat, mai prețuit. Prefă, dar, cu blândețea ta, păcatul lui în dărnicia ta". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 235)

„Cum că cei care supără tribunalele lumești sunt oameni care se îndeletnicesc cu ale vieții pământești, aceasta nu este de mirare – însă ca să facă tot așa și mulți dintre cei ce s-au despărțit de cele lumești, apoi aceasta este lipsită de orice iertare. Și dacă voiești să vezi câtă trebuință ai a sta departe de acest rău – vorbesc de răul tribunalelor și a judecăților lumești – și să știi anume cărora este pusă lege, ascultă ce zice Pavel: *Dreptului lege nu este pusă, ci celor fără de lege și nesupuși* (1 Tim. 1, 9). Deci dacă zice acestea pentru cei din legea iudaicească, cu atât mai mult pentru necredincioși. Dacă tu nedreptățești, se vădește că nu ești drept, iar dacă ești nedreptățit și suferi – căci aceasta mai cu seamă este a celui drept – apoi nici nu ai nevoie de legile celor de afară. *Dar, zici tu, cum voiu putea să sufăr, fiind nedreptățit?* - deși, de altfel, Hristos a poruncit și mai mult decât aceasta. Într-adevăr, el a poruncit nu numai a suferi fiind nedreptățit cineva, ci încă a și covârși dorința celui ce-ți face rău cu bunăvoința ce ai de a suferi totul de la dânsul. El nu a zis: *Celui ce voiește să se judece și să-ți ia haina, lasă-i haina ca să scapi de el,* ci împreună cu haina *lasă-i și cămașa. Biruiește-l pe dânsul,* zice, *prin a pătimi rele, iar nu prin a-i face rele, căci aceasta este biruința cea mai curată și mai strălucită.* Pentru aceea și Pavel zice: *Acum dară, toată scădenia este vouă, căci judecăți aveți între voi. Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbătatea?* Cum că cel nedreptățit biruiește mai mult decât cel ce nu poate suferi a fi nedreptățit, aceasta vă voi face-o învederat. Cel ce nu poate suferi a fi nedreptățit, chiar de ar pune în mișcare tribunalul, chiar de ar câștiga, totuși atunci mai cu seamă este biruit. Ceea ce nu voia, aceea a pătimit, căci l-a silit împotrivnicul său de a se nelinişti. Și ce este dacă tu ai biruit pe împotrivnicul tău? Ce este dacă ai luat de la dânsul toți banii? Ceea ce nu voiai, acum ai suferit, fiind silit a te judeca. Dacă tu însă suferi nedreptatea, atunci biruiești, fiind în adevăr lipsit de bani, nu însă și de biruința câștigată prin această filosofie, căci împotrivnicul tău nu a putut să te silească a face ceea ce nu voiai. Și cum că aceasta este adevărat, apoi spune-mi cine a biruit șezând pe bălegar, și cine a fost biruit? Oare Iov, care s-a lipsit de toate averile sale, sau diavolul, care l-a lipsit? Se vădește că diavolul care îl lipsise și-l sărăcise. Deci pe cine admirăm noi de biruință? Pe diavol care a lovit, sau pe Iov cel lovit? Firește că pe Iov, deși nu a putut ca să mai stăpânească averile pierdute și nici să scape pe fiii săi. Și ce spun eu de averi și de fii? Când el nu a putut

nici măcar să îngrijească de mântuirea trupului său. Cu toate acestea, el este care a biruit, el, care pierduse totul. Averile nu le-a mai putut stăpâni, însă buna-cinstirea şi frica lui Dumnezeu le-a stăpânit cu toată străşnicia. *Dar, zici tu, nu a putut şi ocroti pe fiii săi, cari au pierit.* Şi ce înseamnă aceasta? Căci acea întâmplare i-a făcut mai străluciţi, iar el s-a apărat pe sine fiind ispitit. Dar dacă el n-ar fi pătimit rele şi n-ar fi fost nedreptăţit de diavol, fireşte că nu ar fi câştigat acea biruinţă strălucită. Dacă este rău lucru a fi nedreptăţit şi a suferi strâmbătate, nu ne-ar fi poruncit Dumnezeu aceasta, căci Dumnezeu nu porunceşte rele. Sau poate nu ştiţi că el este Dumnezeul slavei? Apoi fireşte că nu ar voi el ca să ne îmbrace cu ruşine, dispreţ şi pagubă, ci dimpotrivă, cu cele bune şi folositoare nouă. Pentru aceea porunceşte a suferi nedreptatea, şi face totul ca să ne depărteze de cele pământeşti, şi să ne încredinţeze care anume este slava şi care necinstea, care este paguba şi care câştigul. Dar zici că este greu lucru a suferi strâmbătatea şi a fi obijduit. Nu este greu, omule, nu este greu. Şi cât oare te vei mai înfricoşa de cele de aici? Dacă ar fi greu, nici nu ar fi poruncit Dumnezeu. Gândeşte-te bine: Cel ce a nedreptăţit a plecat având cu el banii răpiţi, însă şi o conştiinţă rea – pe când cel nedreptăţit, deşi a fost lipsit de bani, totuşi a câştigat îndrăznire la Dumnezeu, avere care este mai de preţ decât toate comorile lumii.

Acestea deci ştiindu-le, să filosofăm în noi înşine şi să nu pătimim ca cei proşti şi uşuratici, cari cred că sunt nedreptăţiţi când pătimesc ceva prin judecăţi. Cu totul dimpotrivă însă, este o mare pagubă pentru noi când nu filosofăm asupra acestora de bunăvoie, ci fiind biruiţi prin judecăţi. Nici un câştig nu ai de a suferi fiind învins de judecată, căci la urmă faptul este silit. Deci care este biruinţa cea strălucită? Când tu dispreţuieşti pe împotrivnicul tău, când nu te vei judeca cu el. *Dar ce spui? Mi s-au răpit toate averile, zici, şi tu porunceşti ca să tac? Am fost obijduit, şi tu mă îndemni să sufăr în linişte? Şi cum voi putea face aşa după'cum spui?* Ei bine, toate sunt uşoare de îndeplinit dacă tu ai privirea îndreptată spre cer, dacă priveşti această frumuseţe, unde te vei primi precum ţi-a făgăduit Dumnezeu, dacă vei răbda nedreptatea cu bărbăţie. Deci fă aceasta şi, privind la cer, gândeşte-te că printr-o astfel de purtare te-ai făcut deopotrivă cu cel ce şade pe Heruvimi. Căci şi el a fost batjocorit şi a răbdat, a fost defăimat şi nu s-a apărat, a fost lovit, a fost scuipat, şi nu a căutat să se răzbune, ba încă bine făcea împotrivnicilor săi, şi încărca cu mii de binefaceri pe cei ce-i făceau de-acestea, iar nouă ne-a poruncit a fi următori ai lui. Gândeşte-te că ai ieşit gol din pântecele maicii tale şi tot gol te vei duce de aici, şi tu, şi cel ce te-a nedreptăţit, sau mai bine zis, acela purtând pe sine mii de răni încărcate cu viermi. Gândeşte-te că cele de aici sunt trecătoare, gândeşte-te la mormintele străbunilor, află în chip lămurit toate cele întâmplate, şi vei vedea că cel ce te-a nedreptăţit pe tine te-a făcut prin aceasta mai puternic. Patima lui – vorbesc de iubirea lui de argint – a făcut-o mai grozavă, pe când pe a ta a făcut-o mai slabă, luând hrana fiarei celei sălbatice. Pe lângă acestea, apoi te-a scăpat de multe griji, supărări, uneltiri, bârfeli, tulburări şi frică necontenită, iar sarcina cea grea a relelor a grămădit-o asupra capului lui. *Dar ce, zi tu, dacă eu mă lupt cu foamea?* Ei bine, pătimeşti aceasta împreună cu Pavel, care zicea: *Până în ceasul de acum flămânzim, şi însetăm, şi suntem goli. Dar,* zici tu, *acela pătimea pentru Dumnezeu.* Şi tu tot pentru Dumnezeu pătimeşti, căci când nu-ţi răzbuni, aceasta o faci pentru Dumnezeu. Dar poate că cel ce te-a nedreptăţit se dezmiardă cu cei bogaţi, sau mai bine zis, cu diavolul – tu însă vei fi încununat împreună cu Pavel." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVI, pp. 168-170)

„Nu l-a dat în judecată, ci l-a dat în judecata unui alt tribunal, în judecata cugetului lui." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 249)

JURĂMÂNTUL (definiţia)

„Că acest lucru este jurământul: chezăşuire a năravurilor celor ce nu au credinţă!" (*Din Cuvântul 1 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 268)

JURĂMÂNTUL (- chemarea lui Dumnezeu ca martor)

„Iată că iarăşi Laban cheamă pe Dumnezeu ca judecător între ei doi:
Vază Dumnezeu între mine şi tine; că ne vom despărţi unul de altul (Fac., 31, 49). Acum ne vom despărţi, a spus Laban. Tu te vei duce în pământul tău, iar eu mă voi întoarce la casa mea.
De vei smeri fetele mele, de vei lua alte femei pe lângă fetele mele, nu-i nimeni cu voi care să vă vadă, dar Dumnezeu e martor (Fac., 31, 50).
Vezi că Îl cheamă de mai multe ori pe Dumnezeu ca martor. Grija pe care Dumnezeu i-a purtat-o lui Iacov, l-a învăţat cât de mare e puterea Stăpânului şi că nu-i cu putinţă să rămână ceva ascuns ochiului celui neadormit. De aceea a spus: deşi ne despărţim, deşi nu-i nimeni altul care să poată mărturisi, totuşi să fie martor Cel Care-i de faţă pretutindeni". (*Omilii la Facere,* omilia LVII, VIII, în col. PSB, vol. 22, pp. 244-245)

JURĂMÂNTUL (pe numele lui Dumnezeu)

„Oare nu trebuia să ne cutremurăm când se numeşte Dumnezeu? Ci la Iudei atâta era de cinstit Numele Lui, cât se scria pe table şi nimănui nu-i era slobod să poarte slovele acelea, ci numai Arhiereului. Iar acum ca un lucru simplu aşa purtăm Numele Lui. Dacă simplu a numi pe Dumnezeu nu era slobod tuturor, oare a-L chema pe El spre mărturie, de câtă îndrăzneală este, spune-mi? De câtă turbare?" (*Din Cuvântul 9 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 270)

„Ce! Pentru o bagatelă, pentru un nimic, adesea chiar pentru o explozie de mânie, o manevrare fără considerare a cuvintelor pentru un obol juri, pentru un lucru mic, pentru nedreptate, (...) Îl întrebi pe Dumnezeu, Îl desemnezi ca martor! Ce sclav va îndrăzni să-l trateze pe stăpânul său cu o asemenea dezinvoltură?
Nefericitule! Ignori tu ceea ce e Dumnezeu, ceea ce este numele lui Dumnezeu? Nu iei tu în seamă cum din cer până la pământ acest nume este aclamat, venerat, închinat? Pătrunde în cele mai înalte ceruri şi ascultă concertele de laudă ale curţii cereşti: *Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de slava Ta.* Şi chiar această măreţie prea înaltă şi foarte de temut tu îndrăzneşti s-o insulţi prin somaţiile tale sacrilege? O neruşinare!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 602)

JURĂMÂNTUL (în Vechiul Testament)

„Ci să fie cuvântul vostru: da, da şi nu, nu; iar ceea ce este mai mut decât acestea, de la cel rău este (Matei 5, 37).
- Dar ce este mai mult decât *da* şi decât *nu?*
- Jurământul, nu jurământul strâmb. Că toată lumea ştie - şi nimeni nu mai are nevoie să o afle - că jurământul strâmb este de la diavolul şi că nu e numai de prisos, ci şi potrivnic. A fi de prisos înseamnă a fi mai mult, a fi din belşug, aşa cum este jurământul.
Cum? Jurământul este de la cel rău? Dacă-i de la cel rău, atunci pentru ce a fost legiuit de legea veche? Tot aşa cu lăsarea femeii; pentru ce este socotită acum adulter când era îngăduită mai înainte?
- Ce putem răspunde acestor întrebări? Legiuirile Vechiului Testament erau legiuiri pe măsura slăbiciunilor celor ce primeau legile. Chiar cinstirea lui Dumnezeu, cu arderea de carne şi de grăsime, era cu totul nevrednică de Dumnezeu, după cum gângăvitul este nevrednic de un filozof. Dar acum, când Hristos ne-a ridicat la o vieţuire mai înaltă, lăsarea femeii este socotită adulter, iar jurământul, de la diavol.

Dacă legile Vechiului Testament ar fi fost de la diavol, apoi n-ar fi făcut atâta bine. Că n-ar fi fost primite acum cu atâta uşurinţă legile Noului Testament, dacă n-ar fi fost mai înainte legile Vechiului Testament. Nu-mi cere, dar, să-şi arate tăria lor acum, când a trecut folosul lor, ci atunci, când timpul o cerea". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 226-227)

„... jurământul, de care e vorba, a fost legiuit de legea veche, tocmai pentru ca iudeii să nu se jure pe idoli, ci pe Dumnezeu. *Juraţi-vă,* spune profetul, *pe Dumnezeul cel adevărat* (Ier., 4, 2)". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 227-228)

JURĂMÂNTUL (în general, jurământul este oprit)

„... ascultând de hotărârea lui Hristos, care zice: *S-a zis celor de demult: «Să nu juri strâmb», iar Eu vă zic vouă: «Să nu te juri deloc!»* (Matei, 5, 33-34). Să nu-mi spui *Mă jur pe drept!* Nu ţi-i îngăduit să te juri, nici pe drept, nici pe nedrept! Să ne păzim, dar, gura curată de jurământ!". (*Omilii la Facere,* omilia XV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 175)

„*Iarăşi aţi auzit că s-a zis celor de demult: Să nu juri strâmb, ci să dai Domnului jurămintele tale; iar Eu vă spun vouă: Să nu te juri deloc* (Matei 5, 33-34).

- Pentru ce Domnul n-a vorbit îndată de furt, ci de jurământul strâmb, trecând peste porunca aceea?

- Pentru că cel ce fură, acela se şi jură. Şi dimpotrivă cel care nu ştie nici să se jure, nici să mintă, cu atât mai puţin va fura. Prin urmare oprind jurământul, a oprit şi celălalt păcat, furtul; iar prin furt, minciuna.

- Ce înţeles au cuvintele: *Să dai Domnului jurămintele tale?*

- Înseamnă să spui adevărul când juri. *Dar Eu vă spun vouă: Să nu te juri deloc*". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 225)

„Dumnezeu a zis: *Să nu juri.* Nu mă mai întreba pe mine, de ce a zis Dummnezeu aşa. Este o poruncă a Domnului; El, Care a dat-o, a ştiut şi pricina, pentru care a dat-o. Dacă ea n-ar fi de folos, El n-ar fi oprit (jurământul), ci l-ar fi îngăduit, desigur. Împăraţii dau legi, şi adeseori acestea nu sunt întotdeauna de folos; căci ei sunt oameni şi nu pot nimeri întotdeauna, ca Dumnezeu, aşa cum trebue; cu toate acestea noi ne supunem acestor legi." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 103)

„Ai auzit povestea cu Saul? Ai auzit de felul cum au fost duşi în robie iudeii? Pe lângă acestea toate ai auzit cuvântul lui Hristos Care spune, că nu numai a jura strâmb, ci chiar singurul fapt de a jura oricum este ceva diavolesc şi o uneltire pe de-a-ntregul a celui rău? Ai auzit că totdeauna după jurăminte urmează călcarea jurământului? Adunând aşadar, toate astea la un loc, scrie-le în cugetul tău." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 173)

„Şi mai întâi de toate instruiţi-vă limba să se curăţe de jurăminte. Nu vorbesc doar de jurămintele false, ci şi de cele formale şi uşuratice care sunt spre paguba celor ce le fac. Căci zice: *S-a spus să nu juri strâmb. Eu însă vă spun să nu vă juraţi deloc* (Mt., 5, 33-34). Ai auzit: *să nu juri deloc*?" (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminaţi,* în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 40-41)

JURĂMÂNTUL (nu orice jurământ este oprit)

„Nu orice jurământ este oprit, ci ceea ce este oprit este jurământul fals, jurământul în deşert, jurământul emis cu uşurinţă, pentru nimicuri, aşa cum fac în orice moment persoanele care au obiceiul deplorabil, făcând să intervină în orice moment Dumnezeul măreţiei." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 601)

„Evanghelia nu opreşte orice fel de jurământ: însă ea se ridică ca o forţă de neînvins împotriva jurământului vinovat.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 604)

JURĂMÂNTUL (ferirea de jurământ)

„Spune-mi, te rog, ce oboseală este să fugi de jurământ? Îţi cere să cheltuieşti bani? Trebuie să asuzi şi să te nevoieşti? Nu! E de ajuns numai să voieşti şi totul s-a făcut! Dacă-mi spui că te juri din obişnuinţă, îţi voi răspunde că tocmai obişnuinţa te va uşura să nu te mai juri. Reuşeşti totul dacă, în locul vechii obişnuinţe, iei o altă obişnuinţă. Gândeşte-te că mulţi eleni, care se bâlbâiau, şi-au îndreptat limba lor greoaie prin îndelungată stăruinţă; alţii, care aveau umerii strâmbi şi-i mişcau necontenit, i-au îndreptat punând deasupra lor săbii. Am fost silit să vă dau aceste exemple, luate de la păgâni, ca să vă fac cu ele de ruşine, pentru că nu vă conving cuvintele Scripturilor”. (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 228)

„Iar dacă şi după acestea spui ca obişnuinţa poate să-i fure chiar pe cei ce-şi dau toată silinţa să se lase de jurat, o mărturisesc şi eu; dar totodată îţi spun că, după cum este cu putinţă să te fure obişnuinţa, tot aşa de uşor este să te şi îndrepţi. Dacă-ţi pui în casa ta mulţi paznici, de pildă: sluga, soţia, prietenul, iute te vei dezbăra de deprinderea cea rea, fiind de toţi îndemnat şi încurajat. Fă asta zece zile numai: Nu-ţi trebuie mai mult! Totul se va întări, iar deprinderea cea bună va prinde rădăcină puternică. Când începi sa faci asta, nu te deznădăjdui de calci legea o dată, de două ori, de trei ori, de douăzeci de ori chiar! Ai căzut? Scoală-te din nou! Ia munca de la început, cu aceeaşi râvna, şi vei birui negreşit! Nici jurământul strâmb nu este un păcat întâmplător. Dacă jurământul este de la diavol, ce pedeapsă merită jurământul strâmb?”. (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 230)

„Căci precum, când nu jurăm deloc, îi astupăm diavolului toate drumurile, tot aşa, dacă facem măcar un singur jurământ, îi dăm putinţa de a pune la cale nenumărate călcări de acest fel (de jurământ – n.n.).” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 64)

„E peste putinţă ca gura deprinsă să jure, să nu-şi calce jurământul.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 78)

„Căci spune-mi: Ce nădăjduieşti când îl tragi pe bărbat spre jurământ? Că va jura strâmb? Ci acest lucru este al nebuniei celei mai de pe urmă. Fiindcă osânda se va întoarce peste capul tău. Mai bine este să pierzi tu banii, decât să piară acela. Ce, faci aceasta cu paguba ta şi cu ocara lui Dumnezeu? Sufletul acesta este de fiară şi de om păgân!

Dar nădăjduiesc că nu va jura strâmb.

Crede-l dar şi fără jurământ!

Dar sunt mulţi – zice – care fără de jurământ aleg să lipsească pe alţii, iar cu jurământ, nu.

- Omule, te amăgeşti pe tine! Omul care s-a învăţat să fure şi să nedreptăţească pe aproapele, de multe ori va alege şi jurământul să calce. Iar de se va sfii de a jura, cu mult mai vârtos de a nedreptăţi se va sfii”. (*Din Cuvântul 9 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 268)

„Sau doar pentru aceasta s-a făcut Biserica, ca să ne jurăm? Nu! Ci numai ca să ne rugăm. Sau Sfântul Altar pentru aceasta s-a pus, ca să ne jurăm pe el? Nu pentru aceasta, ci ca să dezlegăm păcatele noastre, dar să nu le legăm. Drept aceea, cutremură-te şi fugi de jurământ; deschide Sfânta Evanghelie să vezi ce-ţi zice Hristos: *Eu vă zic ca nicidecum să nu vă juraţi!*, iar tu pe legea care te opreşte să nu juri, pe aceea îţi faci jurământul, o mare ocară, o mare nebunie să ucizi pe făcătorul de lege care opreşte jurământul, să îl iei de ajutor spre junghiere; nu plâng, nici nu suspin atâta pentru cei pe care-i junghie tâlharii, pe cât lăcrimez şi mă cutremur dacă văd pe cineva că vine lângă Sfântul Altar şi-şi pune mâinile pe Evanghelie să jure. Iar tu zici către cel ce vrea să jure, *ce vrei să-ţi fac, că Dumnezeu porunceşte să ne*

jurăm; Acela mă opreşte acum să nu te las să faci jurământ şi ajunge numai aceasta în cinstea lui Dumnezeu şi spre paza ta şi spre frica celui ce vrea să jure." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 103-104)

JURĂMÂNTUL (gravitatea)

„Căci jurământul n-are numai această parte rea în sine, că, fie ţinut, fie călcat, el atrage pedeapsă pentru cei ce s-au legat prin el, (ceea ce nu se vede la nici un alt păcat) dar el cuprinde în sine şi alt rău. Care anume? Că, chiar dacă vrem să ne dăm osteneala, nu ne e cu putinţă să ne ţinem adesea jurământul. Mai întâi, fiindcă cel ce jură des, fie de voie, fie de nevoie, cu bună ştiinţă sau în neştire, fie în glumă sau în serios şi adesea fiind rătăcit de mânie sau de multe altele, oricum, îşi va călca jurământul. La aceasta nimeni nu poate întâmpina nimic; atât e de recunoscut şi de limpede că cel care jură des trebuie să-şi calce jurământul. În al doilea rând, pentru că cel care jură, chiar dacă nu e târât de vreo patimă, şi n-o face fără voie, ori în neştire, va fi silit de însăşi firea lucrului, şi cu ştiinţă şi de bună voie, să-şi calce oricum jurământul. Adesea, când cinăm acasă la cineva şi s-a întâmplat ca o slugă să facă vreo greşeală, soţia a jurat că o s-o biciuiască; bărbatul a jurat numaidecât tocmai dimpotrivă şi nu a îngăduit să fie biciuit. Acum, orice vor face aceştia doi, se va ivi neapărat o călcare de jurământ; căci chiar dacă ar vrea ei şi s-ar strădui, nu pot să păstreze jurământul, ci orice s-ar întâmpla, unul din ei se va face vinovat de călcare de jurământ, şi mai de grabă amândoi, în felul în care vă voiu spune acum, căci tocmai aceasta e vrednică de mirare. Cel care a jurat că va biciui pe slugă sau pe slujnică şi pe urmă a fost împiedicat, şi el însuşi şi-a călcat jurământul nefăcând ce-a jurat, şi celui care l-a împiedecat să-şi ţină vorba, i-a dat prilejul să pricinuiască o călcare de jurământ. Căci nu numai cei ce-şi calcă jurământul, dar şi cei care împing pe alţii în această nevoie sunt răspunzători de acest păcat." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, pp. 61-62)

„Cei care fac unul împotriva altuia jurăminte ce se bat cap în cap, când jurământul e rupt de sila împrejurărilor, amândoi cad în prăpastia călcării de jurământ, unii din pricina acestei fapte, iar ceilalţi pentru că au dat prilej altora să facă aşa ceva." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 63)

„Oh, de aş putea dezbrăca inimile celor care jură aşa de uşor, să le pun sub ochi spre a vedea cât de pline-s de rănile şi vânătăile pe care le capătă în fiecare zi din pricina jurămintelor; atunci n-am avea nevoie de sfat şi îndrumare, căci vederea rănilor ar fi mai potrivită decât orice cuvântare să scoată din rătăcire pe cei ce-s dedaţi acestui nărav. Decât, chiar dacă n-ar fi cu putinţă să le pun înaintea privirii lor, măcar de aş putea să pun în faţa judecăţii ruşinea şi ocara sufletului, ca să arăt cât e de putred şi stricat." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 78)

„Dintr-o pricină de bani, ia spune-mi, vrei să-ţi ucizi sufletul? Ce câştigi, când îţi păgubeşti şi sufletul, şi pe aproapele? Dacă crezi că e iubitor de adevăr, nu-l sili să jure; dacă ştii că va minţi, nu-l sili să jure strâmb. *Dar trebuia,* zice, *să stărui ca să-mi întăresc încrederea.* Ba atunci ar fi fost încrederea ta întemeiată când nu l-ai fi silit să jure. Acum, când te întorci acasă, eşti mereu mustrat de cugetul tău, chibzuind cu tine însuţi: *Oare nu l-am pus zadarnic să jure? Nu cumva a jurat strâmb? Nu cumva eu am fost pricina păcatului?* Dacă însă nu l-ai pus să jure, întorcându-te acasă vei avea mare mângâiere, mulţumind lui Dumnezeu şi zicând: *Binecuvântat să fie Dumnezeu, că m-am stăpânit şi nu l-am pus să jure fără rost şi zadarnic. Ducă-se în treaba lor şi aurul, şi banii, aşa că mai ales acest lucru să ne întărească încrederea noastră, anume că n-am călcat legea şi nici nu l-am silit pe altul să facă acelaşi lucru.* Gândeşte-te la pricinile pentru care nu l-ai pus să jure şi acestea îţi vor fi de ajuns ca alinare şi mângâiere." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, pp. 95-96)

„Căci dacă în Vechiul Testament, când evreii nu erau supuşi la o disciplină prea aspră, ci li se îngăduiau multe, a fost o mânie aşa de mare pentru un singur jurământ, şi atâta prăpăd şi robie, ce e firesc să păţească acei care jură, acum, după ce s-a dat legea nouă care opreşte jurământul şi a sporit numărul poruncilor?" (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, pp. 170-171)

JURĂMÂNTUL (nu au trebuinţă de jurământ cei ce au nume bun şi au îmbrăţişat virtuţile)

„- Dar ce să fac dacă cineva îmi cere să jur, dacă mă sileşte?

- Frica de Dumnezeu să fie mai puternică decât silnicia. Dacă ai de gând să-mi vii cu astfel de scuze, atunci nu vei păzi nici o poruncă! Aşa vei spune şi cu porunca de a nu-ţi lăsa femeia (Matei 5, 32): *Ce? Să n-o las, când e certăreaţă şi cheltuitoare?* Aşa vei spune şi cu porunca de a-ţi scoate ochiul drept (Matei 5, 29): *Ce? Să rup orice legătură cu prietenul meu, când îl iubesc şi ard de dragul lui?* Aşa vei spune şi cu porunca de a nu te uita cu poftă (Matei 5, 28): *Ce să fac dacă nu pot să nu mă uit?* Aşa vei spune şi cu porunca de a nu te mânia pe fratele tău (Matei 5, 22-23): *Ce să fac, dacă nu pot să-mi stăpânesc limba?* Şi aşa vei călca toate poruncile Domnului. Totuşi de legile omeneşti nici nu îndrăzneşti să-mi vii cu astfel de scuze, nici să spui: *Ce să fac, dacă sunt aşa şi aşa?*, ci, vrând-nevrând, te supui celor scrise.

De altfel, nici nu vei ajunge vreodată sa fii silit să juri. Cel ce a auzit fericirile şi şi-a format sufletul, aşa cum a poruncit Hristos, nu va fi silit niciodată de nimeni să se jure, fiind respectat şi preţuit de toată lumea". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 226)

„Noi ar trebui să fim crezuţi mai cu seamă din purtare, decât din jurăminte. Pentru ce, spune-mi, pe unii care jură nu-i credem, iar pe alţii îi credem de fideli şi fără jurământ? *Dacă cutare,* zice, *va spune faptul, eu îl cred şi fără jurământ, pe tine însă, chiar cu jurământ nu te cred.* Aşadar jurământul este de prisos, ba încă chiar e o dovadă mai mult de necredinţă, decât de credinţă. Uşurinţa de a jura e o probă de nerespect către cele sfinte. Altfel dar cel ce în continuu uzează de jurământ nu are niciodată vreun folos din el, pe când din contră, cel ce niciodată nu întrebuinţează jurământul, acesta tocmai se foloseşte." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, p. 20)

JURĂMÂNTUL (strâmb)

„Cel ce-a jurat strâmb, după ce moare, trebuie îngropat şi dat îndărăt sânului pământului, de aceea pentru ca odată cu trupul să nu dispară şi răutatea săvârşită, blestemul a făcut din casa lui o dărâmătură, pentru ca trecătorii toţi, văzând-o şi întrebând de pricina acestui lucru, să se ferească de a face la fel." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 162)

„Dacă jurământul, chiar jurământ adevărat, este un păcat şi o călcare a poruncii, ce vom spune despre jurământul fals? Dacă ce este mai mult decât *da* şi *nu* este de la cel rău, de la diavolul, de la cine va fi cel fals?" (*Despre căinţă (I),* 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 64)

„Fiindcă nici nu este mic jurământul cel strâmb. Că dacă a jura este de la cel rău, oare a jura strâmb câtă muncă aduce?

Cei din vremea Apostolilor – povesteşte Luca la Fapte – vindeau ţarini sau case şi aduceau preţul şi îl puneau la picioarele lor. Dar Anania nu aşa, ci ascunde din preţul ţarinii pe care o vânduse, ştiind (aceasta – n.n.) şi femeia lui. Pentru aceasta şi se pedepseşte cu moarte, fiindcă nu a iconomisit lucrul bine şi s-a prins furând ale sale. Asemenea pentru aceasta se cercetează şi femeia lui fiindcă a ştiut ceea ce s-a făcut.

Deci dacă cei ce numai au mințit au pătimit unele ca acestea, oare cei ce și se jură strâmb, ce nu vor pătimi? Iar mai vârtos dacă femeia fiind întrebată de Apostolul, de ați vândut întru atâta țarina, iar ea numai zicând, cu adevărat întru atâta, a luat astfel de pedeapsă și nu a scăpat, puneți în minte cei ce jurați strâmb de care muncă sunteți vrednici?" (*Din Cuvântul 12 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu,* pp. 272-273)

JURĂMÂNTUL (lepădarea obiceiului de a jura)

„Nu e greu a învinge acest obicei de a jura numai dacă punem pentru aceasta puțin zel, având grijă de a ne îndemna, a ne sfătui unii pe alții, a ne observa, a cerceta și a pedepsi pe cei care pun la uitare această poruncă." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 81)

„Cheamă-l pe feciorul tău și sperie-l, amenințându-l cu o bătaie grozavă dacă nu păzește această poruncă, și vei vedea că de îndată se va lăsa de acest obicei. Dar atunci nu e ciudat lucru, ca băieții cei mici, de teama noastră, să păzească porunca, și noi să nu ne temem de Dumnezeu atât cât se tem copiii noștri de noi?" (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 174)

„Că precum sluga care adeseori se cercetează, multe bătăi ia, tot astfel și cel ce jură.

Vezi priceperea acestui înțelept? Nu a zis: A jura nu îți învăța mintea ta, ci *gura ta,* fiindcă știa că toată pricina este din gură, și pentru că lesne se îndreptează". (*Din Cuvântul 10 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu,* pp. 270-271)

„Vrei să știi că este cu putință să biruiască cineva această boală rea a jurământului? Eu să te învăț și nu poate fi să nu biruiești, căci când vei vedea pe una din slugile tale sau pe tine sau pe unul dintre copiii tăi sau pe cineva din casa ta că se jură adesea, poruncește-i să nu mănânce în acea zi și nu numai pe aceia ci și pe tine te canonește cu acest canon de te vei jura și tu, că limba pedepsindu-se în acest fel, de acum nu va mai jura strâmb și așa te va înțelepți nevoia foamei, deci de vom face așa, altă învățătură nu ne va mai trebui, că în ce fel o slugă este bătută și certată adesea, nu se poate curăți de răni, așa și cel ce jură și numește numele lui Dumnezeu, niciodată nu se mai curățește de păcate. Pentru aceea, să fugim de acest obicei al jurământului și să ne facem mai buni după întoarcere și îndreptare." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 102)

„Rogu-vă, dați-mi răspuns voi cei ce ați mers și ați văzut obiceiul cel bun ce au cei din cetatea Antiohiei, pe care obicei nu-l are altă cetate, că acei oameni mai bine primesc să li se taie limba decât să iasă jurământul din gura lor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 104)

„Că nu știu ce vom face pentru acest obicei rău pe care l-am învățat și zicem și fără de voia noastră: *Pe Dumnezeul meu*, dar tu când te pornești a zice acest cuvânt, mușcă-ți limba tare până te va durea, sau și până a nu zice, că mai bine este să curgă acum sânge din ea, decât atunci, muncindu-se, să poftească o picătură de apă și să nu poată afla nici o mângâiere." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 104)

LACRIMILE (de pocăință)

„Da, nimic nu apropie și nu unește atât de mult pe om de Dumnezeu ca astfel de lacrimi. Unul ca acesta nu se uită la cele din jurul lui fie de locuiește în mijlocul orașelor, fie de trăiește în pustie, în munți și în vâlcele; și nici nu se mai satură de lacrimi fie că-și plânge păcatele lui, fie că le plânge pe ale altora. De aceea pe aceștia, înainte de alții, i-a fericit Dumnezeu, zicând: *Fericiți cei ce plâng* (Matei 5, 4). Cum ar fi putut Pavel să spună: *Bucurați-vă pururea în Domnul* (Filip., 4, 4), dacă aceste lacrimi n-ar naște plăcere? După

cum plăcerea lumească este unită cu durerea, tot aşa lacrimile vărsate după placul lui Dumnezeu odrăslesc bucurie neîncetată şi nevestejită". (*Omilii la Matei,* omilia VI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 84)

„După cum văzduhul se curăţeşte după o ploaie bogată, tot aşa, după lacrimi îmbelşugate, se pogoară în suflet linişte şi alinare şi dispare întunecimea păcatelor. După cum ne curăţim de păcate prin apă şi prin Duh, tot aşa ne curăţim iarăşi prin lacrimi şi mărturisire; cu o singură condiţie, să nu lăcrimăm de ochii lumii şi spre laudă. Cel ce varsă lacrimi de ochii lumii şi spre laudă trebuie ţinut de rău mai mult decât o femeie care se împopoţonează, care îşi încondeiază sprâncenele şi se sulemeneşte. Eu caut acele lacrimi care nu se varsă de ochii lumii, ci din zdrobirea inimii; lacrimile cele ascunse, vărsate în cămara ta de rugăciune, fără să fii văzut de cineva; lacrimile cele ce picură liniştit şi fără zgomot, cele izvorâte din adâncul inimii, cele pornite din zdrobirea şi durerea sufletului, cele vărsate numai de dragul lui Dumnezeu (...)

De vei lăcrima şi tu aşa, vei merge pe urmele Stăpânului. Şi El a lăcrimat; şi pentru Lazăr (Ioan, 11, 35), şi pentru Ierusalim (Matei, 23, 57), şi pentru Iuda (Matei, 26, 50)". (*Omilii la Matei,* omilia VI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 84-85)

„Să stingem vâlvătaia păcatelor, nu cu apă multă, ci cu puţine lacrimi. Multul foc al păcatului e stins şi cu o picătură de lacrimi; că lacrimile sting vâlvătaia păcatelor şi spală mirosul greu al păcatului." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p.141)

„Lacrimile sunt baie şi mijloc de curăţire de păcate." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p. 141)

„Pot şi lacrimile stinge focul cel aprins al păcatelor." (*Cuvânt la Sfinţii Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 453)

„Să ştergem murdăria păcatelor noastre cu lacrimile noastre. Mare este rodul acestor lacrimi! Mare mângâiere şi uşurare ne dau! Pe cât de mare este pedeapsa dată râsului şi petrecerii, pe atât de mare uşurare aduce plânsul necontenit. *Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia* (Matei 5, 4), spune Domnul. Şi: *Vai de cei ce râd, că aceia vor plânge* (Luca 6, 25). De aceea şi Pavel îşi petrecea tot timpul în lacrimi şi plânset, cu toate că nu se ştia cu nici un păcat pe cuget.

- Cine spune asta?
- Chiar fericitul acela! *Trei ani, ziua şi noaptea,* spune el, *n-am încetat de a sfătui cu lacrimi pe fiecare din voi* (Fapte 20, 31). Pavel, trei ani! Noi, nici o lună! Pavel, ziua şi noaptea; Pavel, pentru păcatele altora! Noi, nici pentru păcatele noastre! Pavel nu se ştia cu nimic pe cuget, noi, nici din pricina poverii cugetului nostru!" (*Cuvânt la Sfinţii Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 454)

„Şi, spune-mi, ce putea fi mai frumos decât ochii aceia care erau împodobiţi de mulţimea lacrimilor ca de nişte mărgăritare?" (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 183)

„Că sunt preţioase lacrimile pocăinţei! Ce bogăţie cuprind ele! Ce calităţi îmbracă ele! Ele sunt mijlocitoare. Ele sunt dulci. Ele sunt roditoare. Ele sunt adevărate şi sincere. Ele sunt sfinte.

Ele sunt dulci. Dulci, fiindcă nimic pe atâta cât lacrimile nu ne uneşte cu Dumnezeu. Dulci, fiindcă Iisus Hristos afirmă că ele sunt *fericite*. Dulci, fiindcă lor Sfântul Pavel le promite adevăratele bucurii: *Bucuraţi-vă pururea în Domnul*!

Ele sunt roditoare. Ele lucrează minuni ale harului. Priviţi la Magdalena în lacrimi, la picioarele lui Iisus. Lacrimile ei o curăţesc, o împodobesc, o fac plină de toate măreţiile sfinţeniei, fac din ea mai mult decât o fecioară.

Ele sunt loiale şi adevărate. Aceste lacrimi au groază de orice slavă deşartă; ele curg cu tăcere sub privirea singură a lui Dumnezeu.

Ele sunt sfinte. Cum nu vor fi ele? Ele au roşit pleoapele divine; ele au primit sfinţirea lor de la Iisus Hristos chiar, atunci când ele curgeau din belşug şi cu atâta căldură. Sfântul Pavel plângea; toţi sfinţii au plâns; lacrimile sunt apanajul celor aleşi ai lui Dumnezeu." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 304)

LACRIMILE („Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia"[9])

„- Dar ce folos am, aş putea fi întrebat, dacă (...) plâng?

- Foarte mare folos! Atât de mare, încât nici nu pot să ţi-l înfăţişez prin cuvinte. La tribunalele acestea din lume, oricât ai lăcrima, nu scapi de osândă după ce sentinţa a fost pronunţată. Dar la tribunalul cel duhovnicesc, de suspini numai ai schimbat sentinţa, ai căpătat iertare. De aceea Hristos spune multe despre plâns, fericeşte pe cei ce plâng şi nefericeşte pe cei ce râd (Matei, 5, 4)". (*Omilii la Matei,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 86)

LAUDA (constructivă)

„Şi David, iarăşi, s-a lăudat, dar s-a lăudat cu acele fapte ce puteau să îndrepte pe ascultătorii săi." (*Cuvântul al V-lea la Sfântul Apostol Pavel,* în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 263)

LAUDELE (aduse aproapelui)

„Ce folos aduce veşmântul din afară, când sufletul e îmbrăcat mai prost ca orice cerşetor? Pe un om trebuie să-l lauzi şi să-l admiri, nu după haine, nici chiar după trup, ci după sufletul lui." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 161)

LAUDELE (respingerea laudelor ce ni se aduc)

„Noi trebuie a respinge laudele altora ca astfel să ne învrednicim de mai mari laude, şi mai mult să fim admiraţi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 322)

LĂCOMIA (definiţia)

„... lăcomia care, fiind prin ea însăşi o mare nebunie şi o boală grea, devine încă mai periculoasă în aceea că ea este rădăcina şi mama tuturor relelor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIX, 1, p. 351)

LĂCOMIA (gravitatea)

„Dacă este ucigaş cel care nu dă săracilor din averile sale, cu mult mai mult cel care ia cele străine. Nu sunt, oare, lacomii şi zgârciţii mai răi decât mulţi tâlhari de drumul mare? Nu sunt răpitorii mai răi decât mulţi ucigaşi, decât mulţi jefuitori de morminte?". (*Omilii la Matei,* omilia XXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 450)

„De care nebun spuneam că e mai nebun între nebuni? De cel care se taie numai pe el sau de cel care se taie şi pe el, dar şi pe toţi pe care-i întâlneşte? Negreşit că acesta din urmă.

[9] Matei, 5, 4.

Nebunii se despoaie numai pe ei înşişi; lacomii, pe toţi pe care-i întâlnesc." (*Omilii la Matei*, omilia LXXXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 920)

„Lăcomia este un aluat vechi, şi oriunde ar cădea, în orice casă ar intra, o face necurată." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XV, p. 156)

„Nimic nu este mai putregăios ca lăcomia. Chiar de ai încuia acest aluat în casă, chiar de ai zăvorî uşa sau ai face orice, totul vei face în zadar, căci ai încuiat înlăuntru lăcomia, hoţul cel primejdios, care poate a-ţi scoate de acolo totul. *Dar ce, zici tu, nu cumva cei ce sunt lacomi suferă cu toţii de acestea?* Fără îndoială că vor suferi, dar poate încă nu suferă. Dacă acum scapă de suferinţă, apoi atunci mai mult încă să se teamă, căci sunt păstraţi pentru o pedeapsă mai mare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XV, p. 156)

„Lacomul chiar şi după ce a pierdut banii, a rămas plin de păcate, căci în închipuirea sa gândindu-se numai la bogăţie, nu vede şi relele ce izvorăsc din bogăţie, ci le cunoaşte mai pe urmă în adevărul lucrurilor. Plăcerea de bogăţie s-a preschimbat la el în visuri, pe când osânda din acea plăcere nu se mai preface în vis, ci o va simţi chiar în faptă, ba încă chiar şi mai înainte de acea osândă el primeşte şi aici cea mai mare osândă, prin miile de scârbe ce le întâmpină adunând acele bogăţii, prin grijile, prin învinuirile ce i se aduc, prin uneltirile şi tulburările de tot felul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, pp. 394-395)

„Lăcomia este stricăciune, ba încă o stricăciune mai rea decât toate celelalte, căci ea duce la idolatrie. Să fugim de stricăciune, şi să preferăm nestricăciunea. Te-ai lăcomit la avutul altuia? Lucrul de care te-ai lăcomit se strică, pe când lăcomia rămâne, devenind obiect de stricăciune fără sfârşit. Mulţumirea trece, pe când păcatul rămâne intact. Este un rău mare de a nu se lepăda cineva de totul din această viaţă, şi mare nenorocire este ca ducându-se acolo să purtăm cu noi sarcini de păcate." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 252)

„Dacă împăratul ar scoate o lege prin care ne-ar obliga nu numai să nu răpim ceea ce este al altora, dar şi să dăm săracilor o parte din averea noastră, ne-am supune fără să zicem nimic. Dar dacă împăratul cerului şi al pământului ne spune să nu răpim lucruri care nu sunt ale noastre, noi încălcăm cu neruşinare porunca Sa. Pe împăratul pământesc, care este om, îl respectăm, pe când pe Împăratul Cel veşnic, Creatorul şi Domnul a toate, Îl dispreţuim. Nu este înfricoşător? Dacă atunci când Îl cinstim pe Dumnezeu ca pe un om, săvârşim un păcat, cât de mare este păcatul nostru dacă îl cinstim pe Dumnezeu mai puţin decât pe un om." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 227)

LĂCOMIA (manifestarea ei)

„Adesea lacomul respinge şi chiar dreptul naturii; părinţii, rudenia de sânge, el nu le mai cunoaşte; vârsta el n-o mai respectă; prieteni nu are deloc, ci el este duşmanul întregii lumi şi mai ales sieşi; nu numai fiindcă îşi pierde sufletul său, ci fiindcă el este propriul său călău, el se dă la mii de nelinişti, la mii de osteneli, mii de necazuri. El va face călătorii lungi, se va expune la pericole, la curse, la totul, pentru a-şi înmulţi răul lui, pentru a avea şi a număra mult aur şi argint. Este ceva mai rău, este o boală mai crudă? El se lipseşte să bea şi să mănânce, el se lipseşte de toate aceste plăceri şi pofte pentru care oamenii au obiceiul să facă atâtea excese şi atâtea păcate; el se lipseşte încă de slavă şi cinste. În sfârşit, lacomul îi consideră aproape pe toţi oamenii suspecţi, el este înconjurat de o mulţime de învinuitori, de invidioşi, de calomniatori şi de oameni care-i întind curse. Cei pe care-i maltratează el pe nedrept îl urăsc pentru răul şi necazul ce le-a făcut el lor; cei ce n-au să se plângă de el, se tem

să devină victimele lui; şi cuprins de milă pentru cei pe care i-a ruinat el, ei intră în plânsetele şi în nenorocirile lor. Cei mari, care-i sunt superiori lui în putere şi fiindcă au milă de cei mici şi fiindcă ei îi poartă invidie, îl urăsc şi se luptă cu el. Şi pentru ce să vorbim despre oameni? Ce nădejde, ce mângâiere ce poate să-i mai rămână celui ce-şi atrage mânia lui Dumnezeu?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 3, p. 468)

„Pe cine voiţi mai întâi să zugrăvim? Pe lacom şi pe răpitor? Dar ce poate fi mai neruşinat ca ochii acestora? Ce poate fi mai fără ruşine şi mai cinic ca aceştia? Nu atât de neruşinat este câinele ca unul din aceştia, când răpeşte cele ale altora. Ce poate fi mai spurcat ca mâinile acestora? Ce poate fi mai nesăţios ca gura lor, care toate le înghite şi niciodată nu se mai satură? Nu te uita la faţa şi la ochii lor, că sunt de om, căci ochii omeneşti nu văd astfel de lucruri. Lacomul şi răpitorul nu vede pe oameni ca oameni, nu vede cerul ca cer, nu ridică capul în sus către stăpânul a toate, ci totul crede că este ban. Ochii omeneşti obişnuiesc a vedea pe săraci doborâţi de sărăcie, şi se mişcă spre milă, pe când ochii acestora, când văd pe săraci, se înfurie ca ai fiarelor sălbatece. Ochii omeneşti nu văd cele străine ca ale lor, ci şi pe ale lor ca străine; nu poftesc pe cele ale altora, ci şi pe ale lor le dau altora, pe când ochii acestora nu pot suferi, dacă nu vor răpi şi pe cele ale altora, căci ei nu au ochi de om, ci de fiară sălbatică. Ochii omeneşti nu pot suferi să vadă trupul lor gol, căci este al lor, şi nici chiar pe al altora – pe când ochii acestora dacă nu vor vedea pe toţi dezbrăcaţi şi dacă nu vor vedea toate cele străine strânse acasă la dânşii, niciodată nu vor fi mulţămiţi, şi mai bine zis, nici atunci nu sunt mulţămiţi. Pentru aceea, mâinile lor nici cu labele fiarelor sălbatice nu le-ar putea asemăna cineva, căci sunt mult mai răpitoare şi mai grozave ca ale acelora. Urşii şi lupii după ce s-au săturat, se dezgustă pe urmă de prada lor şi se depărtează, pe când aceştia niciodată au saţ. Dumnezeu ne-a făcut mâinile ca să ajutăm pe alţii, iar nu ca să-i dezbrăcăm, şi dacă ar urma ca noi să le folosim la aceasta, apoi este mai bine a le tăia şi a rămâne fără ele.

Tu, când o fiară sălbatică îţi sfâşie o oaie, te scârbeşti; şi când însuţi faci aşa cu fratele tău, nu crezi că ai făcut ceva rău? Şi cum te poţi numi om? Nu vezi că noi numim fapt omenesc mila cea plină de iubire de oameni, şi când cineva face ceva crud şi lipsit de milă, îl numim cu toţii neomenos? Deci felul omului îl osebim de al fiarelor sălbatice numai prin a milui, zicând pururea: *Oare el nu este om? Oare este fiară sălbatică sau câine?* Oamenii vindecă sărăcia şi nu o mai sporesc, pe când gurile acestora sunt guri de fiare sălbatice, sau mai drept vorbind, chiar mai rele, chiar mai sălbatice decât ale acelora, fiindcă ies din ele cuvinte mai veninoase decât dinţii acelora, cuvinte care adeseori pricinuiesc şi moartea aproapelui. Şi dacă le-ar cerceta pe toate cineva, atunci ar putea vedea bine cum neomenia şi lipsa de milă fac din oameni neoameni şi fiare sălbatice. Dacă încă ar cerceta şi cugetul unor astfel de oameni, încă i-ar numi nu numai fiare sălbatice, ci chiar draci, căci sunt plini de răutate şi de duşmănie asupra aproapelui. Acolo nu vei vedea nici dragoste de Împărăţia Cerurilor, nici frică de gheena, nici ruşine de oameni, nici milă, nici bunăvoire, ci neruşinare şi obrăznicie, şi dispreţul tuturor celor viitoare, iar cuvintele lui Dumnezeu pentru osândă, ca şi ameninţarea cu gheena, lor li se par numai un basm.

Astfel este cugetul lacomilor şi al răpitorilor.

Deci când ei pe dinlăuntru sunt draci şi pe dinafară fiare sălbatice, ba chiar mai răi decât acelea, apoi atunci cu cine vom asemăna astfel de oameni? Cum că sunt mai răi decât fiarele sălbatice este învederat de acolo că acelea sunt de la fire aşa, pe când ei, ca oameni, având de la fire blândeţea, se silesc singuri a se pune în rândul fiarelor sălbatice. Dar şi dracii îi au pe aceştia împreună-lucrători cu dânşii împotriva celor bântuiţi, pe când dacă nu ar lucra cu dracii, apoi cele mai multe din meşteşugurile lor împotriva noastră s-ar sparge în capul lor – aceştia însă întrec şi pe draci, încercând să-i stăpânească pe cei bântuiţi. Şi iarăşi, dracul războieşte pe om, iar nu pe ceilalţi draci, pe când lacomul se grăbeşte a face rău în orice chip celui de aproape şi nu se sfieşte nici din fire.

Ştiu bine că mulţi sunt nemulţămiţi de noi pentru aceste cuvinte, dar eu nu sunt defel supărat, ci mi-e milă şi plâng pe nişte astfel de oameni, şi chiar de ar voi să mă bată, cu plăcere aş suferi dacă s-ar depărta de această sălbăticie. Căci nu numai eu singur, ci şi Prorocul îi scoate pe aceştia din rândul oamenilor, zicând: *Omul, în cinste fiind, nu a priceput, ci s-a asemănat dobitoacelor celor necuvântătoare* (Ps. 48, 21). Deci să ne facem odată oameni, să privim spre cer şi să recâştigăm chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, ca astfel să ne învrednicim şi de bunătăţile viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, pp. 95-96)

„... se vede petrecându-se pe drumuri, pe mare, în cetăţi, în tribunale; fiindcă lăcomia a umplut marea de sânge, de multe ori a înroşit într-un chip nelegiuit până şi săbiile judecătorilor; tot se întrarmează pe cei ce pândesc noaptea şi ziua pe trecători la drumul mare, ea a făcut ca să nu se mai cunoască firea, căci a adus uciderea de tată, de mamă şi, în sfârşit, toate relele din viaţă ea le-a adus. Pentru aceea Pavel o numeşte rădăcina tuturor relelor. Lăcomia aduce pe îndrăgitorii ei într-o stare cu mult mai proastă decât a ocnaşilor din minele de metaluri. După cum aceia întruna muncesc din greu în întuneric, închişi şi legaţi, tot aşa şi lacomii săpând în peşterile iubirii de argint, şi neavând nici o silă de undeva, ei singuri îşi trag osânda, cetluindu-se pe sineşi cu legături nedezlegate. Cei osândiţi la ocnă, măcar când vine seara se odihnesc de dureri şi munci, pe când lacomii şi ziua şi noaptea sapă întruna şi scormonesc acele metaluri rele. Cei dintâi au o măsură hotărâtă în acea lucrare din greu, pe când aceştia din urmă nu cunosc nici o măsură, ci încă cu cât sapă mai mult, cu atât mai mult li se deschide pofta de a săpa înainte. Dar dacă aceia sunt siliţi la muncă grozavă, apoi iată că aceştia din urmă de bunăvoia lor şi nesiliţi de nimeni, nici măcar nu pot a se izbăvi de această boală rea, ba chiar nici nu pot a o urî, ci după cum porcul se tăvăleşte în mocirlă, aşa şi aceştia, tăvălindu-se în putoarea iubirii de argint, sunt mulţămiţi şi încântaţi, pătimind mai grozave munci decât osândiţii aceia. Cum că ei sunt în rele, ascultă cele ale acelora şi vei şti şi cele ale acestora. Deci se spune că acel pământ aurit are crăpături şi găuri în acele peşteri întunecoase, astfel că criminalul osândit acolo la munci ia cu dânsul cazmaua, în acelaşi timp şi lampa, împreună cu ulcioraşul din care picură în lampă untdelemn, din pricina întunericului ce este acolo, şi numai aşa intră înlăuntru, după cum am spus. După aceea, fiindcă timpul îl cheamă la mâncare, iar el nu ştie timpul din pricina întunericului, apoi iată că temnicerul bate de sus cu putere în pereţii peşterii, şi astfel, prin troncănitura aceea şi prin glasul lui, dă de ştire celor ce lucrează în peşteră că s-a sfârşit ziua. Poate că vă cutremuraţi auzind acestea?

Ei bine, să vedem dacă nu cumva filarghirii (iubitorii de argint) pătimesc încă şi mai grozave. Căci şi aceştia au un temnicer greoi, vreau să zic iubirea de argint – şi cu atât mai greoi, cu cât împreună cu trupul este legat şi sufletul. Şi întunericul de aici este încă şi mai înfricoşat, fiindcă nu este întuneric simţit, ci se zămisleşte înlăuntrul lor, şi ori încotro s-ar duce, ei îl poartă pretutindeni cu dânşii. Aşadar, ochiul lor cel sufletesc s-a stins cu deăvârşire. Pentru aceea şi Hristos îi jeleşte mai mult decât pe toţi, zicând: *Deci dacă lumina care este în tine este întuneric, dar întunericul cu atât mai mult* (Mt. 6, 23)? Aceia cel puţin poartă cu dânşii o lampă care luminează, pe când aceştia sunt lipsiţi până şi de această lumină, din care pricină şi cad în fiecare zi în mii şi mii de prăpăstii. Cei osândiţi la muncile acelea, de îndată ce soseşte noaptea se odihnesc, intrând şi dânşii în liniştea obişnuită a celor nenorociţi – voiesc a spune noaptea – în vreme ce lăcomia aduce şi această nenorocire iubitorilor de argint, fiindcă ei noaptea se îngrijesc şi se frământă de muncile cele mai grozave, fără ca cineva să-i nelinişteasca." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, pp. 245-246)

„Oamenii adevăraţi îi văd pe cei săraci că se chinuiesc şi li se moaie inima. Cei lacomi îi văd pe săraci şi se înfurie. Oamenii adevăraţi nu numai că nu răpesc nici măcar cu privirea lucrurile altora, dar dau celor care au nevoie din ce au ei. Lacomii nu se nelinişteșc până nu

răpesc avutul celorlalți și îl fac al lor. Oamenii adevărați nu suportă să-l vadă despuiat pe semenul lor. Oamenii lacomi vor să-i despoaie pe toți, altfel nu sunt mulțumiți; sau mai bine zis, nici așa nu sunt mulțumiți. De aceea putem spune că acești oameni transformă de bunăvoie firea din blândă, în sălbatică. Din gura lor scuipă otravă, la fel ca șerpii, mâinile lor nu află odihnă până când nu fac rău celorlalți, cât despre gând, dacă ar fi cu putință să le cunoaștem gândul, ne-am da seama că nu sunt ca fiarele sălbatice, ci mai răi decât acestea. Ei sunt adevărați demoni, în inimile lor ascund numai cruzime și răutate față de fiecare dintre semenii lor. Diavolii nu pot să-i lovească pe oameni aproape niciodată fără voia și împreună-lucrarea lor, pe când cei lacomi îi lovesc chiar și atunci când ei se împotrivesc. Ei jertfesc totul, chiar și sufletul lor, pe altarul câștigului. Nu se gândesc la nimic altceva și nu îi interesează decât banul. Nu se tem de iad, nu doresc Împărăția cerurilor, nu le este rușine de oameni, nici frică de Dumnezeu. Legile le încalcă, cinstea o socotesc o prostie, disprețuiesc Evanghelia, iar în viața de după moarte nu cred." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 229-230)

LĂCOMIA (urmările pierzătoare)

„... aceasta ne face să fim urâți de către toți, toți sunt gata să ne blesteme, și chiar cei nedreptățiți, unii ca cei ce au pătimit, alții ca cei ce se tem de noi; toți ne privesc ca pe niște dușmani, ca pe fiarele sălbatice, ca pe demoni; mii de acuzații de pretutindeni, ură, invidie și câte altele de acest fel, care nu sunt decât rezultatul dușmăniei." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 258)

„Cine este, dar, mai rău decât omul lacom, care își omoară sufletul cu nedreptăți, își pierde timpul vieții acesteia cu griji deșarte și se lipsește de orice mulțumire, iar pe toți oamenii îi face dușmanii săi? Poate vă veți mira de cuvintele *Pe toți oamenii și-i face dușmani.* Da, pe toți, pentru că nu îl urăsc numai cei care au fost nedreptățiți de el, dar și ceilalți, care compătimesc victimele și se tem ei înșiși să nu ajungă vreodată în situația lor grea. Dar cel mai rău lucru nu este ca toți oamenii să fie dușmanii tăi, ci ca dușmanul tău să fie însuși Dumnezeu. Dacă e așa, ce nădejde și ce mângâiere îți mai rămâne?

Spune-mi, ce bogăție este să nedreptățești? Tu, cel care nedreptățești, ești bogat sau ești asemenea celor întemnițați? Eu zic că ești într-o stare mai jalnică decât a acelora. Și știi de ce? Pentru că întemnițații și-au pierdut libertatea trupului, pe când tu ai pierdut-o pe cea sufletească. Ei sunt înlănțuiți fără voia lor, pe când tu ești înlănțuit în lanțurile păcatului cu voia ta." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 226-227)

LĂCOMIA (remedii și eliberarea din tirania ei)

„Să îndepărtăm din sufletul nostru toată lăcomia; să ne lăcomim după bunurile cele de sus răpind, cu toată râvna, împărăția cerurilor (Matei 11, 12)". (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 800)

„În zadar se aplică medicamente la tumori și la fistule dacă nu se oprește curgerea puroiului, care produce plaga și o mărește în toate zilele; noi la fel, dacă nu ne oprim mâinile noastre de la lăcomie, dacă nu oprim cursul acestei boli crude, chiar când vom face milostenie, toate eforturile noastre vor rămâne zadarnice, fiindcă lăcomia astupă și sufocă orice bine pe care-l produce milostenia și-i face sufletului o rană mai adâncă și mai periculoasă decât prima." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 3, p. 474)

„Dar ce zic eu? Uzează și de băi, îngrijește-ți corpul, du-te și în târg, ai și casă și servitorii servească-te, fă uz și de mâncăruri și de băuturi, însă de peste tot locul alungă lăcomia, căci aceea este care face păcatul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 133)

LĂCOMIA PÂNTECELUI (manifestarea ei)

„Se consideră a fi cea mai grozavă osândă – numită de doctori foame câinească (bulimie) – când cineva, îndopându-se întruna, nu se izbăveşte totuşi de a fi înfometat." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, p. 80)

„Când animalul este sătul se opreşte. Şi aşa este atunci forţa instinctului său încât în ciuda oricărei solicitări care-i este făcută în faţa oricărei păşuni care i se prezintă, el se întoarce de la ea şi o refuză. Urâtul lacom va merge până la cea mai neruşinată deplinătate, până la vomitarea neruşinată! Şi coborârea va fi constatată chiar de oaspeţii acestui neruşinat şi nefericit. Va fi făcut să mănânce şi să bea chiar atunci când foamea lui a fost potolită de multă vreme şi devenind animal o va face aceasta într-un alt fel. Când se vede un animal sătul, se fereşte de a-i arunca noi mâncăruri. Pentru ce? De teamă, se răspunde, de a-l îmbolnăvi. Privitor la cel lacom nu se mai are grijă şi este făcut să bea până la îmbătare, până la îmbolnăvire, până la moarte!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 634)

LĂCOMIA PÂNTECELUI (gravitatea)

„Beţia şi îmbuibarea (...) îngreunând mintea şi îngrăşând trupul, robesc sufletul; îl asediază din toate părţile, nu-i lasă sănătoasă puterea de judecată, îl fac să se arunce în prăpăstii şi să lucreze totul împotriva mântuirii lui". (*Omilii la Facere,* omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 36)

„Robia asta a pântecelui este mai rea decât orice osândă şi-l pedepseşte destul pe cel robit, chiar înainte de osânda lui Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 274)

„Nimic nu este atât de plăcut diavolului, ca desfătarea şi beţia, pentru că ele sunt izvorul şi mama tuturor păcatelor. Cu beţia şi îmbuibarea i-a făcut odinioară diavolul pe iudei să se închine la idoli (Ieş., 32, 1-6). Cu ele a aprins în sodomeni pofte nelegiuite (Fac., 19, 4-8), că spune profetul: *Aceasta este fărădelegea sodomenilor, se răsfăţau întru mândrie, în îmbuibare cu pâine şi în desfătări* (Iez., 16, 49). Cu ele a pierdut diavolul pe nenumăraţi alţii şi i-a aruncat în iad. Ce rău nu săvârşesc beţia şi desfătarea? Face din oameni porci şi mai răi decât porcii. Porcul se tăvăleşte în noroi şi se hrăneşte cu murdărie, dar omul care bea şi se îmbuibează mănâncă la o masă mai dezgustătoare decât masa porcului; că la o astfel de masă pune la cale împreunări neîngăduite şi iubiri nelegiuite". (*Omilii la Matei,* omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 667-668)

„... unde-i îmbuibare, acolo dănţuiesc demonii". (*Omilii la Matei,* omilia LXX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 808-809)

„Stăpân eşti a mânca; deci rămâi stăpân, şi gândeşte-te a nu te face rob acestei patimi. Căci cel ce întrebuinţează mâncarea precum se cade, acela este stăpân de dânsa, pe când cel ce mănâncă fără cumpătare, acela nu mai este stăpân, ci rob al mâncării care-l tiraniseşte." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, p. 172)

„Ai mâncat şi ai băut fără nici un frâu; ei, şi care este sfârşitul? Nimic, ci numai stricăciune." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, p. 174)

„Dacă, de pildă, ar trebui să aprinzi focul în cuptor, şi unul ar arunca în cuptor haine de mătase, şi ar îngrămădi acolo multe şi nemărginite horbote[10] delicate, şi apoi ar da foc cuptorului, iar un altul ar pune lemne de stejar şi de brad; ei bine, ce ar putea avea acela mai mult decât acesta? Nimic, ba chiar mai puţin. Şi pentru ce oare? De altfel, nimic nu ne

[10] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Dantele. (n.s. 1, p. 126)

împiedică a întoarce altminteri aceeaşi pildă. Dacă, zic, unul ar pune pe foc lemne, iar celălalt ar azvârli hoituri de dobitoace, apoi lângă care cuptor ai sta tu cu plăcere? Lângă cel cu lemne sau lângă cel cu hoituri? Desigur că lângă cel cu lemne, fiindcă acesta arde după fire şi este o plăcută privelişte celor ce văd - pe când celălalt, prin fumul puturos, prin duhoarea împrăştiată din arderea sângelui şi a oaselor, te-ar alunga şi pe tine, şi pe toţi cei de pe lângă tine.

Te-ai înfiorat auzind şi te-ai îngreţoşat de acel cuptor? Ei bine, astfel sunt pântecele celor bogaţi. Căci în asemenea pântece mai mult putregai ar găsi cineva decât în cuptorul acela, şi vânturi puturoase, şi scurgeri necurate, şi în fiecare părticică nemistuire multă, din pricina lăcomiei. Căci nefiind de ajuns căldura cea firească spre a le mistui pe toate, toate mâncărurile stau în pântece şi pricinuiesc multă greaţă. Cu ce ar putea cineva asemănă pântecele acelora? Insă nu vă îngreuiaţi faţă de aceste vorbe, ci dacă poate nu grăiesc adevărul, dovediţi-mi.

Aşadar, cu ce ar putea cineva asemui aceste pântece? Căci nici sunt de ajuns cele spuse spre a arăta ticăloşia unor astfel de oameni. Am găsit deci şi o altă asemuire. După cum se întâmplă cu haznalele când, dacă arunci într-una gunoaie de bălegar, de iarbă, de trestie, bucăţi de pietre şi de noroi, o înfunzi, şi la urmă se scurge pe deasupra şiroiul de murdării, aceasta se petrece şi cu pântecele omului. Că fiind închis el dedesubt, apoi cele mai multe din aceste materii băloase şi vătămătoare dau în clocot deasupra. Nu însă tot aşa se petrece cu cei săraci; ci precum pâraiele cele curate şi cristaline, ieşind din matca lor, udă grădini şi raiuri, tot aşa şi pântecele săracilor sunt curate de prisosurile sau rămăşiţele din pântecele bogaţilor.

Dar nu la fel sunt cele ale bogaţilor, sau bine zis ale celor ce se dezmiardă şi se îmbuibă, ci sunt încărcate de materii vântoase, de bale, de venin, de sânge stricat, de vânturi puturoase, şi de altele de acest fel. Pentru aceea nimeni trăind întruna în desfătări nu poate fi sănătos, ci veşnic va fi bântuit de boale.

Pentru care cu plăcere i-aş întreba: Pentru ce oare ni s-au dat mâncărurile? Pentru ca noi să ne vătămăm, sau să ne hrănim? Pentru ca să fim bolnavi, sau să fim sănătoşi şi în putere? Fireşte că pentru ca să ne hrănim, să fim sănătoşi şi puternici. Pentru ce dar rău le folosiţi, pricinuindu-vă prin ele boli în trupul vostru?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XII, pp. 126-127)

„*Să mâncăm şi să bem, că mâine vom muri* (Isaia 22, 13). Aşa grăiau mulţi iudei pe vremea proorocilor. Dar nu e deloc de mirare ca iudeii să grăiască aşa, căci *dumnezeul lor este pântecele; iar slava lor, întru ruşinea lor* (Filipeni 3, 19). Dar, ca după venirea harului, după darea învăţăturii care porunceşte dispreţuirii celor din lumea aceasta, după atâta desăvârşire şi atâta luare-aminte în viaţă, să mai fie încă şi acum unii care să strige aceleaşi cuvinte, dacă nu chiar în cuvintele lor, dar cu faptele, ei bine, o asemenea purtare câtă osândă nu merită? Da, sunt, sunt într-adevăr unii care socotesc că pentru asta au fost aduşi în lume, ca să se desfăteze, ca să mănânce până plesnesc de prea sătui, ca să se îngraşe, pentru ca astfel la plecarea din lumea aceasta să pregătească masă mai îmbelşugată viermilor cu trupurile lor." (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 197)

„Ce iertare mai avem când alţii nu pot să aibă nici hrana cea de trebuinţă, iar noi mâncăm mai mult decât ne trebuia?" (*Despre soartă şi providenţă,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 201)

„Adevărat, nimic nu este mai îndrăgit de diavol ca îmbuibarea pântecelui cu multă mâncare şi băutură şi, în general, ca desfătările materiale, care-l preschimbă pe om în porc sau în ceva şi mai rău. Căci porcul, măgarul, câinele şi toate animalele necuvântătoare nu mănâncă şi nu beau niciodată mai mult decât au nevoie, iar omul cuvântător, cel cinstit cu chipul lui Dumnezeu, devine necuvântător, depăşind măsura. Tot el, desigur, dacă are animale, nu le sileşte niciodată să mănânce ori să bea mai mult decât vor. Şi dacă-l întrebi ele ce, îţi va

răspunde: *Ca să nu păţească vreun rău şi să sufere.* Pentru sine însuşi, însă, nu ia această măsură. Astfel suferă mereu. Căci urmările îmbuibării pântecelui şi beţiei — mai ales ale beţiei - durează mult. (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 149-150)

„La ce degradare şi coborâre ne fac să coborâm excesele mesei! Noi coborâm la nivelul animalului. Ea nu are altă preocupare decât să-şi caute păşunea sa; ea nu are bucurie decât atunci când o devorează, strigăte scoate când este lipsită de ea, mânia şi-o arată când se luptă pentru ea. Întrebaţi-l pe omul rob al patimilor mesei şi al vinului unde merg gândurile spiritului său şi aspiraţiile inimii sale, unde-şi pune el bucuriile inimii sale, unde-şi pune el şi unde încep necazurile sale; totdeauna cuvântul dispreţuitor al sfântului Pavel ne va veni: *dumnezeul lor este pântecele.*" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 633)

LĂCOMIA PÂNTECELUI (urmările dăunătoare)

„Nu vedeţi, oare, în fiecare zi nenumăratele boli pe care le aduc mesele îmbelşugate şi lăcomia cea fără de măsură? De unde durerile de picioare? De unde durerile de cap? De unde creşterea sucurilor stomacale vătămătoare? De unde celelalte nenumărate boli? Nu, oare, din pricina necumpătării şi din pricină că turnăm în noi mai mult vin decât trebuie? După cum o corabie în care intră apă se scufundă îndată şi se îneacă, tot aşa şi omul când se pune pe băut şi pe îmbuibare se aruncă în prăpastie, i se întunecă mintea, stă ca un cadavru însufleţit; rele poate face adeseori, dar când e vorba de făcut bine nu se deosebeşte întru nimic de un mort". (*Omilii la Facere,* omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 117-118)

„... şi tulburările din trupurile noastre se datoresc lăcomiei la mâncare; când organele trupului nostru sunt silite să depăşească hotarele lor fireşti şi să lucreze peste măsură, atunci se nasc în trupul nostru nenumărate boli şi moarte chinuitoare". (*Omilii la Matei,* omilia X, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 129)

„După cum spinii sângerează mâinile, ori din ce parte i-ai apuca, tot aşa şi îmbuibarea vatămă şi picioarele şi mâinile şi capul şi ochii şi, pe scurt, toate mădularele. Îmbuibarea este stearpă şi fără de rod, ca şi spinul, dar pricinuieşte mai cumplite dureri decât spinul şi vatămă părţile cele mai de seamă ale trupului: îl îmbătrâneşte înainte de vreme, îi slăbeşte simţurile, îi întunecă, judecata, îi betejeşte mintea sprintenă mai înainte, îi vlăguieşte trupul, face depozit plin de murdărie, adună în jurul lui roi de suferinţe, îngreuiază cu mult povara şi face încărcătura mai mare decât puterile lui. De aici căderile lui dese şi nenumărate şi naufragiile lui repetate. Spune-mi, pentru ce-ţi îngraşi trupul? Crezi că vrem să te aducem jertfă? Crezi că vrem să te servim la masă? Păsările le îngrăşăm bine, dar mai bine spus nici pe acelea nu le îngrăşăm prea mult, că dacă sunt prea grase vatămă sănătatea. Atât de mare rău e îmbuibarea, încât vatămă şi pe animale. Într-adevăr, dacă îmbuibăm prea mult animalele, le facem să nu ne mai fie de folos nici nouă, nici lor. Din pricina grăsimii o parte din mâncăruri rămân nemistuite şi stomacul le aruncă afară; şi dimpotrivă, animalele pe care nu le îmbuibăm, dar pe care am putea spune că le ţinem la post, cărora le dăm mâncare cu măsură, pe care le punem la treabă şi le muncim, acele animale ne sunt de mare folos şi nouă şi lor şi pentru hrană şi pentru alte treburi. Sunt mai sănătoşi oamenii care se hrănesc cu animale slabe. Şi dimpotrivă, oamenii care se hrănesc cu animale îngrăşate se aseamănă cu ele, ajung greoi, predispuşi la boli şi-şi fac mai cumplit lanţul care-i încercuie. Nu este un duşman mai mare pentru trup decât îmbuibarea. Nimic altceva nu-l vatămă atâta, nimic nu-l sfâşie, nu-l doboară şi nu-l strică mai mult. De aceea trebuie să ne mirăm mai ales de prostia acestor oameni, că n-au nici atâta milă de stomacurile lor câtă milă au alţii de burdufurile de vin. Negustorii de vin nu pun prea mult vin în burdufuri de teamă să nu plesnească; lacomii însă nu au nici atâta grijă de nenorocitul lor stomac; ci după ce-l îndoapă până să plesnească mai toarnă în el şi vin până ce dă afară pe urechi, pe nas şi pe gât. Îndoită vătămare îşi pricinuiesc cu asta: îşi vatămă şi

duhul, dar şi puterea care rânduieşte viaţa trupului. Nu ţi-a fost dat de asta gâtlejul ca să ţi-l umpli până la gură cu vin stricat şi cu alte stricăciuni! Nu pentru asta, omule, ci ca să cânţi mai cu seamă lui Dumnezeu, să înalţi sfinte rugăciuni, să citeşti legile dumnezeieşti, să dai sfaturi folositoare semenilor tăi. Dar tu, ca şi cum l-ai fi primit pentru altceva, nu laşi gâtului nici o clipă de răgaz pentru o astfel de slujbă sfântă, ci îl supui toată viaţa acestei robii amare a pântecelui. Te asemeni cu un om care a primit o chitară cu corzile de aur, bine acordate, dar omul acela, în loc să cânte cu ea melodii încântătoare, o acoperă cu murdărie omenească şi noroi. N-am numit mâncarea murdărie omenească, ci îmbuibarea, neînfrânarea la mâncare şi băutură. Nu mai este mâncare mâncatul peste măsură, ci numai vătămare. Numai stomacul a fost dat să primească mâncărurile; gura, gâtlejul, limba au un alt rost, cu mult mai mare. Dar, mai bine spus, nici stomacul n-a fost dat numai pentru primirea mâncărurilor, ci pentru primirea cu măsură a mâncărurilor. Stomacul însuşi ne spune, strigând în fel şi fel de chipuri când îl încărcăm peste măsură din pricina lăcomiei noastre. Dar nu numai că ne strigă, ci se şi răzbună pentru nedreptatea ce-i facem, pedepsindu-ne cumplit. În primul rând ne pedepseşte picioarele, pentru că ele ne poartă şi ne duc la acele ospeţe rele; apoi ne leagă mâinile, care îi slujesc, pentru că ele bagă în el atât de multe şi atâtea feluri de mâncăruri. Multora din pricina îmbuibării li s-au strâmbat gura, ochii şi capul. Şi după cum o slugă, căreia i s-a poruncit să facă ceva peste puterile sale, de deznădejde, ocărăşte pe cel care i-a dat porunca, tot aşa şi stomacul, silit să primească mai mult decât poate ţine, îi ruinează şi îmbolnăveşte şi creierul odată cu celelalte mădulare. Bine a rânduit Dumnezeu ca să se nască o boală atât de grea din pricina necumpătării, pentru ca atunci când nu vrei să filozofezi să te înveţi să fii cumpătat fără de voie, de teama unei boli atât de cumplite.

Ştiind toate acestea să fugim de îmbuibare, să căutăm să fim cumpătaţi la mâncare şi la băutură, ca să ne bucurăm şi de sănătatea trupului şi, scăpând sufletul de orice boală, să avem parte şi de bunătăţile ce vor să fie". (*Omilii la Matei,* omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 527-528)

„Spintecă, te rog, cu mintea, stomacul unui om care se îmbuibează cu atâtea mâncăruri şi băuturi! Vei vedea că e o ladă de gunoi, o hazna necurată, un mormânt văruit. Îmi este ruşine să spun ce se întâmplă cu el mai departe: ghiorăiturile cele dezgustătoare, vărsăturile, ieşirile pe jos şi pe sus". (*Omilii la Matei,* omilia LXX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 808-809)

„De aceea a postit şi Iisus, nu că avea nevoie de el, ci ca să ne înveţe pe noi. Pentru că păcatele săvârşite înainte de botez au adus robia pântecelui, Iisus - ca un doctor priceput, care porunceşte unui bolnav pe care l-a făcut sănătos să nu mai săvârşească faptele din pricina cărora s-a îmbolnăvit - introduce după botez postul. Pe Adam neînfrânarea pântecelui l-a izgonit din rai; ea a adus potopul pe timpul lui Noe; ea a pogorât trăsnete peste sodomeni. Cu toate că păcatul sodomenilor era desfrâul, totuşi în neînfrânarea pântecelui îşi au originea şi o pedeapsă şi alta. Acest lucru l-a lăsat pe Iezechiel să se înţeleagă, când a spus: *Aceasta era fărădelegea sodomenilor: erau mândri, se îmbuibau cu pâine şi trăiau numai în chefuri şi în desfătări* (Iez., 16, 49). Aşa au ajuns şi iudeii să săvârşească cele mai mari păcate; de la beţie şi de la trai bun au alunecat în fărădelegi". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 154)

„Căci Dumnezeu a pus în noi pântecele ca un fel de râşniţă, dându-i o putere potrivită şi rânduindu-i o anumită măsură pe care el să-o râşnească în fiecare zi. Dar dacă cineva îi pune mai mult, apoi el atunci se face nelucrător şi trândav şi totul se vatămă. De aici vin bolile şi slăbiciunile, şi sluţeniile trupului, căci nu numai bolnăvicios face pe trup desfătarea, ci chiar pe cel mai frumos şi mai drăgălaş îl preface în slut şi pocit atunci când cineva sughiţă şi râgâie întruna cu dezgust, când iese dintr-însul putoare de vin oţetit, când se înroşeşte la faţă mai mult decât trebuie, când strică rânduiala cea cuvenită femeii şi-şi pierde orice podoabă şi bună

cuviință, când trupul se face moleșit și fleșcăit din pricina multei băuturi, genele ochilor îi sunt roșii ca sângele și umflate, când duce cu sine o grăsime mai mult decât trebuie, când trupul este cărnos peste măsură, apoi poți pricepe câtă îngrețoșare vine de aici. Eu am auzit chiar pe doftori spunând că desfătările și îmbuibările trupului împiedică pe cineva a se ridica la o înălțime cât de mică, suflarea fiindu-i greoaie și întreruptă prin mulțimea cărnurilor de pe trup.

Ce ar putea spune cineva de durerile de picioare care izvorăsc de aici, de reumatismele ce se răspândesc în tot trupul și de celelalte boli ce se nasc din îngrășarea trupului? Nimic nu este atât de grețos ca un bărbat, și mai cu seamă ca o femeie grasă! Pentru aceea la femeile cele sărace mai multă frumusețe ar putea vedea cineva, căci ele mănâncă mâncăruri simple și nu de cele greoaie. Căci nevoința zilnică, oboselile, necazurile lor, mâncarea lor cea cumpătată și hrana cea simplă le aduc lor bunăstare și chiar frumusețea trupului. Dar dacă vei spune de plăcerea dezmierdărilor, apoi aceasta o vei găsi la oamenii cumpătați numai până la gâtlej, căci o dată cu limba care le vorbește va dispărea acea plăcere, lăsând în urmă-i multă greață. Nu te uita la cei ce se dezmiardă în mâncăruri și băuturi numai când sunt culcați, ci mai cu seamă când sunt treji ia-te după dânșii, și atunci vei vedea trupuri mai mult de fiare sălbatice și de dobitoace decât de oameni. Vei vedea atunci pe unii cu durere de cap, pe alții căscând întruna și întinzându-se, pe alții ținându-se de gât și având nevoie de paturi, de așternuturi și de liniște mare. Găsindu-se tulburați ca și în timp de mare furtună, și având nevoie de ajutorul altora, doresc a ajunge iarăși în starea în care erau mai înainte de a se îmbăta, întocmai ca și femeile cele îngreunate, tot așa și dânșii de-abia poartă pântecele cel încărcat, și de-abia se mișcă, de-abia zăresc câte ceva, de-abia bolborosesc câte ceva din gură – și toate de-abia. De cumva s-ar întâmpla să doarmă, apoi prin somn văd o mulțime de visuri necuvioase și încărcate de mii de năluciri.

Dar cine ar putea încă spune de cealaltă nebunie a acestora, adică de nebunia curviei? Căci și aceasta își are izvoarele tot în desfătare. Și după cum necheează armăsarii cei îmbuibați, tot așa și aceștia, ațâțați de beție ca de o streche, sar peste toți și zburdă mai grozav decât aceia, făcând multe alte necuviințe, care nu este slobod nici a le grăi, căci la urmă nici nu mai știu ce fac. Nu însă tot așa se întâmplă și cu cel ce nu se desfătează, ci el șade ca într-un liman privind naufragiul altora și se bucură de o plăcere curată și necontenită, petrecându-și viața în slobozenie.

Acestea dar știindu-le, iubiților, să fugim de ospețele cele necurate ale desfătării și să ne hrănim cu mâncăruri simple, ca astfel găsindu-ne bine și trupește, și sufletește, să săvârșim toată virtutea și să ne putem învrednici de bunătățile viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIX, pp. 433-434)

„Nu poate marea pricinui atâtea răutăți când iese din hotarele ei câte poate pricinui sufletului nostru și chiar trupului un pântece neînfrânat. Marea se revarsă peste tot pământul, iar pântecele peste tot corpul. Pune însă hotar pântecelui precum Dumnezeu a pus nisipul hotar mării!" (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XIV-a, pp. 241-242)

„Corpul nostru nu se vatămă atât prin foame, cât prin sațiu peste măsură. Mai ușor îl voi moleși și slăbănogi prin îmbuibare, decât prin foame. Astfel deci foamea este mai suportabilă decat îmbuibarea, căci de foame poate răbda cineva și douăzeci de zile, pe când dacă este deprins cu îmbuibarea, nici chiar două zile. Cu foamea luptându-se în continuu cei de pe câmp, sunt totdeauna sănătoși și nu au nevoie de doctori, pe când cei îmbuibați nu ar putea trăi dacă nu ar chema în continuu pe doctori, ba încă de multe ori nici nu țin seama de povețele lor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, p. 13)

„Oare dezmierdarea în mâncări nu este împiedicată? Ba încă foarte tare. Și de ce a fost împiedicată dacă a fost făcută de Dumnezeu spre împărtășire? Pentru că și pâinea a făcut-o, însă necumpătarea în mâncarea ei a împiedicat-o; și vinul l-a făcut, însă necumpătarea în

băutură a împiedicat-o. Apostolul nu porunceşte a se depărta de dezmierdare în bucate ca de ceva necurat, ci pentru că prin necumpătare moleşeşte sufletul." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 123)

„De aici izvorăsc curviile, de aici preacurviile, fiindcă pântecele flămând nu poate zămisli amoruri, şi chiar nici cumpătarea bine întrebuinţată, în timp ce îmbuibarea este aceea care naşte poftele cele absurde, aceea este care moleşeşte trupul cu dezmierdările." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIX, p. 349)

„De pe urma îmbuibării cu mâncare şi băutură se nasc durerile de cap, durerile de stomac, întunecarea minţii, buimăcelile, ameţelile, împăienjenirea ochilor şi încă alte dureri mai grozave decât acestea. Şi dacă ruşinea şi paguba aceasta s-ar mărgini numai la supărări de o zi! Dar în astfel de mese îşi au, mai ales, cauza bolile cel mai greu de vindecat. Care plăcere, deci, ar putea fi tot atât de mare cât de mari sunt necazurile pricinuite de chefuri şi îmbuibări? N-ar prefera, oare, orice om o viaţă cumpătată şi austeră, numai ca să scape de aceste boli şi necazuri?" (*Despre Feciorie*, 69, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 119)

„Aş putea arăta şi în alt chip câtă pagubă, câtă neplăcere şi câtă ruşine atrag după sine îmbuibarea şi chefurile dacă aş înşira toate bolile pe care le întipăresc în suflet chefurile. Bolile sufletului sunt cu mult mal multe şi cu mult mal cumplite decât bolile trupeşti. Din pricina îmbuibării şi a chefurilor oamenii ajung molâi, laşi, obraznici, îngâmfaţi, desfrânaţi, insultători, destrăbălaţi, mânioşi, cruzi mojici, lacomi, slugarnici şi, ca să spun pe scurt, nu sunt buni de nici o treabă de folos şi necesară. Cumpătarea are dimpotrivă, cu totul alte urmări." (*Despre Feciorie*, 70, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 120)

„După cum o corabie încărcată cu mărfuri mai mult decât poate lua se îneacă, împovărată fiind de greutatea încărcăturii, tot aşa şi sufletul, sau trupul nostru, când primeşte mâncăruri peste puterea lui, se încarcă prea mult şi, neputând suporta greutatea celor pe care le are în el, îneacă în oceanul pierzării şi căpitanul şi corăbierii şi cârmacii, şi călătorii şi pierde o dată cu ei şi încărcătura. După cum unor corăbii încărcate prea mult nu le este de nici un folos nici liniştea mării, nici ştiinţa căpitanului, nici mulţimea corăbierilor, nici măiestria construcţiei, nici anotimpul prielnic al anului –, nefiindu-i nimic de folos unei corăbii atât de primejduite –, tot aşa, şi cu cei cărora le place să se desfăteze cu mâncăruri şi băuturi; nimic nu poate scăpa un suflet atât de primejduit, nici mulţimea gândurilor, nici învăţătura, nici sfatul, nici îndemnurile, nici mustrările; nimic, nici înlesnirea celor viitoare, nici ruşinea, nici învinuirea celor prezente; ci necumpătarea le biruie pe toate şi-l îneacă, aducând peste lacom, cu voia sau fără voia lui, noian cumplit de ape; că nu i-a fost uşor să fugă." (*Despre soartă şi providenţă,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 198)

„Da, îmbuibarea este o fiară sălbatică şi neîmblânzită; nu ne sfâşie scorpia sau şarpele într-atâta sânul, dacă le-am băga în sân, cât ne duce la pieire şi la distrugere pofta de îmbuibare şi desfătare. Fiarele acelea fac rău numai trupului; pofta de îmbuibare, când pune stăpânire pe om, ne pierde şi sufletul o dată cu trupul. De aceea, să fugim de pofta aceasta! Ca unor înţelepţi vă grăiesc. Dacă îmbuibarea aduce vreun folos, să nu mă ascultaţi, să nu vă lăsaţi înduplecaţi de cuvintele mele! Dar dacă spusele mele sunt adevărate, dacă îmbuibarea vatămă totul, dacă-i cea mai mare ruşine, cruţaţi-vă atunci vigoarea trupului vostru şi sănătatea sufletului." (*Despre soartă şi providenţă,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 200-201)

„Şi putem spune că cel ce-şi îmbuibează pântecele simte plăcere adevărată, îngurgitând mâncăruri multe şi variate? Dar când există plăcere adevărată? Când mai întâi există dorinţa şi

apoi urmează satisfacerea ei. Dacă, însă, este urmărită, o desfătare fără să existe dorință sau dincolo de hotarele dorinței, atunci mulțumirea pricinuită de plăcere dispare.

Aşa cum o corabie, când este încărcată cu mai multe mărfuri decât poate rezista, se scufundă, la fel şi trupul nostru, atunci când primeşte mai multă hrană decât are nevoie, se scufundă în nenorocire. Corabia împovărată nu este ajutată nici de buna construcţie, nici de vremea favorabilă, nici de îndemânarea căpitanului, nici de mulţimea marinarilor. Şi celor ce se dedau desfătărilor materiale şi sunt lacomi la mâncare şi băutură, nu le sunt de folos sfaturile şi poveţele, nici prevestirile şi ameninţările, nici frica de moarte şi de iad. Ai zice că nu mănâncă pentru a trăi, ci trăiesc pentru a mânca. Aşadar, după ce-şi îmbuibează pântecele şi îşi îngraşă trupul, pleacă din viaţa aceasta, nereuşind altceva decât să-şi pregătească trupul pentru un ospăţ mai bogat al viermilor. Căci îngrăşarea, de vreme ce provoacă multe boli, duce deseori la o moarte timpurie. Am putea spune că mesele bogate sunt mai rele decât otrăvurile. Deoarece otrăvurile îi omoară iute şi fără dureri pe cei care le iau, pe când mesele bogate dau naştere unei vieţi mai rele decât o mie ele morţi, pentru că ele îl omoară lent pe om. Şi cei care suferă de alte boli sunt compătimiţi de mulţi, pe când cei ce suferă de boli provocate de multa mâncare şi băutură nu pot fi compătimiţi de oameni, chiar dacă ei ar vrea, întrucât ei singuri îşi provoacă bolile, se îndreaptă cu voia lor spre prăpastia relelor.

O fiară sălbatică nu ne poate vătăma atât de mult precum dorinţa desfătărilor materiale. Căci fiara ne poate sfâşia doar trupul, pe când dorinţa desfătărilor materiale, când se sălăşluieşte în inima noastră, împreună cu trupul ne nimiceşte şi sufletul." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 147-148)

„Ce se întâmplă când cineva se străduieşte să cânte la o liră ale cărei corzi nu sunt bine întinse? Oricâtă iscusinţă ar avea el, nimic nu izbuteşte. Corzile slabe nu-i vor lăsa degetele să-şi arate îndemânarea. La fel se întâmplă şi cu trupul. Când este slăbit şi moleşit de desfătările materiale, nu lasă sufletul să sporească duhovniceşte." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 149)

„Fiindcă pretutindeni, ce este măsurat este poftit, iar ce este peste măsură, nu. Căci vezi: peste o scânteie mică pune sarcină mare de lemne şi nu vei vedea foc care să strălucească, ci fum foarte urât. Peste un bărbat foarte tare şi mare pune o sarcină care să covârşească puterea lui şi îl vei vedea împreună cu sarcina zăcând jos şi aruncat. Pune încărcătură multă într-o corabie şi cumplită ai făcut sfărâmarea ei". (*Din Cuvântul 35 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu*, p. 240)

„Ceea ce am spus adeseori spun şi acum. După cum folosirea cu măsură a hranei aduce multă sporire şi sănătăţii trupului şi bunei aşezări a sufletului, tot aşa abuzul îl vatămă pe om din ambele părţi. Căci îmbuibarea şi beţia moleşesc vigoarea trupului şi vatămă sănătatea sufletului. De aceea să fugim de lipsa de măsură şi să ni fim uşuratici faţă de mântuirea noastră. Dar ştiind că rădăcină a tuturor relelor este lipsa de măsură, s-o ucidem fără înduplecare. Ca dintr-un izvor, aşa ţâşnesc din desfătare şi din beţie toate chipurile păcatului; şi ceea ce este pentru foc materia inflamabilă, sunt desfătarea şi beţia pentru alunecarea în păcat. Şi după cum abundenţa lemnelor aprinde mai tare focul şi ridică mai sus flacăra, tot aşa îmbrăţişarea desfătării şi beţiei duce la sporirea focului păcatelor." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 83)

„Dacă mâncatul, cât e de trebuinţă, este sănătate, e clar că îmbuibarea-i maica bolii şi a slăbiciunilor şi naşte în noi patimi care întrec chiar şi meşteşugul doftoricesc. Fiindcă şi umflările de picioare, şi durerile de cap, şi slăbirea vederii, şi durerile de mâini, şi tremurăturile, şi slăbiciunile ori leşinurile, şi gălbenarea, şi frigurile îndelungate, şi fierbinţelile, într-un cuvânt, toate celelalte nenumărate – că nu este timp a le înşirui pe toate – nu se ivesc din

viețuirea cumpătată și înțeleaptă, ci din plăcerea gâtlejului și lăcomia pântecelui[11]. Iar dacă vrei să vezi că și bolile sufletului se nasc de aici, îți vei da seama că lăcomiile, dezmierdările, tristețea, moliciunea, desfrâul și toată neștiința aici își au începutul. Căci cu nimic nu sunt mai bune decât măgarii sufletele care se desfată din astfel de mese, de vreme ce sunt hărțuite de asemenea fiare. Ca să nu mai spun câte întristări și neplăceri au cei ce stăruie în desfătări. Dar pe toate nu este cu putință să le spun. Totuși voi dezvălui una și, din aceasta, care este de căpetenie, vă voi arăta totul. Niciodată nu au plăcere și nu se bucură de mesele cele încărcate și scumpe pe care le înfulecă. Fiindcă după cum folosirea doar a hranei de trebuință este maica sănătății, tot așa este și a plăcerii. Pe când lăcomia, după cum e maica bolilor, la fel este și izvorul și rădăcina lipsei de plăcere. Dacă ești sătul, nu mai poate fi nici o poftă. Iar dacă nu mai ai nici o poftă, cum ar mai putea fi plăcere? Pentru aceea, să-i socotim pe săraci nu doar mai înțelepți și mai sănătoși decât pe bogați, ci și plini de mai multă veselie." (*Ce este Mie și ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 137-139)

„Așa este din experiența zilnică, masa bogată ucide spiritul, și niciodată omul plin de hrană nu se va ridica la strălucirea gândirii." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 501)

LĂCOMIA PÂNTECELUI (remedii)

„Că n-am fost aduși pe lumea aceasta numai ca să bem și să mâncăm. Nu trăim ca să bem și să mâncăm, ci mâncăm și bem ca să trăim. Să nu răsturnăm ordinea, nici să slujim stomacului și plăcerilor trupești, ca și cum pentru asta am fi fost făcuți, ci, gândindu-ne la vătămarea ce-o avem de aici, să potolim mișcările trupului, să nu ne trândăvim și să nu îngăduim trupului să se ridice împotriva sufletului". (*Omilii la Facere*, omilia XXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 271)

„- Cum trebuie, dar, să-l biruim pe diavol?
- Așa cum ne-a învățat Hristos, alergând la Dumnezeu. Nici în vreme de foamete să nu ne simțim zdrobiți, având încredere în Cel Ce ne poate hrăni și cu cuvântul; nici când primim bunătăți să nu ispitim pe Cel Ce ni le-a dat, ci să ne mulțumim cu slava cea de sus, nepunând preț pe slava omenească; în sfârșit, în toate împrejurările, să disprețuim tot ce depășește trebuința. Că nimic nu ne face să ne supunem atât diavolului ca dorința de a avea mai mult, ca lăcomia". (*Omilii la Matei*, omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 159)

„Cumpătarea la mâncare și băutură nu are aceste urmări; alungă departe aceste neajunsuri; este pricinuitoare de sănătate și de bunăstare trupească. Iar dacă urmărești plăcerea, vei găsi mai multă plăcere în cumpătare decât în chefuri și îmbuibări. În primul rând, ne înzdrăvenește trupul și nu îngăduie să vină peste trup nici una dintre, care prin ele însele, și chiar numai una dintre ele, sunt în stare să stingă și să taie din rădăcină orice plăcere. În al doilea rând, cumpătarea produce mai multă plăcere decât chefurile și îmbuibările chiar cu ajutorul mâncărurilor de care se folosește.
- În ce chip?
Iată cum. Pofta este aceea care dă naștere plăcerii, iar pofta nu ne vine nici când suntem ghiftuiți, nici când suntem sătui, ci când ne este foame și când mâncăm puțin. La ospețele bogaților pofta nu-și face apariția; dar întotdeauna e de față la mesele săracilor; la mesele

[11] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Nu trebuie să mâncăm mult ca să fim moleșiți lăuntric, ci este de ajuns, spre a ne pierde trezvia, și numai să mâncăm alimente ce ne plac și ne îndulcesc: finețuri și fantezii culinare de care, azi mai mult decât oricând, dăm la tot pasul. Același principiu al dorinței de calitate (în cazul hranei, îndulcirea gâtlejului), cât și de cantitate (în cazul hranei, lăcomia pântecelui) guvernează și celelalte compartimente ale viețuirii noastre. Azi nu mai căutăm stricta necesitate, ci calitatea mărfii, fără a observa și modificările inconștiente ce se produc în mentalul nostru din pricina acceptării modului lumesc de a fi și a valorilor seculare. De aici ni se nasc toate bolile sufletești și trupești. (n.s. 315, p. 138)

săracilor, pofta picură atât de multă miere în mâncăruri cât nu pot să toarne bucătarii şi oamenii care ştiu să pregătească şi să întindă mesele bogaţilor. Bogaţii mănâncă fără să le fie foame beau fără să le fie sete şi se bagă în aşternuturi înainte de a simţi nevoia somnului. Oamenii cumpătaţi şi săracii mănâncă, beau şi se culcă după ce mai întâi simt nevoia de a mânca, de a bea şi de a dormi. Această nevoie le măreşte mai mult decât orice plăcerea."(*Despre Feciorie*, 70, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 119-120)

„... să suprimăm mâncărurile cele de prisos, să le tăiem pe acelea care sunt în afara trebuinţei." (*Despre soartă şi providenţă,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 201)

„Hotar al desfătării noastre la mâncare să ne fie mâncarea care nu vatămă, mâncarea care ne poate potoli foamea fără să ne facă rău! Mai mult să nu căutăm! Iar dacă trebuie să spun un lucru minunat, împotriva părerii oamenilor, totuşi şi adevărat, dacă urmărim plăcerea, apoi aceasta o găsim mai degrabă în cumpătare decât în îmbuibare. Ascultă c-am să-ţi spun cum că plăcerea pricinuită de cumpătare e mai mare şi mai uşor de dobândit decât cealaltă plăcere. Plăcerea pricinuită de îmbuibare nu poate dura mult, şi nici nu găseşte totdeauna mâncăruri potrivite ei; plăcerea pricinuită de cumpătare poate dura prin starea potrivnică îmbuibării.

- Cine a spus asta?
- Unul care s-a desfătat cel mai mult cu de toate! *Sufletul sătul dispreţuieşte fagurii, iar sufletului flămând chiar şi lucrurile amare i se par dulci* (Proverbe 27, 7). Vezi cum plăcerea aceea se poate satisface uşor cu puţine şi cu de toate, pe când aceasta deloc? Dacă nici fagurii nu ne mulţumesc, atunci ce mâncare poate fi mai dulce? Dacă cea mai dulce dintre mâncăruri nu ne poate face plăcere, atunci care mâncare ne mai poate face plăcere? Deci, dacă urmărim plăcerea, să ştiţi că o găsim mai degrabă în cumpătare." (*Despre soartă şi providenţă,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 201-202)

„Ce dai viermelui masa strălucită?
De ce înmulţeşti puroaiele?
De ce aşezi izvoare de sudori şi de putoare?
Ce te faci pe tine netrebnic spre toate?" (*Din Cuvântul 27 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 228)

LEGEA (civilă)

„Avem (...) nevoie de legi care pe cetăţenii răi să-i surghiunească, iar pe cei buni să-i distingă şi să nu-i lase pe cei răi să se ridice împotriva celor buni. Dacă cineva ar pune într-o cetate legi care dau multă îngăduinţă hoţilor, totul s-ar răsturna, dacă soldaţii nu s-ar folosi de irascibilitatea spre ceea ce se cuvine, totul s-ar vătăma; şi dacă fiecare lăsându-şi rangul său l-ar urmări pe al altuia prin lăcomie s-ar strica buna rânduială." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 109-110)

LEPĂDAREA DE SINE

„*Să te lepezi de tine însuţi!*, adică: Să n-ai nimic comun cu tine însuţi, ci să te dai primejdiilor, muncilor; aşa suflet să ai, ca şi cum n-ai suferi tu acestea, ci altul! Şi n-a spus: Să se tăgăduiască, ci: Să se lepede. Iar a te lepăda e mai mult decât a te tăgădui.

Şi să-şi ia crucea lui. Luarea crucii este o urmare a lepădării de sine. Şi ca să nu socoteşti că a te lepăda de tine înseamnă numai a suferi cuvintele rele, ocările şi insultele, Hristos spune până unde trebuie să meargă lepădarea de sine; adică până la moarte, chiar moartea ruşinoasă.

De aceea n-a spus: Să se lepede de sine până la moarte, ci: *Să-şi ia crucea lui* arătând moartea cea ruşinoasă - şi că nu trebuie făcută aceasta o dată, nici de două ori, ci toată viaţa". (*Omilii la Matei,* omilia LV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 635)

„*Să se lepede de sine.* Înseamnă a se pune în al doilea rând, cum se potriveşte; înseamnă a face să treacă Dumnezeu înaintea sa; înseamnă a-i da la tot ceea ce este supranatural şi dumnezeiesc întâietate faţă de tot ce este numai pământesc şi trecător." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 68)

LIBERTATEA (- dar divin)

„... să nu învinovăţească nimeni pe Dumnezeu. Nu din partea celui ce cheamă se întâmplă a nu crede, ci din partea celor ce fug când sunt chemaţi. *Dară, zici tu, trebuia ca şi fără voia lor să-i tragă la sine.* Să nu fie ! El nu sileşte pe nimeni, căci cine oare, chemând la cinste, la cununi, ospeţe şi serbări, trage la sine pe cei chemaţi, legaţi şi fără voia lor? Nici unul nu face aşa, căci un asemenea fapt este al celui ce batjocoreşte. Dumnezeu trimite fără voie în gheena, însă în Împărăţia Cerurilor cheamă pe cei ce vor. În focul cel veşnic el trimite pe păcătoşi legaţi şi văicărindu-se, însă când este vorba de miile de bunătăţi, nu aşa; fiindcă dacă firea celor buni nu este aşa încât ei să alerge spre ele de bunăvoie şi să cunoască harul cel mare, apoi atunci sila întrebuinţată cu oamenii defaimă înseşi acele bunătăţi, *Dar pentru ce, zici tu, nu voiesc oamenii aceste bunătăţi şi nu aleargă după ele?* Din pricina neputinţei sau, mai bine zis, din pricina slăbiciunii lor. *Şi pentru ce atunci nu vindecă slăbiciunea lor?* Dar cum şi în ce fel trebuia să vindece această slăbiciune? Oare n-a făcut el făptura întreagă, care învaţă pe om şi-i arată puterea şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu? *Cerurile, zice, spun slava lui Dumnezeu* (Ps. 18, 2). Oare nu a trimis şi pe Proroci? Nu i-a cinstit? Nu a făcut cu dânşii minuni? Nu le-a dat lege scrisă şi lege firească? Nu a trimis şi pe Fiul său? Nu le-a trimis şi pe apostoli? Nu a făcut cu dânşii semne? Nu i-a ameninţat cu gheena? Nu le-a făgăduit Împărăţia Cerurilor? Nu în fiecare zi răsare soarele său peste cei buni şi peste cei răi? Oare cele ce a poruncit nu sunt atât de uşoare şi lesne de împlinit, încât mulţi covârşesc poruncile lui prin prisosinţa filosofiei lor? *Ce trebuia să facă viei sale, şi n-a făcut?* (Is. 5, 4). *Dară, zici tu, pentru ce nu ne-a insuflat în chip firesc cunoaşterea şi virtutea?* Deci cine zice acestea, Elinul sau Creştinul? Amândoi o zic, însă nu pentru aceleaşi lucruri, ci unul se ceartă pentru cunoaştere, iar celălalt pentru viaţă. Aşadar, noi vom vorbi mai întâi către Creştin, căci nu atât îmi este vorba de mădularele dinafară, pe cât de ale noastre proprii.

Deci ce zice creştinul? *Trebuia, zice, ca să ne insufle însăşi cunoaşterea virtuţii.* Dar ne-a insuflat această cunoaştere, căci de nu ne-ar fi insuflat-o, cum am putea cunoaşte cele vrednice de făcut, cum şi cele ce nu trebuia a le face? De unde atunci şi pentru ce sunt legile şi judecăţile? Deci el ne-a insuflat această cunoaştere, sau mai bine zicând, nu atât cunoaşterea, pe cât însăşi fapta. Dar pentru ce atunci ar trebui ca să primeşti răsplata, dacă totul ar fi al lui Dumnezeu? Căci, spune-mi, rogu-te, oare Dumnezeu te pedepseşte la fel cu Elinul, păcătuind? Nicidecum, căci tu ai cu tine libertatea izvorâtă din cunoaştere. Dar ce? Dacă ţi-ar spune cineva acum că şi tu, şi Elinul vă veţi învrednici aceloraşi bunătăţi pentru cunoaştere, oare nu te-ai nelinişti? Eu cred că da, căci ai zice că Elinul, putând afla cunoaşterea prin sine, n-a voit totuşi să o afle. Şi dacă şi el ar zice că Dumnezeu trebuia să insufle în noi cunoaşterea în chip firesc, oare nu ai râde şi nu ai spune *Dar pentru ce n-ai căutat-o? Pentru ce nu te-ai silit ca să o afli, precum am aflat-o eu?* - şi ai sta cu multă îndrăzneală împotriva lui, spunându-i că este cea mai de pe urmă prostie a învinovăţi pe Dumnezeu că nu ne-a insuflat şi cunoaşterea odată cu firea. Acestea le-ai zice fiindcă tu singur cercetând, ai căpătat cunoaşterea, şi tot aşa ai putea izbuti să capeţi o viaţă curată, dacă nu ai ispiti şi nu ai cere totul; dar fiindcă te îngreuiezi spre fapta bună, pentru aceea şi pui înainte astfel de vorbe prosteşti. Cum

ar fi putut să facă ca binele să fie silit, adică îndeplinit prin silă? Dar atunci ne-ar fi tăgăduit virtutea multe dintre dobitoacele necuvântătoare, fiindcă multe dintre ele sunt mai cumpătate în viață decât noi. *Dară, zici tu, aş fi voit mai bine să fiu bun din silă şi să fiu lipsit de orice plată, decât să fiu rău prin dorirea şi voirea mea, şi apoi să mă osândesc şi să mă pedepsesc.* Însă niciodată binele nu este silit, şi nici că s-a auzit vreodată că sila este mama binelui. Dacă nu ştii ce trebuie să faci, arată, şi atunci vom spune ce trebuie; dar dacă cunoşti singur că desfrânarea, de pildă, este un lucru rău, pentru ce atunci nu fugi de rău? *Nu pot,* zici tu. Însă te vor învinui şi-ți vor închide gura alții cari au izbutit a face cele mai mari fapte. Tu poate având şi femeie nu te înfrânezi, pe când un altul şi fără femeie îşi păstrează întreaga-cugetare. Deci ce cuvânt de îndreptățire vei avea, nepăzind măsura cumpătării, pe când acela sare peste primejdie? *Nu sunt aşa, zici tu, din pricina firii trupului, şi nu din pricina voirii.* Nu eşti aşa fiindcă nu voieşti, şi nu că n-ai putea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia II, pp. 18-19)

LIBERTATEA (Dumnezeu nu constrânge pe nimeni în urmarea binelui)

„Dumnezeu n-are obiceiul să constrângă şi să forțeze pe nimeni ca să devină om bun. Alegerea şi chemarea Sa nu constrâng deloc, ci El lucrează prin convingere." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVII, 4, p. 231)

LIBERTATEA (Dumnezeu doreşte să-L slujim în mod liber şi voit)

„Dumnezeu, Care este milostiv, liber şi măreț în darurile Sale, Dumnezeu, frații mei, nu uită şi nu omite nimic din ceea ce trebuie pentru ca noi să strălucim prin lumina virtuților noastre, fiindcă El vrea să ne facem vrednici de aprobarea Sa; şi aceasta nu prin forță sau prin constrângere vrea să ne legăm cu El; ci El invită, atrage prin binefaceri pe toți cei ce vor să se lase convinşi. Iată pentru ce, la venirea Sa, unii L-au primit, alții L-au respins; căci El nu vrea slujitori care să-I slujească în ciuda lor, ca fiind forțați; ci vrea ca toți să vină la El în mod liber şi voit, şi ca ei să-I mulțumească pentru acest fel de slujire.

Oamenii au nevoie de ajutorul slujitorilor, iată, pentru ce ei îi supun în ciuda lor la legea ascultării; dar Dumnezeu neavând nevoie de nimeni (Fap., 17, 25), nefiind nicidecum supus nevoii care apasă peste noi, şi nefăcând nimic decât pentru mântuirea noastră, lasă totul la voința noastră liberă; pentru aceasta El nu forțează şi nu constrânge pe nimeni, şi din tot ceea ce face n-are în vedere decât mântuirea noastră şi folosul nostru. În sfârşit, a sluji pe Dumnezeu în ciuda sa şi forțat, aceasta ar fi a nu-I sluji deloc." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia X, 1, p. 48)

LIBERTATEA (duşmanul libertății)

„Nimic nu distruge aşa de mult libertatea ca amestecul în afacerile lumeşti şi ca dorința de a fi înconjurat de lucruri ce par strălucitoare". (*Omilii la Matei,* omilia LVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 678)

LIBERTATEA (adevărata libertate)

„... liber este cel ce are libertatea desăvârşită asupra patimilor şi este rob cel ce cade sub stăpânirea patimilor dobitoceşti." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a XVIII-a, p. 200)

„Omul nu este liber decât dacă trăieşte în Hristos. Atunci e mai presus de dureri şi de nezuri." (*Către acelaşi Teodor,* 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşeea copiilor...,* p. 386)

„Cei care se nevoiesc pentru dobândirea virtuților și pentru împlinirea voii lui Dumnezeu, chiar dacă ar fi săraci și lipsiți de importanță, se bucură de libertatea Duhului Sfânt, adică de adevărata libertate pe care le-o dăruiește Hristos, acești oameni fiind chipuri ale Preasfântului Dumnezeu.

Vă voi dovedi deîndată, printr-un exemplu, cine este om liber și cine este sclav: un rege rău îi cere unui supus de-al său, care este om bun, să facă o fărădelege. Cum va proceda omul acela? Nu numai că nu va săvârși fapta aceea murdară, dar și va încerca să-l îndemne pe rege să își schimbe gândul păcătos, chiar dacă în felul acesta își va primejdui viața. Cine este, așadar, liber din aceștia doi? Cel care nu se teme nici de rege sau cel care este disprețuit de supușii săi? Omul stăpânit de patimi, și legat de păcat, care alege păcatul în loc de virtute, chiar și coroană regească de ar purta, este în realitate un rob. Nu rob al omului, ci al diavolului. Iar pe cel pe care îl slujește în această viață, îl va sluji și în cealaltă, împreună cu diavolul va fi dat pedepsei veșnice, pentru că deși a avut toate condițiile să se facă om bun, el a vrut să meargă pe drumul răutății." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 302-303)

„Nimeni nu este cu adevărat liber, decât acela care trăiește pentru Hristos. Unul ca acesta s-a ridicat deasupra tuturor relelor și nu se mai teme de nimic." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 370)

LIBERUL ARBITRU

„Dumnezeul universului a înzestrat firea noastră cu voință liberă și-și arată față de noi toată bunătatea Sa; cunoscând tainele noastre și gândurile din adâncul sufletului nostru, ne îndeamnă, ne sfătuiește și înăbușă pornirile noastre spre rău; nu ne constrânge; ne dă leacuri potrivite, dar lasă ca voința noastră să săvârșească totul". (*Omilii la Facere,* omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 221)

„Dacă n-ar sta asta în libertatea voii noastre, nici în puterea gândului nostru, dacă iubitorul de oameni Dumnezeu n-ar fi creat pe oameni cu voință liberă, ar fi trebuit sau ca toți oamenii să fie răi și supuși acelorași patimi, ca având aceeași fire, sau ca toți să fie virtuoși. Dar când vedem că semeni de-ai noștri, supuși ca și noi acelorași nevoi sufletești și trupești, nu fac cele ce facem noi, ci își cârmuiesc firea cu dreapta judecată, când îi vedem că biruie săltările fără rânduială ale trupului, că pun frâu poftei, că își stăpânesc mânia, că fug de dușmănie, că alungă invidia, că disprețuiesc goana nebună după bani, că nesocotesc slava, că își bat joc de toată fericirea din lumea aceasta și că sunt îndrăgostiți de slava cea adevărată, preferând în locul tuturor celor văzute lauda lui Dumnezeu, nu-i oare evident că ei pot săvârși acestea prin propria lor râvnă pe lângă ajutorul cel de sus, iar noi, prin trândăvia noastră, ne pierdem mântuirea și ajungem lipsiți de bunăvoința cea de sus?". (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 282-283)

„... țin de noi a face ceva sau a nu face. Și atunci pentru ce să ne amăgim singuri cu pricini și învinovățiri seci, care nu numai că nu ne aduc nici o iertare, ci chiar cea mai grozavă pedeapsă?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia II, p. 20)

„Că pentru aceea Dumnezeu a pus în om voia slobodă, ca nu cumva la urmă omul să-l învinovățească pe Dumnezeu că l-a legat cu sila și că silit face faptele pe care le face. Dar tu în loc să fii mulțămit pentru cele cu care ai fost cinstit, faci dimpotrivă, căci te răzvrătești și cârtești întruna asupra lui Dumnezeu – fiindcă pe mulți am auzit spunând: *Pentru ce oare Dumnezeu m-a făcut stăpân pe virtute? Sau mai drept vorbind, pentru ce m-a lăsat de capul meu ca să aleg binele sau răul?* Dar ce trebuia să facă? Trebuia poate ca dormind tu, sau îmbuibându-te și tăvălindu-te în rele, să te ridice în Împărăția Cerurilor? Dar atunci nu te-ai mai fi depărtat de rău. Dacă astăzi, când îți stă de față amenințarea, și încă nici așa nu te depărtezi de rău, deși chiar cerul ți l-a pus ca răsplată, atunci când vei înceta a mai fi leneș și

cu mult mai rău încă decât până acum? Şi nu vei avea nici măcar aceea să spui, că *mi-a arătat fireşte cele bune, însă nu m-a ajutat,* căci mult ajutor ţi-a făgăduit." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 144)

„În noi este înrădăcinată cunoaşterea a ceea ce trebuie să facem şi ce nu. Dumnezeu ne-a lăsat cu libertatea de a alege între virtute şi răutate. De aceea, de fiecare dată, fie suntem recompensaţi de Dumnezeu, fie suntem pedepsiţi, după alegerea pe care am făcut-o." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 362)

LIMBILE (amestecarea limbilor)

„Şi de aceea, pentru că oamenii nu folosiseră spre binele lor unirea limbilor, îi împarte spre binele lor prin despărţirea limbilor. Uită-te acum la iubirea de oameni a lui Dumnezeu. *Iată,* spune Domnul, *toţi au o singură limbă! Şi iată ce au început să facă!*

Dar aş pune întrebarea:

- Pentru ce Dumnezeu n-a venit îndată să împartă limbile, ci mai întâi caută să se dezvinovăţească, să-şi ceară oarecum iertare, ca şi cum ar avea să fie judecat de un tribunal? Că nimeni nu L-a întrebat: Ce ai făcut? Că El este doar stăpân să facă orice vrea!

- Da, Dumnezeu îşi cere iertare ca şi cum ar avea de dat socoteală, pentru ca să ne înveţe să fim şi noi blânzi şi buni. Dacă Stăpânul nostru îşi cere iertare de la noi, robii Lui, şi doar noi am greşit înaintea Lui, cu atât mai mult trebuie să ne cerem iertare noi de la semenii noştri, chiar dacă ne-ar face cele mai mari rele şi nedreptăţi.

Şi uită-te cum se dezvinovăţeşte Dumnezeu! *Iată, toţi au o singură limbă! Şi iată ce au început să facă!* Ca şi cum ar fi spus: Nimeni să nu-mi găsească vină că am împărţit limbile! Nimeni să nu creadă că dintru început au fost atâtea limbi între oameni! *Iată, toţi au o singură limbă.* Dar n-au folosit oamenii spre binele lor acest dar!

Şi ca să afli că Dumnezeu n-a căutat să pedepsească prin împărţirea limbilor atât păcatul lor de atunci, cât a căutat să poarte de grijă de viitorul oamenilor, ascultă ce adaugă Dumnezeu: *Şi acum nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce şi-au pus în gând să facă* (Facerea 11, 6). Cu alte cuvinte, spune aşa: *Dacă nu-i pedepsesc acum, dacă nu sunt opriţi acum, când păcatele n-au încolţit încă, atunci nu vor putea fi opriţi deloc din răutatea lor.* Aceasta înseamnă cuvintele: *Nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce şi-au pus în gând să facă*; de parcă ar fi spus: *Vor face păcate şi mai mari!* Aşa e păcatul! Dacă nu-i oprit de la început, se ridică la mare înălţime, ca şi focul pe care pui lemne. Vezi, dar, că şi luarea darului unirii limbilor este semn al marii bunătăţi a lui Dumnezeu? A împărţit limbile oamenilor ca să nu săvârşească păcate mai mari." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* pp. 14-15)

LINGUŞIREA (cea diabolică şi vătămătoare)

„A diavolului este a linguşi pentru a vătăma; a lui Dumnezeu, a învăţa, pentru a fi de folos". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 161)

„Ce folos de vorbe plăcute, dacă nu ajută la treburi, ba te mai şi vatămă? Ce câştig să te bucur cu cuvântul, dar de fapt să te supăr? Ce câştig ai să-ţi încânt auzul, dar să-ţi chinuiesc sufletul?" (*Omilii la Matei,* omilia LVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 655)

„ ... dacă se spune despre el (despre omul rău – n.n.) că e un om bun, nu câştigă nimic din asta, ci dimpotrivă osânda i se măreşte, iar trândăvia îi creşte şi mai mult". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 979-980)

„Dar noi pe toţi îi linguşim, pe toţi îi slujim, şi alergăm să cumpărăm cinstea şi lauda lor printr-o astfel de ploconire josnică şi umilitoare. De aceea s-au şi întors toate pe dos, de aceea toate faptele

creştinismului sunt trădate şi totul este neglijat şi răstălmăcit, din pricina slavei deşarte a celor mai mulţi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 349)

LINGUŞIREA (manifestarea ei)

„... linguşire şi servilism este atunci când cineva îi slugărniceşte şi-i linguşeşte pe unii cu scopul de a dobândi vreun bun pământesc." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 104)

„... paraziţi şi linguşitori, adunătură rea a diavolului, lupi care duc în robie pe mulţi din cei bogaţi, care, umplându-şi pântecele, lucrează la pierderea bogaţilor şi-i strică cu onorurile şi linguşirile lor. Nu greşeşti de numeşti lupi pe astfel de oameni, care înconjoară pe bogat ca pe o oaie, îl ridică în slăvi cu laudele lor, îl fac să se trufească prin urale şi nu-l lasă să-şi vadă buboaiele, îi orbesc judecata şi-i măresc putreziciunea." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 133-134)

„Aşadar tu, bogatule, nu te amăgi de linguşirile şi zâmbetele celorlalţi. Ei se poartă aşa fie de teamă, fie din interes personal. Dacă ai putea să cercetezi adâncurile inimilor celor care te linguşesc, ai vedea că în lăuntrul lor te osândesc, te înjură, te urăsc mai mult chiar şi decât cei mai răi duşmani ai tăi. Şi dacă vreodată situaţia se va schimba, dacă-ţi vei pierde bogăţia, atunci măştile vor cădea. Atunci se va întâmpla ca şi cu desfrânatele, când se demachiază. Atunci vei vedea limpede feţele acelora care mai înainte te linguşeau. Atunci vei înţelege că simţeau pentru tine nu preţuire ci nesocotire, nu admiraţie ci invidie, nu iubire ci ură." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 154)

LINGUŞIREA (gravitatea acestei înjositoare patimi)

„Dacă noi vom linguşi într-una apoi când vom mai îndrepta abaterile? Când vom putea folosi? " (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 86)

„Când l-ai linguşi pe unul care are nevoie de asprime, l-ai corupe, şi nu l-ai lăsa să se ridice." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 154)

LINIŞTEA (sufletească)

„*Învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihna sufletelor voastre* (Matei, 11, 29). Nimic nu aduce atâta odihnă şi linişte sufletului nostru, ca bunătatea şi smerenia. O purtare ca aceasta este mai de preţ pentru cel ce o are decât o coroană de împărat; este mai de folos decât strălucirea şi slava. Poate fi, oare, un om mai fericit decât cel care se vede scăpat de războiul ce se naşte înăuntru sufletului său? Chiar de ne-am bucura de mii şi mii de ori de pacea din afară şi de slujirile celor din jurul nostru, nu avem nici un folos de pe urma acestei păci, dacă din zbuciumul gândurilor noastre se nasc înăuntru nostru tulburări şi frământări; la fel nu poate fi cetate mai nefericită, chiar de ar avea nenumărate ziduri şi arme de apărare, dacă înăuntru ei locuitorii zămislesc trădarea!" (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 5)

„Viaţa noastră este plină de tulburare şi nelinişte. Cu toţii suntem îngrijoraţi, cu toţii suntem nemulţumiţi, cu toţii ne plângem, fie că suntem bogaţi sau săraci, stăpânitori sau oameni simpli. Dar tulburarea şi grija nu se datorează atât situaţiilor exterioare şi condiţiilor de viaţă, cât neorânduirii şi bolii noastre sufleteşti. Aşa cum ochiul bolnav vede întuneric şi în cea mai puternica lumină, la fel şi sufletul bolnav este tulburat chiar şi când este linişte. Să-I încredinţăm toate problemele noastre lui Dumnezeu şi să credem că nimic nu este al nostru, să rămânem indiferenţi la slava oamenilor şi să dorim să-I plăcem numai Domnului, şi astfel vom fi liniştiţi chiar şi când asupra noastră se va abate cea mai îngrozitoare vijelie." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 356)

LINIŞTEA (dobândirea liniştii lăuntrice)

„Dar liniştea nu o dobândim nici de la bogăţie, nici de la sărăcie, nici de la slavă, nici de la necinste, nici de la boală, nici de la sănătate, ci numai de la sufletul nostru. Când el este puternic, bine învăţat şi pregătit în ştiinţa virtuţii, toate i se vor părea uşoare. Încă de aici va vedea odihna de acolo şi limanul cel fericit (...)" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, p. 236)

LITURGHIA (- centrul cultului ortodox)

„De asemenea priviţi Biserica. Actul său prin excelenţă, centrul vieţii sale, *acţiunii* este Sfânta Jertfă a Liturghiei. Însă studiaţi-i organismul, urmăriţi-o în diversele părţi, cercetaţi Sfânta Liturghie, acţiunea harului vă va apărea pretutindeni." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 19)

LITURGHIA (Duhul Sfânt săvârşeşte toate în Liturghie împrumutând limba şi mâna preotului)

„Dumnezeu le-a dat preoţilor darul cel desăvârşit să slujească preacuratele Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos, iar nu îngeri şi arhangheli să slujească, ci Preasfântul Duh le săvârşeşte toate, numai ce se împrumută cu mâinile şi cu limba preotului. Pentru aceasta se cade să fie curat şi cu sufletul şi cu trupul preotul şi să stea în scaunul cel ceresc al lui Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 251)

LITURGHIA (aspecte din ritualul Sfintei Liturghii)

„Când scoatem din biserici pe cei ce încă nu pot a se împărtăşi din masa cea sfântă, atunci trebuie a se face o altă rugăciune, şi cu toţii stăm la fel jos pe acelaşi loc, şi cu toţii la fel ne ridicăm în picioare. Când ar trebui iarăşi a ne împărtăşi de pace, noi şi atunci cu toţii ne sărutăm împreună." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, p. 171)

LITURGHIA (cântările din timpul Sfintei Liturghii)

„Dar ce? Imnurile ce cântăm nu sunt cereşti? Oare nu şi noi cei de jos cântăm ceea ce cântă dumnezeieştile coruri ale netrupeştilor puteri, şi nu grăim aceleaşi ca şi aceia?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XIV, p. 199)

LITURGHIA (ectenia mare)

„... ne rugăm în comun pentru catehumeni, pentru bolnavi, pentru rodirea ţărânii, pentru cei de pe uscat şi de pe mare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 4, p. 410)

LITURGHIA (ecteniile)

„Să rugăm pe sfinţi a mulţumi lui Dumnezeu pentru noi; şi noi, de asemenea, a-i mulţumi unii pentru alţii. Aceasta este mai cu seamă datoria preoţilor, fiindcă este cel mai mare bun. Aşadar, apropiindu-ne, noi mai întâi ne rugăm şi mulţumim lui Dumnezeu pentru întreaga lume şi pentru bunătăţile obşteşti, fiindcă dacă binefacerile lui Dumnezeu sunt şi obşteşti, apoi şi tu te-ai mântuit fiind în acea obşte. Aşa că datorezi mulţumire şi pentru binefacerea cea către tine, şi în acelaşi timp este drept a-I înălţa laudă şi pentru binefacerile cele obşteşti. Căci şi soarele îl răsare nu numai pentru tine, ci şi pentru obşte, aşa că tu ai în parte întregul obştii. Este adevărat că soarele a fost făcut pentru obşte, însă tu singur vezi pe atâta pe cât văd toţi oamenii de pe pământ, încât tu datorezi atâta mulţumire câtă datorează toţi oamenii. Pentru aceea este drept a-I mulţumi pentru obştea întreagă şi

pentru bunăstarea tuturor, fiindcă noi primim multe bunătăți și pentru alții. Că dacă în Sodoma s-ar fi aflat măcar zece drepți, firește că acei sodomiteni n-ar fi pătimit ceea ce au pătimit. Astfel că noi trebuie a-I mulțumi și pentru bunăstarea altora.

De altfel, este și o lege veche, încă de la început așezată în Biserică. Tot așa și Pavel mulțumește lui Dumnezeu pentru romani, pentru corintheni și pentru întreaga lume. Să nu-mi spui *că nu este doar treaba mea*, căci chiar de n-ar fi a ta, totuși ești dator a-I mulțămi, de vreme ce mădularul, fratele tău, este astfel. De altfel, chiar și treaba ta este, căci prin lauda lui și tu te împărtășești acelorași cununi și vei lua și tu harul de care și el se bucură.

Pentru aceea și poruncesc legile Bisericii ca rugăciunile să se facă așa, adică nu numai pentru cei credincioși, ci și pentru catehumeni. Căci legea Bisericii îndeamnă pe cei credincioși spre rugăciune pentru cei necredincioși, sau mai bine zis, pentru cei ce nu sunt inițiați în tainele credinței. Când diaconul zice: *Pentru cei chemați (catehumeni) să ne rugăm cu stăruință*, nimic alta nu face fără numai că îndeamnă întreaga mulțime a credincioșilor la rugăciuni pentru aceștia - deși până atunci catehumenii sunt străini, fiindcă încă nu sunt trupul lui Hristos, încă nu s-au împărtășit niciodată de tainele credinței și încă sunt despărțiți de ceata cea duhovnicească. Deci dacă noi trebuie a ne ruga pentru aceștia, apoi cu atât mai mult pentru mădularele noastre, adică pentru frații noștri. Pentru aceea și zice diaconul *să ne rugăm cu stăruință*, ca nu cumva să se lepede de dânșii ca de niște străini, ca nu cumva să-i treacă cu vederea, ca pe unii de altă credință. Căci dânșii încă nu au binecuvântarea legiuită și așezată de Hristos, încă nu au dobândit îndrăznire, ci au trebuință de alții care să-i inițieze în tainele creștinismului. Pentru aceea și stau afară de curțile împărătești, departe de împrejmuirile cele sfinte. Pentru aceea și sunt scoși afară când se săvârșesc acele înfricoșate rugăciuni. Pentru aceea și tu ești îndemnat a te ruga pentru dânșii, ca astfel să se facă mădularele tale, ca să nu mai fie străini și învrăjbiți cu tine. Căci cuvintele *să ne rugăm*, nu se zic numai preoților, ci și celor ce stau de față și alcătuiesc adunarea credincioșilor. Când deci zice: *Să stăm bine, să ne rugăm*, pe toți îi îndeamnă la rugăciune.

După aceea, începând rugăciunea, zice: Ca întrutot-milostivul și Înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor. Și ca nu cumva să zici: De ce să ne rugăm? Căci iată că ei ne sunt vrăjmași și niciodată n-au fost uniți cu noi. Deci cum vom putea să îmblânzim pe Dumnezeu? Cum vom putea a-L îndupleca de a-i împărtăși milei și iertării Lui? Ca nu cumva deci să te găsești în nedumerire, privește cum îți dezleagă acea nedumerire, zicând: Ca întrutot-milostivul și înduratul Dumnezeu. Ai auzit că Dumnezeu este întrutot-mi-lostiv? Nu te îndoi dară, fiindcă întrutot-milostivul pe toți îi miluiește; și păcătoși, și prieteni. Așadar, să nu zici: Cum să mă apropii pentru dânșii? Căci El va asculta rugăciunile lor. Rugăciunea catehumenilor, ce alta ar putea fi, fără numai ca dânșii să nu rămână catehumeni?

După aceea apoi chiar și arată felul rugăciunii. Și care este acesta? *Ca să deschidă urechile inimilor lor*, căci au fost astupate și cu totul înfundate. Când zice urechi, nu înțelege urechile acestea dinafară, ci cele ale cugetului. *Ca să audă, zice, cele ce ochiul nu a văzut, urechea nu a auzit, și la inima omului nu s-a suit*, fiindcă nu au auzit de tainele cele negrăite, ci au stat departe de acestea. Căci chiar de aud, totuși nu știu cele ce se vorbesc, fiindcă acelea au trebuință de înțelegere adâncă, și nu numai de auzire." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, pp. 23-24)

„Zice diaconul: *Și să-i învețe pe dânșii cuvântul adevărului*, astfel că dinlăuntru li se însuflă, căci niciodată ei n-au știut cuvântul adevărului după cum trebuie a-l ști. *Ca să insufle întru dânșii frica Lui*, însă nu e de ajuns aceasta, căci *unele din semințe au căzut lângă drum, iar altele pe piatră.* Noi însă nu așa cerem, ci după cum plugul deschide brazdele într-un pământ gras, tot așa ne rugăm a se face și cu catehumenii, încât dânșii ca întineriți vor primi în adâncul cugetului lor cele semănate, și toate cele ce au auzit cu scumpătate le vor păstra.

Pentru aceea şi adaugă, zicând: *Şi să împuternicească credinţa Sa în cugetele lor*, adică să nu fie numai pe deasupra, numai pe dinafară, ci să le arunce rădăcina credinţei chiar în adâncul cugetului lor.

Ca să descopere lor evanghelia dreptăţii. Aici arată că acoperământul le este îndoit; pe de-o parte, că ochii cugetului le sunt întunecaţi, iar pe de alta, că nefiind iniţiaţi în cele ale creştinismului, să le descopere Evanghelia. Pentru aceea mai sus zicea: *ca să deschidă urechile cugetului lor*, pe când aici zice: *ca să descopere lor evanghelia dreptăţii*, adică să-i facă şi pe dânşii înţelepţi şi destoinici a o primi; ca să-i înveţe, şi să arunce în inimile lor seminţele adevărului. Căci măcar de ar fi destoinici, totuşi nici un folos nu vor avea dacă Dumnezeu nu le va descoperi; precum şi dacă le va descoperi, iar ei nu vor primi, iarăşi aceeaşi pagubă. Pentru aceea noi amândouă le cerem de la Dumnezeu: şi ca să le deschidă inimile, în acelaşi timp şi să le descopere evanghelia. Căci nici podoaba împărătească ce stă acoperită pe deasupra nu va preţui nimic înaintea ochilor, după cum şi atunci când ar fi descoperită, iar ochii n-ar fi cu băgare de seamă. Dar acestea amândouă se petrec dacă ochii apucă mai înainte. Şi ce înseamnă *Evanghelia dreptăţii?* Adică aceea care-i face drepţi. Prin aceste cuvinte îi atrage către dorinţa de botez, arătând că Evanghelia este pricinuitoare nu numai de iertarea păcatelor, ci şi aducătoare de dreptate.

Ca să dea lor minte dumnezeiască, cuget curat şi viaţă fără prihană[12]. Audă acestea credincioşii care sunt pironiţi în lucrurile pământeşti; că dacă ni se porunceşte a cere acestea

---

[12] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu:

Iată ectenia ce o zicea diaconul înaintea catehumenilor:

Diaconul zice: *Pentru cei chemaţi, cu stăruinţă să ne rugăm: Ca întrutot-milostivul şi înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor; ca să deschidă urechile inimilor lor şi să-i înveţe pe dânşii cuvântul adevărului; ca să insufle întru dânşii frica Lui şi să împuternicească (întărească) credinţa Sa în cugetele lor; ca să descopere lor Evanghelia dreptăţii; ca să dea lor minte dumnezeiască, cuget curat şi viaţă fără de prihană, ca totdeauna să cugete la cele ale Sale, la ale Sale să gândească şi cu ale Sale să se îndeletnicească, şi în legea Lui să umble ziua şi noaptea, poruncile Lui amintindu-şi şi dreptăţile Lui păzind.*

Încă mai cu stăruinţă să ne rugăm pentru dânşii: Ca să-i izbăvească pe dânşii de tot lucrul rău şi necuviincios, de tot păcatul diavolesc şi de toată împotrivirea celui protivnic; ca să-i învrednicească pe dânşii la vreme potrivită băii naşterii din nou, iertării păcatelor, îmbrăcămintei nestricăciunii. Ca să binecuvinteze intrările şi ieşirile, întreaga lor viaţă, casele lor, şi slugile lor; pe copiii lor să-i binecuvinteze, şi întărindu-i în măsura vârstei lor să-i înţelepţească, ca să îndrepteze toate cele ce le stau înainte spre folosul lor.

Ridicaţi-vă! Îngerul păcii cereţi-l catehumenilor. Toate cele ce vă stau înainte să fie paşnice; paşnică (fie) ziua de astăzi, şi toate zilele vieţii voastre cereţi-le a fi cu pace. Sfârşitul vostru (să fie) creştinesc. (Cele bune şi de folos) Pe voi înşivă să vă încredinţaţi (predaţi) Dumnezeului Celui viu şi lui Hristos.

Capetele voastre plecaţi-le! Toţi răspund cu glas mare: Amin.

Iată şi o altă ectenie, care după cât se vede este o prescurtare a celei ce se găseşte în Aşezământul Apostolic, cartea a VIII-a, cap. 6, pag. 397 şi urm., ediţia Coteler:

Rugăciunea înaintea Catehumenilor: Rugaţi-vă Catehumenilor, şi toţi credincioşii în cugetele lor să se roage pentru dânşii, zicând: Doamne miluieşte.

Deci (Diaconul) să slujească pentru dânşii, zicând: Pentru cei chemaţi toţi să rugăm pre Dumnezeu, ca Bunul şi Iubitorul de oameni cu bunăvoire să asculte rugăciunile şi cererile lor, şi primind rugămintea lor să le ajute şi să le dea cererile inimilor lor spre folos; să le descopere lor Evanghelia Hristosului Său, să-i lumineze şi înţelepţească, să-i înveţe pe dânşii cunoştinţa de Dumnezeu, dreptăţile şi poruncile Lui, să înrădăcineze întru dânşii frica Lui cea curată şi mântuitoare, să le deschidă urechile inimilor lor, spre a stărui în legea Lui ziua şi noaptea; să-i împuternicească în buna cinstire, să-i unească şi să-i prenumere pre dânşii cu sfânta Sa turmă, învrednicindu-i pe dânşii băii naşterii din nou, îmbrăcămintei nestricăciunii, vieţii celei adevărate, să-i izbăvească pe dânşii de toată necinstirea, şi să nu dea loc celui străin asupra lor; să-i curăţească pe dânşii de toată necurăţia trupului şi a sufletului, şi să locuiască întru dânşii şi să meargă împreună cu dânşii prin Hristosul Său, să binecuvinteze intrările lor şi ieşirile, şi să le îndrepteze toate cele ce le stau înainte spre folos.

Încă mai cu stăruinţă să ne rugăm pentru dânşii; ca învrednicindu-se de iertarea păcatelor prin intrarea în sfânta credinţă, să se învrednicească sfintelor taine şi petrecerii împreună cu sfinţii.

Ridicaţi-vă, catehumenilor. Pacea lui Dumnezeu prin Hristosul Său să o cereţi; zi cu pace şi fără de păcat, şi toată vremea vieţii voastre, sfârşit creştinesc vieţii voastre; blând şi îndurat (fie către voi) Dumnezeu, iertarea păcatelor (să vă dăruiască), pre voi înşivă să vă încredinţaţi (predaţi) Dumnezeului celui singur fără de început, prin Hristosul Său. Plecaţi-vă, şi să fiţi binecuvântaţi. (n.s. 1, pp. 25-26)

pentru cei ce încă nu sunt inițiați și intrați în creștinism, apoi poți pricepe în ce stare trebuie a ne găsi noi, care cerem astfel de lucruri pentru alții. Căci trebuie a avea viața deopotrivă sau, mai bine zis, asemenea cu cerințele evangheliei. Pentru aceea și felul rugăciunii este astfel, că de la dogme trece deodată la viață, căci zicând: *ca să descopere lor Evanghelia dreptății*, adaugă *ca să dea lor minte dumnezeiască.*

Dar ce înseamnă oare: *dumnezeiască*? Adică Dumnezeu să se sălășluiască întru dânșii, după cum zice: *Că voi locui întru dânșii și voi umbla* (2 Cor., 6, 16). Căci când mintea se face dreaptă, când se dezbracă de păcate, atunci se face casă a lui Dumnezeu; și când Dumnezeu locuiește întru dânsul, nimic omenesc nu va mai fi la urmă. Și astfel mintea lui se face dumnezeiască, toate grăindu-le de acolo, precum se face și casă a lui Dumnezeu care locuiește în-tr-însul. Cel ce grăiește lucruri urâcioase nu are deci într-însul minte dumnezeiască, precum nici cel ce iubește râsul și mascările.

Cuget curat, zice. Și ce va să zică oare a avea cuget curat? A căpăta adică sănătatea cea sufletească, după cum cel ce este stăpânit de pofte urâcioase și care este fricos față de cele de acum nu poate fi cu cuget curat, nu poate fi înțelept, nu poate fi sănătos. Și după cum cel bolnav poftește până și ce nu se cade, tot asemenea și acesta.

Și viață fără de prihană, zice, căci dogmele au trebuință de o viață curată. Auziți acestea, voi care alergați la botez tocmai către sfârșitul vieții. Noi ne rugăm ca după botez să aveți și o viață fără de prihană, pe când tu alergi și totul faci ca să pleci de aici pustiu de viață curată. Și ce este dacă te faci drept? Căci aceasta o câștigi numai din credință. Noi însă ne rugăm ca tu să câștigi îndrăzneală și din fapte.

Ca totdeauna să cugete la cele ale Sale, la ale Sale să gândească și cu ale Sale să se îndeletnicească. Să aibă, cu alte cuvinte, cuget curat și viață fără de prihană, nu o zi numai, sau două, sau numai trei, ci noi cerem ca să le aibă în toată vremea vieții sale. De asemenea, când ne rugăm ca acest catehumen să gândească la cele ale lui Dumnezeu, prin aceasta spunem pentru toate bunătățile. *Că toți ale sale caută,* zice, *iară nu ale lui Hristos Iisus* (Flp., 2, 21). Dar cum s-ar putea face aceasta? Adică ca împreună cu rugăciunea, dânșii să aducă și cele ale lor - dacă, bineînțeles, în legea Lui vor umbla ziua și noaptea." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, pp. 24-26)

„Ai văzut șirul acesta strălucit al virtuților, și cum fiecare din ele țintește pe aproapele cu mai multă siguranță decât orice lanț de aur? Căci, cerând minte dumnezeiască, spune, și cum putea cineva să ajungă așa. Și cum ar putea? Ca totdeauna să cugete la Dânsul. Și aceasta cum s-ar putea face? Dacă este cu băgare de seamă necon- tenit la legea Lui. Cum însă s-ar îndupleca oamenii, la aceasta? Dacă ar păzi poruncile Lui, sau mai bine zis, dacă ar fi cu băgare de seamă la lege; de aici ar veni și păzirea poruncilor Lui, după cum și atunci când cineva cugetă totdeauna la ale lui, dacă are minte dumnezeiască și dacă se gândește la cele ale lui. Fiecare din cele zise împreună-lucrează la binele aproapelui și se împreună-lucrează de dânsul, cuprinzându-l în sine și fiind cuprins de dânsul.

Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânșii. Fiindcă în timpul unei lungi cuvântări sufletul obișnuiește a cădea în piroteală, iarăși îl deșteaptă prin această cerere. În adevăr, că mari lucruri și înalte voiește a cere din nou, pen-tru care și zice: *încă mai eu stăruință să ne rugăm pentru dânșii.* Și pentru ce anume? *Ca să-i izbăvească pe dânșii de tot lucrul rău și necuviincios* . Aici noi le cerem a nu cădea în ispită și de a-i scăpa de toată cursa, și trupească, și sufletească. Pentru aceea și adaugă, zicând: *de tot păcatul diavolesc și de toată împotrivirea celui protivnic,* arătând prin acestea ispitele și păcatele. Căci păcatul este la îndemână totdea-una, în tot locul se găsește; înainte, în urmă, și astfel ne stăpânește." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, p. 27)

„*Ca să-i învrednicească pe dânșii la vreme potrivită băii nașterii din nou, iertării pă-catelor.* Pe unele le cerem pentru acum, iar pe altele pentru viitor; și filosofăm pentru baia

naşterii din nou, şi în cererea noastră ne învăţăm pe noi înşine a cunoaşte puterea lui. De aici apoi cuvântul ne deprinde a cunoaşte că botezul este naştere din nou, căci ne naştem iarăşi din apă, ca din mitras, ca să nu zică cineva cu Nicodim: *Şi cum poate cineva să se nască, bătrân fiind? Au doară poate intra în pântecele maicii sale şi să se nască de sus?* (In., 3, 4). După aceea, fiindcă a spus de iertarea păcatelor, apoi prin cele ce urmează adevereşte aceasta, zicând: *îmbrăcămintei nestricăciunii,* căci cel ce se îmbracă cu haina fiiască este vădit că se face nestricăcios. Dar ce va să zică *în vreme potrivită*? Adică când el va fi bine aşezat, când se va apropia cu buna voire şi credinţă, căci vremea potrivită pentru credincios aceasta este.

Ca să binecuvinteze intrările şi ieşirile lor, întreaga lor viaţă. Aici li se porunceşte credincioşilor a cere pentru catehumeni şi ceva trupesc, ca unii ce încă sunt mai slabi. *Casele lor, şi slugile lor*, adică măcar că ar avea slugi sau rudenii, sau pe alţii din cei de aproape, căci acestea erau răsplătirile ce le da Legământul cel Vechi, şi nimic nu era crezut atât de dureros ca văduvia, ca lipsa de copii, ca jelania pentru o moarte fără de vreme, ca a fi în sărăcie, ca a nu-i merge cuiva lucrurile după dorinţă. Pentru aceea tocmai lasă ca credincioşii să stăruiască şi în asemenea cereri trupeşti, înălţându-i câte puţin. Aceasta o face şi Hristos, aceasta şi Pavel, amintindu-le de binecuvântări din Vechiul Legământ. Hristos o face atunci când zice: *Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul* (Mt., 5, 5), iar Pavel când zice: *Cinsteşte pe tatăl tău şi pe muma ta, ca să trăieşti ani mulţi pre pământ* (Efes., 6, 2-3).

Pe copiii lor să-i binecuvinteze, şi întărindu-i în măsura vârstei să-i înţelepţească. Şi aici iarăşi le cere şi ceva trupesc, dar şi ceva duhovnicesc, ca unii ce se găsesc încă în stare de copilărie. După aceea apoi le cere numai lucruri duhovniceşti. *Ca să le îndrepteze toate cele ce le stau înainte*, zice, *spre folosul lor.* Nu zice simplu *toate cele ce le stau înainte*, ci adaugă, ca să le fie *spre folosul lor.* Căci de multe ori poate e vorba de o călătorie, dar nu este spre folos, sau altceva a face, care nu este spre folos. De la acestea dânşii sunt învăţaţi a mulţumi lui Dumnezeu întru toate, ca unele ce se desfăşoară spre folosul lor.

După toate acestea, la urmă diaconul le porunceşte a se ridica în picioare. Mai înainte poruncindu-le a se pune în genunchi spre a se ruga, şi după ce a cerut diaconul pentru dânşii cele spuse, după ce şi-au căpătat îndrăzneală, iată că la urmă le porunceşte a se ridica de jos şi a lua şi dânşii parte la rugăciuni. Pe unele le spunem noi, pe altele le îngăduim lor a le spune, deschizându-le uşile spre a se ruga. Mai întâi îi învăţăm noi ca pe copii, iar după aceea le poruncim a grăi şi de la dânşii, zicând: *îngerul păcii cereţi, catehumenilor*, fiindcă este şi înger care are cu sine tulburarea, înger vătămător, ca atunci când zice: *trimitere de îngeri răi* (Ps., 77, 54). Pentru aceea poruncim a cere îngerul păcii, învăţându-se de aici ca să ceară totdeauna pacea, care este legătura tuturor bunătăţilor, ca astfel să scape de toată lupta, de tot războiul, de toată cearta. *Toate cele ce vă stau înainte să vă fie paşnice.* Chiar de ar fi ceva greoi, totuşi, dacă este pace, se pare uşor. Pentru aceea Hristos zicea: *Pacea Mea o dau vouă* (In., 14, 27)." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, pp. 28-29)

„Paşnică (fie) ziua de astăzi, şi toate zilele vieţii voastre cereţi-le a fi paşnice. Ai văzut cum iarăşi porunceşte a fi întreaga viaţă paşnică?

Sfârşitul vostru să fie creştinesc, şi la urmă pune cel mai de căpetenie al tuturor bunătăţilor: *Cele bune şi de folos*, căci ce nu este bun, nu este nici de folos. Pentru aceea, printre noi, creştinii, alta este firea celor ce folosesc, şi nu după credinţa celor mulţi.

Pe voi înşivă să vă încredinţaţi (predaţi) Dumnezeului celui viu, şi Hris-tosului Lui. Încă nu le îngăduim lor a se ruga pentru alţii, ci pentru binele lor numai pot a se ruga.

Ai văzut rugăciune deplină, şi în privinţa dogmelor, şi în privinţa vieţii? Căci când zicem evanghelie, îmbrăcăminte nestricăcioasă, când zicem baia naşterii din nou, prin acestea zicem toate dogmele; când zicem minte dumnezeiască, cuget curat, când zicem toate cele spuse mai sus, prin aceasta înţelegem viaţa noastră.

După aceea poruncim de a-şi pleca capetele, cu care prilej dăm dovadă că Dumnezeu a auzit rugăciunile noastre ale tuturor şi că ne binecuvintează. Căci nu om este cel ce bine-

cuvintează, ci prin mâna lui şi prin limba lui noi atragem de la Însuşi Împăratul binecuvântarea capetelor celor de faţă. *Şi toţi zic cu glas puternic: Amin.*

Dar pentru ce oare vi s-au spus toate acestea? Ca să vă învăţ ce trebuie a cere în rugăciuni şi pentru alţii, ca să nu creadă credincioşii că atunci când se spun acestea n-au nici o legătură cu dânşii. Căci doară diaconul când zice: *Să ne rugăm pentru catehumeni*, nu spune aceste vorbe pereţilor. Însă unii sunt atât de proşti şi tâmpi, că nu numai în timpul rugăciunilor catehumenilor stau de vorbă în biserică, ci chiar şi în timpul rugăciunilor credincioşilor. De aici vine că totul s-a răsturnat pe dos, că totul s-a stricat, fiindcă în timpul când mai ales trebuie a împăca pe Dumnezeu, în acel timp, zic, mâniindu-L încă mai mult, plecăm la urmă din biserică. Căci în timpul rugăciunilor credincioşilor noi suntem îndemnaţi a ne ruga Iubitorului de oameni Dumnezeu pentru episcopi, pentru preoţi, pentru împăraţi, pentru stăpânitori, pentru pământ şi mare, pentru văzduhuri şi, în sfârşit, pentru întreaga lume.

Deci când noi trebuie a avea o astfel de îndrăzneală încât să ne rugăm şi pentru cei străini, şi totuşi nu suntem cu trezvie spre a ne ruga nici chiar pentru noi, apoi care va fi răspunsul nostru? Ce iertare vom avea?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, pp. 29-30)

LITURGHIA (îmbrăţişarea şi sărutarea frăţească)

„Chiar pentru aceea ne îmbrăţişăm noi unii pe alţii la săvârşirea Sfintelor Taine, ca să nu mai fim toţi decât un singur trup, cu toate că suntem mai mulţi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 4, p. 410)

„Dar fiind vorba de sărutarea aceea sfântă, mai putem şi altceva spune. Şi ce putem spune? Noi suntem biserică a lui Hristos, aşa că, sărutându-ne unii pe alţii, noi sărutăm uşile bisericii şi intrarea în ea. Sau nu vedeţi câţi sărută uşile bisericii acesteia, unii plecându-se, iară alţii atingându-le cu mâna, şi apoi ducând mâna la gură? Prin aceste uşi Hristos a intrat şi intră în noi, când ne împărtăşim. Ştiţi voi, cei ce vă împărtăşiţi din Sfintele Taine, ceea ce eu vorbesc acum. Căci nu cum s-ar întâmpla a fost cinstită gura noastră, primind trupul Stăpânului. Pentru aceea mai cu seamă de aici iubim.

Audă cei ce grăiesc vorbe murdare, cei ce scot din gură batjocuri, şi înfricoşează-se când aud cât de mult poate să-i necinstească gura lor. Audă cei ce sărută într-un chip necinstit. Auzi câte ţi-a dat prin gura ta Dumnezeu, şi păzeşte-o nespurcată. Prin gura ta s-a vorbit pentru viaţa viitoare, pentru înviere, pentru nemurire, că moartea nu este moarte, şi celelalte multe şi negrăite." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXX, p. 265)

„Să ne aducem aminte totdeauna de aceste cuvinte, iubiţilor! Să ne aducem aminte de sărutările sfinte şi de preaînfricoşătoarea îmbrăţişare ce ne-am dat-o unul altuia. Aceasta împleteşte sufletele noastre şi facem ca noi toţi să ajungem un trup, pentru că şi ne împărtăşim toţi într-un singur Trup. Să ne topim la un loc într-un singur trup, nu amestecând sufletele unele cu altele, ci prin legătura dragostei. Numai aşa vom putea să ne bucurăm cu îndrăznire de masa ce ne stă înainte." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 58)

LITURGHIA (epicleza euharistică)

„Şi chiar în vremea când se săvârşesc înfricoşatele Taine preotul se roagă cu norodul, dar şi norodul se roagă cu preotul, fiindcă cuvintele: *şi cu duhul tău* nimic alta nu este decât aceasta.

Cele ale euharistiei iarăşi sunt de obşte, căci nici preotul nu mulţumeşte singur, ci şi întregul norod. Că mai întâi primind răspunsul lor, apoi unindu-se şi dânşii cu preotul şi zicând că cu vrednicie şi cu dreptate se face aceasta, la urmă începe şi preotul sfânta

euharistie. Şi pentru ce te minunezi că norodul grăieşte împreună cu preotul, când el înalţă cântări de laudă lui Dumnezeu chiar şi împreună cu Heruvimii şi cu Puterile cele de Sus? Acestea toate le-am spus ca şi fiecare dintre voi să fie cu băgare de seamă; ca să cunoaştem că cu toţii suntem un trup, având poate numai atâta osebire între noi pe câtă osebire au mădularele între dânsele, şi să nu aruncăm totul pe preoţi, ci şi voi să vă îngrijiţi, ca unii ce sunteţi din trupul obştesc, din Biserica întreagă. Că aceasta ne pregăteşte şi nouă o mai mare siguranţă, în acelaşi timp şi vouă propăşire în fapta bună." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, pp. 171-172)

„Aici se află de faţă însuşi Hristos, spre a găti pentru noi această masă, căci nu omul a putu să prefacă pâinea şi vinul în trupul şi în sângele lui Hristos, ci preotul stă acolo numai a înfăţişa pe Hristos şi a săvârşi rugăciunea; numai harul şi puterea lui Dumnezeu lucrează acea prefacere. *Acesta este trupul Meu* (Lc. 22, 19). Aşa se rosteşte cuvântul, care aduce acea prefacere. Precum glasul acela, care a zis: *Creşteţi şi vă înmulţiţi, şi umpleţi pământul* (Fac. 1, 28), deşi era numai un cuvânt, dar a trecut în faptă, şi a înmulţit omenirea, aşa şi la Cina cea Sfântă glasul acesta al lui Dumnezeu înmulţeşte harul la toţi cei ce se împărtăşesc din ea cu vrednicie." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 137-138)

LITURGHIA (participarea la Sfânta Liturghie şi atitudinea creştinilor în timpul dumnezeieştii slujbe)

„Aceste cuvinte le spun celor ce pleacă de la dumnezeieştile slujbe şi celor care se pun la sfat şi pălăvrăgesc în timpul înfricoşătoarei şi Sfintei Liturghii.

Ce faci, omule? N-ai făgăduit zicând: *Avem către Domnul*, când preotul a spus: *Sus să avem mintea şi inimile*? Nu ţi-e teamă, nu te ruşinezi să fii găsit mincinos în acel ceas înfricoşător? Vai, ce minune! Masa cea de taină este pregătită, Mielul lui Dumnezeu este junghiat pentru tine, preotul se nevoieşte pentru tine, foc duhovnicesc izvorăşte din preacurata Masă, Heruvimii stau împrejur, Serafimii, care cu şase aripi îşi acoperă feţele, zboară pe deasupra, toate Puterile cele netrupeşti împreună cu preotul se roagă pentru tine, focul cel duhovnicesc se pogoară, Sânge curge din preacurata coastă în potir spre curăţirea ta, şi tu nu te înfricoşezi, nu roşeşti că eşti găsit mincinos în acest înfricoşător ceas? Ai o sută şaizeci şi opt de ore pe săptămână, şi din acestea Dumnezeu Şi-a oprit pentru El numai o singură oră şi cheltuieşti în această oră în treburi lumeşti, în glume, în discuţii!" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a noua, pp. 177-178)

„Fraţilor, să nu plecăm din biserică în timpul Sfintei Liturghii; şi iarăşi, când suntem în biserică, să nu stăm de vorbă. Să stăm cu frică şi cu cutremur, cu ochii plecaţi în jos, dar cu sufletul ridicat în sus. Să suspinăm, fără să ni se audă glasul, dar cu inima să ne bucurăm. Oare, nu vedeţi cât de nemişcaţi stau cei ce sunt lângă împăratul acesta pământesc, trecător şi muritor? Nu scot o vorbă, nu se clintesc, nu aruncă ochii ici şi acolo, ci stau înfricoşaţi şi plini de cutremur. Ia pildă de la ei, omule, şi te rog să te înfăţişezi înaintea lui Dumnezeu aşa cum te-ai duce înaintea împăratului celui pământesc. Dar trebuie să te înfăţişezi cu mult mai multă frică înaintea Împăratului celui ceresc. Acestea vi le-am spus adeseori şi nu voi înceta a vi le spune, până ce nu voi vedea că v-aţi îndreptat". (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a noua, p. 179)

„Biserica, ea, care a dat naştere la atâţia fii, nu poate să se bucure de ei la fiecare Sfântă Liturghie, ci numai în sărbători. Cât de mare ar fi veselia duhovnicească, cât de mare bucuria, cât de mare slava lui Dumnezeu, cât de mare folosul sufletelor, dacă la fiecare Sfântă Liturghie aş vedea tot atât de pline sânurile bisericii!" (*Cuvânt la Botezul Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 33)

„Vreţi să vă spun de unde vin zgomotul şi strigătul? Că nu stau uşile bisericii întotdeauna închise, că vă îngăduim să vă duceţi acasă înainte de cea din urmă rugăciune de mulţumire

după Sfânta Împărtăşanie. Iar fapta este un mare dispreţ aruncat Domnului. Ce faci, omule? Pleci din biserică, te duci când Hristos este de faţă, când îngerii stau alături de El, când este pusă înainte această Masă înfricoşătoare, când fraţii tăi încă se împărtăşesc? De eşti poftit la un ospăţ, nu îndrăzneşti să te scoli de la masă şi să pleci înainte de prietenii tăi, care stau încă la masă, chiar dacă te-ai săturat, iar aici, unde se săvârşesc Tainele lui Hristos cele înfricoşătoare, când încă se săvârşeşte sfânta slujbă, tu părăseşti slujba la jumătatea ei şi pleci? Mai este vrednică de iertare o astfel de faptă? Mai are vreun cuvânt de apărare? Vreţi să vă spun ce faptă săvârşesc cei ce pleacă înainte de terminarea slujbei şi nu cântă la sfârşitul Cinei cântările cele de mulţumire? Poate este greu de purtat ceea ce am să vă spun, totuşi trebuie să o spun neapărat din pricina trândăviei multora. Iuda a luat parte la cea din urmă Cină, aceea din cea din urmă noapte, dar s-a sculat şi a plecat în timp ce ceilalţi stăteau încă la masă. Ei bine, pe Iuda îl imită aceia care pleacă din biserică înainte de cea din urmă rugăciune de mulţumire. Dacă Iuda n-ar fi ieşit, n-ar fi ajuns vânzător; dacă n-ar fi părăsit pe ceilalţi ucenici, nu ar fi pierit; dacă nu s-ar fi despărţit de Păstor, nu l-ar fi răpit fiara sălbatică. De asta Iuda era cu iudeii, iar ucenicii au ieşit cântând împreună cu Stăpânul. Vezi dar că cea din urmă rugăciune după Sfânta Jertfă se face aşa cum s-a făcut rugăciune după Cina cea de Taină?" (*Cuvânt la Botezul Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 43-44)

„Aşadar, pentru că avem să vedem şi noi în seara aceasta pe Cel pironit pe Cruce, ca pe un miel junghiat şi jertfit, vă rog să ne apropiem cu cutremur, cu multă sfială şi evlavie. Ştiţi doar cum stăteau îngerii în jurul mormântului, care nu mai avea Trupul Stăpânului, în jurul mormântului gol. Dădeau multă cinstire şi locului aceluia tocmai pentru că a avut în el Trupul Stăpânului. Îngerii, care depăşesc firea noastră, stăteau cu atâta sfială şi evlavie la mormânt, iar noi, care n-aveam să stăm lângă un mormânt gol, ci chiar lângă Masa care are pe ea Mielul, ne apropiem cu zgomot şi gălăgie? Ce iertare mai putem avea?

Nu grăiesc aceste cuvinte la întâmplare. Le grăiesc pentru că văd în seara asta pe mulţi că fac gălăgie, strigă, se îmbrâncesc, sar, se ocărăsc, pentru că văd că-şi pricinuiesc osândă mai multă decât mântuire. Pentru asta vă sfătuiesc. Ce faci, omule? Când preotul stă înaintea Mesei, cu mâinile întinse la cer, chemând pe Duhul cel Sfânt ca să vină, şi să Se atingă de cele puse înainte, e multă linişte; e multă tăcere când Duhul dă harul, când Se pogoară, când Se atinge de cele puse înainte; dar când vezi Oaia jertfită şi desăvârşită, atunci faci zgomot, atunci faci gălăgie, atunci te cerţi, atunci ocărăşti? Cum poţi să te bucuri de această jertfă când te apropii de această Masă cu gălăgie? Nu ne este de ajuns că ne apropiem cu păcate, mai trebuie să mai păcătuim şi în timpul când ne apropiem? Cum putem fi fără de păcat când ne certăm, când facem gălăgie, când ne muşcăm unul pe altul? Pentru ce te împingi când vezi că Oaia este jertfită? Dacă ar fi să te uiţi toată noaptea la jertfa aceasta, te întreb, te-ai sătura? Ai răbdat toată ziua, a trecut cea mai mare parte din noapte, pentru ce vrei să pierzi dintr-o clipită de vreme atâta osteneală?" (*Cuvânt la Crucea Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 85)

„Ia aminte lângă cine stai, împreună cu cine îl vei chema pe Dumnezeu: împreună cu heruvimii! Asemuieşte-te cu cei care formează corul împreună cu tine şi îţi va fi de ajuns spre a deveni vigilent să conştientizezi faptul că tu, înveşmântat într-un trup şi legat de carne, ai fost socotit vrednic de a înălţa împreună cu puterile netrupeşti imnuri către Stăpânul comun tuturora. Aşadar, nimeni să ia parte la acele imnuri sfinte şi mistice cu o ardoare slăbită. Nimeni să nu aibă în acel moment gânduri lumeşti, ci să înlăture din cuget pe toate cele pământeşti, să se strămute pe el însuşi în întregime la cer şi, ca şi cum s-ar găsi stând în preajma tronului slavei însoţit de serafimi, să înalţe imnul întru totul sfânt închinat Dumnezeului slavei şi al măreţiei." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 99)

„Ai o sută şaizeci şi opt de ore pe săptămână; şi din acestea Dumnezeu şi-a oprit pentru El numai o singură oră; şi cheltuieşti şi această oră în treburi lumeşti, în glume, în discuţii.” (*Omilie despre pocăinţă şi despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 187)

„N-ai venit până acum la biserică? Vino de astăzi. Ai venit şi te-ai învrednicit să-L întâlneşti pe Hristos? Nu pleca până nu se termină slujba. Dacă pleci înainte de a se termina, eşti vinovat la fel ca un fugar. Atâtea zile, atâta timp cheltuieşti pentru satisfacerea dorinţelor tale pământeşti, şi nu poţi dedica un ceas-două nevoilor tale duhovniceşti şi lui Dumnezeu? Te duci la teatru şi, până nu se termină piesa, nu pleci. Intri în biserică, în casa Domnului, şi întorci spatele Preacuratelor Taine? Fie-ţi teamă măcar de cel care a spus: *Cel ce-L nesocoteşte pe Dumnezeu, îl va nesocoti şi Acela pe el* (Parafrază la Proverbe 13, 13).

Dar şi cât stai în biserică purtarea ta este necuviincioasă. Dacă te prezinţi în faţa unui stăpân lumesc pentru vreo treabă, nu cutezi nici să zâmbeşti. Şi când stai în faţa Stăpânului universului, râzi fără frică şi fără ruşine? În felul acesta Îl mânii mai mult decât prin alte păcate ale tale. Căci Dumnezeu nu se scârbeşte atât de cei care păcătuiesc, cât de cei care nu se ruşinează după săvârşirea păcatului.

Ce faci acolo, omule? Te afli în biserică şi te uiţi la frumuseţile femeieşti? Cum pângăreşti în asemenea fel templul lui Dumnezeu? Crezi că biserica este piaţă sau, ceva şi mai rău, bordel? În piaţă, desigur, ţi-e ruşine să priveşti viclean o femeie; şi în biserică, tocmai în ceasul în care Domnul îţi vorbeşte, îndemnându-te să te depărtezi de asemenea păcat - căci *oricine se uită la o femeie,* zice, *spre a o pofti, a şi desfrânat cu ea în inima lui* (Matei 5, 28) - îţi învârţi privirile pe organele nelegiuirii şi cu inima vizitezi atelierul desfrâului? Mai bine să fi fost orb, decât să-ţi foloseşti în felul acesta ochii. Gândeşte-le, omule, în faţa cui stai în ceasul slujbei şi împreună cu cine - cu heruvimii, serafimii, cu toate puterile cereşti. Dă-ţi seama cu cine psalmodiezi şi te rogi. Ca să-ţi revii e de-ajuns să-ţi aduci aminte că, în vreme ce ai trup material, te-ai învrednicit să-I aduci cântări Domnului împreună cu îngerii cei nemateriali.

Aşadar, să nu participi cu nepăsare la acea cântare sfântă. Să nu ai în minte alte gânduri pătimaşe. Alungă orice cuget pământesc şi urcă cu mintea la cer, lângă tronul lui Dumnezeu. Zboară acolo împreună cu serafimii, dă din aripi împreună cu heruvimii, psalmodiază imnuri închinare Preasfintei Treimi.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 166-168)

„O omule, intrat-ai în biserică, învrednicitu-te-ai de vorba Scripturii şi mai vârtos a lui Hristos, păzeşte-te să nu ieşi mai înainte de otpustul (încheierea) preotului pentru că, ca şi un slujitor fugar, te vei judeca de către Dumnezeu. Toată ziua petreci în lucrurile cele trupeşti şi două ceasuri la cele duhovniceşti nu poţi îngădui? La jocuri mergi şi până nu se termină, nu ieşi, şi la biserică vii şi mai înainte de terminarea Sfintei Liturghii ieşi. Fie-ţi frică de cela ce zice: cel care necinsteşte Sfintele Taine, se va socoti şi necinsti de către Hristos! A sta înaintea unui împărat nici nu zâmbeşti sau a râde nu cutezi, iar înaintea Domnului Hristos şi Împăratului tuturor stând, şi nu stai cu frică şi cu cutremur, ci vorbeşti şi râzi fără de tocmeală în casa lui Dumnezeu. Cu aceasta îl îndemni să te urgisească şi nu iei iertarea păcatelor tale.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 10)

„Ce faci omule? Stai în biserică şi la frumuseţe străină priveşti şi nu te cutremuri şi nu te înspăimântezi a batjocori în acest fel pe Dumnezeu, şi mai cu necinste decât în târg, căci la târg ţi-e ruşine să te arăţi că priveşti la frumuseţea altcuiva, iar în casa lui Dumnezeu, unde te învaţă şi mai vârtos te înspăimântează pentru păcatele şi nelegiuirile tale şi mai mult auzind atunci ca să nu le faci, şi faci inima ta prăvălia diavolului şi cu ochii tăi faci lucruri diavoleşti. Mai bine ar fi fost ca ochii aceştia să fie orbi decât să privească fără de ruşine şi fără de lege. Socoteşte omule cu gândul tău lângă cine stai aproape când te apropii la Sfânta şi înfricoşătoarea Liturghie (...) te rogi, împreună cu heruvimii, cu serafimii şi cu celelalte cereşti puteri,

cu îngerii şi cu arhanghelii, pe care îi ai împreună în horă şi împreună cântăreţi şi aceasta îţi ajunge întru priveghere şi în pricepere. Când îţi vei aduce aminte că porţi trup de pământ şi eşti de-a valma împreună cu sfinţii îngeri, cu toate cereştile puteri cele fără de trupuri şi te-ai învrednicit împreună cu aceia să cânţi şi să lauzi pe Stăpânul Hristos şi Dumnezeul tuturor. Pentru aceea nu fi ca un slăbănog, ci fii gata cu poftă la cântarea Sfintei Liturghii. Nu avea gând lumesc la vremea aceea, ci către ceruri pune tot gândul tău ca şi cum ai sta lângă scaunul slavei şi ca şi cum ai zbura împreună cu serafimii, şi aşa lui Dumnezeu lauda cea sfântă adu-o, că pentru aceasta dăm învăţătură să stai bine la vremea Sfintei Liturghii, ca să ridicăm gândurile cele ce zac jos, că la vremea sfintei slujbe, fraţilor, nu numai oamenii strigă acea înfricoşătoare strigare, ci şi dumnezeieştii îngeri cad la Domnul Hristos şi arhanghelii se roagă având împreună vreme de Sfintele Taine. Că precum oamenii ţin şi mişcă ramurile de măslin înaintea împăraţilor şi prin odrasla măslinului i-aduc aminte să facă milă şi iubire de oameni faţă de poporul lui, aşa şi sfinţii îngeri, la jertfa Sfintei Liturghii, în loc de stâlpările măslinului, acel Preasfânt şi Dumnezeiesc Trup îl arată către Domnul nostru Iisus Hristos şi se roagă pentru firea omenească zicând către Mântuitorul Hristos: nu numai pentru neamul omenesc ne rugăm şi ne umilim Ţie, Iubitorule de oameni şi Iubitorule de bunătăţi, Stăpâne, pe care Însuţi nu i-ai lăsat, ci mult iubindu-i până la atâta ai primit, cât şi pe sfântul Tău suflet l-ai dat pentru ei, pentru aceştia şi noi vărsăm rugăciunile, pentru care tu Însuţi ţi-ai vărsat Preascumpul Tău Sânge. Pentru aceştia ne rugăm pentru care Ţi-ai jertfit cinstitul Tău Trup şi Te-ai junghiat de evreii cei fărădelege." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 10-11)

„Pentru că de va cerceta Dumnezeu greşelile, vorbele care se fac pe la biserici, lenevirile, pregetările de pe la slujbe, atunci ce vom face, cum îi vom răspunde? Să ştii că Dumnezeu Însuşi, grăind prin prooroci către noi toţi, iar noi grăim multe şi lungi cuvinte unul către altul, care nu ne sunt de folos, ci numai bârfim în zadar; de va lăsa toate celelalte şi numai pe acesta să-l cerce şi să facă judecată la noi, care nădejde de mântuire ne va fi nouă? Nici una! Să nu te înşele gândul că este puţin păcatul acesta, ci de vei vrea să cunoşti mărimea păcatului acestuia şi necinstea ce i-o faci lui Dumnezeu, să urcăm la oamenii aceştia pământeşti şi atunci vei cunoaşte mărimea lucrului. Cutează tu la un boier mare sau şi la un prieten când vorbeşte înţelepciunea cu tine şi tu să laşi vorba lui şi să te întorci să vorbeşti cu sluga ta, şi atunci vei cunoaşte câtă necinste îi faci tu lui Dumnezeu prin aceasta. Pentru că de i-ar face cineva această necinste la un domn mare, la multă pedeapsă l-ar aduce pentru batjocorirea aceea sau şi capul şi l-ar tăia. Iar Dumnezeu cu atâtea şi atâtea necinstindu-se, nu numai de unul sau de doi şi trei oameni, ci de mulţi." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 11)

„Că nefiind nimenea să vă ţină uşile şi să vă oprească, fugiţi şi vă duceţi unde vă este voia până a nu se sfârşi Dumnezeiasca Liturghie, că şi acesta este un semn de mare hulă ce faci, o, omule. Acum când este Hristos de faţă şi îngerii aici şi înfricoşătoarea Masă este pusă înainte şi fraţii tăi cu multă smerenie zăbovesc, iar tu cutezi şi laşi toate acestea şi te duci; nu socoteşti că fiind tu chemat cândva la masa unui boier mare, măcar de te-ai şi sătura mai înainte până a nu se săvârşi, dar nu poţi să te duci de acolo până nu se ridică şi toţi ceilalţi, iar aici, unde se săvârşesc Prea Curatele Taine ale lui Hristos, încă mai înainte până a nu se săvârşi această Dumnezeiască tăinuire, cutezi tu de te laşi şi te duci la grijile cele trupeşti. Dar oare ce iertare vei avea? Sau ce răspuns vei da? Să vă spun al cui lucru fac şi cui se aseamănă cei ce ies din sfânta biserică mai înainte până a nu se sfârşi Sfânta Liturghie împreună cu rugăciunile cele de mulţumită? Vă voi spune, măcar de este lucru cam greu, dar nevoie este să-l zicem, pentru lenea multora. Când s-a împărtăşit Iuda la Cina cea de Taină a Domnului în vremea Patimii, ceilalţi Apostoli şedeau acolo cu linişte, iar numai el singur, sărind, ieşi mai înainte. Aceluia dar se aseamănă cei ce fug de aici mai înainte de sfârşitul Liturghiei, pentru că el, de nu s-ar fi depărtat de Hristos, nici vânzător nu s-ar fi făcut de nu s-ar fi despărţit de

însoțirea celorlalți ucenici; nu și-ar fi pierdut nici sufletul și viața vrăjmașul, de nu s-ar fi depărtat de acea turmă sfântă, nu l-ar fi aflat lupul cel mâncător de sânge să-l mănânce, de nu s-ar fi despărțit de păstor nu ar fi fost mâncat de fiară. Vezi dar că rugăciunea cea mai de apoi ce se face după Sfânta Liturghie în acel fel se face. Pentru aceea, ni se cade și nouă acum să socotim, aceea să gândim, temându-ne de păcatul și de osânda aceluia, de vreme ce stăpânul nostru, Hristos, ți-a dat Sfântul lui Trup, iar tu nici cu cuvintele nu vrei să-i dai plata ce i se cade, nici nu-i mulțumești pentru darul ce l-ai luat." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 86)

„Sau n-ai făgăduit preotului când ai zis: *Sus să avem inimile și mintea noastră*!, și ai zis: *Avem către Domnul*!? Nu te temi, nu te cutremuri că și la acest înfricoșător ceas te afli mincinos? O! Mare minune! Masa cea de taină este gata, Mielul lui Dumnezeu pentru tine se junghie, focul duhovnicesc radiază din Sfântul Altar, Heruvimii vorbesc și Serafimii zboară, cei cu șase aripi își acoperă fețele, toate puterile cele fără de trup se roagă pentru tine cu preotul, focul cel sufletesc se pogoară, Sângele se deșartă în potir din Preacurata Coastă pentru curățirea ta, iar tu nu te temi, nici nu te cutremuri. O sută șaizeci și opt de ceasuri sunt într-o săptămână și Dumnezeu numai un singur ceas și-a ales, iar tu și pe acesta îl cheltuiești în lucrurile lumești și în vorbe și în râsuri. Dar cu ce îndrăznire te apropii de Dumnezeieștile Taine? (...) de-ai ține în mâinile tale tină, oare ai cuteza să te atingi de haina împăratului?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 105)

„În aceea fraților, să nu lipsim de la rugăciunile Bisericii, nici să vorbim de Biserică cuvânt deșert, ci să stăm cu frică și cu cutremur, plecând ochii jos iar sufletul ridicându-l sus, să suspinăm din inimă și să strigăm fără glas. Sau nu vedeți pe cei ce stau înaintea împăratului pământesc și putred, cum stau și nici nu se clătesc, nici nu vorbesc, nici nu caută încoace sau încolo, ci stau triști, cu frică și mâhniți; de la aceștia ia pildă omule, în acest fel vă rog să petreceți înaintea lui Dumnezeu, ca și cînd ați sta înaintea împăratului celui pămîntesc, încă cu și mai multă frică se cade să stăm înaintea Împăratului celui Ceresc. Acestea le voi zice de multe ori, până vă veți îndrepta." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 106)

„Și mai înainte, fraților, am dojenit pe frații cei care își lasă rugăciunea și slujba și umblă pe dinafară de Biserica lui Hristos și acum iarăși vreau să le aduc vină celor ce sunt înăuntru, în Biserică, și mintea lor este afară, că aceștia mai răi sunt decât cei ce nu vin la biserică, că aceștia că măcar sunt în biserică, la vremea înfricoșătoarei Liturghii, iar din îndemnarea diavolului vorbesc unul cu altul de lucrurile cele lumești și putrede și alții din zavistia lor ocărăsc pe cei ce citesc citania și pe cântăreți și cuvintele cele dumnezeiești le hulesc. Ce faci omule? Preotul zice: *Sus să avem inimile!,* iar tu vorbești și râzi în biserică? Dar nu te temi că vorbind tu și neavând grijă va sări vreun drac cu mare putere și va intra în sufletul tău cel fără de grijă, aflând ușa casei tale, adică nepăzind mintea și sufletul tău?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 107)

„Mulți dar vin la biserică să se roage și citesc multe stihuri, iar dacă ies din biserică, de i-ar întreba cineva, nu știu să răspundă nici ce evanghelie s-a citit, căci urechile lor nu ascultă cele ce citesc; și de vreme ce tu, care te rogi și nu cânți sau citești și nu înțelegi ce zici, dar Dumnezeu cum te va asculta? Plecat-am, zice, genunchii mei și am căzut la Dumnezeu cu rugăciune, dar gândul ți-a fost dat afară, trupul era în Biserică iar dragostea banilor socotește dobânda, gura zice rugăciunea iar gândul numără ospețele prietenilor, că diavolul este o fiară vicleană și știe că la ceasul cel de rugăciune și mai mult la Sfânta Liturghie avem mare folos sufletesc și atunci vine neiertatul și ne împiedică rugăciunea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 152-153)

LUCRURILE (firea lucrurilor omenești)

„Cumpăneşte de-a pururea firea lucrurilor omeneşti, care sunt schimbătoare şi trecătoare ca undele unui pârâu ce curge repede; sunt iuţi ca fumul ce se pierde în aer, sunt nimicuri ca umbra ce piere degrabă." (*Cuvânt la Ziua Sfinţilor patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 68)

LUMEA (alipirea sufletului de lucrurile lumii)

„Nimic nu ne pierde, nu ne aruncă aşa de uşor în prăpastie şi nu ne face să pierdem aşa de repede bunătăţile cele viitoare ca lipirea sufletului nostru de lucrurile cele pieritoare; şi nimic nu ne face să ne bucurăm şi de unele şi de altele ca alegerea bunătăţilor celor viitoare înaintea tuturor celor pământeşti. Hristos a spus: *Căutaţi împărăţia lui Dumnezeu şi toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei 6, 33). Dar chiar dacă nu ni s-ar adăuga acestea, n-ar trebui să dorim aşa bunurile cele trecătoare. Alegându-le, dar, pe cele nepieritoare, ni se adaugă şi cele pieritoare. Şi nici aşa unii nu se lasă convinşi, ci se aseamănă cu nişte pietre nesimţitoare; urmăresc umbre de plăcere". (*Omilii la Matei,* omilia LXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 785)

„Un atlet, care luptă să fie încununat, nu vrea să stea degeaba şi să trândăvească; un negustor, care câştigă de pe urma negoţului pe mare, nu doreşte să stea fără lucru. Aşadar şi noi, de vom gusta cum trebuie din roadele cele duhovniceşti, nu vom mai socoti că sunt ceva lucrurile de pe lumea aceasta, pentru că vom fi stăpâniţi, da, de o prea bună beţie, de dorinţa bunătăţilor celor viitoare. Să gustăm, dar, din rodurile cele duhovniceşti, ca să scăpăm şi de zgomotul celor din lumea aceasta şi să avem parte şi de bunătăţile cele viitoare ..." (*Omilii la Matei,* omilia LXXIV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 847)

„Precum copiii mici n-au dorinţă decât după jucării, pentru animale, maimuţe şi nu sunt în stare să se gândească la nimic serios, la nimic mare; cel ce se dă adevăratei filosofii nu va face nici un caz de lucruri prezente. El nu va dori să le dobândească, sau să i le dea alţii." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXI, 2, p. 362)

„Şi cum spinii, ori din ce parte i-ai lua, înţeapă pe cel ce-i ia; la fel, lucrurile din această lume, în orice fel le-ai lua, întunecă şi fac rău celui ce le ia şi le ţine în mâinile sale. Dar nu este aşa cu bunurile duhovniceşti: asemenea unei pietre preţioase, în orice parte le-ai întoarce şi le-ai privi, ele bucură privirea." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 3, p. 473)

„Iar pricina tuturor acestor rele este alipirea celor de aici şi gândirea numai la viaţa aceasta, din care pricină şi se fac nişte astfel de oameni plini de nemulţămiri şi scârbe de tot felul. Chiar de le-ai spune ceva plăcut, totuşi frica ce o au este de ajuns spre a le răpi orice început de veselie, şi încă fiind în viaţă ei au şi murit. Dar dacă necredincioşii pătimesc de acestea, nu este nimic de mirare; când însă pătimesc cei ce s-au învrednicit de atâtea taine, şi au filosofat atâtea în cugetul lor pentru viaţa cea viitoare, şi încă totuşi se încântă cu cele de aici, apoi de ce iertare mai pot fi vrednici?

Deci de unde oare vine că se încântă unii cu cele de aici? De la a se dezmierda, a-şi îngrăşa trupul, de la a-şi moleşi sufletul şi a face greoaie povara, de unde apoi şi întunericul se face mare înaintea ochilor lor, şi perdeaua groasă. În dezmierdare tot ce este mai bun este robit şi ce este mai rău stăpâneşte; căci sufletul este orbit şi tras din toate părţile ca schilodit aşa zicând, iar răul duce şi poartă trupul omului în toate părţile, silindu-l a sta în rândul dobitoacelor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 432)

„Căci, într-adevăr, nimic nu este mai fricos decât cel alipit de cele pământeşti. Un astfel de om trăieşte viaţa lui Cain, tremurând în fiece clipă. Şi ce spun eu de morţi, şi pagube, şi

piedici, şi ciocoinicii, şi măguliri? De vreme ce el şi fără de acestea se teme de mii de prefaceri. Lada poate geme de aurul din ea, dar sufletul nu s-a izbăvit de frica sărăciei. Şi cu drept cuvânt, căci ca de nişte lucruri putrede şi nestatornice îşi prinde ancora, şi chiar dacă nu el însuşi suferă vreo prefacere, totuşi văzând la alţii acea prefacere, el s-a şi pierdut, de vreme ce mare este frica ce-l stăpâneşte, mare este şi nebărbăţia lui.

Un asemenea om este lipsit de îndrăzneală nu numai în faţa primejdiilor, ci şi faţă de toate celelalte. Când, de pildă, va cădea în pofta averilor, el nu leapădă năvala aceasta ca un bărbat slobod, ci ca şi un rob cumpărat cu bani toate le face, robind poftei urâcioase a iubirii de argint ca şi unei stăpâne. De ar vedea vreo fată frumoasă, de îndată se pitulează, fiind prins de dânsa, şi ca un câine turbat umblă după desfrânări, în vreme ce ar trebui să facă cu totul dimpotrivă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, pp. 81-82)

„Dacă eşti creştin, cetatea ta nu e pe lumea aceasta. Meşterul şi clăditorul cetăţii noastre e Dumnezeu: chiar de am cuprinde tot pământul, nu suntem decât oaspeţi şi colindători ai întregului (pământ). În cer suntem trecuţi la carte; acolo suntem cetăţeni. Să nu facem ca pruncii care dispreţuiesc cele mari şi se minunează de cele mici." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVII-a, p. 132)

„Pe nimeni dintre noi, iubite, încă nu ne-a cuprins dorinţa bunătăţilor cereşti, aşa cum ar trebui să ne cuprindă. Dacă ne-ar fi cuprins această dorinţă, am socoti umbră şi fum toate cele ce par anevoioase. Cel care le admiră pe cele prezente, niciodată nu va fi învrednicit de contemplarea bunătăţilor cele viitoare; dar cel care le dispreţuieşte şi socoteşte că toate nu au mai multă valoare decât umbra şi visul, va dobândi iute şi bunătăţile cele mari şi duhovniceşti. Când binele acesta, adică dispreţul celor prezente, cuprinde cu adevărat sufletele oamenilor, atunci el are tot atâta putere de distrugere asupra răutăţilor pe câtă putere are focul asupra spinilor; chiar dacă sufletul unui om ar fi înăbuşit de nenumărate răutăţi, chiar dacă l-ar strânge păcatele cu multe legături, chiar dacă l-ar arde cumplit flacăra poftelor, chiar dacă l-ar împresura cumplit zgomotul celor trecătoare, totuşi, ca printr-un bici usturător, binele acesta va izgoni îndată şi cu desăvârşire toate aceste răutăţi şi le va îndepărta din suflet." (*Despre căinţă (I),* 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 75)

„Cel care admiră lucrurile din lumea aceasta nu va fi învrednicit niciodată de contemplarea celor viitoare; pe când cel care le dispreţuieşte pe cele din lume şi socoteşte că nu sunt întru nimic mai de preţ decât umbra şi visul, va dobândi îndată bunurile cele mari şi duhovniceşti. Noi nu arătă, copiilor noştri bogăţia care se potriveşte bărbaţilor decât atunci când îi vedem că au ajuns bărbaţi şi dispreţuiesc toate jocurile copilăreşti; atâta vreme cât mai preţuiesc jocurile copilăreşti, nu-i socotim vrednici de bogăţiile cuvenite bărbaţilor. Tot astfel şi sufletul: atâta vreme cât nu caută să dispreţuiască lucrurile mărunte şi vremelnice din viaţă, nu va putea să admire pe cele din ceruri; şi contrariul: atâta vreme cât le admiră pe acestea, nu va putea să nu-şi râdă de cele de pe pământ. Acest lucru îl spunea şi Fericitul Pavel; deşi cuvintele sale au fost spuse despre învăţăturile de credinţă, totuşi pot fi privite ca fiind spuse şi despre învăţăturile morale şi despre darurile Duhului Sfânt. *Omul trupesc,* spune Pavel, *nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu* (I Corinteni 2, 14). (*Despre căinţă (II),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 93)

LUMEA („lumea întreagă zace sub puterea celui rău")

„Cea mai mare parte a lumii s-a dat pe sine sub stăpânirea diavolului." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 97)

LUMEA („lumea s-a răstignit pentru mine şi eu pentru lume")

„Prin care lumea s-a răstignit pentru mine şi eu lumii. Prin cuvântul *lume* el înţelege aici nu cerul, nici pământul, ci lucrurile pământeşti, lauda de la oameni, pompa, slava, bogăţia şi toate celelalte ce se cred strălucite. Acestea toate, zice, sunt moarte pentru mine. Astfel trebuie să fie creştinul şi o astfel de voce trebuie să pronunţe întotdeauna. Şi încă nu se mulţumeşte cu modul de mortificare de mai înainte, ci adaugă şi un altul, zicând: *şi eu lumii,* făcând aluzie la o îndoită mortificare, ca şi cum ar fi zis: *şi acelea sunt pentru mine moarte şi eu pentru dânsele, şi nici că pot a mă birui sau a mă lua în stăpânire; şi ele sunt moarte, şi nici eu nu le doresc.* Nimic nu este mai fericit ca această mortificare, şi numai ea este temelia vieţii fericite." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 125)

„Fericitul Pavel; deşi trăia în mijlocul oraşelor, era tot atât de departe de toate cele care-l înconjurau pe cât de departe stă, noi de trupurile morţilor. Prin cuvintele sale: *Pentru mine lumea este răstignită* (Galateni 6, 14), arată tocmai această îndepărtare faţă de toate cele din lume. Mai bine spus însă, nu vădeşte numai această negrijă, ci şi alta asemănătoare, încât lipsa de grija mai sus amintită este dublă. Pavel n-a spus numai: *Pentru mine lumea este răstignită*, şi apoi a tăcut, ci a continuat şi a arătat şi o altă îndepărtare, spunând: *Şi eu pentru lume* (Galateni 6, 14). Adâncă este această filosofie de a socoti moartă lumea, dar mai adâncă şi cu mult mai adâncă filosofie este de a fi tu însuţi mort faţă de lume! Ceea ce a arătat Pavel prin aceste cuvinte are acest înţeles: Pavel spune că îndepărtarea dintre el şi lucrurile înconjurătoare din lumea aceasta nu este cât depărtarea dintre vii şi morţi, ci este atât de mare cât este depărtarea dintre morţi şi morţi. Într-adevăr, omul viu, chiar dacă nu-l mai doreşte pe cel mort, totuşi simte ceva la vederea mortului, fie minunându-se de frumuseţea şi tinereţea lui, fie având milă de el şi lăcrimând. Un mort însă nu are nici această legătură şi dispoziţie sufletească faţă de alt mort." (*Despre căinţă (II),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 91)

LUMEA (este învinsă de ucenicii lui Hristos din toate timpurile)

„În aparenţă lumea triumfă totdeauna peste ucenicii lui Iisus Hristos, în realitate ea este cea veşnic învinsă." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 105)

LUMEA („chipul acestei lumi trece")

„Şi să nu vă potriviţi cu acest veac, ci să vă schimbaţi prin înnoirea minţii, ca să deosebiţi care este voia lui Dumnezeu, ce este bun şi plăcut şi desăvârşit (12, 2).

Fiindcă, într-adevăr, chipul veacului acestuia este pironit la cele pământeşti, este înjosit şi trecător, nu are nimic înalt, nu este drept şi nici continuu, ci toate le are răsturnate pe dos. Deci, dacă voieşti a păşi drept, nu-ţi conforma paşii tăi după chipul veacului acestuia, căci nimic din ale lui nu rămân, nimic nu durează. Pentru aceea a şi numit chip, după cum zice şi în altă parte: *Căci chipul acestei lumi trece* (I Corinteni 7, 31), fiindcă nu are nimic durabil, nimic statornic, ci toate trecătoare şi nestatornice. De aceea, zicând *chipului acestui veac,* prin aceasta arată nestatornicia, iar prin expresia *chipului* învederează ceva ce nu există în realitate. Căci de ai vorbi de avere, de slavă, de frumuseţea trupului, de desfătare, sau şi de altele ca acestea, ce sunt considerate a fi mari, toate nu sunt decât chip şi nicidecum adevărul lucrului, aparenţă şi mască ce nu rămâne în fiinţă. *Tu însă nu te asemăna acestui chip* – zice –, *ci schimbă-te prin înnoirea minţii.* Nu zice *reformează-te*, ci *schimbă-te,* arătând prin aceasta ca fiind vorba de lume; aici este numai chip, pe când vorbind de virtute, nu mai este chip, ci formă adevărată, ce are o frumuseţe naturală, care nu are nevoie de meşteşugiri ce sunt

izvorâte din faptele apărute şi imediat dispărute. Fiindcă într-adevăr, toate cele ale lumii se nimicesc mai înainte chiar de a se arăta; căci dacă arunci la o parte chipul, iute vei vedea forma reală." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 398)

LUMEA („lumea aceasta este umbră și vis")

„Să cercetăm, dacă vreţi, cele strălucitoare ale acestei vieţi - bogăţia, slava, stăpânirea, cinstirile cele de la oameni şi vei vedea că nimic nu este mai îndoielnic decât acestea - că ce e mai puţin credincios decât bogăţia, care de multe ori nu rămâne la noi nici măcar până seara?" (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 131)

„Deci, ce poate fi mai îndoielnic decât acestea, care se schimbă aşa de necurmat şi îşi iau zborul mai înainte de a se arăta, fug mai înainte de a fi de faţă? De aceea şi Prorocul, vorbind despre desfătare şi bogăţie şi cele asemenea, şi batjocorind pe cei ce le socot dăinuitoare şi sunt leşinaţi după ele, zice: *Ca şi cum ar sta au socotit acestea, şi nu ca şi cum ar fugi* (Amos 6, 5). Nu a zis: *ca şi cum ar trece*, ci - ceea ce este cu mult mai mult - *ca şi cum ar fugi*: că nici nu trec încet, ci cu grăbire multă." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 132)

„Că lucrurile din lumea aceasta, fie vesele, fie triste, nu-s cu nimic mai bune decât visele. De aceea vă îndemn să vă deşteptaţi şi să priviţi Soarele dreptăţii. Nimeni nu poate vedea soarele dacă doarme, şi nici nu-şi poate bucura privirile cu frumuseţea razei sale, ci pe cele ce le vede, le vede ca în vis". (*Omilii la Matei,* omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 128)

LUMEA (perisabilitatea lucrurilor din lume)

„Să mergem în morminte! Arată-mi pe tatăl tău! Arată-mi pe soţia ta! Unde-i cel ce se îmbrăca cu haine de aur? Unde-i cel ce plimba cu trăsura? Unde-i cel ce era înconjurat de ostaşi, cel ce purta centură, cel strigat de crainici? Unde-i cel ce pe unii îi ucidea, iar pe alţii îi arunca la închisoare? Unde-i cel ce ucidea pe cine voia şi slobozea pe cine voia? Nu văd decât oase, viermi, păianjeni. Toate acelea pământ, toate acelea basm, toate umbră şi vis, o simplă povestire, o zugrăveală; dar, mai bine spus, nici zugrăveală. De-ar fi zugrăveală, am vedea-o într-un tablou. Dar nici tablou nu-i. Şi dacă nenorocirea s-ar mărgini la atâta! Dar nu! Onorurile, desfătarea, luxul, strălucirea sunt umbră şi cuvinte; odraslele lor însă nu mai sunt nici umbră, nici cuvinte, ci rămân şi trec cu noi dincolo şi vor fi cunoscute de toţi; răpirile, lăcomiile, desfrânările, adulterele, nenumăratele lor păcate; nu sunt zugrăvite într-un tablou, nici pe cenuşă, ci scrise sus; şi cuvintele şi faptele! Cu ce ochi ne vom uita la Hristos?". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 869)

LUMEA (efemeritatea ei)

„Aşa sunt toate cele omeneşti, toate cele trupeşti; nici n-au apucat să vină, că şi zboară. Aşa e desfătarea, aşa e slava omenească, aşa e puterea, aşa e bogăţia, aşa e fericirea acestei vieţi! Nu au nimic trainic, nimic statornic, nimic nemişcat. Trec mai repede ca apa râurilor şi lasă pustii şi goi pe cei îndrăgostiţi de ele. Cele duhovniceşti, însă, nu sunt aşa; sunt trainice, statornice, neschimbătoare, întinse cât toată veşnicia. Nu este, oare, o mare nebunie să schimbi pe cele statornice cu cele nestatornice, pe cele veşnice cu cele vremelnice, pe cele ce rămân necontenit cu cele ce zboară, pe cele ce ne aduc în veacul ce va să fie multă desfătare cu cele care ne pricinuiesc acolo mare osândă?" (*Omilii la Facere,* omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 36-37)

„Suntem atât de trândavi, încât preferăm întotdeauna pe cele vremelnice în locul celor veşnice, preferăm pământul în locul cerului, pe cele care zboară înainte de a se ivi în locul

celor care nu pot avea sfârşit niciodată”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 406)

„Când este vorba de lucruri prisoselnice, apoi rămâneţi ca pironiţi de acestea şi, lăsând adevărul, voi alergaţi după umbre şi după visuri. Şi poate nu sunt umbre şi visuri toate cele de aici, ba şi mai rele decât umbra? Căci mai înainte de a se arăta, ele zboară, şi mai înainte de a zbura, fac mult vuiet, ba încă mai mult vuiet decât plăcere. Chiar dacă ar aduna aici cineva mii de averi, totuşi trecând noaptea de acum, se va duce gol de aici, şi cu drept cuvânt, fiindcă şi cei ce se îmbogăţesc prin vis, sculându-se din aşternut, nimic nu mai au din cele ce credeau că au pe când dormeau.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 394)

„Căci ce sunt oare toate lucrurile omeneşti? Ţărână şi cenuşă, şi ca praful ce-l spulberă vântul, fum şi umbră frunză purtată de vânt şi floare, vis, şi poveste, şi mit, vânt şi aer uşurel, pană ce zboară în vânt, zefir ce trece repede şi poate ceva încă mai mic de cât toate acestea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, pp. 154-155)

„Spune-mi, te rog, ce lucru este statornic în lume? Bogăţia adeseori nu dăruieşte nici până la lăsarea serii. Dar slava? Ascultă ce spune un drept: *Viaţa mea trece mai repede decât iuţeala unui alergător* (Iov 9, 25). După cum alergătorii o iau din nou la fugă înainte de a se opri, tot astfel şi slava zboară înaite de a ajunge.” (*Către acelaşi Teodor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 382-383)

„Umbră şi mai puţin decât o umbră sunt toate cele din viaţă; sunt pline de multe temeri, de multe primejdii şi de cea mai cumplită robie. Să nu pierzi cumva şi viaţa aceasta, şi pe cealaltă, când poţi, dacă ai vrea, să le câştigi pe amândouă. Pavel ne învaţă că aceia care trăiesc în Hristos câştigă şi viaţa de aici.” (*Către acelaşi Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 387)

„Ce ar putea fi mai nimicnic decât acestea care, mai înainte de a se arăta, pier, care niciodată nu sunt statornice, ci trec atât de repede pe lângă cei ce se agită pentru ele? Căci, după cum niciodată roata carului nu rămâne nemişcată în jurul axului, ci în continuu se învârte şi se mişcă, acelaşi punct fiind când sus, când jos, aşa este şi cu lucrurile. Uşor de schimbat sunt lucrurile omeneşti şi grabnică le este căderea şi nu au nimic statornic şi nemişcat, ci toate sunt lesne de abătut şi au multă tragere spre cele potrivnice firii. Aşadar, cine sunt mai de râs decât aceia care cască gura şi se pironesc de cele trecătoare şi le socotesc pe acestea mai de cinste decât cele ce fiinţează neîncetat şi rămân pururea?

De aceea şi proorocul, osândindu-i foarte pe cei ce se agită pentru ele, zice: *Le-au socotit ca statornice şi nu ca pe unele ce fug* (Am., 6, 5). Vezi cum printr-un singur cuvânt a vrut să le înfăţişeze nimicnicia lor? Nu a zis: *ca pe unele ce se duc*, nici *ca pe unele ce se schimbă*, nici *ca pe unele ce trec*. Dar cum? *Ca pe unele ce fug*, vrând să arate repeziciunea lor şi multa şi grabnica lor schimbare şi să ne înveţe pe noi ca niciodată să nu tindem către cele văzute, ci numai către cele pe care Dumnezeu le făgăduieşte să dorim şi să îndrăznim.” (*Urările de bun venit ale aceluiaşi şi lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 124-125)

LUMEA (sfârşitul lumii)

„Cea mai mare parte din semnele sfârşitului lumii s-au împlinit: Evanghelia s-a propovăduit în întreaga lume, au fost războaie, cutremure, foamete; aşa că nu mai este mult până la sfârşit. Nu vezi semnele? Şi acesta este chiar cel mai mare semn. Nici cei de pe timpul lui Noe n-au văzut semnele prevestitoare ale prăpădului aceluia, ci continuau să joace, să mănânce, să se însoare şi să-şi facă treburile lor obişnuite; şi au fost surprinşi aşa de pedeapsa aceea

înfricoşătoare. La fel şi cei din Sodoma; se desfătau şi nu se sinchiseau de cele ce se petreceau în jurul lor şi au fost făcuţi scrum de fulgerele coborâte atunci din cer.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea, să ne pregătim pentru plecarea noastră din lumea aceasta. Chiar dacă nu va veni acum sfârşitul lumii, dar sfârşitul fiecăruia, bătrân sau tânăr, bate la uşă". (*Omilii la Matei,* omilia XX, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 270-271)

„Apoi iarăşi, pentru ca ucenicii să nu-L mai întrebe, a adăugat: *Privegheaţi, deci, că nu ştiţi în care ceas vine Domnul vostru.* N-a spus: Nu ştiu, ci: *Nu ştiţi.* Când era aproape să le spună ceasul venirii Sale, Hristos Se opreşte şi iarăşi îi depărtează de întrebare, pentru că vrea să-i facă să fie necontenit pregătiţi. Le spune: *Privegheaţi!,* arătându-le că nu le spune ziua şi ceasul venirii Sale, tocmai pentru a priveghea.

Aceea să cunoaşteţi, că dacă ar şti stăpânul casei la ce strajă din noapte vine furul ar priveghea şi n-ar lăsa să-i spargă casa. De aceea şi voi fiţi gata că în ceasul în care nu gândiţi Fiul Omului va veni (Matei 24, 43-44).

De aceea le spune să privegheze, ca să fie totdeauna gata; de aceea le spune: *Atunci va veni, când nu vă aşteptaţi*; voieşte să fie totdeauna gata de luptă, să fie totdeauna virtuoşi. Cu alte cuvinte spune aşa: *Dacă cei mai mulţi oameni ar şti când mor, negreşit că s-ar strădui în ceasul acela.*

Dar pentru ca oamenii să nu se străduiască numai pentru ziua aceea, Domnul nu spune nici ziua cea de obşte a sfârşitului lumii, nici ziua morţii fiecăruia, pentru că vrea ca oamenii să o aştepte totdeauna, pentru ca totdeauna să se străduiască. Aceasta e pricina că e necunoscut sfârşitul vieţii fiecăruia din noi". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 875-876)

„*Nu va trece neamul acesta până ce toate aceste se vor întâmpla.* Ce înţelege El prin *toate acestea*? Atât cele ce privesc Ierusalimul, războaiele, foametea, ciuma, cutremurele de pământ, hristoşii cei amăgitori, profeţii cei mincinoşi, răspândirea Evangheliei în toată lumea, cât şi celelalte numărate mai sus, care se vor săvârşi până la a doua venire a lui Hristos. Dar atunci, cum putea El să zică: *neamul acesta*? El prin aceasta nu înţelege pe cei ce trăiau atunci, ci neamul credincioşilor; căci Sfânta Scriptură întrebuinţează zicerea *neam* nu numai spre a arăta o ştiută perioadă de timp, ci spre a rosti felul şi chipul cucerniciei şi al purtării, ca Psalmistul când zice: *Acesta este neamul celor ce-l caută pe Dumnezeu* (Ps. 23, 6). Hristos voieşte să spună, că Ierusalimul va pieri şi o mare parte din iudei se vor prăpădi, dar neamul celor credincioşi va rămâne, nu se va birui de foamete şi de ciumă, de cutremure şi de războaie, de profeţii cei mincinoşi şi de amăgitori. În sfârşit, spre a-i întări şi mai mult în credinţă, El adaugă: *Cerul şi Pământul vor trece, iar cuvintele Mele nu vor trece*, adică mai degrabă se va nimici cerul şi pământul, cu toată tăria lor cea mare, decât să nu se împlinească ceva din cuvintele Sale. El cu aceasta voieşte să arate, totodată, că Biserica, pe care El a întemeiat-o, este mai înaltă şi mai trainică decât pământul, iar El este Plăsmuitorul a toată lumea, Domnul şi Stăpânul cerului şi al pământului." (*Cuvântare despre Evanghelia de la Matei,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 116-117)

„Să presupunem că sfârşitul lumii va fi după douăzeci de ani, după treizeci, după o sută; ei, şi ce ne foloseşte? Sfârşitul vieţii fiecăruia din noi nu este oare sfârşit? Şi de ce mai ispiteşti, de ce te mai trudeşti în zadar, pentru ca să ştii despre sfârşitul obştesc?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 250)

„Multe lucruri vrem să le aflăm şi să le înţelegem, dar mai ales vremea când va veni sfârşitul lumii.Apostolul Pavel pentru a potoli această nepotrivită preocupare a noastră, scrie într-o epistolă de-a lui: *Iar despre ani şi despre vremi, fraţilor, nu aveţi nevoie să vă scriem noi, căci voi înşivă ştiţi bine că precum, un fur noaptea, aşa vine ziua Domnului* (I Tesaloniceni 5, 1-2).

Adică ce vom câştiga dacă ştim când va fi a doua venire a Domnului? Spuneţi-mi. Să ne închipuim că va veni după douăzeci de ani, sau după treizeci, sau după o sută. Ce însemnătate poate avea asta pentru noi? Nu cumva pentru fiecare dintre noi sfârşitul nu vine odată cu moartea lui? Aşadar de ce-ţi faci dureri de cap şi te chinui să afli despre sfârşitul lumii? Din păcate, însă, aşa cum se întâmplă şi în multe alte împrejurări, când suntem nepăsători faţă de lucrurile care ne privesc direct şi ne îndeletnicim cu treburile altora, nesocotind problemele noastre şi îngrijindu-ne de cele străine, la fel şi în cazul acesta; în loc ca fiecare să se intereseze de sfârşitul lui, vrem să aflăm în de-amănunt cum şi când va veni sfârşitul obştesc al tuturor?" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 89)

„Iar când încep a vorbi, a grăi despre sfârşitul lumii, îmi vine frică şi mă cutremur, că toate minunile Domnului sunt mari şi înfricoşătoare şi slăvite, iar taina sfârşitului şi a doua Lui venire întrec cuvântul şi mintea şi gândul şi trece peste toată povestirea şi înspăimântează tot auzul." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 180)

„Că ia spune-mi, ce câştig avem să ştim când va fi sfârşitul şi terminarea lumii acesteia? Oare fi-va după douăzeci sau cincizeci sau cinci sute de ani? Ce folos ne dă nouă aceasta? Nimic, că au doară nu este terminarea şi sfârşitul vieţii la tot omul, moartea?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 114)

LUPTA DUHOVNICEASCĂ

„Lupta noastră nu este împotriva sângelui şi trupului, ci, împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor lumeşti ai întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutăţilor din văzduhuri (Efes., 6, 12). Să nu socotiţi, ne spune Pavel cu alte cuvinte, că ne stă în faţă o luptă uşoară; nu avem de luptat cu semeni de-ai noştri şi nici armele de luptă nu ne sunt egale. Suntem îmbrăcaţi cu trup şi ni s-a poruncit să luptăm cu puteri fără de trup! Dar să nu vă temeţi! Da, e neegală lupta, dar puterea armelor noastre este mare! Aproape că a spus: Pentru că ştiţi cine sunt vrăjmaşii, nu vă pierdeţi curajul, nici nu şovăiţi în faţa luptei, *ci luaţi armura lui Dumnezeu pentru a putea sta împotriva uneltirilor diavolului* (Efes., 6, 11)." (*Omilii la Facere*, omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, p. 53)

„Multe sunt uneltirile lui, multe căile lui, prin care încearcă să pună piedică celor mai trândavi! De aceea trebuie să cunoaştem bine uneltirile lui ca să scăpăm de laţurile lui şi să nu-i lăsăm nici o portiţă de intrare. Să ne păzim bine limba, să punem strajă ochilor, să ne curăţim mintea şi să fim totdeauna gata de luptă, ca şi cum ar năvăli asupra noastră o fiară sălbatică ce încearcă să ne vatăme. Pentru asta şi Pavel, sufletul acela care a ajuns până la cer, dascălul neamurilor, limba întregii lumi, cel care a făcut şi a gândit totul pentru mântuirea ucenicilor săi, după ce a spus *luaţi armura lui Dumnezeu*, a adăugat iarăşi, pentru a ne întări din toate părţile şi a ne face nebiruiţi, grăind aşa: *Staţi, deci, tari, încingându-vă mijlocul cu adevărul şi îmbrăcându-vă cu platoşa credinţei şi încălţaţi-vă picioarele întru gătirea Evangheliei păcii, luând peste toate pavăza credinţei, cu care veţi putea stinge toate săgeţile cele aprinse ale vicleanului; luaţi şi coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu* (Efes., 6, 14-17). Ai văzut că ne-a înarmat toate mădularele? Şi ca şi cum ar fi avut de gând să ne trimită la luptă, aşa, mai întâi ne-a încins cu cingătoarea, ca să ne fie uşor drumul, apoi ne-a dat platoşa, ca să nu fim răniţi de săgeţi; apoi ne-a asigurat picioarele şi în sfârşit ne-a întărit din toate părţile cu credinţa". (*Omilii la Facere*, omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 53-54)

„Lupta aceasta nu este împotriva sângelui şi trupului, ci împotriva puterilor celor netrupeşti, de aceea nici nu ne-a dat arme trupeşti, ci toate duhovniceşti şi aşa de strălucitoare, ca demonul acela viclean să nu poată suferi nici strălucirea lor.

Înarmați dar cu niște arme ca acestea, să nu ne temem de luptă, nici să fugim de încăierare, dar nici să trândăvim! După cum dacă suntem treji, demonul acela viclean nu biruie nicicând puterea armelor noastre – și dacă voiam puteam să-i facem netrebnice armele lui – tot așa dacă ne trândăvim, armele nu ne sunt de nici un folos, pentru că dușmanul mântuirii noastre ne priveghează necontenit și face orice împotriva mântuirii noastre. Să ne întrarmăm, dar, de pretutindeni! Să fim cu luare aminte la cuvintele pe care le rostim; să ne ferim de faptele care pot să ne vatăme, și odată cu înfrânarea de la bucate și cu celelalte fapte bune, să fim darnici și cu cei săraci, cunoscând câtă răsplată ne stă înainte dacă ajutăm pe cei nevoiași." (*Omilii la Facere,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, p. 54)

„Dar dacă suntem cu mintea trează, cu harul lui Dumnezeu, pe nimeni nu poate birui (dușmanul mântuirii noastre – n.n.) ". (*Omilii la Facere,* omilia IV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 57)

„... dacă ne întărim necontenit cu ele (armele noastre cele duhovnicești – n.n.) toate mădularele, nici una din săgețile slobozite de vrăjmaș nu poate să ne-atingă, ci se întorc la el fără să ne fi făcut ceva; că harul lui Dumnezeu ne face mai tari decât oțelul; și, dacă voim, ne face desăvârșit nebiruiți. După cum cel care izbește în oțel nu vatămă oțelul cu nimic, ci el își irosește propria-i putere, iar cel care lovește cu picioarele în bolduri își umple de sânge picioarele lui, tot așa va fi și cu noi și cu vrăjmașul mântuirii noastre, dacă ne întărim necontenit cu armele date nouă de harul Sfântului Duh. Atât de mare e puterea lor, că vrăjmașul nu poate înfrunta nici strălucirea lor, ci i se orbesc privirile din pricina strălucirii slobozită de ele. Cu aceste arme, vă rog, să ne întărim necontenit...". (*Omilii la Facere,* omilia IV, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 57-58)

„Știind, dar, că trebuie să fim gata de luptă toată viața noastră, să ne înarmăm în așa fel ca și cum am avea pe vrăjmaș necontenit în fața noastră și ne-ar pândi neîncetat, că doar-doar, ațipind puțin, i-am da prilej să ne atace". (*Omilii la Facere,* omilia V, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 68-69)

„Că și pe acesta (pe diavol – n.n.) smerindu-l l-a pogorât sub picioarele noastre și a făcut să-i putem zdrobi capul. Oare nu o arată aceasta Hristos prin cuvintele: *Veți călca peste șerpi și peste scorpii* (Luca, 10, 19), a adăugat: *și peste toată puterea vrăjmașului* (Luca, 10, 19)". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 200)

„Încetează, oare, cândva lupta aceasta? Are, oare, vreme hotărâtă de atac? Nu! Totdeauna trebuie să fim treji, totdeauna cu luare aminte; răgaz n-avem niciodată, că nici nu este o vreme hotărâtă, când dușmanul ne atacă și năvălește peste noi". (*Omilii la Facere,* omilia XXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 271)

„După cum ne vatămă și lucrurile de nimic, dacă nu băgăm de seamă, tot așa, dacă voim să fim cu luare aminte, nimic nu ne poate vătăma râvna, chiar de-ar fi mii cei care ne trag spre păcat, așa precum nici pe dreptul acesta nimic nu l-a putut îndepărta de facerea virtuții, deși erau atâția păcătoși. Nimeni, dar, să nu dea vina pe altul, să nu spună că alții sunt de vină, ci toată vina s-o pună pe seama trândăviei lui. Dar pentru ce spun eu să nu dea vina pe alții? Nici pe diavol să nu-l creadă nimeni că-i în stare să împiedice pe cineva a merge pe calea virtuții! Da, diavolul poate înșela, poate pune piedici celor trândavi, dar nu poate opri, nu poate sili! Și lucrul acesta însăși viața ni-l arată! Când vrem să fim cu luare aminte asupra noastră înșine, suntem atât de tari, că, chiar de-ar fi mulți care să ne îndemne pe calea păcatului, nu le luăm în seamă sfatul, ne astupăm urechile când ne învață rele și ajungem mai tari decât diamantul; dar când suntem trândavi, ne îndreptăm spre rău noi singuri, fără să ne sfătuiască cineva". (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 282)

„La luptele olimpice cel ce prezintă luptele este numai spectator al celor ce luptă; nu poate să-i ajute pe luptători cu nimic, ci așteaptă victoria. Stăpânul nostru nu-i așa, ci și luptă

alăturea de noi, ne întinde mâna, ne dă ajutor şi aproape că dă legat pe duşman în mâinile noastre; face totul ca să-l putem birui, să câştigăm victoria, pentru a pune pe capetele noastre cununa cea neveştejită. *Cununa darurilor, spune Scriptura, vei primi pe creştetul capului tău* (Prov., 1, 9)." (*Omilii la Facere,* omilia XLII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 93)

„Diavolul nu ne biruie prin silă şi prin forţă, ci numai prin înşelăciune. Noi suntem stăpâni să nu fim înşelaţi; numai să voim să fim puţin cu mintea trează şi cu ochii deschişi. Asta, nu pentru că am avea prin noi înşine o putere atât de mare, ci pentru că atunci când suntem cu mintea trează, suntem învredniciţi şi de ajutorul cel de sus. Dacă facem tot ce stă în puterea noastră, atunci negreşit urmează şi ajutorul Stăpânului.

Să fim, dar, vă rog, cu mintea trează. Ştiind uneltirile celui viclean, să fim necontenit cu ochii deschişi şi să rugăm pe Dumnezeu să fie alături de noi în războiul cu diavolul. Aşa vom fi noi nebiruiţi, vom scăpa şi de uneltirile aceluia, ne vom bucura şi de ajutorul lui Dumnezeu şi vom dobândi şi veşnicile bunătăţi..." (*Omilii la Facere,* omilia LX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 270)

„Chiar dacă în timpul exerciţiului cazi o dată, de două ori, sau de mai multe ori, nu te descuraja, ci scoală-te şi luptă mai departe! Să nu încetezi până ce nu-ţi încununezi fruntea cu cunună strălucită împotriva diavolului, până ce nu-ţi pui averea câştigată în vistieria cea nejefuită a virtuţii". (*Omilii la Matei,* omilia XI, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 143-144)

„Lupta nu este numai contra diavolului, ci şi contra puterilor lui. Cum ne vom putea lupta contra întunericului? Când vom deveni lumină. Cum ne vom putea lupta contra duhurilor celor rele, decât numai atunci când vom deveni buni? Căci răutatea e totdeauna contra binelui, iar lumina alungă întunericul, şi dacă noi suntem întuneric, desigur că vom fi cuceriţi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXII, p. 229)

„Noi avem de aliat al nostru harul Sfântului Duh." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXII, p. 229)

„Te-a lovit cineva? Ei bine, răzbună-ţi pe diavol, şi niciodată să nu conteneşti duşmănia contra lui. Dară poate nu te-a lovit? Ei bine, şi aşa tu răzbună-ţi pe duşmanul nostru al tuturor, pentru că a insultat pe Stăpânul a toate şi al tău, pentru că s-a învrăjbit cu El, pentru că vatămă şi războieşte pe fraţii tăi. Veşnic să-i fii duşman, veşnic posomorât, veşnic neblânzit faţă de el, căci numai aşa el va fi umilit, dispreţuit şi uşor de supus. Dacă noi ne arătăm ca sălbatici către el, atunci el nu va fi sălbatic către noi; dacă noi vom fi blânzi cu dânsul, el va fi sălbatec faţă de noi. El este duşman şi războinic al vieţii şi al mântuirii noastre, în acelaşi timp duşman şi al său chiar. Dacă el nu se iubeşte pe sine, apoi cum va putea ca să ne iubească pe noi? Deci să ne punem în rând de bătaie şi să-l atăcăm, având aliat mare şi puternic pe Domnul nostru Iisus Hristos, Care va putea să ne facă a nimici cu uşurinţă cursele lui, şi să ne învrednicim de bucuriile viitoare." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXII, p. 233)

„Războiul contra diavolului aduce după sine încetarea războiului contra lui Dumnezeu, pentru că războind pe diavolul noi ne împăcăm cu Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 242)

„Dar tu, chiar dacă ai căzut, ridică-te, pentru că şi atunci e posibil a birui. Nu te ocupa nicicând cu lucruri nestatornice şi nesigure şi nu vei cădea. Aleargă şi te ocupă cu lucrurile sigure. Sus să-ţi ţii capul, sus ochii! Acest lucru este poruncit de către învăţători celor ce aleargă în stadion şi aceasta susţine puterea. Iar de vei căuta spre pământ, te vei moleşi, căzând apoi jos, la pământ. Tu priveşte drept în sus, unde se află şi premiul, pentru că această vedere a premiului îţi va incita şi mai mult voinţa! Nădejdea câştigării premiului nu te va lăsa să simţi vreo oboseală şi distanţa aceea mare ţi se va părea scurtă.

Şi ce este premiul? Desigur, nu vreo ramură de finic, dar ce? Împărăţia cerurilor, neîncetata odihnă, slava cu Hristos, moştenirea bunurilor, frăţietatea şi alte mii de bunuri, cu neputinţă de înşirat. Nu e cu putinţă a descrie frumuseţea acelui premiu. Ştie doar cel care-l are deja, iar cel care-l va dobândi va şti şi el la vremea lui. Nu este aur, nici vreun colier cu pietre preţioase, şi totuşi cu mult mai mult decât acestea! Aurul în comparaţie cu acel premiu este noroi rău mirositor, iar pietrele preţioase, în comparaţie cu frumuseţea acelui premiu, sunt ca tina drumurilor (...)

Întru Hristos Iisus, zice. Priveşte câtă recunoştinţă! În Hristos, afirmă el, sau mai bine zis, *prin Hristos Iisus fac aceasta.* E cu neputinţă a parcurge o aşa de mare distanţă fără ajutorul Lui, pentru că e nevoie de o legătură strânsă cu El şi de mult ajutor. El a vrut ca tu să lupţi aici jos, iar încununat să fii acolo sus; ca lupta şi cununa să nu fie laolaltă aici, pe pământ. Nu vedeţi chiar şi aici că pe luptătorii distinşi cu premii sau pe călăreţii de la hipodrom împăratul îi încununează nu jos în stadion, ci sus? La fel şi în cazul nostru: premiul îl vei primi în ceruri." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, pp. 226-228)

„Nimic nu este atât de nepotrivit şi de străin creştinului ca faptul de a căuta mereu numai linişte şi odihnă. Nimic nu este atât de străin de făgăduinţa dată nouă şi de recrutarea noastră (ca soldaţi ai lui Hristos), ca a ne lipi viaţa prezentă. Stăpânul tău a fost răstignit şi tu te dezmierzi? Stăpânul tău a fost pironit pe cruce şi tu umbli încă după linişte şi odihnă? Dar cum pot acestea să fie demne de un soldat viteaz?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 237)

„Toată viaţa noastră să o socotim ca timp de luptă, şi niciodată să nu căutăm repaos, niciodată pătimind scârbe să nu ne supărăm, fiindcă nici luptătorul nu se supără când este în toiul luptei. Altul este timpul repaosului, noi trebuie prin scârbe şi necazuri a ne desăvârşi. Deşi poate nu este persecuţie, nici necazuri, dar sunt alte năcazuri, care ni vin pe fiecare zi, şi dacă acestea nu le suferim, cu anevoie le-am suferi pe acelea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, pp. 106-107)

„Avem cea mai mare mângâiere în lupte, nădejdea celor viitoare." (*Cuvânt despre învierea morţilor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 121)

„*Dar chiar dacă omul nostru cel din afară se strică, totuşi cel dinlăuntru se înnoieşte din zi în zi* (II Cor., 4, 16).

– Spune-mi cum se înnoieşte?

– Se înnoieşte prin aceea că alungă din suflet laşitatea, stinge poftele cele ruşinoase, iubirea de avuţii, slava deşartă, pe scurt, omoară toate gândurile cele stricate. După cum sufletul care trăieşte în trândăvie şi tihnă este subjugat cu uşurinţă de aceste patimi, tot astfel şi sufletul care este ocupat mereu cu luptele cele pentru dreapta credinţă, nici n-are timp să se gândească la ele, pentru că grija ce-o are de lupte îl îndepărtează de toate aceste patimi." (*Cuvânt despre învierea morţilor*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 124)

„Acum diavolul se năpusteşte cu mai multă sălbăticie asupra noastră. Cu cât e mai mare darul, cu atât e mai mare şi războiul. Diavolul n-a suferit să vadă în rai un singur om. Te întreb: Cum va suferi să vadă în cer atâţia oameni? Ai înfuriat fiara. Dar nu te teme. Ai luat mai mare putere, sabie ascuţită. Străpunge cu ea şarpele. Dumnezeu l-a lăsat pe diavol să pornească cu sălbăticie împotriva ta tocmai ca să cunoşti cu fapta puterea tăriei tale. Hristos a făcut cu tine ceea ce ar face un instructor de atletism foarte priceput, care ar lua pe un atlet murdar, slab, neîngrijit, l-ar unge cu undelemn, l-ar antrena, i-ar întări muşchii şi nu l-ar lăsa să trândăvească, ci i-ar porunci să se coboare în arenă, să se lupte, ca să afle cu fapta cât de puternic l-a făcut. Tot aşa şi Hristos. Putea să alunge El pe duşman. Dar ca să cunoşti tu puterea harului, ca să cunoşti tu măreţia puterii duhovniceşti pe care ai primit-o prin botez, a

îngăduit ca tu să te iei la luptă cu vrăjmaşul, ca să-ţi dea multe prilejuri de a te încununa." (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 146-147)

„Când văd pârga mea, că a biruit aşa moartea, nu mă mai tem de război, nu mă mai înfricoşează lupta. Nu mă mai uit la slăbiciunea mea, ci caut la puterea nespusă a Aceluia ce are să lupte împreună cu mine. Oare Cel ce a biruit tirania morţii şi i-a luat toată tăria, oare nu va lupta pentru cel de acelaşi neam, a cărui chip a voit să-l ia (Filip., 2, 7), pentru marea Lui iubire de oameni, şi a voit să lupte cu diavolul?" (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 151)

„Viaţa noastră de aici este o luptă, o bătălie, iar cei ce o dată intraţi în stadionul virtuţii trebuie să se înfrâneze de la toate. *Oricine ce luptă, se înfrânează de la toate* (I Cor., 9, 25). Nu vezi că la luptele atletice au foarte multă grijă de ei cei ce vor să lupte cu oamenii, nu vezi că-şi înfrânează mult trupul? Tot aşa şi aici. Pentru că lupta noastră nu e cu oamenii, ci cu duhurile răutăţii (Efes., 6, 12), duhovnicească să ne fie şi înfrânarea noastră. Dar duhovniceşti sunt şi armele noastre cu care ne-a înarmat Stăpânul." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 155-156)

„Să ne gândim la război în timp de pace, ca, atunci când va izbucni războiul, să avem şi noi o biruinţă strălucitoare." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 292)

„De ne vor ataca oamenii, demonii, chiar diavolul, nu vor putea câştiga nimic de la noi aceşti duşmani, dacă ne dăm toată silinţa şi dacă facem tot ce trebuie să facem. Aşa vom atrage asupra noastră şi ajutorul lui Dumnezeu aici pe pământ." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 404)

„Când te miri că acest demon spurcat nu s-a năpustit asupra ta mai înainte, când erai în lume, când trăiai în desfătări şi erai înconjurat de tot luxul lumii, ci acum, când ai aruncat toate şi te-ai afierosit cu totul lui Dumnezeu, deci, când te miri de aceasta, faci acelaşi lucru ca şi cum te-ai mira că la un spectacol de lupte greco-romane, atletul nu ia la bătaie pe spectatori, ci, lăsându-i pe ei, se îndreaptă să-l lovească cu pumnii numai pe cel înscris în concurs, pe cel antrenat, coborât în arenă; numai pe acesta îl loveşte peste cap şi-i răneşte faţa. Nu trebuie nici să te miri, nici să te întristezi dacă diavolul ne munceşte, ne supără şi ne împovărează pe noi, care de bunăvoie am ales această luptă. Aşa e legea luptei. Atunci este îngrozitor, însă numai dacă ne trânteşte, dacă ne doboară şi dacă ne răpeşte cununa. Atâta vreme cât nu poate să facă aceasta, nu numai că nu ne-a vătămat cu nimic, ci, dimpotrivă, lupta încleştată cu el ne este de un nepreţuit folos deoarece ne urcă şi mai mult spre desăvârşire. Cel mai viteaz soldat dintr-o armată este acela care poate să arate mai multe răni şi care a luptat corp la corp cu cei mai viteji duşmani. Dintre atleţi, pe aceia îi admirăm mai mult care se iau la luptă cu rivali mai greu de învins. Vânătorul cel mai vestit este acela care a vânat fiarele cele mai greu de vânat.

Este neruşinat şi neînfricoşat demonul care s-a năpustit asupra ta? Tocmai de aceea nu încetez să mă minunez şi să te admir, că n-ai căzut, nici nu te-ai dat bătut, deşi ţi s-a rânduit un astfel de rival, ba, dimpotrivă, ai rămas neclintit, fără să fii cumva istovit." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, pp. 154-155)

„Dacă la concursurile atletice, unde luptătorii sunt oameni, nimeni nu primeşte cunună pe frunte fără oboseli şi sudoare, cum este cu putinţă ca în lupta pentru virtute, unde puterile cele rele se luptă cu noi, să biruim furia lor fără necazuri şi fără strâmtorări?" (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (II). Către Staghirie. Tristeţea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, pp. 167-168)

„Însă dacă vrei să ştii, diavolul poate să ne fie nouă chiar folositor. Dacă noi vom şti să ne servim bine de dânsul, el ne foloseşte şi noi câştigăm printr-însul nu puţin.

Dar cum putem noi trage folos de la diavol?

a) El ne ţine în priveghere şi ne înspăimântă de păcat. Diavolul ne foloseşte când noi ne temem de turbarea lui, de pândirile lui cele de-a pururea şi de răutăţile lui, care totdeauna se repetă, când nu lăsăm sufletul nostru să dormiteze, ci suntem deştepţi şi totdeauna gândim la Dumnezeu. Dar ca să vedeţi că această învăţătură nu este numai a mea, ci şi a Apostolului Pavel, ascultaţi-l pe dânsul cum, aproape cu aceleaşi cuvinte deşteaptă pe credincioşii care dormitează. Aşa, în Epistola sa către Efeseni, el zice: *Lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor şi a domniilor şi a stăpânitorilor întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutăţii* (Efes. 6, 12). Zicând el acestea, n-a avut scopul de a descuraja duhurile ascultătorilor săi, ci a voit a le deştepta. Încă şi Sfântul Petru zice: *Fiţi treji, privegheaţi, pentru că potrivnicul vostru diavolul, ca un leu răcnind umblă, căutând pe cine să înghită; căruia staţi-i împotrivă, întăriţi fiind în credinţă* (Pt. 5, 8). Aceasta a zis el, spre a ne aduce mai aproape de Dumnezeu. Căci cel ce vede pe vrăjmaş venind, aleargă mai tare la acela care poate să-l ajute şi se lipeşte de dânsul. Aşa fac şi copiii. De văd ceva, de care se tem, aleargă în braţele mamei, se apucă de hainele ei, şi cu aceasta se apără. Şi adeseori se ţin aşa de tare, încât cineva nu poate să-i desprindă. Dimpotrivă, dacă ei nu se sperie de nimica, adeseori nu se duc la mama lor, chiar când îi strigă şi voieşte ca ei să vină la dânsa. Tocmai aşa se întâmplă şi cu noi. Când Satana ne înfricoşează şi ne înspăimântă, ne facem cuminţi, năzuim la Dumnezeu cu mai multă râvnă.

b) Dumnezeu n-a nimicit pe Satana pentru ca să te facă pe tine mai tare, pentru ca mai mult să preamărească pe luptător şi să-i dea mai multe prilejuri de a arăta vitejia sa. Aşadar, când cineva întreabă pentru ce n-a stârpit Dumnezeu pe diavolul, răspunde-i că celor priveghetori şi păzitori de sine, Satana nu numai că nu le face vătămare, dar le foloseşte; nu pentru că aceasta ar fi propria lui voinţă, căci el este rău, ci folosul acesta decurge din vitejia celor priveghetori, care răutatea lui o întorc în folosul lor. Aşa s-a luptat cu cucernicul Iov, deşi nu pentru a-l face mai mărit, ci pentru a-l răsturna. Acest scop şi acest plan l-a avut el, pentru că este rău şi voieşte a pierde pe oameni. Cu toate acestea el n-a putut să vateme pe cel drept; mai vârtos acesta a tras folos din luptă. Diavolul a arătat numai răutatea sa, iară cel cucernic vitejia sa. Dar totuşi Satana biruieşte pe mulţi, vei zice tu. Negreşit, însă nu tăria lui, ci slăbiciunea acelora este vinovată de aceasta.

c) În sfârşit, Satana trebuie să ne chinuiască pentru ca să ne facem mai buni. Cum că Satana poate să folosească oamenilor, putem încă să învăţăm de la Apostolul Pavel, când el scrie aşa despre amestecătorul de sânge de la Corint: *Daţi-l pre unul ca acela Satanei, spre chinuirea trupului, pentru ca duhul să se mântuiască* (I Cor. 5, 5). Iată, aici Satana este pricină de mântuire, negreşit nu după voia lui, ci prin înţelepciunea Apostolului. Precum adeseori doctorii fac leacuri din lucrurile cele vătămătoare, din plante otrăvitoare, aşa a făcut şi Apostolul. El a luat de la Satana ceea ce este la el folositor, adică îndemânarea lui de a pedepsi pe cineva. El adeseori s-a slujit cu Satana ca un călău sau slugă la schingiuire. Însă călăii schingiuiesc pe făcătorii de rele nu cum voiesc ei, sau după propria lor părere, ci după cum poruncesc judecătorii. Căci călăul la îndeplinirea pedepsei trebuie să se conducă după voia celui ce a rostit hotărârea. Vezi cât de mare este vrednicia şi însemnătatea Apostolului? El, o fiinţă trupească, se slujea de alta fără de trup ca de un rob. Şi precum Domnul Dumnezeu a poruncit diavolului pentru Iov: *Atinge-te de trupul lui, iară de sufletul lui să te fereşti* (Iov 2, 6), ca să-i pună margine şi hotar, pe care Satana, această fiară sălbatică, să nu le poată trece, aşa urmează şi Apostolul. Când a dat Satanei pe amestecătorul de sânge, a zis: *Spre pieirea trupului* (I Cor. 5, 5), adică sufletul lui nu trebuie să-l piardă Satana. Vezi câtă putere are robul lui Dumnezeu? Aşadar, nu te teme de Satana, căci el este căzut şi slab. Dimpotrivă,

nimeni nu este mai tare decât omul care are o îmbucurătoare încredere în Dumnezeu." (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului și Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 46-49)

„Dar cum de nu este nici unul, veți zice voi, care să se îndulcească de repaus atât aici cât și dincolo? Aceasta, iubiților, nu poate să fie, numărându-se lucrurile cele cu neputință. Căci, desigur, nu se poate ca pe acea lume să se îndulcească de cinste cel ce trăiește aici fără grijă, în siguranță și în desfătare, cu necumpătare și cu ușurătate de minte. Cine voiește a fi acolo părtaș la cinste, acela nu poate trăi aici fără cercare și osteneală. Deși nu l-ar apăsa sărăcia, totuși el are a se lupta de-a pururea împotriva poftelor, iar aceasta nu este o mică muncă și povară. Deși nu l-ar chinui vreo boală, totuși îl rănește fierbințeala mâniei; și înfrânarea mâniei pricinuiește dureri nu mici. Deși n-ar veni asupra-i vreo nenorocire, totuși el are a se lupta de-a pururea cu gândurile cele păcătoase; iară spre a înfrâna poftele cele nestăpânite, a birui ambiția, a smeri semeția, a se lepăda de dezmierdări și a trăi cu o aspră înfrânare, se cere osteneală nu mică. Cine însă nu face aceste și alte asemenea lucruri, acela nu se poate mântui. Prin urmare, cerul nu se poate dobândi fără osteneală, fără luptă și încercări." (*Cuvânt la Duminica Floriilor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 104)

„... trebuie să luptăm tot timpul vieții noastre, iar lupta aceasta începe chiar din copilărie, de la vârsta de zece ani. (Într-adevăr, de la vârsta de zece ani începem să dăm socoteală pentru păcatele ce le săvârșim, și asta o arată lămurit copiii mâncați de urși, pedepsiți astfel pentru că și-au bătut joc de profetul Elisei) (IV Regi 2, 24-24)." (*Apologia vieții monahale,* 17-18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 304-305)

„... este o faptă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu că luptele de aici nu țin multă vreme, ci luptăm o clipă, puțin timp, cât ai clipi din ochi – că într-adevăr atât e viața de aici față de cea de dincolo -, dar suntem încununați veacuri nesfârșite." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 343-344)

„Așa cum arcașul, dacă vrea ca săgețile trimise să-și atingă ținta, se îngrijește mai întâi de poziția sa și nu își lansează săgețile până ce nu se așază cu precizie drept înaintea obiectului vizat, tot astfel se întâmplă și cu tine: dacă vrei să-i săgetezi diavolului capul său cel rău, îngrijește-te mai întâi de starea gândurilor tale, pentru ca, stabilindu-te într-o stare dreaptă și nestânjenită de nimic, săgețile lansate de tine să-și atingă ținta îndreptată împotriva aceluia." (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 100)

„Orice lucrare care are ca scop mântuirea sufletelor este supusă de la început atacurilor. Îndată ce s-a născut Hristos a izbucnit furia lui Irod. Și tu, dacă te vei învrednici vreodată să-L slujești în vreun fel pe Dumnezeu, vei suferi mult, te vei îndurera tare, te vei afla în mari primejdii. Să nu te miri. Să nu te tulburi. Să nu-ți spui: *Eu împlinesc voia lui Dumnezeu și ar trebui să fiu slăvit și încununat pentru asta. Așadar de ce să sufăr*? Să-ți aduci aminte de Hristos, Care a fost prigonit până la moarte și ne-a prevenit: *Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni* (Ioan 15, 20). Ne-a făcut însă și o făgăduială: *Cel ce va răbda până la sfârșit, acea se va mântui* (Matei 10, 22). Dacă cineva se îngrijește de mântuirea lui este imposibil să piară. Dumnezeu nu îl va părăsi în greutăți și primejdii. Ce i-a spus Domnul lui Petru? *Simone, Simone, iată că satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu; dar Eu M-am rugat pentru tine ca să nu-ți piară credința* (Luca 22, 31-32).

Când Dumnezeu vede că povara ispitelor depășește puterile noastre, își întinde mâna și ne ușurează de greutatea prisositoare. Însă dacă vede că suntem nepăsători pentru mântuirea noastră, ne pedepsește lăsându-ne neajutorați." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 21-22)

„Să arătăm râvnă în viața duhovnicească. Pentru că toate eforturile și toate pătimirile de pe pământ nu egalează bunătățile cerului." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 58)

„Şi ce este mai dulce, spune-mi? Sau ce este mai minunat? A vedea luptându-se om cu om, sau războindu-se om cu diavolul şi împotrivindu-se trup cu putere netrupească şi biruind? La aceste lupte să privim, cărora a le urma este lucru cuvios şi folositor, şi cei ce le practică se pot încununa, iar nu la acelea, care aduc ruşine." (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri şi căderea iudeilor*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 71)

„Dar cu cât e mai mare lupta, cu atât mai mare e şi cununa şi premiile mai strălucitoare." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 12a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 170)

„Căci luptele virtuţii nu stau în vârstă, nici în trup, ci doar în suflet şi în voinţă. Astfel femeile au fost încununate, şi bărbaţii s-au împiedicat şi au căzut; astfel copiii au fost proclamaţi învingători, iar bătrânii au fost făcuţi de ruşine." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XII, 1d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 213)

„Căci valurile nu clintesc stânca, ci cu cât se năpustesc asupra ei cu mai mult vânt, cu atât mai mult se fac pe ele însele să dispară. Lucru care în aceste condiţii a fost şi va fi, ba chiar cu mult mai mult. Aşa este răutatea, aşa este şi virtutea. Când duce război prima se desfiinţează, iar când este războită cealaltă străluceşte încă mai mult. Aceasta din urmă îşi are premiile nu numai după lupte, ci şi în însuşi timpul lor şi întrecerea devine pentru ea şi premiul. Dar atunci când biruie prima, atunci e ruşinată mai mult, atunci e pedepsită, atunci se umple de necinste şi, înainte de pedeapsa care-i este rezervată dincolo, e pedepsită în însuşi momentul înfăptuirii ei, nu numai după făptuirea ei." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 3a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, pp. 217-218)

„... nimeni nu va putea nedreptăţi pe cel care nu s-a neîndreptăţit pe sine însuşi, chiar dacă toată lumea ar dezlănţui un război cumplit împotriva lui." (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 12, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 253)

„... nici dificultatea lucrurilor, nici schimbarea vremurilor, nici insultele celor puternici, nici norii uneltirilor, nici mulţimea nenorocirilor, nici amestecul tuturor relelor dintre oameni nu-l vor putea clătina câtuşi de puţin pe omul nobil, treaz şi veghetor, cum nici pe cel nepăsător, care cade din nou şi se predă pe sine însuşi , nu l-ar putea face cu nimic mai bun, chiar dacă ar avea parte de mii de îngrijiri.

Acest lucru deci ni l-a arătat mai dinainte şi parabola despre bărbaţii aceia dintre care unul şi-a zidit casa sa pe stâncă, iar altul pe nisip (Mt., 7, 24): nu pentru ca să ne gândim la nişte nisip şi la o piatră, nici la o construcţie de pietre şi trestii, nici la nişte râuri, la o ploaie şi la nişte vânturi sălbatice care cad peste nişte construcţii, ci pentru ca din acestea să înţelegem virtutea şi răutatea şi să vedem şi de aici că nimeni nu nedreptăţeşte pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi. Prin urmare, nici ploaia oricât de năprasnică ar fi, nici râurile care cad cu vuiet mare, nici vânturile sălbatice care izbesc cu o forţă intensă, n-au clintit casa aceea, ci ea a rămas neatinsă şi neclintită, ca să înveţi de aici că nici o ispită nu-l poate clătina pe cel care nu s-a predat pe sine însuşi. Dar casa celuilalt s-a surpat uşor nu din pricina atacului ispitelor – fiindcă atunci şi cealaltă ar fi păţit acelaşi lucru -, ci din pricina nebuniei proprii. Căci n-a căzut pentru că a suflat vântul, ci a păţit aceasta că era zidită pe nisip, adică pe nepăsare şi răutate. Fiindcă era slabă şi gata să cadă şi înainte de a se fi năpustit vijelia aceea; fiindcă asemenea case se prăbuşesc de la sine, chiar şi fără să le tulbure cineva, atunci când fundaţia lor alunecă şi curge. Şi aşa cum pânzele de păianjen se rup de la sine, şi fără să

le tulbure cineva, iar diamantul rămâne nesfărâmat atunci când este lovit, tot aşa şi cei care nu se nedreptăţesc pe sine însuşi, chiar dacă sunt loviţi de zece mii de ori, devin mai tari; iar cei care s-au predat pe ei înşişi sunt duşi, curg şi pier de la sine, chiar daca nu-i deranjează nimeni, ca Iuda care nu numai că n-a fost deranjat de o astfel de ispită, dar s-a bucurat de multă grijă." (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 12, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, pp. 253-254)

„La luptele olimpice arbitrul stă în mijlocul celor ce luptă, neînclinând nici spre unul, nici spre altul, ci aşteaptă sfârşitul. De aceea şi stă în mijloc, căci neutră îi este şi judecata. În cazul nostru şi al diavolului, Hristos nu este neutru, ci cu totul de partea noastră. Iar că nu este neutru, ci pe deplin cu noi vezi din cele ce-ţi spun. Înainte de a intra noi în luptă ne-a uns[13]; pe diavol l-a legat. Pe noi ne-a uns cu untdelemnul veseliei; pe acela l-a legat cu lanţuri de nedesfăcut, ca să-l împiedice în vremea întrecerii. Mie, chiar dacă îmi este pusă piedică, îmi întinde mâna; dacă mă prăbuşesc mă scoală şi iarăşi face să-l calc în picioare pe potrivnic. *Căci veţi călca* – zice – *peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului* (Lc., 10, 19).

Aceluia, chiar dacă învinge, i-a pregătit deja gheena. Eu, dacă voi învinge, voi fi încununat. Acela, dacă va învinge, este osândit. Şi, ca să ştii că atunci mai cu seamă este pedepsit, când biruieşte, hai să-ţi arăt chiar din fapte. L-a biruit pe Adam şi l-a trântit? Care a fost premiul victoriei? *Pe piept şi pe pântece vei merge şi pământ vei mânca în toate zilele vieţii tale* (Fac., 3, 14). Dacă pe şarpele văzut aşa l-a pedepsit, de câtă osândă nu are parte şarpele cel înţelegător? Dacă asemenea pedeapsă a dat unelte, e clar că mult mai cumplită osândă stă asupra meşterului. Căci precum un tată iubitor care aflând pe cel ce i-a omorât fiul nu numai că îl pedepseşte pe ucigaş, ci îi sfarmă şi sabia, aşa şi Hristos, găsindu-l pe diavolul cel ucigaş de oameni, nu doar pe diavol l-a osândit, ci şi sabia i-a frânt.

Aşadar, luând îndrăzneală, să ne dezbrăcăm[14] în vederea întrecerii. Căci ne-a încins cu arme mai lucitoare decât orice aur, mai tari decât orice diamant, mai fierbinţi ca orice foc, mai uşoare decât orice aer. Felul acestor arme nu ne îngreuiază, ci întraripează mădularele şi ne saltă; chiar dacă ai vrea să zbori la cer cu acestea, nimic nu te împiedică. Acesta este un nou fel de arme, căci nou este şi felul luptei. Om fiind, trebuie să mă bat cu demonii! Trup având, mă lupt cu puterile netrupeşti! De aceea mi-a şi făcut Dumnezeu o platoşă nu de fier, ci din dreptate. De aceea mi-a gătit un scut nu de aramă, ci al credinţei. Am şi sabie ascuţită: cuvântul Duhului. Aruncă acela săgeţi împotriva mea? Eu am sabie. Acela e arcaş? Eu sunt hoplit[15]. Învaţă şi de aici modul de gândire al aceluia, căci arcaşul nu îndrăzneşte să vină aproape, ci trage de departe.

Dar ce? Oare numai arme ţi-a dat? Nu! Ci şi masă ţi-a pregătit, mai puternică decât orice armă, ca să lupţi cu vlagă şi fiind bine hrănit să-l birui pe cel rău. Căci numai ce te vede revenind de la Cina Stăpânului fuge mai aprig decât vântul, asemeni unui om ce vede un leu scoţând foc din gură. Şi dacă îi arăţi limba însângerată de scumpul sânge nu poate să rabde. De-i arăţi gura înroşită, ca un animal speriat, aşa fuge înapoi." (*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 60-62)

„Şi ca nişte ostaşi duhovniceşti, de bună calitate şi neadormiţi, lustruiţi-vă în fiecare zi armele cele duhovniceşti, ca privind potrivnicul lucirea lor, să stea departe şi să nu socotească că se poate apropia. Căci dacă vede nu numai armele fulgerând, ci şi pe voi îngrădiţi din toate părţile şi avuţia minţii voastre păzită cu multă trezvie, precum un palat, se ruşinează şi pleacă,

---

[13] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Cele două ungeri de care se vorbeşte în cateheza a II-a. (n.s. 7, p. 60)

[14] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Luptătorii intrau dezbrăcaţi în arenă. (n.s. 8, p. 61)

[15] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Hopliţii erau luptătorii cu arme pentru distanţe scurte (sabie, scut, cuţit etc.). (n.s. 9, p. 61)

ştiind că nu va putea nimic mai mult, chiar de ar încerca de mii de ori. Căci şi dacă este temerar, şi dacă pare înfricoşător, şi dacă este mai sălbatic decât orice fiară, văzând armura voastră duhovnicească şi tăria dată de Duhul, îşi dă seama mai limpede de propria slăbiciune şi se depărtează cu multă ruşine, ocărându-se foarte şi ştiind că unelteşte în zadar." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 92-93)

„Pentru că lupta aceasta, a trupului nostru, nu are repaos niciodată, drept aceea suntem pururea datori să ne trudim şi să veghem şi niciodată să nu fim fără de grijă." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 51)

„Pământul este câmpul de bătălie, viaţa prezentă durata ei." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 443)

LUXUL ŞI ÎMPODOBIRILE

„Nu umblăm toată vremea după haine scumpe şi luxoase, nici nu căutăm să ne împodobim trupul, ci toată grija pentru podoaba cea din afară o mutăm pentru împodobirea sufletului." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 47)

„Ce iertare merită, oare, cei care umblă în haine luxoase şi scumpe, care ţin să se îmbrace în haine de mătase – şi grozăvia mare e că se mai şi laudă cu ele – când ar trebui să-şi acopere feţele, să se teamă şi să tremure, că ei se îmbracă cu astfel de haine nu pentru vreo nevoie sau trebuinţă oarecare, ci numai pentru lux şi slavă deşartă şi ca să fie lăudaţi când ies în oraş – iar cei de aceeaşi fire cu ei umblă goi, nu au nici o haină proastă cu care să se îmbrace; nu-i mişcă nici firea, că adică sunt şi ei oameni, nici cugetul nu-i împinge să ajute pe semenii lor; nici gândul la ziua cea înfricoşătoare, nici frica de iad, nici măreţia făgăduinţelor, nici gândul că cele pe care le dau semenii lor sunt socotite de Stăpânul nostru obştesc al tuturora ca date Lui, ci, ca şi cum ar avea inimă de piatră şi n-ar fi oameni, se socotesc din pricina hainelor nişte supra-oameni; nu se gândesc câtă osândă adună pe capetele lor că administrează rău cele încredinţate lor de Stăpânul şi nu vor să dea semenilor lor o parte, ci cu plăcere le lasă să le mănânce viermii, pregătindu-şi cu asta mai dinainte şi mai grozav focul gheenii." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 48)

„După cum nu-i putinţă ca marea să fie fără valuri şi nici nu-i cu putinţă să socoteşti numărul lor, că atât sunt de dese, tot aşa nu-i cu putinţă să numeri să numeri şi turburările pe care le naşte pofta de lux şi bogăţie." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 49)

„*Nu cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu haine scumpe* (I Tim., 2, 9). Uită-te că acest suflet mare cât cerul n-a socotit un lucru de ruşine să meargă până acolo cu cuvântul, încât să dea sfaturi şi de împletiturile de păr! Şi bine a făcut! Că toată grija lui era pentru suflet! Pentru că ştia că mai cu seamă umbletul după găteală şi lux prăpădeşte sufletul, de aceea n-a lăsat nimic la o parte din cele cuvenite pentru învăţătura celor bolnavi de această boală ci spune: Dacă vrei, femeie să te împodobeşti, împodobeşte-te cu adevărata podoabă ce se potriveşte femeilor evlavioase, împodobeşte-te cu faptele cele bune! Aceasta-i podoaba sufletului! Această podoabă nu poate fi osândită de cei ce te văd, această podoabă nu poate fi de nimeni furată, această podoabă rămâne veşnic în stăpânirea ta!" (*Omilii la Facere,* omilia XLI, V, în col. PSB, vol. 22, p. 87)

„Multe femei din pricina dragostei lor mari de lux se împodobesc, dispreţuind porunca apostolică, prin care se spune: *nu cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu veşminte scumpe* (I Tim., 2, 9). Şi cheltuiesc mult pe astfel de găteli! Şi fac lucrul acesta nu numai femeile, ci şi bărbaţii iubitori de lux şi se coboară până la josnicia sufletească a multor

femei; își pun în degete inele și se împodobesc cu pietre prețioase, mari și grele, de care ar trebui mai bine să roșească și să se rușineze. Dacă ar vrea să asculte cuvintele mele, bărbații aceștia și femeile acelea ar preface în podoabă sufletească aurul acesta, care aduce, și bărbaților și femeilor, mare vătămare. Cu podoabele acestea să-și împodobească sufletul! După cum trupul împodobit cu podoabe se urâțește chiar când e frumos, tot așa și sufletul ajunge nespus de frumos, chiar de e urât, când e împodobit cu ele.

Aș putea fi întrebat:

– Dar cum îmi pot împodobi sufletul cu podoabe de aur?

– Tot prin mâinile săracilor! Săracii, primind aurul, ne împodobesc sufletul. Încredințează-le lor aurul, varsă-l în pântecele lor și-ți vor face sufletul atât de frumos încât va atrage cu frumusețea lui pe Mirele cel adevărat, Care-ți va da mii de bunătăți. De vei atrage pe Stăpânul prin frumusețea sufletului tău, ți se vor da toate bunătățile și vei avea nespusă bogăție.

Așadar, dacă vrem să ajungem plăcuți lui Dumnezeu să încetăm a mai umbla după podoabe trupești; să urmărim în fiecare zi împodobirea sufletului, ca să atragem asupra noastră bunăvoința iubitorului de oameni Dumnezeu, ca să dobândim bunătățile nespuse, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos...". (*Omilii la Facere,* omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 256)

„Da, de câtă pedeapsă nu sunt vrednici cei care țin cu orice chip să se îmbrace în mătăsuri, să se grozăvească cu ele în oraș, să aibă pe ei haine țesute cu fire de aur, haine cu fel de fel de flori, iar pe Hristos nici să nu-l vadă că umblă gol, că n-are nici pâinea cea de toate zilele? Cuvintele acestea, însă sunt potrivite mai ales femeilor. Lor mai cu seamă li-s dragi podoabele și nebunia asta! Lor le place să se îmbrace cu haine cusute cu fire de aur, să-și pună în jurul capului, a gâtului și pe tot trupul aurării și să se laude cu ele. Spune-mi te rog, câte pântece de săraci n-ar putea sătura și câte trupuri goale n-ar putea acoperi numai cerceii atârnați de urechi în zadar, fără rost și fără nici un câștig, ci numai spre paguba și vătămarea sufletului?" (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 48)

„Că râvna aceasta pentru împodobirea trupului vădește tocmai urâțenia sufletului; desfătarea trupului vădește tocmai foamea sufletului, iar îmbrăcămintea luxoasă, goliciunea lui. Că nici nu-i cu putință ca cineva care se îngrijește de suflet care se străduiește mult pentru împodobirea și înfrumusețarea lui, să se mai dea în vânt după podoaba din afară; după cum iarăși nu-i cu putință ca cineva îndrăgostit de lux, de haine luxoase, de podoabe de aur, să se îngrijească de suflet. Cum va putea, oare, vedea un astfel de om cele ce trebuie făcute sau cum va putea să se gândească la lucrurile duhovnicești, când este prins de cele lumești, și, ca să spun așa, când se târâie pe jos și niciodată nu poate răsufla, când e împovărat cu nenumărate sarcini de păcate? Nu pot înfățișa acum cu cuvântul câte rele se nasc de aici; e de ajuns, însă, să las pe seama cugetului celor ce se îndeletnicesc cu ele să ne spună ei câte necazuri au în fiecare zi de pe urma lor!" (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 49)

„Din podoaba cea din afară se nasc mii și mii de rele, nu mai vorbesc de vătămarea sufletului, de mândria, care odrăslește din ea, de disprețul semenilor, de îngâmfarea minții, de distrugerea sufletului, de roiul de plăceri rușinoase, dar și de aceea că podoaba aceasta este ușor de luat și de răutatea slugilor și de atacul hoților și uneltirile hulitorilor. Și poți găsi că se nasc de aici mii și mii de rele și necontenite supărări". (*Omilii la Facere,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 87)

„Pentru că femeile celelalte, care se împodobesc spre a atrage spre ele ochii celor cu care se întâlnesc, chiar dacă nu rănesc pe nimeni, își primesc osânda cuvenită lor. A făcut farmece, a pregătit otrava, deși n-a dus paharul la gura nimănui; mai bine spus, paharul l-a dus, dar nu s-a găsit nimeni ca să-l bea". (*Omilii la Matei,* omilia XVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 221)

„Dar dacă vrei să auzi mustrări împotriva femeilor, ascultă pe Isaia care le spune multe, bătându-şi joc de îmbrăcămintea lor, de privirile lor, de mersul lor, de hainele lor care se târăsc până jos, de picioarele lor jucăuşe şi de grumajii goi. Ascultă-l şi pe fericitul Pavel, care dă multe legi femeilor şi le mustră aspru pentru împletiturile părului, pentru podoabe şi pentru multe alte asemenea lucruri (Isaia 3, 15)". (*Omilii la Matei,* omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 221)

„Să ne închipuim o femeie, (iubitoare de podoabe – n.n.) iar bărbatul ei să se străduiască să o îndrepte cu orice chip.

- Cum o va îndrepta?

- Să nu-i interzică totul dintr-o dată, ci mai întâi cele mai uşoare, pe cele la care nu ţine prea mult. Dacă, însă, o vei sili să săvârşească totul de la început, ai pierdut totul. Nu-i lua, deci, de îndată bijuteriile de aur, ci lasă-i-le să le aibă şi să se împodobească cu ele; că acesta pare a fi un rău mai mare decât sulemenitul şi încondeiatul ochilor. Aşadar dezbar-o mai întâi de sulemenitul şi încondeiatul ochilor, dar nu cu frica şi ameninţarea, ci cu convingerea şi blândeţea, cu criticile altora şi cu părerea şi socotinţa ta. Spune-i neîncetat: *Nu ţi-i deloc frumoasă faţa când ţi-o vopseşti atâta, ci-i chiar tare urâtă!* Şi convinge-o, mai cu seamă, că asta te mâhneşte. După ce i-ai spus părerea ta, vorbeşte-i şi de părerea altora şi spune-i că de obicei sulimanurile urâţesc, chiar pe femeile frumoase, ca să-i stârpeşti patima. Să nu-i spui încă nimic de iad, nici de împărăţia cerurilor; i-o spui de pomană; ci convinge-o că simţi mai multă plăcere să-ţi arate nefalsificată opera lui Dumnezeu. O femeie care-şi chinuieşte faţa, o întinde, o pudrează, nici oamenilor nu pare frumoasă şi plăcută la vedere. Scoate-i boala din suflet mai întâi cu argumente raţionale şi cu părerile celorlalţi oameni; după ce i-ai muiat sufletul cu aceste cuvinte, adaugă şi pe cele despre iad şi împărăţia cerurilor. Dacă-i vorbeşti o dată şi nu o înduplеci, nu obosi a-i repeta a doua oară, a treia oara şi de mai multe ori aceleaşi cuvinte; să n-o faci cu ură, ci cu faţa veselă; uneori întoarce-i spatele, alteori linguşeşte-o, mângâi-o. Nu vezi pe pictori, de câte ori dau cu pensula, de câte ori şterg până ce fac un portret frumos? Să nu fii, dar, mai rău decât ei! Dacă cei care fac portretul unui trup îşi dau atâta silinţă cu mult mai mult noi, care formăm sufletul, trebuie să folosim toată măiestria. Dacă vei modela bine chipul sufletului femeii tale, nu vei mai vedea pocit chipul trupului ei, nici buzele însângerate, nici gura la fel ca gura înroşită de sânge a unui urs, nici sprâncenele negre ca funinginea de pe oale, nici obrajii văruiţi ca pereţii mormintelor. Că toate acestea sunt funingine, cenuşă, praf, semne ale celei mai mari urâţenii.

(...) Să suportăm toate cusururile femeilor noastre, ca să săvârşim ce voim. Nu vezi că suportăm plânsul copiilor când vrem să-i înţărcăm şi suferim orice numai ca să-i dezbărăm de laptele mamei? Tot aşa să facem şi cu femeile noastre. Să îndurăm toate celelalte cusururi, ca să reuşim să le dezbarăm de obiceiul sulimenitului şi a încondeierii ochilor. După ce i-ai îndreptat acest cusur îndreaptă-te spre altul, spre podoabele de aur. Vorbeşte-i tot aşa, în acelaşi chip, şi despre acestea. Şi astfel, încetul cu încetul, formându-ţi soţia ta vei fi un pictor minunat, un rob credincios, un plugar priceput. Pe lângă acestea, adă-i aminte şi de femeile din vechime: de Sarra, de Rebeca, de femeile frumoase şi de cele urâte şi arată-i că toate au fost la fel de înţelepte. Lia, femeia patriarhului Iacov, nu era frumoasă, dar nu s-a gândit să-şi sulimenească chipul ci, chiar urâtă fiind şi nu destul de iubită de bărbatul ei, nu i-a trecut prin minte aşa ceva, nu şi-a stricat faţa; a lăsat-o aşa cum era, păstrându-şi neschimbate trăsăturile feţei; şi doar Lia a fost crescută de păgâni. Tu, însă, femeie credincioasă, care ai cap pe Hristos, tocmai tu strecori printre noi meşteşuguri drăceşti? Nu-ţi aduci aminte oare de apa sfântului botez care ţi-a spălat faţa, de jertfa care îţi împodobeşte buzele, de sângele care îţi înroşeşte limba? Dacă te-ai gândi la toate acestea, oricât de iubitoare de podoabe şi de găteli ai fi, n-ai îndrăzni, nici n-ai suferi să-ţi pui pe faţă, praful şi cenuşa. Află că eşti unită cu Hristos şi aruncă urâţenia aceasta! Hristos nu Se bucură de vopselele acelea, ci caută o altă frumuseţe,

de care este şi tare îndrăgostit, frumuseţea sufletului adică. Această frumuseţe ţi-a poruncit şi profetul s-o îngrijeşti, spunând: *Şi va pofti împăratul frumuseţea ta* (Ps., 44, 13). Să nu ne pocim, deci fără rost. Nici una din operele lui Dumnezeu nu-i nedesăvârşită şi nici nu are nevoie de îndreptarea ta. Nimeni n-ar încerca să adauge ceva statuii unui împărat, după ce statuia a fost înălţată. Încercarea-i primejdioasă şi atrage cea, mai mare pedeapsă. Statuia e făcută de un om şi nu-i adaugi nimic; faţa ţi-i făcută de Dumnezeu şi îndrepţi? Nu te gândeşti la focul iadului? Nu te gândeşti la pustietatea sufletului? De dragul sulimenelilor îţi neglijezi sufletul, că toata grija ţi-o cheltuieşti cu trupul! Dar pentru ce vorbesc de suflet? Chiar trupului i se întâmplă contrarul decât ceea ce te străduieşti. Uită-te numai! Vrei să fii frumoasă? Aceasta te face urâtă! Vrei să placi bărbatului? Aceasta mai mult îl întristează! Şi nu numai pe el, ci îi face şi pe străini să te bârfească. Vrei să pari tânără? Aceasta te îmbătrâneşte iute. Vrei să fii împodobită? Aceasta te face de ruşine! O femeie care umblă după găteli şi sulimanuri face de ruşine nu numai femeile de acelaşi rang cu ea, ci şi pe servitoarele care o ştiu cum este, şi pe casnicii care o cunosc; dar mai înainte de toţi pe ea însăşi. Dar pentru ce trebuie să vorbesc de toate acestea? Am lăsat la o parte tocmai păcatul cel mai grozav, că superi pe Dumnezeu, că-ţi îngropi cinstea, aprinzi flacăra geloziei, te iei la întrecere cu femeile care bat străzile.

Gândiţi-vă la toate acestea, bateţi-vă joc de acest alai drăcesc şi de această meşteşugire diavolească! Depărtaţi de pe voi podoaba aceasta, dar mai bine spus această lipsă de podoabă! Îngrijiţi-vă de cealaltă frumuseţe, de frumuseţea din sufletele voastre, care este plăcută şi îngerilor, poftită de Dumnezeu şi dulce soţilor voştri, ca să aveţi parte şi de slava aceasta pământească şi de aceea ce va să fie". (*Omilii la Matei,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 377-379)

„*Vai de cei care beau vin strecurat şi se parfumează cu cele mai de frunte parfumuri!* (Amos 6, 6). Vezi, dar, că şi luxul este învinuit? Profetul învinuieşte aici nu numai lăcomia, ci şi viaţa luxoasă.

Tu mănânci peste măsură, iar Hristos nu are nici cele de trebuinţă cu care să-şi ogoiască foamea! Tu mănânci felurite dulciuri, iar El nici pâine uscată! Tu bei vin de Tasos, iar Lui, Care însetează, nu I-ai dat nici un pahar cu apă rece! Tu te culci pe saltele moi şi înflorate, iar El îngheaţă de frig". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 562)

„Atâta vreme cât ne împodobim trupul e greu să ne împodobim sufletul. Nu e cu putinţă ca în acelaşi timp să ne împodobim şi sufletul şi trupul. Nu e cu putinţă ca în acelaşi timp să slujim şi lui mamona şi să ascultăm şi de Hristos aşa cum trebuie! Să aruncăm deci pe noi această cumplită tiranie. N-ai îndura cu linişte să vezi pe unul că îţi împodobeşte casa atârnându-i perdele de aur, dar pe tine te lasă să stai gol în zdrenţe. Şi iată, acum aceasta o faci tu cu tine însuţi. Îţi împodobeşti casa sufletului tău, adică trupul, cu fel de fel de stofe, iar sufletul îl laşi să stea îmbrăcat în zdrenţe. Nu ştii că trebuie să împodobeşti mai mult pe împărat decât pe ostaş? Pentru împodobirea ostaşului se fac stofe de in; pentru împărat, purpură şi coroană. Tot aşa şi tu. Îmbracă-ţi trupul cu o îmbrăcăminte mai proastă, dar sufletul îmbracă-ţi-l cu purpură. Pune-i coroană şi aşază-l în trăsură înaltă şi strălucitoare. Acum însă tu faci cu totul dimpotrivă. Împodobeşti ostaşul, trupul, cu fel de fel de podoabe, dar pe împărat, sufletul, îl laşi să se târâie legat în urma patimilor celor păcătoase". (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 796-797)

„Spune-mi, ce folos ai de pe urma acestor pietre preţioase, de pe urma hainelor ţesute cu aur?

- Mi se bucură şi mi se veseleşte sufletul de ele!

- Eu te-am întrebat de folos, iar tu mi-ai vorbit de pagubă. Nimic nu este mai păgubitor ca a te interesa de bijuterii de aur, a te bucura de ele şi a-ţi lipi inima de ele. Robia aceasta

cumplită ajunge şi mai amară când îți face plăcută robia. De care faptă duhovnicească se va îngriji vreodată cum trebuie, când va nesocoti grijile lumeşti cum se cuvine, o femeie care socoteşte că merită să se bucure când e legată cu aur? Cel care se bucură că stă în închisoare nu va voi niciodată să scape de închisoare. Tot aşa şi femeia aceasta; ca un prizonier de război, robită de această poftă rea, nu va suferi să audă cu dorul şi râvna cuvenită vorbindu-i-se de cele duhovniceşti şi nici nu va face vreo faptă bună. Care, dar, îți este folosul de pe urma podoabei acesteia, de pe urma acestei moliciuni?

- Îmi fac plăcere bijuteriile!

- Iarăşi mi-ai vorbit de pagubă şi de pierzare!

- Dar mă cinstesc mult cei ce mă văd.

- Şi ce-i cu asta? O altă pricină de stricăciune, care te face când înfumurată, când obraznică. Haide dară, îngăduie-mi să-ți arăt eu pagubele, o dată ce tu nu mi-ai spus folosul.

Care sunt, dar, pagubele ce ți le aduc bijuteriile? Grija e mai mare decât plăcerea. Din pricina asta mulți din cei ce te văd - negreşit din cei legați de pământ - se bucură mai mult decât tine, care porți aurul şi bijuteriile. Tu te împodobeşti cu podoabe care-ți aduc griji; aceia îşi desfătează privirile fără să aibă vreo grijă. O altă grijă apoi. Eşti umilită şi invidiată de toți. Vecinele şi prietenele, pişcate de invidie, se înarmează împotriva bărbaților lor şi dezlănțuie împotriva ta războaie cumplite. Pe lângă aceste pagube, altele: îți cheltuieşti tot timpul liber şi toată grija cu gătelile; nu te lipeşti cu toată inima de faptele cele duhovniceşti; eşti plină de înfumurare, de obrăznicie şi slavă deşartă; eşti legată strâns de pământ, ți se taie aripile şi, în loc de vultur, ajungi câine şi porc. Încetând de a te mai uita şi a zbura la cer, cauți în jos ca porcii; şi, cotrobăind prin găurile pământului după aur, sufletul tău îşi pierde bărbăția şi libertatea.

Spui că-şi întorc oamenii privirile spre tine când te arăți în oraş? Dar tocmai pentru asta n-ar trebui să porți aur că să nu ajungi spectacol de teatru, ca să nu deschizi gura tuturor bârfitorilor. Nici unul din cei ce-şi întorc privirile spre tine nu te admiră, ci-şi bat joc de tine că-ți plac podoabele, că eşti o înfumurată, că eşti o femeie vanitoasă. Dacă te duci la biserică, nu pleci de acolo fără vreun folos sufletesc, ci cu mii şi mii de cuvinte de batjocură, de ocări şi de blesteme, nu numai de la cei care te văd, ci şi de la profet. Isaia, cel cu mare glas, îndată ce te vede strigă: *Acestea zice Domnul către fetele cele îngâmfate ale Sionului: Pentru că au umblat cu grumajii ridicați, pentru că au făcut cu ochiul, pentru că-şi târăsc hainele cu păşitul picioarelor, pentru că joacă din picioare, Domnul va dezveli podoaba lor şi în locul mirosului celui plăcut va fi praf şi în loc de brâu se vor încinge cu funie* (Isaia 3, 15, 23). De acestea vei avea parte şi tu în loc de podoabă. Că aceste cuvinte n-au fost spuse numai pentru fetele Sionului, ci oricărei femei care face ca ele. Împreună cu profetul Isaia stă acuzator şi Pavel, spunând lui Timotei să poruncească femeilor *să nu se împodobească cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu haine scumpe* (I Tim., 2, 9). Deci, în orice împrejurare, îți este vătămătoare purtarea de bijuterii; dar mai cu seamă când te duci la biserică, când treci printre săraci. Dacă ai căuta să te învinuieşti amarnic pe tine însăți, n-ai putea-o face mai bine decât îmbrăcându-te cu astfel de haine şi podoabe, semn de cruzime şi neomenie.

Gândeşte-te câte stomacuri flămânde laşi cu podoabele acestea, câte trupuri dezbrăcate, cu luxul acesta drăcesc! Cu mult mai bine ar fi să hrăneşti sufletele celor flămânzi decât să-ți găureşti loburile urechilor şi să atârni de urechi, degeaba şi fără rost, hrana a mii şi mii de săraci. Este, oare, o slavă să fii bogat? Este, oare, o laudă să porți pe tine bijuterii de aur? Chiar dacă podoabele acestea ar fi câştigate prin muncă cinstită, totuşi vina ta este nespus de mare; gândeşte-te însă cât de covârşitoare este atunci când sunt câştigate cu necinste şi nedreptate! Spui că-ți sunt dragi laudele şi slava? Dezbracă aceasta podoabă plină de batjocură şi toți te vor admira şi te vei bucura şi de slavă şi de plăcere curată; aşa însă eşti batjocorită şi-ți pregăteşti cu ele multe prilejuri de supărări. Dacă pierzi vreuna din ele gândeşte-te câte necazuri îți pricinuieşti! Câte slujnice nu-s bătute, câți oameni nu sunt necăjiți, câți nu

sunt arestați, câți nu sunt întemnițați! Din pricina podoabelor acestora, judecăți, anchete, mii și mii de blesteme și învinuiri; femeia este blestemată și învinuită de bărbat, Bărbatul, de prieteni, iar sufletul, de el însuși.

- Dar bijuteriile nu se pierd!

- Tocmai acest lucru nu este ușor! Dar chiar dacă le-ai feri totdeauna de pierdere și așa păstrate dau multă bătaie de cap, mult grija și scârbă și nici un câștig. Ce venit aduc ele în casă? Ce folos celei ce le poartă? Nici un folos, ci multă urîțenie și învinuiri din toate părțile. Cum vei putea săruta și cuprinde picioarele lui Hristos când ești împopoțonată așa? Hristos își întoarce fața de la această podoabă. De aceea a primit să Se nască în casa teslarului; dar, mai bine spus, nici în casa aceea, ci într-o colibă și într-o iesle. Cum vei putea să-L vezi pe el, când nu ai frumusețea cea poftită de El, când nu porți podoaba plăcută Lui, ci una urâtă de El? Când te apropii de El, nu trebuie să fii împodobită cu astfel de haine ci îmbrăcată cu virtute. Gândește-te ce este în definitiv aurul? Nimic altceva decât pământ și cenușă". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 995-997)

„Din pricina aceasta miile și miile de păcate, din pricina aceasta bărbații ajung niște desfrânați, pentru că voi, femeile, nu-i faceți să trăiască creștinește, nu-i faceți să filozofeze, ci-i învățați să le placă podoabele cu care se împodobesc femeile stricate; din pricina aceasta și cad repede în brațele desfrâului. Dar dacă i-ați învața să disprețuiască astfel de podoabe și să le facă bucurie castitatea, evlavia și smerenia, n-ar fi prinși cu atâta ușurință în ghearele desfrâului. Poate să se împodobească așa desfrânatele! Ba, chiar mai mult decât atâta, dar nu pentru bărbații voștri!

Obișnuiți, dar, pe bărbații voștri să le placă podoaba aceasta duhovnicească, pe care n-o pot vedea la desfrânate. Mă întrebi cum îl poți face pe bărbatul tău să capete acest obicei? Îndepărtează de la tine gătelile și giuvaericalele și pune-ți podoaba cea duhovnicească. Așa îți vei feri bărbatul de orice pericol, iar tu vei fi prețuită. Dumnezeu te va milui, toți oamenii te vor admira și vei avea parte și de bunătățile cele viitoare". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 998)

„Doresc să vă împodobiți cu aceste veșminte adevărate pe care le prescrie Sfântul Pavel: *Nu din păr împletit sau din aur sau din mărgăritare sau din veșminte de mult preț, ci din fapte bune precum se cuvine unor femei care se fac mărturie de evlavie* (I Tim., 2, 9-10). (...) Nici un om simțit, nici un om care știe să-și judece în mod sănătos lucrurile, nu va iubi și nu va lăuda o femeie încărcată cu podoabe..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXI, 4, p. 312)

„Să împodobiți interiorul vostru! Aceste coliere, faceți-le pentru mai bun folos, ca ele să slujească la împodobirea sufletului vostru. Podoabele pe care le puneți pe trupul vostru nu-i folosesc la nimic, nici pentru sănătate, nici pentru frumusețe, dacă el este negru, ele nu-l vor albi, dacă este leneș, ele nu-l vor face frumos. Dar dacă veți îmbrăca sufletul vostru, din negru cum era, el va deveni imediat alb; din greu și urât, îl veți face frumos și plăcut. Nu sunt eu acesta care vi le spun acestea, ci Domnul: *Când păcatele voastre vor fi ca și purpura, le voi albi ca zăpada* (Is., 1, 18) și încă: *dați milostenie și toate lucrurile vă vor fi curate* (Lc., 11,41)

Dacă voi sunteți în aceste dispoziții bune, nu vă veți face frumoși numai pe voi înșivă, ci îl veți face frumos și pe soțul vostru. Când veți părăsi luxul, el nu se va mai gândi să facă cumpărături mari, atunci el va pierde această invidie pe care o avea de a aduna și va fi mai îndemnat să facă milostenie și îl veți putea sfătui să facă ceea ce este plăcut. Dar acum nu aveți puterea. Veți avea râvna și graba să-i îndemnați pe soții voștri să facă milostenie, voi care vă consumați cea mai mare parte din bogății ca să vă împodobiți trupul vostru? Părăsiți acest fast, încetați de a mai purta haine împodobite cu aur și atunci veți putea vorbi cu

îndrăzneală despre milostenie către soțul vostru. Şi chiar când nu veți câştiga nimic, veți avea mângâiere că ați făcut tot ceea ce trebuia să faceți din partea voastră.

Dar, ce zic eu? Este imposibil ca să nu-l mişcați, atunci când îl veți constrânge cu exemplul: *Căci, ce ştii tu femeie de-ți vei mântui bărbatul tău?* (I Cor., 7, 16). Dacă veți continua să trăiți în acest fel veți avea de dat seamă lui Dumnezeu, şi pentru voi şi pentru el; la fel, dacă renunțați la această împodobire zadarnică, veți obține o cunună dublă, veți fi împodobit şi umplut de slavă cu soțul vostru, în veci nesfârşiți şi vă veți bucura de bunurile veşnice." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIX, 3, pp. 354-355)

„Află acum care este adevărata podoabă a unei femei: este acea podoabă care nu stă pe trup, nu înfăşoară trupul, ci împodobeşte sufletul; acea podoabă care nu se leapădă niciodată, care nu se strânge în ladă, ci este hotărâtă mai dinainte să stea în cer." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXX, p. 530)

„Calcă în picioare mândria de față, calcă şi podoabele hainelor, şi luxul aurăriilor, şi ungerea cu mirodenii, şi după ce pe toate acestea le vei rupe şi le vei fărâma, vei lăsa ca trupul să păşească cu rânduială, şi toată îngrijirea ce o ai acum de trup vei îndrepta-o spre suflet. Cu alte cuvinte, aprinde-te de dorul cerului, şi în acea parte îndreaptă-ți cugetul! Dacă vei prefera o astfel de dragoste, apoi singură vei vedea mocirla şi glodul în care ai stat până atunci, şi vei râde de toate cele iubite şi admirate acum de cei mai mulți. Nici că se poate ca o femeie împodobită cu cele duhovniceşti să umble după astfel de lucruri de râs. Aşadar, aruncând de la tine toate acestea, care sunt ale femeilor de rând, ale acelor din orchestră, ale acelor ce cântă cu naiul şi cu fluierul, îmbrăcă-te cu înțelepciunea, cu ospitalitatea, cu protecția sfinților, cu evlavia şi cu rugăciunea cea neîncetată. Acestea sunt cu mult mai bune decât hainele aurite, sunt cu mult mai cinstite decât pietrele cele prețioase şi decât mărgelele de la gât; acestea te fac de a fi cinstită şi de oameni, iar de la Dumnezeu îți aduc o mare răsplată. Aceasta este podoaba Bisericii, pe când aceea este a teatrelor. Această podoabă este vrednică de ceruri, iar aceea este vrednică de cai şi catâri. Aceea se pune şi pe trupurile moarte, pe când aceasta străluceşte numai într-un suflet bun, în care locuieşte Hristos. Să ne agonisim deci această podoabă, ca astfel să cântăm şi noi şi să mulțumim lui Hristos." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXX, pp. 532-533)

„Pe muierile acelea ce se împodobesc pentru a curvi, oare nu le vei crede că se împreună cu diavolul? Şi cine va grăi împotriva acestui cuvânt? Iar dacă cineva ar grăi împotrivă, apoi atunci să dezvelească sufletul unei astfel de muieri, şi va vedea numaidecât pe acel viclean drac cum o stăpâneşte.

Greu este, iubiților, greu de tot, dacă nu cumva chiar cu neputință, ca fiind trupul împodobit astfel, să fie în acelaşi timp şi sufletul împodobit, ci trebuință este a fi unul defăimat, câtă vreme ce ne îngrijim de celălalt; fiindcă a ne îngriji de amândouă deodată şi a le împodobi, nu stă în firea acestora." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVIII, pp. 183-184)

„Sexul femeiesc este iubitor de podoabe, şi tocmai aici este defectul cel mare al lor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 136)

„Nu condamn atâta pe femeia care se gândeşte numai la colanul ei cel aurit, pe cât condamn pe bărbatul, care se gândeşte cum să-şi îmbrace femeia cu haine aurite. Astfel că şi în această privință, voi bărbaților sunteți vinovații. Voi sunteți care puneți scânteia, şi tot voi care aprindeți focul. De altfel nici nu e atât de mare păcat pentru femei, pe cât e pentru bărbați. Tu ai fost orânduit de Dumnezeu ca să dirijezi şi să administrezi pe femeie, peste tot locul tău pretinzi a avea întâietatea; deci arată şi în aceasta, că nici un cuvânt nu-ți iese din gură cu privire la luxul dorit de ea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 136)

„Spune-mi, când acele pietre prețioase cad jos și se pierd, oare nu-i aceasta o pagubă? Când ele atrag asupra stăpânei invidia, din partea unora, și curse din partea altora, oare nu-i aceasta o pagubă? Când acele podoabe nu folosesc cu nimic pe cea care le are, ci, dimpotrivă, ațâță privirile celor invidioși și le atrage atenția tâlharilor, atunci, nu spre pagubă îi sunt acele lucruri? Când bărbatul ar putea întreprinde ceva ce i-ar aduce folos cu banii pe care i-a cheltuit pe acele bijuterii, dar cu toate acestea, nu poate, din pricina luxului ce-o stăpânește pe femeia sa, ci de mai multe ori este silit să renunțe chiar la cele necesare numai și numai pentru ca ea să se împodobească cu aur, oare acest fapt nu-i este spre pagubă?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 199)

„Spune-mi, pentru ce într-o casă, fie ea și cea mai bună, să se găsească o mulțime de coloane, statuete frumoase și aur împrăștiat pe pereți fără nici un rost. Aceasta nu e nimic altceva decât dovada prostiei și a unei mândrii nejustificate. (...)

Ai văzut așadar că acest fapt nu-i decât pagubă? Ai văzut cât de prisos este și fără nici o justificare? Dacă nu îndeplinește vreo necesitate și nici vreo mulțumire deosebită, deoarece, o dată cu trecerea timpului, devine foarte neplăcut, atunci nu e nimic altceva decât pagubă. Dar slava deșartă care te stăpânește nu te lasă să vezi toate aceste lucruri." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 200)

„Totdeauna cele naturale sunt mai plăcute decât cele ce sunt nenaturale." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 86)

„Ei bine, când tu porți pe trup aurării iar altul se prăpădește de sărăcie, când tu te înfășori cu atâta aur ca să te bucuri de o slavă deșartă, iar un altul nu are nici ce mânca, oare prin aceasta nu strângi lanțul păcatelor? Înfășoară-te cu Hristos, nu cu aur! Unde este Hristos acolo nu este mamona, iar unde este mamona, acolo Hristos nu are ce căuta. Nu voiești a te înfășura cu Împăratul a toate? Dacă ți-ar da cineva purpură și diademă împărătească, oare nu ai primi acestea înaintea aurului? Eu însă nu-ți dau ție diademe împărătești, ci pe Însuși Împăratul. Și cum este cu putință a se înfășura cineva cu Hristos? Ascultă pe Pavel ce spune: *Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat* (Gal., 3, 27). Și ascultă apoi sfătuire apostolică: *Iar purtarea de grijă a trupului să nu o faceți spre pofte* (Rm., 13, 14). Astfel se îmbracă cineva cu Hristos, când el nu se îngrijește de poftele trupului. Dacă tu te îmbraci cu Hristos, și demonii se vor teme de tine, iar dacă te îmbraci cu aur, și oamenii te vor ridiculiza, pe când, dacă te îmbraci cu Hristos și oamenii te vor cinsti și se vor sfii de tine. Voiești să te faci plăcută și frumoasă? Mulțumește-te cu ceea ce ți-a dat Creatorul! De ce introduci aurării ca și cum ai îndrepta ceea ce a făcut Creatorul? Voiești a părea frumoasă? Îmbracă-te cu milostenia, îmbracă-te cu filantropia, îmbracă-te cu înțelepciunea și cu netrufia. Acestea sunt mai prețuite și mai cinstite decât aurul. Acestea fac și pe cea plăcută mai frumoasă, acestea fac și pe cea urâtă mai frumoasă și plăcută." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, pp. 125-126)

„Când tu femeie te împodobești mai mult, să știi că ai devenit mai slută decât dacă ai fi goală, căci te-ai dezbrăcat de podoaba cea mai de seamă, care este prudența și înțelepciunea. Și Eva era goală, dar când s-a îmbrăcat atunci era mai slută. Când ea era goală de haine, era împodobită de slava lui Dumnezeu, iar când s-a îmbrăcat cu haina păcatului, atunci s-a făcut slută. Și tu când îmbraci haină scumpă, dovedind prin aceasta iubirea ta de podoabe, te arăți mult mai slută." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 126)

„Voiești poate a-ți cârlionța părul ca să pari frumoasă? Adu-ți aminte de halul de necurățenie în care se găsea Pavel prin temnițe, și te vei aprinde de frumusețea aceea, iar pe aceasta o vei considera de cea mai nesuferită putoare, și atunci vei ofta din adâncul inimii tale dorind legăturile lui Pavel. Voiești a-ți sulemeni fața și a-ți vopsi sprâncenele și altele de acest

fel? Cugetă la lacrimile lui Pavel, cum el în timp de trei ani, zi şi noapte, n-a încetat de a plânge. Cu această podoabă înfrumusețează-ți obrajii, căci aceste lacrimi te vor face mai strălucită. Eu nu spun ca tu să verşi lacrimi pentru păcatele altora, ca Pavel – deşi aş dori şi aceasta -, căci poate e mai presus de tine; dar te îndemn ca să faci aceasta măcar pentru propriile tale păcate." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, p. 145)

„Femeia înțeleaptă este cu mult mai respectată pentru prudența şi demnitatea ei, decât pentru aurăriile de pe trup." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 227)

„De ce miroşi a parfum, o, femeie, în timp ce trupul tău pe dinăuntru este plin de necurății?! De ce cheltuieşti pentru un lucru împuțit? E ca şi cum ar turna cineva mir în mlaştină, sau balsam într-o cărămidă găurită. Dacă voieşti mir, sunt aromate cu care ai putea să-ți ungi sufletul, nu din Arabia, nu din Etiopia, nici din Persia, ci chiar din cer coborâte, cumpărate nu cu aur, ci cu intenție bună şi credință sinceră.

Pe acest mir cumpără-l, al cărui miros poate umple lumea întreagă. Acest mir îl revărsau dintr-înşii apostolii, după cum zice: *pentru că suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între cei care se mântuiesc şi între cei ce pier; unora, adică, mireasmă a morții spre moarte, iar altora mireasmă a vieții spre viață* (II Corinteni 2, 15 – 16) Şi ce vrea să zică prin aceasta? Că şi porcul, se zice, se sufocă de mirosul cel plăcut al mirurilor. Şi nu numai trupul apostolilor, ci chiar şi hainele lor, slobozeau din ele miros duhovnicesc. Hainele lui Pavel, aşa de plăcut mir revărsau din ele, încât şi pe demoni îi alunga. Mirosul acesta, cu cât era mai folositor decât acela al florilor, decât acela scos din coaja scorțişoarei? Şi oare, nu era mai plăcut acesta decât acela al smirnei? Că dacă alungă până şi pe demoni, apoi ce n-ar fi făcut?" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a II-a, pp. 32-33)

„Căci, spune-mi: de ce introduci de la tine în făptura lui Dumnezeu cea desăvârşită? Nu-ți este de ajuns ceea ce a făcut Dumnezeu; ci ca un mai bun arhitect încerci să îndrepți şi să dregi lucrul Său, te împopoţonezi şi batjocoreşti pe Creator, ca astfel să atragi la sine-ți mulți admiratori. *Dar ce să fac,* zici tu, *căci nici eu nu voiesc ci sunt silită a face acestea pentru bărbatul meu.* Nu se poate să fii iubită de alții, dacă tu nu voieşti. Dumnezeu te-a făcut frumoasă, ca şi prin aceasta El să fie admirat, iar nu batjocorit. Deci nu-L răsplăti cu astfel de daruri, ci cu înțelepciune şi cumpătare. Dumnezeu te-a făcut frumoasă ca astfel să-ți înmulțeşti şi sporeşti cumpătarea." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a IV-a, p. 53)

„Dumnezeu te-a făcut frumoasă? Apoi de ce atunci te sluţeşti pe tine? După cum o statuie de aur ar mânji-o cineva cu noroi din mocirlă, tot aşa fac şi femeile care întrebuințează sulimanuri pe fețele lor. Presari singură pe tine însuți pământ, femeie, uneori pământ de culoarea roşie, alteori alb. *Dar,* zici tu, *cele slute, cu drept cuvânt că fac aşa.* Dar oare de ce, spune-mi! Dacă pentru a-şi acoperi sluțenia, atunci fac ceva prostesc; când ceea ce este natural a fost biruit de ceea ce este artificial? Cu ce poate sluțenia să întristeze pe cineva când, acela nu are alt defect? *Să nu lauzi pe om pentru frumusețea lui şi să nu te scârbeşti de om pentru chipul (fața) lui* (Înțelepciunea lui Isus Sirah 11, 2). Pe Dumnezeu să-L admiri şi să-L lauzi ca pe cel mai eminent meşteşugar, iar pe acela deloc, căci frumusețea ce o are nu este proprietatea lui.

De altfel, ce câştig ai de la frumusețe? Nici unul, ci lupte mai multe, bârfe mai multe, bănuieli mai multe. Pe aceea care nu este frumoasă nici nu ar bănui-o cineva, pe când pentru aceea care mai întrebuințează şi sulimanuri, şi podoabe multe pe ea, imediat lumea îşi face o idee rea de ea, şi bărbatul ei convieţuieşte cu bănuială – ce poate fi mai grozav? El nu se bucură de atâta plăcere din privirea frumuseții ei pe câtă întristare are din pricina bănuielilor. Aceea în curând se ofileşte din pricina sulimanurilor, căpătându-şi o înfățişare de moleşire, de

deşănţare, de desfrânare, şi chiar sufletul ei devine grosolan, şi plin de cea mai mare şi mai totală lipsă de ruşine, fiindcă frumuseţea de felul acesta preferă aceste femei. Pe când pe cealaltă nu o vom găsi niciodată în halul acesta, şi nici nu va avea cine să se repeadă asupra ei, ca nişte câini, ci întocmai ca şi o mieluşea, ea paşte în linişte, nesupărând-o nici un lup şi nerepezindu-se asupra ei, căci lîngă ea stă păstorul. Nu este nici un avantaj mai mult dacă una este frumoasă, iar alta nu; avantajul este că aceea chiar frumoasă fiind să nu desfrâneze, iar cealaltă să nu fie rea." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, pp. 54-55)

„Să nu ne împodobim trupul, fiindcă această grijă este de prisos şi prostească. Să nu învăţăm pe bărbaţi să iubească numai faţa; căci dacă tu eşti împodobită în aşa fel, uitându-se la faţa ta, iute va fi atras spre desfrânare; iar dacă tu îl vei învăţa să iubească purtarea femeii şi podoaba sufletului ei, el nu va desfrâna cu uşurinţă, căci nici nu va găsi unele ca acestea la o defrânată, ci din contră. Să nu-l deprinzi a se lăsa să fie stăpânit de râs sau de îmbrăcămintea sumară, ca nu cumva otrava să se îndrepte contra ta. Învaţă-l să se bucure totdeauna de cumpătare, şi vei putea face acest lucru, dacă şi înfăţişarea ta va fi la fel, fiindcă dacă tu eşti îngâmfată şi îmbrăcată sumar, cum vei putea scoate din gură vorbe demne şi cuviincioase? Şi cine oare nu va râde de tine şi nu te va lua în bătaie de joc? " (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, pp. 56-57)

„Nu câştigăm nimic de ne împodobim trupul cu haine de aur, ba, dimpotrivă, atragem asupra noastră o mulţime de bârfitori." (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniţă Pelaghia cea din Antiohia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 367)

„Totuşi, să presupunem că luxul acesta este îngăduit şi că nici Pavel, nici vreun alt profet n-au urât pe femeile luxoase. Spune-mi, ce folos aduce mulţimea bijuteriilor? Nici unul! N-aduce decât invidie, grijă şi cumplită frică. Femeile care au bijuterii nu sunt frământate de griji numai când le ascund în fundul scrinului, nici numai când se înnoptează, ci şi când le poartă, când e zi, şi atunci sunt cuprinse de aceleaşi nelinişti, daca nu şi mai mari. În băi şi în biserici vin femei cu gândul de a fura astfel de podoabe. Adeseori însă, chiar fără aceste hoaţe, femeile împodobite cu multe bijuterii, împinse şi înghesuite de mulţime, nici nu simt când le cade una dintre ele. În acest chip multe femei şi-au pierdut bijuteriile lor; altele încă şi-au pierdut coliere bătute în pietre scumpe, cu mult mai de preţ decât simplele bijuterii, desfăcându-li-se de la gât şi căzând jos.

Să presupunem însă că nu se tem că-şi vor pierde sau că li se vor fura bijuteriile. Să lăsăm la o parte şi această grijă. Te întreb iarăşi: Ce folos au de pe urma lor?

- O vede lumea şi o admiră, mi s-ar putea răspunde.

- Da, e drept, lumea admiră, dar n-o admiră pe ea, ci podoabele de pe ea: pe ea, dimpotrivă, adeseori o bârfeşte lumea că se împodobeşte cu ele fără să le merite. Dacă femeia e frumoasă, bijuteriile îi pun în umbră frumuseţea ei firească; prea multă podoabă nu îngăduie să i se vadă frumuseţea, deoarece îi acoperă cea mai mare parte a chipului. Dacă e urâtă şi neplăcută la chip, bijuteriile o fac şi mai urâtă. Urâţenia lăsată singură apare aşa cum este, dacă însă pui lângă un chip urât strălucirea pietrelor scumpe şi frumuseţea unui alt obiect, atunci urâţenia se măreşte şi mai mult. Culoarea neagră a trupului pare şi mai neagră când este pusă alături de strălucirea mărgăritarului, care străluceşte şi în întuneric, iar înfloriturile hainelor fac şi mai vădită urâţenia chipului; aceasta pentru motivul că un chip urât nu mai este privit de cei din jur în el însuşi, ci prin comparaţie cu podoabele acelea nespus de frumoase, făcute de mână omenească. Din pricina aceasta şi urâţenia este mai mare. Aurul ţesut în haine şi multa împestriţare a unor astfel de podoabe. În sfârşit, toată împopoţonarea aceasta, pusă faţă în faţă cu urâţenia chipului, se aseamănă cu un atlet curajos, sănătos şi plin de vigoare în luptă cu un adversar râios, neputincios şi flămând. Astfel, găteala unei femei urâte atrage privirile tuturor trecătorilor; dar trecătorii nu admiră chipul femeii, dimpotrivă, îl hulesc şi admiră numai

frumusețea gătelii." (*Despre Feciorie*, 60-61, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 110-111)

„Femeile să se abțină de la obiceiul vătămător al vopsirii feței, ca să nu îl batjocorească pe Creatorul lor, încercând să ascundă, chipurile, defectele creației. Ce tot faci, femeie? Crezi că prin vopsele și alifii poți să adaugi ceva la frumusețea ta naturală sau poți schimba urâțenia chipului tău? Nu numai că nu vei reuși nimic din acestea, dar îți vei urâți și sufletul. Această ocupație nefolositoare este semnul superficialității tale. De altfel, prin sulimenirile tale, atragi privirile neînfrânaților, făcându-i să păcătuiască. Domnul a spus: *Oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui* (Matei 5, 28). În felul acesta, te faci vinovată în fața lui Dumnezeu pentru căderea acelora în păcat. De aceea, este bine să renunți cu totul la înfrumusețare. Dar dacă acest obicei prost te-a luat cu totul în stăpânire și nu vrei să renunți la el, atunci măcar nu te vopsi când vii la biserică. Dacă nu faci astfel, este ca și cum ai ajunge la port, dar ai naufragia, sau te-ai duce la doctor și ai pleca de la el mai bolnavă ca înainte." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 372)

„... nu numai în Noul Testament, ci și în Vechiul, când Dumnezeu conducea neamul omenesc prin umbră și prefigurări și rânduia în chip mai trupesc viața lui și nu se vorbea încă de cele cerești, nici nu se amintea de cele viitoare, nici nu exista enigma iubirii de înțelepciune care domnește acum, ci legile au fost scrise pentru evrei într-un mod mai grosolan și trupesc, El a oprit cu multă asprime iubirea de podoabă în haine spunând prin proorocul acestea: *Acestea le grăiește Domnul fiicelor celor ce stăpânesc Sionul: pentru că fiicele lor s-au înălțat și au umblat cu grumaz înalt și făcând semne cu ochii, pentru că în mersul picioarelor lor își târâie hainele și joacă cu picioarele, va smeri Domnul fiicele celor ce stăpânesc Sionul, va descoperi chipul lor și va lua slava veșmintelor lor; și-ți va fi în loc de miros plăcut praf și în loc de cingătoare te vei încinge cu funie, în loc de podoaba capului tău vei avea chelie din pricina faptelor tale, în loc de haină de purpură te vei înveli în sac* (Is., 3, 16.18.24). Acestea îți vor fi drept găteală. Ai văzut ce osândă și pedeapsă strașnică? Ai văzut ce captivitate aspră? Gândește-te de aici la mărimea păcatului. Iubitorul de oameni n-ar fi adus vreodată o pedeapsă atât de strașnică, dacă păcatul care a atras-o n-ar fi fost cu mulți mai mare.

Iar dacă păcatul acesta este mare, e evident că și virtutea contrară lui este foarte mare. De aceea și Pavel, vorbind cu femeile din lume, le oprește nu numai să poarte aur, dar nu le lasă să îmbrace nici haine scumpe (1 Tim., 2, 9). Căci știe bine, știe lămurit că grea este această boală a sufletului și cu anevoie de combătut, că e dovada cea mai bună a unui cuget stricat și că are nevoie de un suflet foarte iubitor de înțelepciune. Arată acest lucru nu numai femeile din lume și care au bărbați, și care nici una nu suportă ușor acest îndemn, dar și cele care par că iubesc înțelepciunea și că li s-a hărăzit să petreacă în corul feciorese." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 6b-c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 159-160)

„Dar nimeni să nu acuze de exces cuvântul meu, dacă am numit foarte greu acest păcat. Căci dacă pentru femeile evreilor din vremea Legii care trăiau în lume această greșeală aduceau o pedeapsă atât de mare, pentru cele care trebuie să aibă cetățenia în cer (Flp., 3, 20) și să imite viața îngerilor și care viețuiesc în har, ce iertare ar mai putea avea ceea ce îndrăznesc să facă cu un exces încă mai mare?

Căci atunci când vezi o fecioară moleșită de veșminte, târându-și hainele – ceea ce proorocul (Is., 3, 16) a blamat –, efeminată la mers, iar prin glas, ochi și veșmânt amestecând otrava pentru cei care privesc cu neînfrânare, săpând mai mult prăpăstii în calea trecătorilor și punându-le aici curse, cum o vei mai numi pe această fecioară și nu o vei număra mai degrabă cu femeile desfrânate? Fiindcă nu se fac și acestea tot atât de ademenitoare ca și acelea care-și întind în toate părțile aripile plăcerii. De aceea te fericim pe tine, de aceea te admirăm pe tine, pentru că eliberându-te de toate acestea ai arătat omorârea ta și în această parte, neînfrumuse-

țându-te, ci îndrăznind în chip tineresc, nepătimindu-te, ci înarmându-te." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 9d,e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență*..., pp. 165-166)

„Să nu mai am grija înfrumusețărilor exterioare, nici a hainelor scumpe, ci toată râvna să o întorc spre împodobirea sufletului, încât frumusețea lui să fie din ce în ce mai strălucitoare. Să nu mai port haine de mătase – fire ale viermilor –, nici coliere de aur. Căci și dascălul lumii, cunoscând mai ales moliciunea firii femeiești și grabnica alunecare a voinței [γνωμη], nu a ezitat să rânduiască și în legătură cu acestea. Dar de ce spun că nu s-a dat în lături să învețe despre acestea? Fiindcă îndemnând în privința coafurilor, strigă și zice: *nu cu coafuri sau cu aur sau cu perle sau cu haine scumpe* să fie împodobită (I Tim., 2, 9). Crezi că învățându-te acestea, femeie, vrea oare să te înfrumusețezi și să fii lăudată de cei ce te privesc? Chiar dacă ei te laudă, îți spun că aceia sunt oameni asemenea ție, dar eu întreb și pe Stăpânul tuturor. Să vedem pentru ce te va lăuda și te va vorbi de bine?

De vreme ce El a lepădat acea frumusețe care se ițește din coafuri, din bijuterii, din perle și din haine scumpe, să vedem ce fel de frumusețe îi hărăzește femeii? Căci această frumusețe produsă de bijuterii și haine, și dacă pentru puțin o încântă pe cea care le poartă, cu timpul se ofilește. Dar ce spun că se ofilește? Înainte de a se ofili datorită trecerii vremii, ațâță ochii invidioșilor și-i îndeamnă pe răufăcători la furt. Iar frumusețea pe care Însuși o hărăzește nu se poate pierde, nici ofili; este veșnică – și aici în viața aceasta rămânând împreună cu noi, dar însoțindu-ne și dincolo – și pe deasupra ne aduce multă îndrăzneală." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 37-38)

„Dar fiindcă acum vorbesc în special pentru femei, vreau să le fac îndeaproape cunoscute și alte lucruri, încât, o dată cu celelalte neajunsuri de care am vorbit, să lepede și obișnuința vătămătoare de a-și farda fața, ca să nu adauge ceva chipului, ca și cum opera lui Dumnezeu ar suferi vreo lipsă, și astfel păcatul să fie atribuit Creatorului. Oare știi tu ce faci, femeie? Nu știi că nu poți să-ți sporești frumusețea naturală prin pudre și rimeluri, dar nici să-ți schimbi urâțenia firească? Nu vei adăuga câtuși de puțin frumuseții firești și-o vei strica și pe cea a sufletului. Preocuparea aceasta pentru împodobire este semnul unei moliciuni lăuntrice. De altfel, multă osândă[16] îți aduni prin aceasta, întraripând ochii celor tineri, captând privirile desfrânaților, provocând adulterele necuvenite, și astfel atragi asupra capului tău responsabilitatea alunecării acelora.

Un lucru cuveni și de folos este să renunți la împodobire! Iar dacă cele ce sunt robite de acest rău obicei nu vor, măcar când vin la Biserică să nu facă aceasta. Spune-mi pentru ce să stai în Biserică într-un asemenea hal? Oare această frumusețe o caută Cel Căruia tu vii să I te închini și înaintea Căruia îți mărturisești păcatele? El caută frumusețea lăuntrică, lucrarea faptelor bune, milostenia, cumpătarea, străpungerea inimii, credința profundă. Iar tu, renunțând la acestea (la virtuți – n.n.), degrabă provoci poticnire în Biserică celor mai slabi. De câte fulgere nu ești vrednică? Ești în port și naufragiezi. Vii la doctor să-ți vindeci rănile și pleci cu ele mai mari. Ce iertare vei mai avea după acestea? Însă chiar dacă mai înainte unele erau cuprinse de delăsare față de propria mântuire, de azi să fie încredințate că trebuie să renunțe la acest viciu. Căci dacă Dumnezeu nu a fost de acord să folosim hainele scumpe, cu mult mai mult nu admite fardurile și rimelurile." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 38-39)

„Ce te împodobești tu, femeie? Cui vrei să-i placi? Bărbatului tău vrei să-i placi? Rea socoteală este aceasta de vrei să placi bărbatului tău în acest chip și de este să muncești pe bărbatul tău să-i placi în acest fel. Dar cum aș plăcea bărbatului meu? Știi cum îi vei plăcea? Cu înțelepciunea și cu curăția, cu blândețile și cu bunătatea, cu smerenia și cu dragostea, cu

[16] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Literal: *foc.* (n.s. 48, p. 39)

unirea şi cu înţelegerea. Acestea îţi sunt podoaba, aceste bunătăţi îţi vor face unirea, iar celelalte podoabe nu te vor face ca să placi bărbatului tău, ci te vor face să te urască bărbatul tău. Când îi vei zice: ia şi-mi adu, puţină vreme îi vei plăcea, iar mai pe urmă îţi va fi vrăjmaş." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 22)

„De ai fi ca să placi bărbatului tău, ai purta podoabele şi în casă, dar nu este aşa." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 23)

„Ce-ţi foloseşte aurul, femeie? Îl pui ca să te arăţi frumoasă? Dar la frumuseţea sufletului aceasta nu-ţi foloseşte la nimic; fii la suflet frumoasă şi atunci vei fi drăgăstoasă şi la trup. Că bunătatea omului luminează faţa lui, nu naşte alt lucru pofta ca dragostea. De te va iubi bărbatul tău şi de vei fi şi grozavă, tot îi vei părea plăcută, iar de te va urî şi de vei fi şi frumoasă, tot nu pofteşte să te vadă. Că vrăjmăşia şi urâciunea sufletului pe ceea ce nu o iubeşte nu lasă să-i placă frumuseţea obrazului. Căci atunci când vrei să-i ceri podoabe şi aur, el încă te va mai urî şi va fugi de tine, că de cela ce-l caută în târg poate fugi de el, iar de tine nu poate fugi, fiindcă e înăuntru în casă pururea cu tine şi ceri lucruri care n-au nici o socoteală. Să nu audă numai urechea cuvintele acestea, femeie, ci să se schimbe şi gândul tău!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 23)

MAICA DOMNULUI (Buna Vestire)

„Dacă îngerul n-ar fi vestit-o mai dinainte, Fecioara ar fi căzut doborâtă de durere, gândindu-se la ruşinea de oameni; că nu nădăjduia să convingă pe cineva, orice ar fi spus, că sarcina nu se datoreşte adulterului. Deci, ca să nu se întâmple asta, îngerul a venit la ea înainte de zămislire." (*Omilii la Matei,* omilia IV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 53-54)

MAICA DOMNULUI (fecioară a născut pe Hristos)

„... gândindu-ne la pântecele acestor femei sterpe ca atunci când vezi că harul lui Dumnezeu se deschide spre naştere de copii pântece mort şi legat, să nu te mai miri şi să te minunezi... dar să nu pui la îndoială minunea! Când te va întreba iudeul: Cum a născut Fecioara? Întreabă-l şi tu: Cum a născut cea stearpă şi bătrână? Două erau atunci piedicile: vârsta înaintată şi trupul de nici un folos. La Fecioară, o singură piedică: că nu era căsătorită. Stearpa, deci, deschide drum Fecioarei. Şi ca să afli că femeile acestea au fost sterpe tocmai atunci ca să crezi în naşterea Fecioarei, ascultă cuvintele lui Gavriil spuse Fecioarei. Când arhanghelul a venit la Ea şi i-a spus: *Vei lua în pântece şi vei naşte Fiu şi vei chema numele lui Iisus* (Luca, 1, 31), Fecioara s-a spăimântat, s-a minunat şi a zis: *Cum va fi mie aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat* (Luca, 1, 34). Şi ce i-a răspuns îngerul? *Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Prea Înalt te va umbri* (Luca, 1, 35). Nu căuta, îi spune arhanghelul, rânduiala firii, când cele ce se fac sunt mai presus de fire. Nu căuta durerile legate de căsătorie, când felul naşterii e în afară de căsătorie.

– *Dar cum va fi mie aceasta, de vreme ce nu ştiu de bărbat?* A întrebat Fecioara.

– Va fi aceasta tocmai pentru că nu ştii de bărbat, îi răspunde arhanghelul. Dacă ai fi ştiut de bărbat n-ai fi fost învrednicită să slujeşti aceste slujiri. De aceea crede, tocmai pe temeiul faptului care te face să nu crezi.

Îngerul n-a grăit aşa pentru că e rea nunta, ci pentru că fecioria e mai bună. Şi trebuia ca intrarea pe lume a Stăpânului de obşte a tuturora să mai cinstită decât a noastră. Era intrare împărătească. Trebuia să se asemene cu naşterea noastră, dar să se şi deosebească". (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 170)

„Profetul Isaia n-a spus numai: *Iată Fecioara va avea în pântece* (Is., 7, 13), ci mai înainte a spus: *Iată însuşi Domnul va da vouă semn* (Is., 7, 13) şi apoi a adăugat: *Iată Fe-*

cioara va avea în pântece. Dacă aceea care avea să nască n-ar fi fost fecioară, dacă avea să nască pe temeiul legii căsătoriei, ce semn ar mai fi naşterea? Semn se dă numai atunci când trebuie să se întâmple ceva ce depăşeşte ceea ce se petrece de obicei, când se întâmplă ceva străin, ceva neobişnuit. Altfel cum ar mai putea fi semn?". (*Omilii la Matei,* omilia V, III, în col. PSB, vol. 23, p. 69)

„Totdeauna Dumnezeu, când vrea să facă printre oameni un lucru mare, o ia înainte şi zugrăveşte mai întâi umbra acelui lucru, pentru ca atunci când va veni adevărul să nu se mai îndoiască nimeni de el, pentru ca să se creadă adevărul o dată ce icoana a mers înainte; iată ce vreau să spun. Prea Sfânta avea să nască rămânând fecioară; asta era de necrezut. Cum să nască o fecioară împotriva legilor firii? Cel născut ar fi fost împotriva rânduielii firii. Cine a mai văzut din veac ca o fecioară să nască? Deci, pentru ca iudeii să nu se îndrepte spre necredinţă, Dumnezeu o ia înainte şi preînchipuie în Sarra adevărul, pentru ca atunci când nedumeriţi se vor întreba: *Cum a născut Fecioara?*, să-şi amintească iute de Sarra şi să spună: *Dar Sarra cum a născut?* Dar, mai bine spus, să-şi amintească de cuvântul Scripturii şi să-şi spună: *Cum a născut pământul care era virgin?* Sapă nu era, lucrător de pământ pe el nu era, ploaie nu se pogorâse, iarbă nu crescuse pe el, brazdă nu fusese tăiată în el, era sterp, seminţe nu primise, nu-l veseliseră boabele de ploaie. Spune-mi, dar, cum au răsărit atâtea mii şi mii de feluri de plante, când era virgin? Dar n-ai să-mi poţi explica cum s-a făcut asta, ci ai să spui: *Cum a voit Dumnezeu.* Tot aşa şi cu Fecioara. Pentru că eşti nedumerit, învaţă să nu iscodeşti când Dumnezeu lucrează. Nu-mi vorbi mie de rânduiala firii, când lucrează Meşterul firii. Nu iscodi. A spus: *Să răsară pământul iarbă verde!* (Fac., 1, 11) şi îndată ce a intrat cuvântul lui Dumnezeu în sânurile pământului şi i-a trezit durerile naşterii, pământul cel feciorelnic a născut. Un cuvânt a fost rostit, şi au răsărit mii şi mii de neamuri de plante şi, prin cuvânt, pământul şi-a primit podoaba lui. Şi s-a văzut pământul plin de mişcare, de păsări, de animale de apă, de animale de uscat, de livezi, de flori, de copaci, de vii, de măslini, de mii şi mii de feluri de pomi, cu fructe timpurii, cu fructe târzii, în câmpii, la ţărmul mării, lângă lacuri, lângă râuri, lângă izvoare, în munţi. Cuvântul era Cel care lucra, şi pământul a primit frumuseţea lui. Explică-mi, iudeule, cum s-a făcut asta! Dar nu poţi." (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 565)

„Iar cuvântul *Eden* înseamnă pământ virgin. Aşa era pământul acela în care Dumnezeu sădise raiul: *A sădit Dumnezeu raiul în Eden, către răsărit* (Fac., 2, 8), ca să cunoşti că raiul n-a fost lucrul mâinilor omeneşti. Pământul era virgin; nu intrase plugul în el, nu se deschisese în brazde, şi a odrăslit numai la poruncă pomii aceia, fără să cunoască mâinile plugarului. De asta l-a numit Eden, pentru că era pământ virgin. Pământul acesta virgin a fost o închipuire a slăvitei Fecioare. După cum acest pământ ne-a odrăslit nouă raiul, fără să primească seminţe în el, tot aşa şi Fecioara ne-a odrăslit pe Hristos, fără să primească sământă de bărbat." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 31)

„Când dar te va întreba iudeul: *Cum a născut Fecioara?*, întreabă-l şi tu: *Cum a născut pământul cel virgin acei minunaţi pomi?* Că pământ virgin se traduce *Eden* în limba evreiască! Iar dacă cineva nu crede, să întrebe pe cei ce cunosc limba evreiască, şi vor vedea că aceasta-i tălmăcirea cuvântului Eden." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 31)

MAICA DOMNULUI (pururea fecioria Maicii Domnului)

„*Şi luându-o, n-a cunoscut-o până ce a născut pe Fiul ei Cel Întâi Născut* (Matei 1, 25) cuvântul *până* nu l-a folosit aici evanghelistul ca să bănuieşti că a cunoscut-o după ce a născut pe Fiul ei, ci ca să afli că Fecioara era fecioară înainte de naştere.

- Dar atunci pentru ce a mai pus cuvântul *până?*

- Adeseori Scriptura obişnuieşte să facă asta, folosind cuvântul când e vorba de timpuri nedeterminate. De pildă: Când a fost vorba de corabia lui Noe de pe timpul potopului a spus: *Corbul nu s-a mai întors până ce nu s-a uscat pământul* (Fac., 8, 7). Cu toate că nici după aceea nu s-a mai întors. Vorbind despre Dumnezeu, Scriptura spune: *Din veac şi până-n veac Tu eşti* (Ps., 89, 2); dar prin aceste cuvinte Scriptura nu pune hotare existenţei lui Dumnezeu. În altă parte Scriptura binevesteşte şi spune: *Va răsări în zilele lui dreptatea şi mulţimea păcii până ce va dispărea luna* (Ps., 71, 7); asta nu înseamnă că pune capăt acestui frumos corp ceresc. Tot astfel şi în textul din Evanghelie, Matei a spus *până* ca să ne arate că Fecioara a fost fecioară înainte de naşterea Pruncului; cât priveşte timpul de după naştere, l-a lăsat pe seama gândirii tale. Matei ţi-a spus numai ceea ce era de neapărată trebuinţă să afli, anume că Fecioara a rămas fecioară până la naştere; iar ceea ce-i o consecinţă firească şi evidentă a spuselor sale, a lăsat-o pe seama conştiinţei tale. Că Iosif, care era un om drept, n-ar fi vrut cu nici un preţ să o cunoască nici după naşterea Fiului ei, când ştia că era o Mamă, care a fost învrednicită de o naştere nouă şi străină. Dacă ar fi cunoscut-o şi ar fi avut-o ca femeie, pentru ce Domnul o încredinţează ucenicului ca pe o femeie fără de apărare, care nu are pe nimeni, şi-i porunceşte s-o ia cu el (Ioan 19, 26-27)". (*Omilii la Matei,* omilia V, III, în col. PSB, vol. 23, p. 70)

„După cum a luat o coastă din Adam, şi pe Adam întru nimic nu l-a micşorat, tot aşa şi din Fecioară a plăsmuit templu însufleţit, şi nu s-a stricat fecioria. Nevătămat a rămas Adam şi după luarea coastei, nestricată a rămas şi Fecioara după naşterea pruncului." (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 28)

MAMA (dragostea de mamă)

„Mamele suferă mai mult din pricina suferinţelor copiilor decât din pricina propriilor lor suferinţe." (*Omilia I la Sfinţii Macabei şi la maica lor*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 415)

MANA CEREASCĂ

„Aceasta s-a petrecut cu mana din pustia Arabiei, când şi cei ce strângeau mai multă, ca şi cei ce strângeau mai puţină, cu toţii se găseau având aceeaşi măsură, Dumnezeu pedepsind prin aceasta lăcomia." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, p. 163)

MARTIRIUL (- poartă a morţii şi începutul vieţii celei adevărate)

„Nu era moarte aceea la care alerga, ci plecare într-o altă ţară, mutare şi urcare la cer." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 381)

MARTIRIUL (- dovada iubirii de Dumnezeu)

„Nici unul dintre oameni nu L-a iubit pe Hristos atât cât mucenicii." (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 529)

MARTIRIUL (cine sunt martirii?)

„... mucenici, mirurile cele duhovniceşti, livezile cele cereşti." (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 475)

MARTIRIUL (martirii - exemplu de statornicie în credinţă)

„Dar să nu ascultăm cu înfricoşare când auzim că sub trupurile scrijelite ale mucenicilor erau puşi cărbuni aprinşi, ci să ne gândim cum ne simţim când ne arde febra. Ni se pare viaţa cu neputinţă de trăit, suntem tulburaţi, ne necăjim, ne supărăm ca şi copiii mici şi socotim focul acela tot atât de puternic ca şi focul iadului.

Pe mucenici însă nu-i ardea febra, ci îi înconjurau din toate părţile flăcările focului, scântei săreau pe răni, muşcând din răni mai cu cruzime decât o fiară sălbatică, dar ei, ca nişte oameni de oţel, care ar vedea acestea petrecându-se în trupuri străine, stăruiau cu bărbăţie şi cu curajul cuvenit lor în mărturisirea credinţei, rămâneau nezdruncinaţi de-a lungul tuturor muncilor şi arătau cu strălucire bărbăţia lor şi harul lui Dumnezeu." (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 528)

„Ce făceau tiranii vărsători de sânge în perioada prigoanelor? prindeau câte o fată tânără, fecioară şi cu trupul fraged, mai moale decât ceara. O răstigneau, îi sfâşiau coastele cu ghiare de fier. Sângele curgea râu din rănile e adânci. Însă preacurata mireasă a lui Hristos răbda chinurile nădăjduind în împărăţia cerurilor. Astfel, în vreme ce mucenicia încă nu se sfârşise, înainte ca suferinţa să se fi încheiat, primea cununa biruinţei. Gândeşte-te cât de mult se ruşina tiranul. O fetişcană îl ruşina pe omul care era înconjurat de soldaţi voinici ce ţineau în mâini săbii tăioase. Vezi cum încercarea şi suferinţa devin de multe ori pricini de laudă?" (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 27-28)

„Vezi că se măresc suferinţele, pentru ca să ajungă şi mai strălucită răbdarea mucenicilor şi să fie cunoscută de toţi puterea nespusă a lui Dumnezeu?" (*La cuvântul Apostolului, care spune: «Ştim că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine»; şi despre răbdare...*, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 96-97)

MARTIRIUL (martirii - „buni, biruitori mucenici")

„Iată un lucru şi mai minunat! Nu numai că n-au putut călăii, cu toate că s-au înfuriat atât, să le fure comorile ce se aflau în ei, dar i-au făcut să le păzească cu şi mai multă străşnicie şi i-au făcut şi mai străluciţi şi mai înavuţiţi, nu numai sufletul lor, ci şi trupul lor s-a împărtăşit de mai mult har. Nu numai că n-a pierdut harul ce-l aveau, ci a atras asupra lui chiar mai mult şi mai mare har după ce a fost adeseori tăiat şi îmbucătăţit. Nu poate fi o biruinţă mai mare ca aceasta! Călăii n-au putut să biruie pe aceia pe care îi aveau în mână şi în puterea lor, pe aceia pe care, legându-i, îi strujeau atât cât voiau, ci, dimpotrivă, au fost biruiţi de ei în modul cel mai jalnic. Că nu luptau cu ei, ci cu Dumnezeu, Care locuia în ei! Şi ştie orişicine că acela care se luptă cu Dumnezeu trebuie neapărat să fie desăvârşit înfrânt, ca să-şi primească plata acestei smintite încercări." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 512)

„Ca într-un stat unde domneşte tirania, şi aici judecătorii au toată libertatea să facă rău, iar drepţilor mucenici nu le rămâne decât să sufere răul. Aşa se luptă tiranii cu sfinţii! Şi nici aşa nu-i biruie, ci după această luptă neegală, pleacă biruiţi. Se întâmplă la fel ca şi cu un luptător căruia i s-ar porunci să lupte cu trupul gol, după ce i s-ar rupe vârful lanciei, şi ar fi dezbrăcat de platoşă, dar el ar câştiga bătălia cu toate că e lovit, bătut şi plin peste tot de răni. Tiranii

aduceau pe mucenici la luptă goi, le legau mâinile la spate, îi loveau şi-i scrijeleau pe tot trupul. Şi aşa, erau biruiţi. Iar cei care primeau rănile, înălţau trofeu împotriva diavolului." (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 527)

MARTIRIUL (chinurile la care au fost supuşi creştinii)

„Spunea diavolul: *Am aşternut cărbuni aprinşi, iar ei mergeau ca pe flori de trandafiri; am aprins foc, iar ei se aruncau în el ca în izvoare de ape; le-am scrijelit coastele, am tăiat brazde adânci în trupul lor, am făcut să curgă din ele pâraie de sânge, iar ei se lăudau cu ele ca şi cum i-aş fi îmbrăcat de jur-împrejur cu aur; i-am aruncat în prăpăstii, i-am înecat în mare, iar ei aşa săreau de veseli, ca şi cum i-aş fi urcat la cer, şi nu i-aş fi aruncat în adânc; alergau la chinuri ca şi cum i-aş fi poftit să se prindă într-o horă sfântă şi să joace pe o câmpie înverzită; nu păreau că aleargă la chinuri, ci ca să primească flori de mai, cu care să se încununeze. Prin râvna lor cea mare au pus în umbră toate pedepsele mele.*" (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 400)

„I-a fost tăiată limba trupului, dar limba harului a venit în gura fericitului. Trupul, silit fiind de cuţit şi-a pierdut mădularul lui, dar harul n-a îngăduit ca trupul să piardă, o dată cu limba, şi vocea. De aceea, ucenicii se bucurau de acum înainte de o învăţătură mai duhovnicească; nu auzeau ca mai înainte o voce omenească, ci o voce dumnezeiască, duhovnicească, superioară firii noastre. Toţi alergau sa o audă, de sus, îngerii, de jos, oamenii. Toţi doreau să vadă o gură fără limbă şi să o audă grăind aşa. Şi era într-adevăr minunat şi nemaivăzut şi nemaiauzit ca o gură să grăiască fără să aibă limbă. Asta a adus diavolului multă ruşine, mucenicului multă slavă, iar ucenicilor, mare mângâiere şi temei de răbdare." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 401)

„Totul era cuprins de frică amară şi de înec. Împăraţii răvăşeau lumea mai cumplit ca viforul, tiranii aduceau peste oameni furtuni înfricoşătoare, scaunele conducătorilor erau mereu în mişcare, judecătorii cereau să fie tăgăduit Hristos, legiuitorii ameninţau cu pedepse amare. Bărbaţii erau târâţi să jertfească demonilor, iar femeile erau duse cu sila la capiştile cele nelegiuite. Spre această nebunie erau târâte şi fecioarele; preoţii erau daţi morţii şi surghiunului, iar credincioşii, izgoniţi din curţile cele sfinte." (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 405)

„Vrei să spui că chinurile au fost dureroase şi groaznice? Da, e drept dar au ţinut o clipă, pe când odihna de pe urma chinurilor ţine veacuri fără de moarte. Dar, mai bine spus, chinurile nu au fost dureroase nici chiar o clipită de vreme pentru mucenici, căci ei priveau la bunătăţile cele viitoare şi aveau ochii aţintiţi la împărţitorul de răsplăţi. Iată, Fericitul Ştefan nu vedea ploaia de pietre, pentru că se uita la Hristos cu ochii credinţei (Fapte 7, 55-58); în loc de pietre, număra răsplăţile şi cununile." (*Cuvânt la Sfinţii Mucenici*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 450)

„Te rog să te uiţi la viclenia diavolului. Pe unii sfinţi diavolul i-a pus în tingiri, pe alţii i-a aruncat în căldări, care ardeau mai tare ca focul; unora le-a scrijelit coastele, pe alţii i-a înecat în mare; pe unii i-a dat fiarelor sălbatice, pe alţii i-a băgat în cuptor; unora le-a desfăcut încheieturile oaselor, pe alţii i-a jupuit de vii; pe unii i-a pus pe jăratec cu trupurile pline de sânge, că scânteile ce săreau pe răni muşcau din răni mai crud decât o fiară sălbatică; pentru

alții născocea alte cazne mai grozave." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 490)

„Au fost băgați în ocne, unde trebuiau să sape ca să scoată arama, ei, care erau mai de preț și decât aurul cel material, și decât cel nematerial, pe care-l sapă și-l scot la iveală nu mâini de ocnași, ci îl află râvna unor bărbați credincioși. Munceau în ocne ei, care erau plini de mii și mii de bogății. Ce viață e mai amară și mai plină de chin ca viața din ocnă? Dar mucenicii cei osândiți la ocnă vedeau că se împlinesc cu ei istorisirile despre acei mari bărbați, despre acei sfinți, despre care Pavel spune: *Au pribegit în piei de oaie și în piei de capră, lipsiți, strâmtorări, chinuiți, ei, de care lumea nu era vrednică; rătăcind în pustii, în munți, în peșteri, în crăpăturile pământului* (Evr., 11, 37, 38). Acestea s-au petrecut și în vremea noastră." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 514)

„Și după cum oțelul lovit nu cedează, nici nu se înmoaie, ci fierul care îl lovește se strică, tot așa și cu sufletele sfinților: erau muncite cu atâtea cazne, dar ele nu sufereau nimic, dimpotrivă, sfărâmau puterea celor ce le chinuiau și-i făceau să plece biruiți în mod rușinos din lupte, după multe și nesuferite răni. Îi legau pe mucenici la stâlp, le găureau coastele, tăiau brazde adânci în trupurile lor, ca și cum n-ar fi spintecat trupuri, ci ar fi arat pământul. Puteai vedea pântece deschise, coaste desfăcute, piepturi sfâșiate. Și fiarele acelea setoase de sânge nu-și opreau aici nebunia lor, ci-i coborau de pe stâlp și-i întindeau deasupra cărbunilor aprinși pe grătare de fier. Puteai vedea iarăși priveliști mai crâncene decât cele dinainte: două feluri de picături curgeau din trupurile lor, unele din sângele ce curgea, altele din cărnurile ce se topeau; iar sfinții se uitau cu plăcere la cele ce se întâmplau, ca și cum ar fi stat pe trandafiri, nu pe cărbuni aprinși." (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 527)

„Că n-au luptat pentru adevăr așa de mântuială, ci au rezistat silniciei aprige și de neîndurat a diavolului cu atâta statornicie și cu atât curaj ca și cum ar fi luptat în trupuri de piatră și de fier, nu cu trupuri stricăcioase și muritoare, ca și cum de aici, de pe pământ, s-ar fi schimbat într-o fire nepătimitoare și nemuritoare, care nu se pleacă nevoilor amare și dureroase ale trupului. Ca niște fiare sălbatice, crude și nemiloase, călăii, înconjurându-le trupurile, le găureau coastele, le strujeau cărnurile, le descopereau și le lăsau oasele goale! Nimic nu punea stavilă cruzimii și neomeniei lor. Iar când ajungeau la măruntaiele lor, când intrau până în adâncul trupurilor lor, și nu găseau comoara credinței aflată în ei, ca să o jefuiască, atunci pățeau ce pățesc cei ce asediază capitala unui imperiu, plină de multe bogății și cu destule comori în ea, care, după ce dărâmă zidurile ei și intră în vistieriile cu bani, sparg ușile, sfărâmă zăvoarele, sapă dușumeaua și caută peste tot, dar pentru că nu pot găsi bogăția ei, pleacă cu mâinile goale. Așa sunt avuțiile sufletului. Nu sunt trădate de suferințele trupului, când sufletul le ține cu strășnicie. Chiar de i-ar săpa pieptul și i-ar tăia în bucăți inima, sufletul nu va da comoara ce i-a fost încredințată odată de credință. Asta este fapta harului lui Dumnezeu Care chivernisește totul, Care poate săvârși lucruri minunate și în trupurile slabe." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 511-512)

„Dar luptele lor nu s-au mărginit numai la cazne, nici nu și-au sfârșit aici drumul, ci au mers mai departe, pentru că demonul cel viclean nădăjduia că, prin adaos de pedepse, are să-i îngenuncheze pe atleți, iar iubitorul de oameni Dumnezeu îngăduia și nu-l împiedica.

Asta pentru ca să fie arătată tuturor mai lămurit și nebunia necredincioșilor, și să li se împletească și mucenicilor cununi mai frumoase și mai multe." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 512)

MARTIRIUL (persecutorii)

„Atât au câştigat împăraţii din lupta lor împotriva noastră, că au căpătat faima de sălbatici. Purtându-se, din pricina mâniei lor împotriva mucenicilor, cu cruzime faţă de neamul omenesc, nu şi-au mai dat seama că se acoperă de ocări! Iar filosofi şi retori vestiţi, care se bucurau de multă trecere între oameni, unii din pricina înţelepciunii lor, iar alţii din pricina talentului lor oratoric, au ajuns de râs după ce s-au pornit la luptă împotriva noastră; s-a văzut că nu se deosebesc întru nimic de copiii care îndrugă poveşti şi minciuni. Dintre atâtea neamuri şi popoare, aceşti filosofi şi retori n-au putut convinge nu pe un înţelept, nu pe un neînţelept, nu pe un bărbat nu pe o femeie, dar nici pe un copilaş; dar atât de mare este batjocura celor scrise de ei, că demult au dispărut cărţile lor, iar cele mai multe au pierit de cum au apărut. Iar dacă se mai găseşte păstrată ici-colo câte una, ai să vezi că acestea s-au păstrat tocmai de creştini. Atât de puţin ne temem ca ar putea să ne pricinuiască vreo pagubă atacurile lor. Aşa că noi râdem de strădania zadarnică a vicleşugurilor lor." (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 304)

MARTIRIUL (Hristos – tăria martirilor Săi)

„N-a tulburat-o pe fericita aceea nici spaima de ostaşii ce stăteau la uşă, nici scurtimea timpului, nici singurătatea în care se găsea ea, cea atacată, nici că era numai ea în casă, nimic din acestea; ci, ca şi cum s-ar fi găsit între prieteni şi cunoscuţi, aşa le făcea pe toate, fără temere. Şi pe bună dreptate. Că nu era singură înlăuntru, ci avea sfătuitor pe Iisus. Acela era alături de ea, Acela Se atingea de inima ei, Acela îi întărea sufletul, numai Acela îi alunga frica. Dar pe acestea Iisus nu le făcea fără pricină, ci pentru că mucenica se făcuse mai întâi vrednică de ajutorul Aceluia." (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniţă Pelaghia cea din Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 364)

„Aşa sunt faptele de vitejie ale sufletului sfinţilor! Nu pot fi luate, nu pot fi biruite! Sunt aşezate în bărbăţia sufletului lor, ca într-un loc ce nu poate fi jefuit; ochii tiranilor nu le văd, mâinile călăilor nu le pot răpi; de ar găuri inima sfinţilor, locul unde se află mai cu seamă bărbăţia sufletului lor, de le-ar tăia-o în bucăţi, mii, nici atunci nu le pot lua bogăţia, dimpotrivă, o fac şi mai mare. Pricina este Dumnezeu, Care locuieşte în sufletele lor, în astfel de suflete. Iar pe Dumnezeu e cu neputinţă să-L învingă cel ce se luptă cu El, ci trebuie neapărat să plece ruşinat şi să fie biruit cu ruşine." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 481)

„Harul lui Dumnezeu era alături de atlet, îl încuraja şi-i întărea slăbiciunea firii." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 492)

„Cu cât se veştejea mai mult mâna mucenicului, cu atât voinţa îi era mai înflăcărată, întrecea în strălucire chiar jăratecul cărbunilor, scânteia mai tare decât cărbunii. Că ardea înlăuntrul lui focul cel duhovnicesc, care-i cu mult mai înflăcărat decât focul acesta material. De asta mucenicul nu simţea văpaia aceasta din afară, pentru că înlăuntrul lui ardea focul cel tare arzător şi cu vâlvătăi al dragostei de Hristos." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 493)

„Hristos, Care trăieşte şi lucrează în sufletele mucenicilor." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniţă Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 500)

MARTIRIUL (atitudinea martirilor în fața morții)

„*Dar,* zici tu, *și printre dânșii au fost mulți cari au disprețuit moartea.* Și cine sunt aceia, spune-mi? Poate cel ce a băut otrava[17]? Dar de voiești, eu pot să-ți arăt mii de aceștia în Biserica lui Hristos. Când prigoana se ridica asupra lor, dacă ar fi trebuit cu toții să bea otravă și să moară pentru Hristos, cu toții ar fi făcut-o, și toți ar fi fost mai strălucit decât acela. De altfel, acel [Socrat] nefiind stăpân pe sine ca să bea sau să nu bea, a băut; cu voie sau fără de voie el trebuia să pătimească acestea, ceea ce nu a fost faptul vreunei bărbății, ci a silirii. Chiar și tâlharii și ucigătorii, în urma hotărârii judecătorilor au pătimit poate și mai grozave decât acela. Printre noi este însă cu totul dimpotrivă, căci mucenicii n-au suferit fără de voia lor, ci cu buna lor voire, stăpâni fiind a pătimi sau nu, și deci au arătat o bărbăție mai tare decât orice diamant. Așadar nu este nimic de mirare că acela a băut otrava, când nici nu era stăpân pe sine de a nu bea și când ajunsese la cea mai înaintată bătrânețe – căci spunea că el era de șaptezeci de ani – când el disprețuia viața, dacă aceasta înseamnă a disprețui, ceea ce eu n-aș zice, și cred că nimeni altul n-ar zice-o. Tu însă arată-mi pe cineva stând vitejește în cazne și munci pentru buna-cinstire, precum eu ți-aș putea arăta mii și mii de aceștia în lumea întreagă. Cine, fiindu-i smulse unghiile de la mâini și de la picioare, a suferit cu bărbăție? Cine a răbdat cu vitejie, fiindu-i dezrădăcinate arterele? Cine a suferit cu vitejie, fiindu-i despărțit trupul de cap? Cine, fiindu-i oasele sfărâmate? Cine, fiind pus necontenit pe jăratic? Cine, fiind aruncat în căldarea cea de pe foc? Arată-mi de acestea. A muri cineva prin otravă este totuna cu cel ce doarme, căci această moarte se zice că este mai dulce decât somnul. Dacă însă au și suferit oarecare munci, totuși a pierit lauda lor, căci s-au prăpădit pentru niște pricini urâcioase, unii pentru că vorbeau ascultătorilor de cele neîngăduite, alții fiindcă erau prinși în fapte necinstite, și alții iarăși, nefiind vreo pricină binecuvântată, se predau singuri în zadar și fără scop.

Nu însă tot așa și printre noi. Pentru aceea toate ale acelora au tăcut, pe când ale noastre înfloresc și se împrăștie în fiecare zi. Ceea ce, cugetând Pavel, zicea *că ceea ce este slab al lui Dumnezeu, mai tare decât oamenii este.*" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, pp. 38-39)

„*Dacă niște prinși de război și robi și tineri, au arătat înainte de har atât de mare filosofie,* spunea mucenicul, *de ce iertare am fi noi vrednici, când nu putem să săvârșim nici virtutea lor?*

Gândindu-se la toate acestea, sfântul râdea de viclenia diavolului, disprețuia șiretlicul lui și nu se pleca înaintea celor pe care le vedea." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian,* II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 291)

„Mucenicii călcau pe jăratec ca pe țărână, se uitau la mări și la valuri ca la livezi înflorite, alergau spre tăișul săbiei ca la diademe și cununi, și-și băteau joc de orice pedeapsă, nu numai prin aceea că o îndurau cu curaj, ci și prin aceea că o primeau cu plăcere și cu multă dragoste." (*Omilie de laudă la Sfinții Mucenici Iuventin și Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul,* I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 356)

„Cunoscut-ați în ziua aceea câte s-au pornit asupra noastră, arme, mânie de ostași și foc mai mare, și noi pe la curțile împărătești mergem și ne-am făcut de toată minunea în toată lumea. Iar pentru darul lui Dumnezeu nici una din acelea nu ne-au îngrozit, pentru ce? Că nici una din răutățile acestea nu sunt amare, pentru că ce este rău în lume? Nimic; vei zice *moartea,* dar moartea nu este rău, căci curând mergem la adăpostirea cea fără de iarnă. Dar ce? Răpirea avuției? Gol am venit, gol mă voi duce. Dar ce? Scoaterea din pământul lui? Al

---

[17] Adică filosoful Socrate.

Domnului este pământul şi plinirea lui. Dar ce este rău, necazul? *Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri, când vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră.* Pentru că, deşi mă duceam, nu era batjocorire aceea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 12)

MARTIRIUL (ostenelile martirilor sunt uşurate de nădejdea bunătăţilor viitoare)

„Dar ostenelile mucenicilor sunt uşurate nu numai de nădejdea celor viitoare, ci şi de rânduiala lor, anume că s-a rânduit ca necazul să fie înaintea tihnei pentru ca mucenicii, căutând la bunătăţile viitoare, să nu sufere mult din pricina durerilor prezente. Tot aşa şi atleţii, care se luptă cu pumnii, primesc loviturile cu dragă inimă, pentru că se uită la cunună, nu la dureri. La fel şi cei ce fac negoţ pe mare: îndură mii şi mii de primejdii, lupte cumplite, făpturi sălbatice, se luptă cu hoţii de mare; dar nu se gândesc la nici una din aceste primejdii, ci se uită la porturile care-i aşteaptă şi la bogăţia ce au să o câştige în urma negustoriei lor. Tot aşa şi mucenicii, au suferit mii şi mii de rele, li s-a chinuit trupul cu fel de fel de cazne; dar nu se uitau la nici una din aceste suferinţe, ci erau cu ochii ţintă la cer şi la bunătăţile de acolo. Cele împovărătoare şi dureroase prin firea lor ajung uşoare şi lesnicioase prin nădejdea bunătăţilor celor viitoare." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian,* I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 478)

MARTIRIUL (martiriul pentru Hristos este desfătare, odihnă şi arvună a comorilor cereşti)

„Se desfăta sfântul cu bunele nădejdi şi se împodobea cu pricina nevoinţelor sale, având îndestulătoare mângâiere prilejul luptelor sale, mai cu seamă că auzea în fiecare zi pe Pavel spunând: *În foame şi în sete, în frig şi în goliciune* (II Cor., 11, 27) şi iarăşi: *Până în ceasul de acum flămânzim şi însetăm; suntem goi şi suntem pălmuiţi* (I Cor., 4, 11)." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian,* II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 290)

„Aşa sunt cei îndrăgostiţi! Primesc cu plăcere orice suferinţă pentru cei pe care îi iubesc; atunci par a-şi potoli pofta, când suferinţele sunt mai cumplite." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia,* V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* pp. 382-383)

„Mucenicul se asemăna cu o chitară, care, sub loviturile chinurilor scotea dulce cântare. Călăii stăteau în jurul lui şi-i zdrobeau trupul, dar el, fiind lovit, slobozea ca un instrument de aramă de pe buzele sale cântarea credinţei; l-au atârnat pe lemn şi-l scrijeleau, dar el îmbrăţişa lemnul ca pe pomul vieţii; au sfârtecat obrajii dreptului cum îi sfârtecaseră şi coastele, dar el cuvânta cu măiestrie ca şi cum ar fi dobândit mai multe guri şi făcea de ruşine pe vrăjmaş prin această străină înfrângere." (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman,* I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 406)

MARTIRIUL (prigoana împotriva creştinilor a vădit cete întregi de mucenici)

„Prigonitorii s-au aruncat cu furie oarbă împotriva creştinilor. Şi totuşi, toată ura lor, toată uneltirea, toată sălbăticia au pierit mai uşor decât o pânză de păianjen, s-au destrămat mai repede decât fumul, s-au împrăştiat mai degrabă decât praful. Prigoana lor împotriva creştinilor a avut ca rezultat vădirea unei întregi cete de mucenici. Astfel Biserica s-a îmbogăţit cu aceste

comori vii şi nemuritoare care, nu numai în timpul vieţii lor sfinte, ci şi după adormirea lor, ne-au dăruit tuturor din belşug atâtea binefaceri cereşti." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 14)

MARTIRIUL („sângele martirilor – sământa creştinilor")

„După cum plantele cresc când sunt lovite de picăturile de ploaie, tot astfel şi credinţa noastră înflorea mai mult când era lovită, se lăţea mai mult când era strâmtorată. De obicei, stropirea cu apă nu face atât de pline de verdeaţă grădinile, cât de pline de credincioşi au ajuns Bisericile stropite cu sângele mucenicilor." (*Omilie de laudă la Sfinţii Mucenici Iuventin şi Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 356)

„Cei mai mulţi dintre împăraţii păgâni au aruncat pe creştini în adâncuri, în foc, în prăpăstii, în mare, i-au dat furiei fiarelor sălbatice, i-au supus la fel de fel de chinuri şi munci, căutau cu orice chip să nimicească credinţa din sufletul lor, dar n-au reuşit; dimpotrivă, au plecat ruşinaţi. Cu cât creştinii erau tăiaţi în număr mai mare, cu atât credinţa creştea." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniţă Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 500)

MARTIRIUL (nu numai moartea mucenicească face pe mucenic, ci şi gândul şi voinţa)

„Nu numai moartea mucenicească face pe mucenic, ci şi voinţa. Cununa de mucenic e împletită adeseori nu numai de felul sfârşitului vieţii, ci şi de gând şi de voinţă. Definiţia aceasta a mucenicii n-o dau eu, ci Pavel, care grăieşte aşa: *În fiecare zi mor* (I Cor., 15, 31).

- Cum mori, Pavele, în fiecare zi? Cum e cu putinţă ca un trup muritor să moară de nenumărate ori?

- Prin voinţă, răspunde Pavel, şi prin aceea că eşti gata totdeauna de moarte!

Dumnezeu a grăit la fel. Avraam nu şi-a mânjit cuţitul în sânge, n-a înroşit jertfelnicul, n-a jertfit pe Isaac; cu toate astea a adus jertfă desăvârşită.

- Cine a spus asta?

- Dumnezeu, Care i-a primit jertfa! *N-ai cruţat pe fiul tău cel iubit, pentru Mine* (Fac., 22, 12) i-a spus Dumnezeu lui Avraam.

- Cum spune că nu l-a cruţat, când l-a lăsat în viaţă pe fiul său şi l-a coborât nevătămat de pe munte?

- Eu nu judec jertfele, spune Dumnezeu, după chipul cum se săvârşesc, ci după voinţa celor ce sunt gata să jertfească sau să se jertfească! Mâna n-a junghiat, dar a junghiat voinţa!" (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi, Părintele nostru Eustaţie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 388-389)

MARTIRIUL (măreţia martiriului)

„Ce poate fi asemenea, spune-mi, cu a fi bătut pentru Hristos, cu a vorbi cu Dumnezeu şi a fi mai puternic decât toţi, a birui pe cei ce te prigonesc, a fi nebiruit de o lume întreagă, şi de aici a aştepta atâtea bunătăţi, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit? Ce poate fi deopotrivă cu a fi necăjit pentru buna cinstire, a primi mii de mângâieri de la Dumnezeu, a scăpa de atâtea păcate, a te învrednici de Duhul Sfânt, de sfinţenie şi dreptate, şi de nimeni a nu te teme şi înfricoşa, ba încă a te arăta mai strălucit decât toţi în însuşi faptul că te primejduieşti?!" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, pp. 10-11)

MARTIRIUL (exortaţie la martiriu)

„Viaţa creştinului trebuie a fi încărcată de sânge, de sânge însă, nu ca să se verse sângele străin, ci a fi cineva gata de a-şi vărsa sângele său. Cu atâta bunăvoinţă deci noi ne vărsăm sângele nostru, când aceasta o facem pentru Hristos, cu câtă bunăvoinţă ar vărsa cineva apă, (căci apă este sângele care circulă primprejurul trupului), şi cu atâta uşurinţă ne dezbrăcăm de trup, cu câtă uşurinţă ne dezbrăcăm de haine. Aceasta se întâmplă însă, dacă nu suntem legaţi cu averi, cu case; dacă nu atârnăm de dragostea celor de faţă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, p. 109)

„Oare nu doriţi acum mucenicia? Oare nu suferiţi acum că nu mai este vreme de mucenicie? Dar să ne exercităm ca pentru vreme de mucenicie. Au dispreţuit aceia viaţa? Dispreţuieşte şi tu plăcerea! Au aruncat aceia trupurile în foc? Aruncă şi tu acum averile în mâinile săracilor! Au călcat aceia pe jăratec? Stinge şi tu flacăra poftei! Da, e greu, dar şi cu câştig! Nu te uita la greutăţile din faţă, ci la bunătăţile viitoare! Nu la greutăţile din faţă, ci la bunătăţile nădăjduite! Nu la suferinţe, ci la premii! Nu la osteneli, ci la cununi! Nu la sudori, ci la răsplăţi! Nu la dureri, ci la răsplata durerilor! Nu la focul care arde, ci la împărăţia care stă înainte! Nu la călăii care stau în jur, ci la Hristos, Care încununează." (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia,* II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 530)

MARTIRIUL (răsplata martirilor de la Hristos Domnul)

„Dacă noi de la viaţă mergem la moarte, apoi şi El de la moarte ne va duce pe noi la viaţă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 94)

„Dacă murim pentru Împăratul îngerilor, vom lua înapoi trupurile cu mai multă slavă, vom fi cu mai multă strălucire şi vom primi cu mult mai multe răsplăţi, cu mult mai multe cununi decât chinurile îndurate." (*Omilie de laudă la Sfinţii Mucenici Iuventin şi Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul,* II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 359)

„Îngerii o înconjurau, arhanghelii toţi o cinsteau, şi Hristos era de faţă. Dacă stăpânii petrec până la mormânt pe slugile lor vrednice răposate şi nu se ruşinează, cu mult mai mult Hristos nu S-a ruşinat să cinstească cu venirea Sa pe aceea care şi-a dat sufletul pentru El şi a înfruntat o primejdie atât de mare." (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniţă Pelaghia cea din Antiohia,* III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 366)

„Dacă atât de mari sunt cinstirile date pe pământ mucenicilor, cât de frumoase sunt cununile ce se împletesc pe sfintele lor capete în cer, după plecarea lor de aici! Dacă înainte de înviere atât de mare le este slava, cât de mare le va fi strălucirea după înviere! Dacă de la cei împreună cu ei robi se bucură de atâtea slujbe de laude, câtă dragoste nu vor avea din partea Stăpânului! Dacă noi, care suntem răi, ştim să cinstim şi să ne minunăm atât de cei dimpreună cu noi robi, care au făcut fapte mari, pentru că au luptat pentru Hristos, cu cât mai mult Tatăl nostru Cel ceresc va da mii şi mii de bunătăţi celor ce-au pătimit pentru El! Că este darnic şi iubitor de oameni." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian,* I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 476)

„Dacă S-a răstignit şi Şi-a vărsat sângele pentru cei ce L-au răstignit, ce nu va face pentru cei ce şi-au vărsat sângele lor pentru a-L mărturisi pe El? Dacă atât a iubit pe cei ce-L urau şi fugeau de El, încât a murit pentru ei, cu ce dragoste, cu ce cinste nu va primi pe cei ce L-au iubit în cea mai mare măsură? Că *dragoste mai mare decât aceasta, ca cineva să-şi pună sufletul său pentru prietenii lui, nimeni nu are* (Ioan 15, 13). Atleţii de la luptele din stadion

luptă, înving, sunt strigaţi şi încununaţi în acelaşi stadion; cu atleţii credinţei nu-i aşa: ei au luptat în veacul de acum şi sunt încununaţi în veacul viitor; au luptat aici cu pumnii cu diavolul şi au învins, dar sunt strigaţi dincolo." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 476-477)

„Ostenelile sunt partea veacului acestuia scurt şi trecător, iar cununile, păstrate pentru cei fără de bătrâneţe şi fără de moarte; pentru ca povara ostenelilor să fie scurtă, scurtându-se o dată cu scurtimea timpului, iar desfătarea şi bucuria cununilor să dăinuiască veşnic şi fără de sfârşit, prelungindu-se împreună cu veşnicia veacurilor acelora fără de număr. Deci Dumnezeu, voind să-i cinstească pe mucenici mai mult, a amânat darul. Dar nu numai pentru aceasta, ci ca să se şi bucure cu o bucurie deplină." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 477)

„Măreţia bunătăţilor gătite mucenicilor depăşeşte mintea şi cuvântul. Ci, atât cât eu pot să spun şi voi să auziţi, voi încerca să înfăţişez slab, slab de tot, fericirea pe care au dobândit-o acolo mucenicii. Bine o vor şti numai aceia care se vor bucura şi ei de acea fericire.

Mucenicii suferă aceste cumplite şi de neîndurat munci într-o clipită, dar după ieşirea de aici se urcă la ceruri; îngerii merg înaintea lor, iar arhanghelii îi urmează. Nu se ruşinează de cei împreună-robi, ci voiesc să facă totul pentru ei, pentru că şi mucenicii au voit să facă totul pentru Stăpânul lor, Hristos. Când mucenicii se urcă la cer, toate acele sfinte puteri aleargă întru întâmpinarea lor. Dacă la venirea unor atleţi străini în oraş se revarsă din toate părţile poporul şi-i înconjură ca să vadă robusteţea mădularelor lor, cu mult mai mult la urcarea în ceruri a atleţilor credinţei aleargă îngerii; toate puterile cele de sus se revarsă de pretutindeni, ca să vadă rănile mucenicilor, şi-i primesc pe toţi şi-i îmbrăţişează cu plăcere ca pe nişte eroi care se întorc din război şi de la bătălie cu multe trofee şi victorii. Apoi îi duc, cu suită mare, la împăratul cerurilor, la tronul cel plin de multă slavă, unde sunt Heruvimii şi Serafimii. După ce ajung acolo şi se închină Celui ce stă pe tron (Isaia 6, 1), li se face de către Stăpânul o primire mai măreaţă decât le-o făcuseră cei asemenea cu ei robi. Stăpânul nu-i primeşte ca pe robi - deşi şi aceasta ar fi o nespusă cinste, căreia nu-i poţi găsi egal -, ci ca pe prieteni ai Lui. *Voi sunteţi prietenii Mei* (Ioan 15, 14), le spune El. Şi pe bună dreptate, că tot El a spus: *Mai mare dragoste ca aceasta nu are, ca să-şi pună cineva sufletul pentru prietenii lui.* Aşadar, pentru că mucenicii au dat dovadă de cea mai mare dragoste, Stăpânul îi primeşte, iar ei se bucură de slava aceea, se prind în cetele de dănţuitori, iau parte la cântările cele tainice. Dacă, pe când erau în trup, se prindeau în ceata aceea de dănţuitori în timpul împărtăşirii cu Sfintele Taine, şi cântau împreună cu Heruvimii cântarea cea întreit sfântă, după cum voi cei iniţiaţi ştiţi, cu mult mai mult acum, când sunt dănţuitori împreună cu îngerii, iau parte cu multă îndrăznire la bucuria aceea." (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 530)

„Nu este ceva mai fericit decât sufletul care a fost învrednicit să sufere pentru Hristos vreuna dintre suferinţele ce ni se par groaznice şi cu neputinţă de îndurat. Sfinţii mucenici credeau că s-au mutat în cer şi că dănţuiesc cu îngerii." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 513)

„... pe tot cuprinsul Greciei sunt proslăviţi ca salvatori şi apărători ai patriei cei care n-au adus alt folos concetăţenilor lor decât că au murit în război luptând pentru apărarea patriei? Prin urmare, dacă nişte păgâni, care n-au avut deloc idei sănătoase, au putut să se gândească la aceasta, adică de a slăvi cu multă cinste pe cei care au murit pentru a-i apăra, fără să mai facă vreo altă faptă bună, cu atât mai mult va face Hristos asta, El care răsplăteşte cu daruri mult mai mari pe cei care-şi pun viaţa în primejdie pentru El. Hristos dă multă plată nu numai celor care au suferit persecuţiile, nu numai celor care au fost răniţi, închişi, ucişi şi junghiaţi pentru numele Lui, ci chiar şi acelora care doar au suferit ocări şi cuvinte insultătoare. Hristos a spus:

Fericiți veți fi când vă vor urî pe voi oamenii și când vă vor alunga și vă vor ocări și vor lepăda numele vostru ca un rău din pricina Fiului Domnului; bucurați-vă în ziua aceea și săltați căci, iată, plata voastră multă este în ceruri (Luca 6, 22-23)." (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 192)

MARTIRIUL (cinstirea martirilor)

„Nu înceta de a sluji pe mucenici, nu numai prin zidiri de biserici strălucitoare, nici numai prin dese prăznuiri, ci și într-un chip mai bun decât acestea.

- În care chip?

- A dus aceeași viață ca mucenicii, a râvnit vitejia lor, a păstrat în El, după putere, în toate faptele lui, icoana mucenicilor. Iată! Și-au dat aceia trupurile spre junghiere? Și-a omorât și el mădularele trupului, mădularele cele de pe pământ. Au stat aceia înaintea flăcării focului? A atins și el flacăra faptei. Au luptat aceia cu dinții fiarelor sălbatice? Dar și el a adormit cea mai cumplită dintre patimile omenești, mânia." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Vavila*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 299)

„Care cuvântător va putea împleti după vrednicie cununi virtuților tale? Ai primit de la fire limbă, dar tu ai crescut-o ca să ajungă muceniță! Ai primit gură ca să fie pavăză limbii, dar tu ai făcut din gură altar limbii. Ai primit pană pentru grai, dar când ți s-a tăiat, ai arătat-o spic cu rod bogat. Ai primit limbă, slujitoare graiului, dar tu ai jertfit-o lui Hristos, oaie fără de prihană. Cu ce nume potrivit să-ți cinstesc limba? Cu ce nume să ți-o împodobesc?" (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 407)

„Nu fac cetele stelelor atât de strălucitor cerul cât de strălucitor făcea sângele rănilor trupul mucenicului. Și ca să vedeți că rănile mucenicului sunt mai strălucitoare decât stelele așezate pe cer, ascultați!

La cer și la stele privesc și oamenii, și demonii, dar la rănile sfântului acestuia, numai oamenii credincioși; demonii nu îndrăznesc să se uite, și chiar de încearcă să se uite, îndată li se orbesc privirile și fug pentru că nu pot suferi strălucirea cea de acolo." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 480)

„Să nu ne mărginim numai să venim la mucenici, ci să-i și imităm pe mucenici. Cinstești pe mucenici nu numai când te duci la raclele lor, ci, înainte de asta, când calci pe urma bărbăției lor." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 483)

„În lucrurile cele pământești, oamenii urcați la mari demnități nu vor nicicând să vadă pe alți oameni părtași înaltei lor dregătorii, căci invidia le curmă dragostea; în lucrurile cele duhovnicești însă, nu-i așa, ci cu totul dimpotrivă: mucenicii, atunci mai cu seamă, simt cinstea ce o au, când văd că cei împreună cu ei robi, adică oamenii, ajung părtași bunătăților lor. Prin urmare, de vrei să lauzi pe mucenici, imită pe mucenici! De vrei să cinstești cu cuvinte de laudă pe atleții credinței, râvnește osteneala lor! Asta le va face mucenicilor tot atâta bucurie cât și faptele lor mari. Și ca să afli că mucenicii atunci mai cu seamă simt bunătățile lor, când ne văd pe noi întăriți în credință și în fapte bune, și că socot lucrul acesta cea mai mare cinste adusă lor, ascultă ce spune Pavel: *Atunci trăim, când stați tari în Domnul* (I Tes., 3, 8). Înainte de Pavel, și Moise spunea lui Dumnezeu: *Dacă le ierți lor păcatul iartă-l! Dar dacă nu, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o* (Ieș., 32, 32). *Nu simt*, spune el, *cinstea cea de sus din pricina nenorocirii poporului meu!* Obștea credincioșilor e un trup.

Ce folos de cap că e încununat când picioarele sunt pedepsite?" (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 488)

„Oasele lor au fost mistuite, dar pomenirea lor ajunge în fiecare zi mai proaspătă. După cum e cu neputinţă ca soarele să se stingă, tot aşa şi pomenirea mucenicilor. (*La Sfântul sfinţitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat"*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 515)

„Mucenicului nu i se măreşte slava prin venirea multora, ci voi căpătaţi mai multă binecuvântare venind la mucenic. După cum cel ce se uită la soare nu face astrul mai strălucitor, ci-şi luminează privirile proprii, tot aşa şi cel ce cinsteşte pe mucenic, nu-l face mai strălucitor cu asta, ci el primeşte de la mucenic binecuvântarea luminii." (*La Sfântul sfinţitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat"*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 516)

MARTIRIUL (despre lauda adusă sfinţilor mucenici)

„Cu o singură limbă nu-i cu putinţă să lauzi pe toţi sfinţii mucenici. Dar chiar dacă aş avea nenumărate guri şi tot atâtea limbi, tot nu i-aş putea lăuda după cuviinţă. Simţământul acesta îl încerc şi când am în faţă-mi faptele de vitejie ale acestor şapte mucenici. Mă simt întocmai ca un om căruia îi e drag aurul şi stă la un izvor din care curge aurul pe şapte guri; încearcă să ia tot aurul ce se scurge; dar după multă şi nespusă osteneală, pleacă şi lasă cea mai mare parte întrucât nu a putut-o lua. Oricât ai lua dintr-un izvor, cea mai mare parte din bogăţia lui o laşi acolo! Ce să fac, dar? Să tac, pentru că nu pot să-i laud pe mucenici după vrednicie? Deloc! Mucenicii primesc aceste daruri de laude. Iar ei merg pe urmele Stăpânului lor când judecă pe cei ce le aduc daruri." (*Omilia a II-a la Sfinţii Macabei*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 419)

MARTIRIUL (tabăra mucenicilor nu e cu nimic mai prejos decât tabăra de îngeri)

„Tabără şi oaste de mucenici, cu nimic mai prejos decât tabăra de îngeri pe care a văzut-o patriarhul Iacov (Fac., 32, 1-2), ci în întrecere cu ea şi egală ei. Da, numai cu numele se deosebesc mucenicii de îngeri; în fapte sunt uniţi, în cer locuiesc îngerii, dar şi mucenicii. Neîmbătrâniţi şi nemuritori sunt îngerii, dar mucenicii vor fi la fel. Vrei să-mi spui că îngerii sunt fără de trup? Şi ce-i cu asta? Chiar dacă au trup mucenicii, totuşi trupul lor e nemuritor. Dar, mai bine spus, chiar înainte de nemurire, moartea lui Hristos împodobeşte mai bine decât nemurirea trupurile lor. Nu-i atât de frumos cerul împodobit cu cete de stele, cât de frumoase sunt trupurile mucenicilor împodobite cu strălucit buchet de răni. Mucenicii sunt mai străluciţi tocmai pentru că au murit. Au luat răsplăţile înainte de nemurire, fiind încununaţi de moarte. *Micşoratu-l-ai cu puţin faţă de îngeri, cu slavă şi cu cinste l-ai încununat pe el* (Ps., 8, 5; Evr., 2, 7), spune David despre firea obştească a oamenilor. Dar şi acest *puţin* l-a desfiinţat când a venit Hristos, osândind cu moartea Sa, moartea. Dar eu nu susţin numai asta, ci şi aceea că acest cusur al morţii a ajuns o însuşire. Că dacă n-ar fi fost muritori, n-ar fi ajuns mucenici. Deci, dacă nu era moarte, nu era nici cunună; dacă nu era săvârşire, nu era mucenicie." (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 525)

MARTIRIUL (martirii ne predică Evanghelia prin viața și faptele lor)

„Conving mai mult (mucenicii – n.n.) decât predicatorii. Dacă, de pildă, eu îți spun că mucenicia n-are în ea nimic dureros, n-ai să mă crezi pe cuvânt. Că nu-i greu să filosofezi despre mucenicie. Mucenicul însă, nu are împotrivitor, căci vorbește prin viața și faptele sale. După cum într-o baie, când bazinul este umplut cu apă caldă, nu îndrăznește nimeni să intre atâta vreme cât cei care stau pe marginea bazinului se îndeamnă doar cu cuvântul unul pe altul; căci cuvântul nu înduplecă pe nimeni să se coboare; dar când unul din ei întinde mâna în apă sau pune piciorul și apoi intră cu curaj cu tot trupul, atunci el, prin tăcerea lui, înduplecă, mai mult decât cei care vorbesc, pe cei de pe margine să intre în apă, tot așa și cu mucenicii. Aici, în loc de bazinul cu apă, stă rugul de foc. Cei ce stau în jurul rugului nu vor fi înduplecați să se arunce în foc de-ar fi îndemnați cu mii și mii de vorbe; dar când unul dintre mucenici își bagă în foc nu numai piciorul, nici numai mâna, ci tot trupul, atunci fapta lui e mai puternică decât orice îndemn și sfat și izgonește din sufletul celor din jur neliniștea și teama." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 450-451)

MARTIRIUL (amintirea chinurilor, luptelor și biruințelor mucenicilor este pentru noi izvor de virtute)

„De multe ori noi, predicatorii, nu vă plecăm atâta spre rugăciune, nici nu vă deșteptăm sufletele voastre, când în predicile noastre vă atragem luarea aminte, vă grăim cu frumosul, vă înfricoșăm și vă îndemnăm. Dar când vă duceți la biserica mucenicului, numai la vederea mormântului mucenicului, fără să vă predice cineva, dați drumul la multe izvoare de lacrimi și sunteți fierbinți în rugăciuni. Și doar mucenicul stă fără glas și în adâncă tăcere. Cine ne mișcă, oare, cugetul, de ne face să scoatem ca dintr-un izvor șiroaie de lacrimi? Cine? Numai privirea mucenicului și amintirea tuturor faptelor de vitejie săvârșite de el." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 451)

„Când ajungem la raclele mucenicilor, după ce am trecut pe lângă celelalte sicrie, gândul nostru ajunge mai înalt, sufletul nostru mai puternic, râvna noastră mai mare, credința mai fierbinte. Când ne gândim apoi la chinurile, la luptele, la răsplățile și la cununile sfinților acestora, găsim iarăși alt temei de și mai mare smerenie. De-ai fi făcut fapte mari de tot, vei socoti că n-ai făcut nimic mare când pui față-n față virtutea ta cu luptele acelora, iar dacă n-ai făcut nici o faptă mare și bună, nu-ți vei pierde nădejdea mântuirii, pentru că iei îndemn de la vitejia lor ca să-ți schimbi viața în viață de virtute, pentru că te gândești în tine însuți că poate ți se va întâmpla și ție, învrednicit fiind de bunătatea lui Dumnezeu, să faci aceste salturi, să te sui dintr-o dată în cer și să dobândești acea îndrăznire mare de tot. Și pleci de aici, de lângă raclele mucenicilor, după ce ai filosofat acestea și chiar altele mai mari decât acestea. Că moartea mucenicilor e imbold pentru credincioși, îndrăznire pentru Biserici, întărirea creștinismului, surparea morții, dovada învierii, batjocura dracilor, învinuirea diavolului, învățătură de filosofie, îndemn pentru disprețuirea lucrurilor din lumea aceasta, cale pentru dorirea bunătăților ce vor să fie, ușurare în nenorocirile ce vin peste noi, temei de răbdare, prilej de stăruință, rădăcină, izvor și mamă a tuturor bunătăților." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 499)

„Foloase foarte mari putem avea de la mucenici și pentru facerea de fapte bune și pentru disprețuirea lucrurilor din lumea aceasta. Când vezi că mucenicii au disprețuit viața în întregimea ei, de-ai fi cel mai nesimțitor și mai trândav om, gândul se înalță, îți bați joc de petreceri și de distracții, disprețuiești banii și dorești petrecerea cea din ceruri. De ești bolnav,

pătimirile mucenicilor îți dau temei de mare răbdare. De te sugrumă sărăcia, de vine peste tine un alt necaz din cele mari, ai îndestulătoare ușurare a tuturor necazurilor care te-au cuprins dacă te uiți la grozăvia chinurilor suferite de aceia." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 502)

„După cum cei care vor să-și facă frumoase casele, le împodobesc peste tot cu picturi strălucite, tot așa și noi să pictăm pe pereții sufletului nostru muncile mucenicilor. Pictura aceea e fără folos, aceasta, însă, plină de câștig. Pictura asta n-are nevoie de bani, de cheltuieli, nici de meșteșugul artei! În locul tuturor acestora este de ajuns să ai tragere de inimă, cuget veghetor și plin de vitejie! Cu astfel de cuget poți zugrăvi în suflet muncile lor ca și cum ai avea mâna cea mai îndemânatică.

Să zugrăvim, dar, în suflet pe cei întinși pe jăratec, pe cei aruncați în căldări, pe cei înecați în mare, pe cei strujiti, pe cei trași pe roată, pe cei aruncați în prăpastie, pe cei ce s-au luptat cu fiarele sălbatice, pe cei azvârliți în gropi, pe toți mucenicii, așa cum fiecare și-a sfârșit viața, ca, prin varietatea acestor picturi făcându-ne frumoasă casa sufletului nostru, să o facem locaș potrivit Împăratului cerurilor. De va vedea împăratul astfel de picturi în sufletul nostru, va veni cu Tatăl și-Și va face sălaș la noi împreună cu Sfântul Duh. Și va fi atunci sufletul nostru casă împărătească! Nici un gând necugetat nu va mai putea călca în ea, pentru că amintirea mucenicilor, ca o pictură frumoasă, se va afla pururea în noi, slobozind multă strălucire, pentru că Dumnezeu, împăratul tuturora, va petrece necontenit în noi." (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 531-532)

MARTIRIUL (gravarea pe lespedea inimilor noastre amintirea chinurilor răbdate de mucenici – folosul)

„Să punem în sufletele noastre pe toți mucenicii, împreună cu tingirile în care au fost prăjiți, cu căldările în care au fiert, cu toate celelalte pedepse! După cum pictorii curăță adeseori tablourile înnegrite de fum, de funingine și de vreme, fă și tu tot așa, iubite, cu amintirea sfinților mucenici! Când griji lumești te năpădesc și-ți înnegresc sufletul, șterge-l cu amintirea mucenicilor. De ai această amintire în sufletul tău, nu vei mai admira bogăția, nu vei mai plânge sărăcia, nu vei lăuda slava și puterea, nu vei mai socoti nimic mare din cele omenești, din cele pline de veselie, nici de nesuferit ceva din cele pline de tristețe. Vei ajunge mai presus de toate acestea, având învățătură neîntreruptă de virtute contemplarea icoanei mucenicului." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 495-496)

„Irod a tăiat un cap, Ioan a fost decapitat. Cine este însă fericit de către toți? Cine e invidiat? Cine e proclamat? Cine e încununat? Cine e lăudat? Cine e elogiat? Cine e admirat? Cine mustră până azi? Oare unul nu strigă în fiecare biserică: *Nu-ți este îngăduit să o ai pe femeia lui Filip, fratele tău* (Mt., 14, 4), iar celălalt e înfierat și după moarte pentru adulter, fărădelege și îndrăzneală? Observă după cele spuse cât de mare e puterea celui legat și cât de mare e neputința tiranului!

Fiindcă unul n-a putut să pună frâu unei singure limbi, ci suprimând-o a deschis în locul ei și împreună cu ea mii de guri; iar celălalt s-a înfricoșat și atunci îndată după înjunghiere – căci frica îi zdruncina atât de mult conștiința, încât a crezut că a înviat din morți și făcea minuni –, și acum și în tot timpul și toată lumea după aceea atât prin el însuși, cât și prin alții. Căci oricine citește această Evanghelie spune: *Nu-ți este îngăduit să o ai pe femeia lui Filip, fratele tău*, și chiar fără Evanghelii, în adunări, tovărășii, case, în piețe, peste tot, chiar și dacă ai merge în țara perșilor, în India, în cea a maurilor și în oricare pământ îl vede soarele, până

în părțile lui cele mai de pe urmă, și aici vei auzi acest glas și vei vedea pe acel drept strigând și acum cu glas răsunător și demascând răutatea tiranului, netăcând vreodată și fără ca mustrarea lui să se veștejească din cauza mulțimii timpului scurs.

Așadar, cu ce a fost vătămat de sfârșitul său dreptul acela? Cu ce a fost vătămat de acea moarte violentă? Cu ce a fost vătămat de lanțuri? Cu ce a fost vătămat de închisoare? Pe câți din cei care au minte nu i-a îndreptat prin cele ce a spus, prin cele ce a pătimit, prin cele pe care le vestește și acum și care sunt aceleași cu cele pe care le vestea pe când era viu? Să nu spui deci: *De ce s-a îngăduit să moară?* Căci ceea ce s-a făcut nu era moarte, ci cunună, nu un sfârșit, ci începutul unei vieți mai bune. Învață să iubești înțelepciunea și nu numai nu te va vătăma nimic din unele ca acestea, dar vei și câștiga cele foarte mari." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XXII, 6-10, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 325-326)

MARTIRIUL (astăzi)

„Să-L urmăm pe Iisus Hristos și să purtăm crucea Lui. Încă astăzi când nu este nici o persecuție, totuși avem în față o altfel de moarte. *Faceți să moară mădularele omului pământesc care este în voi* (Col., 3, 5). Să ucidem dar pofta, mânia, invidia. Aceea este jertfa cea vie; este o jertfă care nu se reduce la cenușă, care nu se risipește în fum, care n-are nevoie nici de lemne, nici de foc, nici de secure; focul și securea le are în sine și Duhul Sfânt este acesta. Slujiți-vă de această secure pentru a tăia, pentru a înlătura tot ceea ce este străin și în plus în inima voastră și pentru a deschide urechile voastre care sunt astupate." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIV, 3, p. 381)

„Dar ce să fac, zici tu, dacă astăzi nu mai este vreme de mucenicie? Ce spui? Nu este acum vreme de mucenicie? Dar niciodată vremea aceasta nu a lipsit, ci dacă suntem treji, pururea stă înaintea ochilor noștri. Nu numai spânzurarea pe cruce face pe cineva mucenic, că dacă ar fi așa, apoi Iov ar fi lipsit de asemenea cununi, căci el n-a stat nici înaintea judecății, nici a auzit glasul judecătorului, nici a văzut pe călău, nici a fost spânzurat pe lemn, și nici coastele i-au fost împunse. Și cu toate acestea, a pătimit cu mult mai grele patimi decât mulți dintre mucenici, căci și glasurile acelor vestitori, ce veneau unul după altul, îl izbeau și-l împungeau din toate părțile cu mult mai puternic decât gurile acelor viermi care-l rodeau din toate părțile. Așadar, cum n-ar fi vrednic a fi numit mucenic acest sfânt bărbat? De o mie de ori, firește. Căci prin toate acestea el se și lupta, se și încununa, prin averile pierdute, prin fii, prin trup, prin femeie, prin prieteni, prin vrăjmași, prin casnici - căci și aceștia îl defăimau în fâță - prin foame, prin visuri, prin scârbe de tot felul, prin putoarea ce ieșea dintr-însul. Pentru aceea tocmai am spus că el ar fi vrednic nu numai de un mucenic sau doi, ci și de mii de mucenici.

Dimpreună cu cele spuse, apoi și vremea însăși îi dă lui dreptul la un adaos nu mic de cununi, precum, de pildă, că a pătimit toate acestea mai înainte de lege, mai înainte de har, iar relele ce căzuseră asupra lui de năprasnă, și cu asupra de măsură chiar, s-au prelungit vreme îndelungată, deși fieștecare din acele rele era prin sine însăși de nesuferit, și ceea ce se părea mai de suferit din toate acestea era pierderea averilor. Căci mulți au suferit rane, însă n-au putut suferi pierderea averilor, ci au voit mai bine a fi chiar și bătuți pentru dânsele și a pătimi mii de rele, mai vârtos decât a pierde ceva din ele; astfel că rana aceasta - pierderea averilor - li s-a părut cu mult mai mare. încât și acesta este un alt fel de mucenicie, a purta cu bărbăție pierderea averilor. *Și cum am putea suferi cu bărbăție*?, zici tu. Când vei afla că vei câștiga mai mult decât ai pierdut, numai printr-o vorbă, prin vorba mulțumirii." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, pp. 12-13)

„Dar noi nu mai suntem legaţi astăzi, şi nici că povăţuiesc la aceasta, fiindcă nu e timpul acum. Să nu-ţi legi mâinile, însă leagă-ţi cugetul. Sunt încă şi alte legături, şi cei ce nu le poartă pe acestea de aici le vor purta pe acelea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 94)

„Nu este acum prigonire sau persecuţie contra creştinilor, - şi fie ca niciodată să nu se mai întâmple - ci un altfel de război este: acela al poftei de bani, al pizmelor şi al altor patimi. Un asemenea război povestind Pavel zice: *Că nu ne este nouă lupta împotriva trupului şi sângelui* (Efes., 6, 12). Războiul acesta pururea ne stă înainte, şi de aceea voieşte ca noi pururea să fim înarmaţi (...) Căci mare este războiul purtat de limbă, mare cel purtat de ochi. Acest război deci, să-l cucerim." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, p. 110)

„- Dar cum e cu putinţă, m-ai putea întreba, să imiţi acum pe mucenici? Acum nu-i timp de prigoană!

- Ştiu şi eu! Nu-i timp de prigoană, dar timp de mucenicie este! Nu-i timp de lupte muceniceşti, dar timp de cununi este! Nu te prigonesc oamenii, dar te prigonesc demonii! Nu te alungă tiranul, dar te alungă diavolul, un tiran mult mai cumplit ca toţi tiranii. Nu vezi cărbuni aprinşi înaintea ta, ci vezi aprinsă văpaia poftei. Au călcat aceia pe cărbuni aprinşi, calcă şi tu văpaia trupului! Au luptat aceia cu fiarele, înfrânează şi tu mânia, fiara cea sălbatică şi neîmblânzită! Au stat aceia nedoborâţi în faţa unor dureri de nesuferit, biruie şi tu gândurile cele păcătoase şi rele ce gâlgâie în inima ta! Aşa imiţi pe mucenici! *Acum nu avem de luptat cu sângele şi trupul, ci cu începătoriile, cu stăpâniile, cu stăpânitorii întunericului acestui veac, cu duhurile răutăţi.* Foc este pofta trupului, foc nestins şi continuu; este câine furios şi turbat; de mii şi mii de ori îl alungi, şi tot de atâtea ori sare la tine şi nu se depărtează! Cumplit e jarul cărbunilor, dar mai grozav e jarul poftei! Niciodată nu încetează războiul acesta! Niciodată nu ne dă răgaz în viaţa aceasta! Lupta e continuă pentru ca şi cununa să fie strălucită. De asta Pavel ne înarmează totdeauna, pentru că totdeauna e timp de război, pentru că totdeauna duşmanul veghează." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 488-489)

„... n-ar putea fi martiri numai aceia care au fost târâţi în tribunale, au primit porunca de a sacrifica şi neascultând-o au pătimit ce au pătimit, ci şi aceea ce au primit să sufere ceva pentru cele ce plac lui Dumnezeu; şi dacă cineva ar cerceta lucruri cu exactitate, ar găsi că aceştia din urmă sunt chiar mai mult martiri decât aceea.

Pentru că nu este acelaşi lucru ca, atunci când ţi se pune în faţă ruina şi pierzania sufletului, să primeşti şi să pătimeşti ceva ca să nu-ţi pierzi sufletul, sau să înduri aceeaşi pedeapsă pentru un lucru mai mic. Fiindcă nu numai cei care au fost înjunghiaţi, ci şi cei care s-au pregătit şi au ajuns gata pentru aceasta şi şi-au încins creştetul cu cununa martiriului..." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XIX, 3-4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 318)

„Avem şi noi de dus o luptă! Lupta împotriva poftelor firii! Nu se scoală acum împotriva noastră oamenii, ci se scoală poftele trupului. Nu ne poartă război tiranii şi împăraţii, ci ne poartă război mânia, dragostea de slavă deşartă, invidia, pofta de a vorbi de rău pe altul, şi celelalte mii şi mii de patimi sufleteşti. Am scăpat de încercările celelalte, să căutăm acum să le biruim pe acestea. De aceea v-am amintit de necazurile vremurilor acelora, pentru ca cel care îndură un necaz acum să ia de acolo uşurare; iar cel care n-are nici un necaz, pentru că nu are de luptat împotriva primejdiilor acelora, să lupte, cu râvnă mare, împotriva gândurilor păcătoase." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune ...*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 301)

MASA (agapele frățești)

„După împărtăşirea cu Sfintele Taine, toți se strângeau la un loc şi mâncau de obşte cu toții, cei bogați aducând bucatele, iar cei flămânzi şi care nu aveau nimic fiind chemați de cei dintâi, şi astfel cu toții mâncau la un loc." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 281)

„Aşa judecau aceia (creştinii din epoca primară a creştinismului – n.n.)! Se despărțeau de toate averile lor, şi fapta lor bună era îndoită: ogoiau şi sărăcia celor nevoiaşi, şi îşi înmulțeau şi averile, punându-le la loc sigur, pentru că mutau comorile lor în cer. Din pricina acestei legi şi a acestui obicei s-a născut atunci în biserici o minunată obişnuință: după ascultarea predicii, după rugăciune şi după împărtăşirea cu Sfintele Taine, credincioşii erau cu toții la un loc; la terminarea slujbei nu plecau îndată acasă, ci cei bogați şi cu dare de mână aduceau de acasă mâncare, îi chemau pe săraci şi făceau mese comune, prânzuri comune, ospețe comune chiar în biserică. Astfel, datorită şi şederii împreună la masă, şi a evlaviei locului, dragostea dintre ei se întărea şi mai mult, şi mare le era bucuria, şi mare şi folosul. Săracii se bucurau de neasemuită uşurare, iar bogații, de dragoste şi din partea celor hrăniți, şi din partea Domnului, de dragul Căruia dădeau aceste agape. După ce culegeau mult har şi mulțumire, se duceau acasă. De aici se năşteau nenumărate bunătăți, şi aşa prietenia dintre credincioşi ajungea tot mai fierbinte cu fiecare slujbă, pentru că se uneau în atâta dragoste cei ce făceau binefaceri cu cei ce primeau binefacerile." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați»*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 241)

MASA (cumpătarea la masă)

„Ceea ce hrăneşte pe cineva este mulțumirea cu puțin, sau cumpătarea, care poate contribui şi la mistuirea grabnică a mâncărilor introduse, iar ceea ce este mai mult decât necesar, nu numai că nu hrăneşte, ci încă şi vatămă trupul (...) Voieşti a-ți hrăni trupul? Dă la o parte ceea ce este de prisos, dă trupului strictul necesar, şi pe care poate a mistui; nu-l împovăra, ca să nu-l scufunzi. Strictul necesar este şi hrană şi plăcere, şi nimic nu face mai mare plăcere, ca atunci când mâncările sunt bine mistuite; nimic nu ajută mai mult la sănătate, nimic la agerimea simțămintelor, nimic la alungarea bolilor precum cumpătarea în mâncare. Cumpătarea este şi hrană şi plăcere şi sănătate, iar ce este mai mult, devine spre vătămare, spre dezgust şi boală." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIX, pp. 348-349)

„Căci nimic nu lucrează atât de multă plăcere şi sănătate ca faptul de a te atinge de cele puse înainte fiind flămând şi însetat şi de a cunoaşte drept săturare numai nevoia, de a nu depăşi marginile ei şi de a nu impune trupului o povară mai mare decât puterea lui.

Iar dacă nu crezi în cuvântul meu uită-te la trupurile şi al sufletul fiecăruia. Oare la cei care au regim moderat – şi să nu-mi vorbeşti de ceea ce se întâmplă arareori, în cazul în care unii ar fi neputincioşi dintr-o altă împrejurare, ci judecând după cele ce se întâmplă mereu şi necontenit – trupurile celor ce mănâncă cu moderație nu sunt oare sănătoase, iar simțurile limpezi, fiecare împlinindu-şi nevoia cu multă uşurință, în timp ce ale acelora sunt moleşite, mai moi decât ceara şi asediate de roi de boli? Fiindcă îi năpădesc de grabă podagrele, un tremur înainte de vreme, o bătrânețe prematură, dureri de cap, dilatări şi disfuncții ale stomacului şi pierderea poftei de mâncare şi au nevoie necontenit de medici, de leacuri continui şi de îngrijire zilnică. Sunt deci acestea o plăcere?, spune-mi! Şi cine dintre cei ce ştiu ce este plăcerea ar putea spune aceasta? Căci plăcerea are loc atunci când te desfeți pentru că dorinței îi premerge o dorință, căci dacă există desfătare dar dorința nu se arată nicăieri cele ale plăcerii trec şi dispar. De aceea bolnavii, chiar atunci când le sunt puse înainte mâncăruri

căutate, făcându-li-se greață și părând deranjați, sunt dezgustați de ele fiindcă n-au dorință care face desfătarea mai plăcută. Fiindcă nu natura mâncărurilor, nici cea a băuturilor, ci pofta celor mâncate obișnuiește să nască dorința și lucrează în chip firesc plăcerea.

De aceea un bărbat înțelept și care știa în mod exact cele privitoare la plăcere și știa să filosofeze spre acestea, spunea: *Sufletul ghiftuit își bate joc de fagurele de miere* (Pr., 27, 7) arătând că plăcerea stă nu în natura mesei ci în dispoziția celor ce mănâncă." (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 7-8, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 247-248)

„O masă simplă și ușoară este maica sănătății. Pentru aceea și asistenții doctorilor așa o numesc, spunând faptului de a nu te sătura, sănătate. Nesăturarea de hrană este sănătate. Iar a mânca numai cât este de trebuință o numesc maica sănătății." (*Ce este Mie și ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 137)

MĂNĂSTIRILE (pelerinajul la mânăstiri)

„(Mohahii – n.n.) sunt făclii ce luminează fața întregului pământ; sunt ziduri de apărare pentru orașe. De aceea s-au dus în pustie, ca să te învețe și pe tine să disprețuiești zgomotul din lume. Ei, pentru că sunt puternici, pot avea liniște chiar în mijlocul furtunii; tu însă, care ești izbit din toate părțile de valuri repetate, ai nevoie de liniște, ai nevoie să răsufli puțin. Du-te, dar, cât mai des la ei, (la monahi) pentru ca, prin rugăciunile și sfaturile lor, să-ți cureți petele sufletului". (*Omilii la Matei*, omilia LXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 827)

„Cu adevărat mănăstirile sunt case de plângere, unde se vede sac și cenușă, unde este singurătate, unde nu se vede nici un râs, nici o îngrămădeală de lucruri lumești, unde este post, unde se culcă pe pământul gol, unde toate sunt curate de fum și fripturi de carne, de vuiete, de tulburări și de multe supărări. Mănăstirile sunt limanuri liniștite, iar monahii sunt ca niște luminători, care luminând din înălțime chiar și pe cei ce vin din depărtare, șezând în liman și atrăgând în liniștea lor pe toți, nelăsând să se întâmple vreun naufragiu celor ce privesc spre ei, iar pe unii ca aceștia nu-i lasă să stăruie întru întuneric. Du-te la ei, ospătează-te, apropie-te, atinge picioarele sfinților, fiindcă e cu mult mai cinstit a te atinge de picioarele acelora, decât de capul altora, căci picioarele sfinților mari lucruri au făcut, ba încă și pedepseau când scuturau praful de pe picioarele lor. Când este vreun sfânt printre noi, de nimic nu ne rușinăm."(*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 154)

„Sfinți, însă, sunt toți cei care au credință dreaptă împreună cu viața. Chiar dacă nu fac semne și minuni, chiar dacă nu scot demoni, totuți sunt sfinți." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 154)

„După cum se petrece cu scăparea unui om din cele pământești spre cele cerești, astfel se petrece și cu scăparea în mănăstire a unui bărbat sfânt. Acolo nu vezi cele ce ai vedea în vreo casă, și locul acela este mai curat decât orice. Tăcere și liniște multă; acolo nu e vorba de *al meu* sau de *al tău*. Iar dacă vei rămâne acolo o zi sau două, atunci vei simți plăcerea. Se face ziuă – sau mai bine zis chiar și mai înainte de ziuă, cocoșul a cântat –, și nu vei vedea petrecându-se ceea ce se petrece într-o casă, unde slugile dorm duse, ușile sunt încuiate, toți stau culcați ca niște morți, iar îngrijitorul de catâri trage clopotele. Nimic din toate acestea nu vei vedea acolo, ci de îndată cu toții alungând de la ei somnul, se scoală cu evlavie, proestosul deșteptându-i pe ei, și stau apoi la locul cel sfânt, și întinzându-și cu toții mâinile spre cer, cântă sfintele și dumnezeieștile imnuri." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 155)

„Vrem adesea cel puțin să părăsim pământul pentru cer, timpul pentru veșnicie, să mergem să-i vizităm pe călugări în locuința lor tăcută și, dacă putem, să stăm lângă ei măcar o zi." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 231)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (îndemn la mărturisirea păcatelor)

„Păcatul e mare rușine. De facem păcate, nu numai că trebuie să ne rușinăm, dar să ne și acoperim fețele; și ca și cei ce se îneacă, așa să ne nefericim. Dar, mai bine spus, nici atunci nu trebuie să ne descurajăm, ci să ne grăbim să ne mărturisim păcatele și să fim recunoscători Stăpânului. Avem un astfel de Stăpân că nu ne cere nimic altceva după ce am săvârșit păcatul, dacă am fost prinși vreodată de trândăvie, decât să ne mărturisim păcatele, să ne oprim la acestea și să nu mai cădem în aceleași păcate". (*Omilii la Facere,* omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„... (Dumnezeu) îl întreabă pe Cain și-i zice: *Unde este Abel, fratele tău?* Iubitorul de oameni Dumnezeu se face că nu știe, ca prin întrebare să-l facă pe cel ce a săvârșit păcatul să și-l mărturisească, ca să poată căpăta iertare și poate și milă.

Unde este Abel, fratele tău?

Ce răspunde nerecunoscătorul, nesimțitul, obraznicul, nerușinatul?

Ar fi trebuit să se gândească, că Dumnezeu nu-l întreabă pentru că nu știa unde e fratele lui, ci pentru că-i cerea să mărturisească; pentru ca să ne învețe pe noi că niciodată să nu osândim pe frații noștri înainte de a avea dovada faptelor lor, și să avem în minte sfatul Stăpânului, Care a voit să înlăture fapta lui Cain, Care, știind înainte de săvârșirea ei ce gândea Cain, i-a dat temeiuri care puteau să-l întoarcă de la gândul lui. Cain ar fi trebuit să se gândească la toate acestea și să-și oprească aici nebunia; ar fi trebuit să spune ce-a făcut, să-I arate Doctorului rana și să primească leacuri de la el. Dar, nu! El mărește rana și o face și mai adâncă. *Și a zis: «Nu știu»* (Fac., 4, 9)". (*Omilii la Facere,* omilia XIX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 224)

„Cu cât ai vrea să ascunzi (...) păcatul, cu atât mai mult îl dezgolești. Păcatul nu se ascunde prin adaos de păcate, ci prin pocăință și mărturisire". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 561)

„Te-au împresurat poate mii de rele și de păcate? Și ce urmează de aici? Încă nu te-ai dus până acum în iad, unde nimeni nu se va mai putea mărturisi și pocăi; încă nu s-a desfășurat priveliștea aceea îngrozitoare, și tu ești în afară de primejdie, și încă poți ca în lupta cea mai de pe urmă să te bucuri de biruință. Încă nu ai ajuns acolo, ca să auzi ceea ce i s-a spus bogatului: *Între noi și voi s-a întărit prăpastie mare* (Luca 16, 26)." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XVIII, pp. 365-366)

„Deoarece ca oameni putem păcătui în fiecare zi, de aceea Apostolul mângâie pe auditori și-i îndeamnă ca în fiecare zi să se înnoiască. Ceea ce noi facem cu casele cele vechi, că pe fiece zi și necontenit le reparăm, aceasta fă și tu cu tine însuți. Ai păcătuit astăzi? Ți-ai învechit sufletul? Nu deznădăjdui, și nici să nu cazi din nou, ci înnoiește-ți sufletul cu pocăința, cu lacrimile, cu mărturisirea, și cu săvârșirea celor bune, și niciodată să nu încetezi și să nu pregeți de a face aceasta." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XX, pp. 398-399)

„Ești păcătos? Nu deznădăjdui! Intră în biserică cu gând de pocăință! Ai păcătuit? Spune lui Dumnezeu: *Am păcătuit!* Ce oboseală, ce greutate, ce osteneală ca să spui acest cuvânt: *am păcătuit?* Nici una! Dacă spui tu însuți că ai păcătuit, nu vei avea acuzator pe diavol. Ia-o înaintea diavolului! Răpește-i dregătoria lui! Că dregătoria lui este de a acuza. Pentru ce nu i-o iei înainte? Pentru ce nu-ți spui păcatul? Pentru ce nu-ți ștergi păcatul, când știi că ai un

acuzator pe care nu-l poți face să tacă? Ai păcătuit? Intră în biserică, spune lui Dumnezeu: *am păcătuit!* Nu-ți cer nimic altceva decât numai aceasta. Dumnezeiasca Scriptură spune: *Spune tu păcatele tale întâi, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). Spune păcatul, ca să scapi de păcat! Nu-i nevoie pentru asta nici de oboseală, nici de șiruri de cuvinte, nici de cheltuială de bani, nici de altceva de acest fel. Spune un cuvânt, fii sincer față de păcat și spune: *am păcătuit!* " (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 28)

„Să ne dăm toată silința ca să ștergem aici pe pământ păcatele și să fim izbăviți de rușinea și osânda de dincolo. Dacă voim, putem lepăda toate poverile păcatelor, de-am fi săvârșit mii și mii de păcate. Să voim, dar! E cu mult mai bine să ne ostenim aici puțin, ca să scăpăm de o pedeapsă de neînlăturat, decât să ne trândăvim în această scurtă vreme, și ca să cădem în pedepsele acelea nemuritoare." (*Omilia I la Rusalii*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 214)

„La tribunalele acestea din lume, după ce te mărturisești ești pedepsit. De aceea și psalmistul, gândindu-se ca nu cumva cineva, de teamă de pedeapsa ce urmează mărturisirii, să tăgăduiască păcatele, spune: *Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui* (Ps., 105, 1). Nu știe oare Dumnezeu păcatele tale, chiar dacă nu te mărturisești? Le știe! Ce câștigi dacă nu le mărturisești? Poți oare să le ascunzi de El? Nu! Chiar de nu le spui. El știe! Dar dacă le spui, El le uită. *Iată, Eu sunt Dumnezeu, Cel ce șterge nelegiuirile tale și nu-Mi mai aduc aminte de ele* (Isaia 43, 25). Aceasta-i dovada bunătății Lui. Tu, însă, adu-ți aminte de ele, ca să ai pricină de înțelepțire." (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 467)

„Fiind atât de nesimțitori și atât de molatici, pe de o parte, nici nu mai putem să ne mărturisim păcatele de mai înainte (cum putem să le mai mărturisim, o dată ce ne-am obișnuit să nu le suferim nici amintirea?), iar, pe de altă parte, suntem cu totul gata de a săvârși pe viitor altele." (*Despre căință (II)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 109)

„Pe sufletul cel ce s-a învechit de păcate, bagă-l în topitoarea mărturisirii". (*Din cuvântul 26 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 72)

„Nu poftești tu așa să ți se ierte păcatele, precum poftește El (Dumnezeu – n.n.) să ți le ierte". (*Din cuvântul 36 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 73)

„El ca să ierte nouă păcatele pe Cel Unul născut nu L-a crutat, pe Fiul cel adevărat, pe Cel de un scaun. Vezi că El mai vârtos poftește să-ți ierte păcatele? Să nu pregetăm dar de-a ne urni! Iubitor de oameni este și bun. Numai să-I dăm Lui pricină". (*Din cuvântul 36 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu*, p. 73)

„De ai cădea de mii de ori, de mii de ori să te spovedești, că nu este alt lucru mai rău decât deznădăjduirea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 140)

„De mii de ori de vei greși, tot aleargă la spovedanie. Și aceasta o zic nu că dau voie oamenilor să păcătuiască, ci pentru că voiesc să-i trag pe păcătoși spre pocăință." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 140)

„Pentru aceasta și Hristos a venit și a iertat păcatele cele mari, pe tâlharul l-a băgat în Rai, pe vameș l-a făcut evanghelist, pe ocărâtorul și hulitorul Pavel l-a făcut Apostol a toată lumea, pentru ca să nu te deznădăjduiești și tu păcătuind, ci să-ți spovedești păcatul tău, să-l pierzi și să dobândești sănătatea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 140)

„Greşit-ai? Vino la biserică şi zi către Dumnezeu că ai greşit, că alta nimic nu mai cere de la tine numai atâta. Că aşa zice Sfânta Scriptură, *spune-ţi tu păcatele tale ca să te îndreptezi, spune-ţi păcatul ca să-ţi strici pâra*, că n-are aceasta osteneală, nici cuvinte multe, nici cheltuială, nici alta nimic, numai ce te înţelepţeşte şi zi întru tine, că de-i voi spune eu lui Dumnezeu păcatul meu întâi îl voi pierde." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 147)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (să nu ne fie ruşine să ne mărturisim păcatele)

„Ai auzit cuvântul meu, ai plecat de la biserică şi l-ai călcat? N-ai făcut ce ţi-am spus? Să nu te ruşinezi să vii iarăşi la biserică! Ruşinează-te când păcătuieşti, nu te ruşina când te pocăieşti!" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a opta, p. 160)

„Eşti atent la cele ce spun? Satana a schimbat rânduiala asta şi a dar păcatului îndrăznire, iar pocăinţei, ruşine." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a opta, p. 160)

„Satana, ştiind că păcatul e însoţit de ruşine, care e în stare să îndepărteze pe păcătos de păcat, iar pocăinţa este însoţită de îndrăznire, care e în stare să atragă pe cel care se pocăieşte, a schimbat rânduiala şi a dat pocăinţei ruşinea, iar păcatului, îndrăznirea

- De unde aceasta?

- Ţi-o spun eu! Păcătosul este târât de poftă cumplită spre o femeie desfrânată; merge în urma desfrânatei ca un rob; intră în locuinţa ei; nu se ruşinează, nu roşeşte când se împreunează cu desfrânata, când săvârşeşte păcatul; nici un pic de ruşine, nici un pic de roşeaţă pe obraz. Iese de acolo după săvârşirea păcatului. Dar, ca să se pocăiască se ruşinează. Nemernice! Când te împreunai cu desfrânata nu te ruşinai, dar când ai venit să te pocăieşti, te ruşinezi? Îmi spui că ţi-e ruşine? Pentru ce nu ţi-a fost ruşine când te desfrânai? Săvârşeşte fapta şi nu se ruşinează! O spune şi roşeşte! A diavolului este viclenia aceasta! Diavolul nu-l lasă pe păcătos să se ruşineze când face păcatul, ci-l împinge să-l săvârşească în văzul lumii. Ştie doar diavolul că dacă s-ar ruşina, ar fugi de păcat; dar îl face să se ruşineze când se pocăieşte; ştie, doar, diavolul că, dacă se ruşinează să-şi spună păcatul, nu se mai pocăieşte. Doar rele îi face diavolul: îl atrage spre păcat şi-l îndepărtează de pocăinţă.

Pentru ce ţi-e ruşine să spui păcatul?

Când ai făcut desfrânare nu ţi-a fost ruşine. Când ai făcut desfrânare nu ţi-a fost ruşine. Când iei doctoria te ruşinezi? Când te scapi de păcat te ruşinezi? Se cuvenea să te ruşinezi atunci când păcătuiai! Atunci trebuia să-ţi fie ruşine! Când ai ajuns păcătos nu te-ai ruşinat, şi te ruşinezi acum, când ai să ajungi drept?

Spune tu mai întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi (Isaia 43, 26). Cât este de mare iubirea de oameni a stăpânului! N-a spus: *Ca să nu fii pedepsit!*, ci *ca să te îndreptezi!*

- Nu îi este de-ajuns, Doamne, păcătosului că nu-l pedepseşti? Pentru ce îl mai faci încă şi drept?

- Nu!, îţi răspunde Dumnezeu.

Uită-te cu luare-aminte la cuvintele: *Îl fac drept.*" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a opta, pp. 161-162)

„Vrei să-mi spui că îţi este ruşine şi roşeşti să-ţi spui păcatele? Chiar de-ar trebui să le spui şi să le vădeşti în auzul oamenilor, nici atunci n-ar trebui să te ruşinezi. Ruşine e să păcătuieşti, nu să-ţi mărturiseşti păcatele (...) Dumnezeu, Cel care nu te ocărăşte pentru păcate, ci-ţi iartă păcatele mărturisite! Dar şi aşa pregeţi şi şovăi? Ştiu şi eu că mintea ta nu vrea să-şi aducă aminte de păcatele tale! Că numai ce ne aducem aminte de păcatele noastre, şi mintea noastră şi sare ca un mânz nedomesticit şi greu de înfrânat. Dar ţine-o, înfrânează-o, mângâi-o cu mâna, îmblânzeşte-o, fă-o să înţeleagă că, dacă nu se va mărturisi aici, se va

mărturisi dincolo, unde osânda e mai mare, unde ruşinea e mai mare. Aici tribunalul e fără martori! Aici, tu, care ai păcătuit, te judeci singur. Dincolo vor fi date toate păcatele noastre la lumină în faţa ochilor întregii lumi, dacă nu ni le ştergem mai dinainte aici. Îţi este ruşine să-ţi mărturiseşti păcatele? Ruşine să-ţi fie atunci când faci păcatul! Noi, dimpotrivă, atunci când le săvârşim suntem îndrăzneţi şi nu ne ruşinăm deloc; dar când trebuie să ni le mărturisim, atunci ne ruşinăm şi şovăim. Nu e o faptă de ruşine să ne osândim păcatele! Dimpotrivă, faptă de dreptate, de virtute. De n-ar fi mărturisirea păcatelor faptă de dreptate şi de virtute, nu ne-ar fi rânduit Dumnezeu răsplată pentru ea. Că mărturisirea păcatelor are răsplată, ascultă ce spune Dumnezeu: *Spune tu mai întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). Cine se va ruşina de o faptă bună care te face drept? Cui îi va fi ruşine să-şi mărturisească păcatele, ca să i se ierte păcatele? Oare de asta ne porunceşte Dumnezeu să ne mărturisim, ca să ne osândească? Nu! Nu ca să ne pedepsească, ci ca să ne ierte! (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 466)

„Te pot întreba: pentru ce te ruşinezi şi te sfieşti să-ţi spui păcatele? Nu le spui unui om, ca să te ocărască! Nu le spui unui împreună-rob, ca să-ţi râdă în faţă! Arăţi rănile tale Stăpânului, Purtătorului de grijă Celui iubitor de oameni, Doctorului.

Crezi că, deşi tu nu le spui, Acela nu le ştie, El, Care cunoaşte faptele înainte de a fi săvârşite? Pentru ce, dar, nu vrei să spui? Crezi că ajunge mai împovărător păcatul în urma învinuirii ce ţi-o aduci? Nu, mai mic, mai uşor! De asta vrea Dumnezeu să-ţi spui păcatul, ca să te ierte, nu ca să te pedepsească! Nu ca să-ţi afle păcatul tău – pentru ce, când El îl ştie? –, ci ca tu să afli câtă datorie îţi iartă! Vrea ca tu să cunoşti măreţia harului Său, ca să-i mulţumeşti mereu, ca să fii mai zăbavnic spre păcat şi mai grabnic spre virtute. De nu-i spui tu mărimea datoriei, nu vei cunoaşte covârşirea harului. *Nu te silesc*, îţi spune Dumnezeu, *să vii în mijloc de sobor de oameni şi să ai împrejur mulţi martori! Spune-mi, îndeosebi, numai Mie păcatul, ca să-ţi vindec buboiul şi să te scap de dureri!*" (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 102-103)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (cum să ne apropiem de scaunul de judecată a Domnului Hristos pentru a ne mărturisi păcatele)

„Cel ce vrea (...) să se facă mai repede sănătos şi să-şi vindece mai repede rănile sufletului, să se apropie de Doctor cu inima zdrobită, îndepărtând de la el toate gândurile lumeşti! Să verse lacrimi fierbinţi, să arate stăruinţă mare, să mărturisească credinţa dreaptă şi aşa să aibă încredere în ştiinţa Doctorului şi va lua iute vindecare! Ai văzut că dărnicia Doctorului pune în umbră dragostea oricărui părinte? Cere El, oare, ceva greu şi împovărător de la noi? Nu! Cere zdrobire de inimă, cuget umilit, mărturisire de păcate, stăruinţă mare; şi ne dăruieşte nu numai vindecarea rănilor şi curăţirea de păcate, ci face şi drept pe cel încărcat mai înainte cu mii şi mii de poveri de păcate". (*Omilii la Facere*, omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 238-239)

„*Da!* zici tu, *am păcătuit*. Da! îmi zici cu limba numai, însă zi-mi şi cu cugetul, şi o dată cu graiul suspină din inimă, pentru ca astfel să te veseleşti necontenit. Căci dacă ne-am întrista pentru păcatele făcute, dacă am suspina totdeauna pentru greşale, nimic alta nu ne-ar mai întrista, fiindcă durerea aceasta ar alunga de la noi orice altă supărare. Aşa că noi am câştiga şi altceva o dată cu mărturisirea păcatelor, aceea adică de a nu ne afunda în întristările vieţii de aici şi nici a ne îngâmfa pentru cele plăcute, şi cu aceasta noi mai mult am îmblânzi pe Dumnezeu şi nu l-am întărâta, după cum facem astăzi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VIII, p. 87)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (și cele mai mici păcate trebuie spovedite, căci altfel, acestea duc la păcatele cele mari)

„Cei ce nu se spovedesc de păcatele cele mici şi să se oprească de la ele, se nasc în ei păcatele cele mai mari; pentru aceea, ne-a dat Dumnezeu trup pământesc aici, ca să-l ridicăm către cer, şi nu pentru trup să pogorâm şi sufletul cel fără de trup la pământ şi de la pământ la iad." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 124)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (necesitatea mărturisirii păcatelor)

„Nici unul nu va scăpa din iad şi din muncă, de nu va dezlega aici, mai dinainte, păcatele sale cu spovedania şi cu pocăința din toată inima, pentru că în ce chip duc la judecăți pe oamenii cei răi, legați, aşa şi pe păcătoşi îi duc dracii în iad legați cu legăturile păcatelor lor, la judecata cea înfricoşătoare a lui Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 39)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (în fața preoților)

„Deci două sunt pricinile, sau mai bine zis trei, pentru care judecata noastră nu este dreaptă; întâi, că chiar de nu ne-am şti cu nimic vinovați, noi totuşi avem trebuință de un cercetător straşnic, care cu cea mai mare străşnicie să cerceteze păcatele noastre; al doilea, că multe din faptele petrecute ne scapă din minte şi rămân ascunse; şi al treilea, că multe din faptele săvârșite de alții nouă ni se par bune, pe când poate de fapt nu sunt aşa; dar aceasta nu vine decât dintr-o judecată nedreaptă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XI, p. 109)

„Vă sfătuiesc şi vă rog ca mai întâi spălând păcatul cu privirea prin spovedanie, pocăință şi toate celelalte, să ascultați dumnezeieştile cuvinte." (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie,* în vol. *Din ospățul stăpânului,* p. 121)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (mai ales în timpul postului)

„Având, dar, iubiților, în ajutor postul de față, să ne grăbim cu toții să ne mărturisim păcatele, să ne depărtăm de orice rău și să facem orice faptă bună. Aşa ne învață fericitul profet David, zicând: *Fereşte-te de rău şi fă binele* (Ps., 36, 27)". (*Omilii la Facere,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 114)

„Cum vom mai putea noi avea parte de cuvânt de apărare, când nu arătăm în toată graba Stăpânului rănile noastre, ca să primim de la El vindecarea lor? Dacă nu facem asta acum când e post, când gândurile ne sunt atât de liniştite, când petrecerile au fost puse pe fugă, apoi când vom mai putea să ne gândim la cele ce-am făcut? De aceea vă rog ca totdeauna să luăm seama de noi înşine, să priveghem; toată viața să ne-o cheltuim cu asta, ca, prin străduința noastră, să putem scăpa de chinul acela groaznic şi să fim în afara gheenei focului. Şi mai cu seamă acum, cu mai multă sârguință, trebuie făcut lucrul acesta, acum când, datorită timpului de post, vi se predică mai mult şi mai des". (*Omilii la Facere,* omilia XX, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 239-240)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (primirea iertării păcatelor)

„Iubiților, nu vă descurajați pentru aceasta, căci deşi rănile sunt adânci, totuşi nu sunt de nevindecat. Doftorul nostru este aşa fel că numai de am simți durerile rănilor, sau chiar de am

ajunge la răul cel mai de pe urmă, multe căi ne deschide pentru mântuirea noastră. De vei ierta bunăoară aproapelui greşalele lui, se vor ierta şi ţie greşalele tale. *De veţi ierta oamenilor, zice, greşalele lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru cel ceresc* (Mt. 6, 14). De dai milostenie, ţi se vor ierta păcatele, după cum zice: *Păcatele tale cu milostenie le răscumpără* (Daniil 4, 24), şi de te vei ruga cu căldură, te vei bucura de iertare, iar aceasta ne-o arată acea văduvă din Evanghelie, care prin necontenita sa stăruinţă a înduplecat pe judecătorul nemilostiv. De vei spune în gura mare păcatele tale, vei avea mângâiere. *Spune,* zice, *tu cel întâi păcatele tale, ca să te îndreptăţeşti* (Is. 43, 26). Dacă eşti mâhnit pentru că le-ai făcut, şi aceasta-ţi va fi ca o puternică doftorie, după cum zice: *Şi am întors faţa mea de la el, zice, şi s-a întristat şi a umblat supărat în căile lui. Căile lui am văzut, şi am vindecat pre el* (Is. 57, 17-18). De ai pătimit vreun rău şi l-ai răbdat cu bărbăţie, vei scăpa de toate cele supărăcioase. Aceasta o zicea şi Avraam către acel bogat, că Lazăr a primit de la dânsul cele rele, iar acolo se mângâie. De vei milui pe văduvă, se vor spăla păcatele tale, după cum zice: *Judecaţi săracului şi faceţi dreptate văduvei,... şi de vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voi albi* (Is. 1, 17-18), adică nu va lăsa să se mai vadă nici măcar semnele rănilor. Chiar de am ajunge la fundul răutăţilor, în care căzuse acel tânăr pierdut, care cheltuind averea părintească ajunsese a mânca roşcove la un loc cu porcii ce-i păştea, totuşi, dacă ne vom pocăi, ne vom mântui numaidecât. Chiar de am datora mii de talanţi, însă vom cădea înaintea lui şi nu vom fi cu pizmă şi răutate, toate ni se vor ierta. Chiar de am rătăci pe acolo pe unde se pierduse oaia cea rătăcită, şi de acolo ne vom întoarce, numai de vom voi, iubiţilor, fiindcă Dumnezeu este iubitor de oameni. Pentru aceea el s-a mulţămit şi când cel ce datora mii de talanţi numai cât a căzut înaintea lui, după cum s-a mulţămit şi cu singură întoarcerea înapoi a fiului rătăcit care cheltuise averile părinteşti. Cugetând deci la mărimea iubirii lui de oameni, să-l facem a ne fi milostiv nouă şi *să întâmpinăm faţa lui întru mărturisire* (Ps. 94, 2), ca nu cumva plecând de aici neîndreptăţiţi, să suferim pedeapsa cea mai de pe urmă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, pp. 243-244)

„A ierta păcatele este numai a lui Dumnezeu, pe când împăraţii şi stăpânitorii numai de osânda de acum scapă pe curvari şi omorâtorii de oameni, iar păcatul lor nu-l pot curăţi, chiar de i-ar ridica la stăpâniile cele mai înalte, chiar de i-ar îmbrăca cu porfiră împărătească sau le-ar pune pe cap diademă. I-a făcut împăraţi, însă de păcat nu i-a slobozit, căci numai Dumnezeu face aceasta." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 437)

„Cel care-şi plânge păcatele sale şi le mărturiseşte se bucură." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 253)

„Dacă noi iertăm greşelile aproapelui, dacă facem milostenii, dacă suntem smeriţi – căci şi aceasta iartă păcatele; că, dacă vameşul numai ce a zis: *fii milostiv mie, păcătosului* (Luca 18, 13) şi s-a întors la casa sa îndreptăţit, cu atât mai mult noi vom putea a ne învrednici de o mare filantropie, dacă vom fi smeriţi şi cu inima înfrântă, dacă vom mărturisi păcatele noastre, ne vom curăţa de murdăria păcatului." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon,* omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* p. 205)

„... să omorâm păcatul prin mărturisire, prin lacrimi, prin învinuirea noastră înşine." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 102)

„Aşadar prima cale a pocăinţei şi a iertării păcatelor este mărturisirea." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 73)

„Dacă-ţi mărturiseşti păcatul şi devii smerit, vei fi iertat şi te vei împăca cu Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 80)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (canonul)

„Nu e totdeauna bine să dai leacuri plăcute! Când buboiul nu dă înapoi, trebuie să întrebuințăm și leacuri care ustură și dor, pentru ca vindecarea să se facă degrabă.

Să cunoască, dar, toți cei ce s-au făcut vinovați de păcate, că dacă și după această sfătuire a mea, stăruie mai departe în trândăvia lor, n-am să mai rabd, ci am să mă folosesc de legile Bisericii, ca să-i dăscălesc cu multă asprime, ca să nu mai cadă în astfel de păcate și nici să mai asculte cu atât dispreț cuvintele dumnezeiești". (*Omilii la Facere,* omilia VI, II-III, în col. PSB, vol. 21, p. 80)

„Iar pedeapsa dată păcatului este felurită, după știința celui care săvârșește păcatul: *Cel ce știe voia Domnului lui și nu o face va fi bătut mult* (Luca 12, 47). Când păcatul este săvârșit în urma altor exemple, pedeapsa e mai grea. De aceea și spune Domnul: *Dar voi văzând nu v-ați pocăit nici după aceea* (Matei 21, 32), deși ați avut parte de o mare purtare de grijă. De aceea și Hristos a și mustrat Ierusalimul, zicând: *De câte ori am vrut să adun pe fiii voștri și nu ați vrut* (Matei 23, 37). Alta este pedeapsa pentru cel care săvârșește păcatul trăind în desfătări. O arată pilda bogatului nemilostiv și a lui Lazăr (Luca 16, 19-31). Mărește apoi pedeapsa păcatului și locul în care este săvârșit păcatul; aceasta a vrut să arate Domnul când a spus: *Între templu și altar* (Matei 23, 35). Păcatul se pedepsește apoi și după felul păcatelor: *Nu e de mirare dacă este prins cineva furând* (Prov., 6, 30); și iarăși: *Ai ucis pe fiii tăi și pe fiicele tale; aceasta este mai mult decât toate desfrânările tale și urâciunile tale* (Iez., 16, 20-22). Păcatul se mai pedepsește și după persoana față de care se săvârșește păcatul: *Dacă va păcătui față de un om, se vor ruga pentru el; dar dacă va păcătui față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?* (I Regi 2, 26). Păcatul este pedepsit mai rău și când cineva întrece în trândăvie pe cei ce sunt cu mult mai răi decât el, așa cum mustra Dumnezeu prin profetul Iezechiel, zicând: *Nici după dreptățile neamurilor n-ați făcut* (Iez., 5, 7). La fel și când nu se înțelepțește cineva nici prin exemplele altora: *A văzut pe sora ei și s-a socotit dreaptă* (Iez., 16, 51-52). Tot așa când cineva are parte de mai multă purtare de grijă: *Dacă s-ar fi făcut în Tir și în Sidon minunile acestea, de mult s-ar fi pocăit; dar mai ușor va fi Tirului și Sidonului decât orașului aceluia* (Matei 11, 21-22). Ai văzut câtă precizie în darea pedepselor? Ai văzut că nu sunt pedepsite la fel aceleași păcate? Pedeapsa noastră însă ni se mărește și mai mult când ne bucurăm de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, dar nu ne folosim de ea. Asta o arată Pavel, când spune: *Dar după împietrirea ta și după inima ta cea nepocăită îți aduni mânie* (Rom., 2, 5)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 858-859)

„Noi nu suntem pedepsiți ca și aceia (iudeii – n. n.) uciși cu pietre, arși și mutilați de preoți, ci ne ajunge ca să fim scoși de la masa părintească, și depărtați pe un timp hotărât de la fața Lui." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XIV, p. 261)

„Pocăința celor ce păcătuiesc trebuie a o hotărî nu numai după firea păcatelor, ci și după cugetul și aplecarea celor ce păcătuiesc." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IV, p. 50)

„Astfel trebuie a primi epitimiile părinților, astfel trebuie a se întrista cei mai mari pentru cei ce păcătuiesc. Pentru că nu într-înșii, sau mai bine zis nu de dânșii numai atârnă totul, ci și de voi." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIV, p. 140)

„Să cunoaștem deci și noi aceste legi ale iubirii de oameni. Căci și pe un cal, dacă-l vezi că este la marginea prăpastiei, îi pui frâu și zăbală și-l împiedici cu putere, ba de multe ori îl și bați - deși aceasta este pedeapsă, însă această pedeapsă este mama scăpării lui. Tot așa fă și cu păcătosul. Leagă-l bine, până ce va îmblânzi pe Dumnezeu. Nu-l lăsa dezlegat, ca nu cumva să se lege cu urgia lui Dumnezeu. Dacă eu îl voi lega, Dumnezeu nu-l va lega, iar dacă eu nu-l

voi lega, atunci îl aşteaptă legăturile cele nedezlegate. *Că dacă ne-am fi judecat pe noi înşine,* zice, *nu am mai fi judecaţi* (1 Cor., 11, 31).

Deci să nu crezi că aceasta vine de la cruzime şi neomenie, ci încă de la cea mai înaltă blândeţe, şi de la cea mai bună vindecare, şi de la cea mai mare îngrijire. *Dar,* zici tu, *i-au şi dat un timp destul de îndelungat ca pedeapsă.* Cât timp, spune-mi? Un an, doi sau trei? Dar eu nu caut la mulţimea timpului sau a anilor, ci la îndreptarea sufletului. Aşadar, aceasta să mi-o arăţi: dacă acel păcătos s-a umilit, dacă s-a schimbat, şi atunci totul s-a făcut; iar dacă nu este aceasta, apoi nici de un folos nu-i este timpul cel îndelungat. Căci nici noi nu căutăm dacă rana a fost legată pe timp îndelungat, ci dacă legătura a folosit cu ceva. De cumva a folosit şi într-un timp scurt, să nu o mai pui; iar de nu a folosit cu nimic, apoi şi după zece ani pune-o, şi acesta să-ţi fie hotar al dezlegării rănii: câştigul sau vindecarea celui legat.

Dacă aşa ne vom îngriji şi de noi înşine, şi de alţii, şi nu ne vom uita de fel la socotinţele oamenilor şi la ruşinea de dânşii, ci gândindu-ne la ruşinea şi pedeapsa de acolo – iar mai presus de toate, că întărâtăm pe Dumnezeu – şi vom pune doctoriile pocăinţei, atunci grabnic îi vom duce la sănătatea cea adevărată şi ne vom învrednici şi de bunătăţile viitoare." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIV, pp. 140-141)

„Păcatele se judecă şi după valoarea persoanelor. De pildă, eu zic că acela care-l batjocoreşte pe un cetăţean, a greşit desigur, însă nu la fel cu cel care-l batjocoreşte pe stăpânitor, şi mai mult decât acesta cel care-l batjocoreşte pe stăpânitorul cel mai mare, nu însă tot aşa cel care-l batjocoreşte pe cel mai mic; iar cel care-l batjocoreşte pe împărat cu atât mai mult, pentru că, deşi batjocura este aceeaşi, totuşi prin superioritatea persoanei devine încă mai mare. Deci, dacă cel care-l batjocoreşte pe împărat primeşte pedeapsa cea mai grea pentru demnitatea persoanei, apoi cel care-L batjocoreşte pe Dumnezeu de câţi talanţi va fi răspunzător? Aşa că, deşi aceleaşi greşeli le-am săvârşit şi către Dumnezeu, ca şi către oameni, totuşi nu este nici o asemănare, ci pe câtă deosebire este între Dumnezeu şi oameni, pe atâta este şi între greşelile unora şi ale altora. Dar acum eu găsesc că păcatele devin şi mai multe, şi mai mari, nu numai prin superioritatea persoanei, ci şi prin însăşi firea lor" (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon,* omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* pp. 201-202)

„După cum rănile mai uşoare se vindecă prin doctorii mai dulci, dar rănile care au dat în putreziciune şi de nevindecat, care macină şi restul trupului, au nevoie de vârful cuţitului şi de foc, tot astfel şi cu păcatele: unele au nevoie de o sfătuire mai îndelungată, altele, de mustrări aspre. De aceea şi Pavel porunceşte să nu întrebuinţăm sfatul pentru toate păcatele, ci pe unele să le mustrăm cu asprime, grăind aşa: *Pentru care pricină, mustră-i cu asprime* (Tit 1, 13)". (*Către iudei,* cuv. II, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 271)„... cel râvnitor şi dispus la pocăinţă, în timp scurt poate face îndestulare pentru păcatele multor ani. Nu s-a lepădat oare Petru de Domnul de trei ori? Şi a treia oară n-a făcut el oare aceasta cu jurământ? Nu s-a temut el oare de vorbele unei slujnice nebăgate în seamă? Şi ce? Avut-a el oare trebuinţă de mulţi ani spre a se pocăi? Nicidecum, ci într-o noapte a căzut şi iarăşi s-a ridicat, într-o noapte s-a îmbolnăvit şi iarăşi s-a însănătoşit. Dar cum s-a făcut aceasta? El a plâns şi s-a văitat, şi nu în chip obişnuit, ci plin de râvnă şi de seriozitate. De aceea Evanghelistul nu zice numai: *a plâns*, ci: *a plâns cu amar* (Mt. 26, 75). Însă cât de mare a fost puterea acestor lacrimi, cuvintele nu o pot spune; dar urmarea lucrului arată aceasta. Adică, după acea cădere grea – şi ce cădere în păcat putea fi mai cumplită decât lepădarea de Domnul? – Hristos iarăşi a aşezat pe Petru în vrednicia sa cea de mai înainte şi iarăşi i-a dat dregătoria întâietăţii în Biserică, şi, ceea ce este mai mult, el ne spune că dragostea lui Petru este mai mare decât a tuturor celorlalţi Apostoli, când îl întreabă: *Petre, Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia?* (In. 21, 15)." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 30)

„Pocăința nu se judecă după mulțimea anilor, ci după râvna sufletului. Ninivitenii n-au avut nevoie de zile multe ca să li se șteargă fapta, a fost de-ajuns vreme scurtă a unei zile ca să-și spele toată fărădelegea lor (Iona 3, 6-10). La fel și cu tâlharul (Luca 23, 40-43); n-a dobândit intrarea în rai după o îndelungată pocăință, ci i s-au iertat toate păcatele săvârșite în întreaga viață în atâta timp cât îi trebuie cuiva ca să rostească un cuvânt, și a primit, înainte de Apostoli, cununa biruinței. Vedem apoi pe mucenici că au primit cununi strălucitoare în puține zile, nu în mulți ani, iar adeseori n-au avut nevoie mai mult de o zi.

Deci, în toate acum avem nevoie de râvnă, de mult zel. Dacă ne pregătim sufletul ca să urâm viața noastră păcătoasă de mai înainte și să îmbrățișăm calea cealaltă, cu atâta tărie cu câtă o vrea și o cere Dumnezeu, apoi timpul nu înseamnă nimic. Mulți din urmă a depășit pe cel dintâi." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 334)

„... nu sunt judecate păcatele prin ele însele, ci într-un fel este judecat bogatul, și altfel săracul. Săracul, cu milă, bogatul, fără milă. Să ne închipuim, de pildă, că hoț și ambițios e și bogatul, ca și săracul; săracul are totuși o îndreptățire, deși fără tărie, nevoința sărăciei, pe când bogatul nu are nici o îndreptățire vrednică de crezare și binecuvântată." (*Despre soartă și Providență,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 196)

„Ce e de făcut? Dacă te porți mai blând cu un păcătos care are nevoie de mai multă asprime și nu faci o tăietură adâncă în sufletul celui care are nevoie de o astfel de tăietură, atunci ai făcut tăietura, dar n-ai tăiat răul. Dimpotrivă, dacă tai fără cruțare răul, așa cum trebuie, bolnavul din pricina durerilor, de multe ori se deznădăjduiește, aruncă dintr-o dată totul, și doctoriile și pansamentul, sfărâmă jugul, rupe bandajele și se pierde. Pot să-ți dau mai multe pilde de oameni care au căzut în păcate și mai mari, tocmai pentru că li s-a dat un canon pe măsura păcatelor lor. De aceea canonul nu trebuie dat pe măsura păcatelor săvârșite, ci după starea sufletească a păcătosului, ca nu cumva, voind să coși ce e rupt, să faci ruptura mai mare, ca nu cumva căutând să ridici pe cel căzut să-l faci să cadă și mai jos. Oamenii slabi sufletește, înclinați spre o viață ușuratică și legați mult de plăcerile lumii, mândri încă și de neamul lor și de funcțiile lor înalte, dacă sunt întorși de la păcatele lor cu vorbă bună și încetul cu încetul, pot fi scăpați, dacă nu desăvârșit, cel puțin în parte, de păcatele ce le au; dar dacă li se dă dintr-o dată un canon, oricât de mic ar fi, nu pot fi îndreptați. Pentru că un suflet, când a fost silit să-și piardă orice rușine, cade în nesimțire; nu-l mai înduplecă nici cuvintele blajine, nici amenințările și nu-l mai mișcă nici binefacerile lui Dumnezeu, ci ajunge mult mai rău decât cetatea pe care o mustra profetul, zicând: *Față de desfrânată a ajuns fața ta și nu te-ai rușinat de nimeni*! (Ier., 3, 3). De aceea păstorul de suflete are nevoie de mai multă pricepere și de mii de ochi, ca să vadă din toate părțile starea sufletească a păcătosului. Și după cum mulți oameni se amețesc și-și pierd nădejdea mântuirii, pentru că nu pot îndura canoanele prea aspre, tot așa sunt unii care, pentru că nu li s-a dat un canon pe măsura păcatelor lor, ajung nepăsători, ajung cu mult mai răi decât înainte și săvârșesc păcate și mai mari. Trebuie, dar, ca preotul să nu lase nimic din acestea necercetat; ci să cerceteze bine și să dea canonul potrivit pentru starea sufletească a fiecărui păcătos, ca să nu-i fie munca zadarnică. (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, pp. 50-51)

„Uită-te și la doctori cum lucrează. Când în fața lor se înfățișează cineva grav rănit, aplică un tratament nu după numărul și adâncimea rănilor, ci după rezistența organismului. Căci care este folosul dacă rănile se închid dar omul moare?" (Din vol. *Problemele vieții*, p. 21)

„Nu numărăm de câte ori a fost legată o rană, ci ne uităm dacă s-a vindecat. Dacă s-a vindecat iute, nu-i nevoie să stea mult timp legată; însă dacă rămâne deschisă, trebuie ca pansamentul să fie schimbat de multe ori, până ce se va închide." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 126)

„Trebuie să fie duhovnicul crezător la păcătoşi, aducându-şi aminte de boala şi slăbiciunea lui, ca să nu-i canonisească greu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 14)

„Căci Dumnezeu nu numai miluieşte, ci şi pedepseşte. Adevărat este că Dumnezeu este bun şi iubitor de oameni şi muncile şi pedepsele Lui mare bine lucrează şi fac oamenilor, de vreme ce şi doctorul nu numai când scoate pe cei bolnavi la grădini şi la răcoare şi când îi duce la baie de-i spală le face bine, ci şi când îi opreşte de la tot felul de bucate şi îi pune să şi postească şi, altădată, taie carnea cea rea şi putredă şi, altădată, îi adapă cu ierburi ca să scoată veninul, în acest acest chip fac deci şi doctorii cei sufleteşti la păcatele oamenilor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 41)

„Să facem canonul ce ni-l dă duhovnicul când ne spovedim de păcatele noastre." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 46)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR
(folosul dobândit prin mărturisirea păcatelor)

„Dacă în viaţa aceasta ne spălăm prin mărturisire păcatele şi căpătăm iertare de la Stăpânul, plecăm dincolo fără de păcate şi cu multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Căci cel care nu şi-a spălat păcatele în viaţa de aici nu va găsi dincolo nici o mângâiere. *În iad,* spune Scriptura, *cine se va mărturisi Ţie?* (Ps., 6, 5)". (*Omilii la Facere,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 69)

„...mărturisindu-ne păcatele, vom pogorî de sus asupra noastră mult har." (*Omilii la Facere,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 113)

„De foarte mare ajutor este mărturisirea pentru îndreptarea păcatelor, după cum tăgăduirea păcatului măreşte şi mai mult păcatul". (*Omilii la Facere,* omilia XX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 236)

„Dacă păcătosul ar vrea să se folosească cum trebuie de ajutorul conştiinţei, dacă ar vrea să-şi mărturisească faptele şi să arate Doctorului rana, Doctorului care vindecă şi nu ocărăşte, dacă ar vrea să primească leacurile Lui, să vorbească numai cu El, fără să ştie cineva, dacă ar vrea să spună totul cu de-amănuntul, îşi va îndrepta iute greşelile făcute. Că mărturisirea păcatelor este o ştergere a păcatelor. Ce iertare mai putem avea noi, care nu voim să ne mărturisim păcatele Celui Care cunoaşte bine de tot greşelile noastre (...) Să ştiţi că Dumnezeu vrea să afle de la noi păcatele noastre, nu pentru că nu le-ar cunoaşte! Nu! Nu pentru că nu le-ar cunoaşte ne cere să le mărturisim Cel Ce cunoaşte pe toate înainte de facerea lor, ci pentru că vrea ca noi, odată cu simţirea păcatelor noastre, prin mărturisirea lor, să ne arătăm şi recunoştinţa noastră. Avem, oare, nevoie să cheltuim bani? Nu! Avem, oare, de făcut cale îndepărtată? Nu! Ne pricinuieşte, oare, dureri şi suferinţe tratamentul acesta? Nu! Ne vindecăm şi fără bani şi fără dureri şi iute! Stăpânul dăruieşte leacurile rănilor pe măsura tăriei râvnei celui care se apropie de El". (*Omilii la Facere,* omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 238-239)

„Ce mare iubire de oameni! Ce covârşitoare bunătate! Declară dintr-odată drept pe păcătosul care şi-a mărturisit păcatele, care a cerut iertare şi arată tărie pe viitor. Şi ca să cunoşti lămurit asta, ascultă pe profetul care spune: *Spune tu întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi* (Isaia, 43, 26). N-a spus numai *Spune tu fărădelegile tale,* ci a adăugat: *întâi,* adică: Nu aştepta pe cel ce te vădeşte, nu aştepta să te pârască cineva. Ia-o înaintea lui cu spusul, ca să închizi gura pârâşului". (*Omilii la Facere,* omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 238-239)

„Ai văzut iubirea de oameni a Judecătorului? La tribunalele omeneşti (...) când (cineva – n.n.) o ia înaintea martorilor şi-şi mărturiseşte faptele, va putea poate scăpa de chinuri şi de

desele biciuiri, şi asta dacă are noroc de un judecător milos, dar de osânda la moarte nu va scăpa nicidecum; la scaunul de judecată al iubitorului de oameni Dumnezeu, al Doctorului sufletelor noastre, bunătatea este nespusă, iar dărnicia depăşeşte orice cuvânt. Dacă o luăm înaintea vrăjmaşului nostru, adică a diavolului, care în ziua judecății va sta în fața noastră, dacă chiar în viața aceasta de acum, înainte de a intra la scaunul de judecată, ne vom mărturisi păcatele, dacă vom fi noi cei dintâi care le vom spune, dacă vom fi pârâşii noştri, vom face pe Stăpân atât de bun, că nu numai că ne va da slobozire de păcate, dar ne va număra şi în catalogul drepților". (*Omilii la Facere,* omilia XX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 239)

„Nu preget, nu zăbovesc, când văd suflet simțitor! Un singur lucru cer: mărturisirea păcatelor! Atunci nu mai aduc pedeapsă peste cei ce au păcătuit. Cer, oare, ceva greu şi împovărător? Nici n-aş cere asta, dacă n-aş şti că ajung mai răi de nu-şi mărturisesc păcatele de mai înainte. Dar pentru că ştiu că neamul omenesc este lesne înclinat spre păcat, de aceea vreau să-şi mărturisească păcatele de mai înainte, pentru ca mărturisirea să le fie o piedică în a mai cădea în aceleaşi păcate". (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 121)

„Căci cel ce-şi cunoaşte păcatele sale îndoit îmblânzeşte pe Dumnezeu: şi prin aceea că îşi cunoaşte greşalele, şi că pe viitor se face mai leneş în fapte rele." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 293)

„*Şi noi pe dreptate, căci primim cele cuvenite pentru faptele noastre* (Luca 23, 41).

Ai văzut mărturisire desăvârşită (a tâlharului pocăit – n.n.)? Ai văzut că a dezbrăcat pe cruce păcatele? Că spune Scriptura: *Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndrepți* (Isaia 43, 26). Nimeni nu l-a silit, nimeni nu l-a forțat, ci el de bunăvoie s-a vădit, zicând: *Şi noi pe dreptate, căci primim cele cuvenite pentru faptele noastre; dar Acesta nici un rău n-a făcut* (Luca 23, 41). Iar după asta a zis: *Pomeneşte-mă, Doamne, întru Împărăția Ta* (Luca 23, 42). N-a îndrăznit să spună: *Pomeneşte-mă, Doamne, întru împărăția Ta,* până când n-a lepădat mai întâi, prin mărturisire, povara păcatelor.

Vezi ce putere mare are mărturisirea? S-a mărturisit şi a deschis raiul. S-a mărturisit şi a luat îndrăznire, că era tâlhar, şi a cerut Împărăția cerurilor." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar,* III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți,* p. 93)

„Aşadar, ca să ne bucurăm şi noi de iubirea Lui de oameni, să nu ne ruşinăm să ne mărturisim păcatele noastre. Mare este tăria mărturisirii şi multă este puterea ei. Iată-l pe tâlhar! S-a mărturisit şi a găsit deschis raiul. S-a mărturisit şi a luat îndrăznire el, care este tâlhar, să ceară Împărăția cerului." (*Omilia a II-a la Cruce şi la tâlhar,* în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți,* p. 111)

„Vă rog, vă îndemn şi vă conjur să mărturisiți totdeauna cu smerenie păcatele voastre înaintea Domnului! Aşa, deschide conştiința ta înaintea lui Dumnezeu, arată-i lui rănile tale, şi cere de la Dânsul doctoria cea vindecătoare. El nu te va pedepsi pentru acestea, ci le va vindeca; şi dacă tu ai vrea să le taci către Dânsul, El totuşi ştie totul. Spune-le dar pentru ca aceasta să-ți folosească, spune-i Lui păcatele tale, pentru ca tu să eliberezi de ele, să te duci de acolo curățit şi să scapi de scaunul cel înfricoşat al Judecății." (*Cuvânt la Duminica Vameşului şi a Fariseului,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 7)

„Vă îndemn, păziți-vă chiar de la început, să nu zămisliți în voi o pofta rea; iară dacă am zămislit-o atunci să înăbuşim în noi sămânța cea rea. Dacă însă şi la aceasta am fost leneşi, atunci, îndată ce păcatul s-a arătat în faptă, să-l omorâm prin mărturisire şi lacrimi şi prin paza asupra noastră înşine. Căci nimic nu este pentru păcat aşa de omorâtor ca pâra asupra noastră înşine şi osândirea de noi înşine, unită cu pocăința şi cu lacrimile. De aceea osândeşte păcatul tău, şi te vei elibera de o grea povară." (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 74)

„Dar poate că te ruşinezi a-ţi mărturisi păcatele tale? O, ce nebunie! Mai vârtos trebuie să te ruşinezi de a săvârşi păcatele! Noi însă facem dimpotrivă. Noi săvârşim păcatul fără nici o ruşine şi fără groază, dar când trebuie să ne mărturisim, atunci ne ruşinăm şi stăm pe gânduri, pe când ar trebui să fim voioşi şi gata la aceasta. Căci nu este ruşine a se pârî cineva pe sine pentru păcat, ci este o faptă dreaptă şi îmbunătăţită. Dacă aceasta nu ar fi o faptă dreaptă şi bună, Dumnezeu n-ar fi îngăduit răsplătire pentru dânsa. Iară, cum că mărturisirea păcatelor se răsplăteşte de Dumnezeu, poţi a te încredinţa de la Profet, când zice: *Spune tu fărădelegile tale întâi, ca să te îndreptezi* (Is., 43, 26). Şi cine poate să se ruşineze de mărturisirea păcatelor sale, prin care tocmai are să se libereze de păcate? Sau nu cumva Dumnezeu ne porunceşte a mărturisi păcatele noastre, pentru ca să ne poată pedepsi? Nici vorbă că El nu ne porunceşte aceasta pentru ca să ne poată pedepsi, ci pentru ca să ne poată ierta.

La judecătoriile lumeşti, într-adevăr, se întâmplă că, după mărturisirea vinovăţiei, urmează pedeapsa. Pentru ca cineva să nu tăgăduiască de frica pedepsei păcatele sale şi înaintea lui Dumnezeu, de aceea Psalmistul a zis: *Mărturisiţi-vă Domnului, că este bun, iar mila Lui este veşnică* (Ps. 106, 1). Nu cumva El nu ştie păcatele tale, dacă tu nu I le mărturiseşti? Iară dacă El le ştie, atunci ce-ţi foloseşte tăcerea? Sau poţi tu oare să te ascunzi cumva de ochii Lui? Chiar de n-ai mărturisi tu păcatele tale, El totuşi le ştie. Iară dacă le mărturiseşti, El le uită. *Iată, zice El, Eu sunt Dumnezeu, Cel ce şterg fărădelegile tale şi păcatele tale nu le voi mai pomeni* (Is. 43, 25). Vezi? El zice: *Nu le voi mai pomeni*. Prin aceasta arată El iertarea." (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 55-56)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR
(căderea în aceleaşi păcate pe care le-am mărturisit)

„Voi aveţi de văzut că, cu toate că suntem pedepsiţi în mod aspru pentru păcatele noastre dintâi, vom fi pedepsiţi încă şi mai aspru apoi, dacă noi cădem în aceiaşi păcate, şi aceea este foarte drept. Căci cel pe care nu-l corectează pedeapsa va fi sigur mai aspru pedepsit, ca un om incorigibil şi învârtoşat. Căci prima pedeapsă trebuie să fie de ajuns pentru a-l face mai bun şi să-l împiedice să recadă. Dacă această primă pedeapsă nu-l face mai moderat, nici mai înţelept, şi el nu se teme de a face aceleaşi păcate, merită chinul şi-l atrage el însuşi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIII, 1, p. 179)

„Căci o pasăre, care, după ce s-a prins în laţ, a scăpat, şi un cerb care, după ce a căzut în mreajă, a izbutit să fugă iar, cu greu se vor mai lăsa prinşi a doua oară; căci pentru oricine păţania e mama prevederii. Noi însă, chiar după ce am fost prinşi de mai multe ori, cădem în aceleaşi laţuri, şi noi, care suntem împodobiţi cu judecată, nu ne luăm după prevederea şi băgarea de seamă a animalelor." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 89)

„După ce ne-am curăţit de păcate, trebuie să păstrăm înaintea ochilor păcatele acestea. Dumnezeu, din iubirea Sa de oameni, îţi iartă păcatul, dar tu, pentru siguranţa sufletului tău, să ai înaintea ochilor păcatul. Amintirea păcatelor trecute este oprire a păcatelor viitoare. Cel care se întristează de păcatele trecute este mai hotărât să nu le mai repete. De asta şi David spunea: *Şi păcatul meu înaintea mea este pururea* (Ps. 50, 4). Avea înaintea ochilor păcatele trecute, ca să nu cadă în altele viitoare." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p. 132)

„Căci dacă după ce am păcătuit şi am osândit cele ce ni s-au întâmplat iarăşi ne apucăm de ele, nu vom avea nici un folos din curăţire. Căci cel care, după ce se spală, se întoarce iar în acelaşi nămol, şi cel care, după ce s-a curăţit, a zidit din nou, şi zidind, iarăşi dărâmă, nu are nici un câştig, decât numai se chinuie şi lucrează de prisos." (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 37)

MÂNDRIA (definiția)

„Mândria, mama relelor, care şi pe diavol l-a făcut diavol, cu toate că nu era aşa mai înainte." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, pp. 134-135)

„Mândria nu este altceva decât pervertirea sufletului şi boală grea, care se naşte din prostie. Da, cel mai lipsit de mint eom din lume este cel mândru." (Din vol. *Problemele vieții,* p. 35)

„Adevărat cu cale au numit dascălii cei bătrâni pe mândrie mărire deşartă." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 31)

MÂNDRIA (- rădăcina și maica oricărui păcat)

„Rădăcina, izvorul şi maica oricărui păcat este mândria. Din pricina ei omul a pierdut viața fericită a raiului. Din pricina ei şi diavolul, care l-a înşelat pe Adam, şi-a pierdut rangul ceresc de înger." (Din vol. *Problemele vieții,* p. 34)

MÂNDRIA (nașterea mândriei)

„Un înțelept a spus-o foarte bine: Începutul mândriei este a nu cunoaşte pe Dumnezeu." (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XVI, 4, p. 80)

„Şi după cum în trupul omului, când vreun suc străin şi rău se împrăştie prin sânge, nu lasă să se împrăştie sucurile cele prielnice, iar din această pricină şi se face umflătura organului, tot aşa şi din pricina raționamentelor străine intrate în sufletul omului se naşte mândria." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 117)

„... pe trufie o zămisleşte înțelepciunea cea din afară." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 471)

„Nimic nu zămisleşte atât de grabnic trufia, ca banii, în acelaşi timp şi lipsa de minte, şi fudulia." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a XVII-a, p. 197)

„Orgoliul nu are altă origine ruşinoasă decât cunoaşterea rea şi disprețul față de Dumnezeu. Aceea este originea lui satanică." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 594)

MÂNDRIA (felurile mândriei)

„Dacă cineva, mândrindu-se pentru meritele sale, pierde totul, cu atât mai mult cel ce se mândreşte fiind încărcat de păcate, de ce pedeapsă nu este vrednic? Un astfel de om nici nu se mai poate căi în cele din urmă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia V, p. 67)

MÂNDRIA (cea bună și de dorit)

„O singură mândrie trebuie să aibă cei ce Îi slujesc lui Hristos: să nu slujească nici unei fapte ruşinoase, ci să-şi păzească sufletul liber, să-l facă să ducă o viață curată." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 208)

MÂNDRIA (manifestarea ei)

„Pe alții, dimpotrivă, diavolul îi face să se laude cu strălucirea strămoşilor lor. Poate fi, oare, o mai mare prostie decât aceea să te mândreşti cu lucruri cu totul potrivnice unele altora? Unii se mândresc pentru că părinții, bunicii şi străbunicii lor au fost nişte oameni de

rând; alții, pentru că au fost străluciți și vestiți. Cum ai putea smeri mândria și a unora și a altora? Spunându-le unora: Urcă-te tu, care te fălești cu strămoșii tăi, urcă-te mai sus de bunici și de străbunici și ai să găsești printre străbunii tăi o mulțime de bucătari, de vizitii, de negustori!; altora, celor care se mândresc că se trag din niște strămoși de rând, spune-le dimpotrivă: Și tu, dacă ai merge mai sus pe scara străbunilor tăi, vei afla mulți strămoși cu mult mai străluciți decât tine!". (*Omilii la Matei,* omilia LVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 677)

„Cel mândru vrea să fie mai mare decât toți oamenii; spune că nimeni nu-i egal cu el; și oricâtă cinste i s-ar da, dorește și mai multă; și stăruie și socotește că nu are nici una; disprețuiește pe oameni, dar dorește să fie cinstit de ei. Poate fi, oare, o lipsă mai mare de judecată? Un om mândru e o adevărată enigmă: vrea să fie slăvit de aceia pe care-i socotește o nimica. Ai văzut că acela care vrea să fie înalt a căzut jos și stă la pământ? Cel mândru socotește că toți oamenii sunt o nimica pe lângă el; el însuși o declară. Așa e mândria. Pentru ce alergi atunci, mândrule, la cel ce e o nimica? Pentru ce ceri de la ei cinste? Pentru ce dorești să fii înconjurat de atâta mulțime de oameni? Iată omul mic, care stă pe un loc mic". (*Omilii la Matei,* omilia LXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 756)

„Care pasăre spunem că zboară mai sus? Aceea care zboară mai presus de mâinile și lațurile vânătorului sau aceea pe care vânătorul poate să o prindă fără laț, din pricină că zboară pe jos și niciodată nu poate să se înalțe? Ca această pasăre este și îngâmfatul; orice laț îl prinde cu ușurință, pentru că se târăște pe jos". (*Omilii la Matei,* omilia LXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 757)

„Cel mândru pururea trăiește în scârbe, pururea se frământă în sufletul său, pururea se tulbură, umblă încoace și încolo fără să-și găsească loc, și nimic nu este în lumea aceasta care să poată astâmpăra pofta, mai bine zis, patima lui. Chiar pe împărat de l-ar vedea căzându-i la picioare și închinându-i-se, nu se va sătura, ci va dori mai mult. După cum cei iubitori de argint orișicât ar strânge, tot mai mult doresc, tot așa și cu acești smintiți, căci și aceștia, ori de câtă cinste s-ar bucura, doresc mai multă, fiindcă patima mândriei crește și sporește la ei pe fiecare zi. Patimă grozavă este mândria, patimă ce nu are margini, ci numai atunci stă pe loc, când deja a omorât pe cel ce o avea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni,* p. 291)

„Că zice Sfânta Scriptură: *Necurat este tot cel cu inima înaltă*, și atâta este de rea trufia cât nu numai spre răutate și în râpa pieirii împinge pe cei ce o au pe ea, ci încă îl păzește pe om și în bunătăți fiind și când nu poate să ne strice în alt chip, în bunătatea pe care o facem, ne face multă pagubă și ne îndeamnă să răbdăm ostenelile iar de roade ne lipsește. Că nu este cu putință să aibă cineva și bunătatea smereniei și să aibă și mândria." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 31)

„La fel și bășicile cele de apă prea lesne se fac și iar prea lesne crapă și se fac apă și așa se fac mândri și prea lesne pier." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 31)

„Aceasta face și cel măreț, că numai pe sine se face bun, înțelept și cunoscător, iar pe ceilalți oameni nu-i are de nimic, numai ce-i batjocorește și râde de ei și de va cădea în păcat nu se pocăiește, nu se smerește că nu-l lasă necunoștința, ca și pe diavolul." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 119)

„Cel mândru se consideră pe sine însuși ca și unic și pentru a fi adorat. Cel mândru vrea pentru el însuși omagiile, care nu-i sunt datorate decât lui Dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 594)

„Așa e mândria! Rupe legătura dragostei, îndepărtează pe vecin, face pe cel mândru să se uite numai la sine. După cum un zid care se burdușește surpă clădirea, tot așa și un suflet care

se umflă de mândrie nu suferă prietenia cu altul." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 70)

MÂNDRIA (gravitatea)

„Aşa sunt uneltirile vrăjmaşului. Ne urcă prin înşelăciune la mare înălţime, ca să ne coboare de acolo în adâncul prăpastiei". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 180)

„De-ai face mii şi mii de fapte bune, de-ai săvârşi toată virtutea, dar dacă te lauzi cu faptele tale bune, ai ajuns cel mai nenorocit şi cel mai ticălos om. Şi aceasta se vede bine din cele ce a suferit fariseul acela, care s-a lăudat faţă de vameş şi a ajuns dintr-o dată mai prejos de vameş (Luca, 18, 9-14); cu limba şi-a pierdut toată bogăţia virtuţii; a ajuns gol şi sărac, suferind un naufragiu nemaivăzut şi nemaiauzit; şi-a pierdut toată încărcătura, chiar când a ajuns în port. Să păţeşti ce-a păţit fariseul; din pricina unei rugăciuni, pe care n-a făcut-o cum trebuie, înseamnă să ţi se înece corabia în mijlocul portului. De aceea şi Hristos, poruncind ucenicilor Săi, spunea: *Când veţi face toate spuneţi: Slugi netrebnice suntem* (Luca, 17, 10). Prin aceste cuvinte Hristos voia să-i întărească şi să-i ţină departe tare de această patimă pierzătoare." (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 396)

„Nimic nu-i mai cumplit decât mânia şi mândria. Ne fac în acelaşi timp şi mândri şi slugarnici; prin una ajungem de batjocură, iar prin alta suntem urâţi de oameni, căzând în păcate potrivnice: în îngâmfare şi în linguşeală. Dar dacă tăiem ce-i prea mult din aceste două patimi, vom fi smeriţi fără să fim umiliţi şi mândri fără să fim încrezuţi". (*Omilii la Matei,* omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 129)

„... cel mândru nu se cunoaşte deloc pe el însuşi. De aceea obişnuim să zicem de cel mândru: nu se cunoaşte pe sine, nu se ştie pe sine. Iar cel care nu se cunoaşte pe sine, pe cine poate să cunoască? După cum cel ce se cunoaşte pe sine cunoaşte pe toate, tot aşa cel ce nu se cunoaşte pe sine nu cunoaşte nici pe cel din jurul lui. Unul ca acesta este cel ce spune: *Deasupra cerurilor îmi voi pune scaunul meu* (Isaia 14, 13). Pentru că nu s-a cunoscut pe sine, n-a cunoscut nici pe toate celelalte". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 326)

„Nimic nu-i mai rău decât mândria! Mândria scoate pe om din minţi şi face să i se ducă vestea de prost; dar, mai bine spus, mândria îl prosteşte de tot. După cum nu-i nevoie să cauţi un alt exemplu de prostie atunci când vezi că unul de trei coţi se sileşte să fie mai înalt decât munţii sau chiar crede că e mai înalt şi se întinde să depăşească culmile munţilor, tot aşa nu căuta o altă dovadă de nebunie atunci când vezi un om mândru, care se socoteşte a fi mai bun decât toţi, care socoate o insultă să trăiască la un loc cu toată lumea. Acesta este cu mult mai de râs decât un prost din naştere, cu cât el, de bună voie, îşi face această boală. Şi nu numai din pricina aceasta e un ticălos, ci şi pentru că, fără să-şi dea seama, cade în însăşi prăpastia păcatului.

Când un om ca acesta îşi va cunoaşte păcatul cum trebuie? Când îşi va da seama că păcătuieşte? Diavolul pune mâna pe el ca pe un rob rău şi înlănţuit şi pleacă cu el; îl duce şi-l poartă lovindu-l peste tot trupul şi acoperindu-l cu mii de ocări. Şi-l prosteşte atât de mult că-l face să se creadă mare şi faţă de copii şi de soţie şi chiar faţă de proprii lui strămoşi". (*Omilii la Matei,* omilia LVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 677)

„Nu este mai mare duşman al dragostei ca mândria". (*Omilii la Matei,* omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 691)

„Nimic nu este mai puternic pentru a înlătura de la noi mila lui Dumnezeu, şi de a ne da flăcărilor iadului, ca tirania mândriei. Când ea stăpâneşte inima noastră, toată viaţa noastră

devine necurată: *Tot omul care are inimă înaltă, este vinovat înaintea Domnului* (Pilde 16, 5).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia IX, 2, p. 47)

„... şi băşica de apă se umflă, însă umflătura ei nu este ceva trainic şi sănătos. Pentru aceea noi şi numim pe astfel de oameni umflaţi de mândrie, după cum sunt şi unele trupuri umflate de dropică, după cum se umflă şi băşica de apă sau de săpun.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 13)

„... când un mădular al trupului se răscoală şi îşi iese din locul său, nimic alt nu este decât inflamaţie sau umflare, şi prin urmare boală. De altfel, un mădular al trupului nici nu se face mai ridicat decât celălalt, fără numai când se umflă. Tot aşa deci şi în trupul Bisericii cel ce se mândreşte este bolnav şi pătimeşte rău, căci s-a umflat mai mult decât măsura de obşte. Şi aceasta deci este un fel de inflamaţie sau umflătură.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 117)

„Că de chiar şi după ce am făcut totul, şi încă trebuie a ne numi *robi netrebnici,* apoi dacă nu este nici o pricină grabnică, de ce iertare ar putea fui vrednic cel ce se trufeşte şi se îngâmfă pe sine? Pentru aceea şi fariseul a pătimit ceea ce a pătimit şi a naufragiat tocmai la liman, căci s-a izbăvit de această stâncă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXV, p. 221)

„Cea dintâi nerecunoştinţă este uşurătatea minţii omului faţă de Dumnezeu, motiv pentru care se va lua de la el darul oferit prin har. Cel care se trufeşte se poartă ca şi cum ar fi reuşit prin propriile sale puteri, însă cel care gândeşte astfel e nerecunoscător faţă de Cel care a dat harul.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 98)

„... omul care săvârşeşte cu mândrie binele şi nu cade în nici un păcat, nu-şi va da seama niciodată de păcatul lui, ci, prin mândria sa, îşi înrăutăţeşte şi mai mult starea sa şi, fără să bage de seamă, pleacă pe lumea cealaltă lipsit de fapte bune. Aşa a păţit fariseul: s-a urcat la templu cu părerea că are bogăţie de fapte bune; s-a pogorât însă mai sărac decât vameşul (Luca 18, 10-14).” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 153)

„Fariseul postea, se ruga, nu nedreptăţea pe nimeni, ţinea legea. Însă era mândru. Astfel a fost osândit de Domnul, căci mândria îl vătăma mai mult decât l-ar fi vătămat toate celelalte păcate la un loc.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 17-18)

„Nimic nu ne înstrăinează atât de mult de iubirea de oameni a lui dumnezeu şi nimic nu ne dă atât de mult focul iadului, cât patima tiranică a mândriei şi slavei deşarte. Când aceasta există în noi suntem pângăriţi, chiar dacă avem alte virtuţi, ca neprihănirea, postul, milostenia sau rugăciunea. Căci, cum spune Scriptura, *tot cel ce are inima mândră e necurat în faţa lui Dumnezeu.* (Proverbe, 16, 5)”. (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 34)

„Fiecare cuget de desfrâu este, desigur, păcat de moarte, are însă ca pricină dorinţa. Când vorbim despre mândrie, dimpotrivă, nu poţi găsi vreo cauză sau fază de început, care s-o îndreptăţească fie şi câtuşi de puţin.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 34-35)

„Cel ce se supune mândriei, acestei stăpâne severe şi urâte la chip, suferă şi se întristează neîncetat. Da, este într-adevăr stăpână severă cu supuşii ei. Şi cu cât mai mult aceştia o lingu-şesc, cu atât îşi ridică capul şi îi chinuie. Din contră, oamenilor care o alungă şi o nesocotesc nu le poate face nimic.

Pe scurt, mândria este mai rea decât toate fiarele şi decât orice tiran. Pentru că fiarele şi tiranii, cu vorbă bună şi cu grijă, de multe ori se îmblânzesc, pe când aceasta, cu cât îi cântăm în strună ci atât se sălbăticeşte. Şi dacă găseşte pe cineva care să-i facă toate poftele, nu şovăie să-l împingă chiar şi la crimă.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 35)

„Nimic altceva nu este care-l înstrăinează pe om de la mila lui Dumnezeu ca tirania mândriei şi-l dă la pedeapsa focului." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 31)

„Deci alt lucru nu este mai rău decât mândria şi mărirea deşartă pentru că şi diavolul întâi nu a fost aşa, ci mai înainte de ce s-a mândrit, era înger, iar dacă se mândri, se făcu diavol şi din lumină se făcu întuneric." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 31-32)

„Omul cel măreţ, fraţilor, este nebun şi mai vârtos fără de Dumnezeu şi seamănă nu numai fariseului aceluia, ci tocmai diavolului care, pentru mărirea şi nebunia lui, a vrut să se facă tocmai cu Dumnezeu; pentru aceea din lumină ce era s-a făcut întuneric şi din înger s-a făcut diavol întunecat." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 119)

„Nebunia mândriei este mai rea decât nebunia obişnuită; cel mândru este mai prejos decât cel nebun. Mai întâi trebuie să fii ceva nebun pentru a fi mândru, căci trebuie să fii lipsit de simţuri şi lipsit de raţiune. Mai mult, cel nebun nu-şi face rău decât luişi, pe când celălalt este un bici pentru cei care-l înconjoară şi care trebuie să i se supună. De altfel, Duhul Sfânt a pronunţat această profeţie: *Ai văzut om înţelept în ochii săi? Mai mare nădejde este pentru un nebun decât pentru acela.*" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 597)

MÂNDRIA (urmările pierzătoare ale mândriei)

„... mândria, pricină a mii şi mii de păcate". (*Omilii la Matei,* omilia XI, 1, în col. PSB, vol. 23, p. 132)

„Cele mai mari rele, care au pângărit toată lumea, au veni din pricina mândriei. Diavolul, înainte de a se mândri, nu era diavol; dar prin mândrie a ajuns diavol. Pavel, voind să arate aceasta, spunea: *Pentru ca nu cumva, îngâmfându-se, să cadă în osânda diavolului* (I Tim., 3, 6). Cel dintâi om, fiind ispitit de diavol cu nădejdea că va ajunge Dumnezeu, s-a mândrit; dar şi-a frânt gâtul şi a ajuns muritor; nădăjduind să ajungă Dumnezeu a pierdut şi ceea ce era. Dumnezeu l-a ocărât pe Adam şi a râs de nesocotinţa lui, spunând: *Iată Adam a ajuns ca unul din Noi* (Fac., 3, 22). Toţi oamenii de mai târziu, care au alunecat spre necredinţă, au ajuns aici, datorită mândriei, pentru că s-au închipuit egali cu Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 175)

„Dar dacă vrei să vezi că mândria înjoseşte, gândeşte-te şi la căderea din cer a diavolului. Poate fi, oare, cineva mai jos decât diavolul, pentru că s-a mândrit? Poate fi oare, cineva mai înalt decât un om care voieşte să se smerească pe el însuşi? Diavolul se târâie pe jos şi stă sub picioarele noastre - *Veţi călca,* spune Hristos, *peste şerpi şi peste scorpii* (Luca 10, 19). Omul smerit însă stă sus cu îngerii. (...)

Dar ca să-ţi dai seama şi altfel de josnicia celor mândri, te întreb: Cine se înjoseşte? Cel ajutat de Dumnezeu sau cel căruia Dumnezeu îi stă împotrivă? Negreşit cel căruia Dumnezeu îi stă împotrivă. Ascultă, dar, ce spune Scriptura de fiecare din ei: *Dumnezeu stă împotriva celor mândri, iar celor smeriţi le dă har* (Iacov 6, 8). Te voi întreba iarăşi altceva: Cine este mai înalt: Cel care slujeşte lui Dumnezeu şi-I aduce jertfă sau cel care stă departe şi nu are nici o îndrăznire către Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia LXV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 757)

„Nimic nu urăşte Dumnezeu atât de mult ca mândria. De aceea de la început Dumnezeu a făcut totul, ca să dezrădăcineze din sufletul omului acest păcat. De aceea am ajuns muritori, înconjuraţi de scârbe şi de dureri. De aceea suntem în osteneli, în sudori. De aceea muncim necontenit şi muncim din greu şi cu chin. Din pricina mândriei a păcătuit cel dintâi om, nădăjduind să ajungă egal cu Dumnezeu, de aceea n-a mai avut ceea ce avea. Aşa e mândria. Nu numai că nu adaugă nimic bun vieţii noastre, dar ne ia şi ceea ce avem. Smerenia, dimpotrivă: nu numai că nu ne ia şi ceea ce avem, dar ne adaugă şi ceea ce nu avem.

Pe aceasta, dar, să o căutăm, pe aceasta să o urmărim, ca să ne bucurăm şi de cinstea de pe lumea aceasta şi să avem parte şi de slava ce va să fie". (*Omilii la Matei,* omilia LXV, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 758-759)

„Cel ce a devenit diavol n-ar fi ajuns, n-ar fi fost scos din Paradis, dacă nu ar fi fost stăpânit de această boală. Aceea i-a produs căderea din har, aceea l-a aruncat in iad, ceea c a fost izvorul tuturor relelor. În sfârşit, acest viciu este de ajuns pentru a distruge tot ceea ce este bun în suflet: milostenia, postul, rugăciunea, ce mai ştiu eu? *Ceea ce este înalt în ochii oamenilor este urâciunea înaintea lui Dumnezeu* (Lc., 16, 15). Aceasta nu este deci numai desfrânarea, cu toate că ea este nevrednică de iertare, nici adulterul, care pătează pe om, ci şi tot felul de mândrie. Omul se poate să se scuze asupra poftei lui, dar mândria n-are nici cauză, nici scuze să aducă, care i-ar putea aduce o umbră de îndreptăţire; ea nu este altceva decât o răsturnare a sufletului, o boală foarte grea şi crudă, care vine în mod unic din nebunie, căci nu este nimic mai nebun decât omul mândru (...) Dacă pe cel ce adevăratele bunuri îl fac să se mândrească este nefericit şi mizerabil, dacă pierde toată răsplata pe care o are în vedere cel ce se ridică pentru lucruri care n-au nimic real, care-şi umflă inima sa ca pe o umbră, pentru floare şi pentru iarbă, căci slava lumii nu este un lucru, nu este cel mai ridicol dintre toţi oamenii? Asemenea unui sărac care, cerşind pâinea sa, suferind de foame mereu, s-ar mândri că a avut o dată în vremea nopţii un vis plăcut." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVI, 4, p. 80)

„Cel ce se îngâmfă va lua aceeaşi osândă ca şi diavolul." (Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni, omilia I, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni, p. 290)

„Are şi o tovarăşă credincioasă, pe fiica ei, dezdnădejdea. Îi spun fiica ei pentrus ca aceasta o naşte, după ce creşte şi se înrădăcinează bine în om. Iar deznădejdea, când se naşte, conduce sufletul la distrugere totală." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 35)

„Nimic nu-l aruncă pe om mai repede în focul iadului decât slava deşartă, mândria, părerea de sine şi trufia." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 207)

„Ori cine ne va spune relele care se nasc din mândrie? Mai întâi ea ne face nebuni în faţa lui Dumnezeu. Apoi ea ne face să pierdem tot rodul binelui pe care noi îl facem. Apoi ea ne expune la pedepse aspre." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 360)

„Ce naşte mândria? (Ce produce?) Toate viciile deodată. Nu numai mândria face să piară în noi orice virtute şi distruge orice merit, cum ne face s-o vedem într-o istorie atât de cuceritoare pilda Fariseului mândru, ci sub influenţa ei blestemată se nasc toate viciile şi se dezvoltă. Cel orgolios va avea el grijă vreodată de cel sărac? Cunoaşte el bunătatea? Visează el alt lucru decât onoruri şi distincţii? Mânia, ura, cearta, răzbunarea nu sunt ele în el însoţitoarele asidui ale mândriei sale? Nici un rău nu este aşa de mare ca mândria. Pe oameni îi face demoni, certăreţi, hulitori, călcători de jurământ; îi face să cedeze la orice poftă.

Ce mai naşte încă mândria? Durerea. N-ar fi putut să-l tortureze decât el însuşi şi propria şi nesăţioasa sa stricăciune, îi va fi de ajuns. Însă, mai mult, cel mândru înarmează împotriva sa întregul neam omenesc. Dumnezeu nu este singur *Cel care se ridică împotriva mândriei,* toţi se înarmează în mod egal împotriva celui a cărui mândrie s-a făcut un obiect de ură şi de repulsie." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 595)

„Da, nu este un om mai păcătos ca vameşul şi totuşi, pentru că şi-a zdrobit sufletul, pentru că s-a numit păcătos, precum şi era, a întrecut pe fariseu, pe omul care postea, dădea zeciuială, pe omul fără de păcat.

- Pentru ce? Cum asta?

- Pentru că avea înrădăcinat în sufletul său mândria și slava deșartă, mama tuturor relelor, deși în suflet nu avea urmă de jaf și lăcomie. De aceea și Pavel îndeamnă și spune: *Fiecare să-și cerceteze fapta lui, și atunci se va lăuda numai față de sine, iar nu față de altul* (Gal., 6, 4). Fariseul a venit în templu și a învinuit pe toată lumea! A spus că e mai bun decât toți oamenii. Dar n-ar fi fost de îngăduit nici chiar dacă ar fi spus că este mai bun doar decât zece, sau decât cinci, sau decât doi, sau chiar numai decât unul! Așa, însă, s-a pus pe el în fruntea lumii și a învinuit pe toată lumea. De aceea carul lui a rămas în urma carului vameșului. Întocmai ca o corabie care, după ce străbate mii și mii de valuri, după ce scapă din multe furtuni, se izbește chiar în gura portului de o stâncă, și pierde toată averea din ea; tot așa și fariseul acesta a îndurat ostenelile postului și ale celorlalte virtuți; dar, pentru că nu și-a înfrânat limba, și-a scufundat încărcătura chiar în port. Într-adevăr, să pierzi tot câștigul de pe urma rugăciunii, din care trebuia să câștigi totul, nu înseamnă, oare, să suferi naufragiu chiar în port?" (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește»; și despre smerenie,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 331-332)

MÂNDRIA (remedii pentru eliberarea de patima mândriei)

„Pentru ce vorbești mereu de faptele tale cele bune și mi le pui necontenit în fața ochilor? Nu știi că dacă te lauzi, nu te mai laudă Dumnezeu? Și, dimpotrivă, dacă te smerești, nu încetează a te lăuda înaintea tuturora". (*Omilii la Matei,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

- Spune-mi, pentru ce nu-l saluți tu mai întâi?
- Pentru că așteaptă să-l salut eu!
- Dar tocmai pentru aceasta ar trebui să i-o iei înainte, ca să iei tu cununa!
- N-o fac, pentru că urmărește el lucrul acesta!
- Poate fi, oare, o prostie mai mare? Gândești cam așa: Tocmai pentru că urmărește să fie pricinuitorul răsplătirii mele, nu vreau să-i dau prilejul s-o facă! Dacă te salută celălalt mai întâi, tu nu mai ai nici o răsplată, chiar dacă îi răspunzi la salut; dar dacă tu i-o iei înainte cu salutul, ai negutătorit gestul și ai cules rodul îmbelșugat al faptei lui. Nu este, oare, cea mai mare prostie să pierzi tot câștigul, când ai de câștigat atâta de pe urma unor simple cuvinte? Nu este, oare, cea mai mare prostie să-l ții de rău că nu te salută, iar tu să cazi în aceeași greșeală? Dacă îl ții de rău că nu te-a salutat el mai întâi, pentru ce faci ceea ce ții de rău, pentru ce te sârguiești să faci ceea ce spui că e rău? Nu este mai mare prostie decât aceea ca omul să trăiască în păcat! (...) Ce iertare mai merităm noi, care ne ambiționăm pentru un simplu salut, când ni s-a poruncit să răbdăm să fim pălmuiți, siliți și lăsați goi de dușmanii noștri?
- Dar dacă salutăm noi mai întâi, mi s-ar răspunde, vom fi disprețuiți și batjocoriți!
- Și ca să nu te disprețuiască un om, insulți pe Dumnezeu? Ca să nu te disprețuiască un om nesocotit, disprețuiești pe Dumnezeu, Care ți-a făcut atâta bine? Dacă este o nebunie să disprețuiești pe cel de o cinste cu tine, cu mult mai mare nebunie este să disprețuiești pe Dumnezeu, Creatorul tău! În afară de aceasta, mai gândește-te și la aceea că atunci îți prilejuiești mai mare răsplată când ești disprețuit. Pentru Dumnezeu suferi asta! Pentru că ai ascultat de legile Lui! De câtă cinste nu ești vrednic, de câte diademe? În ce mă privește aș dori mai degrabă să fiu ocărit și disprețuit pentru Dumnezeu decât să fiu cinstit de toți împărații! Nimic, nimic nu-i egal cu această slavă!

Să urmărim, deci, această slavă, așa cum ne-a poruncit Hristos!". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 242-243)

„Să aducem în fața noastră pe un împărat, pe unul care dă tuturor porunci, investit cu cea mai mare funcție, care are crainic încins cu cingători strălucitoare, lictori și o ceată numeroasă

de oameni care îl slujesc. Nu pare un om ca acesta mare şi fericit? Haide, să punem şi în faţa acestuia un altul: un om fără de răutate, blând, smerit, îndelung răbdător; acesta să fie ocărit şi bătut; să îndure totul cu faţa senină şi să binecuvânteze pe cei ce-i fac aceasta. Te rog să-mi spui pe care-l admiri: pe cel îngâmfat şi mândru sau pe cel smerit? Nu seamănă iarăşi unul cu puterile de sus cele nepătimitoare, iar celălalt cu o băşică umflată, cu un om bolnav de dropică sau cu un altul umflat de o altă boală? Nu se aseamănă unul cu un doctor duhovnicesc, iar celălalt cu un copil caraghios care-şi umflă obrajii?

- Pentru ce te făleşti, omule? Că eşti mare şi te plimbi în trăsură? Că trăsura ţii trasă de o pereche de catâri? Şi cei cu asta? Şi pietrele şi lemnele pot fi trase de o pereche de catâri! Te făleşti ca eşti îmbrăcat cu haine frumoase? Uită-te, însă, la cel îmbrăcat cu virtute în loc de haine şi vei vedea că tu te asemeni cu iarba putrezită, iar celălalt cu un pom care face rod minunat şi bucură pe toţi care se uită la el. Tu porţi hrană pentru viermi şi molii, care, dacă ar tăbărî pe tine, iute te-ar despuia de toată podoaba ta! - Căci ce sunt hainele de pe tine decât fire de viermi? Ce este aurul şi argintul decât pământ şi pulbere? Şi toate la un loc, tot pământ şi nimic mai mult! - Dar omul, îmbrăcat cu virtute, are o haină pe care n-o pot strica nici moliile şi nici chiar moartea. Că nu de pe pământ îşi au originea aceste virtuţi ale sufletului, ci sunt roadele Duhului; de aceea nici nu ajung în gura viermilor. Hainele omului virtuos sunt ţesute în cer, unde nu-s molii, nici viermi, nici altceva de acest fel". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, X, în col. PSB, vol. 23, pp. 308-309)

„De vezi că inima ţi se nunteşte, pecetluieşte-ţi pieptul făcând semnul crucii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 976)

„Dar cum veţi evita voi acest rău? Voi îl veţi evita dacă veţi reflecta în voi înşivă asupra naturii voastre, asupra mulţimii păcatelor voastre, asupra mărimii chinurilor; dacă veţi considera cât este de slab şi de trecător ceea ce pare strălucitor lumii, şi că toate acelea vor pieri mai repede decât iarba şi decât florile primăverii. Nu, diavolul orice efort ar face, nu va putea să umfle uşor inimile noastre de mândrie, nici să ne ducă la trădare, dacă ne vom ocupa adesea de aceste gânduri şi dacă ne vom aduce aminte cât mai des de oamenii virtuoşi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia IX, 2, p. 47)

„Sufletul este infectat de o boală foarte urâtă, voi sunteţi în cea mai cumplită sărăcie, şi vă mândriţi că posedaţi atâţia şi atâţia talanţi de aur, că aveţi o mulţime de slugi la dispoziţia voastră? Dar aceste lucruri nu sunt ale voastre; dacă voi nu mă credeţi, cercetaţi experienţa celor ce au fost bogaţi înainte de voi. Dar dacă sunteţi atât de beţi, ca exemplul altora să nu vă înveţe, aşteptaţi puţin şi propria voastră experienţă vă va învăţa că nu veţi scoate din aceste pretinse bogăţii nici un folos, atunci când pe patul morţii neavând nici o oră, nici o clipă, veţi fi obligaţi să le lăsaţi în ciuda voastră celor ce vor fi acolo, şi adesea la persoane pe care voi n-aţi vrea să le daţi. Cei mai mulţi n-au avut vreme să dispună de ale lor; au murit dintr-odată, şi atunci când doreau să se bucure mai mult, n-au putut: lipsiţi de putere, ei au fost constrânşi să le lase altora, la care n-ar fi vrut." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVI, 4, pp. 80-81)

„O, omule, ce ai tu care să poată să te mândrească? Nu ştii tu josnicia naturii tale? Nu ştii tu că voinţa ta este stăpânită de rău? Te gândeşti la moarte, te gândeşti la mulţimea păcatelor tale.

Poate că faptele bune îţi insuflă sentimentele înalte şi-ţi umflă inima? Dar chiar aceea să vă facă să vă pierdeţi toată roada (...) Voi daţi milostenie săracilor? Dar aceasta nu este din bunul vostru; ci din cel ce-I aparţine Domnului; aceasta vă este comun cu însoţitorii voştri. Iată pentru ce trebuie să fiţi şi mai smeriţi şi mai modeşti; prevăzând prin necazurile fraţilor noştri pe acelea care stau spânzurate deasupra capului vostru şi vedeţi în ei propria voastră natură.

Poate nu suntem noi ieşiţi din părinţi mizerabili? Eu o văd; dar dacă au intrat bogăţiile în casele noastre, fără îndoială ele ne vor părăsi în curând. Şi aceste bogăţii, ce sunt ele? O umbră zadarnică, un fum care se înalţă, floarea ierbii, sau mai scurt, ele sunt mai slabe ca şi floarea ierbii. Pentru ce vă mândriţi cu puţină iarbă? Bogăţiile nu ajung ele şi la hoţi, şi la necuraţi, şi la femei rele, şi la stricătorii de morminte? Oare de astfel de însoţitori ne mândrim noi?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIII, 1, pp. 159-160)

„Iisus Hristos mustră toate gândurile acestea de mândrie, zicând: oricât de mari aţi fi, nu trebuie să vă ridicaţi mai presus de fraţii voştri. Mântuitorul n-a zis, ceea ce era mai mare şi mai tare: dacă eu am spălat picioarele unui trădător (Iuda – n.n.), este oare ceva lucru minunat că voi veţi spăla picioarele celor de o seamă cu voi? Dar, cum a spălat în mod real picioarele unui trădător, el lasă aceea la judecata celor ce au fost martori. Pentru acest motiv a mai zis: *Cel ce va face şi va învăţa, acesta mare se va chema în împărăţia cerurilor* (Mt., 5, 19). Căci a învăţa în mod adevărat înseamnă a învăţa prin fapte. În sfârşit, ce fast nu ar fi tăiat prin aceea ce făcea Mântuitorul, ce laudă nu ar fi atins acest fapt?

Cel ce este aşezat pe heruvimi spală picioarele unui trădător; şi voi oamenilor, voi care nu sunteţi decât cenuşă, ţărână, pulbere, vă înălţaţi de mândrie, şi voi aveţi o părere înaltă despre voi înşivă?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXI, 2, p. 361)

„Căci spune-mi: de ce tu îţi întinzi gâtul când mergi? De ce păşeşti în vârful degetelor? De ce te făleşti? Nu poţi face nici un fir de păr fie alb, fie negru, şi totuşi tu, ca şi cum stăpâneşti totul în lume, umbli astfel semeţit! Poate că ai voi a-ţi face şi aripi, ca să nu mai călătoreşti pe pământ; poate că pofteşti a fi un monstru. Acum, însă, oare nu te-ai făcut pe tine însuţi monstru – deşi fiind om – în încercarea nebunească de a zbura? Cum te voi numi oare, spre a nimici uşurinţa şi lipsa ta de minte? Să-ţi zic că eşti ţărână, cenuşă, fum şi praf? Am arătat desigur prin acestea micimea ta, însă nu am nimerit a arăta exact imaginea pe care o voiam; fiindcă eu voiam a reprezenta exact şi trufia, şi uşurătatea ta. Aşadar, ce imagine potrivită am putea găsi acestor oameni? Mie mi se pare că se aseamănă cu câlţii în foc. Căci şi aceştia, după aprindere, par că se umflă şi se ridică în sus, însă o mică atingere a mâinii şi e de ajuns a se împrăştia cu totul şi a se arăta mai prejos de orice cenuşă. Astfel sunt şi sufletele unor asemenea oameni, căci o singură suflare, sau un atac cât de mic, va putea să umilească şi să sfărâme uşurinţa lor." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XX, pp. 404-405)

„Omul care cugetă cu măsură nu va cugeta niciodată lucruri mari despre sine, chiar de-ar avea cu dânsul fapte mari – căci el îşi simte neputinţa şi smerenia – pe când cel lipsit de minte îşi închipuie lucruri mari despre sine, chiar şi în cele mai mici lucruri ale lui. Să câştigăm deci înălţimea prin smerenia noastră." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 13)

„Şi ce ai care nu ai luat? (I Cor., 4, 7). (...) Ceea ce el (Pavel – n.n.), spune aici aceasta înseamnă: *De unde se poate dovedi că tu eşti vrednic de a fi lăudat? Aşadar, s-a făcut vreo judecată? S-a făcut mai înainte vreo cercetare, vreo încercare sau vreo ispitire amănunţită? Dar nu ai ce spune. Că dacă oamenii îşi dau părerea câteodată, totuşi judecata lor nu este dreaptă. Dar să spunem chiar că eşti vrednic de laude, că ai într-adevăr cu tine darul de a fi plăcut tuturor, că judecata oamenilor nu este stricată. Ei bine, nici chiar atunci nu trebuie să cugeţi lucruri mari de tine, fiindcă ceea ce ai, nu de la sineţi ai, ci de la Dumnezeu ai primit. Deci ce ai a-ţi însuţi, nefiind nimic al tău? Dacă ai tu ceva, şi alţii au împreună cu tine. Nu sunt ale tale izbânzile pe care le ai, ci ale harului lui Dumnezeu. De vei spune că ai credinţa, apoi şi aceasta ţi-a venit din chemare; sau de vei spune de haruri, sau de iertarea păcatelor, sau de puterile şi minunile ce săvârşeşti, sau de cuvântul învăţător, sau de orice – toate de acolo le ai, toate de acolo le-ai primit. Aşadar, ce ai, spune-mi, pe care nu le-ai primit, ci le*

ai numai din isprăvile tale? Nu poți spune nimic. Deci dacă totul ai primit, pentru ce cugeți lucruri mari? Pentru aceea tocmai trebuie ca să te smerești, căci ceea ce și s-a dat nu este al tău, ci al dătătorului Dumnezeu. Dacă ai luat, de la dânsul ai luat; și dacă ai luat de la dânsul, nu pe al tău ai luat; și dacă nu ai luat pe al tău, pentru ce cugeți lucruri mari, ca și cum ar fi al tău? (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, pp. 117-118)

„Să nu-mi spui că: *Cutare este cârpitor de ciubote, sau că celălalt este boangiu, sau că acela este alămar*, ci gândește-te că el este credincios și frate. Fiindcă noi suntem ucenici ai pescarilor, ai vameșilor, ai făcătorilor de corturi, ai aceluia care a crescut în casa unui teslar, și care s-a învrednicit a avea ca mumă pe logodnica acelui teslar, care din pruncie chiar a primit a sta în ieslea dobitoacelor, iar după aceea nu avea unde să-și plece capul, ai aceluia, zic, care atât de mult călătorea, încât nici nu se gândea ce va mânca, așa că alții îl hrăneau. La acestea te gândește, și atunci vei socoti întru nimic trufia omenească." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, p. 209)

„...nimic să nu spui de tine, ci în toate laudă-te în Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 47)

„*Că ce ai, care nu ai luat? Iar de ai și luat, pentru ce te îngâmfi ca și cum nu ai fi luat?* (I Cor., 4, 7). Aceasta este cea mai mare virtute, a pune totul în seama lui Dumnezeu, a nu socoti nimic al tău, a face totul nu spre slava oamenilor, ci spre slava lui Dumnezeu, căci El este Cel ce va cere răspuns de faptele făcute." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 61)

„Măcar de te-ar lăuda vreun om, totuși nu vei avea nici un folos dacă Dumnezeu nu te va lăuda." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 62)

„Să disprețuim lauda oamenilor. Până când oare vom fi atât de mici de suflet, căutând numai jos la pământ? Până când oare vom dăinui a ne târî aici jos pe pământ, în vreme ce Dumnezeu ne ridică până la cer?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 62)

„Deci să nu-mi spui de frumusețea feței, nici de grumazul lui cel măreț, nici de hlamidă, sau de cal, și de cei ce-l întovărășesc, ci gândește-te unde se sfârșesc acestea. Iar de-mi spui de cele ce se văd, apoi atunci și eu îți voi spune de cele din Scripturi și cu mult mai strălucite decât acestea. Dar precum pe acelea nu le admirăm pentru fața sau privirea lor, având în vedere că totul este țărână, tot așa nici pe acestea, fiindcă și acestea sunt țărână. Sau mai bine zis, chiar și mai înainte de a se risipi și a se face praf, arată-mi rogu-te pe un bolnav de friguri întins pe pat și trăgând să moară, și atunci îți voi spune ție: Ce s-a făcut acea podoabă măreață? Unde se duce oare marea lingușire de care era înconjurat, unde slujba robilor, prisosința averilor și a moșiilor? Care vânt intrând, a împrăștiat toate acestea? Dar iată că și pe pat când șade lungit, el poartă semnele bogăției și ale trufiei, fiind îmbrăcat cu haină strălucită, săracii și bogații petrecându-l la groapă, gloata aclamându-l. Mai cu seamă acestea sunt cu totul de râs, numai că îndată se dau pe față ca și floarea ce se scutură." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIII, pp. 209-210)

„Până când oare ne vom îngâmfa cu acea îngâmfare vrednică de râs? Așa cum ne apucă râsul, când îi vedem pe copii întinzând mâna și amenințând, sau luând pietricele de pe jos și aruncându-le, la fel e vrednică de râs și prostia omenească, care e rezultatul unei cugetări copilărești, a unei judecăți imperfecte. *Pentru ce se trufește cel ce este pământ și cenușă?* (Sir., 10, 9). Cugeți lucruri mari, omule? De ce? Spune-mi, care-i câștigul? De unde-ți vine să cugeți lucruri mari împotriva fratelui tău? Oare nu ai și tu aceeași fire? Oare nu același suflet? Oare nu ați fost deopotrivă cinstiți de Dumnezeu? Dar poate ești înțelept. Atunci ești dator să-i mulțumești lui Dumnezeu, iar nu să te trufești." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 98)

„Ascultă ce spune Iosif, ascultă ce spune şi Daniil. Împăratul Egiptului a trimis să-l aducă din temniţă pe Iosif pentru a-l întreba de visul pe care-l avusese, pentru că nici unul din învăţaţii Egiptului – dintre cei care se pricepeau la asemenea lucruri – nu reuşise să-l tălmăcească. Ce a răspuns Iosif când a ajuns în faţa împăratului care urma să-l ridice în cinste peste toţi şi să-l arate mai înţelept decât toţi astrologii şi ghicitorii, magii şi vrăjitorii, într-un cuvânt mai presus decât toţi înţelepţii de pe atunci, pe el, care era copil încă şi în robie (de altfel, atunci e slava mai mare, când vine fără de veste, fapt care şi pe Iosif l-a făcut mai demn de admiraţie)? A răspuns oare: *Da, ştiu, împărate!*? Nu, deşi nu a fost nimeni care să-l fi contrazis, ci cu multă modestie şi cu multa lui recunoştinţă a spus: *Oare tâlcuirile nu sunt ele de la Dumnezeu?* (Fc., 40, 8). Priveşte cum L-a slăvit el numaidecât pe Stăpânul a toate, şi de aceea a fost şi este slăvit la rându-i; şi nu puţin lucru este să-l descoperi pe Dumnezeu şi să-L arăţi drept săvârşitorul unor astfel de fapte. Căci cele vorbite le-a arătat demne de credinţă şi în acelaşi timp şi dovadă a prieteniei lui cu Dumnezeu. Şi nici că poate exista vreun lucru mai mare decât cel de a fi prieten cu Dumnezeu." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, pp. 98-99)

„Iosif L-a slăvit pe Dumnezeu şi a fost slăvit de El. Eu preamăresc pe cei ce Mă preaslăvesc pe Mine (1 Rg., 2, 30). Ascultă acum şi despre strănepotul acestuia, Daniel, care a fost mai înţelept decât toţi. *Iată, tu îţi închipui că eşti mai înţelept decât Daniel* (Iez., 28, 3). Acest Daniel, deşi a fost mai presus decât toţi înţelepţii, astrologii, ghicitorii, magii, vrăjitorii şi mai presus decât toată înţelepciunea, totuşi, venind înaintea împăratului şi trebuind să dea răspuns la întrebare, nici el nu se îngâmfa, ci atribuie totul lui Dumnezeu, zicând: *Şi mie, nu prin înţelepciunea care ar fi în mine mai mult decât la toţi cei vii, mi s-a descoperit taina aceasta* (Dan., 2, 30). Iar împăratul a căzut înaintea lui şi i s-a închinat, poruncind apoi să i se aducă daruri. Ai văzut smerenia? Ai văzut recunoştinţa? Ai văzut viaţa neîngâmfată?" (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, pp. 99-100)

„Ascultă acum şi pe apostolii Domnului cum au spus odată: *Bărbaţi israeliţi, de ce vă miraţi de acest lucru, sau de ce staţi cu ochii aţintiţi la noi, ca şi cum cu a noastră putere sau cucernicie l-am fi făcut pe acesta să umble?* (Fap., 3, 12); iar altă dată: *Doar şi noi suntem oameni, asemenea pătimitori ca voi* (Fap., 14, 15). Aşadar, dacă ei respingeau în această manieră onorurile ce li se aduceau, ei, care prin smerenia lor întru Hristos au făcut fapte cu mult mai mari chiar decât Hristos – desigur, cu puterea primită de la El – căci *cel ce crede în Mine va face şi el lucrările pe care le fac Eu şi mai mari decât acestea va face* (In., 14, 12), atunci nu sunt cu adevărat vrednici de plâns şi de o mie de ori nenorociţi cei care nu pot speria nici măcar ţânţarii, necum pe demoni? Cei care nu pot fi folositori nici măcar unui singur om, iar nu lumii întregi, şi cu toate acestea cugetă lucruri atât de mari încât îl întrec până şi pe diavol?

Nimic nu poate fi mai străin de sufletul creştinului ca uşurătatea minţii." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, pp. 100-101)

„Cum am putea stinge, de exemplu, patima mândriei şi a îngâmfării drăceşti? Cunoscând pe Dumnezeu, căci dacă ea vine de acolo că nu cunoaştem pe Dumnezeu, apoi cunoscându-L cum trebuie a-L cunoaşte, orice mândrie va fi alungată.

Gândeşte-te la gheenă, gândeşte-te la cei mai buni decât tine, gândeşte-te la păcatele tale, gândeşte-te la cele ce ai a da seamă lui Dumnezeu, şi dacă te gândeşti la toate acestea, apoi iute vei domoli cugetul, iute îl vei încovoia." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni*, omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni*, p. 292)

„... Hristos S-a deşertat pe Sine. Cel ce ştie aceasta, deci, nu va cugeta despre dânsul lucruri mari niciodată. Căci omul nu are nimic care să nu fie de la Dumnezeu, şi deci să nu

cugete lucruri mare despre dânsul. *Căci ce ai, zice, pe care să nu-l fi primit?* (I Corinteni 4, 7). El a spălat picioarele ucenicilor; şi cel ce ştie aceasta cum s-ar mândri? De aceea zice Hristos: *Când veţi face toate cele ce s-au poruncit vouă, ziceţi că slugi netrebnice suntem.* Vameşul numai prin umilinţă s-a mântuit, pe când fariseul prin mândrie s-a pierdut." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 186)

„Dar cum oare vom putea să nu cugetăm lucruri mari având avere? Dacă vom cunoaşte că bogăţia este nestatornică şi nesigură, dacă vom cunoaşte că mai mare decât bogăţia este speranţa cea în Dumnezeu, dacă în fine, vom cunoaşte că şi bogăţia este lucrul lui Dumnezeu." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, pp. 197-198)

„Din ce pricină, omule, cugeţi lucruri mari de tine? Poate că din pricina celor pământeşti? Dar acestea dispar chiar mai înainte de a se arăta. Poate că din pricina celor duhovniceşti? Dar şi acesta este un succes duhovnicesc, la a nu cugeta lucruri mari de sine-ţi. Deci, de ce cugeti lucruri mari de tine? Că ai succese? Ascultă pe Hristos Care zice: *Când veţi face toate cele ce vi s-a poruncit vouă, ziceţi: că slugi netrebnice suntem; că ce am fost datori a face, am făcut* (Luca, 17, 10). Dar poate că cugeţi lucruri mari din pricina averii tale? De ce? Te rog; nu ai auzit că goi am intrat în lume, goi ne vom şi duce? Mai mult încă: n-ai văzut pe cei dinaintea ta cum au plecat goi de aici? Dar cine oare având lucru străin, cugetă pentru aceasta lucruri mari? Că cei ce voiesc a întrebuinţa averile numai pentru mulţumirea lor proprie, li se iau acestea şi fără voia lor mai înainte de moarte chiar, dar la moarte numaidecât." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia II, p. 66)

„Să cugetăm la slăbiciunea naturii noastre, să ne aducem aminte de mulţimea greşelilor noastre, să ştim cine suntem şi vom avea un motiv îndestulător pentru a ne umili." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 45)

„Aducându-ne aminte necontenit de păcatele noastre, putem înfrânge iute mândria sufletului nostru." (*Despre căinţă (II)*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 108)

„Cunoaşte bogăţia cea adevărată, şi coboară-te odată din îngâmfarea aceea înaltă şi deşartă! Gândeşte-te la nimicnicia firii tale! Pământ şi cenuşă eşti, praf şi pulbere, fum şi umbră, iarbă şi floare de iarbă. Spune-mi, cu o astfel de fire te mândreşti? Poate fi oare ceva mai de râs? Vrei să spui că eşti căpetenie peste mulţi oameni? Dar ce folos că eşti căpetenie peste mulţi oameni, dar eşti rob şi prizonier patimilor tale! Eşti la fel cu cel umil acasă, bătut şi rănit de slugi, dar care în oraş umblă semeţindu-se că domneşte peste alţii! Te bate slava deşartă, te răneşte desfrânarea, te robesc toate patimile, iar tu te mai şi semeţeşti?" (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 300)

„... omul este pulbere şi cenuşă (Fac. 18, 27), carne şi sânge (Mat. 16, 17), iarbă şi floare a câmpului (Is. 40, 6), umbră (I Cron. 29, 15), fum (Ps. 101, 4) şi deşertăciune (Ps. 38, 5), dacă nu cumva există ceva mai slab şi mai lipsit de valoare decât aceste lucruri cu care este asemuit. Să nu socotiţi că cele rostite reprezintă o acuzaţie împotriva naturii. De altfel, nu eu spun acestea, profeţii sunt cei care le-au cugetat fără să necinstească specia noastră, ci spre a domoli răbufnirea orgolioasă a celor lipsiţi de minte; fără să dispreţuiască natura noastră, ci spre a coborî mândria celor cuprinşi de nebunie. Căci, în situaţia în care, în ciuda existenţei acelor cuvinte menţionate, atât de numeroase şi atât de puternice, s-au arătat totuşi unii care au întrecut lăudăroşenia diavolului, dacă n-ar fi fost rostit nici un asemenea cuvânt, spre care culme a orgoliului nu s-ar fi năpustit? Îmi poţi spune? Au leacul la îndemână şi ei încă sunt cuprinşi de aprindere. Cât de tare s-ar fi aprins orgoliul lor, dacă aceia nu ar fi dezvăluit cuvinte atât de numeroase şi atât de puternice despre natura omenească? Ascultă, aşadar, ce

spune despre el însuşi dreptul patriarh: *iar eu sunt pulbere şi cenuşă* (Gen. 18, 27). Vorbea cu Dumnezeu şi această libertate de a-i vorbi nu îi stârnea orgoliul, ba dimpotrivă, deţinerea acestei libertăţi îl determina să păstreze măsura." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, pp. 43-44)

„Dacă vrei să cuminţeşti un om mândru, nu folosi cuvinte multe. Aminteşte-i doar de firea omenească de cuvintele înţeleptului Sirah: *Pentru ce se trufeşte cel ce este pământ şi cenuşă?* (Eccl., 10, 9) Iar dacă el spune că pământ şi cenuşă va deveni după moartea sa, fă-l să înţeleagă faptul că şi acum, când trăieşte, nu este nimic mai mult. Să nu se lase înşelat văzând frumuseţea chipului său, simţind că este sănătos şi puternic şi că se poate bucura de bunătăţile de pe acest pământ. Pământ şi cenuşă este, iar stricarea frumuseţii sale începe încă de când el este în viaţă (Eccl., 10, 9).

Cu toţii putem vedea cât de neînsemnată este existenţa noastră. Nu trebuie să ajungem în clipa morţii ca să ne dăm seama că nu suntem nimic pe faţa pământului. Să înţelegem lucrul acesta încă de pe acum, îndreptându-ne cu înţelepciune gândul spre noi înşine şi în jurul nostru, privindu-ne pe noi şi pe ceilalţi. Dar să nu ne pierdem îndrăzneala văzând stricăciunea firii omeneşti. Dumnezeu nu a lăsat lucrurile să fie astfel pentru că ne-ar urî, ci, dimpotrivă, pentru că ne iubeşte şi se îngrijeşte de noi. În felul acesta, ne dă mereu prilejul să devenim oameni smeriţi. Gândiţi-vă dacă omul, cu toate că este făcut din pământ, a îndrăznit să spună: *Ridica-mă-voi în ceruri şi mai presus de stelele Dumnezeului celui puternic voi aşeza jilţul meu!* (Isaia, 14, 13), unde ar fi ajuns gândul său dacă nu l-ar fi strunit frâul firii sale neputincioase?" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 203)

„De ce te mândreşti, dar, omule? Coboară din înălţimile trufiei tale şi vezi-ţi sărăcia. Eşti pământ şi cenuşă, umbră şi fum, iarbă şi floare a câmpului. Ce motiv este acesta de mândrie? Ai putere peste mulţi oameni? Şi la ce-ţi foloseşte să ai putere peste mulţi oameni, dacă patimile au putere asupra ta? Sau poate eşti din aceia care acasă la ei sunt călcaţi în picioare de slujitorii săi, iar când ies în piaţă, se arată mândri, pentru că sunt stăpâni asupra mai multor oameni. Bine ar fi să fii stăpân pe patimile tale, sau măcar asemenea celor pe care-i întâlneşti în piaţă. Dacă este vrednic de osândă cel care se laudă cu virtuţile sale, nu este, oare, ridicol cel care se laudă cu lucruri de nimic?

Omule nefericit! Sufletul tău este măcinat de cea mai înfricoşătoare dintre boli, care este boala păcatului, iar tu te mândreşti cu banii tăi mulţi, cu casele şi cu pământurile. Cum de nu ştii că acestea nu sunt ale tale?" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 204)

„Aşadar, să nu ne mândrim sub nici un motiv. Să avem mereu gând smerit, orice izbânzi şi virtuţi am avea. Dacă ne smerim ca vameşul din Evanghelie, drepţi vom fi. Suntem drepţi? Atunci să credem cu smerenie că suntem păcătoşi şi ne facem de două ori mai drepţi. Pentru că *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har* (Iacov 4, 6)." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 216)

„Şi dacă omul fiind pământ şi cenuşă a îndrăznit să zică că se va sui în cer (Is., 14, 14), unde nu ar fi căzut cu mintea de n-ar fi avut frâul firii? Deci când vei vedea pe cineva trufindu-se, întinzându-şi cerbicia, trăgându-şi sprâncenele, umblând în caretă, îngrozind, băgând în temniţă, dând la moarte şi nedreptăţind, zi-i către el: *Ce se trufeşte pământul şi cenuşa, că în viaţa lui am lepădat cele dinlăuntrul lui?* Şi acestea se pot zice nu numai pentru omul cel simplu, ci şi pentru cel ce stă pe scaunul cel împărătesc. Să nu priveşti la porfiră, nici la coroană sau la hainele cele de fir, ci cearcă firea şi vei vedea că nimic nu are mai mult decât oamenii cei de rând. Iar dacă vrei să priveşti porfira, coroana şi hainele cele de fir şi toată pompa priveşte-le, dar vei vedea că toate acestea au ca materie pământul. Căci zice: *Şi toată slava omului, ca floarea ierbii* (Is., 40, 7). Iată că toată podoaba aceea s-a arătat mai proastă şi decât pământul.

Vezi cum aducerea aminte de fire smereşte trufia şi surpă toată mândria? De ajuns este să cugetăm cine suntem şi din ce lucruri suntem alcătuiţi şi va pieri toată mândria gândurilor." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 91-92)

„Oare tu ai făcut cerul? Pogoară-te din înălţimea râpei şi ia aminte la neputinţa firii cea trecătoare, că eşti pulbere şi umbră şi fum şi iarbă şi floarea ierbii, ce gândeşti lucruri mari şi te mândreşti în deşert? Ce este alta mai de râs decât aceasta?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 30)

„Să cunoască că nu cu a lor putere au făcut acele fapte bune, ci cu darul lui Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 121)

„Dacă noi am consulta Scriptura, nu ne-ar trebui nici timp, nici reflexii lungi, pentru a face să se nască în noi groaza şi ura faţă de mândrie. Dacă am arunca ochii spre exemplele care ne sunt date de stricăciune şi de dezastrele orgoliului, ura noastră ar creşte fără de măsură." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 594)

„Aşa e obiceiul sfinţilor! De fac vreo faptă rea, o dau în vileag, plâng în fiecare zi şi o fac cunoscută tuturor. De fac, însă, vreo faptă mare şi demnă de laudă, o ascund şi o dau uitării." (*La cuvântul apostolic: «O, de mi-aţi îngădui puţină neînţelepţie!»*, 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 322)

MÂNIA (definiţia)

„Mânia este o fiară, şi o fiară furioasă şi crudă." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVIII, 3, p. 235)

„... mânia nimic nu este, fără numai pornire fără de socoteală". (*Din Cuvântul 17 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu*, p. 397)

MÂNIA (cea firească şi bună)

„Hristos nu interzice cu totul mânia. Mai întâi, pentru că nu este om care să fie lipsit de patimi; poate să şi le înfrâneze, dar ca să scape cu totul de ele, cu neputinţă. Apoi, pentru că mânia este folositoare, dacă ştim să o folosim la timpul cuvenit. Uită-te numai câte lucruri bune a lucrat mânia lui Pavel, când s-a mâniat pe corinteni! I-a scăpat de mare prăpăd! Tot cu ajutorul mâniei, Pavel a câştigat din nou pentru Hristos pe galateni, care căzuseră de la credinţă, ca şi pe alţii, mai mulţi decât aceştia.

- Dar care este timpul când se cuvine să ne mâniem?
- Când nu ne mâniem pentru a ne răzbuna, ci pentru a ţine drepţi pe cei ce cad, pentru a întoarce pe căile cele drepte pe cei păcătoşi". (*Omilii la Matei*, omilia XVI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 209)

„... mânia şi pofta - sunt înnăscute în firea omenească, deşi amândouă ne sunt folositoare: mânia ca să pedepsim pe cei răi şi să îndreptăm pe cei care se uită urât, iar pofta ca să dăm naştere la copii, pentru a continua neamul omenesc prin astfel de moştenitori". (*Omilii la Matei*, omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 219)

„Este oare vreo necesitate sau vreo siluire de a insulta pe un altul? *Da,* zice; *din cauză că inima mi se înfuriază şi clocoteşte de mânie, şi nu-mi lasă sufletul în linişte.* Dară nu e cauza inimii, omule, ci cauza micimii tale de suflet şi poftei de a insulta; pentru că dacă ar fi din cauza inimii, toţi oamenii s-ar înfuria şi ar insulta. Avem inimă nu ca să insultăm pe aproapele, ci ca să întoarcem la pocăinţă pe cei ce păcătuiesc; să fim treji, iar nu trândavi. Inima este în

noi ca să servească de impuls pentru noi, spre a scrâşni cu dinţii contra diavolului, spre a fi grozavi contra lui, şi nicidecum contra oamenilor. Avem arme date de Dumnezeu, nu ca să ne războim pe noi înşine, ci ca să întrebuinţăm întregul armament contra vicleanului diavol, care ne atacă. Te înfuriezi? Fie, însă contra păcatelor tale; îmboldeşte sufletul, biciuieşte-ţi conştiinţa, fii judecător grozav şi neînduplecat al propriilor tale greşeli. Acesta e câştigul ce-l vei avea din înfurierea ta, pe care tocmai pentru aceea ţi-a dat-o Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, pp. 20-21)

„De aceea Dumnezeu ne-a înarmat pe noi cu mânia, nu ca să împlantăm sabia în propriul nostru corp, ci pentru ca întreagă să o afundăm în pieptul diavolului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 140)

„În toate privinţele mânia este folositoare, dar numai atunci nu-i folositoare când căutăm să ne răzbunăm. Pentru aceea şi Pavel nu a făcut uz niciodată de mânie în folosul lui propriu, ci numai când a fost vorba de cei nedreptăţiţi. Moise, apoi, când a văzut că un frate este nedreptăţit, s-a mâniat (Ieş., 2, 11-12; 16-17) el, care era cu totul generos şi cel mai blând dintre toţi oamenii (Num., 12, 3). Când a fost insultat, nu s-a răzbunat, ci a fugit (Ieş., 2, 15)." (*Despre creşterea copiilor*, 69, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 419)

„Uneori însă mânia este de folos. Când? Când o întoarcem împotriva vrăjmaşilor noştri închipuiţi. Dacă poţi stăpânia mânia, atunci n-o omorî. Păstreaz-o vie, dar legată. Îţi va fi folositoare ca un câine, care nu latră la oi sau la stăpânul lui, ci la tâlhari, la străini, la hoţi." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 43)

MÂNIA (despre mânia cea folositoare şi cea vătămătoare)

„Mânia în sine nu-i un păcat; păcat e atunci când te mânii fără pricină şi pe nedrept. Căci spune Scriptura: *Mânia nedreaptă nu va fi iertată* (Înţ. Sir., 1, 21). Nu mânia în sine, ci mânia nedreaptă. Iar Hristos spune iarăşi: *Cel ce se mânie pe fratele său în deşert* (Matei 5, 22). Nu cel ce se mânie, ci acela care se mânie în deşert. Profetul apoi spune: *Mâniaţi-vă, şi nu păcătuiţi* (Efes., 4, 26). Dar dacă nu trebuie să ne folosim de mânie nici când împrejurarea o cere, atunci degeaba şi în deşert mai este înzestrat sufletul nostru cu mânie. Or, nu în deşert! De aceea a sădit-o Făcătorul în sufletul nostru, ca să îndreptăm pe cei păcătoşi, ca să trezim pe cei moi şi slăbănogi la suflet, ca să deşteptăm pe cei ce dorm, pe cei ce trândăvesc. Ca tăiş de sabie, aşa ni s-a pus în sufletul nostru tăişul mâniei, ca să ne folosim de ea când trebuie. Din pricina asta şi Pavel s-a folosit de multe ori de mânie. Iar Pavel, când se mânia, era mai plăcut decât cei care vorbesc cu blândeţe; căci orice făcea Pavel o făcea pentru Evanghelie la timpul potrivit." (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 272)

MÂNIA (cea vătămătoare)

„- Şi care este timpul când nu se cuvine să ne mâniem?

- Când ne mâniem pentru a ne răzbuna. Oprind această mânie, Pavel spunea: *Nu vă răzbunaţi singuri, iubiţilor* (Rom., 12, 19). Când ne mâniem din pricina banilor. Şi această mânie a interzis-o Pavel, spunând: *Pentru ce nu suferiţi mai bine strâmbătatea? Pentru ce nu răbdaţi mai bine paguba?* (I Cor., 6, 7)". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 209)

MÂNIA (manifestarea acestei patimi)

„Mânioşii nu mai văd bine, nici nu fac ce trebuie, ci ca şi cum li s-ar fi stricat simţurile şi şi-ar fi pierdut minţile aşa fac totul. Mânioşii nu mai cunosc pe cei din faţa lor, nu mai ţin

seama de rude, de prieteni, de cunoştinţe, de oameni cu funcţii înalte; nu se gândesc la nimic, ci striviţi de mânie, se aruncă în prăpastie. Poate fi om mai de plâns ca un om ca acesta, care, atunci când e cuprins de patimă, ajunge rob mâniei şi e gata de omor? De aceea şi fericitul Pavel, vrând să smulgă rădăcina răului, ne îndeamnă în epistolele sale, grăind aşa: *Orice furie şi mânie şi strigăt să fie îndepărtat dintre voi, împreună cu toată răutatea* (Efes., 4, 31). Vreau, spune Pavel, ca nu numai să nu vă mâniaţi, nu numai să nu vă înfuriaţi, ci nici să nu strigaţi când vorbiţi cu semenii voştri! Aici e vorba de strigătul pricinuit de mânie. Când mânia se naşte în suflet, când inima pocneşte, limba nu mai poate vorbi potolit, ci strigă aproapelui, vădind starea inimii. Aşadar fericitul Pavel, vrând ca ucenicii lui să trăiască totdeauna liniştiţi, le-a spus: *Orice furie.* Cu asta le-a vorbit de orice furie pricinuită de orice lucru. *Şi orice mânie şi orice strigăt să fie îndepărtat dintre voi.* Apoi vrând să smulgă însăşi rădăcina răului, ca să facă răul fără rod, a spus: *împreună cu toată răutatea.*

Un om care face lucrul acesta stă necontenit în port, scapă de valuri, nu se teme de furtună, nici de înec, ci, ca şi cum ar călători pe vreme frumoasă sau ca şi cum ar sta într-un port liniştit, aşa îşi duce viaţa aceasta, scăpat de orice turburare. Dar nu numai atât, ci are parte şi de desfătarea bunătăţilor celor nemuritoare şi nespuse...". (*Omilii la Facere,* omilia LIII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 201-202)

„Urla (împăratul apostat Iulian) ca şi câinii cei turbaţi care latră, fără să ţină seama, şi la cei ce le dau de mâncare, şi la cei ce nu le dau." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Vavila*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 294)

„Adevărat, beat şi demonizat la un loc este cel stăpânit de această patimă. Faţa i se umflă, limba îi tremură, vocea i se sălbăticeşte, ochii i se înroşesc, urechile îi aud alt elucruri, tâmplele e se zbat, mintea i-o ia razna, judecata îi piere (...) Ameţeală, tulburare şi întuneric pe dinăuntru; exaltare, violenţă şi ţipete pe dinafară." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 42)

„Mânia aparţine patimilor foarte iuţi şi tăioase, de aceea poate pun efoarte repede stăpânire pe sufletele noastre. Trebui aşadar să-i închidem toate uşile. Trebuie să o înăbuşim cu orice chip. Pentru că nu este drept să îmblânzim fiarele sălbatice şi să ne lăcăm sufletele în stare de sălbăticie." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 42)

„Vrei să afli cât de mare rău este mânia? Uită-te la cei care se ceartă în piaţă sau pe drum. La tine cu greutate poţi vedea urâciunea acestei patimi, pentru că atunci când te mânii, gândul tău se tulbură şi parcă eşti beat. Însă când eşti liniştit, poţi să te uiţi la semenii tăi care sunt înfuriaţi şi să înţelegi că aşa eşti şi tu.

Ce se întâmplă, aşadar? Pieptul fierbe, gura răcneşte, pe ochi ies flăcări, faţa se umflă şi se înroşeşte, mâinile sunt scuturate, picioarele sar ca la circ - omul întreg seamănă cu un nebun, sau mai bine zis, cu un măgar sălbatic, care azvârle şi muşcă. Iată cât de necuviincioasă şi de umilitoare este înfăţişarea celui care este stăpânit de mânie." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 259)

„Să considerăm omul împins de mânie. Nu ştii ce să spui la acest spectacol, dacă el este mai ridicol sau mai odios: gesturi nesăbuite, strigăte neînţelese, mişcări dezordonate. Braţele se agită ca şi cele ale unui nebun, tot corpul este cuprins de o mişcare de tremurare urâtă, ochii sunt umflaţi şi aprinşi, gura cu spume. Oare acesta este un om? Este aceasta o fiinţă înzestrată cu raţiune? Nu este mai curând o brută inconştientă care agită şi înfurie oarecare mânie oarbă?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 609)

MÂNIA (gravitatea)

„Un om ca acesta este mai cumplit ca o fiară. Că fiarele, deşi sălbatice prin firea lor, ajung de multe ori blânde dacă sunt dresate de oameni. Dar tu, care schimbi sălbăticia firească

a fiarelor şi le faci blânde împotriva firii lor, ce cuvânt de apărare mai poţi avea când însuţi schimbi blândeţea ta firească într-o sălbăticie potrivnică firii tale? Îmblânzeşti fiara, care-i sălbatică prin firea ei, şi tu, împotriva firii tale te sălbăticeşti, deşi eşti blând prin fire. Domesticeşti pe leu, ţi-l faci ascultător, dar faci ca mânia să-ţi fie mai sălbatică decât leul! Pentru îmblânzirea leului îţi stau în faţă două piedici: lipsa de raţiune a fiarei şi sălbăticia lui mai cumplită decât a tuturor fiarelor; şi totuşi birui firea leului, datorită prisosului de înţelepciune dat ţie de Dumnezeu. Pentru ce, omule, tu, care birui firea animalelor sălbatice, pentru ce-ţi trădezi odată cu firea şi frumuseţea voinţei? Dacă ţi-aş porunci să îmblânzeşti pe un alt om, n-ai socoti porunca peste puterile tale, deşi ai putea să-mi spui că nu eşti stăpân pe voinţa altuia, nici nu-ţi stă în putere, totul; acum însă e vorba de fiara din tine, peste care eşti deplin stăpân". (*Omilii la Matei,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 59)

„Nimic nu-i mai cumplit decât mânia şi mândria. Ne fac în acelaşi timp şi mândri şi slugarnici; prin una ajungem de batjocură, iar prin alta suntem urâţi de oameni, căzând în păcate potrivnice: în îngâmfare şi în linguşeală. Dar dacă tăiem ce-i prea mult din aceste două patimi, vom fi smeriţi fără să fim umiliţi şi mândri fără să fim încrezuţi". (*Omilii la Matei,* omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 128)

„Nimic nu este mai greu, nimic nu este mai înspăimântător ca omul mânios. Căci dacă aspectul lui este urât şi grozav, sufletul lui este cu atât mai mult. Căci precum se sparge o infecţie şi iese un miros greu, la fel sufletul care este tulburat de mânie va fi deformat şi infectat." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVIII, 3, pp. 235-236)

„Între mânie şi nebunie, nu există nici o deosebire: mânia este un fel de demon trecător sau ea este mai rea decât un demonizat (...) omul mânios se face vrednic de mii de chinuri; în mod voluntar el aleargă la pierzarea sa şi se aruncă în iad; continuu tulburat de gânduri rele, noaptea şi ziua în tulburare şi în greutatea sufletului suferă aici jos chiar chinurile mai înainte de a ajunge în iad. Pentru aceasta să lucrăm să ne eliberăm şi de chinurile prezente, şi de pedeapsa viitoare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVIII, 3, p. 236)

„Foc nestăpânit este mânia, foc ce le arde pe toate. Şi pe trup îl vatămă, şi pe suflet îl distruge. Nimic nu este mai cumplit, nimic mai neomenesc, nimic mai mizerabil decât mânia şi furia. Dacă cel furios ar putea să se observe pe el în ceasul în care izbucneşte şi se poartă urât, nu i-ar mai trebui nicvi un sfat. Căci ce este mai respingător ca faţa lui mânioasă?
Mânia este mai rea decât beţia şi mai mizerabilă decât diavolul." (Din vol. *Problemele vieţii,* pp. 41-42)

„Mânia ne face să cădem mai jos decât animalul, ea face din noi nişte demonizaţi. Chiar exteriorul este îngrozitor, chiar dezordinile interioare sunt grozave, chiar şi teroarea insuflată în afară." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 608)

MÂNIA (urmările dăunătoare ale mâniei)

„Închipuie-ţi, dacă vrei, că şi mânia este tot o fiară. Arată şi tu faţă de tine atâta zel cât îl arată alţii pentru îmblânzirea leilor; îmblânzeşte şi tu, domesticeşte şi tu mânia din sufletul tău. Şi mânia are dinţi şi unghii groaznice; dacă nu-ţi domesticeşti mânia, mânia omoară totul. Nu pot sfâşia leul şi vipera atât de cumplit măruntaiele ca mânia, sfâşiindu-le necontenit cu unghiile ei de fier. Nu vatămă numai trupul, ci strică şi sănătatea sufletului, mâncându-i, rupându-i, rozându-i toată puterea, făcându-l cu totul nefolositor. Dacă un om are viermi intestinali nu poate nici respira, căci viermii îi macină toate cele dinăuntrul lui; ei bine, cum vom putea da noi naştere la gânduri bune când avem în noi un şarpe ca acesta, adică mânia, care ne mistuie toate gândurile". (*Omilii la Matei,* omilia IV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 60)

„Că mânia este rădăcina uciderii; iar cel care taie radăcina, cu mult mai mult va tăia ramurile; dar, mai bine spus, nici nu va lăsa ca rădăcina să încolţească". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 205)

„Mânia este un foc ce strică totul: ea strică trupul, ea ruinează sufletul, ea îl face pe om greu şi groaznic la vedere. Sigur că dacă un om mânios ar vrea să se privească în oglindă, lui nu i-ar mai trebui un avertisment, căci nimic nu este urât ca o faţă aprinsă la mânie. Mânia este un fel de beţie, sau, mai scurt, ea este mai rea decât diavolul..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVI, 3, p. 126)

„Căci când vei aminti celui ce s-a mâniat graiurile pe care le-a rostit întru iuţimea sa, el îşi va acoperi faţa de ruşine, va râde de sine şi va voi a suferi mii de rele, decât a fi ale sale acele graiuri." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 64)

„Mânia este rădăcina omorului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni,* p. 112)

„Cel furios pe dânsul se pedepseşte mai întâi, înfuriindu-se, şi numai după aceea este vătămat cel asupra căruia se înfurie." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 55)

„... şi mânia, şi chiar simpla ocară poate azvârli pe un om în iad (Matei 5, 21-22)." (*Despre Feciorie,* 83, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...,* p. 141)

„... patima aceasta e tiranică şi adeseori trage cu ea chiar pe cei cu mintea trează şi-i pogoară în adâncul pierzaniei." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 225)

„Nimic nu tulbură atât de mult curăţia minţii şi limpezimea judecăţii ca mânia fără socoteală, care izbucneşte cu multă furie. *Mânia*, spune Scriptura, *pierde şi pe cei înţelepţi* (Pilde, 15, 1). Ochiul sufletului, întunecat de mânie, ca într-o luptă în toiul nopţii, nu mai poate deosebi pe prieteni de duşmani, nici pe cei cinstiţi de cei necinstiţi, ci se poartă de-a valma cu toţi la fel; chiar dacă ar avea de suferit de pe urma purtării sale, îndură totul cu uşurinţă, numai şi numai ca să-şi împlinească această plăcere a sufletului. Că plăcerea este aprinderea mâniei; o plăcere care munceşte sufletul mai cumplit decât plăcerea trupească, răvăşind toată sănătatea sufletului; duce cu uşurinţă la îngâmfare, la duşmănii nepotrivite, la ură fără pricină, pe scurt, la păcate; îl face pe om să păcătuiască mereu şi pe degeaba şi-l sileşte să spună şi să săvârşească şi alte multe păcate la fel ca acestea; că sufletul târât în vâltoarea patimii nu mai are pe ce să-şi reazeme puterea lui, ca să facă faţă unei astfel de porniri." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 77)

„Nu locuieşte Duhul Sfânt unde este mânie. Blestemat este cel mânios. Nu este cu putinţă să iasă cineva sănătos, de unde este mânia". (*Din Cuvântul 17 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 396)

„Cine se va birui de mânie, a pierdut toate bunătăţile lui." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 122)

„Aşa este cu sufletul când mânia face în el erupţii funeste. Actele lui se strică, virtuţile lui cad, facultăţile lui se întinează. Binele pe care putea să-l facă se întoarce în rău, şi acţiunile cele mai legitime şi cele mai naturale devin excese intolerabile şi urâte. Să luăm un exemplu. Este o datorie pentru o stăpână a casei de a o menţine pe slujnica ei în respect şi în supunere. Însă iată că mânia o împinge. Ea nu le mai oferă ochilor decât o furie ridicolă şi urâtă. Cuvintele, strigătele care ies din gura sa nu mai au nimic raţional; mâna ei se ridică furioasă şi loviturile pe care i le dă la un copil dezarmat vor striga împotriva ei, chemând răzbunarea cerului.

Ea produce în noi tot felul de rele.

1. *Mai întâi ea ne face urâți* și de nesuportat lumii întregi. Cum va avea omul mânios vreun prieten? Fără încetare el ofensează: el atacă fără încetare; tuturor el le este o povară prin izbucnirile cu care-și acoperă limba sa și actele sale. Cade el în nevoie? Nimeni nu aleargă să-l ajute, căci toți au învățat să se teamă de el și să fugă de el,

2. Ea ne face periculoși. Pe bună dreptate se compară omul care este împins de mânie cu demonii a căror viață întreagă este răufăcătoare. Ce fac diavolii? Ei dezbină, ei umplu de tristețe, ei distrug peste tot iubirea și unirea, ei îl înarmează pe copil împotriva părinților săi, pe frate împotriva fratelui său, pe slujitor împotriva stăpânului său. Și ce alt lucru face mânia?

3. Ea ne face distrugători. Ea strălucește în noi și în jurul nostru ca și pulberea. În noi ea distruge întreaga noastră ființă: spiritul, inima, voința, virtuțile, calitățile, puterile. Alături de noi ea își înmulțește ruinele. Câte lucruri prețioase și sfinte printr-o izbucnire a mâniei sunt răsturnate, pe care noi nu le vom mai putea rezidi niciodată!

Ea ne separă de Dumnezeu și de Hristosul Său. Priviți la bunătatea lui Dumnezeu. Fără încetare ofensată, fără încetare batjocorit în măreția Sa cea sfântă și în binefacerile Sale, Dumnezeu este răbdător și milostiv la injuriile dușmanilor Săi, El răspunde făcând să lucească soarele Său și răspândind roua Sa peste ei. Priviți la Hristos, Fiul Lui Dumnezeu. La cea mai tare patimă a Sa, când dușmanii Săi Îl încearcă cu injurii și cu lovituri și-L împing spre Golgota, ce face El decât să sufere, să tacă, să ierte? (...) Deodată El va întuneca soarele Său, El va acoperi pământul cu întunericul, El va despica stâncile, El va mișca întreaga natură (...) Însă pe Cruce El ne învață să ne îmblânzim resentimentele noastre și mânia noastră.

5. Ea mărește urile dușmanilor noștri. Un cuvânt dulce i-ar fi dezarmat, un procedeu binevoitor ar fi potolit natura lor stricată: dimpotrivă, izbucnirea noastră de mânie îi înarmează cu o furie nouă și de acum de nestins." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 606-607)

MÂNIA (remedii)

„Să silim, apoi, cugetul nostru să sfâșie fiara aceea sălbatică, mânia adică; să-i punem în fața chinurilor înfricoșătorului județ; să-i arătăm că va avea parte de mari bunătăți dacă se împacă cu vrăjmașii, iar dacă se încăpățânează, va fi pedepsit cumplit". (*Omilii la Facere,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 66)

„Și doar la fiare sălbăticia este firească și blândețea nefirească; pe când la tine dimpotrivă, blândețea este firească, și nefirească sălbăticia și cruzimea. Nu vei putea, oare, păstra ce e în tine firesc, tu, care scoți din sufletul unei fiare ce e firesc și pui în el ce e nefiresc? Ce osândă nu meriți oare? Și lucru mai minunat și mai ciudat decât acesta este că atunci când e vorba de firea leilor mai este altă greutate pe lângă asta: animalul nu are rațiune; și totuși de multe ori vedem lei îmblânziți duși prin piață și mulți negustori răsplătesc adeseori cu bani pe cei ce pot, prin arta și înțelepciunea lor, îmblânzi fiarele, pe când sufletul tău are și rațiune, are în el și frica de Dumnezeu și mult ajutor în multe privințe. Nu-mi veni, deci, mie cu scuze și pretexte! Este cu putință dacă vrei, să fii și liniștit și bun și blând." (*Omilii la Facere,* omilia IX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 110)

„De ne mână mânia spre răzbunare, să potolim patima aceasta arzătoare cu rostirea sfaturilor celor duhovnicești, arătând cât de pierzătoare e patima aceasta. *Omul mânios*, spune Scriptura, *nu este cu bună cuviință* (Prov., 11, 25). Și iarăși: *Cel ce se mânie pe fratele său în deșert este vinovat gheenii focului* (Matei, 5, 22)". (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 361)

„Dar prin ce vom ajunge noi la această blândețe? Amintindu-ne adesea în mintea noastră păcatele noastre, plângându-le cu amar. Sufletul care trăiește în această tristețe, care s-a pătruns de durerea păcatelor sale, nu se mânie și nu se supără pentru nimic. Acolo unde este doliu nu poate fi mânie; unde este durere, acolo nu este nici o grabă; unde este înfrângerea

inimii, nu mai este nici dezbinare, nici ceartă. O inimă tristă şi necăjită n-are timp şi putere de a se mânia, ci va scoate suspine adânci, ea va vărsa lacrimi amare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 4, p. 300)

„Obişnuit sunt să fiu prigonit, nu să prigonesc; să fiu izgonit, nu să izgonesc. Aşa biruia Hristos, nu răstignind, ci fiind răstignit, nu pălmuind, ci fiind pălmuit. *De am grăit de rău, dovedeşte că este rău, iar de am grăit bine, pentru ce Mă baţi?* (Ioan 18, 23). Stăpânul lumii se dezvinovăţeşte în faţa slugii arhiereului, fiind lovit peste gură. Gura din care a ieşit cuvântul, gura cu care a potolit marea (Matei 8, 23-27; Marcu 4, 36-41; Luca 8, 23-25), cu care a înviat din morţi pe Lazăr cel mort de patru zile (Ioan 11, 43-44), cu care a pus pe fugă răutatea, cu care a pus capăt bolilor şi păcatelor! Aceasta-i fapta minunată a Celui răstignit. Putea doar să sloboadă trăsnet, să cutremure pământul, să usuce mâna slugii arhiereului. Dar n-a făcut nimic din acestea, ci Se dezvinovăţeşte şi biruie prin blândeţe, învăţându-te şi pe tine, care eşti doar om, să nu te mânii niciodată. Chiar de-ai fi răstignit, chiar de-ai fi pălmuit, să spui şi tu aceleaşi cuvinte ca şi Stăpânul tău: *Dacă am grăit rău, dovedeşte că este rău, iar de am grăit bine, pentru ce Mă baţi?*" (*La Sfântul sfinţitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat"*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 517)

„Şi să ştii că dacă vrem, cu toţii avem puterea să o împiedicăm să izbucnească. De ce nu ne supărăm sau nu arătăm că suntem supăraţi la lucru, atunci când cel care este mai mare peste noi ne ceartă? Pentru că ne temem ca nu cumva, dacă-i răspundem cu mânie, să ne dea afară. Aşadar, frica potoleşte mânia. De ce când îi certăm pe slujbaşii noştri, ei nu scot nici un cuvânt? Pentru că şi pe ei îi reţine aceeaşi primejdie care atârnă deasupra capetelor lor.

Aşadar, atunci când ne jignesc oameni puternici, adică cei care au puterea să ne facă rău, îndurăm mai mult decât am fi crezut. Dar dacă jignirea vine de la oameni care sunt mai prejos de noi sau lipsiţi de putere, de la oameni de care nu este nevoie să ne fie frică, nu îndurăm insulta. De ce nu ne gândim că şi într-un caz şi în celălalt, Dumnezeu este Cel care îngăduie să fim atacaţi? Dumnezeu este Cel care ne dă medicamentul amar, dar mântuitor, ca să ne vindece de egoismul nostru. Aşadar, să nu ne mâniem şi să nu ne îndreptăm nici împotriva înţeleptului Doctor, nici împotriva oamenilor, care sunt instrumentele prin care lucrează Dumnezeu. Să întâmpinăm orice vorbă rea şi orice nedreptate cu tăcere, îndelungă-răbdare şi smerenie." (Din vol. *Problemele vieţii,* pp. 259-260)

„Cum să vindeci acest suflet? Cum să ucizi şarpele din el? Bând cu dispoziţiile necesare sângele Mântuitorului, pe care ni-l varsă în valuri Euharistia." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 607)

„Uşor putem compara mânia cu flacăra unui incendiu. Ca şi ea, dacă n-o stingem când se naşte, ea creşte cu o rapiditate îngrozitoare. Ca şi ea, mânia devastează cele mai frumoase lucruri, zdrobeşte cele mai puternice prietenii, şi acolo unde se etalau bogăţiile, ea nu mai lasă decât durerea, deznădejdile şi ruinele." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 608)

MÂNTUIREA (- unirea cu Hristos)

„Mântuirea înseamnă a-l avea pe Dumnezeu; este unirea nespusă cu Iisus Hristos. Mântuirea este încă frumoasa, dulcea, slăvita societate cu îngerii şi cu sfinţii." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 313)

MÂNTUIREA (- fericirea veşnică cu Dumnezeu)

„Mântuirea ta este fericirea veşnică cu El." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 346)

MÂNTUIREA (- rezultatul conlucrării omului cu harul lui Dumnezeu)

„Mântuirea este rezultatul a două eforturi, al harului şi a libertăţii omeneşti. Fără Dumnezeu, omul nu poate nimic. Dacă el nu este nimic şi nu poate nimic fără Dumnezeu în ordinea curat naturală, de mii de ori mai puţin lucru poate el să fie în ordinea supranaturală, în problema mântuirii. De altă parte, Dumnezeu a hotărât că el nu va face nimic fără de om. Pentru slava noastră, ca să respecte libertatea noastră, Dumnezeu nu ne ridică la slavă cum face să se ridice soarele Său (...) Dumnezeu cere adeziunea noastră şi pretinde colaborarea noastră.

(...) Dacă pe de-o parte Dumnezeu ne cere puţin, de altă parte El lucrează Însuşi în mod măreţ." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 314)

MÂNTUIREA („a Domnului este mântuirea")

„Cel ce a cruţat pe duşmani într-atât încât n-a cruţat nici pe Fiul Său, oare acum, când am devenit prietenii Lui, nu se va alipi de noi? Pentru aceasta era nevoie să dea pe Fiul Său? Cineva nu poate scăpa pe un altul, fie că nu voieşte, fie că nu poate, chiar de ar voi. Însă nimic din acestea nu se pot atribui lui Dumnezeu. Cum că voieşte, aceasta a dovedit-o prin aceea că a dat pe Fiul Său, iar cum că poate face ceea ce voieşte, aceasta a demonstrat-o prin faptul că ne-a îndreptat fiind păcătoşi.

Aşadar, care poate fi piedica pusă nouă înaintea câştigării bunurilor viitoare? Nici una. Apoi ca nu cumva auzind de păcătoşi, de duşmani, de slabi şi necredincioşi, să roşeşti sau să te ruşinezi, ascultă ce mai spune el:

Şi nu numai atât, ci ne şi lăudăm în Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin care am primit împăcarea (5, 11).

Dar ce vrea să zică această expresie: *şi nu numai atât*? Ce vrea să spună el? *Nu numai că ne-a mântuit – zice -, ci chiar ne şi lăudăm pentru acest fapt, de care ar crede cineva că noi ar trebui să ne ascundem de ruşine. Căci a ne mântui pe noi care trăim în atâtea răutăţi, a fi iubiţi atât de mult de cel ce ne-a mântuit, aceasta este cea mai mare minune. Şi nu ne-a mântuit nici prin îngeri şi nici prin arhangheli, ci prin Fiul Său cel Unul Născut. Încât faptul că ne-a mântuit, şi că chiar astfel fiind ne-a mântuit, şi că a făcut aceasta prin Fiul Său cel Unul Născut, şi nu numai prin Fiul Său, ci şi prin sângele Lui, faptul acesta, zic, ne împleteşte mii de cununi de laudă."* (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, pp. 157-158)

„Căci în har sunteţi mântuiţi zice (Vers. 8) Apoi ca nu cumva măreţia binefacerilor să te îngâmfe, priveşte cum te mărgineşte: În har sunteţi mântuiţi, zice, prin credinţă. Şi ca nu cumva să se vatăme liberul arbitru, a pus şi ceea ce depinde de noi: apoi iarăşi a răsturnat şi aceasta, căci adaugă: *şi aceasta nu de la noi,* adică că nici credinţa nu depinde numai de noi, căci dacă nu ar fi venit şi nu ne-ar fi chemat, cum am fi putut crede? *„Cum vor crede,* zice, *dacă nu vor auzi?* Aşa că nici a crede nu este propriu al nostru. *A lui Dumnezeu,* zice, *este darul.* A zis că credinţa mântuieşte; deci fiindcă a voit Dumnezeu, credinţa a mântuit. Fiindcă de altminterea cum mântuieşte credinţa, fără fapte? Spune-mi. Chiar aceasta este darul lui Dumnezeu. *„Ca să nu se laude cineva* (Vers. 9), pentru ca să ne facă a fi recunoscători harului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 38)

MÂNTUIREA (nu ne dorim noi atât de mult mântuirea, pe cât Se sileşte Dumnezeu să ne-o dăruiască)

„La nimic nu ţine Dumnezeu atâta de mult ca la mântuirea sufletului. O strigă Pavel, spunând: *Cel care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină*

(I Tim., 2, 4), şi iarăşi, Însuşi Dumnezeu o spune: *Nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu* (Iez., 18, 23). Cu acest scop a adus Dumnezeu la fiinţă toată această lume! Ne-a creat pe noi, nu ca să ne piardă, nici ca să ne trimită în iad, ci ca să ne mântuiască, ca să ne scape de înşelăciune şi să ne dăruiască desfătarea împărăţiei. Nouă ne-a pregătit această împărăţie nu după ce ne-a făcut pe noi, ci înainte de întemeierea lumii, după cum Însuşi spune: *Veniţi binecuvântaţii Părintelui Meu de moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii* (Matei, 25, 34). Vezi cât de iubitor de oameni este Dumnezeu, că înainte de facerea lumii, înainte de a aduce pe lume pe om, i-a pregătit omului mii şi mii de bunătăţi, ca să ne arate câtă purtare de grijă are de neamul nostru şi că vrea ca toţi să ne mântuim". (*Omilii la Facere,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 51-52)

„Nu dorim noi atât să scăpăm de păcate, nu ne dorim noi atât mântuirea, cât se sileşte şi se grăbeşte Dumnezeu să ne scape de păcate şi să ne mântuiască". (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 300)

„Nu ne cunoaştem noi aşa de bine folosul nostru cum ne cunoaşte El; nu ne purtăm noi atâta de grijă, câtă grijă poartă El de mântuirea noastră, că el face totul şi iscodeşte totul ca să ne îndrume la virtute, şi să ne smulgă din mâinile diavolului." (*Omilii la Facere,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 76)

„Nimic nu doreşte atâta Dumnezeu ca mântuirea sufletelor noastre." (*Omilii la Facere,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 78)

„Dumnezeu se sileşte, se sârguieşte, face şi răsface totul, ca noi să ajungem vrednici de ce ne-a făgăduit". (*Omilii la Facere,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 219)

„Căci această dorinţă fierbinte pe care o avem noi pentru lucrurile vieţii, Dumnezeu o are pentru mântuirea noastră" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIV, 1, p. 162)

„Mică e oboseala ce o vrea de la tine; iar El îţi dă bunătăţi mari; îţi cere să-I dai prilej ca să-ţi dea comoara mântuirii." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a treia, p. 60)

„Jertfa plăcută Lui e sufletul care-şi ridică privirile spre El, iar hrana Lui e una singură, mântuirea credincioşilor." (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 410)

„Un singur lucru Îl întristează: pieirea noastră. Un singur lucru Îl bucură: mântuirea noastră. De asta nu se va da în lături de a face orice pentru mântuirea noastră!" (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 486)

„Nu doreşti tu atât binele tău, cât doreşte Dumnezeu mântuirea ta. Şi asta ne-o arată Dumnezeu prin fapte." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 236)

„Să nu ne împuţinăm la suflet, pentru că nu îngrijim doar noi de mântuirea noastră, ci cu mult mai mult Acela care ne-a creat; nu ne pasă doar nouă de viaţa noastră, cât Îi pasă Aceluia Care ne-a dăruit viaţa. Astfel, nici în necazuri nu-i lasă mereu pe oameni, Dumnezeu, ca să nu se împuţineze la suflet, nici în trai bun, ca să nu devină trândavi, ci prin alternarea diferitelor stări urmăreşte mereu mântuirea lor." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 179)

MÂNTUIREA (multe căi de mântuire a lăsat Dumnezeu oamenilor)

„Deci, pentru că Stăpânul nostru a văzut că dacă o cale este tăiată, mulţi au să se lenevească, de aceea a lăsat felurite drumuri. Nu poţi să intri prin feciorie? Intră prin nunta cu o singură femeie. Nu poţi prin nunta aceasta? Atunci prin nunta a doua. Nu poţi să intri prin

înţelepciune? Intră prin milostenie. Nu poţi prin milostenie? Intră prin postire. Nu poţi prin aceasta? Încearcă prin aceea. Nu poţi prin aceea? Ia-o pe aceasta. De aceea, n-a arătat veşmântul de aur, ci aurit. Este mătase, este porfiră, este aur. Nu poţi să fii aur? Fă-te mătase! Te primesc doar în veşmânt. Pentru aceea, şi Pavel a zis: *Dacă cineva zideşte pe temelia aceasta aur, argint, pietre preţioase...*. Nu poţi să fii piatră preţioasă? Fă-te aur! Nu poţi să fii aur? Fă-te argint, numai în temelie. Şi, din nou, în altă parte, zice: *Alta este strălucirea soarelui, alta slava lumii şi alta a stelelor*. Nu poţi să fii soare? Fă-te lună! Nu poţi să fii lună? Fă-te stea! Nu poţi să fii o stea mare? Fă-te ca una mică, doar în ceruri! Nu poţi să fii fecioară? Căsătoreşte-te cu înţelepciune, doar în Biserică! Nu poţi să te lipseşti de agoniseală? Fă milostenie, doar în Biserică, doar în veşmânt, doar împărătesei. *Aurit* este veşmântul, adică felurit. Nu te alung pe tine de pe cale, căci belşugul virtuţilor a împlinit uşor iconomia împăratului.

(...) *în haină aurită înveşmântată, felurit împodobită*. Felurit este veşmântul acesteia, şi dacă vrei, cugetă la adâncimea cuvântului rostit, şi vezi veşmântul aurit. Căci aici sunt cei care vieţuiesc singuri, cei care-şi trăiesc nunta smerit, nu cei care s-au despărţit demult, ci monogamii, văduvele îmbunătăţite. Veşmântul are flori felurite, copaci şi mulţi palmieri. Multe sunt stelele, dar unul soarele; multe vieţile, dar unul Paradisul, multe templele, dar unul Raiul, multe bisericile, dar o singură Maică (un singur baptisteriu). Pe de o parte trupul, ochii, degetul, dar toate sunt una. Căci acesta este mic, acela mare şi celălalt foarte mic. Fecioara are nevoie de cea căsătorită, căci şi fecioara este din nuntă, ca să nu dispreţuiască nunta. Fecioara este rădăcina nunţii. Toate sunt legate, cele mari cu cele mici şi cele mici cu cele mari." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre «Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta»*, pp. 51-52)

„Dumnezeu, iubitor de oameni fiind, Care ne dă mii şi mii de prilejuri de mântuire..." (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, XI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 324)

„Trebuie dar să ne lăsăm în toate împrejurările din viaţă în seama Lui, să-I mulţumim totdeauna, să le îndurăm cu recunoştinţă pe toate, fie binefacerile, fie pedepsele, pentru că şi acesta este un chip de binefacere. Doctorul este doctor nu numai când spală, hrăneşte şi scoate la aer, în grădini pe bolnav, ci şi când arde şi taie. La fel, tatăl este tată nu numai când îngrijeşte de fiul său, ci şi când îl alungă din casă, când îl ceartă, când îl bate; nu-i atunci mai puţin tată decât dacă îl laudă. Ştiind deci că Dumnezeu este mai iubitor decât toţi doctorii, nu iscodi, nu-I cere socoteală pentru felul în care te vindecă, ci să ne lăsăm deopotrivă în seama Lui, fie că vrea să ne dea tihnă, fie că vrea să ne pedepsească. Şi prin una, şi prin alta ne face sănătoşi şi prieteni ai Lui. Dumnezeu ştie ce nevoie avem fiecare dintre noi şi care e folosul fiecăruia; ştie cum şi în ce chip să ne mântuiască pe fiecare dintre noi, şi pe calea aceea ne duce. Să-L urmăm dar oriunde ne-ar porunci, să nu întrebăm deloc, fie că ne porunceşte să mergem pe o cale uşoară şi lesnicioasă, fie că ne porunceşte să mergem pe o cale anevoioasă şi aspră." (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 275)

„Multe căi de mântuire ne-a dat nouă Dumnezeu, numai să nu ne lenevim!" (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu*, p. 523)

MÂNTUIREA (îngrijirea de mântuirea noastră)

„Acesta este timpul nevoinţelor, al întrecerilor, al luptelor; celălalt, al cununilor, al răsplăţilor, al premiilor. Să ne luptăm, dar, aşa ca şi cum am fi în stadion, pentru ca atunci, când va trebui să se dea cununa şi să se răsplătească ostenelile, să nu fim făcuţi de ruşine, ci să

primim cu îndrăznire cununa pe capetele noastre". (*Omilii la Facere,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 69-70)

„Căci toate cele ale adevărului sunt mai strălucite decât lumina soarelui, și în orice parte s-ar întoarce cineva, ar putea cu ușurință să priceapă și să ia cunoștință de mântuirea sa, dacă ar voi să fie cu băgare de seamă, și să nu creadă aceasta ca ceva întâmplător." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVI, p. 483)

„Să nu facem așa ca, pentru a ne dezmierda o clipă aici - căci aceasta este viața de față - să ne atragem osândă pe veacuri nemărginite, ci să ne ostenim o clipeală, spre a ne dezmierda și a ne încununa într-una. Nu vedeți că chiar și în lucrurile omenești așa fac cei mai mulți dintre oameni, că adică aleg puțină osteneală pentru o liniște și odihnă mai îndelungată, deși poate li se întâmplă cu totul dimpotrivă? Că, de pildă, aici este de multe ori cumpănire între osteneli și câștig, dar de multe ori și dimpotrivă, căci, de pildă, ostenelile sunt nesfârșite, iar rodul este puțin, și de multe ori nici puțin; dar fiind vorba de Împărăția Cerurilor, cu totul altfel se întâmplă, căci mică de tot este osteneala, însă plăcerea și mulțumirea este mare, este nesfârșită. Gândește-te bine. Plugarul muncește tot anul și tocmai pe la sfârșit de multe ori își pierde nădejdea de a culege rodul multelor sale osteneli. Căpetenia și ostașul iarăși până la cea mai înaintată vârstă și-au petrecut viața în războaie și necazuri, și la urmă fiecare dintre dânșii se duce; însă unul, de pildă, împreună cu biruința și-a pierdut și viața, iar celălalt este mai sărac decât toți săracii.

Deci ce răspuns vom avea, spune-mi, dacă în cele trupești noi alegem mai bine cele grele și ostenitoare, pentru ca apoi să ne odihnim puțin, sau nici puțin - fiindcă nădejdea este cu îndoială - iar în cele duhovnicești facem cu totul dimpotrivă, și astfel ne atragem osândă negrăită pentru o scurtă desfătare?

Pentru aceea vă rog pe voi toți a vă deștepta - deși poate târziu - din această moliciune și nesimțire." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 99)

„Să ne obosim puțin pentru a ne odihni apoi pentru totdeauna." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 250)

„Ai fost chemat în Împărăția Fiului lui Dumnezeu și tu caști încă a lene? Încă stai în amorțire? Dacă ar fi trebuit să calci peste mii de morți în fiecare zi, oare nu ar fi trebuit ca toate să le suferi? Când e vorba de a caștiga vreo întâietate, voi să zic, vreo stăpânire oarecare, faci orice ca să reușești, iar când e vorba de a te face părtaș Fiului lui Dummnezeu, Unul născut, oare nu trebuie să te arunci deasupra a mii de săbii, și a te arunca chiar în foc?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 26)

„Să nu fim, dar, nepăsători față de noi înșine, nici să ne depărtăm singuri de mântuirea noastră, când avem noianul cel mare de iubire de oameni a Stăpânului tuturor, Căruia îi pare rău de păcatele noastre." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 60)

„Iar altă răsplată datorată lui Dumnezeu din partea noastră nu poate fi decât numai mântuirea noastră, a sufletelor noastre și râvna pentru virtute." (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o,* VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 21)

„Lucrează acum ogorul sufletului tău, smulge spinii și pălămida, seamănă în locul lor cuvântul lui Dumnezeu, pune și sădește plantele cele frumoase ale înțelepciunii, și atunci tu vei un duhovnicesc lucrător de pământ." (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 82)

„Creștinul își face veselie din totul. Asemenea acelor negustori pricepuți și activi care nu neglijează nici o sursă de câștig, însă știu să facă valoros totul din industria lor și se fac

beneficiari din orice afacere, creştinul adaugă fără încetare şi în orice chip soarta lui veşnică. El ridică piatră peste piatră clădirea lui de slavă viitoare. Nici o faptă, oricât de mică ar putea ea să fie nu este care să nu se întoarcă pentru el în belşug veşnic, divin. Ascultaţi apostolul: *fie că mâncaţi, fie că beţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi.*

Şi Dumnezeu pe Care noi L-am slăvit prin faptele noastre, ne va slăvi în ale Sale." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 332)

MÂNTUIREA (ajutorul lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră)

„Stăpânul nu vrea ca ostenelile tale pentru săvârşirea faptelor bune să fie micşorate! Dar pentru ce spun să fie micşorate? Face totul ca să te încununeze chiar pentru fapte mici şi cercetează, căutând prilejuri, să te scape de gheenă". (*Omilii la Matei*, omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

„Căci Cel ce consideră mântuirea noastră ca pe o bogăţie a Sa, Acela nu încetează de a ne îmbogăţi, fiindcă a revărsat darul Său peste toţi, şi aceasta este suprema bogăţie." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 341)

„Nimeni, nici un îndrăgostit de trupuri, oricât de înnebunit ar fi de dragul lor, nu arde atât de mult de dorul iubitei lui, cât de mult doreşte Dumnezeu mântuirea sufletelor noastre. Aceasta se poate vedea şi din viaţa de toate zilele, dar şi din dumnezeieştile Scripturi. De pildă, în primele capitole ale proorociei lui Ieremia şi în multe alte locuri din profeţii, Dumnezeu este dispreţuit şi trecut cu vederea, dar El nu încetează a alerga şi a căuta prietenia celor care Îi întorc spatele. Însuşi Domnul arată lămurit aceasta când spune: *Ierusalime, Ierusalime, cel ce omori pe profeţi şi ucizi cu printre pe cei trimişi la tine, de câte ori am voit să adun pe fii tăi, cum adună găina puii săi sub aripi, şi n-ai voit!* (Matei 23, 37), iar Pavel, scriindu-le corintenilor, spune: *Pentru că Dumnezeu era în Hristos, a împăcat lumea cu El Însuşi, fără să ţină seama de păcatele lor, punând în noi cuvântul împăcării. Aşadar, în numele lui Hristos, vă rugăm, ca şi cum Dumnezeu s-ar ruga prin noi, în numele lui Hristos vă rugăm, împăcaţi-vă cu Dumnezeu!* (II Cor. 5, 19-20)." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 354-355)

„Căci bunul Dumnezeu, văzând sufletul cu bună dispoziţie, dar aflat în rătăcire din pricina neştiinţei, nu-l trece cu vederea, nici nu-l lasă îndelung fără purtarea Sa de grijă, ci face din partea Sa totul şi nu lasă la o parte nimic din cele ce au legătură[18] cu mântuirea noastră. Numai noi să ne pregătim în chip vrednic spre a atrage prisositorul har de sus." (*Cateheza aceluiaşi către neofiţi şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 71)

MÂNTUIREA (dobândirea mântuirii)

„Că aşa e natura acestor merinde; acele pe care voim să le trimitem mai dinainte, prin săvârşirea faptelor bune, ajung dinaintea noastră acolo; ne deschid uşile îndrăznirii celei către Stăpânul, ne pregătesc intrarea, ca să intrăm în toată voia şi să găsim multă bunăvoinţă la Judecător.

---

[18] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Cele ce sunt conexe sau tind cumva spre viaţa lui Hristos. Unele dintre ele, chiar dacă aparent nu au legătură cu Hristos, ba Îi pot fi chiar potrivnice, conform judecăţilor noastre limitate, pot, prin iubitoarea Sa purtare de grijă, să ducă în cele din urmă la Întâlnirea cu Sine. (n.s. 5, p. 71)

Şi ca să vezi, iubite, că aşa stau lucrurile, mai gândeşte-mi-te că acela care face cu dărnicie milostenie şi trăieşte aici cu cuget curat va găsi, la plecarea lui de pe lumea asta, multă milă la Judecător şi va auzi, pe lângă altele, şi acele fericite cuvinte: *Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi împărăţia gătită vouă, de la întemeierea lumii, că am flămânzit şi Mi-aţi dat să mănânc* (Matei, 25, 34-35). Acelaşi lucru se petrece şi cu celelalte virtuţi. Aşa se întâmplă şi cu mărturisirea păcatelor şi cu rugăciunile stăruitoare." (*Omilii la Facere,* omilia V, I-II, în col. PSB, vol. 21, p. 69)

„Atâtea căi ne-a deschis iubitorul de oameni Dumnezeu, câte nici nu putem spune, prin care ne este cu putinţă, dacă vrem, să dobândim cea mai înaltă îndrăznire către Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„... smerenia şi milostenia, fără de care nu ne putem mântui". (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 551)

„Vă rog să căutăm bunătăţile cele veşnice şi nemuritoare, să căutăm viaţa care nu îmbătrâneşte niciodată. Poţi trăi şi în oraş şi să duci viaţa pe care o duc monahii în pustie, să pui în practică filozofia lor; poţi avea şi soţie, poţi locui în casă şi în lume şi să te rogi, să povesteşti, să fii cu inima zdrobită. Cei de la început, care au fost învăţaţi de apostoli învăţătura creştină, locuiau în oraşe, dar aveau aceeaşi evlavie ca şi cei care locuiesc pustia; alţii au avut ateliere, ca Priscila şi Acvila; toţi profeţii au avut femei şi case, ca Isaia, ca Iezechiel, ca Moise; şi aceasta cu nimic nu le-a vătămat virtutea. Să-i imităm şi noi pe aceştia, să mulţumim necontenit lui Dumnezeu, să-I înălţăm necontenit cântări, să trăim în curăţenie sufletească şi trupească şi să ne îngrijim şi de celelalte virtuţi; să aducem în oraşe filozofia pustiei, ca să fim bine plăcuţi înaintea lui Dumnezeu şi preţuiţi de oameni şi să avem parte şi de bunătăţile cele viitoare". (*Omilii la Matei,* omilia LV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 643)

„Copilul este străin de invidie, de slava deşartă, de dragostea de întâietate şi are cea mai mare virtute, nevinovăţia, curăţia, smerenia. Nu e nevoie numai de bărbăţie şi de pricepere, ci şi de această virtute, de smerenie şi de nevinovăţie. De-am avea cele mai mari virtuţi, dacă ne lipsesc virtuţile acestea, mântuirea noastră şchioapătă. Un copil dacă e ocărât şi lovit nu se supără, nici nu prinde pică; iar dacă e preţuit şi slăvit, nu se îngâmfă.(...)

După părerea mea Hristos a pus în mijloc un copil, un copil foarte mic, lipsit de toate patimile cele rele. Un astfel de copil nu-i mândru, nu umblă după slavă, nu-i invidios, nu-i certăreţ; este lipsit de toate patimile de acest fel şi are multe virtuţi: nevinovăţia, smerenia; nu-l interesează câştigurile băneşti, nu-i lăudăros. Este stăpânul unei îndoite filozofii: are aceste virtuţi şi nu se laudă cu ele. De aceea Domnul l-a dat ca pildă şi l-a aşezat în mijloc.

Dar nu Şi-a oprit cuvântul Său la atâta, ci duce mai departe sfatul acesta, zicând:

Cine va primi pe un copil ca acesta în numele Meu, pe Mine Mă primeşte (Matei 17, 5). Nu veţi primi, le spune Hristos, numai mare răsplată dacă veţi fi ca nişte copii, ci şi dacă veţi cinsti, pentru Mine, pe alţii care se aseamănă cu copiii; vă dau ca răsplată împărăţia cerurilor pentru cinstea dată acestora. Dar, mai bine spus, le dă o răsplată cu mult mai mare, că Hristos spune: *Pe Mine Mă primeşte.* Atât de tare îmi este de dragă smerenia şi nevinovăţia!

Hristos numeşte aici *copil* pe oamenii curaţi la inimă şi smeriţi, pe cei neluaţi în seamă şi dispreţuiţi de mulţime". (*Omilii la Matei,* omilia LVIII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 675-676)

„După harul lui Dumnezeu, nu trebuie să se întemeieze mântuire pe nici un alt lucru, decât pe faptele bune." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXI, 3, p. 103)

„Spune-mi, vă rog: în această lume unde aţi vrea să aveţi locuinţa voastră? Oare în pustie, sau într-un mic sătuc? Nu, ci cred că într-o capitală, acolo unde se face un negoţ foarte mare, unde este o strălucire mai mare. Şi vă duc într-un oraş al cărui arhitect este Dumnezeu şi lucrător este tot El. Eu vă îndemn, dragii mei fraţi, să construim acolo; ceea ce se face în

această lume nu ajunge decât să arate nebunia noastră cea mare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVI, 3, p. 279)

„Mântuirea şi pierzarea depinde de hotărârea noastră liberă şi de voinţa noastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVII, 4, p. 231)

„Pentru mântuirea noastră nu este de ajuns numai de a ne abate de la rele, ci trebuie şi cele bune a le face. Dar aceasta numai atunci va fi, când vom da spiritul nostru Duhului, şi când vom sili trupul de a-şi cunoaşte rânduiala sa." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XIII, p. 243)

„Lucrarea mântuirii nu este în a face rău, ci în a suferi răul." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, p. 16)

„A cumpărat de la noi mântuirea noastră, şi pentru aceasta ne-a dat arvună. Pentru ce însă nu a dat întregul preţ imediat? Fiindcă nici noi nu am lucrat totul, am crezut numai, dar acesta e începutul; de aceea şi El ne-a dat numai arvună. Numai când deci vom proba credinţa noastră prin fapte, atunci şi El va plăti preţul întreg. Mai ales încă că a dat şi un alt preţ, - propriul Lui sânge, - şi iarăşi a făgăduit alt preţ. Precum când este război între naţiuni se dau ostateci, tot aşa şi Dumnezeu a dat pe Fiul Său ca gaj de pace şi de armistiţiu, cum şi pe Sfântul Duh. Cei ce cu adevărat se împărtăşesc de Sfântul Duh, ştiu că este arvună a clironomiei nostre." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia II, p. 17)

„Dar cum pot, mi se poate spune, să fiu în lume, înconjurat de treburi, să slujesc împăratului şi să mă mântuiesc?

Ce spui omule? Vrei să-ţi spun pe scurt că nu locul te mântuie ci purtarea şi voinţa? Adam era în rai, ca într-un port, şi s-a înecat (Facere 3, 1-24); Lot era în Sodoma, ca pe mare şi s-a mântuit (Facere 19, 16); Iov stătea pe gunoi şi s-a îndreptăţit (Iov 2, 8), iar Saul era în mijlocul bogăţiilor şi şi-a pierdut împărăţia şi pe cea de aici, şi pe cea de dincolo. Nu te poţi apăra spunând: *nu pot să fiu şi în lume, înconjurat de treburi, şi să mă şi mântuiesc.*" (*Omiliile despre pocăinţă,* omilia a noua, p. 177)

„... pentru ca noi să petrecem cu norocire viaţa aceasta de faţă, totodată să ne eliberăm de păcatele noastre şi să putem oricând cu bucurie a ne înfăţişa la scaunul Judecăţii lui Hristos, de-a pururea să ne gătim nouă pentru acest scop locul cel mântuitor al rugăciunii amestecându-l cu lacrimi, cu râvnă, cu îndelungă răbdare. Atunci noi vom dobândi o îndestulare statornică şi îndulcirea de bunătăţile cele cereşti." (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 96-97)

„Dar cum de nu este nici unul, veţi zice voi, care să se îndulcească de repaus atât aici cât şi dincolo? Aceasta, iubiţilor, nu poate să fie, numărându-se lucrurile cele cu neputinţă. Căci, desigur, nu se poate ca pe acea lume să se îndulcească de cinste cel ce trăieşte aici fără grijă, în siguranţă şi în desfătare, cu necumpătare şi cu uşurătate de minte. Cine voieşte a fi acolo părtaş la cinste, acela nu poate trăi aici fără cercare şi osteneală. Deşi nu l-ar apăsa sărăcia, totuşi el are a se lupta de-a pururea împotriva poftelor, iar aceasta nu este o mică muncă şi povară. Deşi nu l-ar chinui vreo boală, totuşi îl răneşte fierbinţeala mâniei; şi înfrânarea mâniei pricinuieşte dureri nu mici. Deşi n-ar veni asupra-i vreo nenorocire, totuşi el are a se lupta de-a pururea cu gândurile cele păcătoase; iară spre a înfrâna poftele cele nestăpânite, a birui ambiţia, a smeri semeţia, a se lepăda de dezmierdări şi a trăi cu o aspră înfrânare, se cere osteneală nu mică. Cine însă nu face aceste şi alte asemenea lucruri, acela nu se poate mântui. Prin urmare, cerul nu se poate dobândi fără osteneală, fără luptă şi încercări." (*Cuvânt la Duminica Floriilor,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 104)

„... să lăudăm, şi să mărim pe Domnul, prin pocăinţă, înfrângere şi mărturisirea păcatelor. Să lepădăm toate greşelile, pe care le-am săvârşit în lumea aceasta, cu toată râvna să ştergem toate petele sufletului şi să rugăm pe Dumnezeu să ne ajute a ne despărţi de lumea aceasta şi a intra în cealaltă curaţi şi pregătiţi, ca acolo să nu ne însoţim cu bogatul cel îmbuibat, ci cu Lazăr în sânul lui Avraam, îndulcindu-le de bucuria cea nemuritoare. Căreia fie ca Dumnezeu să ne facă părtaşi." (*Cuvânt la Duminica Floriilor,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 105-106)

„Nu este o singură cale de mântuire, ci multe şi felurite. Hristos o spune într-un chip general, afirmând că la Tatăl multe locaşuri sunt (Ioan 14, 2). Pavel o spune mai precis, scriind aşa: *Alta este strălucirea soarelui, alta strălucirea lunii şi alta strălucirea stelelor, căci se deosebeşte stea de stea în strălucire* (I Cor., 15, 14). Cuvintele Fericitului Pavel au acest sens: Unii oameni strălucesc ca soarele, alţii ca luna, iar alţii ca stelele. Deosebirea nu se mărgineşte numai la atât; Fericitul Pavel arată că şi între stele este mare deosebire; iar această deosebire este tot atât de mare pe cât de mare e şi numărul stelelor, căci spune el: *se deosebeşte stea de stea în strălucire.* Ca să-ţi dai seama de deosebirea dintre stele, gândeşte-te câte trepte de strălucire poţi coborî de la marea strălucire a soarelui până la strălucirea celei din urmă stele." (*Apologia vieţii monahale,* 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...,* p. 256)

„Aşadar, de vreme ce Domnul tuturor este atât de iubitor de oameni, să nu fim nepăsători faţă de mântuirea noastră. Ne aşteaptă împărăţia cerurilor, pe care ochiul n-a văzut-o şi urechea n-a auzit-o şi la inima omului nu s-a suit. Nu trebuie să facem tot ce ne stă în putinţă, ca să n-o pierdem? Nu trebuie să dăm ceva, fie şi cât de mic, pentru a le dobândi pe cele mari şi nepreţuite? Să ne pocăim, deci, să obişnuim mâinile noastre să dea milostenie, să ne smerim, să ne întristăm, să plângem. Toate acestea sunt mici. Mari, mai presus de puterile noastre, sunt cele pe care ni le va da Dumnezeu, raiul şi împărăţia cerurilor, în care fie să intrăm cu toţii, cu harul Lui." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 88)

„Pentru ca omul să poată mânca, el trebuie să fie viu. Dacă omul este mort, el nu mai poate primi mâncare. Tot aşa, pentru a trăi veşnic, omul are nevoie de credinţă în Hristos, credinţă care se hrăneşte şi cu fapte bune. Cine nu crede în Hristos, chiar de ar avea fapte bune, nu poate dobândi împărăţia cerurilor. Pe când fără fapte, omul poate dobândi viaţa veşnică, dacă are credinţă vie. O să vă dovedesc lucrul acesta în continuare.

Tâlharul care a fost răstignit împreună cu Hristos a câştigat raiul numai prin credinţa lui.

Sutaşul Corneliu a făcut multă milostenie şi s-a rugat mult, dar nu L-a cunoscut pe Hristos. Şi pentru că faptele fără credinţă sunt goale, preabunul şi dreptul Dumnezeu i-a trimis aceluia un înger, care i-a spus: *Rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit, spre pomenire, înaintea lui Dumnezeu* (Fapte 10, 4). Poate că sutaşul Corneliu s-a întrebat: *Dacă rugăciunile şi milosteniile mele au fost primite de Dumnezeu, de ce anume mai am nevoie acum ca să fiu drept?* Iar îngerul l-a lămurit: *Trimite bărbaţi la Iope şi cheamă să vină un oarecare Simon, care se numeşte şi Petru. El este găzduit la un om oarecare Simon, tăbăcar, a cărui casă este lângă mare. Acesta îţi va spune ce să faci* (Fapte11, 13-14). Dacă sutaşul Corneliu s-a mântuit prin cele ce i-a spus Petru, înseamnă că nu i-au fost de ajuns faptele sale bune pentru mântuire. Mai avea nevoie şi de credinţă." (Din vol. *Problemele vieţii,* pp. 217-218)

„Ca să primească mântuirea, creştinul trebuie să facă următoarele:

1. Să-L iubească pe Dumnezeu din tot sufletul său şi să ţină poruncile sfinte. De asemenea, să-şi iubească aproapele ca pe sine însuşi. Domnul a spus: *Dacă păziţi poruncile Mele, veţi rămâne întru iubirea Mea* (Ioan 15, 10). Şi: *întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii* (Ioan 13, 35).

2. Să-şi smerească sufletul dinaintea lui Dumnezeu, căci *duhul umilit, inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi* (Psalm 50, 18), şi niciodată să nu-şi umilească aproapele. Să

jelească pentru păcatele sale. Să se întristeze pentru păcatele aproapelui său. Să se bucure atunci când aproapele său este fericit şi să nu-l invidieze pentru fericirea lui. Să aibă răbdare faţă de cei care îi sunt împotrivă şi să-i sfătuiască cu bunătate. Să săvârşească mereu fapte bune, care contribuie la păstrarea curăţiei sufletului său.

3. Să fie milos cu cei nefericiţi. Să slujească pacea cu toate puterile sale, aşa cum vrea Domnul, ca să fie numit fiu al lui Dumnezeu (Matei 5, 9). Să nu îşi piardă cumpătul atunci când este batjocorit sau nedreptăţit şi nici măcar atunci când urmează să fie ucis în numele dreptăţii lui Dumnezeu şi al credinţei Sale.

4. Să lupte împotriva oricărei învăţături eretice şi să primească învăţătura dreaptă a Bisericii despre Dumnezeul Treimic.

5. Să iubească adevărul şi să nu-şi murdărească nicicând limba cu minciuni. Să nu facă niciodată rău semenului său.

6. Să nu judece pe nimeni. Să nu batjocorească pe nimeni niciodată. Să nu facă nimic din cele pe care legea lui Dumnezeu le interzice.

7. Să facă milostenie, măcar din ce îi prisoseşte.

8. Să se roage pentru cei care îl blestemă. Dacă cineva îl sileşte să meargă cu el o milă, el să meargă două (Matei 5, 41). Să nu se jure niciodată, ci să facă aşa cum spune Domnul: *Ceea ce este da, da; şi ceea ce este nu, nu* (Matei 5, 37).

9. Să-L slăvească pe Dumnezeu şi să se roage Lui cu evlavie.

10. Să se gândească mereu la moarte, la judecata viitoare şi la răspunsul pe care îl va da pentru faptele sale. Să se gândească tot timpul la păcatele sale, rugându-L pe Dumnezeu să i le ierte.

11. Să săvârşească mereu fapte bune, fără să se laude cu ele, ca fariseul.

12. Să se ferească de lăcomie, de beţie, de ajura, de a vorbi fără rost, de invidie, de neînţelegeri, de răutate, de câştigul necuvenit, de desfrânare şi, în general, de poftele necuviincioase.

13. Să nu aibă nici o legătură cu magia, să nu facă vrăji şi să nu meargă niciodată la vrăjitori şi ghicitori. Să se păstreze curat, ca să fie vrednic de împărtăşirea cu Trupul lui Hristos.

14. Să aibă grijă de orfani, de văduve şi de străini. Să dea ajutor celor care au nevoie. Să dea cu împrumut fără dobândă celor care îi cer, căci tot ce are este de la Dumnezeu şi aparţine lui Dumnezeu.

15. Să îi fie milă de duşmanii credinţei, ca de nişte orbi duhovniceşte şi să se lupte din toată puterea pentru luminarea lor, dar să fugă departe de cei care îl pot duce şi pe el la orbire.

16. Să fie tot timpul bun, evlavios, curat la suflet şi dedicat lui Dumnezeu. Să facă totul după voia lui Dumnezeu, aşa cum spune psalmul: *Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururi* (Psalm 15, 8).

17. Să nu ţină răutate în sufletul său, ci să-l ierte imediat pe cel care i-a greşit, căci Domnul a spus: *De veţi ierta oamenilor greşalele lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru Cel ceresc* (Matei 6, 14).

18. Să judece lucrurile cu dreptate şi cu frica lui Dumnezeu. Să nu judece pe nimeni şi să nu-şi dispreţuiască aproapele pentru păcatele sale, pentru că Domnul a spus: *Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi* (Matei 7, 1).

19. Să îl certe cu dragoste pe aproapele său, atunci când greşeşte. Să-l apere pe cel nedreptăţit şi pe cel slab. Să-l ajute pe cel neputincios. Să-l povăţuiască pe cel rătăcit.

20. Să citească din cărţi sfinte, să asculte cuvântul lui Dumnezeu şi să poarte discuţii de suflet folositoare.

21. Să-şi cinstească părinţii şi să nu vorbească niciodată rău despre ei.

22. Să meargă la sfintele slujbe care se săvârşesc în biserică. Să nu se îndoiască de minunile pe care le face Dumnezeu în toate epocile.

23. Dacă omul trăieşte astfel, având-L mereu în inimă pe Hristos, va moşteni împărăţia cerurilor, care a fost pregătită pentru sfinţi de la începutul lumii şi pe care nădăjduiesc să o

moştenim cu toţii, cu harul şi cu iubirea de oameni a lui Hristos, Căruia I se cuvine slava şi cinstea şi închinăciunea în vecii vecilor. Amin." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 376-379)

„*Dar cum pot,* mi se poate spune, *să fiu în lume, înconjurat de treburi, să slujesc împăratului şi să mă mântui?*

- Ce spui, omule? Vrei să-ti spun pe scurt că nu locul te mântuie, ci purtarea şi voinţa? Adam era în rai, ca într-un port, şi s-a înecat (Facere III, 1-24); Lot era în Sodoma, ca pe mare, şi s-a mântuit (Facere XIX, 16); Iov stătea pe gunoi şi s-a îndreptăţit (Iov II, 8), iar Saul era în mijlocul bogăţiilor şi şi-a pierdut împărăţia - şi pe cea de aicea şi pe cea de dincolo. Nu te poţi apăra spunând: *Nu pot să fiu şi în lume, înconjurat de treburi şi să mă şi mântui.*" (*Omilie despre pocăinţă şi despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 186)

„În nimic altceva – după harul lui Dumnezeu – nu trebuie să avem nădejdea mântuirii, decât numai în faptele proprii." (*Nunta din Cana Galileii*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 125)

„Ce vrei să zici: *cum pot să mă mântuiesc căci sunt în lume şi în valuri*? Ce grăieşti omule, eu îţi voi arăta că nu mântuieşte pe om locul, ci fapta şi voia cea dreaptă. Adam s-a înecat pe limanul Raiului, iar Lot în Sodoma s-a mântuit ca din luciul mării. Iov se îndreptă din gunoi, iar Saul în curţile cele împărăteşti căzu din cinstea acestei lumi şi din cea viitoare. Nu poţi să te scuzi cu acestea să zici că eşti în lume şi în valuri şi să mă mântuiesc." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 105)

MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire)

„Temei de mântuire ne este nouă când nu ne străduim numai pentru mântuirea noastră, ci şi când căutăm să fim de folos semenilor noştri, când îi povăţuim pe calea adevărului. Şi ca să vezi ce mare bine este să poţi mântui şi pe altul odată cu tine, ascultă ce spune profetul ca din partea lui Dumnezeu: *Cel care face om cinstit dintr-un om nevrednic, va fi ca gura Mea* (Ier., 15, 19).

– Ce vor să spună cuvintele acestea?

– Cel care duce pe un om de la înşelăciune la adevăr, spune Dumnezeu, cel care întoarce pe semenul său de la păcat la virtute, acela, atât cât omeneşte este cu putinţă, Mă imită pe Mine". (*Omilii la Facere,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 52)

„Aşadar dacă El, Dumnezeu fiind şi având fiinţa aceea care este mai presus de înţelegere, a primit, din pricina iubirii Lui nespuse de oameni, toate acestea pentru noi şi pentru mântuirea noastră, ce n-ar trebui să facem noi pentru semenii noştri, pentru mădularele noastre, ca să-i smulgem din gâtlejul diavolului şi să-i ducem pe calea virtuţii?" (*Omilii la Facere,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 52)

„Să ne străduim să îndreptăm, cu sfaturi şi îndemnuri, pe cei căzuţi în păcate, vorbindu-le despre măreţia iubirii de oameni a lui Dumnezeu, despre covârşitoarea Lui bunătate şi despre nemăsurata Lui milostivire, ca să ne bucurăm de mai mare binecuvântare decât ei de la Dumnezeul universului, Care vrea *ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină* (I Tim, 2, 4), Care nu vrea *moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu* (Iez., 18, 23)". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 371)

„Să avem grijă, deci vă rog, şi de noi şi de semenii noştri. De noi, ca să ne rânduim viaţa aşa cum hotărăşte Dumnezeu; de semenii noştrii, ca să strălucească aşa virtutea noastră încât, chiar fără să vorbim să-i învăţăm din destul pe cei care ne văd." (*Omilii la Facere,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 78)

„Acesta este căpătâiul petrecerii noastre creştineşti, acesta este semnul ei - a nu căuta numai ale noastre, ci şi a îndrepta şi a aduce în bună stare mădularele noastre cele schiloade,

aceasta e dovada cea mai mare a credinței - că zice Domnul: *întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei* (In., 13, 35). Adevărată dragoste vădim nu prin tovărășia la mese, nici prin numiri goale, nici prin cuvintele măgulitoare, ci îndreptând pe aproapele și căutând folosul lui, sculând pe cel căzut, tinzând mână de ajutor celui ce zace fără să-i pese de mântuirea lui și căutând binele aproapelui înaintea binelui nostru." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 125)

„Să nu încetăm să facem totul pentru cei păcătoși și trândavi; să-i sfătuim, să-i învățăm, să-i rugăm, să-i povățuim, să-i îndemnăm, chiar dacă nu avem nici un folos. Ca și Hristos știa mai dinainte că n-are să se îndrepte vânzătorul, dar n-a încetat de a face totul, sfătuindu-l, amenințându-l, văitându-l; nu pe față, nici arătat, ci îndeosebi". (*Omilii la Matei,* omilia LXXX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 910)

„Pe Hristos să-L imităm și noi și să nu pregetăm a veni în ajutorul fraților noștri umiliți și nenorociți. Să-ți fie toate ușoare când e vorba de mântuirea fratelui tău, fie că trebuie să-i slujești, fie că este mic, fie că este om de jos, fie că treaba aceasta e obositoare, fie că trebuie să străbați munți si prăpăstii." (*Omilii la Matei,* omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 691)

„Fiecare să pună în rânduială, dacă nu lumea întreagă, cetăți întregi sau neamuri, cel puțin casa sa, femeia, copiii, prietenii și vecinii săi. Și să nu-mi spună mie cineva: *Sunt om simplu, neînvățat și fără experiență*; căci nimeni nu a fost mai neînvățat ca Petru, nimeni mai simplu ca Pavel. Acesta din urmă mărturisea despre el însuși și nu-i era rușine să spună că deși *sunt neiscusit în cuvânt, nu însă în cunoștință* (II Corinteni 11, 6). Și cu toate acestea, iată că acest bărbat neînvățat, acest om mai degrabă simplu, a învins mii de filosofi, a închis gurile a mii de oratori și a făcut totul numai prin harul lui Dumnezeu și prin buna lui voință. Dar noi, care nu suntem folositori nici măcar celor ce conviețuiesc alături de noi, care nu suntem în stare să învățăm nici măcar o duzină de nume, ce îndreptățire vom putea avea? Toate acestea nu sunt decât pretexte zadarnice, căci nu simplitatea sau neștiința ne împiedică de a-i învăța pe ai noștri, ci somnul și trândăvia cărora ne lăsăm pradă.

Deci acest somn îndepărtându-l de la noi, cu toată osârdia să ne îngrijim de ai noștri, ca astfel să ne bucurăm chiar și aici de liniște și mulțumire sufletească, insuflându-le frica de Dumnezeu. Iar acolo să ne putem face părtași miilor de bunătăți, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, Prolog*, p. 16)

„În adevăr, iubiților, că toți ceilalți de pe atunci părăsindu-și bunătățile lor, voiau mai bine a se împărtăși cu relele aproapelui, dar Pavel a făcut încă și mai mari decât acestea. El nu a voit numai a se împărtăși din nenorocirile altora, ci voia chiar a fi în cele mai de jos rele, numai alții să se găsească în cele mai mari bunătăți. Nu este totuna a fi în dezmierdări, și lepădând dezmierdările, să fii în suferință, cu a te găsi tu însuți în suferințe și a-i face pe alții să se bucure de liniște și cinste. Aici, deși este mare lucru a schimba cele bune cu cele rele pentru binele fratelui, totuși faptul are în sine și oarecare mângâiere, fiindcă ai părtași în nenorociri – dar a voi numai tu să te găsești în suferințe, pentru ca alții să se bucure de cele bune, aceasta firește că nu a putut ieși decât dintr-un suflet întinerit și din cugetul fericitului Pavel. Și nu numai prin aceasta, ci și prin altă măreție cu mult mai înaltă întrece Pavel pe toți cei pomeniți mai sus. De pildă Avraam și ceilalți toți se aruncau în primejdii în viața aceasta, și apoi toți îndeobște cereau moartea, pe când Pavel cerea să cadă chiar și din slava vieții viitoare pentru mântuirea altora. Am a mai spune și a treia măreție a lui Pavel. Și care este aceasta? Că unii dintre Iudei, deși poate stăteau în fruntea celor ce meșteșugeau multe neajunsuri, dar le era încredințată povățuirea lor, răbdau cu toate acestea, căci se petrecea cu dânșii ceea ce s-ar petrece bunăoară cu un părinte al unui fiu rău, însă fiu. Dar iată că Pavel

voia să fie anatema pentru dânşii, deşi nu-i era încredinţată lui privegherea şi îngrijirea de dânşii, fiindcă el a fost trimis apostol al neamurilor.

Ai văzut măreţie de suflet şi înălţime de cugetare, întrecând chiar înălţimea cerurilor? Pe acesta dar râvneşte-l, iar de nu poţi, apoi măcar pe cei ce au strălucit în legea veche. Că astfel vei găsi folosul tău, dacă vei căuta pe al aproapelui. Astfel că, dacă te lenevești a te îngriji de fratele tău, cel puţin înţelegând că altfel nu te vei putea mântui, lipeşte-te de dânsul şi de foloasele lui. Sunt de ajuns chiar şi cele spuse pentru a ne încredinţa că altminteri nu este cu putinţă a găsi folosul nostru." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, pp. 263-264)

„Nu este cu putinţă a te mântui în alt chip, iubitule; şi chiar de ai ajunge la cea mai înaltă filosofie, iar de cei pierduţi nu te îngrijeşti, nu vei câştiga înaintea lui Dumnezeu nici o îndrăzneală. Şi de unde se învederează aceasta? Din cele ce a spus fericitul Pavel, zicând: *De aş împărţi averile mele şi de aş da trupul meu să-l ardă, iar dragoste nu am, nimic nu folosesc* (1 Cor. 13, 3). Ai văzut ce cere Pavel de la noi? – Deşi cel ce împarte averile nu caută ale sale, ci pe cele ale aproapelui. *Dar nu este de ajuns numai aceasta, zice: ci eu voiesc ca să se facă acest lucru în chip nefăţarnic ţi multă milostivire. Pentru aceea a şi legiuit aşa Dumnezeu, ca astfel să ne ducă la legătura dragostei.*

Deci când Pavel cere o aşa măsură în dragoste, iar noi nu dovedim nici pe cea mai mică, apoi de ce iertare vom fi vrednici?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, pp. 264-265)

„... când un om trăieşte în răutate, atunci poruncesc a se îndrepta, şi de voieşti să o faci aceasta pentru aproapele, iar de nu, apoi cel puţin pentru folosul tău. Cel mai bun lucru este să o faci pentru folosul aproapelui, dar dacă poate încă nu ai ajuns la acea înălţime a virtuţii, cel puţin pentru tine fă-o. Nimeni deci să nu caute folosul său, ca să găsească acel folos, şi cugetând că nici lipsa averilor, nici mucenicia, şi nici altceva de acest fel nu ne va putea apăra dacă nu vom avea cu noi cea mai înaltă dragoste. Această dragoste deci să o avem înaintea tuturor celorlalte, ca astfel printr-însa să ne bucurăm şi de bunătăţile de aici ca şi de cele viitoare făgăduite nouă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, p. 265)

„În ceea ce priveşte averile acestea trecătoare, nu poate să se facă cineva bogat în alt chip, dacă mai întâi nu a sărăcit pe altul, pe când cu cele duhovniceşti nu este aşa, ci cu totul dimpotrivă: nimeni nu poate ajunge bogat dacă mai întâi nu a îmbogăţit pe altul. Dacă nu vei folosi pe nimeni, nu vei putea fi bogat. În cele trupeşti împărtăşirea sau darea lucrurilor aduce împuţinare, pe când în cele duhovniceşti o asemenea împărtăşire aduce încă sporire (πλεονασμόν) în lucrul dat, şi a nu da altora aduce chiar mare sărăcie şi cea mai de pe urmă pedeapsă. Acest fapt îl dovedeşte cel ce a ascuns talantul în pământ. Cel ce are cuvântul înţelepciunii şi-l dă sau îl împărtăşeşte şi altuia, acela îşi măreşte averea, făcând mulţi înţelepţi, iar cel ce ascunde darul său se lipseşte singur pe sine de avere, necâştigând folosinţa celor mulţi. Şi iarăşi, cel ce are alte haruri, făcând bine multora şi-a sporit darul, şi nici el nu s-a lipsit prin acea împărtăşire, în acelaşi timp şi pe alţii i-a umplut de darul duhovnicesc. Şi, în sfârşit, în toate cele duhovniceşti, această rânduială rămâne neschimbată. Tot asemenea şi pentru Împărăţia Cerurilor; cel ce face mulţi tovarăşi cu dânsul pentru Împărăţia lui Dumnezeu, de această Împărăţie el se va bucura mai mult – pe când cel ce nu se sârguieşte de a-şi lua nici un tovarăş, chiar şi el va cădea din multe din acele bunătăţi. Că dacă înţelepciunea omenească nu se consumă chiar de ar răpi-o cât de mulţi, şi nici meşteşugarul nu şi-a pierdut meşteşugul făcând mulţi meşteri ca dânsul, apoi cu atât mai mult cel ce răpeşte împărăţia lui Dumnezeu nu va face mai puţin, ci tocmai atunci vom fi mai bogaţi, când vom chema pe mulţi la aceasta.

Deci iubiților, să răpim cele ce nu se mistuie, și care încă se înmulțesc fiind răpite. Să răpim pe acelea care nu au nici un clevetitor, nici un pizmuitor. Că dacă ar fi o mină de aur, care ar avea un izvor din care ar curge întruna aur, şi încă cu atât mai mult ar curge cu cât ar fi mai mult scos, şi ar fi şi o altă mină ce ar avea aurul îngropat adânc – apoi de unde ai voi oare să te îmbogățești? Oare nu de acolo de unde se scurge aur mult şi nu este nici o pizmă? Fireşte că de acolo. Şi ca să nu ne închipuim aceasta numai cu vorba, gândiți-vă că cele vorbite ar fi cu privire la aer şi la soare. Ei bine, iată că aceste două stihii sunt răpite de toți şi de toate, şi pe toate le umplu. Acestea, fie că s-ar bucura de ele oamenii, fie că nu s-ar bucura, rămân aceleaşi neîmpuținate, pe când ceea ce eu spun este cu mult mai mare şi mai însemnat, căci, de pildă, înțelepciunea duhovnicească nu rămâne aceeaşi fiind dată sau nedată altora, ci fiind dată sau împărtăşită altora, ea încă mai mult sporeşte. Dar dacă cineva nu primeşte cele spuse, ci încă pe lângă sărăcia celor pământeşti şi-a mai adăogat răpind şi pe cele mici, cel puțin amintească-şi de hrana manei din pustie şi teamă-se de pilda pedepsei. Ceea ce s-a întâmplat atunci cu mana, aceasta se poate vedea şi cu cei ce caută a se folosi sau a avea mai mult decât trebuie. Aşadar, ce s-a întâmplat atunci? Viermi izvorau şi foşneau din pricina lăcomiei. Tocmai aşa se întâmplă şi astăzi cu lăcomia şi dezmierdarea multora, căci măsura hranei aceeaşi este pentru toți, deoarece un singur pântece umplem – pe când murdăria sau scârna iese mai mult de la tine care te îmbuibi. Şi după cum atunci cei ce strângeau prin casele lor mai multă mană decât cea legiuită nu strângeau mana, ci mai mult viermi, tot aşa şi cei ce viețuiesc în mâncăruri şi beții îşi agonisesc nu dezmierdări mai multe, ci stricăciune mai multă. Şi cu toate acestea, aceştia din urmă sunt cu atât mai răi decât cei dintâi, cu cât aceia, pătimind pedeapsa o singură dată, s-au cumințit la urmă, pe când aceştia în fiecare zi aducând în casele lor acel vierme cu mult mai primejdios ca viermele din mană, totuşi nu simt nimic şi nici nu se mai satură.

Cum că faptele acestora se aseamănă cu ale Evreilor din pustie în ceea ce priveşte munca zadarnică, pe când în privința pedepselor faptele lor vor fi cu mult mai grozav pedepsite, tu gândește-te la următoarele: Întru ce se deosebeşte oare bogatul de sărac? Oare nu un trup are şi el? Nu un singur pântece hrăneşte şi el? Cu ce dar prisoseşte pe cel sărac? Cu grijile, cu cheltuielile, cu neascultarea de poruncile lui Dumnezeu, cu stricarea trupului, cu vătămarea sufletului. Deci cu acestea covârşeşte bogatul pe sărac; zbuciumându-se ca şi cum pare că ar avea de umplut mai multe pântece – de cumva ar spune că are mai multă trebuință, sau că trebuie a face mai mari cheltuieli." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XL, pp. 440-442)

„... și în sarcina ta ți se va pune un mare păcat; acela adică că, văzând pe fratele tău rătăcit, tu nu l-ai îndreptat. Căci dacă după legea iudeilor, nu trebuie a trece cu vederea nici vita cea de sub jug a duşmanului, dar încă ce nu vita, şi chiar sufletul prietenului ți a fratelui său îl trece cu vederea, ce iertare va avea? Nu este de ajuns spre îndreptățirea noastră faptul că acela are minte fiindcă și noi de multe ori sfătuind pe alții, totuşi deseori nu am fost destoinici nici pentru noi, și nici că am fost mai folositori. Apoi aceasta cugetă și pentru cel ce păcătuiește, că poate este mai firesc a primi un sfat bun de la tine decât de la dânsul și, prin urmare, nu zice: *Ce mă priveşte pe mine?*. Teme-te de pățania celui dintâi care a zis această vorbă, căci cuvintele: *Nu cumva sunt păzitorul fratelui meu?* (Fac. 4, 9) la aceasta tocmai duce, ca şi vorba *Ce mă priveşte pe mine?*

De aici se nasc toate relele, că adică ale trupului nostru le credem străine de noi, ce spui? Nu-ți pasă defel ceea ce face fratele tău? Dar atunci de cinei pasă? De necredincios, de cel ce se bucură, saltă şi-l ia în râs? De diavolul care-l împinge la rele și-l trânteşte jos? *Şi de unde este învederat, zici tu, că eu îl ajut pe dânsul zicându-i și sfătuindu-l cu cele trebuitoare?* De unde se vădește că-l vei ajuta? Dar şi aceasta este cea mai de pe urmă prostie, ca sfârşitul fiind nesigur, tu să-ți iei asupră un păcat. Iată că şi Dumnezeu, care vede viitorul, de multe ori a zis,

şi acela nu a făcut, şi totuşi nici aşa nu s-a depărtat de el, deşi ştia că nu-l va încredinţa. Deci dacă cel ce a văzut că nu va face nimic mai mult nu a contenit de a-l îndrepta, apoi tu, care nu ştii viitorul defel, ce îndreptăţire vei avea moleşindu-te şi dormitând? De multe ori cei ce au încercat aceasta au izbutit, ba încă de multe ori după ce se deznădăjduiseră au izbutit. Şi chiar dacă nu ai făcut nimic mai mult, tu totuşi ţi-ai făcut datoria.

Aşadar, nu fii neomenos şi fără milă, şi nici nepăsător faţă de fratele tău care păcătuieşte. Cum că vorbele acelea că *nu-mi pasă, şi nu mă priveşte* sunt izvorâte din cruzime şi lene, aceasta se învederează de acolo. Pentru ce, de pildă, când un modular al trupului tău este bolnav, tu nu zici: *Ce-mi pasă* — ci totul faci ca astfel, chiar dacă cu nimic nu te-ai folosi, totuşi să nu ai cuvânt a te învinovăţi pe sineţi că ai trecut cu vederea ceva din cele ce erai dator a face. Apoi dacă noi ne îngrijim atât de mult de mădularele trupului nostru, oare de ale lui Hristos să nu ne îngrijim? Dar de ce iertare sunt vrednice asemenea fapte? Că dacă nu te voi încredinţa pe tine, zicându-ţi *Îngrijeşte-te de mădularul tău*, cel puţin de frică poate te vei face mai bun, amintindu-ţi că şi tu eşti mădularul trupului lui Hristos. Şi atunci cum să nu fie vrednic de frică faptul că vezi trupul lui rănit şi-l treci cu vederea? Când sluga sau măgarul tău ar avea răni împuroiate pe trup, nu ai suferi ca să-l vezi şi să-l treci cu vederea — şi trupul lui Hristos văzându-l plin de râie şi de răni, tu îl trecu cu vederea? Şi nu le crezi acestea vrednice de mii de trăsnete? Pentru aceea toate sunt anapoda, din pricina neomeniei noastre, din pricina lenevirii noastre." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, pp. 473-474)

„Dacă toate le-am face, iar pe aproapele cu nimic nu l-am folosi, nu vom intra în împărăţia cerurilor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 40)

„Noi trebuie de a prezenta nişte astfel de daruri prietenilor noştri, ca prin ele să smulgem sufletele lor de sub mânia lui Dumnezeu, să-i ridicăm când îi vedem zăcând în cuptorul răutăţii. *Dar nu se îndreaptă*, zici tu. Nu face nimic, tu fă-ţi datoria ce te priveşte, spre a te justifica înaintea lui Dumnezeu. Nu ascunde talantul în pământ. De aceea ai cuvântul, de aceea ai limbă şi gură, ca să îndrepţi pe aproapele. Singure animalele nu se îngrijesc de aproapele lor, iar tu, care chemi *Tată* pe Dumnezeu, şi frate pe aproapele tău, îl vezi pe acesta făcând o mulţime de rele, şi taci preferând mai mult dragostea decât folosinţa lui sufletească? Nu, vă rog, căci nu poate fi o altă probă mai mare de iubire adevărată, decât aceea de a nu trece cu vederea pe fraţii care greşesc. Ai văzut poate pe unii duşmănindu-se; ei bine, intervină între dânşii şi rupe duşmănia. Ai văzut pe alţii răpind cu lăcomie averile străine; împiedică-i de la aceasta. Ai văzut poate nedreptăţiţi; ia-le apărarea, căci prin aceasta nu le-ai folosit lor atâta, pe cât ţie singur." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 177)

„Aşadar, pentru ca să putem folosi altora, şi să ne folosim şi pe noi în acelaşi timp, e necesar de a sta aşa, adică de a rămânea în lumină." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 178)

„Nu ne este de ajuns pentru mântuire numai propria nostre virtute, căci dacă cel ce a primit un talant l-a îngropat în pământ şi n-a câştigat nimic, şi totuşi a fost pedepsit, e cert că nu este de ajuns numai propria nostre virtute pentru mântuirea noastră, ci se cere de a face virtuoşi şi pe alţii." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 220)

„Că, după cum cel ce le are în vedere pe ale aproapelui său, va orândui bine şi pe ale sale, tot aşa şi cel ce le dispreţuieşte pe ale aceluia, le va dispreţui şi pe ale sale. Căci, dacă suntem mădulare unul altuia, apoi mântuirea aproapelui nu este numai a lui, ci şi a celorlalte mădulare, precum şi vătămarea nu stă numai la acela, ci îşi întinde durerile la toate celelalte mădulare. Dacă suntem zidire, ceea ce ar suferi o parte va vătăma şi restul zidirii, iar dacă acea parte este puternică, ea le va putea purta şi pe celelalte.

Întocmai ca şi în Biserică. L-ai trecut cu vederea sau l-ai dispreţuit pe fratele tău? Pe tine singur te-ai nedreptăţit. Cum? Apoi, tu singur ai suferit o vătămare nu mică. Că acela care nu-l împărtăşeşte pe cel sărac cu câte ceva, se duce în gheena, dar oare cel ce-l vede pe fratele său primejduindu-se în cele necesare şi nu-i întinde mâna de ajutor, oare nu va pătimi mai mult decât acela, după cum paguba a fost în lucruri mai mari?" (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, p. 76)

„Şi nu poate fi alt semn de recunoştere mai bună a celui credincios şi a celui ce-L iubeşte pe Hristos, ca îngrijirea de fraţi şi purtarea de grijă de mântuirea lor". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 98)

„Când vedeţi că unul dintre fraţii voştri cade în astfel de nelegiuri ca acestea, socotiţi că nenorocirea este a altuia, nu este a voastră. Dacă vă ţine cineva de rău, credeţi că vă apăraţi spunând: *ce mă priveşte*!, *ce legătură am eu cu el*! Nu! Cel ce grăieşte aşa grăieşte cuvinte pline de cea mai cumplită ură de oameni, pline de cruzime diavolească. Ce spui? Eşti om, eşti şi tu de aceeaşi fire cu el, dar, mai bine spus, dacă trebuie să vorbesc de fire, ai un singur Cap, pe Hristos, şi mai îndrăzneşti să spui că n-ai nici o legătură cu mădularele tale? Cum mai mărturiseşti că Hristos e Capul Bisericii? Capul în chip firesc alătură toate mădularele, le adună şi le leagă bine unele de altele. Iar dacă n-ai nici o legătură cu mădularul tău, atunci n-ai nici o legătură nici cu fratele tău şi nici nu-L ai de cap pe Hristos". (*Către iudei,* cuv. I, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 249)

„După cum suferă aceeaşi pedeapsă nu numai hoţii, ci şi cei care pot să-i împiedice, dar nu-i împiedică, tot aşa sunt pedepsiţi la fel nu numai cei necredincioşi, ci şi cei care pot să-i întoarcă de la necredinţă, dar nu vor, fie din lene, fie din nepăsare". (*Către iudei,* cuv. IV, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 305)

„De-ai depune la zarafi nenumăraţi bani, n-ai să câştigi atât cât câştigi mântuind un suflet abătându-l de pe calea cea rătăcită şi povăţuindu-l spre buna credinţă. Cel ce dă săracului pune capăt foamei; dar cel ce îndreaptă pe unul care ţine obiceiurile şi sărbătorile iudaice, (acela) pune capăt necredinţei. Unul uşurează sărăcia, celălalt opreşte nelegiuirea. Unul izbăveşte trupul de durere, celălalt smulge sufletul din gheenă.

Ţi-am arătat comoara! Nu pierde câştigul! Aici nu mai poţi da vina pe sărăcie, nu mai poţi spune că eşti sărac pentru a face o astfel de milostenie. Cheltuiala este numai la cuvinte, risipa, la vorbe. Să nu ne trândăvim dar, ci cu toată râvna şi cu toată tragerea de inimă să-i vânăm pe fraţii noştri". (*Către iudei,* cuv. VI, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 361)

„Dacă atunci când dăm doi bănuţi, când cheltuim puţin argint cu săracii, ne bucurăm, câtă plăcere n-am simţi dacă am putea mântui suflete, câtă răsplată n-am primi în veacul ce va să fie! Aici, ori de câte ori ne întâlnim cu aceia cărora le-am făcut bine, simţim mare bucurie aducându-ne aminte de binefacerile făcute lor; iar la scaunul cel înfricăşător de judecată vom dobândi mare îndrăznire văzându-i şi pe ei acolo". (*Către iudei,* cuv. VII, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 379)

„Când vezi că nu-l poţi convinge după ce ai vorbit mult cu el şi ai făcut tot ce-ţi stă în putinţă, adu-l la preoţi şi, negreşit, cu harul lui Dumnezeu, vor pune mâna pe vânat. Tot meritul va fi al tău, care l-ai adus la preoţi. Acestea să le spună bărbaţii femeilor, femeile, bărbaţilor, părinţii, copiilor, prietenii, prietenilor". (*Către iudei,* cuv. VII, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 380-381)

„Gândeşte la fel şi când e vorba de fraţii cei căzuţi! Socoteşte purtarea de grijă pentru ei precum găsirea unei comori. Dacă îi picuri învăţătura cuvântului ca pe untdelemn, dacă-l legi

cu bunătatea ta, dacă-l îngrijeşti cu răbdarea ta, este pentru tine mai bogat decât o comoara. *Cel care face cinstit din cel necinstit, va fi ca gura Mea* (Is., 50, 4), spune Scriptura.

Ce poate egala cinstea aceasta? Ceea ce nu face nici postul, nici culcarea pe pământul gol, nici priveghcrile, aceea o face mântuirea fratelui. Gândeşte-te câte păcate n-a făcut gura ta, câte cuvinte de ruşine n-a rostit, câte hule şi câte ocări n-a scos! Gândeşte-te la toate acestea, şi atunci negreşit te vei îngriji şi de mântuirea celui căzut. O singură faptă ca aceasta va putea curăţi toată întinăciunea aceea. Dar pentru ce vorbesc eu de curăţire? Vei face gura ta gură a lui Dumnezeu. Ce poate egala cinstea aceasta? Am făgăduit eu asta? Nu! Însuşi Dumnezeu a spus-o: *Dacă scoţi pe cineva din păcat,* spune Dumnezeu, *gura ta va fi ca şi gura Mea, curată, sfântă*". (*Către iudei,* cuv. VIII, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 390-391)

„Eu vă făgăduiesc şi vă încredinţez că dacă toţi care sunteţi de faţă, care e cea mai mică parte a cetăţii, dar cea mai pioasă, voiesc să fie părtaşi la mântuirea aproapelui lor, toată cetatea va fi îndreptată în curând de noi. Să săvârşim mântuirea fraţilor noştri; un singur om zelos este de ajuns a aduce pe calea dreaptă un popor întreg, dar când suntem nu unul, doi sau trei, ci un aşa mare număr, care pot să se îndeletnicească cu grija celor nepăsători care pier nu de aiurea, ci prin lâncezeala voastră, căci după cum într-o ceartă violentă a doi oameni lumea aleargă pentru a-i despărţi; dar ce zic eu de ceartă? Când un asin prea împovărat cade, toţi pun mâinile; tot astfel să ne silim a ne îndrepta: căci n-avem nici o grijă de fraţii noştri care pier. Un om cade sub greutatea mâniei sale, el cade în blasfemie; apropie-te de el cu iubire, ridică-l prin dojeni folositoare, printr-o asprime mântuitoare, întrebuinţează rând pe rând blândeţea şi asprimea." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia I, pp. 31-32)

„Voieşti să îndreptezi pe fratele tău? Varsă lacrimi, roagă pe Dumnezeu, fă-i cunoscut greşeala tainic, dă-i sfaturi, mângâie-l, îndeamnă-l." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia a III-a, p. 62)

„Arată-te milos faţă de păcătos: fă-l să simtă că zelul şi iubirea singure te fac să lucrezi şi nu dorinţa de a-l acoperi de ruşine; ia-i picioarele, sărută-i-le şi să nu-ţi fie ruşine de aceasta dacă ţii să-l ridici. Aceasta o fac medicii adesea, dacă ei au de a face cu cei greu bolnavi: îi mângâie, îi roagă, pentru a-i face să ia o doctorie mântuitoare. Tot astfel trebuie să fie şi purtarea ta: arată rana servului lui Dumnezeu şi vei proba zelul, atenţiunea, înţelepciunea ta." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia a III-a, p. 62)

„De altfel voi trebue să fiţi învăţătorii şi călăuzitorii altora: pe prieteni trebuie să-i ia, să-i înveţe şi să-i sfătuiască prieteni de-ai lor; pe robi, tovarăşii de robie şi pe tineri, cei de o vârstă cu ei. Nu-i aşa că dacă ţi-ar fi făgăduit cineva câte un ban de aur pentru fiecare om pe care l-ai îndreptat, ţi-ai fi dat toată osteneala şi ţi-ai fi petrecut timpul lângă ei îndemnându-i şi căutând să-i înduplеci? Dar acum Dumnezeu, ca răsplată pentru această osteneală a ta, nu-ţi făgăduieşte un ban de aur, nici zece, nici douăzeci sau o sută, sau o mie, ci îţi dă ceea ce e mai preţios decât tot pământul, adică împărăţia cerurilor. Şi nu numai atât, dar şi altceva pe deasupra. Şi anume ce? *Dacă desparţi ceea ce e de preţ de ce este fără preţ, vei fi ca gura Mea* (Ier., 15, 19). Ce ar putea să se măsoare cu aceasta, când e vorba de slavă şi izbăvire? Ce dezvinovăţire sau iertare ne va mai rămâne nouă acelora care, după o asemenea făgăduinţă, nesocotim mântuirea aproapelui nostru?" (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 116-117)

„I-ai spus o dată şi nu te-a ascultat? Atunci spune-i şi a doua şi a treia oară, spune-i de atâtea ori până îi vei face să te asculte. În fiecare zi ne vorbeşte Dumnezeu şi nu-L ascultăm, şi El totuşi nu ne părăseşte; însuşeşte-ţi dar şi tu această grijă pentru aproapele. De aceea suntem laolaltă, şi locuim împreună în cetăţi, şi ne adunăm în biserici, ca să purtăm laolaltă greu-

tățile unii pe ale altora, și ca să ne îndreptăm unii altora greșelile." (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 117)

„*Îndreptați pe unul ca acela cu duhul blândeților*, zice Apostolul mai departe, adică, faceți, ca el să nu fie silnicit de satan, să nu fie biruit în războiul cu dânsul, nici să fie învins în lupta împotriva aceluia.

Iarăși zice Apostolul: *păzindu-te pe tine însuți, ca să nu cazi și tu în ispită*. Aceasta este cea mai pătrunzătoare sfătuire, cu care el a putut să-ți vorbească. De ai fi vârtos ca piatra, auzind aceste vorbe, ele ar trebui să te îngrozească și să te îmboldească, a veni într-ajutorul fratelui tău celui căzut. Voiești să te milostivești asupra lui, ca un frate? Nu voiești să-l ierți, căci el este om, și pentru aceea este supus beteșugului? Nu voiești, ca fiu al duhului, să-i întinzi mâna? O, atunci, privește asupra ta însuți, și atunci nu mai ai trebuință de nimeni, ca să-ți zică, o ajută pe cel căldut, căci tu ai întru tine însuți îndemnul la aceasta. Pentru ce aceasta, și cum? *Păzește-te pe tine însuți zice Apostolul, ca să nu cazi și tu în ispită*. Ca să nu te tulbure, el nu zice că și tu însuți ești un păcătos, ci zice: *ca să nu cazi și tu în ispită*. Aceasta vrea să zică: *gândește-te și tu însuți poate vei cădea în păcat, poate nu vei cădea; dar fiindcă nimic nu este sigur, ce are să fie în viitor, de aceea adună-ți o comoară, prin compătimirea către aproapele tău, pentru ca, când tu însuți te vei împiedica, să dobândești iertare îndestulătoare*." (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători*..., p. 139)

„Să ne îngrijim deci de mântuirea sufletească a fraților noștri; căci aceasta este una din cele mai de căpetenie datorii ale noastre, și dintru aceea se va cunoaște, că noi ne îngrijim nu numai pentru noi, ci ne ocupăm a îmbunătăți și a mântui încă și pe aproapele nostru, care este mădular al aceluiași trup." (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători*..., pp. 140-141)

„Când bolnavul e pe moarte, de-ar plânge toată lumea, nu poate să-l mai scoale. Așa că plânsul este plâns de jale, nu de îndreptare. Cu bolile sufletești însă, nu-i așa; ci, dacă plângi, de multe ori scoli pe un om al cărui suflet este mort.

Pentru ce?

Pentru că trupul, odată mort, nu mai poate fi ridicat cu putere omenească; pe când un om, cu sufletul mort, poate fi ridicat prin îndreptare. Vezi un desfrânat? Plânge-l! Și de multe ori îl ridici din păcat. De asta și Pavel nu scria numai, nici nu îndemna numai, ci și plângea cu lacrimi, sfătuind pe fiecare.

- Fie! Sfătuiești, Pavele, dar pentru ce și plângi?

- Pentru ca, dacă nu reușește sfatul, să ajute lacrimile." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 170)

„A nu se îngriji cineva de mântuirea celorlalți oameni nu este un păcat mic, ci acesta merită o pedeapsă aspră și neînlăturată, cum s-a întâmplat robului aceluia din Evanghelie, care a îngropat talantul său în pământ. El a fost dojenit nu pentru vreo purtare fără de orânduială în viața sa privată, nici pentru vreo necesitate, căci el a întors totul neatins. Dar vinovăția lui a stat în aceea că el n-a dobândit talantul, nu l-a îndoit, iar pentru aceasta a fost vrednic de osândit. Din aceasta vedem că, spre a se mântui cineva, nu este de ajuns ca noi înșine să fim aprinși de râvnă pentru slujirea de Dumnezeu; cineva trebuie să îndoiască talantul său, iar aceasta se face când noi ne îngrijim nu numai de mântuirea sufletului nostru, ci și de a confraților noștri. Sluga aceea, deși a zis: *Iată, ai ce-i al tău* (Mt. 25, 25), totuși aceasta n-a fost de-ajuns pentru apărarea sa, căci Domnul a zis către dânsul: *Se cuvenea ție să fi dat argintul meu schimbătorilor*. Socotește acum cât de ușoare sunt poruncile Domnului! Adică omul cere de la sluga sa, care a împrumutat bani de la stăpânul său, ca ea să-i aducă iarăși îndărăt; Dumnezeu însă nu face așa; El cere numai ca talantul să fie dat cu împrumut, și nu ne

face răspunzători de înturnarea lui. Aceasta va să zică: îndeamnă pe aproapele tău, dă-i sfatul tău, fă numai datoria ta, iar a-l îndupleca nu stă în puterea ta. Dumnezeu cere numai ca tu să pui talantul tău şi să-l dai la dobândă. Ce este mai lesne decât aceasta? Şi cu toate acestea, sluga aceea a numit pe Domnul său aspru şi nemilostiv. Aşa fac slugile cele rele şi leneşe, ele totdeauna aruncă greşalele lor asupra stăpânilor. De aceea a fost acela pedepsit şi aruncat în întunericul cel mai dinafară. Pentru aceea, ca să nu ne întâmpine şi pe noi acelaşi lucru, să îndemnăm şi să sfătuim pe fraţii noştri, fie că ascultă ei cuvintele noastre sau nu. Dacă ei ne vor urma, se vor ferici şi pe dânşii şi pe noi; iară dacă nu ne vor urma, vor atrage asupră-le cea mai grea osândă, fără ca noi, în ce ne priveşte, să suferim cea mai mică vătămare. Noi ne-am făcut datoria, le-am dat sfatul şi povăţuirea cea bună; neurmarea lor nu poate a ne aduce vreo vătămare. Nu atunci păcătuim noi, când nu câştigăm pe alţii, ci numai atunci când neglijăm de a le da îndemn şi povăţuire. Iară dacă noi totdeauna i-am îndemnat şi i-am sfătuit bine, de acolo înainte, Dumnezeu nu pe noi, ci pe dânşii are să-i tragă la socoteală." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marţi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 120-122)

„Vai acelora care nu caută să mântuiască pe confraţii lor, nu-i îndeamnă, nu le dau sfat! Trebuie să vă pese vouă, celor ce nu-i siliţi şi nu-i întoarceţi de la uşurătatea minţii şi de la lenea lor. Cum că noi nu trebuie să ne îngrijim numai de noi, ci şi pentru alţii, Hristos ne-a arătat-o lămurit, când ne-a numit sare, aluat şi lumină (Mt. 5, 13; 14 şi 13, 33). Căci anume aceste lucruri sunt folositoare şi avantajoase pentru alţii. Lumina luminează şi nu se arată pentru dânsa însăşi, ci pentru aceia care şed în întuneric. Şi tu eşti o lumină – nu pentru ca să ai lumină pentru tine singur, ci pentru ca să poţi întoarce şi pe cei rătăciţi. Căci la ce foloseşte lumina, dacă ea nu poate sluji celor ce şed în întuneric? Şi ce foloseşte un creştin, dacă el nu câştigă pe nimenea şi nu întoarce pe nimenea în fapta cea bună? Tot aşa sărează sarea, nu pe sine însăşi, ci împiedicând alte trupuri ca să nu treacă în putrejune şi nelăsându-le să se piardă. Asemenea trebuie să faci şi tu. Dacă Dumnezeu te-a făcut sare duhovnicească, tu eşti dator a săra şi a împrospăta membrele care trec în putrejune, adică pe confraţii tăi, care sunt leneşi şi cugetă cele pământeşti, a-i depărta de lene ca de putrejune; şi iarăşi a-i lega cu trupul Bisericii. Tot pentru aceasta Dumnezeu te-a numit aluat. Încă şi aluatul nu se dospeşte pe sine însuşi, ci plămădeala, oricât de mare sau mică ar fi ea. Aşa trebuie să fiţi şi voi. Chiar de a-ţi fi puţini după număr, totuşi după credinţă şi după râvna cea cucernică trebuie să fiţi puternici şi tari. Deci, precum aluatul nu este slab, cu toată micimea lui, ci prin puterea sa cea lăuntrică covârşeşte toată plămădeala, aşa şi voi puteţi întoarce la râvnă un număr mult mai mare, numai de veţi voi." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marţi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 123-124)

„... chiar dacă toate faptele vieţii noastre ar fi cât se poate de bune, dacă nu ne îngrijim şi de mântuirea altora, nu avem nici un folos de pe urma lor. Căci acest păcat este îndestulător să ne arunce în adâncul iadului. Dacă nici o scuză nu poate scăpa de pedeapsă pe cei care n-au voit să-şi ajute aproapele cu cele materiale, chiar dacă ar fi trăit în feciorie (Matei 25, 1-13), atunci urmează că vor suferi cele mai cumplite chinuri cei care au neglijat să facă o faptă cu mult mai mare decât ajutorarea cu cele materiale – căci grija de suflet e cu mult mai mare. Dumnezeu n-a creat pe om ca să se ocupe numai de el, ci să fie de folos şi altora. Pentru asta şi Pavel îi numeşte pe credincioşi stele (Filip., 2, 15).

Prin acest cuvânt arată că ei trebuie să fie folositori şi altora. Steaua, dacă s-ar lumina numai pe ea, n-ar mai fi stea. Pentru aceasta Pavel spune că cei care nu se îngrijesc de mântuirea aproapelui sunt mai răi decât păgânii. Şi se exprimă astfel: *Iar dacă cineva nu poartă grijă de ai săi şi mai cu seamă de cei ai casei s-a lepădat de credinţă şi este mai rău decât un necredincios* (I Tim., 5, 8). Ce vrea să spună aici Pavel prin cuvântul *purtare de grijă*? Vorbeşte, oare, de ajutorul cu cele necesare traiului? Sunt de părere că s-a gândit la grija de suflet. Iar dacă ai avea intenţia să contrazici interpretarea mea, atunci se va vădi şi mai dreaptă. Dacă Pavel, prin acest cuvânt, s-ar fi gândit la grija de cele necesare traiului şi a

dat o astfel de pedeapsă celui care nu oferă aproapelui hrană zilnică şi a spus că este mai rău decât un necredincios, ce pedeapsă va fi deci pentru cel care nu se îngrijeşte de ceea ce-i mai mare şi mai necesar, de mântuirea sufletului?" (*Apologia vieţii monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 245-246)

„Noi trebuie să ne facem pe deplin datoria noastră, chiar dacă cei pe care-i ajutăm nu vor să tragă vreun folos de pe urma cuvintelor şi faptelor noastre. Pentru ce? Pentru că să nu dăm noi seama înaintea lui Dumnezeu, ci ei." (*Apologia vieţii monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 319-320)

„Cum să nu facem oare tot ce putem, de e bolnav sufletul cuiva, când arătăm atâta grabă şi atâta grijă pentru cei bolnavi cu trupul? Cum să nu suferim orice ca să câştigăm pe fratele nostru, care-i mădularul nostru, care face parte din pliroma trupului bisericesc? Să iscodim dar totul pentru el, să facem totul pentru el!" (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 180)

„Vasile: Socoteşti, oare, îndestulătoare puterea dragostei, m-a întrebat Vasile, pentru îndreptarea aproapelui?
Ioan: Mai cu seamă dragostea, i-am răspuns eu, poate ajuta în cea mai mare măsură la îndreptarea aproapelui nostru." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, p. 56)

„Nu pot să cred că se poate mântui cel care nu munceşte pentru mântuirea aproapelui său. Nici sluga cea vicleană şi leneşă n-a avut vreun folos că şi-a păstrat întreg talantul, ci s-a pierdut tocmai pentru că nu l-a înmulţit şi nu l-a îndoit (Matei 25, 24-30)." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 147)

„Chiar dacă ai duce o viaţă duhovnicească înaltă, nu vei avea îndrăzneală dinaintea lui Dumnezeu dacă vei fi indiferent faţă de fraţii tăi care merg pe calea pierzaniei." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 359)

„Nu este cu putinţă ca omul să se mântuiască dacă nu face nimic pentru mântuirea aproapelui." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 359)

„Cel care se îngrijeşte să ajute la mântuirea unui frate leneş şi să-l scoată din gheara diavolului se aseamănă, atât cât îi este cu putinţă omului, cu Dumnezeu. Aceasta este cea mai mare dintre virtuţi şi dintre izbânzi." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 359)

„Acestea să le înveţe şi femeia de la bărbat şi copilul de la tată şi sluga de la stăpân şi vecinul de la vecin şi prietenul de la prieten şi chiar către vrăjmaşi să le spunem, că suntem datori şi pentru mântuirea acelora. Dacă ni se porunceşte să sculăm dobitoacele lor de vor cădea şi să le întoarcem de se vor rătăci, cu mult mai mult trebuie să întoarcem sufletul lor de este rătăcit şi să-l ridicăm de va fi căzut. Dacă aşa vom iconomisi cele ale noastre şi cele ale vecinilor, vom putea sta cu îndrăzneală înaintea Judecaţii lui Hristos." (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 46-47)

„Dacă va vedea atâta grijă din parte-vă faţă de mădularele[19] voastre şi preocupaţi de mântuirea celorlalţi, vă va învrednici pentru aceasta de o mare îndrăzneală înaintea Lui. Căci nimic nu-L bucură aşa de mult ca noi să fim împreună-pătimitori faţă de mădularele noastre şi să arătăm multă dragoste faţă de fraţi şi să ne îngrijim cu ardoare de mântuirea aproapelui." (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminaţi şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 57)

---

[19] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Ceilalţi creştini, văzuţi ca mădulare ale Bisericii lui Hristos. (n.s. 36, p. 57)

„Cuvine-se să aveți mare grijă, iubiților, ca să îndreptați și să răpiți din furtuna aceasta pe aproapele vostru, încât nu numai pentru mântuirea voastră, ci și pentru a celorlalți să dobândiți multă plată.” (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 87)

„Ia aminte la câtă vrednicie se ridică pe sine cel ce se ostenește mult pentru mântuirea aproapelui! Unul ca acesta, pe cât e cu putință omului, Îl imită pe Dumnezeu. Ascultă-l pe profetul, care zice: *cel ce scoate dintr-un nevrednic un drept va fi precum gura Mea* (Ier., 15, 19). Cel ce râvnește să-l mântuiască pe fratele fără de grijă – zice – și să-l răpească din gâtlejul diavolului, Mă imită pe Mine, pe cât e omenește cu putință. Ce poate fi la fel cu această vrednicie? Aceasta este mai mare decât toate faptele bune, acesta este vârful tuturor virtuților. Și este mai mult decât firesc. Căci dacă Hristos Și-a vărsat sângele pentru mântuirea noastră, iar Pavel strigă către cei care aduc sminteală și lovesc conștiința celor ce-i privesc: piere fratele tău cel slab prin cunoștința ta; el, pentru care a murit Hristos! (I Cor., 8, 11); deci, dacă Stăpânul tău și-a vărsat sângele din cauza lui, cum nu este nedrept fiecare dintre noi, dacă nu îndeamnă prin cuvânt și nu dă mâna celor căzuți din ușurătate în cursa diavolului? Iar dacă veți face aceasta, plini de dragoste fiind pentru mădularele voastre, și veți aduce pe frații voștri la Maica tuturor[20], sunt pe deplin convins, știind eu că, înțelepțiți fiind de harul lui Dumnezeu, puteți și pe alții să-i faceți să priceapă.” (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 101-102)

„De vrei să știi cât bine este ca să poți cu mântuirea și cu fapta bună să dobândești și să mântuiești și pe alt frate, ascultă ce grăiește Dumnezeu prin proorocul: *Cel ce scoate pe cel cinstit de la cel nevrednic ca gura mea va fi*, cum ar zice, că *cine scoate pe alt frate din răutate și din necredință și din păcat și-l aduce la adevăr și la fapta bună și spre înțelepciune, Mie, lui Dumnezeu îi urmează, și Mi se aseamănă.* Că de vreme ce singur Hristos Dumnezeul nostru, Care este din cea nespusă și nedescoperită Ființă a lui Dumnezeu a primit de a luat moarte necinstită pe cruce și toate celelalte omenești le-a suferit, pentru noi nemulțumitorii și pentru mântuirea noastră, dar noi cum să nu fim iertători și milostivi către cei ce sunt de o credință cu noi, care sunt mădularele noastre și să nu avem dragoste și osârdie către dânșii? Așa încât și din gura dracului să-i răpim și să-i izbăvim pe dânșii? Că de vreme ce din bucatele cele simțitoare și neputrede ale mesei se aleg o parte de țin și pentru prieteni, prin aceasta arată marele semn al dragostei pentru dânșii. Dar cu cât mai vârtos se cade să facem aceasta la lucrurile cele sufletești, că mai multă laudă și mulțumire ne este nouă, că cel ce învață pe vecinul lui nu face atâta bine numai acestuia, ci încă și lui își agonisește plată de la Dumnezeu, aducându-și aminte de cele ce a învățat el pe vecinul lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 107-108)

„Că de vreme ce fecioara cea cinstită ce se chema Tavita, care îmbrăca văduvele și săracii și făcea multă milostenie la săraci în toate zilele, a murit și iarăși a înviat, această minune cine a făcut-o? Lacrimile celor ce erau miluiți de dânsa. Ce nu vor face lacrimile oamenilor celor ce se vor mântui de sfatul și de nevoința și de învățătura ta? Că în ce fel au stat văduvele și s-au rugat și săracele pentru acea fecioară și au înviat-o fiind moartă, așa și pentru tine vor sta atunci cei ce le-ai făcut bine și s-au mântuit de la tine și te vor face de vei dobândi multă milă de la Dreptul Judecător și nu numai atâta, ci încă și din focul cel veșnic te vor scoate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 108)

„Fiecare dintre noi este dator să mântuiască și pe alți frați, ca și la judecata cea viitoare să întâmpinăm pe Hristos cu multă îndrăznire și să-i aducem Dânsului închinare mai mult decât

[20] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Biserica. (n.s. 12, p. 102)

orice. Sufletele noastre şi ale oamenilor celor rătăciţi să meargă la Dânsul. Şi pentru unii ca aceştia, măcar de ne-ar bate, de ne-ar omorî, să răbdăm, numai pe ei să-i mântuim, pentru că şi cei bolnavi şi neputincioşi de multe înjură pe doctor, iar noi numai una poftim, să vedem sănătatea celui care ne înjură. Cum dar nu este aceasta mare nebunie, ca pentru trupurile oamenilor să facem atâta nevoinţă de mare şi multă chinuială, grijind mai înainte de sănătatea lor, iar pentru nevoinţa sufletelor oamenilor şi a fraţilor noştri celor pierduţi să ne lenevim?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 109)

„Dar ce creştini suntem de nu ne suferim unul pe altul? Vrei să îndreptezi şi pe vreun frate leneş pentru mântuirea lui, lăcrimează şi te roagă lui Dumnezeu pentru el, ia-l cu tine deosebi şi-l îndreptează şi-l sfătuieşte şi-l roagă, precum făcea Pavel: *Nu când voi veni,* zice, *şi mă va smeri Dumnezeu şi voi plânge pe mulţi din cei ce au păcătuit mai înainte şi nu s-au pocăit de necurăţia lor şi de curvie.* Aşa şi tu arată dragoste către cel păcătos, mângâie-l pe el şi-l ajută şi trupeşte şi nu-l mustra că a păcătuit, ci-i fă metanii până la pământ, apucă-l şi-i sărută picioarele lui şi mâinile lui, nu-ţi fie ruşine de vrei să-i mântuieşti sufletul, cum fac şi doftorii cei învăţaţi, când văd pe cei bolnavi că nu primesc nici o doftorie, îi roagă şi-i sărută pe ei să primească doftoriile sănătăţii lor. Deci aşa fă şi tu, măcar de ţi-ar fi a osteni până la moarte, ca să înţelepţeşti pe fratele tău şi să nu osteneşti niciodată sfătuindu-l şi îndreptându-l, până când se va întoarce şi se va pocăi şi se va lăsa de rele şi aceasta ce o faci tu pentru cel păcătos o socoteşte Dumnezeu de mare mucenicie." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 109)

„Tu nevoieşte-te până la moarte pentru adevăr şi Dumnezeu îţi va ajuta, că ajunge un om aprins cu râvnă dumnezeiască să îndrepteze multă lume." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 109)

„Frate, nu părăsi niciodată de a învăţa şi a certa pe fratele tău, măcar de te şi înjură şi înfricoşează că-ţi va face pagubă; toate acestea să le suferi cu multă răbdare, până când vei dobândi mântuirea sufletului lui, că de-ţi va fi el ţie vrăjmaş tare şi rău, dar Dumnezeu îţi va fi prieten şi ajutor, nu numai aici, în această lume, ci mai vârtos în ziua aceea a judecăţii, mare dar îţi va dărui. Însă a face cineva şi milostenie la săraci mare lucru este şi mântuire, iar mai mare lucru este a scoate cineva pe altcineva din rătăcirea necredinţei şi a păcatului, pentru că sufletul nu are răscumpărare nici cu toată lumea (...) nu poţi să faci nimic ca şi cum ai întoarce un suflet la credinţă. Şi oricine va putea să facă aceasta, va fi ca Petru şi ca Pavel, nu să păţească nevoi şi răutăţi multe ca aceia, căci vremea aceasta este a păcii, dar numai să pună omul nevoinţă şi osârdie. Încă ce zic eu ca Pavel? Gura lui Hristos este cel ce va izbăvi un suflet din rătăcirea lui, a necredinţei lui şi a păgânătăţii lui, pentru că zice: *Tu cel ce scoţi pe cel cinstit de la cei puternici şi nevrednici, ca gura Mea vei fi.* Iar încă se cade să zicem şi prin case cele ce zice Scriptura în Biserică, măcar prieten de este, măcar rudenie şi de nu-l vei pleca astăzi sau mâine să te asculte sau niciodată, tu tot ai plata gata de la Dumnezeu; de nu pe toţi, măcar pe puţini din cei mulţi tot îi vei mântui, că şi Apostolii, deşi nu i-au plecat pe toţi să creadă în Hristos, dar de vreme ce s-au întrebat cu toţii, de la toţi au dobândit plată, la fel şi tu, de nu vei putea să întorci o sută, măcar pe cei cinci nu-i lăsa, iar de nu vei putea nici pe cei cinci, pe unul să nu-l laşi, că nu dă Dumnezeu cununile spre sfârşitul faptelor celor bune, ci după firea celor ce săvârşesc faptele bune. Pentru aceea, când vei vedea pe cineva rugându-se pentru vindecarea sufletească sau trupească, să nu zici în sine-ţi, că nu l-a tămăduit şi nu l-a spovedit cutare sau să zici că eu sunt mirean şi am copii şi femeie şi acestea se cade să le facă preoţii şi călugării. Ia spune-mi, tu când ai găsi o comoară plină de galbeni, oare vei zice în sine-ţi că n-a luat această comoară cutare şi cutare, Ioan sau Dimitrie, de ce să o iau singur? Aceasta n-ai zice-o niciodată, ci ai grăbi s-o apuci mai înainte tu decât toţi. Aşa socoteşte şi fă, pentru fraţii cei căzuţi şi să-ţi pară în mintea ta că ai aflat comoară pentru

nevoința acelora, că ce este mai bun decât aceasta în lume? Care nici postul, nici metaniile, nici îngenuncherea nu poate să o facă, nici altceva, fără numai mântuirea pe care o faci fratelui tău şi nu că doară le zic eu acestea, ci însuşi Dumnezeu a zis-o aceasta." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 110)

„Domnul nostru Iisus Hristos a murit pentru noi, iar tu nici cu cuvântul nu vrei să-L mângâi. Dar ce răspuns vei da înaintea înfricoşătoarei judecăți pentru atâtea suflete ce le laşi de pier? Că de ai vedea pe cineva ducându-l să-l spânzure cu judecată dreaptă şi ai putea să apuci să-l scoți din mâinile ucigaşilor, oare n-ai face în tot felul să-l mântuieşti de moarte? Dar pe fratele tău îl vezi trăgându-l ucigaşul de diavol la râpa pierzării şi nici sfat nu-i dai măcar ca să-l scoți de la acea fiară rea ?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 111)

„Nu se face fapta cea bună şi mare niciodată de nu vor avea şi alții folosul, că măcar de ai posti şi ai înseta, măcar de ai zăcea jos pe pământ şi să mănânci pământ în loc de pâine şi să-ți plângi păcatele în toată viața ta, şi ziua şi noaptea, şi altuia să nu-i foloseşti, în zadar te osteneşti, că nici un lucru mare nu faci. Că şi Moise mari şi multe minuni a făcut, dar nici una dintre acelea nu l-a făcut mare cum l-a făcut fericitul acela glas ce a zis către Dumnezeu: *De vei lăsa păcatele lor, lasă-le, iar de nu, şterge şi numele meu din cartea Ta*! La fel şi David, asemenea zicea către Dumnezeu: *Eu păstorul am greşit, iar turma n-a greşit; întoarce urgia Ta asupra mea şi asupra casei tatălui meu.*" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 156)

„Nu e de ajuns, pentru mântuire, nici dacă suntem ageri la minte, nici dacă suntem culți, nici dacă avem mare dragoste de ascultarea dumnezeieştilor Scripturi. Nu, pentru că trebuie să îndoim talantul ce ni s-a încredințat; şi-l îndoim când, odată cu mântuirea noastră, ne îngrijim şi de mântuirea celorlalți." (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: «Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine...»*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 103)

MÂNTUIREA (Dumnezeu ne respectă libertatea şi nu sileşte pe nimeni la mântuire)

„Şi ca să vedeți că Dumnezeu nu sileşte pe nimeni, ascultați! Dacă El voieşte, dar noi nu voim, mântuirea noastră e pierdută. Nu pentru că voința Lui e slabă, ci pentru că nu vrea să ne silească." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 57)

„Dumnezeu e gata să mântuiască nu pe omul care nu vrea, nu pe omul care se împotriveşte, ci pe omul care doreşte, care voieşte. Oamenii vor să stăpânească şi să domnească peste slugile lor, cu voia sau fără voia lor, pentru că-i stăpânesc urmărind folosul propriu, nu pe al slugilor lor. Dumnezeu însă, cu toate că nu are nevoie de nimic, cu toate că nu are nevoie de nici una din faptele noastre, doreşte totuşi cu înfocare să-I slujim, însă nu spre folosul Său, ci spre folosul nostru. Dumnezeu le face pe toate spre folosul nostru, dacă noi de bunăvoie, cu dragă inimă şi cu mulțumire Îi slujim; dar dacă nu vrem, dacă ne împotrivim, nu ne sileşte, nu ne forțează. Prin aceasta arată că nu trebuie să ne mulțumească El nouă pentru că-I slujim, ci noi suntem datori să-I mulțumim că îl avem Stăpân.

Cunoscând dar acestea şi gândindu-ne la iubirea de oameni a Stăpânului, să ducem după puterile noastre o viață vrednică de bunătatea Lui, ca să dobândim şi împărăția cerurilor." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 58)

MÂNTUIREA (păcătoșii singuri sunt pricina pieirii lor)

„Dumnezeu vrea să te mântuie, nu cu sila, nici cu forța, ci cu buna ta voie. Dacă ai avea un slujitor care te-ar urî, ți-ar întoarce spatele şi necontenit ar sări şi ar fugi, n-ai dori să-l mai ții, oricâtă nevoie ai avea de serviciile lui. Cu atât mai mult Dumnezeu - Care face totul, nu pentru propria Lui trebuință, ci pentru mântuirea ta – nu va vrea să te țină cu sila lângă El; şi dimpotrivă, dacă vrei să te apropii de Dumnezeu, Dumnezeu nu te părăseşte, orice-ar face diavolul. Deci noi suntem pricina pierii noastre". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 288)

MILA (față de aproapele)

„Considerați, cercetați cu seriozitate, de câte ori v-a dat Domnul ocazie ca să faceți binele; *ai milă de acesta,* zice El, *care este de un sânge cu tine*; fie-ți milă de acela, ca de prietenul tău; de acela, ca de vecinul tău; de altul, ca de un concetățean cu tine, de acesta fiindcă el este om." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXII, 3, p. 430)

MILOSTENIA (definiția)

„... păşeşte deodată la capul tuturor bunătăților, făcând cuvânt pentru milostenie." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 459)

„... el numeşte faptul şi *binecuvântare și împărtășire,* pe de-o parte, ca să nu se facă mai leneşi, iar pe de alta, ca să nu se îngâmfe; nicăieri însă nu a numit aceasta milostenie." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 462)

„Milostenia este o mare şi aleasă virtute, un mare dar şi mai mult decât atât, este începutul tuturor bunătăților." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia I, p. 19)

„Milostenia este mama dragostei, a dragostei care caracterizează creştinismul, care este mai mare decât toate semnele şi minunile, şi prin care ucenicii se aseamănă cu Hristos. Ea este doctoria păcatelor noastre, leacul curățirii murdăriei din sufletele noastre și scara care duce la cer. Ea leagă la un loc trupul lui Hristos." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit,* omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* p. 188)

„... milostenia prisositoare – capul bunătăților noastre şi mântuirea sufletelor noastre." (Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi, în vol. Cateheze baptismale, p. 116)

„Milostenia este un meşteşug foarte bun şi ajutor celor ce o fac pe ea, pentru că este prietenă şi fiica cea mai mare şi întâia a lui Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 77)

MILOSTENIA („Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut"[21])

„Vrei să cinsteşti trupul lui Hristos? Nu-L trece cu vederea când este dezbrăcat! Nu-L cinsti aici în biserică cu haine de mătase, iar afară îl laşi să degere de frig, că n-are cu ce se îmbrăca! Cel care a spus: *Acesta este trupul* Meu (Matei 26, 26) şi prin cuvânt a întărit lucrul, Acelaşi a spus şi: *Flămând M-ați văzut și nu M-ați hrănit* (Matei 25, 45) şi: *întrucât n-ați*

[21] Matei 25, 40.

făcut unuia dintre aceşti prea mici, nici Mie nu Mi-aţi făcut (Matei 25, 42). Trupul lui Hristos de pe altar n-are nevoie de acoperăminte preţioase, ci de suflet curat; dar cel gol, cel flămând are nevoie de multă îngrijire. Să învăţăm, dar, să filozofăm şi să cinstim pe Hristos, aşa cum El vrea. Cea mai plăcută cinste pentru Cel pe Care îl cinstim este să-L cinstim aşa cum vrea El, nu cum socotim noi. Şi Petru socotea că-L cinsteşte, oprindu-L să-i spele picioarele (Ioan 13, 8). Dar ceea ce voia să facă nu era cinste, ci cu totul dimpotrivă. Tot aşa şi tu, cinsteşte-L pe Hristos cu cinstea pe care El ţi-a poruncit-o, cheltuind cu săracii avuţia ta. Dumnezeu n-are nevoie de vase de aur, ci de suflete de aur". (*Omilii la Matei,* omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 584)

„Şi totuşi, dacă L-aţi vedea pe Hristos, fiecare s-ar goli de toate averile Lui. Dar şi acum tot El este. Că El a spus Eu sunt cel sărac! Pentru ce, dar, nu vă goliţi de toate averile voastre. Şi acum îl auzi, spunându-ţi: *Mie Mi-aţi făcut!* (Matei 25, 40). Nu-i nici o deosebire dacă dai acestuia sau Aceluia. Nu vei avea o răsplată mai mică decât femeile care L-au hrănit atunci, ci cu mult mai mare. Dar nu fremătaţi! Chiar dacă L-ai hrăni pe Hristos, faci mai puţin lucru, pentru că vederea Lui este în stare să moaie şi o inimă de piatră, decât de a hrăni pe un sărac, pe un beteag, pe un gârbov, numai pentru că Hristos a spus că acela care dă săracului Lui îi dă. Dincolo vederea şi vrednicia Celui pe Care-L vezi împarte cu tine fapta ta; dincoace, întreaga faptă revine iubirii tale de oameni, bunătăţii tale. Dai mai mare dovadă de respect faţă de Hristos când, de dragul spuselor Lui, ai grijă de fratele tău şi-l ajuţi în toate nevoile lui. Ajută-l, dar, crezând în Cel Ce a primit şi a spus: *Mie îmi dai!* (Matei 25, 42). De nu I-ai fi dat Lui, nu te-ar fi învrednicit de împărăţia cerurilor; de nu I-ai fi întors Lui spatele, nu te-ar fi trimis în iad! Dar pentru că El e Cel dispreţuit, de aceea mare e şi păcatul. Tot aşa şi Pavel pe Hristos îl prigonea când prigonea pe ucenicii Lui; de aceea i-a şi spus: *Pentru ce Mă prigoneşti?* (Fapte 9, 4). Când dăm deci celor săraci, să avem o astfel de stare sufletească ca şi cum I-am da lui Hristos. Că mai vrednice de credinţă sunt cuvintele Lui decât văzul nostru. Când vezi un sărac, adu-ţi aminte de cuvintele Lui care-ţi arătau că El este cel hrănit şi miluit. Chiar dacă săracul pe care-l vezi nu este Hristos, totuşi sub chipul acestui sărac El primeşte, El cerşeşte. Spui că te ruşinezi când auzi că Hristos cerşeşte? Ruşinează-te mai degrabă când nu dai celui ce cerşeşte! Aceasta e ruşine, aceasta e pedeapsă şi osândă. Cerşitul Lui e semnul bunătăţii Lui. De aceea trebuie să ne şi lăudăm cu el. Dar nedatul tău este semnul neomeniei tale. Dacă nu crezi acum că, întorcând spatele unui sărac, întorci lui Hristos spatele, vei crede atunci când aducându-te în faţa întregii lumi, îţi va spune: *Întrucât n-aţi făcut acestora, nici Mie nu Mi-aţi făcut!* (Matei 25, 45)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 986-987)

„Când faci tu milostenie, tind şi Eu mâna cu săracul şi iau banul. Eu sunt îmbrăcat în lumină ca şi într-o haină, iar numai cât vei îmbrăca tu pe un gol, Eu îndată simt căldura şi Mă încălzesc. Mă ştii bine că şed în cer cu Tatăl Meu şi numai când vei porni tu către temniţă ca să vezi pe cei închişi, Mă vei afla acolo şezând împreună cu cei lipsiţi şi închişi. Şi de vei alerga către cel bolnav, nu lipsesc de la patul lui, că în locul şi în toată lumea sunt şi Mă aflu şi le ajut celor din nevoi şi din greutăţi. Orice vei da săracului vei vedea la Mine înmulţindu-se. De vei băga în casa ta pe cel străin şi fără de casă şi pe Mine mă vei lua prin el împreună locuitor. Aceste trei lucruri îţi voi dărui şi casa îţi voi păzi şi avuţia ţi-o voi adăuga şi lăcaş în ceruri îţi voi găti." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 171)

MILOSTENIA („săracul întinde mâna şi Hristos primeşte")

„Când facem (...) milostenie să nu ne uităm numai la săracul care primeşte milostenia noastră, ci să ne gândim şi la cine este Cel Ce primeşte darul pe care-l dăm noi săracului şi a făgăduit răsplată pentru ceea ce dăm". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 9)

„Când auzi vreun sărac strigând în stradă cu mare glas şi dai din cele puse pe masa ta celui nevoiaş, pe Stăpânul L-ai chemat prin rob la masa ta, ai umplut-o toată de binecuvântări şi închinând Domnului pârga ei ai gătit cămărilor tale foarte mare temei de umplere cu toate bunătăţile." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, pp. 104-105)

„Pot să te încununez şi fără de acestea, voiesc însă a-ţi fi dator, ca astfel cununa să-ţi aducă oarecare curaj[22]. *De aceea, deşi Eu pot a Mă hrăni singur, totuşi colind drumurile, cerând de pomană şi stând înaintea uşilor tale cu mâna întinsă. Doresc a fi hrănit de tine; te iubesc foarte mult şi de aceea doresc a sta la masa ta, după obiceiul celor ce iubesc; şi Mă mândresc că prin aceasta, ba încă în faţa întregii lumi şi în auzul tuturor, te proclam cu glas tare şi mă arăt pe Mine Însumi drept trofeu al tău.*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 302)

„Că pentru sărac întinde Hristos dreapta Sa şi primeşte ce dai. Cel ce plouă cere de la tine puţin. Cel ce tună şi fulgeră îţi zice să miluieşti, Cel ce acoperă cerul cu nori ia de la tine haină veche." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 34)

„Că săracul întinde mâna iar Dumnezeu este Cel ce primeşte." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 72)

„Iisus îi iubea pe săraci cu patimă: în săraci îl aflăm pe Iisus. Ajutând săracii, pe Iisus îl ajutăm noi." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 172)

MILOSTENIA („cine pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută"[23])

„*Cel ce miluieşte pe sărac*, spune Scriptura, *împrumută pe Dumnezeu* (Prov., 19, 17). Vezi ce împrumut neobişnuit şi nemaiauzit? Unul primeşte împrumutul şi altul este obligat să-l dea înapoi! Dar nu numai atât, ci şi aceea că acest împrumut nu aduce cu el nici nerecunoştinţă, nici vreo altă pagubă. Dumnezeu, apoi, nu făgăduieşte să dea, ca aici pe pământ, un procent de unu la sută, ci de o sută de ori mai mult decât împrumutul. Şi nu se mărgineşte la atâta, ci dă atâta de mult în viaţa de acum, iar în veacul ce va să fie dă viaţă veşnică. Aici pe pământ, dacă ne-ar făgădui cineva că ne dă numai de două ori cât l-am împrumuta, i-am da cu dragă inimă toată averea noastră, deşi de multe ori nerecunoştinţa e mare şi multe sunt poftele lacomilor". (*Omilii la Facere,* omilia III, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 54)

„Aici, pe pământ, mulţi oameni de foarte bună credinţă nu întorc împrumutul, fie din nerecunoştinţă, fie că sunt împiedicaţi de multe ori de sărăcie. Dar cu împrumutul pe care-l facem Stăpânului tuturor nu se petrece lucrul acesta; împrumutul rămâne întreg şi Dumnezeu ne făgăduieşte să ne dea aici înapoi de o sută de ori mai mult decât am dat, iar în veacul ce va să fie ne pregăteşte viaţă veşnică." (*Omilii la Facere,* omilia III, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 55)

„Încredinţeaz-o lui Dumnezeu! Din mâna Lui nimeni n-o poate răpi! Nu da bani cu camătă, că nu ştii de-ai să câştigi! Ci împrumută-L pe Cel Ce-ţi dă o dobânda mai mare decât capitalul! Dă-ţi banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i invidie, unde nu-s pârâşi, unde nu-i viclenie, unde nu-i teamă! Împrumută-L pe Cel Ce n-are nevoie de nimic, dar are nevoie de dragul tău! Împrumută-L pe Cel Ce hrăneşte pe toţi, dar suferă de foame, ca tu să nu flămânzeşti! Împrumută-L pe Cel Ce s-a făcut sărac, ca tu să te îmbogăţeşti! Dă-ţi banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i moarte, ci culegi viaţă în loc de moarte! Dobânda aceasta îţi dă împărăţia cerurilor; cealaltă, iadul". (*Omilii la Matei,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 23, p. 73-74)

---

[22] Sfântul Ioan Hrisostom pune în gura Domnului Hristos aceste cuvinte – n.n.

[23] Proverb românesc inspirat din înţelepciunea biblică şi patristică – n.n.

„... împrumuți pe Dumnezeu. Dumnezeu îți iscălește o poliță, spunându-ți: *Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu* (Prov., 19, 17). Dumnezeu îți dă arvună și garanție, cu toate că este Dumnezeu.

- Ce arvună?

- Cele din viața aceasta, cele materiale, cele duhovnicești, începătura celor viitoare.

Pentru ce, dar, amâni, pentru ce pregeți să împrumuți pe Dumnezeu, când ai luat de la El atâtea daruri și când mai aștepți atâtea". (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 768)

„*Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu* (Pilde 19, 17). Să împrumutăm lui Dumnezeu milostenia, ca să luăm de la El, în schimb, ca răsplată, iubirea de oameni. Cât de înțelepte sunt aceste cuvinte: *Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu!*

- Dar pentru ce Scriptura n-a spus: Cine miluiește pe sărac, dă lui Dumnezeu, ci: împrumută pe Dumnezeu?

- Scriptura cunoaște lăcomia noastră. A văzut că nesațul nostru caută să aibă cât mai mult. De asta n-a spus simplu: *Cel ce miluiește pe sărac, dă lui Dumnezeu,* ca să nu socotești milostenia un simplu schimb de bani, ci: Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu. Dacă Dumnezeu Se împrumută de la noi, înseamnă că Dumnezeu este datornicul nostru. Cum vrei să-l ai pe Dumnezeu: Judecător sau datornic? Datornicul are respect de cel de la care s-a împrumutat; judecătorul însă nu se sfiește de cel pe care l-a împrumutat.

Trebuie însă să vedem neapărat și în alt chip pentru ce Dumnezeu a spus: Pe Mine Mă împrumută cel ce dă săracului.

Dumnezeu a văzut că lăcomia noastră tinde spre înmulțirea averilor și că cel ce are bani nu vrea deloc să împrumute fără garanție. Cel ce să cu împrumut cere sau ipotecă, sau amanet, sau girant; cu aceste trei garanții încredințează banii săi; fie că primește amanet, fie ipotecă, fie girant. Dumnezeu a văzut, deci, că fără aceste trei garanții nimeni nu dă cu împrumut, nici nu se pleacă spre milă, ci se uită numai la câștig; săracul este lipsit de toate acestea; nu are ce ipoteca, că nu posedă nimic; nu are ce amaneta, că este gol; nu are girant, că, din pricina sărăciei, nimeni n-are încredere în el. Dumnezeu văzând, deci, că săracul se primejduiește din pricina sărăciei, iar bogatul se primejduiește din pricina neomeniei, s-a pus pe El la mijloc girant pentru sărac, zălog pentru cel care dă împrumut. Și-i spune bogatului: *N-ai încredere în el, că-i sărac? Încrede-te în Mine, că-s bogat!* Dumnezeu a văzut pe sărac și a avut milă de el; a văzut pe sărac, și nu l-a trecut cu vederea, ci S-a dat pe Sine chezaș pentru cel ce nu are nimic și a stat alături de cel sărman pentru multa Lui bunătate. Despre această bunătate dă mărturie fericitul David când spune: *A stat în dreapta săracului* (Ps., 108, 30).

Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu. Ai încredere, spune Dumnezeu, *că pe Mine Mă împrumuți!*

Dar ce câștig atât de mare am dacă Te împrumut pe Tine?

E cea mai mare nelegiuire să ceri socoteală lui Dumnezeu. Totuși, Mă plec nelegiuirii tale și cu iubirea de oameni voi pune capăt neomeniei tale. Să stăm, dar, de vorbă și să ne socotim. Cât câștigi când împrumuți pe ceilalți oameni? Ce dobândă le ceri? Nu-i așa că unu la sută dacă ceri, e o dobândă legală? Dacă lăcomia ți-e mare, iei o dobândă nedreaptă, de două sau de trei ori mai mare. Eu însă am să-ți satur lăcomia ta. Îți voi da mai mult decât ți-e pofta nesațului tău. Acopăr cu dărnicia Mea nesațul tău. Pretinzi o dobândă de unu la sută? Eu îți dau de o sută de ori mai mult.

Dacă-i așa, te împrumut Doamne! Te împrumut cu milostenia pe care o dau aici săracului! Dar când ai să-mi dai înapoi împrumutul? Vreau să hotărâm condițiile. Vreau să întărim învoiala. Spune-mi timpul înapoierii banilor! Hotărăște scadența!

Întrebarea asta, mai ales, este de prisos! Că *Dumnezeu este credincios în toate cuvintele Lui* (Ps., 144, 13). Dar pentru că un bun platnic are obiceiul și intenția de a măsura timpul și

de a hotărî ziua scadenței, ascultă când și unde îți va plăti datoria Cel ce S-a împrumutat de la tine prin mâna săracului: *Când va ședea Fiul Omului pe tronul slavei Lui și va pune oile de-a dreapta Lui, și caprele de-a stânga Lui, va zice celor din dreapta...!* Aici ia aminte cum grăiește Datornicul cel recunoscător creditorului Său, cum îi mulțumește Datornicul: *Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți Împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii.* Și pentru ce? *Că am flămânzit, și Mi-ați dat să mănânc; am însetat, și Mi-ați dat să beau; gol am fost, și M-ați îmbrăcat, în temniță și ați venit la Mine; bolnav am fost, și M-ați cercetat; străin am fost, și M-ați primit* (Matei 25, 31-36)." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, pp. 146-149)

„Câtă înțelepciune este cuprinsă în cuvintele lui Solomon: *Cel ce are milă de sărman împrumută Domnului* (Sol., 19, 17)! Iată ce împrumut nemaivăzut! Dar Cuiva și primim înapoi de la altcineva. Mă vei întreba de ce nu a spus Solomon că cel care dă milostenie săracului dă lui Dumnezeu, ci că Îl împrumută pe Dumnezeu? Ca să nu crezi că ceea ce primești de la Domnul e un lucru lipsit de o mare importanță. Dumnezeu știe că suntem lacomi și vrem să dobândim din ce în ce mai multe bunuri. Cel care are bani nu vrea în nici un chip să împrumute săracului fără să primească o asigurare că banii îi vor fi dați înapoi. Așadar, acestuia nu îi pasă de semenul său, ci urmărește numai câștigul. Săracul nu poate să pună chezășie pământ sau altceva, pentru că nu are; nu poate găsi pe nimeni care să se pună zălog pentru el, deoarece nimeni nu are încredere în ei. Așadar, văzând Dumnezeu pe de o parte că săracul este în primejdie din pricina sărăciei sale, și pe de altă parte că bogatul este în primejdie din pricina lipsei sale de omenie. S-a pus El însuși chezășie pentru sărac dinaintea bogatului. De aceea spune Sfânta Scriptură: *Cel ce are milă de sărman împrumută Domnului.*

De asemenea, ca să dăm cu împrumut, căutăm un om de la care putem lua dobândă mare. În schimb, lui Dumnezeu, Care ne întoarce însutit ce I-am dat, nu Îi împrumutăm din ce avem, ci împrumutăm celor care nu ne dau nimic înapoi, adică patimilor noastre, care sunt lăcomia pântecelui, slava deșartă, lăcomia, iubirea de plăceri și multe altele. Și spune-mi: ce anume ne dă lăcomia pântecelui înapoi? Ne dă numai grăsime și greutate în mișcare. Ce ne dă înapoi slava deșartă? Invidie și îndreptare împotriva celuilalt. Ce ne dă înapoi iubirea de argint? Griji și necazuri. Ce ne dă înapoi iubirea de plăceri? Iad și suferință. Iată cine sunt cei care se folosesc de bogățiile noastre! Iar dobânda ce o primim în schimb sunt nenorocirile din această viață și iadul din cea de dincolo.

Atunci, de ce nu dai cu împrumut Domnului, Care îți întoarce sigur datoria, adăugând multă dobândă? Poate pentru că trebuie să aștepți mult până să primești înapoi ce ai dat. Dar să știi că Domnul nu ne dă bunătăți numai în cer, ci și pe pământ. Amintiți-vă ce spune El însuși: *Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea (adică bunătățile pământești) se vor adăuga, vouă* (Mt., 6, 33). De altfel, cu cât trece mai mult timp de la momentul în care am dat, până când primim înapoi, cu atât mai mare este dobânda noastră. Iată de ce oamenii care împrumută bani, îi preferă pe cei care vor ține banii o perioadă mai lungă de timp, ca să primească dobândă mai mare Așadar, atunci când este vorba de oameni, nu numai că nu dorim să ni se dea înapoi repede banii pe care i-am dat cu împrumut, dar suntem mulțumiți dacă aceia întârzie. De ce, dar, atunci când este vorba de Dumnezeu, suntem atât de mici la suflet?" (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 281-283)

„Cel ce miluiește săracul și necăjitul, nu rupe numai zapisul păcatelor lui, ci ia și alt zapis de mărturie care mărturisește și zice: *Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu.* Să dăm dar milostenia lui Dumnezeu împrumut ca să luăm de la Dânsul răsplătirea cea de iubire de oameni, o, prea înțelept cuvânt, cel ce miluiește pe sărac, zice, împrumută pe Dumnezeu, dar de ce nu zice că cel ce miluiește săracul dă lui Dumnezeu, ci zice împrumută? Știind Scriptura lăcomia noastră, cunoscuse că nesațiul nostru pururea caută spre lăcomie și cere adaos, deci pentru aceea nu zice numai cel ce miluiește săracul dă lui Dumnezeu, ca să nu

socoteşti numai singură darea ta şi răsplătirea dării, ci zice acela ce miluieşte săracul împrumută pe Dumnezeu, ca să audă iubitorul de dobândă numele împrumutării şi să se plece pe sine spre milostenie, cel ce miluieşte săracul împrumută pe Dumnezeu (...) trebuie să vedem pentru care pricină zice Dumnezeu că cel ce miluieşte pe sărac pe Mine Mă împrumută. Zice aşa pentru că ştie lăcomia noastră, că tot la adaos caută lăcomia noastră, precum am mai zis, şi ştia că nimeni din cei ce au bani nu vrea să dea fără temei şi credinţă bună, pentru că cel ce împrumută cere rapid sau zălog sau chezaş şi cu aceste trei tocmeli se încrede şi dă banii, luând sau chezaş precum am zis sau zălog sau zapis; deci pentru aceasta, de vreme ce ştia Dumnezeu că fără de aceste trei lucruri nimeni pe nimeni nu împrumută, nici nu caută la iubirea de oameni, ci numai la dobândă caută iar săracul fiind pustiu de acestea toate, şi nici zălog n-are să dea pentru că este gol de tot, nici nu are pe nimeni să-i fie chezaş pentru dânsul, pentru că nu-l crede nimeni pentru multa sărăcie şi lipsă ce are şi aşa pentru neomenia celui ce are bani se pune Dumnezeu pe sine la mijloc şi se făcu săracului chezaş, iar celui ce împrumută zapis, şi zice către dânsul: *Nu îl vezi pe acesta că este sărac? Crede-mă pe mine, care sunt prea bogat!* A văzut Dumnezeu pe sărac şi I s-a făcut milă de dânsul, văzuse pe sărac şi nu s-a făcut a nu-l vedea şi s-a dat pe Sine zălog pentru cel ce nu avea nimic şi ajută celui lipsit pentru bunătatea Lui cea multă. Cel ce miluieşte pe sărac, împrumută pe Dumnezeu; *ai nădejde şi nu te teme, că pe mine mă împrumuţi*; *dar ce voi dobândi dacă te împrumut pe tine? Cu sutele îţi dau şi-ţi dau şi viaţa de veci.*" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 35)

MILOSTENIA (măreţia şi importanţa acestei virtuţi)

„Căci mare este în adevăr, şi chiar dintre faptele cele mai prielnice, de a milui, în acelaşi timp şi a stărui în virtute – însă cu atât mai mare este când chiar pătimind cineva, el totuşi nu se abate de la aceasta. Un astfel de om este în aşa fel că ceea ce face, face pentru Dumnezeu!" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIII, p. 464)

„*Mare şi cinstit lucru este omul milostiv* (Pilde 20, 6). Darul acesta este mare cu adevărat, şi mai mare chiar decât acela de a învia morţii. Că a hrăni pe Hristos Cel flămând este cu mult mai mare decât de a învia pe cei morţi, pentru că aici faci bine tu lui Hristos, iar acolo îţi face El ţie. Şi apoi plata stă în a face bine, iar nu în a primi bine. Aici - vorbesc de facerea minunilor - tu datorezi lui Dumnezeu, iar dacă faci milostenii, Îl ai pe Dânsul datornic." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVI, p. 157)

„Căci dacă ea L-a pogorât pe Dumnezeu pe pământ şi L-a înduplecat să se facă om, cu cât mai mult nu-l va putea ridica pe om la cer? Cu adevărat mare este puterea milosteniei! Dacă din mila şi din iubirea de oameni Dumnezeu S-a făcut om, ba încă s-a înduplecat a Se face chiar rob, cu cât mai mult nu-i va aşeza pe robi în cămara Lui?" (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 21)

„Nimic nu-L mulţumeşte pe Dumnezeu atât de mult precum mila, precum virtutea milosteniei." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, p. 87)

„Aceasta a mântuit neamul omenesc, căci dacă nu ne miluia pe noi, toţi ne-am fi pierdut. Aceasta, fiind noi duşmani, ne-a împăcat. Aceasta a făcut mii de bunătăţi. Aceasta a făcut pe Fiul lui Dumnezeu de a se face rob.

Aceasta să o râvnim, iubiţilor, căci printr-însa ne-am mântuit. Aceasta să iubim, pe aceasta să o preferăm averilor, şi să avem suflet milostiv şi fără averi. Nimic nu poate mai bine caracteriza pe creştin, ca milostenia; nimic nu admiră atât de mult până şi necredincioşii ca pe bărbatul milostiv." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXII, p. 372)

„Milostenia este cea mai mare şi cea mai bine plăcută lui Dumnezeu jertfă." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 290)

„Cel care face milostenie este liman obştesc al celor înviforaţi, alungă sărăcia semenilor săi şi pune capăt şi celorlalte nevoi şi necazuri. Dumnezeu caută cu plăcere mai cu seamă la acele fapte care sunt făcute spre folosul altora.

Şi ca să vezi că lui Dumnezeu îi e dragă mai mult împlinirea poruncilor de milostenie decât împlinirea altor porunci, ascultă! Când vorbeşte de post şi de feciorie, pomeneşte numai de împărăţia cerurilor; dar când vorbeşte de milostenie şi de iubirea de oameni, când ne porunceşte să facem milostenie, ne făgăduieşte o răsplată cu mult mai mare decât Împărăţia cerurilor, spunând: *Ca să fiţi fiii Tatălui vostru Celui din ceruri* (Matei 5, 45).

Într-adevăr, legile acelea care au în vedere folosul obştesc fac pe oameni asemenea lui Dumnezeu, atât cât omeneşte e cu putinţă să fie omul asemenea lui Dumnezeu. Şi ca să arate aceasta, Hristos spunea: *Că răsare soarele Lui peste cei răi şi peste* cei *buni şi plouă peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi* (Matei 5, 45). Tot aşa şi voi, dacă întrebuinţaţi după putere averile voastre spre folosul de obşte al fraţilor voştri, imitaţi pe Cel care pune înaintea tuturor, fără deosebire, bunătăţile Lui." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi la «Crezut-am, pentru aceea am grăit...»*, 6-7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 275)

MILOSTENIA (a fost legiuită de Dumnezeu)

„... şi milostenia a fost legiuită de Dumnezeu. Ar fi putut el hrăni pe cei săraci şi prin alte mijloace, fără de milostenia noastră, dar pentru ca dragostea să ne lege pe unul de altul şi să ne încălzească aşa zicând, a poruncit a fi hrăniţi de noi. Pentru aceea şi aiurea zice: *Mai bun cuvântul decât darea*, şi: *Au nu este mai bun cuvântul decât darea cea bună?* (Sirah 18, 16. 17). Dar chiar Hristos zice: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Mt. 9, 13). Fiindcă cei ce au fost miluiţi trebuie a iubi pe binefăcătorii lor, iar aceştia a se găsi cu milosârdie când miluiesc pe alţii, pentru aceea Dumnezeu prin milostenie stabilind o legătură a dragostei, a legiuit aceasta." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 339)

MILOSTENIA (în mare cinste este înaintea lui Dumnezeu milostenia)

„Atât de mult Se interesează Dumnezeu de ajutorarea celor săraci, încât, chiar în timpul venirii Sale pe pământ, când a luat trup şi a trăit printre oameni, n-a refuzat, nici n-a socotit că este vrednic de ruşine să Se îngrijească de săraci. Cu toate că a înmulţit pâinile (Matei 14, 15-21; 15, 30-38); cu toate că făcea la poruncă tot ce voia, cu toate că putea să arate dintr-o dată mii şi mii de comori, n-a făcut-o; ci a poruncit ucenicilor să aibă pungă, să poarte cu ei banii puşi în ea şi să ajute cu ei pe cei nevoiaşi. Când vorbea acoperit lui Iuda despre vânzare, ucenicii n-au înţeles despre ce ce vorbeşte. Au socotit, spune Scriptura, că i-a spus să dea la săraci: *Că el avea punga şi lua ce se punea în ea* (Ioan 12, 6).

În mare cinste e înaintea lui Dumnezeu mila; nu numai mila Lui faţă de noi, ci şi aceea pe care o datorăm semenilor noştri. De aceea şi în Vechiul Testament, şi în Noul Testament pune mii şi mii de legi despre milostenie, poruncindu-ne prin toate să fim milostivi şi prin cuvânt, şi cu banii, şi cu fapta. Moise, de-a lungul întregii sale legiuiri, seamănă cuvinte despre milostenie; iar profeţii strigă în numele lui Dumnezeu: *Milă* voiesc, *iar nu jertfă* (Os., 6, 6); în sfârşit, Apostolii sunt într-o unire cu ei şi în ceea ce fac." (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsaţi în părăsire şi aruncaţi în piaţă,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 260-261)

MILOSTENIA (cui să facem milostenie ?)

„Vom auzi din gura Lui: Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii (Matei, 25-34).

– Pentru ce?

– *Pentru că am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc; am însetat și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; în temniță și M-ați cercetat* (Matei, 25, 35-36). Ce poate fi mai ușor ca poruncile acestea? Hristos nu ne-a poruncit să iscodim și să cercetăm pe cei pe care vrem să-i ajutăm. Tu fă-ți datoria ta, ne spune Hristos, chiar dacă-i om de rând, chiar dacă după înfățișare este un om de lepădat! Eu primesc tot ce faci pentru aceștia. De aceea Hristos a și adăugat: *Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai Mei, Mie ați făcut* (Matei, 25, 40)". (*Omilii la Facere,* omilia XLI, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 90)

„... aducându-ți aminte de Cel ce a spus: *Cel ce a făcut unuia din acești frați mai mici ai Mei, Mie a făcut* (Matei, 25, 40). Gândindu-se că prin ajutorul dat semenului său Însuși Stăpânul universului este Cel Ce-și împropriază ajutorul dat, va face pe toate cu multă tragere de inimă și va da milostenie cu brațele deschise. Nu se va uita la nevrednicia celui din fața lui, ci la măreția Celui Care i-a făgăduit că-și împropriază cele date săracilor." (*Omilii la Facere,* omilia LV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 217)

„Dacă bate la ușa ta un om sărac, care-ți cere o bucată de pâine, îl umpli de ocări și de sudălmi și-l învinuiești că nu muncește. Îl insulți, îl batjocorești și nu te gândești că și tu nu muncești, și totuși Dumnezeu îți dă din cele ale Lui. Nu-mi spune mie că muncești și tu, ci arată-mi că faci ceva din cele de neapărată trebuință. Dacă-mi spui că te ocupi cu negoțul, că ții crâșme și hoteluri, că-ți administrezi averea și ți-o înmulțești, îți voi răspunde și eu că aceasta nu e muncă! Muncă e milostenia, rugăciunile, ajutorarea celor nedreptățiți și toate cele ca acestea; dar de acestea nu ne ocupăm deloc. Totuși Dumnezeu niciodată nu ne-a spus: Pentru că nu muncești, nu-ți răsar soarele; pentru că nu faci nimic din cele de neapărată trebuință, sting luna, încui pântecele pământului, sec lacurile, izvoarele, râurile, fac să dispară aerul, încui cerurile ca să nu mai dea ploaie la vreme. Dumnezeu ni le dă pe toate acestea cu îmbelșugare. Și le dăruiește să se desfăteze cu ele chiar și unora care nu numai că nu muncesc, dar mai fac și fapte rele.

Așadar, când vezi un sărac bătând la ușa ta și-i spui: Nu mai pot trăi din pricina voastră!; Ești tânăr, sănătos, n-ai nici un beteșug și vrei să trăiești fără să muncești!; Ești poate sluga sau robul cuiva și ai fugit, părăsindu-ți stăpânul!, ei bine, aceste cuvinte, pe care i le-ai spus, spune-ți-le ție! Dar mai bine spus, lasă-l pe acela să ți le spună cu curaj! Și ți le va spune cu mai mult drept (...)

Nu spun acestea ca să legiuiesc lenea - Doamne ferește! - ci pentru că vreau, din toată inima, ca toți să muncească. Că lenea e dascălul oricărui păcat. Dar în același timp, vă rog să nu fiți fără milă, nici cruzi. Și Pavel de nenumărate ori a mustrat și a spus: *Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10); dar nu s-a mărginit la atâta, ci a adăugat: *Voi, însă, să nu obosiți a face bine* (II Tes., 3, 13). Poruncile acestea nu sunt potrivnice una alteia.

- Dar dacă ai poruncit, Pavele, ca acela care nu muncește nici să nu mănânce, pentru ce atunci ne mai îndemni să dăm de mâncare celor ce nu muncesc?

- Da, răspunde Pavel, am poruncit să întoarceți spatele celor ce nu muncesc și să nu vă amestecați cu ei; dar am mai spus: *Nu-i socotiți vrăjmași, ci povățuiți-i* (II Tes., 3, 15). Nu dau legi potrivnice, ci cu totul de acord unele cu altele. Dacă tu vei fi gata spre milă, atunci și săracul va scăpa iute de trândăveală, iar tu de cruzime.

- *Dar săracul,* s-ar mai putea spune, *minte și născocește o mulțime de nevoi și de necazuri*!

- *Dar tocmai pentru aceasta merită să fie miluit, că a ajuns într-o nevoie atât de mare că nu se mai ruşinează de nimic.*

Noi, însă, nu numai că nu-l miluim pe sărac, dar mai adăugăm şi cuvinte pline de cruzime, spunându-i: *Nu ţi-am dat o dată, de două ori*? Ce spui omule? Nu trebuie să mai mănânce pentru că a mâncat o dată? De ce nu pui şi stomacului tău această lege? De ce nu-i spui: Te-am umplut ieri şi alaltăieri, nu-mi mai cere acum! Dar stomacului nu-i spui aşa, ci-l umpli până să crape, pe când săracului îi întorci spatele, deşi îţi cere atât cât să-şi astâmpere foamea. Ar trebui să-l miluieşti tocmai pentru că se nevoieşte să vină în fiecare zi la tine. Dacă nu te înduplecă altă pricină, asta ar trebui să te înduplece şi să-l miluieşti. Nevoia sărăciei îl sileşte s-o facă şi tu nu-l miluieşti! Aude sudălmile şi batjocurile tale şi nu se ruşinează, pentru că nevoia e mai puternică. Cruzimea ta, însă, merge şi mai departe. Nu numai că nu-l miluieşti, dar îl mai faci şi de râs. Dumnezeu ţi-a poruncit să dai într-ascuns milostenie; tu, însă, îl spui la toată lumea pe nenorocitul care ţi-a bătut la uşă; îl ocărăşti, când ar trebui să-l miluieşti. Dacă nu vrei să-i dai, pentru ce îl mai cerţi şi-i striveşti nenorocitul şi ticălosul lui suflet? A venit la tine ca la un liman, căutându-ţi mâinile. Pentru ce porneşti valurile şi-i faci şi mai cumplită furtuna? Pentru ce osândeşti pe cel lipsit de libertate? Crezi, oare, că ar mai fi venit la tine dacă ar fi ştiut că aude unele ca acestea? Iar dacă a venit, deşi ştia mai dinainte asta, apoi tocmai de aceea merită să fie miluit, iar tu să te cutremuri de cruzimea ta, că nici aşa, văzându-i nevoia lui constrângătoare, n-ai ajuns mai blând; să te cutremuri că nu socoteşti teama lui de foame îndestulătoare apărare pentru lipsa lui de ruşine, ci-l cerţi că-i un neruşinat, deşi tu de multe ori ai fost mai neruşinat ca el, chiar pentru lucruri mai grozave. Neruşinarea săracului are o scuză; noi n-avem nici una făcând de multe ori fapte de ruşine şi vrednice de pedeapsă. Ar trebui, gândindu-ne la acelea, să ne smerim. Dar nu; în loc să ne smerim, tăbărâm pe aceşti nenorociţi; ei ne cer leacuri, iar noi le înmulţim rănile. Dacă nu vrei să-i dai, pentru ce-l mai loveşti? Dacă nu vrei să-i dăruieşti, pentru ce-l mai ocărăşti?

(...) Săracul nu ajunge atât de neruşinat pentru că o vrea. Nu există, nu există om care să se facă de râs fără temei. Oricât s-ar strădui unii, n-aş putea fi convins vreodată că un om care are toate ar prefera să ceară de pomană. Să nu-mi răstălmăcească nimeni cuvintele lui Pavel! Chiar dacă Pavel spune: *Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10), le spune acelora; nouă nu ne spune aceasta, ci cu totul dimpotrivă: *Să nu obosiţi a face bine* (II Tes., 3, 13). Aşa facem şi noi în casa noastră! Când doi din familia noastră sunt certaţi, îi luăm pe fiecare în parte şi dăm fiecăruia alte sfaturi, potrivnice unele altora (...) De multe ori tatăl, îndeosebi, ţine de rău pe pedagogul care-i ocărăşte fiul, spunându-i: *Nu fi aşa de aspru, aşa de nemilos*!; fiului său, însă, îi spune cu totul altceva: *rabdă, chiar dacă te ocărăşte pe nedrept*!; din sfaturi potrivnice scoate ceva folositor. Tot aşa şi Pavel; oamenilor sănătoşi, care se apucau de cerşit, le spunea: *Dacă cineva nu vrea să muncească, nici să nu mănânce!* ca să-i facă să muncească; iar celor care puteau să miluiască le spunea: *Iar voi să nu obosiţi a face bine!*, ca să-i înduplece la milostenie (...)

Să nu fim, dar, nemiloşi, ci să ascultăm de Pavel, care spune: *Nu obosiţi a face bine!* Să ascultăm pe Stăpân, Care spune: *Celui ce cere dă-i!* (Matei 5, 42), şi: *Fiţi milostivi ca Tatăl vostru* (Luca 6, 36). Deşi Hristos a spus multe, totuşi despre nici o faptă bună n-a spus asta, ci numai despre milostenie. Că nimic nu ne face egali cu Dumnezeu ca milostenia.

S-ar putea, însă, să mi se spună:

- *Nu-i nimeni mai obraznic ca săracul*!

- De ce, mă rog? Că aleargă în urma ta, cerându-ţi de pomană în gura mare? Vrei să-ţi dovedesc că noi suntem mai obraznici şi mai neruşinaţi decât săracii? Aminteşte-ţi, ce faci acum în vreme de post, când de multe ori mănânci seara; de-l vezi pe servitorul, care te serveşte la masă, că merge încet, ai stricat tot folosul postului, izbind din picioare, ocărând şi suduind pentru o mică întârziere. Şi doar ştii prea bine că ai să-ţi potoleşti foamea, dacă nu imediat, negreşit peste câteva clipe. Şi nu te numeşti neruşinat, că te-ai sălbăticit pentru

nimica toată; dar pe săracul care se teme şi tremură pentru pricini mai mari - toată teama lui nu e că va aştepta puţin până să mănânce, ci că va pieri de foame - pe sărac îl numeşti îndrăzneţ, obraznic, neruşinat şi-i arunci în obraz cele mai insultătoare cuvinte. Nu-i asta, oare, cea mai mare neruşinare? Dar noi nu ne gândim la neruşinările pe care le săvârşim. De aceea îi socotim pe săraci o povară. Dacă, însă, am cerceta purtarea noastră şi am compara-o cu a lor, n-am socoti pe săraci o povară. Nu fi aspru judecător! Chiar dacă ai fi fără de păcat, nici aşa legea lui Dumnezeu nu-ţi îngăduie să fii judecător aspru al faptelor altora. Dacă fariseul pentru asta a pierit (Luca 18, 10-14), ce apărare mai putem avea? Dacă Dumnezeu nu îngăduie nici oamenilor cu fapte bune să judece cu asprime faptele altora, cu mult mai mult păcătoşilor. Să nu fim, dar, cruzi, nici neomenoşi; să nu fim fără inimă, nici mai răi decât fiarele". (*Omilii la Matei,* omilia XXXV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 436-440)

„Să fie (...) oaspeţi ai tăi oamenii săraci şi liberi, nu cei care se jură pe drept, nu comedianţii! Iar dacă vrei să ai răsplată pentru mâncarea ce le-o dai, porunceşte-le să mustre şi să îndrepte dacă văd că se face ceva nepotrivit în casa ta; porunceşte-le să-ţi ajute la purtarea de grijă a casei, la supravegherea slugilor. Ai copii? Fă-i şi pe ei tatăl copiilor tăi, să împartă cu tine purtarea de grijă de copii! Să-ţi aducă câştiguri bine plăcute lui Dumnezeu! Pune-i pe ei la o neguţătorie duhovnicească! Dacă vezi pe unii că au nevoie de sprijin, porunceşte-le să te ajute, porunceşte-le să te slujească. Prin ei culege pe străini de pe drumuri, prin ei îmbracă pe cei goi, prin ei trimite ajutoare celor întemniţaţi, prin ei scoate pe alţii din nevoi! Aceasta să-ţi fie răsplata hranei pe care le-o dai; de folos şi ţie şi lor şi fără de osândă. Prin ei şi prietenia dintre tine şi ei se strânge mai mult. Altfel, chiar dacă par că te iubesc, totuşi se ruşinează de tine că sunt hrăniţi de pomană. Dacă însă îţi fac astfel de servicii se simt mai la largul lor la masa ta, iar tu le dai de mâncare cu mai multă plăcere, la gândul că cheltuiala nu îţi este zadarnică; ei îţi calcă pragul casei tale cu curaj şi în toată voia, iar casa ta va ajunge biserică în loc de teatru; diavolul va fi alungat şi va intra în casa ta Hristos, va intra corul îngerilor. Că unde e Hristos, acolo sunt şi îngerii; iar unde sunt Hristos şi îngerii, acolo-i şi cerul, acolo-i lumină mai strălucitoare decât lumina soarelui acestuia pământesc. Iar dacă vrei să culegi şi o altă mângâiere de pe urma acestora, pe care-i chemi la masa ta, porunceşte-le ca, atunci când au răgaz să ia Biblia în mâini şi să citească legea dumnezeiască. Astfel de ospeţe îţi vor fi mai plăcute decât celelalte; te fac şi pe tine şi pe oaspeţii tăi mai vrednici; celelalte ospeţe acoperă de ruşine şi pe gazdă şi pe invitaţi; pe tine, gazda, pentru că insulţi şi te îmbeţi, iar pe invitaţi, că ajung nişte ticăloşi şi nişte ghiftuiţi". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 564)

„Şi nu te înfricoşezi, omule, nu ţi-e ruşine să-l numeşti şarlatan fiindcă îţi cere un colţ de pâine? Dar dacă el dă năvală asupra ta, tocmai pentru aceasta este vrednic de a fi miluit, fiindcă este atât de flămând încât este silit a se îmbrăca cu o asemenea mască. Dar şi aceasta este tot vina cruzimii noastre, fiindcă dacă noi nu suferim a le da cu uşurinţă, atunci şi ei se văd siliţi a inventa tot felul de metode ca să amăgească neomenia noastră, şi să înmoaie sălbăticia care ne stăpâneşte. De altfel, dacă ţi-ar cere argint şi aur poate că ai avea vreun cuvânt de îndoială. Dar când el se apropie spre a-ţi cere hrana de trebuinţă, de ce mai filosofezi degeaba, de ce-l mai descoşi în zadar, acuzându-l de lene şi trândăvie? Dacă ar trebui să se spună acestea, apoi nu altora, ci nouă înşine ar trebui să ne fie spuse. Când tu te apropii de Dumnezeu şi-I ceri iertarea păcatelor, adu-ţi aminte de aceste cuvinte, şi vei cunoaşte atunci că mai cu dreptate ar fi ca tu să auzi asemenea cuvinte din partea lui Dumnezeu, decât săracul din partea ta. Cu toate acestea, Dumnezeu n-a zis niciodată către tine astfel de vorbe, precum: *Fugi, pleacă de aici, căci eşti un şarlatan de vreme ce, intrând mereu în biserică şi auzind poruncile Mele, totuşi când te duc în târg tu preferi înaintea poruncilor aurul, şi cârdăşia necurată, şi pofta, şi toate celelalte răutăţi. Acum, când te găseşti înaintea Mea, eşti smerit, însă după rugăciune eşti insolent, crud şi neomenos. Scuteşte-Mă, deci, de*

aici şi să nu mai vii niciodată! De acestea, zic, şi de mai mari decât acestea am fi vrednici să auzim din partea lui Dumnezeu, şi totuşi pe nimeni n-a batjocorit în aşa fel, ba mai mult, îndelung rabdă şi toate cele ale Sale le împlineşte, şi ne dă chiar mai multe decât cerem.

Acestea cugetându-le, iubiţilor, să potolim foamea săracilor, chiar de ar da năvală când cer, şi să nu-i mai descoasem, căci şi noi avem nevoie de mântuire, de iertare, de iubire şi de milă multă. Nu este posibil să ne mântuim în alt mod, dacă vom examina cu exigenţă faptele noastre, ci în mod necesar vom fi pedepsiţi şi ne vom pierde cu totul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 278-279)

„Oricât ne-am trudi noi, niciodată nu vom putea să arătăm atâta iubire de oameni, pe câtă ne este de trebuinţă nouă a avea din partea lui Dumnezeu. Deci, cum nu este absurd ca noi, care avem atât de mare nevoie de iubirea Lui de oameni, să ne facem controlori aspri ai fraţilor noştri, şi să lucrăm totul împotriva lor? Prin asemenea fapt, tu nu doar l-ai declarat pe acela ca nevrednic de binefacerea ta, pe cât te-ai declarat singur ca nevrednic de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Cel ce controlează cu amănunţime pe fratele său, cu atât mai mult va fi el însuşi controlat şi cercetat de Dumnezeu. Deci, să nu grăim împotriva noastră prin asemenea vorbe, ci când săracii se apropie de noi, fie stăpâniţi de lene sau trândăvie, noi să le dăm. Fiindcă şi noi păcătuim de multe ori din cauza lenevirii, ba chiar totdeauna, şi totuşi Dumnezeu nu ne pedepseşte imediat, ci ne acordă un termen de pocăinţă, hrănindu-ne în fiecare zi, certându-ne, învăţându-ne, şi toate înlesnindu-ni-le, ca astfel şi noi să imităm mila Lui cea mare. Să sfârşim deci cruzimea aceasta, să scoatem din noi sălbăticia, căci mai mult nouă înşine ne facem bine decât altora. Acestora le dăm poate argint, pâine şi haină, însă nouă ne strângem mai dinainte slava aceea, pe care nici nu e cu putinţă a o reprezenta prin cuvânt. Căci noi, primind trupuri nestricăcioase, împreună ne vom slăvi şi împreună vom împăraţi cu Hristos." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 280)

„Nici tu să nu descoşi pe cel ce vine la tine, căci îl primeşti pentru Hristos. Dacă veşnic vei cerceta pe cel ce-ţi cere ospitalitate, de multe ori vei trece cu vederea chiar şi pe cel vrednic de îngrijire, şi din această cauză vei pierde plata. Deşi chiar cel ce primeşte pe unul care poate nu este bun, şi totuşi pentru aceasta nu este acuzat, ci are încă şi plată. *Cine primeşte prooroc în nume de prooroc plată de prooroc va lua* (Matei 10, 41), zice, pe când cel ce cercetează zadarnic va trece cu vederea chiar pe bărbatul vrednic şi minunat, şi va da seamă de aceasta. Deci nu cerceteaza viaţa şi faptele celui ce are nevoie de ajutorul tău, căci este cea mai de pe urmă mojicie, ca pentru o pâine ce-i dai să-i cercetezi întreaga lui viaţă. Dacă el este ucigaş de oameni, dacă este tâlhar sau altul asemenea, oare nu ţi se pare vrednic de o bucată de pâine sau de câţiva bănuţi? Dar iată că Stăpânul tău face ca soarele să răsară pentru el; şi tu îl crezi nevrednic chiar de hrana de toate zilele?!

Dar eu pe lângă acestea voi mai adăuga şi altceva: chiar dacă ai şti foarte bine că omul acela este încărcat de mii de rele, şi nici atunci nu vei avea vreo îndreptare, lipsindu-l de hrana zilnică. Într-adevăr că şi tu eşti rob al celui ce zice: *Nu ştiţi, oare, fiii cărui duh sunteţi* (Luca, 9, 55)? Eşti şi tu rob, zic, al Celui ce slujea pe cei ce aruncau cu pietre asupra Sa, şi Care mai ales S-a şi răstignit pentru ei. Să nu-mi spui că săracul care îţi cere milostenie a ucis pe un altul, căci chiar de ar urma ca să te omoare şi pe tine, totuşi nici atunci nu eşti îndreptăţit de a-l trece cu vederea. Fiindcă şi tu eşti ucenic al Celui ce S-a răstignit şi a pătimit, al Celui ce dorea mântuirea celor ce-L răstigniseră, al Celui ce zicea chiar când se găsea răstignit pe cruce: *Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac* (Luca, 23, 34). Eşti robul Aceluia Care S-a purtat cu blândeţe către cel ce-L lovise, a Aceluia Care a încununat pe cel ce-L batjocorise pe cruce. Şi ce ar putea fi deopotrivă cu această bunătate? Fiindcă la început amândoi tâlharii Îl batjocoreau, El cu toate acestea unuia dintre ei i-a deschis raiul. Şi lăcrimează pentru cei ce urmau a-L ucide, şi se tulbura şi neliniştea văzând pe cel ce urma să-L vândă, nu pentru că urma a fi răstignit, ci pentru că acela se pierdea. Se tulbură, deci, pentru că ştia mai dinainte

nimica toată; dar pe săracul care se teme şi tremură pentru pricini mai mari - toată teama lui nu e că va aştepta puţin până să mănânce, ci că va pieri de foame - pe sărac îl numeşti îndrăzneţ, obraznic, neruşinat şi-i arunci în obraz cele mai insultătoare cuvinte. Nu-i asta, oare, cea mai mare neruşinare? Dar noi nu ne gândim la neruşinările pe care le săvârşim. De aceea îi socotim pe săraci o povară. Dacă, însă, am cerceta purtarea noastră şi am compara-o cu a lor, n-am socoti pe săraci o povară. Nu fi aspru judecător! Chiar dacă ai fi fără de păcat, nici aşa legea lui Dumnezeu nu-ţi îngăduie să fii judecător aspru al faptelor altora. Dacă fariseul pentru asta a pierit (Luca 18, 10-14), ce apărare mai putem avea? Dacă Dumnezeu nu îngăduie nici oamenilor cu fapte bune să judece cu asprime faptele altora, cu mult mai mult păcătoşilor. Să nu fim, dar, cruzi, nici neomenoşi; să nu fim fără inimă, nici mai răi decât fiarele". (*Omilii la Matei,* omilia XXXV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 436-440)

„Să fie (...) oaspeţi ai tăi oamenii săraci şi liberi, nu cei care se jură pe drept, nu comedianţii! Iar dacă vrei să ai răsplată pentru mâncarea ce le-o dai, porunceşte-le să mustre şi să îndrepte dacă văd că se face ceva nepotrivit în casa ta; porunceşte-le să-ţi ajute la purtarea de grijă a casei, la supravegherea slugilor. Ai copii? Fă-i şi pe ei tatăl copiilor tăi, să împartă cu tine purtarea de grijă de copii! Să-ţi aducă câştiguri bine plăcute lui Dumnezeu! Pune-i pe ei la o neguţătorie duhovnicească! Dacă vezi pe unii că au nevoie de sprijin, porunceşte-le să te ajute, porunceşte-le să te slujească. Prin ei culege pe străini de pe drumuri, prin ei îmbracă pe cei goi, prin ei trimite ajutoare celor întemniţaţi, prin ei scoate pe alţii din nevoi! Aceasta să-ţi fie răsplata hranei pe care le-o dai; de folos şi ţie şi lor şi fără de osândă. Prin ei şi prietenia dintre tine şi ei se strânge mai mult. Altfel, chiar dacă par că te iubesc, totuşi se ruşinează de tine că sunt hrăniţi de pomană. Dacă însă îţi fac astfel de servicii se simt mai la largul lor la masa ta, iar tu le dai de mâncare cu mai multă plăcere, la gândul că cheltuiala nu îţi este zadarnică; ei îţi calcă pragul casei tale cu curaj şi în toată voia, iar casa ta va ajunge biserică în loc de teatru; diavolul va fi alungat şi va intra în casa ta Hristos, va intra corul îngerilor. Că unde e Hristos, acolo sunt şi îngerii; iar unde sunt Hristos şi îngerii, acolo-i şi cerul, acolo-i lumină mai strălucitoare decât lumina soarelui acestuia pământesc. Iar dacă vrei să culegi şi o altă mângâiere de pe urma acestora, pe care-i chemi la masa ta, porunceşte-le ca, atunci când au răgaz să ia Biblia în mâini şi să citească legea dumnezeiască. Astfel de ospeţe îţi vor fi mai plăcute decât celelalte; te fac şi pe tine şi pe oaspeţii tăi mai vrednici; celelalte ospeţe acoperă de ruşine şi pe gazdă şi pe invitaţi; pe tine, gazda, pentru că insulţi şi te îmbeţi, iar pe invitaţi, că ajung nişte ticăloşi şi nişte ghiftuiţi". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 564)

„Şi nu te înfricoşezi, omule, nu ţi-e ruşine să-l numeşti şarlatan fiindcă îţi cere un colţ de pâine? Dar dacă el dă năvală asupra ta, tocmai pentru aceasta este vrednic de a fi miluit, fiindcă este atât de flămând încât este silit a se îmbrăca cu o asemenea mască. Dar şi aceasta este tot vina cruzimii noastre, fiindcă dacă noi nu suferim a le da cu uşurinţă, atunci şi ei se văd siliţi a inventa tot felul de metode ca să amăgească neomenia noastră, şi să înmoaie sălbăticia care ne stăpâneşte. De altfel, dacă ţi-ar cere argint şi aur poate că ai avea vreun cuvânt de îndoială. Dar când el se apropie spre a-ţi cere hrana de trebuinţă, de ce mai filosofezi degeaba, de ce-l mai descoşi în zadar, acuzându-l de lene şi trândăvie? Dacă ar trebui să se spună acestea, apoi nu altora, ci nouă înşine ar trebui să ne fie spuse. Când tu te apropii de Dumnezeu şi-I ceri iertarea păcatelor, adu-ţi aminte de aceste cuvinte, şi vei cunoaşte atunci că mai cu dreptate ar fi ca tu să auzi asemenea cuvinte din partea lui Dumnezeu, decât săracul din partea ta. Cu toate acestea, Dumnezeu n-a zis niciodată către tine astfel de vorbe, precum: *Fugi, pleacă de aici, căci eşti un şarlatan de vreme ce, intrând mereu în biserică şi auzind poruncile Mele, totuşi când te duc în târg tu preferi înaintea poruncilor aurul, şi cârdăşia necurată, şi pofta, şi toate celelalte răutăţi. Acum, când te găseşti înaintea Mea, eşti smerit, însă după rugăciune eşti insolent, crud şi neomenos. Scuteşte-Mă, deci, de*

aici și să nu mai vii niciodată! De acestea, zic, şi de mai mari decât acestea am fi vrednici să auzim din partea lui Dumnezeu, şi totuşi pe nimeni n-a batjocorit în aşa fel, ba mai mult, îndelung rabdă şi toate cele ale Sale le împlineşte, şi ne dă chiar mai multe decât cerem.

Acestea cugetându-le, iubiţilor, să potolim foamea săracilor, chiar de ar da năvală când cer, şi să nu-i mai descoasem, căci şi noi avem nevoie de mântuire, de iertare, de iubire şi de milă multă. Nu este posibil să ne mântuim în alt mod, dacă vom examina cu exigenţă faptele noastre, ci în mod necesar vom fi pedepsiţi şi ne vom pierde cu totul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 278-279)

„Oricât ne-am trudi noi, niciodată nu vom putea să arătăm atâta iubire de oameni, pe câtă ne este de trebuinţă nouă a avea din partea lui Dumnezeu. Deci, cum nu este absurd ca noi, care avem atât de mare nevoie de iubirea Lui de oameni, să ne facem controlori aspri ai fraţilor noştri, şi să lucrăm totul împotriva lor? Prin asemenea fapt, tu nu doar l-ai declarat pe acela ca nevrednic de binefacerea ta, pe cât te-ai declarat singur ca nevrednic de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Cel ce controlează cu amănunţime pe fratele său, cu atât mai mult va fi el însuşi controlat şi cercetat de Dumnezeu. Deci, să nu grăim împotriva noastră prin asemenea vorbe, ci când săracii se apropie de noi, fie stăpâniţi de lene sau trândăvie, noi să le dăm. Fiindcă şi noi păcătuim de multe ori din cauza lenevirii, ba chiar totdeauna, şi totuşi Dumnezeu nu ne pedepseşte imediat, ci ne acordă un termen de pocăinţă, hrănindu-ne în fiecare zi, certându-ne, învăţându-ne, şi toate înlesnindu-ni-le, ca astfel şi noi să imităm mila Lui cea mare. Să sfârşim deci cruzimea aceasta, să scoatem din noi sălbăticia, căci mai mult nouă înşine ne facem bine decât altora. Acestora le dăm poate argint, pâine şi haină, însă nouă ne strângem mai dinainte slava aceea, pe care nici nu e cu putinţă a o reprezenta prin cuvânt. Căci noi, primind trupuri nestricăcioase, împreună ne vom slăvi şi împreună vom împăraţi cu Hristos." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 280)

„Nici tu să nu descoşi pe cel ce vine la tine, căci îl primeşti pentru Hristos. Dacă veşnic vei cerceta pe cel ce-ţi cere ospitalitate, de multe ori vei trece cu vederea chiar şi pe cel vrednic de îngrijire, şi din această cauză vei pierde plata. Deşi chiar cel ce primeşte pe unul care poate nu este bun, şi totuşi pentru aceasta nu este acuzat, ci are încă şi plată. *Cine primeşte prooroc în nume de prooroc plată de prooroc va lua* (Matei 10, 41), zice, pe când cel ce cercetează zadarnic va trece cu vederea chiar pe bărbatul vrednic şi minunat, şi va da seamă de aceasta. Deci nu cercetează viaţa şi faptele celui ce are nevoie de ajutorul tău, căci este cea mai de pe urmă mojicie, ca pentru o pâine ce-i dai să-i cercetezi întreaga lui viaţă. Dacă el este ucigaş de oameni, dacă este tâlhar sau altul asemenea, oare nu ţi se pare vrednic de o bucată de pâine sau de câţiva bănuţi? Dar iată că Stăpânul tău face ca soarele să răsară pentru el; şi tu îl crezi nevrednic chiar de hrana de toate zilele?!

Dar eu pe lângă acestea voi mai adăuga şi altceva: chiar dacă ai şti foarte bine că omul acela este încărcat de mii de rele, şi nici atunci nu vei avea vreo îndreptare, lipsindu-l de hrana zilnică. Într-adevăr că şi tu eşti rob al celui ce zice: *Nu ştiţi, oare, fiii cărui duh sunteţi* (Luca, 9, 55)? Eşti şi tu rob, zic, al Celui ce slujea pe cei ce aruncau cu pietre asupra Sa, şi Care mai ales S-a şi răstignit pentru ei. Să nu-mi spui că săracul care îţi cere milostenie a ucis pe un altul, căci chiar de ar urma ca să te omoare şi pe tine, totuşi nici atunci nu eşti îndreptăţit de a-l trece cu vederea. Fiindcă şi tu eşti ucenic al Celui ce S-a răstignit şi a pătimit, al Celui ce dorea mântuirea celor ce-L răstigniseră, al Celui ce zicea chiar când se găsea răstignit pe cruce: *Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac* (Luca, 23, 34). Eşti robul Aceluia Care S-a purtat cu blândeţe către cel ce-L lovise, a Aceluia Care a încununat pe cel ce-L batjocorise pe cruce. Şi ce ar putea fi deopotrivă cu această bunătate? Fiindcă la început amândoi tâlharii Îl batjocoreau, El cu toate acestea unuia dintre ei i-a deschis raiul. Şi lăcrimează pentru cei ce urmau a-L ucide, şi se tulbura şi nelinişte văzând pe cel ce urma să-L vândă, nu pentru că urma a fi răstignit, ci pentru că acela se pierdea. Se tulbură, deci, pentru că ştia mai dinainte

că acela se va spânzura, și se neliniștea de osânda lui după spânzurare. Și deși cunoștea răutatea și viclenia lui, totuși până în ceasul cel de pe urmă l-a răbdat, și nu numai că nu l-a respins, ci încă l-a și sărutat pe el, trădătorul. Stăpânul tău sărută pe trădător și primește cu veselie pe buze pe cel ce urma a-i vărsa imediat cinstitul Său sânge, și tu nu învrednicești pe sărac nici cu o pâine? Și nu te îngrijești de legea pe care a așezat-o Hristos? Prin acestea El a arătat că nu numai pe cei săraci, dar chiar și pe cei ce ne duc la moarte nu trebuie a-i disprețui. Să nu-mi spui că *cutare mi-a pricinuit rele*, ci gândește-te ce a făcut Hristos cu Iuda înainte de a fi răstignit, prin sărutarea prin care urma să fie vândut, voind prin aceasta a îndrepta pe vânzător. Și privește cu câtă modestie îi vorbește: *Iudo, cu sărutare pe Fiul Omului vinzi?* (Luca 22, 48). Pe cine nu ar fi mișcat, pe cine nu ar fi înduioșat acest glas? Pe care fiară sălbatică nu ar fi îmblânzit? Pe care diamant nu l-ar fi sfărâmat asemenea voce? Dar pe ticălosul acela nu l-a mișcat deloc." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 416-417)

„Ascultă ce spune Hristos în Evanghelie: Când faci prânz sau cină, nu chema prietenii tăi, nici frații tăi, nici rudele tale, nici vecinii bogați ... ci cheamă săracii, neputincioșii și orbii (Luca 14, 12, 13); și cu drept cuvânt, căci mare plată vei avea pentru aceasta. Dar nu poți, sau îți este păgubitor de a cina cu șchiopii și orbii, și, în fine, îți vine greu acest lucru? Bine, nu face nimic, căci nici nu este nevoie de aceasta. Chiar dacă nu-i pui la masă lângă tine, trimite-le cel puțin bucate de la masa ta.

Cel ce cheamă pe prieteni, nu face un lucru mare, și plata și-a primit-o aici; pe când cel ce cheamă pe infirm sau pe sărac, are datornic pe Dumnezeu.

Să nu fim supărați dacă nu luăm răsplata aici, ci din contră, să fim supărați dacă o luăm. Când omul răsplătește, Dumnezeu nu răsplătește, ci numai când omul nu răsplătește, atunci Dumnezeu răsplătește. Așadar, să nu căutăm de a face bine celor care sunt în stare de a ne răsplăti, și nici să facem bine în scopul de avea răsplată de la dânșii, căci o astfel de judecată este ușoară. Pe prieten dacă îl chemi, plăcerea o ai până seara. De aceea o astfel de prietenie se sfârșește mai iute decât banii agonisiți și cheltuiți cu acel ospăț, pe când dacă tu chemi pe infirm, și pe sărac, plăcerea nu se pierde niciodată, pentru că ai datornic pe Dumnezeu, Care știe și nu uită niciodată." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, pp. 10-11)

„Să nu ne îngrijim numai de cei de aceeași credință cu noi, iar pe alții să-i neglijăm. Tot așa și tu, dacă vezi pe cineva pătimind rele, de nimic să nu te mai interesezi la urmă, căci cel ce pătimește rele are dreptul de ajutor. Că dacă tu când vezi poate vreun asin muncit, te miști, și nu mai întrebi al cui este, cu atât mai mult nu trebuie a întreba sau a cerceta pe un om, al cui este. Al lui Dumnezeu este, fie el elin sau iudeu, și chiar de ar fi necredincios, totuși are nevoie de ajutor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia X, p. 164)

„Nu ți s-a poruncit să osândești tu lenea, ci să alini sărăcia. Nu ai fost pus să învinuiești păcatul, cui să vindeci suferința! Nu să ocărăști trândăvia, ci să întinzi mână de ajutor celor căzuți! Nu să ții de rău viața cerșetorului, ci să-l scapi de foame. Dar noi facem dimpotrivă. Nu ușurăm cu datul din averi sărăcia celor ce întind mâna, dar zgândărim cu noianul învinuirilor rănile săracilor." (*Omilie la titlul Faptelor Apostolilor, (La începutul Faptelor apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 325-326)

„Nu suntem noi datori să miluim și să cinstim numai pe cei ce sunt de o credință cu noi, iar pe cei necredincioși să nu-i socotim, ci când îi vom vedea și pe aceștia la nevoie și pățind rău, nimic altceva să nu căutăm numai cum am putea să-i miluim că așa vom dobândi plata milosteniei și a ajutorului, că nu știm de unde s-a luat acest obicei fățarnic, că de vedem un om plecat și neputincios nimic nu întindem mâna să-i dăm, iar de vom vedea vreun călugăr venind de la pustie, noi ne nevoim și silim să-l ospătăm și să-l cinstim, adică, ca și cum ar fi

sfânt, dar tu măcar elin de ai vedea, sau evreu, sau alt om fărădelege, fiind în nevoie şi în primejdie, ţi se cade să-i faci bine." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 76)

„De vezi vreun călugăr înecându-se, tu îl scoţi şi nu mai întrebi al cui este, cu mult mai mult nu se cade să-l cercetezi pe om de unde este şi al cui este, a lui Dumnezeu zidire este, măcar elin de este, sau evreu, sau fărădelege, lui îi trebuie ajutor de la tine." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 76)

„Obiecţiile cele mai insidioase ni se prezintă, şi pentru a le da o rezolvare cu adevărat creştină, ne trebuie un spirit de credinţă şi o supunere generoasă la învăţăturile Scripturii.

Şi unde se naşte dificultatea? De la săracii pe care noi îi considerăm nevrednici, şi ca şi aceia, noi credem că e permis de a-i respinge şi de a-i lăsa fără de ajutor. Ori care este purtarea pe care ne-o porunceşte nouă Dumnezeu? 1. A nu cerceta ce este nevoiaşul care ne cere. 2. Dacă el este nevrednic, a-l mustra, s-o facem însă fără a-i refuza ajutoarele noastre." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 549)

MILOSTENIA (împărţirea ei mai întâi celor de aceeaşi credinţă)

„... în ordinea cuvenită, desigur, însă, a-i milui. Şi care e acea ordine? De a arăta o mai mare îngrijire pentru cei de aceeaşi credinţă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 121)

„Pentru iudei toate faptele rezultate din filantropie se mărgineau către cei de un neam cu dânşii; dar filosofia harului cheamă la ospăţul milosteniei pământul la un loc cu marea, deşi arată o mai mare îngrijire pentru cei de aceeaşi credinţă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 122)

MILOSTENIA (să nu cercetăm cu minuţiozitate viaţa şi faptele celor ce ne cer milostenie)

„Te porţi cu sălbăticie către sărac, care deşi poate este vinovat de mii de rele, totuşi foamea şi goliciunea lui ar fi de ajuns a mişca chiar sufletul cel mai împietrit. Tu stai faţă de cel sărac ca o fiară sălbatică, imitând furia leilor; şi deşi leii niciodată n-ar gusta din trupurile moarte, tu însă văzând mutilat de multe rele trupul lui, te arunci asupra lui zăcând jos la pământ, şi-l sfâşii prin batjocuri, şi adaugi necazuri peste necazuri, şi pe cel ce s-a refugiat la liman tu îl împingi şi-l izbeşti în stâncă, şi-i pregăteşti un naufragiu mai grozav decât celor de pe mare. Şi cum vei mai zice lui Dumnezeu: *Miluieşte-mă*? Cum vei mai cere iertarea păcatelor batjocorind pe cel ce cu nimic nu ţi-a greşit ţie, şi-i ceri socoteală de sărăcia şi de lipsa lui, întrecând fiarele cu sălbăticia ta? Acelea cel puţin, când sunt silite de pântece, se ating de hrana legiuită lor, pe când tu, deşi nimic nu te împinge şi nici nu te sileşte, sfâşii pe fratele tău, muşcându-l şi scuipându-l, deşi nu cu dinţii, ci cu cuvintele, care de multe ori sunt mai groaznice decât toate muşcăturile.

Cum, deci, vei mai primi tu Sfânta Jertfă, când îţi mânjeşti limba cu sânge omenesc? Cum vei întâmpina pe altul cu *Pace ţie!* Când gura îţi este încărcată de război asupra lui? Cum te vei bucura de hrana simţită, când gura îţi este plină de atâta venin? Nu voieşti a alina sărăcia; de ce atunci o mai înjoseşti? Nu voieşti a ridica pe cel căzut; de ce atunci să-l mai dobori? Nu voieşti să împrăştii scârba; de ce încă să o mai întinzi? Nu voieşti să dai câţiva bani; de ce atunci să mai şi batjocoreşti cu cuvinte proaste? Nu ai auzit ce pedeapsă vor lua cei ce nu hrănesc pe săraci, la ce osândă sunt condamnaţi? *Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui* (Matei 25, 41). Deci, dacă cei ce nu hrănesc pe săraci vor fi pedepsiţi atât de mult, dar încă cei ce pe lângă faptul că nu-i hrănesc îi mai şi batjocoresc? Ce osândă nu vor suferi, ce pedeapsă a gheenei nu vor simţi atunci?

Deci, iubiților, pentru ca nu cumva să aprindem asupra noastră atâtea rele, să îndreptăm această boală urâcioasă, pe cât timp suntem stăpâni pe noi înșine, și să punem frâu limbii, ca nu numai să nu mai batjocorim pe cel sărac, ci încă să-l mângâiem și cu vorbele, și cu faptele, ca astfel să ne putem agonisi și noi milă mare din partea lui Dumnezeu și să putem nădăjdui la bunătățile cele făgăduite." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 418-420)

MILOSTENIA (să nu judecăm pe cei cărora le oferim milostenie)

„*Însă, zici tu, se preface că este bolnav și că tremură de frig.* Apoi nu te temi că vorbind de acestea, va cădea trăsnetul de sus asupra ta? Sunt cuprins de mânie (...) Iertați-mă, rogu-vă! (...) Tu îmbuibându-te și îngrășându-te, întinzând bețiile până seara târziu, și după aceea afundându-te în așternuturi moi, nu te înjosești a da răspuns că risipești în așa chip nelegiuit darurile lui Dumnezeu. Vinul nu ni s-a dat spre a ne îmbăta, nici mâncarea spre a ne îmbuiba și a ne strica pântecele, pe când cel sărac, pe cel nenorocit și care nu se găsește mai bine decât cel mort, pe acesta îl învinovățești și nu te temi de judecata lui Dumnezeu cea înfricoșată și groaznică? Dacă săracul se preface, apoi din pricina sărăciei și a nevoii se preface, din pricina sălbăticiei și a neomeniei tale, care are trebuință de niște astfel de măști și fără de care nu se mișcă spre milă. Cine, în adevăr, este atât de ticălos și mișel încât, neavând nici o trebuință, să se sluțească și să se muncească atât de mult pentru o pâine, și după aceea să i se aducă atâtea învinovățiri? Astfel că prefăcătoria sau fățărnicia acelui sărac este un propovăduitor neîmblânzit al neomeniei tale. Fiindcă se perindă toată ziua în dreapta și în stânga, rugându-se și scoțând din gură cuvinte de milă, bocindu-se și vărsând lacrămi, și poate nici măcar nu și-a câștigat hrana zilnică, apoi poate că a născocit și el acest meșteșug care aduce nu atât lui, cât ție cinste și învinovățire. Acela este vrednic de milă, fiindcă a ajuns în astfel de stare, însă noi suntem vrednici de mii de pedepse, fiindcă silim pe săraci a face astfel de lucruri. Dacă noi ne-am înduioșa cu ușurință la nevoile lor, firește că nu ar ajunge nici ei să facă ceea ce fac. Și ce zic de goliciune și tremur, când eu am a vă spune că unii dintre dânșii s-au văzut siliți a ciunti până și pe copiii lor din cea mai fragedă vârstă, numai ca să miște nesimțirea noastră? Fiindcă văzându-i și goli perindându-se prin oraș, noi nu ne-am înduplecat nici din pricina nenorocirii lor, și nici măcar vârsta lor cea fragedă nu ne-a mișcat, apoi atunci au adăogat și ei pe lângă relele dinainte și această năpastă grozavă, și ca să scape de sărăcie au găsit cu cale că este mult mai lesne a se lipsi de această lumină obștească și de raza cea dată tuturor oamenilor, decât să se lupte întruna cu foamea și să sufere o moarte vrednică de milă.

Și ca să aflați cum că pentru aceea se întâmplă asemenea grozăvenii, cum și altele de acest fel, eu vă voi da o dovadă căreia nimeni nu se va putea împotrivi. Sunt unii săraci ușor de suflet, cari nu pot suferi foamea, ci mai degrabă suferă de toate decât să sufere de foame; ei bine, aceștia întâmpinându-ne de multe ori cu cuvinte și cu chipuri vrednice de milă, nu au câștigat nimic, și atunci văzând și ei, s-au lăsat de acele rugăminți și s-au apucat de altele, întrecând chiar pe scamatorii cei mai vestiți. Unii de pildă rod cu dinții pieile ciubotelor celor rupte, alții își bortelesc pielea de pe cap cu cuie ascuțite, alți se azvârlu cu pieile goale în apă înghețată de ger, alții de asemenea suferind altfel de grozăvenii, ca astfel să dea lumii o priveliște urâtă!... Și tu la toate acestea ai stătut râzând, admirând și fălindu-te de relele altora, în timp ce firea acelor nenorociți se sluțește! Dar care diavol sălbatic ar fi putut născoci ceva mai grozav ca acestea? Celui ce se roagă de tine și pe Dumnezeu îl cheamă, și se apropie de tine cu blândețe, nu găsești că este vrednic nici de a-i răspunde, ba nici măcar a te uita la el, și dacă te supără mult, îi vorbești acele cuvinte aspre. Apoi oare este vrednic unul ca acesta a mai trăi, a răsufla sau a mai vedea soarele de pe cer? Către ceilalți te arăți vesel și darnic, ca și cum ai fi parcă un fel de judecător al acelei sluțenii de râs și satanicești. Pentru aceea, cu drept cuvânt, se pot zice acele cuvinte către niște astfel de oameni care fac haz de asemenea lupte,

fie chiar de ar vedea pedepsiți pe alții: Oare mai sunt vrednici de a trăi aceştia, de a răsufla, sau de a mai vedea soarele de pe cer, ca cei ce necinstesc firea noastră obştească şi batjocoresc pe Dumnezeu?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, pp. 219-221)

„Acea femeie (din Sarepta Sidonului – n.n.) era văduvă iar pe atunci era foamete, dar nimic n-a împiedicat-o. Avea copii, dar nici acest lucru n-a fost o piedică. S-a făcut şi ea asemenea văduvei care a pus în cutia milelor cei doi bănuți. N-a zis întru sine: *Ce voi primi de la acest om când el este cel ce are nevoie de mine? Dacă ar fi avut vreo putere, n-ar fi ajuns să sufere de foame, ar fi alungat seceta care ne bântuie şi n-ar suferi cu toți ceilalți. Sau poate că e vinovat înaintea lui Dumnezeu.* N-a cugetat nimic din toate acestea. Iar acum ia aminte: ce folositor este să faci binele cu întreaga inimă, iar nu din curiozitate să-l ispiteşti pe cel ce suferă! Dacă ea ar fi vrut, curioasă, să-l cerceteze, ar fi ezitat şi nu ar fi crezut. Tot aşa şi Avraam, dacă ar fi vrut să ispitească şi să cerceteze din curiozitate, nu i-ar fi primit pe îngeri. Cel ce ispiteşte şi descoase pe alții nu va reuşi niciodată în lucrurile mari, ci mai ales unul ca acesta devine un înşelător ordinar. Şi vă voi spune cum se întâmpla aceasta: omul evlavios nu voieşte să se arate lumii ca evlavios şi nu-şi schimbă purtarea din afară, chiar de ar urma să fie disprețuit; pe când înşelătorul, ca unul ce priveşte acest lucru ca pe-un meşteşug oarecare, se îmbracă în haina unei evlavii prefăcute şi exagerate. Aşa încât unul, făcând bine chiar şi celor păruți evlavioşi, se pune alături cu cei evlavioşi, pe când cel care cercetează şi ispiteşte pe cei cu adevărat evlavioşi, de multe ori se află alături de cei neevlavioşi." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a II-a, pp. 37-38)

„Dacă tu ai făcut milostenie şi apoi îl vorbeşti de rău pe cel căruia i-ai dat pentru ceea ce are, atunci ai pierdut plata pentru ce ți se cuvenea. Pe scurt, dacă ai dat, pentru ce condamni? Nu trebuia să dai dacă aveai de gând să condamni! Dar poate-l învinovățeşti pe altul care face milostenie? În acest caz faptul este şi mai murdar, pentru că nedând nimic, condamni binefacerea făcută de altul." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, p. 178)

„Căci, spune-mi, te rog: Dumnezeu l-a lăsat ca să fie sărac pentru tine, ca să ai ocazia de a te vindeca pe tine însuți, şi tu batjocoreşti pe cel ce este sărac pentru tine? Câtă nerecunoştință nu este aici? *Să-l învățați,* zice (Pavel), *ca pe un frate,* adică suntem datori ca şi după ce i-am dat să-l sfătuim, dar încă atunci când nu i-am dat nimic şi-l batjocorim, atunci ce justificare avem?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 336)

„*Dar,* zici tu, *este un şarlatan.* Ce spui, omule ? Din pricina unei pani şi a unei haine, îl numeşti şarlatan? *Apoi, imediat o vinde,* zici. Şi oare tu chiverniseşti bine toate ale tale? Dar ce? Nu cumva toți sunt săraci din pricina trândăviei? Nici unul nu este sărac din pricina naufragiului? Nimeni din pricina judecăților? Nimeni din cauză că a fost prădat? Nimeni din cauza bolilor? Nimeni din pricina altor împrejurări? De-ndată însă ce auzim pe cineva căindu-se şi văitându-se cu glas mare, şi uitându-se la cer, dezbrăcat, nepieptănat şi înfăşurat cu petice, îl numim şarlatan, viclean şi prefăcut. Nu te ruşinezi oare? Pe cine numeşti tu şarlatan? Nu ai dat nimic, nici nu batjocori pe om. *Dar,* zici, *se preface că nu are.* Această acuzație trebuie a ți se aduce, ție şi nu aceluia. Ştie el că are de-a face cu oameni cruzi, cu fiare sălbatice mai ales, decât cu oameni şi că chiar de ar grăi cuvinte jalnice, pe nimeni nu va mişca, şi de aceea se vede silit de a-şi lua o formă mai jalnică, ca astfel să-ți moaie sufletul tău. De vedem pe cineva apropiindu-se de noi în îmbrăcăminte potrivită, îl numim şarlatan, şi ca să se pară că este dintre cei de bun neam, s-a apropiat aşa, - iar dacă îl vedem în îmbrăcăminte contrară, şi atunci îl batjocorim. Şi ce mai fac încă? O, cruzime şi barbarie omenească! *De ce,* zici, *îşi dezgolesc părțile cele betejite*? Pentru tine fac aceasta. Dacă am fi milostivi, nu ar avea nevoie dânşii de astfel de uneltiri; dacă de la cea dintâi apreciere ar îndupleca, nu ar

unelti atâtea prefăcătorii. Cine poate fi atât de ticălos, încât să învoiască de a se jeli în gura mare, de a se preface şi a se sluţi, de a se boci în public împreună cu femeia lui dezbrăcată şi cu copiii?

Dar oare de câtă pedeapsă nu sunt vrednice asemenea apucături? Şi pe lângă toate acestea nu numai că sunt miluiţi, ba încă mai sunt şi acuzaţi de noi. Şi încă ne mai scârbim că după ce ne rugăm lui Dumnezeu nu ne ascultă? Şi încă ne mai neliniştim, că rugându-ne nu suntem ascultaţi? Şi nu ne este frică pentru toate acestea?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XI, pp. 173-174)

„Noi n-am fost puşi examinatori ai vieţii altora, fiindcă atunci n-am mai milui pe nimeni. De ce, când tu rogi pe Dumnezeu, zici totdeauna: *Nu pomeni, Doamne, păcatele mele*? Aşa că oricât ar fi acela de păcătos, aceasta să o judeci şi pentru tine, şi nu mai pomeni păcatele lui. Timpul de faţă este timp de filantropie, iar nu de cercetare exactă a păcatelor; e timp de milă iar nu de judecată. El voieşte numai de a fi hrănit, iar tu dacă vrei, dă-i ceva, şi nu mai sta pe gânduri. De ce nici tu nu-l miluieşti, ba încă şi pe cei ce vor a-l milui îi îndepărtezi? Căci când altul va auzi de la tine că acesta este un înşelător, că este un făţarnic, că împrumută bani altora, desigur că nu va mai da nici acestuia, şi nici altora, căci el pe toţi îi va bănui că sunt de acest fel. Voi ştiţi bine, că cele rele mai cu uşurinţă le bănuim, pe când pe cela bune, niciodată.

Să fim, deci, iubiţilor, milostivi, nu cum s-ar întâmpla, ci precum este Tatăl nostru cel ceresc. El hrăneşte şi pe curvari, şi pe preacurvari, şi pe fermecători, şi ce spun eu? Pe toţi, orice fel de păcate ar avea. În lumea aceasta de sigur că vor fi mulţi şi de aceştia, şi cu toate acestea pe toţi ei îi hrăneşte, pe toţi îi îmbracă, şi nimeni nu moare de foame vreodată, afară numai poate de bună voie. Astfel să fim şi noi milostivi. Dacă el se roagă, şi dacă are nevoie, ajută-l." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XI, pp. 174-175)

„Oare nu aceasta spuneam mai înainte, că dacă dăm tuturor fără excepţie, noi suntem cu adevărat milostivi, iar dacă vom începe a cenzura viaţa oamenilor, niciodată nu vom fi milostivi? Dar ce spui, omule? Pentru că primeşte o pâine, este şarlatan? Dacă poate ar cere talanţi de aur, sau de argint, sau haine preţioase, sau slugi, sau altceva de acest fel, cu dreptul ar putea numi cineva pe unul ca acesta înşelător; dar dacă nimic din acestea nu cere, ci numai hrană şi îmbrăcăminte, câte sunt ale filosofiei, apoi acesta este înşelător? spune-mi.

Să contenim deci cu acest obicei de a bârfi, cu această apucătură satanicească, şi mult vătămătoare." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XI, p. 175)

„Nu cumva poate că Dumnezeu răsplăteşte pentru vjaţa celor ce primesc milostenia? Nu! Ci pentru buna ta intenţie, pentru dragostea ta cea mare, pentru filantropia ta, pentru bunătatea ta." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XI, p. 176)

„Şi nu cerceta faptele sau viaţa celui care îţi cere milostenie. Chiar ucigaş de ar fi sau hoţ sau înşelător, nu uita că mai presus de orice este om, făcut de Dumnezeu după chipul Său. Nu ţi se pare că măcar pentru aceasta merită nişte bani şi o bucată de pâine? Ce fel de om eşti tu să cercetezi întreaga sa viaţa pentru un bănuţ pe care vrei să i-L dai? Domnul arată faţă de el îndelungă-răbdare şi înţelegere. Tu de ce nu te porţi cu el cu dragoste frăţească, aşa după cum eşti dator să faci? Viaţa şi faptele sale Îl privesc numai pe Dumnezeu, Care este Judecătorul tuturor. Tu, atunci când vezi un om suferind, să nu te gândeşti la nimic altceva. Să îl ajuţi degrabă în numele lui Hristos şi de dragul Său. Altfel, nici El, atunci când Îi vei cere să te izbăvească din vreo nenorocire prin care treci, nu îţi va răspunde. Iată ce spune Solomon: *Cine îşi astupă urechea la strigătul celui sărman şi el, când va striga, nu i se va răspunde* (Pildele 21, 13)." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 289-290)

„Mai bine este să nu dai săracului decât să-l ocărăşti şi să-l înfrunţi. Dar această ocară nu este a lui ci este a ta, pentru că el, săracul, cunoaşte că va cere de la oameni nemilostivi şi de va grăi şi vreun cuvânt de umilinţă, pe nimeni nu poate să întoarcă spre milă şi îndurare, că

pentru aceea se nevoieşte măcar cu chipul cel smerit să îmblânzească sufletul cel nemilositv. O! Mare nemilostivire şi neomenie, că de vedem vreun sărac să ne ceară milostenie cu faţă veselă, noi zicem: acesta este un adevărat făţarnic, că face acest meşteşug ca să se arate că este de rudă bună şi de vedem alt sărac gol şi ticălos ne mâniem pe dânsul, o, mare necunoştinţă şi neomenie! (...) nu-i ajunge că nu-l miluieşti, ci tu încă-l opreşti şi pe altul ce vrea să-l miluiască? Că de aude cineva zicându-i că este mincinos şi viclean, nici lui nu-i dă, nici altui sărac, gândind că toţi sunt ca şi dânsul; dar pentru ce-şi dezgolesc mădularele lor cele frânte şi betege? Pentru noi, că nu suntem milostivi, că de am fi noi milostivi către ei, n-ar mai face ei aceste meşteşuguri. De am vrea noi să vedem că sunt săraci şi asupriţi, n-ar face nici ei aşa; dar cine ar vrea să fie atât de nenorocit şi sărac, încât să-i fie drag a se tângui cu femeia şi cu copiii goi în mijlocul târgului între atâta popor? Ce lucru va fi mai rău decât sărăcia aceasta? Şi nu numai cât noi nu-i miluim, ci şi-i ocărâm şi-i facem că sunt fără de omenie. Tu iei cele străine şi nu eşti obraznic, iar pe ei, pentru o fărâmă de pâine ce îţi cer, îi faci obraznici? N-ai auzit pe Hristos că zice: *la tot cel ce-ţi cere dă-i şi de la cel ce vrea să se împrumute de la tine să nu-ţi întorci faţa*?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 74)

„Să nu zicem că cutare sărac e viclean şi neghiob, dar tu nu căuta ocara săracului, ci numai caută că este în nevoie şi-i trebuie mângâiere, oricine ar fi, măcar de ar fi vrednic morţii şi l-ai vedea că-l duc să-l spânzure sau să-l înţepe; de-ţi va cere milostenie, dă-i cu toată inima, pentru că Hristos aşa îţi socoteşte plata, ca şi când ar fi luat El singur acea milostenie pe care ai făcut-o cu cel osândit; o, omule sau pentru aceea iei învăţătură de la Sfânta Scriptură, ca să-i ocărăşti pe cei săraci? Nu ţi s-a poruncit să-i ocărăşti, ci să-i miluieşti (...) nici să le cercetezi lenea lor şi viclenia lor, ci să îndreptezi lipsa şi sărăcia lor şi să-i mângâi şi cu mâinile tale să slujeşti celor ce zac. Când vrei să faci cu unii ca aceştia milostenie nu căuta viaţă neocărâtă, nici nu cerceta să afli la dânşii lucruri bune, că şi aceasta este o nebunie mare la noi, că pentru o fărâmă de pâine ce vrem să dăm săracului, cercetăm toată viaţa lui cum o petrece sărmanul, că de este şi ucigaş sau fur sau altceva rău de ar fi făcut cel ce-ţi cere hrană, adică pâine sau bani, nu ţi se pare a fi vrednic de acestea şi el, ca o zidire a lui Dumnezeu ce este. Că Stăpânul tău, Hristos, răsare soarele şi pentru dânsul ca şi pentru tine, iar tu nu-i dai nici hrană pentru o zi." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 75)

„Căci dacă noi începem prin a mustra şi prin a-l respinge pe sărac, noi dăm să se creadă că din egoism şi din zgârcenie vrem să ne debarasăm de el. Mai mult, când milostenia precedă, ea împrospătează mai minunat drumul pentru corectare. Săracul zidit şi îmbucurat de milostenia voastră, va primi spre rodire mustrările voastre." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 551)

„Văd că mulţi descos adeseori pe cei nevoiaşi, cercetând locul de naştere, viaţa, purtările, ocupaţia, starea trupurilor; le aduc învinuiri şi cer mii şi mii de amănunte despre sănătatea lor. Din pricina aceasta, mulţi săraci se prefac betegi la trup, tocmai pentru ca să înduplece cruzimea şi neomenia noastră prin arătarea acestei suferinţe cumplite; când îi descoasem astfel vara pe săraci, nu-i aşa de cumplit; dar dacă iarna eşti judecător crud şi nemilos şi nu dai nici o îndreptăţire celor care nu au de lucru, atunci e culmea cruzimii!

Dar mi s-ar putea pune întrebarea:

- Pentru ce, atunci, Pavel a dat această poruncă tesalonicenilor: *Cine nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10)?

- Pentru ca să auzi şi tu porunca aceasta! Pentru ca să-ţi spui şi ţie, nu numai săracului, cuvintele lui Pavel.

Poruncile date de Pavel nu-s numai pentru săraci, ci şi pentru noi. Am să vă spun un cuvânt care are să vă doară, are să vă usture. Ştiu că vă veţi supăra, totuşi am să-l spun. Nu-l spun ca să vă lovesc, ci ca să vă-ndrept. Învinuim pe cerşetori de trândăvie; şi adeseori

trândăvia lor are o scuză. Dar noi de multe ori facem fapte care-s mai pline de păcat decât trândăvia.

- Dar eu am averea mea, moştenită din strămoşi!, mi se poate spune.

- Te întreb şi eu: Este oare drept să moară cel sărac pentru că-i sărac, pentru că-i născut din oameni săraci şi n-are strămoşi bogaţi? Dar tocmai pentru aceasta merită să fie miluit şi ajutat de cei avuţi! Tu adeseori îţi petreci întreaga zi la teatru sau în adunări sau la taifasuri fără de folos şi spui acolo mii şi mii de răutăţi, şi nu socoţi că faci un lucru rău sau că trândăveşti; dar pe nenorocitul acesta, care-şi petrece toată ziua cerşind, lăcrimând şi zbătându-se în mii de nevoi, îl judeci, îl dai în judecată, îi ceri socoteală! Spune-mi, te rog, este aceasta socoteală omenească?

Deci, când mă întrebi: *Ce voi spune de cele spuse de Pavel?*, spune-ţi: *Nu numai săracilor le-a spus Pavel aceste cuvinte, ci şi mie!* De altfel, să nu-ţi pui înainte numai ameninţarea lui Pavel, ci şi îngăduinţa sa. După ce a spus: *Cine nu lucrează, nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10), a adăugat: *Voi însă, fraţilor, nu obosiţi să faceţi binele* (II Tes., 3, 13).

- Dar care e scuza cu aparenţă de adevăr a celor ce nu vor să-i miluiască pe cerşetori?" (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsaţi în părăsire şi aruncaţi în piaţă,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 261-262)

„De ce iertare mai putem fi oare noi vrednici, ce cuvânt de apărare mai putem avea, când strămoşii noştri au hrănit cu banii lor oameni care locuiau departe, când ei au alergat la aceia, iar noi îi izgonim pe cei ce vin la noi din altă parte, când îi descoasem cu de-amănuntul, cu toate că ştim bine că şi noi suntem vinovaţi de mii şi mii de rele? Dacă ne-ar cerceta şi Dumnezeu tot aşa de amănunţit viaţa noastră, cum o cercetăm noi pe a săracilor, n-am mai avea niciodată parte de milă, nici de iertare. Că spune Domnul: *Cu ce judecată veţi judeca, cu aceea veţi fi judecaţi* (Matei 7, 2). Fii dar omenos şi bun cu semenul tău, iartă-i lui multele lui greşale, miluieşte-l, ca să dobândeşti şi tu aceeaşi milă. Pentru ce-ţi urzeşti greutăţi? Pentru ce iscodeşti viaţa altora? Dacă Dumnezeu ne-ar fi poruncit să cercetăm vieţile oamenilor, să-i descoasem, să le iscodim purtările, mulţi s-ar fi supărat şi şi-ar fi spus: *Ce înseamnă aceasta? Greu lucru ne-a pus Dumnezeu să facem! Putem cerceta noi viaţa altora? Ştim noi ce a greşit cutare?* N-ar fi grăit mulţi aşa? Dar acum, când ne-a slobozit de această iscodire şi ne-a făgăduit că ne dă răsplata deplină, fie de sunt răi sau buni cei care primesc ajutorul nostru, acum, noi înşine ne facem greutăţi.

- Dar de unde ştim, aş putea fi întrebat, că vom primi răsplată, fie de sunt buni, fie de sunt răi cei cărora le dăm?

- Din cuvintele spuse chiar de Domnul!

Rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc, ca să fiţi fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, Care răsare soarele Lui peste cei răi şi peste cei buni, şi face să plouă peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi (Matei 5, 44-45).

Aşadar, după cum Stăpânul tău nu-Şi retrage binefacerile Sale de peste cei care-L defăimează, şi-L hulesc de nenumărate ori, de peste cei care fac mii de desfrânări, care fură, care tâlhăresc, care sparg mormintele şi fac mii şi mii de rele, ci dă îndeobşte tuturor raza de soare, ploaia şi roadele pământului, arătându-Şi bunătatea Lui, fă şi tu tot aşa când ai prilej să miluieşti şi să fii bun! Ajută pe sărac, pune capăt foametei, scapă de nevoi pe cel strâmtorat, fără să-i iscodeşti viaţa şi faptele! Că dacă ar fi să iscodim viaţa oamenilor, atunci n-am milui niciodată pe vreun om! Împiedicaţi de această iscodire nepotrivită, am rămâne fără rod şi lipsiţi de orice ajutor şi am îndura osteneală multă în zadar şi fără rost.

De aceea, vă rog, să îndepărtăm de noi iscodirea aceasta nepotrivită; să dăm tuturor celor în nevoi şi să facem aceasta din belşug, ca să avem parte şi noi în ziua judecăţii de multă milă şi de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim, cu

harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos." (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsaţi în părăsire şi aruncaţi în piaţă*, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 263-264)

„Vorbind Hristos despre milostenie şi despre dragostea de oameni, spunea: Ca să fiţi asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri Care răsare soarele Lui peste cei răi şi peste cei buni şi plouă peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi (Matei 5, 45). Tu nu poţi răsări soarele, nici nu poţi slobozi ploaie, nici nu poţi face atâta bine omenirii! Foloseşte, însă, banii tăi în faceri de bine, şi ai ajuns asemenea Celui care răsare soarele, atât cât omeneşte e cu putinţă să fii asemenea lui Dumnezeu!

Uită-te cu luare-aminte la cuvintele lui Hristos! El a spus: *Peste cei răi şi peste cei buni.* Şi tu dar, când faci milostenie, nu iscodi viaţa celui ce-ţi cere, nu-i cere socoteală de purtări! Că de aceea se numeşte milostenie, ca să dăm chiar celor ce nu merită. Cel ce miluieşte, nu miluieşte (doar) pe un om bun, ci (şi) pe un păcătos. Omul bun merită laude şi cununi; păcătosul, însă, milă şi iertare. Prin urmare, în aceasta ne asemănăm lui Dumnezeu, dacă dăm şi celor răi. Gândeşte-te la toţi hulitorii, ticăloşii, şarlatanii, la toţi păcătoşii care umplu omenirea! Cu toate acestea, şi pe ei îi hrăneşte în fiecare zi, şi ne învaţă cu asta să întindem mila aceasta peste toţi. Noi însă facem cu totul dimpotrivă! Întoarcem spatele nu numai oamenilor răi şi desfrânaţi, ci chiar oamenilor sănătoşi, care ne cer milă şi care au ajuns săraci fie din pricina bunătăţii lor, fie a dărniciei lor, fie poate chiar din pricina trândăviei lor (că voi adăuga şi pricina aceasta). Le întoarcem spatele şi-i acoperim cu ocări şi cu insulte şi cu mii de vorbe grele; îi lăsăm să plece cu mâinile goale, le ocărâm sănătatea, îi facem leneşi şi le cerem socoteală pentru viaţa şi purtările lor.

Nu ţi s-a poruncit aceasta, omule, numai să-i mustri şi să-i cerţi pe cei nevoiaşi! Dumnezeu ţi-a poruncit să-i miluieşti şi să-i scapi de sărăcie, nu să le ceri socoteală şi să-i ocărăşti! Vrei să le îndrepţi şi purtările, să-i scapi de lene şi să-i faci pe cei leneşi să muncească? Dă-le mai întâi, şi apoi mustră-i, ca să nu fii bănuit de cruzime şi să ţi se spună că eşti aspru, ci să fii lăudat pentru purtarea ta de grijă. Săracul urăşte, e scârbit şi nici nu vrea să vadă pe cel care nu-i dă, ci numai îl mustră. Şi pe bună dreptate, că socoteşte că-l mustră nu pentru că vrea să-l îndrepte, ci pentru că nu vrea să-i dea. Şi acesta e adevărul. Dar cel care mustră pe sărac după ce-i dă, face ca sfaturile lui să fie bine primite, căci nu mustră din pricina neomeniei lui, ci din pricina purtării de grijă ce-o are faţă de cel sărac. Tot aşa a făcut şi Pavel. După ce a spus: *Dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10), a adăugat: *Iar voi nu obosiţi să faceţi binele* (II Tes., 3, 13). Deşi par potrivnice aceste două porunci, - că dacă nu trebuie să mănânce cei ce nu muncesc, pentru ce mai porunceşte să le faci bine? -, poruncile lui Pavel nu-s potrivnice! Doamne fereşte! Pavel ne spune:

- Am poruncit: *Dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce,* nu ca să-i opresc de la milostenie pe cei ce vor să dea, ci ca să alung lenea din cei leneşi. Când am spus: *acela nici să nu mănânce,* i-am împins pe cei leneşi la treabă de frica ameninţării. Iar când am spus: *Iar voi nu obosiţi să faceţi binele,* i-am împins spre milostenie pe cei ce au, prin sfatul folositor ce-l dau. Deci, ca să nu-şi zgârcească mâinile unii când aud ameninţarea pe care am făcut-o celor ce nu lucrează, spunându-le: *Nu obosiţi să faceţi binele.* Prin urmare, faci bine, chiar când dai celui leneş!" (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi împotriva maniheilor...*, 7-8, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp.292-293)

„Să nu spunem: *Cutare e rău, şi nu merită să i se facă bine, cutare-i om de rând, cutare e o lepădătură*! Să nu ne uităm la vrednicia celui ce are nevoie de ajutor, ci numai la nevoia lui. Chiar de e un om de rând, chiar de e o lepădătură, chiar de e un om care merită a fi dispreţuit, Hristos te răsplăteşte ca şi cum Lui I-ai fi făcut bine făcând bine aceluia. Şi ca să nu căutăm la

vrednicia celor cărora le facem bine, ascultă ce ne spune Hristos: *Flămând am fost şi M-aţi hrănit* (Matei 25, 35); iar la întrebarea celor ce spuneau: *Când Te-am văzut flămând şi Te-am hrănit?* (Matei 25, 37), Hristos a răspuns: *Întrucât aţi făcut unuia din aceştia mici, Mie Mi-aţi făcut* (Matei 25, 40), ca să nu ne mai rămână nici o scuză. Şi iarăşi, ca să nu spunem: *Unde mai găsim acum un om ca Ilie sau un om ca Elisei?* sau: *dă-mi astfel de oameni, şi am să-i primesc cu toată tragerea de inimă şi nu voi refuza să le spăl picioarele şi să le slujesc!*, deci, ca să nu grăim aşa, Hristos ne-a făgăduit un lucru şi mai mare, ne-a făgăduit ca El, Stăpânul lui Ilie şi al lui Elisei şi al tuturor profeţilor, El să vină la noi prin săraci, spunându-ne: *Întrucât aţi făcut unuia din aceştia mici, Mie Mi-aţi făcut.*" (*La cuvintele: «Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani»; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 16, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 370-371)

MILOSTENIA (să nu ne fie ruşine a milui pe cei săraci)

„Dacă noi ne ruşinăm de acei de care Hristos nu se ruşinează, apoi de Hristos ne ruşinăm, căci aceia sunt prietenii Lui.

Deci, masa ta să fie plină de ciungi şi de betegi, de gârbovi şi istoviţi, căci prin aceştia stă de faţă Hristos, şi nu prin cei bogaţi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia XI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 284)

„Chiar dacă dai milostenie săracului, să nu iei ca o înjosire dăruirea prin tine însuţi, căci nu dai săracului, ci lui Hristos. Dar atunci cine ar fi atât de ticălos încât să ia ca o înjosire întinderea mâinii (a da ajutor) lui Hristos? Aceasta este ospitalitatea adevărată, de a face aşa ca pentru Dumnezeu." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 151)

„De aceea, nu trece nepăsător pe lângă oamenii săraci, nu îi ocoli şi să nu-ţi fie ruşine să-i ajuţi. Lui Hristos nu îi este ruşine să primească milostenia ta, pe care o faci prin oamenii săraci, iar ţie îţi este ruşine să-ţi întinzi mâna şi să dai câţiva bănuţi. Nu este aceasta o ruşine şi mai mare? Dacă şi pentru un pahar de apă rece pe care îl dai, Dumnezeu te va răsplăti (Mt., 10, 42), gândeşte-te ce răsplată vei primi dacă vei fi generos cu săraci." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 285-286)

„Şi tu de ai fi boier măcar cât de mare nu-ţi fie ruşine să-ţi întinzi mâna să-i dai un ban şi a sluji săracului singur cu mâinile tale, că lui Hristos nu-i este ruşine a-şi întinde mâna Lui să ia milostenia săracului, iar ţie îţi este ruşine să-ţi întinzi mâna să-i dai un ban sau o pâine, dar nu este aceasta mai mare ruşine? Că de vreme ce dobândeşti Împărăţia Cerurilor pentru un pahar de apă rece ce-l dai celui neputincios, dar când îl vei chema şi la masa ta şi să-l pui la o masă cu tine şi-l vei odihni, ia spune, câtă roadă bună vei dobândi? Pentru aceea, să nu ne fie ruşine a mângâia şi a sluji pe săraci, că făcând noi aceasta, ni se sfinţesc mâinile noastre şi atunci, dacă le vom ridica la rugăciune, îndată le vede Dumnezeu, îndată se milostiveşte şi pofta noastră ne-o dă şi ne-o împlineşte, pentru că banii când se dau, sunt ai tuturor, iar să slujească cineva cu mâinile lui şi cu osârdie mare săracilor, aceasta este a unui suflet mare şi viteaz." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 67-68)

MILOSTENIA („Faceţi-vă prieteni cu bogăţia nedreaptă!"[24])

„Când Domnul a spus: *Faceţi-vă prieteni,* nu s-a oprit numai la aceste cuvinte, ci a adăugat: *din mamona al nedreptăţii* (Luca 16, 9), ca să ajungă iarăşi faptă bună a voastră. Că la nimic altceva n-a făcut aici aluzie Hristos decât la milostenie. Şi minunat lucru este că

[24] Luca 16, 9.

Dumnezeu nu ne mai ia la bani mărunți, dacă ne despărțim de bogăția strânsă pe nedrept. Ți-ai strâns bogăția în chip rău? Cheltuiește-o bine! Ai adunat averi în chip nedrept? Împrăștii-le drept!

- Dar ce virtute mai este aceea de a face milostenie din niște bogății ca acestea?

- Totuși Dumnezeu, fiind iubitor de oameni, Se pogoară până la a socoti virtute o astfel de milostenie. De facem așa, ne făgăduiește multe bunătăți. Noi, însă, am ajuns la atâta nesimțire că nu dăm nici din averile strânse pe nedrept, ci răpim și furăm cu nemiluita; iar dacă dăm câțiva bănuți, socotim că am făcut totul. N-ai auzit pe Pavel spunând că *cel care seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va și secera?* (II Cor., 9, 6). Pentru ce te zgârcești? Nu cumva milostenia-i risipă? Nu cumva e cheltuială? Nu, ci câștig, afacere bună! Iar unde-i afacere bună acolo-i și câștig; unde-i sămânță, acolo-i și seceriș. De ai avea de lucrat o țarină cu pământ bun și gras, pe care trebuie să arunci multă sămânță, și n-ai mai avea sămânță, ai mai și împrumuta de la alții; ei bine zgârcenia într-o treabă ca aceasta ai socoti-o pagubă; dar când e vorba să semeni în cer, unde nu te poți aștepta la timpuri neprielnice, ci culegi rod îmbelșugat de pe urma semințelor aruncate, șovăi, pregeți și nu te gândești că pierzi de te zgârcești și câștigi de nu te zgârcești. Împrăștie-ți, dar, bogăția, ca să n-o pierzi! N-o ține la tine, ca s-o ai! Aruncă-o, ca s-o păstrezi! Cheltuiește-o, ca s-o câștigi! Chiar de-ar trebui s-o păstrezi, n-o păstra, că negreșit o pierzi!" (*Omilii la Matei,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 73-74)

„Să facem milostenii întrucât timp suntem stăpâni, căci aceasta va să zică de a ne face prieteni din mamona. Să deșertăm acel foc, ca să-l stingem, ca să avem curaj acolo, căci acolo nu vor fi aceștia care să ne primească, ci faptele noastre." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 56)

MILOSTENIA (exortație la milostenie)

„Când știi că pentru tine și pentru folosul tău cel sărac se pierde, luptând cu sărăcia, caută, deci, de nu trece pe lângă el fără milă, ci fii econom credincios al celor ce ți-au fost încredințate ție de Stăpân, pentru ca, ușurând nevoia aceluia, să-ți atragi de sus multă bunăvoință. Dă slavă Stăpânului tău, că pentru tine și pentru mântuirea ta, a îngăduit ca acela să trăiască în sărăcie, ca tu să poți găsi calea prin care să-ți poți spăla și păcatele". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV,III, în col. PSB, vol. 22, p. 8)

„Vă rog, să nu facem numai milostenie, ci să o facem așa cum trebuie, pentru ca să primim bunătăți mari în locul celor mici, bunătăți nestricăcioase în locul celor stricăcioase, bunătăți veșnice în locul celor vremelnice; și pe lângă toate acestea să putem dobândi și iertarea păcatelor și acele nespuse bunătăți, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim." (*Omilii la Facere,* omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 104)

„E vremea Postului, atâta îndemn și învățătură de mântuire, rugăciuni fără contenire, adunări în fiecare zi - și după atâta sârguință, care-i folosul? Nici unul: fiindcă plecăm de aici văzând săracii cum stau în picioare înșirați de o parte și de alta, și trecem pe lângă dânșii așa nemilostivi ca și cum am vedea niște câini, nu niște trupuri omenești.

Așadar, ne grăbim spre casă ca și cum am vedea niște statui fără de suflet, nu niște oameni care suflă, *îmi dă zor foamea*, zice unul. Tocmai foamea să te înduplece a rămâne ca să dai milostenie - că sătulul, vorba zicătorii, nu crede flămândului; iar burțile flămânde învață din nevoia lor să o priceapă și pe cea străină - mai bine zis, nici așa n-o pot cunoaște pe de-a-ntregul. De ce? Păi tu alergi la masa gata pregătită și nu rabzi să mai aștepți nici un pic; iar săracul a stat în picioare până seara, năzuind și căutând cu nerăbdare a-și face rost de hrana cea de toate zilele - și văzând că ziua s-a împlinit, iar banii de mâncare nicidecum, se întristează și îl arde sufletul, și e silit să îndrăznească mai mult decât puterea sa. De asta ne

îmbulzesc mai tare seara, jurându-se, blestemându-se, jelindu-se, tânguindu-se, întinzând mâinile, siliți să facă nenumărate alte nerușinări: fiindcă se tem ca nu cumva, plecând acasă toți, ei să fie siliți a rătăci prin oraș ca printr-o pustie. Și precum cei căzuți ziua în sfărâmare de corabie, când se prind de o scândură, se străduiesc să ajungă la liman mai înainte de lăsarea serii, ca nu cumva, prinzându-i noaptea afară de liman, să pățească ceva mai rău: așa și săracii, temându-se de foame ca de sfărâmarea de corabie, grăbesc să strângă înainte de lăsarea serii banii pentru mâncare, ca nu cumva, plecând acasă toți, ei să rămână afară de liman - fiindcă liman sunt lor mâinile celor ce-i ajută." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al cincilea, pp. 69-70)

„Poate că cineva mă va întreba:

- Dar atunci pentru ce Hristos a spus: *Pe săraci pururea îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă veți avea pururea?* (Matei 26, 11).

- Dar tocmai pentru aceasta trebuie să-L miluim, că nu-L avem pe El pururea flămând, ci numai în viața aceasta". (*Omilii la Matei,* omilia L, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 585)

„Socot că prin harul lui Dumnezeu suntem aici în Antiohia cam la o sută de mii de creștini; iar dacă fiecare ar da unui sărac o pâine, toți săracii ar fi îndestulați; iar dacă fiecare ar da câte un obol, n-ar mai fi în oraș nici un sărac." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 963)

„Poate că cineva îmi va spune:

- În fiecare zi ne vorbește de milostenie și de iubirea de oameni!

- Da! În fiecare zi! Și nu voi înceta de a vă vorbi. Dar chiar dacă ați face milostenie, nici atunci n-ar trebui să încetez, ca să nu vă trândăviți!" (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 987)

„Căci chiar când vom face mii de fapte bune, este imposibil de a intra fără milostenie pe poarta împărăției cerurilor. Pentru aceasta să dăm cu mână largă milostenie săracilor, ca să ne bucurăm de aceste bunuri nespuse, pe care vi le doresc, prin harul și mila Domnului nostru Iisus Hristos." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIII, 3, p. 113)

„Să aruncăm tot ceea ce este în plus la noi și inutil; să ne mulțumim cu necesarul, și să risipim bunurile noastre în sânul săracilor. Iisus Hristos ne promite însuși cerul ca răsplată, și nu-i dăm nici măcar pâine; cum ne vom scuza noi? El face să răsară soarele peste voi, El pune toată creația în slujba voastră (Mt., 5, 45) și nu-i dați nici măcar o haină; și nu-i dați nici cel mai mic loc în casa voastră? Și ce zic eu, soarele său și creaturile? El v-a dat trupul și sângele Său cel prețios, și voi nu-i dați nici măcar un pahar de apă; poate chiar aceea vi s-a întâmplat o dată? Dar aceea nu înseamnă a face milostenie; dacă, atât cât aveți voi ce da, nu dați, nu împliniți toată datoria milosteniei. Fecioarele, care aveau candelele, aveau la fel și untdelemn, dar acela care-l aveau nu era de-ajuns. Chiar când ați da din al vostru nu trebuie să fiți chiar așa de lacomi, dar precum voi nu dați decât ceea ce-i aparține Domnului, pentru ce sunteți așa de înfierați?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 5, p. 402)

„... chiar de am făcut dovadă de dragoste către aproapele, chiar de am goli pungile și am da banii săracilor, noi împlinim o datorie, nu numai fiindcă El a făcut începutul binefacerilor cu noi, ci pentru că dăm din ale Lui, dacă dăm vreodată. De ce te lipsești pe tine de cele asupra cărora el voiește ca tu să fii stăpân? De aceea El ți-a poruncit ca să dai acestea și altuia, ca tu însuți să le ai. Atât timp cât le stăpânești singur, nu ai nici tu, dar dacă vei da și altuia, atunci vei lua și tu. Oare ce ar putea egala această dragoste, pe care a arătat-o față de noi? El Și-a vărsat sângele pentru dușmani, iar noi nu dăm nici măcar banii care nici nu sunt ai noștri; El a făcut aceasta înaintea noastră, iar noi nu o facem chiar și după ce El a săvârșit-o; El a făcut aceasta pentru mântuirea noastră, iar noi nu o facem nici măcar pentru folosința noastră.

Nu Lui i se adaugă ceva prin iubirea noastră de semeni, ci totul se aşează pentru folosinţa noastră. De aceea ni s-a poruncit a da, ca nu cumva să ne lipsim pe noi înşine. După cum cineva ar da unui copil mic o monedă de argint, apoi i-ar porunci să o ţină bine în mână, sau să o dea slugii să o păstreze, ca să nu o poată răpi cel ce ar voi, tot aşa face şi Dumnezeu: *Dă, zice, celui ce are nevoie, ca nu cumva să le răpească cineva de la tine, ca de pildă diavolul, tâlharul, sau cel viclean sau chiar după toate acestea moartea ce te aşteaptă. Pe cât timp le stăpâneşti tu, nu le stăpâneşti în siguranţă, dar dacă mi le dai mie, prin săracii ce-ţi stau în faţă, eu ţi le voi păstra toate cu mare cinste, şi la timpul potrivit le voi pune la loc de mare îmbelşugare. Le primesc de la tine nu ca să ţi le iau de tot, ci ca să fac ceva mai mult, ca să le păstrez bine, să le conserv pentru acel timp când nu mai sunt nici cel ce împrumută, nici cel ce miluieşte.*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 118-119)

„... iubiţilor, să facem totul, ca să avem pe Hristos datornic. Timpul de astăzi e timpul împrumuturilor, fiindcă şi El acum se găseşte în nevoie. Dacă tu nu dai acum, apoi după trecerea din această lume nu mai are nevoie de tine. Aici este însetat, aici este flămând; şi este însetat şi flămând de mântuirea ta. De aceea şi cerşeşte, de aceea umblă peste tot locul dezbrăcat, îndeletnicindu-se a-ţi agonisi viaţa veşnică. Deci nu-L trece cu vederea, căci El nu voieşte a Se hrăni, ci a hrăni, nu a Se îmbrăca, ci a îmbrăca, şi îţi va pregăti acea haină aurită, haina împărătească.

Nu vezi pe doctorii cei mari, când îngrijesc de bolnavi, că dacă bolnavii se spală, atunci fac şi ei baie, deşi nu au nevoie? Tot aşa şi Hristos face totul pentru tine, care eşti bolnav, deşi nu are nevoie. De aceea nici nu-ţi cere El cu de-a sila, ca şi răsplata să fie mare, ca să afli tu că El nu-ţi cere fiindcă are nevoie, ci pentru că este însetat de nevoia ta, vreau să zic de mântuirea ta. De aceea se şi apropie de tine într-un mod umil şi înjositor, întinzându-Şi mâna dreaptă, şi chiar de ia-I da vreun obol, El nu îl aruncă, chiar de L-ai necinsti; El nu se depărtează, ci iarăşi se apropie de tine, căci iubeşte, şi încă foarte mult, mântuirea noastră.

Deci să dispreţuim averile, ca să nu fim dispreţuiţi de Hristos. Să dispreţuim averile, ca să ne învrednicim a avea comori cereşti. Dacă noi le păstrăm aici, le vom pierde desigur şi aici, şi dincolo, dar dacă le vom împrumuta cu cea mai mare mărinimie, în cealaltă viaţă ne vom bucura de cel mai mare belşug.

Cheltuieşte-ţi averea ca să o aduni, împrăşti-o ca să o strângi. Şi dacă acestea-ţi par curioase şi noi, atunci gândeşte-te la semănătorul ce seamănă ogorul, şi judecă singur că nici el n-ar putea să culeagă mai mult în alt mod decât împrăştiind mai întâi pe cele existente şi aruncând pe cele coapte deja.

Deci să semănăm şi noi şi să cultivăm cerul, ca astfel să putem secera cu multă îmbelşugare." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 124-125)

„El nu s-a mulţumit numai cu moartea şi cu crucea, ci a primit de a fi şi sărac, străin, pribeag şi gol, de a cădea şi în închisoare, de a suferi şi boala, ca măcar aşa să te poată atrage. *Dacă nu-Mi răsplăteşti – zice – ca unuia ce am pătimit pentru tine, cel puţin miluieşte-Mă pentru sărăcia în care Mă găsesc. Dacă nu voieşti a Mă milui pentru sărăcie, cel puţin îndură-te pentru boala în care Mă aflu, şi te osteneşte, pentru că Mă găsesc în închisoare. Dacă însă nimic din toate acestea nu te poate face iubitor de oameni, cel puţin pleacă-te la uşurinţa cererii Mele, că nimic nu-ţi cer de preţ mare, ci numai pâine, acoperământ şi mângâiere de cuvinte. Dar dacă şi după aceasta rămâi surd, cel puţin fă-te mai bun, pentru împărăţia cerurilor şi pentru răsplăţile pe care le-am făgăduit. Poate că nimic din acelea nu te mişcă? Cel puţin atunci pleacă-te naturii lucrurilor când Mă vezi gol, şi adu-ţi aminte de acea goliciune, prin care M-am golit pe cruce pentru tine; dar dacă nici pentru aceea nu voieşti, cel puţin pentru aceasta, prin care sunt gol în persoana săracilor. Am fost legat atunci pentru tine, sunt şi acum legat tot pentru tine, ca astfel, fie de acolo, fie de aici, să progresezi şi să voieşti a face vreo milostenie. Am fost flămând pentru tine, şi iarăşi sunt*

flămând tot pentru tine; am însetat fiind spânzurat pe cruce, sunt şi acum însetat prin săraci, ca astfel, fie de acolo, fie de aici, să te pot atrage către Mine şi să te fac iubitor de oameni pentru mântuirea ta. De aceea, deşi tu îmi datorezi răsplată pentru miile de binefaceri ce ai primit de la Mine, acum nu-ţi cer ca şi cum ai fi dator, ci te încununez ca pe un binefăcător şi-ţi hărăzesc împărăţia cerurilor în schimbul acestor fapte mici. Nu-ţi spun: dezleagă-Mi sărăcia, sau dăruieşte-Mi bogăţia ta, deşi am sărăcit pentru tine; ci numai pâine îţi cer, şi haină, şi o mică mângâiere în sărăcie." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 300-301)

„Încă nu a venit mirele, ca să se teamă cineva a-ţi da untdelemn pentru candela ta, ci încă mai poţi cumpăra şi aduna în magazie. Încă nu este până acum nimeni care să zică: *Nu, ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă şi nici vouă* (Matei 25, 9), ci sunt încă mulţi cei care vând, cei goi, cei flămânzi, cei bolnavi, cei ce stau în temniţe. Hrăneşte pe aceia, îmbracă pe aceştia, cercetează pe cei bolnavi şi aflaţi în temniţă, şi atunci vei dobândi untdelemn mai mult decât izvoarele de apă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 366)

„Dar dacă ar fi unii atât de mici la suflet, încât să nu se înduplece a face astfel, cel puţin măcar de silă să devină iubitori de oameni." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 369)

„Cel ce dă milostenie nu slăbeşte niciodată cu facerea ei, căci el ştie că dă din ale lui Dumnezeu, că Dumnezeu este iubitor de oameni şi că va înapoia mai mari decât cele date. Dar toate aceste vorbe sunt izvorâte din cea mai înaltă filosofie; sunt cuvinte de îndemnare spre virtute. Prin aceste cuvinte el te îndeamnă a avea privirea îndreptată către stăpânul a toate şi şterge frica de sărăcia viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIII, p. 138)

„... eu mă ruşinez foarte când văd mulţi din cei bogaţi, având după dânşii slugi îmbrăcate în haine aurite, care au prin casele lor paturi aurite şi alte multe răsfăţuri, iar când este vorba de a da săracilor, deodată se fac mai săraci decât toţi săracii.

Şi care este răspunsul cel grozav al acestora? *Săracii, zic ei, au din casa de obşte a Bisericii.* Şi ce are a face aceasta cu tine? Fiindcă chiar de voi da eu ceva, apoi atunci dacă preoţii se roagă lui Dumnezeu, tu nu trebuie să te mai rogi? Fiindcă postesc alţii, tu nu trebuie să posteşti, ci să te îmbeţi într-una?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXI, p. 222)

„... numai că nu zice (Pavel – n.n.) Stăpânul tău chiar şi pe sine s-a dat pentru tine, iar tu nici măcar mâncare nu dai fratelui tău pentru tine?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 286)

„Acela (Hristos – n.n.) şi-a dat trupul la toţi deopotrivă, şi tu, zice, nu dai deopotrivă nici măcar o pâine de obşte?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXVII, p. 287)

„De le dai vreun obol, ele mulţămesc şi se roagă lui Dumnezeu pentru cel ce le-a dat, iar dacă nu le dai nimic, ele nici atunci nu sunt nemulţămite, ci şi aşa binecuvântează, şi nimic nu doresc mai mult decât să se bucure de hrana zilnică." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXX, p. 319)

„Duminică *fiecare din voi să puie deoparte, strângând ce se va îndura*. Priveşte cum el îi îndeamnă şi prin timpul pe care îl arată, fiindcă ziua arătată de dânsul era de ajuns prin sine însăşi pentru strângerea prinoaselor. *Aduceţi-vă aminte, zice, de ce bunătăţi v-aţi învrednicit în această zi, căci bunătăţile cele nepovestite, rădăcina şi începutul vieţii noastre, în această zi s-au aşezat.* Şi nu numai prin aceasta ziua de Duminică era potrivită spre a-i aţâţa în faptele

iubirii de oameni, ci şi pentru că se găseau slobozi şi liniştiţi de orice necazuri. Căci un suflet scăpat de osteneli se face mai îndemnatec şi mai uşor a milui. Pe lângă acestea apoi, şi porunca Bisericii de a se împărtăşi în această zi cu sfintele, înfricoşatele şi nemuritoarele Taine, multă bunăvoinţă insuflă Creştinului spre milostenie.

În această zi deci *fiecare din voi* – şi nu cutare, sau cutare, ci fiecare, adică, chiar sărac, sau bogat, chiar femeie, sau bărbat, rob, sau slobod, *să pună deoparte, strângând ce se va îndura.*" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 460)

„Deci nu mă voi ruşina, ci încă cu îndrăzneală voi zice cu glas şi mai puternic: daţi celor săraci. Dar dacă poate are cineva de arătat şi de mustrat, că zicându-vă acestea vă tragem spre noi, şi sub cuvânt de săraci, noi înşine câştigăm, apoi acestea sunt vrednice nu numai de ruşine, ci chiar de mii de trăsnete, şi cei ce fac de acestea nu sunt vrednici de a trăi. Dar dacă cu harul lui Dumnezeu noi nu vă supărăm cu nimic pentru noi, ci v-am propovăduit Evanghelia fără nici o cheltuială, neobosindu-ne defel, după cum se obosea Pavel, şi mulţămindu-ne cu cele ale noastre, apoi atunci vă vom zice cu toată îndrăzneala: *Daţi celor săraci!* Şi nu voi înceta zicând acestea: iar nedând, eu voi fi cel mai grozav pârâş al celor ce nu dau. Căci dacă aş fi general, şi aş avea ostaşi, nu m-aş ruşina a cere hrană pentru dânşii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 461)

„Să dăm ascultare fericitului Pavel şi să punem prin case cutii pentru săraci, care să stea în locul unde noi ne rugăm, şi de câte ori vei intra să te rogi, pune mai întâi milostenie în cutia, şi după aceea înalţă-ţi rugăciunea. Şi după cum nu ai dori niciodată ca să te rogi lui Dumnezeu cu mâini nespălate, tot aşa să nu te rogi fără milostenie. Milostenia a sta atârnată la patul tău nu este mai puţin ca Evanghelia ce tu o atârni acolo, căci de vei atârna Evanghelia numai, fără să faci şi faptele iubirii de oameni, nu te vei folosi atât de mult – pe când având această cutie, tu ai o armă puternică împotriva diavolului, rugăciunea ta o faci înaripată, casa ţi-o faci sfântă, având înlăuntrul ei hrana împăratului. Aşadar, lângă Evanghelie să stea la patul tău şi cutia săracilor, şi atunci noaptea o vei petrece fără visuri urâte, numai cât în acea cutie nimic din nedreptate să nu se pună. Căci aceasta se numeşte milostenie; însă milostenie nu este cu putinţă a încolţi din cruzime. Voieşti poate a-ţi spune şi prilejurile cu care trebuie să pui milostenie în acea cutie, încât şi prin aceasta a-ţi face mai uşoară şi mai nesimţită acea dăruire? Meşteşugarul de orice fel, ca ciubotarul, curelarul, alămarul, sau orice alt meseriaş, când vinde ceva din cele făcute de dânsul, să facă începutul cu Dumnezeu, să pună în cutie o mică parte din ceea ce a luat din vânzarea făcută, şi să dea lui Dumnezeu din acea parte mică. Nici nu cer un lucru atât de mare, ci voiesc ca noi, cari aşteptăm Împărăţia Cerurilor, să punem măcar atâta pe cât puneau Iudeii, cari erau încărcaţi de mii de rele." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 465)

„Căci dacă noi vom căpăta o astfel de deprindere, la urmă vom fi mustraţi de cuget dacă ne depărtăm de această rânduială – şi, în sfârşit, nici nu vom mai socoti lucrul atât de greu, şi încetul cu încetul vom ajunge şi la mai mari milostenii. Însă deprinzându-ne a dispreţui averile, vom smulge cu totul rădăcina tuturor relelor şi vom petrece viaţa de aici cu toată liniştea, iar în cea viitoare ne vom învrednici de veşnicele bunătăţi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 466)

„Să ne ruşinăm, iubiţilor, de câte binefaceri ne-am învrednicit şi de câte încă ne vom învrednici. Când se va apropia de noi vreun sărac cerând milă, să-l primim cu toată bunăvoirea, mângâindu-l şi îmbărbătându-l cu cuvântul, ca astfel şi noi să ne învrednicim de aceeaşi bunăvoire şi din partea lui Dumnezeu, şi din partea oamenilor." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, p. 165)

„Căci mulţi se tem a da milostenie, zicând *nu cumva să ajung sărac, nu cumva să am şi eu trebuinţă de alţii.* Această frică deci răsturnând-o, adaugă rugăciunea, zicând: *tot harul să*

prisosească întru voi. Nu a zis simplu *să vă umpleți*, ci să prisosească întru voi. Și ce va să zică: *să prisosească întru voi? Să vă umple pe voi într-atâta, zice, încât să puteți a prisosi în dărnicia aceasta.*

Ca întru toate pururea toată îndestularea având, să prisosiți spre tot lucrul bun. Priveşte şi în rugăciunea lui marea sa filozofie. El nu se roagă pentru bogăție nici pentru prisosința averilor, ci *întru toate pururea toată îndestularea având.* Şi nu numai aceasta trebuie a admira la dânsul, că prisosința aceasta nu a mărit-o câtuşi de puțin, şi că nici nu-i sileşte a da din lipsa lor, făcând pogorământ în slăbiciunea lor, ci cere pentru dânşii toată îndestularea, şi arată în acelaşi timp că nu trebuie a abuza de darurile lui Dumnezeu.

Să prisosiți spre tot lucrul bun. Pentru aceea, zice, cer de la Dumnezeu asemenea lucru, ca să dați și altora. Şi nu a zis simplu *să dați*, ci *să prisosiți*. Căci dacă în lucrurile trupeşti el le cere îndestulare, în cele duhovnicești le cere şi prisosință, nu numai în milostenie, ci şi în toate celelalte, sau după cum zice: *spre tot lucrul bun.*" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, p. 178)

„Iubiților, să nu cercetăm cu amănunțime când facem milostenii, ci să semănăm cu mâinile pline. Nu vezi câte dau unii mimilor din teatru şi muierilor curve? Măcar pe jumătate din ceea ce dau aceia jucătorilor din teatru dă şi tu lui Hristos; cât dau aceia din mândrie celor de pe scenă, dă şi tu pe atâta celor flămânzi. Aceia îmbracă trupul celor cu care curvesc în aur scump, iar tu nu îmbraci trupul lui Hristos nici cu o haină proastă, deşi îl vezi gol. Deci de ce iertare poate fi vrednic faptul acesta, şi de câtă osândă nu te faci vinovat, că pe când acela dă atâtea lucruri unei femei care-l necinsteşte şi-l pierde, tu nu dai nici cel mai mic lucru celui ce te-a mântuit şi te-a făcut strălucit! Când cheltuieşti pentru pântece, beții şi desfrânări, nicidecum nu-ți aduci aminte de sărăcie; iar când este nevoie de a veni în ajutorul sărăciei, te faci mai sărac decât toți săracii. Când tu, hrănind la masa ta paraziți şi linguşitori, cheltuieşti ca din izvoare fără sfârşit, te bucuri, iar dacă cumva s-ar întâmpla să vezi vreun sărac, apoi te apucă deodată frica de sărăcie.

Pentru aceea tocmai ne vom osândi atunci şi de noi înşine, şi de alții, şi de cei cu fapte bune, şi de cei cu fapte rele. Că va zice atunci către tine: *De ce tu nu ai fost tot atât de mărinimos şi în cele cuvenite? Acesta dând unei curve, nu s-a gândit la nimic din cele la care te-ai gândit tu; iar tu, dacă trebuia a da Stăpânului tău, care a spus să nu ne îngrijim, tremurai de groază şi de frică*! Şi de ce iertare vei putea fi vrednic? Că dacă şi un om nu trece cu vederea, primind vreo binefacere, ci va înapoia darul primit, apoi cu atât mai mult Hristos. Căci cel ce a dat şi fără să primească ceva, apoi cum nu ar da după ce a primit? *Dar,* zici tu, *când unii cheltuiesc mult şi la urmă au nevoie de alții?* Vorbeşti, fireşte, despre cei ce au cheltuit totul, iar tu nu ai dat nici un obol. Făgăduieşte a împrăştia totul, şi atunci întreabă şi despre acestea. Până când însă tu eşti zgârcit şi prea puțin dai din cele ce ai, pentru ce îmi pui înainte întâmpinări de acest fel? Noi doară nu te ducem la cea mai de pe urmă sărăcie şi la lipsă deplină de avere, ci îți cerem ca pe cele prisoselnice să le tai şi să te mulțumeşti numai cu cele de neapărată trebuință." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, pp. 178-179)

„Şi ce ar putea zice cineva de acea femeie de pe timpul Proorocului Ilie? Căci dânsa nu era primejduită numai cu sărăcia, ci şi cu moartea, şi nu numai ea, ci şi copiii ei; căci de la nimeni nu aştepta ca să primească ceva, ci ca să moară îndată. *Dar,* zici tu, *a văzut pe Prorocul, şi de aceea s-a făcut darnică.* Şi voi nu vedeți mii de sfinți? Şi ce zic eu sfinți? Vedeți cerând chiar pe Stăpânul Proorocilor, şi nici aşa nu sunteți iubitori de oameni, ci având averi care trec din una în alta şi se înmulțesc, nu dați nici măcar din prisosul lor. Ce spui? Prooroc era acela, şi a înduplecat pe văduvă ca să fie atât de mărinimoasă? Apoi tocmai aceasta este minunat, că dânsa s-a înduplecat de a-l crede pe dânsul mare şi lucrător de minuni.

Căci cum de nu a zis ea - după cum chiar era firesc să cugete, ca o femeie barbară şi de alt neam - că dacă ai fi Prooroc, nu ai avea trebuință de mine; şi dacă ai fi prietenul lui

Dumnezeu, nu te-ar fi trecut El cu vederea. Fie, iudeii, pentru păcatele lor, poartă cu dânşii această pedeapsă; dar acesta cum şi din ce pricină suferă? Nimic din acestea ea nu a cugetat, ci i-a deschis lui casa sa, iar mai nainte de casă cugetul şi inima, şi a pus la mijloc toate cele ce avea, şi lăsând la o parte firea, a dispreţuit pe copiii săi şi a cinstit pe străin înaintea tuturor. Gândeşte-te deci câtă osândă vom avea noi dacă dăm mai puţin decât o femeie văduvă, săracă, de altă seminţie, barbară, mamă de copii, şi nimic ştiind din cele ce ştim noi, şi totuşi ne arătăm mai slabi şi mai prejos de dânsa." (Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni, omilia XIX, p. 180)

„Într-adevăr, iubiţilor, ce ar putea fi mai bărbătesc decât această femeie, care şi faţă cu firea ei, faţă de groaza foametei, ba chiar faţă şi de ameninţarea morţii a stat cu bărbăţie şi s-a arătat mai puternică decât toate ispitele? Ascultă cum însuşi Hristos a lăudat-o, zicând: *Multe văduve au fost în zilele lui Ilie, şi către nici una nu a fost trimis Proorocul, fără numai către aceasta* (Lc., 4, 25-26). Să spun încă ceva mare şi minunat? Această femeie văduvă a arătat în primirea străinilor ceva mai mult decât părintele nostru Avraam. Că dânsa nu a alergat la cireada vitelor, ca acela, ci din pumnul acela de făină a întrecut pe toţi cei vestiţi prin ospeţie. Acela o întrecea prin aceea că singur pe sine s-a rânduit la slujba străinilor, iar aceasta a covârşit prin aceea că nu a cruţat nici chiar pe copiii ei pentru străin şi nici nu nădăjduia în cele viitoare. Noi însă, având înaintea noastră şi Împărăţia Cerurilor, şi gheena ameninţându-ne, şi ceea ce este mai mare decât toate, că Dumnezeu a făcut atâtea pentru noi, bucurându-Se şi veselindu-Se cu cele ce a făcut, şi totuşi am căzut cu totul.

Nu aşa, rogu-vă; ci să împărţim, să dăm săracilor precum trebuie a da." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIX, p. 181)

„Să ne silim deci, iubiţilor, ca după ce ne-am învrednicit de atâta har de la Dumnezeu, să arătăm o viaţă vrednică de laudă şi să ne îngrijim a face multe milostenii. Şi vom putea face aşa dacă vom fugi de necumpătare, dacă vom fugi de beţie şi de îmbuibarea pântecelui." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XX, p. 184)

„Nu a zis simplu: *Nu faceţi milostenia înaintea oamenilor* (Mt., 6, 1), ci a adăugat îndată: *spre a fi văzuţi de dânşii*. Acest jertfelnic este făcut din înseşi mădularele lui Hristos şi trupul Stăpânului se face jertfelnic ţie.

Deci înfricoşează-te de el; tu jertfeşti cele sfinte în trupul Stăpânului. Acest jertfelnic este mai înfricoşat chiar şi decât jertfelnicul de acum, iar nu numai decât cel din Legea Veche. Dar nu vă speriaţi. Jertfelnicul acesta numai pentru jertfa pusă pe dânsul este minunat, în vreme ce jertfelnicul celui milostiv este minunat nu numai pentru aceasta, ci şi pentru că este făcut din aceeaşi jertfă care-l face atât de minunat. Jertfelnicul acesta, după firea sa, este de piatră, însă se face sfânt fiindcă primeşte trupul lui Hristos, dar acela este sfânt pentru că este însuşi trupul lui Hristos. Astfel că jertfelnicul pe care tu, mireanul, l-ai înfăţişat, este mai înfricoşat decât acela. Nu cumva oare ţi se arată Aaron, sau cununa, sau clopoţeii, sau sfânta sfintelor? Şi pentru ce ar mai trebui a face asemuire cu acel jertfelnic când, chiar asemuit cu jertfelnicul Noului Legământ, s-a arătat atât de strălucit?

Tu cinsteşti jertfelnicul acesta fiindcă primeşte trupul lui Hristos - în vreme ce pe cel ce este însuşi trupul lui Hristos îl batjocoreşti şi-l treci cu vederea cu desăvârşire. Acest jertfelnic l-ai putea vedea pretutindeni, şi pe drumuri lăturalnice, şi prin târguri, ba ai putea vedea jertfindu-se pe el în fiecare minut - căci şi aici se săvârşeşte jertfa. Şi după cum preotul cheamă în jertfa sa pe Duhul Sfânt, tot aşa şi tu chemi pe acel Duh, însă nu cu glas, ci prin fapte. Nimic nu poate aprinde atât de mult focul Duhului ca acest untdelemn vărsat cu îmbelşugare." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XX, p. 186)

„Să nu ne lipsim de milostenie, ci prin ea sufletul nostru să se arate împodobit." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia I, p.19)

„Aşadar, fraţilor, să iubim milostenia, şi să o săvârşim după puterile noastre nu doar o zi, nici două, ci în toată vremea cât ne aflăm aici, ca şi ea să ne cunoască atunci când ne vom înfăţişa înaintea Dreptului Judecător. Dacă ea ne cunoaşte pe noi, şi Domnul ne va cunoaşte, iar dacă ea nu ne cunoaşte, nici Domnul nu ne va cunoaşte, ci va zice: *Nu vă cunosc pe voi!* Să nu se întâmple însă una ca aceasta!" (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 21)

„Banul (χρῆμα care vine de la verbul χράομαι, - ῶμαι, înseamnă a întrebuința bine un lucru, a te folosi bine de el) de aceea are acest nume, pentru ca noi să-l întrebuinţăm bine, să lucrăm cu el ceva bun şi folositor." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 199)

„Noi putem a ne asemăna lui Dumnezeu, adică a-L milui şi a ne milostivi față de fratele nostru; iar dacă n-o avem, atunci suntem lipsiți de tot binele. El n-a spus: *dacă veți posti, deopotrivă (asemenea) vă veți face cu Tatăl vostru.* N-a spus: *daca veți fi neprihăniți sau de vă veți ruga, veți fi deopotrivă cu Tatăl vostru*; nimic din toate acestea, zic, n-a spus, fiindcă nici Dumnezeu nu face ceva dintr-însele; însă ce a spus? *Fiți milostivi, zice, precum şi tatăl vostru este milostiv* (Luca 6, 36). Acesta este lucrul lui Dumnezeu. Şi dacă nu ai cu tine aceasta, apoi ce ai? *Că milă voiesc zice, iar nu jertfă* (Osea 6, 6)." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei,* omilia VI, p. 70)

„Căci de multe ori avem şi noi ne voie de mila aceasta, şi de multe ori zicem către Dumnezeu: *Miluieşte-mă după mare mila Ta* (Ps., 50 3). Mai întâi să începem noi a milui, sau mai bine zis, nu noi începem mai întâi, de vreme ce El mai întâi a arătat mila Sa spre noi, - dar cel puțin să fim al doilea. Că dacă oamenii miluiesc pe cel milostiv, chiar de ar fi făcut mii de păcate, apoi cu atât mai mult Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXII, p. 372)

„Leapădă-te de cele care sunt, nu zic de toate, ci rupe-te doar de cele prisositoare." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre «Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta»*, p. 34)

„Ai un bănuț? Cumpără cerul cu el, nu că cerul e ieftin ci că Stăpânul e bun! Nu ai un bănuț? Dă un pahar de apă rece. *Cel ce va da un pahar de apă rece unuia dintre aceştia prea mici pentru Mine, nu-şi va pierde plata lui* (Matei 10, 42). Cerul e neguțătorie şi afacere bună, iar noi o neglijăm. Dă o bucată de pâine şi ia raiul; dă lucruri mici şi ia lucruri mari; dă cele pieritoare şi ia pe cele nepieritoare; dă pe cele stricăcioase şi ia pe cele nestricăcioase. Dacă ar fi iarmaroc şi toate mărfurile din iarmaroc ar fi ieftine, de-ar fi acolo belşug de bucate şi toate la preț de nimic, oare nu ai vinde tot ce ai, n-ai nesocoti toate celelalte treburi şi nu te-ai duce să faci în iarmaroc bune afaceri? Arătați atâta grabă pentru nişte lucruri pieritoare dar vă trândăviți atâta şi vă descurajați când e vorba să cumpărați lucruri nemuritoare?" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 49)

„Dă pâine, după puterea ta! N-ai pâine? Dă un bănuț! N-ai nici un bănuț? Dă un pahar cu apă rece! N-ai nici atât? Plângi împreună cu cel îndurerat şi ți-ai luat plata." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 51)

„Săracul să se uite la văduva care a aruncat în cutia bisericii doi bănuți (Luca 21, 2). Să nu socotească sărăcia o piedică pentru facerea milosteniei şi arătarea iubirii de oameni. Bogatul să se gândească la Iov; şi, după cum acolo, acesta nu stăpânea pentru el toate averile sale, ci pentru cei săraci, tot aşa şi cel bogat să facă la fel. Iov a suferit cu curaj pierderea avuțiilor lui pentru că se deprinsese să şi le înstrăineze înainte de ispita diavolului. Şi tu, dar, înstrăinează-te de averi încă de aici, ca să nu suferi de le vei pierde vreodată! Cheltuieşte-le cum se cuvine când le ai, pentru ca atunci când ar fi să le pierzi să ai un îndoit câştig: plata ce-ți este gătită fie pentru că le-ai cheltuit într-un chip minunat de frumos, şi filosofia dobândită prin înstrăinarea de averi, spre folos în vremea pierderii lor. De asta se numesc banii *bani*,

pentru ca să ne folosim de ei cum trebuie[25]; nu ca să-i îngropăm în pământ. Averile de asta se numesc *averi* pentru ca să le avem noi pe ele, nu ca să ne aibă ele pe noi[26]." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 457-458)

„Ajungă-ți că ți se roagă săracii ca lui Dumnezeu și zic dă, fie-ți milă, miluiește, acestea îți zic ca să te înduri să miluiești, iar tu nici ochii nu ți-i ridici ca să-i vezi, și te roagă și nu ți se face milă. Dă-le cele ale lor mai înainte până a nu se face întrebare și cercetare de Împăratul, dă-le cele ale lor și ia de la Tatăl lor mângâiere. Care? Aceasta întrucât ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai Mei, Mie mi-ați făcut." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 34-35)

„Când vezi săracul, nu fugi de dânsul, nici nu-ți întoarce ochii în altă parte, ci zi în mintea ta cuvântul prorocului David, care zice: *Fericit cel ce socotește săracul și nenorocitul! În ziua cea rea îl va izbăvi pe el Domnul*, adică, ca și cum ți-ar zice, că de aș fi ca acest orb sau șchiop sau ca cel ce are strâmbătate, ce ar fi de mine ticălosul, așa aș cere și eu și m-ar mustra. Adu-ți aminte că într-un fel este și el ca și tine liber și în unirea firii, că toate le-a dat Domnul de obște, ori bogăția ori sărăcia. Iar tu pe săraci nici ca pe câinii tăi nu-i dai, că pe câini îi saturi iar săracul de multe ori doarme flămând, dar iată că este mai fără de cinste liberul decât robii tăi. Ai să zici că aceia fac treburile tale. Iar eu să-ți arăt că săracul îți face mai multă slujbă decât slugile tale, că te va pune în ziua cea groaznică a judecății Domnului fără de osândă și te va izbăvi de râul cel strașnic de foc. Ce bine ca acesta pot să-ți facă slugile tale?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 76)

„... miluiește pe sărac pentru sărăcia lui, iar de nu-l miluiești pentru sărăcie, măcar să-ți fie milă de boala lui sau pentru închisoare sau pentru legătura lui te fă milostiv, iar de nu te pot face nici acestea iubitor de oameni, măcar pentru cererea cea puțină îl miluiește, că nu-ți cere vreo masă bogată și plină de bucate, ci numai pită seacă și uscată și acoperământ și cuvinte de mângâiere, iar de rămâi sălbatic ca o fiară, măcar pentru Împărăția Cerului fii milostiv și îndurător, iar de nu poftești nici aceea, fie-ți milă măcar de firea omenească; fie-ți milă de sărac când îl vezi despuiat și-ți adu aminte de Hristos că pentru tine S-a golit pe cruce. Nu-ți zic scoate-mă din sărăcia pe care o am, nici nu zic dăruiește-mi avuție, ci numai pâine și îmbrăcăminte și mângâiere și de mă aflu și în temniță și în legături nu zic să mă dezlegi, sau să plătești datoria mea, ci numai să vii să mă vezi cum sunt legat pentru tine și-mi ajunge să iau atâta dar de la tine, pentru că zice Dumnezeu că poți și fără de milostenie să te încununezi, însă vreau ca să-ți fiu și dator ca să dobândești mai mare plată și cu îndrăznire să fie încununarea ta, că stau la ușile tale și întind mâna mea și-mi este drag să iau hrană de la tine și de aceasta mă bucur mult, pentru ca să te mărturisesc cu folos înaintea tuturor când se va aduna toată lumea la înfricoșătoarea judecată și în vederea și în auzul tuturor celor ce stau la judecată să le zic: acesta este cel ce mă miluia și mă îmbrăca, că voi când vă ospătează și vă cinstește cineva vă este rușine să spuneți cuiva, ci tăgăduiți, iar eu pentru că vă iubesc tare deși tăceți voi, dar eu vestesc mila voastră cu multă laudă și nu-mi este rușine a zice că am fost flămând și m-ați hrănit, că am fost însetat și m-ați adăpat, ci-mi pare bine pentru aceste bunătăți, ca să fiți moștenitori ai Împărăției Cerurilor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 79)

„Apoi cei mici sunt amicii speciali ai lui Dumnezeu: a-i primi înseamnă a cinsti pe Dumnezeu care-i iubește." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 187)

---

[25] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Un joc de cuvinte, cu neputință de redat în românește: (banii) vin de la cuvântul grecesc χράομαι, care înseamnă: a se folosi de ceva. (n.s. 22, p. 457)

[26] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Tot un joc de cuvinte, pe care cred că am reușit în parte să-l redau și în românește. (n.s. 23, p. 458)

„Da, e cea mai mare nebunie să lăsăm să rămână aici pe pământ ceva din cele ale noastre, când tot trebuie să plecăm de aici puțin mai târziu. Ceea ce lăsăm ne este nouă pagubă! Să trimitem, dar, toate averile noastre acolo unde avem să trăim veşnic." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați»*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 241)

„Şi pretutindeni în epistolele sale Pavel vorbeşte de săraci, nu poți găsi epistolă în care să nu fie îndemn la milostenie. Ştia, ştia Pavel ce putere are milostenia!" (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 248)

„Omul care poate cugeta la înviere şi s-a mutat cu totul în viața cea de dincolo, le socoteşte o nimica pe toate cele de aici: bogăția, belşugul, aurul, argintul, hainele, petrecerile, mesele bogate şi pe cele asemenea lor. Iar odată ce le socoteşte pe acestea o nimica, îi vine mai uşor să aibă grijă de săraci. De aceea şi Pavel dă sfat de milostenie după ce mai întâi pregătise bine sufletul lor cu învățătura despre înviere." (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 249)

„Gândindu-ne şi noi la acestea, fie că trebuie să dăm milostenii fie că trebuie să ne punem în slujba celor care dau, să nu pregetăm, nici să ne temem că ni s-ar împuțina averea. Nu-i oare nesăbuit ca plugarul să arunce semințele, să-şi golească jitnițele, şi să nu se supere, să nu se amărască, nici să socotească risipă fapta sa, ci venit şi câştig, cu toate că n-are nădejde deplină de câştig, iar tu, care nu semeni în astfel de ogoare, ci într-un ogor cu mult mai bun, tu, care ai să încredințezi argintul tău chiar lui Hristos, amâni, zăboveşti, spui că eşti sărac? N-ar fi putut, oare, porunci Dumnezeu pământului să scoată aur de la sine? Cel care a spus: *Să răsară pământul verdeață*, şi l-a arătat îndată plin de iarbă, ar fi putut porunci pământului să verse de pretutindeni izvoare şi râuri de aur. Dar n-a voit! Ci a lăsat în lume săraci mulți, şi pentru folosul lor, şi pentru folosul tău!" (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 260)

„Nu te uita la săracul care primeşte, ci la Dumnezeu care-ți întoarce. Nu te uita la cel ce primeşte banul, ci la Cel ce răspunde de banul dat! Iată pricina pentru care unul primeşte şi Altul întoarce! Pentru ca sărăcia şi nenorocirea celui care primeşte să te plece spre milostenie şi milă, iar bogăția Celui care îți întoarce şi Care chezăşuieşte ca datul tău să ți se întoarcă având dobândă mare, să te facă să ai încredere şi în împrumut, şi în achitarea împrumutului, şi să te îndemne să faci milostenia cu şi mai multă dăruire. Spune-mi, te rog, care om nu va da tot ce are când ştie că are să primească însutit, când e încredințat că are să i se întoarcă ce dă?

Să nu crutăm deci banii! Dar, mai bine spus, să-i cruțăm! Cel ce-şi crută banii îi pune în mâinile săracilor, vistieria cea nejefuită, cea neatacată de hoți, de slugi, de răufăcători şi hulitori sau de altă primejdie. Dacă totuşi pregeți să dai săracilor ceva din averile tale, cu toate că ai auzit ce ți-am spus, dacă nici nenorocirea săracului, nici altceva nu te poate îndupleca să dai, gândeşte-te atunci la păcatele tale! Intră în conştiința păcatelor tale, cercetează-ți toată viața ta, socoteşte-ți cu de-amănuntul greşalele tale! De-ai fi cel mai nesimțitor om, frica de păcatele săvârşite te va cuprinde în tot timpul şi-ți vei da chiar trupul, nu numai averile, când ştii că prin milostenie capeți iertarea păcatelor tale. Dacă atunci când avem o rană sau când voim să scăpăm de o boală trupească, nu ne cruțăm deloc averile, ci ne dăm chiar haina, de e nevoie, ca să scăpăm de boala aceea, cu mult mai mult să facem aceasta, cu toată tragerea de inimă, când e vorba să scăpăm, prin milostenie, de boala sufletului şi de rănile cele cumplite

ale păcatelor. Şi doar, când eşti bolnav de o boală trupească, nu scapi de ea îndată ce ai dat bani; adesea e nevoie să fii tăiat, să fii ars, să iei doctorii amare; e nevoie să stai flămând, să stai în frig şi să te supui altor porunci grele. Aici nu-i aşa! E de ajuns să pui bani în mâinile săracilor, şi ţi s-au spălat îndată toate păcatele, fără durere şi fără osteneală. Doctorul care vindecă sufletul n-are nevoie de metode şi de instrumente medicale, de cuţit şi de foc! E de-ajuns numai să vrea, şi şterge toate greşalele sufletului nostru şi le nimiceşte." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi la «Crezut-am, pentru aceea am grăit...»*, 8, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 276-277)

„Când milostenia aduce atâtea cununi, atâtea răsplăti şi o iertare atât de mare de păcate, spune-mi, te rog, ce cuvânt de apărare vor avea cei care, cruţându-şi averile, îşi cufundă în păcate sufletul? Iar dacă nimic altceva nu te mişcă şi nu te îndeamnă la milă şi la milostenie, să te îndemne sfârşitu-ţi nesigur! Gândeşte-te că, deşi nu dai săracilor averile tale, la venirea morţii, vrând-nevrând, le vei da altora! Măcar acest lucru să te facă milostiv şi iubitor de oameni! E cea mai mare nebunie să nu dăm celor nevoiaşi de bunăvoie averile noastre, când şi aşa avem să le lăsăm, chiar fără voia noastră. Şi aceasta, mai ales când avem de cules atâtea bunătăţi de pe urma acestei faceri de bine." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi la «Crezut-am, pentru aceea am grăit...»*, 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 277-278)

„Dar care-i apărarea zadarnică şi nefolositoare a multora?

- Trebuie să-mi cresc copiii, spun ei, trebuie să-mi întreţin casa, am soţie, şi alte multe cheltuieli. Deci, n-am de unde milui pe cei săraci.

Ce spui? Nu-i miluieşti pe cei săraci pentru că ai copii de hrănit? Dar tocmai pentru acesta, pentru că ai copii, trebuie să-i miluieşti pe cei săraci şi să-i ocroteşti, ca să faci, cu câţiva bani, milostiv pe Dumnezeu, Care ţi-a dat copiii, ca să-L laşi pe Dumnezeu ocrotitorul lor şi după moartea ta, ca să atragi, cu acei bani, asupra lor bunăvoinţa cea de Sus, cheltuindu-i cu Dumnezeu. Nu vezi că mulţi trec în testamente oameni bogaţi şi cu dregătorii înalte, fără vreo înrudire cu ei, şi-i fac împreună-moştenitori cu copiii lor, nu pentru altă pricină, ci ca să-i asigure, cu câţiva bani, pe copiii lor? Şi fac aceasta, cu toate că nu ştiu ce sentimente vor avea, după moartea lor, pentru copiii lor, cei făcuţi părtaşi la moştenire. Iar tu, când ştii că Stăpânul Dumnezeu este iubitor de oameni bun şi milostiv, nu-L vei pune moştenitor în testamentul tău? Nu-L vei face împreună-moştenitor cu copiii tăi? Spune-mi, aşa va face un tată care-şi iubeşte copiii? Dacă ai grijă de copiii pe care i-ai născut, lasă-le lor un înscris în care-L faci pe Dumnezeu răspunzător de împlinirea lui. Aceasta este cea mai mare moştenire, aceasta-i podoabă, aceasta-i şi asigurarea copiilor tăi. Dă-I lui Dumnezeu moştenirea ta cea de pe pământ, ca să-ţi dea în schimb, şi ţie şi copiilor tăi, moştenirea cea din Ceruri. Moştenitorul Acesta e nobil, iubitor de oameni, bun, puternic, bogat, aşa că, în nici un chip, nu-I poţi pune la îndoială buna Lui credinţă." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi împotriva maniheilor...*, 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 294-295)

„Milostenia se şi numeşte sământă tocmai pentru că fapta aceasta nu-i o cheltuială, ci un venit." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi împotriva maniheilor...*, 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 295)

„De aceea au şi poruncit părinţii noştri să stea săracii la uşile bisericilor, pentru ca vederea lor să îndemne la milostenie chiar pe omul cel mai nepăsător şi mai lipsit de inimă. În fata mulţimii de bătrâni, aduşi de spate, îmbrăcaţi în zdrenţe, murdari, neputincioşi, sprijinindu-se chiar în toiegele din mâini, adesea fără vedere şi cu trupul întreg schilodit, cine-i oare

atât de împietrit, atât de tare, încât să nu-l mişte vârsta lor, slăbiciunea, betegeala, sărăcia, îmbrăcămintea proastă, într-un cuvânt, totul? Cine poate rămâne stană de piatră în fața tuturor acestora? Mai convingători decât predica, săracii aceştia stau înaintea uşilor bisericii tocmai pentru ca să ne atragă prin înfăţişarea lor şi să ne îndemne spre milă la intrarea noastră în biserică." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune...*, 11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 313)

„Cuvintele acestea: *Flămând am fost şi M-aţi hrănit,* cuprind în ele patru pricini care ne silesc să facem milostenie: prima, vrednicia de credinţă a Celui care cere: Cel care cere este însuşi Stăpânul; a doua, nevoia mare: foamea; a treia, uşurinţa milosteniei: cere să-L hrăneşti, cere numai pâine, nu desfătări; a patra, măreţia răsplăţii: ţi se făgăduieşte împărăţia cerurilor în locul acestor daruri mici.

Eşti neomenos, crud şi nemilos? Ruşinează-te, îţi spune Hristos, de vrednicia Celui ce-ţi cere! Nu te face vrednicia Lui să te ruşinezi? Să te înduplece nenorocirea celui ce-ţi cere! Nu te pleacă spre milă nici nenorocirea? Atunci dă, pentru că îţi cere un lucru uşor! Nu poate să te înduplece nici vrednicia Celui ce-ţi cere, nici nevoia mare, nici uşurinţa datului? Atunci dă celui ce-ţi cere de dragul măreţiei bunătăţilor făgăduite! Iată patru pricini care pot trezi şi pe un om de piatră, pe un zgârcit, pe un orb, pe un om fără milă, pe cel mai fără inimă! Mai poate fi, oare, vreo iertare celor care trec cu vederea pe săraci, după ce li s-a dat un sfat atât de bun şi un îndemn atât de puternic?" (*La cuvintele: «Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani»; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 16, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 371-372)

MILOSTENIA (înclinaţia spre milostenie este ontologică în noi)

„... nu numai ca avem sădită în noi o oarecare sfială când facem fapta rea, ci mai mult, avem din fire multe bunuri, adică înclinaţii fireşti către fapta bună. Aşa de pildă toţi oamenii sunt din fire înclinaţi spre milostenie, spre iubirea de oameni şi nici un bun din natura noastră nu are importanţa acestuia. (...) Nimeni nu e din fire lipsit de mânie, nimeni nu este din fire lipsit de oarecare vanitate, nimeni nu e din fire stăpân pe mânie, pe când a fi milostiv şi iubitor de oameni stă în firea omului, oricât de crud ar fi el, oricât de sălbatic. Şi ce e de mirare când ne este milă până şi de fiarele sălbatice? Aceasta e dovada că mila este sădită în noi chiar cu prisosinţă; chiar cu un pui de leu care este bolnav de l-am vedea şi tot am simţi mila; cu atât mai mult când este vorba de cei de o fire cu noi. Priveşte câţi oameni bolnavi sunt împrejurul nostru; ei bine, aceasta e de ajuns pentru a ne mişca sufletele." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 86-87)

MILOSTENIA (nu contează atât milostenia bogată, cât intenţia curată)

„Să-I dăm Lui să mănânce atunci când Îi este foame; să-I dăm să bea atunci când Îi este sete; când nu-I veţi da decât un pahar cu apă rece, El îl va primi, căci El vă iubeşte; darurile prietenului, oricât de mici ar fi, îi par mai mari unui prieten. Numai să nu fiţi îngâmfaţi, nici leneşi, în a-I da; când nu-I veţi da decât doi bani, El nu-i va refuza, ci El îi va primi ca pe un lucru de mare preţ. În sfârşit, neavând nevoie de nimeni, şi aceste lucruri nefiindu-i Lui necesare nicidecum, este cu dreptate ca să nu privească la mărimea darurilor, ci la intenţia şi la voinţa celui ce dă." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XX, 3, p. 98)

„Ce-i vom răspunde noi lui Iisus Hristos când ne va întreba: *M-aţi văzut flămând şi nu Mi-aţi dat să mănânc?* (Mt., 25, 42). Ce scuză vom avea noi? Vom motiva sărăcia noastră? Dar nu suntem mai săraci ca această văduvă săracă din Evanghelie, care pentru că a dat doi

dinari (Mc., 12, 42) a întrecut lumea întreagă. Dumnezeu nu cere de la noi jertfe mari nici milostenii mari; El nu măsoară decât bunăvoința noastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIV, 3, p. 382)

„Că dărnicia se judecă nu cu măsura celor date, ci cu voirea celor ce dau." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVI, p. 155)

„... Dumnezeu nu se uită și nici nu cântărește cele date ca milostenie, ci se uită la intenția celui ce a dat." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 202)

„Nu te descuraja iubitule, fiindcă cele cerești nu sunt de vânzare și nici nu se câștigă cu bani. Nu banii în sine cumpără, ci intenția celui ce depune bani, cugetul lui, faptul de a se pune mai presus de cele pământești, iubirea lui de oameni, milostenia. Pentru că dacă argintul ar fi cel care cumpără, atunci acea văduvă din Evanghelie care și-a dat ultimii bănuți, cu siguranță că n-ar fi putut cumpăra mare lucru. Dar pentru că nu argintul, ci intenția ei a avut putere, ocazia a scos la lumină cugetul cel bun al inimii ei și ea a câștigat totul. Să nu spunem deci că împărăția cerurilor se poate cumpăra cu bani; nu cu bani, ci cu buna intenție dovedită sau arătată prin bani. Așadar este nevoie de bani?, întrebi tu. Nu de bani, iubitule, ci de un cuget bun. Dacă-l ai pe acesta, vei putea cumpăra cerul chiar cu numai doi bănuți. De ce? Pentru că atunci când tu ai bani mulți și dai puțini, ai făcut desigur milostenie, însă nu atât cât a făcut acea văduvă, căci ea s-a lipsit pe sine, și nu numai că s-a lipsit, ci a dat tot ce avea cu sine. N-a făgăduit Dumnezeu împărăția cerurilor în schimbul unui pahar cu apa rece, ci intenției celui ce s-a sacrificat." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 273)

„Chiar dacă din puținul ce avem dăm puțin, nu-și va întoarce Dumnezeu fața de la aceasta, ci o va primi ca mare și minunată, fiindcă El ia seama la buna intenție, iar nicidecum la cele date. Chiar de ar fi milostenia cât de mare, totuși El își dă votul pentru aceea făcută cu inimă bună, și pe dătător îl face moștenitor veșnicelor bunătăți." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 57)

„Și El n-a dat răsplata doar a doi oboli văduvei care a aruncat în cutia templului numai doi oboli.

- De ce?

- Pentru că nu S-a uitat la bogăția banilor, ci la bogăția sufletului. Dacă te uiți la banii aruncați de văduvă, foarte sărăcăcios e darul, dar dacă te uiți la voința cu care e dat, vei vedea o nespusă visterie de măreție sufletească". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 95)

„Când i se aduc daruri, Stăpânul nu măsoară răsplata cu bogăția darului adus, ci cu dragostea celui care a adus darul." (*Omilia a II-a la Sfinții Macabei,* I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 419)

„Că mărimea milosteniei nu se alege din mulțimea banilor, ci din osârdia celor ce o dau pe ea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 69)

MILOSTENIA („cel care va da un pahar cu apă rece nu va pierde plata")

„*Cel care va da un pahar cu apă rece, amin zic vouă,* spune Dascălul neguțătoriei celei duhovnicești, *nu-și va pierde plata sa* (Matei 10, 42). Să-și aibă plata sa un pahar cu apă rece, iar hainele și banii, dați ca să faci bine, să nu-și aibă plata lor? Dimpotrivă, chiar multă plată!

- Dar pentru ce Domnul a vorbit de un pahar cu apă rece?

- Ca să-ți arate că milostenia nu înseamnă cheltuială. Ca să dai un pahar cu apă rece, n-ai nevoie să-ți golești lada, nici să faci vreo altă cheltuială.

Dacă acolo unde datul este fără cheltuială, harul binefacerii este atât de mare, cât de mare trebuie să fie plata primită de la Dreptul Judecător acolo unde datul stă în belşug de haine, de bani şi de alte bunuri?

Deci atâta creme cât putem cumpăra virtuţile la un preţ atât de scăzut, să le luăm, să le răpim, să le cumpărăm de la marele Dăruitor." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p. 145)

MILOSTENIA (să oferim milostenie nu numai din cele prisositoare, ci şi din cele necesare)

„Dar în ce constă mila cea mare? Să dăm nu numai din plusul nostru, ci şi din necesarul nostru." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LX, 4, p. 301)

MILOSTENIA (oferirea milosteniei în raport cu cât posedă fiecare)

„Căci multul sau puţinul nu cu măsura celor date îl hotărăşte Dumnezeu, ci cu puterea averii celui ce dă. De multe ori tu, care ai poate sute de statiri de aur, ai dat mai puţin decât cel ce a dat numai un singur obol, fiindcă ai dat din prisosinţă. Dar fă chiar şi aşa, şi iute vei ajunge a da şi mai cu îmbelşugare. Împrăştie banii, ca să aduni dreptatea. Căci dreptatea nu voieşte a fi împreună cu banii, ci printr-înşii, şi nu cu dânşii ne va sta de faţă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XIX, p. 181)

„E cu putinţă să fie cineva şi sărac şi cu toate acestea să câştige totul cu puţinul pe care l-a dat, pentru că Dumnezeu cere de la noi doar ceea ce putem să facem." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XI-a, p. 202)

„Ceea ce se caută este de da mult sau puţin, ci ca să se dea nu mai puţin de propriile puteri." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, p. 17)

„Mulţimea milosteniei nu se judecă numai din cele ce se dau, ci şi din voinţă. Numai să nu dai mai puţin decât puterea, şi tot ai plătit!" (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu*, p. 523)

„Milostenia cea multă şi cea puţină nu se socoteşte la mărimea dării ci după bunăvoinţa şi după puterea avuţiei şi după stăpânirea celor ce o dau." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 71)

MILOSTENIA (nu se judecă după măsura celor date, ci după puterea averii celor care se îndură şi dau)

„A da milostenie multă sau puţină, nu se judecă după măsura celor date, ci după puterea averii celor ce dau. Aşadar, nici tu, cel bogat, să nu cugeţi lucruri mari dacă ai dat mult, şi nici tu, cel sărac, să nu te descurajezi dacă ai dat puţin, căci de multe ori tu ai dat mai mult decât acela. Nici nu trebuie de a ne văita din cauza sărăciei, căci sărăcia tocmai face mai uşoară milostenia." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 392)

„Văduva din Evanghelie cu doi bani a covârşit talanţii cei mulţi, fiindcă i-a fost îmbelşugată intenţia ei. *Şi cum se poate – zici tu – ca vieţuind cineva în cea mai neagră sărăcie, să facă aceasta cu bunăvoinţă?*, întreabă pe văduvă, şi de la ea vei auzi modul cum se poate; vei afla apoi că nu sărăcia aduce pe cineva în strâmtorare şi nemulţumire, ci intenţia omului este care face şi pe aceea, ca şi pe aceasta. Este cu putinţă, ca fiind cineva în cea mai mare sărăcie, să fie şi mărinimos, după cum şi cel ce trăieşte în bogăţie să fie avar şi meschin." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 410)

MILOSTENIA (şi cei săraci sunt datori a oferi milostenie)

„Şi cuvântul acesta al nostru pentru milostenie se potriveşte nu numai celor bogaţi, ci şi celor săraci. Chiar de-ar fi cineva care se hrăneşte din cerşit, cuvântul acesta se adresază şi lui, căci doar nu este cineva atât de sărac, încât să nu poată avea la îndemână doi bani. Este cu putinţă ca şi din puţin să dea cineva puţin, şi să întreacă chiar pe cei ce au dat mai mult, precum văduva cea din Evanghelie, fiindcă măreţia milosteniei nu se judecă pe măsura celor date." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 57)

„*Dar dacă nu am de unde să dau milostenie*? Zici tu. Un pahar de apă rece ai, orişicât de sărac ai fi; doi bani ai, orişicâtă sărăcie s-ar ţine de capul tău; picioare ai, spre a cerceta pe cei bolnavi, spre a te duce pe la cei de prin temniţi; acoperământ de casă ai, spre a primi pre cei străini. Nu este iubiţilor, nu este nici o iertare pentru cel ce nu face milostenie. Acestea necontenit le grăim vouă, nu îngrijindu-ne de cei ce pătimesc, pe cât de voi. Acestea vi le spunem într-una, pentru ca din această repetare să putem avea un câştig cât de mic. Daţi, deci, celor de aici, care au nevoie, ca să puteţi lua în schimb cele cereşti." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 364)

„Voi ştiţi cele petrecute cu văduva din Evanghelie. Este bine, dar, de a pune înainte pururea acest exemplu, ca astfel nici săracul să nu se deznădăjduiască, văzând pe acea femeie punând în corvană cei doi bani ce-i avea. Unii au adus şi fire de păr la zidirea templului, şi totuşi nici aceştia n-au fost respinşi. Cei ce aveau însă aur, şi aduceau fire de păr, erau blestemaţi, - iar cei ce numai păr aveau, aceasta aduceau, şi erau primiţi. De aceea şi Cain a fost mustrat, nu pentru că a adus pe cele rele, ci pentru că din cele ce avea, a adus pe cele mai rele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXII, p. 373)

„- Dar cum pot face milostenie, când şi eu sunt sărac?, mă întrebi.

- Mai cu seamă când eşti sărac poţi milui. Cel bogat, îmbătat de mulţimea banilor şi averilor lui, cu fierbinţeli din pricina unei boli cumplite de friguri, are o dragoste pe care nu şi-o poate sătura, vrea să-şi mărească tot mai mult averile. Cel sărac, izbăvit de această boală, dă mai cu uşurinţă din ceea ce are. Milostenia nu stă în măsura averii, ci în măsura voinţei". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 129-130)

„Porunca milosteniei nu a fost dată numai pentru cei bogaţi, ci şi pentru cei care au puţin, ba chiar şi pentru cei care abia reuşesc să-şi câştige pâinea cea de toate zilele. Pentru că nimeni nu este atât de sărac, încât să nu aibă cei doi bani ai văduvei din Evanghelie (Marcu 12, 42). Celui care dă ceva din puţinul pe care îl are, se poate să i se socotească mai mult decât celor care dau mult, din multele lor bogăţii. Valoarea milosteniei nu depinde de cât dăm, ci de gândul cu care dăm. De aceea, nu trebuie să ne uităm la văduvă, care a dat numai doi bani, ci la faptul că deşi nu i-a mai rămas nici un ban, nu i-a părut rău pentru jertfa ei. În felul acesta, ea şi-a dat toată averea.

Pentru a face milostenie, nu avem nevoie de bani, ci de bunăvoinţă. Atunci când avem bunăvoinţă, nu contează că suntem săraci. Iar când ne lipseşte bunăvoinţa, nu ne ajută cu nimic faptul că suntem bogaţi." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 280)

„... află lămurit că sărăcia nu e o piedică în calea milosteniei. Chiar dacă eşti de mii de ori mai sărac, nu eşti mai sărac decât cea care avea doar un pumn de făină (3 Rg., 17, 12) şi cea care avea doar doi bănuţi (Mc., 12, 42), fiecare din ele fiind admirată pentru că şi-a golit pentru cei în lipsă toată averea lor; o atât de mare sărăcie n-a fost piedică în calea unei atât de mari iubiri de oameni, ci milostenia făcută de aceste două sărmane a fost atât de îmbelşugată şi generoasă încât i-a eclipsat pe toţi bogaţii şi i-a întrecut prin bogăţia intenţiei şi prisosul râvnei pe cei care dădeau mulţi galbeni. Astfel că nu numai n-ai suferit de aici nici o

nedreptate, dar ai câştigat şi mai mult, primind printr-o contribuţie mică cununi mai strălucitoare decât ale celor ce şi-au dat cele mai multe din averile lor." (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*; 6, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 243)

„Nici unul nu este atât de sărac şi lipsit cât să n-aibă măcar cât de puţin, că poate cineva şi din puţin să facă puţină milostenie şi să întreacă pe cei ce dau mult, ca şi văduva aceea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 64)

„Că de vom avea osârdie şi milă spre cei lipsiţi, nimic nu ne va împiedica sărăcia. La fel, când n-avem osârdie şi blândeţe spre săraci, nici un folos nu avem de binele şi de avuţia noastră." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 64)

„Nici sărăcia să nu fie piedică pentru o astfel de ajutorare. De-ai fi sărac, sărac de tot, nu eşti mai sărac decât văduva aceea care şi-a dat toată averea ei (Luca 21, 2-4)! De-ai fi sărac, sărac lipit, nu eşti mai sărac decât văduva cealaltă, din Sarepta Sidonului, care avea numai o mână de făină; dar aceasta n-a împiedicat-o să-l primească pe profet! Vedea în jurul ei ceata de copii, vedea că foamea o ameninţă, că nu-i mai rămâne nimic pentru hrană, şi totuşi l-a primit pe prooroc cu multă tragere de inimă (III Regi, 17, 10-16)." (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsaţi în părăsire şi aruncaţi în piaţă,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 254-255)

„Totdeauna se caută nu cât de mare îţi este bogăţia, ci cât de mare ţi-e sufletul. Omul cu suflet mare şi bogat, de-ar fi mai sărac decât toţi oamenii, îi poate întrece pe toţi în ospitalitate, în milostenie şi în bunătate; pe când omul mic şi sărac la suflet, omul care se târăşte pe pământ, de-ar fi el mai avut ca toţi, este mai sărac şi mai lipsit decât toţi. De aceea pregetă şi şovăie în fata tuturor acestor fapte. Şi după cum pentru un nevoiaş sărăcia nu-i o piedică pentru milostenie, din pricina bogăţiei sufletului său, tot aşa şi pentru cel avut, bogăţia nu-l poate ajuta să facă bine din pricina sărăciei sufletului său. Pildele ne stau în faţă. Văduva a găzduit pe profet, deşi avea putină făină; regele Ahab avea atâta bogăţie, totuşi a poftit şi averile străine (III Regi, 21, 1-2). Aşa că nu bogăţia averilor, ci bogăţia sufletului ne dă uşurinţa de-a face milostenie. La fel şi altă văduvă: cu cei doi bănuţi ai ei a întrecut pe mulţi bogaţi; sărăcia nu i-a fost o piedică (Luca 21, 2-4)! Însăşi sărăcia a făcut ca milostenia să fie mai mare. Precum spune şi Pavel: *Sărăcia lor cea adâncă a prisosit spre bogăţia dărniciei lor* (II Cor., 8, 2). Nu trebuie să ne uităm la aceea că a pus în cutia bisericii doi bănuţi, ci că îi avea numai pe aceştia, şi nu i-a cruţat! Şi-a dat tot avutul ei. De aceea trebuie s-o admirăm şi s-o încununăm. Ca să primim pe străini, nu ne trebuie bogăţie, ci bunăvoinţă. Când avem bunăvoinţă, sărăcia nu ne aduce pagubă; dar când bunăvoinţa ne lipseşte, bogăţia nu ne e de nici un folos." (*La cuvintele: «Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani»; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 12, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 363-364)

MILOSTENIA (sufletească)

„Cu cât sufletul e mai bun decât trupul, cu atât au dreptul la mai mare răsplată decât cei care ajută cu bani pe cei nevoiaşi, cei care prin sfaturi şi necontenită învăţătură aduc pe cei nepăsători şi pe cei căzuţi pe calea cea dreaptă, arătându-le urâţenia păcatului şi marea frumuseţe a virtuţii celei după Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 52)

„Dacă vedem în piață un om bătut și nenorocit de soartă, de putem să-i dăm bani s-o facem; de putem să-l mângâiem cu cuvântul, să nu pregetăm. Are răsplata sa și cuvântul; dar mai bine spus, chiar și suspinele. Asta o spunea și fericitul Iov: *Iar eu am plâns pentru orice neputincios și am suspinat când am văzut om în nevoie* (Iov 30, 25). Iar dacă lacrimile și suspinele au răsplată, gândește-te cât de mare va fi plata când adaugi și cuvinte de mângâiere, ajutoare bănești, orice alt fel de milostenie!". (*Omilii la Matei,* omilia XV, X, în col. PSB, vol. 23, p. 191)

„Chiar când nu le-am putea duce să mănânce nimic celor din închisoare, nici să răscumpărăm starea lor starea lor jalnică cu bani, îi vom putea mângâia prin cuvintele noastre, să ridicăm sufletul lor abătut de tristețe, să-i ajutăm în multe alte lucruri; fie vorbind pentru ei celor ce i-au închis; fie făcându-i pe gardieni mai blânzi și mai compătimitori; pentru aceea nu vom fi lipsiți de câștig, mic sau mare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 5, p. 302)

„Apoi fiindcă știm că în închisoare se află o comoară ascunsă, să intrăm acolo adesea, acolo să ne facem comerțul nostru și înclinarea care o avem pentru teatru s-o întoarcem acolo. Dacă voi n-ați avea de adus decât propria voastră persoană prizonierilor, dați-le cuvinte de mângâiere. Dumnezeu nu răsplătește numai pe cel ce hrănește pe prizonieri, ci și pe cel ce i-a vizitat. În sfârșit, dacă, intrând în închisoare, voi îi încurajați pe acești săraci nenorociți, dacă întăriți sufletul lor abătut și adâncit în teamă și în tristețe, făcându-le îndemnuri bune, ajutându-i și făgăduindu-le siguranță și faptele voastre bune, învățându-i, nu veți avea o plată prea mică. Cei mai mulți din cei ce plutesc în plăceri poate vor râde dacă mă vor auzi vorbind așa; dar acești nenorociți care sunt în mizerie, atinși și pătrunși de starea lor, vor asculta cuvintele noastre cu multă blândețe și modestie; ei vă vor lăuda, se vor face mai buni. Adesea evreii s-au râs și și-au bătut joc de Sfântul Pavel auzindu-l predicând; dar prizonierii l-au ascultat cu multă atenție. Nimic nu dispune mai mult sufletul la filozofie ca nenorocirea, durerile și năpastele.

Să fim dar atenți, dragii mei frați, la toate lucrurile acestea: să privim tot binele pe care-l vom dobândi noi și-l vom da acestor săraci închiși și cel pe care o să ni-l facem nouă, dacă mergem să-i vizităm, dacă timpul pe care-l folosim rău în piața publică și la lucruri inutile îl vom da pentru ei pentru a-L câștiga pe Iisus Hristos și pentru a ne procura nouă o bucurie destul de mare. Să lucrăm astfel pentru slava lui Dumnezeu și vom obține bunurile veșnice." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 6, pp. 304-305)

„Chiar dacă nu ai nimic, totuși dacă ai sufletul compătimitor pentru nevoile altora, pentru aceasta ți se va da răsplata cuvenită." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 392)

„Apostolul cere ca tot cel ce dăruiește ceva, să facă aceasta cu nevicleșug, cel ce miluiește – să fie întru bunăvoință, cel ce cârmuiește – să fie cu osârdie, căci el nu voiește ca noi să ajutăm pe cei nevoiași numai cu bani, ci și prin cuvinte, și prin fapte, și cu trupurile, și cu toate celelalte." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 410)

„Să împărtășim fraților noștri orice gând bun pe care îl avem, să-l scoatem la iveală înaintea tuturor, să nu-l ascundem. Când îl dăm altora, atunci ne îmbogățim mai mult. Când facem părtași pe mai mulți la câștigul nostru, atunci mărim avuția noastră". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 151)

„Vezi, așadar, că cel care este sărac de bani, poate oferi arte daruri. Și noi, dacă nu avem bani, să dăm săracilor dragoste, mângâiere, rugăciune și ce se mai află în inima noastră milostivă. Pentru că și aceasta tot milostenie se cheamă." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 289)

„N-ai putut după Botez să-ți păzești trupul curat? Poți prin pocăință să-l faci pe el curat, poți prin bani, prin milostenie.

Dar n-ai ban? Poţi să cercetezi însă pe cel bolnav, să mergi la cel legat, să dai un pahar de apă rece, să primeşti pe cel străin în casă şi sub acelaşi acoperământ, să dai doi bănişori – văduva, şi să suspini pentru cei ce se muncesc; pentru că şi lucrul acesta este milostenie." (*Din Tâlcuirea la Psalmul 127,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 118)

„*Un pahar de apă rece*, o vizită, un cuvânt de mângâiere, o intervenţie ajutătoare, un ajutor, un ajutor oricât de mic ar fi: iată ceea ce cere de la noi Dumnezeu şi ceea ce putem noi da totdeauna." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 182)

MILOSTENIA (din furt)

„... mă gândesc la milostenia aceea făcută din averi nepătate de jaf şi nedreptate. Dacă cel care se îngrijeşte numai de el din averile lui şi nu dă altuia nimic, nu-i milostiv, cum poate fi milostiv acela care ia averile şi drepturile altora, chiar dacă ar face cu ele mii de milostenii? Dacă e o neomenie să te foloseşti numai tu din averile tale, apoi cu mult mai mare neomenie este să le iei pe ale altora. Dacă Dumnezeu pedepseşte chiar pe cei care nu şi-au agonisit averile prin jaf şi nedreptate, pentru că n-au făcut milostenie, apoi cu mult mai mult pe cei care au luat averile altora. Să nu-mi spui că a nedreptăţit pe unul, dar a miluit pe altul! Asta e grozăvia. Ar trebui ca nedreptăţitul să fie şi cel miluit. Aşa însă răneşti pe unii şi-i vindeci pe alţii pe care nu i-ai rănit, când ar trebui să vindeci pe cei pe care i-ai rănit; dar, mai bine spus, nici n-ar fi trebuit să răneşti. Filantrop nu-i acela care răneşte întâi, şi apoi vindecă, ci cel care vindecă pe cei răniţi. Vindecă, dar, mai întâi rănile făcute de tine şi apoi pe cele făcute de alţii! Dar, mai bine spus, nici nu răni, nici nu doborî pe nimeni la pământ - asta este treaba jucătorilor de la întrecerile atletice -, ci ridică pe cei doborâţi la pământ. Nu este cu putinţă să vindeci răul săvârşit de jaf şi nedreptate cu aceeaşi măsură de milostenie. Dacă ai răpit unuia un obol, nu trebuie să faci milostenie cu un obol ca să stârpeşti rana jafului, ci cu un talant. De aceea hoţul trebuie să dea împătrit de cât a luat; răpitorul însă e mai rău decât hoţul. Dacă hoţul trebuie să dea împătrit decât a luat, apoi răpitorul trebuie să dea înzecit şi chiar cu mult mai mult. Ce bine ar fi dacă chiar aşa ar putea căpăta iertare pentru nedreptatea săvârşită; dar nici atunci nu va primi plată pentru milostenia sa. De aceea Zaheu spunea: *De am năpăstuit pe cineva, întorc împătrit şi voi da săracilor jumătate din averile mele* (Luca 19, 8). Dacă în timpul legii vechi trebuia să întorci împătrit, apoi cu mult mai mult pe timpul harului; dacă hoţul trebuie să întoarcă, apoi cu mult mai mult răpitorul. Răpitorul în afară de pagubă mai aduce şi ocară celui jefuit. Deci dacă ai întoarce de o sută de ori cât ai răpit, tot n-ai întors tot. Vezi, dar, că nu în zadar spuneam: Dacă ai răpit unuia un obol şi-i întorci un talant, abia dacă poţi tămădui rana făcută. Dacă aşa abia poţi tămădui rana, cum te vei apăra înaintea lui Dumnezeu când strici rânduiala, când răpeşti averi întregi şi dai puţin, şi nici acelora pe care i-ai jefuit, ci altora în locul acelora? Ce iertare mai poţi avea? Ce nădejde de mântuire? Vrei să ştii cât de mare rău faci când miluieşti aşa? Ascultă ce spune Scriptura: *Cel care aduce jertfă din averea săracilor este ca acela ce omoară pe fiu înaintea tatălui lui* (Înţ. Sir., 34, 22)". (*Omilii la Matei,* omilia LII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 608-609)

„Milostenia făcută din jaf e şi cruzime şi ocară. Mai bine să nu dai nimic decât să dai din munca şi sudoarea altora. Spune-mi, dacă ai vedea pe doi oameni, pe unul dezbrăcat, iar pe altul cu haină pe el, şi dacă ai dezbrăca pe cel cu haină şi l-ai îmbrăca pe cel gol, n-ai face, oare, o nedreptate? Negreşit! Dacă nu miluieşti, ci nedreptăţeşti, când dai altuia tot ce ai luat de la altul, ce pedeapsă nu vei primi când nu dai nici cea mai mică parte din ce-ai jefuit şi când mai numeşti milostenie datul acesta? Dacă erau ţinuţi de răi oamenii care aduceau la jertfelnic animale betege, cum crezi că vei dobândi iertare făcând o faptă mai rea decât ei? Dacă un hoţ, chiar dacă dădea înapoi proprietarului ceea ce-i furase, făcea totuşi o nedreptate şi nedreptatea era atât de mare că păcatul nu i se ştergea decât dacă întorcea împătrit - şi asta

în Vechiul Testament -, gândeşte-te acum cât jăratec nu adună pe capul lui nu cel ce fură, ci cel ce siluieşte şi nu dă înapoi celui jefuit, ci în locul aceluia îi dă altuia; şi nici nu dă împătrit, dar nici jumătate, şi face asta nu pe vremea Vechiului Testament, ci acum, pe vremea Noului Testament? Dacă unul ca acesta nu-i pedepsit aici pe pământ, plânge-l mai ales pentru aceasta, că-şi adună pe capul lui mai mare urgie, dacă nu se pocăieşte". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 961-962)

„Dacă Cain, pentru că i-a oferit lui Dumnezeu cea mai mică parte şi cea mai rea din bunurile sale (Fac., 4), fără să-i facă rău la nimeni a fost pedepsit, nu vor primi o pedeapsă mai grozavă cei ce-i vor aduce daruri din răpirile lor şi din lăcomia lor? Dacă Dumnezeu n-a dat această poruncă, aceasta este pentru ca să facem milostenie aproapelui, şi nu pentru ca noi să-l asuprim. Cel ce răpeşte bunul altuia şi-l dă altuia, acela nu este milostiv, ci nedrept şi cu totul păcătos. Precum nu se scoate ulei dintr-o piatră, cruzimea nu produce omenia. Nu se poate numi milostenie ceea ce iese din acest izvor necurat." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIII, 4, p. 65)

„*Credinţa şi mila şterg păcatele* (Ecl., 4, 33); eu zic milostenia care nu este făcută dintr-un bun rău câştigat, căci aceea nu este milostenie, ci o neomenie şi o cruzime. În sfârşit, ce se poate câştiga dezbrăcându-l pe unul şi îmbrăcându-l pe altul? (...) Chiar când vom da tot bunul altuia, nu vom câştiga nici un rod. Zaheu ne învaţă, el zice că îmblânzeşte mânia lui Dumnezeu restituindu-I împătrit tot bunul ce l-a luat (Lc., 19, 8). Dar noi comitem mii de răpiri şi credem că prin ceva milostenie potolim mânia lui Dumnezeu şi nu vedem că o pornim mai mult.

Spuneţi-mi, vă rog, luând într-un car cu asin mort şi putrezit, voi l-aţi duce la altar pentru a-l aduce jertfă, oare nu vă va ucide cu pietre lumea întreagă ca pe un necredincios şi pe un stricător de cele sfinte? Ei bine! Dacă eu dovedesc că o jertfă făcută dintr-un bun furat este mai netrebnică, ce iertare vom avea noi?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIII, 3, pp. 376-377)

„Dar dacă cu aceleaşi mâini cu care-i despuiem pe unii, noi îi îmbrăcăm pe alţii, chiar când pentru aceia ne vom folosi de bunurile pe care le-am jertfit nu vom evita pentru aceea chinurile." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIII, 3, p. 377)

„Sigur este mai bine a nu face nici o operă de milostenie, decât s-o facem în acest fel. I-ar fi fost mai folositor lui Cain să nu jertfească nimic din tot. Ori, dacă, Cain, pentru că a oferit ceia ce avea de mai puţin preţ, l-a jignit pe Dumnezeu, cel ce face milostenie dând bunul altuia, cum nu va porni el mânia Lui? Eu v-am oprit, zice Domnul, să răpiţi bunul altuia, şi voi vreţi să Mă cinstiţi oferindu-Mi răpirile voastre? Ce sentiment aveţi despre Mine? Credeţi că asemenea jertfe Îmi sunt plăcute?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIII, 3, pp. 377-378)

„Când cineva face milostenie din vreo obligaţie oarecare, sau din vreo nedreptate, sau din slavă deşartă, atunci este pierdută roadă acelei milostenii." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXX, p. 525)

„Trebuie să spunem că Dumnezeu nu este mulţumit cu milostenia noastră atunci când banii pe care îi dăm provin din furt, înşelăciune, cămătărie sau orice alt fel de mijloace murdare. Domnul primeşte numai ceea ce dăm din roadele muncii noastre cinstite. Orice altă jertfă este murdară dinaintea lui Dumnezeu. Pentru că nu poţi răpi de la unul ca să dai celuilalt, nu poţi unuia să-i faci rău ca altuia să-i faci bine. Milostenie înseamnă să facem bine, nu să-i distrugem pe semenii noştri. Cel care distruge un om ca să facă bine altui om nu face milostenie, ci săvârşeşte păcatul greu al nedreptăţirii." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 290)

„*Faceţi-vă,* spune Hristos, *prieteni din bogăţia cea nedreaptă* (Luca 16, 9).

Vezi cât de mare e iubirea de oameni a Stăpânului, cât de mari sunt bunătatea şi bunăvoinţa Lui? N-a spus fără rost aceste cuvinte! Le-a spus pentru că mulţi bogaţi adună bogăţie din jaf şi lăcomie. *Rău faceţi*, le spune Hristos, *nu trebuie să adunaţi aşa averea! Dar pentru că aţi adunat-o, puneţi capăt jafului şi lăcomiei! Folosiţi-vă cum trebuie averea!* Nu spun cu asta să miluieşti jefuind, ci, după ce ai izgonit din tine lăcomia, să foloseşti averea miluind şi ajutând. De nu încetezi cu jaful, nici milostenie nu faci, chiar dacă s-ar părea că faci. De-ai arunca în mâinile săracilor bani cu nemiluita, dar dacă furi şi răpeşti mai departe averile altora, Dumnezeu te socoteşte la fel cu ucigaşii. De aceea, trebuie mai întâi să ne depărtăm de lăcomie, şi apoi să miluim pe cei din nevoi." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune* ..., 10-11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 312-313)

MILOSTENIA (din veniturile adunate în mod nedrept)

„... către cei ce cer camătă la bani eu nu fac nici o vorbă, şi nici către ostaşii care clatină pe alţii şi se ocupă cu nenorociri străine, fiindcă Dumnezeu nu voieşte a primi nimic din asemenea bani – ci eu spun acestea numai către cei ce adună averile prin osteneli drepte." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 466)

MILOSTENIA (săvârşită de dragul slavei deşarte – remedii)

„Da, ştiu, ai şi clipe când miluieşti pe săraci! Dar şi atunci cât prăpăd sufletesc! Miluieşti sau din mândrie sau din dorinţa slavei deşarte, ca să nu ai vreun folos sufletesc nici atunci când faci bine. Ce poate fi mai îngrozitor decât să fii în port şi să te îneci!

Ca să nu se întâmple asta când faci bine, nu căuta laudă de la nimeni, ca să-L ai pe Dumnezeu datornic. *Împrumutaţi* spune Domnul, *pe cei de la care nu mai nădăjduiţi să luaţi înapoi* (Luca 6, 36).

Ai datornic pe Dumnezeu! Pentru ce-L laşi pe El şi ceri de la mine, un om sărac şi nenorocit? Datornicul acesta nu se supără de-I ceri înapoi împrumutul. Este, oare, sărac? Nu vrea să-ţi întoarcă banii? Nu! Nu vezi oare, nespusele lui visterii? Nu vezi nepovestita lui dărnicie? Pe El apucă-L de haină! De la El cere! Se bucură mult când îi ceri!". (*Omilii la Matei,* omilia XV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 190)

„*Luaţi aminte, să nu faceţi milostenia voastră înaintea oamenilor!* Că milostenia de care a vorbit mai înainte era milostenia lui Dumnezeu.

După ce a spus: *Să n-o faceţi înaintea oamenilor,* a adăugat: *Spre a fi văzuţi de ei.* S-ar părea că spune a doua oară ce spusese mai înainte. Dar dacă te uiţi cu luare aminte, nu spune acelaşi lucru, ci altceva întâia oară, şi altceva a doua oară. Şi aceste cuvinte cuprind multă siguranţă şi o nespusă purtare de grijă şi cruţare. Că poţi face milostenie şi înaintea oamenilor şi să n-o faci spre a fi văzut de ei; şi poţi să n-o faci înaintea oamenilor şi totuşi s-o faci spre a fi văzut de ei. Pentru că nu-i pedepsită sau încununată simpla faptă, ci gândul e încununat. Dacă Hristos n-ar fi făcut această precizare, atunci mulţi s-ar fi trândăvit de a mai face milostenie, pentru că negreşit nu-i cu putinţă ca, în orice împrejurare, milostenia să fie tăinuită. De aceea Domnul te dezleagă de această nevoie, nu în săvârşirea milosteniei, ci în gândul cu care o faci; şi, după gând, hotărăşte paguba sau răsplata. Şi ca să nu spui: *Ce pot face, dacă mă vede altul?*, Domnul îţi spune: *Nu cer asta, ci gândul tău şi felul în care faci milostenia!* Dumnezeu vrea să-ţi formeze sufletul şi să te scape de boală". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 245)

„Dar e cea mai cumplită cruzime să cauți lauda, și nu stingerea suferinței, când altul piere de foame! Deci, ceea ce ne cere Domnul nu este datul milosteniei, ci felul datului". (*Omilii la Matei*, omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 245)

„- Și cum trebuie făcută milostenia?

- Să nu știe stânga ta ce face dreapta ta (Matei 6, 3).

Nici aici nu vorbește de mâna, ci a spus-o figurat. Cât de dorit ar fi, pare a spune Domnul, de-ar fi cu putință ca tu însuți să nu știi că faci milostenie; ca mâinile care slujesc milosteniei să rămână tăinuite!

Aici nu e vorba, așa cum interpretează unii, că trebuie să ascundem milostenia de oamenii răi. Nu! Domnul ne-a poruncit s-o ascundem de toți oamenii.

Gândește-te, apoi, cât de mare e răsplata". (*Omilii la Matei*, omilia XIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 246)

„Vrei să vezi că milostenia făcută pentru slava deșartă nu face numai desfrânat pe un astfel de suflet, ci și nebun? Uită-te cu luare aminte la el! Poate fi, oare, o nebunie mai mare ca aceea ca milostenia să lase cerul și să fugă după sclavi fugari, după stricători de case, să alerge pe străzi și ulițe după oameni care o urăsc, după niște oameni hidoși și urâți la chip, care nu vor nici s-o vadă, care o urăsc tocmai pentru că moare de dorul lor? Că pe nimeni nu urăsc oamenii atât de mult ca pe cei care au nevoie de slăvirea lor. Îi învinuiesc în fel și fel de chipuri și se petrece cu ei ce s-ar petrece cu o fiică de împărat, fecioară, pe care ai coborî-o de pe tronul ei împărătesc și i-ai porunci să trăiască cu niște gladiatori care și-ar bate joc de ea. Că oamenii atunci mai mult îți întorc spatele cu cât umbli mai mult după ei. Dacă ceri însă de la Dumnezeu slavă, cu atât mai mult te atrage, te laudă și-ți dă mare răsplată. De vrei să vezi și în alt chip paguba ce-o ai când dai milostenie de dragul slavei deșarte, de ochii lumii și spre fală, gândește-te la marea durere necontenita tristețe ce-ți va pătrunde în suflet când vor suna în urechile tale cuvintele lui Hristos, spunându-ți că ți-ai pierdut toată răsplata (Matei 6, 1-4)". (*Omilii la Matei*, omilia LXXI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 816-817)

„Spune-mi, cine este dascălul milosteniei? Negreșit Dumnezeu, Care ne-a învățat milostenia, Care o cunoaște mai bine decât toți, Care miluiește la nesfârșit. Te întreb acum! Dacă ai învăța luptele atletice, la cine te-ai uita sau cui ai vrea să-i arăți exercițiile tale? Celui care vinde zarzavaturi, pescarului sau instructorului tău? Ceilalți sunt mulți, dar instructorul este unul. Ce-ți pasă de râd alții, dacă instructorul tău admiră? Nu râzi și tu de ei împreună cu el? Sau ce? Dacă înveți lupte atletice nu te uiți, oare, la cel care știe să te învețe să lupți? Dacă înveți arta oratorică, nu-i așa că dorești laudele dascălului de retorică și disprețuiești laudele celorlalți? Nu-i, oare, o prostie ca în celelalte mese să te uiți numai la dascăl, iar când e vorba de milostenie să faci cu totul dimpotrivă? Și doar paguba nu-i aceeași. Acolo, dacă lupți pentru părerea mulțimii și nu pentru a dascălului, paguba privește numai lupta; aici însă paguba privește viața veșnică. Ai ajuns prin milostenie asemenea lui Dumnezeu? Fii asemenea Lui și prin a nu-ți arăta milostenia. Hristos spunea celor pe care-i vindeca să nu spună nimănui. Îmi spui că vrei fii numit de oameni milostiv? Pentru care câștig? Pentru nici unul, dar pentru nesfârșită pagubă. Aceia pe care-i chemi să fie martori milosteniei tale ajung tâlhari ai comorilor celor din ceruri. Dar, mai bine spus nu ei, ci noi înșine ne furăm comorile noastre și împrăștiem cele depuse sus. Ce nenorocire nemaiîntâlnită! Ce patimă nemaiauzită! Când n-o roade molia, nici n-o sapă tâlharul, o împrăștie slava deșartă. Aceasta-i molia comorilor tale de sus; acesta-i tâlharul bogățiilor tale din ceruri: Slava deșartă ne cară bogăția cea nejefuită; ea pângărește și strică totul. Diavolul a văzut că în ținutul acela de sus nu pot pătrunde tâlharii, moliile, nici alte primejdii; de aceea diavolul a pus slava deșartă să ne care de acolo toată bogăția.

Doreşti slavă? Nu îţi este de ajuns slava ce ţi-o dă cel ce a primit milostenia, adică slava pe care ţi-o dă Bunul Dumnezeu, ci doreşti şi slava de la oameni? Vezi să nu păţeşti cu totul dimpotrivă. Să fii osândit nu pentru că n-ai făcut milostenie, ci pentru că ţi-ai trâmbiţat milostenia, pentru că te-ai fălit cu ea, pentru că ai făcut pricină de laudă din nenorocirile altora". (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 817-818)

„Să ştie că miluieşti numai cel pe care-l miluieşti; şi, dacă se poate, nici acesta. Dar dacă laşi uşile deschise, trâmbiţezi taina. Gândeşte-te că te osândeşte chiar acela căruia îi ceri să te slăvească; de îţi este prieten, te osândeşte în cugetul lui; de îţi este duşman, îşi bate joc de tine faţă de alţi oameni. Capeţi cu totul altceva de ce doreai. Doreşti să-ţi spună: *Ce milostiv e!*, dar el nu-ţi va spune asta, ci: *Cât de dragă îi este slava deşartă! Cum caută să placă oamenilor!* şi încă alte ocări cu mult mai grele ca acestea. Dar dacă ascunzi taina va spune despre tine cu totul alte cuvinte: *Cât de mult iubeşte pe oameni! Cât e de milostiv!* Fii încredinţat că Dumnezeu nu lasă ca milostenia ta să rămână ascunsă; dacă tu o ascunzi, o face cunoscută Dumnezeu; atunci mai mare e minunea, mai mare e câştigul.

Milostenia deci făcută de ochii lumii nu ne aduce slavă. Cu cât ne sârguim şi ne silim să dobândim mai multă slavă, cu atât suntem mai lipsiţi de slavă. Nu numai că nu dobândim slavă de om milostiv, ci nume rău; şi pe lângă aceasta suferim şi mare pagubă.

Pentru toate aceste pricini, să nu umblăm după slava lumii; să dorim numai slava lui Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 818)

„Acolo vom vedea această înălţime a smereniei. Acolo vom vedea cum se smeresc, şi în ce priveşte îmbrăcămintea şi în ce priveşte locuinţa şi în ce priveşte slugile, oamenii care străluceau în lume prin slujbele lor înalte, oameni care sclipeau prin luxul şi bogăţia lor. Prin tot ce fac şi-i înconjoară scriu smerenia lor, ca şi cum ar scri-o cu literele. Şi cele ce hrănesc mândria: îmbrăcămintea frumoasă, locuinţele luxoase şi strălucitoare, mulţimea slugilor care de multe ori fac pe om de se mândreşte chiar fără voia lui, toate acelea sunt acolo stârpite. Ei singuri îşi aprind focul, ei îşi taie lemne, ei îşi fac de mâncare, ei slujesc pe cei care vin la ei. Acolo nu auzi om care să ocărască, nu vezi om ocărît, nu-i om căruia să i se poruncească, nici om care să poruncească, ci toţi sunt slugi şi fiecare spală picioarele străinilor; şi în asta se iau la întrecere unii cu alţii; şi fac asta fără să cerceteze cine e străinul venit la ei, nici dacă e rob, nici dacă e liber, ci tuturor le spală picioarele. Acolo nimeni nu-i mare, nimeni nu-i mic.

- Dar atunci ce-i acolo? Amestec?

- Doamne fereşte! Ci cea mai bună rânduială. Chiar de-ar fi cineva mic, cel mare nu se uită la asta, ci cel mare se socoteşte a fi mai mic decât cel mic şi prin aceasta ajunge mai mare. Toţi mănâncă aceeaşi mâncare: şi cei ce slujesc şi cei ce sunt slujiţi; toţi se îmbracă cu acelaşi fel de haină; toţi locuiesc în acelaşi fel de locuinţe, toţi duc aceeaşi viaţă. Acolo este mare acela care sare să facă cea mai de jos slujbă; nu se aud acolo cuvintele: al meu şi al tău; cuvintele acestea, pricină a nenumărate lupte, sunt izgonite dintre ei.

Pentru ce te minunezi că viaţa, masa şi îmbrăcămintea lor este una, când şi sufletul este unul în toţi, nu numai în ce priveşte fiinţa sufletului - că aceasta e una în toţi -, ci şi în ce priveşte dragostea? Cum ar fi, dar, cu putinţă ca sufletul să se mândrească faţă de el însuşi? Acolo nu-i nici sărăcie, nici bogăţie; nu-i nici slavă, nici necinste! Cum ar fi, dar, cu putinţă să se strecoare printre ei mândria şi îngâmfarea? Sunt şi mici şi mari în ce priveşte virtutea. Dar, după cum am spus, nimeni nu se uită la asta. Cel mic nu suferă că are să fie dispreţuit, că nici nu este cine să-l dispreţuiască. Iar dacă-l dispreţuieşte cineva, apoi acela a învăţat acolo mai cu seamă să fie dispreţuit, să fie batjocorit, să fie socotit o nimica, şi prin cuvinte şi prin fapte. Monahii aceştia trăiesc numai printre săraci şi schilozi, iar mesele lor sunt pline cu astfel de oaspeţi. De aceea şi sunt vrednici de ceruri. Unul tămăduieşte rănile celor bolnavi, altul călăuzeşte pe cel orb, iar altul sprijină pe cel schilod. Acolo nu vezi droaia de linguşitori, nici de paraziţi; dar, mai bine spus, monahii aceştia nici nu ştiu ce-i linguşeala. Ce i-ar putea face,

dar, să se mândrească? Toți sunt egali; de aceea le e și foarte ușor să alunge mândria din sufletul lor. Egalitatea aceasta dintre ei îi învață și pe cei ce se duc la ei să fie smeriți mai mult decât dacă i-ar sili cineva să se smerească. După cum cel lovit și cel ce se lasă a fi lovit îl instruiește pe cel rău și obraznic care lovește, tot așa și cel care nu umblă după slavă, ci o disprețuiește, îl instruiește pe cel ambițios. Iar aceasta o fac cu îndestulare monahii aceștia. Pe cât de mare e printre noi lupta după dobândirea locurilor din frunte, pe atât de mare e printre ei lupta de a nu le dobândi, de a fugi de ele; își dau multă silință să cinstească pe alții cu prisosință, și nu să fie cinstiți de alții". (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 825-826)

MILOSTENIA (săvârșirea ei din dragoste de semeni, necăutând slava lumească)

„Dacă suntem oameni cu judecată ar trebui să facem această faptă bună numai pentru ea însăși și pentru dragostea de cei de o fire cu noi, nu pentru răsplățile făgăduite de Stăpânul. Dar pentru că nu ne putem urca cu mintea până la atâta înălțime, măcar pentru răsplata de la Dumnezeu să facem milostenie; să nu urmărim deloc slavă de la oameni, pentru ca nu cumva să facem și cheltuieli și să fim lipsiți de răsplată". (*Omilii la Facere,* omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 105)

MILOSTENIA (săvârșirea milosteniei cu gândul nu la cheltuiala banilor, ci la răsplata lui Hristos)

„Când vrei să dai milostenie, nu te uita la cheltuiala banilor, ci la strângerea dreptății. *A împărțit, a dat săracilor, dreptatea lui rămâne în veacul veacului* (Ps., 111, 8). Nu te uita la bogăția care se împuținează, ci uită-te la comoara care crește." (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia,* III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 530)

MILOSTENIA (modul săvârșirii milosteniei)

„Vezi în piață un om aruncat jos și sărac lipit pământului, dacă ți-i milă de el, dacă îndreptându-te la cer mulțumești Stăpânului și pentru cele date ție și pentru răbdarea săracului, vei primi răsplată desăvârșită, datorită gândurilor tale, chiar dacă n-ai putut să-i dai ceva și să-i pui capăt foamei lui. De aceea și spunea Stăpânul: *Cel care va da un pahar de apă rece în nume de ucenic, amin zic vouă, nu-și va pierde plata sa* (Matei, 10, 42). Este, oare, ceva de mai puțin preț ca un pahar cu apă rece? Nu! Dar gândul cu care ai dat paharul, acela îți aduce răsplata!" (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 337)

„... să privim pe săraci ca niște binefăcători, ca pe niște oameni ce sunt pricină mântuirii noastre. Așa să privim pe săraci! Să le dăm cu dărnicie și cu fața veselă; să nu le refuzăm niciodată datul, ci să le vorbim cu multă blândețe și să ne purtăm cu ei cu multă bunătate. *Pleacă săracului urechea ta și cu blândețe răspunde-i lui cele de pace* (Înț.Sir., 18, 16), pentru ca și înainte de a-i da ceva, cu blândețea cuvintelor tale, să-i ridici sufletul lui zdrobit de multa-i sărăcie. Că *mai bun este cuvântul decât datul* (Înț.Sir., 18, 16). Știe și cuvântul să întărească sufletul și să dea mângâiere!

Când facem, deci, milostenie să nu ne uităm numai la săracul care primește milostenia noastră, ci să ne gândim și la cine este Cel Ce primește darul pe care-l dăm noi săracului și a făgăduit răsplată pentru ceea ce dăm". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 9)

„Să nu ne necăjim când bat la uşa noastră călători, ci dacă putem să le uşurăm sărăcia, s-o facem cu drag de inimă şi cu multă bucurie, gândindu-ne că mai mult câştigăm, iar dacă nu putem, să nu ne purtăm fără inimă cu ei ci să-i mângâiem cu cuvântul şi să le răspundem cu blândeţe." (*Omilii la Facere,* omilia XLI, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 90)

„Stăpânul nostru nu se uită la cât dai, ci la sufletul cu care dai, la bogăţia lui; şi datorită sufletului, cele mici ajung mari, iar cele mari adeseori mici, când nu dai cu inima bună". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103)

„Pentru aceea şi văduva din Evanghelie a aruncat în cutia bisericii numai doi bănuţi, dar a întrecut pe mulţi care aruncaseră mult, nu pentru că a aruncat mai mult decât ceilalţi, ci pentru că a făcut asta din toată inima. *Ceilalţi, spune Hristos, au aruncat din prisosul lor; ea însă a aruncat tot ce avea. A aruncat tot ce-i trebuia ca să trăiască* (Luca, 21, 4)." (*Omilii la Facere,* omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103)

„Că şi plugarul când aruncă sămânţa în pământ n-o aruncă cu zgârcenie, ci cu bucurie şi cu faţa veselă, socotind că-şi vede lanurile pline. Aşa aruncă în pământ seminţele. Şi tu, dar, iubite, ne te uita numai la cel ce primeşte, nici la cheltuiala ce o faci, ci gândeşte-te că unul este cel pe care-l vezi, cel care primeşte darul tău, dar altul este cel căruia îi dai, şi nu-i un orişicare, ci Stăpânul universului, Domnul întregii lumi, Făcătorul cerului şi al pământului." (*Omilii la Facere,* omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103)

„Mărimea milosteniei nu stă în mulţimea banilor, ci în slobozenia inimii celor ce fac milostenie. De aceea este primit cel ce dă un pahar de apă (Matei, 10, 42) de aceea a fost primită văduva care a aruncat în cutia bisericii doi bănuţi (Luca., 21, 2-4), ca să cunoaştem că totdeauna Stăpânul universului cere cu inimă largă. Adeseori poţi vedea oameni cu puţine averi făcând milostenii îmbelşugate, pentru că fac din toată inima milostenie; şi iarăşi dimpotrivă poţi vedea oameni cu multe averi care fac milostenii mai puţine decât cei cu mici averi, din pricina sufletului lor chiţibuşar" (*Omilii la Facere,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 218-219)

„Tatăl tău, Care vede întru ascuns, îţi va răsplăti ţie la arătare (Matei 6, 4).

Mare şi cinstit teatru îi oferă Domnul celui ce face milostenie într-ascuns! Şi ceea ce dorise - slava - i-o dă din belşug. *Ce vrei?* îi spune Hristos. *Nu-i aşa că vrei să ai spectatori ai milosteniei tale? Ei bine, iată îi ai, nu pe îngeri, nici pe arhangheli, ci chiar pe Dumnezeul tuturor!*

De doreşti să ai şi oameni ca spectatori, Domnul îţi împlineşte, la timpul cuvenit, şi această dorinţă. Dacă vrei să arăţi acum faptele tale de milostenie, apoi le poţi arăta numai la zece, douăzeci sau o sută de oameni; dar de te străduieşti să le ascunzi acum, atunci însuşi Dumnezeu va striga numele tău şi milosteniile tale în faţa întregii lumi. Deci dacă mai ales vrei ca oamenii să-ţi vadă milosteniile tale, ascunde-le acum, pentru ca atunci să le vadă toţi oamenii, pline de mai multă cinste; că atunci Dumnezeu le face cunoscute, El le strigă înaintea tuturor. Acum cei care te văd te vor şi osândi ca lăudăros; dar atunci, când te vor vedea încununat, nu numai că nu te vor osândi, ci toţi te vor admira. Când, deci, poţi primi şi plată şi poţi culege mai multă admiraţie, dacă aştepţi puţină vreme, gândeşte-te ce prostie mare faci să pierzi şi una şi alta, când vrei să chemi câţiva oameni să le arăţi milosteniile tale! Şi doar ai cerut plată de la Dumnezeu şi ştiai că Dumnezeu îţi vede milosteniile! Dacă trebuie să arăţi cuiva milosteniile tale, atunci arată-le Tatălui înainte de a le arăta tuturora; şi asta mai ales când Tatăl are puterea să te încununeze sau să te osândească. Dar chiar dacă n-ar fi vorba de osândă, n-ar trebui ca tu, care doreşti slava, să schimbi teatrul cel ceresc cu teatrul cel omenesc. Cine-i, oare, atât de ticălos încât atunci când împăratul se grăbeşte să vină să-i vadă faptele lui mari, el să-L lase pe împărat şi să se ducă să le arate săracilor şi cerşetorilor? Din pricina aceasta Hristos nu numai că ne porunceşte să nu ne arătăm milosteniile noastre, ci să

ne dăm toate silințele să le ascundem. Că nu-i același lucru a nu te strădui să le arăți cu a te strădui să le ascunzi". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 246-247)

„Când dai de pomană, primești răsplată numai pentru pomana dată; dar când mai și mergi, primești răsplată și pentru oboseală. Pentru asta îl admirăm pe patriarhul Avraam, că, deși avea 318 slugi (Fac., 14, 14), a alergat el singur la cireada de vaci și a luat vițelul cel tânăr (Fac., 18, 7). (...)

- Îmi poruncești, dar, să fac milostenie cu mâna mea? Dar nu las impresia că mă mândresc?

- Așa, însă nu dai de pomană cu mâna ta pentru o altă pricină de mândrie! Ți-i rușine să fii văzut stând de vorbă cu săracii! Dar să nu vorbim de asta! Dă numai de pomană, fie că vrei s-o faci cu mâna ta, fie cu mâna altuia! Numai nu-l mai ține pe sărac de rău, nu-l mai răni, nu-l mai ocări! Cel ce-ți cere are nevoie de leacuri, nu de răni; de milă, nu de sabie! Spune-mi, dacă cineva, lovit cu o piatră și cu rană la cap, lăsând pe ceilalți ar alerga, mânjit tot de sânge, la picioarele tale, spune-mi, l-ai lovi, oare, cu o altă piatră și i-ai mai face încă o rană? Nu cred; ci ai căuta să-i vindeci rana. Pentru ce, dar, cu săracii te porți altfel? Nu știi cât poate face un cuvânt? Poate ridica un om și-l poate doborî. Un înțelept spune: *Mai bun este cuvântul decât datul* (Înț. Sir., 18, 16). Nu te gândești că-ți înfigi sabia în inima ta și-ți faci rană mai cumplită când săracul, care a bătut la ușa ta, pleacă ocărît, tăcut, suspinând și cu obrajii plini de lacrimi? Dumnezeu l-a trimis la tine. Gândește-te către cine se îndreaptă ocara când tu îl ocărăști pe sărac! Dumnezeu îl trimite la tine și-ți poruncește să-i dai, dar tu nu numai că nu-i dai, ba îl mai și ocărăști! Dacă nu-ți dai seama de grozăvia nebuniei tale, închipuiește-ți aceeași situație între oameni și atunci vei cunoaște bine cât de mare e păcatul tău. Dacă ai porunci slugii tale să se ducă la o altă slugă de-a ta ca să ia de la acela banii tăi și sluga trimisă s-ar întoarce nu numai cu mâinile goale, ci și insultată, spune-mi, ce n-ai face insultătorului? Ce pedeapsă nu i-ai da pentru că tu ești cel insultat. Același lucru gândește-l și despre Dumnezeu. Dumnezeu îi trimite pe săraci la noi; și dacă le dăm, le dăm cele ce sunt ale lui Dumnezeu; iar dacă pe lângă faptul că nu le dăm, îi mai și alungăm de la ușa noastră cu ocări, gândește-te de câte fulgere și de câte trăsnete nu este vrednică fapta noastră!

Gândindu-ne la toate acestea, să ne înfrânăm limba, să scoatem din sufletul nostru neomenia, să întindem mâna noastră spre milostenie, să mângâiem pe cei săraci nu numai cu bani, ci și cu cuvântul, ca să scăpăm și de pedeapsa cuvenită ocărilor și să moștenim și împărăția cerurilor pentru cuvintele noastre bune și milosteniile noastre". (*Omilii la Matei,* omilia XXXV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 440-441)

„Dacă dai de mâncare unui sărac ca să-l insulți, apoi fapta ta e mai cumplită decât dacă l-ai omorî; dar dacă-i dai de mâncare ca să-i vii în ajutor și să-i fii de folos, atunci fapta ta este mai bună decât dacă ai scăpa de la moarte un osândit. Făcând altfel însă îl înjosești mai mult decât pe slugile tale; că slugile tale au mai mult curaj și mai multă libertate decât el în gând și mișcări. Dacă te vei purta așa îl vei face egal cu îngerii. Liberează-te, dar, și pe tine și pe el! Nu-mi mai spune de săracul care-ți cere de mâncare, că trăiește pe spinarea ta, nu-l mai numi parazit! Numește-l oaspetele tău! Nu-i mai spune lingușitor, numește-l prieten! Pentru aceasta a lăsat Dumnezeu prietenia, nu spre răul celor iubiți și al celor ce iubesc, ci spre binele și folosul lor". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 564-565)

„... aflăm de filozofia ucenicilor față de cele de neapărată trebuință vieții; ne face să cunoaștem cât de puțin țineau ei la hrană. Erau doisprezece oameni și aveau pentru hrana lor numai cinci pâini și doi pești (Matei 14). Atât de puțin preț puneau ei pe cele trupești! Erau lipiți numai de cele duhovnicești! Și nici pe acestea puține nu le-au oprit pentru ei, ci le-au dat când li s-au cerut. De aici trebuie să învățăm că chiar dacă avem puțin, și acest puțin al nostru să-l dăm celor săraci. Când li s-a poruncit să aducă cele cinci pâini, ucenicii n-au spus: *De*

unde vom mai avea hrană? Cu ce ne vom potoli foamea noastră?, ci au ascultat îndată". (*Omilii la Matei,* omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 569)

„Să nu-mi spui că bogații au făcut milostenie! Nu vor scăpa de pedeapsă dacă nu vor face milostenie pe măsura avuției lor. Milostenia nu trebuie judecată cu măsura datului, ci cu slobozenia inimii. Dacă sunt pedepsiți chiar cei care n-au făcut milostenie pe măsura avuției lor, apoi cu mult mai mult vor fi pedepsiți cei care se dau în vânt după cele de prisos, cei care-şi clădesc case cu trei şi patru etaje dar disprețuiesc pe cei flămânzi, cei care se îngrijesc de adunatul banilor, dar nu se îngrijesc deloc de milostenie". (*Omilii la Matei,* omilia LII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 604-605)

„Milostenia însă n-are nevoie de nimic, ci numai de voință. Dacă-mi spui că are nevoie de bani, de case, de haine, de încălțăminte, îți spun şi eu: citeşte cuvintele lui Hristos pe care le-a spus despre văduvă (Luca 21, 2-4) şi pune capăt neliniştii tale! Eşti foarte sărac? Dacă arunci doi bani ca şi văduva aceea, ai săvârşit totul! Dacă dai celui flămând o bucată de pâine neagră, singura pe care o ai, ai - împlinit scopul acestei meserii". (*Omilii la Matei,* omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 606)

„*Dacă nu va prisosi dreptatea voastră,* spune Hristos, *mai mult decât a cărturarilor şi fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor* (Matei 5, 20). Deci chiar dacă faci milostenie, dar dacă nu faci mai multă decât cărturarii şi fariseii, nu vei intra în împărăția cerurilor.

- Câtă milostenie dădeau ei? m-ar întreba cineva.

- Tocmai aceasta vreau s-o spun acum, pentru ca cei ce nu dau milostenie să dea, iar cei ce dau să nu se mândrească, ci să dea mai mult. Câtă milostenie dădeau ei, dar? Dădeau zece la sută din tot ce aveau; iarăşi încă o dată zece la sută şi după asta încă o dată, a treia oară. Dădeau milostenie cam a treia parte din averea lor. Căci cele de trei ori câte zece la sută, atâta fac. În afară de asta mai dădeau şi pârgă de fructe, primii născuți şi altele mai multe, de pildă: pentru păcate, pentru curățire, în sărbători, la anul jubiliar, la stingerea datoriilor, la liberarea robilor, la împrumuturile fără dobânzi. Deci dacă nu face mare lucru cel care dă milostenie a treia parte din averea sa, dar, mai bine spus, jumătate - că adunate toate acestea cu celelalte fac jumătate -, deci dacă nu face mare lucru cel care dă milostenie jumătate din averile sale, de ce nu va fi vrednic cel care nu dă nici a zecea parte? Pe bună dreptate, dar, a spus: *Puțini sunt cei ce se mântuie* (Luca 13, 23)". (*Omilii la Matei,* omilia LXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 743-744)

„Să facem şi noi ce au făcut mulțimile când a intrat Iisus în Ierusalim; să-L lăudăm, să dăm hainele noastre celor care îl poartă pe Hristos, săracilor adică! Ce merităm noi, oare, când unii şi-au pus hainele pe asina pe care şedea Hristos, alții au aşternut hainele la picioarele Lui, iar noi nu suntem nici atât de darnici când îl vedem gol! Şi doar nu ni s-a poruncit să ne lăsăm dezbrăcați, ci să dăm din banii ce-i avem puşi deoparte. Aceia îl însoțeau, mergând înaintea şi în urma Lui, iar noi, când Se apropie de noi nu-L primim, îl alungăm şi-L ocărâm! Câtă osândă nu merită o astfel de faptă! Câtă pedeapsă! Vine la tine Stăpânul şi te roagă, dar tu nici nu vrei să-I asculți rugămintea, ci îl ții de rău, îl cerți, cu toate că ai auzit cuvintele Lui. Dacă eşti atât de supărăcios, atât de zgârcit şi atât de târzielnic atunci când dai o bucățică de pâine şi câțiva bănuți, ce ai face dacă ar trebui să dai toată avuția ta? Nu vezi cât de darnici sunt cei ce întrețin teatrele, câți bani cheltuiesc cu curtezanele? Tu nu dai lui Hristos nici jumătate din ce dau aceia, ba adeseori nici cea mai mică parte. Diavolul îți porunceşte să dai oamenilor care nu merită; şi dând, aduci peste tine iadul; Hristos îți porunceşte să dai celor săraci şi-ți făgăduieşte împărăția cerurilor şi nu numai că nu dai, dar mai şi ocărăşti. Vrei mai degrabă să asculți de diavol, ca să fii pedepsit, decât să asculți de Hristos şi să te mântui. Poate fi, oare, o nebunie mai mare ca aceasta?". (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 765)

„Ca să vă convingeți că semănăm cu zgârcenie, să cercetăm, dacă vreți, care sunt mai mulți în oraș: săracii, sau bogații, și care nu sunt nici săraci, nici bogați, ci ocupă locul din mijloc. Zece la sută din populația orașului e formată din bogați, iar zece la sută din săraci, care n-au nici un fel de avere; restul populației e formată din oameni de mijloc. Să împărțim acum numărul locuitorilor orașului la numărul săracilor și veți vedea ce rușine este pentru orașul nostru. Cei foarte bogați sunt puțini, cei cu averi mijlocii sunt mulți; săracii sunt cu mult mai puțini decât aceștia. Cu toate acestea, deși sunt atât de mulți oameni în oraș care pot să hrănească pe cei flămânzi, totuși mulți se culcă fără să fi mâncat ceva. Și se culcă flămânzi, nu pentru că cei care au nu pot să-i îndestuleze cu ușurință, ci pentru că mare e cruzimea și neomenia lor. Dacă cei bogați și cei cu averi mijlocii ar împărți între ei pe cei ce au nevoie de pâine și îmbrăcăminte, abia dacă ar reveni un sărac la cincizeci sau la o sută de locuitori. Cu toate acestea, deși sunt atât de mulți cei care pot hrăni pe cei nevoiași, totuși săracii își plâng în fiecare zi sărăcia lor. Și ca să cunoști neomenia lor, gândește-te câte văduve și câte fecioare ajută în fiecare zi Biserica! Și Biserica are numai venitul unuia dintre cei mai mari bogătași din orașul nostru. Iar numărul celor ajutați de Biserică se urcă la trei mii. În afară de aceste trei mii de suflete, Biserica mai ajută zilnic pe cei din închisori, pe bolnavii din spitale, pe sănătoși, pe străini, pe schilozi, pe cei care stau la ușa bisericii pentru hrană și îmbrăcăminte, pe scurt pe toți care cer ajutor în fiecare zi. Cu toate acestea averea Bisericii nu se împuținează. Deci dacă numai zece bogați ar vrea să ajute pe săraci, așa cum ajută Biserica, n-ar mai fi nici un sărac în orașul nostru.

Mi s-ar putea obiecta:

- Dar atunci ce moștenire mai las copiilor mei?

- Le rămâne capitalul; iar venitul averilor tale, depus pentru ei în ceruri, va fi și mai mare. Nu vreți să dați săracilor tot venitul averilor voastre? Atunci ajutați-i cu jumătate din venit, cu o treime, cu o pătrime, cu o zecime! Cu harul lui Dumnezeu, orașul nostru ar putea hrăni săracii din zece orașe". (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 765-766)

„Ce iertare mai putem avea, ce umbră de răspuns mai putem da lui Dumnezeu, când din averile pe care avem să le părăsim negreșit când vom fi duși de pe lumea aceasta, nu dăm săracilor cu atâta dărnicie cu câtă dărnicie dau alții celor ce joacă pe scenă, mai cu seamă că avem să câștigăm atâta de pe urma acestei dărnicii? Chiar dacă am trăi veșnic pe pământ n-ar trebui să ne zgârcim când e vorba de această frumoasă cheltuială. Dar când știm că după puțină vreme vom fi duși de pe lumea aceasta, când știm că avem să fim scoși goi din lumea aceasta, fără să luăm ceva cu noi, ce apărare mai putem avea, când n-am dat celor flămânzi și celor sugrumați de sărăcie nimic din veniturile noastre ?" (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 766)

„Amândouă acestea – îmbelșugarea și mulțumirea în milostenie – trebuie a întovărăși pe cel milostiv. De ce tu plângi, sau te scârbești dând milostenie? De ce te întristezi miluind pe cel sărac, și astfel trădezi fructul succesului unei asemenea fapte bune? Dacă te scârbești apoi nu miluiești, ci și cu această ocazie te arăți crud și neomenos. Dacă tu te scârbești atunci, cum vei putea ridica pe acela ce se găsește în scârbă din cauza sărăciei lui? Când dai milostenie cu bucurie, acela nu vede nimic rău, și nici nu bănuiește măcar așa ceva ci totul vede în bine. Fiindcă nimic nu se pare oamenilor mai urâcios ca a primi ceva de la alții, de aceea dacă nu vei nimici această bănuială cu cea mai mare veselie atunci când faci milostenie, arătând prin aceasta că tu ești cel ce ai luat mai mult decât ai dat, apoi mai mult ai umilit pe cel ce a primit milostenia ta, decât l-ai ridicat. De aceea zice: *Cel ce miluiește, să miluiască cu voie bună,* adică cu mulțumire sufletească să facă aceasta. Căci cine primind împărăția este posomorât? Cine luând iertarea păcatelor, rămâne întristat? Deci nu te uita la cheltuiala banilor, ci la folosul ce-l ai prin acea cheltuială. Căci dacă cel ce seamănă pământul se bucură, deși

seamănă pentru nişte foloase nesigure şi trecătoare, apoi cu atât mai mult trebuie a se bucura cel ce cultivă cerul.

Astfel făcând milostenia, chiar de a-i da puţin, tu ai dat mult, după cum şi cel ce dă mult cu supărare şi fiind posomorât, a transformat cele multe în puţine." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 409-410)

„Acum pentru vizitii buni voi aţi da până şi pe copiii voştri, iar pentru nişte dănţuitori sau dascăli de danţ, fireşte că v-aţi da sufletele voastre, pe când pentru Hristos care este flămând nu daţi nici cea mai mică parte din averea voastră, şi de cumva daţi ceva argint, apoi vă credeţi că aţi făcut totul, neştiind, se vede, că nu a da cum s-ar întâmpla, ci a da din belşug, aceasta va să zică milostenie. Pentru aceea şi Prorocul nu fericeşte şi nu laudă pe cei ce dau cum s-ar întâmpla, ci pe cei ce-şi varsă pungile cu îmbelşugare, fiindcă nu zice simplu *Dat-a*, ci *Împărţit-a, dat-a săracilor* (Ps. 111, 9). Ce folos îţi este când tu, fiind bogat, dai atât de puţin, ca şi cum ar da cineva bunăoară cineva o scoică din mare, şi nu râvneşti nici măcar măreţia sufletului acelei femei văduve din Evanghelie? Dar atunci cum vei îndrăzni a zice: *Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila ta, şi după mulţimea îndurărilor tale şterge fărădelegea mea* (Ps. 50, 1)? Oare nu ne miluieşte el după mila lui cea mare, sau că poate nici după cea mică?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, p. 222)

„... cei ce împart averile săracilor nu doar să le împartă oricum s-ar întâmpla, ci încă să se alipească de cei ce le-au primit, să fie cu milă şi cu îndurare către dânşii, să simtă durerile lor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 339)

„Acestea le zic nu legiuind, şi nici împiedicând a da şi mai mult, ci cerând ca în cutia de mile să nu puneţi mai puţin de a zecea parte, şi nu numai vânzând, ci şi cumpărând. Această rânduială s-o păzească şi cei ce au ţarini, în ceea ce priveşte veniturile ce le trag de acolo, şi în sfârşit toţi cei ce adună venituri drepte." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, pp. 465-466)

„Când tu dai milostenie nu pentru a milui, ci spre a trâmbiţa facerea de bine, atunci nu numai că aceasta nu este milostenie, ci este încă chiar ocară, căci ai dat o pildă rea fratelui tău. Aşadar, milostenie nu va să zică a da bani, ci fiind milostiv, a da celui sărac. Fiindcă şi cei din teatru dau copiilor celor stricaţi, cum şi altora de pe scenă, însă aceasta nu este milostenie. Încă şi cei ce-şi bat joc de trupurile femeilor curve dau, însă aceasta nu este iubire de oameni, ci obrăznicie. Cu aceştia seamănă şi iubitorul de slavă deşartă. Că după cum acela, bătându-şi joc de trupul curvei, la urmă îi dă plata bătăii de joc, tot aşa şi tu ceri plata de la cel ce a luat bătaia de joc de la tine, îmbrăcându-te astfel cu slavă deşartă şi pe tine şi pe acela.

Dar împreună cu acestea şi paguba este negrăită, şi întocmai ca o fiară sălbatică sau ca un câine turbat ce se repede, tot aşa şi boala aceasta răpeşte de la noi bunătăţile câştigate. Aceasta este neomenie şi cruzime, ba chiar şi mai grozavă decât acestea. Căci cel neomenos şi crud nu ar da celui ce are trebuinţă; tu însă faci şi mai mult decât acela, fiindcă împiedici pe cei ce vor a da. Căci când tu trâmbiţezi ceea ce dai, pe de-o parte ai doborât credinţa celui ce a primit de la tine, iar pe de alta ai împiedicat şi pe cel ce ar fi voit să dea, dacă mai ales ar fi leneş şi trândav unul ca acela. Ce fel de milostenie este aceea când şi pe tine te necinsteşti, şi pe cel ce a luat de la tine, şi pe cel ce ţi-a poruncit încă îl necinsteşti îndoit, pe de-o parte că, avându-l pe dânsul de privitor al milosteniei, tu nu eşti mulţumit cu atâta, ci mai cauţi pe lângă dânsul şi privirile celor deopotrivă cu tine, iar pe de alta că încalci şi legea care a oprit o astfel de milostenie!" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, pp. 133-134)

„Iar milostenie se cheamă aceea ce se face cu bunăvoire, când se face cu mâna largă, când nu-ţi închipui că dai, ci că iei, că primeşti, când te crezi tu cel ce ai primit binefacerea, când socoteşti ca un câştig, iar nu ca pagubă - fiindcă dacă nu este aşa, apoi nici har nu este.

Cel ce face milostenii trebuie a se bucura, iar nu a se nemulțumi. Căci cum să nu fie necuviincios ca dezlegând întristarea altuia, tu singur să te faci trist? În asemenea caz nici nu mai este aceasta milostenie. Că dacă tu te scârbeşti şi te întristezi, în vreme ce pe altul l-ai scăpat de scârbă şi întristare, dai dovadă de cea mai mare cruzime şi neomenie. Mai bine este atunci a nu-l scăpa pe acela de scârbă, decât a-l scăpa scârbindu-te tu.

Dar pentru ce te scârbeşti, omule? Nu cumva poate că prin facerea milosteniei ți se împuținează aurul? Apoi atunci dacă ai astfel de gând, nici să dai. Dacă tu nu ai încredere că acel aur ți se va înmulți în ceruri, să nu dai." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVI, p. 158)

„Dacă voieşti, zice, a lua din prisosință, din prisosință dă; iar de voieşti a lua întreaga răsplată, atunci dă din lipsă şi peste putere." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, p. 162)

„Dacă a da de voie este fapt al virtuții, apoi tot ce vine din silă pierde toată răsplata." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, p. 177)

„Dacă cineva nu este încredințat de aceasta - că va lua mai mult decât a dat, că va câştiga mai mult, că va fi răsplătit mai mult decât a dat - să nu mai dea! Sau poate crede că va face plăcere celui care primeşte. Ei, bine, în acest caz, mai bine este să nu mai dea.

Nu acest lucru este important pentru mine, de a-i hrăni pe sfinți, fiindcă chiar de nu vei da tu se va găsi un altul. Ceea ce eu voiesc este că prin milostenie voi înşivă să aveți mângâiere pentru iertarea păcatelor, iar ce nu dai cu acest gând, nu va avea mângâiere. A face milostenie nu înseamnă a da pur şi simplu, ci a da cu bunăvoință, cu bucurie, *nu cu părere de rău, sau de silă, căci Dumnezeu iubeşte pe cel care dă cu voie bună* (2 Cor., 9, 7). Dacă cineva nu dă aşa, să nu mai dea deloc, fiindcă aceasta nu mai însemnă milostenie, ci pagubă! Aşadar, dacă ştiți că voi sunteți cei care veți câştiga şi nu aceia, ei bine, aflați că mult mai mare va fi câştigul vostru, decât ceea ce ați dat. Acelora prin milostenie li se asigură hrana trupului, iar voi câştigați liniştea sufletească. Acelora nu li se iartă nici unul din păcatele pe care le au, pe când vouă vi se înlătură şi sunteți feriți de mai multe ispite. (...) Cel ce îl înfiază pe rege, bunăoară, nu se gândeşte atât la cât are de dat, cât la ce are de primit. Înfiază-L deci şi tu pe Hristos şi vei avea mult folos. " (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a II-a, pp. 35-36)

„Dumnezeu nu ar fi putut să facă în aşa fel încât să dăm chiar fără voia noastră? Ar fi putut, dar n-a vrut, căci El mai mult vă poartă vouă de grijă, decât celor ajutorați şi hrăniți de voi. De aceea nu vrea să dați în silă fiindcă pentru aceasta n-ați primi nici o răsplată." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, p. 177)

„Şi fiindcă faptul de a cere milostenie este de aşa natură, încât cel ce are nevoie de ajutorul altora se poate ruşina, apoi tu prin marea îngrijire şi mângâiere ce-i vei da trebuie a-i alunga ruşinea, şi a-i arăta cu cuvântul şi cu fapta, că cel ce face bine nu eşti tu, ci că tu însuți eşti cel care suferă, şi în cazul de față mai mult ție ți se face bine, decât aceluia. Astfel că, prin buna intenție ce o ai către el, îi covârşeşti ruşinea ce o avea mai înainte." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a XIV-a, pp. 151-152)

„Dacă ar putea omul să scape şi de acest păcat, să nu umble adică după laudele lumii când face milostenie!; dar, fiind stăpânit de mândrie, cade iarăşi în acelaşi păcat, mai bine spus, în unul şi mai grozav: nu pierde numai bunurile date ca milostenie, ci pleacă pe lumea cealaltă încărcat şi cu alt păcat, păcatul mândriei." (*Despre căință (I),* 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 68)

„Cel care face bine nu trebuie să cerceteze viața celui căruia îi face bine, ci să-i uşureze sărăcia şi să-i împlinească nevoia. O singură apărare are săracul: lipsa şi nevoia. Nu-l întreba de nimic altceva; de-ar fi cel mai ticălos dintre oameni, dar dacă-i lipseşte hrana cea de toate

zilele, să-i potolim foamea! Aşa ne-a poruncit şi Hristos să facem, zicând: *Fiţi fii Tatălui vostru Celui din ceruri, că răsare soarele Lui peste cei răi şi peste cei buni, şi plouă peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi* (Matei 5, 45). Cel ce miluieşte este un port pentru cei în nevoi; iar portul primeşte pe toţi cei naufragiaţi şi-i scapă de primejdii; răi sau buni, oricum ar fi cei ce sunt în primejdie, pe toţi îi adăposteşte în sânurile sale. Şi tu, dar, când vezi aici, pe pământ, un om naufragiat de foame, nu-l judeca, nu-l întreba de ce a ajuns aşa, ci scapă-l de necaz. Pentru ce-ţi îngreuiezi viaţa? Dumnezeu te-a slobozit de această iscodire şi cercetare. Câte n-ar fi spus oamenii, câtă supărare n-ar fi fost dacă Dumnezeu ar fi poruncit să miluim după ce am cercetat îndeaproape viaţa şi purtările celui ce ne cere ajutor, după ce am iscodi faptele fiecăruia! Dar aşa, ne-a eliberat de această greutate. Pentru ce să ne facem griji de prisos? Altul este judecătorul, şi altul miluitorul! De aceea se numeşte milostenie, pentru că dăm şi celor care nu sunt vrednici. Aşa ne îndeamnă şi Pavel să facem, zicând: *Iar făcând binele, să nu slăbim să facem bine către toţi, dar mai cu seamă către cei de o credinţă cu noi* (Galateni 6, 9-10). Dacă iscodim şi cercetăm pe cei ce nu sunt vrednici să fie miluiţi, atunci nu vor veni uşor nici cei ce au această vrednicie, dar dacă miluim şi pe cei ce nu sunt vrednici, atunci negreşit vor veni spre noi şi cei ce sunt vrednici, care preţuiesc cât toţi ceilalţi." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 64-65)

„Tot aşa, rogu-vă, să facem şi noi; să nu iscodim mai mult decât trebuie. Atâta numai trebuie să ştim despre un sărac: că are nevoie. De vine cineva la noi cu astfel de nevoie, să nu-l întrebăm mai mult, că nu facem milostenie felului de viaţă, ci omului, nici nu-l miluim pentru virtutea lui, ci pentru nevoia lui, ca să atragem şi noi asupra noastră de la Stăpân mila cea multă, ca şi noi, deşi suntem nevrednici, să dobândim iubirea Sa de oameni. Că dacă vom cerceta, vom iscodi pe cei împreună robi cu noi, ca să vedem de sunt vrednici de milostenia noastră, atunci şi Dumnezeu va face la fel cu noi; şi dacă vom căuta să cerem socoteală celor împreună robi cu noi, atunci am pierdut mila cea de sus. *Căci cu ce judecată veţi judeca, veţi fi judecaţi* (Matei 7, 2), spune Hristos." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 65)

„Ştii când milostenia este adevărată şi plăcută lui Dumnezeu? Când o faci cu blândeţe, nu cu asprime; când o faci cu inimă deschisă, nu bombănind în sinea ta; când nu îţi pare rău că dai, ci te bucuri, căci Dumnezeu iubeşte pe cel care dă cu voie bună (2 Cor., 9, 7)." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 288)

„Adevărat mare om şi cinstit este milostivul când face milostenie cu toată inima şi fără de voie rea, precum zice Apostolul, că pe dătătorul de bunăvoie îl miluieşte Dumnezeu, căci când face milostenie şi socoteşte că nu dă ci ia, atunci este multă bogăţie şi fără de răpire, de vreme ce socoteşte acea milostenie ca o dobândă şi ca o facere de bine, ca şi când n-ar păgubi nimica, că cel ce socoteşte milostenia pagubă nu are nici un dar." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 75)

„Să dai fără mândrie, fără falǎ! Să dai ca şi cum ţi-ai face bine mai mult ţie decât celui căruia i-ai dat. Dacă nu eşti însufleţit de astfel de gânduri, nici să nu dai! Dacă nu socoţi că iei mai mult decât dai, nu da! Asta o mărturiseşte şi Pavel, folosind alte cuvinte şi grăind aşa: *Vă fac cunoscut fraţilor, harul lui Dumnezeu cel dat în Bisericile Macedoniei; că sărăcia lor cea mare a dat naştere cu prisosinţă unei bogăţii curate. Pentru că, mărturisesc eu însumi, au dat de bună voie, după puterea lor şi peste puterea lor, cu multă rugăminte cerând harul de a lua şi ei parte la ajutorarea sfinţilor* (II Cor., 8, 1-4). Vezi că Pavel îi admiră pe macedoneni mai ales pentru aceasta, că ei, dându-şi seama de harul ce-l primesc, l-au rugat pe Pavel şi i-au cerut să le îngăduie să dea ajutoare de bani atât de mari?

De aceea îl admirăm şi pe Avraam, nu numai pentru că a junghiat viţelul, că a frământat făina, ci şi pentru că i-a primit pe străini cu multă bucurie şi respect! A stat lângă ei, le-a

slujit, i-a numit *Domni* (Fac., 18, 1-8)! Când vedea că se apropie un străin de casa lui, socotea că a găsit o comoară cu mii şi mii de bunătăţi. Aşa că milostenia este îndoită dacă dăm cu dragă inimă atunci când dăm. Căci *pe cel ce dă cu voie bună îl iubeşte Dumnezeu* (II Cor., 9, 7). De-ai da milostenie mii şi mii de talanţi, îi pierzi pe toţi dacă îi dai din mândrie, cu fală şi de dragul slavei deşarte! Ca fariseul acela care dădea zeciuială din tot ce avea! Pentru că se mândrea şi se fălea, a pierdut tot; şi aşa s-a pogorât de la templu (Luca 18, 10-14)!" (*La cuvântul apostolic ce spune: «Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercaţi»,* 3-4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 240)

„Pavel însă nu urmăreşte numai să fie strânşi bani pentru săraci, ci şi să se strângă cu multă tragere de inimă. Că Dumnezeu n-a rânduit milostenia numai pentru a fi hrăniţi cei lipsiţi; ci ca să li se facă bine şi celor ce dau milostenie; şi mai mult pentru aceştia, decât pentru aceia, a fost rânduită milostenia. Dacă Dumnezeu ar fi urmărit numai binele săracilor, ar fi poruncit doar să li se dea bani, şi n-ar fi cerut şi bunăvoinţă din partea celor ce dau. Dar aşa, vezi că mereu şi mereu mai cu seamă de asta se îngrijeşte Pavel, ca cei care dau milostenie să o dea cu bucurie, cu dragă inimă. Uneori spune: *Nu cu părere de rău sau de silă* (II Cor., 9, 7), că Dumnezeu iubeşte pe cel care dă de bunăvoie; nu numai să dea, ci să dea de bucurie. Şi iarăşi, în altă parte: *Cel care împarte, să împartă cu mărinimie; cel ce stă în frunte, să stea cu râvnă; cel ce miluieşte, să miluiască cu voie bună* (Rom., 12, 8). Pentru că atunci faci milostenie, când o faci cu bucurie! Şi aşa să dai milostenie, socotind că iei mai mult decât dai. De aceea, Pavel caută în tot chipul să facă uşoară porunca, pentru ca strângerea de ajutoare pentru săraci să fie făcută cu tragere de inimă." (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsaţi în părăsire şi aruncaţi în piaţă,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 256-257)

MILOSTENIA (nu se împuţinează, ci se înmulţeşte avuţia noastră când dăm milostenie)

„Să nu ni se pară nouă că ni se împuţinează avuţia noastră când dăm milostenie, că nu se împuţinează ci se adaugă şi se înmulţeşte, nu se sfârşeşte avuţia milostivului, ci prisoseşte, că este o neguţătorie cu dobândă şi rodul şi sămânţa şi mai vârtos amândouă dobândă şi agonisită păzită se află. Că acela ce umblă cu corabia multă nevoie rabdă. La fel şi plugarul la semănătura lui, multă primejdie are, sau de secetă sau de vremi grele şi de ploi prea multe. Iar avuţia ceea ce se pune în mâna lui Iisus Hristos stă neclintită de toate vicleşugurile, că nimeni nu poate să o răpească din mâinile lui Hristos, ci stă în vecii vecilor şi ne face nouă multă roadă, că văzând Dumnezeu că aici nu rodeşte, o ţine şi o păzeşte ca după moartea noastră să o luăm cu mai multă dobândă. Şi de vreme ce, când un om ia de la altul ceva, nu se arată nemulţumitor, ci răsplăteşte celui ce i-a dat cu dar, cu mult mai mult va da Hristos celui ce i-a dat Lui, că de vreme ce Hristos şi neluând nimic tot dă, dar cum să ia şi să nu dea? Ascultă ce zice Solomon: *Cel ce miluieşte sărac, împrumută pe Dumnezeu.* Ai văzut împrumut minunat şi slăvit? Altul este cel ce împrumută şi altul se face datornic şi plăteşte datoria." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 65-66)

„Unde este dar binele şi milostenia, acolo este şi darul lui Dumnezeu şi niciodată nu se împuţinează şi nici nu scade." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 68)

MILOSTENIA (nevoinţele noastre sunt primite de Dumnezeu doar când sunt însoţite de milostenie)

„Iar una din cele mai importante fapte bune este milostenia, care ajută, întăreşte şi dă viaţă rugăciunii, postului şi oricărei altei virtuţi. La ce îţi foloseşte postul dacă eşti un om fără

milă? La ce-ți folosește rugăciunea, dacă nu iubești? La ce îți folosește să ai trupul curat, dacă inima ta este de piatră? De aceea, nevoințele noastre sunt primite de Dumnezeu atunci când sunt însoțite de milostenie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 287)

MILOSTENIA (săracii miluiți ne dau îndrăzneală înaintea Judecății lui Dumnezeu)

„Cei hrăniți de tine, aici pe pământ, îți vor deschide ușile îndrăznirii în ziua cea înfricoșătoare și te vor primi în veșnicele lor corturi.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXV, VIII, în col. PSB, vol. 22, p. 28)

„Dacă ai îndepărtat pe săraci, ai îndepărtat marea nădejde a mântuirii noastre”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 888)

„Căci trupurile săracilor descompunându-se, vor învia negreșit, și atunci adunându-i la Sine Dumnezeu, Cel ce a poruncit acestea, îi va lăuda pe cei ce au îngrijit de săraci, și-i va răsplăti cu dragostea Lui, căci urmând a cădea acei necăjiți, fie din pricina foamei, fie din pricina goliciunii, fie din pricina altor felurite lipsuri, cei bogați nu i-au gonit, nici nu i-au ocolit, ci i-au ajutorat în fel și chip. Din păcate, deși ne stau la îndemână astfel de laude, noi totuși zăbovim în nepăsare și în nedărnicie, și ne lepădăm de o asemenea frumoasă îngrijire a celor năpăstuiți.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 286)

„Roagă pe Cel ce singur este Domnul și Stăpânul tău, pe Cel ce singur poate șterge zapisul tău și stinge văpaia aceea, roagă-L, zic, și îmblânzește-L, hrănind pe cei flămânzi și îmbrăcând pe cei goi, ca astfel de aici să te duci însoțit de bune nădejdi, iar acolo fiind, să te bucuri de veșnicele bunătăți.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 369)

„Contribui tu cu bani? Dar și aceia contribuie prin curajul și prin rugăciunile lor către Dumnezeu pentru tine.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 415)

„Căci el (săracul – n.n.) va sta înaintea ta în ziua judecății, și te va izbăvi de focul cel veșnic.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XI, p. 172)

„Mare lucru este dar milostenia, fraților! Să o îmbrățișăm că n-are seamăn pe lume. E în stare să șteargă păcatele și să alunge de la noi osânda! Pe când tu taci, ea e de față și te apără! Dar, mai bine spus, pe când tu taci, mii și mii de glasuri mulțumesc pentru tine.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 51)

„Dă-le celor săraci și, dacă tu taci în ceasul judecății, nenumărate guri te vor apăra; căci milostenia va fi acolo și va depune mărturie pentru mântuirea ta.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 82)

MILOSTENIA (folosul)

„Această poruncă de a face milostenii, da, aceasta mai cu seamă, poate să ne șteargă toate păcatele, să ne smulgă din focul gheenii; numai să facem milostenia din belșug, și nu de ochii oamenilor”. (*Omilii la Facere,* omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 105)

„Nimic, da, nimic altceva nu ne poate scăpa de focul gheenei ca milosteniile bogate”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 407)

„Spune-mi, te rog, este egal datul a câtiva bani de argint cu primirea iertării păcatelor, hrănirea unui flămând cu cinstea de a fi învrednicit în ziua cea înfricoșătoare să auzi acele cuvinte care prețuiesc atât cât o împărăție: *am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc* (Matei, 25, 35)?

Oare Dumnezeu, Care-ți dă ție cu atâta dărnicie, n-ar fi putut acoperi și nevoia aceluia? Da! Dar Dumnezeu anume lasă pe acela să sufere de sărăcie, ca el să primească răsplata mare a răbdării, iar tu să dobândești, prin milostenie, îndrăznire înaintea lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 8)

„Da, nici o altă faptă bună, nici una, nu va putea stinge așa văpaia păcatelor noastre ca milostenia îmbelșugată. Aceasta ne șterge și păcatele, ne dă și îndrăznire și ne pregătește mai dinainte și desfătarea acelor bunătăți nespuse". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 9)

„Gândește-te că cheltuiala aceea îți este câștig; nu numai că nu-ți împuținează averea, dar ți-o mai și înmulțește, dacă dai cu credință și cu dragă inimă. Dar să-ți spun și capătul bunătăților! Pe lângă câștigul ce-l ai de pe urma acestei cheltuieli, cheltuiala aceasta îți mai aduce și iertare de păcate! Cu ce poate fi egal un astfel de bine?" (*Omilii la Facere,* omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103)

„De ai avea de lucrat o țarină cu pământ bun și gras, pe care trebuie să arunci multă sământă, și n-ai mai avea sământă, ai mai și împrumuta de la alții; ei bine zgârcenia într-o treabă ca aceasta ai socoti-o pagubă; dar când e vorba să semeni în cer, unde nu te poți aștepta la timpuri neprielnice, ci culegi rod îmbelșugat de pe urma semințelor aruncate, șovăi, pregeți și nu te gândești că pierzi de te zgârcești și câștigi de nu te zgârcești. Împrăștie-ți, dar, bogăția, ca să n-o pierzi! N-o ține la tine, ca s-o ai! Aruncă-o, ca s-o păstrezi! Cheltuiește-o, ca s-o câștigi! Chiar de-ar trebui s-o păstrezi, n-o păstra, că negreșit o pierzi!" (*Omilii la Matei,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 73-74)

„Da, un om a primit banii tăi, dar Dumnezeu ți-a poruncit să-i dai aceluia. Dumnezeu vrea să fie și datornic și garant; și-ți dă mii de prilejuri ca să-I ceri înapoi împrumutul". (*Omilii la Matei,* omilia XV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 191)

„Că milostenia ne curățește păcatele: *Dați milostenie,* spune Domnul, *și toate vă vor fi curățate* (Luca 11, 41). Milostenia e mai mare decât jertfa: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Osea 6, 6; Matei 9, 13). Milostenia deschide cerurile: *Rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu* (Fapte 10, 4). Milostenia este mai necesară decât feciorìa. Fecioarele care n-au făcut milostenie au fost aruncate afară din cămara de nuntă și au intrat numai cele ce făcuseră milostenie (Matei 25, 1-13).

Pe acestea toate știindu-le, să semănăm cu dărnicie, ca să secerăm rod și mai îmbelșugat și să avem parte de bunătățile cele viitoare". (*Omilii la Matei,* omilia L, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 585-586)

„Milostenia nu ne face încălțăminte, nu ne țese haine, nu ne zidește case de lut, ci ne prilejuiește viață veșnică, ne smulge din mâinile morții, ne face străluciți și în viața aceasta și în cealaltă, ne zidește case în ceruri, acele locuințe veșnice. Milostenia nu lasă să ni se stingă candelele (Matei 25, 1-12), nici nu ne lasă să ne arătăm la nuntă cu haine murdare (Matei 25, 11-13), ci le spală și le face mai curate ca zăpada. *De vor fi păcatele voastre roșii ca purpura, ca zăpada le voi înălbi* (Isaia 1, 18). Milostenia nu ne lasă să cădem acolo unde a șezut bogatul cel nemilostiv, nici să auzim acele înfricoșătoare cuvinte (Luca 16, 19-31), ci ne călăuzește în sânul lui Avraam". (*Omilii la Matei,* omilia LII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 605)

„E mai bine să știm această meserie (milostenia) decât să fim împărați, decât să purtăm pe cap coroană. Meseria aceasta nu are numai însușirea de a nu avea nevoie de alte meserii, ci mai are și o altă calitate: săvârșește multe și felurite lucruri: zidește case, care rămân veșnic în ceruri; îi învață pe cei care o săvârșesc cum să scape de moartea cea nemuritoare; dăruiește comori, care nu se termină niciodată, pe care nu le atinge nici o pagubă, nici furii, nici moliile, nici rugina, nici timpul. Dacă cineva te-ar învăța numai atâta, ca să-ți ferești grâul de pagubă,

ce n-ai da ca să-ți poți păstra grâul nevătămat ani îndelungați? Dar iată că meseria aceasta, milostenia, nu te învață numai despre păstrarea grâului, ci și despre păstrarea tuturor avuțiilor tale. Te învață cum pot rămâne neluate și averile tale și sufletul tău și trupul tău. Dar pentru ce e nevoie să-ți spun cu de-amănuntul toate faptele mari ale acestei meserii? Ea te învață cum să fii asemenea cu Dumnezeu, capul tuturor bunătăților. Vezi dar, că meseria aceasta nu săvârșește numai un singur lucru, ci multe? Fără să aibă nevoie de ajutorul altei meserii, ne zidește case, ne țese haine, ne adună comori nejefuite, ne face biruitori asupra morții, ne face stăpâni pe diavoli, ne face asemenea lui Dumnezeu! Care meserie poate fi mai folositoare ca această meserie?". (*Omilii la Matei,* omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 606)

„Meseria aceasta (milostenia) te face mai puternic decât sofiștii și retorii; cei care strălucesc în aceste meserii au o mulțime de oameni care îi invidiază; dar cei care strălucesc în meseria aceasta au o mulțime de oameni care se roagă pentru ei. Sofiștii și retorii stau înaintea scaunului de judecată omenesc și iau apărarea celor nedreptățiți, iar adeseori apără chiar pe făcătorii de rele; meseria aceasta însă stă înaintea scaunului de judecată al lui Hristos; și nu face numai meseria de apărător, ci înduplecă chiar pe Judecător să fie de partea celui judecat și să-l achite. Să fi făcut mii de păcate, te încununează și te laudă. Că spune Hristos: *Dați milostenie și toate vor fi curate* (Luca 11, 41). Dar pentru ce vorbesc eu de cele de pe lumea cealaltă? Acum, pe lumea aceasta, dacă am întreba pe oameni ce preferă să fie pe pământ: mulți sofiști și retori sau mulți oameni milostivi și filantropi, am vedea că toți ar prefera să fie mulți oameni milostivi și filantropi. Și pe bună dreptate. Desființează oratoria de pe pământ, și viața nu se va vătăma cu nimic. Viața a existat multă vreme înainte de a fi oratoria; dar dacă desființezi milostenia, toate se duc și pier. Și după cum n-ar mai fi cu putință să meargă corăbiile pe mare dacă s-ar dărâma porturile și locurile de ancorat, tot așa nici viața aceasta n-ar mai fi cu putință să se mențină dacă ai desființa milostenia, iertarea, iubirea de oameni.

Din pricina aceasta Dumnezeu n-a lăsat milostenia numai pe seama rațiunii, ci multe părți ale ei le-a pus sub tirania legilor naturii. Potrivit acestor legi, părinții miluiesc pe copii, copiii, pe părinți. Legile acestea stăpânesc nu numai pe oameni, ci și pe animalele necuvântătoare. Potrivit acestor legi se fac legăturile între frați, între rude, între necunoscuți, în sfârșit legăturile de la om la om. Suntem înclinați din fire spre milostenie. Aceasta ne face să ne revoltăm când oamenilor li se face nedreptate, să ni se zbată inima când vedem că cineva este ucis; și plângem când vedem pe cineva îndurerat. Pentru că Dumnezeu vrea tare mult să se facă lucrul acesta, a poruncit naturii să contribuie și ea mult la săvârșirea milosteniei. Prin aceasta Dumnezeu ne arată că ține nespus de mult la milostenie.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea să ne ducem noi înșine la școala milosteniei și să ducem și pe copiii și cunoscuții noștri. Înainte de alte lucruri omul să învețe să miluiască. Pentru că a milui înseamnă a fi om! *Mare și cinstit lucru este omul milostiv* (Prov., 20, 6). Dacă nu ești milostiv, ai încetat de a fi om! Milostenia ne face înțelepți. Pentru ce te minunezi când spun că a milui înseamnă a fi om? Spun încă ceva mai mult: A milui înseamnă a fi Dumnezeu. *Fiți milostivi,* spune Hristos, *ca și Tatăl vostru* (Luca 9, 36). Să învățăm, dar, să fim milostivi pentru toate aceste pricini, dar mai cu seamă pentru că și noi avem nevoie de multă milă. Să nu socotim că trăim, atâta vreme cât nu facem milostenie". (*Omilii la Matei,* omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 607-608)

„Dacă luăm aminte de noi înșine, putem să ne mântuim căutând leacurile milosteniei, ca să ne vindecăm rănile. Nu însănătoșează untdelemnul atât de mult trupul cât însănătoșează milostenia sufletul; milostenia face sufletul de nebiruit, iar diavolul nu-l poate doborî; ori de unde l-ar apuca îi scapă din mâini, că untdelemnul acesta nu-i îngăduie diavolului să ne apuce de spate. Să ne ungem, dar, necontenit cu acest untdelemn. Este temei de sănătate, dătător de lumină, pricină de bucurie.

- Dar cutare, îmi spui tu, are atâția și atâția talanți de aur și nu face deloc milostenie.

- Şi te priveşte? Vei fi şi mai admirat dacă, în sărăcia ta, eşti mai darnic decât el. Lucrul acesta l-a făcut pe Pavel să admire pe macedoneni; nu că au dat milostenie, ci că au dat deşi erau săraci (II Cor., 9, 2)". (*Omilii la Matei,* omilia LXIV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 744)

„Când ei (săracii – n.n.) primesc milostenie din mâinile tale, se roagă lui Dumnezeu şi-L fac pe Dumnezeu milostiv cu tine; iar când îl fac milostiv pe Dumnezeu (...) resping uneltirile demonilor. Nu-l lasă pe cel rău să se înverşuneze împotriva ta, nici să te asalteze mereu, ci îi frâng puterea.

Văzând, dar, pe aceşti ostaşi că luptă pentru tine în fiecare zi împotriva diavolului prin rugăciunile lor către Dumnezeu, plăteşte-ţi şi tu acest frumos impozit, hrana celor săraci. Blândul nostru împărat n-a pus, nişte oameni anumiţi ca să strângă acest impozit pentru săraci, ci vrea ca tu să-l dai de bunăvoie". (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 767)

„Te gândeşti negreşit la copii şi de dragul lor şovăi? Învaţă-i şi pe ei să urmărească nişte câştiguri ca acestea! Dacă ai avea bani daţi cu împrumut şi aducători de dobânzi, iar cel pe care l-ai împrumutat ar fi bun platnic, ai prefera de mii de ori să laşi copilului tău în loc de bani poliţa de împrumut, ca să-i aducă multe venituri şi să nu mai fie silit să umble şi să caute alţii pe care să-i împrumute. Dă, dar, copiilor tăi poliţa pe care ţi-a iscălit-o Dumnezeu şi lasă-le lor pe Dumnezeu datornic". (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 768)

„Este oare un lucru mai minunat ca a posti şi de a se culca pe jos? Cu toate că aceea este prea greu şi ostenitor, totuşi milostenia este de un preţ mai mare şi de un câştig mai mare. Ea străluceşte, ea hrăneşte şi înfrumuseţează sufletul. Uleiul nu-i întăreşte atâta pe atleţi, ca aceasta care dă forţă şi vigoare celor ce se exersează în fapte de evlavie şi de milostenie. Să ne ungem deci mâinile noastre cu acest ulei, ca să le putem ridica cu curaj împotriva duşmanilor noştri. Cel ce ia hotărârea sigură să-l ajute pe sărac, va alunga de la sine lăcomia; cel ce stăruie în ajutorul celui în nevoi, va alunga sigur mânia şi nu se va mai umfla niciodată de mândrie. Precum medicul, obişnuit să trateze bolnavii, se supune uşor la un regim, învăţat prin vederea neputinţelor altora la care este supusă natura omenească; noi, la fel, dacă ne dedicăm în a ajutora pe cei săraci, ne vom exersa cu atât mai mult în lucrarea filosofiei, nu vom mai privi bogăţiile cu ochi de admiraţie, nu vom cinsti lucrurile prezente ca ceva mare. Dar, dispreţuind tot ceea ce este pământesc şi ridicându-ne la cer, vom obţine uşor bunurile veşnice, prin harul şi bunătatea Domnului nostru Iisus Hristos." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXI, 2, p. 425)

„Când noi miluim pe săraci, ne miluim mai cu seamă pe noi care am păcătuit în fapte neiertate, şi astfel vom strânge şi pentru noi o astfel de milă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XIV, p. 280)

„... stau toată ziua cu mâna întinsă, pregătind ţie doftorie de mântuirea sufletului tău. Nici un doftor nu ar putea să taie cu fierul ce-l ţine în mână putreziciunea rănilor cu atâta iscusinţă şi izbândă ca săracul care, întinzându-şi mâna şi primind milostenia, taie şi curăţă rănile sufleteşti. Şi ceea ce este minunat, că el face această vindecare fără să pricinuiască durere sau suferinţă. Acel sărac care şade înaintea uşilor bisericii, prin tăcerea şi privirea lui vă vorbeşte nu mai puţin decât noi, cari stăm în fruntea norodului şi cari vă sfătuim cele de folos vouă. Noi în fiecare zi vă spunem, zicând: *Nu cugeta lucruri mari, omule, fiindcă firea omenească este foarte schimbăcioasă şi nestatornică; tinereţea merge cu paşi repezi spre bătrâneţe, frumuseţea spre sluţenie, puterea spre slăbiciune, sănătatea spre boală, slava spre necinste, bogăţia spre sărăcie, cinstea spre dispreţ. Aşadar, toate ale noastre se aseamănă cu un puhoi furios, care nicidecum nu vrea să stea, ci se grăbeşte spre sfârşit.*

Dar şi săracii acelaşi lucru vă sfătuiesc prin vederea şi prin pilda lor – dacă nu chiar şi mai mult – care este mai lămurit decât orice sfat. Căci câţi oare din cei ce stau afară nu au înflorit

în tinerețe și nu au săvârșit lucruri mari? Câți oare din acești nenorociți desfigurați nu au întrecut odinioară cu puterea trupului și cu frumusețea pe mulți alții? Dar nu vă îndoiți de cele ce spun, și nu râdeți, căci viața omenească este încărcată cu mii de pilde de acest fel. Că dacă dintre cei proști și smeriți de multe ori au ajuns mulți până și împărați, apoi ce poate fi de mirare dacă din mari și slăviți au ajuns mici și disprețuiți? Căci faptul acela este mai minunat, pe când cel din urmă este dintre acele ce se petrec zilnic. Astfel că nu trebuie a ne îndoi, dacă unii dintr-aceștia au strălucit odinioară și în meșteșuguri, și în oaste, și în bogăție, ci încă trebuie a-i milui cu multă milosârdie și a ne teme nu cumva și noi să pătimim aceleași nenorociri, fiindcă și noi suntem oameni și stăm pe același povârniș alunecos și nestatornic." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXX, p. 319)

„Milostenia face pe oameni încercați sau adeveriți, după cum a zis apostolul; îi face a disprețui banii, pregătindu-i a slăvi pe Dumnezeu și a încălzi dragostea între dânșii, și-i face mărinimoși." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 185)

„Și de voiești a vedea și ce se petrece cu cele aduse ca jertfă, apoi și aceea îți voi arăta-o. Care este fumul, care este mirosul acestui jertfelnic? Slava și mulțumirea. Și până unde se duc acestea? Oare până la cer? Nicidecum, ci trec dincolo de cer, și de cerul cerurilor, și stau chiar în fața scaunului împărătesc. *Că rugăciunile tale, zice, și milosteniile tale, s-au ridicat înaintea lui Dumnezeu* (Fap., 10, 4). Mirosul jertfei celei simțite nici măcar nu se ridică la vreo înălțime mare a văzduhului, în vreme ce această jertfă - vreau să zic milostenia - deschide până și porțile cerului. Tu desigur că taci, însă fapta ta strigă și se face jertfă a laudei, nu junghiindu-se vițea sau arzându-se pielea ei, ci suflet duhovnicesc care aduce prinos cele ale sale. O astfel de jertfă este mai bineprimită decât toată altă iubire de oameni. Când tu vezi vreun sărac credincios, închipuiește-ți că ai văzut un jertfelnic. Când vei vedea vreun sărac de felul acesta, nu numai să nu-l batjocorești, ci încă să te și sfiești de dânsul, iar dacă vei vedea pe altul batjocorindu-l, tu împiedică-l, apără-l. Că numai așa vei putea și tu să ai milostiv pe Dumnezeu și te vei învrednici de bunătățile făgăduite." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 186)

„Căci iată câte bunătăți se nasc de aici: cel ce face milostenie așa cum se cade se învață să disprețuiască averile, iar cel care disprețuiește averile a tăiat deja rădăcina relelor. Și el nu numai că face bine altora, ci și suferă; nu doar că prin milostenie și-a câștigat dreptul la răsplată, ci și sufletul i-a devenit înțelept, înalt și bogat. Cel ce face milostenie învață să nu fie admirator al averilor sau al aurului, iar dacă a învățat aceasta, a pus deja începutul pentru călătoria lui către ceruri și a tăiat toate pricinile de mânie, ceartă, invidie și deznădejde. Căci știți voi: toate relele apar din cauza averilor, și de asemenea multe din războaie. Ei bine, cel care a învățat să disprețuiască averile, iată că a ajuns să se bucure de liniște. El nu se teme de lipsuri, nu invidiază pe cel bogat, căci așa l-a învățat pe el milostenia. Nu râvnește la avutul aproapelui; cum ar face aceasta cel ce voiește să devină sărac? Cum ar face aceasta cel ce se desparte de averea sa pentru a o da săracilor? Și toate acestea pentru că ochiul sufletului său este luminat. Pe acestea le va avea aici; cât despre cele la care se va face părtaș în viața viitoare, nu-i cu putință a grăi. Nu va rămâne afară împreună cu fecioarele cele nebune, ci va intra împreună cu cele înțelepte în cămara de nuntă a Mirelui, având în mâini făclii strălucitoare. Într-un cuvânt, va deveni mai fericit chiar decât cei ce s-au ostenit și și-au petrecut viața în feciorie, cu toate că nimic din toate durerile și amărăciunile acelora n-a gustat.

Aceasta este puterea milosteniei! Și cu multă îndrăzneală îi călăuzește spre ceruri pe cei care o cunosc." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia I, p. 20)

„De multe ori am spus că milostenia n-a fost lăsată pentru cei ce primesc, ci pentru cei ce dăruiesc, nu pentru cei ce iau, ci pentru cei ce dau, fiindcă aceștia, în principal câștigă mai mult." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 263)

„Tu mai cu seamă datorezi mulţumiri săracului, prin faptul că vei lua plată. Dacă n-ar fi săraci, cele mai multe din păcate nu le-am putea tăia; aşa că săracii sunt doctorii rănilor tale, iar doctoriile ce ţi le prezintă, sunt chiar mâinile lor. Nu aduce atâta vindecare doctorul, când întinde mâna şi dă bolnavului doctoria, pe cât aduce săracul, căci el întinde mâna şi primeşte de la tine milostenia, este buretele care şterge păcatele tale. Ai dat argintul din punga ta, dar o dată cu el au ieşit şi păcatele ce le aveai (...) Aşa că tu mai mult iei decât dai, mai mult bine ţi se face ţie decât ai făcut tu. Împrumuţi pe Dumnezeu, iar nu pe oameni; îţi sporeşti bogăţia, iar nu o împuţinezi, şi o vei împuţina atunci când tu nu vei da." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 152)

„Priveşte-l încă şi pe proroc, când îl sfătuia pe Nabucodonosor şi-i dădea acea povaţă minunată, că el nu se îngrijea numai de săraci, căci n-a spus simplu: *Dă săracilor*, ci: *Răscumpără păcatele tale prin faptele de dreptate şi nedreptăţile tale prin mila către cei săraci* (Daniel 4, 24). *Deşartă-ţi punga, zice, nu numai ca alţii să se hrănească, ci şi ca tu să te izbăveşti de pedeapsă*." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 187)

„Faptul acesta îl face pe om deopotrivă cu Dumnezeu. Deşi fecioria are cu sine o mai mare osteneală sau şi postul, sau culcarea pe pământ, însă nimic nu este atât de puternic spre a stinge focul păcatelor noastre, ca milostenia. Milostenia este mai presus de orice faptă bună şi cei ce o iubesc pe ea îi pune lângă Împăratul a toate. Şi aceasta cu drept cuvânt, fiindcă fecioria şi postul, şi culcarea pe pământ stau numai lângă cel ce le face, iar pe altul nu-l ajută cu nimic, pe când milostenia se întinde în toate părţile şi toate mădularele atinse se unesc cu Hristos." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 187-188)

„Voiţi poate a şti de cât bine este ea în stare a face? În timpul apostolilor toţi vânzându-şi averile lor, dădeau fiecăruia în nevoia ce avea. Dar, spune-mi: fără a avea în vedere cele viitoare, căci noi nu vorbim acum de Împărăţia cerurilor, ci să vedem numai în timpul de faţă – cine câştigă: cei ce iau sau cei ce dau? – aceia (săracii) murmurau şi se sfădeau între dânşii, pe când aceştia (cei ce dau) aveau un suflet, după cum zice: *Iar inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut erau una* (Faptele Apostolilor 4, 32), şi harul era peste toţi, şi trăiau cu multă simplitate şi nevinovăţie. Ai văzut cum şi de aici aceia câştigau?

Acum, spune-mi: dintre cine ai voi să faci parte? Dintre cei ce aruncau averile lor şi nu mai aveau nimic sau dintre cei ce le luau până şi pe ale altora? Priveşte rodul milosteniei. Pereţii şi piedicile au fost răsturnate şi de îndată s-au unit sufletele între dânsele, după cum zice: *inima şi sufletul mulţimii erau una*. Aşa că acela care-şi deşartă punga sa, chiar şi fără milostenie, are un mare folos." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 188)

„Cele adunate se pierd, iar cele împrăştiate rămân. Şi pe bună dreptate! Că pe unele, pe cele împrăştiate, le primeşte Dumnezeu, iar din mâna lui Dumnezeu nu le poate lua nimeni; pe celelalte însă le îngrămădesc în vistierii omeneşti, iar acolo sunt supuse la multe uneltiri; acolo mare e invidia, mare e pizma!" (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 287)

„Mare lucru este milostenia, fraţilor. Şi păcatele le şterge şi osândirea o îndepărtează." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 83)

„... milostenia, prin care pomul dragostei se hrăneşte. Că nimic nu obişnuieşte aşa a hrăni dragostea, precum dacă este cineva milostiv. Aceasta face a se sui întru înălţime ramurile. Izvorul acesta este mai bun decât cel din Rai, nu împărţindu-se în patru începuturi, ci ajungând până la însuşi Cerul. Acesta naşte pe Râul acela care saltă întru viaţa veşnică. Întru

acesta de va cădea moarte, ca o scânteie se mistuie de izvor. Aşa oriunde va pica, mari bunătăţi face. Acesta ca scânteie stinge pe râul cel de foc. Acesta pe vierme aşa îl îneacă, ca pe nimic. Cel ce îl are pe acesta, nu scrâşneşte dinţii. Din apa acestuia de va pica peste legături, le rupe pe ele. Măcar în cuptoare de va cădea pe toate le stinge. Nimic nu este întocmai cu izvorul acesta". (*Din Cuvântul 22 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 388)

„Că omul cel milostiv este ca un tată tuturor, ca o cârjă şi un toiag în care se reazimă cei slabi şi bătrâni, şi celui milostiv de i se va întâmpla să păţească vreun rău, toţi se roagă lui Dumnezeu pentru dânsul şi zic: *Dumnezeu să-l miluiască, Dumnezeu să-i dea bine, Dumnezeu să-l aducă iar la binele lui.*" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 19)

„Milostenia aceasta dezleagă legăturile şi alungă întunericul, stinge matca focului şi învredniceşte pe cei ce o fac pe ea de a se asemăna cu Dumnezeu. Pentru că zice Hristos: *Fiţi milostivi precum şi Tatăl vostru cel din ceruri milostiv este!*" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 77-78)

„Milostenia biruieşte dreapta judecată a lui Dumnezeu şi-L face să miluiască pe păcătoşi." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 168)

„Nu spală apa aşa de bine murdăria trupului, cât poate milostenia şterge murdăria păcatului. După cum nu îndrăzneşti să vii să te rogi cu mâinile nespălate, deşi e mai mic păcatul acesta, tot aşa să nu vii niciodată la rugăciune fără milostenie. Şi doar adeseori, cu toate că avem mâinile curate, totuşi nu le înălţăm la rugăciune dacă nu ni le spălăm mai întâi cu apă. Atât de puternică e obişnuinţa! Să facem aşa şi cu milostenia. Chiar dacă nu ne ştim cugetul împovărat cu vreun păcat mare, totuşi să ne curăţim cugetul cu milostenia." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune ...,* 12, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 314)

MILOSTENIA (răsplata celor milostivi)

„Dar dacă doreşti cu orice chip să fii necontenit pomenit, îţi voi arăta o cale prin care vei putea să fii şi pomenit veşnic şi să-ţi aducă, în afară de multă laudă, şi multă îndrăznire în veacul ce va să fie. Dar cum vei putea fi şi pomenit în fiecare zi, şi încărcat de laude, şi după mutarea din această viaţă? Dacă pui banii aceştia în mâinile săracilor şi laşi şi pietrele şi casele mari şi moşiile şi băile. Această pomenire este nemuritoare; această pomenire îţi aduce nenumărate comori; această pomenire te uşurează de povara păcatelor şi-ţi dă multă îndrăznire înaintea Stăpânului. Gândeşte-te şi la cuvintele pe care fiecare le va spune! *Ce om milostiv, ce iubitor de oameni, ce bun, cu câtă dărnicie a împărţit averea! A împărţit, spune Scriptura, a dat săracilor; dreptatea lui rămâne în veac!* (Ps., 111, 80) Aşa e bogăţia de bani! Banii atunci rămân, când îi imparţi; când îi ţii strânşi şi închişi, pier împreună cu stăpânul lor. *A împărţit, a dat săracilor.* Dar ascultă şi cele ce urmează! *Dreptatea lui rămâne în veac.* Şi-a împărţit avuţia lui într-o singură zi dar dreptatea lui rămâne pe toată întinderea veacurilor şi-i face nemuritoare pomenirea." (*Omilii la Facere,* omilia XXX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 384)

„Să nu ne pese că cheltuim banii pe care îi dăm la săraci, ci să ne gândim la câştigul ce-l avem de aici. De aceea Dumnezeiasca Scriptură a asemănat milostenia cu semănatul, tocmai pentru ca să facem milostenia cu bucurie şi cu multă tragere de inimă. Dacă cei care aruncă seminţele pe pământ, împrăştie cu bucurie seminţele adunate şi păstrate în hambare, pentru că au bune nădejdi şi văd cu mintea lor chiar de pe vremea semănatului snopii şi aria plină, apoi cu mult mai mult noi, care suntem învredniciţi să semănăm sămânţa aceasta duhovnicească, se

cuvine să ne bucurăm şi să ne veselim, că semănăm pe pământ, dar secerăm în cer, că semănăm argint, dar primim iertare de păcate, că dobândim prilej de îndrăznire, că ne pricinuim prin cele date aici odihnă veşnică şi petrecere împreună cu sfinţii." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„Aşa face Dumnezeu. În locul unor fapte mici ne dăruieşte daruri mari." (*Omilii la Facere,* omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103)

„Puterea milosteniei e atât de mare, încât poate curăţa nu numai păcatele, ci poate alunga chiar moartea. Şi-ţi voi spune cum.

– Dar care om milostiv, mă poate întreba cineva, a scăpat de moarte? Nu vedem că toţi suntem sub tirania morţii!

– Nu te tulbura, iubite! Faptele au să-ţi spună că puterea milosteniei a biruit tirania morţii. Era o femeie numită Tavita, care tâlcuită înseamnă Căprioara; lucrul ei de fiecare zi era a strânge sieşi bogăţie sufletească din fapte de milostenie. Scriptura ne spune că îmbrăca văduve şi le dădea tot ce le trebuia. S-a întâmplat că s-a îmbolnăvit şi a murit. Şi uită-mi-te acum, iubite, cum văduvele, care au fost ajutate de Tavita, cum trupurile îmbrăcate de ea, răsplătesc pe binefăcătoare la timp potrivit! S-au dus la apostol, ne spune Scriptura şi i-au arătat hainele şi toate câte a făcut Căprioara pe când era cu ele. I-au cerut pe hrănitoarea lor, au vărsat lacrimi şi au înduplecat pe apostol spre milă (Fapte , 9, 36-39). Ce a făcut fericitul Petru? *Plecându-şi genunchii,* spune Scriptura, *s-a rugat; şi întorcându-se către trup, a zis: Tavita scoală! Iar ea şi-a deschis ochii şi văzând pe Petru a şezut. Petru dându-i mâna a ridicat-o; şi chemând pe sfinţi şi pe văduve le-a dat-o vie* (Fapte, 9, 40-41). Ai văzut puterea apostolului, dar mai bine zis, puterea Stăpânului, Care lucra în apostol? Ai văzut ce răsplată mare au avut facerile de bine către văduve chiar pe lumea aceasta? Te întreb: A dat ea văduvelor cât a primit în schimb? Nu! Ea le-a dat haine şi hrană, iar ele au readus-o la viaţă, au alungat moartea din ea; dar mai bine zis, nu ele ci Stăpânul nostru ce iubitor de oameni, pentru grija ce-a avut-o Tavita de văduve.

– Aţi văzut, iubiţilor, puterea leacului? Să ne procurăm cu toţii leacul acesta. Nu e scump, deşi are atât de mare putere! E tare ieftin şi nici nu are nevoie de multă cheltuială". (*Omilii la Facere,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 218)

„Să vărsăm, dar, vă rog, cu inimă largă, în mâinile celor nevoiaşi din averile pe care ni le-a dăruit Stăpânul. Să-I dăm iarăşi cele ce ne-a dat, pentru ca aşa ele să ajungă iarăşi ale noastre cu mult adaos. Atât e de mare dărnicia Lui că, primind din cele ce ne-a dat, nu socoteşte că a primit pe cele ale Lui, ci ne făgăduieşte să ni le dea înapoi cu multă dărnicie; numai dacă noi am vrea să avem un astfel de suflet, ca atunci când dăm săracilor să socotim că punem darul nostru în mâna lui Dumnezeu, încredinţaţi fiind, că ne va da înapoi nu numai ceea ce a primit mâna Lui, ci cu mult mai mult decât ne-a dat, pentru că stăpânul Îşi arată în toate dărnicia Sa. Dar pentru ce spun că ne dă mai mult decât am dat? Mâna lui Dumnezeu nu ne dă numai atât, ci pe lângă asta ne dăruieşte şi împărăţia cerurilor, ne strigă în auzul tuturora, ne încununează şi ne dă mii şi mii de bunătăţi. Atât numai, dacă vrem să dăm puţin din cele date nouă. Ne cere, oare, ceva greu, un lucru pe care să nu-l putem face? Nu!" (*Omilii la Facere,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 218-219)

„- Care este răsplata milosteniei?

Că aceia se vor milui (Matei 5, 7).

S-ar părea că răsplata aceasta nu-i decât o întoarcere a milosteniei făcute; dar nu-i aşa, pentru că răsplata e mai mare decât fapta. Cei milostivi miluiesc ca oameni, dar sunt miluiţi de Dumnezeul tuturora; iar mila dumnezeiască nu este egală cu mila omenească; ci pe cât e de mare deosebirea între răutate şi bunătate, pe atât e de mare deosebirea între mila omenească şi mila dumnezeiască". (*Omilii la Matei,* omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 179)

„Şi încă, dacă vi se pare greu să le faceţi parte săracilor din bogăţiile voastre, nu vă gândiţi numai la ceea ce vă costă, ci uitaţi semănatul şi vă întoarceţi cu totul gândul spre seceriş." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 4, p. 401)

„Totuşi El, ca şi cum ar primi un dar de la tine şi nu ca şi cum tu ai fi dator, primeşte cu dragoste şi te încununează, deşi ceea ce ar primi de la tine este al Său. Deci dă-I Lui averea care-ţi este, la urmă, nefolositoare; dă-I din acelea asupra cărora nu mai eşti stăpân, iar El îţi va da ţie împărăţia cerurilor, care-ţi va fi de folos pentru totdeauna, şi pe lângă aceasta îţi va hărăzi şi altceva, aceea că va purta de grijă celor din urma ta." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XVIII, p. 367)

„... hrăneşte-l pe cel flămând ca să nu fii dat hrană focului gheenei. Când săracul mănâncă din masa ta, el sfinţeşte şi cele ce-ţi rămân. Gândeşte-te cum l-a hrănit acea văduvă pe Ilie; nu l-a hrănit atât pe el cât pe sine însuşi; nu a dat, pe cât a primit. La fel se petrece şi astăzi şi chiar cu mult mai mult. Nu o vadră de faina, nici un ulcior cu untdelemn. Dar ce? Răsplata acestora va fi aici de o sută de ori mai mare, iar în plus viaţa veşnică." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a II-a, p. 37)

„Şi după cum untdelemnul ne dăruieşte lumina, la fel şi milostenia ne dăruieşte lumina de acolo, cea mare şi minunată." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a V-a, p. 90)

„Fericiţi cei milostivi, zice, că aceia se vor milui (Matei 5, 7). Că, dacă oamenii îi miluiesc pe cei milostivi, cu atât mai mult Dumnezeu." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon,* omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* p. 223)

„Ea (milostenia) sfărâmă legăturile, împrăştie întunericul, stinge focul, omoară viermele cel nestins, alungă scrâşnitul dinţilor. Înaintea ei cu multă uşurinţă se deschid porţile cerurilor, şi precum când intră împărăteasa nimeni dintre păzitori nu îndrăzneşte a cerceta cine şi de unde este, ci toţi de-ndată o primesc, tot aşa şi milostenia, căci împărăteasă este cu adevărat, iar pe oameni îi face deopotrivă cu Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXII, p. 371)

„Când vom fi judecaţi, fără de veste milostenia va sta de faţă, şi ne va izbăvi de pedeapsă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXII, p. 372)

„Să nu socoteşti milostenia risipă, ci venit! Nu cheltuială, ci câştig! Primeşti mai mult decât dai! Dai pâine, şi primeşti viaţa veşnică! Dai haină, şi primeşti împărăţia cerurilor! Dai cele ce pier, şi le primeşti pe cele ce veşnic rămân". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 129)

„Acel care nu e alipit de averile sale şi le aruncă în sânul săracilor, face din ele o întrebuinţare folositoare; ele îl însoţesc la ieşirea din această viaţă şi, departe de a pierde proprietatea lor la moarte, atunci, din contră, le găseşte cu mult mai mari, când la ziua judecăţii el are cea mai mare nevoie de ajutorul lor, când vom da seama de toate faptele noastre." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia II-a, p. 45)

„Dacă dai de pomană, nu-ţi poate lua nimeni meritul tău; chiar dacă ar veni din toate părţile oşti şi regi, sau nenumăraţi pârâtori şi bârfitori, nu ar putea să-ţi ia averea pusă la păstrare în cer, ci bucuria va rămâne veşnică." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 116)

„Dă săracului, pentru ca, chiar dacă tu vei tăcea, să vorbească pentru tine mii şi mii de guri; să stea de faţă milostenia şi să te apere! Răscumpărare de suflet este milostenia! De aceea, după cum înainte uşilor bisericii sunt vase pline cu apă, ca să vă spălaţi mâinile, tot aşa, în afara bisericii, stau săracii ca să vă spălaţi mâinile sufletului. Ţi-ai spălat mâinile trupului

cu apă? Spală-ți și mâinile sufletului cu milostenia! Nu spune că ești sărac. O văduvă, săracă lipită pământului a găzduit pe Ilie; sărăcia nu i-a fost piedică ci l-a primit cu multă bucurie, de aceea a și primit în schimb roade frumoase și a secerat spicul milosteniei." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 50)

„Dacă omul care primește ceva de la noi ne răsplătește binefacerea, cu atât mai mult va face lucrul aceasta Hristos, Care ne răsplătește chiar și atunci când nu Îi dăm nimic." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 281)

„Ceri, poate, răsplată în această viață? Dacă astfel ar sta lucrurile, milostenia ar fi un comerț, nu o dovadă de dragoste și de milă. Desigur, adesea, Dumnezeu îi răsplătește pe pământ pe cei care fac milostenii. Dar tu să nu ceri astfel de răsplată, pentru că împuținezi comoara ta cerească." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 288)

„Unde este dar binele și milostenia, acolo este și darul lui Dumnezeu și niciodată nu se împuținează și nici nu scade, iar unde este și dare de bani și de haine multe și de alte bunătăți de toate, câtă plată va fi de la Dreptul Judecător?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 68)

„Bine este să zidim case în cer, de vreme ce acolo nu trebuie ziditor; că acolo mâinile săracilor nu numai case ca acestea zidesc, ci încă moștenesc și Împărăția Cerurilor și multă îndrăznire ne fac către Dumnezeu; la atâta înălțime suie pe om milostenia. Și în ce chip o împărătească ce vrea să intre în casele împărătești nici un portar nu o întreabă cine este sau unde vrea să meargă, ci toți boierii curții aceleia o primesc cu bucurie, așa și pe cei milostivi fără de nici o oprelişte îi duc la scaunul împărătesc, căci Dumnezeu iubește foarte tare milostenia și lângă Dânsul se află." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 68)

„Orice ar cere de la Dumnezeu, pentru cei ce fac milostenie, îndată primesc darul cererii, atâta cinste și îndrăznire are milostenia către Dumnezeu, că încă nu numai păcatele celui milostiv le spală, ci și moartea o alungă și se adeverește că milostenia le stăpânește pe toate și biruiește și moartea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 68)

„Iar creștinului celui milostiv nu numai cei ce au milă de la el îi mulțumesc și se roagă pentru dânsul, ci încă și cei ce n-au avut nici o milă îl iubesc și se roagă pentru dânsul lui Dumnezeu să nu pățească vreun rău și milostenia la cei ce le-au făcut le pare că le-a făcut lor, iar de se întâmplă să pățească vreun lucru fără cale sau pagubă, tuturor le pare rău și se roagă lui Dumnezeu pentru el să-i ajute și să-l izbăvească de toată răutatea. Deci de vezi că răutatea are vrăjmași pe cei ce n-au nici o strâmbătate de la cei făcători de rău, iar milostenia și pe cei nemiluiți îi are prieteni, izbăvește-te pe tine omule întâi de răpire și apoi fă milostenie." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 77)

„La fel, cu cât va face cineva mai multă cheltuială la săraci, cu atât are și cununi mai multe de la Dumnezeu. Cât este cheltuiala atâta este și plata și folosul sufletului." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 108)

„Ce vei pune acum în mâna săracului, o vei cunoaște atunci în palma Judecătorului. Deci de ne vom nevoi să scăpăm de judecată, să ne rugăm și să îmblânzim încă de aici pe Judecător cu săracii." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 171)

„Milostenia răscumpără păcatele noastre; săracii vindecă rănile pe care le facem noi în mod continuu sufletului nostru. Medicii sufletelor noastre sunt săracii, ei sunt binefăcătorii și apărătorii. În sfârșit, milostenia răscumpără neputința și nevrednicia rugăciunilor noastre. Vedeți chemările și înțelepciunea Providenței. Ea plasează săracii, pe cei necăjiți, pe cei infirmi la pragul Bisericilor noastre. Pentru ce? Pentru ca vederea lor să ne smulgă de la noi frivolitățile

acestei lumi spre gravele realități ale vieții de pocăință, de ispășire, de virtuți. Cele mai curate și purificatoare fântâni sunt cele ale săracilor." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 528-529)

„La baza Bisericilor noastre sunt două feluri de curățiri și de mântuire: fântânile botezului și cele ale săracilor. Primele ne varsă naşterea; din iubirea față de săraci curge peste noi din abundență, din belşug, harul iertării." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 540)

„Când va veni Iisus Hristos în slava Sa şi cu puterea Sa, când se va organiza pompa triumfală a zilei din urmă, atunci vor străluci cei pe care i-a sfințit iubirea pe pământ; atunci în fața întregului univers milosteniile lor vor fi puse la lumină şi vor fi slăvite de către Dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 555)

„Milostenia le mută pe toate în ceruri. Ea ne încredințează că sunt păzite bine cele puse acolo. Milostenia ne aduce îndoit câştig: mai întâi, nu ne mai temem pentru banii depuşi, căci nu-i atacă nici hoții, nici spărgătorii, nici viclenia slugilor; în al doilea rând, nu rămân fără de rod, ci, după cum o rădăcină sădită în pământ bun dă roade în fiecare an, tot aşa şi argintul sădit în mâinile săracilor nu ne dă roduri duhovniceşti numai în fiecare an, ci în fiecare zi; ne dă îndrăznire către Dumnezeu, iertare de păcate, apropiere de îngeri, conştiință bună, veselie duhovnicească, nădejde, bunătățile cele minunate, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El şi celor ce caută cu suflet fierbinte şi râvnitor mila arătării Lui; pe care facă Dumnezeu ca noi toți, după ce am trecut bineplăcând lui Dumnezeu viața aceasta, să dobândim bucuria veşnică a celor mântuiți." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați»,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 246)

„Să nu fim nepăsători când e vorba de milostenie! Că nu săracii, ci noi avem cele mai mari foloase. Luăm mai mult decât dăm." (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 261)

„Iei mai mult decât dai! Dai cele materiale, şi le primeşti pe cele spirituale şi duhovniceşti. Dai bani, şi primeşti iertare de păcate. Tu pui capăt foamei săracului, iar săracul pune capăt mâniei lui Dumnezeu! Este un schimb şi o afacere cu mult mai bună decât cheltuiala, cu un câştig mai folositor. Cheltuiala ta se mărgineşte la bani; câştigul, însă, nu se mărgineşte la bani, ci şi la iertarea păcatelor, şi la îndrăznirea cea către Dumnezeu, şi la împărăția cerurilor, şi la desfătarea bunătăților pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit (I Cor., 2, 9)." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris»; şi la «Crezut-am, pentru aceea am grăit...»,* 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 278)

„De-ți dă înapoi pământul cele aruncate, apoi cu mult mai mult mâna lui Dumnezeu îți va da înapoi cu prisosință cele primite!

Cunoscând dar acestea, să nu ne uităm la cheltuială când facem milostenie! Să ne uităm şi la câştigul ce-l nădăjduim în viitor, dar şi la câştigul de acum. Că milostenia nu prilejuieşte numai împărăția cerurilor, ci şi siguranță şi belşug în viața aceasta.

- Cine a spus asta?

- Cel care o poate spune! *Cel care dă averile lui săracilor,* a spus Hristos, *acela va lua însutit în veacul de acum şi va moşteni viața veşnică* (Matei 19, 29).

Vezi că se răsplătesc cu dobândă mare milosteniile şi în viața aceasta, şi în viața cealaltă? Să nu pregetăm, deci, să nu amânăm, ci în fiecare zi să aducem rod de milostenie, ca să ne fie bine şi în lucrurile din lumea aceasta, şi să dobândim şi viața cea veşnică!" (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris»; şi împotriva*

maniheilor..., 9-10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie*..., pp. 295-296)

„Săracii sunt doctorii sufletelor noastre; sunt binefăcătorii şi apărătorii noştri, nu dai atât cât iei! Dai argint, şi primeşti împărăţia cerurilor. Pui capăt sărăciei, şi te-ai împăcat cu Stăpânul! Vezi că răsplata nu-i egală? Datul e pământesc, răsplata cerească! Datul piere, răsplata rămâne! Datul se strică, răsplata e mai presus de stricăciune." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune* ..., 11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie*..., p. 313)

„Hristos nu numai că păzeşte bine cele ce a primit, dar ni le înapoiază cu mai multă dobândă. Să nu socotim că ni se împuţinează averea când dăm milostenie. Nu se împuţinează, ci creşte; nu se cheltuieşte, ci prisoseşte. Milostenia este neguţătorie şi sământă. Dar, mai bine spus, milostenia e mai bănoasă şi mai sigură decât acestea două. Neguţătoria poate fi ameninţată de vânturi, de valurile mării şi de multe naufragii, iar seminţele, de secetă, de ploi prea multe şi de alte schimbări de vreme, pe când averile depuse în mâna lui Hristos sunt mai presus de orice primejdie. Nimeni nu poate răpi cele date din mâna celui ce le-a primit ci ne rămân nouă şi ne aduc mult şi nespus rod şi seceriş bogat la timp: *Cel ce seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va şi secera; iar cel ce seamănă cu dărnicie, cu dărnicie va şi secera* (II Cor., 9, 6)." (*La cuvintele: «Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani»; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 16, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie*..., pp. 372-373)

MILOSTENIA (nemilostivirea)

„Ce cuvânt de apărare mai putem, oare, avea dacă nu ne silim, dacă nu ne grăbim să primim însutit în locul celor puţine, cele viitoare în locul celor de acum, cele veşnice în locul celor vremelnice, ci încuiem cu plăcere banii cu uşi şi cu zăvoare şi nu vrem să dăm acum celor săraci banii, care stau încuiaţi fără rost şi în zadar, ca să nu bucurăm în veacul viitor de ajutorul pe care aceştia ni-l pot da?" (*Omilii la Facere,* omilia III, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 55)

„Pentru ce să le vorbim aspru? Ne silesc ei să le dăm? Ne bagă ei mâna-n buzunar? Ei ne roagă, ne cer! Merită oare să fie ocărât un om care face asta? Dar pentru ce spun eu că ne cer, că ne roagă? Ne urează mii şi mii de bunătăţi! Şi toate acestea le fac pentru un singur bănuţ; şi noi nici pe acesta nu li-l dăm. Ce iertare mai merităm? Ce cuvânt de apărare mai putem avea când noi întindem în fiecare zi mese bogate, care de multe ori depăşesc măsura, iar celor nevoiaşi nu le dăm nici o fărâmă, cu toate că fapta asta ne-ar aduce mii şi mii de bunătăţi? Ce mare nepăsare! Cât de mari bunătăţi pierdem din pricina ei! Cât câştig lăsăm să ne scape din mâini! Izgonim din uşa noastră temeiul mântuirii noastre trimis nouă de Dumnezeu şi nu ne gândim nici la neînsemnatul dar pe care-l dăm, nici la covârşitoarea răsplată pentru astfel de daruri, ci încuiem totul în sipete şi lăsăm ca rugina să ne mănânce aurul; dar mai bine zis le punem în mâinile furilor." (*Omilii la Facere,* omilia XLI, VII, în col. PSB, vol. 22, pp. 90-91)

„Iar noi nici în piaţă nu ne plecăm spre necazurile lor, nici plecând acasă: ci şi masa fiindu-ne pregătită, adeseori şi plină cu mii de bunătăţi (dacă se pot numi bunătăţi cele pe care spre osânda neomeniei noastre le mâncăm), chiar şi cu masa pusă, zic, auzindu-i cum umblă prin ulicioare, şi strigă cu glas mare pe la răscruci, tânguindu-se în cea mai adâncă beznă, în mare pustietate, şi tot nu ne înduplecăm. Ba chiar şi după ce ne săturăm şi mergem spre somn, auzindu-i iar cum se tânguiesc în stradă răsunător, rămânem nepăsători de parcă auzim nişte câini turbaţi, nu voce omenească. Şi nu luăm seama nici la vreme - că noaptea târziu, când toată lumea doarme, el plânge în singurătate; nici la puţinătatea cererii - că altceva nu cere

decât pâine, sau niscaiva bănuţi; nici la mărimea necazului - că-i nemâncat de mult; nici la blândeţea cererii - că nu vine la uşă, nici nu cutează să se apropie, ci de jos, de departe îşi spune rugămintea. Dacă primeşte, dă în schimb mii de rugăciuni, de nu, nici aşa nu aruncă vorbă amară, nici nu ocărăşte şi nu huleşte pe cei ce pot să dea, însă nu dau; ci precum cineva, tras de un călău la o pedeapsă nesuferită, se roagă de toţi cei de faţă şi se milogeşte fără să afle nici o ocrotire, fiind dus cu multă neomenie la pedeapsă: aşa şi acesta, tras de foame ca de călău către noapte şi către priveghcrea cea nesuferită, întinde mâinile, cu mare glas se roagă de cei care şed sus prin case, dar n-are parte de nici o milă, ci e gonit fără îndurare şi cu cruzime multă, însă nimic dintre acestea nu ne pleacă, ci cu atâta neomenie cutezăm a tinde mâinile către cer şi a vorbi cu Dumnezeu despre milostivire şi a cere iertarea păcatelor noastre, şi nu ne temem că va cădea trăsnet asupra noastră după asemenea rugăciune, după asemenea cruzime şi lipsă de omenie.

Spune-mi, cum mergem spre somn şi spre odihnă şi nu ne temem că acel sărac, sculându-se în vis asupra noastră murdar, jegos, îmbrăcat în zdrenţe, se va tângui şi se va jeli, învinuindu-ne de neomenie? De altfel, pe mulţi i-am auzit adesea zicând că după ce ziua trecuseră cu vederea ajutorarea săracilor, noaptea se vedeau încinşi cu funie şi târâţi de mâna săracilor, sfârtecaţi, pătimind chinuri fără număr, însă astea se întâmplă în somn şi-n vis, şi sunt pedeapsă vremelnică; dar nu ne temem, ia spune-mi, să nu vedem cumva pe acel sărac, care se tânguieşte şi strigă şi se jeleşte, în sânurile lui Avraam, ca oarecând pe Lazăr bogatul cel nemilostiv? Celelalte - chinurile acelea amare şi nemângâiate, cum cerea apă, cum n-a primit nici o picătură, cum i se prăjea limba, cum după multe rugăminţi nu s-a bucurat de nici o iertare şi cum suferea pedepse fără moarte - le las spre rumegare conştiinţei voastre.

Dar ferească Dumnezeu să aflăm noi acestea prin cercare, ci fie ca prin auzire să fugim de pătire, şi vrednici arătându-ne de.dragostea strămoşului Avraam să mergem în locul unde este el." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al cincilea, pp. 70-73)

„Hristos este fratele tău şi împreună-moştenitor. Fă-L şi aici pe pământ împreună-moştenitor. Tot ce-I dai Lui, ţie-ţi dai! Nu auzi ce spune profetul Isaia: *Nu trece cu vederea pe cei din seminţia ta*? (Isaia 58, 7). Dacă nu trebuie să treci cu vederea pe rudele tale, cu atât mai mult pe Stăpân, Care, în afară că ţi-i Stăpân, mai are cu tine şi dreptul de înrudire şi încă alte drepturi cu mult mai mari. Te-a făcut chiar părtaş la cele ale Lui fără să ia ceva de la tine. El a fost Acela Care a pus început acestei nespuse binefaceri. N-ar fi, oare, cea mai mare nechibzuinţă să nu fii iubitor de oameni când ai primit atâtea daruri, să nu răspunzi cu răsplătiri pentru harul primit, să nu dai cât de cât în locul unor bunătăţi mai mari? Hristos te-a făcut moştenitor al cerurilor; tu însă nu-I dai în schimb nici bunătăţile de pe pământ. Hristos S-a împăcat cu tine, deşi n-ai făcut nici o faptă bună, ba încă îi mai erai şi duşman; tu însă nu-L răsplăteşti deşi ţi-i prieten şi binefăcător, deşi ar trebui să-I mulţumeşti chiar numai că-ţi îngăduie să-I dai ceva, fără să mai socotim împărăţia cerurilor şi toate celelalte bunătăţi. Când slugile invită la o masă dată de ei pe stăpânii lor, nu socotesc că fac o favoare stăpânilor lor, ci că o primesc. Între noi şi Hristos însă lucrurile stau cu totul altfel. N-a chemat la masă mai întâi sluga pe stăpân, ci stăpânul a chemat mai întâi la masa lui sluga. Tu însă nu-L chemi la masă nici după ce te-a chemat El! El, cel dintâi, te-a adus sub acoperişul Lui; tu însă nu-L aduci sub acoperişul tău nici după ce te-a adus El. Gol fiind, te-a îmbrăcat; tu însă nici după aceasta nu-L găzduieşti când e străin. El, cel dintâi, te-a adăpat din potirul Lui; tu însă nu-I dai în schimb nici puţină apă rece! Te-a adăpat cu Duhul Sfânt; tu însă nu-I mângâi nici setea trupului! Te-a adăpat cu Duhul când erai vrednic de osândă; tu însă îl treci cu vederea când este însetat, cu toate că milostenia ta o faci din cele ale Lui!

Nu-mi socoteşti mare lucru în mâinile tale potirul din care Hristos are să bea şi are să-l ducă la gură? Nu vezi că numai preotului îi este îngăduit să ducă la gura altora potirul cu sângele Domnului? *Dar Eu*, spune Domnul, *nu ţin seama de asta! Îmi întinzi tu, preote,*

potirul, îl primesc! Mi-l întinzi tu, mireanule, nu te refuz! Nu întreb cine Mi-l întinde. Nu cer sânge, ci apă rece! Gândeşte-te cui dai de băut şi cutremură-te. Gândeşte-te că tu ajungi preot al lui Hristos dând cu mâna ta nu trup, ci pâine; nu sânge, ci un pahar cu apă rece. Hristos te-a îmbrăcat cu haina mântuirii; şi te-a îmbrăcat El cu mâinile Lui! Îmbracă-L şi tu pe El cu mâinile slugii tale. Te-a făcut slăvit în ceruri, scapă-L şi tu de frig, de goliciune, de ruşine. Te-a făcut să locuieşti cu îngerii, dă-I şi tu atât loc de găzduire în casa ta cât loc dai slugii tale! *Nu Mă îngreţoşez,* îţi spune Hristos, de o astfel de găzduire, deşi Eu ţi-am deschis tot cerul. Te-am scos din cea mai cumplită temniţă; nu-ţi cer asta, nici nu-ţi spun: *Scoate-Mă şi tu!,* dar Mi-i destulă mângâiere numai dacă vii să Mă vezi când sunt întemniţat. Te-am înviat când erai mort; nu-ţi cer asta, dar îţi spun: *Cercetează-Mă când sunt bolnav!*

De câte iaduri nu suntem vrednici când Hristos ne dă daruri atât de mari şi ne cere lucruri atât de uşoare, dar noi nici pe acestea nu I le dăm? Pe bună dreptate deci mergem în focul pregătit diavolului şi îngerilor lui (Matei 25, 41), suntem mai nesimţitori decât pietrele. Spune-mi cât de mare ne poate fi nesimţirea noastră, când, după ce am primit atâtea daruri, când ştim că vom primi atâtea daruri, mai suntem robii averilor de care tot ne vom despărţi după puţină vreme fără voia noastră? Alţii şi-au dat viaţa şi şi-au vărsat sângele; dar tu nici pe cele de prisos nu le dai pentru ceruri, pentru cununi atât de mari. Ce iertare meriţi, ce cuvânt de apărare, când arunci cu plăcere sămânţa în pământ, când dai cu dobândă oamenilor banii tăi fără să te sinchiseşti de ceva, dar eşti crud şi neomenos atunci când e vorba ca prin cei nevoiaşi să hrăneşti pe Stăpân?". (*Omilii la Matei,* omilia XLV, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 534-535)

„Fără feciorie te poţi mântui; dar fără milostenie, cu neputinţă. Milostenia este de neapărată trebuinţă şi le ţine pe toate. Nu fără motiv am numit eu milostenia inima virtuţii. Dar inima aceasta încetează iute de-a mai bate, dacă nu dă tuturor duhul ei. Întocmai ca o fântână: dacă ţine în ea apa izvoarelor sale, se strică; tot aşa şi cu bogaţii, când ţin averile lor numai pentru ei înşişi". (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 551-552)

„Dacă cei care trăiesc în feciorie sunt aruncaţi afară pentru că n-au făcut milostenie cu dărnicia cuvenită, cine va putea dobândi iertare fără milostenie? Nimeni; ci va pieri neapărat cel ce nu are această virtute. Dacă în treburile cele pământeşti nimeni nu trăieşte pentru el însuşi, ci şi meşteşugarul şi ostaşul şi plugarul şi negustorul cu toţii lucrează pentru binele obştesc şi pentru folosul aproapelui, cu mult mai mult trebuie să facem asta în treburile cele duhovniceşti. Că aceasta înseamnă mai cu seamă a trăi: dacă trăieşti numai pentru tine, fără să-ţi pese de toţi ceilalţi, trăieşti de prisos, nu mai eşti nici om şi nici nu faci parte din neamul omenesc". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 883)

„... oamenii foarte bogaţi, în oraşele în care au de gând să locuiască, îşi adună averile lor: case, moşii şi tot ce au. Dar noi facem dimpotrivă; ne dăm în vânt să dobândim pământ, pe care-l vom părăsi după puţină vreme, să cumpărăm hectare de pământ şi case, nu numai cu bani, ci chiar cu sângele nostru; dar nu ne îndurăm să dăm nici ce ne prisoseşte trebuinţei noastre, ca să cumpărăm cerul, cu toate că cerul îl putem cumpăra la un preţ mic, şi odată cumpărat rămâne în proprietate veşnică. De aceea vom primi cea mai cumplită pedeapsă dacă vom pleca acolo goi şi săraci; dar, mai bine spus, vom suferi cele mai groaznice chinuri, nu pentru sărăcia noastră, ci şi pentru cele prin care am sărăcit pe alţii." (*Omilii la Matei,* omilia XII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 152)

„Te rog să te uiţi şi să vezi că, în toate pildele Sale, Hristos osândeşte pe cei care nu întrebuinţează averile lor pentru ajutorarea celor săraci. Nici fecioarele cele nebune n-au fost osândite pentru că au răpit averi străine, ci pentru că n-au dat săracilor averile lor (Matei 25, 1-12); nici cel ce a ascuns talantul în pământ n-a fost osândit pentru că a fost lacom, ci pentru că nu şi-a înmulţit talantul dat (Matei 25, 24-30); nici cei care au trecut cu vederea pe cei flămânzi nu au fost osândiţi pentru că au răpit averile străine, cu pentru că n-au împărţit la

săraci averile lor (Matei 25, 41-46) ..." (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 880)

„Aşa şi obişnuiesc oamenii să-i numească pe cei nemilostivi: negri la suflet." (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 889)

„Voi nu-L trădaţi pe Iisus Hristos? Dar atunci când îl dispreţuiţi pe sărac care se usucă de foame, sau care îngheaţă de frig, voi meritaţi soarta lui Iuda şi pedeapsa lui." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVII, 4, p. 231)

„Vedeţi dar: sunt hrăniţi câinii, cei mai mulţi hrănesc asini sălbatici, urşi şi diferite animale; şi pe om pe care-l sfâşie foamea, noi îl părăsim. Noi facem mai mult caz de o natură care ne este străină decât de propria noastră natură." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVII, 4, p. 231)

„Dar ferească Dumnezeu ca cineva dintre voi să audă aceste cuvinte îngrozitoare: *Nu vă cunosc pe voi!* (Mt., 25, 12). Şi ce provoacă acest cuvânt grozav, dacă nu că am văzut pe sărac şi n-am fost atenţi la el? Dacă L-am văzut pe Iisus Hristos dispreţuit, nu ne va cunoaşte El Însuşi pe noi, care am fost fără milă. Şi sigur aceasta va fi drept. Căci cel ce-l dispreţuieşte pe sărac şi nu-l ajută din bunurile sale, cum va nădăjdui să ia parte la bunurile care nu-i aparţin?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia L, 3, p. 248)

„Dar dacă nu vreţi să-i daţi nimic (săracului – n.n.), să nu-l dispreţuiţi măcar; dacă nu vreţi să-l scoateţi din necaz, nu-l alungaţi, şi nu-l îmbrânciţi în prăpastie. Atunci când vine la voi şi-l alungaţi, gândiţi-vă în sinea voastră la ceea ce vreţi să cereţi de la Dumnezeu, la ceea ce doriţi să obţineţi de la el: *El, zice, cu ce măsură aţi măsurat cu aceea vi se va măsura* (Mt., 7, 2). Gândiţi-vă cum se retrage acest sărac după ce l-aţi refuzat; el merge umilit, cu capul plecat, cu ochii plini de lacrimi, purtând în acelaşi timp şi rana sărăciei lui. Dacă a cerşi vouă vă pare un blestem; a nu primi nimic după ce ai căzut în ruşine, a fi alungat cu injurii, gândiţi-vă ce furtună grozavă trebuie să trezească aceea în sufletul lui.

Până când vom fi ca şi animalele sălbatice? Până când va face lăcomia noastră să uităm de natură? Mulţi oameni gem că ne văd aşa de duri şi atât de necruţători; dar eu vreau să vă predic azi milostenia, şi nu numai azi, ci totdeauna." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 4, p. 401)

„N-ai suferi în linişte să vezi pe cineva că-şi lasă soţia să se îmbrace în zdrenţe şi să fie neîngrijită, iar pe slugile ei să le îmbrace cu haine strălucite, ci te-ai irita şi ai zice că fapta aceasta este cea mai de pe urmă batjocură. Aceasta, deci, să o judeci şi pentru suflet. Când tu împodobeşti pereţii casei, tavanul, pardoseala de pe jos şi mobilele, şi toate celelalte, iar milostivire nu dai îndeajuns, atunci să ştii că nu ai altă filosofie, şi nimic mai mult nu faci decât acela, sau mai la drept vorbind, chiar mai rău decât acela, fiindcă între stăpân şi slugă nu e nici o deosebire, pe când între suflet şi trup este mare deosebire; şi dacă e deosebire mare faţă de trup, apoi cu atât mai mare este deosebirea dintre suflet şi casă, pat sau taburetul de sub picioarele tale. Şi ce justificare demnă ai putea avea, când tu toate acestea nimicuri le îmbraci cu argint, iar sufletul îl laşi să stea îmbrăcat în zdrenţe, sluţit, flămând, plin de răni şi hărţuit de mii de câini, şi după toate acestea crezi încă că te găseşti în slavă prin împodobirea lucrurilor de dinafară? Şi ceea ce este mai de jelit încă, cel ce se face de râs şi de batjocură, cel ce se necinsteşte şi se sluţeşte, şi cel ce în fine cade singur în cea mai de pe urmă osândă, acela, zic, chiar se mândreşte cu lucruri dintre acestea!" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XI, pp. 199-200)

„Hristos nu are unde să-Şi plece capul, umblă gol, străin şi flămând, iar tu îţi faci case mari, cu băi şi terase, cu o mulţime de saloane zadarnice; şi lui Hristos nu-I acorzi nici măcar un mic acoperământ, pe când mansardele tu ţi le împodobeşti pentru ciori şi vulturi. Şi ce ar

putea fi mai rău ca această nebunie? Căci este cea mai de pe urmă nebunie o astfel de purtare, ba încă chiar mai rea decât nebunia." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 286)

„Dumnezeu a dat pentru tine chiar și pe Fiul Său, iar tu nu dai nici măcar pâinea zilnică Celui predat pentru tine, Celui jertfit pentru tine. Tatăl nu L-a cruțat pentru tine, iar tu îl treci cu vederea topit de foame, deși tu consumi din ale Lui, și dacă dai săracilor milostenie, din ale Sale dai, și pentru tine dai. Ce ar putea fi mai rău ca această nelegiuire? A fost predat pentru tine, S-a jertfit pentru tine, colindă drumurile flămând pentru tine, și tu dacă-I dai pâinea zilnică, din ale Sale dai și singur te folosești. Și totuși nici așa nu-I dai! Oare nu sunt mai nesimțitori decât pietrele cei ce, deși sunt mișcați de atâtea fapte mărețe, totuși stăruie încă într-o asemenea învârtoșare?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 301)

„Noi, deși știm bine că vom primi pe Hristos, totuși nici așa nu ne facem mai blânzi, căci iată acela se roagă și se închină înaintea noastră, iar noi batjocorim pe cel ce se apropie de noi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 415)

„Când tu, sluga, te îmbeți, iară El, Stăpânul, este flămând și nu se bucură nici măcar de hrana trebuitoare, ce-ți va putea adăuga ție numele de slugă? Dar tocmai aceasta te va apăsa mai mult, când tu stai în casă cu trei rânduri, iară acela nu se bucură nici măcar de un acoperământ bun, când tu te răsfeți în așternuturi moi, iară acela nu are nici pernă. *Dar am dat*, zici tu. Și totuși, nu trebuie a conteni făcând aceasta. Numai atunci ai putea să fii iertat, când nu ai avea, când nimic nu s-ar ține de tine. Întrucât însă ai, măcar de mii de ori de ai da, și încă vor fi alții care sunt flămânzi, nici o îndreptare nu vei avea. Când tu încui în hambare grâul, și când îi urci prețul, și în sfârșit, când iscodești alte căi de câștig străine, apoi atunci ce nădejde de mântuire vei avea? Și s-a poruncit a da celui flămând în dar, iar tu nu dai nici măcar cu un preț cumpătat. El pentru tine și-a deșertat atâta slavă, iar tu pentru dânsul nu socotești vrednic nici a da o pâine. Câinele tău este ghiftuit, iar Hristos se topește de foame. Sluga ta se sparge de îmbuibare, în vreme ce Stăpânul tău, ca și al aceluia, este lipsit până și de hrana trebuitoare. Dar cum pot fi acestea fapte de prieteni? Împăcați-vă cu Dumnezeu, căci o astfel de purtare este a unor vrăjmași și războinici!" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, p. 165)

„Și de ce, zici tu, amenință pe cei ce nu fac milostenie, că se vor duce în focul cel nestins? Și încă nu zice simplu: în foc, ci «în focul cel nestins, care este gătit diavolului și îngerilor lui»? De ce anume? Pentru ca să afli că nimic nu întărâtă pe Dumnezeu ca nemilostenia, și că acest păcat îl pune înaintea tuturor celorlalte. În adevăr, dacă trebuie a iubi și pe dușmani, apoi oare cel ce respinge pe cei săraci, care nici chiar dușmani nu-i sunt, de ce osândă nu va fi vrednic, când prin purtarea lui se face mai rău chiar decât barbarii? De aici deci se poate vedea mărimea păcatului, care și contribuie ca să se ducă împreună cu diavolul în gheenă. Vai de cel ce nu face milostenie! (Sirach., 13, 3). Deci dacă era așa în legea veche, cu atât mai mult trebuie a fi în legea nouă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 42)

„Când tu omori, nu trupește, ci sufletește pe fratele tău, oare nu ai făcut același lucru? Când treci cu vederea pe cel flămând, și când poți a-l ajuta, oare nu l-ai omorât, dacă nu cu sabia, apoi prin faptul că l-ai lăsat flămând?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VIII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni,* p. 246)

„Mulți nedreptățiți urăsc mai mult pe cei care nu i-au ajutat decât pe cei care i-au nedreptățit." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 14, în vol. *Despre preoție*, p. 93)

„... vom fi pedepsiți la fel cu cei ce despoaie pe alții, dacă nu facem milostenie.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 62)

„... rogu-vă să vă amintiți necontenit, mai înainte de toate, că a nu da săracilor din averile tale înseamnă a jefui pe săraci, a-i lipsi de viață, și, altfel, că nu stăpânim averile noastre, ci averile lor.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 67)

„Bogații nemilostivi vor primi o pedeapsă mai mare decât săracii nemilostivi, pentru că au bani mulți și cu toate acestea, nu își înmoaie inima. *Dar eu fac milostenii,* îmi spui tu. Să știi că dacă mărimea milosteniei lor nu este după mărimea averii pe care o au, nu vor scăpa de iad. Cu cât sunt mai bogați, cu atât sunt mai datori să-i ajute pe cei săraci, fără să se teamă că averea lor se va împuțina.” (Din vol. *Problemele vieții,* p. 280)

„Bogații cei nemilostivi mai multă muncă vor avea decât săracii, pentru că nici binele avuției lor nu i-a îmblânzit ca să fie domestici și îndurători către cei săraci.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 64)

„Că Hristos și sufletul Lui l-a dat morții pentru noi și cinstitul lui Sânge l-a vărsat pentru noi nemulțumitorii, iar noi nu voim să vărsăm banii noștri cei putrezi pentru Hristos, ci trecem pe lângă El și-L lăsăm gol și străin și flămând. Dar cine va putea să ne scoată din munca ce va să fie? Altul nimeni fără numai Dumnezeu. Noi înșine mergem la muncă, că de ne-am aduce aminte fiecare de cuvântul și răspunsul cel ales al judecății, nu ne-am osândi pe noi să mergem în munca focului. Hristos S-a dat pe sine morții pentru noi și săracul moare de foame, iar noi ne facem a nu-L vedea și fugim de Dânsul. Că precum banii sau arginții de am avea să dăm, mii de suflete de am avea, se cade să le punem toate pentru Dumnezeu. Căci când trag pe cineva dintre noi vinovat și-l duc să-l spânzure sau să-l înțepe, n-ar pofti mai bine să dea toată avuția câtă are numai să scape de moarte? (...) să dăm măcar jumătate din avuția noastră să ne izbăvim de muncă (munca focului nestins); noi ținem fără ispravă avuție nedreaptă și bani, care nici nu sunt ale noastre. Dar ce răspuns și ce iertare vom avea în această lume și în cealaltă?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 72)

„Dar noi numai ce cumpărăm robi și cai și catâri și-i împodobim cu frâie de aur, iar pe Hristos Îl vedem gol și flămând și strigă pe la ușile noastre și întinde mâna și nimeni nu-L miluiește și nu numai atâta, ci Îl și alungăm. Dar ce lucru va fi mai rău decât această neomenie? Dumnezeu trimite săracii spre noi și le zice: *Duceți-vă să vă dea frații voștri din avuția Mea care le-am dat-o,* dar noi nici nu le dăm nimica, ci încă îi batjocorim și-i mustrăm și-i alungăm. Socotește cu mintea ta de câte tunete și fulgere sunt vrednice acestea pe care le facem noi, că de ai trimite tu o slugă la altă slugă așa, să ia de la dânsul banii tăi, iar el nevrând să-i dea ci încă îl și înjură, oare câtă răscumpărare i-ai face tu acelui înjurător pe care l-ai împrumutat? Deci de suferim cu greu acest lucru ce se întâmplă între noi oamenii, dar Dumnezeu cu cât se va mânia mai mult asupra noastră, dacă nu vrei să dai săracului ce-ți cere milostenie ci încă-l și mustri și-i otrăvești sufletul? Că de-ar ști săracul că vrei să-l batjocorești și să-l mustri nici n-ar veni. Iar bogatul răspunde și zice: *fără de obraz este săracul și umblă încoace și încolo și strigă.* Ce grăiești tu, omule? Că tu de multe ori când șezi la masă poruncești slugii tale să umble repede să-ți aducă bucatele, iar de umblă încet și zăbovește puțin tu vrei să îmborzi masa de mânie, deși cunoști bine că de va și zăbovi, tot nu te va lipsi de dulceața bucatelor. Iar tu, pentru nimic, te faci ca o fiară sălbatică și nu-ți zici ție fără de obraz, ci-i zici săracului că este fără de obraz, care se teme și tremură de toți, dar cum își va astâmpăra foamea? Sau nu este aceasta mare obrăznicie și neomenie? Și de-ai vedea o picătură de ploaie picând în casa ta, îndată aduci meșteri de repară să nu te plouă. Dar pe sărac

nu-l vezi că zace de multe ori în gunoaie şi întinat?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 73)

„Noi le zicem: nu te-am hrănit o dată şi de două ori şi ai mâncat? Dar de ce nu zici şi tu pântecelui tău că: ieri te-am săturat dar astăzi de ce-mi ceri iarăşi de mâncare bucate? Dar tu pântecele tău îl saturi peste măsură atâta cât este să crape, iar pe săracul care-ţi cere puţin tu îl alungi? Dar cum va vrea să te audă pe tine Dumnezeu, când îl rogi ca să-ţi ierte păcatele tale, dacă treci pe cel ce este în nevoie şi nu dai din binele ce-l ai de la Dumnezeu? Oare acestea nu sunt vrednice de hulă?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 73)

„Dar tu cum te rogi lui Dumnezeu ca să te audă şi să-ţi ajute când îţi vine vreo pagubă sau primejdie, că de vreme ce tu te faci a nu vedea pe acela ce ţi-a greşit, nici nu te-a păgubit vreodată, care are osteneală şi durere şi se pedepseşte cu foame şi cu goliciune în gerul iernii, dar Dumnezeu, Căruia îi greşeşti în toate zilele, cum te va lăsa nemuncit şi nepedepsit? De vreme ce zice că cel ce-şi astupă urechea ca să nu audă rugăciunea săracului, nici Dumnezeu nu-l va auzi pe el. Deci, în ce fel vom fi noi spre săraci ori milostivi ori nemilostivi, aşa va fi şi Dumnezeu spre noi." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 76-77)

„Auzi, dacă cei ce ştiu şi au învăţat taina că lui Hristos nu-i este milă de carnea Lui, când te vei cumineca, nici Sângele Lui nu l-a oprit, tu vrei să te adăpi, iar Lui nu-i dai nici un pahar de apă rece, dar ce iertare vei lua de la Dumnezeu? Tu iei cele neputrede de la Dumnezeu cu multă cinste şi de cele putrede îţi este milă să le dai? (...) Oare nu sunt acestea grele? Că Dumnezeu a dat pe Fiul Său spre moarte pentru tine, iar tu nu-i dai Lui nici o fărâmă de pâine, Celui ce S-a vândut pentru tine şi S-a junghiat şi S-a omorât şi nu i-a fost milă de Dânsul, nu numai fiindu-i Fiu adevărat, ci şi Singur Născut, iar tu pe Dânsul îl vezi mort şi pierind de foame şi de goliciune şi-ţi cere să cheltuieşti din ale Lui şi nu-I dai, iar pentru tine le strici şi le risipeşti rău şi fără de folosinţă, dar ce lucru rău este mai mare decât această nemulţumire? Hristos S-a vândut şi S-a junghiat pentru tine şi umblă înconjurându-te flămând şi tu nici din ale Lui nu-i dai?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 79)

„N-aţi aflat că judecata este nemilostivă celor ce nu-i miluiesc pe săraci?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 163)

„Hristos, când are să te hrănească, nu-Şi cruţă nici chiar Trupul Lui! Când are să-ţi dea de băut, nu-Şi cruţă nici chiar Sângele, nici nu e invidios! Tu, însă, nu dai nici o bucată de pâine, nici un pahar de apă! Ce iertare vei avea, când primeşti daruri atât de mari şi atât de preţioase, şi te scumpeşti la nişte lucruri de nimic?" (*La cuvintele: «Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani»; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 16, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 372)

MINCIUNA (nimic nu este mai slab ca minciuna)

„... nimic nu este de jos, nimic nu este mai slab decât minciuna; îi place să se ascundă, uşor se demască, uşor se risipeşte." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIX, 1, p. 134)

MINCIUNA (are picioare scurte)

„Minciuna este slabă şi uşor de descoperit, chiar când ea în afară se acoperă cu mii de culori. Precum cei ce zidesc pe ziduri ruinate nu le fac pentru aceea mai tari; la fel mincinoşii sunt uşor ruşinaţi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVIII, 1, p. 347)

„Nimic nu este mai slab decât minciuna, cu oricâte perdele ar fi ea acoperită. Aşa cum urcă, la fel de repede şi coboară." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 374)

MINTEA (ochii minții)

„Așa sunt ochii minții; privesc necontenit la priveliștea celor veșnice; și, luminați de strălucirea lor, disprețuiesc pe toate cele din lumea aceasta ca pe umbră și vis, fără să poată fi amăgiți sau înșelați. De văd bogăția, îndată își bat joc de ea; știu că bogăția fuge de la unul la altul mai fără recunoștință decât un rob fugar, știu că niciodată nu stă, ba dimpotrivă încarcă pe cei care o au cu mii și mii de rele și, ca să spun așa, îi aruncă chiar în adâncul păcatului. De văd frumusețe trupească, iarăși, nu se întorc spre ea; știu că e trecătoare și lesne schimbătoare; știu că boala distruge deodată toată frumusețea aceea, iar înaintea bolii bătrânețea urâțește și pocește chipul frumos de mai înainte, și, în sfârșit, știu că moartea strică toată frumusețea trupului. De văd pe cineva acoperit de slavă sau plin de putere sau ajuns în fruntea demnităților și înconjurat de toate fericirile, și pe acesta îl trec cu vederea ca pe unul ce nu are nimic sigur, nimic statornic, ca pe unul care se laudă cu niște lucruri, care trec mai repede ca valurile râurilor. Este, oare, ceva mai șubred decât înșelăciunea slavei din viața aceasta, pe care profetul o asemuie cu floarea ierbii? *Toată slava omului*, spune profetul, *ca floarea ierbii* (Isaia, 40, 7; Petru, 1, 24)". (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 356)

„Și ochiul minții noastre, până ce este sănătos, toate cele bune le vede, iar când este gândul nostru întunecat și stricat tocmai și la cer de-l vom sui la cele dumnezeiești priviri, multă tulburare și netocmeală i se va părea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 135)

MINTEA (curată)

„Când un om are cugetul curat, când n-are în el murdărie, atunci va putea locui în el Stăpânul universului". (*Omilii la Facere,* omilia LX, III, în col. PSB, vol. 22, p. 269)

MINTEA (vătămarea minții)

„Ceea ce este ochiul pentru trup, aceea este mintea pentru suflet. După cum n-ai prefera să porți bijuterii de aur, să te îmbraci cu haine de mătase, dar să ți se scoată ochii, ci socotești sănătatea ochilor mai de preț decât o bogăție ca aceasta - că dacă-ți pierzi vederea, nu-ți mai este de nici un folos viața - deci, după cum atunci când ochii sunt orbiți, cea mai mare parte a lucrării celorlalte mădulare este pierdută, pentru că li s-a stins lumina, tot așa și când mintea este stricată, sufletul se umple de nenumărate rele. Așadar, după cum căutăm să avem în trup ochi sănătoși, tot așa și în suflet mintea. Cum vom mai vedea, deci, dacă vom strica tocmai organul care dă lumină și celorlalte mădulare? După cum cel care stârpește izvorul a secat și râul, tot astfel cel care strică mintea a tulburat toată activitatea sufletului în viața aceasta. (...) Când căpitanul corăbiei se îneacă, când lumina se stinge, când împăratul cade prizonier, ce nădejde mai pot avea supușii?". (*Omilii la Matei,* omilia XX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 266)

„Cel ce nu este cumpătat în faptele lui nu poate fi nici întreg la minte, adică nu poate fi statornic și sănătos cu mintea, ci un astfel de om se abate din calea cea dreaptă, și este mai smintit decât un nebun." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, pp. 401-402)

MINTEA (întunecarea minții)

„Nimic nu produce mai mult întuneric ca mintea omenească, care nu vorbește decât despre lucruri pământești și nu este luminată de sus. Căci ea este robită cu totul de părerile pământești ale minții noastre. Pentru aceasta avem nevoie de aceste izvoare de apă care cad din cer, ca după ce am spălat tina cu care este întinat sufletul nostru, ceea ce va rămâne curat

să se ridice sus şi să zboare să se unească cu învăţătura divină." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXIV, 3, p. 117)

„Tristeţea, neliniştea, mânia şi grijile multe întunecă mintea şi nu o lasă să gândească raţional." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 360)

MINTEA (uşurătatea minţii)

„Nimic nu poate fi mai străin de sufletul creştinului ca uşurătatea minţii." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 101)

„Inima noastră este foarte plecată spre păcat şi voinţa noastră este foarte schimbătoare; de aceea, noi trebuie să ne asigurăm şi să ne întărim din toate părţile. *Unul din cei doisprezece s-a dus*. Vezi din ce societate stimabilă el a pierit şi ce mare nenorocire este uşurătatea minţii?" (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 165)

MINTEA (curăţirea ei)

„Ne curăţim minţile noastre, repetând ca pe o incantaţie învăţăturile adevărate[27]." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminaţi*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 36-37)

MINUNILE (despre minuni)

„Dar ce spui de minunile din vremea noastră? N-a izbucnit foc din templu, din temeliile templului din Ierusalim, şi a alungat pe lucrătorii ce lucrau la zidirea templului şi astfel s-a pus capăt încercării aceleia nelegiuite? Cu toate acestea, cei ce încercaseră rezidirea templului nu s-au pocăit, nici n-au lepădat învârtoşarea inimii lor. Câte alte minuni nu s-au mai făcut apoi după acea minune, dar n-au câştigat nimic din ele. De pildă, trăsnetul care a căzut pe acoperişul templului lui Apolo. Templul acesta a fost trăsnit din pricină că oracolul acestui demon a silit pe împăratul de atunci să mute de lângă templu moaştele unui mucenic îngropat acolo; căci spunea oracolul că nu poate rosti oracole atâta vreme cât vede alături sicriul mucenicului. După minunea aceasta, o altă minune. Unchiul acestui împărat, pentru că a pângărit sfintele vase, a murit mâncat de viermi. Vistiernicul împărătesc apoi, pentru o altă nelegiuire adusă de el Bisericii, a pierit rupându-i-se trupul în două. Iarăşi, o altă minune. Izvoarele din ţinutul nostru, care întreceau în apă apa râurilor, au pierit dintr-o dată şi au dispărut; asta nu s-a mai întâmplat niciodată mai înainte, ci atunci când împăratul a pângărit ţinutul acesta cu jertfe idoleşti. Ce să mai spun de foametea din întreaga lume, care a căzut peste oraşe odată cu suirea acestui împărat pe tron? Ce să mai spun de moartea împăratului în ţara perşilor, de rătăcirea lui de dinaintea morţii, de armata prinsă la mijloc de barbari ca într-o mreajă, de întoarcerea ei minunată şi neaşteptată de acolo? Toate aceste nenorociri au încetat îndată ce a murit într-un chip vrednic de plâns împăratul cel necredincios şi i-a urmat un altul, credincios. Ostaşii care nu mai aveau din nici o parte nici o ieşire, că erau prinşi ca în nişte plase, la un semn al lui Dumnezeu au scăpat de barbari şi s-au întors teferi acasă. Nu sunt oare îndestulătoare aceste minuni ca să ne atragă spre credinţă?" (*Cuvântul al IV-lea la*

[27] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Acest procedeu nu are nimic cu magia. Este vorba de obiceiul anticilor de a citi cu voce tare şi de puterea pe care o are cuvântul Sfintei Scripturi. Acelaşi lucru se întâmplă şi în cazul rugăciunii isihaste, când ea este rostită cu gura. Amintim şi cuvintele Mântuitorului: Acum voi sunteţi curaţi pentru cuvântul pe care vi l-am spus (In., 15, 3). Citirea Scripturii, pentru cel ce se pregăteşte, are efect purificator. Rostirea ritmată, cu atenţie, a psalmilor, rugăciunilor, lecturilor duhovniceşti, are efect asupra voinţei şi ne întăreşte prin obişnuinţă (nu în sens de rutină, ci de mod de a fi, dobândit prin asceza minţii şi a inimii) deschiderea faţă de harul lui Dumnezeu. (n.s. 44, p. 37)

Sfântul Apostol Pavel, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 247-248)

„Fapta este rezultatul propriei strădanii; minunea, harismă a dumnezeiescului dar. Ai văzut cât de mare este deosebirea dintre faptă şi minune? Fapta este o urmare a sudorilor omeneşti; minunea este o dovadă a dărniciei dumnezeieşti. Fapta își are început în viața noastră, minunea îşi ia începutul de la harul lui Dumnezeu; una se datorează ajutorului de sus, alta, voinței de jos. Fapta este țesută din amândouă: și din râvna noastră, și din har dumnezeiesc; minunea nu este decât o manifestare a harului de sus, fără să aibă nevoie de sudorile noastre. Faptă înseamnă să fii blând, să fii curat la suflet şi la trup, să fii cumpătat, să-ți stăpâneşti mânia, să biruieşti pofta, să faci milostenii, să fii iubitor de oameni, să săvârşeşti orice virtute, asta este o fapt. Osteneala şi sudoarea noastră. Minune înseamnă să alungi demonii, să deschizi ochii orbilor, să curățeşti trupurile leproşilor, să întăreşti mădulare slăbănogite, să învii morți, sau să faci altele la fel cu acestea. Ai văzut cât e de mare deosebirea între fapte şi minuni, între viețuire şi semne, între râvna noastră şi harul lui Dumnezeu?" (*Omilie la titlul Faptelor apostolilor, (La începutul Faptelor Apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 317-318)

MINUNILE (nu minunile, ci iubirea îi arată pe ucenicii lui Iisus)

„Ce oare? Nu sunt minunile cele care fac să se cunoască ucenicii lui Iisus Hristos? Nicidecum. *Căci mulți vor zice: Doamne, oare nu am alungat doi demoni în numele Tău*? (Mt., 7, 22). Şi iarăşi: Ucenicii fiind în bucurie fiindcă diavolii li se supuneau lor, Iisus le-a zis: *Nu vă bucurați fiindcă diavolii vise supun, ci bucurați-vă pentru aceea fiindcă numele voastre sunt scrise în ceruri* (Lc., 10, 20). Dacă minunile au convertit lumea, aceasta s-a întâmplat fiindcă preexista iubirea; fără iubire nu ar fi avut loc minuni. Aceasta este iubirea, unirea tuturor inimilor care i-a făcut pe ucenici virtuoşi. Dacă ar fi fost dezbinare între ucenici totul ar fi fost pierdut. Şi Mântuitorul n-a zis aceea numai pentru ucenicii Săi, ci şi pentru toți cei ce vor crede în El apoi, căci azi nimic nu scandalizează aşa de mult neamurile ca a vedea că nu mai este iubire între noi; dar, veți zice voi, ei ne reproşează că nu se mai fac minuni. Este adevărat, dar nu aşa de mult.

În ce a făcut arătată apostolii iubirea lor? Nu vedeți că Petru şi Ioan nu se despart niciodată atunci când merg la templu? Nu vedeți câtă iubire avea Pavel pentru frații lui? Şi vă mai îndoiți încă? Dacă apostolii au fost împodobiți cu alte virtuți, ei au posedat cu atât mai mult pe aceea care este izvorul tuturor bunurilor; căci iubirea creşte în sufletul care este plin de virtute. Ea seacă şi piere în acela în care stăpâneşte nedreptatea. *Atunci când va prisosi nedreptatea, zice Iisus Hristos, iubirea multora se va răci* (Mt., 24, 12). Sigur neamurile nu sunt aşa de mult câştigate prin minuni ca prin viața pe care o ducem noi şi nimic nu desăvârşeşte viața ca iubirea. Ei i-au numit adesea înşelători pe cei ce făceau minuni; dar n-au putere asupra unei vieți şi curate şi sfinte. Înainte ca propovăduirea Evangheliei să fi făcut prea mari progrese, cu dreptate se admirau minunile, dar acum viața trebuie să ne facă minunați. Nimic nu atinge şi convinge aşa de mult neamurile ca virtutea; nimic în sfârşit nu le este aşa de mare motiv de sminteală ca răutatea." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXII, 3, p. 371)

MINUNILE (săvârșirea de minuni)

„ ... s-au făcut multe minuni la început când lumea a părăsit rătăcirea idolească; dar mai târziu, după ce s-a sădit pretutindeni dreapta credință, minunile au încetat." (*Omilii la Matei*, omilia IV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 47)

„Minuni s-au făcut chiar și în vremea noastră. În zilele noastre, pe timpul domniei lui Iulian, care i-a întrecut pe toți cu necredința lui, s-au făcut multe și neobișnuite minuni. Când iudeii au încercat să înalțe din nou templul din Ierusalim, a ieșit foc din temeliile templului și i-a împiedicat, iar când Iulian a murit mâncat de viermi, iar unchiul său, numit tot Iulian, a crăpat la mijloc.

Minunea cea mai mare însă a fost că secau izvoarele în locurile în care Iulian voia să aducă jertfă idolilor și că izbucnea foamete în orașele în care intra împăratul.

Așa obișnuiește Dumnezeu să facă. Când nenorocirile se înmulțeau și vedea că poporul Său este chinuit și împilat de tirania dușmanilor, atunci Dumnezeu Își arăta puterea Sa. Așa a făcut cu iudeii, când erau în Babilon." (*Omilii la Matei,* omilia IV, I-II, în col. PSB, vol. 23, pp. 47-48)

„Să îndepărtăm mai întâi o înțelegere rea, și să ne păzim de a crede că minunea ar fi semnul indispensabil și însoțirea necesară a sfințeniei. Câți sfinți sunt, pe care noi nu-i vedem nicidecum că au făcut vreo minune? Ce minune a făcut Ioan Botezătorul? Nici una, căci Evanghelia zice în mod expres despre el: *Ioan nu a făcut nici o minune.* În Legea Veche cele mai mărețe și cele mai venerate personaje sunt precis acelea care n-au făcut nici o minune. Cei ce s-au făcut străluciți nu și-au întemeiat această strălucire decât pe sfințenia vieții lor, mulțumită căreia ei au devenit vindecători de boli." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 342)

MINUNILE (scopul săvârșirii de minuni)

„Care este scopul minunii? Pentru ce sunt minunile lui Iisus Hristos și ale sfinților Săi? Pentru a asigura credința, a converti pe cei necredincioși, a întări pe credincioși în practicarea virtuților evanghelice." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 342)

MINUNILE (cerute din dorința de a experimenta și de a uimi)

„Unde sunt cei care cer minuni? Să audă aceștia că e nevoie de inimă curată! Dacă n-ai inimă curată, minunile nu-ți sunt de nici un folos. Iată ninivitenii au crezut fără minuni; iudeii însă au ajuns mai răi, după atâtea minuni; s-au făcut pe ei înșiși locaș pentru nenumărați demoni și au atras asupra lor mii și mii de nenorociri." (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 514)

„Pentru acest motiv le refuza evreilor să facă minunile pe care le cereau: El știa că ei nu le cereau decât pentru a-L ispiti (...) sunt astăzi oameni care pun întrebările următoare: Pentru ce nu face Dumnezeu și acum minuni? Dacă sunteți credincioși, precum trebuie să fiți, dacă îl iubiți pe Iisus Hristos, precum se cuvine să-L iubiți, voi nu mai aveți nevoie de minuni; minunile sunt pentru necredincioși. Pentru ce dar ziceți voi, nu le-a făcut la evrei? Sigur că lor le-a făcut! Dar, de câte ori au fost respinși, atunci când le cereau, au fost respinși fiindcă nu le cereau pentru a se vindeca de orbirea lor și de necredința lor, ci pentru a se înrăi și mai mult și a deveni și mai răi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIV, 1, p. 114)

„Că noi nu trebuie să ne așteptăm deloc la minuni, nici nu trebuie să-i cerem Domnului dovezi ale puterii Sale divine." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXV, 3, p. 170)

MINUNILE (darul săvârșirii de minuni)

„Harurile însă nu depind de voința celui care primește harul, ci de socotința Celui care dă harul. Aceasta este pricina pentru care Hristos nu laudă niciodată pe cei care săvârșesc minuni; chiar pe ucenicii Săi, care se lăudau cu minunile săvârșite de ei, Hristos îi lipsește de această laudă spunându-le: *Nu vă bucurați că dracii vi se supun vouă!* (Luca 10, 20). Ci,

dimpotrivă, în orice prilej Hristos fericeşte pe cei milostivi. Pe cei smeriţi, pe cei blânzi, pe cei curaţi cu inima, pe făcătorii de pace şi pe cei care fac aceste fapte şi altele asemenea acestora." (*Despre Feciorie*, 36, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 60)

MINUNILE (mai de folos ne este viaţa virtuoasă decât darul săvârşirii de minuni)

„Să avem multă purtare de grijă de viaţa noastră. Să nu ne socotim mai mici pentru că nu facem minuni. N-am avea nici un câştig de-am face minuni, după cum nu pierdem nimic de nu facem, dacă ducem o viaţă virtuoasă. Dacă facem minuni, noi suntem datornicii lui Dumnezeu; dacă, însă, ducem o viaţă virtuoasă, plină de fapte bune, atunci Dumnezeu ni-i datornic". (*Omilii la Matei*, omilia XXIV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 313)

„Pe bolnavi vindecaţi, pe leproşi curăţiţi, demonii scoateţi; în dar aţi luat, în dar daţi (Matei 10, 8).

Aţi văzut că Domnul are tot atât de mare grijă de bunele purtări ale ucenicilor Săi ca şi de facerea de minuni, arătând că minunile nu sunt nimic fără de bune purtări? Le smereşte gândul, spunându-le: *în dar aţi luat, în dar daţi!* şi le curăţeşte sufletul de iubirea de argint. Apoi, ca să nu creadă că minunile sunt o faptă a lor şi să se mândrească cu minunile săvârşite, le spune: *În dar aţi luat!* nu dăruiţi nimic de la voi celor care vă primesc. Puterea aceasta, a facerii de minuni, n-aţi primit-o ca o plată a muncii voastre, nici nu v-aţi ostenit pentru ea. E harul Meu!". (*Omilii la Matei*, omilia XXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 397)

„Cereţi, oare, să fac minunile pe care le făceau apostolii când intrau în cetele credincioşilor, să curăţ leproşii, să alung demonii, să înviez morţii? Dar cea mai mare dovadă a nobleţei şi dragostei voastre este tocmai aceea că aţi crezut în Dumnezeu fără aceste probe. Şi pentru această pricină şi pentru alta Dumnezeu a pus capăt minunilor. Dacă acum, când nu se mai fac minuni, oamenii înzestraţi cu alte însuşiri, de pildă cu înţelepciunea sau cu cuvioşia, se laudă atâta, se mândresc şi se dezbină unii de alţii, ce prăpăstii nu s-ar face între oameni dacă ar mai săvârşi şi minuni? Că spusele mele nu sunt un simplu gând al meu o mărturisesc corintenii, care erau împărţiţi în mai multe partide, tocmai din această pricină (I Cor., 1, 10-13). Nu căuta, dar, minuni, ci sănătatea sufletului! Nu căuta să vezi un mort înviat; ai aflat doar că toată lumea va învia. Nu căuta să vezi orb tămăduit, ci uită-te că acum toţi oamenii văd mai bine şi mai cu folos. Caută şi tu să vezi la fel cu ei şi îndreaptă-ţi ochiul tău! Dacă toţi am trăi cum trebuie, păgânii ne-ar admira mai mult decât pe făcătorii de minuni. Minunile sunt luate de multe ori drept năluciri şi mai au şi altă faimă rea, deşi minunile făcute de sfinţi nu sunt ca acestea; viaţa curată însă, nu poate fi niciodată defăimată aşa; că virtutea închide gurile tuturora.

Să ne îngrijim dar de virtute! Mare e bogăţia ei şi e mare minune". (*Omilii la Matei*, omilia XXXII, VII-VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 404)

„... dacă vrei să faci chiar minuni, scapă-te de păcate şi ai reuşit totul! Păcatul este mare demon, iubite! Dacă scoţi din tine păcatul, ai săvârşit o minune mai mare decât cei care au pus pe fugă nenumăraţi demoni. Ascultă ce spune Pavel! Pavel pune virtutea mai presus de minuni. *Râvniţi,* spune el, *darurile cele mai bune. Şi vă arăt o cale cu mult mai înaltă* (I Cor., 12, 31). Şi voind să le arate această cale, nu le-a vorbit de învierea de morţi, nici de curăţirea leproşilor şi nici de alte minuni ca acestea, ci în locul tuturora a pus dragostea (I Cor., 13, 1-13). Ascultă-L şi pe Hristos că spune: *Nu* vă *bucuraţi că demonii vi se pleacă, ci că numele vostru s-a scris în ceruri* (Luca 10, 20). Şi înainte de aceasta, iarăşi: *Mulţi îmi vor zice în ziua aceea: Nu cu numele Tău am proorocit şi am scos demonii şi am făcut multe minuni? Şi atunci le voi mărturisi: Nu vă ştiu pe voi!* (Matei 7, 22-23). Iar înainte de răstignire, chemând pe ucenicii

Săi, le-a spus: *întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei,* nu dacă veţi scoate demoni, ci *dacă veţi avea dragoste între voi* (Ioan 13, 35); şi iarăşi: *întru aceasta vor cunoaşte că Tu M-ai trimis,* nu dacă vor învia morţi, ci *dacă sunt una* (Ioan 17, 22-23). Adeseori minunile au fost de folos altora, dar au vătămat pe cel care le-a săvârşit, că l-au îngâmfat, l-au făcut să umble după slava deşartă sau l-au vătămat şi în alt chip. O vătămare ca aceasta n-o suferă cel virtuos, cel care face fapte bune; faptele bune sunt de folos şi lui şi altora mulţi". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 404-405)

„Dacă din om nemilos, ai ajuns milostiv, ţi-ai vindecat mâna uscată! Dacă în loc să te duci la teatru, te duci la biserică, ţi-ai vindecat piciorul, care şchiopăta! Dacă ochii tăi nu mai umblă după femei desfrânate şi nici după frumuseţe străină, ţi-ai deschis ochii tăi cei orbi! Dacă în loc de cântece drăceşti, înveţi cântece duhovniceşti, ai început să vorbeşti, mut fiind! Acestea-s cele mai mari minuni! Acestea-s semne nemaiauzite! Dacă ne vom duce viaţa săvârşind aceste minuni, vom ajunge prin ele şi noi oameni mari şi minunaţi, vom atrage şi pe toţi cei păcătoşi la virtute şi ne vom bucura şi de viaţa ce va să fie". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 405)

„Totdeauna Hristos îl preferă pe Petru împreună cu Iacov şi cu Ioan înaintea tuturor celorlalţi ucenici. Spune-mi, pentru ce îi preferă pe aceştia? Din pricina minunilor făcute de ei? Nu! Pentru că toţi apostolii la fel au curăţit leproşi, au înviat morţi şi tuturor la fel le-a dat aceeaşi putere. Din ce pricină, dar, aceşti trei apostoli erau mai presus de ceilalţi? Din pricina virtuţii sufletului lor! Vezi, dar, că totdeauna este nevoie de viaţă curată şi de arătarea ei prin fapte? *Din roadele lor îi veţi cunoaşte pe ei* (Matei 7, 16) spune Domnul". (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 542)

„Spune-mi, dacă ţi s-ar da să alegi între a învia morţi în numele Lui şi a muri pentru numele Lui, ce ai alege? Nu-i aşa că ai alege moartea pentru numele Lui? Pentru ce? Pentru că învierea morţilor e minune, pe când moartea pentru Hristos, faptă. Dacă ţi s-ar da să alegi între puterea de a preface paiele în aur şi puterea de a dispreţui averile, cum dispreţuieşti paiele, n-ai alege, oare, puterea de a dispreţui averile? Şi pe bună dreptate, că pe oameni puterea aceasta îi uimeşte mai mult. Dacă oamenii ar vedea că se pot preface paiele în aur, ar dori şi ei, ca Simon Magul, să aibă această putere şi ar creşte în ei şi mai mult dragostea de averi; dar dacă ar vedea că toţi nesocotesc şi dispreţuiesc aurul ca pe paie, ar scăpa de această boală.

Vezi, dar, că viaţa virtuoasă ne este de mai mult folos?". (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 542-543)

„Când te-ar lăsa cineva să alegi: sau morţi să învii în numele lui Iisus, sau să mori pentru numele lui, ce ai alege tu? Negreşit aceasta din urmă, căci aceasta este o faptă mai mântuitoare, iar cealaltă este numai o minune. Şi dacă cineva te-ar lăsa să alegi între puterea de a preface fânul în aur şi între puterea de a nesocoti toate bogăţiile, ca pe fân; nu ai alege oare pe aceasta din urmă? Negreşit numai acesta ar câştiga pe oameni. Dacă ei te-ar vedea făcând aur din fân, ar creşte numai lăcomia lor de avere, şi toţi ar vrea să înveţe acel meşteşug, ca Simon Magul (Fapt. VIII, 19); iar dacă ei te-ar vedea dispreţuind bogăţiile, în curând s-ar slobozi şi ei de boala lăcomiei lor." (*Cuvânt la Duminica după Botezul Domnului*, pp. 269-270)

„Aşadar dacă tu vrei să te asemenea Apostolilor, nimic nu te opreşte. Nu ai nevoie de darul minunilor. Dacă ai nimicit păcatul în tine, dacă ai sfărâmat puterea Satanei, aici călcat pe capul lui, ai slăbit puterea lui, ai împrăştiat oastea lui, atunci tu ai săvârşit cea mai mare minune. Prin aceasta s-au făcut mari şi Apostolii, precum spune Petru: *noi am lăsat toate, şi am urmat Ţie* (Mt., 19, 27). Întru aceasta să urmăm şi noi lor, să ne lepădăm de cele vremelnice, să ne dăruim lui Hristos, pentru ca noi împreună cu Apostolii să ne facem părtaşii

vieţii cea veşnice." (*Cuvânt la Duminica după Botezul Domnului*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, p. 270)

„Minunea este mai mare, mai înfricoşătoare, depăşeşte firea noastră. Fapta şi vieţuirea sunt mai mici decât minunile, dar mai folositoare, cu mult mai mult câştig; sunt o răsplată a ostenelilor, plată a strădaniei. Şi ca să vezi că fapta este mai folositoare şi cu mai mult câştig decât minunea, află că fapta bună, chiar neînsoţită de minuni, duce în cer pe cei ce-o săvârşesc, dar minunea şi semnele, neînsoţite de fapte, n-au puterea să-i ducă pe săvârşitori nici în pridvorul cerului. Eu vă voi arăta cum, iar voi să observaţi că faptele au întâietatea potrivit răsplăţii date lor. Să vedeţi că minunile singure nu mântuie pe cei ce le fac, dar fapta singură nu are nevoie de nimic altceva pentru mântuirea celui ce o face. *Mulţi Îmi vor spune în ziua aceea*, zice Hristos: *Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit*? (Matei 7, 22). Adică au făcut semne şi minuni! *Au nu în numele Tău am scos mulţi demoni şi am făcut multe minuni*? (Matei 7, 22). Vedeţi? Peste tot semne şi minuni! Să vedem acum ce spune Dumnezeu. Pentru că aceştia au făcut numai minuni, şi nici o faptă, le spune: *Depărtaţi-vă de la Mine, nu vă ştiu pe voi, lucrători ai fărădelegii* (Matei 7, 23).

- Dar dacă nu-i ştie, cum de ştie că a lucrat fărădelegea?
- Ca să afli că aceste cuvinte: *Nu vă ştiu pe voi*, nu arată neştiinţa, ci dezgustul.

Nu vă ştiu pe voi.

- Spune-mi, pentru ce? *Oare, nu în numele Tău am scos demoni*?
- *Mi-e silă de voi*, le spune Hristos, *că n-aţi ajuns mai buni, cu toate darurile Mele, că aţi rămas tot aşa de răi, cu toată cinstea ce v-am dat. Depărtaţi-vă de la Mine, nu vă ştiu pe voi*!
- Cum se poate asta? Cum s-a făcut că în vremea veche oameni nevrednici au primit harisma, oameni cu viaţa păcătoasă au făcut minuni şi s-au bucurat de daruri dumnezeieşti, fără să se îngrijească să ducă o viaţă îmbunătăţită?
- Da, s-au bucurat datorită iubirii de oameni a lui Dumnezeu, nu a vredniciei lor. Trebuia să se răspândească pretutindeni cuvântul bunei credinţe, că era la început şi în faşă credinţa. După cum un vrednic lucrător de pământ dă multă îngrijire unui puiet de curând sădit în sânurile pământului, pentru că-i plăpând, şi îl împrejmuieşte cu pietre şi cu spini, ca să nu fie smuls de vânturi, să nu fie stricat de vite sau să sufere vreo altă vătămare, iar când vede că s-a întărit şi a crescut mare, scoate gardul din jurul lui, pentru că pomul e destul de puternic să nu mai sufere vreo vătămare; tot aşa s-a întâmplat şi cu credinţa. Când era sădită de curând, când era plăpândă, când era proaspăt semănată în sufletele oamenilor, cerea de pretutindeni multă purtare de grijă; dar când s-a întărit, când a prins rădăcini şi a crescut în înălţime, când a umplut toată lumea, Hristos i-a luat apărătorile, a dat la o parte întăririle. De aceea la început se dădeau harisme şi celor nevrednici; era nevoie în vremea aceea veche de acest ajutor, din pricina credinţei; acum, însă, nici celor vrednici nu li se dau; tăria credinţei nu mai are nevoie de acest ajutor. Şi ca să vezi că aceia nu minţeau când spuneau că au făcut minuni, ci cu adevărat au făcut minuni, şi ca să vezi că se dădeau harisme unor oameni nevrednici pentru ca să se săvârşească pe lângă cele spuse şi altceva, adică pentru ca aceia, ruşinaţi de darul lui Dumnezeu, să se depărteze de răutatea lor, iată-l de pildă pe Iuda, unul din cei doisprezece. Toţi dau mărturie că făcea minuni, scotea demoni, învia morţi, curăţa leproşi. Cu toate acestea, a căzut din Împărăţia cerurilor. N-au putut minunile să-l mântuie, pentru că era tâlhar şi hoţ şi a vândut pe Stăpânul. Că minunile nu pot mântui fără o vieţuire bună, fără o viaţă curată şi desăvârşită, am dovedit-o cu cele ce am spus; dar că o vieţuire care nu are mângâierea facerii de minuni, care nu-şi ia minunile întru ajutor, ci rămâne singură ea, are puterea să ducă cu îndrăznire în Împărăţia cerurilor, ascultă că o spune Hristos: *Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi Împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii* (Matei 25, 34). Pentru ce? Pentru că au înviat morţi, pentru că au curăţit leproşi, pentru că au alungat demoni? Nu! Dar pentru ce? *Pentru că M-aţi văzut flămând*, zice Hristos, şi *M-aţi hrănit;*

însetat, şi Mi-aţi dat să beau; gol, şi M-aţi îmbrăcat; străin, şi M-aţi primit! (Matei 25, 35-36). Nu-i vorba deloc de minuni, ci peste tot de fapte. După cum dincolo, peste tot minuni, şi îndată osânda, pentru că erau minuni fără de fapte, tot aşa şi aici, peste tot fapte şi deloc minuni, şi îndată mântuirea. Pentru că o vieţuire desăvârşită poate mântui ea singură pe cei ce-o au." (*Omilie la titlul Faptelor Apostolilor, (La începutul Faptelor apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 318-320)

„... să vedem cu ce se laudă Petru! Ce-a spus el? A spus că a făcut minuni? Că doar atunci, pe când se lăuda, făcuse minuni! Nu s-a lăudat însă cu minunile! Dar cu ce? *Iată, noi am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie* (Matei 19, 27), spunea el. Ai văzut dar şi fapta lui Petru, şi minunea făcută de el! Încununată însă a fost numai fapta! Fapta a fost lăudată şi primită de Hristos! *Vă spun vouă*, zice Hristos, *că voi, care aţi lăsat case*... şi celelalte (Matei 19, 28-29). N-a spus: *Voi, care aţi înviat morţii*, ci: Voi, care aţi lăsat averile voastre, veţi şedea pe cele douăsprezece tronuri (Matei 19, 28)." (*Omilie la titlul Faptelor apostolilor, (La începutul Faptelor Apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 326)

„Nu poţi îndrepta o mână uscată? Dar poţi face ca mâna ta, ajunsă uscată din pricina neomeniei, să ţi-o îndrepţi prin dragostea de oameni. *Să nu fie mâna ta,* spune Scriptura, *întinsă la luat şi strânsă la dat* (Sirah 4, 33). vezi că nu uscăciunea, ci neomenia zgârceşte mâna? Întinde-o dar cu milostenie şi iubire de oameni! Nu poţi izgoni duhurile rele? Izgoneşte păcatul, şi vei primi mai mare răsplată! Ai văzut că pretutindeni viaţa şi fapta au mai multă laudă decât minunea şi mai multă răsplătire?" (*Omilie la titlul Faptelor apostolilor, (La începutul Faptelor Apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 326-327)

„Căci şi astăzi, ceea ce-i ţine pe necredincioşi departe de Hristos nu este faptul că nu se fac minuni, aşa cum spun unii, ci faptul că iubirea lipseşte de la creştini. Pe necredincioşi nu-i atrag neapărat minunile, cât viaţa virtuoasă, pe care doar iubirea o poate naşte. Pe făcătorii de minuni i-au acuzat de multe ori că amăgesc poporul, niciodată însă pe cei care aveau viaţă sfântă." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 142)

„Să ne gândim în sfârşit la nefericiţii pe care minunile nu i-au putut salva de la pierzare, şi să concludem că singură virtutea este importantă, căci singură ea este condiţia mântuirii." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 342)

MINUNILE (credinţa noastră ţine loc de minuni)

„Noi, deci, n-avem nevoie de înfăţişare văzută, deoarece credinţa noastră ţine loc de minuni. Că n-au nevoie de minuni credincioşii, ci necredincioşii". (*Omilii la Matei,* omilia XII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 149)

„Încetarea minunilor nu este o dovadă că Dumnezeu nu ne mai cinsteşte, ci, dimpotrivă, o dovadă că ne cinsteşte. A făcut asta pentru că voieşte să arate credinţa noastră, să arate că noi credem în El fără garanţii, fără minuni. Cei de pe vremea Apostolilor, dacă n-ar fi primit mai întâi semn şi garanţie, n-ar fi crezut în El despre cele nevăzute. Eu însă şi fără aceasta îmi arăt credinţa. Aceasta, dar, e pricina că nu se mai fac acum minuni." (*Omilia I la Rusalii*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 210)

MINUNILE (minunea singură nu naşte credinţa)

„Minunea singură nu dă credinţa (...) Israel la aceasta a rămas rebel: evreii din timpul lui Iisus Hristos şi al apostolilor rămaseră învârtoşaţi în revolta lor. Câţi din zilele noastre, văd minuni, fără ca să revină pentru aceea la Dumnezeu?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 40)

MINUNILE (puterea de a face minuni a fost dată câteodată și păgânilor și creștinilor nevrednici pentru propovăduirea Evangheliei și pentru binele altora)

„Când acești oameni, în ziua înfricoşătoarei judecăţi, vor vedea că au alt sfârşit decât acela la care se aşteptau; când vor vedea că acolo, pe lumea cealaltă, sunt pedepsiţi, deşi aici pe pământ erau admiraţi de toţi pentru minunile ce le făceau, atunci se vor adresa Domnului, oarecum miraţi şi uimiţi: *Cum, Doamne, nu cu numele Tău am proorocit? Pentru ce-Ţi întorci acum faţa de la noi? Ce înseamnă acest sfârşit străin şi neaşteptat?*

Aceia într-adevăr se minunează că sunt pedepsiţi, cu toate că au făcut minuni. Tu, însă, nu te minuna! Tot harul, pe care l-au avut aceia de a face minuni, a fost în întregime darul lui Hristos; de la ei n-au pus nimic; de aceea, pe bună dreptate, sunt şi pedepsiţi, pentru că au fost nişte nerecunoscători şi nişte nesocotiţi faţă de Dumnezeu, Care i-a cinstit atât de mult încât le-a dat harul facerii de minuni, deşi erau nevrednici.

- *Ce? Făceau minuni cei ce lucrau fărădelegi*? aş putea fi întrebat.

- Unii comentatori ai Scripturii spun că nu făceau fărădelegi în timpul în care au săvârşit minunile, ci mai târziu şi-au schimbat viaţa şi au făcut fărădelegi. Dacă aceasta ar fi tălmăcirea dreaptă a cuvintelor Domnului, apoi prin o astfel de tălmăcire nu s-ar da răspuns la problema pusă de Hristos. Domnul a vrut să arate lucrul acesta: că nici credinţa, nici facerea de minuni n-au putere dacă nu sunt însoţite de viaţă curată; acelaşi lucru îl spune şi Pavel: *Dacă aş avea credinţă, încât să mut şi munţii, dacă aş şti toate tainele şi toată ştiinţa, iar dragoste nu am, nimica nu sunt* (I Cor., 13, 2).

- *Dar cine sunt aceştia*? mă întrebi.

- Mulţi credincioşi au primit harisme, de pildă harisma de a scoate demoni, deşi nu erau cu Hristos, cum a fost Iuda. Iuda era rău, dar avea harisma de a scoate demoni. Şi în Vechiul Testament găseşti multe cazuri de oameni nevrednici care au făcut minuni pentru ca să facă bine altora.

Pentru că nu toţi oamenii sunt destoinici în toate, ci unii au viaţa curată, dar nu au credinţă la fel, iar alţii, dimpotrivă, Domnul îi îndeamnă pe unii prin alţii, ca aceia cu viaţa curată să aibă multă credinţă, iar cei cu credinţă să aibă şi viaţă curată, tocmai pentru că au marele dar al facerii de minuni.

Dumnezeu le dăduse acelora har din belşug, tocmai ca să ajungă mai buni. *Am făcut multe minuni*, vor spune aceia; *dar Eu le voi mărturisi şi atunci*: *Nu vă ştiu pe voi! Acum, când fac minuni, îi socotesc că-Mi sunt prieteni; dar atunci, la judecata viitoare, vor cunoaşte că nu le-am dat, ca prieten, harul facerii de minuni.*

De ce te minunezi că Domnul a dat harisme unor oameni care cred în El, dar nu au viaţa la fel cu credinţa, când a dat asemenea har chiar unor oameni care nici nu credeau în El şi nici nu aveau viaţă curată? Balaam era străin şi de credinţă şi de viaţă îmbunătăţită; cu toate acestea prin el a lucrat harul lui Dumnezeu spre îndreptarea altora. Faraon la fel; cu toate acestea şi prin el Dumnezeu a arătat cele viitoare. Nabucodonosor apoi, marele călcător de lege, şi prin el Dumnezeu a descoperit cele ce aveau să se întâmple după multe generaţii. Baltazar, fiul acestuia, a întrecut pe tatăl lui în fărădelegi, dar şi prin el Dumnezeu a arătat cele viitoare, rânduind lucruri mari şi minunate.

Şi pe vremea lui Hristos, mulţi, chiar dintre cei nevrednici, au primit harul facerii de minuni, pentru că propovăduirea Evangheliei era la început şi pentru că era nevoie să se arate cu toată tăria puterea ei. Totuşi acei făcători de minuni n-au câştigat nimic de pe urma minunilor făcute de ei, ci au fost şi mai mult pedepsiţi. De aceea le-a şi spus acele înfricoşătoare cuvinte: *Niciodată nu v-am cunoscut!* Pe mulţi din aceşti făcători de minuni Domnul îi urăşte chiar de aici de pe pământ, şi-Şi întoarce faţa de la ei înainte de judecata cea de obşte a lumii". (*Omilii la Matei*, omilia XXIV, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 311-312)

„Caiafa, fiindcă a fot ridicat prin sorți la arhierie, cu toate că era nevrednic, a profețit fără ca să știe ce zice. Harul se folosea numai de gura lui, dar el n-a atins nicidecum inima lui necurată. Mulți alții au prezis ceea ce trebuia să se întâmple, cu toate că ei erau nevrednici, ca Nabucodonosor, Faraon, Varlaam; motivul este pentru toți evident." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXV, 1, p. 333)

„... se poate ca cineva să facă şi minuni şi să fie totodată şi trupesc. Dumnezeu a lucrat, de pildă, şi prin Valaam, şi lui Faraon i-a descoperit cele viitoare, şi lui Nabuhodonosor; şi Caiafa a prorocit neştiind ce spune, precum şi alţii scoteau dracii în numele lui Hristos, deşi nu erau cu dânsul. Deci fiindcă asemenea minuni nu erau pentru cei ce le făceau, ci pentru alţii, pentru aceea de multe ori se săvârşeau chiar prin cei nevrednici." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, p. 81)

MINUNILE (nu trebuie să devină obiectul curiozității, ci se cuvine să fie primite cu credință)

„Când Dumnezeu dezvăluie ceva, lucrul dezvăluit nu trebuie să devină obiectul curiozității, ci se cuvine să fie primit cu credință. Deoarece, în privința unor asemenea lucruri, numai un suflet tare nesăbuit și aventuros stă să le iscodească cauzele, să pretindă descrieri amănunțite și să caute aflarea modului în care se ivesc." (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 40)

MINUNILE (săvârșirea de minuni în zilele noastre)

„Pentru ce semnele și minunile s-au oprit acum și nu se mai arată? Pentru ce? Vorbești poate ca necredincioșii și nu primești că s-ar fi făcut minuni nici chiar pe timpul apostolilor, sau că în adevăr cauți ca să știi? Dacă vorbești ca necredincioșii, apoi asupra acestei păreri mă voi ridica mai întâi. Dacă atunci nu s-au petrecut semne și minuni, apoi acum, fiind alungați, prigoniți, întru cutremur mare, legați și socotiți dușmani obștești ai întregii lumi și la îndemâna tuturor de a pătimi rele, neavând cu dânșii nimic atrăgător, nici cetate, nici seminție, nici neam, nici îndeletnicire, nici slavă și nici altceva de acest fel, ci toate cele potrivnice, simplitatea, prostia, sărăcia, ura, disprețul, și găsindu-se împotriva întregii lumi – cum, zic, după atâtea potrivnicii apostolii Domnului încredințau pe oameni vestindu-le astfel de lucruri? Căci și poruncile ce ei le dădeau întâmpinau mult necaz, și dogmele ce le propovăduiau erau însoțite de multe primejdii; de asemenea, și cei ce ascultau și urmau a se încredința, trăiau în beții și în răutate mare. Deci cum îi încredințau, spune-mi? De unde aveau ei puterea de a-i încredința? Iar dacă ei și fără minuni i-au încredințat, apoi atunci, după cum am mai spus, minunea se arată încă și mai mare. Deci dacă astăzi nu se mai fac minuni, apoi aceasta nu o lua ca dovadă că nici atunci nu s-au făcut, căci și atunci spre folosință se făceau, precum și astăzi tot spre folosință nu se fac. Atunci nu silea de a se încredința cineva numai cu cuvântul, precum nici astăzi propovăduirea nu se face numai întru înțelepciune. Că dacă cei ce au semănat cuvântul la început au fost simpli și neînvățați, și nimic nu grăiau de la dânșii, ci numai ceea ce primiseră de la Dumnezeu au împrăștiat în lume, apoi și noi cei de acum nimic nu aducem de la noi, ci numai ce am primit de la aceia, acelea, zic, le grăim către toți. Nici astăzi nu căutăm a vă încredința prin silogisme și sifisme, ci numai prin Sfintele Scripturi și prin minunile de care vă vorbim vă arătăm credința. Chiar și aceia nu se încredințau numai prin minuni, ci și vorbind, iar vorbele lor le făceau mai puternice, după cât se vede, nu atât tăria și agerimea celor vorbite, cât minunile și mărturiile trase din vechile Scripturi.

Dar cum, zici, *atunci erau folositoare minunile, și astăzi nu mai sunt?* Să ne închipuim o idee – căci lupta mea până acum este îndreptată împotriva elinului, și prin această închipuire spun totul ce ar fi – să ne închipuim, zic, ideea – și primească a crede necredinciosul măcar

prin îngăduință față de cele spuse – că de pildă Hristos ar veni acum; și când deci ar veni Hristos și toți îngerii împreună cu dânsul, și s-ar arăta că el este Dumnezeu, și toate sunt supuse lui, oare n-ar crede și Elinul? Dar se vădește că i s-ar închina și l-ar numi Dumnezeu, chiar de ar fi el de o mie de ori încăpățânat. Că cine – privind cerurile deschise, și pe dânsul venind pe nouri înconjurat de toată ceata puterilor de sus, și râuri de foc trăgând după dânșii, și pe toți cei de față tremurând de frică – nu i s-ar închina și nu-l va numi Dumnezeu? Dar oare, spune-mi, i se va socoti elinului spre credință acea închinare și cunoaștere? Nicidecum. Și pentru ce? Fiindcă aceasta nu este credință, căci sila a făcut aceasta și înfățișarea celor văzute, așa că faptul nu este izvorât din voință, ci el a fost atras spre această cugetare prin măreția celor văzute. Prin urmare, cu cât faptele petrecute (minunile) sunt mai învederate și mai silnice, cu atât și cele ale credinței se împuținează și se micșorează. Pentru aceea astăzi nu mai sunt minuni. Și cum că aceasta este, ascultă-l ce-i spune lui Toma: *Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut* (In. 20, 29). Așadar, cu cât minunea se va arăta mai învederată, mai lămurită, mai pe față, cu atât și plata credinței se micșorează. Astfel că de s-ar face și astăzi minuni, același lucru s-ar întâmpla. Cum că atunci nu-l vom mai ști prin credință a arătat-o Pavel zicând: *Că prin credință umblă, iar nu prin vedere* (2 Cor. 5, 7). Deci precum atunci nu ți se va socoti ție, credinciosului, faptul pentru că este văzut, tot așa și acum, dacă s-ar face astfel de minuni ca în trecut." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VI, pp. 57-58)

„Dacă ai cere minuni, și astăzi chiar ai putea să le vezi – deși nu ca acelea. De pildă, ai putea să vezi miile de proorociri împlinite în mii de împrejurări, întoarcerea lumii la credința creștinească, prefacerea obiceiurilor sălbatice, întinderea evlaviei și celelalte de acest fel.

Și care proorociri?, zici tu; *că după acestea s-au scris toate cele prorocite.* Dar când s-au scris? Și cum s-au scris? Și de cine s-au scris, spune-mi, și cu câți ani mai înainte? Voiești cu cincizeci de ani mai înainte sau cu o sută? Prin urmare, atunci mai înainte de o sută de ani nu era nimic scris. Dar atunci cum de păstra dogmele lumea creștină, ca și celelalte, nefiind deajuns ținerea de minte pe care omul o are? De unde au știut, de pildă, că Petru a fost răstignit cu capul în jos? Cum de le-a venit în minte celor după aceasta ca să prezică că Evanghelia se va propovădui în toată lumea, că cele Iudaice vor înceta și nu se vor mai întoarce iarăși? Cum de s-au încrezut cei ce au scris, încetând minunile? Cum cele scrise au ajuns până și în țările varvarilor, până și în Indii, și până chiar dincolo de marginile oceanului, dacă cele spuse nu ar fi fost vrednice de crezut? Cine au fost cei ce au scris? Unde au scris și cum? Și pentru ce au scris? Poate că au scris ca să câștige slavă? Cum deci au scris cărțile altora? Poate că voind a propovădui dogma creștină? Și care dogmă? Cea adevărată, sau cea mincinoasă? Dacă omenirea ar fi luat-o de mincinoasă, era firesc ca nici să se apropie de Evanghelii; iar dacă a primit-o ca adevărată, apoi atunci nu avea nevoie de născociri, după cum zici tu. De altfel, și prorocirile sunt în așa fel încât și până astăzi nu se pot contrazice prin vremea celor grăite. Dărâmarea Ierusalimului s-a petrecut cu mulți ani înainte. Dar mai sunt și alte proorociri din acel timp, care se prelungesc până la a doua venire, și pe care, dacă voiești, cearcă-le, ca de pildă: *Și eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului* (Mt. 28, 20), și *Pre această piatră voiu zidi Biserica mea, și porțile iadului nu o vor birui pre dânsa* (Mt. 16, 18), și *Se va propovădui evanghelia aceasta la toate neamurile* (Mt. 24, 14), și ceea ce a făcut femeia cea curvă, și alte multe de acest fel. Deci de unde a ieșit adevărul acestor proorociri, dacă au fost născociri omenești? Cum de nu au biruit porțile iadului pe Biserică? Cum de pururea cu noi este Hristos? Că dacă el n-ar fi cu noi pururea, nici Biserica nu ar fi stăpânit. Cum de s-a întins Evanghelia în toată lumea? Sunt de ajuns a mărturisi vechimea Sfintelor Scripturi chiar și cei ce au vorbit împotriva noastră, ca de pildă Chelsie și Vataneotul acela[28] care a fost după

[28] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Desigur că aici se face vorbire despre vreunul din filosofii păgâni, cari războiau creștinismul, ca de pildă: *Porfirie, Iamblih* etc., împotriva, cărora au scris diferiți apologeți din cele dintâi secole. (n.s.1, p. 59)

dânsul, căci nu ar fi combătut ei nişte scrieri alcătuite în urma lor, ci nişte scrieri care existau în timpul lor. De altminteri, întreaga lume mărturiseşte într-un glas adevărul lor, fiindcă l-a primit. Dar dacă nu ar fi fost la mijloc harul Duhului, nici conglăsuirea aceasta de la margini până la marginile pământului n-ar fi fost, ci ar fi pierit de îndată scornitorii acelor minciuni, şi nu s-ar fi petrecut atâtea fapte minunate din scorniri şi minciuni.

Sau nu vezi lumea întreagă închinându-se lui şi îndepărtând rătăcirea? Nu vezi filosofia monahilor, care străluceşte mai mult decât soarele? Nu vezi cetele fecioarelor, evlavia intrată printre varvari, şi pe toţi în sfârşit slujind sub acelaşi jug? Acestea nu sunt vestite numai de noi, ci au fost vestite şi de Prorocii din început, şi deci nu te vei putea agăţa de prevestirile lor, mai ales că şi cărţile lor sunt şi printre duşmanii Creştinismului şi sunt tălmăcite în limba Elină. Multe vestesc despre acestea şi prorocirile din început, arătând că cel va veni este Dumnezeu.

Deci cum de nu cred astăzi toţi? Fiindcă lucrurile au ajuns spre mai rău, iar pricina tuturor acestora suntem noi, aşadar, cuvântul nostru va fi îndreptat de acum împotriva noastră. Chiar şi pe atunci nu numai prin semne şi minuni credeau, ci mulţi dintre cei ce se apropiau de dogmele creştine, erau atraşi de viaţa cea frumoasă a credincioşilor. *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând, zice, lucrurile voastre cele bune, să proslăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri* (Mt. 5, 16), şi *Inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut erau una, şi nici unul zicea că ceva din averile lui este al său, ci erau lor toate de obşte, şi se da la fiecare dupre cum cineva avea trebuinţă* (Fap. 4, 32...35). Şi astfel trăiau viaţa îngerească. Dacă şi astăzi s-ar face aşa, apoi am întoarce la Creştinism lumea întreagă şi fără minuni. Dar acum cei ce voiesc să se mântuiască, să se uite la Scripturi, căci acolo vor găsi şi de acestea, ba încă şi mai mari decât acestea. Că pe atunci înşuşi dascălii întreceau prin viaţa lor pe ceilalţi, petrecându-şi viaţa în foame, şi în sete, şi în golătate, pe când noi cei de acum căutăm a ne bucura de multe dezmierdări, de linişte şi de odihnă. Nu însă aşa făceau aceia, ci strigau: *Până în ceasul de acum şi flămânzim şi însetoşăm, şi suntem goli, şi suntem loviţi, şi nestătători* (1 Cor. 4, 11). Unii alergau de la Ierusalim şi până la Iliric, altul până la Indii, altul până în ţara Maurilor, altul în altă parte a lumii, iar noi nu îndrăznim a ieşi nici din hotarele patriei noastre, ci căutăm dezmierdări, case strălucite şi alte multe în îmbelşugare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VI, pp. 58-60)

„Chiar dacă ar fi astăzi şi minuni, cine ar crede? Sau cine dintre neamuri s-ar uita la noi, când răutatea s-a înmulţit aşa de tare? Fiindcă mai vrednică de credinţă li se pare multora viaţa noastră cea curată decât semnele şi minunile, căci minunile înaintea oamenilor răi şi neruşinaţi vor deştepta bănuieli viclene, pe când viaţa curată va putea astupa chiar şi gura diavolului." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VI, p. 61)

„*De ce nu sunt şi astăzi,* zici, *de acei ce vindecă bolile şi înviază morţii?* Însă te întreb şi eu: de ce nu mai sunt şi astăzi de acei ce dispreţuiesc viaţa prezentă? Ce? Oare noi slujim lui Dumnezeu cu leafă? Când natura omenească se găsea mai slabă şi mai neputincioasă, când trebuia de a sădi credinţa, erau mulţi şi de aceştia; astăzi Dumnezeu nu mai voieşte ca noi să depindem de asemenea minuni, ci să fim gata spre moarte. De ce, deci, te încrezi în viaţa prezentă ? De ce cele viitoare nu le vezi? Pentru cele din viaţa prezentă primeşti chiar să faci idolatrie, iar pentru cele din viaţa viitoare nu poţi suferi măcar o întristare? De aceea nu mai sunt astăzi care să facă minuni pentru că viaţa viitoare nu mai are nici o valoare înaintea noastră, pentru ea nu facem nimic, pe când pentru viaţa de faţă nu ne dăm în lături de a suferi orice." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 102)

MIRUIREA

„Bogăţiile noastre cele mari aici se găsesc! Aici sunt toate nădejdile noastre. Ce nu este mare şi înfricoşător aici? Masa aceasta este cu mult mai de preţ şi mai dulce, iar candela mai

de preț decât orice candelă. Și știu asta toți câți au scăpat de boli, ungându-se, cu credință și la vreme cuvenită, cu untdelemnul din candelă". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 401)

„Ia untdelemn sfânt și unge-ți tot trupul, limba, buzele, gâtul, ochii, ca să nu mai cazi niciodată în vâltoarea beției! Că untdelemnul acesta, prin mirosul lui cel bun, îți aduce aminte de luptele mucenicilor, pune frâu desfrânării, te face răbdător, biruie bolile sufletului." (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 474)

MIRUNGEREA

„...după aceste legăminte și lepădări și uniri – fiindcă ai mărturisit stăpânia Lui asupra ta și te-ai unit cu Hristos prin cuvintele rostite – preotul te unge pe frunte cu mirul cel duhovnicesc[29], ca pe un ostaș ales pentru arena duhovnicească și, punându-ți pecetea, spune: *Se unge cutare în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.*

Căci știe[30] că vrăjmașul este scos din minți, și își arată colții, și dă târcoale ca un leu, răcnind și privește pe cei ce erau mai înainte sub tirania lui cum deodată au scăpat de el și s-au lepădat și au trecut de partea lui Hristos, unindu-se cu El[31]. De aceea, vă și unge pe frunte și vă pune pecetea[32], ca diavolul să-și întoarcă ochii de la voi. Căci nu îndrăznește să vă privească în față când vede fulgerul ce pornește de acolo și îi orbește ochii. Fiindcă din acea clipă luptați și vă împotriviți lui și de aceea preotul, prin ungere, vă introduce ca pe niște luptători ai lui Hristos în arena duhovnicească." (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 53-54)

MISIUNEA (astăzi)

„Nimic nu este de preț ca sufletul omului, nici chiar lumea întreagă. Așa că, chiar de ai da săracilor mii de averi, totuși nimic n-ai făcut dacă n-ai întors la credință măcar un suflet omenesc." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, pp. 30-31)

„Firește că este un mare bun a milui pe cei săraci, însă nu atât de mare ca a izbăvi pe cineva de amăgire. Cel ce face așa se aseamănă cu Pavel și cu Petru. Chiar de nu ai încredința astăzi pe nimeni, mâine vei încredința; și dacă n-ai încredința niciodată, totuși vei avea plata

[29] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Este vorba despre o ungere prebaptismală, nu de Taina Mirungerii. (n.s. 21, p. 53)

[30] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Cel ce oficiază botezul trebuie să fie extrem de conștient de ce implicații ontologice au actele săvârșite în această taină a inițierii creștine. Credem că nu este vorba de o cunoaștere dobândită intelectual (verbul folosit este *οιδα*, a cărui înțeles etimologic este de fapt *a văzut*), ci de o experiență pe care însuși a avut-o în prealabil. (n.s. 22, pp. 53-54)

[31] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Textul grec marchează limpede cele patru faze:

a. ridicarea de sub tirania demonului

b. lepădarea de el

c. trecerea de partea lui Hristos

d. unirea cu El.

Conștientizarea maximă a întregului parcurs se face în fazele 2 și 4. Azi nu mai facem atâta caz de aceste lepădări și uniri tocmai din cauza moleșelii în care ne trăim credința și a desconsiderării realității duhovnicești: prezența și acțiunea reală atât a lui Hristos, cât și a diavolului. Aceste lepădări și uniri de fapt se actualizează în fiecare clipă a vieții, căci permanent suntem puși să alegem. (n.s. 23, p. 54)

[32] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Editorul francez dă și alte locuri paralele unde se comentează acest ritual: *ungerea aceasta este făcută și cu mir și cu ulei. Mir pentru a-l unge (sufletul neofitului) ca mireasă, iar ulei ca luptător*. Într-o altă cateheză se spune: *Hristos îți pune pe frunte crucea.* Deci această pecete avea forma crucii. (n.s. 24, p. 54)

întreagă. Chiar de nu ai încredința pe toți, totuşi din cei mulți vei încredința câțiva, fiindcă nici apostolii n-au încredințat pe toți oamenii şi cu toate acestea, fiindcă vorbeau către toți, au luat plata întreagă. Dumnezeu a rânduit ca să dea cununile nu după suma izbânzilor săvârşite, ci după buna voire a celor ce le săvârşesc. De ai da numai doi oboli, el totuşi primeşte, şi ceea ce a făcut cu văduva cea din Evanghelie, aceea va face şi cu cei ce învață pe alții. Deci dacă nu poți izbăvi întreaga lume, nu disprețui pe cei puțini, şi nici pentru dorința celor mari să te depărtezi de cei mici. De nu vei putea încredința o sută, îngrijeşte-te măcar de zece, şi dacă nici pe cei zece nu-i vei putea întoarce la credință, să nu disprețuieşti nici pe cei cinci; iar de nu vei putea nici pe aceştia cinci, nu trece cu vederea nici pe cel unul singur. Şi de cumva nu vei putea nici pe unul, nu te deznădăjdui nici atunci şi nici să conteneşti a-ți face datoria." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, p. 31)

„Dar acestea se spun de noi de multe ori şi neîntrerupt, însă se fac cât se poate de puțin. Cu toate acestea, de se fac sau nu se fac, este drept a le aminti necontenit; căci dacă unii amăgesc prin vorbe frumoase, apoi cu atât mai mult este drept ca cei ce vor a întoarce pe alții la adevăr să nu înceteze niciodată a vorbi cele trebuitoare. Dacă cei ce amăgesc pe alții cu vorbele întrebuințează atâtea uneltiri şi momeli, ca de pildă cheltuiesc şi bani şi vorbe, suferă şi primejdii şi se dau de multe ori drept ocrotitori, apoi cu atât mai mult noi, cari depărtăm pe alții de la înşelăciune, trebuie a suferi toate primejdiile şi toate necazurile, ca astfel câştigându-ne şi pe noi şi pe alții, şi făcându-ne nebiruiți în fața duşmanilor, să ne învrednicim bunătăților făgăduite în Hristos Iisus Domnul nostru." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VI, p. 61)

MOARTEA (ce este moartea?)

„... este mai mult somn, iar nu moarte, strămutare la altă viață, iar nu pierdere, ducerea de la cele mai mici la cele mai mari şi mai bune." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, p. 451)

„Moartea este un port liniştit, este o eliberare din miile de rele ale vieții noastre de dureri." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 434)

MOARTEA (- lege neschimbată a lui Dumnezeu, dată după păcatul primilor oameni)

„Tot ce se naşte în lumea aceasta, trebuie să moară. Aceasta este legea lui Dumnezeu, şi hotărârea sa neschimbată, pe care El a dat-o după păcatul cel dintâi asupra strămoşului neamului omenesc, prin cuvintele: *Pământ eşti, şi în pământ te vei întoarce* (Fac. III, 19). Ce este doar de mirare, când un om, care cu această condiție s-a născut, face împlinirea legii şi hotărârii dumnezeieşti? Ce este de mirare, când un născut din părinți muritori, merge pe calea firii sale, de la care nu se poate abate? Ceea ce este vechi nu este ceva neobişnuit; ceea ce se face în toate zilele nu este ceva neauzit; ceea ce se întâmplă cu toți nu este raritate. Dacă moşii şi strămoşii tăi au mers pe această cale a morții, dacă încă de la Adam toți patriarhii şi proorocii au trebuit să se despartă de lumea aceasta, să înălțăm sufletul nostru dintru adâncul întristării. Acest om şi-a plătit datoria sa şi cum poate cineva să fie trist, când plăteşte datoria ce avea? Dar aceasta este o datorie care nu se poate stinge cu bani, şi de care nu ne poate slobozi nici fapta bună, nici înțelepciunea şi nici puterea, o datorie pe care şi împărații trebuie să o plătească. Fiindcă hotărârea şi legea lui Dumnezeu sunt neschimbate, întristarea noastră este zadarnică, zadarnică şi întrebarea: pentru ce a murit acest frate? Dimpotrivă, dacă noi socotim condiția cea obştească pentru tot ce viețuieşte pe pământ, atunci ochiul nostru cel

duhovnicesc, prin aplicarea acestei dintâi doctorii, va simți uşurință." (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, p. 148)

MOARTEA (rațiunea pentru care Dumnezeu a îngăduit moartea)

„Dintru început a făcut Dumnezeu pe om nu ca să-l piardă, ci ca să-l îndrume spre nestricăciune. Chiar când Dumnezeu a îngăduit moartea, a îngăduit-o cu gândul ca prin această pedeapsă să te înțelepțeşti şi, ajungând mai bun, să poți fi adus iarăşi către nemurire. Acest gând şi acest fapt a avut Dumnezeu de la început, cu această hotărâre l-a făcut pe cel dintâi om. Iar gândul acesta ni l-a strecurat Dumnezeu chiar de la începutul neamului omenesc. Dacă Dumnezeu n-ar fi vrut de la început să se deschidă uşile învierii, n-ar fi lăsat să sufere ce a suferit Abel, care săvârşise toată virtutea şi ajunsese prietenul lui Dumnezeu. Aşa însă, Dumnezeu, pentru a ne arăta că mergem spre o altă viață şi că este gătit drepților un alt veac, care are pregătite răsplățile şi cununile, a îngăduit ca cel dintâi om drept să plece fără să fi primit aici pe pământ răsplata. De asta l-a mutat Dumnezeu pe Enoh (Facerea 5, 24) şi l-a răpit pe Ilie, ca să ne vorbească despre învățătura învierii." (*Cuvânt despre învierea morților*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 134)

MOARTEA (- pieirea stricăciunii trupului)

„Căci moartea nu-i altceva decât pieirea stricăciunii, moartea nu mistuie trupul, ci stricăciunea trupului." (*Cuvânt despre învierea morților*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 132)

MOARTEA (- ieşirea sufletului din trup)

„Nu ştiți cum păcatele chinuie sufletul în ultima zi a vieții, cum frământă inima? Atunci deci, când se întâmplă asta, venind amintirea faptelor bune, mângâie sufletul tulburat, ca seninul în mijlocul furtunii. Dacă suntem cu mintea trează, frica de păcat va fi lângă noi tot timpul vieții noastre; dar dacă trăim nepăsători va veni negreşit peste noi frica aceasta, când vom fi scoşi din lumea aceasta. Că şi întemnițatul suferă mai mult când este scos din închisoare şi dus înaintea judecății; atunci mai cu seamă tremură, când este aproape de scaunul de judecată, când trebuie să dea socoteală de faptele sale. Aceasta e pricina poți auzi pe mulți spunând că oamenii pe patul de moarte sunt cuprinşi de frică şi au vedenii groaznice, a căror vedere n-o pot suferi; că se frământă multă furie în patul în care zac şi se uită cu ochi îngroziți la cei de față, deoarece sufletul lor, îngrămădindu-se înăuntru, amână despărțirea de trup, neputând suferi vederea îngerilor care se apropie. Dacă ne speriem la vederea unor oameni înfricoşători, ce spaimă nu ne va cuprinde la vederea îngerilor amenințători şi a puterilor cereşti neîndurătoare, care se apropie în clipa când sufletul este scos din trupul nostru, când este dus departe şi plânge cu amar, dar în zadar şi de pomană? Că şi bogatul nemilostiv, după ce a plecat de pe lumea aceasta, a plâns mult, dar plânsul nu i-a folosit la nimic". (*Omilii la Matei,* omilia LIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 619-620)

„Şi după cum la luptele dintr-un stadion spectatorii care urmăresc întrecerile primesc cu multe urale şi-l duc acasă în aplauze, lăudându-l şi admirându-l, pe un atlet care a căpătat în lupte multe răni şi e plin de sânge, dar are în jurul capului cununa de biruință, tot aşa l-au dus atunci şi pe Lazăr îngerii. Sufletul bogatului din cealaltă parabolă a fost cerut, însă, de nişte puteri înfricoşătoare, poate în acest scop trimise; sufletul lui n-a plecat de la sine în viața cealaltă, pentru că nici nu era cu putință. Dacă avem nevoie de conducători când mergem dintr-un oraş în altul, cu mult mai mult are nevoie sufletul de conducători când este smuls din trup şi mutat în viața viitoare. De aceea, când sufletul are să plece din trup, adeseori iese afară,

se coboară în adânc, se teme, tremură. Totdeauna ne mustră conştiinţa pentru păcatele săvârşite, dar ne mustră mai cu seamă atunci, în ceasul acela, când avem să fim duşi de aici la judecata de dincolo şi la înfricoşatul judeţ. Atunci, de-ai răpit, de-ai fost zgârcit şi-ai luat dreptul altuia, de-ai supărat, de-ai duşmănit pe cineva pe nedrept, de-ai făcut orice alt păcat, atunci tot roiul păcatelor vine din nou în amintire, stă înaintea ochilor şi chinuie sufletul. Şi după cum cei care sunt închişi în temniţă se află totdeauna trişti şi îndureraţi, dar mai cu seamă în ziua aceea când sunt scoşi din închisoare ca să fie duşi înaintea judecătorului, când stau în spatele gratiilor şi când aud dinăuntru vocea judecătorului, mai cu seamă atunci îşi pierd răsuflarea de frică şi nu se deosebesc întru nimic de morţi; tot aşa şi sufletul suferă şi se zbuciumă şi în timpul săvârşirii păcatului, dar cu mult mai mult când are să fie smuls din trup şi dus pe lumea cealaltă." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 57)

„Fără veste vin asupra noastră îngeri nemilostivi de la Dumnezeu trimişi. Atunci noi, dacă ne vom afla negrijiţi, cum nu ne vom cutremura şi vom încerca să fugim din pat, iar neputând, numai ce căutăm cu ochi îngroziţi şi bătându-ne obrazul nostru, ne rugăm, ne cucerim zicând: *Milostiviţi-vă asupra mea! Nu mă duceţi necurat şi fără de rod la judecată, nu mă despărţiţi de trup păcătos fiind, lăsaţi-mă puţină vreme să mă pocăiesc, să suspin, să plâng, să fac milostenie, de vreme ce viaţa mea rău am cheluit-o şi am petrecut-o.* Acestea auzind îngerii de la noi, zic către noi: *O! Suflete proaste! O! Suflete ticăloase! Toate zilele tale le-ai trecut cu lenevire şi de acum înainte vrei să te pocăieşti? Soarele tău a apus, sfârşitul ţi-a venit, Dumnezeu te cheamă, sărace suflete! Ieşi şi te desparte şi te osândeşte în focul cel veşnic după faptele tale. Nu-ţi va mai fi ţie mântuire, nu-ţi va mai fi de acum nădejde ci veşnică muncă* şi acestea de la mine auzind, care nu-s basme, ci adevărate, să ne nevoim mai înainte de ceasul acela şi să năvălim spre pocăinţă." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 127-128)

MOARTEA (- desfacerea trupului întru cele din care a fost alcătuit)

„Dacă nu s-ar strica trupurile, în primul rând, majoritatea oamenilor ar fi stăpâniţi de cel mai mare păcat, mândria. Dacă acum, când trupurile noastre ni se strică, când viermi izvorăsc din trupurile noastre moarte, mulţi oameni au avut ambiţia să se facă dumnezei, ce nu s-ar întâmpla dacă trupurile noastre ar rămâne aşa cum sunt? În al doilea rând, n-ar mai crede nimeni că trupul este făcut din pământ. Dacă acum, când sfârşitul trupului dă mărturie de originea sa, mulţi încă se mai îndoiesc de asta, ce nu s-ar presupune dacă oamenii n-ar vedea descompunerea trupurilor? În al treilea rând, ar fi nespus de mult iubite trupurile şi cea mai mare parte din oameni nu s-ar mai ocupa cu altceva decât de trupuri. Dacă chiar acum unii oameni îmbrăţişează mormintele şi sicriele, cu toate că trupurile au pierit, ce n-ar face dacă ar avea păstrat nevătămat trupul? În al patrulea rând, n-ar mai fi dorite tare bunătăţile cele viitoare, în al cincilea rând, ar căpăta mai multă crezare cei care susţin că lumea este veşnică şi ar susţine că Dumnezeu nu este creatorul lumii. În al şaselea rând, nu s-ar mai cunoaşte valoarea sufletului, nici însemnătatea existenţei lui în trup. În al şaptelea rând, mulţi din cei care pierd pe cei scumpi ai lor ar părăsi oraşele, ar voi să locuiască lângă morminte şi, ca şi cum ar fi ieşiţi din minţi, ar vorbi necontenit cu morţii lor. Dacă şi acum oamenii pictează chipurile celor morţi, că nu pot avea trupurile lor - că nici nu e cu putinţă, pentru că trupurile morţilor, împotriva voinţei lor se descompun şi pier - şi stau lipiţi de tablourile celor morţi, ce nerozii n-ar mai născoci oamenii, dacă trupurile nu s-ar descompune? După părerea mea mulţi oameni ar înălţa temple unor astfel de trupuri, iar cei care pot să facă vrăji cu trupurile morţilor, ar îndupleca pe demoni să vorbească prin trupurile celor morţi, de vreme ce şi acum, cei care practică necromanţia îndrăznesc să facă multe lucruri mai ciudate decât acestea. Câte

slujiri idoleşti nu s-ar fi născut de aici, dacă şi acum unii oameni încă se străduiesc să facă aceasta cu praful şi cenuşa trupurilor moarte? Dar Dumnezeu, vrând să stârpească aceste nerozii şi să ne învețe să ne depărtăm de toate cele pământeşti, a făcut să dispară dinaintea ochilor noştri trupurile celor morți. Omul îndrăgostit de trup, scos din minți de chipul frumos al unei fete, dacă nu va vrea cu rațiunea să cunoască urâțenia la care ajunge trupul, o va cunoaşte cu privirea. Că multe fete, de aceeaşi vârstă cu iubita lui, de multe ori mai frumoase decât ea, după ce au murit, la o zi sau două, încep să miroasă, să se topească, să putrezească şi să facă viermi. Gândeşte-te, dar, ce fel de frumusețe iubeşti şi pentru ce frumusețe ți-ai ieşit din minți! Dacă trupurile nu s-ar strica, n-ai cunoaşte bine acestea; ci, după cum demonii se învârtesc pe lângă morminte, tot aşa şi mulți îndrăgostiți ar sta necontenit lângă mormintele iubitelor lor, ar primi pe draci în sufletele lor şi ar muri iute de această cumplită nebunie. Aşa, însă, descompunerea trupului, în afară de toate celelalte mângâieri, aduce sufletului şi această mângâiere, că nu lasă să se mai vadă chipul celui mort şi cu asta dă uitării durerea.

Dacă trupurile nu s-ar descompune, n-ar mai fi nici morminte, ci ai vedea oraşele pline de morți în loc de statui, că fiecare ar dori să-şi vadă morții lui. Mare amestec s-ar naşte de aici. Nimeni nu s-ar mai îngriji de suflet, nimeni n-ar mai îngădui să i se vorbească de nemurirea sufletului şi s-ar mai ivi şi alte multe nerozii, mai mari decât acestea, de care nici nu-i bine să vorbim.

Trupul putrezeşte îndată, tocmai ca să vezi, în toată splendoarea, frumusețea sufletului". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 427-428)

„Când cineva voieşte a reînnoi o casă povârnită şi veche, înainte de toate scoate pe locuitori din ea, o surpă apoi, şi zideşte în locul ei una mai frumoasă. Aceia, care trebuie să iasă, nu se întristează pentru aceasta, ci mai vârtos se bucură; căci ei nu se uită la sfărâmarea casei, ce o au înaintea lor, ci gândesc la zidirea cea nouă, pe care încă nu o văd. Aşa face şi Dumnezeu; El desface trupul nostru, şi porunceşte sufletului, ce locuieşte într-însul, să iasă afară, ca dintr-o casă, pentru ca pe aceasta să o zidească iarăşi mai mărcață, şi apoi să-l introducă iarăşi în ea cu o mai mare slavă. De aceea noi să nu ne uităm la sfărâmarea cea de acum, ci la slăvita restabilire în viitor.

Voi mai aduce încă o altă asemănare. Închipuiți-vă, că cineva are o icoană de metal, care s-a ros de rugină şi de timp şi în multe locuri s-a vătămat, aşa stricată o aruncă în topitorie, spre a o topi cu totul, şi prin aceasta o face din nou mai frumoasă. Deci precum desfacerea icoanei în cuptor nu este nimicirea, ci mai vârtos înnoirea ei, aşa şi moartea trupului nostru nu este o nimicie, ci o înnoire. De aceea, când vezi trupul nostru topindu-se şi trecând ca metalul în cuptor, nu te opri la această privire, ci aşteaptă înnoirea. Dar încă nu este de ajuns această asemănare. Topitorul de metal, care topeşte în cuptor un trup de aramă, nu scoate în locul lui unul de aur şi viu, ci iarăşi tot unul de aramă. La Dumnezeu însă aceasta este altminteri; căci el nimiceşte un trup trecător din pământ, şi-ți dă în locul lui un trup nemuritor, mai slăvit, ca şi de aur. Se pune în mormânt un trup muritor şi trecător şi se scoate unul nemuritor şi netrecător.

Aşadar uitați-vă nu la acela, ai cărui ochi sunt închişi şi care zace fără grai, ci la acela, care iarăşi va învia şi va dobândi o slavă negrăită, înaltă şi vrednică de mirare. Întoarce gândurile tale de la privirea cea de față la nădejdea viitorului." (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, p. 151)

„Vrei să-mi spui că cel mort putrezeşte şi se strică, se face praf şi cenuşă? Şi ce-i cu asta, iubite? Tocmai pentru aceasta trebuie mai cu seamă să te bucuri! Şi un om care vrea să zidească o casă stricată şi veche, scoate mai întâi afară pe cei ce locuiesc în ea şi numai aşa dărâmă casa şi apoi o clădeşte din nou mai frumoasă. Pe cei scoşi afară nu-i întristează dărâmarea casei, dimpotrivă, chiar îi bucură mai mult; că nu se uită la dărâmătura care se vede, ci au în minte viitoarea clădire care nu se vede. Vrând şi Dumnezeu să facă tot aşa, dărâmă

trupul nostru, după ce mai întâi a scos afară, ca dintr-o casă, sufletul care locuia în el, ca, zidind casa noastră mai strălucitoare, să aducă iarăşi în ea sufletul nostru cu mai multă strălucire. Să nu ne uităm dar la dărâmarea trupului, ci la viitoarea lui strălucire.

Iarăşi, un altul are o statuie mâncată de rugină şi de vreme, cu multe părţi din ea zdrobite; o sfărâmă, o bagă în cuptor, o topeşte bine, şi aşa o face mai strălucită. După cum topirea în cuptor a statuii nu înseamnă dispariţia ei, ci înnoirea ei, tot aşa şi moartea trupurilor noastre nu înseamnă pieire, ci înnoire. Când vezi dar că trupul nostru se topeşte, ca în cuptor, şi putrezeşte, nu-ţi opri gândul doar la priveliştea aceasta, ci aşteaptă turnarea lui din nou. Nu te mulţumi însă cu măsura acestei pilde, ci mergi mai departe cu gândul. Cel care face statui bagă în cuptor aramă, şi nu-ţi dă înapoi o statuie de aur şi nemuritoare, ci face tot una de aramă. Dumnezeu însă nu face aşa, ci bagă în pământ un trup de lut şi muritor, şi-ţi dă înapoi o statuie de aur şi nemuritoare. Că stricăcios şi pieritor e trupul pe care-l primeşte pământul, dar Dumnezeu îţi dă înapoi acelaşi trup, nestricăcios şi nepieritor. Nu te uita dar la cel care stă cu ochii închişi, fără de glas, ci la cel înviat, la cel ce a primit slavă nespusă, înfricoşătoare şi minunată! De la priveliştea de acum du-te cu gândul la nădejdea viitoare." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 112-113)

„Trupul nostru nu se distruge decât pentru a lua altă formă mai bună şi mai strălucită. Aurul se pune în cazan, în cuptorul mormântului pentru a ieşi mai strălucit. Dar pentru ce se întâmplă aşa de urâtă risipire, descompunerea lui? Pentru ce nu rămâne el nestricat şi întreg până în ziua învierii sale strălucite? Pentru mai multe şi mai strălucite motive. Rămânând nestricat ne dă nouă posibilitatea de ispită, pentru mândria omenească, care ar fi făcut imediat un idol, pentru senzualismul omenesc, care s-ar fi ataşat din nou cu o furie mai mare, pentru necredinciosul care ar fi afirmat veşnicia materiei, pentru simţirea bolnavă care n-ar fi vrut să se mai despartă de obiectul iubit, pentru stricăciunea care s-ar fi folosit în diferite feluri de aceste trupuri stricăcioase şi puturoase! Înţelegem noi înţelepciunea divină în stricarea momentană a trupurilor noastre? Dacă o înţelegem, să binecuvântăm pe Dumnezeu, să-I mulţumim lui Dumnezeu şi să încetăm de a ne plânge.

Dar mai este răspândită încă o lumină, aceea care ne arată diferenţa între materie şi spirit, trup şi suflet; în cursul vieţii cu câtă greutate facem noi această diferenţă! Sau mai sigur, câtă părtinire ne arătăm noi în favoarea trupului dispreţuind sufletul! Moartea vine şi pune punct la totul. Ea arată cum trupul fără de suflet nu este nimic, cum sufletul este principiul unic al forţei şi al frumuseţii trupului." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 264-265)

MOARTEA (- odihnă şi bucurie pentru cei drepţi)

„Moartea este odihnă, scăpare de dureri, răsplată a ostenelilor şi a luptelor, cunună. De aceea, la început, morţii se jeleau şi se plângeau, dar acum se cântă psalmi şi cântări. Au plâns pe Iacov patruzeci de zile (Fac., 50, 3), au plâns şi pe Moise iudeii tot atâtea zile şi s-au jelit (Deut., 34, 8), pentru că atunci moartea era moarte, dar acum nu-i aşa, ci cântări, rugăciuni şi psalmi, toate arată că moartea este o bucurie. Că psalmii sunt un semn de bucurie. Că spunea cineva: *Este vesel cineva dintre voi? Să cânte psalmi!* (Iac., 5, 13). De aceea cântăm psalmi la morţi, pentru că suntem plini de veselie. Psalmii ne îndeamnă să avem îndrăznire în faţa morţii. *Întoarce-te, suflete al meu, întru odihna ta,* grăiesc psalmii, *că Domnul ţi-a făcut bine* (Ps., 114, 7). Vezi că moartea este binefacere şi odihnă? Cel ce intră în odihna aceea se odihneşte de lucrurile lui, după cum S-a odihnit Dumnezeu de ale Sale (Fac., 2, 2)." (*Cuvântul de laudă la Sfintele Mucenițe Veronica, Prosdoca şi Domnina, mama lor,* III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 433)

MOARTEA (- trecere spre o viață nouă)

„Moartea este o plecare. A muri înseamnă a părăsi această lume pentru a intra în alta, a schimba această existență cu alta. Şi unde ne duce pe noi moartea? În lumea definitivă şi veşnică." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 264)

MOARTEA (- eliberare de chinurile pământești și mutarea la răsplățile cerești)

„Pentru robii credincioşi ai lui Dumnezeu moartea nu este decât eliberarea de chinurile pământeşti şi mutarea în veşnicia preadulcei Împărăţii cereşti." (Din vol. *Problemele vieții,* p. 254)

MOARTEA (cugetarea la moarte)

„Dacă vom avea mereu şi în fiecare zi înaintea ochilor necunoaşterea sfârşitului nostru, nu vom păcătui aşa uşor. Nu ne vor putea îngâmfa nici bucuriile vieţii, nici doborî şi tulbura tristeţile, căci şi unele şi altele au un sfârşit necunoscut." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte,* I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 499)

„Moartea este odihnă, slobozire de truda şi grijile lumii. Când vezi dar pe unul dintre cunoscuţii tăi că pleacă de aici, nu te amărî, ci zdrobeşte-ţi inima, apleacă-te asupra vieţii tale, cercetează-ţi conştiinţa, gândeşte-te că acest sfârşit te aşteaptă şi pe tine după puţină vreme. Fii mai înţelept, să te cuprindă frica de moartea altuia, curmă trândăvia, gândeşte-te la faptele săvârşite, îndreaptă-ţi păcatele, schimbă-te în bine." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 115)

MOARTEA (aducerea aminte de moarte)

„Moartea şi aducerea aminte de moarte şi de muncă este ca o iarbă amară care curăţeşte tot felul de răutate şi de vicleşug când se dă adesea sufletului nostru." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 37)

MOARTEA (frica de moarte)

„Moartea este un lucru însemnat şi îngrozitor, dar nu pentru un suflet hrănit cu filosofie cerească. Cel ce n-are nici o idee despre lucrurile viitoare şi care priveşte moartea ca pe o descompunere a fiinţei lui, sfârşitul şi terminarea vieţii sale, are motiv să se teamă şi să aibă groază de ea, crezând că va înceta să mai existe. Dar noi, cărora Dumnezeu ne dă darul de a ne descoperi tainele şi misterele înţelepciunii Sale (Ps., 50, 7), care privim moartea ca o trecere, noi n-avem nici un motiv ca să ne temem de ea; dimpotrivă, la apropierea ei trebuie să ne bucurăm şi să avem curaj, fiindcă din această viaţă stricăcioasă noi trecem la o viaţă mai bună şi mai strălucită, care nu va avea sfârşit. Aceasta ne învaţă Iisus Hristos prin exemplul Său; El merge la patimă şi la moarte, nu forţat şi din necesitate, ci în mod voluntar şi de bunăvoie." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXIII, 1, p. 432)

„Să nu ne temem dar de moarte; iubirea de viaţă s-a născut odată cu noi, ea este foarte legată cu viaţa noastră cu natura noastră, dar este în puterea noastră, sau să rupem această legătură şi să slăbim această dorinţă, sau să întărim această legătură şi s-o facem această iubire mai tare şi mai violentă." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 2, p. 450)

„... nu trebuie să ne aruncăm noi înşine la moarte, chiar când am fi cuprinşi de rele; şi, de asemenea, nu trebuie s-o refuzăm, nici să ne temem de ea, atunci când îi place lui Dumnezeu

să ne ia viața pentru motive care-i sunt cunoscute Lui. Trebuie să mergem atunci înaintea morții cu încredere și să ne preferăm viața viitoare în locul celei de acum." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 2, p. 450)

„Nimic nu poate fi mai fericit și totodată mai curajos ca sufletul lui Pavel. Toți ne înfricoșăm de moarte: unii din cauza mulțimii păcatelor - și aici mă număr și eu - alții din cauza micimii sufletului și a ticăloșiei lor - dintre care eu nu voi face niciodată parte, căci aceștia sunt oameni trupești care sunt lași din cauza fricii. Deci moartea, de care ne îngrozim cu toții, el o dorea și se grăbea a se duce mai curând la Hristos, zicând că a se despărți de trup este cu mult mai bine." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a V-a, p. 75)

„Nici să ne temem de moarte, ci de păcat. Nu moartea a născut păcatul, ci păcatul ne-a născut nouă moartea, iar moartea este plata păcatului. Că nu trebuie să ne temem de moarte, ci de păcat, o spune proorocul. Acultă: *Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui* (Ps., 115, 6), iar în altă parte: *Moartea păcătoșilor este rea* (Ps., 33, 20). Vezi că cei ce sunt cu luare-aminte asupra lor pot culege chiar de pe urma morții foloase foarte mari, pe când cei nepăsători și trândavi primesc moartea ca pe o pedeapsă?" (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte,* V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 507)

„Dar, va răspunde cineva, tocmai de aceea suntem noi îngrijiți de moarte, căci din pricina mulțimii păcatelor noastre, avem puțină nădejde la împărăția cerului. Dacă este așa atunci încetează a te tângui împotriva morții, tânguiește-te mai vârtos asupra păcatelor tale, spre a te curăți de dânsele. Grozăvia morții, așadar, nu este însăși moartea, ci conștiința cea rea; căci conștiința cea bună ridică chiar morții groaza ei. Și așa este și cu orice nenorocire." (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 79)

„Cel ce are cu adevărat cugetul înțelept și este călăuzit de nădejdea bunătăților viitoare, nici moartea no consideră moarte. Adică dreptul, care umblă pe calcă lui Dumnezeu și în fiecare zi așteaptă să intre în împărăția Lui, nu se tulbură, nu se cutremură, nu se necăjește atunci când se află față în față cu moartea, adică, de pildă, când îi moare vreo rudă sau vreun prieten. Căci știe că moartea, pentru cei care au trăit în virtute pe pământ, nu este decât trecerea într-o viață mai bună, călătorie într-un ținut mai frumos, cale ce duce la încununare." (Din vol. *Problemele vieții,* pp. 90-91)

„Nu e rău, așadar, ca cineva să moară. Atunci de ce ne temem de moarte? Pentru că nu ne-a cuprins iubirea împărăției cerești, pentru că nu ne-a înflăcărat dorul bunătăților viitoare. Dacă se întâmpla așa, am fi nesocotit toate bunătățile pământului. Cel ce se teme mereu de iad nu se va teme niciodată de moarte." (Din vol. *Problemele vieții,* p. 98)

„Vreți să vă spun și o altă cauză pentru care ne teme m de moarte? Pentru că nu trăim o viață virtuoasă și MU avem conștiința curată. Altfel moartea nu ne-ar înspăimânta." (Din vol. *Problemele vieții,* p. 98)

„Deci și noi pentru aceea ne temem de moarte, pentru că nu avem inima curată, că de ar fi conștiința noastră curată nu ne-am teme." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 118)

„Pentru ce să ne mai temem de acum de moarte? Moartea eliberează, moartea încununează, moartea îmbogățește, moartea este pentru creștin intrarea în slavă, locul casei părintești, pământul sfânt al Patriei. Să nu ne mai temem de moarte, mai bine s-o dorim. Și dacă ne temem din cauza păcatelor noastre, această teamă, nouă ne este un avertisment prețios de a înlătura cât mai repede pata." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 262)

„În cer este bucurie, forță, viață, bucurie, nemurire.

Cerul este societatea celor fericiți, a sfinților, a îngerilor. Dacă vă este plăcut pe pământ de a fi admiși într-o societate princiară, gândiți-vă la curtea cerească unde voi veți fi unul din demnitari. Gândiți-vă la această intimitate atât de nobilă și atât de plăcută a celor mai frumoase creaturi slăvite ale lui Dumnezeu.

Însă ce va fi aceasta de a vedea și de a poseda pe Iisus Hristos? Gândiți-vă la această frumusețe a Sa, la slava Sa, la încântările Lui infinite, din care Taborul nu ne-a oferit decât o urmă mică și slabă." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 263)

MOARTEA (moartea în sine nu este un lucru rău)

„În sine, moartea nu este un lucru rău, ci răul este faptul de a fi pedepsit după moarte. De asemenea, nici un lucru bun nu este moartea, ci bunătatea este faptul de a fi cu Hristos după moarte. Astfel că cele bune și cele rele vin după moarte." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IV-a, p. 69)

MOARTEA (binefacerile morții)

„Moartea este binefăcătoare. Multe sunt bunătățile ei. Este bucuria și libertatea, sfârșitul păcatului, pregătirea pentru înviere, este o ocazie și un obiect de un eroism sublim, este intrarea în adevărata Patrie.

Moartea este eliberarea de necazurile noastre, de relele noastre (...) Dar dacă, precum ne forțează experiența, noi admitem că viața este plină de nemulțumiri și de suferințe, de unde vine groaza noastră față de moarte? (...) De unde vin lacrimile noastre, plânsurile noastre, lupta noastră împotriva morții celor ce ne părăsesc? Dacă noi credem cu adevărat în altă viață și că acea viață ar fi cea adevărată, cum îl vom convinge noi pe necredincios de realitatea credinței noastre? Și cum ne vom pune noi de acord cu credința noastră? Sau mai bine ne place să suferim totdeauna aici jos, sau mai bine să primim moartea ca o fericită eliberare; este evident sau una sau alta.

Moartea în al doilea rând, este eliberare. Singurul om cu adevărat liber în lume este acela care trăiește pentru Dumnezeu și în Dumnezeu, scăpare de necazurile vieții, eliberare din sânul robiei pe care o suferă toți ceilalți; eliberare din groaza care constrânge și torturează pe cei lumești! Aceia luptă în mijlocul furtunii pe un ocean furios; creștinul fixat tare pe mal îi contemplă pe aceia în necazul lor și în ruina lor.

Viața care în realitate nu este decât o lungă și continuă moarte, nu devine cu adevărat viață decât prin moartea care o eliberează. Atunci noi părăsim valea lacrimilor, pentru Patria fericirii. Noi lăsăm locul neliniștilor și a pericolelor pentru siguranța și pacea veșnică.

Un al treilea bine al morții este de neprețuit între toate: moartea este sfârșitul păcatului. Și această binefacere este multiplă. Moartea, pentru păcătosul nepocăit, oprește cursul blestemat al păcatelor sale și micșorează pe atâta suma chinurilor sale. Pe toți ceilalți moartea îi eliberează de ocazii, de pericole, de înșelăciuni, de căderi și prin aceea pune comoara virtuții lor într-o siguranță veșnică. Pentru câți spectacolul morții nu este deja un avertisment mântuitor? Vederea acestor împotmoliri subite nu este pentru avar și ambițios cea mai mare binefacere?

Dar unde apărea pretutindeni binefacerea morții, aceasta era sfârșitul persecutorilor și a celor răi. Ce binefacere pentru cei drepți, când mureau persecutorii lor! Fără ea, fără moartea tiranilor care-i persecutau ce ar fi ajuns familia copiilor lui Dumnezeu? *Dacă n-ar fi moarte n-ar mai pieri nedreptatea.*

În al patrulea rând să vedem cum în moarte ni se transformă în binefacere ceea ce nouă ni se părea de nesuportat și ca o lovitură. Nu este oare subită nesimțirea, tăcerea, inerția morții? Dar să ne gândim că somnul este lipsit de mișcare ca și moartea pentru suflet. Și apoi prin

moarte sufletul este mai viu de mii de ori ca şi cum era în viaţă. Dacă glasul este stins, buzele mute, gândeşte că acolo unde este el, sufletul are mai mult glas şi mai mult cuvânt ca şi cum el n-a avut niciodată pe pământ. Oare această plecare departe vă înspăimântă şi vă face să plângeţi? Dar dacă, pentru un viitor strălucit, tânărul soţ o duce pe soţia sa în regiuni depărtate, oare cine se gândeşte să plângă? Aici este Dumnezeu însuşi care pentru cea mai fericită soartă, ne duce la El, şi noi ne punem pe plânsuri amare? Oare stricăciunea trupească ne emoţionează şi ne înspăimântă? Dar chiar aceea este suprema binefacere! Dumnezeu are planul să refacă trupul acesta. Vechea pulbere cade în ţărână, este un palat care trebuie să fie înlocuit; acest palat se pregăteşte Dumnezeu să-l construiască.

Să nu uităm să avem în vedere, în al cincilea rând, să nu uităm cea mai frumoasă binefacere a morţii. Din tot eroismul nostru, moartea ni-l procură pe cel mai frumos. Căci se poate spune acum după literă, după carte, că de la Răstignire noi suntem chemaţi să murim în mod dumnezeiesc. Moartea devine un act sfânt; ea este cea mai înaltă expresie a cultului, ea este suma celor mai sublime virtuţi. Prin ea noi îi dăm lui Dumnezeu într-o singură clipă, mai multă slavă decât i-am fi putut da de-a lungul întregii noastre vieţi cu ani plini de virtute. Priviţi martirii, priviţi sfinţii (...)

3. Moartea este triumfătoare în Iisus Hristos. Eu vreau să arăt slava morţii, şi folosul bogat al morţii. Dar slava ei supremă, frumuseţea ei şi preţul ei strălucit noi nu le-am descoperit încă. Moartea nu este slăvită decât de la Iisus Hristos şi de către Iisus Hristos. Şi nu numai că Iisus Hristos a făcut moartea slăvită, ci El a făcut slăvit chiar instrumentul acestei morţi, crucea. Biruinţa crucii, biruinţa morţii." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 266-269)

MOARTEA (pentru creştini moartea este somn şi odihnă)

„Acum moartea nu mai este moarte; este numai un nume; dar, mai bine spus, chiar numele a pierit. Acum nu mai numim moarte moartea, ci adormire şi somn. De aceea însuşi Hristos spunea: *Lazăr, prietenul nostru, a adormit* (Ioan, 11, 11); iar Pavel, în epistola către Tesaloniceni, spune: *despre cei ce au adormit, nu vreau să nu ştiţi voi, fraţilor* (I Tes., 4, 13)". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 375)

„Acum moartea nu mai este moarte, ci somn, călătorie, mutare dintr-un loc mai rău în unul mai bun. Că moartea Stăpânului ne-a dăruit nouă nemurirea; pogorându-Se la iad, i-a tăiat nervii şi i-a surpat tăria. Şi moartea, care era înainte înfricoşătoare şi amară, a făcut-o Hristos să fie acum atâta de uşoară, încât unii chiar sar în braţele morţii şi se grăbesc să se mute pe lumea aceasta. De aceea şi Pavel striga zicând: *Este cu mult mai bine să mă desfac şi să fiu împreună cu Hristos* (Filip., 1, 23). Dar lucrul acesta acum, după venirea lui Hristos, după ce au fost sfărâmate porţile cele de aramă, după ce Soarele dreptăţii (Mal., 4, 2) a luminat întreaga lume, atunci însă, faţa morţii era înfricoşătoare şi zguduia sufletele drepţilor acelora. De aceea şi îndurau cu uşurinţă toate celelalte dureri, chiar când erau greu de suferit". (*Omilii la Facere,* omilia XLV, II, în col. PSB, vol. 22, pp. 129-130)

„Că drepţii vedeau cele viitoare cu ochii credinţei, ascultă pe Iacov că numeşte moartea adormire; el zice: *ca să dorm cu părinţii mei.*" (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 324)

„Acum, datorită harului lui Dumnezeu, ne bucurăm şi ne veselim pentru că moartea este somn, sfârşitul vieţii adormire, pentru că suntem încredinţaţi pe deplin de înviere, pentru că ne mutăm de la viaţă la viaţă. Dar pentru ce spun eu de la viaţă? De la o viaţă mai rea la una mai bună, de la o viaţă trecătoare la una veşnică, de la o viaţă pământească la una cerească." (*Omilii la Facere,* omilia LXVII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 339)

„De fapt moartea nu este altceva, decât un somn lung." (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 150)

„Înainte de venirea lui Hristos moartea se numea moarte. *În ziua în care veți mânca din pom,* spune Scriptura, *cu moarte veți muri* (Facerea 2, 17); și iarăși: *Sufletul care păcătuiește va muri* (Iez., 18, 20), iar David zice: *Moartea păcătoșilor este cumplită* (Ps., 33, 20); și iarăși: *Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui* (Ps., 115, 6), iar Iov spune: *Moartea este odihnă bărbatului* (Iov 3, 23). Dar moartea nu se numea moarte, ci și iad. Ascultă pe David, care spune: *dar Domnul va izbăvi sufletul meu din mâna iadului când mă va apuca* (Ps., 48, 16), iar Iacov zice: *Veți pogorî bătrânețile mele cu întristare în iad* (Facerea 42, 38). Înainte de venirea lui Hristos sfârșitul omului avea aceste nume. Dar când a venit Hristos și a murit pentru viața lumii, moartea nu se mai chema moarte, ci *somn* sau *adormire*. Că se numește *somn* se vede din cele ce spune Hristos: *Lazăr, prietenul nostru, a adormit* (Ioan 11, 11). N-a spus: *A murit*, deși murise. Dar ca să cunoști că numele de adormire dat morților era neîntrebuințat pe vremea aceea, vezi că ucenicii s-au tulburat când L-au auzit și au zis: *Doamne, dacă doarme, se va scula* (Ioan 11, 12). Așa că nu știau ce înseamnă cuvântul. Și iarăși, Pavel, grăind unora, spunea: *Oare cei ce au adormit au pierit?* (I Cor., 15, 18). Și iarăși, în altă parte, vorbind despre morți, spune: *Noi cei vii nu vom lua înainte celor adormiți* (I Tes., 4, 15). Iar în altă parte spune: *Deșteaptă-te cel ce dormi*. Și ca să arate că vorbește de cel mort, adaugă: *Și te scoală din morți* (Efes., 5, 14)." (*Cuvânt la Crucea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 80-81)

„În multe locuri din Vechiul Testament vei găsi că mutarea de aici se numește *moarte* și *iad*. Dar când Hristos Dumnezeul nostru S-a adus jertfă, când a înviat Stăpânul cel iubitor de oameni, a îndreptat aceste numiri și a adus în viața noastră o viețuire nouă și străină, căci mutarea de aici nu se mai numește moarte, ci somn și adormire.

- De unde știm asta?

- Ascultă că însuși Hristos a spus: *Lazăr, prietenul nostru, a adormit, dar merg să-l deștept* (Ioan 11,11). După cum nouă ne este ușor să deșteptăm și să sculăm un om ce doarme, tot așa de ușor i-a fost și stăpânului nostru, al tuturor, să învieze pe Lazăr. Și pentru că spusele Domnului erau noi și străine, iată că nici ucenicii Lui n-au înțeles cuvintele Lui până ce Domnul nu le-a grăit mai lămurit, coborându-se la puterea lor de înțelegere. Iar dascălul omenirii, fericitul Pavel, spune în Epistola către Tesaloniceni: *Nu voim să nu știți despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristați ca și ceilalți care nu au nădejde* (I Tes., 4, 13). Și iarăși, în altă parte: *Oare cei ce au adormit în Hristos au pierit?* (I Cor., 15, 18). Și iarăși: *Noi, cei vii, cei rămași, nu o vom lua înaintea celor adormiți* (I Tes., 4, 15). Iar în altă parte, iarăși: *Pentru că, de credem că Iisus a murit și a înviat, tot așa credem că Dumnezeu va aduce împreună cu El pe cei adormiți* (I Tes., 4, 14).

Ai văzut deci că pretutindeni moartea este numită *adormire* și *somn*? Ai văzut că chipul morții, care, înainte de venirea Domnului, era înfricoșător, a ajuns ușor de disprețuit acum, după înviere? Ai văzut strălucitorul trofeu al învierii?" (*Cuvânt la Sfintele Paști*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 149)

„Cel adormit va învia negreșit, iar moartea nu-i altceva decât un somn lung. Nu-mi spune mie că mortul nu aude, nu vede, nu vorbește, nu simte; același lucru îl spunem și de cel ce adoarme. Dar dacă trebuie să spun ceva minunat, apoi află că sufletul celui ce doarme, doarme și el oarecum, pe când sufletul celui ce a murit nu doarme, ci priveghează." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 112)

„Nu vreau să nu știți voi, fraților, despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristați ca și ceilalți, ce n-au nădejde (I Tesaloniceni 4, 13). N-a spus Despre cei ce au murit, ci Despre cei ce au adormit, pentru a arăta că moartea este somn. După cum nu ne frământăm nici nu ne

tulburăm când vedem pe cineva că doarme, pentru că ne aşteptăm să se deştepte negreşit, tot aşa nu trebuie să ne tulburăm şi să ne pierdem când vedem pe cineva că moare. Şi moartea e un somn mai lung, dar tot un somn e. prin numele de somn dat morţii Pavel mângâie pe cei ce-s întristaţi şi surpă acuzaţia celor necredincioşi." (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 294)

„Moartea este mutare şi cale către încununare." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 115)

„Pentru creştin moartea este un somn momentan, o dispariţie trecătoare, o călătorie în sferele înalte. Ei trăiesc, trăiesc, cei care au dispărut din faţa ochilor noştri. Ei trăiesc o viaţă mai completă şi mai intensă." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 431)

MOARTEA (dreptului şi moartea păcătosului)

„Să nu-l plângi pe cel care-şi sfârşeşte viaţa în ţară străină, nici pe cel care trăind în pustie se mută din viaţa aceasta în viaţa cealaltă! Nu e vrednic de plâns unul ca acesta, ci cel care moare în păcate, fie de moare în pat, fie în casă, fie înconjurat de rude! Să nu-mi spui mie acele cuvinte goale, pline de batjocură şi de nebunie: Cutare a murit mai rău ca un câine! N-a fost nici un cunoscut la înmormântarea lui, nici n-a avut cu ce să-l înmormânteze! Au strâns mână de la mână; aşa l-au înmormântat. Nu omule, a fi înmormântat aşa, nu înseamnă a muri mai rău ca un câine! Cu ce a fost vătămat unul ca acesta? Cu nimic, afară numai dacă n-a fost înmormântat cu haina virtuţii, că pe omul virtuos nimic nu-l poate vătăma. Află că de cei mai mulţi drepţi, adică de profeţi şi de apostoli, afară de câţiva, nici nu ştim unde au fost înmormântaţi. Unora li s-au tăiat capetele, alţii s-au mutat din viaţa aceasta fiind ucişi cu pietre, alţii pentru credinţă şi-au dat sufletul în nenumărate şi felurite munci; toţi au suferit mucenicia lui Hristos. Dar nimeni nu va îndrăzni să spună de unii ca aceştia că moartea lor a fost necinstită...". (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 324)

„*Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioşilor Lui* (Ps., 115, 5). Şi după cum Scriptura a numit cinstită moartea cuvioşilor, tot aşa a numit rea moartea păcătoşilor! Ascultă! *Rea este moartea păcătoşilor* (Ps., 33, 20). Deci dacă un om este lipsit de virtute, moartea lui este rea, fie că moare în casă, fie că stau la căpătâiul lui femeia, copiii, prietenii şi cunoscuţii; dar dacă este virtuos, moartea lui este cinstită, fie că moare în ţară străină, fie că moare pe pământul gol." (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 324)

„Chiar de-ar cădea între tâlhari, chiar de-ar fi mâncat fiarele sălbatice, dacă este virtuos, moartea lui este cinstită. Spune-mi, nu i s-a tăiat capul lui Zaharia? Ştefan, cel dintâi care a pus cununa de mucenic, nu şi-a sfârşit viaţa fiind ucis cu pietre? Lui Pavel nu i s-a tăiat capul? Petru n-a primit pedeapsa crucii, fiind răstignit altfel decât Stăpânul, cu capul în jos? Şi nu sunt, oare, pentru asta toţi cântaţi şi lăudaţi în toată lumea?

Gândindu-ne la toate acestea, să nu plângem nici pe cei care mor în ţări străine, dar nici să fericim pe cei care-şi sfârşesc viaţa în paturile lor; ci, urmând canonul Dumnezeieştii Scripturi, să fericim pe cei ce au murit ducând viaţă virtuoasă şi să plângem pe cei ce au murit în păcate. După cum cel virtuos se mută la o viaţă mai bună unde primeşte răsplata ostenelilor sale, tot aşa cel păcătos, după ce a primit chiar de aici de pe pământ arvuna pedepselor, dă socoteală dincolo de faptele sale şi este dat muncilor celor cu neputinţă de îndurat". (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, II, în col. PSB, vol. 22, pp. 324-325)

„Dreptul care a ieşit din această lume, chiar când nimeni nu ia parte la înmormântarea sa, va rămâne cu îngerii, dar păcătosul care a murit în păcatul său, să aibă tot oraşul în convoi, nu va avea nici un folos." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 5, p. 319)

„Să ne bucurăm deci şi noi, iubiţilor, când vedem vreun drept plecând dintre noi şi cu atât mai mult să ne bucurăm când îl vedem plecând pe cel deznădăjduit. Unul pleacă pentru a primi plată pentru ostenelile sale, iar celălalt pentru că o dată cu plecarea lui a tăiat din păcatele pe care urma să le mai facă. Dar poate că s-ar fi schimbat în viaţa pe care ar mai fi trăit-o, spui tu. Dacă ar fi fost să se schimbe desigur că nu l-ar fi luat Dumnezeu dintre cei vii, El care în toate poartă de grijă pentru mântuirea noastră. Deci, dacă el urma să-L mulţumească pe Dumnezeu în viitor, de ce oare nu l-a lăsat? Deci, dacă El îi lasă în viaţă pe cei ce nu se schimbă, atunci cu cât mai mult nu-I va lăsa pe cei care se schimbă?

Aşadar, să piară dintre noi bocetele şi să contenească orice suspin. Pentru toate să-I mulţumim lui Dumnezeu şi să le facem pe toate fără cârtire. Să fim veseli, să-I mulţumim, ca astfel să ne bucurăm şi de veşnicele Lui bunătăţi (...)" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, p. 164)

„Chiar dacă-şi sfârşeşte viaţa în pustiu, fără să fie cineva care să-i închidă ochii, fără să-i stea cineva la căpătâi, el pleacă de aici având drept înmormântare frumoasă îndrăznirea lui înaintea lui Dumnezeu. Are convoi minunat de înmormântare; îngerii sunt lângă el şi-i însoţesc sufletul, aşa cum am arătat mai înainte dând pildă pe Lazăr (Luca 16, 22), iar în urma lui lasă mii şi mii de oameni care-i laudă viaţa. De lasă după el copii, toţi locuitorii oraşului vor fi sprijinitorii şi purtătorii lor de grijă, căci răsplătesc copiilor ceea ce datorau tatălui. Cel ce moare însă în păcate, cu fapte de lăcomie pe sufletul lui, de lasă copii la moartea lui, îi lasă moştenitorii urii celorlalţi oameni, îi lasă printre duşmani. Iar dacă moare fără de copii, lasă în urma sa veşnică acuzare cu casele sale, cu moşiile sale pe care le-a dobândit prin jaf şi lăcomie. Cu omul drept nu se întâmplă asta. Chiar moartea îi aduce mare câştig: amintirea virtuţii lui e de folos tuturor celor vii, că îi face mai buni. Omul rău, însă, este pedepsit şi pentru răul ce-l face după moarte. Că nu numai cât trăieşte, ci şi după moarte vătămă pe mulţi, lăsând pretutindeni dovezi de lăcomia lui.

Cunoscându-le dar pe toate acestea, să nu socotim nefericiţi pe cei care mor printre străini, ci pe cei care mor în păcate; şi nici să nu fericim pe cei care mor în casa lor, pe patul lor, ci pe cei care mor în virtute. Să ne îngrijim deci de virtute şi să fugim de păcat." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniţă Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*,V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 509)

„Moartea bogatului este moarte şi înmormântare, pe când moartea săracului, plecare, mutare spre o viaţă mai bună, drum de la lupte la premiu, de pe mare în port, de pe câmpul de luptă la trofee de biruinţă, de la osteneli la cununi. Au plecat amândoi acolo unde sunt cele ce cu adevărat sunt. A luat sfârşit spectacolul, au căzut măştile." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 136)

„Moartea ni se oferă nouă sub trei forme diferite. Pentru cel lumesc legat de lucrurile pământeşti, ea se arată ca şi sfârşitul, întunericul, neantul a tot ce caută el cu atâta lăcomie. Pentru păcătos ea îşi arată groaza mântuitoare, care-l însoţeşte şi-l urmează. Creştinului credincios ea nu-i lasă să vadă decât pace, bucurie, libertate, fericire plăcută şi veşnică." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 261)

MOARTEA (vămile văzduhului)

„După ieşirea noastră din viaţa aceasta vom întâlni vrăjmaşi. Îl vom întâlni pe diavol şi puterile lui, care ameninţă şi lovesc şi vor să-i omoare pe cei care s-au izbăvit din Egiptul închipuit şi au trecut Marea Roşie a vieţii.

Să nu ne temem însă. Călăuză pe calea noastră şi căpetenie în lupta pe care o ducem nu-l avem pe Moise, ci pe Hristos." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 70)

„Căci, aşa cum soarele curat şi strălucitor urcă pe cer, la fel şi sufletul curat care părăseşte trupul urcă în strălucire, însoțit de îngeri, la împărăția lui Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 97)

„... la cer unde ne vom sui şi câtă frică vom avea de duşmanii văzduhului." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 46-47)

„Că fac dracii văzduhului cercetare mare pentru păcate şi mai vârtos de toate pentru curvie." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 96)

„Se teme şi sufletul când vrea să se despartă de trup că fiindu-i a merge la judecata cea înfricoşătoare şi negreşită a lui Hristos, pentru aceea îi este frică şi tremură şi se ispiteşte să fugă din mâinile îngerilor. De vreme ce atunci orice va fi luat de la cineva sau a lăcomit sau cuiva va fi fost vrăjmaş sau drept sau strâmb sau alt rău a făcut cuiva, înaintea lui stau toți pârâşi (diavolii – n.n.) şi cu amar îl pedepsesc." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 124-125)

MOARTEA (sfinții în fața morții)

„La sfinți nimic nu este mai solemn şi mai măreț ca şi moartea; nimic mai salvator şi mai dulce." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 10)

MOARTEA (groaznicul sfârșit pământesc al persecutorilor)

„Împărații dinainte, care îndrăzniseră împotriva creştinilor unele ca acestea, şi-au săvârşit viața după multe şi grele suferințe, cu ruşine şi cu jale. De pildă unuia - Maximin a fost acesta - i-au sărit din orbite luminile ochilor pe când era viu, altul a înnebunit, iar pe altul l-a lovit o nenorocire asemănătoare, şi aşa s-au dus din lumea asta. Dintre cei care au trăit pe vremea lui, unchiul său după tată, care s-a purtat cu mai multă furie împotriva noastră, care a îndrăznit să atingă cu mâini spurcate sfintele vase, şi nu s-a mulțumit numai cu atât, ci a mers mai departe cu ocara - căci le-a întors, le-a pus pe pământ şi le-a întins şi a stat pe ele -, a primit îndată pedeapsa acestei şederi nelegiuite. I-au putrezit boaşele şi au făcut viermi. Şi s-a arătat că boala a fost trimisă de Dumnezeu. Căci doctorii au tăiat păsări grase şi străine şi le-au pus alături de mădularele putrezite ca să vină viermii la ele; dar viermii n-au vrut, ci stăteau lipiți strâns de părțile putrede; şi astfel mâncându-l multe zile, a murit rău. Altuia, care era rânduit cu paza vistieriilor celor împărăteşti, i-a plesnit dintr-o dată mijlocul, când să păşească pragul palatului împărătesc, fiind pedepsit şi el tot pentru o nelegiuire asemănătoare." (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, XVII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 336-337)

MOARTEA (felurile morții)

„Multe şi variate sunt felurile morții, de exemplu: 1) moartea trupului, după care Avraam fiind mort, nu era mort, precum zice: *Nu este Dumnezeul morților, ci al viilor* (Matei 22, 32); 2) moartea sufletului, la care Hristos face aluzie zicând: *lasă morții să-şi îngroape morții lor* (Matei 8, 22); 3) moartea aceea devenită din filosofia omului, care este mult lăudată, şi la care făcând aluzie Pavel, zicea: *Omorâți mădularele voastre cele de pe pământ* (Coloseni 3, 5); 4) moartea aceea de la Taina Botezului, care este şi cauza acelei dinainte: *Că omul nostru Cel vechi s-a răstignit* (Romani 6, 6), adică a murit [păcatului]." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 191-192)

MOARTEA (sufletească)

„Să fugim de moartea aceea prin care şi vieţuind murim..." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XI, p. 192)

„El (Hristos – n.n.) mult se îngrijeşte de noi şi că viaţa noastră El o consideră ca pe o bogăţie a Sa, iar moartea ca pe o pagubă. Noi nu murim nouă numai, ci şi Stăpânului, dacă murim. Sub numele de *moarte* Apostolul înţelege aici nu moartea trupească, ci moartea duhovnicească, moartea cea din credinţă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXV, p. 464)

„Iar când auzi de moartea sufletului, să nu socoteşti că sufletul moare; nu moare, pentru că e nemuritor. Moartea sufletească e păcatul şi osânda veşnică. De asta şi Hristos spune: *Nu vă temeţi de cei ce omoară trupul, dar sufletul nu pot să-l omoare; ci temeţi-vă mai degrabă de acela care poate să piardă şi sufletul şi trupul în gheenă* (Matei 10, 28). Ceea ce s-a pierdut există, dar este în afara privirii celui ce l-a pierdut." (*Cuvânt la Înviere,* IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 144)

MOARTEA (prin înfometare)

„Moartea prin înfometare este cea mai cumplită moarte. Martori sunt cei ce au suferit de foame. Să dea Dumnezeu ca noi să n-o încercăm. Bine a fost că am fost învăţaţi să ne rugăm ca să nu fim duşi în ispită. Căci foamea, ca un călău care stă înlăuntrul pântecelui, sfâşie toate mădularele, mănâncă trupul din toate părţile mai grozav decât focul şi fiarele sălbatice şi pricinuieşte dureri nesuferite ce se prelungesc vreme îndelungată." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian,* II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 289)

MOARTEA (necunoaşterea ceasului morţii)

„Că de asta a făcut Stăpânul necunoscută ziua sfârşitului nostru, ca să ne facă să fim necontenit treji şi cu ochii deschişi, ca să ne deştepte astfel şi mai mult la săvârşirea faptelor de virtute. *Privegheaţi.* Ne spune Hristos, *că nu ştiţi nici ziua nici ceasul* (Matei, 25, 13)". (*Omilii la Facere,* omilia L, II, în col. PSB, vol. 22, p. 176)

„*Privegheaţi, dar, că nu ştiţi ziua, nici ceasul.* Ai văzut cât de des sfârşeşte în acest chip Hristos cuvintele Sale, pentru a arăta că ne este de folos neştiinţa ceasului plecării noastre de pe lumea aceasta?

Unde sunt acum cei care trândăvesc toată viaţa, iar când îi ţinem de rău, spun: în ceasul sfârşitului am să las la săraci averile mele? Să audă aceste cuvinte şi să se îndrepte! Mulţi n-au mai putut face asta atunci, că au fost răpiţi dintr-o dată şi n-au mai avut vreme să spună celor apropiaţi ce planuri aveau". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 889)

„Dar dacă voiţi a afla cauza pentru care sfârşitul este ascuns nouă, şi de ce vine fără de veste, ca şi furul în timpul nopţii, vă voi spune. Nimeni nu s-ar mai sârgui în fapta bună niciodată în timpul vieţii sale, căci ştiindu-şi ziua sfârşitului său, ar face mii de rele şi tocmai în acea zi s-ar apropia de botez[33], după care are pleca de aici. Dacă astăzi, când din cauza neştiinţei ne stăpâneşte frica de moarte, care zguduie sufletele noastre, şi noi cu toţii ne cheltuim timpul în rele, şi mulţi se apropie de Sfântul Botez tocmai la cele de pe urmă respiraţii ale vieţii lor, - deşi erau prea bine încredinţaţi de aceasta, - dar încă dacă am şti ziua cea de pe urmă, ce ar fi? Cine s-ar mai sârgui cu fapta bună? (...) Dar apoi mai este şi altceva.

[33] Pentru că prin Botez se iartă toate păcatele – n.n.

Astăzi pe mulţi stăpâneşte frica de moarte, şi dragostea de viaţă; apoi dacă ar şti fiecare că mâine sau poimâine va muri, nimeni nu s-ar da în lături de a face orice mai înainte de acea zi, ci ar sfâşia pe câţi ar voi, şi ar face mii de rele sub cuvânt că se apără de vrăjmaşi. Un om mişel, dezgustat şi deznădăjduit de viaţa aceasta, nu ţine seamă nici chiar de cel ce este îmbrăcat cu porfira împărătească. Deci cel ce ştie că numaidecât mâine va trebui să se ducă, se va răzbuna pe duşman şi numai după ce mai întâi îşi va răcori sufletul, va primi de a se duce. Să vă mai spun şi al treilea argument? Cei ce iubesc viaţa aceasta şi sunt dedaţi cu totul celor de aici, s-ar topi de supărare şi descurajare ştiindu-şi timpul în care vor muri. Dacă un tânăr, de exemplu, nu ar crede că el are să se sfârşească mai înainte de bătrâneţe, adică dacă ar şti că are să moară în floarea tinereţii, apoi întocmai ca şi fiarele cele mai trândave ar ajunge, căci şi acelea, după ce sunt prinse, se trândăvesc şi îşi aşteaptă sfârşitul.

Pe lângă toate acestea, nici bărbaţii cei vrednici n-ar avea răsplată pentru vrednicia lor. Pentru că dacă ei au ştiut că după trei ani vor muri, şi nicidecum mai înainte, apoi ce plată vor putea avea pentru că au înfruntat relele? Fiecare ar putea să le zică: *Fiindcă eraţi convinşi că veţi trăi trei ani, de aceea v-aţi predat primejdiilor, ştiind foarte bine că nu aveţi să muriţi înainte de trei ani.* Cel ce după fiecare primejdie îşi aşteaptă sfârşitul, şi ştie că va putea trăi numai ocolind primejdia, unul ca acela dă dovada cea mai mare de dispreţ către viaţa de faţă. Ceea ce eu grăiesc acum, vă voi învedera-o prin exemple.

Spune-mi, te rog: Patriarhul Avraam, dacă ar fi ştiut mai dinainte că ridicând pe altar pe fiul său Isaac, nu-l va sacrifica, oare ar fi avut el plată? Dacă Pavel ştiind mai dinainte nesocotea primejdiile, atunci unde este minunea? Apoi atunci chiar şi cel mai trândav om ar putea să se ridice sau să se arunce în foc, dacă ar avea siguranţă că nu va pătimi nimic, adică dacă ar şti mai dinainte cum au să se petreacă împrejurările." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* pp. 251-252)

„Dumnezeu a lăsat nesigură ziua cea de pe urmă a sfârşitului nostru, căci nu ne-a lăsat putinţa de a şti dacă va fi astăzi, sau mâine, sau după un an întreg, sau după mai mulţi ani, ca astfel fiind stăpâniţi veşnic de aşteptarea acelui fapt nesigur, să ne găsim veşnic în fapta bună." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, pp. 85-86)

„Dacă vreţi să aflaţi de ce este necunoscut fiecăruia dintre noi sfârşitul vieţii sale şi de ce moartea vine pe neaşteptate, ca un fur noaptea, vă voi spune, considerând că e drept să se întâmple aşa. Aşadar dacă fiecare dintre noi şi-ar cunoaşte clipa morţii, nimeni nu s-ar îngriji să săvârşească, fapte virtuoase cât trăieşte, ci cunoscând care va fi ultima zi din viaţa sa, după ce mai întâi va face nenumărate rele, s-ar pocăi cu puţin înainte de a închide ochii şi ar pleca spre viaţa de dincolo izbăvit de păcatele lui. Dacă acum, când frica şi necunoaşterea ceasului morţii ne cutremură sufletele, după ce ne petrecem, întreaga viaţă în păcat, cei mai mulţi dintre noi abia în ultimele clipe ne hotărâm să ne pocăim, desigur dacă mai apucăm, care dintre noi s-ar mai îngriji de lucrarea virtuţii, dacă am şti cu precizie când vom muri? N-am şovăi să săvârşim tot felul de lucruri până în ziua aceea. Ne-am răzbuna pe duşmani, am ucide pe cine vrem, ne-am satisface patimile sălbatice ale sufletului pe spinarea semenilor noştri, şi după aceea, înainte de a muri... ne-am pocăi!

În afară de asta, nici fapte de jertfire de sine adevărate n-ar exista, nici oamenii cu suflet viteaz n-ar avea vreun merit, deoarece, când ar înfrunta cu curaj şi neînfricare diferitele primejdii, şi-ar îndreptăţi curajul prin încredinţarea că nu le-a sosit ceasul morţii, încă şi cei mai laşi s-ar arunca fără şovăială în foc, ştiind că nu sunt în primejdie de a păţi ceva rău. Căci cel care ştie că-şi poate pierde viaţa într-o primejdie şi cu toate acestea nu şovăie să se expună acestei primejdii, îşi dovedeşte fără putinţă de îndoială vitejia şi jertfirea de sine." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 89-90)

„De vreme ce vreți să știți pentru ce este nearătată moartea noastră de la Dumnezeu și pentru ce vine moartea ca un fur fără de veste, cât mi se pare mie de bine este aceasta la noi oamenii, adică nu știm moartea noastră, că de am ști când am muri nici unul din noi n-am face bine niciodată, ci și-ar face omul lui mii de rele, și atunci, în ceasul morții, ar vrea să se pocăiască și așa ar muri neîngrijit și nepocăit, pentru că de vreme ce acum nu este arătată frica morții și încă se cutremură sufletele tuturor, dar când ar cunoaște fiecare că mâine va să moară, ce rău n-ar face? (...) omul cel drept se bucură fiind înfrumusețat cu faptele cele bune și în tot ceasul așteaptă Împărăția Cerului." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 114-115)

„Dacă Dumnezeu ne-ar fi făcut să cunoaștem ziua și ora morții noastre, cine dintre noi nu s-ar fi pregătit? Cine dintre noi n-ar fi fost într-o așteptare temută și ostenitoare? Sau, mai sigur, cine dintre noi n-ar fi abuzat de această cunoaștere pentru a păcătui mai ușor și a disprețui pe Dumnezeu mai liber? Aceasta nu este numai singură nesiguranța morții noastre, ci de asemenea și pretutindeni nesiguranța zilei care ne ține în așteptare, smerește mândria noastră, și ne convinge de micimea noastră, în acest sens, această întunecime slăvită ne devine o lumină prețioasă." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 266)

MOARTEA (testamentul)

„Și când faci testament la moartea ta, scrie pe hârtie împreună cu ale rudelor și ale prietenilor și partea sufletului care se va duce. Dă-i lui măcar de puțină cheltuială la vreme de nevoie, scrisoarea testamentului să aibă și numele Judecătorului, să nu lipsească pomenirea săracilor din scrisoarea testamentului tău. Fă moartea pricină de bucurie și nu de întristare, socotește să nu ieși la înfricoșătoarea judecată fără de împăcători, satură pântecele celor ce vor să-ți părtinească. Să facem dator pe Ziditorul și Judecătorul nostru ca să nu ne osândească, să cumpărăm cu bani acest bine mare." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 171)

MOARTEA (slujba înmormântării)

„Căci spune-mi, ce se voiește cu acele facle luminoase? Nu oare îi trimitem de la noi ca pe niște luptători? Ce sunt acele imnuri? Oare nu slăvim pe Dumnezeu și-I mulțumim că a încununat în fine pe cel plecat de la noi, că l-a izbăvit de necazuri, că scoțând din el frica îl are pe lângă Sine? Nu pentru aceea sunt imnurile? Nu pentru aceea cântările? Toate acestea sunt ale unora care se bucură, după cum zice: *De este cineva cu inima bună să cânte* (Iacob 5, 13)." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, p. 94)

„Cântările, rugăciunile, preoții, atâta mulțime de frați! Toate acestea nu sunt pentru ca să plângi, să te tânguiești și să te zbuciumi, ci ca să mulțumești lui Dumnezeu Care l-a luat pe cel mort. După cum oamenii petrec cu urale pe cei chemați să ocupe o înaltă dregătorie, tot astfel și aici, cu toții petrec pe cei plecați dintre sfinți, cu multe cântări și laude, pentru că au fost chemați la o cinste mai mare." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* pp. 114-115)

MOARTEA (necrologul la înmormântare)

„Un bărbat înțelept și filosof iscusit, cercetând cu de-amănuntul natura lucrurilor omenești și văzând că lucrurile omenești sunt șubrede și nesigure și lipsite de trăinicie, îndeamnă îndeobște pe toți oamenii să nu fericească pe nimeni înainte moarte (Înț. Sir., 11, 30). Fericitul Eustație a răposat. De aceea să-l lăudăm în toată voia. Dacă înainte de moarte nu trebuie să fericim pe nimeni, apoi după moarte putem lăuda pe cei vrednici, fără să ni se aducă vreo vină." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul*

Antiohiei celei Mari, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 385)

MOARTEA (înmormântarea în pământul natal)

„Mulți oameni se îngrijesc îndeaproape de propria lor înmormântare și cer rudelor să fie aduși și îngropați acasă dacă s-ar întâmpla să moară în altă parte.

Am râs de micimea aceasta de suflet a lor. Și le-am spus că este tot una dacă te îngroapă în pământul natal sau în pământ străin." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 505)

MOARTEA (jelirea celor chemați la Domnul)

„Că a biruit (Hristos) moartea! Pentru ce jelești de prisos? Moartea a ajuns somn! Pentru ce te vaieți și plângi? Ar fi de râs chiar dacă păgânii ar face-o! Dar când credinciosul se schimonosește așa, ce apărare mai poate avea? Ce iertare vor avea aceia care se prostesc așa, când de atâta vreme avem dovada clară a învierii? Tu însă, ca și cum ți-ai da toată silința să-ți mărești păcatul, ne aduci la înmormântare bocitoare păgâne, ca să aprinzi jalea și să ațâți focul! Nu-l auzi pe Pavel spunând: *Ce unire are Hristos cu Veliar? Sau ce parte are credinciosul cu necredinciosul?* (II Cor., 6, 15).

Păgânii, care nu știu nimic de înviere, găsesc totuși cuvinte de mângâiere, spunând: *Suferă cu curaj! Nu se mai poate îndrepta ce s-a făcut și nici nu reușești ceva cu lacrimile!* Dar tu, care auzi cuvinte mai pline de filozofie și mai folositoare decât acestea, tu nu te rușinezi când te pocești mai rău decât păgânii? Noi nu spunem: *Suferă cu curaj, că nu se mai poate îndrepta ce s-a făcut!*, ci spunem: *Suferă cu curaj! Va învia negreșit! Se odihnește, n-a pierit! Îl așteaptă învierea, viața veșnică, nemurirea, soarta îngerească!* Nu auzi ce spune psalmistul: *Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, că Domnul ți-a făcut ție bine* (Ps., 114, 7). Dumnezeu numește moartea o binefacere și tu te bocești? Ce-ai putea face mai mult dacă ai fi dușmanul și vrăjmașul celui mort? Dacă trebuie să plângă cineva, apoi diavolul trebuie să plângă! Acela să bocească, acela să se bată cu pumnii în piept, că noi mergem spre bunătăți mai mari. Văicăreala aceasta este vrednică de răutatea lui, și nu de tine, care ai să fii încununat și ai să te odihnești. Moartea e un port liniștit. Uită-te de câte răutăți e plină viața aceasta! Gândește-te de câte ori ți-ai blestemat viața, și asta se înrăutățește din ce în ce mai mult. Chiar de la început ai moștenit nu mică osândă! *În dureri vei naște fii* (Fac., 3, 16), spune Dumnezeu; și: *În sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta* (Fac., 3, 19); și: *În lume necaz veți avea* (Ioan 16, 33). Dar despre viața de dincolo așa ceva nu s-a spus, ci cu totul dimpotrivă: *A fugit durerea, întristarea și suspinarea* (Isaia 35, 10); și: *De la răsărit și de la apus vor veni și se vor odihni în sânurile lui Avraam și ale lui Isaac și ale lui Iacov* (Matei 8, 11); căci cele de acolo sunt: cămară de nuntă duhovnicească, făclii strălucitoare și mutare la cer.

Pentru ce faci de rușine pe cel plecat? Pentru ce faci pe alții să tremure și să le fie frică de moarte? Pentru ce faci pe mulți să învinuiască pe Dumnezeu că trimite mari nenorociri?". (*Omilii la Matei*, omilia XXXI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 385-386)

„Cum vom vorbi altuia de nemurire, cum îl vom convinge pe păgân, când noi tremurăm și ne temem de moarte mai mult decât păgânul? Mulți păgâni, deși nu știau nimic de înviere, la moartea copiilor lor și-au pus cununi pe cap și s-au îmbrăcat în haine albe ca să cucerească slava și laude de la lume. Tu, însă, nici pentru slava cea viitoare nu pui capăt tânguielilor muierești și bocetelor". (*Omilii la Matei*, omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 387)

„Domnul a murit şi trupul I-a fost înmormântat; dar l-au luat iarăşi înapoi cu mai mare slavă, dându-ţi, şi prin asta, bune nădejdi. Dacă pentru tine învierea nu e basm, nu boci! Dacă crezi în înviere, nu lăcrima, iar dacă lăcrimezi, cum vei putea convinge pe păgân că tu crezi în înviere?". (*Omilii la Matei,* omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 387-388)

„Dar azi, între alte defecte, femeile sunt stăpânite de boli străine: în doliu şi în necaz, ele fac o arătare zadarnică a necazurilor lor, ele îşi arată braţele, îşi smulg părul, îşi sfâşie faţa; unele prin durere, altele din mândrie; altele îşi descoperă braţul lor prin neruşinare în faţa oamenilor. O, femei, ce faceţi? Voi vă dezbrăcaţi urât în viaţa publică, voi care sunteţi un mădular al lui Iisus Hristos, zic eu şi-n faţa oamenilor? Vă smulgeţi părul, vă sfâşiaţi veşmintele, scoateţi strigăte mari, voi imitaţi dansurile lui Menade, şi nu credeţi că-l supăraţi pe Dumnezeu? Ce destrăbălare şi ce nebunie! Păgânii nu vor râde? Nu vor zice că religia voastră, că învăţătura voastră nu este decât o poveste şi o fabulă? Da, fără îndoială, vor zice: *nu mai este înviere; dar învăţăturile creştinilor sunt de râs, ele nu sunt decât minciună şi închipuire. Căci printre ei, femeile, ca şi cum n-ar rămâne nimic după această viaţă, nu ţin nici o seamă de Scripturile lor. Scripturile lor şi învăţăturile lor nu sunt decât curate închipuiri, cum o dovedeşte purtarea acestor femei. În sfârşit, dacă ar crede că cel ce este mort, nu este cu adevărat mort, ci că a trecut la o viaţă mai bună, ele n-ar mai plânge ca şi cum ei nu ar mai fi; ele nu s-ar necăji atâta, n-ar mai spune astfel de cuvinte, care sunt dovada vizibilă a necredinţei lor: «eu nu te voi mai vedea, eu nu te voi mai afla». Totul nu este decât o poveste şi închipuire printre creştini. Căci dacă învierea, care este temelia şi făgăduinţa tuturor bunurilor pe care le nădăjduiesc ei, nu obţine nici o credinţă printre ei, cu atât nu vor crede ei nici în celelalte învăţături ale lor.*

Nu, neamurile nu sunt aşa de slabe, nici aşa de laşe: mulţi dintre ei au dat dovadă de înţelepciune. O femeie păgână, aflând că fiul ei era mort în război, a pus imediat această întrebare: *în ce stare este patria noastră, cum sunt lucrurile noastre?* Unul din filozofii lor, care avea pe cap o coroană de flori, primeşte noutatea că unul dintre fiii săi a murit pentru patrie; atunci îşi ia coroana sa, el întreabă *care*? (fiindcă avea doi) şi aflând, şi-a pus coroana din nou. Mulţi dintre păgâni au dat pe fiii lor şi pe fiicele lor ca să fie aduse ca jertfă zeilor lor. (...) Sigur, mi-e ruşine să văd neamurile filozofând aşa de frumos şi arătând aşa înţelepciune, pe când noi ne purtăm atât de urât. Cei care n-au nici o idee despre înviere, se poartă ca şi cum ar avea o cunoaştere adevărată; şi noi care suntem învăţaţi în mod desăvârşit, noi trăim ca şi cum n-am fi auzit vorbindu-se despre aceea. Cei mai mulţi fac din respect omenesc, ceea ce n-ar face pentru Dumnezeu Însuşi. Căci femeile care sunt mai presus de alţii prin bogăţiile lor, nu-şi smulg părul, ele nu-şi descoperă braţele lor şi în aceea ele sunt foarte hulite, nu pentru că nu-şi dezgolesc braţele, ci fiindcă n-o fac decât de teamă ca să nu necinstească şi nu din duh de evlavie. Respectul omenesc le reţine, le împiedică să se necăjească, şi frica de Dumnezeu nu poate să oprească lacrimile şi să înlăture durerea lor? Oare asemenea purtare nu este destul de condamnabilă?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 4, pp. 317-318)

„Ce oare? Veţi zice voi, nu este permis să plângem moartea unui om? Nu aceasta o opresc eu; eu dispreţuiesc aceste lovituri, aceste răniri, aceste plânsuri nestăpânite şi excesive. Eu nu sunt dur, nici neuman; eu ştiu slăbiciunea naturii şi regretul pe care-l lasă în urmă o iubire mare. Noi nu ştim să ne oprim să plângem; Iisus Hristos Însuşi o face să se vadă, El a plâns pentru Lazăr. Faceţi la fel; plângeţi, dar cu blândeţe, cu modestie, cu frică de Dumnezeu. Dacă veţi plânge în acest fel, nu veţi plânge ca nişte necredincioşi necrezând în înviere, ci ca neputând suporta despărţirea.

În sfârşit, pe cei ce merg să facă o călătorie lungă, noi îi însoţim cu lacrimile noastre, dar nu plângem ca şi cum am deznădăjdui de a-i mai vedea. Voi la fel vărsaţi lacrimi pentru acest mort, ca şi cum l-aţi trimite să facă o călătorie lungă înaintea voastră. Aceasta nu este o poruncă pe care v-o dau eu, nu vorbesc aşa decât pentru a mă acomoda slăbiciunii voastre.

Dacă cel ce a murit este un păcătos, dacă el L-a supărat adesea pe Dumnezeu, sigur că trebuie să-l plângem, sau mai bine nu trebuie să plângem deloc pentru el, ceea ce nu-i foloseşte la nimic, ci trebuie să facem ceea ce poate să-i fie folositor şi să-l ajute; spre exemplu, milostenii, jertfe şi încă să ne bucurăm pentru că nu mai are ocazia să păcătuiască; dar dacă era un drept, trebuie să ne bucurăm, fiindcă a sosit în port, că nu mai are să se teamă de nimic, nu mai are nici un risc în alergare. Dacă este tânăr trebuie să ne bucurăm că a scăpat aşa de repede de relele şi de necazurile acestei vieţi; dacă este bătrân, aceasta este pentru noi un subiect de mângâiere şi de bucurie că s-a bucurat aşa de mult de această viaţă de faţă care este privită ca bunul cel mai de preţ. Dar pentru voi, voi treceţi peste toate aceste considerări; voi îi chemaţi pe robii voştri şi-i îndemnaţi să plângă, pentru a-l cinsti mai mult pe mort, şi aceea este o ruşine şi o nebunie destul de mare. Cinstea pe care ar trebui să i-o daţi nu constă în vărsarea lacrimilor, în a scoate gemete şi strigăte, ci în a cânta imne şi psalmi, în a duce voi înşivă o viaţă foarte curată şi sfântă." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 4-5, pp. 318-319)

„Ce mustrări, ce învinuiri le vom mai face neamurilor? Cum vom îndrăzni să le învăţăm învierea, să le vorbim despre virtuţile creştineşti? Este oare siguranţă într-o viaţă aşa de periculoasă? Nu ştiţi că tristeţea produce moarte? Durerea orbind sufletul, nu numai că nu permite să fie văzute lucrurile aşa cum trebuie, ci ea produce şi rele destul de mari. Prin aceste excese, noi îl supărăm pe Dumnezeu şi nu facem nici un bine nici morţilor, nici nouă înşine; dar, prin moderaţie ne facem plăcuţi lui Dumnezeu, şi oamenii ne umplu de laude, dacă nu ne lăsăm abătuţi de durere, noi suntem brusc scăpaţi de celelalte de către Domnul. Dacă ne lăsăm stăpâniţi de acestea, El ne lasă într-un fel în puterea lor. Dacă îi mulţumim lui Dumnezeu, nu ne vom pierde curajul.

Şi cum, veţi zice voi, cel care şi-a pierdut fiul, sau fiica sa, se poate opri să nu plângă? Eu nu zic că nu trebuie să plângă deloc, ci zic că nu trebuie să plângă în exces. În sfârşit, dacă ne gândim că Dumnezeu l-a luat pe cel pe care l-am pierdut noi şi că soţul nostru, fiica noastră, s-a născut muritoare, ne vom mângâia în mod sigur. Căci aceia se necăjesc care doresc un lucru mai presus de natură. Omul este născut ca să moară, pentru ce vă necăjiţi pentru ceea ce se întâmplă în mod natural? Vă plângeţi că mâncaţi pentru a vă păstra viaţa? Vreţi să trăiţi fără să mâncaţi? Faceţi la fel cu privire la mort: v-aţi născut muritori (Evr., 9, 27), nu cereţi să fiţi nemuritori aici jos. Este rânduit ca oamenii să moară odată. Astfel nu vă întristaţi, nu vă tulburaţi, ci suferiţi o lege care este fixă şi neschimbată pentru toţi oamenii." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 5, pp. 319-320)

„De cele ce pătimim să nu ne întristăm, nici pentru noi, nici pentru alţii, ca de pildă, când se întâmplă morţi năprasnice sau boli îndelungate, căci acestea sunt izbăvire de osândă, acestea sunt îndreptarea şi sfătuirea cea mai înaltă. Şi cine zice acestea? Cel ce are în el pe Hristos care vorbeşte. Şi cu toate acestea, multe dintre femei se găsesc în aşa nesimţire, încât în asemenea împrejurări întrec cu jelania chiar pe necredincioşi. Şi unele fac aşa fiind orbite de durere, iar unele de ochii lumii şi pentru ca să scape de învinovăţirea celor de afară (neamurilor), pe care eu le socotesc a fi lipsite de orice iertare. *Pentru ca să nu mă învinovăţească cutare, zice, învinovăţească-se Dumnezeu; pentru ca nu cumva oamenii să fie cunoscuţi ca mai proşti decât dobitoacele cele necuvântătoare, apoi calce-se în picioare legea împăratului a toate.* Şi de câte trăsnete nu sunt vrednice aceste vorbe?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, pp. 294-295)

„Dumnezeu poruncind a nu jeli, iată că aici toţi grăiesc împotrivă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 295)

„Nu te gândeşti la Iov, femeie? Nu-ţi aduci aminte de vorbele lui când cu nenorocirea copiilor, care mai ales au încununat acel sfânt cap cu mii de cununi, şi l-au vestit mai strălucit

decât toate trâmbițele? Nu te gândești la mărimea nenorocirii, la nenorocirea aceea neauzită până atunci și la acea tragedie străină cu totul și uimitoare? Tu poate că ai pierdut un copil, sau doi, sau trei, pe când acela a pierdut atâția și atâtea, și cel cu mulți copii, deodată s-a făcut fără de copii. Și nici măcar nu-i zdrumicau inima câte puțin aceste nenorociri, ci se țineau lanț una după alta, și deodată i s-a răpit întregul rod al ostenelilor și al trecutului său. Și nici măcar după legea de obște a firii, nici când, de pildă, ajunsese la bătrânețe, ci fără de vreme, și de moarte năprasnică, și cu toții împreună. Și nici fiind de față tatăl lor, ca măcar auzind cele de pe urmă cuvinte ale lor, să le aibă ca o mângâiere a acelui sfârșit amar, ci împotriva oricărei așteptări, și neștiind nimic din cele întâmplate, deodată cu toții s-au prăbușit sub dărâmături, și casa li s-a făcut mormânt și cursă a morții! Și nu numai moarte fără vreme, ci și altele multe în legătură cu acea moarte, precum: că erau cu toții în floarea vieții, că erau cu toți virtuoși, că erau cu toții iubiți, că erau cu toții împreună, că erau și feciori și fete, că nici unul nu a scăpat, că nu s-au pierdut după legea obștească a firii, că în sfârșit după atâtea pagube îndurate, deși el n-avea nimic rău pe cuget, și nici pe cugetul copiilor, ca să pătimească de acestea. Fiecare din aceste nenorociri este îndeajuns prin sine însăși ca să îngrozească pe cineva – dar apoi când cu toatele la un loc dau năvală asupra omului, atunci poți singur cugeta la înălțimea valurilor, cum și la mărimea și furia furtunii. Dar ceea ce este încă mai grozav și mai rău decât orice jelanie este că nici măcar nu știa dreptul Iov din ce pricină sunt acestea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 295)

„Dar dacă și-a sfâșiat (Iov – n.n.) hainele de pe el și și-a tuns părul, tu nu te minuna, căci doar era tată, și încă tată iubitor de fii, și pentru aceea trebuia să se arate cu acest prilej și înclinarea firii, cum și filosofia doririi și voii lui. Dacă el nu ar fi făcut nici aceasta, apoi atunci poate că ar fi socotit cineva acea filosofie ca o adevărată nesimțire. Pentru aceea el și-a arătat și durerea sa părintească, în același timp și strășnicia bunei cinstiri, însă fiind îndurerat nu s-a abătut." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 296)

„Să nu plângem pe cei ce se duc de aici, ci pe cei ce-și petrec viața în fapte rele. Fiindcă și plugarul nu plânge când vede grâul putrezit, ci se teme numai când îl vede că stă tare și vârtos în pământ, și-i este frică; iar când îl vede putrezit, se bucură. Căci putrezirea este începutul seminței viitoare. Tot așa și noi, atunci ne bucurăm, când cade și se prăbușește casa cea stricată – trupul – când omul putrezește. Și să nu te minunezi dacă apostolul a numit înmormântarea semănare, fiindcă această semănare este mai bună decât cea a grâului, căci pe aceea o urmează necazuri, și supărări, și osteneli, și primejdii, și griji multe, pe când pe aceasta – dacă viețuim cu dreptate – o urmează cununi și răsplătiri; pe aceea o urmează stricăciunea și moartea, iar pe aceasta nestricăciunea, nemurirea și miile de bunătăți. La acea semănare sunt învălmășeli, plăceri și somn, pe când la aceasta numai un glas din cer pogorându-se, și totul se sfârșește fără de veste. Și cel ce înviază aici nu mai este dus la viață trudită și ticăloasă, ci acolo de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinarea.

Dar dacă tu poate cauți sprijin, și pentru aceea plângi pe bărbatul tău, apoi aleargă la cel ce este sprijinul de obște tuturor, la mântuitorul și binefăcătorul tuturor, la Dumnezeu, la ajutorul cel nebiruit, la sprijinul cel fără sfârșit, care este pretutindeni de față și din toate părțile ne îngrădește. *Dar, zici, obiceiul este plăcut și vrednic de iubit.* Știu și eu, însă dacă te vei lăsa în voia dreptei tale judecăți și te vei gândi cine este cel ce ți-a luat bărbatul, și dacă, suferind cu curaj jertfa, vei pune aceasta în seama voii lui Dumnezeu, apoi vei putea trece și peste acest val, și ceea ce timpul nu face, o va face filosofia ta; iar dacă te vei moleși cu totul, durerea își va lua sfârșit cu timpul, însă nu-ți va aduce nici un folos. Împreună cu niște astfel de cugetări, mai adună-ți și pilde, unele din viața de acum, iar altele din Sfintele Scripturi. Gândește-te că Avraam a jertfit pe fiul său și nici nu a lăcrimat, nici vreun cuvânt amar nu a scos din gura lui. *Dar, zici tu, acela a fost Avraam.* Și cu toate acestea, tu ești chemată spre mai mari lupte. Dar și Iov numai pe atâta s-a întristat cât se cuvenea unui tată iubitor de fii și

care se îngrijea foarte mult de nenorocirea lor – însă ceea ce facem noi acum este a unor dușmani și războinici ai lui Dumnezeu. Că nici tu, dacă cineva ar fi dus în palatul împărătesc și ar fi încununat, nu te-ai boci, sub cuvânt că ai fi prieten al celui încununat, fiindcă ai fi dușman al aceluia, iar nu prieten. *Dar, zici tu, nici acum eu nu-l plâng pe dânsul, ci pe mine.* Și nici aceasta nu este fapta celui ce iubește; fiindcă a voi ca acela să fie în nesiguranță pentru tine, a fi stăpânit de nesiguranța viitorului, în vreme ce a sosit clipa de a fi încununat și a intra la liman cu corabia – căci este mai drept a se găsi la liman decât a se zbuciuma în largul mării – acest fapt, zic, nu este nicidecum al celui ce iubește.

Plâng, zici tu, *fiindcă nu știu unde s-a dus.* Pentru ce nu știi, spune-mi, căci fie că a trăit în virtute, fie altminteri, este învederat unde anume se va duce. *Apoi tocmai pentru aceea plâng, zici tu, fiindcă a plecat de aici păcătos.* Acestea sunt numai vorbe și pricini, căci dacă pentru aceea l-ai plânge, apoi ar fi trebuit ca pe când trăia să-l prefaci și să-l pui pe calea cea dreaptă. Însă pretutindeni tu te gândești la ale tale, și nu ale aceluia. Și chiar păcătos dacă a plecat, totuși tu și de acestea trebuie a te bucura, de vreme ce a contenit cu păcatele și nu a mai adăogat păcate pe lângă păcate." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, pp. 449-451)

„... poate că tu ai rămas singură și ai pierdut pe sprijinitorul tău? Aceasta să n-o spui niciodată, fiindcă nu ai pierdut pe Dumnezeu. Întrucât deci îl ai pe Dumnezeu, el îți va fi mai bun decât orice bărbat, tată, fiu și ocrotitor, căci chiar trăind acela, el a fost care a făcut totul. Acestea deci cugetă-le, și zi după David: *Domnul este luminarea mea și mântuitorul meu, de cine mă voi teme?* (Ps. 26, 1). Zi către dânsul: *Tu ești tatăl orfanilor și judecătorul văduvelor,* și dobândește-ți ajutorul lui, și-l vei avea îngrijindu-se de tine mai mult ca înainte, și mai vârtos cu cât și tu te vei găsi în mai mare strâmtorare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, p. 451)

„... nu mânia pe Dumnezeu, ci fă-L milostiv. Dacă tu suferi cu bărbăție, poate că vei aduce prin aceasta vreo mângâiere sau vreun ajutor celui răposat, iar dacă faci dimpotrivă, mai mult încă vei întărâta mânia lui Dumnezeu. Că dacă sluga ar fi bătută de stăpânul său, iar tu fiind de față te-ai întrista și nemulțămi, prin aceasta încă mai mult ai întărâta pe stăpân împotriva ta. Deci nu face așa, ci încă mulțămește-i, ca astfel prin acestea să se împrăștie de la tine norul mâhnirii. Zi-i și tu ca acel fericit: *Domnul a dat, Domnul a luat* (Iov 1, 21). Gândește-te câți, mulțămind poate lui Dumnezeu mai mult decât tine, nu au avut nici copii, și nici părinți nu s-au numit. *Nici eu, nici tu, n-aș fi voit, căci mai bine ar fi fost să nu fi încercat aceasta, decât să cad după ce odată am gustat din plăcere.* Nu, rogu-mă, nu grăi acestea; nu întărâta pe stăpânul asupra ta; ci pentru câte ai primit mulțămește-i, iar pentru cele ce nu le-ai avut până la sfârșit slăvește-l. Nici Iov nu a zis că *mai bine ar fi fost dacă nu luam,* fiindcă această vorbă este a unui nemulțămitor, ci încă mulțumea și pentru acelea, zicând: ‚*Domnul a dat,* iar pentru acestea binecuvânta pe Dumnezeu, zicând: *Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat în veci.* Ba încă și femeii lui i-a închis gura, îndreptățindu-se și zicând către dânsa acele minunate cuvinte: *Dacă am primit cele bune de la Domnul, cele rele să nu le răbdăm?* (Iov 2, 10). Deși după aceasta ispita lui s-a făcut și mai cumplită, totuși el nici așa nu s-a împuținat, ci încă cu aceeași vitejie le-a suferit, mulțămind lui Dumnezeu.

Aceasta fă și tu. Gândește-te în sineți că nu un om ți l-a luat, ci Dumnezeu. Dumnezeu care l-a făcut, care se îngrijește de tine mai mult decât oricine, care-ți cunoaște folosul, iar nu dușmanul sau prigonitorul tău. Gândește-te apoi câți copii trăind nu au făcut poate de nesuferit viața părinților lor. *Dar pe cei buni și voinici nu-i vezi?* zici tu. Da, îi văd și pe aceștia, însă cele ale fiului tău sunt mai sigure decât ale acestora. Dacă poate și sporesc acum, totuși cele ale sfârșitului lor sunt nesigure, pe când pentru fiul tău cel răposat nu te mai temi, nu tremuri de frică să nu pățească ceva sau să nu-i se întâmple vreo prefacere sau vreo schimbare.

Acestea cugetă-le şi pentru femeia bună şi gospodină, şi pentru toate mulţumeşte lui Dumnezeu. Chiar femeia, zic, de ai pierdut-o, slăveşte-l. Poate că Dumnezeu a vrut a te aduce la înfrânare, poate te cheamă la lupte mai mari, poate că a voit să te slobozească din legături. Dacă astfel vom filosofa, vom câştiga şi veselia cea de acum, şi ne vom învrednici şi cununilor viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, pp. 451-452)

„Aşadar, iubiţilor, să nu-i plângem la întâmplare pe cei răposaţi şi nici să ne bucurăm pentru cei ce trăiesc. Cum atunci? Să-i plângem pe cei păcătoşi nu numai când sunt morţi, ci chiar când sunt vii. Să ne bucurăm pentru cei buni şi drepţi nu numai când trăiesc, ci chiar şi când nu mai sunt. Pentru că cei dintâi, chiar vii fiind, muriseră deja, iar aceştia din urmă, chiar murind, sunt vii. Aceia chiar şi aici trebuie să fie plânşi de toţi pentru că sunt urâţi lui Dumnezeu, pe când aceştia, ducându-se de aici, şi acolo vor fi fericiţi de către oameni, căci s-au dus la Hristos. Păcătoşii, oriunde ar fi, sunt departe de Împăratul slavei şi de aceea sunt vrednici de lacrimi, pe când cei drepţi, fie aici, fie acolo, sunt împreună cu Împăratul şi vor fi mai aproape mai cu seamă acolo, nu ca prin oglindă, nici prin credinţă, ci faţă către faţă.

Să nu-i plângem deci la întâmplare pe cei morţi, ci pe cei morţi în păcate. Aceştia sunt vrednici de plâns, aceştia sunt vrednici de bocete şi lacrimi. Căci spune-mi, te rog, ce nădejde de mântuire poate avea cineva care se duce acolo însoţit de păcate, acolo unde curăţirea de păcate nu mai e cu putinţă? Cât timp se mai află aici, nădejdea schimbării în bine încă mai există, dar când, plecând de aici, se va duce în iad, unde nu se mai poate nimic câştiga prin pocăinţă - după cum se şi spune: *şi în iad cine Te va lăuda pe Tine?* (Ps., 6, 5) - cum să nu fie atunci vrednic de plâns?

Nu sunt împotriva ca să-i plângem pe cei care astfel s-au dus de la noi; să-i plângem însă nu sluţindu-ne, nu smulgându-ne părul, nu despuindu-ne braţele, nu strâmbându-ne faţa, nu îmbrăcându-ne în negru, ci în linişte vărsând lacrimi amare în sufletul nostru. Pentru că-i putem plânge cu amar şi fără un astfel de fast, şi fără a ne maimuţări. Pentru că într-adevăr, cele ce se petrec la înmormântări cu unii, nu se deosebesc cu nimic de maimuţăreli şi jocuri copilăreşti. Credeţi-mă că acele bocete, acele bătăi în piept prin piaţă, nu sunt deloc plăcute, ci se petrec mai mult pentru ochi, din mândrie şi din slavă deşartă. Se ştie că multe femei fac din aceasta o meserie. Plângi cu amar şi suspină în casă când nu te vede nimeni. Aşa e frumos, aşa e plăcut, aceasta te şi foloseşte. Cel ce în acest fel îl plânge pe mort, se va strădui cu atât mai mult să nu cadă niciodată în păcatele celui mort, căci înfricoşător va fi la urmă acel păcat." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, pp. 70-71)

„Plânge-i pe cei ce mor în bogăţii şi care nicicând nu s-au gândit să se folosească de ele pentru a-şi aduce mângâiere sufletelor lor, care s-au folosit de puterea şi de bogăţia lor mai degrabă pentru a putea spăla şi astupa păcatele lor. Pe unii ca aceştia îi plângem cu toţii, sau fiecare, sau în public, însă cu demnitate, cu înţelepciune, şi nu altfel; pentru a-i avea ca exemplu (negativ) pentru noi înşine. Pe unii ca ei îi plângem nu o zi, nici două, ci toată viaţa noastră. Un astfel de plâns nu este cauzat de vreo patimă iraţională, ci izvorăşte din dragostea părintească; cealaltă plângere izvorăşte dintr-o patimă iraţională şi de aceea grabnic se şi stinge, pe când dacă izvorăşte din frica de Dumnezeu rămâne pururea." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, p. 72)

„Dar poate veţi spune: *aşa-i obiceiul.* Acesta e doar un pretext şi un motiv nejustificat. Priveşte ce porunceşte el: *Bucuraţi-vă şi fericiţi-mă* (Flp., 2, 18). Aşa este obiceiul? Ce obicei? Dacă ar fi ca tu să rămâi aici, poate cu drept cuvânt ar vorbi aşa. Dar când la puţină vreme îl vei ajunge din urmă pe cel care a plecat, ce obicei mai împlineşti? Un astfel de obicei îl împlineşte acela care crede că totdeauna va fi despărţit de cel plecat dintre noi. Dar când şi tu vei călători pe aceeaşi cale, ce obicei împlineşti? Pe cei ce sunt în călătorii oare de ce nu-i plângem? După întâia

sau cel mult a doua zi, oare nu încetăm de a mai fi trişti din pricina despărţirii de ei? Dacă împlineşti obiceiul, atunci să-l plângi doar atâta timp cât cere natura. *Nimic nu sufăr,* zice el, (Pavel – n.n.) *ci mai mult mă bucur că mă voi duce la Hristos, iar voi nu vă bucuraţi? Bucuraţi-vă,* aşadar!" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, pp. 163-164)

„Când văd acele bocete prin piaţă, acele planşete petrecute cu ocazia celor mutaţi din viaţă, acele văicăreli şi toate acele sluţenii, să mă credeţi că mă ruşinez de elini, de iudei şi toţi ereticii care ne privesc şi în fine de toţi cei ce-şi râd de noi pentru toate câte le spunem, filozofând în zadar despre înviere. Pentru ce oare? Fiindcă elinii sunt cu băgare de seamă nu la cele vorbite de mine, ci la cele ce se fac de voi, căci imediat zic: *cum ar putea vreunul din aceştia a dispreţui moartea, când nu poate a privi nici pe unul mort dintr-ai lor?*" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, p. 94)

„Dar dacă - ceea ce să nu fie, nici să se întâmple – s-ar petrece vreo moarte amară (zic amară, nu prin natura ei, căci moartea nu este amară, deoarece cu nimic nu se deosebeşte de somn, ci o numesc amară în raport cu dispoziţia voastră faţă de ea), dacă, zic, s-ar petrece o astfel de moarte, şi dacă unuia ar plăti nişte astfel de femei bocitoare (plângătoare) să mă credeţi când spun, - că nu spun altceva nimic decât ceea ce simt, supere-se cine voieşte - pentru mult timp, îi voi opri de a veni la biserică, ca pe nişte idololatri. Că dacă pe cel lacom şi zgârcit Pavel îl numeşte idololatru, apoi cu atât mai mult pe cel ce printre credincioşi introduce cele ale idololatrilor. De ce dar mai chemi pe preoţi, spune-mi şi pe cântăreţi? Oare nu ca să te mângâi, oare nu ca să cinsteşti pe cel ce se duce de aici? De ce atunci îţi baţi joc de el? De ce îl dai în vileag lumii? De ce te joci ca pe scena teatrului? Noi venim filozofându-vă cele despre înviere, învăţându-vă pe toţi, până şi pe cei ce poate nu sunt atinşi cu nimic, că pentru cinstea aceluia să suferiţi cu bărbăţie, dacă s-ar întâmpla aşa ceva şi tu aduci de acei care răstoarnă cele ale noastre?

Şi ce poate fi mai rău ca această batjocoră, ca acest vizilic? Ce poate fi mai grozav decât această anomalie? Ruşinaţi-vă dar şi sfiiţi-vă, iar de nu voiţi, apoi atunci nici noi nu vom putea suferi a se introduce în biserică nişte astfel de obiceiuri vătămătoare. *Pe cei ce greşesc,* zice, *înaintea tuturor mustră-i* (I Tim., 5, 20). Deci pe acele femei nenorocite şi de jelit, care bocesc pe la înmormântările din familiile voastre, le opresc ca niciodată să numai însoţească cu bocete pe cei morţi, ca nu cumva să ne vedem siliţi cu adevărat de a jăli şi noi relele lor, şi să le certăm, ca nu cumva să mai facă de acestea cu cei străini, ci mai ales să-şi plângă nenorocirele lor proprii, - fiindcă şi un tată iubitor când are un fiu dezordonat, nu numai aceluia îi porunceşte de a nu se mai apropia de cei răi, ci chiar şi pe aceia îi înfricoşează. Iată deci acum eu şi pe voi vă sfătuiesc şi pe acelea prin voi, ca nici voi să nu mai chemaţi astfel de femei şi nici acelea să nu mai vină." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, pp. 96-97)

„A se întrista cineva însă, şi a boci pe cei adormiţi, aceasta vine din împuţinare şi micime de suflet." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXV, p. 305)

„O astfel de întristare peste măsură duce sau la îndoială, sau chiar la hulirea lui Dumnezeu" (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime,* în vol. *Predici la duminici şi sărbători...,* p. 149)

„Căci de cârteşti, jigneşti pe cel mort, mânii pe Dumnezeu, şi te vatămi pe tine însuţi. Iar dimpotrivă, dacă mulţumeşti lui Dumnezeu, atunci cinsteşti pe cel mort, lauzi şi slăveşti pe cel ce l-a luat, şi foloseşti ţie însuţi. Plângi, cum a plâns pe Lazăr Hristos Domnul tău, care prin aceea ne-a însemnat măsura, scopul şi marginile întristării, pe care cineva nu trebuie să le păşească.

Mai dintâi tu aminteşti de patriarhi şi de prooroci, dar adu-ţi aminte, că tu la aceasta ai mai puţin drept decât dânşii. Ei cu dreptate se tânguiau, căci Hristos nu venise încă din cer, El,

care prin învierea Sa a secat izvorul lacrimilor pentru cei morți. Ei se văitau cu dreptate, căci învierea morților încă nu se vestise. Toți sfinții din Vechiul Testament nădăjduiau întru venirea Domnului, dar de aceea ei tânguiau pe morți, căci ei nu puteau vedea pe acela, întru care au nădăjduit.

Însă, de când cuvântul trup s-a făcut, şi a locuit între noi, de când noul Adam a ridicat hotărârea cea rostită asupra lui Adam cel dintâi, a nimicit moartea noastră prin moartea Sa şi a înviat a treia zi din morți, de atunci moartea nu mai este înfricoşată credincioşilor, şi ei nu se mai tem de apusul soarelui vieții lor, căci răsăritul lor se arată iarăşi întru înălțime. Însuşi Domnul, care nu poate minți, zice: *Eu sunt învierea şi viața; cel ce crede în mine, de va şi muri, viu va fi. Şi tot cel ce este viu şi crede întru mine, nu va muri în veac* (Ioan, XI, 25). Acest glas al lui Dumnezeu, iubiților, este lămurit: cine crede în Hristos şi păzeşte poruncile lui, va trăi, deşi a murit." (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, pp. 149-150)

„Când Apostolul Pavel, în cuvintele aduse mai sus, zice: *nu voi să nu ştiți fraților de cei ce au adormit* adaugă îndată: *ca să nu vă întristați ca şi ceilalți ce n-au nădejde*. Întristează-te, zice el, însă nu ca un necredincios, care nu ştie nimic despre înviere şi se îndoieşte de viața cea viitoare. Aşa, noi ne ruşinăm, când nu arareori vedem la creştini cele mai puternice izbucniri de o întristare fără de minte. Ce vor zice necredincioşii, văzând aceasta? Ei vor zice: Aceştia sunt oare aceia, care ştiu a vorbi aşa de frumos despre înviere? Cu adevărat, purtarea lor nu se potriveşte cu vorbele lor. Prin cuvinte ei grăiesc cu multă înțelepciune despre înviere, iar prin faptă ei arată ca şi cum nu s-ar purta astfel. Dacă ar crede, că starea morților este mai bună, ei nu s-ar boci. Acestea şi încă şi mai multe zic cei necredincioşi, când observă la creştini o întristare peste măsură pentru cei morți. Pentru aceea să ne măsurăm întru aceasta şi să nu ruşinăm credința creştinească despre înviere. Moartea este repaosul şi slobozirea de trudele şi de grijile vieții." (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, pp. 151-152)

„Gândeşte mai departe, la cine s-a dus răposatul, şi vei afla mângâiere! El s-a dus acolo, unde se află Petru şi Pavel şi toată ceata Sfinților. Gândeşte, cum el va învia, cu ce strălucire şi cu ce slavă! Gândeşte, că tu cu întristarea şi cu bocetul tău nu vei putea schimba ce s-a făcut, ci numai a-ți vătăma ție însuți. Gândeşte, cui te vei asemăna tu prin această întristare peste măsură, şi fugi de acea asemănare, căci tu vei fi asemenea cu cei necredincioşi, car nu au nădejde, precum a zis Pavel. Dimpotrivă creştinul fiindcă crede în înviere, ştie că nu trebuie a jeli şi a se tângui pentru cei ce au murit întru fapte bune, ci pentru cei ce viețuiesc întru păcate. Dacă cel lipsit de minte merită lacrimile noastre, cu cât mai vârtos cel lipsit de dreptate şi de nădejdea la Dumnezeu? Pentru aceştia, iubiților, să ne întristăm, şi o astfel de mâhnire este folositoare; căci mulți păcătoşi s-au îndreptat prin lacrimile celor aproape ai lor. Dimpotrivă, tânguirea pentru cei morți este nefolositoare. De aceea noi să nu ne stricăm orânduiala, ci numai pentru păcate să ne mâhnim; iar toate celelalte să le purtăm cu tărie de suflet, fie sărăcie, sau boală, sau moarte timpurie, sau pagubă, sau pâră, sau orice altă patimă omenească ne-ar lovi; căci, când noi suntem privighetori, toate aceste patimi ne aduc atât mai multe cununi de biruință." (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, pp. 152-153)

„Mai spui că te obişnuiseşi cu cel plecat de pe lumea aceasta, că-ți era drag şi că de aceea plângi şi boceşti? Dar nu-i oare nesocotit ca, atunci când îți dai fata după mire şi ea pleacă într-o țară depărtată şi o duce bine acolo, să nu socoteşti despărțirea asta un lucru cumplit, din pricină că tristețea plecării e uşurată de gândul că are s-o ducă bine în țara aceea depărtată, iar aici, la plecarea pe lumea cealaltă, să te jeleşti şi să văicăreşti, când cel plecat nu-l ia un om, nici un rob ca tine, ci Însuşi Dumnezeu?

- Dar cum e cu putinţă, m-ar putea întreba cineva, să nu te întristezi atunci când eşti om?

- Nici eu nu spun să nu te întristezi. Nu opresc tristeţea, ci tristeţea peste măsură. Tristeţea ţine de fire, dar a ajunge să faci asta fără măsură este o nerozie, o nebunie, arată că ai suflet de femeie. Fii trist, plângi, dar nu te descuraja, nu te mânia, nu te răzvrăti. Mulţumeşte lui Dumnezeu Care a luat pe cel plecat, ca astfel să-l împodobeşti pe cel plecat şi să-i faci prin aceasta şi mai strălucitoare înmormântarea. Dar dacă te superi şi te necăjeşti, aduci ocară şi celui mort, mânii şi pe Dumnezeu care l-a luat, şi te vatămi şi pe tine; dar dacă mulţumeşti lui Dumnezeu, l-ai împodobit şi pe cel mort, L-ai slăvit şi pe Cel ce l-a luat şi te-ai folosit şi tu prin aceasta. Plângi aşa cum a plâns Stăpânul tău pe Lazăr (Ioan 11, 35), Care ne-a pus nouă măsură, îndreptare şi hotar, pe care cuvine-se să nu le depăşeşti. Aşa a spus şi Pavel: *Iar despre cei ce au adormit nu voim să fiţi în neştiinţă, ca să nu vă întristaţi ca şi ceilalţi, care n-au nădejde* (1 Tesaloniceni 4, 13). *Întristează-te*, spune Pavel, *dar nu ca elinul, care n-are nădejde de înviere, care nu nădăjduieşte într-o viaţă viitoare.* Credeţi-mă că mă ruşinez şi roşesc când văd prin piaţă cete de femei că se schimonosesc, îşi smulg părul, îşi frâng mâinile, îşi zgârie obrajii, şi astea toate sub ochii elinilor. Ce nu pot spune aceia despre noi? Ce nu pot grăi? *Aceştia-s cei care filosofează despre înviere? Nu mai spune! Nu se aseamănă faptele lor cu învăţăturile lor. Cu cuvântul filosofează despre înviere, iar cu fapta, actele lor sunt de oameni deznădăjduiţi. Dacă ar fi încredinţaţi că este înviere, n-ar face toate acestea. De-ar fi convinşi că cel mort s-a dus la o viaţă mai bună, n-ar jeli!* Acestea, şi mai multe decât acestea, o spun necredincioşii când aud bocetele acelora. Să ne ruşinăm dar, să ne cuminţim şi să nu aducem atâta vătămare şi nouă, şi celor care ne văd.

Spune-mi, pentru ce plângi atâta pe cel mort? Pentru că a fost rău? Dar tocmai pentru aceasta să mulţumeşti lui Dumnezeu, că s-a pus capăt răutăţii lui. Pentru că a fost bun şi blând? Dar tocmai pentru aceasta trebuie să te bucuri, că a fost răpit grabnic, înainte de a schimba bunătatea cu răutatea, că a plecat într-un loc în care este în siguranţă, unde nu este nici bănuială de schimbare. Pentru că a fost tânăr? Dar tocmai pentru aceasta slăveşte pe Dumnezeu Care l-a luat, că l-a chemat iute la o viaţă mai bună! Pentru că a fost bătrân? Dar tocmai pentru aceasta mulţumeşte lui Dumnezeu şi dă iarăşi slavă Celui care l-a luat. Ruşinează-te de slujba înmormântării!" (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 113-114)

„Gândeşte-te unde s-a dus cel mort şi mângâie-te! S-a dus acolo unde-i Pavel, unde-i Petru, unde-i toată ceata sfinţilor! Gândeşte-te cum are să învieze, cu ce slavă şi strălucire! Gândeşte-te că, dacă te jeleşti şi te vaiţi, nici nu poţi îndrepta cu bocetele ceea ce s-a făcut şi te vatămi şi pe tine amarnic. Gândeşte-te pe cine urmezi când faci astfel, şi fugi de părtăşia cu păcatul. Pe cine urmezi? Pe necredincioşii care au nădejde, după cum a spus şi Pavel: (...) *ca să nu vă întristaţi ca şi ceilalţi, care n-au nădejde.* Ia seama cât de clar e cuvântul lui Pavel! N-a spus: *ca cei ce n-au nădejde în înviere*, ci simplu: *ca cei ce n-au nădejde.* Într-adevăr, cel ce nu are nădejde în judecata de pe lumea cealaltă, n-are nici un fel de nădejde; acela nu ştie că există Dumnezeu, nici că Dumnezeu poartă de grijă de lucrurile de pe lumea aceasta, nici că dreptatea dumnezeiască veghează asupra tuturor celor din lume. Iar cel care nu ştie acestea, nici nu se gândeşte la ele, este mai lipsit de judecată decât o fiară, căci a alungat din sufletul lui şi legile şi judecata şi poruncile şi, într-un cuvânt, tot binele. Cel care nu se aşteaptă să dea socoteală de faptele sale, se îndepărtează de virtute şi se alipeşte păcatului. Gândindu-ne la toate acestea, gândindu-ne şi la nerozia şi sminteala elinilor, la care suntem şi noi părtaşi prin bocetele aduse celor morţi, să fugim de asemănarea cu ei. De aceea şi Pavel ne-a amintit de ei, pentru ca, gândindu-te la ruşinea în care poţi cădea, să scapi de asemănarea cu ei şi să te întorci iarăşi la vrednicia ta." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 116)

„Că de trebuie să plângem şi să jelim, trebuie să-i plângem şi să-i jelim pe cei care trăiesc în păcate, nu pe cei care mor trăind în virtute. Aşa face şi Pavel; scriindu-le corintenilor, zice: *Ca nu cumva, venind, să mă umilească Dumnezeul meu la voi şi să plâng pe mulţi* (II Corinteni 12, 21)." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 117)

„Dar poate că ai vrea să mă întrebi:

- Cum se poate ca, om fiind, să nu jeleşti?

Eu însă îţi întorc întrebarea şi te întreb:

- Dar cum se poate să jeleşti, om fiind, înzestrat cu minte, cu judecată şi cu nădejdea celor viitoare?

- Dar care om, întrebi mai departe, n-a fost stăpânit de această nevoie? Mulţi, şi pe tot cuprinsul pământului, şi pe vremea noastră, şi pe vremea strămoşilor noştri.

- Dar ascultă ce spune Iov, când i-au murit toţi copiii lui: *Domnul a dat, Domnul a luat; cum a hotărât Domnul, aşa s-a făcut* (Iov 1, 21). Minunate sunt cuvintele acestea chiar numai auzindu-le. dar dacă le cercetezi cu luare-aminte, atunci vei vedea că minunea e şi mai mare. Gândeşte-te că diavolul nu i-a luat numai jumătate din copiii lui, şi jumătate i-a lăsat, nici nu i-a luat mai mulţi, şi i-a lăsat mai puţini, ci a cules tot rodul, dar n-a doborât pomul; a dezlănţuit marea cu valurile ei, dar n-a înecat corabia; şi-a pus toată puterea, dar n-a clintit turnul. Stătea în picioare, era asaltat din toate părţile, dar rămânea neclintit; nori de săgeţi se porneau împotriva lui, dar nu-l atingeau; dar, mai bine spus, erau trimise împotriva lui, însă nu-l puteau răni. Gândeşte-te ce grozăvie este să-ţi vezi atâţia copii cum se prăpădesc." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 118-119)

„Dacă jeleşti, ne spune Pavel, cu mari suspine pe cel plecat de aici, te asemeni cu cel necredincios, care nu are nădejdea învierii. Acela pe drept cuvânt jeleşte, pentru că nu poate cugeta nimic despre cele viitoare! Dar tu, care-ai primit atâtea mărturii despre cele de după viaţa de aici, pentru ce eşti cuprins de aceeaşi slăbiciune ca şi el? De aceea a spus Pavel: Nu vreau să nu ştiţi voi, fraţilor, despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristaţi ca şi ceilalţi, ce n-au nădejde." (Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş, în vol. Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă..., pp. 294-295)

„Spune-mi din ce motiv îl plângi cu atâta durere pe cel care a murit? Pentru că era rău? Atunci nu numai că nu trebuie plânşi, ci să-I şi mulţumeşti lui Dumnezeu, Care a oprit răutatea lui. Nu cumva, dimpotrivă, a fost bun? Şi în cazul acesta trebuie să te bucuri, pentru că a murit *ca nu cumva răutatea să-i strâmbe înţelepciunea, ca nu cumva înşelarea, să-i amăgească sufletul* (Înţelepciunea lui Solomon 4, 11). Nu cumva era tânăr? Chiar şi pentru aceasta să-I mulţumeşti lui Dumnezeu şi să-L slăveşti, fiindcă l-a luat lângă Dânsul. Aşa cum pe cei care merg să primească vreun rang, îi conducem cu bucurie şi mulţumire, la fel trebuie să ne luăm rămas bun şi de la cei care pleacă din viaţa aceasta, pentru că se duc aproape de Dumnezeu, unde vor primi mare cinstire şi fericire.

Nu spun, desigur, că nu trebuie să ne pară rău pentru despărţirea de persoanele dragi nouă, care mor, dar să nu ne întristăm mai mult decât trebuie. Căci ne vom mângâia destul dacă ne gândim că omul pe care l-am pierdut era muritor, ca noi toţi. Dacă ne revoltăm nu arătăm altceva decât faptul că cerem, lucruri care nu se potrivesc cu firea omenească. Te-ai născut om, prin urmare muritor. De ce suferi pentru ceva atât de firesc, cum este moartea? Nu cumva regreţi fiindcă pentru a trăi trebuie să mănânci? Nu cumva ai vrea să trăieşti hrană? Atunci de ce-ţi doreşti să nu mori? Pe cât de firesc să mănânci, aşa şi să mori. De vreme ce eşti muritor nu cere să devii nemuritor; căci acest lucru a fost stabilit o dată pentru totdeauna. Să nu ne asemănăm tâlharilor care vor să-şi însuşească lucruri care aparţin. Astfel, când

Dumnezeu ia de la noi bani sau cinstiri sau slavă, şi chiar trupul sau sufletul, ie ia cele ce-I aparţin. Şi chiar şi pe copilul tău dacă l-ar luade fapt nu-L ia pe copilul tău, ci o făptură de-a Lui." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 93-94)

„Ce dar, e cu putinţă om fiind a nu plânge? Nici eu nu poruncesc aceasta, ci opresc a vă văita, a face aceasta peste măsură. Nu sunt cu nărav de fiară, nici aspru. Ştiu că firea se vădeşte, şi cere obişnuinţa şi vorba cea de toate zilele. Nu este cu putinţă a nu se mâhni, aceasta şi Hristos a arătat: fiindcă a lăcrimat pentru Lazăr. Aceasta fă şi tu: lăcrimează, dar încet, cu bună cuviinţă, cu frica lui Dumnezeu! Dacă aşa vei lăcrima, nu ca şi cum necrezând mântuirea faci aceasta, ci ca şi cum nesuferind despărţirea.

De vreme ce şi pentru cei ce se întristează şi se despart de noi lăcrimăm, dar nu facem aceasta ca şi cum deznădăjduindu-ne. Aşa şi tu lăcrimează, ca şi cum petrecând pe unul ce se duce în străinătate". (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu*, p. 524)

„Să căutăm la Cer, să socotim cele duhovniceşti. Cum vom putea să mustrăm pe păgâni? Cum vom putea vorbi cu ei pentru înviere? Cum pentru cealaltă filozofie? (...) Nu ştii că din mâhnire se întâmplă moarte? Pentru că întunecând mâhnirea pe partea cea văzătoare a sufletului, nu numai nu îl lasă să vadă nimic din cele cuviincioase, ci şi multă vătămare face. Deci cu acel chip şi lui Dumnezeu greşim, nici pe noi înşine şi nici pe cel mort nu folosim!" (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor*, în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu*, p. 525)

„Spune-mi, pentru care lucru plângi atâta pe cel mort? Pentru că a fost bun şi iscusit? De aceasta trebuie să te bucuri că a murit degrabă, ca să nu strice răutatea bunătatea lui; *dar că a fost tânăr şi frumos pentru aceasta mă jeluiesc şi plâng*, însă pentru aceasta trebuie să mulţumeşti lui Dumnezeu, că l-a luat nepăcătos să cânte şi să laude pe Dumnezeu cu îngerii; nu zic să nu vă întristaţi pentru morţii voştri, ci să nu fie peste măsură întristarea, ci numai cum a lăcrimat Iisus Hristos pentru Lazăr, prietenul Său, iar nu cu glasuri şi cu vaiete fără cale, că de vom cerceta să cunoaştem cum că şi acela muritor a fost, Dumnezeu l-a luat la Împărăţia Sa ca să se bucure şi să se odihnească; mare mângâiere vom avea, om te-ai născut muritor, nu pofti să fii aici nemuritor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 116)

„Destul de sfântă şi destul de desăvârşită de altfel, Marta îl cheamă pe Iisus nu cu strigăte şi cu plânsuri, cu lacrimi şi cu zgomote ca explozii de durere, ci cu cuvinte simple, calme şi delicate, unde străbate o abundenţă deplină de încredere şi de iubire. O Învăţătorule, o Prietenule ceresc *dacă Tu ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit*." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 88)

MOARTEA (să nu-l numim „muritor" pe cel ce nu este mort decât pentru puţină vreme)

„... eu nu-l voi numi muritor pe cel ce trebuie să învieze după moartea sa. Spuneţi-mi, vă rog, dacă cineva roşeşte o clipă, vom spune pentru aceea că el este totdeauna roşu? Nu, sigur, căci aceea nu este o roşeală obişnuită şi continuă. Dacă cineva este palid, vom zice noi pentru aceea că are boală? Nicidecum; căci boala lui este trecătoare. Nu numiţi deci muritor pe cel ce nu este mort decât pentru puţină vreme. Dacă-i numiţi morţi pe cei ce dorm, numiţi-i la fel morţi; ei sunt, pentru a zice aşa, morţi, pentru că nu mai lucrează; dar moartea strică trupurile. Şi ce face aceea? Ei nu mor pentru a rămâne în stricăciune, ci pentru a deveni nemuritori." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXIX, 3, p. 414)

MOARTEA (mângâiere la moartea unui prunc)

„Dar poate îmi va zice cineva cum poţi tu să opreşti de a jeli morţii, când aceasta au făcut-o încă şi Patriarhii, şi acel mare slujitor al lui Dumnezeu, Moise, şi mulţi prooroci, şi înainte de

toți Iov cel drept, care pentru moartea fiilor săi și-a rupt haina sa? Dar eu te întreb, când tu îți măriți fata ta după un mire, cu care ea se duce într-o țară depărtată; când ei acolo îi merge bine; tu nu socotești ducerea aceea ca ceva rău, și îngrozitor, ci știrea despre traiul ei cel bun depărtează supărarea pentru lipsa ei. Nu ar fi oare nebunie în cazul de față a te jeli și a te tângui, când nu un om, ci însuși Domnul a luat pe fiica ta, sau pe fiul tău la Sine întru un loc străin? Dar zici tu: cum se poate, ca să nu mă întristez, când eu sunt om? Eu nu cer aceasta de la tine, ci oprește covârșirea întristării. Că noi ne întristăm, aceasta are temeiul său, în firea omenească, dar că facem aceasta peste măsură, pricina este în nebunia noastră, în lipsa de cugetare, și în moliciune." (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, p. 149)

„Iată, au venit peste Iov și sărăcie, și boală! Și ai văzut că au venit amândouă cu cea mai mare covârșire.

Vrei să-ți arăt și războiul dat de glasul sângelui împotriva acestui viteaz, cu tot atâta covârșire? Zece copii a pierdut, zece deodată, zece în floarea vârstei, zece plini de virtute. N-au murit de legea obștească a firii, ci de moarte silnică, jalnică. Cine poate descrie o astfel de nenorocire? Nimeni! Când, dar, pierzi și fiul și fiica deodată, aleargă la dreptul Iov și-ți va ușura mult durerea!" (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 52)

„Dar l-am pierdut pe scumpul meu copil, va spune poate cineva, *în care mi- am pus atâta nădejde*. Și ce vrei să spui prin asta? Mulțumește-I lui Dumnezeu, Care ți-a luat copilul, și atunci nu vei fi mai prejos de Avraam, care l-a dus pe fiul său Isaac ca să-l jertfească, după porunca dumnezeiască. Așa cum acela I l-a oferit lui Dumnezeu fără murmur pe neprețuitul său fiu, așa să-l oferi și tu, și nu vei lua răsplată mai mică. Nu plânge, nu suspina, nu cârti. Spune ce a spus și fericitul Iov, când și-a pierdut toți copiii: *Domnul a dat, Domnul a luat; cum I-a plăcut Domnului, așa s-a făcut; fie numele Domnului binecuvântat!* (Iov 1, 21). Așa a zis și către femeia lui, prin aceste cuvinte care ne stârnesc admirația: *Dacă noi am primit din mâna Domnului pe cele bune, nu le vom primi și pe cele rele?* (Iov 2, 10). Așa să gândești și tu, de vreme ce copilul tău n-a căzut, în mâinile vrăjmașului și uneltitorului, ci s-a dus aproape de Dumnezeu, Care-i poartă de grijă mai mult ca tine și Care cunoaște interesul lui mai bine ca tine. Privește câți copii care trăiesc acum au făcut din viața părinților lor un martiriu.

Pe copiii buni nu-i vezi?, mă vei întreba. Și-ți răspund, îi văd și pe ei, însă starea în care se află copilul tău este mai sigură decât a lor. Poate că acum sunt bine, însă sfârșitul lor este necunoscut. Ție nu-ți mai e teamă pentru copilul tău, ca nu cumva, să pățească ceva sau nu cumva s-o ia pe un drum greșit. De aceea, îți spun din nou, nu mai jeli. Să-L slăvești doar pe Domnul, cum a făcut Iov.

Și cum să nu plâng, vei spune, *nu vezi că nu mai sunt tată?* Ce cuvinte sunt acestea? Nu cumva ți-ai pierdut copilul? Nu l-ai pierdut, ci poate că acum a devenit și mai sigur al tău. N-ai încetat să fii tată. Acum ești ceva mai mult — nu mai ești tatăl unui copil muritor, ci al unei ființe nemuritoare! Să nu crezi că ți-ai pierdut cu adevărat copilul pentru că nu mai este lângă tine. Așa cum ar fi continuat să fie copilul tău dacă ar fi plecat într-o țară îndepărtată, la fel și acum, când a plecat spre cer. Văzând așadar ochii lui închiși, gura amuțită și trupul nemișcat, nu te gândi: *Gura aceasta nu va mai vorbi, ochii aceștia nu vor mai vedea, picioarele acestea nu vor mai umbla.* Ci să te gândești: *Această gură va rosti cuvinte mai înțelepte, acești ochi vor vedea lucruri mai frumoase, aceste picioare vor umbla, prin ceruri, acest trup va învia nestricăcios și-l voi lua înapoi pe copilul meu mai strălucitor de cum a fost.*" (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 95-97)

„Voiești să cunoști că vremea aceasta nu este de lacrimi?

A înțelepciunii lui Dumnezeu prea mare taină este aceasta. Căci ca pe o casă lăsând sufletul, iese și se duce la Stăpânul său. Iar tu plângi? Deci și când se năștea copilul trebuia să

faci aceasta. Că şi aceasta este naştere mai bună decât aceea. Că merge la altă lumină. Se slobozeşte ca dintr-o temniţă, iese ca dintr-un loc de luptă.

Aşa este – zice – pentru cei ce sunt întru cele bune, bine zici acestea.

Şi ce este aceasta către tine, o, omule? Că tu nici pentru cei ce sunt întru cele bune nu faci aceasta. Că spune-mi: cu ce poţi să prihăneşti pe copilul cel mic? Pentru ce îl plângi pe el? nu ştii că precum soarele curat se suie, tot astfel şi sufletul lăsând trupul cu ştiinţă curată străluceşte luminat? Nu aşa se poate a vedea împărat intrând în cetate cu atâta tăcere precum sufletul lăsând trupul şi împreună cu îngerii ducându-se. Socoteşte ce fel este sufletul, în ce fel de spăimântare este atunci, în ce fel de mirare, în ce fel de dulceaţă? De ce plângi, spune-mi?" (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 521)

„Căci când vrea Dumnezeu să ia de la noi sau avuţie sau cinste sau slavă sau trupul măcar şi sufletul, ale Lui a luat şi nu ale tale, măcar de ţi-a luat pe fiul tău, pe al Său rob l-a luat şi de vreme ce nu ne stăpânim pe noi înşine, dar cum vom stăpâni lucrurile lui Dumnezeu?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 116)

„Mulţumeşte lui Dumnezeu că ţi l-a luat, că pentru aceea vei fi asemenea cu Avraam; că precum acela a dat spre jertfă pe fiul său lui Dumnezeu, ca să împlinească porunca lui Dumnezeu, aşa şi tu când ţi-a luat pe fiul tău, nu te-ai întristat nici nu te-ai mâhnit asupra lui Dumnezeu că ţi l-a luat, ci i-ai mulţumit lui Dumnezeu. Vei avea plată chiar ca Avraam, care şi-a dus pe fiul său să-l junghie jertfă lui Dumnezeu; şi tu de vei lăsa plângerile şi tânguirile cele fără de cale, pe oameni îi vei face să slăvească pe Dumnezeu şi pe îngeri să te laude şi pe Dumnezeu să te încununeze şi daruri îţi va da pentru răbdarea ta; oare ţi-a murit copilul? Încă mai vârtos acum îţi este cu temei că este în mâna lui Dumnezeu; acum nu eşti tată de fiu muritor, ci de nemuritor, că gura mai bine va grăi şi ochii mai bine şi mai departe vor vedea şi picioarele lui vor umbla deasupra norilor şi trupul cel putred va fi îmbrăcat cu nemurirea şi va străluci ca soarele. Adu-ţi aminte de patriarhul Avraam, care nu şi-a văzut fiul mort, ci lui i-a poruncit Dumnezeu să-l înjunghie şi nu i-a părut rău de porunca lui Dumnezeu, nici n-a zis: *Pentru aceea mi-ai dat copil? Ca să fiu ucigaş de copil?*" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 116-117)

„Pentru aceasta ne rugăm când îngropi fiu sau rudă, omule, să nu plângi aşa fără de cale, nici de tot să te tânguieşti şi să te ucizi, ci-ţi adu aminte de Avraam, cum voia să înjunghie pe fiul său pentru dragostea lui Dumnezeu şi nici n-a suspinat şi nici n-a lăcrimat. La fel şi Iov, s-a întristat precum se cădea, ca un părinte iubitor de copii, dar nu cum facem noi acum fără de socoteală şi cum nu se cade, precum făceau elinii care nu aveau nădejde în Înviere." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 117)

MOARTEA (mângâiere la moartea unui tânăr)

„Spui că n-ai moştenitori, nici că n-ai cui lăsa averile tale? Ce-ai vrea mai degrabă pentru copilul tău: să fie moştenitorul averilor tale sau moştenitorul cerurilor? Ce-ai dori? Să moştenească averi sortite pierii, pe care, peste puţină vreme, are să le lase sau averile cele veşnice şi nepieritoare? Nu-l mai ai tu moştenitor, dar în locul tău îl are Dumnezeu! N-a ajuns împreună moştenitor cu fraţii lui, dar a ajuns împreună moştenitor cu Hristos". (*Omilii la Matei,* omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 387)

„Dacă a murit păcătos, Dumnezeu a oprit şirul păcatelor; că nici nu l-ar fi luat, înainte de a se pocăi, dacă Dumnezeu ştia că are să se pocăiască. Dacă a murit drept, a ajuns în stăpânirea bunătăţilor cereşti. Deci se vede că lacrimile tale nu-s lacrimi de dragoste, ci de patimă fără judecată. Pentru că dacă l-ai iubi pe cel mort, ar trebui să te veseleşti că a scăpat de valurile din lumea aceasta. Spune-mi, ce câştigăm dacă trăim? Ce e nou şi deosebit pe

pământ? Nu vedem, oare, că aceleaşi lucruri se perindă zilnic pe dinaintea ochilor noştri? Zi şi noapte, noapte şi zi; iarnă şi vară, vară şi iarnă, şi nimic mai mult; şi acestea totdeauna la fel; dar nenorocirile, totdeauna altele şi tot mai noi. Ai fi vrut ca fiul tău să guste în fiecare zi din ele, să rămână aici, să se îmbolnăvească, să bocească, să se teamă, să tremure; pe unele nenorociri să le sufere, iar de altele să se teamă ca nu cumva să le sufere? Nici aceea nu poţi spune, că ar fi fost cu putinţă ca fiul tău, călătorind pe acest mare ocean, să fie scutit de tristeţe, de griji şi de celelalte asemenea acestora.

În afară de acestea, gândeşte-te şi la aceea că n-ai născut un copil nemuritor, şi că, dacă n-ar fi murit acum, ar fi suferit asta nu după multă vreme. Nu te-ai săturat de a privi chipul lui? Te vei desfăta de el negreşit dincolo! Dar doreşti să-l vezi şi aici? Ce te împiedică? Poţi să-l vezi şi aici, dacă duci o viaţă curată; pentru că nădejdea celor viitoare este mai limpede decât vederea. Dacă fiul tău ar locui în palatele împărăteşti, nici când n-ai căuta să-l vezi, odată ce auzi că-i fericit. Pentru ce, dar, îţi pierzi cumpătul, mamă, când vezi că fiul tău a plecat să locuiască în nişte palate împărăteşti cu mult mai frumoase decât cele de pe pământ, când te desparţi de el numai pentru puţină vreme şi mai cu seamă când în locul fiului tău îl ai pe soţul tău? N-ai nici soţ? Dar ai mângâiere! Ai pe *Tatăl orfanilor, pe Judecătorul văduvelor* (Ps., 67, 5). Ascultă-l şi pe Pavel, care fericeşte această văduvie şi spune: *Iar cea cu adevărat văduvă şi rămasă singură şi-a pus nădejdea în Domnul* (I Tim., 5, 5). O văduvă ca aceasta este mai preţuită când arată mai multă răbdare. Nu plânge, dar, pentru ceea ce ai să fii încununată, pentru ceea ce ai să primeşti răsplată! N-ai făcut altceva decât că ai dat înapoi un bun ce ţi-a fost încredinţat. Nu te mai îngrijora deci; ai depus comoara ta într-o vistierie, în care furii nu pătrund. (...) Acum copilul tău a scăpat de orice schimbare. Dacă rămânea aici poate că era un om cumsecade, dar poate că nu. Nu vezi câţi părinţi îşi dezmoştenesc copiii, câţi părinţi sunt siliţi să ţină în casă copii mai răi decât cei dezmoşteniţi?

Gândindu-ne la toate acestea, să filozofăm. Aşa vom face plăcere şi celui răposat şi ne vom bucura şi noi de multe laude de la oameni, iar de la Dumnezeu vom primi răsplăţile cele mari ale răbdării şi vom dobândi şi bunătăţile cele veşnice". (*Omilii la Matei,* omilia XXXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 388)

„*Şi cum este cu putinţă,* zici tu, *a nu jeli, om fiind eu*? Dacă te vei gândi cum Patriarhul Avraam, şi cum Iov, oameni fiind amândoi, nimic n-au pătimit de acestea, şi acestea petrecându-se înainte de lege, înainte de har, şi înainte de filosofia amânduror acestora; dacă vei gândi bine că el (răposatul) s-a strămutat într-o ţară mai bună, şi s-a dus la un loc mai bun, şi că, în sfârşit, tu n-ai pierdut pe fiul tău, ci l-ai pus într-un adăpost sigur. Şi nu mai spune că *de acum nu mă voi mai chema tată*, fiindcă pentru ce nu te mai chemi tată, de vreme ce fiul tău trăieşte? Oare nu cumva ai lepădat pe fiul tău? Nu cumva l-ai pierdut? Ba mai cu seamă l-ai câştigat, şi mai cu întărire îl ai. Pentru aceea nu numai aici te vei chema tată, ci şi în ceruri. Aşa că nu ai pierdut dreptul de a te chema tată, ci încă ai câştigat pe acela de a te chema mai mult tată, fiindcă de acum nu te vei mai chema tată al unui copil mort, ci al unui copil nemuritor, al unui ostaş viteaz, care stă întruna în ceruri. Deci dacă copilul tău nu mai este de faţă, să nu-ţi închipui că s-a pierdut. Că nici dacă ar fi plecat în vreo călătorie, nu s-ar fi depărtat de tine împreună cu trupul său şi numele lui de fiu al tău. Deci nu lua seama numai la faţa celui ce-ţi stă înainte, fiindcă îţi aţâţă dorul de tată, ci mută-ţi cugetul de la cel ce-ţi stă de faţă, la cel din ceruri. Nu acesta ce-ţi stă de faţă este copilul tău, ci acela ce a zburat şi s-a suit la înălţime nemărginită.

Deci când vezi ochii lui închişi, şi gura închisă, şi trupul nemişcat, nu-ţi închipui că gura aceasta nu va mai vorbi, că ochii aceştia nu vor mai vedea, că picioarele acestea nu vor mai umbla şi că toate se vor face întru stricăciune -nu-ţi închipui acestea, zic, ci cu totul dimpotrivă; că adică gura aceasta va grăi mai frumos, că ochii lucruri mai mari vor vedea, că picioarele pe nouri vor umbla, că trupul acesta stricăcios, întru nestricăciune se va îmbrăca, şi

că vei vedea pe fiul tău mai strălucit decât a fost aici pe pământ. Dar dacă te mâhnesc cele ce vezi, apoi zi către tine însuţi: *Trupul acesta i-a fost ca o haină şi acum a lepădat-o, spre a se bucura de o alta cu mult mai scumpă; trupul acesta este ca o casă ce s-a curăţit, spre a se face încă mai frumoasă.* Că precum noi, când voim a curăţi casele, nu lăsăm a sta înlăuntru pe cei ce locuiesc acolo, spre a-i scăpa de colb şi de vuiet, ci după ce le poruncim a se strămuta din ele pentru un timp scurt, spre a drege în linişte casa, la urmă îi băgăm înlăuntru cu slobozenie - tot aşa face şi Dumnezeu, căci dărâmându-i cortul cel putred, l-a luat acum în casa lui părintească, ca astfel, când se va zidi din nou şi curaţi, atuncea încă mai strălucit să fie. Deci nu zice că s-a pierdut şi nu va mai fi, căci ale necredincioşilor sunt aceste graiuri - ci zi că *Doarme şi se va trezi. S-a dus pentru o clipă, însă va veni împreună cu împăratul.* Şi cine oare zice aceasta? Cel ce avea întru sine pe Hristos Care grăia: *Că de credem, zice, că Iisus a murit şi a înviat, aşa şi Dumnezeu pe cei adormiţi întru Iisus aduce-i-va împreună cu Dânsul* (1 Thes., 4, 14; cf. Rom., 14, 9). Dacă tu cauţi pe fiul tău, caută-l acolo unde este împăratul, unde este ceata îngerilor, iar nu în mormânt, nu în pământ, ca nu cumva el ridicându-se atât de mult, tu să rămâi târându-te jos pe pământ.

Dacă vom filosofa astfel, toată scârba de felul acesteia cu uşurinţă o vom îndepărta de la noi. Iar Dumnezeul îndurărilor şi Părintele oricărei mângâieri să mângâie inimile noastre ale tuturor, şi ale celor ce au dureri de felul acestora." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, pp. 13-14)

MOARTEA (mângâiere la moartea unuia dintre soţi)

„Poate că Dumnezeu ţi-a luat soţia pentru că vrea să te conducă la înfrânare, pentru că te consideră în stare de nevoinţe mai mari, de o viaţă duhovnicească mai înaltă, şi de aceea te-a eliberat de legătura căsniciei.

Şi tu, femeie care ţi-ai pierdut bărbatul, de ce plângi? Nu cumva pentru că ţi-ai pierdut ocrotitorul şi ai rămas singură pe lume? Niciodată să nu spui aşa ceva. Căci nu L-ai pierdut pe Dumnezeu, Care este ocrotitorul nostru, al tuturor. De vreme ce-L ai ca ajutor pe Dumnezeu, n-ai nevoie de nimeni altul. Nu cumva atunci când soţul tău trăia nu tot Dumnezeu era Cel care vi le dădea pe toate? Aşa să te gândeşti, şi să spui precum David: *Domnul este luminare mea şi mântuirea mea; de cine mă voi teme? Domnul este ocrotitorul vieţii mele; de cine mă voi înfricoşa?* (Psalmi 26, 1). De-acum Acesta, *Părinte al orfanilor şi judecător al văduvelor* (Psalmi 67, 5), îţi va purta de grijă mai mult decât ţi-a purtat mai înainte." (Din vol. *Problemele vieţii,* pp. 91-92)

MOARTEA (mângâiere pentru cei întristaţi de moartea cuiva drag)

„De ce jeleşti pe copilul tău? De ce pe bărbatul tău? Pe cel dintâi, zici, fiindcă nu m-am bucurat de el, şi pe cel de-al doilea, fiindcă nădăjduiam a mă bucura mult prin convieţuirea cu el. Dar, dacă tu credeai că copilul sau bărbatul tău te-ar fi putut face fericită, şi nu Dumnezeu, nu vezi că prin aceasta arăţi necredinţă în Dumnezeu? Cum nu-l vei mânia prin purtarea ta? Apoi tocmai de aceea El ia pe mulţi dintre cei vii, ca astfel să nu mai fii legată cu dânşii întratât, încât să-ţi pui toată nădejdea în ei. Dumnezeu este oarecum gelos, El voieşte a fi iubit mai mult decât toate celelalte, şi aceasta din cauză că şi El ne iubeşte foarte mult. Voi ştiţi, că acesta e obiceiul celor ce iubesc cu patimă, că sunt foarte geloşi, şi ar prefera mai degrabă să-şi piardă sufletul, decât să nu poată izbuti cu cel iubit. Şi tocmai pentru aceste cuvinte l-a luat Dumnezeu. Fiindcă dacă n-ar fi aşa, apoi atunci din ce cauză, spune-mi, nu erau în vechime văduvii, nici copii morţi prea de timpuriu? De ce a lăsat pe Avraam şi pe Isaac ca să trăiască atâta timp? Fiindcă chiar şi trăind ei preferau pe Dumnezeu, şi pe Dânsul Îl cinsteau înaintea tuturor. I-a poruncit Dumnezeu: Jertfeşte!, şi el nu s-a împotrivit. De ce a lăsat pe Sara ca să

ajungă în bătrânețe adâncă? Pentru că, chiar și în viață fiind, ea asculta de Dumnezeu mai mult decât de sine." (Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia VI, în vol. Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni, pp. 224-225)

„Deci și acum, dacă tu iubești pe Dumnezeu mai mult decât pe bărbat, chiar dacă ți l-ar lua pe acesta, nu vei simți jalea. De aceea și fericitul Iov nu a pătimit așa de tare, când a auzit că fără de veste au murit toți feciorii și fetele sale, fiindcă el iubea pe Dumnezeu mai mult decât pe copiii săi. Când Cel iubit trăia, nu putea să-l întristeze pe el pierderea copiilor. Ce spui, femeie? Copilul și bărbatul tău te protejau, și Dumnezeu oare nu te va proteja și apăra? Cine ți-a dat ție și pe unul ca și pe celălalt? Oare nu tot El? Și pe tine cine te-a făcut? Oare nu tot El? Cel ce face din ceea ce nu este, Cel ce ți-a dat sufletul și a sădit în el cugetul, Cel ce te-a învrednicit de a-L cunoaște, Cel ce pentru tine n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său Cel Unul Născut, oare nu te va cruța și nu te va apăra? Oare te-ar putea apăra și cruța mai mult bărbatul tău? Și de câtă urgie nu sunt vrednice aceste cuvinte?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni,* p. 226)

„Când aduci aici un mort, nu plânge. Nu-l duci la moarte, ci la somn. Îți este de ajuns numele ca să-ți aline durerea. Vezi unde-l duci? În cimitir, într-un loc unde se doarme. Vezi și când îl duci? După moartea lui Hristos, când s-a tăiat puterea morții. Așa că și locul și timpul îți alină jalea și durerea. Mai cu seamă femeilor li se potrivesc cuvintele acestea, pentru că ele sunt mai slabe de inimă, pentru că ele cad ușor doborâte de durere. Dar numele locului acestuia le este leac bun durerii lor." (*Cuvânt la Crucea Domnului,* I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 81)

„Vezi cum o rudă de-a ta a plecat din această lume? Nu te înspăimânta, nu jeli, nu-ți zdrobi inima. Adună-ți mintea, cercetează-ți conștiința și gândește-te că peste puțină vreme te va aștepta și pe tine același sfârșit.

Dar mortul, îmi vei spune, putrezește, se face țărână. Tocmai de aceea trebuie să te bucuri mai mult. Când cineva vrea să rezidească o casă, care s-a învechit și e gata să se prăbușească, după ce mai întâi îi scoate afară pe cei ce locuiesc într-însa, o dărâmă din temelii și construiește alta mai bună. Și când se întâmplă asta, locuitorii ei nu se întristează pentru că au ieșit din casa veche, ci sunt mai mulțumiți. Nu-i interesează, vezi bine, dărâmarea până la temelii, pe care o văd cu ochii lor, întrucât se gândesc la noua și frumoasa clădire care se va rezidi, deși încă n-o văd.

La fel face și Dumnezeu. Când vine vremea ca trupul nostru să fie nimicit mai întâi scoate sufletul, care locuiește într-însul, ca și cum l-ar scoate dintr-o ciis;i veche și gata să se prăbușească, pentru a-l așeza iarăși cu slavă și mai mare în casa nouă care se va clădi." (Din vol. *Problemele vieții,* pp. 92-93)

„Dar trebuie și pentru aceasta a te bucura: că s-a tăiat răutatea lui. Iar de este drept trebuie mai mult a te veseli căci cele ale lui sunt întărire și s-a izbăvit de nearătarea de ce era să fie.

Și de este tânăr, trebuie a te bucura fiindcă degrabă s-a izbăvit de răutățile acestei vieți. Iar de este bătrân, fiindcă lucrul ce se pare că este poftit de ajuns și cu sațiu luându-l s-a dus". (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu,* p. 524)

MOARTEA (rugăciunile și milosteniile pentru cei chemați la Domnul)

„Pentru ce după înmormântare chemi pe săraci la praznic? Pentru ce rogi pe preoți să facă rugăciuni pentru cel mort?

- Ca să se ducă răposatul la loc de odihnă, îmi răspunzi, ca să se milostivească de el dreptul Judecător". (*Omilii la Matei,* omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 386)

„- Dar cui voi lăsa hainele, mă poţi întreba, cui casele, cui robii şi moşiile?

- Tot fiului tău! Şi le va stăpâni cu mai multă siguranţă decât dacă ar trăi! Nu-i nici o piedică. Dacă barbarii ard odată cu morţii şi averile lor, cu mult mai mult este drept ca tu să trimiţi odată cu cel răposat avuţiile lui, nu ca să ajungă cenuşă, ca averile barbarilor morţi, ci ca să-l îmbrace cu mai multă slavă. Dacă a plecat cu păcate, ca să i se ierte păcatele; dacă a plecat drept, ca să-i fie adaos de plată şi răsplată". (*Omilii la Matei,* omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 387)

„Vreţi să cinstiţi pe morţi? Faceţi tocmai altceva ce n-aveţi obiceiul să faceţi: împrăştiaţi milostenii, faceţi fapte bune, jertfe, aduceţi darul Jertfei Sfântului nostru Altar al Bisericii." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 5, p. 319)

„Dacă te-ar chema cineva la masa cea după jelanie, adică la praznic sau pomană[34], nimeni nu s-ar împotrivi, fiindcă o lege omenească este care porunceşte aceasta." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 295)

„... a-l ajuta trebuie, chiar de-ar fi aşa, iar nu a-l plânge; a face pentru dânsul rugăciuni, şi cereri, şi milostenii, şi prinoase. Căci nu degeaba s-au pus acestea, şi nici că în zadar facem pomenire la sfintele Taine pentru cei duşi de la noi, şi pentru dânşii ne apropiem de sfântul jertfelnic, rugându-ne Mielului celui de stă de faţă, celui ce a ridicat păcatul lumii – ci pentru ca prin aceasta să li se aducă vreo mângâiere. Şi nici în zadar strigă cel ce stă înaintea jertfelnicului în vreme ce se săvârşesc înfricoşatele taine: *Pentru toţi cei adormiţi întru Hristos şi pentru cei ce fac pomenire de dânşii.* Că cele ale noastre nu sunt doar scenă de teatru – să nu fie una ca aceasta! – ci toate acestea se săvârşesc după porunca Duhului Sfânt.

Deci iubiţilor, să îi ajutăm, şi pomenire să facem pentru dânşii. Căci dacă pe fiii lui Iov îi curăţa jertfa tatălui lor, pentru ce să te îndoieşti că, făcând şi noi jertfe pentru cei duşi de aici, nu li se va aduce vreo mângâiere? Dumnezeu obişnuieşte a acorda har şi celor pentru care ne rugăm, iar aceasta ne-o arată Pavel, zicând: *Ajutorând şi voi pentru noi cu rugăciunea, ca pentru darul cel către noi din partea multor feţe, prin mulţi să se înmulţească pentru noi* (2 Cor. 1, 11). Să nu ne îngreuiem ajutând pe cei răposaţi, aducând pentru dânşii prinoase şi cerând a se săvârşi rugăciuni pentru dânşii, căci ne stă de faţă jertfa de curăţirea obştească a lumii întregi. Pentru aceea tocmai îmbărbătându-ne atunci, ne rugăm pentru lumea întreagă şi-i chemăm împreună cu mucenicii, cu mărturisitorii, cu preoţii, fiindcă un trup suntem cu toţii, chiar dacă unele mădulare ar fi mai strălucite decât altele; şi este cu putinţă a le câştiga din toate părţile iertarea păcatelor lor, prin rugăciuni, prin darurile ce le aducem şi prin ajutorul celor ce-i chemăm pentru dânşii. Deci pentru ce eşti tristă, pentru ce plângi, când îţi este cu putinţă a câştiga pentru cel răposat atâta ajutor pentru iertarea păcatelor lui?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, p. 451)

„Pe unii ca aceştia (pe cei păcătoşi - n.n.) îi vom plânge şi îi vom ajuta după puterile noastre; vom găsi vreun ajutor fie cât de mic să le dăm. Deci îi ajutăm şi îi vom ajuta. Cum şi în ce fel? Rugându-ne pentru ei, punându-i şi pe alţii să se roage, dându-le săracilor milostenie pentru sufletele lor. Faptul în sine are oarecare mângâiere sufletească, pentru că ascultă ce spune Dumnezeu: *şi cetatea aceasta o voi apăra pentru Mine şi pentru David, robul Meu* (4 Rg., 20, 6). Dar dacă numai amintirea unui drept a avut atâta putere, atunci, dacă se mai fac şi milostenii pentru cel răposat, cum să nu aibă nici o putere? Nu degeaba s-a orânduit de către apostoli să se facă pomenire la sfintele şi înfricoşătoarele Taine pentru cei mutaţi de la noi; au ştiut ei că mult folos vor avea şi mult ajutor vor căpăta cei morţi. Pentru că, iubiţilor, când

[34] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Expresia din original, ει'ς περίδειπνο`ν σε καλέση μετά τό πένθος, ne arată lămurit că obiceiul de a face praznic după înmormântarea celui adormit este tot aşa de vechi ca şi creştinismul. Acest obicei este creştinesc şi frumos, însă pe la oraşe aproape că a dispărut cu totul şi se mai păstrează numai pe la ţară. (n.s 1, p. 295)

întregul popor stă cu mâinile ridicate către Dumnezeu, când tot clerul se roagă, când înfricoşătoarea Taină stă în faţă, atunci cum să nu se îmblânzească Dumnezeu când ne rugăm pentru ei? Însă acest lucru se face pentru cei care au murit în credinţă, pe când catehumenii nu se vor învrednici de o astfel de mângâiere, ci vor fi lipsiţi de orice ajutor de acest fel, în afară de unul singur. Despre care ajutor este vorba? Este îngăduit a se face milostenie săracilor pentru ei - şi prin aceasta li se va aduce oarecare mângâiere - fiindcă Dumnezeu voieşte a ne folosi pe toţi.

De ce oare a poruncit să ne rugăm pentru pacea şi bunăstarea a toată lumea? De ce pentru toţi oamenii? Deşi printre aceia pe care-i pomenim sunt şi hoţi, sunt şi profanatori de morminte, sunt şi tâlhari, sunt şi alţii care gem sub povara a mii de rele; şi cu toate acestea ne rugăm pentru toţi, căci poate va fi şi pentru ei vreo întoarcere, vreo uşurare a suferinţelor lor (...)" (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, pp. 72-73)

„Chiar dacă Noe, Iov şi Daniil ar vedea pe rudele lor în acest loc de pedeapsă, nu ar cuteza să mijlocească pentru dânşii (din iad – n.n.), nici n-ar putea să le întindă vreo mână de ajutor (Iez. 14, 14). De aceea, nimeni, care nu este bun, nu poate nădăjdui după moarte o soartă bună, chiar de ar număra mii de sfinţi între strămoşii săi, căci fiecare, zice Apostolul, *va lua după cum a lucrat în viaţa cea trupească, ori bine, ori rău* (II Cor. 5, 10). Aceste cuvinte, iubiţilor, trebuie să străbată în auzul nostru şi să ne facă mintoşi." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 22)

„Dacă copilul era păcătos, să te bucuri că a încetat să mai păcătuiască şi n-a adăugat o mai mare povară de răutate în sufletul său. De vreme ce n-ai putut să-l ajuţi cât trăia, pentru că n-a ascultat de poveţele tale, acum îl poţi ajuta; ou cu lacrimi şi jale, ci cu rugăciuni şi milostenii şi prescuri. Acestea au fost stabilite de Sfinţii Apostoli nu întâmplător, ci cu iluminarea Sfântului Duh. Preotul, în faţa sfântului jertfelnic, când săvârşeşte înfricoşătoarele Taine ale lui Hristos, îi pomeneşte nu numai pe cei vii, ci şi pe cei morţi, aşa încât sufletele lor se uşurează. Şi când noi aducem pentru ei prescuri la biserică sau dăm milostenie săracilor le oferim o mângâiere, oricât de păcătoşi ar fi fost." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 97)

„Că putem, cu adevărat putem, de vom voi, să-i facem lui uşoară munca. Dacă vom face rugăciuni neîncetate pentru dânsul, dacă vom da milostenie, măcar de va fi acela nevrednic, pe noi ne va asculta Dumnezeu. Dacă pentru Pavel a mântuit pe alţii, şi prin alţii milostiveşte, cum nu va face aceasta şi pentru noi? Din banii aceluia, dintru ai tăi, de unde voieşti, ajută-i! toarnă untdelemn, iar mai vârtos, apă! Nu are milosteniile sale să arate? Măcar ale rudeniilor!

Nu are milosteniile cele făcute de dânsul? Măcar cele pentru dânsul!

Aşa cu îndrăzneală se va ruga pentru el atunci femeia, fiindcă a dat preţ de izbăvire pentru el.

Pe cât s-a făcut vinovat de mai multe păcate, pe atâta are trebuinţă de mai mare milostenie. Şi nu numai pentru aceasta, ci fiindcă nici n-are milostenia puterea cea deopotrivă acum, ci mult mai de jos. Că nu este deopotrivă a face cineva el singur milostenie, şi altul pentru dânsul. Fiind dar că ea aşa este mai puţină, să o facem mai mare cu mulţimea. Nu la mormânturi, nu la cele de îngropare să ne îndeletnicim. Pune împrejur văduve. Aceasta este prea mare datorie de îngropare. Spune numele. Tuturor porunceşte să facă pentru dânsul rugăciuni şi cereri. Va îmblânzi aceasta pe Dumnezeu, deşi nu printr-însul, dar pentru dânsul altul se face pricinuitor de milostenie. Şi aceasta este dogmă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Văduve stând împrejur şi plângând, nu numai din moartea cea de acum, ci şi din cea viitoare pot să răpească.

Mulţi s-au folosit şi din milosteniile cele făcute de alţii pentru dânşii. Că deşi nu desăvârşit s-au slobozit, însă oarecare mângâiere au aflat". (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 522)

„Nu în zadar se fac Liturghiile pentru cei ce se duc din viață! Nu în zadar rugăciunile! Nu în zadar milosteniile! Acestea toate Duhul le-a rânduit, voind să ne folosim noi unii prin alții. Căci vezi: se folosește acela prin tine, te folosești tu prin acela! Ai defăimat banii îndemnându-te a face ceva viteaz. Și tu te-ai făcut lui pricinuitor de mântuire, și el ție de milostenie. Să nu te îndoiești pentru aceasta că te vei folosi cu ceva bun. Nu simplu strigă diaconul pentru cei ce au adormit întru Hristos, și pentru cei ce săvârșesc pomenirile pentru dânșii. Că nu este diaconul cel ce sloboade acest glas, ci Duhul, nu cel sfânt, ci Darul zic.

Ce zici? În mâini este Jertfa și toate sau înainte gata. De față sunt Îngerii, Arhanghelii. De față este Fiul lui Dumnezeu, cu atâta cutremur stau toți. Stau de față aceia strigând și toți tac, și socotești că în zadar se fac cele ce se fac. Prin urmare și celelalte în zadar, și cele ce pentru Biserică se aduc și cele ce pentru preoți, și cele ce pentru plinirea ei? – Să nu fie! – ci toate cu credință se fac.

Ce socotești a se aduce jertfă pentru mucenici, a se chema în ceasul acela? Măcar mucenici de vor fi, măcar pentru mucenici, mare cinste este a se numi Stăpânul fiind de față, moartea aceea săvârșindu-se Jertfa cea înfricoșată, Tainele cele nespuse! Că precum când șade împăratul, câte va voi cineva, săvârșește, iar după ce se va scula oricâte va zice, în zadar va grăi – tot astfel și atunci, până când sunt puse înainte Tainele prea mare cinste este tuturor a se învrednici de pomenire.

Căci vezi! Se vestește atunci Taina cea înfricoșată, cum că pentru lume S-a dat pe Sine Dumnezeu; împreună cu minunea aceea în bună vreme îi aduce Lui aminte de cei ce au greșit. Că precum când se prăznuiesc biruințele împăraților, atunci se laudă și câți au fost părtași de biruință, și se slobozesc și câți sunt în legături pentru vremea prăznuirii. Iar după ce va trece vremea cel ce nu s-s folosit, nu mai dobândește nimic – tot astfel și aici: vremea aceasta este a laudelor celor de biruință. *Că de câte ori veți mânca pâinea aceasta, moartea Domnului vestiți.* Deci să nu ne apropiem așa de simplu. Nici să socotim că acestea se fac cum s-ar întâmpla.

Apoi și alta: pomenim pe mucenici, și aceasta este spre încredințare, cum că nu a murit Domnul. Ci acesta este semn că s-a omorât moartea, că El a fost mort!

Acestea știindu-le, să aflăm câte mângâieri putem celor ce s-au dus din viață, în locul lacrimilor, în locul vaietelor, în locul mormânturilor: milosteniile, rugăciunile, Liturghiile – pentru ca și aceia și noi să dobândim bunătățile cele făgăduite". (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu,* p. 524)

„Că de este păcătos cel ce a murit și multe a greșit lui Dumnezeu, (...) pentru el să facem pe cele ce pot să-i pricinuiască vreo mângâiere lui, precum milostenii și Liturghii". (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu,* p. 524)

„Voiești să cinstești pe cel ce s-a dus din viață, în alt fel cinstește-l, adică făcând milostenii, faceri de bine, Liturghii". (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu,* p. 525)

„Să nu plângi, ci să te rogi lui Dumnezeu cu rugăciuni și cu milostenii, să dai preoților să-i facă liturghii, că așa a poruncit Apostolul să se facă pomeniri pentru cei morți, chiar drepți de sunt sau păcătoși, de vreme ce pe copiii lui Iov jertfa tatălui lor îi curățea; (...) liturghiile sunt mare mângâiere celor ce se muncesc în iad; și să nu plângem fără de socoteală pe toți morții, ci numai pe aceia să-i plângem care au murit în avuție și n-au făcut nici o milostenie la săraci, să dea pentru suflet din avuția lor ce au avut, pe aceștia să-i plângem deosebi și cu toți frații noștri, nu numai o zi sau două, ci toată viața să le ajutăm cu cât ne este puterea și încă și altora să ne rugăm să facă rugăciuni și liturghii pururea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 117)

„În sfârşit, din toate ajutoarele pe care le dăm noi sufletelor morţilor noştri, nici unul nu se compară cu acela pe care li-l aduce Sfânta Jertfă a Altarului. O, scenă nepovestită! O, incomparabilă eficacitate! Ne strigă nouă diaconul: *încă ne rugăm pentru cei adormiţi în Hristos...* Nu vocea diaconului este aceasta, ci cea a Duhului Sfânt. În mâini este Trupul şi toate stau gata; aici sunt îngerii şi arhanghelii; de faţă este Fiul lui Dumnezeu, toate stau cu groază; stau acelea strigând, toate tac. Vai! Nu fără îndoială şi glasul sângelui şi această rugăciune divină şi meritul unei asemenea jertfe, cu care mii de lumi ar fi răscumpărate, nu vor fi în zadar prezentate la tronul Celui Prea Înalt." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 433)

„Chiar noi înşine putem să intervenim în favoarea morţilor. Cum? Prin rugăciune, prin milostenie, prin sfânta jertfă a altarului." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 547)

MOAŞTELE (Dumnezeu ne-a lăsat spre mângâiere şi folos, moaştele sfinţilor)

„Arătând Iubitorul de oameni, Dumnezeu, întru tot deosebită purtare de grijă faţă de neamul omenesc, nu a plăsmuit numai toată zidirea, nici n-a întins doar cerul şi marea, ori a aprins soarele şi a făcut să strălucească luna, nici doar a dăruit pământul spre locuire şi ne-a pus la îndemână toate ale pământului spre hrănirea şi vierea trupurilor noastre, ci ne-a dăruit şi moaştele sfinţilor mucenici. Iar El, primindu-le sufletele – căci zice Scriptura: *sufletele drepţilor sunt în mâna lui Dumnezeu* (Înţ. Sol., 3, 1) – ne-a lăsat nouă până acum, ca mângâiere şi încurajare, trupurile lor, încât noi, venind la mormintele acestor sfinţi, să ne ridicăm spre râvna şi imitarea lor şi văzându-le, să ne aducem aminte de faptele lor şi de răsplătirile puse deoparte pentru aceste fapte.

Mare folos avem de aici pentru sufletele noastre, dacă suntem treji[35]. Căci nici un cuvânt nu poate să ne înveţe, nici să ne ducă spre înţelepciune şi spre dispreţuirea celor din viaţa aceasta, cum pot pătimirile mucenicilor, vestind cu glas mai strălucitor decât al trâmbiţei şi arătând tuturor prin fapte mărimea răsplătirii pentru ostenelile de aici şi covârşirea darurilor primite[36]. Pe cât păleşte cuvântul înaintea faptei, pe atât cele spuse de noi pălesc în faţa învăţăturii acestor sfinţi." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 105-106)

MOAŞTELE (- comoară de mii de bunătăţi)

„Aţi văzut cât de puternic e glasul mucenicilor chiar când mucenicii tac? De asta a lăsat Dumnezeu între noi trupurile lor. De asta cei care au biruit cândva nu s-au desfăcut în pământ nici acum; au îndurat muncile cu atâta vreme înainte, dar trupurile lor n-au putrezit; n-au putrezit încă, pentru tine şi pentru folosul tău, pentru ca gândindu-te la atletul acela să ţi se înflăcăreze sufletul spre a porni pe acelaşi drum. Mucenicii n-au nici o pagubă din această amânare; dar tu ai foarte mare folos de pe urma neputrezirii trupurilor mucenicilor. Mucenicii vor primi prefacerea aceasta mai târziu, chiar dacă n-au primit-o acum.

Dacă Dumnezeu ar fi luat din mijlocul nostru trupurile mucenicilor, ne-ar fi lipsit pe noi de mult îndemn şi de mare mângâiere, într-adevăr, foarte mult îndemn şi foarte mare mângâiere primesc toţi oamenii de la mormintele acestor sfinţi. Voi sunteţi martori spuselor

---

[35] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Eficacitatea harului dumnezeiesc depinde de trezvia noastră, altfel ne putem împărtăşi şi frecventa Biserica de mii de ori, putem merge de zeci de ori în pelerinaje la moaştele sfinţilor, fără să realizăm nici un progres. (n.s. 3, p. 106)

[36] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: În sfintele moaşte se vădesc realitatea şi adevărul cuvintelor lui Hristos. (n.s. 4, p. 106)

mele." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 451)

„Raclele mucenicilor nu sunt altceva decât porturi sigure, izvoare cu ape duhovnicești, comori pline de bogății ce nu pot fi jefuite, nici istovite vreodată. Și după cum porturile dau multă siguranță corăbiilor izbite de valuri multe, când se adăpostesc în sânurile lor, tot așa și raclele mucenicilor dau multă liniște și siguranță sufletelor noastre izbite de grijile lumești, când vin alături de ele. Și după cum izvoarele de apă rece înviorează trupurile cele ostenite și arse de sete, tot așa și raclele mucenicilor răcoresc sufletele cele aprinse de patimi rușinoase; numai vederea lor stinge pofta cea rușinoasă, invidia ce încolțește, mânia ce clocotește și orice altă patimă care ar tulbura sufletul nostru." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 452)

„... chivotul acesta sfânt, trupul mucenicului, iar trupul acesta îl avem până în ziua de azi și ne este comoară de mii de bunătăți." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 483)

„Vindecare de trupuri beteșugite, iertare de păcate, pieire de răutate, iertare de boli sufletești, rugăciune stăruitoare, îndrăznire către Dumnezeu, toate, roade duhovnicești, pline de bunătăți cerești. Roadele acestea se culeg mereu, și mereu cresc la loc, niciodată nu părăsesc pe cei ce le cultivă. Pomii cei săditi în pământ dau rod o dată pe an; iar dacă nu-s culeși, când vine iarna, își pierd frumusețea lor, iar roadele se strică și cad. Moaștele sfinților, însă, nu știu nici de iarnă, nici de vară, nici de silnicia vremii și nici n-ai să le vezi vreodată lipsite de roade, ci totdeauna, cu toată frumusețea lor. Nu le atacă stricăciunea, nici schimbarea vremurilor. Câți n-am cules mii și mii de vindecări din această sfântă raclă (a sfântului mucenic Iulian - n.n.) de când s-a sădit trupul acesta în pământ, și rodul n-a pierit! S-au secerat lanurile, dar spicele nu s-au terminat! S-a scos apa din izvoare, dar vanele de apă n-au secat; ci curg, curg mereu și nu se opresc, și, lucru de minune, apa ce izvorăște e totdeauna mai multă decât cea luată. Moaștele sfântului nu fac numai minuni, ci ne îndeamnă să și filosofăm. De ești bogat, de te mândrești și dacă-ți este sufletul plin de îngâmfare, îndată-ți potolești mândria și-alungi îngâmfarea când vii aici, când vezi pe mucenic, când te gândești ce mare-i bogăția lui față de bogăția ta, și pleci de-aici cu multă sănătate-n suflet. Dacă ești sărac și te socoți disprețuit, îți râzi de bani și de averi când vii aici și vezi averea mucenicului, și, plin de multă înțelepciune, așa te duci acasă! Și dacă ar veni asupra ta necazuri, pagube, bătăi, vei căpăta de aici iarăși destulă mângâiere când ai să vezi că tu nicicând n-ai suferit atât cât a suferit acel sfânt mucenic. Văzut-ai cât de multe sunt roadele acestor rădăcini? Văzut-ai că sunt duhovnicești? Că se ating chiar de suflet?" (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 485)

„Bărbați care și după moartea lor dau multă siguranță orașelor care îi au! Da, trupurile acestor sfinți ne apără orașul mai bine ca un zid de diamant, care este un zid de nesfărâmat. Ca niște stânci înalte, așezate pretutindeni în fața orașului, trupurile acestor sfinți nu zdrobesc numai atacurile dușmanilor văzuți, ci și uneltirile dracilor celor nevăzuți, răstoarnă toată meșteșugirea diavolului și o spulberă tot atât de ușor pe cât de ușor răstoarnă și dărâmă un bărbat ceea ce zidesc copiii în joacă. Mașinile de război și alte mijloace de luptă și de apărare făcute de oameni, cum sunt zidurile, șanțurile, armele, mulțimea de ostași și toate câte au fost născocite pentru siguranța locuitorilor orașului, pot fi nimicite de dușmani cu alte mașini de război, mai multe și mai bune. Dar când un oraș este întărit cu trupurile sfinților, de-ar cheltui dușmanii bani cu nemiluita, nu vor putea pune în fața orașului mașini de război de aceeași putere. Averea aceasta, iubiților, nu ne e de folos numai împotriva atacurilor oamenilor, nici numai împotriva vicleniei dracilor, ci ne este de folos și când Stăpânul nostru obștesc se mânie pe noi pentru mulțimea păcatelor noastre. Atunci, punând înainte trupurile sfinților,

vom putea iute să-L facem milostiv spre orașul nostru. Dacă oameni vestiți, pe vremea strămoșilor noștri, au fost mângâiați de Dumnezeu când au pus înainte numele unor sfinți bărbați, când au alergat la numele lui Avraam, Isaac și Iacov, și au dobândit mare folos din pomenirea acestor nume, cu mult mai mult noi vom putea să ni-L avem pe Dumnezeu milostiv, blând și îndurător, când vom pune înainte nu numai numele, ci și trupurile celor ce-au luptat. Că nu sunt o lăudăroșenie cuvintele mele, o știu și cei din oraș, și cei veniți din altă parte; cu toții știu cât e de mare puterea sfinților acestora și cu toții dau mărturie de spusele mele; cunosc, din proprie experiență, trecerea pe care o au acești sfinți înaintea lui Dumnezeu." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 510-512)

MOAȘTELE (în sfintele moaște sălășluiește harul lui Dumnezeu)

„Un om ca toți oamenii nu poate săvârși minuni după moarte; mucenicul însă poate săvârși multe și mari minuni; nu pentru ca să ajungă acela mai strălucit - că el n-are nevoie de slavă de la oameni, ci ca tu, necredinciosule, să afli că moartea mucenicilor nu este moarte, ci început de viață mai bună, începătură de viețuire mai duhovnicească, mutare de la cele mai mici la cele mai bune. Nu te uita la aceea că trupul mucenicului stă gol, lipsit de lucrarea sufletească, ci uită-te la aceea că se află în el o altă putere mai mare chiar decât sufletul, harul Sfântului Duh, dând tuturor dovezi despre înviere prin minunile pe care le face. Dumnezeu a dăruit trupurilor moarte și prefăcute în pulbere o putere mai mare decât tuturor trupurilor vii." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Vavila*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 294)

MOAȘTELE (sfinte - spaima demonilor)

„Nu ne temem noi atât de tare când se sloboade trăsnet din cer, cât înfricoșa trupul muceniței, mai grozav ca trăsnetul, falangele demonilor." (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 366)

„Ia un îndrăcit plin de furii și du-l la mormântul acela sfânt, unde sunt moaștele mucenicului, și-l vei vedea cum sare și fuge. Ca și cum ar călca pe jăratec, așa o ia la fugă de îndată, chiar din pridvor, neîndrăznind să se uite la racla aceea." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 480)

„Când vezi un demonizat zăcând cu fața la pământ lângă mormântul mucenicului și sfâșiindu-se adeseori singur, să nu vezi în el altceva decât capul tăiat al diavolului, încă și acum stau aceste arme lângă ostașii lui Hristos. Și după cum împărații îngroapă pe eroi cu armele lor, tot așa și Hristos i-a îngropat pe mucenici cu armele lor, pentru ca să arate, chiar înainte de înviere, toată slava și toată puterea sfinților." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 494)

„Și-ai să vezi mulți îndrăciți locuind prin pustietăți și în morminte; dar de locurile în care-s îngropate oasele mucenicilor fug ca de foc și de osândă cumplită și propovăduiesc cu voce tare puterea cea din lăuntru care-i biciuiește." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 501)

MOAȘTELE (cinstirea sfintelor moaște)

„Numesc trupurile sfinților și izvoare, și rădăcini, și miruri duhovnicești.
- Pentru ce?

- Pentru că izvorul, rădăcina şi mirul, adică parfumul, nu-şi îngrădesc însuşirile lor numai la ele, ci le răspândesc la mare depărtare în jurul lor. De pildă, izvoarele izvorăsc multă apă, dar nu țin apele în sânul lor, ci dau naştere la râuri care curg mai departe şi se întâlnesc cu marea. Şi aşa, izvoarele, ca o mână întinsă, îmbrățişează prin prelungirile lor apele mărilor. La fel, rădăcinile plantelor şi ale arborilor stau ascunse în şanțurile pământului; dar puterea lor nu rămâne jos în pământ; mai ales aceasta e însuşirea viței de vie care se agață de copacii înconjurători. Când coardele viței de vie se agață de ramurile de sus ale copacilor, târându-se pe ele, se întind până la mare depărtare şi fac prin desişul frunzelor lor un acoperiş întins. Asta e şi însuşirea mirurilor, a parfumurilor. Parfumurile sunt păstrate în casă, dar adeseori mirosul lor plăcut se răspândeşte prin ferestre pe ulițe, pe străzi, în piață şi vesteşte trecătorilor calitatea parfumurilor din casă. Dacă izvorul şi rădăcina, dacă natura plantelor şi a aromatelor au atâta putere, apoi cu mult mai mult trupurile sfinților." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 388)

„Deschide ochii credinței şi vezi puterea lui Dumnezeu care stă alături de ei, vezi harul Domnului care-i îmbracă, vezi slava luminii cereşti care-i acoperă." (*Omilia I la Sfinții Macabei şi la maica lor*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 412)

„Stai lângă mormântul mucenicului, dă drumul acolo la izvoare de lacrimi, zdrobeşte-ți inima, ia şi binecuvântare de la mormânt! Ia binecuvântarea aceasta apărătoare în rugăciunile tale! Ai în minte necontenit istoria pătimirilor mucenicului! Îmbrățişează coşciugul mucenicului! Stai lipit de racla lui! Izvorăsc multă binecuvântare nu numai osemintele mucenicilor, ci şi mormintele lor, şi coşciugele lor!" (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 474)

„Fiindcă şi aceşti sfinți mucenici – deoarece au cugetat cele de sus ți au disprețuit cele de pe pământ şi le-au căutat pe acelea – au avut parte şi de acelea şi se bucură în fiecare zi şi de cinstea de aici, chiar dacă nu au nevoie de aceasta, o dată ce au disprețuit-o. dar pentru folosul nostru primesc ei cinstea din partea noastră, chiar neavând nevoie de ea, pentru ca noi să putem primi rodul binecuvântării lor." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 111)

MOAȘTELE (închinarea înaintea moaştelor sfinte - folosul)

„...picioarele, să le îndeletnicim nu la teatru, hipodrom şi spectacole vătămătoare, ci la biserică, la mânăstiri, la raclele sfinților mucenici, pentru ca, dobândind de la ele binecuvântare, să nu cădem în cursele diavolului". (*Omilii la Facere*, omilia XV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 175)

„Într-adevăr, de stai lângă racla unui sfânt, îți dai seama bine cum lucrează îndată puterea sfântului. Vederea raclei îți izbeşte sufletul, ți-l zguduie, ți-l trezeşte şi te face să simți că cel ce se află în raclă stă lângă tine, te vede şi se roagă împreună cu tine. Apoi, după ce ai fost cuprins de astfel de simțăminte, te umpli de râvnă pentru credință şi pleci alt om de lângă racla sfântului." (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, XI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 325)

„Să venim, deci, necontenit la ei, să ne atingem de racla lor şi să îmbrățişăm cu credință moaştele lor, ca să luăm binecuvântare de la ei. După cum ostaşii, când îşi arată rănile ce le-au primit în războaie, vorbesc cu îndrăznire cu împăratul, tot astfel şi mucenicii aceştia, când țin în mâini capetele ce li s-au tăiat şi le înfățişează, pot să dobândească îndată de la împăratul cerurilor tot ce voiesc.

Aşadar, cu multă credinţă, cu multă râvnă să ne ducem acolo pentru ca, primind multe şi mari comori şi de la vederea mormintelor acestor sfinţi şi de la auzirea luptelor lor pentru credinţă şi de pretutindenea, să putem termina după plăcerea lui Dumnezeu călătoria acestei vieţi şi să ajungem cu multă încărcătură la limanul acela şi să dobândim împărăţia cerurilor, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos." (*Omilie de laudă la Sfinţii Mucenici Iuventin şi Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 361)

„Moaştele sfinţilor sunt pline de har duhovnicesc. Dacă pe vremea lui Elisei s-a întâmplat aceasta, că un mort atins de oasele lui Elisei a sfărâmat legăturile morţii şi s-a întors iarăşi la viaţă, cu atât mai mult acum, când harul este mai îmbelşugat, când lucrarea Duhului este mai multă, poţi dobândi de la moaştele sfinţilor multă putere dacă te atingi de ele cu credinţă. De asta Dumnezeu ne-a şi lăsat moaştele sfinţilor! A vrut să ne facă să avem aceeaşi râvnă ca şi ei, a vrut să ne dea un liman şi o mângâiere tare în necazurile ce se pogoară necontenit asupra noastră.

De aceea vă rog pe voi toţi, fie de sunteţi supăraţi, fie de sunteţi bolnavi, fie de sunteţi în necazuri, fie de sunteţi în vreo altă greutate lumească, fie de sunteţi în adâncul păcatelor, veniţi aici cu credinţă! Toate aceste greutăţi şi necazuri vor fi lăsate aici şi veţi pleca cu multă bucurie, uşurându-vă cugetul numai din privirea acestor sfinte moaşte. Dar, mai bine spus, nu este nevoie să vină aici numai cei necăjiţi şi amărâţi, ci şi cei fericiţi, cei înconjuraţi de slavă, cei cu putere, cei ce au îndrăznire multă către Dumnezeu; nici aceştia să nu dispreţuiască folosul! Venind aici şi văzând pe Sfântul acesta, nemişcătoare le vor fi bunătăţile; gândindu-se la faptele mari ale acestui Sfânt, îşi vor umili sufletul şi nu vor lăsa să li se îngâmfe cugetul din pricina faptelor mari săvârşite. Nu-i puţin lucru să nu te mândreşti cu faptele tale bune, când faci fapte bune! Nu-i puţin lucru să ştii să fii smerit când eşti plin de bunătăţi. Este, deci, tuturor de folos comoara aceasta! Este un loc de scăpare cum nu se poate mai potrivit! Celor ce-au greşit, ca să scape de ispite; celor ce le merge bine, pentru ca bunătăţile să rămână trainice; celor bolnavi, ca să se facă sănătoşi; celor sănătoşi, ca să nu se îmbolnăvească.

Gândindu-ne la toate acestea, să punem mai presus de toată desfătarea, de toată plăcerea, şederea aici lângă moaştele Sfântului; pentru ca totodată bucurându-ne şi folosindu-ne, să putem, cu rugăciunile sfinţilor, să fim şi dincolo împreună trăitori şi împreună vieţuitori cu aceşti sfinţi prin harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 384)

„Cu această dragoste înflăcărată să îngenunchem înaintea moaştelor lor, să îmbrăţişăm raclele lor. Pot şi raclele muceniţelor să aibă mare putere, după cum au multă putere şi oasele muceniţelor. Să stăm lângă raclele muceniţelor nu numai în ziua acestei sărbători, ci şi în alte zile; să le rugăm, să le cerem să fie apărătoarele noastre. Ele au multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu nu numai când sunt în viaţă, ci şi după ce trec din viaţa aceasta, şi cu mult mai mult după aceea! Acum poartă urmele rănilor lui Hristos. Arătând împăratului aceste răni, pot îndupleca uşor pe împărat.

Aşadar, pentru că atât de mare este puterea lor şi prietenia lor cu Dumnezeu, să ni le facem şi noi prietene, printr-o continuă şedere lângă raclele lor şi prin venirea neîntreruptă aici, ca să atragem prin ele bunătatea lui Dumnezeu asupra noastră." (*Cuvântul de laudă la Sfintele Muceniţe Veronica, Prosdoca şi Domnina, mama lor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 441-442)

„Când vii aici, iubite, şi cugeţi cu mintea că tot poporul acesta se avântă să alerge cu atâta râvnă ca să sărute pulberea de pe mormânt şi să primească binecuvântarea[37] de aici, cum nu-ţi vei înălţa mintea şi nu vei râvni să arăţi acelaşi zel cu al mucenicului, încât şi tu însuţi să fii învrednicit de aceleaşi răsplătiri? Ia gândeşte-te, dacă se bucură aici de atâta cinste din partea noastră, a celor împreună robi cu ei, de câtă îndrăzneală se vor bucura din partea Stăpânului în Ziua cea înfricoşată, când vor lumina mai strălucitor decât razele soarelui?! *Căci atunci* – zice – *vor lumina drepţii ca soarele* (Mt., 13, 43).

Ştiind marea lor îndrăzneală, către ei să alergăm pururea şi să le primim ajutorul. Căci dacă oamenii care au îndrăzneală la împăratul pământesc pot să-i folosească cu multe pe cei ce aleargă la ei, cu mult mai mult sfinţii aceştia care au dobândit îndrăzneală înaintea Împăratului ceresc, prin pătimirile lor, ne ajută nespus, numai să aducem şi noi ceva din partea noastră. Şi atunci poate să ne fie de folos mai cu seamă ajutorul lor, când nu suntem delăsători, ci ne preocupăm şi noi cu căldură, prin perseverenţă şi prin grija faţă de modul de viaţă, să atragem asupra-ne iubirea de oameni a Stăpânului." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 106-107)

„Şi că nu sunt doar vorbe cele spuse de noi, stă mărturie cercarea faptelor. Şi ştiu că înşivă le veţi spune şi le veţi mărturisi. Căci ce femeie, fiindu-i soţul plecat şi necăjind-o suferinţa despărţirii, dacă a venit aici şi a adus prin sfinţii mucenici implorare Stăpânului tuturor, nu l-a întors mai repede din îndelungata călătorie? Iar alta, văzându-şi copilul în ghearele unei cumplite boli şi rupându-i-se inima, dacă a venit rugătoare aici şi, vărsând lacrimi fierbinţi, i-a îmboldit pe sfinţii aceştia, pe încununaţii lui Hristos, să mijlocească pentru ea, cum nu a încetat pe dată boala şi nu s-a însănătoşit cel aflat în neputinţă[38]?

Şi mulţi, încurcându-se în situaţii fără ieşire şi văzând primejdii grele atârnând asupra lor, au venit aici rugători, şi printr-o rugăciune încordată[39] au scăpat de ispita tuturor acelor grozăvii. Dar ce vorbesc eu de boli trupeşti şi de situaţii fără de ieşire? Mulţi posedaţi de diavol şi stăpâniţi de patimi sufleteşti, venind la aceşti doctori duhovniceşti, aducându-şi aminte de greşelile proprii şi dezvăluindu-şi prin cuvânt rănile lor, au primit de aici atâta mângâiere, că îndată şi-au venit în simţiri şi şi-au uşurat conştiinţa şi s-au întors acasă plini de totala încredinţare a iertării lor.

Ca pe nişte izvoare duhovniceşti ce pot revărsa bogăţie de ape, aşa ne-a dăruit Dumnezeu mormintele sfinţilor mucenici. Şi precum izvoarele naturale dau din belşug apă tuturor celor care vor să scoată, şi cât este de mare găleata celui ce vrea s-o umple, atâta şi scoate, la fel se întâmplă şi cu aceste izvoare duhovniceşti. Căci şi aceste izvoare sunt deschise tuturor şi nu fac nici o deosebire între persoane, ci fie de este bogat, fie sărac, fie rob, fie liber, fie bărbat, fie femeie, atât primeşte din aceste ape dumnezeieşti, câtă ardoare se preocupă să aducă[40].

---

[37] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Dăm un text paralel din Omilia despre mucenici, oferit de editorul francez, în legătură cu practicile de la mormintele martirilor. Acelaşi editor crede că această binecuvântare se referă la uleiul binemirositor ce ieşea din trupurile sfinte: *nu numai osemintele mucenicilor, ci şi mormintele lor şi raclele revarsă multă binecuvântare. Ia ulei sfânt şi unge-ţi tot trupul, limba, buzele, gâtul, ochii, şi niciodată nu vei cădea în pierzarea beţiei. Căci uleiul, prin buna lui mireasmă, îţi aminteşte de luptele mucenicilor... şi este bine venit pentru bolile sufletului* (P.G. 50, 664). Observăm că materia se poate personaliza, făcându-se mijlocitoare între credincios şi persoana sfântului. (n.s. 5, p. 106)

[38] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Sfântul Ioan transformă cazuri concrete, binecunoscute credincioşilor de atunci, în paradigme comportamentale (n. ed. fr.). Importante nu sunt persoanele care au avut parte de binecuvântarea mucenicilor, ci cum ne raportăm noi la sfinţi, având modelele acelor persoane. (n.s. 9, p. 108)

[39] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Nu crispată, ci tensionată; o rugăciune în care toate puterile sufletului şi toată atenţia era îndreptată spre mucenic, fără a da loc vreunei alte preocupări. (n.s. 10, p. 108)

[40] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Câtă credinţă, nădejde şi dragoste este dispus să investească în relaţia cu Dumnezeu. (n.s. 11, p. 109)

Ceea ce este acolo găleata pentru a scoate apă sunt aici mintea şi ardoarea aprinsă şi ruga cu trezvie. Cel ce se apropie astfel, îndată dobândeşte mii de bunătăţi: harul lui Dumnezeu în chip nevăzut îi uşurează conştiinţa, îi dă multă încredinţare[41] şi îl pregăteşte să se desprindă de pământ şi să se avânte spre cer." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 108-109)

„V-aţi împărtăşit de bogată binecuvântare de la moaştele sfinţilor mucenici." (*Urările de bun venit ale aceluiaşi şi lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 119)

MOAŞTELE (puterea vindecătoare a sfintelor moaşte)

„Şi după cum o rădăcină minunată nu se vede, căci e ascunsă în sânurile pământului, dar arată prin roade puterea soiului ei, tot astfel şi fericitul Meletie nu-i văzut de ochii trupului nostru, căci e ascuns în racla aceasta, dar îşi arată, prin voi, roadele, puterea harului lui." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, şi despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 280)

„O, minunat rug! Ce comoară a avut pe el! Pulberea şi cenuşa muceniţei erau mai de preţ decât aurul, mai bine mirositoare decât mirurile, mai scumpe decât pietrele preţioase! Ce nu pot bogăţia şi aurul, aceea pot moaştele mucenicilor. Aurul n-a alungat niciodată boala, nici n-a pus pe fugă moartea! Dar oasele mucenicilor au făcut şi una, şi alta. Unele, pe vremea strămoşilor noştri, altele, chiar pe vremea noastră. Şi acestea ştim să le filosofăm nu numai noi, ci ştiau să le filosofeze bine şi drepţii de dinainte de venirea lui Hristos. Când au ieşit toţi iudeii din Egipt, unii au luat aur, alţii au luat argint, Moise, însă, în loc de orice bogăţie, a luat oasele lui Iosif (Ieş., 13, 19) şi a dus în patrie o comoară foarte mare, plină de mii şi mii de bunătăţi." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniţă Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 504-505)

„Mâine, deci, să ieşim înainte la porţile oraşului şi să ne aşezăm în drum; bărbaţii, să dăm jos de pe animalele de povară pe bărbaţi, iar femeile, pe femei, şi să-i aducem aici. Să nu ne ruşinăm! Când e vorba de mântuirea fratelui, ruşinea n-are ce căuta. Dacă aceia nu se ruşinează să meargă la Dafne, la alaiul acela nelegiuit, cu atât mai mult nu trebuie să ne ruşinăm noi când avem să-i aducem la această sfântă prăznuire. Când e vorba de mântuirea fratelui, să nu lăsăm nimic la o parte. Hristos a murit pentru noi, trebuie să suferim şi noi totul pentru fraţii noştri. Chiar de te lovesc, chiar de te ocărăsc, ţine-i bine şi nu te lăsa până ce nu-i aduci la sfântul mucenic. Chiar de-ar fi să cheme pe cei ce trec pe cale să judece fapta ta, tu spune: *Vreau să mântuiesc pe fratele meu! Văd că-şi pierde sufletul! Nu sufăr să trec cu vederea pe fratele meu!* Să te ţină de rău cine vrea! Să te învinuiască cine vrea! Dar, mai bine spus, nimeni nu te va ţine de rău, ci chiar toţi te vor lăuda, toţi te vor încuviinţa. Spune-le: *Nu lupt pentru bani, nici nu mă războiesc pentru o ură personală! Nu mă zbat, nici nu mă războiesc pentru vreun lucru pământesc, ci pentru mântuirea fratelui meu!* Cine nu va lăuda cuvintele acestea? Cine nu se va minuna de ele? Înrudirea duhovnicească ne face să iubim mai mult decât pe părinţii noştri pe cei cu care n-avem nici o legătură de sânge." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 486)

„Să nu ne ruşinăm şi să nu socotim de prisos o astfel de faptă. Vânătorii străbat munţi, prăpăstii, povârnişuri şi locuri nebătute ca să vâneze un iepure, un cerb sau alte lighioane, iar

---

[41] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: O stare de încredere, de certitudine, de siguranţă, stare simţită de un astfel de om, nu înţeleasă intelectual. (n.s. 12, p. 109)

adeseori chiar păsări sălbatice. Tu, pentru ce pregeţi, pentru ce te ruşinezi când e vorba să vânezi nu un animal, ci un frate duhovnicesc, pentru care a murit Hristos, şi să-l scapi de la pieire? Şi n-ai nevoie să străbaţi dealuri şi munţi, ci doar să ieşi pe poarta cetăţii! Te întreb: Mai poţi avea oare iertare? N-auzi pe un înţelept că sfătuieşte şi spune: *Este ruşine aducătoare de păcat* (Înţ. Sir., 4, 23). Te temi să nu te ţină cineva de rău? Dă vina pe mine! Spune: *Aşa mi-a poruncit dascălul!* Sunt gata să mă judec cu cei ce te ţin de rău şi socoteală să le dau. Dar, mai bine spus, nimeni, oricât de neruşinat ar fi, nu vă va ţine de rău nici pe voi şi nici pe mine! Dimpotrivă, toţi vor lăuda şi se vor minuna de purtarea noastră de grijă. Şi nu numai locuitorii oraşului nostru, ci şi locuitorii oraşelor vecine se vor minuna de marea noastră dragoste şi de râvna noastră cea plină de iubire. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Însuşi Stăpânul îngerilor ne va lăuda.

Ştiindu-ne, dar, plata, să nu nesocotim vânătoarea! Să nu ne întoarcem mâine singuri, ci fiecare să aducă cu el şi ce-a vânat! Dacă vei veni la poarta cetăţii în ceasul în care unul iese din casă şi apucă drumul spre Dafne şi dacă-l vei face să vină aici, nu vei mai avea nici o neplăcere cu trecerea timpului; chiar acela îţi va aduce multe mulţumiri, iar ceilalţi toţi vă vor lăuda şi se vor minuna. Dar, ceea ce este mai mult decât orice, e că Stăpânul cerurilor vă va da pentru asta multe răsplăţi şi va face să prisosească şi câştigul, şi lauda aceasta.

Gândindu-ne, dar, la câştigul ce-l avem de aici, să ne ducem toţi la porţile oraşului, să prindem pe fraţii noştri şi să-i aducem aici, ca să ne fie şi mâine plină biserica şi aşa să fie desăvârşită prăznuirea. Pentru ca, pentru râvna de aici, să ne primească sfântul mucenic în corturile cele veşnice cu multă îndrăznire, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 486-487)

„Ca la nişte doctori duhovniceşti să alergăm fără încetare la aceştia. Căci pentru aceasta ne-a lăsat bunul Stăpân trupurile lor: ca, venind aici cu o bună dispoziţie a sufletului şi sărutându-le, să primim vindecarea deplină şi a neputinţelor sufleteşti şi a celor trupeşti. Căci dacă venim cu credinţă, fie de avem vreo patimă sufletească, fie trupească, ne întoarcem înapoi, după ce-am primit o vindecare pe măsură[42].

În cazul pătimirilor trupeşti, adesea, poate că ne ducem departe ca să dăm de vreun medic şi cheltuim bani şi născocim multe altele care ar putea să-l convingă să-şi pună în joc toată ştiinţa şi să ne găsească alinare suferinţei. Aici, însă, nu avem nevoie de nimic din toate acestea: nu tu călătorii lungi, nu tu osteneală, nici consultaţii repetate, nici cheltuială a banilor, ci ajunge să aducem o credinţă sinceră, să vărsăm lacrimi fierbinţi împreunate cu trezvia sufletului[43] şi pe dată găsim vindecare sufletului şi dobândim tămăduire trupului.

Ai văzut putere a doctorilor? Ai văzut nobleţe? Ai văzut meşteşug neînvins de boli? Căci, adeseori, în cazul pătimirilor trupeşti, îndărătnicia bolii a biruit meşteşugul doctorului. Aici, însă, nu se poate vedea vreodată aşa ceva, ci, dacă ne apropiem cu credinţă, îndată şi culegem folosul. Şi nu te minuna, iubite! Căci iubitorul de oameni Stăpân – fiindcă au răbdat toate pentru El şi pentru mărturisirea Lui, şi goi fiind, s-au împotrivit păcatului până la sânge – vrând şi prin aceasta să-i arate mai strălucitori şi să sporească mai mult cinstea lor, chiar în viaţa aceasta stricăcioasă, spre a lor cinste împarte daruri cu prisosinţă celor ce se apropie cu credinţă." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 107-108)

[42] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Gradul de tămăduire depinde de credinţă şi dispoziţia sufletească cu care venim. (n.s. 7, p. 107)

[43] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Condiţie esenţială a oricărui act creştinesc. (n.s. 8, p. 107)

MOAȘTELE (moaștele sfinte sunt pentru noi și veșnică aducere aminte de virtute)

„Dumnezeu ne-a împărţit nouă pe mucenici, a luat El sufletele, şi ne-a dat nouă trupurile, pentru ca sfintele oseminte ale mucenicilor să ne fie veşnică aducere-aminte de virtute. Vederea armelor pline de sânge ale unui războinic, a scutului, a lăncii şi a platoşei, atâta şi înflăcărează pe ostaşi, oricât de molatici ar fi, şi-i porneşte la război; vederea armelor îi îndeamnă să facă şi ei aceleaşi fapte de vitejie. Noi însă cum să nu ne umplem de râvnă, oricât de fricoşi am fi, când vedem nu armele însângerate ale unui războinic, ci trupul sfântului, trupul care a fost învrednicit să se acopere de sânge pentru mărturisirea credinței în Hristos? Vederea trupului lui cade ca un foc în sufletul nostru şi ne îndeamnă la aceeaşi luptă. De aceea ne-a lăsat nouă Dumnezeu trupurile sfinților până la vremea învierii, ca să avem prin ele temei de înaltă filosofie." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 483)

MOAȘTELE (când sunt împărțite la mai mulți își arată și mai mult bogăția)

„Raclele mucenicilor sunt cu mult mai de preț decât orice comoară. Comorile de bani împresoară de primejdii pe cei ce o găsesc; dacă se împarte în mai multe părți, prin împărțire comoara se împuținează. Cu comorile raclelor mucenicilor nu-i aşa; găsirea lor nu-i aducătoare de primejdie, iar împărțirea lor nu le împuținează. Cu totul contrar comorilor de bani. Acestea, după cum am spus mai înainte, se micşorează dacă se împart; moaştele mucenicilor, însă, atunci îşi arată mai mult bogăția, când sunt împărțite la mai mulți. Aşa e natura lucrurilor celor duhovniceşti: cresc prin distribuire, se înmulțesc." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 452-453)

MONAHISMUL (definiția)

„... s-au dezbrăcat pentru lupta împotriva tiraniei firii şi au străbătut curat cursa fecioriei, imitând în aceasta viețuirea îngerilor şi arătând într-un trup muritor preludiul învierii – *căci în veacul acela, zice Hristos, oamenii nici nu se însoară, nici nu se mărită* (Lc., 20, 35) –, şi s-au luat la întrecere cu puterile netrupeşti ambiționând nestricăciunea într-un trup stricăcios şi au realizat prin fapte ceea ce nu pentru mulți e insuportabil chiar şi să audă, îndepărtând patima ca pe un câine furios care latră necontenit şi potolind marea furioasă şi plutind senin în valuri sălbatice şi purtate de un vânt prielnic pe o mare dezlănțuită, stând în cuptorul poftei firii şi nefiind arse, ci călcând în picioare aceşti cărbuni aprinşi ca pe un lut ..." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 6d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...*, pp. 160-161)

MONAHISMUL (cine sunt monahii?)

„Monahul, omul afierosit lui Dumnezeu, omul care şi-a ales viața singuratică, este stăpân pe mânie, pe invidie, pe iubirea de arginți, pe plăcere şi pe toate celelalte păcate. Se gândeşte şi se grijeşte necontenit să nu-şi lase sufletul stăpânit de patimi ruşinoase, să nu-i fie robită mintea de amara tiranie a poftelor. Are grijă ca mintea să-i fie totdeauna mai presus de cele trecătoare, punând împotriva patimilor frica de Dumnezeu." (*Comparație între împărat şi monah*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 245)

„... oameni care nu pot să facă cuiva vreun rău, ei fiind pregătiți sufleteşte numai să sufere." (*Apologia vieții monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 189)

„Este armata Sa totdeauna gata de luptă, rezerva Lui totdeauna aptă la lucruri sfinte, cortegiul Lui de onoruri, corul de laude, familia Lui fără încetare, precum Maria îngenuncheată la picioarele Sale și luând pentru ea *partea cea bună*." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 229)

MONAHISMUL (monahii – îngeri în trup)

„Du-te acum în pustiul Egiptului și vei vedea că pustiul acesta a ajuns mai frumos decât o grădină; vei vedea nenumărate cete de îngeri în trup omenesc, popoare de mucenici, roiuri de fecioare; vei vedea că tirania diavolului a fost surpată și că strălucește împărăția lui Hristos; vei vedea că Egiptul, mama poeților, înțelepților și magilor, descoperitoarea a tot felul de vrăjitorii, țara care le-a răspândit și altor țări, se mândrește acum cu pescarii, disprețuiește pe poeți, pe înțelepți și magi și pune în frunte pretutindeni crucea, pe vameș și pe Pavel, făcătorul de corturi. Nu sunt numai orașele pline de aceste bunătăți, ci și pustiile; ba mai mult ele decât orașele. Poți vedea în tot locul în țara aceea armata lui Hristos, turma cea împărătească, traiul și viețuirea puterilor celor de sus". (*Omilii la Matei,* omilia VIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 106)

„Nu-i atât de frumos cerul cu puzderia lui de stele, cât e de frumos pustiul Egiptului, care ne arată la tot pasul chiliile monahilor". (*Omilii la Matei,* omilia VIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 107)

„... monahii aceia sunt însă egali cu îngerii, străini de toate cele de aici și trecători pe acest pământ". (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 799)

„Căci inima nu se scufundă în mâncăruri multe, și deci nu este îngreuiată, nu are nevoie de mult timp spre a se ridica în sus, ci de-ndată este trează. Mâinile apoi sunt curate. Somnul este liniștit, căci nimeni nu aude acolo horcăind, nici suflând din greu, și nici zvârcolindu-se prin somn în toate părțile, nici cu trupul gol, ci cu toții stau culcați mai cu bunăcuviință chiar decât cei ce priveghează. Dar toate acestea vin din buna orânduială ce se găsește în sufletul lor. Cu adevărat că aceștia sunt sfinți, și printre oameni sunt îngeri. Cel ce are cu sine multă frică de Dumnezeu, nu se lasă a fi adâncit în somnul cel mai profund, și să-și scufunde cugetul, ci în timp ce pare că doarme, el aproape că este treaz. Tot așa sunt și visurile lor, nu fantastice, nici ciudate, ci după cum am spus, îndată ce a cântat cocoșul, proestosul intrând, scutură puțin de picior pe cel ce doarme, și așa pe toți îi trezește. Acolo nu este slobod de a fi dezbrăcat când doarme.

Apoi, sculându-se, de-ndată stau cu toții drepți și cântă imnuri profetice cu multă simfonie, și cu melodii armonioase. Nici chitara, nici naiul, nici alt organ muzical nu scot un glas atât de plăcut, ca acel ce se poate auzi pe când cântă acei sfinți în liniștea aceea a pustietății. Dar chiar și cântările lor sunt potrivite și pline de dragoste către Dumnezeu." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, pp. 155-156)

„Fecioara, însă, se pregătește pentru lucruri mai mari; râvnește să trăiască cea mai înaltă filosofie, făgăduiește să arate pe pământ viețuirea îngerilor, își pune în gând ca în acest trup să săvârșească faptele puterilor celor fără de trupuri." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 13, în vol. *Despre preoție*, p. 90)

MONAHISMUL (monahii - faruri călăuzitoare spre viața veșnică)

„Călugărul este lumina noastră. Dumnezeu ni-l dă ca un far protector care este așezat peste un râu inundat, ieșit din maluri. Noi călătorim în marea periculoasă a lumii; cursele sunt nenumărate, țărmurile rele, noaptea de nepătruns. Vederea cerului ne scapă, marile învățături ne rămân ascunse, adevărurile mântuirii ne apar într-o brumă de nepătruns. Fără o revelație

vie noi ne-am rătăci. Această revelație vie, această personificare luminoasă a lucrurilor cerești, este călugărul.

(...) Furtunile vieții, dezastrul de pe întinsul mării, care ne amenință au distrus deja chipul nostru. Păcatele noastre ne împovărează, stricăciunile lumii au denaturat virtutea noastră cea dintâi, necazurile ne constrâng și ne atrag spre adâncul deznădejdii. Ne trebuie un ghid, ne trebuie un azil: iată chilia, iată călugărul. Portul este liniștit; în port șezând, cu liniștea sa atrage pe toți, în afară de aceia care ei înșiși se dedau la naufragiu. Aceia numai fac excepție de la aceasta." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 236)

MONAHISMUL (măreția monahismului)

„... nici una dintre vorbele mele n-ar putea să înfățișeze frumusețea viețuirii monahale, cum ne-o pot înfățișa înseși viața și faptele monahilor." (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 309)

„Cel care slujește ca un ostaș al lui Hristos este departe de frământările și valurile vieții, stă pe un loc înalt și sigur, este în situația unui om ridicat pe vârful unei stânci, care privește de sus marea și pe cei ce călătoresc pe ea. Vede pe unii prinși sub valuri, pe alții, izbiți de resturile corabiei scufundate în mare; pe unii, silindu-se să înoate într-o parte, iar pe alții, târâți de furia vântului de colo până colo ca și cum ar avea mâinile și picioarele legate; vede pe mulți înghițiți de apă, pe unii, că se folosesc numai de mâini, în loc de corabie și de cârmă, iar pe mulți alții, că sunt purtați deasupra valurilor pe câte o scândură sau pe un rest de corabie; și, în sfârșit, vede că unii plutesc morți la suprafața apei. Astfel, vede că nenorocirea celor de pe mare este cumplită și felurită.

Pentru aceasta, spunem, te rog, nu-i mai bine și mai de folos să ai în lumea aceasta o singură grijă, aceea de a te îngriji *cum trebuie să placi lui Dumnezeu* (I Tes., 4, 1)?" (*Către același Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 386-387)

„Fiindcă fecioria e un lucru atât de mare și are nevoie de atâta osteneală, încât Hristos, Care S-a coborât din cer să-i facă pe oameni îngeri și să sădească aici viețuirea de sus, n-a îndrăznit nici atunci să poruncească aceasta, nici să o urce la rang de lege, ci a stabilit drept lege să murim – și ce lucru mai greu decât acesta ar putea fi? –, să ne răstignim necontenit (Mt., 10, 38) și să facem bine dușmanilor (Mt., 5, 44), dar n-a stabilit drept lege să trăim în feciorie, ci a lăsat acest lucru la alegerea celor ce-L ascultă spunând: *Cine poate să înțeleagă, să înțeleagă* (Mt., 19, 12). Căci mare e povara acestui lucru, greutatea acestor lupte și sudoarea lor, iar locul acestei virtuți e foarte prăpăstios.

Acest lucru îl arată și cei care au făcut multe virtuți în Vechiul Testament. Fiindcă acel mare Moise, capul proorocilor, adevăratul prieten al lui Dumnezeu, care s-a bucurat de o atât de mare îndrăznire la El încât a smuls pedepsei rostite de Dumnezeu Însuși (Nm., 1, 46; 14, 20) șase sute de mii de oameni vinovați de osândă, acest bărbat atât de mare și atât de deosebit a poruncit mării și noianul ei s-a deschis, a despicat piatra, a prefăcut aerul, a preschimbat în sânge apa Nilului, a ridicat asupra lui faraon o armată de broaște și lăcuste, a transformat întreaga creație și a arătat mii de alte minuni și multe izbânzi ale virtuții – căci a strălucit din amândouă acestea –, dar spre luptele acestea nici a putut măcar să privească, ci a avut nevoie de căsătorie și de relația cu o femeie și de siguranța care vine de aici și n-a îndrăznit să se avânte pe oceanul fecioriei temându-se de valurile de acolo.

Iar patriarhul (Avraam), sacrificatorul copilului său, a putut să-și biruie patima cea mai tiranică a firii și a putut să-și omoare copilul, pe Isaac, care era în floarea vârstei, în puterea tinereții, unul născut, adevărat și dat lui împotriva oricărei nădejdi, care se rezema doar pe el, singurul său sprijin la adânci bătrâneți și plin de multă virtute, și a avut forța să-l ducă pe

munte cu gândul de a face o astfel de faptă, şi a zidit un jertfelnic, a pus pe el lemne, a aşezat pe el victima, a luat cuţitul şi a împins lama lui ascuţită în gâtul copilului – căci l-a înfipt şi făcut să curgă sânge omul acela de diamant, sau mai bine zis mai tare ca diamantul, fiindcă diamantul are acest lucru prin fire, dar acesta a imitat tăria lui naturală prin iubirea lui de înţelepciune liber aleasă şi a arătat prin fapte tăria îngerilor –, şi totuşi un bărbat atât de mare şi de deosebit care a putut duce la bun sfârşit o întrecere atât de mare şi, ieşit din însăşi firea lui n-a îndrăznit să se dezbrace pentru luptele fecioriei, ci s-a speriat şi el de acest teren de luptă şi întrecere şi şi-a tras spre el mângâierea căsătoriei." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 7a,b,c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, pp. 161-162)

„... acest bărbat (Iov) atât de mare şi atât de deosebit, care a călcat în picioare nevoile firii, n-a îndrăznit nici el să coboare în această luptă, ci s-a bucurat de o femeie şi s-a făcut părinte al atâtor copii. Atât de mare e dificultatea fecioriei, atât de înalte şi de mari sunt luptele şi de grele sudorile ei şi au nevoie de multă încordare." (*Scrisori din exil, 17. scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 9a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 164)

MONAHISMUL (vieţuirea duhovnicească a monahilor)

„Aceia iarăşi, sfârşindu-şi rugăciunile dimineţii şi imnurile, se apucă de citit Sfintele Scripturi. Sunt unii apoi care au învăţat a scrie şi cărţi. Fiecare, apoi, luând câte o locuinţă anume rânduită, are acolo o linişte veşnică, nimeni nu flencăneşte (οὐδενὸς Φλυαρο῀υντος), nimeni nu spune nimic de prisos. Apoi săvârşesc rugăciunile din ceasul al treilea, din ceasul al şaselea şi din ceasul al nouălea, precum şi rugăciunile de seară. În fine, împărţind ziua în patru părţi, fiecare parte este plină de psalmodii (cântări ale psalmilor), şi cu imnuri laudă pe Dumnezeu. În timpul acesta, cei din lume ospătează, râd, joacă, sau li se sparge pântecele din cauza îmbuibărilor, iar aceştia stăruie în cântări şi imnuri închinate lui Dumnezeu. Niciodată nu au timp de masă lungă, şi nici de bucate multe.

După masă iarăşi se îndeletnicesc de aceleaşi, fără a se da somnului. Cei din lume dorm şi ziua, pe când aceia şi noaptea priveghează. Cu adevărat că sunt fii ai luminii!" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 157)

„Acolo nu este frică de stăpânitori, nu este uşurătatea stăpânilor, nu este frica slugilor, nu este vuietul femeilor, nu este tulburarea copiilor, nu este mulţimea cuferelor sau a lăzilor, nici depozit de haine prisoselnice, nu este aur, nu este argint; nu sunt santinele şi strajă şi parasantinele, fiindcă nu este caserie de bani, sau altceva de acest fel, ci totul e plin aşa-zicând de rugăciuni, de imnuri; toate sunt pline de bune miresme duhovniceşti, şi nimic acolo nu este trupesc. Aceia nu se tem de vreun atac al tâlharilor, fiindcă nu au ce să piardă; bani nu sunt acolo, ci numai trupuri şi suflete, şi dacă le vor lua acestea, atunci nu i-au păgubit ci încă i-au folosit – *Căci pentru mine viaţă este Hristos şi moartea un câştig* (Filipeni 1, 21) -, încă i-au scăpat de legăminturi. Cu adevărat că *glas de bucurie este în corturile drepţilor* (Psalmi 116, 15), precum zice psalmistul. Acolo nu se aude niciodată plângere sau suspin, căci acel locaş este curat de asemenea bocete, curat de asemenea strigăte." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 158)

„Mor desigur şi cei de prin mănăstiri, căci nu sunt nemuritori cu trupul; însă ei nu cunosc moartea ca pe moarte. Cu imnuri petrec pe cei ce pleacă de aici, şi petrecerea aceasta ei o numesc pompă sau alai, iar nicidecum ducerea unui cadavru la groapă. De îndată ce se vesteşte că a murit cineva, mare le este bucuria, mare le este plăcerea, şi mai bine zis, nici nu îndrăzneşte cineva să spună că acel cineva a murit, ci că şi-a sfârşit călătoria din viaţa aceasta. Apoi mulţumiri din toate părţile, slavă multă, bucurie, şi fiecare rugându-se de a avea un

astfel de sfârşit, de a termina în acest chip lupta aceasta, de a se odihni de osteneli şi de lupte, de a vedea pe Hristos. De cumva vreunul se îmbolnăveşte, nu vei vedea lacrimi, nici suspine, ci iarăşi rugăciuni. Nu vei vedea mâinile doctorilor, ci numai credinţa de multe ori a vindecat pe cel bolnav. Iar de cumva ar fi nevoie şi de doctor, apoi şi atunci vei vedea multă filosofie, multă răbdare în suferinţă. Nu stă de faţă atunci nici femeia cu părul despletit, nici copiii bocindu-se că au rămas orfani, şi nici pe slugi rugând pe cel ce se zbate cu moartea ca să-i asigure cu ceva, ci sufletul este slobod de toate acestea şi la un singur lucru se gândeşte atunci: cum s-ar putea ca, ducându-se de aici, să fie iubit de Dumnezeu. De cum îi vine vreo boală nu din pricina îmbuibării îi vine sau din pricina beţiilor, ci chiar cauzele bolilor lor sunt încărcate de laude iar nu de hule, ca bolile celor din lume, precum, de pildă, din cauza priveghierilor, din cauza postului îndelungat, sau şi altele de acest fel, care le pricinuiesc boli pentru care şi lesne se izbăvesc de aceste boli, şi de multe ori scapă de ele chiar fără să fi suferit mult." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, pp. 158-159)

MONAHISMUL (intrarea în monahism)

„Odinioară, când mă hotărâsem să părăsesc oraşul şi să îmbrăţişez viaţa monahală, cercetam şi mă interesam mult de următorul lucru: De unde îmi voi procura cele trebuincioase traiului? Voi putea mânca pâine proaspătă, făcută chiar în acea zi? Nu cumva voi fi silit să întrebuinţez acelaşi untdelemn şi pentru candelă, şi pentru hrană? Nu cumva voi fi împins să mănânc mâncare proastă de legume, să fiu silit la munci grele, de pildă să mi se poruncească să sap pământul, să car lemne, să aduc apă şi să slugăresc la toate celelalte munci tot atât de grele ca şi aceasta? Pe vremea aceea nu mă interesam de altceva decât dacă voi găsi odihnă la mănăstire. Cei care primesc slujbe de mari demnitari şi administrarea treburilor politice nu se mai interesează deloc dacă vor avea odihnă în slujbele lor, ci numai dacă slujbele lor le aduc vreun câştig, câştig de altfel trecător; în nădejdea că vor avea de câştigat de pe urma acestor slujbe, nu se gândesc nici la oboseli, nici la primejdii, nici la pierderea cinstei, nici la servicii înjositoare, nici la călătorii îndepărtate, nici la şederi în ţări străine, nici la insulte, nici la chinuri, nici la schimbarea climatului, nici că la sfârşit adeseori pot să le fie înşelate nădejdile, nici la moarte înainte de vreme, nici la despărţirea de prieteni şi cunoscuţi, nici la absenţa soţiei şi a copiilor, nici la vreo altă greutate; dimpotrivă, îmbătaţi de dorinţa de bani, suferă totul, cu nădejdea că-şi vor împlini dorinţa, chiar cu astfel de primejdii. Noi însă, monahii, cărora nu ne stă în faţă nici câştigare de averi, nici dobândire de pământuri, ci cerurile şi bunurile cereşti, pe care *ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit* (I Corinteni 2, 9), noi umblăm după odihnă; din pricina aceasta suntem cu atât mai de plâns şi mai lipsiţi de voinţă decât aceia!" (*Despre căinţă (I)*, 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, pp. 73-74)

MONAHISMUL (intrarea în monahism - împotrivitorii)

„Mama ei stăruia să o mărite, iar ea striga către Mirele cel ceresc: *Către Tine, Cel ce locuieşti în cer, am ridicat ochii mei* (Ps., 122, 1). Venea la ea logodnicul, măgulind-o şi îndemnând-o prin cuvinte să se căsătorească cu el, dar ea se alipea de Hristos, spunând: *Lipitu-s-a sufletul meu de Tine* (Ps., 62, 8). Rudele curgeau râuri linguşind-o, dar ea avea în minte pe Pavel, care-i spunea: *Te-am logodit cu un bărbat ca să te înfăţişez lui Hristos fecioară curată* (II Cor., 11, 2). O rugau casnicii cu lacrimi, dar ea se uita cu dragoste la Mire: *Cine ne va despărţi de dragostea lui Hristos?* (Rom., 8, 35). Judecătorii o înfricoşau cu pedepse, dar ea le călca în picioare pe toate, strigând cu gândul: *Dregătorii nu sunt frică pentru faptele bune, ci pentru cele rele* (Rom., 13, 3)." (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniţă şi*

întocmai cu Apostolii, Tecla, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 573)

„Evreii, întorşi dintr-o lungă robie, au avut de gând să zidească templul din Ierusalim dărâmat la pământ de mulţi ani (I Ezdra 1-4), dar nişte oameni barbari şi cruzi, fără frică de Dumnezeul în cinstea Căruia iudeii voiau să înalte templul, fără milă de nenorocirea suferită de poporul iudeu, de care abia scăpase după îndelungată vreme, fără teamă de pedeapsa dată de Dumnezeu celor ce îndrăznesc să săvârşească astfel de fapte, fără sprijinul nimănui, au încercat la început să împiedice zidirea templului. Cum însă încercările lor au fost zadarnice, au trimis scrisori împăratului perşilor; în aceste scrisori acuzau pe locuitorii Ierusalimului că sunt răzvrătitori, doritori de noi orânduiri sociale, războinici; şi l-au convins pe împărat să le îngăduie ca, în numele lui, să împiedice zidirea templului. Luând de la împărat această împuternicire, au năvălit cu mulţi călăreţi împotriva iudeilor şi au întrerupt lucrările de zidire a templului. Se făleau cu victoria lor, pentru care ar fi trebuit să plângă, şi socoteau că viclenia lor şi-a ajuns scopul (I Ezdra 4, 1-24). Şi totuşi această aşa-zisă victorie nu era să fie decât începutul şi pricina nenorocirilor ce aveau să cadă pe capul lor nu după multă vreme. Lucrările pentru zidirea templului au continuat şi au avut un sfârşit strălucit. Acei oameni vicleni şi cruzi au învăţat, şi, prin ei, toţi, că orice om, fie Mitridate, cum a fost cazul atunci, fie oricare altul, care ar voi să lupte împotriva celor ce au de gând să facă un lucru bun, nu luptă împotriva oamenilor, ci împotriva Dumnezeului cinstit de săvârşitorii faptelor bune. Niciodată nu poate să aibă un sfârşit bun omul care se luptă cu Dumnezeu. Se poate întâmpla ca la începutul cutezanţei lui să nu păţească nimic. Dacă nu este pedepsit îndată, apoi aceasta se datoreşte faptului că Dumnezeu îl cheamă la pocăinţă şi-i dă răgaz să se deştepte, ca dintr-o beţie. Dacă însă stăruie în cutezanţa sa, el nu mai are nici un câştig dintr-o atât de îndelungată răbdare a lui Dumnezeu; vor folosi însă alţii foarte mult, căci vor învăţa din pedeapsa dată lui că niciodată nu trebuie să declari război lui Dumnezeu, din a Cărui mână nebiruită nu poţi scăpa. Şi într-adevăr, nu după multă vreme, au venit, peste cei care opriseră pe evrei să zidească templul, nenorociri aşa de mari, încât toate celelalte nenorociri păleau în faţa grozăviei tragediei lor. Mâinile iudeilor împiedicaţi de a-şi îndeplini gândul lor au ucis şi au junghiat mulţime de duşmani; pământul se înmuiase până la o mare adâncime de sângele celor ucişi; de atâta sânge se prefăcuse pământul în noroi; trupurile cailor şi ale oamenilor stăteau grămadă unele peste altele; din trupurile şi rănile lor deschise ieşeau o mulţime de viermi; pământul era acoperit de cadavre, iar acestea, la rândul lor, acoperite de viermi. Puteai spune, uitându-te pe acel câmp de bătălie, că nu se găseau trupuri de oameni morţi sub viermi, ci izvoare de viermi; izvoarele acestea de viermi scoteau din toate părţile la iveală neamul acela de vieţuitoare, aşa Că din putreziciunea aceea viermii creşteau mai repede decât stuful, nenorocirea aceasta n-a ţinut zece sau douăzeci de zile, ci vreme îndelungată. A fost pedeapsă dată aici pe pământ acelor oameni ce au luptat împotriva lui Dumnezeu, dar pedeapsa pe care o vor primi dincolo, pe lumea cealaltă, va fi cu mult mai cumplită decât aceasta." (*Apologia vieţii monahale*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 183-185)

„Sunt unii oameni care au şi acum aceeaşi cutezanţă ca şi barbarii despre care am vorbit mai sus; dar, mai bine spus, cutezanţa lor este mai nelegiuită decât a acelora. Este vorba de unii oameni care prin toate căile prigonesc pe cei care îndeamnă la îmbrăţişarea vieţii monahale; oamenii aceştia interzic, sub cumplită ameninţare, să se vorbească cumva despre acest fel de vieţuire şi să se răspândească o astfel de învăţătură.

La auzul unei astfel de ştiri, îndată am ridicat glasul şi l-am întrebat de nenumărate ori pe prietenul care mi-a adus această veste dacă nu cumva glumeşte vorbind aşa.

- Ferească Dumnezeu, mi-a răspuns el. N-aş putea să glumesc vreodată cu astfel de lucruri, nici să spun sau să născocesc prin cuvânt ceva împotriva unei idei, preţuite nespus de

mult de mine, împotriva monahismului. Aş dori să nu aud de această prigoană nici acum, când s-a pornit atacul împotriva monahismului.

La auzul acestei mărturisiri am suspinat cu mai multă amărăciune şi am zis:

- Asemenea gânduri sunt cu atât mai nelegiuite faţă de gândurile lui Mitridate şi ale celorlalţi nelegiuiţi cu cât şi templul pe care voim să-l zidim noi prin viaţa monahală, sufletul, este mai vrednic de cinste decât templul din Ierusalim.

L-am întrebat din nou:

- Spune-mi, te rog, cine-s aceştia, de unde sunt cei ce au această cutezanţă? Pentru ce, pentru care pricină şi cu ce scop aruncă cu pietre în văzduh, aruncă săgeţi spre cer şi pornesc război împotriva Dumnezeului păcii? Sameas, Forateii şi conducătorii asirienilor, ca şi toţi ceilalţi erau păgâni, cum se poate vedea şi după numele lor, duceau o viaţă cu totul deosebită de viaţa iudaică şi nu voiau, întrucât le erau vecini, ca numărul iudeilor să crească, fiindcă socoteau că, prin înmulţire, iudeilor le va creşte şi puterea şi vor întuneca propria lor putere. Dar acestora, care au cutezanţa să atace viaţa monahală, ce libertate li se micşorează, ce privilegii li se iau, pe cine dintre puternicii pământului îi au alături ca sprijin? Duşmanii de atunci ai iudeilor se sprijineau pe împăraţii perşilor, cărora le convenea fapta lor. Împăraţii noştri însă, după credinţa mea, au cu totul alte idei şi alte dorinţe decât duşmanii vieţii monahale." (*Apologia vieţii monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 185-186)

„Aş dori tot atât de mult ca şi voi, ba încă mai mult, şi adeseori m-am rugat să nu mai fie nevoie de mănăstiri. Aş dori să fie în lume atât de mare înţelegere şi bună rânduială, încât nimeni să nu mai aibă nevoie să fugă în pustie. Dar pentru că toate s-au întors cu susul în jos, iar oraşele, deşi au tribunale şi legi, sunt pline de fărădelegi şi de nedreptăţi, iar pustia gâlgâie de roadele vieţuirii creştine, oamenii care doresc liniştea părăsesc oraşele şi îmbrăţişează pustia. De aceea nu este drept ca voi să căutaţi pricină celor care scot din lume pe cei ce vor să scape de această tulburare şi frământare; nu este drept să căutaţi pricină celor care îi duc pe aceştia într-un port liniştit; dimpotrivă, ar trebui să căutaţi pricină celor care fac ca oraşele să fie atât de neprielnice locuirii, atât de nepotrivite unei vieţuiri creştine, încât cei care vor să se mântuiască sunt siliţi să caute pustia.

Să ne închipuim că cineva la miezul nopţii ia o tortă şi dă foc unei case mari cu mulţi locatari, punând în primejdie viata celor care dorm înăuntru. Spune-mi, te rog, acum pe cine l-am acuza de crimă: pe cel care i-a deşteptat din somn pe cei care dormeau şi i-a scos afară din casa aceea sau pe cel care dând foc casei pusese în pericol de moarte şi pe cei scoşi afară din casă şi pe cel care i-a scos? Un alt exemplu. Cineva vede că locuitorii unui oraş suferă sub guvernarea unui tiran, că sunt loviţi de tot felul de neplăceri, că viata lor e ameninţată din pricina nenumăratelor răscoale. Acest om convinge pe cine poate dintre locuitorii oraşului să fugă în vârfurile munţilor şi, o dată cu înduplecarea lor, le dă şi o mână de ajutor ca să poată pleca. Spune-mi, te rog, pe cine ai osândi? Pe omul care a dus pe locuitorii ameninţaţi de primejdii dintr-un loc plin de frământare într-un loc liniştit sau pe cel care a pricinuit toată tulburarea şi primejdia din oraş? Să nu socoteşti că starea de azi a societăţii este mai bună decât aceea a unui oraş condus de un tiran; nu, ci cu mult mai cumplită, îţi face impresia că a pus stăpânire pe întreaga lume nu un om, ci un duh rău, un tiran sălbatic şi crud, care a năvălit peste sufletele oamenilor cu toată falanga lui." (*Apologia vieţii monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 200- 201)

„... părinţii acestor tineri, cei care i-au crescut, cei care se roagă în fiecare zi ca să vadă pe copiii lor mai buni, cei care sacrifică totul şi suferă toate greutăţile în vederea acestui scop, tocmai aceştia, schimbaţi pe neaşteptate, ca de beţie, să se întristeze când copiii lor sunt sfătuiţi să trăiască cu înţelepciune, ei bine, acest lucru este mai ciudat decât orice şi afirm că aceasta este o dovadă îndestulătoare că societatea noastră merge spre prăbuşire."(*Apologia*

vieții monahale, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 207)

„Spune-mi, ce-i mai ușor: a avea grija atâtor bogății, a fi înlănțuit într-o astfel de temniță, a fi într-o astfel de robie, a te teme necontenit să pierzi ceva din averile tale sau a te scăpa de aceste lanțuri? Să admit că fiul tău n-are să dorească să-și mai pună în spate și alte sarcini. Dar nu este cu mult mai bine să disprețuiască, să se scape și de cele pe care le are în spate? Dacă toată lumea recunoaște că cel mai mare bun este a nu avea trebuință de mai mult decât e necesar, n-ar fi oare o fericire și mai mare a scăpa și de trebuința celor pe care le ai? Omul care n-a pus un strop de băutură în gura lui și cel care nu s-a îndrăgostit o dată în viața lui (nimic nu mă împiedică să revin la aceleași exemple) este mai fericit decât cei care beau necontenit și decât cei ce sunt îndrăgostiți mereu; este mai fericit și decât cei care-și satisfac pofta îmbătându-se sau îndrăgostindu-se pentru puțină vreme. Este mai fericit pentru că n-a încercat niciodată aceste patimi.

Te voi întreba iarăși:

Dacă ar fi cu putință să alegi între a întrece pe toți în bogăție și a scăpa de necazurile ce ți le pricinuiește bogăția, n-ai alege oare scăparea de necazurile pricinuite de bogăție, ca să nu mai suferi nici invidia și hula oamenilor, nici grija bogăției și nici alte preocupări asemănătoare? Dacă-ți voi arăta că fiul tău se găsește chiar într-o astfel de situație și că este mult mai bogat acum, negreșit că ai să încetezi să te mai jelești și să plângi atât de amar.

Nici tu nu tăgăduiești că fiul tău a scăpat de toate grijile acestea și de toate necazurile pe care le trage după sine bogăția." (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 215-216)

„Cred însă că pretinzi să afli cum poate fiul tău să fie mai bogat decât tine, care ai atâtea bogății.

Îți voi face cunoscut și asta, îți voi dovedi că ești mai sărac decât fiul pe care-l socotești a fi acum în cea mai neagră sărăcie.

Să nu socotești că-ți voi vorbi despre bogățiile din cer pe care le vom dobândi după ce ne vom muta din viața aceasta în cealaltă! Îți voi face dovada că fiul tău are aceste bogății aici, pe pământ. Tu ești stăpân numai peste averile tale, fiul tău însă este stăpân peste averile din întreaga lume. Dacă nu mă crezi, hai cu mine la el. Să-l convingem să se pogoare din munte. Dar nu, poate să rămână și acolo, și să poruncească fiul tău unui creștin foarte bogat să-i trimită aur mult de tot, cât va voi de mult. Dar, mai bine spus, fiul tău nici nu va primi să i se trimită lui banii, ci va porunci să se trimită această sumă mare de bani unui om sărac. Vei vedea că bogatul acela îl va asculta pe fiul tău și va trimite banii. Bogatul acela va asculta de el cu mai multă grabă decât te ascultă pe tine unul dintre administratorii tăi. Administratorul tău când primește poruncă să cheltuiască ceva se întristează și se posomorăște, bogatul, căruia i-a poruncit fiul tău să dea banii, atunci se întristează, când nu i se cere să cheltuiască, temându-se să nu fi greșit cu ceva o dată ce nu i s-a dat o astfel de poruncă. Pot să-ți arăt mulți monahi care au o putere atât de mare, nu dintre cei cu vază, ci dintre cei mai de rând! Dacă administratorii tăi ar risipi averea încredințată lor spre administrare, nu le-o poți cere înapoi, căci n-au de unde să ți-o dea, așa că ai ajuns dintr-o dată un om sărac, din bogat ce erai, din pricina răutății și vicleniei administratorilor tăi. Fiul tău nu se teme de așa ceva. Dacă bogatul, care ascultase până atunci de porunca lui, va sărăci, va porunci altui bogat; dacă și acesta va păți la fel, își va muta porunca sa la un altul, și mai degrabă pot seca izvoarele apelor decât să se termine bogații care să asculte de el.

Dacă ai fi creștin, aș putea să-ti povestesc în această privință lucruri foarte multe și instructive din cărțile noastre sfinte, dar pentru că ești păgân și prețuiești literatura filosofilor păgâni, îți voi aduce în sprijinul afirmațiilor mele texte din această literatură.

Ascultă ce spune Criton lui Socrate:

Îţi stau la dispoziţie averile mele, care, după părerea mea, sunt îndestulătoare; dacă, îngrijindu-te de mine, ai socoti că nu trebuie să-mi cheltuieşti averile, străinii aceştia care sunt în jurul nostru sunt gata să le risipească. Pentru acest scop a adus bani destui Simias Tebeul, este gata să-ţi aducă şi Cebes alţi mulţi. Astfel, după cum am spus, să nu neglijezi să te salvezi, de teamă că n-ai avea cu ce să trăieşti, nici ceea ce spuneai la tribunal să-ţi fie o piedică, anume că, dacă ai pleca din Atena, n-ai avea tot ce-ţi trebuie, căci în oricare parte te-ai duce, vor fi oameni care să te iubească. Dacă vrei să te duci în Tesalia, am acolo prieteni care să te îngrijească foarte bine, să-ţi pună totul la dispoziţie, încât să nu-ţi lipsească nimic din cele ce se găsesc în Tesalia[44].

Poate fi o bogăţie mai plăcută decât aceasta? Cuvintele lui Criton au însă legătură cu un om care se îngrijeşte numai de lucrurile pământeşti. Dar, dacă aş voi să cercetez bogăţia fiului tău dintr-un punct de vedere mai înalt, poate că tu nu-mi vei urmări expunerea, mie însă îmi este necesară această expunere pentru arbitrii care judecă lupta noastră." (*Apologia vieţii monahale*, 3-4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 216-217)

„Ce n-ar fi dat Alexandru cel Mare lui Diogene, dacă Diogene ar fi vrut să-i primească darurile! Diogene n-a vrut să primească nici un ban, nu dorea bogăţia lui Alexandru. Alexandru însă dorea cu înfocare şi-şi dădea toată silinţa să poată avea bogăţia lui Diogene.

Vrei să vezi şi în alt chip că tu eşti sărac, şi fiul tău bogat?

Du-te la el, ia-i haina, singura pe care o are; scoate-l afară din chilie, dărâmă-i adăpostul! Nu-l vei vedea nici supărat, nici trist, ci-ţi va mulţumi pentru toate acestea, căci l-ai făcut să pună în practică filosofia sa creştină despre vieţuire şi lume. Dar dacă fie ţi s-ar lua numai zece drahme[45], nu vei conteni niciodată să te jeleşti şi să te vaiţi. Spune-mi, care dintre voi e bogat: tu, care jeleşti o mică pierdere, sau el, care nu pune nici un preţ pe tot ce are?

Dar să nu-i faci numai atât, ci mai mult: alungă-l din ţară! Vei vedea că râde de porunca ta ca de jocul unui copil. Tu, dacă vei fi alungat din tară, vei socoti că a dat peste tine cea mai grozavă nenorocire şi nu vei putea suferi nefericirea ta. Fiul tău însă, pentru că al lui este tot pământul şi toată întinderea mării, se va muta dintr-un loc în altul cu tot atâta uşurinţă şi plăcere, cu câtă uşurinţă şi plăcere ai tu să te muţi de la o moşie a ta la alta. Ba fiul tău poate face asta cu mai multă uşurinţă decât tine. Tu, chiar dacă poţi să te duci de la o moşie la alta, eşti silit să treci şi peste moşiile altora. Fiul tău însă va putea să meargă pe întreg pământul, căci al lui este tot: lacurile, râurile şi izvoarele, orişiunde îi dau din belşug de băut, iar verdeţurile, plantele şi pâinea le găseşte pretutindeni spre a se hrăni, nu-ţi spun încă, deoarece acest argument n-ar avea valoare în ochii tăi, că fiul tău dispreţuieşte tot pământul, căci patria lui e cerul. Chiar dacă ar trebui să moară, va fi pentru el moartea mai plăcută decât sunt pentru voi desfătările, luxul şi traiul cel bun, şi va dori moartea mai mult decât doriţi voi patria şi patul. S-ar putea spune despre un om care rătăceşte de colo, despre un fugar şi despre un vagabond că are o patrie şi că locuieşte într-o casă, dar nu s-ar putea spune asta despre un om care este eliberat de toate aceste griji. Pe un astfel de om nu vei putea să-l surghiuneşti, atâta vreme cât nu vei putea să-l scoţi din întreg pământul. Deocamdată, îţi voi vorbi în aceşti termeni din pricina concepţiei tale despre viaţă, deoarece, potrivit dreptei raţiuni, când îl vei scoate de pe pământ, mai cu seamă atunci îl vei trimite în patria lui. Asta însă nu ţi-o pot spune ţie, care nu vezi în lume decât ceea ce vezi.

Nu vei putea spune că fiul tău este gol, atâta vreme cât este îmbrăcat cu hainele virtuţii, nici nu-l vei putea vedea mistuit de foame, atâta vreme cât cunoaşte adevărata mâncare. Bogaţii, dimpotrivă, sunt mistuiţi de griji când vine peste ei foamea sau lipsa de haine. Prin urmare, şi din acest punct de vedere, n-ai păcătui deloc dacă i-ai numi pe bogaţi săraci, ba

---

[44] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru : Platon, Criton, 45 (n.s. 7, p. 217).

[45] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Adică 9,30 franci de aur. (n.s. 8, p. 218).

mea foarte săraci, iar pe monahi, într-adevăr bogați. Un om care poate să-și îndestuleze viața, în orice loc și cu hrană, și cu băutură, și cu adăpost și cu bucurii, un om care nu numai că nu se supără, dar chiar găsește mai multă bucurie în viața lui decât voi într-a voastră, este învederat că unul ca acesta e mai bogat decât voi, bogații, care numai în casele voastre puteți avea asigurate și liniștea, și hrana. Fiul tău nu știe ce înseamnă plânsul din pricina sărăciei. Bogăția fiului tău este mai bună decât bogăția ta nu numai din pricină că e mai mare și că dă mai multă satisfacție, ci și din pricină că nu i-o poate lua nimeni, că niciodată nu se preface în sărăcie, nu este supusă nesiguranței viitorului, nu-i încărcată de griji, nu-i atacată de invidie. Bogăția lui este de admirat, de lăudat și de slăvit. Despre bogăția voastră nu se poate spune asta. Oamenii nu numai că nu vă laudă din pricina bogăției voastre, dar vă și urăsc, se scârbesc de voi, vă invidiază și uneltesc împotriva voastră. Fiul tău însă este admirat de toată lumea pentru că e îmbogățit cu adevărata bogăție, și de asta nici nu-i invidiat și nici nu se uneltește împotriva lui.

Spune-mi acum, care bogăție din cele două, despre care am vorbit mai sus, este mai potrivită sănătății?

Nu este, oare, aceea pe care o are un om ca fiul tău, care are, ca și viețuitoarele sălbatice, un trup puternic și robust tocmai pentru că respiră aerul curat al văzduhului, bea apa limpede a izvoarelor, miroase parfumul curat și nefalsificat al florilor și livezilor, și nu bogăția aceea din lume, pe care o aveți voi, bogații, care, pentru că vă aflați ca într-o mocirlă, sunteți mai molatici și mai bolnăvicioși?

Dacă fiul tău are întâietatea în privința sănătății, apoi este învederat că și în privința bucuriilor!

Cine crezi că duce o viață plină de mai multe bucurii: cel culcat pe o iarbă deasă, lângă un izvor limpede, sub umbra copacilor cu frunze dese, care-și desfătează ochii cu frumusețile naturii, care are sufletul mai curat decât aerul și stă departe de învălmășagul și zgomotul acestei lumi, sau cel care stă închis într-o casă? Nu-i așa că acela dintâi? Și așa este, căci nu e marmura mai curată decât aerul, umbra plafonului casei mai plăcută decât umbra copacilor și nici mozaicul pardoselii mai plăcut decât pământul împodobit cu felurite flori. Despre adevărul celor spuse de mine, înșiși voi bogații îmi sunteți martori, căci dacă v-ar sta în putere să aveți arbori deasupra caselor voastre și să aveți în casele voastre balsamul și frumusețea florilor din livezi, le-ați prefera pe acestea în locul acoperișurilor de aur și a pereților pictați cu măiestrie. Pentru asta, atunci când doriți să scăpați de greutățile pe care vi le dă bogăția și să vă odihniți, părăsiți palatele voastre și vă duceți în mijlocul naturii." (*Apologia vieții monahale*, 4-5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 218-221)

„Dar poate că jelești pe fiul tău din pricina slavei aceleia multe și mari din lume dată de bogăție, slavă ce nu se vede deloc în viața monahală?

Știu că de compari palatele cu pustia, de compari nădejdile pe care le avea fiul tău pe când trăia în palatele tale cu nădejdile din mănăstire, socotești că fiul tău a căzut din cer pe pământ.

Mai întâi trebuie să știi asta, că nici pustia nu răpește slava și cinstea cuiva și nici palatele nu fac pe cineva strălucit și slăvit. Și mai înainte de a-ți demonstra acest lucru, ca să te scap, prin niște exemple, de greșita ta părere, nu-ți voi da exemple creștine, ci exemple păgâne.

Cred că ai auzit de Dionisie, tiranul Siciliei, după cum cred că ai auzit și de Platon, fiul lui Ariston. Spune-mi, te rog, cine a ajuns încărcat de mai multă slavă, cine a ajuns mai strălucit? Cine este lăudat de toată lumea și stă pe buzele tuturor? Nu, oare, filosoful mai mult decât tiranul? Cu toate acestea, tiranul era stăpânul întregii Sicilii, își ducea viața în desfătări, trăia în multă bogăție, în lux și era înconjurat de gardă și suită, iar filosoful trăia în grădina Academiei, uda grădina, răsădea plante și legume, mânca măsline; masa îi era alcătuită din

mâncăruri foarte simple şi nu se vedea în casa sa şi în viaţa sa nici urmă din luxul tiranului Dionisie. Lucru minunat nu-i numai acesta, ci şi faptul că, deşi a ajuns rob şi a fost vândut din ordinul tiranului, totuşi Platon, prin asta, departe de a părea mai puţin slăvit decât tiranul, s-a arătat tocmai prin înrobirea lui vrednic de respect chiar în ochii tiranului.

Aşa este virtutea: prin faptele ei şi prin suferinţele ei, virtutea nu se lasă ascunsă şi acoperită de vălul uitării nici pe ea şi nici pe cei ce o pun în practică.

Ce vei spune apoi de Socrate, dascălul lui Platon? N-a fost el cu mult mai slăvit şi mai strălucit decât Arhelau? Cu toate acestea, Arhelau era împărat şi foarte bogat, iar Socrate locuia într-o mahala din nord-estul Atenei, numită Liceu; n-avea mai mult decât o singură haină şi era văzut îmbrăcat numai cu aceasta şi iarna, şi vara, şi în toate anotimpurile anului; umbla tot timpul desculţ, stătea toată ziua nemâncat, mânca numai pâine, şi pâinea îi era şi fiertură, şi hrană; chiar această hrană simplă nu şi-o putea procura în casă, ci o primea de la alţii; aşa că trăia în cea mai neagră sărăcie. Socrate era totuşi mai strălucit şi mai slăvit decât regele Arhelau; aceasta se vede de acolo, că adeseori regele îl chema pe Socrate să vină la el şi să locuiască în palatele lui, dar Socrate n-a vrut să părăsească Liceul. Slava ce însoţeşte acum numele lui Platon şi Socrate ne lasă să înţelegem care slavă are mai multă valoare. Toată lumea cunoaşte numele lui Platon şi Socrate, pe când numele unor oameni foarte bogaţi, cum au fost tiranul Dionisie şi regele Arhelau, nu-l cunoaşte nimeni.

Un alt filosof, Diogene din Sinope, cu toate că era îmbrăcat în zdrenţe, era mai bogat decât aceşti regi amintiţi mai sus şi decât alţi numeroşi împăraţi la fel de bogaţi. Că Diogene era mai bogat decât împăraţii se vede de acolo că Alexandru Macedon, fiul lui Filip, în timpul campaniei împotriva perşilor, a lăsat totul şi a venit să-l vadă pe Diogene. Împăratul l-a întrebat dacă are nevoie de ceva şi l-a rugat să-i ceară ce doreşte. Diogene i-a răspuns că n-are nevoie de nimic şi n-are ce să-i ceară.

Îţi sunt, oare, de ajuns exemplele acestea, sau să mai citez şi altele? Oamenii aceştia nu sunt doar mai străluciţi şi mai slăviţi decât cei care locuiesc în palatele împărăteşti, ci chiar decât însuşi împăratul; preferând să ducă o viaţă de oameni simpli, nu se ocupă cu afacerile şi nici nu voiesc să ia parte la conducerea treburilor statului.

Dar chiar la conducerea treburilor statului nu vei vedea în funcţii mari numai oameni străluciţi prin bogăţia lor, prin luxul lor şi prin averile lor, ci vei vedea şi oameni săraci, care au dus o viaţă modestă. Printre înalţii demnitari ai statului atenian a fost Aristide, pe care a trebuit să-l îngroape oraşul. Cu toate acestea, era cu atât mai strălucit şi mai slăvit decât Alcibiade, şi el mare demnitar pe acea vreme, pe cât este de mare deosebirea între un mare filosof şi un copil simplu, deşi Alcibiade îl întrecea pe Aristide şi prin bogăţie, şi prin neam, şi prin lux, şi prin elocvenţă, şi prin nobleţe, şi, într-un cuvânt, prin toate. Printre demnitarii tebanilor era şi Epaminonda; era cel mai strălucit dintre toţi generalii tebanilor, deşi era un om atât de sărac, încât atunci când a fost chemat la adunare n-a putut să vină, căci din întâmplare îşi spăla haina şi nu avea alta pe care s-o îmbrace.

Prin urmare, nici pustia nu răpeşte slava cuiva şi nici palatele împărăteşti nu fac pe cineva strălucit şi slăvit. Strălucirea cuiva, slava şi faima lui nu depind nici de locul în care trăieşte, nici de haine, nici de funcţie, nici de putere, ci numai de virtute şi de înţelepciune.

Dar pentru că exemplele n-au atâta putere de convingere, îţi voi demonstra slava fiului tău, servindu-mi chiar el ca dovadă a susţinerii mele. Vom vedea că acum, când este în pustie, nu este doar mai strălucit decât înainte, dar este mai respectat de lume, tocmai datorită acelor fapte care, după părerea ta, îi răpesc orice cinste şi-l umilesc.

Dacă vrei, să-l convingem să se pogoare din munte, apoi să-l înduplecăm să meargă în oraş. Vei vedea că tot oraşul îşi întoarce privirile spre el, că toată lumea îl arată, îl admiră şi se minunează de el ca şi cum s-ar fi pogorât un înger din cer. Ce este asta altceva decât slavă? Slava cuiva nu se manifestă în alt chip. Datorită acelor haine simple şi ponosite ale lui, va fi mai slăvit nu numai decât cei care locuiesc în palatele împărăteşti, dar mai slăvit chiar decât

împăratul. N-ar fi provocat atâta admirație întregii lumi, chiar dacă ar fi purtat haine țesute cu aur, dar, mai bine spus, chiar dacă ar fi fost îmbrăcat cu haină împărătească de purpură și ar fi avut pe cap coroană împărătească, chiar dacă ar fi stat pe așternuturi de mătase, chiar dacă ar fi fost tras de catâri și însoțit de o suită îmbrăcată numai în aur, ca acum, când este neîngrijit, palid la fată, îmbrăcat cu o haină groasă, fără nici un însoțitor și desculț.

Este hotărât, prin legi și prin obicei, ca împăratul să poarte o anumită îmbrăcăminte. Din această pricină, dacă cineva ar spune că admiră pe împărat pentru că este îmbrăcat cu o haină de aur, pe un om ca acesta nu numai că nu-l admirăm pentru vorbele lui, ci râdem de el, de cele spuse de el, căci nu e deloc de mirare ca împăratul să poarte o astfel de haină. Dar dacă va veni cineva să anunțe că fiul tău a părăsit toată bogăția părintească, a călcat în picioare toată slava lumească, are nădejdi mai mari decât cele pe care le dă lumea și pământul, și că s-a dus în pustie și a îmbrăcat o haină ponosită și proastă, toți vor alerga îndată să-l vadă, toți îl vor admira și vor aplauda măreția sufletului său. Când se aduc împotriva împăraților nenumărate acuzații, hainele lor de aur nu-i apără deloc de insulte." (*Apologia vieții monahale*, 5-6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 221-224)

„Dar ce folos am eu de pe urma părerii și laudelor celor mulți aduse fiului meu?

- Dar tocmai asta e slava!
- Nu-mi trebuie asta, ci caut pentru fiul meu putere și cinste.
- Dar, fără îndoială, cei care vor lăuda pe fiul tău îl vor și cinsti.

Iar dacă vrei putere pentru fiul tău și funcție înaltă, îți spun că pe acestea, ca și pe acelea despre care am vorbit până acum, le vom găsi mai degrabă la monahi. Pot să-ți dovedesc asta cu ajutorul unor exemple din viață și din istorie, dar voi întrebuința o metodă care să-ți aducă, ție mai ales, oarecare, mângâiere. De aceea, pentru a demonstra afirmația mea, nu mă voi servi de alte dovezi, ci chiar de fiul tău.

Care este proba cea mai bună că cineva are putere? Nu, oare, aceea de a putea să te răzbuni pe dușmani și de a putea răsplăti pe binefăcători? Dar această putere, în întregime, nu poate s-o aibă nici chiar împăratul, împăratul are mulți dușmani, și totuși nu poate să-i pedepsească pe toți, are mulți oameni care fac binele, și totuși nu-i poate răsplăti pe toți. Chiar în războaie, dușmanii pricinuiesc mult rău împăratului și-i fac nenumărate necazuri; ar dori să se răzbune pe ei, dar nu poate. Apoi, tot în timp de război, mulți prieteni de-ai împăratului au făcut mari fapte de vitejie, dar împăratul n-a putut să-i răsplătească după vrednicie, căci au fost răpiți înainte să le dea răsplata, căzând pe câmpul de luptă.

Ce-ai spune acum dacă-ți voi dovedi că fiul tău are o altă putere, cu mult mai mare, pe care, după cum ți-am demonstrat mai sus, nici împărații nu o au? Să nu presupui cumva că-ți voi vorbi de bunătățile din cer, în care nu crezi. Nu mi-am uitat făgăduiala dată. Îți voi dovedi că fiul tău, aici, pe pământ, are mai multă putere decât împăratul.

Dacă cea mai mare putere constă în a putea să te răzbuni pe dușmani, apoi cu mult mai multă putere decât aceasta este puterea de a avea în viață o poziție în care să nu te poată dușmăni nimeni, chiar dacă ar vrea.

Voi face deslușită afirmația mea, că puterea aceasta este mai mare decât cea dintâi, dacă voi exemplifica spusele mele.

Spune-mi, te rog, cum e mai bine: să fim atât de iscusiți în mânuirea armelor, încât nimeni din cei ce ne rănesc să nu scape nerănit, sau să avem un astfel de trup, încât nimeni, oricât s-ar strădui, să nu poată răni trupul nostru? E clar pentru oricine că cea de-a doua situație e mai puternică și mai dumnezeiască; nu numai atât, ci și superioară celei dintâi, în ce constă superioritatea ei? În cunoașterea leacurilor cu ajutorul cărora pot fi tămăduite toate rănile pricinuite de dușmani. Sunt trei mijloace: primul, puterea de a te răzbuna pe dușmani; al doilea, superior celui dintâi, puterea de a-ți și tămădui propriile răni; acesta nu este negreșit

consecinţa celui dintâi; al treilea, puterea de a găsi o stare în care să nu te poată răni oamenii. Acest de-al treilea mijloc este superior pentru firea omenească. Şi-ţi voi dovedi că fiul tău este în stăpânirea acestui mijloc şi are această putere.

Că spusele mele nu sunt vorbe în vânt se vede de acolo că, cercetând între timp mai adânc lucrurile, am găsit o altă putere mai mare decât această putere, şi anume: nu numai că nimeni nu poate vătăma pe monahi, dar nu este nimeni care să voiască să-i vatăme. Astfel fiul tău are o îndoită putere. Ce viaţă mai dumnezeiască ar putea duce fiul tău decât această viaţă monahală, în care nimeni nici să nu voiască, nici să nu poată să-i facă vreun rău, chiar dacă ar voi? Mai ales când a nu voi nu este o consecinţă a lipsei de putere, cum e cazul cu cei mai mulţi, ci a faptului că fiul tău se găseşte într-o stare în care nimeni nu are nici o pricină să voiască a-i face rău. Pentru că, dacă ar fi numai aceasta, adică a nu putea, n-ar fi un lucru deosebit, căci ură înverşunată s-ar naşte în sufletele acelora care ar voi să facă rău, dar n-ar putea. Nu este mic nici acest chip de fericire.

Dar să cercetăm, dacă vrei, ultima situaţie.

Spune-mi, te rog, cine va voi să vatăme vreodată pe fiul tău, care n-are nici o legătură cu oamenii nici prin angajamente, nici prin stăpânire de pământ, nici prin bani, nici prin afaceri şi nici prin vreo altă înţelegere? Pentru ce pământ să se certe cu el? Pentru ce robi? Pentru ce mărire? De cine să se teamă? De cine să fie muşcat? Invidia, teama sau mânia sunt cele care ne împing să aducem vătămare altora, în privinţa acestora, fiul tău este mai mult decât un împărat, este mai presus de toţi oamenii. Cine-l va invidia pe el, care a dispreţuit toate bunurile acelea după care plâng oamenii şi pe care se silesc să le aibă? Cine se va mânia pe el, dacă el n-a nedreptăţit pe nimeni? De cine se va teme, dacă nu are nici o bănuială asupra nimănui? Din cele spuse mai sus rezultă deci că nimeni nu va voi să-i facă vreun rău fiului tău.

Dar tot atât de clară este şi a doua situaţie, anume că oamenii nu vor putea să-l vatăme, chiar dacă ar voi. Nu dă nimănui nici un prilej de a fi atacat şi nici nu are vreo parte slabă de care să poată fi apucat. Este ca un vultur care zboară la mare înălţime, care n-ar putea fi prins niciodată într-un laţ de vrăbii. Pentru ce pricină va putea să-l vatăme vreun om? Bani n-are, aşa că nu-i este teamă de hoţi. Patrie nu are, aşa că nu-i e teamă de surghiun. Slavă nu doreşte, aşa că nu-i este teamă că-şi va pierde slava. Mai rămâne un singur lucru: moartea; dar, în această privinţă mai ales, nimeni nu va putea să-l întristeze, căci, dacă îl ameninţă cu moartea, îi face cel mai mare bine, îl trimite spre cealaltă viaţă, dorită de el, spre care sunt îndreptate toate faptele şi toate gândurile lui. Astfel moartea, departe de a fi o pedeapsă, este o scăpare de dureri, un sfârşit al sudorilor, odihnă.

Vrei să cunoşti un alt chip al puterii lui, cu mult mai înţelept decât acesta?

Chiar dacă i-ai pricinui nenumărate necazuri, chiar dacă l-ai bate, chiar dacă l-ai pune în lanţuri, trupul lui este rănit din pricina firii sale omeneşti, sufletul însă rămâne fără răni datorită filosofiei lui. Nu este stăpânit de mânie, nu este supus urii, nu este biruit de duşmănie.

Asta însă nu-i mare lucru; cu mult mai minunată decât aceasta este dragostea lui de vrăjmaşi. Fiul tău iubeşte pe cei care i-au pricinuit astfel de rele ca pe nişte binefăcători, ca pe nişte ocrotitori şi se roagă pentru ei să aibă parte numai de bine.

Ai putea să-i dai tu o atât de mare putere, chiar dacă l-ai face de nenumărate ori împăratul lumii şi ai prelungi domnia lui timp de nenumăraţi ani? Nu este mai de preţ această putere decât multe mantii împărăteşti, decât multe mari demnităţi, decât multă slavă? Mi se pare că şi oamenii care-şi iubesc foarte mult trupul ar prefera viata aceasta în locul celei duse de ei." (*Apologia vieţii monahale*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 225-228)

„Cine va vorbi cu mai multă putere înaintea împăratului? Cine îl va ţine de rău pentru greşelile lui cu mai mult curaj? Tu, care eşti stăpânul atâtor averi, care din pricina averilor tale

eşti supus chiar funcţionarilor împăratului, care tremuri pentru orice lucru, care ai înaintea împăratului atâtea slăbiciuni, tu, căruia împăratul sau funcţionarii lui pot să-ţi facă rău oricând dacă se mânie, sau fiul tău, care nu poate încăpea niciodată nici în mâinile împăratului, nici în ale funcţionarilor lui! Au vorbit cu mai multă putere împăraţilor acei oameni care n-au fost legaţi prin nimic de cele pământeşti, în faţa cui va ceda şi pe cine-l va asculta mai mult împăratul şi înalţii lui funcţionari, pe tine, care eşti bogat şi pe care te bănuieşte că poţi să faci adesecori intervenţii nu de dragul dreptăţii, ci de dragul banilor, sau pe fiul tău, care are o singură pricină a intervenţiei lui, dragostea de oameni? Pe cine va cinsti împăratul şi pe cine va admira, pe acela asupra căruia n-ar putea să aibă nici o bănuială urâtă, sau pe acela pe care-l socoteşte inferior chiar slugilor sale? După cum, atunci când este vorba să ajute pe cineva, împăraţii şi marii demnitari ascultă de sfaturile lui, tot astfel şi când este vorba de sprijinit pe cineva îşi întemeiază hotărârile lor pe intervenţia unor oameni ca fiul tău.

Dar, dacă vrei, să luăm un caz în care fiul tău ajută pe un om cuprins de necazuri, prin propriile sale mijloace, fără a se sluji de ajutorul altora.

Să ducem pe acest om necăjit şi la fiul tău, şi la tine, dar mai degrabă nu la tine, ci chiar la împărat. Apoi să vedem care dintre aceştia toţi îi va putea da mai mult ajutor.

Mai întâi, să aducem pe un om care a suferit cea mai mare nenorocire cu putinţă. Să presupunem că cineva are un singur fiu şi că l-a pierdut în floarea vârstei. Pe acesta nu-l va putea ajuta nici un mare demnitar, nici împăratul, nici altcineva şi nici tu, nici unul nu-i va putea da ceea ce a pierdut. Dar dacă îl vei duce la fiul tău, chiar de la început, înfăţişarea, îmbrăcămintea, locuinţa lui îi vor uşura repede durerea şi-l vor convinge să socotească o nimica cele pământeşti, iar apoi, prin cuvinte potrivite, acesta va alunga cu uşurinţă norul de pe sufletul omului, în casa ta durerea i se va mări şi mai mult. I se va aprinde şi mai mult jalea când va vedea că viaţa în locuinţa ta este lipsită de necazuri, că e plină de mare fericire şi că are cine să te moştenească, în chilia fiului tău însă îşi va potoli durerea şi va ajunge să privească cu mai multă înţelepciune lucrurile. Nu-l va mai durea atât de mult inima de moartea fiului lui, când va vedea că fiul tău a dispreţuit şi a părăsit atât de multă bogăţie, atât de mare slavă şi strălucire. Va mai putea spune oare acest părinte nenorocit că nu mai are un moştenitor al averilor sale, când vede că fiul tău a dispreţuit şi a părăsit toată averea tatălui său? Chiar cuvintele de mângâiere le va asculta cu mai mare uşurinţă de la fiul tău, care adevereşte prin fapte spusele sale. Tu, însă, numai dacă ai îndrăzni să deschizi gura îi vei umple sufletul de tristeţe, pentru că i-ai vorbi de dureri pe care niciodată nu le-ai suferit. Dar fiul tău, pentru că îl învaţă prin propriul său exemplu, îl va convinge cu uşurinţă că moartea nu-i decât un somn. N-are nevoie spre a-l mângâia să-i enumere o mulţime de părinţi care au încercat aceeaşi durere ca şi el, ci se va arăta pe el însuşi, care în fiecare zi cugetă în timp la moarte, care este totdeauna pregătit de moarte. Şi, după ce-l va face să creadă mai mult în învăţătura despre învierea morţilor, îşi vor lua rămas bun unul de la altul. Tatăl acela va pleca uşurat de marea povară a durerii ce-o avea pe suflet, iar cuvintele fiului tău, întărite prin fapte, îl vor face să-şi recapete mai lesne liniştea sufletească, cu mult mai lesne decât cuvintele celor pe care-i cheamă la mese şi la prăznuire. În acest chip va vindeca fiul tău durerea unui tată care şi-a pierdut copilul. Şi iată deci că are puterea de a ajuta pe alţii, fără ajutorul altora." (*Apologia vieţii monahale*, 7-8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 229-230)

„Să presupunem, apoi, dacă vrei, că se duce la fiul tău un alt om nenorocit, care are nevoie de ajutor, un om care a pierdut vederea în urma unei îndelungate boli. Ai putea tu să-l ajuţi cu ceva? Nu! Fiul tău însă îl va ajuta! Îi va arăta că nenorocirea lui nu-i atât de cumplită, deoarece el însuşi stă închis într-o mică chilie, că el însuşi se grăbeşte spre o altă lumină, că el însuşi socoteşte o nimica lumina zilei în comparaţie cu acea lumină. Astfel îl va învăţa să îndure cu mult curaj nenorocirea lui.

Dar pe cei supăraţi de alţi oameni îi vei putea tu, oare, îndupleca să caute cu mai multă judecată la necazurile lor? Deloc! Dimpotrivă, îi vei supăra mai mult, căci de obicei vedem mai bine propriile noastre necazuri când avem în faţă buna stare a semenilor noştri. Fiul tău însă îi face şi pe aceştia să-şi recapete mai uşor curajul. Nu-ţi vorbesc de ajutorul pe care-l va da lor prin rugăciunile lui! Nu-ţi vorbesc de ele, pentru că vorbesc cu tine, un păgân, care nu crezi în puterea rugăciunilor.

Dar dacă vrei să fii cinstit de oameni din pricina fiului tău, şi nu dispreţuit (căci poate asta ţi-i dorinţa), nu ştiu cum ai putea să ai parte de mai multă cinstire din partea oamenilor în alt chip decât prin faptul că ai un fiu care, prin viaţa şi prin purtarea lui, depăşeşte firea omenească, un fiu care este atât de strălucitor în întreaga lume, care nu numai că este respectat de toţi, dar nu are nici un duşman. Dacă fiul tău ar fi ajuns într-o mare dregătorie lumească, unii l-ar fi cinstit, alţii l-ar fi urât, acum însă toţi îl cinstesc şi fac asta cu multă plăcere. Dacă oameni de joasă condiţie socială, fii de ţărani şi de lucrători, care au îmbrăţişat viaţa monahală, au ajuns atât de cinstiţi de toţi oamenii, încât nici unul dintre cei mai mari demnitari nu se ruşinează să vină în chilia lor, să stea de vorbă cu ei şi să ia masa cu ei, ba chiar simt în asta o atât de mare bucurie ca şi cum s-ar desfăta cu mari bunătăţi, ceea ce-i şi adevărat, cu cât mai mult vor veni înalţi demnitari ai lumii să vadă pe fiul tău, care a îmbrăţişat viaţa aceasta plină de virtute coborându-se dintr-un neam strălucit, care a părăsit o mare bogăţie şi în care toată lumea îşi punea atâtea nădejdi. Prin urmare, tocmai ceea ce jeleşti tu mai mult, adică îmbrăţişarea vieţii monahale şi părăsirea avuţiilor, aceea îl face înainte de toate să fie mai cu seamă respectat şi cinstit, aceea îi sileşte pe toţi să se uite la el ca la un înger, şi nu ca la un om. Fiul tău nu va cădea sub bănuiala, sub care cad mulţi oameni, că ar fi ales această cale pentru că iubea cinstea, pentru că-i erau dragi banii, pentru că dorea să ajungă de la o situaţie umilă la una strălucită. Chiar dacă s-ar spune aceste cuvinte despre ceilalţi monahi, ele sunt false şi pornite din răutate, însă despre fiul tău nimeni nu va putea să aibă vreodată o astfel de bănuială.

Să nu socoteşti că fiul tău este atât de preţuit şi de respectat pentru că în fruntea statului sunt împăraţi creştini. Chiar dacă ei ar cădea de la putere şi împăraţi păgâni ar ajunge la conducerea statului, viaţa şi faptele fiului tău vor fi atunci chiar mai strălucitoare." (*Apologia vieţii monahale*, 8-9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 231-232)

„Vrei să-ţi spun acum şi cum are să se poarte cu tine fiul tău? Sau e de prisos să o mai fac?

Cel care este atât de blând şi de bun cu alţii, încât nu dă nimănui prilej de supărare, va cinsti cu atât mai mult pe tatăl său şi-l va îngriji cu mult mai mult decât dacă ar avea o demnitate lumească. Dacă ar fi un mare demnitar, nu se ştie dacă n-ar dispreţul pe tatăl său; acum însă, când fiul tău a ales această viaţă, din pricina căreia a ajuns să aibă o demnitate mai mare decât a împăratului, acum va fi faţă de tine mai smerit decât toţi oamenii. Aşa este filosofia noastră, aşa este concepţia noastră despre viaţă şi lume: uneşte într-un suflet cele care par contrarii, smerenia şi mândria. Dacă fiul tău ar fi un mare demnitar, s-ar bucura de moartea ta, pentru că ar dori să te moştenească; acum însă se roagă să ţi se prelungească viaţa. Prin urmare, va primi cununi strălucitoare şi pentru aceasta, căci credinţa noastră creştină ne spune că vom avea mare răsplată pentru respectul dat părinţilor noştri (Efes., 6, 1-3), am primit poruncă să-i socotim ca stăpâni, să-i respectăm prin cuvânt şi cu fapta, dacă prin purtarea noastră nu vătămăm credinţa creştină (Matei 10, 37).

Dar poate că aş fi întrebat:

- Ce va da în schimb părinţilor pentru toate câte i-au dat lui?

- Gândeşte-te că este firesc ca cel care a ajuns în toate privinţele la culmea virtuţii să săvârşească, cu toată stăruinţa, şi această virtute. Nu se va da în lături, dacă ar trebui, să moară

chiar pentru tine, pentru că fiul tău te va îngriji şi te va cinsti nu numai în virtutea legii firii, sădite în el, ci, înainte de toate, de dragul lui Dumnezeu pentru Care a dispreţuit pe toate cele din lume.

Spune-mi, deci, pentru ce-l jeleşti pe fiul tău, dacă acum, ca monah, este, după cum ţi-am arătat, mai respectat, mai bogat, mai puternic, mai liber şi-ţi slujeşte interesele tale cu mai multă însufleţire decât înainte? Pentru ce-l jeleşti dacă nu-ţi mai tremură sufletul de frică în fiecare zi să nu moară cumva în luptă, să nu cadă în dizgraţia împăratului, să nu fie victima invidiei camarazilor lui de arme? Oare nu sunt acestea şi altele mai mari decât acestea cele ce înfricoşează pe părinţii care au copii ajunşi cu faimă? Părinţii care au pe fiii lor ajunşi în vârful unor mari demnităţi se aseamănă cu cei care îşi urcă fiul pe un loc înalt, apoi tremură de frică să nu le cadă jos copilul.

- Dar centura de demnitar, mi-ai putea obiecta, hlamida şi glasul crainicului ne fac o deosebită plăcere!

- Spune-mi, câte zile ţine această plăcere? Treizeci de zile, o sută de zile, de două ori peatâta? Dar după asta, ce urmează? N-a fost totul ca un vis? N-a fost totul o poveste? N-au trecut toate acelea ca umbra? Însă cinstea şi numele bun al fiului tău rămân până la sfârşitul vieţii lui, dar, mai bine spus, şi după moartea lui, şi cu atât mai mult atunci. Această cinste şi această demnitate nimeni nu i-o va lua, pentru că nu i-a fost dată de oameni, ci de virtute.

Ai fi vrut să-l vezi purtând haine scumpe, mergând călare pe cal, înconjurat de o mulţime de servitori, hrănind paraziţi şi linguşitori?

Pentru ce voiai toate acestea? Negreşit spre a-i face plăcere! Dar te întreb: Ce părere vei avea de toate aceste dorinţe ale tale cu privire la fiul tău, dacă l-ai auzi chiar pe el spunându-ţi (căci poate pe mine nu mă crezi) că socoteşte viaţa monahală dusă acum de el mai plăcută decât viaţa celor care trăiesc în lux şi desfătare, în desfrânări, în cântece, între paraziţi şi linguşitori, în tândăleală, şi-i este această viaţă atât de dragă, încât, dacă i-ar porunci cineva să părăsească dulceaţa acestei vieţi şi printr-o săritură să treacă în cealaltă, ar prefera de mai multe ori moartea? Nu ştii câtă plăcere ne dă viaţa liniştită şi depărtată de treburile publice. Poate că nu ştie asta nici unul dintre oameni, pentru că n-a gustat-o încă nimeni în toată curăţenia ei. Care viaţă ar putea fi mai bună decât aceasta, care ne dă strălucire şi în care sunt unite siguranţa vieţii şi renumele, două lucruri despărţite în viaţa oamenilor din lume?

- Dar pentru ce-mi vorbeşti de acestea mie, care nu sunt nici creştin, nici monah?

- Dar atunci, pentru ce-l împiedici pe fiul tău să fie monah? E de-ajuns că paguba se opreşte la tine!” (*Apologia vieţii monahale*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 232- 235)

„Satisfacţiile fiului tău, date de bogăţia lui, nu sunt de natura asta; ele rămân şi la bătrâneţe, şi însoţesc pe fiul tău şi după moarte. Pentru această pricină, când vedeţi că la bătrâneţe creşte bogăţia voastră şi că v-ar putea oferi multe prilejuri de slavă şi de desfătare, vă supăraţi că vârsta voastră înaintată nu vă mai îngăduie să vă desfătaţi. Pentru această pricină vă şi înspăimântaţi la apropierea morţii şi spuneţi că sunteţi cei mai nefericiţi oameni tocmai atunci când aveţi cea mai mare bogăţie, cea mai multă slavă şi cel mai bun nume. Fiul tău, dimpotrivă, atunci când va îmbătrâni va avea cea mai mare mulţumire, pentru că se sileşte să intre în port, pentru că are o tinereţe totdeauna înfloritoare, care nu îmbătrâneşte niciodată.” (*Apologia vieţii monahale*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 235- 236)

„Să nu ţii de rău deci pe fiul tău că a trecut de la nişte bunătăţi vremelnice, dar, mai binezis, inexistente, la nişte bunătăţi reale şi permanente. Nu-l jeli pe cel ce merită să fie numit fericit! Atunci ar trebui să plângi, când n-ai avea un fiu ca acesta, ci unul care să fie aruncat de valurile acestei vieţi într-o parte şi în alta, ca într-o strâmtoare.” (*Apologia vieţii monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 238)

„Spune-mi, te rog, n-ai crede că oamenii îşi bat joc de tine dacă te-ar lăuda, te-ar admira şi ar zice că eşti cel mai fericit muritor din pricină că fiul tău a îndrăgit nebuneşte meseria dansatorilor şi a conducătorilor de care de curse? Şi, dimpotrivă, n-ai spune că sunt nişte nebuni dacă ar râde de tine şi te-ar ocări din pricină că fiul tău a făcut o faptă de bravură şi vrednică de laudă? Fă şi acum tot aşa! Să nu judeci faptele şi gândurile fiului tău întemeiat pe părerile oamenilor, ci pe cercetarea exactă a motivelor care l-au făcut să ia o astfel de hotărâre. Vei vedea că cei care râd sunt părinţii unor copii ce sunt mai degrabă robi decât liberi, când îi vor compara pe ei cu fiul tău.

Acum sufletul ţi-i doborât de durere. De asta nici n-ai să poţi privi cu ochi pătrunzători spusele mele. Dar după ce se va potoli puţin furtuna sufletului tău şi după ce vei cunoaşte marea virtute a fiului tău, nu vei mai avea nevoie de cuvintele mele, ci tu însuţi vei vorbi altora, mai mult decât mine, despre frumuseţea vieţii monahale. Cuvintele mele nu sunt o simplă presupunere, ci sunt întemeiate pe fapte.

Am avut şi eu un prieten; era fiul unui păgân, om bogat, renumit şi strălucit în toate privinţele. Prietenul meu s-a călugărit. Tatăl său, la început, a pus în mişcare pe înalţii demnitari ai imperiului, l-a ameninţat cu închisoarea, l-a dezbrăcat de toate hainele sale, l-a lăsat pe pământ străin, lipsit şi de hrana necesară, pentru ca să-l înduplece în acest chip să se reîntoarcă la o viaţă mai omenească, după părerea lui. Când însă a văzut că nu cedează în faţa nici unei ameninţări, a fost învins şi şi-a schimbat părerea. Acum preţuieşte pe fiul lui şi-l respectă mai mult decât dacă i-ar fi fost tată. Bărbatul acesta bogat, deşi mai are încă mulţi copii, oameni cu vază şi renumiţi, spune că aceştia nu merită să-i fie aceluia nici slugi. Şi, datorită fiului său, el este cu mult mai strălucit.

Vom vedea că tot aşa se va întâmpla şi cu fiul tău. Faptele îţi vor dovedi că nu mint. Pentru aceasta, acum voi tăcea şi-ţi voi face această rugăminte:

Aşteaptă numai un an, sau şi mai puţin, căci virtutea practicată de noi, creştinii, n-are nevoie de mult timp, ea odrăsleşte prin ajutorul lui Dumnezeu, şi vei vedea că spusele mele sunt adeverite de fapte. Atunci nu numai că vei lăuda cele petrecute, dar, dacă ai vrea să-ţi înalţi puţin mintea, vei ajunge să ai aceeaşi dorinţă ca şi el, având ca dascăl al virtuţii chiar pe fiul tău." (*Apologia vieţii monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 240-241)

„Pentru ce nu te temi deci, pentru ce nu tremuri când duci pe fiul tău în lume şi printre oameni, unde va fi biruit iute de păcat şi de răutate? Oare ţi se pare puţin lucru să dai prilej fiului tău să slujească idolilor, adică păcatelor, să ajungă mai rău decât păgânii, să lepede prin faptele lui slujirea lui Dumnezeu? Ţi-am arătat doar că cei care trăiesc în lume cad mai uşor pradă acestor păcate decât monahii. Vezi dar că nu-i decât un pretext frica ta de a-ţi trimite fiul la mănăstire. Dacă ar trebui să te temi, apoi ar trebui să te temi nu de cei care caută să scape de furtună, nici de cei care se grăbesc să ajungă în port, ci de cei învăluraţi de furtună şi de furia valurilor. În lume naufragiile sunt mai dese, pentru că mai multe sunt poftele ce chinuie pe cei ce trăiesc în lume şi pentru că cei care vor să se împotrivească acestor pofte nu li se împotrivesc cu toată tăria. În mănăstire însă valurile nu sunt atât de mari; în mănăstire liniştea e mare, iar cei care vor să lupte împotriva poftelor îşi dau mai multă silinţă decât cei din lume. Din această pricină îl atragem pe fiul tău în pustie, nu facem asta ca să se îmbrace cu sac, să-şi pună jug pe grumajii săi, să se culce pe pământul gol. Nu! Facem asta ca să scape, înainte de toate celelalte, de viciu şi să îmbrăţişeze virtutea.

- Ce vrei să spui cu aceste cuvinte? Toţi cei căsătoriţi pier? Nu pot să se mântuiască?

- Nu spun asta! Spun numai că vor trebui, din pricina greutăţilor legate de căsătorie, să-şi dea mai multă osteneală dacă vor să se mântuiască. Cel dezlegat aleargă mai iute decât cel cu picioarele legate.

- Răsplata celui căsătorit însă va fi mai mare şi cununile mai strălucitoare!

- Deloc! Singur îşi pune în spate greutăţile legate de căsătorie, când ar putea să nu şi le pună." (*Apologia vieţii monahale*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 298-299)

„Poate că nu lăsaţi pe fiii voştri să se ducă la mănăstire pentru că doriţi să-i căsătoriţi şi să aveţi nepoţi? Dar cum se poate sa doriţi să fiţi bunici, când nu sunteţi nici părinţi adevăraţi? Nu faptul că ai dat naştere unui copil îţi dă dreptul să te numeşti tată. Chiar părinţii pot da mărturie de adevărul spuselor mele, părinţii care, atunci când văd că fiii lor ajung nişte răi şi nişte stricaţi, se leapădă de ei, îi dezmoştenesc, ii înstrăinează, ca şi cum n-ar fi copiii lor; nici firea, nici naşterea, nici altceva asemănător nu poate să-i împiedice de a-i tăgădui. Prin urmare, părinţii care nu dau copiilor lor o educaţie creştină să nu mai aibă pretenţia să se mai numească părinţi. Când însă vor naşte pe fiii lor în alt chip, adică atunci când îi vor învăţa să trăiască creştineşte, da, atunci să ceară şi nepoţi; numai atunci au dreptul să vadă şi nepoţi. Au copii, au copiii aceia pe care i-au născut *nu din sângiuri, nici din voinţa trupului, nici din voinţa bărbatului, ci din însuşi Dumnezeu* (Ioan 1, 13). Aceşti copii nu silesc pe părinţii lor să se zbată pentru averi, pentru căsătorie, pentru altceva de acest fel; aceşti copii îi scutesc de orice grijă şi le dau prilej să se bucure de o mai mare plăcere decât plăcerea de a avea copii. Aceşti copii nu sunt născuţi, nici nu sunt crescuţi în vederea aceloraşi scopuri ca ceilalţi copiii, sunt născuţi şi crescuţi pentru scopuri cu mult mai înalte şi mai strălucite. De asta aduc şi mai multă bucurie părinţilor lor.

În afară de acestea, aş mai spune şi următoarele: nu-i deloc de mirare ca părinţii care nu cred în înviere să se plângă că n-au copii; pentru ei singura mângâiere că vor supravieţui, că li se va continua numele, sunt copiii. Noi însă, care socotim moartea ca un somn, care am fost învăţaţi să dispreţuim lucrurile din lumea aceasta, vom fi oare vrednici de iertare dacă ne plângem că n-avem copii, dacă înşine căutăm să avem copii, ca apoi să-i lăsăm în lumea aceasta din care noi înşine ne silim să ieşim şi în care suspinăm cât timp suntem în ea? (II Cor. 5, 2-4). Aceste cuvinte le spun către cei care duc o viaţă mai duhovnicească.

Dacă însă ar fi unii iubitori de trup şi lipiţi puternic de viaţa de aici, lor le-aş grăi aşa:

Mai întâi, nu se ştie bine dacă fiii voştri vor avea copii, de se căsătoresc; apoi: chiar dacă vor avea copii, nu cumva necazul lor va fi şi mai mare, nu vor culege oare, de pe urma copiilor, nu atât de multe bucurii câte necazuri din pricina grijilor zilnice, a neliniştilor, a temerilor prilejuite de ei?

- Dar cui vom lăsa moştenire ogoarele, casele, robii şi aurul nostru, îmi vor spune aceşti părinţi, dacă fiii noştri nu se vor căsători, dacă nu vom avea nepoţi, dacă fiii noştri se vor duce la mănăstire? Îi aud într-adevăr pe aceşti părinţi plângându-se că nu ştiu ce să facă cu averile lor!

- Lasă-ţi averea moştenire tot fiului tău! Aceluia care trebuia să te moştenească înainte de a îmbrăţişa viaţa monahală! Fă asta cu atât mai mult acum decât înainte de a se duce la mănăstire. Acum va fi un paznic şi un stăpân mai bun al averilor tale. Înainte de a intra în mănăstire, multe pricini puteau pierde averea ce voiai să i-o laşi ca moştenire. Viermii, vremea îndelungată până să ajungă stăpân pe ea, hoţii, hulitorii, invidioşii, nesiguranţa viitorului, nestatornicia oamenilor şi, in sfârşit, moartea fiului tău, îl puteau lipsi şi de bani, şi de pământuri. Acum însă, când a intrat în mănăstire, a pus bogăţia lăsată ca moştenire la adăpost de toate aceste pricini de pierdere, a găsit pentru ea un loc în care nu poate pătrunde nimeni, în care nu-i este îngăduit nimănui să păşească. Iar acest loc este cerul, de care nici o uneltire nu se poate apropia, un loc mai roditor decât cel mai bun pământ, un loc care îngăduie celor care şi-au depus averile în el să culeagă roade bogate.

Prin urmare, acum, când fiul tău îmbrăţişează viaţa monahală, n-are nici un rost întrebarea: cui să las moştenire ogoarele, aurul şi toată averea mea? Întrebarea asta ar avea rost dacă fiul tău ar rămâne in lume.

Ești mai stăpân pe averea ta acum, când o lași moștenire fiului tău care a intrat în mănăstire. Ești atât de stăpân pe ea, încât n-o pierzi nici când pleci din lumea aceasta. Dimpotrivă, mai cu seamă atunci te bucuri de câștigul averilor tale." (*Apologia vieții monahale*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 299-301)

„Vrei însă să fii încredințat că și fiul tău este stăpân pe averea ce i-o lași ca moștenire? Ei bine, îți voi dovedi că e mai stăpân pe ea când e monah decât daca ar fi laic.

Spune-mi, cine este mai stăpân pe averea lui: cel care cheltuiește și împarte averea în dreapta și în stânga, cum îi place, sau cel care, din pricina zgârceniei, nici nu îndrăznește să se atingă de ea, care o ascunde în pământ și nu se atinge de bunurile lui ca și cum ar fi ale altora? Cine-i mai stăpân: cel care și-o cheltuiește cum se cuvine sau cel care-și cheltuiește averea în vânt și fără socoteală? Cel care seamănă în cer sau cel care seamănă pe pământ? Cel care nu-i supărat pe funcționarii care strâng impozitele și birurile sau cel care-i împiedicat să-și dea averile cui vrea? Asupra plugarilor și negustorilor se năpustesc toți, din toate părțile, și-i silesc să-și plătească impozitele, fiecare dintre acești funcționari își cere partea sa. Nimeni însă nu ridică aceste cereri amenințătoare față de cel ce dorește să-și cheltuiască averea sa cu cei nevoiași.

Prin urmare, și din acest punct de vedere fiul tău, dacă se face monah, este mai stăpân pe averea moștenită decât dacă ar fi laic.

Să nu-mi spui cumva că atunci este un om stăpân pe averea lui, când și-o cheltuiește cu femeile stricate, cu stomacul, cu paraziții, cu lingușitorii, când își face de rușine cu ea numele său cel bun, când își distruge mântuirea sufletului! Și, dimpotrivă, să-mi spui că nu este stăpânul averii sale atunci când și-o cheltuiește cu multă înțelepciune spre a căpăta un nume cu adevărat mai bun, când și-o cheltuiește spre folosul sufletului său și spre bună plăcerea lui Dumnezeu. Dacă ai grăi așa, ar însemna să spui că este stăpân pe averea sa acela care și-o aruncă la canal, și că nu-i stăpân pe ea acela care și-o cheltuiește ajutând pe cei săraci.

Dar e mai bine să nu-i comparăm pe aceștia cu cei care-și cheltuiesc zadarnic averile, cu cei care și-o cheltuiesc spre pierderea propriului lor suflet. Cheltuielile celor dintâi fac pe stăpânii averilor mai străluciți, mai bogați, mai siguri de ei înșiși, pe când cheltuielile celorlalți îi fac nu numai de rușine și de ocară, dar îi fac să-și piardă și sufletul.

Ar putea însă un tată să mă întrebe:

- Nu se poate, oare, ca fiul meu să se facă monah când va ajunge bătrân, după ce s-a căsătorit și a avut copii?

- Mai întâi, cine ne va garanta că fiul tău va ajunge bătrân? În al doilea rând, cine ne va garanta că va mai avea gândul călugăriei când va fi bătrân? Nu punem noi hotar vieții noastre. Pavel ne-a învățat acest adevăr prin cuvintele: *Ziua Domnului vine ca un hoț noaptea* (1 Tes., 5, 2). De asemenea, nici gândurile noastre nu sunt mânate totdeauna de aceleași dorințe. Pentru asta un înțelept ne sfătuiește, zicând: *Nu întârzia a te întoarce la Domnul și nu amâna din zi în zi. Că fără de veste va izbucni mânia Domnului și în vremea răzbunării vei fi dat pieirii* (Înț. Sir., 5, 8-9).

Dar, chiar dacă am fi stăpâni pe sorocul vieții noastre și chiar dacă nu ne-am schimba părerile niciodată, tot n-ar trebui ca fiul tău să amâne intrarea lui în monahism, tot n-ar trebui să fie nepăsător când e vorba sa i se pricinuiască o atât de mare pagubă. E cea mai mare nesocotință, ca atunci când fiul tău e tânăr, când are mai mult nevoie de ajutor, când dușman puternic îi stă în față, să-i poruncim să se arunce in vârtejul vieții, ca să fie cu ușurință învins, dar să-l înarmăm, să-l oțelim, când e bătrân, când e acoperit tot de răni, când nu mai are sănătoasă nici cea mai neînsemnată parte a ființei sale, când e doborât la pământ și slăbănogit.

- Dar la bătrânețe, mi s-ar putea obiecta, lupta este mai lesnicioasă, războiul mai ușor, pentru că poftele s-au stins.

- Ce fel de luptă este însă aceea când nu mai ridică nimeni mâna împotriva noastră? Din această pricină nici cununile nu vor fi strălucitoare. *Fericit este cel ce şi-a luat jugul din tinereţea sa; va şedea singur şi va tăcea* (Plâng. Ier., 3, 27-28). Unul ca acesta este vrednic de laude, de fericiri, de aplauze, căci îşi înfrânează pornirile nebuneşti ale firii, îşi scapă corabia sufletului său de la înec chiar în timpul celei mai cumplite furtuni." (*Apologia vieţii monahale*, 16-17, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 302-304)

„E tânăr şi plăpând fiul tău? Dar tocmai pentru asta are nevoie de o pază mai bună. Iar dacă are nevoie de o pază mai bună, are nevoie şi de o purtare de grijă mai mare. Trebuie să trăiască înconjurat necontenit de multă linişte, trebuie să ducă o viaţă potolită. Nu trebuie să fie aruncat în afaceri, nu trebuie să trăiască în mijlocul lumii acolo unde tulburarea şi zgomotul sunt mari. Tu însă procedezi pe dos: pe aceia pentru care războiul este mai greu din pricina tinereţii lor, a slăbiciunii lor, a lipsei lor de experienţă, din pricina mediului în care trăiesc, pe aceştia cauţi să-i atragi în vâltoarea lumii, ca şi cum ar fi nişte eroi care au săvârşit cine ştie ce fapte de vitejie, ca şi cum ar fi nişte oameni care pot ţine piept oricărui atac. Pe unii ca aceştia nu-i laşi să se ducă în pustie şi să exerseze acolo. Faci la fel ca un general care ar porunci unui învingător în nenumărate lupte să studieze acasă în linişte tactica războiului, iar altuia, neexperimentat în lupte, care nu s-a ocupat deloc cu războiul, i-ar porunci tocmai pentru asta să se ducă la bătălie; printr-o astfel de poruncă, i-ar pune şi mai mari piedici, pentru că sarcina dată lui este foarte greu de îndeplinit.

În afară de asta, trebuie să se ştie şi aceea că, după ce fiul tău s-a căsătorit, nu mai poate fi stăpânul lui, trebuie să facă una din două: sau să trăiască necontenit cu femeia lui, dacă femeia lui vrea, sau, dacă ea vrea să se înfrâneze, să cadă în adulter. Mai trebuie să mai amintesc de celelalte trebuinţe ale copiilor, de grijile gospodăriei, care pot să slăbească râvna unei vieţuiri creştine şi să amorţească sufletul?

Pentru aceea este mai bine să înarmezi pe fiul tău din copilărie, când este încă stăpân pe el însuşi şi-i dezlegat de toate grijile vieţii..." (*Apologia vieţii monahale*, 17-18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 304-305)

„Cel care a îmbrăţişat viaţa monahală la bătrâneţe trebuie să-şi cheltuiască toată vremea cu spălarea păcatelor săvârşite până la intrarea sa în monahism. Toată grija lui trebuie să fie îndreptată în această direcţie. Adeseori nici atât nu-i de-ajuns, pleacă din lumea aceasta cu rămăşiţele rănilor primite în tinereţe. Cel care a îmbrăţişat monahismul din copilărie nu-şi mai pierde timpul cu asta, nici nu mai stă să-şi vindece rănile, chiar de la început primeşte premiile vieţuirii sale desăvârşite. Cel dintâi să fie bucuros dacă-şi poate repara toate înfrângerile, cel de-al doilea este victorios chiar de la început şi adaugă victorii peste victorii; este întocmai ca un învingător la jocurile olimpice, care a mers din copilărie până la bătrâneţe din biruinţă in biruinţă şi care pleacă din lumea aceasta cu fruntea încununată de nenumăraţi lauri." (*Apologia vieţii monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 305-306)

„Când trimitem pe fiii noştri în ţări străine, cu o însărcinare oarecare, nu voim să-i vedem întorşi decât când şi-au îndeplinit scopul călătoriei lor. Dacă s-ar întoarce înainte de asta, ne este mai mare întristarea că s-au întors fără nici un rezultat decât bucuria că-i vedem iarăşi lângă noi. N-ar fi oare cea mai mare nesocotinţă să nu arătăm acelaşi interes în cele duhovniceşti ca şi în treburile de toate zilele, ci, dimpotrivă, în acestea din urmă să indurăm cu atâta resemnare despărţirea de copii, încât chiar să dorim ca despărţirea să se prelungească, atunci când e făcută în vederea vreunui câştig, iar în cele duhovniceşti, să ne arătăm slabi şi să plângem când ne pleacă la mănăstire copiii? Nu-i oare cea mai mare nesocotinţă ca din pricina acestei micimi de suflet să păgubim pe copiii noştri de cel mai mare bun, educaţia sufletului

lor şi dobândirea virtuţilor? Nu-i oare cea mai mare nesocotinţă să ne gândim numai la despărţirea noastră de copii, deşi avem mai mare mângâiere că ei, prin intrarea lor în mănăstire, intră în luptă pentru a câştiga mai mari biruinţe, că îşi vor atinge negreşit scopul pentru care au fost trimişi şi că nu este nimic care să le frângă nădejdile?

Când ne trimitem copiii în ţări străine, ne este greu să ne ducem să-i vedem, mai ales dacă suntem bătrâni; când ii trimitem în mănăstiri însă, putem să ne ducem oricând la ei. Şi aşa trebuie să facem. Când nu pot veni la noi, să mergem noi la ei, să ne întâlnim cu ei, să stăm de vorbă cu ei. Vom avea mare câştig şi mare folos de pe urma întâlnirilor cu ei. Nu ne vom bucura numai că vedem chipul drag al copiilor noştri, dar noi înşine ne vom întoarce acasă cu foarte mult folos sufletesc. De multe ori vom rămâne alături de ei, căci ne va cuprinde şi pe noi dragostea de a trăi aceeaşi filosofie, aceeaşi învăţătură despre lume şi viaţă, ca şi copiii noştri." (*Apologia vieţii monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 308-309)

„Pentru ce dar, când este vorba de aceste lucruri omeneşti, cu toate că nu-i cu putinţă ca fiii voştri să ajungă în cele mai înalte slujbe, vă frământaţi şi vă chinuiţi chiar pentru cele mai mici posturi pentru fiii voştri, deşi nu aveţi depline nădejdi nici în aceasta privinţă, iar dincolo, unde este vorba ca fiii voştri să trăiască o viaţă îngerească şi împreună cu îngerii, pregetaţi şi vă daţi înapoi? Doriţi cu înfocare pentru fiii voştri slujbe la curţile împărăteşti, dar nu doriţi deloc ca fiii voştri să slujească împreună cu îngerii împăratului ceresc. Vă e ruşine să mărturisiţi lipsa voastră de dorinţă. De asta născociţi felurite pretexte, felurite scuze. Dacă aţi dori cu adevărat ca fiii voştri să slujească împăratului ceresc, nici unul dintre aceste pretexte şi scuze nu v-ar împiedica." (*Apologia vieţii monahale*, 19, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 312)

„Chiar în cazul când copiii noştri nu s-ar strica cu totul, dacă i-am ţine acasă şi ar avea parte să fie rânduiţi în cea din urmă ceată a celor mântuiţi, nici atunci nu vom scăpa de pedeapsă, mai ales dacă punem piedici dorinţei lor arzătoare de a duce o viaţă mai apropiată de Hristos, dacă-i ţinem cu sila legaţi de bunurile acestei vieţi, atunci când ei doresc fierbinte să zboare către cer. Vom fi iertaţi, oare, vom avea vreun cuvânt de apărare când, ţinându-i lângă noi, nu vor putea fi rânduiţi nici în cea din urmă ceată a celor mântuiţi, când îşi vor pierde fără speranţă mântuirea sufletului, când vor atârna deasupra lor cele mai grele pedepse? Vom fi iertaţi, deci, nu numai de păcatele noastre, dar şi de păcatele săvârşite de copiii noştri mai târziu, când atragem asupra noastră înşine cele mai cumplite răspunderi? Socotesc că nu vor fi pedepsiţi atât de mult copiii voştri pentru păcatele săvârşite de ei mai târziu, după ce au fost târâţi în învălurarea acestei vieţi, cât veţi fi pedepsiţi voi, care i-aţi făcut să ajungă în această nevoie. Dacă este preferabil, pentru cel ce sminteşte pe un copil, să se înece în mare cu o piatră legată de gât (Matei 18, 6), ce pedeapsă, ce osândă vor fi destul de potrivite pentru cei care se poartă cu atâta cruzime, cu atâta neomenie faţă de propriii lui copii? Pentru aceasta, vă rog, lăsaţi la o parte cearta şi duşmănia. Căutaţi să ajungeţi părinţii unor filosofi." (*Apologia vieţii monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 318-319)

„Dacă cel care nu şi-a dat argintul său la zarafi a fost pedepsit atât de mult, ce va păţi oare cel care opreşte pe cei care voiesc să şi-l dea? Chiar dacă fiii noştri, cu toate sfaturile noastre de a rămâne în lume, n-ar fi cuprinşi şi rostogoliţi de grijile vieţii, ci ar înfrunta cu bărbăţie ispita şi ar îmbrăţişa pustia, totuşi vom primi aceeaşi pedeapsă pentru că am voit să-i împiedicăm din drumul lor. După cum cel care îndeamnă pe tineri să îmbrăţişeze viaţa monahală, fie că-i convinge, fie că nu, îşi are plata lui deplină (căci a făcut tot ce i-a stat în putinţă), tot astfel si cel care vrea să-i strice, fie că reuşeşte, fie că nu, va suferi aceeaşi pedeapsă, căci şi acesta a făcut tot ce i-a stat în putinţă ca să-şi ajungă scopul.

Prin urmare, chiar dacă nu veți reuşi deloc să puneți piedici copiilor voştri şi să-i abateți de la gândurile lor nobile, numai pentru simplul fapt ca ați făcut această încercare veți primi tot atât de mare pedeapsă cât ați fi primit-o dacă ei într-adevăr s-ar fi abătut de pe calea lor frumoasă." (*Apologia vieții monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 320)

„Străină rătăcire a părinților orbi! Când o carieră strălucită, când o parte bună şi bogată li se oferă pentru copilul lor, ei nu-şi vor da nici odihnă, nici relaxare ca să facă să reuşească proiectul lor; când este vorba de o carieră divină, de o căsătorie divină, de o strălucită unire cu Regele Regilor, de o viață spirituală de delicii, ei nu mai arată decât mânie şi opoziție.

Să reflecteze aceşti părinți nebuni, să reflecteze la bunurile nenumărate, atât din ceasul de față, cât şi pentru veşnicia lor, cu care va umple viața călugărească pe copiii lor. Că această vedere triumfă din refuzurile lor denaturate şi din opoziția lor barbară." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 240)

MONAHISMUL (lucrarea monahilor)

„S-au despărțit de toate averile, s-au răstignit cu totul pentru lume şi merg încă şi mai departe că îşi agonisesc, cu lucrul mâinilor lor, hrana cea de trebuință. Nu pretind, pentru că postesc şi priveghează, să stea degeaba toată ziua, ci nopțile şi le petrec în sfinte cântări şi priveghери, iar zilele şi le cheltuiesc împletind rugăciunea cu lucrarea mâinilor, urmând râvna apostolului Pavel. Că îşi spun ei: *Dacă Pavel, spre care sunt ațintiți ochii întregii lumi, lucra în atelier şi avea o meserie ca să hrănească pe cei lipsiți, şi dacă nici nopțile nu da odihnă mâinilor sale, cu mult mai mult este drept ca noi, care am îmbrățişat pustia, care n-avem nimic comun cu zgomotul oraşului, să întrebuințăm răgazul liniştii în lucrarea cea duhovnicească!*". (*Omilii la Matei,* omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 107)

„Semnele prevestitoare ale traiului liniştit şi tihnit al monahilor le vezi chiar din locurile în care şi-au găsit sălaş. Au fugit de târguri, de oraşe, de zgomotul din ele şi s-au dus să trăiască în munți. Traiul lor n-are nimic comun cu cele din lume; nu suferă nimic din cele omeneşti: scârbe lumeşti, dureri, griji, primejdii, uneltiri, gelozie, invidie, dragoste trupească; nimic din cele de acest fel. Acolo, în munți, cugetă de pe acum despre împărăția cerurilor. Vorbesc cu dumbrăvile, cu munții, cu izvoarele; dar înainte de toate acestea, cu Dumnezeu, înconjurați de tăcere şi linişte adâncă. În chiliile lor zgomot nu se aude. Sufletul lor, uşor şi curat, cu mult mai curat decât aerul cel mai proaspăt, nu-i bântuit de nici o patimă, de nici o boală. Lucrarea lor, lucrarea aceea pe care o făcea Adam la început şi înainte de păcat, când era îmbrăcat cu slavă, când vorbea cu îndrăznire cu Dumnezeu, când locuia ținutul acela plin de multă fericire. Întrucât sunt mai prejos monahii de Adam cel de dinainte de călcarea poruncii, când a fost pus să lucreze în paradis? Adam n-avea nici o grijă lumească. Nici aceştia. Adam vorbea cu Dumnezeu cu conştiință curată. Tot aşa şi aceştia. Dar, mai bine spus, chiar cu mai multă îndrăznire decât Adam, cu cât se bucură şi de mai mare har prin dăruirea Duhului. Ar trebui să vedeți cu proprii voştri ochi traiul acestor oameni. Dar pentru că nu vreți, că vă place să trăiți în oraş, în mijlocul zgomotelor, vă voi înfățişa măcar cu cuvântul o parte din traiul acelor oameni. Nici nu-i cu putință să vă vorbesc de întregul lor trai. Aceste stele ale lumii, când răsare soarele, dar, mai bine spus, cu mult înainte de Răsăritul soarelui, se scoală din pat sănătoşi, cu mintea limpede şi treji - că nu-i necăjeşte supărarea, grija, durerea de cap, oboseala, roiul de afaceri; nimic din acestea, ci trăiesc ca îngerii în cer -, se scoală, aşadar, îndată din pat, veseli şi voioşi; alcătuiesc un singur corp, şi cu cugetul plin de bucurie cântă cu toții ca şi cum ar avea un singur glas, cântă imne Dumnezeului universului, lăudându-L atât pentru binefacerile făcute lor cât şi pentru binefacerile făcute întregii lumi. Încât, dacă vreți, lăsându-l pe Adam, să întrebăm: în ce se deosebeşte de îngeri corul acesta care cântă pe

pământ şi spune. *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire* (Luca 2, 14)". (*Omilii la Matei,* omilia LXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 786)

„Monahii nu cântă numai şi se roagă, ci şi citesc. Privelişte încântătoare pentru cei ce-i văd. După ce se termină slujba, unul ia în mâini pe Isaia şi stă de vorbă cu el; altul vorbeşte cu apostolii; altul citeşte cărţile alcătuite de alţii, filozofează despre Dumnezeu, despre univers, despre cele văzute, despre cele nevăzute, despre cele materiale, despre cele spirituale, despre nimicnicia vieţii acesteia, despre măreţia vieţii viitoare.

Se hrănesc cu o hrană minunată; nu pun pe masa lor carne de vită, fiartă sau friptă, ci cuvintele lui Dumnezeu mai dulci decât mierea şi fagurele (Ps., 18, 11), miere minunată şi cu mult mai bună decât mierea cea veche cu care se hrănea în pustie Ioan Botezătorul. Mierea aceasta n-o adună din flori nişte albine sălbatice, nici n-o depun în stupi după ce o fac bună la gust cu rouă, ci o pregăteşte harul Sfântului Duh, care în loc să o mai depună în căsuţe.de ceară, în faguri şi în stupi, o depune în sufletele sfinţilor, ca, acela care voieşte, să o poată mânca necontenit şi în toată voia. Monahii, imitând şi ei aceste albine, zboară în jurul fagurilor cărţilor sfinte şi culeg din ele multă plăcere. Iar dacă vrei să cunoşti dulceaţa mâncării lor, apropie-te de ei şi vei vedea ce lucruri plăcute şi bune la gust, ce lucruri de mireasmă duhovnicească ies din gurile lor". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 789)

„Dacă îngerii se bucură de un păcătos care se pocăieşte (Luca 15, 7), cum nu se vor bucura de atâţia drepţi care trăiesc ca ei? La ei nu-i nici stăpân, nici rob; toţi sunt robi, toţi sunt stăpâni. Să nu socoteşti o enigmă cuvintele mele; sunt robi unii altora, stăpâni unii altora. Cu lăsarea serii nu se lasă şi în sufletul lor tristeţea, aşa cum li se întâmplă multor oameni care se gândesc la grijile pricinuite de necazurile zilnice. După cină nu-i cuprinde teama de tâlhari, nu încuie uşile, nu trag zăvoarele, nici nu se tem de altele de care se tem oamenii: să stingă cu grijă luminile şi focurile, ca nu cumva o scânteie să le aprindă casa. Convorbirile lor sunt la fel de liniştite şi de potolite. Nu vorbesc ca noi de lucruri care nu-i privesc. Nu spun: Cutare a ajuns mare dregător; cutare şi-a pierdut slujba; cutare a murit; cutare a dobândit o moştenire şi altele de acest fel. Nu! Ei vorbesc totdeauna de cele viitoare şi filozofează. Şi, ca şi cum ar locui în altă lume, ca şi cum s-ar fi mutat în cer, ca şi cum ar trăi acolo, aşa vorbesc despre toate cele de acolo, despre sânurile lui Avraam, despre cununile sfinţilor, despre vieţuirea împreună cu Hristos; despre cele din lumea aceasta nici pomenire, nici cuvânt; ci, după cum pe noi nu ne interesează ce fac furnicile în muşuroaiele lor, tot aşa nici pe ei nu-i interesează ce facem noi, ci-i interesează împăratul cel de sus, războiul ce-l au de dus, uneltirile diavolului, faptele mari pe care sfinţii le-au săvârşit". (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 799)

„Monahii (...) cugetă şi trăiesc chiar pe pământ viaţa îngerilor. Nu se însoară, nu dorm mult, nu se îmbuibează; puţin le mai lipseşte ca să fie fără de trup. Nimeni nu poate învinge aşa de uşor pe duşmanii săi (duhurile rele – n.n.) ca monahul". (*Omilii la Matei,* omilia LXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 809)

„ ... care sapă pământul, care udă grădinile, care sădeşte legume şi pomi, care împleteşte coşuri cu nuiele, care ţese pânză de sac ..." (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 826)

„Monahul are de jur împrejurul lui numai pustie; se uită cum zboară păsările, cum se clatină copacii, cum adie vântul, cum murmură pâraiele când cad din piatră în piatră." (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 826)

„... ei (călugării – n.n.) se roagă pentru lumea întreagă: ceea ce este o dovadă destul de mare despre iubirea lor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVIII, 4, p. 410)

„Dar să vedem cum își petrece noaptea monahul:

Pe monah îl găsim că se împodobește cu slujirea lui Dumnezeu și cu rugăciunile. Cântă cu mult mai de dimineață decât păsările. Trăiește cu îngerii, vorbește cu Dumnezeu, se bucură de bunătățile cerești." (*Comparație între împărat și monah*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 247)

„... un monah trăiește mistuit cu totul de slujba lui Dumnezeu." (Comparație între împărat și monah, 1, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 252)

„Dacă ai admira pe monah pentru că stă singur și pentru că fuge de legăturile cu lumea, aș mărturisi și eu că într-adevăr monahul prin asta dă dovadă de răbdare, dar nu dă dovadă îndestulătoare de bărbăția sufletului său. Cel care stă la cârma corăbiei în port nu ne face dovada că știe să conducă bine corabia; dar nimeni nu poate spune că nu-i un minunat conducător de corabie cel care, în mijlocul furtunii, poate scăpa corabia de înec.

Deci nici pe monah nu trebuie să-l admirăm mult și peste măsură, că trăind singur nu se tulbură și nici nu săvârșește păcate multe și mari; că nici nu are prilejuri de ispite, care să-i ațâțe și să-i îmboldească sufletul. Dar dacă un monah s-ar pune pe sine însuși în slujba mulțimii și ar fi silit să poarte păcatele celor mulți și ar rămâne totuși neclintit și tare, ocârmuindu-și sufletul pe timp de furtună, ca pe vreme bună, ei bine, un astfel de monah merită să fie lăudat și admirat de toți; a dat dovadă îndestulătoare de bărbăția sa (1 Tim., 3, 2-4)." (*Tratatul despre preoție,* cartea a șasea, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 141)

„Supuși episcopilor, ajutători preoților din clerul laic, călugării, lipsiți de lucrurile grele și absorbitoare ale slujirii parohiale, pot cel mai ușor și cel mai cu folos să se dea la citiri cerești ale rugăciunii sau la apostolatul râvnitor. Privitor la suflete, ele află în viața călugărească, atunci când Dumnezeu le cheamă la o viață și perfecțiune mai înaltă, ceea ce viața lumii n-ar ști să le dea: singurătatea, desprinderea, regula, jertfirea comună, puterea pe care le-o comunică voturile, minunatele ușurințe pe care le dau mijloacele multiple de sfințire." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 229)

„Prima lor ocupație este lauda divină. Sufletele lor se umplu de revelații cerești, inima lor se revarsă de sentimente de închinare, de iubire, de teamă, ce le varsă pentru ei cuvintele sfinte; și în aceste ore canonice gura lor face auzite marile obiecte ale revelației care se desfășoară rând pe rând.

După oficiul celebru al corului, călugării se retrag în tăcerea chiliei lor, și acolo ei continuă cu citirea cărților sfinte zidirea duhovnicească din cântecele psalmodice. În curând ei se vor întoarce la cor pentru a termina ciclul rugăciunilor canonice.

Nici o oră din zi nu-i află fără de lucru, după rugăciune urmează munca; munca diferită de aptitudini, tradițiile ordinului, nevoile comunității;

Căci numai după lungi rugăciuni și lucrurile lor, călugării se mai gândesc și la nevoile lor trupești." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 231-232)

„Intrați în această mănăstire, studiați viața aspră, vedeți la lucru pe acești călugări și călugărițe. Ce predică puternică! Ce claritate irezistibilă! Cum Evanghelia ne-apare vie în cele mai înalte biruințe ale sfințeniei! Mulți din acești călugări au părăsit o viață îmbelșugată, poziții înalte, soartă însemnată, viitor strălucit. Iată-i în strâmte și incomode chilii, unde instrumentele pocăinței agravează încă suferințele fiecărei zile." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 340-341)

„Singură rugăciunea lor este abundentă și continuă." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 341)

MONAHISMUL (convorbirile monahilor)

„Formați astfel prin înfrânare, prin calm, spre virtute, pentru gândurile cerești, pentru aspirațiile divine, conversația călugărilor este sfântă ca și sufletul lor, suavă ca și pacea lor,

încântătoare ca şi afabilitatea lor constantă. Nu-i întrebaţi despre lucrurile acestei lumi: ei nu le cunosc. Mai dinainte ei locuiesc în cer şi vorbesc ca şi în el, uniţi cu Dumnezeu, despre Dumnezeu, despre lucrurile Lui, despre măreţiile Lui, despre milostivirile Lui, despre promisiunile Lui vă vor şti vorbi în mod minunat. Dacă ei revin să vorbească despre viaţa prezentă, o fac pentru a vă descoperi răutăţile şi pericolele, luptele împotriva iadului, războaiele cu lumea stricată: *nu despre lucrurile noastre vorbesc, ci despre Regele suprem, despre războaiele Prezente, de maşinaţiile diavolului.* Minunat ştiu ei să înalţe şi farmecul sfinţeniei şi puterea ei." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 232)

MONAHISMUL (purtarea monahilor)

„Numai în mănăstiri monahii stau ca într-un port, au linişte şi sunt feriţi de orice primejdie. Privesc ca din cer naufragiile celorlalţi, pentru că şi-au ales o viaţă. Asemănătoare celei cereşti; se află într-o stare întru nimic inferioară stării îngerilor. După cum între îngeri nu există dezechilibru, nici nu sunt unii fericiţi, iar alţii încercaţi de cele mai grele nenorociri, ci toţi au aceeaşi pace, bucurie şi slavă, tot astfel şi în mănăstiri. Nimeni nu plânge de sărăcie, nimeni nu se laudă cu bogăţia. Cuvintele *al meu şi al tău,* care distrug şi pierd totul, nu se aud, sunt alungate dintre monahi, toată averea mănăstirii le este de obşte: şi masa, şi locuinţa, şi hainele. Dar ceea ce-i mai minunat e că în toţi locuitorii mănăstirilor se află un singur şi acelaşi suflet. Toţi sunt nobili, bucurându-se de aceeaşi nobleţe, toţi sunt robi, împărtăşind aceeaşi robie, toţi sunt liberi, bucurându-se de aceeaşi libertate. În mănăstiri există o singură bogăţie pentru toţi, bogăţia cea adevărată; o singură slavă, slava cea adevărată; asta pentru motivul că în mănăstiri bogăţiile nu stau în nume, ci în lucrurile însele, sunt bogăţii reale. În toţi monahii există o singură plăcere, o singură dorinţă, o singură nădejde; toate sunt cercetate cu scumpătate, ca printr-un canon sau cântar, nu se află inegalitate, ci ordine, rânduială, armonie, multă înţelegere şi continuu prilej de bucurie. Pentru aceea toţi lucrează şi suferă, pentru ca toţi să se bucure şi să se veselească. Nicăieri în altă parte nu este cu putinţă să se vadă, în chip desăvârşit, nu numai dispreţul faţă de lucrurile prezente, tăierea din rădăcini a oricărui prilej de revoltă şi luptă, nutrirea unor nădejdi strălucite despre bunurile viitoare, dar şi socotinţa ca cele ce se întâmplă fiecăruia, şi cele triste şi cele vesele, sunt comune tuturor. Mâhnirea, in adevăr, dispare mai repede când necazul unuia este împărtăşit îndeobşte de toţi. Au multe prilejuri de bucurie, pentru că se bucură nu numai de bunătăţile lor proprii, ci şi de ale celorlalţi, tot aşa de mult ca şi de ale lor." (*Apologia vieţii monahale*, 11, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...,* pp. 276-277)

„Du-te în mănăstiri şi le vei cunoaşte din faptele locuitorilor pustiei. Cunoscându-le îndeaproape, îmi vei aduce multe mulţumiri, şi nu vei mulţumi atât mie, cât lui Dumnezeu. Vei vedea că odrăsleşte pe pământ vieţuirea cerească, vei vedea că învăţăturile noastre despre bunătăţile viitoare şi despre învierea morţilor dobândesc crezământ chiar de pe acum, când suntem trăitori pe pământ, vei vedea că dobândesc crezământ chiar printre necredincioşi." (*Apologia vieţii monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...,* p. 310)

MONAHISMUL (îndatoririle monahilor)

„Aceste cuvinte să le audă şi toţi monahii care locuiesc în vârfurile munţilor, care, prin toate, s-au răstignit pentru lume! Să audă ei aceste cuvinte, pentru ca să-i ajute după puterea lor pe înainte-stăpânitorii Bisericilor, întărindu-i cu rugăciunile lor, cu unirea lor, cu dragostea lor, ştiind că dacă nu-i ajută în orice chip, deşi stau departe, pe cei puşi de harul lui Dumenzeu în fruntea Bisericilor şi care sunt înconjuraţi de atâtea griji, întreaga lor viaţă s-a pierdut şi

toată înţelepciunea lor s-a schimbat". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 98)

MONAHISMUL (nevoinţele monahilor)

„Fete care încă nu împlinise douăzeci de ani; fete care-şi petrecuseră timpul în saloane şi la umbră, saloane pline de mirodenii, care se culcaseră pe aşternuturi moi şi delicate, după cum şi ele erau delicate de la natură; fete care din cauza marii îngrijiri devenise cu totul bicisnice, care toată ziua nu aveau altă treabă, decât să se înfrumuseţeze, să se îmbrace cu haine aurite, şi să se bucure de cea mai mare dezmierdare; fete care nici măcar pe ele nu se serveau, ci aveau multe servitoare ce le stăteau de faţă; fete care aveau hainele cu mult mai fine şi mai moi chiar decât corpul, cu cămăşile lor cele fine, care în continuu se ocupau cu trandafirii şi cu celelalte flori mirositoare; ei bine, iată că deodată asemenea fecioare, aprinse de focul lui Hristos, lepădând de la ele toată trândăvia şi molăciunea de mai înainte, uitând de dezmierdările cum şi de vârsta lor cea fragedă, tocmai ca şi nişte luptători 'voinici, dezbrăcându-se de acele dezmierdări, s-au aruncat cu curaj în lupta contra diavolului. Poate s-ar părea că eu vorbesc lucruri de necrezut, şi cu toate acestea sunt adevărate. Eu însumi am auzit nişce astfel de fecioare delicate, că s-au dedat unei aşa vieţi aspre, încât corpurile lor le-au îmbrăcat cu haine făcute din părul cel mai aspru, că umblă desculţe şi că se culcă pe aşternut făcut din crengi de copaci; dar încă ce este mai mult că priveghează nopţile, şi nu mai întrebuinţează nici mirodenii şi nici altceva din cele vechi, şi că chiar capul lor e aproape neglijat, împletindu-şi părul simplu şi fără pretenţii, numai doar să nu cadă în sluţenie. Singura lor masă este seara, masă nu constând doară din verdeţuri sau pâine, ci turtă, bob, năut (nohot), măsline şi smochine; în fine o mizerie continuă şi ocupaţiuni cu mult mai grele, decât ale servitoarelor de prin case. Şi de ce? Pentru că îngrijesc de cele bolnave, le poartă paturile lor, le spală picioarele, şi multe din ele pregătesc bucatele. Iată câte poate săvârşi focul şi dragostea lui Hristos! Iată cum buna voinţă se poate ridica mai presus de natură!" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XIII, pp. 133-134)

„Adu-ţi aminte de fericiţii călugări cum au şezut în munţii cei pustii, că au lăsat lumea şi cele din lume pentru Domnul şi s-au îmbrăcat în haine de păr şi aşternutul lor era ţărână şi cenuşă şi purtau şi fier în jurul trupului lor şi locaşul lor era de pietre seci şi se închideau în ele pentru Împăratul Cerului; nu numai atâta, dar şi posturi şi rugăciuni de-a pururea făceau, cu foame şi cu sete şi frig mult şi se topea trupul la nevoie şi nu-mi zice că aceia au putut şi au făcut, că poţi şi tu, numai nu vrei, că şi aceia sunt oameni ca şi tine şi încă mai vârtos, că mulţi din ei sunt şi mai slabi decât tine şi alţii mai bogaţi şi mai dezmierdaţi şi au primit să umble în calea cea strâmtă. Ce mare şi înaltă este nevoinţa aceea şi vârful ei ajunge până la cer!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 95)

„Nu vezi ce viaţă aspră duc monahii, care poftesc viaţa singuratică şi se retrag în vârfurile munţilor? Se culcă în ţărână, se îmbracă în sac, îşi încing tot trupul cu lanţ, se închid în chilie, luptă neîntrerupt cu foamea, îşi duc viaţa în lacrimi şi privegheri de neîndurat, ca să poată arunca o mică parte din păcatele lor." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi la «Crezut-am, pentru aceea am grăit...»,* 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 277)

MONAHISMUL (lupta duhovnicească a monahilor)

„Fraţilor, hoţul nu vine acolo unde sunt paie, fân sau lemne, ci unde găseşte aur, argint sau mărgăritare. Cu alte cuvinte, diavolul nu intră acolo unde sunt desfrânaţii, pângăritorii şi

prădătorii de cele sfinte, răpitorii sau lacomii, ci acolo unde vieţuiesc monahii." (*Când a plecat în exil*, PGB 33, 404-406. PG 52, 437, în vol. *Diavolul şi magia*, p. 44)

MONAHISMUL (biruinţe ale monahilor)

„Nu şi-au ucis duşmanii, nici nu i-au şters de pe faţa pământului, ci din demoni ce erau i-au făcut să se ia la întrecere cu îngerii; au liberat pe oameni de tirania cea rea a diavolului şi au alungat pe acei demoni blestemaţi, care tulburau totul, din pieţe şi din case; dar, mai bine spus, chiar şi din pustie. Martore sunt cetele de monahi pe care apostolii le-au sădit pretutindeni şi care curăţesc nu numai ţinuturile locuite, ci şi cele nelocuite". (*Omilii la Matei*, omilia XXXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 413)

MONAHISMUL (hrana monahilor)

„În loc de mesele noastre servite bogat şi a miezurilor noastre suculente, pâinea, câteva legume, abia câteva fructe fac frumuseţea mâncării lor, când lungile şi asprele lor posturi nu-i reduc la ceea ce noi numim foame insuportabilă. La rândurile noastre dezordonate, la cumpărăturile noastre, la luxul nostru neînfrânat, călugării îi opun frugalitatea lor şi tăcerea lor. În timpul sărăcăcioasei şi scurtei lor refaceri trupeşti, sufletul lor este plin de idei sfinte; lectura îi ocupă şi imediat masa terminată, ei se reîntorc la rugăciune." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 232)

„Hrana lor este frugală şi este de ajuns să-i împiedice să moară." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 341)

MONAHISMUL (îmbrăcămintea monahilor)

„Îmbrăcămintea lor este vrednică de bărbăţia lor. Nu se îmbracă cu haine care să se târâie după ei, cu haine moi, cu haine decoltate, ci îmbrăcămintea lor este îmbrăcămintea acelor fericiţi îngeri: a lui Ilie, a lui Elisei, a lui Ioan Botezătorul, a apostolilor". (*Omilii la Matei*, omilia LXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 786-787)

MONAHISMUL (chilia monahului)

„Ceea ce ne izbeşte mai întâi este calmul, este tăcerea, este pacea. Abia am străbătut acest loc că zgomotele lumii nu mai vin nici la urechile noastre nici la sufletele noastre. Neliniştile din înălţimea mării se sfârşesc în aceste locuri fericite; acolo este un port liniştit şi sigur unde cei ce se refugiază aici scapă de furtuni şi de înnecuri. Cum se văd din loc în loc pe malurile oceanului farurile ce se aprind şi luminează şirul de stânci de pe faţa oceanului, aşa sunt strălucitoare de o lumină divină locuinţele călugărilor, aşa ne luminează ele asupra pericolelor lumii şi ele indică drumul care duce sigur la ceruri.

Şi calmul chiliei nu face decât să-ţi închipui calmul sufletelor. Scăpaţi de ambiţiile veacului, pretenţiile vieţii, atracţiile moleşitoare ale bunăstării, totul pun pentru cucerirea cerului; călugărul este în mănăstirea sa ceea ce este soldatul sub cortul său; el nu cunoaşte locuinţă stabilă, el călătoreşte. El nu se fixează într-o reşedinţă definitivă, el îşi urmează alergarea lui războinică şi nu cunoaşte decât câmpurile de luptă.

Vrem noi alte imagini? Chilia îi este călugărului ceea ce-i era Raiul pământesc omului în starea sa de nevinovăţie." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, pp. 230-231)

MONAHISMUL (nealipirea monahului de cele pământești)

„Mânăstirea va fi un azil mântuitor pentru lume, pentru sufletele din ea; însă cu condiția ca acolo să stăpânească râvna, ca sărăcia să fie păstrată aici, ca rezerva şi înfrânarea să-şi aibă aici împărăția lor, ca spiritul lumii să fie alungat de acolo, ca ambiția şi luxul să fie necunoscute aici, într-un cuvânt ca toate virtuțile să înflorească aici. De ce ajutor va fi călugărul care, sub haina sa, lasă să se vadă preocupările şi căutările după vanitatea lumii? A cărui limbaj se împrumută cu toate defectele din gurile lumeşti? A cărui inimă împărtăşeşte, sau mai curând stricată cu afecțiunile dinafară, îl trădează pe Hristos şi sfâşie cel mai sfânt dintre contracte?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 238)

MONAHISMUL (locația potrivită pentru viețuirea monahilor nevoitori)

„Monahul are nevoie de sănătate trupească, de locuri potrivite pentru locuit, care să nu fie nici prea îndepărtate de locuințele omeneşti, dar să aibă şi liniştea pustiei; să nu fie apoi aceste locuri lipsite de o climă dulce, în tot timpul anului, că nimic nu este atât de nesuferit celui care se nevoieşte cu posturile ca asprimea aerului. Câte necazuri sunt siliți să îndure monahii pentru facerea hainelor şi a mâncării - că pe toate trebuie să le facă cu mâinile lor -, nu mai e nevoie să ți le spun acum." (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 140)

MONAHISMUL (pustia)

„Pustia este mama liniştii, port liniştit, care ne scapă de toate tulburările". (*Omilii la Matei,* omilia L, I, în col. PSB, vol. 23, p. 578)

„Pustia în care locuiesc aceşti ostaşi ai lui Hristos este tot atât de minunată şi frumoasă ca şi un pământ pe care ai întinde frumusețea multor ceruri. Că locuințele lor nu sunt mai prejos de ceruri; îngerii şi Stăpânul îngerilor se pogoară la ei. Dacă au venit la Avraam, la un om care avea soție şi hrănea copii, pentru că era primitor de străini, cu atât mai mult vin aici şi dănțuiesc cu ei dansul cel cu cuviință, pentru că găsesc la ei cu mult mai multă virtute, pentru că găsesc oameni care s-au lepădat de trup, care disprețuiesc trupul, deşi sunt în trup". (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 798)

„În oraşe ieşeau în fiecare zi porunci tiranice şi nelegiuite; pustia, însă, era lipsită de această slujbă neomenoasă, în oraşe, tribunalele erau pline de fapte nelegiuite şi de porunci nedrepte; pustia, însă, avea cetățeni care păzeau legile mai bine decât toți oamenii, avea cetățeni care ajunseseră din oameni, îngeri; pustiul se lua la întrecere cu cerul datorită virtuții cetățenilor care-l locuiau." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 513)

MONAHISMUL (pustnicii)

„Nu vedeți pe cei de prin munți? Aceia şi casele le-au părăsit şi femeile, şi copii, şi orice protecție; s-au sustras singuri din lume, şi îmbrăcându-se cu sac şi presărându-şi cenuşă pe cap şi-au atârnat lanțul de grumaz, s-au închis în nişte căsuțe mici, şi încă nu s-au mărginit aici, ci singuri s-au dat la posturi şi ajunări continue." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 133)

MONAHISMUL (monahii au ales să trăiască în feciorie)

„Dacă am ales să trăim în feciorie, să nu ne uităm că virtutea aceasta e însoțită de osteneală, nici că fecioria este plină de nevoință, ci să ne gândim la soarta pe care o vom moșteni; și cu gândul la ea, să înfrânăm furia poftei cele rele, să biruim săltările trupului și să curmăm greutatea ostenelilor cu cununa răsplăților." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„Când te gândești că lupți numai puțină vreme, și că dacă ai păstrat aprinsă candela fecioriei, dacă ai candelele aprinse și destul untdelemn în ele, adică untdelemnul adunat cu săvârșirea faptelor bune, atunci ai să fii învrednicit de acea viețuire fericită și ai să te întâlnești cu Mirele." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„*Sunt eunuci, care din pântecele maicii lor s-au născut așa; și sunt eunuci, care au fost făcuți eunuci de oameni; și sunt eunuci, care s-au făcut pe ei înșiși eunuci pentru împărăția cerurilor* (Matei 19, 12).

Prin cuvintele acestea, Hristos îi face să aleagă fecioria fără să-și dea seama. Le arată că este cu putință virtutea aceasta, ca și cum le-ar fi spus: Gândește-te ce-ai fi făcut dacă ai fi fost eunuc din fire sau dacă alții te-ar fi făcut eunuc? Ai fi fost lipsit și de plăcere și n-ai fi avut nici plată! Dar așa mulțumește lui Dumnezeu că suferi cu plată și cu cununi ceea ce suferă aceia fără cununi! Dar, mai bine spus, nu suferi nici asta; îți este cu mult mai ușor, pentru că viața ta este călăuzită de nădejde și de conștiința faptei bune ce o săvârșești și pentru că nici pofta nu e atât de puternică. Tăierea mădularului nu poate potoli așa de ușor astfel de valuri și nici nu poate face liniște, cât o poate frâul gândului, dar, mai bine spus, chiar nu numai gândul.

Hristos a vorbit de eunuci ca să-i îndemne pe ucenici să trăiască în feciorie. Dacă Hristos n-ar fi avut de gând să spună lucrul acesta, ce rost ar mai fi avut să vorbească de ceilalți eunuci? Când spune: *S-au făcut pe ei înșiși eunuci,* nu vorbește de tăierea mădularelor - Doamne ferește! -, ci de tăierea gândurilor celor rele. Că blestemat este cel ce-și taie mădularul, după cum spune Pavel: *O, de s-ar tăia de tot cei ce vă răzvrătesc!* (Gal., 5, 12). Și pe bună dreptate! Unul ca acesta este un ucigaș; dă prilej să fie hulită creația lui Dumnezeu, deschide gurile maniheilor și săvârșește aceeași fărădelege ca și păgânii care se ciuntesc. Tăierea mădularelor a fost dintru început fapta unei lucrări diavolești și a unei uneltiri drăcești, ca să defaime opera lui Dumnezeu și să pocească pe om; ca să pună totul pe seama naturii mădularelor și nu a voinței libere; din pricina aceasta mulți păcătuiesc fără teamă, pentru că se socotesc fără vină; aceștia își pricinuiesc o îndoită vătămare: una, că-și ciuntesc mădularele; a doua, că împiedică voința de a săvârși fapte bune. Diavolul le-a legiuit pe acestea!". (*Omilii la Matei,* omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 720-721)

„Aș putea fi însă întrebat:

- Dacă viețuirea în feciorie este o faptă de voință, pentru ce Hristos a spus la început: *Nu toți înțeleg cuvântul acesta, ci cei cărora s-a dat?*

- Ca să afli că mare este lupta aceasta, nu ca să bănuiești cumva că fecioria este un destin constrângător, s-a dat acelora care voiesc. A grăit așa ca să arate că acela care intră în această luptă are nevoie de mult ajutor de sus; dar de acest ajutor se bucură numai cel care voiește să trăiască în feciorie. Hristos Se folosește de obicei de aceste cuvinte când este vorba de o faptă deosebit de mare, de pildă când zice: *Vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele* (Matei 13, 11). Și că e adevărat că fecioria este o mare faptă de voință se vede din cuvintele spuse de Domnul cu acest prilej. Dacă fecioria ar fi numai un dar de sus și dacă cei care trăiesc în feciorie n-ar contribui cu nimic, atunci de prisos le-a mai făgăduit Hristos împărăția cerurilor și de prisos i-a mai deosebit de ceilalți eunuci". (*Omilii la Matei,* omilia LXII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 721-722)

„Hristos ştia că fecioria se bucură de mare vază, în ochii celor mai mulţi semeni. Că fecioria este într-adevăr mare lucru, se vede de acolo că nici în Vechiul Testament n-a fost săvârşită de acei sfinţi bărbaţi din vechime şi nici în Noul Testament nu este poruncă de lege. Hristos n-a poruncit fecioria, ci a lăsat-o la libera alegere a ascultătorilor. De aceea şi Pavel spune: *Dar despre fecioare nu am poruncă a Domnului* (I Cor., 7, 25). Laud pe cel ce trăieşte în feciorie, spune el, nu silesc pe cel ce nu vrea, nici nu fac din asta lege. Deci, pentru că fecioria era mare lucru şi se bucură de mare vază în ochii celor mai mulţi oameni, Hristos spune pilda aceasta, pentru ca nu cumva cel care trăieşte în feciorie să socotească că a făcut totul şi să neglijeze celelalte virtuţi. Pilda este în stare să convingă pe cel care trăieşte în feciorie că, chiar dacă are toate celelalte virtuţi, dar dacă-i lipsesc faptele bune ale milosteniei, este izgonit din împărăţia cerurilor împreună cu desfrânaţii şi stă alături de cei neomenoşi şi fără de inimă". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 887)

MONAHISMUL (sărăcia de bunăvoie a monahilor)

„Călugărul care nu posedă nimic este stăpân al totului: *Nimic având şi toate stăpânindu-le.* El este lipsit de suprapovara de bunuri. În realitate, el se desprinde de ce-i fals pentru a dobândi ceea ce-i adevărat." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 514-515)

MONAHISMUL (părăsirea mănăstirii şi lepădarea voturilor monahale)

„Dacă lacrimile şi suspinele s-ar putea vădi prin scrisori, ţi-aş fi trimis această scrisoare udată de lacrimi. Nu vărs lacrimile bucuriei că te îngrijeşti de rânduielile părinţilor, ci lacrimi de durere că te-ai şters din catalogul fraţilor, că ai călcat în picioare legământul făcut cu Hristos. Aceasta mă cutremură, pentru asta sufăr, pentru asta mă tem şi tremur, când ştiu de lepădarea de acest legământ va aduce osândă mare peste cei înscrişi în ceata cea bună a lui Hristos, dar care au părăsit din pricina trândăviei propria lor ceată. Din cele ce vor urma se va vedea că mai grea este osânda pentru unii ca aceştia.

Nimeni nu acuză de dezertare pe un om care nu-i înrolat în armată, dar, o dată ajuns soldat, atârnă deasupra capului lui primejdia osândei la moarte dacă este prin că dezertează. Nu-i cumplit lucru, dragă Teodore, să cazi atunci când lupţi, ci-i cumplit lucru să nu te mai scoli din cădere. Nu-i cumplit lucru să fii rănit la război, ci-i cumplit lucru să-ţi pierzi nădejdea vindecării, după ce ai fost rănit, şi să nu-ţi mai îngrijeşti rana. Nici un negustor care face comerţ pe mare nu se lasă de negustorie dacă i s-a întâmplat să i se scufunde o dată corabia şi şi-a pierdut toată marfa lui, dimpotrivă, străbate din nou mările şi îndepărtatele oceane, înfruntă valurile şi-şi dobândeşte iarăşi bogăţia pe care a pierdut-o. Pe mulţi atleţi îi vedem cu coroana pe cap, cu toate că au căzut de multe ori în timpul luptelor; ostaşul, chiar dacă fuge uneori din faţa duşmanului, în cele din urmă luptă cu mare curaj şi-l biruie. Mulţi dintre cei care s-au lepădat de Hristos din pricina grozăviei chinurilor, au luptat din nou şi au plecat din luptă încununaţi de cununa muceniciei. Dacă fiecare dintre aceştia ar fi pierdut orice nădejde din pricina rănilor primite mai dinainte, nu s-ar mai fi bucurat de victoria dobândită mai pe urmă.

Aşa şi tu, Teodore! Să nu te arunci cu bună ştiinţă în prăpastie numai pentru că duşmanul ţi-a zdruncinat puţin sufletul! Dimpotrivă, stai cu mai mult curaj! Întoarce-te iute acolo de unde ai fugit! Să nu socoteşti ruşine rana pe care ai primit-o! Nimeni nu batjocoreşte soldatul care se întoarce cu răni din război; ruşine-i să arunci armele şi să fugi din faţa duşmanilor. Nimeni nu-i atât de lipsit de judecată, nici atât de străin de treburile războiului, încât să ţină de rău pe un ostaş, atâta vreme cât acesta luptă, chiar dacă uneori este lovit, chiar dacă se retrage pentru puţin timp. Cel care nu luptă nu este rănit; dar cel care se năpusteşte cu mult curaj

asupra duşmanului poate fi lovit uneori şi poate să şi cadă." (*Către acelaşi Teodor*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 376-377)

„Tu însă nu te mai poţi căsători, ai fost căsătorit o dată. A părăsi căsătoria ce ai făcut-o cu Mirele cel ceresc şi a te căsători cu o femeie înseamnă a săvârşi preacurvie, oricât ai încerca tu să numeşti acest lucru căsătorie; şi este o preacurvie cu atât mai cumplită, cu cât Dumnezeu este superior oamenilor. Nimeni să nu te înşele cu aceste cuvinte: Dumnezeu n-a oprit căsătoria. Asta o ştiu şi eu; n-a oprit căsătoria, dar a oprit pracurvia şi tu tocmai aceasta ai de gând să săvârşeşti. Facă Dumnezeu să nu te căsătoreşti niciodată! Poţi să te mai minunezi oare că socotesc nunta preacurvie, când prin căsătoria ce vrei să faci calci în picioare legea lui Dumnezeu? Sunt cazuri când omorul aduce cu sine dreptate, iar iubirea de oameni este osândită mai mult decât omorul; asta pentru că omorul a fost săvârşit potrivit îngăduinţei lui Dumnezeu. Să-ţi exemplific cele spuse: fapta lui Finees, care a omorât împreună cu preacurvar şi pe femeia cu care a curvit, a fost socotită o faptă de dreptate, pe când Samuel, acel sfânt al lui Dumnezeu, cu toate că a lăcrimat, a plâns şi s-a rugat nopţi întregi, n-a putut să abată osânda trimisă de Dumnezeu asupra lui Saul, tocmai pentru că, împotriva voinţei lui Dumnezeu, a lăsat în viaţă pe împăratul celor de alt neam, pe care trebuia să-l omoare. Prin urmare, dacă iubirea de oameni făcută cu gândul de a nu asculta pe Dumnezeu a primit mai mare pedeapsă decât omorul, mai este oare de mirare că este osândă, mai mult decât preacurvia, căsătoria care calcă în picioare pe Hristos şi porunca sa?

După cum spuneam la început, dacă ai fi un simplu om, şi nu ostaş, nimeni nu te-ar acuza de dezertare; acum, însă, când eşti înrolat în armata unui astfel de Împărat, nu mai eşti tu stăpânul tău. Dacă femeia nu mai este stăpână peste trupul ei, ci bărbatul (I Cor., 7, 4), cu atât mai mult nu sunt stăpâni pe trupul lor monahii, cei care trăiesc în Hristos. Cel pe care-L dispreţuieşti acum este Acela care te va judeca atunci. Să ai necontenit în minte pe Hristos şi râul cel de foc. Scriptura spune: *Râu de foc curgea înaintea feţei Lui* (Dan., 7, 10)." (*Către acelaşi Teodor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 381-382)

MONAHISMUL (sfaturi pentru monahi)

„Ce este arma pentru vânător, aceea este rugăciunea pentru monah. Nu este atât de înfricoşătoare arma pentru lupi, cât de înfricoşătoare sunt pentru diavoli rugăciunile drepţilor." (*Comparaţie între împărat şi monah*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 249)

„Fecioarele nu trebuie să călătorească mult şi de prisos; nu le este îngăduit să rostească vorbe deşarte şi fără rost; nu li se cade să cunoască ocara şi linguşeala nici măcar din nume. Din pricina asta au nevoie de o foarte mare pază şi de mai mult ajutor. Duşmanul sfinţeniei, diavolul, totdeauna şi mai cu seamă pe ele le atacă şi stă lângă ele, gata să le înghită (1 Petru 5, 8), dacă ar aluneca cumva şi ar cădea. În afară de diavol, oameni, oameni mulţi, uneltesc împotriva lor; iar împreună cu toţi aceştia le atacă furia firii. Şi, ca să spun pe scurt, fecioarele au de dus o îndoită luptă: sunt atacate şi din afară, şi sunt necăjite şi dinăuntru." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 13, în vol. *Despre preoţie*, pp. 90-91)

MONAHISMUL (moartea îi eliberează pe monahi din această lume şi îi introduce în ceruri)

„Dacă viaţa călugărilor este frumoasă şi nobilă, ce să mai zici despre moartea lor? Moartea lor este triumful lor; moartea lor este ceasul suprem al bucuriei lor supreme. Ei numesc moartea *plecarea lor*, căci moartea eliberându-i din această lume îi introduce în ceruri.

Aşa cântă ei imne triumfătoare la înmormântarea fraţilor lor decedaţi, într-un aspect de sărbătoare. Puternic în fapte în cursul vieţii sale, călugărul este şi mai mult încă în moartea sa." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 232-233)

„Nici una din peripeţiile existenţei nu-i va putea atinge, nici să distrugă seninătatea lor. Moartea însăşi care ne îngrozeşte, nu obţine de la ei decât surâsul de pace şi de laudă biruitoare. Moartea ne înspăimântă, fiindcă întregul pământ dispreţuieşte cerul, şi păcătoşi, noi tremurăm în faţa Judecătorului suprem. Ei care s-au dezbrăcat de bunurile pământeşti pentru a nu râvni decât la ceruri, ei a căror viaţă întreagă n-a fost decât o virtute continuă, nu văd în moarte decât o eliberare şi intrarea într-o fericire supremă." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 237)

MULŢUMIREA (adusă lui Dumnezeu)

„Noi, astfel, trebuie să-I mulţumim lui Dumnezeu nu numai când suntem bogaţi, ci şi când suntem săraci; nu numai când suntem sănătoşi, ci şi când suntem bolnavi; nu numai când prosperăm, ci şi când pătimim cele contrare. A mulţumi lui Dumnezeu când vântul este prielnic pe mare nu e ceva de mirare; însă a-I mulţumi când este furtună şi corabia se zbate în toate părţile, şi este în primejdie de a se scufunda, atunci este probă de o mare răbdare şi recunoştinţă. De aceea şi Iov a fost încununat, de aceea a închis gura cea neruşinată a diavolului şi a arătat clar că mulţumea lui Dumnezeu nu pentru prosperitatea zilelor pe pământ, ci pentru dragostea lui cea mare către Dumnezeu. Priveşte, deci, pentru ce mulţumeşte şi el lui Dumnezeu: nu pentru cele pământeşti şi pieritoare, cum sunt slava, puterea, întâietatea, căci toate acestea nu sunt vrednice de vreun cuvânt, ci pentru adevăratele bunuri, credinţa şi libertatea cuvântului. Şi priveşte încă cu câtă dispoziţie mulţumeşte, căci nu a zis simplu *lui Dumnezeu*, ci *Dumnezeului meu*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 28)

„Căci atunci este mulţumirea deplină, când noi facem toate acelea prin care Dumnezeu urmează a fi slăvit, şi când fugim de acelea de care ne-am izbăvit." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 363)

„*Mulţumind pururea*, zice. Adică ce? Noi trebuie a-i mulţumi pentru tote cele ce se întâmplă? Da; chiar de am fi în vreo bolă, şi chiar de am fi în sărăcia cea mai mare; căci chiar dacă în legea veche un înţelept sfătuieşte şi zice: *Tot ce se va întâmpla ţie, primeşte, şi întru schimbările smereniei tale depărtează de la tine mânia* (Sir., 2, 4), adică rabdă îndelung, apoi cu atât mai mult noi cei din legea nouă trebuie a-i mulţumi pururea chiar în suferinţele noastre. Chiar de nu ştii cuvântul pentru care suferi, tu, mulţumeşte-i Lui, căci aceasta este adevărata mulţumire. Dacă tu-i mulţumeşti când prosperi şi-ţi merg bine toate afacerile, nu e nimic de mirare; ceea ce se cere, este de a-i mulţumi când eşti în scârbe, în supărări şi în necazuri. Nu vorbi nimic mai mult, decât acest cuvânt scurt: *mulţumescu-ţi Ţie Stăpâne.* Şi ce zic eu despre scârbele de aici? Noi trebuie a mulţumi lui Dumnezeu chiar pentru gheenă, pentru suferinţele şi pedeapsa de acolo. Acest fapt ne va folosi mult, fiind cu băgare de seamă, căci vom avea, ca în loc de frâu, pusă în inimele noastre frica de gheenă.

Deci, noi să mulţumim lui Dumnezeu nu numai pentru binefacerile cele arătate ce le primim de la Dânsul, ci şi pentru cele nearătate, şi chiar pentru acelea care ni le acordă fără voia noastră, pentru că de multe ori fără să voim noi şi fără să ştim, El ne face bine." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, pp. 182-183)

„Chiar când suntem în sărăcie, când suntem în boli şi în strâmtorări, să-i adresăm mulţumiri lui Dumnezeu. Când zic mulţumire, nu înţeleg numai cu cuvintele şi cu limba, ci cu

faptele, cu cugetul şi cu inima noastră." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 183)

„Să-I mulţumim din tot sufletul nostru, pentru că El ne iubeşte mai mult decât născătorii noştri, şi pe cât de mare este deosebirea între bunătate şi răutate, pe atât de mare e deosebirea între iubirea lui Dumnezeu şi cea a născătorilor noştri." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 183)

„Să mulţumim deci întru toate şi pentru toate, căci aceasta este adevărata mulţumire. A mulţumi lui Dumnezeu când prosperăm, nu este vreun lucru mare, pentru că înseşi firea lucrurilor ne împinge spre aceasta. Însă a-I mulţumi când suntem în cele mai mari primejdii, aceasta este de admirat. Când noi mulţumim lui Dumnezeu în împrejurări de acelea pentru care alţii se deznădăjduiesc şi hulesc, priveşte la câtă filozofie am ajuns: întâi că prin aceasta am bucurat pe Dumnezeu, al doilea că am ruşinat pe diavol, al treilea, că nu am judecat întru nimic faptul petrecut, şi cu un cuvânt, că şi tu eşti mulţumit, şi Dumnezeu îţi taie scârba, şi diavolul se depărtează. Dar dacă tu te descurajezi şi huleşti, diavolul este de faţă şi face orice voieşte, iar Dumnezeu Care este hulit te părăseşte, şi în acelaşi timp necazul se prelungeşte; — pe când dacă Îi mulţumeşti, diavolul fuge de tine pentru că nu reuşeşte în planurile sale, iar Dumnezeu fiind cinstit, te va cinsti în schimb mai mult.

De altfel este ştiut de toţi că omul care mulţumeşte lui Dumnezeu pentru relele ce s-au întâmplat, nu simte acele rele. Sufletul unui asemenea om se bucură de acestea ca de nişte succese câştigate, are conştiinţă veselă, şi în fine un astfel de suflet nu poate fi trist şi posomorât niciodată. Acolo, odată cu nenorocirea vine şi conştiinţa şi-l biciuieşte, pe când aici îl încununează şi-l laudă. Nimic nu poate fi mai scump ca limba aceea care mulţumeşte lui Dumnezeu pentru cele neplăcute. O astfel de limbă cu nimic nu este mai prejos de limba martirilor, şi de aceea şi aceasta ca şi aceea se încununează. Pentru că şi această limbă a fost silită de călău (diavol) ca să se lepede de Dumnezeu şi să-L hulească, pentru că şi aici s-a încercat diavolul cu raţionamentele drăceşti ca să o momească şi să o întunece cu fel de fel de nemulţumiri, însă n-a folosit nimic.

Deci dacă suferi durerile şi mulţumeşti lui Dumnezeu, te-ai învrednicit de cununa muceniciei." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, pp. 99-100)

„Să ne gândim la cei de jos, la cei ce sunt în nenorociri mai mari decât ale noastre, şi astfel vom putea mulţumi lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia XI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 282)

„Nu e cu putinţă de a sluji lui Dumnezeu cu mulţumire, dacă nu-I mulţumim pentru toate, şi pentru ispite, şi pentru viaţă liniştită, adică să nu grăim nimic necuviincios, nimic necinstit, ci să ne umilim, ca astfel să devenim vrednici de cinste." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 374)

„Să ne silim de a-I aduce mulţumire pentru toate, şi pe toate să le răbdăm cu bărbăţie. Suntem poate săraci? Să-I mulţumim. Când pătimim rele să-I mulţumim. Suntem clevetiţi? Să-I mulţumim. Suntem bolnavi? Să-I mulţumim. Aceasta numai ne face de a ne apropia de Dumnezeu, atunci şi noi vom avea pe Dumnezeu dator. Când întâmpinăm cele bune, atunci suntem datori lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 381)

„Însă lui Dumnezeu nu-i este plăcută altă mulţumire, decât aceea ca noi să ne mântuim sufletele noastre şi să ne silim a face fapte bune." (*Cuvânt la Naşterea Domnului, 25 decembrie*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, p. 222)

„Noi care ne arătăm sensibili la cea mai uşoară atenţie, care nu primim cel mai mic cadou fără mulţumirile noastre, noi ne lăsăm fără un cuvânt, fără un semn de recunoştinţă acoperiţi de binefacerile lui Dumnezeu. Cine ne va explica nouă acest străin şi urât mister? Cine ne va spune cauzele acestei monstruoase nemulţumiri?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 18)

„Suntem noi uitători şi nemulţumitori faţă de Providenţă? Să ascultăm cântecul de iubire şi de laudă pe care-l ridică creaţia întreagă fără întrerupere către Dumnezeu." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 29)

MULŢUMIREA (sufletească cea după Dumnezeu)

„Căci mai puternică decât toată arma este mulţumirea cea după Dumnezeu, şi pe un astfel de om nimic din acestea nu-l poate întrista sau posomorî, ci toate le rabdă cu bărbăţie. Că ce poate fi mai rău ca focul? Sau ce poate fi mai dureros ca muncile şi caznele cele necontenite? Măcar de ar pierde cineva mii de moşii, sau copiii, sau orice altceva, totuşi nu poate fi aşa de vătămător precât a pierde bucuria şi mulţumirea cea sufletească după Dumnezeu. *Piele pentru piele,* zice, *toate câte are omul le va da pentru viaţa sa* (Iov, 2, 4). Nimic este mai grozav ca durerile ce le suferă cineva; şi cu toate acestea, chiar cele nesuferite auzului se fac suferite şi dorite pentru mulţumirea şi plăcerea cea după Dumnezeu. Chiar de ai pogorî pe mucenic de pe cruce cu puţin suflet într-însul, sau l-ai scăpa din căldările unde era aruncat, vei găsi totuşi în el o astfel de bucurie şi mulţumire sufletească, încât nici este cu putinţă a spune." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, p. 12)

MUNCA (Dumnezeu a dat omului munca nu pentru a-l osândi, ci pentru a-l îndrepta şi a-l înălţa)

„Dumnezeu, de la început, a osândit pe om la muncă nu pentru a se răzbuna sau a-l pedepsi, ci pentru a-l învăţa şi îndrepta. Când Adam petrecea o viaţă liniştită, s-a văzut a-lungat din raiul pământesc (Geneza 2); când Sfântul Pavel ducea o viaţă aspră şi lucrătoare şi cum zicea însuşi, el lucra ziua şi noaptea fără odihnă şi fără preget, s-a văzut răpit la al treilea cer (II Cor., 2, 27). Aşadar, să nu dispreţuim munca şi să nu învinuim lucrarea. Căci chiar înainte de a obţine împărăţia cerurilor, ne procură pe pământ cea mai mare răsplată, o plăcere curată: şi nu numai o plăcere curată, ci ceea ce este mai însemnat ca plăcerea, o sănătate neschimbăcioasă." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia II-a, p. 49)

„Iar cuvintele auzite de Adam, *în sudoarea feţei tale vei mânca pâinea ta* (Facere 3, 19), par a fi pedeapsă şi bătaie. Dar de fapt nu sunt decât o atenţionare şi o înţelepţire, un leac pentru rănile ivite de pe urma păcatului. de aceea şi Pavel a lucrat neîncetat nu numai ziua, ci şi noaptea. Şi acest lucru îl spune în gura mare atunci când zice: *Căci am lucrat ziua şi noaptea, ca să nu îngreunăm pe vreunul dintre voi* (II Tes., 3, 8). Şi nu a muncit doar pentru hrană şi pentru sufletul lui, cum fac mulţi dintre fraţi, ci atâta s-a ostenit, încât a putut să-i hrănească şi pe alţii." (*Îmbrăţişaţi pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 156)

MUNCA (- antidotul păcatelor)

„A munci cineva ca să se hrănească este un fel de filosofie mare, căci şi sufletele acestora sunt mai curate, şi cugetele lor sunt mai harnice. Cel ce nu lucrează nimic, multe grăieşte degeaba, multe face fără rost, nu lucrează nimic bun în timpul zilei şi este stăpânit de o piroteală veşnică – pe când cel ce se găseşte în lucru, nimic nu primeşte cu grabă, nici cu cugetul, nici cu vorba, nici cu fapta, căci sufletul său este pironit necontenit către o viaţă

lucrătoare. Deci să nu dispreţuim pe cei ce se hrănesc cu mâinile, ci încă să-i fericim pentru aceasta." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 53)

MUNCA (gravitatea şederii în nelucrare)

„Pentru aceea avem mâini, ca să ne fie nouă de ajutor. Iar celor neputincioşi cu trupul să le dăm după putere, din toate ale noastre. Iar dacă cineva petrece în nelucrare, sănătos fiind, este mai de plâns decât cei bolnavi de friguri. Căci aceia, din pricina neputinţei, au iertare şi se bucură de mila altora. Dar aceştia, bătându-şi joc de sănătatea trupului lor, de bună seamă că sunt urâţi de toţi, ca unii care calcă legile lui Dumnezeu." (*Îmbrăţişaţi pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare,* cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 158)

MUSTRAREA (exortaţie la mustrarea cea bună şi folositoare)

„Iarăşi mă văd silit să acuz lucrurile lumii de astăzi. Ce să fac? Nu voiam, dar mă văd silit. Dacă prin tăcerea noastră ar fi dispărut asemenea fapte, atunci ar fi trebuit să tac. Dar dacă, tăcând noi, nu numai că nu dispar, ci se înrăutăţesc şi mai mult, atunci trebuie să vorbim. Cel care-i învinovăţeşte pe cei ce păcătuiesc, chiar dacă nu are alt folos, cel puţin nu-i lasă de a înainta mai mult în păcate. Nici un suflet nu poate fi atât de neruşinat şi de necuvios încât, auzind mereu înfruntări pentru oarecare fapte rele, să nu se ruşineze şi să nu plece ochii în jos, din cauza mulţimii relelor. Desigur, chiar şi cei lipsiţi cu desăvârşire de ruşine au un dram de sfială, pentru că Dumnezeu a sădit în firea noastră ruşinarea de faptele rele. Deci, pentru că nu era de ajuns că numai frica să ne cuminţească, a mai pregătit şi alte căi spre a nu păcătui, ca de pildă: a înfrunta pe cei ce păcătuiesc, temerea de legile existente, iubirea de slavă, gândul la prieteni.

Toate aceste căi sunt pregătite de Dumnezeu spre a nu păcătui. De multe ori ceea ce nu s-a făcut din frica lui Dumnezeu s-a făcut din frica de oameni. Ceea ce se caută este ca mai întâi de toate să nu păcătuim, iar a reuşi să facem aceasta din frica de Dumnezeu va veni după aceea." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a V-a, pp. 85-86)

„Dacă vezi pe prieten curvind, spune-i: *Rău lucru este ceea ce tu faci; nu ţi-e ruşine, nu te sfieşti? Ceea ce faci este rău.* Dar el nu ştie că este rău? zici tu. Ba ştie, însă este atras de poftă. Şi cei bolnavi de friguri ştiu că băutura de apă rece este vătămătoare, şi totuşi au nevoie de alţii ca să-i împiedece. Cel ce se găseşte în vreo patimă, nu va putea a se dezbăra cu uşurinţă de ea. De aceea deci trebuie ca tu cel sănătos să alergi spre vindecarea aceluia." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXX, p. 355)

„Nu încerca de a îndrepta totul deodată, fiindcă nu vei putea, ci încetul şi câte puţin. Dacă îl vezi ducându-se la ospeţe şi beţii, sfătuieşte-l, îndreaptă-l şi-l ajută, fie chiar că te-ar vedea şi pe tine având vreun defect. Că astfel va suferi certarea ta, când mai ales va vedea că şi tu ai nevoie de certare, şi că nu ai succese în totul, nici nu eşti dascăl, ci faţă de dânsul eşti ca un prieten şi frate ajutător." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXX, p. 355)

„Pavel supune la chin şi la pedeapsă nu numai pe cei ce săvârşesc răul, ci şi pe cei care îl încuviinţează (Cf. Rom., 1, 32). Iar profetul David dă aceeaşi pedeapsă nu numai celor ce fură, ci şi celor care aleargă cu ei (Cf. Ps., 48,13). Şi pe bună dreptate; căci cel care îl ştie pe cel care face răul şi-l doseşte şi-l ascunde, îi dă prilej să ajungă şi mai nepăsător şi-l face să săvârşească răul cu mai multă libertate". (*Către iudei,* cuv. I, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 252)

„Spui că este greu şi supărător lucru să vesteşti astfel de cuvinte celor care săvârşesc aceste păcate? Greu şi supărător lucru este să taci! Tăcerea aceasta aduce pieire şi asupra voastră, a celor care îi ascundeţi pe făptaşi, şi asupra acelora care stau tăinuiţi, căci porneşte

pe Dumnezeu cu război împotriva voastră. Cu mult mai bine este să fiţi urâţi de semenii voştri lucrând pentru mântuirea lor, decât să Se mânie Dumnezeu pe voi. De se supără semenul tău pe tine acum, cu nimic nu te va putea vătăma; dar, mai bine spus, îţi va mulţumi mai târziu că l-ai vindecat. Dumnezeu însă te va pedepsi cu cea mai grea pedeapsă dacă taci şi doseşti, făcând favor păgubitor semenului tău. Prin urmare, dacă taci, porneşti şi pe Dumnezeu cu război împotriva ta, şi-l vatămi şi pe fratele tău. Dacă însă îi spui şi-l dai de faţă, vei face ca şi Dumnezeu să pogoare mila Lui asupra ta, şi-l vei câştiga şi pe semenul tău; îţi vei face din el un prieten devotat, căci a cunoscut prin propria lui viaţă binefacerea pe care i-ai făcut-o.

Să nu socotiţi dar că faceţi un bine fraţilor voştri dacă nu-i mustraţi cu toată asprimea când vedeţi că săvârşesc vreo faptă necugetată. Când ţi se fură o haină, nu-l socoteşti oare duşman şi pe cel care a văzut pe hoţ, iar nu numai pe făptaş?" (*Către iudei,* cuv. I, 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 262-263)

„Hristos Şi-a vărsat sângele pentru el! Tu nu vrei să spui nici un cuvânt petru el? Nu, vă rog! Dimpotrivă, îndată ce veţi pleca de aici, grăbiţi-vă să vă duceţi la vânătoare! Fiecare dintre voi să-mi aducă un creştin cuprins de această boală! Dar, mai bine spus, să nu dea Dumnezeu să fie atâţia bolnavi! Doi sau trei dintre voi, sau chiar zece sau douăzeci, să-mi aducă unul, pentru ca în ziua aceea, văzând vânatul înăuntrul plaselor, să vă întind mai bogată masa cuvântului. Dacă voi vedea că sfătuirea mea s-a prefăcut în faptă, cu mai multă râvnă voi vorbi pentru vindecarea lor şi mai mare va fi câştigul şi al vostru, şi al lor. Nu staţi dar nepăsători!" (*Către iudei,* cuv. I, 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 263)

„Tocmai dojanele acelea îmi arătau cât de tare mă iubiţi." (*Omiliile despre pocăinţă,* omilia întâi, p. 9)

„Dacă vezi pe sluga ta, sau pe prietenul tău, sau pe unul din cunoscuţii tăi că bea fără măsură, că fură, că merge la teatru, că nu se îngrijeşte de sufletul lui, că se jură strâmb, că minte, mustră-l pe el, pedepseşte-l, întoarce-l (de la fapta rea), îndreaptă-l. Şi toate acestea le-ai făcut pentru Dumnezeu. Dar dacă-l vezi că greşeşte faţă de tine, că amână în a-ţi sluji, iartă-l, şi astfel, iertat a fost pentru Dumnezeu." (*Cuvânt la calende,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 16)

„Să mustrăm pe cei ce-şi petrec toată ziua în beţii! Nu ca să-i ruşinăm, ci ca să-i scăpăm de ruşine! Nu ca să-i ocărâm, ci ca să-i îndreptăm! Nu ca să-i facem de râs înaintea oamenilor, ci ca să-i scoatem din alaiul cel hidos şi astfel să-i smulgem din mâinile diavolului." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 23)

„Ce faci omule? Pe fratele tău vezi că se supără, aflându-se în toată viaţa lui în lene şi în curvie şi tu nu-i întinzi mâna ta să-l scoţi din surparea lui? Pentru ce nu-l dojeneşti şi nu-l certi? Ci te temi să nu-l sminteşti şi-l cinsteşti mai mult pe dânsul decât mântuirea sufletului lui? Dar ce răspuns îi vei da lui Hristos în ziua judecăţii?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 109)

„Mare lucru este să poţi îndura mustrările! Mare lucru este să poţi mustra. Acesta este semn de mare purtare de grijă. Când vedem pe un om că are haina descusută într-o parte sau că o altă îmbrăcăminte îi stă rău, îl facem atent şi i-o îndreptăm, dar când îl vedem cu viaţa stricată nu spunem un cuvânt! Trecem nepăsători pe lângă el când vedem că duce o viaţă păcătoasă. Deşi pentru haine îl aşteaptă numai râsul, pe când pentru suflet, primejdie şi pedeapsă. Spune-mi, te rog: Vezi pe fratele tău căzând în prăpastie, îl vezi că are o viaţă păcătoasă, că nu vede ce trebuia să facă, şi nu-i întinzi mâna, nu-l ridici de jos? Nu-l mustri, nu-l certi? Pui înaintea mântuirii lui dorinţa de a nu-l supăra, de a nu-i deveni nesuferit? Ce iertare vei avea de la Dumnezeu? Ce cuvânt de apărare? N-ai auzit că Dumnezeu a poruncit iudeilor să nu treacă nepăsători pe lângă vitele rătăcite ale vrăjmaşilor lor, să nu le lase căzute

sub poveri (Ieş., 23, 4-5)? Vom trece noi, oare, cu vederea sufletele fraţilor noştri, care cad în fiecare zi, când iudeii primiseră de la Dumnezeu poruncă să nu uite nici de vitele vrăjmaşilor? Nu-i oare cea mai mare cruzime şi sălbăticie să nu avem nici atâta purtare de grijă faţă de oameni cât aveau aceia pentru vite? Acest lucru a întors totul pe dos, aceasta ne-a stricat viaţa; aceasta, pentru că nu îndurăm cu curaj mustrările şi nici nu vrem să mustrăm pe alţii." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 39-40)

MUSTRAREA (cum trebuie făcută mustrarea)

„Îmi dau seama că v-am mustrat cu asprime; iertaţi-mă, vă rog. Aşa e când doare sufletul. N-am grăit acestea din ură, ci din dragoste şi din purtare de grijă". (*Omilii la Facere,* omilia VI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 79)

„Mustrarea ce nu are iubire de oameni pare a fi zavistuire." (*Cele dintâi omilii la Facere,* cuvântul al nouălea, p. 118)

„Ai de mustrat pe cineva? Fă aceasta fără mânie". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

„Domnul nu mustra, în auzul tuturora, pe cei care veneau la El cu gânduri rele; le răspundea după inima lor, ca să înţeleagă numai ei mustrarea, fiindu-le de un îndoit folos: întâi că le arată că ştie ce au pe cuget, apoi că le dădea putinţa să-şi îndrepte viaţa prin aceea că nu i-a dat de gol în faţa mulţimii." (*Omilii la Matei,* omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 346)

„Aceasta este adevărată îndreptare şi nesupărătoare pentru nimeni, când îndreptându-ţi vorba către unul, tu în realitate mustri pe un altul. În acest fel, cel certat nu se poate supăra, deoarece nu te-ai adresat direct lui, dar în acelaşi timp, subtil, el va primi doctoria îndreptării, pe care i-ai aplicat-o." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXV, p. 459)

„Dacă de la început chiar ai certat aspru pe cineva, l-ai făcut singur neîmblânzit şi fără ruşine, iar dacă l-ai adus la smerenie prin vorbe blajine, apoi i-ai îndoit grumazul, i-ai tăiat îndrăzneala şi l-ai făcut să cate la pământ." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, p. 22)

„... nici cel ce mustră să nu se iuţească – căci aceasta nu este spre îndreptare, ci mai mult o patimă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 472)

„Noi care mustrăm, să ne apropiem de cei mustraţi cu toată blândeţea, cu toată înţelepciunea. Chiar de ai vedea pe fratele tău păcătuind, tu totuşi – după cum şi Hristos a poruncit – nu da în vileag mustrarea ce-i vei face-o, ci numai între tine şi dânsul mustră-l, nu luându-l în râs; nu călca pe cel ce zace jos rănit, ci fiind însuţi trist şi îndurerat; şi când poate tu păcătuieşti, arată-te gata a primi mustrarea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 472)

„Căci atunci sfătuirea este vrednică şi bineprimită, când împreună cu învinuirile se adaogă şi vorbe aducătoare de sfială şi de ruşine: căci pentru a înfrâna un suflet neruşinat şi a-l lovi mai tare decât cu învinuirile aduse pe faţă, sunt de ajuns nişte astfel de vorbe muşcătoare, care îi vor şi vindeca rana şi ruşinea căpătate din învinuirile aduse. Ceea ce este mai cu seamă de admirat în vorbele pricinuitoare de ruşine şi de sfială, tocmai aceasta este, că două lucruri potrivnice se câştigă deodată: întâi, se dă o lovitură mai grea decât pâra învederată adusă

persoanei, şi al doilea, că pregăteşte pe cel certat atât de greu spre a se oţeli mai mult în răbdare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 119)

„... cel ce întrebuinţează numai mânie îşi împlineşte numai patima sa." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, pp. 471-472)

„Apropie-te de acel ce vieţuieşte cu fecioara şi mai întâi spune-i o mică laudă ca unui frate, ce i-o vei împleti din celelalte însuşiri bune pe care le are, şi aşa şi cu o apă caldă stropindu-l aşa-zicând cu laudele, slăbeşte-i şi-i moaie umflătura rănii. Căinează-te şi pe tine, învinuieşte neamul omenesc, arătă-i că toţi suntem în păcate, cere-i iertare, spunându-i că te încerci a face nişte lucruri mai presus de puterile tale, însă dragostea îndrăzneşte a încredinţa totul. Apoi sfătuindu-l, tu fă aceasta nu în chip poruncitor, ci frăţeşte. Iar prin toate acestea tu vei slăbi şi muia umflătura rănii sale, vei uşura durerea venită din tăierea făcută pentru viitoarea mustrare, şi de multe ori cerându-ţi iertare, îl vei ruga să nu se supere. Când prin acestea îl vei lega vine din toate părţile, atunci fă-i rana cuvenită, nici legând-o, nici lăsând-o dezlegată, ca astfel nici să fugă, dar nici să dispreţuiască faptul. Dacă tu nu-i vei pricinui rana de moarte, nu ai făcut nimic mai mult, precum şi dacă l-ai lovit cu putere mare, l-ai făcut să sară în sus şi să fugă. Pentru aceea, urmând a-l mustra din nou, amestecă iarăşi laudele cu mustrările, şi fiindcă acest fapt prin sine însuşi nu poate fi laudă — de vreme ce nu este vrednic de laudă faptul de a vieţui cu o fată fecioară — apoi tu scoate această laudă din însăşi voia lui, şi zi-i: *Ştiu foarte vine că tu faci aceasta pentru Dumnezeu; căci văzând pe această copilă fără sprijin şi singură, i-ai întins mână de ajutor spre a o scăpa din acea viaţă ticăloasă.* Chiar de nu ar fi făcut-o cu această voie, tu zi şi aşa, iar la urmă mai adaogă şi aceasta — iarăşi cerându-ţi iertare — că *Eu îţi spun acestea nu poruncindu-ţi, ci aducându-ţi aminte. Pentru Dumnezeu o faci, ştiu şi eu, dar să vedem de nu cumva se naşte de aici vreun alt rău. De nu izvorăşte nici un rău, tu ţine-o în casa ta, şi îndeletniceşte-te cu această frumoasă îndeletnicire, că nimeni nu te împiedică, iar de cumva vine de aici vreo vătămare mai mare poate decât câştigul, păzeşte-te, rogu-te, şi să nu te grăbeşti a aduce linişte unui suflet, însă să sminteşti în acelaşi timp pe multe altele.* Şi nu-i adăuga pedepsele care aşteaptă pe cei ce smintesc, ci ia-ţi în ajutor chiar mărturia lui, şi zi-i: *Tu nu ai trebuinţă a afla acestea de la mine, căci singur ştii că dacă cineva va sminti pe unul dintre aceşti mici, va lua o mare pedeapsă*, şi aşa fel fiind, tu ai îndulcit vorba, după care liniştindu-i mânia, pune-i doftoria îndreptării.

Iar dacă cumva va pune înainte iarăşi singurătatea ei, nici atunci să nu-i mustri pricina lui — ci zii către dânsul: Nimic să nu te înspăimânte din toate acestea, căci tu ai o îndreptăţire destul de puternică: sminteala adusă altora; căci tu nu din lene, ci numai îngrijindu-te de dânşii, te-ai depărtat de la o astfel de îndeletnicire. Şi toate cele ce sunt ca sfaturi să fie făcute pe scurt, căci nici nu au trebuinţă de o mare învăţătură, pe când cele cu privire la iertare să fie cât de multe, şi una după alta. După aceea, întruna aleargă la dragoste, întunecând oarecum greutatea celor vorbite şi dând lui dreptul de a face ce vrea, să-i zici: Eu numai cât te povăţuiesc şi sfătuiesc a face aşa, însă a asculta sau nu, tu eşti deplin stăpân; căci eu nu te silesc, ci las totul la judecata ta. Dacă noi astfel facem mustrarea, vom putea cu uşurinţă a îndrepta pe cei ce greşesc; iar aşa cum ne facem acum, este mai mult a unor fiare sălbatice şi a unor dobitoace necuvântătoare decât a unor oameni. Dacă unii poate simt astfel de fapte, greşind un altul, iată că aceluia nu-i spun nimic, iar ei întocmai ca şi babele cele bete şoptesc între dânşii.

Acestea deci cugetându-le, iubiţilor, să ne îngrijim de mădularele noastre, şi să nu ne ascuţim limba unii împotriva altora, şi nici să vorbim cuvinte grele, săpând slava aproapelui, şi întocmai ca la război aruncându-ne şi azvârlindu-ne unii împotriva altora." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, pp. 474-475)

„Certarea lui (a lui Pavel – n.n.) este făcută cu multă iconomie - ceea ce este a celor ce iubesc mult.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 129)

„Căci nimeni nu ar voi să nu fie lăudat; și apoi la un loc cu laudele aduse, și mustrarea făcută lui este bine primită.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 131)

„Căci de aceea a amestecat el laudele cu mustrarea, ca nu cumva, trecând deodată de la mustrare la sfătuire, să-și facă cuvântul cu anevoie de primit, ci îndulcindu-le mai întâi auzul, să le pregătească cu acest chip calea sfatului ce urma a le da.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVI, p. 154)

„Dojanele când nu sunt prea aspre și grele, atunci mai ales sunt bine primite.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 56)

„Peste tot locul el (Pavel – n.n.) amestecă acuzațiile la un loc cu laudele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 102)

„Aceasta o face el (apostolul Pavel - n.n.) peste tot locul; când trebuie a scrie, de se întampla să aibă ceva de acuzat și ceva de lăudat, mai întâi laudă și după aceea trece la acuzații. Mai întâi el își familiarizează pe auditori, cu care ocazie acuzațiile ce le aduce sunt apărate de orice bănuială, arătând prin aceasta că el ar fi dorit sa-i laude necontenit, dar că, silit de împrejurări numai, el s-a văzut nevoit de a-i acuza.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 20)

„Certarea cea mai aspră, care mai cu seamă poate stârni pe cineva, este cea făcută cu blândețe.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VI, p. 66)

„*Cu toată îndelunga-răbdare, zice, și învățătura.* Și cel ce ceartă are nevoie de îndelungă-răbdare, ca nu cumva cel certat să creadă oricum. *Și cu învățătură*, zice. Nu mâniindu-se, nici dezgustându-se, nu ca și cum ar disprețui, să nu se găsească față de el ca dușman, toate acestea să le lase la o parte. Și ce să facă? Să se poarte cu el ca și cum l-ar jeli mai mult chiar decât dânsul, ca și cum s-ar topi de supărare pentru el. *Cu toată îndelunga-răbdare*, zice, iar nu întâmplător.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 103)

„Cel ce ceartă să nu o facă aceasta ca în bătaie de joc și ca fală, ci ca un sfat al său propriu dat cu blândețe. Cel ce ceartă are nevoie de o mai mare blândețe ca astfel să convingă pe cel certat de a răbda lovitura dată. Nu vedeți pe doctori când ard, când taie rana, cu câtă blândețe întreprind faptul vindecării? Apoi cu atât mai mult trebuie a face aceasta cei ce ceartă, fiindcă certarea este cu mult mai iute decât focul și fierul, și face pe cel certat de a sări în sus de durere. De aceea doctorii multe născocesc, ca bolnavii să rabde în liniște tăierea, cu multă blândețe cum s-ar zice, și câte puțin, după care apoi îl lasă să se odihnească. Tot așa trebuie a face și certările ca nu cumva cei certați să sară în sus de durere. De-ar trebui chiar să fim batjocoriți, sau să fim și răniți, totuși noi să nu ne dăm în lături. De altfel chiar și cei operați, mii de hule aruncă asupra doctorilor, însă aceștia spre nimic altceva nu au îndreptată privirea lor, decât numai spre îndreptarea sănătății celor bolnavi. Tot așa trebuie a face și aici totul, spre a deveni folositoare certarea, și totul să facem, având în vedere plata ce ne stă de față. *Purtați*, zice, *sarcina unul altuia și așa veți plini legea lui Hristos* (Gal., 6, 2).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXX, p. 356)

„Tu te-ai născut din același trup de mamă și într-aceleași dureri, te-ai crescut cu aceeași hrană, ai același tată și aceeași naștere duhovnicească, ca și aproapele tău cel căzut în păcat. Arată-i acum înrudirea ta cu dânsul prin felul și chipul cu care cerți greșelile lui.” (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 138)

„Sunt de părere că cel care are de gând să mustre pe cineva trebuie să alunge cât mai departe de sufletul lui obrăznicia și semeția și să-și arate asprimea numai în cuvinte și în fapte.

Și doctorii, când au de tăiat mădularele cele putrede sau au de spart un buboi, nu se încarcă mai întâi pe ei înșiși cu mânie și apoi se duc să facă operația; ci atunci, mai cu seamă, se silesc să-și păstreze mintea într-o stare potrivită cu lucrul pe care îl au de făcut pentru ca nu cumva tulburarea lor sufletească să le vatăme meseria. Dacă omul care are de vindecat trupurile are nevoie de atât de mare liniște sufletească, spune-mi, te rog, unde vom rândui pe cel ce are de tămăduit sufletele, spune-mi, te rog, câtă filosofie vom cere de la el?" (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 314)

„... să mustri spre slava lui Dumnezeu. O astfel de mustrare este pentru cei ce stau alături de tine cuvânt de învățătură și de virtute, ca să nu mai rămână muți de uimire în fața lucrurilor din lumea aceasta." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 14)

„Poate că a fost prea aspră mustrarea; prea aspră cât privește dragostea ce v-o port, cât privește însă mărimea păcatului, nici pe departe." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 153)

„Să mustrăm și noi cu dragă inimă pe cei ce greșesc și să-i îndreptăm." (*Despre schimbarea numelor*, cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 43)

MUSTRAREA (primirea mustrării)

„... nici cel mustrat să nu se nemulțumească, fiindcă ceea ce se face este spre vindecare, și nu spre scârba sa. Dacă doftorii ard rana bolnavului, și de multe ori fac greșale, și totuși cei bolnavi nu-i învinovățesc, ci încă chiar când simt dureri, când sunt arși și tăiați, îi socotesc de binefăcători pe cei ce le-au pricinuit durerile, apoi cu atât mai mult trebuie să fie astfel cel ce primește mustrarea, și a privi pe cel ce-l îndreaptă ca pe un doftor, iar nu ca pe un dușman." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XLIV, p. 472)

„Iar când te va mustra vrăjmașul tău la vreo greșeală, deși tu o știi, tu nu-l ocărî, ci de vei suspina și vei plânge cu amar, ca apostolul Petru și pe Dumnezeu îl vei ruga să te ierte, îndată te-ai izbăvit de toate greșelile tale." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 55)

MUSTRAREA (să nu ne supărăm, nici să ne mâniem când suntem mustrați, ci, dimpotrivă, să mulțumim pentru aceasta)

„Iar dacă se întâmplă să fii mustrat, mare lucru e să poți îndura mustrările și învinuirile, și să nu te înfurii! *Cel ce urăște certarea*, spune Scriptura, *este fără de minte* (Prov., 12, 1). Nu spun: de se întâmplă să fii mustrat pe drept sau pe nedrept, ci atât: de se întâmplă să fii mustrat. Dacă prietenul te critică pe drept, îndreaptă-ți greșelile! Dacă nu-s îndreptățite criticile lui deocamdată laudă-i voința, încuviințează-i gândul, mulțumește-i pentru prietenie. Te mustră din pricina marii lui prietenii. Să nu ne supărăm când suntem certați. Mare folos aduce vieții noastre critica, dacă e primită de toți; și când mustrăm pe cei ce greșesc, dar și când îndurăm cu inimă ușoară mustrarea atunci când noi înșine greșim. Ce sunt leacurile pentru răni, același lucru sunt mustrările pentru greșeli. După cum este fără minte cel ce îndepărtează leacurile, tot așa de fără de minte este cel ce nu primește critica. Însă mulți adesea se înfurie, gândesc în ei și-și spun: *Eu sunt înțelept, sunt priceput cum să sufăr mustrarea cutăruia?*, fără să-și dea seama că tocmai cuvintele acestea sunt dovada nebuniei lor. *Am văzut*, spune Scriptura, *om căruia i se părea că este înțelept dar mai multă nădejde de înțelepciune are nebunul decât el* (Prov., 26, 12). Pentru acest motiv și Pavel spune: *Nu vă socotiți voi înșivă înțelepți* (Rom., 12, 16). De-ai fi de mii de ori înțelept, de-ai ști ce ți se cade

să faci, totuşi eşti om şi ai nevoie de sfătuitor. Numai Dumnezeu n-are nevoie de nimic, numai El nu are nevoie de sfătuitor. De aceea se spune despre El: *Cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost Lui sfetnic?* (Rom., 11, 34). Noi, oamenii, de-am fi de mii de ori înţelepţi, de mii de ori suntem vrednici de certare. Neputinţa firii noastre iese la iveală. *Că nu poate desăvârşirea să fie întru oameni* (Is. Sir., 17, 25) spune un înţelept." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 38-39)

MUSTRAREA (folosul mustrării)

„Iubiţilor, nimeni să nu socoată împovărătoare certarea - că nu din ură, ci din grijă vă cert. Ştiţi doar că mai de nădejde sunt rănile făcute de prieteni decât sărutările primite de la vrăjmaşi." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 53)

„Toate sunt pentru mine basm, umbră şi vis! Nici unul din cei bogaţi pe pământ nu mă va putea apăra dincolo, când voi fi învinuit şi acuzat că n-am răzbunat, cu toată tăria cuvenită, legile lui Dumnezeu. Aceasta, aceasta a pierdut pe minunatul acela bătrân, pe Eli, deşi viaţa-i era nepătată! Totuşi pentru că a trecut cu vederea pe cei care călcaseră legile lui Dumnezeu a fost pedepsit împreună cu copiii lui şi a primit cea mai cumplită pedeapsă (I Regi 4, 1-19). Dacă Eli preotul a fost atât de cumplit pedepsit pentru că n-a întrebuinţat faţă de copiii lui bărbăţia cuvenită, deşi îl silea la asta dragostea firească de fii, ce iertare voi avea eu, care nu sunt silit nici de o astfel de dragoste şi mai stric şi totul datorită linguşelilor? Aşadar, ca să nu pier şi eu şi voi, lăsaţi-vă, vă rog, convinşi de cuvintele mele! Fiţi voi înşivă cercetătorii şi socotitorii vieţii voastre!". (*Omilii la Matei,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 230-231)

„Ştiu că mulţi aud cu neplăcere cuvintele acestea. Dar care ar fi folosul tăcerii? Dacă aş tăcea şi nu v-aş supăra deloc cu spusele mele, ar fi cu neputinţă să vă scap de pedeapsă cu tăcerea, ba, dimpotrivă, tocmai tăcerea ar mări pedeapsa; şi nu numai vouă, ci şi mie mi-ar pricinui pedeapsă o tăcere ca aceasta. Ce folos de vorbe plăcute, dacă nu ajută la treburi, ba te mai şi vatămă? Ce câştig să te bucur cu cuvântul, dar de fapt să te supăr? Ce câştig ai să-ţi încânt auzul, dar să-ţi chinuiesc sufletul? De aceea e de neapărată trebuinţă să vă supăr aici pe pământ, ca să nu fim osândiţi dincolo". (*Omilii la Matei,* omilia LVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 655)

„Omul bun nu este vătămat cu nimic de este bănuit de fapte rele, dar cel ce bănuieşte în zadar şi fără temei, acela se vatămă cumplit; la fel şi cu omul rău; dacă se spune despre el că e un om bun, nu câştigă nimic din asta, ci dimpotrivă osânda i se măreşte, iar trândăvia îi creşte şi mai mult; dacă însă i se spune că e un rău, e cu putinţă să se umilească şi să-şi recunoască păcatele; dar dacă i se trec sub tăcere păcatele, atunci ajunge de nu mai simte că păcătuieşte. Dacă păcătoşii se pocăiesc cu greu, chiar când toată lumea îi ţine de rău, când vor mai putea deschide ochii cei ce trăiesc în păcate, când nu numai că nu sunt ţinuţi de rău, dar mai sunt şi lăudaţi? N-ai auzit că şi Pavel a ţinut de rău pe corinteni, că prin încuviinţările şi laudele lor nu numai că nu l-au făcut pe cel desfrânat să-şi recunoască păcatul, ci l-au făcut să şi stăruiască în păcat? (I Cor., 1-2)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 979-980)

„Iubitor de oameni este cel ce se supără pe păcătos, iar nicidecum cel ce mai înainte de vreme se pleacă apucăturilor lui şi nici măcar nu-l lasă de a-şi simţi păcatul. Căci cine cu adevărat are milă de cel bolnav de friguri şi ieşit din minţi? Cel ce îl culcă pe pat şi-l opreşte de la mâncăruri şi băuturi ce nu se cad, sau cel ce îl lasă ca să-şi încarce pântecele peste măsură şi-l îngăduie de a fi în voia lui, şi a face tot ceea ce face un om sănătos? Oare nu cel dintâi este care-l îndreaptă, pe când celălalt, deşi se pare că se poartă cu dânsul cu iubire de oameni, totuşi îi aţâţă mai mult boala?

Tot aşa deci vom zice şi aici. Căci este cu adevărat o faptă de iubire de oameni a nu le face pe plac totdeauna celor bolnavi şi nici a linguşi poftele lor cele necuviincioase. Nimeni nu iubea atât de mult pe acel curvar dintre corintheni ca Pavel, care a poruncit de a-l preda Satanei - precum şi de asemenea nimeni nu a urât atât de mult pe acela precum l-au urât cei ce se strânseseră împrejurul lui şi-i luaseră apărarea - după cum a arătat sfârşitul. Căci aceia l-au înfumurat, şi încă mai mult i-au aţâţat trufia - în vreme ce Pavel l-a contenit şi l-a cuminţit, şi nu s-a depărtat de el până ce l-a adus la o sănătate curată. Aceia au mai adăugat încă la răul ce era, în vreme ce Pavel chiar şi pe cel de la început l-a smuls din rădăcină." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIV, pp. 140-141)

„*Dacă nu v-am fi îmboldit, ca astfel prin acea îmboldire să vă îndreptaţi, v-am fi păgubit, şi încă nu numai pe voi, ci şi pe noi. Căci după cum cel ce nu dă neguţătorului cele ce urmează a fi cărate pe mare, el singur este care pricinuieşte paguba, tot aşa şi noi, dacă nu v-am fi dat vouă pricină de pocăinţă, v-am fi păgubit* – (Apostolul Pavel – n.n.). Ai văzut deci că a nu certa pe cei ce greşesc este o pagubă şi pentru dascăl, şi pentru ucenic?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIV, p. 143)

„Aş fi voit să tac; dar dacă prin tăcere s-ar putea astupa ruşinea izvorâtă din fapte, negreşit că tăcerea ar fi un câştig; dar dacă, chiar tăcând eu, lucrurile vor striga mai tare decât limba mea, atunci nici o vătămare nu poate fi din cuvintele mele, ci dimpotrivă, un folos şi un câştig din biciuirea relelor noastre." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVII, p. 243)

„Şi să nu te minunezi, că este aspră şi greoaie mustrarea, căci are roade plăcute; şi coaja pomilor este aproape fără nici un gust şi greoaie, pe când roadele sunt dulci." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXX, p. 351)

„Nu te gonesc pe tine, ci patima iubirii de arginţi pe care o ai o alung, îţi pare că cu tine mă bat, nu cu tine, ci cu răutatea ta, iar tu nu mă ai făcător de bine. Nu mă socoteşti că sunt îngrijitorul tău, nu mă ţii că-ţi sunt ţie ajutor mai mult decât toţi; cine altul îţi va zice ce ţi-am zis eu?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 20)

„Hulesc patima pe care o ai. Eu îţi tai durerea ta şi tu strigi? Dar nu mi-e frică de strigarea ta, căci iubesc mântuirea ta. Pentru că eu sunt doctor ca să te tămăduiesc. Oare de-ai avea o rană şi de-ai chema pe doctor să te tămăduiască şi de vei vedea ascuţindu-şi cuţitul, nu i-ai zice: taie-mi durerea, iar eu voi aştepta vindecarea de la tăierea aceea! Dar eu, netăind nimic, pentru ce fugi de mine, că numai cu cuvântul îţi curăţesc cugetul tău. Măcar că şi doctorul ce face de multe ori răni prin tăieturi mai mari, iar eu nu o fac niciodată mai rea, ci mai bună. Pentru că acolo este fire care nu poate şi este ajutorul ierburilor neputincioase, iar aici este puterea cuvintelor. Doctorul nu se pune chezaş să te tămăduiască, iar eu mă chinuiesc să te tămăduiesc, că auzi-mă pe mine, pentru acesta S-a coborât Fiul lui Dumnezeu, cel Singur Născut, pentru ca să ne suie pe noi şi să ne facă mai înalţi decât cerul." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 20-21)

„Că acestea sunt ierburi care muşcă şi dor în puţină vreme şi apoi veselesc pururea, doctor sunt şi strâng rănile ca să nu se învechească şi să se facă şi mai rele, pentru că eu vindec dând sănătatea care se face cu cuvântul, iar ceilalţi doctori tămăduiesc trupul, care este trecător şi greşit şi hulit." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 23)

NAŞTEREA (de prunci)

„Nici unirea dintre bărbat şi femeie şi nici altceva n-ar putea face nimic pentru naşterea de copii, dacă n-ar fi ajutorul mâinii celei de sus, care deşteaptă firea spre naşterea de fii". (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 52)

„*Şi a zis Eva: «Am dobândit om prin Dumnezeu»* (Fac., 4, 1).

Vezi că pedeapsa a făcut-o mai înţeleaptă pe femeie? Nu socoteşte copilul născut datorită firii, ci lui Dumnezeu, şi-şi arată faţă de El recunoştinţa ei. Ai văzut că osânda a ajuns pentru Adam şi Eva temei de povăţuire? *Am dobândit*, spune femeia, *om prin Dumnezeu. Nu firea mi-a dăruit copilul, spune ea, ci harul cel de sus.*

Şi a mai născut pe Abel, fratele lui (Fac., 4, 2).

Pentru că Eva a mulţumit lui Dumnezeu pentru copilul cel dintâi şi a recunoscut cea dintâi binefacere, a dobândit şi pe a doua. Aşa e Stăpânul nostru! Înmulţeşte darurile Sale, când ne arătăm recunoscători pentru binefacerile primite mai înainte şi când cunoaştem pe Binefăcător. Şi Eva, deci, a primit şi alt copil, pentru că a socotit că pe cel dintâi l-a avut datorită lui Dumnezeu. Naşterea de moştenitori a fost pentru ei cea mai mare mângâiere pentru pierderea nemuririi. De aceea şi iubitorul de oameni Dumnezeu, îndată, chiar de la început, le-a uşurat greutatea pedepsei, a smuls masca înfricoşătoare a morţii, dăruindu-le celor dintâi oameni urmaşi. S-ar putea spune că prin asta Dumnezeu a schiţat o imagine a învierii, rânduind ca în locul celor morţi să se ridice alţii". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 214)

„Natura care era săracă (...) cu toate că a devenit muritoare, ea păstrează un fel de nemurire prin continua succesiune a unuia prin altul, de la unul la altul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIX, 1, p. 92)

NAŞTEREA (obiceiuri păgâneşti la naşterea copilului)

„Ce ar putea spune cineva apoi de celelalte datini sataniceşti din timpul durerilor de naştere, pe care le ţin moaşele spre răul capului lor?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 129)

NAŞTEREA (neputinţa naşterii de prunci)

„Să facem şi noi cu toţii ce a făcut Eva! Să socotim har de sus totul din viaţa noastră. Chiar dacă natura lucrează, totuşi nu cu puterea ei; natura ascultă de porunca Creatorului. Femeile niciodată să nu se plângă că n-au copii, ci, cu gând plin de înţelepciune, să alerge la Creatorul naturii şi la Stăpânul naturii şi să ceară copii! Să nu atribuie naşterea de copii traiului împreună al soţilor sau altui fapt, ci Creatorului tuturor, Care a adus pe om de la nefiinţă la fiinţă; El poate îndrepta iarăşi şi natura betejită. Aşa a făcut Eva! A făcut din jale prilej de slavoslovie, a atribuit totul Stăpânului, zicând: *Mi-a ridicat mie Dumnezeu altă sămânţă în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain.* Vezi că nu numai că nu s-a supărat, dar nici n-a rostit cuvânt supărător? – Dacă ar fi grăit, nu l-ar fi trecut sub tăcere dumnezeiasca Scriptură! – A îndurat cu bărbăţie întâmplarea şi a căpătat iute mângâiere. Se arată şi mai înţeleaptă, lăudând binefacerea primită de la Stăpânul! Nu i-a dăruit numai un alt copil, dar prevesteşte că va fi şi virtuos". (*Omilii la Facere,* omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 248-249)

„Când vezi un bărbat şi o femeie că duc viaţă plină de virtuţi, dar nu au copii; când vezi că sunt cinstitori de Dumnezeu şi evlavioşi, dar fără copii, să nu socoteşti că se întâmplă asta din pricina păcatelor lor. Multe sunt pricinile rânduielii lui Dumnezeu, necunoscute nouă şi pentru toate trebuie să-I mulţumim Lui. Să nefericim numai pe aceia care trăiesc în păcate, nu pe cei care n-au copii. Adeseori Dumnezeu rânduieşte multe spre folosul nostru, fără ca noi să ştim pricinile lor. De aceea trebuie ca totdeauna să ne minunăm de înţelepciunea Lui şi să-I slăvim nespusa Sa iubire de oameni. Cuvintele acestea vi le-am spus spre folosul vostru, ca să mulţumiţi totdeauna lui Dumnezeu şi să nu iscodiţi rânduielile Lui". (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 169)

„Dar, după cum spuneam, femeile acelea au fost sterpe tocmai pentru ca să fie crezută naşterea din Fecioară şi pentru ca ea însăşi Fecioara să fie povăţuită a crede în făgăduinţă. Ascultă ce-i spune îngerul: *Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Prea Înalt te va umbri* (Luca, 1, 35). Aşa vei naşte îi spune îngerul. Totul se va datora lucrării Duhului. Nu te uita, dar, la pământ, lucrarea vine din ceruri". (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 170)

„*Iar Isaac,* spune Scriptura, *era de şaizeci de ani când a născut Rebeca* (Fac., 25, 26). Deci, dacă avea patruzeci de ani când a luat-o pe Rebeca şi şaizeci de ani când femeia a născut, urmează că vreme de douăzeci de ani s-a rugat lui Dumnezeu şi aşa a dezlegat betejiciunea pântecelui Rebecăi spre naşterea de copii. Aţi văzut puterea rugăciunii? Aşi văzut că poate birui chiar firea? Să-l imităm şi noi pe Isaac. Să stăruim şi noi aşa în rugăciuni, cu suflet treaz şi cu gând smerit". (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 171)

„Ştiţi cu toţii că lipsa de prunci este nesuferită de femei mai cu seamă din pricina bărbaţilor. Că mulţi dintre bărbaţi sunt atât de lipsiţi de minte încât îşi învinovăţesc femeile că nu dau naştere la prunci, neştiind ei că ***a naşte îşi are începătura*** [*αρχη*] ***de sus, din pronia lui Dumnezeu,*** şi că nici firea femeii, nici vieţuirea împreună, nici altceva nu o face destoinică de la sine pentru aceasta." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel,* cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...,* p. 18)

„Naşterea de prunci nu o săvârşeşte deloc nunta, ci acel cuvânt al lui Dumnezeu: *creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul* (Facere 1, 28). Şi dau mărturie de aceasta toţi câţi s-au împărtăşit de nuntă, dar nu au fost părinţi." (*La cuvintele apostoleşti: «Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui»,* în vol. *Cateheze maritale,* p. 14)

NĂDEJDEA (definiţia)

„Nu ne-ar fi suficient de a ne demonstra că nădejdea este marele bine al omului, în sânul exilului său şi al mizeriilor lui; că ea este mângâierea lui supremă şi supremul lui temei, mobilul tuturor actelor sale, sfârşitul tuturor dorinţelor lui, viaţa vieţii lui." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 166)

NĂDEJDEA (în Dumnezeu)

„Să stăm, dar, prinşi de nădejdea în Dumnezeu ca de o ancoră tare şi singură şi aşa să ne purtăm în toate împrejurările din viaţă...". (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 315)

„Când îţi pierzi orice nădejde, atunci Dumnezeu îşi arată puterea Lui, nebiruită de nimic." (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 423)

„Iscusit şi înţelept fiind Dumnezeu, întoarce pe toate după voia Lui, găseşte ieşire în căi fără de ieşire şi aduce linişte slujitorilor Săi tocmai prin cei care par a fi potrivnici şi vrăjmaşi". (*Omilii la Facere,* omilia LI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 182)

„Căci cine poate fi mai puternic ca acela care are alăturea de el pe Dumnezeu?" (*Omilii la Facere,* omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 190)

„Nu-i, dar, o nebunie să umbli după ajutorul celor a căror soartă e atât de şubredă, care nu pot nici pe ei înşişi să se ajute? De aceea să nu căutăm ajutorul omenesc, aducându-ne aminte de profetul care spune: *Blestemat este omul care nădăjduieşte în om* (Ier., 17, 5). Vezi că unul ca acesta nu este numai prost, ci şi blestemat, pentru că părăseşte pe Stăpânul universului şi aleargă la un om care nu-şi poate ajuta nici lui!

Să fugim, dar, vă rog, de acest blestem şi să ne mutăm în Dumnezeu toată nădejdea. Ajutorul lui Dumnezeu e trainic, neclintit; nu e schimbător, precum e ajutorul omenesc! Aici moartea întrerupe ajutorul şi lasă goi şi sărmani pe cei ce-şi căutaseră în om scăparea sau chiar, înainte de moarte, schimbările din viaţă îi lipsesc de ajutor şi pe unii şi pe alţii. Viaţa e plină de aceste pilde. De aceea nici nu merită iertare cei care după astfel de pilde tot îşi mai pun nădejdea în ajutorul omenesc. Adeseori îndură chiar nenumărate necazuri tocmai de la cei care păreau că le sunt sprijinitori. Mai mult, răutatea omenească este atât de mare că chiar binefăcătorii sunt răsplătiţi cu rău". (*Omilii la Facere,* omilia LVI, VI, în col. PSB, vol. 22, pp. 229-230)

„Că nimic nu uşurează atâta greutăţile din viaţă ca nădejdea". (*Omilii la Facere,* omilia LXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 332)

„Nu te tulbura! Dumnezeu totdeauna obişnuieşte să-şi împlinească planurile Sale prin contrarii şi tocmai prin asta ne dă cea mai mare dovadă a puterii Sale. Tot aşa îi povăţuia şi pe ucenicii Săi şi-i pregătea să săvârşească toate, rânduind contrariile prin contrarii, pentru ca să fie mai mare minunea. Apostolii au fost biciuiţi, prigoniţi, au suferit nenumărate rele, dar, deşi biciuiţi şi prigoniţi, au biruit pe cei ce-i biciuiau şi-i prigoneau." (*Omilii la Matei,* omilia IX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 113)

„Deci ce este speranţa? A te încuraja cu cele viitoare. Ce lucru mare cere de la tine Dumnezeu, El, Care de la Sine ţi-a dat toate bunurile? Un singur lucru îţi cere: speranţa, ca astfel să ai şi tu ceva pentru a contribui la mântuirea ta; ceea ce şi lăsând a se înţelege, Apostolul a adăugat: *Iar dacă nădăjduim ceea ce nu vedem, aşteptăm prin răbdare.*

Precum Dumnezeu încununează pe cel ce se osteneşte, suferă şi se munceşte mult, tot aşa încununează şi pe cel ce nădăjduieşte, căci numele *răbdare* este sinonim cu sudori, osteneli şi stăruinţă multă. Cu toate acestea, însă, s-a hărăzit şi acest bun celui ce speră, ca să se mângâie şi încurajeze sufletul lui cel ostenit." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XIV, p. 273)

„Nimic nu poate face sufletul omenesc atât de curajos şi de dârz, ca o speranţă bună." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 414)

„Obârşia tuturor bunurilor este nădejdea, însă ea nu vine decât de la Duhul Sfânt, şi nu oricum, ci numai atunci vine când şi noi facem cele ce suntem datori a face" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 502)

„Nu numai că veţi găsi mângâiere în necazuri, dar veţi avea chiar şi bucurie mare, prin prisosinţa credinţei şi a bunei nădejdi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 502)

„... pentru ce îngăduie să se săvârşească în viaţă tocmai ceea ce-i contrar făgăduinţei Lui?

Pentru a săvârşi două lucruri foarte mari. Unul, pentru a ne da nouă o dovadă neîndoielnică a puterii Lui, anume că poate duce la capăt împlinirea făgăduinţelor, chiar atunci când faptele par a fi cu totul potrivnice; al doilea, pentru a ne învăţa să credem în El în orice împrejurare, chiar când întâmplările par potrivnice spuselor Sale. Aşa este tăria nădejdii; nu ruşinează pe cel care nădăjduieşte din toată inima." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 139)

„... şi Pavel proclamă numele lui cu glas strălucitor spunând aşa: Avraam a crezut cu nădejde împotriva oricărei nădejdi că va deveni tatăl tuturor neamurilor (Rm., 4, 18). Ce înseamnă: cu nădejde împotriva oricărei nădejdi? împotriva oricărei nădejdi omeneşti cu nădejdea în Dumnezeu Care poate şi biruie toate." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, X, 5, în

vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 292)

„Diavolul însă ne strecoară în suflet gând de deznădejde, ca să ne taie nădejdea ce o avem în Dumnezeu, ancora cea tare, temeiul vieții noastre, călăuza căii ce duce la cer, mântuirea sufletelor pierdute. Că *prin nădejde ne-am mântuit* (Rom., 8, 24), spune apostolul Pavel. Da, nădejdea, ca un lanț puternic agățat de ceruri, ne ține sufletele noastre, ne trage, încetul cu încetul, la înălțimea ceea, dacă ne ținem strâns de ea, şi ne ridicăm deasupra viforului răutăților din viață. Dar dacă dăm drumul acestei sfinte ancore, cădem îndată și ne înecăm, ajungem în adâncuri de păcate." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 324-325)

„Prima temelie a nădejdii: puterea lui Dumnezeu. - *Dacă Dumnezeu este pentru noi, cine este împotriva noastră?* Este marele cuvânt al nădejdii: Dumnezeu! Totul este acolo pentru creştin: Dumnezeu! Este secretul forței ei, taina necuprinsei sale asigurări în mijlocul miilor de pericole ale vieții prezente. Dumnezeu! Este Dumnezeul creației, Dumnezeu Răscumpărătorul, Dumnezeul marilor lucrări și al nenumăratelor minuni lucrate prin aleșii Săi.

De ce să te temi cu un asemenea temei? Scriptura înmulțește imaginile pentru a ne zugrăvi forța de neînvins pe care o are creştinul în nădejdea sa. - Imaginea râului. El este năvalnic, este furios, el distruge de-a lungul țarinile. Cum să te opui valurilor lui? Cum să scapi de moarte? Pentru creştinul înconjurat din toate părțile, asaltat de toate lucrurile omenești, invadat de lume, împins de torentul răului, o minune îl salvează, Dumnezeu, care este nădejdea lui i se face lui scăpare. - Imaginea muntelui de nepătruns. A nădăjdui în Dumnezeu înseamnă a deveni tare ca stânca, solid ca muntele, de nepătruns de orice asalt care ar vrea să-l răstoarne. *Precum muntele.* Ce-l interesează pe muntele de granit de orice atac care ar vrea să-l răstoarne? Masa lui își râde de aceste încercări copilărești. Creştinul înrădăcinat în nădejdea sa, își râde de eforturile pe care și le înmulțesc dușmanii săi în zadar pentru a-l răsturna. Adevăratul creştin nu se teme de nici unul din relele care se dezlănțuie asupra lumii, de nici un atac duşman, de nici o soartă potrivnică. Ba mai mult! Moartea în loc să-l înspăimânte, încununează nădejdile sale și-l aduce în aceste destine veșnice după care suspină el atâta timp (...)

A doua temelie a nădejdii: bunătatea, binefacerile, providența lui Dumnezeu. – (...) de această grijă părintească care ne conduce și ne poartă, precum o face cea mai gingașă dintre mame cu un copil, cum vom putea noi deznădăjdui vreodată? Sau mai curând cum nu se va întări nădejdea noastră, nu se va aprinde ea, ca egal pentru recunoştința noastră și din iubirea noastră?" (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 167-168)

NĂDEJDEA (adevărata nădejde)

„*Şi lauda nădejdii.* Bine a zis *nădejdii* fiindcă toate bunurile sunt în nădejde, pe care trebuie astfel a o avea, încât că deja să se și laude ca pentru fapte împlinite." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, p. 102)

NĂDEJDEA (folosul nădejdii)

„Nimic nu hrănește spiritual atât de bine, ca o speranță plăcută și așteptarea celor bune." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, p. 14)

NEBUNIA (întru Hristos)

„*Suntem nebuni din pricina lui Hristos* (I Cor., 4, 10).

Această nebunie este mai plină de chibzuință decât orice învățătură. Cele pe care înțelepciunea lumii nu a avut puterea să le descopere, au fost dobândite prin nebunia întru Hristos; aceasta a risipit întunericul lumii, aceasta a înălțat lumina cunoașterii. Dar ce este nebunia întru Hristos? Nebunia întru Hristos se ivește de fiecare dată când potolim turbarea propriilor noastre raționamente stânjenitoare, când ne despovărăm cugetul și ni-l golim de educația primită în lume pentru ca, în vremea în care avem să primim învățăturile lui Hristos, să ne găsim cugetul în tihnă și în neîntinare, spre a ne fi astfel îngăduită ascultarea cuvintelor divine." (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, pp. 39- 40)

NECAZURILE (- cea mai mare dovadă a iubirii lui Dumnezeu față de noi)

„Așadar necazurile și încercările sunt cea mai mare dovadă că iubitorul de oameni Dumnezeu ne poartă de grijă. De aceea să nu căutăm cu orice chip tihna și desfătarea, ci fie de suntem veseli și liniștiți, fie de ajungem în necazuri, să mulțumim la fel Stăpânului, pentru ca Dumnezeu, văzând recunoștința noastră, să ne arate și mai mare purtarea de grijă...". (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 313)

NECAZURILE (- floarea roadelor celor așteptate)

„Nu numai pentru izbăvirea noastră, dar și pentru plăcerea și mângâierea noastră, a pus mai înainte cele rele, pentru ca, încurajați de nădejdea celor viitoare, să nu mai simțim amarul celor de față. Tocmai aceasta vrea să arate și Pavel când spune: *Căci întristările noastre de acum, care sunt ușoare și de o clipă, ne agonisesc nouă o slavă peste măsură de mare și veșnică, pentru că noi nu ne uităm la lucrurile care se văd, ci la cele ce nu se văd* (II Cor., 4, 17. 18). A numit ușoară această întristare, nu căutând la propria fire a nenorocirilor, ci gândindu-se la așteptarea bunurilor viitoare. Căci, precum negustorul nu simte necazurile călătoriei pe mare, din pricina nădejdii câștigului, iar luptătorul din circ rabdă bărbătește rănile capului, când se gândește la cunună; tot așa și noi, țintindu-ne ochii spre ceruri și spre bunurile de acolo, oricâte nenorociri ar da peste noi, să le răbdăm vitejește, întăriți fiind de nădejdea bună în cele viitoare." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 112-113)

NECAZURILE (îngăduirea lor de către Dumnezeu)

„Atât de iscusit este Stăpânul nostru! Îngăduie să se îngrămădească necazurile pe capetele noastre; dar când s-au îngrămădit mai multe, atunci împrăștie furtuna, face vreme bună și schimbă lucrurile cu totul, arătându-ne marea Lui putere". (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 424)

„Să nu ne descurajăm niciodată în necazuri, nici să ne necăjim urmând gândurile noastre, ci arătăm multă răbdare, hrăniți de nădejde, știind că Stăpânul nostru cel iscusit, chiar dacă ne lasă să încercăm necazurile, totuși nu ne trece cu vederea, ci vrea să ne încununeze strălucit luptele noastre. Așa au strălucit toți sfinții. De aceea și apostolii ziceau: *Prin multe necazuri trebuie să intrăm în împărăția lui Dumnezeu* (Fapte, 14, 22). Însuși Hristos spunea ucenicilor Săi: *Cei care vor să trăiască evlavios în Hristos, vor fi prigoniți* (II Tim., 3, 12). Să nu ne mirăm, nici să ne supărăm, ci cu toată bărbăția și răbdarea să suferim necazurile care vin peste noi! Să nu ne uităm la necazuri, ci la câștigul pe care-l culegem aici. Că negutătoria duhovnicească este aceasta. Și după cum cei care vor să adune bani, cei care se îndeletnicesc cu negutătoria, nu-și pot mări astfel averea decât îndurând pe uscat și pe mare multe primejdii – că trebuie neapărat să înfrunte atacurile tâlharilor și ale piraților – și totuși sunt gata să înfrunte aceste primejdii cu dragă inimă, că nădejdea câștigului îi face să nu țină seamă de primejdii – tot așa și noi, gândindu-ne la negutătoria noastră cea duhovnicească și la bogăția

pe care o strângem de pe urma necazurilor, se cuvine să ne bucurăm şi să ne veselim, să nu ne uităm la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd...". (*Omilii la Facere,* omilia XLIII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 297-298)

„Nici un rău nu este atât de mare ca pofta cea smintită; şi când zic smintită, înţeleg şi dezmierdarea şi slava deşartă, şi stăpânirea, şi în fine toate câte sunt peste trebuinţa firească a omului. Şi într-adevăr, un om de felul acesta, cu o viaţă moleşită şi desfrânată, s-ar părea la prima vedere că este cel mai fericit dintre muritori, însă el este mai nefericit decât toţi, fiindcă a introdus în sufletul său nişte stăpâni răi şi tirani, care îl muncesc neîncetat şi-l duc la ruşinoasă şi sigură pierzanie.

De aceea Dumnezeu a făcut viaţa noastră anevoioasă, ca să ne scape de acea sclavie şi să ne îndrepte spre o libertate curată. De aceea ne-a ameninţat şi cu osânda, şi a dispus ca răstimpul vieţii noastre să fie întovărăşit de dureri şi de osteneli, strângând şi pecetluind bine uşurătatea minţii noastre. Astfel şi iudeii, când erau legaţi cu lutul şi cu cărămizile, erau blânzi şi supuşi, şi chemau pe Dumnezeu necontenit în ajutorul lor, iar după ce au câştigat libertatea, veşnic cârteau şi întărâtau pe Stăpân, şi singuri şi-au provocat o mulţime de rele. *Dar – zici tu – ce ai putea spune de cei ce de multe ori din cauza necazurilor se abat de la rele*? Că abaterea aceea nu se desprinde din necazuri, ci din slăbiciunea lor. Dacă cineva are un stomac bolnav în aşa grad, că n-ar putea primi doctoria cea amară ce l-ar putea lecui, fiindcă l-ar putea îmbolnăvi şi mai tare, atunci noi nu învinovăţim doctoria, ci boala stomacului. Tot aşa şi aici învinovăţim uşurătatea judecăţii unor asemenea oameni.

Cel ce se abate la rele din cauza necazurilor, cu atât mai mult va cădea în ele din cauza liniştii pe care ar avea-o, fiindcă dacă el fiind legat – căci aşa este necazul – şi cade, cu atât mai mult va cădea fiind dezlegat; dacă strâmtorat din toate părţile şi încă se abate, apoi cu atât mai mult când nu este legat cu nimic şi slobod." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia IX, pp. 160-161)

„*Şi ştim,* zice, *că celor ce iubesc pe Dumnezeu, toate li se lucrează spre bine.* Când Apostolul zice *toate*, prin această expresie el numeşte şi pe cele ce se par cu anevoie de primit, şi pe cele ce ne întristează. *Chiar necazul de ar veni, chiar sărăcia, chiar închisoarea, chiar foamea sau moartea, sau orice altceva, puternic este Dumnezeu de a le întoarce pe acestea în bine, fiindcă şi aceasta atârnă de puterea Lui cea negrăită, ca pe cele anevoioase să le facă uşoare şi să vină în ajutorul nostru.* De aceea nici n-a zis el *că celor ce iubesc pe Dumnezeu nu li se va întâmpla nici un rău,* ci *li se lucrează toate spre bine,* adică El va întrebuinţa chiar şi relele spre izbânda celor persecutaţi, ceea ce este cu mult mai însemnat decât de a împiedica relele ca să nu vină, sau de a le nimici când au venit deja. Aceasta a făcut-o El şi cu cei trei tineri aruncaţi în cuptorul din Babilon, căci nici n-a împiedicat de a cădea în el cei trei tineri, şi nici după ce au căzut n-a stins văpaia focului, ci a lăsat-o să ardă, iar tocmai prin aceasta i-a făcut mai minunaţi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XV, p. 288)

„Toate acestea sunt îngăduite de Dumnezeu pentru cercarea noastră, iar nu pentru biruirea noastră." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 93)

„Nenorocirea şi necazul sunt legături de nedezlegat, întărire a dragostei, dobândire a smereniei si evlaviei. Ascultă-l pe David când zice: *Bine este mie că m-ai smerit, ca să învăţ îndreptările Tale* (Ps., 118, 71); sau pe alt prooroc care spune : *Bine este omului să poarte un jug din tinereţile lui* (Plg., 3, 27); şi încă: *Fericit este omul pe care îl vei certa, Doamne, şi din legea Ta îl vei învăţa pe el* (Ps., 93, 12); sau pe altul care zice: *Când vrei să te apropii să slujeşti Domnului Dumnezeu, găteşte-ţi sufletul spre ispită* (Sir., 2, 1).

Dar şi Hristos spunea ucenicilor Săi: *În lume necazuri veţi avea; dar îndrăzniţi* (In., 12, 33); şi iarăşi: *Voi veţi plânge şi vă veţi tângui. Iar lumea se va bucura* (In., 16, 20); de asemenea: *Şi strâmtă este poarta şi îngusta este calea.*
Ai văzut cum pretutindeni laudă El necazul şi suferinţa? Cum peste tot o arată ca fiind necesară nouă? Dacă în luptele exterioare nimeni nu ar putea dobândi cununa fără necaz, adică dacă nu va suferi oboselile şi lipsurile de mâncare, dacă nu va lăsa de-o parte legea dietei, şi, în sfârşit, dacă nu se va îngrădi pe sine cu privegherea şi cu mii de alte măsuri de apărare, atunci cu atât mai mult în luptele duhovniceşti." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 279)

„De aceea şi Dumnezeu îţi trimite necazuri, pentru ca să te înveţi a răbda. Când deci de la început ne învăţăm a răbda şi nu ne împuţinăm, la urmă slăbeşte suferinţa, ca fiind totul izbândit." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit,* omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* p. 191)

„De vreme ce aţi pătimit atâtea rele, poate că credeţi că v-a părăsit Dumnezeu, sau că vă urăşte? Dacă n-aţi fi pătimit, atunci ar fi trebuit să bănuiţi. Că dacă bate pe tot fiul pe care îl primeşte, apoi desigur că cel ce nu este bătut, nu poate fi fiu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIX, p. 343)

„Oricine se expune la luptă nu poate nădăjdui coroana fără rană. Aşadar, şi tu întreprinde lupta contra diavolului, nu căuta o viaţă liniştită şi plăcută. Dumnezeu ne-a făgăduit fericirea şi gloria nu în această lume, ci în viaţa viitoare. Când deci o faptă bună făcută de tine sau de altul, nu e săvârşită decât prin necazuri, bucură-te şi te veseleşte, pentru că aceste necazuri sunt amanetul unei răsplătiri mai îmbelşugate. Nu te descuraja, nu te înmuia, ardoarea ta, departe de a slăbi din cauza piedicilor, să crească şi să se însufleţească mai mult. Chinuiţi, ucişi cu pietre, bătuţi cu vergi, totdeauna în închisori, Apostolii predicau cu cea mai mare căldură chiar în mijlocul pericolelor. Şi Sfântul Pavel este văzut predicând, învăţând, botezând, în închisoare, în fiare, la judecată, în naufragii, în mijlocul furtunilor, în nenumărate pericole. Imită pe aceste persoane sfinte şi când ai întreprins lucruri bune, nu le părăsi, nu renunţa la ele, cu toate piedicile ce diavolul face să se ivească. Tu ai suferit poate un naufragiu ducând o sumă de bani pentru săraci; dar Sfântul Pavel, ducând la Roma Evanghelia, mai preţioasă decât tot aurul şi argintul lumii, n-au suferit însuşi un naufragiu, n-a suferit mii de nenorociri? Şi însuşi a arătat acestea, zicând: (...) *am voit să venim la voi şi ne-a împiedicat Satana* (I Tesaloniceni 2, 18). Dumnezeu a îngăduit toate aceste piedici pentru a face să strălucească mai mult puterea Sa, pentru a arăta că, cu toate piedicile făcute de diavol, predica cuvântului său se răspândea pretutindeni şi făcea, fără încetare, noi progrese. Astfel, Sfântul Pavel mulţumea lui Dumnezeu în tot lucrul, pentru că ştia că nenorocirile îl făceau mai plăcut lui Dumnezeu; cu cât el vedea născându-se greutăţi, cu atât îndoia zelul. Aşadar, dacă am fost înşelaţi în pioasele noastre întreprinderi să nu fie decât un motiv pentru a întreprinde altele; şi să nu zicem, pentru ce Dumnezeu a îngăduit piedici? El le-a îngăduit ca să-ţi procure o ocazie de a arăta iubirea ta pentru El şi zelul tău. Cu cât cineva iubeşte, cu atât doreşte a face ceea ce place celui iubit." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia I, pp. 29-30)

„Căci aceste două ne-a vestit Hristos; suferinţă şi izbăvire, osteneli şi cununi, sudori şi răsplată, întristări şi bucurii; întristările le-a pus în viaţa de aci, iar bucuriile le-a amânat pentru viaţa viitoare, arătând în acelaşi timp că nu amăgeşte pe oameni, şi totodată voind să mai uşureze greutatea necazurilor (omeneşti) chiar prin rânduiala lor. Cel ce amăgeşte, îţi pune înainte mai întâi cele plăcute şi pe urmă aduce pe cele dureroase. Ce vreau să spun? Hoţii adesea când vor să răpească pe copiii mici, nu îi sperie în bătăi şi lovituri la început, ci îi momesc cu plăcinte, dulciuri şi alte lucruri, de care de obicei se bucură vârsta copilărească, pentru ca, fiind ademeniţi cu asemenea bunătăţi şi pierzându-şi libertatea lor, să ajungă în cea

mai mare primejdie. Păsărarii şi pescarii tot aşa ademenesc păsările şi peştii, întinzând înaintea lor hrana cu care se deprinseseră şi le era cea mai dragă, acoperind astfel laţul. Aşa că apucătura înşelătorilor e să-ţi întindă mai înainte cele plăcute, apoi mai târziu să-ţi dea cele întristătoare, pe când cei care te iubesc şi-ţi vor binele fac tocmai dimpotrivă. Cel puţin părinţii fac de-a-ndoaselea decât hoţii de sclavi; când trimit copiii la şcoală, le pun supraveghetori, îi ameninţă cu bătaie, bagă spaima în ei, şi, după ce au trecut astfel vârsta crudă de au ajuns oameni în toată firea, le dau pe mână ranguri, stăpânire, desfătare şi toată bogăţia lor. Aşa se poartă şi Dumnezeu: nu ca hoţii de sclavi, ci ca părinţii iubitori." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 110-111)

„Pentru ce îngăduieşte El, ca noi să fim cercetaţi de necazuri, şi pentru ce nu se grăbeşte El cu ajutorul său? Pentru ce se întâmplă aceasta? Pentru ca noi totdeauna să năzuim la dânsul, la El să cerem ajutor, la El să ne adresăm, şi pururi să-l chemăm spre mântuire întru nevoile noastre.. De aceea lasă el să vină asupra noastră durerile trupului, nerodirea, scumpetea şi tot felul de nevoi, pentru ca prin aceste necazuri mai strâns să ne legăm cu dânsul, şi aşa prin nenorocirea cea vremelnică să ajungem la fericirea cea veşnică. Pentru aceea şi pentru aceste necazuri trebuie să mulţumim lui Dumnezeu, care în felurite chipuri vindecă şi mântuieşte sufletele noastre." (*Cuvânt la 26 Decembrie, a doua zi de Crăciun*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, p. 235)

„N-ar putea oare Dumnezeu să ne dea cele bune înainte de a-L ruga? N-ar putea oare să ne dăruiască o viaţă lipsită de dureri şi fără necazuri? Da, dar n-o face din dragoste pentru noi.
- Dar pentru ce îngăduie să avem necazuri şi nu ne scapă iute de necaz?
- Pentru ca noi să stăruim, cerându-I sprijinul Lui, ca să alergăm la El şi să-L chemăm mereu în ajutor. Dumnezeu trimite peste noi dureri trupeşti, lipsă de roade, foamete, pentru ca, siliţi de aceste strâmtori să stăm totdeauna cu ochii aţintiţi spre El şi aşa, datorită unor necazuri trecătoare, să moştenim viaţa cea netrecătoare." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a patra, p. 75)

„De mare folos ne este chiar aici, în această viaţă pământească, necazul, pentru că ne face sufletul mai înţelept şi mai filosof; dar după această viaţă necazul ne pricinuieşte în viaţa viitoare mii şi mii de bunătăţi nu egale cu ostenelile şi durerile, ci cu mult mai mari, calitativ şi cantitativ, decât necazurile de aici." (*Cuvânt despre învierea morţilor*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 125)

„Dumnezeu ştia că oamenii nu preţuiesc bunătăţile ce le au în mâini şi nici nu le cinstesc după vrednicie, oricât de mari şi plăcute ar părea aceste bunătăţi, dacă nu vin peste ei şi necazuri. Să vă dau o pildă, pentru ca să lămuresc mai bine spusele mele. Un om sănătos şi cu trup puternic nu simte, nici nu-şi da seama bine ce bun lucru e sănătatea dacă nu se îmbolnăveşte şi nu face cunoştinţă cu boala. La fel, cel care vede lumina zilei nu poate preţui lumina dacă nu cunoaşte şi întunericul nopţii. Cunoaşterea relelor este totdeauna un dascăl bun, care ne învaţă să preţuim bunurile de care ne bucuram mai înainte." (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 219-220)

„După cum giuvaergiul toarnă aurul în cuptorul de topit şi-l lasă să fie încercat la foc până vede că a ajuns cu totul curat, tot aşa şi dumnezeu lasă să fie încercate în necazuri şi suferinţe sufletele oamenilor până când ajung curate şi limpezi; şi culeg mult folos din această încercare. Deci şi acesta este un foarte însemnat chip de binefacere.

Să nu ne tulburăm dar, să nu ne descurajăm când suntem supuşi încercărilor. Dacă giuvaergiul ştie cât timp trebuie să lase aurul în cuptor şi când să-l scoată, şi nu-l lasă să stea până se strică sau arde de tot în foc, cu mult mai mult Dumnezeu ştie aceasta; şi când vede că am ajuns curaţi, ne scoate din încercări, ca nu cumva, din pricina mărimii şi mulţimii relelor, să ne împiedicăm şi să cădem. Să nu ne necăjim deci, nici să fim mici la suflet de cădem în

vreo nenorocire neaşteptată, ci să ne lăsăm în voia Celui ce cunoaşte bine necazul nostru, ca să ne curețe prin foc sufletul, cât timp va voi El. Face aceasta spre folosul şi câştigul celor încercați." (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, pp. 274-275)

„Mulți oameni, care par că au suferit pentru virtute multe oboseli, şi care într-adevăr doar par că au suferit, pentru că au săvârşit toate faptele lor de virtute de dragul laudelor de la oameni, şi nu de dragul lui Dumnezeu, au fost lăsați să cadă în încercări şi necazuri pentru ca, lipsiți de slava oamenilor, de dragul căreia au pierdut toate faptele lor bune, şi încredințați că lauda oamenilor nu este întru nimic mai trainică decât floarea ierbii, pe viitor să urmărească numai lauda lui Dumnezeu şi pentru El să săvârşească toate faptele lor bune.

Dar, după cum am spus, în afară de aceste cauze, pentru care sunt încercați şi ispitiți cei virtuoşi, mai sunt încă multe altele necunoscute nouă, dar cunoscute numai de Dumnezeu Care ne-a făcut." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 153-154)

„Necazurile şi încercările nu sunt motive de întristare, ci de laudă şi bucurie.De altfel, necazurile sunt trimise de Dumnezeu cu înțelepciune.Aşa cum cobzarul nu întinde prea mult corzile cobzei ca să nu se rupă, însă nici nu le lasă prea slabe, ca să nu-şi piardă rezonanța lor, la fel şi Dumnezeu nu ne lasă într-o stare de fericire continuă, însă nici într-o stare de suferință continuă. Ne dăruieşte perioade d elinişte şi pace, pentru a ne mângâia şi odihni, dar din când în când, uneori mai des şi alteori mai rar, ne trimite şi ispite şi necazuri. În anumite cazuri, desigur, întârzie mult să ne scape de nenorociri. Din ce motiv? Ca să ne gândim la El şi să ne apropiem de El, ca să alergăm lângă El şi să-I cerem ajutor. De aceea îngăduie durerile, bolile, nenorocirile, foametea şi alte rele." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 31)

„Dumnezeu retrăgându-ne aceste bunuri, Se arată încă binefăcător şi părinte. Căci în sfârşit la ce se gândeşte Sl când ne impune aceste lipsuri şi permite pentru noi ceva durere? Ce scop urmăreşte El decât binele nostru? Ce idee Îl călăuzeşte dacă nu cea a mântuirii noastre veşnice?" (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 36)

„Niciodată să nu ne descurajăm, ci să ne gândim la câştigul mare al răbdării, dar nici să nu urâm pe cei care aduc încercări asupra noastră. Aceia îşi urmăresc scopul lor, dar Stăpânul tuturor le îngăduie, voind ca noi şi din acestea să neguțătorim neguțătoria cea duhovnicească şi să luăm plată răbdării. Deci, dacă putem îndura cu mulțumire relele ce vin asupra noastră, nu mică va fi partea ştearsă din greşalele noastre. Dacă Stăpânul a îngăduit să-l vadă pe Pavel, comoara aceasta, dascălul lumii, dacă a îngăduit să-l vadă căzut în primejdii în fiecare zi - şi a îngăduit aceasta nu pentru că-l disprețuia pe atletul Lui, ci mărea mai mult luptele, ca să-i facă mai strălucite cununile -, ce putem spune noi, care suntem plini de mii şi mii de păcate, şi din pricina aceasta cădem adesea în încercări, ca să fim pedepsiți aici pentru ele, ca să fim învredniciți de puțină iubire de oameni, dar în Ziua cea înfricoşată să ne bucurăm de acele bunătăți nespuse?" (*La cuvântul Apostolului, care spune: «Ştim că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine»; şi despre răbdare...*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 101)

NECAZURILE (Domnul îl ceartă pe cel care îl iubeşte[46])

„Sufletul omenesc are nevoie de amândouă aceste leacuri: de asprime şi de bunătate. Pentru aceea Dumnezeu conduce lumea aşa: uneori o ceartă, alteori o cruță şi nu lasă să fie

[46] Prov., 3, 12; Evr., 12, 6.

singure pe pământ nici numai cele bune, nici numai cele rele. După cum uneori e noapte, alteori e zi; uneori e vară, alteori e iarnă, tot așa și în viața omenească uneori e durere, alteori e bucurie; uneori e boală, alteori e sănătate. Să nu ne minunăm, dar, când suntem bolnavi, pentru că ar trebui să ne minunăm și când suntem sănătoși; să nu ne tulburăm când suferim, pentru că ar trebui să ne tulburăm și când ne bucurăm. Toate, și unele și altele, se întâmplă în chip firesc și obișnuit.

Pentru ce te minunezi că ți se întâmplă ție acestea? Poți vedea că și sfinții au avut și dureri și bucurii. Și ca să afli aceasta voi aduce în fața voastră pe sfântul despre care cred că a avut viața cea mai plină de bucurii, pe sfântul despre care crezi că a fost lipsit de griji. Vreți să cercetăm viața lui Avraam? Ce poruncă a primit el îndată? *Ieși din pământul tău și din rudenia ta!* (Fac., 12, 1). Ai văzut ce poruncă dureroasă a primit? Dar iată urmează o altă poruncă plină de bucurie: *Și vino în pământul pe care ți-l voi arăta și te voi face pe tine neam mare* (Fac., 12, 1-2).

- Ce vrei să spui, m-ar putea întreba cineva, au încetat durerile și necazurile lui după ce a ajuns în pământul dat lui, după ce a intrat în port?

- Nicidecum! Vin iarăși peste el alte necazuri și mai cumplite decât cele de mai înainte: foametea, strămutarea în altă țară, răpirea soției lui; dar după aceste necazuri urmează alte bucurii: pedepsirea lui Faraon, liberarea soției sale, cinstea, daruri bogate, întoarcerea în patrie. întreaga lui viață a fost un lanț împletit din bucurii și din dureri.

Același lucru s-a petrecut și în viața apostolilor. De aceea și Pavel spunea: *Cel Ce ne mângâie pe noi în tot necazul nostru, ca să putem mângâia și noi pe cei ce sunt în tot necazul* (II Cor., 1, 4)". (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 616-617)

„Scriptura spune: *Domnul îl ceartă pe cel care îl iubește* (Prov., 3, 12; Evr., 12, 6).

Atunci mai cu seamă să ne întristăm când ne merg toate din plin, ducând o viață plină de păcate. Totdeauna trebuie să ne temem când păcătuim, dar mai cu seamă atunci când nu avem necazuri. Dacă Dumnezeu ne-ar pedepsi pentru fiecare păcat în parte, pedeapsa ne-ar fi ușoară; dar când rabdă îndelung pentru fiecare păcat ce săvârșim, ni se strânge mai mare osândă, de stăruim în astfel de păcate. Dacă cei ce fac fapte de virtute trebuie să sufere necazuri, apoi cu mult mai mult cei păcătoși. De câtă îndelungă răbdare nu s-a bucurat Faraon! Dar la urmă pentru toate a primit cea mai grea pedeapsă (Ieș., 14, 27-28). Câte păcate n-a făcut și Nabucodonosor; dar la sfârșit pe toate le-a plătit (Dan., 4. 28-30). Bogatul din Evanghelie, pentru că n-a suferit deloc pe pământ a fost un ticălos, tocmai pentru că a trăit în desfătări în viața de aici; și a plecat să fie pedepsit pe lumea cealaltă, unde n-a mai putut găsi mângâiere suferinței sale (Luca 16, 24-25)". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 161)

NECAZURILE (răbdarea necazurilor)

„Și după cum cel care stă pe vârful unei stânci își râde de valuri, pentru că le vede că se sfărâmă de stâncă și se prefac repede în spumă, tot așa și omul care face fapte de virtute, stând pe loc sigur, nu-l supără deloc tulburările aduse de viață; stă liniștit, bucurându-se de seninătatea gândurilor lui, gândindu-se că lucrurile din viața aceasta, care trec atât de ușor și grabnic, nu se deosebesc întru nimic de valurile râurilor." (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 272)

„Dacă-mi vorbești de supărările, de durerile și de necazurile pe care le ai în viață, gândește-te de câte ori păcătuiești față de El în fiecare zi și nu te mai mira chiar dacă vin peste tine necazuri și mai mari decât acestea; ci atunci miră-te, atunci minunează-te, când te bucuri de vreun bine! Așa noi vedem numai necazurile ce vin peste noi, dar păcatele pe care le facem în fiecare zi, pe acelea nu le vedem. De aceea ne supărăm. Dar dacă am ține socoteală precisă

de toate păcatele noastre, pe care le facem într-o singură zi, atunci ne-am da bine seama de câte păcate suntem vinovaţi." (*Omilii la Matei,* omilia XIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 257)

„*Şi cum aş putea – zici – să nu mă dau la rele necăjit fiind?* Dacă vei înţelege că chiar de ai voi sau n-ai voi, totuşi necazul îl vei suferi. Dacă tu îl înduri cu mulţumire, vei câştiga mult, iar de vei fi scârbit şi zăpăcit, blestemând soarta, nenorocirea nu o vei putea alunga sau împuţina, ba chiar o vei face mai mare tu însuţi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia IX, p. 161)

„Adu-ţi aminte de apostoli, fiindcă şi aceia, deşi bătuţi, alungaţi şi suferind mii de rele, totuşi se bucurau că s-au învrednicit a fi necinstiţi pentru numele lui Hristos. Deci şi tu dacă te îmbolnăveşti sau eşti strâmtorat, suferă cu bărbăţie şi mulţumeşte lui Dumnezeu, fiindcă numai aşa vei primi plata acelora. Şi cum fiind bolnav sau strâmtorat vei putea mulţumi lui Dumnezeu, dacă tu Îl iubeşti cu adevărat. Cei trei tineri, deşi se găseau aruncaţi în cuptorul cel cu foc, sau şi alţii care prin închisori sufereau mii de rele, totuşi nu încetau a mulţumi lui Dumnezeu; apoi cu atât mai mult vor putea face aceasta cei ce sunt bolnavi sau în strâmtorări." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia IX, p. 162)

„*Dacă am luat cele bune din mâna Domnului, să nu răbdăm şi cele rele? Adu-ţi aminte,* zice, *de cele de mai înainte şi gândeşte-te la pricina lor, sau mai bine zis, la cel ce a fost pricina acelor bunătăţi, şi atunci vei răbda şi acestea cu bărbăţie.*

Ai văzut cumpătare de bărbat? Căci el nu socoteşte că răbdarea este urmarea bărbăţiei lui, ci urmarea faptelor. *De la care anume fapte ne-a dat nouă Dumnezeu cele ce am avut? Ce anume faptă ne-a răsplătit-o? nici pe una, ci numai din bunătatea lui. Deci ceea ce am avut a fost dar, iar nu răsplată. Prin urmare, să le răbdăm şi pe acestea cu bărbăţie.* Aceste vorbe ale fericitului Iov, atât noi bărbaţii, cât şi femeile, să le avem întipărite în mintea noastră, şi acestea ca şi cele dinaintea acestora, şi istoria patimilor acestui fericit să o avem ca o icoană întipărită în cuget, adică pierderea averilor, pierderea fiilor, rănile trupului lui, batjocurile, primejduirile, uneltirile femeii şi, în sfârşit, toate patimile acelui drept să le clădim ca un liman mare şi puternic pentru ocrotirea noastră, ca astfel răbdându-le toate cu bărbăţie şi mulţămire, să putem a depărta de la noi orice tristeţe din viaţa aceasta, şi a ne bucura de plata unei astfel de veselii duhovniceşti, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, pp. 298-299)

„Nimic din viaţa de aici nu-l poate întrista pe un suflet mare şi înţelept: nici duşmănii, nici învinuiri, nici primejdii, nici intrigi sau vreo lucrare diavolească; pentru că un asemenea suflet, fiind retras ca pe un vârf de munte, este cu neputinţă să fie atins de cineva pe pământ, care ar vrea să se ridice spre el." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IV-a, p. 59)

„Nu eşti tu mai bun decât Pavel, nici decât Petru, care niciodată nu s-au bucurat de linişte, ci au trăit în foame, în sete şi în sărăcie. Dacă deci voieşti să te bucuri de bucuriile de care se bucură ei, pentru ce umbli pe căi opuse? Dacă voieşti să înaintezi spre acea cetate de care ei s-au învrednicit, atunci umblă pe drumul care duce într-acolo. Nu drumul odihnei şi al lipsei de necazuri ne duce acolo, ci drumul scârbelor şi al suferinţelor. Primul este larg şi încăpător, dar acesta este strâmt.

Aşadar iubiţilor, pe acest drum să călătorim, pentru a ne învrednici de viaţa veşnică (...)" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 284)

„Să nu ne plângem de necazurile ce dau peste noi, ci în toate să aducem mulţumiri lui Dumnezeu." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 114)

„Nu atât firea lucrurilor, ci starea sufletească a omului face necazurile ce se abat peste noi mari sau mici." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 141-142)

„Multe din necazurile apărute par mari și de nesuportat înainte de a fi cercetate bine. Dar, dacă le pui în cumpăna judecății, vei vedea că sunt cu mult mai ușoare decât bănuiai. Nădăjduiesc ca acest lucru să se întâmple și acum. Sus inima, deci! Să nu apuci pe drumul greșit și necugetat al majorității oamenilor, care cad zdrobiți de dureri și astfel înverşunează pe vrăjmaș și mai mult împotriva lor." (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 116)

„Cel care bagă aurul în cuptor știe până la ce temperatură trebuie să încălzească aurul și știe, de asemenea, când trebuie să-l scoată din foc. Din pricina aceasta, înțeleptul amintit mai sus spune: *„Nu te grăbi în timpul încercării*, iar Solomon dă aceeași învățătură prin cuvintele: *„Nu te descuraja când ești mustrat de Domnul.* Mare lucru este necazul. Este mare lucru pentru că-l face pe bărbat să ajungă încercat și să învețe virtutea răbdării." (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 141)

„Dacă unii nu s-au înțelepțit prin aceste necazuri, aceasta nu se datorează lui Dumnezeu, Care i-a mustrat, ci nepăsării lor. Dacă nu li s-ar fi dat leacul, ar fi părut că au pierit din pricină că au fost lăsați în părăsire; așa însă, nu pot învinui deloc pe doctor, ci pe bolnavi și nepăsarea lor." (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 143)

„... cei buni, chiar dacă ar suferi nenumărate necazuri în viață, oare, nu au, după spusele lui Pindar, o nădejde care-i hrănește și nu-i lasă să simtă necazurile din viață?

Este cu mult mai bine să suferi niște necazuri trecătoare spre a începe după moarte o odihnă nesfârșită decât să guști puțină vreme niște plăceri aparente, iar după moarte să te aștepte chinurile cele mai amare și mai împovărătoare." (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 239)

„Sunt unii oameni care încep îndată să blesteme, dacă au vreo greutate, dacă sunt ocărâți de cineva, dacă se îmbolnăvesc, dacă au podagră, dacă-i doare capul. Durerea adusă de boală nu îi lasă, dar cu aceasta și-au pierdut câștigul.

Ce faci, omule? Blestemi pe Binefăcătorul tău, pe Mântuitorul, pe Apărătorul și Purtătorul tău de grijă? Nu simți că te duci în prăpastie, că te arunci în prăpastia celei mai grozave pierzanii? Crezi că dacă blestemi îți ușurezi durerea? Dimpotrivă, ți-o sporești, ți-o faci mai cumplită. Că pentru asta aduce diavolul nenumărate necazuri și suferințe, ca să te afunde în prăpastia aceea. Când te vede că blestemi, îndată-ți sporește durerea și ți-o face mai mare, pentru ca, durându-te, să-ncepi iar să te mânii, dar dacă te vede că suferi cu curaj și că mulțumești lui Dumnezeu cu atât mai mult cu cât boala se înrăutățește, te părăsește îndată, pentru că va sta lângă tine zadarnic și fără de folos." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 83)

„E atât de mare durerea, că nu poți să taci?

– Nici eu nu te împiedic să vorbești! Dar în loc de blestem, mulțumiri lui Dumnezeu! În loc de cuvinte de mânie, laude! Mărturisește-te Stăpânului! Strigă cu glas mare când te rogi, strigă cu glas mare slăvind pe Dumnezeu! Așa ți se va ușura și durerea; pentru că, prin aceste cuvinte de mulțumire, diavolul a fost îndepărtat, și ajutorul lui Dumnezeu a venit. Dar dacă blestemi, ai îndepărtat și ajutorul lui Dumnezeu, l-ai făcut mai puternic și pe diavol împotriva ta și ți-ai mărit și mai mult durerile; dar dacă dai mulțumire lui Dumnezeu, ai îndepărtat și uneltirile diavolului celui viclean și ai atras asupra ta îngrijirea purtătorului de grijă Dumnezeu." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 84)

„Chiar de suntem în dureri, chiar de ne necăjim, chiar de ni se pare că vreun rău este de nesuferit, să nu ne pierdem râvna, să nu ne neliniştim, ci să rămânem mereu în purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Că Acela ştie limpede când trebuie să dezlege ceea ce ne întristează." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 17)

„Nu-s necazuri necazurile de aici. Când sufletul este cuprins cu adevărat de dor şi dragoste dumnezeiască, nu se înspăimântă de nimic din cele de aici. Ca şi nebunii care înfruntă focul sabia, fiarele, marea, orice, tot aşa şi ucenicii lui Pavel, înnebuniţi de o nebunie duhovnicească şi prea frumoasă, nebunie născută din înţelepciune, îşi băteau joc de toate cele de aici." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie*, 8, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 340-341)

NECAZURILE (răbdarea lor - folosul)

„Pentru ce te întristezi? Pentru ce te superi? Pentru ce te necăjeşti? Pentru ce eşti mic la suflet? Crezi, oare, că are să îngăduie Dumnezeu să ne lase în părăsire când facem tot ce trebuie şi stă în puterea noastră să facem, adică să răbdăm, să stăruim, să mulţumim lui Dumnezeu pentru toate? Crezi, oare, că nu biruie înţelepciunea Stăpânului nostru chiar atunci când lucrurile ar ajunge la deznădejde? Noi să facem tot ce depinde de noi şi să avem credinţă curată, încredinţaţi fiind că iscusit este Apărătorul sufletelor noastre. Şi negreşit, Cel Care ştie mai bine decât noi folosul nostru va rândui lucrurile aşa cum se cuvine, după cum este şi Lui cu cuviinţă şi nouă de folos, ca să primim şi răsplata răbdării, şi să fim învredniciţi şi de iubirea Sa de oameni...". (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 426)

„Dacă suntem cu mintea trează, necazurile pot să ne apropie mai mult de Dumnezeu; ştiind, dar, că atunci vom putea atrage asupră-ne ajutorul Lui, când ne apropiem de El cu sufletul îndurerat şi lacrimi fierbinţi, să nu ne întristăm când vin necazurile peste noi, ci să le îndurăm în linişte, gândindu-ne la câştigul ce-l avem de pe urma lor." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 61)

„Deci de cad în încercări unii oameni virtuoşi, să nu se tulbure, ci mai degrabă asta să le dea bune nădejdi, că năvala încercărilor le este pricină de cununi şi premii; iar de vin necazurile peste noi, care suntem cu păcate, nici noi să nu ne necăjim, ştiind că dacă primim cu mulţumire toate necazurile ce vin peste noi, atunci năvala lor va fi în orice timp curăţire de păcate. Slugă recunoscătoare este aceea care mulţumeşte Stăpânului său nu numai când îi merge bine, ci îşi arată recunoştinţa sa şi în vremi potrivnice". (*Omilii la Facere,* omilia XL, III, în col. PSB, vol. 22, p. 76)

„Aşa sunt cele de la Dumnezeu! Nu numai că ne slobozesc de necazuri dacă ne străduim să îndurăm cu curaj încercările ce vin peste noi, dar ne dau chiar în mijlocul necazurilor, atât de mare bucurie, încât ne fac să le uităm şi ne umplu de bogate bunătăţi". (*Omilii la Facere,* omilia XLV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 135)

„Supărările mari pricinuiesc adesea şi bucurii mari". (*Omilii la Facere,* omilia XLV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 314)

„Ai văzut că răsplăţile au fost mai mari decât suferinţele, că bunătăţile au fost nenumărate? Treisprezece ani a suferit (Iosif – n.n.) încercările, îndurând robia, învinuirea aceea nelegiuită şi zilele negre din închisoare, dar pentru că a îndurat toate acestea mulţumind lui Dumnezeu, a primit îmbelşugate răsplăţi chiar în viaţa aceasta. Gândeşte-mi-te că pentru acel puţin timp, suferit în robie şi închisoare, a condus împărăţia vreme de optzeci de ani!" (*Omilii la Facere,* omilia LXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 341)

„Că pentru necazurile pe care le suferim pe nedrept sau căpătăm iertare de păcatele noastre, sau primim cununi mai strălucitoare, de nu avem prea multe păcate". (*Omilii la Matei,* omilia IX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 111)

„Şi cu toate că Pavel s-a rugat să-l scape de această încercare, n-a reuşit, din pricina marelui folos pe care avea să-l aibă de pe urma acestei încercări. Dacă ne uităm la toată viaţa lui David, vom vedea că-i mai strălucitor în primejdii; şi el şi ceilalţi asemenea lui. Iov atunci a strălucit mai mult; Iosif tot pentru asta a fost mai vestit; la fel şi Iacov şi tatăl lui şi bunicul lui şi toţi câţi şi-au pus vreodată cununi strălucitoare pe capetele lor; datorită necazurilor şi încercărilor au fost încununaţi şi lăudaţi.

Ştiind toate acestea, potrivit înţeleptului cuvânt, *să nu ne tulburăm în timp de încercare* (Înţ. Sir., 2, 2), ci numai un singur lucru să avem în minte: să îndurăm toate cu curaj, fără să ne întrebăm de ce şi fără să cercetăm pricinile necazurilor noastre. Nu-i al nostru a şti când necazurile vor lua sfârşit, ci al lui Dumnezeu, Care a îngăduit să vină peste noi; al nostru este de a le îndura cu mulţumită şi recunoştinţă. De vom face aşa, apoi toate bunătăţile se vor revărsa asupra noastră. Dar ca să vină acestea, ca să fim aici pe pământ mai buni, iar dincolo, în Ceruri, mai străluciţi, să primim tot ce vine peste noi, mulţumind pentru toate Celui ce ştie mai bine decât noi folosul, Celui ce ne iubeşte mai mult decât părinţii noştri.

Aceste două gânduri şoptindu-le la fiece necaz ce vine peste noi, să căutăm să potolim tristeţea şi să slăvim în toate pe Dumnezeu, Care face şi săvârşeşte totul spre binele nostru". (*Omilii la Matei,* omilia X, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 129-130)

„Dacă sunt cu putinţă de suferit şi uşoare valurile şi mările pentru marinari, luptele şi rănile pentru ostaşi, furtunile şi gerurile pentru plugari, loviturile cele dureroase pentru cei ce se luptă cu pumnii, din pricina nădejdii unor răsplăţi trecătoare şi pieritoare, cu mult mai mult cel ce nădăjduieşte cerul, bunătăţile cele nespuse şi răsplăţile cele veşnice nu va simţi nici unul din necazurile şi din oboselile de aici". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 301)

„Cu cât vei suferi mai multe necazuri ducând o viaţă îmbunătăţită, cu atât vei ajunge mai puternic". (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 317)

„Fericitul acesta (Pavel), fiind în multe primejdii şi nevoi, ruga adeseori pe Dumnezeu să depărteze de la el aceste încercări (II Cor., 12, 8); totuşi Dumnezeu nu S-a uitat la cererea lui, ci la folosul lui; şi i l-a arătat, spunându-i: *Destul îţi este harul Meu; că puterea Mea în slăbiciune se desăvârşeşte* (II Cor., 12, 9). Deci Dumnezeu, înainte ca Pavel să-I spună pricina, îi face bine fără voia şi fără ştirea lui". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 325-326)

„Când era bun David? Când se bucura sau când era strâmtorat? Când erau buni iudeii? Când suspinau şi chemau pe Dumnezeu sau când se bucurau în pustie şi se închinau viţelului? De aceea şi Solomon, cel care a ştiut mai bine decât toţi ce este bucuria, spune: *Mai bine este să te duci într-o casă în care se jeleşte, decât într-o casă în care se râde* (Ecl., 7, 3). De aceea şi Hristos pe unii îi fericeşte, zicând: *Fericiţi cei ce plâng* (Matei 5, 4), iar pe ceilalţi îi nefericeşte: *Vai vouă celor ce râdeţi, că veţi plânge!* (Luca 6, 25). Şi pe bună dreptate. Sufletul, când huzureşte, devine mai uşuratic, mai trândav; când însă e întristat, se smereşte, se cuminţeşte, scapă de tot roiul de păcate, are gânduri mai înalte, ajunge mai puternic". (*Omilii la Matei,* omilia XL, V, în col. PSB, vol. 23, p. 490)

„Astfel a devenit Pavel strălucit, fiindcă a suferit cu bărbăţie din partea celor potrivnici, ce-l invidiau; în acelaşi fel şi Iov a trecut prin multe necazuri, şi Ieremia prin aruncarea în groapa cu tină, în acelaşi chip şi Noe prin potop, la fel Abel din invidie, astfel şi Moise prin

iudeii pângăriți cu sânge, astfel Elisei, și fiecare dintre acești bărbați mari, nu de la liniște și dezmierdări au căpătat cununile strălucitoare, ci de la scârbe și ispite.

Pentru care și Domnul Iisus Hristos, știind că numai necazul aduce laudă, le zicea ucenicilor Săi, spre înțelepțire și îmbărbătare: *În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea.*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 55)

„Într-adevăr, necazurile, prin ele însele, sunt un lucru bun. Și de ce oare? Fiindcă pregătesc și încurajează răbdarea. De aceea spunând: *că ne și lăudăm întru suferințe*, pune și cauza, zicând: *știind că suferința aduce răbdare*. Vezi iar înțelepciunea lui Pavel, cum el întoarce vorba la cele contrare. Fiindcă scârbele și necazurile îi făceau pe ei a deznădăjdui chiar de cele viitoare, și-i descurajau cu totul, iată că Apostolul zice că trebuie a căpăta curaj și a nu deznădăjdui de cele viitoare: *Bine știind că suferința aduce răbdare, și răbdarea încercare, și încercarea nădejde, iar nădejdea nu rușinează* (5, 3-5).

Așadar necazurile nu numai că nu distrug credința, ci chiar o clădesc. Necazul are, desigur, chiar mai înainte de câștigarea celor viitoare, cel mai mare fruct câștigat prin sine, are, vreau să spun răbdarea, adică are puterea de a face încercat pe cel ispitit, însă în același timp contribuie cu ceva și la câștigarea celor viitoare, căci el este care face a ne crește credința." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 154)

„*Căci necazul nostru de acum, ușor și trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veșnică covârșitoare* (II Corinteni 4, 17). Aici însă nu spune că necazurile sunt ușoare, ci numai îi mângâie cu răsplata celor viitoare, zicând: *Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice*, și nu zice *de liniștea viitoare*, ci tocmai ceea ce este mai mare decât orice: *de mărirea viitoare*. Unde este liniște, nu este numaidecât și slavă; însă unde este slavă, acolo numaidecât este și liniște. Apoi, fiindcă a vorbit de slava viitoare, el arată că acea slavă și este deja, fiindcă n-a zis *de mărirea ce va fi*, ci *de mărirea care ni se va descoperi*, adică faptul că acea slavă este și acum, însă ascunsă, ceea ce încă mai clar învederează și în altă parte, zicând: *Viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu* (Coloseni 3, 3). Deci, încurajează-te pentru acea slavă, căci deja s-a orânduit a aștepta ostenelile și necazurile tale. Și dacă te întristează faptul că va fi în viitor, iar nu acum, tocmai aceasta să te bucure încă mai mult, căci fiind ceva mare și negrăit, care covârșește starea de acum, s-a adunat acolo pentru tine!

Și nici n-a zis simplu *pătimirile vremii de acum*, ci a voit să arate că slava aceea le covârșește pe toate nu numai în calitate, ci și în cantitate. Pătimirile de aici, de orice fel ar fi ele, se mărginesc la viața prezentă, pe când bunurile viitoare se întind în veacuri nesfârșite. Și pe toate acele bunuri, de care nu ne este nouă dat a grăi, ba chiar nici măcar de a le reprezenta prin cuvânt, Apostolul le-a numit cu un singur cuvânt – *mărirea* –, ceea ce de noi este crezut a fi lucrul cel mai iubit și mai dorit." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 265-266)

„*Știind, zice, că necazul răbdare lucrează, iară răbdarea curățire, iar curățirea nădejde* (Rom., 5, 4). Cei ce cădeau în mii de primejdii și cu nădejdea în Dumnezeu le sufereau pe toate, negreșit că de aici se îndemnau a întinde această virtute încă mai mult în toate lucrările lor." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia IX, p. 94)

„Unde este supărare și scârbă, acolo este și mângâiere; unde este mângâiere, acolo este și har. Când a căzut în temniță, atunci a făcut apostolul și minunile cele mai mari. Când a naufragiat pe mare și a fost aruncat de valuri într-o țară de barbari, atunci mai ales s-a slăvit. Când a intrat legat înaintea judecății, atunci mai ales a covârșit pe judecător. Așa se petrecea și în legea veche, fiindcă în ispite străluceau drepții. Așa cei trei coconi, așa Daniil, așa Daniil, așa Moise, așa Iosif; toți prin ispite s-au făcut străluciți și s-au învrednicit de cununi. Atunci și sufletul se curăță, când pentru Dumnezeu se întristează.

Atunci se bucură şi de un mai mare ajutor, având trebuinţă şi de un mai mare sprijin, atunci şi el este vrednic de un mai mare har. Dar chiar şi înainte de răsplata dată de Dumnezeu, un asemenea suflet se învredniceşte de mari bunătăţi, făcându-se filosof. Căci şi trufia o smulge supărarea şi scârba, şi lenevirea o taie din rădăcină, şi îndeamnă pe cineva la răbdare; descoperă nimicnicia lucrurilor omeneşti şi aduce în sufletul lui multă filozofie." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVI, p. 233)

„Înaintea ei (a supărării, a scârbei – n.n.) toate patimile omeneşti se dau în lături: şi zavistia şi pofta, şi stăpânirea, şi dragostea banilor, şi dragostea trupurilor, şi mândria, şi trufia, şi mânia, şi în sfârşit întregul puhoi de patimi. Şi de voieşti a vedea aceasta din înseşi faptele omeneşti, aş putea să-ţi arăt şi bărbat deosebi, cum şi un întreg norod îndeobşte găsindu-se şi în scârbe, şi în linişte, şi de aici a te învăţa în care anume parte este câştigul şi în care trândăvia. Poporul evreilor, de pildă, când era alungat şi necăjit, suspina şi ruga cu stăruinţă pe Dumnezeu, cu care prilej mult ajutor atrăgeau către dânşii de sus; iar când zburdau de bine, apucau peste câmpi. Ninevitenii, de asemenea, când se bucurau de linişte, atunci întărâtau pe Dumnezeu asupra lor şi-L făcuseră a ameninţa cu dărâmarea cetăţii lor din temelii, iară când s-au smerit în urma propovăduirii Proorocului Iona, atunci au arătat toată filosofia. Iar de voieşti a vedea şi un bărbat deosebi, ajuns în asemenea stare, gândeşte-te la Solomon, care în vreme ce se îndeletnicea cu grijile şi tulburările cele pentru stăpânirea norodului aceluia s-a învrednicit de acea vedere minunată; iar când a căzut în dezmierdări, s-a rostogolit chiar în prăpastia păcatului. Dar încă de părintele acestuia ce voi zice? Când a fost el minunat? Nu oare când se găsea în ispite? Dar Avesalom acela, nu oare era cuminte în vreme ce fugea de sfatul lui Ahitofel, iar când a îngăduit, nu s-a făcut tiran şi ucigaş de tată? Dar Iov? Însă acesta strălucit a fost şi în linişte aflându-se, şi în scârbe încă mai strălucit.

Şi ce trebuie a vorbi de cele vechi şi de cele noi? Că dacă cineva ar cerceta cele de acum ale noastre, ar vedea cât folos avem noi din scârbe şi necazuri. Astăzi, de pildă, noi, bucurându-ne de pace, am căzut într-un fel de piroteală şi ne-am moleşit, şi am umplut Biserica de mii de rele - iar pe când eram alungaţi, eram şi mai înţelepţi, şi mai blânzi, şi mai destoinici, şi la adunările acestea eram mai cu bunăvoire, şi mai cu stăruinţă în ascultarea cuvântului lui Dumnezeu. Că după cum focul lămureşte aurul, tot aşa şi scârbele lămuresc sufletul de necurăţie, făcându-l curat, strălucit şi vesel.

Scârba şi întristarea bagă pe om în împărăţia Cerurilor, în vreme ce dezmierdarea şi trândăvia, în gheenă. Pentru aceea calea uneia este largă, pe când a celeilalte strâmtă. Pentru aceea şi Hristos zicea: *în lume necazuri veţi avea,* ca şi cum ne-ar fi lăsat nouă un mare bun. Deci dacă eşti ucenic al lui Hristos, mergi pe calea cea strâmtă şi nu te nelinişti, nici te împuţina cu sufletul. Că şi dacă nu ai avea necazuri de felul acesta, neapărat vei fi necăjit fără doar şi poate din alte pricini nefolositoare. Căci şi pizmătareţul, şi cel ce iubeşte banii, şi cel ce se topeşte după muiere curvă, şi cel ce iubeşte slava deşartă, şi în sfârşit toţi cei ce slujesc relelor, multe scârbe şi necazuri suferă, ba încă de multe ori mai grozave ca ale celor ce jelesc pe vreun mort. Iar dacă poate nu plâng, o fac pentru că le este ruşine - dacă însă ai putea să le cunoşti sufletul, l-ai vedea plin de mii de rele.

Deci când şi unul şi altul, folosindu-se de viaţa aceasta, negreşit vor suferi necazuri, apoi pentru ce să nu alegem viaţa aceea, care cel puţin ne va aduce mii de cununi? Pentru că şi pe sfinţii toţi aşa i-a purtat Dumnezeu prin scârbe şi necazuri, pe de-o parte folosindu-i, iar pe de alta întărind şi pe alţii, ca să nu aibă o mai mare slavă decât sunt cu adevărat vrednici." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVI, pp. 233-234)

„Mare bun este scârba şi necazul, iubiţilor. Acest bun două lucruri săvârşeşte deodată: ne scapă şi de păcate şi în acelaşi timp ne face şi statornici şi puternici. *Dar dacă îl va răsturna pe cineva scârba şi necazul, şi-l va pierde?,* zici tu. Dar, iubiţilor, nu scârbele fac aceasta, ci trândăvia noastră. Cum aşa? Apoi dacă noi suntem treji, dacă rugăm pe Dumnezeu, ca să nu

ne lase a fi ispitiți mai presus de puterile noastre, dacă pururea ațintim spre Dânsul, vom sta cu bărbăție, și ne vom pune în stare de apărare. Pe câtă vreme Îl avem pe Dânsul în ajutor, chiar de ar năvăli ispitele mai grozave decât vântul ce suflă cu putere, ni se vor părea toate ca un gunoi și ca o frunză care se poartă cu ușurință încoace și încolo." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVIII, pp. 330-331)

„Și după cum arborii puternici, departe de a fi smulși de vânturile năprasnice, care-i clatină în toate părțile, câștigă prin aceasta mai multă putere și tărie, tot astfel, sufletul sfânt și pios, departe de a fi doborât de atacurile ispitelor și nenorocirilor, găsește în ele o nouă tărie de a suferi; după cum fericitul Iov dobândi prin ele o nouă treaptă de strălucire și mărire." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 73-74)

„Deci suferințele și necazurile ne sunt de folos fie că suntem drepți, fie că suntem păcătoși. Dacă suntem drepți, ca să ne facă mai străluciți; dacă suntem păcătoși, ca să ne cumințească și să ne ușureze pedeapsa de dincolo." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 8, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 26)

„Să ne fie, dar, suferințele aceluia leacuri suferințelor noastre, iar furtuna cumplită a aceluia, port necazurilor noastre. În fiecare necaz ce vine peste noi să ne gândim la sfântul acesta! Văzând strânse într-un singur trup, în Iov, toate suferințele din lume, vom putea lupta mai cu curaj și noi împotriva câtorva suferințe răzlețe! Să alergăm totdeauna la cartea lui Iov ca la o mamă iubitoare, care ne întinde din toate părțile mâinile, care-și primește la sânul ei copiii cei înspăimântați și le dă curaj. De-ar veni peste noi cele mai amare necazuri, cartea lui Iov ni le va ușura pe toate. Și vom lăsa din mână cartea ușurați.

Iar de-mi vei spune: *Acela a fost Iov, și de aceea a îndurat totul; eu nu sunt ca el!*, pe tine te vei osândi mai mult, și vei lăuda tot pe drept. Tu vei îndura mai ușor acele suferințe decât le-a îndurat Iov.

- De ce?

- Pentru că Iov a trăit înainte de venirea harului, chiar înainte de darea Legii, când nu se cerea o viețuire atât de curată, când harul Duhului nu era revărsat cu atâta îmbelșugare, când păcatul era greu de doborât, când blestemul stăpânea, când moartea era înfricoșătoare. Acum, după venirea lui Hristos, luptele sunt mai ușoare, toate aceste greutăți au dispărut. Prin urmare, n-avem nici un cuvânt de apărare dacă noi nu ne putem urca până la măsura lui Iov, după trecere de atâta vreme, după atâta spor duhovnicesc și după atâtea daruri date nouă de Dumnezeu.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea, că suferințele lui Iov erau mai mari decât puterile lui, că el a intrat în luptă și a luptat într-o vreme când lupta era mai greu de dus, să îndurăm și noi cu curaj și cu multă mulțumire necazurile și suferințele ce vin peste noi, ca să putem dobândi aceleași cununi ca și el, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 53-54)

„... dată ce ne-a fost descoperită împărăția cerurilor și o dată ce ne-a fost arătată răsplata viitoare, nu mai merită să ne mai punem întrebarea de ce drepții suferă necazuri și încercări, iar cei răi trăiesc în huzur și tihnă. Pentru ce să ne tulburăm de nenorocirile sau de fericirile petrecute pe pământ, o dată ce pe fiecare om îl așteaptă dincolo ceea ce merită?" (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 147)

„Cercetează pe fiecare dintre bărbații vestiți de altădată, și vei vedea că toți au dobândit îndrăznire către Dumnezeu numai prin necazuri." (*Despre necazuri și biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 168)

„... este mult mai bine a schimba un necaz scurt și o durere scurtă pe niște bunuri și bucurii veșnice și nepieritoare, decât a se desfăta cineva și a fi ușuratic la minte în această viață scurtă și trecătoare, iar apoi a cădea într-o pedeapsă veșnică." (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 55)

„Când vin dar peste tine necazuri dese și unele după altele, nu te tulbura, nu te amărî, așteaptă să ia sfârșit! Va ieși negreșit întru întâmpinarea ta un sfârșit vrednic de marea dărnicie a lui Dumnezeu, numai dacă înduri, mulțumind lui Dumnezeu, necazurile ce vin peste tine." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 106)

„... pe toate celelalte, sărăcia, boala, moartea timpurie, paguba, calomnia, orice necaz omenesc ce vine peste noi, pe toate să le suportăm cu curaj. Necazurile și suferințele acestea ne sunt pricină de mai multe cununi, dacă suntem cu mintea trează." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 118)

„Dar pentru ce vorbesc eu de credință și de fapte bune, când chiar necazurile ni se socotesc pentru ștergerea păcatelor noastre? Și aceasta o arată Hristos prin pilda lui Lazăr, unde îl pune pe Avraam să-i spună bogatului că Lazăr se mângâie acolo pentru că a luat în viața lui cele rele (Luca 16, 25). O spune și Pavel, scriindu-le corintenilor despre cel ce căzuse în desfrânare: *Pe unul ca acesta să-l dați Satanei spre pieirea trupului, ca să se mântuiască duhul* (I Corinteni 5, 5)." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 234)

„... a purta cu mărinimie ocările este pricină de mai mare probare spre bine[47]." (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 36)

„... dacă (diavolul – n.n.) ar vedea că tu nu numai că nu îl blestemi pe Dumnezeul care te-a creat, ba chiar îi și aduci mulțumire o dată cu fiecare nenorocire care se abate asupra ta, va înceta să te supună încercărilor, văzând că încercarea nenorocirilor îți devine pricină de mulțumire, și ajunge să-ți facă cununile de învingător mai strălucitoare și să-ți sporească răsplătirile. De altminteri, așa s-a întâmplat și cu Iov. După ce l-a lipsit de bunuri și i-a lovit trupul, l-a văzut aducând mulțumiri și nu a îndrăznit să meargă mai departe, ci, îndurând o înfrângere rușinoasă și necruțătoare, a renunțat, câtă vreme îi conferise atletului lui Dumnezeu o mai mare strălucire.

Cunoscând, așadar, toate acestea să ne temem numai de un singur lucru, de păcat, iar pe toate celelalte să le îndurăm cu seninătate, fie că este vorba de pierderea bunurilor, de vreo boală a trupurilor, de împrejurări grele, de insulte, de calomnii, ori de oricare altă nenorocire ce se abate asupra noastră. Căci, potrivit naturii lor, aceste nenorociri nu numai că nu ne vor face rău, dar chiar vor putea să ne aducă mari foloase și ne vor procura mai multe răsplătiri, în cazul în care le îndurăm aducând mulțumiri. Știi bine că Iov, după ce a primit cununile de învingător pentru răbdarea și curajul său, a fost răsplătit cu lucruri îndoit de multe în comparație cu cele pierdute. Tu, însă, ai putința să primești nu de două sau de trei ori mai mult, ci de o sută de ori mai mult decât orice, dacă le înduri pe toate cu seninătate, și vei moșteni viața veșnică." (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, pp. 101-102)

„Copacii aflați în locuri neînsorite și ferite de vânturi poate că par falnici sunt ănsă neputincioși și sensibili, nefiind în stare să reziste înfuriatelor furtuni Dimpotrivă, copacii

[47] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Necazul, dacă este asumat de bună voie de om, îl face mult mai încercat și îi dă experiență, deci și putere asupra ispitelor. În acest caz, el (omul ispitit care rabdă) poate fi de folos și altora. (n.s. 10, p. 36)

care sunt plantați în vârfuri de munte, cu toate că trăiesc în mijlocul vremurilor rele, a vijeliilor și zăpezilor, devin mai tari ca fierul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 29)

„Necazurile și pedepsele la care suntem supuși în viața de aici micșorează mult chinurile vieții de dincolo.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 177)

„Necazurile v-au sporit iarăși și terenurile de antrenament vi s-au făcut iarăși mai largi, iar cursele alergărilor mai lungi, și mânia uneltirilor se ridică ca o flacără mai mare. Dar nu trebuie să te frămânți, nici să te tulburi, ci mai degrabă trebuie să salți, să-ți pui cununi pe cap și să dănțuiești pentru acestea. Căci dacă n-ai fi făcut mai înainte diavolului lovituri de moarte, fiara aceasta n-ar fi ajuns să fie atât de sălbatică încât să înainteze încă mai mult. Faptul că se năpustește și sare pe tine mai mult și-și arată mai mult nerușinarea și-și varsă mai din belșug veninul e, așadar, un indiciu atât al bărbăției și biruinței voastre, cât și al marii înfrângeri a lui. Căci și la fericitul Iov, când a fost înfrânt la luarea averilor și omorârea copiilor, ca un indiciu că a primit atunci răni grele s-a pornit spre capul celor rele: asediul trupului, izvorul viermilor, hora rănilor; căci acest lucru îl numesc horă, dar și comună și roi a mii de premii. Dar nu s-a oprit aici, ci pentru că nu-i mai rămăsese altă mașinațiune asemănătoare – fiindcă a adus asupra lui această boală ca pe hotarul ultim al nenorocirilor –, pune în mișcare și alte mașinațiuni, înarmându-i soția, ațâțându-i prietenii, sculându-i slugile și făcându-le sălbatice și zgândărindu-i prin toate rănile.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XI, 1a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 206-207)

„Fiindcă așa este firea necazului: pe cei care îl suportă cu blândețe și noblețe îi face mai presus decât cele cumplite, mai înalți decât săgețile diavolului, și îi învață să disprețuiască uneltirile. Pentru că și pomii care cresc la umbră devin mai slabi și mai puțin apți să producă roadele, dar cei care sunt expuși anomaliilor aerului și primesc atacurile vânturilor și arșița razelor, se fac mai puternici, se umplu de frunze și se rup de rod.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XI, 1b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 207)

„Amândouă țin de negrăită iubire de oameni a lui Dumnezeu: atât faptul că îngăduie să vină peste tine atâtea încercări unele după altele ca să-ți fie mai strălucitoare cununile, cât și faptul că te scapă foarte repede de ele ca să nu te tortureze iarăși prin persistența relelor venite asupra ta. Așa a cârmuit Dumnezeu și viața acelor nobili bărbați, vorbesc de prooroci și apostoli:acum lăsând să se înalțe valurile, acum certând oceanul relelor și făcând din furtună cumplită un senin strălucitor. Încetează deci a mai lăcrima și a te lăsa torturată de întristare; nu mai privi doar la lucrurile cumplite care vin necontenit peste tine una după alta, ci și la grabnica eliberare de ele și la negrăita răsplătire și recompensă născută de aici.

Căci ca pânza de păianjen, umbra și fumul și altceva mai umil decât acestea, așa cum sunt lucrurile cumplite care au fost aduse asupra ta față de premiile viitoare care ți se vor da plecând de aici” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIV, 1a-b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 221)

„Nimic străin nici neverosimil nu s-a întâmplat evlaviei tale, ci este foarte verosimil și consecvent cu continuarea încercărilor tale care vin una după alta, ca astfel corzile sufletului tău să ajungă mai întinse, înflăcărarea ta spre lupte să devină mai mare și de aici să culegi drept roadă multă bucurie. Fiindcă așa este firea necazului: ca atunci când năpădește un suflet nobil și îndrăzneț să lucreze în chip firesc aceste lucruri. Și așa cum focul face mai lămurit aurul atunci când intră în contact cu el, așa și necazul care cade peste suflete de aur le face mai curate și mai lămurite.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XVI, 1a,

în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 224-225)

„Preavicleanul și sălbaticul demon știe acestea. Fiindcă de aceea l-a jefuit pe Iov de averile lui, nu ca să-l facă sărac, ci ca să-l silească să rostească un cuvânt de blasfemie, și i-a tăiat în bucăți trupul nu pentru ca să-l îmbrace într-o boală, ci pentru ca să-i ologească virtutea sufletului." (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 3, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 239)

„Căci cu ce i-a vătămat – spune-mi! – acest lucru pe apostoli? Nu s-au luptat oare necontenit cu foamea, cu setea și goliciunea? Dar tocmai din această pricină au fost foarte străluciți și însemnați și au dobândit mult ajutor de la Dumnezeu. Cu ce l-au vătămat pe Lazăr boala, rănile, sărăcia și lipsa celor care să-l ocrotească? Oare nu de aici i s-au împletit cununi mai multe? Cu ce l-a vătămat pe Iosif faptul că și-a câștigat un prost renume atât acasă, cât și la străini? Pentru că a fost socotit că este adulter și desfrânat. Cu ce l-a vătămat sclavia? Cu ce faptul de a fi fost izgonit din patrie? Oare nu pentru asta îl admirăm și suntem uimiți mai mult de el? Și ce vorbesc de strămutarea în exil, de sărăcie, de proasta reputație și sclavie? Cu ce l-a vătămat însuși moartea pe Abel care a suferit violența și a căzut sub mâna fratelui încă înainte de a fi ajuns la maturitate? Oare nu din această pricină e cântat în toată lumea? Vezi cum cuvântul nostru a dovedit mai mult decât a făgăduit? Fiindcă a arătat nu numai că nimeni nu e nedreptățit de nimeni, dar și că aceia care iau seama la ei înșiși au un câștig mai mare." (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 240)

„Oare necazurile continui și care-și urmează unele altora sunt un lucru rău? Dar atunci de unde au ajuns să fie vestiți apostolii? Care e calea care duce la viață? Oare nu cea strâmtă și cu chinuri?" (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, IV, 17, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 274)

„*Bine știind*, spune el, *că necazul aduce răbdare, iar răbdarea încercare, iar încercarea nădejde, iar nădejdea nu rușinează* (Rom., 5, 3-5).

- Ce înseamnă cuvintele: *Știind că necazul aduce răbdare?*

- Acest prea mare fruct îl are necazul. Face mai puternic pe cel necăjit. După cum copacii care cresc în locuri umbroase și nebătute de vânturi, deși la înfățișare bine crescuți, sunt totuși mai șubrezi și sunt vătămați mai ușor de orice suflare de vânt, pe când copacii de pe culmile înalte ale munților, care sunt bătuți de vânturi multe și puternice, care îndură necontenit schimbările vremii, care sunt clătinați de furtuni cumplite și acoperiți de multă zăpadă, ajung mai tari ca fierul; tot așa, după cum trupurile care se desfătează cu multe și felurite plăceri, care se împodobesc cu haine noi, care fac băi dese și se ung cu parfumuri, care se hrănesc peste trebuință cu fel de fel de mâncăruri, nu pot face față ostenelilor și sudorilor pentru credință și sunt vrednice de foarte mare pedeapsă, tot așa și sufletele! Cele care duc o viață lipsită de griji, care sunt înconjurate de tihnă, care se bucură de lucrurile din lumea aceasta și aleg viața cea lipsită de dureri în locul celei pline de necazuri, dusă de toți sfinții, pentru Împărăția cerurilor, sunt mai șubrede și mai moi ca ceara și gata să ajungă mâncare focului veșnic; pe când sufletele care se supun primejdiilor, ostenelilor, suferințelor și necazurilor celor pentru Dumnezeu, și se hrănesc cu ele, sunt, din pricina necontenitei suferiri a răului, mai puternice și mai tari decât fierul și diamantul, ajung de nebiruit și dobândesc o deprindere deosebită în răbdare și vitejie." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar nu numai atât, ci ne și*

lăudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...», 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 90-91)

„Înainte de dobândirea împărăției cerurilor și a cununilor cerești, dobândim aici pe pământ foarte mare plată, prin aceea că, datorită necontenitelor necazuri, sufletul nostru ajunge mai răbdător, iar gândurile noastre, mai pline de tărie. Cunoscând dar, iubiților, toate acestea, să îndurăm cu curaj necazurile ce vin asupra noastră; și pentru că Dumnezeu le vrea, și pentru că sunt spre folosul nostru. Să nu ne tulburăm, nici să ne pierdem curajul la asaltul încercărilor. Dimpotrivă, să le înfruntăm cu toată bărbăția, să mulțumim lui Dumnezeu necontenit pentru toate binefacerile făcute nouă, ca să ne bucurăm și de bunătățile de pe pământ și să dobândim și darurile cele viitoare." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar nu numai atât, ci ne și lăudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...»*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 91)

„Să nu ne amărâm niciodată când vin peste noi în viața aceasta supărări, necazuri, boli trupești sau alte lucruri pline de tristețe, ci să ne fie sufletul plin de multă înțelepciune, ca să înfruntăm orice încercare, știind că, dacă suntem cu mintea trează, vom putea câștiga de pretutindeni, și mai mult din încercări decât din traiul bun." (*La cuvântul Apostolului, care spune: «Știm că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine»; și despre răbdare...*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 101)

„*După cum se încearcă în foc aurul, așa și oamenii plăcuți Domnului, în cuptorul smereniei* (Is. Sir., 2, 5). Înțelesul cuvintelor este acesta: După cum aurul ajunge mai curat când e încercat în foc, tot așa și sufletul; se înalță mai frumos și mai strălucitor, leapădă orice pată a păcatelor, când trece prin necazuri și primejdii!" (*Iarăși, la aceleași cuvinte: «Dar având același duh al credinței, precum este scris»; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 306)

„Pavel arată că încercarea de aici lucrează mântuire, iar primejdiile sunt cel mai bun mijloc de curățire a sufletului pentru cei ce le suferă cu mulțumire." (*Iarăși, la aceleași cuvinte: «Dar având același duh al credinței, precum este scris»; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 306)

NECAZURILE (îndemn la mângâierea celor în necazuri)

„Cel ce nu mângâie pe cel scârbit de necazuri, îl face încă mai îndărătnic." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia VI, p. 118)

NECAZURILE (nădejdea dobândirii bunurilor viitoare ușurează și îndulcește necazurile prezente)

„Atunci când ni se întâmplă necazuri mari, nu trebuie să privim numai greul și ostenelile, ci trebuie să avem în vedere și cununile și răsplățile.

Precum negustorii nu se gândesc numai la marea care trebuie s-o treacă, ci încă și la veselia și la câștigul care trebuie să le revină, noi trebuie la fel să ne gândim la cer și la locul care ni se va da de către Dumnezeu." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVII, 4, p. 401)

NECAZURILE (Domnul Hristos – ajutor și mângâiere în necazuri)

„În ispite și în necazuri trebuie să ne desprindem de totul și să ne punem în Dumnezeu scăparea și încrederea." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXX, 1, p. 415)

„... *Cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul.* Nu zice: *Cel ce nu ne lasă a fi necăjiți*, ci Cel ce ne mângâie când suntem necăjiți. Aceasta arată și puterea lui Dumnezeu, și în același timp sporește și răbdarea celor necăjiți. *Că necazul,* zice, *răbdare lucrează* (Rom., 5, 3). Tot aceasta zicea și Prorocul: *întru necaz m-ai desfătat.* Nu zice că *nu m-ai lăsat a cădea în necazuri*, și nici că *m-ai scos îndată din necazuri*, ci că, dăinuind necazul, *m-ai desfătat*, adică mi-ai dat în necaz un loc larg și multă îndemânare, ceea ce s-a petrecut și cu cei trei coconi în cuptorul cel cu foc, căci nici nu i-a împiedicat de a cădea în cuptor, nici, după ce au căzut, a stins para focului, ci încă arzând cuptorul, El i-a scos la loc larg. Aceasta obișnuiește Dumnezeu a face întotdeauna, ceea ce și Pavel dând a înțelege, zicea: *Cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul.* Încă și altceva mai arată prin aceasta. Și ce anume? Că nu o dată, nici de două ori, ci aceasta o face într-una. Nu că doară acum mângâie, iar altă dată părăsește pe cineva, ci aceasta o face necontenit și pentru totdeauna. Pentru aceea a zis: *Cel ce ne mângâie*, și nu *Cel ce ne-a mângâiat*, și *întru tot necazul*, adică nu numai în acela sau acesta, ci întru tot necazul.

Ca să putem și noi mângâia pe cei ce sunt întru tot necazul, prin mângâierea cu care ne mângâiem noi de la Dumnezeu. Ai văzut cum pe nesimțite a adus îndreptățirea lui chiar în începutul Epistolei, și cum dă a înțelege ascultătorilor bănuiala de o mare primejdie și scârbă ce căzuse asupra sa? Dar și după aceasta iarăși își cumpănește cuvintele, zicând că chiar și acea îndurare *a venit nu de la vrednicia noastră, ci de la a acelora care se vor folosi de la noi și prin noi. Pentru aceea,* zice, *ne-a mângâiat, ca și noi să ne mângâiem unii pe alții.*" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, p. 9)

„*Așa prin Hristos prisosește și mângâierea noastră*, prin care totul se pune în seama Lui, vestind și de aici iubirea Lui de oameni. *Nu suntem mângâiați, zice, numai pe atâta pe cât suntem necăjiți, ci încă mai mult.* El n-a spus că mângâierea este deopotrivă cu patimile, ci că *prisosește mângâierea*." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, p. 10)

„Să alergăm necontenit la Dumnezeu; în orice necaz să căutăm mângâierea Lui; în orice nenorocire, mila Lui, izbăvirea Lui; în orice încercare, ajutorul Lui. Oricât de mare ar fi răul, oricât de mari nenorocirile, Dumnezeu le poate pune capăt, le poate îndrepta. Nu numai atât, ci bunătatea Lui ne va da și toată tăria, și puterea, și slava cea bună, și sănătatea trupului, și filosofia sufletului, și bunele nădejdi, și putința de a nu păcătui iute. Să nu murmurăm, dar, ca robii cei nerecunoscători, nici să învinuim pe Stăpân, ci în toate să-I mulțumim și o singură faptă să o socotim rea: păcatul față de El. Dacă vom fi însuflețiți de astfel de gânduri față de Dumnezeu, nu vor veni peste noi nici boala, nici sărăcia, nici necinstea, nici lipsa de roade, nimic din cele ce par a fi pline de tristețe, ci vom avea necontenit bucurii curate și sfinte și vom dobândi și bunătățile cele viitoare." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 77)

„Așa sunt faptele cele mari ale lui Dumnezeu! Pe robii Lui îi scoate la loc larg din necazuri fără de ieșire, iar pe potrivnicii și pe dușmanii Lui îi bagă în cele mai mari încurcături, chiar când par a fi în mare înlesnire." (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 365)

NECAZURILE (suferite de dragul lui Hristos)

„... necazurile suferite de dragul lui Hristos nu sunt necazuri. Aceasta nu din pricină că necazul a încetat de a mai fi necaz, ci din pricină că starea sufletească a celor care suferă cu plăcere necazurile este mai puternică decât necazurile. " (*Despre Feciorie*, 74, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 124)

NECAZURILE (mângâierea și ușurarea noastră în necazuri)

„Totdeauna nădejdea unui bine viitor ne face să îndurăm cu ușurință necazurile prezente. Și poți vedea că și cei care fac comerț pe mare îndură astfel de necazuri: străbat oceane întinse, înfruntă naufragii și pirați și de multe ori după acele multe primejdii nici nu-și ajung scopul; cu toate acestea, nu se ostoiesc, ci o iau iarăși de la capăt. Același lucru îl poți vedea și la plugari: și ei taie brazdă adâncă, cultivă cu multă grijă pământul, aruncă din belșug semințe; dar adeseori li se spulberă toate nădejdile fie din pricina secetei, fie din pricina ploii prea multe, fie că a venit rugina peste semănături chiar aproape de seceriș; cu toate acestea, nu se ostoiesc nici ei, ci încep iarăși lucrul câmpului când vine vremea". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 201)

„Gândește-te, iubite, că necazurile din viață sunt trecătoare, chiar dacă sunt dureroase; bunătățile, însă, pe care le vom primi dincolo sunt veșnice și nemuritoare" (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 317)

„Să facem totul ca să atragem bunăvoința cea de sus. De-L avem binevoitor pe Dumnezeu, toate ne sunt lesnicioase și ușoare și nimic din cele din viață nu pot să ne-ntristeze, chiar dacă ni se par a fi pline de tristețe. Așa este puterea covârșitoare a lui Dumnezeu! Chiar pe cele ce sunt pline de tristețe le face vesele. Tot așa Pavel era în necazuri, dar se veselea și se bucura, întraripat de nădejdea răsplăților gătite (Rom., 5, 2-5). De aceea și profetul spunea: *În caz m-ai desfătat* (Ps., 4, 1), ca să ne învețe că Dumnezeu face să ne bucurăm de tihnă și de libertate chiar când suntem în necazuri". (*Omilii la Facere,* omilia LVII, VIII, în col. PSB, vol. 22, p. 245)

„Așa obișnuiește să facă Dumnezeu! Nu scapă de primejdii pe bărbații virtuoși, nici nu-i izbăvește de încercări, ci chiar în încercări le dă atât ajutor, încât încercările ajung pentru ei temei de sărbătoare. De aceea și fericitul David spunea: *Întru necaz m-ai desfătat* (Ps., 4, 1). N-ai alungat, Doamne, necazul de la mine, spune David, nici nu l-ai depărtat, dar mi-ai adus în suflet tihnă; și ceea ce-i minunat și de mirare e că fiind în mijlocul necazurilor, ai făcut să am liniște și tihnă". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 285)

„*Credeți în Dumnezeu și în Mine credeți* (1); adică, toate necazurile voastre vor trece: căci, a crede în Mine și în Tatăl Meu este un lucru mai puternic decât orice necaz și această credință nu vă va lăsa să cădeți sub povară." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIII, 1, p. 374)

„Dacă ne stabilim acolo sus casa noastră, noi nu vom avea nici un gust pentru plăcerile acestei vieți; vom suferi cu bucurie greutățile și necazurile și chiar vom râde, ca de toate lucrurile asemănătoare cu ele." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 3, p. 467)

„Imită evlavia lui Iov. Știi câte bunătăți odrăslește sârguința. Gândește-te necontenit la cel încununat, și vei avea îndestulătoare mângâiere pentru orice durere și necaz. Fericitul și viteazul acesta blând stă în lume ca într-un teatru obștesc; prin suferințele îndurate de el vorbește tuturor oamenilor, îndemnându-i să îndure cu curaj necazurile ce vin peste ei, să nu se plece deloc în fața relelor ce-i lovesc. Nu este, nu este suferință omenească ce nu poate dobândi mângâiere și ușurare prin suferințele lui Iov. Că toate suferințele ce sunt pe lume, toate s-au strâns la un loc și au tăbărât asupra trupului lui Iov." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 49)

„*Necazul nostru trecător și ușor ne aduce mărime veșnică de slavă mai presus de măsură* (II Corinteni 4, 17). Cuvintele acestea sunt o enigmă. Dacă e necaz cum e ușor? Dacă e ușor, cum e necaz? Acestea sunt contradictorii! Dar Pavel a dezlegat enigma, arătând, prin cele ce adaugă, cum ajunge necazul ușor.

- Cum?

- Neprivind noi cele ce se văd (II Corinteni 4, 18). A pus înainte cununa, şi a făcut uşoară lupta. A arătat răsplata, şi a uşurat sudorile." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şasea, p. 103)

„Dacă ne-am dat silinţa, câtă o avem, atunci şi Dumnezeu ne va adăuga harul Său şi astfel vom fi biruitori în toate necazurile ce ar veni asupra noastră." (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 266)

„*Domnul a dat, Domnul a luat*! *Cum a hotărât Domnul, aşa s-a întâmplat. Fie numele Domnului în veci binecuvântat*! (Iov 1, 21). Aceste cuvinte să le rostim şi noi în fiecare necaz ce ni se întâmplă. De-avem pagubă de bani, de ni se îmbolnăveşte trupul, de ne necăjeşte şi ne huleşte lumea, de vine orice nenorocire dintre cele omeneşti, să spunem aşa: *Domnul a dat, Domnul a luat*! *Cum a hotărât Domnul, aşa s-a întâmplat. Fie numele Domnului în veci binecuvântat*! De vom cugeta aşa, niciodată nu vom suferi necaz, chiar de-ar năvăli nenorocirile cu miile. Va fi câştigul mai mare decât paguba, iar binele mai mare decât răul. Vei atrage prin cuvintele acestea mila lui Dumnezeu, şi vei alunga tirania celui rău. Îndată ce limba-ţi va rosti cuvintele acestea, diavolul a şi fugit; iar cu fuga lui, se va risipi şi norul de tristeţe, vor fugi şi gândurile care ne chinuiesc. Dar, în afară de acestea toate, vom dobândi şi toate bunătăţile de aici, şi pe cele din cer. Martori nedezminţiţi sunt Iov şi apostolii! Au dispreţuit pentru Dumnezeu necazurile cele de aici, şi au dobândit veşnicele bunătăţi." (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 295-296)

„... ***întru toate să mulţumim şi numai un singur lucru să socotim că este înfricoşat – păcatul şi numai unul bun – dreptatea. Dacă vom avea o astfel de aşezare a inimii***, nu ne va muşca nici boala, nici necinstea, nici altceva din cele care par că sunt întristătoare, ci prin toate vom culege rodul bucuriei curate[48] şi vom avea parte de bunătăţile cele viitoare." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 84)

„Dacă atunci când îţi arăţi în faţa oamenilor propriile nenorociri şi te plângi de nefericirile care te încearcă, resimţi o oarecare alinare a durerilor, ca şi cum ai ajunge prin mijlocirea cuvântului să răsufli de uşurare, cu atât mai mult, când îl faci pe Domnul tău părtaş la suferinţele sufletului tău, primeşti în schimb o anumită stare de bucurie şi mare alinare. Oamenii îndură deseori cu greutate pe cel care li se plânge şi li se tânguie, drept care se îndepărtează şi îl resping. Însă Dumnezeu nu face la fel; dimpotrivă, urmăreşte să i te afli în apropiere şi te atrage la sine, chiar dacă îi împărtăşeşti nefericirile tale de dimineaţă până seară, ba încă cu atât mai mult te iubeşte atunci şi se apleacă către rugăminţile tale." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 131)

„Când ţi se întâmplă ceva pagubă, sau scârbă, sau boală, sau furt, sau strâmbătate, sau altă primejdie rea, dă milostenii şi mulţumeşte lui Dumnezeu, că ţi s-a întâmplat supărare ca aceea şi vei vedea că-ţi va veni mult dar de la Dumnezeu, că atâta este dobânda cea sufletească, că măcar că de este şi puţină, dar tot este de folos cât poate să acopere toată paguba trupească în toată viaţa." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 72)

„*Necazul nostru de acum, trecător şi uşor* (II Cor., 4, 17). Micşorează mulţimea necazurilor prin felul lor, uşurează greutatea lor prin scurta lor durată. Prin natura lor, cele ce se

[48] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Sfântul nu vrea să spună că cel care are o astfel de dispoziţie a inimii (ca să socotească că dreptatea e singurul bine, iar păcatul singurul rău şi să acţioneze în consecinţă) nu va avea boli sau necinstiri sau necazuri (în acest caz am alege să fim buni doar să scăpăm de rău, iar nu de dragul lui Hristos, atitudine cu care, s-a văzut mai sus, sfântul nu e de acord), ci că el nu le va mai resimţi ca prilejuri de întristare, ci, dimpotrivă, prilejuri de dobândire a unei bucurii curate şi netrecătoare. După cum se observă, modificarea urmărilor tuturor situaţiilor externe asupra noastră ţine de reala şi adânca aşezare a inimii şi de trăinicia legăturii adâncului nostru cu Hristos Cel Care a biruit lumea aceasta. (n.s. 16, p. 84)

petreceau atunci erau grele şi împovărătoare, însă Pavel le uşurează greutatea prin însuşirea lor trecătoare, spunând: *Necazul nostru de acum, trecător şi uşor, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veşnică, covârşitoare; că nu privim la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd; căci cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd sunt veşnice* (II Cor., 4, 17-18)." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare...»*, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 82-83)

NECAZURILE (să mulţumim lui Dumnezeu în necazuri)

„Să mulţumim totdeauna Iubitorului de oameni Dumnezeu, şi când ne scoate din primejdii, şi când ne trimite nenorociri, căci noi ştim atât din Sfintele Scripturi, cât şi din cele întâmplate nouă, că El chiverniseşte toate spre folosul nostru cu harul Său cel întotdeauna ocrotitor." (*Predicile despre statui*, Partea a II-a, predica a XXI-a, p. 227)

„Viteaz şi iubitor de Dumnezeu e omul care îndură necazul şi suferă răul! Dar să suferi cu vitejie încercarea şi să mulţumeşti lui Dumnezeu, Care îngăduie necazul, ei bine, aceasta e cea mai mare vitejie şi aceasta o poate face numai un om cu suflet treaz şi dezbrăcat de tot ce-i omenesc!" (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune ...*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 302-303)

NECAZURILE (noi ne lăudăm în necazuri)

„Cei mai mulţi când văd oameni plăcuţi lui Dumnezeu, căzuţi în vreun necaz, sau boală, sărăcie, sau oarecare vreun alt accident, se tulbură, neştiind că aceea este starea care le pace cel mai mult prietenilor Domnului." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXII, 1, p. 313)

„*Şi nu numai atât, ci ne lăudăm şi în suferinţe, bine ştiind că suferinţa aduce răbdare* (5, 3).
De aici poţi înţelege ce fel sunt bunurile viitoare, dacă chiar şi în cele ce par spre întristare noi ne lăudăm şi cugetăm lucruri mari. *Atât de mare este harul lui Dumnezeu încât, chiar în asemenea lucruri, noi nu găsim nimic neplăcut. În lucrurile pământeşti luptele sunt însoţite de osteneli, scârbe şi necazuri, şi premiile ca şi cununile ne aduc plăcere...*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 153)

„A aflat (Sfântul Pavel – n. n.) mai pe urmă că tocmai cele contrare sunt de folos, şi aflând, era mulţumit şi se mândrea cu ele. Cel ce se ruga de Domnul ca să-l scape de primejdii, fiindcă a auzit spunându-i-se *Îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune* (II Corinteni 12, 9), iată că după aceea sălta de bucurie fiind alungat şi persecutat, fiind batjocorit şi suferind primejdiile cele mai mari, după cum însuşi spune: *De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos, căci când sunt slab, atunci sunt tare* (II Corinteni 12, 10). De aceea şi aici le zicea romanilor: *noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie*, îndemnându-i pe toţi de a lăsa totul în îngrijirea Duhului, fiindcă şi Duhul Sfânt se îngrijeşte foarte mult de noi, şi lui Dumnezeu îi este plăcut acest fapt." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 287-288)

„De aceea Pavel, scriind unora din Corint care se semeţeau şi îi osândeau pe ceilalţi, a înfăţişat chipul apostoliei sale. A trebuit să întocmească icoana faptelor lui mari, dar n-a întocmit-o cu minunile şi semnele făcute, nu cu cinstea ce i se dădea, nici cu tihna sa! A întocmit-o cu închisorile sale, cu tribunalele în care a fost judecat, cu foametea, cu frigul, cu războaiele şi cu piedicile, grăindu-le aşa: *Sunt ei slujitori ai lui Hristos? Ca un neînţelept grăiesc: eu, mai mult decât ei!* Şi ca să arate în ce este mai mult decât ei, spune: *În osteneli*

mai mult, în bătăi peste măsură, în temniță mai mult, la moarte adeseori (II Cor., 11, 23); și celelalte: *Dacă trebuie să mă laud, mă voi lăuda cu slăbiciunile mele* (II Cor., 11, 30).

Vezi că Pavel se laudă mai mult cu acestea decât cu acele cununi strălucitoare? De asta și spune: *Nu numai atât ci ne și lăudăm în necazuri* (Rom., 5, 3).

- Ce înseamnă cuvintele *nu numai?*

Nu numai că nu ne pierdem curajul când suntem strâmtorați și necăjiți, spune Pavel, dimpotrivă, ne lăudăm mai mult cu necazurile pe care le avem, pentru că ele ne duc la mai mare cinste și slavă. Apoi, pentru că a spus că necazurile aduc slavă foarte mare, laudă și frumusețe - și e vădit că slava are și plăcere; că unde este plăcere, este negreșit și slavă, iar acolo unde e o astfel de slavă, acolo este negreșit și plăcere." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar nu numai atât, ci ne și lăudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...»*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 89-90)

NENOROCIRILE (îngăduirea lor de către Dumnezeu)

„Căci Dumnezeu poate astăzi chiar să ne scape de toate nenorocirile, dar nu le va sfârși, cu toate acestea, înainte de a ne fi văzut curățiți de păcate, până ce nu ne va vedea că am schimbat viața, ne-am căit și suntem statornici. Căci și argintul, când vede aurul pe deplin curățit, îl scoate din cuptor, tot astfel și Dumnezeu nu va împrăștia acești nori decât după ce ne vom fi întors la virtute. Acela care a îngăduit nenorocirea știe bine, de asemenea, timpul încetării acestei nenorociri. Și după cum cântărețul din chitară nu întinde prea mult corzile instrumentului său de teamă să nu le rupă și nici nu le slăbește prea mult pentru a nu strica armonia, tot astfel lucrează și Domnul, nelăsând sufletul nostru nici într-un repaus continuu, nici într-o nenorocire prea îndelungată, ci rânduind totul cu înțelepciune, căci prea mult repaos ne-ar moleși, o nenorocire continuă ne-ar doborî și ne-ar arunca în deznădejde.

Să lăsăm în seama Lui dar grija de a hotărî sfârșitul nenorocirilor noastre, iar noi să continuăm de a trăi cu sfințenie. Lucrul nostru este reîntoarcerea la virtute; iar lucrul lui Dumnezeu este de a pune sfârșit suferințelor noastre. El dorește mai mult ca tine însuți sfârșitul acestui foc, dar El așteaptă ca să fii mântuit. După cum nenorocirea a urmat liniștei, tot astfel, după nenorocire vei vedea reîntorcându-se liniștea. Iarna nu domnește totdeauna, nici vara; nu e totdeauna furtună, nici totdeauna liniște; nu e fără încetare noapte, nici fără încetare lumină; tot astfel, nenorocirea nu va ține pentru totdeauna, timpul liniștei va veni, dacă la sânul nenorocirii știm totdeauna să mulțumim lui Dumnezeu." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 74-75)

NENOROCIRILE (răbdarea lor)

„... nimeni dintre noi nu are a arăta atâtea nenorociri ca acela (Iov – n.n.). Dacă cineva și-a pierdut averea, nu a pierdut însă și atâți feciori și fete câte a pierdut el; iar dacă totuși a pierdut, poate că a păcătuit, pe când acela a pierdut dintr-o dată totul fiind în mijlocul jertfelor în timpul ce-I slujea lui Dumnezeu. Dacă totuși ți-ai pierdut la rândul tău averea și la fel ca el, tot atâți feciori și fete – lucru oarecum imposibil – nu te-ai târât însă pe pământ și nici nu ai sfărâmat bulgării de țărână cu puroiul ieșit din bubele din trupul tău! Iar dacă totuși ai suferit și aceasta, nu ți-ai văzut însă prietenii batjocorindu-te, ceea ce este cu mult mai cumplit decât toate nenorocirile din lume! (...) dacă noi ne supărăm pe cei care ne mângâie în nenorociri și ne îmbărbătează, ce nu suntem în stare să facem atunci cu cei care ne batjocoresc? Dar dacă ceea ce spune Psalmistul – *și am așteptat pe cel ce m-ar milui și nu era și pe cei ce m-ar mângâia și nu i-am aflat* (Ps., 68, 24) – este cumplit și de nesuferit, atunci cu cât mai cumplit nu este faptul de a avea parte de batjocoritori în loc de mângâietori? *Sunteți toți niște jalnici mângâietori* (Iov 16, 2). Dacă neîncetat am avea în mintea noastră aceste lucruri, dacă ne-am

gândi la ele, nu ne-ar întrista nimic din cele de aici, gândindu-ne la acel atlet, la acel suflet mai tare decât diamantul, la acea judecată vârtoasă şi tare ca oţelul. Ca şi cum ar fi avut un trup de oţel sau de piatră, aşa le răbda pe toate cu curaj şi cu răbdare." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, pp. 160-161)

„Căci după cum cel bogat poate să încerce o mare pierdere în bani, tot aşa şi cel ce se îmbogăţeşte în dogmele filozofiei creştineşti, poate să îndure nu numai foamea şi sărăcia, ci încă şi alte nenorociri cu mult mai uşor decât acela." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia IX, p. 106)

„... el (Iov – n.n.) cunoştea firea lucrurilor omeneşti şi gândea la nestatornicia lor. De aceea zicea el: *Frica de care m-am temut, mi-a venit mie, şi de ce m-am speriat, aceea m-a întâmpinat* (Iov 3, 25). Aşadar, el de-a pururea aştepta nenorocirea, şi de aceea nu s-a tulburat, când ea a izbucnit. Pentru că el mai dinainte cumpănise în duhul său astfel de întâmplări rele şi de aceea când ele au năvălit în faptă, el le-a suportat cu nobleţe şi cu statornicie, iar fiindcă aceste lupte el mai dinainte le-a socotit şi le-a aşteptat, de aceea ele, când au sosit în faptă, n-au mai putut să-l zdruncine. Iară cum că, pe câtă vreme a posedat el norocirea, inima lui n-a fost stăpânită de ea, poţi să te încredinţezi de la el însuşi, când zice: *Pus-am eu puterea mea în aur? Sau nădăjduit-am eu în pietrele cele scumpe?* (Iov 31, 24-25). Ce zici tu, omule? Nu te-ai bucurat de bogăţia care îţi curgea din toate părţile? Negreşit nu, răspunde el. Şi pentru ce? Pentru că cunoşteam deşertăciunea şi nestatornicia ei, ştiam că stăpânirea ei nu este trainică. De aceea el nu se bucura de bunurile pământeşti peste cuviinţă, iar la pierderea lor n-a fost cu totul zdrobit, căci el cunoştea firea şi însuşirea lor." (*Cuvânt la Ziua Sfinţilor patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 70-71)

„Vei întreba: *Ce răsplată voi avea eu pentru ce am pierdut, dacă hoţul mi-a luat banii fără voia şi fără ştirea mea?* Aminteşte-ţi că şi Iov a pierdut totul fără voia şi fără ştirea sa, dar a primit răsplată. De ce? Pentru a înfruntat răul după voia lui Dumnezeu. Aşa să înfrunţi şi tu orice nenorocire şi nu vei avea răsplată mai mică." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 271)

„Nu există nici o nenorocire care să nu primească mângâiere din pilda lui Iov. Dacă omul acesta sfânt nu a îndrăznit să ridice cuvânt împotriva lui Dumnezeu când l-au lovit toate nenorocirile acestei lumi, cum vom îndrăzni noi, pe care ne loveşte doar câte una? Dacă nu a scăpat de necazuri cel nevinovat, cum vom scăpa noi, care suntem vinovaţi? Dacă cel nevinovat L-a binecuvântat pe Dumnezeu pentru chinurile sale, cum să nu-L bine cuvântăm noi, care cu toate că merităm mai multe rele pentru nebunia noastră, primim mai puţine?

Să nu uităm, de altfel, că sfinţii, proorocii, drepţii, apostolii, mucenicii, cuvioşii şi mărturisitorii nu au dus o viaţă liniştită şi fericită, plină de plăceri şi desfătări, de cinstire şi slavă omenească, ci de sărăcie şi lipsuri, de tristeţe şi supărare, de batjocură şi dispreţ, de chinuri, terminată prin moarte amară. În toate epocile, oamenii lui Dumnezeu, care au vrut să ţină poruncile Sale şi să trăiască după voia Sa, au primit săgeţile invidiei şi răutăţii trimise de la diavol.

Şi tu, dacă doreşti să-I urmezi Domnului, trebuie să înţelegi că vei avea de înfruntat primejdii şi prigoane şi că vei gusta din amărăciuni. Iată ce ne spune înţeleptul Sirah: *Fiule! Când vrei să te apropii să slujeşti Domnului Dumnezeu, găteşte-ţi sufletul tău spre ispită* (Înţ. Sirah 2, 1). Tot la fel de limpede este şi atenţionarea Apostolului Pavel: *Toţi care voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus vor fi prigoniţi* (2 Tim., 3, 12)." (Din vol. *Problemele vieţii,* pp. 273-274)

NENOROCIRILE (bunul creştin îndură cu mult curaj nenorocirile, susţinut de ajutorul lui Dumnezeu şi nădejdea bunurilor viitoare)

„Arătând acelaşi zel pe care l-am arătat întotdeauna, să lepădăm toate suferinţele noastre la sânul lui Dumnezeu. Această încredere în ajutorul Său va putea pune capăt nenorocirilor

noastre. Căci dacă Dumnezeu vede că noi ascultăm cu luare aminte cuvintele Sale, că asprimea timpurilor nu micşorează întru nimic silinţa noastră de a cugeta la cele dumnezeieşti, El se va grăbi de a ne primi sub a Sa ocrotire şi va face să vină după furtună linişte. Prin aceasta, creştinul să se deosebească de necredincioşi, ca să îndure cu curaj nenorocirea şi, susţinut de nădejdea bunurilor viitoare, să se pună mai presus de toate nenorocirile acestei vieţi. Sprijinit pe această piatră neclintită, creştinul este neînvins de loviturile valurilor. Căci la orice înălţime s-ar ridica valurile ispitei, nu vor putea sosi până la picioarele aceluia care este aşezat pe un loc ridicat la umbra tuturor năvălirilor lor.

Să nu ne lăsăm dar doborâţi: noi nu ne îngrijim atât de mântuirea noastră cât Dumnezeu, care ne-a creat; nu atât noi să avem grijă să nu suferim nimic rău, cât Acela care ne-a dat un suflet şi cu el toate foloasele de care natura noastră se poate bucura." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 37)

„Pentru aceasta, mulţumiţi lui Dumnezeu, fiindcă nici o nenorocire n-a învins înţelepciunea voastră, nici teama n-a slăbit curajul vostru, nici mâhnirea nu a atins vioiciunea voastră, nici mărimea pericolului n-a micşorat zelul vostru, nici teama de oameni n-a învins teama de Dumnezeu, nici nenorocirea timpului n-a stins căldura voastră; şi nu numai că nu v-a doborât, dar v-a încurajat; departe de a vă fi slăbit, v-a întărit; departe de a se fi stins căldura voastră, ea s-a aprins mai mult." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 70)

NENOROCIRILE (să nu privim la nenorocirea prezentă ci la folosul ce-l aduce răbdarea ei)

„Nenorocirea produce vigoare şi face a privi înăuntrul său sufletul ocupat a privi mii de lucruri în afară. Aşadar, să nu murmurăm dacă suntem în nenorocire ci, din contră, să mulţumim lui Dumnezeu, căci din nenorocire vom trage un mare folos. Agricultorul, după ce a răspândit seminţele pe care le-a adunat cu atâta muncă, doreşte să vină ploaia; acela care n-ar avea nici o idee despre agricultură s-ar mira şi ar zice: ce face acest om? El împrăştie seminţele pe care le-a cules! Şi nu numai le împrăştie, dar le amestecă atât de bine cu pământul, că îi va fi cu neputinţă de a le aduna din nou; mai mult încă, el doreşte ploaia, care va strica aceste seminţe şi le va schimba în noroi; acesta se va tulbura văzând râurile ieşind din pământ şi auzind zgomotul tunetului; agricultorul, din contră, se va bucura; el va tresări la vederea acestei furtuni, căci el nu priveşte prezentul, ci se gândeşte la viitor; puţin îl nelinişteşte zgomotul tunetului, el socoteşte snopii de grâu; sămânţa se va strica, dar el va secera spice înverzite; ploaia nu e atât de rea şi va aduce o aerisire plăcută la arie. De asemenea şi noi, să nu ne gândim la nenorocirea prezentă, la aceste furtuni trecătoare, ci la foloasele ce vom avea din ele, la fructele ce ne vor produce. Să aşteptăm snopii ce ele trebuie să-i facă. Căci, dacă suntem atenţi, vom aduna în acest timp mult rod şi vom putea să umplem mintea noastră de hrană. Dacă suntem atenţi, nu numai că nu va rezulta pentru noi nici o pagubă din această nenorocire, ci vom trage din ea foloase fără număr. Dacă trăim în nesimţire, liniştea însuşi ne va pierde. Fericirea şi nenorocirea sunt deopotrivă de triste pentru omul nepăsător, dar ele folosesc amândouă aceluia care se îngrijeşte de sine. Şi, după cum aurul păstrează strălucirea sa chiar în apă, aruncat în cuptor, el se arată mai strălucitor; pământul însă cufundat în apă se topeşte, iarba se veştejeşte; de cad în foc, pământul se întăreşte şi iarba se arde. Tot astfel desigur este dreptul şi păcătosul: dreptul chiar fără linişte păstrează strălucirea sa ca şi aurul cufundat în apă; şi dacă a căzut în ispită, se face mai strălucitor, ca şi aurul pe care focul l-a curăţit. Dar păcătosul se topeşte, se veştejeşte la sânul fericirii ca şi noroiul şi iarba aruncate în apă; încercarea îl distruge şi-l pierde, după cum focul arde pământul şi iarba.

Să nu ne lăsăm dar doborâţi de nenorocirile de faţă, căci dacă eşti păcătos, focul nenorocirii să ardă şi să distrugă păcatele tale; dacă însă eşti virtuos, să-ţi dea mai multă

strălucire şi mărire. Dacă veghezi şi rămâi liniştit, nimic nu va putea să te vatăme. Cauza atâtor căderi nu este atât ispita, cât uşurinţa acelora care o suferă." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 71-72)

„Aceasta ne-a poruncit Iisus Hristos, zicând: *Fiţi dar înţelepţi ca şerpii* (Mt., 10, 16). Căci, după cum acesta înfăţişează tot corpul pentru a scăpa capul, de asemenea şi tu, dacă trebuie să pierzi bogăţii, corpul, toate averile, viaţa chiar, pentru ca să păstrezi pietatea, nu te întrista. Dacă părăseşti această lume ducând cu tine pietatea, Dumnezeu îţi va răsplăti cu mai mare dragoste toate. El va reînvia corpul tău îmbrăcându-l în mărire şi, în locul bogăţiilor tale, vei primi bunuri pe care nici un cuvânt nu poate să le exprime. Iov nu şedea cu totul gol pe gunoi, suferind o viaţă mai crudă ca mii de muritori? Dar el păstra pietatea sa şi tot ceea ce pierduse îi fu înapoiat cu îmbelşugare: sănătate, frumuseţe, copii numeroşi, averi, dar, ce e mai mult decât toate, coroana strălucitoare a răbdării. Căci, după cum se întâmplă cu arborii, dacă cineva le ia fructele şi frunzele, dacă le taie toate ramurile fără a atinge însă rădăcina, arborele capătă din nou mai multă podoabă; tot astfel se petrece şi cu noi dacă ne rămâne rădăcina pietăţii. Când averile ne-ar fi luate, când corpul nostru ar fi dat stricăciunii, noi vom dobândi iarăşi toate cu mai mare cinste." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 79-80)

NENOROCIRILE (în nenorociri să mulţumim lui Dumnezeu pentru că ne-a găsit vrednici de încercare)

„Pătrundeţi-vă de aceste adevăruri mântuitoare şi mulţumiţi lui Dumnezeu, pentru că v-a acordat aici, pe pământ, părtăşia cu sfinţii, pentru că v-a întristat, nu atât în vederea asprimii, cât din prea mare iubire. Niciodată n-ar fi îngăduit ca drepţii să încerce astfel de nenorociri, dacă nu i-ar fi iubit cu duioşie, pentru că, prin nenorocire, i-a făcut mai mari şi mai strălucitori. Nimic nu-i este atât de plăcut ca mulţumirea, nimic nu-i displace mai mult ca blasfemiile. Să nu fim înspăimântaţi de toate nenorocirile ce avem să suferim în cursul faptelor noastre spirituale. Căci după cum hoţii nu atacă casele unde nu găsesc decât fân şi paie, ci acelea de unde ar putea lua mult aur şi argint, tot astfel şi diavolul atacă mai ales pe acei care săvârşesc întreprinderi pioase. Unde este virtutea, acolo se strâng sforţările diavolului; unde este milostenie, acolo se arată ura. Dar noi avem o armă puternică în stare de a înlătura toate născocirile de acest fel, ca de toate acestea să mulţumim lui Dumnezeu." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, pp. 27-28)

NENOROCIRILE (adevărata nenorocire)

„Pentru creştini nu este decât o nenorocire: a păcătui faţă de Dumnezeu. Toate celelalte: pierderea averilor, surghiunul, ameninţarea cu moartea, nu pot fi socotite nenorociri, iar ceea ce înfricoşează pe toţi, plecarea din viaţa de aici dincolo, pentru un creştin este mai dorită decât viaţa." (*Către acelaşi Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 386)

NEVOINŢELE (exagerat de aspre)

„După cum trupul istovit de post are nevoie de mică întărire, pentru ca aşa, cu râvnă înnoită, să înceapă iarăşi nevoinţele postului, tot aşa şi sufletul are nevoie de odihnă şi de întărire. Nu trebuie nici să-l istovim, dar nici să-l lăsăm slobod, ci să facem când una, când alta, ca aşa să diriguim şi starea sufletului şi zburdările trupului. După cum dacă te supui fără întrerupere la osteneli, slăbeşti şi cazi, tot aşa dacă stai necontenit degeaba te trândăveşti. Aceasta se întâmplă şi cu sufletul şi cu trupul. De asta totdeauna e bună măsura". (*Omilii la Facere*, omilia XI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 128)

NEVOINȚELE (răsplata nevoințelor)

„Să nu căutăm aici dezmierdările, ca să le aflăm acolo. Să nu petrecem în desfătări aici, ca acolo să petrecem în adevărata desfătare, în adevărata dezmierdare, care nu naşte nici un rău, ci din contră, are mii de bunuri." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 145)

„Văd ostenite trupurile voastre, dar treaz sufletul. Vă curg pe trup şiroaie de sudori, dar ele vă curăță conştiința. Dacă atleții îşi varsă chiar sângele pentru nişte frunze de dafin, pe care astăzi le primesc, şi care mâine se veştejesc, cu atât mai mult voi, cei care ați intrat în lupta pentru faptele bune nu trebuie să vă moleşiți, să dați înapoi în fața ostenelilor pentru virtute." (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 534)

NOBLEȚEA

„Noblețea nu o dă strălucirea avuțiilor, nici prisosul bunurilor, ci blândețea şi dragostea felului de a fi." (*Îmbrățişați pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, p. 148)

NOROCUL

„Multe obiceiuri şi de ale ginților se păstrează de către ai noştri; ghiciri şi preghiciri după zborul păsărilor, simboluri şi semnele zilelor, darurile de la naştere, şi acele hârtiuțe pline de toată impietatea, pe care la naşterea copiilor le compun imediat spre răul capului lor, învățându-i de la început de a suprima ostenelile şi durerile spre câştigarea virtuții, şi punându-i astfel sub tirania rătăcită a norocului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 22)

„Crede că este pedeapsă şi Împărăția cerurilor, şi nu vei mai crede că este noroc din naştere, pe de o parte răsturnând în noi bunul simț, iar pe de alta supunându-ne unei necesități şi unei vieți silite." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 21)

NUMELE (punerea numelui pruncilor)

„Prin numele pe care-l dădeau copiilor lor, părinții de altădată îi învățau pe copiii lor să-şi alipească sufletul de virtute; nu făceau ca părinții de acum care pun nume la întâmplare copiilor lor. *Să punem copilului numele bunicului sau al străbunicului*, spun aceştia de acum. Cei vechi nu făceau aşa! Îşi dădeau toată silința când puneau nume copiilor; iar numele dat copiilor nu era numai un îndreptar spre virtute pentru cei ce îl purtau, ci era şi învățătură de mare înțelepciune şi pentru ceilalți şi pentru generațiile viitoare (...) Deci nici noi să nu dăm nume întâmplătoare copiilor noştri, să nu le dăm numele bunicilor, ale străbunicilor sau ale celor care au strălucit în neamul nostru, ci numele sfinților bărbați care au strălucit în virtute, al celor care au avut multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Dar mai bine spus, nu trebuie să se bizuie numai pe numele acestora nici părinții, nici copii, care primesc acest nume! Numele nu foloseşte la nimic dacă cel ce poartă numele este lipsit de virtute; nu trebuie să se laude cu numele ce-l poartă, nici cu înrudirea cu sfinții bărbați, nici cu altceva, ci cu îndrăznirea ce le-o dau propriile lor fapte. Dar mai bine spus, nici cu acestea să nu ne lăudăm, ci mai cu seamă atunci să ne smerim şi să fim modeşti, când putem aduna mare bogăție de virtute". (*Omilii la Facere,* omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 249)

„Uită-te cât de mare era priceperea celor din vechime, dar mai bine spus, cât de mare e înțelepciunea lui Dumnezeu, Care a făcut ca femeile să nu pună la întâmplare nume copiilor

lor, ci să le dea nume care să spună mai dinainte cele ce vor fi. Rar de vei găsi ca părinții să dea copiilor numele lor – dar poate că niciodată – ci tatăl, când avea să-i pună nume copilului, îi punea un nume străin și nou, ca prin el să vestească mai dinainte cele ce vor fi. Mama lui Iacov a făcut la fel. Tot așa a făcut și Lameh, când a pus nume fiului său. L-a numit Noe și a adăugat zicând: *Acesta ne va odihni* (Fac., 5, 29). Iar dacă ai ticlui exact fiecare nume, vei găsi că fiecare nume spune ceva, nu ca acum, când părinții pun la întâmplare nume copiilor. Pe vremea veche scopul părinților era ca numele dat copiilor să le amintească necontenit de ceva". (*Omilii la Facere,* omilia LI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 178)

„Numele lui Adam, de pildă, ne învață nu o mică înțelepciune; de asemenea numele fiului lui Adam, numele femeii sale, și ale altora mulți. Toate numele acestea sunt amintiri ale multor fapte și trăsături minunate. Sunt amintiri și ale binefacerii lui Dumnezeu, în același timp amintiri și ale mulțumirii femeilor care, zămislind în pântecele lor, își numeau ele însele copiii ca din darul lui Dumnezeu căpătați." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXXI, p. 534)

„Ați dat copiilor voștri numele lui, socotind că prin acest nume aduceți în casa voastră pe sfânt. Mamele au lăsat la o parte numele părinților, ale bunicilor și ale rudelor și au pus noilor născuți numele fericitului Meletie. Dragostea credinței a biruit dragostea firii. Și astfel, copiii erau iubiți de părinții lor nu numai din pricina dragostei firești, ci și din pricina dragostei față de numele acesta. Părinții socoteau chiar numele de Meletie podoabă a neamului, apărare casei, mântuire celor ce-l purtau, mângâiere dorului. Și după cum cei care stau în întuneric aprind multe lumânări când se aprinde o făclie, și fiecare duce lumină în casa lui, tot așa și cu numele acesta, a căzut în oraș ca o lumină; și fiecare, ca și cum și-ar fi aprins o lumânare, a dus în casa lui numele acestui fericit, atrăgând în casa sa, cu acest nume, comoară de mii și mii de bunătăți. Și numirea copiilor cu numele lui Meletie era învățare de credință. Fiind siliți părinții să rostească necontenit numele acesta și să aibă în suflet pe Sfântul acesta, aveau numele lui ca un liman de scăpare de toată patima și de tot gândul necurat." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, și despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire,* I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 281)

„Putem sădi râvna pentru virtute în copii chiar prin numele ce-l poartă. Nimeni să nu se grăbească să dea copiilor numele strămoșilor: al tatălui, al mamei, al bunicului, al străbunicului, ci să le dea lor numele drepților, al mucenicilor, al episcopilor, al Apostolilor. Să fie pentru copii și numele ce-l poartă imbold spre cele bune. Unul să se numească Petru, altul Ioan, iar altul, alt nume al unuia dintre sfinți.

Să nu-mi introduci obiceiuri păgânești! E mai mare rușinea și batjocura când într-o casă de creștini se practică obiceiuri păgâne, cum este obiceiul cu aprinsul lumânărilor, când toți așteaptă să vadă care lumânare se stinge și se topește mai întâi, și alte obiceiuri asemenea acestora, care aduc celor ce le practică nu puțină pagubă sufletească. Să nu vă închipuiți că asemenea obiceiuri sunt mici și fără nici o importanță.

Așadar, vă rog să dați copiilor voștri nume purtate de drepți. Poate că în vechime avea un sens obiceiul de a se da copiilor numele strămoșilor; era o mângâiere în fața morții: se părea că cel plecat trăiește prin cel care a primit numele lui. Acum acest sens nu mai are valoare. Vedem că cei drepți n-au procedat așa când au pus nume copiilor lor. Căci Avraam a născut pe Isaac, iar Iacov, Moise n-au fost numiți cu numele strămoșilor lor și nu vom găsi nici un drept care sa fie numit așa. Ce îndemn și exemplu de virtute cuprinde numele! Nu vom găsi altă pricină a schimbării numelui în Sfânta Scriptură decât că numele este un indiciu de virtute. Iată ce se spune în Sfânta Scriptură: *Tu te vei numi Chifa, care se tălmăcește Petru* (In., 1, 42). Pentru ce? Pentru că ai mărturisit. Tu te vei numi Avraam (Fac., 17, 5). Pentru ce?

Pentru că vei fi tatăl multor neamuri. Iacov a fost numit Israel (Fac., 32, 28) pentru că a văzut pe Dumnezeu. Întemeiați pe aceste exemple, să începem educația copiilor.

Să intre, aşadar, în casă numele sfinților prin numele ce se dau copiilor. Prin asta se educă nu numai copilul, ci şi tatăl când vede că este tatăl lui Ioan, al lui Ilie sau al lui Iacov. Dacă vom da cu evlavie copiilor noştri nume în cinstea drepților ce au plecat dintre noi, vom avea mai multă înrudire cu drepții decât cu strămoşii, şi acest lucru ne va folosi mult atât nouă, cât şi copiilor. Să nu socoteşti că lucrul este de puțină importantă pentru că este mic; dimpotrivă, este temeiul unui mare folos." (*Despre creşterea copiilor*, 47-50, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 412-413)

„Să insuflăm de devreme copiilor emulația [*zelon*] virtuții plecând de la numele lor. Nimeni, aşadar, să nu se grăbească să-şi cheme copiii după numele strămoşilor, tatălui, mamei, bunicului şi străbunicului, ci după numele drepților, martirilor, episcopilor şi apostolilor. Şi acest lucru să fie pentru ei un imbold spre râvnă: unul să se numească Petru, altul Ioan, altul cu vreun alt nume al unui sfânt." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 120)

„... vă rog şi eu să vă numiți copiii după numele sfinților. Căci de la început pe drept cuvânt se făcea acest lucru şi părinții îşi numeau copiii cu numele strămoşilor, fiindcă acest lucru era o mângâiere pentru moarte, ca să pară că acela plecat dintre ei trăia prin numele lui; dar acum nu mai e aşa. Căci îi vedem pe drepți că nu aşa au dat numele copiilor lor. Căci Avraam l-a născut pe Isaac; iar Iacob şi Moise n-au fost numiți după strămoşii lor, şi pe nimeni dintre cei drepți nu-l vom găsi că şi-a primit numele astfel. Ce exemplu de virtute şi îndemn e această denumire? Fiindcă nu vom găsi altă pricină a acestei schimbări de nume decât aducerea-aminte de virtute. *Căci tu*, zice [Hristos], *te vei chema Chefa, ce se tâlcuieşte Petru* [*Ioan* 1, 14; cf. *Matei* 16, 17-18]. De ce? Fiindcă a măăturisit. *Şi tu te vei chema Avraam*. De ce? *Fiindcă vei fi părinte al neamurilor* [*Facere* 17, 4-5]. Şi Israel. De ce? Fiindcă a văzut pe Dumnezeu. De aici, aşadar, să începem şi noi grija noastră față de copii şi să-i punem în bună rânduială [*rythmizomen*].

Dar, cum spuneam, *a văzut o scară care urca la cer şi ajungea până pe pământ*. Să intre, aşadar, numele sfinților în casele voastre prin numele date de voi copiilor voştri, ca să pui în bună rânduială nu numai copilul, ci şi pe tatăl, când acesta se va gândi că este tată al unui Ioan, al unui Ilie, al unui Iacob. Căci dacă e pus cu evlavie şi cu cinstire față de cei plecați de aici şi dacă ne vom lua rudenia drepților mai degrabă decât cea a strămoşilor, acest lucru ne va fi foarte de folos atât nouă, cât şi copiilor. Să nu socoteşti că, dacă e mic, acest lucru şi este mic, fiindcă este o chezăşie a folosului." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 120-121)

„*Şi lui Sit s-a născut fiu şi i-a pus numele Enos; acesta a nădăjduit în chemarea numelui Domnului Dumnezeu* (Fac., 4, 26). Ai văzut numire mai strălucitoare decât coroana şi mai luminată decât porfira? Căci ce poate fi mai fericit decât unul ca acesta care se împodobeşte cu chemarea lui Dumnezeu, şi pe ea o are în loc de nume? Vezi şi cum cei vechi învățau pe copiii cei ce se năşteau, prin numele ce le puneau, să se silească şi să se ție de fapta bună? Şi nu făceau precum cei de acum, care pun numele precum se întâmplă. Căci ei zic: *Să se numească copilul cu numele moşului sau al strămoşului*. Şi aceia puneau toată osârdia ca să numească pe cei ce se năşteau cu astfel de nume, care nu numai pe cei ce-l primeau îi îndemna la fapta bună, ci şi pe urmaşii lor, şi tuturor neamurilor de pe urmă pricinuia învățătură la toată virtutea. Deci nici noi să nu punem nume la copii la întâmplare, nici să le dăruim numele moşilor, ale strămoşilor sau ale rudeniilor, ci a sfinților bărbați care au strălucit în fapta bună şi care au avut multă îndrăzneală către Dumnezeu. Dar nici părinții, nici copiii care primesc aceste nume să nu nădăjduiască mântuirea numai de la nume, căci numele

lor, ci să le dea nume care să spună mai dinainte cele ce vor fi. Rar de vei găsi ca părinții să dea copiilor numele lor – dar poate că niciodată – ci tatăl, când avea să-i pună nume copilului, îi punea un nume străin și nou, ca prin el să vestească mai dinainte cele ce vor fi. Mama lui Iacov a făcut la fel. Tot așa a făcut și Lameh, când a pus nume fiului său. L-a numit Noe și a adăugat zicând: *Acesta ne va odihni* (Fac., 5, 29). Iar dacă ai ticlui exact fiecare nume, vei găsi că fiecare nume spune ceva, nu ca acum, când părinții pun la întâmplare nume copiilor. Pe vremea veche scopul părinților era ca numele dat copiilor să le amintească necontenit de ceva". (*Omilii la Facere,* omilia LI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 178)

„Numele lui Adam, de pildă, ne învață nu o mică înțelepciune; de asemenea numele fiului lui Adam, numele femeii sale, și ale altora mulți. Toate numele acestea sunt amintiri ale multor fapte și trăsături minunate. Sunt amintiri și ale binefacerii lui Dumnezeu, în același timp amintiri și ale mulțumirii femeilor care, zămislind în pântecele lor, își numeau ele însele copiii ca din darul lui Dumnezeu căpătați." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXXI, p. 534)

„Ați dat copiilor voștri numele lui, socotind că prin acest nume aduceți în casa voastră pe sfânt. Mamele au lăsat la o parte numele părinților, ale bunicilor și ale rudelor și au pus noilor născuți numele fericitului Meletie. Dragostea credinței a biruit dragostea firii. Și astfel, copiii erau iubiți de părinții lor nu numai din pricina dragostei firești, ci și din pricina dragostei față de numele acesta. Părinții socoteau chiar numele de Meletie podoabă a neamului, apărare casei, mântuire celor ce-l purtau, mângâiere dorului. Și după cum cei care stau în întuneric aprind multe lumânări când se aprinde o făclie, și fiecare duce lumină în casa lui, tot așa și cu numele acesta, a căzut în oraș ca o lumină; și fiecare, ca și cum și-ar fi aprins o lumânare, a dus în casa lui numele acestui fericit, atrăgând în casa sa, cu acest nume, comoară de mii și mii de bunătăți. Și numirea copiilor cu numele lui Meletie era învățare de credință. Fiind siliți părinții să rostească necontenit numele acesta și să aibă în suflet pe Sfântul acesta, aveau numele lui ca un liman de scăpare de toată patima și de tot gândul necurat." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, și despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire,* I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 281)

„Putem sădi râvna pentru virtute în copii chiar prin numele ce-l poartă. Nimeni să nu se grăbească să dea copiilor numele strămoșilor: al tatălui, al mamei, al bunicului, al străbunicului, ci să le dea lor numele drepților, al mucenicilor, al episcopilor, al Apostolilor. Să fie pentru copii și numele ce-l poartă imbold spre cele bune. Unul să se numească Petru, altul Ioan, iar altul, alt nume al unuia dintre sfinți.

Să nu-mi introduci obiceiuri păgânești! E mai mare rușinea și batjocura când într-o casă de creștini se practică obiceiuri păgâne, cum este obiceiul cu aprinsul lumânărilor, când toți așteaptă să vadă care lumânare se stinge și se topește mai întâi, și alte obiceiuri asemenea acestora, care aduc celor ce le practică nu puțină pagubă sufletească. Să nu vă închipuiți că asemenea obiceiuri sunt mici și fără nici o importanță.

Așadar, vă rog să dați copiilor voștri nume purtate de drepți. Poate că în vechime avea un sens obiceiul de a se da copiilor numele strămoșilor; era o mângâiere în fața morții: se părea că cel plecat trăiește prin cel care a primit numele lui. Acum acest sens nu mai are valoare. Vedem că cei drepți n-au procedat așa când au pus nume copiilor lor. Căci Avraam a născut pe Isaac, iar Iacov, Moise n-au fost numiți cu numele strămoșilor lor și nu vom găsi nici un drept care sa fie numit așa. Ce îndemn și exemplu de virtute cuprinde numele! Nu vom găsi altă pricină a schimbării numelui în Sfânta Scriptură decât că numele este un indiciu de virtute. Iată ce se spune în Sfânta Scriptură: *Tu te vei numi Chifa, care se tălmăcește Petru* (In., 1, 42). Pentru ce? Pentru că ai mărturisit. Tu te vei numi Avraam (Fac., 17, 5). Pentru ce?

Pentru că vei fi tatăl multor neamuri. Lacov a fost numit Israel (Fac., 32, 28) pentru că a văzut pe Dumnezeu. Întemeiați pe aceste exemple, să începem educația copiilor.

Să intre, aşadar, în casă numele sfinților prin numele ce se dau copiilor. Prin asta se educă nu numai copilul, ci şi tatăl când vede că este tatăl lui Ioan, al lui Ilie sau al lui lacov. Dacă vom da cu evlavie copiilor noştri nume în cinstea drepților ce au plecat dintre noi, vom avea mai multă înrudire cu drepții decât cu strămoşii, şi acest lucru ne va folosi mult atât nouă, cât şi copiilor. Să nu socoteşti că lucrul este de puțină importantă pentru că este mic; dimpotrivă, este temeiul unui mare folos." (*Despre creşterea copiilor*, 47-50, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 412-413)

„Să insuflăm de devreme copiilor emulația [*zelon*] virtuții plecând de la numele lor. Nimeni, aşadar, să nu se grăbească să-şi cheme copiii după numele strămoşilor, tatălui, mamei, bunicului şi străbunicului, ci după numele drepților, martirilor, episcopilor şi apostolilor. Şi acest lucru să fie pentru ei un imbold spre râvnă: unul să se numească Petru, altul Ioan, altul cu vreun alt nume al unui sfânt." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 120)

„... vă rog şi eu să vă numiți copiii după numele sfinților. Căci de la început pe drept cuvânt se făcea acest lucru şi părinții îşi numeau copiii cu numele strămoşilor, fiindcă acest lucru era o mângâiere pentru moarte, ca să pară că acela plecat dintre ei trăia prin numele lui; dar acum nu mai e aşa. Căci îi vedem pe drepți că nu aşa au dat numele copiilor lor. Căci Avraam l-a născut pe Isaac; iar Iacob şi Moise n-au fost numiți după strămoşii lor, şi pe nimeni dintre cei drepți nu-l vom găsi că şi-a primit numele astfel. Ce exemplu de virtute şi îndemn e această denumire? Fiindcă nu vom găsi altă pricină a acestei schimbări de nume decât aducerea-aminte de virtute. *Căci tu*, zice [Hristos], *te vei chema Chefa, ce se tâlcuieşte Petru* [*Ioan* 1, 14; cf. *Matei* 16, 17-18]. De ce? Fiindcă a măăturisit. *Şi tu te vei chema Avraam*. De ce? *Fiindcă vei fi părinte al neamurilor* [*Facere* 17, 4-5]. Şi Israel. De ce? Fiindcă a văzut pe Dumnezeu. De aici, aşadar, să începem şi noi grija noastră față de copii şi să-i punem în bună rânduială [*rythmizomen*].

Dar, cum spuneam, *a văzut o scară care urca la cer şi ajungea până pe pământ*. Să intre, aşadar, numele sfinților în casele voastre prin numele date de voi copiilor voştri, ca să pui în bună rânduială nu numai copilul, ci şi pe tatăl, când acesta se va gândi că este tată al unui Ioan, al unui Ilie, al unui Iacob. Căci dacă e pus cu evlavie şi cu cinstire față de cei plecați de aici şi dacă ne vom lua rudenia drepților mai degrabă decât cea a strămoşilor, acest lucru ne va fi foarte de folos atât nouă, cât şi copiilor. Să nu socoteşti că, dacă e mic, acest lucru şi este mic, fiindcă este o chezăşie a folosului." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, pp. 120-121)

„*Şi lui Sit s-a născut fiu şi i-a pus numele Enos; acesta a nădăjduit în chemarea numelui Domnului Dumnezeu* (Fac., 4, 26). Ai văzut numire mai strălucitoare decât coroana şi mai luminată decât porfira? Căci ce poate fi mai fericit decât unul ca acesta care se împodobeşte cu chemarea lui Dumnezeu, şi pe ea o are în loc de nume? Vezi şi cum cei vechi învățau pe copiii cei ce se năşteau, prin numele ce le puneau, să se silească şi să se ție de fapta bună? Şi nu făceau precum cei de acum, care pun numele precum se întâmplă. Căci ei zic: *Să se numească copilul cu numele moşului sau al strămoşului*. Şi aceia puneau toată osârdia ca să numească pe cei ce se năşteau cu astfel de nume, care nu numai pe cei ce-l primeau îi îndemna la fapta bună, ci şi pe urmaşii lor, şi tuturor neamurilor de pe urmă pricinuia învățătură la toată virtutea. Deci nici noi să nu punem nume la copii la întâmplare, nici să le dăruim numele moşilor, ale strămoşilor sau ale rudeniilor, ci a sfinților bărbați care au strălucit în fapta bună şi care au avut multă îndrăzneală către Dumnezeu. Dar nici părinții, nici copiii care primesc aceste nume să nu nădăjduiască mântuirea numai de la nume, căci numele

lipsit de fapta bună nu foloseşte la nimic, ci nădejdea mântuirii trebuie s-o aibă lucrarea faptelor bune. Şi să nu se mândrească pentru nume, nici pentru rudenia cu sfinţii bărbaţi, nici pentru altceva, ci numai pentru îndrăzneala faptelor lor bune. Dar nici pentru aceasta să nu cugete înalt, ci mai mult să se smerească şi să se plece. Că făcând aşa cu mai multă siguranţă vom păstra bogăţia cea strânsă şi vom trage la noi dragostea lui Dumnezeu." (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 166-167)

OBICEIUL (puterea obiceiului)

„Şi ca să afli cât de mare este puterea obiceiului, apoi iată că acea putere de multe ori a stăpânit până şi poruncile lui Dumnezeu. Şi ce spun eu de porunci, când a stăpânit chiar şi binefacerile lui Dumnezeu? Iudeii, de pildă, având mana în pustie, nu se mulţămeau şi cereau usturoi; bucurându-se de slobozenie, ei îşi aduceau aminte de robie, şi într-una râvneau şi căutau Egiptul, pentru obişnuinţa şi obiceiurile pe care le avuseseră acolo. Atât de tiranică este obişnuinţa la om!

De voieşti apoi să afli şi despre tirania obiceiului chiar la filosofi, iată bunăoară că se zice de Platon, care ştia de altminteri prea bine că credinţa în zei era o amăgire, se spune, zic, că şi el se învoia cu serbările zeilor şi celelalte obiceiuri, fiindcă nu avea puterea de a se lupta cu obiceiul, mai ales că văzuse ce pătimise dascălul lui, Socrat. Căci şi acesta, fiind bănuit numai că ar fi adus nişte înnoiri, a fost atât de departe de a izbuti în ceea ce voia, încât şi-a pierdut până şi viaţa, cu toată dezvinovăţirea lui. Dar câşi oameni nu vedem şi astăzi stăpâniţi de prejudecăţi şi trăind în necinstire, cari deşi n-au cu dânşii nimic bun şi vrednic, totuşi fiindcă sunt Elini, aduc înainte pe părinţi, pe moşii şi strămoşii lor? Tocmai pentru aceea unii dintre filosofi au numit obişnuinţa a doua fire." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 74)

„N-auzi şi proverbul popular că spune: prin obişnuinţă voinţa ajunge o a doua natură?" (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 268)

„Cumplit lucru este obişnuinţa. Este cumplit lucru pentru că ea ajunge să conducă şi să stăpânească sufletul, dar obişnuinţa este grozav lucru mai cu seamă atunci când are ca însoţitoare plăcerea. Obişnuinţa cealaltă, obişnuinţa în virtute, spre care noi alergăm şi pe care ne silim să o dobândim, o căpătăm cu multă oboseală." (*Apologia vieţii monahale*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 260)

OBRĂZNICIA (definiţia)

„... obrăznicie este aceea când cineva se înfurie şi insultă fără motiv, sau căutând răzbunare, sau trufindu-se." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 103)

OCARA (gravitatea)

„... şi mânia, şi chiar simpla ocară poate azvârli pe un om în iad (Matei 5, 21-22)." (*Despre Feciorie*, 83, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 141)

„... dacă suferinţa şi ocara poartă în sine răsplată pentru cei ce suferă şi sunt ocărâţi, atunci urmează că acela care împiedică suferinţa şi ocara lor nu face un serviciu celor ocărâţi, ci celor care ocărăsc şi care pricinuiesc suferinţa. Celor ocărâţi şi celor ce suferă le pricinuiesc pagubă, căci le curmă prilejul de a fi răsplătiţi şi le răpesc ocazia de a se bucura şi a sălta de

veselie." (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 193)

OCARA (urmările ocărilor aduse cuiva)

„Da, nimic nu pișcă așa sufletul ca ocara! Nimic nu moaie așa sufletul și mintea ca batjocura și insulta! Adesea mulți oameni au căzut din pricina insultelor." (*Iarăși, la aceleași cuvinte: «Dar având același duh al credinței, precum este scris»; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ...*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 302)

OCARA (răbdarea ocărilor și defăimărilor pentru Dumnezeu)

„Hristos hotărăște mare răsplată nu numai pentru prigoanele pe care le vor suferi, ci și pentru cuvintele rele. De aceea n-a spus: *Când vă vor prigoni și când vă vor omorî*, ci: *Când vă vor ocărî și vor zice tot cuvântul rău.* Că mai cu seamă ocările și vorbitul de rău îndurerează mai cumplit decât înseși faptele. Multe sunt în adevăr cele care ușurează durerea în prigoane, de pildă: încurajările tuturora, aplauzele, cununile, laudele multora dar când ești ocărât și vorbit de rău ți se ia și această mângâiere. Că ocara și vorbitul de rău nu par în ochii lumii mare lucru; și tocmai de aceea mușcă mai adânc decât prigoana inima celui ocărât și vorbit de rău. Mulți și-au pus lațul de gât pentru că n-au putut suferi defăimarea și ocara. Pentru ce să te mai miri de ceilalți? Pe Iuda vânzătorul, nerușinatul, spurcatul, pe omul care nu se mai rușina de nimic, vorbele rele l-au împins la spânzurătoare. O altă pildă: Iov, omul de oțel omul mai tare decât piatra, când și-a pierdut averile, când au venit peste el nenorociri cumplite, când a ajuns dintr-o dată fără de copii, când și-a văzut trupul izvor de viermi și pe femeia sa împotriva lui, le-a îndurat pe toate cu ușurință; dar când a văzut că prietenii săi îl ocărăsc, îl atacă, că au o părere proastă despre el, că spun că suferă aceste nenorociri pentru păcatele lui și că-i pedepsit pentru răutatea lui, atunci curajosul și marele bărbat s-a tulburat și i s-a răvășit sufletul". (*Omilii la Matei,* omilia XV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 183)

„Pentru ca nu cumva ucenicii din pricina cuvintelor: *Când vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră* să se teamă a porni la propovăduire, Hristos le spune: Dacă nu sunteți destul de tari ca să înfruntați ocările, prigonirile și cuvintele rele, în zadar ați fost aleși! Nu trebuie să vă temeți când sunteți vorbiți de rău, ci când sunteți fățarnici. Atunci vă veți strica și veți fi călcați în picioare! Dar dacă rămâneți la gust cum e sarea, și sunteți vorbiți de rău, bucurați-vă! Așa e lucrarea sării: să muște și să pricinuiască dureri celor răi. Este deci neapărată trebuință să fiți vorbiți de rău; asta însă, nu vă vatămă cu nimic, ci dă mărturie de tăria voastră; dar dacă vă temeți de ocări atunci ați trădat și tăria ce trebuie s-o aibă niște apostoli și veți suferi și necazuri cu mult mai mari; că veți fi și vorbiți de rău și veți fi și disprețuiți de oameni.

Acest înțeles au cuvintele: (sarea – n.n.) *Călcată de oameni*". (*Omilii la Matei,* omilia XV, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 185-186)

„Domnul îi mângâie mult pe ucenici, spunându-le: Chiar dacă veți suferi fiind huliți, totuși vor fi mulți care, datorită vouă vor slăvi pe Dumnezeu. Veți fi răsplătiți și pentru una și pentru alta; și pentru că, datorită vouă, Dumnezeu este slăvit, și pentru că, ați fost defăimați pentru Dumnezeu.

Dar ca să nu căutam cu orice preț să fim vorbiți de rău, știind că defăimarea aduce răsplată, Domnul ne spune că nu răsplătește orice defăimare, ci numai aceea care îndeplinește două condiții: prima să fii hulit pe nedrept, a doua să fii hulit pentru Dumnezeu. (...) Hristos dă bune nădejdi ucenicilor Săi spunându-le: *Defăimarea celor răi nu are atâta putere încât să*

întunece mintea celorlalți ca să nu mai vadă lumina care este în voi. Numai atunci veți fi călcați în picioare de oameni când vă veți strica, nu când veți fi defăimați, deși faceți fapte bune. Atunci mulți vă vor admira, nu numai pe voi, ci, din pricina voastră, și pe Tatăl vostru". (*Omilii la Matei,* omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 188)

„Fericiți veți fi când vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine. Bucurați-vă și vă veseliți (Matei 5, 11-12).

Hristos spune: *Veți fi fericiți dacă oamenii vă vor numi șarlatani, înșelători sau altfel.*

Dar ca să nu socotești că este fericit orice om ocărât, Hristos pune două condiții fericirii: una, să fie ocărât pentru Hristos, a doua, să fie ocărât pe nedrept. Dacă ocara nu îndeplinește aceste condiții, cel ocărât nu numai că nu este fericit, ci și ticălos." (*Omilii la Matei,* omilia XV, IV-V, în col. PSB, vol. 23, pp. 180-181)

„Că ocările pentru Hristos ne dau nouă adaos de cinste." (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia,* III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 366)

OCARA (răbdarea ocărilor)

„Sunt victorii care vatămă și sunt înfrângeri care folosesc. De pildă cei ce se mânie; se pare că biruie cel ce ocărăște mai mult; dar nu; el este cel biruit de această patimă cumplită, el este cel vătămat. Și dimpotrivă, cel ce suferă cu curaj ocările, acela biruie, acela învinge. Celălalt n-a fost în stare să-și stingă boala lui; acesta a curmat-o și pe a celuilalt; celălalt a fost biruit de propria lui patimă; acesta a biruit și patima aceluia; nu numai că nu s-a ars, dar chiar a stins și flacăra celuilalt, care se urca la înălțime". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 953)

„Oameni blestemați și spurcați au pălmuit capul acela dumnezeiesc, L-au batjocorit cu cunună cu spini, L-au lovit cu trestie. Mai putem avea noi, oare, vreun temei să ne pornim împotriva celor ce ne ocărăsc după ce Hristos a suferit atâtea ocări?". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 973)

„- Dar cum e cu putință să nu faci nici o mișcare de împotrivire când ești ocărât? aș putea fi întrebat.

- Te-a ocărât? Fă-ți semnul crucii pe piept! Amintește-ți de toate cele petrecute în timpul patimilor Domnului și toată durerea ți se stinge. Nu te gândi numai că te-a ocărât, ci gândește-te și la binele ce ți l-a făcut cel ce te-a ocărât; și îndată te vei liniști. Dar, mai bine spus, gândește-te la frica de Dumnezeu și îndată vei fi măsurat și blând.

(...) Gândește-te că acela care te ocărăște e un ieșit din minți, un nebun; și gândind așa, n-ai să te superi când te ocărăște; că și îndrăciții ne lovesc, dar nu le răspundem cu lovituri, ci ne este milă de ei. Fă și tu așa! Ai milă de cel ce te ocărăște! Este stăpânit de o fiară cumplită, de mânie, de un demon grozav, de furie. Eliberează-l, că-i stăpânit de un demon cumplit și în scurtă vreme se pierde. Așa e boala aceasta; nici n-are nevoie de multă vreme ca să piardă pe cel stăpânit de ea". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 978)

„Spune-mi, dacă cineva ar socoti că soarele e întunecos, pe cine a făcut de ocară: pe soare sau pe el? Negreșit pe el, pentru că toată lumea l-ar socoti sau orb sau nebun. Tot așa se fac de ocară pe ei înșiși și cei care socotesc pe cei răi buni și pe cei buni răi". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

„Să nu ținem seamă de părerile oamenilor, nici când ne ocărăsc, nici când ne laudă. Să urmărim un singur lucru; nu ne știm cu nici un păcat pe cuget și nici să ne facem de ocară pe noi înșine. Făcând așa, ne vom bucura și în veacul de acum și în cel ce va să fie de multă slavă ..." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 980)

„Dar, veți zice voi, eu nu pot să sufăr injuriile pe care mi le spune dușmanul meu. Pentru ce vă rog? Dacă ce spune despre voi este adevărat, trebuie ca în prezența lui să arătați semne de remușcare și lui să-i fiți dator. Dar dacă ceea ce zice este fals, disprețuiți această vorbire. Spune că ești sărac? Râde de el; că ești din naștere smerită sau că ți-ai pierdut mintea? Geme pentru el. *Cel ce-i zice fratelui său nebunule, este vrednic de gheenă* (Mt., 5, 22). Dacă vă batjocorește, gândiți-vă la chinul care îl așteaptă și nu numai că vă veți reține de la mânie, ci veți vărsa și lacrimi. Nimeni nu se mânie împotriva unui om care are febră sau că o boală îl împinge să se mânie; dimpotrivă, are milă, se plânge asupra lui. Dar dacă vreți să vă răzbunați, păstrați tăcerea; aceea îl va amorți foarte mult pe dușmanul vostru, mai mult decât tot ce ați putea să-i spuneți. Dacă, dimpotrivă veți respinge injuria prin injurie veți aprinde focul. Dar veți zice încă, dacă nu răspundem, ne va învinui de slăbiciune. Nu, nu vă va învinui de slăbiciune, ci va admira înțelepciunea voastră, filosofia voastră. Căci dacă injuria care vi se zice aprinde mânia voastră, veți da ocazie să se creadă că ceea ce se spune este adevărat. Pentru ce, vă rog, bogatul auzind că este numit sărac, se râde? Nu pentru că știe bine că nu este sărac? Noi dacă râdem când suntem învinuiți vom da dovadă foarte mare că nu suntem vinovați. Dar mai mult, până când ne vom teme de învinuirile oamenilor? Până când îl vom disprețui pe Învățătorul nostru comun și vom fi legați de trup? *Câtă vreme este între voi pizmă și ceartă și dezbinări, nu sunteți oare trupești?* (I Cor., 3, 3)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVIII, 3, p. 236)

„Atunci când vă necinstește cineva, amintiți-vă de Domnul vostru, pe care evreii Îl cinsteau cu râsuri, jucându-se cu El; că ei Îl necinsteau prin faptele lor și prin cuvintele lor și pentru care ei își făceau mii de râsuri și-și băteau joc, atunci chiar când El nu le făcea la fel, nici dădea rău pentru rău, ci dându-le dimpotrivă mărturii despre blândețea Sa și mila Sa.

Să-L imităm deci pe acest dumnezeiesc Mântuitor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIII, 5, pp. 439-440)

„În iertarea păcatelor este o slavă mare. Ce slavă? Cea mai înaltă la care putem noi aspira, aceea de a ne îmbrăca cu asemănarea lui Dumnezeu. Când este atacat Dumnezeu în măreția sfințeniei Sale, când El primește injuria necredinței, care-L neagă sau Îl hulește, natura Lui este ea afectată? Neschimbabilitatea Sa, seninătatea Sa infinită este ea tulburată? Soarele divin este el întunecat prin trecerea norilor sau prin tulburarea furtunii? Nicidecum. Așa va fi cu noi dacă știm să ne facem nesimțiți în fața injuriilor." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 579)

OCARA (răbdarea ei - folosul)

„Iar pe cei treji ocările și disprețul îi fac și mai cu luare-aminte. Deci, dacă suntem cu luare-aminte asupra noastră, cei ce ne ocărăsc ne sunt pricină de filozofie; ceilalți, cei ce ne laudă și ne cinstesc, dimpotrivă ne fac să ne mândrim, ne umplu de îngâmfare, de slavă deșartă și de moliciune, ne slăbănogesc sufletul. Dovadă sunt părinții că îi țin de rău pe copiii lor mai mult decât îi laudă, ca să nu ajungă niște răi din pricina laudelor; tot așa și dascălii se slujesc de același leac. Deci, dacă trebuie să întoarcem cuiva spatele, apoi să-l întoarcem mai degrabă celor ce ne lingușesc decât celor ce ne ocărăsc. Celor ce nu iau aminte la ei înșiși le aduce mai mare vătămare lingușeala decât ocara și e mai greu de stăpânit mândria pricinuită de lingușeală decât durerea pricinuită de ocară. Plata, apoi, e cu mult mai mare, iar admirația tot pe atât de mare. Într-adevăr, mai minunat lucru este să vezi un om ocărât, care nu face nici o mișcare de împotrivire, decât unul care nu lasă să fie doborât de lovituri și de izbituri". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 978)

„Nebunii spun multe cuvinte de ocară, multe cuvinte urâte celor pe care-i întâlnesc, dar cei ce le aud nu se socotesc ocărâți. Nici tu nu socoti o rușine și o ocară când îi auzi pe nesocotiții aceia, ca nu cumva, supărând pe Dumnezeu, să ajungi însuți vrednic de ocară."

(*Despre necazuri și biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 162)

„Și să nu zicem: *cutare m-a zădărât, sau cutare m-a provocat să-i zic cuvinte de ocară.* Nu ei, ci noi suntem pricinuitorii vrajbelor. Căci dacă vom voi să răbdăm, nici dracul nu ne va putea porni spre mânie." (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 130)

„Ai auzit numai rele și unii te-au umplut de mii de ocări? Adu-ți aminte de vorba care zice: *Vai vouă când vă vor vorbii toți oamenii de bine* (Lc., 6, 26) și *Bucurați-vă și săltați când vor scoate un nume rău împotriva voastră* (Mt., 5, 11)." (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 241)

OMUL (definiția)

„Ce este omul, vom vedea. Cei din afară zic că omul este o ființă logică (cuvântătoare), muritor, primitor de știință și de înțelepciune, dar noi nu vom rămâne numai la această definiție, ci vom întinde definiția mai departe, aducând mărturii din Sfânta Scriptură. Așadar, unde anume a dat definiția omului? Ascultă ce spune ea: *Era*, zice, *om*. Cum? *Fără prihană și drept, se temea de Dumnezeu și se ferea de ce este rău.* (Iov 1, 1). Acesta este omul. Și iarăși în altă parte zice: *Omul drept umblă pe calea lui fără prihană* (Pilde 20, 7). Pe cei ce nu sunt în acest chip, chiar de ar avea înțelepciune, chiar de ar fi primitori de știință cât de multă, totuși Sfânta Scriptură nu obișnuiește a-i numi oameni, ci câini, și cai, și vipere, și șerpi, și vulpi, și lupi, și, în fine, ceea ce este mai de disprețuit dintre fiare. Deci, dacă acesta este om, apoi cel ce petrece în dezmierdări nu este om." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 141)

„Și printre noi este obiceiul de a vorbi despre om, și a grăi atât înalte cât și de cele josnice, căci când de pildă zicem: omul nu este nimic, omul este pământ, omul este cenușă, noi de la cele mai de jos numim totul. Iar când zicem: omul este nemuritor, omul este ființa cuvântătoare și că este înrudire cu cei de sus, atunci de la cele mai înalte și mai bune plecând noi numim totul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 53)

„Omul este biserica lui Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 155)

„Ființa noastră însăși, atât de minunată în elementul dublu din care se compune, ce este ea decît un țesut de daruri de la Dumnezeu?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 173)

„Nu-i om cel care are trup și glas de om, ci acela cu suflet de om, cel cu simțăminte omenești." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 7)

„După cum nu-i putem numi oameni pe cei care fug de hrana omenească și pasc cu dobitoacele iarbă și ciulini, tot așa nu putem numi om pe cel care urăște hrana cea adevărată și potrivită sufletului omenesc, hrana cuvintelor dumnezeiești; nu putem numi om pe cel ce stă în adunări și reuniuni lumești pline de rușine și paște cuvinte nelegiuite. După mine, om nu-i numai acela care se hrănește cu pâine, ci acela care, înainte de pâine, se hrănește cu cuvintele cele dumnezeiești și duhovnicești. Că aceasta face pe om o spune Hristos. Ascultă: *Nu numai cu pâine va trăi omul ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu.*" (*Despre*

schimbarea numelor, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 9-10)

OMUL (- ființă bipolară, alcătuită din trup și suflet)

„Că trupul şi sufletul alcătuiesc omul!". (*Omilii la Matei*, omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 680)

„Omul este o ființă alcătuită din două componente: una duhovnicească (sufletul) şi una materială (trupul). De aceea, omul se înrudeşte şi cu cerul şi cu pământul. Prin suflet, comunicăm cu puterile cereşti, în vreme ce prin simțurile trupului venim în contact cu cele pământeşti. În felul acesta se realizează legătura desăvârşită între cele două zidiri." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 361)

„Din această pricină ne-a făcut Dumnezeu din două firi. Că dacă te vei înălța cândva spre mândrie, să te smerească prostimea trupului, iar dacă vei lua în minte ceva nevrednic şi străin de cinstea ce ți s-a dat de Dumnezeu, să te înalțe neamul cel bun al sufletului, spre râvna puterilor celor cereşti." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 92)

„Noi nu suntem nici suflet unic, nici trup unic, suntem un compus indisolubil din unul şi din altul. Dacă Dumnezeu ne-a deschis măreața asigurare a unei veşnicii, El n-a putut exclude ceea ce face parte esențială din ființa noastră, adică trupul. Noi nu putem fi în cealaltă viață decât cum ne face Dumnezeu să trăim în aceasta: trup şi suflet împreună." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 144)

OMUL (- părticică dumnezeiască)

„Din două părți noi suntem ai lui: şi prin zidire, şi prin credință. Pentru aceea şi zice David: *Şi statul meu de la tine este* (Ps. 38, 11), iar Pavel: *Că întru dânsul şi viem, şi ne mişcăm, şi suntem* (Fap. 17, 28), precum şi atunci când vorbeşte despre credință, zice: *Nu sunteți ai voştri, căci v-ați cumpărat cu preț* (1 Cor. 6, 19-20)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia X, p. 102)

OMUL (- coroana și regele creației)

„Pentru tine a răsărit soarele şi luna a luminat noaptea şi a strălucit mulțimea cea felurită a stelelor. Pentru tine au suflat vânturile şi au curs râurile. Pentru tine au răsărit semințele şi pomii au făcut rod. Ziua şi noaptea călătorind şi-au păzit rânduiala lor cea firească. Toate acestea s-au făcut pentru tine." (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 110)

OMUL (valoarea omului)

„Din toate cele văzute nimic nu este egal înaintea lui Dumnezeu cu această creatură numită om. Fiindcă şi cerul, şi pământul, şi marea, pentru el le-a făcut; şi mai mult se veseleşte El locuind în om decât în cer." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 285)

„Căci cu adevărat mare şi minunat şi plin de uimire este acest fapt, ca trupul cel luat de noi să şadă sus de-a dreapta lui Dumnezeu, şi să fie închinat de îngeri, de arhangheli, de Serafimi şi de Heruvimi. Aceasta de multe ori având-o eu în minte, rămân uimit şi mari

lucruri îmi închipuiesc de neamul omenesc, căci mari şi strălucite văd începutul şi osârdia lui Dumnezeu pentru natura noastră." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, p. 100)

„Omul este mai de preţ decât întreaga lume; căci pentru om s-a făcut şi cerul şi pământul, şi marea şi soarele şi stelele". (*Către iudei,* cuv. VI, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 361)

„Iar fiecare dintre voi, care-mi ascultaţi predica, este în ochii mei tot aşa de scump ca şi oraşul." (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 534)

„Cumplita pagubă s-a abătut asupră-mi! N-am pierdut mulţimea de talanţi de aur! N-am pierdut un mare număr de pietre preţioase! Nu! Am pierdut pe prietenul nostru, mai de preţ ca toate aceste bogăţii, în timp ce călătorea cu noi pe marea aceasta întinsă şi largă a vieţii. A alunecat, nu ştiu cum, şi a căzut în adâncul pierzării." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 325)

„Nu dispreţuiesc pe om; chiar de va fi fiind unul, este om, fiinţa cea mai iubită a lui Dumnezeu." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 127)

„... pentru el s-a întins cerul, luminează soarele, aleargă luna, a fost răspândit aerul, izvorăsc izvoarele, a fost întinsă marea, au fost trimişi proorocii, s-a dat legea. Dar pentru ce-i nevoie să le spun pe toate? Pentru el S-a făcut om Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu! Stăpânul meu a fost junghiat şi Şi-a vărsat Sângele Lui pentru om, şi eu să-l dispreţuiesc? Ce iertare aş mai avea?" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 128)

„Să nu zici că numai unul este cel ce s-a rătăcit. Ci gândeşte-te că şi el este un suflet pentru care s-au făcut toate cele ce se văd; pentru care s-au dat legile şi pedepsele şi s-au făcut minunile cele nenumărate şi lucrările lui Dumnezeu cele de multe feluri; pentru care n-a cruţat nici pe Unul-Născut Fiul Său. Gândeşte-te cât preţ s-a dat numai pentru unul şi nu defăima mântuirea lui." (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 114)

„Căci această minunată şi preaarmonioasă creaţie n-a făcut-o pentru nimeni altul decât pentru tine; pentru tine a făcut-o aşa de frumoasă, aşa de mare, felurită, bogată, suficientă, utilă şi un câştig în toate privinţele în stare atât de hrănire a trupului, cât şi de a întreţine iubirea de înţelepciune a sufletului şi de a fi o cale spre cunoaşterea lui Dumnezeu.

Fiindcă îngerii nu aveau nevoie de ea; şi cum ar fi avut nevoie ei care erau înainte de a fi făcută ea? Că erau mult mai bătrâni decât ea, ascultă ce spune Dumnezeu vorbind cu Iov: *Când am făcut stelele, lăudatu-M-au toţi îngerii Mei şi Mi-au cântat imne cu glas mare* (Iov, 38, 7), uimiţi fiind de mulţimea, frumuseţea, poziţia, utilitatea, strălucirea, claritatea, armonia şi toate celelalte pe care aceea le vedeau mai exact decât noi.

Dar el n-a înfrumuseţat cerul numai cu stele, ci l-a împodobit cu soare şi lună, oferindu-ţi în orice timp multă plăcere şi mult folos. Căci ce e mai frumos decât cerul fie când e luminat de razele soarelui, fie când scânteiază pământul cu mulţimea nesfârşită a stelelor ca prin privirile unor ochi şi dă astfel marinarilor şi călătorilor nişte călăuze care-i iau şi duc ca de mână?" (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 2-4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 279)

„Şi toate acestea sunt pentru tine, omule! Pentru tine sunt şi meşteşugurile, îndeletnicirile, oraşele şi satele, pentru tine e somnul, pentru tine e moartea şi viaţa, pentru tine e creşterea,

atât de multe lucruri ale naturii şi această lume de acum, şi tot pentru tine una mai bună mai apoi." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 33, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă*..., p. 285)

„Omul, fiinţa cea mai de preţ a lui Dumnezeu, pentru care Tatăl nu a cruţat nici chiar pe Fiul Său (Ioan 3, 16; Rom., 8, 32)." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie*..., p. 336)

„Să nu-mi spui mie că e un rob fugar cutare, un tâlhar, un hoţ, plin de mii şi mii de păcate, sau că este sărac, un om de lepădat, de rând şi de nimica. Ci gândeşte-te şi pentru el a murit Hristos, şi ţi-e de ajuns temeiul acesta ca să-i porţi de grijă. Gândeşte-te ce valoare trebuie să aibă acela pe care Hristos l-a preţuit atât, încât nici sângele Său nu Şi l-a cruţat! După părerea mea, dacă un rege ar prefera să se jertfească pentru cineva, apoi n-am mai căuta altă dovadă pentru valoarea omului aceluia. Moartea regelui e dovadă îndestulătoare pentru dragostea ce-i poartă. Acum, însă, nu un om, nici un înger, nici un arhanghel, ci Însuşi Stăpânul Cerurilor, Însuşi Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu a luat trup şi S-a jertfit pentru noi. Nu vom face oare totul, nu vom iscodi totul, ca să se bucure de toată grija noastră omul, cel care a fost atât de mult cinstit de Dumnezeu? Ce iertare vom avea? Ce cuvânt de apărare? Asta a vrut să arate şi Pavel prin cuvintele: *Nu pierde cu mâncarea ta pe acela pentru care a murit Hristos* (Rom., 14, 15). Vrând Pavel să-i mişte, să-i facă râvnitori şi să-i înduplece să se îngrijească de semeni pe cei ce îi dispreţuiesc pe fraţi şi-i trec cu vederea ca pe nişte neputincioşi, a pus moartea Stăpânului în locul oricărei dovezi." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie*, 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie*..., pp. 336-337)

OMUL (vocaţia omului)

„Până când ne vom ţine strânşi de pământ, şi întocmai ca viermii ne vom tăvăli în mocirlă? Dumnezeu ne-a dat trupul făcut din pământ, ca să-l ridicăm la cer, iar nu ca printr-însul să tragem sufletul la pământ. Pământesc este trupul meu, dar dacă vreau, va deveni ceresc. Şi de aici priveşte de câtă cinste ne-a învrednicit pe noi dacă ne-a acordat o astfel de favoare. *Eu am făcut, zice, pământ şi cer; îţi dau însă şi ţie dreptul de a crea: fă pământul cer, că poţi.*" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 175)

„*Eu ţi-am făcut,* zice (Dumnezeu – n.n.), *trup frumos; fă şi tu sufletul frumos.*" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 175)

OMUL (măreţia lui între creaturi)

„Nu pentru că altcineva a adus pe toate acestea pe lume, ci numai pentru om, pe care avea să-l pună, nu după multă vreme, împărat şi domn peste toate cele create de El". (*Omilii la Facere,* omilia VI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 84)

„Gândeşte-te, deci, cât de mare este puterea acelei suflări a lui Dumnezeu şi cât de mare este înţelepciunea sufletului fără de trup, pe care i-a dăruit-o Stăpânul când a alcătuit din două substanţe o fiinţă ca aceasta, omul, şi minunată şi cugetătoare, şi când a unit substanţa netrupească a sufletului, meşter prea bun, cu trupul ca de un organ. Aşadar, când te gândeşti la înţelepciunea atât de mare a acestei fiinţe, să rămâi uimit de puterea Creatorului! Dacă frumuseţea cea văzută a cerului te face, pe tine spectator cu judecată sănătoasă, să înalţi slavă

Creatorului, apoi cu mult mai mult această ființă cugetătoare, omul, te va face să lauzi necontenit pe Creator și să înalți, după putere, slavă Stăpânului, când te gândești la propria-ți făptură, la covârșitoarea cinste dată ție de Creator, la mărețele daruri și la nespusele Lui binefaceri!" (*Omilii la Facere,* omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 164)

„Dumnezeu a făcut totul și a scos la iveală pe toate, ca această ființă cugetătoare, creată de El, să aibă toată cinstea, să ducă o viață întru totul asemănătoare îngerilor și să aibă chiar în trup nepătimirea acelora". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 188)

„Mai înainte de viață îi dă cinstea, mai înainte de facere - cununa, și mai înainte de a lua ființă omul, îl suie pe scaunul împărătesc. Oamenii îi cinstesc pe supușii lor când ajung aceștia la adânci bătrâneți, după multe osteneli în timp de pace și nenumărate primejdii în vreme de război - iar Dumnezeu nu a făcut așa, ci l-a adus la această cinste îndată ce a luat el ființă, arătând că ceea ce s-a făcut nu este plată pentru isprăvi, ci Har Dumnezeiesc, iar nu datorie." (*Cele dintâi omilii la Facere,* cuvântul al patrulea, p. 44)

„Hristos chiar a devenit Capul nostru, ceea ce este nu mult mai însemnat. Dacă îngerii se sfiesc de Dânsul, și arhanghelii și toate puterile cerești, noi însă, fiind și corpul lui, nici pentru aceasta și nici pentru aceea să nu ne sfiim? Și care ni va fi oare speranța de mântuire? Înțelege dar, ce fel este tronul împărătesc, pricepe apoi și cinstea nemărginită de care te bucuri." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia III, p. 29)

„Corpul său, al omului, e cu mult mai mic decât al multora, ceea ce nimic nu învederează, decât că ni s-a înlesnit putința de a călători cu iuțime către o altă viață." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XIX, p. 181)

„Omul este cea mai cinstită făptură dintre toate celelalte; pentru că toate acestea s-au făcut pentru dânsul, și nu el a fost făcut pentru dânsele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XIX, p. 185)

„Sunt împrejurări în care animalele nu pot avea nimic în comun cu noi; care sunt acestea? Evlavia și viața trăită în virtute. Printre oamenii care au dobândit aceste virtuți nu vei găsi curvari, nici desfrânați, nici ucigași; însă noi ne-am depărtat de ele. Cum adică? Pe Dumnezeu Îl știm, purtarea Lui de grijă o cunoaștem și cugetăm la nemurirea sufletului. Aici necuvântătoarele rămân în urmă și nu te vor putea contrazice. Cugetăm? Nimic de acest fel la animale. Însă în multe privințe, deși le suntem inferiori, le stăpânim totuși. Aici ni se descoperă un mare adevăr: că nu tu ești cauza acestor lucruri, ci Dumnezeu, cel care ți-a dăruit rațiunea. Punem curse și lațuri pentru a le prinde și le stăpâni." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a VIII-a, p. 147)

„Împărăția cerurilor ne-a fost făgăduită și la fel petrecerea împreună cu Hristos; omul biciuit de-ar fi poate să nu cadă; omul disprețuiește moartea, nu se teme de ea, nu se înfricoșează și nu poftește mai mult decât are." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a VIII-a, p. 147)

„Nici un animal nu poate să subjuge pe altul pentru folosința sa, omul, însă, le atacă pe toate, și prin felurite meșteșuguri, hărăzite lui de Dumnezeu, întrebuințează pe fiecare dobitoc la folosința sa cea mai potrivită. Dacă piciorul omului ar fi fost așa de puternic ca al calului, ar fi fost nefolositor la alte întrebuințări, precum la locurile grele de umblat, la suitul pe vârful munților și în arbori, căci copita e netrebnică la astfel de mersuri. Așa că, deși picioarele omului sunt mai gingașe, sunt potrivite pentru mai multe feluri de nevoi; ele nu-s împiedecate nici de slăbiciunea lor, căci se slujesc de puterea calului, și întrec totodată chiar pe ale calului prin felurimea întrebuințării lor. Și iarăși vulturul (de pildă) are pană ușoară, dar eu am judecată și meșteșug, cu ajutorul căruia pot să dobor și să pun stăpânire pe toate animalele zburătoare. Iar dacă vrei să vezi și aripa mea, am una și mai ușoară decât a aceluia, care

zboară, nu până la zece sau douăzeci de stadii, sau până la cer, ci şi peste cerul cerului, acolo unde Hristos şade la dreapta Tatălui. Apoi dobitoacele îşi au armele lor în trup, precum: boul, coarnele; mistreţul, colţii; leul, ghearele. Dar mie Dumnezeu nu mi-a pus armele în firea trupului, ci afară din trup, ca un semn că omul e o fiinţă blajină şi că nu am mereu prilej să mă folosesc de ele; de aceea, adeseori le lapăd, alteori mă slujesc de ele. Aşadar, ca să fiu slobod şi scutit, şi ca să nu fiu nevoit a purta necurmat aceste arme, le-a făcut să fie despărţite de firea mea." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 16-17)

„După ce a umplut lumea cu nenumărate bunătăţi, a pus pe om, această făptură firavă şi neînsemnată, stăpân peste toate lucrurile din lume şi a hotărât să fie pe pământ ceea ce este El în ceruri." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 117)

„Pentru ce-a făcut Dumnezeu ca ochii tuturor animalelor să caute în jos, iar ţie ţi i-a pus sus, în cap, ca într-o acropolă? Nu oare pentru că animalele nu ţintesc cerul şi pentru că ţie dintru început lege ţi s-a pus de Dumnezeu şi de natură, ca să priveşti mai ales la cele de sus? De ce-a făcut Dumnezeu drept trupul tău, iar cel al animalelor aplecat spre pământ? Nu tot oare pentru aceeaşi pricină, ca să te înveţe, din însăşi întocmirea ta, să nu te apleci spre pământ, nici să te lipeşti de lucrurile cele de aici? Să nu ne trădăm dar nobleţea, nici să alunecăm la josnicia dobitoacelor, ca să nu se spună şi despre noi: *Omul în cinste fiind, n-a priceput* (Psalmi 48, 21)." (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 169)

„Iar dacă omul se arată superior şi mai frumos decât lutul, diferenţa nu provine dintr-o deosebire de natură, ci din înţelepciunea meşteşugarului, fiindcă altminteri nu te deosebeşti cu nimic faţă de lut." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, pp. 50-51)

„*... şi să descopăr care este oikonomia tainei celei ascunse în Dumnezeu, pentru ca înţelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri să se facă cunoscută acum, prin Biserică, începătoriilor şi stăpâniilor din ceruri*" (Efes., 3, 9-10). Ai auzit că acele puteri au cunoscut toate acestea acum, nu mai înainte de această vreme? Căci străjerul nu cunoaşte cele voite de rege, *pentru ca înţelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri să se facă cunoscută acum, prin Biserică, începătoriilor şi stăpâniilor.* Vezi câtă cinste i s-a acordat naturii umane, de vreme ce puterile de sus au ajuns să cunoască secretele Împăratului laolaltă cu noi şi chiar prin intermediul nostru?" (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 88)

„Trăsătura caracteristică a omului adevărat, zidit după chipul lui Dumnezeu, este faptul că el seamănă cu Ziditorul său şi vrea să îi placă Lui. De aceea, cel care nu vrea nici să audă despre a fi pe plac Domnului nu poate fi numit om. O asemenea fiinţă s-ar putea numi fiară. Şi gândeşte-te cât de înfricoşător este ca, în timp ce Domnul vrea să ne facă asemănători îngerilor sau, mai mult asemănători cu Sine, noi nici măcar oameni să nu rămânem, ci să ne transformăm în fiare." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 295)

„Oh! Cât de mari ni le-a făcut Dumnezeu! Oh! Cât de strălucit şi frumos este sufletul nostru! Noi suntem fiinţe cereşti, noi suntem creaturi divine. Sufletul nostru şi viaţa noastră sunt cereşti. Cerul suspendat peste capetele noastre este mai puţin înalt şi mai puţin frumos decât noi. Prin unirea noastră cu Dumnezeu noi suntem noi înşine cerul cerurilor." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 367)

OMUL (- chip al lui Dumnezeu)

„Da, după ce Dumnezeu a spus: *Să facem om după chipul nostru şi după asemănare,* nu S-a oprit aici, ci, prin cuvintele ce le-a adăugat, ne arată ce înţeles trebuie să dăm cuvântului *chip.*

Şi să stăpânească peste peştii mării şi păsările cerului şi peste toate târâtoarele care se târăsc pe pământ (Fac., 1, 26).

Deci prin cuvântul *chip* trebuie înţeles *stăpânire* şi nimic altceva, că Dumnezeu l-a creat pe om ca să fie stăpân peste toate cele de pe pământ; şi nimic nu este pe pământ mai mare decât el, ci toate sunt sub stăpânirea lui". (*Omilii la Facere,* omilia VIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 102)

„*Să facem om după chipul Nostru şi după asemănare* (Fac., 1, 26). Aţi aflat atunci ce înţeles are cuvântul *chip,* că el nu înseamnă asemănarea omului cu Dumnezeu după fiinţă, ci asemănarea cu El în ceea ce priveşte stăpânirea; de aceea a şi adăugat: *Să stăpâneşti peştii mării şi păsările cerului şi fiarele şi târâtoarele pământului* (Fac., 1, 26)." (*Omilii la Facere,* omilia IX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 109)

„*În ziua în care l-a făcut pe Adam; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el.* Aceste cuvinte sunt în loc de: *L-a pus stăpân pe toate cele văzute*; că acest lucru înseamnă: *după chipul lui Dumnezeu.* După chipul lui Dumnezeu în ce priveşte conducerea, în ce priveşte stăpânirea. După cum Dumnezeul universului are stăpânire peste toate cele văzute şi cele nevăzute fiind Creatorul tuturora, tot aşa a voit Dumnezeu ca şi această fiinţă cugetătoare pe care a creat-o, să aibă stăpânire peste toate cele văzute." (*Omilii la Facere,* omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 246)

„Pentru ce bărbatul e numit *chip* al lui Dumnezeu, iar femeia nu?

Pentru că nu e vorba de chipul înfăţişării, ci de chipul cel după stăpânire - care este doar al bărbatului, dar nu şi al femeii: fiindcă bărbatul nimănui nu este supus, iar femeia este sub bărbat, cum spune Dumnezeu: *Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni* (Fac., 3, 16). Ca atare, bărbatul este chip al lui Dumnezeu fiindcă nu are pe nimeni mai presus, precum Dumnezeu nu are pe nimeni mai presus, căci stăpâneşte peste toţi; iar femeia este slava bărbatului fiindcă este supusă lui." (*Cele dintâi omilii la Facere,* cuvântul al doilea, p. 32)

„Aţi auzit că după chipul lui Dumnezeu l-a făcut Dumnezeu pe om; şi ce înseamnă *după chipul* am spus: că nu arată aceeaşi fire la om ca la Dumnezeu, ci asemănarea de stăpânire." (*Cele dintâi omilii la Facere,* cuvântul al treilea, p. 37)

OMUL (dobândirea asemănării cu Dumnezeu)

„Să auzim totuşi cele spuse de Scriptură: *Să facem om după chipul nostru şi după asemănare*[1]. După cum cuvântul *chip* înseamnă stăpânire, tot aşa cuvântul *asemănare* înseamnă ca noi să ajungem, atât cât ne stă în puterea noastră omenească, asemenea lui Dumnezeu; să ne asemănăm adică lui Dumnezeu în ceea ce priveşte bunătatea, blândeţea, virtutea, precum zice şi Hristos: *Fiţi asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri* (Matei, 5, 45)." (*Omilii la Facere,* omilia IX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 109-110)

„Fii şi tu asemenea lui Hristos după puterea ta. Când ai ajuns aşa, diavolul nici nu va mai putea să te privească; recunoaşte în tine chipul cel împărătesc; cunoaşte armele lui Hristos cu care a fost învins." (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 893)

„Dacă cei ce fac statuile împăraţilor, sau zugrăvesc chipurile lor, se bucură de multă cinste, apoi noi, care înfrumuseţăm chipul Împăratului ceresc, - pentru că omul e după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, - oare nu ne vom bucura de mii de bunătăţi, când îi vom înapoia chipul Său întocmai, adică după asemănarea Sa? Căci aceasta e de a fi după asemănarea Sa, adică de a fi virtuoşi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XXI, p. 220)

„Vrei să fii copil adevărat al lui Dumnezeu? Dacă da, trebuie să semeni cu El. Şi nimic nu te face să semeni mai mult cu Dumnezeu decât dacă îi ierţi pe cei care te nedreptăţesc, dacă faci bine celor care îţi fac rău, dacă îi lauzi pe cei care te vorbesc de rău, dacă eşti blând cu cei care te batjocoresc." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 262)

OMUL (micimea omului faţă de firea dumnezeiască)

„... între Dumnezeu şi om deosebirea de substanţă este atât de mare, încât nici un cuvânt nu o poate exprima şi nici un gând nu o poate cuprinde spre a-i socoti măsura." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 51)

OMUL (despre om)

„Cel gata spre lăcomia averii şi nesăţios spre lăcomia pântecelui, cel isteţ întru necredinţă, duhul cel mândru şi îndrăznirea cea cu mărire deşartă, înălţimea cea prea uşor risipitoare şi coborâtă, tina cea obraznică, cenuşa cea tulburătoare, praful cel mărit în deşert, cenuşa cea semeaţă, scânteia cea prea lesne stinsă, văpaia cea prea lesne potolită, lumina cea prea lesne stinsă, lemnul cel ce putrezeşte în curând, iarba cea ce se usucă în curând, verdeaţa cea ce se veştejeşte în grabă, firea care prea lesne se strică, care astăzi înfricoşează iar mâine moare. Astăzi este bogat, iar mâine se pune în groapă. Astăzi cu stemă, iar mâine în mormânt. Astăzi îmbrăcat în porfiră, iar mâine în putrejune. Astăzi în avuţie multă şi mâine în coşciug, adică în mormânt. Astăzi cu cei ce-l răsfaţă, iar mâine cu viermii. Omul care astăzi este iar mâine nu este, care acum se mândreşte, iar peste puţin se tânguieşte, cel ce este rău şi nebiruit în binele lui, iar în sărăcie şi nemângâiat, iar pe sine nu se cunoaşte şi caută cele ce sunt peste puterea lui, care cele ce sunt de faţă nu le ştie şi pentru cele viitoare i se năluceşte, care din fire este putred, iar cu mintea lui cea înaltă îi pare că va fi veşnic, lăcaşul a toată patima şi zăbava a toată boala, osteneala cea de toate zilele, războiul cel fără de dobândă al lingorii şi al frigurilor, lăcaş atotprimitor ce primeşte toată scârba, o, câtă răutate are nevrednicia noastră, o, cât de multă este pedeapsa ticăloşiei omului!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 33)

OMUL (duhul omului)

„... duhul omului, adică sufletul lui." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 307)

OMUL (simţurile; creştinul îşi sfinţeşte fiecare din simţurile sale)

„Ochilor săi pe care-i întoarce de la orice lucru periculos, el le impune aspra înfrânare a modestiei. Urechile sale, el şi le închide cu o asprime riguroasă la necumpătările destrăbălate, şi mai ales la ucigaşele confidenţe ale calomniei. Limba lui, la care-i impune frâul aspru al moderaţiei, mai ales el o va transforma în mesagera credinţei şi a iubirii." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 332)

OMUL („omul lui Dumnezeu")

„*Iar tu, zice, omule al lui Dumnezeu.* (6, 11) Mare vrednicie pune el în toate! Toţi oamenii desigur că sunt ai lui Dumnezeu, dar cu deosebire cei drepţi; nu numai în ceea ce priveşte creaţia lor, ci şi în ceea ce priveşte înfierea şi zidirea cea nouă." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 189)

OMUL (a fi OM)

„Iubitorul de oameni, Dumnezeu, lăudându-l pe sfântul acesta chiar înainte de lupte şi de atâtea nevoinţe, zice diavolului: *Ai luat aminte în sufletul tău la robul Meu Iov, că nu este om ca el pe pământ, om nevinovat, drept, adevărat, cinstitor de Dumnezeu, ferindu-se de tot lucrul rău?* (Iov, 1, 8). Ai văzut că lauda a primit-o, mai întâi, de la numele de om? *Ai luat aminte*, spune Dumnezeu, *la robul Meu Iov, că nu este om asemenea lui.* Toţi oamenii sunt la fel, în ce priveşte chipul, nu însă în ce priveşte virtutea. Atunci omul este om, când se fereşte de rău şi face fapte de virtute." (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 280)

„Nu-mi judeca după cele din afară pe om, ci după cele dinlăuntru. Când vezi un pom, la ce te uiţi mai întâi? La frunze sau la rod? Tot aşa şi cu omul. Nu-l judeca după cele din afară, ci după cele dinlăuntru. Uită-te la rod, şi nu la frunze. Nu cumva să fie măslin sălbatic, şi să-l socoteşti măslin bun. Nu cumva să fie lup, şi tu să-l socoteşti om. Nu-l judeca dar după fire, ci după voinţă; nu după înfăţişare, ci după gând, şi nu numai după gând, ci mai cercetează-i şi viaţa. Dacă-i iubitor de săraci, e om. Dacă se ocupă cu afacerile, este stejar. De este răpitor, e lup. De este viclean, e viperă." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 135)

„Că atunci când vezi un om că-şi trăieşte viaţa lui ca un dobitoc necuvântător, cum să-l numeşti pe acela om şi nu bou? Când îl vei vedea că răpeşte, cum îl vei numi om şi nu lup? Când îl vei vedea că curveşte, cum îl vei numi om şi nu porc? Când îl vei vedea că este viclean, cum îl vei numi om şi nu şarpe? Când îl vei vedea că are otravă, cum îl vei numi om şi nu aspidă? Când îl vei vedea că este nepriceput, cum îi vei zice om şi nu măgar? Cum îl vei vedea că umblă după femei, cum îi vei zice om şi nu cal, care umblă după iepe? Când îl vei vedea că este neascultător şi necunoscător, cum îl vei numi om şi nu piatră? Luat-ai de la Dumnezeu, omule, bună rodirea, căci lepezi bunătatea firii pe care ai luat-o. Ia spune-mi?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 16)

„Cum dar îţi voi zice şi te voi numi om de vreme ce n-ai la tine semnul cel împărătesc, nici cununa împărătească, n-ai haina cea împărătească ? Pentru că Dumnezeu zice: *Să facem om să fie după chipul şi după asemănarea Noastră* şi tu te-ai lepădat pe sine-ţi la micşorarea dobitoacelor celor necuvântătoare. De vei vedea pe un împărat să-şi lepede haina lui cea împărătească şi stema lui, să umble cu ostaşii şi să vândă stăpânirea lui, cum vei zice şi vei numi pe acela împărat? Eşti şi tu om? Nu-mi arăta că ai suflet omenesc, ci arată că eşti om la minte. Eşti stăpânitor dobitoacelor celor necuvântătoare şi apoi eşti rob dobitoacelor celor necuvântătoare şi patimilor tale? Îmi va zice fiecare din voi: cum mă voi face om? Atunci te vei face om când vei birui cu gândul patimile trupului cele necuvântătoare. De ai scos de la tine curvia, pofta banilor cea trecătoare, de ai scos munca cea rea, de ai curăţit ţarina ta, adică sufletul tău. Întrebi cum te vei face om? De vei veni aici, la Biserică, unde se fac oamenii. De te voi apuca fiind dobitoc, te voi face om, de te voi apuca fiind lup, te voi face om. Nu să-ţi schimbi firea, ci îţi voi întoarce voia cea rea şi o voi schimba de o voi face bună." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 16-17)

OMUL (deosebirea dintre oameni)

„Omul se deosebeşte de om nu prin natură, ci prin intenţia rezultată din liberul arbitru." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia X, p. 102)

OMUL (starea exterioară a omului descoperă starea interioară a lui și o înrâurește pe aceasta)

„Vedeţi că starea exterioară este o dovadă a evlaviei care este în inimă?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIII, 3, pp. 261-262)

OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui și mântuirea noastră)

„Ţi-a creat ochiul? Fă-l pe acesta folositor lui Dumnezeu şi nu diavolului. Cum să faci acest lucru? Privind făpturile Lui, lăudându-L şi slăvindu-L, şi, totodată, păzindu-l de vederea femeilor. Ţi-a dat mâinile? Foloseşte-le pentru a-L mulţumi pe El şi nu pe diavol, adică nu în furturi şi înşelăciuni, ci în binefaceri şi în milostenii; ţine-le întinse în rugăciuni neîncetate şi ridică-i pe cei căzuţi. Ţi-a făcut urechile? Nu le folosi pentru ascultarea versurilor celor întortocheate, nici în ascultarea vorbelor celor necuviincioase, ci: *tot cuvântul tău să fie despre legea Celui Preaînalt* (Sir., 9, 15), şi iarăşi: *Stai în tovărăşia celor bătrâni şi cu cel înțelept te uneşte. Tot graiul dumnezeiesc pofteşte a-l auzi şi pildele înțelegerii să nu treacă de la tine* (Sir., 6, 35-36). Ţi-a făcut gură? Ei bine, aceasta să nu vorbească nimic din cele ce nu se cuvin, ci să cânte psalmodii, imnuri şi cântări duhovniceşti, sau cum e spus undeva: *Din gura voastră să nu iasă nici un cuvânt rău, ci numai ce este bun, spre zidirea cea de trebuință, ca să dea har celor ce ascultă* (Ef., 4, 29), adică să fie spre zidire şi nu spre sminteală, să fie spre laudă, iar nu spre hulirea aproapelui, să nu fie spre urzirea de viclenii, ci cu totul dimpotrivă. Ţi-a făcut picioare, nu pentru a alerga spre rele, ci spre lucruri bune. Ţi-a făcut stomac, nu ca să-l faci să pleznească de-atâtea mâncăruri, ci pentru a putea trăi şi cugeta. Ţi-a dat dorinţa trupească nu pentru a te tăvăli în curvii şi preacurvii, ci spre a naşte copii, pentru continuarea neamului omenesc. Ţi-a dăruit minte, nu pentru a-L blestema, nici pentru a fi bârfitor, ci serios.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, pp. 203-204)

OMUL (psihic)

„*Dară omul cel sufletesc (psihic) nu primeşte cele ale Duhului.* După cum cu ochii aceştia trupeşti nimeni n-ar putea afla cu siguranță cele din ceruri, tot aşa şi psihicul singur nu primeşte cele ale Duhului. Şi ce spun eu că ochii trupeşti nu pot vedea cele din ceruri, când nici chiar cele de pe pământ nu le văd toate? Căci, de pildă, privind din depărtare un turn pătrat, ei îl iau ca rotund. Deci această părere nu este nimic altceva decât amăgirea ochilor. Tot aşa şi când cineva ar încerca să vadă cu cugetul lucrurile cele departe de noi, se va face de râs, fiindcă nu numai că nu le-ar vedea aşa cum sunt ele de fapt, ci încă i s-ar părea cu totul altfel decât sunt.

Pentru aceea a şi adăogat apostolul: *Că nebunie sunt lui.* Aceasta nu din pricina firii lucrurilor, ci din slăbiciunea sufletului, care nu poate ajunge la mărimea lor prin privirile sale proprii. Apoi adaogă şi pricina pentru care nu poate, zicând: *şi nu le poate cunoaşte, căci duhovniceşte se judecă,* adecă cele vorbite au nevoie de credinţă, şi a le pricepe prin vorbe nu se poate, fiindcă mărimea lor covârşeşte cu desăvârşire micimea cugetului nostru.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 70-71)

„Omul sufletesc nu poate cunoaşte cele Dumnezeieşti, şi pentru aceea zicea: *Că cine a cunoscut mintea Domnului?*, spunând că gândul nostru despre aceste împrejurări este gândul lui. Dar şi cuvintele: *care să învețe pre el* nu le-a adăogat cum s-ar întâmpla, ci față de ceea ce a spus mai înainte, *că cel duhovnicesc de nimenea se judecă.* Dacă nimănui îi este cu putinţă a şti mintea lui Dumnezeu, cu atât mai mult încă a învăţa şi îndrepta, căci aceasta vor să zică cuvintele *care să învețe pre el.* Ai văzut cum pretutindeni scoate afară înțelepciunea lumească

şi cum pe cea duhovnicească o arată ca ştiind mai multe şi mai mari?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 71-72)

OMUL (credincios)

„Dar omul care vrea să-şi câştige mântuirea sa gustă alte plăceri; el nu este neliniştit de rivali. Toţi, dimpotrivă, toţi se bucură de fericirea lui; nu numai cei pe care-i îndatorează, ci şi cei ce-l văd. El nu este tulburat de nici o patimă: nici de mânie, nici de tristeţe, nici ura nu vine să-i asalteze sufletul lui; mare este mulţumirea conştiinţei lui, mare nădejdea sa în bunurile viitoare; slava sa este strălucită şi mult mai mare bunăvoinţa pe care i-a arătat-o Domnul. El nu se teme de nici o piedică, nici de prăpastie, el n-are nici o frică; ci este într-un port singur şi liniştit, unde respiră un aer dulce şi senin." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 3, p. 469)

OMUL (duhovnicesc)

„Aşa sunt ochii cei duhovniceşti! Nici nu pot vedea aşa de bine cele văzute ochii aceştia trupeşti, cum văd cei duhovniceşti cele ce nu se văd, cele ce nu există încă." (*Omilii la Facere,* omilia X, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 120)

„Ai văzut, iubite, că ceea ce-ţi spuneam la început se vădeşte şi acum? Când cineva e înflăcărat de dorul de Dumnezeu nu mai vrea să vadă cele ce cad sub ochii aceştia trupeşti. Are alţi ochi, adică ochii credinţei şi priveşte necontenit numai la cele de sus şi numai la acelea îşi are aţintită mintea; merge pe pământ ca şi cum ar trăi în ceruri; lucrează pe toate în aşa chip, că nimic din cele omeneşti nu-i pune piedică pe drumul virtuţii. Unul ca acesta nu se uită la strălucirile vieţii acesteia, nici la cele grele şi potrivnice; pe toate le trece cu vederea şi se grăbeşte spre patria lui. Şi după cum un om care aleargă cu multă iuţeală pe un drum nu vede pe nici unul din cei pe care-i întâlneşte, chiar de s-ar izbi de mii de ori cu ei, ci îşi are gândul aţintit numai la drum, trece cu uşurinţă pe lângă toate şi se grăbeşte spre scopul urmărit de el, tot aşa şi cel care se sileşte să meargă pe drumul virtuţii, cel care doreşte să se ridice de pe pământ la cer, lasă jos pe toate cele ce se văd, se face una cu drumul şi nu se opreşte, nici nu e ţinut de ceva din cele ce se văd, până ce nu ajunge sus pe culme. Un om cu un astfel de suflet dispreţuieşte uşor toate cele ce par înfricoşătoare în lumea aceasta. Unul ca acesta nu se teme nici de sabie, nici de prăpastie, nici de dinţii fiarelor, nici de chinuri, nici de mâinile călăilor, nici de cele pline de tristeţe din viaţă; de vede pe jos aşternuţi cărbuni aprinşi sare pe ei ca şi cum ar vedea livezi şi grădini cu flori; de vede că i se aduce alt chip de chinuri, nu-şi pierde răsuflarea la vederea lor, nici nu-şi întoarce faţa. Dorul de cele viitoare îi mută mintea de pe pământ la cer; şi, ca şi cum ar avea în zadar şi fără rost trup, aşa este mai presus de suferinţe; întrarmat cu harul cel de sus, nici nu simte durerile trupeşti". (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 360-361)

„*Voi, cei duhovniceşti.* Cel ce păcătuieşte este *om*, iar cei drepţi sunt cei *duhovniceşti*. Pe cel dintâi îl numeşte după firea sa, iar pe cei din urmă – după virtutea lor: iar depărtarea dintre *om* şi *cel duhovnicesc* este mare. *Voi, cei duhovniceşti. De eşti duhovnicesc, arată-mi tăria ta nu numai mântuindu-te pe tine, ci şi pe mine, ci şi dând ajutor celor căzuţi – că asta arată omul duhovnicesc: a nu trece cu vederea mădularele sale, lăsându-le în părăsire.*" (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 121-122)

„Dar când un suflet este cuprins de focul divin, nimic pământesc nu-l mai atinge, el este nesimţitor la faima bună sau rea, el merge unde-l mână flacăra din el." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIV, 1, p. 161)

„Deşi, veţi zice voi, adesea oamenii duhovniceşti sunt în tristeţe, dar această tristeţe este mai dulce şi mai plăcută decât bucuria. Cain a fost trist, dar nobleţea lui era cu totul lumească. Pavel la fel a fost întristat, dar întristarea pe care o avea el era după Dumnezeu. Tot ceea ce este duhovnicesc produce mare bine; tot ceea ce este pământesc produce mari rele." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXV, 5, p. 390)

„Aceasta înseamnă a fi duhovnicesc, adică a depărta toate păcatele." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 226)

„Şi trupul îl vom putea face duhovnicesc, precum şi dacă ne trândăvim, chiar şi sufletul îl vom face trupesc. Deci, fiindcă nu la voia naturii a lăsat acest dar, ci l-a încredinţat liberei tale voinţe, îţi stă în putere de a deveni trupul duhovnicesc sau sufletul trupesc, căci totul depinde de tine. Păcatul nu se mai luptă acum cu legea minţii noastre, nici nu ne mai robeşte ca mai înainte, ci toate acelea au încetat şi au fost răpuse de harul Duhului, care a făcut ca patimile să se teamă şi să tremure." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 243)

„După cum prin însoţirea focului cu fierul, foc devine şi fierul, rămânând totuşi în propria sa natură, tot aşa şi trupul credincioşilor, care au în ei Duhul, se preface în aceeaşi energie cu El, adică devine duhovnicesc, şi deşi din toate părţile este răstignit, el totuşi este înaripat, împreună cu sufletul, cum de pildă era trupul celui ce grăia acestea. De aceea el îşi bătea joc de orice desfătare şi plăcere, şi se simţea mulţumit şi încântat în foame şi bătăi, şi cât timp era întemniţat, nici că se supăra întru ceva pătimind acestea! De aceea şi zicea el: *Căci necazul nostru de acum, uşor şi trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slava veşnică covârşitoare* (II Corinteni 4, 17), fiindcă atât de bine îşi dăscălise trupul său, încât să călătorească împreună cu Duhul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 246)

„*Dar cel duhovnicesc judecă toate, ci el de nimenea se judecă* (1 Cor. 2, 15). Cel ce vede, fireşte că vede toate, până şi pe cele ale celui ce nu vede, pe când ale lui nu le vede nimeni dintre cei ce nu văd. Tocmai aşa se petrec lucrurile acum, când noi şi pe ale noastre, şi pe ale necredincioşilor le ştim pe toate, iar aceia nu ştiu nimic din ale noastre. Noi ştim care este firea lucrurilor de acum, care este preţul celor viitoare, ce va deveni lumea după aceasta, ştim ce vor suferi păcătoşii, şi pentru ce se vor bucura drepţii; ştim că cele de aici nu sunt vrednice de nimic şi înfruntăm micimea lor – căci a le judeca înseamnă şi a le înfrunta, a le dispreţui – ştim, de asemenea, că cele viitoare sunt nemuritoare şi în veci stătătoare.

Toate acestea le ştie cel duhovnicesc, ştie şi ce va suferi şi cel sufletesc ducându-se de aici, ştie şi pentru ce se va bucura credinciosul, din care însă nimic nu ştie cel sufletesc (psihic). Pentru aceea, aducând şi o dovadă lămurită a celor spuse, zice: *Că cine a cunoscut mintea Domnului, care să înveţe pre el? Iară noi mintea lui Hristos avem* (1 Cor. 2, 10), adică cele ce sunt în mintea lui Hristos noi le ştim, şi ştim totodată şi ceea ce el voieşte şi ce a descoperit. Fiindcă mai înainte s-a zis că Duhul a descoperit, apoi, ca să nu dispreţuiască cineva pe Fiul, a adăogat că şi Hristos ne-a arătat acestea, şi nu spunând că noi ştim toate pe care le ştie el, ci că toate pe care le ştim nu sunt omeneşti, ca să poată fi bănuite, ci duhovniceşti şi ale minţii lui. Căci mintea ce noi o avem pentru acestea este a lui Hristos şi, prin urmare, avem mintea lui Hristos, adică cunoaşterea pe care o avem după credinţă pentru lucruri este cunoaştere duhovnicească, încât cu drept cuvânt nu suntem judecaţi de nimenea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 71)

„*Iar noi avem mintea Domnului*, adică avem minte duhovnicească, Dumnezeiască, nimic omenesc având în ea. Nu Platon, şi nici Pitagora, ci însuşi Hristos a insuflat în mintea noastră cele ale sale." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 72)

„... unul ca acesta se face duh, deşi este îmbrăcat cu trup. Căci când el nu are nimic trupesc, nimic greoi, nimic pământesc pe lângă dânsul, este duhovnicesc, deşi este îmbrăcat cu trup, sau mai bine zis, este duhovnicesc când toată începătura este a sufletului şi a duhului, şi nicidecum a trupului. Astfel se proslăveşte Dumnezeu; pentru care şi în rugăciunea domnească ni se porunceşte a zice: *Sfinţească-se numele Tău.* Iar Hristos zice: *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând lucrurile voastre cele bune, să proslăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri* (Mt. 5, 16). Astfel îl proslăvesc pe dânsul şi cerurile, nu doar slobozind glas din ele, ci admirate fiind prin privirea lor, iar slava către Ziditorul aducând.

Astfel îl proslăvim şi noi, sau mai bine zis, noi îl proslăvim mai mult decât toate celelalte făpturi, fiindcă putem dacă voim. Fiindcă cerul, ziua şi noaptea, nu slăveşte tot aşa pe Dumnezeu precum îl slăveşte sufletul cel sfânt. După cum cineva, uitându-se la frumuseţea cerului, zice: *Slavă ţie Dumnezeule, carele ai zidit un lucru aşa de frumos*, tot astfel zice şi când se uită la virtutea unui bărbat, ba încă şi mai mult. Fiindcă nu toţi uitându-se la acele zidiri slăvesc pe Dumnezeu, căci mulţi zic că zidirile se fac de la sine, iar alţii pun în seama dracilor zidirea lumii şi purtarea de grijă a ei, carii şi păcătuiesc foarte – pe când, fiind vorba de virtutea unui bărbat, nimenea va putea să grăiască astfel de prostii, ci fără vorbă el va slăvi pe Dumnezeu, şi va admira pe acel bărbat pe care-l vede slujind lui şi vieţuind în virtute. Căci cine nu se va minuna văzând pe un om ce se împărtăşeşte de aceeaşi fire omenească, trăind în mijlocul oamenilor, şi cu toate acestea, întocmai ca şi diamantul, el nu se încovoaie către mulţimea patimilor! Când el, găsindu-se între foc şi fier, şi între fiarele cele sălbatice, este totuşi mai tare ca diamantul şi-i biruieşte pe toţi prin buna cinstire? Cine nu se va minuna văzându-l pe acela binecuvântând când este batjocorit, lăudând când este grăit de rău, rugându-se pentru cei ce-l nedreptăţesc, bine făcând celor ce-l zavistuiesc şi-l războiesc? Acestea şi altele ca acestea slăvesc pe Dumnezeu mai mult decât cerurile. Căci cerul văzându-l elinii, nu se ruşinează, dar văzând bărbat carele lucrează virtutea şi adevărata filosofie cu toată străşnicia, apoi îşi ascund faţa de ruşine şi se învinuiesc singuri. Fiindcă dacă cel ce se împărtăşeşte de aceeaşi fire cu dânşii se arată atât de înalt, şi încă mult mai înalt decât cerul de la pământ, apoi fără voia lor vor cugeta că tot ceea ce văd, numai puterea dumnezeiască o poate face. Pentru care şi zice Hristos: *„Să slăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri.*" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVIII, pp. 184-185)

„... de pildă, un om duhovnicesc, şi mii de rele să-l lovească deodată, de nici una din acestea nu este atins. Şi ce spun? Chiar să vină asupra lui sărăcia, boala, batjocuri, clevetiri, rizilicuri, răni, şi orice fel de pedeapsă, orice fel de batjocuri şi insulte, însă el fiind parecă afară de lume, şi slobod de patimile trupului, va râde şi-şi va bate joc de toate acestea." „Nici un om trupesc nu va putea primi vreodată harul Duhului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIV, p. 390)

„Pe cel ce păcătuieşte, el (Pavel – n.n.) îl numeşte om, pe cel ce face cele bune, îl numeşte – duhovnicesc: fiu al Duhului; acolo a pus el numele firii, aici numele faptei celei bune." (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime,* în vol. *Predici la duminici şi sărbători...,* p. 139)

„Când omul face ceva din cele plăcute lui Dumnezeu, se cheamă duhovnicesc, nu numindu-se aşa de la suflet, ci de la altă cinste mai mare, de la lucrarea Duhului. Căci sufletul nu ne este nouă de ajuns spre a face fapte de nu vom dobândi ajutorul Aceluia." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 87)

OMUL (trupesc)

„... sufletul singur nu numai că nu poate face fapte bune, dar nici nu pricepe cele ce se grăiesc, ascultă: *Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului* (I Cor., 2, 14). Şi precum numeşte trupesc pe cel ce slujeşte trupului, aşa numeşte sufletesc pe cel ce petrece întru toate după gândurile cereşti şi primeşte lucrarea Duhului. Şi precum am zis când facem fapte bune ne numim duhovniceşti, aşa şi când facem ceva nevrednic de neamul nostru cel bun şi ne împiedicăm, primim numirea de la firea cea proastă, adică cea pământească." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 87-88)

OMUL (duhovnicesc şi omul trupesc)

„După cum cei ce sunt înaripaţi cu duhul îl fac chiar şi pe trup duhovnicesc, tot aşa şi cei ce fug de duh, slujind pântecelui şi plăcerilor, îl fac şi pe suflet trup, fără însă de a-i schimba prin aceasta esenţa, ci numai că înjosesc şi necinstesc fireasca lui nobleţe.

Acest mod de întrebuinţare a cuvintelor se găseşte şi în Vechiul Testament în multe locuri, unde sub denumire de trup se înţelege viaţa aceea pământească şi josnică, încărcată de plăceri absurde. Şi lui Noe de pildă îi zice Dumnezeu: *Nu va rămâne Duhul Meu pururi în oamenii aceştia, pentru că sunt numai trup* (Facerea 6, 3), deşi însuşi Noe era îmbrăcat cu trup. Însă vina nu sta în aceea că erau îmbrăcaţi cu trup, căci aceasta era în ordinea firii, ci în aceea că ei preferaseră viaţa trupească. De aceea şi Pavel zice: *Cei ce sunt în trup nu pot să placă lui Dumnezeu*, după care imediat adaugă: *Dar voi nu sunteţi în trup, ci în Duh* (8, 9), unde iarăşi nu vorbeşte de trupul obişnuit, ci de trup ca victimă târâtă şi ţinută sub robie de patimi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 244)

OMUL (păcătos)

„Când ai de prisos în cele trupeşti, iar nu în cele duhovniceşti, când virtuţile sufletului îţi lipsesc, cum nu eşti mai rău decât animalele necuvântătoare? Dă-mi un exemplu acum de cineva care a întrecut prin răutate pe cele necuvântătoare, pe cineva care trăieşte în desfătări şi în furturi, şi-ţi voi răspunde: iată că mai voinic decât el este calul, mai puternic este porcul sălbatic, mai iute este iepurele, mai frumos păunul, mai încântătoare voce are lebăda, cu mult mai mare este elefantul, nespus mai ageră este vederea vulturului şi mai bogate decât el sunt toate păsările. Atunci de unde reiese că eşti vrednic să stăpâneşti animalele cuvântătoare? Poate din cauză că ai raţiune? Dar nu-i aşa, pentru că cel ce nu se foloseşte de ea e cu mult mai rău decât animalele; iar pentru că are totuşi raţiune, dar se dovedeşte a fi mai prejos decât animalele, ar fi fost cu mult mai bine dacă n-ar fi fost fiinţă raţională de la bun început. Fiindcă nu-i tot una să ia cineva stăpânirea şi apoi s-o trădeze, cu a nu o lua deloc. Iar dacă împăratul se dovedeşte a fi mai rău decât un om din garda sa, bine i-ar fi fost să nu-şi mai fi pus pe trupul său purpura împărătească. La fel şi în cazul de faţă.

De aceea, ştiind noi că fără virtute suntem mai răi decât animalele cele necuvântătoare, să ne străduim s-o dobândim, pentru a deveni oameni şi chiar îngeri." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a VIII-a, p. 148)

„Şi sunt oameni atât de ticăloşi că-şi împodobesc casele de aici cu acoperişuri de aur, cu pardoseli lucrate în mozaic, cu picturi frumoase pe pereţi, cu coloane strălucitoare şi cu toate celelalte podoabe, dar n-au nici o grijă de suflet; îl lasă să stea mai pustiu decât un han, plin de gunoaie, de fum, de miros greu, de pustietate nespusă. Pricina tuturor acestora? Că nu arde în sufletul lor necontenit făclia învăţăturii. De asta sunt neglijate cele de neapărată trebuinţă, iar cele de nici un preţ, cinstite cu râvnă mare. Nu spun aceste cuvinte numai pentru bogaţi, ci şi

pentru săraci. Că şi săracii îşi împodobesc adeseori după puterea lor casele şi-şi neglijează sufletul." (*Cuvânt la Sfinţii Mucenici*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 457)

„*Lăudaţi pe Domnul din ceruri, lăudaţi-L pe El întru cele înalte; lăudaţi-L pe El toţi îngerii Lui, lăudaţi-L pe El toate puterile Lui* (Ps., 148, 1-2). Ai văzut că Îl laudă îngerii? Ai văzut că Îl laudă arhanghelii ? Ai văzut că Îl laudă heruvimii şi serafimii şi puterile cele de sus? Când David a spus: *Toate puterile Lui,* a cuprins în aceste cuvinte tot poporul cel de sus. Ai văzut, oare, undeva pe păcătos?

- Dar cum e cu putinţă să-l vezi pe păcătos în cer?, m-ar putea întreba cineva.

- Haide, însă, să te pogor şi pe pământ, să te duc şi la cealaltă parte a corului lăudătorilor lui Dumnezeu! Dar nici aici nu-l vei vedea pe păcătos! *Lăudaţi pe Domnul toţi cei de pe pământ, balaurii şi toate adâncurile* (Ps., 148, 1-2), *fiarele şi toate dobitoacele, târâtoarele şi păsările cele zburătoare (*Ps., 148, 10).

Nu în zadar şi nici la întâmplare am tăcut după ce am spus cuvintele acestea. Mi s-a tulburat gândul minţii mele şi mi-a venit să lăcrimez cu amar şi să mă vait tare. Spune-mi, te rog, poate fi, oare, ceva mai de plâns? Scorpionii, viperele, balaurii sunt chemaţi să laude pe Făcătorul lor şi numai păcătosul lipseşte de la acest sfânt cor!

Şi pe bună dreptate! Păcatul este o fiară vicleană şi neîmblânzită; nu-şi arată răutatea sa numai împotriva trupurilor care sunt împreună slujitoare cu păcatul, ci-şi varsă veninul vicleniei sale şi împotriva slavei Stăpânului. *Din pricina voastră,* spune Scriptura, *este hulit numele Meu între neamuri* (Isaia 52, 5; Rom., 2, 24). Asta e pricina că profetul David a alungat pe păcătos din întreaga lume, ca dintr-o patrie sfântă, şi l-a pus să locuiască în afara hotarelor ei. Aşa face un bun muzicant: înlătură de la chitara sa o coardă discordantă, pentru ca nu cumva să strice armonia celorlalte coarde; aşa face un doctor priceput: taie mădularul putred, ca nu cumva de la el să se întindă boala şi la celelalte mădulare sănătoase; tot aşa a făcut şi profetul David: a înlăturat, ca pe o coardă discordantă, ca pe un mădular bolnav, pe păcătos din tot corpul creaţiei." (*Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop şi către mulţimea de popor,* în vol. *Despre preoţie*, pp. 160-161)

„Eu să-ţi spun ce lucru este omul. Omul este un dobitoc prost care se strică în puţină vreme." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 17)

OMUL (depărtarea omului păcătos de Dumnezeu)

„E cu neputinţă însă să fugim de Dumnezeu în timp sau în spaţiu, pentru că El este pretutindeni şi veşnic; ascultaţi ce mărturiseşte şi proorocul: *De la faţa Ta unde voi fugi?* (Ps., 138, 7). Cum e cu putinţă să fugi de Dumnezeu? Cum e cu putinţă să fii departe de Dumnezeu şi să te îndepărtezi de El? *Căci iată cei ce se depărtează de Tine vor pieri* (Ps., 72, 26); şi la fel: *Ci nelegiuirile voastre au pus despărţire între voi şi Dumnezeul vostru* (Is., 59, 2). Aşadar, cum poate cineva să se îndepărteze de El? Desigur, nu altfel, decât numai cu sufletul şi cu voinţa, căci o depărtare spaţială de El nu e cu putinţă, pentru că El e prezent pretutindeni." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, p. 218)

OMUL (pătimaş)

„Ascultă-l pe profet strigând şi spunând în mijlocul mitropoliei ierusalimitenilor, unde erau mii de mii de oameni, unde erau mulţimi nenumărate: *Am venit şi nu era alt om; am chemat şi nu era cine să Mă audă* (Isaia, 50, 2) Nu pentru că nu era nimeni, ci întrucât cei ce erau nu erau cu nimic mai buni decât cei ce nu erau. Şi iarăşi în altă parte: *Alergaţi,* spune profetul Ieremia, *şi vedeţi de este cineva care să facă judecată şi dreptate şi voi fi milostiv*

(Ier., 5, 1). Ai văzut că Sfânta Scriptură numeşte om numai pe cel virtuos, iar pe ceilalţi nici nu-i socoteşte oameni, ci uneori îi numeşte trupuri, şi alteori pământ? [...] când Dumnezeiasca Scriptură vrea să facă genealogia dreptului Noe, spune: *Noe fiind om*. Numai acesta era om; ceilalţi nu erau oameni; aveau chip de oameni; dar, prin răutatea voinţei lor, trădaseră nobleţea firii omeneşti şi în loc de oameni ajunseseră fiare necuvântătoare. Dumnezeiasca Scriptură dă oamenilor înzestraţi cu raţiune nume de animale când înclină spre păcat şi ajung robi patimilor iraţionale. Ascultă că uneori Scriptura spune: *Cai nebuni spre partea femeiască s-au făcut* (Ier., 5, 8).

Vezi că, din pricina nemăsuratei lor desfrânări, i-a numit cai! Alteori spune: *Venin de aspidă sub buzele lor* (Ps., 139, 3). Aici ne arată pe cei care imită şiretenia şi viclenia fiarei. Iarăşi pe alţii îi numeşte câini muţi (Isaia, 56, 10). Şi iarăşi: *Ca o aspidă surdă, care-şi astupă urechile ei* (Ps., 57, 4), vrând să arate pe cei care-şi astupă urechile când li se dau învăţături despre virtute. Şi vei găsi multe nume date de Dumnezeiasca Scriptură celor care, din pricina trândăviei, se pogoară până la patimile animalelor necuvântătoare. Şi nu numai în Vechiul Testament poţi vedea asta, ci şi în Noul Testament. Ascultă-l pe Ioan Botezătorul spunând iudeilor: *Pui de viperă, cine v-a arătat să fugiţi de mânia ce va să fie?* (Matei, 3, 7). Ai văzut că şi aici, prin numele animalului, a lăsat să se înţeleagă cugetul lor viclean? Poate fi, oare, o stare mai nenorocită decât a păcătoşilor care sunt lipsiţi chiar de numele de om şi suferă din pricina asta pedeapsă şi mai mare? Natura le-a dat multe prilejuri de virtute, dar ei, de bunăvoie le-au trădat pe toate şi s-au îndreptat spre viciu." (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 278-279)

„Nu făceau păcatul (păcătoşii din timpul lui Noe – n.n.) aşa de mântuială, la întâmplare, ci fiecare păcat îl săvârşeau cu multă tărie şi cugetat. Şi iată că nici nu-i învredniceşte să-i numească oameni, ca să arate cât de mare era şi răutatea lor şi mânia lui Dumnezeu.

S-a stricat pământul înaintea lui Dumnezeu, adică toate faptele lor erau împotriva poruncilor lui Dumnezeu; călcau poruncile lui Dumnezeu, iar din pricina trândăviei lor nici nu mai voiau să ştie de dascălul pus de Dumnezeu în firea omenească. Ai văzut, iubite, cât de mare rău este păcatul? Face pe om nevrednic şi de numele de om.

Ascultă iarăşi şi cele ce urmează mai departe!

Şi a văzut Domnul Dumnezeu pământul şi era stricat (Fac., 6, 12).

Iată îi numeşte pe oameni iarăşi pământ!" (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 288)

„Animalele necuvântătoare cel puţin iubesc pe cele de acelaşi neam şi se mulţumesc cu ceea ce le dă firea în raportul şi iubirea dintre ele, pe când tu, deşi ai mii de legături cu firea, care toate la un loc te apropie şi te strâng, aşa zicând, lângă membrele tale, tu, care ai fost cinstit prin Cuvântul, care te bucuri de evlavie, care te împărtăşeşti de mii de bunuri, tu, zic, te-ai făcut mai sălbatic decât acelea, fiindcă arăţi o mare îngrijire pentru lucruri zadarnice, pe când bisericile lui Dumnezeu le treci cu vederea, ca să se piardă de foame şi goliciune, ba încă de multe ori le târăşti în mii de rele! Dacă le faci acestea iubind slava, apoi cu atât mai mult ar trebui să te îngrijeşti de fratele tău decât de cal. Cu cât fratele tău va deveni mai bun, bucurându-se de binefacerile tale, cu atât şi ţie ţi se împleteşte, printr-o astfel de îngrijire, o coronă mai strălucită. Pe când acum, căzând tu în cele contrare, îţi atragi asupra ta mii de acuzatori, fără ca să simţi. Într-adevăr, cine nu te va grăi de rău? Cine nu te va descrie pe tine pentru cruzimea şi ura faţă de semeni, văzându-te necinstind neamul omenesc şi preferând pe animale înaintea oamenilor, ba chiar şi mobilierul din casă?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 197-198)

„Şi după cum cei bolnavi de friguri spre toate şi de toate sunt nemulţumiţi, tot asemenea şi cei stricaţi cu sufletul, din toate părţile sunt loviţi şi biruiţi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 380)

„Cel ce nu are în sine nimic rău, nu se teme de nimic, pe când cel ce vieţuieşte în răutăţi, în nimeni nu se încrede, tremură chiar şi de frica celor din casa lui, şi priveşte totul cu ochi bănuitori. Dar ce spun eu că tremură înaintea casnicilor lui, când el poartă chiar în el însuşi tribunalul acela nepărtănitor al conştiinţei? Nu numai criticile din afară îl neliniştesc mereu, ci şi acelea din el îl tulbură şi nu-l lasă deloc să se liniştească." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 259)

„... poartă ură ca o cămilă, e lacom la mâncare ca un urs, răpeşte ca un lup, răneşte ca o scorpie, e viclean ca o vulpe, nechează după femei ca un cal înnebunit după iepe. Cum să-l numim pe un astfel de om? Fiară? Dar fiarele au numai câte unul din aceste năravuri; acesta însă are strânse în el toate năravurile tuturor fiarelor şi a ajuns mai lipsit de judecată decât cele fără de minte. Dar pentru ce vorbesc eu de fiară? Un astfel de om este mai groaznic decât o fiară. Fiarele, deşi sunt prin fire sălbatice, adeseori ajung blânde dacă omul se poartă cu ele cu deosebită dibăcie. Dar acesta, care-i om, care schimbă sălbăticia firească a fiarelor în blândeţea potrivnică firii lor, ce cuvânt de apărare mai poate avea; când îşi schimbă bunătatea lui firească în sălbăticie potrivnică firii lui, care face blând pe cel sălbatic din fire, iar pe el din blând prin fire se face sălbatic? Îmblânzeşte pe leu şi-l face de i se supune, dar îşi sălbăticeşte mânia mai mult decât un leu? Şi doar, ca să îmblânzeşti un leu întâmpini două piedici: una, că fiara este lipsită de raţiune, a doua, că este cea mai sălbatică fiară dintre toate fiarele. Totuşi, prin înţelepciunea dată omului de Dumnezeu, ajunge de biruie sălbăticiunea. Şi cel care biruie firea sălbăticiunilor pierde la rându-i bunătatea care e firească în el, pierde harul liberei voinţe! Şi poate face omul din leu om, dar nu ia aminte la el însuşi şi se face din om leu; sălbăticiunii îi dă însuşiri mai presus de firea ei, iar lui nu-şi dă nici însuşirile fireşti." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 266-267)

„Deci omule, pe leu îl îmblânzeşti, iar pe tine te faci mai sălbatic decât o fiară? Şi măcar că fiarele numai o greşeală rea au, iar omul cel viclean are toate răutăţile tuturor fiarelor sălbatice, le strânge în sufletul său, că are mânia leului omul, lupului se aseamănă cu răpirea, vulpii cu vicleşugul, iar cu vrajba se aseamănă cămilei, cu strânsoarea se aseamănă gândacului, iar cu hrana şi cu îngrăşarea se aseamănă măgarilor şi alte rele ca acestea are. Dar unuia ca acestuia cum îi voi zice că are suflet omenesc? Că de este om cu mintea, este stăpân celorlalte patimi şi dobitoacelor necuvântătoare, iar de eşti slugă poftelor celor fără de cale, cum vrei să te numesc om? De vreme ce nu ai asemănare şi potrivire cu Împărăţia lui Dumnezeu, ia gândeşte cu a cui icoană te-ai făcut asemeni? Că zice Dumnezeu: *Să facem om după chipul şi după asemănarea noastră.* Pentru aceea, nu te coborî la micşorarea dobitoacelor celor necuvântătoare." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 95-96)

OMUL (oamenii înrăiţi)

„Căci dacă cel care a trecut pe lângă un singur sărac, pe lângă Lazăr, a suferit o pedeapsă atât de mare şi n-a dobândit nici o mângâiere, ce vor pătimi aceştia ce au prigonit şi scandalizat pe atâţia?" (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu,* XXIV, 6, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...,* p. 329)

OMUL (decăderea morală a omului)

„După cum este mare şi de preţ omul, fiinţa aceasta cuvântătoare, mai ales când este pornit spre săvârşirea virtuţii, tot aşa este crud ca animalele sălbatice, când înclină spre rău. Iar când s-a sălbăticit ca animalele sălbatice, fiinţa aceasta, blândă şi cugetătoare, întrece cu mult în sălbăticie animalele sălbatice". (*Omilii la Facere,* omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 221)

OMUL (despre omul nesăbuit ce luptă împotriva lui Dumnezeu)

„Cine se luptă împotriva lui Dumnezeu nu sfârşeşte niciodată bine. Poate că pentru multă vreme nu păţeşte nimic, căci milostivul Dumnezeu îi dă acestuia prilejul să îşi revină şi să se pocăiască. Dar dacă el nu se foloseşte din păsuirea lui Dumnezeu şi rămâne în răutatea sa, va fi pedepsit fără îndoială. Iar prin pedeapsa pe care o va primi, va fi pildă celorlalţi, care vor vedea astfel că nu este bine să lupţi împotriva lui Dumnezeu, pentru că nu este cu putinţă ca cineva să scape de atotputernica Sa mână." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 357)

OMUL (posedat de diavol)

„De vei vedea vreun om purtându-se ca diavolul, închină-te Stăpânului şi cunoaşte răutatea lor. Că amândouă acestea sunt cu putinţă să le vezi la acei îndrăciţi: iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi răutatea diavolilor. Răutatea diavolilor, când tulbură şi înviforează sufletul celui îndrăcit, iar iubirea de oameni a lui Dumnezeu, când pe un aşa diavol de sălbatec, ce locuieşte în om şi doreşte să-l piardă, îl ţine şi-l opreşte, nedându-i voie să-şi pună în lucrare toată puterea lui, ci numai atât ca şi pe om să-l înţelepţească şi răutatea lui s-o facă arătată." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 26-27)

OMUL (virtuos)

„Este mai bun unul care face voia Domnului decât mii de nelegiuiţi. Scriptura spune:
Iar Noe a aflat har înaintea lui Dumnezeu (Fac., 6, 8)". (*Omilii la Facere,* omilia XXII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 268)

„Că atunci eşti om, când faci fapte de virtute. Nu arăţi pe om de ai chip de om, de ai ochi, nas, gură, obraji şi celelalte membre. Membrele acestea sunt membrele trupului! Om, însă, numim numai pe acela care păstrează chip de om!

– Dar care-i chipul omului?

– Raţiunea!

– Cum? Ceilalţi nu sunt înzestraţi cu raţiune?

–Da! Dar nu numai atâta! A fi om înseamnă a fi virtuos, a fugi de păcate, a-ţi înfrâna patimile ruşinoase, a împlini poruncile Stăpânului.

Şi ca să vedeţi că obiceiul Scripturii este de a nu învrednici cu numele de om pe cei care săvârşesc păcate şi neglijează virtutea, ascultă că o spune Dumnezeu, aşa precum vă spuneam ieri: *Nu va rămâne Duhul Meu în oamenii aceştia pentru că sunt trupuri* (Fac., 6, 3). *Eu,* spune Dumnezeu, *i-am înzestrat cu trup şi suflet; dar ei, ca şi cum ar fi fost îmbrăcaţi numai în trup, atât au neglijat virtutea, încât au ajuns cu totul trup.* Ai văzut că din pricina păcatului îi numeşte trupuri şi nu oameni?" (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, III-IV, în col. PSB, vol. 21, p. 278)

„Şi ca să vezi că îndrăznirea celor virtuoşi este pentru noi pricina îndelungii răbdări a lui Dumnezeu, ascultă din însăşi istoria aceasta, ce spune Dumnezeu patriarhului! *Dacă voi găsi zece drepţi, nu voi pierde cetatea.* Dar pentru ce vorbesc eu de zece drepţi? Dumnezeu n-a găsit acolo nici un om fără păcatul acela decât numai pe dreptul Lot şi pe cele două fete ale lui". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 100)

„Nu-ţi spun cuvinte grele de împlinit. Nu-ţi spun: *Nu te căsători!* Nu spun: *Părăseşte oraşele! Nu te mai ocupa cu treburile publice!*. Dimpotrivă, îţi spun: *Stai în mijlocul oraşelor, ocupă-te cu treburile publice, dar fii virtuos!* Vreau ca cei care trăiesc în lume să fie mai virtuoşi decât cei care populează munţii.

- Pentru ce?

- Pentru că mai mult folos aduce un om virtuos care trăieşte în lume, decât unul care trăieşte în munţi. Că *nimeni nu aprinde făclie şi o pune sub obroc* (Matei 5, 15). Pentru aceasta vreau ca toate lumânările să fie puse în sfeşnice, ca să facă lumină multă. Să aprindem deci această lumină, ca să scăpăm de rătăcire pe cei care stau în întuneric. Nu spune: Am femeie, am copii, trebuie să am grijă de casă! Nu pot să mai fac şi asta! De n-ai avea nici una din aceste griji, dar dacă eşti un trândav, nu eşti de nici o ispravă! De-ai avea toate aceste griji, dar dacă eşti om vrednic, vei fi şi virtuos! Un singur lucru se cere: să ai tragere de inimă! Nimic nu te va putea împiedica: nici vârsta, nici sărăcia, nici bogăţia, nici împrejurările vieţii, nici altceva. Au împlinit poruncile Domnului bătrâni, tineri, oameni căsătoriţi, oameni cu copii, meseriaşi, ostaşi. Daniel era tânăr, Iosif era rob, Acvila, meşteşugar, Lidia, vânzătoare de purpură (Fapte 16, 14); era conducătoarea unui atelier; altul era paznic de temniţă, un altul era sutaş, de pildă Cornelie, altul era bolnav, ca Timotei, altul rob fugar, ca Onisim; dar nici unuia nimic din acestea nu le-a fost o piedică, ci toţi au strălucit prin virtute; şi bărbaţi şi femei şi tineri şi bătrâni şi robi şi liberi şi ostaşi şi oameni din popor.

Să nu punem înainte fel de fel de pretexte netrebnice, ci să căutăm să avem tragere de inimă! Oricine am fi, vom putea fi virtuoşi şi vom dobândi şi bunătăţile viitoare, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos". (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, V în col. PSB, vol. 23, p. 518)

„Omul virtuos, chiar dacă e slugă, chiar dacă e întemniţat, e mai fericit ca toţi. Nimeni nu va putea să-i facă vreun rău, nici dacă s-ar aduna toată lumea împotriva lui, nici dacă s-ar pune în mişcare arme şi oştiri şi i-ar duce război. Dar omului ticălos şi rău, omului aceluia al cărui chip l-am făcut mai sus, de-ar fi împărat, de-ar purta mii şi mii de coroane, un oarecare poate să-i facă cele mai mari necazuri. Atât de neputincios e viciul, atât de puternică e virtutea!". (*Omilii la Matei,* omilia LXXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 912)

„Nu atât este admirat Dumnezeu prin cer, pe cât e de admirat prin viaţa cea curată a omului." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XVIII, p. 364)

„Nimic nu-i mai plăcut lui Dumnezeu ca omul drept." (*Omiliile despre pocăinţă,* omilia a şaptea, pp. 128-129)

„... chiar de este cineva drept, chiar de-ar fi de mii de ori drept, de ar ajunge până în culmea dreptăţii, încât să pară cu totul slobod de păcate, nu poate fi curat de întinăciune; chiar de-ar fi de mii de ori drept, el este om. *Cine se poate lăuda că are inimă curată?, sau cine va cuteza a zice că este curat de păcate*? (Proverbe 20, 9). De aceea ni s-a poruncit să spunem în rugăciune: *Şi ne iartă nouă greşalele noastre* (Matei 6, 12), pentru ca, spunând adeseori această rugăciune, să ne amintim că merităm să fim pedepsiţi. Că şi Pavel apostolul, vas ales (Faptele Apostolilor 9, 15), biserica lui Dumnezeu, gura lui Hristos, lira Duhului, dascălul lumii, cel ce a înconjurat pământul şi marea, el, cel ce a smuls spinii păcatelor, cel ce a aruncat seminţele credinţei, acela mai bogat decât împăraţii, acela mai puternic decât bogaţii, acela mai tare decât ostaşii, acela mai filosof decât filosofii, acela mai bun vorbitor decât

retorii, cel ce nu avea nimic şi stăpânea totul, cel ce alunga moartea cu umbra lui, cel ce izgonea bolile cu hainele lui (Faptele Apostolilor 19, 12), cel ce a înfipt trofeele de biruinţă în mare, cel ce a fost răpit până la al treilea cer şi a intrat în rai (II Corinteni 12, 2-4), cel ce a propovăduit pe Hristos Dumnezeu, acela spune: *Nu mă ştiu vinovat cu nimic, dar nu întru aceasta m-am îndreptat* (I Corinteni 4, 4). Cel care avea într-atâta mulţime de virtuţi, spunea: *Iar cel ce mă judecă pe mine este Domnul* (I Corinteni 4, 4). *Cine dar se poate lăuda că are inimă curată?, sau cine va cuteza a zice că este curat de păcat?* E cu neputinţă să fie vreun om fără de păcat. Îmi spui de cineva că este drept, că este milostiv, că este iubitor de săraci? Aşa este, dar are şi câte o scădere: sau ocărăşte când nu trebuie, sau umblă după slava deşartă, sau face altceva asemănător, fapt pentru care nu trebuie a le înşira pe toate. Unul e milostiv, dar nu-i de multe ori cuminte; altul e cuminte, dar nu-i milostiv; unul este numit virtuos pentru o virtute, altul pentru o altă virtute. Să ne închipuim un om drept: să facă mai multe fapte de dreptate şi să aibă şi celelalte fapte bune; dar dacă se mândreşte cu dreptatea lui, mândria i-a pângărit dreptatea." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 146-147)

„Da, n-am de plâns ca Ieremia multe oraşe şi nici popoare întregi, ci doar un suflet tot atât de preţios, dar, mai bine spus, chiar mai preţios decât multe dintre astfel de popoare. Dacă cel ce împlineşte voia lui Dumnezeu este mai bun decât mii si mii de călcători de lege (Înţ. Sir., 16, 3), apoi şi tu, iubitul meu prieten, erai mai bun decât miile acelea de iudei." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut,* 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...,* p. 322)

OMUL (virtuos şi omul păcătos)

„Cei cucernici trag de la cei păcătoşi folosul pomenit, şi asemenea copacilor care fiind clătiţi de vânturi puternice, se fac mai tari." (*Cuvânt la 8 Noiembrie, în ziua Sfinţilor Arhangheli,* în vol. *Predici la duminici şi sărbători...,* p. 210)

OMUL (Dumnezeu îngăduie să existe în lume atât oameni buni cât şi oameni răi)

„Pentru aceea, iubitorul de oameni Dumnezeu, a tocmit să fie în lume şi oameni buni şi oameni răi, ca celor vicleni să li se taie răutatea iar celor buni să li se arate bunătatea şi aşa se vor folosi şi cei leneşi prin unirea tuturor celor nevoitori şi buni. Că în ce chip se învrednicesc cei buni cu îndoită cinste de la Dumnezeu şi nu le strică cei răi nimic, aşa şi cei vicleni şi răi au muncă îndoită căci ar fi putut să se facă şi ei buni, şi nu numai că nu s-au făcut şi ei buni, ci au învăţat şi pe alţii răutatea lor şi pe cei buni toţi îi laudă şi se miră de bunătatea lor tocmai şi cei răi şi vicleni, pentru că zice: ştie vrăjmaşul a lăuda fapta cea bună, aşa şi cei răi nu-s urâţi numai celor buni, ci şi celor răi; mulţi se miră de oamenii cei vicleni că sunt isteţi a face răutatea şi a păgubi pe alţii, dar acei ce fac strâmbătate altora împotriva loru-şi ascut cuţitul şi când se înjunghie pe sine îi pare că face răutate altuia." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 96)

OMUL (apropierea omului de Dumnezeu)

„Pentru ce sunt ochii noştri, dacă nu pentru a contempla minunea operelor divine? Pentru ce sunt mâinile noastre, dacă nu pentru a lucra la lucrurile lui Dumnezeu, să se închidă de la nedreptăţi, să se deschidă spre milostenii? Pentru ce sunt urechile noastre, dacă nu pentru a auzi cuvintele sfinte şi să se închidă la glasurile necurate ale necuratei voluptăţi sau la cruzimile calomniei? Pentru ce sunt picioarele noastre, dacă nu pentru a străbate drumurile

binelui? Sufletul nostru, dacă nu pentru a învăţa adevărurile cereşti? Inima noastră, dacă nu pentru a se umplea de plăcerile iubirii divine? Toată fiinţa noastră, dacă nu pentru a poseda pe Dumnezeu? Iată adevăratele noastre bunuri, iată moştenirea noastră îmbelşugată." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 512-513)

OMUL (unirea omului cu Dumnezeu)

„Dacă împăratul nostru Hristos ar fi depărtat de noi prin spaţiu, ai avea dreptate să te întrebi cum poţi fi lângă El; dar cum El este de faţă în orice loc, atunci este alături de orice om care îl doreşte, de orice om cu viaţă curată. De aceea şi profetul spune: *Nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine eşti!* (Ps., 22, 4). Şi însuşi Dumnezeu spune*: Dumnezeu de aproape sunt Eu, şi nu Dumnezeu de departe* (Ier., 23, 23). După cum pacatele ne depărtează de El, tot aşa faptele bune ne apropie de El. Tot Dumnezeu spune*: Încă grăind tu, Eu voi zice: Iată aici sunt* (Isaia 58, 9). Care părinte răspunde aşa de repede copiilor săi? Care mamă este atât de cu grijă şi necontenit trează ca să nu plângă nicicând copilul ei? Nu-i nici unul; nici tatăl, nici mama". (*Omilii la Matei,* omilia LIV, V în col. PSB, vol. 23, p. 630)

„... pe Dânsul să-L avem ca temelie, ca bucium al viţei, şi între noi şi Hristos să nu fie nici o depărtare, căci de va fi vreo depărtare oarecare, îndată ne pierdem. Căci şi viţa-de-vie într-una îşi trage sucul din bucium, şi zidirea stă numai întrucât este bine înţepenită pe temelie, iar de se va face vreo crăpătură undeva, se va dărâma, fiindcă nu are pe ce sprijini. Aşadar, noi să avem pe Hristos nu cum s-ar întâmpla, ci să ne lipim de dânsul, căci de ne vom dezlipi, ne pierdem. *Că cei ce se depărtează pre sineşi de la tine, zice, vor pieri.* (Ps. 72, 27). Să ne lipim deci de dânsul, şi lipindu-ne să păzim poruncile lui, după cum zice: *Cel ce păzeşte poruncile mele, acela rămâne întru mine* (In. 15, 10). Prin multe pilde ne uneşte el pe noi, căci tu te gândeşte: el este capul şi noi suntem trupul; deci nu cumva poate să fie vreun loc gol între cap şi trup? El este temelia, iară noi zidirea; el este buciumul, iară noi viţele; el este Mirele, iară noi mireasa; el este Păstorul, iară noi oile; el este calea, iară noi cei ce păşim pe dânsa; noi iarăşi suntem biserică, iară el ce locuieşte în ea; el este cel întâi născut, iară noi fraţii; el este moştenitorul, iară noi împreună moştenitori; el este viaţa, şi noi cei ce vieţuim; el este învierea, iară noi cei înviaţi; el este lumina, iară noi cei luminaţi. Dar toate acestea vădesc unire şi nu lasă a fi vreun loc gol la mijloc, fie chiar cât de mic. Fiindcă cea mai mică părticică dezlipindu-se, cu trecerea timpului se va dezlipi şi cea mai mare. Trupul, dacă va primi cea mai mică despărţire sau tăietură de sabie, se va nimici; de asemenea, şi zidirea se va prăbuşi dacă se va face vreo spărtură, precum şi butucul de vie se va face netrebnic dacă i se va tăia o parte din rădăcină, fie chiar cât de mică. Încât acel lucru crezut de noi mic, nu este de fapt mic, ci aproape totul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, pp. 85-86)

ORACOLELE

„Cuprinşi de nebunie îşi lasă viaţa în mâinile oracolelor şi, în afară de faptul că Îl supără pe Dumnezeu şi că se depărtează de El, drept răsplată primesc şi mai multe întristări şi dureri, depărtându-se, totodată, şi de lupta pentru virtute.

Diavolul îi convinge, cu meşteşugurile acestea, pe cei mai săraci la minte că nu de ei înşişi atârnă faptele lor bune sau rele, cele pline de virtute sau de stricăciune, făcându-i să creadă că n-au fost cinstiţi vreodată cu libertatea de-a alege.

El urmăreşte să câştige două lucruri, care sunt şi cele mai îngrozitoare: mai întâi să ne oprească de la stăruinţele şi de la ostenelile pe care le primim de bună voie, ca să dobândim virtutea şi apoi să ne răpească darul cel mare dat nouă de Dumnezeu, adică libertatea." (*Cuvânt la Isaia,* cap. II, PG 56, 35, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 105)

OSPITALITATEA

„*Cel care va primi pe unul din aceştia prea mici în numele Meu, pe Mine Mă primeşte* (Matei, 18, 5). Să nu te uiţi că drumeţul e un om de rând nici să-l dispreţuieşti din pricina înfăţişării lui, ci să te gândeşti că prin el primeşti pe Stăpânul tău. Când găzduieşti pe acesta pentru numele lui Hristos, atunci primeşti ca plată ca şi cum ai fi primit pe însuşi Hristos. Să nu ţii socoteală că drumeţul, care se bucură de dragostea ta este un leneş, un om care nu se îngrijeşte pe el. Plata îţi va fi desăvârşită pentru că faci fapta asta în cinstea Stăpânului tău." (*Omilii la Facere,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 84)

„Domnul le dă şi o altă răsplată celor ce primesc în casele lor pe ucenici; le arată că are mai multă grijă de gazde decât de cei găzduiţi. Şi le dă prima cinstire, spunând:

Cel ce vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte; şi cel ce Mă primeşte pe Mine, primeşte pe Cel Ce M-a trimis pe Mine (Matei 10, 40).

Ce cinste poate egala cinstea de a primi în casa ta pe Tatăl şi pe Fiul?". (*Omilii la Matei,* omilia XXXV, II în col. PSB, vol. 23, p. 435)

„... primea (Avraam – n.n.) în cortul său străini, şi nici atunci nu o făcea pentru slavă deşartă, ci el alerga mai întâi înaintea acelora şi li se închina, nu ca şi cum le-ar fi făcut vreun bine, ci ca şi cum lui i se aducea un bine prin venirea acelor străini, şi-i numea Domni, nici măcar ştiind cine erau acei veniţi, şi punea şi pe femeia sa în rând cu slugile spre a le sluji." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 379)

„Dacă tu primeşti pe străin ca pe Hristos, de nimic nu te vei ruşina, ci încă mândreşte-te chiar pentru aceasta; iar dacă nu-l primeşti ca pe Hristos, nici nu-l primi. *Cel ce vă primeşte pe voi, zice, pe Mine Mă primeşte.* (Matei 10, 40). Dacă nu primeşti astfel, nici plată nu vei avea." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a XIV-a, p. 151)

„Ia vezi ce făcea la amiază bătrânul Avraam, nu şedea în casă, ci la oameni străini şi călători pe care nu-i cunoştea de unde au venit, se scula şi se închina lor, cel ce era bogat şi de neam bun, care având atâta avuţie, lăsând casa lui, femeia lui, copiii lui, slugile lui, că avea mii de slugi, lăsându-i pe toţi, a ieşit să vâneze peşte. Întins-a mreaja iubirii de străini, ca nu cumva să se afle vreun călător, nu cumva să treacă vreun străin şi să nu intre în casa lui. Vezi ce face bătrânul Avraam, nu porunceşte nici unei slugi, deşi avea mii, ca să păzească calea, pe cine va trece să-l aducă, că ştia că felul slugilor este lenevos spre bine, socotea ca nu cumva să doarmă sluga şi va trece străinul şi va pierde vânatul, vezi ce a făcut bogatul Avraam, vezi tu măcar să primeşti să vezi pe un sărac din cei proşti sau să-i răspunzi sau să-i grăieşti, că de vei da vreodată ceva, nu dai cu mâna ta însuţi, ci dai la sluga ta să-i dea, iar dreptul Avraam nu era aşa, ci şedea în soare la vremea amiezii, şi-l ardea soarele şi avea zăduful în loc de răcoreală, şi în loc de umbră avea pofta iubirii de străini, şedea şi culegea rodul iubirii de străini." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 21)

„Nu ştii că marele patriarh Avraam, pentru dragostea de oaspeţi îşi făcu numele vestit şi la Dumnezeu şi la oameni şi mai mult fiindcă n-a cunoscut cine erau cei ce veneau la el, că acei trei bărbaţi a fost Dumnezeu Cel în trei feţe, care numai ce îi văzu îndată alergă de-i întâmpină în faţă şi li se închină şi zise: Doamne, căci Sfânta Troiţă este un Dumnezeu, Fiul, Duhul Sfânt şi Tatăl şi pentru aceea nu-i zise Stăpânilor, de am aflat har înaintea voastră, nu mă lepădaţi pe mine sluga voastră. Pentru aceea, nici tu nu cerceta mult, că pe străini îi primeşti pentru Hristos." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 75)

PACEA (- bun inestimabil)

„... pacea este mai de preț decât orice avere". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 434)

PACEA (cu Dumnezeu)

„... dacă vom fi războiți de întreaga lume, iar cu Dumnezeu suntem în pace, nu vom avea nici o vătămare. Şi iarăşi: Nici un folos nu vom avea, chiar dacă am fi lăudați de întreaga lume, dacă suntem disprețuiți de Domnul; pe când dacă Dumnezeu ne încuviințează şi ne iubeşte, atunci nici o primejdie nu vom avea, chiar dacă ne-ar dispreţui şi urî toată lumea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 10)

„Dacă suntem în pace cu El – şi suntem în pace prin virtute - cu atât mai mult va fi şi El în pace cu noi." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 257)

PACEA („Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ"[49])

„Domnul (...) spune: N-am venit să aduc pace pe pământ.

- Pentru ce atunci le-a poruncit ucenicilor să spună pace în fiecare casă în care vor intra (Matei 10, 12), pentru ce şi îngerii spuneau la naştere: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace* (Luca 2, 14), pentru ce toți profeții au binevestit pacea?

- Pentru că atunci mai cu seamă este pace, când se taie ce este bolnav, când e îndepărtat ceea ce dă naştere la răzvrătire. Că aşa e cu putință să se unească cerul cu pământul! Şi doctorul tot aşa salvează restul trupului, când taie partea care nu se poate vindeca, iar generalul când seamănă discordie între conspiratori. Tot aşa şi la Turnul Babel; o bună neînţelegere a pus capăt unei păci rele şi a făcut pace (Fac., 11, 1-9). La fel şi Pavel a împărţit în mai multe tabere pe cei ce se uniseră împotriva lui (Fapte 23, 6-10). Iar înţelegerea dintre Ahaav şi Izabela, împotriva lui Nabute, a fost mai cumplită decât orice război (III Regi 21, 1-15). Nu totdeauna înţelegerea este un lucru bun, pentru că şi hoţii se înţeleg între ei. Războiul, însă, nu este o urmare a voinţei lui Hristos, ci a voinţei oamenilor. Hristos voieşte ca toţi oamenii să se unească în credinţă; dar, pentru că se despart unii de alţii, ia naştere războiul.

- Şi totuşi Domnul n-a grăit aşa!

- Dar ce a spus?

- *N-am venit să aduc pace.*

Prin aceste cuvinte Domnul îi mângâie pe ucenicii Săi, spunându-le: Să nu socotiţi că voi sunteţi pricina dezbinării dintre oameni; Eu sunt Cel Ce fac aceasta, pentru că sufletul oamenilor e aşa! Nu vă tulburaţi, dar, că lucrurile se întâmplă împotriva aşteptărilor voastre. Pentru aceasta am venit ca să aduc război. Aceasta-i voinţa Mea. Nu vă tulburaţi, dar, dacă pământul este plin de războaie şi de intrigi. Când va fi dat la o parte ceea ce-i mai rău, atunci cerul se va uni cu ceea ce-i mai bun". (*Omilii la Matei,* omilia XXXV, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 430-431)

PACEA (sălăşluieşte doar în cel ce practică virtutea)

„Nu e cu putinţă de a exista pacea, dacă mai întâi nu se va practica virtutea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia IX, p. 97)

---

[49] Matei 10, 34.

PACEA (lăuntrică)

„Această pace (lăuntrică - n.n.), deci, trebuie să o avem şi noi; şi când o avem, nimic din cele din afară nu va putea să ne vatăme." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 76)

PACEA („Pacea Mea o dau vouă")

„Cum gândul atâtor necazuri, luptele şi plecarea Învăţătorului lor i-a agitat şi i-a tulburat, vedeţi fraţii mei, vedeţi cum îi mângâie din nou dumnezeiescul Mântuitor, zicând: *Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă.* Şi este ca şi cum le-ar zice: *Ce pierdere, ce greutate pot să vă aducă războaiele şi tulburările acestei lumi, dacă aveţi pace Mea?* Această pace este cu totul deosebită de celelalte. Pacea lumii este adesea inutilă şi făţarnică, ea nu ne aduce nici un bine. Dar eu, vă dau una care vă va face să trăiţi într-o înţelegere reciprocă, o pace care vă va face mai tari şi mai curajoşi. Şi încă cum această expresie: *Pace că las vouă*, arăta plecarea Sa, şi putea să-i tulbure, El le zice din nou: *Să nu se tulbure inima voastră şi nici să se înfricoşeze.*" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXV, 3, p. 387)

„Cum evreii trebuia să le facă un război continuu, Mântuitorul le repetă adesea: *Pace vouă*, dându-le prin aceea o mângâiere proporţională cu războiul şi cu luptele ce le vor avea de susţinut.

Acela este primul cuvânt pe care L-a zis Mântuitorul după învierea Sa. Iată pentru ce le face Pavel această urare credincioşilor în epistolele sale: *Ca Dumnezeu Tatăl nostru şi Domnul nostru Iisus Hristos, să vă dea vouă pace şi har.* Dar femeilor, Iisus Hristos le promite bucurie, fiindcă ele erau adâncite în tristeţe şi aşa ele au avut primele bucuria şi mângâierea ca să-L vadă." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVI, 2-3, p. 460)

„... zice Hristos : *Pacea vă las vouă, pacea Mea dau vouă* (In., 14, 27) *să vă păzească pe voi.* Cu adevărat că pacea aceasta covârşeşte toată mintea omenească. Cum aşa? Când El ne învaţă să fim în pace cu duşmanii, cu cei care ne nedreptăţesc, cu cei care ne războiesc şi sunt plini de ură faţă de noi, atunci nu este aceasta mai presus de mintea omenească?" (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 255)

„Dacă ai în sine-ţi pacea omenească, aceasta lesne se dizolvă, pe când pacea lui Dumnezeu niciodată. (...) Dar oare, ce înseamnă *pacea lui Dumnezeu să se dăruiască în inimile voastre?* Dacă înăuntru tău, zice, se luptă două idei, să nu laşi a predomina ideea de răzbunare, ci ideea păcii. De exemplu, cineva este insultat pe nedrept; din această insultă nedreaptă s-a născut în cugetul său două idei: una care-i porunceşte a se răzbuna, şi cealaltă care-i spune de a suferi insulta, cu care ocazie ambele aceste idei se războiesc între dânsele. Dacă atunci predomină pacea lui Dumnezeu, iată că această idee face ca să triumfe, iar cealălaltă să se ruşineze. Şi cum aceasta? Convingând că Dumnezeu este pacea, şi că El ne-a împăcat pe noi. De altfel apostolul nu arată că lupta aceasta ar fi un lucru simplu, ci chiar mare. Să nu predomine mânia, zice, nici cearta, şi nici pacea omenească, pentru că pacea omenească vine sau rezultă din luptă ; eu nu o voiesc aceasta, ci acea pace o voiesc, pe care mi-a lăsat-o El. El a pus în cugetul nostru această idee ca un fel de stadiu, ca un loc de luptă a celorlalte idei, şi această idee este şi lupta, şi biruinţa, în acelaşi timp tot ea acordă şi premiul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 95)

„Pacea Lui este trainică, statornică, tare, neschimbătoare, nemuritoare şi fără de sfârşit, cu toate că s-au dezlănţuit mii şi mii de războaie împotrivă-i, cu toate că s-a uneltit în fiecare zi de mii şi mii de ori". (*Către iudei*, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 201)

„Când Mântuitorul avea să Se înalțe la Tatăl, a lăsat în locul unei slave trecătoare și al unei bogății mari această moștenire ucenicilor Săi, zicând: *Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă* (Ioan 14, 27). Ce bogăție sau ce belșug de bani poate fi mai de preț ca pacea lui Hristos, care depășește orice cuvânt și minte?" (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi)*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 73-74)

„*Pace vouă!* Să nu se răzvrătească sufletul vostru, să nu se tulbure mintea voastră, să nu fiți chinuiți de gânduri de frică: *Pace vouă*! Pacea pune capăt războiului, alungă frica, izgonește vrăjmășia. *Pace vouă*! De multe ori a fost dată de Dumnezeu, oamenilor, pacea. Dar n-a fost dată cu mâna Sa de Stăpân, ci prin îngeri, prin profeți, prin drepți. Numai Mântuitorul, prin arătarea Sa, a dat pacea. A fost dată pace lui Daniel, dar prin îngeri. S-a arătat lui Daniel îngerul și a zis: *Pace ție, bărbatul doririlor, întărește-te și te îmbărbătează, Domnul este cu tine*! (Daniel 10, 19). S-a arătat și lui Ghedeon îngerul și i-a spus: *Pace ție*! (Jud., 6, 23). Îngerii, deci, au dat pacea, dar niciodată Stăpânul îngerilor. Prin îngeri a trimis pacea, dar și-a păstrat pentru El pacea evanghelică. Profeții, deși au primit adeseori de la îngeri pacea, totuși înseta să primească pacea chiar din mâna Stăpânului. De aceea și strigă Isaia: *Doamne Dumnezeule, pace dă-ne nouă* (Isaia 26, 12). Nu prin alții, ci prin Tine Însuți, pace dă-ne nouă.

Iată acum răspunsul la rugăminte: *Pacea Mea dau vouă* (Ioan 14, 27)." (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 173-174)

„Când Hristos S-a înălțat la Tatăl, în loc de bogăție și mărire, a lăsat ucenicilor Săi altă moștenire, prin cuvintele: *Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă* (In. 14, 27). Însă ce bogăție și ce comoară poate să fie mai mare și mai scumpă decât pacea lui Hristos, care este un bine negrăit, pe care nu-l poate cuprinde cu desăvârșire nici o minte omenească? Fiindcă și profetul Zaharia știa acestea și vedea ce mare nelegiuire este nepacea, de aceea a zis: *Ascultă poporul meu, fiecare să grăiască adevăr cu aproapele său și nimenea să nu amintească întru inima sa jignirile suferite de la aproapele; fugiți de cuvintele cele mincinoase și nu veți vedea moartea [cea sufletească], zice Domnul* (Zah. 8, 16-17). El vrea să zică: *De veți fi mincinoși și neîmpăcați, de veți jura jurăminte mincinoase și veți uita poruncile mele, veți muri (adică sufletele voastre se vor osândi)*." (*Cuvânt la Sfânta și Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 142)

PACEA („Pace tuturor !")

„Când proestosul intră în biserică, zice *pace tuturor*, când vorbește - *pace tuturor*, când binecuvintează - *pace tuturor*, când Jertfa se săvârșește - *pace tuturor*, când poruncește a ne săruta unii pe alții - *pace tuturor*, și în fine, pe la mijlocul Liturghiei - *har vouă și pace*, zice. Apoi cum să nu fie absurd, ca auzind de atâtea ori despre pace și primind-o, noi totuși să ne războim unii cu alții?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 41)

PACEA (folosul păcii)

„Și într-adevăr, nimic nu este egal păcii. De aceea în biserici cerem pace, în rugăciuni, în litanii, și chiar în salutările noastre zilnice cerem pace. De acea proestosul bisericii și o dată, și de două ori și de trei ori, și în fine de mai multe ori ne recomandă și ne dă pacea. *Pace vouă*, zice, *pace tuturor!* Pentru ce? Pentru că pacea este mama tuturor bunătăților, pentru că ea este obiectul bucuriei și a veseliei sufletești. De aceea și Hristos poruncește apostolilor ca intrând în casele oamenilor, imediat să le anunțe pacea, ca un simbol al bunătăților. *Intrând în casă să-i urați ei grăind: Pace casei acesteia* (Mt., 10, 12), căci dacă nu este pace, toate celelalte

sunt de prisos. De aceea şi zicea Hristos ucenicilor Săi: *Pace vă las vouă, pacea Mea dau vouă* (Ioan 14, 27). Pacea este care pregăteşte calea iubirii. Şi vedeţi că proestosul bisericii nu zice simplu *Pace* ci *Pace tuturor*, căci ce folos este dacă cu unul avem pace, iar cu unul luptă şi război? Nici în corpul nostru nu poate fi sănătate dacă numai unele din elementele nutritive sunt liniştite, pe când celelalte sunt răsculate, ci numai atunci este sănătate completă, când toate sunt în bună ordine şi în armonie, căci dacă nu sunt toate liniştite, ci răsculate, totul se răstoarnă pe dos. Dar apoi chiar în mintea noastră se petrece tot aşa, căci dacă nu vor fi în pace toate facultăţile gândirii, nu va fi pace şi linişte. Atât de mare bun este pacea, încât chiar poeţii şi propagatorii ei se numeau fii lui Dumnezeu. Şi cu drept cuvânt, de vreme ce şi Fiul lui Dumnezeu în acest scop a venit pe pământ, ca să împace cele de pe pământ cu cele din ceruri." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 40)

„Nimic nu este egal păcii şi unirii. Pentru aceasta episcopul, când intră în biserică, nu se urcă pe tronul acesta până ce mai întâi nu va urează: pace; iar când se scoală pentru a vă spune cuvântul de învăţătură, nu şi-l începe până ce mai întâi nu spune tuturor: pace. Preoţii, când au să binecuvânteze, vă urează mai întâi: pace, apoi încep binecuvântarea. Diaconul, când porunceşte să ne rugăm împreună cu ceilalţi, ne porunceşte în rugăciunea lui să cerem înger de pace, să cerem ca toate cele puse înainte să fie cu pace; iar când vă dă drumul de la această slujbă bisericească, vă urează spunându-vă: *Mergeţi în pace!*

În general vorbind, nu e cu putinţă să spunem ceva sau să facem ceva fără de pace. Pacea este mama şi hrănitoarea noastră, aceea ce ne încălzeşte cu multă grijă. Când vorbesc de pace, nu mă gândesc la salutarea aceasta pe care o rostim cu buzele, nici la pacea ce o avem cu oamenii de pe urma invitării la mese şi ospeţe, ci mă gândesc la pacea cea după Dumnezeu, pace care izvorăşte din unirea cea duhovnicească". (*Către iudei,* cuv. III, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 286)

PAGUBELE (despre pierderea bunurilor proprii)

„Aşadar când pierdem bogăţii şi bani, să nu ne tulburăm, ci să zicem: *Slăvit să fie Dumnezeu*, şi vom afla bogăţie mult mai mare. Cât ne folosim din aceste cuvinte nu ne-am folosi nici dacă am cheltui tot ce avem pe binefaceri, nici dacă am umbla peste tot căutând săraci pentru a-i ajuta, nici dacă ne-am risipi banii pentru a oferi mâncare celor înfometaţi. Din această pricină nu-l admir atât de mult pe Iov pentru că-şi ţinea casa deschisă celor aflaţi în nevoi, ci pentru faptul că a îndurat pierderea bunurilor sale mulţumindu-I şi slăvindu-L pe Dumnezeu. Cel care poate, atunci când este încercat de necaz, să spună sincer şi fără cârteală ceea ce a spus Iov, *Domnul a dat, Domnul a luat* (Iov 1, 21), fie doar din pricina asta va fi arătat drept împreună cu Iov şi va sta în slavă alături de Avraam. Când diavolul îţi înşfacă bogăţia prin orice mijloc şi tu Îl slăveşti pe Domnul, îl răneşti îndoit pe vrăjmaş, pe de o parte pentru că nu ţi-a părut rău pentru cele pe care le-ai pierdut, şi pe de altă parte pentru că primeşti chiar şi necazul mulţumindu-I lui Dumnezeu. Diavolul, dacă vede că te-ai necăjit din cauza pierderii banilor şi că te ridici împotriva lui Dumnezeu, atunci nu va înceta să-ţi provoace ispite asemănătoare, însă dacă vede că întâmpini chiar şi cea mai mare nenorocire cu răbdarea lui Iov, va înceta să te mai războiască, ca să nu-ţi aducă, fără să vrea, cununi mai strălucitoare. Chiar Iov, datorită atitudinii sale plăcute lui Dumnezeu, a primit înapoi îndoit cele pe care le pierduse. Tu, însă nu vei primi îndoit sau întreit, ci însutit le vei primi pe toate, dacă rabzi cu vitejie duhovnicească nenorocirile care ţi se întâmplă şi, mai important, vei moşteni viaţa veşnică, de care doresc să ne bucurăm cu toţii, cu harul Domnului." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 163-164)

PAGUBELE (suportarea cu uşurinţă a răpirii bunurilor proprii)

„...dacă un nebun smulge din mâna cuiva sabia şi se omoară, cine-i cel care suferă răul? Cel care a smuls sabia sau cel căruia i s-a smuls sabia? Negreşit cel care a smuls sabia. Tot aşa să cugetăm şi de răpirea averilor". (*Omilii la Matei,* omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

„Dar dacă cel jefuit, cel care pare învins, rabdă ca un filozof, el este biruitorul, el poartă cununa. În orice împrejurare e mai bine să fii înfrânt; şi acesta e cel mai bun chip de victorie. Dacă te jefuieşte cineva, dacă te bate, dacă te invidiază şi dacă nu mergi împotriva lui şi eşti biruit, atunci tu eşti biruitorul". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 953-954)

„Dacă noi, auzind de vreo pagubă, nu ne tulburăm, ci zicem: *Binecuvântat fie Dumnezeu,* atunci fireşte că am câştigat cu mult mai multe decât am pierdut.

Nu atâta va câştiga cel ce îşi cheltuieşte averile cu cei săraci, cel ce cercetează şi caută pe cei săraci, cel ce împrăştie ceea ce are celor flămânzi, pe cât vei câştiga tu prin această vorbă. Fiindcă nici pe Iov nu-l admir atât pentru că deschidea casa sa celor ce erau lipsiţi, pe cât mă minunez şi-l vestesc cu glas mare ca pe unul ce a suferit cu mulţumire pierderea averilor. Tot aceasta s-ar putea vedea şi în pierderea copiilor lui, căci nici aici nu a luat plată mai mică decât cel ce a ridicat pe jertfelnic pe fiul său, fiindcă văzându-i morţi sub dărâmăturile caselor, el a mulţămit iubitorului de oameni Dumnezeu." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, p. 13)

„Încercaţi, dacă nu credeţi, încercaţi vă rog, şi veţi vedea slava lui Dumnezeu. Când ţi se întâmplă ceva supărător, dă imediat milostenie, mulţumeşte lui Dumnezeu că s-a întâmplat aşa, şi vei vedea câtă bucurie vei avea. Câştigul spiritual chiar de ar fi cât de mic, totuşi este atât de mare încât poate să astupe orice pagubă trupească. Cât timp ai să dai lui Hristos, te îmbogăţeşti. Spune-mi, te rog, dacă tu fiind prădat s-ar apropia de tine împăratul şi ţi-ar întinde mâna cerându-ţi să-i dai ceva, oare nu te-ai crede pe sine-ţi mai bogat decât toţi bogaţii pământului, când chiar nici după atâta sărăcie, nu se ruşinează de tine împăratul cerându-ţi milostenie? Nu te răpi şi tu o dată cu răpirea averilor tale; stăpâneşte-te şi vei stăpâni viclenia diavolului. Ai putinţa de a câştiga lucruri mari. Să dispreţuim deci bogăţia, ca să nu dispreţuim sufletul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 197)

„Curajul cu care suferim pierderea averilor ne aduce un mai mare fruct decât dacă facem milostenie. Aceasta o arată exemplul lui Iov. Când era bogat, el deschidea casa sa săracilor şi împărţea averile sale cu ei; dar el nu era atât de mare pe cât timp deschidea casa sa săracilor ca atunci când le făcea cunoscută căderea sa fără a murmura. El nu era atât de mare cât timp îmbrăca pe săraci cu lâna oilor sale, ca atunci când, văzând că focul cerului nimicise toate turmele sale, mulţumea lui Dumnezeu. Bogat, el făcea milostenie; devenit sărac, el arăta înţelepciunea sa. În prima stare, el ajuta pe cei nenorociţi; în a doua, mulţumea lui Dumnezeu. El n-a zis în sine însuşi: *cât de mare este această pierdere! Au fost nimicite turmele cu care nutream mii de săraci. Dacă eu n-aş fi fost vrednic de a mă bucura de bogăţiile mele, nu trebuiau cel puţin să fie cruţate pentru folosul acelora cărora le făceam bine.* El n-a zis nimic şi nici n-a cugetat ceva de acest fel, căci ştia că Providenţa Divină rânduieşte totul pentru folosul nostru. Şi pentru ca să vă conving că dădu o lovitură mai dureroasă diavolului, când, despoiat de tot, mulţumea lui Dumnezeu, decât când fiind încărcat de averi uşura suferinţele semenilor săi, luaţi aminte că atunci când era bogat, diavolul putea să aibă vreo îndoială, deşi falsă, de virtutea sa, pentru ca să zică: *Oare în zadar se teme Iov de Dumnezeu?* (Iov I, 9). Dar când el îi luă totul şi când îl văzu pururea credincios faţă de Dumnezeu, acest rar exemplu de răbdare îi închise gura, el rămase mut, pentru că atunci, fără îndoială, dreptul se arată cu mult mai

mare şi mai de admirat, căci a suporta cu curaj şi mulţumire pierderea tuturor averilor este cu mult mai lăudabil decât a face milostenie." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, pp. 26-27)

„Dacă mulţumeşte lui Dumnezeu pentru această pierdere, va merita o mai bună bunăvoinţă din partea lui Dumnezeu: el nu va primi numai îndoit ca Iov, *dar însutit în viaţa veşnică*. Dacă el suferă aici pe pământ, curajul de a suporta toate suferinţele sale îi va reda în cealaltă lume un mai mare tezaur: Dumnezeu, chemându-l la lupte mai mari, a îngăduit ca să treacă de la bogăţie la cea mai din urmă sărăcie. Focul cerului a căzut peste casa ta, ea a ars toată, el a consumat toate averile tale; adu-ţi aminte ce i s-a întâmplat lui Iov, mulţumeşte lui Dumnezeu care n-a împiedicat această întâmplare, cu toate că ar fi avut putere, şi vei fi mai cu abundenţă răsplătit, decât dacă ai fi depus toate averile tale în mâinile celor săraci." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 27)

„Ai fost păgubit în avere? Mulţumeşte şi nu te uita numai la supărarea pricinuită de pagubă, ci şi la câştigul venit din această mulţumire. Dacă ne orânduim cugetul în felul acesta, nici una din nenorocirile întâmplate nu ne va întrista, ci vom avea folos de pe urma acelora ce par a fi triste." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 97)

„Spune-mi, aşadar, cu ce anume te-a supărat vrăjmaşul tău? Ce ţi-a făcut de nu vrei să te împaci cu el? Ţi-a furat bani? Dar dacă tu înduri cu răbdare nedreptatea făcută, vei fi răsplătit de Dumnezeu foarte mult, ca şi cum ai fi împărţit acei bani la săraci. Pentru că fie dai milostenie săracilor, fie înduri nedreptatea, săvârşeşti aceeaşi faptă bună." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 242)

„Ţi-a furat hoţul banii? Nu fura şi tu de la tine mântuirea. Pentru că atunci când te mânii împotriva celui care ţi-a făcut rău, îţi faci ţie cel mai mare rău, căci răul acesta nu este trupesc, ci sufletesc. Hoţul ţi-a furat lucruri materiale, bogăţie trecătoare, pe care mai devreme sau mai târziu tot aveai să o pierzi, dar tu furi de la tine bogăţia veşnică şi bunătăţile cereşti nestricăcioase.

Te-a întristat diavolul prin paguba pe care ţi-a pricinuit-o? Întristează-l şi tu, bucurându-L pe Dumnezeu. Cel mai bine este să nu te întristezi deloc. În felul acesta, îl răneşti pe diavol. Iar el, văzând că îl dispreţuieşti, împreună cu vicleniile sale, va fugi ruşinat. Aşadar, este mai vrednic de laudă cel care îşi pierde averea şi Îi mulţumeşte lui Dumnezeu, decât acela care nu îşi pierde averea ci face milostenie, mulţumindu-I lui Dumnezeu. Pentru că cel de-al doilea, pe de o parte, se bucură de laudele celorlalţi, de mulţumirea conştiinţei şi de nădejdea răsplăţii, iar pe de altă parte, împarte banii cu voia sa, după ce s-a pregătit sufleteşte pentru aceasta. Însă cel dintâi pierde totul dintr-odată, cu violenţă şi fără voia sa, fiind nepregătit sufleteşte pentru această pierdere. Şi aşa cum îţi dai seama, oferirea de bunăvoie nu este amară şi grea ca pierderea fără voie. Şi nici nu este o aşa de mare izbândă să dispreţuieşti banul după ce te-ai pregătit vreme îndelungată pentru aceasta, cum este să suferi cu răbdare pierderea venită pe neaşteptate." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 271-272)

„Ţi s-au luat banii? Spune: *Gol am ieşit din pântecul mamei mele, gol voi pleca de aici* (Iov, 1, 21). Adaugă şi cuvântul Apostolului: *Nimic n-am adus în lume; şi este vădit că nu putem nici scoate ceva din ea* (1 Tim., 6, 7). (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 241)

„Furatu-ţi-a banii sau hainele? Pentru răpirea averii tale, de vei răbda vitejeşte şi vei mulţumi lui Dumnezeu, atâta vei lua plată de la Dumnezeu, ca şi cum ai fi dat milostenie săracilor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 54)

„Când vom pierde bani să nu ne întristăm, ci să zicem: *binecuvântat fie Dumnezeu*, că-i va socoti pe cei ce-i pierdem ca şi când i-am fi dat săracilor. De vreme ce de Iov nu atâta ne mirăm că făcea multă milostenie, ca şi cum ne mirăm de răpirea avuţiilor lui, când a răbdat cu mulţumire, zicând: *Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat.* Împreună cu Avraam va sta, cu Iacob se va propovădui cine va păzi cuvântul acesta. Deci când ţi se va întâmpla din lucrarea diavolului să pierzi aurul tău şi averea ta sau de la hoţi sau din altă întâmplare, mulţumeşte lui Dumnezeu şi nu te du la vrăjitori, şi atunci îndoită rană vei da diavolului, căci n-ai grăit de rău şi va fugi de la tine şi nu te va mai necăji, căci cunoaşte că mulţimea şi răbdarea ta îţi câştigă cununi mai luminate de la Dumnezeu. Şi aşa, Iov, cu răbdarea îndoită, a luat cele ce a pierdut. Iar tu, de vei răbda, nu numai îndoite vei lua, ci şi însutite, de nu vei cârti, şi viaţa de veci în Împărăţia Cerurilor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 132-133)

PARFUMURILE ŞI MIRESMELE

„Ostaş eşti şi tu, ostaş duhovnicesc! Iar un astfel de ostaş nu doarme în pat de fildeş, ci pe pământ. Nu se unge cu miruri, cu parfumuri! După ele aleargă desfrânatele, stricaţii, cei ce joacă pe scenă, cei ce nu se îngrijesc de sufletul lor. Tu nu trebuie să miroşi a parfum, ci a virtute! Nimic nu-i mai curat decât un suflet care are un trup ce miroase a parfum. Parfumatul trupului şi al hainelor este semnul duhorii lăuntrice şi al necurăţiei. Când diavolul se năpusteşte ca să strice sufletul şi să-l moleşească, atunci întipăreşte şi în trup, cu ajutorul parfumurilor, murdăria stricăciunii lui. După cum cei care au necontenit guturai şi le curge nasul, îşi murdăresc şi hainele şi mâinile şi faţa pentru că îşi şterg mereu nasul, tot astfel şi sufletul întinde asupra trupului răutatea stricăciunii lui. Ce lucru mare şi bun îţi poţi închipui despre un om care miroase a parfum, care se aseamănă cu o femeie, dar, mai bine spus, cu o desfrânată, cu unul care şi-a ales ocupaţia de dansator? Să-ţi miroasă sufletul a parfum duhovnicesc, ca să-ţi fii de folos şi ţie, şi celor din jurul tău!" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 39-40)

„Nimic nu nimiceşte atâta vigoarea sufletului, nimic nu-l moleşeşte atâta cât mirosirea parfumurilor plăcute. Dar mi-ar obiecta cineva:

- Ce vrei să spui? Trebuie să-mi facă plăcere murdăria?

- Nu spun asta, dar să nu fie nici una, nici alta. Îndată ce creierul a primit mirosul, a moleşit tot trupul. Prin parfum se aprind plăcerile şi se dă naştere păcatului. Prin urmare, astupă şi această poartă! Rostul mirosului este de a respira aerul, nu de a primi mirosurile plăcute." (*Despre creşterea copiilor*, 54, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...,* p. 415)

„Căci nimic nu destinde atât de mult încordarea sufletului, nimic nu-l relaxează astfel cum face desfătarea de parfumuri şi miresme. *Dar ce* – se va spune – *trebuie să ne bucurăm de noroi*? Nu spun aceasta, dar nici de acesta, nici de acelea. Nimeni să nu-i aducă esenţe de parfum, căci de îndată ce creierul le primeşte, tot trupul s-a relaxat. De aici se răscoală şi plăcerile şi mare e uneltirea lucrului. Aşadar, astupă şi această poartă; căci lucrarea ei e de a respira aerul, nu de a primi miresme bune.

Poate că unii vor râde de noi ca de unii care ne-am ocupa de un lucru mic, atunci când vorbim despre o asemenea conduită civilizată [*politeias*]; dar nu este un lucru mic, ci, dacă se fac acestea, e fundamentul, educaţia şi buna-rânduială a toată lumea." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi...,* pp. 122-123)

PATIMILE (definiția)

„Păcatele și patimile sunt lanțuri cu care diavolul ne încătușează și ne face robi ai lui." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 46)

PATIMILE (- beții ale sufletului)

„Poate fi numit, pe bună dreptate, beat nu numai cel ce bea mult vin, ci și cel care întreține în suflet o altă patimă.

Este beat și cel care iubește o femeie străină, și nu pe a lui, cel care se duce la femei desfrânate. După cum cel ce bea mult vin și merge pe două cărări rostește cuvinte de rușine și vede lucrurile pe dos, tot astfel și desfrânatul, plin de această poftă neînfrânată ca și cum ar fi plin de vin, nu mai rostește nici un cuvânt sănătos, ci toate cuvintele lui sunt de rușine, stricate, grosolane, pline de batjocură, vede lucrurile pe dos; este orb față de tot ce-i stă înaintea ochilor, dar o vede pretutindeni pe femeia pe care o dorește; ca un ieșit din minți, ca un nebun, și în adunări și la ospețe, în orice timp și în orice loc, de i-ar vorbi mii de oameni, ți se pare că nici nu te aude; la femeia pe care o iubește, la aceea îi este gândul și visează păcatul! Îi bănuiește pe toți, se teme de toți; nu-i într-o stare mai bună decât un animal prins în cursă.

Este beat, de asemenea, și cel stăpânit de mânie. Și acestuia i se umflă fața, i se înăsprește glasul, se umplu ochii de sânge, i se întunecă mintea, i se îneacă sufletul, îi tremură limba, ochii i se mișcă de colo-colo, urechile aud pe dos cuvintele; mânia îi amețește creierul mai grozav decât vinul; stârnește furtună și face tulburare cu greu de potolit.

Dar dacă e beat omul stăpânit de pofta trupului sau de mânie, apoi cu mult mai mult e beat și nebun omul necredincios, omul care hulește pe Dumnezeu, omul care se împotrivește legilor Lui, omul care niciodată nu vrea să se lase de încăpățânarea lui deșartă. Omul acesta este mai ticălos decât chefliii și decât cei ieșiți din minți, chiar dacă pare a nu-și da seama de starea sa. Căci aceasta mai cu seamă trebuie observat la beție, că bețivul nu-și dă seama că se pocește; după cum și la nebunie aceasta e grozăvia, că bolnavii de această boală nu știu că sunt bolnavi". (*Către iudei*, cuv. VIII, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 382-383)

PATIMILE (manifestarea lor)

„Invidiosul nu are în vedere decât să-și astâmpere patima sa; așa sunt și nerușinații și lacomii." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LV, 3, p. 273)

PATIMILE (gravitatea patimilor)

„Dumnezeiasca Scriptură dă nume de animale, iar uneori de fiare, oamenilor cinstiți cu rațiunea, dar stăpâniți de patimi. Uneori îi numește câini, din pricina nerușinării și îndrăznelii lor: *Câini muți, care nu pot lătra* (Isaia, 56, 10); alteori îi numește cai, din pricina desfrânării lor: *Cai înnebuniți după femei s-au făcut; fiecare nechează după femeia aproapelui său* (Ier., 5, 8); alteori îi numește măgari, din pricina prostiei și a lipsei lor de judecată: *Alăturatu-s-au animalelor celor fără de minte și s-au asemănat lor* (Ps., 48, 12); alteori îi numește lei și leoparzi, din pricina firii lor lacome și răpitoare; alteori aspide, din pricina vicleniei lor: *Venin de aspidă sub buzele lor* (Ps., 139, 3); alteori șerpi și vipere, din pricina veninului și răutății lor, precum striga și fericitul Ioan, spunând: *Șerpi, pui de vipere, cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să fie?* (Matei, 3, 7). Și le dă și alte nume, potrivite cu patimile lor, doar se vor rușina odată măcar așa, ca să se întoarcă la noblețea firii lor, ca să se împace cu cei de aceeași

fire cu ei şi să prefere legile lui dumnezeu în locul patimilor lor, cărora au ajuns robi din pricina trândăviei lor". (*Omilii la Facere,* omilia XII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 142-143)

„Cumplit lucru, cumplit lucru este, iubite, să fii prins în cursele diavolului! Un suflet ca acesta este prins atunci ca în nişte laţuri. Şi după cum porcul se bucură când se tăvăleşte în mocirlă, tot aşa şi sufletul prins de obişnuinţa păcatului nu-şi mai dă seama de duhoarea păcatului. De aceea trebuie să priveghem, să fim cu mintea trează, ca de la început să nu lăsăm cale deschisă demonului; ca nu cumva demonul, întunecându-ne mintea şi orbindu-ne vederea sufletului, ca şi cum am fi lipsiţi de lumina soarelui, să ne facă să nu mai putem vedea razele Soarelui dreptăţii şi să cădem în prăpastie...". (*Omilii la Facere,* omilia XXII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 265)

„Obişnuinţa cu păcatul pricinuieşte, cu trecerea timpului, atâta pagubă, încât nici un sfat nu mai are nici o putere asupra celui deprins cu păcatul; este dus ca un rob acolo unde porunceşte diavolul. Diavolul, deci, îi porunceşte; el dă acele porunci pierzătoare, pe care tinerii le împlinesc cu plăcere, uitându-se numai la plăcerea ce le stă în faţă, fără să se mai gândească la durerea de mai târziu". (*Omilii la Facere,* omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 262-263)

„Chiar bogat de ar fi cineva, sau de neam bun, sau orice ar fi, dacă este stăpânit de păcat, apoi este cel mai de rând dintre cei de rând. După cum ar fi cineva chiar împărat, ar fi socotit ca mai ticălos dintre toţi ticăloşii dacă ar ajunge rob barbarilor, tot aşa şi cu cel ce ajunge rob păcatului. Fiindcă şi păcatul este barbar, şi el nu ştie a cruţa sufletul odată luat în stăpânire, ci îl asupreşte în paguba celor ce l-au primit într-înşii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, p. 94)

„Dacă o fiară sălbatică ar intra în casa noastră, ce panică ar produce! Ce strigăte! Ce fugă! Iadul invadează sufletul nostru, şi noi rămânem într-o linişte nenorocită?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 318)

PATIMILE (fiecare patimă are hrana sa)

„După cum fiarele sălbatice când sunt grase şi pline de putere biruiesc pe cei care se luptă cu ele, mai ales când aceştia sunt neputincioşi şi neiscusiţi, dar dacă le slăbeşti prin foame, potoleşti furia lor şi stingi cea mai mare parte din puterea lor, că poate lupta cu ele chiar un luptător nu prea viteaz, tot aşa şi cu patimile sufletului; dacă nu le dai de mâncare, le supui gândurilor celor bune; dar dacă le hrăneşti mereu, lupta cu ele ajunge mai grea; ţi le faci atât de înfricoşătoare, că trăieşti tot timpul robit şi îngrozit de ele. Care este hrana acestor fiare sălbatice? Slava deşartă se hrăneşte cu onoruri şi cu laude; îngâmfarea se hrăneşte cu puterea şi măreţia funcţiei; invidia se hrăneşte cu succesele celor din jur; iubirea de arginţi se hrăneşte cu dărnicia credincioşilor; desfrânarea se hrăneşte cu traiul bun, cu petrecerile şi cu statul necontenit de vorbă cu femeile. Fiecare patimă are hrana sa." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 12, în vol. *Despre preoţie,* p. 150)

PATIMILE (lupta cu patimile)

„Creştinul trebuie să lupte totdeauna cu patimile trupului. Trebuie să ne răsune în urechi legile puse nouă de Stăpânul de obşte al tuturora şi să ne îngrădim cu ele. Să ne folosim cum trebuie de multa Lui îndelungă răbdare faţă de noi şi să nu aşteptăm să ne cuminţească viaţa, ca să nu se spună şi de noi: *Când îi ucidea, atunci Îl căutau* (Ps., 77, 38)". (*Omilii la Facere,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 113-114)

PATIMILE (urmările pierzătoare ale patimilor)

„După cum cel care își potolește patimile are multă liniște, tot așa omul păcătos, omul trândav, care nu-și poate înfrâna cum trebuie patimile ce se nasc în el, se frământă necontenit, are războiul în el însuși, se tulbură fără să-l supere cineva și îndură vifor cumplit." (*Omilii la Facere,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 113)

„Că toți cei asemenea paielor (cei nestatornici și supuși celor rele – n.n.), chiar înainte de a fi aruncați în cuptorul iadului, vor fi hrană patimilor necugetate, așa cum paiele sunt hrană animalelor necuvântătoare; iar dincolo, iarăși materie și hrană pentru foc." (*Omilii la Matei,* omilia XI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 140)

„...sufletul, pe care-l înconjoară o mulțime de patimi, devine c mort pentru virtute; arătați-i lui orice vă place, el nu simte nimic, amenințați-l cu chinul, cu orice alt lucru, el rămâne nesimțit." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LV, 2, pp. 272-273)

„Bolile sufletului, patimile și dorințele cele rele închid intrarea cuvântului dumnezeiesc. Dorința bogățiilor nu ne permite să auzim cuvântul care ne îndeamnă să facem milostenie, invidia sufocă cuvântul care ne îndeamnă la iubire; alte boli încă fac sufletul nostru laș și mândru." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIV, 3, pp. 381-382)

„... patimile, care se poartă cu noi mai barbar decât orice barbar. Cel ce disprețuiește patimile, își bate joc de barbari, pe când cel ce cade sub puterea patimilor, va suferi rele mai mari decât de la barbari. Barbarul, când are putere, torturează trupul, dar patimile muncesc sufletul și-l rod din toate părțile. Barbarul, când are putere, predă trupul morții temporale, în timp ce patimile îl predau morții viitoare și veșnice." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a XVIII-a, p. 200)

„Nimic nu rămâne nevătămat de aceste patimi, ci, precum vânturile cele sălbatice, când cad pe marea liniștită, o răscolesc până la fund, încât nisipul îl amestecă cu valurile, tot așa și aceste patimi, intrând în sufletul omului, toate le răstoarnă pe dos și atrofiază agerimea minții" (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit,* omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* p. 144)

„Patimile sunt cauzele tulburării lumii noastre lăuntrice. Patimile fac ca sufletele noastre să semene cu niște cetăți care înfruntă asediile barbarilor. Patimile aduc în mintea și în cugetele noastre tulburate, cum se întâmplă atunci când un șarpe intră într-un cuib plin de puișori și aceștia țopăie dintr-un colț în altul ciripind cu groază." (Din vol. *Problemele vieții,* pp. 33-34)

„Și deschide-ți urechile să auzi cuvântul lui Dumnezeu căci patimile și dorințele păcătoase nu-l lasă să intre în noi și să rodească. Iubirea de arginți nu ne îngăduie să ascultăm vreun cuvânt despre milostenie. Invidia ne împiedică să ascultăm învățătura despre iubire. Și fiecare patimă în general, naște indispozoție pentru învățătură de folos." (Din vol. *Problemele vieții,* p. 47)

„Și este acum vremea să vă îndemn să vă întoarceți nu numai de la obișnuita beție, ci și de la cea fără vin, căci aceasta este mult mai cumplită. Și să nu vă mire ceea ce spun! Căci există și beție fără vin. Iar că există o astfel de beție, ascultă-l pe proorocul, care zice: *Vai de cei ce se îmbată, însă nu cu vin* (Is., 29, 6). Ce fel de beție este aceasta fără vin? Multă și felurită! Căci și mânia provoacă beție, și slava deșartă, și ieșirea din minți, și fiecare din pierzătoarele patimi ce se nasc în noi, fiindcă produc în noi o oarecare beție și suficiență și ne întunecă gândul. Căci nimic altceva nu este beția decât împrăștierea puterilor firești și

rătăcirea gândurilor, şi pierderea înţelepciunii[50]." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiţi,* în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 83-84)

„... patimile fără de rânduială ce ne întunecă gândurile." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiţi,* în vol. *Cateheze baptismale,* p. 84)

PATIMILE (lupta împotriva patimilor)

„Orice plăcere, în timpul învolburării patimilor, arde sufletul mai puternic decât focul dacă nu luptăm vitejeşte cu răbdare şi cu credinţă împotriva fiecărei patimi." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam,* I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 489)

PATIMILE (remediile şi despătimirea)

„Nu se cuvine să ne pierdem vremea în zadar, ci în fiecare zi şi în fiecare ceas să avem înaintea ochilor scaunul de judecată a lui Hristos; să ne întrebăm care sunt acele fapte care ne pot da îndrăznire înaintea lui Dumnezeu şi care sunt acelea care ne măresc osânda.

Frământând aşa acestea în gândurile noastre, vom birui patimile, vom potoli şi vom omorî zburdările trupului nostru...". (*Omilii la Facere,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, pp. 66-67)

„Ne-a dat Dumnezeu destulă minte, în stare, dacă vrem să deschidem puţin ochii, să ne facă biruitori asupra patimilor ce se nasc în noi. De asta harul Duhului ne-a lăsat în scris în dumnezeieştile Scripturi viaţa şi traiul tuturor sfinţilor, ca să vedem că ei, de aceeaşi fire cu noi, au săvârşit toate virtuţile şi ca să nu ne mai trândăvim în împlinirea lor". (*Omilii la Facere,* omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 133)

„Iar dacă cineva, biruit de obişnuinţă, vede că stăruie în aceleaşi păcate, să-şi silească sufletul ca să pedepsească o astfel de trândăvie; să nu îngăduie să meargă mai departe: să-şi oprească aici răul obicei, să taie pornirea spre păcat, să pună frâu gândului. Să se gândească la ziua cea înfricoşătoare". (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 301)

„Nimic nu-L bucură atâta pe Dumnezeu ca îndreptarea noastră, ca întoarcerea noastră de la viciu la virtute!" (*Omilii la Facere,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 307)

„Dacă vrem să fim cu mintea trează şi cu ochii deschişi putem vindeca mai uşor bolile sufletului decât bolile trupului. Ne supără de pildă o patimă. Dacă vrem cu gând cucernic să ne ridicăm cu mintea la scaunul de judecată din ziua cea înfricoşătoare şi să ne gândim nu la plăcerea de aici, ci la durerea de acolo, apoi îndată vom alunga şi izgoni patima din sufletul nostru." (*Omilii la Facere,* omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 93)

„- Cum să ne scăpăm de această vătămare?

- Dacă bem băutura care poate ucide toţi viermii şi toţi şerpii aceştia dinăuntru nostru!

- Şi care-i băutura cu o putere aşa de mare?

- Cinstitul Sânge al lui Hristos, dacă te împărtăşeşti cu îndrăznire. El poate stinge toată boala. Împreună cu cinstitul Sânge al lui Hristos, ascultarea cu atenţie a dumnezeieştilor Scripturi, apoi milostenia unită cu ascultarea predicii. Prin acestea toate vor putea fi omorâte

[50] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Orice ieşire din matca firii – gânduri, închipuiri, sentimente, dorinţe, necazuri etc – este beţie. Aceste ieşiri din fire sunt cele ce se abat în mod eronat, căci există o ieşire din fire atunci când omul Îl cunoaşte pe Dumnezeu faţă către faţă. Dar în acest ultim caz, extazul este unul conform firii, căci firea noastră a fost creată ca să se poată împărtăşi de Dumnezeu mai presus de puterile ei, prin har. (n.s. 1, p. 84)

patimile care ne vatămă sufletul. Numai atunci vom trăi cu adevărat; acum nu suntem întru nimic mai buni decât morții. Că nu-i cu putință să trăim când trăiesc în noi acele patimi; cu ele neapărat pierim". (*Omilii la Matei,* omilia IV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 60)

„Că atâta vreme cât patimile ne stăpânesc, socotim virtutea istovitoare, grea, cu urcuş anevoios, iar viciul, plăcut şi foarte dulce; dar dacă ne desprindem puțin de patimi, vedem că viciul este respingător şi urât, iar virtutea uşoară, lesnicioasă şi de dorit. Şi aceasta o poți afla de la cei care au dus o viață virtuoasă". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 217)

„Domnul a dat porunci mari şi minunate. A poruncit să fim mai presus de patimi; ne-a ridicat chiar la cer; ne-a poruncit să ne străduim să fim asemenea, nu îngerilor, nici arhanghelilor, ci, atât cât e îngăduit firii omeneşti, să fim asemenea chiar Stăpânului întregii lumi. Ucenicilor Lui nu le-a poruncit să facă numai atâta, ci le-a poruncit să îndrepte şi pe alții, să deosebească pe cei răi de cei care nu sunt răi, pe câini de cei care nu sunt câini - că multe ascunzişuri are omul! – ca nimeni să nu poată spune că poruncile Sale sunt grele şi aspre". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 297-298)

„Să îndepărtăm din sufletul nostru aceste patimi, ca să nu fim pedepsiți şi aici şi să fim munciți fără de sfârşit şi dincolo. Să ne îndrăgostim de virtute. Aşa vom culege chiar înainte de a intra în împărăția cerurilor bunuri foarte mari aici pe pământ, iar când vom pleca acolo vom avea parte de bunătățile cele veşnice". (*Omilii la Matei,* omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 725)

„Să veghem asupra noastră înşine, frații mei dragi, pentru că noi avem fericirea că am primit atât de mari bunuri, şi atunci când ne vine în suflet ceva gând rău, atunci când ne simțim îndemnați să spunem ceva cuvinte urâte, sau când observăm că se ridică mânia sau alt sentiment rău, să ne gândim atunci la noi înşine, la binefacerile cu care ne-a cinstit Mântuitorul, să ne amintim cât este de minunat Duhul pe care l-am primit. Acest gând va înlătura şi va potoli patimile noastre." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVI, 4, p. 224)

„Să smulgem din inimile noastre dorințele rele; este deajuns să vrei, şi totul se stinge." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIV, 3, p. 382)

„Am putea foarte bine, dacă am voi cu adevărat, din tot cugetul şi din toată inima, să depărtăm de la noi o asemenea boală, de care nu numai că este cu putință a ne izbăvi, ci chiar este cu mult mai uşor decât în lecuirea bolilor trupeşti, fiindcă şi Doctorul este de data aceasta cu mult mai mare şi mai vestit.

Deci să atragem spre noi pe acest Doctor, şi să-L rugăm a se atinge de noi; însă să contribuim şi noi, din partea noastră, cu ceea ce trebuie, anume cu bunăvoință şi intenție bună. Dacă noi vom contribui numai cu acestea, zic, de nimic altceva nu vom mai avea nevoie. Să contribuim dar cu cele ce se cer din partea noastră, ca şi aici să ne bucurăm de o sănătate curată, şi acolo să ne învrednicim bunurilor viitoare." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 286)

„... potoleşti cu gândul cel binecredincios furia patimilor." (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 137)

„Este unul desfrânat? Arată-i pe altul cuminte! Este unul zgârcit şi răpitor? Arată-i pe altul care dă milostenie! Este unul invidios şi pizmăreț? Arată-i pe altul lipsit de această patimă! Este unul stăpânit de mânie? Dă-i pildă pe unul care trăieşte filosofic! Nu trebuie să recurgem numai la istorii vechi, ci să luăm exemple şi din viața de azi. Că şi astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, se fac fapte nu mai mici decât cele din trecut." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 43)

„Dacă prin faptele tale stărui să mânii pe Dumnezeu, te vei pierde pe tine însuți; dar dacă vei astupa șanțurile păcatului înaite de a fi paguba prea mare și înaite de a inunda tot ogorul, vei putea să dobândești din nou starea de curăție de mai înainte și vei adăuga roadelor de altă dată alte roade bogate.

Gândindu-te la toate acestea, scutură țărâna de pe tine, scoală-te de la pământ și vei fi înfricoșător dușmanului! Tre-a doborât la pământ ca să nu te mai scoli. Dar dacă te va vedea că, deși rănit pe neașteptate, ridici iarăși mâna împotriva lui, se va teme să-ți mai pună piedică, iar tu vei fi mai puternic și nu vei mai căpăta o astfel de rană. Dacă nenorocirile altora sunt îndestulătoare ca să ne învețe minte, cu atât mai mult vor fi mai instructive propriile noastre nenorociri." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 375)

„Și cum s-ar putea cineva elibera de sclavia patimilor? Mai întâi prin voia și nevoința sa, și apoi cu ajutorul lui Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 46)

„Să ucidem, așadar, poftele viclene. Să ne eliberăm de patimi. Dacă vrem, ne vom lupta. Și dacă ne vom lupta, vom izbândi, cu harul Domnului." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 47)

„Creatorul te-a făcut mai presus decât celelalte ființe ale Sale: te-a făcut om. De ce te faci atunci trădător ai bunătății cerești și disprețuitor al demnității umane? De ce asemeni ființa ta cu animalul fără rațiune, tu, care ai dat animalelor iraționale trăsături omenești? Iată: papagalului, după ce îl dresezi, îi dai vorbire omenească, iar leului, îi dai blândețe. Și pe cele mai sălbatice animale le poți îmblânzi. Iar tu cum te faci rob al patimilor iraționale care se află în tine?" (Din vol. *Problemele vieții*, p. 293)

PATIMILE (eliberarea de patimi – adevărata libertate)

„Ce folos poate fi, spune-mi, în a stăpâni cineva popoare întregi, și a fi în același timp rob al patimilor? Și ce vătămare poate fi, de a nu stăpâni pe nimeni, dar, în același timp de a fi mai presus de tirania patimilor? Aceasta este libertate, aceasta este stăpânire, aceasta este adevărata împărăție, pe când acelea sunt sclavie, chiar dacă ar avea unul ca acela mii de diademe pe cap. Căci, când stăpânirea lui cea dinăuntru îl face sclav la o mulțime de stăpâni – vorbesc de iubirea de argint, iubirea de plăceri, mânia și celelalte patimi -, ce folos are diadema? Mare este tirania patimilor, când nici cununa ce așteaptă pe cei drepți nu este în stare să scape pe cineva din acea supunere tiranică." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, pp. 199-200)

PĂCATELE (ce sunt păcatele?)

„... păcatul singur este un rău." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVI, 1, p. 275)

„... păcatul este nedreptate, fiindcă dacă cineva păcătuind nedreptățește fie pe el, fie pe un altul, desigur că mai mult pe sine s-a nedreptățit, decât pe altul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 187)

„Când auzi de păcat, să nu-ți închipui că ar fi o putere oarecare în ființă, o putere existentă, ci o faptă rea, care pururea se naște și dispare, și nu există mai înainte de naștere, precum și după naștere iarăși dispare." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 217)

„Păcatul este un demon al voinței noastre, este o pornire nemăsurată spre rău." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 503)

„Rău drac este păcatul." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 155)

„Moartea sufletului este păcatul." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 253)

PĂCATELE (- zid puternic între noi și Dumnezeu)

„Cum dorește să nască femeia pe care o apucă durerile nașterii, așa dorește și Dumnezeu să-Și reverse mila Lui. Păcatele noastre însă îi pun piedică.

Să dărâmăm dar această piedică". (Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VI, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, p. 102)

PĂCATELE (cauzele lor)

„Pricina tuturor relelor este voința cea rea". (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 418)

„Voia cea rea este rădăcina tuturor relelor. Pentru ce oare pe Avel nu l-a nedreptățit cu nimic trupul? Pentru ce pe draci nu i-a folosit la nimic starea lor trupească? Voiești poate a afla că trupul, făcându-se muritor, nu numai că nu a vătămat pe om, ci încă l-a și folosit? Ascultă câte le câștigi dacă ești treaz: te oprește și te împiedică de la scârbele, durerile și celelalte de acest fel, venite de la răutate. *Dar, zici tu, și în curvii te duce.* Nu trupul, iubitule, ci desfrâul. Toate cele despre care am vorbit negreșit că sunt ale trupului, fiindcă nu este om care să treacă prin viața aceasta și să nu suferit, să nu fi fost bolnav sau să nu fi fost scârbit – pe când a nu curvi se poate. Deci dacă relele ar fi ale firii trupului, apoi ar trebui să fie de obște, căci așa sunt firești. Dar a curvi nu este de felul acestora, precum de pildă este a simți durere, ci vine din voia omului.

Deci nu învinovăți trupul, și diavolul să nu-ți răpească cinstea pe care ți-a dat-o Dumnezeu. Dacă noi am voi, apoi trupul nostru ne-ar fi un frâu minunat, stăpânind săltările sufletului, împiedicând lipsa de minte, împiedicând și trufia cea proastă, și slujindu-ne nouă în cele mai mărețe fapte. Deci nu-mi spune de cei smintiți, fiindcă vedem și pe mulși dintre cai căzând în prăpastie, după ce au aruncat pe vizitiu împreună cu hățurile – însă noi nu învinovățim hățurile, căci nu ele au făcut aceasta, ci vizitiul care nu le-a ținut bine, acela este de vină, și el a prăpădit totul. Tot așa deci să judeci și în acestea. Dacă vezi un tânăr viețuind în sărăcie și făcând mii de rele, tu nu-i învinovățești trupul, ci pe vizitiul care-l târăște în rele, vreau să zic cugetul lui. După cum hățurile nu aduc vizitiului prin ele însele, ci vizitiul numai este pricina tuturor relelor, dacă nu le ține bine în mâni, și el numai este pedepsit, căci de multe ori acele hățuri îl încurcă, îl târăsc și-l silesc și pe dânsul a lua parte la încurcătura lor, tot așa și aici. *Eu, zice hățul, am ținut strânsă gura calului, întrucât tu nu m-ai stăpânit bine – dar fiindcă m-ai aruncat, apoi cer pedeapsa disprețului asupra ta, și pentru aceea eu mă învălătucesc împrejurul tău și te târăsc, ca să nu pătimesc și eu ca tine.*

Deci nimeni să nu învinovățească hățurile, ci pe sine singur și voia lui cea stricată. Căci și judecata noastră ne este ca un vizitiu, hățurile sunt trupurile noastre care unesc caii cu vizitiul. Dacă acestea sunt ținute bine, nimic rău nu vei pătimi, iar de cumva le vei lăsa slobode, apoi totul ai pierdut. Să ne cumințim deci și să nu mai învinovățim trupul, ci cugetele noastre cele rele. Căci a învinovăți trupul, pe Dumnezeu, pe aproapele și pe toți, afară de voia noastră cea stricată, aceasta este lucru drăcesc, ca astfel, negăsind pricina adevărată, să nu căutăm a ne izbăvi de rădăcina relelor. Însă voi, cunoscând înșelăciunea necuratului, întoarceți asupra lui toată mânia voastră și, punând pe vizitiu ca să păzească caii cei nărăvași, să ațintiți ochiul cugetului vostru către Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, pp. 178-179)

PĂCATELE (nașterea păcatelor)

„... noi nu cădem în păcate din neștiință, ci din trândăvia sufletului și a nepăsării față de virtute". (*Omilii la Facere,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 70)

„Trebuie deci să facem totul ca să stârpim începuturile păcatelor. Să nu te uiți la păcat că este mic, ci să te gândești că ajunge rădăcină de mare păcat dacă nu-l iei în seamă. Iar dacă trebuie să vă spun ceva care să vă minuneze, este că păcatele mari nu au nevoie de atâta luare-aminte ca păcatele mici și neînsemnate. Însăși natura păcatelor mari face ca să ne îndepărtăm de ele; cele mici însă, pentru că sunt mici, ne fac să fim nebăgători de seamă și nu ne îndeamnă să pornim cu hotărâre la stârpirea lor. De aceea și ajung repede mari, pentru că dormim. Aceasta o poți vedea și cu bolile trupului. Așa s-a născut în Iuda acel mare păcat. Dacă furtul banilor săracilor nu i s-ar fi părut mic păcat, n-ar fi ajuns să vândă pe Hristos. Dacă tirania slavei deșarte nu li s-ar fi părut iudeilor un păcat mic, n-ar fi alunecat să ajungă ucigători de Hristos. Și poți vedea că toate păcatele se nasc așa. Nimeni nu sare să săvârșească păcatul iute și dintr-o dată. Are, are sufletul nostru o rușine înnăscută, un respect față de fapta bună. Nimeni nu-i atât de nerușinat ca să săvârșească dintr-o dată păcatul, ca să arunce toate pe una, ci se pierde pe nesimțite și încetul cu încetul, când nu ia aminte. Așa a intrat în lume închinarea la idoli. Pentru că oamenii au cinstit peste măsură și pe vii și pe morți au ajuns de s-au închinat la idoli. Așa s-a întins și desfrânarea și toate celelalte păcate. Să-ți dau o pildă! Ai râs când nu trebuia; unul te-a ținut de rău; altul însă ți-a îndepărtat din suflet frica, spunându-ți: Nu-i nimic! Ce-i dacă ai râs? Ce poate să se nască de aici? Dar din râsul acesta nelalocul lui s-a născut gluma, iar din glumă, cuvintele de rușine; apoi fapte de rușine. Iarăși te ține de rău unul că bârfești pe semenul tău, că-l ocărăști, că-l vorbești de rău, dar disprețuiești cuvintele lui și-i spui: Nu-i nimic dacă bârfesc! Dar de aici se naște ură nespusă, dușmănie neîmpăcată, nenumărate sudalme; iar de la sudalme se ajunge la bătaie, iar de la bătaie adesea la omor.

De la niște păcate așa de mici ne duce vicleanul diavol la păcate mari; iar de la păcatele cele mari ne duce la deznădejde; și găsește diavolul cu aceasta o altă cale de pieire, nu mai mică decât cea de mai înainte". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 969-970)

„Tu ai putea întreba: *Și cum împărățește păcatul?* Nu împărățește prin propria sa putere, ci prin lenevia ta." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XI, p. 186)

„El (Pavel – n.n.) n-a zis: *păcatele pe care le lucrau mădularele voastre*, ci: *lucrau în mădularele voastre*, arătând prin aceasta că începutul răului era în altă parte, în raționamentele omului și în libera lui voință, iar nicidecum în mădularele trupului. Nu chitara singură este în stare să producă sunete armonioase, ci sufletul muzicantului o silește să producă acele sunete. Prin urmare, și aici, nu trupul este mădularul cel fals sau displăcut, ci propria noastră intenție și liberul arbitru, care purced din sufletul nostru."(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XII, p. 208)

„... mândria și trândăvia, din care izvorăște și lăcomia pântecelui, sunt începuturile tuturor relelor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 242)

„... nu în firea lucrului stă păcatul, ci el se naște din voia slobodă a celui ce-l face." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, p. 324)

„Nu felul ispitelor, ci ușurătatea și lâncezeala aduc căderea." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 73)

„Să nu zicem că de la mâncare și băutură se trag toate relele, căci nu de la ele, ci de la trândăvia și nesăturarea noastră. Diavolul n-a mâncat și n-a băut, dar totuși a căzut; a băut și a mâncat Pavel și s-a suit la cer." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, pp. 89-90)

„Când iubirea de arginți și iubirea de sine, și lipsa de rușine se întrunesc la un loc, atunci ce mai lipsește pentru pierderea totală a individului? Totul s-a stricat și din toate părțile curge

mocirla cea puturoasă a păcatelor." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, p. 78)

„... dacă am cerceta cu de-amănuntul faptele, am vedea că nu toate faptele noastre rele se datorează ispitei diavolului; unele rele se săvârşesc sub înrâurirea lui, altele se săvârşesc din cauza trândăviei şi dispreţului ce ni-l arătăm nouă înşine." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 129)

„... celui slab toate i se fac spre pagubă, celui tare toate spre folos, iar în păcatele noastre şi în pierderea noastră nu Satana, ci propria noastră voinţă este vinovată. Toate vin de la voie." (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 45)

„Noi admitem că la foarte multe păcate Satana ne ademeneşte; însă la cele mai multe noi înşine ne dedăm, prin trândăvia şi lenevirea noastră. Nicăieri nu zice Sfânta Scriptură că, la fratricidul lui Cain, Satana ar fi fost în joc. Dar să presupunem că Satana a şoptit lui Cain gândul cel rău, totuşi vinovăţia păcatului rămâne asupra aceluia care a primit şoptirea, a urmat ei şi i-a dat cel dintâi prilej de a se apropia de sufletul său.

De asemenea, nici amăgirea Evei nu se poate în totul prescrie Satanei, ci femeia a fost înşelată şi de propria ei poftă. Aceasta o arată însăşi Sfânta Scriptură prin cuvintele: *Şi a văzut femeia că bun este pomul la mâncare, şi a plăcut ochilor la vedere, şi luând din rodul lui, a mâncat* (Fac. 3, 6).

Însă zicând eu acestea, nu voiesc să eliberez pe Satana de ocară, că el pândeşte pe fiii omeneşti, ci voiesc să zic numai că, dacă noi n-am păcătui cu propria noastră voinţă, nimeni n-ar putea să ne arunce în pierzare. Iară cel ce se lasă amăgit aşa lesne ca Eva, sau precum Cain, acela de dinainte trebuie să fi fost uşuratic la minte şi nu cu destulă pază asupra sa, căci Satana n-ar fi avut atâta putere dacă sufletul ar fi fost priveghetor şi cu îngrijire de mântuirea sa." (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 45-46)

„Satana doreşte foarte ca noi să aruncăm asupra lui vinovăţia păcatelor noastre, şi prin aceasta să ne amăgim şi să ne adormim pe noi înşine, să săvârşim tot felul de păcate şi necurmat să înmulţim şi să mărim pedeapsa noastră, pierzând toată iertarea. Noi, însă, să nu facem una ca aceasta, ci să ne venim întru cunoştinţa de noi înşine. Să învăţăm a cunoaşte rănile noastre, şi atunci vom nimeri şi leacul cel cuvenit; dimpotrivă, când cineva nu-şi cunoaşte boala sa, nu se îngrijeşte nici de vindecarea ei." (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 49-50)

„Păcatul nu este rezultatul firii noastre, nici nu este săvârşit prin constrângere. Păcatul este o chestiune de liberă alegere. La fel stau lucrurile şi cu virtutea. Totul depinde de voirea omului şi nu de firea sa. Tocmai de aceea este posibil ca cel mai păcătos om să ajungă, prin căinţă, pe culmile frumuseţii duhovniceşti, după cum este posibil ca cel mai curat suflet, dacă nu are grijă de el însuşi, să cadă în păcate murdare, ajungând astfel la urâţenie sufletească." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 369)

„... să nu socotim că dificultatea timpurilor sau a lucrurilor ori constrângerea, violenţa şi puterea celor ce ne tiranizează ne sunt de ajuns ca apărare când greşim (...) dacă cineva ar fi vătămat şi nedreptăţit, el suferă aceasta de la el însuşi, nu de la alţii, chiar dacă l-ar nedreptăţi zeci de mii de persoane. Astfel că dacă n-ar suferi aceasta de la el însuşi, nici dacă ar veni peste el toţi locuitorii pământului şi ai mării, nu-l vor putea vătăma câtuşi de puţin." (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte*

pe sine însuşi, 17, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 262)

„Orice păcat este interzis. Şi acesta nu din altceva se naşte decât din desfătare şi din îmbuibare, şi din moleşeală." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 83)

„Iar păcatul obişnuieşte să se nască din nelucrare. Şi doar un singur păcat sau două ori trei, ci deodată toată răutatea." (*Îmbrăţişaţi pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, p. 155)

PĂCATELE (felurile lor)

„Că toate păcatele sunt cuprinse în: slujirea pântecelui, dragostea de slavă deşartă şi patima după averi şi bani". (*Omilii la Matei*, omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 158)

„Las la o parte pe celelalte care sunt vrednice de multă jale, ca de pildă ghicire în zborul sau cântatul păsărilor, observaţiile, naşterile, simbolurile, zgardele agăţate la gât pentru boli, ghicirile, farmecele, vrăjile. Cu adevărat, toate aceste păcate sunt destul de mari şi de ajuns spre a chema urgia lui Dumnezeu asupra noastră, că şi după ce ne-a trimis pe Fiul Său, noi tot cutezăm să facem astfel de fapte." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, p. 108)

„Cumplit lucru este să păcătuieşti, dar cu mult mai cumplit, să te lauzi cu păcatele. Dacă lăudându-te cu dreptatea pierzi dreptatea, apoi cu mult mai multă pagubă ai dacă te lauzi cu păcatele; păcatul acesta este mai mare decât păcatele cu care te lauzi." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia întâi, p. 15)

„... două lucruri ne aruncă în pierzare, adică bizuirea noastră cea falsă, când ne semeţim, şi deznădăjduirea, când am căzut." (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 16)

„Caută iubitule de vezi de nu seamănă lucrurile omeneşti cu marea, de nu ca valurile ei se împleticeşte viaţa noastră, de nu petrecem mai multă nevoie decât pe mare, fiind pe uscat, de nu cădem unul peste altul mai rău decât valurile cele mari şi furtunile. De nu ne învârtim încoace şi încolo ca şi în întunericul mării, unul din noi a luat cutăruia plugul şi altul a răpit robii celuilalt, unul se sfădeşte cu vecinul pentru apă, iar altul se luptă pentru vânt cu cei ce locuiesc cu dânsul şi unii umblă la judecăţi pentru măsurarea pământului, iar unii îi necăjesc pe alţii pentru zidiri, şi unul pofteşte să ia ce n-a dat, iar altul umblă la judecăţi să nu dea ce a luat şi unul lăcomeşte la dobânzi şi camete, iar altul se sileşte să taie şi din capete. Acesta, fiind sărac, îi pare rău, iar celălalt, fiind bogat, se tulbură, cel ce nu are se mustră, iar cel ce are se vicleneşte. Cel are are stăpânirea se zavistuieşte şi cel ce are putere se urăşte şi cel ce este puternic se găteşte. Războaiele se înmulţesc şi zavistiile prisosesc, nesaţiul biruieşte şi lăcomia silniceşte, minciuna se înalţă şi credinţa unuia faţă de altul a fugit, adevărul lipseşte de tot de pe pământ, hotarul prieteniei este numai până unde se trece masa, deci nici pământul nu poate să sufere aceste răutăţi, văzduhul se pângăreşte până în cer, stihiile cele slobode se vând pe bani, căile se vămuiesc, pământul se împarte, apele se stăpânesc, vântul se cumpără, zeciuitorii şi harapcii ţin oraşele, bogaţii se topesc de grijă multă, datornicii se vestejesc de grija datoriilor, răpitorii tulbură lumea, iubitorii de argint adesea umblă la judecăţi, negustorii negustoresc primejdiile oamenilor, năpăstuitorii vând minciunile minţind unul către altul, sfârşit-am jurămintele şi nu mai ştim alta fără decât a ne jura pe Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 33-34)

„Nu numai cei ce fac păcatele merg în iad, ci şi cei ce-i laudă pe aceia mai mult se muncesc." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 48)

PĂCATELE (sufletești)

„După cum trupul se strică de desfrânare, tot aşa şi sufletul se pângăreşte de gânduri drăceşti, de învățături rele, de cugete netrebnice. Cel care spune: *sunt curat la trup*, dar poartă în suflet pizmă fratelui său, acela nu-i curat. Pizma i-a stricat fecioria. Tot aşa nu-i curat nici cel care umblă după slavă deşartă. Dorința de slavă i-a stricat fecioria. Odată intrată această patimă în suflet, fecioria sufletului s-a dus. Cel care urăşte pe fratele său este mai degrabă ucigaş decât curat la trup şi suflet, decât fecior. Pe scurt îşi pierde fecioria orice om stăpânit de o patimă rea." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 71)

PĂCATELE (despre cei ce se laudă cu păcatele lor)

„Urât lucru este să facă cineva fapte murdare dar, dacă se ruşinează de cele făcute, răul este doar pe jumătate. În timp ce dacă cineva se laudă cu cele făcute, aceasta este culmea nesimțirii!" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 240)

PĂCATELE (manifestarea lor)

„Aşa e păcatul! Îşi arată covârşitoarea lui nebunie atunci când se termină, după ce se săvârşeşte! Întocmai ca omul beat; când toarnă în el mereu vin, nu-şi dă seama câtă vătămare îi aduce vinul; dar mai târziu află, pe propria lui piele, marele rău ce i-a pricinuit vinul; tot aşa şi păcatul; în timp ce se săvârşeşte, întunecă cugetul şi orbeşte mintea ca şi cum ar învălui-o cu un nor des; dar mai târziu, conştiința revoltată chinuie mintea mai cumplit decât un acuzator şi-i arată nebunia faptei". (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 303)

„Aşa e păcatul. După ce se naşte, umple de dureri sufletul care l-a născut; naşterea lui e cu totul altfel decât legea naşterii noastre. Noi, după ce ne naştem, punem capăt durerilor naşterii; păcatul însă, după ce se naşte, sfâşie de dureri gândurile celor ce l-au născut" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 87)

„Un suflet care a gustat din păcat şi rămâne nesimțitor în fața păcatului, face adăugire de păcate. E ca o scânteie ce cade pe o mulțime de lemne: arde îndată tot ce întâlneşte în cale; dar nu se opreşte numai la atât; ci mistuie tot ce mai e prin jur; şi cu cât flacăra are mai mult material de ars, cu atât capătă mai multă putere pentru pieirea celor ce-au rămas încă neatinse de foc; şi ajunge mulțimea lemnelor cuprinse de foc pricină de pieire a celor ce au să fie cuprinse de foc, pentru că flacăra se înarmează totdeauna cu lemnele cele arse împotriva celor ce au să fie arse. Aşa e şi păcatul: când pune stăpânire pe unul din gândurile sufletului şi nu-i nimeni care să stingă răul, merge mai departe şi ajunge mai cumplit şi mai greu de învins; din pricina asta păcatele de mai târziu sunt mai grele decât cele de la început, căci sufletul, datorită adaosului de păcate, ajunge mai obraznic şi mai dispreţuitor, iar cu asta slăbeşte puterea sufletului şi hrăneşte puterea păcatului. Aşa au căzut mulți oameni, fără să-şi dea seama, în tot felul de păcate, pentru că n-au stins de la început flacăra." (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, IX, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 320)

„Pentru că în ce chip cei ce sunt întunecați şi amețiți de beție, umblând se poticnesc şi ori groapă ori râpă orice li s-ar întâmpla neluând aminte, se surpă şi cad. Aşa şi cei ce fac păcatul, fiind supuşi cu pofta facerii, ca la o beție rea nu cunosc ce fac şi nu au nici ruşinea trecătoare a oamenilor, nici de muncile viitoare nu bagă seamă mai înainte, căci păcatul este orb ce nu vede, căci când face omul păcatul atunci naşte durere amară sufletului, că îndată după păcat stingându-se pofta, vine ca bold amărăciunea căinței şi se face cuțit cu două ascuțişuri în inima omului ce păcătuieşte şi atunci stă tare pârâş conştiința noastră. Obicei ca acesta au

păcătoşii, mai vârtos curvarii şi hoţii, se tem de toţi şi de umbra lor şi de mai văd pe alţii vorbind de alte trebi, ei gândesc că pentru dânşii vorbesc, în acest fel înspăimântă răutatea şi păcatul, căci de nimeni dovedindu-se ei înşişi se dovedesc, pentru că vinovat îl face păcatul pe cel păcătos." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 47)

PĂCATELE (poartă masca virtuţii)

„De altfel, nici o răutate nu se arată cu adevărata ei faţă. De fiecare dată împrumută înfăţişarea vreunei virtuţi. Când mincinosul spune minciuni, zice că spune adevărul, când omul înşelător pune la cale lucruri murdare, se preface om cinstit şi sincer, iar când calomniatorul spune răutăţi." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 296)

PĂCATELE („dulceaţa" păcatului)

„Răul numai numele îl are de plăcere, fiindcă de fapt este pustiu de dânsa. Mai înainte de săvârşirea păcatului este mai mult o nebunie decât o plăcere, iar după săvârşire, degrab s-a stins şi aceasta." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXII, pp. 234-235)

PĂCATELE (nerecunoaşterea păcatelor – gravitatea)

„De aici apoi şi izvorăsc toate relele, când adică noi păcătuim şi nu credem că am păcătuit cu ceva." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia VI, p. 71)

PĂCATELE (cel ce săvârşeşte păcatul este rob păcatului)

„Căci cine este rob, dacă nu cel care face păcatul? Cealaltă robie se datorează împrejurărilor; robia asta, robia păcatului, vine de la voinţă." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 139)

„Nu este rob iubitorul de arginţi şi lacomul? Nu este rob superstiţiosul şi cel care merge la ghicitoare? Nu este rob cel furios şi iute la mânie? Nu este rob cel ce iubeşte plăcerile trupeşti şi desfrâul?" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 46)

PĂCATELE (gravitatea păcatelor)

„Dacă Adam n-a fost iertat, cu toate că a dat vina pe femeie, ce cuvânt de apărare mai poţi avea când spui că din pricina femeii am săvârşit cutare şi cutare păcat, că din pricina femeii am făcut cutare şi cutare faptă?" (*Omilii la Facere*, omilia XVII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 203)

„De asta sunt trist, de asta mi-i necontenit inima îndurerată, că nu ne-a învăţat minte nici viaţa, nici făgăduinţele lui Dumnezeu şi nici măreţia darurilor nu ne-a făcut să ne mutăm dorul spre împărăţia cerurilor, ci, târându-ne încă pe pământ, preferăm în locul celor cereşti pe cele pământeşti, în locul celor viitoare pe cele trecătoare, în locul celor veşnice pe cele ce pier înainte de a apărea, în locul bucuriei veşnice bucuria cea vremelnică, în locul acelor fericiri veşnice şi fără sfârşit fericirea aceasta scurtă din viaţa de aici. Ştiu că vă pişc auzul cu cuvintele acestea, dar iertaţi-mă! Vi le spun dorindu-vă mântuirea voastră. Vreau să vă pişc mai degrabă aici puţin, ca să fugiţi de pedeapsa veşnică, decât să vă încânt puţin şi să suferiţi osândă veşnică". (*Omilii la Facere*, omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 300)

„Nu dispreţui păcatul, pentru că nu simţi dureri când păcătuieşti, ci tocmai de aceea mai ales suspină, că nu simţi dureri. Şi nu simţi dureri, nu pentru că nu te muşcă păcatul, ci pentru că sufletul, fiind plin de păcate, nu simte muşcătura. Gândeşte-te la cei care au conştiinţa propriilor lor păcate, că se vaită mai cumplit decât cei tăiaţi şi arşi cu fierul înroşit; şi câte nu

fac, câte nu suferă, cât nu plâng și se tânguie, numai ca să scape de chinurile conștiinței? N-ar face-o, dacă nu i-ar durea sufletul!

Deci cel mai bun lucru este să nu păcătuiești, iar dacă păcătuiești, să simți păcatul și să te îndrepți. Dacă nu simțim păcatele, dacă nu vorbim de ele, cum vom ruga pe Dumnezeu, cum Îi vom cere iertare de păcate?". (*Omilii la Matei,* omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 170)

„Mulți dintre cei ce par vii nu se deosebesc întru nimic de morți, atâta vreme cât trăiesc în păcate; dar mai bine spus aceștia sunt mai răi decât morții. Că *cel care a murit nu mai păcătuiește* (Rom., 6, 7), pe când cel viu slujește păcatului. Să nu-mi spui că cel viu nu-i mâncat de viermi, că nu stă în coșciug, că n-a închis ochii, că nu-i înfășurat în giulgiuri de înmormântare! Nu; dar este într-o stare mai rea decât un mort; nu-l mănâncă viermii, dar patimile îi sfâșie sufletul mai groaznic decât fiarele sălbatice. Chiar dacă are ochii deschiși, totuși e mai rău decât cel cu ochii închiși. Ochii celui mort nu văd nimic rău; ochii celui viu, fiindu-i deschiși, strânge în jurul său nenumărate păcate; unul stă în coșciug și nu-l mai mișcă nimic; celălalt, însă este îngropat în groapa nenumăratelor sale păcate.

- Dar trupul lui nu-l vezi putrezit!

- Și ce-i cu asta? Înainte de trup i-a putrezit sufletul; a pierit sufletul și putreziciunea e mai mare. Mortul miroase, urât zece zile: celălalt împrăștie miros greu toată viața lui; gura îi este mai necurată decât canalele. Deosebirea între unul și altul este că mortul este supus numai putreziciunii firești, pe când celălalt putrezește datorită nebuniei sale, scornind în fiecare zi noi și noi prilejuri de putreziciune (...) Și dacă ai putea vedea sufletul unui om, care trăiește în desfătare și păcat, ți-ai da seama că ar fi mult mai bine să zacă legat în mormânt, decât să fie strâns de lanțurile păcatelor; ar fi mai bine să aibă peste el o piatră, decât povara grea a nesimțirii". (*Omilii la Matei,* omilia XXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 349-350)

„Nu-mi vorbi mie numai de desfrânare, nici de adulter, nici de păcate recunoscute de toată lumea ca păcate, ci adună în mintea ta uneltirile tale ascunse, calomniile, grăirile de rău, deșertăciunile, pizmuirile tale și toate păcatele la fel cu acestea! Că și pentru aceste păcate nu vei suferi mică pedeapsă. Cel care ocărăște se duce în iad (Matei 5, 22); bețivul nu are parte de împărăția cerurilor (I Cor., 6, 10); cel care nu iubește pe aproapele său supără atât de mult pe Dumnezeu, că nici mucenicia nu-i este de vreun folos (I Cor., 13, 13); cel care nu poartă grijă de ai săi s-a lepădat de credință (I Tim., 5, 8); cel care disprețuiește pe săraci este aruncat în foc (Luca 16, 22-31). Nu socoti, dar, mici aceste păcate, ci adună-le pe toate și scrie-le ca într-o carte. Dacă le scrii tu, Dumnezeu ți le șterge, după cum dacă tu nu le scrii, Dumnezeu ți le și scrie și te și pedepsește. Este, dar, cu mult mai bine ca păcatele noastre să fie scrise de noi și să ne fie șterse sus, decât, dimpotrivă, ca noi să le uităm, iar Dumnezeu să ni le pună înaintea ochilor noștri în ziua cea înfricoșătoare. Așadar, ca să nu se întâmple asta, să trecem pe dinaintea conștiinței noastre cu toată luarea aminte toate păcatele noastre și vom vedea atunci că suntem vinovați de multe păcate". (*Omilii la Matei,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 497-498)

„Ce poate fi mai groaznic ca a lăsa să fie pângărit ceea ce este mai de preț în noi, sufletul, de atâtea păcate și până întru atâta să se desfăteze de ele până ce se satură? Dar păcatele n-au niciodată sațiu! De aceea păcatele te părăsesc numai atunci când te ia somnul. Dar, mai bine spus, nici atunci, că și visele și vedeniile din somn îți aduc înainte aceleași păcate! Din pricina asta și când se face ziuă săvârșim de multe ori tocmai faptele pe care le-am trăit în vis. Nu lași să-ți intre un pic de praf în ochi, dar nici nu te uiți că în suflet intră atâtea și târăște după el povara unor atât de mari păcate! Când vom mai putea scoate din sufletul nostru această murdărie pe care o depunem în fiecare zi? Când vom tăia spinii? Când vom semăna semințele cele bune? Nu știi că a venit timpul secerișului? Și noi nici n-am desfundat pământul! Ce vom spune dacă vine Lucrătorul și ne întreabă ce am făcut? Ce-I vom răspunde? Că nu ne-a dat

nimeni semințe? Dar eu în fiecare zi am aruncat semințele! Că n-a tăiat nimeni spinii? Dar eu în fiecare zi am ascuțit cazmaua! Că nevoile vieții ne-au copleșit? Dar pentru ce nu te-ai răstignit pe tine lumii? (Gal., 6, 14). Dacă cel care a dat talantul înapoi a fost numit *slugă vicleană* (Matei 25, 26), nu pentru că nu l-a dat înapoi, ci pentru că n-a adus doi în loc de unul, apoi gândește-te ce ne vor auzi urechile când noi am fi stricat talantul pe care l-am primit! Dacă acela a fost legat și aruncat acolo unde este scrâșnetul dinților (Matei 25, 30), ce vom păți noi, care amânăm de la o zi la alta, care pregetăm, deși mii și mii de fapte ne îndeamnă spre virtute". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 506)

„Când ne vede un om ne oprim de la păcat și pregetăm a păcătui; dar când ne vede Dumnezeu în fiecare zi, nu ne oprim de la păcate, ci le săvârșim fără teamă pe toate, și cu fapta și cu cuvântul. Păcatele noastre ajung mai grele, nu numai pentru asta, ci și pentru binefacerile pe care le primim de la Dumnezeu, ca și pentru cinstea cu care ne cinstește El". (*Omilii la Matei,* omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 705)

„Da, cumplită, cumplită paralizie este păcatul! Dar, mai bine spus, nu-i numai paralizie, ci și altceva mai cumplit". (*Omilii la Matei,* omilia LXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 777)

„De ce iertare mai suntem vrednici noi, cărora, deși ni s-a poruncit să depășim pe cei din Vechiul Testament (Matei 5, 20), suntem mai prejos de filosofii păgâni? Ce mai putem spune, când trebuind să fim îngeri și fii ai lui Dumnezeu, nu suntem nici măcar oameni?" (*Omilii la Matei,* omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 278-279)

„Că mânia și păcatul scot pe om din minți mai grozav decât beția și-i înebunesc și mai mult sufletul. Care om a fost mai priceput decât David? Totuși, când a păcătuit nu și-a mai dat seama ce face; pofta a pus stăpânire pe toate gândurile sale și i-a umplut de fum sufletul. De aceea a avut nevoie de lumina profetului Natan, de cuvintele lui, ca să-i aducă aminte de cele săvârșite (II Regi 12, 1-14)." (*Omilii la Matei,* omilia LX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 699)

„Unul vă dă iadul, Celălalt împărăția cerurilor! Și-L lăsați pe Acesta și alergați la celălalt. Pe unul Îl alungați când se apropie, pe altul îl chemați, deși e departe. E la fel ca și cum n-ai asculta de un împărat îmbrăcat în purpură și cu coroana pe cap, dar ai asculta de un tâlhar care-și vântură sabia și te amenință cu moartea.

Gândindu-ne la toate acestea, iubiților, să deschidem odată ochii și să ne venim în fire." (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 765)

„Să depărtăm de la noi păcatul, care e cu mult mai cumplit decât demonul; pentru că demonul nu ne poate lipsi de ceruri numaidecât, ci câteodată el chiar conlucrează cu cel ce este treaz, pe când păcatul ne duce de-a dreptul la pierzanie." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XVIII, p. 503)

„Nimeni nu caută ale lui Hristos, ci toții ale lor. Fiii lor alcargă după curvii, părinții lor după răpiri și furtișaguri, femeile lor după mândrii și lucruri lumești, și nu numai că nu împiedică pe bărbați, ci chiar îi și ațâță. Du-te de pildă în târg și cercetează pe cei ce se duc ca și pe cei ce se întorc, și vei vedea că nimeni nu se sârguiește pentru vreun lucru duhovnicesc, ci toți alcargă după cele trupești.

Dar când oare ne vom deștepta? Până când oare vom zăcea în acest somn adânc? Oare nu ne-am săturat de rele? Deși chiar și fără vorbe ne este de-ajuns numai cercarea lucrurilor spre a ne învăța despre nimicnicia celor de aici și întreaga ticăloșie. Mulți bărbați care s-au îndeletnicit numai cu înțelepciunea omenească și cari n-au știut nimic despre cele viitoare, fiindcă s-au încredințat de nimicnicia celor de aici, apoi numai pentru aceasta s-au depărtat. Dar tu, de ce fel de iertare te vei învrednici, dacă te târăști jos pe pământ? Tu, care nu disprețuiești nici pe cele mici și trecătoare pentru cele mari și veșnice, tu, care ai auzit pe Dumnezeu spunându-ți, arătându-ți și descoperindu-ți, și care ai luat de la dânsul atâtea

făgăduinţe? Cum că cele de aici nu sunt în stare a ne putea stăpâni, aceasta ne-au dovedit-o toţi cei ce chiar şi fără făgăduinţa celor mari s-au depărtat de cele de aici. ce bogăţie aşteptând ei, s-au dat pe sineşi sărăciei? Nici una! Ci fiindcă cunoşteau prea bine că o astfel de sărăcie este mult mai bună decât bogăţia pământească. Ce viaţă nădăjduiau ei a avea, părăsind dezmierdările şi dedându-se asprimii celei mai mari? Nici una! Ci numai pentru că au aflat ei înşişi din firea lucrurilor că o astfel de viaţă este mai potrivită şi pentru filosofia sufletului, în acelaşi timp şi pentru sănătatea trupului." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, p. 88)

„Nimic nu este atât de dobitocesc lucru ca păcatul, nimic nu este atât de prostesc şi de primejdios. Păcatul toate le răstoarnă pe dos, toate le tulbură, le nimiceşte oriunde s-ar strecura. Scârbavnic este a-l vedea, greoi şi de nesuferit. Şi dacă vreun zugrav şi-ar închipui vreodată chipul păcatului, cred că nu ar greşi dacă şi l-ar închipui ca o pocitanie varvară, suflând foc pe nări, scârbavnică, neagră, întocmai aşa cum poeţii îşi închipuie pe Scila din mitologie. Păcatul se agaţă de cugetul nostru cu mii de mâini, şi pe neaşteptate străbate în sufletul omului, şi toate le răstoarnă pe dos, ca şi câinii care muşcă pe furiş. Dar pentru ce mai trebuie să-l zugrăvim, şi să nu aducem aici la mijloc pe cei care-l fac şi sunt stăpâniţi de dânsul?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, pp. 94-95)

„Omul nu ar îndrăzni să curvească de l-ar vedea cineva, ci chiar de-ar arde de mii de ori de acest rău, totuşi asuprirea patimii este învinsă de ruşinea de oameni, pe când Dumnezeu văzând şi ştiind totul, oamenii nu numai că curvesc, ci îndrăznesc a face şi alte fapte cu mult mai grozave. Deci singur acest fapt oare nu este de ajuns spre a aduce asupra noastră mii de trăsnete din cer? Şi ce vorbesc eu de curvie şi de preacurvie? Chiar şi cele ce sunt cu mult mai mici decât acestea noi, ruşinându-ne de oameni, nu le facem, pe când de Dumnezeu nu ne sfiim a le face, deşi el le vede. Pentru aceea s-au şi zămislit atâtea rele în lume, fiindcă în faptele cele cu adevărat rele noi nu ne sfiim de Dumnezeu, ci de oameni. Pentru aceea şi de cele cu adevărat bune, noi – fiindcă nu se cred de cei mai mulţi bune – fugim de ele, fără ca să cercetăm firea lucrurilor, ci având în vedere numai credinţa celor mulţi. Tot aşa pătimim şi cu cele rele, care deşi nu sunt bune, ci rele, noi totuşi, purcezând de la această deprindere, le săvârşim, fiindcă celor mai mulţi li se par bune, aşa că din amândouă părţile noi suntem cei vătămaţi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, pp. 121-122)

„Nu ştiţi că cele făgăduite sunt deasupra omului, adică în cer? Apoi nouă nu ne este cu putinţă ca să ne ridicăm nici chiar până la bolta cerului, păşind aşa de jos pe pământ, fiindcă nu trăim după cum se cade omului a trăi, ci ne-am făcut mai răi chiar decât dobitoacele. Nu ştiţi la ce judecată vom sta? Nu vă gândiţi că vom da seama şi de vorbe, şi de gânduri? – Şi noi nu ne îngrijim nici măcar de fapte. *Că tot cel ce caută la femeie spre a o pofti pre ea, iată, a preacurvit cu dânsa întru inima sa* (Mt. 5, 28), zice. Şi cu toate aceste, deşi vor da seamă şi de o privire zadarnică, totuşi mulţi nu se dau în lături nici chiar a se afunda în adâncul păcatului. Cel ce va zice fratelui său *nebune* va cădea în gheena, iar noi nu ne dăm în lături a ne necinsti cu mii de lucruri necinstite şi a ne face rău în felurite chipuri. Cel ce iubeşte pe cel ce-l iubeşte nu are nimic mai mult decât păgânul, pe când noi chiar îi pizmuim pe cei ce ne iubesc.

Deci de ce iertare ne vom învrednici, când poruncindu-ni-se a covârşi chiar luptele cele vechi, noi dăm la iveală purtarea noastră ca mai prejos de acea măsură? Ce cuvânt ne va scăpa? Cine va sta de faţă şi ne va ajuta, fiind noi pedepsiţi? Nu va fi nimeni, ci cu toţii vom suspina, vom plânge, vom scrâşni cu dinţii, şi munciţi şi chinuiţi fiind, vom fi târâţi în întunericul cel mai dinafară, la acele dureri nesfârşite, la acele pedepse grozave." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, pp. 457-458)

„Şi după cum pe un ger aspru îngheață toate mădularele şi sunt ca moarte, tot aşa şi sufletul, tremurând în furtuna păcatelor, nimic nu mai face din cele ale sale, fiind înghețat de gerul cugetului. După cum gerul îngheață trupul, tot aşa şi un cuget rău îngheață sufletul, din care pricină îi şi vine acea spaimă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 81)

„Iubiților, să ne temem mai nainte de toate de păcat, căci acesta este gheena, acesta este osânda, acesta miile de rele ce le-ai spune." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 116)

„... nimic nu este mai grețos ca păcatul. Priveşte cum îi descrie natura proorocul, zicând: *împuțitu-s-au şi au putrezit rănile mele.* (Psalmi, 37, 6) într-adevăr, păcatul este mai puturos decât orice putreziciune împuțită. Căci, ce este, de pildă, mai puturos decât desfrânarea? Dacă păcatul este puturos chiar şi fără a fi pus în lucrare, dar după săvârşirea lui? Şi atunci poți pricepe cum este desfrânatul; atunci vei vedea putoare ce iese dintr-însul, atunci vei vedea necurăția, scârba şi murdăria ce iese din el. Astfel este orice păcat." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a II-a, p. 34)

„Căci cel ce grăieşte ceva nedemn, sau face, sau chiar numai cugetă ceva nedemn, nu poartă bine numele Lui, nu are pe Hristos întru el." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a III-a, p. 39)

„Un singur lucru este vrednic de mâhnire: de a păcătui, iar altceva nimic." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, p. 80)

„Este deosebire între furtul unui vas sfânt şi al unui vas din piață." (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță şi întocmai cu Apostolii, Tecla,* în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți,* p. 572)

„Dacă ar veni la noi un om din altă parte, un om care ar cunoaşte bine şi poruncile lui Hristos, dar şi viața noastră amestecată, nu ştiu dacă nu-şi va închipui că nu există alți duşmani mai mari ai lui Hristos decât noi. Într-adevăr, aşa ne ducem viața, ca şi cum ne-am da toată silința să mergem împotriva poruncilor lui Hristos." (*Despre căință (I),* 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 57)

„... nu-i vom ferici pe cei ce duc o viață desfătată, ținând masă scumpă, ci vom privi numai spre sfârşit. Aici ei îşi ung trupul cu mirodenii, dar acolo îi aşteaptă viermele şi focul. Tot aşa de nenorociți sunt şi aceia care se îmbogătesc prin răpire. Căci care este sfârşitul lor? Aici ei au truda şi primejdia, iar dincolo îi aşteaptă închisoarea cea veşnică şi întunericul cel mai dinafară. Dar nici cei ce caută mărirea nu sunt norociți. Aici ei trăiesc în prefăcătorie şi în zgârcenie, căci pururea caută la judecata altora, iară dincolo îi ajunge pedeapsa cea mare şi nenorocirea cea veşnică." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 23-24)

„Căci nimic nu este aşa de greu şi apăsător ca păcatul; de aceea, profetul Zaharia l-a înfățişat sub icoana unui bulgăre de plumb (Zah. 5, 7); iară David descrie firea păcatului prin cuvintele: *Păcatele mele au covârşit capul meu, ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine* (Ps. 37, 5). Şi Hristos a strigat către cei ce au trăit cu multe păcate: *Veniți către Mine toți cei osândiți şi împovărați, şi Eu vă voi odihni* (Mt. 11, 28)." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 33)

„Dacă jurământul este o faptă drăcească, apoi ce pedeapsă vom primi dacă vom călca în picioare jurămintele şi vom jura fals? Dacă numai cuvântul *nebun* spus aproapelui nostru atrage cu sine pedeapsa gheenei, ce pedeapsă vom atrage asupra noastră când facem de ruşine pe aproapele nostru cu nenumărate ocări, adeseori fără să ne fi făcut vreun rău? Dacă numai ura merită pedepsită, cât de mare va fi chinul dacă mai şi prigonim?" (*Apologia vieții*

monahale, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 201-204)

„... va arunca în chinul cel mai mare şi mai cumplit şi pe cel care s-a uitat cu ochi pofticioşi (Matei 5, 28), şi pe cel care a râs necuviincios (Luca 6, 25); şi pe cel care a osândit pe aproapele fără să-l cerceteze, şi pe cel care a învinuit numai (Matei, 7, 1-5). Că vor fi pedepsiți şi cei care osândesc pe nedrept pe aproapele se poate vedea din cuvintele Judecătorului, Care a rostit aceste sentințe, Care-i amenință că va duce peste ei chinuri." (*Apologia vieții monahale*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 243)

„Dumnezeu iartă mai uşor păcatele ce le facem față de El decât cele pe care le facem față de aproapele nostru." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, p. 240)

„Aşadar, nu cădea, rogu-te! Căci un singur lucru este înfricoşător, Olimpiada, şi există o singură încercare, păcatul; şi n-am încetat să-ți cânt necontenit acest cuvânt. Toate celelalte sunt poveşti, chiar mi-ai vorbi de uneltiri, de ură, de viclenii, de calomnii, ocări, învinuiri, confiscări, exiluri, de săbii ascuțite, de ocean şi de războiul întregii lumi. Fiindcă oricare ar fi acestea, sunt vremelnice şi pieritoare, au loc într-un trup muritor şi nu vatămă cu nimic sufletul care veghează." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VII, 1c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...*, p. 144)

„... un singur lucru e întristător: păcatul; toate celelalte sunt praf şi fum." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea IX, 4e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...*, p. 180)

„Căci aşa e păcatul: înainte de săvârşirea lui îl îmbată pe cel stăpânit de el, dar după ce a fost împlinit şi săvârşit, atunci efectele plăcerii dispar şi se sting şi rămâne goală conştiința care acuză şi care ia locul unui călău sfâşiindu-l pe cel ce a greşit, cerând pentru el pedeapsa ultimă şi apăsându-l mai greu decât orice plumb." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 2c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...*, p. 217)

„Ce scuză ne rămâne față de Dumnezeu, când ştiind să stăpânim ferocitatea animalului, noi nu ne ştim stăpâni pe noi înşine?" (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 297)

PĂCATELE (gravitatea păcatelor, chiar şi a celor *mici*)

„Să ne străduim ca să ne depărtăm, cu cuvântul şi cu fapta, chiar de păcatele care par mici şi neînsemnate. Dacă ne depărtăm de păcatele cele mici, nu vom cădea niciodată în păcate mai mari; iar cu timpul vom putea, bucurându-ne şi de ajutorul cel de sus, să săvârşim şi cele mai mari virtuți, să scăpăm de osânda ce ne amenință şi să dobândim bunătățile cele veşnice...". (*Omilii la Facere*, omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 154)

„Vă rog, să ne păzim dintru început, şi să fugim de relele cele mici, fiindcă din cele mici se nasc cele mari. Cel ce se deprinde a spune despre fiecare păcat că *aceasta nu e nimic*, câte puțin totul va pierde. Vorba aceasta a introdus răul, a deschis tâlharului uşile, aceasta a dărâmat zidurile cetății, vorba aceasta, zic, că *asta nu este nimic*, a adus tot răul în lume. Tot aşa se înmulțesc şi bolile trupeşti, când cele mici, sau începutul bolii, este disprețuit. Dacă Isav nu ar fi dat mai dinainte drepturile sale de întâi născut, el nu s-ar fi făcut nevrednic de binecuvântările tatălui său, şi dacă nu s-ar fi făcut pe sine nevrednic de acele binecuvântări, nu ar fi poftit să ucidă pe fratele său Iacov. Şi Cain, dacă nu ar fi iubit primul loc, ci ar fi acordat

lui Dumnezeu acest drept, nu ar fi avut pe cel de-al doilea; şi iarăşi dacă, având pe cel de-al doilea, ar fi ascultat de sfatul lui Dumnezeu, nu ar fi zămislit în el omorul fratelui său; şi iarăşi, dacă după ce l-a omorât ar fi venit la pocăinţă, şi n-ar fi răspuns cu neruşinare lui Dumnezeu, care-l chema, nu ar fi suferit după aceasta acele rele mari. Deci, dacă cei dinainte de lege, din cauza acestei leneviri, câte puţin şi pe nesimţite ajungeau chiar la capătul răului, atunci cugetă singur, ce vom pătimi noi care suntem chemaţi la mai mari lupte, dacă nu vom fi cu băgare de seamă, dacă nu vom preîntâmpina relele, şi dacă, mai înainte de a se aprinde focul, nu ne vom grăbi a stinge scânteia relelor." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XII, pp. 221-222)

„Când noi nu dispreţuim niciodată pe cele mici, atunci şi pe cele mari le vom câştiga; iar de vom trece cu vederea pe cele mici, apoi nici pe cele mari nu le vom avea uşor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, p.31)

„Când noi păcătuim ceva mic şi nebăgat în seamă sau ne lenevim în lucruri părute mici, să nu trecem cu vederea acel lucru mic, fiindcă lucrul mic şi nebăgat în seamă curând se face mare. Tot aşa şi haina care a început a se rupe, dacă nu îngrijim de ea, ruptura se va întinde peste tot. tot aşa şi cu casa, căci dacă vor cădea puţine cărămizi de la acoperământ şi se vor trece cu vederea, curând se va dărâma întreaga casă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, p. 86)

„Şi acele nenorocite fecioare s-au scos afară din cămara de nuntă, fiindcă după ce biruiseră de acum pe vrăjmaşul cel mare, la urmă s-au lăsat a fi scoase afară de cel slab şi de nimic." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIII, p. 212)

„Şi cauza tuturor relelor este chiar aceasta, că noi nu ne indignăm pentru faptele cele mici (...) Întocmai ca şi la corp, când cei ce dispreţuiesc rănile lasă a se naşte friguri, putrezire şi moarte, tot aşa se întâmplă şi cu sufletele, când trecând cu vederea cele mici, lasă a se introduce cele mai mari păcate." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni,* pp. 21-22)

„Să nu mai primim nici o pată, ci să păstrăm podoaba şi frumuseţea pe care ne-a dat-o, şi astfel să ne silim de a le păstra curate şi nepătate ca să nu aibă nici o pată sau sbârcitură, sau altceva de acest fel. Căci pete sau sbârcituri sunt chiar şi cele mai mici păcate, ca de pildă: hula, clevetirea, batjocura, minciuna, sau mai bine zis nici nu sunt acestea aşa de mici, ci încă mari şi chiar foarte mari, aşa că lipsesc pe cineva până şi de împărăţia cerurilor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 54)

„Să nu-mi spui că ai păcătuit în ceva mic, fiindcă păcatul are aceeaşi natură. Că precum de pildă criminal se numeşte deopotrivă şi cel ce ucide pe un bărbat, ca şi cel ce ucide pe un copil, tot aşa şi răpitorul, fie că a răpit mult sau puţin." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 321)

„Ai putea să vezi că se întâmplă la fel şi cu veşmintele; şi aici, o mică gaură, dacă n-a fost cusută, face o mare ruptură. Aşa se întâmplă adesea şi cu râurile repezi de munte: numai un mic drum să-şi deschidă şi apoi aduc cu ele un torent întreg. Şi tu, aşadar, dacă te-ai întărit din toate părţile şi rămâne numai o mică spărtură, astup-o şi pe aceasta diavolului, ca să fii sprijinit din toate părţile." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 173)

„Omul care nu dispreţuieşte lucrurile mici îşi va da multă silinţă şi pentru cele mari, iar cel care trece cu vederea peste lucrurile mici nu va ţine seamă nici de cele mari." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut,* 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...,* p. 374)

„Să fim foarte atenţi până şi în lucrurile socotite mărunte, ca să putem fugi de păcatele mari. Căci dacă începem să le dispreţuim pe unele, socotind că nu au importanţă, puţin câte

puțin, mergând pe acest drum, vom ajunge în căderi mari." (*Cateheza aceluiași către neofiți și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 81)

PĂCATELE (gravitatea lor în funcție de dregătoria fiecăruia)

„Păcatul nostru, însă, e cu atât mai mare cu cât dregătoria noastră e mai mare. Altceva este să păcătuiască dascălul, și altceva ucenicul." (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 546)

„Şi s-a făcut după rânduiala lui Dumnezeu căderea preoților în păcate. Şi ascultă cum. Dacă n-ar păcătui dascălii și preoții, dacă n-ar fi supuși patimilor lumești, ar fi neomenoși cu ceilalți oameni și neiertători. Dar Dumnezeu a făcut ca să fie robi patimilor și preoții, și conducătorii, pentru ca să fie iertători cu alții, de vreme ce și ei păcătuiesc. Şi așa a rânduit Dumnezeu totdeauna, nu numai acum, ci și mai demult; a îngăduit să cadă în păcate cei cărora avea să le încredințeze conducerea Bisericii și a poporului, ca, datorită greșelilor lor, să fie buni cu alții. Dacă ei n-ar păcătui, n-ar ierta deloc pe păcătoși, ci, ajungând neomenoși, ar smulge pe toți din Biserică. Că așa stau lucrurile și că nu spun asta întemeiat pe presupuneri, vă voi dovedi-o cu fapte.

Domnul avea să-i încredințeze lui Petru cheile Bisericii, dar, mai bine spus, i-a încredințat chiar cheile cerurilor, și avea să-i încredințeze mulțimea poporului. Ce-i spune Stăpânul? *Ceea ce vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri, și ceea ce vei dezlega pe pământ va fi dezlegat și în ceruri* (Matei 16, 19). Petru era din fire cam neîndurător; dacă ar mai fi fost și fără de păcat, ce iertare ar mai fi primit de la el ucenicii? Pentru aceasta, dar, harul dumnezeiesc rânduiește ca să cadă într-un păcat, pentru ca, datorită păcatului său, să fie blând cu alții." (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 546)

„Cela ce face păcat mare întru ascuns și pe nimeni nu sminteşte, mai ușoară muncă are, că fiind el om prost (simplu) și de nimic nu dă atâta stricăciune la cei mulți. Iar cel ce este mai și vestit, de bunătăți și de învățătură, și stă în înălțimea mândriei și este lăudat de toți, când se va poticni și va cădea la vreme de păcat, mare pagubă face și pe mai mulți oameni fără de grijă îi face." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 49)

PĂCATELE (gravitatea păcatelor depinde de valoarea persoanelor împotriva cărora le săvârșim)

„Ştim, cu siguranță, că gravitatea păcatelor noastre depinde de valoarea persoanelor împotriva cărora le săvârşim. Ce înseamnă aceasta? Cel care înjură un om simplu, păcătuiește, dar nu atât cât păcătuiește cel care înjură un om cu funcție mare în stat. Cel care înjură un om cu funcție mare în stat nu păcătuiește atât de mult cât cel care îl înjură pe omul care se află în fruntea țării. Fapta este aceeași în toate cazurile, dar nedreptatea este mai mică sau mai mare, după persoana împotriva căreia este săvârșită, Aşadar, dacă cel care îl înjură stăpânitorul pământesc, muritor, este pedepsit, câtă pedeapsă se cuvine celui care îl înjură pe împăratul ceresc? Aşadar, păcatul îndreptat împotriva oamenilor nu este la fel de mare ca aceiași păcat îndreptat împotriva lui Dumnezeu. Cu cât este Dumnezeu mai presus față de oameni, cu atât mai mare este și păcatul pe care îi săvârșim împotriva lui Dumnezeu. Şi cu toate acestea, ne temem, respectăm și ne este rușine mai mult de oameni decât de Dumnezeu, îți voi demonstra acest lucru prin exemple.

Cel care se hotărăște să săvârșească păcatul preacurviei, cu toate că știe că este văzut de Dumnezeu, îl disprețuiește pe Creatorul său. Dar dacă știe că îi vede un om, nu mai săvârșește

păcatul. La fel şi hoţul — el ştie că răpind lucruri ce sunt ale altuia, este văzut de Dumnezeu. Cu toate acestea, nu îi pasă. Face însă tot ce poate ca fapta sa să nu fie văzută de oameni. La fel face şi cel care vorbeşte de râu, ucigaşul sau orice alt om fără de lege. Vedeţi că îi cinstim mai mult pe oameni decât pe Dumnezeu? Vedeţi că ne temeni mai mult de oameni decât de Dumnezeu? Vedeţi că ne e ruşine mai mult de oameni decât de Dumnezeu?" (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 328-329)

PĂCATELE (stăruinţa în păcate - gravitatea)

„Stăpânul nostru, fiind iubitor de oameni (...) nu-şi întoarce faţa de la noi atât de mult când păcătuim, cât atunci când stăruim în păcat". (*Omilii la Facere*, omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 218)

„După cum rănile care nu se pot vindeca nu se vindecă nici cu doctorii usturătoare, nici cu doctorii ce pot aduce alinare, tot aşa şi sufletul, care a ajuns odată rob, care s-a dat cu totul păcatelor şi nu mai vrea să-şi vadă folosul lui, de i-ai da mii de sfaturi, nimic nu câştigă, ci, ca şi cum ar avea urechile moarte, nu primeşte nici un folos de pe urma povăţuirii, nu pentru că nu poate, ci pentru că nu vrea. Şi doar actele noastre de voinţă nu-s ca rănile trupului! Adeseori rănile trupului nu pot fi înlăturate, pe când cu actele noastre de voinţă nu-i aşa. De multe ori omul, care are o voinţă rea, poate să se schimbe şi să ajungă bun, iar cel bun să alunece spre păcat, dacă se trândăveşte". (*Omilii la Facere*, omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 221)

„Nu-i atât de cumplit să păcătuim; cumplit este când continuăm să păcătuim." (*Omilii la Facere*, omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 372)

„Mai grozav decât păcatul este rămânerea în păcat, mai cumplită decât căderea este neridicarea din cădere." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a cincea, p. 84)

„A păcătui este ceva omenesc, dar a stărui în păcate, asta nu mai e ceva omenesc, ci cu totul diavolesc." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 361)

„Dumnezeu nu atâta pe cei păcătoşi îi urăşte, ca pe cei ce nu se opresc de la păcat. De la unii ca aceştia îşi întoarce Dumnezeu faţa şi se depărtează." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 10)

„Vai sufletului păcătos, care trăieşte liniştit şi fericit în păcatul său! Mai mult decât păcatul, această nepăsare orgolioasă mânie pe Dumnezeu şi face orice mântuire imposibilă." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 311)

PĂCATELE (obişnuinţa cu păcatul)

„Când sufletul se obişnuieşte cu păcatul, care este nemilos, boala sa iese la suprafaţă şi este văzută de toţi. Dar aşa cum porcul, atunci când se tăvăleşte în noroi, este mulţumit şi nu mai simte mirosul murdăriei, la fel şi omul, când este robit de obiceiul cel rău, nu-şi mai dă seama de mirosul greu al păcatelor sale, pentru că se obişnuieşte cu ele." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 219)

PĂCATELE (urmările pierzătoare ale păcatelor)

„Atât de mare e înşelăciunea, că primesc cu plăcere în suflete momeala aceea şi nu se gândesc că plăcerea aceasta vătămătoare este scurtă şi trecătoare, pe când durerea e continuă, iar învinuirea conştiinţei cumplită". (*Omilii la Facere*, omilia VI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 80)

„Atât de mare rău este păcatul! Nu numai că ne ia bunăvoința de sus, dar ne mai și coboară la mare rușine și smerenie, ne lipsește de bunătățile pe care le avem și ne răpește orice îndrăznire". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 186)

„Nu vom putea da vină pe neștiința noastră. Dacă acesta, Cain, care n-a avut înainte de el pe cineva care să fi făcut o astfel de faptă, a îndurat o pedeapsă atât de grozavă, cunoscută de cei de după el, ce vom îndura noi, care facem aceleași păcate, ba chiar și mai grele, atunci când harul s-a revărsat din belșug asupra noastră? Nu ne va aștepta, oare, focul cel veșnic, viermele cel neadormit, scrâșnetul dinților, întunericul cel mai dinafară, gheena focului și celelalte pedepse groaznice? Nu ne va rămâne nici un cuvânt de apărare, dacă suntem tot așa de trândavi și molateci. Putem spune, oare, că nu știm ce trebuia să facem și ce nu trebuia? Cei ce fac fapte bune vor avea întâile cununi, iar cei ce cad în păcate vor avea cele mai grozave chinuri". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 220)

„Așa e păcatul! Înainte de a fi săvârșit ne întunecă judecata și ne înșală mintea; dar după ce a fost săvârșit ne apare lămurit înaintea ochilor grozăvia lui; plăcerea aceea scurtă și rușinoasă ne chinuie mereu și ne umple de rușine". (*Omilii la Facere,* omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 238)

„Nimic nu e așa de greu și anevoie de purtat precum felul de a fi al păcatului; nimic nu ne aduce atâta chin și osteneală ca răutatea și ca greșalele. De asta și Hristos le spune celor ce își duc viața în păcate: *Veniți, toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi* (Mt., 11, 28)." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 139-141)

„Toată lumea știe doar că și cei ce fac păcate se obosesc; și răpitorul și desfrânatul și clevetitorul muncesc mult, se chinuiesc mult ca să-și ducă la bun sfârșit păcatele lor; dar nu numai că nu au nici un câștig de pe urma acestor osteneli, ci suferă și mare pagubă". (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 316)

„Cel care duce o viață păcătoasă va trăi totdeauna împovărat de tristețe, de temeri, de griji, de neliniști. Lucrul acesta l-a lăsat să se înțeleagă un înțelept, când a spus: *Fuge necredinciosul fără să-l gonească cineva* (Prov., 28, 1). Niște oameni ca aceștia se sperie de umbre, bănuiesc pe prieteni, pe dușmani, pe casnicii lor, pe cunoscuți și pe necunoscuți; înainte de chinurile iadului, se chinuiesc cumplit aici". (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 318)

„Păcatul nu este decât întuneric, el este acoperit de nori negri, și de aceea apare văzut, pentru că fără nici un motiv și fără nici o dovadă se face; căci, *oricine face păcatul urăște lumina, și nu vine la lumină* (Ioan 3, 20). Și: *cele ce se fac întru ascuns de către ei rușine este a le grăi* (Efes., 5, 12). La fel precum nici în întuneric nu cunoaștem nici pe prieten nici pe dușman, și nu deosebim nici obiectele, așa în păcat nu vedem nimic: lacomul nu-l deosebește pe prieten de dușman; invidiosul vede cu un ochi de neprietenie pe prietenul cel mai devotat; cel ce pune piedici declară război lumii întregi. Într-un cuvânt cel ce este supus păcatului nu se deosebește cu nimic de oamenii beți și nebuni și chiar a încetat de a deosebi lucrurile. Precum în noapte, trebuie lumină pentru a distinge obiectele lemnul, plumbul, argintul, pietrele prețioase, totul pare asemenea ochilor noștri și la fel; la fel cel ce trăiește în necurăție nu cunoaște minunata înțelepciune și nici frumusețea filosofiei. În sfârșit, în întuneric, cum am spus-o, pietrele prețioase nu-și arată propria lor strălucire și aceia nu vine din natura lor, ci din neștiința celor ce le privesc.

Dar nu este acesta singurul rău care-l cuprinde pe cel ce trăiește în păcat: el este într-o frică continuă și la fel cu cei ce se află pe drum într-o noapte întunecoasă, când luna nu luminează deloc, tremură mereu, cu toate că nu este nimeni pentru a le stârni frica; așa păcătoșii sunt într-o groază continuă chiar când nimeni nu le-ar face nici o mustrare. Dar

mustrările conștiinței lor fac ca toate să-i îngrozească, totul le este suspect, căci totul este plin pentru ei de groază și de teamă, și ei nu văd nimic care să nu-i neliniștească.

Să fugim dar de o viață atât de tulbure, căci după aceste neliniști va veni moartea, și o moarte veșnică, unde chinurile nu vor avea sfârșit. Dar chiar în această lume, acești păcătoși care-și închipuie lucruri fără realitate, nu se deosebesc de nebuni; ei se cred bogați, și nu sunt; lor li se pare că trăiesc în plăceri și în delicii, și n-au nici plăceri, nici delicii, și nu recunosc și nu simt cât de greșite sunt ideile lor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia V, 4, pp. 32-33)

„Sfântul Pavel vrea ca să fim toți sobri și cu priveghere, și Iisus Hristos ne poruncește la fel. Cel ce este sobru și care veghează, dacă-l surprinde păcatul, imediat îl alungă; dar nebunul sau cel ce doarme nu știe cum îl împresoară păcatul. Să nu dormim deloc, căci noaptea a trecut, noi suntem ziua. *Să umblăm cuviincios, ca ziua* (Rom., 13, 13)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia V, 4, p. 33)

„Plăcerea pe care o aduce păcatul este scurtă, dar durerea pe care-o produce este veșnică." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, p. 175)

„Păcatul, înainte de condamnarea la chinuri, îi tulbură pe cei ce-l fac, întărâtă conștiința prin mustrările ei, teama și miile de neliniști. Ori aceste greutăți nu sunt ele mai mari și mai grele osteneli decât toate sudorile împreună?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, p. 175)

„Vreți să cunoașteți putreziciunea păcatului? Considerați-l după ce l-ați făcut. Atunci când pofta nu vă va ține în lanțurile ei, atunci când focul nu va mai arde în vinele voastre, atunci veți vedea ce este păcatul. Atunci când veți fi intrat la liniște, priviți mânia; considerați lăcomia, atunci când s-a stins în voi această patimă. Nimic nu este mai urât ca lăcomia și ca plăcerea." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LII, 4, p. 257)

„În sfârșit, nu numai că Dumnezeu nu lasă, ci chiar El nici nu părăsește, dacă nu vrem noi înșine să fim părăsiți, iată dovada; ascultați ceea ce zice El: *Nu păcatele voastre s-au făcut zid de despărțire între Mine și voi?* (Is., 40, 2). Și iarăși: *Cei ce se îndepărtează de Tine vor pieri* (Ps., 72, 26). Osea zice: *Voi ați uitat legea lui Dumnezeu și Dumnezeu vă va uita pe voi* (Os., 4, 6). Și Iisus Hristos Însuși zice în Evanghelia Sa: *De câte ori am voit ca să adun pe fiii tăi și tu n-ai vrut* (Lc., 13, 34). Isaia zice încă: *Eu am venit, și n-am aflat pe nimeni; Eu am chemat și nimeni nu M-a auzit* (Is., 50, 2). Scriptura spune aceste lucruri, pentru a ne arăta că noi înșine suntem primii autori și ai părăsirii noastre și ai pieirii noastre." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVIII, 2, p. 350)

„Dacă, atunci când ați păcătuit, vă gândiți la viitor, încă atunci când nimeni nu pedepsește fapta voastră, voi sunteți în neliniște și în îngrozire continuă; dacă vă gândiți la prezent nu-i veți vedea decât pe dușmanii voștri; mii de bănuieli vă agită, veți trăi în dispreț și nu veți îndrăzni să-i priviți în față pe cei ce v-au făcut rău. Ce zic eu? Chiar pe cei ce nu v-au făcut. (...) în interior, mustrările și strigătele conștiinței; în afară, oamenii care vă condamnă; mânia unui Dumnezeu un iad deschis, gata să vă înghită; aceste gânduri nu vă lasă nici o odihnă.

Da, este oare o povară mai grea și mai incomodă ca și păcatul? Plumbul nu este așa de greu ca și el." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 3, p. 473)

„... păcatului, care e mai tiranic decât toți barbarii." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VI, p. 100)

„Căci și iubirea banilor, și satisfacerea poftelor absurde, și în fine, orice păcat obișnuiește a îmbătrâni pe cel ce-l săvârșește, după cum zice Scriptura: *Iar ce se învechește și îmbătrânește, aproape este de pieire* (Evrei 8, 13). Nu este cu putință a vedea un trup atât de slăbănogit din cauza timpului, pe cât de slăbănogit devine sufletul, pe cât de putrezit și căzut din cauza păcatelor. Un asemenea suflet ajunge la cea mai de jos demență, grăind lucruri

murdare şi bârfind, precum bătrânii şi cei ce se împleticesc pe drum din cauza beţiei. Ca şi acestora îi curg balele şi lui din gură şi din nas, este uituc şi cu ceaţă în ochi, şi, cu un cuvânt, urât şi murdar înaintea oamenilor, iar diavolului cu uşurinţă de cucerit. Astfel sunt sufletele păcătoşilor."(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, p. 175)

„Când tu faci ceea ce păcatul voieşte, atunci te lipseşti însuţi de orice libertate, pe când dacă îl împiedici, atunci mai ales îţi păstrezi propria-ţi demnitate."(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 186)

„Păcatele sunt mai rele decât viermii, deoarece aceştia vatămă trupul, pe când păcatele murdăresc şi vatămă sufletul, pe care-l împuţesc mai grozav decât trupul cel mâncat de viermi. Dar noi nu simţim un astfel de miros îngrozitor, fiindcă nu ne silim de a o curăţi. Nici beţivul nu simte duhoarea vinului ce iese din el, pe când cel ce nu bea şi nu se îmbată, acela simte îndată duhoarea aceea greţoasă. Tot aşa este şi cu păcatul. Cel ce vieţuieşte cu înţelepciune, ştie exact mocirla în care se cufundă păcătosul, şi cunoaşte bine pata cea urâcioasă ce este pe fruntea lui, pe când acesta, predându-se pe sine răutăţii, întocmai ca de o beţie este ameţit, şi nici măcar nu se cunoaşte pe sine că e bolnav. Şi tocmai aceasta e prăpastia răului, că nu lasă pe cei căzuţi în păcat ca să-şi cunoască ei înşişi mărimea ticăloşiei, ci deşi stau în mocirla aceea urât mirositoare, ei cred că emană din ei miresme alese. De aceea nici nu pot a scăpa de acolo, ci plini fiind de acei viermi, ei se fălesc ca şi cum ar fi împodobiţi cu pietre preţioase! De aceea nici că voiesc de a ucide acei viermi, ci îi lasă să se hrănească şi să se înmulţească înlăuntrul lor, până ce îi vor trimite şi pe ei ca hrană viermilor celor neadormiţi din viaţa viitoare."(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 193-194)

„Păcatul face pe oameni neruşinaţi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, p. 22)

„Chiar de am spune mii de vorbe, totuşi nici un cuvânt nu ar putea înfăţişa aşa de bine plăcerea ce o simţim după fapta bună, cum şi neplăcerea şi întristarea după fapta rea, până ce nu facem una din două. Numai atunci vom simţim veninul şi amărăciunea răului, când mai întâi vom gusta dulceaţa virtuţii. Acea amărăciune este dezgustătoare, greţoasă şi de nesuferit, ceea ce nu pot tăgădui nici chiar cei ce se tăvălesc în rele, şi numai când ne depărtăm de răutate, simţim cu străşnicie veninul ei." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 234)

„... aşa este păcatul; întrucât este în lucrare, el îţi aduce oarecare plăcere – dar după ce s-a sfârşit, atunci mica plăcere zboară şi în locul ei intră nemulţumirea şi tristeţea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVI, p. 170)

„Precum se întâmplă la semănături, că cel ce seamănă linte, nu poate să secere grâu, fiindcă e absolut necesar ca şi sămânţa să fie de aceeaşi specie ca şi planta secerată, tot aşa se întâmplă şi cu faptele omeneşti, încât cel ce introduce în corpul său mândrie, beţie sau plăceri dobitoceşti, va secera consecinţele acestora. Şi care sunt? Osânda, pedeapsa, ruşinarea, râsul şi altele de acest fel." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 120)

„Dacă în noi va stăpâni păcatul, atunci noi nu facem ceea ce voim, ci ceea ce păcatul porunceşte." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 213)

„Păcatul de-ndată atinge judecata noastră, şi nu o lasă a fi liniştită, ci o tulbură şi o nelinişteşte. Se zice că şi boala molipsitoare corupe trupul şi-l prăpădeşte. Astfel este şi păcatul, căci cu nimic nu se deosebeşte de mortăciune, nu doar că conrupe mai întâi aerul, şi apoi trupurile, ci deodată pătrunzând în suflet. Nu vezi pe cei molipsiţi de o boală molipsitoare, cum se umflă, cum se învârtesc în toate părţile, cum sunt plini de putoare, cum căutătura lor este schimbată, cum toţi sunt necuraţi? Astfel sunt şi păcătoşii, ca şi cum nu ar

vedea. Căci spune-mi: oare cel stăpânit de pofta banilor sau a trupurilor, nu este mai bolnav decât cel cuprins de o boală molipsitoare? Oare nu este mai necurat de cât toți aceștia, făcând toate cele necinstite și rușinoase? Căci ce poate fi mai scârbos, decât un om iubitor de bani? Câte fac femeile curve, câte cele ce joacă pe scena teatrului, tot pe atâtea fac și cei iubitori de bani. Sau mai dreptul vorbind mai degrabă se vor lăsa acelea de rele, decât aceștia de iubirea de argint. Sufăr deseori lucruri înjositoare, lingușind pe cei ce nu merită, se arată îndrăzneți iarăși unde nu trebuie, pretutindeni cu neorânduială. De multe ori apoi lingușesc pe cei vicleni și înșelători, care sunt poate și inferiori lui, iar pe cei buni și virtuoși în toate, îi batjocoresc.

Ai văzut sluțenie și nerușinare din toate părțile?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XV, p. 213)

„Nimic nu este mai amar ca păcatul, iar aceasta o știu cei ce sunt mustrați de cuget după săvârșirea lui, cei ce gustă o mare amărăciune. Căci păcatul fiind foarte amar, strică cu desăvârșire cugetul și dreapta judecată a omului. Astfel este natura amărăciunii, este nefolositoare." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 357)

„Că așa e păcatul! Ne năucește sufletul. După cum cei cu mari dureri de cap sau cei beți merg împleticindu-se și la întâmplare și cad, stăpâniți de dorința păcatului, ca de o beție, nu mai știu ce fac, nu văd nici ce-i în fața lor, nici ce are să li se întâmple." (*Omiliile despre pocăință,* omilia a cincea, p. 85)

„Odată păcatul născut, el pricinuiește sufletului ce l-a născut nenumărate dureri. Se întâmplă cu totul altfel decât la nașterea cea firească. Odată ce femeia a născut, vaietele ei încetează. Dimpotrivă, păcatul tocmai după nașterea sa chinuiește mai mult sufletul din care s-a născut." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 33-34)

„... după ce am născut în lume copilul cel rău, adică păcatul, atunci cunoaștem urâciunea lui, atunci simțim durerile, atunci pățim chinuri mai mari decât femeile ce se află în durerile nașterii." (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 74)

„Uită-te la cei ce și-au sfârșit viața trăind în desfrânări, petreceri și beție. Unde sunt acum cei ce treceau prin piață cu atâta îngâmfare, urmați de multe slugi? Unde sunt acum cei ce se îmbrăcau cu haine de mătase, cei ce răspândeau de departe mirosul de parfum, cei ce hrăneau pe trândavi, cei care nu se dezlipeau de teatru? Unde este acum pompa lor și slava? S-a dus tot luxul meselor bogate, sau dus tarafurile de lăutari, tămâierile celor lingușitori, râsul cel fără hotar, dezmățul sufletesc! S-au dus petrecerile, viața desfrânată, viața de prisos și fără de folos! Unde zburat-au, oare, acum toate acelea? Ce s-a făcut cu trupul ce se bucura de atâta atenție și îngrijire? Du-te la sicriu! Privește praful, cenușa și viermii! Privește urâțenia din groapă, suspină cu amar! O, dacă paguba ar merge numai până la cenușă! Dar nu! Du-te acum cu mintea de la sicriu și viermi, la viermele cel neadormit (Marcu 9, 44, 46, 48), la focul cel nestins (Marcu 9, 43, 44, 45, 46, 48), la scrâșnetul dinților (Matei, 8, 12; 13, 42-50; 22, 13; 24, 51; 25, 30; Luca 13, 28), la întunericul cel mai din afară (Matei 8, 12; 22, 13; 25, 30), la jalea, la mâhnirea cea de dincolo, de pe celălalt tărâm. Du-te cu mintea la pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (Luca 16, 19-31). Bogatul a fost stăpânul multor avuții; cu porfiră era îmbrăcat, și dincolo n-a fost stăpânul nici unei picături de apă, când era într-o nevoie atât de mare." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut,* 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...,* pp. 339-340)

„Da, izvor al relelor, rădăcină și mamă a tuturor relelor este păcatul. Păcatul ne paralizează, ne slăbănogește trupul nostru!" (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiș,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 287)

„Păcatul este întuneric, putreziciune, moarte. Când ne învăluie, nu mai vedem dinaintea noastră. Astfel, deşi păşim pe un drum larg, care este drumul egoismului şi al desfătărilor, în cele din urmă ne prăbuşim în prăpastia pierzaniei." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 336)

„Păcatele sunt rădăcina tuturor relelor. Din cauza păcatelor îndurăm supărări, tulburări, ispite şi boli." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 360)

„Înainte să fie săvârşit, păcatul întunecă mintea şi înşeală gândul. Abia după ce este săvârşit îşi arată adevărata faţă, pricinuind durere neîntreruptă şi distrugând îndrăzneala conştiinţei." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 360)

„... păcatul îşi are comoştenitoare a lui pedeapsa încă înainte de pedeapsă, în însăşi făptuirea lui (...)" (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 3b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 218)

„Şi, ca să ştii că păcatul este mai istovitor decât toate, ascultă-l pe proorocul, care zice: *Ca o sarcină grea apăsat-au asupra mea* (Ps., 37, 5-6). Dar nu numai că este greu, ci şi urât mirositor. Căci adaugă: *împuţitu-s-au şi au putrezit rănile mele.* Ai văzut că păcatul nu este numai greu, ci şi urât mirositor? Învaţă acum din cele ce urmează şi de unde se naşte el, căci zice: *de la faşa nebuniei mele.* Prin urmare, nebunia ni se face pricină a toate relele." (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 102-103)

„Care este deci starea păcatului? Este o stare de letargie şi de somn. Este o stare de moarte. Este o stare de ruşine. Este o stare de nebunie.

Este o stare de somn funest. Mortal pentru două motive. Păcătosul adormit în viaţa lui vinovată suferă două pericole: cel al neprivegherii, cel al nesimţirii şi al nepăsării." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 305)

PĂCATELE (păcatele sunt pricina tuturor relelor)

„Păcatele sunt pricina tuturor relelor. Din pricina păcatelor – supărările, din pricina păcatelor – tulburările, din pricina păcatelor – războaiele, din pricina păcatelor – bolile şi toate suferinţele greu de vindecat ce vin peste noi. După cum doctorii iscusiţi nu cercetează numai cele ce arată bolile pe dinafară, ci caută să afle şi cauza bolilor, tot aşa şi Mântuitorul, vrând să arate că păcatul este pricina tuturor relelor ce vin peste oameni, a spus celui slăbănogit cu trupul: *Iată, te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai greşeşti, ca să nu-ţi fie ţie ceva mai rău*, pentru că Doctorul sufletelor a văzut că sufletul îi e slăbănogit, iar din pricina lui şi trupul. Aşadar, păcatul fusese pricina bolii de care zăcuse slăbănogul. Păcatul e pricina pagubei, păcatul e pricina supărării, păcatul e pricina oricărei suferinţe." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p.142)

PĂCATELE (nimic nu e atât de greu și împovărător ca păcatul)

„Că nimic nu-i atât de greu şi de împovărător ca păcatul şi neascultarea! De aceea şi Zaharia a spus că păcatul e ca plumbul de greu (Zaharia 5, 7), iar David, descriind natura păcatului, spunea: *Fărădelegile mele au covârşit capul meu, ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine* (Ps., 37, 4); iar Hristos striga celor ce trăiau în multe păcate: *Veniţi la mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi odihni* (Matei 11, 28)." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a cincea, p. 86)

PĂCATELE (nu îi mai rușinează pe cei care le săvârșesc)

„Trebuie să plângem pentru că în zilele noastre oamenii răi s-au înmulțit, iar relele nu îi mai ruşinează pe cei care le săvârşesc." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 361)

PĂCATELE (ferirea de păcate)

„Chiar dacă am putea să ne ascundem de toți, de ochiul cel neadormit nu ne vom putea ascunde. Numai de el trebuie să ne temem, să ne neliniştim şi să tremurăm, ca să nu săvârşim vreo nelegiuire înaintea ochilor lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 287)

„A cădea în adâncul păcatelor, este, dragii mei frați, sigur un rău grozav. Este destul de greu ca atunci să se întoarcă o inimă şi să se schimbe. Iată pentru ce trebuie de la început, să facem toate eforturile pentru a nu ne lăsa să cădem în cursele păcatului. Vedeți-l pe Iuda; odată ce s-a supus păcatului, toate ajutoarele pe care i le-a dat Învățătorul său au devenit fără folos şi el nu s-a ridicat." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXX, 1, p. 360)

„Temeți-vă de puterea păcatului. Omul nu te vatămă, dacă tu însuți nu te păgubeşti. Dacă păcatul nu este în tine, şi mii de săbii să te atace, Dumnezeu te scapă, iar dacă ai păcatul, şi în Paradis dacă trăieşti, eşti căzut. Adam a fost în Rai şi a căzut, în vreme ce Iov s-a aflat pe gunoaie, şi s-a încununat. Cu ce l-a folosit pe acela Paradisul, sau cu ce l-a vătămat pe celălalt gunoiul?" (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre «Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta»,* p. 30)

„Nu vom cădea niciodată în păcate de ne vom feri să săvârşim fapte indiferente, fapte care nu-s nici bune, nici rele. Astfel multora li se pare o faptă indiferentă uitatul la femei, dar din fapta asta se naşte pofta cea neruşinată iar din poftă, desfrânarea, iar din desfrânare, iarăşi pedeapsă şi osândă." (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 146)

„Teme-te de vătămarea păcatului, că omul niciodată nu-ți va strica de nu-ți vei strica tu singur şi de nu vei greşi, măcar mii de săbii să fie, Dumnezeu te va izbăvi. Iar de ai în tine păcat, chiar şi în Rai de vei fi şi de acolo vei cădea, că şi Adam în Rai a fost şi a căzut, Iov încă a fost în gunoi şi s-a încununat prin răbdare. Ce i-a folosit lui Adam Raiul? Sau ce i-a stricat lui Iov gunoiul? Pe acela nimeni nu l-a viclenit şi s-a poticnit, iar pe acesta l-a bântuit diavolul şi s-a încununat." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 49)

PĂCATELE (ferirea de tot ceea ce ne poate împinge spre păcate)

„Va fi pentru noi cea mai bună temelie a izbăvirii noastre, să fugim nu numai de păcate, ci şi de lucrurile ce par nepăsătoare, dar care ne pot poticni spre păcate." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 91)

„A merge la teatre, a privi la alergări de cai, a juca zaruri, nu pare pentru cei mulți o greşală recunoscută, dar aduce în viața noastră nenumărate rele. Căci zăbovirea la teatre a dat naştere la curvie, la orice desfrânare, dezmățare, iar privirea întrecerilor de cai a adus după sine lupte, înjurături, loviri, ocări şi uri necurmate; iar râvna pentru zaruri a pricinuit blesteme, pagube, mânii, înjurături şi adesea alte rele mai grozave ca acestea. Să nu fugim, aşadar, numai de păcate, ci şi de cele ce par nevinovate, dar care încetul cu încetul ne duc la aceste greşeli. Căci şi acela care merge pe lângă prăpastie, chiar dacă nu cade în ea, tremură şi adesea, târât chiar de acest tremur, se rostogoleşte în ea. Tot aşa şi cel care nu fuge departe de

păcate, ci merge pe lângă ele, va trăi cu frică şi adesea va cădea în ele." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 92)

PĂCATELE (dacă voim, nu putem fi siliți de nimeni şi de nimic să păcătuim)

„Nu a creat Dumnezeu natura noastră în aşa mod, ca să fim siliți a păcătui, căci de ar fi aşa, nu ar fi pedeapsă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, p. 20)

„Nici unul să nu-şi arunce prilejul şi pricina spre altul, zicând că-l opreşte de ostenelile şi de trudele faptelor celor bune, ci fiecare să zică că cu lenea mea am făcut cutare şi cutare păcat (...) diavolul singur nu poate să taie calea aceluia ce lucrează fapta bună, ci numai ce înşeală şi împiedică pe cei ce umblă cu lene şi fără de grijă, iar el nici nu poate să împiedice nici să îndemne pe nimeni, pentru că vrând noi să ne păzim, nu poate nimeni să ne strice nimic, nici sufleteşte, nici trupeşte." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 98)

PĂCATELE (lupta cu păcatul)

„Îți spun: nu te iubesc, nu-ți mulțumesc, nu te îmbrățişez pentru că ai reuşit să te dezbari de obişnuința cea rea în zece zile, în douăzeci de zile sau în treizeci de zile, ci te iubesc pentru că nu ai deznădăjduit; te iubesc pentru că te-ai ruşinat de păcat şi l-ai osândit!" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, pp. 159-160)

PĂCATELE (nimeni nu se poate lăuda că este fără de păcat)

„Nu este nimeni atât de bun, încât să nu aibă o cât de mică pată, nici nu este cineva atât de rău, încât să nu aibă o cât de mică faptă bună." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*,p. 148)

„*Cine se poate lăuda că are inima curată? Sau cine va cuteza să spună că e curat de păcate?* (Pilde 20, 9).

Nu există om fără de păcat. Şi dacă-mi vei spune cum cutare este drept, este milostiv, este iubitor de oameni, sunt de acord. Nu se poate însă să nu fi făcut vreo greşeală. Ori va fi fost biruit de slava deşartă, ori de cârtire, ori de altceva. Unul face milostenii, dar nu este curat. Altul este curat, dar nu face milostenii. Unul are o virtute, altul altă virtute." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 17)

PĂCATELE (amintirea lor)

„După atâtea fapte mari, după ce a primit de sus mărturia aceea atât de mare - *Vas ales Îmi este Mie aceasta* (Fapte, 9, 15) – Pavel tot n-a uitat propriile lui păcate, ci mereu vorbeşte de ele; nu vrea să le uite deşi era încredințat că prin botez îi fuseseră iertate toate. Nu le-a uitat, ci strigă şi spune: *Sunt cel mai mic dintre apostoli şi nu sunt vrednic să mă numesc apostol* (I Cor., 15, 9). Apoi, ca să cunoaştem covârşitoarea lui smerenie, a adăugat: *Pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu* (I Cor., 15, 9).

- Ce faci, Pavele? Stăpânul, cu dărnicia Lui, te-a iertat şi ți-a şters toate păcatele tale, iar tu mereu vorbeşti de ele?

- *Da, ştiu, spune Pavel. Ştiu că Stăpânul m-a dezlegat de păcate! Dar când mă gândesc la cele făcute de mine şi când văd şi oceanul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, atunci ştiu bine că prin harul şi iubirea Lui de oameni sunt ceea ce sunt.*

De aceea, după ce a spus: *Nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu* (I Cor., 15, 9), a adăugat: *Dar cu harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt*

(I Cor., 15, 10). *Eu*, spune Pavel, *am fost atâta de nebun; dar nespusa Lui bunătate și harul Lui mi-a dăruit iertare.*

Ai văzut suflet zdrobit? Are necontenit în minte păcatele săvârșite înainte de botez!

Să-l imităm, și noi pe Pavel! Să ne aducem aminte în fiecare zi de păcatele ce le-am săvârșit după botez; să le purtăm necontenit în suflet și să nu îngăduim cândva să se piardă în uitare. Acesta ne va fi un frâu în stare să ne facă să ne smerim și să ne micșorăm." (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 397)

„Dacă într-una ne gândim la păcatele noastre, nimic din cele pământești nu ne va putea îngâmfa, nici bogăție, nici stăpânia, nici cinstea, ci chiar de am sta în curtea împărătească, vom ofta din greu. Fiindcă și fericitul David a fost împărat, și totuși zicea: *Spăla-voi în toate nopțile patul meu și cu lacrimile mele așternutul meu voi uda.* (Ps., 6, 7), și cu toate acestea cu nimic n-a fost vătămat de porfira sau de diadema împărătească, și nici nu s-a trufit, căci se știa pe sine om, și fiindcă era cu inima înfrântă, el suspina." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, p. 154)

„Nu este un alt îndemn mai mare spre virtute, ca acela de a-ți aduce aminte de propriile tale păcate." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIII, pp. 283-284)

„Mare bun este iubiților, de a-și cunoaște cineva păcatele sale și a și le aminti într-una. Nimic nu vindecă greșalele cuiva, sau căderea în păcate, atât de sigur, ca o amintire într-una de ele, precum și viceversa, nimic nu face pe om mai trândav, și aplecat spre păcat, ca uitarea lor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 361)

„Dacă pururea vei avea în cugetul tău păcatele făcute, niciodată nu vei cleveti pe aproapele tău. Dacă ești convins cu adevărat că ești păcătos, desigur că așa vei face, fiindcă nimic nu poate umili pe suflet atât de mult ca păcatele prin ele înseși, și examinate după felul lor. Avându-le veșnic în minte, niciodată nu vei cleveti, nu te vei mânia, nu vei bârfi, nu vei cugeta lucruri mari de tine, nu vei cădea iarăși în jele, iar spre cele bune vei fi încă mai aprig.

Ai văzut câte bunuri se nasc din amintirea păcatelor? Să le scriem deci pe cugetele noastre. Știu bine că sufletul nu poate suferi o amintire atât de amară, însă noi să-l silim și să-l constrângem a face așa, fiindcă mai bine este de a fi acum mușcat de cuget, decât a fi pedepsit în acel timp." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 362)

„Dacă ai păcătuit și Dumnezeu ți-a iertat păcatele, primește iertarea și mulțumește, dar nu-ți uita păcatul, nu ca să te mistuești cu gândul la el, ci ca să-ți înveți sufletul să nu zburde și să nu cazi iar în păcat. Așa a făcut și Pavel, căci, după ce a zis: *M-a socotit credincios, punându-mă în slujbă,* a adăugat: *măcar că mai înainte fusesem un hulitor, un prigonitor și batjocoritor* (I Tim., 1, 12-13). Să fie cunoscută viața slugii, zice, ca să iasă la iveală bunătatea Stăpânului. Căci, deși am primit iertarea păcatelor, totuși nu alung amintirea lor." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, p. 23)

„Despre păcatele noastre noi nu vorbim niciodată, și când alții vorbesc despre ele noi ne supărăm, ne mâniem, socotim aceasta ca ceva nerușinat, ocărâm și hulim pentru aceasta; dimpotrivă, când am făcut un bine cât de mic, necontenit îl arătăm, mulțumim celor ce vorbesc de el, și îi declarăm prieteni ai noștri, măcar că Hristos ne-a poruncit dimpotrivă, adică, ca noi să uităm faptele noastre cele bune, iar păcatele noastre să le amintim cu sârguință." (*Cuvânt la Duminica a 19-a după pogorârea Sf. Duh*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 144)

„Pavel își aducea mereu aminte de păcatele acelea despre care auzise că Dumnezeu nu-Și mai aducea aminte, grăind așa: *Nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica* (I Cor., 15, 9) și: *Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu* (I Tim., 1, 15). N-a spus: *Am fost*, ci *sunt.* Păcatele i-au fost iertate de

Dumnezeu, dar din mintea lui Pavel nu se ştergea amintirea păcatelor ce-i fuseseră iertate. Păcatele pe care Stăpânul le ştersese, pe acelea Pavel le striga în gura mare. Aţi auzit pe (Dumnezeu prin) profet zicând: *Nu-Mi mai aduc aminte de ele*; tu, însă adu-ţi aminte! Dumnezeu l-a numit pe Pavel vasul alegerii (Fapte 9, 15), şi el se numeşte cel dintâi dintre păcătoşi. Dacă Pavel nu uita păcatele iertate lui de Dumnezeu, gândeşte-te ce bine ţinea minte binefacerile lui Dumnezeu!

Dar pentru ce spun eu că pomenirea păcatelor aduce peste noi ruşine? Nu ne face atât de străluciţi pomenirea faptelor noastre bune, cât de străluciţi ne face pomenirea păcatelor! Dar, mai bine spus, pomenirea faptelor bune nu numai că nu ne face străluciţi, dar ne mai umple şi de ruşine şi de osândă, pe când pomenirea păcatelor ne umple de îndrăznire şi de dreptate multă;

- Cine spune asta?

- Fariseul şi vameşul (Luca 18, 10-14). Unul şi-a spus păcatele, şi s-a pogorât de la templu îndreptat; celălalt şi-a spus faptele bune, şi s-a pogorât mai păcătos decât se suise vameşul. Vezi câtă pagubă aduce pomenirea faptelor bune şi cât de folos este să nu-ti uiţi păcatele? Şi pe bună dreptate. Cel care vorbeşte mereu de faptele sale bune ajunge îngâmfat, dispreţuieşte pe ceilalţi oameni, aşa cum a păţit fariseul. N-ar fi ajuns la atâta mândrie de n-ar fi spus: *Nu sunt ca ceilalţi oameni* (Luca 18, 11), de n-ar fi vorbit de postul lui şi de zeciuiala ce o dădea. Pomenirea păcatelor, dimpotrivă, coboară sufletul, îl face să se smerească, iar prin smerenie atrage bunăvoinţa lui Dumnezeu. Ascultă cum ne porunceşte Hristos să dăm uitării faptele noastre bune: *Când veţi face toate acestea, să ziceţi: «Slugi netrebnice suntem»*. Spune şi tu: Sunt slugă netrebnică! (Luca 17, 10) *Eu nu te fac netrebnic. Dacă-ţi mărturiseşti nimicnicia ta, Eu te fac strălucit şi te încununez!*" (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 467-468)

„Nu-i de ajuns numai să spui: *Sunt păcătos*, ci trebuie să ai în minte chiar şi felul păcatelor săvârşite. După cum focul când cade în spini stârpeşte uşor spinii, tot aşa şi mintea noastră, când cugetă mereu la păcatele noastre, le îneacă şi le stârpeşte cu uşurinţă. Iar Dumnezeu, Care trece peste nelegiuiri şi şterge nedreptăţile, să ne scape de păcate şi să ne învrednicească de împărăţia cerurilor." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 471)

„Nimic nu poate face sufletul atât de plin de virtute, atât de blând şi binevoitor, ca necontenita aducere aminte de păcate. De aceea şi Pavel îşi aducea aminte de păcatele lui, nu numai de cele de după botez, ci şi de cele de dinainte de botez, deşi îi fuseseră şterse desăvârşit. Dacă Pavel îşi aducea aminte de păcatele sale de dinainte de botez, cu atât mai mult noi trebuie să ne aducem aminte de păcatele de după botez. Prin această aducere-aminte nu numai că le ştergem, dar ajungem mai îngăduitori cu toţi oamenii, iar lui Dumnezeu Îi slujim cu mai multă bunăvoinţă, cunoscând bunătatea Lui nespusă datorită acestei aduceri-aminte de păcate." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 238)

„De îţi vei aduce aminte tu de păcatul tău, Dumnezeu nu-şi va aduce aminte de el, iar de-l vei uita tu, Dumnezeu îşi va aduce aminte de el. Făcut-ai vreun rău? Ţine-l minte, ca Dumnezeul tău să-l uite pe el!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 50)

PĂCATELE (pomenirea necontenită a păcatelor proprii)

„Tu însă trebuie să pomeneşti păcatele tale pentru ca să ai prilej de a te îndrepta. Sfântul Pavel, ştiind aceasta, totdeauna amintea păcatele sale deşi Dumnezeu nu le mai pomenea, şi zicea: *Nu sunt vrednic a mă chema apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu* (I Cor. 15, 9); şi: *Hristos a venit în lume pentru ca să mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu* (I Tim. 1, 15). El nu zice *am fost cel dintâi*, ci *sunt cel dintâi*; deşi Dumnezeu îi iertase păcatele sale, totuşi la Pavel niciodată nu s-a stins pomenirea păcatelor sale celor iertate. Cele pe care Dumnezeu le ştersese, el însuşi le făcea cunoscute. Dumnezeu l-a numit pe Pavel *vas ales* (F. A. 9, 15). Iară el se numea pe sine *cel dintâi între păcătoşi*. Deci, fiindcă el însuşi necontenit pomenea păcatele sale, poți tu să judeci cât de mult a pomenit Dumnezeu faptele cele îmbunătățite.

Dar ce zic eu, că nu este ruşine a-şi mărturisi cineva păcatele sale! Pomenirea păcatelor noastre este cu mult mai mărită decât pomenirea faptelor noastre celor bune. Pomenirea faptelor noastre celor bune nu numai că nu ne dă vreo strălucire, ba chiar aduce asupra noastră ruşine şi osândire; pe când pomenirea păcatelor noastre ne umple de o veselă asigurare şi îndreptare la Dumnezeu. Cine ne spune aceasta? Fariseul şi vameşul. Acesta din urmă şi-a mărturisit păcatele sale şi s-a dus îndreptat de dânsele; iară celălalt şi-a numărat faptele sale cele bune şi s-a pogorât mai jos decât vameşul. Vezi câtă vătămare se aduce când cineva pomeneşte faptele sale cele bune şi cât folos se pricinuieşte când cineva nu uită păcatele sale? Şi aceasta nu este de mirare. Căci cine pomeneşte faptele sale cele bune, cade în mândrie şi semeție, dispreţuindu-i pe ceilalți oameni, ca fariseul acela. El n-ar fi ajuns la o fală aşa de mare şi n-ar fi zis: *nu ca ceilalți oameni* (Lc. 17, 11), dacă n-ar fi pomenit postul şi zeciuielile sale. Dimpotrivă, pomenirea păcatelor noastre smereşte duhul nostru, ne învață a fi cumpătați, şi prin cumpătare ne dobândeşte bunăvoința lui Dumnezeu. Ascultă numai, cum ne porunceşte Hristos să nu pomenim faptele noastre cele bune: *Când ați făcut toate, ziceți: robi netrebnici suntem* (Lc. 17, 10). El vrea să zică: mărturiseşte tu numai că eşti un rob netrebnic, iar Eu nu te voi face aşa, dacă tu vei mărturisi înjosirea ta, ci te voi mări şi te voi încununa." (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 56-58)

PĂCATELE (remedii și eliberarea de ele)

„De-ți cuprinde sufletul pofta trupească sau dragostea de bani sau altă plăcere ruşinoasă, gândeşte-te îndată că El este Cel Ce ne judecă şi Lui nu-i putem ascunde gândurile minții. Aşa vom scăpa negreşit şi de uneltirile Diavolului şi ne vom bucura şi de mult ajutor de sus". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 289)

„Deci când plăcuta obişnuință cu păcatele şi dragostea de bani te asaltează, atac-o şi tu cu gândul acela care spune că vom primi mare răsplată de vom călca în picioare plăcerea cea trecătoare şi spune sufletului tău: *Te întristezi cumplit că te lipsesc de plăcere? Nu te întrista! Bucură-te, că îți pricinuieşte cerul! N-o faci pentru om, ci pentru Dumnezeu. Rabdă puțin şi vei vedea cât de mare e răsplata! Rabdă în viața aceasta pământească şi vei primi nespusă îndrăznire!*

De vom grăi unele ca acestea sufletului nostru şi nu ne vom gândi numai la oboselile virtuții, ci vom socoti şi cununile ei, ne vom depărta repede de orice păcat. Dacă diavolul ne arată ca trecător ceea ce este plăcut şi ca veşnic ceea ce este dureros, şi astfel are putere asupra noastră şi ne stăpâneşte, să facem şi noi contrariul: să arătăm ca trecător ceea ce este dureros şi ca nemuritor ceea ce este bun şi folositor". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 216)

„Păcatul pune pe suflet atâta necurăție că nu o poate curăți toată apa izvoarelor, ci numai lacrimile şi mărturisirea". (*Omilii la Matei,* omilia XXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 461)

„Cum ne mai putem mântui? mă poți întreba.

- Dacă vei întrebuința pentru fiecare păcat doctoria potrivnică păcatului: milostenia, rugăciunile, căința, pocăința, smerenia, inima zdrobită, dispreţuirea averilor. Dumnezeu a pus nenumărate căi de mântuire dacă vrem să luăm aminte.

Să luăm, dar, aminte şi cu toate doctoriile acestea să ne curățim rănile făcând milostenii, lăsând ura ce o purtăm celor ce ne-au supărat, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate, postind după putere, rugându-ne cu inimă curată şi să nu ne facem prieteni cu bogăția cea nedreaptă". (*Omilii la Matei,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 499)

„Demonul suferă când este izgonit din trup, dar cu mult mai mult suferă când vede sufletul scăpat de păcat. Că păcatul este marea lui putere. Pentru aceasta a murit Hristos, ca să-i sfărâme această putere. Păcatul a adus pe pământ moartea. Din pricina păcatului toate se întorc pe dos. Ai stârpit păcatul? Ai tăiat tăria diavolului, i-ai strivit capul, i-ai zdrobit toată puterea lui, i-ai împrăştiat oastea lui şi ai făcut o minune mai mare decât toate minunile". (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 543)

„Trebuie deci să facem totul ca să stârpim începuturile păcatelor. Să nu te uiți la păcat că este mic, ci să te gândeşti că ajunge rădăcină de mare păcat dacă nu-l iei în seamă. Iar dacă trebuie să vă spun ceva care să vă minuneze, este că păcatele mari nu au nevoie de atâta luare-aminte ca păcatele mici şi neînsemnate. Însăşi natura păcatelor mari face ca să ne îndepărtăm de ele; cele mici însă, pentru că sunt mici, ne fac să fim nebăgători de seamă şi nu ne îndeamnă să pornim cu hotărâre la stârpirea lor". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 969-970)

„Dacă diavolul ar lupta împotriva noastră pe față şi deschis, victoria noastră ar fi uşoară şi lesnicioasă; dar, mai bine spus, dacă suntem cu luare-aminte chiar ne va fi uşoară, că Dumnezeu ne-a înarmat împotriva fiecăreia din aceste viclenii. Ascultă ce ne sfătuieşte Hristos, pentru a ne convinge să nu nesocotim nici cele mai mici păcate! Ne spune: *Cel ce zice fratelui său: Nebune, vinovat va fi gheenei* (Matei 5, 22) şi: *Cel ce se uită cu ochi desfrânați, a şi săvârşit păcatul desfrânării* (Matei 5, 28) şi vaită pe cei ce râd (Luca 6, 25). Pretutindeni stârpeşte începuturile şi semințele păcatelor ne spune că vom da socoteală de orice cuvânt deşert (Matei 12, 36). Pentru aceasta Iov aducea jertfă lui Dumnezeu chiar pentru gândurile copiilor lui (Iov 1, 5)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 971)

„Să ne ferim de păcate; şi mai ales de începuturile păcatelor". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 972)

„Să rugăm pe Izbăvitorul sufletelor noastre, să sfărâme şi lanțurile, să îndepărteze de noi şi pe acest groaznic temnicer şi, liberându-ne de greutatea acelor lanțuri de fier, să ne facă mintea mai uşoară decât pasărea. Rugându-L acestea, să aducem şi pe cele ale noastre: râvnă, gând curat şi voință bună. Aşa vom putea, chiar în scurtă vreme, să scăpăm de păcatele care ne stăpânesc." (*Omilii la Matei,* omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 172)

„Ai văzut cum Hristos îndepărtează pe oameni de păcat şi-i îndreaptă spre virtute, tocmai prin acelea prin care ei doresc totdeauna păcatul? *Pentru care pricină, întreabă Hristos, doreşti averi? Nu-i aşa că pentru plăcere şi desfătare? Dar tocmai acestea nu le ai de pe urma averilor, ci cu totul dimpotrivă! Când ochii ne sunt scoşi nu mai simțim nici o bucurie din pricina acestei nenorociri; cu atât mai mult nu vom simți vreo bucurie când mintea ni-i stricată şi beteagă.*

- Pentru care pricină îți îngropi în pământ averile? te întreabă Hristos.

- Ca să le pun la loc sigur!
- Dar, făcând aşa, ajungi la un alt rezultat decât cel aşteptat, îţi răspunde Domnul.

Pe cel care posteşte, care face milostenie, care se roagă de dragul slavei deşarte, Domnul îl îndepărtează de slava deşartă tocmai prin ceea ce-i satisface dorinţa de slavă şi-l întreabă:

- Pentru ce te rogi şi faci milostenie aşa?
- Pentru că mi-i dragă slava de oameni.
- Nu te ruga aşa, îi răspunde Domnul, şi vei dobândi slava în ziua ce va să fie.

La fel face Domnul şi cu iubitorul de argint. Îl îndepărtează de bani şi de averi tocmai prin ceea ce căuta mai mult iubitorul de argint.

- Ce vrei? îl întreabă Domnul. Vrei să-ţi păstrezi averile şi să te desfătezi de plăcere? Îţi voi satisface cu prisosinţă şi o dorinţă şi alta dacă vei îngropa aurul tău acolo unde-ţi poruncesc Eu." (*Omilii la Matei,* omilia XX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 267-268)

„... să ne şi schimbăm cât mai este vreme şi să ne ridicăm din păcate. Putem, dacă voim. Dacă mulţi din cei dinainte de venirea harului s-au ridicat din păcate, cu mult mai mult după ce harul a venit." (*Omilii la Matei,* omilia XC, II, în col. PSB, vol. 23, p. 1002)

„În sfârşit, nimic nu este mai greu, nimic nu este mai urât decât păcatul. Căci ar fi un rău mai mic, luându-l ca ruşine şi ca mizerie, de a merge gol pe străzi, decât a fi acoperit şi împovărat cu păcate şi cu crime. A merge dezbrăcat, aceasta nu va fi un rău aşa de mare, pentru că adesea nebunia este cauza; dar nu este nimic aşa de dispreţuit nici aşa de urât ca şi păcătosul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia V, 4, p. 33)

„Medicamentul ne este comun, doctoriile ne sunt oferite în mod egal la toţi, dar vindecarea depinde de voinţa noastră. Cel ce se foloseşte de medicament cum trebuie, câştigă sănătatea; cel ce nu aplică medicament pe rana sa, adaugă răul şi merge în ruină." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 4, p. 70)

„Trebuie să ne reţinem de la păcat, şi din faptă şi din inimă, şi să-i aplicăm fiecărui păcat leacul care îi este contrar. Spre exemplu aţi răpit voi bunul altuia? Aţi fost lacomi? Reţineţi-vă de a fura, şi aplicaţi la rana voastră leacul milosteniei. Voi aţi făcut păcatul desfrâului? Încetaţi a-l mai face şi puneţi pe această rană curăţia. Voi aţi surpat faima aproapelui vostru prin limbă? Încetaţi de a vorbi de rău şi puneţi leacul iubirii. Să facem aşa cu fiecare păcat de-al nostru în particular, şi să nu trecem nici peste nici unul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIV, 1, p. 165)

„Făcând o cercetare exactă a păcatelor noastre şi a greşelilor noastre, să le îndreptăm puţin câte puţin; luna aceasta pe acela, luna următoare pe celălalt, şi apoi să ne propunem să-l corectăm pe al treilea. În acest fel, ridicându-ne ca pe nişte trepte, noi vom ajunge la cer prin scara lui Iacob. Căci mi se pare că această scară pe care o vede Iacob în somn (Gen., 28, 12), arată progresul în virtute, acest progres care ne ridică de la pământ la cer, nu prin trepte simţite, ci prin corectarea şi transformarea moravurilor şi prin creşterea virtuţii." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIII, 5, p. 441)

„*Şi cum să mă întorc?*, zici tu. Fă început lucrului, şi atunci totul ai făcut. Conteneşte de a mai face răul, nu merge mai departe, şi atunci totul ai câştigat. Precum se întâmplă cu cei bolnavi, că dacă boala nu merge spre mai rău, e un început oarecum de îmbunătăţire a stării bolnavului, tot aşa se petrece şi cu răutatea. Nu merge mai departe cu răul, şi atunci vei stăpâni cele ale răului. De vei face aceasta chiar numai două zile, a treia zi mai cu uşurinţă îţi va fi de a te depărta de el, iar după trei zile vei adăuga şi zece, şi douăzeci, şi o sută, şi în fine toată viaţa. Cu cât vei înainta, cu atât mai uşoară de umblat ţi se va părea calea, şi te vei vedea la urmă la capătul ei, bucurându-te de bunurile cele multe şi negrăite. Fiindcă şi atunci, la întoarcerea acelui fiu rătăcitor, a fost ospăţ, cântece de alăută şi de fluier, şi serbări

încântătoare au fost date. Iar cel ce trebuia să ceară socoteală acelui fiu, pentru că şi-a pierdut averea în zadar şi a rătăcit vreme atât de îndelungată, nimic din acestea n-a făcut, ci l-a văzut ca şi pe cel ce se găsea în fapte bune. Şi nici nu l-a dojenit cu vreo vorbă grea, ba nici nu i-a amintit măcar cât de puţin de faptele lui de dinainte, ci l-a şi îmbrăţişat, l-a şi sărutat, a tăiat şi viţelul cel gras, l-a îmbrăcat cu haină nouă şi l-a făcut strălucit prin podoabe multe.

Toate aceste exemple avându-le înaintea noastră, iubiţilor, să ne încurajăm şi să nu ne deznădăjduim. El nu se bucură atât ca Stăpân al nostru, pe cât ca un Tată, Care nu are rob, ci fiu; fiindcă El mai mult doreşte ca noi să devenim fii decât robi. De aceea a şi făcut tot ceea ce a făcut, căci n-a cruţat nici chiar pe Fiul Său Unul Născut, ca astfel şi noi să ne bucurăm de înfiere şi să-L iubim nu ca Stăpân, ci ca Tată al nostru." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 174-177)

„Eşti poate batjocoritor, defăimător şi bătăuş? Scrie-ţi singur lege de a nu te înfuria şi de a nu răcni deloc, şi atunci împreună cu rădăcina răului se va nimici şi fructul. Eşti poate afemeiat şi desfrânat? Pune-ţi iarăşi singur hotar, şi hotărăşte-te a nu te uita la femeie, nici a te duce la teatru, şi nici de a privi în piaţă la frumuseţi străine. Este cu mult mai uşor a nu vedea de la început o femeie frumoasă, decât a o vedea şi a scoate din tine pofta după ea, în acelaşi timp a scoate şi tulburarea ce ţi-a pricinuit vederea ei. Luptele sunt mai uşoare la început, ba încă nu avem nevoie de luptă dacă nu deschidem uşa duşmanului, şi dacă nu vom primi nici chiar sămânţa răului. De aceea şi Hristos îl pedepseşte pe cel ce priveşte femeia cu nesaţ, ca astfel să ne apere de o mai mare durere; de aceea, zic, porunceşte a scoate din casă pe duşman înainte de a deveni puternic, că atunci e şi mai uşor a-l scoate. Care este necesitatea de lucruri prisositoare? Ce nevoie te sileşte a te apuca la ceartă cu cei potrivnici, când premiul îţi stă de faţă şi fără luptă, şi când poţi a-l lua mai înainte chiar de luptă? Nu este atâta osteneală a vedea femei frumoase, pe cât este de a te stăpâni după ce le-ai văzut, ba chiar de a nu le vedea nu este nici o osteneală, pe când osteneala şi sudoarea cea multă vine după ce le-ai văzut. Aşadar, când şi osteneala este mai mică – deşi nici nu o poate numi cineva osteneală – şi când şi câştigul este mai mare, de ce atunci căutăm singuri a cădea în noianul nenumăratelor răutăţi? Şi nu este numai mai uşor a nu vedea femeie, ci încă de a te găsi şi mai curat de această poftă; după cum şi pentru cel ce o vede este mai greu a se izbăvi de osteneală şi de pata ce o are, dacă se mai poate numi izbăvire. Cel ce nu vede o fată frumoasă, este curat de pofta izvorâtă de aici, pe când cel ce doreşte a vedea, mai întâi îşi înjoseşte cugetul cu astfel de gânduri, şi după ce îl întină de nenumărate ori, apoi îşi scoate pe faţă pata rezultată din poftă, dacă o mai scoate. De aceea tocmai şi Hristos, ca nu cumva să pătimim în acest fel, nu împiedică numai omorul, ci chiar şi mânia, nu numai desfrânarea, ci şi privirea nesăţioasă, nu numai călcarea jurământului, sau jurământul fals, ci chiar de a se jura cineva, fie pentru orice. Şi nu s-a mărginit numai aici, sau ca măsura virtuţii să rămână aici, ci, fiindcă el a legiferat acestea, apoi a mers mai departe. Oprind omorul şi poruncind a fi curat de mânie, porunceşte în acelaşi timp ca cineva să fie gata a pătimi şi rele, şi încă să se pregătească de a pătimi nu numai atât cât voieşte duşmanul, ci de a merge încă şi mai departe, şi astfel a birui furia aceluia prin prisosinţa dragostei şi a filosofiei sale."(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, pp. 222-223)

„Două lucruri sunt care ne pot depărta de păcat: când vom pricepe osânda ce zace în păcat, şi când ne vom da seama bine de vrednicia noastră." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, p. 97)

„Chiar de ai avea o poftă cât de arzătoare, împotriveşte-te acelei pofte, şi de îndată vei izbuti a o stinge. Chiar de ai voi să grăeşti ceva urâcios, gândeşte-te la scrâşnirea dinţilor de atunci, şi frica aceea îţi va fi ca un frâu. Sau de ai voi să răpeşti avutul altuia, tu ascultă pe Judecătorul Care porunceşte şi zice: *Legaţi mâinile şi picioarele sale şi aruncaţi-l pre dânsul*

în întunericul cel mai dinafară (Mt., 12, 13) - şi atunci vei arunca de la tine şi această poftă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 107)

„Să nu ne gândim la cei ce se dezmiardă în desfătări, ci la sfârşitul lor: aici adică îngrăşarea sau buhăiala trupului, iar acolo viermele neadormit şi focul cel veşnic. Nu te gândi, zic, la cei ce răpesc avutul altuia, ci la sfârşitul lor: aici adică frică şi spaimă, iar acolo legăturile cele nedezlegate. Nu te gândi la cei ce iubesc slava deşartă, ci la ceea ce se naşte de aici: aici adică robie şi prefăcătorii urâcioase, iar acolo pagubă de nesuferit şi ardere veşnică. Dacă deci vom vorbi între noi de acestea, dacă le vom şopti întruna poftelor noastre celor rele, grabnic vom scoate din noi dragostea de cele de acum, în acelaşi timp vom şi aprinde în noi dorul de cele viitoare." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 108)

„Te mândreşti cu succesele ce le ai? Aminteşte-ţi de legăturile lui Pavel, că tu nu ai suferit nimic din ceea ce a suferit acela, şi totuşi el niciodată nu s-a îngâmfat de succesele lui. Ai poftit poate ceva din bunurile aproapelui? Aminteşte-ţi de legăturile lui Pavel, şi vei vedea cât de absurd este, ca aproapele tău să se primejduiască, iar tu să te dezmierzi. Doreşti încă a te îmbuiba în dezmierdări? Ia aminte la temniţa lui Pavel, căci eşti discipolul lui, eşti împreună ostaş cu el, şi atunci care-ţi este raţiunea ca tovarăşul tău să fie în legături, şi tu să te dezmierzi?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, p. 144)

„Nu este, iubiţilor, nici un păcat pe care întocmai ca şi focul să nu-l consume puterea cea mare a dragostei. Mai uşor poate rezista focului o uscătură nebăgată în seamă, decât natura păcatului la puterea dragostei. O astfel de dragoste, deci, să plantăm în sufletul nostru, ca să stăm împreună cu toţi sfinţii, căci şi aceia au bineplăcut lui Dumnezeu prin dragostea cea către aproapele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 207)

„Căci este mult mai bine de a se murdări cineva în noroi, decât de a se murdări în păcate, fiindcă cel murdărit în noroi, se poate spăla în scurt timp, şi devine iarăşi la fel cu cel ce n-a căzut deloc în mlaştină, pe când cel căzut în prăpastia păcatului a căpătat o murdărie care nu se poate curăţi cu apă, ci având nevoie de un timp îndelungat, de o pocăinţă sinceră, de lacrimi şi oftări, de suspine îndelungate şi fierbinţi, mai mari zic, decât când le avem acestea pentru cei mai iubiţi ai noştri. Murdăria aceea ne vine dinafară, dar aceasta se zămisleşte înlăuntrul nostru, pentru care de-abia putem a ne curăţa după multă spălare, după multă pocăinţă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XII, p. 184)

„Pe cei care-s tineri îi ţin în frâu dascălii sau părinţii; pe cei mai în vârstă, legiuitorii şi domnitorii, luându-i în grija lor, îi cuminţesc; slugilor, care-s mai greoaie, când e vorba de aceasta (conştiinţă), le slujeşte spre îndreptare, pe lângă cele spuse mai sus, şi frica de stăpâni, iar femeilor, teama de bărbaţi. Astfel că multe ziduri împresoară neamul nostru (omenesc) spre a-l împiedica să cadă uşor în mrejele păcatului. Pe lângă toate acestea ne mai cuminţesc şi bolile şi atâtea împrejurări ale vieţii, căci şi sărăcia ne strânge în chinga ei, şi paguba ne mustră, şi multe altele de acelaşi fel. Nu te sperie tatăl? Nici dascălul? Nici dregătorul? Nici legiuitorul? Nici judecătorul? Nu te îndreaptă ruşinea faţă de un prieten? Nu te doare mustrarea, pe care ţi-o face duşmanul? Nu te cuminţeşte stăpânul? Nu te învaţă bărbatul? Nu te îndreaptă conştiinţa? Atunci vine vreo boală trupească şi îndreaptă totul şi paguba a izbutit să facă un om de treabă şi din cel mai cutezător. Dar ceea ce e şi mai mult, marile necazuri ce le pătimim noi nu ne sunt numai nouă spre ajutor şi folos, dar de obicei, şi altora. Căci şi noi înşine, chiar când nu păţim nimic, la vederea pedepselor ce cad pe capul altora, ne cuminţim nu mai puţin decât aceia." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 54-55)

„E cu mult mai mare să izbăveşti de păcate, decât să vezi un trup înviat. Trupul a căzut pentru că a păcătuit. Aşadar, dacă păcatul este începutul al căderii, atunci izbăvirea de păcat

este început al învierii. Am înviat, deci, cu învierea cea mai mare, aruncând moartea cea cumplită a păcatului şi dezbrăcând haina cea veche." (*Cuvânt la Înviere*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 144)

„Pot şi lacrimile stinge focul cel aprins al păcatelor." (Cuvânt la Sfinţii Mucenici, III, în vol. Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi, p. 453)

„Să ştergem murdăria păcatelor noastre cu lacrimile noastre. Mare este rodul acestor lacrimi! Mare mângâiere şi uşurare ne dau! Pe cât de mare este pedeapsa dată râsului şi petrecerii, pe atât de mare uşurare aduce plânsul necontenit. *Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia*, spune Domnul. Şi: *Vai de cei ce râd, că aceia vor plânge.* De aceea şi Pavel îşi petrecea tot timpul în lacrimi şi plânset, cu toate că nu se ştia cu nici un păcat pe cuget.

- Cine spune asta?

- Chiar fericitul acela! *Trei ani, ziua şi noaptea,* spune el, *n-am încetat de a sfătui cu lacrimi pe fiecare din voi.* Pavel, trei ani! Noi, nici o lună! Pavel, ziua şi noaptea; Pavel, pentru păcatele altora! Noi, nici pentru păcatele noastre! Pavel nu se ştia cu nimic pe cuget, noi, nici din pricina poverii cugetului nostru!" (*Cuvânt la Sfinţii Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 454)

„În locul cuvintelor celor rostite fără rost, să punem rugăciunea; în locul privirilor celor desfrânate, milostenii şi posturi." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 469)

„De arde în tine focul poftelor cele păcătoase, gândeşte la focul acelei pedepse, şi focul cel dintâi se va stinge în tine. Gândeşti tu să spui vreun neadevăr? Adu-ţi aminte de scrâşnirea dinţilor cea din iad, şi frica de dânsa va fi frâu pentru gura ta. Plănuieşti tu să săvârşeşti o răpire? Ascultă glasul Judecătorului, care zice: *Legaţi-i mâinile şi picioarele şi-l aruncaţi întru întunericul cel mai dinafară* (Mat. 25, 40); dacă gândeşti la aceasta, îndată vei goni de la tine pofta cea rea. De eşti împietrit şi nemilostiv, adu-ţi aminte de cele cinci fete nebune, care nu aveau untdelemnul faptelor celor bune şi milostive, iar pentru aceea au fost încuiate în afara cămării mirelui; numai gândeşte-te la aceasta, şi tu îndată te vei face blând şi milostiv. Sau dacă tu eşti dedat la beţie şi la îmbuibare, o, atunci gândeşte numai la îmbuibatul cel bogat, cum zicea el: *Trimite pe Lazăr, să-şi întindă vârful degetului în apă şi să-mi răcorească limba mea cea învăpăiată* (Lc. 16, 24). Gândeşte cum el nu şi-a ajuns dorinţa, şi curând te vei lăsa de această patimă. În acelaşi chip vei putea tu să împlineşti şi toate celelalte porunci ale lui Dumnezeu, căci Dumnezeu n-a poruncit nimica ce ar fi prea greu." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 22-23)

„... dacă suntem râvnitori şi priveghetori, putem iarăşi a ne ridica chiar din căderea în păcat." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 168)

„Să ne lăsăm de risipele cele netrebnice, iar ce am cheltuit cu fără socotinţă, să împlinim în alt chip. În locul cuvintelor celor nefolositoare, în viitor să facem rugăciune, în locul privirii cele necurate să punem postul şi milostenia. Dacă noi nu vom aduna comoară în chipul acesta şi nu vom depune în această comoară fapte bune, vom cădea în cea mai mare sărăcie a sufletului şi ne vom arunca în osânda focului celui veşnic." (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 59-60)

„Dacă vedem că am păcătuit, să înfrânăm sufletele noastre, să pedepsim inima noastră, iar duhul nostru să-l umplem cu chinul pocăinţei, pentru ca după ce ne vom scula iarăşi, niciodată să nu mai cutezăm a ne arunca în aceeaşi prăpastie a păcatului, căci se vor simţi încă urmele

pedepsei din ziua trecută." (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 60)

„... vă îndemn, păziți-vă chiar de la început, să nu zămisliți în voi o pofta rea; iară dacă am zămislit-o atunci să înăbuşim în noi sămânța cea rea. Dacă însă şi la aceasta am fost leneşi, atunci, îndată ce păcatul s-a arătat în faptă, să-l omorâm prin mărturisire şi lacrimi şi prin paza asupra noastră înşine. Căci nimic nu este pentru păcat aşa de omorâtor ca pâra asupra noastră înşine şi osândirea de noi înşine, unită cu pocăința şi cu lacrimile. De aceea osândeşte păcatul tău, şi te vei elibera de o grea povară." (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului și Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 74)

„Cel mai bun mijloc pentru îndepărtarea păcatelor este de a da păcatelor numele lor adevărat şi propriu lor; numirea păcatelor cu propriul lor nume are puterea de a zgudui atât de tare conştiința celor ce păcătuiesc, încât adeseori mulți din cei care se împăunează cu faptele lor ruşinoase nu suferă cu linişte să fie numiți ceea ce sunt, ci, la auzul acestor nume, se sălbăticesc şi se prefac în fiare, ca şi cum le-ai pricinui cea mai cumplită suferință. De pildă, dacă ai numi pe o femeie – stricată, sau pe un tânăr – desfrânat, aşa cum merită ei din pricina faptelor ruşinoase pe care le săvârşesc, dacă le-ai spune de-a dreptul curvari, ți i-ai făcut duşmani de moarte, ca şi cum le-ai fi făcut cel mai mare rău. Şi asta se întâmplă nu numai cu curvarul, ci şi cu lacomul, şi cu bețivul, şi cu îngâmfatul, şi, în general, cu toți care săvârşesc păcate mai mari chiar; nu i-ai vedea atât de supărați şi atât de necăjiți din pricina faptelor ce le săvârşesc şi din pricina vorbelor ce le spune lumea pe socoteala lor, cât din pricină că le dai numele ce li se cuvine. Cunosc oameni care s-au înțeleptit când au fost numiți cu adevăratul lor nume şi au ajuns mai buni când au văzut câtă ocară cuprinde numele ce li se dă." (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 264)

„... chiar dacă nu fugim de păcat, dar dacă înfierăm păcatul, vom ajunge negreşit să şi fugim de el." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, p. 52)

„... rogu-vă, mai cu seamă la început, să nu faceți loc poftei celei păcătoase. Iar dacă i-am făcut loc, să-i înăbuşim înlăuntru semințele." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, p. 102)

„Nimic nu pierde atât păcatul ca învinuirea şi osândirea noastră, unită cu pocăință şi lacrimi. Ți-ai osândit păcatul? Ai lepădat povara!

- Şi cine-a spus asta?
- Însuşi Dumnezeu, Care ne judecă: *Spune tu fărădelegile tale întâi, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26)." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, p. 102)

„Arzi de flacăra poftei trupeşti? Bagă-te cu mintea în flacăra veşnică a iadului şi focul trupului se va stinge imediat.

Vrei să spui ceva necuviincios? Adu-ți aminte de scrâşnirea dinților, şi gura îți va rămâne închisă.

Vrei să-ți însuşeşti un lucru străin? Auzi-l în minte pe Judecătorul care spune: *Legați-l de picioare şi de mâini, luați-l de aici şi aruncați-l în întunericul cel mai din afară!* (Matei 22, 13) şi ți se va potoli această dorință.

Eşti sever şi nemilostiv? Adu-ți aminte de acele fecioare ale căror candele s-au stins pentru că nu aveau untdelemn – untdelemnul simbolizează milostenia şi îndurarea – şi de aceea au rămas afară de la praznicul nunții, şi astfe vei deveni iubitor de oameni.

Îți plac distracțiile, chefurile și bețiile? Adu-ți aminte de bogatul care l-a rugat din focul iadului pe patriarhul Avraam să-l trimită pe Lazăr să-i răcorească limba uscată și a cărui cerere n-a fost primită, și te vei izbăvi degrabă de patima aceasta.

Dacă înfruntăm în felul acesta dorințele noastre păcătoase nu vom întârzia să scăpăm de răutate și să dâbândim virtutea, să stingem din inimile noastre dragostea pentu cele de acum și să aprindem iubirea pentru cele viitoare." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 61-62)

„Dar vă rog, să nu fim delăsători! Ai ieșit din Egipt, omule! Nu mai căuta iar Egiptul și răutățile lui! Nu-ți mai aminti de lut și de facerea cărămizilor! Căci lut și facere de cărămidă sunt lucrurile acestei vieți. Chiar și aurul, înainte să fie aur[51], nu este nimic altceva decât pământ." (*Omilia a III-a a aceluiași rostită către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 65)

„Un înțelept, arătând că nelucrarea s-a făcut dascăl a toată răutatea și grăind despre slugi, zice: *Pune-l la treabă, ca să nu fie nelucrător* (...). Căci ceea ce este frâul pentru cal, aceasta este lucrarea pentru firea noastră[52]." (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale*, p. 155)

„Trei remedii ne sunt date împotriva mușcăturilor veninoase ale păcatului și contra urmărilor lui grozave. Este mai întâi regretul sincer. Apoi este propunerea fermă, loială și curajoasă, care ne apără împotriva întoarcerii răului. Este, în sfârșit, reparația care urmează în mod generos a relelor produse în noi și în ceilalți. Părerea de rău, propunerea tare, reparația și pocăința: iată ce ne salvează de la păcat." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 303-304)

„Nu numai că noi nu trebuie să păcătuim, nu numai că trebuie să fugim de ocazii, ci noi trebuie să luăm măsurile necesare de apărare. Pentru a evita să cădem la stânga, să ne gândim la dreapta. Bucuriile dezordonate ne-au înlănțuit? Să devenim gravi (serioși). Mânia ne-a împins? Să fim calmi, răbdători și blânzi. Excesele de a mânca și de a bea ne-au făcut să comitem păcatele grave? *Fugi de la mese* (...) Hula este atitudinea voastră deplorabilă, obiceiul vostru? Faceți să înceteze toate cauzele care o aduc." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 304)

PĂRINȚII SFINȚI

„O! Ferice de acei bărbați, ale căror nume s-au scris în cartea vieții, de care s-au înfricoșat dracii și s-au cutremurat ereticii, pentru care s-au astupat toate gurile celor ce grăiesc strâmbătăți. Îmi vine, dar, să zic și eu asemenea cu David care zicea plângând: *Unde sunt milele Tale cele din început, Doamne*? Să zic și eu lăcrimând: *Unde este fericita aceea horă a episcopilor și a învățătorilor, care străluceau în lume ca niște lumini ținând cuvântul vieții?* Dar ce ne oprește să aducem la mijloc și pe aceștia din cei mulți, de vreme ce pomenirea lor este sfințirea sufletelor? Unde este Evodie, mireasma Bisericii și sârguitor și următor Sfinților Apostoli? Unde este Ignatie, lăcașul lui Dumnezeu? Unde este Dionisie, pasărea cerului? Unde este Ipolit cel preadulce și cu multă dragoste, unde este marele Vasile, cel cu puțin întocmai cu Apostolii, unde este Atanasie cel lacom de eretici? Unde este Grigorie al doilea, teolog, ostașul lui Hristos, cel nebiruit? Unde este celălalt, Efrem cu numele, mângâierea celor întristați, povața tinerilor, îndreptarea celor pocăiți, sabia cea cu două ascuțișuri asupra ereticilor și vasul Duhului Sfânt și al bunătăților? Vezi cât este mijlocul și deosebirea fericiților și a sfinților acelora bărbați față de cei ce sunt ai vremii de acum? Știu și eu pe alții, purtători de Dumnezeu învățători, dar destul este de câți am zis, aceia, precum am spus, și-au pus sufletul lor pentru oi." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 178)

---

[51] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Orice realizare a omului, de orice natură ar fi, fără Hristos tot zadarnică rămâne. (n.s. 26, p. 65)

[52] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Fapta modelează firea și o înduhovnicește prin omorârea patimilor. Acesta este sensul făptuirii (πραξις) la părinții asceți. (n.s. 346, p. 155)

PĂRINȚII SFINȚI (- apărători ai dreptei credințe)

„Mai mult de trei sute de Părinți, adunați în țara Bitiniei, au legiuit aceasta[53]. Îi necinstești pe toți aceia? Una din două: sau îi acuzi de neștiință, că n-au cunoscut bine lucrurile, sau de lașitate, că le-au cunoscut, dar s-au fățărnicit și au trădat adevărul. Când nu ții ce-au legiuit Părinții aceia, nu poți spune altceva despre ei. Dar faptele săvârșite de ei au arătat și marea lor înțelepciune, și curajul lor. Credința arătată atunci vădește înțelepciunea lor; ea a închis gurile ereticilor și a sfărâmat ca pe un zid puternic toate uneltirile lor. Iar persecuțiile terminate de curând și războiul dus împotriva Bisericii le arată curajul.

Ca niște eroi care au avut nenumărate victorii și care au primit multe răni, așa s-au reîntors atunci de pretutindeni apărătorii Bisericilor! Purtau pe ei semnele lui Hristos și puteau să înșire multele pedepse pe care le-au suferit pentru mărturisirea credinței. Unii puteau vorbi despre muncile din ocne, alții despre confiscarea tuturor bunurilor, alții despre înfometare, alții despre bătăi dese. Unii puteau să arate, pentru Hristos, coaste scrijelite, alții, spate zdrobit, alții, ochi scoși, alții, altă parte tăiată a trupului lor. Tot Sinodul acela din acești atleți era alcătuit". (*Către iudei,* cuv. III, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 277-278)

„Nu L-ai auzit pe Hristos spunând că *unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20)? Dacă acolo unde sunt doi sau trei este Hristos în mijlocul lor, apoi cu mult mai mult a fost în mijlocul acelora care au hotărât și au legiuit toate, când au fost adunați în numele Lui, mai mult de trei sute!" (*Către iudei,* cuv. III, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 278)

PĂRINȚII SFINȚI (urmarea învățăturii și sfaturilor acestora)

„Având ca temei al unei astfel de purtări buna părere ce o avem despre puterea noastră de judecată și dorința de a afla slavă deșartă de la cei ce se-ncred în noi, nu ne mai gândim că firea noastră e mărginită, nici nu mai urmăm dumnezeieștile Scripturi și Părinților, ci târâți, ca de un șuvoi de apă, de buna părere ce o avem despre noi, am căzut într-un păcat atât de mare[54]." (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 368)

PĂRINȚII TRUPEȘTI (nu firea, ci virtutea îi face pe oameni părinți)

„Să audă mamele aceasta! Să imite vitejia acestei femei, să imite dragostea ei de copii. Să-și crească copiii așa cum i-a crescut și mama aceasta! Nu nașterea de copil face pe o femeie mamă, că asta se datorează firii, ci creșterea copiilor o face pe femeie mamă! Iar asta se datorează voinței! Și, ca să afli că nu nașterea de copii, ci creșterea bine a copiilor o face pe mamă, ascultă pe Pavel care încununează pe văduvă nu din pricina nașterii de copii, ci din pricina creșterii de copii! După ce a spus: *văduva să nu fie înscrisă între văduve dacă are mai puțin de șaizeci de ani* (I Tim., 5, 9), a adăugat capul bunătăților.

- Care?

- *Dacă a crescut copii* (I Tim., 5, 10). N-a spus: *dacă a născut copii,* ci *dacă a crescut copii.*" (*Omilia I la Sfinții Macabei și la maica lor,* III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 416)

„Căci pentru aceasta a rânduit Dumnezeu ca noi să fim iubiți de părinții după trup, ca să-i avem ca ***învățători ai virtuții*** [παιδευτες αρετης][55]. Că tată adevărat nu este cineva prin actul

---

[53] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: E vorba de Sinodul întâi ecumenic de la Niceea, din 325. (n.s. 22, p. 277)

[54] Sfântul Ioan, din prea multa sa smerenie, se include și el în ceata celor care se încredeau doar în slaba lor putere de judecată și nu mai urmau învățătura Scripturii și a Părinților – n.n.

[55] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Singura educație creștină este cea a virtuții. Dacă părinții nu sunt virtuoși, nu pot educa la fel pe copii. Adevărata iubire care este de la Dumnezeu, după cum spune sfântul, constă în a-i

sexual, ci dacă îi educă bine [pe copii]. nici a purta în pântece nu face pe cineva mamă, ci dacă își crește bine [copiii][56]. Iar că acesta este adevărul, anume că ***nu firea, ci virtutea îi face [pe oameni] părinți***, înșiși părinții după trup mărturisesc împreună cu noi. Căci, adeseori, pe fiii lor, când văd că sunt neastâmpărați și se abat la răutate, îi despart de înrudirea cu ei și îi vestesc că pe alții, care adesea nu au avut nimic de-a face cu ei, îi fac fii ai lor. Oare ce este mai ciudat decât aceasta, ca pe cei pe care i-a născut să-i azvârle afară și să-i primească pe cei pe care nu i-au născut?

Nu în zadar ne-au fost spuse acestea[57], ci ca să înveți că voia cea liberă [*ροαιρεσις*] este mai puternică decât firea [*Φυσις*] și că aceasta [voia liberă], mai mult decât cealaltă [firea], obișnuiește să facă și părinți și fii. Și aceasta este lucrarea purtării de grijă, a lui Dumnezeu: nici copiii să nu fie lăsați goi de iubirea firească[58], dar nici totul să fie raportat la aceea [la legătura firească]. Că dacă părinții nu i-ar fi iubit nicidecum pe copiii lor și nu ar fi fost mișcați de necesitatea legăturii firești, ci numai de felul de a fi și de virtuți, ai fi văzut pe mulți dați afară din casa părintească din pricina nimicniciei lor, și [atunci] neamul nostru ar fi fost risipit. Iar dacă totul s-ar raporta la tirania firii și aceasta nu ar fi îngăduit să-i urască nici pe cei răi, ci chiar înjosiți și pătimind mii de necazuri din partea copiilor, părinții ar fi răbdat din pricina silei firii, îngrijind pe fiii ce îi înjoseau și îi ocărau, neamul omenesc ar fi alunecat în cea de pe urmă răutate. Căci copiii nu au prin fire dreptul să îndrăznească orice, știind că mulți au fost dați afară din casă și lipsiți de averea părintească, pentru că au devenit răi și pentru că de multe ori, îndrăznind în dragostea părinților, s-au pornit împotriva lor. Iar dacă Dumnezeu nu le îngăduia părinților să se supere și să-i alunge și să-i dea afară pe copiii cei răi, unde s-ar mai fi oprit răutatea? Pentru aceea Dumnezeu a legat de dragostea părinților și necesitatea firii și felul de comportare al copiilor, ca și părinții să ierte pe copiii care greșesc cu măsură – firea însăși îndemnându-i spre aceasta – dar și – ca nu cumva firea să-i mustre și

---

educa pe copii după Dumnezeu, nu după criteriile lumii. Altfel iubirea părinților este pătimașă, oricât ar părea de jertfelnică. Dacă un om este virtuos, adică dacă nu are adevărată dăruire de sine către Dumnezeu și aproapele, are în sine în ascuns sau pe față egoismul, sau iubirea de sine [φιλαυτια], izvorul tuturor răutăților, după Sfinții Părinți. În acest mod, felul său egoist de a fi se transmite și copilului. Oare nu spunea Mântuitorul despre farisei că înconjură marea și uscatul să facă un ucenic și apoi îl fac fiu al gheenei de două ori mai mult decât ei (Mt. 23, 15). Iar această *înconjurare a mării și uscatului* se face, desigur, la arătare, cu foarte multă osteneală, ostenitorul fiind convins că el se jertfește pentru cel în cauză și că o face cu un scop bun. Însă rezultatul este pieirea împreună a celor doi. La fel este și cu părinții care nu și-au dat mai întâi inima și ființa întru totul lui Hristos. Rezultatul este, în cel mai bun caz, o închidere în clanul familial aici pe pământ, dar a cărei consecință veșnică este cumplită. Totuși există un element bun al legăturii jertfelnice dintre părinte și copil, chiar la nivelul biologic, care, în cazurile de conștientizare târzie a deșertăciunii acestei lumi, poate deveni un ferment pentru pocăința familiei în întregul ei, dacă este exploatat duhovnicește. (n.s. 14, p. 12)

[56] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Este limpede că sfântul nu acordă importanță faptului biologic de a fi părinte. Degeaba avem copii dacă nu îi creștem pentru și împreună cu Hristos. Simpla paternitate sau maternitate biologică, deși pare scandalos, nu este un lucru bun în sine. Doar paternitatea asumată creștinește, adică dacă ea devine și duhovnicească, are sens. Altfel, faptul de a avea copii, dar a-i crește în patimi și duh lumesc, devine un prilej de osândire veșnică. Desigur, pronia lui Dumnezeu, ținând cont de libertatea omului și de potențialitatea reală a pocăinței și conlucrând cu omul, poate întoarce spre bine, deși cu multe suferințe, orice situație nefavorabilă. Dar acestea sunt excepții care nu ne îndreptățesc de la regulă (a se vedea pe aceeași temă și Sf. Simeon Noul Teolog, Epistola 4, în *Scrieri* – partea III, Ed. Deisis, 2001, pp. 346-348). (n.s. 15, p. 13)

[57] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Scrierile Părinților și Evanghelia nu au fost date pentru a face filosofie goală pe marginea lor, ci pentru a ne transforma în mod real viețuirea pe baza lor. (n.s. 16, p. 13)

[58] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Iubirea firească este potențialul care poate fi direcționat bine sau rău prin voința părinților. Dacă ar lipsi elementul de afecțiune din relația părinte-copil, toată educația s-ar reduce la o seacă militărie și un regim de cazarmă. Totuși severitatea în anumite cazuri poate fi o componentă reală a adevăratei iubiri. Relația dintre copil și părinte se regăsește la nivel de preot și credincios și, uneori, chiar între credincioși ori soț și soție. Deși acest fapt este aparent paradoxal, să nu uităm totuși că Hristos ne este și prieten și mamă și frate, dar și copil (a se vedea predica Sf. Nicodim Aghioritul la praznicul Sf. Simeon Noul Teolog, în Slujba Sf. Simeon Noul Teolog, Ed. Deisis, 2002). Aceste realități, distincte și de neconciliat pentru firea căzută, în Hristos devin perfect compatibile. (n.s. 17, pp. 13-14)

să aibă puterea a-i sili să se îngrijească şi de fiii răi – să nu îi mai crească pe cei răi şi care bolesc nevindecat, spre a nu le spori răutatea[59]. Câtă purtare de grijă [din partea lui Dumnezeu] nu se vede în acestea, spune-mi? Că El a poruncit şi ca părinţii să iubească, dar a pus şi o măsură a dragostei[60] şi, iarăşi, a rânduit şi o răsplată pentru creşterea bună a copiilor." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, pp. 12-14)

„Şi ca să vezi că nu simplul fapt de a da naştere face [pe o femeie] mamă, ***nici nu ia vreo plată pentru acest lucru***, Pavel, în altă parte, vorbind despre văduvă, îi arată semnul [văduviei adevărate]: *Dacă a crescut copii* (1 Tim. 5, 10). Nu a zis: *Dacă a născut copii*. Una [naşterea copiilor] ţine de fire, cealaltă [creşterea lor] de voia liberă [προαιρεσις]. Şi de aceea zicând aici *se va mântui prin naştere de prunci*, nu s-a oprit la aceasta, ci voind să arate că nu naşterea de prunci, ci a-i educa bine ne aduce răsplată, a adăugat: *Dacă rămân în credinţă şi în dragoste şi în sfinţenie împreună cu întreaga înţelepciune* (1 Tim. 2, 15). Ceea ce a zis aceasta înseamnă: atunci va lua mare plată dacă copiii ei rămân în credinţă şi în dragoste şi în sfinţenie[61]. Prin urmare, dacă îi conduci pe ei către acestea, dacă îi îndemni, dacă îi înveţi, dacă îi sfătuieşti, vei avea pentru această purtare de grijă multă răsplătire din partea lui Dumnezeu[62]." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 15)

PĂRINŢII TRUPEŞTI (rugăciunea părinţilor pentru copiii lor)

„Rogu-vă şi vă poftesc dragii mei fraţi, multă osârdie şi nevoinţă să faceţi la copiii voştri şi la slugile voastre, să cereţi pururea mântuirea sufletului lor şi să vă aduceţi aminte de fericitul Iov, care făcea jertfe în toate zilele pentru fiii săi, căci se temea să nu greşească cu gândul lor către Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 3)

PĂRINŢII TRUPEŞTI (iubirea datorată şi arătată părinţilor trupeşti)

„Spune Domnul la Luca: Dacă cineva vine la Mine şi nu urăşte pe tatăl său pe mama sa şi pe femeia sa şi pe copiii săi şi pe fraţii săi, ba încă şi sufletul său, nu poate fi ucenic al Meu (Luca 14, 26). Nu ne porunceşte să-i urâm fără pricină - asta ar fi o mare nelegiuire! - ci: Când tatăl tău, mama ta, femeia ta, copiii tăi, spune Domnul, vor să-i iubeşti mai mult decât pe Mine, atunci, tocmai pentru aceasta, urăşte-i; că o dragoste ca aceasta pierde şi pe cel iubit şi pe cel ce iubeşte.

Hristos a spus acestea ca să-i facă mai curajoşi şi pe copii, dar mai blânzi şi pe părinţii care ar avea de gând să împiedice pe copii să îmbrăţişeze credinţa. Când părinţii vor vedea că Hristos are atâta putere şi tărie încât să-i despartă pe copii de ei, părinţii vor ceda, pentru că

[59] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Dumnezeu împreunează în dragostea părintească firea şi comportamentul copiilor. Cea dintâi îi face iertători pe părinţi pentru greşelile uşoare ale fiilor. Cea din urmă îi scoate pe părinţi de sub tirania firii şi le dă puterea ca voinţa să le fie mai puternică decât dragostea firească. (n.s. 18, p. 14)

[60] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Măsura e dată de comportamentul copiilor. Oare ce legătură mai au legile de azi, care împiedică pe părinte să-şi „urecheze" copilul dacă a făcut ceva rău, cu duhul creştin care urmăreşte sporirea duhovnicească şi nu social-psihologică a copilului? (n.s. 19, p. 14)

[61] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: După cum se observă, traducerile româneşti nu redau sensul textului. În textul românesc, rămânerea în credinţă şi dragoste se referă la femeia, pe când textul grecesc şi comentariul sfântului Ioan Gură de Aur se referă la copiii femeii. (n.s. 21, p. 15)

[62] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Oare cum va fi în stare o mamă care nu are ea însăşi experienţa virtuţii şi a vieţii adevărate în Hristos să conducă pe copiii ei la Hristos şi să-i crească ca ostaşi ai lui Hristos. Cu adevărat pentru lumea aceasta, smintită pare atitudinea maicilor mucenicilor care îşi îndemnau copiii la moarte pentru Hristos. Dar aceea era adevărata dragoste de mamă, căci realiza că, prin martiraj, şi ea şi fiii ei vor fi împreună în veşnicie în împărăţia lui Hristos. (n.s. 22, p. 15)

văd că încearcă lucruri imposibile. De aceea Hristos îi lasă pe părinți și se adresează copiilor, învățându-i pe părinți să nu încerce nimic, pentru că sunt zadarnice încercările lor". (*Omilii la Matei,* omilia XXXV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 433)

„... să-i preferăm în locul oricăror persoane, fiindcă ei ne-au dat viață, ei ne-au înălțat și ei au suferit pentru noi multe greutăți și osteneli." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 2, p. 450)

PĂRINȚII TRUPEȘTI (recunoștința arătată de copii părinților lor)

„Copilul nerecunoscător către părinții lui singur și-a distrus noblețea sa, căci cel ce insultă pe tatăl său nu mai este fiu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XXII, p. 224)

PĂRINȚII TRUPEȘTI (cinstirea lor)

„De nu va fi cineva supus și respectuos către părinții săi, niciodată nu va fi blând și îngăduitor către alți oameni." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XXI, p. 213)

PĂRINȚII TRUPEȘTI (îngrijirea lor)

„Dar Iisus Hristos răstignit o încredințează pe mama Sa ucenicului Său, pentru a ne învăța că, până la ultima suflare, noi trebuie să avem o grijă foarte mare de tata și de mama noastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 2, p. 449)

PĂRUL (aranjarea părului)

„Dar pentru ce mai vorbesc eu de laude și de mustrări, de supărări și de bucurii, când chiar din faptele cele mai mici și mai neînsemnate putem avea foarte mare câștig dacă le facem pentru Dumnezeu?

Ce faptă este oare mai neînsemnată decât aranjatul părului? Și totuși, poți face și asta pentru Dumnezeu. Când nu-ți aranjezi iscusit părul, nici nu-ți înfrumusețezi chipul, nici nu te împodobești ca să ademenești și să amăgești pe cei ce te văd, ci-ți aranjezi părul simplu, cum se întâmplă, și numai atât cât se cuvine, atunci ai făcut aceasta pentru Dumnezeu; și negreșit vei avea răsplată, pentru că ai înfrânat pofta cea rea și ai pus capăt unei porniri deșarte." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 18)

PĂRUL (pentru bărbat, dacă își lasă părul lung este ocară)

„Alții (bărbați, nu femei – n.n.) socotesc o evlavie să lase să le crească părul; dar aceasta este o faptă oprită, plină de multă rușine (I Cor., 11, 14)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 971)

„*De-și lasă părul, necinste lui este.* Nu a zis *dacă se acoperă,* ci *dacă-și lasă părul.* Pentru aceea, încă de la început zicea: *Tot bărbatul, rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, rușinează capul lui.* Nu a zis simplu *acoperit,* ci *cu capul acoperit,* arătând că chiar dacă se roagă cu capul gol, însă are părul lung, apoi este același lucru ca și cum ar fi acoperit. *Căci părul este dat în loc de învelitoare.*" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 272)

„Şi mai laşi încă să-i atârne copilului părul pe spate ca unei fete! Prin asta, de la început chiar, slăbănogeşti pe copil şi moleşeşti tăria firii lui. De la început sădeşti în el dragostea zadarnică de bani şi-l convingi că trebuie să poftească lucruri nefolositoare. Pentru ce-i faci încă mai mare ispita? Pentru ce îl creşti în dragostea celor materiale? Scriptura spune: *E o ruşine pentru un bărbat dacă lasă să-i crească părul* (I Cor., 11, 14). Firea n-o vrea. Dumnezeu n-a îngăduit-o, este oprită, este un obicei păgânesc." (*Despre creşterea copiilor*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 399)

„*Căci bărbatul*, zice (Apostolul), *dacă are părul lung, e o necinste pentru el* (I Corinteni 11, 14). Nu vrea firea; n-a îngăduit aceasta Dumnezeu; lucrul e oprit, căci ține de superstiția păgână." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi...*, p. 106)

PĂTIMIRILE (răbdate pentru Hristos)

„E cu putință şi de a fi biciuit şi a fi vesel în acelaşi timp, când de exemplu pătimeşte cineva pentru Hristos. Aceasta este bucuria Duhului; în locul celor părute de nesuferit, ea scoate plăcerea şi mulțumirea sufletească. *V-au necăjit pe voi,* zice, *v-au alungat, însă nu v-a lăsat Duhul în acele suferințe, ci după cum cei trei tineri se răcoreau în cuptorul cel cu foc, tot aşa şi pe voi vă răcoreşte în suferințe.* Dar după cum acolo a se răcori nu era rezultatul naturii focului, ci a Duhului Care sufla, tot aşa şi aici; căci a se naşte bucurie în necazuri nu este rezultatul naturii necazurilor, ci al faptului că pătimesc pentru Hristos, şi roua aceea răcoritoare vine de la Duhul, Care-i răcoreşte şi-i face să se simtă în siguranță, chiar şi când se găsesc în cuptorul ispitelor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* pp. 164-165)

„*Dar, zici tu, cum pătimim pentru Hristos?* te-a clevetit poate cineva fără cuvânt, nu pentru Hristos? Apoi, dacă vei răbda cu curaj, dacă vei mulțumi, dacă te vei ruga pentru acela, toate acestea le faci pentru Hristos, ci încă ai suferit pagubă şi te-ai lipsit de roadă, prin voința ta." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 109)

„Deci, sufletul nostru trebuie să fie puternic, şi atunci nimic nu ni se va părea greu, după cum şi când el este slab, nimic nu este care să nu pară greu. În puterea noastră deci stă de a fi toate de suferit sau de nesuferit. Pe această putere sau, mai bine zis, pe această dispoziție să o întărim, şi atunci totul vom suferi cu uşurință. Căci şi copacul când îşi înfige mai adânc rădăcina în pământ, nu-l va putea mişca din loc nici furtuna cea mai puternică, iar dacă rădăcina îi este în față, de s-ar abate asupra lui chiar cea mai mică suflare de vânt, amenință a-l scoate din rădăcină. Tot aşa şi cu noi, dacă vom împuternici trupul nostru cu frica de Dumnezeu, nimic nu-l va putea urni din loc, iar dacă vom avea-o de mântuială, atunci cea mai mică mişcare îl va nimici. (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, pp. 109-110)

PEDEPSELE (- mari binefaceri ale lui Dumnezeu și dovezi ale proniei Lui)

„Merită sa ne dăm osteneala, ca totdeauna tare şi neclintit să ținem minte şi niciodată să nu uităm, că Dumnezeu este bun şi plin de dragoste, nu numai când ne face bine, ci şi când ne pedepseşte. Cu adevărat, pedepsele şi certările sale se numără între cele mai mari binefaceri, şi sunt dovadă de pronia Lui cea îndurătoare. De aceea, când tu vezi, că s-au ivit foame şi molimă, secetă, sau vărsare de apă, sau vreme rea, sau altceva de felul acesta cercetează pe neamul omenesc, nu te supăra, nu cârti, ci închină-te pricinuitorului acestora, şi admiră-l pentru purtarea de grijă a Lui. El este, care trimite toate acestea şi pedepseşte trupul, pentru ca să se îndrepte şi mântuiască sufletul.

Cum, Dumnezeu trimite astfel de nenorociri? Poate că zici tu. Aşa, Dumnezeu le trimite, eu aş putea vesti aceasta înainte a toată lumea: Dumnezeu le trimite. Când eu zic aceasta, am în partea mea pe proorocul Amos, care strigă şi zice: *Nu este nici un rău în lume, pe care să nu-l fi trimis Domnul* (Amos III, 6).

Cuvântul rău, este însă un cuvânt cu două înţelesuri, căci este un rău care este adevăratul rău, adică păcatul, de pildă desfrânarea curvia, lăcomia averii şi sute de alte păcate, care cu dreptate merită cele mai mari certări şi pedepse. Sunt însă şi rele, care propriu-zis, nu sunt rele, şi numai se numesc aşa, precum: foamea, molima, moartea, boala ş.a. Acestea în fapt nu sunt vreun rău, ele numai se numesc aşa. Eu nu zic aceasta în zadar; căci dacă ele ar fi adevărat rele, nu ar putea să fie pentru noi pricină de un bine aşa de mult, prin aceea de pildă că ele smeresc mândria noastră, alungă uşurătatea minţii şi ne fac mai râvnitori şi mai băgători de seamă." (*Cuvânt la 26 octombrie, ziua Sfântului marelui Mucenic Dimitrie*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, pp. 205-206)

„Pedepsele şi certurile ni le trimite Dumnezeu, tocmai prin aceasta arătându-ne purtarea sa de grijă pentru noi. Încă şi doctorul merită laudă nu numai atunci, când duce pe bolnav în grădini desfătate şi în livezi, în băi şi la apă proaspătă, sau la mese scumpe, ci încă şi atunci, când el lasă pe bolnav să sufere foame şi sete, îl închide în pat sau în odaie, ba încă îi răpeşte chiar lumina soarelui, astupând şi întunecând ferestrele; de asemenea, când îl taie şi-l arde, şi îi dă doctorii amare. Ori şi câte altele de felul acesta ar face el, totuşi pururi rămâne doctor vindecător. Deci nu este oare cea mai mare nebunie, pe acest doctor, după ce a născocit atât de multe rele, totuşi a-l lăuda; pe Dumnezeu dimpotrivă a-l huli şi a tăgădui ocârmuirea lumii prin El, când aduce asupra noastră asemenea chinuri! Şi cu toate acestea El este adevăratul doctor pentru trup şi pentru suflet! Pentru aceea, când el vede, că noi din pricina unei prea mari normciri ne-am făcut semeţi, şi ne-am cuprins de frigurile păcatului, ne scapă iarăşi de această boală prin lipsă, prin foame, prin moarte şi prin alte întâmplări nenorocite, ca prin nişte doctorii." (*Cuvânt la 26 octombrie, ziua Sfântului marelui Mucenic Dimitrie*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, pp. 206-207)

PEDEPSELE (Dumnezeu, în bunătatea Lui, prezice şi amână pedepsele)

„Că n-a adus Dumnezeu neamul omenesc pe lume ca să-l pedepsească, ci cu totul dimpotrivă, ca să-i dăruiască desfătarea cu nenumărate bunătăţi. De asta Îl vezi mereu amânând, mereu amânând pedepsele". (*Omilii la Facere,* omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 254)

„Aşa are Dumnezeu totdeauna obiceiul! Pentru că are mare grijă de mântuirea noastră, ne prezice pedeapsa, pe care vrea să o aducă peste noi, tocmai ca să n-o aducă. Că dacă ar vrea s-o aducă, nici nu ne-ar mai spune-o; dar anume o spune, ca noi să aflăm de ea şi, cuminţiţi de frica mâniei Lui, să ne schimbăm, ca să facem fără putere hotărârea Lui". (*Omilii la Facere,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 306-307)

„Aşa lucrează Dumnezeu de obicei: când am păcătuit, nu se răzbună îndată, ci aşteaptă, ne dă timp să ne căim şi să ne îndreptăm; dar fiindcă n-am fost pedepsiţi, noi ne închipuim că greşelile noastre s-au uitat şi pedeapsa se arată în momentul când ne gândim la ea mai puţin. Tot astfel, când după păcatul nostru n-am fost pedepsiţi, să nu ne încredem în noi, dacă n-am schimbat viaţa, ştiind că vom cădea atunci când nu ne vom gândi la aceasta. Aşadar, dacă ai păcătuit şi n-ai fost pedepsit, să nu te crezi la umbră de orice pericol, ci, din contră, să te temi mai mult de aceasta, ştiind bine că lui Dumnezeu îi e uşor să te pedepsească oricând va voi. Căci pentru aceea nu te-a pedepsit atunci, pentru ca să-ţi dea timp de a te căi." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 67-68)

„Iar dacă nu-ți trimite pedeapsa îndată, nu te bizui pe aceasta, ci teme-te încă și mai vârtos. Așa a poruncit și Pavel zicând: *Oare nesocotești belșugul bunătății, răbdării și îngăduința Lui, neștiind că bunătatea lui Dumnezeu te mână spre pocăință?* (Rom., 2, 4). El rabdă, nu ca să te faci tu mai rău, ci ca să te pocăiești; dar dacă te încăpățânezi, răbdarea Lui ajunge pentru tine, când nu te pocăiești, prilej de pedeapsă și mai mare." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, p. 39)

„*Încă trei zile, și Ninive va fi nimicită* (Iona 3, 5).

- Dar pentru ce, Doamne, spui mai dinainte nenorocirile pe care ai să le aduci asupra cetății?

- Ca să nu fac ceea ce prezic.

De aceea Dumnezeu ne-a amenințat cu iadul, ca să nu ne ducă în iad. *Vă înfricoșez cu cuvântul, ne spune Domnul, ca să nu vă întristez cu fapta!*" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 82)

„Dumnezeu rabdă îndelung pe păcătoși, ca și păcătosul să se mântuiască, dar și ca să nu-i excludă de la mântuire pe urmașii lui. Chiar dacă păcătosul nu se pocăiește, Dumnezeu de multe ori cruță rădăcina, ca să ferească roadele; adeseori schimbă chiar rădăcina, după cum am spus mai înainte; iar când rădăcina se înrăutățește desăvârșit, Dumnezeu întârzie cu folos pedeapsa, deșteptând mântuirea celor ce au să se pocăiască." (*Omiliile despre pocăință,* omilia a șaptea, p. 122)

„Dacă judecata lui Dumnezeu ar fi luat-o înaintea îndreptării oamenilor, lumea ar fi pierit în întregime; dacă Dumnezeu ar fi fost grabnic la pedeapsă, Biserica n-ar fi avut pe Pavel, n-ar fi primit în sânul ei un om atât de mare, un om ca acesta. De aceea Dumnezeu a amânat pedepsirea celui ce a hulit, ca să arate pe cel ce s-a pocăit. Îndelunga răbdare a lui Dumnezeu a făcut din vameș evanghelist; îndelunga răbdare a lui Dumnezeu ne-a miluit pe toți, pe toți ne-a schimbat, pe toți ne-a întors la Dumnezeu. Dacă vezi pe vreunul, care era altădată bețiv, că postește; dacă vezi pe vreunul, care altădată hulea, că vorbește despre Dumnezeu; dacă vezi pe vreunul, care altădată își murdărea gura cu cântece rușinoase, că acum își curăță sufletul cu cântece dumnezeiești, admiră îndelunga răbdare a lui Dumnezeu și laudă pocăința; iar din schimbarea aceasta ia prilej ca să zici: *Aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt* Dumnezeu este bun cu toți, dar în chip deosebit își arată îndelunga lui răbdare cu păcătoșii" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, pp. 123-124)

„Noi, oamenii, avem nevoie de mulți ani ca să ridicăm niște clădiri și de multă vreme ca să zidim o casă; ca să zidim ne trebuie mult timp, dar ca să dărâmăm, puțin. La Dumnezeu lucrurile se petrec tocmai dimpotrivă; când zidește Dumnezeu, zidește degrabă; când dărâmă, dărâmă cu zăbavă. Iute este Dumnezeu la zidit, zăbavnic la dărâmat! Pentru că acestea două sunt potrivite lui Dumnezeu: iuțeala, potrivit puterii Lui; zăbava, potrivit bunătății Lui. Din pricina covârșitoarei Lui puteri este iute; din pricina marii Lui bunătăți, este zăbavnic." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 134)

„*Încă trei zile, și Ninive va fi nimicită* (Iona 3, 4).

- Dar pentru ce nu o nimicești? O ameninți cu dărâmarea, și de ce nu o dărâmi?

- Pentru că nu vreau să o dărâm, tocmai de aceea o ameninț.

- Ce vrei să spui?

- Ca să nu fac ce spun, să meargă înainte cuvântul Meu și să împiedice fapta!" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 126)

„Dacă fiecare păcătos ar fi fost pedepsit îndată ce ar fi păcătuit, de mult ar fi pierit neamul omenesc!" (*Despre soartă și Providență,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 184)

„Câtă bunătate, câtă iubire de oameni nu ne va arăta Dumnezeu, El, Care vrea să miluiască pururea şi să nu pedepsească niciodată, El, Care din pricina marii Lui iubiri de oameni ne ameninţă cu pedepse şi ne învredniceşte de mari cinstiri, pentru ca nădejdea cinstirii să ne îndemne la virtute, iar frica să ne împiedice de la răutăţi." (Despre rugăciune, Cuvântul II, p. 217)

„Tocmai pentru aceea a ameninţat cu dărâmarea cetatea Ninive, ca să n-o dărâme." (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 273)

„Este vorba de a pedepsi? Zilele se adaugă la zile, anii la ani, şi nesfârşite îngăduinţe sunt acordate păcătoşilor vinovaţi." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 18)

PEDEPSELE (blestemarea smochinului neroditor de către Mântuitorul)

„Ca să cunoască ucenicul (Iuda Iscarioteanul – n.n.) puterea Lui de a pedepsi. Căci dacă ar fi pedepsit pe un om, atunci s-ar fi contrazis Cel ce a zis: *N-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea* (Ioan 12, 47). Iarăşi, dacă n-ar fi pedepsit pe nimeni, ucenicul ar fi rămas nelămurit, căci n-ar fi învăţat prin fapte puterea Lui de a pedepsi.

- Ce a făcut, dar, ca să se întâmple astfel?

- Deci, ca să înfricoşeze şi pe ucenic, dar ca să nu ajungă mai rău nesocotind puterea Domnului, Hristos n-a lovit pe nimeni din oameni, nici n-a pedepsit sau osândit pe cineva, ci Şi-a arătat puterea aceasta asupra smochinului zicând: *De acum să nu se mai facă din tine rod* (Matei 21, 19). Şi smochinul s-a uscat îndată numai la acest cuvânt. Astfel toţi oamenii au rămas nevătămaţi, iar El Şi-a arătat puterea Sa, căci pedeapsa a primit-o pomul. Ucenicul, dacă ar fi luat aminte, ar fi cules mare folos din această pedeapsă." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 31)

PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu oamenilor)

„ ... pedepsele date de Dumnezeu sunt mai degrabă fapte de dragoste decât pedepse." (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 322)

„Aici pe pământ, Dumnezeu nici nu pedepseşte pe toţi păcătoşii, ca să nu pierzi credinţa în înviere şi în judecata viitoare, întemeiat pe faptul că toţi dau socoteală aici pe pământ de faptele lor; nici nu-i lasă pe toţi păcătoşii să plece nepedepsiţi aici, ca să nu socoteşti iarăşi că Dumnezeu nu poartă de grijă lumii, ci pedepseşte şi nu pedepseşte. Prin cei pe care-i pedepseşte, arată că dincolo va pedepsi pe cei nepedepsiţi aici, iar prin cei pe Care nu-i pedepseşte, te pregăteşte să crezi că este un scaun înfricoşător de judecată după plecarea de aici". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 164)

„Pedepsele pe care ni le poate da Dumnezeu sunt nesfârşite, după cum nesfârşită este şi mila Lui şi tot aşa şi mânia Lui. Învinuirea aceasta a adus-o Dumnezeu şi Ierusalimului prin profetul Iezechiel, când a spus: *Te-am văzut pătată de sânge şi te-am spălat şi te-am uns şi ţi s-a dus vestea de frumuseţea ta! Dar iarăşi ai făcut desfrânare cu vecinii tăi* (Iez., 16, 6, 9, 14, 26). Din pricina asta Dumnezeu te ameninţă şi mai cumplit când păcătuieşti din nou. Şi totuşi nu te gândi numai la pedeapsă! Gândeşte-te şi la nesfârşita răbdare a lui Dumnezeu! De câte ori nu săvârşim aceleaşi păcate, şi Dumnezeu încă ne rabdă! Dar să nu prindem curaj, ci să ne temem! Faraon, dacă s-ar fi învăţat minte de la cea dintâi pedeapsă, n-ar mai fi suferit pe celelalte, nu s-ar fi înecat cu toată oastea lui în Marea Roşie". (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 515)

„De obicei pe oameni îi înțelepțește nu atât darea bunătăților, cât amenințarea cu pedepse". (*Omilii la Matei,* omilia LV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 636)

„Acolo (în Vechiul Legământ – n.n.) însă se poruncește mai aspru, aici mai blând. Pentru aceea, cu drept cuvânt ar putea cineva să se minuneze, de ce acolo îngăduia a se pedepsi cel păcătos și chiar a se nimici cu totul, pe când aici nu, ci îl aduce la pocăință. Deci ce? Din ce pricină oare acolo se legiuia într-un fel, iar aici în alt fel? Pentru două pricini: întâi că aceștia erau duși la o luptă mai mare, și deci aveau trebuință și de o mai mare bunăvoință; a doua apoi, care este și cea mai adevărată, că aceștia prin nepedepsire mai ușor se îndreptau, venind la pocăință, pe când aceia prin nepedepsire ar fi fost trași la o mai mare răutate. Pentru aceea acolo pentru curvar și pentru omorâtor de oameni de îndată legiuiește pedeapsa cu moarte, pe când aici, dacă se curăță prin pocăință, scapă de osândă. Cu toate acestea chiar și în Legământul Nou ar putea vedea cineva pedepse cu mult mai aspre, precum și în Vechiul Legământ cu mult mai blânde, și aceasta ca să se arate că amândouă Legămintele sunt apropiate și că amândouă sunt ale unuia și aceluiași legiuitor. Și acolo, ca și aici, pedepsele sunt grabnice, dar de asemenea în amândouă de multe ori după trecere de mult timp, ba de multe ori nici după trecere multă de timp, ci numai pocăința fiind de-ajuns lui Dumnezeu. De pildă, în Vechiul Legământ, David, care a preacurvit și a ucis, s-a mântuit prin pocăință, iar în Noul Legământ vedem cum Anania a pierit împreună cu femeia lui Safira pentru că au dosit o mică parte din prețul țarinei vândute. Dacă însă în Vechiul Legământ se găsesc mai multe de acestea decât în Noul Legământ, apoi deosebirea persoanelor face deosebirea unei astfel de iconomii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVI, p. 162)

„... aici ne pedepsește chiar cu pedeapsă trecătoare, așa că mângâierea ne este mare, fiindcă pedeapsa primită este izbăvirea de păcate și nădejde bună a celor viitoare, ușurând pe cele de aici. Acestea le spune apostolul mângâind și pe cei slabi, în același timp și pe ceilalți făcându-i mai cinstiți. Pentru aceea și zice: *Iar judecându-ne de la Domnul, ne certăm* (1 Cor. 11, 32). Nu zice: *ne osândim, ne pedepsim,* ci: *ne certăm,* fiindcă ceea ce facem este mai mult vrednic de certare decât de osândă, mai mult de vindecare decât de pedepsire, de îndreptare decât de muncă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 293)

„Deci dacă chiar credincioșii cei băgați în seamă de Dumnezeu, și încă nu pot scăpa nepedepsiți de cele ce greșesc – și aceasta se învederează din cele de aici – apoi cu atât mai mult necredincioșii cari fac păcatele cele mai grele și mai nevindecate." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 293)

„*Dar din ce pricină,* zici tu, *nu pedepsește aici*? Ca să se arate îndelunga Lui răbdare; ca din pocăința noastră să ne înlesnească mântuirea și ca să nu facă neamul nostru nemișcat, iar pe cei ce ar putea a se mântui în urma unei prefaceri de bună voie să-i silească spre mântuire. Că dacă îndată ar fi pedepsit pentru păcate, cum s-ar fi mântuit Pavel, cum Petru, dascălii cei mai mari ai lumii? Cum ar fi putut David ca prin pocăință să dobândească mântuirea? Cum galatenii? Cum alții mulți? Pentru aceea tocmai nici nu pedepsește pe toți aici, ci numai pe unii dintre toți, și nici acolo nu-i pedepsește pe toți, ci pe unul aici, pe altul acolo; ca astfel să miște și să deștepte și pe cei mai fără simțire prin cei pe care îi pedepsește, și prin cei pe care nu-i pedepsește să-i îmboldească a dori cele viitoare.

Sau nu vezi și aici pedepsiți pe mulți, precum, de pildă, pe cei uciși sub dărâmăturile turnului, pe cei al căror sânge l-a amestecat Pilat cu cel al jertfelor, pe cei dintre corintheni care s-au sfârșit printr-o moarte fără de vreme, din pricină că s-au împărtășit din Sfintele Taine cu nevrednicie, pe Faraon, sau pe cei dintre iudeii uciși de barbari, și pe mulți alții, și atunci, și acum, și necontenit? Precum și pe alții, care au păcătuit mult, ducându-se de aici fără să fie pedepsiți, precum bogatul acela de pe vremea lui Lazăr, precum alții mulți? Toate

acestea fac ca şi pe cei ce sunt încredinţaţi să-i deştepte spre cele viitoare, dar şi pe cei leneşi să-i facă mai sprinteni.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, pp. 98-99)

„Să nu credem că este lucru grozav a fi pedepsiţi, ci a păcătui. Că dacă nu ne-ar pedepsi El pe noi, fireşte că noi ar trebui să cerem pedepsirea, ca unii ce ne-am făcut atât de nerecunoscători faţă de Binefăcătorul nostru. Dacă chiar aici unii, având o femeie de care s-au îndrăgostit, de multe ori se omoară pe ei înşişi fiindcă nu s-au învrednicit de dragostea ei, iar dacă s-au învrednicit, însă i-au greşit cu ceva, nu se mai cred vrednici de a trăi - apoi oare când noi batjocorim astfel pe Bunul şi Iubitorul de oameni Dumnezeu, nu este drept a ne afunda singuri în focul gheenei? Să mai spun încă şi ceva minunat, şi poate multora de necrezut? Mai mare va fi mângâierea celui pedepsit după ce a întărâtat atât de mult pe iubitorul de oameni Dumnezeu, dacă are minte şi va iubi pe Stăpân după cum trebuie a-L iubi, mai mult chiar decât a celui ce nu va fi pedepsit. Şi aceasta o putem vedea şi din obişnuinţa de obşte că cel ce a nedreptăţit pe cel iubit de el, atunci nu mai este liniştit, când se învinovăţeşte pe sine şi ar pătimi ceva rău. După cum şi David zicea: *Eu, păstorul, am păcătuit, şi eu, păstorul, am făcut rău; iar aceştia, turma, ce a făcut? Facă-se mâna Ta întru mine şi întru casa tatălui meu* (2 Împ., 24, 17). Şi când a pierdut pe Avesalom, cerea luişi cea mai de pe urmă osândă, deşi nu era el cel ce nedreptăţise, ci cel nedreptăţit; dar fiindcă foarte mult iubea pe cel pierdut, şi-a prelungit singur, sau mai bine zis s-a chinuit pe sine cu durerile sufleteşti, mângâindu-se prin acestea.

Deci şi noi când greşim către cel ce nu trebuia a greşi, să ne învinovăţim singuri pe noi. Nu vedeţi pe cei ce pierd pe copiii lor adevăraţi, că de aceasta se bat cu pumnii şi îşi smulg părul capului, pentru că au parcă o mângâiere de a se pedepsi pe dânşii pentru cei iubiţi? Deci dacă chiar nefăcând nici un rău celor iubiţi de noi, şi încă ne aduce o mângâiere faptul că pătimim rău pentru cele de care dânşii au fost scârbiţi - dar încă când noi suntem cei ce aţâţăm si batjocorim, oare nu cu atât mai mult ne va linişti pe noi faptul de a ne învinovăţi şi a ne pedepsi singuri? Nu mai încape nici o îndoială. Dacă cineva iubeşte pe Hristos precum trebuie a-L iubi, ştie ceea ce eu spun acum, că şi dacă l-ar ierta Hristos, el nu va putea răbda de a nu fi pedepsit - căci va suferi cea mai mare pedeapsă întărâtându-l pe Dânsul.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 115)

„Dacă cineva ar vedea pedepsit la moarte pe un om rău şi tâlhar, iar el ar fi împărat, şi pe fiul său cel iubit şi unul-născut l-ar preda spre a fi jertfit, şi împreună cu moartea ar lua de la cel osândit şi pricina, strămutându-o la fiul său, pentru ca astfel nu numai să mântuiască pe cel osândit, ci încă să-l şi izbăvească şi de numele rău ce îl avea; apoi după aceasta ridicându-l la o vrednicie mare, iată că după scăparea lui şi slava câştigată, acel împărat a fost batjocorit de dânsul, apoi dacă acela ar avea minte, oare nu ar voi mai bine să moară de o mie de ori, decât să se arate răspunzător de o aşa de mare nerecunoştinţă?

Aceasta deci să o cugetăm şi acum, şi să suspinăm cu amar pentru cele cu care am întărâtat pe Binefăcătorul, şi să nu ne îmbărbătăm că suferă cu îndelungă răbdare fiind batjocorit, ci tocmai pentru aceasta să ne întristăm mai mult.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 116)

„Dumnezeu pedepseşte pe unii, iar pe alţii nu şi prin aceasta foloseşte atât pe cei care pedepseşte, cât şi pe cei pe care nu-i pedepseşte. Pe cei răi îi înspăimântează a se depărta de la răutatea lor, iar pe cei buni dimpotrivă prin pedeapsa unora îi face mai buni şi mai cucernici. Aceasta o arată însuşi Hristos, când i s-a spus că s-a surpat un turn şi au murit nişte oameni. El a zis: *Credeţi oare că aceşti galileeni au fost mai păcătoşi decât toţi ceilalţi? Nu zic vouă, dar de nu vă veţi pocăi toţi veţi pieri la fel* (Luca XII 1, 4, 6). Tu vezi din aceasta că deşi aceştia au pierit că erau păcătoşi ceilalţi însă s-au cruţat nu pentru că ei ar fi fost drepţi, ci ca ei prin pedeapsa acelora să se îndrepteze. Dar tu îmi stai împotrivă şi zici că s-a făcut

nedreptate celor pedepsiţi, pentru că se putea ca şi ei să se îndrepteze fără să fie pedepsiţi, prin pedeapsa altora.

Însă dacă Dumnezeu ar fi prevăzut că ei se vor pocăi şi se vor îndrepta nu i-ar fi pedepsit cu moartea.

Dacă el pe mulţi dintre aceia despre care prevedea că nu vor trage nici un folos în îndelunga lui răbdare totuşi îi suferă cu o mare răbdare şi mereu le dă timp şi prilej de îndreptare, cum ar fi putut El să răsplătească dobândirea pocăinţei acelora care s-ar fi îndreptat prin pedepsirea altora? Aşadar lor nu li s-a făcut nici o nedreptate pe de o parte că ei au fost împiedicaţi de la o răutate mai îndelungată, iar pe de alta pentru că pedeapsa lor în cealaltă lume va fi mai mică fiindcă au pătimit aici pe pământ.

De asemenea nu s-a făcut nici o nedreptate şi cu aceia care nu s-au pedepsit. Era în puterea lor numai de voiau de a trage pentru îndreptarea lor cel mai mare folos din îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, a se mira de răbdarea Lui cea mare, a se întoarce pe calea faptei celei bune, şi a se folosi de pedeapsa altora spre propria lor mântuire. Dimpotrivă dacă ei rămân în răutatea lor nu Dumnezeu este pricina pieirii lor, căci El de asta este îndelung răbdător pentru ei, spre a dobândi, însă ei nu sunt vrednici de iertare pentru că nu trag nici un folos din îndelunga răbdare a lui Dumnezeu." (*Cuvânt la 23 aprilie, la pomenirea Sfântului Marelui mucenic Gheorghe*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, p. 284)

„Am spus şi ieri că mare-i rodul ce-l avem de la cutremure. Aţi văzut iubirea Stăpânului? Zguduie oraşul dar întăreşte sufletul! Zguduie temeliile dar întăreşte gândurile! Face şubred oraşul, dar face tare voinţa. Gândeşte-te la iubirea Lui de oameni! A cutremurat pământul puţin, întărit pentru multă vreme. Cutremurul a ţinut două zile. Evlavia voastră însă, să rămână tot timpul. Pentru puţină vreme aţi fost întristaţi, dar v-aţi înrădăcinaţi pentru totdeauna. Rodul va rămâne, chiar dacă va veni liniştea. Spinii nu vă vor mai înăbuşi, nici ploile mari nu vor mai mătura totul. Bine v-a lucrat frica! A venit în ajutorul predicii mele! Eu tac, şi temeliile oraşului grăiesc. Eu stau cu gura închisă, şi cutremurul scoate glas mai puternic decât trîmbiţa, grăind aşa: *Îndurat şi milostiv este Domnul, îndelung-răbdător şi mult-milostiv* (Ps., 102, 8). *Am venit,* spune cutremurul, *nu ca să vă acopăr sub dărâmături, ci ca să vă întăresc!* Aşa ne grăieşte cutremurul, aşa ne strigă: *V-am înfricoşat nu ca să vă întristez, ci ca să vă fac mai cu luare-aminte!*" (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 535)

„... nenorocirile sau pedepsele aduse peste noi de Dumnezeu în viaţa aceasta taie o mare parte din chinurile de dincolo." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 125)

„Dacă Dumnezeu aduce peste noi pedepse pentru ca să ne întoarcă spre pocăinţă când nu ne căim, apoi, atunci când arătă, pocăinţă, pedepsele sunt de prisos tocmai din pricina aceasta. Este departe de Dumnezeu gândul de a ne voi să ne pedepsească; dimpotrivă, chiar când săvârşim adeseori fapte vrednice de pedeapsă şi avem mare nevoie de căinţă şi de întoarcere la Dumnezeu, El caută să ne înţelepţească numai prin ameninţare şi ne înfricoşează numai cu cuvântul. Poţi vedea adevărul spuselor mele fie din istoria poporului Israel, fie din cele petrecute în cetatea ninivitenilor. Dumnezeu i-a ameninţat numai şi nu i-a pedepsit pe niniviteni (Iona 1, 2); iar când s-au poçăit, a îndepărtat îndată de la ei şi ameninţarea (Iona 3, 5-10). Mult mai mult decât noi, chiar Dumnezeu vrea să nu suferim. Nimeni nu se cruţă pe sine într-atât, cât ne cruţă Dumnezeu pe noi toţi." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (III). Cuvânt către Staghirie,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 241)

„Dacă în viaţa aceasta nici un rău n-ar fi pedepsit, dacă nici un om virtuos n-ar fi răsplătit, mulţi din cei care pun la îndoială învăţătura despre înviere ar ocoli virtutea ca pe una ce atrage

după sine numai nenorociri, şi ar urma viciul ca pe unul ce aduce cu el numai mulţumire, bine şi bunăstare. În afară de aceasta, dacă toţi oamenii ar primi aici pe pământ pedeapsa sau răsplata pe care o merită, s-ar socoti de prisos şi chiar mincinoasă învăţătura noastră creştină despre judecata viitoare. Prin urmare, ca să nu fie pusă la îndoială învăţătura despre judecata viitoare şi pentru ca mulţimea să nu ajungă mai nepăsătoare faţă de această învăţătură, dispreţuind-o, Dumnezeu pedepseşte chiar aici pe pământ pe mulţi păcătoşi şi răsplăteşte pe unii drepţi. Prin faptul că nu răsplăteşte pe toţi drepţii aici, Dumnezeu face să fie crezută învăţătura despre judecata viitoare, iar prin faptul că pedepseşte înainte de judecata obştească numai pe unii păcătoşi, îi trezeşte pe păcătoşii care dorm somn adânc. Prin pedepsirea celor răi, mulţi îşi vin în fire de frică să nu fie pedepsiţi şi ei; iar prin nerăsplătirea pe pământ, după merit, a tuturor celor virtuoşi, drepţii sunt siliţi să înţeleagă că răsplata lor întreagă le este rezervată într-un alt timp." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* pp. 148-149)

„După cum un judecător lasă pe mulţi răufăcători să stea multă vreme în închisoare, ba uneori să-şi sfârşească acolo viaţa, totuşi, când vrea să bage frica în oasele unora dintre supuşii săi, ia pe unul sau doi dintre criminali, îi urcă pe un eşafod şi porunceşte să fie omorâţi în faţa mulţimii adunate, şi astfel nu mai are nevoie să-i omoare pe toţi ca să-I înfricoşeze pe răii care trăiesc în libertate, tot astfel şi Dumnezeu, când vrea să ne dea o pildă, n-are nevoie să pedepsească pe toţi păcătoşii, ci ia numai pe unii dintre ei, pe care-i ştie că n-au să se mai îndrepte, şi-Şi arată asupra lor puterea şi mânia Lui, iar prin aceasta pe mulţi ne pune pe calea cea bună: pe cei răi îi îndeamnă să-şi schimbe, dacă vor, răutatea lor, pe cei buni îi face să-şi cerceteze cu mai multă grijă viaţa şi faptele şi, după cum spuneam mai sus, le arată tuturor îndelunga Lui răbdare şi-i încredinţează de adevărul învăţăturii învierii morţilor." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 151)

„Şi după cum legiuitorii publică pedepsele date celor nelegiuiţi, tot astfel şi Domnul nostru Iisus Hristos pedepsind pe unul sau doi păcătoşi, scrie ca pe un stâlp de aramă sau ca într-o carte pedeapsa dată lor; prin pedepsele date acestora se adresează tuturor păcătoşilor şi le spune că, chiar dacă nu sunt pedepsiţi pe lumea aceasta cei care săvârşesc aceleaşi păcate, totuşi vor suferi pe lumea cealaltă pedepse mai cumplite.

Prin urmare, dacă nu vine peste noi nici o nenorocire când săvârşim păcate cu nemiluita, să nu prindem curaj! Dimpotrivă, tocmai pentru aceasta să ne temem mai mult. Dacă nu suntem judecaţi şi pedepsiţi de Dumnezeu aici, pe pământ, apoi vom fi osândiţi dincolo împreună cu lumea. O afirm din nou, cuvintele acestea nu sunt ale mele, ci ale lui Hristos, Care vorbeşte prin Pavel. *Pentru aceasta, spune el, sunt între voi mulţi neputincioşi şi bolnavi şi mulţi au murit. Dacă ne-am fi judecat noi singuri, n-am mai fi judecaţi. Dar acum, fiind judecaţi de Domnul, suntem pedepsiţi, ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea* (I Cor., 11, 30-32). Sunt unii oameni care au nevoie numai aici pe pământ de judecată, când păcatele lor sunt mai mici şi când, după ce au fost pedepsiţi, nu se mai întorc la vechile lor păcate, cum se întorc câinii la vărsătura lor (II Petru 2, 22). Sunt alţi oameni care sunt pedepsiţi şi pe pământ, şi pe lumea cealaltă, din pricină că au săvârşit mari păcate. În sfârşit, sunt alţi oameni care vor fi pedepsiţi numai pe lumea cealaltă, pentru că au săvârşit păcate atât de mari, mai mari decât ale tuturora, încât nici nu sunt vrednici să fie bătuţi aici pe pământ cu ceilalţi oameni. Scriptura spune: *Şi cu oamenii nu vor fi biciuiţi* (Ps., 72, 5). Ei sunt păstraţi ca să nu fie pedepsiţi împreună cu dracii. *Duce-ţi-vă de la Mine,* spune Hristos, *în întunericul cel mai dinafară pregătit diavolului şi îngerilor lui* (Matei 25, 41)." (*Despre Feciorie*, 23-24, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...,* pp. 38-39)

„Mulți au îndrăznit să facă ce făcuse Core (Num., 16, 1-35), dar nu i-a înghițit pământul ca pe el, pentru că vor suferi mai târziu o pedeapsă mai mare. Mulți au arătat tot atâta necredință ca și Faraon, dar nu au fost înecați ca el (Ieş., 14, 23-38), pentru că le rămâne oceanul iadului. Mulți dintre cei care numesc *nebuni* pe semeni lor (Matei 5, 22) n-au fost pedepsiți pe pământ; dincolo, însă, le este hotărâtă și lor pedeapsa. Nu socotiți simple vorbe hotărârile lei Dumnezeu! Pentru ca Dumnezeu să vă încredințeze ca nu sunt simple vorbe, a adus pe unele din hotărârile Sale la îndeplinire chiar aici pe pământ, cum a fost cazul cu Safira (Fapte 5, 7-10), cu Carmi (Iosua 5, 7-10), cu Aaron (Num., 20, 24) și cu mulți alții. A făcut aceasta ca să nu mai puneți la îndoială cuvintele Lui; a făcut aceasta ca să vă încredințați că spusele Sale sunt întărite de fapte; a făcut aceasta ca să încetați de a vă înşela pe voi înşivă că nu veți fi pedepsiți. A făcut aceasta ca să cunoașteți că bunătatea lui Dumnezeu stă în a da păcătoşilor răgaz de pocăință, și nu în a pedepsi deloc pe cei ce stăruiesc în păcate." (*Despre Feciorie*, 24, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 39-40)

„Dar pentru ce nu sunt pedepsiți toți pe lumea asta?

Pentru că Dumnezeu a hotărât o zi în care va judeca pe toată lumea. Această zi n-a venit încă. Dacă ar fi pedepsiți aici pe pământ toți păcătoșii, ar însemna să piară și să dispară de pe pământ tot neamul omenesc. Dar ca să nu se întâmple asta și ca să nu se trândăvească oamenii mai mult Dumnezeu a luat pe câțiva păcătoşi, i-a pedepsit aici pe pământ, ca prin ei să învețe pe ceilalți ce pedeapsă îi aşteaptă, ca să știe că, dacă nu sunt pedepsiți aici, vor primi dincolo, după moarte, pedepse şi mai mari. Faptul că Dumnezeu nu mai trimite acum profet ca să ne spună pedeapsa ce va veni pe capul nostru, aşa cum a fost pe timpul lui Eli, să nu ne facă să cădem în nesimțire. Acum nu mai este timpul profeților. Dar, mai bine spus. Dumnezeu ne trimite și acum profeți. De unde putem ști asta? Scriptura spune: *Au pe Moise și pe profeți* (Luca 16, 29). Cele spuse de profeți celor de mai înainte de noi ne sunt spuse și nouă. Prin cuvintele spuse lui Eli, Dumnezeu nu se adresează numai lui, ci, prin el și prin pedeapsa dată lui, se adresează tuturor celor care săvârșesc aceleaşi păcate. Dumnezeu nu caută la fața omului (Rom., 2, 11), nici nu lasă nepedepsiți pe cei care săvârşesc păcate aşa de cumplite. El care a nimicit toată casa lui Eli, deşi acesta făcuse păcate cu mult mai mici." (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 247, 251, 252)

„Dumnezeu nu ne pedepseşte ca să se răzbune pe noi când păcătuim – păcatele noastre de astfel nici nu aduc vre-o vătămare firii lui Dumnezeu -, ci ne pedepsește că ne caută folosul, pentru că nu vrea să ajungă mai rea voința noastră, a celor care-L dispreţuim şi-L trecem cu vederea. După cum cel ce se aşează dincolo de cercul de lumină nu vatămă lumina cu nimic, ci va vătăma pe el că stă în întuneric, tot aşa se întâmplă şi cu cel ce dispreţuieşte puterea cea atotbiruitoare a lui Dumnezeu. Cu dispreţul lui n-a vătămat-o deloc, ci lui îşi pricinuieşte cumplită vătămare.

Dumnezeu, deci, ne amenință cu pedepse, iar adeseori chiar ne pedepsește, nu ca să se răzbune, ci ca să ne atragă. La fel ca un doctor. Acesta nu ne supără, nici nu se necăjeşte când bolnavii, ieşiți din minți, îl umplu de ocară, ci face totul și-și dă toată silința să pună capăt bolii acelora care se poartă atât de rău cu el. Doctorul nu caută folosul lui, ci al bolnavilor, iar când bolnavii arată că se îndreaptă cât de cât şi îşi vin în fire, doctorul se bucură, se veseleşte şi le dă leacuri amare cu mai multă tragere de inimă nu ca să se răzbune pentru ocările de mai înainte, ci ca să le fie de mai mult folos şi să-i facă deplin sănătoşi. Aşa şi Dumnezeu. Când cădem în păcate grele, în cumplită nebunie, Dumnezeu spune şi face totul nu ca să se răzbune pentru viața păcătoasă dusă de noi mai înainte, ci ca să ne scape de boală şi păcate. Şi asta, după cum vede, se poate înțelege destul de bine dovezile dreptei rațiuni." (*Cuvânt de sfătuire*

către Teodor cel căzut, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 328-329)

„Unii oameni sunt pedepsiți aici, pe pământ, alții nu suferă deloc aici, dar îşi iau toată pedeapsa dincolo; în sfârşit, mai mult, alții sunt pedepsiți şi aici, şi dincolo. Pe care dintre aceste trei categorii de oameni o fericiți? Ştiu bine că pe cei dintâi, pentru că fiind pedepsiți aici, şi-au ispăşit păcatele lor. După aceştia, pe cei ce vin la rând? Voi poate că îi fericiți pe aceştia, pentru că nu îndură aici nici o suferință, ci suferă dincolo toată pedeapsa. Eu însă nu-i fericesc pe aceştia, ci-i fericesc în al doilea rând pe cei care sunt pedepsiți şi aici, şi dincolo. Că cel care a fost pedepsit şi aici, va simți mai uşoară pedeapsa cea de dincolo; pe când cel care este silit să sufere acolo toată pedeapsa, va primi o pedeapsă de care nu mai poate scăpa." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, pp. 77-78)

„Dumnezeu nu-i pedepseşte de obicei pe toți împreună, pe câți sunt vrednici de aceeaşi pedeapsă, ci doar pe puțini dintre ei, încât ceilalți, văzând nenorocirile acelora, să se pocăiască şi să se îndrepteze. Uneori, însă, îi pedepseşte şi pe toți împreună, după cum s-a întâmplat la potopul lui Noe, pe de o parte pentru ca păcătoşii să fie împiedicați să facă şi mai multe păcate, şi pe de altă parte pentru ca urmaşii lor să se folosească, scăpând de pilda rea a dascălilor fărădelegii." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 177)

„Şi de vei vedea pe vreun drept că se pedepseşte, adu-ți aminte de Iov. Căci oricât de drept va fi cineva, nu va fi ca acela, nici chiar aproape ca el. Şi oricâte rele ar pătimi, niciodată nu va putea zice că a pătimit ca acela. Deci acestea luându-le în minte, încetează a prihăni pe Stăpânul şi înțelege că Dumnezeu lăsând pe unul ca acesta să pătimească rău, nu-l părăseşte, ci vrea să-l încununeze şi să-l facă mai strălucit. Iar de vei vedea pe vreun păcătos că se pedepseşte, adu-ți aminte de slăbănogul care pătimea pe pat de treizeci şi opt de ani, că şi acela pentru păcate a pătimit atât de mult, după cum spune Hristos: *Iată te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu-ți fie ceva mai rău* (In., 5,14). Noi suferim pentru păcate, când suntem pedepsiți, sau pentru a ne pricinui cununi, dacă trăim în fapte bune. Pentru aceasta ori de trăim în dreptate, ori de trăim în păcate, de folos ne este pedeapsa, căci uneori ne lămureşte, iar alte ori ne înțelepțeşte, iar munca ceea ce va fi să fie, mai uşoară ne va fi. Şi cum că se poate ca cei ce sunt pedepsiți aici şi suferă cu mulțumire, să li se facă acolo chinul mai blând, ascultă pe Pavel, zicând: *De aceea mulți dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi şi mulți au murit. Căci de ne-am fi judecat pe noi înşine, nu am mai fi judecați. Dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea* (I Cor., 11, 30-32).

Deci ştiind acestea şi toate cele asemenea, să lăudăm pronia lui Dumnezeu, iar acelor ce grăiesc împotrivă să le astupăm gura." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferințele celor drepți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 32-33)

„Fiindcă omul care face aici ceva rău, iar apoi în loc să fie pedepsit se bucură de cinste de la oameni, va pleca de aici avânt cinstirea drept cea mai mare chezăşie a pedepsei. De asemenea şi bogatul acela (Lc., 16, 23-24) se perpelea rău, fiind pedepsit nu numai din pricina cruzimii pe care a arătat-o față de Lazăr, ci şi pentru că traiul fericit de care se desfăta necontenit într-o atât de mare cruzime, n-a devenit mai bun." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea V, 1b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...*, p. 140)

„Este cineva desfrânat sau face altfel de păcate, iar Dumnezeu îi dă vreo boală grea şi taie acel păcat şi are acolo pedeapsă mai uşoară sau se pocăieşte şi se izbăveşte şi pentru muncă se face mai înțelept, pe alții iarăşi nu-i pedepseşte şi văzând ei îndelungata răbdare a lui

Dumnezeu, se pleacă spre bine şi scapă şi aici şi acolo de muncă." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 40)

„De ar vrea Dumnezeu să pedepsească pe toţi pentru greşelile lor câte fac, n-ar ajunge tot neamul omenesc, ci s-ar fi stins." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 136)

PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu poporului iudeu)

„*Sângele Lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri* (Matei, 27, 25).

Atunci deci, atunci când iudeii au pronunţat sentinţa asupra lor, atunci Pilat a îngăduit să se facă voia lor. Uită-te şi acum cât e de mare nebunia lor! Atât de mare e furia lor, atât de cumplită e pofta lor cea rea că nu-i lasă deloc să vadă ce trebuie să facă şi ce nu. Vreţi să vă blestemaţi pe voi înşivă? Blestemaţi-vă! Dar pentru ce mai aduceţi blestemul şi asupra copiilor voştri? Cu toate acestea iubitorul de oameni Dumnezeu n-a întărit sentinţa pronunţată de ei, nu numai peste copii, dar nici chiar peste ei, deşi s-au folosit de o atât de mare furie şi împotriva copiilor lor, ci i-a primit şi i-a învrednicit de mii şi mii de bunătăţi pe aceia dintre ei şi dintre copiii lor care s-au pocăit. Dintre ei era Pavel; dintre ei, miile de credincioşi din Ierusalim: *Vezi, frate, câte mii de iudei sunt care au crezut?* (Fapte 21, 20). Dacă unii s-au îndărătnicit, apoi pedeapsa să şi-o socotească loruşi." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 968)

„Dumnezeu n-a adus îndată asupra lor osânda şi pedeapsa (cf. spuselor lor - Mt. 27, 35), ci a lăsat să treacă patruzeci de ani şi mai bine de la răstignire. Mântuitorul a fost răstignit în timpul lui Tiberiu; Ierusalimul a fost cucerit în timpul lui Vespasian şi Tit.

- Dar pentru ce a lăsat să treacă atâta vreme?

- A vrut să le dea timp de pocăinţă, ca să se dezbare de păcate, să îndepărteze de la ei nelegiuirile. Dar pentru că au rămas tot nevindecaţi, cu tot răgazul ce li s-a dat, a adus în sfârşit asupra lor osânda şi pedeapsa: le-a dărâmat oraşul, i-a scos din el şi i-a împrăştiat pe toată faţa pământului. Şi asta a făcut-o tot din pricina iubirii Lui de oameni. I-a împrăştiat, ca să vadă că în toată lumea oamenii se închină lui Hristos cel răstignit pentru ei; pentru ca, văzându-L slăvit de toţi şi cunoscându-i puterea, să-şi cunoască grozava lor necredinţă; şi cunoscându-L, să se reîntoarcă la adevăr. Ducerea în robie le-a fost învăţătură, iar pedeapsa, sfătuire. Dacă ar fi rămas în pământul Iudeii, n-ar fi cunoscut adevărul spus de prooroci: *Cere de la Mine, şi-Ţi voi da neamurile moştenirea Ta. Şi stăpânirea Ta, marginile pământului* (Psalmi 2, 8). trebuia dar să-i ducă până la marginile pământului, ca să vadă cu ochii lor că Hristos stăpâneşte şi marginile pământului. Iarăşi, un alt prooroc spune: *Şi I se vor închina Lui fiecare din locul său* (Sofonie 2, 11). Trebuia dar ca ei să fie împrăştiaţi în toate locurile de pe pământ, ca să vadă cu ochii lor că fiecare I se închină Lui din locul său. Şi iarăşi, altul a spus: *Se va umple pământul de cunoştinţa slavei Domnului, ca apa multă a mării îl va acoperi* (Avacum 2, 14). Trebuia dar să se împrăştie iudeii în tot pământul, ca să vadă pământul plin de cunoştinţa slavei Domnului, şi să vadă mările, adică aceste Biserici duhovniceşti, mustind de cinstirea lui Dumnezeu. De aceea i-a împrăştiat Dumnezeu pretutindeni pe pământ. Dacă ei ar fi rămas în Iudeea, n-ar fi ştiut acestea dumnezeu voieşte ca iudeii să vadă cu ochii lor şi adevărul profeţiilor, şi puterea Lui; pentru ca să fie povăţuiţi de acestea la adevăr, dacă vin la simţăminte mai bune, iar dacă stăruie în necredinţa lor, să nu aibă nici un cuvânt de apărare în înfricoşata zi a judecăţii. De aceea i-a împrăştiat în toată lumea, ca să câştigăm ceva şi noi din aceasta." (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV),* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 365-367)

PEDEPSELE (pedepsirea păcătoşilor)

„Dacă ai avea să socoteşti toate pedepsele date de la început de Dumnezeu, vei găsi că toate au acelaşi scop, purtarea de grijă a lui Dumnezeu." (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 319)

„Când Cain L-a ocărât pe Dumnezeu şi când L-a dispreţuit tare vrând să-I aducă jertfă – că n-a făcut împărţeala dreaptă, ci I-a oferit ce s-a întâmplat – Dumnezeu nu i-a spus un cuvânt greu şi împovărător! Şi doar păcatul nu era mic, ci chiar foarte mare! Dacă noi oamenii, când vrem să cinstim pe semenii noştri, le oferim ce e mai de frunte şi mai deosebit şi ne străduim să le dăm ce li se pare lor a fi mai de preţ, oare, Cain, om fiind, n-ar trebui să-I aducă lui Dumnezeu ce era mai deosebit şi mai de preţ? Cain păcătuise, deci, atât de greu şi dispreţuise atâta pe Dumnezeu; totuşi Dumnezeu nu l-a pedepsit, ci-i grăieşte cu toată blândeţea ca de la prieten la prieten şi-i spune: *Ai păcătuit, linişteşte-te!* (Fac., 4, 7)" (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 320)

„Şi ca să afli din chiar faptele petrecute, odată, de pildă, l-a pedepsit pe faraon, altă dată, prin potopul acela, a pricinuit pierderea generală, iar altă dată prin foc i-a pedepsit pe cei răi. Dar chiar şi astăzi îi vedem pe mulţi răi pedepsiţi şi răspunzând de păcatele lor, ceea ce este o pildă a gheenei. Pentru ca nu cumva să dormităm sau să trândăvim, sau să ne înşelăm cu vorbele, apoi prin fapte ne aminteşte şi ne stârneşte, arătându-ne chiar aici judecata, răspunderea şi pedeapsa." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei,* omilia III, p. 36)

„Dacă în fiecare zi ne-ar cere răspuns pentru cel ce Îi greşim, ar dispărea neamul nostru omenesc, căci nici o zi nu este curată de păcate, ci Îl supărăm întruna cu fapte, fie ele mari, fie mici. Aşa că, dacă îndelunga Lui răbdare şi bunătate nu ar fi mare către noi şi nu ne-ar da timp de pocăinţă, ca să ne dezbrăcăm de păcate, fiecare din noi nu ar putea ajunge nici la al douăzecilea an al vieţii sale. Dacă fiecare dintre noi ar intra cu cunoştinţă dreaptă în cele făcute de el, şi punându-şi la mijloc întreaga sa viaţă, ar observa-o cu băgare de seamă, ar vedea dacă nu cumva este vrednic de mii de pedepse şi de osânde. Şi când el se nelinişteşte şi zice: *de ce cutare nu este pedepsit, deşi are cu sine mii de păcate?*, să se gândească la ale sale şi îi va conteni neliniştea. Acelea i se par mari, fiindcă s-au petrecut poate în lucruri mari şi văzute de toţi, dar dacă şi le-ar cerceta pe ale sale, poate că va găsi mai multe şi mai mari" (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei,* omilia III, pp. 37)

„Deoarece gheena nu are puterea de a ne împiedica de la rele, Dumnezeu cruţându-ne, ne deşteaptă întruna. Dacă nici un rău n-ar fi pedepsit, nimeni n-ar mai crede că Dumnezeu se îngrijeşte de cele omeneşti, iar dacă toţi ar fi pedepsiţi, nimeni n-ar mai aştepta învierea morţilor, de vreme ce toţi şi-au luat aici plata." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei,* omilia VIII, p. 94)

„Când un om păcătuieşte des şi Dumnezeu îi trece cu vederea păcatele lui, dar el nu câştigă nimic de pe urma îndurării lui Dumnezeu şi nu se depărtează de păcat, atunci atrage asupra lui cea mai mare nenorocire, care-l striveşte desăvârşit, că nu mai are vreme de pocăinţă. Aşa cum s-a întâmplat cu Faraon. Faraon s-a bucurat de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu şi la întâia plagă, şi la a doua, şi la a treia, şi la a patra, şi la plăgile de mai târziu; dar pentru că n-a ajuns mai bun, a fost în sfârşit strivit şi a pierit cu toată oastea lui (Ieşire 14, 28)." (*Omiliile despre pocăinţă,* omilia a patra, p. 68)

„Dar aud întrebând: pentru ce oare Dumnezeu pedepseşte pe unii încă în lumea aceasta, iară pe alţii în cealaltă? Dacă ar pedepsi pe toţi încă din lumea aceasta, ar trebui să stârpească tot neamul omenesc, că toţi suntem căzuţi sub osânda judecăţii dumnezeieşti. Iară dacă aici n-ar pedepsi pe nimenea, atunci cei mai mulţi ar fi şi mai uşuratici la minte, ar tăgădui pronia şi

cârmuirea dumnezeiască, și la ce treaptă de răutate nu s-ar sui ei? De aceea Dumnezeu pedepsește pe unii, pentru ca ei acum să se lase de păcat, iar în acea lume să primească o pedeapsă mai ușoară, sau cu totul să se elibereze de ea. Totodată, Dumnezeu voiește ca prin pedeapsa și nenorocirea unora să facă pe alți păcătoși mai înțelepți. Iară pe alții nu-i pedepsește, nu le trimite nenorocirea cea meritată, pentru ca ei, gândind la mărimea răbdării și milostivirii celei dumnezeiești, să se rușineze și să intre în sine și să se elibereze, atât de pedeapsa cea de acum, cât și de cea viitoare. Dacă însă ei totuși rămân în păcatele lor, și nici măcar prin îndelung răbdarea lui Dumnezeu nu se îndreaptă, atunci pe dânșii îi așteaptă o pedeapsă cu atât mai mare pentru îngrozitoarea lor ușurătate de minte." (*Cuvânt la Duminica Floriilor,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 104-105)

„Poate fi oare cineva așa de bun și blând ca Dumnezeu? Noi, când pedepsim, de multe ori nu spunem pricinile pentru care pedepsim. Dumnezeu însă, până ce nu-ți arată mai întâi, până ce nu te convinge mai întâi, până ce nu are și încredințarea ta că pe drept pedepsește, nu pedepsește pe cei care de mult meritau pedeapsă și osândă. Dumnezeu e gata totdeauna să-ți dea socoteală de ceea ce face, caută să Se îndreptățească în fața ta și nu șovăie să fie judecat de tine. Uită-te la prooroci, că sunt plini de aceste cuvinte! Pretutindeni Dumnezeu Se lasă ca oamenii să-L judece și să-I spună că are dreptate." (*Despre soartă și Providență,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 189)

„Noi suntem peste tot pricina chinurilor și a pedepselor, înstrăinându-ne singuri de bunătățile cele făgăduite." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drepți,* în vol. *Din ospățul stăpânului,* p. 18)

PEDEPSELE (sunt trimise de Dumnezeu în scopul povățuirii și îndreptării noastre și a semenilor noștri)

„Așa este Stăpânul nostru! Ne poartă de grijă tot atât de mult și când ne pedepsește, ca și atunci când ne face bine. Aduce peste noi pedeapsă, tocmai ca să ne povățuiască. Dacă Dumnezeu n-ar ști că ajungem mai răi de rămânem nepedepsiți pentru păcatele noastre, nu ne-ar pedepsi niciodată. Dar ca să nu ajungem din răi în mai răi, ca să ne taie avântul spre păcat, Dumnezeu, mergând pe urmele iubirii Sale de oameni, ne pedepsește. Așa a făcut și acum cu Adam. Purtând grijă de cel dintâi-zidit, a poruncit să fie scos din rai". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 211)

„Ai văzut că pedepsele date de El sunt temeiuri ale iubirii Sale de oameni, că iubirea Sa de oameni nu se mărginește la cel pedepsit, ci dă leac folositor și celorlalți, dacă vor să-i culeagă folosul?" (*Omilii la Facere,* omilia XX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 236)

„În tot ce face Dumnezeu ne arată cât de multă purtare de grijă are de neamul omenesc și că dintru început a făcut totul pentru mântuirea noastră. Fie de mustră, fie de pedepsește, apoi și una și alta o face cu aceeași bunătate. Nu pedepsește cu patimă și cu ură, ci numai pentru că vrea să curme răul, să nu-l lase să meargă mai departe". (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 318)

„Dacă ne face bine când suntem nevrednici, dacă ne miluiește când suntem păcătoși, ce nu vom căpăta de la Dumnezeu, când ne vom depărta de păcat și vom îmbrățișa virtutea? Dumnezeu ne face bine mai dinainte, ne învrednicește de iertare când greșim și nu aduce pedepse peste noi, tocmai ca prin toate mijloacele să ne atragă la El și când ne face bine și când ne rabdă îndelung. De multe ori Dumnezeu vrea să îndrumeze pe unii prin pedepsirea altora, pentru ca, înțelepțiți de frica pedepsei acelora, să fugă de pedeapsă. Ai văzut cu câtă

măiestrie foloseşte iubirea Sa de oameni? Ai văzut că toate cele făcute de El au un singur scop, mântuirea noastră?" (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 355)

„Aşa obişnuieşte să facă Dumnezeu! Când vrea să pedepsească pe cineva îi arată arată mai întâi cât de mari îi sunt păcatele ca să-şi alcătuiască prin asta o apărare şi numai după aceea face îndreptarea." (*Omilii la Facere,* omilia XXX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 386)

„Pentru ce dar, ziceţi voi, pedepseşte pe cei ce nu voiesc să-I slujească şi să-L asculte? Şi pentru ce a ameninţat El cu iadul pe cei ce nu păzesc poruncile Lui? Aceasta fiindcă fiind bun, El are o grijă mai mare pentru noi, cu toate că noi nu-I suntem supuşi Lui, şi că El nu se retrage şi nu se îndepărtează de noi, chiar atunci când fugim şi ne lepădăm. Ori, precum noi n-am vrut să intrăm prin această primă cale a darurilor şi a harurilor, nici să ne lăsăm convinşi de binefaceri, El a ales alta, şi aceea este a chinurilor şi pedepselor, care într-adevăr este foarte aspră, dar totodată necesară. Căci prima fiind dispreţuită, a doua a devenit absolut indispensabilă.

În sfârşit, legiuitorii stabilesc împotriva vinovaţilor pedepse multe şi aspre, şi cu toate acestea noi nu le urâm; nu facem decât să-i cinstim mai mult, căci fără a cere nimic de la noi, şi adesea chiar fără a cunoaşte ceea ce apărau legile lor, ele au vegheat asupra siguranţei noastre şi a ordinii bune a republicii şi ridicându-le în demnitate, fie pedepsind, fie mustrând pe răufăcătorii care tulburau liniştea publică. Căci dacă, zic eu, noi îi admirăm şi îi iubim, nu trebuie cu atât mai mult să-L admirăm şi să-L iubim pe Dumnezeu, care are o grijă aşa de mare pentru omenire? Căci este o diferenţă aşa de mare între grijile lor şi providenţa pe care o are Dumnezeu pentru noi; sigur, bogăţiile bunătăţii Sale sunt nespuse, şi întrec orice s-ar putea spune." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia X, 1, pp. 48-49)

„Păcatul este un mare rău, da, un rău mare, şi pierderea sufletului, dar mai mult, se poate şi acest rău să treacă şi la trup. Cum de obicei când sufletul este bolnav, noi nu simţim nici o durere, şi dimpotrivă, dacă trupul nostru este incomodat puţin punem toată grija noastră pentru a-l scăpa de incomoditatea lui. Dumnezeu pentru aceea pedepseşte şi trupul, pentru păcatele sufletului, pentru a-i da sănătate celei mai bune părţi din om, prin pedepsirea celei mai puţin mobile. Aşa l-a îndreptat Apostolul Pavel pe incestuosul din Corint (I Cor., 5), el mortifica trupul lui pentru a vindeca sufletul lui; chinul pe care i-l dă trupului îi vindecă păcatul. El imită pe medicul priceput, care văzând că hidropizia sau altă boală nu cedează la medicamente interioare, aplică în afară şi fierul şi focul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIII, 1, p. 179)

„Mai mare este câştigul decât pedeapsa, căci pedeapsa este vremelnică, iară câştigul veşnic." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XV, p. 152)

„Drepţii sunt necăjiţi aici, iar dacă poate unii sunt fericiţi, aceasta se petrece ca nu cumva virtutea să pară că este urâtă; că toţi cei răi sunt fericiţi aici, ca acolo să fie pedepsiţi, iar dacă poate unii sunt pedepsiţi aici, aceasta se petrece ca nu cumva răutatea s pară că este ceva bun şi nici ca faptele să rămână nepedepsite. Iar dacă nu toţi sunt pedepsiţi aici, aceasta se face ca nu cumva timpul învierii să fie pus la îndoială. Că şi între cei buni se găsesc din aceia care au fapte urâte, pe care însă le părăsesc tot aici, precum se găsesc şi dintre cei răi care să aibă oarecare fapte bune, şi aici se bucură, ca acolo să se pedepsească. Că, în fine, lucrurile lui Dumnezeu sunt necuprinse de mintea omenească, că mare este deosebirea dintre El şi noi, şi atât de mare, încât nici n-o putem spune. Dacă deci toate acestea le calculăm în mintea noastră, nimic din cele de aici nu ne va putea tulbura." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei,* omilia VIII, p. 96)

„După cum focul pus pe o rană arde rana şi alungă boala, iar cuţitul înlătură putreziciunea, doare, dar e folositor, tot aşa şi foametea, ciuma şi toate câte par rele vin peste suflet în loc de

cuțit și de foc, ca să împiedice, ca și în trupuri, întinderea bolilor și să-l facă mai bun.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 130)

„Prin pedeapsa pe care i-a dat-o pe pământ, Dumnezeu a trezit pe cei mai trândavi și i-a făcut mai înțelepți. Așa este îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu! Aduce la sfârșit mai mare osândă celor ce nu se folosesc de ea cum trebuie. Și după cum este folositoare celor ce se pocăiesc, tot astfel este pricină de mai mare osândă celor încăpățânați și învârtoșați la inimă.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini*, XXIII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 353)

„Dacă noi n-am ajunge mai răi de nu ne-ar pedepsi Dumnezeu pentru păcatele noastre, El nici nu ne-ar pedepsi. Dar Dumnezeu știe bine că pe noi ne vătăma mai mult lipsa pedepsirii păcatelor decât înseși păcatele. De aceea ne pedepsește, nu pentru a ne pedepsi pentru păcatele trecute, ci pentru a ne îndrepta pe viitor.” (*E primejdios lucru și pentru predicator, și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 470)

„Cu ce v-ați păgubit că ați fost întristați pentru puțină vreme? Ați ajuns îngeri în loc de oameni! V-ați mutat la cer, dacă nu cu locul, cel puțin cu purtarea. Nu vă lingușesc când grăiesc așa! Mărturie dau faptele, într-adevăr, ce a lipsit pocăinței voastre? Ați alungat din suflet invidia, ați izgonit patimile rușinoase, ați sădit temeinic virtutea, ați avut puterea să petreceti toată noaptea în privegheri sfinte, în dragoste multă și râvnă înflăcărată. Nimeni nu s-a mai gândit la dobânzi, nimeni nu a mai vorbit de lăcomie și zgârcenie; nu numai mâinile au ajuns curate de păcate, dar și limba a fost eliberată de fărădelegi și ocări. Nimeni nu mai ocărăște pe vecinul său. Nimeni nu se mai duce la ospețe satanice. Casele sunt curate, piața curățită. Când se lasă seara nu se mai văd coruri de tineri cântând cântecele de teatru. Da, se văd coruri, dar nu coruri care cântă desfrâul, ci coruri care proslăvesc faptele bune.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 536)

„De asta ne-a cutremurat pământul, ca să ne învețe ca un pedagog pe copii. Și a arătat față de noi mila unei mame pline de dragoste, care, de multe ori, pentru că pruncul ei de sân plânge fără socoteală, clatină tare pătuțul lui voind să-l dezbare de obiceiul de a plânge; și face asta nu pentru că vrea să-l rănească, ci ca să înfricoșeze pe copil. Tot așa și Stăpânul lumii, Care ține în mâna Sa lumea, o cutremură nu ca să o piardă, ci ca să întoarcă la mântuire pe cei păcătoși.

Să nu mă țină nimeni de rău dacă am comparat pe Dumnezeu cu o mamă plină de dragoste, pentru că însuși Domnul S-a comparat pe Sine în Evanghelii cu o cloșcă, spunând: *Ierusalime, Ierusalime, care omori pe prooroci și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine; de câte ori am vrut să adun pe fiii tăi, precum adună cloșca puii ei, dar n-ați voit!* (Matei 23, 37). Iubitorul de oameni Dumnezeu a mișcat, dar, pământul cel neînsuflețit, ca să oprească mișcarea cea fără rânduială a sufletului, ne-a amenințat cu moartea trupului, ca să ne ferim de moartea sufletului. Ai văzut iubitorule de Hristos, cât este de mare mila Creatorului față de noi? Ai văzut amenințarea ce strălucește de bunătate? Ai văzut îndurări care o iau înaintea mâniei? Ai văzut sentință biruită de bunătate?” (*Cuvânt la Sfântul Mucenic Vasu*, I-II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 540)

„- Dar li s-a făcut o nedreptate celor ce au fost pedepsiți!, ni s-ar putea spune. Ar fi putut și ei, dacă n-ar fi fost pedepsiți, să ajungă mai buni prin pedepsirea altora.

- Dumnezeu nu i-ar fi pedepsit dacă știa că au să ajungă mai buni prin pocăință; dar știa că n-au să ajungă. Cum ar fi lipsit Dumnezeu de câștigul pocăinței pe cei care aveau să ajungă mai buni prin pedepsirea altora, când El, cu toate că știe că mulți n-au să câștige nimic de pe

urma îndelungii Lui răbdări, îi suferă cu multă răbdare, împlinindu-Şi bunătatea Lui şi dându-le putinţa să se trezească din nebunia lor? N-au fost, deci, cu nimic nedreptăţiţi. Prin pedepsirea lor a pus capăt răutăţii lor şi li s-a uşurat şi pedeapsa de pe lumea cealaltă, pentru că au suferit aici pe pământ nenorocirea acea." (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 23)

„Poate că cineva ar vrea să mă întrebe:

– Cum dar? Ca să ajung eu mai bun, este pedepsit un altul?

– Nu-i pedepsit pentru aceasta, ci pentru păcatele lui; dar ajunge cu prisosinţă pricină de mântuire pentru cei ce iau aminte, făcându-i mai râvnitori spre fapte bune, de teama celor întâmplate aceluia. Aşa fac şi stăpânii: adeseori biciuind o slugă, le este învăţătură de minte şi celorlalte slugi." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p.87)

„Pedepsele, de altfel, împiedică păcatul şi conduc la virtute. Însă dacă e aşa, îmi veţi spune, dacă într-adevăr pedepseşte Dumnezeu pentru fiecare păcat al nostru? Vă voi răspunde: Dacă Dumnezeu l-ar pedepsi pe fiecare om după fiecare păcat al lui, omenirea întreagă ar fi pierit şi posibilitatea mântuirii s-ar fi irosit. Priveşte, de exemplu, la cazul apostolului Pavel. Dacă Dumnezeu l-ar fi pedepsit pentru prigoana împotriva creştinilor, mai mult, dacă l-ar fi omorât, cum ar fi putut să se pocăiască, să săvârşească atâtea fapte plăcute lui Dumnezeu şi să călăuzească lumea întreagă de la rătăcire la adevăr?" (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 20-21)

„Dumnezeu nu-i pedepseşte nici pe toţi oamenii, nici după gravitatea păcatelor lor. Pedepsele Lui sunt treptate, metodice şi urmăresc un anumit scop. Deseori, pedepsind un om, îi cuminţeşti pe mulţi. În chip asemănător procedează şi doctorii, când taie un membru putred ca să asigure sănătatea trupului rămas.

Când vezi cum un beţiv devine postitor sau un obraznic psalmodiază cântări sfinte, să te minunezi de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, să preamăreşti pocăinţa şi să rosteşti împreună cu psalmistul: *Această schimbare e a dreptei Celui – Preaînalt* (Psalm 76, 11). Adică această minunată schimbare a fost făcută de mâna dreaptă a lui Dumnezeu, de intervenţia puternică şi lucrarea Sa." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 21)

„Pe acest cuvânt să mi-l păziţi şi să-l aveţi pururea înfipt în mintea voastră că Dumnezeu nu numai când face bine este bun şi iubitor de oameni, ci şi când pedepseşte. Că pedepsele şi bătăile Lui, sunt dovada facerii de bine şi a proniei Sale. Deci când vei vedea că se întâmplă foamete, secetă, boli, ploaie neîncetată şi nepotrivire a vânturilor, sau altă pedeapsă de acest fel, care înţelepţeşte firea omenească, să nu te necăjeşti, nici să te scârbeşti, ci închină-te Celui ce le îngăduie, laudă-L pentru purtarea de grijă, căci El pedepseşte trupul ca să se înţelepţească sufletul.

Dar oare Dumnezeu face acestea? Da, Dumnezeu le face. Şi întreg oraşul de va fi de faţă, şi întreaga lume, nu mă voi sfii a zice acestea. O, de aş fi avut glas mai puternic ca al trâmbiţei şi dacă ar fi fost cu putinţă să stau pe un loc înalt şi să strig tuturor, că Dumnezeu face acestea." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 21)

„... pedepsele, pe care le aduce Dumnezeu asupra noastră, arătând dovada purtării Lui de grijă faţă de noi. Doctorul nu numai atunci este minunat când scoate pe cel bolnav în grădină sau în livadă, sau îl trimite la băi, sau atunci când îi pune înainte masa bogată, ci şi atunci când îi porunceşte să petreacă nemâncat, când pedepseşte cu foamea şi chinuieşte cu setea, când îl pironeşte la pat, făcându-i casa temniţă şi lipsindu-l chiar de lumina zilei, întunecând camera peste tot cu perdele, când taie, când arde si când dă doctorii amare. Deci cum nu este

cu necuviinţă a numi doctor pe cel ce face atâtea rele, cu atât mai puţin a-L huli pe Dumnezeu, când va face vreuna din acestea, adică când va aduce foamete sau moarte, spunând că nu poartă grijă de lume, cu toate că El este Doctorul cel adevărat al sufletelor şi al trupurilor noastre. Că de multe ori ia firea noastră, care zburdă din pricina îndestulării şi care se chinuieşte să nască friguri ale păcatelor şi o doctoreşte cu lipsă şi cu foamete, cu moarte şi cu alte doctorii pe care le ştie, izbăvind-o de boli." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 22-23)

„Vindecă sufletele noastre cu mai multă înţelepciune ca doctorul, cu mai multă iubire de fii decât tatăl, cu mai multă dreptate decât orice judecător şi cu mai multă silinţă decât orice lucrător de pământ..." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 25)

PEDEPSELE (motivele pentru care nu toţi cei răi sunt pedepsiţi aici şi nu toţi cei buni sunt cinstiţi)

„Şi nu numai dovada aceasta o putem zice, pentru ce nu sunt pedepsiţi aici toţi cei răi, ci şi alta tot aşa de importantă. Şi care este aceasta?

Dacă toţi cei ce au săvârşit păcate, îndată ar fi fost pedepsiţi, s-ar fi împuţinat aşa de mult neamul nostru, încât ar fi ajuns la sfârşit. Şi ca să te încredinţezi că aceasta este adevărat, ascultă pe Proorocul, care zice: *De te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?* (Ps., 129, 3). Şi dacă vreţi să cercetăm cuvântul acesta, să lăsăm a cerceta viaţa fiecăruia cu de-amănuntul, că nu ne este nouă cu putinţă a şti cele lucrate de fiecare în viaţa aceasta, şi cele care toţi le greşim, pe acestea să le aducem de faţă, şi din acestea ne va fi arătat luminat, că de am fi fost pedepsiţi imediat pentru fiecare păcat, demult ne-am fi prăpădit. *Cel ce a numit pe fratele său, nebune, vinovat este gheenei focului* (Mt., 5,22), zice Scriptura. Este vreunul din noi care nu a făcut păcatul acesta? Trebuia dar ca îndată să fi numit, pe acela ce a păcătuit şi nu numai pe el, ci toţi ar fi trebuit să fim răpiţi şi ne-am fi stins demult. Iarăşi cel ce se jură, măcar şi drept de se va jura, face ceea ce este de la cel rău (Ibid., 33). Care este dar cel ce nu s-a jurat? Şi mai ales cine este cel ce nu s-a jurat strâmb niciodată? Cel ce priveşte la femeie cu ochi desfrânaţi, săvârşeşte desfrânarea în inima sa (Ibid., 28). Şi la acest păcat mulţi se vor afla vinovaţi. Deci dacă acestea amintite de noi sunt aşa de grele, şi fiecare păcat este pricinuitor de mare pedeapsă, de vom cugeta la păcatele cele făcute de noi în ascuns, cu siguranţă vom vedea pronia lui Dumnezeu, că nu ne pedepseşte pentru fiecare păcat." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 30-32)

PEDEPSELE (de aici de pe pământ şi cele din viaţa viitoare)

„Unii păcătoşi suferă pedepse şi aici pe pământ, dar nu scapă nici de pedeapsa de dincolo; dar pedeapsa de dincolo le este mai uşoară, pentru că pedepsele de aici micşorează pedeapsa de dincolo. Ascultă-L pe Hristos, că nefericeşte Betsaida, spunând: *Vai ţie, Horazime, vai ţie Betsaida, că de s-ar fi făcut în Sodoma minunile care s-au făcut în voi, de mult cu sac şi cenuşă s-ar fi pocăit. De aceea vă spun vouă: Mai uşor va fi pământului Sodomei şi Gomorei în ziua judecăţii decât vouă* (Matei, 11, 21-22). Vezi, iubite, că prin cuvântul *mai uşor* a arătat că vor fi pedepsiţi şi pe lumea cealaltă şi aceştia care au fost pedepsiţi aicea cu o pedeapsă atât de mare, suferind arderea aceea de vii nemaivăzută şi nemaiîntâlnită, dar vor fi pedepsiţi mai

ușor, din pricină că s-a dezlănțuit și aici pe pământ asupra lor mânia lui Dumnezeu!" (*Omilii la Facere,* omilia XXV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 305)

„Noi vedem mulți stricați a căror fel de a fi arată o sănătate desăvârșită și care se bucură de o soartă fericită. Eu cred, dar să nu ne încredem în aceasta și să-i plângem ca fiind cei mai nenorociți dintre oameni. Dacă ei nu suferă nimic aici, este pentru ei o arvună și o vedere a unui chin mai aspru care le este păstrat. Sfântul Pavel o arată prin aceste cuvinte: *dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea* (I Cor., 11, 32)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIII, 1, p. 180)

„Să nu judece Providența lui Dumnezeu numai după lucrurile acestei vieți, ca cei ce nu se bucură de bunuri în această viață să nu se descurajeze, ci să se mângâie prin nădejdea în bunurile viitoare și ca cei ce merită pedeapsa, dacă ei n-o primesc în această viață, să nu creadă că sunt viteji împotriva Providenței, ci să știe că-i așteaptă o altă viață." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLV, 3, p. 218)

„Dar dacă râzi de cele spuse aici, și dacă voiești mai bine a-ți trăi toate zilele întru răutăți, decât a fi pedepsit o singură zi, nu e nimic de mirare, fiindcă și copiii cei mici, când văd pe doctor venind, dau să se ascundă și prind a boci, preferând mai degrabă să piară cu puroiul în trup decât să sufere o durere trecătoare, ca apoi să se bucure de sănătate. Cei cu mintea limpede, însă, știu că a sta bolnav cineva timp îndelungat este cu mult mai grozav decât a i se tăia cuiva organul cel bolnav și plin de puroi, precum și a se găsi cineva în rele e cu mult mai rău decât a fi pedepsit. Unul are putința de a se vindeca și a se însănătoși, pe când celălalt se va pierde și va rămâne în boală." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia IX, p. 159)

„Așadar răul nu este de a fi pedepsit cel păcătos, ci de a nu fi pedepsit când păcătuiește, după cum nu poate fi rău de a vindeca pe cel bolnav, ci de a-l părăsi nevindecat." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 160)

„*Dar* – zici tu – *de ce oare El nu pedepsește aici pe fiecare?* Pentru că le acordă un termen de pocăință. De ce nu sunt toți pedepsiți aici? Pentru ca nu cumva cei mai mulți să se îndoiască de pronia Lui. Câți tâlhari au fost aici pe pământ? Dintre ei numai unii au fost prinși și pedepsiți, pe când cei mai mulți s-au dus de aici fără să dea seamă de faptele lor. Dar dacă aceștia rămân nepedepsiți, apoi unde este iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Mie mi se pare a te întreba acum pe tine: dacă nimeni nu ar fi fost pedepsit, ai fi avut atunci un cuvânt de îndreptare; dar când unii sunt pedepsiți, iar alții nu, deși poate au păcătuit mai mult, apoi unde este rațiunea și dreptatea, că fiind vinovați de aceleași păcate, să nu aibă și aceeași pedeapsă ? Cum nu s-ar crede atunci că cei pedepsiți au fost nedreptățiți? De ce nu sunt pedepsiți toți aici pe pământ? Ascultă chiar pe Hristos ce spune despre acei optsprezece care au fost uciși sub dărâmăturile turnului din Siloam, și de care se mirau cei de pe lângă El: *Oare ei au fost mai păcătoși decât toți oamenii care locuiau în Ierusalim? Nu! Zic vouă: dar de nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel* (Luca 13, 4-5), sfătuindu-ne prin aceasta de a nu ne amăgi că, în timp ce alții sunt pedepsiți, noi, deși am păcătuit mult, totuși vom scăpa fără pedeapsă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, pp. 470-471)

„Dacă ar pedepsi în lumea aceasta pe toți răii și ar cinsti în lumea aceasta pe toți oamenii buni, ar fi de prisos ziua judecății. Și iarăși, dacă n-ar pedepsi pe nici un rău și n-ar cinsti pe nici unul din oamenii buni, atunci cei răi ar ajunge mai răi și mai ticăloși, după cum mulți dintre cei buni ar ajunge mai trândavi, iar cei care voiesc să hulească pe Dumnezeu L-ar huli și mai mult și ar spune, în toată libertatea, că lumea este lipsită de purtarea de grijă a lui Dumnezeu." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 22)

„Că după cum, atunci când nu eşti pedepsit aici pentru păcatele tale, îţi faci dincolo mai grea pedeapsa, tot aşa, când cei păcătoşi se bucură de trai bun, de plăceri şi fericire, acestea toate le sunt merinde şi pricină de mai mare osândă şi pedeapsă dincolo." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 78)

„... când vedem pe unii că se îmbogăţesc, că petrec şi benchetuiesc, că miros a parfum, că o ţin toată ziua în beţii, că sunt slujbaşi mari şi puternici, înconjuraţi de multă slavă, fast şi strălucire, dar că păcătuiesc fără să îndure vreun necaz, tocmai pentru aceea pe aceştia mai cu seamă să-i plângem şi să-i jelim, că, deşi tot păcătuiesc, nu primesc pedeapsă. După cum, dacă vezi pe unul bolnav de dropică sau de splină sau cu un mădular putred sau plin peste tot de bube, că, în pofida tuturor acestora, se îmbată, chefuieşte şi-şi înrăutăţeşte boala, nu numai că nu-l lauzi, nici nu-l fericeşti pentru chefurile ce le face, ba, dimpotrivă, tocmai pentru aceea mai cu seamă îl plângi, tot aşa gândeşte-te şi despre suflet. Când vezi că un om trăieşte în păcat şi se bucură de multă fericire, fără să aibă vreo suferinţă, să-l plângem pe acesta tocmai pentru aceea că, fiind cuprins de boală şi de cumplită putreziciune, îşi măreşte boala, ajungând mai rău de pe urma desfătării şi a bunului său trai." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 78-79)

„... dacă dintre doi păcătoşi unul este pedepsit aici, iar altul nu, mai fericit este cel care a fost pedepsit decât cel care n-a fost pedepsit, tot aşa, dacă dintre doi drepţi unul suferă mai mult pe lumea aceasta, iar altul mai puţin, mai fericit este cel ce a suferit mai mult, pentru că fiecăruia i se va da după faptele lui." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 81)

„– Pentru ce unii sunt pedepsiţi aici, iar alţii dincolo, şi nu aici toţi? Pentru ce?

– Pentru că, dacă s-ar face aşa, toţi am pieri; că toţi suntem supuşi pedepselor. Iarăşi, dacă nimeni n-ar fi pedepsit aici, cei mai mulţi nu s-ar mai îngriji de virtute şi destul de mulţi ar spune că nu este pronie. Dacă acum, când văd că mulţi dintre păcătoşi sunt pedepsiţi, cu toate acestea spun multe vorbe de hulă, ce n-ar spune dacă n-ar fi pedepsiţi? Unde n-ar fi ajuns răutatea? De aceea Dumnezeu îi pedepseşte pe unii aici, iar pe alţii nu-i pedepseşte. Pe unii îi pedepseşte aici, ca să pună capăt răutăţii lor, ca să le facă mai uşoară pedeapsa de dincolo, sau chiar ca să-i scape cu totul de ea, şi ca să-i facă, prin pedepsirea lor, mai înţelepţi pe cei ce trăiesc în păcat. Pe alţii, iarăşi, nu-i pedepseşte aici, pentru ca, luând aminte de ei înşişi, pocăindu-se şi ruşinându-se de îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu, să scape şi de osânda de aici, şi de pedeapsa de dincolo; iar dacă stăruie în păcat, nefolosind nimic de pe urma îndelungii răbdări a lui Dumnezeu, să sufere o pedeapsă şi mai mare din pricina marelui lor dispreţ.

Dacă cineva din cei care se pretind ştiutori ar spune că sunt nedreptăţiţi cei ce sunt pedepsiţi dincolo pentru că, dacă ar mai fi trăit, ar fi putut să se pocăiască, unuia ca acesta i-aş răspunde aşa: Dumnezeu a ştiut mai dinainte că n-au să se pocăiască, de aceea i-a pedepsit. Dacă pe cei pe care-i ştie că n-au să se îndrepte Dumnezeu totuşi îi lasă să trăiască, atunci cu mult mai mult pe cei pe care-i ştia că au să câştige de pe urma îndelungii Lui răbdări i-ar fi lăsat în viaţa aceasta, ca să folosească spre pocăinţă răgazul dat lor. Dar aşa, răpindu-i mai dinainte pe aceia din viaţa aceasta, le face şi lor dincolo mai uşoară pedeapsa şi-i face şi pe ceilalţi mai înţelepţi prin pedepsirea lor.

– Dar pentru ce nu face la fel cu toţi cei răi?

– Pentru ca de pe urma fricii şi a pedepselor primite de ceilalţi, cei ce rămân în viaţă să ajungă mai înţelepţi şi să se depărteze de răutate, lăudând îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu şi ruşinându-se de bunătatea Lui." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 85-86)

„Dumnezeu a hotărât o scadență păcatului: viața de aici și veacul ce va să fie. Dacă un om drept face o faptă rea și pătimește aici și-i dat pedepsei, să nu te tulburi, ci gândește în tine și spune: Dreptul acesta a făcut cândva o mică faptă rea și ia aici pedeapsa, ca să nu fie pedepsit dincolo. Și iarăși, dacă vezi un om păcătos care răpește, care e lacom și care face nenumărate păcate, că o duce bine și e fericit, gândește-te că poate a făcut vreo faptă bună și ia aici cele bune, ca să nu mai ceară pe lumea cealaltă răsplată. Așa că, dacă un om drept suferă aici, apoi pentru aceea suferă, ca să-și ispășească aici păcatul și să plece pe lumea cealaltă curat; dacă un om păcătos, plin de păcate, cu nenumărate boli de nevindecat, răpitor, zgârcit, e fericit aici, apoi tocmai pentru aceea se bucură aici de fericire, ca să nu ceară pe lumea cealaltă răsplată.

Așadar, pentru că s-a întâmplat ca și Lazăr să aibă unele păcate, iar bogatul să aibă vreo faptă bună, de aceea Avraam spune: *Aici nu cere nimic*! *Ai luat cele bune ale tale în lume, și Lazăr, cele rele ale lui*!" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență*..., p. 149)

„Unii spun: *De ce Dumnezeu nu-i pedepsește aici pe păcătoși?* Le răspundem: Ca să arate întreaga Lui răbdare. Ca să dăruiască mântuire prin pocăință. Fiindcă, dacă pedepsea și omora îndată ce se săvârșea păcatul, cum s-ar fi mântuit Pavel și Petru, apostolii și iluminatorii lumii? Cum s-ar fi izbăvit împăratul David? Dar galatenii? Dar atâția alții?

Așadar, de aceea nici aici nu-i pedepsește pe toți, nici acolo. Pe unul îl pedepsește aici, încât prin această pedeapsă să-i trezească pe cei nesimțitori, iar pe altul acolo, încât prin nepedepsire să ne facă să așteptăm veșnica Sa împărăție.

Astfel, vezi cum mulți sunt pedepiți în viața aceasta, la fel ca cei care au fost zdrobiți în turnul lui Siloam, la fel ca galileenii care i-a înjunghiat Pilat în vreme ce aduceau jertfă la templu, ca și corintenii care au murit pentru că împărtășeau cu nevrednicie, la fel ca Faraon care a fost înecat cu armatele sale în Marea Roșie, la fel ca atâția alții și atunci, și acum, și pururea.

Alții iarăși, care au făptuit multe păcate, au plecat din viața aceasta fără să fie pedepsiți, precum bogatul din parabola evanghelică.

Toate acestea, desigur, sunt lucrări ale înțelepciunii lui Dumnezeu, care dorește ca pe de o parte să-i trezească la credință pe cei care nu cred în cele viitoare iar pe de altă parte să-i facă pe credincioși mai binevoitori în lupta pentru dobândirea virtuții." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 56-57)

„Dumnezeu nu pedepsește pe toți ca să te încredințeze pe tine că este înviere. Și pedepsește pe unii, ca prin pedepsirea acestora, ceilalți de frică să se facă mai osârduitori. Și cinstește pe unii din cei buni, ca prin aceasta să tragă și pe ceilalți la râvna faptei bune. Dar nu-i cinstește pe toți, ca să te înveți că este altă vreme în care va răsplăti tuturor. Că de ar fi luat toți după cum au lucrat, nu ar fi crezut în înviere. Și dacă nici unul n-ar fi fost răsplătit, cei mai mulți s-ar fi făcut mai trândavi. De aceea pe unii îi pedepsește, iar pe alții nu, folosindu-i și pe unii și pe alții. Că acelora le taie răutatea, iar pe aceștia, prin pedepsirea acelora, îi înțelepțește. Acestea se dovedesc și din cele ce a spus Hristos, că spunându-I unii că surpându-se turnul din Siloam, a ucis optsprezece oameni, El le răspunde: ... *gândiți oare, că ei au fost mai păcătoși decât toți oamenii care locuiau în Ierusalim? Nu! Zic vouă: de nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel* (Lc., 13, 4-5). Ai văzut că aceia pentru păcate au murit, iar ceilalți au scăpat, dar nu pentru că erau drepți, ci ca prin moartea acelora să se îndrepte și să se facă buni? Dar poate vei zice că cei ce au murit așa au fost nedreptățiți, că s-ar fi îndreptat văzând pe alții că sunt pedepsiți. Dacă cu adevărat s-ar fi făcut buni, prin pocăință, Dumnezeu nu i-ar fi pedepsit. Că dacă pe mulți, știindu-i de mai înainte că nu se folosesc cu nimic de îndelunga Lui răbdare, îi sufere și-i așteaptă să se deștepte cândva din nebunia lor. Pentru aceasta cei ce au murit cu nimic nu au fost nedreptățiți, ci cu această pedeapsă a tăiat răutatea lor, iar munca cea de acolo le va fi mai ușoară, pentru că încă fiind aici au pătimit ceva rău. Și

cei ce nu au fost pedepsiţi, nu au fost nedreptăţiţi prin aceasta. Că le era cu putinţă, de ar fi vrut, să întrebuinţeze îndelunga răbdare a lui Dumnezeu spre schimbarea cea bună şi minunându-se şi cucerindu-se de ea, să se schimbe spre fapta cea bună, iar prin pedepsele altora să-şi dobândească mântuirea. Iar de petrec în răutate, nu Dumnezeu este pricinuitorul, ci ei înşişi sunt nevrednici de iertare, căci nu întrebuinţează precum se cuvine îndelunga răbdare a Lui, Care pentru aceasta îndelung rabdă, ca să-i câştige." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 29-30)

PETRECERILE (păcătoase)

„...te dezmierzi în petreceri cu cei de aici, ca unul ce eşti iubitor al trupului[63]." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 26)

„...nu te împiedic să petreci, ci te împiedic să păcătuieşti." (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 473)

„De multe ori v-am sfătuit să nu mergeţi la locurile de distracţii neruşinate. M-aţi auzit, dar nu m-aţi ascultat. Cu toate acestea, nu vă fie ruşine să veniţi iarăşi să mă ascultaţi. *Dar de vreme ce n-am ascultat,* îmi va spune cineva, *cum voi putea veni din nou?* Întrucât n-ai ascultat de sfatul meu, ţi-e ruşine. Şi deşi nimeni nu te cercetează, singur îţi pui ţie hotare. Nu mă aflu în faţa ta, dar cuvântul meu este înrădăcinat în sufletul tău şi învăţătura mea îţi preocupă mintea. Aşadar n-ai păzit povaţa mea? Vino s-o asculţi iarăşi şi străduieşte-te acum s-o păzeşti. Dacă pui un leac pe rana ta şi n-o vindecă în prima zi, nu-l vei pune şi în ziua următoare? Dacă tăietorul de lemne, care vrea să taie un stejar, nu reuşeşte să-l taie din prima lovitură, nu va lovi şi a doua, şi a cincia, şi a zecea oară? Fă şi tu la fel!" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 166)

„Nu vă împiedic să petreceţi, dar să o faceţi cu demnitate şi să nu săvârşiţi păcate." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 371)

PETRECERILE (deşănţate de Revelion)

„Petrecerile diavoleşti ce au luat în stăpânire noaptea şi care au fost şi în această zi, măscăriile, ocările, dănţuirile cele de noapte, comedia aceasta caraghioasă, toate au robit oraşul nostru mai cumplit decât orice vrăjmaş. Ar trebui să-şi frângă inima, să jelească şi să-şi acopere faţa de ruşine şi cei care au păcătuit, şi cei care n-au păcătuit; unii pentru păcatele ce le-au săvârşit, alţii pentru fraţii lor pe care i-au văzut făcându-se de râs." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 8)

„N-ai auzit pe Pavel spunând: *Ţineţi zile şi luni şi timpuri şi ani? Mă tem să nu mă fi ostenit în zadar la voi* (Galateni 4, 10-11). De altfel, este cea mai mare nesăbuinţă să te aştepţi ca tot anul să-ţi fie bun dacă petreci şi te veseleşti în ziua întâi a anului! Dar judecata aceasta, de a încredinţa viaţa noastră soroacelor zilelor, şi nu strădaniei şi voinţei noastre, nu este numai un lucru necumpătat, ci şi o lucrare diavolească. Îţi va fi bun tot anul nu dacă te îmbeţi în ziua întâi a anului, ci dacă faci cele plăcute lui Dumnezeu şi în ziua întâi, şi în fiecare zi. O zi este bună sau rea nu datorită zilei, căci o zi nu se deosebeşte de alta, ci datorită râvnei sau trândăviei noastre. Dacă faci bine, ziua îţi este bună; dacă păcătuieşti, e rea şi plină de chin. Dacă îţi rânduieşti viaţa în felul acesta, dacă eşti însufleţit de astfel de gânduri, îţi va fi bun tot anul, căci vei face în fiecare zi rugăciuni, milostenii. Dar dacă eşti cu nepăsare faţă de virtute,

---

[63] În sensul de iubitor al vieţii trupeşti, păcătoase – n.n.

şi încredinţezi voioşia sufletului tău începuturilor de lună şi numărul zilelor, vei fi lipsit de toate bunătăţile ce ţi se cuvin. Diavolul ştie aceasta, şi în strădania sa de a ne îndepărta de ostenelile cele pentru virtute şi de a stinge râvna sufletului nostru, ne-a învăţat să punem pe seama zilelor izbânda sau lipsa de izbândă a muncii noastre." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 9-10)

PETRECERILE (consecinţele petrecerilor necuviincioase)

„... că dacă petrecerea nu este trebuitoare nici unei vârste mai înaintate, nici unei firi slabe, ba încă pricinuitoarea morţii, şi a morţii celei veşnice, apoi ce am putea zice despre bărbaţii care petrec?" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 138)

„Moare cineva trăind, când îşi petrece viaţa în desfătări. Cum? Un asemenea om trăieşte numai pentru pântece, şi cu pântecele, iar cu celelalte simţuri deloc. Cum? El nu vede ceea ce trebuie să vadă, nu aude ceea ce trebuie să audă, nu grăieşte ceea ce trebuie să grăiască, şi nici nu face ceea ce fac cei vii, ci după cum cel întins pe pat are ochii închişi, şi nu mai simte nimic din cele ce se petrec, tot aşa şi acesta, sau mai bine zis, chiar mai rău decât cel mort. Căci acela este deopotrivă de nesimţitor şi în cele bune, şi în cele rele, pe când acesta simte numai pe cele rele, în timp ce pe cele bune nu le simte deloc şi rămâne nemişcat. Nimic din cele ale vieţii viitoare nu-l mişcă, aşa că deja a murit şi se găseşte ca într-o groapă întunecată, sau ca într-o peşteră plină de toată necurăţia, căci l-a primit în pântecele ei şi îl ţine veşnic în întuneric, ca pe cei morţi.

Când el îşi petrece întreaga viaţă mâncând şi îmbătându-se, oare nu este în întuneric? Oare nu este mort? Şi chiar dimineaţa când se pare că ar fi treaz, el totuşi nu are o privire curată, din cauză că nici seara nu se poate stăpâni de a nu bea vin, iar în viitor este stăpânit veşnic de pofta de a bea. Îl poate vedea cineva petrecând prin târguri şi înainte de prânz, şi la amiază, iar noaptea întreagă o petrece într-un somn adânc, şi mai cu seamă dimineaţa. Dar pe un asemenea om îl vom număra noi cu cei vii? Şi ce ar putea spune cineva de viforul cel mare de furtuni ce a pătruns în sufletul şi în trupul său din cauza dezmierdărilor? După cum întunericul cel într-una provocat de nori nu lasă raza soarelui să strălucească cum trebuie, aşa şi aburii ce se ridică din vin şi dezmierdări împiedicând creierul (encefalul) şi stând deasupra lui ca un nor gros, nu lasă cugetul să se întindă mai departe de el şi-l ţin prizonier ca într-o noapte întunecată. Câtă vijelie nu este oare înăuntrul acestui om?" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, pp. 139-140)

„... viaţa de chef şi de petreceri te face să uiţi pe Dumnezeu." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 40)

PILDELE („Şi fără pilde nu le grăia nimic"[64])

„După ce evanghelistul ne-a arătat care era gândul lui Hristos, anume că le grăia în pilde, nu pentru ca ascultătorii Săi să nu priceapă nimic, ci ca să-i facă să-L întrebe, evanghelistul a adăugat: *Şi fără de pilde nu le grăia nimic*, cu toate că Hristos a grăit multe fără pilde". (*Omilii la Matei*, omilia XLVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 545)

„- Dar pentru care pricină Hristos le grăieşte apostolilor Săi mai departe tot în pilde, deşi cărturarii şi fariseii nu mai erau de faţă?

- Le grăieşte în pilde pentru că în urma învăţăturilor lui Hristos au ajuns mai pricepuţi, aşa că puteau înţelege pildele Sale. Într-adevăr, după ce le-a spus toate pildele a întrebat: *Aţi înţeles toate acestea? Iar ei I-au spus: Da, Doamne!* (Matei 13, 51). Astfel pildele, pe lângă

[64] Matei 13, 34.

celelalte învățături, au săvârșit și acest mare lucru: i-au făcut pe apostoli și mai ascuțiți la minte". (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 547)

PIZMA (gravitatea)

„Cumplit lucru este pizma, iubiților, cumplit, fiindcă ea înșală pe cineva a disprețui însăși a sa mântuire. Așa s-a pierdut pe sine Cain, iar mai nainte de dânsul s-a pierdut și diavolul, care a alungat pe Adam din Rai. Astfel și Saul a chemat drac viclean împotriva sufletului său, și chemându-l, iarăși a pizmuit pe doctor, căci așa este pizma. Știa că s-a mântuit, și voia mai degrabă a se pierde decât a vedea cinstit pe cel ce l-a mântuit. Și ce ar putea fi mai grozav ca această patimă? Nu ar greși cineva dacă ar numi-o născătură a diavolului. Într-însul se găsește rodul slavei deșarte, sau mai bine zis rădăcina; căci pe amândouă aceste rele el le făurește la un loc. Tot așa pizmuia și Saul atunci, fiindcă ziceau femeile cele ce jucau: *Bătut-a Saul cu miile lui, și David cu zecile de mii* (1 Împ., 18, 7); decât care, ce ar putea fi mai dobitocesc?

Și pentru ce pizmuiești, spune-mi? Fiindcă cutare a lăudat pe acela? Și totuși trebuia a te bucura. De altfel, nici nu știi bine dacă lauda aceea este adevărată. Și de aceea ești trist, că acela a fost lăudat nefiind vrednic de laudă? Și totuși trebuie a avea milă de el. Dacă el este bun, tu nu trebuie a-l pizmui fiind lăudat, ci a-l lăuda și tu împreună cu alții; iar de nu este așa, pentru ce te tulburi? Pentru ce îți împingi singur sabia asupră-ți? Că este admirat de oameni? Este admirat de oamenii de astăzi, nu însă și de cei de mâine. Că se bucură de slavă? Pentru care slavă se bucură, spune-mi? Pentru acea slavă pentru care zice Proorocul că este ca floarea câmpului? Și de aceea pizmuiești, că nu suferi necazuri și nici nu porți cu tine greutăți de acestea care se aseamănă cu floarea câmpului?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIV, p. 219)

„Spune-mi, rogu-te, este cineva mai nenorocit decât cei ce pizmuiesc? Ar putea să se și bucure, și să și câștige de pe urma bucuriei; cu toate acestea, aleg să se întristeze mai degrabă pentru izbânda altora și, o dată cu întristarea, să atragă din partea lui Dumnezeu și osândă, și pedeapsă de nesuferit." (*Cuvânt la calende,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 18)

PLATA (lucrătorilor)

„Precum cei ce au primit vreun bine de la alții, dacă nu răsplătesc pe binefăcători, apoi pe Însuși Dumnezeu L-a făcut dator acelora, tot astfel și stăpânii; dacă nu te răsplătesc pentru serviciul cel bun ce l-ai dat lor, prin aceasta încă mai mult ai fost răsplătit, căci ei prin aceasta a făcut pe Dumnezeu dator ție." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XXI, p. 223)

PLĂCERILE (definiția plăcerii)

„În adevăr, ce alta este plăcerea, fără numai a se izbăvi cineva de griji, de frică, de nemulțămire și a fi nebiruit de nimeni? Cine, spune-mi, este în adevărata plăcere și mulțămire? Cel ce se zbuciumă, se zvârcolește și este îmboldit de o mulțime de pofte, și nici nu mai este stăpân pe sine, sau cel ce este izbăvit de toate aceste valuri și stă în filosofie ca într-un liman fericit? Nu se vădește că acesta din urmă?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 234)

PLĂCERILE (atacul plăcerilor)

„Fecioria este mucenicie înainte de mucenicie. Da, pentru că plăcerile sunt niște călăi cumpliți ai trupului, dar, mai bine spus, plăcerile sunt chiar mai cumplite decât călăii; ne

strâng cu lanțuri de mâini, ne rănesc sufletul cu privirile, duc, prin auz, voinței satanice flacăra dorului după plăceri, biciuiesc cu bici usturător sufletul, ne tulbură cu atacuri pornite valuri, valuri asupra noastră. Dacă poruncim ochilor să rămână orbi în fața frumuseților trupurilor, atunci plăcerile întredeschid ce a fost închis și fac loc în suflet, prin urechi, cântecelor desfrânate; dacă se întâmplă ca urechile să fie închise cântecelor desfrânate, atunci plăcerile împodobite desfrânat ne atacă gândurile; și, ca să spun pe scurt, dacă biruim prin toate mijloacele plăcerile când suntem treji, apoi plăcerile pornesc luptă cu noi prin umbrele visurilor, când adormim. Această încercuire a luptei duse împotriva noastră de plăceri continui nu se ridică o dată cu soarele și nu se liniștește o dată cu noaptea. Dacă plăcerile mai au în ajutor și tinerețea, atunci lupta este între foc și foc; se ia la luptă cuptorul cu paiele. Tinerețea se aprinde ușor de plăceri; după cum tinerețea se aprinde mai ușor decât untdelemnul, tot așa cumințenia este mai tare în fața ostenelilor. Toate acestea au făcut din fecioria fericitei fecioare o lungă mucenicie. A luptat cu plăcerile ca un mucenic cu fiarele; s-a războit cu gândurile, ca un mucenic cu chinurile; s-a luat la trântă cu gândurile doritoare de plăceri, ca un mucenic cu răutatea călăilor; dar a biruit în lupta care se dădea în sufletul și în trupul ei. În ea focul voinței a fost mai înflăcărat decât focul firii, a fost sfânt. Firea a fost biruită de această copilă; în alții firea e tiranică și-i înfierbântă spre împreunare; în Tecla însă, firea practica fecioria." (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță și întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 570-571)

PLĂCERILE (despre simțirea plăcerii)

„Plăcerea nu constă în a grăi lucruri zeflemitoare, ci în a grăi cele demne; în a se mulțumi, a-și satisface pofta mâncării, iar nu în a-și umfla pântecele prin îmbuibare. Iar dacă tu crezi că aceasta este plăcere, atunci arată-mi această plăcere și mai târziu; însă nu vei putea. Și încă nu mai vorbesc de vătămările ce izvorăsc de aici! Ci acum eu îți vorbesc de plăcerea aceasta, care atât de rapid se veștejește, că de îndată ce s-a ridicat ospățul, a dispărut și veselia." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 453)

„Plăcerea păcatului este ca o umbră și ca un vis.Se stinge înainte ca omul să guste bine din ea. Însă pedepsele care o urmează nu au sfârșit. Puțină este dulceața pe care i-o dăruiește omului, dar veșnică amărăciunea." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 48)

PLĂCERILE (efemeritatea înșelătoarelor plăceri)

„Căci ce este plăcerea? Nu este oare umplerea stomacului, întinderea de mese sibaritice, legăturile cu femei frumoase, cu care prilej oamenii se tăvălesc ca porcii în mocirlă?

Dar să lăsăm asta la o parte! Să analizăm plăcerea și să vedem dacă nu cumva este ceva zadarnic și fără nici un preț!

Și, dacă vrei, să începem cu aceea care pare mai plăcută, adică plăcerea de a chefui, de a te îmbuiba cu mâncăruri și băuturi.

Arată-mi: cât durează această plăcere și cât timp din zi poate să vă stăpânească? Durează atât cât nici nu se poate observa bine. Îndată ce te-ai săturat, plăcerea s-a stins; chiar înainte de a te sătura, plăcerea s-a dus mai iute ca un șuvoi. Plăcerea dispare când mâncarea și băutura au ajuns în gâtlej, și nu se coboară o dată cu ele în stomac; o dată ce a trecut de limbă, și-a pierdut toată puterea. Voi trece sub tăcere celelalte neplăceri, nu voi mai vorbi de furtuna provocată de plăcerea de a te îmbuiba cu mâncăruri și băuturi. Omul care nu s-a îmbuibat cu mâncăruri și băuturi, nu numai că se află într-o stare mai plăcută, dar se simte și mai ușor decât cel căruia i se sfâșie stomacul din pricina ghiftuielii. Proverbul spune: *Somn sănătos are cel cumpătat la stomac* (Înț. Sir., 31, 22). Trebuie să-ți mai vorbesc de boli, grețuri, nenoro-

ciri, cheltuieli zadarnice? Să-ţi mai spun cât de multe acuzaţii, cât de multe uneltiri, cât de multe defăimări odrăslesc pe buzele celor pe care i-ai ghiftuit? Mi s-ar putea obiecta:

- Nu poţi spune însă că nu-i un lucru plăcut să ai legături cu femei!

- Dar care plăcere este însoţită de atâta ruşine ca această legătură?

Deocamdată, în analizarea acestei plăceri să nu menţionăm celelalte necazuri care însoţesc în chip firesc legătura cu femeile: bătăile dintre îndrăgostiţi, luptele dintre rivalii în dragoste, acuzaţiile, ci să presupunem un om care se bucură cu deplină putere de legătura sa, un om care n-are nici un rival în dragoste, care nu-i dispreţuit de iubita sa şi care poate să cheltuiască cu ea bani ca dintr-un izvor, cu toate că este imposibil ca în legătura cu o femeie să stea împreună toate aceste condiţii. Este absolut necesar ca acela care vrea să nu aibă nici un rival în dragoste să-şi cheltuiască toată averea lui spre a birui pe alţi pretendenţi prin dărnicia lui, iar dacă nu vrea să cheltuiască averea de teama sărăciei, atunci este dispreţuit de amanta lui şi aruncat pe uşă afară. Să presupunem însă că nu se întâmplă nimic din toate acestea, că totul îi merge după pofta inimii. Poţi să-mi arăţi în ce constă plăcerea ce o ai de pe urma legăturii tale cu femeile? Nu, căci plăcerea nu iese la iveală nici chiar în timpul săvârşirii actului, iar după săvârşirea actului, s-a stins şi plăcerea. Aşa-numita plăcere ce o simţea în timpul actului nu este plăcere, ci frământare, tulburare, durere, furie, mare zguduire şi fierbere.

Printre monahi o astfel de plăcere nu se vede. Să nu fie! Plăcerea pe care o avem noi şi o încercăm noi nu tulbură niciodată sufletul cu furtuni, nu aduce asupra sufletului frământare şi zguduire. Este o plăcere curată, fără umbră, plină de slavă, fără de sfârşit, cu mult mai puternică şi cu mult mai multe satisfacţii decât plăcerea voastră.

Că e mai plăcută plăcerea noastră decât a voastră se vede de acolo că, dacă vă ameninţă cineva, vă îndepărtaţi de plăcere. Dacă, de pildă, împăratul ar da o poruncă prin care să ameninţe cu moartea pe cei ce caută plăcerea, cei mai mulţi oameni se vor depărta de ea, pe când noi, chiar dacă ne-ar ameninţa cineva cu nenumărate morţi, nu vom dispreţui plăcerea noastră, ci mai degrabă vom râde de o astfel de poruncă. Prin urmare, plăcerea noastră este suverană, mai plăcută decât a voastră, nu se poate compara cu ea." (*Apologia vieţii monahale*, 9-10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 236- 238)

PLĂCERILE (gustarea din cupa îmbietoare a plăcerii – urmările pierzătoare)

„Nici plăcerile trupeşti nu sunt mai bune decât dragostea de bani şi de avere, ba chiar mai rele, pentru că pângăresc şi trupul împreună cu sufletul şi aduc, şi peste unul şi peste celălalt, nenumărate boli." (*Omilii la Matei,* omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 171)

„Şi nu mai spun că acela, măcar de ar fi muncit cu mii de cazne, totuşi are cu dânsul nădejdea cea bună care îl sprijină; iar acesta, măcar de s-ar tulbura de mii de dezmierdări, are totuşi în sine frica viitorului care îl încurcă şi-i tulbură plăcerile." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, pp. 97-98)

PLĂCERILE (robia plăcerilor trupeşti)

„Poate există o robie mai amară decât robia plăcerilor trupului?" (*Despre Feciorie*, 32, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 50)

PLĂCERILE (păcătoase – pregătesc hrana focului veşnic)

„Cât de mare vrei să-ţi fie desfătarea şi cât timp vrei să ţină ca să cumpănească pedeapsa şi chinul din iad? Vrei să ţină o sută de ani sau pe două ori pe-atât? Dar ce-nseamnă asta în faţa veacurilor celor fără de sfârşit? Ceea ce e visul unei zile în faţa unei vieţi întregi, aceea

este desfătarea de aici în fața stării celei viitoare. Este oare vreun om care ar prefera să fie chinuit veşnic numai ca să vadă numai un singur vis frumos? Cine este oare atât de nebun ca să facă acest schimb? Nu hulesc plăcerea, nici nu descopăr acum câtă amărăciune este cuprinsă în ea. Nu-i acum timpul ca să-ți vorbesc despre aceasta; ci, atunci când vei putea, să fugi de ea. Acum, când patima-i stăpână, acum vei crede chiar că flecăresc de aş putea spune că plăcerea e amara. Dar când cu harul lui Dumnezeu vei putea scăpa de boală, atunci vei cunoaşte bine şi răutatea ei. De aceea, păstrând pentru acea vreme cuvintele acestea, acum îți voi grăi aşa:

Hai să presupunem că plăcerea este numai plăcere, şi că n-au în ele nimic dureros, nimic ruşinos! Ce vom spune de chinul ce ne aşteaptă? Ce vom face atunci, dacă acum ne bucurăm de cele de aici ca de umbră şi închipuire, dar dincolo vom fi chinuiți cu adevărat de un veşnic chin? Şi asta mai ales când este cu putință ca în scurtă vreme să scăpăm de chinurile de care ți-am grăit şi să ne desfătăm de bunătățile care ne aşteaptă!" (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 343)

„Nu-i nici o deosebire între plăcerile ruşinoase ale vieții şi umbră şi vis; plăcerea se stinge înainte de săvârşirea păcatului; dar chinurile pe care le primeşti pentru nişte plăceri atât de trecătoare n-au sfârşit. Plăcerea-i de scurtă durată, dar suferința veşnică." (*Către acelaşi Teodor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 383)

PLĂCERILE (fuga de plăcerea care naşte mâhnire, vătămare şi chin)

„... plăcerea aceasta trecătoare naşte de obicei durere necontenită, chin fără de sfârşit". (*Omilii la Facere,* omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 269)

PLĂCERILE (depărtarea de vecinătatea plăcerii trupeşti vătămătoare)

„Ceea ce este un vis de o clipă în fața întregii vieți, la fel sunt şi desfătările pământeşti în fața chinurilor iadului. Şi adevărat, cine ar vrea să aibă un vis plăcut din cauza căruia ar urma să fie pedepsit toată viața?" (Din vol. *Problemele vieții*, p. 48)

PLĂCERILE (eliberarea de tirania plăcerilor)

„Da, plăcerea este scurtă şi trecătoare, pe când durerea adusă de desfătare e continuă şi fără de sfârşit." (*Omilii la Facere,* omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 36)

„Să nu treci degrabă pe lângă acest bărbat (Solomon – n.n.)! Ci gândeşte-te cine era, cum a trăit, în câtă tihnă şi desfătare şi-a dus viața lui lipsită de griji şi plină de plăceri! A gustat tot felul de plăceri, a născocit toate chipurile de petreceri, a avut felurite şi variate feluri de desfătări. Vorbind de acestea spunea: *Mi-am zidit case, mi-am sădit vii, mi-am făcut grădini şi livezi, mi-am făcut scăldători de ape, am avut slugi şi slujnice; robi mi s-au născut în casă; cirezi de vite şi turme de oi am avut; am adunat argint şi aur ca nisipul; am tocmit cântăreți şi cântărețe, paharnici şi paharnice* (Eccl., 2, 4-8). Ei bine, ce spune omul acesta care a avut atâta bogăție de bani şi de moşii, care s-a desfătat atât şi a avut atâta tihnă? Iată ce spune: *Am fericit pe cei morți mai mult decât pe cei vii şi mai fericit decât aceştia este cel ce încă nu s-a născut* (Eccl., 4, 2-3). Cu adevărat vrednic de credință este acest judecător al desfătării, cu adevărat vrednic de credință este cel ce pronunță o astfel de sentință asupra desfătării. Dacă ar fi rostit sentința aceasta împotriva desfătării un om care a trăit toată viața în sărăcie şi nevoie, osândirea aceasta n-ar fi părut adevărată; ar fi fost socotită ca pornită din neştiință. Dar când osândeşte un om care a gustat orice fel de plăcere, care a păşit pe toate cărările ei, atunci

osândirea plăcerii nu mai poate fi pusă la îndoială." (*Cuvânt de laudă la cel între Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 386-387)

PLÂNSUL (pentru păcate)

„Deși toți oamenii socot că trebuie invidiați cei ce sunt necontenit veseli, totuși Hristos, în loc să-i fericească pe aceștia, îi fericește pe cei mâhniți, pe cei săraci, pe cei ce plâng, spunând așa:

Fericiți cei ce plâng (Matei 5, 4), cu toate că toți oamenii îi nefericesc pe aceștia. De aceea Hristos, înainte de a da aceste învățaturi, a făcut minuni, pentru ca să găsească crezământ cuvintele Sale. Și iarăși, în această fericire Hristos n-a vorbit îndeobște de cei care plâng pentru fel de fel de pricini, ci de cei ce plâng pentru păcatele lor. Orice alt plâns este oprit cu străşnicie, cum plânsul pentru vreunul din bunurile acestei lumi. Aceasta a arătat-o și Pavel zicând: *Întristarea după lucrurile lumii aduce moarte; dar întristarea după Dumnezeu lucrează pocăință spre mântuire, fără părere de rău* (II Cor., 7, 10).

Aici Hristos fericește pe cei întristați după Dumnezeu; și nu vorbește de cei întristați puțin, ci de cei tare întristați. De aceea nici n-a spus: *cei ce se întristează* ci *cei ce plâng*". (*Omilii la Matei*, omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 176-177)

„Dacă cei care plâng moartea copiilor sau a soției sau a unei rude, nu mai iubesc, în timpul durerii lor, nici banii, nici trupurile, nu se mai dau în vânt după slavă, nu-i mai supără ocările altora, nu mai sunt măcinați de invidie și nu mai sunt asaltați de nici o altă patimă, că jalea și plânsul pun stăpânire desăvârșită pe sufletul lor, apoi mai multă filozofie decât aceasta vor arăta cei ce-și plâng păcatele lor, așa cum trebuie să le plângă.

- Și care le e răsplata?

Că aceia se vor mângâia (Matei 5, 4).

- Unde se vor mângâia?

- Și aici și dincolo pentru că porunca aceasta este împovărătoare și grea, Hristos a făgăduit să dea ceea ce o face mai cu seamă ușoară.

Deci, dacă vrei să te mângâi, plângi!

Să nu socotești enigmă cuvintele acestea!

De-ar veni asupră-ți volburi de supărări, vei fi deasupra tuturora, dacă Dumnezeu te mângâie. Că Dumnezeu dă totdeauna cu mult mai multe răsplăți decât dureri. Așa face și aici: fericește pe cei ce plâng, nu după vrednicia plânsului lor, ci după iubirea Sa de oameni. Cei care plâng, își plâng păcatele; iar acestora le e îndestulător că au dobândit iertare și dezvinovățire. Dar pentru că Dumnezeu este iubitor de oameni nu-Și mărginește răsplata numai la izbăvirea de muncile iadului, nici numai la iertarea de păcate, ci îi fericește pe cei ce-și plâng din inimă păcatele și le dă multă mângâiere". (*Omilii la Matei*, omilia XV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 177)

„Să ne plângem păcatele noastre, iată un doliu mântuitor, iată o faptă filozofică. Să nu încercăm dar niciodată să le plângem, ca în cealaltă viață să ne putem bucura de bucuria și de odihna veșnică, prin harul și mila Domnului nostru Iisus Hristos." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXII, 5, p. 320)

„Nu a plânge, iubiților, este ceva rău, ci răul este de a face lucruri vrednice de plâns." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXIII, p. 283)

„Nu-ți cer să călătorești în largul mării, să ajungi pe țărmuri îndepărtate, să mergi pe jos drum lung, să cheltuiești bani, să te lupți cu valurile sălbatice. Dar ce? Să plângi pentru păcat." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 75-76)

„Ca să nu pățească, așadar, Ilie ceea ce a pățit Iona, Dumnezeu i-a arătat pricina pentru care l-a iertat pe Ahab: *Ai văzut cum s-a pătruns Ahab de mâhnire în fața Mea?: Nu în zilele lui voi aduce necazurile, ci în zilele fiului său le voi aduce* (III Regi 21, 29).

E de mirare! Stăpânul se îndreptățește în fața robului. Dumnezeu se apără în fața unui om pentru ce-a făcut cu alt om. Să nu crezi, îi spune, că l-am iertat fără motiv. Nu. întrucât și-a schimbat felul de viață, mi-am schimbat și eu hotărârea față de el și mi-am alungat mânia. Asta nu înseamnă că tu vei fi considerat prooroc mincinos. Pentru că ai spus adevărul. Dacă *acela* nu-și schimba felul de viață, l-aș fi pedepsit, așa cum hotărâsem. Acum însă, după ce a plâns și s-a căit, l-am iertat.

Vezi cum plângerea șterge păcatele?"(Din vol. *Problemele vieții*, pp. 78-79)

„Cu lacrimile tale șterge și tu toate păcatele pe care le-ai săvârșit. Plângi nu simplu, nu pe dinafară, ci amarnic, ca Petru. Din străfundul sufletului tău să-ți izvorască lacrimile, ca să se milostivească de tine Stăpânul iubitor de oameni și să te ierte. Căci El Însuși a spus: *Oare voiesc Eu cu tot dinadinsul moartea nelegiuitului, sau mai degrabă să se abată de la calea lui cea rea și să fie viu?* (Iezechiel 18, 23). De la tine cere ceva mic, pe când El ți le dă pe cele mari. Cere o pricină pentru a-ți dărui comoara mântuirii, în schimbul câtorva lacrimi de pocăință îți dăruiește iertarea păcatelor." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 87)

„Însă are Sfânta Scriptură și altă cale de pocăință! Care? Să plângă omul pentru păcatele lui. Greșit-ai? Plânge și-ți vei dezlega păcatul, ce osteneală este aceasta? Că nimic alta nu-ți cere mai mult, fără numai să plângi păcatul tău, nici ape mari zic să treci, nici cale lungă să călătorești, nici bani să cheltuiești, dar în ce fel? Plânge păcatul tău!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 149)

PLICTISEALA (remedii)

„Iar dacă suntem delăsători, numai acel lucru să ne înfricoșeze și să ne struneascǎ cugetul nostru: acea judecată nemitarnică și venirea acelei zile înfricoșate și că cele ale noastre sunt spre ocara lui Dumnezeu." (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți,* în vol. *Cateheze baptismale,* p. 98)

POCĂINȚA (definiția)

„Pocăința este spital ce curăță păcate, este dar ceresc, putere minunată care biruie, cu harul ei, șir de legi. De aceea Hristos nu doboară pe desfrânat, nu alungă pe cel ce face adulter, nu întoarce spatele bețivului, nu Se îngrețoșează de închinătorul la idoli, nu izgonește pe hulitorul, nici pe îngâmfat, ci pe toți îi schimbă. Pocăința este un cuptor în care păcatul se topește." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șaptea, p. 121)

„Că pocăința, cumplită și înfricoșătoare pentru păcătos, este leac păcatelor, istovire a fărădelegilor, secătuire a lacrimilor,. îndrăznire către Dumnezeu, armă împotriva diavolului, sabie care-i taie capul, nădejdea mântuirii, pieirea deznădejdii." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 156)

„Este deodată întoarcerea la viață, întoarcerea la casa părintească, întoarcerea în inima lui Dumnezeu.

Convertirea este întoarcerea la viață, la tinerețe, la sănătate." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 322)

POCĂINȚA (- „al doilea botez")

„Cu lacrimile ochilor lui, Petru s-a botezat a doua oară. Plângând aşa cu amar, şi-a şters păcatul său; iar după plânset i s-au încredințat cheile Cerurilor.

Dacă plânsul lui Petru a şters un păcat aşa de mare, cum nu-ți vei şterge şi tu păcatul, de vei plânge? Nu era mic păcatul lepădării sale de Stăpânul, ci mare şi cumplit; totuşi lacrimile au şters păcatul." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 59)

POCĂINȚA (- izgonitoare și biruitoare de demoni)

„Văzut-ați în duminica ce a trecut război şi biruință, însă războiul diavolului şi biruința lui Hristos; văzut-ați cum se lăuda pocăința şi diavolul nu suferea rana, ci se temea şi se cutremura? Ce te temi, diavole? Că se laudă pocăința? Ce te tânguieşti? Ce te cutremuri? *Adevărat,* zice, *cu cale mă tânguiesc și mă necăjesc și mă cutremur*, dar pentru ce, spune-mi, diavole? Că zici: *mari vase mi-a răpit pocăința aceasta*; dar care sunt acestea? Pe desfrânata şi pe vameş şi pe hulitorul Pavel şi pe tâlhar şi cu adevărat mari vase i-a luat pocăința şi toată puterea lui a stins-o şi are rană de moarte de la aceştia." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 146-147)

POCĂINȚA (Dumnezeu așteaptă pocăința noastră)

„... că El a venit pentru folosul lor, pentru a le face bine, cei ce erau ai Săi nu l-au primit, ci dimpotrivă, L-au respins. Şi nu s-au mulțumit cu atâta; cu după ce l-au scos afară din vie, ei L-au omorât (Mt., 21, 39). Cu toate acestea, El nu i-a exclus de la pocăință; ci le-a promis că dacă, după o faptă aşa de urâtă şi de neagră, ei ar fi vrut să-şi spele păcatele lor crezând în El, i-ar fi făcut egali cu cei ce n-au făcut nimic asemănător, şi chiar prietenilor săi celor mai devotați." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia X, 1, p. 49)

POCĂINȚA (Dumnezeu ne arată bogăția bunătății Sale ca să scăpăm de păcate, nu să adăugăm altele)

„După cum bogăția bunătății Sale este motiv de mântuire pentru cei ce o întrebuințează bine, tot aşa şi pentru cei ce o disprețuiesc este motiv de o mai mare pedeapsă. Trebuie să fim cu luare aminte, că Dumnezeu fiind bun şi îndelung-răbdător, nu te pedepseşte îndată, şi când afirmi acestea, nimic alta nu spui decât mărimea pedepsei ce ți se va da. Bunătatea o arată Dumnezeu ca tu să scapi de păcate, iar nu să mai adaugi pe lângă cele existente, şi dacă nu faci acestea, pedeapsa va fi mai îngrozitoare. Tocmai de aceea nu trebuie să păcătuim, fiindcă Dumnezeu este îndelung-răbdător, şi nu trebuie luată această bunătate ca motiv de nerecunoştință, fiindcă dacă este Îndelung-răbdător, negreşit că şi pedepseşte." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 71)

POCĂINȚA („multă bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește")

„... fiul cel trecut prin o amară încercare (Luca 15 – n.n.), a învățat să cunoască cât de rău este a pierde casa părintească, drept care el acum s-a întors îndărăt. Iară tatăl n-a pomenit rătăcirea lui, ci l-a primit cu brațele deschise. Pentru ce a făcut el aceasta? Pentru că el era tată al lui, iară nu judecător. De aceea, el a poruncit să se facă sărbătoare de bucurie şi ospăț, şi toată casa să serbeze şi să se veselească. Ce gândeşti tu? Păcatul oare se răsplăteşte aşa? Nu, nu păcatul, ci reîntoarcerea; nu călcarea de lege, ci îndreptarea." (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 14)

POCĂINȚA (necesitatea pocăinței)

„Dar pentru ca să ne putem deștepta, avem nevoie de pocăință adâncă și de multe lacrimi, ca să dobândim iertare, pentru că am păcătuit – dar nu simțim păcatul – și pentru că păcatele noastre-s mari, mai mari decât iertarea. Și că nu mint îmi sunteți martori voi cei mai mulți din cei ce mă ascultă. Totuși, chiar dacă păcatele noastre-s mai mari decât iertarea, dacă ne pocăim vom fi încununați." (*Omilii la Matei,* omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 128)

POCĂINȚA („Faceți roade vrednice de pocăință!"[65])

„Iar prin pocăință nu înțeleg numai depărtarea de păcatele de mai înainte, ci și săvârșirea de fapte bune, mai mari decât păcatele. Că spunea Ioan: *Faceți roade vrednice de pocăință!* (Matei 3, 8).

- Cum să le facem?

Dacă vom face fapte bune contrare păcatelor ce-am săvârșit. De pildă: Ai răpit averile altora? Dă-le și pe ale tale! Te-ai desfrânat mult? Depărtează-te și de femeia ta anumite zile, înfrânează-te! Ai ocărit și ai bătut pe cei din jurul tău? Binecuvântează pe cei ce te ocărăsc și fă bine celor ce te bat! Că nu-i de ajuns pentru însănătoșirea noastră să scoatem numai săgeata din trup, ci trebuie să punem și leacuri pe rană. Ai chefuit și te-ai îmbătat mai înainte? Postește și bea numai apă, ca să speli vătămarea pricinuită de chefuri și beție! Te-ai uitat cu ochi pofticioși la frumusețe străină? Nu le mai uita deloc la vreo femeie, ca să fii în mai mare siguranță!". (*Omilii la Matei,* omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 128)

„Dacă din om nemilos, ai ajuns milostiv, ți-ai vindecat mâna uscată! Dacă în loc să te duci la teatru, te duci la biserică, ți-ai vindecat piciorul, care șchiopăta! Dacă ochii tăi nu mai umblă după femei desfrânate și nici după frumusețe străină, ți-ai deschis ochii tăi cei orbi! Dacă în loc de cântece drăcești, înveți cântece duhovnicești, ai început să vorbești, mut fiind! Acestea-s cele mai mari minuni! Acestea-s semne nemaiauzite! Dacă ne vom duce viața săvârșind aceste minuni, vom ajunge prin ele și noi oameni mari și minunați, vom atrage și pe toți cei păcătoși la virtute și ne vom bucura și de viața ce va să fie". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 405)

POCĂINȚA (exortație la pocăință)

„De obicei Dumnezeu nu-Și întoarce atât de mult fața de la cei ce păcătuiesc, cât de la cei ce nu se pocăiesc după ce-au păcătuit". (*Omilii la Matei,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 86)

„Cine nu-i lipsit de lăcomie? Să nu-mi vorbești mie de o lăcomie măsurată, ci gândește-te că și pentru această mică lăcomie vom fi pedepsiți. Și pocăiește-te! Cine nu ocărăște? Dar și ocara te aruncă în iad (Matei 5, 22). Cine n-a vorbit de rău în ascuns pe semenul său? Dar și vorbitul de rău te lipsește de împărăția cerurilor. Cine nu s-a mândrit? Dar și omul mândru este mai necurat decât toți. Cine nu s-a uitat cu ochi pofticioși? Dar și acesta a săvârșit adulter (Matei 5, 28). Cine nu s-a mâniat pe fratele său în zadar? Dar și acesta este vinovat sinedriului (Matei 5, 22). Cine n-a jurat? Dar și jurământul este de la cel rău (Matei 5, 34-37). Cine n-a jurat strâmb? Dar și jurământul strâmb e mai mult decât de la cel rău. Cine n-a slujit lui mamona? Dar și acesta a căzut din adevărata robie, cea întru Hristos (Matei 6, 24). Pot să numesc și alte păcate mai multe ca acestea; dar sunt de ajuns și acestea și îndestulătoare să ducă la pocăință pe un om care nu are inima de piatră și nu-i cu totul nesimțit". (*Omilii la Matei,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 498-499)

---

[65] Matei 3, 8.

„Rău este să nu alegi de la început binele; dar mai mare e răul când nici nu vrei să te schimbi. Aceasta mai cu seamă îi face răi pe mulți oameni. Eu văd că şi acum sunt unii care suferă de această nesimțire vrednică de osândă. Nimeni să nu mai fie aşa, ci chiar de-ar fi căzut în cel mai mare păcat, să nu deznădăjduiască de schimbarea lui în bine. Îi este uşor să se ridice chiar din adâncurile răutății". (*Omilii la Matei,* omilia LXVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 775)

„Dacă vrei să cobori la izvor, nimeni nu te împiedică. Harul nu se termină, nu se cheltuieşte, este un izvor care curge necontenit. Din plinătatea lui toți ne vindecăm şi la suflet şi la trup (Evr., 11, 31; Iacov 2, 25). Să ne apropiem, dar, şi acum. Rahav era o desfrânată şi s-a mântuit! Tâlharul era un ucigaş şi a ajuns cetățean al raiului (Luca 23, 43)! Iuda a fost cu învățătorul şi a pierit! Tâlharul a fost pe cruce şi a ajuns ucenic! Acestea-s minunile lui Dumnezeu. Aşa au ajuns vestiți magii! Aşa a ajuns evanghelist vameşul! Aşa a ajuns apostol hulitorul!". (*Omilii la Matei,* omilia LXVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 777-778)

„Când mergi pe drum drept şi nu te sileşte nimeni să alergi, n-ai nevoie de curaj şi nici nu-i nevoie să fii tânăr – că îți ține tovărăşie de drum nădejdea cea bună, care te îmboldeşte, te întăreşte şi-ți pune aripi la picioare –, dar ai nevoie de putere tinerească şi de curaj ca să poți lua de la început acelaşi drum, după ce ai ajuns la capătul lui, după ce ai pierdut totul şi nenumăratele cununi şi multele trofee şi strălucitele victorii." (*Omilii la Matei,* omilia XXVI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 340)

„Dacă în viața aceasta vom arăta oarecare sârguință, fie chiar cât de mică, vom câştiga foarte mult, iar de nu vom avea nici o grijă şi vom pleca de aici fără să fim buni, apoi chiar de ne-am pocăi acolo cât de mult, totuşi cu nimic nu ne vom folosi. Căci trebuia a te lupta în vreme ce te găseai înlăuntrul valurilor, iar nu tocmai după ce s-a isprăvit priveliştea să plângi şi să boceşti fără nici un folos, după cum făcea bogatul din Evanghelie, plângând şi bocindu-se în zadar şi fără folos, fiindcă timpul în care trebuia să facă aceasta el îl trecuse cu vederea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 244)

„... vă rog, şi chiar cad cu rugăciune la picioarele voastre, ca pe cât timp avem viață, să ne smerim (...) să ne întoarcem pe calea cea dreaptă, să ne facem mai buni, ca nu cumva să suferim acolo când ne vom duce, ca şi bogatul cel din Evanghelie." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, p. 458)

„Că dacă Pavel îşi amintea de greşalele sale de dinaintea intrării lui în creştinism, deşi toate pieriseră prin baia naşterii din nou, apoi noi de ce iertare vom putea fi vrednici, când nu ne aducem aminte nici de cele de după botez? Ce spui, omule? Te-ai învrăjbit cu Dumnezeu şi uiți de aceasta? Aceasta este învrăjbire de a doua oară, ură de a douaa oară." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXII, p. 198)

„Nici un lucru nu este atât de plăcut ca a fi cineva întristat şi mâhnit înaintea lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 249)

„Şi de ar fi ajuns cineva la porțile iadului şi la marginea râului, se va putea totuşi ridica, se va putea reculege şi însănătoşi, se va putea bucura de viața veşnică." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia V, p. 61)

„Pocăința are şi o mare putere, şi de voieşti chiar şi pe cel mai scufundat în păcate putând a-l scăpa de greutatea lor, şi pe cel primejduit a-l pune în siguranță, chiar de ar fi ajuns în prăpastia răutăților." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, p. 152)

„Dacă noi ne aducem aminte de păcatele noastre, Dumnezeu le va uita. Noi înşine să ne condamnăm, noi înşine să ne acuzăm, că astfel vom îmblânzi pe Judecător." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 361)

„Dacă Domnul a mântuit pe cei ce L-au ridicat pe cruce, dacă pe cruce fiind Îl ruga pe Tatăl şi-I cerea să le ierte fapta lor îndrăzneaţă, este lămurit că l-ar fi primit şi pe vânzător cu toată dragostea, dacă s-ar fi pocăit cum trebuie. Iuda însă, doborât de o tristeţe peste măsură de mare, n-a vrut să se folosească de leacul pocăinţei." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia întâi, p. 20)

„Petru, după ce se împărtăşise cu sfintele Taine, s-a lepădat de trei ori de Domnul, dar, plângând şi-a şters tot păcatul. Pavel a prigonit, a hulit, a ocărât; şi nu numai pe Cel răstignit, ci a prigonit şi pe toţi cei ai lui Hristos; dar, pocăindu-se a ajuns apostol. Dumnezeu ne cere să-I dăm numai puţin prilej şi ne iartă mulţime de păcate." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia întâi, pp. 20-21)

„De această sabie, de pocăinţă, fuge totdeauna diavolul. Ai păcătuit? Intră în biserică şi şterge-ţi păcatul! Nu-i aşa că de câte ori cazi când mergi pe drum de tot atâtea ori te şi ridici? Fă tot aşa de câte ori păcătuieşti, pocăieşte-te de păcat. Nu deznădăjdui! Ai păcătuit a doua oară, pocăieşte-te a doua oară, ca nu cumva, din pricina trândăviei, să cazi desăvârşit din nădejdea bunătăţilor ce-ţi stau în faţă. De eşti la adânci bătrâneţi şi păcătuieşti, intră în biserică, pocăieşte-te! Biserica-i spital, nu tribunal! Nu-ţi dă pedeapsă pentru păcate, ci iertare de păcate!" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a treia, p. 57)

„Plânge-ţi dar păcatul, ca să nu jeleşti osânda! Apără-te înaintea judecătorului înainte de a te duce la scaunul de judecată. Nu ştii, oare, că toţi cei care vor să roage pe judecător, nu fac aceasta atunci când are loc judecata ci înainte de a se duce la scaunul de judecată, fie prin prieteni, fie prin protectori, fie în vreun alt chip? Aşa şi cu Dumnezeu! În timpul judecăţii n-ai să-L înduplеci pe Judecător; dar înainte de judecată, poţi să-L înduplеci." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p. 143)

„De ai păcate, nu deznădăjdui! Şi n-am să încetez de a-ţi spune necontenit aceasta. De păcătuieşti în fiecare zi, în fiecare zi pocăieşte-te! Să facem cu noi ceea ce facem cu casele noastre, care se învechesc; când părţi din ele putrezesc, scoatem părţile putrede şi punem în loc materiale noi; şi niciodată nu încetăm a face asta. Te-ai învechit azi din pricina păcatului? Înnoieşte-te prin pocăinţă!" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a opta, pp. 156-157)

„Să ne aducem, dar fraţilor, nouă înşine leac de mântuire, pocăinţa! Dar mai bine spus, să primim de la Dumnezeu pocăinţa, care ne vindecă pe noi! Că nu noi i-o aducem Lui, ci El ne-a dat-o nouă!" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p. 131)

„*Veniţi să stăm de vorbă, zice Domnul* (Isaia 1, 18). Faceţi voi puţin, şi Eu adaug restul. Daţi-Mi voi puţin, şi Eu dăruiesc totul. Veniţi!

- Unde să venim?
- La Mine, la Cel pe Care L-aţi mâhnit, pe Care L-aţi mâniat, la Mine." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a opta, p. 175)

„Ai văzut cât de mare şi cât de grabnic e folosul pocăinţei? *L-am pedepsit puţin pentru păcatele lui*, spune Dumnezeu; *dar pentru că l-am văzut că s-a întristat şi i-a părut rău de păcatele lui, i-am iertat şi această mică pedeapsă!* Dumnezeu este deci totdeauna gata să Se împace cu noi. Caută numai un mic prilej. Să-i dăm, dar, prilej să ne iubească! Să încercăm să ne păzim curaţi de păcate! Dacă vreodată ne-am împiedicat şi am căzut, să ne sculăm degrabă, plângându-ne din toată inima păcatele noastre, ca să dobândim bucuria cea după Dumnezeu. Dacă acela a împăcat pe Dumnezeu pentru că s-a întristat şi a plecat amărât, ce nu vom face noi dacă mai adăugăm şi lacrimi şi-L chemăm cu multă stăruinţă?" (*Cuvânt la Sfinţii Mucenici*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 455)

„Trebuie neapărat să ne pară rău de păcatele noastre, sau acolo în faţa scaunului de judecată, sau aici pe pământ. Dar mai bine aici! Acolo nu-i bine deloc!

- De unde ştim asta?

- Din cuvintele profeţilor, din cuvintele Evangheliei. Profetul spune: *În iad cine se va mărturisi Ţie?* Nu vrea să spună că nu ne vom mărturisi în iad, că nu ne vom spune păcatele, ci că vom face asta în zadar. Hristos, prin pilda săracului Lazăr, ne învaţă acelaşi lucru." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 464)

„Cu mult mai bine este să schimbăm o zdrobire de inimă trecătoare şi un plâns trecător cu bunătăţi fără de moarte şi cu o veselie ce nu are sfârşit, decât să râdem aici, în timpul acestei vieţi scurte şi trecătoare, şi să fim chinuiţi dincolo veşnic." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 466)

„Eşti bătrân şi ai ajuns pe cea din urmă treaptă a ieşirii din viaţă? Să nu socoteşti că nu mai ai timp de pocăinţă, să nu te deznădăjduieşti de mântuirea ta! Gândeşte-te la tâlharul mântuit pe cruce! Nu poate fi un timp mai scurt ca acela în care a fost încununat! Şi totuşi timpul i-a fost îndestulător pentru mântuire! Eşti tânăr? Nu te încrede în tinereţe! Nu te gândi că viaţa îţi stă deschisă în faţă! *Că ziua Domnului, ca un fur noaptea, aşa vine* (I Tesaloniceni 5, 2). De aceasta a lăsat Dumnezeu necunoscut sfârşitul vieţii noastre, pentru ca să ne facem noi înşine cunoscute şi râvna, şi purtarea noastră de grijă. Nu vedeţi câţi oameni tineri mor în fiecare zi? De aceea cineva ne sfătuieşte: *Nu întârzia a te întoarce la Domnul, nici nu amâna din zi în zi* (Ecclesiasticul 5, 8), ca nu cumva să pieri în timp ce amâni! Bătrânul să aibă mângâierea aceea! Tânărul, sfatul acesta! Eşti tare şi bogat? Eşti mândru de banii şi averile tale? N-ai nici un necaz? Ascultă ce spune Pavel: *Când vor spune pace şi linişte, atunci va veni peste ei pieirea pe neaşteptate* (I Tesaloniceni 5, 3). Viaţa se schimbă iute! Nu suntem stăpâni pe sfârşitul nostru. Să fim stăpâni pe virtute! Şi bun e Stăpânul nostru Hristos!" (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a II-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, pp. 36-37)

„Când trupul ne este chinuit de o boală mică de tot, chemăm îndată doctori, cheltuim bani, luăm doctorii amare, suportăm operaţii şi nu ne oprim să facem tot ce putem până nu izgonim boala din trupul nostru. Când însă sufletul nostru ne este pişcat în fiecare zi de păcat, când ne este sfâşiat de patimile trupului, când ne este ars, când ne este aruncat în prăpastie şi este pe cale de a se pierde cu orice chip, nu spunem nici cel mai mic cuvânt." (*Despre căinţă (I),* 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 57)

„Dumnezeu, însă, totdeauna este gata a ierta şi pe cel mai mare păcătos, dacă el dă prilej de a fi cruţat, adică dacă vine la pocăinţă." (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 13)

„... că Dumnezeu pe păcătoşii ce se întorc la El nu numai că nu-i respinge, ci îi primeşte tot aşa de prietenos ca şi pe cei drepţi, şi nu numai că nu-i pedepseşte, ci El însuşi umblă după dânşii şi-i caută, şi aflându-i se bucură de ei mai mult decât de cei drepţi; ştiind noi acestea, de suntem păcătoşi, să nu deznădăjduim, iară, pe de altă parte, nici de faptele cele bune ale noastre să nu ne închipuim nimica. Să tremurăm pentru noi, ca nu cumva prin bizuinţă să cădem în păcat; iar dacă am căzut, să aducem pocăinţă." (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 16)

„... să cunoşti fapta cea bună a ninivitenilor, care în aşa de puţine zile s-au pocăit de aşa de multe păcate şi le-au stârpit. Totodată, trebuie să te minunezi de îndurarea lui Dumnezeu, căreia i-a fost de ajuns o pocăinţă atât de scurtă pentru atât de multe păcate; de aceea tu nu

trebuie să cazi în deznădăjduire, măcar de ai fi săvârşit mii de păcate." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 29)

„Noi am săvârşit multe păcate, ştiu aceasta; noi toţi ne numărăm între cei vinovaţi. Însă noi totdeauna trebuie să nădăjduim iertarea şi totdeauna putem să ne pocăim. Tu eşti bătrân şi stai la capătul vieţii. Să nu crezi că pentru tine n-ar fi timp de pocăinţă, nici să te dezamăgeşti de mântuirea ta, ci gândeşte la tâlharul care chiar pe cruce s-a mântuit. Ce este mai scurt decât un minut, şi totuşi el a fost de ajuns spre a-i face mântuirea? De eşti tânăr, nu te bizui pe tinereţea ta şi nu-ţi închipui că ai să trăieşti îndelung. *Ziua Domnului vine ca furul noaptea* (Tes. 5, 2) şi Dumnezeu a ascuns ceasul morţii noastre pentru ca noi să arătăm râvna şi îngrijirea noastră pentru mântuire. Nu vezi tu, oare, cum în toate zilele mulţi sunt răpiţi de moarte înainte de vreme. De aceea Sirah ne sfătuieşte: *Nu întârzia a te întoarce la Domnul şi nu lăsa din zi în zi* (Sir. 5, 8), ca nu cumva, în întârzierea ta, să fii smuls. Sfătuirea cea mai de sus trebuie să o bage de seamă bătrânul, pe aceasta din urmă tânărul. Dar poate că tu trăieşti în siguranţă, eşti bogat, ai toate cu prisosinţă şi nu te apasă nici o nenorocire. Dar ascultă pe Apostolul Pavel, care scrie: *Când vor zice: pace şi linişte, atunci fără de veste va veni peste dânşii pieirea* (I Tes. 5, 3). Soarta omenească totdeauna este supusă schimbării, iar ceasul morţii noastre nu stă în voia noastră. Dimpotrivă, în voia noastră este orice faptă bună, şi unde se află ea, diavolul nu poate avea nici o putere, nici moartea nu ne va găsi nepregătiţi. Fie ca Iisus Hristos să ne dăruiască aceasta, căci El, Domnul nostru, este bun şi plin de iubirea de oameni." (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 50-51)

„Atât este de mare dragostea de oameni a lui Dumnezeu. Niciodată Dumnezeu nu-Şi întoarce faţa de la o pocăinţă făcută din inima curată. Chiar de-ai ajunge un mare păcătos, dar ai vrea să te întorci iar pe calea virtuţii, Hristos te primeşte, te trage lângă El, şi face totul ca să te aducă la starea cea dintâi.

Dar iubirea de oameni a lui Dumnezeu e încă şi mai mare. Chiar de n-ai arătat deplină pocăinţă, totuşi Hristos nu respinge nici o pocăinţă scurtă şi puţină, ci-i dă şi ei răsplată. Asta se vede din cele spuse de profetul Isaia poporului iudeu: *Din pricina păcatului l-am întristat puţin; l-am bătut, Mi-am întors de la el faţa; iată că s-a întristat şi a umblat mâhnit; atunci l-am vindecat şi l-am mângâiat* (Isaia 57, 17-18).

Să ne dea mărturie Ahab, împăratul cel lipsit cu totul de credinţă, împins la păcat de femeia sa (III Regi 21, 1-15)! Numai pentru că a plâns, pentru că s-a îmbrăcat cu sac şi şi-a osândit păcatul, a atras atât de mult pe Dumnezeu spre milă, că a scăpat de toate nenorocirile ce-l ameninţau. Dumnezeu îi spune lui Ilie: *Ai văzut cum s-a smerit Ahab în fa-a Mea? Nu voi aduce nenorocire în zilele lui, pentru că a plâns în faţa Mea* (III Regi 21, 29).

Să-ţi mai dau o pildă: pe Manase. Pe toţi i-a întrecut în nebunie şi în tiranie. A înlăturat slujirea şi închinarea lui Dumnezeu făcută după lege, a închis templul, a făcut să înflorească rătăcirea idolească şi a ajuns mai nelegiuit decât toţi împăraţii de dinaintea lui (II Par., 33, 1-9). Dar mai târziu, când s-a pocăit (II Par., 33, 12), Dumnezeu l-a aşezat între prietenii Săi (II Par., 33, 13). Dar Manase s-ar fi uitat la mărirea nelegiuirii lui, dacă şi-ar fi pierdut nădejdea că se mai poate întoarce şi schimba, ar fi pierdut toate bunătăţile dobândite mai târziu. Aşa însă, în loc să se uite la grozăvia păcatelor lui, s-a uitat la noianul milei lui Dumnezeu. Şi, rupând legăturile diavolului, s-a ridicat, a luptat şi a săvârşit drumul cel bun.

Dar nu numai prin cele întâmplate acestor împăraţi Dumnezeu ne curmă gândul deznădejdii, ci şi prin cuvintele spuse de profet: *Azi, de-Mi vei auzi glasul, să nu vă învârtoşaţi inimile voastre, ca în vremea răzvrătirii* (Ps., 94, 8-9). Cuvântul *azi* se poate spune pentru toată viaţa, iar dacă vrei, chiar pentru bătrâneţe." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 332-334)

„Nu-i lucru cumplit să cazi, cumplit lucru e să rămâi jos, să nu te mai ridici, să nu mai ai voință, să fii slăbănog și să-ți ascunzi slăbiciunea voii cu gândul deznădejdii. Pe unii ca aceștia îi mustră și profetul: *Au doară cel care cade nu se mai ridică și cel ce se abate nu se mai întoarce?* (Ier., 8, 4). Dacă m-ai întreba cine sunt oamenii care au căzut din nou după ce căzuseră, îți voi răspunde: toate cuvintele acestea despre ei s-au spus." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 334)

„Oaia, care s-a despărțit de turmă, de cele nouăzeci și nouă, și a fot adusă iar în staul (Matei 18, 12-13), ne arată tocmai căderea și întoarcerea celor credincioși. Și oaia nu era din altă turmă, ci din numărul mioarelor turmei, mai înainte păstorul o păștea; și s-a rătăcit cu rătăcire mare! S-a rătăcit în munți, în văgăuni, adică pe o cale depărtată, depărtată mult de calea cea dreaptă. A lăsat-o oare păstorul rătăcită? Deloc! A adus-o în staul din nou! N-a izgonit-o, n-a bătut-o; dimpotrivă a adus-o pe umeri. După cum doctorii cei iscusiți îngrijesc cu luare-aminte pe cei ce zac de o boală veche, și-i vindecă nu numai cu doctorii, ci uneori și din purtarea lor frumoasă cu bolnavii. Tot aș ași Dumnezeu nu-i aduce la virtute cu asprime mare pe cei căzuți în cumplită slăbiciune sufletească, ci cu blândețe și încetul cu încetul; îi sprijină necontenit, ca stricăciunea să nu li se mărească, și rătăcirea să nu ajungă mai cumplită.

Asta o vedem nu numai în pilda oii celei pierdute, ci și în pilda fiului risipitor (Luca 15, 11-32). Acesta nu era un străin; era fiu și fratele fiului care-și îndeplinea cu grijă toate îndatoririle de fiu. N-a căzut într-un păcat obișnuit, ci, am putea spune, în adâncuri de păcate: din bogat, liber și de bun neam a ajuns mai ticălos ca slugile, străinii și năimiții. Și totuși ș-a întors la starea cea dintâi și și-a căpătat slava cea mai înainte. Dacă și-ar fi pierdut nădejdea că mai poate trăi, dacă și-ar fi pierdut curajul din pricina celor întâmplate, dacă ar fi rămas în pământ străin, n-ar fi dobândit ce a și dobândit, ci, sleit de foame, ar fi murit de cea mai ticăloasă moarte. Dar pentru că s-a pocăit și n-a deznădăjduit, din o ticăloșie atât de mare ajunge din nou la strălucirea lui de altădată: cea mai frumoasă haină o pune pe el și se bucură de daruri mai mari decât fratele care nu a căzut niciodată. *Iată de atâția ani îți slujesc,* a zis fratele cel mare, *și niciodată n-am călcat porunca ta; și mie niciodată nu mi-ai dat măcar un ied ca să mă veselesc cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău, care și-a mâncat averea cu desfrânatele, i-ai înjunghiat vițelul cel gras!* (Luca 15, 29-30). Atât de mare este puterea pocăinței!

Având dar atâtea pilde, să nu rămânem în păcate, nici să pierdem nădejdea putinței unei împăcări cu Dumnezeu! Să facem și noi ca fiul cel risipitor: *Voi merge la Tatăl meu!* (Luca, 15, 18), și să ne apropiem de Dumnezeu! Dumnezeu niciodată nu ne îndepărtează; noi ne depărtăm de El. *Eu sunt Dumnezeu Care este aproape, zice Domnul, și nu Dumnezeu care este depărtat* (Ier., 23, 23). Iar printr-un alt profet, ne ține iarăși de rău, zicându-ne: *Oare nu păcatele voastre stau între voi și mine?* (Is., 59, 2). Deci, dacă păcatele sunt acelea care ne depărtează de Dumnezeu, să ridicăm această stavilă cumplită! Atunci nimic nu ne va mai împiedica săi fim aproape de Dumnezeu." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 7-8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 334-336)

„În Corint era un bărbat cu vază; acesta săvârșise un păcat atât de mare cât nici între păgâni nu se mai pomenea (I Cor., 5, 1). Era credincios, era de-ai lui Hristos; unii spun că era chiar cleric. Și ce? L-a tăiat oare Pavel din numărul celor care aveau să se mântuiască? Deloc! Ba, tocmai Pavel învinuiește cumplit pe corinteni că nu l-au adus la pocăință. Și voind să ne arate că nu este păcat care să nu poată fi iertat, vorbește iarăși despre cel ce păcătuise mai greu decât păgânii: *Dați pe unul ca acesta satanei, spre pieirea trupului său, ca duhul lui să i se mântuiască în ziua Domnului Iisus Hristos* (I Cor., 5, 5). Așa le grăia Pavel înainte de a se pocăi acela. Dar după ce s-a pocăit, Apostolul le spune: *Destul este pentru unul ca acesta de*

la cei mai mulți (II Cor., 2, 6). Şi le scria să mângâie din nou, să-i primească pocăința, ca să nu-i înghită satana cu lăcomia sa (II Cor., 2, 11).

La fel, cu galatenii. Întreg poporul galatean, după ce crezuse, după ce făcuse minuni, după ce îndurase o mulțime de încercări pentru credința lui Hristos, a căzut, dar s-a sculat din nou." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 336-337)

„Atâta vreme cât suntem aici pe pământ, de-am săvârşit mii de păcate, putem pe toate să le ştergem, dacă ne căim de cele ce-am greșit. Dar când vom fi duşi, acolo nu vom avea nici un câştig, chiar dacă am arăta căința cea mai amară! Chiar de-am scrâşni din dinți, chiar de ne-am bate în piept, chiar de ne-am ruga în mii şi mii de chipuri, nici cu un vârf de deget nu vom fi stropiți (Luca 16, 24). Şi vom fi cuprinşi de flăcări. Vom auzi atunci ce a auzit şi bogatul: *Prăpastie mare s-a întărit între noi şi voi* (Luca 16, 26) ...

Nădejdea pocăinței trebuie să ne-o pierdem numai atunci când vom fi în iad. Numai acolo acest leac este neputincios şi fără de folos. Dar, atâta vreme cât suntem aici pe pământ, chiar dacă am fi bătrâni de tot, pocăința îşi arată marea sa putere. De asta şi diavolul face tot ce poate ca să înrădăcineze în noi gând de deznădejde. Ştie că nu rămânem fără plată, chiar dacă pocăința ne este puțină. Da, după cum are gata plata cel ce dă un pahar de apă (Marcu 9, 41), tot aşa şi cel ce se căieşte de cele ce-a făcut, chiar de nu arată pocăință pe măsura păcatelor lui, îşi are răsplata aceste pocăințe. Dreptul Judecător nu trece cu vederea nici un bine, oricât de mic ar fi." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 338-339)

„Înainte de a începe un lucru, chiar de-ar fi uşor şi lesnicios, lucrul acela pare greu şi anevoios. Dar când ne apucăm de el, când îndrăznim să-l săvârşim, cea mai mare parte de teamă ne dispare; încrederea ia locul fricii şi al deznădejdii; se micşorează teama, creşte uşurința, iar nădejdea izbânzii ajunge din ce în ce mai tare" (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 339)

„De asta şi pe Iuda l-a luat aici vicleanul (Matei 27, 3-10; Fapte 1, 16-20), ca nu cumva, făcând începutul cuvenit, să se reîntoarcă, prin pocăință acolo de unde a căzut. Eu spun, chiar dacă spusa mea este ciudată, că nici păcatul lui Iuda nu este mai mare decât ajutorul dat de pocăință.

Te rog deci stăruitor, alungă-ți orice gând diavolesc din suflet şi vino la această mântuire." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 339)

„Că şi Ierusalimul căzuse în desfrânare, şi într-o desfrânare nouă, nemaiîntâlnită până atunci, după cum spune şi Iezechiel: *Tuturor desfrânatelor li se plăteşte; tu, Ierusalim, ai plătit mai mult şi te-ai stricat mai mult decât celelalte* (Iez., 16, 33), şi, iarăşi, un alt profet: *Ai stat aşteptându-i ca o cioară singuratică* (Ier., 3, 2). Ei bine, pe această cetate, care a făcut atâtea desfrânări, o cheamă Dumnezeu din nou la El. Robia cetății Ierusalimului n-a avut ca scop atât pedepsirea ei, ci întoarcerea şi îndreptarea ei. Dacă Dumnezeu ar fi voit să-i pedepsească desăvârşit, n-ar mai fi întors pe israeliteni în patria lor, n-ar mai fi zidit mai mare şi mai strălucit oraşul şi templul. *Slava cea din urmă a casei acesteia,* spune Domnul, *va fi mai mare decât cea dintâi* (Agheu 2, 9). Dacă Dumnezeu n-a îndepărtat de la pocăință Ierusalimul, care a făcut de atâtea ori desfrânare, cu atât mai mult nu va îndepărta sufletul tău, care-i la prima cădere." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 353-354)

„De multe ori, unele boli ale trupului nu le putem lecui, dar nu ne descurajăm. Deşi auzim adesea pe doctori spunându-ne că o anumită boală nu poate fi tămăduită cu doctorii, totuşi stăruim rugându-l să găsească o cât de mică lecuire. Bolile sufletului sunt cu totul altfel; nu

este nici o boală sufletească nevindecabilă. Nu stau sub legile constrângătoare ale firii. Şi totuşi, sau nu le luăm în seamă, ca şi cum ar fi vorba de boli străine nouă, au pierdem nădejdea vindecării. Acolo unde natura bolilor trebuie să ne ducă la deznădejde, ne îngrijim ca şi cum am avea multe nădejdi de însănătoşire; dar aici, unde nu trebuie să avem vreun motiv de deznădejde, nu ne îngrijim deloc şi lăsăm boala să urmeze cursul ei, ca şi cum n-ar mai fi nici o nădejde de vindecare. Preţuim mai mult trupul decât sufletul! Pentru aceasta nu vom putea salva nici trupul!" (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 359)

„Dacă Dumnezeu ne-ar fi creat cu scopul de a ne pedepsi, atunci ar fi cu cale şi drept să deznădăjduieşti şi să pui la îndoială mântuirea ta. Dar dacă ne-a creat nu din altă pricină decât din pricina bunătăţii Lui, şi cu scopul de a ne desfăta de bunătăţile cele veşnice, şi face totul în vederea acestui scop, şi se ocupă de noi din prima zi a existenţei noastre până în cea din urmă, ce ne face să ne îndoim? L-am mâniat mult, cum nu L-a mâniat vreodată un om? Ei bine, tocmai pentru aceasta trebuie să ne depărtăm de păcatele ce le săvârşim, să ne căim de faptele săvârşite până acum, să căutăm să ne schimbăm cu totul. Nu este cu putinţă ca păcatele săvârşite de noi să nu-L fi întărit în aşa măsură, încât Dumnezeu să ajungă să nu mai voiască întoarcerea noastră spre virtute." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 361)

„Dacă mărturisirea păcatelor dă atât de mare mângâiere, apoi cu mult mai multă mângâiere dă spălarea păcatelor cu ajutorul faptelor. Dacă Dumnezeu ar împiedica întoarcerea la viaţă de mai înainte a celor îndepărtaţi de la calea cea dreaptă, poate că nimeni, afară de câţiva, uşor de numărat, n-ar intra în Împărăţia cerurilor. Vedem însă că strălucesc în fapte bune tocmai cei care s-au ridicat din mari păcate. Şi e drept să fie aşa, deoarece cei care au trăit o viaţă plină de păcate, fiind conştienţi de păcatele care s-au făcut vinovaţi, arată o râvnă tot mai mare săvârşirea virtuţii pe cât de mare le-a fost râvna în săvârşirea păcatului. Acest lucru a vrut să-l arate Hristos când a vorbit cu Simon despre femeia cea păcătoasă: *Vezi,* spune Domnul, *pe femeia aceasta? Am intrat în casa ta, apă pentru picioarele Mele nu Mi-ai dat; ea cu lacrimi Mi-a udat picioarele Mele şi cu părul capului ei le-a şters. Sărutare nu Mi-ai dat; ea, de când am intrat n-a încetat de a-Mi săruta picioarele. Cu untdelemn nu Mi-ai uns capul Meu; ea însă cu mir Mi-a uns picioarele Mele. Petru aceea îţi spun: i se vor ierta păcatele ei cele multe, pentru că a iubit mult. Cel căruia i se iartă puţin, iubeşte puţin* (Luca 7, 44-48).

Pentru asta şi diavolul, ştiind că marii păcătoşi când încep să se pocăiască o fac cu toată tăria, ca unii ce cunosc păcatele lor, se teme şi tremură ca nu cumva păcătoşii să înceapă să se mântuiască. Într-adevăr, marii păcătoşi, după ce pun început pocăinţei, nu mai pot fi stăpâniţi de diavol. Sub puterea pocăinţei fierb ca şi cum ar fi la foc şi-şi fac sufletul lor curat decât aurul mai curat, fiind mânaţi spre limanul virtuţii şi de puternicul duh al conştiinţei lor, şi de amintirea păcatelor mai dinainte. Superioritatea lor faţă de cei ce n-au căzut în păcate stă în aceea că folosesc un zel mai puternic, numai dacă vor pune, după cum am spus, început pocăinţei lor. Greutatea şi anevoinţa este în a putea să pui piciorul pe pragul pocăinţei şi să intri în pridvorul căinţei, căci aici vrăjmaşul bântuie cu furie şi atâta puternic ca să împingă îndărăt şi să doboare pe cel ce face acest bun început. Dar după ce ai trecut pragul şi pridvorul, diavolul, o dată biruit, nu mai arată atâta furie şi este doborât tocmai acolo unde se credea puternic, iar noi vom căpăta mai mare râvnă şi vom purta lupta aceasta cu mai multă uşurinţă.

Să începem deci să ne reîntoarcem, să alergăm către cetatea cea din ceruri şi în care am şi fost înscrişi, în care ni s-a şi poruncit să vieţuim." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 15-16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 362-364)

„... te rog, înainte de a fi cu totul năucit de această beție, deșteaptă-te, scoală-te, ieși din crâșma diavolului. Iar dacă nu-i cu putință deodată, fă-o pe tăcute și încetul cu încetul. În ce mă privește, mi se pare că e mai ușor să rupi deodată toate legăturile care te țin strâns și să intri dintr-odată în școala pocăinței. Dar, dacă și se pare greu asta, pășește pe calea care duce spre o viețuire mai bună așa cum vei voi. Numai depășește o dată, și dobândește viața veșnică! Da, te rog, mă cuceresc ție în numele curăției tale de mai înainte, în numele încercării ce-o aveai în mântuirea sufletului tău, întoarce-te, ca să te vedem iarăși pe culmi, să te vedem iarăși păzitor al înfrânării. Fie-ți milă de cei ce se smintesc din pricina ta, care din pricina ta nu mai au nici o nădejde în virtute. Întristare mare a cuprins acum ceata fraților; plăcere și veselie a cuprins adunările necredincioșilor și întovărășirile tinerilor care trăiesc în păcat și în desfrâu. Dacă te vei întoarce iarăși la frumusețea viețuirii dintâi, lucrurile se vor schimba: întreaga noastră rușine va trece pe umerii lor, iar noi vom dobândi multă încredere văzându-te din nou încununat cu mai multă strălucire și proclamat de toți biruitor. Biruințele acestea dau naștere la mai multe aplauze și pricinuiesc mai multă plăcere. Nu vei primi numai cunună pentru faptele tale bune, vei primi cunună și pentru că ai încurajat și mângâiat pe alții. Biruința ta va fi pentru ei cea mai grăitoare pildă de a se scula din nou și a se regăsi pe ei înșiși, dacă ar cădea vreodată în aceleași păcate. Nu trece cu vederea un câștig atât de mare, nici nu coborî cu durerea în iad sufletele noastre! Fă-ne să răsuflăm ușurați, împrăștie norul tristeții ce ne stăpânește din pricina ta. Acum nu ne mai gândim la propriile noastre necazuri, ci plângem nenorocirile tale. Dacă ai voii însă să-ți vii în fire și să privești cu ochii curați în jurul tău, ne vei slobozi de această jale și vei îndepărta cea mai mare parte a păcatelor noastre.

Ți-am povestit și din dumnezeieștile Scripturi că mare și nespusă poate fi strălucirea acelora care prin pocăință se întorc iarăși pe calea virtuții; adesea mai mare chiar decât a acelora care n-au căzut deloc în păcate. Așa moștenesc vameșii și păcătoasele Împărăția cerurilor (Matei 21, 31), așa mulți dintre cei din urmă sunt așezați în fruntea celor dintâi (Matei 19, 30)." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 364-365)

„*Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni pe voi* (Mat., 11, 28). Ne cheamă, să nu refuzăm să-l ascultăm; ne trage la El, să nu fugim; chiar de-am avea mii de păcate, să știm că atunci cu atât mai mult trebuie să alergăm către El. Căci pe cei care se află în asemenea stare îi cheamă: *Căci nu am venit să-i chem pe cei drepți – spune El – ci pe cei păcătoși, pentru ca ei să se pocăiască.* Iar aici este vorba despre cei împovărați, cei suferinzi, despre cei îngenunchiați din pricina mulțimii păcatelor lor. Acesta este și motivul pentru care este numit Dumnezeul mângâierii și Dumnezeul milostivirilor (cf. II Cor. 1, 8), fiindcă această lucrare a sa nu are sfârșit, neîncetat le dă mângâiere și încurajare celor îndurerați și celor pătrunși de strâmtorare, chiar dacă aceștia au mii de păcate." (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, pp. 131-132)

„Ai păcătuit? Vino în Biserică și șterge păcatul tău. Ori de câte ori cazi pe un drum, tot de atâtea ori te și ridici; astfel, ori de câte ori păcătuiești, de atâtea ori să te și pocăiești. Nu deznădăjdui, nu fi nesârguincios, ca să nu-ți pierzi nădejdea în bunătățile cerești care s-au pregătit pentru noi. Și chiar dacă și la bătrânețe ai păcătuit, pocăiește-te și vino în Biserică. Aici este spital, nu tribunal. Aici se dă iertare, nu ți se cere a răspunde pentru păcate. Spune-I lui Dumnezeu, *Ție unuia am greșit și rău în fața Ta l-am făcut* (Psalmi 50, 4), și te va ierta. Arată-I pocăință și te va milui." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 88)

„Și pentru că îmi pare atât de rău de întunecimea gândului oamenilor și de nebunia lor, aș vrea să am o voce atât de puternică, încât să ajungă până la marginile pământului, și după ce m-aș urca pe cel mai înalt munte de pe pământ, să strig la toate popoarele și neamurile, la fel ca proorocul David: *Fiii oamenilor, până când grei la inimă?* (Ps., 4, 2). Mă doare și sufăr

pentru ce-ați ajuns. Da, plâng, pentru că știți prea bine că Dumnezeu este îndelung răbdător și vă așteaptă să vă îndreptați, în loc să vă pedepsească după dreptate, și cu toate acestea, nu vă îndreptați." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 220)

„El voiește mult mai mult decât noi ca să fim curați, dar așteaptă de la noi să pornească, ca să ne încununeze. Cine a fost mai păcătos decât vameșul? Și numai pentru că a zis: *Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului, s-a pogorât mai îndreptat decât fariseul* (Lc., 18, 13, 14). Și nu numai cuvântul acesta, care a avut mare putere, l-a curățit, ci felul cum a zis acest cuvânt, forma a atras iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

Câtă pocăință, spune-mi, ce osteneală, câtă sudoare îi trebuie păcătosului să se recunoască că este păcătos, și s-o arate și lui Dumnezeu? Vezi că nu în zadar am zis, că Dumnezeu voiește să pornească de la noi o mică dorință și apoi El singur face totul spre mântuirea noastră.

Să ne pocăim dar, să plângem, să ne tânguim. Dacă ne va muri un fiu, cea mai multă vreme a vieții noastre o petrecem în plâns și în tânguire, iar de ne vom pierde sufletul oare să nu plângem? Ne-am depărtat de mântuire și să nu ne tânguim? Și ce zic de suflet și mântuire? Un Stăpân atât de blând și milostiv e întristat și să nu ne ascundem sub pământ?" (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 44)

„Căci este! Este ridicare, dacă vrem! Și se poate să ne întoarcem la frumusețea și strălucirea de la început, numai să facem și noi ceva din partea noastră.

În cazul frumuseții trupești, înfățișarea o dată schimonosită și frumusețea o dată pierdută, fie din pricina bătrâneții sau a bolii sau a altei dereglări, nu mai poate reveni prin nici un meșteșug la strălucirea avută. Căci acest lucru ține de afectele firii și de aceea nu se mai poate să revină la strălucirea frumuseții dintâi. Dar în cazul sufletului, dacă vrem, chiar și acest fapt este posibil, din pricina negrăitei iubiri de oameni a lui Dumnezeu: frumusețea, o dată pătată și urâțită și rușinată prin mulțimea păcatelor, degrab poate reveni la buna alcătuire dintâi. Numai să arătăm pocăință sinceră și deplină!" (*Îndemnul aceluiași ca să ne depărtăm de desfătări, de lux și de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 91-92)

„Nu cunoști că de ți-ai vărsa și sângele tău pentru Domnul, nici atunci nu plătești datoria deplin, de vreme ce altul este Sângele Stăpânului și altul este sângele slugii? Apucă mai înainte de ieșirea sufletului cu pocăință, că pe pământ numai pocăința poate să ajute, să nu cumva să vină moartea și va pieri tămăduirea pocăinței, iar în iad nu este pocăință; să căutăm pe Domnul până avem vreme." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 107)

„Și nu-mi zice că *am furat, am ucis, am curvit, am preacurvit și nu mă va pedepsi Dumnezeu de acestea*, nu zice așa. Că Dumnezeu îi primește pe toți, cum l-a primit pe tâlhar, pe desfrânată, pe datornic și pe desfrânat, numai să batem prin pocăință zicând: *Deschide nouă, Doamne, celor păcătoși și nevrednicii robii Tăi, că la tine scăpăm!*" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 128)

„Să deschidem Scripturile. Un dublu spectacol, de căderi și de convertiri, ne-o va arăta cât este de ușoară; la cei mai sfinți de a cădea; la cei mai stricați de a reintra în har. Pe când Solomon cade, necredinciosul Manase se ridică. Iuda se pierde, Pavel își găsește drumul său spre Dumnezeu. Petru îl tăgăduiește pe Stăpânul său, Matei Îl slăvește. Admirați vindecarea paralizatului din Evanghelie. După un rău de treizeci de ani, subit, dintr-o dată el revine la sănătate.

Să nădăjduim deci totdeauna; mai mult să aspirăm." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 309)

„Necesitatea ei. Cum s-a pierdut Iuda, dacă nu prin defectul lipsei de încredere? Fără îndoială crima lui era mare, însă cu mult mai mare era mila divină. Iisus Hristos care a

făcut atâta pentru a evita crima, ce n-ar fi făcut El în fața părerii de rău? Diavolul o știa, de asemenea toate eforturile lui tind să-l arunce pe Iuda în deznădejde." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 311)

„Focul Duhului nu curăță numai murdăria, ci și vopseaua. Că spune Dumnezeu: *Dacă vor fi păcatele voastre roșii ca purpura, le voi face albe ca zăpada* (Is., 1, 18). Cu alte cuvinte, Dumnezeu spune așa: *Chiar dacă murdăria păcatelor îți năpădește sufletul cu o forță atât de mare încât (pare că) nu se mai poate șterge, cum nu se poate șterge vopseaua, și așa Eu pot să fac din roșu alb! E de ajuns numai să vrei, și ți se șterg toate păcatele.*" (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 62)

POCĂINȚA (nu există păcat care să poată birui generozitatea Stăpânului)

„Nu este boală pe care să n-o fi vindecat bunătatea Sa, nici un păcat care să întreacă mila Lui." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 1, p. 313)

„Nu există un astfel de păcat, care să poată birui generozitatea Stăpânului. Ci și dacă ar fi cineva desfrânat sau adulter sau muieratic, homosexual, prostituat, răpitor, lacom, bețiv, și dacă ar fi idolatru, atât de mare este puterea darului și iubirea de oameni a Stăpânului, încât El face să dispară toate acestea și-l dezvăluie mai strălucit decât înseși razele soarelui pe cel care arată doar o bună dispoziție a voinței.

Înțelegând covârșitorul dar al iubitorului de oameni Dumnezeu, să ne predispunem[66] deja și spre lepădarea relelor și spre lucrarea faptelor bune. Căci aceasta ne îndeamnă și profetul David, zicând: *ferește-te de rău și fă binele* (Ps., 36, 27)." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați,* în vol. *Cateheze baptismale,* p. 33)

POCĂINȚA (nu importă timpul ci intensitatea pocăinței)

„Stăpânul n-are nevoie de multe zile, nici de vreme îndelungată. Dacă ninivitenii au meritat atâta milă, pentru că s-au pocăit în trei zile, apoi cu mult mai mult noi nu vom fi trecuți cu vederea! Numai să arătăm adevărata pocăință și să pornim pe calea care duce la virtute, întorcându-ne de la păcate." (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 300)

„Ninevitenii erau împovărați cu mulțime mare de păcate; dar pentru că au arătat adâncă și mare căință, n-au avut nevoie mai mult de trei zile ca să atragă asupra lor bunătatea lui Dumnezeu și să facă fără de putere hotărârea pronunțată asupra lor (Iona, 3, 10). Dar pentru ce vorbesc de nineviteni? Tâlharul cel de pe cruce n-a avut nevoie nici de o zi. Dar pentru ce spun o zi? N-a avut nevoie nici de un ceas! (Luca, 23, 40-43). Atât de mult ne iubește Dumnezeu! Nu întârzie, nu zăbovește când vede tăria voinței noastre, când vede că ne apropiem de El cu dor clocotitor. Ne întinde largi brațele Sale darnice și ne spune: *Încă grăind tu îți voi spune: «Iată sunt lângă tine»* (Isaia, 58, 9)". (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 343)

„- Dar pentru ce ai dat ninivitenilor un răgaz așa de scurt? (trei zile)

- Ca să afli și virtutea barbarilor, adică a ninivitenilor, care au putut, în trei zile, să pună capăt unei urgii atât de mari venite asupră-le din pricina păcatelor lor, dar ca să te și minunezi de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Care s-a mulțumit cu o pocăință de trei zile pentru un noian atât de mare de păcate și, în sfârșit, ca tu să nu cazi în deznădejde, chiar de-ai păcătuit

---

[66] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: înseamnă a ne îndemna mai întâi cu o bună dispoziție despre ceva și a sta cu fața spre acel lucru, a tinde către el. (n.s. 35, p. 33)

de mii de ori. După cum cel cu suflet trândav şi nepăsător nu face mare lucru chiar dacă ar avea mult timp de pocăinţă şi nici nu se împacă cu Dumnezeu, din pricina trândăviei lui, tot aşa cel cu minte trează şi cu râvnă clocotitoare, cel ce se pocăieşte cu mult zel poate şterge într-o clipită păcatele a ani întregi. Nu s-a lepădat Petru de trei ori? Nu cu jurământ, a treia oară? Nu s-a temut el de cuvintele unei slujnice de rând? Şi ce s-a întâmplat? A avut nevoie de mulţi ani pentru pocăinţă? Deloc, ci în aceeaşi noapte a şi alunecat şi s-a ridicat; a primit şi lovitura, şi primit şi leacul; s-a şi îmbolnăvit, şi s-a şi vindecat!" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a cincea, p. 83)

„Dumnezeu nu cere mult timp de pocăinţă! Ţi-ai spus păcatul, te-ai îndreptat! Te-ai pocăit, ai fost miluit! Nu timpul te îndreptăţeşte, ci chipul cum te pocăieşti îţi stinge păcatul. Se poate ca timpul cât te pocăieşti să fie lung şi să nu capeţi mântuire; şi se poate ca, în scurtă vreme mărturisindu-te din inimă, să lepezi păcatul." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, pp. 132-133)

„Fericitul David, care a primit prin profetul Natan mustrarea pentru păcat, în faţa ameninţării a arătat îndată întoarcere sinceră şi a spus: *Am păcătuit Domnului* (II Regi 12, 12); ei bine, acest singur cuvânt a adus fericitului David, care s-a pocăit din toată inima, într-o clipită, întraga mântuire. Pocăinţa a schimbat îndată hotărârea, că Natan i-a spus: *Şi Domnul a iertat păcatul tău* (II Regi 12, 13)." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p. 133)

„Pocăinţa nu se judecă după mulţimea anilor, ci după râvna sufletului. Ninivitenii n-au avut nevoie de zile multe ca să li se şteargă fapta, a fost de-ajuns vreme scurtă a unei zile ca să-şi spele toată fărădelegea lor (Iona 3, 6-10). La fel şi cu tâlharul (Luca 23, 40-43); n-a dobândit intrarea în rai după o îndelungată pocăinţă, ci i s-au iertat toate păcatele săvârşite în întreaga viaţă în atâta timp cât îi trebuie cuiva ca să rostească un cuvânt, şi a primit, înainte de Apostoli, cununa biruinţei. Vedem apoi pe mucenici că au primit cununi strălucitoare în puţine zile, nu în mulţi ani, iar adeseori n-au avut nevoie mai mult de o zi.

Deci, în toate acum avem nevoie de râvnă, de mult zel. Dacă ne pregătim sufletul ca să urâm viaţa noastră păcătoasă de mai înainte şi să îmbrăţişăm calea cealaltă, cu atâta tărie cu câtă o vrea şi o cere Dumnezeu, apoi timpul nu înseamnă nimic. Mulţi din urmă a depăşit pe cel dintâi." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 334)

POCĂINŢA (ce o ajută ?)

„Şi care timp poate fi, oare, mai potrivit pentru pocăinţă decât timpul postului?" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a cincea, p. 84)

„Pocăinţa fără milostenie este moartă şi fără aripi. Pocăinţa nu poate zbura dacă nu are aripa milosteniei. De aceea lui Corneliu, cel ce s-a pocăit bine, milostenia i-a fost aripa credinţei: *Milosteniile tale, spune scriptura, şi rugăciunile tale s-au suit la cer* (Fapte 10, 4). Dacă pocăinţa n-ar fi avut milostenia aripă, nu s-ar fi urcat la cer." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p. 144)

POCĂINŢA (ce o împiedică ?)

„După cum este greu, dar, mai bine spus, cu neputinţă, să amesteci apa cu focul, tot astfel socotesc este cu neputinţă să trăiască la un loc desfătarea şi zdrobirea inimii, căinţa. Ele sunt potrivnice şi se distrug una pe alta. Zdrobirea inimii, căinţa, este mama lacrimilor şi a cumpătării; desfătarea însă este mama râsului şi a nebuniei; una face sufletul uşor şi interiorizat; cealaltă îl face mai greu decât plumbul." (*Despre căinţă (II)*, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 95)

„Zici să-mi petrec dulceața acestei vieți și atunci dacă voi îmbătrâni mă voi pocăi și mă voi nevoi și pentru sufletul meu, care lucru nu poți să-l faci, că zice marele Vasile, că la bătrânețe nu este curățenie, ci este neastâmpărare de poftele cele trupești și grozăvii." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 95)

„Ceea ce face ruina pocăinței însăși este tot ansamblul și mulțimea de prezumții și rușinoasa deznădejde." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 463)

POCĂINȚA (căile pocăinței)

Multe și felurite sunt căile pocăinței, pentru ca să nu fie ușoară mântuirea. Dacă Dumnezeu ne-ar fi dat o singură cale de pocăință, n-am fi primit-o, ci am fi spus: *Nu putem merge pe această cale, nu putem să ne mântuim!* Dar așa, Dumnezeu ți-a tăiat cuvântul acesta, că nu ți-a dat numai o cale de pocăință, nici două, nici trei, ci multe felurite, ca, prin mulțimea lor, să-ți facă lesnicioasă suirea la cer. Și spunem că pocăința e lesnicioasă și n-are nici o greutate. Ești păcătos? Intră în biserică și spune: *Am păcătuit!* și ai scăpat de păcat. V-am dat pildă pe David, care a păcătuit și și-a șters păcatul (II Regi 12, 1-14). V-am arătat apoi a doua cale de pocăință, aceea a plânsului pentru păcat și spunem: Ce greutate are această cale? N-ai nevoie să cheltuiești bani, n-ai nevoie să mergi cale lungă, nici altceva asemănător, ci numai să-ți plângi păcatul. Și v-am dat, din Scriptură, pildă și despre această cale; vă spunem că Dumnezeu a schimbat hotărârea pronunțată asupra lui Ahab pentru că Ahab a plâns și s-a întristat; însuși Dumnezeu i-a spus asta lui Ilie: *Ai văzut cât a plâns Ahab și cât de trist a plecat din fața Mea? Nu voi face după mânia Mea* (III Regi 21, 29). Apoi v-am dat și a treia cale de pocăință și v-am adus din Scriptură pildă pe fariseu și vameș: fariseul, lăudându-se cu îngâmfare, a pierdut toate faptele lui de dreptate; iar vameșul, smerindu-se, s-a pogorât de la Templu cu rod de dreptate și a ajuns drept fără nici o osteneală; a spus cuvinte și a primit fapte (Luca 18, 10-14).

Haide dar acum să mergem mai departe și să vă pun în față a patra cale de pocăință.

- Care e aceasta?

- Milostenia, împărăteasa virtuților, aceea care duce iute pe oameni în bolțile cerurilor, apărătoarea noastră preabună.

Mare lucru este milostenia. De aceea și Solomon striga: *Mare lucru este omul și de preț bărbatul milostiv* (Pilde 20, 6). Mari sunt aripile milosteniei; străbate văzduhul, lasă în urmă luna, depășește razele soarelui, se urcă până în bolțile cerurilor. Dar nici acolo nu se oprește, ci lasă în urmă și cerul și popoarele de îngeri și cetele de arhangheli și toate puterile cele de sus și se înfățișează chiar înaintea tronului celui împărătesc. Află asta chiar din Scriptură, care zice: *Cornelie, rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit înaintea lui Dumnezeu* (Faptele Apostolilor 10, 4). Cuvintele: *înaintea lui Dumnezeu* înseamnă: *De-ai avea multe păcate, nu te teme, că ai milostenia apărătoare!* Nici una dintre puterile cele de sus nu-i va sta împotrivă. Milostenia își cere datoria, stând cu polița în mână. Însuși Stăpânul ne-o spune: *Cel care va face unuia dintre aceștia prea mici, Mie Mi-a făcut* (Matei 25, 40). Milostenia deci îți ușurează toate păcatele tale, oricâte ai avea." (*Omiliile despre pocăință,* omilia a treia, pp. 45-47)

„Dumnezeu ne-a dat multe și felurite căi de pocăință, ca să ne taie orice pricină de trândăvie. Dacă am fi avut numai o singură cale, n-am fi intrat pe ea." (*Omiliile despre pocăință,* omilia a treia, p. 57)

„Vreți să vă spun și căile pocăinței? Sunt multe, felurite, deosebite! Și toate duc la cer! Prima cale a pocăinței e osândirea păcatelor: *Spune tu mai întâi păcatele tale ca să te îndrepți* (Isaia 43, 26). De aceea și profetul spune: *Zis-am: Mărturisi-voi împotriva mea fărădelegea mea Domnului; și Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu* (Psalmi 31, 6). Osândește-ți, dar, și tu păcatele! Ți-e îndestulătoare apărarea aceasta înaintea Stăpânului! Cel ce-și osândește

păcatele cade mai greu în aceleaşi păcate. Pune conştiinţa ta să te osândească înlăuntrul tău, ca să nu ai dincolo acuzator înaintea scaunului de judecată a Domnului! Aceasta-i o cale de pocăinţă! Cea mai bună.

Dar mai este şi altă cale, nu mai prejos de aceasta: să nu porţi ură duşmanilor, să-ţi stăpâneşti mânia, să ierţi păcatele semenilor tăi. Aşa ni se vor ierta şi nouă cele greşite înaintea Domnului. Acesta-i al doilea mijloc de curăţire de păcate. *Dacă veţi ierta celor ce vă greşesc,* spune Domnul, *şi Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta vouă* (Matei 6, 14).

Vrei să afli şi a treia cale a pocăinţei? Este rugăciunea fierbinte, făcută cum trebuie, pornită din adâncul inimii. Nu-ţi aduci aminte oare de văduva aceea, cum a înduplecat pe Judecătorul cel nedrept (Luca 18, 2-8)? Tu însă ai Stăpân blând, bun, iubitor de oameni. Văduva aceea se ruga împotriva duşmanilor ei; tu însă nu te rogi împotriva duşmanilor tăi, ci pentru mântuirea lor.

Iar dacă vrei să afli şi a patra cale de pocăinţă, îţi voi vorbi de milostenie. Multă şi nespusă putere are milostenia! Nabucodonosor săvârşise tot felul de păcate, toate nelegiuirile. Daniel îi spune: *Împărate, sfatul meu să-ţi placă ţie! Răscumpără păcatele tale cu milostenii, şi nelegiuirile tale cu milă faţă de săraci!* (Daniel 4, 24). Nimic nu poate egala această iubire de oameni! După ce săvârşise mii şi mii de păcate, după ce săvârşise atâtea fărădelegi, i se făgăduieşte împăcare cu Cel pe Care l-a supărat dacă l-a supărat dacă are milă de semenii săi!

Smerenia, apoi, este o altă cale care şterge la fel de bine păcatele ca şi toate căile amintite mai sus. Martor ne este vameşul; n-a putut spune nici o faptă bună; în locul tuturor acestora a arătat smerenia, şi i-a fost îndepărtată sarcina cea grea a păcatelor.

Iată, ţi-am arătat cinci căi de pocăinţă! Prima, osândirea păcatelor; a doua, iertarea păcatelor semenilor noştri; a treia, rugăciunea; a patra, milostenia; a cincea, smerenia.

Nu te trândăvi! Mergi în fiece zi pe toate aceste căi! Căile sunt uşoare! Nu poţi pretexta sărăcia! De-ai fi săracul săracilor chiar, poţi uita mânia, poţi fi smerit, poţi să te rogi cu stăruinţă, poţi să-ţi osândeşti păcatele; sărăcia nu-ţi este deloc piedică. Dar pentru ce spun că sărăcia nu ţi-e piedică în acestea, când nici pe calea aceea a pocăinţei, unde trebuie să dai bani – adică a milosteniei –, nici acolo sărăcia nu ne este piedică pentru îndeplinirea poruncii! Ne-o spun cei doi bănuţi daţi de văduvă (Marcu 12, 42-44)." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a II-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* pp. 37-38)

„De aceea Dumnezeu ne-a dat multe şi diferite căi de pocăinţă, ca să taie în noi orice început de nesârguinţă." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 87)

POCĂINŢA (modul săvârşirii pocăinţei)

„Spune-ţi păcatele tale unul câte unul, ca să ştii pentru care păcate iei iertare de la Dumnezeu şi ca astfel să-I fii recunoscător Binefăcătorului tău. Când superi pe vreun om, rogi pe prietenii lui, pe vecinii lui şi chiar pe slugile lui, cheltuieşti bani, pierzi zile întregi, ducându-te la uşa lui şi rugându-l de iertare; iar dacă cel supărat te respinge o dată, de două ori, chiar de mai multe ori, să nu te descurajezi, ci, fiind mai neliniştit, să îţi măreşti şi mai mult rugămintea; dar când supărăm pe Dumnezeu căscăm, ne lenevim, ne desfătăm, ne îmbătăm şi ne căutăm de treburile noastre. Când Îl mai putem face milostiv? Şi cum să nu-L supărăm mai mult? Că îl facem să Se supere şi să Se mânie şi mai mult când nu ne doare sufletul că păcătuim. De aceea merităm să fim acoperiţi de pământ, să nu mai vedem soarele, să nu mai respirăm, că având un Stăpân atât de uşor de împăcat, îl mâniem; şi mîniindu-L, nici nu ne pocăim. Şi totuşi Dumnezeu când Se mânie pe noi, n-o face cu ură şi cu duşmănie, ci vrând să ne atragă şi mai mult la El. Dacă ţi-ar face mereu bine, deşi îl insulţi, L-ai dispreţui mai mult. Dar ca să nu faci asta, îşi întoarce câtva vreme faţa de la tine, ca să te aibă necontenit alături de El.

Să avem, deci, încredere în iubirea Sa de oameni şi să ne pocăim cu toată purtarea de grijă, înainte de a sosi ziua în care pocăința nu mai este de folos. Acum totul stă în puterea noastră; atunci Judecătorul este stăpân pe hotărârea Lui: *Să întâmpinăm fața Lui întru mărturisire* (Ps., 94, 2), să plângem, să ne tânguim. De-am putea ruga pe Judecătorul, înainte de ziua cea mare a judecății, să ne ierte de păcate, n-ar mai fi nevoie să venim la judecată; dar dacă n-o facem, vom spune păcatele în auzul întregii lumi şi nu vom mai avea nici o nădejde de iertare". (*Omilii la Matei,* omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 170)

„Înfricoşător este scaunul acela de judecată, osânda de neînlăturat, iar chinul de nesuferit. Dacă vrei să nu fii pedepsit nici aici, judecă-te singur, cere-ți singur socoteală de faptele tale! Ascultă ce spune Pavel: *Dacă ne-am judeca pe noi înşine, n-am mai fi judecați* (I Cor., 11, 31); Dacă faci asta şi mergi înainte pe acest drum, vei dobândi şi cununa.

- Dar cum să mă pedepsesc pe mine însumi? m-ai putea întreba.

- Plângi, suspină cu amar, smereşte-te, chinuieşte-te, adu-ți aminte de păcatele tale, unul câte unul. Nu mic mijloc de pedepsire a sufletului este acesta. Dacă ai ajuns la zdrobirea inimii, atunci ştii că prin aceasta mai cu seamă se pedepseşte sufletul. Dacă ți-ai adus aminte de păcatele tale, atunci ştii câtă durere se naşte de aici. De aceea Dumnezeu dă unei astfel de pocăințe ca răsplată îndreptățirea, spunând: *Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). Nu-i puțin lucru pentru îndreptarea ta adunarea în minte a tuturor păcatelor tale, întoarcerea lor şi pe o parte şi pe alta, după felul lor, şi trecerea lor pe dinaintea ochilor tăi. Cel care face lucrul acesta ajunge la o atât de mare zdrobire de inimă, că socoteşte că nici nu merită să mai trăiască. Iar cel care a ajuns la această socoteală va fi mai moale ca ceara. Nu-mi vorbi mie numai de desfrânare, nici de adulter, nici de păcate recunoscute de toată lumea ca păcate, ci adună în mintea ta uneltirile tale ascunse, calomniile, grăirile de rău, deşertăciunile, pizmuirile tale şi toate păcatele la fel cu acestea! Că şi pentru aceste păcate nu vei suferi mică pedeapsă. Cel care ocărăşte se duce în iad (Matei 5, 22); bețivul nu are parte de împărăția cerurilor (I Cor., 6, 10); cel care nu iubeşte pe aproapele său supără atât de mult pe Dumnezeu, că nici mucenicia nu-i este de vreun folos (I Cor., 13, 13); cel care nu poartă grijă de ai săi s-a lepădat de credință (I Tim., 5, 8); cel care dispreţuieşte pe săraci este aruncat în foc (Luca 16, 22-31). Nu socoti, dar, mici aceste păcate, ci adună-le pe toate şi scrie-le ca într-o carte. Dacă le scrii tu, Dumnezeu ți le şterge, după cum dacă tu nu le scrii, Dumnezeu ți le şi scrie şi te şi pedepseşte. Este, dar, cu mult mai bine ca păcatele noastre să fie scrise de noi şi să ne fie şterse sus, decât, dimpotrivă, ca noi să le uităm, iar Dumnezeu să ni le pună înaintea ochilor noştri în ziua cea înfricoşătoare. Aşadar, ca să nu se întâmple asta, să trecem pe dinaintea conştiinței noastre cu toată luarea aminte toate păcatele noastre şi vom vedea atunci că suntem vinovați de multe păcate". (*Omilii la Matei,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 497-498)

„Să ne depărtăm dar de această viață păcătoasă şi stricată. Că nu-i, nu-i cu putință să te pocăieşti şi să te şi desfătezi. Să vă învețe aceasta Ioan cu îmbrăcămintea sa, cu hrana sa, cu casa sa!" (*Omilii la Matei,* omilia X, V, în col. PSB, vol. 23, p. 127)

„Dumnezeu a arătat cum iartă păcatele; deci pentru ce, lăsând acea cale, vă deschideți o alta? Au păcătuit odinioară ninevitenii, şi au făcut de acestea pe care şi voi le faceți acum, însă să vedem cu ce s-au folosit. După cum se întâmplă cu cei bolnavi, că mulți doctori îi văd şi multe doctorii le scriu, însă cel înțelept nu se gândeşte ce anume a făcut cel bolnav, ci ce anume l-a folosit, tot asemenea trebuie a ne gândi şi în cea de față. Deci ce a folosit pe varvarii aceia? Şi-au rânduit post în păcatele lor, ba încă şi-au rânduit un post foarte aspru, şi-au rânduit îmbrăcare cu sac, cu cenuşă pe cap, cu bocete, cu culcarea pe pământ, dar şi-au rânduit şi schimbarea vieții. Dar să vedem ce anume din acestea i-a făcut sănătoşi. *Şi de unde am putea şti?*, zici tu. Dacă ne vom duce la doctor, dacă-l vom întreba pe dânsul. Nu va

la şarpe, după ce S-a pogorât asupra noastră Porumbelul? Nu ni se va mai spune ca lui Adam: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce!* (Fac. 3, 19) şi: *Vei lucra pământul!* (Fac. 4, 12), ci cuvinte cu mult mai cumplite: întunericul cel mai de afară, legăturile cele nedezlegate, viermele cel veninos, scrâşnirea dinţilor (Matei 8, 12). Şi pe bună dreptate. Omul care n-a ajuns mai bun după ce i s-a făcut un atât de mare bine merită să primească cea mai mare şi cea mai cumplită pedeapsă." (*Omilii la Matei,* omilia XII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 151)

„Căci a face ceea ce este neplăcut lui Dumnezeu, este a trăi în mod inutil, sau nu este numai a trăi inutil, ci înseamnă a trăi şi pentru pierderea Sa." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXI, 2, p. 150)

„Ce am putea spune, când noi preferăm poruncile lui Satana înaintea poruncilor lui Hristos, înaintea legilor Lui, şi ne batem joc de mântuirea noastră, căci preferăm lucrurile cele rele înaintea Celui ce a pătimit toate pentru noi? De ce iertare sunt oare vrednice toate acestea? De nici una." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 85)

„Nici un cuvânt nu este mai vrednic de slava lui Dumnezeu decât a spune că am fost iubiţi de Dumnezeu, şi că şi noi iubim pe Cel ce ne iubeşte. Aceasta este cea care-i face pe îngeri mai străluciţi, aceasta şi pe domnii şi pe începătorii le arată mai luminate, aceasta este superioară împărăţiei cerurilor. De aceea şi Pavel o punea înaintea împărăţiei cerurilor, de aceea fericea puterile cele netrupeşti, că Îl iubesc pe Dumnezeu şi se supun întru totul Lui. De aceea şi profetul se minuna, zicând: *Binecuvântaţi pe Domnul toţi îngerii Lui cei tari la virtute, care faceţi cuvântul Lui şi auziţi glasul cuvintelor Lui* (Psalmii lui David 102, 20). De aici şi Isaia lăuda pe serafimi, arătând marea lor virtute, fiindcă stau lângă acea slavă, ceea ce este semnul celor mai iubiţi.

Să imităm şi noi, iubiţilor, puterile cele de sus şi să ne silim nu numai de a sta alături de tronul celui Preaînalt, ci să şi avem în noi pe Cel ce stă pe acel tron. El ne-a iubit pe noi chiar când Îl uram, şi încă rămâne în această iubire, căci: *ca să fiţi fiii Tatălui vostru celui din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei răi şi peste cei buni şi trimite ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi* (Matei 5, 45). Deci şi tu iubeşti pe cel ce te iubeşte, căci iubeşte cu adevărat." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 158)

„Însă nu, zici, ci sunt silit de natură; eu iubesc în adevăr pe Hristos, însă de calc poruncile Lui, este că sunt silit de natura aceasta. Dacă cu adevărat că ai fost silit, desigur că vei avea iertare; iar de cazi din cauza lenevirii tale, nu vei avea câtuşi de puţin. Haide, deci să cercetăm şi să vedem care din două: se fac oare păcatele din cauza vreunei necesităţi? Suntem oare forţaţi de a le face, sau că le facem din prea mare trândăvie şi din dispreţ? Să nu ucizi!, zice. Care este necesitatea de a ucide? Care e sila ce te împinge? Nu este nici o silă care să împingă la omor. Cine dintre noi ar avea gustul ca să implanteze cuţitul în gâtul aproapelui şi să-şi moaie în sânge mâna lui? Nici unul. Aşadar, vezi că e cu totul din contra, adică că nu e necesitatea, nici sila care ne împinge la omor, ci pofta de a păcătui." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, p. 19)

„Ci cum nu este o neghiobie, ca atunci când porunceşte împăratul lucrurile cele mai grele, să ne supunem, iar când Dumnezeu porunceşte ceva, care nu e nici greu, nici anevoios, ci uşor şi foarte lesnicios, noi să-I nesocotim porunca, să o luăm în râs şi să punem înainte obişnuinţa? Să nu nesocotim, rogu-vă, până într-atâta mântuirea noastră, ci să ne temem de Dumnezeu, măcar tot atât cât ne temem de un om. Ştiu că v-aţi înspăimântat la auzul acestor vorbe, dar merită să vă înspăimântaţi că nu-I daţi lui Dumnezeu nici măcar atâta cinste, ci păzind cu luare aminte legile împărăteşti, călcaţi în picioare pe cele ce se coboară din cer şi socotiţi că osteneala cu acestea e zadarnică. De altfel, ce dezvinovăţire veţi mai putea avea? Ce iertare, când, după atâtea sfaturi, noi stăruim în aceleaşi greşeli?" (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 77)

„Dacă cel care calcă legile căpeteniilor de pe pământ suferă o pedeapsă de care nu poate scăpa, apoi cu mult mai mult va fi supus la chinuri de nesuportat cel care calcă poruncile Stăpânului ceresc." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*,p. 261)

„... nu trebuie ca faţă de Dumnezeu să avem o astfel de dispoziţie şi să socotim că este mai grozav decât orice gheenă să facem ceva din cele care Lui nu-I sunt pe plac?" (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, cuvântul V, p. 78)

„Cine nesocoteşte poruncile lui Dumnezeu ajunge în timp să se nesocotească pe sine însuşi." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 362)

POSTUL (ce este postul ?)

„ ... mama tuturor bunătăţilor, dascălul cuminţeniei şi al întregii virtuţi, adică postul." (*Omilii la Facere,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 32)

„Postul este seninătatea sufletelor noastre, podoaba bătrânilor, pedagogul tinerilor, învăţătorul celor ce trăiesc în curăţie trupească şi sufletească. Postul împodobeşte ca o diademă orice vârstă şi pe bărbaţi şi pe femei". (*Omilii la Facere,* omilia II, I, în col. PSB, vol. 21, p. 39)

„Iubesc postirea, fiindcă este maica întregii înţelepciuni şi izvorul a toată filosofia." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, p. 75)

„Postul este temelia acestei vieţi spirituale; este învăţătorul nostru." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 58)

POSTUL (- unealtă a desăvârşirii)

„Avem Stăpân blând şi iubitor de oameni şi nu ne cere lucruri peste puterea noastră. Nici nu ne cere să ne abţinem de la mâncări şi să postim aşa de dragul postului, nici pentru asta să stăm nemâncaţi, ci ca să ne desprindem de lucrurile cele lumeşti şi să folosim tot răgazul cu cele duhovniceşti. Că dacă ne-am rândui viaţa noastră cu mintea trează, dacă am întrebuinţa tot răgazul vieţii noastre cu cele duhovniceşti şi am mânca atâta doar ca să plinim nevoia numai şi am cheltui toată viaţa noastră în fapte bune, nici n-am mai avea nevoie de ajutorul pe care ni-l dă postul. Dar pentru că firea omenească e trândavă şi se îndreaptă mai degrabă spre tihnă şi plăceri, de aceea Stăpânul cel iubitor de oameni, ca un tată iubitor, a izvodit leacul postului, ca să ne desprindă şi de plăceri şi să ne şi ducă de la grijile lumeşti la lucrarea celor duhovniceşti". (*Omilii la Facere,* omilia X, I, în col. PSB, vol. 21, p. 116)

POSTUL (- terapie a lăcomiei pântecelui)

„De aceea a postit şi Iisus, nu că avea nevoie de el, ci ca să ne înveţe pe noi. Pentru că păcatele săvârşite înainte de botez au adus robia pântecelui, Iisus - ca un doctor priceput, care porunceşte unui bolnav pe care l-a făcut sănătos să nu mai săvârşească faptele din pricina cărora s-a îmbolnăvit - introduce după botez postul. Pe Adam neînfrânarea pântecelui l-a izgonit din rai; ea a adus potopul pe timpul lui Noe; ea a pogorât trăsnete peste sodomeni. Cu toate că păcatul sodomenilor era desfrâul, totuşi în neînfrânarea pântecelui îşi au originea şi o pedeapsă şi alta. Acest lucru l-a lăsat pe Iezechiel să se înţeleagă, când a spus: *Aceasta era fărădelegea sodomenilor: erau mândri, se îmbuibau cu pâine şi trăiau numai în chefuri şi în desfătări* (Iez., 16, 49). Aşa au ajuns şi iudeii să săvârşească cele mai mari păcate; de la beţie şi de la trai bun au alunecat în fărădelegi". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 154)

POSTUL (vechimea postului)

„Vă amintesc că cei doi mari prooroci ai Vechiului Testament, Moise şi Ilie, cu toate că aveau mare îndrăzneală la Dumnezeu, prin virtuţile lor, posteau adesea, iar postul îi apropia de Dumnezeu.

Chiar şi cu mult înainte de ei, la începuturile creaţiei, atunci când Dumnezeu l-a plăsmuit pe om, i-a dat deîndată porunca să postească. Dacă Adam împlinea această poruncă, avea să se mântuiască. Din toţi pomii din rai poţi să mănânci, iar din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreşit! (Facerea 2, 16-17). Aceasta nu era alta decât porunca de a posti." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 348-349)

POSTUL (necesitatea postirii)

„Dacă şi în Paradis era nevoie de post, cu atât mai mult este nevoie în afara sa. Dacă înainte ca omul să fie rănit sufleteşte, postul era pentru el medicament, cu atât mai mult este medicament acum, când sufletul său este rănit de păcat. Dacă înainte să înceapă războiul poftelor, era absolută nevoie de post, cu atât mai multă nevoie este acum, când suntem în război cu diavolul. Dacă Adam se supunea acestei porunci, nu ar mai fi auzit cuvintele: pământ eşti şi în pământ te vei întoarce (Facerea 3, 19). Pentru că Adam nu s-a supus, au urmat moartea, grijile, suferinţele şi o viaţă mai grea decât orice moarte.

Vedeţi cum Dumnezeu Se supără atunci când postul este dispreţuit? Şi nu puteţi să vă închipuiţi cât Se bucură El când ţinem post. Moartea a intrat în om pentru că a nesocotit postul şi este scoasă din el prin post." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 349)

POSTUL (însemnătatea postului)

„Postul şi fecioria, în ele însele, nu sunt nici bune, nici rele; ajung bune sau rele prin voinţa celor care le practică, prin gândul pus la temelia postului sau a fecioriei." (*Despre Feciorie*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 10)

POSTUL (îndemn la postire)

„Rog dragostea voastră ca, odată ce cunoaşteţi folosul postului, să nu pierdeţi din pricina trândăviei folosul acesta, nici să vă întristaţi la venirea postului; dimpotrivă să vă bucuraţi şi să vă veseliţi potrivit spuselor fericitului Pavel: *cu cât se strică omul nostru din afară, pe atât se înnoieşte cel din lăuntru* (II Cor., 4, 16)." (*Omilii la Facere,* omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 35)

POSTUL (emulaţia dintre creştini în postire)

„Sunt unii printre voi care se întrec în abţinerea de la mâncare, dedându-se la o luptă de admirat; aceştia petrec două zile întregi fără a mânca nimic şi se abţin nu numai de la vin şi untdelemn, ci de la orice bucate şi n-au în timpul postului patruzecimii decât pâinea şi apa ca nutriment." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia a IV-a, p. 82)

POSTUL (de ce postim vinerea?)[69]

„... în ziua în care s-au săvârşit tainele mântuirii neamului nostru, în Vinerea în care Stăpânul tău se răstignea pentru lume, în care se aducea o jertfă ca aceasta, în care se deschidea

[69] In ziua de miercuri din cursul săptămânii postim pentru că într-o zi de miercuri s-a făcut planul răstignirii şi uciderii Domnului. – n.n.

raiul şi tâlharul se întorcea la patria cea veche, în care blestemul se dezlega şi se pierdea păcatul, în care a încetat vrajba cea de multă vreme şi s-a făcut împăcarea oamenilor cu Dumnezeu şi toate s-au prefăcut. În ziua aceea să posteşti, să te mărturiseşti şi să înalţi rugăciuni de mulţumire către Cel ce a făcut atâtea bunătăţi lumii." (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 108)

POSTUL (Paştelui)

„...sfântul post de patruzeci de zile, leacul sufletelor noastre." (*Omilii la Facere,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 31)

„Timpul acestui post de patruzeci de zile a fost rânduit cu oarecare socoteală. După cum pe drumul mare sunt staţii de oprire şi case de odihnă pentru ca drumeţii osteniţi să se odihnească şi să se întremeze, ca aşa să-şi poată continua iarăşi călătoria, iar pe mare sunt ţărmuri, coaste de mare şi porturi, pentru ca să alerge acolo corăbierii după ce i-au lovit valurile şi s-au împotrivit furiei vânturilor, pentru a se odihni puţin, şi aşa să plece mai departe, tot aşa şi acum, în postul acesta de patruzeci de zile. Ne-a dăruit Stăpânul aceste două zile din săptămână ca pe nişte staţii de oprire, ca pe nişte case de odihnă, ca pe nişte coaste de mare, ţărmuri şi porturi, ca să ne odihnim puţin, ca să ne întremăm puţin trupul de ostenelile postului şi să ne mângâiem sufletul, pentru ca iarăşi, după trecerea acestor două zile (de întremare – n.n.), să pornim din nou la drum cu tragere de inimă noi, care am pornit pe această cale bună şi folositoare". (*Omilii la Facere,* omilia XI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 130)

„Postul Paştilor este vindecarea relelor noastre spirituale. Este timpul în care noi cerem harul pentru stricăciunile noastre; este timpul de asemenea şi mai ales în care noi ne îndreptăm greşelile noastre şi defectele noastre. A se îndrepta, iată adevăratul post. Cei mai mulţi zic: eu am postit, eu am făcut abstinenţă, eu am putut continua postul în atâtea săptămâni. Oare acesta este adevăratul post, aşa cum îl vrea Dumnezeu de la noi? Nu sigur, aceasta nu este decât jumătate. Postul va fi adevărat: dacă ne vom face studioşi, dacă ne vom corecta greşelile noastre; dacă înlăturăm crimele. Eu am avut un duşman, eu m-am împăcat cu el. Eu aveam obiceiul de a vorbi de rău, eu m-am corectat. Eu huleam, acest obicei detestabil este schimbat. Ce ar importa o lungă navigare, dacă nava va intra goală în port? Ce va importa postul parcurs cu râvnă, dacă el nu va schimba sufletul nostru spre fapte bune? Căci, dacă noi vrem adevăratul medicament al relelor noastre duhovniceşti, să-l cerem prin milostenie, care singură îi dă aurului nostru siguranţa sa şi rodirea sa. Vai, totul ne răpeşte acest aur: patimi, lume, fiscul, hoţii. Pentru ce să nu-l asigurăm încredinţându-l milosteniei, care este rodirea lui veşnică? Să ne gândim încă la iertarea injuriilor, altă milostenie, alt rod al postului adevărat.

Postul Paştilor este revanşa sobrietăţii faţă de bunăstare." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 467-468)

„Timp binecuvântat! Căci atunci credincioşii vin la Biserică şi primesc cuvântul sfânt de care au fugit în restul anului. Timp binecuvântat, mai ales fiindcă ne foloseşte să recunoaştem, să plângem, să ştergem păcatele noastre." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 468)

POSTUL (Săptămâna mare)

„Iată am ajuns la sfârşitul sfântului post de patruzeci de zile; am terminat bogăţia postului şi cu harul lui Dumnezeu am ajuns la liman. Asta însă să nu ne facă să ne trândăvim, ci să ne sârguim şi să priveghem încă şi mai mult. Pentru că şi corăbierii, după ce au străbătut nenumărate mări, cu pânzele întinse şi cu corabia plină până sus de mărfuri, îşi dau mai multă osteneală şi au mai multă grijă atunci mai cu seamă, când e vorba să intre în port, ca nu cumva să nu izbească corabia de vreo stâncă şi să facă nefolositoare toată munca lor de mai înainte.

Tot aşa fac şi alergătorii în stadion; atunci aleargă mai iute când ajung la sfârşitul cursei, ca să ajungă la ţintă şi să dobândească premiul. Atleţii apoi după nenumărate lupte şi victorii luptă mai cu îndârjire când se dă lupta pentru cunună ca să plece încununaţi din stadion. Aşadar după cum corăbierii, alergătorii şi atleţii îşi măresc străduinţa şi luarea aminte atunci când ajung la sfârşit, tot aşa se cade să facem şi noi, pentru că am ajuns şi noi, cu ajutorul lui Dumnezeu în săptămâna mare. Acum mai cu seamă să postim mai mult, să ne rugăm cu mai multă tărie, să ne mărturisim din inimă păcatele, să facem fapte bune, să dăm bogate milostenii, să fim buni şi blânzi, să facem orice faptă de virtute pentru ca ajungând în ziua învierii, cu aceste fapte bune, să ne bucurăm de dărnicia Stăpânului." (*Omilii la Facere,* omilia XXX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 380)

„Pentru ce numim săptămâna aceasta săptămâna mare?

– Pentru că mari şi nespuse sunt bunătăţile care ne stau în faţă în această săptămână. În săptămâna aceasta războiul cel de veacuri s-a sfârşit, moartea s-a stins, blestemul a pierit, tirania diavolului s-a surpat, armele lui s-au sfărâmat, Dumnezeu cu oamenii s-au împăcat, cerul s-a deschis, oamenii s-au amestecat cu îngerii, cele despărţite s-au unit, zidul s-a luat, încuietorile s-au zdrobit, Dumnezeul păcii a împăcat pe cele de sus cu cele de pe pământ. Aşadar pentru aceasta numim noi săptămâna de acum săptămâna mare, pentru că în ea ne-a dăruit Stăpânul daruri foarte bogate. Asta e pricina că mulţi în săptămâna asta îşi înăspresc postul, prelungesc privegherile sfinte şi fac multe milostenii, arătând, prin cele ce fac, cinstea pe care o dau acestei săptămâni. Dacă Stăpânul ne-a dăruit în ea bunătăţi atât de mari, nu se cuvine, oare, ca şi noi să-I arătăm, cu ce putem, cinste şi respect? Chiar şi împăraţii, prin hotărârile ce le dau, îşi arată şi ei respectul pentru aceste zile sfinte: poruncesc să fie suspendate toate treburile publice, să se închidă tribunalele, să fie oprite pricinile şi procesele, pentru ca toată lumea să se poată grăbi, în linişte şi tihnă, spre săvârşirea faptelor duhovniceşti. Şi nu numai atât! Împăraţii mai fac şi un alt dar: liberează pe cei închişi în temniţe şi imită, după omeneasca lor putere, pe Stăpânul lor. Că spun ei: *După cum Stăpânul nostru ne-a slobozit din temniţa cumplită a păcatelor şi ne-a dăruit nenumărate bunătăţi, tot aşa se cuvine ca şi noi să fi, pe cât putem, imitatorii iubirii de oameni a Stăpânului.* Vedeţi că fiecare din noi îşi arată, prin tot ce face, cinstea şi respectul, pe care îl poartă zilelor acestea, care ne-au adus bunătăţi atât de mari?" (*Omilii la Facere,* omilia XXX, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 380-381)

„Deci precum corăbierii, alergătorii şi luptătorii atunci înmulţesc osârdia şi priveghérea când se apropie de sfârşit, aşa şi noi, care am ajuns cu darul lui Dumnezeu la această Săptămână Mare, trebuie să arătăm mai multă osârdie la post; să facem rugăciunile mai cu tărie; să ne mărturisim mai cu de-amănuntul şi mai des păcatele noastre; să lucrăm faptele cele bune, milostenie îndestulată, blândeţe, smerenie şi toate celelalte fapte bune, ca ajungând la Ziua cea domnească a Paştilor cu aceste isprăvi, să dobândim daruri de la Stăpânul.

Săptămâna aceasta o numim *mare* nu pentru că are mai multe ceasuri, nici pentru că are mai multe zile, căci are acelaşi număr de ceasuri şi zile. Dar pentru care pricină o numim *mare*? Pentru că bunătăţile ce ni s-au făcut în ea sunt mari. În aceasta s-a stricat vrajba cea veche, moartea a fost biruită, blestemul a fost ridicat, tirania diavolului s-a risipit, mrejele lui s-au pierdut, împăcarea oamenilor cu Dumnezeu s-a făcut, cerul s-a deschis, oamenii cu îngerii s-au amestecat, cele despărţite s-au unit, zidul cel din mijloc s-a ridicat, încuietorile s-au stricat, Dumnezeul păcii a împăcat cele de sus cu cele de pe pământ. De aceea numim *mare* această săptămână, pentru atâta mulţime de daruri ce ne-a dăruit Stăpânul în ea. Şi din pricina aceasta mulţi asprese postul, fac priveghéri mai întinse şi dau milostenii mai bogate, arătând prin cele ce fac cinstea faţă de această Săptămână. Şi dacă Stăpânul nostru ne-a dat atâtea bunătăţi în ea, cum noi să nu ne arătăm recunoştinţa şi evlavia prin cele ce putem?

Şi împăraţii, arătând cât respectă aceste cinstite zile, poruncesc tuturor celor ce ocârmuiesc treburile statului să înceteze; să închidă uşile judecătoriilor; să se alunge orice fel de gâlceavă şi neînţelegere, ca toţi să fie liberi să se silească în linişte şi pace la cele duhovniceşti. Şi nu numai aceasta, ci şi altă dăruire arată, căci liberează din legături pe cei din temniţe, urmând Stăpânului după puterea omenească. Căci precum Stăpânul ne liberează din temniţa cea cumplită a păcatelor şi ne dăruieşte desfătarea bunătăţilor celor nenumărate, în acest fel şi noi trebuie să ne facem următori iubirii Lui de oameni în cele ce putem.

Ai văzut cum fiecare, prin ceea ce poate, îşi arată evlavia şi cinstea pentru zilele acestea ce ni s-au făcut nouă pricinuitoare de atâtea bunătăţi?" (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 163-165)

POSTUL (rostul postului)

„Şi de unde-i vine postului această putere extraordinară de sfinţire? Din aceea că, deodată, el slăbeşte şi deprimă forţele trupului păcatului şi-i dă sufletului o nouă vigoare." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 469)

POSTUL (puterea postului)

„Proorocul Daniel a fost aruncat în groapa leilor, dar pentru că postise, a ieşit nevătămat, ca şi cum ar fi fost aruncat între oi (Dan., 6, 16-23). Dar şi cei trei tineri, care au postit la rândul lor, au fost aruncaţi în foc şi au ieşit de acolo cu trupurile luminoase şi neatinse de flăcări (Dan., 3, 19-27). Dacă focul a fost adevărat, atunci cum de nu i-a ars pe aceşti oameni? Dacă trupurile lor erau adevărate, cum de nu au fost vătămate? Cum? Întreabă postul să-ţi spună. El o să te lămurească în legătură cu această taină, pentru că taină este, cu adevărat, ca trupurile să fie date fiarelor sălbatice sau focului şi să nu păţească nimic. Vezi ce luptă peste fire şi apoi ce biruinţă peste fire? Adu-ţi aminte mereu de puterea postului şi primeşte-l cu sufletul deschis, pentru că este nebunie curată să ne îndepărtăm de el, atunci când şi de colţii leilor fereşte, şi de foc scapă, şi pe diavoli îi îndepărtează, potolind văpaia patimilor, liniştindu-ne gândul şi aducându-ne alte şi alte binefaceri." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 350)

POSTUL (modul postirii)

„Dacă doctorii, când au dat doctorii celor ce vor să-şi curețe stomacul de sucuri rele şi stricate, poruncesc bolnavilor să se înfrâneze de la mâncare, ca să nu fie mâncarea piedică puterii doctoriei, ci să lucreze şi să-şi împlinească lucrarea ei, apoi cu mult mai mult se cuvine ca noi, cei ce avem să primim leacul acesta duhovnicesc, adică postul, acest fel deosebit de mâncare, să ne curăţim cugetul, să ne facem mintea mai uşoară, pentru ca întunecată de beţie, să nu ne fie postul zădarnic şi nefolositor". (*Omilii la Facere,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 32)

„Să nu aşteptăm numai să treacă săptămânile postului, ci să ne cercetăm cugetul, să ne examinăm gândurile, ca să vedem ce faptă bună am săvârşit în săptămâna asta, ce faptă bună în cealaltă, ce adaos am pus în următoarea şi ce patimă am îndreptat. De nu ne vom rândui aşa viaţa noastră şi de nu vom avea o grijă atât de mare de sufletul nostru, de nici un folos nu ne va fi postul şi nici nemâncarea pe care o suferim...". (*Omilii la Facere,* omilia XI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 130)

„Să nu căutăm atâta numai, să venim la biserică în fiecare zi, să ascultăm mereu predicile şi să postim tot postul mare; că dacă nu vom câştiga nimic din venitul regulat la biserică şi din

ascultarea predicii, dacă nu vom pune ceva folositor în sufletul nostru în acest post, nu numai că nu vom avea nici un folos de pe urma tuturor acestora, ci ne vor fi pricină şi de mai mare osândă, că am avut parte de atâta învăţătură, dar am rămas aceiaşi, că cel nervos nu s-a potolit, că cel mânios n-a ajuns blând, că cel invidios nu s-a urcat până la prietenie, că cel înnebunit după bani nu s-a depărtat de această patimă ca să fie gata să facă milostenie şi să hrănească pe săraci, că cel desfrânat nu s-a cuminţit, că cel îndrăgostit de slava deşartă n-a învăţat s-o dispreţuiască şi să îndrăgească adevărata slavă, şi, în sfârşit, că cel ce nu iubeşte pe semenul său nu s-a trezit ca să se înveţe să nu fie numai mai prejos de vameşi – că spune Hristos: *Dacă iubiţi pe cei ce vă iubesc, ce faceţi mai mult? Oare nu şi vameşii fac la fel?* (Matei, 5, 46) –, ci să-şi pregătească cugetul să se uite cu drag la duşmani şi să le arate multă dragoste". (*Omilii la Facere,* omilia XI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 131)

„*Iar când postiţi nu fiţi ca făţarnicii trişti, că îşi smolesc feţele lor ca să arate oamenilor că postesc* (Matei 6, 16).

Bine ar fi ca la auzul acestor cuvinte să suspinăm şi să plângem cu amar! Că nu numai că îi imităm pe făţarnici, dar îi şi întrecem. Cunosc, cunosc mulţi oameni care nu postesc şi arată lumii că postesc; îşi pun mască de postitori deşi nu postesc; iar apărarea lor este mai rea chiar decât păcatul, că spun: *Fac asta ca să nu smintesc mulţimea!* Ce spui, omule? Dumnezeiască e legea care ţi-a poruncit să posteşti, şi tu vorbeşti de sminteală? Păzindu-o, socoteşti că sminteşti, iar călcându-o, nu sminteşti? Poate fi, oare, o prostie mai mare decât aceasta? Nu încetezi odată să fii mai rău ca făţarnicii şi de două ori făţarnic? Nu te ruşinezi de tăria cuvintelor Domnului la gândul cât de mare e păcatul ce-l săvârşeşti? Domnul nu S-a mărginit să spună numai atât că aceia care arată lumii că postesc sunt nişte făţarnici, ci, voind să-i mustre mai mult, le spune *că-şi smolesc feţele lor,* adică şi le strică şi le pocesc". (*Omilii la Matei,* omilia XX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 261)

„Şi după cum atunci când ne-a poruncit să intrăm în cămara noastră negreşit nu ne-a poruncit că neapărat numai acolo să ne rugăm, ci a arătat acelaşi lucru şi acum, când ne porunceşte să ne ungem capul, negreşit nu ne porunceşte să-l şi ungem; că atunci toţi am fi călcătorii acestei legi şi, înainte de toţi, mai cu seamă cei care se străduiesc să o păzească, popoarele de monahi care acoperă munţii. Hristos, deci, nu ne-a dat această poruncă; ci, pentru că cei vechi aveau obiceiul să-şi ungă capetele lor ori de câte ori erau veseli şi bucuroşi - şi asta o poţi vedea destul de bine la David şi la Daniil – a spus să ne ungem şi noi capetele, nu ca neapărat să o facem, ci ca să ne dăm silinţa să ascundem cu mare grijă, prin toate mijloacele, bunul acesta, postul. Dar ca să vezi că Hristos aceasta a vrut să spună, a îndeplinit El însuşi, cu fapta, ceea ce poruncise cu cuvântul, postind patruzeci de zile; şi postind, ascuns de lume, nu Şi-a uns capul, nici nu S-a spălat; deşi n-a făcut asta, totuşi a săvârşit totul fără să urmărească slava deşartă. Aceasta ne-o porunceşte şi nouă, dând ca pildă pe făţarnici şi îndemnându-ne prin o îndoită poruncă. Prin pilda făţarnicilor Domnul vrea să ne mai arate încă ceva. Vrea să îndepărteze de la noi această dorinţă rea de a posti de ochii lumii, nu numai pentru că un astfel de post este de râs şi de batjocură, nici numai pentru că nu aduce nici un folos, ci şi pentru a arăta că o astfel de înşelare este trecătoare. Actorul pare strălucitor atâta vreme cât ţine spectacolul; dar, mai bine spus, nici atunci nu-i socotit strălucitor de toţi spectatorii, că mulţi dintre ei ştiu cine este cel ce joacă rolul. Când, însă, spectacolul s-a terminat, actorii apar în faţa lumii aşa cum sunt. Aşa păţesc şi cei care umblă după slava deşartă, cei care postesc numai de ochii lumii. Pe aceştia mulţi îi cunosc şi aici pe pământ şi ştiu că nu sunt ce vor să pară, pentru că postul lor este numai o mască; dar, după ce se va termina spectacolul lumii acesteia, când toate vor fi goale şi descoperite, atunci vor fi daţi pe faţă, în faţa întregii lumi". (*Omilii la Matei,* omilia XX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 262)

„Dacă vrei să arăți oamenilor postul, așteaptă puțin, și-ți voi da cu prisosință prilej să te vadă o mulțime de oameni. Și cu mult folos! Dar, dacă vrei să arăți oamenilor, aici pe pământ, postul tău, apoi pierzi slava ce vreau să ți-o dau; și, dimpotrivă, o câștigi dacă disprețuiești laudele oamenilor. Atunci, pe lumea cealaltă, te vei bucura în toată voia de slavă. Dar, înainte de slava aceasta culegi mult folos chiar aici pe pământ, pentru că supui sub picioarele tale toată slava omenească, scapi de robia amară a oamenilor și ajungi un adevărat postitor. Iar dacă postești ca să arăți oamenilor că postești, atunci, pe lumea cealaltă, te vei găsi ca într-o pustie: nu va fi nimeni care să te privească, pentru că de nicăieri nu se va vedea că ai postit. Insulți postul, dacă nu postești de dragul postului, ci ca să te vadă împletitorii de frânghii, fierarii, oamenii din piață! Insulți postul, dacă vrei să te admire păcătoșii și cei care nu postesc! Insulți postul, dacă chemi pe dușmanii postului să le arăți postul, să vadă postul". (*Omilii la Matei,* omilia XX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 263)

„Este știut că nu folosește la nimic a posti, dacă cineva se mărginește la o simplă abținere de la hrană." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 58-59)

„Postul este o doctorie: dar o doctorie, chiar dacă a săvârșit mii de vindecări, este adesea nefolositoare prin stângăcia aceluia care o întrebuințează, căci trebuie a o lua la timpul cuvenit, în atâta sau atâta cantitate, și a ține socoteală de firea corpului, de climat, de timpul anului, de felul hranei și de alte multe împrejurări: lăsând la o parte una singură, înseamnă a ne pune în pericol." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 59)

„Cinstea postului nu este abținerea de la mâncare, ci fuga de păcate. A nu vedea în post decât o simplă abținere de la mâncare, înseamnă a-l batjocori. Tu postești? Arată-mi prin faptele tale! Care vor fi aceste fapte? mă veți întreba. Dacă vezi un sărac, ai milă de el; dacă vezi pe dușmanul tău, împacă-te cu el; dacă amicul tău săvârșește o faptă vrednică de laudă, nu-l invidia; dacă ochii zăresc o femeie frumoasă, treci înainte. Nu numai gura noastră trebuie să postească, ci și ochii, urechile, picioarele, mâinile, toate membrele noastre. Mâinile noastre să postească, adică să fie curate de orice răpire sau avariție lumească; picioarele să postească, adică să se abțină de a alerga la spectacole nepermise; ochii să postească, adică să se deprindă de a nu arunca niciodată priviri nemodeste, a nu privi cu curiozitate obiecte periculoase. Căci spectacolul este hrana ochilor; dar dacă ele sunt nedrepte și oprite, vatămă postul și mântuirea sufletului este în pericol; dacă sunt însă drepte și permise, ele sunt o podoabă a postului. Și n-ar fi contra bunului simț de la a ne abține de la o mâncare altădată îngăduită și de a ne sătura totuși ochii cu un nutriment care le este oprit? Tu nu mănânci carne? Bine, dar nu te hrăni cu necurăție prin ochii tăi! Urechile, de asemenea, să postească și postul lor este a nu asculta nici facerile de rău, nici clevetirile. *Nu ridica strigare mincinoasă*, zice Sfânta Scriptură (Exod 23, 1). Gura să postească, abținându-se de la orice vorbire necinstită și batjocoritoare. La ce folosește ca să ne abținem de la carnea păsărilor și peștilor, dacă noi sfâșiem și mâncăm pe frații noștri? (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 60-61)

„... dezbracă grijile cele vremelnice, căci timpul postului este un timp de luptă, armează-te cu armele duhului, căci nouă ne stă înainte un greu război împotriva Satanei și a puterii lui." (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 82)

„Eu însă înțeleg nu postul cel obișnuit, ci postul cel adevărat, adică nu numai înfrânarea de la mâncare, ci încă și înfrânarea de la păcate; căci nu singur bucatelor în sine, ci numai postul cel adevărat poate mântui pe om. Așadar, pentru ca noi să nu ne osândim în zadar și să ni se răpească folosul postului, să cercetăm cum și în ce chip trebuie să postim. Fariseul acela din Evanghelie încă postea (Lc., 18, 10 și urm.), dar aceasta nu i-a folosit la nimic, ci s-a întors deșert în casa sa, pe când vameșul, care nu postise, l-a întrecut. Ninivitenii au postit și iarăși au dobândit harul lui Dumnezeu. Dar și jidovii posteau, fără ca aceasta să-i fi mântuit.

Să vedem acum ce însuşiri a avut postul ninivitenilor şi prin ce au îmblânzit ei mânia cea mare a lui Dumnezeu. Era oare postul lor numai înfrânare de mâncare şi îmbrăcarea hainelor de jale? Nicidecum, ci era o schimbare a toată viaţa lor. De unde ştim aceasta? De la însuşi profetul. Când el vorbeşte despre mânia lui Dumnezeu şi despre postul ninivitenilor, şi despre iertarea dumnezeiască, cea dobândită, arată şi temeiul acestei iertări prin cuvintele: *Căci Dumnezeu a văzut faptele lor* (Iona 3, 10). Care fapte? Oare înfrânarea lor şi purtarea hainelor de jale? Nu, ci tăcând despre aceasta, zice: *Fiindcă fiecare a părăsit calea sa cea rea, Domnului i-a părut rău de nenorocirea ce voia a aduce asupra lor.* Aşadar, vezi că ninivitenii nu prin înfrânarea de la mâncare, ci prin schimbarea vieţuirii lor au scăpat de primejdia cea mare şi iarăşi au împăcat pe Dumnezeu.

Dar eu zic aceasta nu pentru a înjosi postul, ci pentru a-l cinsti cu adevărat, căci cinstea postului stă nu întru înfrânarea de la mâncare, ci întru înfrânarea de la păcate, iar cine mărgineşte postul său numai de la a mânca, acela necinsteşte postul mai mult. Tu posteşti! Bine, dar arată-mi aceasta prin fapte! Prin ce fapte? – întrebi tu. Iată: când vezi un sărac, fie-ţi milă de dânsul; când vezi un vrăjmaş, împacă-te cu dânsul. De vezi pe aproapele tău norocit, nu-l pizmui. Ţine ochii tăi în frâu, ca să nu arunce priviri poftitoare şi necurate. Nu numai gura ta trebuie să postească, ci încă şi ochii şi urechile, picioarele şi mâinile şi toate membrele trupului tău. Mâinile tale să postească rămânând curate de averea cea nedreaptă şi de lăcomia câştigului. Picioarele tale trebuie să postească nemergând la desfătările cele necuviincioase. Ochii trebuie să postească neuitându-se cu poftă şi cu aprindere. Privirea este mâncarea ochilor. Dacă privirea este neiertată, păcătoasă, vatămă postul, ducând tot sufletul la pierdere. Ar fi cea mai mare nebunie a opri gurii chiar mâncarea cea învoită, iară ochiului, dimpotrivă, a-i îngădui privirea cea păcătoasă. Tu te înfrânezi de carne. Bine. Dar nu-ţi lăsa nici ochii a căuta la pofta cărnii. Încă şi urechile tale trebuie să postească. Dar postul urechii stă în a nu asculta clevetirile şi vorbele cele rele asupra cuiva. Căci se zice în Sfânta Scriptură: *Să nu asculţi vorbele cele mincinoase* (Ieş. 23, 1). Încă şi gura trebuie să postească, înfrânându-se de la vorbele cele de ruşine şi de înjurături sau sudalme; căci ce ar folosi, dacă noi nu mânăm carnea dobitoacelor, dar tot ca nişte fiare sălbatice sfâşiem numele cel bun al fraţilor noştri? Defăimătorul, într-adevăr, sfâşie şi mănâncă pe aproapele său. Despre aceasta vorbeşte Pavel, când zice: *Iară de vă muşcaţi unul pe altul şi vă mâncaţi, căutaţi să nu vă mistuiţi unul de către altul* (Gal. 5, 15). Deşi nu ai înfipt dinţii tăi în carnea, nici în trupul aproapelui tău, dar ai muşcat sufletul lui cu clevetirea ta, l-ai rănit cu bănuiala ta cea rea, ţi-ai pricinuit ţie însuţi, lui şi multor altora înmiite daune.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 82-85)

„...în acest sfânt timp al postului să alungăm toată defăimarea din gura noastră, fiind convinşi, că de am mânca numai cenuşă, această viaţă aspră nu va putea folosi, dacă nu ne vom înfrâna totodată de prihănire şi de defăimare. Să postim deci, iubiţilor, în aşa chip, ca noi să ne înfrânăm nu numai de la mâncare, ci şi de la păcate. Atunci noi încă din viaţa de acum vom avea bună nădejde de mântuire, iară în viaţa cea viitoare ne vom apropria de Hristos cu o veselă încredere şi vom putea gusta bunurile cele negrăite ale cerului, de care fie să ne împărtăşim cu toţi, prin harul şi prin iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 89-90)

POSTUL (însoţit de rugăciune şi de milostenie)

„Postul sădeşte în sufletul omului filozofie, face din om înger, doboară puterile cele netrupeşti; dar nu postul singur, ci e nevoie şi de rugăciune; şi în primul rând de rugăciune”. (*Omilii la Matei,* omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 667)

„Dacă posteşti fără să faci milostenie, postul nu mai e socotit post; cel care posteşte, fără să facă milostenie, e mai rău decât unul care se îmbuibează, decât un beţiv; şi cu atât mai rău cu cât nemilostenia e mai mare păcat decât huzurul şi petrecerile". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 883)

POSTUL (trupesc și postul sufletesc)

„A trecut postul cel trupesc, dar n-a trecut postul cel duhovnicesc. Acesta e mai bun decât acela, iar acela pentru acesta s-a făcut. După cum, când posteaţi vă spuneam că puteţi posti, dar să nu postiţi, tot aşa şi acum vă spun că puteţi să nu postiţi, şi totuşi să postiţi. Poate că vi se par o enigmă cuvintele mele. Dar vă voi da dezlegarea enigmei.

Cum puteţi să nu postiţi cu toate că postiţi? Când vă abţineţi de la mâncăruri, dar nu vă abţineţi de la păcate. Şi cum puteţi să postiţi cu toate că nu postiţi? Când vă înfruptaţi cu mâncăruri, dar nu gustaţi din păcat.

Acest post e mai bun decât acela. Dar nu numai mai bun, ci şi mai uşor. Pe vremea postului mulţi spuneau că nu pot posti din pricina slăbiciunii trupului." (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 136)

POSTUL (sufletesc)

„Toată grija noastră să ne fie pentru mântuirea sufletului, cum am putea înfrâna săltările trupului, ca să postim cu adevărat, adică să ne oprim de la rele. Acesta este postul. Că pentru aceasta ne oprim de la bucate, ca să înfrânăm tăria trupului, să facem calul uşor de strunit. Se cuvine ca acela care posteşte mai înainte de toate să-şi înfrâneze mânia, să fie învăţat să fie bun şi blând, să aibă inima zdrobită, să smulgă din minte gândurile poftelor celor rele, să aibă înaintea ochilor ochiul cel neadormit al lui Dumnezeu şi scaunul cel drept de judecată; să fie mai presus de bani, să fie darnic atunci când face milostenie şi să izgonească din sufletul său orice răutate faţă de semenul său. Acesta e adevăratul post, după cum spune şi Isaia, vorbind din partea lui Dumnezeu: *Nu acest post am ales Eu, zice Domnul; de ţi-ai îndoi ca un cerc grumazul tău, de ai aşterne sub tine sac şi cenuşă, nici aşa nu veţi chema post primit, zice Domnul* (Isaia, 58, 5).

– Dar spune-mi, care post?

– *Dezleagă învoielile cele făcute cu sila* (Isaia, 58, 6), *frânge cu cel flămând pâinea ta, adu în casa ta pe săracul fără adăpost* (Isaia, 58, 7). *Şi dacă vei face asta*, spune mai departe Dumnezeu, *atunci va ieşi dimineaţa lumina ta şi sănătatea ta va înflori* (Isaia, 58, 8).

Ai văzut, iubite, care este adevăratul post? Aşa să postim şi să nu gândim fără rost ca foarte mulţi, care mărginesc postul la atâta numai că stau nemâncaţi până seara. Nu ni se cere atâta nouă, ci ca împreună cu oprirea de la mâncăruri să ne oprim şi de la faptele care ne vatămă şi să ne dăm multă sârguinţă pentru săvârşirea faptelor celor duhovniceşti. Cel care posteşte trebuie să fie smerit, liniştit, blând, dispreţuitor al slavei vieţii de aici. Cum a dispreţuit trupul, aşa se cuvine să dispreţuiască şi slava deşartă şi să se uite numai la Acela Care cercetează inimile şi rărunchii (Ps., 7, 10); să se roage cu toată sârguinţa, să se mărturisească lui Dumnezeu şi să se ajute după putere prin facerea de milostenii". (*Omilii la Facere,* omilia VIII, V-VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 104-105)

„Ce folos ai de post şi de privigheri, când limba îţi este ca beată şi se hrăneşte la o masă mai necurată decât mâncarea câinilor, fiind mâncătoare de sânge, vărsând dintr-însa bale şi gura făcându-se jgheab de scurgere a murdăriilor sau poate cu mult mai spurcată? Acestea eu le spun nu îngrijindu-mă de cei ce aud vorbindu-se rele pe nedrept pe socoteala lor, căci aceia sunt vrednici şi de cununi când sugeră cu bărbăţie cele vorbite împotriva lor — ci de voi cele ce le vorbiţi, căci Sfintele Scripturi îl fericesc pe cel ce aude vorbindu-se rele de dânsul pe

nedrept, pe când pe cel ce grăieşte de rău pe alţii îl scot afară, sau îl îndepărtează de la sfintele Taine, sau mai bine zis, îl depărtează chiar de la Biserică. *Pe cel ce clevetea întru ascuns pre vecinul său, zice, pe acela l-am gonit.* (Ps. 100, 5), ba încă pe unul ca acesta îl făceau şi nevrednic a citi sfintele cărţi, după cum zice: *Pentru ce tu povesteşti dreptăţile mele şi iei aşezământul de lege al meu în gura ta* (Ps. 49, 15). Mai departe apoi punând şi pricina, zice: *Şezând împotriva fratelui tău, ai clevetit* (Ps. 49, 20). Aici el nu a hotărât dacă cele vorbite sunt adevărate sau mincinoase, pe când aiurea a oprit a vorbi chiar şi cele adevărate, arătând că chiar de ai spune adevărul, nu ţie se cade a le grăi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 475)

„Dacă zelul nostru în timpul postului astfel este, dacă în această săptămână ne îndreptăm de obiceiul de a jura, dacă săptămâna următoare stingem în noi focul mâniei, dacă, în fine, distrugem din rădăcină patima de a vorbi de rău, dacă mai târziu facem să dispară alte greşeli, astfel progresând treptat, ne vom apropia puţin câte puţin de desăvârşire, vom scăpa de pericolul ce ne ameninţă şi ne vom face bine plăcuţi Domnului." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 82)

„La Păresimi toţi au obiceiul să se întrebe unii pe alţii, câte săptămâni au postit; şi poţi să auzi pe unii spunând că două, pe alţii că trei, iar ceilalţi că au postit toate săptămânile. Şi ce folos, dacă am trecut postul fără fapte bune? Dacă unul spune: *Am postit tot postul*, tu spune: *Aveam un duşman şi m-am împăcat cu el; aveam obiceiul să bârfesc, şi m-am lăsat de el; aveam năravul de a jura, acum m-am îndreptat.* Nu e nici un folos pentru negustori că au făcut un lung drum pe mare, dacă nu duc cu ei o mare încărcătură şi multe mărfuri; nici noi n-avem nici un folos de pe urma postului, dacă îl trecem fără folos şi fără rost. Dacă postim numai de mâncare, după ce vor trece cele patruzeci de zile, va trece şi postul; dacă însă ne lăsăm de păcate, şi după trecerea postului de mâncare rămânem cu postul de păcate, atunci folosul pentru noi e necurmat şi, chiar înainte de împărăţia cerurilor, Dumnezeu ne va da nouă aici multă răsplată." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 114-115)

„Căci acest lucru e vrednic de plăcere, aceasta e ce căutăm şi din pricina căruia se fac toate: să ne îndreptăm greşelile, ca să nu ieşim din post, aşa cum am intrat în post, ci curăţindu-ne şi lepădându-ne de toate cele rele, apoi să prăznuim sfânta sărbătoare. Căci dacă nu se face aceasta, nu numai că nu vom avea nici un folos, ci ne vom alege cu cea mai mare pagubă după trecerea postului. Să nu ne bucurăm aşadar că am trecut lungimea postului (asta nu e mare ispravă), ci să ne bucurăm, când l-am trecut îndreptându-ne păcatele, pentru ca, după trecerea lui, să se vadă roada." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 138-139)

„Se poate să înduri osteneala postului şi să nu iei plata postului.
- Cum?
- Când ne abţinem de la mâncări, dar nu ne abţinem de la păcate; când nu mâncăm carne, dar mâncăm casele săracilor; când nu ne îmbătăm cu vin, dar ne îmbătăm cu pofte rele; când stăm toată ziua nemâncaţi, dar ne petrecem toată ziua la spectacole pline de desfrânare. Iată osteneală pentru post, dar fără plată pentru post!" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şasea, pp. 97-98)

„Spune-mi, te rog, ce folos ai de pe urma postului, când posteşti cu trupul, dar te desfrânezi cu ochii? Că desfrânare nu-i numai împreunarea trupurilor, ci şi privirea desfrânată." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şasea, p. 100)

„Dar şi când postim, nu ajunge să ne abţinem de la diferite mâncăruri, ci trebuie să postim şi sufleteşte. Există primejdia ca ţinând posturile rânduite de Biserică, să nu avem nici un folos. Din ce cauză? Pentru că ne ţinem departe de mâncăruri, dar nu ne ţinem departe de

păcat; nu mâncăm carne, dar mâncăm sufletele celor săraci; nu ne îmbătăm cu vin, dar ne îmbătăm cu pofte trupeşti; petrecem ziua în post, dar ne uităm la lucruri ruşinoase. În felul acesta, pierdem folosul postului. De aceea, postul de mâncare trebuie însoţit de îndepărtarea de orice păcat, de rugăciune şi de luptă duhovnicească. Numai astfel vei aduce jertfă bineplăcută Domnului şi vei avea mult folos." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 351)

„Acesta este de fapt postul cel mai spornic (postul de păcate – n.n.) şi pentru el se renunţă la mâncăruri, ca să alergăm mai sprinteni pe drumul virtuţii." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 82)

„Postul de alimente este fără îndoială preţios şi necesar, însă este un altul încă mai de lipsă: postul patimilor. Să facem să postească mândria noastră, avariţia noastră, voluptatea noastră, poftele arzătoare ale trupului nostru. Să facem să postească ochii noştri, urechile noastre, limba noastră, simţurile noastre, inima noastră." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 447)

POSTUL (motivele pentru care poate fi întrerupt postul)

„Căci cel ce nu posteşte se cuvine să aibă şi iertare din cauza bătrâneţilor, alţii de boala trupului, alţii din altă întâmplare. Iar cel ce nu grijeşte de mântuirea păcatelor lui, nu poate fi să nu dea seamă." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 11)

POSTUL (omului ce este bolnav)

„Deci dacă sunt aici unii care, împiedicaţi de vreo boală trupească, nu pot sta nemişcaţi, pe aceştia îi sfătui să-şi aline şi boala trupului şi să nu se lipească nici de această învăţătură duhovnicească, ci acesteia să-i arate mai mare râvnă.

Sunt, da, sunt căi cu mult mai bune decât calea postului, care ne pot deschide uşile îndrăznirii celei către Dumnezeu. Cel ce mănâncă şi nu poate posti să facă milostenii mai bogate, să se roage cu mai multă stăruinţă, să fie cu mai multă râvnă la ascultarea cuvintelor dumnezeieşti, la acestea boala trupului nu-i o piedică. Să se împace cu duşmanii, să alunge din sufletul său orice gând de răzbunare. De vrea să facă asta, a postit postul cel adevărat, acela care mai presus de toate îl cere de la noi Stăpânul. Că pentru aceasta porunceşte şi această abţinere de la mâncăruri, ca înfrânându-ne săltările trupului, să-l facem plecat pentru împlinirea poruncilor. Dar dacă din pricina unei boli trupeşti nu vrem să avem ajutorul ce ni-l dă postul şi arătăm şi mai multă trândăvie pentru împlinirea faptelor bune, atunci fără să ne dăm seama ne păgubim cumplit. Dacă postul nu ne e de nici un folos de ne lipsesc faptele bune de care am vorbit mai sus, apoi vom fi şi mai trândavi de nu putem folosi nici leacul postului". (*Omilii la Facere*, omilia X, I-II, în col. PSB, vol. 21, pp. 116-117)

„Iar pe fraţii voştri, care din pricina unei slăbiciuni trupeşti nu pot să postească, îndemnaţi-i să nu lipsească de la această învăţătură duhovnicească; învăţaţi-i, spuneţi-le cele grăite de mine, arătaţi-le că acela care mănâncă şi bea cu măsură nu-i nevrednic să vină la biserică şi să asculte predica; nevrednic e cel trândav, cel leneş. Spuneţi-le cuvântul apostolic: *Cel ce mănâncă pentru Domnul mănâncă; cel ce nu mănâncă pentru Domnul nu mănâncă; şi mulţumeşte lui Dumnezeu* (Rom., 14, 6). Deci şi cel ce posteşte mulţumeşte lui Dumnezeu, că a avut putere să ducă osteneala postului; şi iarăşi şi cel ce mănâncă mulţumeşte lui Dumnezeu, pentru că aceasta cu nimic nu-i poate vătăma mântuirea sufletului, dacă vrea". (*Omilii la Facere*, omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„Dacă îţi este trupul neputincios şi nu poţi posti neîncetat, nu îţi este neputincios ca să te rogi, nici fără putere ca să dispreţuieşti poftele pântecelui. Chiar dacă nu poţi să posteşti,

totuşi poţi să nu te îmbuibezi. Nu-i puţin lucru şi acesta, nici departe de post, ci în stare să pună capăt furiei diavolului". (*Omilii la Matei,* omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 667)

„Cel care n-a postit, poate fi iertat, când a făcut-o din pricina prea marii slăbiciuni a trupului, acela însă care nu şi-a îndreptat greşelile, e peste putinţă să găsească vreun temei de iertare.

N-ai postit din pricina slăbiciunii trupului. Dar - ia spune-mi - de ce nu te-ai împăcat cu duşmanii? Oare şi aici poţi să aduci ca temei slăbiciunea trupului? Şi iarăşi, dacă păstrezi ură şi pizmă, cu ce te poţi dezvinovăţi? Căci nimeni, când e vorba de asemenea greşeli, nu aleargă la slăbiciunea trupului. Şi acesta e un semn al bunătăţii lui Hristos, că poruncile cele mai de seamă, ce cuprind în ele toată viaţa noastră, nu pot fi întru nimic vătămate de slăbiciunea trupului." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 177)

„Căci cel care nu posteşte este firesc să fie iertat, aducând ca justificare boala sau slăbiciunea trupească, însă cel care nu şi-a îndreptat păcatele, e cu neputinţă să găsească justificare." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 168)

POSTUL (când postim, să nu privim la ostenelile postului, ci la folosul dobândit prin el)

„De posteşti, nu te gândi la traiul rău pricinuit de post, ci la tihna ce ţi-o aduce traiul acesta rău." (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia,* III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* pp. 530-531)

POSTUL (folosul postului)

„Că după cum îmbuibarea cu mâncare este pricină şi prilej de nenumărate rele pentru oameni, tot aşa şi postul şi dispreţul pântecelui ne este totdeauna pricină de nespuse bunătăţi. La început, când Dumnezeu a făcut pe om, ştiind că postul trebuie să-i fie mai cu seamă leacul pentru mântuirea sufletului, îndată, chiar de la început, i-a dat celui întâi-zidit această poruncă şi i-a zis: *Din tot pomul cel din rai să mâncaţi, dar din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mâncaţi* (I Cor., 6, 10). Icoană a postului a fost spusa: *Din acesta mănâncă!* şi: *Din acesta nu mânca!*". (*Omilii la Facere,* omilia I, II, în col. PSB, vol. 21, p. 33)

„Vezi-mi acum şi câte bunătăţi aduce postul!

Moise a putut să ia plăcile legii după ce a postit patruzeci de zile. Dar când, la coborârea de pe munte, a văzut nelegiuirea poporului, a aruncat la pământ şi a sfărâmat plăcile pe care cu atâta înfrânare le dobândise, pentru că a socotit că este o nebunie ca un popor beat şi nelegiuit să primească legea Stăpânului. De aceea acest minunat prooroc a avut iarăşi nevoie de alte patruzeci de zile de post ca să poată primi şi aduce de sus alte plăci în locul celor sfărâmate din pricina fărădelegii poporului. Marele Ilie a postit atâtea şi atâtea zile; şi, pentru că a postit, a scăpat de tirania morţii, s-a urcat în cer cu o căruţă de foc şi nici până azi n-a ştiut ce-i moartea. Iar Daniil, bărbatul doririlor, după ce a postit multe zile, a fost învrednicit de acea minunată vedenie; a pus frâu furiei leilor şi i-a făcut blânzi ca nişte oi, nu schimbându-le firea, ci schimbându-le voinţa, cu toate că le rămăsese cruzimea. Ninivitenii, apoi, folosindu-se de post, au schimbat hotărârea Stăpânului. Au pus la post nu numai pe oameni, ci şi pe animale; şi aşa, despărţindu-se fiecare de obiceiurile lui rele, au aplecat spre milostivire pe Stăpânul tuturora. Dar pentru ce să mai vorbesc de robi – cu toate că pot înşira şi pe alţii mulţi, atât din Vechiul cât şi din Noul Testament, care au strălucit prin post – când ar trebui să venim la Stăpânul nostru obştesc al tuturora? Că şi Domnul nostru Iisus Hristos, şi El, după ce a postit patruzeci de zile, a început lupta cu diavolul, dându-ne tuturor pildă, ca să ne înarmăm cu postul; şi după ce ne-am întărit cu postul să pornim la lupta cu diavolul.

Dar poate cineva din cei care au privirea pătrunzătoare şi sunt ascuţiţi la minte mă va întreba:

– Dar pentru ce Stăpânul a postit tot atâtea zile cât şi robii şi n-a depăşit numărul de zile?

– Nu s-a petrecut asta fără rost şi la întâmplare, ci cu înţelepciune şi potrivit nespusei Lui iubiri de oameni. Ca să nu se creadă că a venit în aparenţă pe pământ, ca să nu se creadă că n-a luat trup sau că a fost în afară de firea omenească, de aceea a postit tot atâtea zile şi n-a mai adăugat zile, ca să închidă gura celor cu gând neruşinat de ceartă. Dacă aşa, că a postit patruzeci de zile, şi tot mai sunt unii încă şi acum care îndrăznesc să spună că n-a avut trup omenesc, ce n-ar fi îndrăznit să zică dacă prin preştiinţa Lui nu le-ar fi tăiat şi acest prilej? De asta n-a vrut să postească mai multe zile, ci tot atâtea cât şi robii, ca să ne înveţe cu fapta că a avut şi El acelaşi trup ca şi noi, că nu era în afara firii omeneşti. Ne-au arătat, dar, şi robii, ne-a arătat-o şi Stăpânul, că mare e puterea postului şi mult e câştigul pe care postul îl aduce sufletului". (*Omilii la Facere,* omilia I, III-IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 34-35)

„Postul este hrană sufletului; şi după cum hrana trupească îngraşă trupul, tot aşa şi postul face mai puternic sufletul, îl face mai uşor, îi dă aripi, îl face să stea la înălţime, să se gândească la cele de sus şi să se ridice mai presus de plăcerile şi dulceţile acestei vieţi. Şi după cum corăbiile uşoare străbat mai iute mările, iar dacă sunt încărcate peste măsură se scufundă, tot aşa şi postul face mai uşoară mintea şi o pregăteşte să străbată cu uşurinţă oceanul acestei vieţi; o face să se îndrăgostească de cer şi de cele din cer, să socotească o nimica pe cele din lumea aceasta şi să treacă pe lângă ele cu mai multă nepăsare decât pe lângă umbră şi vis." (*Omilii la Facere,* omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 35-36)

„Nicăieri nu mai e astăzi turburare, nici strigăt, nici tăiere de vite, nici alergăturile bucătarilor. Toate s-au dus, iar oraşul nostru seamănă cu o femeie cuminte, cu bună-cuviinţă şi înţeleaptă. Când mă gândesc la schimbarea grabnică petrecută astăzi şi mă duc cu gândul la neorânduiala zilei de ieri, mă mir şi mă minunez de puterea postului; că a intrat în cugetul fiecăruia, i-a schimbat gândul, i-a curăţit mintea, nu numai a conducătorilor, ci şi a conduşilor; nu numai a bărbaţilor, ci şi a femeilor; nu numai a celor liberi, ci şi a robilor; nu numai a bogaţilor, ci şi a săracilor; nu numai a celor ce şi-au făcut cultura în limba grecească, ci şi a celor barbari. Dar pentru ce vorbesc eu de conducători şi de supuşi? Chiar cugetul celui ce poartă pe cap diadema împărătească arată aceeaşi supunere ca şi ceilalţi. Nu mai poţi vedea astăzi deosebire între masa bogatului şi masa săracului. Pretutindeni mâncăruri simple: s-au dus mâncărurile scumpe şi gătite cu migală; astăzi ne apropiem de masa aceasta săracă cu mai multă plăcere decât atunci când ni se puneau în faţă mâncăruri pregătite cu fel de fel de dresuri şi mult vin". (*Omilii la Facere,* omilia II, I, în col. PSB, vol. 21, p. 39)

„Da, postul istoveşte trupul şi pune frâu zburdărilor celor fără de rânduială, dar face sufletul mai limpede, îl întraripează, îl face să se suie la înălţimi, îl face uşor". (*Omilii la Facere,* omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„Nouă ne e dulce primăvara postului fiindcă obişnuieşte a domoli talazuri nu de ape, ci de pofte dobitoceşti şi ne pune cunună nu din flori, ci de haruri duhovniceşti - că zice Scriptura: *Cunună a harurilor vei lua pe creştetul tău* (Pilde 1, 9). Rândunica, venind, nu goneşte iarna precum goneşte postul, venind, iarna patimilor cugetului nostru. Nu se mai luptă sufletul cu trupul, nici nu se mai răscoală robul împotriva stăpânului, ci tot acest război al trupului se curmă." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, p. 8)

„Postul sădeşte în sufletul omului filozofie, face din om înger, doboară puterile cele netrupeşti; dar nu postul singur, ci e nevoie şi de rugăciune; şi în primul rând de rugăciune". (*Omilii la Matei,* omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 667)

„Omul care se roagă cum trebuie şi posteşte nu are nevoie de multe lucruri; iar omul care nu are nevoie de multe lucruri nu poate îndrăgi banii şi averile, ci este înclinat spre milostenie. Cel care posteşte este uşor şi înaripat; se roagă cu mintea trează, postul stinge poftele cele rele, pogoară mila lui Dumnezeu, smereşte sufletul îngâmfat. De aceea şi apostolii posteau aproape totdeauna. Cel care se roagă şi posteşte are două aripi şi este mai uşor decât vântul. Când se roagă nu cască, nu se întinde, nu amorţeşte, cum pătesc cei mai mulţi, ci este mai iute ca focul şi este mai presus de pământ. De aceea mai cu seamă unul ca acesta este duşman şi vrăjmaş demonilor. Nimic nu este mai puternic ca un om care se roagă cum trebuie. Dacă o femeie a avut puterea să înduplece pe un judecător crud care nici de Dumnezeu nu se temea şi nici de oameni nu se ruşina (Luca 18, 2-8), cu mult mai mult va atrage asupra sa mila lui Dumnezeu cel care se roagă neîncetat Lui, care-şi înfrânează pântecele şi alungă de la el desfătarea şi îmbuibarea". (*Omilii la Matei,* omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 667)

„Nu vezi împotriva cui este îndreptată lupta noastră? Este îndreptată împotriva puterilor cele netrupeşti. Deci cum, dacă noi suntem trupuri, vom putea să ne apropiem de dânşii? Dacă cineva luptându-se cu un om, şi încă are nevoie de a se înfrâna în mâncări, dar mai vârtos când are a se lupta cu dracii!" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, pp. 136-137)

„Beţia şi îmbuibarea, prin tirania patimii, ne leagă mâinile la spate şi ne dau patimii, ca unei cumplite stăpâne, prizonieri şi robi; postul, însă, găsindu-ne legaţi şi înrobiţi, ne dezleagă legăturile, ne scapă de tiranie şi ne readuce la libertatea de mai înainte. Aşadar, când postul luptă cu duşmanii noştri, când ne scapă de robie şi când ne aduce din nou la libertate, ce altă dovadă mai mare cauţi de prietenia postului, de prietenia lui pentru neamul omenesc? Iar dovada cea mai mare de prietenia postului este că iubeşte pe cei ce îl iubesc şi urăşte pe cei ce îl urăsc.

Vrei să afli câtă podoabă este pentru oameni postul, câtă pază şi câtă siguranţă? Gândeşte-te la fericitul şi minunatul neam al monahilor! Aceştia au fugit de zgomotele lumii, s-au suit în vârfurile munţilor,şi-au făcut chilii în liniştea pustiei, ca într-un port liniştit, şi şi-au luat postul tovarăş şi împreună-locuitor pentru întreaga lor viaţă. Şi i-a făcut din oameni îngeri. Dar nu numai pe aceia! Nu, ci postul ridică la înălţime pe toţi cei pe care-i găseşte cu dragoste de post. Moise şi Ilie, turnurile profeţilor din Vechiul Testament, deşi erau mari şi străluciţi şi prin celelalte fapte ale lor şi aveau multă îndrăznire către Dumnezeu, totuşi, când voiau să se apropie de Dumnezeu şi să vorbească cu El, atât cât omeneşte este cu putinţă, la post fugeau; şi prin mâinile postului, se apropiau de Dumnezeu. De asta şi Dumnezeu, la început, când a făcut pe om, l-a dat îndată în braţele postului, încredinţând postului, ca unei mame plinc de iubire şi unui preabun dascăl, mântuirea omului.

Porunca dată omului: *Din tot pomul din rai să mâncaţi, dar din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mâncaţi* (Facerea 2, 16-17), este poruncă de post. Dacă în rai a fost neapărată trebuinţă postul, cu mult mai mult în afară de rai; dacă leacul a fost folositor înainte de rănire, apoi cu mult mai mult după rănire; dacă arma ne-a fost bună când încă nu se pornise împotriva noastră războiul dat de pofte, apoi cu mult mai mult ne este de neapărată trebuinţă ajutorul dat de post după ce a început lupta aceasta atât de mare, şi a poftelor, şi a dracilor. Dacă Adam ar fi ascultat de această poruncă, n-ar mai fi auzit a doua poruncă, care zice: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce!* ; dar pentru că n-a ascultat de porunca postului, pentru aceasta: moarte, griji, osteneli, supărări şi o viaţă mai împovărătoare decât moartea; pentru aceasta spini şi ciulini; pentru aceasta, oboseli, dureri şi o viaţă plină de chin." (*Omiliile despre pocăinţă,* omilia a cincea, pp. 79-81)

„Admiră dar postul şi primeşte-l cu braţele deschise! Când şi în cuptor te ajută şi în groapa cu lei te păzeşte, când alungă demoni, când schimbă hotărârea lui Dumnezeu, când

potoleşte furia patimilor, când ne aduce din nou libertatea, când face multă linişte în gândurile noastre, cum să nu fie, oare, cea mai mare nebunie să fugim şi să ne temem de post, care are în el atât de multe bunătăţi?

Vrei să spui că ne slăbănogeşte trupul? Dar *cu cât se strică omul nostru dinafară, cu atât se înnoieşte cel dinăuntru, zi de zi* (II Corinteni 4, 16). Dar, mai bine spus, dacă ai vrea să cercetezi cu de-amănuntul postul, vei vedea că este mama bună-stării trupului nostru. Dacă nu crezi cuvintelor mele, întreabă pe doctori şi te vor lămuri deplin. Doctorii numesc postul mama sănătăţii şi spun că guta, durerile grozave de cap, apoplexia, dropica, umflăturile, furunculele şi alte nenumărate boli vin din trai bun şi din îmbuibare; sunt ca nişte pârâiaşe rele dintr-un izvor foarte rău, care vatămă şi bunăstarea trupului, şi curăţenia sufletului." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a cincea, p. 92)

„Dar vei zice, poate: postul slăbeşte trupul. Dar ascultă ce învaţă Sfânta Scriptură: *Chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinlăuntru însă se înnoieşte din zi de zi* (II Cor. 4, 16). Afară de aceasta, dacă vei cumpăni lucrul mai cu de-amănuntul, vei afla că postul este chiar folositor sănătăţii. Întreabă pe doctori, şi ei cumpătarea şi înfrânarea o vor numi mamă a sănătăţii, pe când din îmbuibare şi din viaţa cea desfătată provin mii de boli." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 37-38)

„Secera duhului tău, care se tocise prin necumpătare, prin post iarăşi se va ascuţi; pregăteşte-te de călătorie la cer, păşeşte pe calea cea aspră şi îngustă, căci cel subţiat prin post poate mai uşor să treacă prin uşa cea strâmtă. Furtuna patimilor trebuie acum să o linişteşti, valurile poftelor celor fără rânduială să le domoleşti, corăbioara sufletului tău să o scapi, să întrebuinţezi toată prevederea şi vei fi un cârmaci duhovnicesc. La toate acestea postul ne dă prilej şi învăţătură." (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 82)

„Căci ce bunătate nu ne vine din post? Toate sunt pline de linişte şi pace curată. Oare nu şi casele sunt eliberate de tulburare şi alergătură şi de toată agitaţia? Dar mai înainte de case mintea celor ce postesc se bucură de această liniştire. Şi tot oraşul urmează [apoi] bunei rânduieli a munţii şi a caselor[70]. Căci nici seara nu se mai aud cântăreţi, nici ziua agitatori şi beţivi, nici cei ce strigă ori bătăioşi, ci peste tot se poate vedea multă liniştire." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, pp. 6-7)

„Trebuie să primim postul cu bucurie, nu cu frică şi părere de rău, căci nu este înfricoşător pentru noi, ci pentru diavoli, în cazul demonizaţilor, mult poate face postul, mai ales când este însoţit, de sora sa bună, care este rugăciunea. De aceea, Hristos a spus: Acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune şi cu post (Mt., 17, 21).

Aşadar, dat fiind faptul că postul îi alungă departe pe vrăşmaşii mântuirii noastre, trebuie să îl iubim, nu să ne temem de el." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 348)

„De ce dovadă a binefacerilor postului mai avem nevoie, atunci când ştim că el luptă împotriva diavolului şi ne izbăveşte de robia păcatului?" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 348)

„*Mi-e frică de post pentru că strică şi slăbeşte trupul*, poate că spui tu. Dar să ştii că cât se strică materia omului, pe atât se înnoieşte sufletul său (vezi 2 Cor., 4, 16). Pe de altă parte, dacă vrei să cercetezi bine lucrurile, vei vedea că postul are grijă de sănătatea trupului. Iar dacă nu crezi cuvintele mele, întreabă-î pe doctori, să-ţi zică ei mai bine. Aceştia spun că

---

70 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Toate problemele sociale nu se rezolvă din exterior. Niciodată societatea nu va fi în pace dacă nu se va începe de la pacea persoanei, pe care o dobândeşte doar prin nevoinţă şi dăruire către celălalt. Această pace adâncă se va răsfrânge asupra familiilor fiecăruia şi abia apoi familiile se vor pune în acord unele cu altele generând binele cetăţenesc. (n. s. 6, p. 6)

sănătatea este menţinută prin cumpătare la mâncare, pe când lăcomia duce la tot felul de boli, care distrug trupul." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 350)

„Nu aveaţi nevoie de atâta îndemn şi sfat în vremea sfântului post cât aveţi acum. *Căci atunci postirea vă înţeleptea fără să vreţi.* Acum însă mă tem şi mă înfricoşez de lipsa de atenţie[71] şi de uşurătatea ce se nasc din ea." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 87)

„Totul se înalţă, se curăţă, se sfinţeşte prin post. Prin post Moise dă legea poporului lui Dumnezeu. Prin post Ilie merită apoteoza carului de foc, Daniel îmblânzeşte leii, cei trei tineri evrei ce postesc, îmblânzesc flăcările focului prin virtutea lor de cumpătare şi de post." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 469)

POSTUL (roadele postului)

„... iară el (Iona – n.n.) s-a dus apoi acolo şi a vestit hotărârea Domnului pentru pierderea cetăţii. Ninivitenii au auzit aceasta, au crezut cuvintele lui, nu le-au nesocotit, ci s-au grăbit îndată la post, bărbaţi şi femei, şi robi şi stăpâni, căpetenii şi supuşi, copii şi bătrâni; ba chiar nici animalele cele fără de minte n-au fost scutite de păzirea acestei datorii. Pretutindeni se vedeau haine de pocăinţă, pretutindeni cenuşă, pretutindeni lacrimi şi suspine. Însuşi împăratul s-a pogorât de pe tron, a depus coroana sa şi s-a îmbrăcat în vestmânt de pocăinţă; şi cu chipul acesta ei au mântuit cetatea de pieire. Aici s-a putut vedea ceva rar, adică porfira stând îndărăt, în dosul hainei celei de pocăinţă. Ceea ce n-a putut porfira, a isprăvit vestmântul cel de pocăinţă, iar ce n-a putut coroana, a putut cenuşa.

Aşadar, vezi cât de adevărat este ceea ce zic eu, că cineva nu trebuie să se teamă de post, ci să se teamă de viaţa cea desfătată, de lăcomie şi de îmbuibare. Îndoparea şi îmbuibarea au zguduit cetatea Ninivei şi au dus-o aproape de pieire. Postul însă iarăşi a întărit cetatea.

Cu postul a intrat Daniil în groapa leilor, umblând printre fiarele acelea grozave ca printre nişte oi. Cu postul au intrat cei trei tineri în cuptorul cel înfocat din Babilon, mult timp petrecând în flacără. Iată rodurile cele mărite ale postului !" (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 36-37)

„Când tu însă vei lua doctoria postului cu cumpătare trupească şi cu trezvie sufletească, ea va putea curăţi multe din păcatele tale cele vechi." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 38)

POSTUL (nepostirea - gravitatea)

„Adam trebuia să păzească porunca şi n-a făcut-o. A fost biruit de neînfrângerea pântecelui; n-a ascultat şi a fost osândit la moarte. Vicleanul demon, vrăjmaşul acela cumplit a neamului nostru, a văzut traiul din paradis al celui dintâi-zidit, a văzut viaţa aceea lipsită de necazuri, a văzut că omul, îmbrăcat în trup, trăieşte ca un înger pe pământ; de aceea, vrând să-l împiedice şi să-l doboare, cu nădejdea unor mari făgăduinţe, i-a luat omului şi pe cele ce le avea în mâini. Atât de cumplit lucru este să nu rămâi în hotarele tale proprii, ci să doreşti mai mult! Asta o arată un înţelept care spune: *Prin pizma diavolului moartea a intrat în lume* (Înţ. Sol., 2, 24). Ai văzut, iubite, că de la început din pricina îmbuibării cu mâncare a venit moartea pe lume? Iată, însă, că şi mai târziu dumnezeiasca Scriptură învinuie necontenit

[71] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Tensiunea postirii aduce o vigilenţă şi temere accentuată de a nu păcătui. Atmosfera generală a Bisericii ne ajută mult să progresăm duhovniceşte, mai ales dacă nu suntem destul de întăriţi în harul dumnezeiesc. Acesta este unul din aspectele perioadelor de post în Biserică. (n.s. 6, p. 87)

îmbuibarea cu mâncare şi băutură. Uneori spune: *A şezut poporul de a mâncat şi a băut şi s-a îngrăşat şi s-a îngroşat şi a zvârlit din picioare cel iubit* (Deut., 32, 15). Locuitorii Sodomei au atras asupra lor urgia cea mare a lui Dumnezeu şi din pricina asta, pe lângă celelalte păcate. Ascultă că o spune proorocul: *Aceasta e fărădelegea Sodomei, că s-au desfătat cu săturare de pâine* (Iez., 16, 49). Îmbuibarea este, deci, un fel de izvor, un fel de rădăcină a tuturor relelor". (*Omilii la Facere,* omilia I, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 33-34)

POTOPUL (din timpul lui Noe)

„Lumea, spune Dumnezeu, are, deci, nevoie de o curățire; dar asta să nu te turbure, să nu-ți întunece mintea! Văzând că nu se vindecă ranele lor, vreau să opresc valurile răutății, ca să nu-i fac vinovați de o pedeapsă şi mai mare. De aceea şi acum, voi continua cu iubirea Mea de oameni; voi amesteca bunătatea cu mânia Mea şi aşa voi pedepsi, ca pedeapsa să n-o simtă, să fie fără durere. Nu mă gândesc la mărimea păcatelor lor, nici la meritele unora din ei, ci la viitor; vreau să le dau acestora o pedeapsă potrivită, ca să-i scap pe cei din viitor de orice vătămare. Nu te întrista, nici nu te tulbura, când auzi acestea". (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 292)

„Şi voi şterge de pe fața pământului toată viețuitoarea, pe care am făcut-o de la om până la dobitoc.

Vezi că le spune de potop mai dinainte; o dată, de două ori, dar nu le pasă! Dumnezeu a făcut toate acestea, pentru ca să ne arate, că pe bună dreptate a adus peste ei o pedeapsă atât de mare şi pentru ca nici un om, din cei fără judecată, să nu poată huli şi să spună: *Dacă Dumnezeu ar fi amânat pedeapsa, s-ar fi îndepărtat de păcate şi s-ar fi întors la virtute!* Aceasta e pricina că ne face cunoscut numărul anilor şi porunceşte facerea corăbiei. Şi după toate acestea, le mai spune şi înainte cu şapte zile de potop, ca să lege limba cea neruşinată a celor ce ar fi voit să vorbească fără să gândească." (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 298)

„Da, vreme de cinci sute de ani, dreptul lui Noe n-a încetat, prin numele ce-l purta[72], a le aminti şi a-i îndemna; dacă ar fi voit să ia aminte s-ar fi depărtat de rău şi s-ar fi îndreptat spre virtute. *Totuşi, spune Dumnezeu, iată făgăduiesc să mă mai îndur de ei încă o sută douăzeci de ani; să întrebuințeze timpul acesta cum trebuie, ca să fugă de păcat şi să îmbrățişeze virtutea.* Şi bunul Dumnezeu nu s-a mulțumit numai cu făgăduința celor o sută douăzeci de ani, ci a poruncit şi lui Noe să facă corabia, pentru ca vederea corăbiei să le trezească în chip îndestulător mintea, ca nimeni să nu uite pedeapsa grozavă ce avea să vină peste ei. Însuşi faptul că dreptul acesta, care ajunsese pe culmile virtuții, îşi dădea atâta silință să facă corabia, era îndestulător să bage frica şi spaima în toți cei ce judecau cât de cât şi să-i convingă să îmblânzească pe Stăpânul cel atât de bun şi atât de iubitor de oameni." (*Omilii la Facere,* omilia XXV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 303)

„ ... să vedeți cât de mare era nesocotința oamenilor din timpul lui Noe şi cât de adâncă înțelepciunea celor din Ninevi. Ninevitenii erau în mare strâmtorare; aveau doar trei zile până să piară cetatea; şi nici aşa nu şi-au piedut nădejdea mântuirii lor! S-au grăbit să se pocăiască; şi-au spălat păcatele şi s-au făcut vrednici de iubirea de oameni a Stăpânului. Cei de pe timpul lui Noe au avut o sută douăzeci de ani vreme de pocăință şi nici aşa n-au câştigat ceva. De aceea şi Stăpânul, când a văzut răutatea lor covârşitoare, când a văzut că se tăvălesc în păcate mari, a adus peste ei grabnică îndreptare, nimicindu-i şi stârpindu-i şi pe ei şi răutatea lor." (*Omilii la Facere,* omilia XXV, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 304-305)

[72] Noe, în limba ebraică înseamnă odihnă – n.n.

„Noe era de cinci sute de ani când s-a mâniat Dumnezeu şi a prezis potopul; când a venit potopul, Noe era de şase sute de ani; deci un răgaz de o sută de ani. Şi nici în această sută de ani ei n-au câştigat nimic, cu toate că Noe îi dăscălea mereu, trebăluind la facerea corăbiei.

Dar poate că cineva ar vrea să ştie pentru ce Dumnezeu a spus: *Zilele lor vor fi o sută douăzeci de ani*? Pentru ce a adus prăpădul înainte de împlinirea acelor ani, dacă le-a făgăduit că are să-i mai rabde încă o sută douăzeci?

– Şi asta e o dovadă a prea marei Lui iubiri de oameni. Când Dumnezeu a văzut că zi de zi ei păcătuiesc mai mult şi că nu numai că nu câştigă nimic de pe urma acestei nespuse îndelungi răbdări, ci îşi adâncesc şi mai mult rănile, a scurtat timpul, ca să nu-i facă vinovaţi de o pedeapsă şi mai mare". (*Omilii la Facere,* omilia XXV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 305)

„Pentru ca nu cumva oamenii din vremea lui Noe să se facă vinovaţi de o pedeapsă şi mai mare, Stăpânul, ca un bun şi iubitor de oameni, văzând că nu se pocăiesc, le-a scurtat timpul pe care-l făgăduise din pricina îndelungii Lui răbdări. După cum Dumnezeu, pentru bunătatea Sa, revocă sentinţa pronunţată asupra unor păcătoşi, când îi vede că se îndreaptă, se apropie de cei care se pocăiesc şi îi scapă de pedeapsa care-i ameninţă, tot aşa îşi retrage şi făgăduinţa făcută, când vede că sunt nevrednici cei cărora le-a făgăduit să le facă vreun bine, fie să le dea vreme de pocăinţă. De aceea şi acum, iubitorul de oameni Dumnezeu, aproape justificându-se, arată pricina pentru care a adus potopul înainte de împlinirea termenului dat; pentru aceasta ne însemnează în Scriptură numărul anilor dreptului Noe, zicând: *Noe era de şase sute de ani.* Da, ce vor câştiga mai mult în douăzeci de ani cei care n-au voit să se schimbe în o sută de ani, decât doar să-şi facă adaos de păcate? Totuşi Dumnezeu îşi arată şi mai departe nespusa Sa iubire de oameni şi covârşitoarea-I bunătate şi nu refuză a le prezice că peste şapte zile are să vină peste ei potopul, doar-doar îşi vor veni în fire şi se vor schimba în timpul aceasta scurt.

Uită-te la iubirea de oameni a Stăpânului! Ca un doctor minunat încearcă felurite lacuri, ca să le vindece boala! Boala oamenilor de pe vremea lui Noe era greu de vindecat; de aceea Dumnezeu le-a dat răgaz îndelungat, cu gândul de a-şi întoarce hotărârea mâniei Lui, dacă oamenii îşi vor veni în fire în acest mare răstimp." (*Omilii la Facere,* omilia XXV, II-III, în col. PSB, vol. 21, pp. 305-306)

„Mai întâi le dă vreme îndelungată pentru pocăinţă; apoi, pentru că a văzut că sunt nişte nesimţitori, că nu câştigă nimic de pe urma acestui timp îndelungat, le prezice că potopul este, ca să spun aşa, la uşă, peste şapte zile, nu peste trei zile ca la niniviteni. Cunoscând covârşitoarea iubire de oameni a Stăpânului nostru, am îndrăznirea să spun că oamenii de atunci ar fi putut scăpa de potop, dacă ar fi voit să arate desăvârşită pocăinţă numai în acele şapte zile. Dar pentru că nici anii îndelungaţi, nici cele câteva zile n-au putut pune capăt răutăţii lor, Dumnezeu a adus peste ei potopul în al şase sutelea an al vieţii lui Noe." (*Omilii la Facere,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 307)

„O altă dovadă nespus de mare a iubirii Lui de oameni este şi aceea că a adus potopul pe pământ în patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi. Din pricina marii Lui bunătăţi, voia ca măcar unii, dacă se înţelepţesc, să scape de pieire, văzând cu ochii lor pieirea semenilor lor şi prăpădul ce avea să-i cuprindă pe toţi. Era firesc ca în ziua dintâi să piară o parte din oameni, în a doua zi altă parte, în a treia alta şi aşa mai departe. Şi aşa şi Dumnezeu a prelungit pieirea lor vreme de patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi, ca să le taie orice cuvânt de apărare. Că dacă Dumnezeu voia şi poruncea, putea într-o clipită acoperi pământul cu apă; dar El, mergând pe urmele iubirii Sale de oameni, a făcut asta în atâtea zile." (*Omilii la Facere,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 308)

„Lumea avea nevoie, deci, de o completă curățenie; trebuia să-i fie curățită murdăria, să-i fie stârpită toată frământătura răutății de mai înainte, ca să nu mai rămână nici urmă de răutate. Lumea trebuia primenită.” (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 313)

„Şi după cum un mare meşter preface, schimbă şi aduce la vechea frumusețe un vas învechit de vreme şi mâncat de rugină, ca să spun aşa, aruncându-l în foc şi dând jos după el toată rugina, tot aşa şi Stăpânul nostru a curățit toată lumea prin potopul de atunci; şi după ce a scăpat pe oameni de răutate, de întinăciune şi de multă stricăciune, Stăpânul a făcut lumea mai strălucitoare, ne-a arătat chipul ei luminos de la început şi n-a îngăduit să rămână nici urmă din urâțenia de mai înainte”. (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 313)

„N-a adus (Dumnezeu) pe lume potopul pentru altă pricină, ci numai din grija ce-o purta celor care se dedaseră cu totul păcatului.

– Dar ce purtare de grijă e aceea, aş putea fi întrebat, să-i ucizi pe toți prin înec?

– Nu rosti, omule, cuvinte fără judecată, ci primeşte cu minte înțelegătoare cele făcute de Stăpân! Atunci vei cunoaşte cât e de mare – şi asta mai ales – purtarea de grijă a lui Dumnezeu! Nu-i, oare, cea mai mare purtare de grijă să scapi de răutate pe cei care săvârşesc păcate grele, pe cei care-şi măresc în fiecare zi rănile, pe cei care se umplu de bube de nevindecat? Acest fel de pedeapsă nu este plină de toată iubirea de oameni? Nu este, oare, dovadă de mare înțelepciune şi de bunătate, ca acei care şi fără de potop trebuiau să moară, să-şi termine, ca pedeapsă, aşa viața, fără să simtă, fără să-şi dea seama ce se petrece cu ei, iar pedeapsa să le fie fără durere şi fără chin? Şi iarăşi, dacă priveşti cu gând cucernic cele petrecute atunci, vei vedea că au avut parte de binefaceri nu numai cei care au fost pedepsiți atunci, ci şi cei de mai târziu; şi ei au cules de pe urma potopului două mari foloase: unul, de a nu cădea în aceleaşi păcate ca oamenii de pe vremea potopului; al doilea, de a ajunge mai înțelepți prin pățania celorlalți. Câtă mulțumire n-ar trebui să dea ei lui Dumnezeu că au ajuns mai înțelepți şi prin pedepsirea acelora şi prin frica sădită în sufletul lor, de a nu păți la fel cu ei! Câtă mulțumire n-ar trebui să dea lui Dumnezeu că a fost stârpit aluatul păcatului şi răutății, că n-a mai rămas pe pământ dascăl de păcate şi răutate!

Ai văzut că mustrările şi pedepsele lui Dumnezeu sunt mai degrabă binefaceri? Ai văzut că ele arată mai cu seamă purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de om?” (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 318-319)

„Iar ca dovadă că nu trag de păr tâlcuirea, ascultați din Scriptura însăşi: *A trăit Lameh ani o sută optzeci şi opt, şi a născut fiu şi a chemat numele lui Noe, zicând: Acesta va face să ne odihnim de ostenelile noastre şi de necazuri, şi de lucrurile mâinilor noastre, şi de pământul pe care l-a blestemat Dumnezeu* (5, 28-29). De ce zici, Lameh, *va face să ne odihnim* ? *De ce n-a zis*, întreabă unii, *acesta ne va omorî, acesta va face să fie potopul, ci a zis: va face să ne odihnim*? *Toată zidirea a fost schimbată, de jos s-au despicat adâncurile, de sus s-au deschis viituri de apă, toate se făcuseră o mare nemaivăzută şi ciudată şi înfricoşătoare, şi în mormântul cel de obşte a noroiului piereau ascunse şi trupurile oamenilor, şi trupurile cailor, şi ale dobitoacelor. Şi asemenea rele, şi asemenea necaz numeşti tu odihnă? - Da,* zice Lameh: *fiindcă de vreme ce oamenii trăiau în răutate, iar potopul a curmat răutatea, cei scăpați de răutate s-au odihnit.* Dacă moartea, venind, ia un trup care-i cuprins de felurite boli şi nu găseşte vindecare, se cheamă că l-a odihnit: la fel şi pe neamul acelor oameni, ca pe un trup bolind fără chip de tămăduire şi aflat în gheara multor grozăvii neînsoțite de nici o mângâiere, venind potopul l-a răpit şi l-a odihnit. Că dacă *moartea este odihnă omului* (Iov 3, 23), cu atât mai mult este ea odihnă celor ce viețuiesc în răutate fără de îndreptare, slobozindu-i de osteneli şi neîngăduindu-le a mai înainta în viclenie, nici a se îngreuna mai mult povara de păcate.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 139-141)

„Nici nu este cu putință să spun cât este de mare câștigul sufletesc şi pentru cei care au murit atunci, şi pentru urmaşii lor. Cei morți atunci au fost împiedicați de a păcătui mai mult, iar urmaşii lor au câştigat mai mult decât ei, căci o dată cu păcătoşii de dinainte de potop a dispărut, ca să spun aşa, atât aluatul, cât şi frământătura păcatelor. Dacă oamenii, fără să fie învățați prin exemplul altora, pot descoperi cu uşurință căile păcatului, ce păcate n-ar fi săvârşit dacă aveau atâția învățători care să-i îndemne spre săvârşirea păcatului? Ca să nu se întâmple asta, şi pentru ca oamenii de după potop să nu aibă atât de mulți dascăli ai păcatului, i-a pierdut cu totul pe toți." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 131)

PRAZNICUL (pe cine se cuvine să învităm la praznic)

„Şi dacă vrei ca vreodată să oferi un prânz şi să faci un praznic, nu invita oameni necuvioşi şi imorali. Găseşte un sărac sfânt, care, intrând în casa ta, va aduce cu el toată binecuvântarea lui Dumnezeu, şi pe acesta invită-l." (Din vol. *Problemele vieții*, p.117)

PREDESTINAREA

„Hristos a zis: *Trebuie să vină smintelile*, însă prin aceste vorbe nu a vătămat întru nimic libertatea cugetării şi nici nu a adus vreo silnicie în viață, ci numai că a prevăzut ceea ce va urma numaidecât, din pricina relei voiri a oamenilor, ceea ce trebuia să se întâmple nu din pricină că el le-a prezis, ci din pricina celor ce aveau cugetarea şi voia de nevindecat. Nu fiindcă a prezis el s-au întâmplat acestea, ci fiindcă trebuiau negreşit a se întâmpla le-a prezis. Fiindcă dacă smintelile ar fi urmarea vreunei trebuințe sau vreunei siliri, iar nu a voii şi a cugetării celor ce le aduc, apoi atunci degeaba a zis: *Vai omului aceluia prin care vine sminteala* (Mt. 18, 7)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 283)

PREDICA (definiția)

„Predica este faptă şi vindecare a sufletului." (Omilie după cutremur, în vol. Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți, p. 533)

PREDICA (necesitatea predicii)

„Şi după cum trupul acesta are nevoie în fiecare zi de hrană trupească, ca nu cumva să nu mai poată lucra din pricina prea multei slăbiri, tot aşa şi sufletul are nevoie de hrană duhovnicească şi de viețuire curată, pentru ca, obişnuindu-se să facă cele bune, să nu mai poată fi biruit de uneltirile vicleanului". (*Omilii la Facere,* omilia IV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 64)

„Omul este nepăsător şi înclină spre pierzare, nu prin însăşi starea naturii lui, ci printr-o nepăsare a voinței. Iată pentru ce are el nevoie de repetări nenumărate şi pentru aceasta Sfântul Pavel, scriindu-le filipenilor, le zicea: *Nu-mi este greu, şi vouă să vă scriu aceleaşi lucruri* (Filip., 3, 1). Când pământul a primit odată sămânța, el aduce îndată rodul şi n-are nevoie de o nouă semănare; dar nu este aşa cu sufletul nostru: după ce s-a aruncat adesea sămânța în el şi a fost cultivat cu mare grijă, este mare fericire, dacă el a primit o singură dată sămânța. În sfârşit, ceea ce se spune nu se imprimă imediat în suflet, fiindcă solul este prea dur, umbrit de spini, şi sufletul este înconjurat de o mulțime de vrăjmaşi care nu încearcă decât să-i întindă piedici lui şi să smulgă sămânța. În al doilea rând, după ce sămânța a intrat

şi a prins rădăcini, trebuie aceleaşi griji pentru ca să se întărească tulpina, ca ea să crească şi să aducă rodul său şi ca nimic să n-o împiedice. Privitor la seminţe, se poate spune că spinul odată format şi ajuns în vigoarea lui, nu mai este greu să se păstreze, de secetă, năpastă sau alte pericole; dar privitor la învăţătură nu este la fel: chiar când lucrul s-a terminat, o furtună care vine, greutăţile, tulburările care se nasc, bruscările celor răi, o mulţime de ispite pot dărâma tot edificiul.

Căci nu fără motiv spunem noi toate acestea; ci, precum Ioan Botezătorul, repetă aceleaşi lucruri ca voi să nu le luaţi ca ceva nepotrivit şi greu." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVIII, 1, pp. 86-87)

PREDICA (scopul predicii)

„Ştiu că multora nu numai că nu le plac cuvintele mele; dimpotrivă, când le aud le socotesc basme şi poveşti şi nu iau aminte la cele ce spun. Dar eu sufăr şi mă doare inima şi pentru aceea că nici viaţa cea de toate zilele, nici făgăduinţa asta mare a lui Dumnezeu, nici frica de cele viitoare, nici predicile mele din fiecare zi n-au putut mişca inima unora ca aceştia. Totuşi nici aşa n-am să încetez a predica până ce, prin continua predicare am să pot birui, până ce am să-i fac să se trezească pe aceia şi să-i ridic din somnul lor adânc şi din beţia pe care a adus-o peste ei pofta de bani, întunecându-le mintea. Ştiu, ştiu că pe lângă harul lui Dumnezeu şi predicile mele continui şi râvna dată de post vor putea, în sfârşit, să-i scape de boala aceasta cumplită şi să-i facă deplin sănătoşi, ca să scape şi ei de pedeapsa gătită unora ca aceştia şi să scap şi eu de tristeţe şi să înalţ pentru toate slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh...". (*Omilii la Facere,* omilia III, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 55)

„...mă aştept şi eu, ca, pentru folosul vostru, să-mi dea şi mie mai bogat cuvântul învăţăturii spre zidirea dragostei noastre. Pentru voi şi pentru sporul vostru duhovnicesc îndur toată această osteneală; ca voi să urcaţi mai iute spre culmile virtuţii şi să fiţi tuturor celor ce se uită la voi dascăli ai vieţuirii celei după Dumnezeu, iar eu să capăt şi mai multă îndrăznire, văzând că nu m-am ostenit în zadar şi fără de folos, ci că în fiecare zi a sporit sămânţa aceasta duhovnicească şi că nu mi s-au întâmplat şi mie cele întâmplate semănătorului din pilda evanghelică. Acolo numai o parte din seminţe a scăpat; trei părţi s-au pierdut. O parte din seminţe, căzută pe cale, a rămas fără rod; o altă parte a fost înăbuşită de spini; o altă parte căzută pe piatră, a rămas deasupra pietrei şi n-a putut să facă rod (Matei, 13, 3-8). Aici, însă, cu harul lui Dumnezeu, nădăjduiesc ca toate seminţele să cadă pe pământ bun şi unele să aducă o sută, altele şaizeci, iar altele treizeci. Asta îmi va spori râvna, asta îmi va deştepta mintea, că ştiu că nu vorbesc în zadar şi fără rost, ci că primiţi cuvintele mele cu urechi deschise şi cu mintea încordată!". (*Omilii la Facere,* omilia IV, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 56-57)

„Credeţi că mă sârguiesc să vă predic numai pentru a vă încânta auzul sau pentru că doresc laudele voastre? Dacă n-aţi câştiga nimic din predicile mele, atunci ar fi mai bine să tac. N-aş vrea să vă măresc osânda". (*Omilii la Facere,* omilia VI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 78)

„E drept, cuvântul meu se adresează tuturora, dar fiecare din ascultători să ia leacul potrivit. Cel cu păcate să pună capăt trândăviei, să nu meargă mai departe, ci cu sârguinţa pe care o va arăta să se ridice şi să-şi îndrepte păcatele; cel fără de păcate să se întărească şi mai mult, ca să nu fie prins în laţul diavolului şi nici să mai păcătuiască vreodată". (*Omilii la Facere,* omilia VI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 80)

„Mă silesc să predic după puterea mea cu şi mai mult zel şi tragere de inimă spre zidirea voastră, spre slava lui Dumnezeu şi lauda Bisericii". (*Omilii la Facere,* omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 147)

„Aş fi vrut să comentez şi cele spuse mai departe de Scriptură; dar trebuie să-mi opresc aici neapărat cuvântul de învăţătură, ca să nu întunec amintirea celor ce-am spus până acum cu mulţimea celor ce aş mai spune. Ceea ce urmăresc nu este să vă spun multe lucruri. Nu! Ci vă vorbesc pentru ca să vă rămână înfipte necontenit în minte cele ce vă spun, pentru ca nu numai voi să ştiţi cele cuprinse în dumnezeieştile Scripturi, ci să fiţi şi dascălii altora, să fiţi în stare să-i învăţaţi şi pe alţii". (*Omilii la Facere,* omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 164)

„Să ştiţi că nu caut cu orice preţ să vă grăiesc mult, ci vreau să vă grăiesc atât cât puteţi ţine minte, ca să plecaţi cu un folos acasă. Ce folos am avea dacă eu aş vorbi mai mult decât trebuie, iar voi n-aţi culege nici o roadă din spusele mele? Ştiind, dar, că pentru folosul vostru îmi iau această osteneală, socot că primesc îndestulătoare răsplată, de văd propăşirea voastră, de văd că ţineţi bine minte spusele mele, că le strângeţi în sânurile minţii voastre, ca să le frământaţi şi să le gândiţi mereu. Ţinerea de minte a celor spuse până acum vă va face să reţineţi cu mai multă uşurinţă şi cele ce vă vor mai fi spuse; şi aşa, cu trecerea vremii, să ajungeţi şi altora dascăli. Aceasta-i toată grija şi strădania mea, ca voi să ajungeţi desăvârşiţi şi să nu vă fie nimic ascuns din cele scrise în Dumnezeieştile Scripturi". (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 350)

„... şi plugarul, când vede că lucratul pământului îi aduce mare belşug de roade, lucrează şi el pământul cu şi mai multă râvnă. Tot aşa şi eu, când văd că propăşiţi în viaţa cea după Dumnezeu, când vă văd că vă străduiţi să împliniţi cu fapta spusele mele, apoi îmi dau şi mai multă osteneală să vă predic, pentru că ştiu că nu semăn pe piatră, ci arunc seminţele în pământ gras şi roditor.

De aceea vă predic în fiecare zi, ca voi câştigând ceva, să plecaţi cu un folos acasă şi să vi se înmulţească faptele de virtute, dar şi eu să mă bucur văzând propăşirea voastră. Nu vreau să vă vorbesc la întâmplare şi în zadar, numai ca să culeg laudele voastre şi să plecaţi aplaudându-mă. Nu pentru aplauze vorbesc, Doamne fereşte, ci pentru folosul vostru. Pentru mine cea mai mare laudă – şi laudă îndestulătoare – este dacă se întoarce cineva de la păcat la virtute, dacă din trândav, cum era mai înainte, ajunge om vrednic în urma predicilor mele. Asta îmi aduce mângâiere şi cea mai mare laudă, iar vouă mult câştig şi bogăţie duhovnicească". (*Omilii la Facere,* omilia LIV, I- II, în col. PSB, vol. 22, pp. 204-205)

„Eu am fost mai aspru în predica mea de azi, pentru ca, tăind mai adânc, să vă scap de puroiul care vă ameţeşte minţile şi să vă redau sănătatea sufletului". (*Omilii la Matei,* omilia VI, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 89)

„Nu-mi trebuie aplauzele voastre, zgomotele voastre, nici aprobările voastre! Un singur lucru vreau numai: Să mă ascultaţi în linişte şi cu mintea trează şi să faceţi cele ce vă spun. Acestea-mi sunt aplauzele, aceasta-mi este lauda! Dar dacă-mi lauzi spusele şi nu faci ce lauzi, mai mare ţi-i osânda, mai multă vina, iar mie ruşine şi batjocură. Nu-i teatru aici; nu staţi aici ca să vedeţi tragedieni şi să aplaudaţi numai. Aici e şcoală duhovnicească! De aceea un singur scop am: să faceţi ce vă spun şi prin fapte să-mi arătaţi ca mă ascultaţi. Atunci dobândesc totul". (*Omilii la Matei,* omilia XVII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 230)

„Ceea ce vă vom spune, noi o zicem pentru a înmulţi zelul vostru şi să vă facem să credeţi în virtute." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XII,1, p. 61)

„... deşi vi s-au spus poate mai lămurit decât trebuie, totuşi nimeni să nu mă învinovăţească, fiindcă eu nu caut a mă împodobi cu frumuseţea cuvintelor, ci să fac frumoşi şi cinstiţi pe cei ce mă ascultă. Pentru aceea şi Prorocii nu cruţă nici unul din aceste cuvinte voind a tăia din rădăcină neînfrânarea iudeilor, ci încă îi atacă mai pe faţă decât noi în toate cele ce v-am vorbit. De altfel şi doftorul care voieşte a tăia rana cea putredă nu se gândeşte cum să-şi ţină mâinile curate, ci cum bolnavul să scape de acea rană. De asemenea, şi cel ce

voieşte a înălţa pe cel smerit, el cel întâi se smereşte. Şi cel ce încearcă a sfâşia fiara ce-i gândeşte răul se va însângera şi pe sine o dată cu acela, dar aceasta îl face încă şi mai strălucit." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVII, p. 401)

„... nu vom înceta niciodată a vorbi de aceleaşi lucruri, până ce nu le veţi îndeplini. Mai cu seamă noi facem aceasta din îngrijirea şi marea dragoste ce avem către voi, după aceea şi pentru primejdia ce ne stă nouă în faţă. Căci cel ce trâmbiţează, chiar dacă nimeni n-ar ieşi la război, trebuie totuşi să trâmbiţeze pentru a-şi face datoria sa. Noi facem aceasta nu cu scopul de a vă mări osânda, ci ca voi singuri să vă apăraţi." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a VI-a, pp. 73-74)

„Poate se va părea că vorbirea mea a apucat pe alt drum, dar asta nu înseamnă a te abate din drum, căci eu nu stau aci să vă spun vouă poveţe goale, ci încerc să îndrept fiecare din păcatele ce vă bântuie. De aceea vă dojenim atâta, împletind felurite cuvântări, pentru că e firesc ca să fie felurite şi bolile aflătoare într-un norod aşa de mare. Şi ţinta noastră nu e să vindecăm doar o rană, ci multe şi felurite; de aceea şi leacul învăţăturii trebuie să fie felurit." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 71)

„Nu spun aceste lucruri ca să mă lăudaţi, ca să mă aplaudaţi, ca să strigaţi, ci ca să vă aduceţi aminte la timp de aceste cuvinte şi să arătaţi rânduiala cuvenită." (*Cuvânt la Botezul Domnului,* IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 44)

„Căci ce-mi foloseşte mie, când voi lăudaţi predicile mele, dar nu umblaţi după fapta cea bună; şi ce mă va vătăma pe mine, când voi îmi veţi retrage lauda voastră, dar eu voi vedea că fapta bună şi cucernicia voastră cresc? Nu aplauzele ascultătorilor, ci îndreptarea lor este adevărata laudă pentru un predicator. Cuvintele care plac pier repede în aer, iară îndreptarea ascultătorilor este pentru predicator şi pentru ascultători un folos durabil şi netrecător. Lauda voastră poate numai aici jos, pe pământ, să dea predicatorului însemnătate, iară îndreptarea sufletelor voastre îi va da lui duh de veselie, când se va înfăţişa la scaunul Judecăţii lui Hristos." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marţi,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 120)

„Înfricoşez, ca să mântui. Fac predica mai tăioasă ca un cuţit, ca fiecare din voi să taie putregaiul din el." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,*p. 126)

„Da, de aceea vă predicăm în fiecare zi, pentru ca tăind cu cuvântul, ca şi cu o seceră, patimile sălbatice ale sufletului, să ajungem pomi roditori, să facem fructe coapte care să fie puse în jitniţa cea împărătească, să aducă slava Stăpânului obştesc şi Plugarului sufletelor noastre, iar nouă, viaţă veşnică." (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 170)

„Caut folosul vostru, nu lauda mea." (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III),* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 334)

„Nu vă spun aceste lucruri numai pentru a vă auzi aplaudând, ci pentru ca voi să vă dezvăluiţi încântarea prin fapte." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 131)

„Nu aplauzele sunt lauda predicatorului, ci râvna în evlavie a celor ce-l ascultă, nu bătutul din palme în timpul cuvântării, ci râvna permanentă. Laudele, odată ieşite din gură, se împrăştie în văzduh şi pier, pe când îndreptarea vieţii ascultătorilor aduce răsplată nepieritoare şi nemuritoare şi predicatorului, şi ascultătorilor. Cuvintele voastre de laudă fac aici strălucitor pe predicator, pe când evlavia sufletelor voastre dă mare îndrăznire dascălului. Un predicator, deci, nu trebuie să iubească aplauzele, ci folosul ascultătorilor." (*Către cei ce n-au venit la*

biserică; și la cuvântul apostolic care zice: «Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...», 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 102-103)

PREDICA (folosul predicării Cuvântului)

„Mare este puterea predicii! Frământătura dospită ajunge pe viitor aluat. Și după cum scânteia când cade pe lemne le aprinde și pe acestea și mai aprinde și altele, tot așa cu predicarea Evangheliei". (*Omilii la Matei*, omilia XLVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 540)

„Predica îl corectează pe păcătos și îl depărtează de păcat pe omul de bine." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIV, 4, p. 70)

„Și am zis către mine însumi: *Deci, se vor înțelepți din acestea*? Nu vor trece două zile, și cele întâmplate vor fi date uitării? Căci învățăturile erau rostite de curând. Din nou voi spune, din nou voi grăi. Ce folos? Mai da așa folos! Căci chiar dacă nu vor auzi toți, cel puțin jumătate vor asculta, dacă nu jumătate, măcar un sfert, zece, cinci, chiar unul și dacă nu este nici unul, am plată neîmpărțită." (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre «Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta»*, pp. 28-29)

„... acesta (cuvântul – n.n.) hrănește mai mult decât pâinea, îndreaptă mai mult decât un leac, arde mai intens decât un foc, neproducând nici o durere și reținând scurgerile împuțite ale gândurilor rele, taie mai ascuțit decât fierul și fără durere părțile infectate, și făcând aceasta nu produce nici o cheltuială de bani, nici nu sporește sărăcia. Pregătind deci acest leac, îl trimitem tuturor și știu că toți se vor bucura de tratamentul lui, dacă vor lua aminte cu exactitate și cu minte teafără la cele spuse." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 263-264)

„Să ne închipuim că n-am convins pe nimeni cu cuvintele mele – cu toate că este cu neputință să ajungă neroditor un cuvânt răspândit în auzul atâtora –, dar să ne închipuim și aceasta. Nici așa nu îmi este fără câștig cuvântul meu. Da, au intrat în crâșmă, dar n-au mai intrat cu aceeași nerușinare! Adeseori, în timp ce ședeau la masă își aduceau aminte de cuvintele mele, de mustrările mele, de dojanele mele; aducându-și aminte de el, se rușinau, roșeau în cugetul lor și nu mai săvârșeau cu atâta nerușinare cele ce făceau de obicei. Iar dacă cineva se rușinează, dacă osândește faptele sale, atunci fapta aceasta este început de mântuire, de minunată schimbare. În afară de aceasta, am avut de pe urma predicii mele și un alt câștig, și nu mai mic.

- Care este acela?

- I-am făcut pe cei cuminți mai cumpătați și i-am încredințat că lucrul cel mai bun dintre toate este hotărârea lor de a nu se lăsa târâți de mulțime.

N-am adus întremare celor bolnavi? Dar i-am făcut mai tari pe cei sănătoși! N-a întors predica mea pe unii de la păcat? Dar i-a făcut mai cu luare-aminte pe cei virtuoși.

Să-ți mai spun, pe lângă celelalte, și un al treilea câștig! Nu i-am convins astăzi? Dar pesemne îi voi putea convinge mâine! Nu-i voi putea convinge nici mâine? Îi voi convinge poimâine sau poate răspoimâine! Cel care a auzit astăzi cuvântul meu și nu l-a primit, mâine poate îl va auzi și-l va primi. Iar cel care l-a nesocotit și azi și mâine, poate că după mai multe zile va lua aminte la spusele mele. Și pescarul de multe ori scoate plasa goală ziua toată, iar seara, adeseori, când să plece acasă, se duce cu peștele pe care nu l-a prins toată ziua. Dacă din pricina nereușitelor ce ni se întâmplă adesea n-am mai vrea să muncim și să ne apucăm de treabă, ni s-ar distruge toată viața; ar pieri nu numai cele duhovnicești, ci și toate cele

pământeşti." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp.25-26)

„Dar mă vei putea întreba:

- Ce folos aduci dacă vorbeşti?

- Aduc folos dacă mă ascultă cineva. Eu îmi fac datoria mea. Semănătorul trebuie să semene. A ieşit semănătorul să semene. O parte din seminţe a căzut lângă cale, altă parte pe piatră, alta în spini, iar alta pe pământ bun. Trei părţi au pierit, şi numai una a fost salvată, dar el n-a încetat de a lucra ogorul. N-a încetat de a-l lucra tocmai pentru că a salvat o parte din seminţe.

Dar acum, e cu neputinţă ca sămânţa aruncată într-atâta mulţime de lume să nu-mi aducă rod? De nu vor asculta toţi, va asculta jumătate; de nu va asculta jumătate, va asculta a treia parte; de nu va asculta a treia parte, vor asculta zece; de nu vor asculta zece, va asculta unul! Să asculte acela! Nu-i puţin lucru să fie mântuită chiar o singură oaie. Pentru că şi păstorul acela a lăsat cele nouăzeci şi nouă de oi şi a alergat la una, care era rătăcită (Matei 18, 12)." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 127)

„... nu voi înceta de a predica, chiar de m-ar asculta numai unul. Sunt doctor, dau doctorii. Sunt învăţător, mi s-a poruncit să predic, să îndemn. Că spune Scriptura: *Străjer te-am pus pe tine casei lui Israel* (Iezechiel 3, 17). Nu îndrept pe nimeni? Şi ce va fi? Eu îmi am plata mea. Şi aceasta o spun exagerând, căci e cu neputinţă ca din mulţime de lume să nu se îndrepte cineva." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 128)

PREDICA (condiţii ale unei predici bune)

„Predicatorul trebuie să înlăture fastul care nu-i şade bine decât unui sofist ..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 3, p. 13)

„Cel mai minunat mijloc de predicare nu-i numai mustrarea, ci şi sfatul şi mângâierea. Aşa a poruncit şi Pavel: *Mustră, ceartă, mângâie.* Dacă mângâi mereu, îi faci pe ascultători trândavi. Dacă cerţi neîncetat, îi faci îndărătnici. Că, neputând îndura povara unor neîncetate mustrări, fug îndată. De aceea trebuie ca predica să fie aşa: când să mustre, când să mângâie." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate,* I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 459)

„Sunteţi în stare, prin darul şi dragostea voastră de predică, să întraripaţi chiar şi un suflet de piatră." (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III),* p. 330)

„Dacă un predicator dispreţuieşte laudele, dar nu face ca predica sa să fie plăcută şi dreasă cu sare (Col., 4, 6), credincioşii îi întorc spatele şi nu are nici un folos de pe urma acestei măreţii sufleteşti; iar dacă vorbeşte plăcut şi cu gust, dar este subjugat de slava dată de aplauze, ajunge tot acolo: vorbeşte şi spre paguba lui sufletească şi spre paguba sufletească a ascultătorilor săi, pentru că, de dragul laudelor şi al aplauzelor, îşi dă silinţa să vorbească mai mult spre plăcerea ascultătorilor decât spre folosul lor. Şi după cum predicatorul care nu umblă după laude şi aplauze, dar nu ştie nici să vorbească, nu se pleacă într-adevăr plăcerilor credincioşilor, dar nici nu le poate fi de mare folos, tocmai pentru că nu ştie să vorbească, tot aşa şi predicatorul care este atras de dorul aplauzelor şi al laudelor şi ştie să vorbească, poate face într-adevăr pe credincioşi mai buni, dar el, în loc să-şi aleagă subiecte de zidire sufletească, alege mai mult subiecte care pot încânta pe credincioşi, pentru că prin acestea

culege aplauze furtunoase." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a cincea, cap. 2, în vol. *Despre preoţie*, pp. 123-124)

„Dacă un predicator, suit pe amvon, rosteşte cuvinte care pot zgudui şi trezi sufletele celor care duc o viaţă stricată, dar dacă în timpul predicii se poticneşte, se întrerupe şi, din pricina sărăciei cuvintelor sale, este silit să roşească, ei bine, un astfel de predicator pierde îndată tot câştigul spuselor sale. Ascultătorii săi, ale căror păcate au fost biciuite, suferă de pe urma cuvintelor lui; şi pentru că nu pot să se răzbune altfel, îl batjocoresc, spunându-i că-i un neînvăţat şi un prost, crezând că aşa îşi acoperă ocara. De aceea predicatorul, ca un vizitiu prea bun, trebuie să ţină bine în mâinile sale aceste două însuşiri, ca să le poată întrebuinţa pe amândouă, după nevoie. Când nu i se poate găsi nici un cusur, atunci poate mustra şi mângâia pe toţi credincioşii săi cu câtă autoritate voieşte; înainte de asta, însă, nu-i este uşor s-o facă. Dar măreţia sufletească a conducătorului turmei nu trebuie să se arate numai în dispreţuirea laudelor şi a aplauzelor, ci trebuie să se întindă şi mai departe, pentru ca să nu-i fie nedesăvârşit câştigul." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a cincea, cap. 3, în vol. *Despre preoţie*, pp. 124-125)

PREDICA (preotul predicator este dator să-şi pregătească cu sârguinţă cuvântul)

„Preotul nu-i scutit de muncă sârguincioasă şi continuă nici când are un deosebit talent oratoric - şi sunt puţini de aceştia! -, pentru că nu te naşti cu talent oratoric, ci îl dobândeşti prin studiu. De-ai ajunge în vârful lui, chiar atunci te părăseşte, dacă nu-ţi cultivi talentul oratoric prin necontenit studiu şi prin neîntrerupt exerciţiu. Prin urmare, predicatorii mari trebuie să muncească mai mult decât predicatorii slabi. Dacă nu muncesc, pagubă îi aşteaptă şi pe unii şi pe alţii; dar nu aceeaşi pagubă; ci paguba suferită de predicatorii mari este tot atât de mare pe cât de mare este şi deosebirea dintre talentul oratoric al unora şi al altora. Pe predicatorii slabi nimeni nu-i ţine de rău dacă vorbesc prost; pe predicatorii mari, însă, toţi îi critică dacă nu se întrec necontenit pe ei înşişi. Mai mult încă, predicatorii slabi sunt lăudaţi mult chiar pentru predicile bunicele; predicatorii mari, dimpotrivă, nu numai că nu sunt lăudaţi, ba şi mult criticaţi, dacă predicile lor nu sunt excepţionale şi surprinzătoare. Că ascultătorii judecă predica, nu după cuvintele predicii, ci după faima predicatorului.

Prin urmare, când un predicator mare întrece pe toţi ceilalţi predicatori în cuvânt, atunci mai cu seamă trebuie să muncească pentru pregătirea predicilor mai mult decât toţi. Lui nu-i este îngăduit să ţină o predică proastă, lucru care poate să i se întâmple în chip obişnuit oricărui om; dimpotrivă, dacă predica sa nu-i la înălţimea renumelui său, pleacă din faţa ascultătorilor încărcat de nenumăratele batjocuri şi critici. Nimeni nu se gândeşte că poate i-a fost întunecată limpezimea minţii de tristeţe, de nelinişte, de grijă, iar adeseori chiar de mânie, şi că din pricina aceasta gândurile sale n-au mai putut fi rostite aşa cum i s-au născut în minte. Nimeni nu se gândeşte că, în definitiv, este şi el om şi nu poate fi totdeauna la fel, nici nu poate fi excepţional în orice predică, că este firesc să greşească uneori şi să facă predici mai prejos de talentul său oratoric. Dar, după cum am spus, ascultătorii lui nu vor să se gândească la asta, ci îl critică, judecându-l ca şi cum ar fi înger. De altfel, omul trece de obicei cu vederea faptele bune ale aproapelui său chiar când sunt multe şi mari; dar dacă face vreo greşeală, oricât de mică ar fi şi oricât de veche, o vede îndată, o critică cu uşurinţă şi şi-o aduce aminte totdeauna. Iar o greşeală de aceasta, mică şi neînsemnată, a micşorat de multe ori slava marilor predicatori." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a cincea, cap. 5, în vol. *Despre preoţie*, pp. 126-127)

PREDICA (inspirația predicatorului)

„Poate că am lungit prea mult cuvântul, dar fără voia mea, târât, cum s-ar putea spune, de înlănțuirea cuvintelor, ca de un șuvoi puternic. Dar voi sunteți de vină, voi care ascultați cu plăcere cuvintele mele. Că nimic nu poate însufleți atâta pe vorbitor, nimic nu-i poate da o bogăție mai mare de gânduri ca atenția ascultătorilor. Și după cum niște auditori nepăsători și neatenți îl fac mai trândav pe cel ce are darul vorbirii, tot așa voi, cu harul lui Dumnezeu, chiar de-aș fi mai fără de glas decât pietrele, sunteți în stare să mă treziți din amorțeala mea, să mă deșteptați din somn și să mă siliți să spun ceva folositor, ceva care să ducă la zidirea voastră sufletească". (*Omilii la Facere,* omilia IV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 64)

„Fiecare dascăl când vede că școlarii lui țin bine minte învățăturile date și că dau roadă prin fapte, le predă cu mai mult drag mai departe învățăturile. Așa și eu; cu cât vă văd cu mintea mai trează, cu dorul înmulțit și cu mintea înaripată, cu atât sunt mai plin de râvnă în a vă pune înainte mai din belșug învățătura. Cu cât văd că cresc mai mult în voi apele acestea duhovnicești, cu atât crește și în mine izvorul pentru zidirea voastră și pentru folosul sufletesc. Aici nu se întâmplă ce se întâmplă de obicei cu banii. Acolo, cel care dă vecinului bani își micșorează averea și cu cât dă mai mult cu atât își împuținează mai mult avuția; aici cu totul dimpotrivă; atunci mai cu seamă îmi crește avuția, atunci îmi sporește mai mult această bogăție duhovnicească, atunci când o revărs din belșug celor ce vor să se adape din această învățătură". (*Omilii la Facere,* omilia VIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 98)

„Nu vă grăiesc gânduri ale minții mele, ci învățăturile dăruite mie de Stăpânul prin dumnezeieștile Scripturi; pe acestea vi le pun în față și cu ele vă adăp necontenit auzul". (*Omilii la Facere,* omilia XI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 132)

„Poate, da, poate că bunul și atotputernicul Stăpân, îmi va da, nu pentru mine, că eu sunt o nimic și nevrednic, ci pentru voi și pentru folosul vostru, cuvânt întru deschiderea gurii mele spre slava Lui și spre zidirea voastră". (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 286)

„N-am spus așa ca să mă laud cu puterea minții mele; că cele ce am spus nu-s ale mele, ci ale harului Duhului, care trezește pe cei trândavi din lenevia lor, ca să nu treacă nepăsători pe lângă nimic." (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 339)

PREDICA (conținutul predicii)

„Facă-se glasul meu ascultat de către voi toți, vorbirea mea vă prezintă vindecări pentru toți; dar este a fiecăruia din ascultătorii mei de a se vindeca și de a alunga boala lui. Eu nu-i cunosc nici pe cei ce sunt bolnavi, nici pe cei ce sunt sănătoși: iată pentru ce vorbesc despre toți, eu spun ceea ce i se potrivește fiecăruia pentru boala sufletului lui; eu vorbesc pe atâta despre lăcomie, pe atâta despre plăcerile mesei, pe atâta despre cumpătare; apoi laud milostenia, vă îndemn să o faceți; de acolo eu trec la alte fapte bune. Căci știu că daca m-aș lega de un singur punct medicamentul propus nu va folosi rănilor voastre. Dacă n-aș avea aici decât o singură persoană care să mă asculte, eu nu m-aș crede obligat să îmbrățișez atâtea subiecte odată; dar precum se află după toate aparențele printre atâția ascultători mulți bolnavi diferit, mie nu-mi este greu de a împărții subiectul și de a trata o mulțime altele. În rest, nu se poate ca să nu se afle tot felul de boli într-o mulțime așa mare, cu toate că ele nu se află toate în fiecare în particular." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIII, 1, pp. 108-109)

„Știu, iubiților, că mulți dintre voi, auzind aceste cuvinte, nu ne ascultă cu plăcere. Dar nici eu nu le spun cu plăcere, fiindcă de ce aș vorbi despre ele? Aș fi voit să vă povestesc

pururea despre împărăția cerurilor, despre repausul de acolo, despre acea apă a odihnei, despre locul cel înverzit. *La loc de pășune, acolo m-a sălășluit; la apa odihnei m-a hrănit* (Ps., 22, 2). Aş fi dorit să vorbesc despre locul de unde a fugit toată durerea, întristarea şi suspinarea. Aş fi voit să vă povestesc despre dulceața petrecerii cu Hristos – deşi toate acestea sunt mai presus de judecata omenească – dar totuşi aş fi voit să vă spun numai despre acestea, după puterile mele. Dar ce mă voi face? Nu e cu putință a vorbi despre împărăția cerurilor celui bolnav de friguri sau celui ce stă rău cu sănătatea; cu unul de acesta trebuie a vorbi despre sănătate. Nu trebuie să-i vorbeşti despre cinste celui acuzat de o faptă urâtă, ci trebuie să cauți a-l scăpa de osândă şi de pedeapsă." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 124-125)

„Trebuie să ştiți că nu-i mărginit nici de timp, nici de zile cuvântul lui Dumnezeu, ci în orice zi se poate vorbi şi despre Cruce, şi despre Patimi, şi despre Înviere, şi despre Înălțare, şi despre a doua Venire." (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 172)

„Poate că unii dintre voi vor spune cu nemulțumire: *Asta vorbeşte numai despre lacrimi şi suferință; pe toate le vede negre şi murdare.* Nu aş vrea una ca asta, credeți-mă. Aş vrea să simt numai bucurie şi desfătare şi să pot aduce numai cuvinte de laudă. Dar nu este vremea cuvintelor frumoase. Cum să nu plâng, dacă suntem vrednici de plâns? Cum să nu jelesc, dacă faptele noastre sunt înfricoşătoare? Va supără plânsul meu? Dar de ce nu vă supără păcatele voastre? Cuvintele mele sunt dureroase? Dar dureroasă nu este şi viața voastră lipsită de Dumnezeu? Dacă vreți să nu plâng, nu vă mai îndreptați spre iad. Dacă vreți să nu jelesc, nu vă mai distrugeți sufleteşte. Dar văzând cum vă pierdeți, nu pot să nu jelesc. Sunt părintele vostru duhovnicesc, care vă iubeşte. Iată ce spune Pavel: *O, copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi!* (Gal., 4, 19). Nici o femeie aflată în durerile naşterii nu strigă cuvinte mai pline de durere ca ale Apostolului.

O, dacă ați putea înțelege durerea mea, dacă ați vedea focul care-mi arde inima, v-ați da seama că sufăr mai mult decât femeia proaspăt căsătorită, care îşi pierde bărbatul, şi decât tatăl care îşi pierde fiul. Sufăr pentru că nu sporiți duhovniceşte." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 325)

PREDICA („lumina rugăciunii să deschidă calea cuvântului")

„Mai întâi rugăciunea şi apoi cuvântul. La fel grăiesc şi apostolii: *Iar noi vom stărui în rugăciune şi în slujirea cuvântului* (Fapt. 6, 7). La fel face şi Pavel când se roagă la începutul epistolelor, pentru ca, precum lumina unei făclii, lumina rugăciunii să deschidă calea cuvântului." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, p. 76)

PREDICA (greutățile şi poverile predicii)

„Predica are greutățile şi poverile ei; Sfântul Pavel o declară şi o arată prin aceste cuvinte: preoții, care-şi țin bine dregătoria, să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei ce se ostenesc cu cuvântul şi cu învățătura (1 Tim., 5, 17) poporului. Dar depinde de voi de a face această osteneală dulce sau grea. Dacă respingeți ceea ce vă zicem noi, sau chiar dacă, fără a respinge, nu faceți să se vadă rod în faptele voastre, osteneala ne va fi grea şi penibilă. Fiindcă noi vom cunoaşte că lucrăm în zadar şi fără folos; dar dacă sunteți atenți, şi dacă practicați ceea ce ați auzit, noi nu vom privi la sudorile noastre; rodul muncii nu face să se simtă osteneala şi să se simtă greul. Pentru aceasta, dacă vreți să ne încurajați, şi să însuflețiți râvna noastră, faceți roade, eu vi le cer din har; ca văzând roade frumoase şi bogate, susținuți de cunoştința că am ostenit bine

şi înmulţind bogăţiile noastre, noi nu ne vom lenevi într-un comerţ atât de fericit şi de folositor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXII, 1, pp. 104-105)

PREDICA (convingerea auditorilor)

„Aceasta va să zică de a face vorba nesilnică, de a nu da peste tot locul concluzia, sau rezultatul ca de la dânsul, de a nu hotărî singur, ci a lăsa stăpân pe auditoriu, ca însuşi el să-şi dea părerea, ceea ce face auditoriul a fi cu mai multă bunăvoinţă. Lucrul acesta îl face şi în Vechiul Testament Prorocul Natan, şi în Noul Testament în Evanghelia lui Matei, Hristos, zicând: *ce va face lucrătorilor viei aceleia* (Mat., 21, 40)? - lăsându-i pe dânşii (auditorii) de a răspunde, căci aceasta este biruinţa cea mai mare." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, pp. 76-77)

„Ce iertare vom avea, dar, preaiubiţilor, ce cuvânt de apărare, dacă, în timp ce diavolul se slujeşte de o atât de mare furie împotriva noastră, noi nu aducem nici cea mai mică parte din atâta râvnă pentru mântuirea fraţilor noştri, cu toate că Dumnezeu ne stă în ajutor? Deci, când îl vezi pe fratele tău învârtoşat la inimă şi neînduplecat şi că nu ia aminte, spune în tine însuţi: *Am să-l pot convinge cu timpul.* Aşa ne-a poruncit şi Pavel să facem: *Un slujitor al Domnului nu trebuie să se certe, ci să fie blând faţă cu toţi, certând cu blândeţe pe cei ce stau împotrivă, că doar le va da Dumnezeu pocăinţă spre cunoaşterea adevărului* (II Timotei 2, 24-25). Nu vezi adeseori că părinţii, când copiii lor sunt bolnavi de moarte, se aşază lângă ei, plâng, se jelesc, îi sărută şi fac tot ce le stă în putinţă până la cea din urmă suflare? Aşa fă şi tu cu fratele tău! Şi totuşi părinţii cu bocetele şi lacrimile lor nu pot alunga nici boala şi nu pot îndepărta nici moartea; dar tu vei putea de multe ori cu răbdare şi stăruinţă să întorci şi să ridici prin plânsete şi lacrimi un suflet bolnav de moarte. L-ai sfătuit, şi nu l-ai convins? Lăcrimează, ţine-l adeseori de rău! Suspină cu amar, pentru ca ruşinat de purtarea ta de grijă, să se întoarcă spre mântuire. Dar ce voi putea să fac de unul singur? Nu pot singur să vă întâmpin în fiecare zi pe voi toţi, nici nu ajung să stau de vorbă numai eu singur cu o mulţime atât de mare. Dar voi, dacă aţi vrea să împărţiţi între voi grija mântuirii celorlalţi şi dacă fiecare ar lua în seama lui pe un frate care nu se îngrijeşte de sufletul său, atunci îndată va spori zidirea noastră sufletească." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 29)

„Nimic altceva nu contribuie atât de mult la a convinge un om de cuvintele noastre, cât dacă înţelege că i le-am spus cu dragoste şi din dragoste." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 116)

„Că nimic nu foloseşte aşa de mult ca să-l convingi pe ascultător să primească cele spuse decât faptul ca el să vadă că i se vorbeşte cu multă dragoste." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 112)

PREDICA (predicile Sfântului Ioan Gură de Aur trezeau în ascultători o neîncetată dorinţă de a le audia)

„Socoteam că din pricina vorbirii neîncetate vă veţi fi săturat de cuvintele mele. Dar văd că s-a întâmplat dimpotrivă, că din neîncetarea ei nu s-a făcut saţiu, ci dorinţă mai mare; nu greaţă, ci dulceaţă mai mare. Şi s-a întâmplat aici precum se întâmplă cu iubitorii de vin la ospeţele cele lumeşti. Că aceia cu cât beau mai mult vin, cu atât mai mult îşi aprind setea. Iar noi cu cât prelungim învăţătura, cu atât aprindem pofta, înmulţim dorinţa şi întărim dragostea. Şi cu toate că ştiu sărăcia mea, dar nu încetez a urma ospătătorilor dornici punându-vă deseori masa şi turnându-vă plin paharul învăţăturii. Căci văd că după ce-l veţi bea tot, iarăşi veţi înseta. Aceasta s-a văzut în toată vremea..." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc*

cele omenești și se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, și se smintesc pentru îndestulările celor răi și pentru suferințele celor drepți, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 9)

PREDICA (lungimea predicii)

„...lungimea unei predici nu se măsoară cu mulțimea cuvintelor, ci cu dispoziția ascultătorilor. Când ai auditori nepăsători, pare că-i plictisești chiar când predica ți-e scurtă; dar când auditorii sunt aprinși, treji și numai urechi, nu le potolești dorința oricât de mult ai lungi predica. Dar pentru că se întâmplă ca într-un popor atât de numeros să fie și unii mai slabi, neputincioși să urmărească toată lungimea predicii, vreau să-i sfătuiesc pe aceștia să plece după ce au ascultat cât pot asculta și au luat cât le e de ajuns. Nimeni nu-i împiedică, nimeni nu-i silește să stea mai mult decât pot. Să nu silească pe predicator să scurteze predica înainte de vreme. Tu te-ai săturat; dar fratele tău e încă flămând. Tu te-ai îmbătat de mulțimea celor spuse; dar fratele tău e încă însetat. Nici acela să nu-ți stânjenească slăbiciunea ta, silindu-te să asculți mai mult decât poți asculta, nici tu nu pune stavilă dorinței aceluia, împiedicându-l de a asculta predica atât cât o poate asculta." (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 7)

PREDICA (cuvântările prea lungi)

„Eu știu căci cuvântările lungi obosesc sufletele oamenilor, dar aceasta nu se întâmplă decât atunci când sufletul oamenilor este ocupat cu grijile veacului. Căci precum ochiul când este curat vede clar și distinct obiectele, și nu se obosește deloc, chiar atunci când privește lucrurile cele mai mici și cele mai fine, pe când, dimpotrivă, când i se ridică din cap oarecare vapori răi, sau când vine ceva ceață să i se așeze pe ochi, el nu poate să vadă clar corpurile cele mai mari și mai simțite; așa, pe când sufletul rămâne curat și sfânt și nu este infectat de nici o boală, el privește fără greutate tot ceea ce trebuie să vadă, dar când este stăpânit de mii de patimi și și-a pierdut vechea sa vigoare, el nu poate să audă ușor lucrurile cerești, ci se obosește imediat, el cade în griji, se lasă prins de somn și de nepăsare, și neglijează și părăsește astfel ceea ce l-ar conduce la virtute și la o viață cinstită, pe când el nu se poartă decât moleșit și slab." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 4, p. 15)

„De aceea voi și conteni aici cu vorba, nemaidiscutând cu voi nimic din partea morală, după cum îmi este obiceiul a face, ca nu cumva să vă întunec memoria cu mulțimea celor vorbite." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 334)

„Ce-ar trebui să fac azi? Când văd că sunteți atât de mulți, mă tem să vorbesc mult. Da, când predica se întinde mai mult, vă văd obosiți, plictisiți, iar oboseala pricinuită de plictiseală vatămă ascultarea cu luare-aminte a predicii. Un ascultător care n-are sufletul liniștit nu poate urmări cu râvnă cele spuse.

Văzând deci, după cum am spus, atâta mulțime de lume, mă tem să vorbesc mult; totuși, gândindu-mă la dorul vostru, mi-e teamă să scurtez cuvântul. Cel însetat nu duce cu bucurie la buze sticla dacă n-o vede plină mai întâi. Chiar dacă n-are s-o bea toată, tot plină dorește s-o vadă. De aceea, nu știu cum să-mi fac predica. Aș vrea să vorbesc scurt, ca să pun capăt oboselii voastre, dar aș vrea să vorbesc și mult, ca să satur dorul vostru. Adeseori am făcut și una și alta, dar niciodată n-am scăpat de vină. Da, știu, adesea am căutat să vă cruț terminând cuvântul înainte de sfârșit, dar au strigat împotriva mea cei cu sufletul nesăturat, cei care beau necontenit din apa cea dumnezeiască și niciodată nu se satură: *Fericiți aceia care flămânzesc și însetează de dreptate* (Matei 5, 6). Temându-mă de aceștia, am vorbit iarăși mai departe, lungind mult predica; dar și așa mi-am găsit ponos. Într-adevăr, întâlnindu-mă cu cei cărora le plac predicile scurte, m-au rugat să țin seamă de neputința lor și să scurtez predica. Deci, când

vă văd obosiţi, zoresc cuvântul spre tăcere; dar când văd că nu plecaţi, cu toată oboseala voastră, ci sunteţi gata să mergeţi mai departe, mă cuprinde dorinţa să-mi ţin treaz cuvântul." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 22-23)

„Răsplata ascultării voastre, a ascultării predicii, nu-i o cunună de dafin, ci cununa dreptăţii! Eu nu vă ţin aici până la amiază! Nu, din pricina trândăviei voastre vă slobozesc chiar la începutul zilei. Aerul e încă rece, nu-i încălzit de razele soarelui. Nu vă poruncesc să staţi cu capetele goale în arşiţa soarelui, ci vă aduc sub acest minunat acoperiş; mă gândesc să vă dau toată uşurarea şi tihna, şi sub acoperişul acesta, şi în alt chip, pentru ca să puteţi asculta în linişte predica. Să nu fim mai molatici decât copiii noştri care merg la şcoală. Şcolarii nu îndrăznesc să se ducă acasă înainte de amiază; copiii care abia au fost înţărcaţi, care abia au părăsit sânul mamei, care n-au împlinit încă cinci ani, dovedesc o minunată răbdare, cu tot trupul lor plăpând şi tânăr; de e zăduf, de le e sete, de-i supără orice altceva, rabdă până la amiază; se chinuie, dar rămân în şcoală. Dacă nu vrem să imităm pe un altul, atunci să-i imităm pe acei mici copii şi noi, bărbaţii care am ajuns la măsura vârstei. Dacă nu putem asculta cuvintele despre virtute, cine va putea să ne creadă că îndurăm ostenelile pentru virtute? Dacă stăm atât de nepăsători la predica, de unde să ştim că suntem treji la fapte? Dacă lăsăm nefăcut ce-i mai uşor, cum vom isprăvi ce-i mai greu?

- Dar mare e strâmtorarea aici şi mare sila!

- Ascultă, însă! *Cei silnici răpesc împărăţia cerurilor* (Matei 11, 12); şi: *Strâmtă şi îngustă este calea care duce la viaţă* (Matei 7, 14). Aşadar, pentru că mergem pe o cale strâmtă şi îngustă, trebuie să ne strâmtorăm şi noi şi să ne strângem, ca să putem merge pe calea cea strâmtă şi îngustă. Cel ce se lăbărţează nu poate merge cu uşurinţă pe calea cea strâmtă. Asta o poate face numai cel ce se strânge, cel ce se strâmtorează, cel ce se subţiază." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 24-25)

PREDICA (franchețea în predică)

„Eu dacă vă vorbesc de lucruri pe care le faceţi în realitate, vă supăraţi. Dar cum să nu fiu absurd?

Fie ca toate cele vorbite de mine să nu fie adevărate. Aş voi ca eu singur să capăt batjocură în acea zi, ca unul ce în zadar şi fără dreptate v-am batjocorit, decât să vă văd pe voi învinovăţiţi pentru astfel de păcate." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon,* omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* p. 203)

„De aceea şi cu toate că vă voi mâhni, nu voi cruţa nimic. Că este mai bine ca să ne mâhnim aici şi să ne izbăvim de judecata ce va să fie, decât îngăduindu-vă cu cuvinte blânde, să fim osândiţi atunci împreună cu voi." (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre,* în vol. *Din ospăţul stăpânului,* pp. 116-117)

„Nu voi înceta a zice şi a face totul, deşi va fi trebuinţă să mâhnesc. Cu toate că mă voi arăta aspru, dar o fac ca să pot sta înaintea acelui Divan înfricoşat, neavând întinăciune sau zbârcitură sau altceva de acest fel." (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre,* în vol. *Din ospăţul stăpânului,* p. 117)

PREDICA (asprimea predicii)

„Să ne ferim de a murmura pentru tratare; dimpotrivă, trebuie să ne bucurăm, când predica ne va pricinui dureri amare, rodul nu va fi decât prea delicios." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 4, p. 70)

PREDICA (auditoriul să nu se neliniștească de greutatea cuvintelor predicii)

„Să nu vă neliniştiţi deci de greutatea cuvintelor, căci greutatea cuvintelor face mai sprintene sufletele şi mai uşoare pentru a fugi de păcate. De altfel, şi fierul e greu, însă confecţionează obiecte din aur şi din argint foarte folositoare, iar pe cele strâmbe le îndreaptă; dacă însă nu ar fi greu, nu ar putea îndrepta acele obiecte strâmbe. La fel şi cuvântul nostru cel greu va putea îndrepta sufletul.

De aceea, iubiţilor, să nu fugim de greutatea cuvintelor şi nici de rănirile pe care, poate, ni le pricinuiesc. Rana nu este făcută cu scopul de a găuri sau de a face bucăţi sufletul, ci pentru a-l îndrepta. Ştim noi bine cum să lovim şi cum să deschidem rana cu harul lui Dumnezeu, pentru ca astfel să nu sfărâme vasul, ci să-l îndrepte, să-l netezească, pentru a fi de folos Stăpânului; în aşa fel încât bine lustruit, să-l aducă la o sănătate strălucitoare, pentru ca atunci când fluviul de foc îşi va înălţa flacăra peste păcătoşi să nu aibă nevoie de vâlvătaia focului." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 125-126)

„E mult mai bine să fiţi arşi prin cuvinte un timp scurt, decât să ardeţi pentru vecie în acea flacără." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 126)

PREDICA (biciuirea păcatelor în predică)

„Poate că v-am atins prea tare, eu însă nu cred; căci dacă voi stăruiţi în aceleaşi lucruri, de unde pot şti că cele vorbite v-au atins? Aşadar, este nevoie de a vă atinge iarăşi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 393)

„Chiar de ar fi de o mie de ori neliniştiţi de vorbele mele, eu totuşi nu voi înceta a vorbi. Dacă profeţii fiind împroşcaţi cu pietre, nu tăceau, cu atât mai mult trebuie noi a suferi dezgustul vostru, şi a nu vorbi numai ca să vă mulţumim, ca nu cumva înşelându-vă cu vorbele cele frumoase, noi înşine sî fim tăiaţi în două." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* pp. 261-262)

„După cum îi mustrăm pe aceia că sunt slabi în credinţă, tot astfel vă mustrăm şi pe voi că nu voiţi să-i îndreptaţi pe cei slabi". (*Către iudei,* cuv. VIII, 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 404)

„Nu voi înceta să vă spun aceste lucruri, chiar de ele nu vă vor plăcea. Dacă proorocii nu încetau să strige chiar şi când oamenii aruncau cu pietre în ei, cu atât mai mult am eu datoria să nu iau în seamă nemulţumirea voastră şi să vă spun adevărul, ca să nu fiu pedepsit de Dumnezeu ca înşelător. Să dea bunul Dumnezeu să luaţi în sfârşit vorbele acestea ale mele în serios şi să mergeţi pe drumul dreptăţii, al iubirii şi al evlaviei — drumul binecuvântat al Domnului, care vă va duce spre noul, cerescul şi sfântul Ierusalim, la luminata cetate cugetătoare a lui Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 338)

PREDICA (e primejdios lucru și pentru predicator și pentru ascultător ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor)

„Şi trebuie neapărat ca acela căruia i s-a încredinţat slujba cuvântului, sau să spună credincioşilor cu îndrăznire toate cele scrise în lege, urmărind totdeauna folosul, nu plăcerea ascultătorilor, sau, de teama supărării ascultătorilor săi, să piardă şi mântuirea sa, şi mântuirea credincioşilor săi, din pricină că vrea să le fie pe plac, aşa cum nu trebuie. Este foarte primejdios şi pentru predicator, şi pentru ascultători să se ascundă vreuna din legile dumnezeieşti. Sunt vinovaţi de ucidere predicatorii care nu tălmăcesc fără teamă toate poruncile lui Dumnezeu." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul*

să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 462)

„Ucigaşul ucide numai trupul; pe când cel care predică spre a face plăcere ucide sufletul, căci îi împinge la păcat pe ascultătorii săi. Ucigaşul îi dă pe cei ucişi morţii acesteia de aici; predicatorul însă, care predică spre a plăcea, ucide sufletul şi-l dă unei osânde şi pedepse fără de moarte." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 462-463)

„*Din mâna ta,* spune Domnul, *voi cere sufletele celor ce vor pieri* (Iezechiel 3, 18). Care este, dar, omul acela atât de crud, atât de neomenos, atât de nemilos, care să învinuiască pe un predicator că vorbeşte de urgia lui Dumnezeu, când predicatorul, de-ar tăcea, şi-ar atrage asupra lui o pedeapsă atât de mare?" (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 463)

„Să ne întristeze aici cuvintele predicii, ca să nu ne înfricoşeze dincolo faptele, să ne muşte aici predica, pentru ca să nu ne roadă dincolo viermele cel veninos. Să ne ardă aici mustrarea, ca să nu ne ardă dincolo gheena focului. Cei care vor plânge aici, dincolo se vor mângâia; cei care se desfătează aici, care râd, care n-au simţit aici păcatele lor, dincolo neapărat vor plânge, se vor văita, vor scrâşni din dinţi." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 465)

PREDICA (sfaturi pentru preotul predicator)

„Dar nici predicatorul nu are nici un folos de la cuvântarea sa, dacă purtarea lui nu corespunde învăţăturii sale şi dacă nu pune în concordanţă viaţa sa cu cuvântarea sa. Ascultă ce zice Psalmistul şi Apostolul. Psalmistul scrie: *Păcătosului i-a zis Dumnezeu: pentru ce povesteşti dreptăţile mele, şi iei aşezământul de lege al Meu prin gura ta, iară tu ai urât învăţătura* (Ps. 49, 17-18). Iară Apostolul Pavel aşa grăieşte către cei ce se îngâmfează pentru învăţătura lor: *Tu te bizuieşti a fi povăţuitorul orbilor şi lumină celor din întunerec, îndreptător celor fără de minte, învăţător celor neştiutori; dar pentru ce înveţi numai pe alţii, iară pe tine însuţi nu te înveţi*? (Rom. 2, 19-21). Deci, fiindcă mie predicarea, iară vouă ascultarea nimic nu ne folosesc, dacă nu facem ceea ce se zice, ba încă prin aceea mai mult se măreşte osânda noastră, de aceea noi să nu ascultăm numai în linişte cuvântul lui Dumnezeu, ci să-l şi aplicăm în fapte." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marţi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 132-133)

„Aşa trebuie să se poarte preotul cu credincioşii săi, cum se poartă un părinte cu copiii lui mici de tot. După cum părinţii nu se supără pe copilaşii lor când aceştia îi ocărăsc, îi lovesc sau când plâng, dar nici nu se îngâmfă când râd sau vorbesc cu drăgălăşenie, tot astfel nici preotul nu trebuie să se îngâmfe când credincioşii îi laudă predicile, dar nici să cadă abătut de durere când e criticat fără temei." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a cincea, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 125)

„Auditoriul este adesea nemulţumitor sub două raporturi: el judecă şi el îşi închipuie. Preotul să se înarmeze împotriva acestui duşman dublu şi să găsească în credinţa sa şi în râvna sa forţa de a-i rezista în mod victorios. Aproape totdeauna credincioşii merg la predică

precum la un spectacol, gata să aplaude pe cine le place şi pentru a-şi arăta de asemenea nemulţumirea lor pentru cine n-a ştiut să aibă puterea să-i farmece. Ca preot, să-şi păzească în mod nobil rangul său. El este rege, nu supus; judecător, nu acuzator. Însă, pentru a rămânea stăpân al împărăţiei sale preoţeşti, predicatorul n-are decât două resurse: dispreţul faţă de laude, puterea cuvântului. Dacă el se află cuprins de favoruri şi de aplauze, el nu este decât un sclav rău al mulţimii, mai rău, încă el va supune doctrina la nişte satisfacţii mizerabile de iubire de sine, el nu va mai avea energiile apostolului, nici nobila independenţă care urmăreşte viciul şi care linguşeşte răul în care se află el. Pe de altă parte, cuvântul lui trebuie să fie sărat şi să nu fie lipsit de farmec şi de strălucire. Lipsit de această calitate, predica face să fugă ascultătorii şi să nu-i reţină decât în zadar. (...) Totul trebuie să fie respins de preot în criticile care-i sunt aduse? Nu. Dacă preotul trebuie să le dispreţuiască pe cele care sunt cu totul nejustificate, el poate scoate o parte foarte preţioasă din celelalte a căror justeţe el este forţat s-o recunoască." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 207-208)

„În rezumat, ce-i trebuie preotului în slujirea predicii? O singură virtute, un singur cuvânt în care tot restul este cuprins: puritatea intenţiei. Fără ea, el îşi pierde răsplata şi nu adună ca preţ al ostenelii sale decât dispreţul lui Dumnezeu. Ba mai mult, fără independenţa pe care i-o dă lui această intenţie curată, el îşi va pierde chiar elocvenţa sa, înălţările sale, insuccesele, decepţiile, concurenţa cu alte talente, îl vor lovi cu descurajarea şi cu moartea. Însă mai ales, fără această intenţie de a plăcea lui Dumnezeu şi de a-i plăcea Lui singur, el se va vedea împins la nenumărate greşeli pe care le va face din îndemnul mândriei şi invidiei." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 208-209)

„Pavel era departe de a neglija studiul. Sigur, viaţa sa, virtuţile sale, martiriile sale, minunile sale, ajungeau în mod amplu la învăţarea sufletelor, cu toate acestea Pavel nu neglija nici una din condiţiile umane impuse de slujirea cuvântului. Ce scuză îi mai rămâne oratorului creştin neglijent şi leneş, când îl vede pe apostolul neamurilor ocupat cu studiul şi cu regulile vorbirii bune? Oare nu prin elocvenţa lui irezistibilă, prin logica lui sfântă, prin antrenamentele cuvântului său îi convingea el pe unii, îi respingea pe alţii, le dădea tuturor lumina credinţei? Peste tot îl găsim înaintea auditoriului dornic să-l asculte şi subjugat de cuvântul său. Licaonienii vedeau în el zeul elocvenţei, Mercur, iar semnul lui Mercur poate fi motivul ce vine din cauza elocvenţei lui." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 213)

„Ascultătorul este prea frivol, totdeauna gata să ia biserica drept un teatru şi pe oratorul sfânt ca pe actorul pe care vine să-l aplaude sau să-l fluiere. Ascultătorul este mai incapabil de o ascultare mai îndelungată şi serioasă; întunecat, este gata să evadeze, şi plictisit, el este gata să devină dezertor. Ce va fi preotul în faţa acestei atitudini duble a ascultătorilor săi? Ce virtuţi îl vor salva de la un pericol dublu? Îi trebuie mai întâi uitarea de sine şi dispreţul laudelor, ca să-i dea unui auditoriu frivol învăţătura solidă şi serioasă, lipsită de orice împodobire profundă, de orice aliură de strălucire rea. Îi trebuie pe de altă parte puterea cuvântului, şi această forţă magică care susţine interesul şi alungă somnolenţa şi plictiseala. Fără acest caracter dublu cuvântul preoţesc va acţiona fără succes. Când oratorul va fi laşul rob al laudelor poporului, el va jertfi asprimea şi adevărul gol dorinţei populare de a fi aplaudat de nimicuri şi de acele banalităţi pe care le spune. Însă de altă parte, el fiind slab şi nedemn în cuvântul său, în gândirea sa, incorect sau monoton în forma sa, ascultătorii cuprinşi de plictiseală vor părăsi în mod fatal amvonul creştin. Slăbiciunea oratorului devine triumful ascultătorilor săi care nu cer spre profitul viciilor decât să nu fie deloc convinşi." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 213-214)

„Să spunem în sfârşit care virtute generală va trebui să combată şi să învingă pe toţi aceşti duşmani deodată: această virtute este curăţia intenţiei. Cu ea, cu singura şi cu continua dorinţă de a plăcea lui Dumnezeu, oratorul sfânt va respinge uşor pe fiecare din duşmanii săi. Fără ea,

viața sa nu va mai fi decât o agitație, furtună dureroasă, decădere lașă, sau înălțare nebunească." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 215)

PREDICA (cel ce predică este dator să disprețuiască laudele și să nu aștepte slavă de la oameni)

„Un scriitor mare trebuie să fie el însuși criticul operelor sale; el însuși, cu ajutorul minții care le-a creat, să judece de sunt bune sau rele; să nu țină niciodată seama de părerea greșită și necompetentă a altora.

Tot așa și cel ce a primit sarcina să lupte pentru învățătura creștină, să nu ia aminte la laudele credincioșilor săi, dar nici să cadă abătut când nu este lăudat, ci să-și alcătuiască așa predicile lui, ca ele să placă lui Dumnezeu. Dumnezeu să-i fie lui singurul îndreptar și singura călăuză pentru alcătuirea desăvârșită a predicilor lui, nu aplauzele, nici laudele. Dacă e lăudat și de ascultători, să nu respingă laudele lor; dacă nu-l laudă, să nu le-o ceară, nici să se mâhnească. Îi este lui destulă mângâiere pentru ostenelile lui, mai mare decât toate, gândul că și-a alcătuit și și-a întocmit predicile spre plăcerea lui Dumnezeu." (*Tratatul despre preoție,* cartea a cincea, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 129-130)

„Predicatorul care ajunge robit de dorința de a fi lăudat fără socoteală, nu mai are nici un folos nici de pe urma încordatei lui munci pentru alcătuirea predicii, nici de pe urma talentului său oratoric; că un suflet care nu poate suferi criticile nesocotite ale mulțimii, se descurajează și pierde dragostea de a predica. De aceea predicatorul trebuie sa fie învățat să disprețuiască, mai mult decât orice, laudele. Pentru a-ți păstra talentul oratoric nu-i de ajuns numai să știi să vorbești, mai trebuie să ai și puterea să disprețuiești laudele.

Dacă ai cerceta bine și pe un predicator slab, ai vedea că are și el tot atâta nevoie să disprețuiască laudele ca și un predicator mare. Este silit să facă multe greșeli, dacă urmărește slavă de la ascultători. Și pentru că nu poate să se ridice la înălțimea marilor predicatori, nu se sfiiește să-i cleveteascä, să-i pizmuiască, să-i critice pe nedrept și să facă și alte multe păcate la fel cu acestea; va îndrăzni orice, de-ar trebui să-și piardă chiar sufletul, numai și numai să pogoare numele și slava lor la nivelul propriei sale josnicii. În afară de asta, nu va mai transpira muncind la alcătuirea predicilor lui; un fel de toropeală îi va cuprinde sufletul. Neputând trăi fără laude, se descurajează și-l cuprinde somn adânc, când vede că adună puține laude de pe urma îndelungatei sale munci. Că și un plugar, care muncește un pământ slab și este silit să are un pământ pietros, se lasă repede de treabă dacă nu îi este dragă munca sau dacă nu-l silește teama că are să moară de foame." (*Tratatul despre preoție,* cartea a cincea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 130)

„Dacă nu-i scăpat predicatorul de dragostea de slavă, atunci va aduce peste sufletul lui fel de fel de lupte, necontenite tulburări, necurmate supărări și roiul celorlalte patimi. Pentru ce să-ți mai înșir și celelalte greutăți, pe care nici nu le poți spune, nici nu le poți cunoaște, dacă nu le-ai trăit ?" (*Tratatul despre preoție,* cartea a cincea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 132)

PREDICA („De te-or asculta, de nu te-or asculta, tu vorbește-le!")

„Noi nu vom conteni de a vă grăi aceleași, fie că veți crede, fie că nu veți crede. Ne temem însă, ca nu cumva vorbindu-vă într-una aceleași, și voi neascultând, prin aceasta să facem ca mai mare pedeapsă să se dea celor neascultători." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, p. 146)

„Când păcătoșii și după sfătuirile noastre rămân tot în păcatele lor, noi nu trebuie a înceta a sfătui în continuare. Fântânile curg chiar dacă nimenea nu scoate apă, izvoarele forfotesc și

când nimenea nu ia apă din ele şi pâraiele curg chiar când nimeni nu însetează. Aşadar şi învăţătorul trebuie să-şi facă datoria sa cum se cuvine, chiar dacă nimeni nu l-ar asculta. Aşa dar Dumnezeu cel plin de dragoste a dat lege ca noi cei ce suntem puşi a propovădui cuvântul cel ceresc, să facem tot ce ne stă în putere, şi să nu tăcem niciodată, chiar dacă ne ascultă cineva sau nu. Când Ieremia primenea pe iudei şi le spunea nenorocirea ce avea să vie, el era batjocorit de ascultătorii săi şi în toate zilele era luat în râs de dânşii. El se hotărâse să lase dregătoria cea proorocească, căci îl cuprinsese slăbiciunea omenească, şi nu mai voia să sufere batjocura şi râsul. Dar ascultaţi-l pe el ce zice: *Eu în toată ziua sunt batjocorit şi fiecare îşi bate joc de mine. Şi au zis: nu voi mai pomeni de El şi nu voi mai grăi în numele Lui. Dar iată era în uimirea mea ceva, ca un fel de foc închis în oasele mele, şi eu mă sileam să-l înfrânez şi nu am putut* (Ier., 20, 7-9). El vrea să zică: gândeam în mintea mea să mă las de dregătoria proorocească, căci Iudeii nu mă ascultau, dar îndată am gândit aceasta, puterea duhului s-a aprins în sufletul meu ca un foc, care o ardea tot lăuntrul meu şi aşa de tare îmi mistuia oasele încât eu nu puteam suferi acest pârjol. Deci dacă acel proroc care în toate zilele fusese luat în râs, batjocorit şi ocărât a trebuit să sufere o astfel de pedeapsă când s-a hotărât să tacă, cum vom fi iertaţi noi care suferim mult mai puţin, când ne împuţinăm cu duhul pentru uşurătatea minţii unora dintre ascultători şi vrem să încetăm a-i învăţa atunci când mai sunt încă care ne ascultă.

Eu ştiu că unii vor zice în batjocură şi în derâdere dispreţuitoare: dar ce tu ai întors pe toţi cu predica ta. Ce zici omule? Am făgăduit noi oare ca într-o zi să dobândim pe toţi? Dacă noi am mişcat numai zece, ori numai cinci, ba chiar numai pe unul nu este oare de ajuns spre a ne da mai mult curaj? Dar voi zice încă mai mult. Presupunem că noi prin predica noastră nu am dobândit pe nimeni, cu toate că nu se poate ca cuvântul semănat între atâta popor să rămână fără roadă, şi chiar dacă ar fi aşa şi atunci predica noastră nu ar rămânea nefolositoare. Atunci când ascultătorii noştri iarăşi au păcătuit, au făcut aceasta nu fără ruşine ca mai înainte, totuşi ei şi-au adus aminte după aceea în timpul unei beţii de mustrarea şi cearta noastră. Iar această amintire negreşit a produs ruşine, ei au roşit înlăuntrul lor şi au făcut păcatul nu cu obrăznicia cea mai dinainte. Iar acesta este începutul îndreptării şi al întoarcerii desăvârşite, când cineva se ruşinează de păcatul săvârşit şi singur osândeşte cele făcute.

În afară de aceasta noi mai avem şi alt câştig poate şi mai mare. Care oare? Noi i-am făcut pe cei care deşi luaseră aminte mai îmbunătăţiţi şi i-am convins că ceea ce gândeau ei era bine şi ei nu se lasă amăgiţi de mulţimea cea mare. Aşadar deşi eu nu am vindecat pe cel bolnav, totuşi am făcut mai tari pe cei sănătoşi. Cuvântul meu negreşit pe mulţi nu i-a oprit de la păcat, totuşi el a întărit pe cei îmbunătăţiţi.

Eu voi mai arăta încă şi al treilea folos.

Eu astăzi nu am întors pe nimeni, dar poate voi întoarce mâine, dacă nu mâine poate poimâine sau încă mai târziu. Cine nu ne ascultă şi ne respinge astăzi, poate va asculta şi primi mâine, cine nu bagă în seamă astăzi şi mâine, poate după mai multe zile va asculta şi vorbele noastre. Că şi pescarul adeseori toată ziua aruncă mreaja sa în zadar şi seara vroia chiar să plece şi tocmai atunci a prins ceva. Dacă noi pentru neizbânda lucrului nostru am înceta îndată şi ne-am lăsa de lucru, atunci s-ar risipi toată viaţa noastră cea trupească şi cea sufletească. Dacă de pildă lucrătorul de pământ pentru vremea rea ce s-a întâmplat odată sau de mai multe ori ar părăsi lucrarea pământului, atunci toţi ar trebui să pierim de foame. Şi dacă corăbierul pentru o furtună întâmplată odată, de două ori sau de mai multe ori ar fugi de mare, aceasta nu ar mai fi umblată şi ar fi mare pagubă la oameni. Deci dacă la toate meşteşugurile şi meseriile dacă ar lua cineva această hotărâre ar trebui ca totul să înceteze şi pământul s-ar pustii. Deoarece toţi oamenii ştiu aceasta, ei întotdeauna iarăşi cu bărbăţie se apucă de lucru şi de foarte multe ori nu au avut de pierdut.

Pe lângă aceasta se mai adaugă că în caz de neizbutire aceştia au numai pagubă, la noi însă nu se întâmplă aşa când predicăm şi sfătuim. Când tu împarţi sămânţa învăţăturii şi

ascultătorii nu o primesc şi nu au adus rodul ascultării, totuşi tu primeşti de la Dumnezeu plata cuvenită pentru sfătuirea ta şi când ei nu vor să te asculte tu vei primi tot atât de mare plată precum ai primit când ei te-au ascultat căci tu ai făcut tot ce atârnă de tine." (*Cuvânt la 30 Ianuarie, în ziua Sfinţilor trei Ierarhi*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, pp. 271-273)

„Că şi izvoarele curg, chiar dacă nimeni nu bea din apa lor, fântânile izvorăsc, chiar dacă nimeni nu scoate apa din ele, râurile aleargă la vale, chiar dacă nimeni nu se adapă din ele. Trebuie, dar, ca şi cel ce predică să-şi facă datoria lui, chiar dacă nimeni nu ia aminte. Lege ne-a fost rânduită de iubitorul de oameni Dumnezeu nouă, celor ce ni s-a încredinţat slujba cuvântului, ca niciodată să nu lăsăm neîndeplinită slujba noastră, nici să tăcem, fie de ne ascultă, fie de nu ne ascultă cineva. Ieremia, când îi ameninţa cumplit pe iudei şi le vestea mai dinainte nenorocirile ce aveau să vină, era luat în râs de cei ce auzeau, batjocorit fiind toată ziua; de aceea s-a hotărât să nu mai proorocească aceste cuvinte; căci om fiind, nu mai putea îndura batjocura şi ocările lor. Ascultă-l, cum că însuşi o spune prin cuvintele: *Toată ziua am fost batjocorit şi am zis: Nu voi mai numi numele Domnului şi mai mult nu voi grăi întru numele Lui! Şi s-a făcut în mine ca focul ce arde şi pârjol în oasele mele. Sunt doborât de pretutindenea şi nu mai pot îndura* (Ieremia 20, 8-9). Cu alte cuvinte spune aşa: *Mă hotărâsem să nu mai propovăduiesc*, spune el, *pentru că nu mă ascultau iudeii, dar cum am luat această hotărâre, ca un foc a căzut în sufletul meu puterea Duhului şi a aprins toate cele dinlăuntrul meu, mistuindu-mi şi topindu-mi oasele, aşa că n-am mai putut îndura focul acela.* Dacă profetul acesta, pentru care s-a hotărât să tacă din pricină că era luat în râs, batjocorit şi ocărât în fiecare zi, a îndurat o pedeapsă atât de mare, de ce iertare aş fi vrednic eu, care n-am pătimit încă aşa ceva, dacă, din pricina nepăsării unora, m-aş descuraja şi-aş înceta de a mai predica celorlalţi, mai cu seamă când sunt atâţia care ascultă cuvântul meu?" (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 24)

„Nu spun aceste cuvinte spre mângâierea mea, nici ca să-mi fac curaj. Că am luat hotărârea ca atâta vreme cât voi avea suflare în mine şi cât va voi Dumnezeu să fiu în această viaţă, să împlinesc această slujbă şi să fac ce mi s-a poruncit, fie de mă ascultă, fie de nu mă ascultă cineva. Dar pentru că sunt unii care slăbănogesc mâinile celor mulţi, care nu aduc nici un folos în viaţă, şi mai slăbesc şi râvna altora râzând, batjocorind şi zicând: *Încetează cu predica! Nu mai cuvânta! Nu vor să te asculte! Nu te mai îngriji de ei!* –, aşadar, pentru că sunt unii care grăiesc astfel, am să ţin un cuvânt mai lung, căci vreau să îndepărtez din sufletul multora acest gând viclean, lipsit de omenie, această uneltire diavolească." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 25)

„... dacă arunci seminţele şi cel ce te aude nu le primeşte, nici nu aude rodul ascultării, tu ai de la Dumnezeu plată neştirbită pentru predica ta. Şi vei primi atâta răsplată, chiar de nu te ascultă, câtă ai fi primit de te asculta. Că tu ţi-ai împlinit toată datoria ta. Nu ne sileşte nimeni să convingem pe cei ce ne ascultă, ci numai să-i sfătuim, să predicăm. A predica e datoria noastră; a se încredinţa de cuvântul nostru, datoria lor. Şi după cum, dacă ei săvârşesc mii de fapte bune, fără să le predicăm noi, toată răsplata li se cuvine numai lor, iar noi nu avem nici un câştig, pentru că n-am predicat; tot aşa şi dacă noi predicăm, fără să ne asculte, toată pedeapsa o primesc ei, iar noi n-avem nici o vină, ba, dimpotrivă, ne aşteaptă mare răsplată de la Dumnezeu, pentru că ne-am împlinit toată datoria noastră. Ni s-a poruncit atâta numai, să dăm arginţii la zarafi (Matei 25, 27), să predicăm, să sfătuim." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 27)

„Ţine cuvântul tău, dar şi sfătuieşte pe fratele tău! N-a ascultat!? Tu îţi ai plată neştirbită, numai să predici mereu, să nu încetezi niciodată, până ce-i vei convinge, cât vei avea suflare în tine. Sfârşit predicii să-ţi fie ascultarea celui ce-ţi aude predica. Diavolul aleargă totdeauna împotriva mântuirii noastre, deşi nu câştigă nimic, ba, dimpotrivă, se vatămă foarte de pe

urma sârguinței lui. Cu toate acestea este atât de pornit, că uneori încearcă lucruri cu neputință și se năpustește nu numai asupra acelora pe care nădăjduiește să-i smintească și să-i piardă, ci și asupra acelora care vor fi fiind poate mai presus de uneltirile lui. Nădăjduia că-l va putea pierde chiar pe Iov, deși auzise că a fost lăudat de Dumnezeu, Cel ce știe (din veac) toate cele ascunse (Iov 1, 8). Și nu s-a oprit cel viclean de a pune în mișcare totul și a uneltit totul, ca să-l doboare pe om (Iov 1, 13-19). Și nu și-a pierdut curajul acel spurcat drac și preaviclean, deși Dumnezeu vorbise atâta de virtutea dreptului. Cum, dar, te întreb, cum, dar, nu ne rușinăm, cum nu roșim, când diavolul nu se deznădăjduiește niciodată de pierderea noastră, ci mereu o așteaptă, iar noi ne deznădăjduim de mântuirea fraților noștri?" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 27-28)

„Nu trebuie să ne îndepărtăm și să lăsăm de o parte nici pe aceia care suferă de boli de nevindecat, chiar de-am ști bine mai dinainte că nu se vor îndrepta, cu toată sârguința și sfătuirea ce le-am dat-o. Iar dacă acest cuvânt al meu vi se pare de necrezut, e bine de a-l întări cu cele ce-a făcut și-a spus Hristos. Noi oamenii nu cunoaștem cele ce vor fi, și de aceea nu putem spune despre cei ce ne ascultă, dacă vor fi încredințați sau nu de cuvintele noastre. Hristos însă știa bine și una, și alta; cu toate acestea, nu înceta până la sfârșit de a sfătui pe un om care n-avea să-L asculte. Știa că Iuda n-are să stea departe de trădare; și totuși nu înceta de a-l abate de la trădare prin sfaturi, prin îndemnuri, prin binefaceri, prin amenințări, prin orice fel de învățătură; neîncetat îl oprea cu cuvântul ca și cu un frâu. A făcut aceasta spre a ne învăța că, și dacă știm mai dinainte că frații noștri nu ne vor asculta, noi totuși să facem tot ce ne stă în putință pentru ca plata sfătuirii noastre să fie neștirbită." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 29-30)

„Vreți să vă spun un lucru de mirare? Nu este vrednic de atâtea laude cel care știe mai dinainte că va fi negreșit convins cel sfătuit, și de asta sfătuiește, cât cel care predică și sfătuiește de multe ori fără nici un rezultat, dar nici așa nu încetează de a predica și sfătui. Pe unul, de-ar fi mai trândav decât toți, îl imboldește mai întâi spre predică nădejdea că are să ajungă să se convingă cel căruia îi predică; celălalt însă, care predică și sfătuiește necontenit și nu-i ascultat, dar nu încetează, dă dovadă de o dragoste mai fierbinte și mai curată; nu-i hrănit de nădejdea că are să convingă, dar, din pricina dragostei pentru cel căruia îi vorbește, nu încetează de a purta de grijă fratelui său." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 33)

„Chiar dacă ucenicii se îndărătnicesc în aceeași lipsă de interes, chiar dacă nici unul nu se folosește de cele spuse, dascălul nu se păgubește cu nimic din cele ce i se cuvin și astfel își ia cu prisosință plata ostenelilor, fiindcă iubitorul de oameni, Dumnezeu, nu-i taie câștigul din pricina delăsării acelora, ci și dacă ascultă și dacă nu ascultă, El tot îl răsplătește înmiit.

Dar, fiindcă nu urmărim doar să rămânem cu răsplătirile, ci ne îngrijim mult și de câștigul și folosul vostru, socotim delăsarea voastră ca o pagubă a noastră. De aceea și cugetăm că ne-am ciopârțit bucuria; dar se rupe bucuria mai ales când ne gândim că acest lucru se face pricină de și mai mare osândă pentru cei care, după atâta îndemn, stăruie în aceeași delăsare și nu vor să câștige nimic din neîntrerupta învățătură." (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 95)

„Predicatorul trebuie să vorbească, nu stă în puterea lui să înduplece. De aceea îi și spune Dumnezeu: Te oblig numai să dai, nu să ceri înapoi ce ai dat." (*Către cei ce n-au venit la biserică; și la cuvântul apostolic care zice: «Dacă flămânzește dușmanul tău, dă-i pâine...»*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 103)

„Dau fraților învățătură, fie că-i conving, fie că nu. Dacă îi conving, au folos și ei și eu, iar dacă nu îi conving, ei își atrag asupra lor pedeapsă neîndurătoare, eu însă nu sunt vătămat

cu nimic. Datoria mea mi-am făcut-o predicând. De nu se conving, nu sunt păgubit eu. Nu eşti vinovat dacă nu convingi, ci dacă nu predici. După ce am predicat, după ce am sfătuit mereu şi continuu, Dumnezeu nu mă va întreba pe mine, ci pe ei." (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: «Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine...»*, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 104)

PREDICA (adresanţii ei)

„Predica e şi pentru voi, şi pentru mine; rănile sunt şi ale voastre, şi ale mele; de aceea şi leacurile ce le dau sunt şi pentru voi, şi pentru mine. Este opera lui Dumnezeu ca şi predicatorul şi ascultătorii să stea sub aceleaşi legi, ca fiecare să fie vinovat în faţa legii, dacă o calcă.

- Pentru ce?

- Ca să mustre cu măsură, ca să fie îngăduitor cu păcătoşii, ca, amintindu-şi de propria-i slăbiciune, să nu dea canon aspru.

Asta a fost pricina că Dumnezeu n-a pogorât îngeri din cer ca să-i pună predicatori oamenilor, ca să nu ne dea nişte canoane cu neputinţă de îndeplinit, din pricină că îngerii depăşesc firea omenească şi din pricină că nu cunosc slăbiciunea omenească; ci a pus predicatori şi preoţi oameni muritori, oameni cu slăbiciuni, pentru ca, fiind supuşi aceloraşi legi şi predicatorul şi ascultătorii, predicatorul să nu dea frâu liber limbii, să nu-şi îngăduie să osândească depăşind măsura." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 460)

„Când e vorba de vindecarea trupurilor, cel care înfige cuţitul ca să vindece rana nu simte nici o durere, durerea o simte numai cel tăiat; cu vindecarea sufletelor nu-i aşa; ci, dacă nu greşesc judecând pe alţii după cele ce sunt eu, predicatorul simte el, în primul rând, durerea când mustră pe alţii. Nu sufăr atât când sunt mustrat de alţii, cât sufăr când mustru pe alţii pentru păcatele de care sunt vinovat şi eu. Conştiinţa îl mustră îndată pe predicator, când acesta, cu toate că are însărcinarea de a învăţa pe alţii, cade în aceleaşi păcate ca şi ucenicii săi, când împreună au nevoie de aceleaşi mustrări. Asta face ca durerea predicatorului să fie mai mare decât a ascultătorilor." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 461)

PREDICA (ascultarea predicii)

„Dacă vă veţi aduce aminte de cele spuse până acum şi dacă veţi primi cu şi mai multă tragere de inimă cele ce voi semăna mai târziu, apoi şi eu voi predica cu mai mult drag şi cu mai mult belşug cele date mie de harul lui Dumnezeu, când am să văd că au odrăslit seminţele pe care le-am aruncat. Pentru că şi plugarul cultivă cu mai multă tragere de inimă ogorul, când vede seminţele răsărite; atunci e gata să semene cu sârg şi altele". (*Omilii la Facere,* omilia II, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 44)

„Încordaţi-vă, vă rog, mintea şi ascultaţi cu luare aminte cele spuse. Alungaţi din sufletele voastre orice gând lumesc, ca să pot arunca sămânţa cea duhovnicească în sufletul vostru ca într-o ţarină grasă şi adânc arată, curăţită de spini şi buruieni." (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 286)

„Trebuie ca cei ce vin să asculte cuvântul lui Dumnezeu şi care cred în El, să arate o aşa de mare fierbinţeală pentru el precum au pentru apă cei pe care-i constrânge o sete arzătoare; trebuie ca sufletul lor să fie cuprins de dorinţă şi de iubire. Numai aşa îl vor putea păzi cu credincioşie şi în mod sigur în inima lor. În sfârşit, cei ce sunt însetaţi, beau cu o extremă lăcomie paharul de apă care li se dă, şi prin aceea îşi potolesc setea. Deci cei ce beau din izvorul Scripturilor divine, dacă sunt stricaţi ca nişte oameni care au o sete prea arzătoare, nu vor înceta să bea până când nu vor consuma tot. Sfânta Scriptură zice, că trebuie să fim mereu însetaţi, că totdeauna trebuie să fim flămânzi, zice: *Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate* (Mt., 5, 6). Şi aici Iisus Hristos: *Dacă cineva însetează să vină la Mine şi să bea,* adică, Eu nu constrâng, nu forţez pe nimeni să vină la Mine ca să bea; dar dacă cineva are bunăvoinţă, dacă are râvnă şi iubire, chiar pe acela îl chem." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LI, 1, p. 248)

„Toate zilele vă spun aceste lucruri şi nu voi înceta niciodată să vi le spun. Dacă le ascultă cineva, se va folosi, şi dacă nu le ascultaţi acum, sigur le veţi asculta în ziua judecăţii, atunci când nu vă veţi mai putea folosi, şi atunci când vă veţi condamna voi înşivă; dar noi, vom fi lipsiţi de orice hulă şi de orice mustrare. Dar, ferească Dumnezeu ca noi să nu aducem toţi roadă pentru toată vorbirea mea ca o îndreptare a noastră! Facă cerul ca voi să fiţi mărirea noastră şi cununa noastră înaintea tronului lui Iisus Hristos, ca să ne bucurăm toţi împreună de bunurile veşnice." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXII, 4, p. 431)

„Ascultătorii mi-au arătat atâta dragoste, încât au plecat acasă luându-mi cuvânt cu cuvânt, şi n-au lăsat să se piardă nimic din cele ce-am spus". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 126)

„Binecuvântat fie Dumnezeu, Care a pus în sufletul vostru o dorinţă atât de mare pentru ascultarea cuvintelor duhovniceşti! Întocmai ca cei îndrăgostiţi de vin şi băutură, care se scoală în fiecare zi şi caută să afle şi iscodesc unde este vin bun de băut, unde sunt ospeţe, mese, petreceri, beţii, sticle, clondire şi pahare, tot aşa şi voi: în fiecare zi vă sculaţi şi căutaţi să aflaţi unde sunt îndemn, sfat, încurajare, învăţătură şi cuvânt îndreptat spre slava lui Hristos. De aceea şi eu cu mai multă râvnă vă voi vorbi şi cu toată dragostea voi depune în sufletele voastre ceea ce v-am făgăduit". (*Către iudei,* cuv. V, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 307)

„Către toţi vorbesc, dar mai cu seamă către cei bolnavi, către cei ce nu iau aminte la cele ce grăiesc. Dar, mai altfel spus, cuvântul este folositor şi celui bolnav, şi celui sănătos: celui bolnav ca să se însănătoşească, celui sănătos ca să nu se îmbolnăvească." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 126-127)

„Şi să auzim şi azi cele citite, cu mintea încordată şi adunată." (*Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii,* în vol. *Cateheze maritale,* p. 141)

„Nimic nu arată mai bine că cineva are suflet de om ca dragostea de cuvintele dumnezeieşti; după cum nu-i altă dovadă şi alt semn că cineva are suflet dobitocesc, de animal, ca dispreţul aruncat cuvintelor dumnezeieşti." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 7)

„Dar e timpul să vă întind masa mea sărăcăcioasă şi sărmană; pe dânsa e numai sărăcie, dar am o mâncare minunată, pofta voastră, a celor ce mă ascultaţi. Nu numai mâncărurile scumpe fac plăcută masa, ci şi pofta celor de la masă. O masă îmbelşugată pare masă de rând dacă oaspeţii nu vin la ea flămânzi. Un înţelept, dându-şi seama că o masă bogată nu se judecă după felul mâncărurilor, ci după pofta comesenilor, grăieşte aşa: *Sufletul sătul batjocoreşte fagurii iar sufletului celui flămând i se par dulci şi cele amare* (Prov., 27, 7). Nu se schimbă mâncărurile puse pe masă, ci foamea înşală simţurile mesenilor. Dacă cele amare par dulci

comesenilor din pricina poftei de mâncare, cu atât mai mult vor părea bogate mâncărurile cele sărăcăcioase. De aceea şi eu, cu toate că sunt aşa de sărac, totuşi imit pe cei ce dau mese bogate şi vă chem la masa mea la fiecare slujbă. Fac asta nu pentru că sunt încredinţat că sunt bogat, ci pentru că îmi dă curaj ascultarea voastră." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 10-11)

„Să fim, dar, cu mare luare-aminte. De veţi urmări cea mai mare parte din predică, dar veţi scăpa, din neatenţie, o mică parte, nu veţi mai cunoaşte frumuseţea întregului, căci aţi întrerupt şirul ideilor. După cum călătorii care nu cunosc drumul au nevoie de conducători, iar dacă, din pricina neatenţiei lor, îşi pierd conducătorul, nu le mai este de nici un folos povăţuirea de mai înainte, cu toate că au fost însoţiţi cale lungă, ci se opresc neştiind încotro să se îndrepte, tot aşa şi cei care urmăresc pe un predicator: dacă le fuge gândul puţin în altă parte, cu toate că au fost atenţi la toată predica, pierd şi şirul, şi nu mai pot urmări până la sfârşit ideile. Ca să nu păţiţi aşa, urmăriţi-mă cu aceeaşi atenţie tot timpul predicii, până ce vom ajunge la sfârşit!" (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune ...*, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 299)

PREDICA (ascultarea predicii - folosul)

„- Ascult în fiecare zi predica, mi-ar spune unul, dar nu fac ce-aud!
- Ascultă, chiar dacă nu faci! Că din auzit vine făcutul! Chiar dacă nu faci, ajungi, de îţi este ruşine de păcat! Chiar dacă nu faci, ajungi, de îţi schimbi părerea! Chiar dacă nu faci, ajungi, de te osândeşti tocmai pentru ceea ce nu faci. Iar această osândire a ta de unde vine? E rodul cuvintelor mele! Când spui: Vai, am auzit, şi n-am făcut, acest *vai* este începutul schimbării tale în bine. Ai păcătuit? Ai plâns? Ţi-ai şters păcatul! *Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). De te întristezi sau te amărăşti din pricina păcatului, tristeţea aceasta este mântuitoare, nu din pricina tristeţii, ci din pricina iubirii de oameni a Stăpânului. Cel ce are păcate are mare uşurare dacă se întristează: *Am văzut*, spune Domnul, *că s-a întristat şi s-a amărât şi i-am vindecat durerile lui* (Isaia 57, 17-18). O, iubire de oameni nespusă şi bunătate care nu poate fi tâlcuită! S-a întristat, şi l-a vindecat!" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 128-129)

PREDICA (ascultarea predicii şi expunerea ideilor ei de către credincioşi şi altora)

„Iar la plecarea de aici, după ce aţi stat la masă, întindeţi şi masa cea duhovnicească. Bărbatul să spună unele din cele grăite aici; să le audă soţia, să le înveţe şi copiii, să le înveţe şi slugile! Să ajungă, deci, casa biserică, pentru ca să fie pus pe fugă diavolul, să fie alungat acel demon rău, vrăjmaşul mântuirii noastre şi să se sălăşluiască acolo harul Sfântului Duh şi toată pacea şi înţelegerea să întărească pe cei din casă". (*Omilii la Facere,* omilia II, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 44)

„... să fiţi şi dascălii altora, să fiţi în stare să-i învăţaţi şi pe alţii.
Vă rog, dar, ca fiecare din voi, după ieşirea de la biserică, să repetaţi cu semenii voştri cele auzite aici; fiecare să spună ce-a ţinut minte şi să primească de la celălalt cele ce el a reţinut. În acest chip să strângeţi în mintea voastră tot ce aţi auzit şi aşa să plecaţi acasă; şi având vie în minte predica, să frământaţi în voi înşivă aceste dumnezeieşti învăţături". (*Omilii la Facere,* omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 164)

„Aşadar, să păstrăm în noi cu osârdie, iubiţilor, toate aceste învăţături, şi acasă plecând să aşternem îndoită masă – de mâncăruri şi de auzire – şi să grăiască bărbatul cele auzite aici, iar femeia să ia învăţătură, să asculte şi copii, şi nici slugile să nu rămână lipsite de auzirea aceasta. Fă casa ta biserică: căci eşti răspunzător şi pentru mântuirea copiilor tăi, şi pentru cea a slugilor – şi precum mie mi se cere socoteală pentru voi, aşa şi fiecare dintre voi dă seama şi pentru slugă, şi pentru soţie, şi pentru copil." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, p. 81)

„Deci, ca să fie ceva mai mult şi mie şi vouă – mie din învăţătură, iar vouă din auzire – dimpreună cu masa trupului să aşterneţi şi masă duhovnicească: căci cuvintele de învăţătură se vor face vouă şi pază şi podoabă şi cele ale vieţii de acum vi le va îndrepta Dumnezeu spre folos, şi mai uşoare şi lesnicioase vă vor fi toate – că zice: *Căutaţi mai întâi Împărăţia Cerurilor, şi toate acestea se vor adăuga vouă* (Mt., 6, 33; Lc., 12, 31). Deci, pe aceasta să o căutăm, iubiţilor, ca să avem parte şi de bunătăţile de aici, şi de cele de dincolo." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, p. 82)

„Acestea să le ţineţi, şi să vi le amintiţi, şi să îi învăţaţi pe cei ce nu le-au auzit; cu acestea să se îndeletnicească fiecare şi în biserică, şi în oraş, şi acasă, fiindcă nimic nu e mai dulce ca ascultarea cuvintelor dumnezeieşti. Ascultă ce zice despre ea Prorocul: *Cât de dulci sunt gâtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decât mierea şi fagurul, gurii mele* (Ps., 118, 103)." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 103)

„Voi să ascultaţi nu doar pentru voi înşivă, ci şi pentru alţii, ce vor primi povăţuire de la voi: căci după rânduiala mădularelor omului se hrăneşte şi trupul Bisericii. Mădularul, dacă ţine pentru sine mâncarea toată şi n-o împarte cu cel de lângă sine, şi pe sine însuşi se vatămă, şi restul trupului îl strică - de pildă, stomacul, de ţine numai pentru el mâncarea, şi pe restul trupului îl aduce în ruină prin înfometare, şi pe sine se strică prin lipsa de măsură; iar dacă, luând cât îi ajunge după rânduiala firească, trimite restul la celelalte mădulare, se păstrează sănătos pe sine şi păstrează sănătos şi restul trupului. Aşa şi tu acum, dacă auzind cuvintele mele le ţii doar pentru tine şi nu le împărtăşeşti altuia, şi pe acela îl păgubeşti, şi pe tine te-ai pierdut, atrăgând asupra ta foarte grele boli - lenevia şi zavistia. Că nu împărţim cu alţii fie din răutate, fie din lenevie şi nepăsare; iar dintre aceste neputinţe oricare e îndeajuns pentru a-l pierde pe cel ce-o are. De vei da, însă, hrană din belşug şi altora, te vei folosi, şi totodată îl vei folosi şi pe cel miluit." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 125-126)

„Este important de a vă face atenţi să stăruiţi în acelaşi duh, şi nu numai de a aduce aici acest zel şi această iubire, ci de a vă întreţine în casele voastre despre ceea ce aţi auzit în predică: soţul cu soţia sa, tată cu fiul său; ca fiecare să spună ceea ce a reţinut şi să-i întrebe şi pe alţii; ca toţi din toate părţile să-şi aducă contribuţia lor la comoara comună a lor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia III, 1, p. 16)

„Biserica nu este un teatru în care să ascultăm cuvântări plăcute: trebuie să ieşim de aici luminaţi şi mişcaţi, trebuie să aducem semenilor noştri nu o mulţumire deşartă, ci foloase solide: în zadar venim să ascultăm, dacă ne retragem goi, fără a culege nici un fruct din cele ce ni s-au spus." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 39)

„După ce plecăm de aici, să nu ne ducem îndată la adunări nepotrivite, să nu vorbim cuvinte prosteşti şi să nu facem lucruri fără de folos, ci să alergăm iute acasă cât avem proaspete în minte cele spuse; să luăm lângă noi pe soţie şi pe copii şi să vorbim cu de-amănuntul despre cele spuse aici. Dacă nu vreţi să vă duceţi îndată acasă, atunci adunaţi pe prietenii voştri, cu care aţi luat parte la predică, şi fiecare să spună ce a putut reţine din cele spuse; să întruchipaţi din nou desăvârşit predica rostită, pentru ca să nu fie fără folos venirea voastră la biserică. Poruncile lui Dumnezeu sunt făclie: *Porunca legii,* spune Scriptura, *este*

făclie, lumina, viață, mustrare și învățătură. Iar cel ce aprinde făclia nu zăbovește în piață, ci aleargă acasă, ca nu cumva o suflare de vânt să-i stingă lumina și nici să nu consume făclia din pricina unei zăboviri prelungite. Tot așa să facem și noi. A aprins în noi Duhul cel Sfânt învățătura Lui. La ieșirea din biserică, când ne sunt încă vii în minte toate cuvintele predicii, să alergăm drept acasă, să ocolim pe oricine am întâlni pe cale, prieten, rudă sau cunoscut, pentru ca nu cumva, vorbind cu unul dintre aceștia vrute și nevrute, să se stingă între timp lumina învățăturii, ci să rămână strălucitoare în mintea noastră, ca într-o casă, să ardă ca într-un sfeșnic pe înălțimea gândirii noastre și să lumineze toate cele dinăuntru." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 456)

„Nu trebuie să ascultăm cu trândăvie cele ce se grăiesc. Că dacă ieși de aici și te întreabă cineva: *Despre ce a vorbit predicatorul?*, și-i spui: *Despre eretici*, și dacă te întreabă mai departe: *Ce a vorbit?*, și nu știi ce să-i spui, foarte mare va fi rușinea ta. Dar dacă știi ce să-i spui, îl miști. De e eretic, îl îndrepți, de e un prieten trândav, îl atragi, de e o femeie cu purtări rele, o cumințești. Că trebuie să spui și femeii cele ce s-au grăit în biserică. *Femeile,* spune Scriptura, *să tacă în biserică* (I Cor., 14, 34), *iar dacă voiesc să învețe ceva, să întrebe pe bărbații lor* (I Cor., 14, 35). Când te întorci dar acasă, și te întreabă femeia: *Ce mi-ai adus de la biserică?*, spune-i: *Nu ți-am adus nici carne, nici vin, nici aur, nici podoabe care împodobesc trupul, ci învățătură, care înțelepțește sufletul.* Când te duci acasă, întinde soției masa cea duhovnicească. Spune-i atunci când încă îți sună în minte cuvintele predicii: *Să ne desfătăm întâi de mâncărurile duhovnicești, și apoi să ne desfătăm de mâncărurile de pe masă! Dacă ne vom rândui așa treburile noastre, vom avea pe Dumnezeu în mijlocul nostru ca să ne binecuvinteze masa și să ne încununeze.*" (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat"*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 523- 524)

„Nu vă spun acestea ca să mă auziți voi! Voi nu aveți trebuință de aceste leacuri, căci arătați prin fapte sănătate și ascultare, căci arătați dragoste prin râvna voastră. Vă spun acestea vouă, ca să audă prin voi cei ce nu-s de față. Să nu le spuneți numai că am mustrat pe cei ce n-au venit aici, ci spuneți-le totul, luând cuvântul de la început. Amintiți-le de iudei; amintiți-le de grijile cele lumești; spuneți-le cu cât e mai bună slujba de aici, spuneți-le de râvna ce o au pentru lucrurile din lume; spuneți-le câtă răsplată au cei care vin aici. Dacă le veți spune numai că i-am mustrat, le-ați deșteptat mânia, i-ați rănit, dar nu le-ați dat leacul; dar dacă le veți spune că nu i-am mustrat ca dușman, ci ca un prieten care plânge, îi veți îndupleca – pentru că *mai vrednice de credință sunt rănile pricinuite de prieteni decât sărutările viclene date de dușmani* (Proverbe 27, 6) – și vor primi mustrarea cu multă plăcere. Că nu se vor uita la cuvintele predicatorului, ci la gândul lui. Tămăduiți-i astfel pe frații voștri! Eu sunt răspunzător de mântuirea voastră, a celor de aici; voi însă, de mântuirea celor ce lipsesc. Nu pot să mă întâlnesc cu ei! Să mă întâlnesc atunci cu ei prin voi și prin spusele voastre. Dragostea voastră să fie punte între ei și mine. Faceți ca prin limba voastră cuvintele mele să ajungă la urechile lor." (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 302-303)

„Are fiecare, dacă vrea, putere să învețe. Nu poți îndrepta o biserică întreagă? Dar poți să-ți sfătuiești soția! Nu poți vorbi înaintea unei mulțimi atât de mari? Dar îl poți înțelepți pe fiul tău! Nu poți îndrepta prin cuvânt de învățătură un popor ca acesta? Dar o poți face mai bună pe sluga ta! Nu-i peste puterile tale acest cerc de ucenici! Nu-i peste priceperea ta măsura învățăturii! Mai ușor chiar decât mine îi poți îndrepta pe toți aceștia! Eu mă întâlnesc cu voi o dată-n săptămână sau de două ori adesea. Tu, însă, îi ai pe ucenici necontenit în casă, lângă tine, soția, copiii, slugile, și-i poți îndrepta și seara și la masă, ziua întreagă. Și pentru altă

pricină voi îi puteți mai lesne vindeca. Eu, vorbind unei mulțimi așa de mari, nu cunosc patimile ce necăjesc sufletele, de aceea sunt silit să dau toate leacurile în fiecare predică; voi, însă, nu sunteți siliți să faceți asta; ci puteți culege mai mult rod cu mai puțină osteneală. Cunoașteți bine cusururile celor din casă; de asta îi și puteți mai repede vindeca." (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 349)

„Așa fac și medicii. Căci doctorii, când îi cercetează pe cei neputincioși, le vorbesc despre tămăduire nu numai acelora, ci și celor care stau de față și sunt sănătoși. Ei rânduiesc și tot ceea ce trebuie să facă cei din preajma suferindului. Lor le încredințează grija acestor lucruri și nu pleacă până nu pun totul la punct. Așadar și noi, chiar dacă nu sunt de față cei suferinzi, vă încredințăm vouă, celor sănătoși, instrucțiunile pentru vindecarea acelora și vă dezvăluim durerea sufletului nostru ca voi să vă îngrijiți mai departe de mântuirea mădularelor voastre și să pliniți cu fapta îndemnul apostolului: *fie de mâncați, fie de beți, fie altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți.*

Și când pleci de aici, fă ceva pentru mântuirea fratelui! Nu-l acuza doar, nici nu-l certa, ci sfătuiește-l, mângâie-l, arata-i vătămarea ce vine din priveliștile păgâne, dar și folosul și câștigul învățăturii de aici. Lucrează spre slava lui Dumnezeu și îți vei agonisi de două ori mai multă plată: pentru cele care le faci spre folosul mântuirii tale și pentru cele prin care te zbați să vindeci mădularul tău. Căci aceasta este fala Bisericii, aceasta porunca Stăpânului: să nu te preocupi numai de cele ale tale, ci și de cele ale aproapelui!" (*A aceluiași certare către cei ce pleacă de la slujbă și se duc la hipodrom și la spectacole. Asemenea și câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 101)

„Pe cei care n-au fost la o masă îi facem să ia parte la ea nu numai când le lăudăm bucatele, ci și când putem să le dăm ceva din bucatele de la masă. Așa să faceți și voi. Și din două, una se va întâmpla negreșit: sau îi veți convinge să vină la biserică, sau îi veți hrăni cu vorba voastră dacă stăruie în încăpățânarea lor. Dar, mai bine spus, vor veni negreșit aici. Nu vor voi să se hrănească numai cu puținele bucate aduse în dar, când pot să stea în toată voia la această masă părintească. Sunt încredințat și cred că veți face aceasta! Ați făcut-o, și-o veți face. Că eu n-am încetat să vă dau mereu acest sfat, iar voi sunteți plini de toată cunoștința, sunteți în stare să învățați pe alții." (*Despre schimbarea numelor*, cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 10)

PREDICA (ascultarea cu atenție a cuvintelor predicii și împlinirea lor)

„Știind, dar, iubiților, că nu ne e de vreun folos ascultarea predicii, dacă nu-i urmează împlinirea ei prin fapte, să nu fim numai auzitorii predicii, ci și făcătorii ei, pentru ca faptele ce urmează cuvintelor să ne fie temei de multă îndrăznire către Dumnezeu". (*Omilii la Facere*, omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 32)

„Eu, însă, să știți, îmi am săvârșită plata, fie de ascultați spusele mele, fie de nu le ascultați. Am făcut tot ce trebuia să fac: am dat argintul la zaraf, am predicat. Teamă mi-i și mă neliniștesc numai de aceea, să nu vă fiu eu pricină de mai rea osândă. Că *sluga aceea*, spune Domnul, *care a știut voia Domnului său, dar n-a făcut-o, se va bate mult* (Luca, 12, 47). Nimeni din voi nu poate spune că n-a știut, că eu în fiecare zi am făcut să sune la urechile voastre aceleași învățături, în fiecare zi v-am arătat și cursele diavolești și ușurința mare a virtuții, dacă voim să fim cu mintea trează". (*Omilii la Facere*, omilia VI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 77)

„Nu voi înceta de a-mi face lucrul meu, de a scrie pe inimile voastre cuvintele cele drepte și adevărate. Dacă voi îmi veți zădărnici strădania mea, apoi să știți că plata mea e neștirbită,

dar primejdia voastră nu mică. Nu vreau să vă spun, însă, nimic împovărător." (*Omilii la Matei,* omilia XI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 142)

„Dăscălirea necontenită este, pentru cei cu luare aminte, aducătoare de mântuire şi de folos, pentru cei nepăsători însă, vătămătoare şi primejdioasă. Căci, cu cât cineva aude (un sfat) şi nu face cele ce i se spun, cu atât îşi atrage o mai mare pedeapsă." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, p. 40)

„Să ne gândim dar la acestea şi să ne trezim, deci; căci dacă voi înşivă nu veţi pune râvna trebuincioasă, tot ceea ce facem noi e zadarnic. De ce oare? Pentru că meşteşugul învăţătorului nu e la fel cu celelalte meserii. Argintarul, cum va făuri vasul şi-l va pune bine, aşa îl va găsi a doua zi, când se va întoarce; şi arămarul şi pietrarul şi oricare alt meseriaş, cum va lăsa lucrul din mână aşa îl va găsi. La noi însă nu e tot aşa, ci tocmai dimpotrivă, căci noi nu făurim vase neînsufleţite, ci suflete cu judecată. De aceea noi nu v-am găsit aşa cum v-am lăsat, ci, după ce luându-vă, v-am prefăcut şi, încălzindu-vă, v-am dres cu multă trudă, pe voi împrejurările, după ce aţi ieşit, înconjurându-vă din toate părţile, vă sucesc iarăşi şi ne dau şi mai mult de lucru ca înainte. De aceea vă rog din răsputeri să daţi şi voi o mână de ajutor, şi câtă osteneală îmi dau eu aici pentru îndreptarea voastră, tot atâta grijă să aveţi şi voi pentru mântuirea voastră, când plecaţi de aci. O, de ar fi cu putinţă să izbândesc eu pentru voi, şi voi să căpătaţi răsplată pentru ostenelile mele! Nu v-aş mai fi sâcâit atâta." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 56-57)

„Iată, o singură parabolă cât folos ne-a adus! Nu ne-a făcut oare mai bun sufletul nostru? Ştiu bine că mulţi s-au întors încărcaţi cu mult folos de pe urma ascultării predicii la această parabolă; iar dacă sunt unii care nu s-au folosit până într-atât, totuşi ziua în care mi-au ascultat predica au fost negreşit mai buni. Nu-i puţin lucru ca şi o singură zi să ţi-o petreci căindu-te de păcate, să cauţi spre înţelepciunea cea după Dumnezeu, să dai sufletului puţină odihnă de grijile cele lumeşti. Iar dacă facem astfel la fiecare liturghie, şi nu lipsim de la nici una, ascultarea neîncetată a predicării cuvântului lui Dumnezeu va săvârşi un mare şi minunat bine în sufletul nostru." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp.74-75)

„Dacă lepădaţi cele grăite – sau chiar dacă nu le lepădaţi, nu le arătaţi nici cu fapta –, pentru noi grea va fi osteneala, căci muncim în zadar. Dacă însă luaţi aminte şi arătaţi cele spuse prin fapte, nu vom simţi sudoarea ostenelii. Căci rodul ce se naşte din osteneală nu mai lasă să iasă la iveală greutatea muncii.

Aşadar, dacă vreţi să se aţâţe sârgul [προθυμια] nostru şi să nu se stingă ori să slăbească, arătaţi-ne, vă rog, roada, ca văzând pe Cel Ce Se îngrijeşte de seceriş, şi noi să ne hrănim cu nădejdea unei recolte frumoase, şi gândindu-ne la bogăţia noastră, să nu facem doar de mântuială lucrarea aceasta frumoasă." (*Ce este Mie şi ţie femeie? Nu a venit încă ceasul Meu,* în vol. *Cateheze maritale,* p.128)

„Cuvântul este spus pentru toţi şi leacul este de obşte pentru toţi cei ce au trebuinţă. Dar fiecare din cei ce aud să ia ceea ce este potrivit pentru boala lui. Eu nu-i ştiu pe cei bolnavi. Nu-i ştiu nici pe cei sănătoşi." (*Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii,* în vol. *Cateheze maritale,* p. 141)

PREDICA (cugetarea îndelungată la cuvintele auzite din predică)

„De multe ori am rugat ieri dragostea voastră să-şi amintească de cele grăite aici şi seara să întindă îndoită masă, aşternând ospăţ şi de mâncăruri, şi de cuvinte. Deci, cum e? Aţi făcut aceasta, şi aţi întins îndoită masă? Ştiu c-aţi făcut-o, şi nu vă împărtăşiţi numai de una, ci şi de cealaltă: că nu se poate să vă fi lenevit pentru ce e bun după ce aţi sârguit pentru ceea ce este

mai mărunt – căci masa de cuvinte este mai bună decât aceea de mâncăruri, aceasta fiind alcătuită de mâinile bucătarilor, iar cea dintâi pregătită de limbile Prorocilor; şi una are roadele pământului, iar cealaltă roadă Duhului; şi bucatele uneia dintre mese grăbesc spre stricăciune, iar ale celeilalte spre nestricăciune; şi una ţine viaţa noastră cea vremelnică, iar cealaltă ne călăuzeşte spre viaţa viitoare." (*Cele dintâi omilii la Facere,* cuvântul al şaptelea, pp. 83-84)

„N-ar trebui ca, după ce plecăm de la biserică, să ne ocupăm cu lucruri care n-au nici o legătură cu Biserica, ci îndată ce ajungem acasă să luăm Biblia, să chemăm în jurul nostru soţia şi copiii şi să le împărtăşim şi lor cele spuse la biserică şi numai după aceea să ne apucăm de treabă. Dacă atunci când ieşim de la baie nu ne ducem în piaţă, ca nu cumva cele din piaţă să ne strice buna dispoziţie ce-o avem în urma băii, cu mult mai mult trebuie să facem aşa când ieşim de la biserică. Dar noi facem tocmai dimpotrivă. De aceea pierdem totul. Nu s-a întărit încă bine în sufletul nostru folosul celor spuse la predică, că furia cea mare a treburilor lumeşti se năpusteşte peste noi şi târăşte cu ea toate cele auzite în biserică. Ca să nu se întâmple asta, după ce pleci de la biserică nu fă altă treabă mai de neapărată trebuinţă decât repetarea celor spuse în predică. Ar fi cu totul lipsit de judecată să dăm treburilor lumeşti cinci-şase zile pe săptămână, iar celor duhovniceşti nici măcar o zi, dar, mai bine spus, nici o mică parte din zi. Uitaţi-vă la copiii noştri! Nu citesc ei toată ziua lecţiile pe care le au de învăţat? Aşa să facem şi noi". (*Omilii la Matei,* omilia V, I, în col. PSB, vol. 23, p. 66)

„Şi întocmai ca şi copiii cei tâmpi, care întruna învaţă buchiile, dar când sunt întrebaţi pe sărite, neţinând seamă de rânduiala lor, ei spun altele în locul celor adevărate, cu care prilej stârnesc râs – tot aşa şi voi, căci când noi vă înşirăm aici toate după rânduială, pare că aţi lua seama la cele ce vă spunem, iar când ieşiţi afară, dacă v-am întreba pe sărite care sunt vrednice a fi puse în rândul întâi şi care în rândul al doilea, şi, în sfârşit, care din aceste lucruri de care vă vorbim întruna trebuie a fi puse la urmă, voi, neştiind ce răspunde, vă faceţi de râs." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 310)

„Că măcar de ar fi cu putinţă să fiu pururea cu voi, dar de vreme ce aceasta nu se poate, în locul meu vă aduceţi aminte de cuvintele mele şi la masă şezând să vă pară că sunt tot cu voi şi stau şi vă învăţ acestea. Însă daţi-mi plata aducându-vă aminte de cele ce v-am spus." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 113)

PREOŢIA (- mare semn al dragostei de Hristos)

„Hristos, vorbind cu Petru, verhovnicul apostolilor, l-a întrebat: *Petre, Mă iubeşti?* Petru i-a mărturisit că da. Hristos atunci a adăugat: *Dacă Mă iubeşti, păstoreşte oile Mele!* (Ioan 21, 15-17). Învăţătorul îl întreabă pe ucenic dacă Îl iubeşte. Nu-l întreabă ca să afle dacă este iubit de Petru – cum putea face asta Hristos, Care cunoaşte gândurile tuturora? -, ci ca să ne arate cât de mult Îi este la inimă purtarea de grijă de oile Sale cele cuvântătoare. Odată ce lucrul acesta este vădit, atunci vădit va fi şi celălalt, anume că Hristos dă mare şi nespusă plată celui care se osteneşte cu păzirea oilor Sale cele cuvântătoare, preţuite atât de mult de El. Dacă noi socotim râvna unor oameni, pe care îi vedem că poartă de grijă de slugile şi de vitele noastre, ca un semn al dragostei lor pentru noi, deşi pe toate acestea le avem cu bani, ce trebuie să spunem de răsplata mare pe care o va da Hristos păstorilor turmei Sale celei cuvântătoare, pe care a cumpărat-o nu cu bani, nici cu ceva asemănător, ci cu propria sa moarte şi Şi-a dat sângele Său ca preţ al turmei Sale? (I Cor., 6, 20; 7, 23).

De aceea, după ce Petru I-a răspuns lui Hristos: *Tu ştii, Doamne că Te iubesc!* (Ioan 21, 15) – şi a luat ca martor al dragostei sale chiar pe Cel pe care-L iubea -, Mântuitorul nu S-a mulţumit cu atâta, ci a adăugat şi semnul dragostei de Hristos: păstorirea oilor Sale cuvântătoare (Ioan 21, 5, 16, 17). Hristos nu a vrut atunci să arate cât Îl iubea Petru pe Hristos – asta

o ştim noi din atâtea alte fapte ale lui Petru -, ci a vrut să-i arate lui Petru şi nouă tuturora cât de mult îşi iubeşte El Biserica Sa, pentru ca şi noi să o iubim mult." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, pp. 44-45)

„Hristos l-a întrebat pe Petru doar atât: *Petre, Mă iubeşti mai mult decât aceştia?* (Ioan 21, 15). Cu toate că ar fi putut să-i spună: *Petre, dacă Mă iubeşti, ţine post, culcă-te pe pământul gol, priveghează îndelung, vino în ajutorul celor nedreptăţiţi, fii tatăl orfanilor, sprijinitorul văduvelor*! Aşa, însă, le-a lăsat la o parte pe toate acestea, şi ce i-a spus? Atât: *Paşte oile Mele* (Ioan 21, 15, 16, 17)." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, pp. 46-47)

„Pe bună dreptate a spus Domnul că grija de turma Lui este un semn al iubirii de El." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 51)

PREOŢIA (preoţii – iconomi ai tainelor lui Dumnezeu)

„Aşa pe noi să socotească omul, ca pe nişte slugi ale lui Hristos, şi ispravnici (iconomi) tainelor lui Dumnezeu (1 Cor. 4, 1). Fiindcă le-a smerit cugetul lor, priveşte cum la urmă iarăşi îndreptează, zicând: ca pe nişte slugi ale lui Hristos. Aşadar, zice, nu te numi cu numele slugilor care slujesc, lăsând pe stăpânul tău. Aici îi numeşte ispravnici sau iconomi, arătând că tainele nu trebuie a le da tuturor, ci numai celor cari trebuie şi cari pot a le iconomisi cu vrednicie. Iară ce este mai mult, caute-se aceasta între ispravnici, ca credincios să se afle cineva. (1 Cor. 4, 2), adică să nu sfitarisască[73] cele ale stăpânului, să nu şi le însuşească ca stăpân, ci ca iconom să le chivernisească, căci treaba iconomului este de a chivernisi bine cele încredinţate lui; să nu zică că cele ale stăpânului sunt ale sale, ci dimpotrivă, încă să spună că şi cele ale sale sunt ale stăpânului." (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia X, p. 100)

PREOŢIA (preoţii sunt slujitorii celor mai mari daruri ale lui Dumnezeu)

„Dacă nu poţi intra în împărăţia cerurilor, de nu te naşti din nou din apă şi Duh (Ioan 3, 5), dacă pierzi viaţa veşnică, de nu mănânci trupul Domnului şi nu bei sângele Lui (Ioan 6, 54), iar dacă toate acestea nu se săvârşesc altfel decât numai prin mâinile acelea sfinte ale preoţilor, atunci cum vei putea, fără preoţi să scapi de focul gheenei sau să dobândeşti cununile cele pregătite?

Preoţii sunt aceia cărora li s-a încredinţat zămislirea noastră cea duhovnicească; ei sunt aceia cărora li s-a dat să ne nască prin botez. Prin preoţi ne îmbrăcăm în Hristos (Gal., 3, 27); prin preoţi suntem îngropaţi împreună cu Fiul lui Dumnezeu (Rom., 6, 4; Cor., 2, 12); prin preoţi ajungem mădularele fericitului cap al lui Hristos (Col., 3, 15). Prin urmare, e drept ca preoţii sa fie pentru noi nu numai mai înfricoşători decât mai marii demnitari şi decât împăraţii, ci mai cinstiţi şi mai iubiţi chiar decât părinţii. Părinţii ne-au născut din sânge şi din voinţa trupului (Ioan 1, 13); preoţii, însă, ne sunt pricinitorii naşterii noastre din Dumnezeu, ai acelei fericite naşteri din nou, ai libertăţii celei adevărate şi ai înfierii după har." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, p. 66)

„Dumnezeu a dat preoţilor o putere mai mare decât părinţilor noştri trupeşti, nu numai când ne pedepsesc, ci şi când ne fac bine. Deosebirea dintre unii şi alţii este tot atât de mare pe cât de mare este deosebirea între viaţa de acum şi viaţa viitoare. Părinţii noştri ne nasc pentru viaţa de acum; preoţii, pentru viaţa viitoare; unii nu ne pot apăra nici de moartea aceasta trupească şi nici nu pot îndepărta bolile ce vin peste noi; ceilalţi, de multe ori, au

[73] A şterpeli.

mântuit chiar suflete bolnave şi pe cale de a pieri, pentru că le-au făcut unora mai uşoară pedeapsa, iar pe altele chiar de la început nu le-au lăsat să cadă în păcate, nu numai cu ajutorul învăţăturilor şi al sfaturilor, ci şi cu ajutorul rugăciunilor. Preoţii au puterea să ne ierte păcatele nu numai când ne nasc din nou prin sfântul botez, ci şi după ce ne-au botezat. *Este cineva bolnav dintre voi,* spune Scriptura, *să cheme preoţii Bisericii şi să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn întru numele Domnului; şi rugăciunea credinţei va mântui pe cel bolnav şi-l va ridica pe el Domnul şi de va fi făcut păcate i se vor ierta lui* (Iacov 5, 14-15). În afară de asta, părinţii nu pot fi de vreun folos copiilor nici dacă greşesc faţă de vreunul din mărimile şi puternicii pământului; preoţii, însă, au potolit de multe ori chiar mânia lui Dumnezeu, nu a unor dregători sau împăraţi." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, p. 67)

PREOŢIA (preoţii - mijlocitori la Dumnezeu pentru popor)

„Ce fel de om trebuie să fie cel ce se roagă pentru tot oraşul - dar pentru ce spun tot oraşul, pentru toată lumea -, care se roagă să facă pe Dumnezeu îndurător faţă de păcatele tuturora, nu numai ale celor vii, dar şi ale celor morţi? Socot că nu-i de ajuns pentru o rugăciune atât de mare nici îndrăznirea lui Moise şi a lui Ilie. Ca şi cum i s-ar fi încredinţat întreaga lume, ca şi cum ar fi tatăl tuturor oamenilor, aşa se apropie preotul de Dumnezeu, rugându-se să se stingă războaiele de pretutindeni, să înceteze tulburările şi cerând, atât în rugăciunile din casă, cât şi în rugăciunile din biserică, pace, an îmbelşugat, izbăvire grabnică de toate necazurile ce supără pe fiecare. Preotul trebuie să se deosebească atât de mult în toate de toţi cei pentru care se roagă cât se deosebeşte un conducător de supuşii săi." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, pp. 137-138)

PREOŢIA (preoţii – „sarea pământului şi lumina lumii"[74])

„Minunat este că au ajuns atât de doriţi şi atât de dragi tuturora (apostolii) nu prin linguşeli, nici prin slugărnicii ci prin asprime, aşa cum lucrează sarea. *Să nu vă miraţi,* le spune Hristos, *dacă las la o parte pe ceilalţi şi vă grăiesc vouă şi vă atrag spre primejdii atât de mari! Gândiţi-vă la câte oraşe, la câte popoare, la câte neamuri am să vă trimit ca păstori! De aceea vreau să nu fiţi numai voi înţelepţi, ci să faceţi şi pe alţii înţelepţi. Trebuie să fiţi foarte pricepuţi, pentru că în mâinile voastre stă mântuirea celorlalţi. Trebuie să aveţi atâta belşug de virtute, pentru ca folosul ei să împrăştie şi la alţii. Dacă nu veţi fi aşa, nu vă veţi fi nici vouă îndestulători.*

Nu *vă întristaţi,* le spune Hristos mai departe *că sunt împovărătoare cele ce vă spun.* Dacă ceilalţi oameni se strică, pot, prin voi, să se mai întoarcă la starea lor de mai înainte; dar dacă voi vă veţi strica, împreună cu voi veţi pierde şi pe ceilalţi. Deci cu cât vi se încredinţează lucruri mai mari cu atât aveţi nevoie de multă râvnă. Pentru aceea spune:

Dacă sarea se va strica cu ce se va săra? De nimic nu mai este bună decât să fie aruncată afară şi călcată de oameni (Matei 5, 13).

Ceilalţi oameni, de-ar păcătui de mii de ori, pot dobândi iertare. Dar dascălul, dacă păcătuieşte, e lipsit de orice apărare şi va primi cea mai mare pedeapsă". (*Omilii la Matei,* omilia XV, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 185)

„Aşa să lumineze lumina voastră. Înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cel bune să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri (Matei 5, 15-16).

Hristos le spune ucenicilor Săi: Eu am aprins lumina; grija voastră este ca lumina să rămână aprinsă nu numai pentru voi, ci şi pentru cei ce se vor bucura de strălucirea ei şi vor fi

[74] Matei V, 13-14.

conduşi la adevăr. Bârfelile şi defăimările nu vor putea umbri strălucirea voastră, dacă veţi duce o viaţă desăvârşită, ca unii ce veţi aduce la învăţătura Mea întreaga lume. Arătaţi, deci, o viaţă vrednică de harul ce-aţi primit; după cum harul se propovăduieşte pretutindeni, tot astfel şi vestea faptelor voastre bune merge împreună cu el.

Apoi împreună cu mântuirea oamenilor Hristos le mai dă şi un alt câştig, îndestulător să-i facă să lupte şi să le insufle râvnă. *Dacă veţi trăi drept,* le spune Hristos, *nu numai că veţi îndrepta lumea, dar veţi face ca şi Dumnezeu să fie slăvit.* Dar dacă veţi avea o viaţă păcătoasă, veţi duce şi pe oameni la pieire şi veţi face ca şi numele lui Dumnezeu să fie hulit". (*Omilii la Matei,* omilia XV, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 187)

„*Întru care,* zice, *să străluciţi ca nişte luminători în lume* (Filipeni 2, 15). De aceea ne-a lăsat pe noi, ca să fim ca nişte luminători, ca să fim ca un aluat, ca să stăm ca dascăli ai altora, ca să ne învârtim ca nişte îngeri împrejurul oamenilor, ca să ne purtăm cu ei după cum se poartă bărbaţii cu copiii, ca bărbaţi duhovniceşti către cei trupeşti, ca ei să se folosească, ca să fim sămânţa care să producă fruct mult şi bun. Nu ar fi nevoie de cuvinte multe, dacă viaţa noastră ar lumina aşa după cum ni se cere; nu ar fi nevoie de dascăli, dacă noi am arăta, din partea noastră, fapte bune. Nimeni n-ar mai fi elin (necredincios), dacă noi am fi creştini precum trebuie a fi, adică dacă am păzi cele poruncite de Hristos, dacă am suporta să fim asupriţi, dacă batjocoriţi fiind noi am binecuvânta, dacă pătimind rele noi am răsplăti cu bine; nimeni, zic, n-ar putea fi o aşa fiară sălbatică încât să nu se dea de partea cucerniciei, când mai cu seamă toţi ceilalţi fac astfel.

Şi ca să nu afli că lucrul este aşa, gândeşte-te singur că Pavel a fost unul singur şi totuşi pe atâţia a atras de partea sa. Deci, dacă noi cu toţii am fi astfel, câte lumi întregi n-am putea atrage spre noi? Iată, creştinii sunt mai mulţi decât elinii, şi dacă în toate celelalte meşteşuguri unul singur poate învăţa deodată o sută de copii, apoi aici, unde sunt mulţi dascăli, şi ucenici cu mult mai mulţi, totuşi nici unul nu se adaugă dintre elini." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a X-a, p. 107)

„*Să lumineze – zice – lumina voastră înaintea oamenilor.* Bine a zis *înaintea oamenilor.* Atât de puternică să fie lumina voastră încât nu numai pe voi să vă lumineze, ci să strălucească şi înaintea oamenilor, care au nevoie de călăuzirea ei. După cum lumina aceasta sensibilă alungă întunericul şi îi ajută să umble drept pe cei ce călătoresc, aşa şi lumina înţelegătoare ce vine dintr-o vieţuire înaltă, celor ce au ochii minţii înceţoşaţi de întunericul înşelăciunii şi nu pot să vadă cu limpezime, le arată drumul virtuţii şi le curăţă albeaţa ochilor minţii, apoi îi conduce pe drumul drept şi îi ajută să umble pe calea virtuţii." (*Cateheza aceluiaşi către neofiţi şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17),* în vol. *Cateheze baptismale,* p. 76)

PREOŢIA (preotul - părinte duhovnicesc)

„... trebuie a dori pe dascălii lor, astfel trebuie a-i căuta mai mult decât pe părinţii lor. Prin părinţii trupeşti căpătăm viaţa, însă prin cei sufleteşti căpătăm cunoştinţa de a vieţui bine." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 135)

„Nimic nu e mai de preţ, nimic mai dătător de bucurie ca părintele duhovnicesc, a cărui dragoste şi atenţie către cel pe care-l iubeşte o întrece pe cea a oricărui părinte trupesc." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a VI-a, p. 93)

„Când tu cunoşti pe cel ce mijloceşte pentru tine către un om oarecare, faci totul pentru dânsul, şi mărturiseşti în gura mare recunoştinţa către el; şi acesta (preotul – n.n.) care este mai marele tău întru Domnul, şi care mijloceşte pentru tine, să nu-i mărturiseşti nici o

recunoştinţă? Şi cum este mai mare el? Pentru aceea că se roagă pentru tine, pentru că te serveşte cu darul duhovnicesc cel luat prin botez, că te cercetează, te sfătuieşte şi te învaţă, şi chiar la miezul nopţii de-l vei chema, el vine." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 264)

„Dând botezul, preotul devine părinte, nu părintele trupurilor, ci al sufletelor, şi paternitatea lui spirituală este cu atât mai înaltă pe cât este sufletul faţă de trup şi viaţa veşnică faţă de viaţa temporară." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 206)

PREOŢIA (preotul- doctor al sufletelor)

„Pavel, călcând pe urmele Învăţătorului, îşi varia cuvântul după trebuinţa discipolilor; acum deci taie şi arde, iar altădată cu multă abilitate aplică medicamente cuvenite." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 4)

PREOŢIA (măreţia preoţiei)

„...în altă parte Dumnezeiasca Scriptură numeşte pe preot înger, pentru ca să arate că preotul grăieşte acele cuvinte pe care i le insuflă harul Duhului". (*Omilii la Facere,* omilia L, I, în col. PSB, vol. 22, p. 174)

„Că mult mai de cinste şi respect este preotul decât împăratul, pe cât a fost chemat la mai mare stăpânire." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 37)

„Preoţia este tot atât de superioară demnităţii împărăteşti, pe cât de superior este sufletul faţă de trup." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, p. 60)

„Preoţia se săvârşeşte pe pământ, dar are rânduiala cetelor cereşti. Şi pe foarte bună dreptate, că slujba aceasta n-a rânduit-o un om sau un înger sau un arhanghel sau altă putere creată de Dumnezeu, ci Însuşi Mângâietorul." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 63)

„Mai socoteşti oare, că mai eşti printre oameni şi că mai stai pe pământ, când vezi că Domnul stă jertfă pe Sfânta Masă, iar pe preot stând lângă jertfă rugându-se, când vezi că toţi se înroşesc cu împărtăşirea cu cinstitul Sânge al lui Hristos? Mai socoteşti, oare, că mai eşti printre oameni şi că stai pe pământ? Nu socoteşti, oare, că te-ai mutat dintr-odată în cer, că ai scos din suflet orice gând trupesc şi că priveşti numai cu sufletul gol şi cu mintea curată cele din ceruri? O, minune! O, iubire de oameni a lui Dumnezeu! Fiul, Care stă sus cu Tatăl, este ţinut în clipa aceea în mâini de toţi şi se dă pe Sineşi tuturor celor ce voiesc să-L sărute şi să-L primească. Toţi fac aceasta cu ochii credinţei. Ţi se par, oare, vrednice de dispreţuit toate acestea sau sunt ele aşa, că poţi să o faci pe mândrul faţă de ele?

Vrei să vezi şi dintr-o altă minune cât este de mare sfinţenia preoţiei?

Închipuie-ţi că vezi pe Ilie proorocul şi că nenumărat popor stă împrejurul lui; jertfa este aşezată pe pietre şi toţi ceilalţi stau liniştiţi, în tăcere adâncă, numai proorocul Ilie se roagă; apoi dintr-odată vezi că se pogoară din cer peste jertfă flacăra (3 Regi 18, 18-36). Minunate sunt acestea şi pline de uimire! Dar mută-te acum cu mintea de la cele săvârşite de Ilie, la cele ce se săvârşesc de preot pe Sfânta Masă. Vei vedea nu numai fapte minunate, ci şi fapte care depăşesc orice uimire. Preotul stă în faţa Sfintei Mese; nu pogoară foc din cer, ci pe Duhul cel Sfânt; se roagă vreme îndelungată, nu ca să se pogoare o flacără de sus, spre a mistui cele puse înainte, ci ca să se pogoare harul peste jertfă, spre a aprinde cu ea sufletele tuturora şi a le face mai strălucitoare decât argintul înroşit în foc.

Cine poate deci disprețui această prea înfricoșătoare slujbă? Numai un nebun sau un ieșit din minți! Oare nu știi că sufletul omenesc n-ar putea suporta focul acela al jertfei, ci toți am pieri până la unul, dacă n-ar sta în mijlocul nostru din belșug harul lui Dumnezeu?" (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, pp. 63-64)

„Preotul! Cum să vorbești în mod vrednic despre această ființă divină, despre această creație cerească, cea mai înaltă, cea mai măreață dintre toate creațiile lui Dumnezeu? Cum să înțelegi și să exprimi sublimitea ei, mărețiile originii ei, puterile acțiunii ei? Cum să descoperi destul eroismul virtuților ei? Însă, de asemenea, cum să semnalezi destul de energic pericolele ei?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 202)

„Cea mai mare dintre faptele Sale, Preoția." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 203)

„Preoția întrece în măreție, în putere, în sublimitate, tot ceea ce pot să dea cerul și pământul mai strălucit." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 203)

„Unde trăiește preotul? Desigur mai puțin pe pământ decât în ceruri. Care este societatea lui dacă nu cea a îngerilor, mai mult încă este cea a lui Dumnezeu, cea a Duhului Sfînt, de care el nu se separă în nici una din funcțiile lui? Unde este el, cu cine acționează el când oferă Jertfa divină? Ce să mai zici încă de puterea cheilor? Ceea ce Dumnezeu n-a dat arhanghelilor, ceea ce n-au heruvimii și serafimii, preotul o posedă: ceea ce nu pot nici cerul nici pământul, o poate preotul. Ce este puterea regească față de aceasta a preoților? Puterile pământești au putere peste viața trupească, preotul peste viața veșnică; aceia peste trupul care nu trăiește decât o zi, acesta peste suflet, care trăiește chiar anii lui Dumnezeu. Și chiar acest preot care face sufletul să se nască prin har, care-l renaște, care-l înviază, care-l hrănește cu Dumnezeu în Împărtășanie, este același chiar care-l pregătește pentru veșnicie prin ungerea sfântă, când el este gata să apară înaintea Judecătorului său: *ungându-l cu ulei în numele Domnului.* Ce să mai zici încă de puterea preoțească de a mjloci, a îmblânzi mânia divină, a înlătura pedepsele pregătite să cadă peste cei vinovați?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 205)

PREOȚIA (mari sunt puterea și cinstea preoților)

„Dacă ai putea să te gândești ce lucru mare este ca, om fiind și îmbrăcat încă în trup și sânge, să te poți apropia de fericita și nemuritoarea fire a Dumnezeirii, atunci ai putea înțelege bine cu câtă cinste a învrednicit pe preoți harul Sfântului Duh. Prin preoți se săvârșesc și sfânta jertfă și alte slujbe, întru nimic mai prejos de sfânta jertfă și în ce privește vrednicia preoțească și în ce privește mântuirea noastră. Oamenii, care trăiesc pe pământ și locuiesc pe el, au primit îngăduința să administreze cele cerești și au o putere pe care Dumnezeu n-a dat-o nici îngerilor, nici arhanghelilor. Nu s-a spus îngerilor, ci oamenilor: *Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în cer* (Matei 18, 18). Au și stăpânitorii pământului puterea de a lega; dar leagă numai trupurile. Puterea de a lega a preoților, însă, leagă sufletele și străbate cerurile; Dumnezeu întărește sus în ceruri cele făcute de preoți jos pe pământ; Stăpânul întărește hotărârea dată de robi. Ce oare altceva a dat Dumnezeu preoților decât toată puterea cerească? Domnul a spus: *Cărora veți ierta păcatele, se vor ierta și cărora le veți ține, vor fi ținute* (Ioan 20, 23). Ce putere poate fi mai mare ca aceasta? Domnul a spus iarăși: *Tatăl a dat toată judecata Fiului* (Ioan 5, 22). Văd, însă, că toată această putere a fost încredințată de Fiul preoților. Au fost înălțați la slujba aceasta atât de mare, ca și cum de acum s-ar fi mutat în ceruri, ca și cum ar fi depășit firea omenească, ca și cum ar fi scăpat de toate patimile omenești. Te întreb acum: Când un împărat dă unuia dintre supușii săi cinstea aceasta de a băga și de a scoate de la închisoare pe cine vrea, cinstea dată lui îl va face cu vază înaintea tuturor și demn de invidiat; dar când Dumnezeu dă preotului o putere cu atât mai mare cu cât este mai de preț cerul decât pământul

şi sufletul decât trupul, cum poate să li se pară unora că preoţia este o slujbă atât de neînsemnată, încât să poată să le treacă prin minte că un om, căruia i s-a încredinţat preoţia, ar dispreţui darul? Doamne fereşte de o asemenea nebunie! Că e curată nebunie să dispreţuieşti o slujbă atât de mare, fără de care nu putem dobândi nici mântuirea, nici bunătăţile făgăduite." (*Tratatul despre preoţie*, cartea a treia, cap. 5, în vol. *Despre preoţie*, pp. 64-65)

PREOŢIA („Luaţi Duh Sfânt; cărora veţi ierta păcatele, le vor fi iertate şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute")

„*Şi aceasta zicând, a suflat şi le-a zis: Luaţi Duh Sfânt* (Ioan 20, 22)

- Pentru ce a suflat Mântuitorul peste Apostoli chiar în ziua învierii? Oare nu putea să dea Duh Sfânt fără să sufle peste ei?

- Iată de ce: Când a făcut pe cel dintâi om, *a suflat în faţa lui şi s-a făcut om cu suflet viu* (Facerea 2, 7); dar omul, din pricina poruncii, a pierdut harul dat prin suflarea în faţă; pierzând puterea cea făcătoare de viaţă, s-a desfăcut în pământ, şi trupul lui, făcut de Dumnezeu, s-a stins în mormânt. Domnul, dar, ca să reînnoiască plăsmuirea Sa şi să dea darul cel vechi, a suflat în faţa Apostolilor şi a dat plăsmuirii Sale puterea aceea veche şi de viaţă făcătoare. Totodată a împlinit şi cele spuse mai dinainte de profeţi. Fericitul profet Naum, ştiind mai dinainte că Mântuitorul, după învierea Lui din morţi, are să sufle peste Sfinţii Apostoli şi are să-i umple de har dumnezeiesc, dă mărturie înaintea poporului, zicând: *Serbează, Iuda, sărbătorile tale, plineşte înaintea lui Dumnezeu făgăduinţele tale, ca să nu se adauge, încă să vină la învechire. S-a terminat, a pierit. Căci a înviat din pământ cel ce suflă în faţa ta şi scoate din necaz* (Naum 2, 1)

Atunci a zis: Pace vouă! Şi aceasta zicând, a suflat şi le-a zis lor: Luaţi Duh Sfânt (Ioan 20, 21-22). Domnul a văzut că firea omenească se încovoaie în faţa durerilor, că din pricina slăbiciunii ei fuge de lupte; de aceea a împlinit ceea ce-i lipsea, prin puterea Duhului, pentru ca să întărească firea cea căzută prin slăbiciunea noastră. Prin harul cel dumnezeiesc a întărit-o ca şi cu un fier, ca să primească de la har ceea ce nu avea din fire şi ca să se apropie de lupte întărită cu puterea Duhului." (*Cuvânt la Înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 175)

„*Luaţi Duh Sfânt. Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit şi Eu pe voi* (Ioan 20, 21-22).

Dar tu, Doamne, ai mers ca un Stăpân. Ai văzut pe păcătoşi şi i-ai miluit. Ai iertat păcatele noastre. Harul era mult mai mare. Noi cădem în adâncul păcatelor. Cei păcătoşi sunt mulţi; e nevoie de multă iubire de oameni, de mult har. Nu avem atâta putere! Cum putem fi trimişi aşa cum ai fost trimis Tu?

De aceea, ca să se împlinească spusa Sa: *După cum M-a trimis pe Mine Tatăl, şi Eu vă trimit pe voi*, Domnul a zis Apostolilor: *Cărora veţi ierta păcatele, se vor ierta lor, cărora le veţi ţine, vor fi ţinute* (Ioan 20, 23). Mântuitorul a dat Apostolilor puterea pe care o avea El. După cum unei căpetenii nu i se poate încredinţa conducerea unui popor până ce nu ia de la împărat şi puterea de a pedepsi şi de a osândi la moarte, tot aşa şi Mântuitorul, când a fost să-i pună pe Apostoli căpetenii ale lumii, le-a dat puterea de a pedepsi şi ierta, prin cuvintele: *Cărora veţi ierta păcatele, se vor ierta, cărora le veţi ţine, ţinute vor fi.* Este cu neputinţă să suferi cu bărbăţie mucenicia, sau să predici cu râvnă, sau să faci o faptă mare şi greu de săvârşit, dacă puterea Duhului Sfânt nu întăreşte curajul mucenicului. Astfel nu poate fi cineva mucenic. Iar mucenic numesc aici nu numai pe cel care a sfârşit prin suferinţe pentru Hristos, ci şi pe cel care mărturiseşte pe Hristos cu cuvântul harului. Orice predicator al adevărului este mucenic al lui Dumnezeu." (*Cuvânt la Înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 176)

PREOȚIA (harul dumnezeiesc lucrător prin preoți)

„*Rebeca a luat în pântece, spune Scriptura, și au săltat pruncii în ea*; a cuprins-o mare durere și a zis: *De era să fie mie așa, pentru ce mie aceasta?* (Fac., 25, 21-22). Că Rebeca nu avea să nască un copil, ci doi; că purta în pântece doi copii în același timp; de aceea strâmtorarea îi pricinuia mari dureri.

Dar uită-mi-te aici la dragostea de Dumnezeu a femeii! N-a făcut cum fac azi multe femei, care voiesc să ducă o viață fără Dumnezeu! N-a alergat la ajutor omenesc; nu s-a dus la cei care judecă lucrurile pe temeiul presupunerilor, observațiilor și judecăților lor; nu s-a lăsat pe mâna înșelătorilor și a celor ce făgăduiesc lucrul peste puterile omenești. Nu, ci ea *s-a dus să întrebe pe Domnul* (Fac., 25, 22).

Uită-te la priceperea femeii! Când a văzut că Cel Care i-a deschis pântecele, că Cel Care i-a făcut dintr-o dată roditor pântecele cel neroditor este Stăpânul firii, când a văzut că pântecele ei se mărește peste măsură *s-a dus să întrebe pe Domnul.*

- Ce înseamnă *S-a dus să întrebe pe Domnul?*

- Înseamnă: a alergat la adevărata cunoștință, a alergat la preot, slujitorul lui Dumnezeu; s-a grăbit să afle de la el ce nu știa. Și povestindu-i totul, că iubitorul de oameni, Dumnezeu, i-a descoperit lămurit totul prin gura preotului. Iar răspunsul primit a făcut-o și mai râvnitoare. Și ca să vezi cât de mare era vrednicia preoților pe vremea aceea, Scriptura nu spune nicăieri că preotul i-a dat răspunsul, și după ce a spus: *s-a dus să întrebe pe Domnul!* a adăugat:

- *Și i-a zis Domnul prin preot: Două popoare ai în pântecele tău* (Fac., 25, 23)." (*Omilii la Facere,* omilia L, I, în col. PSB, vol. 22, pp. 173-174)

„Dacă Dumnezeu nu lucrează nimic printr-însul, atunci nici botez nu ai, nici de taine nu te împărtășești, nici de binecuvântări nu te bucuri și, prin urmare, nici nu ești creștin." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 25)

PREOȚIA (harul lucrează și prin preoții nevrednici)

„Dacă Domnul a făcut să vorbească o asină, dacă El a dat binecuvântări duhovnicești prin mâinile unui ghicitor; dacă prin gura unui animal și prin limba necurată a lui Balaam, El a făcut o minune în folosul evreilor care erau răi, cu atât mai mult pentru voi, a căror viață și purtare este bună, chiar când preoții ar fi răi și stricați, își vor împlini ei toată dorirea lor, și va trimite El Duhul Sfânt al Său. Nu, nu sufletul curat și sfânt atrage și face să se coboare Duhul Sfânt prin propria lui curăție, ci harul lucrează totul. *Căci toate sunt ale voastre, zice apostolul fie Pavel, fie Apolo, fie Chefa* (I Cor., 3, 22). Și, în sfârșit, tot ce are preotul în puterea sa este un dar care nu-i aparține decât lui Dumnezeu singur și oricât de mare și de înaltă ar fi înțelepciunea omului, ea va fi totdeauna mai prejos de har. În sfârșit, eu zic acestea, frații mei, nu pentru a vă întări să duceți o viață leneșă și mândră, ci ca, dacă este cineva dintre episcopii voștri sau preoți care-și neglijează datoria lor, voi să nu vă faceți rău și vouă." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 462)

„Se întâmplă câteodată ca cei ce stăpânesc să fie răi, netrebnici și spurcați, iar cei stăpâniți să fie blânzi și cumpătați; mireni cari să viețuiască în buna-cinstire și preoți cari să se tăvălească în răutăți – și nu ar fi mai fost nici un botez, nici trupul lui Hristos (euharistie) și nici jertfă sau punere înainte prin aceia, dacă peste tot locul harul ar cere vrednicia celui pus în asemenea slujbe. Acum însă, Dumnezeu obișnuiește a lucra și prin cei nevrednici, și cu aceasta întru nimic nu se va vătăma harul botezului prin viața preotului, fiindcă ar urma ca cel ce l-a primit să fie mai prejos de ceilalți. Astfel că, deși foarte rar se întâmplă de acestea, totuși se întâmplă. Acestea le zic ca nu cumva vreunul dintre cei de față, cercetând cu amănunțime viața preotului, să se smintească de sfintele slujbe săvârșite de el. Nu omul aduce

ceva în sfintele slujbe, ci totul este lucrul puterii Dumnezeieşti, iar el (preotul) este numai cel ce vă aduce la tainele credinţei creştineşti." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, p. 81)

„Dacă harul lui Dumnezeu a lucrat şi în asin şi în vrăjitor, pentru iconomia şi folosinţa israeliţilor, este învederat că nici în noi nu va refuza a lucra, şi va îngădui şi aceasta pentru voi.

Deci, nimeni să nu spună, că eu sunt de nimic şi nevrednic de vreo consideraţie, şi astfel să nu-mi dea atenţie. Sunt în adevăr aşa, însă obişnuinţa lui Dumnezeu este de a îngădui şi pe unii ca aceştia pentru cei mulţi. Şi ca să afli că aşa este, adu-ţi aminte că însuşi El a vorbit cu Cain pentru fratele său Abel, cu diavolul a vorbit pentru Iov, lui Faraon i-a vorbit pentru Iosif, lui Nabucodonosor i-a vorbit pentru Daniel, lui Baltasar de asemenea. Apoi şi magii s-au învrednicit de revelaţie, şi Caiafa a profetizat, deşi a fost omorâtor a lui Hristos şi nevrednic, însă s-a învrednicit a profetiza din cauza demnităţii lui de arhiereu. Se zice apoi că şi Aaron, tot din această cauză nu a fost atins de lepră, căci de ce, spune-mi, dacă amândoi au clevetit pe fratele lor Moise, numai ea, Mariam, a fost lovită de lepră?

Nu te minuna, căci dacă şi în demniăţile lumeşti de ar fi cineva oricât de mult acuzat, şi totuşi nu este dat în judecată până ce mai întâi nu este scos din slujbă, ca astfel să nu se dispreţuiască acea demnitate, - apoi cu atât mai mult în cele duhovniceşti unde orice s-ar întâmpla, lucrează harul lui Dumnezeu, care nimiceşte pe toţi care se împotrivesc.

Numai când se desparte cineva de acea demnitate, fie că se duce de aici, fie că rămâne aici, numai atunci, zic, el va da seamă şi va primi pedeapsa meritată. Să nu credeţi că acestea sunt vorbele noastre proprii, adică: harul lui Dumnezeu lucrează în cel nevrednic nu pentru noi, ci pentru voi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 42)

„Harul lucrează şi prin cei nevrednici, nu pentru dânşii, ci pentru cei ce urmează a se folosi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia XI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* I şi II Tesaloniceni, p. 277)

„*Dar ce?* zici tu; *Dumnezeu îi hirotoneşte pe toţi, chiar şi pe cei nevrednici?* Nu pe toţi îi hirotoneşte Dumnezeu, însă prin toţi lucrează – chiar de ar fi şi nevrednici – pentru mântuirea poporului. Căci, dacă Dumnezeu a vorbit pentru popor printr-un măgar şi prin Valaam (a se vedea Numerii, cap. 22-24), printr-un om spurcat, cu atât mai mult prin preot. Căci ce nu face Dumnezeu pentru mântuirea noastră? Ce nu grăieşte El? prin cine nu lucrează? Că, dacă El a lucrat prin Iuda şi prin cei ce proroceau, cărora le va zice: *Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtaţi-vă de la Mine cei ce lucraţi fărădelegea* (Matei 7, 23), iar alţii încă şi alungau demoni, cu atât mai mult va lucra prin preoţi." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 25)

„Dumnezeu continuă să lucreze printr-un preot nevrednic minunile operei Sale răscumpărătoare: *A lucrat prin asină, prin Balaam, prin Iuda; mult mai mult lucrează prin preoţi.*" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 221)

PREOŢIA (preotul eliberează sufletele din păcat şi le deschide poarta cerului)

„Ceea ce nu putea de la sine însăşi preoţia veche, ceea ce nu putea nici o putere omenească, preotul, ca depozitar al puterilor lui Dumnezeu o împlineşte cu un singur cuvânt. Cu un cuvânt el eliberează sufletele, el le smulge din mâna iadului, el le deschide veşnica fericire a cerului. O semn! Ceea ce pronunţă preotul pe pământ, Dumnezeu o ratifică în cer: *Precum face preotul asupra iadului în acelaşi fel sus o confirmă Dumnezeu.*" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 206)

„Cât de mare şi puternică va fi reputaţia unui om la care împăratul îi va fi dat puterea de a condamna şi de a ierta pe toţi? Ori ce a făcut Dumnezeu, dacă nu să dea preoţilor săi o putere asemănătoare, sau mai curând de mii de ori mai preţioasă şi mai întinsă?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 206)

PREOŢIA (despre stăpânirea cea duhovnicească a preotului)

„... mai este şi o altă stăpânire mai presus de stăpânirea politică. Şi care este aceasta? Cea din Biserică, de care şi pomeneşte Pavel, zicând: *Ascultaţi pre învăţătorii voştri şi vă supuneţi lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca cei ce vor să dea seamă* (Evr., 13, 17). Această stăpânire este cu atât mai bună şi mai înaltă decât cea lumească, pe cât mai bun şi mai presus este cerul decât pământul, sau mai bine zis chiar şi mai înaltă. Mai întâi, că nu are ca scop din capul locului de a pedepsi păcatele ce s-ar face, ci scopul de căpetenie este ca să nu se facă începutul, ca să dobândească de partea sa pe cel bolnav, ca să piară de la el sămânţa răului. Această stăpânire nu face vorbă multă de cele pământeşti, ci se îndeletniceşte numai de lucrurile ce sunt în ceruri. *Că petrecerea noastră în ceruri este* (Flp., 3, 20), zice, deci şi viaţa noastră acolo este, după cum zice: *că viaţa voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu* (Col., 3, 3). Şi deci şi răsplătirile sunt acolo, cum şi căile pentru cununile de acolo. Că această viaţă nici se sfârşeşte după încetarea noastră din viaţa de aici, ci după aceea încă străluceşte mai mult.

Pentru aceea tocmai, cei ce au această stăpânire au încredinţată o cinste cu mult mai mare nu numai decât a ocârmuitorilor, ci chiar mai mare şi decât a celor ce poartă pe cap diademe împărăteşti, ca unii ce plăzmuiesc pe oameni întru mai mari şi pentru fapte mai mari. Dar nici cel ce se îndeletniceşte cu stăpânirea politică, nici cel ce se îndeletniceşte cu cea duhovnicească nu le vor putea întrebuinţa bine dacă mai întâi nu se vor stăpâni pe dânşii precum se cade şi dacă nu vor păzi cu toată băgarea de seamă amândouă legile acestea. Că după cum stăpânirea celor mulţi este îndoită, astfel îndoită este şi cea de a se stăpâni cineva pe sine. Şi iarăşi şi de aici se vede că stăpânirea cea duhovnicească este cu mult mai bună decât cea politică, după cum a dovedit vorba de mai înainte." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 148)

„Pe câtă depărtare este între plante şi suflet, pe atâta depărtare este între stăpânirea cea lumească şi bisericească, şi pe atât este mai bună aceasta decât aceea. Stăpânitorii lumii acesteia iarăşi sunt cu atât mai prejos de cei ai Bisericii, pe cât este mai bine a stăpâni pe cel ce se supune de bunăvoie decât pe cel de nevoie, sau silit. Aceasta este stăpânirea cea de la fire. Acolo totul se face de frică şi de silă, iar aici izbânda este a bunei voiri şi a voii slobode.

Dar stăpânirea bisericească nu numai prin aceasta este mai bună decât cea lumească, ci şi prin aceea că este şi părintească, cum s-ar zice, fiindcă are în sine blândeţea tatălui care, poruncind a se face chiar lucruri mari, încredinţează. Stăpânitorul lumii de afară zice că dacă preacurveşti, ai murit; aceasta însă chiar numai de te-ai uitat la femeie cu căutătură desfrânată şi te ameninţă foarte tare. Căci tribunalul bisericesc este sfânt, şi îndreptător nu numai al trupului, ci şi al sufletului. Deci pe câtă depărtare este între suflet şi trup, pe atâta iarăşi se găseşte între stăpânirea aceasta şi aceea. Acela este stăpânitor şi judecător al celor văzute, sau mai bine zis, nici al tuturor celor văzute, ci al celor dovedite numai, şi de multe ori se face chiar pârâşul acestora - pe când tribunalul acesta învaţă pe cei ce sunt iniţiaţi în Tainele Bisericii că cel ce ne judecă pe noi va pune la mijloc şi în priveliştea întregii lumi toate în golătatea lor, şi că este cu neputinţă a se ascunde ceva.

Aşa încât creştinismul ţine viaţa noastră cu mult mai bine decât legile din afară. Că dacă, tremurând omul până şi de cele ascunse, îl face a se teme, şi dacă chiar pentru lucrurile cele mici îi cere răspundere de fapte şi, prin urmare, îl aţâţă către virtute, apoi este vădit că mai cu

seamă această stăpânire ne încheagă viața." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, pp. 149-150)

„La stăpânirea lumească puterea ei se întinde până la a porunci cele ce trebuie să se facă - pe când la cea bisericească i se mai adaugă și ajutorul rugăciunilor și al harului. Mai mult încă, în cea dintâi nu este vorba de nici o filosofie, nici stă cineva să învețe ce este sufletul, ce este lumea, ce vom fi după aceasta, și pentru ce ne vom duce de aici, și cum ne vom îmbrăca, sau mai bine zis cum vom dăinui în virtute; ci vorba este mai mult de polițe și de zapise, și de bani, pe când de acestea nici o vorbă, nici o îngrijire. În Biserică însă pentru toate acestea ar putea vedea cineva facându-se vorbă, pentru care cu drept cuvânt ar putea numi cineva această stăpânire și tribunal, și loc de însănătoșire, și școală de filosofie, precum și dăscălie a sufletului, și loc al alergărilor care duc către ceruri. Cum că această stăpânire este și mai blândă decât toate - deși cere mai mare strășnicie decât toate celelalte - aceasta se învederează de aici. Când stăpânitorul de afară prinde pe preacurvar, de îndată îl pedepsește - deși, de altfel, care este câștigul? - dar aceasta nu va să zică a doborî patima, ci trebuie a îndepărta rana din sufletul lui. Stăpânitorul bisericesc însă, aflând de preacurvar, nu se gândește cum să-l pedepsească, ci cum să-i dezrădăcineze patima din suflet. Tu faci același lucru ca și cum, înfățișându-ți-se cineva cu o boală la cap, în loc să-i contenești boala, tu i-ai tăia capul. Eu însă nu fac așa, ci tai boala din rădăcină. Pe bolnav îl închid înlăuntrul Tainelor și îngrădirilor sfinte, după care, recâștigându-l izbăvit de toată răutatea și făcându-se mai bun prin pocăință, îl primesc din nou în sânul Bisericii." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, pp. 150-151)

„Tu, dacă lași pe vinovat nepedepsit, l-ai făcut mai rău, iară de l-ai pedepsit, l-ai lăsat totuși nevindecat, în vreme ce eu nici nu-l las nepedepsit și nici pedepsesc ca tine, ci îi cer și răspundere de fapte, așa după cum mi se cuvine, în același timp și îndrept ceea ce este stricat. Voiești poate și să afli cum tu, scoțând din teacă sabia goală și arătându-i tăișul celor păcătoși, prin aceasta nu ai făcut nici o îndreptare, iar eu fără de acestea duc pe bolnav la adevărata sănătate? Apoi pentru aceasta nu am trebuință de foarte multe, ci voi pune la mijloc pământul și marea, și pe însăși firea omenească. Și cercetează cu amănunțime cum se găseau lucrurile omenești mai înainte de a sta acest tribunal, cum din toate cele ce se văd astăzi nici că se auzea vreodată de numele lor. Căci cine a disprețuit pe atunci moartea? Cine și-a bătut joc de averi? Cine a disprețuit slava? Cine, părăsind vuietul din mijlocul lumii, a fugit în munți și prin pustietăți, îmbrățișând astfel pe maica filosofiei? Unde s-a auzit vreodată de numele fecioriei? Dar toate acestea, și mai multe decât acestea, s-au făcut isprava acestui tribunal, lucruri ale acestei stăpâniri.

Acestea știindu-le, iubiților, și aflând noi că de aici izvorăște tot folosul acestei vieți și îndreptarea lumii, veniți cât se poate de des spre a asculta sfintele cuvinte și a lua parte la adunările de aici și la rugăciuni. Căci dacă vă veți pune astfel în rânduială, veți putea arăta o viață vrednică de ceruri și vă veți învrednici de bunătățile cele făgăduite." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XV, p. 151)

PREOȚIA (duhovnicul și ucenicul)

„Căci este de datoria ucenicului să nu examineze cu prea multă curiozitate cuvintele învățătorului său, ci să asculte, să se supună și să aștepte ocazia pentru a cere apoi explicarea a ceea ce n-a înțeles." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVI, 2, p. 221)

PREOȚIA (iscusința duhovnicească a preotului)

„Blândețea și iertarea nu sunt întotdeauna folositoare; adesea un dascăl are nevoia să se folosească de cuvinte tari și amenințătoare. Spre exemplu, atunci când ucenicul său este moale și mândru, el trebuie să se folosească de ac pentru a-l trezi din amorțeala lui." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLIV, 1, p. 211)

„Nici nu-i lingușește în totul, ca nu cumva să-i facă a se îngâmfa, dar nici nu-i ceartă întruna, ci câte puțin mustrându-i, multă vindecare le aduce." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia X, p. 159)

PREOȚIA (preotul ca liturghisitor)

„Sufletul preotului trebuie să lumineze ca lumina, care luminează toată lumea." (*Tratatul despre preoție,* cartea a șasea, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 138)

„Se cade să nu fie ocărâtor cel curat, drept, deșteptat, blând, întreg la minte, orânduitor bun, neînvrăjbitor, smerit, postitor, lin, nepizmuitor și să aibă toate sfințirile cu cântare și cu rugăciune de-a pururea. Iar de nu va avea aceste fapte bune și va sluji Liturghie, adună mare muncă în sufletul lui, fiindcă apucă cărbunele acela de care zice Isaia cum că nici serafimii n-au cutezat fără de cleşte să-l apuce iar tu, preotule, vezi pururea mântuirea lui Dumnezeu, adică pe Hristos și Îl prinzi cu mâinile tale, pe care primitorul de Dumnezeu Simion numai o dată L-a văzut și L-a ținut în brațe. Câtă sfințire trebuie să aibă preotul și îndrăznire către Domnul, ca un împăciuitor al lui Dumnezeu și al oamenilor, întru Sfânta și Preacinstita Liturghie, ca nu cumva făcând Liturghie fără vrednicie să ia blestemul în loc de binecuvântare și să dobândească întuneric în loc de lumină și osândă și muncă netrecută în loc de binecuvântare și de fericire. Fiindcă am văzut eu pe mulți din cei slujesc nevrednici murind mai înainte de vreme, pentru că voiau să lase preoția și așa au fost trimiși în muncile Iadului cele de acolo. Un preot oarecare mândru avea cu înșelăciune sfințirea și se arăta către toți cinstit și se socotea că are fapte bune. Iar odată cântând el Liturghie, la rugăciunea Heruvicului plecând capul lui după obicei pe Sfântul Prestol, cum își deschise gura ca să zică: *Nimeni din cei legați*, fără de veste ticălosul se arătă mort și precum era plecat așa, îl părăsi sufletul lui. Și oarecare, la o mănăstire ce era aproape de Constantinopol, s-a întâmplat când voia să săvârșească laudele Utreniei, și amândouă stranele cântând, se întâmplă că erau în strană mulțime de preoți care cântau și când începu a se lumina de ziuă, fără de veste se făcu strigare și tunet groaznic cu fulger și arse doi preoți din mijlocul celorlalți preoți. La fel am văzut și pe alții mulți, care cu amară moarte și grabnică și-au pierdut viața, a căror păcate le erau curvii și beții și a unora preacurvii cu cumetrele lor. Iar deși aici mulți nu s-au pedepsit, nici în gând n-au pus ce au pățit ceilalți, dar îi așteaptă acolo plata cea vrednică a nevredniciei lor, munca cea înfricoșătoare și nesfârșită." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 251)

„Era măreț fără îndoială cultul vechi, măreață scena în care profetul Ilie ne apărea chemând peste victimă focul cerului, și în fața unui popor numeros oferind la rândul lui o jertfă uriașă. Însă ce este aceasta în comparație cu jertfa divină, cu noua jertfă a Fiului lui Dumnezeu jertfindu-Se pe altar? Iată preotul, el nu face să coboare din cer un foc material, ci Duhul Sfânt este Cel ce plutește peste jertfa cea mare. Rugăciunea lui este puternică ca rugăciunea unui Dumnezeu și jertfa lui mântuiește lumea." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 205)

PREOȚIA (despre alegerea și virtuțile păstorului duhovnicesc)

„Să vedem și hirotonia sau numirea stăpânitorilor acestora, vom vedea și aici o mare deosebire între dânșii. Nu cei ce dau bani pot să ia această stăpânire, ci cei ce arată viața cea mai strălucită și neprihănită - iar cel hirotonisit în această stăpânire nu este pus acolo pentru slavă omenească sau pentru liniștea sa, ci pentru osteneli și sudori și pentru folosul celor mulți. Pentru aceea se și bucură de mult ajutor din partea Duhului Sfânt." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 150)

„Se cade deci învățătorului de a fi și neprihănit, și iconomic, și fără frică de primejdii și didactic." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VI, p. 58)

„Demnitatea învățăturii și a Preoției este mare și minunată, având cu adevărat nevoie de alegerea lui Dumnezeu, încât pe cel vrednic să-l pună la mijloc. Așa se făcea în vechime, așa se face și acum, când fără vreo patimă omenească facem alegerea, când nu avem în vedere nimic pământesc, nimic care ar avea vreo legătură cu prietenia sau cu dușmănia." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 59)

„Acelea (credința și buna știință) te-au ales pe tine și deci în ceea ce ai fost ales războiește-te, folosind lupta cea bună." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 61)

„*Să fie fără de prihană*, prin această expresie el a spus de toate virtuțile de-odată. Așa că dacă cineva cunoaște că poartă în sine oarecare păcate, nu face bine dorind acest lucru, de care prin fapte el s-a depărtat, s-a scos pe sine însuși, căci un asemenea om nu trebuie a stăpâni, ci a fi stăpânit. Cel ce stăpânește trebuie să fie mai strălucit decât orice luminător, și să aibă viață nepătată, încât toți să se uite la el, și la viața lui. Aceasta o face apostolul, nu oricum, ci întrebuințând mare sfat, fiindcă urma ca și el să pună episcopi, ceea ce și lui Tit scriindu-i, îl povățuia, și fiindcă era natural ca mulți să poftească episcopia, de aceea recomanda toate cele spuse.

Veghetor, zice, adică prevăzător, având mii de ochi din toate părțile, cu privirea ageră. Căci sunt multe împrejurări care întunecă ochiul cugetului: și supărări, și griji, și mulțimea afacerilor, și, în fine multe năvălesc asupra lui în toate părțile. Deci, el trebuie să fie neadormit, să nu se îngrijească numai de ale sale ci și de ale celorlalți. Trebuie să se găsească veșnic în picioare, să trăiască cu duhul și să fie inimos, și atât ziua, cât și noaptea, mai mult decât un general trebuie să inspecteze tabăra, să muncească, să slujească și să aibă grijă de toți și de toate.

Destoinic să învețe pe alții, iubitor de străini. Acestea le au și mulți dintre cei stăpâniți, și fiindcă episcopul trebuie să aibă și cele ale stăpânitorilor, de aceea a adăugat: *învățător.* Această însușire nu se cere câtuși de puțin celui stăpânit, și mai cu seamă trebuie să fie proprietatea celui căruia i s-a încredințat stăpânirea. *Nebețiv.* Apostolul nu spune aici de cel bețiv de vin, ci de cel ce batjocorește și de cel obraznic. *Nedeprins să bată.* Nu spune aici de cel ce bate cu mâinile. Deci, ce este *nedeprins să bată*? Fiindcă sunt unii care rănesc, așa-zicând, cugetul fraților fără vreme, pe aceștia mi se pare că-i are în vedere aici. *Ci blând, pașnic, neiubitor de argint, bine chivernisind casa lui, având copii ascultători, cu toată buna cuviință.* Dar dacă cel însurat se îngrijește de cele ale lumii, iar episcopul nu trebuie a se îngriji de cele ale lumii, cum de zice: *bărbat al unei femei*? Unii zic că aici apostolul a făcut aluzie la cel rămas văduv de femeie; iar de nu este așa, apoi face aluzie la cel ce are femeie, ca și cum n-ar avea-o. Pe atunci, desigur, că era bine că se permitea aceasta, față de lucrurile ce se petreceau în acel timp. Se permitea să aibă femeie, cel ce voia, dar spre folos." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, pp. 102-103)

„*Deci,* zice, *se cuvine ca să aibă şi o bună mărturie unul ca acesta,* fiindcă Hristos zice: *să lumineze faptele voastre.* După cum n-ar putea spune cineva că soarele este întunecat, şi nici chiar un orb – fiindcă se ruşinează a se pune în luptă cu credinţa tuturor -, tot aşa şi pe un om foarte virtuos nu l-ar huli cineva. Pentru credinţa religioasă de multe ori ar defăima elinii pe cineva; pentru o viaţă curată însă nu s-ar lega de el, ci încă împreună cu ceilalţi îl vor admira şi respecta." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, p. 106)

„Ce folos dacă tu eşti credincios, iar altora nu eşti în stare a le împărtăşi învăţătura Evangheliei? Ce folos vei avea, dacă tu poate că nu vei trăda credinţa, însă nici nu eşti în stare de a-i face şi pe alţii credincioşi? De aceea dascălul trebuie a avea cu sine aceste două însuşiri: a fi şi credincios, a fi şi didactic, adică învăţător. Pentru aceea şi zice apostolul: *care vor fi destoinici să învețe şi pe alții.*" (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IV, p. 43)

„*De este cineva,* zice, *fără de prihană, bărbat al unei femei, având fii credincioşi, nu sub învinuire de desfrâu sau neascultători.* Dar oare, de ce-l pune la mijloc pe un astfel de episcop? Voind a închide gura ereticilor care defăimau căsătoria şi ca să arate că faptul acesta nu este pângărit sau necurat, ci încă este atât de cinstit, încât cineva poate să se ridice chiar şi pe tronul sfânt fiind căsătorit; în acelaşi timp, îi biciuieşte şi pe cei desfrânaţi, şi nu permite ca să se încredinţeze o astfel de stăpânire cuiva care are o a doua căsătorie. Căci cel ce nu mai păstrează nici o dragoste pentru memoria femeii celei dintâi, cum ar putea fi un sprijinitor bun? Ce acuzaţii nu va suferi? Voi ştiţi foarte bine că, deşi după legi nu este împiedicată căsătoria a doua, totuşi multe ponoase are faptul acesta în sine. De aceea apostolul pune faptul acesta înaintea tuturor, căci el voieşte ca să nu se dea celor stăpâniţi nici un motiv de hulă împotriva stăpânitorului. *De este cineva fără de prihană,* zice, adică dacă viaţa lui este liberă de orice hulă sau ponos, dacă nimeni nu are a-i arunca vreo hulă pentru viaţa sa. Căci ascultă ce spune Hristos: *Deci, dacă lumina care e în tine este întuneric, zice, dar întunericul cu cât mai mult!* (Matei 6, 23).

Având fii credincioşi, zice, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători. Să ne gândim bine cum are el multă îngrijire şi pentru copii. Căci, dacă cineva nu poate fi bun dascăl copiilor săi, cum ar putea fi al altora? Dacă pe cei ce îi avea cu sine de la început şi îi hrănea, şi asupra cărora avea putere atât după legi cât şi după natură, şi nu i-a putut pune în regulă, cum va putea folosi celor din afară?" (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 140-141)

„Cuvântul episcopului trebuie a fi încărcat de multă evlavie faţă de cei păcătoşi, a avea în sine pomenirea judecăţii viitoare şi curat de orice batjocură, iar dacă ar fi poate din cei ce împiedică cele ce trebuie a se face, el e dator de a se atinge de fapt cu toată autoritatea. *Paşnic,* zice. Dascălul este doctor al sufletelor; însă doctorul nu bate pe nimeni, ba încă pe cel bătut şi rănit îl îngrijeşte şi-l vindecă.

Nepoftitor de câştig urât, zice, ci iubitor de străini, iubitor de bine, înţelept, drept, cuvios, cumpătat, ţinându-se de cuvântul cel credincios al învăţăturii (1, 7-9). Ai văzut câtă atenţie a cerut el în fapta bună? (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 142)

„De cuvântul cel credincios al învăţăturii, ca să fie destoinic şi să îndemne la învăţătura cea sănătoasă şi să mustre pe cei potrivnici (1, 9). Astfel că nu este nevoie de vorbe pompoase, ci ieşite din minte sănătoasă şi din experienţa Sfintelor Scripturi, şi din puterea cugetărilor. Nu-l vezi pe Pavel îndreptând lumea întreagă şi făcând mai mari lucruri decât Platon şi decât toţi ceilalţi? *Prin semne şi minuni,* zici tu. Nu numai prin semne, căci, dacă vei citi Faptele Apostolilor, vei vedea că în multe împrejurări îl vei găsi stăpânind auditoriul şi prin învăţătură, mai înainte de semne şi minuni, adică făcând întruna uz de învăţătură.

Drept, zice, aşa că acesta este om, anume cel drept. *Ca să fie destoinic şi să îndemne la învăţătura cea sănătoasă*, adică spre apărarea celor de pe lângă el, spre răsturnarea duşmanilor. *Şi să mustre pe cei potrivnici*, căci, dacă aceasta lipseşte, totul se răstoarnă pe dos. Cel ce nu ştie a se lupta cu duşmanii şi a robi orice cuget ascultării lui Hristos, precum şi a curăţa raţionamentele cuiva; cel ce nu ştie ceea ce trebuie a şti, ca să poată răspândi credinţa şi învăţătura cea adevărată, departe să stea de tronul episcopal. Toate celelalte le-ar putea găsi cineva şi printre cei stăpâniţi, ca de pildă: fără de prihană, având fii supuşi, primitor de străini, drept, cuvios, dar ceea ce-l caracterizează mai cu seamă pe dascăl, aceasta este de a putea să înveţe pe cineva cuvântul adevărului, pentru care astăzi nu este nici o îngrijire." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 143-144)

„Spunea deci Hristos: *Cine este, oare sluga credincioasă şi înţeleaptă pe care o va pune domnul său peste casa lui?* (Matei 24, 45). Şi aici, cuvintele acestea par a fi cuvintele unui om nedumerit. Dar Hristos, Care a rostit aceste cuvinte, nu le-a rostit pentru că ar fi fost nedumerit, ci, după cum atunci când l-a întrebat pe Petru dacă Îl iubeşte, nu i-a pus această întrebare pentru că avea nevoie să ştie de-L iubeşte ucenicul Său, ci pentru că voia să arate covârşitoarea Sa dragoste pentru oile turmei Sale celei cuvântătoare, tot aşa şi acum, când a spus: *Cine este oare sluga credincioasă şi înţeleaptă?*, n-a rostit aceste cuvinte pentru că nu ştia cine este credincios şi înţelept, ci pentru că a voit să arate cât de rari sunt cei credincioşi şi înţelepţi şi cât de măreaţă este această slujire a păstoririi turmei lui Hristos." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, p. 46)

„Postul, culcatul pe pământul gol, privegherile prelungite şi toate celelalte pot fi îndeplinite cu uşurinţă de mulţi credincioşi, nu numai de bărbaţi, ci şi de femei. Dar când e vorba de stat în fruntea Bisericii, când e vorba de încredinţat purtarea de grijă a atâtor suflete, femeile să se dea la o parte din faţa unei slujbe atât de înalte, şi chiar cea mai mare parte din bărbaţi! Să fie puşi în această slujbă înaltă numai bărbaţii aceia care întrec cu mult pe toţi ceilalţi oameni, în virtutea sufletului, pe cât era mai înalt Saul decât iudeii în înălţimea trupului (I Regi 10, 23); şi chiar cu mult mai înalţi! Nu-mi căuta pentru preoţie oameni care întrec în înălţime pe ceilalţi numai cu un cap! Ci pe cât e de mare deosebirea dintre fiinţele necuvântătoare şi oameni, tot pe atât de mare să fie şi deosebirea dintre păstor şi păcătoşi, ca să nu spun chiar ceva mai mult. E vorba de primejdii cu mult mai mari!" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 2, în vol. *Despre preoţie*, p. 47)

„Dacă cei cărora li s-a încredinţat conducerea statelor au dus la pieire şi statele ce li s-au încredinţat spre conducere şi s-au pierdut şi pe ei, dacă n-au fost oameni pricepuţi şi cu mintea foarte ascuţită, câtă pricepere şi câtă putere, şi personală şi de sus, crezi oare că trebuie să aibă, ca să nu greşească, cel care a fost învrednicit să împodobească pe Mireasa lui Hristos?" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, p. 68)

„Sunt multe alte însuşiri pe care trebuie să le aibă preotul (...) Şi, înainte de toate, aceasta: să nu-i fi fost sufletul cuprins de dorinţa de a dobândi această înaltă dregătorie. Dacă a dorit cu înfocare această dregătorie, apoi, atunci când a dobândit-o, îşi aprinde mai tare flacăra; şi, robit cu totul de dorinţă, îndură fel de fel de necazuri, numai şi numai ca să nu o piardă: linguşeşte, suferă umilinţe şi înjosiri, cheltuieşte bani, bani grei. Unii, luptându-se pentru această înaltă dregătorie, au umplut Biserica de crime şi au lăsat oraşele pustii. Dar să le trec sub tăcere pe acestea, ca să nu pară unora că spun lucruri de necrezut.

Ar trebui, socot, ca omul să aibă atât de mare respect de preoţie, încât să fugă chiar de la început de marile răspunderi ale preoţiei." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 73)

„Ce spune Pavel? *De dorește cineva episcopie*, spune el, *bun lucru dorește* (1 Tim., 3, 1). Nu spun că-i cumplit lucru să dorești această cinste, ci-i cumplit lucru să o dorești ca să ajungi stăpân și puternic. Această dorință, socot eu, trebuie izgonită din suflet cu toată sârguința. De la început să n-o lași să ți se cuibărească în suflet, ca să poți lucra în toată libertatea. Omul care n-a dorit să se împodobească cu această cinste, nici nu se teme că o va pierde; iar odată ce nu se teme, poate săvârși orice faptă, cu libertatea ce se cuvine unor creștini. Dimpotrivă, dacă se teme și tremură că are să fie coborât din dregătorie, atunci suferă o amară robie, plină de o mulțime de necazuri și este silit de multe ori să păcătuiască și față de oameni și față de Dumnezeu." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 74)

„Să nu te miri dacă eu caut cu atâta stăruință în altă parte decât în nevoințele trupești și în viața aspră a preotului, dovada bărbăției sufletului său. Nu e lucru greu să mănânci prost, să bei puțin și să te culci pe un așternut tare. Vedem că mulți oameni, mai cu seamă cei de la țară, trăiesc așa de când s-au născut, iar alții, tot mai mulți, o duc tot așa de greu, pentru că și alcătuirea trupului lor și obișnuința le ușurează asprimea unui astfel de trai chinuit; dar nu pot mulți, ci unul sau doi, îndura ocara, asuprirea, cuvintele grele, zeflemelele de la cei mai mici, unele făcute fără gând rău, altele pe bună dreptate, mustrările nedrepte și nemeritate și din partea superiorilor și din partea inferiorilor. Poți vedea oameni care îndură cu multă tărie postul, priveghierile, culcatul pe un așternut prost, o viață oricât de aspră, dar își pierd atâta capul, că ajung mai sălbatici decât cele mai sălbatice fiare, când sunt ocărâți, luați în râs, mustrați pe drept sau pe nedrept. Pe aceștia mai cu seamă nu-i vom lăsa să intre în curțile preoției. Obștea Bisericii nu-i vătămată cu nimic dacă întâistătătorul Bisericii nu se înfrânează de la mâncări, dacă nu umblă desculț; dar pricinuiește mari nenorociri și lui și credincioșilor dacă se mânie. Nu stă deasupra capului lui amenințarea lui Dumnezeu dacă nu postește, dacă nu se culcă pe pământul gol; dar îl amenință iadul și focul iadului numai dacă se mânie pe cineva (Matei 5, 22). După cum cel care iubește slava deșartă, atunci când ajunge într-o slujbă înaltă, slujba aceasta îi aprinde și mai mult focul, tot așa și cel care nu-și poate stăpâni mânia, nici îndeosebi, nici în legăturile sale cu câțiva oameni, ci se mânie cu ușurință, ei bine, un astfel de om, când i se încredințează purtarea de grijă și păstorirea unei întregi mulțimi, ca o fiară sălbatică, hăituită din toate părțile de mii de oameni, nu mai poate trăi în liniște nici el, și aduce și nenumărate rele peste cei încredințați păstoririi lui." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 76)

„Deci pentru preoție trebuie să se aleagă suflete așa de tari pe cât de tari a arătat odinioară harul lui Dumnezeu, în cuptorul din Babilon, trupurile celor trei tineri (Dan., 3, 2-30)." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 79)

„N-aș îndrăzni să propun îndată pentru această dregătorie nici chiar pe unul cu multă evlavie, însușire de neapărată trebuință pentru preoție, dacă în afară de evlavie nu are și multă pricepere. Cunosc mulți oameni care au stat toată viața închiși în chilia lor, oameni istoviți de post, care, atâta vreme cât li s-a îngăduit să fie singuri și să se îngrijească numai de mântuirea lor, bineplăceau lui Dumnezeu și sporeau, nu puțin, în fiecare zi, filosofia lor. Dar când au venit între oameni și au fost siliți să îndrepte neștiințele credincioșilor, unii chiar de la început și-au părăsit posturile, pentru că nu erau destul de pregătiți pentru o slujire atât de mare; alții, siliți să rămână mai departe în posturile lor, n-au mai dus viața îmbunătățită de mai înainte și s-au prăbușit și pe ei foarte mult și nici altora nu le-au fost de vreun folos.

Mai mult. Nu voi ridica la dregătoria cea mai înaltă nici pe unul care toată viața și-a cheltuit-o în cea mai de jos treaptă a slujirii bisericești și a ajuns la adânci bătrânețe, numai pentru că-i respect vârsta înaintată. Pentru ce să fac asta, dacă el, cu toată vârsta lui înaintată, este tot nepotrivit pentru dregătoria aceea înaltă?

Nu spun acum aceste cuvinte cu gândul de a ocărî bătrânețile, nici cu gândul de a legiui să fie îndepărtați negreşit de la astfel de dregătorii cei ce provin din rândurile monahilor – că s-a întâmplat că mulți monahi au împodobit cu strălucire această dregătorie -, ci pentru că mă străduiesc să arăt că dacă nici evlavia singură, nici bătrânețile adânci nu sunt îndestulătoare spre a arăta pe cineva vrednic de preoție, apoi cu atât mai mult nu îndreptățesc, pentru preoție, pricinile amintite mai sus: familia strălucită, bogăția, prietenia sau rudenia.

Alții adaugă şi alte pricini, şi mai nesăbuite decât acestea: unii sunt primiți în cler ca să nu treacă cumva în rândurile vrăjmaşilor Bisericii; alții, din pricina răutăților lor, ca nu cumva să nu facă mari rele Bisericii, de sunt trecuți cu vederea.

Se poate închipui, oare, o mai mare nelegiuire? Când s-a pomenit ca oameni răi şi plini de nenumărate păcate să fie cinstiți tocmai pentru fapte pentru care ar trebui pedepsiți şi să fie ridicați la vrednicia preoțească tocmai pentru fapte pentru care ar trebui să nu li se îngăduie nici pragul bisericii să-l treacă?

Spune-mi, mai este nevoie să căutăm pricina mâniei lui Dumnezeu, când dăm unor oameni răi şi nevrednici să pângărească nişte lucruri atât de sfinte şi prea înfricoşătoare? Când păstorirea credincioşilor este încredințată unor oameni cu totul nepotriviți sau unor oameni pentru care preoția este cu mult mai presus decât puterile lor, atunci Biserica nu se deosebeşte cu nimic de frământarea şi învălmăşeala apelor din strâmtoarea Eurip."(*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, pp. 81-83)

„Dacă, însă, episcopul primeşte în cler pe cei care nu merită, ca să facă pe placul protectorilor în dauna mântuirii sale, atunci în locul lor şi-L face duşman pe Dumnezeu." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 85)

„Precum atunci când pe mare vânturile sălbatice, izbindu-se unele de altele din direcții potrivnice, înfurie şi umflă dintr-odată marea, liniştită până atunci, şi pierd pe călători, tot aşa se tulbură şi liniştea Bisericii şi pier o mulțime de credincioşi, când intră în cler oameni stricați." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 85)

„Trebuie să fie cucernic, dar lipsit de mândrie; temut, dar iubit; autoritar, dar popular; drept, dar larg la suflet; smerit, dar nu slugarnic; aspru, dar înțelegător. Trebuie ca episcopul să înalțe, cu multă autoritate, la treapta preoției numai pe cel vrednic, chiar dacă i-ar sta toți împotrivă; şi iarăşi, cu aceeaşi autoritate, să nu primească în cler pe un nevrednic, chiar dacă ar fi toți uniți pentru numirea unuia ca acesta, ci să urmărească numai un singur scop: zidirea Bisericii şi să nu facă nimic cu ură şi părtinire." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 86)

„Mulți, când văd pe cineva că nu-i iubitor de arginți, hotărăsc îndată că un astfel de om este nimerit pentru această slujire. Eu socot că nu-i de ajuns numai această măreție sufletească; dar e nevoie să o aibă şi pe aceasta înainte de celelalte însuşiri, că fără ca episcopul va fi mai degrabă pustiitor al Bisericii decât sprijinitor şi lup în loc de păstor. Pe lângă această însuşire sufletească trebuie căutat dacă are şi alta, răbdarea, care face bune raporturile dintre oameni, care duce şi ancorează sufletul ca într-un port liniştit." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 12, în vol. *Despre preoție*, pp. 87-88)

„Nu numai atât de curat, ca unul care a fost învrednicit de o slujire atât de mare, trebuie să fie preotul, ci şi foarte priceput şi încercat în multe. Trebuie să cunoască viața în întregul ei tot atât de bine ca şi mirenii, dar să fie desfăcut de viață tot atât de mult ca şi monahii, care trăiesc în munți; pentru că preotul trebuie să aibă neapărat legături cu bărbați care au soții şi cresc copii, care au slugi şi slujnice, cu bărbați foarte bogați, cu bărbați care fac politică, cu bărbați cu funcții înalte. Deci pentru că preotul trebuie să aibă legături cu oameni atât de feluriți, felurită trebuie să fie şi purtarea lui față de ei. Iar când spun felurită, nu spun ca preotul să fie viclean, linguşitor, fățarnic, ci liber la cuvânt şi plin de îndrăzneală. Să ştie să fie

îngăduitor cu folos, când împrejurările o cer; să fie bun, dar şi aspru. Nu trebuie să se poarte la fel cu toţi credincioşii. Că nici doctorii nu se folosesc de un singur mijloc pentru vindecarea bolnavilor şi nici căpitanii corăbiilor nu cunosc numai o singură cale în lupta cu vânturile. Dese vânturi şi dese furtuni înconjoară şi corabia Bisericii; iar furtunile acestea nu o lovesc numai din afară, ci se nasc şi înăuntru. Din pricina asta preotul trebuie să se poarte cu credincioşii săi cu multă îngăduinţă, dar şi cu deosebită luare-aminte.

Toată această felurită purtare a preotului are un singur scop: slava lui Dumnezeu, zidirea Bisericii." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 139)

„Omul care intră în stadionul luptelor preoţeşti trebuie să dispreţuiască mai cu seamă slava, să nu se mânie şi să fie tare priceput." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 7, în vol. *Despre preoţie*, p. 143)

„Mă gândesc la un om care să aibă şi legături cu oamenii, care să se descurce şi în toate treburile vieţii, dar să-şi poată păstra, întregi şi nezdruncinate, mai bine decât monahii, curăţia vieţii, liniştea sufletească, sfinţenia, răbdarea, înfrânarea şi celelalte virtuţi ale monahilor. Un om cu multe scăderi, dacă trăieşte în singurătate, poate să le ascundă şi să le facă nelucrătoare, pentru că nu are legături cu nici un om; dar dacă vine între oameni, nu va reuşi să facă altceva decât să se facă de râs şi să-şi primejduiască şi mai mult mântuirea." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 8, în vol. *Despre preoţie*, pp. 143-144)

„Când cel care e dator să comande şi să instruiască pe ceilalţi este mai nepriceput şi mai neputincios decât toţi, iar din pricina nepriceperii lui îi dă pe mâna diavolului pe cei încredinţaţi lui, atunci acela luptă mai mult pentru diavol decât pentru Hristos." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 13, în vol. *Despre preoţie*, p. 156)

„Iubirea este condiţia preoţiei. Oare nu este condiţia pe care i-o pune Iisus lui Petru: *Petre, Mă iubeşti tu pe Mine?* Pentru a fi preot trebuie să iubeşti. Trebuie să iubeşti pe Iisus Hristos. Ce devine preotul sau mai curând cum să ajungă preot dacă nu iubeşte pe Cel prin care şi cu Care este preot? (...) Însă iubirea care îl face pe preot trebuie să se întindă mai departe şi până la trupul mistic a lui Iisus Hristos, până la biserică. Cum să iubeşti în sfârşit pe Iisus Hristos, dacă nu iubeşti familia lui Iisus Hristos, oile staulului său, copiii casei sale, sufletele pe care le-a iubit El Însuşi mai mult decât viaţa Sa? Este sensul întrebărilor puse lui Petru: *Mă iubeşti Tu*? Dacă tu Mă iubeşti, eu Mă asigur, Eu pot să-ţi încredinţez mieluşeii Mei, tu nu-Mi vei răni niciodată inima Mea parăsindu-le, neglijându-le, rănind pe cele pe care eu Mi le-am câştigat prin suferinţele Mele şi prin moartea Mea." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 203)

PREOŢIA (cercetarea candidaţilor la hirotonie de către episcop)

„Nu-ţi pune mâinile degrabă pe nimeni, nici nu te face părtaş la păcatele altora. Şi ce vrea să zică prin *degrabă (dinainte)*? Aceea că nu din cea dintâi încercare, nici din a doua, nici din a treia, ci observând de multe ori, şi cercetând cu amănunţime, fiindcă nu fără primejdii este acest fapt, căci şi tu care dai această stăpânire vei fi deopotrivă de vinovat pentru cele păcătuite de acela, atât pentru păcatele trecute, cât şi de cele ce le va face. Cel ce iartă pe cele dintâi fără de timp, vinovat va fi şi de cele ce se vor face în viitor; precum şi tu fiind pricina celor trecute, vinovat vei fi pentru că nu ai lăsat aceluia timp pentru a le plânge, şi nici pentru a se umili. Precum, deci, tu te împărtăşeşti sau iei parte la succesele lui, tot aşa şi la păcatele lui. " (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVI-a, p. 178)

„Şi chiar despre hirotonii îi scrise (episcopului Timotei – n.n.), zicând: *Nici nu pune îndată mâinile peste nimeni, nici nu te face părtaş de păcate străine. Păstrează-te curat pe tine însuţi* (I Timotei V, 22). El (Apostolul Pavel – n.n.) a expus pericolul netolerat al unei astfel de călcări de lege, arătând că unii ca aceia se vor face răspunzători de pedeapsa relelor

săvârşite de alţii: fiindcă prin hirotonie rea predau puterea." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 7)

„Nu trebuie să te mulţumeşti numai cu părerea mulţimii, când e vorba să alegi un om vrednic de preoţie, ci, odată cu aceasta, trebuie să-l cercetezi şi pe el mai mult decât orice şi, mai presus de toate, viaţa lui. Când fericitul Pavel a spus: *Trebuie să aibă şi mărturie bună de la cei din afară* (1 Tim., 3, 7), n-a înlăturat cercetarea amănunţită şi temeinică şi nici n-a spus că părerea mulţimii este o dovadă îndestulătoare a vredniciei lui. Că Pavel, după ce vorbise mai înainte multe despre însuşirile sufleteşti ale celui ce are să se facă preot (1 Tim., 3, 1-6), a adăugat mai pe urmă şi această condiţie, ca să ne arate că la astfel de alegeri nu trebuie să ne mulţumim numai cu părerea mulţimii, ci trebuie adăugate şi celelalte însuşiri. Se întâmplă de multe ori ca părerea mulţimii să fie greşită; dar dacă cercetezi mai înainte viaţa şi sufletul celui propus pentru preoţie, nu mai poţi bănui nici o primejdie din partea părerii mulţimii. De aceea Pavel cere să vezi şi care este părerea mulţimii, după ce i-ai cercetat mai înainte viaţa şi sufletul. Nu s-a mărginit să spună atât doar: *Trebuie să aibă o mărturie bună*, ci a adăugat: *şi de la cei din afară*, dar voind să arate că înainte de părerea mulţimii este nevoie de o cercetare amănunţită a celui propus pentru preoţie." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 5, în vol. *Despre preoţie*, pp. 53-54)

„Nu-i de vină preoţia dacă noi suntem plini de păcatele de care am vorbit, ci noi suntem de vină, care o murdărim, atât cât atârnă de noi, cu atâtea întinăciuni, încredinţând-o la întâmplare unor oameni care, fără să-şi cunoască bine mai dinainte propriul lor suflet şi fără să se uite ce lucru mare e preoţia, primesc în grabă hirotonia, dar când vor să împlinească îndatoririle preoţiei, întunecaţi de nepriceperea lor, încarcă cu nenumărate păcate şi pe credincioşii încredinţaţi lor spre păstorire." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 72)

„Spune-mi, te rog, de unde socoteşti că se nasc în Biserică tulburări atât de mari? După părerea mea, nu vin din altă parte decât de acolo că alegerile şi numirile întâistătătorilor Bisericilor se fac fără chibzuială şi la întâmplare. Capul Bisericii trebuie să fie înainte de toate foarte puternic, ca să poată ocârmui şi să pună în bună rânduială duhurile cele rele, care se ridică de jos, din restul trupului; dacă se întâmplă să-i fie capul slab, atunci, neputând respinge atacurile acestea aducătoare de boală, ajunge mult mai slab decât este şi duce la pieire, o dată cu el, şi restul trupului." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 73)

„După cum celui hirotonit nu-i este îndestulător pentru apărare să spună: *N-am venit de capul meu la hirotonie*, tot aşa şi celor care l-au hirotonit nu le poate folosi la ceva spusa că n-au cunoscut pe cel hirotonit. Dimpotrivă, tocmai pentru asta păcatul lor e mai mare; că au hirotonit pe unul pe care nu-l cunoşteau, iar aparenta lor apărare le măreşte vina. Nu-i oare absurd ca atunci când vrei să cumperi un sclav să-l arăţi la doctori, să ceri garanţii la vânzarea lui, să te interesezi de el de la vecini şi, după toate acestea, încă să nu te încrezi, ci să mai ceri şi timp îndelungat ca să-l pui la încercare, iar când e vorba să numeşti pe cineva într-o slujire atât de mare, să-l hirotoneşti fără cercetare şi la întâmplare, după cum i se pare cutăruia să dea mărturie, spre plăcerea sau necazul altora, fără să mai faci vreo altă cercetare? Cine, oare, va mai mijloci pentru noi în ziua judecăţii, când cei ce trebuie să ne ajute au şi ei nevoie de sprijinitori?

Prin urmare, şi cel ce hirotoneşte trebuie să facă multă cercetare; dar, cu mult mai mult, cel hirotonit. Deşi cel hirotonit are tovarăşi de pedeapsă pentru păcatele săvârşite pe cei care l-au ales, totuşi nici el nu scapă de pedeapsă, ci primeşte una şi mai mare, afară numai de cazul când cei ce l-au ales au făcut asta mânaţi de vreun calcul oarecare omenesc, deşi îşi dădeau bine seama că cel ales de ei nu-i bun. Dar dacă alegătorii au făcut o astfel de faptă şi au

hirotonit pentru vreo pricină oarecare pe unul pe care îl ştiau nevrednic, sunt pedepsiţi la fel şi ei şi cel hirotonit. Poate, însă, că o pedeapsă mai mare se dă celui care a hirotonit pe cel nevrednic. Şi pe bună dreptate, că cel ce a dat puterea în mâna celui ce voieşte să strice Biserica, acela este vinovat de păcatele săvârşite de el. Dacă, însă, episcopul nu este vinovat de nici una din principiile de mai sus, ci spune că a fost înşelat de părerea mulţimii, ei bine nici aşa nu rămâne nepedepsit; dar i se dă o pedeapsă mai mică decât celui hirotonit. Pentru ce? Pentru că e firesc ca alegătorii să fie înşelaţi de faima mincinoasă a cuiva; dar cel hirotonit nu poate să spună: *Nu m-am cunoscut pe mine însumi*, aşa cum pot spune ceilalţi despre el. Prin urmare, pentru că are să fie pedepsit mai cumplit decât cei care l-au urcat pe această treaptă, de aceea trebuie să se cerceteze pe el mai cu de-amănuntul decât îl cercetează aceia. Iar dacă aceia îl silesc, pentru că nu îi cunosc firea şi caracterul, el este dator să se ducă la ei, şi să le arate lămurit pricinele refuzului său. Aşa îi va face să nu se mai înşele; şi, dovedindu-le că este nevrednic de o astfel de slujire, va scăpa de povara unor îndatoriri atât de mari." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 2, în vol. *Despre preoţie*, pp. 102-103)

„Nu mi se pare să fie mulţi din cei preoţiţi să se mântuiască, ci cu mult mai mult merg în muncă şi pricina este că la lucrul preoţiei trebuie mare suflet; multe nevoi sunt care îl scot din obiceiurile lui şi trebuie să aibă mii de ochi ca să vadă în toate părţile şi să-mi zici că preotul a greşit sau diaconul, fiindcă toate răutăţile şi vinile acestora asupra capului celui ce i-a hirotonit pe ei se aduc. Cel ce aduce pe cel nevrednic la episcopie şi-i porunceşte să grijească suflete, pentru toate câte lucrează acela el va da răspuns, fiindcă cel ce nu este smerit când este prost, cu mult mai vârtos e dacă ia stăpânirea, măcar de s-ar arăta unul ca acesta şi smerit mai pe urmă, pentru că mărirea deşartă şi dragostea banilor şi obrăznicia urmează stăpânirii." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 250)

PREOŢIA (vocaţia pentru preoţie)

„... Dumnezeu te-a ales pe tine, El ţi-a încredinţat acest har, şi nu ai fost ales cu vot omenesc. Deci să nu batjocoreşti şi să necinsteşti votul lui Dumnezeu." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 60)

PREOŢIA (hirotonia)

„Fără harul Duhului, niciodată n-ar fi Trupul şi Sângele cel de taină. N-am avea preoţi. Căci nici nu s-ar putea face aceste hirotonii fără pogorârea harului." (*Cuvânt despre învierea morţilor*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 135)

PREOŢIA (intrarea în preoţie)

„Nimic nu supără pe Dumnezeu ca a fi preot fără să meriţi". (*Omilii la Matei,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 489)

„Ascultă cum în vremea apostolilor în multe împrejurări credincioşii cu toţii era luaţi ca părtaşi la părerea şi hotărârea adunării, căci când, de pildă, au hirotonisit sau au ales pe cei şapte diaconi, mai întâi au împărtăşit aceasta obştii întregi; şi când Petru a adus în ceata sfinţilor apostoli pe Matia, a vestit mai întâi tuturor celor de faţă, atât bărbaţi, cât şi femei. Că aici nu este nici trufia stăpânilor, şi nici robia celor stăpâniţi, ci stăpânie duhovnicească, prisosind mai cu seamă în aceea că îşi ia pe spatele său ceva mai mult decât toată osteneala, îşi ia îngrijirea de voi, iar nicidecum nu caută cinstiri multe." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, p. 172)

„Trebuie, dar, să te uiţi cu grijă în toate părţile, să cercetezi cu de-amănuntul, ca nu cumva să se aprindă pe ascuns în sufletul tău vreo scânteie a dorinţei de stăpânire şi putere. Ar fi de dorit ca, chiar cei care de la început au fost stăpâniţi de această patimă, să poată scăpa de ea, când ajung preoţi. Dar de creşti în sufletul tău, chiar înainte de a ajunge preot, această fiară cumplită şi nemiloasă, atunci nu-ţi pot spune în ce vâlvătaie te aruncă dorinţa asta, după ce ai ajuns preot." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, pp. 74-75)

„Dacă tu însuţi ai fi umblat să dobândeşti această înaltă dregătorie, atunci teama ta ar fi fost îndreptăţită. Într-adevăr, cel ce umblă pe toate căile să o dobândească, mărturiseşte prin asta că e în stare să o şi îndeplinească; iar dacă face greşeli după ce i s-a încredinţat, nu mai poate spune că a făcut aceste greşeli din nepricepere. Şi-a tăiat mai dinainte orice cuvânt de apărare, că singur a alergat şi a răpit pentru el slujirea aceasta. Cel care de bună voie şi nesilit de nimeni a venit la această slujire nu mai poate spune: *Fără să vreau am greşit cutare lucru! Fără să vreau am dus pe cutare pe calea pierzării!* Domnul, Care va judeca viaţa lui, îl va întreba: *Pentru ce ai umblat după această înaltă dregătorie, pentru ce ai îndrăznit să-ţi iei asupra-ţi îndatoriri mai mari decât puterile tale, dacă ştiai că eşti nepriceput şi n-ai destulă minte ca să întrebuinţezi fără greşeală arta aceasta? Cine te-a silit? Cine te-a tras cu forţa, când tu te zbăteai şi fugeai?*" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, p. 96)

„Sunt deci vrednici de cea mai mare pedeapsă oamenii care, după ce au dobândit preoţia prin stăruinţa lor, au întrebuinţat rău preoţia, fie din trândăvia lor, fie din viclenia lor, fie din nepriceperea lor. Asta nu înseamnă că sunt iertaţi de păcate cei care s-au făcut preoţi fără ca ei să fi umblat după preoţie! Nu! Ci şi aceştia sunt lipsiţi de orice apărare. După părerea mea, aceştia nu trebuia să se uite la cei care-i chemau şi-i sileau, de-ar fi fost mii şi mii, ci mai întâi să-şi fi cercat sufletul lor, să fi cercetat cu de-amănuntul toate şi numai după aceea să fi dat ascultare celor care-i sileau. Că nimeni nu îndrăzneşte să spună că va zidi o casă, dacă nu-i arhitect; nimeni nu încearcă să se apropie de un bolnav, dacă nu cunoaşte medicina; chiar de i-ar împinge mulţi cu sila, vor refuza şi nu se vor ruşina să-şi mărturisească neştiinţa lor. Dar cel căruia are a i se încredinţa purtarea de grijă a atâtor suflete, nu se va cerceta, oare, mai întâi pe sine însuşi? Va primi, oare, slujirea aceasta chiar dacă-i cel mai nepriceput om, numai pentru că-i porunceşte cutare, pentru că-l sileşte cutare, pentru ca să nu supere pe cutare? Nu se aruncă, oare, împreună cu cei ce l-au silit într-o mare primejdie? Înainte ar fi putut să se mântuie pe sine însuşi; dar aşa pierde şi pe alţii împreună cu el. De unde mai poate nădăjdui mântuirea? De unde mai poate dobândi iertare.

Deci, cine va mijloci pentru mine la dreapta judecată? Poate cei ce mă silesc acum şi care mă trag cu sila? Dar pe aceştia cine-i va mântui în timpul înfricoşătoarei judecăţi? Că şi ei au nevoie de alţi mijlocitori ca să scape de focul cel veşnic." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, pp. 101-102)

„Saul, fiul lui Chiş, n-a ajuns împărat umblând el singur după împărăţie, ci a plecat să-şi caute asinii. S-a dus să întrebe pe proorocul Samuel despre ei, iar proorocul i-a vorbit de împărăţie (1 Regi 9, 1-10, 16). Şi nici aşa n-a alergat după tronul împărătesc, deşi auzise asta de la un prooroc, ci pregeta şi refuza zicând: *Cine sunt eu şi ce este casa tatălui meu* ? (1 Regi 9, 21). Şi ce ? Au putut aceste cuvinte să-l scape de mânia Celui ce l-a făcut împărat, odată ce a întrebuinţat rău cinstea dată lui de Dumnezeu? Şi totuşi Saul ar fi putut să-i spună lui Samuel, când îl mustra: *Am alergat, oare, eu după împărăţie? N-am refuzat eu această putere? Eu voiam să duc o viaţă de om simplu, lipsită de griji şi liniştită, dar tu m-ai tras spre această dregătorie! De-aş fi rămas acolo jos, în smerenia mea, aş fi evitat cu uşurinţă aceste greşeli. De-aş fi fost un om din mulţime, un om de rând, nu mi s-ar fi dat această însărcinare şi Dumnezeu nu m-ar fi pus să lupt cu amaleciţii (1 Regi 15, 1 -35). Iar dacă nu m-ar fi pus să*

lupt, n-aş fi săvârşit acest păcat. Dar toate aceste cuvinte ale lui Saul ar fi fost neputincioase pentru apărare; şi n-ar fi fost numai neputincioase, ci chiar primejdioase, că ar fi aprins şi mai mult mânia lui Dumnezeu. Că omul care a fost cinstit cu o funcţie înaltă, nu trebuie să se servească de înălţimea funcţiei sale pentru a-şi scuza păcatele săvârşite în îndeplinirea acestei slujbe, ci trebuie să folosească dragostea mare a lui Dumnezeu faţă de el ca să-şi îmbunătăţească din ce în ce mai mult viaţa. Iar omul care socoteşte că-i este îngăduit să păcătuiască tocmai pentru că a avut parte de o funcţie mai mare, nu face altceva decât să arate că iubirea pe care i-a arătat-o Dumnezeu e de vină că păcătuieşte. Şi aşa au obiceiul să grăiască totdeauna oamenii necredincioşi şi cei care-şi duc viaţa cu nepăsare. Noi, însă, nu trebuie să ne purtăm aşa, nici să cădem în aceeaşi nebunie ca şi ei, ci să ne străduim să muncim cât ne stă în putere şi să avem pe limba şi în mintea noastră numai cuvinte de laudă pentru Dumnezeu.

Nici Eli preotul (1 Regi 4, 13-19) - ca să las demnitatea de împărat şi să vin acum la preoţie, despre care ne este cuvântul -, nici Eli preotul n-a umblat după preoţie. Le ce i-a folosit asta când a păcătuit ? Dar pentru ce spun că n-a umblat după preoţie? Chiar dacă ar fi vrut să scape de ea, n-ar fi putut, pentru că Legea îl silea să se facă preot; era din seminţia lui Levi, iar preoţia se moştenea din tată în fiu. Cu toate acestea, şi el a fost pedepsit cumplit pentru nelegiuirea fiilor lui.

Ce să spunem apoi de Aaron, cel dintâi preot al iudeilor, despre care Dumnezeu a vorbit atâta lui Moise? Nu era aproape să piară, pentru că nu fusese în stare să se împotrivească nebuniei poporului iudeu, dacă mijlocirea fratelui său n-ar fi potolit mânia lui Dumnezeu? (Ieş., 32, 1-14).

Dar pentru că am pomenit de Moise, găsesc cu cale să arăt adevărul spuselor mele şi cu fapte din viaţa lui. Atât de departe era de acest mare şi fericit bărbat gândul de a lua asupră-şi conducerea poporului iudeu, încât, atunci când i s-a dat, a fugit (Ieş., 4, 10-13); când Dumnezeu i-a poruncit, nu s-a plecat şi a mâniat pe Cel ce-i poruncea (Num., 11, 11-15). Nu numai atât; ci şi după ce a ajuns conducătorul iudeilor, Moise şi-ar fi dat cu plăcere viaţa numai să scape de această dregătorie: *Omoară-mă,* spune Moise, *dacă vrei să-mi faci mie asta*! (Num., 11, 15). Şi ce? Au putut oare neîncetatele lui refuzuri să-l apere când a păcătuit la apa pricirii? Au putut ele să-L înduplece pe Dumnezeu să-I ierte? Pentru care pricină Moise n-a intrat în pământul făgăduinţei? Nu pentru altă pricină, după cum toţi o ştim, ci numai din pricina acestui păcat (Num., 20, 12; Deut., 32, 48-52). Din pricina acestui păcat, acel minunat bărbat n-a putut să aibă parte de bunătăţile de care au avut parte cei de sub conducerea sa; şi după multe dureri, după multe suferinţe, după rătăcirea aceea negrăită din pustie, după atâtea războaie şi biruinţe, a murit în afara pământului pentru care s-a ostenit atâta (Deut., 34, 1-6). A îndurat valurile şi furtunile mării şi n-a putut să se bucure de bunătăţile portului.

Vezi, deci, că sunt lipsiţi de apărare, dacă greşesc, nu numai cei care umblă pe toate căile să ajungă preoţi, ci şi cei care ajung preoţi prin străduinţele altora. Dacă oamenii care au fugit de preoţie, deşi i-a hirotonit Dumnezeu, au fost pedepsiţi atât de mult şi nimic nu i-a putut scăpa de primejdia asta, nici pe Aaron, nici pe Eli, nici pe Moise, fericitul acela bărbat, sfântul, proorocul, minunatul, omul cel mai bun dintre toţi oamenii de pe pământ (Num., 12, 3), omul care vorbea cu Dumnezeu ca şi cu un prieten (Ieş., 33, 11), deci, dacă astfel de oameni n-au scăpat de pedeapsă, cu atât mai puţin noi, care suntem departe de virtutea lui Moise, nu vom putea avea îndestulătoare apărare conştiinţa că n-am umblat noi după preoţie, mai cu seamă când multe din aceste hirotonii nu se fac cu harul lui Dumnezeu, ci cu sârguinţa oamenilor." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, pp. 97-100)

„Spune-mi, pentru care pricină, când este vorba de oştire, de negustorie, de plugărie sau de altă îndeletnicire omenească, plugarul nu vrea să conducă corabia, ostaşul nu vrea să facă plugărie, iar căpitanul unei corăbii nu vrea să fie ostaş, chiar de i-ai ameninţa de mii de ori cu

moartea? Nu, oare, pentru că fiecare vede mai dinainte primejdia ce-l aşteaptă dacă se apucă de o treabă pe care n-o cunoaşte ?

Prin urmare, dacă ne folosim de o atât de mare purtare de grijă în treburile în care paguba este mică şi nu dăm ascultare celor ce ne silesc să facem o treabă pe care n-o cunoaştem, pentru ce primim, la întâmplare şi fără să ne cercetăm, să facem o treabă plină de atâtea primejdii, cum e preoţia, unde e pedeapsă veşnică pentru cei ce nu ştiu să întrebuinţeze cum trebuie preoţia? Pentru ce căutăm să ne scuzăm păcatele spunând că ne-au silit alţii? Hristos, Care ne va judeca în ziua cea mare a judecăţii, nu ne va primi o astfel de apărare. Ar trebui să arătăm mai multă grijă de cele duhovniceşti decât de cele trupeşti. Aşa, însă, vedem că nu arătăm nici măcar aceeaşi purtare de grijă.

Spune-mi, dacă am chema pe un om să ne facă o casă, crezând că-i arhitect, fără să fie, şi el ar veni; şi dacă, punând mâna pe materialul pregătit pentru construcţie, ar strica lemnele, ar strica şi pietrele şi ar zidi în aşa fel casa încât să se dărâme îndată, spune-mi, ar putea un astfel de om să se apere spunând că a fost silit de alţii şi că n-a venit el de capul lui ? Deloc! Şi pe foarte bună dreptate, că ar fi trebuit să refuze când a fost chemat. Dacă cel care strică lemnele şi pietrele nu are unde fugi ca să scape de pedeapsă, cum crede că poate folosi drept scuză silnicia altora spre a scăpa de pedeapsă cel care a pierdut suflete, cel care zideşte de mântuială ? Ar trebui să fie prea prost să creadă aşa ceva.

Nu mai spun că nimeni nu poate sili pe cine nu vrea. Dar să ne închipuim că i se face cuiva atât de mare silnicie şi se întrebuinţează împotriva lui atâtea feluri de viclenii, încât este hirotonit. Această mare silnicie îl va scăpa oare de pedeapsă? Nu! Vă rog să nu ne înşelăm atât de mult, nici să ne facem că nu cunoaştem lucruri pe care le cunoaşte toată lumea! Această pretinsă neştiinţă nu ne va putea fi de nici un folos în ziua când vom da socoteală de faptele noastre.

Cauţi să te aperi spunând că n-ai umblat tu singur după preoţie, pentru că-ţi ştiai slăbiciunea ? Bine ai făcut! Dar ar fi trebuit să fugi, mânat de acelaşi gând, şi când alţii te-au chemat să te preoţească. Sau poate că te credeai slab şi nepotrivit pentru preoţie când nu te chema nimeni, dar când s-au găsit cei care să-ţi dea această cinste ai ajuns deodată vrednic? Nu mai spune! Te faci de râs şi de basm cu astfel de cuvinte şi-s vrednice de cea mai cumplită pedeapsă." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 2, în vol. *Despre preoţie*, pp. 104-105)

„Din ziua aceea în care mi-ai împărtăşit bănuiala că e vorba sa fiu hirotonit, am fost adeseori în primejdia de a-mi amorţi desăvârşit trupul; atâta frică şi atâta tristeţe mi-a cuprins sufletul. Când mă gândeam la slava, la sfinţenia, la frumuseţea aceea duhovnicească, la înţelepciunea şi bună-cuviinţa Miresei lui Hristos şi mă gândeam şi la păcatele mele, nu conteneam să o plâng pe ea, iar pe mine să mă nefericesc, să suspin neîncetat şi să-mi spun plin de nedumerire aşa: Al cui a fost, oare, gândul să mă hirotonească pe mine? Cu ce a păcătuit aşa de greu Biserica lui Dumnezeu? Cu ce a mâniat aşa de cumplit pe Stăpânul ei, să-mi fie dată mie, celui mai netrebnic om dintre toţi oamenii şi să sufere o atât de mare ruşine? Aceste gânduri îmi treceau adeseori prin minte; şi nemaiputând suferi aducerea aminte de o necuviinţă atât de mare, zăceam cu gura deschisă, ca paralizaţii, fără să pot vedea sau auzi ceva. Când neputinţa asta aşa de cumplită mă lăsa - că uneori se depărta -, urmau lacrimi şi tristeţe. După ce mă săturam de lacrimi, venea în locul lor iarăşi frica, care-mi tulbura, îmi zăpăcea şi-mi zguduia mintea. Într-o aşa de mare tulburare şi frământare sufletească am trăit de când am auzit că e vorba să fiu hirotonit. Tu nu ştiai nimic, credeai că sunt tare liniştit. Acum voi încerca să-ţi descopăr furtuna sufletului meu! Poate aşa mă vei ierta că am fugit de hirotonie şi nu mă vei mai învinui. Cum, cum să ţi-o descopăr ? De-ai voi s-o vezi bine, apoi n-ar fi altă cale decât să-mi scot inima din piept şi să ţi-o arăt. Dar pentru că asta e cu neputinţă, voi încerca, pe cât voi putea, cu ajutorul unei pilde destul de palide, să-ţi arăt negura tristeţii mele; iar tu, din această pildă, culege numai tristeţea.

Să ne închipuim că fata unui împărat, care stăpâneşte tot pământul de sub soare, este logodită cu un tânăr. Fata aceea este neînchipuit de frumoasă; aşa de frumoasă, că întrece orice frumuseţe omenească; cu frumuseţea ei bate pe toate femeile din lume, iar cu virtutea sufletului ei lasă în urmă cu mult pe toţi bărbaţii, şi pe cei ce au fost şi pe cei ce vor fi. Cu bună-cuviinţa purtărilor ei depăşeşte toate hotarele filosofiei, iar faţă de frumuseţea chipului ei, frumuseţea celorlalte chipuri piere. Logodnicul ei nu-i mistuit de dragoste numai pentru însuşirile şi frumuseţea fecioarei, ci, în afară de acestea, o iubeşte cu atâta patimă, că prin patima lui pune în umbră pe cei mai mari îndrăgostiţi, care au trăit cândva. Şi pe când este îndrăgostit aşa de tare de fata de împărat, aude de undeva că minunata lui iubită se mărită cu un om de jos, cu o lepădătură, cu un om de neam prost, cu o pocitanie, cu un stricat fără pereche.

Ţi-am înfăţişat, oare, prin această pildă o mică parte din durerea mea ? E de ajuns, oare, să mă opresc aici cu pilda? Socot că e de ajuns, ca să cunoşti tristeţea mea. Că numai pentru aceasta am întrebuinţat-o.

Dar ca să-ţi arăt şi mărimea fricii şi a spaimei mele, am să-ţi dau iarăşi o altă pildă. Să ne închipuim o oştire, alcătuită din pedestraşi, călăreţi şi marinari. Marea e acoperită de mulţimea corăbiilor de luptă cu trei rânduri de vâsle; iar câmpiile şi vârfurile munţilor, pline cu trupe de pedestraşi şi călăreţi. Arama armelor scânteiază în bătaia soarelui, iar strălucirea coifurilor şi a platoşelor se ia la întrecere cu razele trimise de arama armelor. Zăngănitul suliţelor şi nechezatul cailor se înalţă până la cer. Nu se mai vede nici marea, nici pământul. Pretutindeni numai aramă şi fier. În faţa acestei oştiri stau şi duşmanii, oameni sălbatici şi cruzi. Timpul începerii luptei se apropie. Apoi deodată este adus pe câmpul de bătălie un tânăr crescut în mijlocul naturii, care nu cunoaşte altceva decât fluierul cel păstoresc şi toiagul. Îl înarmează cu arme de aramă, îl poartă printre toţi ostaşii, îi arată trupele şi pe mai-marii trupelor; pe arcaşi, pe aruncătorii cu praştia, pe căpetenii, pe generali, pe opliţi[75], pe călăreţi, pe lăncieri; îi arată corăbiile cele cu trei rânduri de vâsle, pe comandanţii acestor corăbii, pe ostaşii care se găsesc în corăbii, mulţimea maşinilor de război din corăbii; îi arată şi toată tabăra duşmanilor, chipurile lor groaznice, diferitele feluri de arme, mulţimea nenumărată de ostaşi, văgăunele, prăpăstiile adânci şi munţii greu de trecut; îi arată încă la duşmani şi cai care zboară cu ajutorul unei vrăjitorii, opliţi care umblă prin văzduh şi tot felul de puteri vrăjitoreşti. Îi înşiră apoi şi nenorocirile războiului, norul de suliţe, ploaia de săgeţi, ceaţa deasă, întunecimea şi noaptea aceea pe care o face mulţimea săgeţilor, care cu desimea lor opresc razele soarelui; colbul care întunecă vederea luptătorilor tot atât de mult ca şi întunericul; pâraiele de sânge, vaietele celor căzuţi, chiotele şi strigătele celor care luptă, grămezile de morţi, roţile carelor de luptă scăldate în sânge, caii, care, din pricina mulţimii morţilor, cad grămadă cu călăreţi cu tot; pe pământ, cad de-a valma, la un loc, de toate: sânge, arcuri, săgeţi, copite de cai, capete de oameni, braţe, gâturi, piepturi spintecate, creieri lipiţi de săbii, vârfuri rupte de săgeţi cu câte un ochi în ele. Îi înşiră şi nenorocirile luptei de pe mare: unele dintre corăbiile cu trei rânduri de vâsle aprinse în mijlocul apei, iar altele scufundate cu opliţi cu tot; vuietul apelor mării, zgomotul marinarilor, strigătele soldaţilor, spuma valurilor amestecată cu sânge, care năvăleşte în toate corăbiile, morţii de pe puntea corăbiilor, cei înecaţi, unii plutind pe mare, alţii aruncaţi la ţărm, iar alţii, învăluraţi de valuri, încurcă drumul corăbiilor, îi arată cu de-amănuntul toate grozăviile războiului; apoi îi vorbeşte şi de grozăviile căderii în mâinile duşmanilor, robie mai cumplită ca moartea. Şi după ce îi spune toate acestea, îi porunceşte să încalece repede pe cal şi să ia comanda întregii oştiri. Crezi oare că tânărul acela va fi în stare să asculte tot ce i se spune ? Nu-şi va da, oare, sufletul chiar de la început?" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 12, în vol. *Despre preoţie*, pp. 151-153)

---

[75] Tâlcuirea Pr. D. Fecioru: Ostaş pedestru, greu înarmat, cu coif, platoşă, apărătoare pentru fluierele picioarelor, pavăză, sabie şi suliţă. (n.s. 2, p. 152)

„Când vei pofti preoție, pune împotrivă gheena, pune împotrivă darea de seamă cea de acolo, pune împotrivă viața cea fără de grijă, pune împotrivă măsura muncii". (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu,* p. 478)

PREOȚIA (impedimente la intrarea în preoție)

„Nu trebuie judecată priceperea după vârstă, că nu trebuie cunoscut bătrânul după părul alb și că, negreșit, trebuie oprit nu tânărul, ci neofitul, de la o astfel de slujire. Mare e deosebirea între unul și altul." (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 8, în vol. *Despre preoție,* p. 59)

PREOȚIA (simonia)

„Mulți au răpit preoția cu bani, dar n-a fost cine să-i vădească, n-au auzit cuvintele spuse de Petru odinioară lui Simon Magul (Fapte 8, 20-23). Aceasta nu înseamnă că au scăpat de pedeapsă; vor primi o pedeapsă cu mult mai cumplită decât aceea pe care ar fi primit-o pe pământ, pentru că istoria lui Simon Magul nu i-a învățat minte". (*Despre Feciorie,* 24, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...,* p. 39)

„Mai înainte râdeam de înalții funcționari laici, pentru că la numirea în posturile înalte nu aveau în vedere virtutea sufletului, ci averea, mulțimea anilor și intervențiile altor oameni. Dar când am auzit că nesocotința asta a pătruns și în treburile noastre bisericești, n-am mai socotit atât de ciudat lucrul acesta. Într-adevăr, pentru ce să ne mai mirăm că fac astfel de păcate oamenii din lume, care umblă după slava lumii, care fac totul de dragul banilor, când cei care se fățăresc că nu-i mai robesc nici banii, nici slava deșartă, fac același lucru și nu sunt întru nimic mai buni decât aceștia; când cei care trebuie să lupte pentru cer se tocmesc la numirile în posturi clericale, ca și cum s-ar tocmi la vânzarea moșiilor sau a altor lucruri." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție,* p. 83)

PREOȚIA (multe păcate săvârșește un om care se face preot, dacă nu-i foarte destoinic)

„Să ne închipuim că e vorba de alegerea unui comandant de oști, și că cei care au puterea să facă numirea ar chema un fierar sau un cizmar sau un alt meseriaș și i-ar încredința lui conducerea oștirii. Ei bine, eu n-aș lăuda pe ticălosul acela care ar primi o astfel de slujbă și care și-ar da toate silințele să se arunce de bună voie într-o primejdie sigură. Dacă pentru a fi preot este de ajuns numai să te numești păstor, să-ți îndeplinești la întâmplare slujba și nu-i nici o primejdie, atunci dau voie oricum să-mi aducă vina că am fugit de preoție pentru că umblu după slavă deșartă. Dar dacă pentru a fi preot e nevoie de multă pricepere, iar înainte de pricepere e nevoie de mult har de la Dumnezeu, de purtări bune, de viață curată, de virtute mai mare decât cea omenească, atunci nu mă lipsi de iertare pe mine, care n-am vrut să mă pierd în zadar și fără rost. Dacă m-ar duce cineva la o corabie mare, cu mulți vâslași și încărcată cu mărfuri de mare preț, și mi-ar porunci să mă sui la cârma vasului, ca să trec Marea Egee sau Marea Tireniană, l-aș refuza de la primul cuvânt. Iar dacă cineva m-ar întreba pentru ce fac asta, i-aș răspunde: *Ca să nu scufund corabia.* Nimeni nu mă va învinovăți că am fost atât de prevăzător acolo unde e vorba de pierderea de averi și unde moartea se mărginește numai la moartea trupului. Pentru ce atunci, dar, vă mâniați și mă urâți că nu m-am aruncat, fără să mă gândesc, într-o primejdie atât de mare, acolo unde credincioșii de sub conducerea mea n-aveau să se înece în marea aceasta, ci în adâncul cel de foc, unde n-avea să-i aștepte moartea aceasta, care desparte sufletul de trup, ci moartea cealaltă, care aruncă la chin

veşnic şi sufletul împreună cu trupul?" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 8, în vol. *Despre preoţie*, pp. 69-70)

PREOŢIA (primirea preoţiei)

„Căci după cum cel ce aleargă după o cinste care nu-i este dată de Dumnezeu, este vrednic de cea mai de pe urmă hulă, tot aşa şi cel ce a respins acea cinste şi a fugit, este răspunzător de alte păcate: de neascultare şi nesupunere." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia I, p. 13)

„Căci nişte bărbaţi, oricât de mari ar fi ei, totuşi când primesc cârma şi guvernarea Bisericii, simt oarecare neplăcere şi îngreuiere, primejduindu-se din toate părţile în multele valuri ce le întâmpină." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei,* omilia I, p. 7)

„Nu trebuie să fie slab, nici lipsit de curaj cel căruia i s-a încredinţa slujirea aceasta, ci bărbătos şi hotărât; nici nu trebuie să se apropie de această frumoasă însărcinare dacă nu-i gata să-şi dea de mii şi mii de ori sufletul morţii şi primejdiilor, după cum spune Mristos: *Dacă cineva vrea să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea lui şi să-Mi urmeze Mie* (Matei 16, 24).

Cel care nu-i în stare să facă astfel de jertfe va pierde sufletul a nenumăraţi oameni şi e mai bine să stea liniştit, să se îngrijească de el însuşi decât să păşească în mijloc şi să primească însărcinări mai mari decât puterile lui; căci se pierde şi pe el, şi pierde şi pe cei încredinţaţi lui. Nici un om n-ar vrea, chiar dacă mii şi mii de oameni l-ar sili, să se aşeze la cârma corăbiei dacă nu ştie să o conducă şi dacă nu ştie să lupte cu valurile mării. Cum dar să nu fie o nebunie ca acela care va merge să propovăduiască Evanghelia să pornească la asta fără nici o pregătire şi la întâmplare şi să primească, fără să se gândească, o însărcinare pricinuitoare de mii şi mii de morţi? Nimeni, nici corăbierul, nici cel care se luptă cu fiarele sălbatice, nici cel care luptă piept la piept şi nimeni altcineva nu trebuie să aibă sufletul atât de pregătit de moarte şi de junghiere ca acela care primeşte însărcinarea predicării Evangheliei. Primejdiile sunt mai mari, potrivnicii sunt cumpliţi, iar o astfel de moarte nu este una dintre cele obişnuite. Pentru cei ce luptă bine, răsplata este cerul; pentru cei ce păcătuiesc, pedeapsa, gheena; este vorba de pierderea şi de mântuirea sufletului." (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 271)

PREOŢIA (responsabilitatea preotului)

„Eu nu urmăresc atât ca să scap eu de pedeapsă, cât doresc ca voi să propăşiţi! Chiar de-aş fi de mii de ori nevinovat, socot ştirbită fericirea mea dacă râvna voastră nu-i la înălţimea ostenelilor mele. Atunci mi-i deplină fericirea când vă văd propăşind în cele duhovniceşti". (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 409)

„Noi nu vom înceta să vă repetăm adesea aceste adevăruri; poate că cei ce nu le ascultă azi, le vor asculta mâine. Căci dacă se află printre voi unii de necorectat, cu atât mai puţin nu va fi greşeala noastră şi noi nu vom mai fi răspunzători, pentru că ne-am împlinit slujba noastră. Facă cerul ca să nu mai fim umpluţi de ruşine cu privire la aceste cuvinte şi ca voi să nu fiţi alungaţi, ci ca noi să putem apărea toţi cu încredere înaintea tribunalului lui Iisus Hristos, în aşa fel ca noi înşine să ne putem slăvi prin voi şi să primim o mângâiere pentru osteneala noastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVII, 3, p. 346)

„Voi n-aveţi grijă decât de voi înşivă şi dacă vă purtaţi bine, voi n-aveţi de dat seamă pentru alţii. Dar un preot, un păstor, dacă se mulţumeşte să trăiască numai el bine, dacă n-are o grijă destul de mare de voi şi de toţi cei ce-i sunt încredinţaţi lui, el va merge în iad cu cei

răi; adesea el piere, nu pentru greşalele sale proprii şi pentru păcatele lui, ci pentru ale altora, dacă n-a făcut tot ceea ce-i stă în puterea sa ca să-i îndrepte. Văzând deci la ce pericole sunt expuşi păstorii voştri, să aveţi pentru ei iubire plină de sfială şi respectuoasă; Sfântul Pavel vă arată ce le datoraţi lor, zicând: *Ei priveghează pentru sufletele voastre* şi ei nu priveghează simplu, ci *ca având să dea seamă*, pentru aceasta trebuie cinstiţi foarte mult şi respectaţi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVI, 4, p. 461)

„Aş fi voit poate şi eu, şi încă mai mult decât toţi, ca să nu fie gheenă. Pentru ce? Pentru că voi vă temeţi fiecare pentru sufletul vostru numai, eu însă pe lângă sufletul meu am a da seamă şi de sufletele voastre, aşa că mie mai mult ca tuturor îmi este cu neputinţă de a fugi de ea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia VIII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni*, p. 248)

„Cel ce are încredinţată în sarcina sa stăpânirea Bisericii şi este cinstit cu demnitatea episcopală, dacă nu va propovădui poporului cele ce trebuie a face, nu va fi fără răspundere, în timp ce omul din lume nu are nici o răspundere pentru aceasta." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 132)

„Cu cât demnitatea este mai înaltă, cu atât şi primejdiile sunt mai mari pentru cel ce este îmbrăcat cu preoţia. Este de ajuns ca un singur succes să ridice pe cineva de la episcopie la cer, precum şi un singur păcat să-l prăbuşească în gheena. Dar, lăsând la o parte multe altele ce se pot petrece în fiecare zi, de s-ar întâmpla vreodată cuiva sau pentru prietenie, sau pentru vreo altă cauză, ca să se arate nevrednic de episcopie, având stăpânirea unei mari cetăţi, priveşte de câtă osândă se face vinovat. Căci, dacă el de pildă ar fi necucernic, nu numai de sufletele cele pierdute, ci şi de toate cele făcute va da seamă. Cel ce este necucernic ca mirean, cu atât mai mult va fi necucernic atunci când va avea stăpânire în Biserică; deci, e de dorit ca într-adevăr cel cucernic să rămână astfel, şi când are vreo demnitate în cler. Căci atunci şi slava deşartă îl ispiteşte mai mult, şi dragostea de bani, şi obrăznicia, şi dispreţul, şi batjocurile, şi bârfele, precum şi altele multe pe care i le înlesneşte, aşa-zicând, autoritatea ce o are.

Deci, dacă este necucernic cineva de mai înainte, atunci va fi încă şi mai necucernic după ce va avea vreo stăpânire în cler. Când unul ca acesta va deveni stăpân, se va face răspunzător de toate cele păcătuite de aceia. Dar, dacă acela care-l sminteşte pe un om «mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară şi să fie afundat în adâncul mării» (Matei 18, 6), apoi cel ce sminteşte atâtea suflete, atâtea cetăţi şi pe atâţia oameni, bărbaţi, femei, copii, cetăţeni, muncitori de pământ, pe toţi cei din acea cetate, ca şi pe cei de prin alte cetăţi, ce nu va suferi? De ai zice că de trei ori este răspunzător, totuşi n-ai spus nimic, de atâta pedeapsă făcându-se vinovat. Astfel că unul ca acesta mai ales are nevoie de harul şi pacea lui Dumnezeu, iar dacă el nu ocârmuieşte cu acestea pe popor, toate se pierd, toate se nimicesc, neavând el cârma cuvenită. Chiar de ar fi destoinic de ocârmuire totuşi dacă nu va avea, zic, aceste cârme – harul şi pacea lui Dumnezeu – va scufunda corabia şi pe cei din ea. Aşa că mie îmi vine a mă mira de cei ce doresc această greutate. Ticălosule şi nenorocitule om! Nu vezi ce doreşti tu? De ai fi tu cel mai prost şi nebăgat în seamă, şi de ai avea mii de păcate, totuşi vei da seamă numai de un suflet şi numai de acesta vei fi răspunzător; dar când te ridici în această demnitate, poţi pricepe de câte capete vei fi răspunzător de pedeapsă." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 134-135)

„Pentru toţi pe care îi stăpâneşti: femei, copii, bărbaţi, tu vei da seamă; atâta foc ţi-ai pus singur pe cap de bună voie! M-aş mira dacă este cineva dintre stăpânitori, care să scape de osândă, faţă de o aşa ameninţare şi faţă de lenevirea şi trândăvirea prezentă, văzând mai cu seamă pe unii alergând după aceste demnităţi, şi aruncându-se singuri într-o aşa de mare

greutate a stăpânirii. Că dacă cei ce de nevoie atraşi la astfel de demnităţi, nu au nici o scuză şi nici o îndreptare, dacă neglijează şi conduc rău afacerile, - fiindcă şi Aaron de nevoie a fost atras, şi s-a primejduit, şi Moise iarăşi s-a primejduit, de multe ori lepădându-se, apoi cu atât mai mult cei ce se grăbesc de a lua astfel de demnităţi, expunându-se şi aruncându-se în primejdii, şi desigur că unul ca acesta este lipsit de orice iertare. Trebuia ca el să se teamă şi să se cutremure, atât pentru conştiinţă, cât şi pentru greutatea stăpânirii, şi nici atras fiind să nu se lepede, nici neatras, să nu alerge şi să se arunce pe sine în primejdii, ci mai bine să fugă prevăzând greutatea cea mare a demnităţii. Odată însă ce ai intrat, trebuie a arăta cea mai mare evlavie. Nimic fără măsură. Simţind aceasta mai înainte de a se împlini, pleacă, crezându-te nevrednic de aceasta, iar dacă vei fi luat cu sila, iarăşi fii bărbătos şi temător de Dumnezeu, pretutindeni arătând recunoştinţă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIV, pp. 385-386)

„Păstorul care pierde oile, sau pentru că i le-au răpit lupii sau pentru că i le-au furat hoţii sau pentru că a dat boala în ele sau pentru că a venit peste ele vreo altă nevoie, poate fi iertat de stăpânul turmei; iar dacă-i cere socoteală, paguba se mărgineşte la bani. Dar omul căruia i s-a încredinţat turma cea cuvântătoare a lui Hristos, suferă mai întâi nu pagubă la bani, ci pagubă în propriul lui suflet." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 2, în vol. *Despre preoţie*, p. 47)

„Cât prăpăd şi cât foc se adună pe ticălosul cap al acelui dascăl pentru fiecare suflet pierdut, nu-i nevoie s-o afli de la mine, că tu însuţi ştii destul de bine acestea." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 9, în vol. *Despre preoţie*, p. 120)

„Greutăţile de aici de pe pământ, pe care le-ai auzit, aşa sunt. Dar pe acelea de dincolo, cum le vom suferi, când vom fi siliţi să dăm socoteală de fiecare credincios încredinţat nouă? Paguba nu se mărgineşte la ruşine, ci ne aşteaptă chin veşnic.

Nu voi trece sub tăcere nici acum cuvintele apostolului Pavel, deşi le-am spus mai înainte: *Ascultaţi de mai-marii voştri şi supuneţi-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce vor da seama de ele* (Evr., 13, 17). Teama de această ameninţare îmi zguduie necontenit sufletul. Dacă celui care sminteşte numai pe un singur om, şi încă pe cel mai mic îi este de folos să i se atârne o piatră de moară de gât şi să fie aruncat în mare (Matei 18, 6) şi dacă toţi cei care lovesc cugetul fraţilor lor păcătuiesc faţă de Hristos (1 Cor., 8, 12), ce vor păţi oare preoţii, ce pedeapsă vor primi când pierd nu numai unul sau doi sau trei, ci un număr atât de mare de credincioşi? Nu pot da vina pe nepricepere, nu-şi pot găsi scăparea în neştiinţă, nici nu pot pune înainte silnicia sau forţa. Credincioşii ar putea întrebuinţa, dacă ar fi cu putinţă, această scuză pentru păcatele lor mai uşor decât întâistătătorii Bisericii pentru păcatele credincioşilor lor. Pentru ce? Pentru că cel rânduit să îndepărteze neştiinţa din sufletul păstoriţilor săi şi să vestească mai dinainte când se apropie războiul cel diavolesc, nu poate pune înainte neştiinţa, nici nu poate spune: *N-am auzit trâmbiţa, nu ştiam mai dinainte de război!* Ci pentru asta a fost pus, după cum spune Iezechiel, ca să trâmbiţeze şi celorlalţi şi să vestească mai dinainte greutăţile ce au să vină (Iez., 33, 3). De aceea pedeapsa e de neînlăturat, chiar de-ar fi unul cel care are să se piardă. Că spune proorocul Iezechiel: *Dacă atunci când vine sabia, străjerul nu trâmbiţează poporului şi nici nu dă semn, iar sabia, la venirea ei, ia un suflet, sufletul acela a fost luat din pricina fărădelegii lui, dar sângele lui îl voi cere din mâna străjerului* (Iez., 33, 6)." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, pp. 133-134)

„Şi eu aş vrea să nu existe iad. Eu mai mult decât toţi. Deoarece, în vreme ce fieăruia dintre voi îi e teamă pentru sufletul lui, eu mă nelinişteşc pentru voi toţi, pentru atâtea suflete pe care mi le-a înredinţat Dumnezeu. Astfel, este mai greu pentru mine să mă izbăvesc de iad." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 62)

„Adevărat spunea fericitul Pavel: *„Ascultaţi de mai marii voştri şi supuneţi-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce au să dea seamă de ele* (Evrei 13, 17), Tu ai grijă doar de treburile tale; şi după ce le aranjezi bine, nu te mai preocupă alt gând. Preotul însă, dacă dincolo de viaţa lui nu se va îngriji şi de a ta cu aceeaşi sârguinţă, se va afla cu păcătoşii în iad. Şi deseori, în vreme ce pentru păcatele sale nu este pedepsit, îşi pierde sufletul pentru păcatele altora, pe care nu s-a îngrijit să-i îndrepteze." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 172)

„Căci fiecare din voi va da seama pentru sine, iar eu voi da seama pentru mântuirea tuturor." (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 117)

„Pentru aceea zice Apostolul: *Supuneţi-vă şi ascultaţi de mai marii voştri, pentru că ei se ostenesc pentru sufletele voastre*, ca şi cum vor da seama, că tu de vei greşi pentru ale tale păcate şi de te vei nevoi bine, nu va fi ţie să dai seama pentru altul. Iar preotul, de va griji bine numai de viaţa lui şi pentru a celorlalţi fraţi nu va sta cu nevoinţă, împreună cu oamenii cei răi va merge în gheena focului. Pentru că de multe ori preotul, pentru ale lui greşeli nu se dă la muncă, iar pentru păcatele celor străini, se pierde, adică merge în iad." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 15)

„Vai de voi, povăţuitori orbi şi neînvăţaţi şi neîntăriţi, care vă înfrumuseţaţi cu hainele şi părăsiţi cuvântul lui Dumnzeu şi slujiţi pântecelui, cărora le este dumnezeu pântecele şi slava, care luaţi laptele şi mierea şi carnea turmei şi de oi nu vă este grijă, pentru care aveţi a da seamă la ziua judecăţii, în ce fel veţi scăpa, negrijind de atâta mântuire!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 174)

„Voi, păstorilor, veţi da seamă şi pentru voi şi pentru oi. Arhiereii şi preoţii şi diaconii, fiecare precum s-a încredinţat, dar socotiţi să nu uitaţi talanţii, socotiţi-vă pe voi şi pe toată turma, păziţi să nu lipsească vreo oaie din turmă, că bine să ştiţi că de va rămânea vreo oaie din turmă pentru lenea voastră şi o vor mânca fiarele, toată viaţa voastră o va pierde, că sângele ei din mâna voastră îl va cere Judecătorul." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 179)

„Preotul de va şi griji bine de viaţa lui, iar de a celor ce ascultă de el nu se va nevoi cu râvnă, cu curvarii va merge în matca focului." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 250)

„Preotul are responsabilitatea sufletelor, a sufletelor nemuritoare, a sufletelor a căror soartă nu este alta decât o fericire sau un chin veşnic; sufletele pentru care un Om-Dumnezeu a venit să sufere şi să moară. Aici jos, în gestiunea lucrurilor omeneşti, mândria, neglijenţa, greşelile pot aduce vaste şi grozave ruine. Însă ce este aceasta faţă de preţul catastrofelor veşnice? Ca urmare, ce este o responsabilitate obişnuită fată de preţul unei responsabilităţi preoţeşti?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 204)

PREOŢIA (fuga de marile responsabilităţi ale preoţiei)

„Mă tem ca nu cumva să iau în primire turma lui Hristos înfloritoare şi bine hrănită, iar eu, din pricina lipsei mele de grijă, să o vatăm şi să pornesc împotriva mea mânia lui Dumnezeu, Care-Şi iubeşte atât de mult turma, încât S-a dat pe El pentru mântuirea şi răscumpărarea ei." (*Tratatul despre preoţie*, cartea a doua, cap. 5, în vol. *Despre preoţie*, p. 52)

„Nimeni n-a iubit pe Hristos mai mult ca Pavel; nimeni n-a arătat o râvnă mai mare ca el; nimeni n-a fost învrednicit de mai mult har; totuşi, după atâtea daruri, se temea încă şi tremura de această dregătorie şi pentru credincioşii lui. *Mă tem*, spunea el, *ca nu cumva, precum*

şarpele a amăgit pe Eva, aşa să strice gândurile voastre şi să le abată de la curăţia cea întru Hristos (2 Cor., 2, 3). Aşa grăia un om care a fost răpit până la al treilea cer şi a luat parte la tainele lui Dumnezeu (2 Cor., 12, 2-4), care, după ce a crezut în Hristos, a fost tot în atâtea primejdii de moarte câte zile a trăit (2 Cor., 4, 11; Rom., 8, 36). Aşa grăia un om, care n-a voit să se folosească nici de puterea dată lui de Hristos, ca să nu smintească pe vreunul din credincioşi (2 Tes., 3, 9). Aşadar, dacă Pavel, care a săvârşit fapte ce depăşesc poruncile lui Dumnezeu, care nu urmăresc deloc folosul său, ci folosul creştinilor (1 Cor., 10, 24; Filip., 2, 4; Rom., 14, 19; 15, 2), dacă, deci, Pavel se temea totodată când se gândea la măreţia apostoliei sale, ce vom păţi noi, oare, care urmărim în toate faptele noastre numai folosul nostru, noi, care nu numai că nu săvârşim fapte care să depăşească poruncile lui Hristos, ci chiar le călcăm în cea mai mare parte? Pavel spune: *Cine este slab şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte şi eu să nu ard?* (2 Cor., 11, 29). Aşa trebuie să fie preotul! Dar, mai bine spus, nu numai aşa! Mici sunt acestea şi o nimica faţă de cele ce vreau să le spun. Ce anume? *Doream*, spune Pavel, *să fiu anatema de la Hristos pentru fraţii mei, rudele mele cele după trup* (Rom., 9, 3). Dacă poate cineva să sloboadă acest glas, dacă are cineva un suflet atât de mare încât să se înalţe până la o astfel de dorinţă, ei bine, un astfel de om merită să fie învinuit dacă fuge de preoţie. Dar dacă este lipsit de această virtute a lui Pavel, atât cât sunt eu, ei bine, un astfel de om merită să fie urât, nu atunci când fuge de preoţie, ci când primeşte preoţia." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 7, în vol. *Despre preoţie*, pp. 68-69)

PREOŢIA (greutatea slujbei preoţiei)

„Bolile oilor le cunoaştem uşor: de le e foame, de a intrat molima în ele, de sunt rănite sau de a venit vreo altă nevoie peste ele. Şi nu-i puţin lucrul acesta pentru îndepărtarea pricinilor care le supără. Dar mai avem şi un alt mijloc, mai mare, care ne ajută să vindecăm grabnic bolile oilor. Care? Când oile nu vor să primească de bună voie leacurile, păstorii pot să le silească. Le e uşor să le lege, când trebuie să ardă sau să taie partea bolnavă; le e uşor să le ţină închise vreme îndelungată, când e spre folosul lor, să le dea altă hrană în locul celei obişnuite, să le oprească de la adăpat şi să facă, cu multă uşurinţă, tot ceea ce duce la însănătoşirea lor. Cu bolile sufleteşti ale oamenilor, lucrurile nu stau aşa. Mai întâi nu le poţi vedea uşor, că *nimeni dintre oameni nu ştie cele ale omului, în afară de duhul omului, care este în el* (I Cor., 2, 11). Ce doctorie să dea bolii când nu ştie felul ei, iar de cele mai multe ori nici nu poate bănui dacă e bolnav? Iar dacă ajunge să cunoască boala, atunci greutatea este şi mai mare, că preotul nu are atâta putere pentru vindecarea oamenilor, câtă putere are păstorul pentru vindecarea oilor. Şi aici trebuie să lege, să oprească de la mâncare, să ardă, să taie. Dar nu stă în puterea preotului ca bolnavul să primească leacurile, ci în puterea celui bolnav." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 3, în vol. *Despre preoţie*, pp. 48-49)

„Este nevoie de multă dibăcie ca bolnavii, de bună voie, să fie convinşi să se supună îngrijirilor preoţilor; şi nu numai atât, ci chiar să le mulţumească pentru îngrijire." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 3, în vol. *Despre preoţie*, p. 49)

„Cunosc măreţia slujirii preoţeşti! Ştiu cât e de greu să fii preot!" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 8, în vol. *Despre preoţie*, p. 70).

„Mai multe sunt valurile care tulbură sufletul preotului decât valurile care frământă marea." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 9, în vol. *Despre preoţie*, p. 70)

„Mare este lupta monahilor şi grea e truda lor! Dar dacă ai pune faţă în faţă sudorile unui călugăr cu sudorile unui preot care-şi îndeplineşte bine slujirea sa, ai vedea că este atâta deosebire între ei câtă este între un om de rând şi un împărat. Chiar dacă truda monahului e mare, totuşi la lupta aceasta iau parte deopotrivă şi sufletul şi trupul; dar, mai bine spus, cea

mai mare parte din luptă e dusă de trup; că dacă trupul e slab, are numai râvnă pentru nevoințele călugărești, dar nu le poate săvârși; că și postul aspru și culcatul pe pământul gol și privegherile și neîmbăiatul și multa sudoare și toate celelalte cu câte se îndeletnicesc monahii pentru chinuirea trupului lor, toate se lasă la o parte când nu-i puternic trupul care trebuie pedepsit. Preotul, însă, luptă numai cu sufletul; nu are nevoie de bunăstarea trupului, pentru ca sufletul să-și afle virtutea lui. La ce ne ajută într-adevăr puterea trupului, ca să nu fim obraznici, certăreți, mânioși, ci treji, cumpătați, cuviincioși și să avem și toate celelalte însușiri, cu care fericitul Pavel completează icoana preotului adevărat?" (*Tratatul despre preoție,* cartea a șasea, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, pp. 139-140)

„Să înșir toate greutățile preoției înseamnă să măsor marea. De-și va curăți preotul sufletul de orice patimă, lucru cu neputință, chiar și atunci va fi silit să înfrunte mii și mii de greutăți, ca să îndrepte păcatele celorlalți. Dacă mai este, însă, încărcat și cu păcate proprii, vezi-i noianul ostenelilor și grijilor lui! Câte trebuie să sufere de vrea să biruie și păcatele lui și pe ale păstoriților săi!" (*Tratatul despre preoție,* cartea a șasea, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 146)

„Nimic nu se deosebește sufletul preotului de o corabie ce se bate de valuri. Despre toate părțile se împunge, de către prieteni, de către vrăjmași, de către ai săi, de către cei străini". (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu,* p. 477)

„Dacă ei (dușmanii - n.n.) se aruncă cu furie asupra oilor, cu atât mai mult caută ei să-l devoreze pe păstor. Ce să mai zici de mai multe greutăți și de piedicile care-l așteaptă pe preot în exercițiul Sfintelor Taine? Și aceste dificultăți au cauze neîncetate: viciile de care sunt atacate sufletele, libertatea de care se bucură ele de a-l respinge pe cel care vrea să le vindece. Ce lucru, ce privire pătrunzătoare, ce atenție susținută, ce tact, ce pătrundere îi trebuie păstorului pentru a descoperi relele multiple și variate care atacă și pierd suflete! Ce energie, deodată tare și gingașă, îi este mai necesară încă pentru a vindeca aceste rele pe care investigația lui priveghetoare a știut să le descopere? Ce blândețe! Ce răbdare! Ce dispreț de sine însuși! Ce mărinimie, să sufere revoltele nefericiților care irită grijile sale și devotamentul său!

La ce altceva decât la iubire poate fi încredințată o asemenea misiune și un martiriu atât de sigur?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 204)

„Primejdiile se arată din leagănul preoției și în cursul ei se înmulțesc și se măresc. Unele vin chiar de la preot, altele reies din slujirea lui, toți cer de la el cele mai solide și cele mai energice virtuți." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 209)

PREOȚIA (îndatoririle preotului)

„Aceasta este datoria celui ce învață: nu numai a sfătui, ci a se și ruga și a ajuta prin rugăciune, astfel nici de ispite să nu fie întru totul biruiți și nici de înșelăciune să nu fie abătuți din calea cea dreaptă." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 255)

„Mare este cu adevărat, și mai cu seamă mult contribuie spre edificarea Bisericii de a fi preoții didactici, sau învățători ai credincioșilor; iar dacă aceasta nu este, multe din cele ale Bisericii se pierd sau se răstoarnă pe dos." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 168)

„Dar tu grăiește cele ce se cuvin învățăturii sănătoase (2, 1). Chiar de nu ar primi, tu însă fă cele ce se cuvin a face, chiar dacă nu se conving, tu însă îndeamnă și sfătuiește" (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 157)

„Preotul trebuie să fie înfrânat, veghetor, să aibă ochii în patru, pentru că el trăieşte nu numai pentru el, ci şi pentru o atât de mare mulţime de oameni.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie,* p. 75)

„Că Biserica lui Hristos este, după fericitul Pavel, trupul lui Hristos (Col., 1, 24). Şi trebuie ca acela căruia i s-a încredinţat trupul lui Hristos, să se nevoiască să-l ţină în bună stare şi într-o frumuseţe nemeşteşugită; să se uite în toate părţile, ca nu cumva vreo pată sau zbârcitură (Efes., 5, 27) sau vreun alt cusur asemănător să strice frumuseţea şi bună-cuviinţa lui. Ce altă îndatorire are, oare, preotul decât aceea de a arăta, după puterea lui omenească, trupul lui Hristos, Biserica, vrednică de Capul (Col., 1, 18) ei, Capul Acela nemuritor şi fericit? Dacă atleţii, cei ce se străduiesc să-şi menţină trupurile lor în bune condiţii fizice, au nevoie de doctori, de profesori, de o hrană aleasă şi bine chibzuită, de exerciţiu neîntrerupt şi de multe supravegheri, iar cea mai mică neglijenţă strică şi dărâmă totul, ce grijă trebuie să aibă cei ce au primit însărcinarea să poarte grijă de trupul lui Hristos, preoţii, care n-au de luptat cu trupurile, ci cu puterile cele nevăzute? (Efes., 6, 12). Cum vor putea să-l păstreze întreg şi sănătos, dacă nu vor depăşi cu mult virtutea omenească şi dacă nu vor şti să dea fiecărui suflet leacul potrivit?” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 2, în vol. *Despre preoţie,* pp. 105-106)

„Negreşit, o viaţă îmbunătăţită poate să ne ajute mult la săvârşirea poruncilor lui Dumnezeu, dar n-aş putea susţine că ea săvârşeşte totul. Ce tărie va putea să-i dea cuiva viaţa sa îmbunătăţită, când începe lupta pentru credinţă şi când toţi luptă cu argumente din aceleaşi Scripturi? La ce-i va folosi mulţimea de sudori, când după acele osteneli cade, din pricina grozavei lui neştiinţe, în erezie şi se desparte de trupul Bisericii? Cunosc mulţi oameni care au păţit aşa. Care-i câştigul strădaniei lui? Nici unul! Şi, la fel, nu-i de nici un folos o credinţă sănătoasă alături de o viaţă stricată. Din pricina asta, mai mult decât toţi, trebuie să fie iscusit în astfel de lupte cel care a primit sarcina de a învăţa pe ceilalţi. Chiar dacă el rămâne nezdruncinat şi nu-i vătămat cu nimic de cei potrivnici, totuşi, credincioşii care nu sunt destul de întăriţi în credinţă, dacă ar vedea că povăţuitorul lor este înfrânt şi că nu mai poate răspunde celor potrivnici, nu pun înfrângerea lui pe seama neştiinţei lui, ci pe seama şubrezeniei învăţăturii. Şi astfel, din pricina neştiinţei unui singur om, este aruncat poporul cel mult în cea mai adâncă prăpastie a pierzării. Chiar dacă credincioşii nu trec cu totul de partea potrivnicilor, totuşi sunt siliţi să pună la îndoială învăţăturile în care credeau până atunci; nu mai pot crede cu aceeaşi tărie în învăţăturile de care mai înainte se apropiau cu credinţă nezdruncinată. Înfrângerea dascălului strecoară atâta tulburare în sufletele credincioşilor, încât răul sfârşeşte prin a-i îneca.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 9, în vol. *Despre preoţie,* p. 120)

„Cea mai mare parte din cei rânduiţi sub supravegherea preotului sunt legaţi cu griji lumeşti şi asta îi face mai trândavi pentru lucrarea celor duhovniceşti. De aceea preotul trebuie neapărat să semene, ca să spun aşa, în fiecare zi, ca, prin continuă repetare, cuvântul său de învăţătură să poată fi ţinut minte de cei ce îl aud. Bogăţia mare, măreţia funcţiei, trândăvia înnăscută de pe urma luxului şi a plăcerilor şi altele multe pe lângă acestea înăbuşă seminţele aruncate; adeseori desimea spinilor nici nu lasă ca cele semănate să ajungă până la faţa pământului. Dar şi supărările mari, nevoia sărăciei, necontenitele necazuri şi altele asemenea acestora, cu totul contrarii celor amintite mai înainte, îndepărtează pe credincioşi de râvna celor dumnezeieşti. Cât despre păcatele credincioşilor, preotul nu le poate cunoaşte nici în cea mai mică parte. Şi cum să le cunoască, când pe cei mai mulţi nu-i cunoaşte nici din vedere?

Greutăţi aşa de mari întâmpină preotul în îndeplinirea îndatoririlor sale faţă de credincioşi. Dar dacă ai cerceta îndatoririle lui faţă de Dumnezeu, ai vedea că cele faţă de

credincioşi sunt o nimica; cer şi mai mare râvnă şi mai multă purtare de grijă." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 4, în vol. *Despre preoţie,* p. 137)

PREOŢIA (preotul este dator să predice cuvântul lui Dumnezeu spre slava Lui şi mântuirea oamenilor)

„În afară de pilda prin faptă, preoţii n-au decât un singur mijloc, o singură cale de vindecare: învăţătura cu cuvântul, predica. Acesta e instrumentul, aceasta e hrana, aceasta e cel mai bun aer; aceasta ţine loc de medicament, aceasta ţine loc de cauterizare, ţine loc de bisturiu. Dacă preotul trebuie să ardă sau să taie, trebuie neapărat săse folosească de predică. Dacă predica nu-i în stare să facă asta, zadarnice sunt toate celelalte. Prin predică ridicăm sufletul deznădăjduit; prin predică smerim sufletul îngâmfat; prin predică tăiem ce-i de prisos; prin predică împlinim cele de lipsă; prin predică lucrăm pe toate celelalte câte ne ajută la însănătoşirea sufletului.

Viaţa îmbunătăţită a unuia poate să-l îndemne pe un altul la o viaţă îmbunătăţită asemănătoare; dar când sufletul se îmbolnăveşte de învăţăturile cele rele, atunci e mare trebuinţă de predică, nu numai pentru întărirea credincioşilor, dar şi pentru lupta cu duşmanii din afară. Dacă ai avea sabia duhului (Efes., 6, 17) şi pavăza credinţei (Efes., 6, 16), încât să poţi face minuni şi prin minuni să închizi gurile celor neruşinaţi, ei bine, atunci n-ai avea nevoie de ajutorul predicii. Dar, mai bine spus, nici atunci nu e fără de folos predica, ci e chiar de neapărată trebuinţă. Şi fericitul Pavel a întrebuinţat-o, deşi uimea pretutindeni pe toţi prin minunile sale. Şi altul, din aceeaşi ceată cu el, ne îndeamnă să ne îngrijim de această putere spunând: *Fiţi gata de răspuns oricui vă cere vouă cuvânt despre nădejdea voastră* (1 Petru 3, 15). Iar atunci, în Ierusalim, toţi apostolii, în deplină înţelegere, n-au încredinţat lui Ştefan şi celorlalţi diaconi purtarea de grijă a văduvelor pentru altă pricină decât pentru aceea ca ei să se îndeletnicească cu slujba cuvântului (Fapte 6, 1-4). Dacă am avea puterea să facem minuni, nici n-am mai avea nevoie de predică; dar pentru că n-a mai rămas în noi nici urmă din puterea facerii de minuni şi pentru că din toate părţile ne atacă mulţi şi nenumăraţi duşmani, este neapărată nevoie să ne întărim cu puterea cuvântului, cu puterea de a predica, pentru ca să nu fim loviţi de săgeţile duşmanilor, ci să-i lovim noi pe ei.

De aceea trebuie să ne dăm toată silinţa să facem să locuiască din belşug în noi cuvântul lui Hristos (Col., 3, 16)." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 2, în vol. *Despre preoţie*, pp. 106-107)

„Pentru a face faţă tuturor acestor greutăţi, nu i s-a dat preotului alt ajutor decât ajutorul cuvântului. Dacă este lipsit de puterea cuvântului, atunci sufletele credincioşilor săi - vorbesc de credincioşii mai slabi în credinţă şi mai iscoditori - nu vor avea o soartă mai bună decât corăbiile veşnic ameninţate de furtună. De aceea preotul trebuie să facă totul ca să dobândească această putere, puterea de a predica." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 5, în vol. *Despre preoţie*, pp. 112-113)

„Dacă aş cere de la preot să aibă dulceaţa cuvântărilor lui Isocrate, majestatea lui Demostene, gravitatea lui Tucidide, înălţimea lui Platon, da, atunci ar trebui să mi se pună înainte această mărturie a lui Pavel (*neiscusit în cuvânt, dar nu în ştiinţă* - 2 Cor., 11, 6). Dar aşa nu cer de la preot nici una din aceste însuşiri. Nu cer nici podoaba căutată a cuvântărilor oratorilor păgâni şi nici nu mă interesează cum îi sunt fraza şi stilul. Să fie preotul sărac în cuvinte! Să-şi aranjeze simplu şi fără meşteşugire cuvintele în frază! Numai să nu fie neiscusit în ştiinţă, să nu fie neiscusit în precizia dogmelor; nici să răpească fericitului Pavel cea mai mare din bunătăţile lui, capul laudelor lui, ştiinţa, ca să-şi acopere propria-i trândăvie!" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, pp. 115-116)

„Spune-mi cu ce putere a tulburat Pavel pe iudeii din Damasc (Fapte 9, 22), când încă nici nu începuse să facă minuni? Cu ce putere a învins pe elenişti? (Fapte 9, 29). Pentru ce a fost trimis în Tars? (Fapte 9, 30). Nu pentru că îi biruia desăvârşit prin cuvânt şi-i încolţea atât de mult, încât i-a aţâţat spre ucidere, nesuferind înfrângerea? Nu începuse încă să facă minuni, nici nu putea spune cineva că mulţimea îl socotea om minunat pentru slava minunilor săvârşite şi că cei ce luptau cu el erau geloşi de faima lui Pavel! Deocamdată, îi biruia numai prin cuvânt.

Cu ce armă lupta şi discuta Pavel cu credincioşii din Antiohia, care încercau să trăiască la fel cu iudeii? (Gal., 2, 11-14). Iar vestitul Areopagit, cel din oraşul cel mai păgân, nu l-a urmat pe Pavel împreună cu soţia lui, numai în urma unei singure cuvântări ţinute în public? (Fapte 17, 34). Pentru ce a căzut Eutih de pe fereastră? (Fapte 20, 7-12). Nu pentru că Pavel se îndeletnicea cu cuvântul învăţăturii lui până noaptea târziu? Ce-a făcut în Tesalonic şi în Corint? Ce a făcut, oare, în Efes şi în Roma? Nu-şi petrecea, oare, toate zilele şi toate nopţile de-a rândul cu tălmăcirea Scripturilor? Ce poţi spune de discuţiile (Fapte 17, 18-20) lui cu epicurienii şi cu stoicii. De aş vrea să înşir totul, s-ar lungi mult cuvântul." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 7, în vol. *Despre preoţie*, p. 116)

PREOŢIA (misiunea preotului)

„... ne folosim de rugăciuni, de îndemnuri, de mustrări, de reproşuri, de laude, pentru a lucra mântuirea voastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 4, p. 70)

„Ia aminte la tine însuţi şi la învăţătură; stăruie în aceasta (4, 16), adică ia aminte la tine însuţi, şi învaţă şi pe alţii. Că acestea făcând şi pe tine te vei mântui, şi pe cei ce te vor asculta. Căci cel ce se obişnuieşte cu cuvintele învăţăturii, el mai întâi se foloseşte, fiindcă prin cele cu care sfătuieşte pe alţii se va umili şi pe el. Nu s-au spus acestea numai către Timotei, ci către toţi." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 135)

„Propovăduieşte cuvântul, stăruieşte cu timp şi fără de timp, mustră, ceartă, îndeamnă, toată îndelunga-răbdare şi învăţătura (4, 2). Dar oare ce vrea să zică: *cu timp şi fără de timp?* Adică să nu ai un timp hotărât, ci pururea să ai timp; nu în timp de pace numai, nu în timp de linişte, nici numai şezând în Biserică, iar în timp de primejdii ascunzându-te. Chiar de vei fi în închisoare, chiar de vei fi legat cu lanţuri, chiar de ar fi să mergi la moarte, tu ceartă şi în acel timp, să nu te ascunzi certând." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 103)

„Suferă răul, fă lucru de evanghelist, slujba ta fă-o deplin! Aşadar, acesta este lucrul evanghelistului: de a pătimi rău, şi prin sine, şi prin alţii din afară. *Slujba ta fă-o deplin*, adică împlineşte-o. Iată aici şi o altă nevoie de a pătimi răul." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 104)

„Păstorul de oi duce turma lui unde vrea, că oile îl urmează. Dacă vreo oaie se abate de la calea cea dreaptă, dacă lasă păşunea cea bună şi se duce să pască în locuri sterpe şi prăpăstioase, este de ajuns ca păstorul să strige mai tare, ca să aducă turma la oaia răzleţită. Dar dacă un om se rătăceşte de la dreapta credinţă, păstorul sufletesc are nevoie de multă muncă, de multă stăruinţă, de multă răbdare. Nu-l pot aduce cu sila la credinţă, nici nu-l pot sili cu ameninţări, ci trebuie să-l convingă, ca să-l poată întoarce iarăşi la adevărul de la care mai înainte s-a depărtat. De aceea trebuie ca preotul să aibă un suflet mare şi curajos, ca să nu se descurajeze de mântuirea celor rătăciţi. Trebuie să gândească şi să spună necontenit aşa: *Poate că le va da lor Dumnezeu pocăinţă spre cunoaşterea adevărului şi să scape de cursa diavolului* (2 Tim., 2, 25-26).

De aceea a spus Domnul ucenicilor Săi: *Cine este, oare, sluga credincioasă şi înţeleaptă?* (Matei 24, 45). Omul care se îngrijeşte numai de mântuirea lui, mărgineşte numai la el folosul strădaniei sale; dar păstorul de suflete întinde folosul strădaniei sale la tot poporul. Omul care dă bani celor nevoiaşi sau omul care ajută în alt chip pe cei nedreptăţiţi, este şi el cu ceva de folos celor din jurul lui, dar cu mult mai puţin decât preotul; deosebirea dintre unul şi altul este tot atât de mare pe cât e deosebirea dintre suflet şi trup." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 51)

„Cel care are de luptat cu toţi aceşti duşmani, trebuie să cunoască felul de luptă al fiecăruia. Acelaşi om trebuie să fie şi arcaş şi aruncător cu praştia şi căpetenie şi ostaş şi general şi pedestraş şi cavalerist; să ştie să lupte şi pe mare şi pe metereze. În bătăliile obşteşti, fiecare ostaş luptă cu arma pe care o are şi cu ea atacă şi se apără de duşmani; în lupta pe care o are de dus preotul, nu-i aşa. Dacă cel care vrea să învingă nu cunoaşte toate felurile de luptă, diavolul ştie să răpească oile, că bagă înăuntrul Bisericii pe tâlharii săi prin acea parte pe care preotul n-a păzit-o bine. Dar asta nu se întâmplă când diavolul simte că păstorul ştie toate ştiinţele şi cunoaşte bine toate vicleniile lui.

De aceea preotul trebuie să se întărească din toate părţile. O cetate, atâta vreme cât este înconjurată de ziduri puternice, îşi râde de asediatori, că e întărită bine; dar dacă se face în zid o spărtură, numai de mărimea unei portiţe, nu mai este de nici un folos celălalt zid înconjurător, deşi stă în picioare. Tot aşa şi cu cetatea lui Dumnezeu. Când înţelepciunea, ştiinţa şi priceperea păstorului sufletesc o înconjoară din toate părţile, ca nişte ziduri puternice, toate meşteşugirile duşmanilor se termină cu ruşinea şi batjocura lor, iar locuitorii dinăuntrul cetăţii rămân nevătămaţi; dar dacă un duşman poate să dărâme o parte din zidul cetăţii, el, chiar dacă nu o cucereşte toată, totuşi prin acea parte vatămă, ca să spun aşa, tot restul.

Ce folos are preotul dacă se luptă bine cu păgânii, dar iudeii îi jefuiesc turma? Ce folos are preotul dacă îi biruie şi pe păgâni şi pe iudei, dar maniheii îi răpesc oile? Ce folos are preotul dacă, după ce îi doboară la pământ pe manihei, îi sfâşie oile duşmanii dinăuntru, care strecoară în sufletele credincioşilor credinţa că oamenii sunt supuşi destinului?

Dar pentru ce să înşir toate rătăcirile diavolului? Dacă păstorul nu ştie să combată bine toate aceste rătăciri diavoleşti, lupul poate mânca, cu o singură rătăcire, cele mai multe oi.

În războaie, victoria sau înfrângerea se aşteaptă de la soldaţii care stau şi luptă pe câmpul de bătaie; în luptele duse de preot, lucrurile stau cu totul dimpotrivă. Adeseori în lupta dusă împotriva duşmanilor credinţei, victoria este de multe ori de partea acelora care n-au luat parte de la început la luptă, nici nu s-au ostenit, ci au stat liniştiţi. Cel care nu-i destul de dibaci în aceste lupte se poate răni cu propria lui sabie şi ajunge de râsul prietenilor şi duşmanilor." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, pp. 108-109)

„Atunci eşti un învăţător desăvârşit, când şi prin cele ce faci şi prin cele ce înveţi duci pe ucenicii tăi, pe credincioşi, la viaţa fericită, pe care a poruncit-o Hristos. Pentru a învăţa nu-i de ajuns numai să faci. Nu-i al meu cuvântul acesta, ci al Mântuitorului. El a spus: *Cel ce va face şi va învăţa, acela mare se va chema* (Matei 5, 19). Dacă prin *a învăţa* Hristos ar fi înţeles *a face*, n-ar mai fi trebuit să spună: *şi va învăţa*, ci ar fi fost de ajuns să spună atât: *cel ce va face.* Dar aşa, din pricină că a vorbit separat de amândouă, a arătat că una este a face, şi altceva este a învăţa cu cuvântul şi că e nevoie de amândouă pentru o desăvârşită zidire sufletească." (*Tratatul despre preoţie,* cartea patra, cap. 7, în vol. *Despre preoţie*, p. 119)

„Ai putea vedea în fiecare din cei care stau lângă Sfântul altar şi citesc legea dumnezeiască şi îi învaţă pe ascultători un ostenitor asemenea celui ce se îngrijeşte de pământ. Şi ceea ce face ţăranul când trage cu plugul şi despică brazdele pământului, şi aruncă seminţele, şi le sădeşte în sânurile acestuia, aceasta face şi cel ce mânuie plugul învăţăturii, sădind în

sufletul ucenicilor sămânța dumnezeieștilor învățături." (*Urările de bun venit ale aceluiași și lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 120-121)

„Preoția este formată deodată pentru Dumnezeu și pentru oameni; pentru Dumnezeu pe care-L slăvește prin Jertfă, pentru oameni pe care-i sfințește prin iertarea Lui." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 205)

„Ceea ce-i sunt remediile numeroase medicinii, ceea ce-i sunt armele omului luptător, cuvântul îi este preotului, înlocuind totul, nefiind înlocuit de nimic. Dacă misiunea dublă a preotului este de a vindeca sufletele și de a le apăra, singurul lui remediu, singura lui armă care le înlocuiește pe toate celelalte, este cuvîntul său. La orice rău, la orice durere, la orice pieire, la orice durere zdrobitoare, sufletelor păcătoase, sufletelor mai ușuratice, sufletelor pline, sufletelor sfinte însă ispitite, preotul trebuie să le aducă ajutorul cuvântului său.

Însă sufletele nu sunt numai bolnave, ele sunt asaltate de dușmani numeroși și înspăimântători. Ar trebui pentru fiecare moment un medicament salvator care să se potrivească; trebuie acum o armă, armă unică, cuvântul, însă așa de abil mânuit încât prin toate loviturile să înlăture orice fel de lupte." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 207)

„Dacă preotul este *sarea pamîntului*, misiunea lui este deci de a vindeca sufletele. Ori sufletele mai mult încă posedă remedii multiple și medicamente variate, medicina sufletelor nu are decât un leac: este cuvântul sfânt.

Și preotul nu este numai medicul sufletelor, ci el este și apărătorul lor. Sufletele sunt înconjurate de rătăciri de tot felul, falsele profeții le asaltează, prejudecățile le falsifică, îndoielile le aprind, negările le tulbură. Ce va face preotul a cărui știință este scurtă și limba mută? Biserica lui Dumnezeu este ca o fortăreață. Când are apărători din toate părțile îi lasă aici o spărtură deschisă, dușmanul pătrunde pe aici și sufletele vor fi cucerite de rătăcire și de viciu. Și cine va putea număra dușmanii, cine va ști număra rătăcirile? Oricărui preot îi trebuie o împotrivire slăvită." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 212)

PREOȚIA (să nu îngăduie preotul să se împărtășească cineva stăpânit de vreun păcat)

„Cuvintele acestea vi le spun și vouă care vă împărtășiți și vouă celor ce împărtășiți. Este de neapărată trebuință să vi se spună și vouă, ca să împărțiți aceste daruri cu multă băgare de seamă. Nu mică vă va fi osânda dacă îngăduiți să se împărtășească de la această masă cineva pe care-l știți cu vreun păcat. Sângele lui Hristos din mâinile voastre se va cere. De-ar fi general, de-ar fi mare dregător, de-ar fi chiar cel cu diadema pe cap, oprește-l dacă se apropie cu nevrednicie! Tu ai mai multă putere decât el. Dacă ți s-ar fi încredințat să ai grijă de curățenia apei unui izvor din care bea o turmă și ai vedea că vine la apă o oaie plină toată de noroi la gură, n-ai lăsa-o să se aplece să bea, ca să nu tulbure izvorul; aici însă nu ți s-a încredințat izvorul unei ape, ci izvorul sângelui și al Duhului". (*Omilii la Matei*, omilia LXXXII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 935-936)

„Când îi vezi pe unii că se apropie, deși au păcate mai murdare decât pământul și noroiul, nu te revolți și nu-i oprești? Ce iertare mai poți avea? Pentru aceasta v-a cinstit Dumnezeu pe voi, preoților, cu această cinste, ca să-i deosebiți pe unii de alții. Aceasta e vrednicia voastră; aceasta-i trăinicia voastră, aceasta-i toată cununa voastră, nu ca să umblați într-o haină albă și strălucitoare.

- Dar de unde știu eu pe cutare și pe cutare?

- Nu vorbesc de cei pe care nu-i cunoști, ci de cei pe care-i cunoști. Vrei să-ți spun ceva mai înfricoșător? Nu e atât de mare grozăvia să spunem că au călcat în picioare pe Hristos, că

au socotit ceva de rând sângele Testamentului şi au batjocorit harul Duhului (Evr., 10, 29). Cel care păcătuieşte şi se apropie de sfintele Taine este mai rău decât un îndrăcit: îndrăciţii, pentru că sunt stăpâniţi de demoni, nu sunt pedepsiţi; aceştia însă pentru că se apropie cu nevrednicie sunt daţi osândei veşnice. Aşadar nu numai pe aceştia să-i alungăm, ci pe toţi pe care-i vedem că se apropie cu nevrednicie. Nimeni să nu se împărtăşească, dacă nu-i ucenic! Nici un Iuda să nu se împărtăşească, ca să nu păţească ce-a păţit Iuda. Trup al lui Hristos este şi mulţimea aceasta. Vezi, dar, ca tu, care împărtăşeşti cu sfintele Taine, să nu mânii pe Stăpân dacă nu cureţi trupul acesta! Vezi să nu-i dai sabie în loc de hrană! Dacă un om nevrednic vine din neştiinţă să se împărtăşească, opreşte-l, nu te teme! Teme-te de Dumnezeu, nu de om! Dacă te temi de om, vei fi dispreţuit de om. Dar dacă te temi de Dumnezeu, vei fi respectat şi de om. Dacă nu îndrăzneşti să opreşti de la sfânta Împărtăşanie pe unul nevrednic, adu-l la mine. Nu-i voi îngădui o astfel de îndrăzneală. Mai degrabă mă voi despărţi de suflet decât să împărtăşesc cu sângele Stăpânului pe un nevrednic; mai degrabă îmi voi răspândi sângele meu decât să împărtăşesc cu sângele acesta atât de înfricoşător pe unul care nu merită. Nu ai nici o vină dacă nu cunoşti pe cel nevrednic, deşi l-ai cercetat cu de-amănuntul. Cele ce ţi le-am spus, le-am spus de cei pe care-i cunoşti. Dacă vom îndrepta pe cei pe care-i cunoaştem, Dumnezeu ni-i va face cunoscuţi repede şi pe cei pe care nu-i cunoaştem. Dar dacă îngădui să se împărtăşească cei pe care-i cunoaştem că sunt păcătoşi, pentru ce să ne mai facă Dumnezeu cunoscuţi pe cei pe care nu-i cunoaştem? Nu spun cuvintele acestea ca să oprim de la împărtăşire pe oameni, nici să-i alungăm din biserică, ci ca să-i aducem la Sfânta împărtăşire după ce s-au îndreptat, ca să ne dăm silinţa să-i îndreptăm. Aşa vom face îndurător şi pe Dumnezeu. Vom găsi mulţi oameni care să se împărtăşească cu vrednicie şi vom primi şi mare răsplată şi pentru râvna noastră şi pentru grija ce o purtăm de alţii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 936-937)

„Mulţi n-au putut să ridice nici povara uşoară a cercetărilor reţinute pe care le-am făcut asupra celor care se împărtăşesc cu nevrednicie. Astfel, după slujbă, au apărut în faţa mea, ca să-mi spună cu neplăcere şi furie: *Aşadar ne alungi din biserică? Ne lipseşti de Sfânta Împărtăşanie?* Nu, nu vă alung. Ba dimpotrivă, vă aduc mai aproape de ea. Căci teama de pedeapsă ne pătrunde în conştiinţă şi acţionează precum flacăra asupra cerii: topeşte şi nimiceşte păcatele noastre, pentru că rămâne neîncetat acolo, făcând astfel sufletul nostru mai strălucitor şi dăruindu-i mai mare îndrăzneală la Dumnezeu. Şi aşa cum doctorul care le dă bolnavilor leacuri amare îi scapă de microbii bolii, deschizându-le astfel pofta de mâncare şi făcându-i să-şi dorească mâncarea, la fel şi dascălul duhovnicesc, care spune cuvinte amare, îi dă conştiinţei prilejul de a respira cu uşurinţă şi-l pregăteşte pe om să guste cu mare bucurie Trupul Domnului." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 171-172)

„Voi, preoţii, trebuie să daţi aceste daruri sfinte cu multă luare-aminte, altfel veţi ajunge în iad. Dacă ştiţi că cineva a săvârşit păcat şi rămâne nepocăit, nu-i îngăduiţi să ia parte la cina pascală. Chiar de-ar fi general, chiar de-ar fi domnitor, chiar de-ar fi însuşi împăratul. Dacă se apropie fără a fi vrednic, îndepărtaţi-l. Voi aveţi putere mai mare decât acela. Nu vă fie teamă de el, orice rang ar avea. De Dumnezeu să vă fie teamă, nu de om. Altfel, şi omul vă va lua în râs şi pe Dumnezeu Îl veţi întrista. Oricum, în cazul în care nu îndrăzniţi să faceţi acest lucru, nu şovăiţi să mi-l încredinţaţi mie. Iar eu nu voi îngădui să se întâmple asemenea necuviinţe. Voi prefera să mor, decât să împărtăşesc un nevrednic cu Trupul lui Hristos. E mai de folos să-şi piardă cineva viaţa pentru Hristos, decât să-şi salveze viaţa de aici şi să fie lipsit totdeauna de Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 172)

„Că de veţi cunoaşte pe cineva în răutate şi-l veţi ierta pe el a se împărtăşi cu Sângele lui Hristos, din mâinile voastre se va cere de la Dumnezeu, chiar de va fi domn sau boier mare, sau chiar împărat să fie, nu te teme de va veni nevrednic să se cuminece, opreşte-l, că mai

multă putere ai tu decât împăratul, preotule! Nu îndemna spre urgie pe Domnul Tău Iisus Hristos, să-L dai în trup necurat şi împuţit. Nu da la unii ca aceia în loc de hrană cuţit, ci de va veni acela pentru slăbiciune să se împărtăşească şi fiind nevrednic, opreşte-l, nu te teme! Teme-te de Dumnezeu, şi nu de oameni, şi aşa făcând vei fi cinstit de oameni şi iubit de Dumnezeu. Iar de ţi-i frică şi nu îndrăzneşti, adu-l la mine şi nu voi ierta eu să facă acestă fărădelege, mai bine poftesc să-mi scoată sufletul meu mai înainte de vreme, decât dumnezeiescul Trup şi Sânge să-L dau nevrednicilor. Mai bine sângele meu să-l vărs mai înainte, decât să dau înfricoşătorul Sânge unde nu se cade şi mai bine să mă lipsesc de viaţă pentru Dumnezeu sau pentru viaţa lui Dumnezeu, Căruia i se cuvine slava în veci. Amin." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 15)

„Vai lor dacă prin laşitatea lor sau delăsarea lor funestă Sfintele Taine sunt profanate!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 201)

PREOŢIA (trăirea duhovnicească a preotului)

„Încetează, dar, dragă prietene, de a mă împinge spre o pedeapsă de care n-aş putea scăpa. Nu e vorba aici de comanda unei oştiri, nici de ocârmuirea unei împărăţii, ci de o slujire care cere virtute de înger.

Sufletul preotului trebuie să fie mai curat decât înseşi razele soarelui, pentru ca Duhul cel Sfânt să nu-l părăsească niciodată şi ca să poată spune: *Iar de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine* (Gal., 2, 20).

Dacă cei ce locuiesc în pustie, care au scăpat de oraş, de piaţă şi de zgomotele din ele, care se bucură necontenit de adăpost şi linişte, nu vor să aibă încredere în paza ce le-o dă traiul lor departe de zgomotele lumii, ci adaugă şi alte nenumărate mijloace de pază: se îngrădesc din toate părţile şi se silesc să fie cu mare băgare de seamă în tot ce spun şi în tot ce fac, ca să se poată, atât cât omeneşte e cu putinţă, apropia de Dumnezeu cu îndrăznire şi curăţie desăvârşită; deci, dacă monahii fac atât de mari sforţări ca să se păstreze curaţi, spune-mi, te rog, câtă putere, câtă tărie socoteşti că-i trebuie preotului, ca să-şi poată smulge sufletul din orice întinăciune şi să-şi păstreze nevătămată frumuseţea cea duhovnicească? Şi preotul are nevoie de mult mai mare curăţie decât monahii. Iar cel care are nevoie de mai mare curăţie, acela este supus la mai mari ispite, care-l pot murdări, dacă nu-şi fereşte sufletul printr-o neîncetată priveghere şi dacă nu foloseşte mai multă tărie sufletească." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 2, în vol. *Despre preoţie*, pp. 134-135)

„Spune-mi, te rog, unde-l vom pune pe preot, când cheamă Duhul Cel Sfânt, când săvârşeşte prea înfricoşătoarea jertfă şi când atinge necontenit pe Stăpânul obştesc al tuturora? Cât de mare curăţie, cât de mare evlavie îi vom cere? Gândeşte-te ce fel trebuie să fie mâinile acelea care slujesc, ce fel trebuie să fie limba aceea care rosteşte acele cuvinte? Nu trebuie să fie oare mai curat şi mai sfânt decât oricine altul sufletul care a primit atâta Duh? Atunci şi îngerii stau împrejurul preotului. Tot altarul şi locul din jurul jertfelnicului se umple de puterile cereşti în cinstea Celui ce se află pe jertfelnic. Cele ce se săvârşesc atunci pe sfântul altar sunt îndestulătoare să ne încredinţeze de toate acestea. Am auzit odată pe cineva povestind că un bătrân, bărbat minunat, care avea adeseori descoperiri, i-a spus că a fost învrednicit odată de o vedenie ca aceasta: în timpul săvârşirii sfintei jertfe a văzut dintr-odată, atât cât i-a fost cu putinţă, mulţime de îngeri, îmbrăcaţi în veşminte strălucitoare, stând în jurul altarului, cu ochii plecaţi în jos, aşa cum stau soldaţii când împăratul este de faţă. Şi eu o cred. Un altul mi-a spus - n-o aflase de la altul, ci el însuşi fusese învrednicit să vadă şi să audă - că dacă cei care pleacă de pe lumea aceasta s-au împărtăşit cu Sfintele Taine cu conştiinţa curată, când îşi dau sufletul, sunt însoţiţi de aici de îngeri, din pricina sfintei

Împărtăşanii pe care au luat-o." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 138)

PREOŢIA (sfinţenia preotului)

„Sfântul Duh a rânduit ca preoţii, încă pe când sunt în trup, să aducă lui Dumnezeu aceeaşi slujbă pe care o aduc îngerii în ceruri. Pentru aceea preotul trebuie să fie atât de curat, ca şi cum ar sta chiar în cer, printre puterile cele îngereşti." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 63)

„Preotul trebuie să fie sfânt pentru suflete. Şi cu atât este mai urgentă această sfinţenie, cu cât sunt mai grave şi mai numeroase obstacolele pe care le întâlneşte.

Ce este preotul fără sfinţenie? În fiecare din funcţiile sale, în predica sa, în raporturile sale cu lumea, el este modelul, exemplarul viu al sfinţeniei: totul în el este ceresc, este divin. Să-l presupunem lipsit de orice sfinţenie, ce va mai rămâne el dacă nu o fantomă fără realitate, sau mai curînd un comediant fără ruşine?

Preotul va fi sfânt, însă câte piedici sunt pentru această sfinţenie!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 211)

„Preotul trebuie să fie sfânt pentru Dumnezeu. Preotul este mijlocitor, el este ajutor pentru oamenii vinovaţi; fără încetare el trebuie să se prezinte la picioarele tronului lui Dumnezeu pentru a cere har. Dacă el este respins însuşi ca urât, ce har va mai putea el obţine?

Şi dacă noi îl contemplăm pe preot la altar, în timpul jertfei, când ţine el în mână dumnezeiasca jertfă, încât cerul şi pământul sunt cuprinse de frică şi plecate sub închinare (...) Om ceresc, om sfânt, oh, da. Însă, dacă el este păcătos, ce urâtă profanare!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 211)

PREOŢIA (viaţa preotului trebuie să fie model pentru credincioşi)

„Îndeobşte, mulţimea păstoriţilor se uită la purtările conducătorilor lor ca la un model şi caută să se asemene în purtări cu ei. (Înţ. Sir., 10, 2). Cum ar putea, oare, un preot face pe credincioşii săi să nu se mânie, când el însuşi se mânie? Care dintre credincioşi ar dori să fie măsurat în purtări, când vede că preotul său se mânie?" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 77)

„După cum faptele lor (ale preoţilor – n.n.) cele bune au fost de folos multor credincioşi, pentru că faptele i-au îndemnat şi pe ei la fapte bune, tot aşa şi păcatele lor i-au făcut mai trândavi spre săvârşirea virtuţii şi mai molatici pentru ostenelile faptelor bune.

De aceea trebuie ca frumuseţea sufletului preotului să strălucească în toate împrejurările din viaţa lui, ca să poată în acelaşi timp, şi bucura, dar şi lumina sufletele celor ce-l privesc." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 78)

PREOŢIA (purtarea preoţilor)

„Un adevărat conducător de oameni trebuie să fie cu totul dimpotrivă: să fie neiertător cu el însuşi şi aspru judecător al faptelor lui, iar cu cei de sub conducerea lui, iertător şi blând. Dar cărturarii şi fariseii făceau dimpotrivă". (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 821)

„Şi după cum omul, oriunde s-ar arăta, trebuie să se vadă că se deosebeşte de animale, tot aşa şi învăţătorul trebuie să arate că este învăţător şi când grăieşte şi când tace şi când stă la masă şi când face orice altceva; trebuie să se vadă că este învăţător şi din mers şi din privire şi din ţinută, într-un cuvânt din totul". (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 823)

„Preoţii din legea veche, ca şi regii şi proorocii erau unşi cu untdelemn (ἔλαιον) pentru că untdelemnul era simbolul iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Din aceasta ei învăţau că şi stăpânitorul poporului trebuia să aibă milă de supuşii săi şi că Duhul vine în om prin milă, fiindcă Dumnezeu se milostiveşte către oameni şi este iubitor de oameni. *Şi miluieşti pe toţi, pe toate le poţi* (Sol., 11, 23). De aceea erau unşi cu untdelemn (ἔλαιον) pentru a arăta că preoţia a fost dăruită din milă (ἔλεοσ) lui Dumnezeu; la fel şi regii erau unşi cu untdelemn din aceeaşi pricină. Chiar dacă cineva ar lăuda un stăpânitor, nu i-ar putea spune nimic mai potrivit decât mila ta, milostivirea ta, pentru că e propriu stăpânirii să fie milostivă.

E uşor de înţeles că şi lumea a fost făcută de Dumnezeu din milostivire, şi deci şi noi trebuie să-L imităm pe Stăpânul nostru." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 87-88)

„Cel preoţit se cade să fie cu adevărat curat de toate patimile, iar mai ales de curvie şi de vrajbă, nici cât de subţire cuget să nu aibă, de vrea să nu fie ca un stricat şi bubos la mâini şi la obraz, care se apropie să se atingă de Împăratul pentru că ştie ce va păţi acela." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 250)

„Dacă întâlneşte suflete învârtoşate, duşmănoase, nerăbdătoare, femei în vârstă, văduve arţăgoase, fiindcă viaţa le-a fost aşa de rea şi apăsătoare, îi este necesară o răbdare eroică, dacă nu vrea să zdrobească cu totul dintr-odată aceste flori deja atât de fragile." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 210)

PREOŢIA (purtarea nedemnă şi necuviincioasă a unor preoţi)

„Chiar dacă poate aţi avea dascăli stricaţi, şi cari răpesc totul, şi sunt lacomi, apoi nici aşa nu vă poate fi de îndreptăţire răutatea acelora. Căci iubitorul de oameni şi întrutot-înţeleptul unul-născut Fiu al lui Dumnezeu, carele toate vede, şi care ştie că în trecerea timpului şi în lumea întreagă se vor găsi poate şi mulţi preoţi stricaţi, nu cumva prin lenevirea unor asemenea preoţi să se prelungească încă mai mult lenevirea şi nepăsarea ucenicilor, răsturnând orice îndreptăţire pentru o astfel de lenevire, iată ce zice: *Pre scaunele lui Moisi au stătut Cărturarii şi Fariseii; deci toate câte vor zice vouă să faceţi, faceţi, însă după lucrurile lor nu faceţi* (Mt. 23, 2), arătându-ţi prin aceasta că, chiar dacă ai avea dascăl netrebnic, totuşi cu nimic te vei vătăma dacă vei asculta cuvintele lui. Nu din lucrurile ce a făcut dascălul, ci din vorbele ce le-ai auzit de la dânsul şi nu le-ai împlinit, din acestea, zic, Dumnezeu îţi va scoate vinovăţia. Încât, dacă tu vei face cele poruncite, vei sta atunci cu toată încrederea înaintea dreptului judecător, iar dacă nu vei asculta de cele ce ţi-a spus dascălul, apoi chiar de ai avea de arătat mii de preoţi stricaţi, totuşi aceasta cu nimic nu-ţi va folosi. Fiindcă şi Iuda a fost apostol, şi totuşi aceasta nu ar putea îndreptăţi pe iubitorii de arginţi sau şi pe furătorii de cele sfinte, şi nici că ar putea cineva dintr-aceştia să zică, fiind învinuit, că şi apostolul Domnului a fost tâlhar, furător de cele sfinte şi vânzător al Mântuitorului, ci mai cu seamă aceasta ne va osândi şi pedepsi, că nici după relele pătimite de alţii noi nu ne-am cuminţit. Dar tocmai pentru aceea sunt scrise asemenea fapte, ca astfel să fugim de dânsele. Pentru aceea, lăsând la o parte pe cutare şi pe cutare, noi să luăm seama la noi înşine şi la faptele noastre, căci fiecare din noi numai pentru dânsul va da seamă înaintea lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, pp. 223-224)

PREOŢIA (preotul să nu caute foloase materiale sug steagul lui Hristos)

„Este vrednic de observat aici şi aceea că fericitul Pavel peste tot locul păstrează măsura, căutând numai cele de neapărată trebuinţă, şi nicidecum de prisos. Căci nu a zis: *Cine slujeşte în oaste şi nu se îmbogăţeşte?*, ci *Cine slujeşte în oaste cu leafa sa?*; nici nu zice: *Sau cine sădeşte vie şi nu strânge aur, sau nu culege întregul rod?* - ci *şi din rodul ei nu mănâncă*; şi

nici nu a zis: *Sau cine paşte turmă şi nu vinde mieii?* - ci *şi din laptele ei nu mănâncă*; - nu zice *din mieii turmei*, ci din laptele ei, arătând prin aceasta că dascălul trebuie a se mulţumi cu o mică mângâiere şi numai cu hrana trebuitoare. Aceste cuvinte sunt îndreptate împotriva celor ce vor a mânca totul şi a culege întregul rod al viei. Aşa a legiuit şi Domnul, zicând: *Vrednic este lucrătorul de hrana sa* (Mt. 10, 10). Deci el nu aduce aici pildele cum s-ar întâmpla, ci arată încă prin ele şi ce fel trebuie a fi preotul. Fiindcă el trebuie a avea şi voinicia ostaşului, şi îngrijirea păstorului, şi sârguinţa lucrătorului de pământ, şi pe lângă toate acestea încă, de a nu căuta nimic mai mult decât neapărata trebuinţă.

Arătând deci că şi după apostoli, şi după pildele din viaţă, dascălul nu este împiedecat a lua de la ucenici cele trebuitoare pentru hrana sa." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, p. 215)

PREOŢIA (nu se cade ca preoţii să-şi agonisească averi)

„Este (preotul – n.n.) îmbrăcat în haine de mătase? Are poate o mulţime de servitori când se duce la piaţă? Umblă poate călare? Îşi ridică oare case mari în care să locuiască? Dacă ar face aşa, eu însumi l-aş condamna şi nu l-aş cruţa nicidecum, ci l-aş arăta chiar ca fiind nevrednic de preoţie! Căci cum va putea el sfătui pe alţii să nu se ocupe cu acestea, dacă pe sine însuşi nu se poate sfătui?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, p. 179)

PREOŢIA (preoţii să nu ia asupra lor purtări de griji lumeşti)

„După ce Hristos i-a lipsit pe ucenici de toate, le-a dat totul; le-a îngăduit să rămână în casele învăţăceilor lor, dar să nu aducă nimic cu ei când intră în casele lor. I-a scăpat astfel pe apostoli de grija cea de toate zilele, iar pe învăţăcei i-a convins că apostolii intră în casele lor numai pentru mântuirea lor; şi pentru că nu aduc cu ei nimic şi pentru că nu cer nimic mai mult decât cele de neapărată trebuinţă şi pentru că nu intră în casele tuturora. Domnul vrea ca apostolii Lui să fie străluciţi, nu numai datorită minunilor, ci, înainte de minuni, datorită virtuţii lor. Că nimic nu caracterizează atât filozofia ca simplitatea; şi, pe cât e cu putinţă, desăvârşirea". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 400)

„Că nu-i cu putinţă să urmezi pe Hristos cum trebuie dacă nu te desfaci de toată grija cea lumească şi legată de pământ. Aşa însă preoţii lui Dumnezeu stau la culesul viilor, la seceratul griului şi la vânzarea recoltelor. Slujitorii umbrei, preoţii Vechiului Testament, erau scutiţi de astfel de griji, deşi li se încredinţase o slujire mai trupească; iar noi, ca suntem chemaţi să slujim la altarul cel ceresc, care intrăm în sfintele sfintei cele adevărate, ne îndeletnicim cu treburi de negustori şi de samsari. Din pricina aceasta nu mai citim deloc Scripturile, din pricina aceasta ne trândăvim la rugăciune, din pricina aceasta suntem nepăsători la toată fapta bună. Nici nu e cu putinţă să ne împărţim în amândouă părţile cu râvna cuvenită". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 963)

PREOŢIA (preoţii să transmită cele duhovniceşti credincioşilor, iar aceştia să-i ajute pe preoţi în cele necesare trupului)

„„... când el strigă ca să nu se lege gura boului ce treieră, nimic alta nu lasă a se înţelege, fără numai că dascălii ce se ostenesc trebuie a se bucura de răsplata ostenelilor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, p. 216)

„*Dacă am semănat noi vouă cele duhovniceşti, au mare lucru este de vom secera noi ale voastre cele trupeşti?* Ai văzut pricină întru totul îndreptăţită şi vrednică de cuvânt? *Acolo, zice, sămânţa este trupească, trupească este şi roada, pe când aici nu este aşa, ci sămânţa*

este duhovnicească, iar răsplata trupească. Ca nu cumva ei să cugete lucruri mai, ca unii ce ar da cele trebuitoare dascălilor, arată că dânşii iau mai mult decât dau. *Lucrătorii de pământ ceea ce seamănă, aceea şi iau, pe când noi, zice, semănând în sufletele voastre cele duhovniceşti, secerăm cele trupeşti,* căci aşa era hrana dată de dânşii apostolilor.

Mai departe apoi spune ceva mai aducător de sfială, zicând: *Dacă au parte alţii de stăpânirea voastră, au nu mai vârtos noi?* (1 Cor. 9, 12). Iată aici şi alt gând, şi acesta tot din pilde, însă nu la fel ca cele dinainte. Căci nu pomeneşte aici nici de Petru, şi nici de ceilalţi apostoli, ci de nişte vicleni, împotriva cărora se azvârle cu putere şi de care zice în altă parte: *Că suferiţi de vă robeşte cineva, de vă ia cineva, de se semeţeşte cineva, de vă bate cineva peste obraz* (2 Cor., 11, 20), şi deci prin cuvintele de mai sus el dă de veste deja despre lupta ce o va duce împotriva acelor înşelători. Pentru aceea nici nu a zis *Dacă alţii iau de la voi*, ci arătând obrăznicia acelora, tirania şi neguţătoria lor, zice: *Dacă au parte alţii de stăpânirea voastră*, adică *vă stăpânesc, şi se poartă cu voi ca şi cu nişte slugi, nu numai luând de la voi, ci încă cu multă obrăznicie.* Pentru aceea a adăogat: *au nu mai vârtos noi?* – ceea ce nu ar fi spus el dacă îi era aici vorba de apostoli. De aici se vădeşte că el face vorbire prin aceste cuvinte la nişte şarlatani care îi asupreau. *Aşa că împreună cu legea lui Moisi, chiar şi voi aţi pus prin aceasta lege, că trebuie a da dascălilor voştri hrana trebuitoare.* Zicând însă: *Au nu mai vârtos noi?*, el nu mai întinde vorba de ce cu atât mai vârtos ei ca apostoli trebuia a lua, ci lasă aceasta la judecata cugetului lor, voind prin aceasta a-i şi înfricoşa şi mai mult a-i aţâţa.

Ci nu ne-am folosit de stăpânirea aceasta, adică *n-am luat nimic de la voi.* Ai văzut prin câte a pregătit el vorba că nu ar fi ceva nelegiuit dacă ar lua – şi cu toate acestea, nu a luat nimic – ca să nu se creadă că dacă nu a luat, apoi a fost împiedicat? *Nu fiindcă nu mi-este slobod nu iau, zice, căci îmi este slobod a face aceasta, după cum am dovedit cu apostolii, cu împrejurările din viaţă, cu ostaşul, cu lucrătorul şi cu păstorul, cu legea lui Moisi, cu însăşi firea lucrului, cu faptul că am semănat vouă cele duhovniceşti, cu faptul că voi vă îngrijiţi şi daţi altora cari nu merită* - totuşi, ca să nu se pară că el necinsteşte pe ceilalţi apostoli cari luau, a pus toate acestea aici, spre a se sfii aceşti corinteni, dovedindu-le că nu pentru că ar fi fost împiedicat nu a luat." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, pp. 216-217)

„Căci dacă Dumnezeu făgăduieşte împărăţia cerurilor în schimbul unor lucruri mici şi neînsemnate, atunci şi slujitorii săi trebuie să transmită altora cele duhovniceşti în schimbul celor mici şi necesare trupului, pentru că, pe drept cuvânt, El este Cel Care le dăruieşte şi pe unele şi pe altele." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, p. 28)

„Fiindcă nu-i absurd să-i dăm împăratului pământesc şi armatei lui plecate la război toate cele necesare, haine şi hrană şi nu numai cât trebuie, ci chiar şi de prisos, iar Împăratului ceresc şi armatei Lui aflată în linie de bătaie în faţa unor duşmani cu mult mai cumpliţi – *Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui* (Ef., 6, 12) – să nu le oferim nici măcar strictul necesar? Vai, câtă nerecunoştinţă şi ce poftă nesfârşită de câştiguri nedrepte!" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, pp. 176-178)

„Şi cu toate acestea mulţi dintre cei de faţă sunt mai prejos decât iudeii. Ia aminte, aşadar, la câte dări plăteau iudeii pentru preoţii lor: zeciuieli, prinoase şi iarăşi zeciuieli, apoi zeciuială chiar şi a treia oară şi sicli, fără ca cineva să spună că preoţii lor consumă mult. Cu cât mai mult vor primi cei săraci, cu atât şi plata celor ce fac milostenie va fi mai mare. Nu spuneau: *preoţii primesc prea mult, îşi îmbuibă pântecele etc.*, vorbe ce se aud astăzi din partea multora. Cei care-şi înalţă case măreţe şi-şi cumpără ogoare sunt consideraţi ca neavând mare lucru; dar dacă vreunul din preoţi ar îmbrăca vreo haină mai frumoasă sau şi-ar procura haina necesară, sau ar avea vreo slugă – ca să nu fie silit a se arăta în ochii lumii fără rânduială – atunci acest fapt este socotit a fi bogăţie!... într-adevăr, suntem bogaţi, dar în

acuzațiile pe care ei ni le aduc, lucru pe care sunt siliți să-l recunoască. Noi, de-am avea oricât de puțin, suntem socotiți bogați, în timp ce aceia chiar de-ar trăi în belşug fără măsură, sunt socotiți săraci!" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, pp. 177-178)

„Ai văzut înțelepciunea lui Dumnezeu şi iubirea Lui de oameni? Aşa cum n-a căutat la slava Sa şi nici n-a avut în vedere pe cele ale Sale, ci, în slavă fiind, a ales pentru tine necinstea, la fel e şi cu învățătorii, care deşi puteau să fie slăviți, au preferat totuşi pentru tine să fie disprețuiți, pentru ca tu să te foloseşti, ca tu să te îmbogățeşti. Pentru a te îmbogăți tu în cele duhovniceşti, de aceea e lipsit el de cele trupeşti. Aşadar, Dumnezeu ar fi putut să-i facă fără nici o lipsă, dar a arătat că pentru tine i-a lăsat să fie săraci!" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, p. 187)

„... trebuie să se acorde ajutoare cu îmbelşugare dascălilor pentru întreținerea lor ca nu cumva să sufere sau să se moleşească; ca nu cumva, ocupându-se cu cele mici, din această cauză ucenicii să fie lipsiți de cele mari; ca astfel lucrând cele duhovniceşti să nu se ocupe deloc cu cele pământeşti." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 167)

PREOȚIA („cel ce slujește la altar, de la altar să se hrănească")

„*Cel învățat în cuvânt să comunice celui ce învață toate cele bune.* Aici e vorba de învățători, că trebuie a se bucura de multă grijă din partea discipolilor. Şi din ce cauză oare a legiferat Hristos aşa? Căci şi în Noul Testament astfel e hotărât, ca cei ce predică Evanghelia, din aceasta să trăiască; şi în Vechiul Testament se găsesc de asemenea multe dispozițiuni, după care leviții se bucurau de multe venituri din partea evreilor. Din ce cauză deci s-a ordonat acestea? Fiindcă aici este pusă mai înainte temelia umilinței şi a iubirii. Demnitatea didactică de multe ori îngâmfă pe cei ce o posedă; de aceea el reprimând astfel de apucături, pune în poziție pe dascăl de a avea nevoie de ajutorul discipolilor, iar pe aceştia-i motivează de a se face mai sprinteni spre binefacere, exercitându-i astfel de a deveni blânzi către alții, precum sunt blânzi şi îndatoritori către dascălii lor. Pentru că de nu ar fi aşa, cum am zis, de ce pe iudeii cei nerecunoscători îi hrăneşte cu mană în pustiu, iar pe apostoli i-a lăsat ca cerşetori? Nu este invederat că de aici pregătind bunătățile cele mari, - umilința şi iubirea, - a învățat pe discipoli de a nu se ruşina de dascălii lor, ce erau batjocoriți? A cere de la alții pentru hrana zilnică, se pare a fi ruşinos; însă nu se poate zice tot aşa şi pentru dascăli, când ei cer de la discipolii lor, cu toată sinceritatea; aşa că şi de aici nu puțin câştigă discipolii, învățându-se de a disprețui orice slavă. De aceea şi zice: *Cel învățat să împărtăşească pe cel ce învață în toate cele bune,* adică, să-şi arate toată dărnicia către el. Când el zice *în toate cele bune,* la aceasta face aluzie. Nimic să nu fie propriu al discipolului, ci toate să fie comune, pentru că mai mari va lua decât dă, şi încă cu atât mai mari, cu cât sunt mai bune cele cereşti decât cele pământeşti. Aceasta invederând-o şi în altă parte, zice: *dacă noi am semăna vouă cele spirituale, au este mare lucru de vom secera de la voi cele corporale?* (I Cor., 9, 11). Pentru aceasta şi numeşte faptul menționat *împărtăşire,* arătând că aici e un fel de schimb reciproc, cu care ocazie şi iubirea devine cu mult mai fierbinte şi mai statornică. Dacă dascălul caută sobrietatea, el rămâne statornic în acelaşi loc, primind ajutoare după demnitatea lui. A stărui în cuvânt, a se afla în sărăcie permanentă, a disprețui toate cele pământeşti, ca la urmă să ai nevoie de alții, încă este laudă mare. Dacă, însă, dascălul întrece măsura cerută, apoi singur îşi vatămă demnitatea, nu pentru că primeşte ajutoare, ci pentru că primeşte fără măsură." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 118-120)

PREOȚIA (ispitele ce-l atacă pe preot)

„Este necesar ca dascălul să sufere primejdii, şi chiar mai multe decât ucenicii. *Bate-voi păstorul, zice, şi se vor risipi oile* (Matei, 26, 31). Deci, fiindcă se petrece acest fapt, diavolul

suflă cu mai multă putere asupra lor, ca cel ce în nimicirea unora trage cu sine şi risipirea altora, adică risipirea turmei. Căci dacă ucide oile, împuţinează turma; dar când pe păstor îl scoate din mijloc, desigur că va vătăma turma întreagă. Deci, dacă diavolul lucrează lucruri mari printr-o mică osteneală, şi dacă vatămă totul printr-un singur suflet, tocmai de aceea trebuie să ne îngrijim." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, pp. 14-15)

„Primul viciu de care trebuie să se teamă preotul este mândria. Demnitatea preoţească este atât de înaltă, împărăţia ei atât de puternică, încât ispita inerentă la orice împărăţie vine de la sine. Din această rădăcină înveninată se naşte slava deşartă, căutarea onorurilor, aviditatea după laude, revendicarea geloziei şi a puterii celei mai înalte. De acolo încă invidia care roade, dispreţul care se sileşte să coboare pe altul care este mai sus decât el, demersurile necinstite pentru a ajunge concurentul dorit şi cel mai favorizat. De acolo încă amărăciunile, tristeţile, abaterile urâte, când mândria nu mai are păşunea sa.

Un rău mai periculos în preot este ambiţia vinovată de a plăcea femeii, unde se exercită de obicei preoţia. Dacă el cade în această slăbiciune, adio la orice independenţă şi orice energie; el nu va mai fi decât sclavul laş al acelora a căror ambiţie caută favorurile lor. Dacă o mulţime de preoţi nu cunosc această ruşine, sunt prea mulţi, vai, care cad în aceasta!

Un pericol de un alt gen, este pentru preot de a deveni lacom. Dacă-l munceşte avariţia, dacă ambiţia îl împinge la onoruri, noi îl vom vedea înainte de sfinţirea sa asigurat pentru demersuri laşe ca să intre în cele Sfinte." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 209)

„Preotul trăieşte în mijlocul laturilor întinse din toate părţile pentru virtutea sa. Ce prudenţă, ce privire atentă, ce fineţe de şarpe, ce măsură de limbaj, ce dibăcie şi ce abilitate îi sunt necesare în demersurile sale!

Cel mai adesea preotul este persecutat. El este prada desemnată a oricărei răutăţi a celor răi. Calomnii, injurii, procedee nedrepte, adesea violenţe şi ocări de fapte; el trebuie să se aştepte la totul. Ce va face el? În loc de a rămîne *miel*, se va face el *lup*, răpind în mijlocul lupilor răpitorii? Preotul răzbunător şi mânios pierde şi sufletele şi se pierde şi pe sine însuşi." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 210)

„Ce de duşmani pentru preotul ce stă în contact cu lumea, din spectacolele care se desfăşoară aici, continua imagine a viciului pe care-l are aici sub ochi! Că dacă la această primă piedică se mai adaugă a doua mai grozavă: laudele şi favorurile lumii, cum va scăpa el de o atât de îmbătătoare contagiere, infectare? Totodată lumea îi oferă lui doi duşmani de învins: atracţia bogăţiei, sau contactul josnic cu plebea de jos, grosolană; aici este pumnalul ucigaş al laudei, cel mai tare dintre toate. Dacă preotul devine *omul lumii*, el este pierdut.

Şi el trebuie să trăiască în această lume de care trebuie să fugă! Este mult mai ameninţată sfinţenia lui şi mai grea decât a călugărului în siguranţa chiliei sale!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 211)

PREOŢIA (neîncetata luptă duhovnicească a preotului)

„Cei ce voiesc să vateme o turmă de oi nu se războiesc cu ciobanul, când îl văd că fuge; lasă lupta cu el şi se mulţumesc cu răpirea oilor. Aici, nu. Chiar dacă duşmanii răpesc toată turma, nici aşa nu lasă în pace pe păstor. Dimpotrivă, îl atacă mai cumplit, se înverşunează mai mult împotriva lui şi nu se opresc până ce nu îl înving sau cad ei învinşi." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 3, în vol. *Despre preoţie*, p. 48)

PREOȚIA (chiar și cele mai mici păcate ale preotului ies repede la iveală și vatămă pe mulți)

„Nu-i cu putință să rămână ascunse păcatele preoților. Dimpotrivă, ies repede la iveală chiar cele mai mici păcate." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 78)

„Păcatele credincioșilor de rând, ca și cum ar fi săvârșite în întuneric, pierd numai pe săvârșitorii lor, pe când păcatul unui om de vază și cunoscut de mulți, cum este preotul, vatămă îndeobște pe toți; pe cei slabi îi face și mai slabi pentru ostenelile cele spre virtute, iar pe cei ce vor să fie mai cu luare aminte asupra lor, pe cei care săvârșesc oarecari fapte de virtute, îi face de se mândresc. În afară de asta, păcatele credincioșilor de rând, chiar dacă sunt săvârșite în văzul lumii, nu zdruncină într-un chip deosebit sufletele oamenilor, pe când păcatele celor ce stau în fruntea acestei slujbe, mai întâi sunt cunoscute de toți, apoi, chiar de-s foarte mici, ele par mari față de păcatele mici ale celorlalți. Toți măsoară păcatul nu cu mărimea păcatului săvârșit, ci cu dregătoria celui ce săvârșește păcatul.

De aceea preotul trebuie să se întărească din toate părțile, ca și cu niște arme de oțel, cu zel mare și neîntreruptă supraveghere a vieții sale. Trebuie să se uite mereu în jurul său, ca nu cumva să-i găsească cineva un loc descoperit și nepăzit și să-i dea o lovitură de moarte. Toți stau în jurul lui gata să-l rănească și să-l doboare; nu numai vrăjmașii și inamicii lui, ci chiar mulți din cei ce-i arată pe față prietenie." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 78)

„Hrana focului care arde sufletul preotului, nu sunt smoala, câlții și vreascurile, ci alte materii, cu mult mai complicate ca acestea; că pe suflet nu-l arde focul acela material, ci-l împresoară flacăra atotmistuitoare a invidiei, care se înalță împrejurul lui din toate părțile. Invidia iscodește viața preotului și se năpustește asupra lui mai cu putere de cum se năpustea focul din cuptorul Babilonului asupra trupurilor celor trei tineri. De găsește în viața lui numai o urmă de stuf, adică cel mai mic păcat, flacăra invidiei se lipește iute de el; arde, într-adevăr, partea putredă, dar odată cu ea îi pârlește și-i înnegrește cu fumul ei toată viața, de-ar fi ea mai strălucitoare ca razele soarelui. Atâta vreme cât viața preotului este în toate privințele fără cusur, clevetirile nu-l pot atinge; dar dacă se întâmplă să săvârșească un mic păcat, cum este și firesc, că e om și el și călătorește pe oceanul cel mult înșelător al acestei vieți, nu-i mai sunt de folos celelalte fapte bune ca să-l poată scăpa de gurile acuzatorilor, ci acel mic păcat le pune în umbră pe toate. Toți îl judecă pe preot, nu ca pe un om îmbrăcat cu trup și el, cu fire omenească și el, ci ca pe un înger, slobozit de orice slăbiciune omenească." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 79)

PREOȚIA (căderile preotului)

„Ceilalți oameni, de-ar păcătui de mii de ori, pot dobândi iertare. Dar dascălul, dacă păcătuiește, e lipsit de orice apărare și va primi cea mai mare pedeapsă". (*Omilii la Matei,* omilia XV, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 185)

„Că spune Scriptura: *Cei tari, cumplit se vor certa* (Înț. Sol., 6, 6); și: *Cel care a știut voia stăpânului său și n-a făcut-o se va bate mult* (Luca 12, 47). Deci cu cât cunoști mai mult, cu atât ești mai mult pedepsit. De aceea preotul care face același păcat ca și mireanul nu primește pedeapsa mireanului, ci o pedeapsă mult mai grea". (*Omilii la Matei,* omilia XXVI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 339)

„Orice om care calcă legea merită să fie pedepsit, dar mai ales cel care-i pus să învețe pe alții este drept să fie pedepsit îndoit și întreit; o dată, pentru că el calcă legea; a doua oară, pentru că, fiind dator să îndrepte pe ceilalți, șchioapătă; de aceea este vrednic de o pedeapsă și

mai mare din pricina slujbei sale de cinste; a treia oară, pentru că îi strică pe ceilalți și mai mult prin aceea că, fiind învățător, săvârșește astfel de călcări de lege". (*Omilii la Matei*, omilia LXXII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 821)

„Când un om de rând cade, nu este un scandal pentru Biserică; dar când o persoană a cărei virtute înaltă e pusă ca pildă de urmat, care e cunoscut pretutindeni și admirat în general, cedează ispitei, el cauzează o mare ruină și o însemnată pagubă, nu numai pentru că el cade din înălțime, dar pentru că exemplul său pierde un mare număr care îl luase ca model. Și după cum, când capul sau ochii sunt bolnavi, tot restul corpului lâncezește și rămâne fără acțiune, tot astfel când aceste mari lumini ale creștinismului se întunecă prin păcat și-și pun o oarecare pată, tot corpul Bisericii suferă." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 13)

„De asta s-a rânduit și s-a îngăduit lui Petru să păcătuiască, pentru că avea să i se încredințeze popor mult; pentru ca nu cumva, din pricina firii sale aspre și a lipsei de păcat, să fie neiertător cu frații lui. A căzut în păcat pentru ca, gândindu-se la păcatul lui și la iertarea Stăpânului, să ierte și el pe alții după rânduiala dumnezeiască, potrivit lui Dumnezeu. I s-a îngăduit să păcătuiască celui căruia avea să i se încredințeze Biserica, stâlpului Bisericii, limanului credinței; i s-a îngăduit să păcătuiască lui Petru, dascălul lumii, pentru ca iertarea lui să ajungă pricină iertării altora. Dar pentru ce spun eu asta? Pentru că și noi, preoții, care stăm pe scaun și învățăm, suntem legați cu păcate. De aceea preoția n-a fost încredințată nici îngerilor, nici arhanghelilor - că ei sunt fără de păcat -, ca nu cumva din pricina sfințeniei lor, necruțătoare față de păcat, să trăsnească pe păcătoșii din popor, ci a încredințat dregătoria aceasta unui om dintre oameni, legat și el de plăceri și de păcate, pentru ca, pe temeiul păcatelor sale, să fie bun cu păcătosul când prinde pe cineva în păcat. Dacă preotul ar fi înger și ar prinde pe cineva făcând desfrânare, îndată l-ar ucide, de vreme ce el nu este încurcat cu aceste păcate. De aceea, dacă îngerul ar fi luat puterea preoției, îngerul n-ar fi predicat, ci îndată ar fi ucis; s-ar fi pornit cu urgie asupra unui păcătos, pentru că el nu este ca păcătosul. Acesta a fost motivul pentru care Dumnezeu a încredințat preoția oamenilor; omul, cunoscându-și păcatele lui și știind din experiență ce e păcatul, iartă pe păcătoși și nu se pornește cu mânie împotriva lor, iar Biserica își împlinește astfel rostul ei." (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 547-548)

„După cum focul cearcă tăria metalelor, tot așa și preoția arată cum e sufletul oamenilor; de e supărăcios, mic la suflet, iubitor de slavă, îngâmfat, de are vreun alt cusur, pe toate le descoperă; dezgolește toate cusururile; dar nu le dezgolește numai, ci le face și mai grozave și mai mari. Rănile trupului, când sunt zgândărite, se vindecă mai greu; tot așa și patimile sufletului, când sunt ațâțate și întărâtate, se sălbăticesc mai mult și silesc pe cei ce le au să păcătuiască și mai mult. Îl fac pe cel ce nu ia aminte de sine însuși să îndrăgească slava, să ajungă mândru și să-i placă banii, îl târăsc pe nesimțite spre desfătări, spre petreceri, spre tihnă și trândăveală; și încetul cu încetul îl împing la păcate mai mari decât acestea, la păcatele ce se nasc din acestea." (*Tratatul despre preoție*, cartea a șasea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 144)

„Înainte de vremea profeților, Dumnezeu, voind să arate că mult mai mare pedeapsă se cuvine păcatelor săvârșite de preoți decât celor săvârșite de oamenii de rând, a poruncit ca pentru păcatele preoților să se aducă o jertfă tot atât de mare cât se aducea pentru păcatele întregului popor (Lev., 4, 3, 14). Asta nu arată altceva decât că păcatele preotului au nevoie de mai mare ajutor, tot atât de mare cât ajutorul dat întregului popor. Și n-ar avea nevoie de un ajutor mai mare dacă păcatele lui n-ar fi mai grele; și sunt mai grele, nu prin natura lor, ci prin dregătoria preotului care le săvârșește (Lev., 21, 9).

Dar pentru ce vorbesc de preoţi? Chiar fiicele preoţilor, care nu aveau nici o legătură cu preoţia, erau pedepsite pentru aceleaşi păcate cu mult mai aspru, tocmai din pricină că părinţii lor erau preoţi. Păcatul săvârşit era acelaşi ca şi cel săvârşit de fetele oamenilor de rând - amândouă păcate de desfrânare -, totuşi fiicele preoţilor erau pedepsite cu mult mai aspru.

Vezi cât de lămurit îţi arată Dumnezeu că pedepseşte pe preot cu mult mai mult decât pe credincioşi? Că Dumnezeu, Care pedepseşte pe fiica preotului mai mult decât pe fiicele celorlalţi oameni, din pricina tatălui ei, nici pe tatăl ei, care a fost pricina sporului ei de pedeapsă, nu-l va pedepsi la fel cu ceilalţi oameni, ci cu mult mai mult. Şi pe bună dreptate, că prin păcatul său preotul nu mărgineşte paguba sufletească numai la el, ci vatămă şi sufletele credincioşilor mai slabi care îl văd. Asta vrea să spună şi Iezechiel, când desparte la judecată berbecii de oi (Iez., 34, 17)." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 11, în vol. *Despre preoţie*, p. 148)

„Că de vei greşi deosebi, nimic ca de acest fel nu vei pătimi, iar dacă preot fiind – te-ai prăpădit. Socoteşte câte a suferit, câte a filosofat Moise, câte lucruri bune a arătat. Şi pentru că a greşit numai o greşeală, se pedepsea cu amar. Cu cuviinţă! Că cu paguba celorlalţi s-a făcut aceasta. Pentru aceasta mai amar se pedepsea, nu pentru că s-a făcut arătat, ci pentru că şi de preot era greşeala. Că nu cu aceeaşi muncă ne pedepsim şi pentru greşelile cele arătate şi pentru cele în taină făcute. Că păcatul este acelaşi, iar paguba nu este aceeaşi; iar mai ales nici păcatul. Că nu este aceeaşi în taină şi întru ascuns a greşi, şi arătat. Iar episcopul nu este cu putinţă întru ascuns a greşi. Că iubit lucru este, ca negreşind să se izbăvească de vine, cu cât mai vârtos greşind. Ori de se va mânia, ori de va râde, ori de va pofti odihnă în vis, mulţi sunt cei ce se ocărăsc, mulţi cei ce se smintesc, mulţi cei ce legiuiesc, mulţi cei ce pomenesc de cei mai dinainte şi pe cel de acum îl prihănesc. Şi acestea fac nu vrând să-i laude pe aceia, ci ca să-l împungă pe acesta pomenesc de cei împreună episcopi, de preoţi". (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* pp. 478-479)

PREOŢIA (căderea unor preoţi în păcate grele)

„De i se întâmplă să săvârşească vreun păcat care-l face vrednic de caterisire, să nu aştepte să-l judece alţii, ci s-o ia înaintea judecăţii lor şi să părăsească singur această înaltă slujire. Aşa, îşi va atrage negreşit asupra lui mila lui Dumnezeu, dar dacă se îndărătniceşte să rămână, deşi-i nevrednic, se lipseşte de iertare, şi aprinde şi mai mult urgia lui Dumnezeu, că adaugă un al doilea păcat, şi mai grozav." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 73)

PREOŢII (slujitorii lui Hristos distrug cele ale Lui mai funest decât vrăjmaşii Săi declaraţi)

„Cum să nu te minunezi de iubirea Lui de oameni? Cum să nu te uimească milostivirea Lui? Oamenii lui Hristos distrug pe cele ale lui Hristos mai cumplit decât vrăjmaşii şi inamicii lui Hristos, iar Hristos, tot bun, le face încă bine şi-i cheamă la pocăinţă. Slavă Ţie, Doamne, slavă Ţie! Cât de mare e adâncul iubirii Tale de oameni! Cât de mare e bogăţia răbdării Tale!" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoţie*, p. 84)

PREOŢIA (iubirea preotului pentru păstoriţii săi)

„Eu, îndrăgostit de frumuseţea sufletului vostru, am purtat mereu cu mine frumuseţea lui. Şi după cum pictorii, când fac tabloul cuiva, amestecă fel de fel de culori, tot aşa şi eu am zugrăvit chipul sufletului vostru, amestecând, ca pe nişte felurite culori de virtute, şi râvna voastră la slujbele din biserică, şi ascultarea cu dragoste a predicii, şi bunăvoinţa voastră

pentru predicator, şi toate celelalte fapte bune. Puneam înaintea ochilor minţii mele tabloul acesta, şi el îmi uşura durerea despărţirii. Vă purtam mereu în suflet: şi când stăteam în casă, şi când mă ridicam din pat, şi când eram în călătorie, şi când mă odihneam, şi când ieşeam din casă, şi când intram. Visam mereu chipurile voastre dragi: nu numai ziua, ci şi noaptea mă hrăneam cu aceste chipuri. Trăiam aievea cuvintele lui Solomon: *Eu dorm, dar inima mea veghează.* Nevoia de somn îmi lipea pleoapele, dar tirania dragostei de voi îmi ţinea deschişi ochii minţii mele. De multe ori mi se părea că vorbesc cu voi în vis. Aşa e sufletul! Visează noaptea ce gândeşte ziua. Asta s-a întâmplat şi cu mine. Nevăzându-vă cu ochii trupului, vă vedeam cu ochii dragostei. Nefiind între voi cu trupul, eram printre voi cu dragostea şi-mi sunau mereu în urechi aclamaţiile şi aplauzele voastre." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia întâi, pp. 7-8)

„Pavel, fiind înlănţuit, întemniţat, în faţă cu mii şi mii de primejdii – dar se simţea în temniţă ca într-o livadă –, îşi aducea aminte de fraţii lui şi scria: Precum îmi este drept să cuget aceasta despre voi, pentru că vă am în inima mea, în lanţurile mele, în apărarea mea şi în adeverirea Evangheliei? (Filipeni 1, 7). Pe dinafară lanţul duşmanilor, pe dinăuntru lanţul dragostei de ucenici. Lanţul cel din afară, făurit din fier; lanţul cel dinăuntru, ţesut din dragoste. Pe acela Pavel îl lepăda adeseori, dar pe acesta niciodată nu l-a aruncat. Şi după cum femeile care au născut şi au ajuns mame sunt legate necontenit de copiii pe care i-au născut, oriunde ar fi ele, tot aşa şi Pavel; dar, mai bine spus, Pavel era mai puternic legat de ucenicii lui, cu atât mai mult cu cât naşterile duhovniceşti sunt mai puternice decât naşterile trupeşti. Şi Pavel nu i-a născut numai o dată, ci chiar de două ori pe aceiaşi ucenici, că striga spunând: *Copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii* (Galateni 4, 19). Cu o femeie nu se poate întâmpla niciodată asta, nici n-ar putea naşte din nou acelaşi copil." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia întâi, p. 9)

„În naşterile trupeşti numai trupul suferă dureri; în naşterile cele duhovniceşti durerile nu muncesc pântecele, ci sfâşie însăşi tăria sufletului. Şi ca să afli că naşterile cele duhovniceşti sunt mai chinuitoare, te întreb: Cine a dorit vreodată să sufere iadul pentru copiii pe care i-a născut? Pavel, însă, nu numai că preferă să sufere iadul, dar chiar se roagă să fie anatema de la Hristos numai ca să poată naşte pe iudei pentru Hristos (Romani 9, 3). Pentru ei suferea necontenit durerile naşterii; iar pentru că nu putea să-i nască se plângea, zicând: *Mare îmi este întristarea şi necurmată durerea în inima mea* (Romani 9, 2); iar în altă parte, iarăşi: *Copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi* (Galateni 4, 19)." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia întâi, p. 10)

PREOŢIA (grija preotului pentru păstoriţii săi)

„După cum sporul vostru duhovnicesc îmi dă mai multă îndrăznire şi bogăţia mea duhovnicească este să vă văd propăşind în cele duhovniceşti, strălucind în virtute şi depărtându-vă de cele ce pot a vă vătăma, tot aşa mă umplu de tristeţe şi, ca să spun aşa, ruşinea-mi stăpâneşte sufletul, când vă văd împiedicaţi şi subjugaţi de înşelăciunile drăceşti". (*Omilii la Facere,* omilia VII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 87)

„Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate zidesc (I Cor., 10, 23). Ai văzut pricepere apostolică? Dacă îmi este îngăduit să fac ceva, spune Pavel, şi asta nu mă vatămă cu nimic, totuşi nu vreau să fac lucrul acela, dacă prin el nu zidesc pe semenul meu. Ai văzut ce suflet plin de iubire? Ai văzut că niciodată nu caută pe ale sale, ci prin tot ce face arată că cea mai mare virtute este a te îngriji mult de zidirea semenilor?" (*Omilii la Facere*, omilia VII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 89)

„Aşadar, dacă eu îmi dau toată silinţa, dacă sunt mereu cu luare aminte ca să vă povăţuiesc în fiecare zi pe calea virtuţii, dar voi stăruiţi în aceleaşi păcate, gândiţi-vă cât de mare îmi este durerea şi vouă cât de mare vi-i osânda, ca să nu spun ceva mai mult. Da, eu n-am nici o vină, pentru că n-am lăsat nimic la o parte din cele ce ţin de zidirea voastră sufletească; dar nu mi-i sufletul liniştit, pentru că eu port grija mântuirii voastre. Şi un învăţător, când îşi dă seama că şcolarii săi nu câştigă nimic de pe urma strădaniei sale, se supără şi se amărăşte nu puţin când vede că munceşte în zadar”. (*Omilii la Facere,* omilia XI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 132)

„Un doctor, de-ar da de mii de ori doctorii unui bolnav, dacă bolnavul nu vrea să ia doctoriile, dacă de multe ori se împotriveşte să primească pe doctor, nimeni din cei cu judecată n-are să mustre pe doctor, pentru că doctorul a făcut tot ce I-a stat în putinţă. Tot aşa şi eu; v-am dat doctoria învăţăturii duhovniceşti, dar datoria voastră este, deci, să înduraţi durerile, să primiţi îngrijirile, să scăpaţi de boale şi să vă faceţi deplin sănătoşi. Aşa, făcând, veţi simţi şi voi folosul, iar eu voi avea nu puţină mângâiere, văzând că s-au făcut repede sănătoşi cei ce fuseseră bolnavi mai înainte.” (*Omilii la Facere,* omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 133)

„Ce cuvânt de apărare mai pot avea cei cărora li s-au încredinţat păstorirea turmelor cuvântătoare, care din pricina trândăviei lor nu vor să aibă nici o grijă de oi şi, după cuvântul profetului (Iez., 34, 3-6), în fiecare zi pe unele le junghie, pe altele le văd sfâşiate de fiare, iar pe altele furate de străini? Şi doar aici osteneala e mai mică, iar grija de turmă e uşoară; că numai sufletul trebuie instruit.

Iată ce spune Iacov! *Ziua mă ardea arşiţa, iar noaptea suferearn de frig; şi nu se prindea somnul de ochii mei.*

Cine ar putea spune că pentru mântuirea celor păstoriţi păstorul de suflete înfruntă necazuri şi primejdii? Nici unul din cei de acum n-ar îndrăzni să spună. Numai lui Pavel, dascălul lumii, îi este îngăduit să spună cu îndrăznire acestea şi mai mari decât acestea.

– Dar unde, aş putea fi întrebat, a îndurat Pavel acestea?

– Ascultă-l, că însuşi o spune! *Cine este slab şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte şi eu să nu ard?* (II Cor., 11, 29). Ce iubire de păstor! Căderile altora, spune Pavel, îmi măresc durerile mele. Smintelile altora îmi aprind cuptorul suferinţei mele. Pe Pavel să-l imite toţi cei cărora li s-a încredinţat păstorirea oilor cuvântătoare! Să nu fie mai răi ca Iacov, care a vegheat cu mare grijă oile cele necuvântătoare atâta număr de ani! La păstorirea turmelor de oi de este cineva trândav nu-i vreo vătămare! Dincoace, însă, de se pierde o oaie cuvântătoare sau de e sfâşiată de fiare, paguba e multă, vătămarea e foarte mare, iar osânda nespusă. Dacă Stăpânul nu s-a ferit să-şi verse propriul Său sânge pentru noi, ce iertare mai merită cel care dispreţuieşte pe cei cinstiţi atâta de Stăpân, cel care nu face tot ce-i stă în putinţă pentru paza oilor?” (*Omilii la Facere,* omilia LVII, VI-VII, în col. PSB, vol. 22, pp. 242-243)

„Când vezi un duşman al adevărului, vindecă-l, îngrijeşte-l, reîntoarce-l la virtute. Dă-te tu pildă de viaţă curată; caută să nu poată fi osândite cuvintele tale; apără-l, poartă-i de grijă; fă totul ca să-l îndrepţi imitând pe marii doctori; aceia nu vindecă numai într-un singur chip, ci, când văd că o doctorie nu e de folos, se folosesc de o altă doctorie, apoi de alta; uneori taie rana, alteori o leagă. Şi tu eşti un doctor al sufletelor; foloseşte tot felul de doctorii, după legile lui Hristos, ca să iei plata: şi a mântuirii tale şi a folosului altora. Făcând totul spre slava lui Dumnezeu, eşti şi tu slăvit, că a spus Domnul: *Pe cei ce Mă slăvesc îi voi slăvi, iar cei ce Mă defaimă vor fi defăimaţi* (I Regi 2, 31)”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 367)

„Hristos folosea orice mijloc pentru mântuirea sufletelor, nu numai când vorbea, nici numai când vindeca, nici numai când mustra pe duşmani, ci şi când stătea la masă, pe mulţi

păcătoşi îi îndrepta. Prin asta ne învaţă că orice timp şi orice faptă pot să ne fie de folos pentru a mântui. Deşi cele puse pe masă atunci de Matei erau fructul nedreptăţii şi lăcomiei, totuşi Hristos n-a refuzat să mănânce din ele, pentru că mare era câştigul pe care avea să-l scoată de acolo; de aceea a şi intrat în casă şi a şi stat la masă cu oameni care făcuseră nişte păcate ca acelea. Aşa e doctorul; dacă se îngreţoşează de puroiul bolnavilor nu-i scapă de boală". (*Omilii la Matei,* omilia XXX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 370)

„Dacă doisprezece oameni au plămădit toată lumea, gândeşte-te cât de păcătoşi şi de răi suntem noi, când nu putem aduce la credinţă pe cei ce au rămas, deşi suntem atât de mulţi, deşi suntem destul aluat pentru a plămădi mii de lumi.

Mi s-ar putea însă spune:

- Aceia au fost apostoli!

- Şi ce-i cu asta? N-au trăit şi ei cum trăieşti şi tu? N-au crescut şi ei în oraşe? Nu s-au bucurat de aceleaşi lucruri? N-au avut şi ei câte o meserie? Erau, oare, îngeri? S-au pogorât din cer?

- Nu, dar au făcut minuni!

- Nu minunile i-au făcut pe ei minunaţi! Până când vom întrebuinţa minunile făcute de apostoli ca scuză pentru trândăvia noastră? Uită-te la ceata sfinţilor. Nu strălucesc datorită minunilor. Mulţi au izgonit demoni, dar pentru că au săvârşit fărădelegi, n-au ajuns minunaţi, ci chiar au fost pedepsiţi.

- Atunci, ce i-a făcut mari pe apostoli?

- Dispreţul averilor, dispreţul slavei, despărţirea de toate grijile şi afacerile lumeşti. Dacă n-ar fi făcut asta, ci ar fi fost robii patimilor, chiar dacă ar fi înviat mii de morţi, n-ar fi avut nici un folos, ci ar fi fost socotiţi nişte şarlatani. Aşa că viaţa omului îl face pe om strălucit. Ea atrage harul Duhului. Ce minune a făcut Ioan Botezătorul, cel care a adus la pocăinţă atâtea oraşe? Că n-a făcut nici o minune, ascultă-l pe evanghelist: *Ioan n-a făcut nici o minune* (Ioan 10, 4). Prin ce a ajuns Ilie minunat? Nu prin îndrăznirea lui faţă de împărat? Nu prin râvna lui faţă de Dumnezeu? Nu prin sărăcia lui de bunăvoie? Nu datorită cojocului, peşterii şi munţilor? Minunile le-a făcut după toate acestea". (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 540-541)

„Aşadar, dacă Dumnezeu Se bucură atât de mântuirea unuia din aceştia mici, pentru ce să-i dispreţuieşti pe cei ce sunt atât de dragi lui Dumnezeu, când ar trebui să-ţi dai chiar viaţa pentru unul din ei? Îmi spui că e un neputincios şi un om de rând? Dar tocmai pentru aceasta trebuie să faci totul ca să-l mântui. Că şi Hristos a lăsat cele nouăzeci şi nouă de oi; n-a avut putere mântuirea atâtor oi să acopere pierderea uneia singure. Evanghelistul Luca spune că a luat-o pe umeri (Luca 15, 5) şi că a spus: *Mai mare bucurie se face pentru un păcătos care se pocăieşte, decât pentru nouăzeci şi nouă de drepţi* (Luca 15, 7). A arătat marea Lui grijă de cel pierdut şi prin aceea că pentru el a lăsat pe cei mântuiţi şi prin aceea că Se bucură mai mult de mântuirea lui.

Să nu dispreţuim, dar, sufletele unor astfel de oameni! Pentru sufletele lor a spus Hristos toate cuvintele acestea." (*Omilii la Matei,* omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 690-691)

„Este o încercare mare pãzirea Bisericii, o primejdie mare care are nevoie de multă înţelepciune şi de un curaj ca cel despre care vorbeşte Iisus Hristos, acela ca să-şi dea viaţa pentru oile sale, ca niciodată să nu le părăsească, ca să fie tare să stea în faţa lupului. În aceea se deosebeşte păstorul de mercenar. Acesta se îngrijeşte puţin de oile sale şi nu veghează decât pentru propriul său interes; dar celălalt se uită pe sine însuşi, şi veghează în mod unic numai la mântuirea turmei sale." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXI, 1, p. 296)

„Iisus Hristos, voia să-l întărească pe Petru şi să-i arate că pata lepădării lui era deja ştearsă; pentru aceasta îi încredinţează lui grija conducerii fraţilor săi şi nu-i aminteşte, nu-i

reproşează lepădarea, ci zice: Dacă Mă iubeşti primeşte conducerea fraţilor mei; arată acum iubirea fierbinte pe care ai arătat-o totdeauna şi cu care te slăveşti; viaţa care ai vrut s-o dai pentru mine, dă-o pentru oile mele." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 1, p. 470)

„Domnul îl întreabă pe Petru de trei ori, de trei ori îi dă aceeaşi poruncă, pentru a arăta câtă grijă are el de oi şi că această grijă este cea mai mare dovadă a iubirii pe care poate să i-o dea." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 1, p. 470)

„Să ne gândim şi la păstorii oilor celor din Capadocia, câte suferinţe întâmpină în apărarea acelor dobitoace. De multe ori stau câte trei zile în şir îngropaţi în zăpadă. Se spune că şi cei din Libia nu îndură suferinţe mai mici ca aceia, căci în timp de luni întregi îşi păstoresc oile prin acele pustietăţi întinse şi pline de fiare sălbatice. Deci, dacă avem o astfel de îngrijire pentru animalele necuvântătoare, apoi ce îndreptare vom avea pentru sufletele încredinţate nouă spre păstorire, când noi dormim somnul cel mai adânc? Avem oare timpul de a trândăvi? Avem timpul de a ne linişti? Oare nu este nevoie de multe ori de a ne învârti în jurul lor, şi a ne pune pe noi în pericol de moarte pentru aceste oi? Sau poate nu ştiţi care este însemnătatea şi vrednicia acestei turme? Oare nu pentru ea Stăpânul tău a săvârşit mii de fapte, şi la urmă şi-a vărsat şi sângele Său? Şi tu cauţi odihnă? Dar ce ar putea fi mai rău ca asemenea păstori? Nu înţelegi că în preajma acestor oi stau lupi cu mult mai sălbatici şi mai iuţi decât cei de prin pustiuri? Nu te gândeşti în sinea ta ce fel de suflet trebuie să aibă cel ce voieşte să-şi ia asemenea stăpânire? Oamenii cei care conduc se sfătuiesc şi chibzuiesc pentru lucruri de puţină însemnătate, zi şi noapte la un loc priveghind, şi noi care purtăm lupta pentru cele cereşti, dormim chiar şi în timpul zilei? Dar atunci cine ne va scăpa de osânda pentru asemenea trândăvie? Dacă trebuie de a ne munci trupul şi a suferi mii de rele, apoi oare nu este nevoie de a priveghea neîncetat? Acestea să le audă nu numai păstorii, ci şi oile, ca astfel şi păstorii să se facă mai harnici, iar în acelaşi timp şi păstoriţii să arate toată supunerea şi ascultarea, căci numai acestea vor putea încă mai mult să-i încurajeze pe păstori şi să-i atragă la lucru. Tot aşa şi Pavel a poruncit, zicând: *Ascultaţi pe mai marii voştri şi vă supuneţi lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă, ca să facă aceasta cu bucurie şi nu suspinând, căci aceasta nu v-ar fi de folos* (Evrei 13, 17). Când el zice: *priveghează*, prin această expresie arată şi miile de osteneli, precum şi grijile şi primejdiile prin care trec, căci păstorul cel bun trebuie a fi aşa, după cum şi Hristos îl voieşte; adică să se întreacă cu miile de mucenici care au pătimit pentru El. Păstorul care o dată a murit pentru El, pentru turmă va muri de mii de ori, dacă va fi păstor aşa după cum trebuie a fi. Un asemenea păstor poate să moară în fiecare zi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXIX, pp. 519-520)

„De aceea şi corifeului Apostolilor, care Îl iubea mai mult decât ceilalţi, aceasta i-a încredinţat, după ce mai întâi a fost întrebat dacă Îl iubeşte, ca tu să afli că înaintea tuturor celorlalte el a pus ca dovadă a dragostei îngrijirea de păstoriţi, căci această îngrijire are nevoie de un suflet tânăr şi sprinten în luptă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXIX, p. 520)

„Aceasta este mai cu seamă însuşirea de căpătâi a dascălului plin de forţă, ca el nu numai prin cuvânt, ci şi prin rugăciuni să folosească ucenicilor. De aceea şi zicea: *Iar noi vom stărui în rugăciune şi în slujirea cuvântului* (Faptele Apostolilor 6, 4)." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXXII, p. 553)

„Şi al cărui lucru va rămânea, carele a zidit plată va lua, iar al cărui lucru va arde, se va păgubi, deşi dacă ceea ce spune aici este cu privire la ucenici şi la dascăli, nu ar trebui ca să se păgubească, fiindcă a cui este vina dacă ucenicii n-au ascultat?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, p. 93)

„*Fiecare va lua plata sa după osteneală*, nu după sfârşitul sau rezultatul lucrului, ci după osteneală. Căci ce sunt eu vinovat dacă nu sunt cu băgare de seamă cei ce mă ascultă?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, p. 93)

„*Tuturor toate m-am făcut, ca oricum pre vreunii să mântuiesc.* Ai văzut exageraţie la dânsul? Tuturor s-a făcut toate, nu aşteptând doar ca pe toţi să mântuiască, ci *măcar puţin din ei să-i mântuiesc* – zice. *Slujba şi râvna mea ce am pus-o a fost atât de mare, încât puteau şi toţi să se mântuiască, şi cu toate acestea, eu nu am nădăjduit că se vor mântui toţi.* Vorba aceasta este foarte însemnată, căci este plină de buna lui voire, şi încă voire fierbinte. Fiindcă şi cel ce seamănă, seamănă peste tot locul, şi deşi nu a încolţit toată sământa, totuşi el a făcut ceea ce a trebuit să facă. Zicând deci de numărul cel mic al celor mântuiţi, iarăşi pune particula *oricum* sau *cel puţin*, prin care mângâie pe cei ce se întristează pentru cei nemântuiţi. Că dacă nu este cu putinţă a încolţi toată sământa, cu toate acestea şi a se pierde toată este cu neputinţă. Pentru aceea zice *ca oricum*, că adică cel ce se osteneşte cu atâta râvnă şi căldură este mai presus de orice îndoială că va reuşi.

Şi aceasta fac pentru Evanghelie, ca împreună-părtaş ei să mă fac (1 Cor. 9, 23), adică *să se vadă că am făcut ceva şi de la mine, şi astfel să mă împărtăşesc cununilor celor date credincioşilor* (...) prin cuvintele *ca împreună-părtaş Evangheliei să mă fac*, adică *să pot a mă împărtăşi şi eu cu cei ce cred în Evanghelie.* Ai văzut smerenie? Cum el care a întrecut pe toţi cu ostenelile, când este vorba de răsplată se pune pe sine ca pe unul din cei mulţi? De aici însă este sigur că după cum cu ostenelile a întrecut pe toţi, tot asemenea şi cu răsplata covârşeşte pe mulţi. Şi cu toate acestea el nu cere a se bucura de întâietate, ci îi place, dacă s-ar putea, ca să se împărtăşească şi el din cununile celorlalţi. Acestea le spunea nu pentru că făcea aşa pentru plată, ci pentru ca să mişte pe aceia şi cu astfel de nădejdi să-i îndemne a face totul pentru fraţi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, pp. 230-231)

„Şi ştiu că acestea le vorbesc în zadar, însă nu voi înceta a vă vorbi, că dacă poate nu veţi asculta cu toţii, apoi fireşte că nici cu toţii nu vă veţi împotrivi, sau mai bine zis, chiar dacă şi cu toţii vă veţi împotrivi şi nu veţi asculta, apoi atunci şi plata mea va fi mai mare, în acelaşi timp şi osânda voastră va fi mai mare. Deci ca acestea să nu se întâmple, eu nu voi înceta a vă vorbi, că poate prin înşiruirea aceloraşi vorbe vă voi îmboldi cumva." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 290)

„Eu iubesc foarte mântuirea voastră." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 461)

„... şi în sarcina ta ţi se va pune un mare păcat; acela adică că, văzându-l pe fratele tău rătăcit, tu nu l-ai îndreptat. Căci după cum legea Iudeilor, nu trebuie a trece cu vederea nici vita cea de sub jug a duşmanului, dar încă cel ce nu vita, ci chiar sufletul prietenului şi a fratelui său îl trece cu vederea, ce iertare va avea? Nu este de ajuns spre îndreptăţirea noastră faptul că acela are minte, fiindcă şi noi de multe ori sfătuind pe alţii, totuşi deseori nu am fost destoinici nici pentru noi, şi nici că am fost mai folositori. Apoi aceasta cugetă şi pentru cel ce păcătuieşte, că poate este mai firesc a primi un sfat bun de la tine decât de la dânsul şi, prin urmare, nu zice: *Ce mă priveşte pe mine?* Teme-te de păţania celui dintâi care a zis această vorbă, căci cuvintele: *Nu cumva sunt păzitorul fratelui meu?* (Fac. 4, 9) la aceasta tocmai duce, ca şi vorba *Ce mă priveşte pe mine?*

De aici se nasc toate relele, că adică cele ale trupului nostru le credem străine de noi. Ce spui? Nu-ţi pasă defel ceea ce face fratele tău? Dar atunci de cine-ţi pasă? De necredincios, de cel ce se bucură, saltă şi-l ia în râs? De diavolul care-l împinge la rele şi-l trânteşte jos? *Şi de unde este învederat, zici tu, că eu îl ajut pe dânsul zicându-i şi sfătuindu-l cu cele trebuitoare?* De unde se vădeşte că-l vei ajuta? Dar şi aceasta este cea mai de pe urmă prostie, ca

sfârşitul fiind nesigur, tu să-ţi iei asupră un păcat. Iată că şi Dumnezeu, care vede viitorul, de multe ori a zis, şi acela nu a făcut, şi totuşi nici aşa nu s-a depărtat de el, deşi ştia că nu-l va încredinţa. Deci dacă cel ce a văzut că nu va face nimic mai mult nu a contenit de a-l îndrepta, apoi tu, care nu ştii viitorul defel, ce îndreptăţire vei avea moleşindu-te şi dormitând? De multe ori cei ce au încercat aceasta au izbutit, ba încă de multe ori după ce se deznădăjduiseră au izbutit. Şi chiar dacă nu ai făcut nimic mai mult, tu totuşi ţi-ai făcut datoria.

Aşadar, nu fii neomenos şi fără milă, şi nici nepăsător faţă de fratele tău care păcătuieşte. Cum că vorbele acelea că *nu-mi pasă, şi nu mă priveşte* sunt izvorâte din cruzime şi lene, aceasta se învederează de acolo. Pentru ce, de pildă, când un mădular al trupului tău este bolnav, tu nu zici: *Ce-mi pasă?* – ci totul faci ca astfel, chiar dacă cu nimic nu te-ai folosi, totuşi să nu ai cuvânt a te învinovăţi pe sineţi că ai trecut cu vederea ceva din cele ce erai dator a face. Apoi dacă noi ne îngrijim atât de mult de mădularele trupului nostru, oare de ale lui Hristos să nu ne îngrijim? Dar de ce iertare sunt vrednice asemenea fapte? Că dacă nu te voi încredinţa pe tine, zicându-ţi *Îngrijeşte-te de mădularul tău*, cel puţin de frică poate te vei face mai bun, amintindu-ţi că şi tu eşti mădularul trupului lui Hristos. Şi atunci cum să nu fie vrednic de frică faptul că vezi trupul lui rănit şi-l treci cu vederea? Când sluga sau măgarul tău ar avea răni împuroiate pe trup, nu ai suferi ca să-l vezi şi să-l treci cu vederea – şi trupul lui Hristos văzându-l plin de râie şi de răni, tu îl treci cu vederea? Şi nu le crezi acestea vrednice de mii de trăsnete? Pentru aceea toate sunt anapoda, din pricina neomeniei noastre, din pricina lenevirii noastre." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, pp. 473-474)

„... şi în sarcina ta ţi se va pune un mare păcat; acela adică că, văzând pe fratele tău rătăcit, tu nu l-ai îndreptat. Căci dacă după legea iudeilor, nu trebuie a trece cu vederea nici vita cea de sub jug a duşmanului, dar încă ce nu vita, şi chiar sufletul prietenului ţi a fratelui său îl trece cu vederea, ce iertare va avea? Nu este de ajuns spre îndreptăţirea noastră faptul că acela are minte fiindcă şi noi de multe ori sfătuind pe alţii, totuşi deseori nu am fost destoinici nici pentru noi, şi nici că am fost mai folositori. Apoi aceasta cugetă şi pentru cel ce păcătuieşte, că poate este mai firesc a primi un sfat bun de la tine decât de la dânsul şi, prin urmare, nu zice: *Ce mă priveşte pe mine?*. Teme-te de păţania celui dintâi care a zis această vorbă, căci cuvintele: *Nu cumva sunt păzitorul fratelui meu* (Fac. 4, 9) la aceasta tocmai duce, ca şi vorba *Ce mă priveşte pe mine?*

De aici se nasc toate relele, că adică ale trupului nostru le credem străine de noi, ce spui? Nu-ţi pasă defel ceea ce face fratele tău? Dar atunci de cinei pasă? De necredincios, de cel ce se bucură, saltă şi-l ia în râs? De diavolul care-l împinge la rele şi-l trânteşte jos? *Şi de unde este învederat, zici tu, că eu îl ajut pe dânsul zicându-i şi sfătuindu-l cu cele trebuitoare?* De unde se vădeşte că-l vei ajuta? Dar şi aceasta este cea mai de pe urmă prostie, ca sfârşitul fiind nesigur, tu să-ţi iei asupră un păcat. Iată că şi Dumnezeu, care vede viitorul, de multe ori a zis, şi acela nu a făcut, şi totuşi nici aşa nu s-a depărtat de el, deşi ştia că nu-l va încredinţa. Deci dacă cel ce a văzut că nu va face nimic mai mult nu a contenit de a-l îndrepta, apoi tu, care nu ştii viitorul defel, ce îndreptăţire vei avea moleşindu-te şi dormitând? De multe ori cei ce au încercat aceasta au izbutit, ba încă de multe ori după ce se deznădăjduiseră au izbutit. Şi chiar dacă nu ai făcut nimic mai mult, tu totuşi ţi-ai făcut datoria.

Aşadar, nu fii neomenos şi fără milă, şi nici nepăsător faţă de fratele tău care păcătuieşte. Cum că vorbele acelea că *nu-mi pasă, şi nu mă priveşte* sunt izvorâte din cruzime şi lene, aceasta se învederează de acolo. Pentru ce, de pildă, când un modular al trupului tău este bolnav, tu nu zici: *Ce-mi pasă* — ci totul faci ca astfel, chiar dacă cu nimic nu te-ai folosi, totuşi să nu ai cuvânt a te învinovăţi pe sineţi că ai trecut cu vederea ceva din cele ce erai dator a face. Apoi dacă noi ne îngrijim atât de mult de mădularele trupului nostru, oare de ale lui Hristos să nu ne îngrijim? Dar de ce iertare sunt vrednice asemenea fapte? Că dacă nu te

voi încredința pe tine, zicându-ți *Îngrijește-te de mădularul tău,* cel puțin de frică poate te vei face mai bun, amintindu-ți că și tu ești mădularul trupului lui Hristos. Și atunci cum să nu fie vrednic de frică faptul că vezi trupul lui rănit și-l treci cu vederea? Când sluga sau măgarul tău ar avea răni împuroiate pe trup, nu ai suferi ca să-l vezi și să-l treci cu vederea — și trupul lui Hristos văzându-l plin de râie și de răni, tu îl trecu cu vederea? Și nu le crezi acestea vrednice de mii de trăsnete? Pentru aceea toate sunt anapoda, din pricina neomeniei noastre, din pricina lenevirii noastre." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, pp. 473-474)

„Căci noi toate facem spre bucuria voastră, și pentru această bucurie ne silim, de vreme ce și noi ne împărtășim de dânsa." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IV, p. 46)

„Aceasta este viață, aceasta mângâiere, aceasta este bucuria dascălului care are minte: propășirea spre bine a ucenicilor.

Nimic nu arată atâta pe un stăpânitor ca iubirea de cei stăpâniți - fiindcă și pe tată nu-l face numai faptul că a născut, ci că a și iubi după ce a născut. Deci dacă unde este firea, și încă este atâta trebuință de dragoste, apoi cu atât mai mult unde este harul. Astfel au strălucit toți cei vechi. Câți dintre evrei au fost slăviți, de aici s-au arătat așa. Astfel s-a arătat Samuil mare, zicând: *Să nu-mi fie mie a păcătui lui Dumnezeu, încetând a mă ruga pentru voi* (1 Imp., 12, 23). Astfel s-a arătat David, astfel Avraam, astfel Ilie, astfel fieștecare dintre drepții din Legământul Nou și din cel Vechi. Că și Moisi, părăsind bogății și comori nespuse pentru cei stăpâniți, a voit mai bine a suferi rele împreună cu norodul lui Dumnezeu, în vreme ce mai înainte de hirotonia sau alegerea lui la această vrednicie era căpetenie a norodului prin faptele sale. Pentru aceea cu multă nerozie zicea către dânsul acel evreu: *Cine te-a pus pe tine stăpân și judecător preste noi?* (Ieș., 2, 14). Ce spui? Vezi faptele și te îndoiești de numirea aceasta? Ca și cum cineva, văzând un doctor strălucit tăind și legând un mădular bolnav al trupului, i-ar zice: *Și cine te-a pus pe tine doctor și ți-a poruncit a tăia*? Meșteșugul, prietene, cum și boala ta, i-ar răspunde doctorul. Tot asemenea și pe Moise știința sau meșteșugul de a stăpâni l-a făcut așa precum este.

Căci, iubiților, a stăpâni este un meșteșug - iar nu numai o vrednicie – și încă un meșteșug mai înalt decât toate meșteșugurile din lume. Dar dacă stăpânirea celor din afară este meșteșug și știință mai bună decât toate, apoi cu atât mai mult este stăpânirea celor duhovnicești. Căci cu atât mai bună este stăpânirea aceasta decât aceea, cu cât și aceea este mai bună decât altele, și mai bine zis, cu mult mai bună." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 146)

„Aceasta este iubire părintească, ca înaintea laudelor noastre să protimisim (să preferăm) mântuirea ucenicilor; aceasta mai cu seamă ne scapă de legăturile trupului și ne face a zbura de la pământ la cer." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIX, p. 260)

„Am arătat (eu, Pavel – n.n.) către voi îndelungă-răbdare, am amânat pedeapsa, nu am tăiat pe nimeni de la Biserică, am rugat, am sfătuit, am înfricoșat, am amenințat, ca astfel din toate părțile să vă adun și să vă îndemn la pocăință." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXX, p. 264)

„Meritul dascălilor nu e de a căuta onoare, nici slavă din partea celor mai mici, ci mântuirea lor, și pentru aceasta a face totul; iar acela care caută altfeliu de lucruri, nici că se poate numi dascăl, ci tiran. Nu doară pentru aceasta te-a pus Dumnezeu peste dânșii, pentru ca tu să te bucuri de o mai mare îngrijire, ci pentru ca cele ale tale să fie date la o parte toate, iar cele ale lor să fie bine îngrijite și edificate. Aceasta e treaba dascălului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia VIII, p. 71)

„Că dacă fericitul Iacov, ziua şi noaptea se trudea cu paza turmelor, cu atât mai mult trebuie a face cel ce i s-a încredinţat sufletele altora spre pază, care, chiar de ar fi lucrul cât de greu, sau oricât de înjosit, el trebuie a face totul, având înaintea ochilor un singur lucru: mântuirea discipolilor şi slava lui Dumnezeu ce va rezulta de aici." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 182)

„Eu nu numai în biserică, ci şi acasă, mai înainte de orice, fac către Dumnezeu rugăciunea mea pentru sănătatea voastră sufletească şi trupească. Altă rugăciune nici nu este mai bună pentru un preot, decât a se ruga lui Dumnezeu pentru câştigarea celor bune de către păstoriţii săi, mai înainte de a se ruga pentru sine. Dacă Iov, sculându-se în fiecare dimineaţă, de îndată făcea rugăciuni pentru fiii săi trupeşti, apoi cu cât mai mult oare nu suntem noi datori de a face aceasta pentru fiii cei duhovniceşti?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 326)

„Şi eu am născut pe mulţi dintre voi (duhovniceşte – n.n.), însă după aceasta am simţit durerile. Mamele trupeşti mai întâi simt durerile facerii, şi apoi vine facerea, dar aici, în naşterile duhovniceşti, durerile se ţin într-una până la suflarea cea mai de pe urmă, ca nu cumva cel născut să fie vreo stârpiciune, ceea ce doresc foarte mult să nu se întâmple." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 329)

„Preotul este ca un părinte obştesc al întregii lumi. Se cuvine deci ca el să se îngrijească de toţi fără excepţie, ca şi Dumnezeu, Căruia el Îi slujeşte în cele sfinte." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 67)

„... aceasta înseamnă a ţine dregătoria, adică a nu cruţa nimic pentru îngrijirea părintească a păstoriţilor." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 168)

„Astfel trebuie a se găsi dascălul; el să nu caute spre cinstea personală, ci să se gândească la interesul obştesc." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 140)

„Când trupul unui mort stă de faţă, tu voieşti ca toţi să jelească împreună cu tine, iar pe cei ce nu plâng îi crezi ca antipatici ţie, şi un suflet pierdut zici ca să nu-l plâng? Dar nu pot fi părinte fără să lăcrimez, căci sunt părinte ce are dragoste părintească." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIII, p. 283)

„Şi pentru unul a murit Hristos. Şi tu nu te îngrijeşti de acela pentru care a murit Hristos?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 357)

„Doar un lucru mă macină: propăşirea celor care mă ascultă." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre «Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta»,* p. 30)

„Nu vreau să se mântuiască puţini, ci toţi. Şi dacă un singur rătăcit se pierde, mă pierd şi eu, şi mă văd următor acelui păstor care avea nouăzeci şi nouă de oi, dar a alergat după cea pierdută." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre «Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta»,* p. 33)

„Când Domnul l-a întrebat: *Petre, Mă iubeşti*? şi când Petru i-a răspuns: *Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc,* Hristos nu i-a spus: *Azvârle averile, posteşte, du viaţă aspră, învie morţi, izgoneşte demoni!* Nu i-a spus nimic din acestea, nici nu i-a spus să facă alte minuni, nici alte fapte mari! Nu! A trecut peste toate astea şi i-a spus: *Dacă Mă iubeşti, paşte oile Mele* (Ioan 21, 16). A grăit acestea nu numai pentru că voia să ne arate care-i cel mai mare semn al

dragostei noastre pentru El, ci a făcut din dragostea pe care Petru o arăta pentru oi, cea mai mare dovadă a dragostei lui pentru Hristos, ca şi cum ar fi zis: *Cel ce iubeşte oile Mele, pe Mine Mă iubeşte.*

Uită-te câte a îndurat Hristos pentru turma aceasta! S-a făcut om, a luat chip de rob, a fost scuipat, a fost pălmuit, în urmă nu S-a ferit nici de moarte, şi încă o moarte plină de ocară, căci pe cruce Şi-a vărsat sângele. Prin urmare, dacă vrei să fii lăudat de Hristos, poartă grija de oile acestea, caută folosul cel de obşte, îngrijeşte-te de fraţii tăi! Nu este o faptă mai de preţ înaintea lui Dumnezeu decât aceasta! De aceea şi în altă parte Domnul spune: *Simone, Simone, Satana a cerut să te cearnă ca pe un grâu; dar eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credinţa ta* (Luca 22, 31-32). *Ce-mi dai, Petre în schimbul acestei purtări de grijă ce o am faţă de tine?* Oare ce-i cere Domnul lui Petru în schimb? *Şi tu,îi spune Domnul, când te vei întoarce, întăreşte pe fraţii tăi* (Luca 22, 32). Tot aşa spune şi Pavel : *Fiţi următori ai mei, cum sunt şi eu al lui Hristos* (I Cor., 11, 1).

- Dar cum ai ajuns, Pavele, următor al lui Hristos?

- *Plăcând tuturor întru toate şi necăutând folosul meu, ci pe al celor mulţi, ca să se mântuiască* (I Cor., 10, 33)". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 97)

„Căci dacă Hristos, zicea el (Episcopul Flavian al Antiohiei – n.n.) S-a dat Însuşi pentru noi, prin ce motiv am fi vrednici de iertare noi, care avem încredinţată păstorirea unui popor aşa de mare, dacă nu alegem toate mijloacele şi nu suferim pentru ajutorarea celor ce ne sunt încredinţaţi?

Căci dacă patriarhul Iacov, zicea el, însărcinat de a păzi turme, oi lipsite de raţiune şi obligat să dea socoteală unui om, petrecea nopţile fără să doarmă (Geneza 31, 40), suferea căldura, frigul şi toate intemperiile timpului pentru ca să nu piardă nici una, cu mult mai ales noi, puşi peste oi, nu lipsite de raţiune, ci spirituale, şi având să dăm socoteală nu unui om, ci lui Dumnezeu Însuşi, trebuie să nu ne temem de nimic sau să nu întoarcem spatele acelora care pot să ajute turmei noastre; cu cât mai mult preţuieşte această turmă decât cea a lui Iacov, cât de mult preţuiesc oamenii faţă de animale şi cât de mult Domnul faţă de oameni: cu atât mai mare grijă şi căldură trebuie să arătăm." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 53)

„Să nu mi se spună că mulţi s-au îndreptat; nu e vorba de asta, ci e vorba ca toţi să se îndrepte. Cât timp nu voi izbuti aceasta, nu voi putea răsufla. Păstorul acela care avea o sută de oi şi pierduse doar una, n-a simţit nici o plăcere pentru cele nouăzeci şi nouă, până ce n-a găsit pe cea rătăcită şi a adus-o iar la turmă. Nu vezi că şi cu trupul se întâmplă la fel? Căci dacă, lovind, suceşti măcar numai o unghie, tot trupul simte dureri, din pricina acestui mădular. Să nu zici aşadar: *Au rămas doar puţini care nu s-au îndreptat*, ci mai de grabă vezi ca aceşti puţini să nu strice pe mulţi alţii. Căci şi la Corint numai unul se dedase desfrâbălării şi totuşi Pavel aşa se văita, de parcă s-ar fi prăpădit toată cetatea." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 55-56)

„Dacă nu vrea, nu-i din pricina mea, ci din pricina învârtoşării lui. Şi Hristos a avut doisprezece ucenici, şi unul a ajuns vânzător (Luca 6, 16), dar nu din pricina lui Hristos, ci din pricina voinţei lui stricate. Şi Elisei a avut un ucenic iubitor de arginţi (IV Regi 5, 20-27); dar nu din pricina slăbiciunii dascălului, ci din pricina trândăviei ucenicului. Eu arunc seminţele. Dacă pământul care primeşte e gras, dă şi rod; dar dacă e piatră neroditoare, eu n-am nici o vină. Fie că mă asculţi, fie că nu mă asculţi, eu nu voi conteni să-ţi cânt cântarea duhovnicească şi să-ţi oblojesc cu învăţătura rănile, ca să nu aud în ziua aceea: *Slugă vicleană, trebuia să dai argintul meu la zarafi* (Matei 25, 26-27)." (*La Sfântul sfinţitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat,*

cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat", II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 519-520)

„Iar dacă s-ar întâmpla să nu-mi ajung scopul, voi avea cel puţin câştigul că n-am să mă pot acuza că am tăcut. Nu voi fi mai rău decât cei ce călătoresc pe mare. Aceştia, când văd pe alţi călători în primejdie de moarte, purtaţi pe scânduri în voia valurilor din pricină că le-a fost sfărâmată corabia de furtună, caută să salveze de la înec nişte oameni necunoscuţi, dar cunoscuţi numai după nenorocirea în care se zbat; coboară frânghii, dau drumul ancorei şi îi iau în bărci. Dacă însă cei naufragiaţi nu vor să primească ajutorul dat, nimeni n-ar putea să-i învinuiască de pierderea lor pe cei care au încercat să-i scape de la înec." (*Către acelaşi Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 388)

„O, omule, tu când cazi în boală pofteşti să te mângâie toţi şi să le fie milă de tine, iar pe cei ce îi vezi că nu le este milă de tine îi huleşti ca pe nişte nemilostivi şi apoi sufletul tău îl vezi în muncă şi-mi zici să nu plâng? Iar eu nu pot să nu plâng, că sunt părinte iubitor de fii, că măcar de aţi putea să vedeţi para din inima mea şi văzând-o aţi cunoaşte durerea ce-o am pentru voi şi ca o văduvă când îşi pierde copilul mai multă durere am eu pentru voi, care sunteţi poporul şi turma lui Hristos, văzându-vă pe toţi în zavistie şi ocărându-vă unul pe altul şi petrecând toată vremea voastră în răutate, iar nu în bunătate." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 43)

„Dacă păstorul (Matei 18, 12) pentru o singură oaie rătăcită străbate munţi şi locuri neumblate, cum să nu arate râvnă multă când e vorba să scoată oi multe din trândăvie şi să le întoarcă de la rătăcire? Hristos nu dispreţuieşte nici pe cei puţini. Ascultă că Însuşi o spune: *Nu este voia Tatălui Meu ca să piară vreunul dintre aceştia mici* (Matei 18, 14). Nici numărul mic, nici starea noastră umilă nu-L fac să dispreţuiască mântuirea noastră." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi la «Crezut-am, pentru aceea am grăit...»*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 266-267)

„*Nu vreau să nu ştiţi voi, fraţilor, că de multe ori m-am gândit să vin la voi, dar am fost împiedicat până acum, ca să am puţin rod şi între voi, ca şi între celelalte neamuri. Dator sunt şi elinilor şi barbarilor, şi înţelepţilor şi neînţelepţilor* (Rom., 1, 13-14). În fiecare zi se îngrijea de ceea ce fac macedonienii, de ceea ce fac corintenii, filipenii, capadocienii, galatenii, atenienii, locuitorii Pontului, toţi oamenii! Dar cu toate că i se încredinţase tot pământul, nu se îngrijea numai de neamuri, ca un tot, ci şi de fiecare om. Scria când o Epistolă pentru Onisim, când o alta pentru desfrânatul din Corint. Nu se uita că păcătosul sau cel ce avea nevoie de ajutor era un singur om. Nu! Se uita că este om; om, fiinţa cea mai de preţ a lui Dumnezeu, pentru care Tatăl nu a cruţat nici chiar pe Fiul Său (Ioan 3, 16; Rom., 8, 32)." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 336)

„Să nu-mi spui mie că e un rob fugar cutare, un tâlhar, un hoţ, plin de mii şi mii de păcate, sau că este sărac, un om de lepădat, de rând şi de nimica. Ci gândeşte-te şi pentru el a murit Hristos, şi ţi-e de ajuns temeiul acesta ca să-i porţi de grijă. Gândeşte-te ce valoare trebuie să aibă acela pe care Hristos l-a preţuit atât, încât nici sângele Său nu Şi l-a cruţat! După părerea mea, dacă un rege ar prefera să se jertfească pentru cineva, apoi n-am mai căuta altă dovadă pentru valoarea omului aceluia. Moartea regelui e dovadă îndestulătoare pentru dragostea ce-i poartă. Acum, însă, nu un om, nici un înger, nici un arhanghel, ci Însuşi Stăpânul Cerurilor, Însuşi Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu a luat trup şi S-a jertfit pentru noi. Nu vom face oare totul, nu vom iscodi totul, ca să se bucure de toată grija noastră omul, cel care a fost atât de mult cinstit de Dumnezeu? Ce iertare vom avea? Ce cuvânt de apărare? Asta a vrut să arate şi

Pavel prin cuvintele: *Nu pierde cu mâncarea ta pe acela pentru care a murit Hristos* (Rom., 14, 15). Vrând Pavel să-i mişte, să-i facă râvnitori şi să-i înduplece să se îngrijească de semeni pe cei ce îi dispreţuiesc pe fraţi şi-i trec cu vederea ca pe nişte neputincioşi, a pus moartea Stăpânului în locul oricărei dovezi." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 336-337)

„Că Pavel era unit cu ucenicii săi nu mai e nevoie nici de dovadă, nici de cuvânt, o dată ce se îngrijea de ei chiar când era în lanţuri şi murea pentru ei în fiecare zi, arzând de dor." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 337)

PREOŢIA („voi sunteţi lauda apostoliei mele")

„Virtutea voastră este atât de importantă, încât nu doar pe voi vă salvează, ci mă face şi pe mine mai strălucit." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, p. 162)

PREOŢIA (ascultarea faţă de cei din clerul bisericesc)

„Şi voi, cunoscând necazul şi oboseala păstorului, ajutaţi-l cu rugăciunile voastre, cu sârguinţa, cu bunăvoinţa, cu dragostea, ca astfel şi noi să fim lauda voastră, iar în acelaşi timp şi voi să fiţi lauda şi mândria noastră." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXIX, p. 520)

PREOŢIA (cinstea datorată celor din cler)

„Şi le-a pus lor Iosif legea aceasta, ca să dea a cincea parte lui Faraon, afară de pământul preoţilor (Fac., 47, 26).

Să audă ce grijă aveau cei din vechime de preoţii idolilor! Să se înveţe să dea măcar o cinste asemănătoare celor ce li s-a încredinţat săvârşirea liturghiei Dumnezeului universului. Dacă aceea, nişte rătăciţi şi nişte închinători de idoli, cinsteau atâta preoţii lor, pentru că socoteau că prin asta idolii îi vor răsplăti, de ce osândă nu sunt vrednici cei care nu dau preoţilor cinstea cuvenită? Sau nu ştiţi că cinstea trece la Stăpânul universului? Nu te uita la preotul care primeşte cinstea! Nu din pricina preotului trebuie să cinstiţi pe preot, ci din pricina Aceluia Căruia preotul Îi slujeşte, pentru ca şi de la Acela să primeşti răsplată cu îmbelşugare. De aceea şi Hristos a zis: *Cel ce a făcut unuia din aceştia Mie Mi-a făcut* (Matei, 25, 40) şi: *Cel ce primeşte pe prooroc în nume de prooroc, plată de la prooroc va primi* (Matei, 10, 41). Crezi, oare, că Stăpânul îţi ascultă cererile şi te răsplăteşte pentru vrednicia sau nevrednicia preotului? Nu! Pentru râvna ta te încununează sau te osândeşte! Şi după cum cinstea pe care o dai preoţilor îţi dă multă îndrăznire – că Dumnezeu socoteşte ca dată Lui cinstea pe care o dai preotului – tot aşa şi dispreţul pe care-l dai preoţilor îţi aduce de sus mare osândă. Că după cum Dumnezeu socoteşte că-l cinsteşti pe El când cinsteşti pe preot, tot aşa şi cu dispreţul. Cunoscând acestea să nu dispreţuim niciodată slujirea preoţilor lui Dumnezeu. Nu spun asta pentru a-i susţine atât pe ei cât pentru voi, pentru că vreau ca voi să aveţi câştig în tot ce faceţi". (*Omilii la Facere,* omilia LXV, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 320-321)

„Dacă Dumnezeu făgăduieşte împărăţia cerurilor celor care ajută şi au milă de cei săraci şi de cei aruncaţi pe stradă şi dacă socoteşti ajutorul dat acelora ca dat Lui, că spune: *Veniţi binecuvântaţii Părintelui Meu, că am flămânzit şi Mi-aţi dat să mănânc* (Matei, 25, 34), apoi

cu mult mai mult va răsplăti, nu numai cu atâta răsplată, ci cu mai multă, pe cei care suferă pentru Dumnezeu şi cinstesc pe preoţi, că iubitorul de oameni Dumnezeu e mult mai darnic decât noi. Să nu fim, dar, mai răi decât păgânii, care, de dragul religiei lor, dau atâta cinste preoţilor lor, ci, pe cât de mare deosebirea între rătăcirea lor şi adevărul nostru, între preoţii lor şi preoţii lui Dumnezeu, tot atât de mare trebuie să fie şi cinstea pe care le-o dăm, pentru ca să putem primi bogate răsplătiri de sus". (*Omilii la Facere,* omilia LXV, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 321-322)

„Preotul ţine locul lui Hristos şi trebuie să-l primim cu toată dragostea în inima noastră". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 401)

„Dumnezeu adaugă răsplăţile cele mari celor ce-i primesc pe slujitorii Săi şi care le fac bine şi câştigul pe care-l avem noi dintr-o asemenea purtare este imediat. Căci Iisus Hristos zice: *Cel ce vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte; şi cine Mă primeşte pe Mine, primeşte pe Cel ce M-a trimis pe Mine.* A-L primi pe Iisus Hristos, a-L primi pe Tatăl Său, oare cu ce se poate asemăna această fericire?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXII, 1, p. 365)

„Să facem tot efortul nostru şi să nu cruţăm nimic pentru a-L avea cu noi pe Duhul Sfânt şi să-i cinstim mult pe cei ce au fost însărcinaţi cu lucrarea Lui, căci demnitatea preoţiei este mare. *Păcatele vor fi iertate,* zice Iisus Hristos, *cărora le veţi ierta*; pentru aceasta, zice Sfântul Pavel: *Ascultaţi pe conducătorii voştri şi vă supuneţi lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre* (Evr., 13, 17)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 461)

„Să ne temem de Dumnezeu, să-i respectăm pe preoţii Săi, să le dăm tot felul de datorii, ca faptele noastre cele bune şi cinstea şi respectul pe care-l dăm lor, să ne facă să obţinem de la Dumnezeu o răsplată mare, prin harul şi bunătatea Domnului nostru Iisus Hristos." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 462)

„Dacă Mântuitorul, vorbind despre învăţătorii iudeilor, zice că de vreme ce stau pe scaunul lui Moise, e drept de a fi ascultaţi de învăţăcei, deşi aveau fapte viclene, pe care ordonă de a nu le imita învăţăceii, de ce iertare pot fi vrednici cei ce necinstesc şi dispreţuiesc pe mai marii Bisericii, care vieţuiesc cu blândeţe şi după harul lui Dumnezeu? Deci dacă nu e permis de a ne judeca unii pe alţii, cu atât mai mult pe învăţătorii noştri." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni,* p. 23)

„Cel ce-l cinsteşte pe preot, şi pe Dumnezeu Îl va cinsti; iar cel ce se învaţă a-l dispreţui pe preot, cu timpul Îl va dispreţui şi pe Dumnezeu. *Cine primeşte proroc în nume de proroc plată de proroc va lua* şi: *Cine vă primeşte pe voi pe Mine Mă primeşte* (Matei 10, 41, 40), şi: *Cinsteşte pe preot şi dă-i partea lui* (Înţelepciunea lui Isus Sirah 7, 32). De aici s-au învăţat iudeii a-l dispreţui pe Dumnezeu, fiindcă l-au dispreţuit pe Moise, fiindcă l-au alungat cu pietre. Când cineva se poartă cu evlavie faţă de preot, cu atât mai mult se va purta faţă de Dumnezeu. Chiar de ar fi preotul rău, totuşi Dumnezeu, văzând că pentru cinstea Sa tu te porţi cuviincios faţă de cel ce nu este vrednic de cinste, îţi va răsplăti ţie după dreptate. Căci dacă *cine primeşte proroc în nume de proroc plată de proroc va lua,* la fel şi cel ce se pleacă şi este supus preotului. Că, dacă fiind vorba de ospitalitate şi primeşti răsplată, deşi nu ştii cine este cel ospătat, apoi cu atât mai mult vei primi dacă te supui celui ce ţi se porunceşte a te supune. *Cărturarii şi fariseii, zice, au şezut în scaunul lui Moise; deci toate câte vă vor zice vouă, faceţi-le şi păziţi-le; dar după faptele lor nu faceţi* (Matei 23, 2-3). Nu ştii ce este preotul? Nu ştii că este îngerul Domnului? Nu cumva spune poate cele ale sale? Dacă îl dispreţuieşti, nu pe el îl dispreţuieşti, ci pe Dumnezeu, Care l-a hirotonit pe el." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, pp. 24-25)

„Dacă cel care vorbeşte de rău pe tatăl lui sau pe mama lui, cu moarte trebuie să moară, se înţelege de la sine că cel ce-i binecuvântează trebuie să se bucure negreşit de de viaţă; şi dacă se cade ca părinţii cei trupeşti să se bucure de atâta dragoste din partea noastră, apoi cu mult mai mult cei duhovniceşti". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 92)

„Preoţii iudeilor aveau numai puterea să vindece trupul de lepră (Lev., 14, 2-32); dar, mai bine spus, nici nu aveau puterea să vindece, ci numai să vadă dacă cineva a fost sau nu vindecat de lepră (Lev., 14, 2-3). Şi ştii doar cât de dorită era slujba preoţilor Vechiului Testament! Preoţii Noului Testament, însă, au luat puterea să vindece, nu lepra trupului, ci necurăţia sufletului; n-au luat numai puterea de a vedea dacă cineva a fost sau nu vindecat, ci puterea deplină de a vindeca. Deci cei care dispreţuiesc pe preoţi sunt cu mult mai nelegiuiţi decât Datan şi cei dimpreună cu el (Num., 16, 1-35) şi vrednici de mai mare pedeapsă. Aceia, deşi pretindeau o slujbă ce nu li se cuvenea, totuşi aveau o foarte bună părere despre preoţie şi au arătat asta prin râvna ce-o aveau ca să ajungă preoţi. Aceştia, însă, care privesc cu dispreţ preoţia acum, când a fost cu mult mai împodobită, când a fost ridicată la o atât de mare înălţime, săvârşesc un păcat cu mult mai mare decât aceia, pentru că pornesc de la un gând cu totul contrar gândului ce însufleţea atunci pe Datan şi pe cei împreună cu el. Că nici nu este egal dispreţul de a dori o slujbă care nu ţi se cuvine, cu dispreţul de a nesocoti o slujbă cu atât de mari bunătăţi; deosebirea dintre un dispreţ şi altul este tot atât de mare pe cât de mare este şi deosebirea dintre admiraţie şi dispreţ.

Care este, deci, sufletul acela atât de ticălos, încât să dispreţuiască bunătăţile atât de mari? Eu aş spune că nu-i nici unul, afară numai dacă ar suferi de streche drăcească." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 6, în vol. *Despre preoţie,* pp. 66-67)

„Zice oarecare dintre sfinţi că se aseamănă preotul păcătos cu un om oarecare ce ar avea bube la mâini şi să împartă aur şi bubele stau pe mâinile lui, iar cei ce iau aurul cu nimic nu se vatămă. Cine cinsteşte pe cel vrednic preoţiei şi-i zice sfânt, pe om îl cinsteşte şi-l slăveşte; iar cele ce cinsteşte şi pe cel nevrednic, pe preoţie o cinsteşte." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 251)

„A cinsti pe preot este o obligaţie de drept natural, căci este o obligaţie de dreptate şi de recunoştinţă. Ne gândim la obligaţia de dreptate şi de recunoştinţă. Ne gândim la obligaţiile preoţeşti, atât de grave, atât de periculoase, atât de grele, antrenând atât de grozave responsabilităţi? Ei sunt şefii noştri, însă ce seamă vor avea de dat ei înşişi de administrarea lor? Ce judecată formidabilă îi aşteaptă! Ce pericole îşi asumă ei pentru noi pe capul lor! Ce cinste le-am putea noi da, care să echivaleze cu pericolele lor pentru mântuirea noastră?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 220)

„Dacă noi ştim să înţelegem bine ce este un preot, niciodată nu vom avea curajul de a face ceva împotriva cinstei lui. Dacă refuzăm să vedem în el colaboratorul lui Dumnezeu în mulţimea tainelor răscumpărării noastre, dacă în el nu recunoaştem o slavă divină, puteri dumnezeieşti, fapte cereşti, haruri supraomeneşti, renunţăm la mântuirea noastră veşnică, căci această mântuire nu ne vine decât prin intermediul preotului." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 221)

PREOŢIA (credincioşii sunt datori să-şi iubească păstorul duhovnicesc)

„Printr-înşii (prin preoţi – n.n.) câştigaţi Împărăţia cerurilor, prin mâinile lor s-a făcut totul, printr-înşii vi se deschid porţile cerului. Deci, nimeni să nu se răscoale asupra lor, nimeni să nu se certe cu ei. Cel ce iubeşte pe Hristos iubeşte şi pe preot – oricine ar fi el -, pentru că printr-însul s-a învrednicit de înfricoşatele Taine. Spune-mi, te rog dacă tu ai voi să vezi palatul cel împărătesc strălucind de aurul cel mult şi răsfrângând raze strălucitoare prin

pietrele cele nepreţuite ce le are în el, şi pentru aceasta ai găsi pe cel ce poartă cheile şi l-ai ruga ca să-ţi deschidă, iar el deschizându-ţi cu mulţumire te-ar introduce în palat imediat, oare nu l-ai cinsti pe acesta, şi nu l-ai prefera înaintea tuturor? Nu l-ai iubi ca şi pe ochii tăi? Nu l-ai săruta? Ei bine, preotul ţi-a deschis cerul, şi pentru aceasta, nu-l iubeşti, nu-l cinsteşti?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 265)

„Să-l iubim pe preot. Să-l iubim ca trimis al lui Dumnezeu; să-l iubim pentru bunurile imense pe care ni le procură." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 223)

„Dar că şi ucenicii erau strâns legaţi de Pavel, şi nu numai bărbaţii, ci şi femeile, o spune însuşi Pavel. Ascultă ce spune despre Febe. *Vă dau în grijă pe Febe, sora noastră, care este diaconiţă în biserica din Chenhrea, ca să o primiţi în Domnul, cu vrednicia cuvenită sfinţilor, şi să-i fiţi de ajutor în orice ar avea nevoie de ajutorul vostru. Că şi ea a fost de ajutor multora, şi mie însumi* (Rom., 16, 1-2). În aceste cuvinte, Pavel dă mărturie de purtarea de grijă a Febei. Priscila şi Acvila, însă, au mers, în dragostea lor pentru Pavel, până la moarte. Despre ei, Pavel scrie aşa: *Vă îmbrăţişează Acvila şi Priscila, care şi-au pus grumazul lor pentru viaţa mea* (Rom., 16, 3-4), adică şi-au oferit viaţa. Şi iarăşi, despre altul le scrie tot filipenilor, zicând: *Pentru că a fost până aproape de moarte, punându-şi viaţa* în *primejdie ca să mă slujească, împlinind lipsa voastră* (Filip., 2, 30). Ai văzut cum îl iubeau pe dascăl? Cu preţul vieţii lor căutau binele lui! De aceea nu-i biruia nimeni atunci pe ucenici. Spun acestea nu numai ca să le auzim, ci ca să le şi urmăm. Cuvântul meu nu se îndreaptă numai către credincioşi, ci şi către conducători, pentru ca şi credincioşii să aibă multă grijă de învăţătorii lor, dar şi învăţătorii să-i iubească tot cu aceeaşi dragoste pe cei de sub conducerea lor, ca şi Pavel, nu numai când sunt de faţă, ci şi când sunt departe." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 337-338)

PREOŢIA (clevetirea şi judecarea preoţilor de către mireni – gravitatea)

„Căci dacă vă uniţi cu cei ce-i batjocoresc şi-i dispreţuiesc, vouă înşivă vă faceţi rău în acelaşi timp. Atâta vreme cât pilotul este în linişte şi bucuros, mateloţii şi tot echipajul sunt în siguranţă, dar dacă, prin injuriile lor şi prin tratamentul lor, ei îi fac o viaţă dură şi nenorocită, dacă ei îl împiedică să-şi exercite meseria lui, el va merge în ciuda sa să-i arunce în pericole; aşa păstorii voştri, dacă le daţi cinstea pe care le-o datoraţi, vor putea, veghind asupra voastră şi veghind asupra lor înşişi, să vă ajute în mântuirea voastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 461)

„Nouă cărora ne este oprit să-i judecăm pe fraţii noştri, noi ascuţim limba noastră împotriva preoţilor. Şi de ce iertare vom mai fi noi vrednici, noi care, nevăzând bârna din ochiul nostru, căutăm cu duritate şi cu asprime să descoperim un pai în ochiul altuia? Nu ştiţi voi că atunci când judecaţi aşa vă pregătiţi o judecată mai aspră?

Eu nu zic acestea, fraţii mei, pentru a-i scuza pe preoţii răi, nici pentru a-i huli pe cei ce slujesc cu nevrednicie slujba lor; departe de aceea, eu îi deplâng, eu gem pentru soarta lor; dar chiar când ar fi răi şi nevrednici de caracterul lor, nu le este îngăduit celor ce sunt sub purtarea de grijă a lor, şi mai ales poporului şi celor mai simpli să-i judece. Oricât de rea ar fi viaţa lor, dacă sunteţi atenţi la datoriile voastre, voi nu veţi primi nici un rău în ceea ce i-a încredinţat Dumnezeu ca să slujească." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 462)

„Chiar dacă poate aţi avea dascăli stricaţi, şi care răpesc totul, şi sunt lacomi, apoi nici aşa nu vă poate fi de îndreptăţire răutatea acelora. Căci iubitorul de oameni şi întrutot-înţeleptul

unul-născut Fiu al lui Dumnezeu, carele toate vede, şi care ştie că în trecerea timpului şi în lumea întreagă se vor găsi poate şi mulţi preoţi stricaţi, nu cumva prin lenevirea unor asemenea preoţi să se prelungească încă mai mult lenevirea şi nepăsarea ucenicilor, răsturnând orice îndreptăţire pentru o astfel de lenevire, iată ce zice: *Pre scaunele lui Moisi au stătut cărturarii şi fariseii; deci toate câte vor zice vouă să faceţi, faceţi, însă după lucrurile lor să nu faceţi* (Mt. 23, 2), arătându-ţi prin aceasta că, chiar dacă ai avea dascăl netrebnic, totuşi cu nimic te vei vătăma dacă vei asculta cuvintele lui. Nu din lucrurile ce a făcut dascălul, ci din vorbele ce le-ai auzit de la dânsul şi nu le-ai împlinit, din acestea, zic, Dumnezeu îţi va scoate vinovăţia. Încât, dacă tu vei face cele poruncite, vei sta atunci cu toată încrederea înaintea dreptului judecător, iar dacă nu vei asculta de cele ce ţi-a spus dascălul, apoi chiar de ai avea de arătat mii de preoţi stricaţi, totuşi aceasta cu nimic nu-ţi va folosi. Fiindcă şi Iuda a fost apostol, şi totuşi aceasta nu ar putea îndreptăţi pe iubitorii de arginţi sau şi pe furătorii de cele sfinte, şi nici că ar putea cineva dintr-aceştia să zică, fiind învinuit, că şi apostolul Domnului a fost tâlhar, furător de cele sfinte şi vânzător al Mântuitorului, ci mai cu seamă aceasta ne va osândi şi pedepsi, că nici după relele pătimite de alţii noi nu ne-am cuminţit. Dar tocmai pentru aceea sunt scrise asemenea fapte, ca astfel să fugim de dânsele. Pentru aceea, lăsând la o parte pe cutare şi pe cutare, noi să luăm seama la noi înşine şi la faptele noastre, căci fiecare din noi numai pentru dânsul va da seamă înaintea lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, pp. 223-224)

„Preoţii chiar dacă îndreptăţit aud asemenea critici la adresa lor, adică dacă strâng într-adevăr bogăţii, nu pot fi cu nimic vătămaţi de voi; însă fie că i-aţi judecat sau nu, vorbele voastre cu nimic nu-i vor vătăma, dar ei oricum vor da răspuns înaintea Dreptului Judecător. Nu tot aşa se petrec însă lucrurile cu voi pentru că chiar de-ar fi adevărate sau neadevărate cele pe care le spuneţi despre ei, vă vătămaţi pe voi înşivă. Şi oare de ce? Pentru că, dacă de exemplu, ar fi adevărat ce spuneţi, atunci vă faceţi rău prin faptul că îi criticaţi pe învăţătorii voştri şi răsturnaţi rânduiala stabilită în Biserică, fiindcă dacă nu trebuie să-l judeci pe fratele tău, cu atât mai mult nu trebuie să-i judeci pe învăţătorii tăi. Dacă cele pe care le spui sunt neadevărate, atunci pedeapsa ta va fi nespusă, pentru că acolo vom da seamă de orice cuvânt rostit în zadar. Aşadar ceea ce vă spun acum e mai mult în interesul vostru." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, p. 182)

„Cum să nu fie absurd, ca după ce am primit pacea, de la preot în biserică, şi după ce şi noi i-am înapoiat-o, la urmă să-l războim pe preot afară din biserică? Când el îţi spune *pace tuturor* şi tu îi răspunzi *şi duhului tău*, de ce, afară din biserică, îl defaimi? Vai, cum formele cele mai importante din biserică au devenit nişte forme seci, care numai adevăr nu sunt. Vai, cum simbolurile taberei ostaşilor lui Hristos au ajuns a fi numai vorbe goale ! " (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 41)

„*Dar tu, de ce judeci pe fratele tău?* (Romani 14, 10). Deci, dacă nu se cuvine a judeca pe frate, cu atât mai mult pe învăţător." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 26)

„Dacă preotul are o credinţă stricată (greşită), chiar înger din cer de ar fi, tu nu te supune; iar dacă învaţă drept, nu uita la viaţă, ci la cuvintele lui." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 26)

„Multe se judecă numai din bănuială. Imită pe Stăpân, căci ascultă ce spune: *Pogorî-Mă-voi deci să văd dacă faptele lor sunt cu adevărat aşa cum s-a suit până la Mine strigarea împotriva lor, iar de nu, să ştiu* (Facere 18, 21). Iar dacă tu ai cercetat bine, te-ai convins sau ai văzut aşa, aşteaptă-l pe judecător; nu răpi mai dinainte locul lui Hristos; al Său este dreptul de a cerceta, şi nu al tău. Tu eşti cea de pe urmă slugă, iar nu stăpân. Tu eşti oaie, deci nu cerceta cu amănunţime pe păstor, ca nu cumva să ai răspundere şi tu pentru cele ce-l

învinovăţeşti pe dânsul. *Dar, zici tu, cum de îmi spune mie să fac, el care nu face?* Nu el îţi spune – iar de îl vei crede că este aşa, plată nu vei avea –, ci Hristos este Cel care te îndeamnă la aceasta. Dar ce spun eu? Chiar lui Pavel nu trebuie a-i crede, dacă spune ceva de la sine, dacă spune ceva omenesc, ci Tu să-L crezi pe Hristos, Care vorbeşte prin apostol." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 26)

„Sfieşte-te, căci în fiecare zi el te slujeşte, citeşte Scripturile, pentru tine împodobeşte casa, pentru tine priveghează, pentru tine se roagă lui Dumnezeu, pentru tine face rugăciuni şi toată credinţa lui în Dumnezeu este pentru tine. De aceea te sfieşte, pe acestea le cugetă, pe acestea ţi le însuşeşte cu toată evlavia." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 29)

„Ştiu ce spun mulţi în sinea lor: *Dar ce, voi, clericii, care ne vorbiţi mereu de virtute, sunteţi cu toţii plini de virtuţi?* Bineînţeles că nu. Există clerici nevrednici - ştiu lucrul acesta -, aşa cum există clerici vrednici de veşmântul lor. Dar pe tine, omule, nici păcatul celor dintâi nu te poate vătăma cu nimic, dacă mergi pe drumul lui Dumnezeu, nici virtutea celor din urmă nu-ţi foloseşte la nimic, dacă te afli pe drumul celui viclean. Oamenii care duc lupta cea bună, fie că sunt clerici sau mireni, vor moşteni împărăţia cerurilor, pe care a pregătit-o Dumnezeu de la începutul lumii. Iar cei care păcătuiesc fără să se pocăiască până la sfârşitul vieţii lor se vor duce la osânda veşnică, ce s-a pregătit pentru diavol şi pentru cei care se învoiesc cu el. Fără nici o îndoială, osânda clericilor nevrednici va fi foarte grea. Dar nevrednicia anumitor clerici nu este o scuză pentru lenea ta şi nu îţi va uşura cu nimic pedeapsa atunci când te vei afla la Judecată.

De altfel, acuzaţiile şi răutăţile pe care le spunem împotriva clericilor sunt ele însele un mare păcat, pentru că nu lovesc numai în acei oameni, ci mai ales în sfânta taină a preoţiei. Cu toţii cunoaştem porunca: *Nu judecaţi, ca să nu fiii judecaţi. Căci cu judecata cu care judecaţi, veţi fi judecaţi, şi cu măsura cu care măsuraţi, vi se va măsura* (Matei 7, 1-2). Dacă nu trebuie să ne judecăm semenii, în general, cu atât mai mult nu trebuie să-i judecăm pe preoţi, care oricât de păcătoşi ar fi, ne dăruiesc iertarea păcatelor şi harul lui Dumnezeu prin Sfintele Taine. Dar cu toate acestea, cât de uşor cădem în păcatul judecării! Uităm că vom fi judecaţi la fel cum judecăm şi că ni se va măsura cu aceeaşi măsură cu care măsurăm.

Vei spune: *Unii clerici pricinuiesc sminteli, vătămând astfel suflete.* Aşa este. Ce spune Evanghelia? Smintelile trebuie să vină, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala (Matei 18, 7). Iar eu adaug: vai de cel care se sminteşte, pentru că sminteala sa arată cât de căldicele îi sunt credinţa şi evlavia. Iar pe cei căldicei, Domnul îi va vărsa din gura Sa, aşa cum este scris în Apocalipsă (Apoc., 3, 16). Oamenii care sunt cu adevărat credincioşi şi evlavioşi se feresc de sminteală. Ei tac şi se roagă pentru liniştirea celor care s-au smintit şi pentru întoarcerea lor în sânul Bisericii. Numai cei cu puţină credinţă sau cu credinţă falsă şi cei lipsiţi de evlavie se smintesc atunci când văd păcatele clericilor. Ei nu fac decât să sporească sminteala prin bârfele şi răutăţile pe care le scot pe gura lor. De ce se poartă aşa? Fie ca să facă rău Bisericii (lucru zadarnic), fie să justifice (tot zadarnic) propria lor ticăloşie." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 303-305)

„Chiar dacă preoţii ar fi vinovaţi de cele mai grele păcate, tot nu ai dreptul în faţa lui Dumnezeu să-i judeci." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 363)

„Căci dacă cei care grăiesc de rău pe tată sau mamă se prăpădesc cu moarte, de ce pedeapsă nu va fi vrednic cel ce îndrăzneşte să-l vorbească de rău pe cel care cu mult mai mult şi mai puternic decât acei născători trupeşti îi este părinte?

Şi nu te temi că se va căsca pământul şi vei pieri cu totul în el? Nici că fulger din cer vei atrage, care să-ţi ardă limba cea care osândeşte? Nu ai auzit ce a pătimit sora lui Moise când s-a împotrivit în cuvânt conducătorului, cum a devenit necurată şi a cuprins-o lepra şi a răbdat

astfel cea mai de pe urmă necinste? Şi chiar rugându-se fratele ei pentru ea şi căzând el la picioarele lui Dumnezeu, nu a avut nici o iertare, ci a fost scoasă din locul acela sfânt. Şi gândeşte-te că doar ea a conlucrat la creşterea lui şi a adus-o pe mama lui să-i fie doică şi că a făcut toate ca să nu fie crescut dintru început, copilul Moise, de mână barbară; iar după acestea, şi mai mare peste femeile evreilor a fost, după cum Moise peste bărbaţi. Şi ca una ce a fost alături de el în toate acele lucruri înfricoşate, ba fiindu-i pe deasupra şi soră, nimic din toate acestea nu i-a folosit să scape de mânia lui Dumnezeu, pentru grăirea de rău ce a făcut-o. Şi nici chiar Moise, care a izbăvit prin rugăciune atâta popor de vina acelei negrăite nelegiuiri, nici măcar acesta nu a putut să mijlocească şi să ceară iertare pentru sora sa şi nu a fost în stare să facă milostiv pe Dumnezeu pentru ea. Ba a fost certat aspru.

Prin urmare, să învăţăm şi noi cât de mare năpastă este a grăi de rău pe cei ce conduc şi a judeca vieţuirea celorlalţi. Căci în acea Zi a Judecăţii, Dumnezeu ne va judeca cu amănunţime nu numai pentru cele pe care le-am păcătuit noi înşine, ci şi pentru judecăţile pe care le-am făcut faţă de alţii." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, pp. 174-175)

„Vă îndemn şi vă rog să ne îndepărtăm de acest rău obicei. Căci pe de-o parte nu vătămăm cu nimic pe preoţii care aud că-i vorbim de rău, nu numai dacă sunt minciuni, ci chiar de ar fi adevărate (fiindcă şi fariseul nu l-a rănit cu nimic pe vameş, ba i-a fost şi de folos, deşi adevărate erau cele spuse despre acela); iar pe de altă parte ne aruncăm pe noi înşine în cele mai cumplite rele. Căci şi fariseul, împotriva lui a folosit sabia şi, făcându-i o rană de moarte, singur s-a îndepărtat. Prin urmare, ca să nu pătimim şi noi aceleaşi necazuri, să ne ţinem cu tărie înfrânarea limbii căci dacă grăindu-l de rău pe un vameş oarecare, nu a scăpat fariseul de pedeapsă, noi, vorbindu-i de rău pe părinţii noştri duhovniceşti, ce apărare vom mai avea? Dacă Maria numai o dată l-a vorbit de rău pe fratele ei Moise şi a luat atâta pedeapsă, ce nădejde de mântuire mai avem noi, când împroşcăm cu mii de batjocoriri, în fiecare zi, pe mai-marii noştri? Să nu-mi spună cineva că acela era Moise. Căci voi putea să-i spun şi eu că aceea era Maria." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p.176)

„Pentru aceea şi Pavel, ocărând pe arhiereul iudeilor şi zicându-i: *Te va bate Dumnezeu pe tine, perete văruit; tu şezi şi mă judeci* (Fapte 23, 3), când a auzit pe aceia că îi sar împotrivă, spunându-i *pe arhiereul lui Dumnezeu îl faci tu de ocară*?, voind să arate câtă cinste şi respect se cuvine a se da conducătorilor, a răspuns: *Nu am ştiut că era arhiereul lui Dumnezeu*." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 177)

„Căci dacă fiecare, pentru orice pricină, şi-ar băga nasul în cele ale preoţiei, ca să îndrepte relele ce se întâmplă, nici pricina nu ar primi îndreptare cândva şi nu am deosebi cu limpezime, nici cine cârmuieşte, nici cine este cârmuit, fiindcă toţi ar fi amestecaţi unii cu alţii." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 177)

„Şi dacă aţi fi vrut părinţi duhovniceşti perverşi şi dascăli cumpliţi, nici aşa nu v-ar fi fost fără de primejdie şi fără urmări să-i vorbiţi de rău şi să-i batjocoriţi. Dacă despre părinţii trupeşti un înţelept zice: *Chiar dacă îi lipseşte priceperea are iertare. Căci ce le-ai dat tu asemenea cu ce ţi-au dat ei*?, cu atât mai mult trebuie să păzim această lege faţă de cei duhovniceşti şi fiecare să se îngrijească de propria vieţuire, ca nu cumva să auzim în acea Zi a Judecăţii: *Făţarnicule, pentru ce vezi paiul în ochiul fratelui, iar bârna din ochiul tău nu o iei în seamă*? (Mt., 7, 3)" (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 178)

„Dacă vezi pe vreun preot nevrednic, nu huli preoția, ci pe cel ce face răul. De vreme ce şi Iuda se face vânzător, pentru aceea noi nu hulim vrednicia cea apostolească, ci mintea lui cea necurată. La fel şi doctorii, au fost mulți ucigători dând oamenilor ierburi de moarte, însă noi nu defăimăm meşteşugul doftoriei, ci pe cei ce lucrează rău meşteşugul doftoriei. La fel şi corăbierii: mulți îneacă multe corăbii, dar corăbieria n-are nici o vină, ci mintea cea rea şi pizma corăbierilor acelora, însă de nevoie este să vină sminteală, zice Hristos, dar vai şi amar de omul acela care scorneşte şi prin care vine sminteala." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 100-101)

„Ce-i zice Dumnezeu lui Samuel când poporul murmură împotriva Profetului şi se dă în insultător? *Nu pe tine te dispreţuiesc, ci pe Mine.* Aşa ia Dumnezeu pentru Sine procedeele rele de care se folosesc credincioşii faţă de preoţi; Dumnezeu se declară batjocorit în persoana lor, şi cine va putea insulta pe Dumnezeu, nepedepsit? La fel, zice Iisus Hristos:

Oricine vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte, şi oricine vă dispreţuieşte pe voi, pe Mine Mă dispreţuieşte. Istoria lui Moise încheie în a ne lămuri despre acest punct. Când evreii se ridicau împotriva lui, îl înconjurau şi voiau să-l ucidă cu pietre, cui dăunau ei, dacă nu lor înşişi atrăgând asupra lor mânia lui Dumnezeu? Oare nu ştii cine e preotul? Îngerul Domnului este. Căci despre el s-a zis aşa: *Dacă aceia vă dispreţuiesc, Dumnezeu este însă Cel ce i-a sfinţit, o, netrebnicilor*! Şi dacă voi refuzaţi să credeţi în această origine divină a preoţiei, unde este credinţa voastră şi cum vă puteţi numi creştini? Creştini nu sunteţi." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 220-221)

„Apoi să nu uităm şi să nu dispreţuim niciodată demnitatea cu care este el îmbrăcat, purpura care-l acoperă, sceptrul care este în mâna sa. Este un cuvânt uşuratic, respins de Dumnezeu de a zice: *Eu sunt mai bun decât acest preot, aceste cuvinte sunt aroganţă.* Dacă este adevărat că tu ai fi mai bun decât preotul, geme şi fii în tristeţe pentru el. Aminteşte-ţi de cuvântul fariseului şi de al vameşului, aminteşte-ţi de judecata pe care vom suferi toţi.

Apoi ce te interesează starea în care se găseşte înaintea lui Dumnezeu preotul? Dacă un bolnav merge să-l găsească pe un medic, se interesează el cu curiozitate de istoria intimă a medicului? Ce-i cere el lui dacă nu remediile lui, sfaturile lui, o vindecare? Nu este de altfel o purtare denaturată şi criminală de a căuta în smerenia unui tată subiecte de bucurie rea şi de mândrie dispreţuită? Ascultă Scriptura: *Nu te mări în neruşinările tatălui tău.*

În sfîrşit, să facem o ultimă şi destul de gravă reflexie. Când judecăm un preot, când ne ascuţim limba noastră împotriva lui, când îl atingem pe *unsul Domnului,* noi ne apucăm cu neruşinare de dreptatea divină şi ne atragem o hotărâre grozavă la Tribunalul divin." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 222)

PREOŢIA (despre veşmintele preoţeşti)

„...(preotul – n.n.) se îmbracă cu o haină lungă de sus până jos, are pe ea clopoţei, şi îşi pune pe cap cunună, veşmântul sfinţit al preotului." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 185)

PREOŢIA (mântuirea preoţilor)

„Nu socotesc că sunt mulţi între preoţi cei ce se mântuiesc, ci mult mai mulţi cei ce pier. Iar pricina este, că lucrul acesta are trebuinţă de mare suflet. Că multe nevoi are care îl scoate din năravul său, şi îi trebuie lui nenumăraţi ochi din toate părţile". (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 478)

PREOȚIA (sfaturi pentru preoți)

„Că nu se cade doar a certa, nici doar a mângâia, ci, îmbinând certarea cu mângâierea, desăvârşit să lucrăm folosul: că dacă totdeauna voi certa, mai neruşinați îi voi face; iar dacă totdeauna voi mângâia, îi voi face mai leneşi. De aceea şi doctorii nu taie doar, ci şi leagă rănile; nu pun întotdeauna leacuri aspre, ci adeseori şi plăcute, prin cele dintâi curățind de putreziciune, iar prin acestea de pe urmă alinând durerea pricinuită de cele dinainte." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 119)

„Că dacă noi suntem lumină, şi aluat, şi luminători, şi sarea pământului, apoi atunci trebuie a lumina pe alții, iar nu a-i întuneca, a-i ține strânşi, iar nu a-i dezlega, a trage către noi pe necredincioşi, iar nu a-i lua la goană." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, p. 261)

„Dascălii mai ales au nevoie de o mai mare milă." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 17)

„... să nu luăm ca nedemne sfătuirile celor mai mari decât noi, chiar de am fi şi dascăli, căci dacă Timotei – de care noi toți nu suntem vrednici de asemănare – primeşte porunci, şi învățături, fiind şi el în rândul dascălilor, apoi cu atât mai mult noi." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 61)

„Mai rău decât egiptenii şi decât Faraon s-au purtat cu el tot timpul cei conduşi de el, poporul care primise nenumărate bunătăți. Mai întâi, l-au atacat pricinuindu-i mari supărări; au cerut să le dea carnea pe care o mâncau în Egipt (Ieşirea 16, 3); nu erau mulțumiți cu cele pe care le aveau, ci le doreau pe cele din timpul robiei. Iar acest lucru îl copleşea pe Moise. Ar fi avut oare Moise o situație mai fericită dacă ar fi primit poruncă să conducă o armată de nebuni şi de smintiți? Cu toate acestea, acel fericit bărbat le suporta pe toate cu bărbăție; dacă nu i-ar fi iubit, ar fi suportat cu uşurință purtarea lor. S-ar fi supărat numai de cele ce-i făceau lui personal; dar pentru că-i iubea mai mult decât îi iubiseră părinții lor, a avut din pricina acestei purtări de grijă şi o altă supărare, pricinuită de păcătoşenia şi răutatea lor. Nu-l amăra atât de mult ocara, cât stricăciunea şi răutatea lor. Înainte chiar de a primi iudeii mana, hrana aceea minunată (Ieşirea 16, 4), pe Moise l-a amărât mult nerecunoştința lor; după ce au primit mana, după ce au fost înconjurați de noi minuni, ei continuau să-şi arate răutatea fărădelegea şi lăcomia în ce priveşte strângerea hranei. Nu trecea multă vreme, şi iarăşi murmurau, iarăşi criticau binefacerile lui Dumnezeu. Acel fericit bărbat plângea şi se întrista pentru fiecare dintre ei, mai mult decât cei ce păcătuiau. Când au făcut vițelul de aur, ei jucau şi chefuiau (Ieşirea 32, 1-6), iar el jelea şi se întrista; şi s-a blestemat cu acel cumplit blestem (Ieşirea 32, 32). Cu toate acestea, nimic nu l-a făcut să îndepărteze din sufletul lui în întregime dragostea ce le-o purta. Câtă durere, câte lacrimi nu va fi vărsat Moise când vedea că cei atât de dragi lui ajung din ce în ce mai răi! Ți-e viața cu neputință de trăit când ai un singur copil şi-l vezi că alunecă spre rău, chiar dacă tu însuți eşti mai stricat decât toți. Ce va fi simțit oare Moise, care avea de îngrijit ca pe nişte copii zeci de mii, dar, mai bine spus, pe care-i iubea mai mult decât pe copii. Nici un tată, dacă n-ar fi făcut nici un păcat, nu s-ar fi rugat să moară împreună cu copilul lui, cum a făcut Moise. Cât crezi deci că a suferit Moise, care avea atât de mulți copii, omul care ura răul şi iubea binele, când a văzut pe toți că se îndreaptă ca o turmă de oi spre prăpastia răutății?" (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (III). Cuvânt către Staghirie,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, pp. 207-208)

„Iată, eu îmi împlinesc slujba mea! Iată, rogu-vă, hirotonia nu dă putere de stăpân, nu înalță, nu duce la tiranie." (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, p. 375)

„Vasile: Socoteşti, oare, îndestulătoare puterea dragostei, m-a întrebat Vasile, pentru îndreptarea aproapelui?

Ioan: Mai cu seamă dragostea, i-am răspuns eu, poate ajuta în cea mai mare măsură la îndreptarea aproapelui nostru." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, p. 56)

„Să nu-ţi pui, după harul lui Dumnezeu, în nimic altceva nădejdea mântuirii decât în aceea să nu faci vreo faptă nevrednică de darul preoţiei şi de Dumnezeu, Care ţi l-a dat." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, p. 101)

„Vicleanul diavol găseşte o mulţime de prilejuri ca să strecoare în sufletul preotului veninul ispitei sale. Ochiul oricărei femei aruncă săgeţi şi tulbură sufletul; nu numai ochiul femeii desfrânate, ci şi ochiul femeii cuminţi; linguşelile lor îl moaie, iar cinstea ce i-o dau îl robeşte. Şi astfel, dragostea clocotitoare de aproapele - această pricină a tuturor bunătăţilor - ajunge pricină a mii şi mii de păcate pentru cei care nu ştiu să o întrebuinţeze bine.

În afară de asta, necontenitele griji ale preotului îi întunecă ascuţimea minţii şi, din înaripată cum era, o fac mai grea decât plumbul. Mânia, apoi, când se năpusteşte asupra lui, învăluie ca fumul tot sufletul." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 8, în vol. *Despre preoţie*, pp. 144-145)

„Dacă iubirea singură a putut face să se nască preoţia, iubirea singură poate s-o călăuzească şi s-o susţină în cariera ei cea grea." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 204)

PREOŢIA (sfaturi pentru duhovnici)

„Hristos vorbea de lucruri prezente, dar vesteşte mai dinainte viitorul; de pildă, că ucenicii Lui vor fi noi mai târziu; până atunci însă nu trebuie să li se dea porunci grele şi aspre. *Cel care caută,* spune Hristos, *să pună înainte de vreme pe ucenici la îndatoriri prea mari, nu-i va avea destoinici la timpul cuvenit, pentru că i-a făcut dintr-o dată nefolositori.* Asta nu se întâmpla nici din pricina vinului, nici din pricina burdufurilor, ci din pricina acelora care nu toarnă vinul la timp". (*Omilii la Matei,* omilia XXX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 375-376)

PREOŢIA (episcopul este mai cinstit decât împăratul)

„El, de asemenea, este împărat şi chiar mai cinstit decât împăratul: căci legile dumnezeieşti au pus în mâinile sale însuşi capul împăratului şi când voieşte să ceară bunăvoinţa cerească, împăratul se adresează preotului, iar nu preotul împăratului. El, de asemenea, are platoşa dreptăţii; are încingătoarea adevărului; încălţăminte cu mult mai cinstite, ale păcii evanghelice; el are o sabie nu de oţel, ci sabia spiritului şi pe capul său el poartă o măreaţă coroană. Această armură este mai strălucitoare, armele mai preţioase, încrederea mai mare, puterea mai mare." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 57)

PREOŢIA („de pofteşte cineva episcopie, bun lucru doreşte")

„*Dacă pofteşte cineva episcopie, nu-l învinovăţesc*, zice; căci este aici mai mult un fapt de îngrijire, de protecţie; şi dacă cineva are această poftă de a se bucura nu numai de întâietate şi de stăpânire, ci şi de protecţie, eu nu-l învinovăţesc căci *bun lucru doreşte,* zice. Fiindcă şi Moise a poftit acest lucru, însă nu numai întâietatea, şi astfel a dorit încât a auzit de-ndată: *cine te-a pus căpetenie şi judecător peste noi?* (Ieşirea 2, 14). Dacă cineva doreşte în felul

acesta, să dorească, deoarece episcopia vine de la a episcopisi, a pândi pe toţi.[76]" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, pp. 101- 102)

PREOȚIA (episcopii - purtarea lor)

„Chiar numai salutările, pe care le dă unuia sau altuia, aduc asupra episcopului o povară atât de mare de învinuiri, încât adeseori este scârbit şi doborât de supărare. I se cere socoteală şi de felul cum caută cu ochii. Mulţimea îi cercetează cu de-amănuntul faptele şi gesturile cele mai obişnuite: tonul glasului, expresia feţei, tăria râsului. Şi spun: *Cu cutare a râs mai mult, era cu faţa veselă şi l-a salutat în gura mare; pe mine mai puţin şi de mântuială.* Dacă episcopul este în vreun loc unde sunt adunaţi mulţi oameni şi dacă nu-şi plimbă ochii pe la toţi când vorbeşte, mulţimea socoteşte lucrul acesta o ocară.

Cum poate face faţă unor atât de mulţi acuzatori, dacă nu este foarte tare de fire, fie pentru a nu i se aduce astfel de învinuiri, fie pentru a scăpa de ele, după ce i s-au adus.

Ar trebui ca episcopul nici să nu aibă acuzatori; dar dacă asta nu-i cu putinţă, atunci să caute să spulbere învinuirile lor; iar dacă nici acest lucru nu-i uşor, că unora le place să învinuiască pe degeaba şi la întâmplare, atunci să stea cu curaj în faţa tristeţii pricinuite de aceste învinuiri." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 14, în vol. *Despre preoţie*, p. 94)

„Episcopul trebuie să fie al tuturor, purtând sarcinile tuturor, cum că celorlalţi de se vor mânia li se dă iertare, iar lui, nicidecum; cum că celorlalţi de vor greşi este dezvinovăţire şi lăsare multă, iar lui una". (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 477)

PREOȚIA (episcopul; - „Mâinile degrabă pe nimeni să nu-ţi pui, nici nu te face părtaş la păcate străine")

„Mâinile degrabă pe nimeni să nu-ţi pui, nici nu te face părtaş la păcate străine.

- Ce spui. Pavele? Altul a păcătuit, şi eu mă fac părtaş şi la păcatele lui şi la osânda lui?

- Da, răspunde Pavel! Pentru ce ai dat puterea în mâna răutăţii? După cum dacă pui în mâna unui nebun şi a unui smintit o sabie ascuţită, tu care ai dat sabia eşti vinovat de uciderea săvârşită de nebun, tot astfel şi cel care dă unui om ce trăieşte în păcat puterea acestei dregătorii, atrage asupra capului lui tot focul păcatelor şi nelegiuirilor săvârşite de acela. Cel ce pune rădăcina este totdeauna pricina vlăstarelor odrăslite din rădăcină." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 376-377)

PREOȚIA (episcopul – greutatea misiunii sale)

„Robul cel cumpărat cu bani are de făcut o treabă ce i s-a poruncit şi, după ce o sfârşeşte, devine la urmă stăpân pe sine, pe când episcopul este încurcat cu multe şi multe i se cer chiar peste puterile sale. Dacă nu-l vede cineva vorbind, mare este murmurul între credincioşi, iar de vorbeşte, iarăşi acuzaţii, că este iubitor de slavă deşartă. Dacă nu învie morţii, *nu este bun de nimic, zice; cutare este evlavios, pe când acesta nu este.* Dacă se bucură de o hrană cumpătată, iarăşi acuzaţii. *Ar trebui ca el să-şi înăbuşe poftele*, zice. De cumva îl vede cineva

[76] Tâlcuirea Pr. Prof. Vasile Gordon: Expresia ('Επίσκοπος) = pândaci, inspector, privighetor, derivă din verbul ('Επίσκοπέω ω̃) = a pândi de pe un loc înalt, şi este în legătură cu verbul ('Επίσκέπτομαι)= a inspecta, a priveghea necontenit. (n. s. 1, p. 107).

spălându-se sau îmbăindu-se, iarăşi multe acuzaţii, ba unii zic că el nu trebuie să vadă nici soarele. *Apoi, zice, dacă el face ceea ce fac eu, dacă se îmbăiază, dacă mănâncă şi bea ca mine, dacă se îmbracă, dacă se îngrijeşte de casă şi de cei de pe lângă el, de ce să mai stea în fruntea altora? Are slugi, zice, şi din cei care îngrijesc de el, este purtat de cai; de ce atunci să stea înaintea altora?*

Dar ce? Spune-mi: oare nu trebuie a avea pe cineva care să-l slujească, ci el să-şi facă focul, să aducă apă, să taie lemne şi să se ducă în piaţă? Şi oare aceasta n-ar fi spre necinstea ta? Acei sfinţi bărbaţi – apostolii – nu voiau să-l împiedice pe cel ce stăruia în propovăduirea Evangheliei, nici chiar cu slujba văduvelor, ci credeau că lucrul este nevrednic de dânsul, iar tu voieşti ca să-l atragi până şi în treburile slugilor? De ce, când ţi se poruncesc acestea tu nu le împlineşti, spune-mi? Oare nu-ţi aduce el mai mari slujbe, decât cele trupeşti, pe care i le-ai aduce tu? De ce nu trimiţi sluga ta ca să-l slujească pe el? Hristos a spălat picioarele ucenicilor, şi tu dacă ai face oarecare slujbă dascălului tău, ar fi mare lucru? Dar nici tu nu voieşti a-l sluji, ba îl împiedici şi pe el." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 136-137)

PREOŢIA (episcopul – „Întâistătătorul Bisericii nu trebuie să poarte grijă numai de Biserica încredinţată lui de Duhul, ci şi de Biserica din întreaga lume")

„Era bine învăţat (Sfântul Eustaţie – n.n.) de harul Domnului, că Întâistătătorul Bisericii nu trebuie să poarte de grijă numai de Biserica încredinţată lui de Duhul, ci şi de Biserica din întreaga lume. Şi aceasta a învăţat-o din sfintele rugăciuni de la sfintele slujbe. *Dacă trebuie să facem rugăciuni, îşi spunea el, pentru toată Biserica, cea de la o margine a lumii până la cealaltă, apoi cu mult mai mult trebuie să şi purtăm grijă de ea, trebuie să ne îngrijim de toate bisericile, să purtăm grijă de toate.*" (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi, Părintele nostru Eustaţie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 390)

PREOŢIA (ascultarea de episcop)

„Deci dacă vă poruncim vouă aceasta, apoi nu o facem noi, ci demnitatea episcopală cu care suntem învestiţi, nu cutare persoană, ci episcopul. Nimeni să nu mă asculte pe mine personal, ci să asculte de demnitatea ce o am." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, pp. 43-44)

PREOŢIA (episcopul - responsabilitatea acestuia)

„Episcopul, la fel, va avea să dea cu atât mai mare socoteală cu cât el stă pe o treaptă şi mai înaltă; va da socoteală nu numai pentru predicarea cuvântului lui Dumnezeu şi pentru ajutorarea săracilor, dar şi pentru hirotoniile ce le-a făcut şi pentru altele nenumărate. Arătându-le pe acestea, Pavel scria lui Timotei: *Mâinile degrab pe nimeni să nu-ţi pui; nici nu te face părtaş la păcatele altora* (I Timotei 5, 22). Iar pe evrei sfătuindu-i cu privire la mai-marii lor, îi înfricoşa în alt chip, grăindu-le aşa: *Ascultaţi de mai-marii voştri şi supuneţi-vă lor; că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce au să dea seama de ele* (Evrei 13, 17)." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 231)

„La câte pedepse, dar, nu trebuie să se aştepte episcopul, când are de dat socoteală nu numai pentru păcatele săvârşite de el, ci este în cea mai mare primejdie şi pentru păcatele săvârşite de alţii? Dacă noi tremurăm când ne gândim că avem de dat socoteală pentru păcatele noastre, că nu vom putea scăpa de focul iadului, ce trebuie să sufere acela care se

aşteaptă să dea cuvânt înaintea lui Dumnezeu pentru atâţia şi atâţia? Că lucrul acesta e adevărat, ascultă-l pe fericitul Pavel, care spune: *Ascultaţi de mai marii voştri şi supuneţi-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce vor da seamă de ele* (Evr., 13, 17). Oare este mică frica de această ameninţare? Nu pot spune!" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 14, în vol. *Despre preoţie*, p. 95)

„Nu vezi câte trebuie să aibă episcopul? Să fie învăţător, suferitor de rele, ţinându-se de cuvântul cel credincios al învăţăturii. Câtă greutate are aceasta? Şi pricinile greşalelor ce se fac de ceilalţi, el le are. Nu zic din celelalte nimic. Dacă numai unul va muri nebotezat, oare nu a răsturnat toată mântuirea lui? Pentru că pierzarea unui suflet are atâta pagubă, câtă nici un cuvânt nu poate să o arate. Că dacă mântuirea lui este atât de vrednică, cât Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om şi atâtea a pătimit, pierzarea socoteşte câtă muncă va aduce. Că dacă acela pentru care se prăpădeşte cineva în viaţa aceasta este vrednic de moarte, cu mult mai vârtos acolo. Ca să nu-mi zici că preotul a greşit; nici că diaconul, fiindcă pricinile tuturor acestora se aduc peste capul celui ce i-a hirotonisit!

Iarăşi alta voi zice: se întâmplă din bărbaţii cei răi să primească vreunul clir (cleric). Nu se dumireşte ce trebuie să facă pentru păcatele ce a apucat de s-au făcut. Fiindcă două sunt prăpăstiile: şi trebuie nici pe acela să-l lase, şi pe ceilalţi să nu-i smintească; oare să-l oprească trebuie întâi?

Dar nu este pricina de faţă.

Să-l lase dar?

Aşa, zice, că a celui ce l-a hirotonisit este pricina. Ce face dar? Nu trebuie să-l hirotonisească, nici la ală treaptă să-l suie? Dar aceasta tuturor va fi arătată că acela este rău. Iarăşi dar în alt chip i-a smintit. Dar a-l sui la mai mare treaptă? Aceasta este cu mult mai cumplită! Pentru aceasta de ar fi alergat cineva la arhierie ca la o purtarea de grijă, ca la o osteneală şi priveghere, nimeni nu ar fi primit-o degrabă. Iar acum, precum alergăm la datoriile cele de afară, aşa şi la aceasta. Deoarece ca să ne slăvim, ca să ne cinstim de oameni, pierim la Dumnezeu! Care este folosul cinstei? Cum s-a vădit că nimic nu este?" (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 478)

PREOŢIA (sfaturi pentru episcopi)

„Episcopul trebuie să fie foarte chibzuit, ca să lucreze în aşa fel, încât nici să înmulţească averea Bisericii, dar nici s-o micşoreze, ci să împartă îndată la cei nevoiaşi tot ce strânge, iar averile Bisericii să le adune în inimile credincioşilor săi, în voia lor cea bună." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 12, în vol. *Despre preoţie*, p. 89)

PRIETENIA (naşterea prieteniei)

„*Cu cinstea unul pe altul mai mare făcând.* Numai astfel vine prietenia şi dragostea, şi odată venită în acest mod, rămâne pentru totdeauna. Nimic nu face prietenia mai uşoară, ca a căuta cineva să biruiască cu cinstea pe aproapele său. De aici se naşte nu numai dragostea, ci şi o cinste mai mare. Cele vorbite mai înainte vin din dragoste, însă dragostea vine din cinstea şi valoarea acordată aproapelui, precum şi cinstea vine din dragoste." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 412)

PRIETENIA (necesitatea prietenilor)

„A făcut (Dumnezeu – n.n) astfel încât să avem trebuinţă unii de alţii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 364)

„Şi în ce fel crinii şi trandafirii dau mirosul cel frumos în tot locul cu floarea frumuseţii lor, aşa şi prietenii măcar în orice loc ar merge dăruiesc darul dragostei; mai bine este să umble omul în întuneric decât să nu aibă prieteni, că nu arde fierbinţeala frigului trupurile, precum aprinde darul prietenilor sufletele prietenilor când se desparte unul de altul, că aşa este pofta dragostei celei adevărate nu numai la cei de faţă, ci şi la cei ce lipsesc de mai multă vreme, de multe ori şi în visuri îi vedem şi-i auzim şi vorbim cu dânşii şi ne sărutăm cu dragoste fără de saţiu şi numai cu pomenirea prietenului se bucură şi se veseleşte cineva." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 62)

PRIETENIA (cu Dumnezeu)

„Că după cum dacă El ne este duşman, chiar de ne-ar fi toţi oamenii prieteni, nu avem nici un folos, tot aşa şi dacă El ne este prieten, chiar de am avea pe toţi oamenii duşmani, nici o pagubă nu vom avea. *Nu mă voi teme,* zice, *ce-mi va face mie omul?*" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 378)

PRIETENIA (criteriul alegerii prietenilor)

„Prieteniile de la ospeţele la care se bea şi se mănâncă peste măsură sunt mai groaznice decât duşmăniile; că de pe urma duşmanilor, dacă voim, putem chiar să câştigăm, să ne folosim; dar de pe urma prietenilor de la chefuri şi beţii nu putem avea decât pagubă. Nu ţine, dar, lângă tine prieteni care sunt dascălii pagubei tale! Nu ţine lângă tine prieteni care îndrăgesc mai mult masa ta decât prietenia ta! Că toţi aceştia termină şi cu prietenia odată ce au terminat masa şi petrecerea; ceilalţi însă, prietenii de dragul virtuţii, rămân veşnic lângă tine, îndură alături de tine toate durerile şi toate necazurile tale. Prietenii de masă şi de beţii, neamul paraziţilor, de multe ori se răzbună pe tine şi-ţi fac nume prost. Cunosc mulţi oameni vrednici care au căpătat o faimă proastă, făcută tocmai de prietenii lor de chefuri şi beţii; au spus despre dânşii că sunt nişte şarlatani, nişte desfrânaţi care strică casele altora, nişte corupători de copii. Şi lumea le dă crezare, crede că trăiesc cu copiii, odată ce nu se ocupă cu nimic şi-şi irosesc viaţa fără rost". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 565)

„...nici nu ne întărim cu dragostea cea după Dumnezeu, ci căutăm alte pricini de prietenie: unii neamurile, alţii obişnuinţa, alţii tovarăşii de slujbă, alţii vecinii; orice altă pricină, afară de credinţa în Dumnezeu; şi ar trebui ca numai credinţa în Dumnezeu să lege pe prieteni. Lucrurile însă se petrec cu totul dimpotrivă; suntem prieteni cu iudeii şi cu păgânii, şi nu suntem prieteni cu fiii Bisericii". (*Omilii la Matei,* omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 692)

„... nu umblăm după acele prietenii de pe urma cărora putem să tragem folos, de pe urma cărora suntem poftiţi la masă, de pe urma cărora dobândim sprijin, ci căutăm a ne face prieteni pe aceia care pot să ne pună în bună rânduială totdeauna sufletele noastre, să ne dea sfaturi bune, să ne mustre când păcătuim, să ne arate când greşim, să ne ridice când cădem, să ne îndrepte spre Dumnezeu, ajutându-ne cu sfatul şi cu rugăciunile." (*Cuvânt la calende,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 16)

„Nimic nu te ajută mai mult să dobândeşti prieteni decât vorbirea frumoasă sufletul smerit." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 374)

PRIETENIA (cu bărbaţii paşnici, fraţii duhovniceşti şi cu părinţii sfinţi)

„După cum întovărăşirea cu cei răi vatămă de obicei pe cei ce se amestecă cu ei, precum spune şi preafericitul Pavel: *Vorbele rele strică obiceiurile bune* (I Cor., 15, 33), tot aşa şi

întovărăşirea cu cei buni foloseşte nespus de mult celor care se apropie de ei. Asta e pricina că Stăpânul nostru cel iubitor de oameni a îngăduit să se amestece cei buni cu cei răi, ca să câştige cei răi ceva din această întovărăşire şi să nu rămână mereu în răutatea lor, ci, având mereu sub ochi pilda acelora, să culeagă ceva din această întovărăşire". (*Omilii la Facere,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 70)

PRIETENIA (duhovnicească)

„Pentru că oamenii se unesc între ei pe temeiul acestor pricini trecătoare, de aceea nici prieteniile dintre ei nu sunt nici călduroase, nici nu dăinuiesc. Se întrerupe dragostea de se iscă între ei insulte, pagube de bani, invidie, dragoste de slavă deşartă şi altele la fel cu acestea. Se întrerupe dragostea, că nu are rădăcină duhovnicească. Dacă ar fi avut o astfel de rădăcină, nici o pricină lumească n-ar fi stricat dragostea duhovnicească. Dragostea de aproapele întemeiată pe dragostea de Hristos este trainică, nestricată, nebiruită, nesfărâmată. N-o pot sfărâma nici calomniile, nici primejdiile, nici moartea, nici altceva asemănător. Orice ar pătimi un om care iubeşte aşa pe aproapele său nu va înceta niciodată a-l iubi, pentru că se uită la pricina dragostei sale, la Hristos. Dar cel care iubeşte pentru că e iubit şi el la rândul său, o termină repede cu dragostea dacă prietenul său îl supără cu ceva; dimpotrivă, cel legat de semenul său cu lanţul dragostei de Hristos niciodată nu va pune capăt prieteniei". (*Omilii la Matei,* omilia LX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 702)

„Prietenii adevăraţi covârşesc pe părinţi şi pe fii, vorbesc de prietenii cei după Hristos." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 179)

PRIETENIA (îndatoririle unui bun prieten)

„Din ziua în care am îndrăgit prietenia ta, mi-am pus această lege: să nu te silesc niciodată să te dezvinovăţeşti de supărările ce mi-ai face. (Vasile – n.n.). (*Tratatul despre preoţie,* cartea întâi, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 37)

„Când un prieten al nostru a fost calomniat că e un îngâmfat, că ocărăşte pe toată lumea şi era în mare primejdie, atunci tu, fără să te fi chemat cineva şi fără să te fi rugat cel primejduit, te-ai aruncat în mijlocul primejdiilor. Asta a fost fapta (...) Când unii te ţineau de rău pentru purtarea ta, iar alţii te lăudau şi te admirau, tu le-ai spus celor ce te ţineau de rău: *Ce să fac? Nu ştiu să iubesc altfel, decât să-mi dau sufletul când trebuie să scap pe un prieten de primejdie!* Ai rostit, cu alte cuvinte, dar cu acelaşi înţeles, cele spuse de Hristos ucenicilor Săi, când a definit dragostea desăvârşită: *Nimeni nu are o dragoste mai mare decât aceasta, ca să-şi pună cineva sufletul pentru prietenii săi* (Ioan 15, 13). Aşadar, dacă o dragoste mai mare decât aceasta nu se poate găsi, atunci tu ai ajuns la capătul ei; iar prin cele ce ai făcut şi prin cele ce-ai spus, te-ai suit pe culmile ei." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, p. 56)

„Nu este în lume nimic vrednic prietenului credincios; că de vede pe prietenul său se bucură şi se veseleşte şi se roagă pentru dânsul ca şi pentru el. Eu ştiu pe cineva care se ruga lui Dumnezeu şi sfinţilor să-l ajute pe prietenul său şi apoi se ruga pentru sine, dar ştiu şi pe fericitul Pavel că, cu multă poftă şi făgăduinţă voia să fie în iad pentru prietenii săi; pentru aceea, cel ce iubeşte nu trebuie să stăpânească, ci alţii să-l stăpânească pe el." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 63)

PRIETENIA („Când mă laudă vreun vrăjmaş al meu, nici nu primesc, iar pe prieten când mă ceartă, îl iubesc")

„Că şi eu îl iubesc pe cel ce mă iubeşte, iar când mă mustră şi mă huleşte pentru îndreptarea unei greşeli, atunci mai mult îmi pare că mă iubeşte, că cel ce laudă pe prietenul său de ar face ori rău ori bine, acela nu este prieten adevărat, ci înşelător şi făţarnic; când laudă cineva pe cel ce face lucruri bune sau îl mustră pe cel ce face cele rele, şi-l mustră în taină, adică să fie numai ei amândoi, atunci este lucru de prieten credincios şi iubit; şi când mă laudă vreun vrăjmaş al meu, nici nu primesc, iar pe prieten când mă ceartă, îl iubesc şi dragi îmi sunt rănile lui, precum zice cuvântul filosofic. Mai credincioase sunt rănile prietenului, decât sărutarea cea de bună voie a vrăjmaşului, pentru că vrăjmaşul, ori cu dreptate ori cu strâmbătate de ocărăşte şi mustră pe om, nu spre folosul lui o face, ci ca să-i facă ruşine." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 62)

PRIETENIA („De dorit sunt rănile prietenului, iar de la duşmani sunt rele şi săruturile")

„Despre un prieten spun că mă iubeşte nu doar când mă laudă, ci şi când mă critică şi caută să mă îndrepte. Nu-ţi este prieten acela care te laudă mereu, şi când faci bine şi când faci rău! Acela nu-ţi este prieten, ci înşelător, prieten fals. Prietenul, omul care caută să-ţi fie de folos, te laudă când ai făcut o faptă bună, şi te critică atunci când ai greşit ceva. Şi ca să vedeţi că nu-i faptă de prieten, ci de înşelător, să lauzi şi să proslăveşti orice, ascultă ce spune Scriptura: *Poporul Meu, cei ce vă spun cuvinte de laudă vă înşală şi cărarea picioarelor voastre o strică* (Is., 3, 12). Nu-l ascult pe duşman nici când mă laudă, dar stau lângă prieten chiar şi când mă învinuieşte. Acela îmi este nesuferit chiar când mă iubeşte; acesta îmi este drag şi când mă răneşte. Sărutarea aceluia geme de bănuială, rana acestuia e binefăcătoare. De aceea un înţelept spune: *Mai vrednice de credinţă sunt rănile pricinuite de prieten decât sărutările viclene date de duşman* (Prov., 27, 6).

- Ce spui, înţelepte?

- Da, sunt mai bune rănile decât sărutările, răspunde înţeleptul. Nu mă uit la cele ce se fac, ci la gândul celor care le fac. Vrei să vezi că mai vrednice de credinţă sunt rănile pricinuite de prieten decât sărutările date de duşman? Pe Domnul L-a sărutat Iuda (Matei 26, 49; Luca 22, 47-48), dar sărutarea lui era plină de trădare; venin avea în gura lui, iar limba îi era plină de răutate. Pe desfrânatul din Corint l-a rănit Pavel, însă l-a mântuit.

- Cum l-a rănit?

- L-a dat Satanei. *Daţi pe unul ca acesta Satanei* a spus Pavel, *spre pieirea trupului* (I Cor., 5, 5).

- Pentru ce?

- *Ca să se mântuiască duhul lui în ziua Domnului Iisus* (I Cor., 5, 5).

Ai văzut răni ce aduc mântuire? Ai văzut sărutare plină de trădare? Aşa că *mai vrednice de credinţă sunt rănile pricinuite de prieten decât sărutările viclene date de duşman.* Dar să cercetăm acest lucru nu numai la om, ci şi la Dumnezeu, şi la diavol. Unul mi-e prieten, celălalt duşman; Unul mântuitor şi purtător de grijă, celălalt vrăjmaş şi înşelător. Odinioară diavolul a sărutat, iar Domnul a rănit.

- Cum a sărutat unul şi cum a rănit altul?

- Diavolul a spus: *Veţi fi ca nişte dumnezei* (Fac., 3, 5); Dumnezeu a spus: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce* (Fac., 3, 19). Cine a fost de mai mare folos? Cel care a spus: *Veţi fi ca nişte dumnezei,* sau Dumnezeu Care a spus: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce?* Dumnezeu a ameninţat cu moartea, diavolul făgăduia nemurirea. Cel care făgăduise nemurirea l-a scos pe om din rai, iar Cel care ameninţase cu moartea l-a suit pe om în cer. Ai

văzut că *mai vrednice de credință sunt rănile pricinuite de prieten decât sărutările viclene date de duşman* (Prov., 27, 6)?" (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 36-38)

„Când te critică prietenii, pe drept sau pe nedrept, nu o fac cu gând de ocară, ci ca să te îndrepte. Duşmanii, însă, chiar când te critică pe drept nu te critică pentru a te îndrepta, ci încearcă să te facă de ocară. Prietenii când te laudă caută să te facă mai bun; duşmanii, însă, chiar când te laudă se străduiesc să te doboare." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 38)

PRIETENIA (întărirea prieteniei)

„Nimic nu face şi nu întăreşte prietenia atât de mult precât a spune de cineva lucruri potrivite şi sănătoase." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 135)

PRIETENIA (dovada prieteniei)

„... şi noi când ne facem prieteni, aceasta o numim ca dovadă de prietenie către dânşii, să nu spunem tainele nimănui mai înainte de dânşii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 63)

PRIETENIA (folosul adevăratei prietenii)

„Nimic nu este egal cu unirea şi buna înțelegere; prin ea un om izolat devine partea unui mare întreg. Dacă două sau zece persoane sunt unite împreună din inimă, fiecare din ele nu mai este decât una singură; în acestea zece voi nu veți afla decât una şi în una veți afla zece. Dacă ei au un duşman, precum atunci nu este atacată numai una, ci cele zece, trebuie ca duşmanul să cedeze, pentru că el nu este respins de una singură, ci de zece. Dacă unul ar fi lipsă, el nu este pentru aceea în pericol; el este bogat prin partea cea mare, prin ceilalți nouă; şi partea care cade este astfel susținută, cea mai slabă, prin cel mai puternic. Fiecare din ei are douăzeci de mâini, douăzeci de ochi şi la fel douăzeci de picioare; el nu mai merge singur prin picioarele sale, ci şi prin cele ale celorlalți; el nu lucrează numai prin mâinile sale, ci şi prin ale celorlalți. Fiecare din ei are zece suflete; fiindcă nu are numai el unul singur grijă de lucrurile sale, ceilalți au la fel. Şi dacă ar fi aşa o sută uniți împreună, va fi la fel şi puterea se va adăuga în proporție cu numărul.

Nu vedeți frații mei frumusețea iubirii? Ea îl face pe om de neînvins, ea îl multiplică, dintr-unul singur ea face mai mulți. Cum va putea un singur om să fie şi în Persia şi în Roma? Ceea ce nu poate natura, iubirea o poate; o parte din el este aici şi cealaltă este acolo şi totul întreg aici. Dar dacă el are o mie sau zece mii de prieteni, gândiți-vă care va fi puterea lui, care va fi tăria lui. Vedeți ce putere de multiplicare are iubirea? În sfârşit, ca unul să devină o mie, este un lucru uimitor şi admirabil. Pentru ce nu ne câştigăm o aşa de mare iubire şi putere şi nu ne punem în siguranță? Aceea valorează mai mult decât orice demnitate şi bogății şi sănătate şi chiar mai mult decât lumina. Este izvorul bucuriei. Până când vom limita noi iubirea noastră la unul sau la doi?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 4, pp. 408-409)

„Nu i se poate întâmpla nimic rău celui ce este înconjurat de atâția; gărzile chiar, care veghează la siguranța împăratului, nu au nici atâta vigilență, nici atâta atenție. Aceştia îl păzesc pe regele lor din nevoie, aceia îl păzesc pe prietenul lor din iubire şi din afecțiune. Ori, iubirea are mai multă putere şi forță decât frica. Regele este în teamă față de gărzile sale,

prietenul se încrede prietenului mai mult decât în sine însuşi şi cu acest ajutor el nu se teme de cursele nimănui." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVIII, 4, p. 409)

„Pentru mine, cu adevărat, eu aş vrea aceasta, ca să putem trăi toţi împreună şi ca iubirea să se păstreze în toată forţa şi puterea ei." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVIII, 4, p. 410)

„Chiar de ai spune de mii de tezaure, totuşi nimic nu ar fi mai de preţ ca un prieten adevărat. Şi mai întâi să spunem despre prietenie, câtă plăcere şi mulţumire are în sine. Te bucuri văzând pe prietenul tău, te înveseleşti, şi sufletul tău având o mulţumire nespusă se contopeşte cu dânsul, şi chiar de ţi-ai aminti numai de el, cugetul tău tresare şi se înaripează. Vorbesc aici despre prietenii adevăraţi, despre prietenii de un suflet şi de un cuget, despre prietenii care preferă să şi moară, despre prietenii care iubesc cu căldură, şi nu înţelegem pe prietenii simpli, pe cei ce iau parte pe la mesele noastre şi-i credem de prieteni în urma laudelor ce ne aduc, să nu credeţi, zic, că vorbesc despre aceştia. Dacă cineva are vreun prieten aşa precum spun eu, va înţelege desigur cuvintele mele. Chiar de l-ar vedea în fiecare zi, el totuşi nu se satură; aceasta o doreşte atât pentru sine, cât şi pentru acela. Am cunoscut eu pe cineva, care se ruga de sfinţi pentru prietenul său şi le zicea, ca mai întâi să facă rugăciuni lui Dumnezeu pentru dânsul (prietenul lui – n.n.) şi apoi pentru sine. Astfel este prietenul adevărat, încât nici timpul, nici locul nu-l pot împiedica de a iubi şi a fi iubit." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni*, p. 178)

„Cu adevărat că prietenul sincer este cu mult mai dorit decât chiar lumina. Şi să nu miri că zic aceasta, pentru că mai bine ne-ar fi dacă s-ar stinge soarele, decât a fi lipsiţi de prieteni adevăraţi; mai bine ne-ar fi de a trăi în întuneric decât de a fi fără prieteni. Şi cum este aceasta, eu vă voi spune. Mulţi văzând soarele, sunt în întuneric, pe când dacă sunt înconjuraţi de prieteni, nu ar suferi nici o scârbă. Eu vorbesc de prietenia cea duhovnicească şi de prietenii duhovniceşti, care nimic nu preferă înaintea prieteniei." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni*, p. 179)

„Prietenul adevărat este mai plăcut decât chiar viaţa prezentă, căci mulţi după încetarea din viaţă a unor asemenea prieteni, nu mai doresc să trăiască. Cu un asemenea prieten cineva poate suferi şi exilul, iar fără prieten nu poate trăi nici în propria sa ţară. Cu un asemenea prieten chiar şi sărăcia este suportabilă, iar fără dânsul şi sănătatea şi bogăţia sunt de nesuferit. În persoana unui asemenea prieten el are pe un al doilea eu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni*, p. 181)

„Nu ne apără atât nici venitul averilor, nici armele, nici zidurile, nici şanţurile, nici alte nenumărate maşini de război, cât o prietenie adevarată. Aceasta-i zid, aceasta-i tărie, aceasta-i avere, aceasta-i desfătare, aceasta ne face să petrecem şi viaţa de aici cu voioşie, şi ne dăruieşte şi viaţa ce va să fie". (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 168)

„Ce este altceva mai dulce şi mai fericit în toată lumea, ca prietenii buni şi iubiţi?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 7)

„Nu este în lumea toată mai bună tocmire decât dragostea şi unirea, pentru că unul singur este înmulţit, adică arată pe mulţi prin dragoste, că de sunt doi într-un suflet şi iubiţi, între zece nu este unul ci fiecare din ei, ca şi când s-ar lupta cu cei zece, că fiecare are câte douăzeci de mâini şi douăzeci de ochi şi câte douăzeci de picioare, iar suflete are zece, iar de ar fi şi o sută, tot în acest fel ar fi. Şi singur cel ce ar fi în Persia poate să fie şi la Roma şi ce

nu poate să facă firea omenească, dragostea poate să facă. De va avea cineva o sută ori două de prieteni, socoteşte ce ajutor are şi aceasta este mai minunat să se facă dintr-unul o mie. Iar de vreme ce este atât de bună dragostea, de ce nu câştigăm şi noi ajutorul dragostei?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 62)

„Decât această viață trecătoare mai dulce este prietenul, că mulți oameni după moartea prietenilor nu mai vor nici ei să viețuiască în lumea aceasta, că mai bun îi este prietenul decât lumina soarelui şi a ochilor; mai bine ne este nouă să nu ne lumineze soarele, decât să ne lipsim de prieteni, că dacă are omul prieteni nici o voie rea nu are." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 63-64)

PRIETENIA (lipsa prietenilor)

„Aşa printre animale, cele ce nu se unesc cu turma sunt cele mai crude şi mai sălbatice. Iată pentru ce locuim noi în oraşe. Noi avem piețe publice; aceasta ca să ne vedem şi ca să trăim împreună. Sfântul Pavel porunceşte această societate, când zice: *Să nu ieşim din adunarea credincioşilor* (Evr., 10, 25). Nu este nimic mai rău ca a fi singur şi lipsit de societate." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 4, p. 409)

PRIETENIA („Dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pe tine, scoate-l şi aruncă-l de la tine... dacă mâna ta cea dreaptă te sminteşte, tai-o şi arunc-o de la tine"[77])

„- Pentru ce deci, Hristos a vorbit de ochiul drept şi a mai adăugat şi mâna? (Matei 5, 30).

- Ca să afli că nu e vorba de mădularele trupului, ci de cei care sunt în strânsă legătura cu noi, cu prietenii noştri. Hristos îți spune: *Dacă iubeşti pe cineva atât cât îți iubeşti ochiul cel drept sau socoteşti că-ți este tot atât de folositor cât de folositoare ți-i mâna, tai-o, dacă-ți vatămă sufletul!* Uită-te la tăria cuvintelor Lui. N-a spus: *Îndepărtează-te,* ci vrea o despărțire totală. De aceea spune: *Scoate-l şi-l aruncă de la tine!* Apoi, pentru că porunca Sa este neîndurătoare, arată folosul pentru amândouă părțile: şi pentru cei buni şi pentru cei răi, întărind comparația:

Că mai de folos îți este să piară unul din mădularele tale şi nu tot trupul să fie aruncat în gheenă (Matei 5, 30).

Când prietenul tău nu se mântuie, ba te mai duce şi pe tine la pieire, ce fel de dragoste de prieten este aceea să pieriți amândoi, când e cu putință să se mântuie unul dacă sunteți despărțiți?

- Atunci pentru ce Pavel dorea să fie anatema? (Rom., 9, 3).

- Nu dorea să fie anatema pentru ca să nu câştige nimic, ci ca să mântuie pe alții. Aici, însă, paguba este pentru amândoi. De aceea n-a spus: *Scoate-l,* ci şi: *Aruncă-l de la tine!,* pentru ca să nu-l mai poți lua înapoi dacă rămâne aşa. Făcând aceasta îl scapi şi pe el de păcat mai mare şi te scapi şi pe tine de pieire.

Dar ca să vezi mai bine folosul acestei porunci, să cercetăm, dacă vrei, spusele Domnului, aplicându-le chiar la mădularele trupului. Dacă ar fi vorba de ales şi ai fi silit sau să rămâi cu ochii teferi, dar să te arunce într-o groapă şi să pieri, sau să ți se scoată ochii şi să-ți mântui sufletul, oare n-ai alege a doua cale? Negreşit! N-ai făcut asta pentru că ți-ai urât ochii, ci pentru că ți-ai iubit întregul trup. Tot aşa trebuie să gândeşti şi de bărbații şi de femeile care-ți sunt prieteni. Dacă tai orice legătură de prietenie cu acela care te vatămă sufleteşte cu prietenia lui, dar nu şi tămăduieşte boala, atunci te scapi şi pe tine de orice vătămare, dar şi pe el de un mare păcat, că nu va mai da socoteală, în afară de păcatele lui, şi de pierderea ta. Ai

---

[77] Matei 5, 29-30.

văzut de câta blândețe și de câta purtare de grija este plină această poruncă? Ai văzut câta iubire de oameni arată chiar așa păruta multora asprime?". (*Omilii la Matei,* omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 222-223)

„*Dacă mâna ta sau piciorul tău te sminteşte, taie-le şi aruncă-le de la tine. Că mai bine îți este să intri în viață şchiop sau ciung, decât să ai amândouă mâinile sau picioarele şi să fii aruncat în foc. Şi dacă ochiul tău cel drept te sminteşte, scoate-l. Că mai bine îți este să intri în viață cu un singur ochi, decât să ai doi ochi şi să fii aruncat în gheena focului* (Matei 18, 8-9).

Hristos nu vorbeşte aici de mădularele trupului - Doamne fereşte! -, ci de prieteni, de cunoscuți, de cei pe care-i socotim nişte mădulare de neapărată trebuință. Aceasta a spus-o şi mai înainte şi o spune şi acum. Că nimic nu este atât de vătămător ca prieteniile rele. Ce nu poate constrângerea, poate de multe ori prietenia, fie spre paguba, fie spre folosul nostru. De aceea Domnul ne porunceşte, cu toată asprimea, să îndepărtăm de lângă noi pe cei ce ne vatămă, lăsând să se înțeleagă că aceştia sunt cei care ne smintesc". (*Omilii la Matei,* omilia LIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 688)

„*Curmă,* spune Hristos, *prietenia cu cei răi, chiar dacă ți-ar fi cei mai buni prieteni!* Şi dă şi un argument ce nu poate fi combătut: Dacă ți-i păstrezi ca prieteni, nici pe ei nu-i câştigi şi te pierzi şi pe tine; dar de curmi prietenia cu ei, îți câştigi mântuirea. Prin urmare, dacă cineva te vatămă cu prietenia lui, rupe orice legătură cu el. Dacă ne tăiem de multe ori unele din mădularele noastre, când nu mai pot fi vindecate şi mai îmbolnăvesc şi pe celelalte, apoi cu mult mai mult trebuie să facem aceasta cu prietenii". (*Omilii la Matei,* omilia LIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 689)

„*Dacă te sminteşte ochiul tău, scoate-l şi dacă piciorul tău te sminteşte, taie-l* (Mt., 5, 29; 18, 9). Dacă trebuie să tăiem membrele rele de la trupul din care fac parte, cu atât mai mult trebuie să ne ferim de prietenii a căror însoțire ne pierde sufletul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 2, p. 283)

„Dacă tăiem membrele cu cangrenă care sunt de nevindecat, de teamă ca să nu strice şi restul trupului, dacă tăiem una din membrele noastre, nu din dispreț, ci în interesul celorlalte, cu cât mai mult trebuie să facem noi la fel privitor la cei a căror însoțire ne este dăunătoare? Că dacă putem să-i vindecăm fără nici un risc, trebuie să facem tot efortul nostru pentru aceea. Dar dacă sunt de necorectat şi dacă ne sunt o ocazie de cădere, trebuie să-i tăiem şi să-i aruncăm de la noi. Adesea aceasta va fi un mare câştig. Pentru aceasta le dă acest aviz Pavel corintenilor: *Ridicați răul din mijlocul vostru* (I Cor., 5, 13). Şi iarăşi: ... *pentru a-l scoate din mijlocul vostru pe cel care a făcut o asemenea faptă atât de urâtă* (Ibid. 2). Căci însoțirea cu cei răi este periculoasă şi fatală. Ciuma nu face aşa de mari ravagii şi boala nu-i strică aşa de repede pe cei ce sunt infectați, ca nedreptatea prietenilor; în sfârşit, *însoțirile rele strică obiceiurile bune* (I Cor., 15, 33). Un prooroc zice iarăşi: *Fugi din mijlocul lor şi te depărtează de ei* (Ier., 51, 6). Deci nimeni să nu-şi facă prieten din cel ce este rău. Dacă, atunci când copii noştri sunt răi îi dezmoştenim, fără a privi atunci nici la natură, nici la legile ei, nici la legăturile pe care o formează ea, noi trebuie cu atât mai mult, să fugim de cunoştințele noastre şi de prietenii noştri, dacă sunt răi; căci, când nu ne-ar face nici un rău, cu toate acestea, nu ne putem feri ca ei să nu ne producă o faimă rea, fiindcă străinii nu cercetează viața noastră, ci judecă despre noi prin cei ce ne cercetează." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 2, p. 284)

„Ce să mai spunem despre porunca ce o dă (...) despre prietenia necugetată şi păgubitoare de suflet (Matei 5, 29-30)? Prin ochiul drept şi prin mâna dreaptă, Hristos n-a lăsat să se înțeleagă altceva decât pe cei ce ne iubesc spre paguba noastră sufletească." (*Despre căință (I),* 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 64)

„*Dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pe tine, scoate-l şi aruncă-l de la tine* (Matei 5, 29); deci porunca este ca şi acei prieteni, care ne sunt la fel de scumpi ca lumina ochilor şi de mare trebuinţă pentru nevoile vieţii, să-i îndepărtăm de la noi, să-i alungăm dacă ne primejduiesc mântuirea sufletului nostru." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 16)

„Dacă prietenia unora te-ar vătăma şi te-ar atrage către împărtăşirea lipsei de evlavie, îndepărtează-te de aceştia, chiar de ţi-ar fi prieteni. Iar de-ar fi unul din ochii tăi, scoate-l. Căci este scris: *dacă ochiul tău te sminteşte, scoate-l* (Mat. 5, 29), fără să se aibă în vedere corpul. Cum altfel? Căci dacă se referea la natura corpului, am fi avut de-a face cu o acuzaţie care îl privea în cele din urmă pe creatorul acestei naturi. De altminteri, nu se impune scoaterea unui ochi, indiferent care dintre ei, căci dacă cineva s-ar fi lipsit de ochiul stâng, tot s-ar fi găsit în sminteală. Dar tocmai pentru a pricepe că nu despre ochi este cuvântul, a adăugat că-i vorba de ochiul drept, spre a arăta că de ţi-ar fi cineva un prieten atât de apropiat pe cât de apropiată ţi-e folosirea ochiului drept, să-l alungi chiar şi pe acesta şi să-l desprinzi din legătura de prietenie pe care o are cu tine, dacă s-ar întâmpla să te smintească. Într-adevăr, la ce foloseşte să ai un ochi care duce la ruinarea restului corpului?

Aşadar, dacă, aşa cum spuneam, prieteniile avute ne-ar dăuna, să fugim de acestea şi să ne lipsim de ele. În situaţia în care pe oricare dintre asemenea prieteni nici nu-l ajuţi şi capeţi în schimb din partea lui numai pagubă, câştigă putinţa de a rămâne fără pierdere în urma destrămării prieteniei; să fugi de prieteniile acestora, dacă îţi sunt dăunătoare. Doar fugi, nu te certa, nici nu purta război. La fel îndeamnă şi Pavel când spune: *dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiţi în pace cu toţi oamenii* (Rom. 12, 18)." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu*, cuvântarea I, pp. 30-31)

„Dacă ai vreun prieten şi cunoşti vreo vătămare sufletească de la el, lipseşte-te de prietenul acela, că dacă ne doare vreun mădular noi îl tăiem ca să nu le strice şi pe celelalte; deci cu mult mai vârtos se cade să facem pentru sufletele noastre, că nu este alt lucru mai rău decât dragostea şi unirea cea vicleană, că rele ce nu poate să le facă nevoia poate să le strice prietenia." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 64)

PRIETENIA (prieteniile rele)

„Unde domneşte invidia şi dragostea de slavă nu există prietenie sinceră." (*Omilii la Matei*, omilia LVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 679)

PRIETENIA (întreruperea unei prietenii)

„Nimic nu poate destrăma prietenia, ca frica şi teama de trădare." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia I, p. 12)

PRIMEJDIILE (aruncarea cu bună ştiinţă în diferite primejdii)

„Dânşii (cei trei tineri – Daniel, cap. 3 - n.n.) au intrat în cuptor nu ca izbăviţi, ci ca morţi cu desăvârşire, căci ascultă ce spun ei. *Dacă, într-adevăr, Dumnezeul nostru Căruia Îi slujim poate să ne scape, El ne va scăpa din cuptorul cel cu foc arzător şi din inima ta, o, rege! Şi chiar dacă nu ne va scăpa, ştiut să fie de tine, o, rege, că noi nu vom sluji dumnezeilor tăi şi înaintea chipului de aur pe care tu l-ai aşezat nu vom cădea la pământ!* (Daniel 3, 17-18). Noi însă, ca şi cum pare că am da lecţii lui Dumnezeu, hotărâm până şi timpul, zicând: *dacă până în cutare timp nu vom fi izbăviţi*, şi de aceea nici că suntem izbăviţi. Fiindcă şi Avraam nu ca izbăvit l-a luat pe fiul său şi l-a adus ca pârgă lui Dumnezeu, ci ca jertfit, dar pe care contra aşteptării sale

l-a luat, mântuit şi izbăvit." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit,* omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* pp. 190-191)

„A nu se arunca cineva în primejdii fără folos, este al bărbaţilor înţelepţi (...) Deci, nici să ne azvârlim în primejdii cum s-ar întâmpla, – căci aceasta este cutezanţă – nici luptându-ne şi împrejurările cerând aceasta, noi să ne împuţinăm – căci aceasta este frică – ci dacă propovăduirea Evangheliei o cere noi să nu ne dăm la o parte; – iar dacă nu este nici o pricină, nici o necesitate cerută de buna cinstire de Dumnezeu, să nu alergăm, căci lucrul e mai mult un fel de fanfaronadă şi ambiţie zădarnică." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, pp. 108-109)

„Părinte, dacă este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta (Matei 26, 39). Prin asta a învăţat pe toţi sfinţii să nu înfrunte primejdiile, nici să se arunce în ele, ci să aştepte ca primejdiile să vină la ei, şi să-şi arate atunci tot curajul lor. Să nu sară mai înainte în ele şi nici să meargă ei mai întâi să le caute." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putinţă...",* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 259)

„...prin rugăciunea Sa din grădină (Ghetsimani) Hristos ne-a învăţat două lucruri: întâi, să nu înfruntăm primejdiile, ci să ne rugăm să nu cădem în ele, al doilea, să le îndurăm cu curaj, dacă vin peste noi, punând înaintea voinţei noastre voinţa lui Dumnezeu." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putinţă...",* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 260)

„Ceea ce trebuie să facem noi este să-L rugăm pe Dumnezeu să alunge ispita de la noi, aşa cum ne-a învăţat El însuşi în Rugăciunea domnească: *Şi nu ne duce pe noi în ispită* (Mat., 6, 13). Dar dacă, prin îngăduinţa lui Dumnezeu, suntem încercaţi de ispite, să luptăm cu ele cu bărbăţie. Mai întâi, trebuie să nu ne supunem primejdiilor - aşa cum fac oamenii înţelepţi; apoi trebuie să răbdăm nenorocirile cu mult curaj - aşa cum fac oamenii viteji şi înţelepţi. Aşadar, nu trebuie nici să ne avântăm, nici să dăm înapoi. Atunci când situaţia o cere, adică fie sufletul nostru este în primejdie din pricina păcatului, fie Biserica, din pricina ereziilor, suntem datori să ne luptăm cu bărbăţie; însă când nu avem de-a face cu o asemenea situaţie, nu trebuie să ne punem în primejdie degeaba. Un asemenea război ar avea drept unic motiv ambiţia şi. ca scop, slăvirea noastră deşartă." (Din vol. *Problemele vieţii,* pp. 334-335)

PROFEŢII

„Să nu te uimească, iubite, cuvântul meu. Acesta este obiceiul tuturor profeţilor: vorbesc de cele ce nu s-au întâmplat ca şi cum s-ar fi întâmplat. Profeţii vedeau cu ochii cei duhovniceşti cele ce aveau să se întâmple după un mare număr de ani; de aceea priveau acele fapte ca şi cum s-ar afla înaintea ochilor lor; şi aşa vorbeau de toate. Şi ca să vezi lămurit lucrul acesta, ascultă ce spune fericitul David, profeţind înainte cu atâtea generaţii de crucea lui Hristos, strigând: *Străpuns-au mâinile Mele şi picioarele Mele* (Ps., 21, 18); şi iarăşi: *Împărţit-au hainele Mele loruşi* (Ps., 21, 20). Vezi că vorbeşte mai dinainte de nişte fapte viitoare, care aveau să se întâmple după multă vreme ca şi cum s-ar fi şi întâmplat?" (*Omilii la Facere,* omilia X, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 119)

„... auzim pe Dumnezeu vorbindu-ne prin gura profeţilor". (*Omilii la Facere,* omilia XV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 167)

„De aceea, harul lui Dumnezeu a rânduit ca sfinţii profeţi să stea pe locul înalt al profeţiei, ca să ne vestească mai dinainte când e vorba să vină asupra noastră urgia lui Dumnezeu, pentru ca noi, deşteptându-ne prin pocăinţă şi îndreptându-ne sufletul căzut, să îndepărtăm cu mult înainte de la noi pedeapsa trimisă de Dumnezeu." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor*

lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 463)

PROFEŢII (lucrarea Duhului Sfânt în profeţi)

„Uită-mi-te iarăşi la priceperea acestui minunat profet, dar mai bune spus, la învăţătura Sfântului Duh!" (*Omilii la Facere,* omilia XII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 139)

PROFEŢII (cărţile profeţilor)

„Multe din cărţile profeţilor au dispărut. Poţi vedea asta în istoria Paralipomenelor. Iudeii fiind nepăsători şi adesea abătându-se de la credinţa în Dumnezeu, au lăsat ca unele cărţi să se piardă, iar pe altele le-au ars şi le-au rupt. Ieremia istoriseşte că iudeii au ars unele cărţi profetice (Ier., 36, 23), iar autorul cărţii a patra a Regilor spune că abia după multă vreme a fost găsit Deuteronomul, îngropat undeva şi pierdut acolo (IV Regi 22, 8). Dacă pe vremea când nu era nici un barbar în ţara lor au aruncat cărţile, apoi cu mult mai mult când au venit peste ei barbarii". (*Omilii la Matei,* omilia IX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 115)

PROFEŢIILE (falsele profeţii)

„Căci dacă uneori au făcut şi diavolii preziceri, ei n-au făcut decât a-i înşela pe nebuni; de aceea totdeauna profeţiile lor s-au dovedit false." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIX, 2, p. 93)

PROOROCIILE

„Dumnezeu este înţelept şi iscusit şi îngăduie adeseori ca oameni nevrednici să prezică lucruri mari şi minunate. Şi lucrul acesta se vede nu numai în Vechiul Testament, ci şi în Noul Testament. Ascultă ce spune Evanghelistul despre Caiafa, arhiereul iudeilor: *Iar aceasta a spus-o nu de la sine; ci, fiind arhiereu în anul acela, a proorocit că Iisus avea să moară, nu numai pentru popor, ci ca să adune într-una şi neamurile cele risipite* (Ioan, 11, 51-52). Un lucru asemănător vei găsi iarăşi şi la Balaam. A fost chemat să blesteme pe poporul iudeu; dar el nu numai că l-a blestemat, ci a prezis chiar lucruri mari şi minunate; şi nu numai despre popor, ci şi despre venirea Mântuitorului (Num., 24, 1-9). (...) Atribuie totul lui Dumnezeu, Care rânduieşte pe toate prin înţelepciunea Lui cea mare". (*Omilii la Facere,* omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 252-253)

„După cum ochii trupului nu pot vedea altceva decât cele ce se văd, tot aşa şi ochii credinţei, văd pe cele ce vor fi mai târziu, după multe generaţii". (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 328)

„Dumnezeu însă nu-i împingea cu sila la proorocit, ci îi sfătuia, îi îndemna, îi ameninţa, însă nu le întuneca cugetul. Firea dracului este de a face vuiet şi tulburare, şi multă întunecime, pe când a lui Dumnezeu este a lumina şi a învăţa cu înţelepciune cele cuvenite." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 303)

„Este obiceiul proorocilor să prezică totdeauna viitorul ca pe un fapt întâmplat mai înainte. Şi după cum este cu neputinţă ca cele întâmplate să nu se fi întâmplat, tot aşa e cu neputinţă ca acestea să nu se întâmple, deşi aparţin viitorului. De aceea deci proorocii ne vestesc viitorul sub chip de trecut, tocmai pentru a ne arăta că faptele vestite mai dinainte de ei sunt fără greş şi se vor întâmpla negreşit." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putinţă...*", în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 247)

l-a luat, mântuit şi izbăvit." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 190-191)

„A nu se arunca cineva în primejdii fără folos, este al bărbaţilor înţelepţi (...) Deci, nici să ne azvârlim în primejdii cum s-ar întâmpla, – căci aceasta este cutezanţă – nici luptându-ne şi împrejurările cerând aceasta, noi să ne împuţinăm – căci aceasta este frică – ci dacă propovăduirea Evangheliei o cere noi să nu ne dăm la o parte; – iar dacă nu este nici o pricină, nici o necesitate cerută de buna cinstire de Dumnezeu, să nu alergăm, căci lucrul e mai mult un fel de fanfaronadă şi ambiţie zădarnică." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia V, pp. 108-109)

„Părinte, dacă este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta (Matei 26, 39). Prin asta a învăţat pe toţi sfinţii să nu înfrunte primejdiile, nici să se arunce în ele, ci să aştepte ca primejdiile să vină la ei, şi să-şi arate atunci tot curajul lor. Să nu sară mai înainte în ele şi nici să meargă ei mai întâi să le caute." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putinţă..."*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 259)

„...prin rugăciunea Sa din grădină (Ghetsimani) Hristos ne-a învăţat două lucruri: întâi, să nu înfruntăm primejdiile, ci să ne rugăm să nu cădem în ele, al doilea, să le îndurăm cu curaj, dacă vin peste noi, punând înaintea voinţei noastre voinţa lui Dumnezeu." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putinţă..."*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 260)

„Ceea ce trebuie să facem noi este să-L rugăm pe Dumnezeu să alunge ispita de la noi, aşa cum ne-a învăţat El însuşi în Rugăciunea domnească: *Şi nu ne duce pe noi în ispită* (Mat., 6, 13). Dar dacă, prin îngăduinţa lui Dumnezeu, suntem încercaţi de ispite, să luptăm cu ele cu bărbăţie. Mai întâi, trebuie să nu ne supunem primejdiilor - aşa cum fac oamenii înţelepţi; apoi trebuie să răbdăm nenorocirile cu mult curaj - aşa cum fac oamenii viteji şi înţelepţi. Aşadar, nu trebuie nici să ne avântăm, nici să dăm înapoi. Atunci când situaţia o cere, adică fie sufletul nostru este în primejdie din pricina păcatului, fie Biserica, din pricina ereziilor, suntem datori să ne luptăm cu bărbăţie; însă când nu avem de-a face cu o asemenea situaţie, nu trebuie să ne punem în primejdie degeaba. Un asemenea război ar avea drept unic motiv ambiţia şi. ca scop, slăvirea noastră deşartă." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 334-335)

PROFEŢII

„Să nu te uimească, iubite, cuvântul meu. Acesta este obiceiul tuturor profeţilor: vorbesc de cele ce nu s-au întâmplat ca şi cum s-ar fi întâmplat. Profeţii vedeau cu ochii cei duhovniceşti cele ce aveau să se întâmple după un mare număr de ani; de aceea priveau acele fapte ca şi cum s-ar afla înaintea ochilor lor; şi aşa vorbeau de toate. Şi ca să vezi lămurit lucrul acesta, ascultă ce spune fericitul David, profeţind înainte cu atâtea generaţii de crucea lui Hristos, strigând: *Străpuns-au mâinile Mele şi picioarele Mele* (Ps., 21, 18); şi iarăşi: *Împărţit-au hainele Mele loruşi* (Ps., 21, 20). Vezi că vorbeşte mai dinainte de nişte fapte viitoare, care aveau să se întâmple după multă vreme ca şi cum s-ar fi şi întâmplat?" (*Omilii la Facere,* omilia X, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 119)

„... auzim pe Dumnezeu vorbindu-ne prin gura profeţilor". (*Omilii la Facere,* omilia XV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 167)

„De aceea, harul lui Dumnezeu a rânduit ca sfinţii profeţi să stea pe locul înalt al profeţiei, ca să ne vestească mai dinainte când e vorba să vină asupra noastră urgia lui Dumnezeu, pentru ca noi, deşteptându-ne prin pocăinţă şi îndreptându-ne sufletul căzut, să îndepărtăm cu mult înainte de la noi pedeapsa trimisă de Dumnezeu." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor*

lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 463)

PROFEŢII (lucrarea Duhului Sfânt în profeţi)

„Uită-mi-te iarăşi la priceperea acestui minunat profet, dar mai bune spus, la învăţătura Sfântului Duh!" (*Omilii la Facere,* omilia XII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 139)

PROFEŢII (cărţile profeţilor)

„Multe din cărţile profeţilor au dispărut. Poţi vedea asta în istoria Paralipomenelor. Iudeii fiind nepăsători şi adesea abătându-se de la credinţa în Dumnezeu, au lăsat ca unele cărţi să se piardă, iar pe altele le-au ars şi le-au rupt. Ieremia istoriseşte că iudeii au ars unele cărţi profetice (Ier., 36, 23), iar autorul cărţii a patra a Regilor spune că abia după multă vreme a fost găsit Deuteronomul, îngropat undeva şi pierdut acolo (IV Regi 22, 8). Dacă pe vremea când nu era nici un barbar în ţara lor au aruncat cărţile, apoi cu mult mai mult când au venit peste ei barbarii". (*Omilii la Matei,* omilia IX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 115)

PROFEŢIILE (falsele profeţii)

„Căci dacă uneori au făcut şi diavolii preziceri, ei n-au făcut decât a-i înşela pe nebuni; de aceea totdeauna profeţiile lor s-au dovedit false." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIX, 2, p. 93)

PROOROCIILE

„Dumnezeu este înţelept şi iscusit şi îngăduie adeseori ca oameni nevrednici să prezică lucruri mari şi minunate. Şi lucrul acesta se vede nu numai în Vechiul Testament, ci şi în Noul Testament. Ascultă ce spune Evanghelistul despre Caiafa, arhiereul iudeilor: *Iar aceasta a spus-o nu de la sine; ci, fiind arhiereu în anul acela, a proorocit că Iisus avea să moară, nu numai pentru popor, ci ca să adune într-una şi neamurile cele risipite* (Ioan, 11, 51-52). Un lucru asemănător vei găsi iarăşi şi la Balaam. A fost chemat să blesteme pe poporul iudeu; dar el nu numai că l-a blestemat, ci a prezis chiar lucruri mari şi minunate; şi nu numai despre popor, ci şi despre venirea Mântuitorului (Num., 24, 1-9). (...) Atribuie totul lui Dumnezeu, Care rânduieşte pe toate prin înţelepciunea Lui cea mare". (*Omilii la Facere,* omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 252-253)

„După cum ochii trupului nu pot vedea altceva decât cele ce se văd, tot aşa şi ochii credinţei, văd pe cele ce vor fi mai târziu, după multe generaţii". (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 328)

„Dumnezeu însă nu-i împingea cu sila la proorocit, ci îi sfătuia, îi îndemna, îi ameninţa, însă nu le întuneca cugetul. Firea dracului este de a face vuiet şi tulburare, şi multă întunecime, pe când a lui Dumnezeu este a lumina şi a învăţa cu înţelepciune cele cuvenite." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 303)

„Este obiceiul proorocilor să prezică totdeauna viitorul ca pe un fapt întâmplat mai înainte. Şi după cum este cu neputinţă ca cele întâmplate să nu se fi întâmplat, tot aşa e cu neputinţă ca acestea să nu se întâmple, deşi aparţin viitorului. De aceea deci proorocii ne vestesc viitorul sub chip de trecut, tocmai pentru a ne arăta că faptele vestite mai dinainte de ei sunt fără greş şi se vor întâmpla negreşit." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putinţă..."*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 247)

PROOROCIILE (Dumnezeu a proorocit chiar și prin intermediul unor păgâni)

„... (lucrarea înțelepciunii lui Dumnezeu – n.n.) și pe Valaam l-a silit oarecând a grăi cele viitoare, vădindu-și puterea ei, și arătând că poate stăpâni nu numai într-ai săi, ci și în cei străini." (*Cele dintâi omilii la Facere,* cuvântul al nouălea, p. 138)

PROOROCIILE (proorocia și glosolalia)

„... proorocia este potrivită și folositoare nu numai ca semn, ci și spre credința și folosința amândurora. Ideea aceasta, deși nu de-a dreptul, totuși prin cele ce urmează a deslușit-o, zicând: *se vădește de toți, se judecă de toți. Dacă ar proroci toți, zice, și în timpul acela ar intra în biserică vreun necredincios și neînvățat sau prost, se vădește de toți, se judecă de toți. Și așa cele ascunse ale inimii lui arătate se fac, și așa căzând pe față se va închina lui Dumnezeu, zicând că: Cu adevărat Dumnezeu întru voi este.* Așa că proorocia nu numai în aceasta este mai mare, că are putere asupra amândurora, ci că chiar și pe cei mai nerușinați dintre necredincioși îi trage spre credință. Nu era tot aceeași minune când, de pildă, Petru certa pe Safira – ceea ce era prorocie – și când vorbea în limbi – căci atunci cu toții s-au înfricoșat[78], iar când grăia în limbi, chiar dacă nu lovea de-a dreptul, totuși căpăta oarecare socotință." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 386)

PROPOVĂDUIREA

„*Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și întorcându-se să vă sfâșie* (Matei 7, 6).

Deși mai târziu Hristos a poruncit: *Ceea ce auziți la ureche propovăduiți de pe case!* (Matei 10, 27), totuși porunca aceasta nu-i potrivnică celeilalte. Nu ne-a poruncit să spunem tuturora, fără deosebire, ci să spunem cu îndrăznire acelora cărora trebuie să le spunem.

Prin *câini* Hristos a arătat aici pe cei ce duc o viață nelegiuită, care nu mai au nici o nădejde de o schimbare în mai bine; prin *porci* a arătat pe aceia care duc necontenit o viață desfrânată. Și despre unii și despre alții, Domnul a spus că nu sunt vrednici să audă învățătura Sa. Același lucru l-a arătat și Pavel, spunând: *Omul sufletesc nu primește pe cele ale Duhului, că pentru el sunt nebunie* (I Cor., 2, 14). Și în alte locuri Pavel spune că viața stricată este de vină că nu sunt primite învățăturile cele desăvârșite. De aceea Domnul ne poruncește să nu deschidem ușile unor astfel de oameni, că ajung mai obraznici după ce ne cunosc învățăturile. Pentru cei înțelepți și cu judecată sunt sfinte când le descoperim lor; dar pentru cei fără de minte, atunci sunt de preț, când nu le cunosc. *Pentru că oamenii aceștia fără de minte,* spune Hristos, *nu pot cuprinde cu mintea lor învățăturile Mele, să nu le fie descoperite, ca să le prețuiască și să le respecte tocmai pentru că nu le cunosc. Nici porcul nu știe ce-i mărgăritarul; și pentru că nu știe, nici să nu-l vadă, ca să nu calce în picioare ceea ce nu știe. Niște oameni ca aceștia nici nu au vreun câștig dacă aud învățăturile Mele, ci mai multă pagubă. Cele sfinte sunt batjocorite de ei pentru că nu știu ce sunt; și aceștia, mai cu seamă, se ridică și se înarmează împotriva noastră.* Asta vrea să spună Domnul prin cuvintele: *Ca nu cumva să le calce în picioare și întorcându-se să vă sfâșie.*

- Dar învățăturile acestea, m-ar întreba cineva, ar trebui să fie atât de puternice încât să rămână nebiruite după ce sunt cunoscute și să nu dea prilej altora să le atace.

- Aceasta, însă, nu din pricină că învățăturile noastre sunt slabe, ci din pricină că aceia sunt porci. La fel cu mărgăritarul călcat în picioare; nu-i călcat pentru că e de disprețuit, ci pentru că a căzut între porci.

[78] A se vedea cap. 5 din Fapt. Apost.

Şi bine a spus Domnul: *Întorcându-se să vă sfâşie.* Aceştia iau chip de blândeţe ca să cunoască învăţăturile noastre; apoi după ce le-au cunoscut ajung cu totul alţii: îşi bat joc de noi, ne batjocoresc, râd de noi spunând că suntem nişte înşelători. De aceea Pavel spunea lui Timotei: *Fereşte-te şi tu de el, pentru că s-a împotrivit foarte mult cuvintelor noastre* (II Tim., 4, 15); şi iarăşi: *Fereşte-te de unii ca aceştia* (II Tim., 3, 5); şi: *De omul eretic, după întâia şi a doua povăţuire, fereşte-te!* (Tit., 3, 10). Deci nu învăţăturile noastre îi înarmează, ci ei, plini de îngâmfare, nu mai înţeleg nimic. De aceea nu e mic câştigul dacă nu le cunosc, pentru că aşa nu pot să le dispreţuiască; dacă le cunosc, paguba e dublă: nu au nici ei vreun folos din ele, ci mai mult se vatămă, şi-ţi pricinuiesc şi ţie o mulţime de necazuri". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 296-297)

„Nu atât de mult se ruşinează elinii când sunt biruiţi prin cei înţelepţi, ci atunci îşi acoperă faţa de ruşine când văd filosofând pe meşteşugar şi pe cel din piaţă mai mult decât dânşii. Pentru aceea şi zice Pavel: *Ca pre cei înţelepţi să ruşineze.* Şi nu numai pe înţelepţi a făcut aşa, ci şi celelalte însuşiri ale vieţii de aici. *Că pre cele nebune a ales Dumnezeu, ca pre cei înţelepţi să ruşineze, şi cele slabe ale lumii a ales Dumnezeu, ca să ruşineze pre cei tari.* El nu a chemat numai pe cei simpli şi neînvăţaţi, ci şi pe cerşetori şi pe cei dispreţuiţi şi nebăgaţi în seamă, ca astfel să smerească pe puternicii zilei.

Şi cele de neam prost ale lumii şi defăimate a ales Dumnezeu, şi cele ce nu sunt, ca pre cele ce sunt să strice (1 Cor. 1, 28). Dar care sunt cele ce nu sunt, despre care spune apostolul aici? Adică cei ce se socotesc că n-ar însemna nimic în această lume, pentru marea lor nimicnicie. Astfel că Dumnezeu a arătat marea lui putere, smerind pe cei mari prin cei păruţi mici şi crezuţi ca şi cum n-ar însemna nimic, ceea ce şi aiurea se vede a fi zis lui Pavel: *Că puterea mea întru neputinţă se săvârşeşte* (2 Cor. 12, 9). Într-adevăr, mare putere este aceea de a face pe cei dispreţuiţi şi care nici măcar nu s-au atins de vreo învăţătură oarecare ca deodată să filosofeze şi să înveţe şi pe alţii cele mai presus de ceruri – fiindcă şi pe doftori, şi pe ritori, şi pe toţi ceilalţi atunci mai cu seamă îi admirăm când învaţă şi încredinţează până şi pe cei mai proşti. Deci dacă este mare minune a învăţa pe cel prost şi a-i insufla gândiri de meşteşuguri omeneşti, apoi cu atât mai mare este a-l învăţa şi a-i insufla gândiri de o atât de înaltă filosofie.

Dar Dumnezeu nu a făcut aceasta numai ca să arate minunea, ci şi pentru ca să smerească pe cei mândri. Pentru aceea şi în urmă zicea: *Ca să ruşineze pre cei înţelepţi, şi pre cele slabe, ca pre cele ce sunt să strice*, şi aici iarăşi: *Ca să nu se laude tot trupul înaintea lui Dumnezeu* (1 Cor. 1, 29)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, pp. 44-45)

„Meritul vestitorului este de a spune întru totul faptul aşa precum este, iar nu de a adăuga sau de a ciunti ceva. Deci, dacă trebuie a propovădui, atunci trebuie a face aceasta cu curaj, căci altfel nu mai înseamnă a propovădui." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit,* omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 131)

PROPOVĂDUIREA (măreţia propovăduirii)

„Căci ce este asemenea cu a propovădui? Acest fapt face pe cineva a se întrece cu îngerii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 227)

RAIUL (Hristos – Raiul nostru)

„El este postul şi ospăţul credincioşilor. El este hrănitorul şi hrana. El este Păstorul şi Mielul." (*Cuvânt la vânzarea lui Iuda*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 78)

RAIUL (tâlharul pocăit a *furat* Raiul)

„Cu toate că nici un împărat n-ar vrea să intre în oraş alături de un tâlhar, sau chiar de un om de rând, totuşi Hristos a făcut asta şi, când a intrat în patria cea sfântă, a avut alături de El şi pe tâlhar. N-a dispreţuit cu asta raiul, nici nu l-a făcut de râs cu picioarele tâlharului. Dimpotrivă, a cinstit mai mult raiul. A fost o cinste pentru rai că are un astfel de Stăpân, Care-l face vrednic chiar pe un tâlhar de desfătarea în rai. Când a băgat pe vameşi şi pe desfrânate în Împărăţia cerurilor, dimpotrivă, a cinstit-o mai mult şi arăta că Domnul Împărăţiei cerurilor este atât de puternic, încât făcea chiar pe desfrânate şi pe vameşi aşa de aleşi, încât erau vrednici de cinstea şi darul de acolo. După cum pe un doctor îl admirăm mai mult atunci când îl vedem că vindecă şi face sănătoşi oameni cu boli de nevindecat, tot astfel este drept să-L admirăm şi pe Hristos, când Îl vedem că tămăduieşte răni netămăduite, că face aşa de sănătoşi pe vameş şi pe desfrânată, încât îi arată vrednici de ceruri.

- Dar ce lucru mare a făcut tâlharul, ca după ce a fost răstignit pe Cruce să dobândească raiul?

- Vrei să-ţi spun pe scurt bărbăţia lui? Ascultă. Când Petru Îl tăgăduia jos, atunci tâlharul Îl mărturisea sus. Nu spun asta ca să învinuiesc pe Petru, Doamne fereşte! Ci pentru că vreau să arăt marele suflet al tâlharului. Ucenicul n-a îndurat ameninţarea unei feţe de rând, iar tâlharul, deşi vedea oameni mulţi stând împrejur, strigând, hulind şi batjocorind, totuşi nu i-a luat în seamă, şi nici nu s-a uitat la păruta nimicnicie a Celui răstignit; cu ochii credinţei a trecut peste toate, a lăsat la o parte pierderile cele pline de umilinţă, a recunoscut pe Stăpânul cerurilor şi, căzând înaintea Lui, I-a spus: *Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăţia Ta* (Luca 23, 42).

Să nu trecem cu uşurinţă pe lângă tâlharul acesta. Nici să ne ruşinăm să ne fie învăţător, de care nici Stăpânul nostru nu S-a ruşinat să-l ia pe el în rai. Să nu ne ruşinăm să ne fie învăţător un om care s-a arătat vrednic de vieţuirea cea din ceruri înainte de toţi oamenii. Dimpotrivă, că cercetăm cu de-amănuntul fiecare faptă a lui, ca să cunoaştem puterea Crucii.

Domnul n-a spus tâlharului, ca lui Petru: *Vino după Mine şi te voi face pescar de oameni* (Matei 4, 19), nici nu i-a spus precum celor doisprezece: *Veţi şedea pe douăsprezece tronuri, judecând pe cele douăsprezece seminţii ale lui Israel* (Matei 19, 28), dar, mai bine spus, nu l-a învrednicit deloc cu vreun cuvânt; nu i-a arătat o minune; nu i-a grăit un cuvânt despre Împărăţia cerurilor, nici despre iad; tâlharul nu L-a văzut înviind morţi, nici izgonind draci şi n-a văzut cum marea ascultă de El. Cu toate acestea L-a mărturisit. L-a mărturisit, cu toate că celălalt tâlhar, Îl hulea (Luca 23, 39). Căci celălalt tâlhar Îl hulea. Mai era răstignit cu El un alt tâlhar, ca să se împlinească cuvântul acela: *Cu cei fără de lege s-a socotit* (Isaia 53, 12). Voiau iudeii să-I întunece slava Lui şi-L defăimau pe cât puteau, dar adevărul strălucea de pretutindeni şi creştea tocmai prin piedicile ce I se puneau. Aşadar, celălalt tâlhar Îl hulea.

Ai văzut tâlhar şi tâlhar? Amândoi pe cruce, amândoi dintr-o viaţă de tâlhar, amândoi dintr-o viaţă plină de răutăţi, dar nu amândoi cu acelaşi sfârşit. Unul a moştenit Împărăţia, celălalt a fost trimis în iad." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 90-91)

„Ai văzut filosofia tâlharului? Ai văzut priceperea şi învăţătura lui? Dintr-o dată a sărit de pe cruce în cer." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 92)

„Ai văzut îndrăznirea tâlharului? Ai văzut că nu-şi uită meseria nici pe cruce? Ai văzut că fură Împărăţia cerurilor chiar prin mărturisirea lui?" (*Omilia a II-a la Cruce şi la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 106)

RAIUL (starea fericiților drepți din Rai)

„După cum nu poți prinde umbra, tot așa nici lucrurile din viața aceasta. Pe unele le scapi din mâini la moarte, iar altele se scurg chiar înainte de moarte, mai iute ca șuvoiul. Cele viitoare nu sunt așa. Nu cunosc schimbare, nici prefacere, nu le atacă bătrânețea, nu se împuținează, ci înfloresc mereu și-și păstrează frumusețea lor." (*Cuvânt despre învierea morților*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 127)

„Ai auzit de asemenea de câmpiile elisee, de insulele celor fericiți, de livezi, de cununile de mirt, de adierea lină de vânt, de văzduhul parfumat, de cetele celor care locuiesc acolo, îmbrăcați în haine albe, care dănțuiesc și cântă și, ca să spun pe scurt, ai auzit de răsplata care se dă atât celor buni, cât și celor răi după plecarea din lumea aceasta." (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 238)

RĂBDAREA (definiția)

„Răbdarea este o virtute minunată, care scapă sufletul de aceste valuri ale mării furtunoase a duhurilor rele." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIV, 1, p. 441)

„... știi bine că nimic nu egalează răbdarea, care este regina virtuților, temelia faptelor bune, portul cel neînviforat, pacea în războaie, seninul în vijelie, siguranța în uneltiri, care-l face pe cel pe care o realizează mai tare decât diamantul și pe care nu o vor putea vătăma nici armele puse în mișcare, nici armatele puse în linie de bătaie, nici mașinile de război aduse, nici săgețile, nici lăncile, nici însăți armatele demonilor, nici falangele întunecoase ale puterilor potrivnice..." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 4d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 220-221)

RĂBDAREA (dobândirea ei)

„Noi avem nevoie de răbdare foarte mare, dragii mei frați; această virtute se formează și crește în noi, atunci când cuvântul lui Dumnezeu și-a înfipt rădăcinile în inima noastră; și, la fel ca și vântul care cu toată violența și furia sa, nu poate să dezrădăcineze un copac care are rădăcinile adânc înfipte în pământ, așa nimeni nu va putea răsturna un suflet pe care frica l-a legat strâns de Dumnezeu. Căci, a fi țintuit, este mult mai tare ca a fi înrădăcinat." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIV, 1, p. 263)

„Căci luptele noastre sunt multe și variate: sunt lupte lăuntrice, sunt și lupte din afară; însă noi întărindu-ne și mângâindu-ne din Scripturi, dăm dovadă de răbdare; și când viețuim în răbdare, atunci stăm în nădejde. Amândouă acestea – răbdarea și nădejdea – se sprijină una pe alta și la un loc vin din Scripturi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, pp. 493-494)

RĂBDAREA (ce o ajută?)

„Pavel a mai adăugat și alte izbânzi ale dragostei, zicând: *Se milostivește.* Fiindcă sunt unii cari nu întrebuințează îndelunga-răbdare pentru propria lor filosofie, ci pentru răzbunare împotriva celor ce i-au întărâtat, sfâșiindu-se pe ei înșiși, apoi apostolul zice că dragostea nu are nici acest cusur. Pentru aceea a și adăogat: *Se milostivește*, căci nu este moral a aprinde flacăra celor ce ard de mânie, ci a o stinge, și nu numai a răbda cu bărbăție, ci încă și a se îngriji și a vindeca rana acestora. *Nu pizmuiește*, zice. Așadar, este cu putință ca cineva să fie

şi îndelung-răbdător şi pizmătareţ, aşa că reuşita sau calitatea îndelungii sale răbdări este stricată prin pizma ce o are în inimă. Dar dragostea şi aceasta o înconjură." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 347)

„Gândeşte-te bine: cel îndelung-răbdător nu este numaidecât şi milostiv, iar dacă nu este milostiv, îndelunga lui răbdare se face o viclenie şi este primejduit a cădea în păcatul răzbunării. Pentru aceea milostivirea, dând doftoria cuvenită, păstrează virtutea curată." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 347)

„Cel îndelung-răbdător şi milostiv de multe ori se şi mândreşte, însă dragostea doboară şi această răutate." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 347)

RĂBDAREA (însoţită de mulţumirea către Dumnezeu)

„Iubiţilor, toate să le răbdăm cu mulţumire; şi sărăcie, şi boală, şi orice de acest fel, căci adevăratele noastre interese numai El le ştie." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 380)

RĂBDAREA (răbdarea dreptului Iov)

„*Dacă am luat cele bune din mâna Domnului, să nu răbdăm şi cele rele? Adu-ţi aminte, zice, de cele de mai înainte şi gândeşte-te la pricina lor, sau mai bine zis, la cel ce a fost pricina acelor bunătăţi, şi atunci vei răbda şi acestea cu bărbăţie.*

Ai văzut cumpătare de bărbat (Iov – n.n.)? Căci el nu socoteşte că răbdarea este urmarea bărbăţiei lui, ci urmarea faptelor. *De la care anume fapte ne-a dat nouă Dumnezeu cele ce am avut? Ce anume faptă ne-a răsplătit-o? Nici pe una, ci numai din bunătatea lui. Deci ceea ce am avut a fost dar, iar nu răsplată. Prin urmare, să le răbdăm şi pe acestea cu bărbăţie.* Aceste vorbe ale fericitului Iov, atât noi bărbaţii, cât şi femeile, să le avem întipărite în mintea noastră, şi acestea ca şi cele dinaintea acestora, şi istoria patimilor acestui fericit să o avem ca o icoană întipărită în cuget, adică pierderea averilor, pierderea fiilor, rănile trupului lui, batjocurile, primejduirile, uneltirile femeii şi, în sfârşit, toate patimile acelui drept să le clădim ca un liman mare şi puternic pentru ocrotirea noastră, ca astfel răbdându-le toate cu bărbăţie şi mulţămire, să putem a depărta de la noi orice tristeţe din viaţa aceasta, şi a ne bucura de plata unei astfel de veselii duhovniceşti, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, pp. 298-299)

RĂBDAREA (îndelunga răbdare)

„Nimic nu este egal cu îndelunga răbdare. Cel ce îndelung rabdă, niciodată nu poate fi dispreţuit, ci după cum trupurile cele vânjoase nu pot fi lovite, tot aşa şi astfel de suflete, care sunt mai presus de săgeţi. Cel ce îndelung rabdă este atât de înalt, încât nu-l poate ajunge săgeata ca să-l rănească." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXII, p. 273)

RĂBDAREA (folosul răbdării)

„Căci în adevăr că îndelunga-răbdare este o armă neînvinsă, şi turn care nu se poate strica, şi cu multă uşurinţă ea leapădă toate cele supărăcioase. Şi după cum scânteia ce cade în mare nu a vătămat pe mare cu nimic, iar dânsa s-a stins uşor, tot aşa şi în sufletul cel îndelung-răbdător de s-ar întâmpla să cadă ceva din cele neaşteptate, aceasta piere cu uşurinţă, iar el (sufletul) nu se tulbură defel. Fiindcă îndelunga-răbdare este mai puternică ca orice; şi de ai spune de oştiri, sau de averi, sau de cai, sau de ziduri, sau de orice, nimic nu vei spune la fel cu îndelunga-răbdare. Cel ce

stăpâneşte pe cele arătate mai sus, de multe ori este stăpânit de mânie, şi întocmai ca şi un băieţandru prost se ameţeşte, şi toate le umple de vuiet şi zăpăceală, pe când cel stăpânit de îndelunga-răbdare, ca şi într-un liman se bucură de o adâncă linişte. De-l vei atinge cu vreo pagubă oarecare, nu ai mişcat defel piatra, de l-ai batjocori, nu ai clătit defel turnul, de i-ai pricinui niscaiva răni, nu ai sfărâmat diamantul. Căci *îndelung-răbdător* (μακρόθυμος) pentru aceea se numeşte, fiindcă are sufletul mare şi îndelung, căci tot ce este îndelung (μακρόν) este ţi mare. Dar acest mare bine numai din dragoste izvorăşte, şi atât celor ce au îndelunga-răbdare, cât şi celor ce se bucură de dânsa le aduce mare folos. Să nu-mi spui de cei deznădăjduiţi, cari făcând rău şi nepătimind rău, se fac încă şi mai răi, căci aici faptul nu se petrece din pricina îndelungii-răbdări, ci din pricina acelora care întrebuinţează rău îndelunga-răbdare. Deci să nu-mi spui de aceştia, ci de cei blânzi, cari mult câştigă de aici. Când, de pildă, cei ce fac rău altora nu pătimesc şi ei rău din partea acelora, atunci noi, admirând blândeţea celui ce a suferit răul, de aici tragem cea mai mare învăţătură de filosofie." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, pp. 346-347)

RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogaţi)

„Când vezi pe un bogat răpind avutul celui sărac, lăsând la o parte pe cel nedreptăţit, tu plângi pe cel ce a nedreptăţit, pe cel ce a răpit avutul celui sărac. Unul leapădă de la sine murdăria, iar celălalt se îmbracă cu dânsa. Tot aşa a pătimit şi sluga lui Elisei în vremea lui Neeman, căci dacă nu a răpit, totuşi a nedreptăţit - fiindcă a lua cu înşelăciune este nedreptăţire. Deci ce a pătimit el? Împreună cu nedreptatea a luat şi lepra. Aşadar, cel nedreptăţit s-a folosit, iar cel ce a nedreptăţit s-a vătămat foarte tare. Întocmai aşa se petrec lucrurile şi cu sufletul. Şi atât de adevărat este, încât de multe ori numai faptul acesta a făcut pe Dumnezeu îndurat şi milostiv - deşi poate cel ce pătimeşte rele este nevrednic de ajutor (...) Nimic nu este care mânie pe Dumnezeu atât de mult precât a răpi, a nedreptăţi şi a silui pe cineva. Şi pentru ce oare? Pentru că este foarte uşor, iubiţilor, de a se depărta cineva de acest păcat. Păcatul acesta nu este doar o poftă firească, care supără pe om, ci vine numai de la trândăvie." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIII, p. 211)

RĂPIREA (cea bună)

„... este şi răpire bună, răpirea cerurilor, zic, care cu nimic nu vatămă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 440)

RĂUL (definiţia)

„Răul este de a fi sclav, rău este de a fi osândit la munci fără de câştig, fără cinste, fără nădejde." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 319)

RĂUL (existenţa răului)

„Tot răul este în reaua intenţie a celui ce o săvârşeşte..." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XIII, p. 230)

RĂUL (îngăduinţa lui Dumnezeu pentru existenţa şi lucrarea răului)

„... omul nobil şi fixat solid (în Dumnezeu) nu numai că nu e vătămat cu nimic, chiar dacă l-ar năpădi zeci de mii de valuri şi furtuni, ci devine încă şi mai tare; iar cel slab, oscilant şi puţin la suflet cade de multe ori chiar dacă nu-l tulbură nimic. Iar de cauţi să afli şi motivul, ascultă-l pe cel cunoscut de noi; căci pentru Cel Care rânduieşte în chip diferit şi variat cele

ale noastre sunt şi multe altele, dar cel pe care-l ştim noi este acesta. Spunem deci că aceste scandaluri au fost lăsate pentru ca să nu se micşoreze premiile celor viteji; ceea ce a arătat şi Dumnezeu vorbind cu Iov şi spunând: *Crezi că am făcut cu tine altfel decât ca să te arăţi drept?* (Iov, 40, 8). Iar Pavel spune: *Trebuie să fie între voi şi erezii, ca să iasă la lumină cei încercaţi* (1 Cor., 11, 19). Tu însă când auzi: *Trebuie să fie şi erezii*, să nu socoteşti că spune acestea poruncind sau legiuind acest lucru. Să nu fie! Ci el face acest lucru spunând mai dinainte viitorul şi vestind anticipat câştigul care vine de aici pentru cei treji; căci atunci se va face mai limpede virtutea celor ce nu s-au lăsat amăgiţi.

Pe lângă acestea, cei răi au mai fost lăsaţi dintr-un alt motiv: ca nu cumva fiind răpiţi (de aici) mai înainte, să fie excluşi şi de la folosul care le vine din pocăinţă. Fiindcă aşa s-a mântuit şi Pavel, aşa şi tâlharul, aşa şi desfrânata, aşa şi vameşul, aşa şi mulţi alţii. Căci dacă ar fi fost răpiţi de aici înainte de a se fi schimbat, nimeni din ei nu s-ar fi mântuit." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XII, 2-5, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, pp. 302-303)

„... aceia care pot să fie treji şi să vegheze şi să împletească de aici mii de cununi n-ar trebui să slăbească în ce priveşte primirea răsplătirilor din pricina nebăgării în seamă şi a nepăsării celorlalţi. Căci aceştia s-ar simţii jigniţi dacă n-ar avea prilejul acestor lupte, iar cei care vor fi vătămaţi de aici n-ar trebui să atribuie căderile lor nimănui altuia decât lor înşişi, căci i-ar putea învinui nu numai cei care nu s-au lăsat scandalizaţi, ci şi cei care au devenit prin aceasta mai strălucitori şi mai tari." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XII, 7, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 304)

RĂUL (complicii lui)

„Da, răul îl face altul, dar iau parte şi ei la săvârşirea lui, nu numai prin aceea că încuviinţează lucrul acesta şi că socot că prin asta le creşte averea şi li se înmulţeşte bogăţia, ci şi prin aceea că nu împiedică răul pus la cale. Cel care poate împiedica pe cineva să săvârşească un rău, dar n-o face, nu-i pedepsit mai puţin decât cel care săvârşeşte răul". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 432)

RĂUL (originea răului)

„Voinţa noastră este pricina tuturor relelor." (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 298)

„Răutatea nu stă în firea omului, ci în gândul lui, în voinţa lui, în libera sa voie." (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 369)

„Dacă noi alungăm răutatea şi în locul ei introducem virtutea, prin aceasta vom învăţa şi pe alţii lămurit că răul nu din natură este rău; iar celor ce întreabă de unde provine răul, le vom putea cu uşurinţă închide gura nu numai cu vorbe, ci şi cu fapte, deoarece împărtăşindu-ne de aceeaşi natură ca şi ei, noi totuşi ne-am izbăvit de răutatea lor."(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 218)

„Dar dacă cei mai mulţi aleargă spre răutate, nimic nu este de mirat, fiindcă şi copiii de multe ori aleg pe cele mai puţin plăcute în locul celor cu adevărat plăcute şi pe care le dispreţuiesc. Încă şi cei bolnavi, pentru o plăcere trecătoare, au pierdut veselia cea neîntreruptă şi sigură. Dar aceasta vine numai din prostia şi slăbiciunea celor ce iubesc asemenea

lucruri, şi nicidecum din firea lucrurilor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 234)

RĂUL (manifestarea răului)

„Răul rămâne rău în orice împrejurare, dar mai cu seamă atunci este rău când socoteşti că nici n-ai nevoie de îndreptare; şi este încă şi mai cumplit răul când, rău fiind, socoti că mai poţi îndrepta şi pe alţii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 831)

„ De unde vine răul? Mă întrebaţi.

- Din a voi şi din a nu voi.
- Dar acest a voi şi a nu voi de unde vine?
- De la noi. Când îmi pui aceste întrebări faci la fel ca şi cum m-ai întreba de unde vine a vedea şi a nu vedea, iar eu răspunzându-ţi: de la aceea a închide şi a nu închide ochii, m-ai întreba iarăşi: Dar a închide şi a nu închide ochii de unde? Apoi, auzindu-mi răspunsul, că lucrul acesta depinde de noi şi de voinţa noastră, m-ai întreba iarăşi de altă pricină. Că răul nu este nimic altceva decât neascultarea de Dumnezeu.
- Dar de unde a descoperit omul neascultarea de Dumnezeu? mă întrebi.
- Spune-mi, îi era greu s-o descopere?
- Nici eu nu spun că-i era greu; dar de unde a voit să nu asculte de Dumnezeu?
- Din pricina trândăviei lui. Era stăpân să se îndrepte şi spre bine şi spre rău, să asculte şi să nu asculte de Dumnezeu; dar a înclinat mai mult spre rău, spre neascultarea de Dumnezeu.

Iar dacă încă mai eşti nedumerit şi te apucă ameţelile când auzi acestea, nu-ţi voi spune cuvinte grele de priceput şi încurcate, ci simple şi desluşite.

Nu-i aşa că ai fost uneori rău iar alteori bun? Da! Ceea ce vreau să spun este aceasta: Ţi-ai înfrânat vreodată poftele şi apoi ai fost iarăşi biruit de pofte? Te-ai îmbătat şi apoi te-ai înfrânat de la beţie? Te-ai mâniat vreodată şi apoi nu te-ai mâniat? Ai trecut vreodată cu vederea pe cel sărac şi apoi iarăşi nu l-ai trecut? Ai făcut vreodată desfrânare şi te-ai cuminţit iarăşi? Spune-mi, de unde toate acestea? De unde? Chiar dacă nu-mi spui tu, ţi-o spun eu! Pentru că într-un caz ţi-ai dat toată silinţa, iar în celălalt caz ţi s-a slăbit râvna şi te-ai trândăvit". (*Omilii la Matei,* omilia LIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 686-687)

„Dacă voim, răul este nu un nume. Nu cerceta, dar, de unde vine răul, nici nu te mai îndoi, ci, ştiind că răul vine numai din trândăvie, fugi de rău". (*Omilii la Matei,* omilia LIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 687)

„Iar dacă după toate cele ce ţi-am spus încă mai întrebi: *De unde vine răul*?, îţi voi spune: din trândăvie, din însoţirile cu cei răi, din dispreţuirea virtuţii. De aici vine şi răul şi întrebarea ce şi-o pun unii: De unde vine răul? Nici un om care săvârşeşte fapte bune, care alege o viaţă cinstită şi curată nu-şi pune această întrebare. Şi-o pun cei care săvârşesc păcate; ei împletesc pânză de păianjen, voind ca prin aceste învăţături greşite să izvodească o mângâiere neroadă purtării lor stricate". (*Omilii la Matei,* omilia LIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 687)

RĂUL (săvârşirea lui - gravitatea)

„Să nu fugim de cei ce ne fac rău, ci mai degrabă să ne ferim de a face noi altora rău. Pentru că numai cel ce voieşte să facă rău semenului său, numai acela suferă cu adevărat. Şi ca să vezi că spusele mele sunt adevărate uită-mi-te aici: Cine a suferit în chip rău? Cel ce a ucis sau cel ucis? Cain sau Abel? Negreşit, cel ce a ucis!

– De ce?

– Pentru că cel ucis este şi până acum cântat din gurile tuturora, este lăudat, este încununat ca cel dintâi mucenic al adevărului, precum spune şi fericitul Pavel: *Deşi a murit,*

Abel grăieşte încă (Evr., 11, 4). Cel ce a ucis, dimpotrivă, a dus şi atunci o viaţă mai nenorocită decât toţi oamenii, iar mai târziu continuă să fie învinuit de toată lumea. Dumnezeiasca Scriptură apoi îl dă ca pildă de om blestemat şi urât de Dumnezeu. Şi acestea în viaţa aceasta trecătoare de aici! Dar ce cuvânt va putea înfăţişa binele sau răul, pe care trebuie să-l primească fiecare din cei doi, în veacul viitor, când dreptul Judecător va răsplăti fiecăruia după faptele sale?". (*Omilii la Facere,* omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 231)

„Ştie toată lumea că aceia care fac rău sunt mai ticăloşi decât toţi ticăloşii, pentru că poartă război propriului lor suflet". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 504)

„Când vrei să faci rău cuiva, gândeşte-te că ţie îţi faci rău, nu aceluia; îţi legi păcatele tale, nu pe ale aproapelui. Orice rău ai face unui om îl faci ca un om şi numai pe lumea aceasta; Dumnezeu însă, nu aşa, ci te va pedepsi mai cumplit cu pedeapsa cea de pe lumea cealaltă". (*Omilii la Matei,* omilia LXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 711)

„Nici un rău nu este care să stea numai la cel ce pătimeşte, ci cuprinde şi pe cel ce face răul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 54)

„Căci, după cum cel ce lucrează virtutea capătă răsplată nu numai pentru osteneala lui, ci şi pentru folosul adus celorlalţi, aducându-i pe mulţi la râvna şi imitarea virtuţii sale, în acelaşi mod şi cei ce lucrează răutatea primesc pedepse mai mari prin aceea că dau prilej de uşurătate pentru alţii." (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi,* în vol. *Cateheze baptismale,* p. 96)

„Uită-te la albină. Toată viaţa ei face bine, lucrând cu bucurie ca să strângă mierea cea bună şi folositoare. Dar îndată ce face răul, moare. Învaţă de la albină să nu faci rău semenului tău, căci tu vei pieri înaintea aceluia. Pe aproapele tăi îl vei răni şi îl vei face să sufere o vreme, însă tu vei muri pentru totdeauna." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 230)

RĂUL (săvârşirea răului şi suferirea răului)

„Este mai rău a face răul decât a suferi răul, dar, mai bine spus nu este rău a suferi răul, ci este rău a face răul. Suferirea răului te duce spre Împărăţia cerurilor, dar facerea răului aduce asupră-ne iadul şi pedeapsa. *Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este Împărăţia cerurilor,* spune Domnul. Vezi dar că suferirea răului are ca răsplată Împărăţia cerurilor? Ascultă acum, şi ai să vezi că facerea răului aduce chin şi pedeapsă. După ce Pavel a spus despre iudei că *pe Domnul a omorât şi pe prooroci au prigonit* (I Tes., 2, 15), a adăugat: *Al căror sfârşit va fi după faptele lor* (II Cor., 11, 15). Ai văzut că cei prigoniţi primesc Împărăţia cerurilor, iar prigonitorii moştenesc mânia lui Dumnezeu? Cuvintele acestea nu le-am spus acum ca să fie spuse acum, ci ca să nu mâniem pe duşmanii noştri, dimpotrivă, să-i miluim, să-i plângem şi să ne fie milă de ei. Ei, duşmanii noştri, ei sunt cei care suferă răul." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda,* I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 46)

„Totdeauna este drept să jelim nu pe cel ce suferă răul, ci pe cel ce face răul. Suferirea răului ne pricinuieşte Împărăţia cerurilor, iar facerea răului ne este pricină de iad şi chin. *Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate,* spune Domnul. Vezi, dar, că suferirea răului are răsplată Împărăţia cerurilor? Ascultă că facerea răului aduce chin şi pedeapsă. După ce Pavel a spus despre iudei că au omorât pe Domnul şi au prigonit pe prooroci, a adăugat: *Al căror sfârşit este după fapta lor* (II Cor., 11, 15). Ai văzut că aceia care sunt prigoniţi primesc Împărăţia cerurilor, iar prigonitorii moştenesc mânia lui Dumnezeu?" (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi),* I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 61)

RĂUL (suferirea răului)

„Să nu căutăm să fugim de suferirea răului, ci de facerea răului. Când faci rău, atunci suferi răul. Omul care caută să facă rău aproapelui său nu-l vatămă deloc pe aproapele său; iar dacă îl vatămă puțin, l-a vătămat în veacul de acum; lui, însă, își adună osândă veșnică și pedeapsă cumplită de care nu putem scăpa altfel decât pregătindu-ne să fim gata să suferim răul; și, după învățătura Stăpânului, să ne rugăm pentru cei ce ne fac rău". (*Omilii la Facere,* omilia XLI, V, în col. PSB, vol. 22, p. 279)

„Nu săvârșirea răului te face mai puternic, ci suferirea răului". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 503)

„- Cutare m-a ocărât, m-a jefuit, m-a înconjurat cu primejdii!

- Acestea însă nu-ți pot face nici un rău! Dimpotrivă, dacă suntem treji la minte putem avea foarte mari foloase de pe urma lor. Cel care săvârșește aceste fapte, acela este cel ce-și face luiși rău, nu cel care suferă răul ce i se face. Aceasta este mai cu seamă pricina tuturor relelor, că nu știm cine este cel căruia i se face răul și cine este cel ce face răul. Dacă am ști bine lucrul acesta nu ne-am mai face rău nouă înșine, nu ne-am mai ruga împotriva altuia, știind că este cu neputință ca altul să ne facă vreun rău. Nu este rău a fi jefuit, ci a jefui. Deci, dacă ai jefuit, acuză-te! Dacă ai fost jefuit, roagă-te pentru cel ce te-a jefuit, pentru că ți-a adus foarte mari foloase! Chiar dacă n-a fost aceasta intenția jefuitorului, tu însă, dacă suferi cu curaj răul, vei avea mult de câștigat. Pe jefuitor și oamenii și legile lui Dumnezeu îl numesc un ticălos și un nemernic; pe tine însă, cel jefuit, te încununează și te laudă". (*Omilii la Matei,* omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

„Ce spui? Ai dușmani și nu îți este rușine? Nu ne este de ajuns că ne este dușman diavolul? Pentru ce ne mai facem dușmani și pe cei de aceeași fire cu noi, pe oameni? O, dacă nici diavolul n-ar voi să ne ducă război, atunci nici el n-ar mai fi diavol! Nu știi, oare, cât de mare e plăcerea după împăcare? N-are importanță că nu-ți dai seama de ea când ești cuprins de dușmănie. Atunci vei putea cunoaște bine că e mai plăcut să iubești pe cel ce ți-a făcut rău decât să-l urăști, când ai pus capăt dușmăniei.

Pentru ce imităm pe cei nebuni, sfâșiindu-ne unii pe alții, războindu-ne cu propriul nostru trup? Ascultă ce cuvinte grele se spun în legea veche despre unii ca aceștia! *Căile celor ce țin minte răul duc la moarte* (Prov., 12, 29); *Omul ține mânie asupra omului și de la Dumnezeu cere vindecare* (Înț. Sir., 28, 3). Scriptura grăiește așa, deși a îngăduit ochi pentru ochi și dinte pentru dinte (Ieș., 21, 24).

- Atunci pentru ce mai ține de rău?

- Pentru că legea veche a îngăduit asta nu ca să ne scoatem unii altora ochii și dinții, ci pentru ca să ne abținem de la rău de frica de a nu ni se scoate ochiul sau dintele. De altfel cuvintele acestea vorbesc de o mânie trecătoare, pe când ținerea de minte a răului arată că sufletul cugetă numai la rău.

Spui că dușmanul tău ți-a făcut rău. Dar nu ți-a făcut atâta rău cât rău îți faci ție însuți ținând minte răul! De altfel nici nu-i cu putință ca un om bun să sufere ceva rău". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 903-904)

„Să nu căutăm să punem la inimă relele ce ni le fac alții, că de le punem la inimă ne facem nouă înșine rău și ne slăbănogim sufletul. Nu ne este atât de mare durerea pricinuită de răutatea semenului nostru cât durerea pricinuită de chinul nostru sufletesc. De aceea plângem și suntem abătuți când ne ocărăște cineva; de aceea când ne răpește cineva ceva pățim ce pătesc copiii cei mici, pe care îi zădărăsc cei mai în vârstă și mai șugubeți supărându-i pentru niște lucruri de nimic, nu pentru cine știe ce mare lucru; aceia, dacă îi văd pe cei mici că se supără, continuă să-i necăjească; dar, dacă îi văd că râd, îi lasă în pace. Noi însă suntem și mai

nepricepuți decât copiii; plângem tocmai pentru acele lucruri pentru care ar trebui să râdem. De aceea, vă rog să lăsăm această judecată copilărească și să îmbrățișăm cerurile. Hristos vrea să fim bărbați, bărbați desăvârșiți. Așa a poruncit și Pavel, zicând: *Fraților, nu fiți copii cu mintea, ci cu răutatea fiți prunci* (I Cor., 14, 20)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 904)

„Te-a bătut cutare? Ei, și ce-i cu asta? Te-a făcut mai răbdător! Ți-a răpit averile? Ți-a luat cea mai mare parte din povară! Ți-a ciuntit slava? Îmi vorbești iarăși de un alt chip de libertate! Ascultă ce spun și filozofii păgâni! Ei spun: *Nu suferi răul, dacă nu ți-l însușești.* Ți-a luat casa, casa aceea mare cu curte și grădină? Dar iată, înaintea ta e tot pământul, clădirile publice, pe care le poți avea după cum vrei, fie spre desfătarea ta, fie spre folosul tău. Și ce este mai încântător sau mai frumos decât bolta cerului? Până când sunteți sărmani și săraci? Nu poți fi bogat dacă nu îți este bogat sufletul, după cum nu-i cu putință să fii sărac, dacă n-ai sărăcia în sufletul tău. Dacă sufletul este mai de preț decât trupul, atunci cele fără de preț nu pot atrage sufletul, ci sufletul, care e mai de preț, atrage spre el pe cele fără de preț și le schimbă". (*Omilii la Matei,* omilia LXXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 912)

„Niciodată nu învingem când facem rău! Dar totdeauna învingem când suferim răul. Așa ajunge și victoria mai strălucitoare când, prin răbdare, învingem pe cei ce ne fac rău. De aici se vede că victoria vine de la Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 954)

„Spui că te-a supărat rău cutare? Ei, și ce-i cu asta? Atunci trebuie să-ți arăți filozofia! Și animalele sălbatice stau liniștite când nu-i nimeni care să le supere; că nici ele nu se sălbăticesc totdeauna, ci când le zădărăște cineva. Și noi, deci, ce câștig avem dacă suntem liniștiți numai atunci când nu ne supără nimeni? Fiarele sălbatice adeseori se înfurie și au dreptate; că se înfurie când sunt mișcate și împunse; ele, însă, sunt lipsite de rațiune și sălbatice prin firea lor. Dar tu, care ai rațiune, spune-mi, ce iertare poți avea când te sălbăticești și te înfurii? Îmi spui că ai suferit o nedreptate, că ai fost jefuit? Dar tocmai pentru aceea trebuie să înduri, ca să câștigi mai mult. Îmi spui că ți s-a luat slava? Și ce-i cu asta? Cu nimic nu s-au micșorat prin aceasta cele ale tale dacă filozofezi. Iar dacă nu suferi nici un rău, pentru ce te mânii pe un om care nu ți-a făcut rău, ci, dimpotrivă, bine?". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 977-978)

„... dacă nu ne facem nouă înșine rău, nimeni nu poate să ne facă rău". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

„După cum atunci suferi pe bună dreptate și înduri răul fără să murmuri, lumea te crede că suferi pe nedrept, tot așa când suferi pe nedrept, dar te răzvrătești, lumea te bănuiește că suferi pe bună dreptate și ajungi de ocară, ca un prins de război care-și pierde noblețea de se lasă târât de mânie." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 977)

„Să nu stăm înaintea celor răi, frații mei dragi, ci să le lăsăm câmp liber atacurilor împotriva noastră, pe atât pe cât putem să nu ne compromitem virtutea noastră; așa se oprește și se face inutilă toată furia lor. Și precum un tăietor, dacă dă împotriva unui corp dur și tare, revine cu mare izbitură asupra celui ce a dat și l-a despicat; și, precum el își pierde imediat violența și toată puterea, dacă, cu toate că a dat cu tărie, el nu întâlnește nimic din ceea ce ar fi fost tare și rezistent; la fel, oamenii mânioși și nestatornici devin mai furioși atunci când ne opunem lor; și dacă cedăm, imediat se potolește mânia lor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLII, 1, p. 203)

„Însă nu în a suferi, ci în a face răul altuia stă adevărata suferință. Gândește-te bine: Cain a ucis, iar Abel a fost cel ucis; cine crezi tu că era cel mort? Oare cel ce și după moarte striga, după cum zice: *Glasul sângelui fratelui tău strigă către Mine* (Facere 4, 10), sau poate cel ce

trăia, însă tremura şi era înspăimântat? Acesta desigur, acesta a fost cel mai de plâns decât cel mort. Ai văzut că este cu mult mai bine a suferi cineva nedreptatea, chiar de ar ajunge până la moarte? Află deci cât de rău este a nedreptăţi pe altul, şi fii cu băgare de seamă la cele ce voi spune: Cain a doborât şi a ucis pe fratele său Abel, însă acesta s-a încununat, iară acela a fost pedepsit; acesta şi după moarte acuza şi ţinea în stăpânirea sa pe fratele său, iar acela trăind tăcea, se ruşina şi se topea, aşa că el a făcut totul contrar a ceea ce voise să facă. L-a ucis fiindcă l-a văzut mai iubit decât el, şi a nădăjduit ca prin moarte să-l scoată din iubirea lui Dumnezeu, însă prin aceasta a aţâţat şi mai mult dragostea Lui, fiindcă, chiar mort, Dumnezeu îl căuta încă mai mult. *Unde este Abel, fratele tău?*, zicea. *Nu mi-ai stins dorul prin moartea lui, ci încă mai mult l-ai aţâţat; nu ai împuţinat valoarea lui prin ucidere, ci încă mai mult ai mărit-o. Cu puţin mai înainte de aceasta Eu l-am pus sub stăpânirea ta, însă fiindcă tu l-ai ucis, atunci şi mort el te va pedepsi, atât de mare-Mi este dragostea faţă de el.* Aşadar, care este cel condamnat? Cel ce împilează şi chinuieşte, sau cel chinuit? Cel ce a primit atâta cinste de la Dumnezeu, sau cel ce singur s-a predat unei pedepse noi şi atât de curioase? *Nu te-ai temut de el – zice – fiind în viaţă; prin urmare te vei teme fiind mort. Nu ai tremurat când ai înfipt în el cuţitul; te va apuca însă tremur încontinuu după vărsarea sângelui. Trăind, era robul tău, şi nu tu erai supus lui; de aceea, fiindcă l-ai ucis, el a devenit stăpânul tău cel grozav!*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 147-148)

„Căci Hristos, ceea ce a legiuit, în folosul nostru a legiuit, învăţându-ne care anume fapte ne fac slăviţi, şi care iarăşi ne fac necinstiţi. Dacă faptul acesta ar fi fost înjositor şi i-ar fi făcut de râs pe ucenicii Lui, nu ar fi poruncit aşa ceva; însă, fiindcă tocmai aceasta ne face mai străluciţi decât toţi, anume că auzind că suntem vorbiţi de rău, nu vorbim şi noi rău, că făcându-ni-se rău de către alţii, nu le facem şi noi rău, – de aceea a poruncit astfel. Deci, dacă a nu răsplăti răul cu rău este o mare virtute, cu atât mai mare este a vorbi de bine pe cei ce ne defaimă, a lăuda fiind batjocoriţi, a face bine celor ce ne urăsc. De aceea, El a orânduit şi acestea. El cruţă pe ucenicii Săi şi ştie bine ce anume poate face pe cineva mare sau mic. Deci, dacă El şi cruţă, şi ştie în acelaşi timp, de ce atunci te certi cu Dânsul, voind a păşi pe altă cale? Căci a birui prin faptul că ai făcut rău, aceasta este una din legile diavoleşti. De aceea în luptele olimpice, ce sunt consfinţite diavolului, astfel biruiesc toţi cei ce se luptă. Însă nu la fel se întâmplă în competiţia lui Hristos; nu aceasta este legea cununilor acordate, ci cu totul din contră, căci Hristos a legiuit să fie încununat nu cel ce loveşte, ci cel lovit, nu cel ce atacă, ci cel atacat. Astfel este competiţia lui Hristos; aici totul este rânduit invers, aşa că nu numai în biruinţa propriu-zisă, ci şi în modul biruinţei minunea se arată mai mare. Când armele biruinţei sunt venite din altă parte, atunci se învederează că în acea parte este cauza biruinţei. Aceasta este puterea lui Dumnezeu, acesta este competiţia cerului, aceasta este priveliştea îngerilor." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 429-430)

„Iubiţilor, să nu ne sperim când pătimim rele, ci când facem rele – căci aceea este biruinţă, iar aceasta înfrângere. Pentru care şi Pavel zicea: *Pentru ce mai bine nu răbdaţi paguba? Pentru ce mai bine nu suferiţi strâmbătatea? Ci voi înşivă faceţi strâmbătate şi aduceţi pagubă, şi mai vârtos fraţilor* (I Cor., 6, 7-8) – fiindcă în a pătimi rele stau premiul, cununile şi vestirea în lumea întreagă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 251)

„Aceasta este voia lui Dumnezeu, ca noi pururea să mulţumim pentru cele ce întâmpinăm în viaţă; aceasta este datoria unui suflet filosof. Ai pătimit vreun rău? Dacă voieşti, nu este nici un rău; mulţumeşte lui Dumnezeu, şi vei vedea cum acel rău s-a prefăcut în bine. Zii şi tu ca şi dreptul Iov: *Fie numele Domnului binecuvântat în veci* (Iov 1, 21). Ce ai pătimit tu din ale aceluia? Ai căzut poate în vreo boală? Dar nu e nimic străin, căci trupul este supus stricăciunii şi muritor. Poate că eşti sărac? Dar averea este ceva care se pierde tot aşa cum o câştigi, şi tot aici rămâne. Poate că ai suferit intrigi şi clevetiri din partea duşmanilor? Dar nu

noi suntem cei nedreptățiți, ci acei care au făcut nedreptatea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni,* p. 267)

„Hristos a făcut puternici pe ucenicii Săi, zicând: *Iată vă trimit pe voi ca oile în mijlocul lupilor; fiți deci înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbeii* (Mt., 10, 16). Ce spui? Suntem în mijlocul lupilor, și Tu ne poruncești de a fi ca oile și ca porumbeii? *Da,* zice El; *nimic nu rușinează atât de mult pe cel ce face rău, ca a suferi noi cu bărbăție cele întâmpinate, și a nu ne apăra nici cu vorba, nici cu fapta.* Aceasta ne face și pe noi mai filosofi, mai mare ne face și plata, și chiar și pe aceia îi folosește. Te-a batjocorit cutare? Tu, binecuvintează-l. Privește câte câștigi de aici: răul l-ai stins, plată prin aceasta ți-ai câștigat, pe acela l-ai rușinat, și n-ai suferit nici un rău." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXX, p. 352)

„Poate că ai păgubit bani? Aceasta ți-a ușurat mult intrarea pe calea cea strâmtă. Ai căzut poate din slavă? Altă ușurare. Ai fost poate clevetit? Au fost crezute cele vorbite contra ta, de care tu nu te știi vinovat? Bucură-te și te veselește, după cum zice: *Fericiți veți fi, când vă vor urî pe voi oamenii, și vor grăi cuvânt rău împotriva voastră mințind pentru Mine. Bucurați-vă și vă veseliți,* zice, *că plata voastră multă este în ceruri* (Mt., 11, 12)." „Să ne silim de a-I aduce mulțumire pentru toate, și pe toate să le răbdăm cu bărbăție. Suntem poate săraci? Să-I mulțumim. Când pătimim rele să-I mulțumim. Suntem clevetiți? Să-I mulțumim. Suntem bolnavi? Să-I mulțumim. Aceasta numai ne face de a ne apropia de Dumnezeu, atunci și noi vom avea pe Dumnezeu dator. Când întâmpinăm cele bune, atunci suntem datori lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, pp. 381-382)

„Să jelim mai cu seamă pe aceia care fac răul, nu pe aceia care suferă răul. Cei care suferă răul și nedreptățile, aceia sunt mai vrednici de fericire. De aceea a și spus Hristos: *Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor* (Matei 5, 10). Ai văzut cât de mare câștig le dă celor ce suferă răul?" (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi),* I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 60)

„... să ne învățăm să nu ne mâniem pe vrăjmașii noștri, ci mai mult, să-i miluim, să-i plângem și să ne întristăm pentru ei. Cei ce ne dușmănesc în zadar, aceia sunt cei ce suferă răul. De ne vom pregăti în așa fel sufletul nostru încât să nu ne mâniem pe dușmanii noștri, ci, dimpotrivă, să ne întristăm pentru ei, atunci vom putea, după cuvântul Domnului, să ne și rugăm pentru ei, și cu asta vom atrage asupra noastră mare ajutor de Sus." (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi),* I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți,* p. 61)

„A încercat, oare, să te omoare? Dacă tu te vei ruga pentru acel om ca Dumnezeu să-i ierte păcatele și îl socotești binefăcătorul tău pentru păcatele pe care tu însuți le-ai săvârșit, atunci vei fi socotit de Dumnezeu mucenic.

Ca și în cazul tău, nici pe David nu a îngăduit Dumnezeu ca Saul să-l omoare. Astfel, pe capul său au fost puse mai multe cununi mucenicești, pentru că deși era urmărit de cel care voia să-i ia viața, el l-a salvat. Și pe cine a salvat? Pe cel care atâta vreme cât a trăit, nu a încetat să-l prigonească și să încerce să îi ia viața. Este vădit că în ceea ce privește intenția de a fi ucis, David a fost ucis de mii de ori. Și pentru că a fost omorât pentru Dumnezeu de mii de ori, i se cuvin mii de cununi mucenicești." (Din vol. *Problemele vieții,* p. 242)

„Nu cel ce pătimește nedreptate este vrednic de lacrimi și de plâns, ci cel ce o face, pentru că se vatămă pe sine." (Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 138)

„Când vei vedea vreun om bun făcând multe bunătăţi şi îngăduind mii de supărări şi nevoi, să-i râvneşti lui şi să-l fericeşti şi să te asemeni bunătăţii lui, căci acestora li se iartă aici toate păcatele şi acolo agonisesc multă plată, fiind gata la răbdare." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 41)

RĂUL (ţinerea de minte a răului)

„A ţine minte răul înseamnă a fi biruit de rău." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXII, p. 427)

RĂUL („progresul" în rău)

„Priveşte cum progresează răul. Amărăciunea naşte mânia, mânia naşte iuţimea, iuţimea naşte strigarea, şi din strigare se naşte hula, adică vorbele cele proaste, hula naşte bătăile, bătăile aduc răni, iar rănile cauzează moartea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XV, p. 153)

RĂUL (răsplătirea răului cu rău)

„Să facem bine celor care ne fac rău, chiar dacă aceştia rămân neîndreptaţi. Astfel, păcatele noastre vor fi iertate şi vom dobândi smerenie. Atunci când alungăm din sufletul nostru orice duşmănie, avem multă îndrăzneală în rugăciunea noastră către Domnul." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 353)

RĂUL (cel ce doreşte a pricinui rău aproapelui se vatămă doar pe sine, iar pe acela îl încununează)

„Răul o să recadă asupra celui ce l-a făcut şi nu asupra celui ce l-a primit." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVI, 1, p. 76)

„Dacă noi am fi blânzi şi îngăduitori, am putea fi neînvinşi de nimeni, şi nici un om, fie mare sau mic, n-ar putea să ne vatăme vreodată. Dacă cineva te-ar vorbi de rău, pe tine nu te vatămă întru nimic, în timp ce prin acest fapt pe sine însuşi s-a vătămat; dacă te-ar nedreptăţi, iarăşi vătămarea cade asupra lui. Nu vezi tu oare şi în tribunale, cum cei nedreptăţiţi sunt luminoşi la faţă şi vorbesc în toată libertatea, cu mult zel şi curaj, pe când cei ce au nedreptăţit stau de regulă cu ochii în pământ şi sunt cuprinşi în inima lor de ruşine şi de frică?

Şi ce spun eu de acuzare şi nedreptate? Chiar de ar ridica cuţitul asupra ta, chiar de l-ar înfige în gâtul tău şi şi-ar mânji mâna lui dreaptă, totuşi pe tine cu nimic nu te va vătăma, ci pe el însuşi se sfâşie. Pentru aceasta ar putea mărturisi cel care a fost dintâi ucis de mână frăţească. Acela s-a dus către limanul cel liniştit şi a câştigat slava nemuritoare, pe când fratele său, Cain, a trăit o viaţă mai ticăloasă decât orice moarte, gemând şi tremurând întruna, şi purtând în trupul lui vinovăţia faptului săvârşit.

Deci să nu râvnim viaţa acestuia, ci pe a aceluia. Cel ce pătimeşte rău din partea altuia, acel rău nu are loc să stea întru el, fiindcă nu el l-a născut, ci, primindu-l din altă parte, el a făcut binele prin răbdarea avută, pe când cel ce a făcut răul are în sine izvorul răului. Oare nu era Iosif în temniţă, iar desfrânata aceea, care-l dorea trupeşte, nu stătea ea în casă strălucită şi vestită? Deci cine ai fi voit tu să fii, dintre aceştia doi? Şi să nu-mi spui de răsplată, ci cercetează faptele prin sine, şi atunci desigur că ai prefera să stai în temniţă cu Iosif decât în casa cea strălucită a acelei desfrânate. Dacă ai voi să te uiţi drept în sufletul amândurora, ai putea vedea atunci sufletul aceluia în toată libertatea şi plin de curaj, pe când pe al egiptencei

l-ai vedea în mare strâmtorare, în frică şi nelinişte, ruşinat şi umilit, căci deşi părea că ea biruise, totuşi aceea numai biruinţă nu fusese.

Ştiind acestea, iubiţilor, să ne pregătim de a pătimi rele, pentru ca astfel să scăpăm de a pătimi rele, şi să ne învrednicim de bunurile viitoare." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 430-431)

RĂUL (nimeni nu poate fi vătămat de cineva dacă nu se vatămă mai întâi el însuşi pe sine)

„Omul nu este liber decât dacă trăieşte în Hristos. Atunci e mai presus de dureri şi de necazuri. Dacă (omul – n.n.) nu vrea singur să-şi facă rău, nu va suferi nici un rău, căci nici un alt om nu va fi în stare să-i facă vre-unul." (*Către acelaşi Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 386)

„Dacă tu nu te vei vătăma, o omule, nici prietenul, nici vrăjmaşul, nici diavolul nu te va putea vătăma." (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândeţe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 128)

RĂUL (lupta împotriva răului)

„Nimic nu este mai slab decât răutatea, şi nimic nu este mai uşor de a război, decât răul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 398)

RĂUL (ferirea de rău şi săvârşirea binelui)

„Laudă şi admiraţie se cuvin numai celor ce săvârşesc binele, nu celor ce se feresc de a face răul. Acestora le e de-ajuns cinstea că scapă de pedeapsă şi de suferinţă." (*Despre Feciorie*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 6)

RĂUL (biruirea lui)

„Să ne fie, dar, ruşine nouă (...) care ca lupii ne năpustim asupra duşmanilor noştri! Dacă ne purtăm ca oile, învingem; învingem, biruim, chiar dacă ne-ar înconjura haite de lupi; dar dacă ne facem lupi, suntem biruiţi, că se depărtează de la noi ajutorul Păstorului. Că Păstorul nu păstoreşte lupi, ci oi; iar Păstorul te părăseşte şi pleacă de la tine că tu nu-i îngădui să-Şi arate puterea Sa. Dacă suferind răul, îţi arăţi blândeţea şi birui, atribuie-I Păstorului întreaga biruinţă; dar dacă răspunzi cu lovituri şi pumni, îi întuneci biruinţa". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 407)

„Nimeni nu ne poate face vreun rău dacă avem grijă de noi înşine". (*Omilii la Matei,* omilia LXXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 913)

„*Biruieşte răul cu binele*, fiindcă şi aceasta este o biruinţă. Şi cel ce se luptă fizic, atunci mai cu seamă biruieşte, când nu se aruncă asupra adversarului, spre a căpăta răni, ci când apărându-se îşi face adversarul să-şi consume puterile în aer. Şi astfel nici el nu va fi rănit în acea luptă, totodată şi puterea adversarului va fi cu totul doborâtă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, p. 427)

RĂUTATEA (definiția)

„... răutatea este un lucru ce destramă și nimicește neamul nostru omenesc." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 365)

RĂUTATEA (- boală gravă a sufletului)

„Și ceea ce este pentru trup boala, febra, hidropizia sau altceva de unele ca acestea, și ceea ce este rugina pentru fier, molia pentru lâna și cariul pentru lemn, aceasta este răutatea pentru suflet. Căci îl face sclav și neliber; și ce spun sclav și neliber? Îl face un suflet de animal necuvântător, făcându-l suflet de lup, de câine, de șarpe, de viperă sau de altă fiară." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada,* scrisoarea XIII, 3b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...,* pp. 218-219)

RĂUTATEA (manifestarea ei)

„Așa e răutatea! Nu poate îndura în liniște fericirea altora". (*Omilii la Facere,* omilia XXII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 261)

„E firesc ca atunci când răutatea nu mai poate fi stăpânită înăuntrul sufletului să izbucnească în afară prin cuvintele rostite cu gura. Deci când auzi pe un om spunând cuvinte rele, nu socoti că numai atâta răutate are în el cât o arată cuvintele, ci gândește-te că izvorul e cu mult mai mare. Răutatea rostită cu cuvântul numai prisosul răutății dinăuntru.

(...) limba, de multe ori, se rușinează și nu varsă toată răutatea; inima însă, neavând nici un martor, zămislește fără teamă oricâte rele vrea; că de Dumnezeu nu se sinchisește. Așadar, întrucât cuvintele sunt rostite înaintea tuturora și cercetate de oameni, iar gândurile inimii ascunse, de aceea răutatea limbii e mai mică, iar a inimii mai mare. Când mulțimea gândurilor interioare ajunge nespus de mare, atunci tainele inimii ies afară cu mult zgomot. După cum cei ce varsă la început se silesc să-și țină înlăuntru sucurile care le dau asalt, dar când sunt biruiți scot pe gură multă murdărie, tot așa și oamenii care au în inimile lor gânduri rele și vorbesc de rău pe semenii lor.

Omul cel bun din comoara cea bună scoate pe cele bune, iar omul rău din comoara cea rea scoate pe cele rele (Matei 12, 35).

Să nu socotiți, spune Hristos, că lucrul acesta se întâmplă numai când e vorba de răutate, ci și când e vorba de bunătate. Bunătatea dinăuntrul unui om e mai mare decât o arată cuvintele". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 501-502)

„Așa este în sfârșit răutatea: orice se zice și orice se face, ea nu se schimbă deloc, ea își păstrează întotdeauna veninul ei." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLI, 2, p. 203)

„De multe ori mulți din cei ce par buni sunt mai răi decât toți oamenii." (Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință..., p. 152)

RĂUTATEA (nu este ontologică)

„Răutatea e contra legilor naturii, după cum sunt boala și sănătatea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia II, p. 20)

„Într-adevăr, nimic nu este atât de vrăjmaș naturii noastre ca și răutatea." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 257)

RĂUTATEA (este pricină de pieire pentru cei cuprinși de ea)

„După cum virtutea este temei de mântuire pentru cei ce săvârşesc virtutea, tot aşa răutatea este pricină de pieire". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 96)

„Aşa e răutatea! Cade în groapa săpată de ea însăşi". (*Omilii la Matei,* omilia VII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 93)

„... duşmanii nu vatămă cu nimic pe cei duşmăniţi, ci îi fac mai străluciţi". (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 315)

„Cine loveşte în diamant se răneşte; cine dă cu pumnul în bold se înțeapă şi-şi face rană mai mare; iar cel care prigoneşte pe cei virtuoşi se primejduieşte singur. Cu cât păcatul se luptă mai mult cu virtutea, cu atât ajunge mai slab. Şi după cum cel care bagă focul sub haină nu reuşeşte să stingă flacăra, ci îşi arde haina, tot aşa şi cel care persecută pe cei virtuoşi, pe cei care-i prinde şi-i leagă, pe aceia îi face mai străluciţi, dar pe el se distruge". (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 316)

„Răutatea îl transformă pe om în animal, răutatea înfometează sufletul." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, p. 222)

„Întuneric este răutatea, iubitule, moarte şi noapte adâncă, în care nu vedem nimic din cele ce trebuie a vedea, şi nu facem nimic din cele ce trebuie a face. După cum trupurile celor morţi sunt desfigurate şi împuţite, tot aşa sunt şi sufletele celor ce trăiesc în răutate, şi sunt pline de murdării. Ochii lor sunt închişi, gura strânsă şi stau veşnic pe patul răutăţii, ba chiar sunt cu mult mai de jelit decât cei morţi, căci cel puţin aceştia sunt morţi şi către fapta bună, ca şi către fapta rea, pe când aceia trăind pentru răutate, sunt nesimţitori spre fapta bună." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 258)

RĂUTATEA (lepădarea răutății)

„Nimic nu este atât de vrăjmaş sufletului nostru ca răutatea.

Nimic nu iubeşte mai mult Dumnezeu ca faptul de a fi cineva fără răutate în inima sa. Aceasta îţi iartă toate păcatele, aceasta îţi dezleagă toate greşalele. Dacă însă ne războim şi ne lovim unii pe alţii, suntem departe de Dumnezeu. Din luptele noastre se nasc duşmăniile şi din duşmănii ajungem să fim răzbunători. Scoate, deci, răul din rădăcină şi atunci nu va mai fi nici rodul." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, pp. 260-261)

RĂZBOIUL ȘI PACEA

„Poate să fie o pace rea şi un război bun." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 2, p. 283)

RĂZBUNAREA (cauzele răzbunării)

„Faptul răzbunării nu este rezultatul mâniei, sau al unei iuţimi necumpătate, ci al răutăţii inimii cu premeditare." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XVI, p. 160)

RĂZBUNAREA (gravitatea)

„Pentru ce cauţi masa, sau mai bine zis ospăţul dracilor răzbunători?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 250)

„Răzbunarea e un rău atât de mare pentru că ea a respins iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi a invalidat iertarea deja dată a nesfârşite păcate. Căci cel care a primit iertarea datoriei de zece mii de talanţi (Mt., 18, 24) şi s-a bucurat de un atât de mare dar plecând de la o simplă cerere, atunci când a cerut de la tovarăşul său de sclavie o sută de dinari, adică atunci pentru că a cerut socoteală pentru cele greşite faţă de el, prin asprimea sa faţă de tovarăşul său de robie şi-a pronunţat condamnarea împotriva lui înşişi. Şi pentru nimic altceva, ci doar pentru aceasta a fost predat chinurilor şi torturat şi i s-a poruncit să dea înapoi cei zece mii de talanţi şi nu s-a mai bucurat de nici o iertare şi de nici o apărare, ci a suferit cele insuportabile poruncindu-i-se să achite toată datoria pe care iubirea de oameni a lui Dumnezeu i-o iertase mai înainte." (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 10, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, pp. 249-250)

RĂZBUNAREA (nu este permisă creştinilor)

„Eşti slujitorul Dumnezeului păcii: al aceluia care, în timp ce alunga demonii şi înfăptuia mii de binefaceri, când îl numiră posedat de diavol nu a trimis foc din cer asupra defăimătorilor lui, nu i-a spulberat, nu le-a mistuit limba lor atât de neruşinată şi de neştiutoare, deşi toate acestea îi stăteau în putere, ci doar a răspuns acuzaţiei, spunând: *Eu nu am demon, ci îl cinstesc pe cel ce m-a trimis* (In. 8, 49). Iar când slujitorul arhiereului l-a lovit, ce spune? *Dacă am vorbit rău, dovedeşte că este rău, iar dacă am vorbit bine, de ce mă baţi?* (In. 18, 23).

Stăpânul îngerilor se apără şi dă socoteală unei slugi. Nu e nevoie de cuvântări care să cuprindă o mulţime de cuvinte. Zăboveşte numai asupra acestor vorbe în cugetul tău, meditează la ele fără întrerupere şi rosteşte: *dacă am vorbit rău, dovedeşte că este rău, iar dacă am vorbit bine, de ce mă baţi?* Şi ia seama la cel care vorbeşte, în faţa cui vorbeşte şi pricina pentru care vorbeşte, iar vorbele acestea îţi vor deveni un descântec divin nesfârşit, care va putea potoli orice răbufnire a spiritului tău. Ia seama la înălţimea celui jignit, la cât de joasă e condiţia celui care îl jigneşte şi la neasemuirea jignirii. Căci nu numai că l-a insultat, ba încă l-a şi lovit. Şi nu doar l-a lovit, l-a plesnit peste faţă, lovitură mai umilitoare decât oricare alta. Dar, cu toate acestea, le-a suportat pe toate pentru ca tu să ai din belşug de unde învăţa să fii cumpătat. Să nu cugetăm la acele cuvinte numai în clipa de faţă, ci şi de fiecare dată când ne amintim de ele." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu*, cuvântarea I, pp. 31-32)

RĂZBUNAREA (remedii)

„*Nu vă răzbunaţi singuri vouă, iubiţilor, ci lăsaţi loc mâniei (lui Dumnezeu), căci scris este: «A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul* (12, 19).

Cărei mânii să lase loc? Mâniei lui Dumnezeu. Fiindcă cel nedreptăţit mai cu seamă aceasta doreşte să vadă cu ochii: răzbunarea nedreptăţii lui. Doreşte, cu alte cuvinte, să se vadă răzbunat; atunci tocmai aceasta i se dă din belşug. *Dacă tu nu te răzbuni singur, zice, Dumnezeu va fi Acela care te va răzbuna, El va pedepsi după cum trebuie. Dă-i voie, deci, Lui, să vină în apărarea ta*; căci aceasta înseamnă: *ci lăsaţi loc mâniei.*

Apoi, fiindcă a îndemnat îndeajuns, la urmă adaugă şi mărturia extrasă din Sfânta Scriptură, în puterea căreia atrăgând mai mult pe auditori, le cere totodată şi o mai înaltă filozofie, zicând: *Deci, dacă vrăjmaşul tău este flămând, dă-i de mâncare; dacă îi este sete, dă-i să bea, căci, făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui* (12, 20). Iar după acestea imediat adaugă: *Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele* (12, 21).

Şi ce spun eu – zice – că trebuie a păstra pacea? Iată că poruncesc încă mai mult: poruncesc chiar de a face bine vrăjmaşului. Hrăneşte-l, zic, şi adapă-l. Apoi, fiindcă a

poruncit un lucru foarte mare și greu de îndeplinit, a adăugat: *căci, făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui.* Aceasta o zice Apostolul pentru ca și pe acela să-l înfrâneze cu groaza, și pe aceasta să-l facă mai binevoitor în fapta bună, prin nădejdea răsplății ce o va avea. Când cel nedreptățit este slab cu duhul, nu se gândește atât de mult la propriile sale bunuri, pe cât se gândește la pedeapsa celui ce l-a îndurerat pe el; iar pentru el nimic nu este atât de plăcut, ca a vedea pe dușmanul său pedepsit. Deci, ceea ce el dorește, aceasta îi și oferă de la început. Iar după ce crede că furia l-a părăsit, îl îndeamnă spre lucruri mai înalte, zicând: *Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele.* Știa bine Apostolul că de ar fi dușmanul chiar fiară sălbatică, nu va mai rămâne în dușmănie când vede că i se dă pâine fiind flămând; în același timp și cel nedreptățit, chiar de ar fi de mii de ori nesăbuit și mic la suflet, totuși hrănind și potolind setea dușmanului, la urmă el însuși nu va mai dori pedeapsa aceluia. De aceea la urmă încurajându-se, nu mai amenință pur și simplu, ci vorbește de pedeapsa cea mai mare pe care o va lua acela; căci n-a zis: *îl vei pedepsi*, ci *vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui.* Apoi, lăudându-l pentru acest fapt, zice: *Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele*, dându-ne de înțeles că nu trebuie a fi stăpâniți de ideea răzbunării..." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 426-427)

„Tu crezi că dărâmi pe cele ale aproapelui, fără să te gândești că, mai înainte de cele ale aproapelui, dărâmi pe ale tale?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVII, p. 243)

„Cu adevărat că e culmea răutății, a hulei și a disprețului de a te arunca asupra celui ce pătimește, în loc să-l ajuți și să-i faci bine; pe când purtându-te așa, adică dacă nu te vei porni cu răutatea asupra-i, vei avea laudă și aprobare din partea tuturor. Deși de voiești a-ți răzbuna, răzbună-ți în acest mod: răsplătește cu bine pe cei răi, pentru ca astfel să-i faci datornici ție, și să câștigi o biruință strălucită. Ai suferit vreun reu? Răsplătește-i cu binele, pentru că astfel îți vei răzbuna pe dușman. Dacă tu te arunci asupra lui, toți te vor disprețui tot așa ca și pe dânsul, iar dacă tu ai răbdat, se va întâmpla din contra, căci pe tine toți te vor aproba și te vor admira, iar pe acela toți îl vor acuza. Ce suferință mai mare ar putea fi pentru un dușman, de cât de a vedea cu ochii lui pe victimă, cum este aprobată și admirată de toți ceilalți? Ce poate fi mai amar pentru un dușman, decât de a se vedea hulit de toată lumea în fața victimii lui? Dacă tu te aperi și îl și pârăști poate, atunci și tu singur ți-ai răzbunat, pe când dacă îl ierți, în locul tău, toți te vor apăra contra lui. Aceasta este mai grozav de cât orice suferință, adică de a vedea pe contrariul său că are atâția apărători. De vei deschide tu gura contra lui, aceia vor tăcea, pe când dacă tu taci, nu numai gura ta, ci cu a multora îl vei acuza și astfel mai mult îți vei răzbuna. Mulți te vor acuza, dacă tu îl insulți, pentru că vor lua cuvintele tale ca izvorâte din patimă, pe când dacă tu cel nedreptățit nu îl vei vorbi de rău, apoi mai cu seamă atunci răzbunarea ta va fi scutită de orice bănuială și va fi curată. Când cei ce nu au pătimit nici un rău sufăr totuși și compătimesc și ei ca nedreptățiți, așa zicând, din cauza blândeții tale cele exagerate, o asemenea răzbunare pentru tine e curată de orice bănuială.

Dar ce? zici tu, *dacă nimeni nu mă va apăra?* Află însă, că nu sunt atât de petrificați omenii, încât văzându-te înzestrat de atâta filozofie, să nu te admire. Chiar de nu ți-ar lua apărarea atunci, o vor face aceasta mai în urmă, când ei vor judeca mai amănunțit împrejurările; atunci ei formându-și convingerea nevinovăției tale, vor critica aspru și vor acuza pe acela. Și chiar dacă nimeni nu te-ar admira, tu singur te vei admira de răbdarea ta, de și nu ai spune poate nimănui. Judecata binelui, care este sădită în noi, - chiar de am ajunge la răutatea cea mai mare, - este nepărtinitore și nu se abate din calea cea dreaptă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, pp. 159-160)

„Bine a făcut apostolul că a adăugat: *și mulțumitori vă faceți*, căci aceasta însemnă de a fi mulțumitor cineva, când el se poartă deopotrivă cu ceilalți, după cum s-a arătat și Dumnezeu față de el; a urma, cu alte cuvinte, Stăpânului, a se supune Lui, a mărturisi harul

căpătat, chiar de l-ar insulta cineva, chiar de l-ar lovi. Această expresie în fine este foarte ațâțătoare de sfială, pentru cel ce mărturisește harul lui Dumnezeu, orișice ar pătimi din partea altuia, nu caută a se răzbuna, iar dacă se răzbună, apoi nu mărturisește acel har. Dar să nu fim ca și acel ce avea de luat de la altul o sută de dinari, ca să nu auzim și noi: *slugă vicleană* (Mt., 18, 32) pentru că nimic nu este mai rău ca nemulțumirea. Așadar cei ce se răzbună, sunt nemulțumitori harului lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia VIII, p. 96)

„Iubiților, să jelim și să plângem pe cei ce ne nedreptățesc. Să nu ne înfuriem asupra lor, căci cu adevărat că sunt vrednici de lacrimi, iar noi căutând a ne răzbuna, ne facem singuri răspunzători de pedeapsa și osânda ce se cuvenea lor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni,* p. 209)

„Aceasta este filosofia cea mai înaltă, nu numai de a nu-ți răzbuna răul cu rău, ci de a răspunde cu bine la răul ce l-ai primit. Aceasta este cu adevărat răzbunare demnă, care aceluia aduce vătămare, iar ție folos, și chiar aceluia-i poate aduce folos, dacă va voi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni,* p. 267)

„Nu vedeți pe albină, cum moare de îndată ce te-a înțepat cu acul ei? Prin acea vietate ne învață pe noi Dumnezeu, ca să nu ne scârbim de cei de aproape ai noștri, care ne nedreptățesc, căci ei mai întâi vor muri." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni,* p. 268)

„Voiești a lovi pe dușman? Roagă-te pentru el, însă nu cu gândul de a te răzbuna sau a lovi." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 71)

„Căci dacă vrei să te răzbuni tu însuți și faci aceasta fie prin vorbe, fie prin fapte, fie rugându-te împotriva lui, atunci Dumnezeu nu îl va mai pedepsi, de vreme ce faci tu acest lucru; și nu numai nu-l va pedepsi pentru nedreptățile ce ți-a făcut, dar te va mustra pe tine, pentru că l-ai nesocotit.

Și dacă la oameni se întâmplă acest lucru, că dacă am bătut sluga cuiva, stăpânul ei se supără și spune că l-am jignit; și noi, dacă suntem năpăstuiți sau de slugi, sau de oameni slobozi, trebuie să așteptăm hotărîrea stăpânilor sau a judecătorilor: dacă, prin urmare, în cele omenești nimeni nu dă singur pedeapsa, cu cât mai mult trebuie să păzim acest lucru în acele lucruri, în care Dumnezeu a fost pus judecător?

Te-a asuprit - zici - te-a vătămat și ți-a făcut nespus de multe rele; ferește-te de a da tu singur pedeapsa ca să nu jignești pe Stăpânul tău (Dumnezeu); lasă aceasta în grija Domnului; El va face lucrul acesta mult mai bine decât dorești tu.

Ție ți s-a poruncit doar atât: să faci rugăciuni pentru acel ce te-a vătămat; ce hotărâre trebuie să ia în privința acestuia, Dumnezeu și-a lăsat-o pe seama Lui. Niciodată nu vei putea tu să te răzbuni cum te va răzbuna El, numai dacă lași aceasta pe seama Lui și nu blestemi pe cel vinovat, ci-l lași pe Dumnezeu să hotărască. Căci chiar dacă iertăm celor ce ne-au greșit, și ne împăcăm cu ei și ne rugăm pentru dânșii, Dumnezeu nu-i iartă, dacă nu se schimbă și dânșii și nu se fac mai buni. Și nu-i lasă, pentru că are în vedere folosul lor. Pe tine te laudă și înțelepciunea ta o primește, pe acela însă îl pedepsește, pentru ca să nu se facă prin iertarea (dată de înțelepciunea) ta mai rău." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 186-187)

„... când vezi pe vrăjmașul tău întristându-se, nu-i arunca nici o vorbă amară, nici nu te ruga împotriva lui chiar dacă el te dușmănește. Ci intră în [cămara ta] și pleacă genunchii; varsă lacrimi și roagă-l pe Dumnezeu să dezlege mâhnirea și să stingă întristarea." (*Cinci*

cuvântări despre Ana şi Samuel, cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 23)

„Poate că îmi vei spune acum: *Nu îl vorbesc de rău degeaba. Mi-a făcut nedreptate.* Ţi-a făcut nedreptate? Atunci de ce te nedreptăţeşti şi tu acum, judecându-l pe omul care ţi-a făcut nedreptate? Astfel, semeni cu cel care, încercând să se apere, întoarce cuţitul înspre sine. Dacă vrei şi ţie să-ţi faci bine şi pe acela să-l cuminţeşti, spune despre el cuvinte bune. Dacă spui cuvinte rele, nu vei fi crezut de ceilalţi, care se vor gândi că vorbele tale izvorăsc din duşmănia pe care o ai faţă de el.

Nu-ţi murdări, dar, sufletul cu răutate, ci împodobeşte-l cu virtuţi. Nu arunca în semenul tău cu noroi, ci împleteşte-i cununi prin cuvinte de laudă. Nu scoate din gura ta necurăţii, căci tu vei fi primul care le va simţi duhoarea, ci oferă bunătate şi dragoste, ca să fii tu primul care le simte mirosul plăcut. Nimeni nu-l iubeşte pe omul invidios, pe când pe omul bun, care ştie să spună cuvinte frumoase despre orice, cu toţii îl iubesc ca pe un frate adevărat." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 235-236)

„Iată virtutea lui David: deşi i s-a dat în repetate rânduri ocazia să scape de urmăritorul său, nu a vrut să-şi mânjească mâinile de sânge. A preferat să înfrunte în fiecare zi primejdie de moarte, decât să facă ceva împotriva voii lui Dumnezeu. Ce înţelegem, aşadar, din pilda lui David? Că nu trebuie să ne răzbunăm nici măcar pe cei care voiesc să ne ia viaţa, cu atât mai puţin pe cei care ne pricinuiesc alte supărări.

Dar pentru că socoteşti că nu este cu putinţă ca vrăjmaşul tău să-şi schimbe gândul rău ce îl are asupra ta, îţi voi spune doar atât: există vreun animal mai sălbatic decât leul? Cu toate acestea, şi pe el îl îmblânzesc oamenii. Dacă folosesc mijloacele potrivite, ei pot schimba chiar şi firea leului, transformându-l într-un animal liniştit şi blând ca o oaie. Crezi că tu, care ai puternicele arme ale iubirii şi smereniei, nu vei putea îmblânzi un om care, oricât de rău ar fi, este totuşi o fiinţă raţională, făcută de Dumnezeu după chipul Său?

Ce răspuns vom da atunci când vom îmblânzi animale, dar nu şi oameni, chiar dacă blândeţea este împotriva firii animalului, iar sălbăticia împotriva firii omului? Dacă putem transforma firea, cum de nu putem schimba un gând rău? Cu cât duşmanul tău este mai sălbatic, cu atât mai mare va fi răsplata cuvenită ţie, dacă vei reuşi, cu răbdare şi insistenţă, să-l vindeci de răutatea sa.

Dar a spus atâtea despre mine, te plângi tu. Şi ce e cu asta? Dacă are dreptate, să te îndreptezi. Iar dacă nu are dreptate, să râzi şi să priveşti spusele lui cu dispreţ." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 243)

„Iată de ce atunci când îl vezi pe vrăjmaşul tău sau îţi aduci aminte de el, nu trebuie să spui: *Mi-a făcut asta şi asta* sau: *A spus despre mine cutare şi cutare lucru.* Pentru că în felul acesta, aprinzi şi mai tare în tine flacăra mâniei. Uită orice lucru urât pe care acela l-a făcut sau l-a zis. Iar atunci când relele îţi vin în minte fără să vrei, supără-te pe diavol, nu pe semenul tău. Să-ţi aduci aminte numai de binele pe care ţi l-a făcut sau ţi l-a spus vreodată. În felul acesta, vei scăpa repede de mânia pe care o ai împotriva lui. Iar dacă este nevoie să-l chemi ca să-i vorbeşti, înainte de aceasta, alungă din inima ta toată mânia, şi abia după aceea să discuţi cu el. Pentru că dacă vei fi mânios, nu vei putea nici spune, nici asculta vreun lucru drept. Dar dacă eşti liniştit, nici tu nu vei scoate din gura ta vreun cuvânt rău, nici pe ceilalţi nu îi vei auzi spunându-ţi asemenea cuvinte. De obicei, nu ne înfurie atât cuvintele pe care le auzim de la celălalt, cât duşmănia pe care o simţim faţă de el. În timpul nopţii, nu putem să recunoaştem un prieten de-al nostru din cauza întunericului, pe când în timpul zilei, îl recunoaştem de departe. În acelaşi fel, din cauza mâniei, nu recunoaştem în semenul nostru chipul lui Hristos, şi ne purtăm cu el cu răutate, pe când dacă alungăm mânia, atunci chipul său ne pare prietenos şi cuvintele sale plăcute.

Să vedem acum cazul cel mai des întâlnit, când duşmanul tău te provoacă pentru un neajuns adevărat pe care îl ai sau pentru un păcat pe care l-ai săvârşit cu adevărat. Dacă în loc să-l înjuri şi să-l provoci şi tu, oftezi cu amărăciune şi Îl rogi pe Dumnezeu să te ierte, scapi de păcatul tău." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 246-247)

„Dar chiar dacă vrei să pedepseşti pe cineva care ţi-a făcut rău, nu-i răspunde cu rău. Fă-i bine şi l-ai pedepsit! Pentru că dacă te răzbuni pe el, vei fi judecat cu acela. Pe când dacă arăţi bunătate, tu vei fi lăudat şi numai acela va fi judecat. Şi nu există pentru duşmanul tău o pedeapsă mai mare decât să vadă că tu eşti lăudat, iar el este judecat. Nu uita nici că Dumnezeu, Care este dreptul Judecător, îl va pedepsi pentru răul pe care ţi l-a făcut, în afară de cazul în care se va pocăi la timp. Şi cum se va pocăi? Văzându-ţi îndelunga-răbdare." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 262-263)

„Căci, cu adevărat, nimic nu este mai bineplăcut lui Dumnezeu, mas minunat şi mai înţelept decât, să-ţi ierţi duşmanii. Şi nimic nu este mai nebunesc decât să te răzbuni pe duşmani şi să le faci rău. Cel care plăteşte la rău cu rău este pentru totdeauna mustrat de conştiinţa sa. Dimpotrivă, cel care nu se răzbună suferă pentru o vreme răutatea vrăşmaşului său, însă conştiinţa îi rămâne liniştită, având-L pe Domnul alături de el. Nerăutatea îl face pe om să aibă îndrăzneală în rugăciune, atrăgând, ajutorul lui Dumnezeu asupra sa. în orice situaţie, ca un om care urmează pilda Creatorului său şi a sfinţilor. Dacă omul care nu nedreptăţeşte este virtuos, cel care nu se răzbună atunci când i se face un rău este de-a dreptul un sfânt." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 317)

„Adu-ţi aminte cum S-a purtat Domnul atunci când a fost trădat de Iuda. Cu toate că ştia răutatea şi intenţiile sale necurate, nu l-a îndepărtat până la sfârşit de lângă El, ci i-a arătat tot timpul dragoste părintească. Chiar şi în ceasul trădării, atunci când nerecunoscătorul ucenic L-a predat pe Învăţătorul său în mâna iudeilor, trădându-L cu un sărut, preabunul Iisus nu a făcut altceva decât să Se întoarcă înspre Iuda şi să-i spună cu durere: *Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului?* (Luca 2-2, 48). Vocea aceea sfântă ar fi putut mişca şi pietrele din loc, ar fi putut muia şi cea mai nesimţitoare inimă. Însă sufletul lui Iuda a rămas de piatră, la acele cuvinte. Dacă Domnul ar fi fost mâniat - şi cu dreptate ar fi fost să fie mâniat —, i-ar fi strigat ucenicului Său: *Trădătorule! Ticălosule! Nelegiuitule! Astfel Mă răsplăteşti pentru binele pe care ţi l-am făcut?* Cu toate acestea, chiar şi în momentele în care era prins şi legat. Domnului îi părea rău nu pentru răstignirea Sa, ci pentru pierzania ucenicului Său, El i-a spus acele cuvinte lui Iuda tocmai ca să-l facă să-şi vină în fire şi să se pocăiască. L-a întrebat cu dragoste: Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului? Nu a zis *pe învăţătorul tău*, nici *pe Domnul tău*, nici *pe binefăcătorul tău*, ci *pe Fiul Omului*. Cu alte cuvinte, a spus: *Dai morţii pe Cel care, chiar dacă n-ar fi fost Învăţătorul, Domnul şi Binefăcătorul tău, a fost şi este atât de bun, încât te iubeşte şi în ceasul în care tu Îl trădezi.*

Astfel S-a purtat Iisus cu trădătorul Său, Şi cum credeţi că S-a purtat cu cei care veniseră înarmaţi să-L prindă? Chiar dacă, fiind Dumnezeu, putea să-i distrugă într-o clipită, i-a lăsat să-L târască ca pe un răufăcător până la casa arhiereului Caiafa şi le-a spus cu linişte în glas numai: *Ca la un tâlhar aţi ieşit, cu săbii şi cu toiege* (Luca 22, 52).

Să fim şi noi, fraţilor, buni şi blânzi, la fel ca Hristos. El însuşi ne îndeamnă: *învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre* (Mt., 11, 29). De asemenea, Sfântul Apostol Pavel ne porunceşte: *Binecuvântaţi pe cei ce vă prigonesc, binecuvântaţi-i şi nu-i blestemaţi* (Rom., 12, 14). Nu a zis: *să nu ţineţi răul în inima voastră*, sau *să nu vă răzbunaţi pe ei*, ci a cerut mai mult; a cerut un fapt pozitiv, şi anume să ne rugăm pentru cei care ne fac rău şi să le dorim binele. A nu ţine minte răul şi a nu te răzbuna sunt trăsături ale oamenilor virtuoşi, dar a te ruga pentru cei care îţi fac rău este trăsătura îngerilor. Şi să nu uităm că cei care ne fac rău şi ne nedreptăţesc, fără să vrea, ne fac, de fapt, un bine;

căci cu cât aceia ne întristează mai mult, cu atât mila lui Dumnezeu şi bunătatea Sa sunt mai aproape de noi. Iar dacă vede că vrem binele duşmanilor noştri şi că în loc de a-i blestema, ne rugăm pentru ei, atunci Dumnezeu ne binecuvintează şi ne iubeşte de două ori mai mult. Totuşi, suntem datori să dovedim gândurile bune pe care le avem faţă de duşmanii noştri prin fapte." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 318-320)

„Blestemă dar pe diavolul, care ne face tuturor strâmbătate, învrăjbitorul oamenilor, pentru că omul oricât ar face, tot prieten este şi frate. Pentru ce dar laşi pe alesul diavol şi-ţi muşti mădularele tale?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 158)

„*Nu te lăsa biruit* de *rău* (Rom., 12, 21). Cu alte cuvinte Pavel spune aşa: De continui să-ţi aduci aminte de răul pe care l-ai suferit şi să porţi în suflet dor de răzbunare, pari că birui pe duşman; de fapt, însă, eşti biruit de rău, adică de mânie. Prin urmare, dacă vrei să birui, împacă-te, nu căuta să te răzbuni. Atunci biruinţa e plină de strălucire, când birui răul cu binele, adică prin blândeţe, când scoţi din suflet mânia şi aducerea aminte de rău." (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: «Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine...»*, 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 117)

RÂNDUIALA (buna rânduială)

„... nu zideşte atât de mult ca buna rânduială, ca pacea, ca dragostea, după cum şi cele potrivnice totul dărâmă. Şi aceasta ar putea-o vedea cineva nu numai în cele duhovniceşti, ci şi în toate celelalte. Dacă vei tulbura rânduiala, fie în cor, fie în corabie, fie în oaste, fie în hipodrom, şi scoţând pe cele mari din locul lor, vei pune pe cele mici în locul acelora, toate le-ai stricat şi toate sunt răsturnate pe dos." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVII, p. 398)

RÂSUL (râsul în sine nu este rău)

„Nu este rău râsul la sine, ci răul este când e fără măsură, şi fără timp. Râsul stă în noi, ca astfel când după trecere de un timp îndelungat vedem pe nişte prieteni, facem aceasta; când vedem pe unii uimiţi şi înspăimântaţi, îi încurajăm pe dânşii cu surâsul, nu doar ca să râdem cu hohot şi într-una. Râsul stă în sufletul nostru, ca astfel sufletul să se înalte, iar nu să se moleşească." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XV, p. 216)

RÂSUL (râsul în sine nu este păcat dar poate da naştere la un roi de păcate)

„A râde şi a spune vorbe glumeţe, nu pare a fi un păcat recunoscut, dar ne duce la greşală recunoscută: anume, din râs ies adesea vorbe ruşinoase şi din vorbe ruşinoase se ivesc fapte şi mai ruşinoase. Adesea din vorbe şi râs răsar ocări şi batjocuri; deci ocări şi batjocuri, răni şi loviri, din răni şi loviri, măceluri şi omoruri. Dacă, deci, ai grijă de tine, te vei feri nu numai de vorbe ruşinoase, nu numai de fapte ruşinoase, nu numai de răni, loviri şi omoruri, ci şi de râsul fără rost şi de vorbele de glumă, căci ele sunt de obicei rădăcina unor astfel de nenorociri. De aceea spune Pavel: *Nici cuvinte nechibzuite, nici glume proaste să nu iasă din gura voastră* (Efes., 5, 3). Căci chiar dacă lucrul în sine pare mic, el ajunge pricina a mari rele pentru noi." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 91)

„Râsul în sine nu este un păcat, dar ajunge un păcat când râdem peste măsură. Căci râsul duce la glumă, gluma la cuvinte de ruşine, cuvintele de ruşine la fapte de ruşine, iar faptele de ruşine, la pedeapsă şi osândă. Stârpeşte de la început rădăcina, ca să stârpeşti toată boala." (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 146)

„Râsul, de pildă, el în sine nu constituie păcat, atunci când este reţinut şi firesc, însă poate conduce la păcat. Adică râsetele care de obicei provin în urma unei glume, care pot duce la glume şi mai *înţepate*. Acestea, iarăşi pot da naştere vorbelor porcoase şi acestea, la rândul lor, la fapte ruşinoase. Iată cum ajungem la păcat." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 46-47)

RÂSUL (batjocoritor şi fără frâu)

„Să nu căutăm să vedem dacă îşi bat joc de noi, ci să căutăm să vedem dacă râd de noi pe drept. Dacă râsul lor e pe bună dreptate, noi ar trebui să plângem, chiar dacă nimeni n-ar râde de noi, dar dacă râd pe nedrept, chiar dacă toată lumea ar râde de noi, noi ar trebui să ne fericim pe noi înşine, iar pe ei să-i plângem, pentru că sunt cei mai nenorociţi oameni şi nu se deosebesc întru nimic de nebuni." (*Apologia vieţii monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 239)

„Râsul fără de frâu ne moleşeşte şi desface orice resort al sufletului; el ne face risipiţi, împiedică orice vigilenţă, stinge orice evlavie şi ne dă fără apărare în mâinile duşmanului. Prea adesea el îl răneşte pe prieten. Nepotrivirea ne va izbi dacă reflectăm cui îi împrumutăm aceste glume şi aceste râsuri. Cui! Mimilor şi istrionilor, paraziţilor şi la cei ce nu lucrează." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 636)

RÂSUL (sacrileg)

„Dacă credinţa şi raţiunea osândesc atât de drept râsul nestăpânit şi glumele nepotrivite, cum vom linguşi noi atâta râsul şi plăcerile care sunt acceptate în biserică şi chiar în timpul Sfintelor Taine? Da, sunt credincioşi destul de nedevotaţi, sunt femei ce uită orice rezervă şi orice pudoare pentru a-şi permite izbucniri ale unui râs sacrileg. Da, sacrileg!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 637)

RÂSUL (luarea în râs)

„Odinioară, Mariam a râs de Moise; a râs puţin şi mai cu măsură. Nu şi-a bătut joc de Moise, n-a luat în râs virtutea acelui fericit bărbat; dimpotrivă, îl admira. Mariam, sora lui Moise, a spus numai atât, că şi ea are acelaşi har, că şi ea a vorbit cu Dumnezeu. Atât a zis; cu toate acestea, a venit peste ea o urgie atât de mare din partea lui Dumnezeu, încât nici rugăciunile lui Moise, cel insultat, n-au avut nici o putere, ba, dimpotrivă, pedeapsa dată ei s-a prelungit mai mult decât credea însuşi Moise." (*Despre Feciorie*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 36)

„Dar, pentru ce vorbesc de Mariam? Copiii aceia, care se jucau în jurul Betelelui, au spus numai atât profetului Elisei: *Hai, pleşuvule, hai!*. Vorbele acestea au mâniat atât de mult pe Dumnezeu, încât, la cuvintele spuse de profet, a trimis ursoaice împotriva mulţimii aceleia de copii – erau patruzeci şi doi de copii – şi toţi au fost atunci îndată sfâşiaţi de fiare. Nu i-a apărat pe acei copii nici vârsta lor, nici numărul mare şi nici scuza că în glumă au spus lui Elisei acele cuvinte." (*Despre Feciorie*, 22, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 36)

RÂSUL (curmarea râsului dezmăţat)

„Şi vei vedea că de multe ori Domnul lăcrimează; dar niciodată nu-L vei vedea râzând, nici zâmbind măcar. Nici unul din evanghelişti n-a spus-o. La fel şi Pavel; a lăcrimat şi el; şi a făcut asta trei ani, ziua şi noaptea; a spus-o şi el şi au spus-o şi alţii despre el; dar că a râs, n-a spus-o nici el, nici altul; nici unul din sfinţi n-a râs; şi n-au spus-o nici ei, nici despre alţii.

Numai despre Sarra s-a spus că a râs (Fac., 18, 22), când a fost ţinută de rău, şi despre fiul lui Noe, când a ajuns din liber sclav (Fac., 9, 22-23).

Nu spun asta ca să opresc râsul, ci ca să curm râsul dezmăţat. Spune-mi, te rog, pentru ce te strici de râs, pentru ce trăieşti nepăsător, când eşti vinovat de atâtea păcate, când trebuie să te înfăţişezi înaintea înfricoşătoarei judecăţi şi să dai amănunţită socoteală de toate faptele săvârşite pe pământ?" (*Omilii la Matei,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 85)

„... să nu râdem cu râsul din care se va ivi scrâşnirea dinţilor (...)" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 283)

„Ce a fost Hristos în cursul vieţii Sale muritoare? Unde Îl vedem noi dedat la râsuri şi la bucurie nestăpânită? Cu totul dimpotrivă, viaţa Sa este o viaţă de tristeţe şi de lacrimi şi de câte ori nu-L vedem noi cu ochii în lacrimi şi cu tristeţea cea amară în inimă? Acela a fost Hristos, acesta trebuie să fie creştinul, dacă nu în aceleaşi lacrimi, cel puţin nu de bucurie false, de râsuri zgomotoase, de glume deplasate. (...) Care-i sunt ideile divine ale Sale despre râs şi despre lacrimi? *Vai celor ce râd, zice El, că vor plânge!* Şi râsul nestăpânit i se potriveşte cu atât mai puţin creştinului, cu cât este el chiar prin profesiunea sa, prin mărturisirea sa un ispăşitor.

Râsul nu se potriveşte pentru timpul prezent. Care este timpul vieţii noastre de aici de jos? Un timp de lacrimi, un timp de ispăşire, un timp de luptă. Aşa l-au înţeles toţi sfinţii. Toţi după exemplul Sfântului Pavel, au trecut prin tristeţe şi prin lacrimi: *nu am încetat cu lacrimi.* Şi acelaşi Pavel, nu ne face să auzim de la un capăt la altul al creaţiei vocea de suspin a fiinţelor: *toată făptura suspină*? Un timp de ispăşire, a ispăşi, a suferi o încercare, a lucra la mântuirea sa *cu frică şi cu cutremur*: aceea este preocuparea noastră supremă." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 636-637)

RÂSUL (permis şi binefăcător)

„Pentru ce ne-a dat Dumnezeu râsul? Pentru ce ni l-a lăsat în viaţa noastră de decădere şi de ispăşire? Ne este uşor să dăm cele trei motive ce urmează. Râsul dulce, spiritual, iubitor şi inofensiv este oaspetele natural al unei întâlniri şi al unei reuniuni a prietenilor. Acest râs va înveseli mesele noastre şi va aduce contribuţia sa la sărbătorile noastre. Moderat şi iubitor, el ne va rămâne ca un dar al celei mai graţioase bunătăţi a lui Dumnezeu. Poate avea o folosire mai sfântă şi mai preţioasă? Adesea noi întâlnim tristeţi, deznădejdi sumbre, suflete pe care pedepsele le-au zdrobit, sau pe care ceva catastrofă bruscă le aruncă într-o stare întunecată. Dacă în eforturile pe care le încercăm noi pentru a le smulge aceste suflete din starea lor de dezolare, o veselie sfântă, un râs oportun poate să lucreze o diversiune fericită, noi facem folosindu-l la o operă binecuvântată de Dumnezeu.

În sfârşit, dacă ne folosim de veselie şi de râs care este expresia primară şi naturală ca remediu al tristeţii altuia, de aici urmează că folosirea sa cea mai continuă priveşte viaţa noastră proprie şi nevoile noastre personale. Un serios fără relaxare va- obosi sufletul nostru şi va putea chiar să strice sănătatea noastră. Râsul este o detentă necesară şi ca un remediu lăsat de Dumnezeu în sânul unei existenţe adesea întunecată de durere şi totdeauna îngenunchiată de pretenţiile şi de poverile muncii." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 635-636)

RÂSUL (nevinovat şi cel deşănţat)

„Nu totul este de osândit în râs; însă, pe de altă parte, mărturisirea creştină, care se potriveşte mai bine cu melancolia exilului şi cu lacrimile ispăşirii, nu va şti tolera nestăpânirea râsului." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 635)

RÂVNA (în cele bune)

„Cel ce a dus stăpânului încă doi talanţi, n-a adus mai puţin decât cel care a adăugat cinci (Matei 25, 14-23). Pentru ce? Pentru că şi unul şi altul au arătat aceeaşi râvnă, chiar dacă n-au adus acelaşi câştig; din pricina aceasta şi unul şi altul s-au învrednicit de aceeaşi cinste, căci fiecare dintre ei a auzit: *Intră întru bucuria Domnului tău* (Matei 25, 23)." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (II). Către Staghirie. Tristeţea este mai cumplită chiar decât demonul,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 186)

RECUNOŞTINŢA (noastră către Dumnezeu)

„Nimic altceva nu cere de la om Dumnezeul universului, după nenumăratele şi nespusele Lui binefaceri, decât sufletul recunoscător, care să ştie să-I mulţumească pentru binefacerile primite." (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 413)

„Deci dacă ai avea chiar mii de suflete, oare nu le-ai da pe toate pentru Hristos? Dacă ar trebui să intri în foc, oare nu ai primi să suferi de bună voie? Însuşi el (Sfântul pavel – n.n.) zice iarăşi: *Şi unde voi fi eu, acolo şi sluga mea va fi.* (Ioan 12, 26). Deci dacă ar trebui ca să fii tăiat şi îmbucătţit pe fiece zi, nu ar trebui oare a primi cu mulţumire pentru aceste bunătăţi? Pricepe, deci, unde a şezut El. A şezut în cer sus, şi mai presus de orice începătorie şi stăpânie. Pricepe, cu cine vei sta împreună? Cu El. Cine fiind tu? Mort şi fiu al urgiei. Şi ce fapte ai săvârşit? Nimic! Cu adevărat că aici e timpul potrivit de a striga cu acelaşi apostol: *O adâncul bogăţiei, al înţelepciunii şi al cunoştinţei de Dumnezeu!* (Rom., 11, 33)." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 38)

„Nimic nu înveseleşte atât pe om, ca atunci când el este recunoscător." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 182)

„Iar cea mai bună răsplată este o viaţă curată şi un suflet treaz." (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 143)

RELELE (cauza lor)

„Fiindcă toate relele de aici vin (...) de acolo că nu iubim cu putere şi nici nu cruţăm pe aproapele." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, p. 201)

RELELE (folosul rezultat din suferirea relelor)

„... cel ce suferă nefiind vinovat, acela mai vârtos este de fericit. Pentru aceea a zis Hristos: *Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este împărăţia cerului* (Mt. 5, 10). Aşadar, vedeţi ce folos aduce suferinţa relelor." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 162)

ROBII (cine sunt acei „robi ai lui Hristos Iisus"?)

„Pavel şi Timotei, robi ai lui Hristos Iisus, tuturor sfinţilor întru Hristos Iisus, celor ce sunt în Filipi, împreună cu episcopii şi diaconii: har vouă şi pace, de la Dumnezeu, Tatăl Nostru, şi de la Domnul Iisus Hristos. (Flp., 1, 1 -2).

Aici, fiindcă le scrie celor egali în cinste cu el, nu aduce vorba despre demnitatea lui de învăţător, ci despre o alta la fel de mare. Care e aceasta? Nu cea de apostol, ci aceea de a fi *rob al lui Iisus Hristos.* Dar cu adevărat mare este şi aceasta! A fi rob al lui Iisus Hristos cu adevărat - iar nu doar a purta acest nume - este întâiul dintre toate bunurile. Robul lui Iisus Hristos e cu adevărat liber de păcat, este slujitor adevărat al lui Hristos şi în afară de El nu mai

slujeşte pe nimeni, pentru că altminteri n-ar fi robul lui decât pe jumătate. La fel le scria şi romanilor: Pavel, robul lui Iisus Hristos (Rm., 1, 1)." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, p. 23)

RUGĂCIUNEA (definiția)

„Rugăciunea este un mare bun şi un păzitor mântuitor al sufletelor noastre. Dar este un mare bun numai atunci când facem lucruri vrednice de rugăciune, şi nu ne arătăm nevrednici de dânsa." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 222)

„Rugăciunea este doctorie mântuitoare, împiedecătoare a păcatelor şi vindecătoare a nelegiuirilor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 321)

„Rugăciunea este liman celor înviforați, ancoră celor prinşi de vâltoare, tpioag celor neputincioşi, comoară celor săraci, linişte celor bogați, pieirea bolilor, paza sănătății". (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 124)

„Rugăciunea este izgonitoare a toată întristarea, temei de bucurie, pricină de necontenită desfătare, mamă a înțeleptei cugetări". (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 125)

„Rugăciunea este un liman pentru cei zbuciumați de furtună, o ancoră pentru cei goniți de valuri, un toiag pentru cel ce se clatină, o comoară pentru cei săraci, o siguranță pentru cei bogați, un ajutor împotriva bolilor şi o ocrotire pentru sănătate. Rugăciunea face nepieritoare bunurile ce le posedăm şi cu toată graba preface relele ce ne bântuiesc. De vine o ispită, ea uşor se alungă, de se întâmplă pierderea averii, sau altceva ce tulbură sufletul, rugăciunea vindecă şi aceasta curând. Rugăciunea este scăpare contra tristeții, temelia veseliei, pricină de bucurie statornică, muma adevăratei înțelepciuni." (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 92-93)

„Rugăciunea este arma cea mai tare, vistierie care niciodată nu se deşartă, bogăție nesecată, liman fără valuri, temelia a tot repausul, rădăcina, izvorul, mama tuturor bunătăților, mai puternică decât o împărăție." (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 93-94)

„Şi totuşi, cine nu s-ar mira, cine nu s-ar minuna de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pe care ne-o arată nouă oamenilor când ne dăruieşte atâta cinste, când ne învredniceşte să ne rugăm Lui şi să stăm de vorbă cu El? Da, în timpul rugăciunii, vorbim în adevăr cu Dumnezeu." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, p. 205)

„... rugăciunea este armă de nebiruit, pavăză sigură, care pune pe fugă nu numai pe un duşman, ci multe zeci de mii de duşmani." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, p. 209)

„Toată lumea ştie că rugăciunea este începutul oricărui bine şi pricina mântuirii şi a vieții veşnice." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, p. 212)

„Mi se pare că, dacă cineva ar spune că rugăciunile sunt nervii sufletului, ar grăi adevărul. După cum datorită nervilor trupul se menține, aleargă, stă drept, trăieşte şi stă strâns unit, iar dacă tai nervii strici toată armonia trupului, tot aşa şi sufletele, datorită sfintelor rugăciuni îşi

păstrează armonia lor, se mențin și aleargă cu ușurință pe calea bunei credințe." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 214)

„Rugăciunea este pricină de mântuire, pricină pentru nemurirea sufletului; este zid tare al Bisericii, pavăză neclintită, înfricoșătoare demonilor, iar nouă, celor drept credincioși, mântuitoare." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 220)

„... rugăciunea este armă puternică, comoară fără fund, bogăție care nicicând nu se risipește, liman ferit de furtună, pricină a liniștii; este rădăcină, izvor și mamă a mii de lucruri bune și întrece în putere chiar și stăpânirea împărătească." (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, pp. 124-125)

„Rugăciunea este armă puternică, întărire neclătită, vistierie nejefuită, liman neînviforat, loc liniștit, numai de ne vom apropia de Stăpânul cu trezvie, strângându-ne mintea din toate părțile și nedând nici o intrare vrăjmașului mântuirii noastre." (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 178)

„Rugăciunea este vorbire cu Dumnezeu. Și ca să te încredințezi de aceasta ascultă pe Proorocul ce zice: *îndulcească-se Lui vorba mea* (Ps., 103, 35). Adică vorba mea să se arate dulce înaintea lui Dumnezeu." (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Și era tot pământul o gură și o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 179)

„Aceasta este mântuirea noastră, acesta, leacul sufletelor noastre, aceasta, tămăduirea patimilor ce se nasc în suflet. Rugăciunea este zidul credincioșilor, rugăciunea e arma noastră cea nebiruită, rugăciunea e curățirea sufletelor noastre, rugăciunea e răscumpărarea păcatelor noastre, rugăciunea este pricina a mii de bunătăți. Căci rugăciunea nu este nimic altceva decât convorbire cu Dumnezeu și intimitate cu Stăpânul tuturor. Cine ar putea deci să fie mai fericit decât cel ce se învrednicește neîncetat de vorbirea tainică cu Stăpânul?" (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 115)

„Rugăciunea, care este hrana sufletului." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 86)

„Cum că rugăciunea este cap a toată bunătatea și folosință și mântuire vieții veșnice, nimeni nu este să nu o știe și să nu o cunoască." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 87)

„Rugăciunea este un lucru mare pentru că fiecare ce face rugăciune vorbește cu Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 87)

„De ar zice cineva că rugăciunile sunt vinele sufletului, nimic n-ar greși, că socotesc cu mintea mea că în ce chip se ține trupul cu vinele și aleargă și stă și este viu și se stinge și de nu va tăia cineva vinele este tot cu bună tocmeală înșirat, iar dacă le va tăia cineva îndată strică toată tocmirea trupului, în acest fel și sufletele cu sfintele rugăciuni se tocmesc și se țin și aleargă pe calea bunei credințe cu multă ușurință." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 88)

„Rugăciunea este pricină și a mântuirii și a nemuririi sufletului, este zidul Bisericii, care zid de nici o putere nu se poate strica; aceasta este mai mare decât toate armele. Groaznică dracilor, iar creștinilor ajutor și mântuire." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 92)

„Rugăciunea este cap tuturor faptelor celor bune și întărire și rădăcină." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 93)

„Rugăciunea este mare bunătate, că prin ea vorbim cu Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 153)

„Ce este rugăciunea dacă nu înălțarea sufletului nostru spre Dumnezeu? A se ruga înseamnă a părăsi pământul, pentru moment înseamnă a urca la cer, înseamnă *a merge la Tatăl,* înseamnă a ne uni cu Dumnezeu, suflet cu suflet, inimă către inimă. A se ruga înseamnă a trăi în intimitatea lui Iisus Hristos." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 94)

„Cât de drept a fost definită rugăciunea ca și *o înălțare a sufletului.*" Prin rugăciune sufletul se unește în mod măreț cu Dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 477)

RUGĂCIUNEA (- nervii sufletului)

„Rugăciunea devine forța noastră. Precum le este viața îngerilor, ea devine viața noastră. Ea îi este sufletului nostru ceea ce sunt nervii pentru trupul nostru, căci nervilor întinși puternic le datorăm noi forța și suplețea mișcărilor noastre. Prin rugăciune ne mișcăm noi puternic în bine." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 479-480)

RUGĂCIUNEA (- armă asupra diavolului)

„Arma cea mai puternică este rugăciunea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XIV, p. 206)

RUGĂCIUNEA (- maică a virtuților)

„Socot ca fiind lămurit pentru toată lumea că e cu totul cu neputință să trăiești virtuos fără rugăciune. Cum ar putea săvârși virtutea un om care nu se apropie și nu cade mereu înaintea Celui ce dă virtutea? Cum ar putea dori cineva să fie curat și drept dacă nu stă de vorbă cu Cel care cere de la noi acestea, și mai multe decât acestea?" (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p.208)

„...rugăciunea este temeiul bunătăților, temelia și rădăcina unei vieți îmbunătățite! Nici curăția nu poate mântui fără celelalte fapte bune, nici grija față de săraci, nici bunătatea, nici altă faptă bună! Ci trebuie să-și dea mâna toate în sufletele noastre. Dedesubtul lor însă stă rugăciunea ca o temelie, ca o rădăcină. După cum temeliile fac puternice casele și corăbiile menținându-le trăinicia, tot așa și rugăciunile mențin trăinicia vieții noastre." (*Despre rugăciune,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* pp. 210-211)

„După cum când intră în oraș o împărăteasă trebuie neapărat să o însoțească toată bogăția, tot așa și când intră într-un suflet rugăciunea, intră o dată cu ea toată virtutea. Ceea ce-i temelie pentru o casă, aceea-i rugăciunea pentru suflet. Toți trebuie să punem întâi în suflete rugăciunea ca pe o rădăcină, ca pe o temelie, pe care să o zidim apoi, cu râvnă, și curăția și blândețea, și grija de săraci, și toate legile lui Hristos." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 221)

„De va zice cineva că este rugăciunea pricina tuturor faptelor celor bune și a dreptății, nimic nu va greși." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 88)

„Că în ce chip vrea să intre o împărăteasă în cetate, trebuie să vină cu ea toată avuția ei, tot în acest fel și rugăciunea când intră în vreun suflet, toate faptele cele bune urmează după ea. Că în ce chip este temelia la casă, așa este și la suflet rugăciunea. Deci se cade pretutindeni să o punem rugăciunea aceasta în sufletele noastre ca o rădăcină și temei și apoi să zidim și curăție și bunătate și blândețe și dreptate și grijă de săraci și toată legea lui Hristos." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 92)

„Rugăciunea este, precum am zis, rădăcina şi întărirea tuturor celorlalte, precum ţine temelia casa, aşa şi rugăciunea chiverniseşte toată viaţa noastră şi, fără de rugăciune, nici un lucru bun şi mântuitor nu se va face la noi." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 93)

„Rugăciunea este pentru sufletul nostru ceea ce este temelia pentru clădire. Prin ea totul se ţine, totul devine solid şi de nepătruns! Să-i dăm această bază edificiului mântuirii noastre şi imediat toate virtuţile se vor găsi aici începute şi tari." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 485)

RUGĂCIUNEA (măreţia şi importanţa rugăciunii)

„Câtă cinste are cineva a fi om şi a vorbi cu Dumnezeu o cunosc şi o ştiu toţi, iar s-o dovedească cu cuvântul cinstea aceasta mulţi nu pot, căci această cinste întrece marea cuviinţă a îngerilor, pe care lucru şi ei toţi îl ştiu bine. Să cunoşti că ei aduc rugăciunile proorocilor la Dumnezeu şi laudele la Stăpân cu multă frică, având obrazele şi picioarele lor acoperite cu multă smerenie, iar cu cei ce zboară şi nu pot să se aşeze, arată frica ce o au şi aceasta mi se pare că o fac în acest fel, ca să ne înveţe pe noi la vremea rugăciunii să uităm firea cea omenească cu nevoinţa şi cu frica pe care o avem atunci să nu vedem, nici să ni se nălucească vreun lucru de ale lumii acesteia, ci să ni se pară că suntem în mijlocul îngerilor şi facem închinăciunea ce o fac ei, că celelalte ale noastre au multă despărţire şi firea şi umblarea şi înţelepciunea şi mintea şi toate celelalte, iar rugăciunea este un lucru de obşte şi îngerilor şi oamenilor şi nu este nimic între dânşii ca să despartă aceste două firi la rugăciune. Această rugăciune te deosebeşte de dobitoacele cele necuvântătoare, rugăciunea aceasta te face soţ cu îngerii, aceasta poate curând să te înalţe în viaţă şi purtarea şi cinstea şi norocul şi în înţelepciunea şi în înţelegerea ta cea bună. Şi te face să te nevoieşti în toată viaţa ta să fii în rugăciune şi la slujba lui Dumnezeu, pentru că ce lucru este atunci mai cinstit la om decât acesta? Adică să vorbească cu Dumnezeu, ce este mai drept şi mai înfrumuseţat şi mai înţelept decât aceasta? Că în vreme ce cei ce vorbesc cu oamenii cei înţelepţi se înţelepţesc curând şi ei ca şi aceia din vorba multă şi deasă ce o fac, dar de se cade să tăcem pentru cei ce vorbesc cu Dumnezeu şi se roagă, câtă înţelepciune şi câte fapte bune dă molitva şi rugăciunea?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 87-88)

RUGĂCIUNEA (necesitatea rugăciunii)

„Nu mai puţină nevoie au semenii de rugăciune decât pomii de apă. Nici pomii nu pot da roade dacă nu sug apa prin rădăcini, nici noi nu vom putea da fructele de mult preţ ale dreptei credinţe dacă nu adăpăm sufletul nostru cu rugăciunile." (*Despre rugăciune,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 211)

„Că fără de aceasta, nici o faptă bună nu este la om să-l îndrepteze la buna credinţă, ci este ca o cetate ce n-are zid împrejur şi se ia prea lesne de cei ce o bat, nefiind opriţi de nimeni. În acest fel şi sufletul care nu este împrejmuit cu molitve şi dezlegări şi rugăciuni: nu cutează a se apropia de dânsul, că se teme de puterea şi de tăria rugăciunii. Sufletul neînconjurat de rugăciune este biruit uşor de diavoli. Că mai mult întăreşte rugăciunea sufletul decât pâinea trupul." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 88)

„De te vei lăsa pe tine de rugăciune, faci ca şi când ai scoate peşte din mare, că în ce chip este peştele viu în apă, aşa şi tu cu rugăciunea, şi cum înoată el în apă prea lesne şi merge unde-i este voia, aşa şi tu, cu rugăciunea, vei merge peste ceruri şi te vei apropia de Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 88)

„Trebuie să se roage totdeauna şi neîntrerupt şi cel necăjit, şi cel vesel, şi cel ce o duce rău, şi cel ce o duce bine. Cel vesel şi cel ce o duce bine, ca să rămână neschimbată veselia şi

bunăstarea lor, şi să nu le piardă, iar cel necăjit şi cel ce o duce rău, ca să vadă şi ei o schimbare fericită şi să aibă linişte şi mângâiere. Ai o viaţă liniştită? Roagă-te lui Dumnezeu ca să nu ţi se tulbure liniştea. Vezi că se ridică furtună? Roagă stăruitor pe Dumnezeu să abată de la tine viforul şi să facă din furtună linişte." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie,* 11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 343)

RUGĂCIUNEA (ce ajută rugăciunea?)

„Totdeauna trebuie să fie rugăciunea unită cu postul. Că acesta e adevărul, ascultă-L pe Hristos că spune: *Acest neam de draci nu iese decât cu rugăciune şi post* iar despre apostoli se spune: *Rugându-se şi postind, i-au încredinţat pe ei Domnului, în care crezuseră*; şi iarăşi, apostolul spune: *Să nu vă lipsiţi unul de altul decât numai pentru rugăciune şi post.* Ai văzut că postul are nevoie de ajutorul dat de rugăciune? Când rugăciunile se fac cu mintea trează atunci mai ales sufletul este mai uşor, pentru că nu-l îngreunează nimic, nici nu-i strivit de povara cea rea a desfătării." (*Omilii la Facere,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 389)

„Hristos ne-a arătat că rugăciunea noastră este nefolositoare dacă nu însoţim rugăciunea cu fapte; ne-a mai arătat apoi că nu trebuie să ne întemeiem numai pe puterile noastre, ci să cerem şi ajutorul lui Dumnezeu, aducând, însă, şi faptele noastre. Şi Domnul ne-a învăţat necontenit şi una şi alta". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 300)

„Rugăciunea ajunge prin milostenie puternică şi înaripată. Că spune Scriptura: *Rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu* (Fapte 10, 4)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 883)

„*De asemenea şi Duhul vine în ajutorul slăbiciunii noastre* (8, 26).

Cel dintâi fapt, adică răbdarea, este al tău, iar cel de-al doilea, adică ajutorul, este al Duhului, care te încurajează în speranţă, şi tot prin aceasta uşurează durerile. Apoi, pentru ca tu să afli că acest har nu este prezent numai în necazuri şi primejdii, ci că el conlucrează chiar şi în cele ce par mai uşoare, şi că in orice îţi dă ajutor, a adăugat, zicând: *căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie.* Acestea le-a spus spre a învedera marea îngrijire a Duhului faţă de noi, şi totodată ne învaţă să nu credem că toate cele ieşite din judecata noastră omenească sunt prin aceasta şi în interesul nostru. Căci spre exemplu e posibil să fim bătuţi, alungaţi, sau să suferim mii de alte rele, şi noi să cerem din partea harului lui Dumnezeu linişte, crezând că aceasta ne este de folos. De aceea el ne şi zice: *să nu credeţi că toate cele ce vi se par vouă că vă sunt de folos, sunt într-adevăr aşa. Tocmai de aceea şi avem nevoie de ajutorul Duhului, fiindcă omul este slab, şi prin sine singur nu este nimic.* De aceea a zis Apostolul: *căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie.* Şi, ca nu cumva discipolul să se ruşineze de această neştiinţă, a arătat că şi dascălii sunt la fel, căci nu a zis *nu ştiţi*, ci *nu ştim.* Cum că pe acestea nu le spune din moderaţie, a dovedit-o şi în alte împrejurări. Căci, de pildă, el se ruga necontenit ca să vadă Roma, dar nu a reuşit aceasta pe când se ruga: de asemenea se rugase de multe ori şi pentru boldul dat trupului său – adică primejdiile – şi nu a reuşit întru totul. De asemenea, vedem şi în Legea veche pe Moise rugându-se să vadă Palestina, şi pe Ieremia rugându-se pentru iudei, şi pe Avraam stăruind pentru sodomiteni; însă fără succes. *Ci Însuşi Duhul Se roagă pentru noi,* zice, *cu suspine negrăite.*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XIV, pp. 273-274)

„Este cu neputinţă omului să stea de vorbă cu Dumnezeu fără lucrarea Duhului; harul trebuie să fie de faţă, să ne ajute în sfintele noastre nevoinţe; şi aşa, să intre, să ne plece genunchii noştri ca să ne rugăm şi să cerem. Pentru că a sta de vorbă cu Dumnezeu e mai mult

decât a sta de vorbă cu oamenii, de aceea trebuie să vină harul Duhului ca să ne întărească, să ne dea îndrăznire şi să ne arate cât e de mare cinstea de a sta de vorbă cu Dumnezeu.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 214)

„... pentru a ne petrece viaţa prezentă cu bine, pentru a reuşi să fugim din calea tuturor păcatelor care ne încearcă, şi pentru a păşi cu încredere înaintea scaunului de judecată a lui Hristos, să ne pregătim neîncetat acest leac, (rugăciunea – n.n.) la prepararea căruia sunt folosite deopotrivă lacrimile, străduinţa, grija şi tăria sufletească.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 132)

„Că şi rugăciunile se fac atunci (când sunt împreunate cu postul – n.n.) mai uşor şi mai cu trezvie, fiindcă mintea este mai uşoară şi neîngrădită de nimic, nici strâmtorată de sarcina cea grea a desfătării.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 178)

„Nu spală apa aşa de bine murdăria trupului, cât poate milostenia şterge murdăria păcatului. După cum nu îndrăzneşti să vii să te rogi cu mâinile nespălate, deşi e mai mic păcatul acesta, tot aşa să nu vii niciodată la rugăciune fără milostenie. Şi doar adeseori, cu toate că avem mâinile curate, totuşi nu le înălţăm la rugăciune dacă nu ni le spălăm mai întâi cu apă. Atât de puternică e obişnuinţa! Să facem aşa şi cu milostenia. Chiar dacă nu ne ştim cugetul împovărat cu vreun păcat mare, totuşi să ne curăţim cugetul cu milostenia.” (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune ...*, 12, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 314)

„Flacără este rugăciunea, mai ales când porneşte dintr-un suflet cuminte şi treaz. Flacăra aceasta însă are nevoie şi de untdelemn, ca să se înalţe chiar până în înaltul cerului. Iar untdelemnul flăcării acesteia nu-i altul decât milostenia. Toarnă dar untdelemn din belşug pentru ca, bucuros de fapta ta, să-ţi faci rugăciunea cu mai multă îndrăznire, cu mai multă tragere de inimă. După cum cei ce se ştiu că n-au făcut vreun bine nici nu pot să se roage cu îndrăznire, tot aşa şi cei ce au făcut vreo faptă bună, iar după fapta aceea de dreptate vin la rugăciune, îşi fac rugăciunea cu mai multă tragere de inimă, bucuroşi la amintirea faptei lor.

Deci, ca să ne fie şi prin aceasta rugăciunea mai puternică, fiindu-ne treaz sufletul în vremea rugăciunii datorită amintirii faptelor noastre bune, să venim la biserică însoţiţi de milostenie şi să ne aducem aminte bine de toate cele spuse.” (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune ...*, 12, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 315)

RUGĂCIUNEA („Însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite")

„Noi, neştiind multe din cele ce ne sunt de folos, de multe ori cerem tocmai ceea ce nu ne foloseşte, pentru aceasta venea harul rugăciunii în vreunul din cei de atunci, şi acesta stătea şi se ruga pentru interesul obştesc al tuturor şi al întregii Biserici, şi învăţa şi pe alţii. Deci aici, prin expresia: *ci Însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite*, el numeşte un astfel de har, cum şi sufletul care primeşte harul se roagă lui Dumnezeu şi suspină. Cel ce s-a învrednicit de un astfel de har, stând în rugăciune cu multă zdrobire de inimă şi umilinţă, şi căzând înaintea lui Dumnezeu cu multe suspine, cere în cugetul său cele folositoare tuturor. Simbol al acestuia este şi astăzi diaconul, care înalţă rugăciuni pentru obştea credincioşilor. Aceasta învederând-o Pavel, zicea: *Ci Însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite.*” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 274-275)

RUGĂCIUNEA (ce împiedică rugăciunea?)

„Aceasta este cursa pe care a născocit-o diavolul. Ştiind că la ceasul rugăciunii putem primi iertarea păcatelor noastre şi voind să ne închidă acest liman, se întărâtă şi ne depărtează gândul de la cuvintele rugăciunii, ca să plecăm păgubiţi mai degrabă decât câştigaţi." (*Cuvânt la Săptămâna Mare*, PGB 35, 550. PG 55, 527-528, în vol. *Diavolul şi magia*, p. 46)

„Şi fiindcă el (diavolul – n. n.) ştie că în vremea rugăciunii vorbim despre cele ce privesc mântuirea noastră, ne mărturisim păcatele şi arătăm Doctorului rănile noastre, ca să dobândim vindecare, pentru aceasta atunci mai ales se sileşte şi face totul ca să ne abată de la ea şi să ne arunce în lenevire." (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 178)

„Când vrem să ne facem canonul, mii de gânduri rele ne aduce şi ne întunecă rugăciunea noastră şi nu ştim ce am zis. Când păţim aşa, să ne întoarcem a doua oară şi a treia oară, că dacă vede el (diavolul – n.n.) aşa, fuge cu ruşine văzând că nu foloseşte la nimic cu vicleşugul lui, căci ne rugăm cu grijă şi cu frică." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 153)

„Că pe omul cu mintea trează, pe omul cu luare-aminte, pe omul cuprins de dor de Dumnezeu, pe acela nimic nu-l poate împiedica să stea de vorbă cu Dumnezeu." (*La cuvântul Apostolului, care spune: «Ştim că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine»; şi despre răbdare...*, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 97)

RUGĂCIUNEA (cum trebuie să ne rugăm?)

„Ştiindu-i vicleniile lui, să ne străduim ca mai ales în timpul rugăciunii, ca şi cum diavolul ar fi de faţă şi l-am vedea stând înaintea ochilor noştri, să-l punem pe fugă, ca să alungăm orice gând care ne turbură mintea, să ne adunăm gândurile şi să ne facem rugăciunea aşa cum trebuie făcută, ca nu numai limba să grăiască, ci ca şi mintea să însoţească gândurile. Că dacă limba noastră rosteşte cuvintele rugăciunii, dar mintea colindă pe afară, dacă se duce să vadă ce e pe acasă sau se gândeşte ce se petrece în târg, apoi nu vom avea nici un folos, ba poate chiar mai multă osândă. Dacă atunci când ne apropiem de un om, pentru a-l ruga ceva, suntem atât de concentraţi, că de multe ori nu vedem nici pe cei ce stau alături; dacă atunci mintea noastră ne este atât de încordată încât vede numai pe acela de care ne apropiem, apoi cu mult mai mult se cuvine să facem asta, când ne apropiem de Dumnezeu, cu mult mai mult se cuvine să stăruim neîntrerupt şi adeseori în rugăciune. De aceea spunea şi Pavel în epistolele sale: *Rugându-vă în toată vremea, rugaţi-vă şi în Duhul* (Efes., 6, 18). *Nu numai cu limba,* spune Pavel, *nici numai chiar cu priveghere continuă, ci şi cu tot sufletul, în Duhul. Cererile voastre să fie duhovniceşti,* spune Pavel; *gândul vostru să vă fie treaz, mintea voastră să însoţească spusele voastre. Cereţi acele lucruri, pe care e firesc să le cereţi de la Dumnezeu, pentru ca să şi dobândiţi cele ce cereţi. Privegheaţi în rugăciune cu mintea trează, fiţi treji, fiţi concentraţi, nu staţi cu gurile căscate, scărpinându-vă, şi cu gândurile ici şi acolo, ci cu frică şi cu cutremur lucraţi la mântuirea voastră!*". (*Omilii la Facere,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 389-390)

„Atunci ne ascultă mai mult Stăpânul când Îl chemăm cu sufletul smerit şi cu inima zdrobită şi când facem rugăciuni cu multă stăruinţă." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 60)

„Să ne străduim ca întotdeauna să scăpăm de turburări şi să avem gânduri liniştite, mai cu seamă în vreme de rugăciune, când avem multă trebuinţă de iubirea de oameni a lui Dum-

nezeu. Dacă Dumnezeu ne va vedea că ne rugăm aşa cum ne-a poruncit El, ne va dărui grabnic belşugul Său de daruri...". (*Omilii la Facere*, omilia XLIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 172)

„Dacă noi nu ne auzim rugăciunile şi cererile noastre, cum putem cere ca Dumnezeu să ni le audă? Totuşi sunt unii oameni care, după atâtea şi astfel de porunci, se schimonosesc când se roagă; îşi ascund trupul, dar ştie toată lumea că se roagă, pentru că strigă cât îi ține gura, făcându-se de râs şi cu trupul şi cu vocea. Nu vezi că chiar în piață, dacă s-ar apropia de tine, pe furiş, un cerşetor şi ți-ar cere de pomană, strigând în gura mare, te-ar speria; dar dacă-ți cere cu voce liniştită şi cu înfățişare cuviincioasă, îl miluieşti cu dragă inimă? Să nu ne facem, dar, rugăciunile cu înfățişarea trupului, nici cu strigătul vocii, ci cu râvna sufletului. Să nu ni le facem cu zgomot, cu strigăte şi cu gândul de a atrage asupra noastră luarea aminte a celor din jur, ci cu toată măsura, cu zdrobire de inimă şi cu lacrimile cele dinăuntru". (*Omilii la Matei*, omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 248)

„Cheamă pe Dumnezeu dintru adâncuri, aşa cum a spus psalmistul: *Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne* (Ps., 129, 1). Scoate-ți vocea din adâncul inimii! Fă taină din rugăciunea ta! Nu vezi că şi în palatele împărăteşti este alungat departe zgomotul şi pretutindeni e mare linişte? Şi tu, dar, când te rogi arată multă bună-cuviință, că intri în nişte palate împărăteşti, dar nu în cele de pe pământ, ci în unele cu mult mai înfricoşătoare decât acestea, în cele din ceruri. Dănțuieşti împreună cu îngerii, eşti la un loc cu arhanghelii, cânți împreună cu serafimii! Toate aceste popoare de îngeri cântă în bună rânduială, cu mult cutremur împăratului, Dumnezeului universului, acea cântare tainică şi acele sfinte imne! Amestecă-te dar cu ele, când te rogi, şi imită tainica lor frumusețe! Nu te rogi oamenilor, te rogi lui Dumnezeu Care-i de față pretutindeni, Care te aude înainte de a deschide gura, Care cunoaşte tainele inimii tale. Dacă te rogi aşa, vei primi mare plată! *Şi Tatăl tău, Cel ce vede întru ascuns, îți va răsplăti ție la arătare* (Matei 6, 6). Domnul n-a spus: *îți va dărui*, ci *va răsplăti,* adică îți va da înapoi. Tatăl a ajuns datornicul tău şi te cinsteşte şi de astă dată cu mare cinste. Şi pentru că este Dumnezeu nevăzut, vrea ca şi rugăciunea ta să fie nevăzută". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 248-249)

„Rugăciunii, însă, Domnul îi mai adaugă încă ceva: *să nu grăim multe.* După cum atunci când a vorbit de milostenie a batjocorit pe fățarnici, tot aşa acum pe păgâni, căutând totdeauna să ruşineze pe ascultătorii Săi, prin josnicia persoanelor pe care le dă ca pildă. Într-adevăr, nimic nu pişcă şi nu îndurerează atâta pe cineva, ca a-i spune că se aseamănă cu oamenii de nimic. Cu această pildă Domnul îndreaptă pe ascultătorii Săi spre rugăciunea cea plăcută Lui. Prin *grăire multă* Domnul înțelege flecăreala; de pildă când cerem de la Dumnezeu cele ce nu se cad: putere, slavă, biruință asupra duşmanilor, belşug de bani, bogăție, pe scurt lucruri care nu ne sunt de folos.

Că ştie Tatăl vostru, spune Domnul, *de ce aveți trebuință* (Matei 6, 8).

După părerea mea, odată cu acestea, Domnul ne porunceşte aici să nu facem rugăciuni lungi; lungi, nu în ce priveşte timpul, ci în ce priveşte mulțimea şi lungimea celor spuse. Trebuie, însă, să stăruim în a cere de la Dumnezeu aceleaşi lucruri. *Stăruind în rugăciune* (Rom., 12, 12), după cum zice Pavel. Însuşi Domnul, prin pilda cu văduva, care, prin stăruința rugăciunii ei, a înduplecat pe judecătorul cel crud şi nemilos (Luca 18, 2-8), şi prin pilda cu prietenul, care a venit la miezul nopții şi l-a sculat din pat pe cel ce dormea, nu din pricina prieteniei, ci din pricina rugăminții lui stăruitoare (Luca 11, 5-8), n-a legiuit altceva decât ca noi toți să ne rugăm Lui stăruitor şi ne-a poruncit să ne apropiem de El şi să-I grăim simplu, nu alcătuind rugăciuni cu mii de stihuri (Matei 6, 9)". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 249-250)

„... *Că ştie de ce aveți trebuință.*

- Dar dacă ştie de ce avem trebuință, pentru ce mai e nevoie să ne rugăm?

- Nu ca să-L înveți, ci ca să-L induplеci, ca să ți-L apropii cu rugăciunea ta continuă, ca să te smerești, ca să-ți aduci aminte de păcatele tale". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 250)

„Hristos Se retrage des în pustie și-Și petrece de multe ori întreaga noapte în rugăciune, ca să ne învețe să căutăm timp potrivit și loc potrivit în care să ne facem netulburați rugăciunea". (*Omilii la Matei,* omilia L, I, în col. PSB, vol. 23, p. 578)

„Să ne apropiem de împărat, să cădem la picioarele Lui nu numai cu trupul, ci și cu mintea. Să ne gândim de Cine ne apropiem, pentru ce ne apropiem și ce voim să dobândim. Ne apropiem de Dumnezeu, pe Care văzîndu-L serafimii își feresc privirile neputând suferi strălucirea; ne apropiem de Dumnezeu, de Care pământul se cutremură văzîndu-L; ne apropiem de Dumnezeu, Care locuiește în lumina cea neapropiată; ne apropiem de Dumnezeu, ca să scăpăm de iad, ca să ni se ierte păcatele, ca să ne izbăvim de muncile acelea grozave, ca să dobândim cerurile și bunătățile cele din ceruri!

Să cădem, dar, înaintea Lui și cu trupul și cu sufletul, ca El să ne ridice pe noi cei de jos. Să-I grăim cu blândețe și cu toată bunătatea". (*Omilii la Matei,* omilia LI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 596)

„Pentru că acești ucenici (Petru, Iacov și Ioan – n.n.) erau nedespărțiți de Hristos, Hristos i-a luat cu El și le-a spus: *Rămâneți aici până ce voi merge să Mă rog* (Matei 26, 36-38). Că Hristos avea obiceiul să Se roage singur, fără ei. A făcut aceasta ca să ne învețe să ne rugăm în liniște și înconjurați de multă tăcere." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 938)

„Adesea Iisus se retrăgea pe munte și-și petrecea acolo toată noaptea în rugăciune (Lc., 6, 12), pentru a învăța că cel ce vrea să se apropie de Dumnezeu, trebuie să aibă sufletul liber, lipsit de orice tulburare și de orice risipire; și să caute un loc plăcut și liniștit." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLII, 1, p. 204)

„Căci dacă altădată (Hristos – n.n.) vorbește despre rugăciune, dacă îl arată pe Domnul pe atât în genunchi, pe atâta ridică ochii săi la cer, nu vă tulburați deloc: aceasta o face pentru a ne învăța că trebuie să stăruim în rugăciune, că, noi stând jos trebuie să privim cerul, nu numai cu ochii trupului, ci și cu ochii duhului; și la fel trebuie să ne putem în genunchi și să ne frângem inimile noastre. Căci Iisus Hristos n-a venit numai pentru a ni se arăta nouă, ci la fel pentru a ne învăța virtutea nespusă." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXX, 1, pp. 415-416)

„Să știm când este timpul de rugăciune, să ne înălțăm mintea sus, să ne dezbrăcăm de cele pământești și să ne atingem de înseși bolțile cerului, ca astfel să putem face pe Dumnezeu îndurat și să ne putem învrednici de bunătățile făgăduite." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, p. 30)

„Orice rugăciune a noastră să aibă în sine și mulțumire către Dumnezeu." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 69)

„Dacă noi ne rugăm cu umilință, dacă ne batem pieptul ca și vameșul, și dacă grăim aceleași ca și el: *Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului și mă miluiește* (Luca 8, 13), pe toate le vom câștiga." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 321)

„Dacă ar cerceta nepăsarea noastră în timpul rugăciunilor, și nesocotința noastră, și că, stând înaintea lui Dumnezeu și chemându-L în ajutor, nici măcar atâta cinste și rușine față de El nu arătăm, cât arată robii pentru stăpân, ostașii pentru căpeteniile lor și prietenii față de prieteni? Căci când vorbești cu prietenul, ești cu luare aminte față de el, însă când ai de a face cu Dumnezeu, cerându-I iertare pentru atâtea păcate și greșeli, adesea te lenevești, și, pe când

genunchii ți-s plecați jos la pământ, tu-ți lași cugetul să rătăcească în târg și acasă, pe când limba ta aiurează vorbe fățarnice și fără rost; și lucrul acesta îl facem nu o dată sau de două ori, ci adesea. Dacă ar vrea Dumnezeu să cerceteze numai asta, oare ne va ierta, vom putea să ne dezvinovățim în fața Lui ? - Eu nu cred." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 179)

„Dumnezeu caută rugăciunea din cuget bun, nu din strigăt puternic." (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 567)

„Căci, precum copacii cei înrădăcinați adânc nu se răstoarnă și nu se smulg nici de înmiitele năvăliri ale vijeliei, tocmai pentru că rădăcinile cele înfipte adânc în pământ sunt tari, așa și rugăciunea care se naște din adâncul sufletului se suie cu siguranță la înălțime, pentru că rădăcina sa e tare și nu poate fi răsturnată de nici o furtună a gândurilor. De aceea zice și profetul: *Dintr-un adânc am strigat către Tine, Doamne* (Ps. 129, 1).

Dar mai sus se înalță către cer rugăciunea când iese dintr-o inimă strâmtorată și evlavioasă. Precum apa când curge pe un câmp șes și se poate lăți pe o mai mare întindere, nu se suie la înălțime, dar când se strânge și se apasă, țâșnește la înălțime mai iute decât săgeata, tot așa și duhul omenesc, când se îndulcește de o liberare mare, se împrăștie oricum; dar când se strânge sau se apasă prin vreo nenorocire, atunci transmite la înălțime o rugăciune curată și binesunătoare. Și, ca să știi că rugăciunea care se săvârșește în nevoie mai întâi decât toată ascultarea, ascultă pe profetul ce zice: *În necazul meu l-am chemat pe Domnul, și m-a auzit* (Ps. 119, 1). (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 94-95)

„Cei care se duc la împărat – dar pentru ce spun la împărat? ci chiar la cei mai mici funcționari -, robii care se înfățișează stăpânilor lor, fie pentru a se plânge pentru o nedreptate făcută de alții, fie că au nevoie să li se facă un bine, fie că se grăbesc să potolească o mânie pornită împotriva lor, își fac rugămințile cu ochii ațintiți și toată inima îndreptată spre ei; iar dacă își fac rugămințile cu trândăveală, nu numai că nu li se satisfac cererile, dar pleacă încărcați și cu vreo pedeapsă. Prin urmare, dacă noi, atunci când vrem să potolim mânia oamenilor, ne purtăm cu atâta grijă și atenție față de ei, ce vom păți noi, ticăloșii, când ne înfățișăm înaintea Stăpânului tuturor cu atâta trândăvie, mai cu seama când mâniem pe Dumnezeu cu mult mai mult decât pe oameni. Nu poate mânia o slugă pe stăpân și un supus pe împărat atât de mult cât Îl mâniem noi pe Dumnezeu în fiecare zi. Hristos ne-a arătat cât de mult Îl mâniem noi pe Dumnezeu, prin pilda datornicului nemilostiv (Matei 18, 23-34): a prețuit greșelile pe care le facem față de aproapele la o sută de dinari[79], pe când greșelile noastre față de Dumnezeu, la zece mii de talanți[80]. Când ne apropiem de Dumnezeu prin rugăciunile noastre, facem aceasta pentru a potoli o așa de mare mânie a lui și a ne plăti o atât de mare datorie; facem aceasta pentru a ni-L face prietene El, împotriva căruia ducem război în fiecare zi. Din pricina aceasta, pe bună dreptate Pavel ne cere să îndepărtăm de la noi orice legătură trupească dacă vrem să potolim mânia lui Dumnezeu. Aproape că ne spune: Este vorba de sufletul nostru! Suntem în primejdie de moarte! Trebuie să tremurăm, să ne temem, să ne smerim! Când ne rugăm, ne apropiem de un Stăpân înfricoșător, insultat de nenumărate ori de noi, Care poate să ne învinuiască de multe și mari păcate, timpul acesta de mari și amare suspine, de mătănii și mărturisirea tuturor păcatelor, de litanii stăruitoare și îndelungate rugăciuni. Fericit este omul care cade în genunchi în fața lui Dumnezeu cu o râvnă atât de mare, spre a putea, prin această atât de mare apropiere, să potolească mânia lui. Nu vreau să spun prin aceste cuvinte că Stăpânul nostru este aspru și crud - căci este foarte blând și iubitor

---

[79] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru : O sută de dinari valorau aproximativ 43 grame de aur (n.s. 122, p. 49)

[80] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Zece mii de talanți valorau aproximativ 25,800 kg aur, sau mai mult de două vagoane și jumătate de aur. (n.s. 123, p. 50)

de oameni – ci că păcatele noastre sunt atât de mari, încât ele nu-I îngăduie bunului, blândului şi mult-milostivului Dumnezeu să ne ierte degrabă. Din pricina aceasta Pavel spune: *Ca să vă îndeletniciţi cu postul şi cu rugăciunea* (I Cor., 7, 5)." (*Despre Feciorie*, 32, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 49-50)

„... se cuvine ca atunci când ne apropiem de Dumnezeu să o facem cu bucurie şi cu frică: cu frică, de teamă să nu părem nevrednici de rugăciune; cu bucurie, pentru că ne umplem de mulţumire pentru marea cinstire ce ni se face, că neamul nostru cel muritor a fost învrednicit de o atât de mare purtare de grijă, că ne desfătăm de bucuria de a sta de vorbă cu Dumnezeu." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 206)

„Că atunci când trupul zace la pământ şi gura bodogăneşte în zadar, iar mintea umblă peste tot prin casă şi în piaţă, cum mai poate zice unul ca acesta că s-a rugat înaintea lui Dumnezeu? Înaintea Domnului se roagă cel ce îşi adună sufletul din toate cele şi nu are nimic comun cu pământul, ci se mută cu totul către cer şi scoate din sufletul său tot gândul [*λογισμος*] omenesc." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 33)

„Că spunând ucenicilor să nu se roage precum păgânii şi să nu spună multe în zadar, ne-a învăţat şi măsura rugăciunii. Şi ne-a arătat că nu în mulţimea cuvintelor, ci în trezvia minţii stă faptul de a fi ascultaţi." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 33)

„Că dacă nu trebuie să ne întindem la multe cuvinte, dar [în acelaşi timp] să ne rugăm necontenit şi concentrat, una este potrivnică alteia. Dar nu sunt potrivnice, să nu fie, ci se potrivesc foarte. Că şi Hristos şi Pavel au poruncit să facem rugăciuni scurte şi dese la răstimpuri scurte. Dacă întinzi mult cuvântul [rugăciunii] şi adesea îţi pierzi atenţia, dai multă îndrăznire [siguranţă] diavolului să intre şi să te împiedice şi să-ţi abată mintea de la cele ce le zici. Dar dacă faci rugăciuni concentrate şi dese, împărţind toată vremea [pe care o ai] în dese [clipe de rugăciune], vei putea cu uşurinţă să dobândeşti întreaga înţelepciune [*σωφροσυνη*] şi să-ţi faci rugăciunile cu multă trezvie." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 34)

„Iubesc ochii care lăcrimează şi pururea stăruie în rugăciuni şi buzele şi gura care nu se face de ruşine rostind ocări şi înjurături, ci este împodobită cu mulţumirea cea către Dumnezeu." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 62)

„Căci rugăciunea nu are trebuinţă atât de glas cât de minte, nici de întinderea mâinilor cât de un suflet încordat şi adunat, nici de poziţie exterioară cât de cuget de rugăciune." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 68)

„Care este îndemnul obişnuit pe care vi-l adresăm? Să vă dedicaţi stăruitor rugăciunii cu un cuget treaz şi cu un suflet care stă de veghe." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu*, cuvântarea IV, p. 96)

„Când vorbesc de rugăciune, nu mă refer la simpla bolborosire plină de neglijenţă, mă refer la rugăciunea făcută cu atenţie, însoţită de îndurarea sufletului şi de freamătul cugetului. Aceasta din urmă este rugăciunea care se înalţă la cer. Întocmai cum şuvoiul apelor, câtă vreme este lăsat să se scurgă pe un câmp neted se răspândeşte pe o suprafaţă întinsă şi nu se înalţă spre cer, în schimb, când nişte mâini pricepute o supun făcând-o să se scurgă în jos prin nişte şanţuri, atunci se îndreaptă în sus mai repede decât orice săgeată, tocmai în acest mod, cugetul omenesc, când se bucură de multă uşurătate, se răspândeşte şi se pierde; însă, când

este silit să se adune din pricina împrejurărilor grele, o dată ajuns în reculegere deplină, înalță către cer rugăciuni adevărate şi pline de tărie." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, pp. 125-126)

„Mulți oameni intră în biserică, spun câteva rugăciuni şi apoi ies. Ies din biserică fără să ştie ce au spus. Buzele lor se mişcă, dar urechile lor nu ascultă. Dacă tu însuți nu asculți rugăciunea pe care o rosteşti, cum vrei să o asculte Dumnezeu? Zici: *Am îngenuncheat*. Da, ai îngenuncheat, dar numai cu trupul, căci gândul tău zbura prin alte părți. Cu gura rosteai rugăciunea, iar cu mintea socoteai dobânzi, încheiai contracte, vindeai mărfuri, cumpărai proprietăți, te întâlneai cu prietenii tăi. Lucrul acesta se întâmplă pentru că diavolul, care ştie că prin rugăciune multe putem să dobândim, tocmai atunci vine şi ne seamănă gânduri în minte. De multe ori, stăm în patul nostru şi nu ne gândim la nimic; ne ducem la biserică să ne rugăm şi atunci mii de gânduri ne trec prin minte. În felul acesta, pierdem roadele rugăciunii noastre, plecând din locul de unde ne-am rugat cu mâna goală.

De aceea, în ceasul rugăciunii noastre, de fiecare dată când ne dăm seama că gândul nostru s-a îndepărtat de Dumnezeu şi s-a apropiat de problemele ele zi cu zi, să-l aducem înapoi şi să-l silim să rămână atent şi nedezlipit de înțelesurile rugăciunii. Dacă ne-am pierdut atenția, să spunem rugăciunea din nou, de la capăt, şi dacă iarăşi gândul nostru se îndepărtează, să spunem rugăciunea şi a treia oară, şi a patra oară. Să nu ne oprim din rugăciune până când nu am reuşit să o spunem toată, de la un capăt la celălalt, având cuget treaz şi netulburat. Iar când diavolul va înțelege că nu depunem armele, atunci va renunța şi el să mai lupte cu noi.

Atunci când ne înfățişăm cu vreo problemă dinaintea unui stăpân lumesc, suntem atât de atenți şi de concentrați, încât nu-i vedem nici pe cei din jur. În mintea noastră nu se mai află decât omul dinaintea căruia ne înfățişăm şi problema despre care vrem să-i vorbim. Cu atât mai mult ar trebui să ne purtăm la fel atunci când ne aflăm dinaintea Preaînaltului Dumnezeu, ținând gândul lipit de rugăciune şi nelăsându-l să colinde pe unde vrea. Dacă limba noastră rosteşte cuvinte de rugăciune, iar în acelaşi timp mintea visează, nu avem nici un folos. Dimpotrivă, vom fi judecați pentru fapta noastră, pentru că ne-am purtat mai multă răbdare şi am vorbit mai limpede cu oamenii decât cu Domnul nostru." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 190)

„Apele curgătoare nu dăruiesc plantelor atâta răcoare câtă dăruiesc lacrimile pomului rugăciunii, făcându-l să crească până la tronul lui Dumnezeu. Iar atunci cerescul Părinte ascultă rugăciunile noastre. Şi cum să nu asculte rugăciunea unui om care stă dinaintea Sa cu gândul neîmprăştiat, cu evlavie şi smerenie, care a ajuns cu mintea la cer, care a alungat orice gând omenesc, orice grijă pământească şi orice pornire pătimaşă, venind în tainică comuniune cu El?

Da, în felul acesta trebuie să se roage creştinul. Mai întâi să-şi adune toate gândurile şi apoi să se roage cu insistență lui Dumnezeu. Nu este nevoie să spună vorbe fără număr. Ajung cuvintele puține şi simple. Răspunsul lui Dumnezeu la rugăciunile noastre nu depinde de mulțimea cuvintelor pe care le rostim, ci de curăția gândului şi a inimii noastre." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 191-192)

„Aşadar, cel care se roagă, să nu spună cuvinte fără rost. De altfel, atât Hristos, cât şi Apostolul Pavel ne îndeamnă să ne rugăm des, cu rugăciune scurtă şi cu mici pauze, pentru că lungind rugăciunea, ne putem pierde atenția, dând astfel ocazia diavolului să se apropie de noi şi să ne umple mintea cu gânduri de la el. Dacă ne rugăm cu rugăciuni scurte şi dese, este mai uşor să ne concentrăm atenția şi să ne îndreptăm gândul spre Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 192)

„În fața evreilor era marea, iar din spate veneau amenințător egiptenii. Atunci, Moise a fost cuprins de o aşa de mare spaimă, încât a cerut ajutor lui Dumnezeu fără să spună nici un

cuvânt. Şi chiar dacă vocea lui Moise nu se auzea, Domnul l-a întrebat: *Ce strigi către Mine?* (Ieş., 14, 15). Aşadar, Dumnezeu l-a auzit chiar dacă nu spusese nimic. Aşa şi tu, atunci când eşti ispitit, să ceri tainic ajutor de la Dumnezeu. El este tot timpul alături de tine, de aceea nu trebuie să I te adresezi într-un fel anume, aşa cum faci cu oamenii. *Vei striga, Domnul te va auzi; la strigătul tău El va zice: «Iată-mă!»* (Isaia 58, 9). Dacă ai mereu inima curată, Dumnezeu te va auzi oriunde şi oricând." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 196)

„... numai de ne vom apropia de Stăpânul cu trezvie, strângându-ne mintea din toate părţile şi nedând nici o intrare vrăjmaşului mântuirii noastre." (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 178)

„Şi dacă pe Pavel rugăciunea mulţimii l-a izbăvit de primejdii, cum să nu nădăjduim şi noi că vom dobândi foloase mari de la această apărare? Când ne rugăm singuri suntem slabi, dar când ne adunăm, ne facem mai tari, îmblânzind pe Dumnezeu cu rugăciunea. De multe ori împăratul, trimiţând pe cineva la moarte, nu se pleacă la unul ce se roagă pentru cel osândit, dar pentru o cetate întreagă ce se roagă se milostiveşte, şi, pe cel ce-l ducea la locul osândirii, pentru mulţimea celor ce l-a rugat, îl răpeşte de la osândă şi-l întoarce la viaţă. Aşa de mare este puterea rugăciunii mulţimii. De aceea ne adunăm toţi aici, ca mai mult să plecăm spre milostivire pe Dumnezeu. Căci singuri rugându-ne, suntem slabi, precum am zis, dar prin legătura dragostei înduplecăm pe Dumnezeu să ne dea ceea ce cerem." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 85)

„Totdeauna să vă sârguiţi la slujbele bisericeşti. Şi poate vei zice: *Ce, oare nu pot să mă rog acasă?* Poţi cu adevărat să te rogi, dar rugăciunea aceea nu are atâta putere, precum când se face cu toate mădularele sale, adică când întreg trupul Bisericii înalţă rugăciune cu un cuget şi cu un glas. Vrei să ştii câtă putere are rugăciunea ce se face în Biserică? Petru era legat oarecând în temniţă şi înfăşurat cu multe lanţuri *iar rugăciunea se făcea neîncetat de la Biserică pentru el* (F. Ap., 12, 5) şi îndată l-a izbăvit pe el din temniţă. Ce poate fi mai tare decât rugăciunea aceasta, care a folosit pe stâlpii şi turnurile Bisericii? Fiindcă Pavel şi Petru sunt stâlpii şi turnurile Bisericii. Unuia i-au dezlegat legăturile, iar celuilalt i-au deschis gura.

Şi pentru ca să vă arat îndoita putere a rugăciunii, lăsând pe cele ce s-au întâmplat atunci, să vă aduc aminte de cele ce se fac în fiecare zi şi anume de rugăciunea ce se face de popor. Dacă cuiva dintre voi cei mulţi i se va porunci să se roage singur pentru mântuirea episcopului, s-ar fi lepădat, zicând că această sarcină este mai presus de puterea sa, dar când auziţi toţi pe diacon poruncind şi zicând: *Să ne rugăm pentru Episcopul, pentru bătrâneţele, ajutorul şi pentru ca drept să înveţe cuvântul adevărului; apoi şi pentru toţi cei ce sunt aici şi pentru cei de pretutindeni*, nu vă lepădaţi a împlini porunca, ci cu osârdie înălţaţi rugăciune, ştiind puterea adunării voastre. Şi cele ce se zic le ştiu cei ce au învăţat tainele, iar celor chemaţi nu li s-a dat voie să facă astfel de rugăciune, pentru că încă nu au ajuns la îndrăzneala aceasta. Vouă vi se porunceşte să faceţi rugăciune pentru lume, pentru Biserica cea întinsă până la marginile pământului şi pentru toţi episcopii ce o ocârmuiesc, şi ascultaţi cu osârdie, mărturisind cu lucru că mare este puterea rugăciunii care se înalţă într-un glas de popor în Biserică." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 85-87)

„Să lepădăm tot gândul care tulbură mintea noastră şi să ne rugăm cu dinadinsul, ca nu numai limba să grăiască, ci şi mintea să se unească cu cele ce se grăiesc. Căci dacă limba va zice cuvintele, iar mintea se risipeşte în cele dinafară, socotind cele din casă, sau închipuindu-ne cele din târg, nici un folos nu ne va aduce, ci poate mai multă osândă. Şi dacă apropiindu-ne de oameni arătăm atâta atenţie, încât şi pe cei ce stau aproape de ei nu-i vedem, ci ne fixăm mintea numai asupra aceluia de care ne apropiem, cu mult mai mult trebuie să facem aceasta

când ne apropiem de Dumnezeu. Şi deseori şi neîncetat să petreceţi în rugăciuni. Căci zice Pavel: *Faceţi în toată vremea, întru Duhul, tot felul de rugăciuni şi de cereri* (Efes., 6, 18). Nu numai cu limba, ci şi cu sufletul întru Duhul. Şi cererile noastre să fie duhovniceşti, trezvindu-se gândul şi înţelegând cu mintea cele ce se grăiesc. Aşa să cereţi, cum se cuvine să cereţi de la Dumnezeu, ca să dobândiţi cele ce cereţi. Şi vă nevoiţi la aceasta scurtând somnul, trezvindu-vă cu mintea, iar nu căscând, moleşindu-vă şi învârtindu-vă cu gândul încoace şi încolo, ci să lucraţi cu frică şi cu cutremur mântuirea voastră. Căci *fericit este omul care se teme de toate pentru evlavie* (Pilde 28, 14)." (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 178-179)

„Că în ce chip cei ce se împrietenesc cu împăratul şi vorbesc cu dânsul şi au multă cinste la dânsul nu primesc nici nu sufăr să grăiască cu oamenii cei mai de jos şi săraci, aşa şi cela ce grăieşte cu Dumnezeu şi se roagă nu va primi nici într-un fel la el vorba acelui necurat şi viclean." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 88)

„Că de se va întâmpla vreo nevoie pentru un lucru precum am mai zis să cerem de la un boier, ne strângem mintea noastră să ştim cum ne vom ruga şi numai la el căutăm, iar de şed alţii cu el nu ne uităm la ei, cu mult dar mai vârtos se cade să facem aceasta la Dumnezeu, când ne rugăm şi cerem iertarea păcatelor noastre, să nu ne umble gândul încolo şi încoace, că pentru aceea nu luăm cele ce cerem şi nu numai cât nu luăm, ci ne şi osândim." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 153)

„Cel ce se roagă înaintea lui Dumnezeu trebuie să-şi strângă toate cele dinăuntrul lui, împreună cu sufletul, precum zice Scriptura: *Binecuvintează suflete al meu pe Domnul şi toate cele dinăuntrul meu* şi să se desprindă de la pământ mintea lui şi gândul lui; atunci ajunge nu numai la cer, ci tocmai şi la scaunul lui Dumnezeu, căci cel ce se roagă aşa se cade să se roage cu suflet duios, iar nu cu multe cuvinte ştiutoare, ci cu puţine şi simple şi cu minte deşteaptă vrea Dumnezeu să ne rugăm." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 154)

„Dar ce va zice păcătosul când se roagă? Ceea ce zicea şi cananeanca aceea: Miluieşte-mă, Doamne, că fata mea rău se îndrăceşte; aşa zi şi tu: Miluieşte-mă, că sufletul meu rău se îndrăceşte." (Din vol. Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur, p. 155)

„Nimic, nimic nu este mai puternic decât rugăciunea înflăcărată, făcută cu inimă curată." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie,* 13, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 346)

RUGĂCIUNEA (însoţită de lacrimi)

„Spune-mi, sunt, oare, ochi mai frumoşi decât aceia plini necontenit de lacrimi, împodobiţi ca de nişte mărgăritare?" (*Omilii la Facere,* omilia XXX, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 392-393)

RUGĂCIUNEA („În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh")

„Dacă tu zici: *În numele Tatălui şi al Fiului şi al Duhului Sfânt* cu credinţă, totul ai făcut." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 113)

RUGĂCIUNEA („Tatăl Nostru")

„*Deci aşa vă rugaţi: Tatăl nostru, Care eşti in ceruri* (Matei 6, 9).

Vezi că îndată a deşteptat luarea aminte a ascultătorilor, amintind, chiar, prin cel dintâi cuvânt al rugăciunii, de toate binefacerile lui Dumnezeu. Cel care numeşte Tată pe Dumnezeu, prin această singură numire, a mărturisit: iertarea păcatelor, ridicarea pedepsei, dreptatea, sfinţenia, răscumpărarea, înfierea, moştenirea, însuşirea de frate cu Unul-Născut, dăruirea Duhului. Că nu-i cu putinţă să numeşti Tată pe Dumnezeu, dacă n-ai dobândit toate aceste bunătăţi. Hristos, deci, deşteaptă luarea aminte a ascultătorilor Lui prin două lucruri: şi prin vrednicia Celui pe Care îl numesc Tată, şi prin măreţia bunătăţilor de care se bucură. Când spune: *Care eşti în ceruri,* nu o spune ca să închidă pe Dumnezeu în cer, ci ca să îndepărteze de pământ pe cel ce roagă şi să-l ridice la locurile cele înalte şi la locaşurile cele de sus. Tot prin aceste cuvinte, ne mai învaţă să facem rugăciune de obşte pentru toţi fraţii. Că n-a spus: *Tatăl meu care eşti în ceruri,* ci: *Tatăl nostru,* poruncindu-ne să înălţăm rugăciuni pentru toţi oamenii şi să nu urmărim niciodată folosul nostru, ci totdeauna folosul aproapelui. Prin asta stârpeşte duşmănia, doboară mândria, alungă invidia, aduce dragostea, mama tuturor bunătăţilor, izgoneşte inegalitatea dintre oameni, arată că este de aceeaşi cinste şi împăratul şi săracul, pentru că participăm cu toţii, în comun, la cele mai mari şi la cele mai necesare bunuri. Ce pagubă avem de pe urma obârşiei noastre de jos, când, de pe urma obârşiei noastre de sus, toţi suntem la fel, nimeni nu are ceva mai mult decât altul, nici bogatul mai mult decât săracul, nici stăpânul mai mult decât sluga, nici domnul mai mult decât supusul, nici împăratul mai mult decât ostaşul, nici filozoful mai mult decât barbarul, nici înţeleptul mai mult decât prostul? Tuturor ni s-a dăruit aceeaşi nobleţe, învrednicindu-ne pe toţi la fel să-I zicem lui Dumnezeu: *Tată*". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 250)

„*Sfinţească-se numele Tău* (Matei 6, 9).

Rugăciunea, vrednică de cel ce-L numeşte pe Dumnezeu Tată, este a nu cere nimic înainte de a slăvi pe Tatăl, ci de a socoti pe toate în urma laudei aduse Tatălui.

Sfinţească-se înseamnă: Slăvească-se.

Dumnezeu are deplină slava Sa şi este totdeauna aceeaşi; totuşi Hristos porunceşte ca acela ce se roagă să-L slăvească pe Tatăl, ca Tatăl să fie slăvit şi prin viaţa noastră. Acelaşi lucru îl spunea Domnul şi mai înainte: *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri* (Matei 5, 16); că şi serafimii, când slăvesc pe Dumnezeu, spun la fel: *Sfânt, Sfânt, Sfânt.* Prin urmare, *Sfinţească-se* înseamnă: Slăvească-se. Cu alte cuvinte, Hristos spune aşa: *Învredniceşte-ne să ducem o viaţă aşa de curată, încât prin noi să Te slăvească toţi oamenii*". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 251)

„*Vie împărăţia Ta!* (Matei 6, 10).

Şi aceste cuvinte sunt iarăşi cuvintele unui copil recunoscător, care nu-şi lipeşte sufletul de cele ce se văd, nici nu socoteşte mare lucru pe cele din lumea aceasta, ci se grăbeşte către Tatăl şi doreşte cu înfocare pe cele viitoare. Toate acestea se nasc dintr-o conştiinţă curată şi dintr-un suflet desprins de lucrurile de pe pământ". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 251)

„*Facă-se voia Ta, precum în cer şi pe pământ* (Matei 6, 10).

Ai văzut ce urmare minunată! Ne poruncise să dorim bunătăţile viitoare şi să ne grăbim pentru plecarea noastră dincolo; dar atâta vreme cât nu se întâmplă asta şi locuim aici, ne porunceşte să ne dăm toată silinţa ca să vieţuim ca îngerii din cer. Hristos ne-a spus: *Trebuie să doriţi cerurile şi cele din ceruri!*; dar a poruncit ca, înainte de a ajunge în cer, să prefacem pământul în cer; să trăim pe pământ, ca şi cum am trăi în cer; să ne grăbim să facem aşa totul. Şi pentru acestea să-L rugăm pe Stăpânul nostru. Nimic nu ne împiedică să ajungem la viaţa desăvârşită a puterilor celor de sus, chiar dacă locuim pe pământ; că e cu putinţă ca acela care trăieşte aici să facă totul ca şi cum ar şi fi acolo.

Cererea aceasta vrea să spună: *După cum acolo sus în cer toate se petrec fără de nici o piedică, iar îngerii nu împlinesc numai unele porunci, iar pe altele le calcă, ci pe toate le fac şi cu toţii se supun - că sunt puternici în virtute,* spune psalmistul *făcând cuvântul Lui* (Ps., 102, 21) -, *tot aşa învredniceşte-ne şi pe noi oamenii să nu facem pe jumătate voinţa Ta, ci să o împlinim în întregime, aşa cum Tu voieşti!*

Ai văzut că ne-a învăţat să fim modeşti, arătându-ne că virtutea nu se datoreşte numai râvnei noastre, ci şi harului de sus? Şi iarăşi, ne-a poruncit ca fiecare din noi, când ne rugăm, să ne rugăm şi pentru binele întregii lumi. Că Domnul n-a spus: *Facă-se voia Ta în mine sau în noi,* ci: *Facă-se voia Ta pretutindeni pe pământ,* ca să dispară înşelăciunea, să se sădească adevărul, să se stârpească orice păcat, să se întoarcă din nou virtutea, să nu mai fie nici o deosebire între pământ şi cer. *Dacă s-ar face asta,* spune Domnul, *nu s-ar mai deosebi cele de jos de cele de sus* - deşi prin firea lor sunt deosebite unele de altele -, *pentru că pământul ne-ar arăta alţi îngeri*". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 252)

„*Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi* (Matei 6, 11).

Ce înseamnă cuvintele: *Pâinea noastră cea de toate zilele?* Înseamnă: pâinea noastră cea din fiecare zi.

(...) prin cererea aceasta, face pogorământ slăbiciunii firii omeneşti, pentru că grăieşte oamenilor îmbrăcaţi cu trup, supuşi nevoilor firii omeneşti, care nu pot avea aceeaşi nepătimire ca îngerii. *Vă cer şi vouă, oamenilor,* spune Domnul, *să-Mi îndepliniţi poruncile Mele în chip desăvârşit ca şi îngerii, dar nu vă cer nepătimirea îngerilor, pentru că nu vă îngăduie tirania firii omeneşti, pentru că aveţi nevoie de hrana cea de toate zilele!*

Uită-mi-te câtă duhovnicie este şi în cele trupeşti! Nu ne-a poruncit să ne rugăm nici pentru averi, nici pentru desfătări, nici pentru haine luxoase, pentru nimic din unele ca acestea, ci numai pentru pâine, anume pentru pâinea cea de astăzi, ca să nu ne îngrijim de ziua cea de mâine! De aceea a şi adăugat: *Pâinea cea de toate zilele,* adică pâinea care ne trebuie astăzi pentru hrana noastră. Şi nu S-a mulţumit numai cu acest cuvânt, ci a adăugat şi un altul după acesta, spunând: *Dă-ne-o nouă astăzi,* pentru ca să nu ne mai zdrobim capul mai dinainte cu grija zilei de mâine. Pentru ce să te îngrijeşti de ea, odată ce nu ştii de vei vedea ziua de mâine? Porunca aceasta a dat-o şi mai târziu, spunând: *Nu vă îngrijiţi de ziua de mâine* (Matei 6, 34). Hristos vrea ca noi să fim sprinteni şi într-aripaţi şi să-i dăm atâta firii cât nevoia firii o cere de la noi". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 252-253)

„*Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri* (Matei 6, 12).

Ai văzut ce covârşitoare iubire de oameni? După ce prin botez ne-a şters atât de multe păcate şi ne-a dat nespusa măreţie a darului Său, ne învredniceşte iarăşi de iertare după ce păcătuim! Că rugăciunea aceasta se cuvine să o spună numai cei botezaţi, o arată şi legile Bisericii, dar şi cuvintele de la începutul rugăciunii - că cel nebotezat nu poate să numească pe Dumnezeu Tată! Aşadar, dacă rugăciunea aceasta se cuvine să fie rostită numai de cei botezaţi, iar ei se roagă pentru că au nevoie să li se ierte păcatele, urmează că nici după botez n-a pierit câştigul pocăinţei. Dacă Domnul n-ar fi vrut să arate asta, nu ne-ar fi poruncit să ne rugăm aşa. (...) Astfel, pentru că ne pomeneşte de păcate, ne învaţă să fim smeriţi; pentru că ne porunceşte să iertăm altora greşelile, îndepărtează din sufletul nostru duşmănia; pentru că ne făgăduieşte şi nouă iertarea greşelilor dacă iertăm pe cei ce ne greşesc, ne dă bune nădejdi şi ne învaţă să filozofăm despre nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu.

Dar ceea ce trebuie mai cu seamă observat este că, în fiecare din cererile de până acum, Domnul a amintit întreaga virtute, cuprinzând în ea şi porunca de a nu purta duşmănie - că a sfinţi numele lui Dumnezeu înseamnă a duce o viaţă desăvârşită în toate privinţele; a se face voia Lui arată iarăşi acelaşi lucru; a putea să-I spui lui Dumnezeu: *Tată* înseamnă a arăta o vieţuire fără pată; în toate acestea este cuprinsă negreşit şi îndatorirea de a îndepărta din sufletul nostru orice ură faţă de cei ce ne-au greşit -, totuşi Hristos nu S-a mulţumit cu atâta,

ci, vrând să arate cât de mult ține la iertarea dușmanilor, o amintește în chip special; iar după ce termină rugăciunea, nu mai revine asupra nici unei alte porunci decât asupra acesteia, spunând așa: *Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, vă va ierta și vouă Tatăl vostru cel ceresc* (Matei 6, 14). Prin urmare, noi facem începutul iertării noastre, noi suntem stăpânii judecării noastre. Și pentru că nici unul din cei nesocotiți, când este judecat, să nu-I poată aduce lui Dumnezeu nici o învinuire, mare sau mică, Dumnezeu te face pe tine stăpân, răspunzător al sentinței și-ți spune: *După cum ai judecat, așa te judec și Eu! Dacă ierți pe aproapele tău, te voi ierta și Eu!* Cu toate că nu se potrivește o iertare cu alta! Tu ierți pentru că ai nevoie de iertare; Dumnezeu, însă, n-are nevoie de nimic; tu ierți pe un om de aceeași fire cu tine; Dumnezeu, însă, iartă un rob; tu ești vinovat de nenumărate păcate; Dumnezeu, însă, este fără de păcat. Și cu toate acestea, și așa Dumnezeu își arată iubirea Lui de oameni. Ar putea, chiar fără asta, să-ți ierte toate păcatele tale, dar vrea, și pe această cale, să-ți facă bine, dându-ți nenumărate prilejuri să fii blând și iubitor de oameni, să scoată din tine fiara, să stingă mânia și prin toate să te înfrățească cu mădularul tău. Ce ai putea să spui? Că ți-a făcut rău pe nedrept semenul tău? Dar tocmai aceasta înseamnă greșeală! Dacă ți-ar fi făcut rău pe bună dreptate, fapta lui n-ar mai fi socotită greșeală". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 253-254)

„Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău. Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin. (Matei 6, 13).

În aceste cuvinte Domnul ne arată lămurit nimicnicia noastră și ne potolește trufia, învățându-ne să fugim de lupte și să nu le căutăm. Așa victoria ne va fi mai strălucită, iar înfrângerea diavolului mai rușinoasă. Când suntem târâți în lupte, da, atunci trebuie să le înfruntăm cu curaj; dar dacă nu suntem chemați, să stăm liniștiți și să așteptăm timpul luptelor, ca să arătăm și că nu umblăm după slavă deșartă și că suntem curajoși.

Cel rău este numit aici diavolul. Domnul ne poruncește să purtăm cu el război neîmpăcat și ne arată că diavolul nu-i prin fire așa. Că răutatea nu vine de la fire, ci de la voință. Diavolul este numit prin excelență așa din pricina covârșitoarei lui răutăți și din pricină că duce cu noi război neîmpăcat, fără ca noi să-l fi nedreptățit cu ceva. De aceea Domnul nici n-a spus: *Izbăvește-ne de cei răi*, ci: *de cel rău,* învățându-ne să nu purtăm ură semenilor noștri pentru relele pe care le suferim de la ei, ci să mutăm ura noastră de la ei la diavol, pentru că el este pricina tuturor relelor.

Așadar, după ce prin amintirea dușmanului nostru ne-a pregătit de luptă și ne-a stârpit toată trândăvia, ne dă iarăși curaj și ne ridică gândurile, amintindu-ne de Împăratul sub Care suntem rânduiți și arătând că El este mai puternic decât toți, spunând: *Că a Ta este împărăția și puterea și slava.* Deci dacă a Lui este împărăția, nu trebuie să ne temem de nimeni, pentru că nu este nimeni care să I se împotrivească și cu care să împartă stăpânirea.

Când spune: *A Ta este împărăția,* Hristos arată că și diavolul, care se luptă cu noi, este supus lui Dumnezeu, chiar dacă pare că I se împotrivește, Dumnezeu îngăduindu-i deocamdată aceasta. Că și diavolul face parte din robii Lui, din cei cărora li s-a luat cinstea și au fost izgoniți. De altfel diavolul n-ar îndrăzni să atace pe vreun om dacă n-ar lua mai întâi putere de la Dumnezeu. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Nici împotriva porcilor n-a putut îndrăzni ceva până ce nu i-a îngăduit Domnul, nici împotriva turmelor eu oi, nici împotriva cirezilor cu vite, până ce n-a luat îngăduință de sus.

Și puterea. Chiar de-ai fi slab de tot, drept este să ai curaj, pentru că ai un Împărat ca Acesta, Care poate săvârși, și prin tine, cu ușurință totul.

Și slava în veci. Amin.

Dumnezeu nu te scapă numai de necazurile care vin peste tine, dar poate să te facă și slăvit și strălucitor. După cum puterea Lui e multă, tot așa și slava Lui e nespusă; toate ale Lui sunt fără de hotar și fără de sfârșit.

Ai văzut cum Domnul a pregătit de luptă pe atletul Său şi l-a făcut să aibă curaj?" (*Omilii la Matei*, omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 255-256)

„De aceea când ne rugăm Îl numim Tată, amintindu-ne nu numai de harul Lui dat nouă, ci şi de virtutea Lui, ca astfel să nu facem nimic nevrednic de o astfel de înrudire." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 391)

„Când cel ce stă în faţă şi se roagă zicând: *facă-se voia Ta, precum în cer, aşa şi pe pământ*, nimic altceva nu lasă a se înţelege decât aceasta. Cum? În cer nu este nici un necredincios. Dacă era vorba numai de cei credincioşi, desigur că cele spuse nu aveau raţiune. Căci dacă numai credincioşii urmau a face voia Lui, iar cei necredincioşi deloc, atunci voia Lui nu ar mai fi ca în cer. Însă ce? *Precum în cer*, zice, *nu este nici un rău, nici pe pământ să nu fie; ci pe toţi îi atrage spre frica Ta, pe toţi oamenii fă-i îngeri, fie că ar fi duşmani, fie că ar fi persecutorii noştri.*" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 73)

„Din pământ am fost făcuţi, şi în pământ ne vom desface iarăşi după moarte! Gândind dar la acestea, spăimântează-te de bogăţia a cărei urmă nu o poţi găsi, a bunătăţii lui Dumnezeu faţă de noi, că a poruncit să-L numească Tată cel pământesc pe Cel ceresc, cel muritor pe Cel nemuritor, cel stricăcios pe Cel nestricăcios, cel vremelnic pe Cel veşnic, cel care mai deunăzi era pământ pe Cel ce este înainte de veci Dumnezeu. Dar nu în zadar ai fost învăţat să spui acest cuvânt, ci pentru ca, înfricoşat de numele de Tată, rostit de limba ta, să-I imiţi bunătatea Lui, aşa precum altundeva spune: *Fiţi asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri, Care răsare soarele Lui şi peste răi şi peste buni şi plouă şi peste drepţi şi peste nedrepţi* (Matei 5, 45). Nu poate să numească Tată pe Bunul Dumnezeu cel cu gând sălbatic, cel neomenos; că nu are în el însuşirile bunătăţii care sunt în Tatăl cel ceresc, ci s-a prefăcut în chip de fiară, a pierdut nobleţea dumnezeiască, aşa precum spune David: *Omul, în cinste fiind, n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor* (Psalmi 48, 21)." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 265-266)

„Omul care e blând şi bun cu semenii săi şi nu se răzbună pe cei care i-au greşit, ci răsplăteşte răul cu bine, acela nu-i osândit de numeşte Tată pe Dumnezeu. Uită-te cu luare-aminte la temeinicia cuvintelor! Prin aceste cuvinte ne dă lege să ne iubim unii pe alţii, să cuprindem cu dragostea noastră pe toţi oamenii. Că n-a poruncit să spunem *Tatăl meu, carele eşti în ceruri*, ci: *Tatăl nostru Carele eşti în ceruri*, pentru ca, o dată ce suntem învăţaţi că avem cu toţii un Tată, să arătăm dragoste frăţească unii faţă de alţii. Apoi, pentru ca să ne înveţe să lăsăm pământul şi cele de pe pământ şi să nu rămânem muţi de admiraţie în faţa celor de jos, ci să luăm aripile credinţei şi să zburăm prin văzduh, să trecem dincolo de văzduh şi să căutăm pe Cel numit Tată, a poruncit să spunem: *Tatăl nostru Carele eşti în ceruri*; nu pentru că Dumnezeu este numai în ceruri, ci ca să ne facă pe noi, care peregrinăm jos pe pământ, să ne ridicăm capetele spre ceruri şi, luminaţi de frumuseţea bunătăţilor cereşti, să ne mutăm acolo toată dorinţa noastră.

Apoi a adăugat al doilea cuvânt, zicând: *Sfinţească-se numele Tău* (Matei 6, 9). Dar nimeni să nu se gândească prosteşte că noi dăruim lui Dumnezeu adaos de sfinţenie când spunem: *Sfinţească-se numele Tău.* El este sfânt, prea sfânt, şi cel mai sfânt dintre sfinţi. Această cântare I-o aduc serafimii strigând cu netăcute strigări: *Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de slava Lui* (Isaia 6, 3). Şi după cum cei care aclamă pe împăraţi şi-i numesc împăraţi şi atotstăpânitori, nu le dăruiesc ce nu au, ci aclamă ce au, tot aşa şi noi, nu-I dăm lui Dumnezeu o sfinţenie pe care n-o are atunci când spunem: *Sfinţească-se numele Tău*, ci-I slăvim sfinţenia pe care o are, căci *sfinţească-se* s-a spus pentru *slăvească-se.* Aşadar prin cuvintele acestea am fost învăţaţi să ducem viaţă virtuoasă, pentru ca oamenii văzând viaţa noastră să

slăvească pe Tatăl nostru cel ceresc." (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 267-268)

„După acestea, am fost învățați să spunem: *Vie împărăția Ta* (Matei 6, 10). Tiranizați fiind de patimile sufletului și loviți de mii de încercări, avem nevoie de împărăția lui Dumnezeu, ca să nu împărățească păcatul în trupul nostru muritor spre a asculta de el în poftele lui (Romani 6, 12), nici să nu facem mădularele noastre arme de nedreptate pentru păcat (Romani 6, 13), ci să le facem arme de dreptate pentru Dumnezeu și să luptăm în oștirea Împăratului veacurilor. Pe lângă acestea, am mai fost învățați să nu ne zbatem mult pentru viața de aici, ci să disprețuim cele prezente și să dorim cele viitoare, ca unele ce rămân, și să căutăm Împărăția cea cerească și veșnică. Să nu ne lăsăm prinși de lucrurile cele încântătoare din lumea asta: nici de frumusețea trupurilor, nici de mulțimea avuțiilor, nici de cea a moșiilor, nici de strălucirea pietrelor prețioase, nici de măreția caselor, nici de dregătoriile politice și militare, nici de purpură și de diademă, nici de mâncărurile pregătite cu ară și sosuri alese, nici de luxul de tot felul și nici de altceva din cele ce ne ademenesc simțurile noastre, ci să punem capăt tuturor acestora și să dorim necontenit Împărăția lui Dumnezeu.

După ce ne-a învățat astfel și această virtute, a poruncit să spunem: *Facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ* (Matei 6, 10). Deci, după ce a pus în noi dragostea de cele viitoare și dorința după Împărăția cerurilor și ne-a rănit cu dorul acela, ne pregătește să spunem: *Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ*. Cu alte cuvinte, să spunem așa: *Dă-ne, Stăpâne, să fim următori viețuirii celei din ceruri, ca să voim și noi ce voiești Tu. Vino dar în ajutorul voinței noastre slabe, care dorește să facă cele ale Tale, dar e împiedicată de slăbiciunea trupului. Întinde-ne mână de ajutor nouă, carte ne grăbim să alergăm la Tine, dar suntem siliți să șchiopătăm. Într-aripat ne e sufletul, dar îl îngreunează trupul. Sufletul se grăbește spre cele cerești, dar trupul îl trage în jos, spre cele pământești. Dacă am ajutorul Tău, vor fi cu putință și cele tare cu neputință. «Facă-se», dar, «voia Ta, precum în cer și pe pământ»*.

Și pentru că a amintit de pământ și pentru că cei făcuți din pământ și care trăiesc pe pământ și sunt îmbrăcați cu trup ieșit din pământ au nevoie de o hrană potrivită, a adăugat neapărat: *Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi* (Matei 6, 11). Ne-a poruncit să cerem pâinea cea de toate zilele; nu desfătare, ci hrană, care să împlinească ce lipsește trupului nostru și să împiedice moartea pricinuită de foame. Nu mese pline, nici născocirile brutarilor, nici buchetul vinului, nici celelalte toate câte plac gâtlejului, împovărează stomacul, întunecă mintea și fac să salte trupul împotriva sufletului, ia calul să nu mai poată fi strunit de călăreț. Cuvântul nu ne-a poruncit să cerem acestea, ci *pâinea cea de toate zilele*; adică aceea care duce la ființarea trupului nostru, care-l poate face să se păstreze. Și nu ne-a poruncit să cerem pâinea aceasta pentru un număr mare de ani, ci pe aceea care ne e de ajuns numai astăzi. *Nu vă îngrijiți*, spune Domnul, *de ziua de mâine* (Matei 6, 34). Pentru ce să ne îngrijim de ziua de mâine, când nu suntem siguri de vom vedea negreșit ziua de mâine, ci îndurăm numai osteneala, dar nu secerăm rodul? Încrede-te în Dumnezeu *Care dă hrană la tot trupul* (Ps., 103, 28). Cum te va lăsa în părăsire Cel care ți-a dat trup, a suflat asupra ta suflare de viață (Facere 2, 7), te-a făcut ființă cuvântătoare, Care înainte de a te crea ți-a pregătit toate bunătățile, cum te va lăsa în părăsire pe tine, făptura Lui, El, *Care răsare soarele Lui peste răi și buni și plouă peste drepți și nedrepți* (Matei 5, 45)? încrezându-te dar în El, cere-I numai hrana de azi și lasă în seama Lui grija zilei de mâine, așa cum spune și fericitul David: *Aruncă spre Domnul grija ta, și El te va hrăni* (Psalmi 54, 25). Astfel, prin aceste cuvinte ne-a învățat să cugetăm cele înalte. Domnul însă știa că este cu neputință să nu greșim, fiind oameni și îmbrăcați în trup muritor. De aceea, ne-a învățat zicând: *Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri* (Matei 6, 12). Prin aceste cuvinte ni se mijlocesc dintr-o dată trei lucruri bune: cel dintâi, învață pe cei virtuoși să fie smeriți și le poruncește să nu se încreadă în faptele lor bune pe care le săvârșesc, ci să se teamă, să tremure și să-și aducă

aminte de păcatele lor de mai înainte." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 268-270)

„Deci celor mult virtuoşi Hristos le aduce cu temei prin aceste cuvinte trăinicia ce le-o dă smerenia, al doilea, pe cei ce au păcătuit după ce au primit harul botezului nu-i lasă să se deznădăjduiască de mântuirea lor, ci îi învaţă să ceară de la Tămăduitorul sufletelor leacurile iertării. Al treilea, pe lângă cele două, cuvintele acestea ne dau învăţătură despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Dumnezeu vrea să fim blânzi cu cei ce-s vinovaţi faţă de noi, să nu purtăm ură celor ce ne greşesc, ca prin iertarea ce le-o dăm acelora să ni se dăruiască şi nouă iertare şi să aducem asupra noastră mai dinainte măsurile iubirii Sale de oameni. Că atâta cerem să luăm, cât dăm şi noi semenilor noştri, şi cerem să dobândim tot atâta iertare câtă dăruim celor ce ne-au greşit.

Pe lângă acestea, ni s-a poruncit să spunem: *Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel viclean* (Matei 6, 13). Multe necazuri vin peste noi din lucrarea diavolului, multe şi de la oameni, care sau ne fac rău pe faţă, sau uneltesc pe ascuns împotriva noastră. Uneori trupul se răzvrăteşte împotriva sufletului şi-i face mare pagubă; alteori este cuprins de felurite boli şi ne aduce dureri şi chinuri. Deci, pentru că multe şi felurite sunt necazurile care vin peste noi din multe părţi, de aceea am fost învăţaţi de Dumnezeul tuturor să cerem să scăpăm de ele. Când ne vine Dumnezeu în ajutor, toată tulburarea se stinge, furtuna se preface în vreme bună, cel viclean se dă îndărăt, aşa precum odinioară a ieşit din oameni şi a intrat în porci (Matei 8, 28-32); dar nici asta n-a îndrăznit să o facă fără poruncă. Dacă n-a avut putere asupra porcilor, cum va putea birui pe oamenii care priveghează şi sunt cu mintea trează, care sunt păziţi de Dumnezeu şi-L socot pe Dumnezeu Împăratul lor? De aceea şi la sfârşitul rugăciunii a arătat împărăţia şi puterea şi slava lui Dumnezeu, spunând: *Că a Ta este împărăţia şi puterea şi slava în veci. Amin* (Matei 6, 13). Cu alte cuvinte, spunem aşa: *Pe acestea le cer de la Tine, pentru că te ştiu Împăratul tuturor; ştiu că ai putere veşnică, ştim că poţi face tot ce voieşti şi ai slavă, care nu se poate lua.* Pentru toate acestea Îi mulţumim lui Dumnezeu, care ne-a învrednicit cu atâtea bunătăţi, că Lui se cuvinte slavă, cinste şi putere, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururi şi în vecii vecilor. Amin." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 270-271)

„Nu putem spune *Tată* până ce mai întâi nu ne spălăm păcatele în colimvitra apelor celor sfinte. Când ieşim din ele, lepădând povara aceea rea, atunci spunem: *Tatăl nostru Care eşti în ceruri* (Matei 6, 9)." (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 288)

„Când zici, *Tatăl nostru, nostru* înseamnă mai multe persoane. Aşadar, Domnul este Părintele tuturor. Iar noi, pentru că avem acelaşi Părinte, suntem fraţi. De aceea, nu-l poţi vedea pe fratele tău ca vrăjmaş, şi, în acelaşi timp, să-L numeşti Părinte pe preabunul şi iubitorul de oameni Dumnezeu, Care te-a făcut după chipul şi după asemănarea Sa." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 262)

RUGĂCIUNEA (ridicarea mâinilor către cer în timpul rugăciunii)

„Iar a întinde mâinile înseamnă a chema, a trage spre tine, a ruga în fine pe Acela." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 356)

„*Ridicarea mâinilor mele jertfă de seară* (Ps., 140, 2), zice. Odată cu mâinile să ridicăm şi mintea în sus." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXII, p. 272)

„De altfel, deoarece cu mâinile săvârşim multe fapte viclene, trebuie să le ridicăm la cer atunci când ne rugăm, astfel încât gestul nostru să le îndepărteze de păcat. Acestea să-ţi aduci aminte atunci când vrei să răpeşti ceva sau să loveşti pe cineva cu mâinile tale; aceleaşi mâini

le vei ridica mai apoi spre Dumnezeu, ele îţi vor fi mijlocitoare dinaintea Celui Preaînalt, cu ele vei aduce jertfa duhovnicească a rugăciunii. De aceea, nu le spurca, nu pune pe ele semnul ruşinii, nu le fă nevrednice de a le arăta Domnului prin săvârşirea de păcate. Curăţă-le prin milostenie şi prin tot felul de fapte bune şi numai după aceea să le ridici spre cer în rugăciune. Dacă nu te rogi niciodată cu mâinile pline de noroi, cu atât mai mult să nu te rogi cu mâinile murdărite de păcat. Nu este bine să ridici spre Dumnezeu mâinile murdare de noroi, însă a le ridica murdare de păcate fără număr este un lucru înfricoşător, care abate asupra noastră mânia lui Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 200)

„Dar ce arată când întindem mâinile noastre spre cer şi ne rugăm? Că multe lucruri rele fac mâinile, acestea lăcomesc şi iau cele străine şi bat pe altul şi fură şi apucă pe altul sau de mădularele lor şi se pângăresc, căci nu poate fi alt păcat mai rău. Pentru acestea zice Apostolul: *tot păcatul este în afară de trup, iar cel ce cade în desfrânare păcătuieşte în trupul lui*; şi iar zice: *cele ce se fac în ascuns, grozav este a le şi grăi*; pentru aceasta îţi aduc aminte şi mai mult te teme, căci cu mâinile aceastea vrei să aduci lui Dumnezeu jertfa cea sufletească. Deci nu le mai ruşina prin fapte urâte, ci le curăţeşte pe ele cu milostenie, cu slujba fraţilor celor bolnavi spre ajutorul celor lipsiţi şi atunci le ridică la rugăciune şi la smerenie, că de vreme ce nespălându-ţi mâinile nu se cade să faci rugăciune, cu atât mai mult când păcătuieşti şi le pângăreşti pe ele." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 155)

RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiţi vrăjmaşii lor)

„Ce nădejde de mântuire mai poţi avea când tu nu numai că nu ierţi pe duşmanul tău, dar mai rogi şi pe Dumnezeu să-l pedepsească, când îl superi pe Dumnezeu tocmai atunci când cauţi să ţi-L faci îndurător, când iei chip de rugător, dar din gura ta ies urlete de fiară sălbatică şi ascuţi împotriva ta însuţi săgeţile celui rău? De aceea şi Pavel, vorbind de rugăciune, n-a cerut nimic altceva decât paza acestei porunci, spunând: *Ridicând mâini cuvioase fără mânie şi fără şovaire* (I Tim., 2, 8). Dacă nu-ţi laşi ura şi mânia împotriva duşmanului tău nici atunci când ai nevoie de mila lui Dumnezeu, ci atunci mai ales o pomeneşti, deşi ştii bine că prin asta îţi împlânţi sabia în inima ta, când vei putea ajunge iubitor de oameni, când vei putea scoate din tine veninul acestei răutăţi? Dacă nu-ţi dai încă seama de grozăvia faptei tale, închipuie-ţi că te rogi de un om, aşa cum te rogi de Dumnezeu, şi atunci vei vedea cât de mare este insulta ce I-o aduci lui Dumnezeu! Închipuie-ţi că s-ar apropia de tine, care eşti om, cineva şi ţi-ar cere să-l miluieşti; apoi, pe când stă jos la pământ şi te roagă aceasta, văzând pe duşmanul său, ar înceta să te mai roage şi ar începe să-l bată. Oare nu ţi-ar spori şi mai mult mânia? Gândeşte-te, deci, că acelaşi lucru îl faci şi tu când te rogi aşa lui Dumnezeu. Că şi tu, în timp ce te rogi, îţi întrerupi rugăciunea şi începi să loveşti cu cuvintele pe duşmanul tău şi să insulţi legile lui Dumnezeu, chemând în ajutor tocmai pe Acela Care a poruncit să nu urâm pe cei ce ne-au făcut rău şi cerîndu-I Lui să lucreze El împotriva poruncilor Lui. Nu este, oare, destul motiv de pedeapsă că tu calci legea lui Dumnezeu, ci îl mai şi rogi să facă asta? Oare Dumnezeu a uitat ce-a poruncit? Oare este om cel ce a dat această poruncă? Este Dumnezeu, ştie totul, vrea să I se păzească cu toată scumpătatea legile Lui. Departe de El de a-ţi împlini cererea! Dimpotrivă, îţi întoarce spatele, te urăşte şi-ţi dă cea mai mare pedeapsă numai pentru că îndrăzneşti să-L rogi să pedepsească pe duşmanul tău. Cum îi poţi cere să-ţi facă tocmai ceea ce ţi-a interzis cu străşnicie să faci? Dar sunt unii oameni atât de nejudecaţi, care nu blestemă numai pe duşmanii lor, ci chiar şi pe copiii lor şi, dacă ar putea, le-ar mânca chiar trupurile. Dar, mai bine spus, chiar le mănâncă. Să nu-mi spui că nu-ţi înfigi dinţii în trupul duşmanului tău! Ai făcut un lucru şi mai grozav, atât cât ţi-a stat în putere, cerând lui Dumnezeu să pogoare asupra lui mânia cea de sus, să fie pedepsit veşnic, să se aleagă praful

de casa lui! Blestemele acestea nu-s, oare, mai grozave decât mușcăturile? Nu-s, oare, mai dureroase decât săgețile? Hristos nu te-a învățat acestea, nu ți-a poruncit să-ți umpli așa gura de sânge! Limbile acestea sunt mai groaznice decât gurile mânjite de sânge omenesc. Cum poți să mai săruți pe fratele tău când te duci să te împărtășești, cum te mai poți atinge de sfânta jertfă, cum mai poți bea sângele Stăpânului Hristos când ai atâta otravă în suflet? Nu te deosebești de un ucigaș, dar, mai bine spus, de o fiară care mănâncă oameni când spui: *Zdrobește-l, Doamne, fă praf din casa lui, prăpădește-i tot ce are!*, când te rogi să vină peste el mii de nenorociri!". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 257-258)

„- Dar cine-i atât de ticălos și de nemernic, mi s-ar putea spune, încât nici la rugăciune să nu fie blând?

- Cine? Cel care se roagă blestemând, cel plin de mânie împotriva semenilor săi, cel care strigă împotriva dușmanilor săi. Dacă vrei să învinuiești, învinuiește-te pe tine însuți! Dacă vrei să-ți ascuți limba ca să muști, ascute-o împotriva păcatelor tale! Să nu-I spui lui Dumnezeu ce rău ți-a făcut altul, ci ce rău ți-ai făcut tu! Acesta este propriu-zis rău". (*Omilii la Matei,* omilia LI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 596)

„Când suntem atât de nepăsători și în lucrurile mici și în cele mari și în ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu și în fapte și în afară de biserică și în biserică și când, pe lângă toate acestea, ne mai rugăm și împotriva dușmanilor noștri, de unde mai putem avea, oare, vreo nădejde de mântuire, când pe lângă toate aceste păcate atât de mari adăugăm și celălalt păcat groaznic, tot atât de mare cât toate la un loc, rugăciunea aceea nelegiuită, prin care rugăm pe Dumnezeu să pedepsească pe dușmanii noștri? Mai este drept, dar, să ne mirăm că vin peste noi necazuri neașteptate? Dimpotrivă, ar trebui să ne mirăm atunci când nu vin. Una este o urmare firească a faptelor noastre; cealaltă, mai presus de cuvânt și așteptare. Este mai presus de cuvânt că mai avem parte de soare, de ploi și de toate celelalte binefaceri ale lui Dumnezeu, când suntem dușmani ai lui Dumnezeu, când Îl supărăm și întrecem în sălbăticie fiarele sălbatice – deși suntem oameni – și ne luptăm unii cu alții, având limba mânjită de sânge de pe urma mușcăturilor făcute semenilor noștri! Și aceasta după ce ne-am împărtășit de la această masă duhovnicească, după ce am primit atâtea binefaceri, după ce am primit atâtea porunci!

Gândindu-ne la toate acestea, să vărsăm afară din noi veninul, să punem capăt dușmăniilor dintre noi și să ne rugăm lui Dumnezeu așa cum se cuvine! În locul sălbăticiei demonilor să luăm blândețea îngerilor!" (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 260)

„Căci cel ce se roagă cu căldură, se aprinde, însă nu se arde cu totul, nu se mistuiește, ci încă mai strălucit se face, după cum mai strălucit se face și aurul purtat și muncit în foc. Iar lângă toate acestea, și aceea păzește, adică rugându-te, să nu zici nimic din cele ce ar putea mânia pe Stăpânul tău, nici să te apropii blestemând pe vrăjmașii tăi. Că dacă a avea vrăjmași este ocară, apoi a-i și blestema, pricepe cât rău poate să fie. Căci trebuind tu a da răspuns pentru ce ai vrăjmași, tu îi mai și prihănești. Și de care iertare te vei învrednici, și prihănindu-i, și încă întru o vreme ca aceea când ai trebuință de mila Lui cea mare? Că tu te-ai apropiat de Dumnezeu rugându-te pentru ale tale păcate; deci nu pomeni pe cele străine, ca nu cumva să aduci aminte de cele ale tale. Că de vei zice: *Bate pe vrăjmașul,* prin aceasta singur ți-ai închis gura, nemaidând limbii îndrăzneală; întâi, fiindcă ai mâniat pe Judecătorul încă din capul locului, și al doilea, pentru că ceri împotriva chipului rugăciunii. Căci dacă te rogi pentru iertarea păcatelor, cum oare pentru pedepsire vorbești? Cu totul dimpotrivă trebuia a face, a te ruga adică pentru păcatele lor, ca aceeași și pentru noi cu îndrăzneală să o cerem. Acum însă, înaintea hotărârii judecătorului apucând cu a ta, ceri a-i pedepsi pe cei ce păcătuiesc, care lucru te și lipsește de toată iertarea. Iar dacă pentru ale lor păcate te vei ruga, măcar deși nimic vei zice de ale tale, toată treaba ai săvârșit. Gândește-te câte jertfe sunt în legea veche: jertfa laudei, jertfa mărturisirii, jertfa mântuirii, jertfa curățirilor și altele multe, dară nici una nu este

împotriva vrăjmaşilor, ci pentru ale sale păcate este fieştecare, sau şi pentru isprăvi. Au doară nu cumva la alt Dumnezeu te apropii? Ci la Acela te apropii, Carele a zis: *Ruga-ţi-vă pentru vrăjmaşii voştri.* Deci cum de strigi împotriva lor? Cum de rogi pe Dumnezeu a strica legea Sa? Nu acesta este chipul celui ce se roagă; nimenea se roagă ca altul să piară, ci ca el să se mântuiască. Pentru ce dar porţi numai chipul celui ce se roagă, iar graiuri ai de prihănitor? Iar când pentru noi înşine ne rugăm, atunci şi ne scărpinam, şi căscăm, şi în mii de gânduri cădem; dar când ne rugăm pentru vrăjmaşi, cu trezvire facem aceasta. Căci fiindcă ştie diavolul cum că asupra noastră împingem sabia, pentru aceasta nu ne trage înapoi, nici ne împiedică atunci, ca astfel mai mult să ne vătămăm.

Dar, zici tu, *am fost nedreptăţit şi mă necăjesc.* Apoi atunci roagă-te împotriva diavolului, care mai vârtos ne nedreptăţeşte pe noi toţi. Aceasta chiar ţi s-a poruncit a zice: *Ci ne izbăveşte de cel viclean.* Acela este vrăjmaşul nostru cel neîmpăcat, pe când omul, oricâte ne-ar face, prieten ne este şi frate. Deci împotriva diavolului să ne mâniem, împotriva lui să chemăm pe Dumnezeu şi să zicem: *Zdrobeşte pe Satana sub picioarele noastre.* (Rom., 16, 20), căci el naşte şi pe vrăjmaşi. Iar dacă împotriva vrăjmaşilor te vei ruga, rugăciunea pe care acela o voieşte o faci; precum dacă te vei ruga pentru vrăjmaşi, împotriva lui te rogi. Pentru ce dar, lăsând pe adevăratul vrăjmaş, muşti din mădularele tale, mai rău decât fiarele sălbatice prin aceasta făcându-te?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, pp. 63-64)

„*Adu-ţi aminte pentru ce te-am îndemnat,* zice Dumnezeu*: Să ierţi şi să laşi. Dară tu acum şi pe Mine Mă rogi ca să Mă fac părtaş răsturnării şi călcării poruncilor Mele şi te încerci a mânca, aşa zicând, pe fratele tău, şi-ţi însângerezi limba, precum cei nebuni îşi însângerează dinţii cu ale lor mădulări.* Cum să nu se bucure diavolul şi să nu râdă când aude o astfel de rugăciune? Cum să nu se întărâte Dumnezeu, să se întoarcă şi să urască, când Îl rogi pentru astfel de lucruri? Şi ce ar putea fi mai cumplit decât aceasta? Că dacă nu trebuie a te apropia de Sfintele Taine având vrăjmaşi - dar încă cel ce nu numai că are, dar se şi roagă împotriva lor, cum nu ar trebui să fie scos afară chiar şi din ograda bisericii?

Acestea dar cugetându-le, iubiţilor, şi pricina jertfei Lui ştiind, cum că pentru vrăjmaşi S-a jertfit (Dumnezeu), apoi nici vrăjmaş să avem; sau de vom avea, să ne rugăm pentru dânsul, ca astfel şi noi, iertarea celor păcătuite luând,cu îndrăzneală să stăm înaintea Divanului lui Hristos." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 65)

„Atunci când cerem să se împlinească un lucru rău duşmanilor noştri, nu numai că nu suntem ascultaţi, dar Îl şi mâniem pe Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 187)

„Uită de păcatele altora, ca şi Dumnezeu să le uite pe ale tale. Dacă ai spus: *Pedepseşte-l pe vrăjmaşul meu*, nu mai ai dreptul să deschizi gura dinaintea lui Dumnezeu, în primul rând, pentru că L-ai mâniat şi în al doilea rând, pentru că ceri lucruri care sunt împotriva esenţei rugăciunii. Dacă te rogi pentru iertarea păcatelor, cum de îndrăzneşti să mai rosteşti cuvântul *pedeapsă*?" (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 201-202)

„Dumnezeu ţi-a poruncit să ierţi, iar tu Îi ceri să nu ţină seama de porunca Sa? Nu te gândeşti că diavolul se bucură şi râde când aude o asemenea rugăciune, iar Dumnezeu, Care este Creatorul, Binefăcătorul, şi Mântuitorul tău, se întristează?

Dar mi s-a făcut o nedreptate, vei spune, *şi sunt supărat.* Dacă-i aşa, roagă-te împotriva diavolului, care te nedreptăţeşte mai mult decât oricine. El este cel care naşte duşmănia. El este singurul tău mare duşman, cu care nu te vei putea împăca niciodată. Pe când semenul tău, oricâte ţi-ar face, îţi este frate. De aceea eşti dator să te rogi pentru binele, pentru fericirea, pocăinţa şi mântuirea sa." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 202)

„Adu-ţi aminte ce ţi-a zis Dumnezeu să laşi şi să ierţi pe cei ce-ţi greşesc ţie, *iar tu şi pe Mine, Dumnezeul cel blând, mă îndemni să-ţi fiu şi Eu părtaş cu tine la sângele vrăjmaşului tău? Şi să-mi stric poruncile Mele?* Şi mănânci pe fratele tău şi-ţi întinzi limba ta în sângele

lui ca cei îndrăciţi? Şi faci pe diavolul de se bucură şi râde de tine când aude rugăciune ca aceasta, de te rogi lui Dumnezeu să-L îndemni să Se mânie şi să te urască, ci când zici acestea, socoteşte cu mintea ta, la cine mergi? La om asemenea ţie sau la Dumnezeu mergi, Care zice: *Rugaţi-vă pentru vrăjmaşii voştri*! În ce chip dar strigi către El? Cum te rogi lui Dumnezeu să strice legea pe care a făcut-o?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 158)

RUGĂCIUNEA (pentru iertarea şi bunăstarea vrăjmaşilor)

„Roagă-te lui Dumnezeu pentru duşmani, căci numai aşa vei fi deopotrivă Tatălui tău Celui ceresc... " (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 73)

„Aceasta pururea să o judecăm în mintea noastră, că cel ce binecuvântează pe duşman, pe el singur se binecuvântează; că cel ce blestemă, pe el singur se blestemă, iar cel ce se roagă pentru duşman, pentru sine se roagă, şi nicidecum pentru acela. Şi cu chipul acesta vom putea ajunge de la vorbă la faptă, şi ne vom învrednici la bunurile făgăduite nouă." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 74)

„Să ne rugăm şi pentru noi dar şi pentru duşmanii noştri. Dacă vrei să înduplеci pe Judecătorul ca să vină în ajutorul sufletului tău şi să-l faci să fie de partea ta, nu-L ruga niciodată împotriva duşmanului tău. Aşa este felul de judecată al Judecătorului nostru. Face dreptate şi împlineşte cererile acelor care se roagă pentru duşmani, care nu poartă în suflet dor de răzbunare, care nu se ridică împotriva duşmanilor lor. Şi cu cât se roagă mai mult lui Dumnezeu aşa, cu atât Dumnezeu îi pedepseşte mai cumplit pe duşmanii lor, dacă ei nu se lasă de răutăţile lor, dacă nu se pocăiesc." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a patra, p. 74)

„De sunt unii împietriţi la inimă, mânioşi, greu de înduplecat, şi dacă nu dau ascultare cuvintelor mele despre rugăciunea pentru vrăjmaşi, să se ruşineze cel puţin de numărul zilelor de când vorbesc şi să arunce o dată de pe ei duşmănia şi ura.

Fă ce-a făcut Stăpânul tău. Era răstignit şi Se ruga Tatălui pentru cei ce-L răstigneau. Dacă vrei, poţi. Cum ţi-ar fi spus: *Învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima* (Matei 11, 29), dacă n-ai putea face ce-a făcut El? De n-ai putea face, Pavel n-ar fi spus: *Fiţi următori mie, precum şi eu sunt lui Hristos* (I Cor. 11, 1).

Nu vrei să faci ce-a făcut Stăpânul? Fă atunci ce-a făcut robul, adică Ştefan, Apostolul. Că şi acela a făcut ce a făcut Stăpânul. După cum Hristos, când era între cei care Îl răstigneau, nu S-a suit că era pe Cruce, nu S-a suit la El, ci S-a rugat Tatălui pentru cei ce L-au răstignit, tot aşa a făcut şi robul când era între cei ce aruncau cu pietre în el, era lovit de toţi, primea loviturile pietrelor, dar nu se uita la durerile pricinuite de pietre, ci zicea: *Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!* (Fapte 7, 60). Ai văzut cum a grăit Fiul? Ai văzut cum a grăit robul? Acela a zis: *Tată. Iartă-le lor păcatul acesta!* Şi ca să afli că Ştefan se ruga din toată inima, uită-te că nu se ruga aşa, de mântuială, nici în picioare, ci în genunchi, cu zdrobire de inimă şi cu multă durere sufletească.

Vrei să-ţi arăt şi un alt rob care a suferit cu mult mai mult decât Ştefan? Pavel. El a spus: *Am fost bătut de iudei de trei ori cu toiege, o dată am fost bătut cu pietre şi o zi şi o noapte am petrecut-o în adânc* (II Cor., 11, 25). Ce-a făcut însă Pavel după atâtea suferinţe? Spunea: *Aş dori să fiu eu însumi anatema pentru fraţii mei şi rudele mele după trup* (Rom., 9, 3).

Vrei să vezi şi un alt rob, nu din Noul Testament, ci din Vechiul Testament? Acesta este, mai cu seamă, lucru de mirare, că cei cărora nu li s-a poruncit să iubească pe vrăjmaşi, ci, dimpotrivă, să scoată ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte şi să răsplătească răul cu rău, aceia au ajuns la filosofia apostolică. Ascultă ce zice Moise, cel ce a fost deseori lovit cu pietre de iudei şi dispreţuit de ei: *Dacă le ierţi lor păcatul, iartă-l; dar dacă nu-l ierţi, şterge-mă şi pe mine din cartea pe care ai scris-o!* (Ieş., 32, 32).

Ai văzut că fiecare pune mântuirea celorlalți mai presus de propria lui mântuire?

- N-ai păcătuit, Moise, cu nimic. Pentru ce vrei să suferi aceeași pedeapsă ca și ei?

- Pentru că nu-mi face nici o bucurie fericirea, când alții suferă." (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 96-98)

„Te întreb din nou acum: Mai putem fi noi iertați, când Stăpânul, robii, atât din Noul, cât și din Vechiul Testament, cu toții ne îndeamnă să ne rugăm pentru dușmani, dar noi facem împotrivă și ne rugăm împotriva dușmanilor?

Vă rog, fraților, să nu faceți așa!

Cu cât sunt mai multe pilde, cu atât mai mare ne e și pedeapsa de nu le vom urma. Mai mare faptă este rugăciunea pentru dușmani decât rugăciunea pentru prieteni. Nici nu te folosește aceasta precum aceea. *Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc,* spune Domnul, *nu faceți lucru mare. Că și vameșii fac la fel* (Matei 5, 46). Prin urmare, dacă ne rugăm pentru prieteni nu suntem mai buni decât păgânii sau vameșii. Dar dacă iubim pe dușmani, ajungem asemenea lui Dumnezeu Care *răsare soarele Lui peste răi și buni, și plouă peste drepți și nedrepți* (Matei 5, 45). Să fim asemenea Tatălui: *Fiți, dar,* spune Domnul, *asemenea Tatălui vostru celui din ceruri,* ca să merităm și Împărăția cerurilor." (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, V, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 99)

„A poruncit Dumnezeu să ne rugăm pentru vrăjmașii noștri și nu numai să lași datoriile lor și răutățile ce ți le-au făcut, ci să-i ai prieteni mai mult decât alții." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 55-56)

RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru aproapele)

„Nu ni se îndeplinesc atâta cererile când se roagă alții pentru noi, cât atunci când ne rugăm noi înșine și când ne apropiem de Dumnezeu, cu căldură și cu suflet treaz. Iată femeia acesta! S-au rugat pentru ea (Matei, 15) ucenicii; și n-a putut face nimic, până ce nu ea, prin rugăciunea ei stăruitoare a atras pe Stăpân." (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 123)

„Hristos vrea ca pentru nevoile noastre să ne rugăm mai degrabă noi înșine decât alții pentru noi". (*Omilii la Matei,* omilia LII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 604)

„La slujba noastră din biserică cea dintâi cerere către Dumnezeu este o cerere după mila lui Dumnezeu, rugându-ne să miluiască Dumnezeu pe cei stăpâniți de duhurile necurate; a doua cerere, tot o cerere după mila lui Dumnezeu: ne rugăm să miluiască Dumnezeu pe cei ce fac pocăință; a treia cerere iarăși este pentru noi înșine; iar această cerere o rostesc copiii cei neprihăniți ai poporului, care se roagă lui Dumnezeu pentru milă. Pentru cei ce au săvârșit păcate multe și care au nevoie de mustrare ne rugăm lui Dumnezeu noi preoții după ce noi înșine ne-am osândit păcatele noastre. Pentru noi însă se roagă copiii, pentru că împărăția cerurilor este a acelora care sunt nevinovați ca ei. Aceasta arată că mai cu seamă aceia care sunt nevinovați și smeriți ca și copiii, aceia pot să se roage lui Dumnezeu pentru cei păcătoși". (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 818)

„Deci, imită pe Dumnezeu. Că dacă voiește ca toți oamenii să se mântuiască, apoi cu drept cuvânt că trebuie să ne rugăm pentru toți. Dacă El voiește ca toți să se mântuiască, voiește și tu, iar dacă voiești, roagă-te, fiindcă pentru unii ca aceștia trebuie să te rogi." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 77)

„Haide să vă spun la câți din cei drepți le-a dat să mântuiască prin rugăciunile lor și neamuri, și orașe, și lumea toată. Iar când vorbesc de rugăciune, primul vrednic de pomenire este Pavel. Pavel, care nu se mai sătura de a-I sluji lui Dumnezeu, Pavel, slujitorul obștesc, Pavel, strămoșul robilor lui Hristos. Așadar, păzitorul acesta al lumii a mântuit toate neamu-

rile prin rugăciunea lui şi prin rugăminţile lui către Dumnezeu, spunându-ne mereu: *Pentru aceea îmi plec genunchii înaintea Tatălui Domnului nostru Iisus Hristos, din Care îşi trage numele orice neam în cer şi pe pământ, ca să vă dea, după bogăţia slavei Sale, să fiţi puternic întăriţi, prin Duhul Lui, în omul cel lăuntric, ca să locuiască Hristos prin credinţă în inimile voastre* (Efeseni 3, 14-17). Vezi câtă putere are rugăciunea, cererea?" (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 217-218)

„- Şi are atâta putere rugăciunea, încât poate scăpa de chinuri şi pedeapsă pe unul care a supărat pe Stăpânul prin atâtea şi atâtea fapte?

- Da, are atâta putere, omule! Dar nu ea singură săvârşeşte totul, ci are aliat şi ajutor foarte puternic iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Care primeşte rugăciunea; iubirea Lui de oameni, care a săvârşit aici totul şi a făcut puternică rugăciunea." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 238)

„... noi dorim să fie chemat Dumnezeu în ajutorul celor bolnavi, al celor care muncesc în mine, al celor care îndură un regim crunt de sclavie şi în ajutorul celor posedaţi." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu*, cuvântarea III, p. 74)

„Dacă te rogi pentru ceilalţi, dobândeşti şi ceea ce voieşti tu, chiar dacă nici nu ai deschide gura să spui în rugăciune ceva despre problemele tale." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 202)

„Ce vei zice dar: *ce-mi trebuie mie rugăciunea altora, dacă fac eu voia lui Dumnezeu*? Ce zici, omule? Pavel n-a zis: *Ce mi-e bună rugăciunea altora*?, măcar că cei ce se rugau nu erau atât de vrednici ca şi el. Petru încă n-a zis că nu-i trebuie lui rugăciunea, că rugă neîncetată se făcea către Dumnezeu pentru el şi îndată scăpă din legături, iar tu zici că nu-ţi trebuie rugăciunea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 157)

RUGĂCIUNEA (pentru conducătorii ţării)

„*Pentru împăraţi (să faceţi rugăciuni – n.n.) şi pentru toţi cari sunt în dregătorii* – cum că aceştia erau necinstitori şi nelegiuiţi, iarăşi nu mai încape vorbă: dar mai departe pune şi pricina rugăciunii, zicând: *Că acesta lucru bun şi primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, carele voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi să vină la cunoaşterea adevărului* (1 Tim. 2, 1-4)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXIII, pp. 353-354)

RUGĂCIUNEA (de laudă)

„Lauda cea mai mare este mai cu seamă atunci când Îl slăvim prin mii şi mii de guri. Fiecare om virtuos face pe toţi cei din jurul lui care îl văd să-L laude pe Stăpânul său; iar lauda adusă de aceia aduce pricinuitorului laudei multă şi nespusă bunăvoinţă din partea Stăpânului. Nu suntem, oare, cei mai fericiţi oameni când nu numai că slăvim noi cu limba noastră pe bunul Dumnezeu, dar mai facem şi pe alţii să-L laude din pricina noastră? Puterea virtuţii este atât de mare că poate face ca să fie lăudat de mii de guri Creatorul. Nimic nu este, iubite, la înălţimea vieţii virtuoase. De asta şi Domnul spunea: *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor ca să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri* (Matei, 5, 16). Ai văzut că după cum ivirea luminii alungă întunericul, tot aşa şi ivirea virtuţii alungă şi păcatul, iar după izgonirea întunericului rătăcirii mişcă spre slavoslovie sufletele celor ce văd, virtutea?" (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 331)

RUGĂCIUNEA (de mulţumire)

„Aşa obişnuieşte Dumnezeu: de facem o faptă cât de mică şi de neînsemnată, dar numai să o facem, Dumnezeu ne dă daruri cu mare dărnicie. Şi ca să vezi cât de covârşitoare e

nimicnicia noastră omenească şi cât de mare dărnicia lui Dumnezeu, uită-te la cele ce am să-ți spun. Dacă am vrea să-I dăm ceva lui Dumnezeu, ce-I putem da altceva mai mult decât să-i arătăm prin cuvinte mulțumirea noastră? Dumnezeu, însă, ne dă prin fapte darurile Sale! Şi poate fi, oare, egalat cuvântul cu fapta? Fiind desăvârşit, Stăpânul nostru nu are nevoie de nimic de la noi decât numai de cuvinte; şi cere ca noi să-I mulțumim prin cuvinte; şi iarăşi, nu pentru că are nevoie de această mulțumire, ci ca să ne învețe să fim recunoscători şi să-L cunoaştem pe El, dătătorul bunătăților. De aceea şi Pavel spunea în epistola sa: *Mulțumiți* (Col., 3, 15). Nimic nu cere Stăpânul nostru de la noi decât această faptă. Să nu fim nerecunoscători şi nici să ne trândăvim a mulțumi Stăpânului cu cuvântul, pentru binefacerile ce cu fapta ni le face nouă. Câştigul tot al nostru este. Dacă vom mulțumi lui Dumnezeu pentru bunătățile date, apoi în afară de alte bunătăți mai mari, pe care le vom căpăta, vom dobândi şi multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 329-330)

„Dumnezeu ne face bine chiar fără să ştim. Şi pentru aceste binefaceri trebuie să-I mulțumim. Dumnezeu se îngrijeşte de mântuirea noastră; de aceea ne face multe binefaceri fără ştirea noastră; ne scoate adeseori din primejdii şi ne dă alte daruri. Este izvor de bunătate şi niciodată nu-şi opreşte curgerile bunătății Sale, care se revarsă asupra firii omeneşti. Dacă, deci, ne gândim la toate acestea, dacă ne străduim să mulțumim Stăpânului şi pentru binefacerile date şi să-I fim mulțumitori şi pentru cele ce ni le va da, ca să nu ne arătăm nevrednici de binefacerile Lui, vom putea avea şi viață îmbunătățită şi vom scăpa şi de căderea în păcat. Pomenirea binefacerilor Lui ne va fi dascăl îndestulător pentru o viețuire plină de virtute. Pomenirea acestor binefaceri nu ne va lăsa să cădem vreodată în trândăvie şi uitare, nici să apucăm drumul păcatului. Un suflet veghetor şi treaz îşi arată recunoştința față de Dumnezeu nu numai atunci când totul îi merge din plin, ci şi când se abat asupra lui împrejurări potrivnice. Şi atunci mulțumeşte la fel ca şi mai înainte; schimbarea soartei nu-l slăbeşte, ci mai mult îl întăreşte; gândindu-se la nespusa purtare de grijă a lui Dumnezeu, este încredințat că Dumnezeu, fiind bogat şi puternic, poate să-şi arate purtarea Sa de grijă chiar în împrejurările potrivnice nouă şi chiar dacă noi nu suntem în stare să le înțelegem bine.

Să lăsăm, dar, toate treburile noastre în grija lui Dumnezeu, în aşa fel încât oricum ar fi împrejurările din viața noastră, noi să facem un singur lucru, să mulțumim pentru toate necontenit lui Dumnezeu. Că de asta suntem înzestrați cu grai şi ne deosebim de cele necuvântătoare, ca să înălțăm necontenit Creatorului universului laude, cântări şi necontenite slavoslovii. De aceea ne-a insuflat suflet şi ne-a dăruit limbă, pentru ca, având vii în minte binefacerile date de El, să-I recunoaştem stăpânirea, să ne arătăm recunoscători şi să-I înălțăm Stăpânului mulțumiri după putere. Dacă oamenii, care sunt de aceeaşi fire cu noi, cer ca să le mulțumim când ne fac vreun bine, adeseori mic şi neînsemnat, nu pentru că au nevoie de recunoştința noastră, ci ca să ajungă prin asta mai slăviți, apoi cu mult mai mult trebuie să mulțumim noi iubitorului de oameni Dumnezeu, Care vrea să facem lucrul acesta numai şi numai spre folosul nostru. Când mulțumim oamenilor pentru binefacerile ce ni le-au făcut, mulțumirea noastră îi face mai slăviți, dar când mulțumim lui Dumnezeu pentru binefacerile Lui, noi ajungem mai slăviți. Dumnezeu nu vrea să-I mulțumim pentru că are nevoie de lauda noastră, ci pentru ca să avem noi câştig, pentru ca noi să ajungem vrednici de şi mai mare ajutor.

– Dar dacă nu putem să-I mulțumim după vrednicie?

– Cum am putea-o face, când firea noastră e atât de slabă? Dar pentru ce vorbesc eu de firea omenească? Nici chiar puterile cele netrupeşti şi nevăzute, începătoriile şi stăpâniile, heruvimii şi serafimii nu vor putea, mulțumindu-I, să-I înalțe doxologie după vrednicie. Totuşi este drept să-I aducem lui Dumnezeu mulțumiri după putere, să slăvim necontenit pe

Stăpânul nostru şi prin cuvinte de laudă şi prin viaţă curată". (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, V-VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 330-331)

„Aşa e Dumnezeu! Când vede că suntem recunoscători pentru binefacerile primite, ne dă daruri şi mai bogate. Să ne silim, dar, şi noi să mulţumim după puterile Stăpânului pentru bunătăţile date până acum, ca să fim vrednici de altele şi mai mari! Să nu uităm niciodată binefacerile făcute nouă de Dumnezeu, ci să le avem necontenit în minte, ca mânaţi de amintirea lor să-I mulţumim pururi, chiar dacă sunt atât de multe încât mintea noastră nici nu poate socoti darurile făcute de Dumnezeu nouă. Da, cine ar putea socoti binefacerile făcute nouă până acum, pe cele pe care ni le-a făgăduit şi pe cele pe care le primim în fiecare zi?" (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 332)

„Dacă am voi să ne gândim la aceste binefaceri, dacă am mulţumi pentru ele lui Dumnezeu după puterea noastră, am putea atrage asupra noastră şi mai mult bunăvoinţa Lui şi am putea face şi mai multe fapte de virtute" (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 334)

„Când Dumnezeu este binecuvântat de oameni şi I se aduc mulţumiri, atunci Dumnezeu revarsă mai din belşug binecuvântarea Sa peste cei de care e binecuvântat." (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 376)

„Nimic nu-i atât de plăcut lui Dumnezeu ca sufletul plin de recunoştinţă, ca sufletul care-I mulţumeşte Lui pentru toate. Dumnezeu ne face nouă tuturora mii şi mii de binefaceri, cu voia şi fără voia noastră cu ştiinţa şi fără ştiinţa noastră, şi El nu cere nimic altceva de la noi decât să-I mulţumim pentru ceea ce ne face, ca şi pentru aceasta să ne dea în schimb mare răsplată". (*Omilii la Facere,* omilia LII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 188)

„Ar fi nechibzuit ca să ne bucurăm în fiecare zi de binefacerile Lui, dar să nu-I mulţumim nici cu cuvântul, mai ales când şi această mulţumire ne este tot nouă de folos. Nu Dumnezeu are nevoie de cele ale noastre, ci noi avem nevoie de toate cele ale Lui. Mulţumirea ce I-o dăm nu-I adaugă nimic; dar pe noi ne apropie mult de Dumnezeu. Dacă aducându-ne aminte de binefacerile primite de la oameni ni se aprinde şi mai mult dragostea de ei, cu mult mai mult dacă ne aducem aminte necontenit de binefacerile săvârşite de Dumnezeu asupra noastră suntem mai râvnitori în împlinirea poruncilor Lui. De aceea şi Pavel spunea: *Fiţi mulţumitori!* (Col., 3, 15). Cea mai bună pază a binefacerii este aducerea aminte de binefacere şi necontenita mulţumire pentru binefacere". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 324)

„Să-I mulţumim, deci, necontenit! Mulţumirea noastră să facă începutul cuvintelor şi faptelor noastre! Să-I mulţumim nu numai pentru binefacerile făcute nouă, ci şi pentru binefacerile făcute de Dumnezeu altora. Făcând aşa, vom putea stârpi invidia, vom întări dragostea şi o vom face mai curată. Nici nu poţi invidia pe aceia pentru care mulţumeşti Stăpânului. Din pricina aceasta, când jertfa cea înfricoşătoare stă înainte, preotul ne porunceşte şi mulţumim pentru întreaga lume, pentru cei ce au trăit înainte de noi, pentru cei din viaţă, pentru cele ce au fost mai înainte şi pentru cele ce vor fi după acestea. Mulţumirea aceasta ne dezlipeşte de pământ, ne mută în cer şi ne face din oameni îngeri. Şi îngerii, stând în cor, mulţumesc lui Dumnezeu pentru bunătăţile date nouă, spunând: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace şi între oameni bunăvoire* (Luca 2, 14)". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 324-325)

„Să mulţumim necontenit lui Dumnezeu şi pentru binefacerile date nouă şi pentru cele date semenilor noştri, şi pentru cele mici şi pentru cele mari. Chiar dacă este mic darul, ajunge mare, pentru că-i dat de Dumnezeu; dar, mai bine spus, nici un dar al lui Dumnezeu nu este

mic, nu numai pentru că e dat de Dumnezeu, dar şi pentru că e aşa prin însăşi natura lui" (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 325)

„Dar pentru că de obicei omul nu mulţumeşte pentru binefacerile primite, de aceea însuşi Dumnezeu Se îngrijeşte de noi şi ne dă prilejuri să-I mulţumim. Şi ceea ce a făcut cu iudeii, amintindu-le de binefacerile date lor cu ajutorul locurilor, timpurilor şi sărbătorilor, o face şi acum; prin felul în care se desfăşoară jertfa cea fără de sânge, ne aduce necontenit aminte de binefacerile revărsate de Dumnezeu asupra noastră. Nimeni nu s-a străduit atâta să ne facă vrednici, cu vază şi recunoscători în toate, ca Dumnezeu, Creatorul nostru. De aceea, de multe ori, ne face bine chiar fără voia noastră; iar cele mai multe binefaceri ale Lui nici nu le ştim". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 325)

„Ce lucru mare ne cere Dumnezeu? Ne porunceşte să-I mulţumim pentru marea Sa purtare de grijă. Să ascultăm, dar, şi să-I mulţumim pururea. Că pe iudei nu i-a pierdut altceva decât aceea că n-au mulţumit lui Dumnezeu pentru binefacerile primite; aceasta, şi nu altceva, a adus peste ei acele multe şi repetate nenorociri; dar, mai bine spus, chiar înainte de a veni peste ei nenorocirile, aceasta le-a stricat sufletul şi i-a pierdut. *Nădejdea celui nemulţumitor,* spune Scriptura, *este ca gheaţa de iarnă* (Înţ. Sol., 16, 29). După cum gerul iernii amorţeşte şi omoară trupurile, tot aşa şi nemulţumirea pentru binefacerile primite amorţeşte şi omoară sufletele. Aceasta vine din mândrie şi din socotinţa că suntem cineva. Omul smerit însă mulţumeşte lui Dumnezeu nu numai pentru binefacerile primite, ci chiar şi pentru aparentele necazuri şi nenorociri venite asupra lui; şi orice suferinţe ar avea nu socoteşte că le suferă pe nedrept". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 326)

„*Mulţumesc Dumnezeului meu pururea pentru voi, pentru harul lui Dumnezeu ce s-a dat vouă întru Hristos Iisus, că întru toate v-aţi îmbogăţit întru Dânsul* (I Cor., 1, 4-5).

Ceea ce face cu alţii, când îi sfătuieşte zicând: *Întru toate prin rugăciune cu mulţumită cererilor voastre să se cunoască la Dumnezeu* (Flp. 4, 6), tot aceea a făcut şi cu sine, învăţându-ne ca de aici să începem vorba pururea, şi înainte de toate să mulţămim lui Dumnezeu. Nimic nu este atât de plăcut lui Dumnezeu, precât a ne arăta mulţămitori către dânsul, şi pentru noi înşine, şi pentru alţii. Pentru aceea apostolul în toate Epistolele sale o trece pe aceasta înaintea tuturor, şi dacă în celelalte Epistole a făcut aşa, apoi aici cu atât mai mult era nevoie să o facă. Cel ce mulţămeşte lui Dumnezeu, îi mulţămeşte şi pentru cele ce pătimeşte, şi îi mulţămeşte şi pentru har; iar harul nu este nici datorie, nici plată şi nici răsplată. Dacă aceasta era nevoie să o spună peste tot locul, cu atât mai mult era nevoie a o spune corintenilor, care se uitau cu gura căscată la cei ce tăiau şi dezbinau Biserica.

Dumnezeului meu. Din preaplinul stării sale sufleteşti, el răpeşte şi-şi însuşeşte ceea ce este de obşte, obicei pe care îl aveau şi prorocii, pururea zicând: *Dumnezeul meu, Dumnezeul meu* – cu care prilej îi îndeamnă şi pe dânşii ca să facă aşa. Cel ce grăieşte aşa, se desparte de cele toate omeneşti şi păşeşte către Acela pe care-l cheamă cu multă însufleţire. Aceasta o poate zice cu adevărat numai cel ce se ridică pururea de la cele pământeşti spre cele cereşti, spre Dumnezeu, pe carele mai mult decât toate îl voieşte, căruia îi mulţămeşte necontenit nu numai pentru harul dat lui, ci chiar şi pentru cel mai mic bine ce a avut după aceasta şi pentru care îi înalţă tot aceeaşi laudă şi mulţămire. Pentru aceea şi apostolul n-a zis simplu: *Mulţumesc lui Dumnezeu,* ci a mai adaos: *pururea pentru voi,* învăţându-ne a cunoaşte pururea harul lui Dumnezeu şi nimănui altuia a mulţămi, fără numai lui Dumnezeu.

Pentru harul lui Dumnezeu. Ai văzut cum el îi îndreptează peste tot locul? Unde este Harul, acolo nu sunt fapte, iar unde sunt fapte, acolo nu este har. *Deci dacă este harul, zice, pentru ce cugetaţi lucruri mari? Pentru ce sunteţi îngâmfaţi? Ce s-a dat vouă,* zice, *şi prin cine s-a dat? Poate prin mine, sau printr-un alt apostol? Nicidecum, zice; ci prin Hristos*

Iisus, căci, *întru Hristos Iisus* aceea înseamnă. Priveşte cum în multe locuri acel *întru* este pus în loc de *prin*. Aşadar *întru* nu este de mai mică însemnătate decât *prin*.

Că întru toate v-aţi îmbogăţit întru Dânsul. Iarăşi, prin cine v-aţi îmbogăţit? *Întru Dânsul*, zice, adică *printr-Însul*. Şi nu zice simplu *v-aţi îmbogăţit*, ci şi *întru toate*. Deci când este şi bogăţie, şi a lui Dumnezeu bogăţie, şi întru toate, şi prin Unul-Născut al său Fiu, apoi cugetă singur ce negrăită comoară." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia II, pp. 14-15)

„... el, Apostolul Pavel, nu voieşte ca rugăciunile noastre să fie numai de cerere, ci şi de mulţumire pentru toate câte avem şi primim. Căci cum va cere cineva cele viitoare dacă nu ştie a da mulţumire pentru cele deja căpătate?

Ci întru toate, prin închinăciune şi prin rugă cu mulţumire (Flp., 4, 6), spune el. De aceea noi trebuie să mulţumim pentru toate, chiar şi pentru cele ce par a fi batjocoritoare, fiindcă aceasta înseamnă cu adevărat a mulţumi. A mulţumi pentru lucrurile plăcute pe care le-ai primit este un lucru firesc; însă a-i mulţumi pentru scârbele şi durerile pe care le întâmpini în calea vieţii, aceasta este fapta unui suflet recunoscător şi foarte devotat lui Dumnezeu, în timp ce pe celelalte nu le cunoaşte. Deci astfel de rugăciuni trebuie să-I aducem şi noi, pentru a fi cunoscute şi primite de El. Căci El de toate are grijă pentru sufletul nostru, chiar dacă noi nu ştim. Şi chiar aceasta este dovada cea mai mare că sunt spre folosul nostru: că noi nu ştim." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XV-a, p. 254)

„Aceasta să fie treaba voastră, zice, ca întru rugăciuni să mulţumiţi lui Dumnezeu şi pentru cele văzute, şi pentru cele nevăzute, şi pentru cele ce am făcut bine, fie de voie, fie de nevoie, şi pentru Împărăţia cerurilor şi pentru gheenă şi pentru necazuri şi pentru linіştea ce o avem. Căci acesta este obiceiul sfinţilor, a se ruga şi a mulţumi pentru binefacerile comune. Eu cunosc un bărbat sfânt care se ruga în aşa fel. Nimic nu zicea, decât acestea:

Mulţumesc Ţie Doamne pentru binefacerile pe care din ziua întâi şi până astăzi le-ai făcut cu noi nevrednicii. Îţi mulţumim pentru cele pe care le ştim şi pentru cele pe care nu le ştim, pentru cele arătate şi pentru cele nearătate, pentru cele cu fapta şi cu cuvantul, pentru cele de voie şi cele fără de voie şi pentru toate cele făcute cu noi nevrednicii. Îţi mulţumim pentru necazuri şi pentru linişte, pentru gheenă şi pentru pedeapsa de acolo, pentru Împărăţia cerurilor. Te rugăm, păzeşte sufletul nostru ca să fie sfânt, având cugetul curat şi vrednic de dragostea Ta. Tu Care ne-ai iubit pe noi până într-atât, încât ai dat şi pe Fiul Tău cel Unul Născut pentru noi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 119)

„... cu atât mai mult (trebuie să mulţumim lui Dumnezeu – n.n.) pentru cele întâmplate nouă în ascuns, fie de voie, fie de nevoie, precum şi pentru cele ce ni se par a fi supărătoare, fiindcă Dumnezeu toate le lucrează spre binele nostru." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 69)

„Nu numai dacă dobândim cele ce cerem de la Dumnezeu, ci şi când nu putem dobândi cele ce cerem, tot să-i mulţumim, că de multe ori se întâmplă când nu dobândim, că este mai de folos nedobândirea, pentru aceea nu se cade să ne pară rău că nu ne-a dat, în pripă, Dumnezeu. Că şi mai înainte până a nu cere, oare n-ar putea Dumnezeu să ne dea? Adevărat, poate, dar aşteaptă ca să aibă motiv de la noi, ca rugându-ne Lui cu dreptate, să dobândim dreapta Lui chivernisire. Deci de am dobândi, de n-am dobândi, se cade să mulţumim, că Dumnezeu când nu vrea să ne dea mai mult bine ne face, decât dacă ne-ar fi dat. De vreme ce noi folosul nostru nu-l cunoaştem cum îl cunoaşte El, că Dumnezeu pururea iubeşte şi vrea să-l tragă pe om spre El. Că şi un tată iubitor de fiu, din multe ce-i cere copilul lui, nu-i dă, nu doar că nu vrea să-i dea, ci fiindcă iubeşte rugăciunea de-a pururea a copilului lui." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 151-152)

„Aşa e totdeauna obiceiul lui Dumnezeu: să întreacă şi să depăşească cererile noastre. Datornicul se rugase să-l păsuiască şi-i făgăduise că-i va plăti toată datoria; dar Cel Care cu bunătatea Sa depăşeşte păcatele noastre, milostivindu-se l-a slobozit şi i-a iertat lui toată datoria. Ai văzut ce-a cerut sluga şi cât i-a dăruit Stăpânul?” (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 344)

„– Oare Dumnezeu nu poate să-mi dea înainte de a-I cere?

– Poate, dar aşteaptă ca noi să-I dăm prilej, ca pe bună dreptate să fim vrednici de purtarea Sa de grijă. Să stăruim, deci, în rugăciune, fie de dobândim ce cerem, fie de nu dobândim. Să-I mulţumim lui Dumnezeu nu numai când dobândim cererile, ci şi când nu le dobândim. A nu dobândi ce cerem, când Dumnezeu o vrea, nu-i mai puţin decât a dobândi. Nu ştim noi atât ce ne este de folos, cât ştie Dumnezeu. Deci se cuvine să-I mulţumim fie de dobândim ce cerem, fie de nu dobândim. Şi pentru ce te minunezi dacă noi nu ştim ce ne este de folos? Pavel, omul acela atât de mare şi de înzestrat, care a fost învrednicit cu acele taine nespuse, nu ştia şi cerea ceea ce nu-i era de folos. Se vedea înconjurat de necazuri şi de încercări nenumărate şi se ruga să scape de ele; şi s-a rugat nu o dată, nici de două ori, ci de nenumărate ori: *De trei ori L-am rugat pe Domnul* (II Cor., 12, 8), spune el. Cuvântul *de trei ori* înseamnă că L-a rugat pe Dumnezeu de mai multe ori, dar n-a dobândit ceea ce cerea. Să vedem, însă, cum s-a purtat Pavel! S-a supărat oare? S-a trândăvit oare? I-a amorţit sufletul oare? Nu!

– Dar ce i-a spus Dumnezeu?

– Dumnezeu i-a spus: *De ajuns îţi este harul Meu, că puterea Mea în slăbiciune se desăvârşeşte* (II Cor., 12, 9). Nu numai că Dumnezeu nu l-a slobozit de necazurile ce-l apăsau, dar l-a lăsat să le îndure mai departe.

– Bine! Dar de unde ştim că Pavel nu s-a supărat?

– Ascultă ce spune Pavel după ce a aflat cele hotărâte de Dumnezeu: *Deci cu mare plăcere mă voi lăuda cu slăbiciunile mele* (II Cor., 12, 9). *Nu numai că nu caut,* spune Pavel, *să scap de necazuri, dar cu şi mai multă bucurie mă voi lăuda cu ele!*

Ai văzut ce suflet înţelept? Ai văzut ce dor de Dumnezeu? Ascultă ce spune Pavel! *Nu ştim cum trebuie să ne rugăm* (Rom., 8, 26). *Nu-i cu putinţă, spune el, ca noi, care suntem oameni, să le ştim bine pe toate!* Se cuvine, deci, să lăsăm aceasta pe seama Creatorului firii noastre şi să primim cu bucurie şi cu multă plăcere pe acelea pe care le vrea El; să nu ne uităm la înfăţişarea celor ce ni se întâmplă, ci la cele hotărâte de Stăpânul. Dumnezeu, ştiind mai bine decât noi ce ne este de folos, ştie cum trebuie să lucreze mântuirea noastră”. (*Omilii la Facere,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 390-391)

„Grija noastră să ne fie, deci, una singură: să stăruim necontenit în rugăciune şi să nu ne supărăm dacă Dumnezeu întârzie cu împlinirea cererilor noastre; dimpotrivă, să arătăm şi mai multă răbdare. Dumnezeu nu amână împlinirea cererilor ca să ne refuze, ci o face pentru că vrea să ne înveţe să stăruim în rugăciune, pentru că vrea să ne atragă necontenit la El. La fel face şi un tată, care-şi iubeşte copiii; de multe ori nu împlineşte cererea copilului lui, nu pentru că nu vrea să-i dea, ci pentru că vrea să-l aibă prin asta pe copil necontenit lângă el.

Cunoscând, deci, acestea, niciodată să nu ne descurajăm, nici să încetăm a ne apropia de Dumnezeu pentru a ne ruga. Dacă pe judecătorul cel crud şi fără de milă, care nici de Dumnezeu nu se temea, stăruinţa femeii l-a silit şi l-a făcut să o ajute (Luca, 18, 2-8), apoi cu mult mai mult noi, dacă am voi să facem ce a făcut femeia, vom îndupleca spre ajutorul nostru pe Stăpânul nostru cel blând şi iubitor de oameni, pe Stăpânul nostru cel milostiv, Care aleargă spre mântuirea noastră!” (*Omilii la Facere,* omilia XXX, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 391-392)

„Să nu pregetăm a ne ruga, dacă nu suntem ascultați îndată. Poate că Dumnezeu amână împlinirea rugăciunilor noastre tocmai pentru că vrea să primim plata răbdării şi pentru că ştie timpul când ne va fi de folos împlinirea dorințelor noastre. Nu ne cunoaştem noi folosul nostru aşa de bine cât ni-l cunoaşte Cel Care cunoaşte ascunsurile inimii fiecăruia. De aceea se cuvine să nu cercetăm, să nu iscodim cele făcute de Dumnezeu, ci să-I mulțumim...". (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 168)

„Aşa obişnuieşte Stăpânul universului să facă cu drepții. Le făgăduieşte dar nu le împlineşte îndată făgăduințele, ci îi deprinde mai întâi pe drepți cu răbdarea şi cu ascultarea şi aşa le împlineşte cu prisosință cele făgăduite". (*Omilii la Facere,* omilia LIV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 209)

„...să imităm cu toții pe dreptul Iacov! Noi cei din har să imităm pe cei de dinainte de lege! Să nu cerem de la Stăpân lucruri pământeşti. De altfel nici Dumnezeu nu aşteaptă să-I aducem noi aminte, ci chiar dacă nu-I cerem, ne dăruieşte cele de trebuință. Că Dumnezeu *răsare soarele peste răi şi buni şi plouă peste drepți şi nedrepți* (Matei, 5, 45). Să avem încredere în Cel Ce ne îndeamnă şi ne spune: *Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu şi toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei, 6, 33). Vezi că este gata să ni le dea pe acelea ca adaos? Nu cere, dar, în primul loc pe acestea pe care ai să le iei ca adaos, nici nu strica rânduiala, ci să căutăm pe acelea, aşa cum ne-a poruncit Domnul în rugăciunea domnească, ne-a dat canoane şi hotare până unde se cuvine să mergem cu cererile noastre după cele pământeşti şi ne-a poruncit să rostim acele cuvinte, pline de multă filosofie: *Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi* (Matei, 6, 11), în loc de: Hrana zilnică. Aşa s-a rugat dreptul Iacov, fără să fi auzit aceste cuvinte, şi a spus: *Dacă-mi va da Domnul pâine să mănânc şi haină să mă îmbrac.* Să nu cerem dar, de la Dumnezeu altceva din cele pământeşti decât hrana cea de toate zilele. Este nevrednic să cerem de la un Stăpân aşa de darnic, de la un Stăpân Care are atâta bogăție de putere, acelea care țin atât cât ține viața aceasta, acelea care se schimbă şi se prefac. Aşa sunt toate cele omeneşti, fie bogăția, fie puterea, fie slava omenească! Dimpotrivă, să cerem acelea ce dăinuiesc veşnic, acelea ce rămân, acelea care nu cunosc schimbare. Ştiindu-I bunătatea Stăpânului, nici să nu-I vorbim de cele de aici, ci toată râvna noastră să o prefacem în dor de cele din ceruri. Dacă El *răsare soarele Lui peste răi şi buni şi plouă peste drepți şi nedrepți,* apoi cu atât mai mult nu va trece cu vederea pe cei care se depărtează de răutate şi fug de nedreptate, ci-i va învrednici de marea Lui purtare de grijă şi-i va ajuta în toate.

Cunoscând, dar, pe acestea, iubiților, să nu punem la îndoială făgăduințele lui Dumnezeu, nici să facem fapte potrivnice poruncilor Lui". (*Omilii la Facere,* omilia LIV, V, în col. PSB, vol. 22, p. 211)

„Dacă nu ni se împlinesc rugăciunile, să stăruim să ni se împlinească; dacă ni s-au împlinit, să stăruim tocmai pentru că ni s-au împlinit. Nici Dumnezeu nu vrea să amâne datul, dar prin întârzierea datului meşteşugeşte stăruința în rugăciune. De aceea şi amână împlinirea cererilor, iar adesea chiar îngăduie să vină încercări, ca să alergăm mereu la El; şi, alergând, să stăruim în rugăciune". (*Omilii la Matei,* omilia X, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 129)

„*Căutați împărăția cerurilor şi toate acestea se vor adăuga vouă.*

N-a spus: *se vor da vouă,* ci: *se vor adăuga vouă* ca să afli că darurile date de Dumnezeu pe lumea aceasta sunt o nimica în comparație cu măreția celor viitoare. De aceea ne şi porunceşte să nu le cerem pe acestea când ne rugăm, ci pe celelalte, fiind încredințați că ni se vor adăuga şi acestea la celelalte. Caută, dar, pe cele viitoare şi vei primi şi pe cele de acum! Nu căuta pe cele văzute, şi le vei dobândi negreşit! Este nevrednic de tine să te apropii de Stăpân cu nişte cereri ca acestea! Te faci de râs pe tine însuți de-ți cheltuieşti toata râvna cu

dorul de cele trecătoare, când eşti dator ca toată râvna şi grija ta să-ţi fie pentru bunătăţile cele nespuse.

- *Cum?* m-ar întreba cineva. *Nu ne-a poruncit Hristos să cerem pâine?*

- Da! Dar *pâinea cea de toate zilele.* Şi a mai adăugat: *Dă-ne-o nouă astăzi* (Matei 6, 11). Tot aşa facem şi acum. Că n-a spus *Nu vă îngrijiţi*, ci:

Nu vă îngrijiţi de ziua de mâine (Matei 6, 34).

Prin această poruncă ne-a dat în acelaşi timp şi libertatea şi ne-a alipit şi sufletul de cele mai de neapărată trebuinţă. Tot acum ne porunceşte să-I cerem lui Dumnezeu şi cele de neapărată trebuinţă, nu pentru că Dumnezeu are nevoie să I le amintim, ci ca să cunoaştem că orice faptă bună ce săvârşim, o săvârşim cu ajutorul Lui şi ca să ne obişnuim să I le cerem necontenit.

Ai văzut că şi prin aceste cuvinte Domnul ne-a încredinţat că vom primi negreşit şi bunătăţile din lumea aceasta? Cel ce dă cele mai mari, cu atât mai mult va da cele mai mici". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 285)

„Şi totuşi Dumnezeu vrea să fie rugat de noi; ba încă îţi mai şi mulţumeşte când Îl rogi. El e singurul datornic care-şi mulţumeşte când Îi ceri şi-ţi dă ceea ce nu I-ai împrumutat. Dacă te vede cerând cu stăruinţă, îţi dă şi ce n-a luat de la tine; dar dacă te vede trândav, amână şi El, nu pentru că nu vrea să dea, ci pentru că-I place să fie rugat de noi". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 288)

„Să nu spui: *Sunt nevrednic! Nu mă rog!* Şi cananeanca era nevrednică! Să nu spui: *Am multe păcate! Nu pot Să-L rog că e mâniat pe mine!* Dumnezeu nu se uită la nevrednicia ta, ci la sufletul tău. Dacă văduva a înduplecat pe judecătorul care de Dumnezeu nu se temea şi de oameni nu se ruşina, cu mult mai mult rugăciunea ta continuă va îndupleca pe bunul Dumnezeu. Să te apropii de El chiar dacă nu-I eşti prieten, iar dacă-i ceri cele ce n-ai dreptul, chiar dacă ai risipit toată averea părintească şi de multă vreme nu te-ai mai arătat în faţa Lui (Luca 15, 11-32), chiar dacă eşti fără de cinste, chiar dacă eşti în urma tuturor, chiar dacă e mâniat şi supărat pe tine! Arată-I că vrei să I te rogi şi să te reîntorci la El; vei primi totul şi vei stinge îndată şi mânia şi osânda.

- Dar iată, mă rog şi n-am nici un câştig.

- Da, pentru că nu te rogi cum se rugau aceia, aşa cum se ruga cananeanca de pildă (Matei 15, 22-28), ca prietenul care s-a dus la prietenul său la miezul nopţii (Luca 11, 5-8), ca văduva care supăra necurmat pe judecător, (Luca 18, 2-8) ca fiul care a risipit toată averea tatălui său (Luca 15, 11-32). Dacă te-ai ruga ca ei, ai căpăta îndată.

- Este Tată!

- Chiar dacă S-a mâniat?

- Îşi iubeşte copilul! Un singur lucru caută Dumnezeu: nu să te pedepsească pentru insulte, ci să te vadă că te pocăieşti, că te rogi!". (*Omilii la Matei,* omilia XXII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 289-290)

„Să ne apropiem de Dumnezeu cu timp şi fără timp; dar, mai bine spus, niciodată nu te apropii fără timp; fără timp este când nu te apropii de El mereu. Totdeauna este cu timp să ceri de la Cel Ce doreşte să-ţi dea. După cum niciodată nu-i fără timp să respiri, tot aşa nu-i fără timp să ceri de la Dumnezeu; să nu ceri este fără timp. Şi după cum avem totdeauna trebuinţă de respiraţie, tot aşa avem totdeauna trebuinţă de ajutorul Lui. Dacă vrem, îl atragem cu uşurinţă lângă noi. Profetul, vrând să ne arate că Dumnezeu este totdeauna gata să ne facă bine, spune: *Gata ca zorile îl vom găsi* (Osea 6, 3). Ori de câte ori ne apropiem de El, Îl vedem că aşteaptă cererile noastre. Iar dacă nu scoatem nimic din izvorul cel pururea curgător al binefacerilor Sale, a noastră e întreaga vina. Învinuirea aceasta o aducea şi iudeilor, spunându-le: *Iar mila Mea ca norul cel de dimineaţă şi ca roua din zori se trece* (Osea 6, 4).

Cu alte cuvinte Dumnezeu spune aşa: *V-am dat toate bunătăţile Mele! Dar voi, prin marea voastră răutate, aţi pus stavilă nespusei Mele dărnicii, aşa precum căldura soarelui risipeşte şi norul cel de dimineaţă şi roua cea din zori.* Şi acesta-i iarăşi un semn al purtării Sale de grijă. Când vede că suntem nevrednici de binefacerile Lui, nu ne mai face bine, ca să nu ajungem trândavi. Dacă, însă, ne schimbăm puţin, atât cât să recunoaştem că am păcătuit, îşi revarsă peste noi binefacerile Sale cu mai multă bogăţie decât izvoarele apele lor şi ne scaldă cu darurile Sale cu mai multă dărnicie decât scaldă marea ţărmurile sale. Cu cât primim mai mult cu atât se bucură mai mult. Aceasta îl face să dea şi mai mult. Că Dumnezeu socoteşte mântuirea noastră propria Sa bogăţie şi o dă din belşug celor ce o cer. Acest lucru l-a arătat Pavel prin cuvintele: *Îmbogăţeşte pe toţi cei ce-L cheamă* (Rom., 10, 12). Se mânie atunci când nu-I cerem; ne întoarce spatele atunci când nu-l rugăm. Pentru asta a sărăcit, ca să îmbogăţească (II Cor., 8, 9); pentru asta a suferit patimile, ca să ne îndemne să-I cerem.

Să nu ne pierdem, dar, nădejdea, ci, pentru că avem atâtea prilejuri şi atât de bune nădejdi, chiar dacă am păcătui în fiecare zi, să ne apropiem de el, rugându-L, implorându-L, cerându-I iertare de păcate. Aşa vom pune capăt păcatelor, vom pune pe fugă pe diavol, vom atrage asupra noastră iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi vom dobândi bunătăţile ce vor să fie". (*Omilii la Matei,* omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 290)

„Oamenilor le pari plicticos şi supărător dacă le ceri necontenit; pe Dumnezeu îl superi mai mult când nu-I ceri necontenit. Dacă stărui în cererea ta, se poate să nu primeşti îndată, dar negreşit primeşti. De aceea a închis uşa, ca să te facă să baţi; de aceea nu-ţi face îndată pe voie, ca să ceri. Nu înceta, deci, de a cere şi vei primi negreşit!". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 298)

„*Care este omul acela dintre voi, de la care de va cere fiul său pâine, îi va da piatră?* Deci dacă nu primeşti, nu primeşti pentru că ai cerut piatră. Chiar dacă eşti fiu, nu-i de ajuns atâta ca să primeşti, ci tocmai faptul că eşti fiu te împiedică să primeşti. Nu cere, deci, nimic lumesc, ci pe cele duhovniceşti şi negreşit vei primi! Ca şi Solomon, pentru că a cerut ce trebuia să ceară, iată că a primit îndată! (II Regi 3, 5-14). Două lucruri trebuie să îndeplinească cel ce se roagă: unul, să ceară cu stăruinţă; altul, să ceară ce trebuie. *Pentru că şi voi,* ne spune Domnul, *deşi sunteţi părinţi, aşteptaţi ca fiii voştri să vă ceară; de vă cer ceva nefolositor, nu le daţi; după cum dacă vă cer ceva folositor, le faceţi voia şi le daţi.*

Gândindu-te şi tu la acestea, nu te depărta până nu primeşti; nu pleca, până nu găseşti; nu-ţi potoli râvna, până nu se deschide uşa! Dacă te apropii de Dumnezeu cu acest gând şi spui: *N-am să plec până nu iau*, vei lua negreşit, dacă ceri acele lucruri pe care se cade să le dea şi Cel rugat şi care îţi sunt de folos şi ţie, celui ce ceri.

- Ce să cer?

- Cere cele duhovniceşti! Iartă pe cei ce ţi-au greşit şi aşa vino să ceri iertare! Înalţă mâini sfinte, fără mânie şi fără şovăire (I Tim., 2, 8).

Dacă cerem astfel, vom primi. (...)

- Ce să fac dacă cer cele duhovniceşti şi nu le capăt?

- Negreşit, pentru că sau n-ai bătut cu stăruinţă sau ai fost nevrednic să primeşti sau ai plecat îndată". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 299)

„Niciodată să nu-ţi treacă prin minte să ceri bogăţie de la Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 315)

„Dumnezeu stă totdeauna şi aşteaptă, doar - doar îl va chema una din slugile Sale; şi niciodată nu-Şi întoarce urechea dacă îl cheamă cum trebuie. De aceea ne spune: *încă grăind tu, nu aştept să termini şi îndată te ascult*". (*Omilii la Matei,* omilia LII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 630)

„- Pentru ce atunci nu dobândesc tot ce cer?

- Pentru că multe sunt pricinile care fac să nu dobândească ce cer; sau cer de multe ori cele ce nu le sunt de folos. Şi pentru ce te minunezi că se întâmplă aceasta unora, când şi Pavel a păţit la fel când a auzit: *Destul îţi este harul Meu! Că puterea Mea în slăbiciune se desăvârşeşte* (II Cor., 12, 9); sau sunt nevrednici cei ce cer şi nu aduc lui Dumnezeu şi din partea lor ceea ce sunt datori să aducă; pentru că Hristos vrea ca aceia care cer să fie ca apostolii; de aceea a şi spus: *dintre voi,* adică virtuoşi, cu o viaţă îngerească; sau se roagă împotriva duşmanilor lor, cerând lui Dumnezeu să-i răzbune şi să-i pedepsească pe duşmani; iar aceasta nu-i îngăduit, că spune Domnul: *rugaţi-vă pentru duşmanii voştri* (Matei 5, 44); sau cer milă de la Dumnezeu, deşi păcătuiesc şi nu se pocăiesc; şi e cu neputinţă ca aceştia să primească, nu numai dacă se roagă ei, dar chiar dacă s-ar ruga pentru ei alţii care au mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu; de pildă s-a rugat şi Ieremia pentru Iudei, dar a auzit: *Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta* (Ier., 11, 14). Dacă ai toate acestea, adică dacă ceri cele de folos, dacă aduci lui Dumnezeu şi tu din partea ta ceea ce eşti dator să aduci, dacă ai o viaţă apostolică, dacă ai dragoste de aproapele şi trăieşti cu el în bună înţelegere, roagă-te şi vei dobândi ce ceri, că iubitor de oameni e Stăpânul". (*Omilii la Matei,* omilia LX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 701)

„Să nu-I cerem nimic pământesc, ci iertare de păcate!" (*Omilii la Matei,* omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 169)

„... să-L rugăm să ne întărească slăbănogitul nostru suflet; şi, lăsând la o parte toate cele trupeşti, să-I vorbim numai de cele duhovniceşti. Iar dacă le vrei neapărat şi pe cele trupeşti, îngrijeşte-te de ele după cele duhovniceşti." (*Omilii la Matei,* omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 170)

„De aceea îţi poruncesc să nu le ceri (pe cele pământeşti – n.n.), cum spune Domnul, nu pentru ca să nu le primeşti, ci ca să le primeşti din belşug, să le primeşti într-un chip cuvenit ţie, să le primeşti însoţite de un câştig potrivit ţie. Îţi poruncesc să nu ceri hrană, băutură şi îmbrăcăminte, pentru ca nu cumva îngrijindu-te de ele şi risipindu-te în atâtea şi atâtea griji să ajungi nevrednic şi de aceste daruri pământeşti şi de darurile cele duhovniceşti, să te chinui în zadar şi să pierzi tocmai ceea ce ceri!" (*Omilii la Matei,* omilia XXII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 285-286)

„Rugând (Pavel – n. n.) de trei ori pe Domnul, nu numai că nu a primit ceea ce a cerut, ci încă din contră neprimind, el a mulţumit cu totul pentru acest refuz de a fi ascultat, căci în toate întreprinderile sale el avea înaintea ochilor numai pe Dumnezeu. Aici, însă, a primit ceea ce a cerut nu chiar atunci, ci mai târziu, şi totuşi nu s-a neliniştit. Acestea le zic ca noi să nu ne tulburăm dacă nu suntem ascultaţi în rugăciunile noastre, sau suntem ascultaţi mai târziu. Fiindcă nu suntem noi mai buni decât Pavel, care în ambele împrejurări îşi mărturisea recunoştinţa. Şi cu drept cuvânt. Fiindcă, o dată ce s-a dat pe sine în mâna celui ce guvernează totul, şi cu atâta supunere, ca şi lutul în mâna olarului, el făcea ceea ce-i poruncea Dumnezeu." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 33)

„Dumnezeu pentru aceea ne-a orânduit rugăciunea, ca să nu cerem de la El nimic pământesc, nimic omenesc." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 72)

„*Şi cum voi putea crede că mi se va îndeplini cererea?*, zici tu. Dacă tu nu ceri de la El alte lucruri afară de cele cu care eşti gata a te mulţumi; dacă nu vei cere nimic nedemn de Împăratul a toate ; nimic din cele pământeşti ; ci toate cele duhovniceşti; dacă te vei apropia fără mânie; dacă ai mâinile curate şi neîntinate. Mâinile curate şi neîntinate sunt acelea ce fac milostenie. Dacă în felul acesta te apropii, nu mai încape nici o îndoială că ţi se va îndeplini cererea: *Dacă voi, răi fiind, ştiţi să daţi daruri bune fiilor voştri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El* (Matei 7, 11) Prin expresia *cu cât mai*

mult, el înțelege a nu cerceta cineva în amănunt sau a nu avea îndoială." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a VIII-a, p. 87)

„Fă-ți mai întâi datornic pe Dumnezeu, și după aceea cere și tu; împrumută-L, și după aceea cere, ca să iei înapoi împrumutul cu procente. Dumnezeu o voiește aceasta și nu se dă în lături. Dacă tu ceri împreună cu milostenia, vei dobândi; dacă vei cere, zic, astfel, vei primi și procente." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei,* omilia I, pp. 16-17)

„*Rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit întru pomenire înaintea lui Dumnezeu* (Fp., 10, 4). Ai văzut conlegare eminentă? Ai văzut cum rugăciunile sunt unite cu milosteniile? Atunci suntem auziți, când și noi auzim pe săracii ce se apropie." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XI, p. 171)

„Dacă noi chiar și avocaților și judecătorilor pământești numai le povestim afacerile noastre, dar nu le prescriem chipul cum trebuie să ne apere, ci trebuie să lăsăm aceasta lor, apoi cu cât mai vârtos trebuie să facem noi aceasta cu Dumnezeu? Dacă te-ai jeluit lui pentru afacerea ta și i-ai spus suferința ta, nu-i prescrie lui cum trebuie să te ajute, el știe mai bine ce ți-e de folos. Unui doctor nu-i ordonă bolnavii ce doctorii să întrebuințeze el, ci se dedau în cura lui, oricât de neplăcută li s-ar părea ea lor. Tocmai așa și cei ce se află pe corabie, nu prescriu căpitanului cum trebuie să țină cârma și să conducă corabia, ci rămân la locurile lor și se lasă la dibăcia lui, nu numai când vântul este favorabil, ci și în primejdia cea mai mare. Numai lui Dumnezeu, care totuși mai bine știe, ce este bine și folositor pentru noi, numai Lui nu voiesc a se încredința oamenii cei nepricepuți, ci îi prescriu ce trebuie El să le dea." (*Cuvânt la 26 Decembrie, a doua zi de Crăciun,* în vol. *Predici la duminici și sărbători...,* p. 233)

„Nu pregeta a te ruga, nici nu cere cu trândăveală iubirea de oameni a lui Dumnezeu! Dumnezeu nu-ți întoarce spatele de-L rogi cu stăruință, ci-ți iartă păcatele și-ți îndeplinește cererea. De-ți împlinește cererea, când Îl rogi, continuă să-i mulțumești, rugându-te! De nu ți-o împlinește, stăruie, rugându-te, ca să ți se împlinească. Să nu spui: *M-am rugat mult și nu mi-a dat ce I-am cerut!* Și asta, de multe ori, se întâmplă în folosul tău. Dumnezeu știe că ești trândav și nepăsător; știe că dacă ți se împlinește cererea pleci și nu I te mai rogi; te amână, tocmai pentru că știe că ai nevoie să vorbești mai des cu El și să zăbovești la rugăciune. Dacă atunci când ești în atâta nevoie și ai atâta trebuință, te trândăvești și nu stărui în rugăciune, ce ai face dacă n-ai avea nevoie de nimic? Deci și Dumnezeu face asta tot pentru folosul tău: vrea să nu te depărteze de rugăciune. Continuă dar să te rogi și nu te trândăvi! Multe poate săvârși, iubitule, rugăciunea!" (*Omiliile despre pocăință,* omilia a treia, p. 56)

„Să alergăm totdeauna la Dumnezeu, Care vrea și poate să ne scape de necazuri și nenorociri. Când e vorba să rugăm pe oameni, trebuie neapărat să dăm mai întâi ochii cu portarii lor, să rugăm pe favoriții și pe lingușitorii lor, să batem cale lungă, dar când e vorba să rugăm pe Dumnezeu, nimic din toate acestea; pe Dumnezeu Îl rugăm fără mijlocitori, fără bani; el ne ascultă rugămintea fără cheltuieli. E de-ajuns numai să strigăm din inimă și să vărsăm lacrimi, ca să intrăm îndată la Dumnezeu și să-L atragem spre milă. Când rugăm pe un om, de multe ori ne temem ca nu cumva să fie de față un dușman sau unul dintre potrivnicii noștri, să audă cererea noastră și să înfățișeze spusele noastre altfel și să strice dreptatea. Când însă rogi pe Dumnezeu nu poți bănui nimic din acestea." (*Omiliile despre pocăință,* omilia a patra, pp. 72-73)

„Să nu ne rugăm de ochii lumii, nici împotriva dușmanilor noștri și nici să-L învățăm pe Dumnezeu cum să ne ajute. Dacă apărătorilor și avocaților le spunem numai pricina pentru care ne judecăm și lăsăm pe seama lor chipul apărării, să rânduiască ei lucrurile noastre cum vor, apoi cu mult mai mult trebuie să facem asta cu Dumnezeu. I-ai spus Lui pricina ta? I-ai spus ce ai pățit? Nu-i mai spune cum să te ajute! Dumnezeu știe bine folosul tău. Sunt mulți

oameni care pun în rugăciunile lor mii de cereri, spunând: *Doamne, dă-mi sănătate trupului, îndoiește-mi averile, pedepseşte pe duşmanul meu!*, cereri pline de multă nesocotinţă. Trebuie să laşi la o parte toate aceste cereri şi să te rogi lui Dumnezeu aşa cum s-a rugat vameşul: *Dumnezeule, milostiv fi mie, păcătosului!*, şi Dumnezeu ştie cum să te ajute. *Căutaţi*, spune Domnul, *mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi toate acestea se vor adăuga vouă.* Aşadar, iubiţilor, aşa să filosofăm: să ne rugăm cu durere în suflet şi cu smerenie, bătându-ne pieptul ca şi vameşul şi vom dobândi ceea ce cerem; dar dacă ne rugăm plini de mânie şi de furie, Dumnezeu se va scârbi de noi şi ne va urî." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a patra, pp. 73-74)

„În aceasta stă mai cu seamă puterea lui Dumnezeu, că El găseşte ieşire acolo unde noi nu găsim ieşire." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 138)

„Nu se poate, nu se poate să nu li se împlinească rugăciunea celor care cer de la Dumnezeu cuminţenie, dreptate, blândeţe, bunătate! *Cereţi*, spune Domnul, *şi vi se va da; căutaţi, şi veţi afla; bateţi, şi vi se va deschide! Că tot cel ce cere primeşte, cel ce caută găseşte şi celui ce bate i se va deschide* (Matei 7, 7-8)." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 206)

„Nu îndrăzneşti? Dar tocmai de aceea poţi îndrăzni, pentru că ţi-e sufletul încărcat de păcate. Cea mai mare îndrăznire este să socoţi că nu ai îndrăznire, după cum cea mai mare neruşinare este să te socoteşti drept înaintea lui Dumnezeu." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p.236)

„Pentru că mulţi suntem nedesăvârşiţi, aplecaţi mai mult spre cele lumeşti şi încântaţi de gânduri iubitoare de plăceri lumeşti, şi nu ne facem cererile cum trebuie, de aceea Stăpânul cel obştesc ne-a învăţat cum să ne rugăm, zicând: *Când vă rugaţi, nu grăiţi multe ca păgânii, că lor li se pare că în multa lor vorbărie vor fi auziţi* (Matei 6, 7). A numit *vorbărie multă* flecăreala care are multe cuvinte, dar e lipsită de orice folos. Domnul, oprind multa vorbărie ne dă a înţelege că nu trebuie să cerem în rugăciunile noastre cele trecătoare şi pieritoare; să nu cerem frumuseţe trupului, care se veştejeşte devreme, se macină de boală şi se nimiceşte de moarte." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 263)

„Dar numai lui Dumnezeu, Celui ce cunoaşte bine de tot folosul tuturor, nu vor să I se supună cei ce nu judecă bine, ce-I cer cele vătămătoare ca şi cum ar fi folositoare; fac la fel cu un bolnav care l-ar ruga pe doctor să-i dea nu doctoriile care să-l scape de boală, ci pe acelea care hrănesc materia, mama bolii. Dar doctorul nu se va pleca rugăminţii bolnavului; ci, chiar de l-ar vedea lăcrimând şi plângând, urmează mai bine rânduiala meseriei lui decât să se supună lacrimilor bolnavului. Iar noi nu numim neînduplecarea doctorului neomenie, ci iubire de oameni. Că dacă ar asculta de bolnav şi i-ar face pe plac, s-ar purta cu el ca un duşman; împotrivindu-i-se lui şi luptând cu voia lui, se poartă cu el cu milă şi iubire de oameni. Tot aşa şi Doctorul sufletelor noastre nu vrea să dea celor care cer cele ce sunt spre vătămarea lor. Nici părinţii care-şi iubesc copiii nu fac gustul copiilor prea cruzi care cer cuţite sau cărbuni aprinşi; că ştiu bine că i-ar vătăma de le-ar face gustul." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 264-265)

„Rugăciunea este un lucru foarte bun atunci când se face cu gând curat, adică atunci când îi mulţumim lui Dumnezeu nu numai pentru că ne dă, dar şi pentru că nu ne dă ceea ce Îi cerem, pentru că şi binele şi răul sunt spre folosul nostru. Aşadar, chiar şi atunci când nu primim, primim prin faptul că n-am primit ceea ce nu este bine pentru noi. Există cazuri în

care neîmplinirea unei cereri este mai folositoare. Şi atunci, ceea ce socotim că este un eşec e de fapt o izbândă.

De aceea, să nu ne întristăm când Dumnezeu întârzie să ne împlinească rugăciunile. Să nu ne pierdem răbdarea. Oare nu are prea bunul Dumnezeu puterea să ne dea ceea ce cerem, chiar înainte ca noi să formulăm cererea? Fireşte că are putere, dar aşteaptă de la noi un pretext să ne ajute cu dreaptă socotinţă. De aceea, prin rugăciunea noastră, să-I oferim lui Dumnezeu pretext să ne ajute şi să aşteptăm cu credinţă şi nădejde ca El să ne dăruiască bunătatea Sa cu înţelepciune. Ne-a dat ceea ce am cerut? Atunci să-I mulţumim. Nu ne-a dat? Să-I mulţumim şi în acest caz, pentru că noi nu cunoaştem, ca El, ce este bine pentru noi.

Trebuie să mai spunem, că de multe ori, Dumnezeu nu refuză o anumită cerere, ci doar întârzie împlinirea ei. De ce? Pentru că folosindu-Se de lipirea inimii noastre de acea dorinţă, ne trage mai aproape de El. De multe ori, părinţii nu împlinesc dorinţele copiilor lor, dar nu pentru că nu i-ar iubi, ci pentru a-i ţine aproape de ei.

Cu alte cuvinte, rugăciunea noastră este eficientă dacă:
- suntem vrednici să primim ceea ce cerem;
- cererea noastră este potrivită cu voia lui Dumnezeu;
- ne rugăm neîncetat;
- alergăm mereu la Dumnezeu;
- cerem ceea ce este de folos pentru noi.

Nici chiar drepţii care se roagă lui Dumnezeu nu sunt ascultaţi dacă nu trebuie să fie ascultaţi. Cine este mai drept decât Apostolul Pavel? Şi totuşi, pentru că a cerut ceva ce nu îi era de folos, nu a fost ascultat. *De trei ori am rugat pe Domnul*, scrie acesta. Iar răspunsul lui Dumnezeu a fost: *Îţi este de ajuns harul Meu* (2 Cor., 12; 8-9). Oare Moise nu era drept? Ajunge! De acum să nu-Mi mai grăieşti de aceasta!, i-a răspuns lui Domnul (Deut., 3, 26) atunci când îi cerea să intre în Pământul Făgăduinţei.

Dincolo de aceasta, mai există un lucru care face ca rugăciunea noastră să fie zadarnică, şi anume lipsa pocăinţei. Ne rugăm, dar de la păcat nu ne înfrânăm." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 186-187)

„Dar dacă abia ne rugăm, întârzie împlinirea cererii noastre, nu pentru că ne-ar dispreţui, ci pentru că, aşa cum am mai spus, amânându-ne, ne ţine aproape de El.

Aşadar, dacă cererea ţi-a fost împlinită, mulţumeşte-I lui Dumnezeu. Dacă nu ţi-a fost împlinită, nu te îndepărta de El, ca să fii auzit." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 188)

„Nu înceta să te rogi până ce nu primeşti ceea ce doreşti, sau mai degrabă, nici când primeşti răspuns la cererea ta să nu încetezi să te rogi. Înainte să primeşti răspuns, să te rogi, iar după aceea, să mulţumeşti." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 189)

„De ce nu primim de la El ceea ce cerem? Vă mai spun încă o dată: pentru că, de obicei, Îi cerem lucruri vătămătoare pentru noi, crezând că sunt bune şi că ne sunt de folos. Nu ştii, tu, omule, care ţi-e interesul. Dar Cel Care ştie nu îţi ascultă rugăciunea pentru că are mai multă grijă decât tine de mântuirea ta. Părinţii, uneori. nu dau copiilor lor ceea ce ei le cer, nu pentru că nu-i iubesc, ci pentru că-i iubesc foarte mult. Cu atât mai mult la fel va proceda şi Dumnezeu, Care ne iubeşte mult mai mult decât părinţii noştri şi ştie mai bine decât oricine ce este spre binele nostru.

De aceea, atunci când te osteneşti rugându-te, iar Dumnezeu nu te ascultă, să nu te plângi. Pe de altă parte, adu-ţi aminte de câte ori nu ai auzit pe câte un sărac cerându-ţi ajutor, şi nu l-ai băgat în seamă. Tu ai făcut aşa din neînduplecarea inimii tale, pe când Dumnezeu face din iubire de oameni. Tu nu vrei să fii judecat, deşi din pricina neînduplecării inimii nu ai ascultat cererea semenului tău. Atunci de ce-L judeci pe Dumnezeu, Care din iubire de oameni nu te ascultă?" (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 190-191)

„Ori de vom dobândi cele cerute ori de nu, să petrecem în rugăciune şi să mulţumim nu numai când dobândim, ci şi când nu. Că a nu dobândi ceea ce cerem, când nu voieşte Dumnezeu, nu este mai prejos decât a dobândi, fiindcă noi nu ştim aşa de bine cele ce ne folosesc precum ştie El. De aceea ori de dobândim, ori de nu, suntem datori să mulţumim.

Şi ce te miri când îţi spun că noi nu ştim cele ce ne sunt de folos? Pavel cel atât de mare, care s-a învrednicit de darurile cele negrăite, nici el nu ştia, căci cerea cele care nu-i foloseau. Pentru că văzându-se înconjurat de nevoie şi de ispitele cele dese, s-a rugat să se izbăvească de ele, şi nu o dată sau de două ori, ci de multe ori, căci zice: *De trei ori am rugat pe Domnul* (Cor., 12, 8), iar cuvintele *de trei ori* înseamnă de multe ori, dar n-a dobândit cererea. Şi să vedem dar ce a pătimit. Oare s-a scârbit? Oare s-a făcut mai trândav? Nicidecum. Dar ce zice? Zice răspunsul pe care l-a primit: *îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune.* Şi nu numai că nu l-a izbăvit de cele întristăcioase care-l asupreau, ci l-a lăsat să petreacă în ele. Aşa este, dar de unde se arată că nu s-a scârbit? De acolo că Pavel învăţându-se cele ce plac Stăpânului, a zis: *Deci foarte bucuros mă voi lăuda mai ales întru slăbiciunile mele.* Şi nu numai că nu mai cer să mă izbăvesc de ele, ci mai ales cu multă bucurie mă voi lăuda cu ele. Ai văzut suflet mulţumitor? Ai văzut dragoste către Dumnezeu?" (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 179-180)

„Oameni fiind nu este cu putinţă să le ştim pe toate cu de-amănuntul, ci trebuie să le lăsăm la purtarea de grijă a Ziditorului nostru. Şi pe cele pe care le va voi El, să le primim cu bucurie multă, necăutând la cele ce se întâmplă, ci la faptul că ele sunt dorite de Stăpânul, Care ştie cum trebuie să iconomisească mântuirea noastră, ca Cel ce ştie mult mai bine decât noi cele ce ne sunt de folos.

Deci nouă ni se cere un singur lucru, să petrecem totdeauna în rugăciuni, netulburându-ne pentru întârzierea răspunsului, şi să arătăm multă îndelungată răbdare. Căci nu ne împlineşte cererile degrabă, nu lepădându-le pe ele, ci vânează stăruinţa noastră, vrând să ne tragă la El totdeauna. Pentru că şi un părinte iubitor de fii, deşi rugat de multe ori de fiul său nu se pleacă la rugămintea lui, nu pentru că nu vrea să-i dea, ci voieşte să-i vadă stăruinţa lui.

Ştiind toate acestea, niciodată să nu ne deznădăjduim, nici să ne lepădăm a ne apropia de El prin rugăciuni. Căci dacă pe judecătorul cel aspru, care nici de Dumnezeu nu se temea, stăruirea femeii l-a silit şi l-a înduplecat s-o apere şi s-o ajute, cu mult mai mult noi, de vom voi să urmăm acelei femei, vom îndupleca spre apărarea şi ajutorul nostru pe Stăpânul nostru cel blând, iubitor de oameni şi milostiv, Care aleargă spre mântuirea noastră." (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 180-181)

„De ai mintea curată de patimile cele necuvioase, chiar de eşti în târg, în casă, pe drum, sau la judecată, pe mare, sau la case de oaspeţi, în prăvălie, sau ori unde vei fi, vei putea dobândi cererea, chemând pe Dumnezeu." (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 184)

„Cine aduce aminte unui părinte de fiul său şi-l roagă să poarte grijă de el?, sau unui meşteşugar ori artist să nu lase să cadă lucrul său? La oameni vă mulţumiţi ca dovadă a purtării de grijă cu firea şi meşteşugul, dar credeţi că am nevoie de cineva să mă cheme să-mi ajut copiii şi lucrurile mele? A spus însă acestea nu ca oamenii să nu-l mai cheme, ci ca să poată ştii că Dumnezeu face cele ale Sale înainte de a fi chemat, dar vrea să fie chemat fiindcă ştie că de aici vine un mare câştig celor ce-L cheamă." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VI, 20-21, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 278)

„De acest fel sunt rugăciunile bărbaţilor adevăraţi. Mai înainte de a se împlini, ei sunt încredinţaţi că Dumnezeu le acordă cele cerute." (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soţie trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 59)

„Cei ce vor să-i asculte Dumnezeu când se roagă, trebuie întâi să fie vrednici darului aceluia pe care-l cer, iar nu nevrednici. A doua, să se roage după legile lui Dumnezeu. A treia, să se roage pururea şi adesea şi în toată vremea. A patra, să nu ceară vreun lucru putred şi pământesc. A cincea, când cere să nu fie numai pentru folosul lui, ci pentru toţi fraţii ortodocşi creştini; şi dacă se roagă aşa, cu aceste cinci cereri, i se ascultă rugăciunea, iar de cere în alt fel nu i se ascultă, măcar de ar fi şi drept cel ce cere. Că cine a fost altul mai sfânt şi mai drept decât Pavel? Iar că n-a cerut cele de folos, nu l-a ascultat Dumnezeu, pentru aceasta zice singur: *Pentru aceasta de trei ori m-am rugat lui Dumnezeu şi mi-a zis: «Ajunge-ţi darul Meu»*; adică, *ajunge-ţi darul ce ţi-am dat de eşti tare şi rabzi toate supărările, că puterea Mea în neputinţă se desăvârşeşte.* La fel şi Moise, care era mai drept decât proorocii; nici pe el nu l-a ascultat Dumnezeu când se ruga să aducă pe poporul evreilor în Ierusalim, că nu era de folos. La fel nu ascultă Dumnezeu nici pe cel ce stă în păcate şi se roagă să-l asculte. Pentru aceasta îi zicea Dumnezeu proorocului Ieremia: *Nu te ruga pentru poporul evreilor, că nu te voi asculta!* Şi iarăşi nu ne ascultă Dumnezeu când Îl rugăm să facă rău vrăjmaşilor noştri, atunci cu adevărat nu ne ascultă, ci încă Se mânie pe noi că-L rugăm să fie şi El vrăjmaş vrăjmaşilor noştri." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 152)

„Tu singur nu cunoşti ce-ţi este de folos, că de multe ori ceri de la Dumnezeu cele ce-ţi sunt de stricăciunea sufletului tău, iar Dumnezeu care grijeşte mai mult de mântuirea sufletului tău, nu se uită la cererea ta, ci mai înainte până a nu cere tu cunoaşte ce-ţi este de folos." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 153)

„Iar când osteneşti rugându-te şi cerând, nu te ascultă Dumnezeu, adu-ţi aminte şi tu de câte ori n-au auzit pe cel sărac când te ruga să-l ajuţi şi nici pâinile uscate nu i le-ai dat, pentru multă nemilostivirea şi neomenia ta. Iar Dumnezeu pentru iubirea de oameni te ascultă şi pe tine cel nemilostiv dacă te faci milostiv." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 153)

„Dumnezeu nu încetează să ne trateze ca mama cea mai gingaşă şi cea mai avidă de iubirea cu care-şi tratează fiul său. Cel mai adesea El ne atrage la El prin binefaceri fără număr, semne multiple ale gingăşiei Sale. Şi când El pare surd la rugăciunile noastre şi pare că ne ţine departe de inima Sa, El nu are alt scop decât de a face mai stăruitor şi mai rapid elanul inimii noastre spre El. Cu cât mai mult se lasă o mamă rugată, cu atât mai mult savurează insistenţele fiului său; şi Dumnezeu ne face adesea să vărsăm lacrimi, aceasta pentru a ne face să cădem în braţele Sale şi la inima Sa..." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 38)

„Ai fost auzit? Mulţumeşte pentru că ai fost auzit! N-ai fost auzit? Stăruie în rugăciune ca să fii auzit. Dacă Dumnezeu amână uneori datul, apoi n-o face pentru că te urăşte, nici pentru că îi eşti neplăcut, ci pentru că vrea, prin amânatul datului, să te aibă mereu lângă El, aşa cum fac şi părinţii care-şi iubesc copiii: aceştia, ca să îi poată ţine mereu lângă ei pe copiii zburdalnici, nu le dau îndată ce cer. N-ai nevoie de mijlocitori înaintea lui Dumnezeu, n-ai nevoie să mergi cale lungă, şi nici să linguşeşti pe alţii. De-ai fi singur, fără nici un protector, roagă tu singur pe Dumnezeu, şi Dumnezeu îţi va împlini negreşit cererea. De obicei, Dumnezeu nu-Şi pleacă aşa de uşor urechea atunci când se roagă alţii pentru noi, cât atunci când ne rugăm noi pentru noi înşine, chiar de-am fi plini de mii de păcate. Dacă pe oamenii pe care i-am supărat mult îi rugăm şi dimineaţa, şi la amiază, şi seara, reuşim să le stingem ura ce ne-o poartă, datorită acestei necontenite stăruinţe şi întâlniri, apoi, cu mult mai mult vom reuşi aceasta rugând neîncetat pe Dumnezeu.

Eşti nevrednic? Fii vrednic prin stăruinţă! Că şi cel nevrednic poate ajunge vrednic prin stăruinţă, că Dumnezeu ne împlineşte cererile mai degrabă când e rugat de noi, decât când punem pe alţii să-L roage pentru noi, şi că adeseori amână împlinirea cererilor noastre nu pentru că vrea să ne refuze, nici să ne trimită cu mâinile goale, ci ca să ne dea şi mai mari bunătăţi." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie,* 11-12, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 343-344)

„Să nu ne descurajăm, chiar de suntem păcătoşi şi nevrednici de a ni se împlini cererea, ştiind că, prin stăruinţa sufletului nostru, vom putea ajunge vrednici să primim ce cerem; chiar de suntem lipsiţi de sprijinitori şi singuri, ştiind că mare sprijin ne este tocmai apropierea noastră de Dumnezeu, cu multă râvnă a inimii. De zăboveşte Dumnezeu şi ne amână datul, să nu ne pierdem nădejdea, pentru că zăbovirea şi amânarea este semn de purtare de grijă şi iubire de oameni. Dacă suntem convinşi de aceste lucruri, dacă ne apropiem şi noi de Hristos cu sufletul plin de durere şi cald şi cu voinţă trează, aşa cum s-a apropiat şi canaaneanca, de-am fi câini, de-am fi săvârşit orice păcat, vom scăpa de păcatele noastre şi vom dobândi atâta îndrăznire, încât să putem ajuta şi pe alţii." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie,* 13, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 346)

RUGĂCIUNEA (de dimineaţă)

„Spune-mi, cum vei privi soarele dacă nu te-ai închinat Celui ce a trimis ochilor tăi prea dulcea lumină?" (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p.211)

RUGĂCIUNEA (la vremea mesei)

„Când (Domnul Hristos) a înmulţit pâinile (Matei 14), atunci Îşi ridică ochii la cer. Pentru ce? Pentru ca să ne arate, după cum am spus mai sus, dumnezeirea şi omenirea Sa, dar în acelaşi timp să ne şi înveţe să nu ne aşezăm la masă până nu mulţumim Celui Ce ne-a dat hrana". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 569)

„*Iar după ce au cântat laude, au ieşit la Muntele Măslinilor* (Matei 26, 30).

Să audă aceste cuvinte toţi cei care mănâncă aşa cum mănâncă porcii, care izbesc cu picioarele când stau la masă şi se scoală de la masă beţi. Să audă aceştia că trebuie să se scoale de la masă mulţumind şi cântând lui Dumnezeu laude". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 929)

„Când a binecuvântat pâinile, S-a rugat căutând la cer (Cf. Marcu 6, 41) ca să ne înveţe să nu ne apucăm de mâncat până ce mai întâi nu-i mulţumim lui Dumnezeu, Cel ce a făcut roadele". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 155)

„Iubitule, când şezi la masă, adu-ţi aminte că după mâncare trebuie să mulţumeşti lui Dumnezeu, şi pentru aceasta satură-te cu cumpătare, ca să fii în stare a pleca genunchii şi a striga către Dumnezeu. Nu vedeţi cum dobitoacele, care poartă poveri, îndată ce ies de la iesle, unde şi-au luat ospăţul, numaidecât apucă iarăşi drumul şi fac iarăşi slujba lor? Dar tu oare după ospăţ trebuie să fii nedestoinic de lucru? Dar atunci tu ai fi mai dispreţuit decât dobitocul, care poartă sarcinile. Pentru ce? Pentru că trebuie să fim mult mai treji decât acestea, pentru că timpul de după masă este un timp de rugăciune. După cină trebuie să ne întoarcem nu la pat,

ci la rugăciune." (*Cuvânt la Duminica a 22-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, p. 161)

„Şi tu, dar, iubite, când stai la masă, adu-ţi aminte că trebuie să te rogi după ce mănânci. Umpleţi cu măsură stomacul, ca nu cumva, îngreunându-te, să nu-ţi mai poţi pleca genunchii ca să te rogi lui Dumnezeu." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 40)

„... după ce mănânci, mai cu seamă trebuie să fii treaz şi să priveghezi. Timpul de după masă e timp de mulţumire lui Dumnezeu; iar cel care mulţumeşte lui Dumnezeu nu trebuie să se îmbete, ci să fie treaz şi să privegheze. După ce mâncăm, să nu ne îndreptăm spre pat, ci spre rugăciune, ca să nu fim mai fără judecată decât animalele." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 40-41)

„Cum te vei bucura de masă dacă nu te-ai închinat Dătătorului şi Împărţitorului atâtor bunătăţi?" (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 211)

„... să ne rugăm după ce am stat la masă şi la ospăţ. Cel ce se pregăteşte pentru acest lucru, niciodată nu va cădea în beţie sau în vorbirea în doi peri[81], niciodată nu va fi sfâşiat de plăcerea gâtlejului, ci cu aşteptarea rugăciunii îşi pune frâu gândurilor şi gustă din toate cele puse înainte cu cuvenita măsură şi îşi umple şi sufletul şi trupul de multă binecuvântare[82]. Căci masa care începe de la rugăciune şi se sfârşeşte la rugăciune, niciodată nu va fi cu vreo lipsă, ci ne va aduce toate bunătăţile mai bogat decât un izvor. Să nu trecem cu vederea un atât de mare câştig." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 40)

„Cel ce urmează să se întoarcă la rugăciune nu va îndrăzni să grăiască nimic necuvenit nici chiar în vremea mesei. Şi chiar dacă grăieşte îşi dă seama şi se căieşte degrabă. Pentru aceea trebuie ca şi la începutul şi la sfârşitul mesei să mulţumim lui Dumnezeu. Că, după cum am zis, atunci mai ales nu vom cădea cu uşurinţă în beţie, când ne vom statornici în această obişnuinţă. Şi chiar dacă te-ai ridica vreodată de la masă ameţit şi cu chef, nici aşa să nu laşi obiceiul. Ci chiar dacă ne-am îmbătat, chiar dacă ne împleticim şi cădem la pământ, chiar şi aşa să ne rugăm şi să nu dezlegăm obişnuinţa. Căci dacă în prima zi te rogi chiar dacă eşti în halul acesta, a doua zi vei îndrepta necuviinţa din prima zi." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 40)

„Atât înainte, cât şi după masă, avem datoria să îl slăvim pe Dumnezeu şi să Îi mulţumim. Cine are sufletul îndreptat spre mulţumire şi slăvire nici nu va mânca prea mult, nici nu se va îmbăta vreodată. Dacă se va gândi că va urma să se roage, va gusta din toate cu măsură şi, astfel, va avea multă binecuvântare trupească şi sufletească. Aşadar, fiecare masă a noastră trebuie să înceapă şi să se sfârşească cu rugăciune." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 194)

„La fel, suntem datori, când mergem la masă să prânzim, şi întâi (înainte masă – n.n.) şi apoi (după masă – n.n.) să mulţumim lui Dumnezeu şi nu vom cădea niciodată în beţie şi în lăcomie, ci cu măsura aceea ce se cuvine, gustând din toate, se veseleşte şi trupul şi sufletul, că masa ce se începe cu rugăciune şi binecuvântare şi se sfârşeşte tot cu rugăciunea, niciodată nu se va lipsi de tot binele." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 154)

---

[81] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Adică să avem dinainte gândul că după masă trebuie să ne rugăm. (n.s. 16, p. 40)

[82] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Măsura în hrană şi lipsa de pofte aduce bucurie nu doar trupului, ci şi sufletului. Căci există o bucurie firească pusă de Dumnezeu în hrană şi atunci o sesizăm când socotim hrana dar al lui Dumnezeu şi o folosim după scopul dat ei de Făcător. (n.s. 17, p. 40)

RUGĂCIUNEA (de seară)

„Cu ce nădejde vei întâmpina vremea nopţii? Ce vise te aştepţi să ai dacă nu te îngrădeşti cu rugăciuni, ci te laşi fără pază în voia somnului? Vei ajunge uşor batjocura duhurilor celor rele, vei fi uşor biruit de demonii care ne dau târcoale mereu, pândindu-ne ca să răpească iute pe cel pe care-l găsesc fără rugăciune. Dacă însă ne văd întăriţi cu rugăciuni, fug îndată, ca nişte tâlhari şi răufăcători; că văd atârnată deasupra lor sabia ostaşului. Dacă se întâmplă ca cineva să nu-şi fi făcut rugăciunea, acela e luat cu forţa de duhurile rele şi împins la păcate, necazuri şi răutăţi. Temându-ne de toate acestea, să ne îngrădim totdeauna cu rugăciuni şi cu cântări duhovniceşti." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 211-212)

RUGĂCIUNEA (din timpul nopţii)

„...să nu ne desprindem de Dumnezeu; să stăm necontenit ţintuiţi în rugăciune; şi ziua şi noaptea, dar mai cu seamă noaptea, când nu ne turbură nimeni, când gândurile ne sunt potolite, când este multă linişte, când zgomotul e alungat din cameră, când nimeni nu ne poate bate al uşă, când nimeni nu se apropie de casa noastră, când mintea ne e trează şi poate spune cum trebuie totul Doctorului sufletelor noastre. Dacă fericitul David, care era şi împărat şi profet, care era înconjurat de atâtea griji, care purta purpură şi diademă, dacă fericitul David spunea: *La miezul nopţii m-am sculat, ca să Te laud pe Tine pentru judecăţile dreptăţii Tale* (Ps., 118, 62), ce putem face noi, nişte oameni de rând şi fără atâtea griji, când nu facem ce făcea David? David în timpul zilei era hărţuit de multe griji; mulţimea treburilor era mare, turburarea multă, aşa că nu găsea timp potrivit pentru rugăciune; de aceea împăratul, care era prins de atâtea griji, prefăcea în timp de rugăciune timpul de odihnă, timpul pe care alţii îl dau somnului, întinzându-se pe aşternuturi moi şi întorcându-se pe o parte şi pe alta; atunci împăratul, cel prins de atâtea griji, prefăcea noaptea în timp de rugăciune şi sta de vorbă îndeosebi cu Dumnezeu; şi făcând rugăciuni curate şi stăruitoare, dobândea ce voia". (*Omilii la Facere,* omilia XXX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 392)

„Crede-mi mie, nu aşa obişnuieşte focul să cureţe rugina, precum rugăciunea cea de noapte rugina păcatelor noastre". (*Din cuvântul 26 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 72)

„Mai înainte am vorbit către voi; şi acum voi grăi: să ne sculăm noaptea. Şi chiar de nu vei face multe rugăciuni, una fă cu trezvie şi este de ajuns. Nimic mai mult nu cer! De nu în miezul nopţii, măcar la însăşi zorile. Arată că noaptea nu este numai a trupului, ci şi a sufletului". (*Din cuvântul 36 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 73)

„Să ne deprindem totdeauna cu rugăciuni, ziua şi noaptea, dar mai ales noaptea, când nu ne supără nimeni, când gândul ne este în multă alinare, când este linişte multă şi în casă nu este tulburare, nefiind nimeni să facă zgomot care să te abată de la rugăciune, când mintea fiind adunată poate să le aducă şi să le pună pe toate cu de-amănuntul înaintea Doctorului sufletelor. Şi dacă fericitul David, care era împărat şi prooroc, fiind supărat de atâtea necazuri, dar deşi îmbrăcat cu coroana şi cu porfira zicea: *în miezul nopţii m-am sculat ca să Te laud pe Tine, pentru judecăţile dreptăţii Tale* (Ps., 118, 62), ce vom zice noi cei ce trăim o viaţă obişnuită, fără pricini de tulburare şi nu facem nici cele ce făcea el? Şi fiindcă ziua multe îl răspândeau, pricinile, tulburarea şi nu avea vreme cuviincioasă spre rugăciune, vremea odihnei, pe care alţii o petrec toată în somn culcaţi pe aşternuturi moi şi întorcându-se pe o parte şi pe alta, împăratul, asupra căruia zăcea atâta grijă, o făcea vreme de rugăciune, vorbind deosebi cu Dumnezeu şi săvârşea cele ce voia prin rugăciunile cele curate şi întinse către El." (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 181-182)

RUGĂCIUNEA (privegherea)

„Când zic să priveghezi, nu înțeleg ca numai noaptea să te scoli, ci ca și ziua să fii treaz în rugăciunile ce le faci, căci unul ca acesta se numește că priveghează. Se poate ca și noaptea rugându-se cineva să doarmă, sau și ziua nerugându-se să privegheze, când sufletul îi este îndreptat spre Dumnezeu, când se gândește cu Cine stă de vorbă, către Cine îi este îndreptat cuvântul, când își vine în minte și se gândește că îngerii stau înaintea lui Dumnezeu cu frică și cu cutremur." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 320)

„Ați făcut din noapte zi cu priveghcrile cele sfinte!" (*Omilie la Mucenici,* în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 473)

„De priveghezi rugându-te, nu te uita la oboseala privegherii, ci la îndrăznirea ce ți-o dă rugăciunea. Așa fac și ostașii. Nu se uită la răni, ci la răsplăti, nu la junghieri, ci la victorii, nu la morții căzuți, ci la eroii încununați. Așa și căpitanii de corăbii: înainte de valuri văd porturile, înainte de naufragii, neguțătoriile, înainte de greutățile călătoriei pe mare, bunătățile de după călătoria pe mare. Tot așa fă și tu! Gândește ce lucru bun este ca în adâncul nopții, când toți oamenii, fiarele și dobitoacele dorm, când domnește liniștea adâncă, numai tu să fii treaz și să vorbești cu îndrăznire cu Stăpânul obștesc al tuturor! Vrei să spui că somnul e dulce? Da, dar nimic nu-i mai dulce decât rugăciunea! Dacă-I vorbești lui Dumnezeu îndeosebi, vei putea dobândi multe, că nu-i nimeni ca să te tulbure, nimeni care să te răpească de la rugăciune. Și timpul îți stă în ajutor, ca să dobândești ce vrei." (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 531)

„N-ați mai știut că e zi sau noapte, ci ați făcut din amândouă zi! N-ați schimbat văzduhul, ci ați luminat nopțile cu priveghcrile voastre! Nopțile v-au ajuns fără somn și tirania somnului s-a dus. Da, dorul de Hristos biruie scăderile firii. Ați făcut ca trupurile voastre să nu mai fie trupuri omenești, imitând puterile cerești; atâta osteneală pentru trup, dar tihnă pentru suflet." (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 533-534)

„Unii își umpleau paharele, alții se adunau la ospețe satanice, iar alții pregăteau mese bogate. Voi, însă, ați petrecut timpul în priveghere și ați curățit întreg orașul cu călcătura sfintelor voastre picioare, călcând cu pașii voștri țărâna, sfințind văzduhul. Da, s-a sfințit și văzduhul cu cântările voastre de psalmi, după cum ați auzit astăzi pe Dumnezeu spunând lui Moise: *Locul pe care stai pământ sfânt este* (Ieș., 3, 5). Ați sfințit caldarâmul, piața, mi-ați făcut din oraș biserică." (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 535).

„Credeam că după o zi sau două privegherea va istovi trupurile voastre! Văd însă că, cu cât se prelungește privegherea, cu atât va crește și râvna. Cântăreții au ostenit; dar voi sunteți cu puteri de tânăr. Cântăreții au slăbit, dar voi sunteți tari." (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 536)

„Fiindcă așa cum pentru alții e ceva firesc să doarmă, așa e pentru tine să veghezi." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 5c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 158)

RUGĂCIUNEA (folosul rugăciunii)

„Mare armă e rugăciunea, mare întărire, mare comoară, mare liman, loc fără de primejdii; cu o singură condiție, să ne apropiem de Stăpân cu mintea trează, să ne strângem de pretutindeni gândurile! Să ne apropiem de Stăpân în așa chip, ca să nu-i lăsăm dușmanului mântuirii noastre nici o portiță de intrare. Dușmanul mântuirii noastre știe că în timpul

rugăciunii putem vorbi cu Dumnezeu de cele ce țin de mântuirea noastră, că în timpul rugăciunii ne răscumpărăm păcatele, că în timpul rugăciunii arătăm doctorului rănile, că ne tămăduim; de aceea mai cu seamă atunci diavolul ne atacă, face şi unelteşte totul, ca să ne pună piedică să ne trândăvim. Pentru aceasta, vă rog, să fim cu mintea trează!" (*Omilii la Facere,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 389)

„Mare bun e rugăciunea! Dacă te foloseşti mult când vorbeşti cu un om virtuos, câte bunătăți nu vei dobândi când eşti învrednicit să vorbeşti cu Dumnezeu? Că rugăciunea este vorbire cu Dumnezeu. Şi ca să afli, ascultă pe proorocul ce spune: *Dulce să-I fie lui Dumnezeu vorba mea* (Ps., 103, 35), adică vorbirea mea să fie plăcută lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 390)

„Deşi Dumnezeu vine în ajutorul nostru prin îndurările şi mila Sa de noi, totuşi, mult fac şi rugăciunile noastre spre aceasta." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, p. 20)

„Diavolul ştie cât de mare folos aduce rugăciunea. Ştia şi Pavel cum se îngreuiau mulți la rugăciune, şi de aceea şi zice: *Stăruiți la rugăciune*!" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia X, p. 119)

„Nu este atât de strălucitor împăratul îmbrăcat cu purpură, cât este de strălucitor cel ce se roagă, împodobit cu vorbirea cea cu Dumnezeu. După cum, atunci când este toată oastea de față, când sunt de față generalii, căpeteniile şi voievozi mulți şi se apropie cineva, şi stă de vorbă în deosebi cu împăratul, privirile tuturor se îndreaptă spre el, şi prin asta ajunge mai de cinste tot astfel se întâmplă şi cu cel ce se roagă. Gândeşte-te ce mare lucru este ca, atunci când îngeri stau de față, când se găsesc acolo arhangheli, Serafimi, Heruvimi şi toate celelalte puteri, tu, om fiind, să poți să te apropii cu multă îndrăznire şi să vorbeşti cu Împăratul puterilor acelora! Ce cinste poate fi la fel cu aceasta? Nu numai de cinste avem parte de pe urma rugăciunii, ci şi de foarte mare folos, chiar înainte de a primi ceea ce cerem. Căci în clipa în care ai înălțat mâinile la cer şi ai chemat pe Dumnezeu, te-ai îndepărtat îndată de toate grijiile cele omeneşti; te-ai mutat cu mintea în viața ce va să fie şi trăieşti deci cu mintea cele din ceruri; în timpul rugăciunii, dacă te rogi cum trebuie, nu mai ai nici o legătură cu viața de aici. De-ți clocoteşte în suflet mânia, adoarme lesne; de te arde pofta, se stinge; de te mistuie invidia, cu multă uşurință e izgonită". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 123-124)

„După cum când răsare soarele sunt alungate toate fiarele, care se ascund în culcuşurile lor, tot astfel şi când rugăciunea răsare ca un soare din gura şi de pe limba noastră, mintea ni se luminează şi toate patimile păcătoase şi sălbatice sunt alungate şi puse pe fugă şi se ascund în culcuşurile lor; numai dacă ne rugăm cum trebuie, cu suflet deştept şi minte trează. Atunci, de-ar fi diavol lângă tine, fuge; de-ar fi drac, pleacă! Dacă atunci când vorbeşte un stăpân cu o slugă, nimeni dintre slugi, nici din cei cu îndrăznire, nu cutează să se apropie şi să-i tulbure, cu mult mai mult diavolul şi ai lui, alungați fiind şi fără îndrăznire, nu pot să ne tulbure când vorbim cu Dumnezeu cu râvna cuvenită". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 124)

„Rugăciunea păstrează neştirbit bunul nostru trai şi preface îndată necazurile. De-ar veni ispite, îndată le alungă! De-ar veni pagubă de bani şi altceva din cele ce ne amărăsc sufletul, pe toate îndată le pune pe fugă". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 124)

„Nu te îndrepta spre rugăciune ca spre un lucru de mic preț! Rugăciunea ne iartă păcatele. Dumnezeieştile Evanghelii ne dau învățătura asta." (*Omiliile despre pocăință,* omilia a treia, p. 56)

„...îndată ce ridică cineva mâinile sale la cer şi cheamă pe Dumnezeu, deodată retrage inima sa de la toate lucrurile cele pământeşti şi se strămută cu duhul în viața cea viitoare. El

atunci gândeşte numai la cele cereşti şi în timpul rugăciunii nu are nimic în comun cu viaţa cea pământească, dacă însă se roagă bine. Dacă cumva se aţâţă mânia lui, ea uşor se potoleşte prin rugăciune; dacă poftele lui se aprind, focul lor lesne se stinge; de l-ar chinui însă şi pizma, el lesne o va alunga, întâmplându-se ceea ce zice profetul despre răsăritul soarelui. Dar ce zice el? *Pus-ai întuneric şi s-a făcut noapte, când se mişcă toate fiarele pădurii*; puii leilor ţipă după pradă şi cer de la Dumnezeu hrana lor; *când însă răsare soarele, ele fug şi se târăsc în culcuşurile lor* (Ps. 103, 20-22). Deci, precum la ivirea razelor soarelui toate fiarele o iau la fugă şi se ascund în culcuşurile lor, tot aşa, când rugăciunea, ca raza soarelui, iese din gura noastră şi se luminează sufletul nostru, fug toate patimile cele fără de minte şi dobitoceşti, ascunzându-se în cotloanele lor, însă numai dacă ne rugăm cu râvnă şi cu trezvie. De ar veni atunci şi Satana, el va trebui să se îndepărteze. Adică, precum stăpânul când vorbeşte cu o slugă a sa, nu cuteză vreo altă slugă a se apropia şi a-l stingheri, aşa cu atât mai puţin cutează duhurile cele rele a ne stingheri când noi vorbim cu Dumnezeu cu râvnă cuviincioasă.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 91-92)

„Rugăciunea, totodată, uşurează însuşi sufletul cel necăjit. Căci dacă cel necăjit capătă oarecare alinare când el poate povesti altor oameni patimile lui şi a se jelui de nenorocirea lui şi a o descrie, fiindcă prin această grăire el depărtează oarecum patimile, apoi nu oare cu atât mai vârtos vei afla mare mângâiere şi alinare, când vei spune Domnului patimile sufletului tău? Unui om adeseori îi este împovărător cel ce se jeluieşte de suferinţele sale şi voieşte a plânge pe sânul său; se fereşte de el şi îl împinge de la sine; la Dumnezeu însă nu este aşa, El lasă la Sine pe oricine, ba încă îl atrage; şi cu cât mai îndelungat îi vei povesti suferinţele tale, cu atât mai mult te iubeşte şi se pleacă la rugăciunea ta. Aceasta ne-o spune însuşi Hristos, când zice: *Veniţi la mine toţi cei osteniţi şi însărcinaţi, şi eu vă voi odihni* (Mt. 11, 28). Aşadar, El ne cheamă la Sine, pentru aceea nu ne lasă neascultaţi; ne atrage la Sine, nu ne respinge; şi de am avea asupră-ne întunerice de păcate, cu atât mai grabnic să alergăm la Dânsul, căci El a venit nu ca să-i cheme pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 95-96)

„Numai noi înşine să ne predăm Lui, numai noi să alergăm la Dânsul şi să nu ne mai lăsăm de El şi ne vom încredinţa cât de adevărat este graiul: că nimica în lume nu ne poate în adevăr tulbura, când noi ne rugăm cu râvnă şi cu sinceritate. Întâmplă-se orice, totul se va depărta uşor prin rugăciune.

Şi ce este de mirat că rugăciunea poate depărta necazurile omeneşti, când ea aşa de uşor stârpeşte şi dezrădăcinează păcatul?” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 96)

„... pentru ca noi să petrecem cu norocire viaţa aceasta de faţă, totodată să ne eliberăm de păcatele noastre şi să putem oricând cu bucurie a ne înfăţişa la scaunul Judecăţii lui Hristos, de-a pururea să ne gătim nouă pentru acest scop locul cel mântuitor al rugăciunii amestecându-l cu lacrimi, cu râvnă, cu îndelungă răbdare. Atunci noi vom dobândi o îndestulare statornică şi îndulcirea de bunătăţile cele cereşti.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 96-97)

„După cum soarele e lumină pentru trup, tot aşa rugăciunea e lumină pentru suflet.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 205)

„Prin rugăciune ne apropiem de îngeri şi ne depărtăm de tovărăşia celor necuvântătoare. Că rugăciunea este lucrul îngerilor, înălţându-i chiar mai presus de vrednicia lor, pentru că a sta de vorbă cu Dumnezeu, adică rugăciunea, este mai presus de vrednicia îngerilor.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 205)

„Prin rugăciune încetăm de a mai fi muritori şi vremelnici – că prin fire suntem muritori –, ne mutăm prin vorbirea aceasta cu Dumnezeu în viaţa cea nemuritoare. Trebuie deci neapărat ca cel care stă de vorbă cu Dumnezeu să ajungă mai presus de moarte şi de orice stricăciune. Şi după cum cel ce stă în soare scapă neapărat de întuneric, tot aşa şi cel ce stă de vorbă cu Dumnezeu ajunge neapărat nemuritor. Da, cinstea aceasta mare ne face nemuritori! Şi după cum nu-i cu putinţă să fie săraci cei ce se bucură de cinstirea împăratului, tot aşa, cu mult mai mult, nu-i cu putinţă să aibă suflete muritoare cei ce se roagă lui dumnezeu, cei ce stau de vorbă cu El. Că moartea sufletului sunt necredinţa şi viaţa nelegiuită; iar viaţa sufletului este slujirea lui Dumnezeu şi viaţă potrivită cu această slujire. Da, rugăciunea ne face viaţa sfântă şi potrivită slujirii lui Dumnezeu; ea adună comori minunate în sufletele noastre. De eşti îndrăgostit de feciorie, de te străduieşti să cinsteşti curăţia în căsnicie, de te străduieşti să-ţi înfrânezi mânia şi să fii blând, de doreşti să scapi de invidie sau să faci altceva din cele ce se cuvin, ei bine, spre toate acestea te povăţuieşte rugăciunea; ea îţi netezeşte drumul vieţii, şi calea credinţei îţi va fi uşoară şi lesnicioasă." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 206)

„...slujirea lui Dumnezeu este semn de toată dreptatea; fiind o îmbrăcăminte duhovnicească şi dumnezeiască, revarsă multă podoabă şi frumuseţe în sufletele noastre, îndreaptă viaţa fiecăruia, nu lasă să pună stăpânire pe sufletul nostru vreun gând rău şi nelalocul lui, ne convinge să ne temem de Dumnezeu şi de cinstea dată nouă; ne învaţă să fugim de orice momeală a celui viclean, alungă gândurile ruşinoase şi stricate, face ca sufletul nostru să dispreţuiască plăcerea." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 208)

„Aş vrea să vă arăt pe scurt cum rugăciunea ne curăţeşte iute, chiar de am fi plini de păcate. Ce poate fi mai mare şi mai dumnezeiesc decât rugăciunea, când ea este un leac aşa de bun pentru sufletele bolnave? Ninivitenii sunt aceia care şi-au şters prin rugăciune multele lor păcate (Iona 3, 10). Îndată ce au început să se roage, rugăciunea i-a făcut drepţi; rugăciunea a îndreptat îndată un oraş obişnuit să trăiască în desfrâu, în păcate şi fărădelegi; rugăciunea a fost mai puternică decât vechea obişnuinţă; a umplut oraşul de legi cereşti, a adus o dată cu ea şi curăţia şi iubirea de oameni şi blândeţea şi grija de săraci. Fără aceste virtuţi nu poate trăi rugăciunea în suflet; rugăciunea umple sufletul de toată dreptatea, îl îndreaptă spre virtute şi alungă din el păcatul. Într-adevăr, de-ar fi intrat atunci în Ninive un om care cunoştea oraşul mai dinainte, nu l-ar mai fi cunoscut; atât de iute trecuse de la o viaţă ticăloasă la una plină de dreapta credinţă! După cum n-ai mai cunoaşte pe o femeie săracă şi îmbrăcată în zdrenţe de-ai vedea-o mai târziu împodobită cu haine de aur, tot aşa şi cel care ştia de mai înainte oraşul acela sărac în fapte bune şi lipsit de comori duhovniceşti, nu l-ar mai fi cunoscut! Atâta îl schimbase rugăciunea! Atâta virtute adusese în obiceiurile şi viaţa lui! O femeie care a trăit toată viaţa în stricăciune şi desfrâu dobândeşte mântuire îndată ce cade la picioarele lui Hristos (Luca 7, 37-50).

Rugăciunea nu curăţă numai păcatele, ci îndepărtează pe om de la mari primejdii. Minunatul David, care a fost şi împărat şi prooroc, a fost biruitor în multe şi grele războaie numai prin rugăciune! Numai această armă o punea înaintea oştirii sale, şi dădea prilej ostaşilor săi să biruie în linişte şi tihnă. Ceilalţi împăraţi aveau nădejdea mântuirii lor în destoinicia căpeteniilor, în meşteşugul războiului, în arcaşi, în hopliţi, în călăreţi. Marele David însă îşi întărea oştirea lui cu sfintele rugăciuni; nu se uita la semeţia comandanţilor săi, la semeţia căpeteniilor pedeştrilor şi călăreţilor; nu aduna bani, nici nu-şi făurea arme, ci din cer pogora armură dumnezeiască. Armură cu adevărat cerească este dumnezeiasca rugăciune; numai ea poate păzi cu tărie pe cei ce se tem de Dumnezeu." (*Despre rugăciune*, Cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 208-209)

„... puternică armă este pentru împărați rugăciunea în lupte; dar puternică este și pentru noi rugăciunea în lupta cu demonii. Tot așa și împăratul Iezechia a fost biruitor în războiul cu perșii; nu a înarmat oștire, ci punând numai oștirile în fașa vrăjmașului (IV Regi 19, 1-37); la fel a scăpat (regele) și de moarte când a căzut înaintea lui Dumnezeu cu evlavia cuvenită și numai rugăciunea i-a lungit viața (Isaia 38, 1-5).

Vameșul ne învață apoi că rugăciunea curăță ușor sufletul care a păcătuit; s-a rugat lui Dumnezeu să capete iertare, și a căpătat (Luca 18, 13-14). Ne învață și leprosul, care s-a curățit îndată ce a căzut înaintea lui Dumnezeu (Matei 8, 2-3). Dacă Dumnezeu a curățit iute un trup stricat de boală, cu mult mai mult va vindeca prin iubire de oameni un suflet bolnav. Cu cât e mai de preț sufletul decât trupul, cu atât mai multă grijă va avea și Dumnezeu de el. Ți-aș putea da nenumărate exemple și din Vechiul, și din Noul Testament, dacă aș vrea să înșir pe toți cei mântuiți prin rugăciune." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 210)

„Vrei să vezi ce mare armă e rugăciunea? Apostolii au lăsat în seama altora grija pentru săraci numai ca să aibă mai mult răgaz pentru rugăciune: *Rânduiți dintre voi,* spune Scriptura, *șapte bărbați cu nume bun; iar noi vom stărui în rugăciune și în slujirea cuvântului* (Faptele Apostolilor 6, 3-4)." (*Omilie la titlul Faptelor Apostolilor, (La începutul Faptelor apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 324-325)

„Că unde este rugăciune este și mulțumire [*ευχαριστια*], unde harul Duhului Sfânt este de față și demonii fug și toată puterea potrivnică se alungă și se surpă." (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 40)

„Cu neputință este, cu neputință, ca un om care se roagă cu cuvenita sârguință [προθυμια] și Îl cheamă necontenit pe Dumnezeu, [cu neputință] este să păcătuiască vreodată. Cum? Îți spun eu! Cel ce își încălzește mintea și își scoală sufletul și se mută pe sine la cer și astfel Îl cheamă pe Stăpân, [apoi] își aduce aminte de păcatele sale și Îi vorbește despre iertarea lor și Îl roagă ca să fie milostiv și blând, [unul ca acesta] în timp ce grăiește aceste cuvinte, leapădă orice grijă lumească și se întraripează și este mai presus de patimile omenești. Și chiar dacă vede după rugăciune vreun dușman, nu îl mai privește ca dușman. Chiar dacă vede vreo femeie frumoasă, nu se prăbușește la vederea ei, căci ***focul de după rugăciune rămâne înlăuntrul lui și alungă cu totul orice gând necuviincios.*** *Însă pentru că suntem oameni și este cu putință să cădem în ușurătate și slăbiciune, după ce trece o oră sau două sau trei după rugăciune, când vezi căldura care este în tine că vrea să se scurgă câte puțin, aleargă degrabă iarăși la rugăciune și încălzește cugetul tău cel răcit. Și dacă vei face aceasta de-a lungul întregii zile, încălzindu-ți intervalele de timp prin desimea rugăciunii, nu vei da diavolului prilej și intrare împotriva cugetelor tale.*" (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, pp. 67-68)

„Înfochează sufletul prin rugăciune". (*Din cuvântul 26 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu,* p. 72)

„Căci nimic nu este întocmai cu rugăciunea.

Rugăciunea pe cele ce sunt cu neputință le face cu putință; pe cele dificile le face lesnicioase." (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericești și se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre și mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; și cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 157)

„Căci cu neputință este ca omul ce se roagă cu osârdie și face cereri dese către Dumnezeu să cadă vreodată în păcat." (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericești și se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre și mult mai*

dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 158)

„Cel ce şi-a concentrat mintea şi şi-a ridicat sufletul la cer, acela cheamă pe Stăpânul său şi vorbeşte cu El pentru iertarea păcatelor sale. Îl roagă să-i fie milostiv şi blând. Petrecând în cuvintele acestea, leapădă toată grija acestei vieţi, se întraripează şi se face mai înalt decât patimile cele omeneşti. Şi dacă va avea vreun vrăjmaş, după rugăciune nu-l mai vede ca pe un vrăjmaş. Sau de va vedea vreo femeie frumoasă, după rugăciune, nu va mai fi atras cu ochii la faţa ei, căci focul rugăciunii petrece înăuntrul lui şi alungă de acolo orice gând nebunesc. Dar, de vreme ce oameni fiind, cădem cu lesnire în lenevire, după un ceas, două sau trei de la rugăciune, fierbinţeala aceea ce s-a făcut în tine de la rugăciune puţin câte puţin se va stinge. De aceea aleargă iarăşi degrabă la rugăciune şi înfierbântă iarăşi mintea ta care s-a răcit. Iar de vei face aceasta toată ziua în răstimpuri, înfierbântându-te cu desimea rugăciunilor, nu vei da diavolului pricină şi intrare în gândurile tale. Şi dacă apa care s-a răcit o punem iarăşi la foc, ca să se înfierbânte degrabă, ca să putem prânzi, aşa să facem şi aici." (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 158-159)

„Toate faptele tale din viaţa aceasta să le ţeşi cu desimea rugăciunilor, ca cu nişte legături şi aşa să-ţi întăreşti din toate părţile viaţa ta. Şi dacă vei face aşa, cu toate că vor sufla nenumărate vânturi ale ispitelor, scârbelor sau a oricăror gânduri urâte, sau va veni orice rău asupră-te, nu vor putea să-ţi surpe casa, fiind legată cu aşa dese rugăciuni." (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 159)

„Lucru mare şi îmbunătăţit este rugăciunea. Căci dacă vorbeşte cineva cu un om îmbunătăţit dobândeşte mare folos de la el, oare cel ce s-a învrednicit a vorbi cu Dumnezeu câte bunătăţi nu va dobândi?" (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 179)

„Şi ca să înveţi cât de mare bunătate este rugăciunea, ia gândeşte-mi-te la cei ce se agită pentru lucrurile vieţii de acum şi care nu se deosebesc cu nimic de nişte umbre. Aceştia, când văd pe cineva că este foarte apropiat împăratului pământesc, oare nu-l socotesc un om de seamă şi-l preafericesc şi îl măgulesc, admirându-l ca pe unul ce s-a învrednicit de cea mai înaltă cinste? Iar dacă unul ca acesta, când discută cu împăratul – care este şi el om – deşi se întreţine în chestiuni lumeşti şi în lucruri trecătoare, este socotit atât de important, ce s-ar putea spune despre cel ce este învrednicit să discute cu Dumnezeu nu despre lucruri pământeşti, ci despre lăsarea păcatelor, despre iertarea greşelilor, despre paza celor deja încredinţate[83], despre cele ce vor fi primite în veacul viitor, despre bunătăţile veşnice? Unul ca acesta este mai fericit decât cel ce poartă coroană, dacă prin rugăciunea sa atrage bunăvoinţa de sus." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 115-116)

„Precum şi aurul şi pietrele scumpe cele frumoase şi marmura fac casele împărăteşti, în acest fel face şi rugăciunea pe om casă lui Hristos, să locuiască Hristos în inimile noastre. Dar cum şi cu ce poţi să lauzi rugăciunea, care te face pe tine biserică şi casă lui Dumnezeu? Cel

---

[83] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Încredinţate omului de Dumnezeu, prin botez şi prin virtuţile făptuite după botez. (n.s. 27, p. 115)

pe care nu-L pot încăpea nici cerurile, vine și intră în sufletul cel ce petrece în rugăciune." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 90)

„Cel ce se umilește adesea și se roagă lui Dumnezeu cu neputință este să greșească, că în ce chip adapă apa grădinile și livezile și le face desfătate și frumoase, așa și sadul răgăciunii, adăpându-se cu izvorul lacrimilor, crește și se face mare și se află înaintea lui Dumnezeu și orice cere se ascultă." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 153-154)

„Rugăciunea ne deschide comorile harului Său." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 98)

„Prin rugăciune se face între noi și Iisus Hristos cea mai dulce și cea mai slăvită legătură. Prin rugăciune intrăm în corurile îngerilor, luând parte la adorările lor și la laudele lor. Prin rugăciune noi încetăm să mai fim oameni muritori și pătimitori și ne îmbrăcăm deja mai dinainte cu strălucirile nemuririi noastre." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 477)

„Când ne rugăm devenim sanctuare în care Iisus Hristos își face locuința Sa: *rugăciunea îi face pe oameni temple ale Lui Iisus Hristos.* Și nu numai că rugăciunea construiește templul și-l înalță la măreția Celui Prea înalt, ci mai mult îl împodobește. Palatul regilor nu este atât de strălucitor în aur, în argint și pietre prețioase, pe cât este sufletul de strălucitor sub podoabele cu care-l îmbracă rugăciunea. Și când prin rugăciune, sufletul a devenit sanctuar, când mii de gânduri, mii de sentimente curate și sfinte îi fac podoaba, Iisus Hristos își găsește plăcerea aici și-și face locuința Sa: *ca să locuiască Hristos în inimile voastre.* Ce oaspete! Ce slavă! Cel pe Care măreția cerurilor nu-L poate cuprinde. Cel ce este Dumnezeul cel Prea înalt intră în sufletul care e în rugăciune, și intră aici cu toate energiile și cu toate puterile Sale. Apostolului Pavel mărturisitor în darurile sale, în faptele sale, în cuceririle sale, în martiriile sale: oare de unde-i vin Lui aceste minuni? Fără încetare noi îl vedem în rugăciune. Acolo și numai acolo este secretul victoriilor sale. Cine l-a eliberat pe Petru din închisoarea sa, dacă nu rugăciunea stăruitoare a credincioșilor? Și cum va fi altfel, pentru că rugăciunea dă ca oaspete și apărător al sufletului nostru pe Iisus Hristos însuși? *Dacă Dumnezeu este pentru noi, cine este împotriva noastră?*

Rugăciunea ne amestecă cu corurile îngerești." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 478-479)

„Rugăciunea ne scapă și de necazurile din lumea aceasta, și ne scoate și din chinurile cele viitoare. Ca să străbatem, dar, cu ușurință și viața aceasta, și să plecăm și dincolo cu îndrăznire, să ne rugăm necontenit cu râvnă și cu tragere de inimă. Așa vom putea dobândi și bunătățile cele gătite nouă și ne vom desfăta și de nădejdile cele bune." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduiește»; și despre smerenie,* 13, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 346)

RUGĂCIUNEA (puterea rugăciunii)

„Puternică armă este, iubiților, rugăciunea, dacă se face cu cuvenita băgare de seamă. Și ca să afli câtă putere are, gândește-te la acestea: necontenita rugăciune are putere de a stăpâni nerușinarea, nedreptatea, sălbăticia și cruzimea. (...) Dar apoi, rugăciunea chiar și pe trândăvie o stăpânește." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 320)

„Să fim deci, iubiților, cu băgare de seamă la rugăciune. Puternică armă este rugăciunea, dacă se face într-una, dacă se face lipsită de slavă deșartă, dacă se face cu suflet sincer și nevinovat. Rugăciunea a pus pe fugă pe dușmani. Rugăciunea a făcut bine unui neam întreg și nevrednic, după cum zice: *Când am văzut necazul poporului meu în Egipt, M-am pogorât să-l scot din mâna egiptenilor* (Exod 3, 7. 8)." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 321)

„Nu este, nu este nimic mai puternic decât rugăciunea şi nici la fel ca ea". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 123)

„Desigur, nimic nu este mai puternic decât rugăciunea. Un împărat în haină de profiră nu este mai mărit decât rugătorul pe care îl împodobeşte vorbirea sa cu Dumnezeu. Precum un om, vorbind cu împăratul în prezenţa întregii oştiri, a Comandanţilor şi a Domnilor, prin aceasta atrage asupra-şi ochii tuturor şi capătă însemnătate, aşa se întâmplă şi cu cel ce se roagă. Socoteşte numai ce înseamnă când un om, în prezenţa tuturor Îngerilor, Arhanghelilor, Serafimilor, Heruvimilor şi a tuturor puterilor cereşti, cu toată bucuria şi siguranţa, se apropie de împăratul împăraţilor şi cutează a vorbi către Dânsul? Care cinste s-ar putea asemăna cu aceasta? Dar nu numai cinste, ci şi un mare folos urmează pentru noi din rugăciune, chiar înainte de a fi primit lucrul pentru care ne rugăm." (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 91)

„Adeseori domnitori împodobiţi cu coroană au zăcut doborâţi de friguri, chinuiţi de arşiţa cea arzătoare; doctorii, soţiile, slugile şi generalii stăteau împrejurul lor, dar nici meşteşugul doctorilor, nici altceva de asemenea, n-a putut să aducă vreo ameliorare bolnavului. Atunci venea un om, care şi-a pus încrederea sa în Dumnezeu, numai se atingea de trupul celui bolnav, săvârşind o rugăciune curată, şi toată boala se depărta. Ceea ce nu putuse nici bogăţia, nici mulţimea slujitorilor, nici meşteşugul şi cercarea doctorilor, nici mărimea puterii împărăteşti, foarte adeseori a săvârşit rugăciunea unui singur sărac şi nevoiaş. Aşa puterea rugăciunii a stins şi puterea focului, precum la cei trei tineri în cuptorul cel înfocat; a domolit turbarea leilor, precum la Daniil, a pus capăt războaielor, a curmat bătăliile, a alungat furtunile, a izgonit duhurile cele rele, a deschis porţile cerului, a spart cătuşele morţii, a alungat bolile, a abătut paguba şi nenorocirea, a întărit cetăţile cele zguduite, a înlăturat şi ridicat pedepsele cele dumnezeieşti şi pânditurile cele omeneşti. Eu însă vorbesc de rugăciunea care nu zace numai pe buze, ci se suie în sus din adâncul inimii." (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 94)

„Hristos vrând să ne facă să ne rugăm şi vrând să ne înfăţişeze folosul ce-l aduce rugăciunea în sufletele noastre, vorbeşte de un judecător rău şi îndărătnic, căruia îi dispăruse din ochi toată ruşinea, iar din suflet izgonise teama de Dumnezeu. Şi doar ar fi fost de-ajuns să ne fi înfăţişat chipul unui judecător drept şi milostiv, şi să fi fost asemănată dreptatea aceluia cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ca să arate puterea rugăciunii. Că dacă un om bun şi blând primeşte cu bunăvoinţă pe cei care i se roagă, cu mult mai mult Dumnezeu, a Cărui mare bunătate depăşeşte nu numai mintea noastră, ci chiar pe cea a îngerilor! Ar fi fost de ajuns, după cum am spus, să ne fi înfăţişat chipul unui judecător drept; dar aşa, ne dă ca pildă un judecător crud, necredincios şi dispreţuitor al oamenilor; acesta, nemilos faţă de ceilalţi oameni, dar bun şi blând faţă de cei ce se roagă de el cu stăruinţă, ca să cunoşti că orice rugăminte atrage uşor spre milă şi îndurare chiar pe oamenii răi. De ce a făcut asta Hristos? Ca să cunoască toţi puterea rugăciunii! De aceea, după ce duce pe văduvă înaintea celui mai rău dintre judecători şi după ce-l arată iubitor de oameni împotriva firii sale, mută cuvântul de la judecătorul cel rău la Tatăl Său, la Cel bun, Cel blând, Cel binevoitor, Cel iubitor de oameni, Cel ce trece cu vederea fărădelegile, Cel ce iartă multe păcate, Cel ce-i hulit în fiecare zi şi rabdă, Cel care suferă să vadă pe demoni cinstiţi, iar pe El ocărât, pe Fiul Său hulit cu mii şi mii de hule, spuse şi nespuse. Deci, nu ne va milui El degrabă, cu toate că-i hulit, şi rabdă cu blândeţe dacă ne vede că ne închinăm Lui în cuvenita frică?" (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 216)

„Poţi vedea puterea sfintelor rugăciuni şi din aceea că Pavel, care a străbătut întreaga lume ca un întraripat, care a stat la închisoare, care a fost bătut, care a purtat lanţuri, care a trăit vărsând sânge şi în primejdii, care a izgonit demoni, care a înviat morţi, care a pus capăt

bolilor, nu se încredea în nici nuna din aceste fapte mari pentru mântuirea oamenilor, ci în rugăciuni; cu ele întărea pământul. După ce făcea minuni, după ce învia morți, alerga la rugăciune, ca un atlet care aleargă, după ce primește cununa, la locul de exercițiu. Că rugăciunea este dătătoarea puterii de a învia morți și de a face toate celelalte minuni. Puterea pe care apa o dă pomilor, pe aceea o dă rugăciunea vieții sfinților. În noaptea în care rugăciunea uda sufletul lui Pavel, el îndura cu ușurință chinurile, lăsând să fie lovit, ca o stâncă. Prin rugăciune a zguduit în Macedonia temnița; prin rugăciune a sfărâmat lanțurile ca un leu; prin rugăciune a smuls din rătăcire pe paznicul temniței; prin rugăciune a zdrobit tirania demonilor (Faptele Apostolilor 16, 22-34). Știm apoi și cuvintele pe care le-a scris tuturor oamenilor: *Stăruiți în rugăciune, priveghind în ea cu mulțumire, rugându-vă totodată și pentru noi, ca Dumnezeu să-i deschidă cuvântului nostru o ușă spre a grăi taina lui Hristos*... (Coloseni 4, 2-3; Efeseni 6, 19). Ce spui, Pavele? Atâta îndrăznire ne dau rugăciunile, că putem îndrăzni să-L rugăm pe Dumnezeu pentru tine? Care soldat îndrăznește să roage pe împărat pentru comandantul său? Și doar nici un comandant nu-i așa de prieten cu împăratul cât de prieten e Pavel cu Dumnezeu! Cu toate acestea, la atâta cinste ne ridică rugăciunile, că putem îndrăzni să-L rugăm pe Dumnezeu pentru Pavel. Tot așa și marele Petru, cel mai strălucit decât cerul, a scăpat din închisoare, pentru mântuirea de obște a oamenilor, mai întâi prin virtutea lui, apoi prin rugăciunea Bisericii care a deschis degrabă porțile încuiate ale temniței. Nu fără rost Luca a scris că se făceau de către toată Biserica rugăciuni stăruitoare pentru Petru (Faptele Apostolilor 12, 5), s-a scris, ca să cunoaștem câtă putere au în cer rugăciunile, ca să cunoaștem că pot scăpa de primejdii chiar pe Pavel și Petru, stâlpii Bisericii, verhovnicii apostolilor, pe cei străluciți în cer, zidul lumii, pavăza de obște a întregului pământ și a mării.

Spune-mi, cum a scăpat Moise pe Israel în războaie? N-a dat ucenicului său arme și oștire, ci el însuși a pus rugăciunile lui înaintea mulțimii dușmanilor! Aceasta ne învață că rugăciunile drepților au cu mult mai mare putere decât armele, caii, boii și oștirile. Din pricina asta toată oștirea și multe zeci de mii de oameni aveau nădejdea mântuirii lor în rugăciunile proorocului. Când se ruga Moise, biruiau iudeii, când înceta rugăciunea, biruiau vrăjmașii (Ieșire 17, 11). Așa și noi: când ne rugăm, biruim cu ușurință pe diavol." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilli la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență*..., pp. 218-219)

„Da, numai prin rugăciune a mântuit Moise pe poporul cel necredincios; numai prin rugăciune a avut parte de vederea cea dumnezeiască și a dobândit mii și mii de bunătăți. Rugăciunea l-a ajutat să ducă o viață asemănătoare celor ce locuiesc în cer.

Rugăciunea a biruit puterea focului și a îmblânzit leii; cei trei tineri, cu rugăciunea, au biruit puterea focului (Daniel 3, 8-28), Daniel, cu rugăciunea, a îmblânzit leii (Daniel 6, 16-23).

Prin faptele acestea, socot eu, Dumnezeu a făcut cunoscut tuturora că pe toți care se roagă când sunt în primejdii, rugăciunea îi scapă din primejdiile ce-i amenință." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilli la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență*..., p. 220)

„Cu ajutorul rugăciunii a biruit David în atâtea și atâtea războaie, nu mânuind arme, nici agitând lancea, nici scoțând sabia, ci încingându-se cu rugăciunile.

Cu ajutorul rugăciunii Iezechia a pus iute pe fugă mulțimea perșilor. Aceștia aduseseră la ziduri mașini de război; Iezechia a întărit zidul cu rugăciunile. Și s-a terminat războiul fără arme, numai cu ajutorul rugăciunii! Trâmbița n-a sunat, oștirea a stat liniștită, armele nu s-au mișcat și pământul nu s-a înroșit de sânge. A fost de ajuns rugăciunea ca să-i înspăimânte pe dușmani (IV Regi 19, 1-37).

Rugăciunea a mântuit și pe niniviteni; a îndepărtat iute mânia venită din cer și a îndreptat repede viața lor stricată. Atâta putere și tărie are rugăciunea, încât ninivitenii, care trăiseră toată viața lor în fapte rele și de rușine, s-au schimbat îndată când a intrat în oraș rugăciunea; și a adus o dată cu ea curăția, dreptatea, prietenia, unirea, grija de săraci și toate

bunătățile (Iona 3, 6-10).” (*Despre rugăciune*, Cuvântul II, în vol. *Omilli la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 220-221)

„Să nu ne pierdem deci curajul, să nu ne trândăvim a ne ruga. De am fi căzut chiar în adâncul păcatului, chiar de acolo rugăciunea poate iute să ne scoată.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilli la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 237)

„Nimic nu este deopotrivă cu rugăciunea.” (Cinci cuvântări despre Ana și Samuel, cuvântul II, în vol. Omilii și cuvântări despre educația copiilor..., p. 29)

„Nimic nu este deopotrivă cu rugăciunea. Căci ea și pe cele imposibile le face posibile, pe cele anevoioase ușoare și pe cele greu de ajuns le pune la îndemână.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 67)

„Deseori s-a văzut că atunci când purtătorul coroanei împărătești este cuprins de febră și zace în pat arzând, îi vin spre ajutor medici, paji, vindecători și generali, însă nici arta medicinii, nici prezența prietenilor, nici îngrijirea slugilor, nici mulțimea leacurilor, nici luxul tratamentelor, nici abundența bunurilor și nimic altceva dintre cele omenești nu are putere să ușureze în vreun fel povara bolii. Însă, dacă ar intra cineva care este înzestrat cu dreptul de a-i vorbi lui Dumnezeu, numai să se atingă de trupul acestuia și să facă o rugăciune curată pentru el și va pune pe fugă întreaga boală. Și exact acolo unde bogăția, mulțimea îngrijirilor, știința medicilor și măreția împărătească au fost lipsite de putere, a avut această putere rugăciunea unuia care deseori se întâmplă să fie sărac și să se hrănească din pomană.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 125)

„Puterea rugăciunii a întrecut puterea focului, a ținut în frâu furia leilor, a destrămat războaie, a oprit lupte, a făcut să dispară furtuni, a alungat demoni, a deschis porțile cerului, a tăiat legăturile morții, a risipit defăimări, a ținut în loc tulburarea cetăților, a făcut să dispară nenorocirile venite de sus și cele provocate de om, într-un cuvânt, rugăciunea a risipit tot ceea ce ne poate înspăimânta. Iar când vorbesc de rugăciune, nu mă refer la simpla rostire a rugăciunii, ci la acea rugăciune care izvorăște din adâncul cugetului. Așa cum, chiar de se vor abate asupră-le mii de vânturi potrivnice, copacii ale căror rădăcini sunt întinse în adâncime nu se frâng, nici nu sunt doborâți, fiindcă rădăcinile le sunt înfipte cu străşnicie în adâncul pământului, întocmai în același chip se întâmplă și cu rugăciunile care se înalță de jos, din adâncul cugetului: înrădăcinate temeinic, se vor înălța către cer și nici o judecată potrivnică nu le abate din drum.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, pp. 130-131)

„Și ce-i de mirare în faptul că puterea rugăciunii înlătură nenorocirile care se abat asupra omului, câtă vreme se vede cum rugăciunea destramă cu ușurință natura păcatului și o face să dispară?” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 132)

„Însă fiecare va cunoaște puterea și tăria sfintelor rugăciuni, când va socoti și va cunoaște câte bunătăți iau în toate zilele cei ce se roagă lui Dumnezeu, că cine este dintre voi să nu cunoscă, cum că și strălucirea soarelui și lumina lunii și a stelelor și buna tocmire a văzduhului și de tot felul de hrane și bogăție și viața și mii de bunătăți, toate acestea sunt date de Dumnezeu tuturor oamenilor într-un fel, și drepților și nedrepților, credincioșilor și necredincioșilor, pentru multa Sa iubire de oameni. Deci, de vreme ce în acest chip miluiește și mângâie în toate zilele pe cei ce nu i se roagă, nici nu-i cer, dar câte bunătăți se cade să ia și să câștige cei ce se află și duc toată viața lor în milostenie și în rugăciune.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 90)

„Însă și în aceasta poate să cunoască iarăși cineva puterea rugăciunilor, că Pavel care alerga prin toată lumea ca și cum ar fi avut aripi și în temniță a intrat și bătăi a primit și în lanțuri l-au pus și mai toată viața lui a petrecut-o în nevoi și în moarte, iar și pe draci îi alunga și pe morți îi scula și bolnavi tămăduia și nici la unele din acestea nu avea nădejde la ajutorul

lumii ci numai cu rugăciunile străbătea pământul şi după ce făcea minuni şi scula morții, iarăşi alerga la rugăciune, ca un luptător ce aleargă de la luptă la încununare, pentru că şi învierea morților şi altele câte la făcea, tot cu rugăciunile le săvârşea, în ce chip se adapă copacii cu apa şi cresc, în acest fel şi viața sfinților se adapă şi se adaugă cu rugăciunile." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 91)

„Sfântul Pavel, în noaptea acestei vieți, adăpându-şi sufletul lui cu rugăciunile, câte întâmplări în veneau asupra şi răutăți, toate prea uşor le suferea şi-şi dădea trupul lui spre răni şi spre bătăi, ca un turn neclintit. Cu rugăciunea aceasta a cutremurat temința cea din Macedonia, cu aceasta a sfărâmat legăturile ca un leu, cu rugăciunea aceasta a scos pe temnicer de la înşelăciune, cu rugăciunea a stricat şi a risipit tirania dracilor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 91)

„Şi Petru, mai marele apostolilor, cel mai luminat decât cerul, cu rugăciunea aceasta scăpă de temniță; putea cu adevărat să scape Petru din temniță şi pentru faptele lui cele bune şi pentru folosul ce voia lumea să ia după aceea de la el, dar lucră mai tare rugăciunea Bisericii şi se deschiseră uşile temniței. Că nu scrie Luca în deşert, zicând că şi rugăciunea a toată Biserica era întinsă pentru Petru, ci ca să cunoaştem noi câtă putere au rugăciunile în cer, atâta cât să scoată din nevoie şi pe Petru şi pe Pavel, pe stâlpii Bisericii, pe verhovnicii Apostolilor, pe cei vestiți în cer, care sunt zid a toată lumea şi de obşte păzitori a tot pământul şi a mării." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 91)

„Moise oare cum a mântuit pe evrei la război? Oare nu a dat armele şi războiul pe mâna ucenicului lui şi el bătea război cu rugăciunile şi acolo unde nu puteau ei să biruiască cu armele, el biruia şi bătea cu rugăciunile şi dovedea şi arăta că rugăciunile mai mult pot decât armele şi decât caii şi decât banii şi decât alte oşti multe, mai mult biruiesc rugăciunile drepților; pentru aceea şi mii de războinici şi toată oastea, toată nădejdea mântuirii lor era la proorocul, căci făcând Moise rugăciuni biruiau şi câştigau evreii, iar când părăsea rugăciunea, atunci biruiau vrăjmaşii lui. Deci aşa facem şi noi când ne rugăm, prea lesne îl biruim pe diavol şi scăpăm de faptele şi de meşteşugirile lui. Iar când ne lenevim şi nu ne rugăm, atunci îl facem să se îmbărbăteze asupra noastră." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 91-92)

„Cu rugăciunea să nu ne temem nici de una din cele mai mari mizerii ale noastre, nici de tristețile noastre, nici de pericolele noastre, nici de forța şi de răcnetul duşmanilor noştri. O singură condiție este de trebuință: ca rugăciunea să nu fie din vârful buzelor, ci ca ea să iasă profund şi adânc dintr-un suflet atent şi dintr-o inimă înfrântă şi rugătoare." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 483)

„Cum a triumfat Moise peste duşmanii puternici şi atât de numeroşi care-i tăiau drumul spre Țara Făgăduită? Oare prin forța armelor, mulțimea luptătorilor, ştiința războiului? Nicidecum, Moise se ruga. Înceta el să se roage? Israeliții pierdeau în luptă. Se făceau rugăciunile lui fierbinți şi continui? Poporul lui câştiga victoria. Rugăciunea îl făcea să învingă mai mult încă decât triburile cananeene, eu vreau să spun propriul său popor în revoltă fără încetare împotriva lui Dumnezeu, fără încetare gata de a fi devorat de fulgerele mâniei divine. În aceste ceasuri solemne şi teribile, Moise se ruga şi rugăciunea sa făcea să cadă răzbunarea din mâinile lui Dumnezeu.

Rugăciunea l-a salvat pe Daniel în groapa cu lei. Rugăciunea a stins pentru cei trei evrei flăcările cuptorului.

Rugăciunea l-a născut pe profetul Samuel. Mama lui era stearpă, rugăciunea a făcut minunea naşterii sale. Şi acest copil din minune nu devine el însuşi profetul mare şi sfânt decât prin asiduitatea şi fierbințeala rugăciunilor sale." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 484-485)

RUGĂCIUNEA (roadele rugăciunii)

„... chiar de la început, putem spune că cel mai mare bun al rugăciunii este acela că tot omul care se roagă stă de vorbă cu Dumnezeu; şi ştie bine orice om ce lucru mare este ca, om fiind, să vorbeşti cu Dumnezeu; dar ca să înfăţişeze prin cuvânt cinstea aceasta, nimeni nu poate. Cinstea aceasta depăşeşte chiar strălucita dregătorie a îngerilor; îngerii ştiu asta bine, că, după se spune în prooroci, toţi îngerii aduc cu multă frică Stăpânului cântări şi slujbe; îşi acoperă feţele şi picioarele cu multă evlavie, iar prin bătaia aripilor şi prin nestăvilitul lor freamăt îşi arată frica lor cea mare. Socot că în acest fel ne învaţă să uităm în vremea rugăciunii că suntem oameni; prinşi de râvnă şi de frică să nu mai vedem nimic din cele de pe pământ, să socotim că stăm în mijlocul îngerilor şi săvârşim aceeaşi slujbă ca şi ei. În celelalte privinţe ne deosebim mult de îngeri; ne deosebim în ce priveşte firea, felul de viaţă, înţelepciunea, priceperea şi în multe altele dintre acestea; în rugăciune, însă, facem o împreună-lucrare, şi îngerii şi oamenii. Când e vorba de rugăciune, nu este deosebire între firea îngerească şi firea omenească. Rugăciunea te deosebeşte de animale, rugăciunea te alătură îngerilor. Dacă te străduieşti să-ţi petreci toată viaţa în rugăciune şi în slujirea lui Dumnezeu, ai trecut îndată la o vieţuire îngerească, ai trecut la viaţa, cinstea, nobleţea, înţelepciunea şi priceperea îngerească. Poate fi oare sfinţenie mai mare decât a acelora ce stau de vorbă cu Dumnezeu? Poate fi oare cineva mai drept, mai bun şi mai înţelept? Dacă cei care vorbesc cu oamenii înţelepţi ajung iute de se aseamănă în înţelepciune cu aceia, în urma deselor convorbiri cu ei, ce se cuvine să spunem despre cei care vorbesc cu Dumnezeu şi se roagă Lui? De câtă înţelepciune, de câtă virtute, de câtă pricepere, de câtă frumuseţe morală, de câtă cuminţenie, de câtă bună-cuviinţă în deprinderi nu li se umple sufletul în urma rugăciunii şi rugăminţii lor! Deci nu păcătuieşti de spui că rugăciunea este pricina oricărei virtuţi şi dreptăţi. Nici un gând sau faptă care duce la dreapta credinţă nu poate intra în suflet fără ajutorul rugăciunii şi slujirii lui Dumnezeu. După cum un oraş care nu-i înconjurat cu ziduri cade uşor în mâna duşmanilor, pentru că-i lipseşte zidul care să-i împiedice, tot aşa şi sufletul care nu-i îngrădit cu rugăciuni este supus uşor de diavol şi umplut lesne cu orice păcat. Mai întâi, diavolul nu îndrăzneşte să se apropie când vede că sufletul e întărit cu rugăciuni; se teme de tăria şi puterea pe care i-o dau rugăciunile, care-l hrănesc mai bine de cum hrănesc mâncărurile trupul; apoi, cei care se roagă cu râvnă nu pot să facă o faptă nevrednică de rugăciune, ci, ruşinându-se de Dumnezeu, cu Care nu de mult vorbiseră, îndepărtează iute toate uneltirea vicleanului; ei singuri se gândesc ce rău mare este ca, după ce ai vorbit nu de mult cu Dumnezeu şi L-ai rugat să-ţi dea viaţă curată şi sfântă, să te îndrepţi îndată spre diavol, să primeşti în suflet plăcerile ruşinoase, să laşi pe diavol să intre în sufletul pe care de curând l-a cercetat Dumnezeu şi să îngădui duhurilor rele să pătrundă în sufletele faţă de care harul Duhului şi-a arătat marea sa iubire de oameni şi purtarea sa de grijă." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 212-214)

„Cu ajutorul rugăciunii poţi să te înalţi la Dumnezeu, poţi să te urci la ceruri şi să te apropii de Dumnezeu." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 215)

„Poţi cunoaşte tăria şi puterea sfintelor rugăciuni dacă te uiţi şi vezi mulţimea de bunătăţi primite în fiecare zi şi ceas de cei ce se roagă lui Dumnezeu pururea. Cine nu ştie că Dumnezeu dăruieşte tuturor oamenilor, fără deosebire, şi drepţilor şi păcătoşilor, din pricina marii Lui iubiri de oameni ce-o are pentru noi, şi lumina soarelui şi a stelelor şi a lunii, buna întocmire a văzduhului, hrană de tot felul, bogăţie, viaţă şi mii şi mii de bunătăţi? (Matei 5, 45). Dacă pe cei care nu-L roagă, nici nu-I cer, aşa îi miluieşte şi-i mângâie în fiecare zi, câte bunătăţi nu va dărui celor ce-şi petrec toată viaţa în rugăciuni şi cereri?" (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 217)

„Face pe oameni temple ale lui Hristos. Şi după cum palatele împărăteşti sunt făcute cu aur, pietre preţioase şi marmură, tot aşa şi templele lui Hristos sunt făcute cu rugăciuni: *Ca să locuiască Hristos*, spune Pavel, *în inimile voastre*. Poate fi oare o laudă mai mare a rugăciunii decât aceea că face temple ale lui Dumnezeu? Cel care e necuprins în cer, Acela intră în sufletul celui care trăieşte în rugăciune." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 218)

„Rugăciunea a născut pe sfântul prooroc Samuel (I Regi 1, 10-20); fiindcă firea trupului mamei era neputincioasă pentru naştere, a venit iute rugăciunea acesteia şi a îndreptat cusurul firii. De aşa fel este rodul rugăciunii! Rugăciunea a zămislit un prooroc precum acela. Tot prin rugăciune a ajuns Samuel vestit în ceruri, râvnitor îngerilor, fiind mai mult decât era în puterea omului. Socot că aşa trebuia să fie Samuel, spicul rugăciunii mamei! Să învingă pe ceilalţi prin frumuseţea sa morală, prin purtările lui pline de virtute; trebuia să-i întreacă pe sfinţii de dinainte de el, cum în holde spicele binecrescute le întrec pe celelalte." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 220)

„Cel care, astfel strâmtorat, prinde a se ruga ajunge ca, în urma rugăciunii, să resimtă în sufletul său o mare desfătare. Şi, aşa cum năvala norilor întunecă aerul la început, iar apoi, după ce îşi risipesc unul altuia cristalele de gheaţă şi fac să se reverse ploaia în întregime, dau aerului seninătate şi strălucire, în acelaşi chip, cât timp ni se adună deznădejdea în interior, ni se întunecă judecata, însă, după ce ne despovărăm de acest zbucium prin cuvintele rugăciunii şi prin lacrimile care le însoţesc, revărsându-se, astfel, în afara noastră, ne pătrunde în suflet o mare strălucire, răsplata lui Dumnezeu pătrunzând în cugetul celui care se roagă precum o rază de soare." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 126)

„Aceasta l-a născut pe Sfântul Prooroc Samuil, că de vreme ce firea i se împotrivea maicii lui şi nu o lăsa să nască, iar dacă se arată rugăciunea, îndată se îndreaptă sminteala firii. Acest fel de roadă a făcut rugăciunea, pentru aceea Samuil a fost vestit în cer, atâta cât nu se află altul pe pământ ca dânsul să râvnească să urmeze viaţa îngerilor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 92)

RUGĂCIUNEA (stăruinţa în rugăciune)

„Şi ca să vezi că Dumnezeu nu vrea numai să facă bine şi să dea darurile Sale, ci are obiceiul să vrea să facă şi mai străluciţi pe cei care le primesc, vezi-L că face asta cu femeia hananiancă (Matei, 15, 22-28). Amână şi întârzie cu răspunsul, nu numai ca s-o facă pe aceea să stăruie în cererea sa, ci s-o facă cunoscută în întreaga lume. Când hananianca s-a apropiat de El, rugându-L şi spunându-I: *Miluieşte-mă, Doamne, că fiica mea rău se îndrăceşte* (Matei, 15, 22), nici nu o învredniceşte cu răspuns mult îndurătorul, Iubitorul de oameni, Cel Care totdeauna o ia înaintea cererilor noastre. Şi ucenicii, care nu ştiau ce avea să fie, care nu ştiau că nu-i răspunde tocmai pentru că avea grijă de femeie şi nu voia să lase ascunsă comoara sufletului ei, ucenicii deci, ca mai milostivi, se apropie de El şi-L roagă, zicându-I: *Slobozeşte-o că strigă în urma noastră* (Matei, 15, 23). Aproape că Îi arată că n-o mai pot suferi. *Slobozeşte-o, spun ei, nu pentru că suferă, nici pentru că cererea ei este binecuvântată, ci pentru că strigă în urma noastră.*

- Dar Stăpânul ce face?

- Hristos vrând să descopere încetul cu încetul comoara sufletului ei şi să le arate ucenicilor cât de departe sunt de iubirea Sa de oameni, dă un răspuns în stare să-i amorţească cugetul femeii, dacă n-ar fi avut sufletul treaz, dorul clocotitor şi dorinţa vie, iar apostolilor să le taie pofta de a-L mai ruga pentru ea. *N-am fost trimis*, spune El, *decât la oile cele pierdute ale casei lui Israil* (Matei, 15, 24). Acest răspuns i-a oprit pe apostoli să-L mai roage pentru femeie; pe femeie, însă, răspunsul n-a descurajat-o, ci a făcut să stăruie şi mai mult. Aşa este

sufletul îndurerat, care se apropie cu râvnă fierbinte; n-o abate din drum nici una din vorbele celor din jur, ci urmăreşte un singur lucru: să capete ce caută. Aşa a făcut hananeanca. Auzind acest răspuns, *s-a închinat Lui, zicând: Miluieşte-mă Doamne!* (Matei, 15, 25). Ştia cât de milostiv e Stăpânul, de aceea stăruie şi mai mult. Dar vezi-L iarăşi pe Cel înțelept şi iscusit! Nici aşa nu-i face voia, şi-i dă un răspuns mai aspru, mai crud. Stăpânul cunoştea curajul femeii şi voia să-i facă binele dezvăluindu-i şi curajul, voia să le arate şi ucenicilor din desfăşurarea faptelor pricina îndelungii Sale întârzieri şi în sfârşit să-i învețe pe toți ceilalți câtă tărie are stăruința şi cât de mare este virtutea femeii. De aceea spune: *Nu este bine să iei pâinea fiilor şi să o arunci câinilor* (Matei, 15, 26). Aici, uită-mi-te la stăruința femeii! Înflăcărată de căldura râvnei, întraripată de credința în Dumnezeu, cu inima sfâşiată de durere, ca să spun aşa, şi cu multă milă de fiica ei, nici nu s-a uitat la insulta cuvântului lui Hristos; dimpotrivă, când a auzit că o numeşte câine, mărturiseşte că este câine, ca să scape de lipsa de judecată a câinilor şi să fie numărată dintr-o dată în rândul fiilor. Ascultă acum şi răspunsul femeii, ca să afli cât de mare e câştigul, când Dumnezeu întârzie cu darea binefacerilor Sale. Nu numai că n-a alungat-o pe femeie asprimea cuvintelor Sale, ci a făcut-o să fie şi mai râvnitoare. Când a auzit aceste cuvinte a zis: *Da, Doamne, dar şi câinii mănâncă din firimiturile care cad de la masa stăpânilor lor* (Matei, 15, 27). Ai înțeles pentru ce Stăpânul a tot zăbovit cu împlinirea cererii? Ca să aflăm din cuvintele femeii covârşitoarea ei credință! Uită-te că îndată Stăpânul o laudă şi o încununează, zicând: *O femeie, mare este credința ta!* (Matei, 15, 28). Domnul o slobozeşte cu laude şi cu cuvinte de admirație pe aceea pe care l-a început n-o învrednicise nici de cuvânt! *Mare este credința ta!* îi spune El. Da, cu adevărat mare i-a fost credința, că n-a încetat, n-a plecat; deşi a văzut că o dată, de două ori şi de mai multe ori s-a rugat şi nu i s-a împlinit cererea, totuşi a stăruit mai departe până ce a dobândit tot ce cerea: *Fie precum voieşti* (Matei, 15, 28) îi spune mai departe Domnul. Ai văzut că o încarcă de daruri Cel Care mai înainte n-o învrednicise de răspuns? Nu i-a împlinit numai cererea ci şi a lăudat-o, a şi încununat-o! Prin cuvintele: *O femeie!*, a arătat că s-a minunat de credința ei, iar prin cuvintele: *Mare este credința!*, ne-a făcut cunoscută bogăția femeii. Apoi i-a spus: *Fie ție precum voieşti!* Cât vrei atâta îți dau! Atâta stăruință te face vrednică să ți se împlinească cererea. Ați văzut marea stăruință a femeii? Ați văzut pricina zăbavei lui Dumnezeu? Ați văzut că pentru asta a amânat împlinirea cererii, ca s-o facă mai strălucită!" (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, III, în col. PSB, vol. 22, pp. 53-55)

„*Şi se ruga Isaac pentru Rebeca, femeia lui, că era stearpă; şi l-a ascultat pe el Dumnezeu* (Fac., 25, 21).

Să nu socoteşti că a dobândit îndată ce a cerut, pentru că în Scriptură, cuvintele vin unele după altele. Nu! Isaac s-a rugat lui Dumnezeu, vreme de douăzeci de ani şi numai după aceea a dobândit ceea ce dorea." (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 171)

„Să nu spui: *Dumnezeu mi-i duşman, nu mă ascultă!* Îți răspunde îndată dacă-L rogi des! Dacă nu pentru prietenie, pentru stăruință! Nici duşmănia, nici timpul nepotrivit şi nici altceva nu-ți sunt piedică!" (*Omilii la Matei,* omilia XXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 289)

„...adesea prin stăruință ne facem vrednici să primim haruri şi binefaceri, oricât de nevrednici s-ar părea că suntem noi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXII, 2, p. 106)

„Să roşim, frații mei dragi, să roşim şi să vărsăm lacrimi peste laşitatea noastră. Acest om (paraliticul – n.n.) a stăruit treizeci şi opt de ani, fără a obține vindecarea pe care o dorea, el n-o obține şi totodată nu renunță, şi dacă nu obține acest har, aceasta nu se datora lipsei de grijă sau a buneivoințe, ci, fiindcă alții îl împiedicau şi se foloseau de forță față de el, pe când el nu s-a descurajat deloc. Noi, dimpotrivă, dacă stăruim să ne rugăm zece zile ca să obținem vreun har, nu mai avem nici aceeaşi râvnă, nici acelaşi zel. Noi care petrecem atâția ani pentru a obține o favoare de la un om, care nu ne temem pentru aceea de a merge chiar la război, de a

ne pune în pericol viața noastră, de a petrece zilele noastre în necaz şi în mizerie, să ne punem la lucruri josnice şi urâte, şi care la sfârşit suntem lipsiți de frumoasele noastre speranțe, noi n-avem nici putere, nici curajul de a stărui lângă Domnul nostru cu zelul şi cu toată râvna pe care ar trebui s-o avem; cu toate că răsplata noastră este mult mai mare decât nu sunt chiar ostenelile; *Căci această nădejde,* zice Scriptura, *nu înşeală* (Rom., 5, 5). Şi de ce chin nu ne vom face noi vrednici purtându-ne aşa? În sfârşit, dacă n-avem nimic de aşteptat, nici răsplată de primit, cinstea de a se întreține adesea cu Dumnezeu nu este ea una care egalează, care întrece toate bunurile închipuite?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, p. 173)

„Să te rogi mereu, să nu te descurajezi nicicând; chiar de nu primeşti, să stărui până ce primeşti." (*Omiliile despre pocăință,* omilia a treia, p. 57)

„Dacă te ascultă, mulțumeşte-I şi continuă să te rogi. Dacă iarăşi nu te ascultă, nu numai că nu trebuie să deznădăjduieşti, ci trebuie să te rogi şi mai stăruitor. Nu spune: *Am făcut multe rugăciuni şi nu s-a întâmplat nimic,* căci şi asta spre binele tău se face. Adică, deoarece Dumnezeu ştie că eşti nesârguincios şi nepăsător şi că, dacă vei dobândi prin rugăciune cele cir care ai nevoie, vei înceta să te mai rogi, amână să-ți clc;i ceea ce-I ceri, pentru a te face stăruitor în rugăciune şi pentru a comunica mai des cu El. întrucât dacă nu te rogi atunci când te afli într-o situație grea, ce vei face când toate-ți vor merge bine? Aşadar Dumnezeu se preface că nu te aude, spre binele tău, ca să te facă să nu părăseşti rugăciunea. De aceea, continuă să te rogi, nu fi nesârguincios. Nu subaprecia puterea rugăciunii, care poate izbândi multe." (Din vol. *Problemele vieții,* pp. 84-85)

„Şi dacă suntem nevrednici, adeseori, tocmai prin stăruință ne facem vrednici de a primi." (*Ce este Mie şi ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu,* în vol. *Cateheze maritale,* p. 131)

„Îți voi zice să te rogi lui Dumnezeu o dată şi de două ori şi de trei ori şi de zece şi de douăzeci de ori. Nu te lăsa până vei lua, tot cere ca să iei; iar când vei lua, mulțumeşte lui Dumnezeu că ți-a dat." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 152)

RUGĂCIUNEA („Totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu")

„*Şi orice ați face cu cuvântul sau cu lucrul, toate întru numele Domnului Iisus, mulțumind lui Dumnezeu şi Tatăl prin El* (Col., 3, 17). Dacă noi facem aşa, dacă numele lui Hristos este invocat în faptele noastre, nimic necuviincios nu vom face, nimic necurat. Dacă mănânci, dacă bei, dacă te însori, dacă călătoreşti, toate în numele lui Dumnezeu să le faci, adică invocându-l pe El de ajutor. Mai înainte de orice, Lui să te rogi, şi după aceea să începi lucrul. Voieşti să-ți spun ceva? Ei bine, numele Lui pune-l înaintea oricărei întreprinderi.

De aceea şi noi în epistolele noastre punem la început numele Domnului nostru. Unde va fi numele lui Dumnezeu, toate sunt bune şi fericite. Dacă numele consulilor inspiră încredere în diferite acte publice, cu atât mai mult numele lui Hristos. (...) Mănânci, mulțumeşte-I lui Dumnezeu şi atunci, şi după aceasta. Te culci? Mulțumeşte lui Dumnezeu şi atunci, şi după sculare. Te duci în târg? Tot aşa fă. Nimic lumesc, nimic pământesc. Toate fă-le întru numele Domnului, şi totul va progresa. Dacă numele Lui scoate draci, alungă boli, atunci cu atât mai mult va putea să-ți fie de ajutor în întreprinderi. Prin faptul că L-ai invocat, l-ai cinstit, şi deci îți va înlesni lucrul tău cel din lume." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia IX, p. 112)

RUGĂCIUNEA (neîncetată)

„Cu rugăciuni neîncetate să ne întărim viața! Să nu ne stea în cale nici o piedică! Nimic nu ne poate împiedica de suntem cu mintea trează! Avem, oare, nevoie de loc sau de timp?

Orice loc și orice timp ne este potrivit pentru o astfel de faptă. Ascultă-l iarăși pe dascălul lumii spunând: *În orice loc, ridicând mâini cuvioase, fără mânie și fără șovăire* (I Tim., 2, 8). De ți-i inima curată de patimi rușinoase, vei putea, de ai fi în piață, în casă, pe cale, la tribunal, pe mare, în han, în atelier, oriunde ai fi, vei putea, rugând pe Dumnezeu, să capeți ce ceri". (*Omilii la Facere,* omilia XXX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 393)

„Rugăciunea! Roagă-te în fiecare clipă!" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 55)

„... se cuvine să trăim tot timpul în rugăciuni, să slujim lui Dumnezeu și să cugetăm la Dumnezeu; se cuvine, deci, să socotim că viața noastră, sănătatea noastră, bogăția noastră, cununa bunătăților noastre este rugăciunea către Dumnezeu, rugăciuni făcute cu suflet curat și nestricat." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 205)

„Dacă-i o pagubă pentru un orb că nu vede soarele, apoi câtă pagubă nu-i pentru creștin că nu se roagă neîncetat, că nu aduce în suflet, prin rugăciune, lumina lui Hristos?" (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 205)

„Când văd, pe un altul că nu se mai satură de slujbele (aduse) lui Dumnezeu, că socotește cea mai mare pagubă să nu se roage mereu, mărturisesc din toată inima că un astfel de om împlinește negreșit toată virtutea, că este biserică a lui Dumnezeu." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 208)

„...trebuie să ne închinăm lui Dumnezeu când ne sculăm din pat, luându-o totdeauna înaintea răsăritului soarelui, când ne așezăm la masă, când ne ducem la culcare; dar, mai bine spus, trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu în fiecare ceas, făcând aceasta în tot timpul zilei. În vreme de iarnă să cheltuim cea mai mare parte din noapte în rugăciune, plecându-ne cu multă frică genunchii noștri, cu luare-aminte la rugăciune, fericindu-ne pe noi prin slujirea lui Dumnezeu." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 211)

„...și umblând prin piață și prin oraș, în același timp să ne rugăm în minte cu multă adunare și încordare și stăruință; și să ne întâlnim cu prietenii, și, [simplu spus], orice am face putem să-L chemăm pe Dumnezeu cu glas stăruitor și pătrunzător – vorbesc de glasul dinăuntru – și nimănui din cei de față să nu i se facă cunoscut acest glas." (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 34)

„*De șapte ori pe zi Te-am lăudat pentru judecățile dreptății Tale* (Ps. 118, 164). Dacă un împărat, cufundat în mii de griji și tras din toate părțile, de atâtea ori Îl ruga pe Dumnezeu într-o zi, ce iertare sau apărare mai putea avea noi, care, având atâta timp liber, nu Îl rugăm necontenit, deși am putea avea atâta câștig?" (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 67)

„Așadar, să nu căutăm pretexte zicând că nu este aproape casa de rugăciune, căci, dacă suntem treji, harul Duhului ne-a și făcut biserici ale lui Dumnezeu, așa încât mare este ușurința [de a ne ruga] în tot [locul și vremea]." (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 69)

„Oriunde ai fi, poți sta înaintea altarului, numai să arăți o voință trează [*προαιρεσις νηφουσα*]; și nu te împiedică nici locul, nici timpul, ci chiar dacă nu pleci genunchii, chiar dacă nu-ți bați pieptul și nu-ți întinzi mâinile la cer, fă însă doar dovada unei minți calde și ai săvârșit tot ceea ce ține de rugăciune." (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, p. 69)

„Să te rogi în fiecare ceas. N-o întrerupe. Nu fi nesârguincios. Nu înceta să chemi iubirea de oameni a lui Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 84)

„Şi cum se poate, vei zice, ca un om având atâtea griji şi cu dregătorie să se roage la fiecare trei ceasuri ale zilei şi să alerge la Biserică?

Se poate şi este foarte lesnicios. Că deşi a merge la Biserică nu se poate, dar stând acolo la slujba ta poţi să te rogi. Şi nu este trebuinţă de glas, ci de minte; nici de întinderea mâinilor, ci de suflet osârduitor; nici de poziţia trupului, ci de cugetarea minţii. Căci şi Ana a fost ascultată nu pentru că a slobozit glas tare, ci pentru că striga tare înăuntrul inimii, precum zice Scriptura: *Şi glasul ei nu se auzea* (I Împ., 1, 13). Şi mulţi de multe ori au făcut aşa, căci stând afară la uşile stăpânilor care înăuntru strigau, se iuţeau, îngrozeau şi se turbau, ei însemnându-se cu semnul cel sfânt şi rugându-se cu mintea puţin, intrau la acela şi-l schimbau potolindu-l, făcându-l din sălbatec blând. Pe această rugăciune n-a oprit-o nici locul, nici vremea, nici faptul că n-a fost rostită în auz.

Fă şi tu aşa." (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 159-160)

„Şi femeia care ţine în mâini suveica şi ţese poate să caute cu mintea la cer şi să cheme pe Dumnezeu cu fierbinţeală. Şi omul mergând la târg poate face rugăciuni întinse. Şi cel ce şade la atelierul lui şi coase piei, poate să afierosească sufletul său Stăpânului. Şi slujitorul care aleargă şi vine, face cumpărături, sau şade la bucătărie, poate să facă rugăciuni întinse cu mintea trează, când nu-i este cu putinţă să vină la Biserică. Dumnezeu nu se ruşinează de loc, ci numai un lucru cere, minte fierbinte şi suflet înfrânat şi curat. Şi ca să cunoşti că nu este trebuinţă de locuri şi de vremi, ci de cugetare a minţii vitează şi trează, caută la Pavel care zăcea întins în temniţă, nu în picioare, căci butucul în care îi erau băgate picioarele nu-l lăsa. Dar fiindcă s-a rugat cu osârdie, a cutremurat temniţa, a clătinat temeliile ei, iar pe temnicer l-a înfricoşat, pe care apoi l-a povăţuit la Sfânta Taină." (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 161)

„Vă sfătuiesc să mergeţi adeseori la Biserică, iar dacă nu puteţi şi acasă să vă rugaţi în multă linişte, plecându-vă genunchii fără tulburare şi întinzându-vă mâinile. Iar dacă vă veţi întâmpla să fiţi între mulţi, nu se cuvine ca pentru aceasta să lăsaţi rugăciunile cele obişnuite, ci să vă rugaţi chemând pe Dumnezeu în felul în care v-am arătat. Şi nu veţi avea mai puţin folos de la acest fel de rugăciune. Şi am zis acestea nu pentru ca să le lăudaţi şi să vă minunaţi de ele, ci să le împliniţi cu lucru, cheltuind vremea zilei, a nopţii şi a lucrării în rugăciuni şi în cereri. Dacă vom iconomisi aşa lucrurile noastre şi viaţa aceasta de acum o vom petrece întăriţi şi împărăţia cerurilor o vom câştiga." (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 162)

„Pururea să vieţuim şi să petrecem cu laude şi cu rugăciuni şi mai mult să ne fie mintea şi trupul nostru spre credinţa şi lauda lui Dumnezeu decât spre alte griji lumeşti." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 93)

„Pururea să se roage şi să zică: *Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine păcătosul.*" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 154)

RUGĂCIUNEA (orice loc poate fi loc de rugăciune)

„Pentru noi, creştinii, însă orice loc a ajuns loc de rugăciune, pentru că Hristos, prin venirea Lui, a curăţat tot universul. De asta şi Pavel, cu îndrăznire, ne îndeamnă să ne rugăm fără teamă pretutindeni, grăind aşa: *Voiesc, dar, ca bărbaţii să se roage în orice loc, ridicând mâinile cuvioase* (I Tim., 2, 8). Ai văzut că a fost curăţit universul? Putem ridica mâinile cuvioase pretutindeni, în orice loc, pentru că tot pământul a ajuns sfânt." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 89)

„Când nu te afli în biserică, să spui tainic în sinea ta *Miluieşte-mă, Doamne!* Strigă la Dumnezeu cu gândul tău, fără să-ţi mişti buzele. Dumnezeu ne aude şi atunci când tăcem. Nu este atât de important unde, ci cum ne rugăm. Chiar şi când te afli în baie să te rogi. Să te rogi oriunde ai fi. Întreaga zidire este biserica lui Dumnezeu. Tu însuţi eşti biserica lui Dumnezeu şi cauţi loc unde să te rogi?" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 196)

„Să nu afli motiv, să zicem că este greu fiind cineva cu griji domneşti, sau este departe de biserică şi pentru aceea nu se poate ruga, că locul nu împiedică, nici vremea nu opreşte, ci oriunde vei fi, poţi să pui jertfelnic, măcar de n-ai îngenunchea şi să te baţi în piept, nici spre cer să-ţi ridici mâinile; acestea toate de le-ai face numai cu mintea ta şi gândul să-l ai cu râvnă, plineşti toată rugăciunea, măcar în târg de eşti sau de umbli singur sau lucrezi la prăvălie şi alt lucru ai face, poţi să te uneşti cu Hristos cu gândul numai rugându-te. Încă şi cel ce slujeşte la bucătărie şi robul cel cumpărat care slujeşte şi n-are vreme să meargă la biserică, poate să facă rugăciune bineplăcută lui Dumnezeu, că Dumnezeu de loc nu Se scârbeşte, ci numai una cere de la noi: gând fierbinte şi întreg şi suflet curat, pentru că şi Pavel nu în biserică, nici în casă, ci fiind închis în temniţă, cu mâinile şi cu picioarele legate şi cu faţa în sus zăcând făcea rugăciune aşa şi cutremura temniţa din temelie şi pe temnicer îl legă şi spre cunoştinţă dumnezeiască îl îndreptă; şi împăratul Iezechia, zăcând în pat, numai cât se întoarse spre perete şi se rugă lui Dumnezeu cu lacrimi, a venit în sănătatea cea mai dinainte; iar şi tâlharul fiind întins pe cruce şi răstignit, cu puţine cuvinte numai a moştenit Împărăţia Cerurilor. Şi proorocul Ieremia, în groapa cea cu noroi şi proorocul Iona, în pântecele chitului, la fel şi Daniil în groapa cu lei, aceştia toţi rugând pe Dumnezeu s-au izbăvit de multe răutăţi cu rugăciunea cea fierbinte spre Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 154-155)

„Nu trebuie să-i căutăm loc rugăciunii, ci firii celei bune. Pe Ieremia l-au aruncat evreii în chinuri şi Dumnezeu l-a ascultat şi l-a scăpat din stricăciune; şi dreptul Iov în gunoi şi Dumnezeu l-a făcut milostiv; Iona în pântecele peştelui s-a rugat şi l-a scos Dumnezeu şi în scurt să zicem, oriunde vei fi, roagă-te de ai fi chiar şi în baie; nu alege loc de rugăciune, că omul este biserica lui Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 155)

RUGĂCIUNEA (şi citirea cărţilor sfinte)

„Când te rogi, oare nu vorbeşti cu Dumnezeu? Când citeşti Îl ai pe Dânsul Care-ţi răspunde." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, I şi II Tesaloniceni, p. 229)

RUGĂCIUNEA (lipsa ei - gravitatea)

„Cine poate a se ruga din toată puterea, fie cel mai sărac dintre toţi, el totuşi va fi mai bogat decât toţi; aceluia însă, căruia îi lipseşte rugăciunea, de ar şedea chiar pe tron, totuşi este cel mai sărac dintre toţi. Achav nu era oare împărat, nu avea el oare aur şi argint cu prisosinţă? Dar fiindcă era lipsit de rugăciune, nu s-a dus el oare să-l caute pe Ilie, pe un om

care nu avea locuință, nici altă haină decât un cojoc prost? *Ce înseamnă aceasta?*, am putea noi întreba; *tu, care posezi atât de multe, cauți pe acela care nu are nimic? Așa,* ar răspunde el, *căci ce-mi folosesc mie visteriile mele, când acesta a încuiat cerul și pe toate le-a făcut nefolositoare.* (Vezi că Ilie era mai bogat decât Ahav? Căci până ce el a vorbit și a rugat ploaia de la Dumnezeu, împăratul și cu toată oastea sa se aflau în mare nevoie). Aceasta este puterea rugăciunii !" (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului și Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 93)

„Omul care nu se roagă lui Dumnezeu și nu dorește să stea de vorbă cu Dumnezeu este mort, fără suflet și fără minte. Cel mai mare semn de smintire este acela să nu știi ce mare cinste îți face Dumnezeu; cel mai mare semn de nebunie este să nu iubești rugăciunea, să nu socotești că ai murit sufletește când nu te mai rogi lui Dumnezeu. După cum trupul acesta al nostru este mort și plin de miros urât când lipsește din el sufletul, tot așa și sufletul este mort, ticălos și plin de miros urât când nu se îndreaptă spre rugăciune. Daniel, marele prooroc, ne învață că se cuvine să socotim mai amară ca moartea lipsa rugăciunii; dar, mai bine spus, el voia mai bine să moară decât să fie lipsit treizeci de zile de rugăciune. Și împăratul perșilor nu i-a dat această poruncă pentru ca Daniel să se lepede de legea lui, ci ca să-l facă pe Daniel să se gândească treizeci de zile la el (Daniel 6, 1-10). Fără ajutorul lui Dumnezeu nu ne poate veni în suflet nici un bine; iar ajutorul lui Dumnezeu stă alături de ostenelile noastre și le ușurează mult, când dumnezeu vede că iubim rugăciunea, că ne rugăm mereu Lui și că așteptăm să se pogoare de la El toate bunătățile. Când văd că un om nu iubește rugăciunea, nici nu are dragoste fierbinte și puternică de rugăciune, știu bine că omul acela nu are nimic de seamă în sufletul său." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 207)

„Fără rugăciune nu avem nici un bine, nici nu ne mântuim." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 211)

„Dacă te lipsești de rugăciune, faci la fel ca și cum ai scoate un pește din apă. După cum pentru pește apa este viața lui, tot așa pentru tine, rugăciunea." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 215)

„Cel ce nu se roagă lui Dumnezeu, nici nu dorește să vorbească cu Dumnezeu adesea, este mort și fără suflet și nu are nimic în minte (...) să-i pară când nu se roagă că este mort, că în ce fel trupul nostru fără de suflet este mort, în același fel, și sufletul care nu se roagă este mort și ticălos și împuțit." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 93)

„Fericitul David avea multe griji ale împărăției și tot se ruga lui Dumnezeu de șapte ori pe zi și nu numai pentru dânsul, ci pentru toți cei ce erau sub ascultarea lui și sub împărăția lui, dar noi ce răspuns vom da înaintea lui Dumnezeu căci neglijăm rugăciunea? Că pentru aceea află diavolul vreme și ne trage la păcate." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 153)

„Trebuie să mărturisim că a nu se ruga înseamnă a muri. Este mort sufletul care nu se mai roagă. La fel precum trupul fără de sufletul său nu mai este decât un cadavru în descompunere, la fel sufletul fără de rugăciune nu mai este decât un fel de cadavru: cadavru dat viciilor ca și putrezirii și viermilor. Și de fapt sfinții nu judecau altfel, ei care preferau să moară decât să rămână fără de rugăciune." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 480)

SADUCHEII

„- Cine sunt saducheii?
- Altă sectă la iudei în afară de aceea a fariseilor și cu mult inferioară acesteia. Saducheii susțineau c nu există nici înviere, nici suflet. Erau oameni necredincioși, îndrăgostiți de cele

materiale. Erau multe secte la iudei. De aceea şi Pavel spune: *Sunt fariseu, din secta cea mai riguroasă a legii noastre* (Fapte 26, 5)". (*Omilii la Matei,* omilia LXX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 804)

SALUTUL

„*Har vouă şi pace*! O! Ce salutare frumoasă, şi care poartă cu sine mii de bunătăţi! Aceasta este salutarea pe care Hristos a poruncit Apostolilor a o adresa la început în casele în care vor intra. Şi de aceea şi Pavel, pretutindeni, aşa îşi începe cuvântarea, de la *har şi pace.* Nici Hristos nu a desfiinţat un război mic şi neînsemnat, ci variat, şi în multe feluri, şi de un timp îndelungat, iar aceasta nu a provenit deloc din ostenelile noastre, ci numai prin harul Lui. Fiindcă dragostea a hărăzit harul, iar harul a hărăzit pacea, de aceea Apostolul punându-le în ordinea lor în salutarea pe care le-o trimite, doreşte ca acestea să rămână în continuu printre ei înrădăcinate, ca nu cumva să reînceapă alt război. Pentru aceasta şi roagă pe Dătătorul lor de a le păstra printre ei, neclintite, zicând: *Har vouă şi pace de la Tatăl nostru şi de la Domnul Iisus Hristos!*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 26)

SĂRĂCIA (definiţia)

„Căci sărac nu este cel care nu are nimic, ci acela care la multe râvneşte (...)". (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 55)

„Acela este mai sărac decât toţi, care doreşte mai mult şi care niciodată nu poate stinge această poftă rea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 247)

„... (sărăcia – n.n.) este un loc sigur de scăpare, un liman liniştit, o siguranţă nedezminţită, o bucurie fără primejdie, o plăcere curată, o viaţă fără nelinişte, muma înţelepciunii, frâu contra semeţiei, mijloc de mântuire de pedeapsă şi rădăcină a smereniei. Dar spune-mi, pentru ce tocmai de dânsa fugiţi voi aşa de tare şi pentru ce o socotiţi voi inferioară bogăţiei?" (*Cuvânt la Ziua Sfinţilor patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 64)

„... nu-i sărac cel care n-are nimic, ci cel care doreşte multe." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 53)

SĂRĂCIA (cauza pentru care Dumnezeu a îngăduit să existe săraci)

„Nu vedeţi fraţii mei, că Dumnezeu ne-a dat toate lucrurile în comun? Dacă El a îngăduit să fie săraci, El a permis-o din iubire faţă de bogaţi, ca ei să-şi poată curăţi păcatele lor prin milostenie." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 5, pp. 402-403)

SĂRĂCIA (teama de sărăcie)

„Într-adevăr, sărăcia vi se pare grozavă şi înfricoşată, şi chiar numai auzind de ea. Apoi tocmai pentru aceea suntem săraci, fiindcă ne temem de sărăcie, chiar dacă am avea mii de talanţi. Nu este sărac cel ce n-are nimic, ci cel ce se teme de sărăcie, pentru că în nenorociri noi nu plângem pe cei ce suferă rele mari, ci credem vrednici de plâns pe cei ce nu ştiu a suferi acele rele, chiar de ar fi cât de mici, iar pe cei ce ştiu a le suferi noi îi credem vrednici de laude şi de cununi. Şi cum că aşa este lucrul, apoi spune-mi: pe cine lăudăm noi în luptele Olimpice? Pe cei ce sunt loviţi grozav şi nu simt dureri, ci ţin capul sus, sau pe cei care fug de la cele dintâi răni căpătate? Oare nu pe cei dintâi îi şi încununăm ca voinici şi bărbătoşi, iar pe ceşti din urmă îi râdem ca pe nişte fricoşi şi fără vlagă în ei? Apoi tot aşa facem şi în privinţa

faptelor vieții, căci pe cel ce suferă toate cu ușurință, noi îl încununăm, după cum încununăm pe atletul din luptele Olimpice, pe când pe celălalt noi îl plângem fiindcă îi este frică și tremură de cele rele, ba încă este cuprins de frică chiar și mai înainte de a primi vreo rană. Căci și în luptele Olimpice, când luptătorul fuge chiar mai înainte de a ridica mâna potrivnicul lui și mai înainte de a căpăta vreo rană, atunci el se face de râs ca fricos, molatic și neînstare de niște astfel de osteneli. Întocmai așa se întâmplă și cu cei ce se tem de sărăcie și nu pot să sufere nici măcar a se gândi la ea.

Deci nu noi vă facem pe voi săraci, ci voi înșivă. Dar atunci, cum să nu-și bată joc diavolul de tine, văzându-te înfricoșat și tremurând chiar mai înainte de a te ataca? Și când tu o iei aceasta ca un fel de spaimă de dânsul, apoi la urmă nici nu mai este nevoie a te ataca, ci lăsându-te să ai avere, el prin frica de pagubă a acelei averi te face mai moale decât ceara. Fiindcă, după cum am mai spus, după ce am pătimit un rău oarecare, noi nu-l mai credem atât de grozav – dacă s-ar întoarce – după cum îl credeam mai înainte. Deci ca nu cumva să câștige cineva o astfel de virtute, apoi el (diavolul) îl ține într-o frică neîncetată, și mai înainte de orice ispită îl ține într-o frică mare, muindu-l astfel mai tare decât ceara. Căci un astfel de om este mai moale decât ceara și cu o viață mai ticăloasă decât a lui Cain, temându-se pentru cele ce are cu prisosință și scârbindu-se pentru cele ce nu are, și iarăși pentru cele ce are tremurând și stăpânind averea ca un rob nemulțumitor, fiind înconjurat de o mulțime de patimi, care de care mai necuviincioase, fiindcă și pofta dobitocească, și frica cea de multe feluri, și groaza îi stăpânește pe acești nenorociți, care seamănă cu o corabie purtată de vânturi în toate părțile și trece prin multe furtuni.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXX, pp. 320-321)

„Pentru ce tremuri și te înfricoșezi de sărăcie? Pentru ce alergi după bogăție? Mă tem, zici tu, ca să nu fiu silit a ajunge să cer pe la ușile altora și să mă rog de aproapele. Aud pe mulți zicând și rugându-se: Nu mă lăsa, Doamne, niciodată în starea de a avea trebuință de oameni! Dar auzind acestea, eu râd foarte mult, căci teama aceasta este copilărească. Într-adevăr, iubiților, că noi în fiecare zi, și chiar în toate mișcările noastre, cum s-ar zice, ne găsim în nevoie unii de alții. Așa că cuvintele acestea sunt ale unui suflet înfumurat și fără judecată, și care nu cunoaște lămurit firea lucrurilor. Dar nu vezi că noi cu toții avem trebuință unul de altul? Nu vezi bunăoară cum ostașul are trebuință de meșteșugar, meșteșugarul de negutător, negutătorul de lucrătorul de pământ, robul de cel slobod, stăpânul de slugă, săracul de cel bogat, bogatul de cel sărac, cel ce nu lucrează nimic de cel ce dă milostenie, cel ce dă de cel ce primește? - fiindcă chiar și cel ce primește milostenia împlinește o mare nevoie, și mai mare încă decât toate. Că dacă nu ar fi săraci, toate cele ale mântuirii noastre s-ar răsturna pe dos, neavând unde să ne învistierim banii. Așa că chiar și săracul, care pare a fi mai netrebuitor, tocmai acesta este mai trebuitor decât toți oamenii. Dar dacă este rușinos a avea trebuință de altul, apoi nu-i rămâne decât să moară, căci nu poate trăi temându-se de sărăcie. Dar, zici tu, nu pot suferi căutătura înfumurată. Și de ce, defăimând pe altul pentru mândrie, te necinstești singur cu o astfel de învinuire? - Pentru că este lucru de mândrie a nu suferi trufia unui suflet îngâmfat. Pentru ce te temi de lucruri ce nu sunt vrednice de nici un cuvânt, te temi, zic, și tremuri și de acestea, și de sărăcie? Că chiar dacă vei fi bogat, totuși prin aceasta te vei găsi în nevoie de mai mulți și de mai multe, ba încă chiar și de mai de rând lucruri.

Cu cât te îmbogățești mai mult, cu atât mai mult te supui pe sineți acestui blestem. Întocmai așa te rogi tu, cerând să ai bani și să nu ai trebuință de nimeni, ca acela care, găsindu-se în mijlocul mării, unde are trebuință și de corăbieri, și de corabie, și de mii de alte împrejurări, s-ar ruga totuși ca să nu aibă trebuință de ajutorul nimănui. Apoi dacă voiești cu orice preț a nu avea trebuință de nimeni, cere și dorește-ți sărăcia; iar dacă ar trebui a te ruga pentru ceva, să te rogi și să ai grijă numai pentru pâine și haină - iar dacă ești bogat, ai grijă și pentru țarină, și pentru slugi, și pentru dăjdii, și pentru lefile slugilor, și pentru cinstea slujbei

ce o ai, şi pentru siguranţa vieţii şi a persoanei tale, şi pentru slavă, şi vei avea trebuinţă şi de stăpânitori, şi de cei supuşi acelora, şi de cei din cetate, ca şi de cei din sate, şi de neguţători, şi chiar şi de cârciumari.

Acum vezi că vorbele acestea sunt ieşite din cea mai mare prostie? Că cu cât mai mult te înfricoşezi şi voieşti a nu avea nevoie de nimeni, cu atâta nu-ţi va fi cu putinţă de a scăpa de acea nevoie. Iară de voieşti a scăpa de mulţime - şi-ţi este cu putinţă, dacă te vei refugia la limanul sărăciei - taie şi aruncă de la tine mulţimea lucrurilor, şi întru nimic să nu crezi că ar fi ruşine a avea trebuinţă de altul, fiindcă acest lucru este şi al înţelepciunii celei negrăite a lui Dumnezeu." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, pp. 163-164)

„Nici să ne rugăm zicând *nu ne da pe noi a ne găsi în nevoia altora,* ci dimpotrivă să ne rugăm, zicând *nu ne lăsa pe noi, găsindu-ne în nevoie, a nu primi pe cei ce pot să ne folosească.* Greoi este nu a se găsi cineva în nevoie de a fi ajutat de alţii, ci de a răpi cele ale altora. Însă pentru unele ca acestea nu ne rugăm vreodată şi nici nu zicem: *Nu-mi da, Doamne, gândul de a pofti cele străine*, iar a ne găsi în nevoie, aceasta ni se pare a fi de nesuferit. Deşi Pavel de multe ori s-a găsit în nevoie şi nu se ruşina pentru aceasta, ci încă se şi mândrea şi lăuda pe cei ce-l ajutaseră, zicând: *Că şi o dată, şi de două ori aţi trimis cele spre trebuinţa mea* (Flp., 4, 16), şi iarăşi: *Alte biserici am jefuit, luând de cheltuială spre a sluji vouă* (2 Cor., 11, 8).

Deci a se ruşina cineva de acestea nu este fapt al unui suflet slobod, ci al unui suflet molatic, tâmp şi îndobitocit, fiindcă aceasta este hotărârea lui Dumnezeu, a ne găsi în nevoie unul de altul. Prin urmare, nu mai filosofa peste măsura îngăduită." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, pp. 164-165)

„Spune-mi, te rog, de ce te înspăimânţi de sărăcie? De ce tremuri? Nu de teama foamei? Nu de teama setei, a frigului? Oare nu pentru toate acestea? Dar nimeni nu e lipsit cu desăvârşire de ele. Uitaţi-vă la neamurile cele de început şi vedeţi cine a nădăjduit spre Domnul şi s-a ruşinat? (Sir., 2, 10); şi iarăşi: *Priviţi la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitniţe, şi Tatăl vostru Cel ceresc le hrăneşte* (Mt., 6, 26). Nimeni nu poate arăta pe cineva care ar fi murit de foame sau de frig. Şi atunci de ce tremuri şi de ce te temi de sărăcie? Nu poţi răspunde la nimic. Dacă ai cele de trebuinţă, pentru ce această teamă? Că nu ai la îndemână acea mulţime de servitori? Aceasta înseamnă că ai scăpat de stăpâni, aceasta înseamnă fericirea neîncetată şi eliberarea de griji. Poate duci lipsa mobilei, a paturilor şi a vaselor de argint? Dar cel ce le are, prin ce e mai mare decât tine? Prin nimic, căci toate acestea sunt egale în modul de întrebuinţare, fie că sunt făcute dintr-un material sau din altul. Dar poate nu eşti considerat destul de grozav în ochii oamenilor? Nici să nu fii vreodată! Pentru că ce plăcere poate fi faptul că alţii se vor sfii de tine? Să nu fie nici aceasta! Sau poate că-ţi închipui că, bogat fiind, nu te vei mai teme de legile ţării şi de stăpânire? Ei bine, ascultă ce spune Apostolul în altă parte: *Voieşti, deci, să nu-ţi fie frică de stăpânire? Fă binele şi vei avea laudă de la ea* (Rom., 13, 3). Poate că suntem nebăgaţi în seamă şi de aceea prada multor necazuri şi multor rele, după cum judecă cei mai mulţi? Da, însă nu sărăcia aduce aceasta, ci răutatea. Fiindcă mulţi săraci şi-au petrecut întreaga viaţă fără griji sau supărări, şi, dimpotrivă, mulţi bogaţi, stăpânitori şi puternici, au avut întreaga lor viaţă plină de necazuri şi de suferinţe, mai grozave chiar decât ale tâlharilor şi făcătorilor de rele." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, pp. 56 - 57)

SĂRĂCIA (să nu ne temem de sărăcia materială ci de cea spirituală)

„Nu te teme de cuptorul sărăciei, ci de cuptorul păcatului. Acesta-i flacără şi chin; celălalt, rouă şi odihnă. Lângă cuptorul păcatului stă diavolul, lângă cuptorul sărăciei stau îngerii, care alungă flacăra". (*Omilii la Matei,* omilia IV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 64)

SĂRĂCIA (adevărata sărăcie)

„Nimeni nu-i mai sărac decât păcătosul şi nimeni nu-i mai bogat decât făcătorul de dreptate. De aceea Pavel spune despre cei ce trăiesc în credinţă şi în bogăţie de fapte bune: *Mulţumesc lui Dumnezeu că în toate v-aţi îmbogăţit în El, în tot cuvântul şi în toată cunoştinţa* (I Cor., 1, 4-5). Iar despre cei necredincioşi fericitul Ieremia spune: *Poate că sunt săraci, de aceea n-au putut să asculte cuvântul domnului* (Ier., 5, 4). Vezi că numeşte săraci pe cei ce stau departe de dreapta credinţă?" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p. 128)

SĂRĂCIA (răbdarea ei cu nobleţe şi cu mulţumire)

„De multe ori am arătat că cei ce nu au nimic sunt cu mult mai bogaţi decât aceştia şi întru o mai mare mulţumire sufletească şi neprimejduire." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 97)

SĂRĂCIA (elogiu sărăciei)

„Nu te minuna că fug mulţi de sărăcie! Nechibzuiţii fug şi de celelalte virtuţi.

- Dar săracul e ocărât şi dispreţuit de bogat, mi se spune.

- Când îmi vorbeşti aşa, îmi vorbeşti tot de lauda sărăciei. Spune-mi, cine-i fericit: Cel ce ocărăşte sau cel ocărât? Negreşit cel ocărât. Deci iubirea de argint porunceşte să ocărăşti, pe când sărăcia te îndeamnă să suferi ocara.

- Săracul rabdă de foame, mi se spune.

- Şi Pavel a răbdat de foame şi a fost flămând.

- Săracul n-are odihnă.

- Nici Fiul Omului n-a avut unde să-Şi plece capul (Matei 8, 20). Ai văzut până unde urcă laudele sărăciei? Ai văzut unde te aşază? Lângă ce bărbaţi te pune? Ai văzut că te face imitator al Stăpânului? Dacă ar fi fost bine să avem aur, Hristos le-ar fi dat aur ucenicilor Săi, El, Care le-a dat acele bunătăţi nespuse. Dar aşa nu numai că nu le-a dat, ci i-a şi oprit să aibă aur. Din pricina aceasta şi Petru, nu numai că nu se ruşinează de sărăcie, ci se şi laudă cu ea, zicând: *Argint şi aur nu am, dar ce am aceea îţi dau* (Fapte 3, 6). Cine n-ar voi să rostească aceste cuvinte?

- Negreşit că toţi, mi-ai răspunde, poate.

- Atunci aruncă argintul, aruncă aurul!

- Şi dacă-l arunc, voi dobândi puterea lui Petru?

- Spune-mi, ce l-a făcut fericit pe Petru? Că a înzdrăvenit un olog? Nu! Nicidecum! Ci că n-a avut averi! Lucrul acesta i-a pricinuit cerul. Mulţi din cei ce au făcut averi au ajuns în iad, dar cei care au aruncat aurul şi argintul au dobândit împărăţia. Şi aceasta afl-o chiar de la Petru. Două lucruri a spus el. Unul: *Aur şi argint n-am;* al doilea: *în numele lui Iisus Hristos scoală-te şi umblă* (Fapte 3, 6). Ce l-a făcut pe Petru strălucitor şi fericit? Însănătoşirea ologului sau aruncarea banilor? Răspunsul caută-l chiar din gura Celui Ce răsplăteşte, din gura lui Hristos! Ce-a spus El bogatului care căuta viaţa veşnică? Nu i-a spus: însănătoşează ologi!, ci: *Vinde-ţi averile tale şi le dă săracilor şi vino şi urmează Mie şi vei avea comoară în ceruri* (Luca 18, 22)". (*Omilii la Matei,* omilia XC, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 1005)

„Sărăcia este un folos însemnat pentru cel ce o îndură cu curaj; ea este un tezaur pe care nimeni nu va şti să ni-l răpească, un sprijin care nu ne va lipsi niciodată, o avere care nu poate să ne vatăme, un adăpost la umbra tuturor atacurilor." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia II-a, p. 50)

„Unde se întâlnesc eroii? Unde va afla Biserica cei mai mărinimoşi apărători ai săi? Unde se arată o virtute mai curată, o forţă mai generoasă? Unde au virtuţile o ieşire şi o maturitate

mai îmbelşugată? Oare la bogat? Bogăţia aduce chemări exclusive, un egoism de nevindecat, teroarea pericolului, voinţa fierbinte de a continua să se bucure (...)

Săracul dimpotrivă, lipsit de bunuri este liber de griji. El se devotează uşor; el se prinde de nişte cauze nobile; el este făcut pentru greutate şi suferinţa pentru oarecare întreprindere generoasă nu-l costă.

Vedeţi de asemenea care au fost întemeietorii şi primii eroi ai Bisericii: săracii. Şi în cursul veacurilor cine munceşte şi se devotează mai continuu la lucrurile sfinte? Cei smeriţi, cei mici, săracii." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 530)

SĂRĂCIA (care îmbogăţeşte)

„Dacă nu crezi poate că sărăcia este făcătoare de bogăţie, gândeşte-te la Stăpânul tău, şi atunci nu te vei mai îndoi. Că dacă Acela nu se făcea sărac, tu nu te-ai fi făcut bogat. Că minunea aceasta este: că sărăcia a îmbogăţit pe bogăţie. Însă bogăţie aici el numeşte cunoaşterea bunei-cinstiri, curăţirea păcatelor, dreptatea, sfinţirea şi toate celelalte bunătăţi nenumărate pe care ni le-a dat şi ni le va da.

Şi toate acestea prin sărăcie le-am câştigat. Prin care sărăcie? Prin faptul că a luat trup omenesc, s-a făcut om şi a pătimit ceea ce a pătimit - deşi pentru toate acestea el nu a fost dator cu nimic ţie, ci tu îi datorezi Lui." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, p. 161)

SĂRĂCIA („a moştenit înţelepciune")

„- Dar ce folos are săracul de pe urma priceperii lui?

- Poate că n-o ştii! Nici orbul nu ştie care-i folosul luminii. Ascultă pe Solomon, care spune: *Pe cât este deosebirea între întuneric şi lumină, pe atât este mai presus înţeleptul de nebun* (Ecl. 2, 13). Cum să-l învăţăm pe cel din întuneric? Că întuneric este dragostea de avuţii şi nu lasă să se vadă cum sunt ele în realitate, ci le arată altfel. După cum cel care este în întuneric socoteşte o nimica vasele de aur, pietrele preţioase sau hainele de purpură, pentru că nu vede frumuseţea lor, tot aşa şi cel stăpânit de iubirea de argint nu vede cum trebuie frumuseţile celor ce merită să fie dorite. Împrăştie, te rog, întunericul pricinuit de patima aceasta şi vei vedea ce sunt avuţiile! Nicăieri nu se vede aceasta aşa de bine ca în sărăcie; nicăieri nu se vădesc bogăţiile a fi o nimica, ca în filosofie!

O, oameni nebuni, care blestemaţi pe săraci şi spuneţi că sărăcia face de ruşine şi viaţa oamenilor şi casele lor! Din pricina aceasta amestecaţi totul pe lume. Spune-mi, care e ruşinea casei unui sărac? Că nu are pat de fildeş, că nu are vase de argint? Că toate lucrurile din casa lui sunt de lut şi de lemn? Dar tocmai aceasta dă unei case cea mai mare slavă şi strălucire. Când nu te ocupi de cele lumeşti poţi să-ţi întrebuinţezi timpul cu grija de suflet. Când vezi că te îngrijeşti numai de cele lumeşti, ruşinează-te de marea ta necuviinţă. Şi mai ales casele bogaţilor sunt lipsite de cuviinţă. Poate fi, oare, o mai mare necuviinţă decât aceea de a îmbrăca lemnele cu covoare, de a fereca paturile cu argint ca la teatru şi ca pe scenă? Care casă seamănă mai mult cu scena şi cu cele de pe scenă? Casa bogatului sau casa săracului? Nu-i aşa că a bogatului? Deci ea este plină de necuviinţă. Care casă seamănă cu casa lui Pavel, cu a lui Avraam? Nu-i aşa că a săracului? Deci ea este plină de podoabe şi de bună-cuviinţă. Şi ca să cunoşti că mai cu seamă aceasta este podoaba unei case, mergi în casa lui Zaheu şi află cum şi-a împodobit el casa când Hristos a vrut să intre în ea! Zaheu n-a alergat la vecini ca să ceară scaune şi paturi de fildeş, nici n-a scos din lăzi covoare ţesute în Lacedemonia, ci şi-a împodobit casa cu podoaba potrivită lui Hristos.

- Care-i podoaba aceasta?

- *Voi da,* spune el, *jumătate din averile mele săracilor şi celui de la care am răpit îi voi întoarce împătrit!* (Luca 19, 8)

Aşa să ne împodobim şi noi casele noastre, ca să intre şi în casa noastră Hristos." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIII, III-IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 944-945)

SĂRĂCIA (- urzitoarea, ajutătoarea şi sprijinitoarea virtuţilor)

„Să nu dorim laude, să nu căutăm nici arginţi, nici bogăţii şi să nu privim sărăcia ca pe un rău. Sărăcia este o stăpână mare care ne face prudenţi şi răbdători, care ne ridică la cea mai înaltă şi la cea mai sublimă filosofie. Lazăr a trăit în sărăcie şi el a fost răsplătit cu o cunună; Iacob nu dorea decât să aibă pâine; Iosif s-a aflat în aceeaşi nevoie; el s-a văzut nu numai rob, ci încă şi prizonier; şi pentru aceea îi dăm noi cele mai multe laude. Da, noi nu-l admirăm pe atâta pe Iosif ca împărţitor al grâului din Egipt, pe cât pe Iosif cel închis în închisoare; noi nu-l admiră atâta pe Iosif, încoronat cu o diademă, pe cât pe Iosif legat în lanţuri; noi nu-l admirăm atât atunci când este aşezat pe un tron, ca atunci când i se întind curse ca să fie vândut.

Să luăm în seamă toate lucrurile acestea şi cununile care sunt pregătite acestor lupte, să nu lăudăm nici bogăţiile, nici cinstea, nici demnităţile, nici plăcerile, nici puterea, ci, dimpotrivă, să lăudăm sărăcia, lanţurile, legăturile şi ostenelile şi necazurile care se suferă pentru virtute. Acelea se sfârşesc prin tumult şi tulburare şi se termină în această viaţă; dar acestea ne procură împărăţia cerurilor şi bunurile cereşti *pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit* (I Cor., 2, 9)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVI, 3, pp. 395-396)

„Creştinul se arată mult mai încercat în sărăcie, decât în bogăţie. Cum aceasta? Apoi când el cade în sărăcie, desigur că va fi şi mai umilit, mai înţelept, mai serios, mai îngăduitor, mai cinstit, pe când dacă se găseşte în bogăţie, are multe piedici spre aceasta." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 68)

„Sărăcia, dacă ar voi cineva, ar găsi că ne procură multe pricini de mulţumire. Cum aceasta? Apoi ne scapă de griji, de ură, de lupte, de certe, de împerecheri (nepermise) şi de mii de rele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 69)

„Căci astfel de bun este sărăcia: ea este un conducător sigur care conduce pe om pe cărarea ce duce spre cer, alifie pentru luptători, gimnastică bună şi minunată, liman prielnic şi liniştit." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVIII, p. 240)

SĂRĂCIA (urgisirea săracilor)

„Temeţi-vă cei ce urgisiţi pe cei săraci şi le faceţi strâmbătate. Voi, bogaţii, aveţi bogăţie şi bani, dar au şi săracii arme, adică suspinele şi plânsurile; pentru aceasta le vine ajutor din ceruri. Aceste arme sapă casele celor nedrepţi, cetăţi şi oraşe din temelie s-au pustiit şi neamuri de tot s-au prăpădit, atâta de mare este ajutorul lui Dumnezeu celor supăraţi. Mare armă este suspinul săracilor şi al necăjiţilor, pentru că lui Dumnezeu îi este milă de firea lor cea bună şi îngăduitoare când suferă răutăţile şi nu hulesc sau blestemă, ci numai suspină plângându-şi răul lor şi se arată Dumnezeu blând celor ce pătesc strâmbătăţi, iar pe cei ce-i supără pe dânşii îi pedepseşte. Deci, pentru aceasta să fugim fraţilor de facerea strâmbătăţii, ca să avem pe Dumnezeu blând şi iertător cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, a Căruia este slava şi puterea, în vecii vecilor. Amin!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 29)

SĂRĂCIA (mângâiere pentru săraci)

„Este loc nejefuit şi sigur (sărăcia – n.n.), liman neînviforat, loc de exerciţiu şi şcoală a filosofiei, imagine a vieţii îngereşti. Auziţi acestea toţi câţi sunteţi săraci, dar, mai bine spus,

toți câți doriți să vă îmbogățiți! Nu e o nenorocire să fii sărac, ci să nu voiești să fii sărac. Nu socotiți sărăcia o nenorocire și nu va fi o nenorocire. Nenorocirea nu stă în natura sărăciei, ci în judecata oamenilor cu suflet slab. Dar, mai bine spus, chiar m-aș rușina de-aș spune numai atâta despre sărăcie, să spun atât numai că nu-i o nenorocire. Dacă filosofezi, sărăcia îți va fi izvor de mii și mii de bunătăți. Dacă cineva ți-ar oferi o mare dregătorie, demnități politice, bogăție, desfătare, apoi ți-ar oferi și sărăcia și ți-ar da libertatea să alegi ce vrei, negreșit, dacă i-ai cunoaște frumusețea, ai pune îndată mâna pe sărăcie." (*Omilii la Matei,* omilia XC, III, în col. PSB, vol. 23, p. 1004)

„Mi se pare că sărăcia seamănă cu o fecioară cu bună-cuviință, frumoasă și dulce la chip; iar iubirea de argint, cu o femeie cu chip de fiară, cu Scila și Hidra și cu alte fiare ca acestea, născocite de poeți.

Nu-mi da pildă pe oamenii care grăiesc de rău sărăcia, ci pe cei care au strălucit prin ea! Cu sărăcia Ilie crescut fiind, a fost răpit cu acea fericită răpire; cu sărăcia Elisei a strălucit; cu sărăcia, Ioan Botezătorul, cu sărăcia, toți apostolii; dar din pricina iubirii de arginți au fost osândiți Ahaav, Izabela, Ghiezi, Iuda, Neron, Caiafa. Dar dacă vrei, să nu privim numai la cei care au strălucit în sărăcie, ci să cercetăm însăși frumusețea acestei fecioare. Ochiul este curat și limpede; nu e tulbure, cum e ochiul iubirii de argint, când plin de mânie, când plin de poftă, când răvășit de neînfrânare. Ochiul sărăciei nu-i așa, ci potolit, liniștit; se uită dulce la toți; e dulce ca mierea, plin de bunătate; nu urăște pe nimeni, nu și-l întoarce de la nimeni. Dincolo, unde-s bani, pricină de vrajbă și de mii și mii de lupte. Gura iubirii de argint e plină de ocări, de îngâmfare, de multă mândrie, de blestem, de viclenie; gura și limba sărăciei sunt sănătoase, pline de necontenite mulțumiri, de binecuvântări, de cuvinte dulci și iubitoare, de cuvinte de mângâiere, de laude, de cuvinte bune." (*Omilii la Matei,* omilia XC, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 1004)

„Nu te scârbi pentru sărăcia ta, căci sărăcia face mai ușoară călătoria la ceruri." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XIX, p. 392)

„Nimeni, deci, să nu mai considere sărăcia ca o cauză de necinste. Că dacă virtutea este de față, toată bogăția lumii față de dânsa nu prețuiește nici cât un gunoi, sau o bucată de lut." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVIII, p. 240)

„Când cineva este lipsit de ajutorul lui Dumnezeu, de ar fi îmbrăcat cu toate bogățiile pământului, totuși este mai sărac decât toți săracii, precum și cel ce este sărac de toate, dacă are dragostea și ajutorul lui Dumnezeu, mai bogat decât toți este. *Domnul mă va paște* zice, *și nimic nu-mi va lipsi* (Ps., 22, 1). Spune-mi, te rog: dacă ai avea un bărbat mare și minunat, iubindu-te foarte mult și îngrijindu-se de tine, și dacă ai ști că el va trăi într-una și nu se va sfârși înaintea ta, și ți-ar da totul cu cea mai mare plăcere, ca să te bucuri de ele ca de ale tale, oare ai voi să mai stăpânești ceva? Și dacă ai pierde totul chiar, el însă ar trăi, oare nu te-ai crede mai bogată decât toți pentru aceasta? De ce dar te jelești?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XX, p. 253)

„Dacă tu trăiești în sărăcie, chinuit de foame, expus la mii de pericole, adu-ți aminte de Lazăr care, fiind părăsit de toți, lupta contra sărăciei, bolii, contra tuturor relelor și, cu toate acestea, rămase credincios în practica virtuții; adu-ți aminte de Apostoli, care luptau contra foamei, setei și goliciunii; adu-ți aminte de profeți, de patriarhi și de atâția drepți: toți n-au trăit în bogăție și plăceri, ci în cumpătare, în suferință și în lipsă." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia I, p. 27)

„Altă demnitate a săracului: el este un alt Iisus Hristos, el este Iisus Hristos însuși continuat și eternizat. Cuvântul lui Iisus Hristos este: *Cine vă primește pe voi, pe Mine Mă primește.* A primi un sărac, înseamnă a-l primi pe Iisus Hristos. Săracul este îmbrăcat cu

slujirile regale, el este mandatarul lui Dumnezeu şi marele demnitar al împărăţiei Sale." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 530)

SĂRĂCIA (suportarea ei cu nobleţe şi cu mulţumire)

„Nici să ne pierdem curajul de suntem săraci, ci cealaltă bogăţie să o căutăm, bogăţia în fapte bune!" (*Omilii la Matei,* omilia IX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 117)

„... sărăcia va fi pentru noi o creştere a odihnei şi a desfătărilor; căci ea şterge păcatele noastre, dacă o suferim cu mulţumire şi ştiind că noi ne vom câştiga o mare credinţă lângă Dumnezeu." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 4, p. 402)

„... trebuie a fi liniştit şi a nu se împuţina cu Duhul, de ce unul este bogat şi altul sărac, mai ales că nu fiecare este îmbogăţit de Dumnezeu, ci mulţi din nedreptate, din răpiri şi lăcomii. Căci cel care a poruncit ca să nu ne îmbogăţim, cum ar putea da ceea ce ne-a împiedicat a lua?

Dar pentru ca mai mult să pot astupa gura celor ce grăiesc împotriva acestora, haide să întoarcem cuvântul chiar de la început, pe când averea se da omului chiar de Dumnezeu, şi răspunde-mi: Pentru ce Avraam era bogat, iar Iacov avea lipsă şi de pâinea zilnică? Oare nu şi acesta era drept ca şi celălalt? Oare nu deopotrivă pentru câteştrei: *Eu sunt Dumnezeul lui Avraam, şi al lui Isaac, şi al lui Iacov?* Deci pentru ce unul era bogat, iar celălalt muncea pe plată la altul? Dar încă ceva mai mult: Pentru ce Isav era bogat, deşi era nedrept şi prigonitor de frate, pe când Iacov a fost în slujbă la străini atâta timp? Pentru ce iarăşi Isaac a trăit în linişte în toată vremea, pe când Iacov a trăit numai în scârbe şi necazuri, pentru care şi zicea: *Mici şi cumplite sunt zilele mele* (Fac. 47, 9)? Pentru ce oare David, proroc şi împărat fiind, a trăit toată viaţa în necazuri, în vreme ce Solomon, fiul său, vreme de patruzeci de ani a petrecut viaţa cea mai liniştită, bucurându-se de cea mai adâncă pace, de slavă, cinste, şi de toate dezmierdările omeneşti? Deci cum? Oare nu şi între proroci, unul era necăjit mai mult, iar altul mai puţin? Şi pentru ce aşa? Pentru că fiecăruia îi era spre folos.

Pentru aceea, iubiţilor, fiecare din noi este dator să zică: *Judecăţile tale sunt adânc nemărginit* (Ps. 35, 7). Că dacă pe acei mari şi minunaţi bărbaţi Dumnezeu nu i-a încercat la fel, ci pe unul prin sărăcie, pe altul prin bogăţie, pe unul prin linişte, pe altul prin zbucium şi scârbe, apoi cu atât mai mult trebuie a face aşa cu noi. Împreună cu acestea gândeşte-te şi la faptul că multe din cele petrecute nu sunt după voia lui, ci după răutatea noastră. Deci nu zice: Pentru ce acela este bogat, deşi este om rău, iar celălalt este sărac, deşi este drept? Căci şi la acestea se poate răspunde şi zice că nici dreptul nu are vreo vătămare din sărăcie, ci încă îşi adaogă mai multă laudă, şi nici cel rău nu are vreun câştig din bogăţie, dacă nu se schimbă, ba încă chiar şi mai înainte de pedeapsa de acolo bogăţia de multe ori i-a fost pricină de multe rele şi l-a băgat în mii de necazuri. Dumnezeu însă lasă şi pe unul şi pe altul, ca pe de-o parte să arate că omul este înzestrat cu voie slobodă, iar pe de altă parte, ca să înveţe pe alţii a nu-şi ieşi din minţi pentru averi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, pp. 308-309)

„Chiar de ai fi sărac, totuşi vei putea să trăieşti cu mulţămire filosofând, şi dimpotrivă, de ai fi bogat, vei fi cu toate acestea cel mai de jelit dintre toţi oamenii dacă vei fugi de virtute. Căci cele mai însemnate pentru noi sunt cele ce ţin de virtute; iar dacă aceasta n-o ai, apoi de celelalte nu ai nici un folos." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 310)

„Dar poate că vezi pe alţii dezmierdându-se în bogăţii, iar tu găsindu-te în sărăcie, pe alţii îmbrăcaţi în haine strălucite şi cu vază în lume? Însă nu te gândi numai la acestea, ci şi la supărările izvorâte din ele. De asemenea, şi fiind vorba de sărăcie, gândeşte-te nu numai la

lipsurile ce le îndură cineva, ci şi la plăcerea ce izvorăşte de aici. Bogăţia are faţa veselă, pe când cele dinlăuntru sunt cuprinse de întuneric, în vreme ce sărăcia cu totul dimpotrivă. Dacă vei voi a deschide şi a cerceta fiecăruia din aceştia doi, vei găsi în sufletul săracului multă linişte şi slobozenie, pe când în al bogatului mult vuiet, multă tulburare şi nelinişte. Dacă tu te întristezi văzându-l pe acela bogat, apoi şi acela mai mult încă decât tine se întristează văzând pe un altul mai bogat decât dânsul; şi după cum tu te temi de acela, aşa şi el se teme de celălalt, aşa că prin acest fapt cu nimic nu te întrece. Dar poate că te întristezi văzându-l pe acela stăpân, pe când tu eşti dintre cei stăpâniţi de dânsul şi un om simplu. Dar gândeşte-te la ziua moştenirii lui, adică când altul îi va lua locul; gândeşte-te încă şi la tulburările ce le are chiar şi mai înainte de acea zi, la primejdiile şi ostenelile ce le are, la linguşirile ce le întrebuinţează faţă de cei mai mari decât dânsul, la nesomnul lui şi la toate celelalte ticăloşii pe care le îndură.

Acestea toate le grăim către cei ce nu voiesc a filosofa, pe când dacă ar şti, am putea să-i mângâiem prin alte cuvinte; acum însă este nevoie a le grăi cu cuvinte mai aspre. Deci când tu vezi pe unul îmbogăţit, gândeşte la cel mai bogat decât acela, şi atunci îl vei vedea şi pe acesta în aceleaşi nemulţămiri ca şi tine. După acesta, gândeşte-te apoi şi la cel mai sărac decât tine, şi câţi poate s-au culcat flămânzi, câţi au pierdut averile părinteşti, iar acum locuiesc prin temniţe şi-şi doresc moartea în fiecare zi.

Aşadar nici sărăcia nu poate fi pricină de tristeţe şi nici bogăţia nu zămisleşte plăcerea şi mulţămirea sufletească, ci numai cugetul nostru este care iscă şi pe una, şi pe alta." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, pp. 413-414)

„Cel ce curăţă umblătorile altora este trist şi amărât că nu poate scăpa de această breaslă socotită cea mai ruşinoasă – dar dacă l-ai scăpa de dânsa şi l-ai face ca el să sporească în cele trebuitoare, iarăşi va fi scârbit că nu poate să-şi agonisească mai mult decât îi trebuie. De i-ai da apoi mai mult, el iarăşi va voi a fi acestea îndoite, şi pentru aceea se va întrista încă mai mult ca la început. De i-ai da îndoit şi întreit, el iarăşi se va scârbi, că nu este într-o dregătorie. Dacă i-ai da şi aceasta, el se va crede cel mai ticălos, căci nu este cel dintâi dregător. Dar chiar şi această dorinţă de i-ai împlini-o, el se va văicări că nu stăpâneşte, iar când va stăpâni, va fi trist că nu stăpâneşte întregul neam. De va stăpâni întregul neam, va fi nemulţămit că nu stăpâneşte mai multe neamuri: iar când îl vei pune stăpân şi al mai multor neamuri, el va fi scârbit că nu este stăpânul tuturor neamurilor. Când ajunge ocârmuitor, el este amărât că nu este împărat, şi când se vede împărat, este trist că nu este singurul. Dar chiar singurul de ar fi, el este totuşi plin de scârbă şi amărăciune că nu este împărat şi asupra varvarilor, şi tot nemulţămit va fi, că nu este împărat al întregii lumi. Şi de ar fi împăratul întregii lumi, pentru ce nu ar fi adică şi al altei lumi? Şi tot aşa mergând cu cugetul înainte, nu-l lasă niciodată a fi mulţămit.

Ai văzut că chiar de vei face împărat pe cel mai nemernic sărac, tot nu ai nimicit nemulţămirea şi întristarea din sufletul lui dacă mai întâi nu ai îndreptat gândul lui cel iubitor de lăcomie?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, pp. 414-415)

„Nu bogăţia este pricină de plăcere sau mulţumire sufletească, şi nici sărăcia pricină de nemulţămire şi tristeţe, ci numai părerea sau credinţa noastră, căci nu avem ochii cugetului curaţi îndeajuns, nici nu stau pe loc, ci se abat şi joacă în toate părţile. Şi după cum trupurile cele sănătoase, dacă le vei hrăni chiar numai cu pâine goală, ele tot sunt zdravene şi pline de viaţă, iar cele bolnăvicioase de le-ai îndopa cu toate mâncărurile, cu atât mai mult încă se vor face mai şubrede şi fără nici o vlagă în ele, întocmai aşa se petrece şi cu sufletul. Cei mici cu sufletul nu vor fi veseli şi mulţămiţi sufleteşte chiar de ar avea pe cap diadema împărătească şi cinstirile cele nespuse, pe când cei filosofi, chiar în temniţă de s-ar găsi, chiar în lanţuri şi în cea mai neagră

sărăcie, ei totuşi se vor bucura de cea mai nevinovată plăcere şi mulţămire sufletească." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p. 415)

„Este şi o altă mângâiere cu mult mai mare, aceea adică de a ne gândi la relele şi la bunătăţile viitoare, rele şi bunătăţi cu adevărat simţite de fiecare din noi, şi de la acelea a ne mângâia." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p. 415)

„Săracul de multe ori s-a văzut mergând înainte şi dăinuind în sărăcia lui şi până la o sută de ani, pe când bogatul, neputând a se dezmierda cu bogăţiile sale nici chiar vreme de un an, de multe ori s-a văzut deodată sărac şi golit de toate bogăţiile." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p. 416)

„Căci pe păcătoşi trebuie întruna a-i jeli, mai vârtos când se bucură de bogăţie şi multă îmbelşugare, ca şi pe cei bolnavi care se îmbuibă cu mâncărurile şi se îmbată." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 429)

„*Vrednic de lacrimi sunt eu, care nimic nu am.* Bine ai spus că nu ai nimic, nu pentru că nu ai ceea ce are acela, ci fiindcă crezi faptul bogăţiei lui a fi un lucru fericit, pentru care dacă ai fi aşa, apoi ai fi vrednic de mii de jelanii. Căci şi cel sănătos, dacă fericeşte pe cel bolnav şi culcat în plapumă moale, este cu mult mai ticălos decât acel bolnav, pentru că nu are nici o simţire de bunătăţile sale. Aceasta se petrece şi cu cei ce se plâng că sunt nenorociţi din pricină că nu au bogăţii, pentru care şi viaţa lor întreagă este zbuciumată şi tulburată. Nişte astfel de graiuri au pierdut pe mulţi, i-au jertfit diavolului şi i-au făcut mai nenorociţi decât cei topiţi de foame." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, pp. 429-430)

„Nu bogăţia este aceea care aduce omului plăcere şi mulţumire, ci cugetarea cea înţeleaptă; iar dacă aceasta nu este, apoi chiar de ar avea cineva toate ale lumii, totuşi se va crede mai lipsit şi mai jelit decât toţi. Căci şi cel despre care ne este vorba acum, deşi i se dăduse atâta cinste pe câtă voise, iarăşi s-a întristat că nu i s-a dat mai multă, şi dacă i s-ar fi dat şi mai multă, el ar fi căutat alta şi mai mare; şi de i s-ar da la îndemână o baniţă de galbeni, el chiar şi atunci s-ar sfârşi de întristare, ca nu cumva să fie numai o jumătate de baniţă. Dacă nu chiar de la început a arătat o astfel de lăcomie, tu să nu te minunezi, fiindcă nici beţivii nu se înfierbântă de la început, ci după ce îşi umplu pântecele de băutură, încă mai grozav li se aprinde pofta de băut. Tot aşa şi aceştia, cu cât îşi vor strânge mai multe bogăţii, cu atâta ei se găsesc parcă în mai mare sărăcie, şi cei ce agonisesc mai mult, aceştia sunt mai cu seamă cei săraci." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 431)

„Pentru ce te boceşti? Că eşti sărac şi lipsit de cele trebuitoare? Dar de aceea mai cu seamă trebuie ca să te boceşti, că eşti mic de suflet, iar nu pentru că eşti sărac; nu pentru că nu ai avere, ci pentru că preţuieşti atât de mult banii. Pavel murea în fiecare zi şi nu plângea, ci încă se şi bucura; întruna se lupta cu sărăcia şi nu era trist, ci încă se şi mândrea. Dar tu, fiindcă nu ai toate cele trebuitoare în cursul anului, te întristezi şi te tulburi? *Da,* zici tu, *că acela se îngrijea numai de ale sale, iară eu trebuie să mă îngrijesc şi de slugi, şi de copii, şi de femeie.* Dar nici el nu se îngrijea numai de ale sale - ci de ale lumii întregi. Tu te îngrijeşti pentru o singură casă, iar el pentru săracii cei mulţi ce erau în Ierusalim, pentru cei din Macedonia, pentru cei de pretutindeni care trăiau în sărăcie, pentru ca să se dea acelora nu mai puţin decât se primea. Căci îndoită era grija lui de lumea întreagă: şi ca să nu fie lipsită de cele trebuitoare, şi ca în cele duhovniceşti să se îmbogăţească. Şi nu atât te întristează pe tine copiii cei flămânzi pe cât îl întristau pe dânsul toate treburile credincioşilor. Şi ce spun eu ale credincioşilor? Când el nu era slobod nici de cele ale necredincioşilor, ci încă atât de mult se topea din această pricină, încât se şi ruga ca să fie anatema pentru dânşii, iar tu chiar de ar fi de mii de ori foamete, nu ai primi să mori nici pentru nimeni din lume. Tu te îngrijeşti pentru

o singură femeie, iar el se îngrijea pentru Bisericile de pe pământ. *Că grija mea, zice, este pentru toate Bisericile* (2 Cor., 11, 28).

Deci până când te vei juca, o, omule, asemănându-te pe tine cu Pavel, şi nu vei conteni o dată cu această micime de suflet? Aşadar, trebuie a plânge nu când suntem în sărăcie, ci când păcătuim. Aceasta cu adevărat că este vrednic de plâns, pe când celelalte sunt de râs. *Dar nu numai aceasta mă întristează,* zici tu, *ci şi că cutare este cu stăpânire, iară eu sunt necinstit şi înjosit.* Şi ce este cu aceasta? Căci şi fericitul Pavel la mulţi li se părea că este necinstit şi înjosit. *Dar acela era Pavel,* zici tu. Aşadar, nu firea lucrurilor face tristeţea şi nemulţumirea ta, ci slăbiciunea părerii tale. Deci nu plânge sărăcia, ci pe tine, care te afli astfel, şi mai bine zis, nici pe tine să nu te plângi, ci te îndreaptă; nici umbla după averi, ci ceea ce face pe cineva de mii de ori mai vesel, adică filosofia şi virtutea, pe acestea le urmează necontenit. Când sunt acestea, nu este nici o pagubă sărăcia; iar dacă acestea lipsesc, nu este nici un folos din averi.

Căci ce folos este, spune-mi, au cei bogaţi, dacă sufletele le sunt sărace? Nu atâta te plângi tu pe sineţi, pe cât se plânge acela că nu are încă averile tuturor. Iar dacă poate nu plânge ca tine, deschide conştiinţa lui şi vei vedea plângerile şi bocetele sale. Voieşti poate să-ţi arăt bogăţia ta, ca astfel să conteneşti a ferici pe cei bogaţi în bani? Vezi cerul acesta cât de mare şi de frumos este, cât de sus se găseşte? Dar de frumuseţea aceea nu se bucură mai mult bogatul, şi nici că ar putea să te întreacă cu vederea şi să facă cu el ce ar voi, căci precum s-a făcut pentru dânsul, tot aşa s-a făcut şi pentru tine. Dar soarele, acest astru strălucit şi luminat, care încântă vederile noastre, oare nu este de obşte tuturor şi nu toţi se bucură de el deopotrivă, şi săraci, şi bogaţi? Dar încă şi cununa stelelor şi crugul lunii, oare nu tuturor răsar deopotrivă? Dar mai drept vorbind, şi dacă ar trebui a spune ceva minunat, apoi noi cei săraci ne bucurăm mai mult de acestea decât cei bogaţi. Căci aceştia, cufundaţi de multe ori în beţii şi petrecând în ospeţe şi somn adânc, nici că simt însemnătatea acestora, găsindu-se sub acoperământul caselor şi la umbră - pe când săracii mai mult decât toţi se găsesc desfătându-se sub frumuseţea acestor stihii.

Dar dacă vei cerceta chiar şi aerul, cel ce este pretutindeni revărsat, vei vedea că săracul se bucură de un aer mai curat şi mai îmbelşugat. Căci călătorii şi lucrătorii de pământ se dezmiardă în mijlocul acestor stihii mai mult decât cei din cetate, ba încă chiar şi meşteşugarii se bucură de ele mai mult decât cei ce stau în cetate şi care se îmbată în fiecare zi.

Şi ce este pământul? Oare nu este de obşte tuturor? Nu, zici tu. Dar cum de zici acestea, spune-mi? Apoi iată, zici tu, că cel bogat chiar şi în oraş are mai multe pogoane de pământ, şi că a înfiinţat pe ele grădini întinse, dar apoi şi în ţarină are multe ogoare însuşite lui. Dar ce? Fiindcă el şi le-a însuşit, apoi el singur se bucură de ele? Deloc, chiar de ai spune cât de multe. Căci roadele acelor ogoare este silit a le împărţi la toţi, şi grâul, şi vinul, şi untdelemnul pentru tine le face şi pretutindeni slujeşte ţie. Dar chiar şi acele grădini întinse, cum şi casele, după cheltuielile cele nespuse, după acele osteneli şi necazuri, ţie îţi aduc folosinţă, luând de la tine pentru atâtea slujbe puţin argint. Chiar şi la băi şi pretutindeni ar putea vedea cineva petrecându-se acelaşi lucru: pe cei bogaţi cheltuind şi bani, şi griji, şi osteneli, iară pe săraci cu puţini bani folosindu-se de toate acestea în linişte. Şi deci nu se foloseşte de pământ mai mult decât tine, căci doară acela nu umple zece pântece, şi tu numai unul.

Dar poate că el se împărtăşeşte din mâncăruri mai alese? Apoi nici nu este aici mare lăcomie; dar iată că chiar şi aici te vom găsi tot pe tine având mai mult. Belşugul mesei lui de aceea ţi se pare ţie a fi de râvnit, fiindcă poate el are mai multă plăcere; dar chiar şi plăcerea aceasta tot mai multă este la cel sărac, şi nu numai plăcere, ci şi sănătate. Bogatul poate că în aceasta covârşeşte pe cel sărac, că-şi făureşte singur trupul mai slab şi plăpând, şi că-şi adună mai multe izvoare de boli. Căci toate cele ale săracului sunt iconomisite după fire, iar cele ale bogatului, din pricina necumpătării şi a stricăciunii, se sfârşesc totdeauna în boli." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XII, pp. 124-126)

„Cel sărac, prin mâncarea lui cea simplă își câștigă sănătate, putere și vigoare. Deci nu plânge pe mama sănătății, pentru sărăcie, ci încă te și bucură, și de voiești a te îmbogăți, disprețuiește averile." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XII, p. 126)

„Dacă vreți, să vorbesc mai întâi de suferința care pare tuturora cel mai greu de îndurat, de sărăcie și de chinurile pricinuite de ea. Că toți oamenii de pretutindeni o deplâng. Cine a fost mai sărac decât Iov? Nu era oare mai sărac decât cei ce stau întinși lângă zidurile băilor, decât cei care dorm în cenușa cuptoarelor, într-un cuvânt mai sărac decât toți oamenii? Aceștia au cel puțin o haină ruptă; Iov zăcea gol, avea pe el numai haina dată de Dumnezeu; pielea de pe trup, și pe aceasta diavolul o ciuruise peste tot cu bube groaznice. Mai mult, săracii se mai pot adăposti sub acoperișul pridvoarelor băilor sau într-o colibă! Iov însă stătea zi și noapte sub cerul liber; nici un acoperiș, cât de mic, nu-i ușura chinul. Mai mare grozăvie e alta. Săracii se știu pe ei cu o mulțime de păcate; Iov nu se știa cu nimic vinovat. Lucrul acesta, de a nu se ști vinovat cu nimic, acest lucru, dintre toate necazurile lui, îi mărea și mai mult durerea și îi făcea și mai mare suferința. Săracii, după cum spuneam, își pot găsi multe vini; și nu-i puțin lucru pentru ușurarea suferinței să știi că ești pedepsit pe drept. Iov era lipsit însă și de această mângâiere; dusese o viață plină de virtuți, și iată că suferea ca unul dintre cei mai mari ticăloși! Săracii sunt obișnuiți de multă vreme, de la început, cu suferința; Iov îndura o sărăcie necunoscută până atunci. A ajuns dintr-o dată din bogat sărac. După cum ai mare mângâiere când știi pentru ce suferi, tot așa ai tot atâta mângâiere când trăind în sărăcie, ești obișnuit de la început cu sărăcia. Dreptul acela însă era lipsit și de o mângâiere, și de alta. Totuși n-a căzut. Ai văzut că a ajuns atât de sărac, cum nu mai putea fi altul? Este oare cineva mai sărac decât cel care n-are nici haină, nici adăpost? Dar, mai bine spus, Iov nu putea avea nici pământul gol. Nu zăcea pe pământ, ci pe gunoi. Așadar și tu, când te vei vedea ajuns în sărăcie, du-te cu mintea la suferința dreptului, și îndată vei primi curaj, îndată vei îndepărta orice gând de tristețe." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* pp. 50-51)

„Oare sărăcia e un lucru rău? Dar atunci de unde și-a câștigat bunul renume Iov?" (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu,* IV, 16, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...,* p. 274)

SĂRĂCIA (de bună voie)

„Nimeni nu poate fi mai bogat decât cel ce și-a ales de bună voie sărăcia." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVIII, p. 241)

SĂRBĂTORILE (definiția)

„... sărbătoarea este arătarea săvârșirilor cele bune, evlavia sufletului și străşnicia vieții. Dacă le ai pe acestea, apoi vei putea să prăznuiești totdeauna." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 292)

SĂRBĂTORILE (adevărata sărbătoare)

„Că acolo e adevărată sărbătoare, acolo unde e mântuirea sufletelor, unde e pace și înțelegere, unde e alungat orice gând lumesc, unde e izgonit strigătul, zgomotul, umbletele bucătarilor, tăierile de animale; unde, în locul acelora, sălășluiește liniștea, pacea, dragostea, bucuria, bunătatea și alte nenumărate bunătăți". (*Omilii la Facere,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 31-32)

SĂRBĂTORILE (sărbătoresc cu adevărat doar cei ce au cugetul curat)

„Să sărbătorim, dar, necontenit şi să nu facem nici un păcat. Aceasta-i sărbătoare!". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 479)

„De ai cugetul curat, totdeauna ai sărbătoare, căci te hrăneşti cu bune nădejdi şi te bucuri de aşteptarea bunătăţilor ce au să fie. Dimpotrivă, dacă n-ai cugetul curat, dacă eşti plin de păcate, de-ar fi sărbători şi praznice mii, nu vei fi întru nimic mai bun decât cei ce plâng. La ce-mi foloseşte sărbătoarea, când mă ştiu cu sufletul întunecat?" (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 11)

„Căci orice adunare [*συνοδος*][84] [a noastră] este prăznuire. De unde se vede aceasta? Din însele cuvintele lui Hristos când zice: *Unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu acolo sunt şi Eu în mijlocul lor* (Mt. 18, 20). Când Hristos este în mijlocul celor adunaţi, ce dovadă mai mare vrei cum că acest lucru este prăznuire? Unde este învăţătura [de credinţă] şi rugăciuni, unde sunt binecuvântările părinţilor [duhovniceşti] şi auzirea legilor dumnezeieşti, unde este adunarea [*συνοδος*] fraţilor şi legătura dragostei adevărate, unde este vorbirea [omului] cu Dumnezeu şi grăirea lui Dumnezeu către oameni, cum nu este prăznuire şi adunare sărbătorească? Căci praznice nu le face mulţimea celor adunaţi, ci virtutea lor[85]. Nu fineţea hainelor, ci podoaba evlaviei şi a atenţiei. Nu mesele bogate, ci purtarea de grijă faţă de suflet. ***Căci cea mai mare sărbătoare este o conştiinţă bună***. Şi după în cazul sărbătorilor publice[86], cel care nu are haină strălucită şi care nu se bucură de o masă bogată, ci vieţuieşte în foame şi sărăcie şi în cele mai de pe urmă necazuri, nu simte acel timp ca sărbătoare chiar dacă ar vedea tot oraşul dănţuind, ci cu atât mai mult se întristează şi îşi muşcă limba de durere cu cât vede pe alţii veselindu-se, iar pe sine în lipsuri; şi după cum un bogat ce trăieşte în desfătări şi îşi schimbă hainele în fiecare zi şi are parte de multă bunăstare şi fericire [lumească], chiar dacă trece vremea sărbătorii el socoteşte că încă prăznuieşte, aşa este şi în cele duhovniceşti. Cel ce vieţuieşte în dreptate şi fapte bune, chiar dacă nu este praznic, pentru el este prăznuire, căci el rodeşte din conştiinţa sa plăcerea [şi bucuria] curată. Pe când cel ce trăieşte în păcat şi viclenie şi în desfătare şi multe rele are pe conştiinţă, chiar dacă este praznic, el este mai străin de praznic decât toţi[87]. Aşadar, ne stă în putere ca în fiecare zi să prăznuim dacă ne îngrijim de virtute şi ne curăţim temeinic conştiinţa." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, pp. 73-74)

„Nu timpul face sărbătoarea, ci conştiinţa curată. Că sărbătoarea nu-i altceva decât conştiinţa faptelor bune; iar cel ce are conştiinţa curată şi fapte bune poate sărbători totdeauna." (*Omilia I la Rusalii*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 202)

---

[84] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: *Συνοδος* (de unde românescul sinod) arată o realitate dinamică, nu o adunătură pur şi simplu, ca la piaţă. Etimologic, ea desemnează parcurgerea unui drum împreună. Deci orice Liturghie nu este o adunătură de creştini, ci un regiment care merge împreună spre împărăţia cerurilor, spijinindu-se unii pe alţii – nu de unii singuri. (n.s. 2, p. 73)

[85] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: La Sfânta Liturghie (ca de altfel la orice slujbă) nu e nevoie de multă lume (deşi este de dorit să fie mulţi, dar pregătiţi), ci de oameni dornici de pocăinţă sinceră, de oameni dornici de nevoinţă şi de împreună luptă pentru mântuire. Triumfalismul cantitativ al ortodoxiei în unele ţări nu are nimic de a face cu duhul ortodox. (n.s. 3, p. 73)

[86] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Literal: sărbătorile de afară. Era vorba de manifestările ce însoţeau odinioară sărbătorile idolatre şi care se perpetuaseră şi în perioada bizantină, ca de altfel şi azi (carnavaluri, chefuri, sărbători când înving sportivii în competiţii etc.). (n.s. 4, p. 73)

[87] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Aproape tot ceea ce înconjoară azi atmosfera de Crăciun şi de Paşti în felul de sărbătorire este păgânesc şi se rezumă la plăceri trupeşti. De pildă ce folos că se dau colinde la TV dacă după aceea urmează filme de acţiune sau sex. Până şi cele duhovniceşti care mai licăresc sunt folosite ca mijloace de dobândire a ceva lumesc. (n.s. 5, p. 74)

SĂRBĂTORILE (în Vechiul Testament)

„Dumnezeu a dat iudeilor în fiecare an un număr de sărbători ca să-și aducă aminte de binefacerile primite de la Dumnezeu”. (*Omilii la Matei,* omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 583)

SĂRBĂTORILE (Crăciunul)

„Că se apropie o sărbătoare, cea mai cinstită și cea mai înfricoșătoare dintre toate sărbătorile, pe care n-ai greși de-ai numi-o temelia tuturor sărbătorilor.

- Care-i aceasta?

- Naşterea după trup a lui Hristos!

De la acestă sărbătoare au luat început şi pricină: Teofania, adică Botezul Domnului; Paştile cele sfinte, Înălţarea şi Rusaliile. Dacă Hristos nu S-ar fi născut după trup, nu S-ar fi botezat, adică Boboteaza; nu s-ar fi răstignit, adică Paştile; nu ar fi trimis Duhul, adică Cinzecimea. Prin urmare, din sărbătoarea Naşterii Domnului izvorăsc aceste praznice, aşa cum dintr-un izvor curg felurite râuri. Dar nu numai de întâietate între sărbători, ci şi din pricină că ceea ce s-a petrecut într-însa e mai înficoşător decât ceea ce s-a petrecut în toate celelalte. Era firesc ca Hristos să moară, odată ce S-a făcut om; chiar dacă n-a făcut păcat, totuşi a luat trup muritor. Şi era şi acesta lucru minunat; dar să fie Dumnezeu, şi să voiască să fie om, şi să sufere să Se coboare atâta, cât nici mintea n-o poate primi, aceasta este ceea ce ne umple de frică şi de spaimă. De acest lucru minunându-se şi Pavel, spunea: *Cu adevărat mare este taina credinţei.*

- Ce este mare?

- Dumnezeu S-a arătat în trup (1 Tim., 3, 16). Şi iarăşi, în altă parte: Că nu pe îngeri i-a luat Dumnezeu în grijă, ci sămânţa lui Avraam a luat; pentru aceea trebuia întru toate să Se asemene fraţilor (Evr., 2, 16-17). De aceea, mai cu seamă, mi-e dragă, iubesc ziua aceasta şi vă mărturisesc dragostea, pentru ca să vă fac şi pe voi părtaşi iubirii mele”. (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, pp. 99-100)

SĂRBĂTORILE (Paștele)

„La Cina cea de Taină s-au întâlnit amândouă paştele: şi paştele iudaic şi paştele nostru; Hristos a pus unuia capăt, iar celuilalt i-a dat început”. (*Omilii la Matei,* omilia XII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 150)

„Dacă pentru un păcătos care se pocăieşte se face bucurie pe pământ şi în cer (Luca 15, 10), apoi cu mult mai mult va fi bucurie în cer când toată lumea a fost răpită din mâinile diavolului. Acum saltă Îngerii, acum se bucură Arhanghelii, acum Heruvimii şi Serafimii împreună cu noi prăznuiesc praznicul de azi. Nu se ruşinează de noi cei împreună robi, ci se bucură împreună cu noi de bunătăţile noastre. Da, harul ce ni l-a dat Stăpânul este al nostru, dar bucuria este de obşte, şi a noastră, şi a lor. Dar pentru ce vorbesc eu de Îngeri şi Arhangheli? Însuşi Stăpânul lor şi al nostru nu Se ruşinează să sărbătorească împreună cu noi. Dar pentru ce trebuie să spun că nu Se ruşinează să sărbătorească cu noi? Dar pentru ce trebuie să spun că nu Se ruşinează? El a spus: *Cu dor am dorit să mănânc cu voi Paştele acesta* (Luca 22, 16). Iar dacă a dorit să sărbătorească împreună cu noi Paştele, atunci negreşit că şi Învierea. Când Îngerii şi Arhanghelii se bucură, Stăpânul tuturor Puterilor cereşti prăznuieşte împreună cu noi, mai avem vreo pricină de întristare?

Nici un sărac să nu se plângă de sărăcie. Căci este praznic duhovnicesc aceasta. Nici un bogat să nu se îngâmfe cu bogăţia lui, că nu poate aduce ceva din bogăţia lui la bucuria sărbătorii acesteia.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 140-141)

„O singură masă şi pentru bogat, şi pentru sărac. Eşti bogat? Nu poţi adăuga mesei nimic. Eşti sărac? Sărăcia nu te împiedică să iei parte la masă. Da, că dumnezeiesc este harul." (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 141)

„Iată, ne-a venit sărbătoarea cea dorită şi mântuitoare, ziua Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, temeiul păcii, pricina împăcării, încetarea războaielor, călcarea morţii, înfrângerea diavolului.

Astăzi, oamenii cu îngerii s-au amestecat, cei îmbrăcaţi cu trup cu puterile cele fără de trup înalţă cântări. Astăzi s-a pus azi capăt tiraniei diavolului. Astăzi s-au dezlegat legăturile morţii şi biruinţa iadului a dispărut. Astăzi este vreme potrivită să grăim iarăşi acele cuvinte profetice: *Unde-ţi este moarte, boldul? Unde-ţi este, iadule, biruinţa?* (Osea 13, 14; I Cor., 15, 55). Astăzi, Stăpânul nostru Hristos a sfărâmat porţile cele de aramă şi a pierdut însăşi faţa morţii. Dar pentru ce vorbesc eu de faţa morţii? I-a schimbat chiar numele morţii. Acum moartea nu se mai numeşte moarte, ci adormire şi somn. Înainte de venirea lui Hristos şi de iconomia Crucii, chiar numele morţii era înfricoşător." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 148)

„Datorită învierii ni s-au adus mii şi mii de bunătăţi. Datorită învierii s-au pus capăt înşeăciunii dracilor. Datorită învierii noi râdem de moarte. Datorită învierii ne grăbim cu dor spre bunătăţile cele viitoare. Datorită învierii, noi, cei îmbrăcaţi cu trup, nu suntem, dacă voim, cu nimic mai prejos de puterile cele de trup. Astăzi este strălucitoarea noastră biruinţă. Astăzi Stăpânul nostru, după ce a înfipt trofeul împotriva morţii, după ce a pus capăt tiraniei diavolului, ne-a deschis, prin înviere, drum spre mântuire.

Toţi, dar, ne bucurăm, să sărim, să ne veselim. Deşi Stăpânul nostru a învins, deşi El a înfipt trofeul, totuşi veselia, bucuria este comună, este a noastră. Căci pentru mântuirea noastră s-au făcut." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, I-II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 149-150)

„Astăzi îngerii saltă şi toate puterile cereşti se veselesc. Dacă pentru un păcătos, care se pocăieşte se face bucurie în cer şi pe pământ (Luca 15, 10), cu mult mai mult pentru mântuirea lumii.

Astăzi a eliberat Domnul din tirania diavolului firea omenească şi a întors-o la nobleţea ei de mai înainte." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 151)

„Astăzi, pretutindeni, peste toată lumea, bucurie şi veselie duhovnicească. Astăzi poporul îngeresc şi corul puterilor celor de sus se veselesc de mântuirea oamenilor. Uită-te, iubite, cât de mare-i bucuria de prăznuire cu noi a puterilor de sus. Că se bucură împreună cu noi de bunătăţile cele date nouă. E a noastră bucuria pe care ne-a dat-o Domnul, dar este şi bucuria lor. De asta nu se ruşinează că sărbătorească împreună cu noi. Dar pentru ce spun eu că puterile de sus nu se ruşinează să sărbătorească împreună cu noi? Însuşi Stăpânul lor şi al nostru nu Se ruşinează. Dar pentru ce am spus: nu Se ruşinează? Mai mult chiar, doreşte să sărbătorească împreună cu noi.

- Dar de unde ştim asta?

- Ascultă că Însuşi Domnul o spune: *Cu dor am dorit să mănânc cu voi Paştele acesta* (Luca 22, 15). Iar dacă a dorit să mănânce Paştele, atunci negreşit a dorit să şi prăznuiască

Când vezi, dar, nu numai pe îngeri şi pe poporul tuturor puterilor cereşti, dar chiar pe Însuşi Stăpânul îngerilor că prăznuieşte împreună cu noi, ce pricină de bucurie îţi mai lipseşte oare?" (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 151)

„- Dar sărbătoarea Paştelui ce înseamnă? Care este pricina acestei sărbători?

- Paşti vestim moartea Domnului. Asta înseamnă paşte. Dar nici Paştele nu-l săvârşim într-un timp anumit. Pavel, voind să ne scape de silnicia timpurilor de sărbătoare, şi voind să ne arate că putem sărbători totdeauna Paştele, zice: *Ori de câte ori mâncaţi pâinea aceasta şi beţi paharul acesta, moartea Domnului vestiţi* (I Cor., 11, 26). Aşadar, pentru că putem vesti întotdeauna moartea Domnului, putem sărbători totdeauna Paştile." (*Omilia I la Rusalii*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 201)

„... la praznicul de astăzi al Paştilor, care constă în faptul că Hristos S-a jertfit pentru noi." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 69)

SĂRBĂTORILE (Paştele iudaic şi Paştele creştin)

„Ce vrea să zică aceasta: *Ci să mănânce Paştele?* Iisus Hristos nu le-a sărbătorit mai înainte cu pâine fără azimă? Sau Evanghelistul numeşte Paşti toată sărbătoarea, sau, mai scurt, în aceste zile evreii sărbătoreau Paştile lor; dar Iisus Hristos l-a făcut cu o zi mai înainte, rânduind pentru ziua morţii Sale pe acela vechi şi al pregătirii în care se serba atunci Paştile." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIII, 3, p. 437)

„Îl întreabă ucenicii: *Unde voieşti să-Ţi gătim să mănânci Paştele?*

- Care Paşte?

- Nu acesta al nostru, ci celălalt, cel vechi, al iudeilor. Pe acela, ucenicii l-au pregătit, iar pe acesta, al nostru, l-a pregătit Însuşi Domnul; dar nu numai că l-a pregătit, ci El Însuşi a ajuns Paşte. *Unde voieşti să-Ţi gătim Paştele?* Era Paştele acela iudaic, Paştele acela care a luat început în Egipt.

- Dar pentru ce Hristos a mâncat Paştele acela?

- Pentru că Hristos a împlinit toate poruncile Legii. Când S-a botezat a spus: *Căci aşa se cuvine să împlinim toată dreptatea* (Matei 3, 15). Am venit ca să răscumpăr pe om de blestemul Legii. Căci *Dumnezeu a trimis pe Fiul Său născut din femeie, născut sub Lege, ca să răscumpere pe cei de sub Lege* (Gal., 4, 4-5) şi să pună capăt Legii." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 53)

„- Dar pentru ce a poruncit Legea să se mănânce Paştele?

Iudeii erau nerecunoscători faţă de Binefăcătorul lor. Cu toate binefacerile lui Dumnezeu, ei uitau porunca lui Dumnezeu. Chiar când au ieşit din Egipt, când au văzut marea despărţită şi iarăşi unită, când au văzut alte mii de minuni, ziceau: *Să ne facem dumnezei care să meargă înaintea noastră* (Ieş., 32, 1).

Ce spui, iudeule? Minunile-ţi stau înaintea ochilor şi ai uitat pe Binefăcător?

Aşadar, pentru că iudeii erau aşa de nesimţitori şi nerecunoscători, Dumnezeu a legat strâns ţinerea sărbătorilor cu pricina sărbătorilor. A poruncit să se jertfească Paştele, *că dacă te va întreba fiul tău: «Ce sunt Paştele acestea? », să spui că strămoşii noştri, în Egipt, au uns atunci uşile cu sângele oii, ca nu cumva, venind pierzătorul şi văzând, să îndrăznească să aducă moartea* (Ieş., 12, 26-27). Era deci sărbătoarea Paştilor o veşnică aducere-aminte a mântuirii. Mai mult încă, sărbătoarea Paştilor avea şi scopul de a preînchipui cele viitoare. Mielul acela era o preînchipuire a unui alt Miel, duhovnicesc, iar oaia preînchipuia Oaia. Unul era umbra, celălalt Adevărul. Iar când S-a arătat Soarele dreptăţii, umbra a încetat, căci, atunci când răsare soarele, umbra se ascunde. De aceea la masa aceea de atunci s-a săvârşit şi un Paşte, şi un altul: şi cel al închipuirii, şi cel al adevărului. Şi după cum pictorii, în acelaşi tablou, schiţează întâi trăsăturile tabloului şi apoi pun în el adevărul culorilor, tot aşa a făcut şi Hristos: la aceeaşi masă a schiţat şi Paştele închipuirii şi a adăugat şi pe acela al adevărului.

Unde vrei să-Ţi gătim să mănânci Paştele? Era Paştele iudaic atunci. Dar de vreme ce a venit Soarele, să nu mai lumineze făclia. Dar de vreme ce a venit Adevărul, să înceteze

umbra." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 53-54)

„Paştele iudaic a fost o închipuire a Paştelui nostru, a Paştelui celui duhovnicesc. Şi ca să vezi că aşa este, uită-te ce mare înrudire este între ele! Miel, şi Miel! Dar unul necuvântător, unul cuvântător! Oaie, şi Oaie! Umbră, şi adevăr! s-a arătat însă Soarele dreptăţii şi umbra a încetat. Când e soare, umbra se ascunde. De asta este Miel la Masa cea de Taină, ca să ne sfinţim cu Sângele Lui. Dar de vreme ce a venit Soarele, să nu mai lumineze făclia. Cele vechi au fost închipuiri ale celor ce aveau să vină." (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 69)

„Ucenicii întrebau: *Unde voieşti să gătim pasca*? Care pască? Cea iudaică, care avea obârşia sa din Egipt. Însă pentru ce ţine Hristos această pască? Precum El în toate împlinise legea, aşa voia să o păzească şi în punctul acesta. De aceea a zis El şi lui Ioan Botezătorul: *Se cade nouă a împlini toată dreptatea* (Mt. 3, 15). Aşadar, ucenicii voiau a găti nu pasca noastră, ci cea iudaică. Însă pasca noastră, cea nouă, o gătea însuşi Hristos, ba El însuşi s-a făcut Mielul pascal, prin sfânta Sa patimă. Dar pentru ce se duce la patimă? Pentru a ne mântui de blestemul legii. De aceea a strigat Pavel: *Dumnezeu a trimis pe Fiul Său Cel născut din femeie, care s-a supus legii, ca pe cei de sub lege să-i răscumpere* (Gal. 4, 4-5). Deci, ca să nu poată nimenea zice că El a ridicat legea, pentru că n-a putut să o păzească pentru greutatea şi povara ei, de aceea El a împlinit-o în toate punctele, iar apoi a desfiinţat-o. Şi pentru aceasta a ţinut El şi pasca. Iară pasca cea iudaică era o preînchipuire a celei creştineşti. Ca să vezi aceasta, uită-te numai la asemănarea lor. Acolo este un miel şi aici este un Miel. Acolo se jertfea un dobitoc, aici însuşi Stăpânul vieţii. Acolo este umbră, aici Adevărul. Soarele mântuirii a răsărit şi umbra a dispărut. Jertfa mielului pascal al iudeilor nu era numai o preînchipuire a viitorului Miel pascal, care a pătimit pe cruce.

Pe când ucenicii mâncau şi beau, a luat Iisus pâinea cu sfintele şi neîntinatele Sale mâini, a săvârşit rugăciunea cea de mulţumire, a frânt-o şi a zis către ucenici: *Luaţi şi mâncaţi; acesta este trupul Meu, care pentru voi se frânge, spre iertarea păcatelor*. Şi după aceea a luat paharul, l-a dat şi a zis: *Acesta este pentru sângele Meu, care pentru voi se varsă spre iertarea păcatelor* (Mt. 26, 26-28)." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 169-170)

SĂRBĂTORILE (Paştele - data serbării Paştelui)

„Nici să mai ţinem (cu stricteţe) zilele, timpurile şi anii, ci să urmămn cu sârguinţă totdeauna şi în orice împrejurare Biserica, punând mai presus de toate dragostea şi pacea. Chiar dacă ar greşi Biserica, totuşi n-ar fi o faptă atât de mare prăznuirea Paştilor exact la vremea când a avut loc, cât păcat şi câtă pagubă avem de pe urma împărţirii şi dezbinării acesteia.

Acum dar nici un cuvânt n-am să mai spun despre timpul de prăznuire, pentru că, după cum am dovedit, nici Dumnezeu nu-i dă vreo importanţă! Ci un singur lucru cer: să facem totul în pace şi prin înţelegere, pentru ca nu cumva în timp ce postim noi şi tot poprul, în timp ce preoţii fac rugăciuni de obşte pentru întreaga lume, tu să stai acasă şi să petreci îmbătându-te pentru că prăznuieşti Paştile! Gândeşte-te cât de diavolească este lucrarea aceasta! Nu faci numai un păcat, nici două, nici trei, ci cu mult mai multe! Acest lucru te desparte de turmă, te face să-i osândeşti pe atâţia Părinţi, te face ambiţios, te împinge spre iudaism, te face pildă de sminteală şi pentru cei ai tăi, şi pentru cei străini". (*Către iudei*, cuv. III, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 287)

„Nici Biserica nu cunoaşte timpul exact al prăznuirii Paştilor. Dar pentru că toţi Părinţii din diferite locuri au hotărât să se adune în sinod şi au rânduit această zi, Biserica, ea, care cinsteşte totdeauna înţelegerea şi iubeşte unirea, a primit ce s-a hotărât.

V-am arătat îndeajuns, în cele spuse până acum, că nici eu, nici voi, nici altcineva nu poate arăta cu precizie ziua Domnului. Aşadar, să nu ne luptăm cu umbrele, nici să ne pricinuim pagube mari ambiţionându-ne pentru nişte lucruri de mică însemnătate. Nu e păcat să posteşti în cutare sau cutare vreme, ci e păcat de neiertat, vrednic de osândă şi aducător de multă pedeapsă, să dezbini Biserica, să pricinuieşti certuri în sânul ei, să dai naştere la discordie, să te lipseşti continuu de slujba din Biserică.

Ar trebui să spun chiar mai multe decât atât, dar sunt de ajuns acestea pentru cei ce le ascultă cu luare-aminte; cei ce nu le ascultă nu vor câştiga nimic, chiar dacă aş vorbi mai mult decât atât. De aceea, pun aici capăt cuvântului meu. Să ne rugăm dar cu toţii îndeobşte ca să se întoarcă fraţii noştri la noi, să îmbrăţişeze pacea şi să alunge ambiţia deşartă. Să-şi râdă de răceala ce le-a cuprins inima, să fie însufleţit de gânduri înalte şi mari şi să se elibereze de grija ţinerii zilelor, pentru ca toţi, într-un gând şi cu o gură, să slăvim pe Dumnezeu". (*Către iudei,* cuv. III, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 288)

SĂRBĂTORILE (Înălţarea Domnului)

„Dar noi, care ne-am arătat nevrednici de pământ, am fost urcaţi astăzi în ceruri. Noi care nu eram vrednici nici de împărăţia cea de jos, am fost urcaţi la împărăţia cea de sus, am trecut dincolo de ceruri şi am luat tronul cel împărătesc. Iar firea omenească, din pricina căreia Heruvimii păzeau raiul, stă astăzi peste Heruvimi." (*Cuvânt la Înălţarea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 160)

„Dar cu toate că noi eram cei nesimţiţi şi nerecunoscători, cei fără de minte, cei mai simţitori decât pietrele, cei mai de jos decât toţi, cei necinstiţi, cei mai de nimica – ce să spun? Ce să grăiesc? Cum să rostesc acest cuvânt? -, totuşi firea noastră cea netrebnică, cea mai nepricepută decât toţi, a ajuns astăzi mai presus de toţi. Astăzi, au primit Îngerii ceea ce demult doreau. Astăzi, au văzut Arhanghelii ceea ce demult pofteau. Au văzut firea noastră strălucind ca fulgerul pe tronul cel împărătesc, strălucind de slavă şi frumuseţe nemuritoare. Asta doreau demult Îngerii, asta pofteau demult Arhanghelii. Îi depăşea cinstea dată firii noastre, dar se bucurau şi de bunătăţile noastre, căci se şi întristau când eram pedepsiţi. Da, Heruvimii păzeau raiul, dar se întristau. Şi după cum un slujbaş, când primeşte în închisoare pe un tovarăş al său, îl păzeşte pe tovarăş pentru că a primit poruncă de la stăpân, dar se întristează de cele întâmplate din pricina dragostei ce-o are pentru tovarăşul său, tot aşa şi Heruvimii: au primit poruncă să păzească raiul, dar se întristau din pricina închisorii." (*Cuvânt la Înălţarea Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 165)

„Dacă îngerii se bucură când văd pe un păcătos că se pocăieşte, cum nu vor arăta cea mai mare bucurie astăzi, când văd că prin pârga firii noastre a fost dusă toată firea noastră în cer?" (*Cuvânt la Înălţarea Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 166)

SĂRBĂTORILE (Cincizecimea)

„*Când s-a împlinit ziua Cincizecimii, li s-au arătat, împărţite, limbi ca de foc* (Fapte 2, 3). Nu *de foc*, ci *ca de fo*c, ca să nu gândeşti nimic material despre Duhul. După cum la râul Iordanului nu s-a pogorât un porumbel, ci în chip de porumbel (Luca 3, 22), tot aşa şi aici nu foc, ci în chip de foc. Şi iarăşi, mai sus: *ca de suflare de vânt ce vine repede* (Fapte 2, 2) n-a

spus: *suflare de vânt repede*, ci: *ca de suflare de vânt ce vine repede*." (*Omilia I la Rusalii*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 210)

„Mai înainte am sărbătorit crucea, patimile, Învierea, apoi Înălţarea la cer a Domnului nostru Iisus Hristos. Iată, astăzi am ajuns la sfârşitul bunătăţilor, am ajuns la însăşi metropola sărbătorilor, am ajuns la însuşi fructul făgăduinţei Domnului. *Dacă Mă voi duce, a spus Domnul, Eu vă voi trimite alt Mângâietor şi nu vă voi lăsa pe voi orfani* (Ioan 16, 7; 14, 18)." (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 216)

„Aveau şi apostolii limbi; dar ca să se arate puterea Celui care lucra, limba cea de tină tăcea şi grăia focul cel ceresc (Fapte 2, 2)." (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 408)

SĂRBĂTORILE (pomenirea sfinţilor)

„Frumoase icoane de sfinţi ne înalţă nouă harul Domnului, prin pomenirea lor de fiecare an, şi păstrează necontenit proaspete faptele lor, pe care altfel timpul le-ar da uitării. Fiecare dintre cei ce prăznuim pomenirea sfinţilor vedem ca într-o icoană frumuseţea faptelor lor şi ne uităm la faptele lor încrustate în icoana pomenirii lor." (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniţă şi întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 570)

SĂRBĂTORILE (pomenirea sfinţilor mucenici)

„Locurile de exerciţiu ale atleţilor dau tărie trupurilor şi înmulţesc cunoştinţele meşteşugului atletic; pomenirea mucenicilor, însă, ne înarmează sufletele împotriva meşteşugirilor şi ne deprind să luptăm împotriva lor. Pomenirile mucenicilor, vestindu-ne tăria lor mucenicească şi lupta lor neostoită împotriva bătăilor şi loviturilor, împing credinţa noastră până la înrăznire, iar prin istorisirea suferinţelor lor, ni se desfăşoară înaintea ochilor, ca într-un stadion, jertfa mucenicului." (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 405)

„Sărbătorile mucenicilor se judecă nu numai după ziua în care cade prăznuirea lor, ci şi după gândul celor ce prăznuiesc pe mucenici. De pildă: Ai imitat pe mucenic? Ai râvnit virtutea lui? Ai mers pe urma filosofiei lui? Ai prăznuit sărbătoarea mucenicului chiar dacă n-a fost ziua lui de pomenire. Cinstirea mucenicului e imitarea mucenicului. După cum cei care fac fapte rele nu prăznuiesc sărbătorile nici când ţin sărbătorile, tot aşa cei virtuoşi prăznuiesc sărbătorile chiar când nu e zi de sărbătoare. Conştiinţa curată arată sărbătoarea." (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 472)

„Omul cu viaţă curată, omul fără murdărie şi fără pete sărbătoreşte pe mucenici în fiecare zi, prăznuindu-i pururea, deşi nu-i nici ziua mucenicilor, şi nici nu-i în biserica mucenicilor, ci stă la el acasă." (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 472)

„Ai venit să vezi oameni cu cărnurile scrijelite, plini toţi de sânge, împodobiţi cu buchete de răni, oameni care s-au dezbrăcat de viaţa aceasta, şi au zburat la aceea ce va să fie. Fii vrednic de aceşti luptători! Ei au dispreţuit viaţa, dispreţuieşte şi tu plăcerea!" (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 474)

„Adunând aceste câştiguri sufleteşti, pleacă acasă. Arată tuturor prin înfăţişarea ta, că vii de la biserica mucenicilor. După cum toţi îi cunosc pe cei ce vin de la teatru, că sunt tulburaţi, încurcaţi, moleşiţi, şi în suflet cu chipurile tuturor celor jucate la teatru, tot aşa şi pe tine

trebuie să te cunoască toți că vii de la biserica mucenicilor după privire, după îmbrăcăminte, după mers, după zdrobirea inimii, după seriozitatea sufletului. Foc să iasă din tine! Să fii smerit, zdrobit sufletește, veghetor!" (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 475)

„Pomenirea acestor sfinți mucenici alungă din sufletele celor ce se duc la prăznuirea lor duhurile rele și necurate, gândurile rușinoase și orice tulburare. De intră aici omul, târând cu el tristețea pricinuită de treburile din afară sau de cele din casă, apoi aici își lasă toată tristețea lui și pleacă fără ea; e mai ușor, mai sprinten nu pentru că a aruncat vâslele din mâini, nici pentru că a lăsat cârma, ci pentru că a scăpat de povara grea și felurită a necazului din viață și pentru că i s-a umplut sufletul de mare bucurie." (*La cuvântul apostolic: «Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut»*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 216-217)

SĂRBĂTORILE (prăznuirea creștinească a sărbătorilor)

„Căci sărbătoarea pentru aceea este, nu ca noi să ne slutim, nu ca să ne adăugăm păcate, ci ca și pe cele făcute să le nimicim." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 290)

„Să nu facem, dar, vă rog, de rușine o astfel de sărbătoare (a Învierii Domnului – n.n.), ci să avem cuget vrednic de darurile date nouă de harul lui Hristos. Să nu ne îmbătăm, să nu ne îmbuibăm, ci, gândindu-ne la dărnicia Stăpânului nostru, că a cinstit la fel și pe bogați și pe săraci, și pe robi și pe slobozi, că a revărsat peste toți îndeobște darul Său, să-I răsplătim Binefăcătorului nostru pentru dragostea ce ne-a arătat-o. Iar o răsplată îndestulătoare este o viețuire plăcută Lui, un suflet treaz, un suflet veghetor.

Sărbătoarea și praznicul acesta nu au nevoie de bani, nici de cheltuieli, ci numai de voință și de suflet curat. Nimic trupesc nu se vinde aici. Toate sunt duhovnicești. Predicarea cuvintelor dumnezeiești, rugăciunile și binecuvântările preoților, împărtășirea cu Dumnezeieștile și Sfintele Taine, pacea, unirea; toate darurile duhovnicești, vrednice de dărnicia Dăruitorului." (*Cuvânt la Sfintele Paști*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 153)

„Să nu fim, așadar, nerecunoscători față de un astfel de Binefăcător, nici să ne trândăvim pentru că a trecut postul. Dimpotrivă, acum, mai mult decât înainte, să avem mai mare grijă de suflet, pentru ca nu cumva să ne îngrijim de rob și să nu mai luăm seama de stăpânul.

Te întreb: care ți-i folosul de treci peste trebuință, de depășești măsura? Asta vatămă și trupul, vatămă și noblețea sufletului. Să prăznuim măsura și trebuința ca să dăm și sufletului și trupului ce se cuvine, ca să nu pierdem dintr-o dată tot ce-am adunat prin post.

Vă opresc, oare, să mâncați și să vă desfătați? Nu, nu vă opresc, dar vă îndemn să vă țineți în marginile trebuinței, să puneți stavilă petrecerilor mari, ca nu cumva să vă vătămați sănătatea sufletului, depășind măsura. De altfel, nici nu simte atâta plăcere cel ce depășește marginile trebuinței. Asta o știu bine mai ales cei ce au încercat-o cu fapta. Depășirea măsurii dă naștere la o mulțime de boli și te fac și de râs. Nu mă îndoiesc însă că voi veți urma sfaturile mele, căci știu ascultarea voastră." (*Cuvânt la Sfintele Paști*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 154)

SĂRBĂTORILE (viața creștinilor este o primăvară veșnică)

„Pentru creștini orice vreme este vreme de sărbătoare, pentru mărimea bunătăților date nouă. Căci în adevăr, ce bun nu ni s-a dat? Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om pentru tine, te-a izbăvit de moarte, te-a chemat în Împărăția Cerurilor. Deci dacă atâtea ai câștigat și te-ai

bucurat de ele, apoi cum să nu fii dator a prăznui orice vreme? Prin urmare, nimeni să nu fie trist din pricina sărăciei, sau a bolii, sau a uneltirilor sataniceşti, căci vremea ne este vreme de prăznuire. Pentru aceea şi zice Pavel: ‚*Bucuraţi-vă pururea întru Domnul, şi iarăşi zic, bucuraţi-vă!* (Flp. 4, 4).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XV, p. 153)

„Creştinul nu trebuie să sărbătorească anumite luni, nici începuturile de lună, nici duminicile, ci se cuvine să-i fie o sărbătoare, cum i se potriveşte lui, toată viaţa.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 11)

SCHISMA

„*Ca toţi aceeaşi să grăiţi,* zice, *şi să nu fie între voi împărecheri (schisme).* Singură arătarea schismei (împărecherii) printre dânşii şi era de-ajuns spre a fi învinovăţiţi. Prin împăecheri, nu numai că întregul se desparte în nai multe părţi, ci chiar se pierde la urmă, căci aşa este firea schismei. Apoi, fiindcă i-a atins foarte prin numirea schismei, iarăşi îndreaptă şi moaie vorba, zicând: *ci să fiţi întemeiaţi într-un gând şi într-o înţelegere.* Fiindcă mai sus a spus: *ca aceeaşi să grăiţi*, apoi să nu creadă ei că buna-înţelegere se mărgineşte numai la vorbe, le-a adaos: *ci să fiţi întemeiaţi într-un gând şi într-o înţelegere*, ca şi cum le-ar fi zis: *cer de la voi buna-înţelegere pe care nu numai în vorbe, ci şi în cugetele voastre să o aveţi.* Şi fiindcă se poate să se vorbească şi cu cugetul aceeaşi, şi să nu fie bună-înţelegere – deşi nu în toate lucrurile – pentru aceea a adăogat cuvintele: *să fiţi întemeiaţi*, fiindcă cel unit în oarecari lucruri şi în altele dezbinat, nicidecum nu a fost întemeiat, ci a rămas străin de împreunaglăsuire. Se poate apoi ca unii să împreună-glăsuiască în cugetări, dar nu în înţelegere, ca de pildă cei cari au aceeaşi credinţă, însă nu sunt uniţi după dragoste. Astfel că după cugete suntem uniţi, căci cugetăm aceleaşi, însă după înţelegere nu suntem uniţi defel, ceea ce s-a întâmplat cu corintenii aceştia, că unii voiau pe cutare, iar alţii pe cutare. Pentru aceea zice apostolul că trebuie a împreună-glăsui şi cu gândul, şi cu înţelegerea. Schisma între corinteni nu venise de acolo că se dezbinaseră şi se învrăjbiseră în credinţă, ci pentru că se dezbinaseră în înţelegere (părere), după ambiţia omenească.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, pp. 22-23)

„Dar dacă cei care au fost orânduiţi de a zidi pe alţii, din capul locului ei nu numai că nu au zidit, ci chiar au dezbinat, oare ce vor suferi? Nimic nu este care să dezbine Biserica mai mult, ca iubirea de stăpânire; dar în acelaşi timp nimic nu poate irita pe Dumnezeu mai mult, ca aceea de a împărţi Biserica. Chiar de ar săvârşi mii de bunuri, totuşi cei ce taie corpul Bisericii vor fi nu mai puţin răspunzători ca şi cei ce au crucificat corpul Lui; căci faptul acela a fost cel puţin spre folosul omenirii întregi, deşi nu a fost săvârşit cu o astfel de intenţie; pe când ceea ce fac schismaticii, nu numai că nu aduce nici un folos, ci încă din contră, multă vătămare. Acestea nu le-am zis numai cu privire la stăpânitori, ci şi cu privire la cei stăpâniţi. Un bărbat oarecare sfânt[88] a spus ceva care s-ar putea că e îndrăzneţ, dar cu toate acestea a spus. Şi ce a spus? *Nici sângele martirului nu va şterge păcatul acesta*, zice. Ia spune-mi, în ce scop mărturiseşti? Nu oare pentru slava lui Hristos? Deci tu care ţi-ai predat sufletul penru Hristos, cum de jefuieşti acea Biserică pentru care Hristos şi-a predat sufletul Său? Ascultă ce zice Pavel: *Nu sunt vrednic a mă chema apostol pentru că am prigonit biserica lui Dumnezeu* (I Cor., 15, 9). Vătămarea aceasta nu este mai mică decât acea adusă de duşmanii bisericii, ci încă cu mult mai mare, pentru că cea dintâi o face şi mai strălucită, pe când cea de-a doua o necinsteşte în ochii duşmanilor ei, când văd că este atacată chiar de proprii săi fii. Un astfel de

[88] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Sfântul Ciprian al Cartaginei, în scrierea sa: *De unitate ecclesiae.* (n.s. 1, p. 114)

fapt ei îl cred ca o dovadă mare de înşelăciune, când văd că tocmai acei născuţi şi crescuţi în Biserică, şi care au fost iniţiaţi cu exactitate în tainele ei, tocmai aceia, zic, schimbându-se fără de veste, se pun în rândurile duşmanilor ei." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XI, pp. 114-115)

SCRIERILE (sfinţilor)

„Noi dobândim vederea sfinţilor, citind vieţile şi lucrurile lor cele bune, nu doar având noi icoanele trupurilor lor, ci ale sufletului lor, că ceea ce au învăţat ei sunt icoanele sufletelor lor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 108)

SCRIPTURA (- scrisoare a Atotputernicului Dumnezeu către noi)

„O omule, tu nu ştii cine este Dumnezeul cel care-ţi vorbeşte, că Scriptura pe care ţi-o predicăm noi este scrisoarea solemnă a lui Dumnezeu trimisă pe pământ?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 616)

SCRIPTURA (cuvintele Sfintei Scripturi)

„Sunt dumnezeieşti şi duhovniceşti cuvintele Scripturii şi pot să nască în sufletele noastre multă bucurie duhovnicească." (*Omilii la Facere,* omilia XIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 156)

„Aşa sunt cuvintele dumnezeieşti! În puţine cuvinte ne arată mare bogăţie de idei şi dăruieşte nespusă comoară celor ce vor s-o cerceteze cu de-amănuntul." (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 285)

„Nu-i nimic în Dumnezeiasca Scriptură care să nu fie spus cu scop, care să nu aibă ascuns mare folos." (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 357)

„Că prin cuvinte ne stricăm sau ne mântuim sufletul. Cuvintele ne pornesc spre mânie şi tot ele ne îmblânzesc din nou. Un cuvânt de ruşine ne aprinde în suflet pofta, iar un cuvânt cuminte ne face curaţi la suflet şi la trup. Dacă un simplu cuvânt are atât de mare putere, spune-mi, te rog, cum de dispreţuieşti cuvintele Scripturii? Dacă un sfat omenesc poate atât de mult, apoi cu mult mai mult, când sfaturile sunt date de Duhul lui Dumnezeu! Cuvântul scos din dumnezeieştile Scripturi înmoaie mai bine decât focul un suflet învârtoşat şi-l face în stare să săvârşească orice lucru bun. Aşa i-a potolit şi i-a îmblânzit Pavel pe îngâmfaţii şi semeţii corinteni; că ei, corintenii, se laudă tocmai cu fapte de care trebuiau să se ruşineze şi să-şi acopere feţele." (*Omilii la Matei,* omilia II, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 36)

„Aşa este harul Duhului, căci nu în mulţimea cuvintelor imprimă puţine idei, ci în scurimea vorbelor aşează, aşa zicând, o mulţime întreagă de cugetări." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 313)

„Mai lesne este să se stingă soarele decât să treacă cuvintele Domnului nostru." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 147-148)

SCRIPTURA (credinţa în cuvintele revelate ale Sfintei Scripturi)

„Când Dumnezeu spune ceva, nu trebuie să ne împotrivim celor spuse, ci să socotim mai vrednice de credinţă cele grăite de Dumnezeu decât cele ce cad sub ochii noştri. Să credem ce a spus Scriptura...". (*Omilii la Facere,* omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 251)

„Când Avraam a fost rugat de bogatul din Evanghelie ca să trimită pe Lazăr, a răspuns: *Au pe Moise şi pe profeţi; dacă nu ascultă de aceia, nici de morţii înviaţi nu vor asculta*

(Luca 16, 29). Aici Hristos introduce pe Avraam vorbind, arătându-ne că Sfintele Scripturi trebuie a fi mai demne de credință, decât chiar morții înviați." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 24)

SCRIPTURA (ascultarea cuvintelor dumnezeieștii Scripturi și împlinirea lor)

„... să ascultăm de învățătura dumnezeieștii Scripturi; și, urmărind rânduiala ei, să depozităm în visteriile minții noastre învățăturile cele sănătoase; iar odată cu păzirea lor să ne îngrijim mult de mântuirea noastră și să fugim de învățăturile care ne vatămă, ca niște otrăvuri, sănătatea sufletului nostru. De toate învățăturile de acest fel să ne depărtăm! Mult mai mare e vătămarea asta și cu atât mai mare cu cât e mai bun sufletul nostru decât trupul. Otrăvurile aduc moartea aceasta trupească, dar otrăvurile care vatămă sănătatea sufletului aduc moarte veșnică". (*Omilii la Facere,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 21, p. 74)

SCRIPTURA (inspirația Sfintei Scripturi)

„Acum primiți și ce vă spun eu - sau, mai bine zis, nu ce vă spun eu, ci ce vă spune Dumnezeiasca Scriptură: că nu de la mine vorbesc, ci de la Sfântul Duh." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, p. 99)

„În dumnezeieștile Scripturi, nimic nu este inutil, totul a fost dictat de către Duhul Sfânt." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia L, 2, p. 243)

„Vai! câtă înțelepciune la acest fericit apostol! Sau mai bine zis, nu înțelepciunea lui Pavel, ci a Duhului este de admirat aici. Căci nu din mintea sa a grăit acestea, și nici că a putut scoate atâta înțelepciune de la dânsul. Și de unde oare? Nu cumva din cuțitul său de curelar și din pielea ce-o avea dinainte? Sau poate că de la camera lui de lucru? Dar aceasta a fost din lucrarea dumnezeiască, așa zicând. N-a putut mintea lui să zămislească astfel de cugetări, fiind mai ales atunci atât de umilită, și nefiind ceva mai mult de cât a precupeților din piață, căci cum era cu putință ca să facă așa ceva acea minte, care se ocupa cu pieile și cu cumpărarea lor? Nu, ci harul Duhului, care se arată acelora pe care-i voiește." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, pp. 51-52)

„Să nu lăsăm la o parte nici chiar acele învățături ale Scripturilor care sunt socotite neînsemnate. Căci sunt prin harul Sfântului Duh; harul Sfântului Duh însă nu inspiră lucruri mici ci mari, minunate, cugetări adânci." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 8)

„Scripturile sunt mai vrednice de credință decât toate. Căci Stăpânul îngerilor și Domnul celor vii și al morților, Acela le-a legiuit pe acestea." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 98)

„Fiindcă pe toate acestea, de la început până la sfârșit, harul le-a scris." (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 144)

„Pe Pavel vă aduc mărturie vrednică de credință, pentru aceea și eu năzuiesc ca și Pavel, căci cuvintele lui sunt proorocii și legi dumnezeiești, că nu este Pavel cel ce grăiește, ci Hristos, care pornește limba lui Pavel." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 112)

„Sfânta Scriptură este de la Dumnezeu, adevăr capital, dogmă esențială și fundamentală pe care n-ar trebui s-o uite niciodată savanții, interpreții și lingviștii. Toată Scriptura este inspirată de Dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 504)

SCRIPTURA (importanța scrierilor Sfintei Scripturi)

„Și pământul aurifer din mine este în ochii necunoscătorilor doar pământ, și nimic altceva; dar în ochii cunoscătorilor este aur, căci ochii lor cunosc noblețea acestui pământ; îl supun

probei focului şi scot la iveală bogăţia lui. Tot aşa şi cu dumnezeieştile Scripturi. Cei care citesc cu nepăsare cuvintele Scripturii le socotesc simple cuvinte, şi nimic mai mult; dar cei care se uită la ele cu ochii credinţei, ca aurarii cu uneltele meseriei lor, şi le probează cu focul Duhului văd cu uşurinţă tot aurul lor." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 25)

SCRIPTURA (conţinutul Sfintei Scripturi)

„Scriptura nu se pleacă invidiei, ca să treacă cu vederea virtuţile drepţilor, şi nici dorul de părtinire n-o îndeamnă să le acopere păcatele; dimpotrivă, ne pune în faţă toate faptele lor, ca să ne fie pildă şi învăţătură; pentru ca atunci când, din pricina slăbiciunii, cădem în vreun păcat, să ne întărim să nu mai cădem iarăşi în el." (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 372)

„Ei au repetat adesea istoria lor că Iisus vindeca bolile, că dădea viaţă morţii, ceea ce a trezit admiraţia şi mirarea poporului. De altfel, când se prezintă ceva lucru minunat şi extraordinar, sau ceva învinuire adresată împotriva lui Iisus Hristos, ei o descriu, cum se vede acum, ei zic că fraţii Lui nu credeau în El; ceea ce putea deveni un subiect grav de învinuire. Şi sigur, este minunat de a vedea cât de credincioşi erau ucenicii şi adevăraţi în ceea ce spuneau şi au scris, ei care nu se tem să transmită posterităţii lucrurile care se păreau că sunt dăunătoare Învăţătorului lor şi se pare chiar spuneau acest fel de lucruri mai mult decât celelalte." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVIII, 1, p. 233)

„Că nimic n-a lăsat, nici n-a tăcut Sfânta Scriptură din cele ce ne sunt de folos nouă, ci pretutindenea strigă prin prooroci şi prin Apostoli şi prin Singurul Stăpânitorul tuturor, dându-ne veste mai înainte şi păzindu-ne pe toţi ca o maică duioasă pe copiii ei, mărturiseşte mai înainte şi pomeneşte şi pentru cele trecute şi pentru cele viitoare şi nimic ascunzând din cele ce ne sunt de folos, precum am zis, nu să le grăiască acoperit ceva sau cu taină, ci strigând şi glăsuind pretutindeni cu multă trudă şi prin lege şi prin prooroci şi prin Apostoli şi prin Singur Stăpânul tuturor şi prin Isaia proorocul ce zice: *strigă cu tărie şi nu cruţa şi cu trâmbiţa înalţă glasul tău*; şi iarăşi zice: *pe munte înalt te suie cel ce veşteşti Sionului*; şi mai înainte zice: *înălţaţi şi nu vă temeţi.* Şi David zice: *Ostenit-am strigând, uscatu-mi-s-a gâtlejul!* Şi Evanghelistul Ioan în epistola lui zice: *Socotiţi-vă pe voi ca să nu pierdeţi cele ce aţi lucrat, că mulţi înşelători au intrat în lume!* Iar Pavel a zis: *căutaţi cu amănuntul cum umblaţi*! Şi Domnul zice: *Eu pe faţă am grăit lumii şi în ascuns n-am grăit nimic* şi în alt loc zice Evanghelia, de Domnul, că stătea Iisus şi striga zicând: *De însetează cineva, să vină la Mine şi să bea!* Vezi câtă nevoinţă, câtă osârdie, cum strigă dumnezeiasca Scriptură şi nimeni nu e să priceapă?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 172)

SCRIPTURA (Dumnezeu a vorbit oamenilor „faţă către faţă", apoi prin făpturi şi prin Scripturi)

„La început, când a făcut Dumnezeu pe om, Dumnezeu vorbea cu oamenii, atât cât era cu putinţă oamenilor să-L audă. De pildă, a venit la Adam şi i-a vorbit; a certat pe Cain; a stat de vorbă cu Noe; a fost oaspetele lui Avraam. Dar nici când toţi oamenii au căzut în grele păcate, nici atunci Creatorul tuturora nu şi-a întors desăvârşit faţa de la neamul omenesc. Când, în sfârşit, oamenii au ajuns nevrednici de a mai vorbi cu Dumnezeu, Dumnezeu, vrând să reînnoiască prietenia cu ei, le-a trimis scrieri ca unor oameni care stau departe, pentru a atrage la El toată firea omenească". (*Omilii la Facere,* omilia II, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 39-40)

„Pentru că dovada cea mare a nespusei Sale iubiri de oameni este aceea de a ne da învăţătură cu ajutorul unor astfel de cuvinte nepotrivite, de aceea se foloseşte de cuvintele

omenești. Că dacă ne-ar vorbi pe măsura Dumnezeirii Sale, urechea omenească n-ar putea suporta înălțimea celor spuse". (*Omilii la Facere,* omilia LX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 266)

„La început, Dumnezeu vorbea El însuși cu oamenii, pe cât le este oamenilor în putință să-L audă. Așa a venit la Adam; așa l-a certat pe Cain; așa a grăit cu Noe; așa S-a făcut oaspete lui Avraam. Iar după ce s-a plecat spre răutate firea noastră și ca într-o țară depărtată s-a înstrăinat, atunci le-a trimis cărți ca unora plecați departe, înnoind ca printr-o epistolă prietenia cea veche către noi și cărțile acestea le-a trimis Dumnezeu, iar de adus le-a adus Moisi." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, p. 11)

„Ar fi trebuit să n-avem nevoie de ajutorul Sfintelor Scripturi, ci să avem o viață atât de curată încât harul Duhului să fi ținut locul Scripturii în sufletele noastre. Și după cum Sfintele Scripturi sunt scrise cu cerneală, tot așa ar fi trebuit ca și inimile noastre să fi fost scrise cu Duhul cel Sfânt.

Dar pentru că am îndepărtat harul acesta, haide să pornim pe o nouă cale, ca să-l dobândim iarăși. Prima cale era negreșit mai bună; și Dumnezeu a arătat aceasta și prin spusele Sale, și prin faptele Sale. Dumnezeu n-a vorbit prin scrieri cu Noe, cu Avraam și cu urmașii lui, cu Iov și cu Moise, ci a vorbit cu ei față către față, pentru că a găsit curat sufletul lor. Când însă întregul popor a căzut în păcate grele, atunci da, atunci a fost nevoie de scrieri, de table, de însemnarea în scris a tuturor faptelor și cuvintelor lui Dumnezeu. Și vei vedea că același lucru s-a petrecut nu numai pe vremea sfinților din Vechiul Testament, ci și pe vremea sfinților din Noul Testament. Dumnezeu n-a dat ceva scris apostolilor, ci în loc de scrieri le-a făgăduit că le va da harul Duhului, zicând: *Acela vă va aduce aminte de toate* (Ioan 14, 26).

Și ca să cunoști că era mai bună această cale, ascultă ce spune Dumnezeu prin profetul Ieremia: *Și voi face cu voi testament nou, dând legile Mele în mintea lor și le voi scrie pe inimi și toți vor fi învățați de Dumnezeu* (Ier., 31, 31, 33). (...) Și, cu toate acestea, nici de acest de al doilea leac, de Sfintele Scripturi, nu ne-am folosit cum trebuie. Noi suntem de vină că am avut trebuință de Sfintele Scripturi și că n-am atras asupra inimilor noastre harul Duhului. Gândește-te acum ce mare vină avem că nu voim să dobândim harul Duhului, nici după ce am primit ajutorul Sfintelor Scripturi, ba, dimpotrivă, disprețuim Scripturile, zadarnice și fără de rost! Prin aceasta ne atragem mai mare osândă. Dar, ca să nu se întâmple asta, să citim cu toată atenția cele scrise în Scripturi". (*Omilii la Matei,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 15-16)

„Pentru ce ne-a scris Dumnezeu? Este deodată efectul bunătății Sale și al dreptății Sale. El ne scrie așa cum un părinte copiilor săi, cu toată efuziunea gingășiei sale. Însă dacă El scrie, înseamnă că, copiii Lui sunt departe de El: iată dreptatea. Sfânta Scriptură este deodată dubla memorie și iubirea lui Dumnezeu pe care-o arată față de noi și pedeapsa exilului pe care l-am meritat noi pe drept. Ce se petrece la început? Dumnezeu îi vorbește în mod familiar lui Adam; El îi vorbește și lui Cain, ucigașul fratelui său, lui Noe în mijlocul stricăciunilor unei lumi care se pierde. Sfinților patriarhi El li se arată și le vorbește. Însă neamul omenesc cu Israel în frunte, se adâncește din ce în ce mai mult în crimă și în pierzare. Dumnezeu trebuie să se țină departe de acest fiu răzvrătit. Totuși va rupe el orice legătură cu el? Nu, El îl va striga. El va striga fiindcă la greșelile sale, lumea adaugă stricăciunea rătăcirilor sale și este important să fixeze prin Scriptură adevărurile pe care oamenii se străduiesc să le alunge din spiritul lor și din inima lor." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 503-504)

SCRIPTURA (scopul și rostul ei)

„Pentru aceea harul Duhului a făcut să ni se dea în scris cuvintele Domnului, pentru ca, luând din Scripturi leacuri împotriva patimilor noastre, să putem scăpa de pedeapsa ce atârnă

deasupra capetelor noastre." (*Omilii la săracul Lazăr*, cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 155)

„Dacă Dumnezeu a socotit demn să ne dea Sfintele Scripturi, să judecăm prin urmare că aceste cărţi părinteşti nu pot avea de scop decât mângâierea noastră, luminarea noastră, corectarea noastră, forţa noastră. Aceste cărţi venite din cer au în vedere credinţa, virtutea, îndreptarea vieţii noastre întregi. Vai! Pentru ce trebuie ca laşitatea noastră şi nebunia noastră să ne facă mai vinovaţi, pe noi care neglijăm un ajutor atât de preţios?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 508)

SCRIPTURA (Legea Veche)

„Ştiu că sunt unii ce învinovăţesc pe Legiuitor şi spun că legea a pricinuit căderea. Deci, mai întâi este nevoie a sta împotriva acestei clevetiri şi a arăta din fapte că nu din ură faţă de om, nici vrând să necinstească firea noastră, ci din dragoste şi purtare de grijă a dat Legea - iar ca să te încredinţezi că ne-a dat-o ca ajutor în luptă, ascultă ce zice Isaia: *Legea o a dat spre ajutor* (8, 20); şi iarăşi strigă Prorocul: *Făclie picioarelor mele este Legea Ta, şi lumină cărărilor mele* (Ps., 118, 105) - iar cel ce urăşte nu destramă întunericul prin făclie, nici nu călăuzeşte prin lumină pe cel rătăcit; şi, iarăşi, Solomon: *Porunca Legii este sfeşnic şi lumină şi calea vieţii şi mustrare şi învăţătură* (Pilde 6, 23). Iată că nu e numai ajutor, nu e numai făclie, ci şi lumină şi viaţă: şi nu dă aşa ceva cel care urăşte şi vrea să dea pierzării, ci cel ce tinde mână de ajutor şi ridică. De aceea şi Pavel, grăind cu înflăcărare către iudeu şi arătându-i cât câştig a adus Legea şi că ea e odihnă, iar nu povară firii noastre, grăia: *Iată, tu te numeşti iudeu, şi te culci pe Lege* (Rom., 2,17). Vezi că nu spre a împovăra firea noastră, ci spre a-i da odihnă a dat Dumnezeu Legea?" (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al optulea, p. 109)

„... a arătat că darea Legii e mai de cinste decât toate acestea: dat fiind că ferirea de primejdie, şi decât depărtarea războaielor, şi decât naşterea de prunci buni, şi decât naşterea de prunci mulţi, şi decât belşugul celor de trebuinţă, cu mult mai mare dar este a primi Legea şi a învăţa îndreptările lui Dumnezeu, punând aceasta în urma tuturor binefacerilor ca pe o culme şi împreunare a bunătăţilor, a adaos zicând: *Nu a făcut aşa la tot neamul* (Ps., 147, 9). *Aşa, cum? Mulţi s-au bucurat adeseori şi de belşug, şi de celelalte bunătăţi arătate.* - Dar nu despre cele binefacerile zise la început spun că *nu a făcut aşa la tot neamul*, zice, *ci despre Lege* - şi de aceea a adăugat: *Şi judecăţile Sale nu le-a arătat lor* (Ps., 147, 9). Vezi că Legea este mai mare decât bunătăţile pe care le-am înşirat?" (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al optulea, pp. 110-111)

„Că dacă ceea ce are mai mult iudeul faţă de celelalte noroade este faptul că ei singuri dintre ceilalţi oameni au fost cinstiţi cu darea Legii scrise, înseamnă că prin aceasta Dumnezeu nu a împovărat, ci a cinstit firea noastră. Şi nu i-a cinstit doar prin darea legii, ci şi prin faptul că le-a dat-o El însuşi, nu prin mijlocitor: că mare cinstire este şi acesta." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al optulea, p. 112)

„Aceştia (israeliţii – n.n.) în vreme ce nu duceau o viaţă plină de necaz, ci se bucurau de linişte, nemaimulţumindu-se cu traiul lor cel fericit, au alunecat la necinstire. Deci ce-a făcut Dumnezeu cu dânşii? Le-a dat o mulţime de legiuiri, împiedicând trândăvia şi moleşirea lor. Şi ca să afli că nişte astfel de legiuiri nu duceau spre vreo virtute oarecare, ci le erau date ca un frâu, aşa zicând, care să le dea pricină de muncă, ascultă ce spune Prorocul de dânşii: *Şi le-am dat lor porunci nu bune* (Iez. 20, 25). Dar ce va să zică: *nu bune?* Adică porunci care nu duc defel la fapta bună, pentru care a şi adăogat: *şi îndreptări întru care nu vor fi vii.*" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VII, p. 70)

„Legea a adus pedeapsa, a fost arătătoare a păcatului, iar nu făcătoare, căci a descoperit încă mai lămurit răul, şi-l pedepsea, însă nu împingea pe cineva la rău, şi slujea nu spre a se face păcatul sau moartea, ci spre a fi pedepsit cel ce păcătuia. Păcatul deci şi omoară, şi osândeşte, iar legea pedepsind, slăbea pe nesimţite puterea păcatului, şi prin frica de pedeapsă îl împiedica şi-l împuţina." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 72)

„Aş aduce iarăşi, cu plăcere, un iudeu în faţa mea, ca să-i vorbesc şi să-i arăt că Legea strică Legea, că Legea nu are în ea însăşi nici trăinicie, nici desăvârşire, că nu are adevărul, ci umbra. Cele poruncite de Lege erau umbră, ale noastre, adevăr; acelea, simboluri, ale noastre, realităţi. Cum se face, iudeule, că a fost hrănit de un corb Ilie, pe care tu îl cinsteşti, pe care-l aştepţi să vină, despre care vorbeşti multe şi pe care-l numeşti prooroc? După Lege, corbul este o pasăre necurată, că aşa a poruncit Legea, să fie necurat corbul. Cum, dar, a fost hrănit proorocul de un corb necurat? Dacă Legea numeşte pe corb necurat, atunci negreşit trebuie să fie necurat şi cel hrănit de corb. Dar nu s-a întâmplat asta, Doamne fereşte! Ilie a fost hrănit de un corb pentru că Ilie nu socotea necurată nici una din făpturile lui Dumnezeu." (*Cuvânt la Petru Apostolul şi Ilie Proorocul,* II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 550)

„... legea dată iudeilor era un pedagog" (*Despre soartă şi providenţă,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 202)

SCRIPTURA (Legea veche şi Legea Nouă)

„Vreţi să începem prin ceea ce priveşte Patima Domnului nostru? Ce spune închipuirea? *Ia un miel pentru fiecare casă, junghie-l şi fă precum v-a poruncit Domnul, şi vă porunceşte* (Ieş., 12, 3). Iisus Hristos nu vorbeşte aşa, El nu porunceşte să facem aceea, ci El Se aduce şi Se jertfeşte pe Sine Însuşi Tatălui Său ca o ardere de tot grasă.

Vedeţi fraţilor, cum a fost dată închipuirea prin Moise, şi adevărul a fost adus de către Iisus Hristos. Şi încă: pe Muntele Sinai, atunci când amaleciţii au venit să-i atace pe evrei, braţele lui Moise erau ţinute ridicate de două părţi prin Or şi Aaron (Ieş., 17), dar Iisus Hristos şi-a ţinut El Însuşi mâinile întinse pe cruce. Vedeţi cum a fost dat chipul şi cum a fost adus adevărul. Legea zice: *Blestemat tot cel ce nu va plini toate cuvintele legii acesteia* (Deut., 27, 26). Dar ce zice harul? *Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi odihni* (Mt., 11, 28). Şi Sfântul Pavel: *Iisus Hristos ne-a răscumpărat din blestemul legii, făcându-se blestem El însuşi pentru noi* (Gal., 3, 13). Pentru că noi ne bucurăm de un aşa mare har, şi de adevăr, vă îndemn să avem grijă ca măreţia acestui dar să nu ne facă mai laşi şi mai mândri. Cu cât mai mare este cinstea pe care am primit-o, cu atât mai mare trebuie să fie şi virtutea noastră. Cel care primind puţin, aduce puţin, nu este de dispreţuit mult; se va judeca vrednic de un chin mai mare cel care, ridicat la cel mai înalt grad de cinstire, nu face apoi nimic în afară de ceea ce este josnic şi dispreţuit." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 4, pp. 69-70)

„În Legea Veche, toate lucrurile erau închipuiri, adică tăierea împrejur, jertfele, arderile de tot, miresmele. În cea nouă, nu este la fel, ci totul este adevăr. În sfârşit, nu carnea trebuie tăiată împrejur, ci gândurile cele rele; trebuie a se răstigni pe sine, şi a tăia, a arde poftele rele şi pofta trupului." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIII, 1, p. 158)

„Desfiinţăm noi legea prin credinţă? Nicidecum! Dimpotrivă, întărim Legea (3, 31).

Ai văzut înţelepciune negrăită şi iscusită? Căci expresia *întărim* arată că Legea nu mai era întărită, ci slabă şi desfiinţată. Priveşte măreţia puterii lui de argumentare, şi cu câtă mulţime de idei pregăteşte ceea ce voieşte a arăta, căci prin această expresie nu numai arată credinţa ca stricătoare a Legii, ci încă este ajutătoarea ei, după cum şi Legea este premergătoare credinţei. După cum a afirmat credinţa ca mărturisită de Lege şi de prooroci: *fiind mărturisită de Lege şi*

de prooroci (3, 21), tot aşa şi aici arată că această credinţă a făcut Legea neputincioasă. Şi cum a făcut-o neputincioasă? Ascultă: care era rolul Legii, din ce cauză făcea ea totul? Desigur că pentru a face pe om drept; însă tocmai la aceasta Legea nu a avut nici o putere, *căci toţi au păcătuit*, zice. Deci credinţa venind a făcut acest lucru, adică omul deodată ce a crezut, s-a şi îndreptăţit. Aşadar puterea Legii nu s-a mai manifestat, şi ceea ce Legea se silea ca să îndeplinească şi făcea fără succes, aceea credinţa a îndeplinit-o şi a adus-o la bun sfârşit. Aşadar credinţa nu a desfiinţat Legea, ci a întărit-o." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 112-113)

„*Iar Legea a intrat şi ea ca să se înmulţească greşeala; iar unde s-a înmulţit păcatul, a prisosit harul* (5, 20).

Fiindcă a arătat că lumea a fost condamnată de la Adam, iar de Hristos mântuită şi izbăvită de osândă, de aceea, la timpul potrivit, vorbeşte şi despre Lege, iarăşi zădărnicind credinţa pe care iudeii o aveau în ea. *Nu numai că aceasta n-a folosit cu nimic*, zice, *ci s-a sporit boala introducându-se legea*. Particula *ca să se*, din acest pasaj, nu este cauzală, ci rezultativă, adică legea n-a fost dată ca greşeala să se înmulţească, ci ca să se micşoreze şi nimicească cu totul; însă s-a întâmplat cu totul invers, şi aceasta nu din cauza naturii legii, ci din lenevirea celor ce au primit-o. Însă de ce oare n-a zis *a fost dată*, ci *a intrat*? A arătat că legea a fost temporară, şi temporară a fost şi necesitatea ei, iar nu principială sau de la început, după cum spune şi în Epistola către Galateni, învederând acelaşi lucru: *Iar înainte de venirea credinţei, noi eram păziţi sub Lege, fiind închişi pentru credinţa care avea să se descopere* (Galateni 3, 23). Aşadar, nu pentru sine păzea turma, ci pentru altceva, adică pentru credinţă. Fiindcă anumiţi iudei erau desfrânaţi şi grosolani, şi nepăsători chiar faţă de darurile ce li se acordaseră, li s-a dat Legea, ca aceasta să-i mustre mai mult, să-i înveţe clar în ce se aflau şi, mărind vinovăţia lor, să-i îngrădească încă mai mult. Însă nu te teme, căci aceasta s-a făcut nu ca pedeapsa să-ţi fie mai mare, ci pentru ca harul să se arate mai îmbelşugat. De aceea a şi adăugat: *Iar unde s-a înmulţit păcatul, a prisosit harul*. Nu a zis simplu *a prisosit*, ci *mai mult a prisosit*. Nu ne-a scăpat numai de pedeapsă, ci şi de păcate, şi ne-a dat viaţă şi toate celelalte, de care de multe ori am vorbit. După cum cineva nu numai că ar izbăvi pe un bolnav de friguri de boala lui, ci încă l-ar face şi frumos, puternic şi vrednic de respectat, sau pe cel flămând nu numai că l-ar hrăni, ci încă l-ar mai face şi stăpân peste mari averi, şi l-ar aşeza într-o demnitate foarte înaltă, întocmai aşa a făcut şi Hristos cu noi. *Dar cum a prisosit păcatul?*, zici tu. Legea a impus o mulţime de porunci, iar ei călcându-le pe toate, iată că ea a înmulţit greşeala. Ai văzut câtă deosebire şi câtă depărtare este între lege şi har? Aceea s-a făcut oarecum un adaos la condamnare, iar aceasta prisosinţă a harului." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 170-171)

„După cum legea, mustrând, a scos la iveală păcatul, tot aşa şi harul, iertând, nu mai îngăduie omului de a mai fi sub păcat. Aşa că tu eşti scăpat de două ori din această tiranie; întâi că nu mai eşti sub lege, şi al doilea că te bucuri de har." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 189)

„Dacă sfârşitul Legii este Hristos, apoi cel ce nu are pe Hristos, chiar de s-ar părea că are dreptatea din Lege, totuşi n-o are, pe când cel ce are pe Hristos, chiar de nu ar fi avut merite în faptele Legii, totuşi el a primit totul. Şi finalitatea medicinii este sănătatea. Deci după cum cel ce poate face sănătos pe bolnav, chiar de nu ar stăpâni ştiinţa medicală, el totuşi posedă totul, pe când cel ce nu ştie a vindeca, chiar de s-ar părea că ştie arta medicală, totuşi a căzut din totul, tot aşa e şi cu dreptatea din Lege şi cu cea din credinţă; cel ce are pe aceasta, are şi sfârşitul aceleia, iar cel ce este afară de aceasta, este străin de amândouă. Că ce voia Legea? Să facă pe om drept, dar n-a putut, căci nimeni n-a împlinit Legea. Deci sfârşitul Legii acesta a fost, şi la aceasta erau îndreptate toate, şi în acest scop toate se făceau, şi sărbătorile, şi

ritualurile, şi sacrificiile, şi, în fine, toate aveau în vedere acelaşi lucru: ca omul să se îndrepteze. Însă finalitatea aceasta a realizat-o Hristos mai mult prin credinţă. *Să nu te temi* – zice – *dacă ai călcat Legea, fiindcă te-ai apropiat prin credinţă. Atunci calci Legea, când pentru ea nu crezi în Hristos, iar când ai crezut în El, şi Legea ai împlinit-o, ba încă mai mult decât a poruncit, şi de aceea ai luat şi o mai mare dreptate.* Dar fiindcă toate acestea erau numai o părere a Apostolului, de aceea le adevereşte iarăşi cu citate din Scriptură: *Căci Moise scrie despre dreptatea care vine din Lege: «Omul care o va îndeplini va trăi prin ea».* Dar în ce fel? Şi în ce constă? Din îndeplinirea poruncilor, după cum zice: *Căci omul care le plineşte va trăi prin ele* (Levitic 18, 5). Nu este cu putinţă de a fi cineva drept prin Lege, decât dacă a împlinit toate poruncile ei, însă aceasta n-a fost cu putinţă nimănui. Deci a căzut această dreptate." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 336-337)

„Deci, când dreptatea din credinţă este şi mai mare, în acelaşi timp şi mai uşoară şi mai lesne de primit, iar în alt chip nu e cu putinţă a se îndrepta cineva, apoi atunci nu este oare cea mai proastă ambiţie de a umbla după cele neputincioase, şi a lăsa la o parte pe cele plăcute şi uşoare? Nu poţi spune, că lucrul fiind greu, s-au lăsat şi ei de a se mai ocupa cu realizarea lui. Ai văzut cum îi lipseşte de orice iertare? Într-adevăr, cum ar putea fi vrednici de vreo justificare, când ei preferă pe cele grele şi zadarnice, trecând cu vederea ceea ce este uşor şi poate a-i mântui, şi se ţin cu îndărătnicie de acele lucruri, cu care Legea n-a putut face nimic? Aceasta nimic altceva nu este decât o intenţie iubitoare de ceartă şi ambiţie, care se împotriveşte lui Dumnezeu. Legea este greoaie şi supărătoare, pe când harul este plăcut şi uşor. Legea, orişicât de mult s-ar certa ei, nu mântuieşte pe om, pe când harul acordă dreptatea, atât cea din sine, cât şi cea din Lege." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, Omilia XVII, p. 340)

„... împlinind toată Legea (între ale cărei porunci era şi tăierea împrejur), iar prin moartea Lui pe cruce izbăvindu-i de blestemul pentru călcarea ei, n-a lăsat ca făgăduinţa să cadă. Deci când Apostolul zice: *slujitor al tăierii împrejur*, aceasta înseamnă: venind Hristos şi împlinind toată Legea, fiind tăiat împrejur şi fiind şi sămânţa lui Avraam după trup, a dezlegat blestemul, a pus capăt mâniei lui Dumnezeu şi i-a făcut vrednici pe cei ce urmau a primi făgăduinţa, de îndată ce fuseseră izbăviţi de ceea ce îi împiedicase. Şi ca să nu zică cei ce învinovăţeau pe alţii pentru nepăzirea Legii: *Dar cum de S-a tăiat împrejur Hristos şi a păzit toată Legea?* Iată că Apostolul întoarce cuvântul la ceea ce este cu totul contrar. *N-a făcut aceasta* – zice – *pentru ca Legea să rămână, ci pentru a o dezlega, pentru a o desfiinţa, iar pe tine să te scape de blestemul cel vechi şi să te elibereze cu totul de puterea ei. Fiindcă tu ai călcat Legea, de aceea El a împlinit-o, iar nu ca şi tu să o împlineşti, ci ca El să întărească sau să adeverească făgăduinţele date părinţilor, pe care Legea le făcea să cadă, arătându-te pe tine îndepărtat şi nevrednic de moştenire. Astfel, deci, şi tu te-ai mântuit după har, căci şi tu erai scos afară şi depărtat. Deci nu te împotrivi, nici te certa ţinându-te cu încăpăţânare de Lege, fără nici un temei, fiindcă Legea te-ar fi scos cu totul din făgăduinţă, dacă n-ar fi pătimit Hristos atâtea pentru tine. Şi a El pătimit acestea toate nu doar pentru că tu erai vrednic de mântuire, ci pentru ca să se adeverească întocmai cuvintele lui Dumnezeu.*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, pp. 500-501)

„În legea veche cel ce păcătuia era pedepsit - iară în legea nouă cel ce are păcat, apropiindu-se, se botează şi se face drept; dar drept facându-se, viază, fiind izbăvit de moartea păcatului. Legea veche, când prindea pe ucigaş îl omora, iară legea harului, când prinde pe ucigaş, îl luminează şi îl face viu. Şi ce spun eu de ucigaş? Chiar lemne de era prins cineva de lege că adună în ziua Sâmbetei, era ucis cu pietre. Aceasta va să zică că *slova omoară*. Dar harul prinde mii de ucigaşi şi de tâlhari, pe care botezându-i, îi izbăveşte de relele dinainte. Aceasta va să zică *iar duhul face viu*. Slova chiar din viu face pe cel prins de ea mort, iară

harul, din mort face viu pe cel vinovat. *Veniți către Mine, zice, cei osteniți și împovărați* (Mt., 11, 28), și nu a zis: *vă voi pedepsi*, ci *vă voi odihni*." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VI, p. 69)

„Iată și suflet nou - căci s-a curățit - și trup nou, și slujire a lui Dumnezeu nouă, și făgăduințe noi, și Legământ, și viață, și masă, și îmbrăcăminte - și, în scurt, toate noi. Căci în locul Ierusalimului de jos am luat metropola cea de sus, și în locul templului celui văzut și simțit vedem templu duhovnicesc; în loc de lespezi de piatră vedem lespezi scrise în inimile noastre; în loc de tăierea împrejur, botezul; în loc de mană, trupul Stăpânului; în loc de apă din piatră, sânge din coastă; în loc de toiagul lui Moisi sau Aaron, crucea; în locul făgăduinței vechi, Împărăția Cerurilor; în loc de mii de preoți, un singur Arhiereu; în loc de miel necuvântător, Miel duhovnicesc. Acestea și de acestea judecând Pavel, zicea: *toate s-au făcut noi*. Dar toate acestea de la Dumnezeu sunt, prin Hristos și prin harul Său." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 112)

„Ați primit Duhul Sfânt, zice, ați săvârșit minuni și semne multe, înviind morții, vindecând pe cei leproși, profetizând și vorbind în limbi străine. Dar oare această putere v-a dat-o Legea? Dar mai înainte nimic n-ați făcut din acestea. Așadar, credința v-a dat această putere? Apoi atunci nu este cea mai mare nebunie, ca voi care v-ați învrednicit de atâta binefacere de la credință, să o lăsați și iarăși să vă reîntoarceți la lege, care nu v-a procurat nimic din acestea?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 69)

„Fiindcă iudeii nici măcar că simțeau greutatea păcatelor lor, iar nesimțind, nici iertarea nu o doreau, a dat legea, ca să scoată la lumină rănile, și astfel să dorească medicul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 80)

„Deci, dacă legea a fost pedagog, și sub dânsa eram păziți și închiși, nu era contra harului, ci chiar conlucrătoare; dar acum când harul a venit, și legea încă stăpânește, desigur că e contra. Dacă noi suntem datori de a ieși întru întâmpinarea harului și a-l primi, iar legea ne îngrădește, atunci, desigur că este vătămată mântuirea noastră." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 81-82)

„Pentru că, în definitiv, cu ce se va alege la urmă cel ce și legea o calcă, căci nu poate să se mântuiască de acolo, și cade și din har? Ce altceva va culege decât o pedeapsă indispensabilă, cea dintâi neputând a-l ajuta, iar cel de-al doilea (harul) neputându-l suferi?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 99-100)

„Dacă n-ar fi fost Legea, harul nu ne-ar fi fost dăruit. De ce? Pentru că nu era cu putință ca omul să se ridice din adâncul în care se afla la o înălțime atât de mare, de aceea Legea a fost pentru el o scară, sau, mai bine zis, o punte de trecere. Cel ce urcă pe o scară, nu e legat de ea, ci îi poartă chiar o oarecare recunoștință. Tocmai această scară îl ajută să ajungă acolo unde nu va mai avea nevoie de ea. Și cu toate acestea, scara aceea l-a slujit, adică l-a ajutat să se ridice, pentru ca apoi să nu mai aibă nevoie de ea; e normal să mărturisească această mulțumire, fiindcă altfel nu ar mai fi putut urca. La fel este și cu Legea: ne-a ridicat la înălțime, ceea ce dovedește că a fost spre câștig; dar după aceasta noi o socotim pagubă. Pentru ce acest lucru? Nu pentru că, în sine, ea ar fi pagubă, ci pentru că harul la care ne-am ridicat este cu mult mai mare decât ea. Așa cum se întâmplă cu un sărac pe timp de foamete, se întâmplă și aici: cât timp săracul ar avea argint, ar scăpa de foame; însă când ar găsi aur și n-ar putea să le aibă pe amândouă deodată, ar considera argintul pe care-l avea drept pagubă pentru el, și, renunțând la el, ar alege aurul; tot așa se întâmplă și în cazul Legii: nu în sine este ea pagubă, căci când ne apropie de Hristos este de folos. De aceea și spune *pagubă pentru Hristos* (Flp., 3, 7); când însă ne apropia de Hristos nu era pagubă, ci câștig.

Dar oare pentru ce Legea nu-l lăsa pe om să se apropie de Hristos? Fiindcă pentru aceasta a fost dată; împlinirea Legii este Hristos, aşa cum şi sfârşitul Legii este Hristos. Ne dă voie să ne apropiem doar dacă noi voim. *Căci sfârşitul Legii este Hristos* (Rm., 10, 4), spune Pavel." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, pp. 209-210)

„Domnul a spus aceste cuvinte: *Să nu socotiţi că am venit să stric Legea sau profeţii*, ca să nu se socotească această desăvârşire a poruncilor o împotrivire faţă de Legea veche, şi nici cele adăugate, o luptă. Cu alte cuvinte Hristos a grăit aşa: *Am să spun cuvinte mai desăvârşite decât cele spuse mai înainte. De pildă, aţi auzit (că s-a zis): Să nu ucizi!, dar Eu spun: Să nu te mânii (Cf. Matei 5, 21-22). Aţi auzit: Să nu desfrânezi!, dar Eu spun: Cel ce se uită la femeie spre a o pofti, s-a şi desfrânat în inima lui (Cf. Matei 5, 27-28). Şi câte mai sunt la fel cu acestea! Să nu socotiţi deci desăvârşirea, stricare. Nu e stricare, ci împlinire.* Şi ceea ce a făcut cu trupurile, aceea a făcut şi cu Legea.

- Dar ce-a făcut cu trupurile?

- Venind şi găsind multe mădulare schiloade şi pe toate cu lipsuri, le-a îndreptat şi le-a adus din nou la cuviinţa potrivită lor. A făcut cunoscut tuturor, prin înseşi lucrurile acestea, că El a dat şi legile vechi, şi a creat şi firea noastră". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 158-159)

„Dar ceea ce am voit să spun a fost aceea că, după cum Domnul a îndreptat trupurile ce aveau lipsuri, tot astfel a luat şi Legea, care era nedesăvârşită, a îndreptat-o, a desăvârşit-o, a îmbunătăţit-o. Nimeni, când mă aude spunând că legea era nedesăvârşită, să nu creadă că învinuiesc pe Dătătorul Legii! Legea era nedesăvârşită nu din pricina firii ei, ci din pricina timpului. Pentru timpul în care a fost dată, Legea, era desăvârşită şi foarte potrivită celor ce o primiseră. Dar când oamenii au ajuns mai buni prin învăţătura lui Hristos, legea a ajuns nedesăvârşită nu din pricina firii ei, ci din pricina propăşirii în virtute a celor învăţaţi de Domnul. Şi după cum arcurile şi săgeţile pentru un copil împărătesc, făcute mai degrabă pentru deprindere decât pentru război, devin fără trebuinţă după ce se măreşte copilul şi după ce învinge în războaie, tot aşa şi cu firea noastră: când eram mai nedesăvârşiţi şi învăţam să ne desprindem, ne-a dat Dumnezeu arme potrivite nouă, pe care le putem purta cu uşurinţă; dar când am crescut în virtute, armele acelea au ajuns nedesăvârşite din pricina desăvârşirii noastre. De aceea a venit Hristos, ca să ne dea altele mai bune. Uită-te cu câtă pricepere citează şi legile vechi şi le adaugă pe cele noi! *Aţi auzit, spune El, că s-a zis celor de demult : Să nu ucizi!* (Matei 5, 21). Dar spune, Doamne, de către cine s-a zis? Tu ai zis asta sau Tatăl Tău? Dar Domnul nu o spune!

Pentru ce dar Domnul nu a spus asta? Pentru ce n-a făcut cunoscut pe Cel ce a spus? Pentru ce n-a spus numele Celui ce a dat legea veche? Dacă ar fi spus: *Tatăl a zis: Să nu ucizi, iar Eu vă zic vouă: Să nu te mânii*, ar fi părut greu cuvântul din pricina mândriei ascultătorilor, care încă nu puteau pricepe că nu dădea această lege ca să o strice pe cea veche, ci dimpotrivă, ca să o îmbunătăţească. Ascultătorii Lui i-ar fi spus: *Ce spui? Tatăl Tău a zis: Să nu ucizi, iar Tu zici: Să nu te mânii?*

Aşadar, ca să nu creadă cineva că este împotriva Tatălui sau că dă o Lege mai înţeleaptă decât Legea aceluia, n-a spus: *Aţi auzit de la Tatăl.* Iarăşi, dacă ar fi spus: *Aţi auzit că Eu am spus celor de demult*, ar fi părut de nesuferit şi aceasta tot atât de mult ca şi cea dinainte". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 161-162)

„După cum prin împlinirea mădularelor care lipseau i-a învăţat pe oameni că El este Acela care l-a făcut dintr-un început pe om, tot aşa, prin îndreptarea Legii şi prin adaosul ce lipsea, ne-a învăţat cine este Cel ce a dat Legea la început. Aceasta este pricina că şi atunci când a vorbit de facerea omului n-a pomenit nici de El, nici de Tatăl; şi aici vorbeşte nehotărât

şi fără să numească pe cineva, spunând: *Cel ce i-a făcut dintru început, bărbat şi femeie i-a făcut* (Matei 19, 4); prin cuvânt L-a ascuns pe Făcător, dar cu lucru L-a arătat, căci a împlinit mădularele care lipseau din trupuri. Tot astfel şi aici; când a spus: *Aţi auzit că s-a zis celor de demult*, n-a spus de către cine s-a zis, dar prin fapte S-a arătat pe El. Căci Cel ce a împlinit lipsa Legii, Acela a şi dat la început Legea. Citează înseşi legile vechi pentru ca ascultătorii să cunoască prin contemplaţie că nu este împotrivire între aceste legi şi spusele Sale şi că are aceeaşi stăpânire ca şi Cel ce L-a născut. Acestea le-au priceput şi iudeii şi se minunau". (*Cuvântări împotriva anomeilor*, cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, p. 162)

„Legile date de Hristos sunt superioare într-adevăr legilor date de Moise; dar scopul legiuitorului este acelaşi. Care este scopul? Să curme răutatea din sufletul nostru şi să ne ridice spre o virtute desăvârşită. Dacă Dumnezeu, în urmărirea acestui scop, n-ar fi dat legi mai bune decât cele de mai înainte, ci ar fi lăsat mereu aceleaşi legi şi n-ar fi căutat să ne izbăvească de josnicia în care eram, ar fi însemnat că El este în contradicţie cu Sine însuşi. După cum dacă, la început, când neamul omenesc se găsea în vârsta copilăriei sale, Dumnezeu ar fi legiuit această vieţuire superioară, oamenii n-ar fi dus nici viaţă pe măsura vârstei lor, ba, dimpotrivă, şi-ar fi pierdut propria lor mântuire datorită vieţuirii superioare ce le-ar fi fost impusă, tot astfel, dacă, după trecerea epocii copilăriei omenirii, după ce lumea a fost călăuzită de lege, dacă atunci când timpul cerea filosofia cerească a Evangheliei, Dumnezeu ar fi lăsat să se rămână în picioare tot legiuirea de pe timpul copilăriei omenirii, n-am mai fi avut nici un folos de pe urma întrupării lui Hristos, pentru că nu ne-ar fi adus desăvârşirea pentru care El S-a întrupat." (*Despre Feciorie*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 29).

„Dumnezeu i-a pedepsit ca pe nişte copii neascultători, la frică neîncetată şi i-a osândit la chinuri şi ameninţări. Şi acum mulţi părinţi se poartă cu copiii lor nu aşa cum ar trebui să se poarte cu proprii fii, ci cu ameninţări potrivite slugilor. Şi nu-s de vină părinţii, ci copiii, care-i fac pe părinţi să se poarte cu ei ca şi cu slugile. Tot astfel şi Dumnezeu! S-a purtat atunci cu poporul iudeu cu atâta asprime şi cu atâtea pedepse, câte s-ar fi cuvenit unor slugi nerecunoscătoare. Dar pentru aceasta nu-i de vină nici Dumnezeu, şi nici legea, ci iudeii, care nu se supuneau şi aveau nevoie de un frâu mai tare. Ai să găseşti în Vechiul Testament mulţi oameni cu care Dumnezeu nu S-a purtat aşa, de pildă: Abel, Noe, Avraam, Isaac, Iacob, Iosif, Moise, Ilie, Elisei, şi toţi ceilalţi câţi au râvnit învăţătura Noului Testament. Aceştia au fost cum au fost nu de frica pedepsei sau din pricina ameninţării cu osânda, ci din pricina dragostei dumnezeieşti şi a dorului lor aprins de Dumnezeu. Ei n-au avut nevoie de porunci, nici de legi ca să îmbrăţişeze virtutea şi să fugă de păcat! Erau ca nişte copii nobili şi cuminţi care, cunoscându-şi vrednicia, se îndreaptă spre virtute, fără să fie mânaţi de frica de pedeapsă. Ceilalţi iudei însă, pentru că s-au abătut spre păcat, au avut nevoie de frâul Legii. Când au făcut viţelul şi s-au închinat chipului cioplit, au auzit: *Domnul Dumnezeul tău este singurul Domn* (Deut., 6, 4). Când au ucis şi s-au desfrânat cu femeile semenilor lor, au auzit: *Să nu ucizi, să nu faci desfrânare* (Deut., 5, 17-18), şi celelalte.

Prin urmare, nu-i de vină legea dacă aducea pedeapsă şi osândă şi dacă-i dăscălea şi înţelepţea pe iudei ca pe nişte slugi nerecunoscătoare, ci vrednică de foarte mare laudă. Şi nu de o laudă oarecare, pentru că a putut, datorită asprimii ei, să scape de răutate pe nişte oameni căzuţi atât de jos în păcat, a putut să-i moaie, să-i facă supuşi harului şi să-i ducă spre învăţătura Noului Testament." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi împotriva maniheilor...*, 6-7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 289-290)

SCRIPTURA (când și unde a fost dată Legea Veche?)

„- Legea Veche a fost dată după pieirea egiptenilor în Marea Roșie, a fost dată în pustie, în Muntele Sinai; s-a dat când fum şi foc se urca din Munte, când răsuna trâmbiţa, când tuna şi fulgera şi când Moisi a intrat în ceaţă (Ieş., 19, 18-19)". (*Omilii la Matei,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 23, p. 16)

SCRIPTURA (Vechiul Testament)

„Chiar cele din Vechiul Testament poartă cu ele un însemnat folos. Şi toate acestea li s-au întâmplat acelora, ca preînchipuiri ale viitorului, şi au fost scrise spre povăţuirea voastră (I Corinteni 10, 11). De aceea şi lui Timotei îi zicea: ia aminte la citit (I Timotei 4, 13), prin care expresie îl îndeamnă la citirea cărţilor Vechiului Testament, pe el, care era un bărbat desăvârşit şi care avea cu el atâta har încât şi demonii îi alunga, şi morţii îi învia." (Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia XXXI, p. 535)

„Legea Vechiului Testament nu este împotriva lui Hristos. Cum poate fi când a fost dată de El, când ne-a fost pedagog spre Hristos?" (*Către iudei,* cuv. II, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 268)

„După cum pentru un pedagog este cea mai mare laudă când tânărul educat de el a propăşit în virtute şi nu mai are nevoie de supravegherea lui pentru a trăi cu înţelepciune, tot astfel şi pentru Legea Vechiului Testament este cea mai mare laudă când noi nu mai avem nevoie de ajutorul ei. Legea Vechiului Testament ne-a făcut nouă acest bine: ne-a făcut sufletul mai destoinic pentru primirea unei cugetări mai înalte. Astfel, omul care stă lângă Lege, şi nu poate vedea ce este mai înalt decât cele scrise acolo, n-a câştigat mare lucru din Lege. Eu însă, care am părăsit-o şi am alergat spre învăţăturile mai înalte ale lui Hristos, pot să laud Legea mai bine, pentru că ea a făcut din mine un astfel de om, încât am putut să depăşesc micimea celor scrise în Lege şi să mă urc la înălţimea învăţăturii date nouă de Hristos.

Legea Vechiului Testament îi este de mare folos neamului omenesc, cu o condiţie: să ducă la Hristos. Dacă nu face aceasta, ne vatămă, pentru că prin observarea unor porunci mai mici şi prin faptul că ne ţine încă în nenumăratele răniri pricinuite de călcările de porunci, ne lipseşte de folosul unor învăţături mai înalte". (*Către iudei,* cuv. II, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 269)

SCRIPTURA (Vechiul Testament și Noul Testament)

„Legea n-a omorât păcatul, ci numai l-a arătat, şi l-a făcut cunoscut oamenilor, pentru ca oamenii, întocmai ca nişte copii mici hrăniţi cu lapte, să poată ajunge în floarea vârstei. Dar pentru că oamenii nici aşa n-au folosit nimic, pentru că ei se tăvăleau tot în păcate, deşi legea le arăta mărimea păcatelor, a venit Stăpânul nostru obştesc şi a dăruit neamului omenesc această legiuire virtuoasă şi duhovnicească." (*Omilii la Facere,* omilia LXII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 283)

„În Legea cea Veche, Dumnezeu S-a pogorât după ce Moise s-a suit în munte; în Noul Testament, însă, Duhul Sfânt Se pogoară după ce firea noastră s-a urcat la cer, dar, mai bine spus, la tronul cel împărătesc. Dacă Duhul ar fi fost mai mic acum, faptele Duhului n-ar fi fost mai mari şi mai minunate decât cele din Legea Veche. Plăcile pe care au fost scrise acum cuvintele Duhului au fost cu mult mai bune, iar faptele mai minunate. Apostolii nu se coborau din munte, purtând, ca Moisi, în mâini table de piatră, ci purtând în sufletul lor Duhul cel Sfânt; erau o vistierie şi un izvor de învăţături, de harisme şi de toate bunătăţile; prin harul Duhului erau, pretutindeni pe unde mergeau, cărţi şi legi însufleţite. Aşa au atras la credinţă

pe cele trei mii de suflete, aşa pe cele cinci mii de suflete, aşa popoarele lumii, pentru că prin limba lor vorbea Dumnezeu cu toţi cei ce se apropiau de ei". (*Omilii la Matei,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 23, p. 16)

„Legea urmărea să facă pe om drept; dar nu putea, că era slabă, venind, însă, Hristos şi aducând un nou fel de dreptate, acela prin credinţă, a întărit voinţa legii; şi ce n-a putut legea, prin litera ei, aceea a săvârşit Hristos prin credinţă. De aceea a spus: *N-am venit să stric legea*". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 199)

„*Că zic vouă: De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi fariseilor, nu veţi intra întru împărăţia cerurilor* (Matei 5, 20).

Dacă Hristos i-ar fi ameninţat pentru călcarea poruncilor Vechiului Testament, pentru ce ar mai fi spus: *Dacă nu va prisosi?* Căci cei care săvârşeau faptele pe care le săvârşeau cărturarii şi fariseii nu săvârşeau un prisos de dreptate.

- Dar care era prisosul?

- Să nu te mânii, să nu te uiţi cu gând de desfrânare la o femeie". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 201)

„- Ce? aş putea fi întrebat. Jurământul nu mai este de la diavol?

- Ba da, este de la diavol! Dar aceasta abia acum, după ce am primit o atât de înaltă filozofie, atuncea (în legea veche) nu!

- Dar cum se poate ca acelaşi lucru odată să fie bun şi altă dată rău?

- Eu spun cu totul dimpotrivă: Pentru ce nu poate fi un lucru o dată bun şi altă dată rău, când toate lucrurile o arată: meseriile, fructele, toate celelalte? Uită-te la trupul nostru! Cu el se întâmplă mai întâi lucrul acesta. Mersul în patru labe, atunci când eşti copil mic, e un lucru bun; mai târziu, o nenorocire; hrănitul cu mâncare mestecată în gură este un lucru bun la începutul vieţii noastre, mai târziu, plin de scârbă; hrănitul cu lapte şi căutarea sânului, la început, este un lucru folositor şi mântuitor; mai târziu, ruinător şi vătămător. Vezi că aceleaşi fapte sunt bune într-un timp, iar în alt timp nu mai sunt bune?". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 228)

„Să ne sârguim, dar, de voim să avem parte de împărăţia cerurilor, să facem mai mult decât cele poruncite de legea veche; altfel nu-i cu putinţă să dobândim cele cereşti. Dacă ne mulţumim cu măsura legilor vechi, vom rămâne dincoace de pridvoarele darurilor. *Că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi fariseilor, nu veţi putea intra întru împărăţia cerurilor* (Matei 5, 20). Şi cu toate că stă deasupra noastră o atât de mare ameninţare, totuşi sunt unii care nu numai că nu depăşesc dreptatea Vechiului Testament, ci sunt cu mult în urma ei". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 229)

„Domnul n-a călcat legea veche în totul, dar nici n-a păzit-o în totul; ci uneori o călca, alteori o împlinea; o călca, pentru a deschide drum filozofiei Sale; o împlinea, pentru a pune frâu gurii neruşinate a iudeilor, făcând pogorământ slăbiciunii lor. Pentru ce te minunezi dacă Domnul a făcut aceasta chiar de la începutul activităţii Sale, când chiar apostolii, după ce li s-a poruncit să predice păgânilor Evanghelia, să deschidă întregii lumi uşile învăţăturii lui Hristos, să zăvorască legea, să înnoiască lucrurile şi să pună capăt tuturor celor vechi, uneori păzeau legea, alteori o treceau cu vederea?". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 322)

„Uită-te şi cum vorbeşte Hristos de Vechiul Testament, comparându-l cu Noul Testament şi arătând că cele două Testamente sunt înrudite; unul este mai mare, altul mai mic, dar aparţin aceleiaşi familii. Domnul nu huleşte Vechiul Testament, ci vrea să-l desăvârşească. Dacă ar fi fost rău, n-ar fi căutat să-l facă mai bun, n-ar fi căutat să-l îndrepte, ci l-ar fi aruncat.

- Dacă-i așa, pentru ce atunci Vechiul Testament nu duce în împărăția cerurilor? m-ar putea întreba cineva.

- Acum, după venirea lui Hristos, Vechiul Testament nu mai duce pe nimeni în împărăția cerurilor; dar i-a dus pe toți cei care, înainte de venirea lui Hristos, au trăit după legile Lui. Că *mulți vor veni,* spune Hristos, *de la răsărit și de la apus și se vor odihni în sânurile lui Avraam, Isaac și Iacov* (Matei 8, 11); iar săracul Lazăr se bucură de mari răsplătiri, fiind în sânurile lui Avraam (Luca 16, 23). Deci toți care au strălucit prin poruncile Vechiului Testament, toți au strălucit prin poruncile Vechiului Testament. În sfârșit, Hristos nu l-ar fi împlinit în întregime, când a venit pe pământ, dacă ar fi fost rău și străin. Că dacă ar fi făcut aceasta numai ca să atragă pe iudei, și nu ca să arate că este înrudit și asemănător Noului Testament, atunci pentru ce n-a împlinit și legiuirile și moravurile elenilor, ca să-i atragă pe eleni?" (*Omilii la Matei,* omilia XVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 203)

„Să întrebăm, dar, pe cei ce aruncă legea Vechiului Testament: Porunca de a nu te mânia este, oare, potrivită poruncii de a nu omorî? Nu este mai degrabă desăvârșirea și plinirea ei? Lămurit, este plinirea ei și de aceea este mai mare decât ea. Cel care nu-i stăpânit de mânie cu atât mai mult nu va ucide; iar cel ce-și înfrânează mânia, cu atât mai mult își va stăpâni mâinile." (*Omilii la Matei,* omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 205)

„Între Vechiul și Noul Testament este atâta afinitate, încât toate acuzațiile și mustrările se făceau ca mai strălucit să se deschidă ascultătorilor ușa credinței.

Fiindcă principala nenorocire a iudeilor a fost încrederea pe care o aveau în ei, despre care și zice mai jos: *deoarece, necunoscând dreptatea lui Dumnezeu și căutând să statornicească dreptatea lor, dreptății lui Dumnezeu ei nu s-au supus* (Romani 10, 3), de aceea și legea, și proorocii le-au surpat mai dinainte cugetările lor deșarte, și le înfrânau mândria, ca astfel venind la cunoștința propriilor păcate, și depărtând de la ei prostia, să alerge cu toată bunăvoința la Cel ce acordă iertarea păcatelor celor ce se văd ajunși în cea mai mare primejdie, și să primească harul prin credință. La acestea făcând aluzie Pavel aici, le zicea: *Dar știm că cele câte zice Legea le spune celor care sunt sub Lege, ca orice gură să fie închisă și ca toată lumea să fie vinovată înaintea lui Dumnezeu.*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia VII, pp. 103-104)

„Între Vechiul și Noul Legământ este mare împreună-glăsuire și același Duh lucrează în amândouă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 95)

„Scopul Vechiului Testament a fost să-l facă pe om din nou om, pe când scopul Noului Testament este să-l facă pe om înger. Cu alte cuvinte, pentru că răutatea l-a făcut pe om să-și piardă trăsăturile sale specifice, ajungând până la asemănarea cu animalele iraționale și cu fiarele sălbatice, legea mozaică l-a scăpat mai întâi de răutate, iar legea evanghelică, a harului i-a dat apoi virtutea îngerească. Scopul celor două Testamente este îndreptarea omului." (Din vol. *Problemele vieții,* p. 354)

„Ce este dar tipul, chipul sau umbra și ce este adevărul sau realitatea?

Ca să înțelegem aceasta, să luăm ca pildă tablourile pe care le pictează pictorii. Ați văzut adesea tablourile împărătești colorate cu o culoare de albastru închis! Ați văzut cum pictorul trage linii albe și schițează pe împărat, tronul împărătesc; schițează caii și garda, și pe dușmani, legați sau îngenuncheați. Când vezi aceste schițe, nu știi totul, dar nici nu ignori totul. Știi că e desenat un om, că sunt desenați niște cai; dar nu știi bine care e împăratul și care sunt dușmanii, până ce pictorul nu lămurește, cu adevărul culorilor, pe împărat, până ce nu-l face mai evident. După cum în tabloul acela nu ceri totul înainte ca pictorul să fi dat, cu ajutorul culorilor, adevăratul chip al împăratului, și socotești că schița e destul de bine făcută dacă îți dă o slabă idee de (întregul) tablou, tot așa gândește și cu privire la Vechiul și Noul Testament, și nu-mi cere, când e vorba de tip, adică de Vechiul testament, desăvârșirea

adevărului.” (*La cuvântul apostolic: «Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut»*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 225-226)

„Nici nu trebuie să fie întru totul străin chipul de adevăr, pentru că n-ar mai fi chip; și nici să egaleze adevărul, pentru că atunci și el ar fi adevărul; ci trebuie să rămână în granițele sale: nici să nu fie întru totul adevărul, dar nici să se deosebească de el întru totul. Dacă este întru totul adevărul, atunci este și el adevărul; iar dacă se deosebește întru totul de el, nu mai poate fi chipul adevărului; ci trebuie să aibă o parte de adevăr, iar cealaltă să o restituie adevărului. Să nu ceri dar totul Vechiului Testament! Socotește o bucurie când găsești în el mici și slabe urme de adevăr.” (*La cuvântul apostolic: «Nu vreau să nu știți, fraților, că părinții noștri toți au fost sub nor și toți prin mare au trecut»*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 226)

„Pedagogia Vechiului Testament, legile lui au fost asemănate hranei cu lapte; învățătura dumnezeiască a Noului Testament, legile lui au fost asemănate cu hrana tare (cf. I Cor., 3, 2; Evr., 5, 12). Nimeni nu dă hrană tare înainte de a hrăni cu lapte.” (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având același duh al credinței, precum este scris»; și împotriva maniheilor...*, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 285)

SCRIPTURA (Noul Testament)

„*Când va veni ceea ce este desăvârșit,* spune Pavel, *atunci ceea ce este în parte se va desființa* (I Cor., 13, 10). Va suferi și el ce-a suferit Vechiul Testament, de la Noul Testament. Dar din pricina asta nu hulim Noul Testament cu toate că va fi desființat și el când vom dobândi împărăția cerurilor. *Atunci ceea ce este în parte se va desființa,* spune Pavel. Așa stau lucrurile; totuși spunem că Noul Testament este mare. Iar pentru că răsplățile Noului Testament sunt mai mari, iar puterea Duhului e mai multă, este firesc să ni se ceară și mai mari strădușințe. Că răsplățile nu mai sunt: pământ în care curge miere și lapte, nici bătrâneți fericite, nici copii mulți, nici grâu și vin, nici turme de oi și cirezi de boi, ci cerul, bunătățile cerești, învierea, răsplata de a ajunge frați cu Unul-Născut, de a lua parte la moștenire, de a fi împreună slăviți cu El, de a împărați împreună cu El și alte nenumărate răsplăți”. (*Omilii la Matei,* omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 204)

SCRIPTURA (textul Septuagintei)

„Textul Septuagintei este mai vrednic de credință decât toate celelalte traduceri ale Vechiului Testament. Cei care au tradus Vechiul Testament după venirea lui Hristos, rămânând iudei, pot fi pe bună dreptate bănuiți că intenționat au tradus greșit profețiile, din ură față de Hristos. Cei șaptezeci, însă, au tradus Vechiul Testament cu mai bine de o sută de ani înaintea venirii lui Hristos și au fost mulți la număr, așa că nu li se poate aduce o astfel de bănuială; ei sunt mai vrednici de credință și din pricina timpului când au făcut traducerea și din pricina mulțimii traducătorilor și din pricina acordului dintre ei la facerea traducerii.

Dar chiar dacă iudeii aduc mărturia celorlalte traduceri ale Vechiului Testament, și atunci biruința va fi tot de partea noastră”. (*Omilii la Matei,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 23, p. 69)

SCRIPTURA (mărturii împotriva celor care „dau alt Dumnezeu Noului Testament și alt Dumnezeu Vechiului Testament”)

„Unde sunt acum cei care atacă Vechiul Testament, care sfâșie trupul Scripturii, care dau alt Dumnezeu Noului Testament, și alt Dumnezeu Vechiului Testament? Să-l audă pe Pavel

cum închide gurile cele lipsite de Dumnezeu, cum leagă limba cea luptătoare împotriva lui Dumnezeu, şi arată, prin spusa aceasta, că *acelaşi duh* este şi în Vechiul, şi în Noul Testament! Înseşi numele Testamentelor ne arată armonia dintre ele. Se numeşte Noul Testament din pricina Vechiului Testament, şi se numeşte Vechiul Testament din pricina noului Testament. Aşa precum spune şi Pavel: *Zicând «Nou», a învechit pe cel dintâi* (Evr., 8, 13). Dacă cele două Testamente n-ar avea acelaşi autor, nu s-ar putea numi acesta *«Noul»*, iar celălalt *«Vechiul»*. Deci însăşi deosebirea de nume arată înrudirea dintre cele două. Iar deosebirea aceasta nu vine din pricina conţinutului lor, ci din pricina timpului când au apărut, numai prin aceasta se deosebeşte Noul de cel Vechi. Iar deosebirea de timp nu aduce cu sine nici deosebirea de autor şi nici micşorare. Şi aceasta a arătat-o iarăşi Hristos prin cuvintele: *Pentru aceea vă spun vouă: Orice cărturar care cunoaşte cele despre împărăţia cerurilor este asemenea omului gospodar care scoate din vistieria sa lucruri noi şi vechi* (Matei 13, 52). Vezi că lucrurile sunt deosebite, dar stăpânul este unul? După cum acela poate scoate lucruri noi şi vechi, deşi este un singur stăpân al casei, tot aşa şi aici este cu putinţă ca Noul şi Vechiul Testament să aibă un singur Dumnezeu. Tocmai aceasta arată bogăţia şi averea Lui, anume că nu are numai lucruri noi, ci că averea Lui se vădeşte şi prin aceea că are şi lucruri vechi.

Prin urmare, deosebirea dintre Testamente este numai o deosebire de nume. Între ele nu-i nici luptă, nici împotrivire. Lucrul vechi ajunge vechi din lucrul nou. Aceasta însă nu arată nici luptă, nici împotrivire, ci numai deosebire de nume. Eu însă merg mai departe şi susţin cu tărie că, şi dacă legile Vechiului Testament ar fi potrivnice legilor Noului Testament, nici atunci n-ar trebui să introducem un alt Dumnezeu. Dacă legiuitorul ar fi dat legi potrivnice în acelaşi timp şi aceloraşi oameni, care locuiesc în aceleaşi locuri şi se îndeletnicesc cu aceleaşi treburi, poate că ar avea oarecare tărie sofismul acesta; dar când legile Vechiului Testament au fost date unor oameni, iar legile Noului Testament altora, când au fost date în alt timp unora, şi în alt timp altora, când unii duceau un fel de vieţuire, iar alţii alt fel de vieţuire, ce nevoie constrângătoare este să introducem doi legiuitori potrivnici, din pricina deosebirii legilor? Eu nu văd nici una! Iar dacă aceia pot să spună, să o spună! Dar nu vor putea! Şi doctorul adeseori face multe lucruri potrivnice, dar nu cu gând potrivnic, ci unitar şi armonic. De multe ori, trupul aceluiaşi bolnav îl arde, şi nu-l arde, îl taie, şi nu-l taie; uneori îi dă să bea doctorii amare, alteori doctorii dulci. Cele făcute de doctor sunt potrivnice, dar gândul cu care face acestea este armonic şi unitar; că urmăreşte un singur scop: sănătatea celui bolnav. N-ar fi, oare, o prostie să nu ţii de rău pe un doctor care face multe lucruri contrare aceluiaşi trup, iar pe Dumnezeu să-L mustrăm dacă a dat porunci diferite, la oameni diferiţi, în timpuri diferite?" (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi împotriva maniheilor...*, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 282-284)

„*Aţi auzit,* spune Scriptura, *că s-a zis celor de demult: Să nu ucizi* (Matei 5, 21). Această lege este veche. Să vedem acum legea Noului Testament: *Iar Eu vă spun vouă: Oricine se mânie pe fratele lui în deşert ... vrednic va fi de gheena focului* (Matei 5, 22). Te întreb: Sunt potrivnice aceste porunci? Care om, cu puţină minte chiar, poate susţine asta? Dacă Vechiul Testament ar fi poruncit să nu ucizi, iar Noul Testament ar fi poruncit să ucizi, da, atunci poate s-ar putea susţine că cele două legi sunt contrare; dar când Vechiul porunceşte să nu ucizi, iar Noul porunceşte ca nici măcar să nu te mânii, atunci legea din urmă nu este o împotrivire la cea dintâi, ci o întărire a ei. Una taie fructul păcatului, uciderea; cealaltă îi smulge şi rădăcina, mânia; una opreşte cursul răutăţii, cealaltă îi seacă însuşi izvorul. Că mânia şi iuţeala sunt izvor şi rădăcină a uciderii. Legea cea dintâi a pregătit mai dinainte pe oameni; cealaltă lege, când a venit, a plinit ce lipsea. Ce împotrivire este între ele, când una taie sfârşitul păcatului, iar cealaltă chiar începutul? Legea cea veche a făcut ca mânia să fie curată de sânge; legea cea

nouă scapă sufletul omului şi de gânduri rele. Iar aceasta înseamnă armonie între cele două legi, şi nu luptă, cum se străduiesc să susţină duşmanii adevărului." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi împotriva maniheilor...*, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 284-285)

„Căci acelaşi Duh a rânduit totul şi în Vechiul, şi în Noul Testament, deşi în chip diferit. De aceea şi Pavel spunea: *Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris: «Crezut-am, pentru aceea am grăit»* (II Cor., 4, 13)." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi împotriva maniheilor...*, 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 290-291)

SCRIPTURA (combaterea celor ce susţin că Dumnezeul Vechiului Testament este crud şi aspru iar Dumnezeul Noului Testament este bun, paşnic şi blând)

„... aceşti fii ai diavolului, cercetând legea Vechiului Testament, care porunceşte să scoţi ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte (Ieş., 21, 24), atacă îndată şi spun: Cum poate fi bun un Dumnezeu Care dă o astfel de poruncă?

Ce le vom răspunde? Le vom răspunde că o astfel de poruncă este cea mai mare dovadă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Dumnezeu n-a pus această lege ca să ne scoatem ochii unii altora, ci ca să ne ferim de a face aşa ceva altora, de frică să nu păţim şi noi la fel. Precum pe niniviteni Dumnezeu i-a ameninţat cu pieirea, nu ca să-i piardă - că dacă ar fi voit să-i piardă, ar fi trebuit să tacă -, ci ca prin frică să-i facă mai buni şi să înceteze mânia tot astfel a pus şi această pedeapsă pentru cei care sar iute să scoată ochii altora, pentru ca, dacă nu vor de bună voie să se lase de o astfel de cruzime, frica să-i împiedice de a vătăma ochii aproapelui. Dacă o astfel de poruncă ar fi semn de cruzime din partea lui Dumnezeu, apoi tot semn de cruzime ar fi şi porunca de a opri uciderea, ca şi porunca de a împiedica desfrânarea. Dar un astfel de raţionament nu pot face decât proştii şi nebunii, în ce mă priveşte, atât de departe e de mine gândul de a susţine că această poruncă este un semn de cruzime din partea lui Dumnezeu, încât afirm că a susţine, pe temeiul acestei porunci, contrariul, înseamnă a păcătui împotriva raţiunii omeneşti. Tu spui că Dumnezeu este crud pentru că a poruncit să scoţi ochi pentru ochi; dar eu îţi spun că atunci ar fi părut Dumnezeu crud în ochii multora, dacă n-ar fi dat această poruncă. Să ne închipuim că s-au desfiinţat toate poruncile legii vechi şi că nimeni nu se mai teme de nici o poruncă dată de lege şi că le este îngăduit tuturor celor răi să facă ce vor, în toată libertatea: şi desfrânaţilor şi ucigaşilor şi hoţilor şi călcătorilor de jurământ şi ucigaşilor de părinţi. Oare n-ar ajunge totul cu susul în jos, nu s-ar umplea, oare, de mii de ticăloşii şi crime oraşele şi pieţele şi casele şi marea şi pământul şi toată lumea? Este clar oricui. Că dacă atunci când sunt legi, când e frică şi ameninţare, abia de pot fi înfrânate gândurile rele, ar mai putea, oare, ceva împiedica săvârşirea răului dacă ar fi desfiinţată toată siguranţa ce o avem de pe urma legilor? Câtă vătămare nu s-ar năpusti peste viaţa omenească! Nu este cruzime numai să laşi pe cei răi să facă ce vor, ci şi o altă faptă, nu mai mică decât aceasta, anume de a trece cu vederea pe cel lipsit de apărare, pe cel care n-a făcut nimănui nici un rău, dar căruia i se face rău pe nedrept şi în zadar". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 206-207)

„Vezi, deci, că poruncile Vechiului Testament, departe de a fi pline de cruzime, sunt, dimpotrivă, pline, de dragoste de oameni? Iar dacă numeşti pe Legiuitorul Vechiului Testament nesuferit şi împovărător, te rog să-mi spui ce este mai împovărător şi mai greu: să nu ucizi sau să nu te mânii? Care legiuitor e aspru: cel care pedepseşte uciderea sau cel care pedepseşte şi mânia, cel care pedepseşte pe desfrânat, după ce a săvârşit fapta, sau cel care porunceşte să fie pedepsită - şi cu pedeapsă veşnică - chiar numai pofta? Vedeţi că argumentul

ereticilor s-a întors împotriva lor, că am ajuns la concluzia că este paşnic şi blând Dumnezeul Vechiului Testament, despre Care ei spun că e crud; şi, dimpotrivă, Dumnezeul Noului Testament, despre Care mărturisesc că este bun, este, după nebunia lor, împovărător şi crud?

Noi, însă, spunem că unul şi acelaşi este Legiuitorul celor două Testamente, că le-a întocmit pe amândouă pentru folosul oamenilor şi că deosebirea dintre ele se datorește deosebirii vremurilor în care au fost date. Deci nici poruncile Vechiului Testament nu sunt pline de cruzime şi nici cele ale Noului Testament nu sunt de nesuferit şi împovărătoare, ci şi unele şi altele izvorăsc din una şi aceeaşi purtare de grijă a lui Dumnezeu. Că Dumnezeul nostru a dat Vechiul Testament, ascultă ce zice profetul - dar, mai bine spus, pentru ce să nu spunem: Dumnezeul nostru şi Dumnezeul Vechiului Testament? -: *Voi face cu voi Testament, nu ca Testamentul pe care l-am făcut cu părinţii voştri* (Ier., 31, 31-32)". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 207-208)

SCRIPTURA (pregătirea pentru citirea Sfintei Scripturi)

„În clipa în care luăm dumnezeieştile Scripturi ne reculegem şi ne spălăm mâinile noastre. Nu vedeţi câtă grijă este înainte de a începe această respectabilă lectură? Dacă o continuăm cu grijă şi cu atenţie vom dobândi destul de mari roduri." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIII, 3, p. 261)

SCRIPTURA (citirea Sfintei Scripturi)

„Cu o comoară se aseamănă citirea dumnezeieştilor Scripturi. După cum dacă ai putea lua dintr-o comoară o parte cât de mică, te poţi îmbogăţi cu ea, tot aşa şi cu dumnezeieştile Scripturi; într-un cuvânt cât de mic poţi găsi putere mare de gânduri şi nespusă bogăţie. Cuvintele dumnezeieşti, însă, nu-s numai comoară, ci imită şi izvorul care dă drumul la curgeri bogate de ape (...) Că mare este bogăţia acestei comori şi mare este belşugul curgerilor de apă ale acestui izvor duhovnicesc! Să nu te minunezi că am păţit aceasta! Şi cei dinaintea mea au scos după puterea lor apă din acest izvor şi vor încerca să facă acelaşi lucru şi cei de după mine, dar cu toate acestea nu vor putea desăvârşit să-l sece; dimpotrivă, curgerile de apă cresc mereu şi apele se umflă. Aşa e natura apelor celor duhovniceşti! Cu cât ai vrea să scoţi din dumnezeieştile Scripturi mai multă apă, cu atât mai mult harul cel duhovnicesc creşte şi izvorăşte. De asta şi Hristos spunea: *De însetează cineva, să vină la Mine şi să bea. Din pântecele celui ce crede în Mine râuri de apă vor curge, precum a zis Scriptura* (Ioan, 7, 37-38)". (*Omilii la Facere,* omilia III, I, în col. PSB, vol. 21, p. 46)

„Vă rog, să nu citim superficial cuvintele Dumnezeieştilor Scripturi! Să le citim cu grijă, ca să culegem folosul ce-l au ele, ca să putem merge pe calea virtuţii!" (*Omilii la Facere,* omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 255)

„Când luăm, deci, în mâini Sfânta Scriptură, să ne încordăm mintea, să ne adunăm gândurile şi să alungăm din suflet orice gând lumesc. Aşa să citim Scripturile! Cu multă evlavie, cu multă luare aminte, ca să putem fi povăţuiţi de Sfântul duh la înţelegerea celor ce sunt scrise şi să culeg mult folos din ele.

Eunucul acela, barbarul, dregătorul împărătesei Etiopiei, care era înconjurat de atâta lux şi era purtat în car, nici în acel timp nu neglija citirea dumnezeieştilor Scripturi, ci avea în mâini cartea profetului Isaia şi citea cu multă râvnă, deşi nu înţelegea cele scrise în ea (Fapte, 8, 26-39). Totuşi, pentru că a făcut tot ce depindea de dânsul – râvna, dragostea, luarea aminte – a avut parte de povăţuitor. Gândeşte-te cât de râvnitor era, că nici în călătorie nu lăsa din mâini Scriptura, ci o citea chiar când era în car! Să audă aceasta cei care nici în casă nu vor să facă asta, ci socotesc că citirea dumnezeieştilor Scripturi trebuie lăsată la o parte, socotesc că nu se

cuvine să se ocupe de citirea dumnezeieştilor Scripturi pentru că sunt căsătoriţi, pentru că slujesc în armată, pentru că trebuie să-şi crească copiii, pentru că trebuie să se ocupe de slugi şi să se îngrijească şi de alte treburi. Şi iată-l pe acesta. Era şi barbar şi eunuc! Şi una şi alta îndestulătoare să-l mâne spre multă trândăvie". (*Omilii la Facere,* omilia XXXV, I, în col. PSB, vol. 22, pp. 16-17)

„Orice timp este potrivit pentru citirea dumnezeieştilor Scripturi; că se poate citi Scriptura nu numai acasă, ci şi când mergem în piaţă şi când suntem în călătorie şi când suntem în adunare de lume şi când suntem prinşi de treburi, pentru ca, făcând tot ce depinde de noi, să dobândim iute şi îndrumător. Da, Stăpânul nostru, văzând dorinţa noastră de cele duhovniceşti, nu ne va trece cu vederea, ci ne va da lumina cea de sus, ca să ne lumineze mintea. Aşadar, vă rog, să nu neglijăm citirea dumnezeieştilor Scripturi, ci să le citim des, fie de cunoaştem înţelesul Scripturilor, fie de nu-l cunoaştem. Citirea continuă ne ajută să ţinem bine minte ce citim; adeseori ceea ce nu putem înţelege ce citim astăzi, vom putea dintr-o dată înţelege mâine, dacă revenim şi citim, pentru că bunul Dumnezeu ne luminează pe nevăzute mintea". (*Omilii la Facere,* omilia XXXV, II, în col. PSB, vol. 22, pp. 18-19)

„Iată pentru ce Iisus Hristos, după ce a zis: *Cercetaţi Scripturile,* a adăugat *pentru că voi credeţi că în ele aveţi viaţa veşnică.* El n-a zis: voi puteţi, ci, voi credeţi că aflaţi. Prin care le arată că nu vor avea un câştig mare, atunci când cred că pot să-şi câştige mântuirea numai prin singura citire a Scripturilor, fără credinţă. Este ca şi cum El ar zice: Nu admiraţi Scripturile, nu le priviţi voi ca nişte izvoare vii? Chiar pe ele mă întăresc Eu acum, căci ele mărturisesc despre Mine; dar voi nu vreţi să veniţi la Mine să aveţi viaţă veşnică." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XL, 1, p. 200)

„Nu trebuie să citim Scripturile în fugă, trebuie să le meditaţi cu multă grijă şi atenţie." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVIII, 1, p. 285)

„Lăsând la o parte ce gândeşte cutare sau cutare, toate să le cercetaţi şi să le căutaţi în sfintele Scripturi, şi, găsind acolo adevărata bogăţie, pe aceasta să o vânăm, ca astfel să ne bucurăm şi de veşnicele bunătăţi." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 135)

„Să nu-mi spună cineva acele cuvinte deşarte şi vrednice de osândă: Am de apărat procese la tribunal, sunt ocupat cu treburile statului, am o meserie, am femeie, îmi cresc copiii, îmi gospodăresc casa, sunt bărbat care trăiesc în lume. Nu-i treaba mea să citesc Scripturile, ci a acelora care s-au lepădat de lume şi trăiesc în creştet de munte, care necontenit acolo îşi duc viaţa. Ce vrei să spui, omule? Nu-i treaba ta să citeşti Scriptura, pentru că eşti prins de nenumărate griji? Este mai degrabă treaba ta decât a călugărilor! Că nu au aceia atâta nevoie de ajutorul dumnezeieştilor Scripturi, câtă nevoie au cei ce trăiesc în mijlocul atâtor griji. Monahii au scăpat de piaţă şi de zgomotul din piaţă; şi-au făcut colibe în pustie şi n-au nici o legătură cu oamenii; cugetă în tihnă în liniştea aceea adâncă şi, stând ca într-un port, sunt feriţi de orice primejdie. Noi însă, clătinaţi ca în mijlocul mării şi asaltaţi de nenumărate păcate, avem nevoie totdeauna, mereu şi mereu, de mângâierea Scripturilor. Călugării stau departe de luptă; de aceea nici nu primesc multe răni; tu, însă, eşti necontenit pe câmpul de luptă şi primeşti nenumărate răni; de aceea, ai nevoie şi de mai multe leacuri. Te necăjeşte femeia, te supără copilul, te mânie sluga, te urmăreşte cu ura lui duşmanul, te pizmuieşte prietenul, îţi amărăşte zilele vecinul, îţi pune piedici pe la spate cel cu care slujeşti în armată, te ameninţă adeseori şi judecătorul, te supără foamea, te acoperă jalea pierderii averilor, te îngâmfă bunăstarea, te doboară nenorocirea; multe sunt prilejurile de mânie, multe prilejurile de griji, multe pricinile de supărare şi tristeţe, multe prilejurile de slavă deşartă şi de mândrie! Nevoile ne înconjoară de pretutindeni şi mii şi mii de săgeţi de peste tot vin împotriva noastră! Drept aceea, avem nevoie neîncetat de armele Scripturii. *Să ştii bine,* spune Scriptura, *că prin mijlocul laţurilor treci şi*

mergi pe creste de ziduri de cetate (Sirah 9, 13)." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 69-70)

„Nu-i cu putinţă, nu-i cu putinţă să te mântui dacă nu citeşti necontenit cărţi duhovniceşti. Ar fi de dorit, într-adevăr, dacă prin aceasta ne-am putea mântui cândva, chiar citind continuu cărţile sfinte! Dar ce nădejde de mântuire să mai avem, când nu ne folosim deloc de puterea lor tămăduitoare, deşi suntem răniţi de păcate în fiecare zi? Nu vezi pe fierari, pe bijutieri, pe argintari, pe toţi cei ce se îndeletnicesc cu orice fel de meserie, că-şi au la număr toate instrumentele meseriei lor? Şi de i-ar sili foamea, de i-ar apăsa sărăcia, aleg să sufere mai degrabă orice decât să se despartă de vreunul din uneltele meseriei lor, chiar pentru ca să trăiască? Adeseori mulţi au voit mai degrabă să se împrumute şi să-şi piardă casa şi copiii decât să se despartă de cel mai mic dintre instrumentele meseriei lor; şi pe drept cuvânt. Fiindcă ştiu că, dacă având instrumentele, nu mai pot lucra şi nu mai pot câştiga un ban. Dacă însă păstrează uneltele, e cu putinţă, muncind continuu, să stingă cu timpul împrumutul făcut; dar dacă se despart de ele şi ajung în mâinile altora, nu mai pot născoci un alt mijloc ca să-şi uşureze sărăcia şi să scape de foame. Tot astfel trebuie să gândim şi noi. După cum pentru aceia instrumentele meseriei lor sunt: ciocanul, ilăul, cleştele, tot aşa şi pentru noi uneltele meseriei noastre sunt cărţile apostolice şi profetice şi toată Scriptura, de Dumnezeu insuflată şi de folos spre învăţătură (II Timotei 3, 16). Şi după cum aceia, cu instrumentele lor, fac toate obiectele ce li se cer, tot aşa şi noi, cu dumnezeieştile Scripturi, făurim sufletul nostru; dacă e stricat îl îndreptăm, dacă e învechit îl înnoim." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 70-71)

„Tu care în fiecare zi te lupţi cu valurile mării acestei vieţi cuprinse de furtună şi eşti încărcat cu atâtea păcate, ai nevoie în permanenţă de mângâierea Sfintelor Scripturi. Te afli în prima linie a luptei pentru supravieţuire şi eşti rănit în permanenţă. Femeia ta te mânie, fiul tău te supără, angajatul tău te enervează, duşmanul tău îţi face necazuri, prietenul te invidiază, vecinul te înjură, asociatul te sapă, iar judecătorul te ameninţă. La acestea se adaugă multe situaţii şi împrejurări care te tulbură, te nelinişteşte, te mâhnesc şi te întristează, ducându-te până în pragul deznădejdii. Săgeţile vrăşmaşilor văzuţi şi nevăzuţi te lovesc fără încetare de peste tot. De aceea ai nevoie de armele Sfintelor Scripturi. Te rog să le citeşti, fie că ştii, fie că nu ştii puterea cuvintelor lor. Dacă le citim de multe ori, cele ce învăţăm acolo nu se mai şterg din mintea noastră. Şi adesea, ce nu putem înţelege astăzi, dacă citim şi mâine, înţelegem imediat, pentru că bunul Dumnezeu ne luminează mintea în chip nevăzut." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 354-355)

„Căci, spuneţi-mi, cine dintre voi mergând acasă, a luat în mână o carte creştinească şi a citit cele ce se află în ea, sau a cercetat Scriptura? Nimeni nu poate zice că a făcut aşa. Ci oscioare de joc şi table vom găsi la mulţi, iar cărţi nicăieri, sau la foarte puţini. Dar şi aceştia sunt ca şi cei ce nu le au (cărţile creştineşti – n.n.), căci le leagă şi le pun prin lăzi. Şi toată osârdia lor este pentru membrane subţiri şi litere frumoase, iar nu pentru citire, şi de aceea nu le dobândesc pentru folos, ci pentru fală. Atât de mare este mulţimea slavei deşarte, încât pe nici unul nu-l aud lăudându-se că ştie cele ce sunt în ea, ci că are carte scrisă cu litere de aur. Şi care este folosul, spune-mi? Căci nu pentru aceasta s-au dat cele scrise, ca să le avem în cărţi, ci ca să le scriem şi pe inimi." (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri şi căderea iudeilor*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 70)

„Dar cei ce sunt înnebuniţi după spectacolele de curse hipice pot să spună cu cea mai mare exactitate şi numele, şi herghelia, şi rasa, şi locul de provenienţă, şi modul de hrănire a cailor, şi vârsta lor, şi cum s-au comportat la curse, şi cine cu cine se întrece pentru a răpi premiul, şi care cal pleacă de pe fiecare pistă, şi care este călăreţul fiecăruia, care e favoritul alergării şi rivalul pe care trebuie să-l întreacă. Iar cei ce sunt preocupaţi de cele de pe scenele

de spectacole nu sunt mai prejos decât aceştia, ba chiar arată mai multă nebunie pentru cei ce fac necuviinţe în teatre – adică pentru actori şi formaţii de muzică – şi le cunosc neamul şi de unde sunt şi cum au crescut şi toate celelalte. Iar noi, dacă întrebăm câte şi care sunt epistolele lui Pavel, nici măcar numărul lor nu ştim să-l spunem. Iar dacă totuşi ştim care sunt şi numărul lor, oraşele care au primit epistolele nu le cunoaştem. Iar eunucul acela barbar (Fapte 8), tras de mii de griji şi mii de treburi, aşa stăruia în citirea Bibliei, că nici în vremea călătoriei nu înceta, ci şezând în trăsură, cerceta cu mare stăruinţă şi amănunţime Scripturile. Iar noi, neavând aproape nimic din îndatoririle aceluia, care să ne cheltuie timpul, suntem străini şi de numele epistolelor, deşi le citim aici în fiecare duminică şi ne bucurăm de dumnezeiasca ascultare a lor." (*Îmbrăţişaţi pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 145)

„Când flămânzeşte cineva, este semn de sănătate a trupului; aşa şi nevoinţa ascultării dumnezeieştilor Scripturi, este mare semn al sănătăţii sufleteşti." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 111)

„Mai puţin vinovat vei fi în a o contrazice şi în a o discuta, căci atunci noi o vom judeca vrednică de atenţia noastră. Însă nu, noi o dispreţuim în aşa măsură încât ea este pentru noi ca o cale neavenită. Mai puţin decât oricare cuvânt omenesc, cuvântul lui Dumnezeu obţine de la noi mai puţină atenţie. Dumnezeu ne vorbeşte, ce ne interesează? Noi trecem chiar fără a ne pleca urechea, semnul dispreţului suprem." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 505)

„Cei care scot aurul din mine nu încetează cu săpatul până ce nu scot tot aurul din mină; apoi, cu mult mai mult noi trebuie să fim cu mai multă tragere de inimă şi mai râvnitori în căutarea cuvintelor dumnezeieşti. Că şi noi săpăm căutând aur, nu aur material, ci duhovnicesc. Nu lucrăm în minele pământului, ci în minele Duhului. Căci mine de aur şi izvoare sunt epistolele lui Pavel! Sunt mine, pentru că ne dau o bogăţie mai preţioasă decât cel mai scump aur! Sunt izvoare, pentru că nu seacă niciodată. Dimpotrivă, cu cât scoţi din ele, cu atât izvorăsc mai mult." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune ...*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 297-298)

SCRIPTURA (citirea ei - folosul)

„De asta harul Duhului ne-a lăsat în scris în dumnezeieştile Scripturi viaţa şi traiul tuturor sfinţilor, ca să vedem că ei, de aceeaşi fire cu noi, au săvârşit toate virtuţile şi ca să nu ne mai trândăvim în împlinirea lor". (*Omilii la Facere,* omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 133)

„Ştia, doar, Stăpânul nostru cel iubitor de oameni că ni-i slabă voinţa, că alunecăm repede! De aceea ne-a lăsat mari leacuri: citirea din dumnezeieştile Scripturi, ca, luând din ele necontenit leacurile trebuitoare, să ne aprindem de râvnă, gândindu-ne la viaţa acelor mari şi minunaţi bărbaţi şi să nu părăsim virtutea, ci de păcat să fugim şi să facem totul ca să ajungem vrednici de acele bunătăţi nespuse". (*Omilii la Facere,* omilia XII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 146)

„Dacă cei care vor să găsească în mare pietre preţioase îndură atâtea necazuri şi osteneli şi se aruncă în furia apelor ca să afle ce caută, apoi cu mult mai mult trebuie să ne încordăm noi mintea şi să ne coborâm în adâncul spuselor Scripturii, ca aşa să punem mâna pe aceste pietre preţioase. Dar să nu te sperii, iubite, când auzi de adânc. Aici nu este iureş de ape fără rânduială! Aici harul Duhului ne luminează mintea, ne ajută să găsim cu uşurinţă ce căutăm şi ne uşurează toată osteneala. Găsirea celorlalte pietre nu-i aduce atât de mare folos celui ce dă peste ele; de multe ori îl păgubeşte chiar, punându-i de nenumărate ori viaţa în primejdie; iar bucuria găsirii lor nu-i atât de mare cât e de mare supărarea ce-o îndură după ce le-a găsit: deschide împotriva lui ochii invidioşilor şi porneşte la luptă împotriva lui pe lacomi. Aşa că

găsirea acelor pietre nu numai că nu aduce vreun folos vieții noastre, dar mai este și pricină de multe lupte: hrănește lăcomia, aprinde cuptorul iubirii de argint, asaltează sufletul celor stăpâniți de această patimă. Cu pietrele prețioase duhovnicești n-ai a te teme de așa ceva; bogăția adunată din ele este nespusă, plăcerea neveștejită și întrece cu mult bucuria pricinuită oamenilor de celelalte pietre". (*Omilii la Facere,* omilia XIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 155)

„...comoara duhovnicească, ce se împarte și niciodată nu se cheltuiește, îmbogățește pe toți și cu nimic nu împuținează, ci dimpotrivă, crește. După cum dacă ai putea lua puțin de tot dintr-o comoară de aur, te-ai îmbogăți mult, tot așa e și cu dumnezeiasca Scriptură; într-un text scurt poți găsi multă putere de gândire, bogăție nespusă. Așa e natura acestei comori! Îmbogățește pe cei ce o primesc și nu se împuținează niciodată, că izvorul Duhului Sfânt revarsă comoara aceasta!" (*Omilii la Facere,* omilia XVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 176)

„Dacă am vrea să fim cu luare aminte și cu mintea trează, cunoașterea Dumnezeieștilor Scripturi ne va îmbunătăți foarte mult și viața noastră și ne va face și mai râvnitori pentru a înfrunta ostenelile virtuții. Când învățăm din Scriptură că drepții, care au dobândit multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, care și-au petrecut toată viața lor în încercări și în necazuri, care au avut multă răbdare, că aducând mulțumiri lui Dumnezeu și că, făcând așa, au fost învredniciți de răsplată, nu ne vom strădui, oare, și noi să mergem pe aceeași cale, ca să luăm și noi, ca și ei, aceleași răsplăți?" (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 350-351)

„Că nu este patimă sufletească sau trupească, din cele care supără pe oameni, care să nu-și poată găsi leacul în Sfânta Scriptură". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 363)

„Luați în mâini dumnezeieștile cărți și primiți cu râvnă folosul cuprins în ele. Mare este câștigul ce ni-l dau ele! Mai întâi, prin citirea Scripturilor, ni se îmbogățește limba; apoi sufletul se întraripează și se înalță; se luminează cu lumina Soarelui dreptății; scapă totodată de vătămarea gândurilor rele și se bucură de tihnă și liniște multă. Ceea ce este hrana trupească pentru menținerea tăriei noastre trupești, aceea este pentru suflet citirea Dumnezeieștilor Scripturi. Este hrană duhovnicească; întărește cugetul, face puternic sufletul, îl face mai tare și mai înțelept și nu-l lasă să alunece spre patimi rușinoase; îi dă aripi ușoare și, ca să spun așa, îl mută în cer. Să nu disprețuiți, vă rog, un câștig atât de mare! Când suntem acasă, să ne sârguim să citim cu luare aminte Dumnezeieștile Scripturi; iar când suntem aici, în Biserică, să nu ne cheltuim timpul stând la taifas și vorbind deșertăciuni, ci să ne îndreptăm gândurile noastre pentru cele ce am venit, să fim cu luare aminte la cele ce se citesc, ca să plecăm acasă cu mai mare câștig. Dacă e vorba să veniți aici ca să vă pierdeți timpul vorbind vrute și nevrute, fără să plecați acasă cu vreun câștig, atunci ce folos? Nu-i, oare, o prostie ca aceia care se duc la iarmaroacele cele lumești să se silească să ia din iarmaroc la întoarcerea acasă tot ce le trebuie și să dea bani pentru ce iau, iar cei care vin la iarmarocul acesta duhovnicesc să nu-și dea nici o silință să ia ceva din cele ce le sunt de folos, să le pună în suflet și așa să se întoarcă acasă? Și asta mai cu seamă când n-au nici nevoie să cheltuiască bani, ci le trebuie numai râvnă și minte încordată". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 364-365)

„Ce mare bun este, iubiților, citirea dumnezeieștilor Scripturi! Ea ne face sufletul filozof, ea ne mută cu mintea la cer, ea ne face să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate, ea ne face să nu ne minunăm de nimic din cele de aici, ea ne face ca mintea noastră să petreacă cu gândul numai la lumea cealaltă, ea ne face să săvârșim totul, căutând răsplata ce o vom primi de la Stăpân și să înfruntăm cu multă râvnă ostenelile virtuții. Din citirea dumnezeieștilor Scripturi putem cunoaște bine grabnica purtare de grijă a lui Dumnezeu, bărbăția drepților, bunătatea Stăpânului și măreția răsplăților. Din citirea dumnezeieștilor Scripturi putem să ne trezim spre râvnirea și imitarea filozofiei bărbaților iluștri, să nu ne pierdem curajul în fața nevoințelor virtuții, ci să avem deplină încredere în făgăduințele lui Dumnezeu, înainte de împlinirea lor.

De aceea, vă rog, să citim cu multă râvnă dumnezeieştile Scripturi. Dacă vom citi des cele scrise în ele, ne vom îmbogăţi şi cunoştinţele. Este cu neputinţă să rămâi fără de folos, când citeşti cu râvnă şi mult dor dumnezeieştile cuvinte. Dacă nu avem om, care să ne fie dascăl, atunci Însuşi Stăpânul, intrând de sus în inimile noastre, ne luminează mintea, ne lămureşte cugetul, face lumină în cele tăinuite, ne este dascăl al celor ce nu ştim". (*Omilii la Facere,* omilia XXXV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 16)

„În celelalte cărţi, în cele a înţelepciunii omeneşti adică, toată strădania stă în alcătuirea frazelor; în Scriptură cu totul dimpotrivă. În ea nici nu-i vorba de frumuseţea cuvintelor şi de alcătuirea frumoasă a frazelor, pentru că Scriptura are frumuseţea ei proprie, pentru că ea înfloreşte harul cel dumnezeiesc. În cărţile înţelepciunii lumeşti abia de poţi scoate o idee după o întinsă şi bogată vorbărie; în Scriptură, după cum ştiţi, adeseori un scurt cuvânt e îndestulător ca să ţesem o întreagă învăţătură". (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 40)

„Prin multă cugetare asupra dumnezeieştilor Scripturi, să oprim orice atac al vicleanului demon. Când ne cede că studiem mult cărţile duhovniceşti, nu numai că nu ne atacă, dar nici nu îndrăzneşte să cate la noi, pentru că ştie că încercarea lui e zadarnică şi că îndrăzneala se întoarce pe capul lui". (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 41)

„Comoară duhovnicească sunt cuvintele dumnezeieşti! Şi după cum numai o singură piatră luată dintr-o comoară adeseori ne poate îmbogăţi, tot aşa şi virtuţile drepţilor, istorisite în Scriptură ne pot da atât de mare folos – dacă vrem să fim cu luare de aminte – încât ne aţâţă râvna să fim asemenea lor. Aşa, vom putea şi noi, la fel cu drepţii, să ne bucurăm de aceeaşi bunăvoinţă a lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia LX, III, în col. PSB, vol. 22, p. 268)

„Socotiţi că numai călugărilor li se cuvine să citească dumnezeieştile Scripturi, când de fapt voi aveţi cu mult mai multă nevoie de ele decât călugării, (pentru că voi trăiţi în lume, voi vă răniţi în fiecare zi; şi de aceea voi aveţi mai cu seamă nevoie de leacul Sfintelor Scripturi)". (*Omilii la Matei,* omilia II, V, în col. PSB, vol. 23, p. 35)

„Vrei să ştii ce mare folos ai de pe urma citirii Sfintelor Scripturi? Cercetează-te să vezi ce gânduri îţi vin în minte când auzi cântându-se un psalm şi ce gânduri îţi vin când auzi un cântec de lume! Ce gânduri îţi vin când eşti în biserică, şi ce gânduri când eşti la teatru! Şi vei vedea câtă deosebire este între o stare sufletească şi alta, deşi sufletul este unul". (*Omilii la Matei,* omilia II, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 35)

„- Dar ce folos are un om dacă aude cuvintele lui Dumnezeu şi nu le face?

- Nu mic îi va fi folosul chiar numai dacă aude cuvintele lui Dumnezeu. Se va osândi, vă ofta şi va ajunge cândva şi la săvârşirea celor spuse de Dumnezeu. Că dacă nu are conştiinţa păcatului, când se va depărta de păcat, când se va osândi?

Să nu dispreţuim, dar, auzirea dumnezeieştilor Scripturi. Gândul acesta este un gând drăcesc, care nu ne lasă să vedem comoara, care nu ne lasă să ne îmbogăţim. Diavolul ne şopteşte la ureche că nu-i de nici un folos auzirea legilor lui Dumnezeu, pentru că se teme ca nu cumva noi să trecem de la auzirea cuvintelor lui Dumnezeu la săvârşirea lor". (*Omilii la Matei,* omilia II, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 36)

„Să auzim dar, toţi cei care neglijăm citirea Sfintelor Scripturi, câtă pagubă suferim, câtă sărăcie! Când vom putea vieţui creştineşte, când nici nu cunoaştem legile după care trebuie să vieţuim? Bogaţii şi cei care se dau în vânt după bani şi după averi îşi scutură mereu hainele lor ca să nu fie mâncate de molii. Tu însă, deşi vezi că uitarea îţi roade sufletul mai grozav decât o molie, nu deschizi cărţile sfinte, nu pui capăt prăpădului, nu-ţi împodobeşti sufletul, nu te uiţi mereu la icoana virtuţii". (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 550)

„... tocmai pentru aceasta tu eşti de vină; că biserica e deschisă totdeauna dar tu nu intri în ea ca să te împărtăşeşti din izvoarele cele curate ale Sfintelor Scripturi". (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 827)

„- Arată lui Pavel sufletul tău bolnav! Adu în casa ta pe Matei! Aşază-te lângă Ioan! Ascultă de la ei ce trebuie să facă un bolnav ca tine! Ei nu îţi vor spune negreşit şi nu vor ţine tăinuite sfaturile lor. Ei n-au murit, ci trăiesc şi grăiesc". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 844)

„Adu înaintea lui (sufletului – n.n.) pe profeţi! Acestor doctori nu trebuie să le dai bani; nici nu cer plată pentru osteneala lor, nici pentru doctoriile ce le pregătesc. Te silesc însă să faci o cheltuială. Să dai milostenie! În celelalte privinţe îţi dau ei ţie bani; de pildă, când îţi poruncesc să trăieşti în castitate, te scapă de o mulţime de cheltuieli zadarnice şi prosteşti; când îţi poruncesc să te laşi de beţie, te fac mai bogat. Ai văzut arta acestor doctori? Te fac sănătos şi-ţi mai dau şi bani.

Aşează-te, dar, lângă ei şi află de la ei ce boală ai." (*Omilii la Matei,* omilia LXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 844)

„Folosul care se scoate din Sfintele Scripturi este mare, câştigul este nemăsurat, cum o spune Sfântul Pavel: Căci tot ceea ce s-a scris mai înainte s-a scris spre învăţătură, ca prin răbdarea şi mângâierea care vin din Scripturi, să avem nădejde (Rom., 15, 4; 1 Cor., 10, 11). Aceste cărţi divine sunt o comoară cu tot felul de medicamente. Trebuie să înlăturăm mândria, să stingem pofta trupului, să călcăm în picioare bogăţiile, să dispreţuim durerile, să ridicăm inima, să-i dăm curajul ei şi tărie, s-o întărim în răbdare? Acolo vom afla pentru fiecare ajutorul cel mai sigur şi mai puternic. Care om, în sfârşit, printre cei ce de multă vreme luptă împotriva sărăciei sau cei pe care-i ţine o boală grea în patul lor, citind aceste frumoase cuvinte ale apostolului, nu se va simţi pătruns de o vie mângâiere?" (Comentar la Evanghelia de la Ioan, omilia XXXVII, 1, pp. 175-176)

„Dacă citim cu multă grijă şi atenţie Sfintele Scripturi, nu cu uşurinţă şi în trecere, vom putea câştiga mântuirea; dacă le studiem şi le medităm în continuu, vom învăţa adevărata învăţătură şi felul de a trăi bine. Căci dacă ai fi dur şi violent, dacă ai avea un suflet molatic, sau ai fi leneş, dacă altădată nu ai profitat de această învăţătură şi lectură, acum vei câştiga şi vei avea mare folos." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIII, 3, p. 261)

„Să ne aplecăm, iubiţi ascultători, la citirea Sfintei Scripturi, dar să citim mai ales Sfintele Evanghelii. Imediat ce veţi deschide Evanghelia, veţi zări numele lui Iisus Hristos, şi-L veţi auzi vorbind: *Iar naşterea lui Iisus Hristos aşa a fost: Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat având în pântece din Duhul Sfânt* (Mt., 1, 18). Ori, cel ce aude aceste cuvinte este luat imediat de iubirea faţă de feciorie, admiră această naştere minunată. Nu este un lucru mic faptul că Duhul Sfânt n-a socotit nevrednică s-o umple pe o fecioară cu harul Său, şi să vorbească un înger cu ea; totodată nu aceea se vede de la început. Dar dacă continuaţi citirea voastră până la sfârşit, sigur că veţi arunca toate lucrurile veacului, veţi râde de tot ceea ce este pământesc; dacă eşti bogat, tu nu te vei mai îngriji de bogăţii, când vei fi învăţat că această logodnică a unui tâmplar, stând într-o casă săracă, este Maica Domnului; dacă eşti sărac, tu nu vei mai roşi pentru sărăcia ta, atunci când vei fi învăţat că Creatorul lumii n-a roşit să locuiască într-o iesle smerită.

Dacă meditaţi aceste lucruri, nu veţi mai fura, nu veţi mai lăcomi, nu veţi mai răpi bunul altuia, ci mai bine veţi iubi sărăcia şi veţi dispreţui bogăţiile; prin aceea veţi alunga din sufletul vostru toate relele şi orice viciu. Şi încă, atunci când îl veţi vedea pe Iisus culcat într-o iesle, nu veţi avea invidie ca să-i daţi fiului vostru o haină ţesută cu aur, nici femeii tale un pat împodobit cu argint; şi odată liberi de aceste ocupaţii zadarnice, nu vă veţi mai da la lăcomie şi la răpiri. Vă vor veni încă şi alte foloase pe care nu vi le spun acum, ci le vor cunoaşte cei

care fac experiența aceasta. Pentru aceasta vă îndemn să umpleți totul cu Sfintele Scripturi, să le studiați în sensul lor și să le săpați în mintea voastră. Evreii, pentru că le-au neglijat, au primit poruncă să le poarte legate de mâna lor (Deut., 6). Pentru noi, noi nu le purtăm la mână, ci le lăsăm în casele noastre, în loc să le săpăm în inimile noastre cum trebuie; căci în acest fel, după ce ne-am spălat petele noastre, noi vom obține bunurile viitoare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIII, 3, p. 262)

„În Scripturi ni se vorbește de cele prezente și de cele viitoare, de cele văzute și nevăzute ale zidirii lui Dumnezeu.

Așa, de pildă, dacă ai voi să știi despre cer, dacă el va rămâne așa cum se găsește, sau se va schimba, iată că Scriptura îți va răspunde lămurit, zicându-ți: *Acelea vor pieri, iar Tu vei rămâne și toți ca o haină se vor învechi și ca un veșmânt îi vei schimba și se vor schimba* (Psalmul 101, 27). Tot acolo vei găsi spunându-se și despre felul sau forma cerurilor, căci zice: *Cel ce întinzi cerul ca un cort* (Psalmul 103, 3). Dacă ai voi să știi și despre ceea ce este deasupra cerului, iarăși îți va spune: *Cel ce acoperi cu ape cele mai de deasupra ale lui* (Psalmul 103, 3). Dar nu stă numai aici, ci încă îți vorbește și despre lățimea și înălțimea cerului, arătând că amândouă acestea sunt deopotrivă în măsura lor, căci zice: *Pe cât sunt de departe răsăriturile de la apusuri, depărtat-a de la noi fărădelegile noastre. Cât este departe cerul de pământ, atât este de mare mila Lui, spre cei ce se tem de El* (Psalmul 102, 12, 77). De ai voi să cunoști temeliile pământului, nici acestea nu ți le va ascunde fericitul David, ci îl vei auzi cântându-ți și zicând: *Acesta pe mări l-a întemeiat pe el* (Psalmul 23, 2). De cumva ai dori să știi de unde vin cutremurele de pământ, tot el te va izbăvi de această neștiință zicând: *Cel ce caută spre pământ, și-l face pe el de se cutremură* (Psalmul 103, 33). Voiești poate să cunoști care este trebuința de noapte, adică pentru ce este făcută noaptea? Apoi și aceasta o vei afla tot de la el, zicând: *Pus-ai întuneric și s-a făcut noapte, când vor ieși toate fiarele pădurii* (Psalmul 103, 21). Voiești să cunoști la ce folosesc munții? Tot el îți va răspunde zicând: *Munții cei înalți adăpost cerbilor* (Psalmul 103, 19). De ce sunt stâncile? *Stâncile scăpare iepurilor* (Psalmul 103, 19). De ce sunt făcuți copacii câmpului? *Acolo, zice, păsările își vor face cuib* (Psalmul 103, 18). De ce sunt izvoarele prin pustietăți? *Adăpa-se-vor toate fiarele câmpului, peste acelea păsările cerului vor locui* (Psalmul 103, 12, 13). De ce este făcut vinul? Nu ca să-l bei, căci pentru aceasta era de ajuns apa, ci ca să te veselești. *Vinul, zice, veselește inima omului* (Psalmul 103, 16), iar aflând tu aceasta, vei ști până la ce punct să întrebuințezi vinul. Cum se hrănesc păsările și fiarele sălbatice? Vei auzi tot pe David zicând: *Toate către Tine așteaptă ca să le dai lor hrană la bună vreme* (Psalmul 103, 28). De vei întreba de ce sunt animalele, El îți va răspunde că sunt făcute pentru tine. *Cel ce răsări iarbă dobitoacelor, zice, și verdeață spre slujba oamenilor* (Psalmul 103, 15). Care este trebuința de lună? Ascultă-l tot pe dânsul zicând: *Făcut-ai luna spre vremi* (Psalmul 103, 20). Cum că toate cele văzute și nevăzute sunt făcute de Dânsul, și aceasta a arătat-o lămurit, zicând: *Că El a zis si s-au făcut, El a poruncit și s-au zidit* (Psalmul 32, 9). Și cum că va fi dezlegarea morții, și aceasta ne învață, zicând: *Dumnezeu va izbăvi sufletul meu din mâna iadului* (Psalmul 48, 16). Cum s-a făcut trupul nostru? Și aceasta o spune încă: *Adusu-și-a aminte că țărână suntem* (Psalmul 102, 14). Și unde oare se întoarce iar? *Lua-vei duhul lor, zice, și se vor sfârși, și în țărână se vor întoarce* (Psalmul 103, 30). Și de ce toate acestea? Pentru tine, căci zice: *Cu mărire și cu cinste l-ai încununat pe el, pusu-l-ai pe dânsul peste lucrul mâinilor Tale* (Psalmul 8, 5, 6). Oare noi, oamenii, avem ceva în comun cu îngerii? Și aceasta ne-o spune, cântând astfel: *Micșoratu-l-ai pe dânsul cu puțin față de îngeri* (Psalmul 8, 5). Despre dragostea lui Dumnezeu, îl vei auzi tot pe el zicând: *În ce chip miluiește tatăl pe fii, așa a miluit Domnul pe cei ce se tem de El* (Psalmul 102, 13). Ne vorbește până și de cele ce vor urma după trecerea noastră de aici, și despre sfârșitul cel netulburat: *Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, zice, că Domnul ți-a făcut ție bine* (Psalmul 114, 7). De ce sunt făcute

cerurile? Şi aceasta îţi spune, zicând: *Cerurile spun slava lui Dumnezeu* (Psalmul 18, 1). De ce s-a făcut noaptea şi ziua? Nu numai ca ele să se arate şi să se odihnească iarăşi, ci ca să ne şi înveţe pe noi, după cum zice: *Ziua zilei spune cuvânt, şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă. Nu sunt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să nu se audă* (Psalmul 18, 2, 3). Cum înconjoară marea pământul? *Adâncul ca haină este îmbrăcămintea lui* (Psalmul 103, 7), cum zice textul evreiesc.

Făcând început prin cele vorbite până acum, voi veţi şti şi toate celelalte, ca de pildă: cele pentru Hristos, cele pentru înviere, cele pentru viaţa viitoare, cele pentru odihna cea veşnică, cele pentru osândă, cele pentru viaţa morală, cele pentru dogme; şi, în fine, veţi găsi cartea Psalmilor plină de mii de alte bunătăţi. De vei cădea în oarecare ispite, aici vei găsi o mare mângâiere. De cumva vei cădea în păcate, tot în această carte vei găsi mii de leacuri. De vei ajunge în sărăcie sau în strâmtorare, uitându-te în această carte, vei vedea multe limanuri de scăpare. De eşti drept, multă siguranţă găseşti în ea, iar de eşti păcătos, multă mângâiere." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, pp. 503-506)

„Deci pentru ca noi să fim folositori şi nouă şi altora, întruna să ne folosim de scrierile lui (Apostolului Pavel – n.n.) desfătându-ne cu ele în loc de orice grădină încântătoare. Căci numai aşa vom putea a ne izbăvi de rele şi a alege virtutea, precum şi a ne învrednici de bunătăţile făgăduite nouă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 193)

„Auziţi vă rog, toţi muritorii, şi procuraţi-vă cărţile sfinte, medicamentele sufletului. (...) cel puţin procuraţi-vă Noul Testament, Apostolul, Faptele Apostolilor, Evangheliile, ca să le aveţi dascăli în permanenţă. De vei avea vreo supărare, caută în el (Noul Testament) ca într-un depozit de medicamente, ia de acolo mângâierea în suferinţa ce ai. Dacă ai vreo pagubă, dacă s-a întâmplat vreo moarte, sau vreo pierdere a unuia dintre ai tăi, caută în el, şi încă nu numai să cauţi, ci să iei de acolo totul şi să le ai în cugetul tău. Aceasta este cauza tuturor relelor, de a nu cunoaşte Sfintele Scripturi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, pp. 107-108)

„De trebuie a îndrepta ceva sau a înţelepţi, de lipseşte ceva sau de trebuie a adăuga, spre înviere, de acolo putem afla. *Astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârşit.* De aceea, zice, s-a dat mângâierea Scripturilor, *ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârşit.* Aşadar, nu se poate ca omul să fie deplin fără mângâiere, fără cunoştinţa Scripturilor." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 102)

„Să iei aminte la citirea Scripturilor, căci dacă iei seama la aceasta, pleacă de la tine mâhnirea şi se înfiripează înlăuntrul tău desfătarea, dispare răutatea, prinde rădăcini virtutea şi nu ajungi să pătimeşti în vâltoarea lucrurilor învârtoşate. Marea se învolburează, dar tu pluteşti senin pe ape, căci ai cârmaci citirea Scripturilor." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre «Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta»*, pp. 25-26)

„Ceea ce este hrana pentru trup, aceea este învăţătura cuvintelor dumnezeieşti pentru suflet". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 176)

„Căci ca şi într-o grădină văd multe feluri de flori de ales; pretutindeni trandafiri, multe violete, nici puţini crini; dar oriunde, felurit fruct spiritual bogat semănat cu mult miros plăcut. Aşadar nu numai grădină, dar chiar paradis este citirea Sfintelor Scripturi: căci florile lor nu au numai singurul miros gol, ci fruct, care poate nutri inimile." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 8)

„Să arătăm care este tezaurul Scripturilor şi că totul este folositor şi nu fără pericol dacă sunt călcate. Dacă această învăţătură scurtă şi neînsemnată, care pare a avea necesitate de multe, din cauza multor bogăţii, totuşi ne va fi ocaziunea vădită spre a înfăţişa cugetările cele

mai adânci, cu mult mai ales acelea care anunță prin ele însele o mare bogăție de învățăminte, vor umplea spiritele noastre și inimile noastre de tezaure nesfârșite." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 8)

„Scriitorii profani întrebuințează multe cuvinte atrăgând auditorii prin multa lor vorbire, ei ne aruncă mâinile goale și nu aduc nici un fruct cu lungile și nefolositoarele lor discursuri. Nu este tot astfel Sfânta Scriptură, ci cu totul din contră. Cele mai mici cuvinte inspiră înțelepciune și nu trebuie adesea decât unul singur pentru a ne îndrepta în tot cursul vieții noastre." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 9)

„Întăritoare și odihnitoare este citirea dumnezeieștilor Scripturi pentru sufletele cuprinse de tristețe. Citirea dumnezeieștilor Scripturi alungă din sufletul nostru tăria și fierbințeala durerii și ne mângâie mai dulce și mai plăcut ca umbra." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 62)

„Îmi place să vă citesc mai des cuvintele Legii! O de-aș putea să vi le citesc toată ziua! Dar, mai bine spus, nu vouă, ci celor vinovați de păcate; dar și vouă, că și voi veți ajunge mai întăriți, iar cei bolnavi își vor redobândi iute sănătatea." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a șasea, p. 104)

„Căci tâlcuim Scripturile nu numai ca să le învățați, ci ca să vă și îndreptați năravurile. Și de nu se va face aceasta, de prisos citim, de prisos tâlcuim. Și pentru un luptător intrând în locul cel de luptă uns și pregătit cu toată grija de mâinile antrenorului, dar venind lupta, acel meșteșug se va dovedi nefolositor, atunci de prisos a mai intrat în locul cel de luptă, așa și voi venind aici și învățându-vă toate luptele și meșteșugurile diavolului, dar dacă atunci când va veni vremea luptelor vă veți împiedica, văzând fața frumoasă, înălțându-vă cu mândria, sau biruindu-vă de orice alt gând rău, în zadar ați intrat aici." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 94-95)

„În ce fel bolnavilor nu le fac numai un fel de mâncare să le dea să mănânce, ci trebuie să gătească multe feluri de bucate, că de nu-i va plăcea bolnavului de un fel, să-i placă de altul; de nu de acela, de altul, iar de nu va primi nici de acela ci îl va refuza, tot va primi altul și de multa nepoftă biruiesc greul gustului și de multe feluri de bucate se tămăduiește neplăcerea firii; deci așa este și la mâncările cele sufletești și așa se cade să facem când suntem bolnavi sufletește; din multe citanii și pilde ale Sfintei Scripturi să aflăm prea lesne doftoria bolilor celor sufletești." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 111)

„Să cercetăm Scripturile, fraților, ca să nu flămânzim! Când va veni foametea cea stricătoare de suflet, să le cercetăm ca să nu ne înșelăm și să ne clatine tot vântul, pentru care zice Domnul către cei leneși: *vă înșelați necunoscând Scripturile*. Caută, iubitule, în Sfintele Scripturi că este învățătură și poruncă stăpânească, cercetează cu osteneală, cercetează și caută și vei afla multă și nenumărată avuție și comoară ascunsă în țarină, cunoaște dumnezeiasca Scriptură, caută și vei afla și dacă vei afla, vinde toate câte ai și cumpără țarina aceea, adică cunoștința cea bună a dumnezeieștilor Scripturi, în care este ascuns Fiul și adevărata înțelepciune a Tatălui, pe Care, dacă Îl vei afla, fericit vei fi, precum scrie, că fericit este omul cel ce a aflat înțelepciunea. Cercetează, iubitule, ori de ești bogat ori de ești sărac, ori slugă sau slobod, bărbat sau femeie, cercetează Scripturile, că dumnezeiasca Scriptură este sărătură a toată bunătatea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 173)

„Scriptura ne luminează destinul, ne învață despre drumul nostru pe care trebuie să-l urmăm, despre pericolele de evitat, despre luptele de suferit; fiecare poziție primește învățături speciale; fiecare din peripețiile vieții prezente, lecții potrivite: dogma și morala, simbolul și decalogul, credința, nădejdea și iubirea. Scriptura ne este școala noastră universală și

prin ea ne vedem acoperiți cu toată armătura, înzestrați victorios cu tot adevărul." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 507)

„Meditarea ei continuă ne păzeşte împotriva păcatului. Şi dacă ne lăsăm târâți şi după ce am comis păcatul cădem în tristețe şi în deznădejde, Scriptura pune balsamul pe această rană de descurajare, cea mai ucigaşă dintre toate. Ea are mii de cuvinte de încredere şi de nădejde; ea ne arată în multe scene pe cei căzuți în adâncul păcatului că s-au ridicat apoi la culmea celei mai sublime sfințenii. Dacă starea păcatului este rară, este o altă stare prin care trebuie să trecem fără încetare: ispita, pericolul, războiul grozav, pe care ni-l face răul. Toate gândurile unei opuneri curajoase ne sunt sugerate de Scriptură. Toate gândurile de virtute ne sunt sugerate şi oferite. În fața privirilor noastre Pavel face să treacă mulțimea slăvită de eroi care, înfruntând luptele sfinte şi suferind martiriile au ieşit din ele biruitori. Suntem noi drepți şi sfinți? Să ne păzim de a ne gândi că forța nu ne mai este necesară. Ori această forță ne-o va da încă Scriptura." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 507)

„Ce se întâmplă când stăm chiar numai o clipă într-o parfumerie? Ne imprimăm întreaga noastră făptură de miros. Aşa va fi cu sufletul nostru, dacă-l punem în contact cu Scripturile divine. Înainte ca el să fi dobândit virtuțile, el va mirosi a parfum." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 509)

SCRIPTURA (înțelegerea și interpretarea ei)

„Să primim cu multă recunoştință cuvintele Scripturii; să nu depăşim măsura noastră, dar nici să iscodim cele mai presus de noi, aşa cum au pățit duşmanii adevărului, care, voind să cerceteze totul cu propriile lor gânduri, nu s-au gândit că este cu neputință omului să cunoască desăvârşit creația lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia II, II, în col. PSB, vol. 21, p. 40)

„Da, cuvintele sunt puține, dar mare e comoara ascunsă în ele şi se cuvine ca acei cu mintea trează şi cu luare-aminte să nu se oprească la suprafața lor. Cei ce caută aur, această comoară materială, nu sapă numai la suprafață, nici nu caută aurul numai acolo, ci când se coboară în adâncul pământului, atunci sapă sânurile pământului şi aşa, cu măiestria lor, despart aurul de pământ şi, după multă osteneală, adeseori abia pot găsi o fărâmă de aur. Aici nu-i aşa. Osteneala e mică, iar averea nespusă. Aşa sunt toate cele duhovniceşti." (*Omilii la Facere,* omilia VIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 99)

„După cum parfumurile dau miros mai puternic cu cât le freci mai mult în mână, tot aşa şi dumnezeieştile Scripturi: cu cât te străduieşti să le citeşti mai mult, cu atât poți vedea mai bine comoara ascunsă în ele şi poți scoate din ele şi multă şi nespusă bogăție". (*Omilii la Facere,* omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 148)

„Slăbiciunea minții noastre este de vină că Scriptura foloseşte cuvinte atât de grosolane, adică cuvinte nepotrivite ființei Dumnezeirii. Auzul nostru omenesc nici n-ar fi putut înțelege altfel cuvintele Scripturii, dacă nu ar fi avut parte de un pogorământ atât de mare". (*Omilii la Facere,* omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 149)

„Sunt legi dumnezeieşti pogorâte de sus, din ceruri, spre mântuirea noastră. Dacă la citirea scrisorilor împărăteşti se face multă linişte, dacă este alungat orice zgomot şi orice tulburare şi toți stau cu urechile încordate, doritori să audă ce spun scrisorile împărăteşti, şi primejdie mare amenință pe cel ce face chiar un mic zgomot şi întrerupe firul cititului, apoi cu mult mai mult aici trebuie să stați cu frică şi cu cutremur, să tăceți molcum, să alungați tulburarea gândurilor, ca să şi puteți înțelege cele spuse, iar Împăratul cerurilor, văzându-vă ascultarea, să vă învrednicească şi de mai mari daruri". (*Omilii la Facere,* omilia XIV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 157)

„Nu trebuie lăsat la o parte nici cel mai mic cuvânt, nici o silabă din cele ce se întâlnesc în dumnezeieştile Scripturi. Cuvintele Scripturii nu sunt cuvinte simple, ci cuvinte ale Sfântului Duh; de aceea poţi găsi, chiar într-o silabă, mare comoară”. (*Omilii la Facere,* omilia XV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 167)

„Dacă nici acum nu înţelegem exact cele scrise în Dumnezeieştile Scripturi, acum, când este post, când ne bucurăm de atâta linişte, când suntem scăpaţi de gândurile care ne tulbură mintea, în ce altă vreme vom mai putea face lucrul acesta?”. (*Omilii la Facere,* omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 229)

„Eu vă rog pe toţi să nu treceţi cu uşurinţă pe lângă cele scrise în Dumnezeieştile Scripturi. Nu-i nici un cuvânt scris în Scriptură care să nu cuprindă în el multă bogăţie de idei; şi pentru că fericiţii profeţi au scris inspiraţi de Duhul Sfânt, de aceea cele scrise au mare comoară ascunsă în ele (...) Nu este silabă, nu este chiar virgulă din Scriptură, în care să nu se afle comoară pusă în adâncul ei. De aceea se cuvine ca, povăţuiţi de harul cel de sus şi luminaţi de Duhul Sfânt, cu astfel de gânduri să citim dumnezeieştile cuvinte. Dumnezeiasca Scriptură n-are nevoie de înţelepciunea omenească pentru înţelegerea celor scrise în ea, ci de descoperirea Duhului, pentru ca, aflând adevăratul înţeles al cuvintelor ei, să primim din ele mult folos. Dacă în actele întocmite de oameni pentru afaceri lumeşti, distruse adeseori de vreme, are mare putere data pusă în fruntea actului, iar adeseori chiar o silabă, apoi cu mult mai mult poţi vedea lucrul acesta în Dumnezeieştile Scripturi, scrise de Duhul Sfânt. Cu o singură condiţie: să fim cu mintea trează, să nu trecem cu uşurinţă peste ele, ci să ne încordăm mintea ca să vedem cu de-amănuntul totul; să nu fim mai răi decât cei care se străduiesc mult pentru cele materiale. Cei care caută aur în pământ nu sapă pământul la suprafaţă, ci se coboară adânc de tot, ca să poată găsi câteva firmituri de aur; apoi cu multă oboseală şi răbdare caută în pământul săpat; şi după munca aceea istovitoare abia de-şi mângâie puţin ostenelile; şi totuşi, cu toate că folosul le e mai mic decât ostenelile, iar de multe ori, după multă osteneală şi nesomn, îşi văd nădejdile înşelate, nici aşa nu contenesc munca, ci, mânaţi de nădejde, nici nu simt oboseala. Dacă aceştia se străduiesc atâtea pentru nişte lucruri stricăcioase şi pieritoare, în care de multe ori nici nu ştii de ai să câştigi ceva, apoi cu mult mai mult se cuvine ca noi să arătăm aceeaşi râvnă, ba chiar mai multă, când cercetăm Scripturile, în care şi bogăţia este nefurată şi comoara este neîmpuţinată, iar nădejdile nedezminţite, da să putem dobândi ce căutăm”. (*Omilii la Facere,* omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 244-245)

„Hristos spunea: *Cercetaţi Scripturile* (Ioan, 5, 39). Nu totdeauna putem găsi dintr-o dată înţelesul celor scrise, ci este nevoie de multă cercetare, ca să nu ne scape nimic din cele aflate în adâncul lor. (...) ce câştig nu vom avea, de vom citi cu luare aminte şi cu mintea trează fiecare cuvânt din Sfânta Scriptură? Avem un Stăpân iubitor de oameni; când ne vede că ne îngrijim, că ardem de dorul înţelegerii dumnezeieştilor cuvinte, nu ne mai lasă să avem nevoie de altcineva, ci îndată ne luminează mintea, ne dăruieşte lumina Lui şi, potrivit iscusitei Lui înţelepciuni, pune în sufletul nostru învăţătura cea adevărată. De aceea, ca să ne şi îndemne spre lucrul acesta şi ca să ne facă şi mai râvnitori, a fericit pe cei ce au o astfel de râvnă, zicând: *Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate că aceia se vor sătura* (Matei, 5, 6). Uită-te la înţelepciunea Dascălului! Prin această fericire nu numai că ne-a îndemnat, dar prin cuvintele: *cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate* ne-a învăţat cu câtă râvnă se cuvine să ne pornim spre cercetarea duhovniceştilor cuvinte. După cum cei flămânzi, ne spune Domnul, se grăbesc destul de iute la mâncare, iar cei arşi de multă vreme de sete se apropie repede de băutură, tot aşa şi noi, ca şi cum am fi flămânziţi şi însetaţi, trebuie să ne apropiem de învăţătura cea duhovnicească. Unii ca aceştia sunt vrednici nu numai de fericiri, ci şi de dobândirea celor dorite. *Se vor sătura*, adică se vor umple, li se va împlini dorinţa lor duhovnicească”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 285-286)

„Să nu îngăduiţi, deci, pe cei care încearcă să spună basme când tâlcuiesc Dumnezeiasca Scriptură, pe cei care introduc în dumnezeieştile dogme propriile lor gânduri”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 297)

„Iubitorul de oameni Dumnezeu n-a făcut lesne de înţeles, de la simpla citire, toate cuvintele Sfinte Scripturi şi nici n-a lăsat să ne fie clare şi lămurite toate, tocmai ca să ne trezească din trândăvie şi să fim cu mare luare aminte, ca aşa să culegem folosul din ele. De obicei rămân mai bine înfipte în mintea noastră cele pe care le găsim cu greu şi după multă cercetare, pe când cele pe care le descoperim uşor zboară iute din mintea noastră”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 408)

„Să trezim mintea noastră şi să privim bine în adâncul celor scrise de Scriptură, ca să avem din ele cât mai mult câştig.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 408)

„Mare e puterea Dumnezeieştii Scripturi şi multă este bogăţia gândurilor ascunse în cuvintele ei. De aceea se cuvine să o cercetăm cu deosebită luare aminte, ca să scoatem îmbelşugat folos din ea. Asta e pricina că şi Hristos ne-a poruncit, zicând: *Cercetaţi Scripturile*, ca să nu luăm aminte numai la citire, ci să pătrundem, adâncul ei, pentru a putea înţelege sensul adevărat al Scripturii. Aşa e obiceiul Scripturii! În puţine cuvinte poţi găsi adeseori mare mulţime de idei. Că dumnezeieşti şi nu omeneşti sunt învăţăturile Scripturii; de aceea poţi vedea că întreaga Scriptură este alcătuită altfel decât cărţile înţelepciunii omeneşti.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 40)

„Cu evlavie şi cu frică mare să ascultăm, iubiţilor, cele scrise în Dumnezeieştile Scripturi. Nu sunt scrise la întâmplare şi fără rost, ci toate spre binele şi folosul nostru, chiar dacă folosul unora nu-l ştim. Că nu putem cunoaşte cu de-amănuntul totul; dar chiar dacă am putea cunoaşte atât cât ne este cu putinţă pricinile unor fapte din Scriptură, totuşi şi aşa mai rămâne încă o comoară ascunsă, foarte tainică şi greu de tâlmăcit.” (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 123)

„Să nu trecem cu uşurinţă peste cele scrise în Dumnezeieştile Scripturi. Dacă cei care scot din pământ firişoarele de aur îndură orice oboseală şi se supun la tot felul de munci numai ca să poată despărţi aurul de pământ, apoi cu mult mai mult se cuvine ca noi să căutăm cuvintele Duhului.” (*Omilii la Facere,* omilia LIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 256)

„Să nu trecem, dar cu uşurinţă pe lângă cele scrise în Dumnezeieştile Scripturi, nici să le citim fără multă luare aminte, ci coborându-ne în adâncul lor şi cunoscându-le bogăţia aflată în ele, să slăvim pe Stăpânul nostru, Cel Ce cu atâta înţelepciune a rânduit totul.” (*Omilii la Facere,* omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 284)

„Oare vă amintiţi de locurile grele din Scriptură pe care vi le-am înfăţişat ieri? Că la atâta nebunie şi îndrăzneală m-aţi împins încât deja am cutezat a face tâlcuiri la locurile grele din Scriptură. De fapt, asta nu e nici nebunie, nici cutezanţă: că nu întru puterea mea îndrăznind, ci întru totul bizuindu-mă pe rugăciunile întâistătătorilor şi ale voastre m-am dezbrăcat ca să intru în arenă – iar rugăciunea Bisericii atâta-i de puternică, că şi mai mut decât pietrele să fi fost mi-ar fi făcut limba mai uşoară ca orice aripă: precum zefirul, căzând în pânzele corăbiei, o face să ţâşnească înainte mai iute ca săgeata, aşa şi rugăciunea Bisericii, căzând în limba celui ce vorbeşte, face cuvântul a ţâşni mai uşor ca zefirul.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al doilea, pp. 25-26)

„Dacă nu ne vom scufunda în adâncul Scripturilor acum (în timpul postului – n. n.), când mădularele ne sunt uşoare spre a înota, ochiul mai pătrunzător (nefiind încă stingherit de şuvoiul viclean al dezmierdării), iar duhul mai tare[89], ca să nu se înăbuşe, când o să ne mai

[89] Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: Literal: *mai rezistent* (n. s., p. 36)

scufundăm? Când o să fie dezmierdare, şi ospăţ, şi beţie, şi masă plină de îmbuibare? Dar atunci nu va fi lesne nici să ne mişcăm, aşa de mult împovărează sufletul sarcina grea a dezmierdării." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al treilea, pp. 35-36)

„Avem nevoie de multe privegheri, de multe rugăciuni, ca să putem interpreta textul". (*Omilii la Matei,* omilia IV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 76)

„Când sufletul şi mintea îţi sunt curate primeşti cu uşurinţă cuvântul adevărului". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 319)

„Asupra acestei probleme nu vă voi spune numai părerile mele, ci voi aduce şi spusele altor interpreţi ai Scripturii, pentru ca prin compararea acestor păreri să fac mai clar adevărul. Este, dar, de neapărată trebuinţă să vă spun şi părerile altora". (*Omilii la Matei,* omilia XXXVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 445)

„Dacă cineva ar vrea să interpreteze această minune (scoaterea diavolilor din oameni la porunca Mântuitorului şi intrarea lor în porci – n.n.) şi în sens spiritual, nimic nu-l opreşte. Dar istoria rămâne istorie." (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 358)

„Nu este voinţa lui Dumnezeu ca noi numai să ascultăm cuvintele Sfintei Scripturi, noi trebuie să meditâm încă adânc sensul. Pentru aceasta a pus Fericitul David la cei mai mulţi psalmi titlul acesta: *Pentru înţelegere* şi el zicea: *Deschide ochii mei şi voi cunoaşte minunile din legea ta* (Ps., 118, 18). După el, fiul său Solomon ne învaţă că trebuie să cerem înţelepciunea la fel cum se caută argintul, sau că trebuie cinstită mai mult decât aurul. Domnul îi îndeamnă pe evrei să examineze cu grijă Sfintele Scripturi (Ioan 5, 39), şi pe noi ne îndeamnă să studiem cât mai mult; El n-ar fi vorbit aşa dacă, pentru a le înţelege, nu avem decât să le citim. Nimeni, în sfârşit nu se va îndemna să examineze amănunţit ceea ce prezintă în faţa ochilor săi, ci numai ceea ce este neînţeles, şi ceea ce are nevoie de un examen lung; El numeşte Scripturile o comoară ascunsă, pentru a ne îndemna s-o căutăm.

Eu spun acestea, ca noi să nu privim cu uşurinţă şi neglijenţă Sfintele Scripturi; eu o spun, ca voi să le ascultaţi cu mai multă atenţie. Dacă sunt ascultate fără pregătire, fără atenţie şi nu se ia decât după literă, se vor forma despre Dumnezeu idei destul de absurde: va fi crezut om, se va crede că El este în aer, mânios, furios şi vor fi acceptate încă şi alte învăţături mai rele. Dar dacă se pătrunde în duhul lor, dacă se intră în adâncimea lor, vei fi departe de aceste păreri ridicole." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XV, 1, p. 71)

„Trebuie fraţilor, multă grijă, multă sârguinţă şi multă veghere, pentru a pătrunde în adâncul Sfintei Scripturi; cei leneşi şi îngâmfaţi nu vor dobândi niciodată înţelepciunea. Trebuie un exact şi un minuţios examen şi a nu înceta de a ne ruga, dacă vrem să pătrundem fie cât de puţin adâncimea acestor sfinte taine ale Scripturii." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXI, 1, p. 99)

„Noi avem nevoie de mai multă grijă şi atenţie, sau mai sigur de harul lui Dumnezeu, pentru a nu ne opri la suprafaţă şi la litera cu totul goală. Aceasta îi înşeală pe rătăciţi, greşeala de a nu examina care este scopul, care este intenţia celui ce vorbeşte; şi de asemenea, care este duhul, care sunt dispoziţiile celor cărora li se adresează cuvântul. Dacă nu suntem atenţi la aceste două lucruri, la persoana care vorbeşte şi la cei cărora li se vorbeşte, şi chiar la altele încă, precum la timp, la loc, la duh şi la cei ce ascultă, vor urma absurdităţi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XL, 1, p. 195)

„Motivul pentru care ni se porunceşte să citim cu grijă Sfintele Scripturi, este că (...) ceea ce părea mai uşor de înţeles ascunde ceea ce este cu un sens ascuns, care este de o adâncime destul de mare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 1, p. 280)

„Ori, pentru a înțelege bine Scriptura, trebuie să fim atenți la totul, să cercetăm cu exactitate toate lucrurile, și caracterul persoanei care vorbește, și subiectul, planul și felul de a vorbi al Scripturii, fără de care se cade în mari greșeli." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXI, 2, pp. 423-424)

„Și ce spun eu de scăderi sau adăugiri în Sfânta Scriptură? Când chiar o virgulă, sau o citire prefăcută, sau mai bine zis o rostire preschimbată a unui singur cuvânt, de multe ori a zămislit cele mai rele urmări." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 367)

„...nici nu sunt toate lămurite, ca nu cumva să te lenevești, și nici nelămurite sau întunecate, ca să nu te dezamăgești. Dar iată că acel famen varvar[90] fiind împresurat de atâtea trebi și aflându-se în cale, el totuși avea cartea în mâini și citea, neștiind ceea ce citea – pe când tu, găsindu-te în îmbelșugare de dascăli și având pe mulți care să-ți citească, îmi pui înainte pricini. Nu știi cele ce se vorbesc? Roagă-te deci ca să afli. Dar este cu putință a nu le ști pe toate, fiindcă multe de la sine sunt destul de lămurite." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 394)

„Nu trebuie a examina cuvintele numai la suprafață, fiindcă atunci vor rezulta multe inconveniente (...) lucrul cel mai prudent este de a fi cu atenție la cugetul scriitorului. Chiar în conversațiile noastre, dacă nu vom avea în vedere această normă, și de nu vom examina intenția vorbitorului, vom suferi multe nemulțumiri, și toate se vor răsturna." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni,* p. 32)

„Vă îndemn și vă sfătuiesc ceea ce totdeauna am sfătuit dragostea voastră: să nu treceți niciodată cu ușurință peste cuvintele Scripturii, ci să căutați să pătrundeți înțelesul lor; căci dacă te oprești numai la cuvinte și nu cauți nimic mai mult decât e scris, cazi în multe greșeli". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 127)

„Căci citirea și audierea cuvintelor nu ajută la nimic, dacă ele nu se și pricep." (*Cuvânt la Sfânta și Marea Vineri,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 145)

„– Dar dacă nu înțeleg cele scrise?, m-ar putea întreba cineva.

– Chiar dacă nu înțelegi cele scrise, sfințenia e mare în urma citirii! De altfel, e cu neputință să nu înțelegi totul! Pentru aceea a rânduit harul Duhului ca aceste cărți să fie alcătuite de vameși, pescari, făcători de corturi, păstori, păzitori de capre, oameni simpli, oameni neînvățați, pentru ca nici unul din oamenii de jos să nu se folosească de acest pretext, pentru ca cele scrise să fie înțelese lesne de toți, pentru ca să câștige și să capete folos de pe urma citirii lor și cel ce lucrează cu palmele, și sluga, și văduva, și omul cel mai neînvățat. Căci cei care de la început au fost învredniciți de harul Duhului să scrie aceste cărți, nu le-au scris pentru slavă deșartă, așa cum fac scriitorii păgâni, ci pentru mântuirea celor ce le citesc și le ascultă.

Filosofii, retorii și scriitorii păgâni nu urmăresc folosul obștesc; urmăresc numai să fie admirați; iar dacă au spus ceva folositor, și acest ceva l-au învăluit, ca într-un întuneric, în obișnuita lor lipsă de claritate. Apostolii și prorocii au făcut însă cu totul dimpotrivă; cele spuse de ei sunt clare tuturor; fiind dascăli de obște ai lumii, au scris așa încât fiecare, și prin el însuși, să poată înțelege cele scrise numai din simpla citire. Vestind mai dinainte aceasta, proorocul spunea: *Vor fi toți învățați de Dumnezeu* (Isaia 54, 13; Ioan 6, 45); *și nu va mai învăța nimeni pe vecinul său: cunoaște pe Domnul, că toți Mă vor cunoaște, de la cel mic până la cel mare al lor* (Ieremia 31, 34). Iar Pavel spune: *Și eu, fraților, când am venit la voi, nu întru înălțarea cuvântului și a înțelepciunii vestind vouă mărturisirea lui Dumnezeu* (I

[90] Fap. 8, 27-40.

Corinteni 2, 1); şi iarăşi: *Cuvântul meu şi propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte de înduplecare ale înţelepciunii omeneşti, ci în adeverirea Duhului şi a puterii* (I Corinteni 2, 4); şi iarăşi: *Că nu grăim înţelepciunea veacului acestuia, nici a stăpânitorilor acestui veac, care sunt pieritori* (I Corinteni 2, 6). Cărui om nu-i sunt limpezi toate cele scrise în Evanghelii? Care om, când aude: *Fericiţi cei blânzi* (Matei 5, 5), *Fericiţi cei milostivi* (Matei 5, 7), *Fericiţi cei curaţi cu inima* (Matei 5, 8) şi altele asemenea, are nevoie de învăţător ca să-i lămurească cele spuse? Nu sunt oare pe înţeles şi clare semnele, minunile şi istoriile din Evanghelie? Aşa că toate cele ce se spun sunt pretexte şi scuze, acoperăminte pentru trândăvie!

Nu înţelegi cele scrise în Scriptură? Dar cum vei putea înţelege dacă nici măcar nu vrei să-ţi pleci ochii asupra ei? Ia în mâini Biblia! Citeşte toată istoria; ţine minte ce-ai înţeles; citeşte de mai multe ori ce n-ai înţeles şi ţi s-a părut nelămurit. Dacă, după ce ai citit de mai multe ori, nu poţi găsi înţelesul celor scrise, du-te la unul mai învăţat, du-te la dascăl, spune-i despre cele ce nu le înţelegi, arată multă râvnă. De te va vedea Dumnezeu că ai atât de mare râvnă, nu-ţi va trece cu vederea nici veghea, nici grija; iar dacă nu vei găsi un om care să-ţi lămurească ce nu înţelegi, ţi-l va descoperi negreşit Dumnezeu. Adu-ţi aminte de famenul reginei Etiopiei (Fapte 8, 27-39) care era un barbar, prins de nenumărate griji, înconjurat din toate părţile de treburi; nu înţelegea cele ce citea, şi totuşi citea stând în carul său. Dacă fiind pe cale arăta atâta râvnă pentru cititul Scripturii, gândeşte-te ce râvnă avea când era acasă! Dacă nu-şi îngăduia, în timp ce călătorea, să stea fără să citească Scriptura, cu atât mai mult când şedea acasă! Dacă neînţelegând cele ce citea, nu se oprea din citit, cu mult mai mult după ce înţelegea. Că nu înţelegea ce citea! Ascultă ce-i spune Filip: *Oare înţelegi cele ce citeşti*? Şi acela, când a auzit acestea, n-a roşit, nici s-a ruşinat, ci şi-a mărturisit neştiinţa zicând: *Cum voi putea de nu mă va povăţui cineva*?. Pentru că citea cu atâta râvnă, şi încă nu avea povăţuitor, de aceea a primit îndată povăţuitor. I-a văzut Dumnezeu râvna, i-a lăudat sârguinţa şi i-a trimis îndată învăţător.

Dar nu mai este Filip lângă noi acum!

Este însă Duhul, Care l-a mişcat pe Filip.

Să nu dispreţuim mântuirea noastră, iubiţilor! Dumnezeiasca Scriptură *s-a scris spre povăţuirea noastră, la care au ajuns sfârşiturile veacurilor* (I Corinteni 10, 11)." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp.72-74)

„În aşa fel e bogăţia dumnezeieştii Scripturi. Cu cât sapi mai adânc, cu atât izvorăsc mai multe gânduri dumnezeieşti. Că este un izvor care nu seacă niciodată." (*Omilii la săracul Lazăr,* Cuvântul IV, p. 93)

„Vreau să vă fac pătrunzători, să nu citiţi pe deasupra dumnezeieştile Scripturi, ci să coborâţi în adâncul lor, adânc fără de furtună, adânc cu mai multă siguranţă decât vremea senină. Cu cât cobori mai în adânc, cu atât găseşti mai multă siguranţă. Nu este acolo furie fără rânduială a apelor, ci aşezare bine rânduită de gânduri." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 145)

„Să cunoaştem, fraţilor, înţelepciunea cea ascunsă în cuvintele Duhului, cercetând-o după puterea noastră, nu câtă este ea, ci cât putem noi. Cei care-şi fac viaţa pe mare coboară în adâncurile ei şi aduc celor de pe uscat pietre de mare preţ; şi eu, cercetând noianul dumnezeieştilor Scripturi, m-am coborât, pe cât am putut, în adâncul înţelepciunii celei duhovniceşti, ca să vă aduc comoară bună, care împodobeşte mai bine sufletele decât coroanele cele bătute cu pietre capetele împăraţilor." (*Despre rugăciune,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 215)

„Întocmai ca şi la o harpă: atinge coardele ei un maestru, şi le atinge şi un necunoscător; acesta din urmă supără pe cel care-l aude, celălalt desfătează şi încântă. Şi doar degetele-s la

fel, şi coardele aceleaşi, dar nu şi măiestria. Tot aşa şi cu dumnezeieştile Scripturi: citesc mulţi dumnezeieştile cuvinte, dar nu toţi câştigă, nu toţi folosesc. Pricina e că nici nu adâncesc cele spuse în Scriptură, nici nu ating cu măiestrie harpa. Că ceea ce e măiestria cântatului din harpă, aceea e prefacerea în fapte a legilor lui Dumnezeu." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 223)

„Chiar dacă pare că se înţelege de la sine, totuşi are şi o comoară ascunsă şi nespusă de gânduri." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 229)

„Pentru înţelegerea Sfintelor Scripturi nu este nevoie de înţelepciune omenească, ci de descoperirea Duhului Sfânt. Dacă cercetăm Scriptura cu atenţie şi nu în fugă, vom dobândi mântuirea propovăduită în ea. Căci dacă ne umplem sufletele de învăţăturile sale, vom afla adevărurile dogmatice şi vom păşi spre viaţa desăvârşită." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 355)

„Să tâlcuim nu după puterea noastră, ci după darul cel dat de sus, nu pentru folosul nostru, ci pentru al vostru, urmând lui Pavel." (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri şi căderea iudeilor*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 52)

„Într-adevăr, preadulce este citirea Scripturilor, şi mai plăcută decât orice grădină şi mai desfătătoare decât raiul, mai ales când citirii îi urmează cunoştinţa[91]." (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenţi la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuţii*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 71)

„Dacă aşa (în virtuţi şi fapte bune – n.n.) ne vom modela [ρυθμιζειν] pe noi înşine şi vom fi cu luare-aminte la Scripturi, mai multe vom învăţa din ele[92]." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 119)

„Dar dacă Îl vom ruga chiar pe Cel Ce a făcut minunea, vom primi dezlegarea[93]." (*Ce este Mie şi ţie femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 128)

„Căci nu trebuie pur şi simplu să cercetăm doar cele spuse, ci şi persoana căreia i-au fost adresate, şi vremea când i-au fost spuse, şi pricina; şi toate acestea trebuie scrutate în amănunţime." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 162)

„O comoară ascunsă în pământ, pe care calci cu picioarele, nu-şi arată bogăţia, iar ca să descoperi toată bogăţia ei, trebuie mai întâi să sapi şi să te cobori în adânc. Tot aşa şi cu Scripturile. Nu este de ajuns numai citirea lor ca să descoperi comoara ascunsă în ele! Trebuie să cercetezi adâncul lor! Dacă ar fi fost de ajuns citirea, n-ar fi spus Filip eunucului: *Oare înţelegi ce citeşti?* (Fapte 8, 30). Dacă ar fi fost de ajuns citirea, n-ar fi spus Hristos iudeilor: *Cercetaţi Scripturile* (Ioan 5, 39). Cel care cercetează nu se opreşte la suprafaţă, ci se coboară în adânc." (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 64-65)

---

[91] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Când şi înţelegem ceea ce citim. (n.s. 148, p. 71)

[92] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Modelarea celor din jur ţine de imprimarea în noi înşine, în mod practic, a unui ritm de viaţă duhovnicesc. Dacă vom avea acest program duhovnicesc, pe care să-l ţinem cu acrivie (în duhul dragostei, nu al ritualismului), avem şanse să înţelegem şi Scriptura, căci dreapta nevoinţă, întru smerenia inimii, ne va deschide mintea spre înţelegerea adâncă a Cuvântului lui Dumnezeu, şi vom putea să aplicăm principiile extrase din Scripturi în toate situaţiile concrete cu care ne confruntăm. (n.s. 280, p. 119)

[93] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Atitudinea fundamentală în cercetarea Scripturii: rugăciunea către cel implicat în acţiunea descrisă în Biblie. (n.s. 292, p. 128)

„De la Pavel şi până acum au trecut deci cinci sute de ani; în tot acest timp, mulţi scriitori, mulţi predicatori şi exegeţi au dezvăluit multe gânduri din epistolele lui Pavel; şi totuşi, n-au secătuit bogăţia cuprinsă în ele. Că bogăţia lor nu-i materială. De aceea nu se termină, cu toată mulţimea mâinilor celor care sapă în aceste mine, ci, dimpotrivă, creşte şi prisoseşte. Dar pentru ce vorbesc despre cei de până acum? Câţi predicatori nu vor vorbi după aceştia, şi după aceia iarăşi alţii! Iar bogăţia nu va înceta de a izvorî, şi nici minele nu vor secătui. Da, sunt duhovniceşti, şi ele din fire nu secătuiesc nicicând." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: «Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris»; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune* ..., 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie*..., p. 298)

SCRIPTURA (chiar cel mai neînsemnat cuvânt, silabă sau semn ascund în ele o comoară)

„Nici un cuvânt din dumnezeiasca Scriptură nu-i pus în zadar şi fără rost, ci chiar cel mai neînsemnat cuvânt are în el mare comoară". (*Omilii la Facere,* omilia X, III, în col. PSB, vol. 21, p. 119)

„Dumnezeiasca Scriptură nu vorbeşte în zadar şi la întâmplare, ci chiar o silabă, chiar un semn, are ascuns în el comoară". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 215)

„Precum tot omul priceput în a scoate aurul din minele care-l ascund nu neglijează nici cea mai mică vână, ştiind că el poate scoate mari bogăţii, la fel, în divinele Scripturi, voi nu veţi şti fără mare pericol să treceţi peste un singur *iota,* nici peste un singur punct; trebuie să vedem totul, să examinăm totul, căci Duhul Sfânt este Cel ce a dictat toate cuvintele acestea, şi ele nu conţin nimic nefolositor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 1, p. 171)

„Adesea înţelegerea unui pasaj întreg depinde de un singur cuvânt..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia L, 2, p. 243)

„Fiecare din aceste vorbe este un noian nemărginit de cugetări. Noi, însă, trecem peste ele oricum; dar dacă am voi să le examinăm cu exactitate, am găsi în fiecare din ele o mare bogăţie." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XVIII, p. 507)

„... este cu putinţă a ne izbăvi de patimile ce stau în preajma noastră, căci când Scriptura nu ne lasă de a pizmui pe altul, nu ne lasă de a ne întrista fără nici un folos, când ne spune să nu credem că bogăţia este ceva folositor, şi să nu credem că este vreun lucru mare sărăcia, sau întristarea, sau chiar însăşi viaţa noastră, apoi atunci ea este aceea care ne poate izbăvi de toate patimile.

Pentru toate acestea, să mulţumim lui Dumnezeu, şi să ne folosim de acest tezaur nepreţuit, *ca prin răbdarea şi mângâierea, care vin din Scripturi, să avem nădejde* (Romani 15, 4), şi atunci ne vom bucura şi de bunurile viitoare." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XVIII, p. 507)

„... nici cele mai mici şi nebăgate în seamă din Sfânta Scriptură nu sunt aşezate acolo în zadar şi fără scop." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXXI, p. 535)

„Am spus de multe ori dragostei voastre că trebuie cercetate şi silabele cuvintelor Scripturii: *Cercetaţi Scripturile,* spune Domnul (Ioan 5, 39). O iotă sau o cirtă deşteaptă adeseori gânduri. Şi ca să vezi că adaosul unei litere dă alt înţeles unui cuvânt, iată, de pildă, acest patriarh Avraam. El mai înainte se numea Avram. Şi i-a zis Dumnezeu: *Şi nu se va mai chema numele tău Avram, ci Avraam* (Facere 17, 5). Adăugând litera *a*, l-a făcut tată a mai multor neamuri. Iată, dar, că adaosul unei litere a arătat că va avea mulţi urmaşi. Să nu treci

deci în grabă pe lângă astfel de lucruri." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 144)

„Nimic nu este de prisos în Sfânta Scriptură, nimic nu este în plus, chiar de-ar fi o sigură iotă ori virgulă, ci și cea mai sărăcăcioasă adresare ne deschide un ocean de înțelesuri. Dar ce zic eu de adresare sărăcăcioasă, căci adesea și o singură literă adăugată ne introduce în întreaga putere a înțelesurilor!" (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare,* cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 144)

„Aceasta înseamnă, aceasta arată, că ne-am umplut de multă ușurătate și nu mai scrutăm cu râvnire întreaga Scriptură, ci pe cele pe care le socotim mai clare, pe acestea le alegem, iar cu celelalte nu ne batem defel capul. Acest lucru a adus și eresurile: faptul că nu vrem să ne avântăm către tot conținutul Scripturii și socotim că există lucruri de prisos și peste care se poate trece. De aceea toate celelalte ni se par nu numai de prisos, ci și nefolositoare și chiar vătămătoare." (*Îmbrățișați pe Priscilla și Aquila și cele următoare,* cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 144-145)

„Oare v-ați lămurit că nimic din cele așezate în dumnezeiasca Scriptură nu se poate socoti a fi trecute cu vederea? Oare v-ați convins că trebuie să ostenim și asupra titlurilor, și a numelor, și a simplelor salutări scrise în dumnezeieștile cuvinte? Eu nu cred că există vreunul dintre cei iubitori de osteneală care să-și îngăduie să treacă cu vederea ceva din cuvintele puse în Scriptură, fie ele o înșiruire de nume, date și perioade de timp, simple salutări către oarecare etc." (*Despre Aquila și Priscilla; și că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2,* în vol. *Cateheze maritale,* p. 159)

„Am arătat altădată că în Scriptură nu-i pusă nici o iotă, nici o cirtă fără scop." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 14)

„După cum cu o piatră prețioasă, luată dintr-o podoabă împărătească sau dintr-o coroană, poți cumpăra, dacă vinzi acel mărgăritar care strălucește, moșii de mare preț, cete de robi și alte bogății mai mari ca acestea, tot așa și cu cuvintele dumnezeiești; dacă vrei să pătrunzi înțelesul unui singur cuvânt, vei găsi în el multă bogăție duhovnicească, iar aceasta îți aduce nu case, nici robi, nici hectare de pământ, ci pricină de cinstire de Dumnezeu și înțelepciune dacă sufletul ți-e cu mare luare-aminte." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 67-68)

SCRIPTURA (necunoașterea Scripturii – gravitatea și urmările)

„Căci de la necunoașterea Sfintelor Scripturi izvorăsc mii de rele; de aici au ieșit batjocura ereziilor, viața neîngrijită și necazurile cele mult păgubitoare. După cum cei lipsiți de lumină nu ar putea păși drept, tot așa și cei care nu se uită la raza Sfintelor Scripturi sunt siliți de multe ori a păcătui, de vreme ce pășesc în întunericul cel mai greu al necunoștinței." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, Prolog,* p. 12)

SCRIPTURA (Psaltirea)

„Trebuie să știm însă că nici nu sunt zise din partea lui David toate cele ce sunt în psalmii lui. Iată, de pildă, ce spune însuși el: *Sălășluitu-m-am cu sălașele lui Chidar* (Ps. 119, 5) și *La râul Vavilonului, acolo am șezut și am plâns* (Ps. 136, 1), deși el nu a văzut nici Vavilonul și nici sălașele lui Chidar." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 353)

„Fiincă citirea aduce oarecare osteneală şi este foarte plictisitoare, el nu-i îndreaptă la istorie ci la psalmi, care în acelaşi timp încântă sufletul celui ce îi pronunţă, şi totodată înlătură pe nesimţite oboseala. *Cu laude,* zice, *şi cântări duhovniceşti.* Acum însă copii voştri recită ode şi cântări satanicești, ca şi bucătarii, ca şi cei ce vă târguiesc pentru case, ca şi dănţuitorii, iar psalmi ei nu ştiu nici măcar unul, ba încă faptul acesta ar fi considerat ruşinos şi ridicol. Şi de altfel din psalmi noi scoatem o mare filozofie, şi numai de acolo putem scoate mântuirea de relele cele multe. Din cauza aceasta toate răutăţile se ţin de dânşii. În ce fel de pământ se găseşte planta, de acelaşi fel va fi şi rodul ei; dacă pământul este nisipos şi sărat şi rodul va fi la fel; dacă el va fi dulce şi gras, asemenea va fi şi rodul. Tot aşa, învăţăturile sunt pentru om ca un izvor, ca o sorginte de bunuri sau rele, după cum sunt şi ele.

Învaţă copilul tău de a cânta psalmi de aceia care sunt plini de filozofie, — mai ales în privinţa înţelepciunii; în privinţa îndepărtării de cei răi, găseşti sfaturi chiar la începutul cărţii psalmilor. De aceea, şi Profetul de aici, adică de la înţelepciune, îşi începe psalmii zicând: *Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioşilor* şi mai departe adaugă: *Şi pe scaunul pierzătorilor n-a şezut*, şi iarăşi: *Defăimează-se înaintea lui cel ce vicleneşte, iar pe cei ce se tem de Domnul îi măreşte* (Ps., 1,1. 2, 25, 4. 14, 4), care toate nu sunt decât sfaturi de a fi în contact numai cu cei buni. Şi de aceea vei găsi acolo multe. Vei găsi sfaturi date pentru înfrânarea pântecelui, pentru stăpânirea mâniei de furtişaguri, pentru desfrânare, pentru a nu fi lacom, pentru că bogăţiile, slava şi altele de acest fel, nu înseamnă nimic." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 109)

„Ce avem să zicem alta pentru fericitul David, cum a tocmit darul Duhului Sfânt să se tocmească ziua şi noaptea, că este (Pslatirea – n.n.) în gurile lor ca nişte mir de mult preţ, la deniile (Utreniile) cele bisericeşti şi întâi şi la mijloc şi la urmă David, la cântările de noapte întâi şi la mijloc şi la sfârşit David, la trupurile morţilor şi la casele fecioarelor şi la meşteşuguri începutul şi mijlocul şi sfârşitul David. O! Minune de lucruri ciudate, că mulţi dintre cei ce nu ştiu carte şi încep să înveţe dintâi, tot cartea lui David învaţă pe de rost şi nu numai în oraşe şi în biserici, ci în toată vremea şi în tot locul şi în toată vârsta aceasta luminează. La fel şi în cetăţi şi în pustii, cu multă nevoinţă adună la Dumnezeu soboare sfinte, pe la mănăstiri adunare sfântă de cete îngereşti şi întâi şi la mijloc şi la sfârşit David, la sihăstriile fecioarelor, mulţime de călugăriţe care urmează pe Mariam, în pustietăţi la bărbaţii care stau pe stâlp şi vorbind cu Dumnezeu şi întâi şi la mijloc şi la urmă tot David. La fel şi toţi oamenii, fiind îngreunaţi de somnul cel firesc al trupului noaptea, fără de vreme se scoală şi îndată David îi întâmpină şi tocmai pe slugile dumnezeieşti le îndeamnă spre cântări îngereşti, pe pământ îl face cer şi pe oameni îngeri şi toată viaţa noastră o înfrumuseţează şi cu toţi în toate se află, cu copiii împreună creşte, pe cei tineri îi cheamă spre cunoştinţă, feciorelnicilor le dăruieşte curăţie, bătrânilor le dă pază, pe ticăloşi îi cheamă la pocăinţă, zicând: *Mărturiseşte-ţi Domnului păcatele, că este bun*! Pe cei îndreptaţi prin pocăinţă, întărindu-i, le zice: *Păcatele tinereţilor mele şi ale neştiinţei mele nu le pomeni Doamne*! Pe cei ce au primit faceri de bine îndemnându-i spre mulţumire, le zice: *Ce vom da Domnului pentru toate câte ne-a dat nouă*? Pe cei ce păcătuiesc, adesea chemîndu-i la spovedanie, le zice: *De vei căuta la fărădelegi Doamne, Doamne, cine va suferi*? Pe cei ce poftesc milă de la Domnul, îndemnânu-i, zice: *Miluieşte-mă Dumnezeule după mare mila ta*! Pe cei chemaţi la preoţie, întărindu-i, zice: *Nu mă lepăda de la faţa Ta*! Pe cei ce-i trag la judecăţi, îi învaţă zicând: *Izbăveşte-mă de năpăstuirea oamenilor*! Pe cei ce se tem de vrăjmaşi, învăţându-i, zice: *Izbăveşte-mă de vrăjmaşii mei, Doamne*! Pe cei răbdători şi mulţumitori, îi îndeamnă spre mai multă mulţumire, zicând: *Ostenind, am aşteptat pe Domnul şi a luat aminte la glasul rugăciunii mele.*" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 138-139)

SCRIPTURA (Evanghelia – definiția)

„Evanghelia este sursa mântuirii noastre, a vieții veșnice, că este puterea lui Dumnezeu spre mântuire, temeiul îndreptării noastre.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 45)

SCRIPTURA (Evanghelia - vestea cea bună)

„Pe bună dreptate și-a intitulat Matei lucrarea sa Evanghelie, adică Vestea cea bună. A vestit tuturora, dușmanilor, neștiutorilor, celor ce ședeau în întuneric: eliberare de pedeapsă, dezlegare de păcate, dreptate, sfințenie, răscumpărare, înfiere, moștenirea cerurilor, înrudirea cu Fiul lui Dumnezeu. Care bunătăți ar putea egala aceste bune vestiri ale Evangheliei Sale? Dumnezeu pe pământ, om în cer; toate s-au împreunat: îngerii dănțuiau împreună cu oamenii, oamenii petreceau împreună cu îngerii și cu celelalte puteri de sus. Puteai vedea că războiul cel îndelungat s-a sfârșit și s-a făcut împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii: diavolul a fost rușinat, demonii au fugit, moartea a fost biruită, raiul s-a deschis, blestemul a pierit, păcatul s-a îndepărtat, înșelăciunea a fost izgonită, adevărul s-a reîntors, cuvântul credinței s-a semănat pretutindeni și a crescut, petrecerea celor de sus pe pământ s-a răsădit, puterile cerești cu slobozenie ne vorbesc, îngerii vin adesea pe pământ și multă nădejde avem pentru bunătățile viitoare.

Pentru aceste pricini și-a intitulat Matei scrierea sa Evanghelie, Veste Bună. Toate celelalte scrieri ale lumii acesteia cuprind numai cuvinte lipsite de conținut; vorbesc de pildă de avuția de bani, de măreția puterii, de funcții înalte, de slavă, de cinste și de celelalte câte se socotesc bune de oameni. Cele vestite, însă, de pescari poți să le numești cu adevărat și pe bună dreptate bunevestiri, nu numai pentru că sunt bunuri sigure, statornice și mai presus de vrednicia noastră, dar și pentru că ne-au fost date și cu ușurință. Am primit ceea ce am primit fără să ne ostenim, fără să asudăm, fără să ne trudim și fără să ne chinuim, ci numai pentru că am fost iubiți de Dumnezeu”. (*Omilii la Matei,* omilia I, II, în col. PSB, vol. 23, p. 17)

„... nu ne va vorbi el (Sfântul Evanghelist Ioan - n.n.) decât despre lucruri cerești, decât despre lucruri pe care nimeni nu Le știa înainte de El; El ne va învăța o învățătură atât de sublimă, o morală atât de minunată, și o filosofie atât de frumoasă pe cât o poate face Cel ce s-a adăpat din izvoarele Duhului Sfânt, și care a coborât direct din cer; sau mai sigur, și este de crezut că chiar îngerii care sunt în cer nu știau încă, înainte ca El să fi vorbit, ceea ce ne va învăța pe noi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 1, p. 10)

„Evanghelia, adică vestea cea bună, care făgăduiește credincioșilor vistierii nesfârșite de bunătăți statornice și neschimbătoare.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia I, p. 20)

SCRIPTURA (Evanghelia - cuvântul lui Hristos)

„Că toate cele spuse de Matei nu sunt ale lui, ci ale lui Hristos, Care a legiuit o astfel de viețuire”. (*Omilii la Matei,* omilia I, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 23)

SCRIPTURA (Evanghelia - a fost scrisă de bărbați sfinți, inspirați de Duhul Sfânt)

„Puterile cerești îl însoțesc pe acest apostol (Sfântul Evanghelist Ioan – n.n.), ele văd cu admirație frumusețea sufletului lui, prudența lui și această virtute strălucitoare, prin care el l-a atras pe însuși Iisus Hristos în sufletul lui și a primit daruri duhovnicești, căci precum o liră

ale cărei corzi sunt ornate cu aur, şi pietre preţioase o fac să strălucească, el face să răsune sunete duhovniceşti care au ceva măreţ şi sublim.

Pentru aceasta să-l ascultăm fraţilor, nu ca pe un pescar, sau ca pe fiul lui Zevedeu, ci ca pe un om plin de *duhul care pătrunde până în adânc chiar până în adâncul lui Dumnezeu* (I Cor., 2), ca pe o liră, zic eu, pe care o atinge Duhul Sfânt şi o face să sune. Nu este glasul unui om pe care voi vă îndreptaţi să-l ascultaţi, ci este glasul lui Dumnezeu. Tot ceea ce vă va zice este scos din izvoarele divinităţii, din aceste secrete, din aceste taine pe care nici îngerii nu le-au cunoscut, înainte ca ele să se fi împlinit; căci cu noi, prin glasul lui Ioan, au învăţat ei ceea ce cunoaştem noi înşine; un alt apostol ne-o spune el însuşi prin aceste cuvinte: *Pentru ca înţelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri să se facă cunoscută acum, prin Biserică, domniilor şi stăpâniilor, în cereştile locaşuri* (Efes., 3, 10). Dacă Începătoriile, Puterile, Serafimii şi Heruvimii au învăţat aceste lucruri de la Biserică, este învederat că le-au învăţat cu mare atenţie; şi este sigur că îngerii le-au învăţat cu noi lucrurile pe care nu le ştiau, noi nu avem mai puţină slavă, căci chiar dacă ei au învăţat-o aceasta de la noi, eu n-o voi mai explica acum.

Să-l ascultăm pe Sfântul Ioan cu smerenie, să păstrăm o tăcere adâncă, nu numai azi, sau numai în ziua în care îl ascultăm, ci la fel în toată viaţa noastră. Este folositor să fim tot timpul atenţi la glasul lui. Dacă suntem curioşi pentru ceea ce se petrece la curte, ceea ce face împăratul, ce a hotărât el să facă pentru problemele sale, cu toate că nu este nimic ce ne priveşte în toate acelea, ne trebuie cu atât mai mult să dorim să ştim ceea ce a zis Dumnezeu, şi pentru că aceasta ne priveşte şi cu totul este pentru noi. Ioan ne va da cunoaşterea tuturor acestor lucruri, fiindcă el este prietenul Regelui, sau mai sigur pentru că el îl are chiar pe Rege în el care vorbeşte prin buzele lui, şi ştie tot de la el ceea ce-l învaţă Tatăl său. Iisus Hristos zice: *V-am numit prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute* (Ioan 15, 15). Ori, dacă am vedea coborând din cer dintr-odată ceva din ceea ce ne-a spus că se va întâmpla, noi am alerga cu toţii lângă el; să alergăm şi acum la fel.

Acest om ne vorbeşte din înălţimea cerului; el nu este din această lume, Iisus Hristos însuşi este cel care a spus-o: *Voi nu sunteţi din această lume* (Ioan 15, 19). Duhul Sfânt de care este el plin îi vorbeşte lui, acest Duh care este prezent pretutindeni, care cunoaşte ceea ce este Dumnezeu, la fel ca şi duhul omului care este în el, care cunoaşte ceea ce are în sine (I Cor. 2, 11), adică Duhul sfinţeniei, Duhul adevărului, care îndreaptă şi duce la cer, care dă ochi noi, care ne face prezente lucrurile viitoare, şi care, cu toate că noi suntem încă în carnea aceasta, ne face să vedem lucrurile cereşti." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia I, 1-2, pp. 8-9)

„Dacă Ioan ar fi trebuit să ne vorbească despre el însuşi şi să ne spună ceva despre persoana sa, el ar fi făcut aşa fraţilor, v-ar fi spus istoricul familiei sale, patria sa şi despre educaţia sa; dar cum nu este vorba despre el, căci Dumnezeu este cel care vorbeşte prin gura lui, se pare că ar fi fără folos şi în plus să intrăm în acest amănunt; dar nu, aceasta nu este de folos, ci dimpotrivă este bine, este important şi necesar să vă vorbesc despre el. Căci voi veţi şti de unde şi din ce părinţi a ieşit el, cine era el, şi când veţi auzi apoi glasul şi învăţătura lui, atunci veţi cunoaşte că ceea ce vă zice el, n-o zice de la el însuşi, ci că vorbeşte sub impulsul puterii divine." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 1, pp. 9-10)

„Sfântul Ioan este un om fără carte, de jos, fiul lui Zevedeu. Căci grecii se râd de starea de jos a acestor nume; eu nu voi vorbi pentru aceia cu mai puţină încredere, eu voi avea cu atât mai multă, căci cu cât le părea lor acest neam barbar şi departe de moravurile lor şi de obiceiurile lor, cu atât mai mult ceea ce spune Ioan va părea şi mai minunat. În sfârşit un barbar, un neştiutor, spune lucruri care au fost până în prezent necunoscute celorlalţi oameni; şi numai că le spune, ci le şi dovedeşte; să se fi oprit el numai să le spună, aceasta ar fi fost deja o minune destul de mare, dar iată ce o întrece, el nu încetează de a-i convinge pe toţi cei care-l ascultă, şi întăreşte prin această dovadă nouă că el este inspirat de Dumnezeu. Cine nu

face asta cât va fi om pe pământ? Ca un zid făcut din oțel, epistolele lui Pavel întăresc Bisericile din întreaga lume. Ca un luptător prea viteaz stă și acum Pavel în mijlocul nostru, *robind orice gând spre ascultarea lui Hristos și surpând gândurile și toată înălțarea ce se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu* (2 Cor., 10, 5). Pe toate acestea le face prin minunatele lui epistole lăsate nouă, pline de dumnezeiască înțelepciune. Nu ne sunt de folos epistolele lui numai pentru combaterea învățăturilor celor greșite și pentru întărirea celor drepte, ci ne ajută, nu puțin, la o bună viețuire. De acestea, încă și acum, folosindu-se întâistătătorii Bisericilor, îndreptează și întocmesc Biserica, fecioara cea curată, pe care a logodit-o cu Hristos (2 Cor., 11, 2), și o duc spre frumusețea cea duhovnicească. Cu acestea izgonesc bolile ce vin asupra ei și-i păstrează sănătatea dobândită.

Niște doctorii ca acestea, care au atâta putere, ne-a lăsat omul cel neiscusit în cuvânt! Iar puterea lor o cunosc bine cei ce le citesc des." (*Tratatul despre preoție,* cartea patra, cap. 7, vol. *Despre preoție*, pp. 117-118)

SCRIPTURA (răspândirea învățăturii ei în toată lumea)

„Da, livadă duhovnicească și rai de desfătare este citirea dumnezeieștilor Scripturi, și rai de desfătare mai bun decât raiul cel de altădată. Raiul acesta nu l-a sădit Dumnezeu pe pământ, ci în sufletele credincioșilor; raiul acesta nu l-a pus în Eden, într-un anumit ținut din răsărit, ci l-a întins pe tot pământul, l-a întins până la marginile lumii. Că a întins Dumnezeu Scripturile în toată lumea o spune profetul. Ascultă! *În tot pământul a ieșit vestirea lor și la marginile lumii cuvintele lor* (Psalmi 18, 4). De te-ai duce la indieni, cei pe care îi vede întâi soarele la răsăritul lui, de te-ai duce în părțile scăldate de ocean, de te-ai duce în insulele britanice, de ai călători spre Marea Neagră, de te-ai duce spre părțile de miazăzi, pretutindeni vei auzi că oamenii cugetă la cele spuse de Scriptură; cu alt glas, dar nu cu altă credință, în limbi deosebite, dar cu același gând. Sunetul limbii e altul, dar nu-i altul chipul credinței. Cu limba vorbesc în graiuri barbare, dar cu mintea cugetă în credință; cu glasul fac greșeli de grai, dar cu viața trăiesc dreapta credință.

Ai văzut că raiul s-a întins până la marginile lumii?" (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, La începutul Faptelor apostolilor – III*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 330-331)

SECRETELE (când s-a răcit dragostea dintre oameni au apărut secretele)

„O! Dacă toți am fi prieteni, nici că am avea nevoie de secrete, căci precum cineva nu poate avea secrete față de el însuși, și nici că ar putea să se ascundă pe sine, tot așa nu s-ar ascunde nici de prieteni. Nefiind secrete, prietenia e imposibil de a fi întreruptă. Deci secretele pentru nimic nu le avem, decât că nu avem curaj și sinceritate către toți. Așadar răceala dragostei a născut secretele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia IX, p. 98)

SFATURILE (acceptarea și urmarea sfaturilor bune)

„Dacă cutare, de pildă, nu spune ce trebuie a spune, iar un altul sculându-se să spună - chiar mic și nebăgat în seamă de ar fi acesta, însă ar spune ceva din cele de folos - primește-i părerea. Măcar de ar fi dintre cei mai proști și mai de rând, tu să nu-l disprețuiești. Căci nimeni nu poate fi atât de departe de aproapele său pe cât de departe era Moise de socrul său; și totuși nu a crezut că este nevrednic de a-l asculta, ci încă i-a și primit părerea, a încuviințat-o, ba încă a și scris-o în cartea sfântă și nu s-a rușinat a o predanisi viitorimii, doborând prin

această trufia celor mulți. Pentru care, scriind astfel de fapte în istoria sfântă ca pe stâlpul vieții, le-a lăsat omenirii - fiindcă știa că istoria aceasta va fi multora de folos.

Deci să nu trecem cu vederea pe cei ce ne sfătuiesc cu cele trebuitoare, fie că ar fi poate dânșii dintre cei mai mici, fie că dintre cei mai de rând." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, pp. 172-173)

„... bogatul din Evanghelie (Luca 16, 19-31), pe când trăia, socotea basme și povești sfaturile și îndemnurile profeților și ale Legii. Când a ajuns însă pe lumea cealaltă, a prețuit sfaturile lor, dar n-a mai putut să aibă nici un folos de pe urma laudelor pe care le aducea acestor sfaturi; de asta a rugat pe patriarhul Avraam să trimită pe cineva din iad ca să spună celor de pe pământ pățania lui; se temea ca nu cumva ei, bătându-și joc de dumnezeieștile Scripturi, să aibă soarta lui și să pună preț pe sfaturile Scripturilor doar atunci când nu vor mai avea nici un folos de pe urma prețuirii lor." (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 193)

„Suntem nesuferiți când mustrăm, pentru că ne înfuriem când suntem mustrați. Dacă ar ști fratele tău că ai să-l lauzi când te ceartă, ți-ar da aceeași răsplată când ar fi certat.

Vrei să vezi că ai nevoie de sfătuitor, de cineva care să te îndrepte, care să te critice oricât de priceput ai fi, oricât de desăvârșit ai fi, de-ai fi ajuns chiar pe piscul virtuții? Ascultă o istorie de demult. Nimeni nu-l egala pe Moise. *Era,* spune Scriptura, *cel mai blând dintre toți oamenii* (Num., 12, 3), era prieten cu Dumnezeu, cunoștea desăvârșit și înțelepciunea lumească, și era plin și de pricepere duhovnicească. *Învățase Moise toată înțelepciunea egiptenilor* (Fapte 7, 22). Ai văzut că avea o cultură desăvârșită? *Și era puternic în cuvânt și în fapte* (Fapte 7, 22). Dar ascultă și altă mărturie. Cu mulți prooroci a vorbit Dumnezeu, spune Scriptura, dar cu nimeni n-a vorbit așa; cu ceilalți a vorbit în ghicituri și vise, cu Moise, față către față (Deut., 34, 10). Ce dovadă mai mare de virtute a lui mai vrei, când vezi că Stăpânul tuturor vorbește cu robul ca și cu un prieten? Cunoștea și înțelepciunea lumească, și înțelepciunea duhovnicească! Era puternic în cuvânt și în faptă. A poruncit chiar zidirii, pentru că era prieten cu Domnul zidirii. A scos atâta popor din Egipt a despărțit marea și a unit-o iarăși (Ieș., 14, 21-22). Puteai vedea minune nemaivăzută. Atunci, pentru întâia oară, soarele a văzut că pe mare nu umblă corăbii, ci pedeștri, că marea nu e trecută cu corăbii și cu vâsle, ci cu picioare de cai. Și totuși, omul acesta înțelept, puternic în cuvânt și în faptă, prieten al lui Dumnezeu, omul care a poruncit zidirii, care a făcut atâtea minuni, n-a văzut un lucru ușor de observat pentru mulți oameni. Și l-a văzut socrul lui, un necredincios și om de rând, și i l-a spus lui Moise. Moise nu-l văzuse.

- Care-i acel lucru?

Ascultați, ca să pricepeți că fiecare are nevoie de un sfătuitor, chiar de-ar fi acela Moise, ca să înțelegeți că de cele mai multe ori lucruri care scapă unor bărbați mari și minunați nu scapă unor oameni mici și de rând. După ce Moise ieșise din Egipt, când era în pustie, tot poporul, șase sute de mii, stătea înaintea lui și Moise judeca pricinile ce le aveau unii cu alții. L-a văzut făcând asta Ietro, socrul lui, un om și neînvățat, și trăitor în pustie, un om care nu cunoștea nici legile, nici viața într-un stat; mai mult, era și necredincios, dovada cea mai mare a neștiinței lui. Că nu este om mai lipsit de știință ca un păgân. Cu toate acestea, când a văzut acel barbar, necredinciosul, neînvățatul, că Moise nu lucrează cum trebuie, a îndreptat pe Moise, pe înțeleptul, cel priceput, pe prietenul lui Dumnezeu. L-a întrebat pe Moise: *Pentru ce stau acești oameni înaintea ta?* (Ieș., 18, 14). Iar când a cunoscut pricina, i-a spus: *Ceea ce faci nu faci bine* (Ieș., 18, 17). Sfatul a fost însoțit de certare. Moise nu s-a supărat, ci a primit sfatul, el, înțeleptul, destoinicul și prietenul lui Dumnezeu, înaintea atâtor mii și mii de oameni. Nu este ușor lucru să te lași sfătuit de un necredincios, de un om de rând! Nu l-au făcut să se trufească nici minunile pe care le săvârșise, nici măreția dregătoriei și nici nu s-a înfuriat că fusese îndreptat înaintea supușilor lui! S-a gândit că este om și el și poate greși

adesea multe, chiar dacă făcuse minuni mari. De aceea a primit sfatul cu voie bună. De multe ori oamenii, ca să nu pară că au nevoie de sfatul altora, preferă să piardă folosul pe care l-ar avea dacă ar primi povața, decât să primească sfatul care să le îndrepte greșeala. Vor mai bine să rămână proști decât să învețe! Nu-și dau seama că vină n-ai când știi, ci când nu știi; nu când înveți, ci când rămâi neînvățat; nu când ești mustrat, ci când greșești și nu te-ndrepți. Se poate, se poate să găsești și la un om mic și neînsemnat un sfat bun, pe care adesea nu-l găsești la un om mare și înțelept. Asta a priceput-o Moise; de aceea a ascultat cu toată blândețea când socrul lui îl sfătuia, zicându-i: *Alegeți oameni ... căpetenii peste o mie, peste o sută, peste cincizeci, peste zece; pricinile grele să le aducă la tine, iar pe cele mici să le judece ei* (Ieș., 18, 21-22). Auzind aceasta, Moise nu s-a rușinat, nu s-a înfuriat, nu s-a sfiit de supușii săi, nu și-a zis în sine: *Mă vor disprețui supușii mei dacă eu, căpetenia lor, învăț de la altul ce trebuie să fac.* Dimpotrivă, sfatul l-a convins și a făcut ce a fost sfătuit. Și nu numai că nu s-a rușinat de cei de atunci, dar nici de noi, cei de mai târziu. Dimpotrivă, ca și cum i-ar fi fost o podoabă sfatul dat de socrul lui, a învățat, prin scrierile lui, nu numai pe oamenii din vremea lui, ci și pe cei ce au fost de-atunci și până acum și vor fi de-acuma în toată lumea, până la venirea lui Hristos, că el n-a putut vedea ce trebuia făcut și că a primit sfatul dat de socrul lui. Noi însă, când vedem că un om ne mustră și ne dă sfat, ne tulburăm, ne ieșim din fire, socotim că ne-am pierdut viața. Dar Moise, nu! A văzut că are-n fața lui atâtea mii de oameni, și nu s-a rușinat; dar, mai bine spus, atâtea mii de mii, pe toți cei de atunci și până azi, de pe întreg pământul! Dimpotrivă, tuturor le predică în fiecare zi, prin scrierile lui, că ceea ce nu văzuse el a văzut socrul lui." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 40-43)

„De-ți dă unul un sfat bun, primește sfatul, chiar de-ar fi de la slugă; de-ți dă altul un sfat rău, respinge sfatul, chiar de ți l-ar da un mare dregător. Trebuie să te uiți mereu la felul sfatului, nu la dregătoria celui ce-ți dă povața. Aceasta a făcut-o și Moise, învățându-ne să nu roșim când suntem mustrați, chiar de-ar fi de față poporul întreg. E cea mai mare slavă, nu întâmplătoare laudă, ci laudă a înțelepciunii depline, să înduri bărbătește mustrarea. Nu-l lăudăm și nu-l admirăm atât pe Ietro, că a sfătuit pe Moise, cât ne minunăm de sfântul acela, că nu s-a rușinat când a fost sfătuit de față cu atâția, că a lăsat în scris faptul acesta, că a arătat prin toate înțelepciunea lui și că a călcat în picioare cu tărie slava deșartă a lumii." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 43)

SFĂTUIREA (aproapelui)

„Când sfătuim pe cineva să facă vreo faptă bună să ne străduim să facem noi mai întâi fapta aceea, ca să dăm sfatul cu mai multă îndrăznire." (*Omilii la Facere,* omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 104)

„Spui că nu te ascultă, că nu-ți suferă sfatul? De unde știi? Ai încercat să-l sfătuiești și să-l îndrepți?

- L-am sfătuit de multe ori! îmi spui.
- De câte ori?
- De multe ori! O dată și de două ori!
- Vai de mine! Asta înseamnă de multe ori? N-ar fi trebuit să obosești, nici să deznădăjduiești, chiar de-ai făcut asta tot timpul. Nu vezi că Dumnezeu ne sfătuiește necontenit prin profeți, prin apostoli, prin evangheliști? Ce? Am săvârșit tot ce ne-a sfătuit? Ne-am lăsat convinși? Deloc! A încetat, oare, Dumnezeu de a ne sfătui? A tăcut oare?". (*Omilii la Matei,* omilia LIX, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 693)

„Obiceiul lui Pavel este ca sfaturile sale să le încheie totdeauna cu rugăciuni şi doxologii, căci cunoştea el foarte bine că nu puţină importanţă aveau acestea. Obişnuia de a face aşa din pricina iubirii lui celei părinteşti pe care o avea către discipoli şi din marea lui evlavie. Pentru că, într-adevăr, dascălul cel iubitor de copii şi iubitor de Dumnezeu nu se mărgineşte numai de a învăţa cuvântul, ci şi prin rugăciunile sale el aduce în sprijinul discipolilor puternicul ajutor al lui Dumnezeu. Iată legătura şi continuitatea ideii dintre aceste trei versete: *Iar celui ce poate să vă întărească după Evanghelia mea (...) slavă în vecii vecilor. Amin!*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, p. 488)

„Nici să socotim că ceea ce noi am sfătuit sau am povăţuit pe cineva trebuie a fi numaidecât ascultat şi a se îndeplini întocmai, ci numai acele ce li s-ar părea de folos, numai acelea primească-se de toţi. Că mulţi din cei cu vederile scurte văd de multe ori mai bine decât cei cu vederile cele mai agere, pentru că cercetează poate mai cu amănunţime şi mai cu stăruinţă. Şi nici să zici: *Dar pentru ce mă chemi la sfat, dacă nu asculţi de ceea ce-ţi spun?* - fiindcă astfel de vorbe nu pot fi ale unui sfătuitor, ci ale unui tiran. Căci cel ce sfătuieşte este stăpân numai a spune cele ale lui; iar dacă cel sfătuit ar găsi că altceva i-ar fi lui de folos, pe când celălalt ar voi să se facă numai ceea ce el a spus, apoi atunci nu mai este sfătuitor, ci tiran, după cum am spus.

Deci dar să nu facem aşa, ci izbăvindu-ne sufletul de toată trufia şi uşurinţa, să avem ca scop nu numai ca părerile noastre să stea în picioare, ci ca să stăpânească totdeauna părerea care foloseşte, chiar de nu ar fi ieşită din capul nostru. Nu puţin vom câştiga şi atunci când, neputând găsi noi acele cuvenite, vom primi cele ce ni se pun înainte de alţii, fiindcă şi de la Dumnezeu vom lua o mare plată şi ne vom bucura şi de o mai mare slavă. Că după cum cel ce spune care anume sunt foloasele noastre este înţelept, tot aşa şi noi, primind sfatul, vom avea laudă şi vom culege roadele înţelepciunii şi ale recunoştinţei. Tot aşa deci şi casele, ca şi cetăţile, tot aşa şi Biserica fiind iconomisită, va lua un mai mare avânt. Tot aşa de bine iconomisind şi noi viaţa de faţă, ne vom învrednici de bunătăţile viitoare." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XVIII, p. 173)

„Deci când tu sfătuieşti pe altul ce trebuie să facă adresează-te lui cu multă graţie; când voieşti a-l învăţa, aibi gura plăcută în vorbă; când îl înveţi bunăoară ca pe nimeni să nu vorbească de rău, prin aceasta mai mult decât orice, l-ai învăţat un mare adevăr şi i-ai dat dar nepreţuit, *spre zidirea trebuinţei*, zice, *ca să dea dar celor ce aud.* Deci dacă tu conversezi despre pietate, despre evlavie, despre binefacere şi milostenie, toate acestea vorbite graţios vor muia sufletul auditoriului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 142)

„Sfaturile trebuie date întotdeauna împreună cu laudele pentru ca atunci devin bine primite, deoarece îi îndemnăm pe cei sfătuiţi în propriul lor interes (...)" (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IX-a, p. 149)

„Ai văzut cum nu-i sfătuieşte de la bun început (Flp., 3 – n.n.), ci după ce mai întâi îi laudă şi îi admiră? Abia apoi îi sfătuieşte, ca din nou să-i laude la sfârşit. Dacă n-ar fi făcut aşa, cuvântul lui ar fi fost prea greu de primit, de unde se vede cum mereu avea grijă să aibă roade bune în cuvânt." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XI-a, p. 190)

„Învăţăturile, pe care le primeşti, nu sunt proprietatea ta, ci ele sunt ale Sfântului Duh; dar dacă tu faci dintr-însele o întrebuinţare dreaptă, vei trage din aceasta un folos duhovnicesc foarte mare." (*Cuvânt la Duminica a 16-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, p. 134)

„Gândiţi-vă în sfârşit că cel ce nu încetează cu sfătuirea, deşi ar face-o în deşert va câştiga o plată mai mare decât acela care este ascultat, căci acela care de-a pururi îndeamnă fără să fie

ascultat totuşi nu oboseşte şi dă dovadă de cea mai adevărată şi călduroasă dragoste." (*Cuvânt la 30 Ianuarie, în ziua Sfinţilor trei Ierarhi,* în vol. *Predici la duminici şi sărbători...,* p. 274)

„Intenţionat şi cu un scop bine determinat nu le-a vorbit Pavel (corintenilor - n.n.) despre o virtute atât de mare cum este fecioria. Aşteaptă ca ei înşişi să ajungă să aibe această dorinţă, să dobândească prin ei înşişi o oarecare idee despre feciorie. Aşteaptă ca sufletele lor să se familiarizeze cu fecioria, pentru a putea semăna cu folos în sufletele lor sfaturile lor despre feciorie. Sfaturile sunt primite cu foarte multă uşurinţă de ascultători atunci când aceştia sunt familiarizaţi cu obiectul sfaturilor pe care vrei să li le dai." (*Despre Feciorie,* 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...,* p. 23)

„Să încercăm să-i facem buni pe cei răi, dându-le sfaturile potrivite. Dar dacă ei dispreţuiesc cuvintele noastre, să nu mai insistăm. Nimeni nu se face bun cu forţa. Nici Dumnezeu nu vrea să urmăm calea virtuţii cu forţa, ci numai prin propria noastră voire. Poate că mă veţi întreba: *Nu ar fi mai bine ca oamenii să devină buni cu forţa decât să rămână răi?* Nu. Pentru că cel care se face bun cu forţa nu rămâne bun pentru totdeauna. Cum scapă de constrângere, el se întoarce înapoi la răutate. Pe când cel care este bun pentru că aşa vrea el rămâne cu hotărâre pe calea virtuţii." (Din vol. *Problemele vieţii,* pp. 372-373)

SFĂTUIREA (duhovnicească)

„Cel ce se străduieşte să înveţe pe semenul său nu face atât bine aceluia câtă răsplată îşi aduce luişi; are un îndoit câştig: dobândeşte şi mai multă răsplată de la Dumnezeu şi îşi împrospătează şi el în minte cele auzite în biserică prin învăţătura pe care încearcă să o dea fratelui lui". (*Omilii la Facere,* omilia X, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 126)

SFINŢENIA (definiţia)

„Şi ce este sfinţirea? Baia naşterii de a doua oară, curăţirea de păcate." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 8)

„Sfânt este numai cel curat." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 133)

„Sfinţenie se numeşte înţelepciunea sau cumpătarea noastră, după cum şi necurăţie se numeşte curvia şi preacurvia." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 206)

„Sfinţenia constă înainte de toate în realizarea voinţelor divine. Sfânt va fi acela care va face voinţa lui Dumnezeu, şi cum această voinţă este consemnată şi concretă în legea Lui, păzirea credincioasă a legii divine constituie în mod esenţial sfinţenia." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 344)

SFINŢENIA (caracteristicile sfinţeniei)

„Căci aşa sunt sufletele sfinţilor lui Dumnezeu; ele sunt iubitoare de oameni şi blânde, atât către cei de aproape al lor, cât şi către cei străini; ba încă blândeţea lor se întinde până şi asupra animalelor necuvântătoare. De aceea şi zicea un înţelept: *Cel drept are milă de vite, iar inima celui rău este fără îndurare* (Pildele lui Solomon 12, 10); şi dacă el are milă de vite, apoi câtă milă nu va avea de oameni?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXIX, p. 519)

SFINŢENIA (sfinţii - mari iubitori de Dumnezeu)

„Căci sfinţilor le este de ajuns această răsplată, practicarea iubirii de Dumnezeu; căci un om care iubeşte pe un altul este răsplătit pe deplin prin plăcerea de a-l iubi, el nu doreşte

nimic mai mult şi aceasta este pentru el binele cel mai preţios." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 21)

„Să-i consultăm pe sfinţi. Cu ce îmbătare se poartă inima lor spre Dumnezeu !" (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 21)

SFINŢENIA (sfinţii – lumina lumii)

„Nu numai când învăţa, nici numai când grăia, ci chiar numai când se arăta era în stare să insufle celor ce-l vedeau toată învăţătura virtuţii." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, şi despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 283)

SFINŢENIA (sfinţii - biruinţa lui Dumnezeu şi triumful harului Său)

„Sfinţii sunt biruinţa cea mare a lui Dumnezeu, triumful harului Său, triumful puterii Sale, triumful slavei Sale." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 338)

SFINŢENIA (sfinţii - mijlocitorii noştri către Dumnezeu)

„Ei ne sunt călăuze care merg înaintea noastră în drumul sfinţeniei. Ei ne sunt mijlocitorii care ne salvează de mânia divină şi de pedepsele pe care ni le atrag păcatele noastre." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 340)

SFINŢENIA (Hristos grăieşte prin sfinţi)

„Ar putea oare rosti sau gândi altcineva decât ce gândeşte Hristos, mai cu seamă când dă legi de conduită în viaţă, Pavel, în care grăia Hristos (II Cor., 13, 3), Pavel, care nu voia să trăiască el, pentru a trăi Hristos într-însul (Gal., 2, 20; Filip., 1, 20), el, care punea şi Împărăţia cerurilor, şi viaţa, şi îngerii, şi puterile, şi altă zidire şi, în general, totul în urma dragostei sale pentru Hristos? (Rom., 8, 38-39). Unele legi şi învăţături nu le-a dat însuşi Hristos; pe unele, ni le-a dat prin apostoli. Ascultă că însuşi Hristos spune că nu ne-a dat El însuşi toate legile şi toate învăţăturile! *Multe încă am a vă spune, dar nu le puteţi purta* (Ioan 16, 12)." (*Despre Feciorie*, 12, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 20)

„Pavel spune: *Iar celorlalţi le spun eu, nu Domnul: De are vreun frate femeie necredincioasă şi ea va voi să stea cu el, să nu o lase; şi femeia, de are bărbat necredincios şi acela va voi să stea cu ea, să nu-l lase. Pentru că bărbatul necredincios se sfinţeşte prin femeia credincioasă, iar femeia necredincioasă se sfinţeşte prin bărbatul credincios* (I Cor., 7, 12-14). Prin cuvintele: *Nu Domnul, ci eu*, Pavel n-a vrut să arate că spusele sale sunt omeneşti – pot fi ele, oare? –, ci a vrut să spună numai că porunca aceasta n-a dat-o Hristos pe când era cu ucenicii Săi, ci o dă acum, prin el. După cum cuvintele *Domnul, nu eu* nu sunt potrivnice poruncii lui Hristos, tot astfel şi cuvintele: *Eu, nu Domnul* nu înseamnă că-şi exprimă gândul său propriu, independent de voinţa lui Dumnezeu, ci arată atâta numai, că Hristos dă acum prin el această poruncă. Mai departe, când vorbeşte despre văduve, Pavel spune: *Dar mai fericită este văduva dacă rămâne aşa, după părerea mea* (I Cor., 7, 40). Dar pentru ca nu cumva la auzul cuvintelor *după părerea mea* să socoteşti că exprimă un gând omenesc, a curmat orice bănuială adăugând: *Mi se pare că şi eu am Duhul lui Dumnezeu* (I Cor., 7, 40). Prin urmare, după cum atunci când exprimă gândurile Duhului lui Dumnezeu spune că este părerea lui – şi pentru aceasta noi socotim spusele sale o hotărâre omenească –, tot astfel şi

când spune: *Eu spun, nu Domnul,* să nu socoteşti, bazându-te pe cuvintele lui, că Pavel exprimă prin aceste cuvinte propriile sale idei. Pavel avea în el pe Hristos şi prin el vorbea Hristos: ca atare, n-ar fi îndrăznit să dea, ca o sentinţă, o învăţătură atât de mare, dacă n-ar fi primit din gura lui Hristos această lege dată nouă." (*Despre Feciorie*, 12, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 20-21)

SFINŢENIA (despre sfinţi)

„Sau cine poate face ceva care să poată nelinişti pe un asemenea om nobil? Presupuneţi că cineva îi răpeşte averea. Dar el are o comoară în cer ! Cineva îl izgoneşte din patrie. Dar el are patria sa în cer ! Poate că cineva îl ferecă cu lanţuri. Dar el are o conştiinţă liberă, şi nu bagă în seamă închisoarea cea din afară! Însă poate că cineva ucide trupul lui. Totuşi el iarăşi va învia. Precum cel ce se luptă cu umbra şi bate aerul nu poate răni pe nimeni, aşa şi cel ce se luptă împotriva celui drept, se luptă numai cu umbra, cheltuieşte zadarnic puterea sa, şi nu poate să aducă aceluia nici o lovire. Dacă poţi tu să-mi asiguri dobândirea cerului, atunci poţi să mă omori astăzi, şi eu încă îţi voi mulţumi pentru aceasta, că tu aşa de repede m-ai pus în stăpânirea acelor bunuri mărite." (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 78-79)

„Aşa e obiceiul sfinţilor! De fac vreo faptă rea, o dau în vileag, plâng în fiecare zi şi o fac cunoscută tuturor. De fac, însă, vreo faptă mare şi demnă de laudă, o ascund şi o dau uitării." (*La cuvântul apostolic: «O, de mi-aţi îngădui puţină neînţelepţie!»*, 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 322)

SFINŢENIA (puterea sfinţilor)

„Atât de mare este puterea sfinţilor! Când sfinţii trăiesc, demonii nu le suferă nici umbra (Fapte 5, 15), nici hainele (Fapte, 19, 12), iar când sunt morţi, tremură şi de raclele lor." (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, XIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 329)

„Cu adevărat zic, în credinţă mult pot picioarele sfinţilor, când intră în casa cuiva, că nu-i binecuvintează numai pe oameni, ci şi pământul cel ce calcă pe el îl sfinţesc aducând şi dăruind multe şi mari bunătăţi credincioşilor, că orbirea cea din fire o îndreaptă, neputinţa şi foametea o vindecă şi multă uşurinţă şi bucurie aduc credincioşilor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 69)

„Sfinţii sunt atât de înfricoşători încât se tem şi dracii de ei şi numai glasul lor să-l audă, ei fug, cum fug şi de fulgere." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 99)

SFINŢENIA (înfăţişarea sfinţilor aduce mult folos duhovnicesc)

„Căci – şi aceasta am spus-o înainte şi o spun şi acum, şi nu voi înceta a o spune – nu numai învăţătura şi îndemnurile şi împreună-sfătuirea, ci şi înfăţişarea sfinţilor aduce multă desfătare şi folos. Ba şi modul lor de a se îmbrăca şi a se purta, ca şi felul încălţărilor şi umbletul. Căci şi de aici poate să vină mult folos în felul nostru de vieţuire: a învăţa de la sfinţi care este limita între ceea ce este necesar şi ceea ce nu este necesar traiului. Căci nu numai că măsura în cazul sfinţilor nu întrece niciodată trebuinţa, dar adesea nici nu-şi împlinesc toată nevoia ce o au." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 160)

SFINȚENIA (nu numai trupurile, ci și îmbrăcămintea sfinților este cinstită și săvârșește minuni)

„Că nu numai cuvintele şi trupurile ci tocmai şi îmbrăcămințile lor au fost cinstite, că cojocul lui Ilie a despărțit Iordanul, încălțămintele celor trei tineri au călcat para focului şi o stinseră, toiagul prorocului Elisei schimbă apele, toiagul lui Moise despică Marea Roşie şi în piatră lovind izvorî apă şi adăpă poporul cel însetat, îmbrăcămitea lui Pavel alunga bolile oamenilor, umbra lui Pavel a alungat moartea, cenuşa din moaştele sfinților mucenici alunga dracii; pentru aceia se făceau toate minunile cu putere." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 98)

SFINȚENIA (chiar și cei răi trag foloase de pe urma virtuții drepților și a sfinților)

„Mulți, chiar dintre cei răi, trag foloase de pe urma virtuții unui singur om; dar pe un singur om, care face fapte bune în mijlocul unui popor rău, răutatea celor mulți nu-l doboară o dată cu ceilalți. Şi iarăşi: un singur om, care trăieşte drept, va putea smulge un popor întreg de la mânia lui Dumnezeu, dar un oraş întreg, care-i stricat, nu va putea pierde, nu va putea târî pe un om cu viață virtuoasă la osândă şi pedeapsă. Asta se vede din viața lui Noe. Toți au pierit şi numai el a scăpat. Asta se vede şi din viața lui Moise. El singur a avut puterea să îndepărteze prin rugăciunile lui mânia lui Dumnezeu de deasupra unui întreg popor. Eu însă am să-ți dau o altă pildă mai mare de bunătatea lui Dumnezeu. Când Dumnezeu nu găseşte printre cei vii oameni cu îndrăznire, care să se poată ruga pentru cei ce au păcătuit, recurge la cei morți şi spune că le iartă păcatele celor vii de dragul morților, aşa cum s-a întâmplat cu Iezechiel, căruia îi spune: *Voi apăra cetatea aceasta pentru Mine şi pentru David, robul Meu* (IV Regi 20, 6), iar David murise de mult." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 471)

SFINȚENIA (strălucește pe chipurile sfinților)

„Omul virtuos străluceşte ca şi cum ar fi scăldat de razele soarelui, ba încă mai strălucitor chiar decât razele soarelui; că nu-şi trimite numai pe pământ lumina sa, ci depăşeşte chiar cerurile." (*Omilii la Matei,* omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 188)

„Căci nu atât cuvintele sfinților, dar mai ales trăsăturile feței lor arată o bunăvoință cu totul cerească." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 53)

„Iar cel lăudat de Dumnezeu, nu o singură zi, sau două, ori trei, ci în toată veşnicia, merge cu strălucire, purtând cunună, şi nu vei putea vedea capul unui asemenea om niciodată golit de slava aceea[95]. Căci timpul unei asemenea laude nu se restrânge la câteva zile, ci se întinde în nemurirea veacurilor viitoare." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul III, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor...*, p. 55)

SFINȚENIA (strălucirea lăuntrică a sfinților)

„*Şi căutând,* zice, *la fața lui Ştefan, i-au văzut fața lui ca a unui înger* (Fap., 4, 15). Dar această slavă nu este nimic față de cea dinlăuntru, ce străluceşte mai mult decât soarele. Ceea

[95] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Harul Duhului (simbolizat la propriu şi la figurat) în icoane de nimbul din jurul capetelor sfinților este o prezență permanentă a nevoitorului adevărat. Harul se face al lui, dinlăuntru, nu ceva exterior. (n.s. 22, p. 55)

ce Moisi avea pe faţa sa, aceştia o poartă în sufletul lor, ba încă şi mai mult. Slava lui Moisi era supusă mai mult simţurilor, în vreme ce slava sufletului este netrupească. Şi precum trupurile ce strălucesc în foc împrăştie din strălucirea lor şi altor trupuri de aproape, dând şi acelora din strălucirea lor, acelaşi lucru se întâmplă şi cu credincioşii." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 81)

SFINŢENIA (slava sfinţilor)

„Cei care nu puteau să se apropie de Sfântul Meletie, simţeau că iese din acel sfânt cap un fel de slavă duhovnicească, care trecea până la cei mai de departe, şi plecau toţi plini de toată binecuvântare numai uitându-se la chipul lui." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, şi despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire,* II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 283)

„Dumnezeu îi slăveşte pe Sfinţii Săi până la a-i face reflexe mărețe ale perfecţiunii Sale şi ale puterii Sale. Sfinţii vin la noi strălucind de frumuseţea dumnezeiască, tari cu toate puterile lui Dumnezeu (...) Însă Dumnezeu, pentru ca limitele creatului şi ale necreatului să nu poată fi confundate niciodată, le lasă sfinţilor semenele slăbiciunii omeneşti. Pavel va fi *chinuit de un demon*; *Trofin va fi lăsat bolnav la Efes* căci *în vase de lut* se va confirma sfinţenia. Dumnezeu astfel se manifestă în două feluri: prin strălucirea sfinţilor Săi şi prin slăbiciunea lor." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 33)

SFINŢENIA (faptele minunate ale sfinţilor)

„Cei trei au fost aruncaţi în cuptor şi totuşi nu au uitat să servească lui Dumnezeu, ca şi cum ar fi fost aşezaţi într-o cămară; ei nu au fost înspăimântaţi de flăcări şi, aruncaţi în foc, nu suferiră nici un rău, ci se arătau mai grăbiţi a cânta laude lui Dumnezeu; pentru aceea, focul le ţinu loc de ziduri, flacăra de haine, cuptorul, un izvor de apă curată; el îi primise încărcat de lanţuri, dar îi făcu slobozi; el primise corpuri muritoare şi aceste corpuri le cruţă ca şi cum ar fi fost nemuritoare; el nu cunoscu natura lor, el nu făcu decât să respecte pietatea lor. Tiranul a legat picioarele lor, dar picioarele au învins puterea focului. O, ce privelişte minunată! Flacăra arse legăturile lor şi, în fine, ea însăşi fu pusă în lanţuri; căci natura lucrurilor fu schimbată prin pietatea acestor tineri; sau, mai curând, nu natura se schimbă ci, ceea ce este mai minunat încă, fără ca să se schimbe, ea pierdu toată puterea sa, căci focul nu fu stins, dar căldura sa nu avu nici un efect; şi ce este mai de mirare, le cruţă nu numai corpurile dar până şi hainele şi încălţămintele lor; şi, după cum hainele sfântului Pavel vindeca bolnavii şi gonea demonii (Faptele Apostolilor 5, 15) şi, după cum umbra sfântului Petru punea pe goană moartea, tot astfel încălţămintele tinerilor stinseră puterea flăcărilor. Eu nu ştiu ce spun: această minune e mai presus de orice exprimare, căci puterea focului era stinsă, fără a fi stins; când e vorba de corpurile lor, ea este stinsă; ea nu mai este stinsă când trebui să rupă lanţurile lor; aşadar, ea arse legăturile lor şi nu atinse deloc călcâiele lor. Picioarele şi legăturile se ating, focul îşi păstrează puterea sa şi, totuşi, nu îndrăzneşte să treacă peste legături. Tiranul îi legă, flacăra îi dezlegă, pentru ca să vedeţi cruzimea barbarului şi supunerea elementului natural." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 75-76)

„Timpul ne cheamă să istorisim faptele mari ale fericitului acestuia. Gândul nu se tulbură şi nu se cutremură. Nu ştiu ce să spun întâi, ce să spun în al doilea rând, ce să spun în al treilea rând! Atât de mare este mulţimea faptelor vrednice de laudă ce se revărsa de pretutindeni prin faţa ochilor minţii mele! Păţesc la fel ca un om care intră într-o grădină plină cu flori. Vede mulţi trandafiri, multe violete, tot atâţia crini şi alte multe şi felurite flori de primăvară. Este nedumerit! La care să se uite mai întâi, la care în al doilea rând? Fiecare din florile văzute îi

cheamă către ea privirile. Şi eu, intrând în această livadă duhovnicească a faptelor mari ale lui Ignatie şi privind nu flori de primăvară, ci chiar rodul Sfântului Duh, felurit şi deosebit din sufletul lui, mă tulbur şi stau nedumerit! Nu ştiu la care să-mi opresc mai întâi gândul! Fiecare din faptele la care mă uit mă abate la cele învecinate şi-mi atrage ochii sufletului spre privirea frumuseţii ei." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 374)

„Mantia proorocului Ilie a despărţit în două apele râului Iordan (4 Regi 2, 8); încălţămintea celor trei tineri - Anania, Azaria şi Misail — a călcat peste puterea focului din cuptor (Dan., 3, 20-27); lemnul lui Elisei a făcut ca securea de fier să iasă din apele râului (4 Regi 6, 1-7); toiagul lui Moise a despărţit Marea Roşie în două şi a scos apă din stânca lui Horeb (Ieş., 14, 15-22; 17, 5-6); şorţurile lui Pavel alungau duhurile rele (Fapte 19, 12); umbra, lui Petru, căzând peste bolnavi, îi vindeca (5, 15- 16), moaştele sfinţilor mucenici fac minuni nemaivăzute. Ce altceva trebuie să vă mai spun ca să vă arăt puterea virtuţii şi să vă trezesc dorinţa să urcaţi spre sfinţenie?" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 299)

SFINŢENIA (sfinţii au trăit în bună pace cu animalele)

„Hai să-ţi arăt acum alungată şi frica fiarelor. Daniil a fost aruncat oarecând în puţ în Babilon - dar leii nu au cutezat să se atingă de dânsul: că au văzut strălucind în el chipul cel vechi, chipul împărătesc, zăreau semnele pe care le văzuseră la Adam înainte ca el să păcătuiască. Cu aceeaşi supunere au venit atunci la Adam ca să primească nume de la dânsul; şi nu numai atunci, ci şi cu fericitul Pavel s-a făcut aceasta: că şi el, nimerind în ostrovul de barbari, a şezut lângă foc ca să se încălzească, şi ieşind o năpârcă din vreascuri s-a prins cu dinţii de mâna lui. Deci, ce s-a întâmplat după aceasta? Fiara a căzut îndată: că neaflând păcat, nici n-a putut să muşte: ci precum noi, când vrem să urcăm o stâncă netedă, cădem îndată fiindcă nu avem de ce să ne ţinem, fie că este mare dedesubt, fie că e prăpastie, aşa şi fiara aceea, cu toate că era deasupra focului, nu a aflat locul de sprijin al păcatului, nici unde să se ţină cu dinţii, a căzut în foc şi a pierit." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al cincilea, pp. 66-67)

„Dar totdeauna fiarele respectă trupurile sfinţilor, spre ruşinea şi osânda celor dăruiţi cu judecată şi învredniciţi să fie oameni, dar care prin covârşirea cruzimii lor întrec sălbăticiunea fiarelor." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 482)

SFINŢENIA (sfinţii şi păcătoşii)

„Lumina este vrăjmaş de moarte tâlharului, greoi este dreptul celor ce păcătuiesc, chiar numai arătându-se el, după cum zice: *Greu ne este nouă şi a-l vedea* (Înţ. Sol., 2, 15) - fiindcă nu pot suferi razele lui, după cum cei bolnavi de ochi nu pot suferi pe ale soarelui. Multora dintre cei răi le este greu nu numai văzându-l, ci chiar şi auzindu-l." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 250)

„Celor drepţi le fac plăcere multă şi cele de dincolo, şi cele de aici, pe când cei răi şi lacomi sunt pedepsiţi şi aici, şi dincolo. Sunt pedepsiţi şi aici, prin pedeapsa ce-i aşteaptă dincolo, prin bănuiala rea a oamenilor, prin însuşi păcatul care le chinuie sufletul; iar după plecarea de aici, îndură pedepse de nesuferit. Drepţii la rândul lor, chiar de îndură aici nenumărate suferinţe, se hrănesc totuşi cu bune nădejdi, având o bucurie curată, trainică şi neschimbătoare; iar după plecarea de aici, vor primi bunătăţile cele fără de număr." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 48)

SFINȚENIA (unii dintre sfinții Lui au dus o viață dezordonată și păcătoasă înainte de a-L cunoaște)

„Nu se cuvine să fie învinuit unul care a fost mai întâi rău şi apoi a ajuns bun, ci cel care a fost mai întâi vrednic şi apoi a ajuns rău. Lucrurile se judecă după sfârşitul lor. De ar suferi căpitanii de corăbii mii şi mii de naufragii, nu-i vorbim de rău dacă, atunci când se întorc în port, aduc corabia plină cu încărcătură, pentru că sfârşitul călătoriei acoperă cele trecute. Tot aşa şi cu atleții: de-ar fi fost înfrânți mai înainte de mii şi mii de ori, nu-i lipsim de laudele biruinței, din pricina înfrângerilor de mai înainte, dacă înving în luptă când se dă cununa. Să facem aşa şi cu Pavel. Şi el a suferit mii şi mii de naufragii, dar când a fost să aducă corabia în port, a dus-o plină de încărcătură. După cum lui Iuda nu i-a folosit la nimic faptul că a fost mai înainte ucenic, dacă a ajuns apoi vânzător, tot aşa şi Pavel, întru nimic n-a fost vătămat că a fost mai înainte prigonitor, dacă mai târziu a ajuns evanghelist. Acestea sunt laude pentru Pavel! Şi aceasta nu pentru că a voit să dărâme Biserica, ci pentru că el însuşi a ridicat-o iarăşi. Nu pentru că a prigonit cuvântul, ci pentru că el însuşi l-a răspândit." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 15)

SFINȚENIA (despre cel ce se socotește drept înaintea lui Dumnezeu)

„Cel care se socoteşte drept înaintea lui Dumnezeu este un spurcat, chiar dacă-i mai sfânt decât toți oamenii." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 236)

SFINȚENIA (cuvintele și învățăturile sfinților)

„Sfântul Ioan (Botezătorul – n.n.) nu ne-a spus nimic nici nu ne-a învățat nimic din ceea ce este omenesc, dimpotrivă tot ce porneşte de la acest suflet sublim, tot ce a venit de la el la noi arată o învățătură divină şi cu totul cerească. Glasul lui nu va striga, el nu va face să ne astupăm urechile. Vom auzi o învățătură simplă, fără faimă, fără mască, fără podoabe deşarte, tot lucrul foarte îndepărtat de iubirea de înțelepciune; nu vom găsi aici decât o forță de neînvins şi divină, o mulțime de adevăruri fără sfârşit, o comoară fără asemănare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 3, pp. 12-13)

„Într-adevăr, tolbe cu săgeți sunt gurile sfinților. Dau lovituri dese şi unele după altele în capul diavolului." (*Omilie de laudă la Sfinții Mucenici Iuventin și Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul,* II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți,* p. 359)

SFINȚENIA (amintirea sfinților este vie în creștini)

„Atât de mare e strălucirea lui, încât amintirea sa e vie între noi în fiecare zi, cu toate că trupul lui e înmormântat în Tracia. Trupul lui e în acea țară barbară, dar dragostea sa e printre noi, deşi ne desparte atâta cale; şi după atâta vreme, dragostea lui creşte zi de zi." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari,* II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 387)

„Fiecare din voi cei de față este mormânt sfântului, mormânt însuflețit şi duhovnicesc. Dacă aş deschide conştiința fiecăruia din cei de față, aş găsi pe sfânt locuind în sufletul vostru. Ați văzut că duşmanii n-au câştigat nimic că l-au surghiunit? Ați văzut că nu i-au stins slava, ci, dimpotrivă, i-au înălțat-o şi mai mult, au făcut-o mai strălucitoare? În loc de unul au făcut atâtea morminte, morminte însuflețite, morminte ce slobozesc glas, morminte care îndeamnă la aceeaşi râvnă." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul*

Antiohiei celei Mari, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 387-388)

SFINȚENIA (ajutorul sfinților la mântuirea noastră)

„Mare este puterea virtuții sfinților! Viața lor este pildă pentru cei leneși, cuvintele lor sînt îndreptare pentru cei mici la suflet, rugăciunile lor schimbă hotărârile lui Dumnezeu, ba chiar și hainele și obiectele lor personale sunt izvor de sfințire pentru cei care le ating." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 299)

SFINȚENIA (rugăciunile sfinților pentru mântuirea noastră)

„Când facem tot ce trebuie să facem, ne ajută nespus de mult și rugăciunea drepților. Dar dacă ne trândăvim și ne punem toată nădejdea mântuirii noastre numai în ei, nimic nu folosim. Nu pentru că drepții sunt neputincioși, ci pentru că noi ne pierdem singuri din pricina trândăviei noastre." (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 120)

„Așa sunt sfinții! Nu pun slava, cinstea sau altceva înaintea mântuirii aproapelui! Iată-i, stau în cuptor și se roagă pentru tot poporul! Noi însă nu ne gândim la frații noștri nici când ne merge bine. (...) În orice împrejurare se sacrificau pe ei înșiși, când voiau să înduplece pe Dumnezeu; iar când vedeau că rugăciunile lor sunt neîndestulătoare, luau în ajutorul lor părinții, spunând despre ei că nu pot aduce lui Dumnezeu decât duh umilit". (*Omilii la Matei,* omilia IV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 63)

„Ascultă ce spune Dumnezeu lui Ieremia: Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta! (Ier., 11, 14). Și pentru ce te minunezi că nu te ascult, pare a-i spune Dumnezeu. Chiar dacă însuși Moise ar fi alături de tine, chiar dacă ar fi Samuel, nu voi primi rugăciunea lor pentru poporul acesta! De s-ar ruga chiar Iezechiel pentru ei, și el va auzi: Chiar dacă ar sta înaintea Mea Noe, Iov și Daniel, fiii voștri și fiicele voastre nu se vor mântui! (Iez., 14, 14-16). Chiar de-ar fi patriarhul Avraam și s-ar ruga pentru cei bolnavi de boli grele, dacă aceștia nu se întorc la Dumnezeu, Dumnezeu își va întoarce fața de la el și îl va părăsi, ca să nu audă glasul rugăciunii lui. Chiar de-ar fi Samuel, și-ar face același lucru, Dumnezeu îi va spune și lui: Nu plânge pentru Saul (I Regi 16, 1). De s-ar ruga cineva pentru sora lui, fără să aibă îndreptățire, va auzi din nou ca și Moise: Dacă tatăl ei ar fi scuipat-o în obraz (Num., 12, 14). Să nu stăm, dar, cu gura căscată așteptând ajutor de la alții. Au într-adevăr foarte mare putere rugăciunile sfinților, dar atunci când și noi ne căim și ne îndreptăm. Moise a scăpat de mânia dumnezeiască pe fratele său Aaron și pe cele șase sute de mii de iudei, dar n-a putut s-o scape pe sora lui. Și totuși păcatul ei nu era la fel cu al celorlalți. Maria insultase pe Moise; poporul îndrăznise să nu mai creadă în Dumnezeu". (*Omilii la Matei*, omilia V, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 72)

„Deci, dacă ne trândăvim nu ne vom putea mântui nici cu rugăciunile altora; dar dacă suntem treji vom reuși noi înșine, mai mult decât cu rugăciunile altora. Că și Dumnezeu mai degrabă vrea să ne dea nouă harul decât altora care se roagă pentru noi, ca să avem și îndrăznire și să ne facem și mai buni, silindu-ne să potolim mânia lui Dumnezeu. Așa a miluit pe cananeanca (Matei 15, 21-28), așa a mântuit pe femeia cea păcătoasă (Luca 7, 37-50), așa și pe tâlhar (Luca 23, 43). Nici unul n-a avut mijlocitor și apărător.

Nu vă spun asta ca să nu ne mai rugăm sfinților, ci ca să nu ne trândăvim, și nici cuprinși de lenevie și de somn să rugăm pe alții să facă ce trebuia să facem noi". (*Omilii la Matei,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 23, p. 73)

„Toți dar, îndeobște, dregători și supuși, femei și bărbați, bătrâni și tineri, robi și liberi, cu toții să-l rugăm pe Fericitul Meletie, luându-l părtaș acestei rugăciuni, căci mai mare e acum

rugăciunea lui către Dumnezeu şi mai fierbinte iubirea de voi, ca să crească în noi dragostea aceasta şi ca să ne învrednicim noi toţi ca, după cum suntem aici alături de racla aceasta, tot astfel şi dincolo să putem fi alături de veşnicul lui sălaş şi să avem parte de bunătăţile cele gătite." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, şi despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 285)

„Rugăciunile oamenilor sfinţi aduc asupra noastră mult ajutor dacă punem şi noi umărul. Dacă nu facem astfel, ajutorul acelora nu ne este de folos. Spre exemplu, la ce le-a folosit iudeilor rugăciunea lui Ieremia? De trei ori s-a rugat proorocul Ieremia lui Dumnezeu şi de trei ori a auzit cuvintele: *Nu te ruga pentru acest popor şi nu înălţa, rugăciune şi cerere pentru dânşii, nici nu mijloci înaintea Mea, că nu te voi asculta* (Ier., 7, 16). La ce i-a folosit lui Saul rugăciunea lui Samuel, care s-a rugat şi a jelit pentru el până în ultima zi, şi la ce le-a folosit israeliţilor? *Nu-mi voi îngădui să fac înaintea Domnului păcatul de a înceta să mă rog pentru voi* (1 Regi 12, 23), le-a zis el acestora. Şi totuşi, au pierit cu toţii. De ce? Ne spune motivul Dumnezeu, prin gura proorocului Ieremia: *Chiar Moise şi Samuel de ar sta înaintea Mea, sufletul Meu tot nu s-ar îndupleca spre poporul acesta* (Ier., 15, 1).

Aşadar, rugăciunile nu aduc nici un folos? Ba da. Ne aduc un foarte mare folos, dar numai dacă punem şi noi umărul." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 198-199)

„Rugăciunile oamenilor sfinţi pentru noi, ca şi ale noastre, sunt ascultate de Dumnezeu atunci când noi suntem drepţi, plini de virtuţi, milostivi şi iubitori faţă de semenii noştri. Însă, atunci când, dimpotrivă, săvârşim păcate cu mâinile, cu picioarele, cu limba, cu gândul şi cu inima, cum am putea îndrăzni să ne adresăm Domnului, cerându-I ajutor şi binefaceri? Cum am putea atunci îndrăzni să ne rugăm sfinţilor?" (Din vol. *Problemele vieţii*, pp.199-200)

„Rugăciunile sfinţilor au o foarte mare putere atunci când ne pocăim şi ne facem mai buni." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 356)

SFINŢENIA (sfinţii se bucură de izbânzile celor de pe pământ)

„Dacă aici pe pământ cei sfinţi îşi dau şi sufletele pentru cei păcătoşi, cu mult mai mult dincolo, pe lumea cealaltă, se veselesc când îi văd pe alţii bucurându-se de aceleaşi bunătăţi; socotesc bucuria acelora propria lor bucurie". (*Omilii la Matei,* omilia LXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 740)

SFINŢENIA (viaţa şi petrecerea sfinţilor)

„Dumnezeiasca Scriptură ne arată şi oameni drepţi, care au greşit de multe ori, şi oameni păcătoşi, care s-au întors la credinţă, pentru ca să primim şi de la unii şi de la alţii îndestulătoare întărire; pentru ca nici cel care stă să nu se încreadă, văzând că şi unii drepţi au căzut, dar nici cel cu păcate să nu-şi piardă nădejdea, văzând că mulţi păcătoşi s-au ridicat şi au putut ajunge chiar pe cele mai înalte culmi". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 362)

„...viaţa drepţilor este lecţie de filozofie". (*Omilii la Facere,* omilia LIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 207)

„Că dreptul, şi care nu are nimic cu dânsul, şi aici va trăi în cele ale tuturor celorlalţi ca în ale sale, şi când va pleca către cer va vedea veşnicele sale lăcaşuri; şi chiar aici nu va pătimi ceva neplăcut, şi nici l-ar putea face cineva străin pe dânsul, care întregul pământ îl are drept cetate, şi câştigându-şi patria lui, va da pe faţă adevărata lui bogăţie." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVI, pp. 158-159)

„Au trăit în sărăcie, dar erau bogaţi în dreapta credinţă. Erau urâţi de oameni, dar iubiţi de Dumnezeu!" (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 298)

„Ce grăieşti omule? Dar de au fost Petru şi Ilie, oare n-au avut şi ei aceeaşi fire ce-o avem şi noi? Sau nu s-au născut ei în această viaţă ca şi noi? Nu s-au hrănit şi ei cu acest fel de hrană? N-au vieţuit cu lucrurile lumii ca şi noi? (...) unii au fost vameşi şi prigonitori ai Bisericii lui Hristos, iar dacă s-au pocăit, mult dar au dobândit de la Dumnezeu. Că unii din aceşti apostoli au sculat morţi, ochii orbilor au deschis, stricaţii i-au curăţit, şchiopii i-au îndreptat, dracii din oameni i-au alungat şi tămăduiri multe făceau bolnavilor. Iar de vei încerca viaţă şi petrecere şi acum se află la cei ce vor şi părăsire de răutăţi şi ascultare." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 69)

SFINŢENIA (cunoaşterea amănunţită a vieţilor sfinţilor – folosul)

„Când cineva vieţuieşte duhovniceşte, când şi mişcările, şi comportarea, şi cuvintele, şi faptele sunt ale unui astfel de om, şi prin aceasta foloseşte tuturor şi nu împiedică pe nimeni, desigur că viaţa acestuia ne interesează." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, Prolog, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 196)

„Să invidiaţi virtutea oamenilor sfinţi, nerăutatea, îndelunga-răbdare şi înţelepciunea lor. Vieţile sfinţilor ne învaţă cum să ne purtăm şi ne insuflă râvnă duhovnicească. Aceşti oameni nu au strălucit atât prin minunile lor, cât prin viaţa pe care au dus-o. Viaţa lor se arată luminoasă dinaintea tuturor, atrăgând harul Duhului Sfânt. Dacă nu suntem atenţi, de multe ori minunile ne fac rău." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 355)

„Cei ce cercetează adeseori faptele bune ale sfinţilor vor câştiga mare râvnă spre urmarea acelora. Şi prin toate acestea cuprinzând întreg trupul Bisericii, vom putea şi noi, împreună cu adunarea aceasta desăvârşită, să intrăm în împărăţia cerurilor." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 105)

„Şi de e cineva cuminte, dacă se gândeşte la el, (Iosif – n.n.) devine încă şi mai cuminte; dacă e neînfrânat, prin povestire se întoarce degrabă la cuminţenie şi istorisirea îl face mai bun." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XXII, 15, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 327)

SFINŢENIA (urmarea vieţuirii sfinţilor)

„Că nu ne pune înainte de Sfântului Duh vieţile sfinţilor în zadar şi fără rost, ci ca să râvnim virtutea lor şi să imităm faptele lor mari". (*Omilii la Facere*, omilia XLIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 167)

„Văzând iubirea de Dumnezeu a dreptului să-i râvnim virtutea. Nu fără rost de harul Sfântului Duh ne-a lăsat în scris aceste istorii, ci ca să ne îndemne spre urmarea şi râvna oamenilor virtuoşi. Când auzim de răbdarea unuia, de curăţenia trupească şi sufletească a celuilalt, de graba cu care un altul găzduia străinii, de virtutea mare a fiecăruia din ei şi că toţi au strălucit şi au ajuns vestiţi, ei bine atunci ne cuprinde dorul de a fi ca ei". (*Omilii la Facere*, omilia LVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 230)

„Viaţa bărbaţilor virtuoşi, istoria vieţii lor fericite, citirea Sfintelor Scripturi, legile date de Dumnezeu. Dacă ai vrea să te uiţi numai o dată la chipurile sfinţilor acelora, vei vedea şi urâţenia sufletului tău; şi odată ce ţi-ai văzut-o nu mai ai nevoie de altceva ca să scapi de

urâţenia lui. La asta ne şi foloseşte oglinda: ne ajută să ne schimbăm cu uşurinţă înfăţişarea". (*Omilii la Matei,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 59)

„Astfel şi Pavel a devenit mare, deşi era de aceeaşi natură cu noi. Credinţa lui l-a făcut cu totul altul de cum era; şi atât de mare-i era credinţa în Stăpânul nostru, încât până şi hainele lui aveau o mare putere în alungarea demonilor şi vindecarea bolilor. Şi de ce îndreptare am putea fi noi vrednici, dacă pe atunci numai umbrele şi hainele apostolilor alungau moartea, iar astăzi, cu toate rugăciunile ce le facem, nu putem înfrâna nici măcar patimile ce ne stăpânesc? Deci care poate fi cauza? Nimic altceva decât marea deosebire în judecată, sau mai bine zis în predispoziţia sufletească a unora şi a altora. De altfel, cele ale naturii sunt egale şi comune. Căci şi Pavel s-a născut şi a crescut ca şi noi, a locuit pe pământ şi a respirat acelaşi aer ca şi noi; însă în celelalte a fost cu mult mai mare şi superior nouă, anume în zelul, credinţa şi dragostea lui.

Deci să-l imităm pe el." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia VIII, p. 143)

„Pavel a fost om ca şi noi, împărtăşindu-se de aceeaşi fire ca şi noi, şi toate celelalte le-a avut deopotrivă cu noi. Dar fiindcă a arătat o atât de mare dragoste pentru Hristos, a covârşit şi cerurile, şi a stat împreună cu îngerii. Aşa că, dacă am voi şi noi să ne ridicăm cât de puţin şi să aprindem acel foc în noi, vom putea călca pe urma acelui sfânt. Dacă aceasta ar fi peste putinţele noastre, atunci n-ar fi mai strigat el, zicând: *Fiţi următori ai mei, precum şi eu sunt al lui Hristos* (I Corinteni 11, 1). Deci nu numai să-l admirăm şi să ne minunăm de dânsul, ci să-l şi imităm cu râvnă vie, ca astfel să ne învrednicim a-l vedea acolo, când ne vom muta de aici, şi să ne împărtăşim şi noi de cinstea lui cea mare." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXXII, p. 559)

„Se află în Scripturi mii de modele de viaţă virtuoasă. Ia pe care vei voi, şi după Învăţător intră în vorbă şi cu ucenicii Lui. De exemplu: unul a strălucit prin sărăcie, un altul prin bogăţie, precum Ilie prin sărăcie, iar Avraam prin bogăţie; ia deci ca exemplu una din aceste vieţi, care ţi se va părea mai uşoară şi mai la îndemână. Unul a strălucit prin căsătorie, un altul prin feciorie – Avraam a strălucit prin căsătorie, Ilie prin feciorie; ia ca exemplu pe care vrei şi mergi pe calea unuia sau a altuia, căci ambele căi duc la ceruri. Unul a strălucit prin post, altul prin lipsa postului – Ioan, de exemplu, a strălucit prin post, iar Iov prin lipsa lui. În afară de aceasta Iov mai avea şi femeie, fii şi fiice, case de care se îngrijea. Însă este cu putinţă a se lucra virtutea chiar fiind cineva în scaunul împărătesc, deşi palatul împărătesc e împovărat cu mai multe afaceri decât orice casă particulară. David a strălucit pe tron, dar porfira împărătească şi diadema întru nimic nu l-au moleşit. Lui Moise i s-a încredinţat însă grija întregii comunităţi, ceea ce e cu mult mai greu. Aici puterea era cu mult mai mare, de unde rezultă că şi greutatea era mai mare.

Ai văzut cum unii au progresat în fapte bune fiind bogaţi iar alţii fiind săraci? Ai văzut pe unii progresând fiind căsătoriţi, iar pe alţii păstrându-şi fecioria?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, pp. 231-232)

„Gândeşte-te ce fel de primejdii, câte necazuri într-una a suferit el (Apostolul Pavel – n.n.), câte primejdii de moarte a înfruntat el, şi pe care le numeşte uşoare. Imită, deci, pe acest suflet tare ca diamantul, care era îmbrăcat cu acest trup, ca şi cum n-ar fi fost în trup." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVIII, p. 331)

„Pentru că dragostea este început şi sfârşit în toate bunătăţile, sa urmăm pe Pavel şi în aceasta. Căci prin dragoste a ajuns Pavel ceea ce a ajuns. Să nu-mi vorbeşti de morţii pe care i-a înviat, nici de leproşii pe care i-a curăţit. Dumnezeu nu-ţi cere astfel de fapte. Dobândeşte dragostea lui Pavel, şi vei avea o cunună desăvârşită." (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel,* în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 244)

„Să ne sârguim să mergem pe urmele lui, să ne silim să ajungem şi noi ca el, şi să nu socotim că asta e cu neputinţă. Ceea ce spuneam adeseori nu voi înceta să o spun: acelaşi trup a avut şi Pavel şi noi: aceeaşi hrană a mâncat şi el şi noi; acelaşi suflet a avut şi el şi noi. Dar voinţa i-a fost mare şi râvna strălucitoare. Acestea l-au făcut pe Pavel atât de mare.

Nimeni dar să nu-şi piardă curajul, nimeni să nu deznădăjduiască! De-ţi înalţi sufletul către Dumnezeu, nimic nu te împiedică să primeşti acelaşi har. Dumnezeu nu caută la faţa omului. El l-a plăsmuit pe Pavel şi tot El te-a adus şi pe tine. După cum e Stăpânul lui, tot aşa e şi Stăpânul tău. După cum l-a încununat pe el, tot aşa vrea să te încununeze şi pe tine. Să ne făgăduim, deci, pe noi înşine lui Dumnezeu şi să ne curăţim, ca, primind cu îmbelşugare harul, să avem parte de aceleaşi bunătăţi." (*Cuvântul al IV-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 255-256)

„Iar dacă mă întrebi cum e cu putinţă să ajungem următori unor astfel de oameni, ascultă ce-ţi spune Pavel: *Fiţi următori mie,* spune el, *precum şi eu sunt lui Hristos* (I Cor., 11, 1).

Te întreb şi eu acum: *Acela a putut fi următor lui Hristos, iar tu nu poţi fi următor nici măcar unui om? Acela a râvnit pe Stăpânul, iar tu nici pe robul Stăpânului? Ce apărare mai poţi avea?*" (*Cuvântul al VII-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 275)

„A dispreţuit acela foamea, să dispreţuim şi noi desfătarea, să stârpim tirania pântecelui, pentru ca, atunci când ar veni o vreme care să ceară de la noi o vitejie atât de mare, să ne arătăm şi noi strălucitori în lupte, deprinşi fiind mai dinainte cu luptele mai mici. Acela a avut îndrăznire înaintea voievozilor şi a împăraţilor; să facem şi noi asta acum: să mărturisim cu îndrăznire credinţa noastră când stăm în adunările păgânilor bogaţi şi cu vază şi să le facem de râs rătăcirea lor. Când încearcă să laude credinţa lor cea păgânească şi s-o doboare pe a noastră, să nu tăcem, nici să ne purtăm cu blândeţe, ci, dând pe faţă urâţenia credinţei lor, să lăudăm cu multă înţelepciune şi cu multă îndrăznire toate învăţăturile creştinilor. După cum împăratul poartă coroana pe cap, tot astfel să purtăm şi noi mărturisirea credinţei. Nu-l împodobeşte pe împărat coroana cât ne împodobesc pe noi credinţa şi mărturisirea credinţei. Să facem asta nu numai cu cuvântul, ci şi cu fapta; să arătăm, prin toate, viaţa vrednică de mărturisirea credinţei, pentru ca să nu facem de ruşine învăţăturile prin răutatea faptelor, ci, slăvind prin toate pe Stăpânul nostru, să ne bucurăm şi de cinstea cea de aici, şi de cea de dincolo." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 292)

„Mulţumind lui Dumnezeu, să imităm virtuţile acestor sfinţi, ca să luăm şi noi parte cu ei la cununi." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi, Părintele nostru Eustaţie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 395)

„Să imităm aici pe pământ virtutea acestor sfinţi, iar dincolo să putem fi părtaşi cu ei la cununi. Să arătăm tot atâta răbdare în lupta cu patimile cele cu păcat: mânia, pofta de averi, de trupuri, de slavă deşartă şi de toate celelalte asemănătoare; câtă filosofie au arătat aceşti mucenici în primejdii! Dacă vom birui şi noi flacăra acestor patimi cum au biruit ei flacăra focului, vom putea sta alături de ei şi vom avea aceeaşi îndrăznire, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim." (*Omilia I la Sfinţii Macabei şi la maica lor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 418)

„...ca să nu spună trândavii, când îi îndemnăm să imite pe apostoli şi când le spunem: Imită pe Petru, calcă pe urmele lui Pavel, fii ca Ioan, urmează lui Iacov!, deci ca să nu spună: Nu putem, nu suntem în stare! Aceia au înviat morţi, au curăţit leproşi! şi să ne închidă gura cu această apărare neruşinată a lor, să le spunem: Taci, închide gura! Nu i-au dus pe aceia în Împărăţia cerurilor minunile, ci faptele!. Imită deci vieţuirea apostolilor, şi nu vei avea mai

puțin decât apostolii! Nu minunile i-au făcut pe ei apostoli, ci viața lor curată! Şi că viața curată e semnul după care cunoaştem icoana de apostol, că ea e trăsătura ucenicilor, ascultă pe Hristos că ne arată semnul după care putem să-i cunoaştem! Zugrăvind icoana ucenicilor Săi şi arătând care-i semnul de recunoaştere a unui apostol, a grăit aşa: Întru aceasta vor cunoaşte toți că sunteți ucenicii Mei (Ioan 13, 35).

- *Întru aceasta,* întru ce? Întru facerea de minuni? Întru învierea morților?
- Nu, răspunde Hristos.
- Dar întru ce?
- *Întru aceasta vor cunoaşte toți că sunteți ucenicii Mei, dacă vă iubiți unii pe alții* (Ioan 13, 35), iar prin dragoste nu se înțeleg minunile, ci faptele. Că *dragostea este plinirea legii* (Romani 13, 10). Ai văzut chipul? Ai văzut pilda? Nu căuta mai mult! Stăpânul a hotărât că dragostea îi caracterizează pe ucenici. Deci dacă ai dragoste, ai ajuns apostol, primul dintre apostoli.

Vrei să afli asta şi din altă parte? Adresându-Se Hristos lui Petru, îi spune: *Petre, Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia?* (Ioan 21, 15). Nimic nu are atâta putere să ne ducă în Împărăția cerurilor ca dragostea de Hristos, dacă-L iubim aşa cum trebuie. Şi a spus şi cum putem cunoaşte pe cel care iubeşte pe Hristos cu adevărat.

- Cum? Şi prin ce fapte putem să-L iubim pe Hristos mai mult decât apostolii? Oare înviind morții sau făcând alte minuni?
- Deloc!
- Atunci, prin ce fapte?
- Să ascultăm, că ne-o spune Însuşi Hristos cel iubit! *Dacă Mă iubeşti mai mult decât aceştia,* spune El, *păstoreşte oile Mele!* (Ioan 21, 16).

Iată că şi aici este lăudată fapta. Grija de cei din jur, mila, ajutorul, căutarea folosului altuia şi toate celelalte însuşiri pe care trebuie să le aibă un păstor, toate acestea sunt fapte, nu minuni, nici semne.

- Dar apostolii, mi se poate răspunde, au ajuns apostoli din pricina minunilor.
- Nu din pricina minunilor, ci din pricina viețuirii lor. Prin ea mai cu seamă au strălucit: *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă* nu minunile, ci *faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri* (Matei 5, 16). Vezi că peste tot sunt puse în lumină faptele? Vezi că peste tot este admirată viața virtuoasă?" (*Omilie la titlul Faptelor Apostolilor, (La începutul Faptelor apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, pp. 321-322)

„Căci urmându-l pe Pavel, prin el îl vom urma întru totul pe Hristos, că şi el a scris acestea nu urmând sieşi, ci Aceluia." (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale*, p. 24)

SFINȚENIA (dobândirea sfințeniei)

„Sfințenia nu se capătă numai după osteneli şi nici că vine numai de la fapte, ci prin iubirea Lui. Dar nici din iubirea Lui numai, şi nici numai din virtuțile noastre, pentru că dacă ar purcede numai din iubire, ar trebui ca toți să se mântuiască, şi dacă ar rezulta numai de la virtuțile noastre, apoi prezența Lui, ca şi toate cele iconomisite pentru noi, ar fi fost de prisos. Aşadar nici din iubire numai şi nici din propria noastră virtute numai, ci din amândouă acestea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, pp. 8-9)

„Pe fericiții apostoli nu-i admirăm din pricina minunilor săvârşite de ei (căci minunile erau săvârşite în totul prin puterea lui Dumnezeu), ci pentru că au trăit ca îngerii; iar viețuirea

lor se datora, pe lângă ajutorul dumnezeiesc, râvnei lor." (*Despre căință (I)*, 9, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 81)

„Dacă sădim dragostea în inimile noastre vom deveni sfinți. Da, fiindcă toți sfinții prin iubire s-au făcut plăcuți lui Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 139)

„Dacă ești om, dovedește acest lucru prin purtarea ta. Ai fost creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Dacă El este Sfânt, și tu trebuie să fii. De altfel, așa ne-a poruncit Domnul să fim, încă de pe vremea Vechiului Testament: *Sfințiți-vă și veți fi sfinți, că Eu, Domnul Dumnezeul vostru, sfânt sunt* (Lev., 11, 44). Și cum vei ajunge la sfințenie? Ținând toate poruncile lui Dumnezeu, fără să disprețuiești nici una dintre ele." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 293)

„Unii pot spune: *Sfințenia și virtutea sunt bune și vrednice de laudă, dar nu le putem dobândi pentru că rudele și prietenii noștri ne stau împotrivă, își bat joc de noi și ne împing spre păcat.* Cu cei care ne împiedică să ducem o viață creștinească și ne îndeamnă la rele, trebuie să întrerupem orice legătură. Bineînțeles că dacă avem șanse să îi îndreptăm fără să suferim noi înșine vreo pierdere sufletească, atunci trebuie să facem tot ce putem pentru ei. Dar dacă ei nu se îndreaptă, iar noi suntem în primejdie din cauza purtării lor, atunci este nevoie să fugim cât mai departe de ei." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 299)

„Pentru a cuceri și menține sfințenia ne sunt necesare trei lucruri. Primul este de a practica eroic virtutea contrară viciului, în care dincolo în viața noastră veche noi am fost căzuți mult timp și în mod grav. Dacă ne-am câștigat în mod rău soarta noastră, virtutea noastră specială trebuie să fie o generozitate inepuizabilă. Dacă curăția noastră a fost alterată adesea și în mod grav, să ne abținem chiar de la ceea ce ne-ar fi permis. Dacă noi suntem răzbunători față de dușmanii noștri și când suntem stăpâniți de mânie și de urile criminale, să știm de acum să iubim pe cei care ne urăsc și să binecuvântăm pe cei care ne blestemă.

A doua condiție a sfințeniei este rugăciunea smerită și răbdătoare. Să știm să așteptăm, să știm să ne resemnăm. Să nu avem mândria impertinentă de a crede că Dumnezeu trebuie să ne acorde totdeauna și la moment obiectul rugăciunii noastre.

A treia condiție a sfințeniei, cea mai indispensabilă dintre toate: a ști să suferi. Toți sfinții au suferit, toți în legea veche ca și în cea nouă au trecut prin focul încercării. Pavel cere să fie eliberat de încercarea lui; el n-o obține. Cum se va arăta Iov? Cum cucerește Iosif culmile sfințeniei? Cum ajung toți ceilalți sfinți la desăvârșire și la desăvârșirea veșnicei slave? Prin încercarea suferită fără șovăire." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 345)

SLAVA (de la oameni – neprimirea ei)

„Poate că te vorbesc de bine? Dacă ești așa precum spun dânșii, tu să nu te moleșești de slava ce ți-o dau, iar de cumva nu ești așa, apoi atunci mai mult disprețuiește laudele și socotește-le ca o bătaie de joc." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XII, p. 123)

SLAVA DEȘARTĂ (definiția)

„De aceea se și numește slava asta slavă deșartă, pentru că este goală, nesigură și trecătoare; este numai o înșelare a ochilor și dispare înainte de a apărea". (*Omilii la Facere*, omilia XXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 270)

„Slava deșartă este un tiran crud și periculos; ea poate orbi ochii chiar ai înțelepților, dacă nu sunt atenți și priveghetori." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia VIII, 1, p. 41)

„Iubirea de slavă este un păcat foarte rău; da, zic eu, foarte urât, şi rădăcina tuturor relelor. Este un spin care greu se scoate, o fiară care nu poate fi îmblânzită, o hidră cu o sută de capete înarmate împotriva celor ce o hrănesc." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXX, 1, p. 139)

„... slava cea deşartă, această fiară sălbatică, acest drac împielițat, această molimă a lumii, această viperă otrăvicioasă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 379)

„Ce este, aşadar, slava? Este, va spune cineva, faptul de a fi admirat de toți. Şi cum te vor admira, pe drept sau pe nedrept? Pe nedrept? Atunci nu e vorba de admirație, ci de linguşire şi batjocoră. Pe drept? Dar aste e cu neputință, pentru că oamenii judecă părtinitor. Sunt influiențați de patimile lor şi-i admiră pe cei care slujesc dorințelor lor. Şi dacă vă îndoiți, priviți-i pe cei care-şi cheltuie banii şi le umplu pe femeile desfrânate, pe lăutari şi pe dansatori." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 37)

„Cu dreptate această patimă, despre care am vorbit şi pe care o au oamenii nesăbuiți, se numeşte *slavă deşartă*, care înseamnă *slavă goală*, adică *fără conținut*, pentru că nu are nimic folositor în ea. Este ca o mască, ce are trăsături nemaipomenit de frumoase, dar care nefiind adevărată şi neavând nimic pe dinăuntru, nu poate face pe nimeni niciodată să se îndrăgostească de ea." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 206)

SLAVA DEŞARTĂ (- mama tuturor relelor)

„Vă rog de a ne depărta de mama tuturor relelor, care este slava deşartă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 323)

SLAVA DEŞARTĂ (naşterea ei)

„Când diavolul ne vede că nu facem cu uşurință păcatul, ci că fugim de desfrânare şi îmbrățişăm castitatea, şi iarăşi când ne vede că întoarcem spatele lăcomiei, că urâm nedreptatea, că ne batem joc de desfătări, că postim şi ne rugăm, că facem milostenii cu inimă largă, atunci unelteşte o altă viclenie, prin care să ne poată vătăma bogăția noastră şi să facă fără folos toate faptele noastre bune. Diavolul îi face să se laude cu faptele lor bune pe cei care au biruit cu multă putere toate vicleniile lui; îi face să umble după slava de la oameni, ca să piardă slava cea adevărată". (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 395)

SLAVA DEŞARTĂ (este zadarnică şi deşartă)

„Slava pământească şi faima lumească sunt trecătoare. Nu se deosebeşte cu nimic de piesele de teatru, care se termină în câteva ore, şi de florile de primăvară, care se ofilesc în câteva zile. Adevărat, ce este mai zadarnic şi deşert decât cinstirea lumească? Care este rolul ei? Care este folosul ei? La ce rezultat trebuincios ajunge? Şi măcar de-ar fi fost doar acest rău! Căci nu numai că nu aduce nici un câştig, dar provoacă şi mare vătămare." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 35)

SLAVA DEŞARTĂ (manifestarea ei)

„Că precum o slugă nerecunoscătoare se mută tot timpul de la unul la altul, cam aşa e şi slava: că cel ce înainte vreme era slăvit şi vestit, dintr-o dată devine un oarecare neştiut de nimeni, precum şi dimpotrivă. Şi precum roata, care se învârte mereu, nu poate fi văzută sprijinindu-se pe aceeaşi parte, ci din pricina repeziciunii rostogolirii se întoarce mereu cu

susul în jos şi înapoi: aşa e şi cu mersul treburilor noastre, ce se întoarce fără contenire, schimbând susul cu josul; aşa şi cu bogăţia, cu stăpânirea şi toate celelalte." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 131-132)

„Pe un om care umblă după slava lumii îl încântă uşor plăcerea slavei, dar tot atât de uşor îi şi pleacă la pământ capul. Totdeauna e în mijlocul furtunii; niciodată pe vreme bună! Înainte de a ieşi în public ca să-şi ţină discursul, tremură şi se zbate; după ce se întoarce acasă sau moare de tristeţe sau se bucură peste măsură; iar bucuria aceasta e mai cumplită decât tristeţea. Că bucuria este un rău tot atât de mare ca şi tristeţea se vede din urmările pe care le are bucuria asupra sufletului: îl face uşuratic, mândru, dispreţuitor". (*Omilii la Matei,* omilia XL, V, în col. PSB, vol. 23, p. 490)

„Cumplită este patima aceasta şi are multe capete. Din pricina slavei deşarte unii oameni iubesc cu înfocare slujbele înalte, alţii banii şi averile, alţii puterea. Şi, tot mergând aşa înainte, slava deşartă îi face pe unii ca, tot de dragul ei, să dea milostenii, să postească, să se roage, să predice. Multe sunt capetele acestei fiare. Nu e deloc de mirare ca oamenii să umble după slava deşartă când sunt bogaţi, când sunt puternici; dar să postească, să se roage de dragul slavei deşarte, asta e ciudat, asta merită multe lacrimi". (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 815)

„Pe cine să-i învăţ mai întâi? Pe cei care caută să fie lăudaţi şi slăviţi de lume pentru bogăţia lor sau pentru hainele lor frumoase şi scumpe sau pentru slujbele lor înalte sau pentru predica şi învăţătura lor sau pentru artă şi meseria lor sau pentru vigoarea trupului lor sau pentru frumuseţea lor sau pentru bijuteriile şi podoabele lor sau pentru cruzimea lor sau pentru iubirea lor de oameni sau pentru milostenia lor sau pentru răutatea lor sau pentru sfârşitul vieţii lor sau pentru soarta după sfârşitul vieţii lor? Că, după cum am spus, patima aceasta are multe gheare şi le întinde chiar dincolo de viaţa noastră. Se spune: Cutare a murit; iar ca să fie admirat şi lăudat se spune că a rânduit ce să se facă după moartea lui; de aceea cutare e sărac şi cutare e bogat. Grozăvia e aceea că oamenii găsesc în stări cu totul contrarii pricini pentru a umbla după laudele lumii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 815-816)

„Să ne închipuim o milostenie făcută cu multă dărnicie, dar cu scopul de a fi văzută şi ştiută de oameni. În primul loc, slava deşartă o scoate din cămara cea părintească. Tatăl poruncise să nu fie văzută nici de mâna stângă (Matei 6, 3) dar slava deşartă o arată robilor, oricui se întâmplă, chiar celor care nici n-o cunosc. Ai văzut că o face desfrânată şi prostituată şi o împinge să facă dragoste cu oameni ticăloşi şi să se poarte cum vor aceia?" (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 816)

„Slava deşartă este un monstru care ia toate felurile de forme şi chipuri, care-i înfige acul peste tot, peste bogăţii, peste plăceri, peste frumuseţea trupului. Ea este aceea care ne face să depăşim limitele necesarului. Din aceea provine acest lux în haine, această mulţime de robi; din aceea, acest dispreţ pentru ceea ce este de lipsă în casele noastre, în mobilele noastre, la masa noastră; peste tot domneşte fastul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIX, 3, p. 354)

„Simon Magul[96], care, fiindcă avea privirea aţintită spre slavă deşartă, nu a văzut nici chiar ce-i era lui trebuitor; de acest fel erau şi Iudeii, cari, din pricina slavei deşarte, au dat diavolului propria lor mântuire. De aici s-au născut şi idolii, de aici şi filosofii cei din afară, fiind zădărâţi de această nebunie, s-au azvârlit în credinţele acelea mincinoase şi rele. Şi priveşte până unde ajunge nefirescul acestei patimi, fiindcă unii dintre acei filosofi, pentru

[96] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: A se vedea Fapte 8, 9-24, unde se descrie pe larg fapta urâcioasă a acestui vrăjitor, înfierată de Biserică încă de atunci şi cunoscută sub numele de Simonis. (n.s. 1, p.377)

slava deşartă, s-au făcut săraci, iar alții se băteau după bogății. Atât de grozavă este tirania acestei patimi, încât stăpâneşte pe cineva chiar în lucrurile potrivnice. De pildă unul este stăpânit de slavă deşartă pentru înțelepciunea şi cumpătarea lui, iar altul pentru curvăsăria şi desfrâul ce-l stăpâneşte; unul pentru dreptate, iar altul pentru nedreptate; altul pentru dezmierdare, sau pentru post, sau pentru blândețe, sau pentru cutezanța lui cea mare, sau pentru bogăție, sau pentru sărăcie; fiindcă unii dintre acei filosofi, deşi puteau să dobândească cele bune, totuşi, pentru că se admirau singuri pe sine, nu le dobândeau." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, pp. 377-378)

„Căci ce ar putea fi mai sălbatic decât această fiară, care când mai cu seamă este răsfățată, atunci şi ea mai mult se sălbăticeşte? – deşi nici fiarele sălbatice nu sunt aşa, ci prin multa îngrijire se îmblânzesc. Dar slava deşartă cu totul dimpotrivă; căci fiind dispreţuită se îmblânzeşte, în vreme ce, dacă este luată în seamă şi cinstită, ea se sălbăticeşte şi se întrarmează împotriva celui ce o cinsteşte. O asemenea slavă deşartă cinstind iudeii, s-au pedepsit cu toată asprimea, şi o asemenea slavă dispreţuind ucenicii Domnului, s-au încununat.

Şi ce spun eu de pedeapsă şi cununi? Că tocmai spre a-i arăta încă mai străluciți ajută faptul de a o dispreţui." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIX, p. 260)

„Căci cu adevărat este un demon cu înfăţişarea fermecătoare. Slava deşartă, lauda lumii, este un demon care se strecoară pe furiş în sufletul nostru sub înfăţişarea unei curtezane: este înconjurată (de jur-împrejur) cu aur; este îmbrăcată cu haine noi şi scumpe; lasă în urma ei mirosul celor mai alese parfumuri. Slava deşartă, lauda lumii, are o înfăţişare atât de frumoasă şi de strălucitoare, încât întrece în frumuseţe pe orice femeie. Mai mult, este în floarea tinereţii, încât înnebuneşte de dragoste sufletele tinerilor. Mijlocul îi este încins cu centură de aur; îşi împleteşte părul cu măiestrie în nenumărate bucle după moda persană; îşi pune în jurul capului diademă în aşa fel, încât să i se poată vedea podoaba părului; în jurul gâtului ei străluceşte lanţ de aur şi pietre preţioase. Şi astfel stă vicleanul diavol, fără rival, sub înfăţişarea unei femei foarte tinere, în faţa trecătorilor şi-şi ia aerul unei femei cuminţi şi ruşinoase. Cine oare dintre cei ce trec pe lângă ea nu este atras de frumuseţea-i? Mai târziu însă, după ce l-a târât pe bărbat în casa ei, după ce a lepădat de pe ea toate podoabele acelea, îşi arată adevărata înfăţişare: neagră, focoasă, sălbatică, întocmai ca un demon. Frică şi cutremur îl cuprinde pe nenorocitul care a încăput pe mâinile ei. Se năpusteşte asupra-i, pune stăpânire pe sufletul lui şi-i tulbură mintea. Această înfăţişare o are demonul cel viclean al slavei deşarte, al umbletului după laudele lumii. Ce pare oare mai frumos decât lauda lumii? Ce pare oare mai fermecător? Şi totuşi, dacă ne vom da seama că toate acestea nu sunt decât o nălucire, că nu sunt decât o înşelăciune şi o făţărie, nu vom fi prinşi în laţurile ei, nici nu vom cădea în mrejele înşelăciunii. Cuvintele spuse despre femeia desfrânată ai putea, pe bună dreptate, să le spui şi despre slava deşartă, despre laudele lumii. *Miere picură de pe buzele femeii desfrânate* (Pilde 5, 3). Nu păcătuieşti deloc spunând despre lauda lumii aceleaşi cuvinte.

Slava deşartă, lauda lumii, se aseamănă cu pomii Sodomei. Aceia la înfăţişare sunt frumoşi şi din înfăţişarea lor te-ai aştepta ca şi fructele lor să fie sănătoase şi bune la gust. Dar dacă iei în mână o rodie sau un măr, îndată se înmoaie când pui degetele pe el şi, zdrobindu-se coaja care-l înveleşte, lasă să-ţi cadă în mâini praf şi cenuşă. Tot aşa-i şi cu laudele lumii, cu slava deşartă. Când te uiţi la ea, ţi se pare măreaţă şi grozavă, dar când este ţinută în mâinile noastre, ne aruncă îndată sufletul în pulbere. Oricum ai privi-o, slava deşartă aşa este. Poate fi oare altfel?" (*Despre slava deşartă*, 2-3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 388)

„Ne bucurăm când ne laudă lumea chiar pentru faptele de care suntem conştienţi că nu merităm deloc să fim lăudaţi. Cel sărac face tot ce-i stă în putinţă ca să se îmbrace cu haine

frumoase nu pentru altceva decât ca să fie lăudat de oameni. Adeseori, deşi poate să-şi facă singur toate treburile, îşi tocmeşte un servitor nu pentru că are nevoie de el, ci pentru ca să nu pară sărac şi lipsit de cinste prin faptul că-şi face singur treburile. Dacă ar fi altfel, spune-mi, te rog, pentru care pricină tu, care-ţi faci totdeauna singur treburile tale, vrei acum să fii servit de altul? Apoi, dacă se întâmplă ca săracul să se îmbogăţească, îşi cumpără mobilier de argint şi casă mare şi luxoasă. Dar şi le cumpără nu pentru că are nevoie de ele, căci, dacă şi le-ar cumpăra din pricină că are nevoie de ele ca să poată trăi, ar urma atunci ca majoritatea oamenilor să piară şi să moară. Iată ce vreau să spun: sunt lucruri necesare fără de care nu putem să trăim, de pildă: roadele pământului sunt de neapărată trebuinţă vieţii şi nu poţi trăi dacă pământul nu rodeşte. Tot de neapărată trebuinţă sunt: acoperirea trupului cu haine, acoperişurile şi zidurile şi încălţămintea. Acestea într-adevăr sunt de neapărată trebuinţă; în schimb, toate celelalte sunt de prisos şi nefolositoare, Dacă ar fi de neapărată trebuinţă pentru a trăi mobilierul de argint şi casa luxoasă şi dacă nu ar fi cu putinţă ca un om să trăiască fără slugi, după cum nu este cu putinţă de trăit fără roadele pământului, fără haine, încălţăminte, adăpost, ar trebui să piară cea mai mare parte din oameni, pentru că cei mai mulţi oameni nu au slugi, nici case luxoase. Dacă ar fi de neapărată trebuinţă ca un om să se servească de vase de argint şi n-ar fi cu putinţă de trăit fără acestea, ar trebui să piară cea mai mare parte din oameni, pentru că nu toată lumea are vase de argint. Dacă ai întreba cumva pe unul dintre cei care au vase de argint: *Pentru ce vrei să ai acest vas de argint? Spune-mi, te rog, pricina. La ce-ţi serveşte? Nu poate să-ţi spună altă pricină decât că are aceste vase de argint pentru a fi cinstit de oameni. Le am,* îţi va răspunde el, *ca să fiu admirat de lume, şi nu dispreţuit; le ascund însă iarăşi ca să nu fiu pizmuit şi furat.* Poate fi oare o nebunie mai cumplită decât aceasta? Dacă le ţii în casă ca să fii lăudat şi cinstit de lume, arată-le atunci tuturor, fără deosebire. Dar, dacă te temi că poţi fi pizmuit pentru că le ai, atunci este mai bine să nu le ai!" (*Despre slava deşartă*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 396-397)

„Adeseori unii oameni, chiar când ajung să nu mai aibă cele de neapărată trebuinţă pentru trai şi ajung să moară de foame, nu se despart de aceste vase de argint. Dacă i-ai întreba pentru ce nu le vând, îţi răspund: *Trebuie să-mi păstrez cinstea şi vaza!* Ce cinste, omule, ce vază? Nu vasele de argint fac cinstea şi vaza omului. Dacă ar fi aşa, atunci dreptul Ilie, Elisei şi Ioan Botezătorul ar fi fost cu totul lipsiţi de cinste şi de vază, deoarece Ilie nu avea nimic mai mult decât un cojoc (IV Regi 2, 8) şi cerea cele pentru hrană de la o văduvă, săracă şi ea. Ilie ducea o viată de cerşetor; a venit la uşa femeii aceleia sărace şi a rostit cuvintele rostite de un cerşetor (III Regi 17, 10-11). Era fără cinste şi fără vază Elisei, care a fost hrănit la fel de o femeie săracă (IV Regi 4, 8-37)? Era, oare, fără cinste şi fără vază şi Ioan Botezătorul, care nu avea nici haină şi nici o pâine măcar (Marcu 1, 6)? (*Despre slava deşartă*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 397)

„Cel care caută laudele nu este om liber. Pentru că nu face ceea ce-i place lui, ci ceea ce place altora. Astfel, slava deşartă nu va întârzia să-l scoată de pe drumul virtuţii." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 37)

„Slava deşartă este un rău foarte mare nu numai pentru că îl împinge pe om spre păcat, dar mai ales pentru că, adeseori, însoţeşte chiar virtutea! Dacă diavolul nu va reuşi să ne îndepărteze de pe drumul virtuţii, atunci se va folosi de virtute. Adică ne va îndemna să stăruim în nevoinţe, dar ne va răpi roadele acestora îndemnându-ne să ne trufim cu ele. Nu se poate ca atunci când omul tânjeşte şi după virtute şi după slavă, să le dobândească pe amândouă. Le poate dobândi pe amândouă dacă urmăreşte doar virtutea cerească, pentru că la ea se poate adăuga şi slava. Dar când le doreşte pe amândouă, nimic nu izbândeşte." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 207)

„Cela ce se măreşte în deşert nu are nici o bunătate înăuntrul inimii lui, ci ca şi feţele cele zugrăvite se văd luminate, iar înăuntru sunt seci, aşa şi încă mai rău este slava la mulţi oameni.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 31)

SLAVA DEŞARTĂ (fuge de cel ce-o urmăreşte şi-l urmăreşte pe cel ce fuge de ea)

„Voi vreţi să aflaţi slava, considerarea în mijlocul lumii? Dispreţuiţi-o şi vă va veni totul chiar în proporţia în care a-ţi dispreţuit-o: *Dacă vrei să fii în slavă să nu doreşti slava. Nu te înălţa pe tine, ci pe altul îl înalţă. Cu cât mai mult urmărim slava, cu atât mai mult fuge de noi, când fugim de ea cu adevărat, ea însăşi ne urmăreşte.*” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 596-597)

SLAVA DEŞARTĂ (şi dorinţa de a plăcea oamenilor)

„Când eşti lăudat de toată lumea, faci dovadă deplină că nu pui preţ mare pe virtute. Cum poate fi lăudat de toată lumea omul virtuos, când el caută să smulgă pe cei nevinovaţi din mâna celor răi, pe cei asupriţi din gheara celor ce vor să le facă rău? Şi iarăşi, dacă vrea să îndrepte pe cei păcătoşi şi să laude pe cei ce fac fapte de virtute, nu e firesc ca pe unii să-i laude, iar pe alţii să-i ţină de rău? De aceea spune Hristos: *Vai vouă când toţi oamenii vă vor vorbi de bine!*” (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 277)

SLAVA DEŞARTĂ (gravitatea)

„... goana nebună după slava omenească şi neştiinţa de a o dispreţui. Aceasta este pricina multor rele. Iar dacă avem oarecare bogăţie duhovnicească, ne-o ia şi ne lasă lipsiţi de folosul ei. Poate fi, oare, ceva mai cumplit decât această vătămare, când ne ia şi ceea ce ni se pare că avem? Aşa a ajuns fariseul acela mai mic decât vameşul (Luca, 18, 9-14), pentru că n-a putut să-şi înfrâneze limba, ci prin ea, ca printr-o portiţă, a dat afară toată bogăţia lui. Atât de mare rău este slava deşartă!

Spune-mi, te rog, pentru ce umbli înnebunit după lauda oamenilor? Nu ştii că este ca umbra, ba mai trecătoare decât umbra? Aşa se risipeşte şi se pierde în aer lauda de la oameni! În afară de aceasta oamenii sunt schimbători şi nestatornici; aceiaşi oameni astăzi te laudă şi mâine te bârfesc. Cu lauda lui Dumnezeu nu se întâmplă niciodată asta! Să nu fim, dar, fără de minte, nici să ne înşelăm singuri în zadar şi fără rost. De facem o faptă bună şi n-o facem numai pentru aceea ca să plinim porunca Stăpânului nostru şi ca să fim cunoscuţi numai de El, ne-am ostenit în zadar şi ne-am lipsit de rodul faptei noastre bune. Omul care face o faptă bună, ca să vâneze slavă de la oameni, poate că o dobândeşte, poate că nu; că de multe ori, tocmai pentru că o face cu acest scop, nici n-o poate dobândi; dar fie că o dobândeşte, fie că nu, şi-a luat îndestulătoare plată aici, şi nu va mai primi dincolo nici o răsplătire pentru fapta lui.

– Pentru ce?

– Pentru că luând-o înainte s-a lipsit de dărnicia Judecătorului, preferând cele de aici în locul celor viitoare şi slava de la oameni în locul laudei dreptului Judecător. Şi dimpotrivă, dacă facem o faptă duhovnicească numai cu scopul de a plăcea ochiului aceluia neadormit, căruia toate sunt goale şi descoperite, şi cămara noastră ne rămâne nefurată şi răsplata întreagă; iar aşteptarea aceasta bună ne dă şi multă mângâiere, pentru că, odată cu păstrarea răsplăţii noastre în vistieria cea nejefuită, va urma şi slava de la oameni. Atunci ne bucurăm de mai multă slavă când dispreţuim slava, când n-o căutăm, când n-o urmărim. Şi pentru ce te minunezi că se întâmplă asta cu cei care se îndeletnicesc cu filosofia cea duhovnicească, când chiar cei mai mulţi dintre oamenii prinşi cu totul de treburile din această lume, chiar ei

nesocotesc şi dispreţuiesc pe cei ce umblă după laudele oamenilor? Şi vei vedea că toţi îşi bat joc de cei care se dau în vânt după slava deşartă! Poate fi, oare, o ticăloşie mai mare decât aceea ca noi, care ne îndeletnicim cu cele duhovniceşti, să ne dăm în vânt ca şi aceia după lauda de la oameni şi să nu ne mulţumim cu lauda cea de la Dumnezeu? Aşa precum spune şi Pavel: *A cărui laudă nu este de la oameni, ci de la Dumnezeu* (Rom., 2, 29)". (*Omilii la Facere,* omilia V-VI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 74-76)

„Da, cel care face o faptă bună, dar o face ca să fie slăvit de oameni, îşi şi primeşte aici plata şi nu mai are pe Dumnezeu datornic. A căutat să fie lăudat de oameni, s-a bucurat de laudele lor, aşa că s-a lipsit singur de făgăduinţele Stăpânului. A preferat lauda trecătoare, cea de la oameni, în locul celei de la Creatorul universului". (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 395)

„Laudele poporului, cu cât îl fac mai strălucitor, cu atât îi măresc şi mai mult primejdiile, grijile şi tristeţile. Un om ca acesta nu poate deloc să răsufle sau să se odihnească; atât de cumplit stăpân are! Şi pentru ce vorbesc de odihnă şi de răsuflare? Chiar de-ar face mii de fapte bune, unul ca acesta cu greu va intra în împărăţia cerurilor. Că nimic nu pierde atâta pe un om cât slava de la oameni. Îl face laş, rău, linguşitor, făţarnic". (*Omilii la Matei,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 489)

„...îngâmfatul, omul înnebunit după slavă, omul care se crede mare. Nu-i altul mai decăzut şi mai fără de onoare decât el. Oamenilor le place să se lupte, dar împotriva nimănui nu luptă cu atâta plăcere ca împotriva îngâmfatului, ca împotriva omului care se uită la toţi pe deasupra, ca împotriva celui robit de slavă. Acesta, pentru a-şi păstra lustrul mândriei, se poartă faţă de cei mai mulţi oameni ca un rob: linguşeşte, slugărniceşte, robeşte într-o robie mai cumplită decât robia unui sclav cumpărat cu bani". (*Omilii la Matei,* omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 725)

„Când tu umbli după laude omeneşti, atunci te batjocoreşti şi pe tine, şi în acelaşi timp batjocoreşti şi pe Dumnezeu. Dacă tu fiind de pildă zugrav, şi având un discipol care împins de mândrie ar expune afară tabloul cel făcut de tine, şi l-ar înfăţişa privitorilor ca făcut de el, şi încă nu ai suferi cu plăcere acest afront, apoi cu atât mai mult Dumnezeu. Deci dacă asemenea fapt e considerat şi de noi ca o insultă, apoi cu atât mai mult când e vorba de Stăpânul a toate." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 347-348)

„Iubiţilor, să nu căutăm laudele altora, căci prin aceasta noi batjocorim pe Stăpânul nostru, fiindcă trecem pe lângă dânsul ca şi cum n-ar fi destoinic a ne admira izbândele noastre, şi alergăm la laudele celor deopotrivă cu noi. Şi după cum cei ce se luptă pentru câştigarea de premii în faţa unui public puţin numeros caută ceva mai mult, ceva mai mare, ca nefiind îndeajuns de destoinic spre lauda lor acel public, întocmai aşa se petrece şi cu cei ce, luptându-se înaintea lui Dumnezeu, nu se simt mulţămiţi numai cu laudele lui, ci mai umblă şi după laudele oamenilor; fiindcă şi aceştia, lăsând la o parte pe cele mari, aleargă după cele mici şi nebăgate în seamă, atrăgându-şi asupra lor cea mai mare osândă.

Aceasta a răsturnat totul pe dos, aceasta a tulburat întreaga lume, că noi uitându-ne la oameni, facem totul de ochii lor, şi chiar în faptele bune nu socotim întru nimic de a avea pe Dumnezeu ca admirator al nostru, ci căutăm aprobarea celor deopotrivă cu noi, precum şi în faptele cele rele noi, dispreţuindu-l încă pe dânsul, ne temem de oameni – deşi la judecata lui vor sta şi aceia, şi cu nimic ne vor putea folosi, în vreme ce Dumnezeu, pe care-l dispreţuim acum, el singur va rosti hotărârea asupra noastră. Şi cu toate acestea cunoscând şi ştiind bine asemenea împrejurări, moi totuşi alergăm cu gura căscată după laudele oamenilor, ceea ce este unul din păcatele cele mai mari." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 121)

„...patima aceasta sfâşie pe cel ce o naşte." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 379)

„Nimic nu este atât de drăcesc lucru, precât a face ceva pentru ochii lumii." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIV, p. 214)

„Aceasta este o nebunie cu mult mai grozavă decât nebunia cea venită de la draci sau cea venită din smintire. Aceasta cel puţin are iertare, pe când cealaltă este lipsită de toată îndreptăţirea; când sufletul este stricat, atunci şi dreapta judecată este pierdută. Nebunia venită din vătămarea minţii este o patimă trupească, pe când nebunia aceasta vine de la o minte stricată. După cum dintre cei ce zac de friguri, aceia sunt mai greu bolnavi şi de netămăduit care se ating de mâncăruri grele, de vreme ce boala frigurilor se ascunde în vine şi în artere - tot aşa şi nebunia aceasta, căci şi ea se ascunde în însuşi cugetul omului, pe care-l strică şi-l vatămă.

Căci într-adevăr, cum să nu fie aceasta o nebunie pe faţă şi lămurită, ba încă o patimă mai urâcioasă ca toate celelalte patimi, ca pe cele ce rămân veşnic să le dispreţuieşti, iar pe cele ce sunt stricăcioase şi vătămătoare să le iubeşti cu cea mai mare dorinţă? Căci spune-mi: Dacă cineva ar alunga vântul şi ar voi să-l prindă şi să-l stăpânească, oare nu l-am numi nebun? Dar ce? Dacă cineva ar avea în stăpânire umbra, iar pe cele adevărate şi în fiinţă le-ar neglija, şi-ar urî, de pildă, femeia, iar umbra femeii ar iubi-o, sau că pe fiul său l-ar dispreţui, iară umbra ar iubi-o iarăşi, apoi atunci ce semn ai căuta mai lămurit ca dovadă de nebunia aceluia? De acest fel sunt toţi cei ce sunt robiţi, aşa zicând, de cele de acum. Căci toate de aici sunt umbre, fie slavă, fie stăpânie, fie laudă, fie bogăţie, fie dezmierdare, sau orice pământesc." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIX, p. 262)

„De ar fi cineva pictor, ar râde de toţi cei ce-l ridiculizează pe dânsul, câtă vreme sunt nepricepuţi în pictură, şi nici că s-ar mişca de cele bârfite de aceia, ci îi este suficientă singură mărturia lui, - în timp ce noi depindem de părerea celor mulţi? Dar cum pot fi acestea vrednice de iertare?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 68)

„... unii oameni îşi dispreţuiesc atât de mult mântuirea sufletelor lor, încât nu mai dau nici o atenţie poruncilor lui Hristos, iar alţii, deşi voiesc să asculte de Hristos cât de cât, deşi se silesc să păzească unele porunci, totuşi sfârşesc prin a ajunge să fie tot atât de păgubiţi ca şi ceilalţi din cauză că nu vor să dezlege de pe ei lanţurile slavei deşarte, ale umblatului după laudele lumii. Unul nu face deloc milostenie, altul dă celor săraci ceva din averile sale, dar face aceasta ca să-l laude lumea; cel din urmă nu este întru nimic mai bun decât cel dintâi." (*Despre căinţă (I),* 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 67)

„Mai există încă şi o altă pornire sufletească ce are multă putere să risipească faptele bune adunate cu multă sudoare şi oboseală, şi anume vântul slavei deşarte, a umblatului după laudele lumii. Întocmai ca un vânt, slava deşartă, năpustindu-se asupra omului, îi spulberă toate vistieriile virtuţii." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* 9, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 153)

„Dar, în afară că nu aduce nici un câştig cu adevărat folositor, slava deşartă sileşte pe cel ce se pune în slujba acestei stăpâne cu totul necruţătoare să sufere o mulţime de nenorociri, mulţime de necazuri. Slava lumii este o stăpână neîndurătoare faţă de cei stăpâniţi de ea; cu atât este mai linguşită şi mai slugărnicită de sclavii ei, cu atât este mai crudă, cu atât îi chinuieşte cu porunci mai aspre. Faţă de cei care o scuipă şi o dispreţuiesc n-are însă nici o putere şi nici nu poate să se răzbune pe ei. Slava lumii este mai cumplită decât tiranii, mai cumplită decât fiarele sălbatice. Tiranii şi fiarele se îmblânzesc adeseori dacă le mângâi; slava deşartă însă mai cu seamă atunci se sălbăticeşte, când o asculţi, când te supui ei mai mult. De

găseşte un om gata să o asculte, să-i cedeze cu totul, nimic n-o opreşte să-i poruncească orice. În lupta sa împotriva oamenilor, slava deşartă are o ajutătoare; n-ai greşi de-ai numi-o fiica ei. Când slava deşartă, hrănită şi crescută de noi, prinde rădăcini adânci în sufletul nostru, dă naştere mândriei, fiica ei. iar mândria poate tot atât de bine ca şi slava deşartă să arunce în prăpastie sufletele celor stăpâniţi de ea." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 158)

„După cum multe femei desfrânate, prin fire urâte la chip şi hidoase, aţâţă cu ajutorul sulimanurilor şi al fardurilor sufletele încă nepervertite ale tinerilor, iar după ce pun stăpânire pe sufletul lor se poartă cu ei mai obraznic decât sclavii cumpăraţi cu bani, tot astfel şi aceste patimi, slava lumii şi mândria, pângăresc sufletele oamenilor mai grozav decât orice murdărie." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 158-159)

„... cel ce suferă şi face totul ca să o dobândească, acela mai cu seamă nu o va dobândi, o va pierde, va avea parte numai de necinste, de acuzaţii, de batjocură, de scârbă şi de ură. Aceasta o pătesc nu numai bărbaţii, ci şi voi, femeile; şi mai ales voi. Pe o femeie simplă şi naturală la înfăţişare, la mers şi la îmbrăcăminte, pe o femeie care nu urmăreşte cinstirea de către ceilalţi, toată lumea o admiră, o laudă, o fericeşte şi-i urează tot binele; dar pe o femeie care umblă după slava deşartă, toată lumea o urăşte, îi întoarce spatele, o evită ca pe o fiară sălbatică şi o acoperă cu nenumărate blesteme şi ocări. Dacă nu umblăm după slava lumii, scăpăm de toate aceste neplăceri." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 159-160)

„Stânca slavei deşarte este mai primejdioasă decât stânca despre care poeţii povestesc miturile cu sirenele[97]." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 9, în vol. *Despre preoţie*, p. 70)

SLAVA DEŞARTĂ (urmările pierzătoare)

„Să fugim de acest păcat, iubiţii mei. Dacă vom fugi, vom scăpa de iad; căci mai ales acest viciu atrage focul, atât se întinde domnia lui peste tot, atât îşi exercită tirania lui peste toate vârstele şi rangurile; acesta pune tulburare în Biserică, distruge republicile, ruinează casele, oraşele, popoarele, şi satele. Pentru ce vă miraţi când a putut să ajungă până în pustiu unde şi-a făcut simţită toată puterea sa? Cei ce s-au dezbrăcat de bunurile şi de bogăţiile lor, care au renunţat la luxul lumii, la toatele pompele şi zădărniciile ei, care au trecut peste dorinţele cărnii şi urâtele patimi ale lăcomiei, au pierdut adesea totul lăsându-se vânaţi de slava deşartă. Prin acest viciu cel ce a lucrat mult a fost depăşit de cel ce a lucrat puţin, şi care, dimpotrivă, a făcut multe păcate. Eu vorbesc despre fariseu şi vameş. Dar a vorbi asupra acestui viciu şi a vă arăta relele pe care le produce, va fi timp pierdut, că toată lumea are aceeaşi părere asupra acestui păcat; şi ceea ce este de spus este de a potoli în sine acest viciu." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIX, 3, p. 138)

„Precum viermele roade lemnul care-l hrăneşte, precum rugina roade fierul din care se naşte, şi molia mănâncă lâna, aşa slava deşartă îi dă moarte sufletului care-o hrăneşte." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXX, 1, pp. 139-140)

---

[97] Tâlcuirea Pr. D. Fecioru: Homer povesteşte în *Odiseea* (XII, 51-200) despre o stâncă, o insulă din apropierea strâmtorii Mesina (între Italia şi Sicilia), care era locuită de sirene. Acestea, prin cântecul lor fermecător, ademeneau şi pierdeau pe toţi corăbierii care se apropiau de insulă ca să le asculte cântecul. Ulise, pentru a scăpa şi el şi echipajul corăbiei sale de vraja cântecului sirenelor, la sfatul zeiţei Circe, a astupat cu ceară urechile corăbierilor şi a pus să fie legat de mâini şi de picioare de catarg, ca să poată asculta cântecul sirenelor, dar să nu poată îndrepta corabia spre insulă. Numai aşa a scăpat de primejdie. (n.s. 4, pp. 70-71).

„Nimic nu este mai periculos decât slava deşartă. Ea strică adesea tot binele pe care l-ai făcut." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXV, 1, p. 166)

„Dar poate că a fi cineva în slavă este lucru plăcut. Şi cu toate acestea, nimic nu poate fi mai amar ca această robie, fiindcă cel ce iubeşte slava deşartă este mai rob ca toţi robii, căci voieşte a plăcea tuturor; iar cel ce calcă în picioare slava deşartă este mai presus de toţi ceilalţi, şi nici că se îngrijeşte de slava din partea altora." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 97)

„De aici vin luptele şi certurile, de aici invidia şi scandalul, de aici răcirea dragostei, pentru că iubim slava oamenilor, pentru că ne robim onorurilor celor mulţi. Nu e cu putinţă să fii şi rob al onorurilor şi în acelaşi timp şi rob al lui Dumnezeu." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a VI-a, p. 96)

„Dacă umblaţi după slava oamenilor, veţi pierde şi rugăciunea şi postul şi milostenia şi toată bogăţia voastră duhovnicească. Vreţi să păstraţi aceste bunătăţi? Plecaţi departe de patima slavei deşarte. Să cereţi mereu sfatul lui Dumnezeu, lauda lui Dumnezeu, încuviinţarea lui Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 37)

„Câştigăm totul atunci când lucrăm cu smerenie pentru Dumnezeu, şi pierdem totul când cu mândrie, tânjim spre slava omenească." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 207)

„Pentru că cine pofteşte slavă şi laudă de la oameni, orice bine ar face, pierdut este, căci îşi ia aici plata. Deci acolo, la judecata lui Dumnezeu, nu va lua nici un bine. Pentru că a cinstit mai mult slava oamenilor decât slava lui Dumnezeu (...) Deci ce este mai rău şi mai de ocărât decât acei care iau laudele oamenilor pentru bunătăţile pe care le fac? Când postesc îşi posomorăsc feţele lor şi se roagă pe la drumuri şi ostenelile suferă iar de plată se lipsesc. Ce pui mărturie lucrurilor pe care le faci? Pe unul îl ai judecător şi pe altul îl pui de şade să te vadă, iar pe Împăratul îngerilor, care vede ostenelile bunătăţii tale şi a nevoinţei tale, pe acela îl laşi şi alergi la feţele slugilor ca să te vadă. Pentru aceasta, cu acele osteneli multe şi cu sudorile bunătăţilor te duci neîncununat şi deşert de la cei ce încununează; deci să învăţăm mintea cea bună a slugii, că atunci când face slujba stăpânului său nu vrea să placă nimănui slujba lui, ci numai stăpânului său să-i placă şi nimănui la altul, dar noi stăpân ca acesta avem pe Domnul nostru Iisus Hristos şi Dumnezeu şi umblăm să ne vadă alţii, care nu pot să folosească nimic, şi pierde toată osteneala lui cela ce se mândreşte în isprăvile lui cele bune." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 31)

„Căutând slava lumii noi o pierdem pe cea care ne vine de la Dumnezeu." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 597)

SLAVA DEŞARTĂ (despre patimile născute de aceasta)

„Mânia, tristeţea, invidia, cearta, hula, pâra, minciuna, făţărnicia, uneltirea, pornirea împotriva celor care nu ne-au făcut nici un rău, bucuria şi mulţumirea sufletească pricinuită de cusururile şi greşelile celorlalţi slujitori, mâhnirea pricinuită de succesele şi bunăstarea altora, dragostea de a fi lăudat, dorinţa după posturi de cinste - dintre toate patimile dorinţa aceasta duce cel mai mult la pieirea sufletului omenesc -, predicile rostite pentru a fi pe placul credincioşilor, linguşelile slugarnice, dezmierdările josnice, dispreţuirea săracilor, linguşirea bogaţilor, onorurile nemeritate, hatârurile vătămătoare, care aduc primejdie şi celor ce le fac şi celor ce le primesc, frica servilă, vrednică numai de cei mai ticăloşi robi, lipsa de îndrăznire, smerenia mare de ochii lumii, nu smerenia adevărată, îndepărtarea dojenirii şi a mustrării, dar, mai bine spus, dojenirea şi mustrarea chiar peste măsură a celor smeriţi, dar faţă de cei puternici nici îndrăznirea de a deschide buzele. Pe toate aceste fiare şi mai multe decât acestea

le hrăneşte şi le creşte stânca aceea a slavei deşarte." (*Tratatul despre preoție*, cartea a treia, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 71)

SLAVA DEŞARTĂ (remedii)

„Uită-te, iubite, la cei care conduc caii în hipodrom! Tot poporul este de față; se înalță mii şi mii de aplauze, dar ei nu-şi întorc capetele, nici nu simt vreo plăcere de pe urma laudelor acelora, ci se uită numai la unul singur, la împăratul care stă în mijloc şi la semnul aceluia privesc, nesocotind mulțimea din popor; şi numai atunci se mândresc când împăratul le pune pe capul lor cunună. Fă şi tu, iubite, ce fac aceia! Nu pune mult temei pe laudele oamenilor, nici nu fi virtuos de dragul laudelor, ci aşteaptă lauda de la dreptul Judecător! Uită-te la semnul Aceluia şi aşa rânduieşte-ți toată viața ta, ca şi aici să fii hrănit necontenit cu bune nădejdi, iar dincolo să te desfătezi de veşnicele bunătăți". (*Omilii la Facere,* omilia V, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 76)

„Dacă aştepți, omule, răsplată de la Acela, pentru ce mai vrei să mai fii lăudat de oameni? Dar pentru ce spun eu lăudat? De multe ori oamenii nu ne laudă, ci ne pizmuiesc. Sunt unii atât de răi, că întorc pe dos şi faptele cele bune făcute de noi. Şi acum te întreb: Pentru ce ții atât de mult la judecata lor stricată? Ochiului celui neadormit nu-i este tăinuită nici una din faptele noastre...". (*Omilii la Facere,* omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 105)

„Ce folos are omul să fie admirat şi lăudat de toată lumea, dar osândit în ziua cea înfricoşătoare de dreptul Judecător şi Creatorul universului?" (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 276)

„După cum cei care sunt îndrăgostiți de slava omenească pierd cu totul slava dată de Dumnezeu, tot aşa cei care urmăresc slava dată de Dumnezeu nu sunt lipsiți nici de slava omenească". (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 299)

„Nu te gândi la aceea, îți spune Stăpânul, că nimeni dintre oameni nu te-a lăudat şi că fapta ta virtuoasă a rămas ascunsă! Gândeşte-te la aceea, că nu după multă vreme dărnicia Stăpânului va fi atât de mare, că te va lăuda, te va încununa şi-ți va răsplăti ostenelile virtuții tale, nu pe tăinuite, nici întru ascuns, ci în fața întregului neam omenesc de la Adam şi până la sfârşitul lumii." (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 395-396)

„Să nu ne facem singuri nevrednici de lauda Stăpânului de dragul laudei oamenilor, de dragul laudelor pe care de cele mai multe ori ni se aduc pentru ca oamenii să ne facă pe plac. Sunt pierzătoare şi vătămătoare mântuirii noastre şi una şi alta: şi a face fapte duhovniceşti, pentru a fi slăviți de oameni, şi a ne lăuda cu faptele bune, pe care le putem facem." (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 396)

„Cu cât facem mai multe fapte de virtute cu atât mai mult să căutăm să ne smerim şi să ne micşorăm. Dacă am compara cu multă înțelepciune faptele noastre bune cu binefacerile primite de la Stăpân, atunci am vedea lămurit că, chiar de-am fi ajuns pe culmile virtuții, n-am făcut nici cea mai mică parte din cele ce ne-a făcut nouă bunul Dumnezeu. Prin aceasta au bineplăcut sfinții înaintea lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 397)

„Vrei să fii slăvit? Dispreţuieşte slava şi vei fi mai strălucit ca toți". (*Omilii la Matei,* omilia IV, X, în col. PSB, vol. 23, p. 61)

„Ți-i dragă slava şi de dragul ei unelteşti împotriva aproapelui tău? Dispreţuieşte-o, pune capăt uneltirilor, şi te vei bucura de mai multă slavă! După cum afacerile sunt potrivnice zgârceniei, tot aşa şi dragostea de slavă este potrivnică dobândirii slavei. Dar dacă vreți, să cercetăm lucrul acesta cu de-amănuntul. (...)

Spune-mi, care sunt oamenii care se fac de râs? Nu sunt, oare, aceia care fac totul pentru a fi slăviți de mulțime? Care sunt acum oamenii vrednici de laudă? Nu sunt, oare, aceia care disprețuiesc laudele mulțimii? Deci dacă dragostea de slava deșartă este un lucru de rușine, iar dacă îndrăgostitul de slavă nu-și poate tăinui dragostea, atunci urmează că el va ajunge de râs, iar dragostea sa de slavă a ajuns pricina dezonoarei sale. Nu numai aceasta îl face de rușine, ci și aceea că este silit să facă o mulțime de lucruri rușinoase, pline de cea mai josnică slugărnicie". (*Omilii la Matei,* omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 724)

„Dacă vrei să arăți lumii o faptă bună, nu te lăuda, și atunci te-ai arătat mai mare! Nu socoti că ai săvârșit mare lucru când ai făcut ce trebuia să faci." (*Omilii la Matei,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

„Cum vom ajunge noi la țintă? Opunându-i slava slavei. Cum, în sfârșit, disprețuim bogățiile acestui pământ? Atunci când ne gândim la celelalte; precum disprețuim această viață, atunci când ne gândim la cealaltă care este mai bună; noi vom putea la fel să alungăm slava acestei lumi atunci când ne vom gândi la o slavă mai frumoasă, la aceea care este adevărată slavă. Aceea despre care vorbim nu este decât una falsă și zadarnică, un nume fără realitate; dar aceea din cer este slava cea adevărată, care are ca lăudător nu pe oameni, ci pe îngeri, pe arhangheli și pe Domnul arhanghelilor, sau chiar pe oameni. Dacă ațintiți ochii asupra acestui teatru, de căutați să cunoașteți prețul acestor cununi, dacă vă veți duce în locul unde răsună aplauzele, bunurile pământești nu vor fi de ajuns să vă miște și să vă oprească; nu vă veți mai stingheri de a le avea, nu veți căuta să le mai dobândiți dacă ele vă lipsesc. (...) Cunoscând dar josnicia lucrurilor omenești, să trimitem, să punem toate bunurile noastre și bogățiile în aceste comori nestricăcioase, și să căutăm slava care este statornică și veșnică. Eu îl rog pe Dumnezeu să ne-o dea la toți." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIX, 3, p. 139)

„Vreți să vă bucurați de slavă? Faceți milostenie; atunci vă vor aplauda îngerii, atunci veți fi plăcuți lui Dumnezeu." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIX, 3, p. 354)

„Înțelegând nimicnicia laudelor omenești, fugi de această vătămare! Câți crezi tu că sunt cei ce te laudă? O sută, sau de două ori pe atâta, de trei ori, sau de patru ori? Mai mult încă: de voiești înzecește și chiar însutește acest număr, și fie două mii și trei mii acei care te aplaudă, ba chiar mii de mii; ei bine, toți aceștia cu nimic nu se deosebesc de ciorile care croncănesc pe sus, și dacă te gândești la mulțimea aceea a îngerilor din cer, apoi lăudătorii tăi par a fi mai jos decât viermii, iar lauda lor mai slabă decât pânza păianjenului, mai ușoară decât fumul și visurile de noapte. Ascultă pe Pavel, care a observat bine aceste lucruri, și care nu numai că nu le caută, ci chiar se apără de ele, zicând: *Iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos* (Galateni 6, 14). Această laudă râvnește-o și tu, ca să nu mânii pe Stăpânul a toate..." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XVII, p. 347)

„Și de voiești a afla că și din alt punct de vedere trebuie a disprețui laudele omenești, apoi înalță-ți cugetul sus, râzi în sine de cei ce te privesc, sporește-ți dragostea către adevărata slavă, umple-te de înțelepciune duhovnicească și zi sufletului tău ca și Pavel: *Nu știți, oare, că noi vom judeca pe îngeri?* (I Corinteni 6, 3); și înălțându-l de aici, ceartă-l la urmă și zi-i: *Tu, suflete al meu, care ai a judeca pe îngeri, voiești a fi judecat aici de gunoi, și a fi lăudat împreună cu cei din orchestră, cu mimicii și cu cei ce se luptă cu fiarele sălbatice?*. Căci aceștia alungă astfel de laude, însă tu nu așa, ci ridică-ți aripile mai sus de strigătul și aplauzele lor, și râvnește a fi asemenea lui Ioan, cetățean al pustiului; află de la el cum nu băga în seamă mulțimea celor ce veneau să-l vadă, și cum fiind lingușit nu se întorcea să vadă pe lingușitori, ci privind pe toți cei ce locuiau în Palestina și veneau la el în pustie ca să-l laude și să-l admire, el era insensibil la laudele lor și chiar se răscula cu toată puterea asupra lor, îi înfrunta aspru și le vorbea ca și cum ar fi vorbit unei adunări de copii, zicându-le: *Șerpi, pui*

de viperă (Matei 3, 7). Deşi aceia pentru el alergau în pustie, pentru el îşi părăseau cetăţile şi satele, ca să se învrednicească a vedea acel cap sfânt, totuşi nimic din acestea nu a putut să-l sensibilizeze, căci el stă departe de slavă, şi era liber de orice îngâmfare proastă. Tot aşa, Ştefan când a văzut acea mulţime adunată, nu ca să-l cinstească, ci înfuriată asupra lui şi scrâşnind din dinţi, el nu s-a intimidat deloc, ci ridicându-se mai presus de furia lor, iată că le zicea: *Voi cei tari în cerbice şi netăiaţi împrejur la inimă şi la urechi* (Faptele Apostolilor 7, 51). Tot aşa şi Ilie zicea acelei mulţimi adunate, fiind de faţă şi împăratul: *Până când veţi şchiopăta de ambele picioare?* (III Regi 18, 21)." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 348-349)

„Deci cum ne putem izbăvi de această sclavie? Dacă vom iubi cealaltă slavă, care cu adevărat este slavă. După cum cei ce iubesc trupurile se îndepărtează de ele de îndată ce li se înfăţişează un alt trup mai strălucit şi mai aţâţător la vedere, tot aşa se va petrece şi cu cei ce doresc slavă din partea noastră, căci acea slavă neînserată din ceruri, care străluceşte în chip de negrăit, covârşind toată bunătatea şi toată frumuseţea lumii, ea singură îi va putea scoate pe unii ca aceştia din sărmana lor amăgire.

Să privim deci spre acea slavă şi să o cunoaştem bine, ca astfel, admirându-i frumuseţea cerească, să fugim de sluţenia celei de aici şi să ne bucurăm cu bucurie nespusă, dezmierdându-ne necontenit întru ea." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 349)

„...dispreţul de slava deşartă este pricina adevăratei slave." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, pp. 97-98)

„Poate că ai ajuns într-o slujbă înaltă, sau ai primit vreo stăpânire bisericească? Nu cugeta lucruri mari, căci nu ţi-ai câştigat tu slava, ci Dumnezeu te-a îmbrăcat cu ea, el este cel care ţi-a dat-o. Deci păstrează-o ca pe un lucru străin, nefăcând silnicie şi nici întrebuinţând-o în cele ce nu trebuie, nici îngâmfându-te, şi nici sfitarisind-o, sau mai bine zis, însuşindu-ţi-o ca pe ceva al tău, ci socoteşte-te sărac şi fără slavă. Dacă ţi s-a încredinţat vreo porfiră împărătească spre a o păstra, apoi nu trebuie a te folosi de acea haină şi a vătăma pe cineva, ci a o păstra cu cea mai mare scumpătate, ca dată ţie de Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, p. 101)

„Lauda de la oameni se scurge degrab, şi de multe ori nici nu purcede din cuget curat, pe când lauda de la Dumnezeu rămâne veşnic şi străluceşte într-una. Căci când te laudă cel ce ştie totul, chiar şi de mai înainte de naşterea ta, şi când acea laudă este lipsită de orice patimă, atunci este dovada cea mai neîmpotrivită despre virtutea ta. Deci ştiind noi acestea, să facem aşa fel ca să fim lăudaţi de Dumnezeu şi să ne bucurăm de cele mai mari bunătăţi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XI, p. 115)

„... cum ar putea cineva găsi doftoria acestei boli atât de felurite? Aducând la mijloc pe toţi aceia cari au călcat în picioare această patimă şi privind spre icoana acelora, şi astfel îşi va îndrepta viaţa sa." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 379)

„După cum cineva, văzând o fiară sălbatică, se grăbeşte a fugi şi a închide uşa intrând în casă, tot aşa şi în cea de faţă fugi cu cugetarea spre viaţa viitoare şi spre slava aceea nespusă. Fiindcă numai aşa şi pe aceasta de aici o vei călca în picioare, şi pe aceea o vei avea cu uşurinţă, şi te vei bucura de adevărata slobozenie, şi de veşnicele bunătăţi." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIV, p. 220)

„Şi ai putea vedea chiar şi aici pe pământ pe cei ce o cinstesc vătămaţi în totul, iar pe cei ce o dispreţuiesc folosiţi. Ucenicii Domnului, care au dispreţuit slava deşartă – că nimic nu ne împiedică a folosi iarăşi aceeaşi pildă – şi care au ales cele ale lui Dumnezeu, strălucesc mai

mult decât soarele, câştigându-şi pomenire nemuritoare şi după sfârşitul lor – în vreme ce iudeii cei robiţi de această patimă sunt fără oraşe, fără casă, necinstiţi, pribegi, gata de fugă, dispreţuiţi de toată lumea şi goniţi din patria lor.

Deci şi tu, dacă voieşti a avea slavă, dispreţuieşte slava (...) Şi de voiţi, apoi vorba aceasta să o întindem şi la cele pământeşti. Pe cine oare luăm noi în bătaie de joc în glumele noastre cele muşcătoare? Oare nu pe cei ce iubesc slava deşartă? Aşadar aceştia sunt mai cu seamă lipsiţi de slavă, având mii de pârâşi, şi de toţi dispreţuiţi. Deci pe cine să admirăm noi oare? Nu pe cei ce o dispreţuiesc pe dânsa? Aşadar, aceştia sunt cei slăviţi. După cum bogat este cel ce nu are trebuinţă de multe, ci cel ce nu are trebuinţă de nimic, tot aşa şi slăvit este nu cel ce iubeşte slava, ci tocmai cel ce o dispreţuieşte, fiindcă o astfel de slavă este umbră a slavei, iară nu slavă. Că nimeni, văzând pâine zugrăvită - măcar de ar fi de mii de ori stăpânit de foame - nu se atinge de zugrăveală. Deci, iubitule, nici tu nu vâna umbrele, căci aceasta este umbră a slavei, şi nu slava.

Şi ca să afli că lucrul este aşa şi că slava aceasta este umbră, gândeşte-te că faptul acesta este defăimat de oameni, că tuturor li se pare de dispreţuit, ba chiar şi celor ce îl doresc, că chiar cel ce are slava aceasta se ruşinează singur." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIX, pp. 260-261)

„Cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însusi (Flp., 2,3). Vai! Cum ne arată el aici o învăţătură plină de înţelepciune pentru mântuirea noastră! Dacă presupui, spune el, că cineva este mai presus decât tine şi aceasta n-o spui doar în cuvinte, ci te şi convingi pe tine însuţi, adică dacă ai aflat toate cele despre el, desigur că-i acorzi toată cinstea cuvenită şi acordându-i-o nu te vei tulbura când îl vei vedea cinstit şi de altcineva. Să nu-l consideri, însă, mai mare decât tine aşa, pur şi simplu, ci să crezi că într-adevăr îţi este mai presus, că te întrece în toate privinţele (fapt care poate părea un exces de umilinţă); făcând astfel, slava pe care el o va primi nu ţi se va mai părea nepotrivită şi nici nu te va mai întrista. Chiar de te-ar vorbi de rău, chiar de te-ar cleveti, chiar de ţi-ar face orice rău, tu vei răbda cu bărbăţie pentru că îl vezi mai mare decât tine. Când sufletul tău se va convinge că el este mai mare decât tine atunci nicicând nu se va mai mânia, nici nu va mai purta invidie, oricâte rele ar pătimi de la el. Iar când şi cel ce se bucură de cinste din partea ta se va purta la fel faţă de tine, vei înţelege cum acest lucru e un zid puternic de îngăduinţă şi de concesii reciproce. Când tu ai ceva vrednic de cinste şi el consideră tot aşa, niciodată nu va urma ceva trist. Când o asemenea purtare doar din partea unuia ajunge să împrăştie toate clevetirile, atunci, când va fi din partea amândurora cine va putea să strice această bună înţelegere, această reciprocă încredinţare a dragostei? Nimeni, nici chiar diavolul, căci întreit şi împătrit, ba chiar înmiit este zidul dimprejurul cetăţii." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, pp. 96-97)

„Nu e cu putinţă să te bucuri de slavă în alt fel, decât numai fugind de ea. Când o alungăm, ea ne urmăreşte, iar când alergăm după ea, fuge de noi. Dacă vrei să fii slăvit, nu dori slava, dacă vrei să fii înalt nu te înălţa. De altfel, aşa-i stă în fire acestui lucru: pe cel ce nu umblă după slavă îl respectă toţi, în timp ce pe cel care o caută, toţi îl dispreţuiesc. Aşa sunt, pare-se, oamenii: plini de ambiţie şi iubind în mod natural contradicţia; le place să facă tocmai contrariul a ceea ce ar trebui..." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, pp. 142-143)

„Pavel era ocărât şi tu te necăjeşti în sine-ţi că nu eşti lăudat?" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 128)

„A dispreţui banii este uşor pentru cel ce voieşte, dar a dispreţui cinstea, cere celor mulţi mult necaz, multă filozofie, un suflet îngeresc, care să se atingă chiar de înseşi porţile cerului. Nici o patimă nu este atât de tiranică precum aceasta, care să stăpânească pretutindeni – poate că mai mult sau mai puţin, însă pretutindeni.

Deci, cum am putea oare să o biruim, dacă nu cu totul, măcar o parte? Dacă privim spre cer, dacă Îl avem pe Dumnezeu înaintea ochilor, dacă avem o mai înaltă idee despre cele cereşti, decât despre cele pământeşti. Gândeşte-te singur: când tu doreşti slavă, după ce te-ai bucurat de ea, vezi-i sfârşitul şi nu vei afla nimic. Gândeşte-te câtă pagubă pricinuieşte acest păcat, de câte bunuri lipseşte pe cineva; căci va suferi ostenelile şi primejdiile, în timp ce de roade şi de premii va fi lipsit. Gândeşte-te totuşi că cei mai mulţi sunt răi şi deci dispreţuieşte slava lor. Gândeşte-te ce este fiecare în parte şi vei vedea că faptul acesta este încărcat de ridicol, vei vedea că este mai mult necinste decât slavă, iar după toate acestea, ridică-ţi cugetul la priveliştea cea de sus. Când, făcând vreun bine, te gândeşti poate că trebuie a le arăta aceasta şi oamenilor, şi cauţi privitori ai lucrului şi ai necazului, închipuie-ţi că Dumnezeu vede, şi atunci se va stinge pofta. Ridică-te de la pământ spre priveliştea cea din ceruri. Oamenii, chiar dacă laudă pentru moment, totuşi mai pe urmă hulesc, invidiază şi ceartă, în timp ce cu Dumnezeu nu se petrec lucrurile astfel, ci El se bucură lăudând succesele noastre.

Ai vorbit poate bine şi te-ai bucurat de aplauze? Şi care îţi este folosul? De cumva s-au folosit cei ce au aplaudat, de cumva s-au prefăcut şi au devenit mai buni, depărtându-se de relele de dinainte, cu adevărat că trebuie a te bucura, însă nu pentru laudele şi aplauzele ce ai căpătat, ci pentru prefacerea cea minunată şi plăcută. Iar dacă ei îşi petrec timpul aplaudând, făcând vuiet şi lăudând întruna, iar din aceste aplauze nu scot nici un folos, trebuie mai mult a te mâhni, căci acestea sunt spre judecata şi osânda lor.

Poate că te bucuri de slavă pentru evlavia ce o ai? Dacă eşti evlavios cu adevărat şi nu ştii în sine-ţi nimic rău, trebuie a te bucura nu pentru că lumea te crede aşa, ci pentru că eşti evlavios; iar dacă poate nu eşti evlavios, şi totuşi pofteşti slava celor mulţi, gândeşte-te că nu aceştia ne vor judeca pe noi în acea zi, ci Cel ce cunoaşte cu exactitate cele ascunse. Iar dacă tu ştii păcatele tale, şi totuşi eşti crezut de toţi ca fiind curat, apoi pentru aceasta nu numai că nu trebuie a te bucura, ci încă a te întrista şi a suspina cu amar, gândindu-te întruna la acea zi, când toate se vor descoperi, când cele ascunse ale întunericului se vor da la lumină." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 145-146)

„Eu nu împiedic pe cineva de a umbla după slavă, însă voiesc a căuta slava cea adevărată, de la Dumnezeu. *A cărui laudă,* zice, *nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu* (Romani 2, 29)." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 147)

„Nimic nu este mai vrednic de dispreţuit, ca slava de la oameni. Căci spune-mi, te rog: dacă ai vedea o mulţime de copii mici, copii de lapte zic, oare ai dori slava lor? Tot aşa te găseşti şi faţă de toţi oamenii, fiind vorba de slavă. De aceea se şi numeşte faptul acesta henodoxie sau slavă deşartă. Nu vezi măştile pe care le pun cei de pe scena teatrului? Nu vezi cum unele sunt frumoase, altele strălucite şi fabricate cu cea mai de pe urmă precizie a frumuseţii? Poţi să-mi arăţi o astfel de faţă în realitate? Deloc. Oare te-ai îndrăgostit de ele? Nu, desigur. Şi de ce? pentru că sunt seci şi lipsite de valoare intrinsecă; imită frumuseţea, dar nu este însăşi frumuseţea.

Tot aşa şi slava este seacă, imită slava, dar nu este însăşi slava. Aceea rămâne slavă, care este naturală, care este intrinsecă, iar aceasta, exterioară, de multe ori ascunde sluţenia cea mai greţoasă; o ascunde înaintea oamenilor şi numai până seara, iar după ce teatrul se sfârşeşte şi măştile se scot, fiecare se vede precum este în fiinţă. Deci, să nu întrebuinţăm adevărul întocmai ca pe scenă şi în mod fals. Căci, spune-mi: ce bine poate fi ca un om să fie privit cu admiraţie de cei mulţi? Aceasta este henodoxie sau slavă deşartă, şi nimic altceva, fiindcă, după ce te duci în casă şi rămâi singur, totul s-a împrăştiat. Te-ai dus în piaţă şi ai atras asupră-ţi privirile tuturor celor de faţă? Şi ce poate fi mai mult? Nimic, totul s-a stins şi s-a împrăştiat ca fumul. Deci, astfel, vedem noi pe cele ce nu fiinţează? Dar câtă prostie şi

câtă dobitocie nu este aici! Numai spre un lucru să avem privirea ațintită, anume cum să facem ca Dumnezeu să ne laude.

Dacă avem în vedere aceasta, niciodată nu vom căuta laudele oamenilor, ci chiar de le-am avea, le vom dispreţui, le vom respinge, ne vom bate joc de ele; ca şi cum, iubind aurul, am lua în schimb ţărână, aşa ne vom găsi în faţa lor. Cutare nu te laudă; cu nimic nu ţi-a fost de folos, dar chiar de te-ar grăi de rău, cu nimic nu te va vătăma. Fiind vorba de Dumnezeu însă, amândouă acestea au în sine oarecare câştig şi pagubă, pe când cele de la oameni toate sunt deşarte. Şi prin aceasta noi ne egalăm cu Dumnezeu, căci nici El nu are nevoie de slava de la oameni. *Slavă de la oameni nu primesc* (Ioan 5, 41), zice. Puţin lucru este acesta? Spune-mi! Când tu nu voieşti a dispreţui slava, zi în sine-ţi că *mă fac egal cu Dumnezeu dispreţuind slava*, şi de îndată o vei dispreţui. Căci nu este omul rob slavei, de nu cumva poate este rob al tuturor, şi mai rob decât toţi robii. Nu poruncim noi lucruri din acestea robilor noştri, după cum slava deşartă porunceşte celor cuceriţi de dânsa; lucruri din acestea, zic, urâcioase şi încărcate de necinste, şi de a le grăi, precum şi de a le face. Ba chiar dacă vede pe cineva supus şi ascultător, atunci încă mai mult întinde şi ea poruncile.

Să fugim, vă rog, de robia aceasta. Cum am putea fugi? Dacă vom filosofa asupra celor de aici, dacă ne convingem că toate cele prezente sunt vis şi umbră, şi nimic altceva, atunci cu uşurinţă vom înconjura o asemenea slavă, şi după aceea nu vom putea fi cuceriţi nici de cele mici, şi nici de cele mari. Iar dacă nu le dispreţuim pe cele mici, cu uşurinţă vom cădea şi în cele mari. De departe deci să astupăm izvoarele acestui păcat, care sunt: lipsa de minte şi lipsa de umilinţă, pe care să ne silim a le câştiga. Şi când noi vom avea o cugetare înaltă, vom putea dispreţui şi cinstea de la cei mulţi, în acelaşi timp ne vom ridica cu mintea la cer şi ne vom învrednici de bunurile de acolo." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp.147-149)

„Nu ai venit în lume slăvit, deci nu căuta slavă. Gol am venit, nu numai de bani, ci şi de slavă şi renume." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 382)

„... slava omenească nu este nimic, ci, într-adevăr, aşa acum spune profetul: *Toată slava omului, ca floarea ierbii*. Cu cât e mai sus şi cu cât străluceşte mai mult, cu atât pricinuieşte o prăbuşire mai mare. Aceasta e adevărat nu numai când e vorba de slava oamenilor de rând, dar chiar şi când e vorba de slava împăraţilor." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 155)

„Acela-i ilustru, acela-i cu adevărat slăvit, care nu are în vedere slava, care socoteşte nimica slava dată de oameni." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 159)

„Aşadar cum putem birui aceste patimi înfricoşătoare, mândria şi slava deşartă? Dacă în locul unei slave punem o slavă mai mare. Deseori nesocotim o bogăţie când ne aflăm în faţa unei alte bogăţii. Nesocotim chiar şi viaţa noastră, când ne dăm seama că există alta, superioară. Aşa se întâmplă şi cu slava. Vom nesocoti cu totul slava lumii acesteai, când vom observa că există o alta, cu mult mai mare, slava cerească." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 36)

„Deci dacă-ţi întorci privirea spre ceata aceea sfântă din ceruri, dacă socoteşti laudele care există acolo, dacă te gândeşti la cununile lor, nici nu te vor putea scoate din minţi laudele şi cununile care există aici pe pământ. Dacă te bucuri de ele, nu le vei considera importante, iar dacă-ţi lipsesc, nu le vei căuta.

Spune-mi, de ce nu poţi învinge ispita slavei, pe când alţi oameni pot? Nu cumva aceia nu au acelaşi suflet, acelaşi trup, aceeaşi viaţa? Gândeşte-te la Dumnezeu. Cugetă la slava cerului. Comar-o cu cea de pe pământ şi nu o vei nesocoti degrabă pe aceasta din urmă.

Ţi-e sete de cinstire? Ei, atunci să-ţi fie sete de cea adevărată.Ce cinstire este aceasta, care se transformă adesea în necinstire? Ce cinstire este aceasta care piere atât de repede? Ce

cinstire este aceasta, dată de oamenii muritori? Adevărata cinstire şi unica slavă provin, doar de la Dumnezeu. Dacă doreşti din tot sufletul slava lui Dumnezeu, vei nesocoti slava de pe pământ, considerând-o neimportantă. Însă dacă nu eşti atras de slava dumnezeiască, nu vei putea niciodată să înţelegi cât de ieftină şi batjocoritoare esta slava pământească." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 36-37)

„Vrei să dobândeşti preţuire? Fereşte-te de slavă. Alergi după ea? O vei pierde şi pe cea pe care-o ai." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 183)

SLAVA DEŞARTĂ (despre omul eliberat de slava deşartă)

„Omul care nu simte nevoie să fie slăvit şi lăudat de oameni, săvârşeşte fapte bune cu toată liniştea şi cu toată siguranţa; nu-l supără nici necazurile, nici bucuriile vieţii. Necazurile nu-l pot nici înconvoia, nici doborî; bucuriile nu-l pot nici îngâmfa, nici semeţi. Rămâne neschimbat, rămâne acelaşi în mijlocul nestatorniciei şi tulburării vieţii acesteia." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 160)

SLĂVIREA (lui Dumnezeu)

„Să-L slăvim (...) şi prin viaţa noastră curată; să nu mai cădem iarăşi în aceleaşi păcate! Să spunem adio înşelăciunilor diavoleşti şi să atragem bunăvoinţa cea de sus prin luare aminte de noi înşine, prin râvnă mare şi prin mărturisire cu inima zdrobită". (*Omilii la Facere,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 86)

„Nici nu ne cere Dumnezeu ceva greu şi împovărător, ci numai să mărturisim că ne-a făcut atâtea faceri de bine şi să-I mulţumim pentru ele; nu pentru că are nevoie de ele – că este desăvârşit – ci ca noi să învăţăm să cunoaştem pe Dătătorul bunătăţilor; să nu fim nerecunoscători, ci să facem fapte de virtute vrednice de binefacerile Lui şi de o atât de mare purtare de grijă. Făcând aşa, Îl chemăm şi mai mult în ajutor". (*Omilii la Facere,* omilia IX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 112)

„Dacă ne aducem necontenit aminte de binefacerile făcute de Dumnezeu neamului nostru, vom fi şi recunoscători şi vom şi propăşi mult pe calea virtuţii. E lămurit că cel ce-şi aduce aminte de binefacerile lui Dumnezeu se va sili să nu se arate nevrednic, ci să arate atâta râvnă şi recunoştinţă, ca să fie învrednicit şi de alte binefaceri. Stăpânul nostru e darnic, iar când vede că suntem recunoscători pentru binefacerile primite până acum, îşi revarsă asupra noastră şi mai din belşug harul şi ne învredniceşte iarăşi de mai mari daruri". (*Omilii la Facere,* omilia XV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 174)

„Dumnezeu, fiind bun şi iubitor de oameni, vrea să fie slăvit de noi, nu pentru că aceasta ar adăuga ceva la slava Sa – că El n-are nevoie de nimic –, ci ca să-I dăm noi prilej ca să merităm să ne facă şi mai mult bine". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, pp. 376-377)

„Vă rog, dar, să nu trândăvim, ci fiecare din voi să se gândească în fiece clipă, de e cu putinţă, nu numai la binefacerea ce a făcut-o Dumnezeu cu tot neamul omenesc, ci şi la binefacerile făcute cu fiecare din noi; nu numai la cele mărturisite şi ştiute de toţi, ci şi la cele personale şi tăinuite celorlalţi oameni. Aşa vei putea mulţumi necontenit Stăpânului. Aceasta-i cea mai mare jertfă, cea mai desăvârşită ofrandă; aceasta ne este pricină de îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Şi cum? Am să vă spun eu! Cel care frământă necontenit în mintea lui aceste gânduri, cel care-şi cunoaşte bine nimicnicia sa, cel care se gândeşte la nespusa şi covârşitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu, Care rânduieşte viaţa noastră nu după cum merită păcatele noastre, ci după bunătatea Lui, ei bine,

un om ca acesta își pleacă gândirea, își zdrobește cugetul, își micșorează toată mândria și îngâmfarea, învață să fie smerit, să disprețuiască slava acestei vieți, să-și râdă de toate cele văzute, să se gândească la bunătățile cele viitoare, la viața cea veșnică și fără sfârșit. Un om cu un astfel de suflet aduce lui Dumnezeu jertfă adevărată și bine plăcută, după cum spune profetul: *Jertfa lui Dumnezeu duh umilit; inimă înfrântă și smerită, Dumnezeu nu va urgisi* (Ps., 50, 18). Pe slugile cele cu judecată sănătoasă nu-i îndreaptă atât pedepsele și osândele, cât binefacerile și conștiința că nu sunt pedepsiți după cât merită pentru păcatele lor". (*Omilii la Facere,* omilia IX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 112-113)

„Iar Dumnezeu este slăvit nu numai prin dogme drepte, ci și prin petrecere aleasă[98]." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, p. 20)

„...cei ce trăiesc bine slăvesc pe Dumnezeu..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 2, p. 284)

„Dacă oamenii, doar aclamând pe împăratul lor, se mândresc foarte, chiar de n-ar câștiga nimic altceva, atunci poți înțelege câtă mândrie și câtă slavă ar fi pentru noi de a slăvi pe Stăpânul nostru, și de câtă osândă am fi vrednici dacă L-am batjocori. Deși, altminteri, Dumnezeu voiește a fi slăvit nu pentru că El ar avea nevoie de aceasta, ci pentru interesul nostru propriu. Câtă deosebire crezi tu că este între Dumnezeu și oameni? Oare pe atâta pe câtă este între oameni și viermi? Sau poate pe câtă este între îngeri și viermi? Dar nimic n-am spus până acum, fiindcă nici nu e cu putință a stabili deosebirea între El și noi! Oare ai voi tu să ai mare și strălucită slavă de la viermi? Eu nu cred. Deci dacă tu, care iubești slava, totuși n-ai voi aceasta, apoi cum e cu putință ca Dumnezeu, Care este scutit de asemenea patimi, și Care e într-atâta măsură superior întregului univers, să aibă nevoie de slava ta? Și cu toate acestea, deși nu are nevoie, El o dorește de la tine chiar pentru tine, adică pentru binele tău. Dacă El a suferit pentru tine, făcându-Se rob, apoi de ce să te minunezi dacă suferă și altele, numai ca să-Și atingă scopul? Nimic să nu crezi ca nevrednic de El, când ceea ce face nu are alt scop decât mântuirea noastră." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, p. 141)

„Nici cerurile nu slăvesc pe Dumnezeu glăsuind, ci prin privirea lor pregătesc pe alții de a-L slăvi; și, cu toate acestea, se zice că ele spun slava lui Dumnezeu. Tot așa și cei ce petrec o viață minunată, chiar dacă tac, ei slăvesc pe Dumnezeu, fiindcă printr-înșii mulți alții Îl slăvesc." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 364)

„Slăvirea lui Dumnezeu stă în a se uni oamenii la un loc, a-L lăuda pe El într-un cuget și într-un duh, a fi îngăduitor celui mai slab și a nu trece cu vederea mădularul rupt din trup." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 501)

„Dumnezeu nu este lipsit de nimic. Deci pentru ce voiește a fi lăudat și slăvit de noi? De aceea, ca iubirea noastră către Dânsul să se facă mai fierbinte. Pentru că în definitiv nu dorește nimic din partea noastră, decât numai mântuirea noastră; nu are nevoie nici de serviciul nostru, nici de slavă, și nici de altceva din partea noastră; totul El face numai pentru mântuirea noastră." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, p. 10)

„Când Îl slăvim bine, însă nu viețuim bine, atunci mai mult Îl necinstim, pentru că recunoscându-L pe El de stăpân și învățător, Îl disprețuim și nu ne temem de judecata cea dreaptă și înfricoșată." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 140)

„*Slăviți, dar, pe Dumnezeu, în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu* (I Corinteni 6, 20). Și cum Îl slăvește cineva pe Dumnezeu în trupul său? Cum în sufletul său? În trup Îl slăvește cel ce nu este desfrânat, cel ce nu se îmbată, cel ce nu se

[98] *Petrecere aleasă* în sens de viețuire duhovnicească aleasă – n.n.

îmbuibează cu mâncărurile, cel ce nu se împodobeşte, cel ce are grijă de trup doar atât cât îi trebuie pentru sănătatea lui, cel ce nu se preadesfrânează, cea (femeia) care nu miroase a mirodenii, cea care nu-şi zugrăveşte faţa cu vopsele, cea ce se mulţumeşte cu atâta cât a făcut Dumnezeu, şi nu mai adaugă nimic meşteşugit pe faţa sa." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, p. 53)

„Nimic nu laudă şi iubeşte atâta Dumnezeu ca sufletul blând, smerit şi recunoscător." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a patra, pp. 71-72)

„Să nu se ruşineze de noi Dumnezeu de a fi numit Dumnezeul nostru. Se ruşinează atunci, când este numit Dumnezeul oamenilor răi, precum şi atunci când cei buni şi care fac fapte bune, Îl slăvesc, El se slăveşte." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXIV, p. 289)

„...să-L slăvim pe Dumnezeu în tot ce facem." (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 8, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 27)

„Că poţi slăvi pe Dumnezeu şi prin felul cum mergi, şi prin îmbrăcăminte, ascultă ce spune un bărbat înţelept: *Îmbrăcămintea omului, dinţii care râd şi călcătura lui îi vestesc firea* (Sirah 19, 27)." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 19)

„Nimeni nu va putea, necinstindu-l pe Dumnezeu, să-l păgubească cu ceva şi nimeni nu va putea, lăudându-l, să-l facă să apară mai strălucitor. De altminteri, cât priveşte slava ce îi este proprie, el rămâne pentru veşnicie neschimbat, fără ca laudele noastre să-l facă să sporească sau ca blasfemiile să-l micşoreze. Oamenii care îl preamăresc potrivit cu vrednicia sa, sau mai bine spus după cât le stă lor în putere să îl preamărească – căci vrednicia sa nicicând nu va putea fi preamărită îndeajuns –, obţin folos din lauda pe care o aduc. În schimb, cei ce îl hulesc şi dispreţuiesc îşi pun în primejdie propria lor mântuire." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu*, cuvântarea III, p. 62)

„Să-L slăvim în toate, căci aşa vom atrage asupra noastră mai multă purtarea Lui de grijă şi dobândim mult ajutor, ne vom putea păzi de răutatea cea veşnică. Aşa vom dobândi bunătăţile ce vor să fie, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 34)

„Slavă lui Dumnezeu pentru toate! Căci nu voi înceta să spun acest lucru pururea în toate cele ce mi se întâmplă." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea IV, 1b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, p. 138)

„Atunci când Stăpânul nostru este slăvit[99], ne revarsă cu multă generozitate darurile. Căci primind El dispoziţia noastră binevoitoare, ştie că nu dă binefacerile Sale unor nerecunoscători şi răuvoitori." (*Cateheza aceluiaşi către neofiţi şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 80)

„Fie de mâncaţi, fie de beţi, fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi (I Cor., 10, 31). Ia aminte la exactitatea îndemnului! Toate – zice – pe care pui mâna şi le faci, să aibă rădăcina şi temelia aceasta: să fie spre slava lui Dumnezeu şi nimic să nu fie

[99] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: De către cei pe care i-am incitat noi prin vieţuirea noastră. (n.s. 30, p. 80)

din partea ta care să nu aibă această temelie. Aşadar, *fie de mâncaţi, fie de beţi, fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi.*

Şi cum este aceasta: a mânca şi a bea spre slava lui Dumnezeu? Este atunci când şezând la masă mulţumeşti Celui Ce ţi-a dat-o, când Îl recunoşti ca Dătător, când nu porţi discuţii lumeşti, ci - cu multă cumpătare plinind trebuinţa trupului şi refuzând orice lipsă de măsură şi îmbuibare – când te scoli, mulţumeşti Celui Ce a dat hrana spre întremarea noastră. Aşa faci toate spre slava lui Dumnezeu. Căci zice: *fie de mâncaţi, fie de beţi, fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi.*

Ia uită-mi-te cum prin aceste puţine vorbe a cuprins tot modul nostru de trai! Căci zicând *fie altceva de faceţi*, s-a referit într-un singur cuvânt la toată viaţa noastră, vrând ca noi să lucrăm faptele virtuţii fără să privim deloc la slava oamenilor. Dar nu numai aceasta a vrut să ne spună prin *fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi*, ci ne mai dă de înţeles ceva: să ne depărtăm de orice faptă a răutăţii şi nimic să nu facem care nu aduce slavă Stăpânului tuturor." (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 97)

„Dar cum să-L slăvim pe Dumnezeu? Printr-o trăire spre slava lui Dumnezeu şi prin luminarea ce iese din viaţa noastră, după cum zice altundeva: *să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri* (Mt., 5, 16). Căci nimic nu face să fie atât de mult slăvit Stăpânul nostru ca vieţuirea înaltă. După cum lumina soarelui luminează ochii celor ce o privesc, tot aşa şi virtutea îi atrage spre contemplarea ei pe toţi care o privesc şi îi mişcă spre slăvirea Stăpânului pe cei cu mintea sinceră. *Deci pe toate câte le facem, aşa să le facem, ca să mişte spre slavoslovie pe fiecare din cei ce ne privesc.* Căci zice: *fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi.*" (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 98)

„Noi vom face mai mult decât a binecuvânta pe Dumnezeu cu buzele noastre, viaţa noastră va fi o acţiune de laudă continuă. *Jertfeşte lui Dumnezeu jertfă de laudă.* Şi care va fi victima? Faptele noastre sfinte, membrele noastre, corpul nostru, toată fiinţa noastră, viaţa noastră întreagă." (Din vol. *Bogăţiile oratorice*, p. 20)

SLUGILE

„Şi de ce ai nevoie de multe slugi? După cum în haine şi în mâncăruri noi trebuie a căuta numai neapărata trebuinţă, tot asemenea şi în slujitori. Ce nevoie este a avea multe slugi? Nici una, fiindcă un singur stăpân are nevoie de o singură slugă numai şi mai drept vorbind, doi şi trei stăpâni se pot sluji cu o singură slugă. Iar dacă crezi că aceasta este greu lucru, apoi tu gândeşte-te la cei ce nu au nici o slugă, şi totuşi se bucură de mai lesnicioase îngrijiri. Căci Dumnezeu ne-a lăsat destul de destoinici spre slujba noastră, ba încă şi spre a aproapelui. Şi dacă nu crezi, apoi ascultă pe Pavel, care zice: *Singuri voi ştiţi că trebile mele şi a celora ce sunt cu mine au slujit mâinile acestea* (Fap., 20, 34). Apoi dacă dascălul lumii şi cel vrednic de ceruri nu se ruşina slujind multora – tu dacă nu târăşti după tine o droaie de slugi, o socoteşti ca ceva necinstit, şi nu ştii că tocmai aceasta este care te necinsteşte? Fiindcă pentru aceea Dumnezeu ne-a dat şi mâini, şi picioare, ca să nu avem trebuinţă de slugi. Nu din pricina nevoii s-au pus slugile, fiindcă atunci împreună cu Adam s-ar fi plăzmuit şi sluga – ci este mai mult certarea păcatului, osânda neascultării. Iar Hristos, venind în lume, a dezlegat şi aceasta, după cum zice apostolul: *Întru Hristos Iisus nu este rob sau slobod* (Gal., 3, 28)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XL, p. 442)

„Pentru aceea ne-a dat Dumnezeu mâini şi picioare, ca să nu ne trebuiască slugi. Că nu s-a dat să fie un neam de slugi, că nu s-au zidit împreună cu Adam şi slugi, ci aceasta este a neascultării certare şi muncă." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 130-131)

SLUJBELE (sfintele slujbe)

„Pentru mai multe pricini se cuvine să fericim şi să admirăm pe slujitorii lui Dumnezeu: mai întâi, că aveau în rugăciuni nădejdea mântuirii lor; apoi, că au lăsat în scris cântările şi slujbele pe care le aducem lui Dumnezeu cu bucurie şi cu frică; şi, în sfârşit, că ne-au transmis comoara aceasta a lor, ca să poată îndemna pe toţi cei ce vor veni după ei spre râvnă." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 205)

SMERENIA (definiţia)

„... mama tuturor bunurilor, anume smerenia." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 401)

„Ce este, deci, smerenia? A cugeta cele smerite. Dar pe cele smerite le cugetă nu cel silit de împrejurări să fie smerit, ci acela care se smereşte pe sine." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 111)

„Ce înseamnă a se smeri? Nu oare a fi criticat, învinovăţit şi defăimat?". (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 141)

„Atunci e smerenie, când unul mare se micşorează pe sine." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a doua, p. 40)

„Atunci e smerenie cu adevărat când te smereşti în toate şi te numeşti cel mai mic." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a doua, p. 41)

„Smerenia nu înseamnă ca un păcătos să se socotească pe sine cu adevărat păcătos, ci aceea este smerenie, când cineva se ştie pe sine că a făcut multe şi mari fapte bune, şi totuşi nu cugetă lucruri înalte despre sine, ci zice ca Pavel: *Cu nimica pe mine nu mă ştiu vinovat, însă aceasta nu mă îndreptează pe mine* (I Cor. 4, 4). Şi iarăşi: *Iisus Hristos a venit pe lume ca să mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu* (I Tim. 1, 15). Aceea este smerenie, când cineva cu faptele bune ale sale este mai presus de toţi, şi totuşi se înjoseşte înlăuntrul său." (*Cuvânt la Duminica Vameşului şi a Fariseului*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 5)

„... trăirea smereniei nu are loc când te socoteşti păcătos, fiind păcătos. Trăirea smereniei se găseşte la cel care, deşi are în el însuşi conştiinţa că a împlinit multe şi mari fapte bune, nu îşi închipuie nimic mare în privinţa sa." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 127)

„Aceasta este trăirea smereniei: de la înălţimea la care ai ajuns prin împlinirea faptelor bune să te smereşti în cuget." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu*, cuvântarea V, p. 127)

„Te smereşti când nu-ţi închipui lucruri mari despre tine, deşi ştii bine că ai făcut fapte mari." (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 76)

SMERENIA (- începutul şi culmea virtuţilor creştine)

„Totdeauna Hristos căuta să potolească gândurile de mândrie ale ucenicilor, să-i convingă să se smerească şi să nu se laude cu faptele lor bune; să ştie că mai cu seamă cea mai mare

virtute din toate este să te smereşti când faci fapte bune". (*Omilii la Facere,* omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 249-250)

„Să punem, ca temelie faptelor noastre bune, smerenia, ca să zidim cu trăinicie virtutea. Atunci e adevărată virtute, când virtutea e unită cu smerenia. Omul, care pune virtuţii această temelie, poate înălţa clădirea virtuţii la orice înălţime vrea. Smerenia dă cea mai mare tărie; este zidul cel nedorit, este turnul cel nebiruit. Smerenia ţine întreaga clădire a virtuţii şi n-o lasă să cadă nici de lovitura ploilor, nici de furia vânturilor (Matei, 7, 25). Smerenia ridică virtutea mai presus de orice lovitură; ajunge ca diamantul; atât o face de puternică. În sfârşit, smerenia atrage asupra noastră marile răsplăţi ale iubitorului de oameni Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia XXXV,VII, în col. PSB, vol. 22, pp. 26-27)

„Căci precum în trupul omenesc capul este stăpânul şi conducătorul la restul, aşa este smerenia, ea stăpâneşte, ea împărăteşte, totul îi este supus ei şi totul depinde de împărăţia ei supremă, împărăţie universală, căci dacă smerenia cucereşte lumea, cu atât a cucerit ea mai mult inima lui Dumnezeu. Dumnezeu spune că n-are priviri decât pentru cel smerit: *spre cine voi privi Eu, dacă nu spre cel smerit şi blând?*" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 439)

„Nimic, nimic nu ne poate întări şi susţine atât de mult cât smerenia, cât umilinţa, cât gândul de a nu ne crede niciodată grozavi. Acelaşi lucru ne-a învăţat şi Hristos. Când a început acea învăţătură duhovnicească, a început-o vorbind despre smerenie. Deschizându-Şi gura, a dat mai întâi această lege, grăind aşa: *Fericiţi cei săraci cu duhul* (Matei 5, 3). După cum omul care vrea să zidească o casă mare şi frumoasă îi pune o temelie potrivită, ca să poată ţine greutatea clădirii, tot aşa şi Hristos, voind să zidească în suflete clădirea aceea mare a înţelepciunii, a pus mai întâi în suflete învăţătura despre smerenie, ca o temelie tare şi neclintită. Ştia Domnul că o dată ce smerenia este înrădăcinată în inima oamenilor, pot fi zidite cu trăinicie şi celelalte virtuţi. După cum, iarăşi, dacă-ţi lipseşte smerenia, te osteneşti în zadar, degeaba şi fără de folos, chiar de-ai săvârşi toate celelalte virtuţi! Te asemeni cu cel ce a zidit casa pe nisip, care a îndurat osteneala, dar n-a cules folosul, pentru că n-a pus casei sale temelie trainică (Matei 7, 26-27). Aşa că omul care face un bine, dar îl face fără smerenie, a pierdut totul şi a stricat totul. Iar când spun smerenie, nu mă gândesc la smerenia cuvântului, nici la smerenia în vorbă, ci la smerenia cea din adânc, din inimă, din suflet, din cuget, pe care singur Dumnezeu o vede." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 75)

„Smerenia e temelia înţelepciunii noastre! De-ai fi clădit de la începutul vieţii tale mii de fapte bune, milostenie, post, rugăciune, tot felul de virtuţi, dar dacă n-ai pus mai înainte ca temelie smerenia, ai clădit totul în zadar, de pomană, şi se va nărui iute clădirea, ca şi aceea zidită pe nisip (cf. Matei 7, 26-27). Nu este, nu este nici o faptă bună de-a noastră care să nu aibă nevoie de smerenie! Nu este nici una care să poată sta fără ea! De mi-ai vorbi de cuminţenie, de feciorie, de dispreţul averilor, de orice, toate virtuţile sunt necurate, blestemate, urâte când le lipseşte smerenia. Pretutindeni, dar, să ne însoţească smerenia: în cuvinte, în fapte, în gânduri; cu ea să clădim faptele noastre bune.

Am vorbit însă destul despre smerenie, deşi nu după vrednicia acestei virtuţi - că nimeni nu o va putea cânta după vrednicie -, ci pentru priceperea dragostei voastre." (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie,* 2-3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 332-333)

SMERENIA (- cauza tuturor bunătăţilor)

„Cauza tuturor bunătăţilor este smerenia." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 97)

SMERENIA (măreția și importanța acestei virtuți)

„Prin smerenie suntem egali cu îngerii." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a VIII-a, p. 147)

„Iară pentru ca să cunoaşteți cât de bine este a nu gândi cineva lucruri înalte despre sine, închipuiți-vă două trăsuri care se întrec între ele. Trăgătorii uneia să fie dreptatea cu mândria, iar trăgătorii alteia – păcatul cu smerenia; şi veți vedea că trăsura păcatului învinge pe cea a dreptății; nu pentru că păcatul ar fi având aşa de multă putere proprie, ci prin tăria smereniei celei legate cu dânsul. Şi trăsura dreptății rămâne în urmă, nu pentru că dreptatea ar fi foarte slabă, ci pentru greutatea şi povara mândriei. Adică, precum smerenia, prin puterea ei cea însemnată, covârşeşte puterea păcatului şi ne ridică până la cer, aşa pe de altă parte, mândria, prin greutatea şi povara ei cea mare, pune stăpânire pe dreptate şi o doboară la pământ." (*Cuvânt la Duminica Vameşului şi a Fariseului,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 5-6)

„Căci cu adevărat smerenia stă mai sus chiar decât mucenicia. Când fiii lui Zevedeu s-au rugat Domnului, ca să le dea locurile cele dintâi întru împărăția Sa, după povestirea evanghelistului Marcu, Domnul le-a zis aşa: *Deşi veți bea paharul Meu şi vă veți boteza cu botezul Meu [adică veți fi munciți ca şi Mine], însă a şedea de-a dreapta Mea şi de-a stânga Mea, nu este al Meu a da, ci celor ce s-au gătit* (Mc. 10, 39-40). Din acest răspuns noi învățăm taina că chiar moartea mucenicească nu este de ajuns pentru cinstirea cea mai înaltă şi pentru locul cel mai de sus în cer. Căci vedeți, Domnul a zis către dânşii, că măcar de ar suferi ei moartea cea mucenicească, prin aceasta totuşi nu ar dobândi locurile cele dintâi. Aşadar, trebuie să fie alții, care vor putea să arate încă şi mai mare vrednicie. Aceasta a însemnat şi Hristos prin cuvintele: *Puteți să beți paharul pe care Eu îl beau, şi cu botezul, cu care Eu mă botez, să vă botezați; iară a şedea de-a dreapta Mea şi de-a stânga Mea, nu este al Meu a da, ci celor ce s-au gătit.* El nu vorbeşte numai de şedere, ci de şedere de-a dreapta şi de-a stânga, spre a rosti îndulcirea de cea mai înaltă cinste, de posedarea locurilor celor mai de sus. El vrea să zică prin aceasta: *Preoția de a fi mai cinstiți decât alții şi de a fi ridicați peste toți, nu o puteți dobândi numai prin mucenicie. Deşi voi veți răbda acestea, nu stă în puterea Mea de a vă da vouă cea mai înaltă cinste, ci ea se cuvine acelora cărora li s-a gătit.* Dar care sunt aceştia? Voim să vedem cine sunt acei fericiți şi de trei ori fericiți, care vor dobândi aceste mărite cununi. Cine sunt ei oare, şi ce au făcut ei oare ca să se încununeze atât de mărit? Ascultă ce zice Domnul! Când ceilalți Apostoli s-au supărat pe cei doi fii ai lui Zevedeu, pentru că aceştia ar fi vrut să aibă numai pentru dânşii locurile cele dintâi, iată cum Hristos aduce orânduială patimii acelora şi acestora. El a strigat către dânşii şi a zis: *Căpeteniile neamurilor le stăpânesc pe ele, şi cei mai mari ai lor peste ele domnesc. Iară între voi nu va fi aşa; ci care vrea să fie mai mare între voi, să fie vouă slugă; şi care va vrea să fie mai întâi, să fie cel mai de pe urmă decât toți* (Mc. 10, 42-43). Vezi, ei voiau să fie cei dintâi, cei mai mari, cei mai însemnați, asemenea principilor. Pentru aceasta a zis Iisus: *Care vrea să fie cel mai mare, acela trebuie tuturor slugă să le fie. Dacă voi voiți să dobândiți locul cel dintâi şi cinstea cea mai înaltă, sârguiți-vă a fi cei mai de jos, cei mai smeriți, cei mai mici şi mai ascultători.* Aşadar, fapta bună a smereniei dă cinstea cea mai înaltă, precum şi Fiul lui Dumnezeu S-a smerit pe sine, spre a întemeia împărăția Sa cea mare şi a dobândi milioane şi milioane de slujitori. Iar tu, creştine, te vei teme oare ca nu cumva să te înjoseşti prin smerenie? atunci vei tu mai mare şi mai înalt decât alții, mai strălucit şi mai mărit, când te vei înjosi pe tine însuți, când nu vei umbla după rangul cel dintâi, când vei răbda de bună voie umilința, jertfirea de sine şi primejdia, când tu te vei sârgui a fi sluga tuturor, gata a face şi a suferi toate pentru aceasta." (*Cuvânt la Duminica Vameşului şi a Fariseului,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 7-10)

SMERENIA (Hristos – model de smerenie)

„Hristos a ascultat şi a fost supus cu supunerea cea mai de pe urmă şi de aceea a primit cinstea cea de sus; S-a făcut rob şi de aceea este stăpânul tuturor, al îngerilor şi a tuturor celorlalte. Aşa că să nu considerăm nici noi că ne-am coborât din demnitatea noastră dacă ne smerim pe noi înşine. Aceasta înseamnă a ne înălţa şi mai cu seamă acest lucru merită admiraţie, şi pe drept cuvânt." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 141)

„Că dacă fiind Dumnezeu şi Stăpân, şi Fiul lui Dumnezeu, şi totuşi nu S-a înjosit a lua chip de rob, cu atât mai mult noi trebuie a face totul, chiar de ar fi cât de umilite." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 66)

„*Învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima*" (Mat., 11, 29), a spus Domnul. Şi cu adevărat, dacă nu era smerit, fiind Fiu al Preaînaltului Dumnezeu, ar mai fi ales să-i fie mamă o fiică neînsemnată din popor? Dacă nu era smerit, El, Care este Ziditorul lumii văzute şi a celei nevăzute, ar mai fi venit din cer pe pământ? Dacă nu era smerit, El, Care este Dătătorul de viaţă al întregii zidiri, ar mai fi primit să se nască într-o iesle sărăcăcioasă? Dacă nu era smerit, El, Care este nevinovat şi fără de păcat, ar fi primit să fie biciuit şi batjocorit şi ar mai fi murit pe cruce, pentru mântuirea oamenilor păcătoşi şi vinovaţi? Hristos a fost atât de smerit, încât S-a jertfit pentru păcatele pe care le-am făcut noi. Este atât de smerit, încât ne roagă pe noi, care suntem făpturile create de El, să ne pocăim, ca să nu ne pierdem sufletele.

Eşti smerit? Atunci nu te minuna cu un lucru ca acesta! Gândeşte-te cât de jos a coborât Domnul, şi vei vedea nu numai că nu ai de ce te minuna, dar şi că lăudându-te cu smerenia ta, te faci de râs. Chiar de ai fi cel mai smerit dintre oameni, tot nu ai făcut nimic pe lângă ceea ce a făcut Hristos." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 211-212)

„Dumnezeu S-a smerit dinaintea oamenilor, Ziditorul dinaintea zidirii, Binefăcătorul dinaintea celor cărora le face bine." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 216)

SMERENIA (sfinţii – pildă de smerenie)

„Vrei acum să afli cine este smerit? Uită-te la Pavel, dascălul lumii, vasul ales, limanul liniştii, turnul nestricăcios, care cu trupul lui mărunt a cutreierat lumea ca să-L propovăduiască pe Hristos, a depus atâtea osteneli, i-a întins atâtea curse diavolului, a fost întemniţat, rănit, biciuit, a uimit lumea prin epistolele sale, a fost chemat la lucrarea lui prin glas ceresc... Şi cu toate acestea, se smerea şi spunea: *Eu sunt cel mai mic dintre apostoli; nici nu sunt vrednic să mă numesc apostol* (I Corinteni 15, 9). Vezi pe ce treaptă de smerenie se afla?" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 80)

„În Vechiul Testament să aţintim ochii spre formidabilul patriarh Avraam. Pretutindeni şi totdeauna noi îl găsim ca duşman al fastului şi al mândriei, cedând înaintea lui Lot, primindu-i pe oaspeţii săi cu cea mai smerită atitudine, trecând nezărit în Egipt, angajând fără de nici o împotrivire căsătoria lui Isaac; totdeauna modest, niciodată uimit de poziţia sa înaltă, nici de bogăţiile sale, nici de virtuţile sale.

Priviţi la Sfântul Pavel în Testamentul Nou. Ce de smerenie în sânul celor mai sublime haruri! Ce de întunecime, obscuritate în viaţa sa, în felul lui de a trăi! Ce modestie arată când vorbeşte! Ce iubire smerită când pedepseşte şi mustră! Ce sărăcie învârtoşată păstrează când evanghelizează!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 601)

SMERENIA (este foarte plăcută Domnului)

„Pentru a pricepe că nu este bine în nici un chip să îţi imaginezi lucruri mari despre tine, închipuie-ţi cu mintea două care: unul la care stau înjugate dreptatea şi orgoliul şi celălalt tras

de păcat și smerenie. Vei vedea că jugul păcatului trece înaintea dreptății, nu prin propria mișcare, ci prin puterea smereniei împreună cu care trage la jug, așa cum carul dreptății rămâne în spate nu din pricina slăbiciunii dreptății, ci din cauza greutății și nemăsurării orgoliului. Căci, după cum smerenia biruiește prin marea sa putere de înălțare chiar cel mai greu păcat, și devine prima care ajunge să se înalțe la Dumnezeu, tot astfel și orgoliul, prin marea sa greutate și nemăsurare capătă putere și se înstăpânește asupra ușurătății dreptății, trăgând-o lesne în jos." (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 128)

„Nimic nu este mai bine plăcut lui Dumnezeu decât gândul smerit." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 211)

„Nimic nu este mai plăcut lui Dumnezeu ca și atunci când cineva se numără ultimul dintre păcătoși. Acesta este întreg principiul filosofiei." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 565)

SMERENIA (necesitatea smereniei)

„Moise ne învață cât este de mare această virtute a smereniei, căci ea l-a făcut pe el așa mare. Nimeni, în sfârșit, nu i se poate asemăna; iată pentru ce începe prin ea, Iisus Hristos fericirile (Mt., 5, 3). Voind să pună temelia unei clădiri înalte, El a pus smerenia prima. În sfârșit, fără ea nimeni nu poate obține harul mântuirii; dacă se postește, se roagă, se dă milostenie dacă acestea se fac din slava deșartă și lăudăroșenie toate sunt zadarnice; precum dimpotrivă cu ea totul este plăcut, totul este blând și iubit, totul este pace și siguranță. Să ne purtăm dar smerit, frații mei dragi, sigur nouă ne va fi ușor să practicăm această virtute, dacă veghem asupra noastră înșine." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIII, 1, p. 159)

„Ai săvârșit fapte bune fără număr? Ai dobândit multe virtuți? Toate acestea sunt zadarnice dacă nu ești un om smerit. Orice izbândă este fără valoare dacă nu este însoțită de smerenie." (Din vol. *Problemele vieții,* p. 209)

„De-ai face mii de bunătăți în toată viața ta, ori milostenie, ori rugăciuni, ori postiri, ori alte fapte bune și nu vei pune smerenia temei, numai în deșert te ostenești. Că nu este nici o faptă bună a noastră care să poată sta fără de smerenie, ci ori feciorie, ori curăție și banii și averea vei urî, ori altă bunătate de vei face, toate acelea necurate sunt și pângărite și mai urâte înaintea lui Dumnezeu, nefăcându-se împreună cu dragostea și smerenia." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 120)

SMERENIA (nașterea smereniei)

„Să ne ocupăm de oamenii virtuoși. De unde putem ști că n-au călcat în picioare cea mai mare virtute, smerenia, deși au săvârșit celelalte virtuți? Pe aceștia Dumnezeu îi părăsește ca să cunoască prin propria lor experiență că n-au săvârșit acele fapte de virtute prin puterea lor, ci prin harul lui Dumnezeu." (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 153)

„Adu-ți aminte, omule, de firea ta ce este și aceasta îți ajunge ca să te smerești pururea, cum că ești pământ și țărână și ai moartea lângă tine." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 120)

SMERENIA (dobândirea smereniei)

„În alt chip nu se poate ca să se facă cineva smerit, fără numai prin iubirea celor sfinte și dumnezeiești și prin disprețuirea celor de aici. După cum cel ce urmează să se bucure de

împărăţie, întru nimic ar socoti cinstea ce i-ar da-o un om de rând în locul porfirei împărăteşti, tot aşa şi noi ne vom bate joc de toate cele de aici dacă vom dori cinstea cea din viaţa viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 13)

„Chiar de nu ne-am smeri pentru Dânsul, totuşi prin supărări, prin nenorociri, prin stăpânirile lumii ne vom smeri." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 216)

„Smerenia este foarte importantă, pentru că ea nu ne aduce numai bunătăţile cereşti, ci foloseşte din plin şi în această viaţă." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 211)

„Aşadar, să nu ne mândrim nici cu bogăţia noastră, nici cu alte daruri pe care le avem de la Dumnezeu. Să încercăm, în schimb, să ne gândim la slăbiciunea firii noastre şi la păcatele pe care le săvârşim şi să aflăm astfel cine suntem cu adevărat. Cunoaşterea de sine va aduce în sufletele noastre gândul smerit.

Cel care a ajuns să înţeleagă că nu valorează nimic, acela a ajuns la deplina cunoştinţă a propriei persoane." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 211)

„Oarecine sfătuia zicând: *Ia aminte de sineţi, cugetă la firea şi alcătuirea ta şi de-ajuns îţi va fi aceasta pentru a fi totdeauna smerit.* Din această pricină dreptul acela Avraam în toată vremea avea acest gând întru sine şi niciodată nu cugeta înalt. Şi cel ce vorbea cu Dumnezeu şi-a dobândit atâta îndrăzneală, mărturisit fiind de El pentru fapta cea bună, zicea: *Iar eu sunt pământ şi cenuşă* (Fac., 18, 27).

Iar altul voind să smerească pe omul cel îngâmfat şi trufaş, nu aduce cuvinte lungi, ci îi aduce aminte numai de fire şi-l mustra tare zicând: *Ce se trufeşte pământul şi cenuşa?* (Înţ. Sir., 10, 9)." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 90)

„Precum spunea şi David: *Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi* (Ps., 50, 18). N-a spus numai *smerită,* ci şi *înfrântă;* când e *înfrântă,* este şi *zdrobită.* Atunci, chiar dacă ar voi, nu se mai poate mândri! Tot aşa şi noi: să nu ne smerim numai sufletul nostru, ci să-l şi zdrobim şi să-l facem să fie pătruns de durere. Iar sufletul se zdrobeşte dacă-i aduci aminte mereu de păcatele lui. Dacă ne smerim aşa, sufletul nu va mai putea să se îngâmfe chiar de-ar voi, iar conştiinţa pune stăpânire pe el ca un frâu şi nu-l lasă să se mândrească, ci îl domoleşte şi-l înduplecă să aibă măsură în toate. Aşa făcând, vom putea găsi şi har înaintea lui Dumnezeu. *Cu cât eşti mai mare,* spune Scriptura, cu *atât smereşte-te mai mult şi vei afla har înaintea lui Dumnezeu* (Is. Sir., 3, 18)." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 76-77)

SMERENIA (felurile ei)

„Smerenia este de mai multe feluri. Smerenia unuia e cu măsură, a altuia fără de hotar. Pe aceasta din urmă o laudă şi fericitul profet David, dându-ne ca pildă, nu smerenia aceea care ne pleacă puţin mintea, ci aceea care ne zdrobeşte desăvârşit, spunând: *Jertfă lui Dumnezeu: duh umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi* (Ps., 50, 18), iar cei trei tineri aduc lui Dumnezeu, în loc de mare jertfă, această smerenie, zicând: *Ci cu suflet zdrobit şi cu duh de smerenie să fim primiţi* (Dan., 3, 39)". (*Omilii la Matei,* omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 175)

SMERENIA (adevărata smerenie)

„Dacă ne socotim păcătoşi atunci când suntem păcătoşi, precum şi suntem, ne îndreptăm cum s-a îndreptat şi vameşul, cu cât mai mult ne vom îndrepta când ne socotim păcătoşi deşi suntem drepţi? Dacă smerenia face din păcătoşi drepţi - cu toate că aceasta nu-i smerenie, ci o recunoaştere a propriei stări sufleteşti -, deci dacă recunoaşterea propriei stări sufleteşti poate atât de mult asupra păcătoşilor, gândeşte-te ce minuni poate săvârşi smerenia asupra drepţilor". (*Omilii la Matei,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

„*Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor.*
- Cine sunt cei săraci cu duhul?
- Cei smeriţi şi cu inima zdrobită. Aici sufletul şi voinţa liberă sunt numite duh. Şi pentru că sunt mulţi oameni smeriţi, dar nu de buna lor voie, ci constrânşi de împrejurări, Hristos îi lasă la o parte pe aceştia - că nici nu merită laudă! - şi fericeşte mai întâi pe cei ce de buna lor voie se smeresc şi se micşorează pe ei înşişi". (Omilii la Matei, omilia XV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 174)

„*Cu toată smerenia,* zice, nu numai în vorbe şi nici numai în fapte, ci şi în purtare şi în grai; nu către unul smerit, iar către celălalt insolent, ci către toţi fii smerit, fie mari sau mici, fie prieteni sau duşmani. Aceasta e adevărata smerenie. Fii umilit chiar în faptele cele bune pe care le săvârşeşti, căci ascultă ce zice Hristos: *Fericiţi cei săraci cu duhul* (Math., 5, 3), adică chiar la început ne pune înainte umilinţa." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 95)

„A avea fapte bune şi a vă smeri este fapta bună cea mai mare decât toate celelalte." (*Cuvânt la cuvântul ce zice: «Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor» (Fac 10, 1),* în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 167)

SMERENIA (îndemn la smerenie)

„Nimic nu face pe creştin atât de admirat ca smerita cugetare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 11)

„Gândindu-ne, dar, iubiţilor, la acestea, să urmărim smerenia cu multă tragere de inimă! Să le îndurăm cu plăcere pe toate, şi când suntem ocărâţi, şi când suntem scuipaţi, şi când suferim cele mai grozave umilinţe, şi când suntem batjocoriţi, şi când suntem dispreţuiţi. Nimic nu ne face atât de înalţi, nimic nu ne dă atâta slavă şi cinste, nimic nu ne arată atât de mari ca virtutea smereniei." (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 141)

„Dacă nu urmezi exemplul de smerenie al lui Hristos, nu vei avea loc lângă El în viaţa viitoare." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 211)

„Iubiţilor, să ne socotim în urma tuturor, chiar dacă am ajunge pe culmile virtuţii, ştiind că mândria poate doborî chiar din ceruri pe cel ce nu ia seama, iar smerenia poate ridica la înălţime, din adâncul păcatelor, pe cel smerit. Doar smerenia l-a dus pe vameş înaintea fariseului! Mândria, îngâmfarea, a biruit şi puterea netrupească a diavolului, pe când smerenia, recunoaşterea păcatelor, l-a dus pe tâlhar în rai înainte de Apostoli. Dacă cei care-şi mărturisesc păcatele dobândesc atâta îndrăznire, închipuie-ţi câte bunătăţi vor dobândi cei care ştiu că au făcut multe fapte bune! Când fugi aşa de iute dacă înjugi smerenia la carul păcatului, încât o iei înainte şi întreci carul virtuţii, la care-i mândria înjugată, gândeşte-te unde vei ajunge de-ai înjuga smerenia la carul virtuţii! Gândeşte-te câte ceruri n-ai străbate! Da, vei sta, cu multă îndrăznire, chiar înaintea tronului lui Dumnezeu, înconjurat de îngeri. Şi iarăşi, dacă înjungând mândria la carul virtuţii, pierzi toată îndrăznirea dată de virtute din pricina poverii

şi covârşirii răului, gândeşte-te în ce adânc de iad te poţi prăvăli dacă înjugi mândria la carul păcatului!

Nu spun aceasta ca să dispreţuim virtutea, ci ca să fugim de mândrie! Nu ca să păcătuim, ci ca să fim smeriţi!" (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: «Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte»; şi despre smerenie, 2,* în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 332)

SMERENIA (manifestarea ei)

„Cel smerit se face tuturor drag şi plăcut, este tovarăşul păcii neîntrerupte, şi nu are nici o pricină de ceartă sau război. Chiar dacă l-ai batjocori, chiar de l-ai defăima, chiar de i-ai zice orice, el tace şi este în totul liniştit; către toţi va avea o astfel de pace, cât nici nu se poate spune, fiindcă are cu sine pacea lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 11)

„... el (Pavel – n.n.) pururea toate le pune în seama lui Dumnezeu, cum de păcate necontenit îşi aduce aminte, pe când de isprăvile sale niciodată, afară numai dacă poate era nevoie vreodată a îndrepta pe ucenicii săi; şi chiar dacă se vedea silit a face aceasta, el numeşte faptul lipsă de minte; şi întâietatea el o dă lui Petru, şi nu se ruşinează a lucra pe lângă Prischila şi Achila; apoi pretutindeni el se sileşte a se arăta pe sine smerit, nu legănându-se alene prin târg, nici înconjurat de mulţime, ci punându-se pe sine printre cei nebăgaţi în seamă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 380)

„... cel smerit se coboară singur din demnitatea lui pentru a săvârşi lucruri mari şi minunate." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a VI-a, p. 104)

„După cum se întâmplă cu corpurile – un corp moale nu se înfige în altul mai tare, ci mai degrabă se nimiceşte decât să pătrundă în celălalt – la fel se întâmplă şi cu sufletul umilit: va prefera mai degrabă să pătimească întotdeauna rele şi să moară, decât să se ridice asupra altuia şi să se răzbune." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a VI-a, p. 98)

SMERENIA (capcanele smereniei)

„Nimic nu vom putea, chiar de am face totul, şi chiar de am ajunge la cea mai mare umilinţă, căci şi atunci ne mai lipseşte ceva. Şi de ce, oare? Spune-mi! Pentru că, orice ai face tu, faci pentru fraţii tăi, pe când stăpânul a făcut pentru slugile tale. Ascultă şi te cutremură! Niciodată nu te vei îngâmfa, având smerenia cea adevărată. Poate că veţi râde de cele spuse întrebând dacă smerenia îngâmfă pe cineva. Dar nu vă miraţi, căci îl îngâmfă pe om când nu este adevărată smerenie. Cum şi în ce fel? Apoi şi aceasta este ceva drăcesc.

Precum sunt mulţi care par că nu sunt stăpâniţi de slavă deşartă, şi totuşi sunt stăpâniţi de acea patimă, tot aşa şi smerindu-se cineva se îngâmfă, prin aceea că el cugetă lucruri mari de dânsul. De pildă: a venit la tine un frate sau o slugă oarecare, l-ai primit în casa ta, i-ai spălat picioarele, dar imediat ai cugetat în sine lucruri mari, zicând: *Am făcut ceea ce nimeni n-a mai făcut; am câştigat smerenia.*

Deci, când rămâne cineva în smerenie? Când îşi aduce aminte de porunca lui Hristos: *Când veţi face toate cele poruncite vouă, să ziceţi: Suntem slugi netrebnice* (Luca 17, 10), şi iarăşi de porunca dascălului lumii, care zice: *Eu încă nu socotesc să o fi cucerit* (Filipeni 3, 13). Cel ce este convins că n-a făcut nimic mare, oricât ar face, numai acesta este cu adevărat cel ce se smereşte, cel ce nu crede că încă a ajuns la sfârşit. Mulţi s-au îngâmfat din umilinţă. Dar şi noi pătimim aceasta. Ai făcut ceva din smerenie? Să nu cugeţi lucruri mari, căci atunci totul

ai pierdut." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 213-214)

„Când îţi vine în minte de a te admira pe tine singur pentru smerenie, gândeşte-te la Stăpânul tău, unde S-a pogorât cu smerenia, şi nu te vei mai admira, nici nu te vei mai lăuda pe tine însuţi, ci încă vei râde singur de tine, ca unul care n-ai făcut nimic. Consideră-te pe tine datornic pentru toate cele ce ai face." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, pp. 215-216)

SMERENIA (recunoaşterea adevăratei smerenii)

„Nu e smerenie atunci când eşti silit de datorie să cinsteşti pe altul; asta nu-i smerenie, ci datorie. Adevărata smerenie este atunci când dăm locul celor care par mai mici decât noi, când dăm cinste celor pe care-i socotim a fi cu mult mai prejos decât noi. Dacă, însă suntem cu mintea luminată, nu socotim pe nimeni mai prejos decât noi, ci pe toţi oamenii superiori nouă. Şi aceasta n-o spun despre noi, care suntem cufundaţi în mii şi mii de păcate, ci o spun chiar celui care se ştie încărcat cu mii de fapte bune; şi acela, dacă nu socoteşte că este în urma tuturor, n-are nici un folos de pe urma tuturor faptelor sale bune. Atunci eşti smerit, când, deşi ai pricină să te lauzi, totuşi te micşorezi pe tine însuţi, te smereşti, te umileşti. Atunci te urci la înălţimea cea adevărată, după făgăduinţa Domnului, Care spune că *cel ce se smereşte se va înălţa*". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 436)

„Că virtutea are şi cap şi mădulare mai frumoase decât trupul cel mai frumos şi mai bine făcut.

- *Care-i capul virtuţii*? m-ai întreba.

- Smerenia. Din pricina asta Hristos cu ea şi-a început predica de pe munte, spunând: *Fericiţi cei săraci cu duhul* (Matei 5, 3). Capul acesta nu-i împodobit cu păr, nici cu bucle, ci are o frumuseţe ca aceea care atrage privirile lui Dumnezeu. *La cine voi privi,* spune Domnul, *dacă nu la cel blând şi smerit care tremură de cuvintele Mele?* (Isaia 66, 2). şi: *Ochii Mei peste blânzii pământului* (Ps., 33, 14); şi: *Aproape este Domnul de cei smeriţi cu inima* (Ps., 33, 17). Capul acesta aduce lui Dumnezeu, în loc de păr şi bucle, jertfe bine plăcute. Este altar de aur şi jertfelnic duhovnicesc. Că *jertfa lui Dumnezeu, duh umilit* (Ps., 50, 18). Smerenia este mama înţelepciunii. Dacă ai smerenia le vei avea şi pe toate celelalte. Ai văzut capul? Un cap atât de frumos n-ai văzut niciodată! Vrei să-i vezi şi faţa? Dar, mai bine spus, vrei s-o cunoşti? Deocamdată cunoaşte-i culoarea! E roşie, înfloritoare şi plină de farmec! Află din ce pricină e aşa!

- Din ce pricină?

- Din pricină că roşeşte şi se ruşinează! De aceea un înţelept a şi spus: *înaintea celui ruşinos va merge farmecul* (Înţ. Sir., 32, 11). Frumuseţea chipului smereniei răspândeşte şi asupra celorlalte mădulare multă frumuseţe. De-ai amesteca mii de culori, nu vei reuşi să faci o frumuseţe ca aceasta. Dacă vrei să-i vezi şi ochii, vezi-i că sunt încondeiaţi minunat cu bună-cuviinţă şi cu cuminţenie; sunt atât de frumoşi şi de pătrunzători pentru că îl văd chiar pe Domnul. *Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Matei 5, 8). Gura smereniei este înţelepciune şi pricepere, cunoaşte cântările cele duhovniceşti; inima ei este iscusită în cercetarea Scripturilor, în păzirea adevăratelor învăţături, în milostenie, în bunătate. După cum nu-i cu putinţă să trăieşti fără inimă, tot aşa nici nu-i cu putinţă să te mântui cândva fără această inimă duhovnicească. Din ea se nasc toate cele bune. Smerenia are şi mâini şi picioare: faptele cele bune; are şi suflet: dreapta credinţă; are şi piept de aur şi mai tare decât diamantul: bărbăţia; îi e uşor să sfărâme orice, dar pieptul ei nimic nu-l poate sfărâma; în sfârşit, duhul smereniei, care este în cap şi în inimă, este dragostea". (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 550-551)

„... altceva este smerenia şi altceva servilismul, slugărnicia sau linguşeala." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 101)

„Fiţi atenţi la ceea ce voi spune. De exemplu: când cineva ar putea să se gândească la lucruri mari şi totuşi se smereşte, acesta e cu adevărat smerit; când însă e silit să se umilească atunci nu se poate spune că e smerit. De exemplu, când împăratul se smereşte înaintea guvernatorului, el este în acest caz smerit pentru că s-a coborât din înălţimea demnităţii lui. Iar dacă guvernatorul este cel care face acest lucru, nu se poate spune despre el că este smerit, pentru că nu s-a coborât din înălţimea demnităţii lui pentru a se smeri. Nu este posibil să se smerească cineva dacă nu este mare, şi, prin urmare, având o autoritate asupra altora. Dacă însă necesitatea cere să te smereşti fără voie, atunci faptul acesta nu este rezultatul voinţei, nu este izvorât din cuget, ci din silă, şi deci nu poate fi vorba de smerenie. Tocmai de aceea se numeşte smerenie, pentru că de bună voie te cobori mai prejos şi îţi smereşti cugetul." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 111-112)

„Însă smerenia ta trebuie să fie sinceră şi bogată, nu mincinoasă şi părelnică. Trebuie să fie statornică şi să se manifeste faţă de toţi oamenii, fie că sunt prieteni sau duşmani, oameni mari sau neînsemnaţi. Asemenea, smerenia nu trebuie să fie numai în purtarea ta, ci mai ales în inimă." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 214)

SMERENIA (folosul)

„Nimic nu ne ajută atâta de mult ca smerenia şi umilirea gândului nostru, ca smerirea îngâmfării sufletului nostru." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 60)

„Să ne ferim deci să vorbim de noi înşine. Aceasta atrage şi ura oamenilor, şi dispreţul lui Dumnezeu. De aceea cu cât facem fapte bune mai mari, cu atât vorbim mai puţin de noi. Că aşa vom dobândi cea mai mare slavă şi de la oameni, şi de la Dumnezeu; dar, mai bine spus, de la Dumnezeu nu dobândim numai slavă, ci şi mare plată şi mare răsplată. Nu cere deci plată ca să iei plată! Mărturiseşte că te mântui prin harul lui Dumnezeu, ca Dumnezeu să-ţi mărturisească că ţi-i datornic nu numai pentru faptele tale bune, ci şi pentru smerenia ta cea mare. Când facem fapte bune, Îl avem pe Dumnezeu datornic numai pentru aceste fapte bune; dar când nici nu socotim că am făcut vreo faptă bună, atunci Dumnezeu ne este mai dator pentru starea noastră sufletească decât pentru faptele noastre bune. Deci starea sufletească cântăreşte mai mult ca faptele bune. Dacă nu avem o astfel de stare sufletească, atunci nici faptele bune nu sunt mari înaintea lui Dumnezeu. Avem şi noi slugi; şi atunci mai cu seamă le lăudăm când vedem că ne slujesc cu dragoste, fără să se gândească că au făcut cine ştie ce mare lucru". (*Omilii la Matei,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 23, p. 44)

„Nimic nu este atât de plăcut lui Dumnezeu cât a te număra printre cei din urmă. Acesta este începutul întregii filozofii. Omul smerit şi cu inima zdrobită nu umblă după slava deşartă, nu se mânie, nu pizmuieşte pe aproapele, nu are nici o altă patimă. Nu putem să ridicăm mâna împotriva cuiva, oricât ne-am strădui, dacă mâna ni-i zdrobită; tot aşa, dacă ni-i sufletul zdrobit, nu putem să ne îngâmfăm, chiar dacă nenumărate patimi ne-ar porni spre mândrie. Când jelim o pagubă materială alungăm din suflet toate celelalte patimi sufleteşti; ei bine, cu mult mai mult ne vom bucura de această filozofie dacă ne jelim păcatele". (*Omilii la Matei,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 44-45)

„Pentru că mândria este unul din cele mai mari păcate, rădăcină şi izvor al oricărui păcat, Domnul a dat acestei boli leacul cel potrivit: smerenia; a pus în primul loc această lege vieţuirii creştine, ca o temelie puternică şi de nezdruncinat. Odată pusă această temelie, poţi clădi pe ea totul; dar fără ea, de-ai atinge cerurile cu vieţuirea ta, totul se dărâmă uşor şi o sfârşeşti amarnic. Şi postul şi rugăciunea şi milostenia şi castitatea, într-un cuvânt orice faptă

bună fără smerenie dispare şi piere. Aşa s-a întâmplat şi cu fariseul. Ajunsese până la culmile virtuţii; dar când s-a pogorât de la templu îşi pierduse toate faptele lui bune, pentru că nu avusese smerenia, mama faptelor bune (Luca 18, 10-14). Că după cum mândria este izvorul oricărui păcat tot aşa smerenia este începutul oricărei filozofii. De aceea şi Hristos cu ea îşi începe predica, smulgând din sufletul ascultătorilor din rădăcini mândria". (*Omilii la Matei,* omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 175)

„După cum Fiul Omului n-a venit ca să se slujească, ci ca să slujească şi să-şi dea sufletul Lui răscumpărare pentru mulţi (Matei 20, 28).

Nu m-am oprit la atâta, a spus Hristos, ci Mi-am dat şi sufletul răscumpărare. Şi pentru cine? Pentru duşmani. Tu, dacă te smereşti, te smereşti pentru tine însuţi; Eu însă Mă smeresc pentru tine!

Nu te teme, dar, iubite, că-ţi pierzi onoarea dacă te smereşti! Oricât te-ai smeri, nu te poţi coborî atâta cât S-a coborât Stăpânul Tău. Totuşi coborârea aceasta a Lui a ajuns înălţarea tuturora şi a făcut să strălucească slava Lui. Înainte de a Se face om, era cunoscut numai de îngeri; dar când S-a făcut om şi a fost răstignit, nu numai că nu I s-a micşorat slava aceea, ci a mai primit şi alta, aceea că L-a cunoscut întreaga lume. Nu te teme, dar, că ţi-ai pierde onoarea dacă te smereşti. Prin smerenie slava ta străluceşte şi mai mult; prin smerenie ajunge şi mai mare. Smerenia este uşa împărăţiei cerurilor. Să nu mergem dar, pe o cale potrivnică. Să nu ne ducem război nouă înşine! Dacă vrem să părem mari, nu vom fi mari, ci mai dezonoraţi ca toţi". (*Omilii la Matei,* omilia LXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 755)

„Înălţimea pe care o dă lumea este cu silnicie şi plină de frică; înălţimea pe care o dă smerenia te face asemenea cu Dumnezeu. Un astfel de om rămâne înalt, chiar dacă nu-i admirat de nimeni; celălalt, chiar dacă-i onorat de toţi, este mai mic decât toţi. Cinstea ce se dă este dată cu silnicie, de aceea se şi spulberă repede; cinstea cealaltă se dă de bună voie, de aceea e şi trainică. Pe sfinţi, de aceea îi admirăm, pentru că se smereau mai mult decât toţi, deşi erau mai mari decât toţi. Aceasta-i face să rămână mari până în ziua de azi; nici moartea nu poate pune capăt înălţimii lor". (*Omilii la Matei,* omilia LXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 756)

„Cel smerit nu-i stăpânit de nici o patimă. Pe el nu-l poate supăra mânia, nici dragostea de slavă, nici gelozia, nici invidia. Poate fi ceva mai înalt decât un suflet lipsit de toate aceste păcate? Îngâmfatul însă este stăpânit de toate aceste păcate; se tăvăleşte în ele ca un vierme în bălegar. Invidia, gelozia şi mânia îi supără veşnic sufletul. Te întreb acum: cine e înalt? Cel care-i mai presus de patimi sau robul lor? Cel care tremură şi se teme de ele sau cel nebiruit şi nestăpânit de ele?". (*Omilii la Matei,* omilia LXV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 757)

„Iubiţilor, să ne îndeletnicim cu smerenia, căci nimic nu este mai puternic decât aceasta. Smerenia este mai puternică decât piatra, mai tare decât diamantul, şi ne ţine în mai mare siguranţă decât toate turnurile şi zidurile cetăţilor, fiindcă ea este mai presus de toate uneltirile diavolului.

După cum lipsa minţii, sau uşurătatea, face ca lesne să cadă cineva în cele mai mici incidente ale vieţii, fiindcă, după cum am zis, ea se sparge mai uşor decât un balon de săpun, se rupe mai repede decât pânza păianjenului şi se împrăştie mai iute decât fumul, tot aşa smerenia îl întăreşte pe om în orice împrejurare a vieţii.

Deci, pentru a fi bine statorniciţi, ca pe o stâncă tare, să lăsăm la o parte uşurătatea plină de sine şi să-i preferăm înţeleaptă smerenie, căci numai aşa vom afla linişte şi odihnă şi în viaţa aceasta, iar în cea viitoare ne vom putea învrednici tuturor bunurilor făgăduite, prin harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos..." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, pp. 404-405)

„Moisi, conducând un popor atât de numeros, care întreaga oaste a egiptenilor împreună cu împăratul ei a afundat-o în Marea Roşie ca pe nişte muşte, care atât în Egipt, cât şi în

Marea Roşie şi în pustie a făcut atâtea fapte mari şi minunate, care s-a bucurat de o aşa mărturie din partea lui Dumnezeu – şi cu toate acestea el se găsea ca unul dintre cei mulţi, ba încă era mai smerit şi decât socrul lui, al cărui sfat îl primea. El nu se nelinişte a şi nu zicea: *Dară ce? După atâtea fapte minunate săvârşite, ai venit tu ca să ne sfătuieşti?* - ceea ce pătimesc cei mai mulţi dintre noi, căci chiar de li s-ar da sfatul cel mai bun de cineva, totuşi ei dispreţuiesc acel sfat, fiindcă persoana ce l-a dat este poate smerită şi mai neînsemnată pentru dânşii. Nu însă aşa a fost şi Moisi, ci prin smerita cugetare el a rânduit totul. De aici el a dispreţuit şi palatele împărăteşti, fiindcă era cu adevărat smerit. Smerita cugetare este aceea care face cugetarea înaltă şi sănătoasă. Câtă măreţie de cuget crezi că a fost din partea lui şi câtă măreţie sufletească, ca să ajungă a dispreţui până şi palatul şi masa împărătească? Căci se ştie că împăraţii Egiptului erau socotiţi şi cinstiţi ca zei şi se bucurau de mari bogăţii şi comori. Dar el toate acestea lăsându-le şi aruncând la o parte până şi sceptrul Egiptului, a alergat în ajutorul celor robiţi şi chinuiţi; în ajutorul celor ce-şi petreceau timpul în cărămidării şi în mocirle de lut şi pe cari egiptenii îi asupreau şi-i dispreţuiau. *Şi-i asupreau pe dânşii egiptenii cu silă* (Ieş. 1, 13), zice. Deci alergând în ajutorul celor dispreţuiţi şi împilaţi şi punându-se de-a curmezişul asupritorilor, prin aceasta a dat dovadă că acest smerit era cu adevărat înalt şi cu mare la cuget. Lipsa de minte şi uşurinţa vin numai de la un suflet nenobil şi de la o cugetare josnică, pe când blândeţea purcede dintr-un cuget măreţ şi dintr-un suflet mare.

Şi dacă voiţi, să cercetăm pe fiecare din acestea prin pilde. Spune-mi, rogu-te: cine a fost mai înălţat decât Avraam? Căci deşi el a fost cel care a zis: *Eu sunt pământ şi cenuşă*, şi tot el care a zis: *Să nu fie vrajbă între mine şi tine* (Fac. 13, 8), totuşi acest suflet smerit a dispreţuit prăzile de război luate de la Perşi şi nu s-a uitat la trofeele cucerite de la varvari. Aceasta a făcut-o el de la o cugetare înaltă şi de la o cugetare mărinimoasă. Cel ce cu adevărat este smerit, acela este cel înalt, şi nicidecum linguşitorul, nicidecum prefăcutul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, pp. 11-12)

„Smereşte-te şi ţi-ai şters şiruri de păcate." (*Omiliile despre pocăinţă,* omilia a doua, p. 39)

„Atât de frumoasă este smerenia, duce la un atât de mare câştig, astfel încât nu se lasă doborâtă de jignirile celorlalţi! Şi nici nu se tulbură înaintea nedreptăţilor care vin din partea celor ce ne stau în preajmă. Căci pornind de la toate acestea se poate culege un mare bine şi de soi ales, aşa cum s-a petrecut cu vameşul. Primind jignirile, s-a lepădat de păcate şi, spunând: *Miluieşte-mă pe mine păcătosul*, a dobândit îndreptăţirea înaintea aceluia.

Şi cuvintele au trecut înaintea faptelor, iar vorbele au biruit acţiunile. Unul şi-a pus la vedere dreptatea, postul şi zeciuiala, celălalt a rostit numai nişte vorbe spre a se lepăda de toate păcatele. Dumnezeu nu a auzit numai vorbele, ci a privit şi la cugetul cu care le-a rostit, cuget pe care l-a găsit smerit şi tulburat, ceea ce l-a făcut să îşi reverse mila şi iubirea sa de oameni. Dar nu spun acestea pentru a ne îndemna să păcătuim, ci pentru a ne smeri. Iar dacă un vameş, cel din urmă dintre oamenii răi, fără să se smerească, ci numai arătând o conştiinţă bună când a glăsuit despre păcatele avute şi s-a recunoscut drept ceea ce era, şi-a atras atâta bunăvoinţă din partea lui Dumnezeu, cum să nu fie încă şi mai mare ajutorul divin pentru cei care fac cele bune, fără să-şi făurească o imaginaţie măreaţă despre ei înşişi?" (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 129)

„Smereşte-te, şi vei face să dispară multele tale păcate." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 79)

„Ea ar fi suficientă sieşi să ne facă să intrăm în harul lui Dumnezeu." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 312)

„Poate această virtute, chiar numai ea singură, să-L facă milostiv pe Dumnezeu. Aceasta a arătat-o vameşul (Luca 18, 13-14). Nu făcuse nici un bine, nici nu putea arăta vreo faptă bună, ci a spus atât: *Milostiv fii mie, păcătosului!* (Luca 18, 13), şi s-a coborât mai îndreptat decât fariseul. Şi doar nu erau cuvintele lui cuvinte de smerenie, ci numai de drepte simţăminte!"

(*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 75-76)

SMERENIA (este o mare slavă când cineva se umilește mult)

„Pentru cineva mare este mare slavă când poate să se umilească mult". (*Omilii la Matei,* omilia III, II, în col. PSB, vol. 23, p. 38)

„Cu cât cineva se smereşte, pe atâta se înalţă mai mult. Întocmai despre cum se petrece cu apa: cu cât ar apăsa-o cineva în jos, cu atât mai mult ea se ridică la înălţime." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XI, p. 110)

„Înger fiind Satana s-a înălţat pe sine. Şi ce s-a întâmplat? N-a fost oare umilit mai mult decât oricine? Nu are oare drept locuinţă pământul? Nu este oare defăimat de toţi? Pavel, om fiind, s-a smerit pe sine. Şi ce s-a întâmplat? Nu a înfruntat el oare pe diavolul de mai multe ori, ca pe un rob al său? Oare nu a făcut el lucruri mai mari decât Hristos? Oare nu purta pe diavol încoace şi-ncolo, după cum călăul îl poartă pe cel condamnat? Oare nu-şi bătea joc de el? Oare nu avea sub picioarele lui capul sfărâmat al diavolului? Oare nu dorea el acelaşi lucru şi tuturor ucenicilor săi? Dar ce spun eu? S-a înălţat pe sine Abesalom, s-a smerit pe sine David; ei bine, care a devenit înalt? Cine a fost mai slăvit? Ce poate fi mai smerit decât cuvintele acestea pe care David le-a rostit pentru Şimei: *Lăsaţi-l să blesteme, căci Domnul i-a poruncit* (2 Rg., 16, 11)? Să cercetăm, de voiţi, şi mai departe. Vameşul s-a smerit pe sine – cu toate că faptul nu era smerenie, ci mai mult recunoştinţă, iar fariseul s-a înălţat pe sine. Dar să examinăm lucrurile înseşi. Fie, de exemplu, doi oameni, amândoi deopotrivă de bogaţi, bucurându-se de multă cinste, şi amândoi cugetând lucruri mari în privinţa înţelepciunii, a stăpânirii şi a altor calităţi lumeşti; dacă unul dintre ei va cere onoruri de la toţi şi, neprimind de la nimeni, se va înfuria sau va cere mai mult decât trebuie sau, în sfârşit, se va înălţa pe sine; iar celălalt va dispreţui acest lucru şi de i se vor da onoruri, el le va respinge; ei bine, care din amândoi va fi mai vrednic de cinste? Cel care caută onorurile şi nu le dobândeşte sau cel ce primindu-le le dispreţuieşte? Negreşit că acesta din urmă." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a VIII-a, pp. 141-142)

„Atunci vei fi mai sus, atunci când vei fi mare, atunci vei fi strălucit, atunci vei fi cu vază, când te vei smeri pe tine însuţi, când nu vei îndrăgi şederile în frunte, când vei primi să fii umilit, să fii junghiat, să fii în primejdii, când vei căuta să slujeşti celor mulţi, să-i îngrijeşti, să le porţi de grijă şi să fii gata să faci şi să suferi orice în vederea acestui scop". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 140-141)

SMERENIA (cu cât ajungem mai virtuoși, cu atât să ne smerim mai mult)

„... şi noi, cu cât ajungem mai virtuoşi, cu atât să ne smerim mai mult pentru că şi asta e mai cu seamă virtute. După cum, cu cât avem privirea mai pătrunzătoare, cu atât mai mult cunoaştem cât de mare este depărtarea dintre noi şi cer, tot aşa, cu cât ajungem mai virtuoşi, cu atât mai mult învăţăm să ştim cât de mare este depărtarea dintre noi şi Dumnezeu. Că nu e mică filozofia de a ne putea cunoaşte propria noastră valoare. Şi acela, mai cu seamă, se cunoaşte pe sine, care socoteşte că nu e nimic. De aceea atât David cât şi Avraam, când s-au urcat pe cea mai înaltă culme a virtuţii, atunci, mai cu seamă, au fost smeriţi. Avraam a spus că este pământ şi cenuşă (Fac., 18, 27), iar David s-a numit vierme (Ps., 21, 6); la fel şi toţi sfinţii, tot aşa se smeresc". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 326)

SMERENIA (răsplata celor smeriți)

„Pentru smerenia ta vei primi întreaga plată chiar dacă ai lucrat din ceasul al unsprezecelea (Matei 20, 9). *Chiar dacă nu vei avea nici o pricină de mântuire*, zice Scriptura, *pentru Mine voi face, ca să nu se necinstească numele Meu*[100]. Suspinul tău numai, lacrimile tale, pe toate le ia în seamă Domnul și le face pricină de mântuire. Așadar să nu ne lăudăm, ci să ne numim nefolositori, ca să ajungem folositori! Dacă spui că ești plin de fapte bune, le-ai pierdut pe toate, chiar dacă ai săvârșit într-adevăr fapte bune; dar dacă spui că nu ești bun de nimica, ai ajuns folositor, chiar dacă n-ai făcut nici o faptă bună. De aceea este de neapărată trebuință să uităm toate faptele noastre bune". (*Omilii la Matei,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 23, p. 43)

SMERENIA (roadele smereniei)

„Omul care se smerește cu adevărat pe sine nu va putea niciodată să se supere, nici să se mânie pe semenul său, pentru că sufletul său e totdeauna potolit și se gândește numai la viața și faptele sale. Poate fi, oare, o mai mare fericire decât aceea, să ai un astfel de suflet? Unul ca acesta stă necontenit în port, e scăpat de orice furtună și se bucură de liniștea gândurilor. De aceea și Hristos spunea: *Și veți găsi odihnă sufletelor voastre*". (*Omilii la Facere,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 113)

„Și ca să vezi că un păcătos smerit întrece pe un drept mândru, adu-ți aminte de fariseul și de vameșul din Evanghelie: *Mulțumesc ție, Dumnezeule, că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepți, desfrânați, sau ca și acest vameș* (Lc. 18, 11). O, ce nebunie! Mândria acestui fariseu nu numai că îl făcea să se înalțe pe sine mai presus de tot neamul omenesc, ci într-un chip nebunesc batjocorea pe vameșul, care sta nu departe de dânsul. Dar acesta ce a făcut? El nu a răsplătit ocara cu ocară, nu s-a aprins prin batjocorire, ci a suferit totul cu îngăduință. Însă săgeata vrăjmașului a fost pentru el leac de vindecare, ocara i-a adus lui mărire, pâra – cununa de cinste. Astfel de bine este smerenia, astfel de câștig urmează, când cineva nu se tulbură de batjocoriri și nu se iuțește de semeția altora. Căci noi și de la cei ce ne batjocoresc putem să tragem mare folos, precum aceasta s-a întâmplat cu vameșul. Adică, pe când el primea batjocora, s-a dezbrăcat de păcate, și după ce a strigat: *Milostiv fii mie, păcătosului,* el s-a întors miluit la casa sa, iar acela nu." (*Cuvânt la Duminica Vameșului și a Fariseului,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 6)

„De am fi tratați de alții cu semeție, de am fi batjocoriți, luați în râs și disprețuiți, să le suferim toate cu răbdare! Căci nimic nu ne poate așa înălța, nici face așa de cinstiți și mari, ca fapta bună a smereniei. Dacă noi vom întipări-o în viața noastră, atunci vom fi părtași tuturor bunătăților, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos." (*Cuvânt la Duminica Vameșului și a Fariseului,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 10)

SMERENIA (lipsa ei - gravitatea)

„Dacă au dobândit toate virtuțile, iar de una — care este cea mai importantă, și anume smerenia — nu s-au îngrijit, sunt părăsiți de Dumnezeu, ca să-și dea seama că nu au dobândit nimic prin puterea lor, ci prin harul și ajutorul Său." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 211-212)

---

[100] Tâlcuirea Pr. D. Fecioru: Ediția lui Migne dă: Iezechiel 36, 22, 32, dar n-am găsit în toată Biblia citatul acesta (n.s. 18, p. 43).

SMERENIA (și pocăința)

„Ai simțăminte drepte față de tine când, păcătos fiind, mărturisești că ești păcătos. Dacă vameșul, care nu se știa cu vreo faptă bună pe cuget, a atras spre el atât de mult bunăvoința lui Dumnezeu numai pentru că a mărturisit cum era, de câtă îndrăznire nu se vor bucura înaintea lui Dumnezeu cei care pot să spună multe fapte bune, dar le uită pe toate acelea, și se numără printre cei din urmă?" (*Despre schimbarea numelor*, cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 76)

SMERITA CUGETARE (definiția)

„Smerită cugetare este atunci când cineva se smerește pe sine, deși este mare în virtute." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 80)

„Aceasta este adevărata smerită cugetare: să se smerească cineva în toate și să se considere pe el ultimul dintre toți." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 80)

SMINTEALA

„... pe omul slab îl vatămă și Pavel, iar pe cel tare nici diavolul nu-l poate vătăma." (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a II-a, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 34)

„... omul slab este vătămat de orice, pe când omul tare scoate folos din orice." (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia a II-a, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 34)

„Nimic din acestea deci să nu te scandalizeze: nici preotul devenit acum rău și care calcă turma mai sălbatic decât orice lup, nici cineva din cei de la putere care arată multă cruzime. Gândește-te că pe vremea apostolilor s-au întâmplat lucruri încă și mai cumplite. Căci acela care ținea pe atunci sceptrul (Nero) era taina fărădelegii – fiindcă așa l-a numit Pavel (2 Tes., 2, 7) –, a făcut orice fel de rău și i-a eclipsat pe toți prin răutate, dar n-a vătămat cu nimic nici Biserica, nici pe acei nobili bărbați, ci i-a arătat mai strălucitori. Și preoții iudeilor erau atât de răi și ticăloși unii că Hristos a poruncit noroadelor să fugă de imitarea lor: *Căci pe scaunul lui Moise au șezut cărturarii și fariseii. Dacă toate câte vă vor spune să faceți, faceți, dar după faptele lor să nu faceți* (Mt., 23, 2-3). Și ce ar putea fi mai rău decât niște preoți a căror imitare îi pierde pe cei care-i imită? Dar deși așa erau atunci cei de la putere, totuși cei care au strălucit, care au fost încununați, n-au fost vătămați cu nimic, ci au fost încă și mai mult slăviți. Așadar, nu trebuie să fim surprinși de cele făcute. Căci cei treji erau cuprinși din toate părțile de încercări venite atât de la ai lor, cât și de la străini.

De aceea și Pavel, văzând norii de primejdii care se abăteau asupra lor și temându-se ca unii din ucenici să nu se tulbure plecând de aici, spunea: *Vi l-am trimis pe Timotei, ca nimeni să nu se clatine în aceste necazuri; fiindcă știți că spre aceasta suntem puși* (I Tes., 3, 2-3). Iar ceea ce vrea să spună este aceasta: faptul de a pătimii mii de rele este viața noastră, e urmarea firească a vieții apostolice." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XX, 1-5, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 321)

SMINTEALA („Nu fiţi piatră de poticnire nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu"[101])

„Biruiţi-vă obişnuinţa deşartă şi vătămătoare, gândindu-vă că grozăvia nu-i numai aceea că voi care veniţi la biserică vă pricinuiţi multă vătămare, că şi aceea că sunteţi altora mulţi pricină de poticnire. Când păgânii şi iudeii văd pe unul din voi că vine la biserică în fiecare zi, că ascultă necontenit predica şi când îl văd apoi că deodată se arată în hipodrom şi că se amestecă cu ei, cum să nu socotească înşelăciune credinţa noastră, cum să nu aibă despre noi toţi aceeaşi părere? Oare nu auzi pe fericitul Pavel îndemnând cu glas puternic şi sfătuind: *Nu fiţi poticnire* (I Cor., 10, 32). Apoi, ca să nu socoteşti că porunca aceasta îi priveşte numai pe creştini, a spus mai întâi: *Nici iudeilor, nici elenilor* şi apoi a adăugat: *nici Bisericii lui Dumnezeu* (I Cor., 10, 32)". (*Omilii la Facere,* omilia VII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 88)

SMINTEALA (smintirea altora – gravitatea)

„Când necredincioşii văd pe unii din noi strălucind în virtute şi cu dipreţ mare pentru lucrurile din lumea aceasta, unii din ei se înăbuşă în necaz, iar alţii de multe ori rămân muţi de uimire că nu ducem aceeaşi viaţă cu ei, deşi avem aceeaşi fire. Dar dacă văd pe unul din noi cu un păcat cât de mic, îndată îşi ascut limba împotriva noastră a tuturora şi pornind de la păcatul unuia osândesc pe toţi creştinii. Şi nu se mărginesc la atâta, ci îndată, din pricina păcatelor creştinilor, încep să vorbească împotriva Stăpânului, îndrăznesc să hulească pe Stăpânul obştesc şi socot că le poate fi păcatul altora scuză pentru propria lor rătăcire.

Că nespus de mare primejdie aduc asupra lor cei ce dau prilej să fie hulită credinţa noastră, ascultă strigătul profetului, care vorbeşte ca din partea lui Dumnezeu: *Vai de voi, că din pricina voastră se huleşte numele Meu între neamuri* (Isaia, 52, 5). Înfricoşător este cuvântul acesta şi plin de cutremur. Cuvântul *Vai* este ca un plânset pentru cei care au să primească osânda cea înfricoşătoare." (*Omilii la Facere,* omilia VII, I-II, în col. PSB, vol. 21, p. 88)

„Să facem dar, totul, iubiţilor, ca să fie slăvit Stăpânul nostru şi să nu dăm nimănui prilej de poticnire. Necontenit ne dă această învăţătură dascălul lumii, fericitul Pavel, uneori spunând: *Dacă mâncarea face sminteală fratelui meu, nu voi mânca carne în veac* (I Cor., 8, 13), iar alteori, în alt loc, zice: *Aşa păcătuind împotriva fratelui şi lovind cugetul lui cel slab, păcătuiţi faţă de Hristos.* Cumplită e ameninţarea şi aduce cu ea grozavă osândă! *Să nu socoteşti, vrea să spună Pavel, că se mărgineşte numai la acela vătămarea! Se urcă la Însuşi Hristos, Care S-a răstignit pentru acela! Aşadar, dacă Stăpânul tău nu S-a dat în lături de a Se răstigni pentru el, oare tu să nu faci totul ca să nu-i dai fratelui tău prilej de poticnire?* Şi vei vedea că pretutindeni Pavel dă aceste sfaturi ucenicilor săi. Că aceasta este ceea ce ţine viaţa noastră." (*Omilii la Facere,* omilia VII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 89)

„Gândeşte-mi-te de câte osânde nu sunt vrednici unii ca aceştia, când nu numai că adună focul cel nestins peste capetele lor, dar mai sunt şi altora pricină de pierzanie dacă stăruiesc în rătăcire, că le astupă urechile ca să nu mai audă învăţăturile despre virtute şi pe lângă asta mai dau şi pricină de hulire a celor virtuoşi. Dar grozăvia grozăviilor este că prin ei se huleşte Stăpânul tuturor. Vezi cât de mare e prăpădul acestui păcat? Vezi că cei ce săvârşesc acest păcat nu sunt vinovaţi de o osândă mică, ci de foarte grea osândă, de vreme ce au să fie osândiţi pentru toţi, nu numai pentru pierderea lor, ci şi pentru poticnirea celor prinşi în mrejele înşelăciunii, ale păgânilor adică, şi pentru învinuirea celor virtuoşi şi pentru hulirea lui Dumnezeu?" (*Omilii la Facere,* omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 96)

[101] I Cor., 10, 32.

„Dacă facem fapte de virtute, primim de la Dumnezeu îndoită plată şi pentru faptele bune pe care le săvârşim şi pentru că atragem pe semenii noştri pe calea virtuţii; tot aşa şi când păcătuim; nu suntem pedepsiţi numai pentru păcatele ce le-am săvârşit, ci şi pentru că prin ele am făcut pe alţii să se poticnească.” (*Omilii la Facere,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 78)

„*Dar cel care va sminti pe unul din aceştia mici, mai de folos i-ar fi să-şi atârne o piatră de moară de gât şi să se înece în adâncul mării* (Matei 17, 6).

(...) Dar pentru că oamenii sunt foarte nesimţitori şi greoi la minte, iar cuvintele acestea, deşi înfricoşătoare, nu i-ar fi mişcat atâta, Hristos dă ca pildă piatra de moară şi înecul. N-a spus: Va fi atârnată o piatră de moară de grumazul lui, ci: *Mai de folos i-ar fi să-şi atârne o piatră de moară,* arătând că îl aşteaptă o altă pedeapsă mai grozavă decât asta. Dacă pedeapsa aceasta prin înec e de nesuferit, apoi cu mult mai mult cealaltă. Ai văzut cum Domnul a făcut în două chipuri înfricoşătoare ameninţarea Sa? Mai întâi o face lesne de priceput, comparând-o cu un exemplu cunoscut nouă; apoi face ca prin grozăvia acestei pedepse să ne gândim la cealaltă pedeapsă, cea de dincolo, cu mult mai mare decât pedeapsa aceasta trupească”. (*Omilii la Matei,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 676-677)

„Dacă te încarci de păcate când nu eşti de folos celor din jurul tău, ce iertare mai poţi avea când faci rău altora şi când împiedici pe alţii să facă bine?”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 828)

„... chiar aici pe pământ eşti de râsul tuturora dacă plimbi un suflet mort; aşa nu numai că eşti de râs, dar mai fug şi toţi de tine. Spune-mi, nu s-ar da toţi la o parte, n-ar fugi toţi de tine dacă ai plimba de colo până colo un cadavru? Gândeşte aşa şi de sufletul tău! E mult mai groaznic să plimbi prin lume un suflet omorât de păcate, un suflet stricat, decât un cadavru. Cine va avea, dar, milă de un astfel de suflet? Nimeni! Când nici tu nu ai milă de sufletul tău, cum va avea milă de el un alt om când tu te porţi atât de crud cu propriul tău suflet, ca un duşman, ca un vrăjmaş?”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 833)

„Să facem tot posibilul pentru a nu fi un subiect de sminteală şi de cădere aproapelui nostru. Oricât de curată şi de sfântă ar fi viaţa noastră, dacă îi smintim pe alţii, totul este pierdut pentru noi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 2, p. 284)

„Dacă a surpa biserica este un fapt mişelesc şi necuvios, apoi cu atât mai mult încă de a surpa un templu duhovnicesc, fiindcă omul este cu mult mai însemnat şi mai preţuit decât biserica. Hristos n-a murit pentru zidurile bisericii, ci pentru aceste temple duhovniceşti, pentru oameni.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXVI, p. 482)

„Cel ce cade este pedepsit nu numai pentru propria lui cădere, ci este osândit şi pentru că i-a făcut pe alţii să cadă; după cum şi cel ce stă nu este încununat numai pentru propria lui virtute, ci este admirat şi pentru că-i face şi pe alţii de aceeaşi râvnă”. (*Către iudei,* cuv. I, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 254)

„Noi vom avea mare grijă de a dispreţui sminteala şi de a o nesocoti, căci ea merge direct împotriva planului lui Dumnezeu şi a planului Său providenţial. Care este acest plan? Ca ai Săi credincioşi să fie *lumina lumii,* ca El să devină pentru nefericiţii necredincioşi ai lumii o permanentă iluminare. Şi acest plan este din veci.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 592)

SOMNUL

„...hrana e mâncarea somnului.” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada,* scrisoarea VIII, 5c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...,* p. 158)

SOMNUL („dulce este somnul lucrătorului")

„Un somn dulce şi liniştit îl procură nu atât un aşternut moale, un pat măreţ, unde străluceşte aurul şi argintul, şi nici tăcerea care domneşte în toată casa sau altele asemenea, cât munca, oboseala şi obişnuinţa de a nu se repauza decât când se simte nevoie de a dormi, când ochii îngreuiaţi se închid singuri şi aceasta o mărturiseşte experienţa lucrurilor, mărturiseşte însă înainte de experienţă învăţăturile Sfintelor Scripturi. Solomon, nutrit în plăceri, voind să exprime acest adevăr zicea: *Dulce este somnul lucrătorului, de mănâncă mult sau puţin* (Eccl., 5, 12).

Pentru ce a adăugat aceste cuvinte: *fie că mănâncă mult sau puţin?* Foamea şi necumpătarea cauzează deopotrivă nedormire; una, pentru că uscând respiraţia şi întărind pleoapele, nu permite nici ochilor ca să se închidă; alta, pentru că supără şi opreşte respiraţia şi produce dureri grozave; dar aşa fel este folosul muncii, că unul şi altul din aceste două neajunsuri nu împiedică pe sclav să doarmă. Căci, după ce a fost chinuit toată ziua pentru a servi pe stăpânii săi, fără să poată răsufla un moment, obosit, istovit, el găseşte la sfârşitul zilei plăcerea somnului ca cea mai dreaptă răsplată a ostenelilor sale. Şi aceasta este un efect al bunătăţii lui Dumnezeu, ca plăcerea să nu se cumpere cu preţul aurului, ci ea să fie fructul unui fel de vieţi grele şi dureroase, urmată de regulă sau de necesitate. Dar bogaţii nu sunt astfel ci, culcaţi pe aşternuturi noi, veghează adesea toată noaptea, şi cu toate grijile lor ca să doarmă liniştiţi, nu pot să se bucure de această plăcere. Săracul, după ce a lucrat toată ziua, având membrele sale obosite, înainte de a le întinde, gustă un somn liniştit şi adânc, vrednică şi dreaptă plată a muncii şi ostenelilor sale." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, pp. 48-49)

„Spune-mi, te rog, pentru care pricină Solomon zice că somnul slugii este dulce? Solomon grăieşte astfel: Dulce este somnul slugii, fie de mănâncă mult, fie de mănâncă puţin (Eccl., 5, 11). *De ce e dulce? Din pricina aşternutului moale? Cele mai multe slugi se culcă pe pământul gol sau pe saltele de paie! Din pricină că stau degeaba? Dar n-au nici o clipită de timp liberă! Din pricină că se odihnesc? Dar sunt frânţi de oboseală şi nu încetează o clipă de a se trudi! Prin urmare, ceea ce face ca somnul slugilor să fie dulce este tocmai nevoia pe care o simt atunci când se duc la culcare. Cu bogaţii, lucrurile nu se petrec aşa. Dacă nu vine somnul peste ei din pricină că sunt beţi turtă, trebuie să stea treji toată noaptea, să se răsucească şi să se frământe, deşi sunt culcaţi în aşternuturi moi."* (*Despre Feciorie*, 70, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 120)

SPECTACOLELE (luptele de gladiatori şi luptele cu fiarele sălbatice)

„Să nu-ţi mai fie gândul la hipodrom şi la spectacolele nelegiuite din teatre – căci şi acelea aprind pe nesimţite desfrânarea, nici la cruda desfătare provocată de luptele cu animale. Spune-mi, ce desfătare este să vezi pe cel de un neam cu tine şi părtaş aceleaşi firi, sfâşiat de fiarele sălbatice? Nu te înspăimânţi, nici nu te temi că se va coborî un fulger de sus şi-ţi va zdrobi capul? Fiindcă se poate spune că tu întărâţi dinţii fiarei. Tu însuţi îţi dai aportul la ucidere prin strigătul tău, chiar dacă nu lucrezi cu mâna, însă omori cu limba[102]." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminaţi*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 41)

STATUL (despre autorităţile statului)

„Voieşti să nu-ţi fie frică de stăpânire? Fă bine şi vei avea laudă de la dânsa (...) Iar dacă faci rău, teme-te, că nu în zadar poartă sabia (Rom., 13, 3-4). Vezi că pentru cei care

[102] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Orice participare la un spectacol sportiv, artistic, nu este neutru. El ne cere acordul lăuntric prin care avem părtăşie cu cele ce se săvârşesc acolo. Spre exemplu, în fotbal se vântură sloganul (care nu este deloc lipsit de întemeiere) că publicul este al 12-lea jucător. (n.s. 55, p. 44)

fac răul sunt şi dregătorul, şi sabia? Ascultă acest lucru rostit şi mai pe şleau: *Că este răzbunătoare (...) asupra celui ce face răul* (Rom., 13, 4). Şi nu a zis: *Că nu în zadar este stăpânire* - dar ce? *Că nu în zadar poartă sabia*: fiindcă precum un tată iubitor îşi dă pe mâna unor învăţători şi dascăli temuţi copiii care se poartă cu uşurătate faţă de el şi îl dispreţuiesc din pricina iubirii lui părinteşti, aşa şi Dumnezeu, fiind dispreţuit de firea noastră, din bunătatea Sa ne-a dat pe mâna stăpânitorilor, ca unor dascăli şi învăţători." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, pp. 50-51)

„Să vedem însă şi din Vechiul Legământ că pentru răutatea noastră s-a făcut trebuinţă şi de stăpânirea aceasta. Oarecare dintre prooroci, întărâtându-se asupra celor nedrepţi, grăieşte cam aşa: *Au tăcea-vei când va înghiţi necredinciosul pe cel drept, şi vei face pe oameni ca peştii mării, şi ca jivinele ce n-au stăpân*? (Avac., l, 13-14). Deci, pentru asta e stăpânire, ca să nu trăim ca jivinele; pentru asta sunt căpetenii, ca să nu ne înghiţim unii pe alţii precum peştii: că precum sunt pentru boli leacurile, aşa sunt pentru păcate pedepsele. Apoi, ca să vezi că pentru cel care vieţuieşte în virtute nu e nevoie de epistat[103], ascultă ce grăieşte Pavel: *Iar de voieşti să nu îţi fie frică de stăpânire, fă binele şi vei avea laudă de la dânsa* (Rom., 13, 3-4). *Judecătorul*, zice, *îţi este privitor - iar dacă trăieşti drept, nu numai privitor, ci şi lăudător, fiindcă cei ce cârmuiesc sunt la rândul lor cârmuiţi de legi*. Ci totuşi, nici de legi nu are nevoie cel ce trăieşte cu blândeţe şi auzi asta de la Pavel, care zice: *Dreptului lege nu este pusă* (l Tim., l, 9); iar dacă lege nu îi este pusă, cu atât mai mult nu e stăpânitor deasupra lui." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, pp. 51-52)

STATUL („Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri")

„Porunca aceasta este dată tuturor fără excepţie, şi preoţilor, şi monahilor, iar nu numai celor din lume, şi de aceea chiar de la început a proclamat acest principiu, zicând: *Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri*, adică chiar de ar fi Apostol, sau Evanghelist, sau profet, sau orice, căci o astfel de supunere nu jigneşte întru nimic evlavia. Şi nu zice pur şi simplu *să asculte*, ci *să se supună*. Dreptul principal al unei astfel de legiuiri este al lui Dumnezeu; de aceea şi pune înaintea credincioşilor acest raţionament drept, că aceasta este poruncită de Dumnezeu: *Că nu este stăpânire, zice, fără numai de la Dumnezeu*. Dar ce spui? Aşadar orice stăpânitor este hirotonisit şi aşezat de Dumnezeu în slujba de stăpânitor? *Nu am spus aceasta* – zice – *şi nici că este vorba de fiecare dintre stăpânitori; ci deocamdată eu vorbesc de faptul în sine. A fi stăpâniri, şi unii să stăpânească, iar alţii să fie stăpâniţi, toate acestea nu se petrec în lume la voia întâmplării, nu se perpetuează printre popoare ca nişte valuri de mare purtate de vânt încoace şi încolo, ci toate sunt lucrarea lui Dumnezeu şi a tainicei Lui înţelepciuni*. De aceea nici n-a zis că *nu este stăpânitor, decât numai de la Dumnezeu*, ci vorbeşte de lucrul de sine, zicând: *că nu este stăpânire, fără numai de la Dumnezeu, şi stăpânirile care sunt rânduite*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 432-433)

„Şi de ce să te minunezi că aşa se petrece cu comunităţile omeneşti, când vedem că acelaşi lucru l-a făcut şi cu trupul nostru? Fiindcă nici aici El n-a făcut deopotrivă în cinste toate mădularele, ci pe unele le-a făcut superioare, iar pe altele inferioare; pe unele ca să stăpânească pe celelalte, iar pe altele ca să fie stăpânite. Acest fapt l-ar putea vedea cineva şi printre animalele necuvântătoare, ca de pildă printre albine, printre cocori, printre turmele de oi sălbatice. Dar nici chiar marea nu este lipsită de aceasta ordine înţeleaptă, căci şi acolo multe specii de peşti se pun în subordinea unuia dintre ei, şi sunt astfel comandate încât fac

[103] Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: Supraveghetor (n.s. 18, p. 51)

călătorii foarte întinse, în cea mai perfectă ordine. Anarhia pretutindeni este un mare rău şi pricină a tuturor tulburărilor.

Aşadar, după ce a spus de unde este stăpânirea, a adăugat imediat: *Pentru aceea, cel ce se împotriveşte stăpânirii, se împotriveşte rânduielii lui Dumnezeu* (13, 2). Ai văzut unde a ridicat această problemă, cum i-a înfricoşat pe ascultători şi cum a arătat că îndeplinirea acestei porunci este din datorie? Ca să nu zică credincioşii că *ne înjoseşti şi ne faci vrednici de dispreţuit, ca noi, care avem făgăduinţa a ne bucura de bunurile împărăţiei celei cereşti, să fim supuşi stăpânitorilor lumii acesteia*, iată că Apostolul arată că făcând aceasta ei se supun nu stăpânitorilor vremelnici, ci lui Dumnezeu Însuşi. Însă Apostolul nu zice chiar aşa, ci cu ideea contrară îşi înfricoşează ascultătorii, şi face lucrurile înţelese, zicând că cel ce se împotriveşte stăpânitorului se luptă cu Dumnezeu, Care a legiuit toate acestea.

Prin toate mijloacele el încearcă a arăta ascultătorilor, că noi dăm această supunere stăpânitorilor nu dintr-un capriciu sau pentru mulţumirea lor, ci din datoria pe care o avem de a ne supune. Cu chipul acesta, chiar şi stăpânitorii cei necredincioşi puteau fi atraşi la evlavie şi la credinţa creştină, în acelaşi timp şi credincioşii se supuneau stăpânirilor fără murmur.

Se clevetea mult în vremurile acelea, şi Apostolii erau defăimaţi ca aducători de inovaţii şi de împotrivire, şi erau acuzaţi că nu numai vorbeau, ci şi făceau totul pentru răsturnarea legilor obşteşti. *Deci* – *zice* – *când tu vei arăta pe Stăpânul nostru, al tuturor, Care ne sfătuieşte a face aşa, atunci vei astupa şi gurile celor ce ne defăimau că introducem inovaţii, iar în acelaşi timp vei putea vorbi cu mult curaj şi despre dogmele credinţei şi ale adevărului. Deci să nu te ruşinezi de o astfel de supunere, căci Dumnezeu le-a legiuit toate acestea, şi tot El este grozav răzbunător al celor ce-L dispreţuiesc. El nu-ţi va aplica o pedeapsă oarecare, ci pe cea mai mare, şi nimic nu te va putea scăpa de acea pedeapsă, oricât te-ai împotrivi, ci vei suferi cea mai cruntă osândă – şi din partea oamenilor, căci nimeni nu-ţi va veni în ajutor, dar şi din partea lui Dumnezeu, pe Care Îl mânii contra ta.*

Toate acestea lăsându-le a se înţelege, zice: *Iar cei ce se împotrivesc îşi vor lua osândă.* Apoi arătând şi câştigul ce-l vor avea după această frică, îi convinge şi prin argumente raţionale să se supună, zicând astfel: *Căci dregătorii nu sunt frică pentru fapta bună, ci pentru cea rea* (13, 3)." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 433-435)

„*Nu cumva dregătorul ceartă pe cel ce face bine? Nu cumva el este înfricoşător celor ce se îndeletnicesc cu faptele cele bune?* De aceea şi spune: *Voieşti, deci, să nu îţi fie frică de stăpânire? Fă binele şi vei avea laudă de la ea.* Vezi cum îi împrieteneşte cu stăpânitorul, pe care îl arată chiar lăudător al lor? Ai văzut cum le-a alungat neîncrederea în el?

Căci ea este slujitoare a lui Dumnezeu spre binele tău (13, 4).

Atât de departe este el – zice – *de a te înspăimânta, încât te şi laudă; şi atât de departe este de a te împiedica în fapta bună, încât chiar el însuşi conlucrează cu tine în săvârşirea ei. Deci când tu îl ai şi lăudător, şi ajutător, de ce să nu te supui? Căci el şi în alt mod contribuie la uşurinţa faptei bune, deoarece pe cei răi îi pedepseşte, pe când pe cei buni îi răsplăteşte şi-i cinsteşte, şi cu un cuvânt el conlucrează la îndeplinirea voii lui Dumnezeu.*

De aceea l-a şi numit slujitor al lui Dumnezeu. Gândeşte-te bine: eu, de pildă, sfătuiesc pe fiecare să fie prudent, dar şi dregătorul acelaşi lucru îl spune prin legile pe care le aplică; îndemn pe fiecare să nu fie lacom şi nici să nu răpească dreptul altuia, dar şi dregătorul pentru asemenea fapte este pus să judece. Aşa că el este conlucrător nouă şi ajutător, şi pentru aceasta a fost trimis de Dumnezeu. Deci din amândouă părţile el este de respectat: şi pentru că a fost trimis de Dumnezeu, şi pentru că îndeplineşte astfel de slujbă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 435-436)

„Deci, dacă şi pedepsind, şi cinstind, el slujitor al lui Dumnezeu este, săvârşind fapta bună şi alungând răul, ceea ce voieşte şi Dumnezeu, de ce să te cerţi cu El, care ne aduce atâtea bunuri şi ne înlesneşte în toate ale noastre?!

Mulţi la început îndeletnicindu-se cu fapta bună de frica dregătorilor, după aceea fac aşa şi pentru frica de Dumnezeu. Pe oamenii proşti nu-i pot înfricoşa atât cele viitoare, pe cât cele prezente. Cel ce pregăteşte mai dinainte sufletele celor mai mulţi cu frica şi cu cinstea, ca astfel să devină mai pricepuţi în învăţătura cuvântului lui Dumnezeu, unul ca acesta este numit după dreptate slujitorul lui Dumnezeu." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 436-437)

„Într-o altă epistolă porunceşte nu numai de a se supune, ci şi de a se ruga pentru ei, arătând şi folosul ce-l au dacă vor face aceasta: *Ca să petrecem viaţă paşnică şi liniştită, întru toată cuvioşia şi bună-cuviinţa* (I Timotei 2, 2).

Nu puţin contribuie ei la starea vieţii prezente de a ne înarma, de a respinge pe duşmani, de a împiedica pe cei ce se răscoală prin cetăţi şi de a împrăştia toate neînţelegerile. Să nu-mi spui că acela, bunăoară, îşi întrebuinţează în rău slujba; uită-te numai la buna podoabă a acestei rânduieli, şi atunci vei vedea şi aici marea înţelepciune a Celui ce a rânduit aceasta dintru început." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 438)

„*Ascultaţi pe mai marii voştri şi vă supuneţi lor, că aceştia priveghează pentru sufletele voastre ca cei ce au să dea seama.* Audă acestea şi stăpânitorii şi cei stăpâniţi, căci dacă trebuie a fi ca supuşi cei stăpâniţi, apoi şi stăpânitorii trebuie a fi treji şi neadormiţi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXXIV, p. 384)

„Cel ce se supune stăpânirilor pământeşti, în realitate se supune lui Dumnezeu. Şi cel ce nu se supune stăpânirilor se împotriveşte lui Dumnezeu. Pentru că, după cum spune Scriptura, *nu este stăpânire decât de la Dumnezeu; iar cele ce sunt, de la Dumnezeu sunt rânduite* (Romani 13, 1). Faptul că unii stăpânesc şi alţii sunt stăpâniţi, unii administrează şi alţii sunt administraţi, încât să nu facă fiecare ce vrea şi societatea noastră să nu devină ca o mare furtunoasă, este lucrarea înţelepciunii lui Dumnezeu. Izgoneşte-l pe cârmaci de la cârma corăbiei, şi o vor înghiţi valurile. Izgoneşte-l pe general de la conducerea oştirii, şi va fi nimicită de duşmani. Izgoneşte-i pe conducătorii unei societăţi, şi aceasta va deveni junglă. Ceea ce sunt piroanele pentru întărirea unei case, aşa sunt şi conducătorii pentru buna funcţionare a unei societăţi şi a unei cetăţi organizate.

Când un conducător este drept şi iubitor de oameni, atunci devine cu adevărat puternic şi iubit de popor. Nimic nu-i arată însuşirile sale de conducător, ca dragostea pe care o poartă pentru poporul pe care-l conduce. Vedeţi cum şi un tată, nu este tată adevărat pentru că a contribuit la naşterea unui copil, ci mai ales pentru că-l iubeşte şi-l îngrijeşte cu blândeţe.

Aşadar, stăpânitorii să cârmuiască cu nepărtinire, cu dreptate şi frică de Dumnezeu, urmărind mereu binele poporului. Iar cetăţenii să nu se împotrivească orânduirii pe care a întocmit-o Dumnezeu, căci altfel îşi vor atrage pedeapsă asupra lor. De stăpânire nu-i e frică celui ce face binele, ci celui ce face răul. Aşadar, faceţi cu toţii binele, nu numai pentru a vă feri de pedeapsa stăpânirii, ci şi pentru că asta v-o impune conştiinţa voastră. Astfel, veţi avea şi binecuvântarea Domnului şi veţi moşteni şi împărăţia cerurilor, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp.184-185)

STATUL (nu este stăpânire decât de la Dumnezeu)

„Cum, dar, spune Pavel că *nu e stăpânire decât de la Dumnezeu*? Fiindcă El ne-a rânduit-o spre folos, deoarece păcatul a adus trebuinţa aceasta, iar Dumnezeu ne-a întors-o spre folos; şi precum trebuinţa de leacuri vine de la răni, iar folosirea lor de la înţelepciunea doctorilor, aşa

şi trebuinţa robiei de la păcat s-a făcut, iar întoarcerea ei spre folosul nostru - de la înţelepciunea lui Dumnezeu." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 52)

STATUL (sfaturi pentru conducătorul statului)

„Căci adevăratul stăpânitor este cel care-şi poate înfrâna mânia, invidia şi iubirea de plăceri, cel ce ţine legea lui Dumnezeu, cel ce-şi păzeşte mintea liberă şi nu lasă patimile să-i cuprindă sufletul. Pe un astfel de om cu mare plăcere l-aş vedea conducător al întregii lumi. Pentru că cel care cârmuieşte cu cugetul peste patimile sufletului, lesne va putea să-i conducă pe oameni după legea lui Dumnezeu, cu dreptate, iubire de oameni şi jertfire de sine. Dimpotrivă, conducătorul care este rob al patimilor şi al plăcerilor, nu numai că este batjocorit şi scârbit de oamenii pe care-i conduce, dar nici nu-şi poate exercita cum trebuie puterea. Şi, adevărat, cum îi poate conduce pe alţii de vreme ce nu se poate conduce pe sine?

Nu trebuie, aşadar, ca cineva să aibă ca scop al vieţii sale urcarea pe tronul puterii şi dobândirea de cinstiri, ci cum să devină om virtuos şi învăţat. Puterea, de multe ori, ne târăşte în lucrări potrivnice legii lui Dumnezeu. Astfel, dacă deţinem o funcţie de conducere, avem nevoie de multă mărinimie ca să administrăm bine treburile şi să nu fim orbiţi de mândrie, care izvorăşte din slavă." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 182-183)

„Când un conducător este drept şi iubitor de oameni, atunci devine cu adevărat puternic şi iubit de popor. Nimic nu-i arată însuşirile sale de conducător, ca dragostea pe care o poartă pentru poporul pe care-l conduce. Vedeţi cum şi un tată, nu este tată adevărat pentru că a contribuit la naşterea unui copil, ci mai ales pentru că-l iubeşte şi-l îngrijeşte cu blândeţe." (Din vol. *Problemele vieţii*, p.184)

„Mulţi conducători, când fură poporul, sunt blânzi, măsuraţi şi prietenoşi, nu datorită firii lor, ci silniciei conştiinţei, că le lipseşte îndrăznirea din pricina hoţiilor - şi, dimpotrivă, mulţi conducători care nu iau mită sunt împovărători şi aspri, iarăşi, nu datorită firii lor, ci slavei deşarte, că se ştiu curaţi de orice mită; rar poţi găsi un conducător care să aibă aceste două însuşiri; să fie, adică, şi blând, şi nemitarnic." (*La cuvântul apostolic: «O, de mi-aţi îngădui puţină neînţelepţie!»*, 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 328)

STĂRUINŢA

„... apa, picând necontenit pe o piatră, la sfârşit o găureşte. Ce este mai moale decât apa şi ce este mai vârtos decât piatra? Cu toate acestea, necontenirea picurării biruieşte firea cea vârtoasă a pietrei. Iară dacă necontenirea poate birui chiar firea, cu atât mai vârtos va putea ea să biruiască voia." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marţi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 122)

SUFERINŢA (pentru Dumnezeu)

„Aşa e obiceiul drepţilor! Când suferă ceva pentru Dumnezeu, nu iau aminte la chipul celor ce se întâmplă, ci se gândesc la rostul lor şi suferă totul cu uşurinţă. De pildă Pavel, dascălul neamurilor, numea uşoare temniţele, lanţurile, primejdiile de fiecare zi, necazurile acelea multe şi nesuferite, nu pentru că ele erau prin fire aşa, ci pentru că rostul acestor suferinţe îi întărea atât de mult voinţa, că nu se ferea de necazurile ce veneau asupra lui. Ascultă că o spune singur: *Necazul nostru de acum, trecător şi uşor ne aduce slavă veşnică mai presus de măsură* (II Cor, 4, 17). *Aşteptarea slavei viitoare pe care o vom dobândi, spune Pavel, şi a acelei fericiri veşnice, mă face să îndur aceste nenumărate necazuri şi să le socot*

mai ușoare. Ai văzut că dorul de Dumnezeu taie tăria necazurilor și că nici nu ne lasă să le simțim când vin peste noi?" (*Omilii la Facere,* omilia XXV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 312)

„Căci chiar când voi ați fi amenințați cu focul, cu cele mai mari și mai grozave chinuri, voi n-ar trebui pentru aceea să încetați de a cânta imne și laude Domnului; ci ar trebui să suferiți totul pentru iubirea față de El; așa trebuie să fie slujitorul credincios, așa este un suflet ferm și constant." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXV, 3, p. 171)

„Cele ce El a pătimit, deși ni se par triste și mâhnicioase, acelea sunt care au contribuit la eliberarea și mântuirea întregii firi. Tot așa, deci, și tu, căci patimile pe care le vei suferi pentru el, acelea sunt care vor contribui la slava și învrednicirea ta." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 291)

„... și noi, când pătimim ceva pentru Hristos, nu numai că suferim cu bărbăție, ci încă ne și bucurăm. Când postim, săltăm ca și cum ne-am desfăta, când suntem batjocoriți, jucăm ca și cum am fi fost lăudați, când cheltuim, ne înfierbântăm ca și cum am câștiga; măcar de am da celor săraci - socotim aceasta ca și cum am lua - căci cel ce nu dă cu acest gând nu va da cu mulțămire. Deci când tu voiești a-ți împrăștia din avutul tău, nu numai la aceasta să te uiți, că adică cheltuiești, ci că încă vei câștiga mai mult, și aceasta să o ai în vedere înaintea aceleia. Și nu numai fiind vorba de milostenie să te gândești așa fel, ci la toată virtutea nu te gândi la asprimea și amărăciunea durerilor, ci să ai în vedere și dulceața răsplătirilor, iar mai presus de toate pe însăși pricina acelor lupte, adică pe Domnul nostru Iisus Hristos, și atunci cu ușurință vei birui în lupte și vei viețui în mulțumire toată viața." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, pp. 116-117)

„Unora desigur că li se pare lucru de râs, că a fi cineva necinstit și batjocurit, poate a-i provoca bucurie, și să se creadă încă fericit că s-a învrednicit de o asemenea cinste; dar cei ce știu și cunosc bine pe Hristos, consideră aceasta ca cea mai mare fericire dintre toate plăcerile. Dacă cineva mi-ar dărui cerul întreg, sau acel lanț, eu desigur că aș prefera lanțul. Dacă cineva m-ar face să aleg una din două: sau cu îngerii a sta în cer, sau cu Pavel legat pentru Hristos, aș prefera lanțul și închisoarea lui. Dacă cineva m-ar pune să stau cu vreuna dintre puterile cerești de pe lângă tronul Stăpânului, sau cu vreun astfel de legat pentru Hristos, eu aș alege mai degrabă de a fi un astfel de legat. Nimic nu poate fi mai fericit ca acel lanț. (...) Cu drept cuvânt eu admir pe acei bărbați ai doririlor lui Hristos. Aș voi să văd acele lanțuri de care se tem demonii și se înfricoșează, iar îngerii se sfiesc. Nimic nu e mai bun, ca a pătimi rele pentru Hristos. Nu fericesc atâta pe Pavel că a fost răpit în rai, cum îl fericesc că a fost aruncat în închisoare! Nu îl fericesc atâta că a audit vorbe negrăite, pe cât îl fericesc că a suferit legăturile! Nu îl fericesc că a fost răpit la al treilea cer, cum îl fericesc pentru legăturile lui." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VIII, pp. 72-73)

„Cu adevărat că acesta e cel mai mare har dintre toate, mai mare decât harul de a opri cursul soarelui și al lunii mai mare de cât harul de a mișca pământul; acesta e mai mare decât harul de a stăpâni demonii sau de a-i alunga. Nu atât se întristează ei când se văd alungați prin credința noastră, ca cum se întristează când ne văd pătimind ceva cu curaj pentru Hristos, și când suntem legați pentru El, că aceasta mai mult încă ne ridică curajul. Nu doar de aceea e bine de a fi legat pentru Hristos, pentru că adică faptul acesta ni-ar procura împărăția cerurilor, ci pentru că suferim pentru Hristos. Nu fericesc pe cei legați pentru că se duc în ceruri ci pentru că sunt legați pentru Stăpânul cerurilor. Câtă mândrie sufletească nu este, când cineva scrie că a fost legat pentru Hristos! Câtă mulțumire, câtă onoare, câtă strălucire! Aș voi ca să vorbesc veșnic despre aceasta. Aș voi să mă învrednicesc de lanțul și legăturile lui Pavel." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VIII, p. 75)

„Iarăşi îi învăţa (pe filisteni - n.n.) să-şi smerească gândurile, lăsând totul pe seama lui Dumnezeu, iar faptul de a suferi pentru Hristos el îl numeşte har. Aşadar nu vă sfiiţi, nu vă ruşinaţi, căci a suferi pentru Hristos este un har cu mult mai minunat decât harul de a învia morţii şi de a face minuni. Înviind morţi, eu sunt datornicul, iar suferind pentru Hristos îl am datornic pe El. Astfel încât nu doar că nu trebuie să vă ruşinaţi, ci chiar să vă bucuraţi, ca unii ce aţi primit har." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 83-84)

„... *împlinesc în trupul meu lipsurile necazurilor lui Hristos* (Col., 1, 24), iar aici prin persecuţiile şi prin patimile lui este înţeleasă tocmai moartea. El nu a căutat ale sale, ci pe cele ale multora, aşa că şi persecuţiile, şi necazurile, şi supărările, nu numai că nu trebuie să ne alarmeze, ci chiar să ne bucure, pentru că prin ele noi ne conformăm morţii Lui, ca şi cum ar fi zis că *devenim o copie fidelă a chipului Său,* fapt pe care-l şi spune într-un loc: *Purtând totdeauna în trup omorârea lui Iisus* (2 Cor., 4, 10). Dar acest lucru izvorăşte dintr-o mare credinţă!" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, p. 214)

„Necazurile şi suferinţele pentru Hristos slavă se numesc, şi peste tot locul faptul acesta se numeşte slavă, şi orice necinste am suferi, fie ea cât de mare, slavă se numeşte, căci prin aceasta noi devenim cu mult mai străluciţi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 309)

„... fericitul Pavel, mai înainte de bunătăţile puse lui deoparte, se bucura în întristările care i se întâmplau din pricina lui Hristos şi striga zicând: *Mă bucur în pătimirile cele pentru voi* (Col. 1, 24). Şi iarăşi: *Şi nu numai aceasta, ci mă şi laud cu necazurile* (Rom 5, 3). Şi în altă parte: *Că ne-a fost dăruit de la Dumnezeu nu numai să credem, ci să şi pătimim pentru El* (Flp. 1, 29). ***Fiindcă, într-adevăr, acesta este cel mai mare har: a fi învrednicit să pătimeşti pentru Hristos.*** Aceasta este cununa cea frumoasă pregătită [unuia ca acesta] şi răsplătire nu mai mică decât răsplătirile vieţii viitoare. Şi acest lucru îl ştiu toţi care Îl iubesc pe Hristos cu sinceritate şi căldură." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 78)

„Atleţii lui Hristos simt bucurie şi mulţumire chiar din timpul bătăliei. Ne-o dovedesc vieţile sfinţilor.Apostolul Iacob spune: *Luaţi-i fraţilor, drept pildă de suferinţă şi de îndelungă răbdare de profeţii care-au grăit în numele Domnului* (Iacob 5, 10). Şi apostolul Pavel, după ce mai întâi a amintit de nenumăratele suferinţe ale sfinţilor, a adăugat: *au trăit strâmtoraţi, necăjiţi, înjosiţi – ei, de care lumea nu era vrednică!* (Evrei 11, 37-38). Şi cu toate acestea se bucurau! ne încredinţează de asta şi Faptele apostolilor, unde se spune că Sfinţii Apostoli, după ce au fost bătuţi prin hotărârea membrilor sinedriului, *au plecat bucurându-se că au fost învredniciţi să sufere necinste pentru numele lui Hristos* (Fapte 5, 40-41). (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 27)

„Cât de mare şi de minunat era Pavel în încercările lui! Când îl târau prin tribunale şi temniţe, atunci se înfăţişa mai strălucitor, mai slăvit. Când îl puneau în lanţuri şi-l chinuiau, atunci devenea înfricoşător chiar şi pentru diavoli. Când naufragia, atunci făcea cele mai mari minuni. Cunoscând aşadar din experianţă căştigul pe care sufletul îl ia prin pătimire, spunea: *De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos; căci când sunt slab, atunci sunt tare...* (II Corineni 12, 10).

În Corint erau câţiva care simţeau mândrie pentru izbânzile lor şi-i nesocoteau pe ceilalţi creştini. Aşadar atunci Pavel a fodst nevoit să arate izbânzile lui. Care adică? Nu cumva minunile sau reuşitele sale sau cinstirile care i se aduceau? Nicidecum. Ca fapte vrednice de laudă a enumerat toate pătimirile, prigoanele şi suferinţele lui,eforturile şi primejdiile, întemniţările şi chinurile, biciuirile şi bătăliile, naufragiile şi foametea. Aşadar încheie cu următoarele cuvinte: *Dacă trebuie să mă laud, cu slăbiciunile mele mă voi lăuda* (II Corinteni 11, 30).

Vezi cum nu numai că nu-i pare rău şi se vaită pentru suferinţele îndurate, ci le consideră pricini de laudă şi mărire, de slavă şi cinstire." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 28)

„Cine Îl iubeşte pe Hristos înţelege ce înseamnă aceasta. Cine arde de dragoste faţă de Domnul, cunoaşte puterea lanţurilor. De aceea, un asemenea om vrea mai degrabă să fie legat în lanţuri pentru Iisus, decât să fie în cer. Vrea mai degrabă să fie aruncat într-o închisoare întunecoasă, decât să stea de-a dreapta tronului lui Dumnezeu. Dacă ar trebui să aleg între cer şi lanţul acela cu care au fost legate mâinile lui Pavel, aş vrea mai degrabă lanţul. Dacă ar trebui să aleg între însoţirea cu îngerii şi însoţirea cu Pavel înlănţuit, aş alege să fiu şi eu în închisoare. De ce? Pentru că nu este un dar mai mare pe lumea aceasta decât să înduri suferinţe pentru Hristos.

Nu îl fericesc pe Pavel pentru că s-a ridicat până la al treilea cer şi în rai (2 Cor., 12, 2-4), cât pentru faptul că a fost aruncat în închisoare. Nu îl fericesc pentru că a auzit cuvinte pe care limba omenească nu are puterea să le rostească, cât pentru că a fost lovit şi legat. Pentru mine este mai bine să pătimesc din pricina credinţei mele în Hristos, decât să mă bucur de cinstire pentru această credinţă. Numai astfel îl urmez pe Pavel. Numai astfel îl urmez pe Însuşi Hristos, Care a lăsat slava cerească şi a venit pe pământ ca un om smerit, ca să fie slăvit şi mai mult prin dispreţ, batjocură şi moarte. De lucrul acesta ne-a încredinţat Domnul în rugăciunea pe care a adresat-o Părintelui Său, cu puţin timp înainte de moarte: *Şi acum, preaslăveşte-Mă Tu, Părinte* (Ioan 17, 5).

Ce spui, Doamne? Nu peste multă vreme vei fi prins, vei fi biciuit, scuipat şi răstignit ca un răufăcător între doi tâlhari, iar Tu vorbeşti despre slăvire? *Da*, ne răspunde El, *toate acestea sunt spre slava Mea, căci pătimesc pentru voi, oamenii, pe care vă iubesc*. Aşadar, dacă Domnul nostru, Care este nevinovat şi fără de păcat, socoteşte că suferind, şi murind de dragul nostru, este slăvit mai mult decât dacă ar fi rămas în cer să se bucure de fericirea Sa, între îngerii care Îl slăvesc fără încetare, cu atât mai mult ar trebui să gândim astfel noi, păcătoşii şi nevrednicii, atunci când pătimim de dragul Celui care ne-a izbăvit de moartea veşnică şi ne-a dăruit mântuirea." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 278-179)

„... ce lucru greu e să locuieşti la închisoare şi să fii încins în lanţuri? Ce lucru greu e să suferi rău când faptul de a suferi rău e temei al unei atât de mari neguţătorii? Ce lucru greu e exilul? Ce lucru greu e confiscarea averilor? Acestea sunt cuvinte goale ale unei realităţi cumplite, simple cuvinte de întristare. Căci dacă-mi vorbeşti de moarte, îmi vorbeşti de o datorie a firii căreia negreşit trebuie să ne supunem chiar dacă nu ne-o aduce nimeni; iar dacă-mi vorbeşti de exil, nu spui nimic altceva decât faptul de a vedea un ţinut şi multele lui oraşe; iar dacă-mi vorbeşti de confiscarea bunurilor, îmi vorbeşti de libertate şi de faptul de a fi în chip fericit dezlegat de ele." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea IX, 4e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, pp. 180-181)

„... Pavel fiind biciuit, fiind alungat, pătimind zeci de mii de lucruri cumplite, se bucura spunând aşa: *Mă bucur în pătimirile mele pentru voi* (*Col.*, 1, 24). Premiul virtuţii stă numai în Împărăţia cerurilor, ci în însuşi faptul de a pătimi, fiindcă acesta e premiul cel mai mare: a pătimi ceva pentru adevăr. De aceea şi corul Apostolilor a plecat bucurându-se de sinedriul iudeilor nu numai din pricina Împărăţiei cerurilor, ci şi pentru că s-au învrednicit să sufere necinste pentru Hristos (FA., 5,40-41). Căci însuşi acest lucru e în sine cea mai mare cinste, cea mai mare cunună şi cel mai mare premiu, şi temeiul unei plăceri neveştejite." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 4a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...*, pp. 219-220)

„Eu nu-i admir pe creştinii de atunci atât că erau loviţi de necazuri, cât îi admir că se bucurau suferind pentru Dumnezeu necazul." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: «Dar având acelaşi*

duh al credinței, precum este scris»; și pentru ce primim toți îndeobște cele bune ..., 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 302)

SUFERINȚA (sfinții – pilde de răbdare a suferinței)

„...Iov, care nu numai că n-a fost înecat de atâtea valuri, ba dimpotrivă a biruit valurile. A îndurat cu trupul său toate suferințele cunoscute pe lume; și ele l-au arătat și mai strălucitor. Lanțul de nenorociri nu numai că nu l-a plecat de frică cu capul la pământ, ci l-a deșteptat să mulțumească și mai mult; prin toate faptele sale și-a arătat recunoștința sa; a dat diavolului lovitură de moarte și i-a arătat că se străduiește zadarnic și că lovește cu piciorul în bolduri". (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 280)

„Nu l-a tulburat pe Iov nici una din suferințele acelea mari și cumplite care au căzut asupra lui. Dar nu mi te uita la pierderea averilor, nici la moartea copiilor, nici la bubele lui de nevindecat, nici la vorbele rele ale soției sale, ci la celelalte suferințe ale lui, cu mult mai cumplite decât acestea!

- Dar ce suferințe mai mari decât acestea a îndurat Iov? aș putea fi întrebat. Din istoria vieții sale nu cunoaștem altele!

- Pentru că dormim, nu le cunoaștem! Cel care caută cu grijă și cercetează bine mărgăritarul, va afla suferințe cu mult mai mari decât acestea. Altele îi erau suferințele, mai cumplite și mai mari, în stare să-i zguduie și mai mult sufletul lui Iov. În primul rând că nu știa nimic lămurit de împărăția cerurilor și de înviere; de aceea și spunea cu lacrimi: *Că nu voi trăi în veac, ca să rabd!* (Iov 7, 16). În al doilea rând, că știa că a făcut mult bine; în al treilea rând, că știa că n-a făcut nici un rău; și în al patrulea rând, că socotea că suferă acestea de la Dumnezeu - că dacă ar fi știut că le suferă și de la diavolul, și asta l-ar fi scandalizat din destul -, în al cincilea rând, că auzea pe prietenii lui învinuindu-l de păcat: *N-ai fost biciuit pe cât ai păcătuit!* (Iov 11, 6); în al șaselea rând, că vedea că cei ce trăiesc în păcat sunt fericiți și-și bat joc de el; în al șaptelea rând, că n-a văzut vreodată pe un altul suferind atâta.

Iar dacă vrei să afli cât de mari au fost suferințele lui Iov, gândește-te la cele ce se petrec acum. Cu toate că acum așteptăm împărăția cerurilor, că nădăjduim învierea și bunătățile cele nespuse, că ne știm vinovați cu mii de păcate, că avem înaintea noastră pilde atât de mari, că suntem părtași unei atât de înalte filozofii, totuși dacă unii din noi pierdem o fărâma de aur, și aceea de cele mai multe ori furată, apoi socotim viața cu neputință de trăit; mai mult: nici femeia nu ne pisează la cap, nici copiii nu ne sunt uciși, nici prietenii nu ne ocărăsc, nici slugile nu ne batjocoresc, ci sunt chiar mulți cei care ne mângâie: unii cu cuvântul, alții cu fapta; gândește-te acum de câte cununi nu este vrednic Iov, care vedea agonisita sa, câștigată prin muncă cinstită, răpită fără rost și fără pricină, care vedea că suferințele vin valuri-valuri peste el, el rămânând nemișcat în mijlocul tuturor acestor încercări și înălțând Stăpânului cuvenita mulțumire pentru toate?". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 417-418)

„Îngăduiți-mi să spun cu îndrăznire că acel fericit bărbat, dacă n-a fost mai mare chiar decât apostolii, apoi nicidecum n-a fost mai mic. Apostolii aveau o mângâiere în suferințele lor, că le îndurau pentru Hristos; și leacul acesta era îndestulător să le înalțe sufletele în fiecare zi, că aveau în orice împrejurare pe Stăpânul, Care le spunea: *Pentru Mine! și: Din pricina Mea* (Matei 5, 11) și: *Dacă pe Mine, stăpânul casei, M-au numit Beelzebul* (Matei 10, 25); Iov, însă, era lipsit de această mângâiere; și de mângâierea minunilor și de mângâierea harului. Că Iov nici nu avea o atât de mare putere a Duhului. Și grozăvia mare este că Iov a îndurat toate aceste suferințe, după ce dusese o viață îmbelșugată și desfătată, după ce se bucurase de atâta cinste; că n-a fost un pescar sau un vameș sau un om care a trăit cum a putut.

Şi ceea ce părea împovărător pentru apostoli, aceea a suferit şi Iov: ura prietenilor, a casnicilor, a duşmanilor, a celor cărora le făcuse bine; dar el nu putea vedea ancora aceea sfântă, portul acela neînvăluit, adică cele spuse de Domnul apostolilor: *Pentru Mine!*

Mă minunez şi de cei trei tineri din Babilon, că au îndrăznit să înfrunte cuptorul, că s-au împotrivit tiranului. Dar ascultă ce spun ei: *Dumnezeilor tăi nu slujim, iar icoanei pe care ai ridicat-o nu ne închinăm!* (Dan., 3, 18). Mare mângâiere le era lor că ştiau bine că pentru Dumnezeu îndură toate acele suferinţe; dar Iov nu ştia că suferinţele lui erau o luptă. Dacă ar fi ştiut, nici n-ar fi simţit suferinţele. Gândeşte-te că atunci când a auzit pe Dumnezeu spunându-i: *Crezi, oare, că Eu ţi-am răspuns pentru altă pricină, decât pentru că te arăţi drept?* (Iov 40, 3), îndată, numai la auzul acestor cuvinte, a răsuflat uşurat, s-a smerit pe sineşi şi a socotit suferinţele lui o nimica, grăind aşa: *Pentru ce să mai judec, când sunt sfătuit şi dăscălit de Domnul, auzind acestea, eu care nu sunt nimic?* (Iov 39, 34); şi iarăşi: *Mai înainte, cu urechea Te-am auzit; iar acum ochiul meu Te-a văzut; pentru aceea m-am smerit şi m-am topit şi m-am socotit pământ şi ţarină* (Iov 42, 5-6).

Această vitejie, deci, această blândeţe a celui care a trăit înainte de darea legii şi înainte de venirea harului să o râvnim şi noi cei care trăim după ce s-a dat legea şi a venit harul, ca să putem să ne sălăşluim în cerurile cele veşnice". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 418-419)

„Abel n-a pierit prin mâinile fratelui său pentru că adusese prinos lui Dumnezeu primii născuţi ai turmei sale? (Geneza 4). Dumnezeu a îngăduit aceasta nu din ură pentru dreptul ce cinstea pe Dumnezeu ci, mai degrabă, din iubirea pentru el, ca să răsplătească iubirea lui de Dumnezeu şi martirul cu două coroane nemuritoare. Moise, ajutând pe un israelitean apăsat pe nedrept, a întins pericole pentru zilele sale şi s-a văzut nevoit să ia fuga! (Exod 2). Dumnezeu a îngăduit, pentru ca să cunoaşteţi care este răbdarea sfinţilor. Dacă în întreprinderile noastre spirituale am fi asiguraţi de a nu suferi nici o nenorocire, am avea cu atât mai puţin merit cu cât ne vom teme mai puţin; dar ceea ce face pe cei drepţi mai de admirat în săvârşirea faptelor pioase, este că ei nu renunţă la ele cu toate pericolele care ameninţă averile şi viaţa lor, cu toate nenorocirile ce ei prevăd, teama acestor nenorociri este neputincioasă a slăbi ardoarea lor." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 28)

„Lumea îl cunoaşte astăzi (pe Iov – n.n.), după atâtea şi atâtea veacuri, nu pentru că dădea din averea sa săracilor, ci pentru că atunci când a rămas fără avere nu s-a pierdut cu firea; nu pentru că îi îmbrăca pe cei goi cu haine făcute din lâna oilor sale, ci pentru că atunci când a căzut foc din cer şi a ars toate turmele sale, el L-a slăvit pe Dumnezeu. Înainte, îmbrăcându-i pe săraci, era milostiv; după aceea, slăvindu-L pe Dumnezeu pentru nenorocirea sa, s-a făcut purtător al înţelepciunii cereşti. Înainte îi miluia pe săraci, după aceea L-a slăvit pe Dumnezeu. Nu a spus în sine: *De ce am păţit toate acestea? De ce s-au pierdut turmele mele din care hrăneam mii de oameni? Şi dacă eu nu eram vrednic să mă bucur de o asemenea avere, de ce nu S-a milostivit Dumnezeu măcar de săraci?* Nici un asemenea gând nu i-a trecut prin cap. Dimpotrivă, cunoscând că Dumnezeu pe toate le rânduieşte spre folosul nostru, I-a mulţumit. Să-I mulţumeşti lui Dumnezeu atunci când totul îţi merge bine nu este lucru de mirare. Dar să-I mulţumeşti pentru încercările cele mai mari este minunat şi vrednic de laudă.

Dacă cei care s-au îmbogăţit prin nedreptăţi şi furturi sunt cuprinşi de o mare tristeţe şi deznădejde atunci când pierd fie şi o parte mică din averea lor, câte laude nu i se cuvin lui Iov, care chiar dacă a pierdut dintr-odată tot ce agonisise prin muncă cinstită, nu şi-a pierdut nădejdea în Dumnezeu şi nu a încetat să-I mulţumească." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 266-267)

SUFERINȚA (drepților)

„De vezi că unui drept îi merge rău, adu-ți aminte de Iov! Oricât de drept ar fi acela, nu va fi mai drept decât Iov, nici măcar pe departe! Oricât de multe nenorociri l-ar lovi, nu-l vor lovi atâtea câte l-au lovit pe Iov!

Să ne amintim de acestea, şi să încetăm de a învinui pe Dumnezeu, ştiind bine că Dumnezeu nu-l lasă pe un om drept să sufere pentru că l-a părăsit, ci pentru că vrea să-l încununeze şi să-l facă mai strălucitor." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 7-8, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 25)

SUFERINȚA (celor drepți și „norocirea" păcătoșilor)

„Când tu vezi pe X dezmierdându-se în ospețe luxoase, în băi luxoase, sau printre femei pierdute, să nu te caini pe tine că nu te poți bucura şi tu de astfel de plăceri, ci caină-l pe acela, pentru că el călătoreşte pe calea pierzării. Care este folosul lui din această călătorie, dacă sfârşeşte în scârbă şi amărăciune? Ce pagubă poți avea tu de la acea nemulțumire trecătoare, când ajungi la liniştea şi fericirea veşnică? Spune-mi, te rog: dacă cineva ar fi chemat de împăratul ca să se ducă la palat prin nişte drumuri prăpăstioase, şi în acelaşi timp ar trece prin mijlocul oraşului pe drumuri bune şi frumoase şi un condamnat la moarte, pe care din aceşti doi ai ferici tu? Pe care l-ai jeli? Oare nu pe cel ce călătoreşte pe drumul cel larg şi frumos?

Tot aşa şi în cazul de față, să nu fericim pe cei ce se dezmiardă în plăceri, ci pe cei ce se înfrânează, căci aceştia călătoresc spre cer, iar aceia spre gheenă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni,* pp. 260-261)

„Iubiților, să nu ne tulburăm şi nimeni să nu se neliniştească văzând pe cei răi progresând aici. Răsplata nu este aici, nici a virtuții şi nici a răutății; - iar dacă câteodată se vede parcă, fie a binelui, fie a răului, aceasta nu este după dreptate, ci la întâmplare, ca şi o gustare a judecății, aşa zicând, că cei ce nu cred în înviere, măcar prin acestea să se cuminţească aici. Când deci vedem un om rău îmbogățindu-se, să nu ne neliniştim, precum şi când vedem pe unul bun pătimind să nu ne tulburăm, căci acolo vor fi cununile, acolo şi pedepsele. Dealtmintrelea, nu este nici un rău, care să fie în totul rău, ci are în sine şi ceva bun, precum şi nici un bine nu este care să nu aibă în sine şi ceva rău şi ceva păcat. Deci, când cel rău prosperă, să ştii că spre răul capului său prosperă, căci dacă în schimbul poate a puține bunătăți ia răsplata aici, desigur că acolo va fi pedepsit desăvârşit pentru aceea de care aici s-a bucurat.

Fericit este, însă, mai ales acela, care fiind pedepsit aici, ca astfel să lepede de la sine toate păcatele, se duce de aici încercat şi curat şi nerăspunzător." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, pp. 106-107)

„Când vedeți un om mâhnit, persecutat, încărcat de slăbiciuni şi nevoi, nesfârşind viața decât după ce a încercat mii de nenorociri, ziceți în voi înşivă: dacă n-ar fi înviere şi judecată, Dumnezeu n-ar fi lăsat să iasă din această lume fără să bucure în vreun fel pe acei care au suferit atâta din cauza Lui; este neîndoios că El le-a pregătit o viață mult mai dulce, mult mai plăcută; altfel, n-ar fi lăsat pe atâția oameni răi să-şi petreacă zilele lor în plăceri şi atâți drepți să sufere nenorociri continui; dar fiindcă a pregătit o altă viață, în care trebuie a răsplăti pe fiecare după meritul său, a pedepsi greşelile şi a răsplăti binefacerile, pentru aceea El permite ca omul bun să trăiască în necazuri, iar cel rău în plăceri." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia I, p. 23)

„Nimica nu nelinişteşte pe cei mai mulți aşa de tare ca aceea că bogații cei mai prihăniți se îndulcesc de multă norocire, pe când drepții sau cei îmbunătățiți adeseori suferă cea mai amară sărăcie şi mii de alte răni încă mai cumplite decât sărăcia.

De aceea mulți zic: *Unde este pronia, unde este dreptatea cea dumnezeiască, unde este judecata cea dreaptă? Cel înfrânat și cel îmbunătățit sunt nenorociți, pe când cel desfrânat și cel rău sunt norociți; acesta este admirat, celălalt nesocotit, acesta trăiește în îndestulare și desfătare, celălalt este certat de sărăcie și de mizeria cea mai mare.*

Așa vorbește cel nepriceput, dar în adevăr păcătosul este omul cel mai ticălos și mai nenorocit din lume, chiar când nu se pedepsește îndată; el tocmai atunci este cel mai nenorocit când nu se pedepsește și când nu i se întâmplă nimic potrivnic.

La boli și la rele noi nu deplângem pe cel ce se lasă a se vindeca, ci pe acei ce sunt nevindecabili. Iară ce este boala și rana pentru trup, aceea este păcatul pentru suflet. Și ceea ce este tăietură și doctorie pentru trupul cel bolnav, aceea este nenorocirea pentru un suflet bolnav. Ați înțeles ce zic eu? Fiți cu luare aminte, căci eu voiesc să vă comunic o învățătură de adevărată înțelepciune. Presupune că tu vezi pe cineva care are o bubă rea, din care ies viermii și curge puroi, iar acela își neglijează rana și buba; dar mai vezi încă pe un altul, care suferind de aceeași boală, se slujește de mâinile doctoricești, lasă a se arde și a se tăia, și bea doctorii amare. Spune-mi mie, pe care din aceștia doi vei deplânge tu, pe bolnavul care nu se supune vindecării sau pe acela care întrebuințează leacurile? Firește că pe acela care nu se lasă a se vindeca. De asemenea, înfățișează-ți doi păcătoși, căci și păcătosul este un bolnav; unul dintre ei se pedepsește pe pământ, celălalt nu. Deci, să nu zic că acest din urmă este un norocit, căci este bogat, căci poate jefui sărmanii, căci împilează văduvele, se află bine, cu toate răpirile sale, se îndulcește de cinste și de considerație, are dregătorie și putere, și nu cunoaște nici una dintre patimile cele obișnuite omenești, nici friguri, nici nenorocire, nici vreun fel de boală. Este înconjurat de-o grămadă de copii, se bucură de o vârstă norocită, ș.a. și cu toate acestea, tocmai pe dânsul trebuie să-l deplângeți mai mult, căci el este bolnav fără a primi vindecarea. Cum așa? Îți voi spune. Când vezi pe cineva suferind de hidropică și trupul lui umflându-se, iară el cu toate acestea nu aleargă la doctor, ci mai vârtos robește plăcerii de a bea, ține o masă îmbuibătoare, se îmbată în toate zilele și așa tot mai mult sporește boala sa, spune mie, îl lauzi tu oare pe acesta ca pe un norocit, sau îl socoți nenorocit? Dacă, dimpotrivă, vezi pe un altul, care de asemenea este hidropic, însă caută ajutorul doctorilor, rabdă foamea, trăiește foarte cumpătat, mănâncă și bea neobișnuit de puțin și primește cele mai amare doctorii, care deși pricinuiesc dureri, însă tocmai prin aceasta restatornicesc sănătatea, nu-l vei socoti pe acesta mai norocit decât pe acela? Negreșit, că unul este bolnav și nu se vindecă, celălalt este bolnav și se vindecă. Cura este grea, dar folositoare. Așa este și în viața noastră cea de acum. Numai că aici nu este vorba de un trup bolnav, ci de un suflet bolnav. Locul bolii îl ține aici păcatul, doctoria amară fiind pedeapsa dumnezeiască. Adică ceea ce lucrează doctorul cu doctoria, cu tăierea și cu arderea, Dumnezeu lucrează cu pedepsele. Precum la boli fierul și focul cele adeseori întrebuințate, deși ard dureros, opresc cangrena și stârpesc buba și sunt foarte mântuitoare, tot așa la un suflet bolnav, foamea și bolile și alte rele de tot felul se întrebuințează în locul fierului și al focului, spre a împiedica întinderea cangrenei sufletului și a-l vindeca.

Gândiți iarăși la doi desfrânați, unul bogat, altul sărac. Care din doi dă mai multă nădejde de mântuire? Negreșit cel sărac. De aceea, nu zice că cel bogat este norocit, pentru că trăiește în desfătare și prisosință; mi vârtos trebuie să socotești norocit, pe acela care, fiind desfrânat, este sărac și se chinuiește de foame, căci sărăcia este pentru dânsul dascălul unei vieți mai bune. Așadar, când vezi un păcătos norocit, plângi, căci răul lui este îndoit; el este bolnav și totodată nevindecabil. Iară când vezi un păcătos în nenorocire, mângâie-te, atât pentru că el prin nenorocire se va îmbunătăți pentru viitor, cât și pentru că el prin aceasta curăță multe dintre păcatele săvârșite de dânsul.

Unii oameni se pedepsesc numai aicea pe pământ, alții se curăță în această lume, și primesc pedeapsa deplină în această lume; și apoi sunt și din aceia care se pedepsesc și în această lume și în cealaltă. Pe care dintre cei trei oameni îi socotiți voi cei mai norociți?

Desigur, pe cei dintâi, căci ei încă aici se curăță de păcatele lor, iar acolo se fericesc veşnic. Iară după aceştia, pe care? Poate pe aceia care nu se pedepsesc aicea, dar în cea lume suferă pedeapsa deplină? Nicidecum aceştia nu sunt cel de al doilea în nenorocire, ci mai vârtos aceia care se pedepsesc şi aicea şi acolo. Căci fiind ei şi aicea pedepsiți, de bună seamă pedeapsa lor acolo va fi mai uşoară. Iară cine numai în acea lume va primi deplina pedeapsă, acela va trebui să sufere acolo un chin neîmblânzit, ca îmbuibatul cel bogat din Evanghelie, care nu putea dobândi nici măcar o picătură de apă, adică nici cea mai mică mângâiere în munca sa, căci el aici nu curățise nimic din păcatele sale.

Şi pe un asemenea om, care trebuie să sufere în acea lume o pedeapsă atât de grozavă, îl veți socoti oare fericit pentru traiul bun de pe pământ?" (*Cuvânt la Duminica Floriilor*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 99-103)

„Dacă unii se miră de norocirea celor prihăniți, apoi judec ei, că şi răpitorii, prădătorii de biserici, ucigaşii, corsarii (hoții de mare), înainte de a fi traşi la judecată, trăiesc întru desfătare şi îndestulare, se îmbogățesc prin nenorocirea altora, adună comori nedrepte şi în toate zilele se îmbuibează. Iară când judecătorul rosteşte hotărârea asupra lor, atunci se pedepsesc pentru toate acestea. Tot aşa se întâmplă şi celor ce țin femei posadnice, mănâncă la mese îmbuibătoare, semeții care înalță sprâncenele şi batjocoresc pe cei săraci. Când Unul Născut Fiu al lui Dumnezeu va veni la Judecată cu îngerii Săi şi va şedea pe tronul Său, şi toată lumea se va aduna împrejurul Lui, atunci ei vor fi aduşi goi şi lipsiți de toată mărirea lor, nu vor afla nici un mijlocitor şi fără milă vor fi aruncați în râul cel de foc. De aceea, nu-i lăuda ca pe nişte norociți pentru traiul lor cel bun pe pământ, ci deplânge-i pentru pedeapsa viitoare. Iar pe cel drept să nu-l socoteşti nenorocit, chiar de-ar fi sărac, ci laudă-l ca pe un norocit, pentru viitoarea sa bogăție cerească." (*Cuvânt la Duminica Floriilor,* în vol. *Omilii la Postul Mare...*, pp. 103-104)

„În viața aceasta tuturor li se aplică legea răsplătirii. De aceea cei virtuoşi sunt cuprinşi de necazuri. De aceea cei nedrepți se desfată în bunătăți. Primii sunt pedepsiți aici pentru puținele lor păcate, şi în felul acesta nu vor fi lipsiți de rai. Ceilalți sunt răsplătiți aici pentru puținele lor fapte bune, şi vor fi pedepsiți veşnic pentru multa lor răutate." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 18)

„Răsplata nu este dată în viața aceasta trecătoare. Aici este treapta nevoințelor. Premiile şi cununile se vor da în viața de dincolo.

Nu trebuie să ne pară rău pentru cei care sunt încercați şi suferă, ci pentru cei ce în vreme ce păcătuiesc nu sunt pedepsiți." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 20)

„Te tulburi şi te necăjeşti pentru că-i vezi pe mulți trăind în fericire şi desfătare, deşi sunt oameni răi şi păcătoşi? Adică suferi datorită îngăduinței şi îndelung-răbdării lui Dumnezeu? Spune-mi, câți fură, câți nedreptățesc, câți ucid? Nu cumva pentru aceştia îl osândim pe judecător? Nicicând! Îl vom osândi numai dacă, după ce vinovații sunt prinşi şi duşi în fața lui, acela îi găseşte nevinovați. Deci cum îi ceri socoteală judecătorului înainte ca criminalii să fie judecați de el? Dar să-ți spun şi altceva? Gândeşte-te ce ai făcut tu în viață, omule! Cercetează-ți bine conştiința. Atunci nu numai că nu te vei mândri cu faptele tale, dar şi părerea ți-o vei schimba, şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu o vei accepta, şi îndelung-răbdarea Lui o vei mărturisi, şi de neținerea Sa de minte a răului te vei minuna. Căci dacă ne-ar fi pedepsit pe fiecare dintre noi îndată ce păcătuiam, neamul omenesc ar dispărut cu mult înaintea noastră." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 179)

„Nu trebuie să plângem pentru cel care se zvârcoleşte de durere, atunci când doctorul îi cauterizează rănile, pentru că după durerea pricinuită de ardere va urma vindecarea rănilor sale. Să plângem pentru cel care zace în pat, fără nici o îngrijire din partea vreunui medic, pentru că rănile sale se vor infecta, ceea ce îi va aduce moartea. La fel, în cazul unui-suflet

rănit de păcat, nu trebuie să ne pară rău atunci când Dumnezeu îi trimite pedepse, pentru că prin acestea, el dobândeşte vindecare. Să plângem şi să jelim acele suflete care păcătuiesc fără să primească nici o pedeapsă, pentru că le aşteaptă pedeapsa veşnică." (Din vol. *Problemele vieții*, pp.220-221)

„Atunci cînd vezi vreun om că trăieşte în evlavie şi dreptate, chiar dacă ar fi legat cu mii de lanțuri, chiar dacă ar fi aruncat în cea mai întunecoasă închisoare, chiar dacă ar fi chinuit de sărăcie sau dacă nu ar avea mâini sau picioare sau dacă ar fi măcinat de vreo boală fără vindecare, să-l fericeşti şi să-l invidiezi, pentru că pe acela îl aşteaptă viața veşnică şi fericirea nespusă. Iar atunci când vezi vreun om trăind în nedreptate şi dispreț față de poruncile lui Dumnezeu, în viclenie şi înşelăciune, chiar dacă ar fi slăvit de toți oamenii, chiar dacă ar avea bogății nenumărate sau dacă ar fi stăpânul lumii, să-ți pară rău şi să plângi pentru el, căci îl aşteaptă iadul veşnic şi suferința neînchipuită.

Ce va câştiga cel care este bogat în bani, dar sărac în virtute? Ce va câştiga cel care are mult pământ, dar este robul patimilor sale? Ce va câştiga cel care este slăvit de oameni, dar este supus păcatului? Nimic altceva decât moarte sufletească şi despărțire pentru totdeauna de Domnul dătător de viață Pentru că plata păcatului este moartea, iar harul lui Dumnezeu, viața veşnică, în Hristos lisus, Domnul nostru (Rom., 6, 23)." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 294-295)

„Nimeni să nu se supere alunei când vede că cei răi şi nedrepți sunt fericiți în această viată, pentru că răsplata bunătății şi a răutății nu se face aici. pe pământ. Dacă uneori Dumnezeu ne pedepseşte după faptele noastre, plata aceasta nu este întreagă, ci o pregustate a ceea ce va fi în cealaltă viață. Iar lucrul acesta este lăsat de Dumnezeu pentru ca cei care nu cred în învierea morților şi în Judecata de apoi să se cumințească măcar cu cele ce pățesc pe pământ.

Vezi că vreun om rău se îmbogățeşte? Nu-ți pierde îndrăzneala! Vezi că, dimpotrivă, un om bun suferă? Să nu te smintească un asemenea lucru. Cei răi primesc şi răsplată şi pedepse, căci omul rău nu are numai fapte rele. Este posibil ca şi el să fi săvârşit nişte fapte bune. De asemenea, cel bun nu se poate să fie cu totul fără de păcat. Cu siguranță a făcut şi el anumite rele. Cel rău primeşte bunătățile pământeşti trecătoare ca răsplată pentru puținele sale fapte bune, iar în viata viitoare, va fi pedepsit aspru pentru toată răutatea sa. Pe de altă parte, cel bun suferă, în această viață pentru păcatele sale, iar în cealaltă, se va bucura de împărăția cerurilor." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 331)

„Cel ce nu suferă nici o pagubă sau altă pedeapsă pentru păcatele lui şi cel ce are cinste multă şi odihnă, mare muncă va avea acolo. Pentru aceea, când vezi pe cineva îmbogățindu-se din strâmbătăți şi din lăcomie, pe acel om nu-l lăuda, ci să-l plângi, că bogăția adaugă munca acolo, de vreme ce adună la dânsul blesteme şi urgie de la cei ce le face strâmbătate şi muncile păcatelor sunt de multe feluri, după vreme şi după obraji şi după vrednicie şi după cunoştință şi necunoştință." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 40-41)

„De vezi un om făcând multe răutăți şi este tot în bine, nu te mira de el, ci zi: Acest om ce face atâtea răutăți şi nu pățeşte nici o nevoie, poate fi că a făcut oarecând vreun bine şi acum îşi ia plata bunătăților aici, ca să nu aibă acolo plata binelui." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 165)

„Pentru aceea, când vezi pe cel drept muncindu-se şi pedepsindu-se, nu te mira, ci numai zi că Dumnezeu vrea să-l curățească aici, şi de se pedepseşte şi mai mult decât sunt păcatele lui, i se adaugă dreptatea lui." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 165)

„Două lucruri ne tulbură, dacă nu ne revoltă: prima este prosperitatea păcătoşilor, a doua este suferința drepților.

Păcătoşii sunt actualmente nepedepsiţi? Însă mai întâi dacă Dumnezeu ar pedepsi fiecare crimă în momentul în care omul o comite, ce ar mai rămâne din nemul omenesc? Şi fără a privi în afară spre alţii, să ne întrebăm noi înşine unde am fi? Apoi dacă Dumnezeu pedepsea totul în această lume, ce va mai rămâne despre credinţa în altă viaţă? În sfârşit, dacă Dumnezeu ar lovi păcătoşii pentru crimele lor, cum vor fi răsplătite cele câteva fapte bune ale lor?

Însă, pe de altă parte, dacă Dumnezeu nu ar lovi niciodată viciul în această lume, cum nu va fi slăbită ideea de dreptate a Sa? El va amesteca la păcătoşi binele cu răul, prosperitatea cu suferinţa.

Faţă de drepţi este mai uşor încă de a înţelege şi de a răzbuna divina Providenţă. Dreptul suferă? Însă nu trebuie, prin suferinţă să se facă cucerirea împărăţiei sale veşnice? Pe de altă parte dacă acest drept a comis ceva greşeli, nu este natural şi mântuitor ca el să le expieze în timp, pentru a evita pedeapsa veşniciei? (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 37)

SUFERINŢA (motivele suferinţei sfinţilor)

„Eu pot zice că opt sunt motivele suferinţei sfinţilor. Pentru aceea, ascultaţi-le pe toate cu luare aminte, ştiind că nici o iertare sau uşurare nu vom avea dacă suntem scandalizaţi de întâmplările vremelnice, ale căror cauze fiind multe, totuşi de nici una să nu fim tulburaţi.

Aşadar, primul motiv este pentru a împiedica ca nu cumva virtuţile mărețe şi lucrurile minunate ale sfinţilor să le inspire mândrie.

Al doilea, ca lumea să nu-i cinstească mai mult decât trebuie a-i cinsti ca oameni şi ca să nu-i privească ca zei mai curând decât ca simpli muritori.

Al treilea, pentru ca puterea lui Dumnezeu să strălucească mai mult servindu-se pentru a învinge şi a răspândi credinţa în numele Său de oameni încercaţi de nenorociri şi persecutaţi din toate părţile.

Al patrulea, pentru ca răbdarea sfinţilor însăşi să apară cu mai multă strălucire şi ca să se vadă că ei nu servesc lui Dumnezeu din interes, ci pentru că au pentru El o iubire curată, pentru că în mijlocul tuturor nenorocirilor lor ei îi sunt devotaţi totdeauna.

Al cincilea, pentru a ne gândi la învierea morţilor, căci când se vede un drept, plin de merite, neieşind din viaţă decât după ce a suferit nenumărate nenorociri, omul se gândeşte fără voia sa la o judecată viitoare, şi îşi zice în sine însuşi: dacă oamenii nu lasă niciodată fără răsplată pe acei care lucrează pentru ei, cu cât mai mult Dumnezeu nu va lăsa niciodată fără răsplată pe acei care s-au sfârşit de suferinţe şi de munci pentru El? Dacă însă nu e posibil ca să-i lipsească de răsplata lor, este netăgăduit că neprimind-o în această lume, o vor primi în alta.

Al şaselea, pentru ca acei care suferă nenorociri să fie încurajaţi şi mângâiaţi văzând că cele mai strălucite şi sfinte persoane au suferit la fel şi chiar mai mari nenorociri.

Al şaptelea, pentru ca atunci când suntem îndemnaţi să privim virtutea drepţilor, şi când ni se zice: imitaţi pe fericitul Petru, imitaţi pe fericitul Pavel, mărimea faptelor lor să nu ne facă a crede că au fost de o altă natură decât a noastră şi că ne e cu neputinţă de a imita aceste mari modele.

Al optulea, în fine, pentru a vă arăta în ce constă cu adevărat fericirea şi nefericirea, care sunt persoanele ce trebuie să fie numite fericite şi care nefericite.

Acestea sunt motivele pentru care Dumnezeu îngăduie ca drepţii să fie necăjiţi pe pământ." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia I, pp. 16-17)

„Astfel, când vezi un om cu o mare înţelepciune şi cu o mare virtute, un amic al lui Dumnezeu, zăcând sub greutatea nenorocirilor, nu te scandaliza. Când vezi un om ocupat cu lucruri spirituale, împiedicat într-o întreprindere folositoare, nu fi nici surprins, nici tulburat. Nu se găsesc decât oameni slabi care să zică: unul, mergând spre a vizita locurile sfinte cu

scopul de a încuraja pe săracii din Ierusalim, a pierit prin naufragiu; un altul, pentru acelaşi scop, a căzut în mâinile tâlharilor, a pierdut totul, cu anevoie s-a putut scăpa pe sine. Ce vom răspunde la acestea? Nici una din aceste întâmplări nu trebuie să ne întristeze. Căci chiar dacă a naufragiat, totuşi el are tot meritul şi culege tot fructul bunei sale întreprinderi: el n-a cruțat nimic din ce a putut, a strâns bani, i-a pus la păstrare, i-a luat şi s-a îmbarcat; nenorocirea care a făcut să înlăture planul său, nu trebuie a-i fi imputată.

Dar pentru ce Dumnezeu a îngăduit aceasta? Pentru ca să încerce virtutea lui. Da, dar binefacerile din partea lui sunt acum pierdute pentru săraci. Credeți că aveți voi mai multă grijă de săraci decât Dumnezeu, Care i-a făcut? Dacă ei sunt lipsiți de acest ajutor, El poate să le dea altele mai îmbelşugate.

Să n-avem deci cutezanță de a-i cere socoteală de purtarea Sa, să-L mărim în toate şi să credem că El nu îngăduie oarecare întâmplări decât din prevederile adânci ale înțelepciunii Sale." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, pp. 25-26)

SUFERINȚA (sensul suferinței)

„Suferințele şi încercările sunt răscumpărarea păcatelor pe care le-am săvârşit." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 333)

SUFERINȚA (Dumnezeu îngăduie suferința omului)

„Fără suferință, nici coroane; fără luptă, nici răsplată; fără stadiu, nici cinste; fără mâhnire, nici odihnă; fără iarnă, nici vară." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 70)

„Să ne amintim de un alt episod pilduitor din viața Sfântului Apostol Pavel. De ani de zile îl chinuia o boală. Şi de trei ori s-a rugat lui Dumnezeu să-l vindece. Dar răspunsul pe care l-a primit a fost: *Îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune* (2 Cor., 12, 9). De ce se vădeşte puterea lui Dumnezeu în slăbiciunea omenească? Pentru că omul, prin puterile sale, nu reuşeşte cine ştie ce, dar dacă este întărit de Dumnezeu, poate să înfăptuiască lucruri mari şi minunate: să scoale morți din morminte, să vindece orbi, să curețe leproşi şi multe alte minuni. Dar să nu ceară să scape de frică, de primejdii şi de boli. Pe acestea Dumnezeu le îngăduie, pentru ca omul să se smerească.

Sau poate suferi pentru că oamenii uneltesc împotriva ta, te prigonesc şi te lovesc? Să nu crezi că pățeşti toate acestea din cauza faptului că Dumnezeu nu are putere să te ajute, ci pentru ca în suferința pe care o înduri, să se arate, în fapt, puterea Sa: atunci când eşti prigonit şi izbuteşti să-ți învingi duşmanul, când eşti chinuit şi te arăți mai puternic decât cel care te chinuieşte, când eşti întemnițat şi schimbi inima celor care te păzesc, când eşti batjocorit şi ierți, la fel cum a făcut Hristos." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 257)

„Vezi, aşadar, că atunci când a văzut că Iov era plin de fapte bune, diavolul a avut ceva de spus împotriva lui. *Oare degeaba se teme Iov de Dumnezeu?* Dar când, în atâtea nenorociri, Iov s-a arătat îndelung-răbdător, diavolul şi-a acoperit ruşinat chipul şi a fugit, nemaiavând nimic a spune împotriva lui Iov.

Aşadar, atunci când vezi vreun om drept care, deşi are multe virtuți, este încercat de nenumărate nenorociri, să nu te miri. Şi când vezi că cineva care face multă milostenie şi multe fapte plăcute lui Dumnezeu, ajunge să cadă în ispită sau este pândit de primejdii, să nu te întrebi de ce. Motivul pentru care se întâmplă aşa ceva este atacul diavolului, care aruncă ispite asupra omului aceluia. Vei întreba: *Cum de a îngăduit Domnul aşa ceva?* Ca să pună pe capul celui drept mai multe cununi şi ca să-l pedepsească mai mult pe diavol." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 268-269)

„Şi ascultă bine acest cuvânt ce vreau să-ţi zic: Iov era om drept, nevinovat, adevărat, bun, credincios şi trupul lui se pedepsi aici ca să ia plata acolo, în cer, că grăieşte Dumnezeu către dânsul: *Pentru aceasta te-am lăsat să te pedepseşti, ca să te arăţi în lume drept pentru răbdarea ta.*" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 165)

SUFERINŢA (îndurată pe nedrept)

„Când suferim pe nedrept trebuie să ştim că asta se întâmplă cu îngăduinţa lui Dumnezeu, fie pentru a ne spăla păcatele, fie pentru a primi cunună. Împăratul David, când a fost hulit şi blestemat de Şimei, n-a lăsat pe nimeni să se atingă de el. *Lăsaţi-l să mă blesteme* a spus, *căci dacă Domnul îmi va vedea umilirea, îmi va răsplăti cu bine pentru blestemul lui de astăzi* (I Regi 16, 11-12). Dar despre acel corintean viclean ce a spus apostolul Pavel? *Să fie dat Satanei spre pieirea trupului, pentru ca sufletul să i se mântuiască în ziua Domnului Iisus.* (parafrază la I Corinteni 5, 5)." (Din vol. *Problemele vieţii,* pp. 18-19)

SUFERINŢA (suferinţa şi ocara poartă în sine răsplată pentru cei ce suferă şi sunt ocărâţi)

„... dacă suferinţa şi ocara poartă în sine răsplată pentru cei ce suferă şi sunt ocărâţi, atunci urmează că acela care împiedică suferinţa şi ocara lor nu face un serviciu celor ocărâţi, ci celor care ocărăsc şi care pricinuiesc suferinţa. Celor ocărâţi şi celor ce suferă le pricinuiesc pagubă, căci le curmă prilejul de a fi răsplătiţi şi le răpesc ocazia de a se bucura şi a sălta de veselie." (*Apologia vieţii monahale,* 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...,* p. 193)

SUFERINŢA (răbdarea ei)

„Poate că îmi vei spune că tu petreci mereu în sărăcie şi nefericire. Ei, atunci uită-te la un om sărac evlavios, la un om şchiop evlavios, la un om nenorocit care este evlavios şi învaţă de la el să-I mulţumeşti lui Dumnezeu. Aşa cum aceia nu se revoltă, nu deznădăjduiesc şi nu blestemă, ci îşi ridică crucea cu răbdare, la fel să faci şi tu: ridică-ţi crucea şi ai multă răbdare. Şi nu uita niciodată că nu eşti tu cel care suferă cel mai tare pe lumea asta. Nu ai un ochi? Să ştii că există oameni orbi cu desăvârşire. Ai de ani de zile o anumită boală? Alţii suferă de boli aducătoare de moarte. Ţi-ai pierdut copilul? Altul şi-a pierdut amândoi copiii. Ai suferit vreo pierdere mare? Altul a ajuns să cerşească pe drumuri.

Aceste cuvinte nu-ţi sunt de ajuns? Atunci adu-ţi aminte de Iov - stâlpul neclintit al răbdării. Cine a sărăcit mai mult ca el? Şi cei mai săraci dintre oameni rămân măcar cu ceva care se poate numi un acoperiş deasupra capului, dar el a rămas sub cerul liber. Şi cei mai săraci oameni au o haină, pe când el a rămas gol. Cine a suferit mai mult decât el? A avut zece copii şi i-a pierdut pe toţi într-o clipită. Cine a fost lovit de o boală mai înfricoşătoare? Era plin de răni şi de viermi din cap până în picioare. Dacă şi una din aceste nenorociri este de nesuportat, gândiţi-vă ce om a fost acela care a avut puterea să le îndure pe toate la un loc şi fără să aibă nici cel mai mic sprijin din partea celorlalţi. Vedeţi, doar, cu toţii, atunci când suferim, avem alături de noi pe cineva care să ne mângâie. Însă Iov nu a avut pe nimeni. Dimpotrivă, a băut şi paharul trădării prietenilor săi, nerecunoştinţa celor cărora le făcuse bine, mânia şi deznădejdea femeii sale şi batjocura semenilor săi." (Din vol. *Problemele vieţii,* pp. 269-270)

SUFERINȚA (răbdarea ei - folosul)

„Nu vă temeți, nici nu vă tulburați! De vreme ce Tatăl vostru știe ce suferiți și poate să și oprească suferința voastră, atunci este lămurit că nu pune capăt suferinței voastre pentru că vă poartă de grijă și pentru că se grijește de voi!". (*Omilii la Matei,* omilia IX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 113)

„Să suferim puțin pe pământ, pentru a ne desfăta în ceruri. Să ne întristăm în această viață vremelnică, pentru a ne bucura de veșnica odihnă." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 283)

„Dar pentru ca să vă conving că nenorocirile sfinților sunt probe limpezi despre Înviere, ascultați pe însuși Sfântul Pavel, care zice: *Dacă m-am luptat, ca om, cu dobitoacele sălbatice în Efes, care-mi-este folosul, dacă morții nu înviază?* (I Cor., 15, 32); și în altă parte: *Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în viața aceasta, suntem mai de plâns decât toți oamenii* (I Cor., 15, 19). Noi suferim multe nenorociri în viața prezentă, zice el; dacă n-avem nădejde într-o altă viață, cine e mai de plâns ca noi? De unde rezultă că totul nu se va sfârși cu viața prezentă. Nenorocirile sfinților arată aceasta: căci Dumnezeu nu va lăsa niciodată fără răsplată și fără o răsplată îndestulătoare suferințele și muncile servilor săi, care în cursul vieții lor au trecut prin mii de ispite, au fost expuși la mii de pericole.

Dar dacă trebuie a-i răsplăti, este sigur că El a pregătit o viață mai fericită și mai strălucitoare, în care va încorona pe atleții virtuții și-i va proclama învingători în fața universului." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia I, p. 23)

„Vedeți că încercarea produsă de întristare ne dă speranța bunurilor viitoare, și cu cât suntem mâhniți, cu atât mai mult ni se pune înainte un viitor fericit.

Așadar, după cum am spus, nu vă temeți, pentru că aceste suferințe ne dau speranța învierii și ele fac mai buni pe acei ce le încearcă." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 24)

„Dacă noi avem oarecare pete, prin suferințe le înlăturăm." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 24)

„Coroanele noastre și răsplata noastră se înfrumusețează și se înmulțesc pe măsură ce nenorocirile noastre se măresc și se grămădesc." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 24)

„Gândește încă, că cu cât mai mare este suferința, cu atât mai slăvită este și cununa răsplătirii; cu cât mai mult aurul arde în cuptor, cu atâta se face mai curat." (*Cuvânt la Duminica a 31-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 194)

Așa, răbdarea în suferință este o faptă bună atât de mare, încât ea chiar și pe cei mai mari păcătoși îi slobozește de datoria lor cea grea; iar când se află la un om mai dinainte drept, ea îi dă cea mai mare siguranță despre fericirea cea cerească. Pentru cei drepți răbdarea în suferință este o cunună strălucită, care lucește mai luminat decât soarele; iar celui păcătos ea îi este deajuns pentru iertarea călcărilor de lege ale sale." (*Cuvânt la Duminica a 31-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 194)

„Când noi suntem pedepsiți atunci precum s-a zis plătim datorită propriilor noastre păcate, dacă noi însă cu toate faptele noastre bune primim nenorociri, atunci Dumnezeu voiește a ne încununa. Așadar oricum am fi drepți sau păcătoși este spre mântuirea noastră de a primi pedeapsă și nenorocire. Prin aceasta cei buni se fac mai slăviți, iar păcătoșii se îndreaptă și își micșorează pedeapsa viitoare. Omul care s-a pedepsit de Dumnezeu aici și a primit pedeapsa cu mulțumire va suferi mai puțin în lumea cealaltă." (*Cuvânt la 23 aprilie, la pomenirea Sfântului Marelui mucenic Gheorghe*, în vol. *Predici la duminici și sărbători...*, p. 286)

„Că nu suferința e un rău, ci păcatul e un rău. Păcatul ne depărtează de Dumnezeu, pe când suferința ne apropie de Dumnezeu și pune capăt mâniei Lui." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 79)

„Îndeobște vorbind, orice suferință, dacă o îndură un păcătos, îi micșorează povara păcatului; dacă o îndură un drept, îi face mai strălucitor sufletul, așa că și unuia și altuia suferința le aduce foarte mare câștig, numai dacă îndură suferința dând slavă lui Dumnezeu; căci aceasta este ceea ce se cere de la noi." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 88)

„Așa cum meșterul aurar bagă aurul în cuptor și-l lasă în flăcări până ce se va curăți, la fel și Dumnezeu lasă sufletele în cuptorul suferințelor, până ce vor dobândi curăție." (Din vol. *Problemele vieții,* p. 30)

„Cu adevărat, nimic nu face sufletul mai bun și mai înțelept decât suferința." (Din vol. *Problemele vieții,* p. 194)

„Dar ești lipsit și sărac cu totul, și bolnav cu trupul, și nici a umbla nu poți? Sufere acestea toate cu mulțumire și mare răsplată ai dobândit. Pentru că și a lui Lazăr aceasta a fost isprava, fiindcă nici acela nu a ajutat cuiva cu bani – căci cum cel ce nu avea nici hrana cea de nevoie? Nu a intrat în temniță – căci cum cel ce nu putea nici să se ridice sus? Nu a cercetat bolnav – căci cum cel ce era pus înainte la limbile câinilor?

Însă și fără de acestea a răpit Darul faptei bune pentru că a suferit cu bărbăție toate". (*Din Tâlcuirea la Psalmul 127,* în vol. *Puțul și Împărțirea de grâu,* pp. 118-119)

„Căci cei care se știu pe ei înșiși vinovați de păcate multe, chiar dacă suferă cumplit, pot găsi măcar motivul celor întâmplate socotind păcatele lor și desființând astfel tulburarea care vine din nedumerire. Iarăși, cei care n-au nimic pe conștiință, ci sunt plini de virtuți, dacă suferă ceva asemănător, cunoscând cuvântul despre înviere și gândindu-se la răsplătirile acelea, știu că cele întâmplate sunt niște lupte și cauza a zeci de mii de cununi. Dar acesta (Iov), fiind drept și neștiind nimic despre înviere, era lovit de valuri neștiind cauza pentru care suferea și era înțepat de această nedumerire mai mult decât de viermi și de dureri.

Și ca să afli că așa stau lucrurile, atunci când Iubitorul de oameni Dumnezeu a socotit vrednic să-i spună cauza acestor lupte: *Au fost îngăduite acestea ca să te arăți drept,* a răsuflat ușurat ca și cum n-ar fi suferit de nimic din acele lucruri întristătoare, și acest lucru e vădit din cele pe care le-a rostit atunci. Dar și înainte de a afla cauza a suferit, dar a suportat cu noblețe și, după ce a pierdut toate, a lăsat acea minunată vorbă: *Domnul a dat, Domnul a luat. Cum I s-a părut Domnului așa s-a întâmplat. Fie Numele Domnului binecuvântat în veci* (Iov, 1, 21)." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada,* scrisoarea VIII, 8e-f, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...,* p. 164)

„... cu cât lucrul e mai dureros, cu atât mai mare câștig vei avea dacă-l suporți cu mulțumire. Căci nu numai loviturile date trupului, ci și durerea sufletului aduce cununi negrăite, iar durerea sufletului le aduce încă mai mult decât cea a trupului, atunci când cei loviți le suportă cu mulțumire. Deci așa cum, dacă având trupul sfâșiat și biciuit suporți aceasta cu noblețe slăvind pe Dumnezeu pentru acestea, vei primi mare răsplată, tot așa atunci când sufletul tău pătimește acestea, așteaptă multe răsplătiri. Așteaptă și negreșit ne vei vedea iarăși și, fiind eliberată de durerea aceasta, vei primi și atunci și acum marele câștig care vine din durere." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada,* scrisoarea VIII, 13b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...,* p. 172)

„Nu ți se pare că și dacă nu ni s-ar fi întâmplat nimic altceva, chiar și numai pătimirile acestea pot să-mi desființeze mulțime de păcate și să-mi dea un mare prilej de glorie?" (*Scrisori din exil,*

17 scrisori către Olimpiada, scrisoarea IX, 3e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 178)

„... vino și umblă cu mine spre registrul pătimirilor lui (Iov) și să vedem prin comparație când era mai strălucitor: când le făcea pe acelea sau când suferea cele dureroase și când îl năpădea o mare deprimare? Deci când a fost mai strălucitor Iov? Când deschidea casa lui tuturor trecătorilor sau când, surpându-se aceasta, n-a rostit nici un cuvânt amar, ci Îl binecuvânta pe Dumnezeu? Una fiind o virtute, iar alta o pătimire.

Când era mai strălucitor, spune-mi? Când aducea jertfe pentru copiii lui și-i aduna spre bună înțelegere sau când, fiind ei îngropați sub dărâmături și sfârșindu-și viața într-un mod atât de amarnic, a suportat ce s-a întâmplat cu multă iubire și înțelepciune? Când a strălucit mai mult? Când încălzea din lâna mieilor lui umerii cei goi sau când, foc căzând din cer și mistuind turma împreună cu păstorii, nu s-a tulburat, nici nu s-a frământat, ci a suportat nenorocirea cu blândețe?

Când a fost mai mare? Când se folosea de sănătatea trupului său spre ocrotirea celor nedreptățiți, zdrobind măselele celor nedrepți și smulgând din dinții lor prăzile și făcându-li-se liman, sau când vedea trupul lui, arma celor nedreptățiți, mâncat de viermi și, șezând pe gunoi, și-l răzuia cu un ciob? *Căci topeam bulgări de pământ cu puroiul pe care-l răzuiam* (Iov, 7, 5), spune el. Și toate acelea sunt virtuți, iar toate acestea erau pătimiri. Dar totuși acestea l-au arătat mai strălucit. Fiindcă aceasta e mai cu seamă partea cea mai amarnică a luptei și care are nevoie de o bărbăție mai mare, de un suflet mai încordat, de o gândire mai iubitoare de înțelepciune și care are o mai mare iubire de Dumnezeu.

De aceea, când se făceau acelea, diavolul, chiar dacă cu nerușinare și foarte neobrăzat, replica totuși: *Nu degeaba cinstește Iov pe Dumnezeu* (*1, 9*). Dar când s-au întâmplat acestea, ascunzându-se a plecat întorcându-și spatele și n-a mai putut rosti nici umbră de replică nerușinată. Fiindcă aceasta e culmea cununii, aceasta e floarea virtuții, aceasta e dovada clară a bărbăției, aceasta e încordarea cea mai riguroasă a iubirii de înțelepciune." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 7a-d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 192-193)

„... dreptului i se împleteau cununi din pătimiri și ajutorul lui Dumnezeu curgea cu mult belșug." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 14e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, pp. 205-206)

„Nimic nu egalează în glorie, Olimpiado, răbdarea în suferințe. Căci mai cu seamă ea este regina celor mai bune și cununa cununilor. Și așa cum ea domină celelalte virtuți, așa în ea ajunge mai strălucitor și chipul celorlalte." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XVII, 2a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 228)

„Suferința are încă un alt scop, ea ne face mai smeriți, mai primitori, mai accesibili harului, mai desprinși de bunurile false ale acestei lumi, într-un cuvânt mai apți la strălucitele *destine* pe care ni le pregătește Dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 148)

„Când Dumnezeu ne face să suferim, El ne împletește cununi veșnice. Durerea are în ideea ei, un alt destin; ea dezvoltă în noi toate virtuțile, ea înmoaie puternic sufletele noastre, ea stinge cele mai arzătoare pofte ale noastre. În sfârșit, al treilea rol al durerii, este că ea ne face să nu fim încântați de această lume și ne face să aspirăm la ceruri." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 411)

SUFERINȚA (îndulcirea relelor prezente prin speranța bunurilor viitoare)

„Uită-te că săracul, că cel plin de bube – spun iarăşi aceasta – este numărat împreună cu patriarhul şi rânduit în ceata drepţilor! Că spune Avraam: *Între noi şi voi*. Ai văzut ce soartă a primit cel care a îndurat cu răbdare şi mulţumire boala şi foametea aceea cumplită?" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 163)

„Oamenii virtuoşi, chiar dacă suferă mult aici, ascund în ei nădejdea bună a mântuirii, năzuinţa raiului, care le dăruieşte plăcere nevinovată şi mulţumire schimbătoare." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 67)

SUFERINȚA (însoțită de pocăință este mântuitoare)

„După cum cariul se naşte din lemn şi macină lemnul, tot aşa şi suferinţa se naşte din păcat, dar distruge păcatul când e însoţită de pocăinţă." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p. 143)

SUFLETUL (denumirea de „suflet")

„Suflet[104], nu mi se pare că acest nume reprezintă esenţa lui, ci doar este numai reprezentaţiunea verbului ψύχειν. Acea reprezentaţiune o numim şi suflet, şi inimă, şi minte. *Inimă curată,* zice, *zideşte întru mine Dumnezeule* (Ps. 50). Şi nu numai aceasta, dar de multe ori îl găsim numit şi duh." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 62)

SUFLETUL (geneza sufletului)

„Sufletul nostru nu este de esenţă divină, ci Dumnezeu, pentru a vorbi aşa, l-a scos din adâncimile iubirii Sale, şi noi suntem, ne-am putea zice, suflul lui Dumnezeu." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 128)

SUFLETUL (însușirile sufletului, așa cum a fost creat de Dumnezeu)

„... spunea Moise despre animale: *Sângele animalului este sufletul animalului* (Lev., 17, 11). Sufletul omului, însă, este netrupesc şi nemuritor, mult superior trupului şi atât de deosebit de el cât e de deosebit trupescul de netrupesc". (*Omilii la Facere,* omilia XIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 150)

„Se spune că mânia, partea irascibilă a sufletului, îşi are locuinţa în piept, în inima din piept, pofta îşi are locuinţa în ficat, iar raţiunea, în creier. Fiecare dintre ele are virtuţi şi vicii." (*Despre creşterea copiilor*, 65, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 417)

SUFLETUL (nemurirea sufletului)

„Sufletul este nemuritor prin fire, iar muritor prin fire este trupul." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 99)

---

[104] Tâlcuirea P.S. Theodosie Athanasiu: ψυχή vine de la verbul ψύχω = *suflu, fac aer, aerez, svântez, răcoresc*, şi la urmă cade în însemnare de *a avea viaţă, a fi viu.* Ψυχή înseamnă şi *fluture,* care se ia ca simbol al nemuririi sufletului. (n.s.1, p. 62)

„Noi numim nemurirea sufletului cel mai mare dar al lui Dumnezeu." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVI, p. 235)

„Ştiu la fel de bine apoi că sufletul este cinstit cu nemurirea, că e făcut după chipul lui Dumnezeu." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 262)

SUFLETUL (valoarea sufletului)

„Sufletul este mai de preţ decât trupul; că dacă pleacă sufletul, trupul rămâne mort". (*Omilii la Facere,* omilia LIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 204)

„Că te întreb: este la fel sufletul cu trupul? Iar dacă vrei să vezi deosebirea dintre ele, uită-te că nici un preţ nu are trupul când este părăsit de suflet!" (*Omilii la Facere,* omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 255-256)

„Hristos pune pe fiecare faţă în faţă cu sufletul lui. Ce folos va avea de-ar dobândi toată lumea, dar şi-ar pierde sufletul? Spune-mi, ce ai câştiga din faptul că eşti stăpân, dar ai vedea pe slugile tale desfătându-se, iar tu suferind cumplit? Nimic! Acelaşi lucru gândeşte-l şi de sufletul tău! Când trupul se desfătează şi se îmbogăţeşte, sufletul îşi aşteaptă pieirea. *Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?* Hristos stăruie iarăşi, asupra aceluiaşi lucru. Ai, oare, alt suflet, îţi spune Domnul, ca să-l dai în schimbul sufletului tău? Nu ai! Dacă pierzi bani, paguba o poţi repara tot cu bani; aşa e şi dacă pierzi case, robi sau orice altceva din averile tale; dar dacă-ţi pierzi sufletul, nu mai poţi da în schimbul lui alt suflet. De-ai avea lumea toată, de-ai fi împăratul lumii, n-ai putea să cumperi un singur suflet, chiar de-ai da pentru el toate bogăţiile lumii, cu lumea la un loc! Şi ce e de mirare dacă se întâmplă aceasta cu sufletul, când şi cu trupul se întâmplă la fel? De-ai purta nenumărate coroane pe cap, dar dacă îţi este bolnav trupul de o boală de nevindecat, nu-ţi vei putea însănătoşi trupul de-ai da toată împărăţia ta, de-ai adăuga nenumărate trupuri, oraşe şi bani! Acelaşi lucru gândeşte-l şi despre suflet; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult despre suflet. Lasă, dar, totul la o parte şi cheltuieşte-ţi toată râvna numai pentru suflet!". (*Omilii la Matei,* omilia LV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 637-638)

„Dacă trupul se îngraşă, iar sufletul se ofileşte nu îţi este de vreun folos buna stare a trupului, după cum când slujnica e veselă, bunăstarea slujnicei nu-i de nici un folos stăpânei ei pe moarte şi nici frumuseţea îmbrăcămintei, de vreun folos pentru un trup bolnav. Dar Hristos îţi va spune iarăşi: *Ce va da omul în schimb pentru sufletul lui?* Mereu şi mereu îţi porunceşte să te îngrijeşti". (*Omilii la Matei,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 638)

„Atât de drag Îi este lui Dumnezeu sufletul fratelui tău, că nu Şi-a cruţat nici propriul Său Fiu (Ioan 3, 16; Rom. 8, 32)." (*Omilii la Matei,* omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 691)

„Nimic nu este de preţ ca sufletul omului, nici chiar lumea întreagă. Aşa că, chiar de ai da săracilor mii de averi, totuşi nimic n-ai făcut dacă n-ai întors la credinţă măcar un suflet omenesc." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, pp. 30-31)

„Dacă pierzi bani, poţi să-i faci înapoi. La fel se întâmplă dacă îţi pierzi casa sau orice alt lucru pe care îl ai. Dar dacă îţi pierzi sufletul, un alt suflet nu vei putea dobândi. Şi dacă toată lumea ar fi a ta, dacă ai fi stăpân peste tot pământul, chiar şi dând tot ce ai, nu ai putea cumpăra un suflet.

Chiar de ai purta nu una, ci o mie de coroane împărăteşti şi ai fi stăpân peste multe trupuri sănătoase, atunci când trupul tău este lovit de o boală ce nu cunoaşte vindecare, poţi să dai întreaga ta împărăţie, şi nu vei căpăta din nou sănătatea. Dacă nu poţi face asta pentru trup, o să poţi pentru suflet?

Dumnezeu ne-a dat două mâini, două picioare, doi ochi, două urechi, astfel încât dacă una pățește ceva, să ne slujim de cealaltă. Dar dacă pierdem sufletul, de unde mai găsim altul?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 218-219)

SUFLETUL („Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?”)

„De va pierde cineva bani omenești, va putea să-i câștige, să-i dea. La fel sau casă, sau slugi, sau alte averi, de le va pierde, poate să le mai câștige, iar suflet de va pierde, alt suflet nu va mai putea câștiga, măcar să fie împărat a toată lumea; și de vei da lumea toată, nu vei mai putea să răscumperi sufletul. Pentru aceea, Dumnezeu le-a dat toate perechi firii noastre, doi ochi, două urechi, două mâini, două picioare, că de se va îmbolnăvi o parte, cu cealaltă să avem mângâiere spre trebuința noastră, iar suflet numai unul ne-a dat și dacă-l vom pierde și pe acela, cu ce vom trăi?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 123)

SUFLETUL (grija pentru suflet)

„Spuneți-mi, nu suntem, oare, alcătuiți din două părți, din suflet și din trup? Pentru ce nu avem tot atâta grijă de amândouă, ci de trup ne străduim să-i dăm tot felul de îngrijiri, dăm bani la doctori, îl căutăm cu multă grijă, îl îmbrăcăm cu haine luxoase, îl hrănim mai mult decât îi trebuie, vrem să fie mereu odihnit și să nu fie supărat de nici o boală, iar de se întâmplă să sufere puțin, facem totul ca să-l însănătoșim? Așa ne purtăm cu trupul, de partea cea de mai puțin preț! Că te întreb: este la fel sufletul cu trupul? Iar dacă vrei să vezi deosebirea dintre ele, uită-te că nici un preț nu are trupul când este părăsit de suflet! Când ai, deci, de trup atâta grijă, pentru care pricină disprețuiești atât de mult grija pe care trebuie s-o ai de suflet? Pentru ce nu-i dai hrana potrivită, adică învățătura Dumnezeieștilor Scripturi? Pentru ce nu pui doctoriile cele potrivite pe rănile lui, pe buboaiele care-i distrug tăria și-i curmă îndrăznirea? Pentru ce suferi să-l vezi disprețuit, să-l vezi topit de foame, stricat de bube? Pentru ce-l lași pradă, ca unor câini, ca să spun așa, gândurilor rele și pline de rușine, ca să-l mistuie și să-i ia toată tăria lui? Pentru ce nu ne îngrijim de suflet, care-i imaterial și netrupesc, așa cum avem grijă de trupul cel văzut, când grija de suflet nu-i numai lesnicioasă și ușoară, dar și fără cheltuială și fără oboseală? Când e vorba de grija de trup și de bolile trupești, facem mari cheltuieli de bani; o parte din bani îi cheltuim cu doctorii, iar altă parte o cheltuim cu altă îngrijire: cu hrana, cu îmbrăcămintea; și nu mai spun că cei mai mulți din oameni, cu lipsă de măsură, cheltuiesc pe acestea mai mult decât le trebuie. Sufletul nu cere atâta cheltuială; ci, dacă vrei, după cum trupului îi dai hrană în fiecare zi cheltuind bani, dă-i și sufletului! Nu-l lăsa să piară de foame, dă-i și lui hrana potrivită: citirea Scripturilor și auzirea cuvântărilor duhovnicești. *Nu numai cu pâine va trăi omul,* spune Hristos, *ci și cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu* (Matei, 4, 4). Făcând așa, vei face o împărțire minunată și vei gândi cum se cuvine de partea cea mai apropiată nouă. După cum trupului îi dai felurite haine și ții seamă de vreme în felul îmbrăcămintei, tot așa și sufletul! Nu-l lăsa să umble gol de fapte bune, ci îmbracă-l cu hainele ce i se cuvine. Făcând așa, îndată îi vei da curaj și-l vei readuce la sănătatea lui firească.

– Care sunt hainele lui?

– Milostenia și dărnicia cu săracii. Aceasta-i cea mai frumoasă haină a sufletului; aceasta-i haina lui strălucitoare. Iar dacă vrei să-i dai nu numai haine, ci vrei să-l împodobești cum îți împodobești trupul, adaugă-i și ajutorul rugăciunilor, mărturisirea păcatelor și nu conteni a-i curăța fața cu lacrimi necurmate. După cum în fiecare zi îți speli cu toată râvna fața, ca să nu rămână pe ea nici pic de murdărie, grăbește de fă și cu sufletul la fel!” (*Omilii la Facere,* omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 255-256)

„Pentru ce stăm atât de nepăsători când e vorba de mântuirea noastră şi luăm hotărâri despre sufletul nostru, ca şi cum ar fi vorba de ceva străin? Nu auzi pe Hristos spunând: *Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?* (Matei, 16, 26); şi iarăşi: *Ce ar folosi omul de ar câştiga toată lumea, dar şi-ar pierde sufletul?* (Matei, 16, 26). Ai, oare, ceva la fel de valoros ca sufletul? De mi-ai vorbi de întreaga lume, nu mi-ai spus nimic! Ce-ai folosi, după cum a spus Hristos, de-ai câştiga întreaga lume, dar ţi-ai pierde sufletul, decât care nimic nu-i mai de preţ? Şi totuşi acest suflet, care-i aşa de scump, care trebuie să ne fie atât de drag, îl dispreţuim şi-l sfâşiem atâta în fiecare zi! Uneori îl asaltăm cu pofta de bani şi-l sfâşiem cu desfrânarea, iar uneori îl facem de ruşine cu mânia noastră şi-l chinuim cu fel de fel de patimi! Niciodată nu ne îngrijim de el! Ce iertare mai merităm, oare, sau cine ne va scăpa de pedeapsa care ne ameninţă? [...] vă rog ca, atâta vreme cât mai avem timp, să spălăm cu bogate milostenii murdăria sufletului nostru şi să stingem cu ajutorul milosteniei văpaia păcatelor noastre. Ce spune Scriptura: *Apa stinge focul arzător, iar cu milosteniile se curăţesc păcatele* (Înţ. Sir., 3, 29)." (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 407)

„Pentru ce lăsăm sufletul să se topească de foame? Şi doar sufletul este mai de preţ decât trupul; că dacă pleacă sufletul, trupul rămâne mort. Se cuvine, dar, ca şi sufletului să-i dăm mâncare bună şi potrivită. Prin necumpătarea noastră, vătămăm şi trupul şi sufletul; pe unul îl îngrăşăm peste măsură, iar pe celălalt îl slăbim prin foamete. Altădată Stăpânul universului, mâniat foarte tare pe poporul iudeu, l-a ameninţat zicând: *Vă voi da vouă, nu foamete de pâine, nici sete de apă, ci foamete de auzirea cuvântului lui Dumnezeu* (Amos., 8, 11). Altfel spus, ne-a învăţat că foamea de pâine poate slăbi trupul, pe când foamea de cuvântul lui Dumnezeu omoară sufletul. Ei bine, pedeapsa cu care i-a ameninţat Stăpânul pe iudei o atragem acum asupră-ne cu voia noastră, cu toate că Dumnezeu ne poartă atâta de grijă, cu toate că a rânduit ca, în afară de îndemnurile Scripturii, să avem şi îndemnurile dascălilor. De aceea rog dragostea voastră să scuturaţi de pe voi orice trândăvie, să vă deşteptaţi puţin şi să vă daţi toată osteneala pentru mântuirea sufletului vostru". (*Omilii la Facere,* omilia LIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 204)

„Dacă li se îmbolnăveşte trupul fac tot ce pot, dar dacă văd că li se strică; sufletul - nu fac nimic, ci privesc cu nepăsare (...) Pui pe tine aurării în valoare de mii de talanţi, iar mădularul lui Hristos nu are nici hrana cea de toate zilele". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 998)

„Pentru ce vă împodobiţi trupul vostru, pe când sufletul este întinat? Pentru ce nu aveţi grijă de sufletul vostru pe cum aveţi de trupul vostru, pe când voi ar trebui să aveţi o grijă mai mare, sau mai puţin o asemenea grijă? Spuneţi-mi, vă rog, dacă v-ar întreba cineva, ce iubiţi voi mai mult: sau ca trupul vostru să fie viguros, frumos şi bine făcut, în mod simplu acoperit cu stofe obişnuite şi de puţin preţ, sau ca el să fie neputincios, nesănătos, dar acoperit cu stofe de aur. Nu veţi răspunde că veţi prefera în locul fastului cu haine un trup sănătos, bine făcut şi proporţionat? Pentru trupul vostru veţi face această alegere şi pentru sufletul vostru n-o veţi face? Sufletul vostru este neputincios, negru, urât şi voi credeţi că este îmbrăcat, îl înălţaţi şi-l împodobiţi cu aur? Ce nebunie!" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIX, 3, p. 354)

„Nu este oare o nebunie ca, atunci când se apropie sărbătorile Naşterii Domnului, să ne îngrijim aşa de mult, cu multe zile înainte, de cele trupeşti, să avem mai dinainte gata hainele, scoţându-le pe cele mai frumoase din lăzi, să ne cumpărăm încălţăminte, să avem o masă mai îmbelşugată, să ne facem rost din toate părţile de venituri cât mai multe, ca în orice chip să ne împodobim şi să ne veselim în aceste zile, iar despre suflet să nu suflăm nici un cuvânt, să-l lăsăm părăsit, murdar, uscat, stricat de foame, necurat? Nu e o nebunie să aducem aici, la biserică, trupul împodobit, iar sufletul, gol şi lipsit de podoabă? Trupul ţi-l vede un om, şi nu te vatămi cu nimic oricum ai fi îmbrăcat; sufletul însă ţi-l vede Stăpânul, şi te va osândi

cumplit pentru nepăsarea ta". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 103-104)

„Cultivă cu îngrijire sufletul tău, smulge din el spinii, seamănă în el cunoştinţa iubirii de Dumnezeu, înfige în el frumoasele plante ale înţelepciunii, cultivă-l în cea mai mare grijă şi vei fi asemenea unui agricultor." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia a III-a, p. 58)

„Ce lucru curios! Cu toţii urmăresc cu sufletul la gură evenimentele trecătoare ale acestei vieţi scurte, dar la viaţa ce va să fie nici nu le trece prin cap să se gândească. La ospeţe şi prilejuri de îndulcire a trupului mereu sunt primii, dar sufletele lor le lasă să se usuce de foame duhovnicească. Se îngrijesc de trup şi îl înfrumuseţează, însă sufletul le este indiferent. Când se îmbolnăveşte trupul, cheamă doctorul, cumpără medicamente şi cheltuiesc o grămadă de bani, până când se vindecă, însă atunci când sufletul lor se îmbolnăveşte de boala aducătoare de moarte a păcatului, nu fac nimic. Şi cel mai trist este faptul că, deşi îl îngrijesc cum nu se poate mai bine, trupul lor moare, iar sufletul este osândit la iadul veşnic." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 220)

„Care cal este folositor: cel ce se desfătează, sau cel care lucrează? Care corabie: cea care înoată sau cea care stă nelucrătoare? Care apă: aceea ce curge, sau ceea ce stă? Care fier: acela ce se mişcă, sau acela ce nu se lucrează? Oare nu unul străluceşte şi este asemenea cu argintul, iar altul s-a ruginit pretutindeni fiind nefolositor şi pierzând din materia sa ceva? Aşa ceva se face şi la sufletul cel nelucrător. Oare care rugină se întinde asupra lui, şi mănâncă şi strălucirea şi celelalte toate?" (*Din Cuvântul 35 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 239)

„Este deci o nebunie a se ocupa de orice în afară de sufletul său, de a-şi pune slava sa şi bucuria sa în lucrurile pământeşti, nelăsându-i sufletului său decât mizeria, necinstea şi moartea." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 131)

SUFLETUL (paza sufletului)

„Corpul nostru este stricăcios, iar sufletul nestricăcios. Deci să nu-l stricăm şi pe el. Păcatul cel dintâi a făcut corpul stricăcios şi pieritor, iar păcatul săvârşit după baia renaşterii poate strica şi sufletul, şi îl face ca să poată fi uşor de luat în stăpânire şi ros de viermele cel nemuritor. Viermele nu se atinge de diamant, şi chiar de s-ar atinge cu nimic nu-l poate vătăma. Aşadar nu-ţi corupe sufletul, căci tot ce e corupt e plin de infecţie." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XXIV, pp. 251-252)

„De ce sufletul nostru decât toate să-l socotitm mai prost şi mai necinstit? Că în ele s-a turnat mirul cel duhovnicesc, sfântul Botez şi mai vârtos zic Sfânta Împărtăşanie, şi să punem în acest sfinţit suflet cântări diavoleşti şi ascultări sataniceşti ce sunt pline de curvie? Dar cum va îngădui Dumnezeu aceste răutăţi, ia spune-mi?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 47)

SUFLETUL (împodobirea sufletului cu virtuţi)

„Căci El este stăpânul hranei trupeşti, pe când hrana cea duhovnicească ne-a încredinţat-o nouă, şi deci noi singuri suntem stăpâni a arăta ţarinile inimii noastre înverzite şi înfrunzite. Aceste ţarini nu au nevoie de ploi sau de anotimpuri, ci numai de o bună voire, şi atunci vom ajunge până la ceruri." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 183)

SUFLETUL (tinerețea sufletului)

„În ce privește trupul, oricât te-ai strădui, oricât te-ai nevoi ca să nu-ți prăpădești trupul, de ai face să stea mereu în casă, de nu l-ai pune la munci și la necontenite osteneli, negreșit, potrivit legilor firii, chiar și așa îl va cuprinde bătrânețea. Dar cu sufletul nu se întâmplă așa; ci, dacă nu ți-l ponosești, dacă nu-l amesteci cu grijile lumești și pământești, rămâne mereu curat, păstrându-și tinerețea lui." (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 310)

SUFLETUL (viața sufletului)

„Sufletul să-l păstrăm într-una viu. Și ce anume este viața sufletului, află aceasta de la trup. Căci și trupul atunci spunem că este viu, când pășește cu pași sănătoși - iar când el se istovește parcă pășind și se mișcă fără rânduială, măcar de s-ar părea că este viu, sau că pășește, totuși o astfel de viață este mai groaznică decât orice moarte. Măcar că și grăiește ceva, totuși nimic nu spune sănătos, ci vorbele lui sunt ale unui om smintit, vede cu totul altele în locul celor adevărate; deci un astfel de trup este mai de jelit decât al celor morți.

Tot așa și sufletul, când nu are cu sine nimic sănătos, măcar de s-ar părea că trăiește, totuși a și murit. Când aurul nu-l vede ca aur, ci precum ceva mare și prețios, când cele viitoare nu le pricepe defel, când se târăște pe pământ, când face cu totul altceva în locul celor cuvenite, atunci este mort. Căci, într-adevăr, de unde cunoaștem noi că avem suflet? Oare nu din lucrările sale? Și când el nu lucrează cele ale sale, oare nu a și murit?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VI, p. 70)

SUFLETUL (după moartea trupului)

„Nimeni din cei care nu și-au șters aici pe pământ păcatele, nu poate scăpa dincolo de pedeapsă; ci, după cum cei din închisori sunt duși cu lanțurile lor la tribunal, tot așa toate sufletele, când pleacă de aici, sunt duse la înfricoșătorul scaun de judecată, având în jurul lor fel de fel de lanțuri de păcate". (*Omilii la Matei,* omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 171)

„Nici nu este cu putință ca sufletul, odată despărțit de trup, să mai rătăcească pe pământ. Că spune Scriptura: *sufletele drepților sunt în mâna lui Dumnezeu* (Înț. Sol. 3, 1). Sufletele păcătoșilor, îndată după moarte, sunt duse de aici; și se vede asta din pilda bogatului nemilostiv și a lui Lazăr (Luca 16, 19-31), iar în altă parte Hristos spune: *Astăzi vor cere sufletul tău de la tine* (Luca 12, 20). Nu este cu putință ca sufletul odată ieșit din trup, să mai rătăcească pe pământ." (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 356)

SUFLETUL (moartea sufletului)

„*Sufletul care păcătuiește, acela va muri* (Iez., 18, 4). Moartea sufletului nu este ca a corpului, ci e cu mult mai grozavă. Moartea corpului despărțind corpul de suflet, pe corp l-a liniștit de multele griji și dureri, iar pe suflet l-a trimis la locul cunoscut; apoi corpul descompunându-se cu timpul și risipindu-se în mai multe părți, acestea iarăși se unesc împreună cu aceeași rânduială ca și mai înainte și așa fel corpul își reia sufletul său. Moartea sufletului însă e cu mult mai înfricoșată și mai grozavă pentru că după ce se desparte de corp, iarăși se unește cu acesta la timpul hotărât, după care apoi este aruncat în focul cel nestins." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 174)

„Necurăția și viața ceea ce este afară de poruncile lui Hristos se cheamă moarte sufletului." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 92)

„Moartea sufletului este păcatul." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 253)

SUFLETUL ŞI TRUPUL

„Sufletul este mai de preţ decât trupul; că dacă pleacă sufletul, trupul rămâne mort". (*Omilii la Facere,* omilia LIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 204)

„Că te întreb: este la fel sufletul cu trupul? Iar dacă vrei să vezi deosebirea dintre ele, uită-te că nici un preţ nu are trupul când este părăsit de suflet!" (*Omilii la Facere,* omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 255-256)

„Dacă sufletul dă trupului atâta frumuseţe şi atâta viaţă, atunci sufletul e cu mult mai bun decât trupul; dacă sufletul menţine trupul, care-i atât de urât şi de hidos, atunci cu mult mai mult pe el însuşi. Nu trupul e frumos, ci alcătuirea şi înflorirea cu care sufletul colorează trupul. Iubeşte, dar, sufletul, care face ca şi trupul să fie frumos!

Dar de ce să vorbesc de trupul mort? Îţi voi arăta că chiar atunci când trupul este viu, toată frumuseţea lui se datoreşte sufletului. Dacă sufletul se bucură, înfloresc trandafirii în obraji; dar dacă suferă, toată frumuseţea aceea piere şi obrajii se îmbracă în haină de doliu. Dacă sufletul se bucură mereu, înfloreşte şi trupul; dar dacă suferă mereu, ajunge mai slab şi mai plăpând ca pânza de păianjen. Dacă sufletul se mânie, trupul ajunge dezgustător şi fără de ruşine; dar dacă se uită cu ochi liniştiţi, faţa e plină de farmec. Dacă sufletul pizmuieşte, paloarea şi gălbeneala îi inundă faţa; dar dacă iubeşte, chipul străluceşte de multă frumuseţe. Din pricina aceasta multe femei, deşi nu sunt frumoase la chip, au mult farmec, pentru că sufletul le dă acest farmec; altele dimpotrivă, nespus de frumoase, pierd din frumuseţe tocmai pentru că sufletul lor e urât. Gândeşte-te cum se înroşeşte un chip nevinovat! Cât de plăcut, cât de frumos se face, când, cuprins de ruşine, se împurpurează cu fel de fel de culori! Când, însă, este neruşinat, atunci faţa e mai urâtă ca faţa unei fiare.

Nimic nu-i mai frumos, nimic nu-i mai plăcut ca frumuseţea sufletului! Dragostea trupească este însoţită de durere; cea sufletească, însă, e curată şi neînvăluraţă. Care este omul care să admire pe crainic şi nu pe împărat? Care este omul care se minunează de tâlcuitor şi nu de filozof? Ai văzut nişte ochi frumoşi? Caută să afli cum sunt ochii sufletului! Dacă aceia nu-s frumoşi, dispreţuieşte-i pe aceştia! Niciodată n-ai să te îndrăgosteşti de o femeie urâtă, care şi-a pus pe faţă o mască frumoasă, după cum n-ai să suferi ca o femeie frumoasă şi cu chip plăcut să-şi acopere cu mască frumuseţea ei, ci îi dai masca la o parte şi vrei să-i vezi frumuseţea ei în toată splendoarea ei. Aşa fă şi cu sufletul şi caută să-l cunoşti pe el mai întâi! Sufletul este acoperit de trup ca de o mască. Tocmai din pricina aceasta trupul rămâne ceea ce este; sufletul, însă, chiar dacă este lipsit de frumuseţe, poate iute să ajungă frumos. Dacă ochiul sufletului este urât, aspru şi întunecat, poate să ajungă frumos, potolit, liniştit, dulce, prietenos.

Această frumuseţe, deci, s-o căutăm! Cu această frumuseţe să ne împodobim chipul, ca şi Dumnezeu să poftească frumuseţea noastră şi să ne dăruiască bunătăţile cele veşnice". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 428-429)

„Dacă li se îmbolnăveşte trupul fac tot ce pot, dar dacă văd că li se strică sufletul - nu fac nimic, ci privesc cu nepăsare (...) Pui pe tine aurării în valoare de mii de talanţi, iar mădularul lui Hristos nu are nici hrana cea de toate zilele". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 998)

„Noi însă, mărturisim că trupul este mai mic decât spiritul, şi inferior acestuia, nu însă şi contrar şi în luptă cu el, sau rău faţă de spirit, ci, ca şi harfa în raport cu cel ce cântă la ea, sau ca şi corabia în raport cu cârmaciul ei, aşa şi trupul se găseşte faţă de spirit. Căci nici acelea nu sunt contrare celor ce le poartă şi fac uz de ele, ci chiar se învoiesc foarte mult, deşi nu

sunt de aceeaşi cinste faţă de maistru. După cum cel ce zice că meşteşugul nu stă în harfă, nici în corabie, ci în cântăreţ sau în cârmaci, prin aceasta el nu le-a defăimat pe acelea, ci le-a arătat numai ca organe sau mijloace faţă de maestru, tot aşa şi Pavel zicând *că nu locuieşte în mine ce este bun*, prin aceasta n-a defăimat trupul, ci a arătat numai superioritatea spiritului faţă de trup. Spiritul este care dirijează totul, fie în conducerea corabiei, fie în cântarea armonioasă la harfă, ceea ce şi Pavel arată aici, stabilind superioritatea spiritului. Deci despărţind pe om în aceste două, spirit şi trup, zice că trupul este inferior şi lipsit de pricepere, şi că spiritul este mai înţelept, putând a cunoaşte şi ce trebuie a face, şi ce nu trebuie, şi destoinic de a înfrâna calul după cum voieşte, însă că nefăcând aşa, vinovăţia nu este numai a trupului, ci şi a spiritului, care ştiind ce trebuie şi ce nu trebuie a face, totuşi n-a pus în lucrare cele nădăjduite." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 229-230)

„*Căci cei ce sunt după trup, aceia cugetă cele ale trupului, iar cei ce sunt după Duh, cele ale Duhului* (8, 5).

Însă nici aceasta nu este vreo pâră adusă trupului, căci întrucât noi îl păzim în bună rânduială, nu se întâmplă nimic nelalocul lui, dar când îi permitem totul, iar el iese din marginile sale, şi ajunge de se împotriveşte sufletului, atunci totul se prăpădeşte şi se strică, nu doar prin natura sa, ci prin necumpătarea şi prin neorânduiala urmată din ea.

Iar cei după Duh, cele ale Duhului, zice. *Pentru că dorinţa cărnii este moarte, dar dorinţa Duhului este viaţă şi pace* (8, 6).

Nu zice *natura trupului*, nici *fiinţa sau esenţa lui*, ci *cugetul* este ceea ce s-ar putea îndrepta şi ridica din nou. Aceasta o spune Apostolul nu cu scopul de a da trupului o judecată aparte – să nu fie! –, ci arătând numai aplecarea cea josnică a cugetului. Iar prin faptul că-l numeşte atât de rău şi căzut, ceea ce obişnuieşte Apostolul în multe părţi a face, ca de pildă când nu numai trupul, ci omul întreg, cu sufletul împreună, este numit de el cu denumiri înjositoare, nu înseamnă altceva decât că voieşte a ne face atenţi în săvârşirea lucrărilor noastre." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 240-241)

„Când deci corpul stăpâneşte, adică când i se ridică autoritatea sufletului, atunci păcătuieşte. Prin urmare, meritul corpului stă în a urma sufletului, adică a se supune lui, fiindcă sufletul prin sine singur nu este nici rău, nici bun. De asemenea şi corpul, ce ar putea el oare face prin sine singur? Aşa că numai prin contactul lui cu spiritul şi prin supunerea lui spiritului devine bun, fiindcă de altfel şi el nu este nici bun şi nici rău, sau mai bine zis, apt şi către una şi către cealaltă extremitate, având către amândouă înclinare." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia V, p. 50)

„Vizitiul se îmbătase şi trăsura mergea anapoda. Ceea ce sunt vizitiul şi trăsura aceea sunt sufletul şi trupul. De ţi-este întunecat sufletul, trupul se rostogoleşte în mocirlă. Câtă vreme vizitiul e treaz, aleargă şi trăsura bine; când vizitiului i se slăbesc puterile şi nu mai e stăpân pe hăţuri, ajunge şi trăsura în prăpastie. Aşa şi cu omul. Atâta vreme cât sufletul e treaz şi priveghează este şi trupul curat; dar când sufletul se întunecă, se rostogoleşte şi trupul în mocirlă, în plăcere." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a doua, p. 31)

„În ce chip este cărăuşul cu carul, aşa este şi sufletul cu trupul. Dacă se întunecă sufletul, şi trupul se tăvăleşte în tină, că până este cărăuşul zdravăn şi carul merge bine, iar dacă slăbeşte nu poate să ţină hăţurile cailor, atunci şi carul umblă rău. Aşa şi la om este: până este sufletul treaz şi stă deşteptat se află şi trupul curat, iar dacă se întunecă sufletul, atunci se tăvăleşte şi trupul împreună în împuţiciunea poftelor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 148)

SUFLETUL ŞI TRUPUL (obârşia lor)

„Sufletul este lucrul lui Dumnezeu, iar nu omenesc, şi trupul se asemenea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XIII, p. 134)

SUFLETUL ȘI TRUPUL (unirea deplină și tainică dintre suflet și trup)

„Dar ce vorbesc eu despre cum ar putea fi esența sufletului? Nu putem spune nici măcar care este modalitatea în care se află în prezent în trupul nostru. Cine oare ar avea de spus ceva în privința unui asemenea lucru? Să fie adevărat cum că s-ar răspândi prin întreaga masă a corpului? Dar o asemenea afirmație este lipsită de sens, deoarece este o modalitate de a fi proprie ființelor corporale. Că nu poate fi vorba despre aşa ceva în privința sufletului reiese limpede şi din următoarele: de fiecare dată când se întâmplă să fie amputate mâinile sau picioarele, sufletul rămâne întreg, nu este mutilat cu nimic în urma ciuntirii corpului. Atunci, dacă nu se află în întreg corpul, să se afle în schimb reunit într-o anume parte a corpului? În acest caz, urmează cu necesitate ca celelalte părți rămase să fie moarte, deoarece lucrul neînsuflețit este mort pe de-a-ntregul. Însă nu se poate afirma nici aşa ceva, se poate spune în schimb că noi cunoaştem că sufletul se găseşte în corpul nostru, dar nu cunoaştem modul în care este prezent. Iar Dumnezeu nu ne-a îngăduit o asemenea cunoaştere pentru ca noi să punem frâu gurii noastre, şi să ne stăpânim în şi mai mare măsură şi spre a fi convinşi să rămânem la cele de jos, să nu le iscodim şi să fim stăpâniți de curiozitate în privința celor care se află dincolo de noi." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 117)

SUFLETUL ȘI TRUPUL („se împotrivesc unul altuia ca să nu faceți cele ce ați voi")

„... mare este legătura sufletului cu trupul – ziditorul găsind cu cale a face aşa ceva, ca nu cumva unii să fie înduplecați a-şi urî trupul ca străin. Dumnezeu, de pildă, a poruncit a iubi pre vrăjmaşi, iar diavolul atâta putere a avut, că a înduplecat pe unii de a-şi urî chiar trupul lor. Căci când dânşii spun că trupul este al diavolului, nimic alta nu fac decât aceasta, ceea ce este cea mai mare bârfire; fiindcă dacă trupul este al diavolului, apoi de unde vine acea împreunăglăsuire cu sufletul, încât face trupul destoinic din toate părțile spre lucrările sufletului filosof? *Dar, zici tu, dacă trupul este destoinic spre a urma pe suflet în lucrările sale, pentru ce atunci îl orbeşte?* Însă nu trupul este care orbeşte pe cineva, omule, să nu fie una ca aceasta, ci dezmierdarea. Şi dezmierdarea pentru ce o iubim? Nu fiindcă se găseşte în trupul nostru, nicidecum; ci din pricina doririi sau voii rele. Căci trupul are nevoie de hrană, iar nu de dezmierdare, are nevoie a fi hrănit, iar nu a fi alintat şi dezmierdat. Aşadar, dezmierdarea este duşmancă nu numai a sufletului, ci şi a trupului celui hrănit, căci el atunci se face mai slab în loc de puternic, mai greoi în loc de uşurel, mai bicisnic în loc de zdravăn, mai slut în loc de mai frumos, mai puturos în loc de mirositor, mai necurat în loc de curat, mai scârbit în loc de liniştit, netrebnic în loc de trebuitor, bătrân în loc de tânăr, puhav în loc de țeapăn, trândav şi greoi la mers în loc de grabnic, olog în loc de țanțoş şi vioi. Dar dacă trupul ar fi al diavolului, apoi nu ar trebui ca să fie vătămat tocmai de ai diavolului – vorbesc de răutate îndeobşte, care este de la diavol.

Aşadar, nici trupul, nici mâncărurile ce i le dăm nu sunt ale diavolului, ci numai dezmierdarea, fiindcă printr-însa acel demon viclean săvârşeşte miile de rele." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, pp. 432-433)

„Dacă însă zice: *Trupul pofteşte împotriva sufletului,* el (Pavel – n.n.) vorbeşte aici despre cele două idei, despre bine şi rău, căci acestea sunt care se împotrivesc, iar nu sufletul şi trupul. Dacă trupul şi sufletul ar fi contrare, s-ar nimici unul pe altul, după cum apa nimiceşte focul, şi lumina pe întuneric. Dacă însă sufletul se îngrijeşte de trup, şi mii de neajunsuri suferă din cauza lui, numai ca să nu se despartă de el; dacă apoi şi trupul, la rândul lui, serveşte sufletului, şi prin cele cinci simțuri îi introduce multă cunoştință din lumea exterioară, şi a fost creat tocmai pentru a servi de organ al energiei sufletului, cum ar putea să fie contrare şi să se lupte unul contra celuilalt? Eu însă, le văd nu numai că sunt contrare, ci încă într-un

mare acord (...) Aşadar, apostolul nu vorbeşte despre acestea, că adică se opun unul altuia, ci despre lupta dintre gândurile cele bune şi cele rele; căci a voi sau a nu voi, este acţiunea sufletului. De aceea zice: *acestea se împotrivesc,* adică să nu permiţi sufletului de a purcede spre poftele lui cele rele şi viclene. Acestea le-a zis Apostolul, întocmai cum face pedagogul sau dascălul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 111-112)

„Ceea ce este vizitiul pentru căruţă, căpitanul pentru o corabie, muzicantul pentru un instrument muzical, aceea a legiuit Plăsmuitorul să fie sufletul pentru acest vas pământesc. Sufletul are frâiele, el întoarce cârma, el loveşte coardele; iar când face asta bine, scoate cântarea aceea plină de armonie a virtuţii, dar când slăbeşte coardele sau le struneşte mai mult decât trebuie, vatămă şi arta, şi armonia." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 262)

„Căci sufletul este pentru trup ceea ce este cărăuşul pentru car. S-a îmbătat cărăuşul? Şi carul înaintează în dezordine. S-a întunecat sufletul de patimă? Şi trupul se tăvăleşte prin mocirlă." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 73-74)

SUPERSTIŢIILE

„Îl vei vedea că după ce se va întoarce de la vreo înmormântare se spală, dar de păcatele cele de moarte niciodată; îl vei vedea încă punând mult interes pentru bani, îl vei vedea apoi superstiţios până la ridicol, bună-oră crezând că la cântarea vreunui cocoş va veni sau va pleca cineva. Cu adevărat că sunt întunecaţi cu mintea. Spiritul lor e încărcat de mai multe spaime, ca de exemplu: *Astăzi, după ce am ieşit din casă, m-a întâlnit X, cel dintâi, deci numai decât mi se vor întâmpla multe rele. Mişelul de servitor aducându-mi ciubotele mi-a dat mai întâi pe cea stângă; dar aceasta înseamnă că vor veni asupră-mi nenorociri mari şi insulte. Chiar eu ieşind apoi din casă am păşit cu piciorul stâng mai înteiu; deci e semn de nenorociri!*, acestea sunt relele cele de pe lângă casă. *Ieşind astăzi din casă, mi s-a bătut ochiul drept dedesubt; acesta e semn de lacrimi.*" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XII, p. 125)

„În mijlocul vaietelor şi tulburării aceleia intră apoi şi preotul care le înspăimântă pe rude mai rău ca febra, părând mai necruţător ca moartea; se pare că, dacă intră un preot în casa unui bolnav, le umple pe rude de o deznădejde mai mare decât deznădejdea din cuvintele doctorului; ele socotesc că prezenţa preotului e mai degrabă un semn aducător de moarte decât făgăduiala vieţii veşnice." (Cateheze IX, PGB 30, PG 522, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 110)

„Bărbaţi şi femei, ocoliţi oracolele şi prezicerile după zborul sau măruntaiele păsărilor, pentru că sunt nimicuri ale idolatrilor şi ale rătăciţilor ce spun că croncănitul corbului, zgomotul pe care-l face un şoricel sau o bârnă care trozneşte sunt semne prevestitoare.

Lor le sunt plăcute întâlnirile cu oamenii păcătoşi şi se feresc de cei ce trăiesc în virtute şi cucernicie, ca şi cum ar fi pricină a mii de rele.

Fii atent câte sunt meşteşugurile diavolului. Nu se mulţumeşte să ne vadă despuiaţi de virtute şi să avem mintea la rele şi la păcate, ci ar voi să ne facă să-i urâm şi pe cei ce duc o viaţă curată.

Nu voieşte numai să ne vadă făcând rele, ci grija lui este să ne obişnuiască cu relele şi cu păcatul, ca să ne pregătească să ne predăm cu totul lor, fericiţi.

Să nu credeţi că sunt lucruri mici sau întâmplătoare, ci sunt lucruri ce au putere să scufunde un suflet şi să-l facă să cadă până în fundul iadului." (Cateheze I PGB 30, PG 352-354, în vol. *Diavolul şi magia,* pp. 129-130)

„Mă rog ca şi bărbaţii şi femeile să fugă deplin de divinaţie şi practicile superstiţioase. Căci aceste fleacuri sunt ale păgânilor şi ale celor încă robiţi de înşelare: preocuparea pentru

croncănitul corbilor, pentru chițăiturile șoarecilor, pentru trosniturile grinzilor, a primi cu plăcere întâlnirile cu oameni ce trăiesc rușinos, dar a fugi de cei ce trăiesc întru evlavie și sfințenie, considerându-i pricini a mii de rele. Vezi câte sunt meșteșugirile diavolului? Căci vrea nu numai să fim pustii de virtute și să ne aplecăm spre răutate, ci și să sădească în noi ura, ca să ne întoarcem de către cei ce urmează virtuții. Sau altfel: vrea nu numai să urmăm cele rele, ci ne zorește și ne împinge să ni le însușim, făcând tot posibilul să le primim cu plăcere.

Să nu socotiți că sunt lucruri mici, nici fără importanță, ci sunt suficiente ca să scufunde sufletul și să-l coboare în însuși adâncul răutății. Căci aceasta, aceasta este perversitatea vicleanului demon: *să ne împiedice prin lucruri mărunte* (s.n.). Dar voi, noi ostași ai lui Hristos, și bărbați și femei – căci în această armată a lui Hristos nu se face deosebire de sex – îndepărtând de acum orice asemenea obiceiuri, ca unii ce veți primi pe Împăratul tuturor, așa să vă curățiți mintea, încât nici o pată să nu vă întunece gândurile." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 39-40)

ȘTIINȚA

„Nimic nu vei cunoaște vreodată precum trebuie a cunoaște." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, p. 201)

„El (Pavel – n.n.) nu a spus că *nu aveți cunoașterea cuvenită pentru cele ce vă stau de față*, ci *nu aveți cunoaștere pentru orice lucru.* Și nu a zis că *voi*, ci oricine, fie Petru, fie Pavel, fie oricine. Prin aceasta el i-a și mângâiat, în același timp i-a și smerit cu putere. (cap. 8, 2)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, p. 201)

TAINELE (definiția)

„Taina nu are nevoie de înfrumusețare meșteșugită, ci numai ce este, aceea se vestește, fiindcă dacă vei mai adăoga și ceva de la tine, apoi nu va mai fi taină dumnezeiască și întreagă.

Se numește taină și din alt punct de vedere, adică nu ceea ce vedem, vedem aievea, ci unele vedem, altele credem. Aceasta este firea tainelor noastre. Altfel mă găsesc eu în fața acestor taine și altfel se găsește necredinciosul. Eu de pildă, aud că Hristos s-a răstignit și îndată admir iubirea Sa de oameni; aude aceasta și necredinciosul, însă el o crede slăbiciune. Aud că el s-a făcut rob și îndată admir părinteasca lui purtare de grijă pentru om; aude și acela, însă el o socoate ca necinste. Aud că a murit, și de îndată mă minunez de puterea lui, că fiind în stăpânirea morții, nu a fost stăpânit, ci a dezlegat puterea morții; aude și acela, însă el o socotește ca neputință. Aud de învierea Lui – el zice că este un basm – și primind dovezile din desfășurarea împrejurărilor, eu mă închin și slăvesc iconomia lui Dumnezeu. Acela auzind de baia nașterii din nou, își închipuie că este o simplă apă, pe când eu nu văd numai ceea ce se vede aievea, ci mai văd și curăția sufletului prin Duhul Sfânt. Acela crede că eu mi-am spălat numai trupul, dară eu am crezut că și sufletul s-a făcut curat și sfânt, și am în vedere mormântul, învierea, sfințirea, dreptatea, răscumpărarea, înfierea, moștenirea, împărăția cerurilor, dăruirea Duhului Sfânt, fiindcă eu nu judec aceste înfățișări cu ochii cei trupești, ci cu ochii cugetului. Aud de trupul lui Hristos (în euharistie), și altfel înțeleg eu lucrul, altfel îl înțelege necredinciosul. După cum copiii cei mici când se uită la cărți nu cunosc puterea literelor și nici nu știu ce văd, și chiar de s-ar găsi vreun bărbat necercat în ale literelor, totuși nu i-ar putea încredința, pe când cel cunoscător va găsi o mare putere în acele litere, va găsi istorii și o întreagă viață; de asemenea, cel necercat, dacă ar primi vreo scrisoare, ar socoti-o ca pe o hârtie simplă și mâzgâlită cu cerneală, pe când cel cercat, luând-o în mână, va auzi chiar și glasul celui ce scrie și va vorbi cu cel ce lipsește, și iarăși ceea ce ar voi, ar spune prin litere – tot așa se petrece și cu tainele. Necredincioșii, deși ascultă, totuși nu pare că aud, iar

credincioşii, fiindcă au prin Duhul cercarea, văd puterea celor ce sunt puse în păstrare (celor viitoare)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 63-64)

„... ni s-a poruncit, zice, ca aceea ce am auzit cu urechile să spunem deasupra caselor, tot aşa ni s-a poruncit a nu da cele sfinte câinilor şi nici să aruncăm mărgăritarele în râtul porcilor. Fiindcă unii sunt trupeşti şi nu pricep, iar ceilalţi au acoperământ pe inima lor şi nu văd. Prin urmare, aceasta este taină mai cu seamă, ca ceea ce se propovăduieşte pretutindeni să nu se ştie de către cei ce nu au cugetare dreaptă; şi se acoperă nu de înţelepciune, ci de Duhul Sfânt, întrucât ne este nouă cu putinţă a primi. Pentru aceea nici nu ar greşi cineva dacă şi pentru această pricină ar numi-o taină negrăită, căci chiar nici nouă celor credincioşi nu ni s-ar încredinţa toată lămurirea şi toată desluşirea asupra ei." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 65)

TAINELE SFINTE

„Pretutindeni vestim moartea Lui şi la taina sfintei Euharistii şi la botez şi la toate celelalte". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 510)

„Mila nu este consumată, Tainele ne vor reface nevinovăţia botezului." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 155)

TAINELE SFINTE (toate în Taine le săvârşeşte Dumnezeu împrumutând limba şi mâna preotului pentru a sonoriza şi a face văzută prezenţa Lui)

„Tatăl şi Fiul şi Duhul Sfânt fac totul; preotul, slujitorul numai împrumută limba Sa şi mâna Sa." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 462)

„Preotul este dator a deschide gura, iar celelalte toate Dumnezeu le lucrează. El ţine numai locul unui sfetnic. Gândeşte-te câtă deosebire este între Ioan (Botezătorul) şi Iisus, şi totuşi ascultă-l pe Ioan ce spune: *Eu am trebuinţă să fiu botezat de tine* şi *Nu sunt vrednic să-I desfac cureaua încălţămintei* (Matei 3, 14; Ioan 1, 27). Şi cu toate acestea, zic, atât de mare deosebire fiind, Duhul s-a pogorât; ceea ce Ioan nu avea, după cum se spune: *Şi din plinătatea Lui noi toţi am luat*»(Ioan 1, 16). Cu toate acestea, Duhul nu s-a pogorât mai înainte de a se boteza şi nici Ioan nu L-a făcut a Se pogorî. De ce deci s-a făcut aşa? Pentru ca tu să afli că preotul ţine locul unui sfetnic. Nimeni dintre oameni nu stă atât de departe de alt om, pe cât de departe stă Ioan de Iisus, şi totuşi, cu el, Duhul s-a pogorât, ca tu să afli că Dumnezeu lucrează totul, că Dumnezeu face totul. Voiesc chiar a spune ceva paradoxal, însă voi să nu vă minunaţi, nici să vă tulburaţi. Şi ce voiesc a spune? Producerea sau jertfa aceeaşi este – chiar da ar face-o Pavel sau Petru, sau oricine altul – , aceeaşi este, zic, cu cea pe care Hristos a dat-o ucenicilor Săi şi pe care acum o săvârşesc preoţii. Cu nimic nu este mai prejos aceasta decât aceea. De ce oare? Pentru că şi pe aceasta nu o sfinţesc oamenii, ci Acela care a sfinţit-o şi pe aceea. Căci precum cuvintele pe care Hristos Dumnezeu le-a grăit aceleaşi sunt, pe care preotul le grăieşte acum, tot aşa şi jertfa aceeaşi este, precum acelaşi este şi botezul pe care L-a dat. Astfel deci totul este al credinţei. A stat de îndată Duhul asupra lui Corneliu, fiindcă încă mai dinainte a arătat cele ce se cuveneau şi, pe lângă acestea, a avut şi credinţă. Şi acesta este trupul lui Hristos, ca şi acela, iar cel ce-şi închipuie că acesta este mai prejos de acela nu ştie că Hristos este de faţă şi acum, că şi acum lucrează." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, pp. 29-30)

„Dumnezeu le-a dat preoţilor darul cel desăvârşit să slujească preacuratele Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos, iar nu îngeri şi arhangheli să slujească, ci Preasfântul Duh le săvârşeşte toate, numai ce se împrumută cu mâinile şi cu limba preotului. Pentru aceasta se

cade să fie curat şi cu sufletul şi cu trupul preotul şi să stea în scaunul cel ceresc al lui Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 251)

TAINELE SFINTE (primirea lor)

„Pentru aceea săvârşim Sfintele Taine cu uşile încuiate şi împiedicăm pe cei ce nu sunt botezaţi să ia parte la ele. Nu pentru că recunoaştem slăbiciunea tainelor săvârşite, ci pentru că mulţi nu sunt încă destul de desăvârşiţi ca să ia parte la ele". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 297)

TALISMANELE

„Noapte adâncă nu este numai printre eretici şi printre elini, ci şi printre mulţi de-ai noştri, din pricina vieţii şi a credinţei lor. Fiindcă sunt mulţi cari nu cred în înviere, mulţi cari ţin zilele, mulţi cari se folosesc de descântece, de vrăji, de semne şi de ghiciri în zborul păsărilor, mulţi cari cred în puterea hârtiuţelor atârnate la gâtul bolnavilor şi în alte nimicuri de felul acestora." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, p. 41)

„În adevăr, ce ar putea zice cineva de acele hârtiuţe, sau de acei clopoţei atârnaţi de mâna copilului, sau de acel mărţişor roş atârnat la gât, şi celelalte multe, pline de nebunie, în vreme ce ar trebui a-l nu înfăşura cu nimic alta afară de puterea crucii? Acum însă este dispreţuit ceea ce a întors din rătăcire întreaga lume, ceea ce a pricinuit diavolului rana cea mai adâncă şi i-a nimicit orice putere, căci încredinţează copilul nu puterii Celui Preaînalt, ci puterii şi ocrotirii diavolului." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, pp. 127-128)

TĂCEREA (spre slava lui Dumnezeu)

„... poţi să taci spre slava lui Dumnezeu, dacă înduri cu bărbăţie atunci când eşti ocărât, când eşti batjocorit, când suferi nenumărate nedreptăţi şi nu scoţi nici un cuvânt de ocară împotriva celui ce ţi-a făcut acestea." (*Cuvânt la calende,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 17)

TEATRUL (despre participarea la spectacolele de teatru păgâne şi orgiastice)

„De aceea (diavolul – n.n.) a zidit şi teatre în oraşe, a făcut iscusiţi pe actori ca, prin vătămarea sufletească adusă de cuvintele lor, să răspândească o ciumă ca aceasta în tot oraşul. Cele pe care Pavel ne-a poruncit să le evităm - vorbele proaste şi glumele - pe acelea diavolul ne îndeamnă să le căutăm. Şi ceea ce-i mai cumplit din toate sunt lucrurile de care se râde. Când actorii spun vreo vorbă de ocară sau cuvinte de ruşine mulţi oameni proşti râd şi se veselesc; aplaudă vorbe şi gesturi ce-ar trebui pietruite; iar prin plăcerea aceasta atrag asupra capetelor lor cuptorul cel de foc. Cei care laudă pe actori, aceia sunt mai cu seamă cei care-i încurajează să vorbească aşa; de aceea e şi drept ca ei să fie pedepsiţi şi pentru pedeapsa ce-i ameninţă pe actori. Dacă nu s-ar mai duce nimeni să-i privească, n-ar mai juca nimeni pe scenă; dar când vă văd că părăsiţi atelierele, meseriile, câştigul de pe urma îndeletnicirilor voastre, că lăsaţi totul la pământ ca să vă duceţi la teatru, atunci actorii capătă şi mai mult curaj şi-şi dau şi mai mare silinţă ca să joace cât mai bine. Nu spun aceste lucruri ca să-i dezvinovăţesc, ci ca să aflaţi că voi sunteţi pricina şi rădăcina unei nelegiuiri ca aceasta, voi care vă pierdeţi toată ziua la teatru, bătându-vă joc de sfinţenia căsătoriei şi făcând de ocară această taină mare. Nu este atât de păcătos cel ce joacă astfel de roluri cât tu, mai mult decât el, tu care-i porunceşti să facă asta; dar mai bine spus, nu-i porunceşti numai, ci prin râvna,

prin veselia, prin râsul şi prin dudele jocului lor contribui în toate chipurile la înfiinţarea unor astfel de oficine drăceşti. Spune-mi, te rog, cu ce ochi te mai poţi uita acasă la femeia ta când o vezi batjocorită pe scenă? Cum nu roşeşti, gândindu-te la tovarăşa ta de viaţă, când vezi că pe scenă toate femeile sunt făcute de ocară? (...)

- Dar tocmai pentru asta sunt vrednici de pedeapsă şi cei ce le fac şi cei ce le joacă, pentru că se străduiesc să înfăţişeze pe scenă ceea ce toate legile interzic. Dacă desfrâul este un rău, apoi este un rău şi prezentarea lui pe scenă. Nu mai spun cât de desfrânaţi sunt actorii care joacă astfel de piese, care reprezintă desfrâul şi adulterul pe scenă! Nu mai spun cât de neînfrânaţi şi de neruşinaţi îi fac pe spectatori! Nu este privire mai desfrânată şi mai neînfrânată decât privirea celui care doreşte să vadă astfel de spectacole. În ce te priveşte, n-ai dori să-ţi vezi nevasta umblând în pielea goală prin oraş; dar, mai bine spus, nici în casă, ci ai socoti asta o ocară. Dar te duci la teatru ca să faci de ocară şi pe bărbaţi şi pe femei, ca să-ţi faci de ruşine proprii tăi ochi!". (*Omilii la Matei,* omilia VI, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 87-88)

„Când şi statura desfrânatei şi căutătura şi vocea şi mersul ei, când toate acestea aţâţă poftele spectatorilor, spectatorii pleacă de la teatru înfocaţi şi se întorc acasă cu sufletul robit. De aici ocările şi necinstea; de aici învrăjbirea dintre soţi, certurile şi uneori chiar moartea; de aici viaţa celor robiţi de desfrânatele de pe scenă, nu mai e viaţă; nu le mai plac soţiile, nu-şi mai iubesc copiii, căsniciile lor se întorc pe dos şi li se pare că-i supără chiar lumina soarelui". (*Omilii la Matei,* omilia LXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 788)

„De aceea (diavolul – n.n.) a zidit şi teatre în oraşe, a făcut iscusiţi pe actori ca, prin vătămarea sufletească adusă de cuvintele lor, să răspândească o ciumă ca aceasta în tot oraşul. Cele pe care Pavel ne-a poruncit să le evităm – vorbele proaste şi glumele – pe acelea diavolul ne îndeamnă să le căutăm. Şi ceea ce-i mai cumplit din toate sunt lucrurile de care se râde. Când actorii spun vreo vorbă de ocară sau cuvinte de ruşine mulţi oameni proşti râd şi se veselesc; aplaudă vorbe şi gesturi ce-ar trebui pietruite; iar prin plăcerea aceasta atrag asupra capetelor lor cuptorul cel de foc. Cei care laudă pe actori, aceia sunt mai cu seamă cei care-i încurajează să vorbească aşa; de aceea e şi drept ca ei să fie pedepsiţi şi pentru pedeapsa care-i ameninţă pe actori. Dacă nu s-ar mai duce nimeni să-i privească, n-ar mai juca nimeni pe scenă; dar când vă văd că părăsiţi atelierele, meseriile, câştigul de pe urma îndeletnicirilor voastre, că lăsaţi totul la pământ ca să vă duceţi la teatru, atunci actorii capătă şi mai mult curaj şi-şi dau şi mai mare silinţă ca să joace cât mai bine. Nu spun aceste lucruri ca să-i dezvinovăţesc, ci ca să aflaţi că voi sunteţi pricina şi rădăcina unei nelegiuiri ca aceasta, voi care vă pierdeţi toată ziua la teatru, bătându-vă joc de sfinţenia căsătoriei şi făcând de ocară această taină mare. Nu este atât de păcătos cel ce joacă astfel de roluri cât tu, mai mult ca el, tu care-i porunceşti să facă asta; dar mai bine spus, nu-i porunceşti numai, ci prin râvna, prin veselia, prin râsul şi prin laudele jocului lor contribui în toate chipurile la înfiinţarea unor astfel de oficine drăceşti. Spune-mi, te rog, cu ce ochi te mai poţi uita acasă la femeia ta când o vezi batjocorită pe scenă? Cum nu roşeşti, gândindu-te la tovarăşa ta de viaţă, când vezi că pe scenă toate femeile sunt făcute de ocară?

Nu-mi spune că sunt ficţiuni piesele de teatru! Ficţiunile acestea au făcut pe mulţi să ajungă desfrânaţi şi multe case s-au stricat! Şi mai cu seamă pentru asta suspin, pentru că văd că nu vi se par rele cele de pe scenă, ci le aplaudaţi, strigaţi şi râdeţi când desfrâul este prezentat fără ruşine.

- Ce spui? Spui că piesele jucate sunt ficţiuni?

- Dar tocmai pentru asta sunt vrednici de pedeapsă şi cei ce le fac şi cei ce le joacă, pentru că se străduiesc să înfăţişeze pe scenă ceea ce toate legile interzic. Dacă desfrâul este un rău, apoi este un rău şi prezentarea lui pe scenă. Nu mai spun cât de desfrânaţi sunt actorii care joacă astfel de piese, care reprezintă desfrâul şi adulterul pe scenă! Nu mai spun cât de neînfrânaţi şi de neruşinaţi îi fac pe spectatori! Nu este privire mai desfrânată şi mai

neînfrânată decât privirea celui care doreşte să vadă astfel de spectacole. În ce te priveşte, n-ai dori să-ţi vezi nevasta umblând goală prin oraş; dar, mai bine spus, nici în casă, ci ai socoti asta o ocară. Dar te duci la teatru ca să faci de ocară şi pe bărbaţi şi pe femei, ca să-ţi faci de ruşine proprii tăi ochi!" (*Omilii la Matei,* omilia VI, VII-VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 87-88)

„...din pricina teatrului, se dărâmă totul. Spune-mi, din ce pricină se întind curse căsniciilor? Nu din pricina celor ce se petrec pe scenă? Din ce pricină se strică casele? Nu din pricina teatrului acestuia? Nu din pricina teatrului bărbaţii se poartă rău cu soţiile lor? Nu din pricina teatrului bărbaţii socotesc uşuratice pe toate femeile? Nu din pricina teatrului bărbaţii săvârşesc adulter? Deci cel ce dărâmă totul este cel ce se duce la teatru! El aduce în viaţă această cumplită tiranie." (*Omilii la Matei,* omilia XXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 462)

„Teatrele cele desfrânate vă învaţă să vă desfrânaţi; teatrele, această ciumă cu nevoie de stârpit, aceste farmece pline de otravă, aceste curse cumplite pentru cei nepăsători, această pieire însoţită de plăcere pentru cei neînfrânaţi. De aceea şi profetul mustrând, zicea: *Nu sunt buni nici ochii tăi, nici inima ta* (Ier. 22, 17). Ar fi mai bine ca astfel de oameni să fie orbi, ar fi mai bine să fie bolnavi decât să-şi folosească la aceasta ochii." (*Omilii la Matei,* omilia LXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 834)

„Se fac teatre şi în ele se aduc femei curve şi copii stricaţi, care batjocoresc firea chiar; acolo în teatre stă sus întregul public, şi aceştia sunt care înveselesc cetatea, aceştia sunt care încununează pe marii împăraţi pentru trofeele şi biruinţele lor, cei pe care veşnic îi admiră. Dar ce ar putea fi mai rece ca această cinste? Ce ar putea fi mai scârbavnic ca această plăcere?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 124)

„Care e câştigul celor ce postesc, când se duc la spectacole teatrale nelegiuite, când intră în şcoala obştească a desfrânării, în locul cel public de deprindere a desfrâului, ca să şadă pe scaunul ciumaţilor? (Ps., 1, 1) N-ai greşi dacă ai da teatrului, locului aceluia prearău, plin de tot felul de boli, cuptorului din Babilon, toate aceste nume preaurâte: scaun de ciumaţi, şcoală de desfrânare, loc de deprindere a desfrâului. Când diavolul duce pe locuitorii oraşului la teatru[105], îi azvârle ca într-un cuptor! Aşa îi arde! Nu pune dedesubt vreascuri, ca atunci barbarul acela din Babilon, nici păcură, nici câlţi, nici smoală, ci alte materii, cu mult mai cumplite: chipuri desfrânate, cuvinte de ruşine, trupuri dezgolite, cântece pline de păcate. Cuptorul cel din Babilon a fost aprins de mâini barbare; cuptorul acesta este aprins de gânduri mai nesocotite decât mâinile barbarilor. Mai cumplit este cuptorul acesta decât cel din Babilon, pentru că şi focul e mai cumplit; nu arde trupul, ci buna stare a sufletului; iar grozăvia e că cei care ard nici nu-şi dau seama; că de şi-ar da seama, n-ar râde cu gura plină de cele ce văd pe scenă. Grozăvia cea mai mare e atunci când cel bolnav nu ştie că-i bolnav, când cel ce arde în chip ticălos şi netrebnic nu simte că stă pe jeratec." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şasea, pp. 98-99)

„Că toţi cei care se duc la teatru sunt neapărat cuprinşi de păcatul desfrânării; nu pentru că fac desfrânare cu femeile de acolo, ci pentru că le privesc cu ochi desfrânaţi. Că şi aceştia sunt cuprinşi de desfrâu!" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şasea, p. 101)

„Când te duci la teatru şi-ţi laşi ochii să se sature de lucruri necuviincioase şi desfrânate, nu simţi doar atunci puţină plăcere, ci plecând iei împreună cu tine multe amintiri înflăcărate şi imbolditoare. Când auzi povestiri şi cântece care nu au altă temă decât amorul nelegiuit, cum vei putea să-ţi păstrezi curăţia? Toate acestea înrobesc mintea şi inima." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 39)

---

[105] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Este vorba despre teatrul care promovează imoralitatea. Sf. Ioan Gură de Aur a luat atitudine atât împotriva reprezentaţiilor obscene, cât şi împotriva actorilor care le dădeau. (n.s. 4, p. 98)

„Nimic nu-l face pe om să disprețuiască mai mult legile lui Dumnezeu decât priveliştile necuviincioase. De aceea, în repetate rânduri i-am rugat pe cei care participă la sfintele Liturghii, care ascultă cuvântul lui Dumnezeu şi sunt părtaşi ai înfricoşătoarei Taine, care este împărtăşania, să nu meargă pe la tot felul de spectacole, ca să nu le amestece pe cele sfinte cu cele drăceşti." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 371)

„Nu ai auzit ce zice Solomon: *Oare va călca cineva pe cărbuni aprinşi şi nu-şi va arde picioarele? Oare de va ascunde cineva foc în sân, nu-şi va arde hainele? Aşa cel ce intră la femeie străină* (Pilde 6, 27-29). Că deşi nu te-ai împreunat cu desfrânata, dar cu pofta te-ai împreunat cu ea, şi cu mintea ai lucrat păcatul. Şi nu numai în acel timp, ci terminându-se spectacolul şi după ce ea s-a dus, idolul ei zace în sufletul tău, luând de acolo cuvintele, gesturile, privirile, umbletul podoaba, cântecele cele desfrânate si alte nenumărate rele. Oare nu de aici sunt stricările caselor? Oare nu de aici divorțurile? Oare nu de aici luptele şi vrajbele? Oare nu de aici toate cele urâte, care nu se pot spune în cuvinte? Căci după ce te-ai umplut de ea şi te duci acasă înrobit, femeia nu-ți va mai părea drăgăstoasă, ci urâtă, copiii ca o sarcină, slugile îngreuietoare, casa de prisos, iar grijile cele obişnuite spre chiverniseala lucrurilor de nevoie ți se vor părea supărăcioase, şi oricine se va apropia de tine ți se va părea ca o greutate şi o sarcină.

Lucru şi mai grav este că nu te întorci singur acasă, ci împreună cu tine ai pe desfrânata, nu cu trupul, ci cu imaginea. Şi ar fi fost mai uşor să fi fost cu trupul, căci degrabă ar fi alungat-o femeia ta. Dar ea stă în mintea şi imaginația ta şi-ți aprinde dinăuntru cuptorul cel babilonesc, sau mult mai cumplit ca acela. Căci hrana focului acestuia nu este smoala şi catranul, ci ceea ce s-a zis mai sus, şi toate se întorc în sus şi în jos. Şi precum cei bolnavi de friguri, cu toate că n-au nici o pricină să învinuiască pe cei ce îi slujesc, dar din cauza bolii, se îngreuiază de toți, aruncă bucatele, prihănesc pe doctori, se necăjesc pe cei de acasă şi se turbează asupra celor ce îi slujesc, aşa şi cei ce bolesc cu această boală cumplită se mâhnesc, se necăjesc, văzând totdeauna pe aceea. O lucruri cumplite!" (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 111-112)

„Căci dacă unde sunt psalmi şi rugăciuni, unde este ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu, unde este frică şi multă evlavie, de multe ori a intrat în taină pofta, cu atât mai mult cei ce stau la teatru şi nu văd nici nu aud nimic sănătos, ci sunt plini de nesațiu prin urechi şi prin ochi şi prin toate celelalte mădulare, nu vor putea fi mai presus de acea poftă rea. Şi neputând, cum vor putea cândva să se izbăvească de păcatul preadesfrânării?" (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 120)

„Oare nu de aici se strică moravurile, se încep divorțurile, neînțelegerile şi vrăjbile în case? Căci îndată te vei umplea de desfrânare privind la cele de acolo, te faci slăbănog la virtute şi înverşunat şi vrăjmaş curăției şi înfrânării, iar întorcându-te acasă, femeia ta îți va părea mai urâtă. Şi fiind aprins de pofta cea de la teatru şi biruit de privirea cea străină şi amăgitoare, ocărăşti, necinsteşti şi aduci nenumărate prihane tovarăşei tale de viață, cu toate că nu ai nici un motiv s-o învinuieşti. Ci ruşinându-te să-ți spui patima şi să arăți rana pe care ai primit-o de acolo, pricinuieşti alte motive, căutând prilejuri necuvioase de ceartă. Trecând cu vederea pe toate cele de acasă, gândeşti numai la pofta cea spurcată şi necurată de la care ai primit rana. Şi nu mai priveşti nimic din cele din casă cu plăcere pentru că glasul ei stă în sufletul tău, precum şi forma, privirea, mişcările şi toți idolii desfrânării. Şi ce zic femeia şi casa? Căci şi biserica o vei vedea fără plăcere, părându-ți-se cuvintele cele despre curățire şi înfrânare urâte. Acestea nu-ți vor mai fi ca învățătură, ci acuzarea ta, care trăgându-te puțin la deznădejde, te va rupe cu totul de această folositoare învățătură de obşte.

De aceea vă rog pe voi pe toți să fugiți de spectacolele cele rele de la teatre, iar pe cei ce merg să-i trageți de acolo. Căci cele ce se fac acolo nu aduc mângâiere, ci pierzanie, pedeapsă și osândă." (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârșit întru totul virtutea iertării; și cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 122)

„Acolo omul tânăr face o învățătură a dezordinilor cu care se va necinsti el însuși și victimele stricăciunii sale. Acolo bătrânul le inspiră perilor săi albi cele mai ucigătoare necinstiri. Totul își pierde aici sentimentul de cinste și vigoarea datoriei. În zadar va zice că acolo adulterul nu este decât un ecou zadarnic fără de realitate! Sufletul nu este oare nimic în noi? Hristos n-a pronunțat El că acolo unde este o privire cu pofta, deja s-a comis adulterul în inimă? Ce ajunge un fruct, o plantă, un copac a cărui inimă este roasă? Ce ajunge o căruță, când vizitiul zace la pământ rănit și muribund? Așa e când se dă sufletul la voluptate nemaiavând în fața sa nici un ideal divin, el încetează să conducă și să-și înfrâneze simțurile, și acestea îl aruncă în mod rapid în adâncurile neînfrânării." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 639-640)

„La teatru sunt drame imorale. Că piesele de la teatru ar fi imorale, este suficient pentru a se convinge de aceasta când se văd urzeala, obiectul, peripețiile, intrigile. Totul aici este desfrânare și adulter." (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 643)

„La teatru se pune în scenă desfrâul. Singură vederea și ascultarea unei piese imorale ar ajunge pentru a corupe virtutea cea mai tare, însă ce se va zice despre punerea ei în scenă? Cine va ști spune rănile pe care pot să i le facă sufletului aceste vederi diferite, cu totul voluptoase și pline de îndemn la viciul necurat?

(...) Cum să te ridici spre regiunile curate și sublime ale cerului, spre obiectele nobile care compun substanța învățăturii creștine cu un suflet plin de bețiile scenei, de rămășițele necurate, de vederile voluptoase aduse de la teatru?" (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 644)

TIMPUL (anii de la facerea lumii)

„Vezi cât de frumos este cerul acesta, cât de mare, cum este el încununat cu un cor al feluritelor stele? De câtă vreme durează? Se menține în ființă de cinci mii de ani și mai bine, și timpul îndelungat nu l-a îmbătrânit." (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 45)

TIMPUL (anii de la izgonirea lui Adam din Rai)

„Vrei să afli și altă faptă a Crucii? Astăzi ne-a deschis raiul, încuiat de mai bine de cinci mii de ani." (*Omilia I la Cruce și la tâlhar*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 89)

TIMPUL (prețuirea timpului și valorificarea lui)

„Tu, fiindcă ți-ai petrecut vremea fără folos în trândăvie, vei fi învinovățit cu drept cuvânt, pe când săracul și meșteșugarul, cheltuindu-și vremea rămasă în cele folositoare, se va bucura de mari cununi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, p. 53)

„Scurt este timpul de pe pământ, iubiților! Să ne trezim, să priveghem, să punem rânduială în noi înșine, să arătăm toată râvna cea adevărată față de toți, să fim evlavioși în toate." (*Cuvânt la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus și au vestit-o*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 22)

TIMPUL (orice lucru trebuie făcut la timpul său)

„Orice lucru se face la timpul său. Ce se face în afara timpului potrivit nu numai că este nefolositor, dar poate fi şi vătămător." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 361)

TIMPUL (timpul acordat îndeletnicirilor duhovniceşti)

„Şi tot timpul[106] zilei să-l împărţim astfel: o parte pentru rugăciuni şi mărturisiri[107], iar alta pentru citire şi străpungerea sufletului; şi toată râvna noastră să fie îndreptată spre convorbiri despre cele duhovniceşti. Mare atenţie trebuie să avem ca să nu fim prinşi în cursele celui rău. Căci dacă dăm seama pentru fiecare cuvânt nelucrător[108] cu atât mai mult pentru palavrele inoportune şi discuţiile lumeşti." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminaţi*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 42-43)

TIMPUL (la sfârşitul fiecărui an se cuvine să facem bilanţul şi să mulţumim lui Dumnezeu pentru toate)

„Când vezi că s-a încheiat anul, mulţumeşte Domnului că te-a adus la acest sfârşit de an! Zdrobeşte-ţi inima, numără anii vieţii tale şi spune-ţi în sinea ta: *Zilele se duc şi trec, anii se adaugă, am străbătut o lungă cale a vieţii. Ce lucru bun am făcut? Nu voi pleca oare din viaţa aceasta gol şi pustiu de orice faptă bună? Judecata e la uşă! Viaţa mea se grăbeşte spre bătrâneţe.*

La acestea cugetă în ziua întâi a anului! De acestea adu-ţi aminte la sfârşitul anului! Să ne gândim la ziua ce va să fie, ca nu cumva să ni se spună şi nouă ceea ce s-a spus iudeilor de către proroc: *S-au stins întru deşertăciune zilele lor şi anii lor cu grabă* (Psalmi 77, 37)." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 11)

TINEREŢEA (ispitele tinereţii)

„Căci nimic nu poate fi atât de greu şi de obositor, ca a împiedica plăcerile cele absurde la o asemenea vârstă. Nici dragostea de bani, nici pofta de slavă şi nici altceva din acestea nu-l poate tulbura pe un tânăr la asemenea vârstă, ca dragostea trupurilor." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 164)

„Tinereţea este neîmblânzită, nestatornică şi, de aceea, poate fi înşelată foarte uşor şi la fel de uşor poate aluneca înspre rău. Tânărul este ca un cal nărăvaş şi ca o fiară sălbatică. Dar

---

[106] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: *καιρος* Fiecare îşi alege personal momentul prielnic pentru îndeletnicirile spirituale enumerate (a se vedea următoarea propoziţie referitoare la atenţie). Aşadar, este vorba de perioadele calitative ale timpului, deşi nu se exclude şi o drămuire cantitativă a lui. (n.s. 57, p. 42)

[107] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Poate fi vorba de mărturisirea inimii în rugăciune, de mărturisirea în faţa unui martor sau de a da mărturie prin fapte şi comportament. Rezolvarea problemei ar necesita un studiu asupra utilizării cuvântului *εξομολογησις* la Sfântul Ioan Gură de Aur. Spre exemplu, în comentariul la Psalmi, referindu-se la mărturisirea inimii în rugăciune, pentru păcate, spune: *Aşadar, acestei mărturisiri să-i urmăm şi noi. Căci dacă nu vrem să plângem aici, neapărat ne vom îndurera şi vom plânge dincolo.* (P.G. 55, 76). Sau, în altă parte a aceloraşi comentarii, spune: *Îndoit este chipul mărturisirii: fie este osândirea păcatelor proprii, fie mulţumirea adusă lui Dumnezeu* (P.G. 55, 121). (n.s. 58, pp. 42-43)

[108] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: *Λογος αργος* poate fi şi un cuvânt despre cele dumnezeieşti, dar dacă este plasat nepotrivit, fără un efect pozitiv asupra interlocutorului, poate să ne provoace mustrări de conştiinţă (oare să fie vorba şi de cazul în care spunem cuvinte pe care nu le-am pus în faptă, pe care nu le-am lucrat cu osteneală, chiar dacă ele pot fi corecte sub raport doctrinar?). (n.s. 59, p. 43)

dacă de mic îi insuflăm principii bune, nu va fi nevoie după aceea să ne ostenim prea mult." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 370)

TINEREŢEA (cheltuirea tinereţii în păcate - gravitatea)

„Vezi pe alţii întru tot înţelepţi şi petrecându-şi viaţa întreagă cu demnitate, şi tu nu te stăpâneşti nici chiar în timpul tinereţii? Vezi pe alţii luptându-se necontenit contra poftelor, şi tu nu poţi răbda nici măcar o dată? Dacă voiţi, eu vă voi spune cauza. Nu tinereţea este cauza, căci dacă ar fi aşa, apoi toţi tinerii ar trebui să fie desfrânaţi, - ci noi înşine suntem cauza, noi înşine ne împingem în foc." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 218)

„Cei care în tinereţile lor se îmbată de plăceri nu sunt în stare să înţeleagă mărimea necuprinsă a robirii sufletului lor." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 370)

TINEREŢEA (cuminţenia tinerilor)

„Atunci e lucru de mirare, când cuminţenia străluceşte în viaţa tânărului! Dacă eşti cuminte la bătrâneţe, n-ai mare merit; vârsta te ajută să fii cuminte! Minunat lucru este să fii liniştit în mijlocul valurilor, să nu te arzi când eşti în cuptor, să nu fii desfrânat când eşti tânăr". (*Omilii la Matei,* omilia XLIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 577)

„Căci cine nu se va sfii în faţa unui tânăr cumpătat şi cu mintea întreagă? Cine nu va iubi şi nu va îmbrăţişa pe cel ce pune frâu poftelor necuviincioase şi fără de rânduială? Şi cine, fie şi dintre cei foarte bogaţi, nu va alege cu multă dorire pe unul ca acela, ca să-i încredinţeze fiica lor, chiar dacă acela ar fi mai sărac decât toţi? Că după cum nimeni nu este aşa de ticălos şi nenorocit, chiar de ar fi mai bogat decât toţi, încât să vrea să-şi ia ca ginere pe cel ce vieţuieşte în neorânduială şi destrăbălări şi ia aminte la desfrânate, tot aşa nimeni nu este aşa de lipsit de minte ca cel ce dispreţuieşte şi necinsteşte pe cel întreg la minte şi cu viaţă cinstită." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, pp. 42-43)

TINEREŢEA (sfaturi pentru tineri)

„Şi fiindcă mai puternice sunt poftele pentru tineri şi flacăra dorinţelor li se face mai aprinsă, e de-ajuns fie şi numai puţin lemn să primească din afară şi [îndată] se aprind toate. Că pentru tânăr este mult mai uşor să cadă în mânie şi în pofte. De aceea şi este trebuinţă de mai multă pază, de a se ţine mai tare în frâu, de a-şi pune ziduri şi oprelişti mai sigure." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor...*, p. 60)

TOACA (bătutul în toacă)

„Noe când făcea corabia în atâţia ani şi striga şi le zicea să se pocăiască, ei nici unii nu voiau să creadă şi iar le zicea: nu vedeţi cum fac fiarele sălbatice voia lui Dumnezeu şi au unire cele sălbatice cu cele domestice, leii cu viţeii, urşii cu oile, lupii şi mieii, şarpele cu porumbelul; şi când a fost seară, ele veneau toate şi aşteptau vremea când le va porunci Noe şi le va băga în corabie, pentru aceea şi noi tocăm în toacă şi ne strângem în corabia cea nouă, adică în biserica lui Hristos, şi în ce chip s-au înecat cei ce n-au intrat în corabie, aşa vor păţi şi acum cei ce nu intră în Biserică şi aceştia, ca şi cei ce se înecau atunci de apa potopului, care plouase 40 de zile şi 40 de nopţi, iar fiarele şi cele târâtoare fiindcă au intrat în corabie nu

s-au înecat, iar oamenii, când se înecau atunci, credeau şi fără de voia lor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 44)

TRADIŢIA (Sfânta Tradiţie)

„Pavel chiar şi propovăduirea nescrisă o numeşte tot evanghelie." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, p. 168)

TRÂNDĂVIA (naşterea ei)

„Începutul lenei este amânarea. De aceea, să nu lăsăm pe mâine îndreptarea noastră. *Nu te lăuda cu ziua de mâine, că nu ştii la ce poate da naştere* (Pilde 27, 1)." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 360)

TRÂNDĂVIA (urmările patimii trândăviei)

„Nu cumva, trândăvindu-ţi-se sufletul, să cazi în vreun păcat greu, dând loc uneltirilor diavolului, care caută orice împrejurare ca să ne dea lovitură de moarte". (*Omilii la Facere,* omilia X, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 126)

„Că pe toate le suferim de pe urma trândăviei noastre, o strigă însăşi viaţa. După cum dacă voim să ne ridicăm puţin, scuturăm de pe noi, ca pe praf, toate uneltirile diavolului, tot aşa dacă ne împiedicăm cândva, apoi nu ne împiedicăm datorită silniciei diavolului, ci trândăviei noastre ". (*Omilii la Facere,* omilia LX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 270)

„Fiindcă obişnuinţa sufletului este de a lucra, apoi când îi vei înceta lucrarea în cele bune - fiindcă el nu poate sta în nelucrare - se va vedea silit a naşte pe celelalte. După cum pământul, când nu este semănat sau sădit, sloboade din el buruieni de rând - tot aşa şi sufletul, când nu are ce face din cele neapărat trebuitoare; şi fiindcă dânsul doreşte în tot chipul a lucra, se predă pe sine în faptele cele rele. Şi după cum ochiul nu încetează a vedea, şi de aceea, când cele bune nu-i stau înainte, vede şi rele, tot aşa şi cugetul omului, când se va fi depărtat de la cele bune şi folositoare, se va întoarce la cele nefolositoare." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 84)

„Precum lenea vatămă trupul, tot aşa slăbeşte şi vatămă şi sufletul, făcându-l molatic şi neputincios spre fapte bune." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia X, p. 161)

„E mama tuturor relelor şi de la început a învăţat păcatul pe cei ce au îndrăgit-o." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 158)

TRÂNDĂVIA (remedii)

„Că duşmanul nostru, adică vicleanul diavol, când vede că am strâns bogăţia duhovnicească, se înnebuneşte, scrâşneşte din dinţi şi stă nespus de atent ca să găsească prilej potrivit să ne ia ceva din cele puse înăuntrul sufletului nostru. Şi nu-i alt prilej potrivit pentru el decât numai trândăvia noastră. De aceea se cuvine să fim necontenit treji ca să oprim atacurile lui. Dacă diavolul vede că suntem treji şi cu multă luare aminte de noi înşine, după un atac sau două îşi dă seama că încearcă zadarnic şi pleacă ruşinat, cunoscând că nu va avea nici un câştig, pentru că paza noastră e mare". (*Omilii la Facere,* omilia V, I, în col. PSB, vol. 21, p. 68)

„Dar poate că eşti leneş şi trândav? Apoi atunci gândeşte-te la cel ce a ascuns talantul, şi te vei face mai iute decât focul." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 108)

„Ia şi tu, deci, cea mai bună pildă de hărnicie de la acest animal şi admiră pe Stăpânul tău nu numai pentru că a făcut cerul şi pământul, dar şi pentru că a făcut pe furnică. Căci aceasta deşi e mică, ne dă o mare dovadă de adâncimea înţelepciunii lui Dumnezeu. Gândeşte-te aşadar, cât e de isteaţă şi miră-te cum a putut Dumnezeu să pună într-un trup aşa de mic atâta dar de muncă." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, p. 27)

TREZVIA (îndemn la trezvie)

„O clipă de nu eşti atent, te-ai şi prăbuşit. Că nu suntem doar noi mai cu luare aminte decât David, care o clipă şi-a lăsat sufletul nesupravegheat şi s-a şi prăbuşit în prăpastia păcatului. Dar s-a ridicat îndată." (*Omilii la Matei,* omilia XXVI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 338)

„Te întreb: Este oare ceva mai grozav decât pofta cea păcătoasă, care, ca un câine turbat, sare mereu şi te supără în fiecare zi? Nu trebuie oare să ai necontenit treaz sufletul ca să o poţi birui?" (*Cuvânt despre învierea morţilor,* II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 120)

TRISTEŢEA (definiţia)

„Tristeţea este o boală a sufletului care cere multă putere pentru a-i rezista în mod curajos..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 1, p. 403)

TRISTEŢEA (cea bună şi folositoare)

„Acum mă bucur nu că v-aţi întristat - căci ce folos am eu din a vă întrista voi?, ci că v-aţi întristat spre pocăinţă, adică întristarea voastră a avut un folos oarecare. Fiindcă şi tatăl când vede pe copil operat de doctor nu se bucură doar pentru că copilul are dureri şi se vaită, ci pentru că se îndreaptă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, pp. 142-143)

„Întristarea aceasta, nu numai că nu v-a adus în stare de a vă împuţina şi deznădăjdui, ca şi cum aţi fi făcut aceasta în zadar, ci încă v-a făcut şi mai sârguitori." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 144)

„Astfel se întrista Pavel pentru cei ce păcătuiau, astfel îi plângea: *Căci din multă supărare şi cu multă inimă strânsă de durere, v-am scris cu multe lacrimi* (2 Cor., 2, 4). Şi fiindcă el nu avea de plâns pe casnicii săi, deoarece nu-i avea, făcea aceasta pentru cei străini, considerându-i pe aceştia mai mult chiar decât pe ai săi, după cum zic cei ce plâng pe alţii. Alţii se scandalizau, iar el se aprindea; alţii se îmbolnăveau, iar el, la rându-i, se îmbolnăvea."(*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 282)

„Deci să ne întristăm cu acea întristare care este maica bucuriei şi să nu ne bucurăm cu bucuria care naşte întristarea. Să ne întristăm cu acea întristare din care răsar pacea şi odihna veşnică (...)" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 283)

„Iată: în lumea aceasta adesea omul se bucură când vede că duşmanului său îi merge prost, şi din pricina acestei bucurii îşi atrage pedeapsă pe capul său; pe altul iarăşi îl doare, când vede căzând pe fratele său (întru Hristos) şi prin această mâhnire îşi pregăteşte multă bunăvoinţă din partea lui Dumnezeu.

Vezi cum întristarea întru Domnul e mai bună şi mai folositoare decât bucuria lumească? Astfel şi Pavel era mâhnit pentru cei greşiţi, pentru cei ce nu credeau în Dumnezeu şi plată pentru această supărare i se strânsese lui multă în cer." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 146-147)

„Adesea plânsul poate să întremeze sufletele îndurerate şi să uşureze cugetul încărcat; multe femei, când şi-au pierdut copiii lor nespus de dragi, dacă sunt oprite de a plânge, de a se jeli şi tângui, crapă şi mor; dacă însă sunt lăsate să se poarte ca fiinţele îndurerate, se mângâie şi se uşurează de durerea lor. Şi ce e de mirare că se întâmplă aşa cu femeile, când vedem că şi proorocul păţeşte la fel? De aceea spunea într-una: *Lăsaţi-mă, voi plânge amarnic; nu stăruiţi să mă mângâiaţi pentru nenorocirea fiicei poporului meu* (Isaia 22, 4). Aşa că este adesea o mâhnire ce aduce cu ea mângâiere. Şi dacă în cele lumeşti este aşa ceva, cu atât mai mult în lumea duhului. De aceea spune: *Când întristarea e după voia lui Dumnezeu, aduce o pocăinţă ce duce la mântuire* (II Cor. 7, 10)." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 147)

„Dacă te-ai întristat pentru un păcat, ţi-ai şters acest păcat şi te-ai ales şi cu cea mai mare bucurie; dacă te-ai mâhnit pentru fraţii tăi căzuţi, te-ai înviorat şi te-ai mângâiat pe tine şi i-ai câştigat iarăşi şi pe aceia. Şi chiar dacă nu i-ai ajutat întru nimic, vei avea cea mai mare răsplată." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 148)

„Teama de Dumnezeu trebuie să fie temeiul nostru în tot ce facem sau suferim, şi, dacă aceasta a prins rădăcină în noi, nu numai tihna şi rangurile şi slava şi luarea aminte ce ni se arată, dar chiar şi asuprirea, clevetirile, batjocurile, ruşinea şi caznele şi îndeobşte totul va rodi pentru noi bucurie. Şi precum rădăcinile pomilor sunt amare, dar ne dau roade foarte dulci, tot aşa, de bună seamă, şi tristeţea după voia lui Dumnezeu ne va aduce multă desfătare. Oricine s-a rugat adesea în durere şi a vărsat lacrimi, ştie cu câtă bucurie s-a ales, cum şi-a curăţat cugetul, cum s-a sculat plin de bună nădejde, căci după cum spun de atâtea ori, nu firea lucrurilor, ci cugetul nostru ne mâhneşte sau ne veseleşte." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 150)

„- Eu te voi întreba: Nu-i cu putinţă oare să nu te întristezi? Nimeni nu te împiedică să te întristezi! Fii trist, plângi, dacă ai fi desfrânat, dacă ai ucide, dacă ai face alt păcat de acest fel, care te aruncă din împărăţia cerurilor. Dar dacă, prin ajutorul lui Dumnezeu, eşti departe de a săvârşi un astfel de păcat, pentru ce plângi în zadar? Dumnezeu ne-a sădit în suflet tristeţea nu pentru a ne folosi de ea fără socoteală, când nu trebuie şi în locuri potrivnice, nici pentru a ne distruge pe noi înşine, ci pentru ca, prin ea, să câştigăm cele mai de seamă bunuri.

- Cum le putem câştiga?

- Dacă ne întristăm la timp; iar timpul tristeţii nu este atunci când suferim răul, ci când facem răul." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (III). Cuvânt către Staghirie,* 13, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 238)

„Trebuie să înţelegem bine: pentru creştin există doar două pricini de tristeţe. Prima, când se împotriveşte lui Dumnezeu, adică atunci când lucrează împotriva voii sfinte a Acestuia; şi a doua, când îl vede pe aproapele său împotrivindu-se lui Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 31)

„Dumnezeu a pus tristeţea în noi. Dar nu ca să ne facem rău, la vreme şi în situaţii nepotrivite, distrugându-ne astfel sănătatea sufletului şi a trupului, ci ca să dobândim prin ea cât mai mult folos duhovnicesc. De aceea, nu trebuie să ne întristăm atunci când pătim ceva rău, ci atunci când săvârşim ceva rău." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 251)

„Tristeţea şi mâhnirea, nu ne-au fost date ca să suferim când ne moare o persoană apropiată, când pierdem bani sau când suntem încercaţi de vreo nenorocire, ci ca să ne ajute în lupta noastră duhovnicească. Să ne întristăm nu pentru răul pe care ni-l pricinuieşte aproapele, ci pentru păcatele noastre, cu care îl întristăm pe Dumnezeu. Păcatele îl alungă pe Dumnezeu, pe când supărările pe care ni le pricinuiesc ceilalţi îl aduc aproape de noi, ca să ne apere." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 251)

„Creştinul nu se poate întrista decât atunci când el sau aproapele său fac ceva împotriva voii lui Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 252)

„Dacă oaia se află în gura lupului, să o tragem înapoi, înainte ca lupul să o înghită. Dacă barca este primejduită de furtună, să o salvăm înainte să se scufunde. Căci aşa cum barca se scufundă atunci când sunt valuri mari, la fel şi sufletul se îneacă în valurile tristeții daca nu este cineva pe aproape care să-i ofere ajutor." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 343)

TRISTEȚEA (despre „întristarea cea după Dumnezeu")

„Poți nu numai să lauzi şi să mustri spre slava lui Dumnezeu, nici numai să stai în casă sau să ieşi în oraş, nici numai să grăieşti sau să taci, ci să şi plângi, să te întristezi, să te bucuri şi să te veseleşti spre slava lui Dumnezeu.

Când vezi că aproapele tău păcătuieşte, sau când tu însuți, căzând în păcat, suspini şi te întristezi, atunci ai câştigat de pe urma acestei întristări mântuirea, fără părere de rău; după cum spune Pavel: *Că întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău* (II Corinteni 7, 10)." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, p.17)

TRISTEȚEA (cea pierzătoare)

„Nu întotdeauna (întristarea) este rea, ci numai când ea este după lume. Deci ce va să zică *întristarea lumii*? Dacă te întristezi, zice, pentru bani, pentru slavă, pentru cel ce a părăsit lumea sau pentru cel mort, toate acestea sunt după lume, sau întristări de ale lumii. Pentru aceea şi moarte lucrează. Căci cel întristat pentru slavă pizmuieşte şi este silit de multe ori a se prăbuşi şi a se pierde, ca, de pildă, întristarea cu care s-a întristat Cain, Isav şi alții. Deci aceasta o numeşte el (Pavel) întristare a lumii, sau *după lume*, care este spre vătămarea celor întristați." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 143)

TRISTEȚEA (cea mântuitoare şi cea pierzătoare)

„Atunci când am păcătuit, sau cineva păcătuieşte, atunci numai tristețea este bună şi folositoare; dar ea nu este de folos atunci când este pricinuită de nenorociri omeneşti..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 1, p. 403)

„Numai întristarea după Dumnezeu este folositoare, iar aceasta se învederează din cele ce urmează. Cel ce se întristează de pierderea banilor nu înlătură paguba. Cel ce se întristează pentru cel mort nu-l poate învia. Cel ce se întristează pentru boală, nu numai că nu se vindecă, ci încă mai mult ațâță boala. Cel ce se întristează însă pentru păcate este singurul care se foloseşte cu ceva din întristare, căci cheltuieşte, aşa zicând, şi nimiceşte păcatele. Deci fiindcă pentru aceasta a fost pregătită doctoria, apoi numai aici are putere şi îşi arată folosința, pe când în celelalte chiar vatămă.

Iată că Cain, zice, *fiindcă nu a fost încuviințat de Dumnezeu, era întristat.* Dar nu de aceasta era întristat, ci pentru că vedea pe fratele său strălucind. Dar dacă el simțea durere de aceasta, trebuia negreşit a face la fel ca dânsul şi a se bucura cu acela; dar acum el, întristându-se, a arătat că era întristat după lume, iar nu după Dumnezeu. Nu însă tot aşa şi David, nu Petru, şi nici unul din ceata drepților. Pentru aceea dânşii erau totdeauna în câştig, fie că se întristau pentru ale lor păcate, fie că pentru păcatele străine. Căci ce este mai împovărător ca întristarea? – Dar cu toate acestea, când ea este după Dumnezeu, este mai bună decât bucuria cea din lume. Pentru că întristarea şi bucuria aceasta a lumii se sfârşesc cu nimic, pe când întristarea cea după Dumnezeu, *pocăință spre mântuire lucrează.* Lucrul minunat al acestei

întristări este că nici nu se căieşte cineva fiind întristat astfel, ceea ce mai cu seamă este osebirea întristării lumeşti.

Ce poate fi mai de dorit decât dobândirea unui copil? Şi ce poate fi mai sfâşietor ca moartea unui asemenea copil? Dar cu toate acestea, părinţii lui, în toiul jelaniei, neputând suferi pe nimeni şi bătându-se cu pumnii, iată că după trecerea vremii, aceştia se căiesc fiindcă s-au întristat peste măsură, ca unii ce nu au câştigat nimic de aici, ba încă mai mult s-au vătămat. Nu tot aşa este şi întristarea cea după Dumnezeu, ci aceasta are două însuşiri bune: a nu fi biruit cineva din pricina celor pentru care este trist, şi că această întristare se sfârşeşte în mântuire, în vreme ce întristarea lumească este lipsită de amândouă acestea. Fiindcă se întristează unii ca aceştia, şi după întristare foarte mult se împuţinează şi se învinuiesc pe sine, dând prin aceasta dovada cea mai mare că ceea ce au făcut a fost spre vătămarea lor. Pe când cea după Dumnezeu cu totul dimpotrivă, pentru care şi zice: *pocăinţă spre mântuire lucrează,* - căci nimeni nu se va împuţina şi deznădăjdui dacă se întristează pentru păcat, dacă se tânguie şi se zdrobeşte pe sine." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, pp. 143-144)

„Sfântul Apostol Pavel, acest Dascăl al credincioşilor, acest Doctor ales, ne învaţă că sunt două feluri de întristare. Una este bună, alta rea, una folositoare, alta nefolositoare, una aduce mântuire, alta pieire. El zice anume: *Întristarea, care este după Dumnezeu, pocăinţă spre mântuire fără părere de rău* (II Cor., VII, 10). Aceasta este întristarea cea bună. După aceea adaugă el: *întristarea lumii moarte aduce* (Ibid. st. 10)." (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...*, p. 147)

„Dacă ai săvârşit crimă sau desfrâu sau alt păcat de moarte care nu te lasă să intri în împărăţia cerurilor, atunci să te întristezi şi să plângi. Însă dacă, cu harul lui Dumnezeu, n-ai făcut asemenea fapte, de ce te tulburi şi te vaiţi la primul necaz care te-a cuprins? Dumnezeu nu ne-a dat simţământul tristeţii ca să-l folosim nesăbuit şi nepotrivit, ci atunci când trebuie şi când ne este de folos. Să ne întristăm aşadar nu atunci când suntem vătămaţi, ci când vătămăm; nu când suntem nedreptăţiţi, ci când nedreptăţim; nu când suntem îndureraţi, ci când provocăm durere. Aşa a întocmit Ziditorul nostru." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 30-31)

TRISTEŢEA (adevăratele pricini de întristare)

„Un creştin, dacă se întristează vreodată, trebuie să aibă numai două pricini de întristare: sau când păcătuieşte el înaintea lui Dumnezeu, sau când păcătuieşte aproapele său." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (III). Cuvânt către Staghirie,* 14, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 240)

TRISTEŢEA (manifestarea ei)

„După cum un nor des care vine să acopere suprafaţa soarelui ne ascunde toată strălucirea sa, tot astfel, când un nor de tristeţe înfăşoară sufletul nostru, închide drumul cuvintelor, le înăbuşă şi le ţine în interiorul nostru." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 36)

TRISTEŢEA (gravitatea)

„... pentru ce te întristezi, omule, pentru toate nimicurile? Că dacă chiar întristarea de păcate – singură folositoare – când este necumpătată, vatămă pe cineva, apoi cu atât mai mult va vătăma când este pentru alte pricini." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p.413)

TRISTEȚEA (urmările tristeții)

„Iudeii apăsați de un rege crud, supuşi la munci grele, n-aveau curajul de a asculta pe Moise, care le vorbea adesea de mântuirea lor, pentru că întristarea le închidea inimile şi urechile la toate cuvintele lui." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 36)

„După cum hoții pot, cu multă uşurință, să fure lucrurile din casă şi să ucidă pe stăpânii casei după ce s-a înnoptat şi s-a stins lumina, tot astfel şi diavolul, după ce răspândeşte în suflet, în loc de noapte şi întuneric, tristețea, încearcă să răpească toate gândurile care păzesc sufletul pentru ca, odată ce l-a lăsat pustiit şi neajutorat, să-l umple cu nenumărate răni." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 158)

„Nu-i diavolul cel care pricinuieşte tristețea, ci tristețea face puternic pe diavol şi ne bagă în cap gândurile cele rele." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...*, p. 159)

TRISTEȚEA (vindecarea de patima tristeții)

„Noe a voit să găsească în vin mângâierea marii lui tristeți care-i stăpânea sufletul, aşa cum spune şi un bărbat înțelept: *Dați vin celor ce sunt în supărări, dați vin să bea celor ce sunt în dureri* (Prov., 31, 6), ca să arate că nu poate fi un leac mai bun pentru tristețe ca folosirea vinului; numai lipsa de măsură să nu vatăme folosul vinului". (*Omilii la Facere*, omilia XXIX, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 365-366)

„Pentru ce deci eşti scârbit? Că ai pierdut averea? Dar gândeşte-te la cei ce nu au nici pâine de toate zilele, şi atunci degrab vei căpăta mângâiere. Şi pentru orice rele, tu să nu plângi cele petrecute, ci să fii mulțămit că nu s-au întâmplat mai rău. Ai avut averi şi le-ai pierdut? Nu vărsa lacrămi pentru pagubă, ci să fii mulțămit pentru vremea în care te-ai folosit de ele. Zi şi tu ca şi Iov: *Dacă am luat cele bune de la Domnul, cele rele să nu le suferim?* (Iov 2, 10). După aceea gândeşte-te că deşi ai pierdut averile, totuşi ai trupul tău sănătos, şi deci o dată cu sărăcia nu jeleşti şi vătămarea acestuia. Dar poate şi trupul tău a suferit vreun beteşug? Însă nu aceasta este temelia relelor omeneşti, ci trebuie a răbda cineva tot ce s-ar întâmpla. Mulți sunt cari, împreună cu sărăcia şi cu ciuntirea sau beteşugul trupului, se mai luptă şi cu dracii, sau că rătăcesc prin pustietăți, iar alții iarăşi suferă alte rele şi mai grozave decât acestea. Să nu fie, iubiților, a pătimi toate câte le putem răbda!

Acestea deci gândindu-le pururea, cugetă la cei ce au pătimit altele mai rele decât tine şi nu te întrista de nimic, ci numai când păcătuieşti să oftezi din inimă, numai atunci să plângi. Atunci, zic, supără-te, căci eu nu te împiedic, ci chiar te îndemn, însă şi atunci întristarea ta să fie cumpătată, gândindu-te că este şi întoarcere de la păcat, este şi împăcare cu Dumnezeu, şi cu cugetul tău." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia XXXVIII, p. 413)

„... dacă chiar de sus vei coborî în jos pe cel înțelept, totuşi nu-l vei aduce în tristețe sau supărare. Şi de voieşti, pe aceeaşi scară să ne coborâm. Aşadar, coborând din scaun pe ocârmuitor, lipseşte-l de acea vrednicie. Ei bine, acesta întru nimic nu se va tulbura de aici dacă va voi să cugete cele ce am spus. Nici nu se gândeşte măcar la ceea ce i se ia, ci numai la ceea ce i-a rămas, adică la slava ce o are de la început. Dacă însă i-o vei lua şi pe aceasta, se va gândi la cei proşti, cari niciodată nu s-au ridicat la astfel de stăpânire, şi bogăția ce o are îi va fi de ajuns spre a-l mângâia. Dar dacă i-o vei lua şi pe aceasta, el se va gândi la cei ce stăpânesc averi potrivite, iar de-i vei lua şi acestea şi-l vei împărtăşi numai cu hrana trebuitoare, el va putea să se gândească la cei ce nu se bucură nici de aceasta, ci se luptă întruna cu foamea şi

locuiesc prin temniţe. Şi dacă îl vei băga şi în acea locuinţă, el îşi va aduce aminte de cei ce zac în boli fără leac, de cei ce sunt în scârbe şi supărări nepovestite, şi atunci se va vedea pe sine într-o stare cu mult mai bună decât a acelora. Şi după cum curăţitorul acela de umblători nu va avea mulţămire şi veselie în sufletul său chiar de l-ai pune şi împărat, tot aşa şi acesta nu se va tulbura şi nelinişti, chiar de l-ai băga şi în temniţă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p. 415)

„Nimic nu este mai întristător lucru decât a te împotrivi lui Dumnezeu. Nefiind însă aceasta, apoi nici necazurile, nici zavistiile şi nici altceva nu poate fi în stare a întrista un suflet ce cugetă bine, ci precum pe o scânteie mică ce ar cădea într-o prăpastie mare o ai putea stinge îndată, tot aşa şi cea mai mare tristeţe, dacă cade într-un cuget bun, se nimiceşte şi piere cu uşurinţă. Pentru aceea tocmai şi Pavel se bucura pururea, fiindcă se îmbărbăta în cele către Dumnezeu, şi nici măcar nu simţea ceva cât de mic în toate relele ce cădeau asupra lui. Negreşit că se supăra ca om, însă nu se împuţina. Tot aşa şi Patriarhul acela (Avraam – n.n.) se găsea în mulţumire sufletească, pătimind multe rele. Căci tu te gândeşte bine: a părăsit patria lui, a săvârşit călătorii întinse şi grele, venind în ţară străină, unde nu avea nici o palmă de pământ. De aici iarăşi, dând peste dânsul o foamete mare, s-a făcut din nou pribeag, şi după acea foamete a dat peste dânsul răpirea femeii, şi frica morţii, şi lipsa de copii, şi război, şi primejdii, şi zavistii, iar la urmă ceea ce a pus vârf tuturor luptelor, adică jertfirea singurului său fiu, acea dureroasă şi nepovestită încercare a dragostei lui de părinte. Dacă el a ascultat cu uşurinţă de porunca lui Dumnezeu, de aici să nu-ţi închipui că le-a suferit toate acelea cu nepăsare. Că de ar fi fost de o mie de ori drept, precum şi era, totuşi era în acelaşi timp şi om, şi deci supus legilor firii. Dar nimic din acestea nu l-a doborât, ci a stat drept, ca un luptător viteaz şi încununat, vestit aşa de fieştecare din aceste ispite. Tot aşa şi fericitul Pavel, văzând în fieştecare zi venind peste dânsul vifor de ispite, se bucura şi se veselea ca şi cum s-ar fi găsit în mijlocul Raiului.

Deci după cum cel ce se bucură cu o astfel de bucurie nu este lesne biruit de tristeţe, tot aşa şi cel ce nu are o astfel de bucurie lesne se biruieşte de toate ispitele şi suferă acelaşi lucru ca şi cel ce ar avea arme stricate în mâini şi s-ar răni el singur la cel dintâi prilej. Nu însă tot aşa şi cel ce este bine apărat din toate părţile; ci orice săgeată ce i s-ar arunca de către vrăjmaş se turteşte lovindu-se de dânsul." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, pp. 11-12)

„După cum corabia se scufundă când marea se ridică şi valurile se înalţă de pretutindeni, tot aşa şi sufletul se sufocă iute dacă nu are pe cineva să-i întindă mâna de ajutor, când e înconjurat de pretutindeni de tristeţe; căci tristeţea, mântuitoare pentru iertarea păcatelor, e pierzătoare când depăşeşte măsura." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia întâi, p. 19)

„- Dar cum este cu putinţă să nu te întristezi?

- Dacă părăseşti ideea pe care o are lume despre această boală şi te gândeşti la cele cereşti. Toată lumea socoteşte că boala aceasta este ceva groaznic; de asta ai şi tu aceeaşi părere. Dar dacă, eliberându-te de această părere neîntemeiată şi greşită, vei cerceta boala în ea însăşi, vei vedea că ea nu constituie o pricină de tristeţe." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (II). Către Staghirie. Tristeţea este mai cumplită chiar decât demonul,* 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 160)

„Cum ne-ar putea lua tristeţea în stăpânire dacă suntem atât de buni la suflet, încât şi vrăjmaşilor noştri le facem bine?" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 263)

„Chiar şi tristeţea mântuitoare, pe care o simţim pentru păcatele noastre, poate să ne distrugă dacă este prea mare." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 343)

TRUPUL (mădularele trupului – funcționalitatea și frumusețea lor)

„Fiecare din mădularele trupului nostru are o lucrare a sa şi una de obşte, şi în acelaşi timp frumusețea lui este şi a sa, şi de obşte în trupul omului." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXX, p. 317)

TRUPUL (este stricăcios sau nestricăcios?)

„*Nu vrem să lepădăm trupul, ci stricăciunea; nu trupul, ci moartea.* Altceva este trupul, şi altceva este moartea. Altceva este trupul, şi altceva este stricăciunea. Nici trupul nu este stricăciune, nici stricăciunea trup. Trupul este stricăcios, dar nu-i stricăciune trupul. Trupul este muritor, dar nu-i moarte trupul. Trupul au fost opera lui Dumnezeu, pe când stricăciunea şi moartea au fost aduse de păcat. *Vreau să mă dezbrac de ce îmi este străin,* spune Pavel, *nu de ce este al meu. Iar străin nu îmi este trupul, ci stricăciunea.* Pentru aceea am spus: *Pentru că nu voim să ne dezbrăcăm,* adică de trup, ci să îmbrăcăm deasupra trupului nestricăciunea. Trupul este la mijloc între stricăciune şi nestricăciune. Se dezbracă, deci, de stricăciune şi se îmbracă, pe deasupra, cu nestricăciunea. Lepăda ce a luat de la păcat şi ține ce i-a dat harul lui Dumnezeu. Şi ca să vezi că dezbrăcatul nu-l spune despre trup, ci despre stricăciune şi moarte, ascultă cuvintele adăugate îndată. Când a spus: *Nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra,* n-a spus: *Ca să fie înghițiți de stricăciune.*

- Dar ce-a spus?

- *Ca ceea ce este muritor să fie înghițit de viață* (II Cor., 5, 4). Cu alte cuvinte ca să dispară, ca să piară. Prin urmare, nu vorbeşte de pieirea trupului, ci de pieirea morții şi a stricăciunii. Când vine viața, nu trupul îl face să dispară, nici nu-l mistuie, ci stricăciunea din trup şi moartea. Suspinul nu este pentru trup, ci pentru stricăciunea adăugată trupului. Într-adevăr, trupul este greu împovărător şi supărător, nu prin firea lui, ci prin moartea sa, nestricăcios. Atât de mare este noblețea lui, căci îşi arată vrednicia lui chiar când este stricăcios. Umbrele Apostolilor au alungat puterile cele netrupeşti (Fapte 5, 15), praful şi cenuşa au biruit pe draci, iar hainele purtate de trupurile lor au alungat bolile şi au dat sănătate (Fapte 19, 12).

Nu-mi spune mie de scuipat, de fiere, de sudoare, de murdărie şi de toate celelalte despre care vorbesc cei ce învinuiesc trupul. Acestea nu sunt părți constitutive ale firii trupului, ci ale stricăciunii adăugate pe urmă trupului. Dacă vrei să cunoşti bine tăria trupului, uită-te la felul în care sunt plăsmuite mădularele trupului, la forma lor, la lucrările lor şi la armonia dintre ele. Vei vedea că mădularele trupului trăiesc unele cu altele mai bine decât ar trăi un oraş cu legi bune şi cu toți cetățenii filosofi." (*Cuvânt despre învierea morților*, VI-VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 130-131)

„Că trupul nu numai că n-a avut vreo pagubă de pe urma stricăciunii şi dispariției lui, ci, dimpotrivă, a adus chiar câştig neamului omenesc, aceasta se va vedea din cele ce voi spune. Toți sfinții au trăit cu trupul şi au dus viață de îngeri; stricăciunea şi moartea trupului nu le-au adus vreo vătămare în calea virtuții, iar celor necredincioşi nu mică piedică le-a fost în calea răutății lor stricăciunea trupului, căci nu i-a lăsat să meargă mai departe cu fărădelegea lor. Mulți oameni îmbrăcați cu acest trup stricăcios şi pătimitor şi-au închipuit că sunt egali cu Dumnezeu şi au făcut totul ca să se înconjoare de o astfel de slavă. Oare aceştia s-au înşelat pentru oamenii cu mai puțină pricepere, dacă n-ar fi avut un trup stricăcios, dovada slăbiciunii lor? Mai pot avea vreo iertare cei ce hulesc trupul şi spun că este rău, când trupul acesta este piedica necredinței – cea mai mare răutate -, iar sfinților le dă prilejul să-şi arate bărbăția sufletului lor? Dar nu avem numai atâtea de spus despre trup; mai mult încă, avem de spus că el ne ajută să cunoaştem pe Dumnezeu. Căci dacă *cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd de la zidirea lumii, înțelegându-se din făpturi* (Rom., 1, 20), iar dacă *credința este din auzire* (Rom.,

10, 17), atunci e vădit că sufletul a cunoscut pe Dumnezeu, Făcătorul lui, îndrumat fiind de ochi şi de urechi. Pentru asta Pavel iubeşte trupul şi strigă zicând: *Nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra cu nemurire* (II Cor., 5, 4: I Cor., 15, 53)." (*Cuvânt despre învierea morților*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 131)

TRUPUL (este o bună slugă, dar un rău stăpân)

„Îngrijiți trupul vostru, căci îi datorăm această îngrijire; însă să nu viețuim după trup, adică să nu facem din trup stăpânul vieții noastre. Este necesar ca trupul să meargă după noi, iar nu el să ne conducă, şi nici să ne ordoneze viața, ci să primească legile Duhului." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 257-258)

TRUPUL (îngrășarea și îngreunarea trupului – păgubirea sănătății duhovnicești)

„Cu cât trupul se îngraşă mai mult, cu atât şi sufletul se ruşinează mai mult; devine mai slab şi mai mult se îngroapă şi afundă în păcate. Şi după cum se petrece cu lumina ochiului, când albeața ochilor este îngroşată pe deasupra, iar vederea nu are putere să se întindă atât cât trebuie, fiind împiedicată raza de acea îngroşare, şi din această cauză de multe ori se găseşte bolnavul în cel mai mare întuneric, tot asemenea e şi cu trupul care, îmbuibat prin mâncăruri şi băuturi se îmbracă cu grăsime, sau mai bine zis, cu tâmpirea minții." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 140)

TRUPUL (înfrânarea și strunirea lui)

„Dacă Pavel, omul acela atât de mare şi atât de sfânt, care ca un întraripat a străbătut întreaga lume, care a fost mai presus de nevoile trupeşti şi a fost învrednicit să audă acele graiuri tainice (II Cor., 12, 4), pe care până azi nici un alt om nu le-a auzit, dacă Pavel spunea în epistolele sale: *Îmi chinuiesc trupul şi-l supun robiei, ca nu cumva propovăduind altora, eu însumi să mă fac netrebnic* (I Cor., 9, 27); deci, dacă Pavel, care a fost învrednicit de atâta har, a avut nevoie, după ce făcuse fapte atât de mari şi de sfinte, să-şi chinuiască trupul, să-l robească, să-l supună stăpânirii sufletului şi să facă roabe ale virtuții săltările trupului – că chinuieşti pe cine nu ascultă şi robeşti pe cel ce se răscoală –, ce mai putem spune noi, care suntem lipsiți de orice faptă bună, care suntem încărcați cu poveri de păcate şi pe lângă toate acestea mai suntem şi tare trândavi?" (*Omilii la Facere*, omilia XXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 271)

„(Zice Sfântul Pavel – n.n.): *câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu*, arătând că astfel voieşte el de a fi Duhul în viața noastră, după cum este cârmaciul față de corabie, sau vizitiul față de caii înhămați. Şi nu numai trupul, ci chiar şi sufletul trebuie a-l supune unor astfel de frâne, căci nici acesta nu e bine de a fi deplin stăpân, ci trebuie a-l pune sub stăpânirea Duhului." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 259)

„După cum un ostaş care poartă arme grele de tot nu este înfricoşător pentru duşmani, chiar de-ar fi tare viteaz şi războinic, pentru că greutatea armelor îi stânjeneşte iuțeala picioarelor şi iscusința la luptă, dar dacă ia arme uşor şi lesne de mânuit se aruncă asupra duşmanului ca o pasăre, tot astfel şi cel care nu-şi îngraşă trupul cu beții, cu lene şi cu desfătări, ci trăieşte în post, în rugăciuni şi în răbdarea strâmtorărilor, îşi face trupul mai uşor şi mai zvelt, şi, întocmai ca o pasăre care se aruncă asupra prăzii, aşa se aruncă şi el cu multă iuțeală asupra prăzii, aşa se aruncă şi el cu multă iuțeală asupra cetelor de draci, doboară cu uşurință

puterile cele potrivnice şi le supun." (*Cuvânt despre învierea morţilor*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 123-124)

„Dar nici trupul nu l-a strunit atât de mult încât să împiedice calul să fie folositor pentru slujire şi nici nu l-a lăsat să fie prea sănătos, ca, prinzând iarăşi multă carne, să se ridice împotriva minţii conducătoare, ci se îngrijea în acelaşi timp şi de sănătatea trupului şi de buna rânduială a sufletului." (*Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop şi către mulţimea de popor*, în vol. *Despre preoţie*, p. 165)

TRUPUL („cei ai lui Hristos şi-au răstignit trupul dimpreună cu patimile şi cu poftele")

„*Iar cei ai lui Hristos şi-au răstignit trupul dimpreună cu patimile şi cu poftele* (Gal., 5, 23). Ca şi cum ar zice: nu au mai lăsat să se facă în el lucrarea răutăţii şi l-au statornicit să fie nelucrător faţă de rău. Şi atât l-au războit, încât l-au ridicat mai presus de patimi şi de pofte. Acesta este înţelesul lui *şi-au răstignit*[109]. Căci după cum cel pironit pe cruce şi străpuns de acele cuie, fiind sfâşiat de dureri şi îmboldit din toate părţile, nu mai poate fi supărat de poftele trupeşti şi sunt alungate de la el toate patimile şi orice poftă rea – durerea fiind mai aprinsă decât acele patimi – în acelaşi mod şi cei ce s-au oferit pe sine lui Hristos s-au pironit asemenea Lui şi au dispreţuit sila trupului, încât s-au răstignit pe ei înşişi împreună cu patimile şi cu poftele." (*Cateheza aceluiaşi către neofiţi şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 79-80)

TRUPUL (batjocorirea şi necinstirea lui – gravitatea)

„Dacă trupul vostru, este străin, apoi atunci nu aveţi putere a batjocori trup străin, şi mai ales trupul stăpânului, şi nici a spurca biserica duhului. Dacă cineva, intrând într-o casă deosebi şi-ar îngădui a se îmbăta acolo şi a o necinsti, fireşte că-şi va lua pedeapsa cuvenită de la stăpânul casei – dar încă cel ce face biserica împărătească sălaş de tâlhari, ce rele oare nu va pătimi?

Acestea dar înţelegându-le, iubiţilor, să vă ruşinaţi de cel ce locuieşte în voi, căci acela este Mângâietorul. Înfricoşează-te, Creştine, de cel ce este unit şi lipit de tine, căci acesta este Hristos. Nu cumva tu singur te-ai făcut pe sineţi mădular al lui Hristos? Deci gândeşte-te la aceasta şi rămâi în înţelepciune; gândeşte-te al cui mădular ai fost şi al cui ai ajuns. Mai înainte ai fost mădular al curvei, iar Hristos te-a făcut mădular al trupului său. Deci tu nu mai ai acum stăpânire pe tine, căci slujeşti celui ce te-a slobozit din robie. Dacă tu, având o fată, ai da-o cu plată unui stăpân al unei curvăsării, şi ai face-o tu singur să curvească, iar mai apoi venind fiul împăratului, a slobozit-o din acea robie şi a luat-o sieşi ca soţie, apoi tu atunci nu mai eşti stăpân a o da iarăşi la curvăsării, fiindcă ai dat-o o dată şi ai vândut-o. întocmai aşa este şi cu trupul nostru. Şi noi ne-am dat cu plată trupul nostru diavolului, cumplitului samsar de curve, însă Hristos, văzând ticăloşia noastră, ne-a izbăvit de vicleanul, scăpându-ne de tirania răutăţii lui, şi deci după aceea trupul nu mai este al nostru, ci al celui ce ne-a mântuit. Dacă voieşti a-l întrebuinţa ca pe mireasa lui Hristos, nimeni nu te împiedică, iar de voieşti a-l duce iarăşi la cele de dinainte, apoi atunci vei pătimi aceleaşi rele ca şi cei ce-şi bat joc de trupul stăpânului. Pentru aceea noi trebuie a împodobi trupul cu virtuţi, iar nu a-l necinsti! Nu ai stăpânirea trupului în poftele cele rele, ci în lucrurile pe care le porunceşte Dumnezeu. Gândeşte-te din ce batjocoră l-a izbăvit Dumnezeu. Căci cu adevărat mai neruşinată decât

[109] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Trupul nu se distruge prin asceză, ci se personalizează, devine un instrument prin care se manifestă deplin harul. (n.s. 29, p. 79)

orice curvă era firea noastră mai înainte de aceasta, fiindcă hoţiile, şi omorurile, şi orice gând intra în sufletul omului şi se cuibărea acolo, în schimbul unei plăţi mici şi nebăgate în seamă – vreau să zic de plăcerea vieţii acesteia. Căci sufletul omului fiind tulburat de cugete şi fapte rele, numai această plată şi-a câştigat. Dar dacă mai înainte de botez acestea erau un rău mare, apoi după ce am primit botezul, după ce ni s-a făgăduit Cerul cu Împărăţia lui Dumnezeu, după ce ne-am bucurat de înfricoşatele Taine, după toate acestea, zic, ce iertare vom avea dacă ne murdărim?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVIII, p. 183)

TRUPUL (îngrijirea lui)

„...vă rog, aşa cum spune fericitul Pavel, *să nu prefaceţi grija de trup în pofte* (Rom., 13, 14), ci să vă îngrijiţi de trup atât cât să puteţi trăi şi săvârşi cu râvnă faptele cele duhovniceşti". (*Omilii la Facere,* omilia X, III, în col. PSB, vol. 21, p. 118)

„*Şi grija de trup să nu o faceţi spre pofte.* După cum n-a împiedicat de a bea, ci de a se îmbăta, şi nici de a se împreuna cu femeie, ci de a se desfrâna şi a face fapte necinstite, tot aşa n-a împiedicat de a se purta de grijă trupului; ci ca acea îngrijire să nu fie spre pofte, căci atunci covârşeşte ceea ce este de trebuinţă. Cum că Apostolul porunceşte a ne îngriji de trup pentru cele trebuincioase, ascultă ce-i spune el lui Timotei: *De acum nu bea numai apă, ci foloseşte puţin vin, pentru stomacul tău şi pentru desele tale slăbiciuni* (I Timotei 5, 23), de unde se vede că el se îngrijeşte pentru sănătatea trupului, iar nu pentru necinstirea şi pângărirea lui, pentru că nici n-ar mai fi atunci îngrijire, ca să aprinzi flacăra din el şi să-l faci mai înfierbântat decât cuptorul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXIV, pp. 450-451)

„Caută doar un singur lucru, anume să ai trupul sănătos. Până aici numai îngrijeşte-te de trup, iar mai departe nu, ci toata grija ta să o cheltuieşti în sârguinţa celor duhovniceşti." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXIV, p. 451)

„Mănâncă, deci, atâta numai cât să-ţi potoleşti foamea; îmbracă-te numai cât să-ţi acoperi trupul, şi nicidecum să nu ţi-l împodobeşti cu haine scumpe, ca să nu-l pierzi, fiindcă atunci tu îl moleşeşti, îi vatămi sănătatea şi-l slăbeşti prin multa moleşire. Deci, pentru a avea trupul ca pe o corabie bună a sufletului, pentru a sta căpitanul în siguranţă la cârmă şi pentru ca ostaşul să mânuiască arma cu uşurinţă, fă ca totul să fie bine potrivit şi în toată regula" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XXIV, p. 456)

„Îngrijirea trupului nu trebuie a o face spre plăcere. *Având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţi să fim* (1 Tim. 6, 8)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, p. 136)

TRUPUL (răsfăţarea trupului)

„Cu cât mai mult acest trup al nostru este răsfăţat de noi, cu atât mai mult i se adaugă durerea. Cu cât îl înconjurăm cu o stare mai bună, cu atât mai mult moartea, sub miile de forme şi miile de maniere face din el prada ei." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 136)

TRUPUL (perisabilitatea lui)

„Fiindcă şi trupul nostru nu este cu nimic mai presus sau mai bun decât lutul; tot aşa este de lesne supus stricăciunii prin moarte, prin boale, prin schimbăciunile aerului şi prin altele multe, prin care el se face iute stricăcios." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VIII, p. 90)

TRUPUL (mortificarea trupului)

„Aceasta va să zică a-şi omorî cineva trupul, a vieţui viaţă nemuritoare, a avea chiar de pe acum garanţia învierii din morţi, a păşi cu uşurinţă pe calea virtuţii, aşa că un astfel de om este încununat la urmă, fără alte fapte sau osteneli. De aceea a şi adăugat expresia *pentru păcat*, ca să afli, o dată pentru totdeauna, că el n-a omorât natura trupului, ci numai păcatul, fiindcă dacă s-ar omorî natura trupului, s-ar omorî în acelaşi timp şi multe altele de care s-ar putea folosi sufletul. Deci el nu spune aceasta, ci voieşte ca trupul, chiar trăind, să rămână mort. A avea pe Fiul în noi, cum şi a fi în noi Duhul, este semn că trupurile noastre, în ceea ce priveşte săvârşirea păcatului, cu nimic să nu se deosebească de trupurile cele moarte din coşciuge. Dar tu nu te speria auzind de moarte, căci o astfel de moarte are în ea adevărata viaţă, pe care nici o moarte nu o va atinge. Astfel este viaţa Duhului; ea nu se supune morţii, ci consumă şi nimiceşte moartea, iar ceea ce a primit, ea păstrează pentru totdeauna nemuritor.

De aceea, zicând că trupul este mort pentru păcat, nu a spus că *Duhul viază*, ci că *Duhul viază pentru dreptate* , ca să arate că Duhul poate să dea viaţă şi altora, după cum voieşte." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 247-248)

„Iubitule, nu lăsa ca trupul să vieze acum, ca astfel să vieze atunci, fă să moară aici, ca să nu moară acolo niciodată. Dacă va rămânea aici vieţuind, nu va vieţui, iar de va muri, atunci va trăi. Aceasta se petrece şi cu învierea cea de obşte, căci mai întâi trebuie a muri trupul şi a se îngropa, şi după aceea a se face nemuritor. Aceasta se petrece şi în baia renaşterii (botezul), fiindcă mai întâi trupul se răstigneşte, apoi se îngroapă, şi după aceea învie. Aceasta s-a petrecut şi cu trupul Domnului, fiindcă şi El a fost răstignit, îngropat, şi apoi a înviat. Aceasta să facem şi noi, omorând fiecare trupul său necontenit, în fapte. Eu nu spun de fiinţa trupului, sa nu fie una ca aceasta, ci vorbesc de aplecările spre fapte rele. Aceasta este adevărată viaţă, ba mai bine zis aceasta este singura viaţă, de a nu se supune cineva la nimic omenesc, şi nici de a sluji plăcerilor. Cel ce se supune singur plăcerilor, nici nu poate a mai vieţui pe urmă liniştit din cauza nemulţumirii ce izvorăşte din ele, din cauza fricii, a primejdiilor şi a nenumăratelor patimi. Dacă se gândeşte la moarte şi o aşteaptă ca fiecare muritor, el a murit deja de frică mai înainte de moarte. Dacă ar bănui vreo boală, vreo batjocoră, vreo sărăcie, sau şi altceva din cele neaşteptate, el este prăpădit deja şi demoralizat cu totul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 249)

„*Ci îmi chinuiesc trupul meu şi-l supun robiei.* Nu a zis *îl nimicesc* sau *îl pedepsesc* - fiindcă trupul nu este duşmanul omului – ci *îl chinuiesc şi îl supun robiei*, ceea ce o face numai stăpânul, şi nu războinicul, dascălul, iar nu duşmanul, pedagogul, iar nu stricătorul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 238)

TRUPUL (valoarea trupului)

„Nu pentru aceea a fost făcut trupul, ca tu să fii neînfrânat şi să curveşti, după cum nici pântecele ca să fie necumpătat în mâncăruri, ci ca să meargă după capul Hristos, iar Domnul stăpâneşte trupul. Să ne ruşinăm deci şi să ne înfricoşăm, căci învrednicindu-ne de o atât de mare cinste, de vreme ce ne-am făcut mădulare ale celui ce şade sus pe Heruvimi, noi totuşi ne necinstim cu atâtea fapte rele." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, pp. 173-174)

„Trupul omenesc era minunat prin frumuseţe când în paradisul pământesc el ieşise din mâinile Creatorului. El rămâne o capodoperă chiar în cursul degradărilor şi a ruinelor pe care le-a acumulat în el păcatul." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 134)

TULBURAREA (adevărata tulburare)

„... adevărata tulburare şi neorânduială nu stă în curgerea lucrurilor, ci în gândirea noastră, în stare să vadă în lume tulburare şi neorânduială. Dacă nu îndepărtăm neorânduiala şi tulburarea din cugetul nostru, nu vom avea nici un câştig de buna rânduială din lucruri, chiar de ne-ar merge toate din plin. Întocmai ca ochiul: dacă îţi este ochiul bolnav, vei vedea noapte şi în miezul zilei, vei vedea lucrurile pe dos şi nu-ţi va fi de nici un folos raza de soare; dar dacă îţi este ochiul sănătos şi bun, poţi merge fără primejdie şi noaptea." (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 166)

„... dacă purtăm grijă de sufletul nostru, n-avem să vedem în lume nici tulburare, nici neorânduială, n-avem să vedem nici un necaz, chiar dacă întâmplările din viaţa noastră ne-ar frământa mai grozav ca vâltoarea." (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 167)

UCIDEREA (sinuciderea)

„Dar pe unii ca aceştia (sinucigaşi – n.n.) şi Dumnezeu îi pedepseşte mai mult ca pe ucigaşi, şi noi cu toţii îi detestăm, cu drept cuvânt; căci dacă a omorî pe alţii este un fapt rău, cu atât mai mult încă a se omorî pe sine." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni,* p. 14)

„... sau din pricina calomniilor, sau din pricina pagubelor de bani, sau din pricina primejdiei ce-i ameninţa, sau de frica loviturilor, sau din altă teamă ce-i pândea, au căutat să se smulgă unor nenorociri mai mari şi şi-au găsit scăparea şi uşurarea în moarte; au alergat la moarte ca la un loc de refugiu, s-au pornit cu grabă spre moarte ca la un port liniştit, ca să scape de furtunile ce-i ameninţau." (*Despre soartă şi providenţă,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 200)

UMILINŢA (definiţia)

„Dar ce este umilinţa? A răbda când un altul ne batjocoreşte, a ne cunoaşte păcatul, a răbda vorbele cele proaste." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 322)

UMILINŢA (- mama tuturor bunătăţilor)

„... mama tuturor bunătăţilor, care este umilinţa. Aceasta îi face pe robi a fi buni, aflând că nu vor fi întru nimic vătămaţi din cauza robiei lor, şi tot aceasta îi face şi pe stăpâni a fi mai cumpătaţi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 25)

„Umilinţa izvorăşte din bunătate, iar din umilinţă blândeţea, şi din aceasta îndelunga răbdare." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 93)

UMILINŢA (şi relevarea virtuţilor proprii)

„Este chiar cu putinţă a vătăma pe alţii şi umilindu-se cineva fără de vreme, precum iarăşi este cu putinţă a folosi pe alţii vorbind la vreme ceva minunat despre sine." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXII, p. 198)

UNELTIRILE (urzite de alții asupra noastră)

„Uneltirile asupra vieții mele sunt pentru mine munți de cununi, lande sunt pentru mine decorații. Nu mi-e teamă de uneltiri." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 155)

UNELTIRILE (cine sapă gropi altora, cade singur în ele)

„... așa cum valurile care se izbesc de stânci dispar și pier din însăși elanul lor năpraznic, tot așa și aceștia prin uneltirile lor își sapă gropi mai degrabă lor înșiși decât altora." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XXIV, 2, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 328)

URA (este urâciune înaintea lui Dumnezeu)

„Pe nimeni, da, pe nimeni nu urăște atâta Dumnezeu, nimănui nu-i întoarce atâta spatele ca omului care poartă ură în sufletul său, ca omului care dușmănește fără încetare pe semenul său. Prăpădul acestui păcat este atât de mare, încât face să dispară chiar iubirea de oameni a lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 344)

„Nimic nu urăște atât Dumnezeu ca pe omul care ține ură și clocotește răzbunare, ca pe omul cu inimă umflată, ca pe omul cu sufletul prins de mânie." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 57)

„... ura față de semenii noștri este un îndoit păcat: întâi, că nu are iertare înaintea lui Dumnezeu, și apoi, deoarece cheamă din nou și ridică împotriva noastră și celelalte păcate de moarte, chiar dacă ne fuseseră iertate. Așa cum a făcut și cu sluga aceasta (Matei 18 – n.n.). Da, nimic nu urăște atâta Dumnezeu, de nimic nu e așa scârbit ca de omul care dorește să se răzbune, ca de omul care ține mânie. Asta mai ales a vrut să arate Hristos prin pilda aceasta, iar din rugăciune ne-a poruncit să zicem așa: *Și ne iartă nouă greșalele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri* (Matei 6, 12)." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 241)

URA (gravitatea)

„Nu pricepi tu, spune-mi, că, dacă urăști oile lui Hristos, te lupți cu Păstorul? Urăști oile acelea, pentru care Hristos și-a vărsat sângele, și pentru care ne-a poruncit nouă de a face totul și chiar de a pătimi?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 115-116)

„Dacă a iubi pe cei ce ne iubesc nu ne face de a avea nimic mai mult decât păgânii, dar încă cel ce urăște pe cei ce-l iubesc unde va sta? Spune-mi, fiindcă a urî pe cineva este mai rău decât a-l război. Cel ce poartă război altuia, de îndată ce a dispărut cauza războiului, a aruncat dușmănia la o parte, pe când cel ce urăște niciodată nu va fi prieten celui urât. Unul cel puțin dă războiul pe față, dar acesta în ascuns; unul de multe ori cel puțin are o cauză binecuvântată de a se război cu altul, pe când celălalt este împins de o pornire și de o cugetare demonice." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, p. 116)

„De-am avea mii și mii de fapte bune, dar dacă ținem ură și avem gând de răzbunare, am făcut totul în zadar și fără de folos. Nici una din ele nu poate aduce rod de mântuire." (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta și Marea Joi)*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 73)

„... păcatul acesta este mai greu decât orice păcat." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 241)

„Ce să mai spunem despre oamenii care urăsc și fac rău celor care nu le-au pricinuit nici un rău? ‚*Nu-l pot suferi pe cutare*, zic ei. Sau: *Pe cutare nu-l pot înghiți*. Și dacă îi întreb de ce, nu prea au ce să-mi răspundă. Unde vor ajunge acești oameni? În ce stare se vor arăta dinaintea lui Dumnezeu, la Judecată? Cum se vor izbăvi de iadul cel veșnic, când sunt mai răi și decât idolatrii? Și uite, idolatrii, de multe ori, chiar dacă nu așteaptă nici o răsplată, propovăduiesc iubirea și bunătatea. Iar noi, creștinii, îi urâm pe cei pentru care Hristos S-a răstignit, pe cei cu care avem aceeași credință și nădejde, pe cei împreună cu care alcătuim un singur trup - trupul teantropic al lui Hristos, adică Biserica." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 250)

„Cel ce nu-l iubește pe aproapele lui, de și-ar da și toată avuția lui săracilor, sau mucenic să se facă, nimic nu-i va folosi." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 56)

URA („veți fi urâți de toți pentru numele Meu"[110])

„Dar pentru că era firesc ca apostolii în afara necazurilor acestea să mai capete și o faimă rea - lucru ce pare multora mai împovărător ca orice, uită-te cu ce îi mângâie și acum Domnul: cu propria Sa persoană și cu toate cuvintele spuse de lume despre El; iar mângâierea aceasta cu nimic nu se poate egala. După cum mai înainte spusese: *Veți fi urâți de toți* și adăugase: *Pentru numele Meu* (Matei 10, 22), tot așa și acum". (*Omilii la Matei*, omilia XXXIV, I în col. PSB, vol. 23, p. 421)

URA (remedii)

„Pentru nimic altceva deci să nu ne străduim atâta cât pentru a ne curăți de mânie și a ne împăca cu cei care ne poartă dușmănie, știind că nici rugăciunea, nici milostenia, nici postul, nici împărtășirea cu Sf. Taine, nici altceva din acestea nu ne vor putea apăra în ziua aceea dacă purtăm în sufletul nostru ură și dorință de răzbunare împotriva semenului nostru; după cum, iarăși, dacă biruim acest păcat, vom putea dobândi oarecare iertare, chiar de-am avea nenumărate păcate. Nu-i al meu cuvântul, ci chiar al lui Dumnezeu, Cel ce ne va judeca în vremea aceea. După cum în pilda aceasta a spus: *Așa vă va face și vouă Tatăl Meu dacă nu veți ierta fiecare fratelui său, din toată inima* (Matei 18, 35), tot așa și în alt loc spune: *De veți ierta oamenilor greșalele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru cel ceresc* (Matei 6, 14).

Deci, ca să ducem și aici viață tihnită și liniștită, și să dobândim iertare și slobozire din păcate, să ne străduim și să lucrăm cu totul ca să ne împăcăm cu dușmanii pe care-i avem. Așa, vom împăca și pe Stăpânul nostru, chiar de-am fi făcut păcate nenumărate, și vom dobândi și bunătățile ce vor să fie." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, pp. 242-243)

URA (să urâm păcatul, nu păcătosul)

„Nu urăsc pe oameni, ci urăsc păcatul." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință..."*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...*, p. 244)

URCUȘUL DUHOVNICESC

„Să nu treacă nici o zi din întreaga noastră viață, în care să nu punem în noi înșine vreun folos duhovnicesc sau cu rugăciunea sau cu mărturisirea sau cu facerea de fapte bune sau cu vreo altă faptă duhovnicească". (*Omilii la Facere*, omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 132)

---

[110] Matei 10, 22.

URMAREA LUI HRISTOS

„*Dacă vrea cineva să vină după Mine*. Nu silesc, nu constrâng, ci las pe fiecare să fie stăpân pe voința sa. De aceea-şi spun: *Dacă vrea cineva*. Chem la bine, nu la rău şi la greu; nu la pedeapsă sau osândă, ca să constrâng. Însăşi natura lucrului spre care vă chem este în stare să vă atragă. Grăindu-le acestea, Hristos îi atrăgea la El şi mai mult. Cel care întrebuințează sila de multe ori îndepărtează; dar cel care-l lasă pe ascultător să fie el stăpân pe el însuşi, îl atrage mai mult. Cuvântul bun e mai puternic decât constrângerea. De aceea şi Hristos spunea: *Dacă vrea cineva*. Mari sunt bunătățile pe care vi le dau, le spune Hristos. Sunt atât de mari încât voi, de buna voastră voie, veți alerga spre ele! Dacă cineva ți-ar da aur, dacă ți-ar oferi comori, n-ar avea nevoie să întrebuințeze sila ca să te cheme. Dacă pentru ca să te cheme la aur şi la comori nu-i nevoie de silă, apoi cu mult mai mult atunci când Hristos te cheamă la bunătățile cele din ceruri. Dacă natura lucrului nu te sileşte să alergi după el, atunci nici nu eşti vrednic să-l primeşti; iar dacă l-ai primit, atunci nici nu-ți dai seama bine ce-ai primit. De aceea nu ne sileşte Hristos, ci ne îndeamnă, având grijă de noi". (*Omilii la Matei,* omilia LV, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 633-634)

„Dacă nu vrem să suferim dureri de dragul lui Hristos, totuşi dureri suferim neapărat şi din altă parte. Nici n-ai să fii nemuritor, dacă nu mori pentru Hristos! Nici n-ai să pleci de pe lumea aceasta cu bani, dacă nu-i arunci pentru Hristos! Pe acestea le cere Hristos de la tine; şi pe acestea le vei da, chiar dacă nu ți le-ar cere El, pentru ca eşti muritor. Pe acestea vrea, Hristos să le faci de buna ta voie. Numai atât îți cere Hristos: să faci pentru El acelea care datorită lor se duc şi pier. Ai văzut îți spune: Primeşte să suferi pentru Mine acelea pe care vrând-nevrând trebuie să le suferi! Adaugă faptei tale numai asta şi am din partea ta îndestulătoare ascultare! Aurul pe care vrei să-l împrumuți altuia, împrumută-Mi-l Mie şi cu mai mult câştig şi spre mai multă siguranță. Trupul, pe care vrei să-l dai să lupte în armata altuia, dă-l să lupte pentru Mine şi te voi răsplăti din belşug cu răsplăți mai presus de ostenelile tale! În toate afacerile tale preferi pe cel care-ți dă mai mult şi când dai bani cu împrumut, şi când cumperi şi când intri în oştire; dar numai pe Hristos Care-ți dă mai mult decât toți şi infinit mai mult pe Hristos? Ce înseamnă atâta ură împotriva Lui? De unde vei avea iertarea, de unde cuvânt de apărare, când nu vrei să preferi pe Dumnezeu oamenilor nici în lucrurile în care preferi pe oameni oamenilor? Pentru ce dai pământului comoara ta? Dă-o în mâinile Mele, îți spune Hristos. Nu ți se pare, oare, a fi mai vrednic de credință Stăpânul pământului decât pământul?" (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 868)

„Dacă te loveşte jale mare, caută ca nu cumva tirania tristeții să-ți schimbe graiul gurii, ci să grăieşti aşa cum a grăit Hristos; a jelit şi El pe Lazăr (Ioan 11, 33-35) şi pe Iuda (Ioan 13, 21). Dacă te cuprinde frica, caută să grăieşti iarăşi aşa cum a grăit El; L-a cuprins şi pe El frica pentru tine, potrivit dogmei întrupării; spune şi tu: *Dar nu cum vreau Eu, ci cum vrei Tu* (Matei 26, 39). Dacă plângi, plânge potolit ca El. De cazi în lațurile vrăjmaşului, de te cuprinde durerea, poartă-te ca Hristos; şi Lui I s-au întins lanțuri şi El a fost îndurerat, dar a spus: *Întristat este sufletul Meu până la moarte* (Matei 26, 38). Ți-a dat tot felul de pilde ca să păstrezi măsura şi să nu strici canoanele date ție. Dacă păstrezi măsura în întristare, în mânie, în jale şi în nelinişte, vei putea avea o gură la fel cu gura lui Hristos; şi încă de pe când calci pe pământ ne vei arăta o limbă asemănătoare Celui Ce locuieşte în ceruri. Câți dintre noi nu dorim să vedem chipul Domnului? Iată, este cu putință nu numai să-l vedem, dar să şi fim asemenea Lui, dacă ne sârguim.

Să nu amânăm, dar, de pe o zi pe alta!" (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 894)

„Dar, veți zice voi, cum vom putea noi fi imitatorii lui Iisus Hristos? Noi o vom face dacă vom raporta totul la folosul public, şi dacă nu vom căuta propriul nostru interes. Zice Sfântul

Pavel: *Că şi Iisus Hristos n-a căutat plăcerea Sa, ci precum este scris: «Ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra Mea»*" (Rom., 15, 3; Ps., 68, 12). *Ca nimeni să nu caute numai ale sale* (I Cor., 10, 24). Aşa se caută propriile sale interese, dacă se are în vedere binele aproapelui nostru, căci binele aproapelui nostru este propriul nostru bine. *Noi nu suntem toţi decât un singur trup, şi toţi mădulare unii altora* (Rom., 12, 5) şi părţi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XV, 2, p. 75)

„Se loveşte peste faţa Lui, şi voi vă împodobiţi cu haine scumpe cu bijuterii şi cu pietre preţioase, şi dacă nu vă dă toată lumea semne de cinste şi de venerare, voi credeţi că nu mai trăiţi. Iisus Hristos este batjocorit, scuipat, primeşte lovituri groaznice peste faţă şi voi vreţi ca să fiţi cinstiţi pentru totdeauna, şi nu vreţi să luaţi parte la batjocurile lui Iisus Hristos. Voi nu ascultaţi totdeauna ceea ce vă zice Sfântul Pavel: *Urmaţi mie, precum şi eu urmez lui Iisus Hristos* (I Cor., 10, 1)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIII, 5, p. 439)

„Te supără cineva şi te atacă? Aceasta te pregăteşte spre a fi treaz şi-ţi dă motiv de a fi deopotrivă cu Dumnezeu. Dacă tu iubeşti pe cel ce te duşmăneşte, eşti deopotrivă cu Cel ce face să răsară soarele şi peste cei răi, şi peste cei buni. Un altul ţi-a răpit poate averea? Dacă tu suferi cu bărbăţie, atunci vei primi aceeaşi plată ca şi cei ce cheltuiesc totul cu săracii. *Iar răsplătirea averilor voastre aţi primit-o cu bucurie, bine ştiind că voi aveţi o mai bună şi statornică avere* (Evrei 10, 34)." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia X, p. 178)

„*Rogu-vă dar, fiţi mie următori (imitatori), precum şi eu lui Hristos* (1 Cor., 4, 16). Vai, câtă neprefăcătorie la dascăl! Cât de adevărată icoană ne înfăţişează, îndemnând şi pe alţii a o urma. El face aceasta nu ca şi cum s-ar lăuda pe sine, ci ca să arate că virtutea este uşoară. *Să nu-mi spui, zice, că nu pot să te imit, căci tu eşti dascăl, şi mare - căci nu este atât de mare deosebire între mine şi voi, pe cât este între Hristos şi mine. Şi cu toate acestea, eu am urmat lui.* Când scrie Efesenilor, nu se pune pe sine la mijloc, ci deodată îi îndreaptă către Dumnezeu de-a dreptul: *Fiţi următori lui Dumnezeu* (Efes., 5, 1), zice, iar aici, fiindcă vorba îi era îndreptată către cei slabi, s-a pus pe sine la mijloc. De altminteri, el arată că şi aşa este cu putinţă a urma pe Hristos, căci cel ce urmează pecetea cea adevărată, acela a urmat chipului celui dintâi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, p. 133)

„Această urmare nu are nevoie de timp şi de meşteşug, ci numai de bunăvoire." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, p. 133)

„Nimic nu poate face pe cineva a fi următor al lui Hristos, precum a se îngriji de fratele şi aproapele său. Dar chiar de ai posti, sau te-ai culca jos pe pământ, sau te-ai sugruma pe sineţi, însă de aproapele tău nu te îngrijeşti, nu ai făcut atunci nici un lucru mare, căci purtându-te astfel, tu ai stat încă şi mai departe de această icoană." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, pp. 261-262)

„Dar urmarea lui (Hristos – n.n.) nimic alta nu este decât a iubi pe alţii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 339)

„*Fac să răsară soarele peste cei răi şi peste cei buni; deci imită-Mă şi tu,* zice (Dumnezeu – n.n.). *Dă din ale tale şi celor buni şi celor răi. Fiind batjocorit, Eu sufăr şi fac bine celor ce Mă batjocoresc; imită-Mă şi tu, căci poţi. Fac bine, nu pentru răsplată; imită-Mă şi tu, şi să nu faci binele pentru răsplată. Am aprins luminători pe cer; aprinde şi tu astfel de luminători, căci poţi. Luminează pe cei rătăciţi, căci a Mă cunoaşte pe Mine este mai mare binefacere decât a vedea soarele de pe cer. Om nu poţi face, dar drept şi plăcut lui Dumnezeu poţi face. Eu am lucrat esenţa sau fiinţa, iar tu împodobeşte buna intenţie. Vezi cât te iubesc,*

şi cum ţi-am dat putere chiar şi în cele mari." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 175)

„Nimic altceva nu ne face următori ai lui Hristos ca vieţuirea pentru binele obştesc şi căutarea folosului fiecărui om." (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 239)

„Nici firea, nici slăbiciunea trupului, nici vârsta, nici altceva din unele ca acestea nu poate să ne împiedice pe cei ce mergem pe drumul credinţei, de ne este râvna mare, de ne e cugetul treaz, de este înrădăcinată în sufletele noastre frica fierbinte şi înflăcărată de Dumnezeu." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 373)

VANITATEA (manifestarea acestei patimi)

„Deci ce poate fi mai costisitor ca vanitatea? Ce ar putea fi mai urâcios şi mai de nesuferit? Cum că boala aceasta este costisitoare, faptul acesta se vede din cheltuielile ce se fac în zadar prin teatre, hipodromuri şi în alte vanităţi de felul acestora, din risipa celor ce clădesc case luxoase şi strălucite, şi din toate celelalte care se fac cu o îmbelşugare fără scop şi fără vreun folos, pe care nu putem a le mai înşira cu vorba acum. Cum că un asemenea om cheltuitor şi iubitor al luxului şi hrăpăreţ va lua şi averi străine, faptul este învederat, căci pentru ca să aibă de unde procura hrană acestei fiare sălbatice, va băga mâinile sale şi în averile altora. Şi de ce spun eu numai de averi? Un asemenea om, întocmai ca şi un foc puternic, nu va consuma numai bani, ci şi suflete. Un asemenea om nu-şi agoniseşte numai moartea prezentă, ci şi cea viitoare. Mama gheenei este vanitatea; ea aprinde acel foc puternic, şi tot ea hrăneşte şi acel vierme neadormit. Ar putea-o vedea cineva stăpânind până şi printre morţi. Şi ce ar putea fi mai rău ca această boală? Toate celelalte patimi se sfârşesc odată cu moartea, însă patima aceasta chiar şi după moarte se sileşte şi se ambiţionează de a-şi arăta firea sa în trupul cel mort. Căci, după moartea lor li se ridică monumente strălucite cu care se consumă toată averea lor, şi când se ocupă de a le face cheltuieli luxoase la înmormântarea lor; când fiind în viaţă ei batjocoreau pe săraci pentru un obol sau o bucată de pâine, iar după moarte procură o masă îmbelşugată viermilor, apoi de ce mai cauţi atunci vreo altă exagerare a tiraniei acestei boli?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 342-343)

„Omul cel vanitos se aseamănă cu cei înviforaţi de o furtună năprasnică: veşnic tremură, veşnic se teme şi slujeşte la mii de stăpâni, pe când cel ce este în afară de această tiranie se aseamănă cu cei ce stau la limanuri liniştite şi se bucură de o adevărată libertate şi pace. Vanitosul are atâţia stăpâni pe câte persoane cunoscute ar avea, fiind silit de a-i sluji, într-un fel sau altul, pe toţi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 349)

VANITATEA (gravitatea)

„După cum femeia curvă stând în bordel se dă pe sine tuturor, tot aşa şi sclavii vanităţii, ba încă mai neruşinaţi sunt aceştia decât curvele, fiindcă acelea de multe ori au dispreţuit pe amanţii lor, pe când tu te-ai expus tuturor, şi robilor, şi tâlharilor, şi pungaşilor, căci din aceştia şi prin aceştia se compune teatrul, adică spectatorii aceia care vă laudă pe voi. Şi pe aceia pe care singur îi crezi că nu sunt vrednici de nimic, pe aceia, zic, îi preferi mântuirii tale, dovedind prin aceasta că eşti mai nevrednic decât toţi aceia. Şi cum nu este nevrednic cel ce

are nevoie de laudele altora, şi care nu crede că este destoinic prin sine însuşi, dacă nu va căpăta slava şi laudă din partea altora?

Nu înțelegi, spune-mi, că împreună cu ei găsindu-te, tu te expui priveliştii tuturor, şi că dacă greşeşti, apoi ai contra ta mii de acuzatori, pe când dacă stai necunoscut te găseşti în siguranță? *Da*, zici tu, *însă şi când am merite, am mii de admiratori*. Apoi aici este răul cel mare, că boala vanității te vatămă nu numai când greşeşti, ci şi când ai merit în faptele tale; atunci eşti vătămat fiindcă a amăgit pe cei mulți, iar acum fiindcă te lipseşte de orice plată.

Mare rău, iubiților, este vanitatea! Mare şi încărcat de toată necinstea. Dacă chiar şi în faptele omeneşti a iubi slava este un mare rău, dar când şi în cele duhovniceşti suferi de această boală, apoi ce iertare mai poți avea? Ce iertare poți avea, când tu nu voieşti a acorda lui Dumnezeu măcar atâta cinste şi valoare, pe câtă ai tu din partea slugilor tale? Sluga se uită în ochii stăpânului, lucrătorul iarăşi îşi are privirea îndreptată asupra celui ce urmează a-i plăti simbria pentru lucrul său, iar discipolul îşi are privirea ațintită asupra dascălului, pe când tu faci cu totul dimpotrivă, căci lăsând la o parte pe Stăpânul a toate, şi pe Cel ce te plăteşte, îți întorci privirile la cei deopotrivă cu tine, deşi ştii bine că Dumnezeu îşi aduce aminte de faptele tale şi după aceasta, pe când omul se uită numai în prezent; şi în timp ce ai teatrul în cer, tu îți aduni spectatori aici pe pământ. Luptătorul unde se luptă, acolo voieşte a fi încununat, pe când tu luptându-te în cer, cauți să fii încununat jos pe pământ. Şi ce ar putea fi mai rău ca această smintire?

Să vedem încă şi cununile căpătate aici. Una, de pildă, este compusă din lipsă de minte, alta din zavistie către altul, cealaltă din ironie şi linguşire, o alta din bani, şi alta din vreun serviciu umil. Şi după cum copiii care se joacă îşi pun unii altora cununi de buruieni pe cap, iar cel încununat neştiind cauza se miră când vede pe cei din urma lui râzând, întocmai aşa fac şi cu tine cei ce te laudă, căci şi aceştia, punându-ți pe cap o cunună de buruieni, râd cu hohot în sufletul lor. Şi dacă acea cunună ar fi compusă numai din buruieni, însă acum acea cunună este plină de toată vătămarea, care nimiceşte toate meritele noastre." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 346-347)

VANITATEA (consecințele)

„Şi de ce ar mai trebui să spunem de toate celelalte rele care izvorăsc de aici? De mii de ori aş prefera să fiu sclav barbarilor decât o singură dată sclav vanității; fiindcă aceia nici nu poruncesc astfel de lucruri robilor, precum cele pe care le porunceşte vanitatea supuşilor săi. *Tuturor fii sclav – zice ea –, de ar fi aceia mai străluciți decât tine, sau mai înjosiți chiar decât tine. Dispreţuieşte sufletul, neglijează virtutea, bate-ţi joc de libertate, jertfeşte mântuirea ta. De faci vreun bine, să nu-l faci pentru mulțumirea lui Dumnezeu, ci pentru ochii celor mulți, ca astfel să pierzi cununa ce ți s-ar cuveni. De faci milostenie, sau de posteşti, dă pe față osteneala ce o depui şi te sileşte de a pierde astfel câştigul.*

Deci ce ar putea fi mai crud ca aceste porunci? De aici îşi are începutul şi invidia, de aici şi lipsa de minte, de aici şi iubirea de argint, care e mama tuturor relelor. Mulțimea aceea de slugi, caii cei împodobiți cu aur, linguşitorii, trăsurile cele ferecate cu argint şi toate celelalte, mai ridicole încă decât acestea, nu sunt pentru plăcere sau pentru vreo trebuință, ci numai spre satisfacerea vanității." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 343)

VANITATEA (remedii)

„*Da*, zici tu, *cum că patima aceasta este rea, nu mai încape nici o îndoială; dar cum să putem fugi de ea, aceasta ar trebui să ne-o spui acum*. Înainte de toate, dacă te vei convinge bine că această boală este urâtă, vei câştiga prin aceasta un început bun de îndreptare,

şi cum ţi-am dat putere chiar şi în cele mari." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 175)

„Nimic altceva nu ne face următori ai lui Hristos ca vieţuirea pentru binele obştesc şi căutarea folosului fiecărui om." (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 239)

„Nici firea, nici slăbiciunea trupului, nici vârsta, nici altceva din unele ca acestea nu poate să ne împiedice pe cei ce mergem pe drumul credinţei, de ne este râvna mare, de ne e cugetul treaz, de este înrădăcinată în sufletele noastre frica fierbinte şi înflăcărată de Dumnezeu." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 373)

VANITATEA (manifestarea acestei patimi)

„Deci ce poate fi mai costisitor ca vanitatea? Ce ar putea fi mai urâcios şi mai de nesuferit? Cum că boala aceasta este costisitoare, faptul acesta se vede din cheltuielile ce se fac în zadar prin teatre, hipodromuri şi în alte vanităţi de felul acestora, din risipa celor ce clădesc case luxoase şi strălucite, şi din toate celelalte care se fac cu o îmbelşugare fără scop şi fără vreun folos, pe care nu putem a le mai înşira cu vorba acum. Cum că un asemenea om cheltuitor şi iubitor al luxului şi hrăpăreţ va lua şi averi străine, faptul este învederat, căci pentru ca să aibă de unde procura hrană acestei fiare sălbatice, va băga mâinile sale şi în averile altora. Şi de ce spun eu numai de averi? Un asemenea om, întocmai ca şi un foc puternic, nu va consuma numai bani, ci şi suflete. Un asemenea om nu-şi agoniseşte numai moartea prezentă, ci şi cea viitoare. Mama gheenei este vanitatea; ea aprinde acel foc puternic, şi tot ea hrăneşte şi acel vierme neadormit. Ar putea-o vedea cineva stăpânind până şi printre morţi. Şi ce ar putea fi mai rău ca această boală? Toate celelalte patimi se sfârşesc odată cu moartea, însă patima aceasta chiar şi după moarte se sileşte şi se ambiţionează de a-şi arăta firea sa în trupul cel mort. Căci, după moartea lor li se ridică monumente strălucite cu care se consumă toată averea lor, şi când se ocupă de a le face cheltuieli luxoase la înmormântarea lor; când fiind în viaţă ei batjocoreau pe săraci pentru un obol sau o bucată de pâine, iar după moarte procură o masă îmbelşugată viermilor, apoi de ce mai cauţi atunci vreo altă exagerare a tiraniei acestei boli?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 342-343)

„Omul cel vanitos se aseamănă cu cei înviforaţi de o furtună năprasnică: veşnic tremură, veşnic se teme şi slujeşte la mii de stăpâni, pe când cel ce este în afară de această tiranie se aseamănă cu cei ce stau la limanuri liniştite şi se bucură de o adevărată libertate şi pace. Vanitosul are atâţia stăpâni pe câte persoane cunoscute ar avea, fiind silit de a-i sluji, într-un fel sau altul, pe toţi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 349)

VANITATEA (gravitatea)

„După cum femeia curvă stând în bordel se dă pe sine tuturor, tot aşa şi sclavii vanităţii, ba încă mai neruşinaţi sunt aceştia decât curvele, fiindcă acelea de multe ori au dispreţuit pe amanţii lor, pe când tu te-ai expus tuturor, şi robilor, şi tâlharilor, şi pungaşilor, căci din aceştia şi prin aceştia se compune teatrul, adică spectatorii aceia care vă laudă pe voi. Şi pe aceia pe care singur îi crezi că nu sunt vrednici de nimic, pe aceia, zic, îi preferi mântuirii tale, dovedind prin aceasta că eşti mai nevrednic decât toţi aceia. Şi cum nu este nevrednic cel ce

are nevoie de laudele altora, şi care nu crede că este destoinic prin sine însuşi, dacă nu va căpăta slava şi laudă din partea altora?

Nu înţelegi, spune-mi, că împreună cu ei găsindu-te, tu te expui priveliştii tuturor, şi că dacă greşeşti, apoi ai contra ta mii de acuzatori, pe când dacă stai necunoscut te găseşti în siguranţă? *Da*, zici tu, *însă şi când am merite, am mii de admiratori.* Apoi aici este răul cel mare, că boala vanităţii te vatămă nu numai când greşeşti, ci şi când ai merit în faptele tale; atunci eşti vătămat fiindcă a amăgit pe cei mulţi, iar acum fiindcă te lipseşte de orice plată.

Mare rău, iubiţilor, este vanitatea! Mare şi încărcat de toată necinstea. Dacă chiar şi în faptele omeneşti a iubi slava este un mare rău, dar când şi în cele duhovniceşti suferi de această boală, apoi ce iertare mai poţi avea? Ce iertare poţi avea, când tu nu voieşti a acorda lui Dumnezeu măcar atâta cinste şi valoare, pe câtă ai tu din partea slugilor tale? Sluga se uită în ochii stăpânului, lucrătorul iarăşi îşi are privirea îndreptată asupra celui ce urmează a-i plăti simbria pentru lucrul său, iar discipolul îşi are privirea aţintită asupra dascălului, pe când tu faci cu totul dimpotrivă, căci lăsând la o parte pe Stăpânul a toate, şi pe Cel ce te plăteşte, îţi întorci privirile la cei deopotrivă cu tine, deşi ştii bine că Dumnezeu îşi aduce aminte de faptele tale şi după aceasta, pe când omul se uită numai în prezent; şi în timp ce ai teatrul în cer, tu îţi aduni spectatori aici pe pământ. Luptătorul unde se luptă, acolo voieşte a fi încununat, pe când tu luptându-te în cer, cauţi să fii încununat jos pe pământ. Şi ce ar putea fi mai rău ca această smintire?

Să vedem încă şi cununile căpătate aici. Una, de pildă, este compusă din lipsă de minte, alta din zavistie către altul, cealaltă din ironie şi linguşire, o alta din bani, şi alta din vreun serviciu umil. Şi după cum copiii care se joacă îşi pun unii altora cununi de buruieni pe cap, iar cel încununat neştiind cauza se miră când vede pe cei din urma lui râzând, întocmai aşa fac şi cu tine cei ce te laudă, căci şi aceştia, punându-ţi pe cap o cunună de buruieni, râd cu hohot în sufletul lor. Şi dacă acea cunună ar fi compusă numai din buruieni, însă acum acea cunună este plină de toată vătămarea, care nimiceşte toate meritele noastre." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 346-347)

VANITATEA (consecinţele)

„Şi de ce ar mai trebui să spunem de toate celelalte rele care izvorăsc de aici? De mii de ori aş prefera să fiu sclav barbarilor decât o singură dată sclav vanităţii; fiindcă aceia nici nu poruncesc astfel de lucruri robilor, precum cele pe care le porunceşte vanitatea supuşilor săi. *Tuturor fii sclav – zice ea –, de ar fi aceia mai străluciţi decât tine, sau mai înjosiţi chiar decât tine. Dispreţuieşte sufletul, neglijează virtutea, bate-ţi joc de libertate, jertfeşte mântuirea ta. De faci vreun bine, să nu-l faci pentru mulţumirea lui Dumnezeu, ci pentru ochii celor mulţi, ca astfel să pierzi cununa ce ţi s-ar cuveni. De faci milostenie, sau de posteşti, dă pe faţă osteneala ce o depui şi te sileşte de a pierde astfel câştigul.*

Deci ce ar putea fi mai crud ca aceste porunci? De aici îşi are începutul şi invidia, de aici şi lipsa de minte, de aici şi iubirea de argint, care e mama tuturor relelor. Mulţimea aceea de slugi, caii cei împodobiţi cu aur, linguşitorii, trăsurile cele ferecate cu argint şi toate celelalte, mai ridicole încă decât acestea, nu sunt pentru plăcere sau pentru vreo trebuinţă, ci numai spre satisfacerea vanităţii." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 343)

VANITATEA (remedii)

„*Da*, zici tu, *cum că patima aceasta este rea, nu mai încape nici o îndoială; dar cum să putem fugi de ea, aceasta ar trebui să ne-o spui acum.* Înainte de toate, dacă te vei convinge bine că această boală este urâtă, vei câştiga prin aceasta un început bun de îndreptare,

fiindcă şi cel ce este bolnav repede va chema pe doctor, dacă, mai înainte de orice se va convinge că este bolnav. Iar de mai cauţi şi altă cale de scăpare, caută cu privirea necontenit spre Dumnezeu, şi mulţumeşte-te numai cu slava Lui. Patimă aceasta te face să te simţi bine şi te îndeamnă ca să spui şi altora succesele tale, tu gândeşte-te iarăşi, că după ce vei spune nu vei avea de aici nici un câştig, şi prin aceasta ai stins acea poftă absurdă.

Spune sufletului tău: *Iată că te-ai trudit atâta timp ca să spui altora succesele tale, şi nu te-ai putut stăpâni impunându-ţi tăcerea, ci le-ai expus înaintea tuturor; ei, şi ce ai câştigat mai mult de aici? Nimic mai mult, ci numai cea mai mare pagubă, şi că pe lângă toate acestea, apoi, te-ai lipsit şi de toate cele agonisite cu multă osteneală.* Pe lângă toate acestea mai gândeşte-te şi la faptul, că judecata şi hotărârea celor mai mulţi este coruptă, şi nu numai coruptă, ci încă şi repede se vestejeşte. Chiar dacă pentru moment te admiră, cu trecerea timpului însă le uită toate, şi cununa cea dată ţie de Dumnezeu ţi s-a răpit, în acelaşi timp nici lauda lor nu a avut putere să ţi-o păstreze pentru un timp mai îndelungat. Dar chiar dacă ar rămâne cununa lor pe un timp mai îndelungat, totuşi e cea mai mare ticăloşie de a o schimba cu acea acordată de Dumnezeu, căci dacă după un timp oarecare acea cunună se va nimici, apoi ce justificare am putea avea, când noi trădăm pe cea care rămâne pentru totdeauna pentru cea care nu rămâne, şi pentru laudele câtorva pierdem atâtea bunuri? Deşi dacă ar fi cât de mulţi cei ce ne laudă, noi tot suntem vrednici de jelit, ba încă atunci suntem mai de jelit, când ne laudă cei mai mulţi. Şi dacă poate rămâi mirat auzind aceste cuvinte, ascultă pe Hristos care hotărăşte: *Vai vouă, când toţi oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot aşa făceau proorocilor mincinoşi părinţii lor* (Luca 6, 26). Şi cu drept cuvânt, fiindcă pentru fiecare meşteşug maiştrii trebuie să caute judecători, apoi tu cum de îngădui celor mulţi ca să cerceteze şi aprecieze virtutea ta, şi nu îngădui mai cu seamă celui ce ştie totul, care poate să unească la un loc toate faptele tale, să le aprecieze şi să te şi încununeze? Cuvintele acestea ale Mântuitorului ar trebui ca să le scriem şi pe pereţii casei, şi pe uşi, şi în cugetul nostru, şi necontenit să zicem către noi înşine: *Vai nouă! Când ne vor zice de bine toţi oamenii.* Fiindcă aceştia care ne grăiesc de bine acum, mai pe urmă tot ei ne defaimă ca vanitoşi, iubitori de cinste şi de laudele lor. Nu tot aşa însă se petrec lucrurile şi cu Dumnezeu; ci când te vede că tu iubeşti slava cea de la El, atunci mai cu seamă te va lăuda, te va admira şi te va proclama, pe când cu omul e din contră, căci luându-te ca sclav în loc de om liber, şi printr-o simplă vorbă de multe ori aducându-ţi laude mincinoase, ţi-a răpit adevărata plată şi te-a supus lui mai abitir ca pe un sclav cumpărat cu argint. Pe sclavi îi au stăpânii lor sub ascultare după poruncile ce le dau, pe când tu slujeşti celor ce te laudă chiar şi fără porunci. Nici nu mai aştepţi să mai auzi ceva de la ei, ci dacă numai simţi ceea ce le place şi-i încântă, chiar neporuncind ei tu faci totul. Deci, de câtă osândă nu suntem noi vrednici, dacă pe mişei căutăm a-i încânta şi a-i sluji chiar şi mai înainte de a ne porunci, iar pe Dumnezeu, Care pe fiecare zi ne îndeamnă şi ne porunceşte, nici măcar nu voim a-L asculta? Deşi dacă tu iubeşti laudele şi slava, ar trebui să fugi de lauda oamenilor, căci numai atunci te vei învrednici de slavă; ar trebui să respingi aprobările oamenilor, fiindcă numai atunci te vei bucura de mii de laude, şi din partea lui Dumnezeu, şi din partea oamenilor. Pe nimeni nu obişnuim noi a slăvi, după cum slăvim pe cel ce respinge slava, şi nici a lăuda şi admira, decât pe cel ce dispreţuieşte a fi lăudat şi admirat. Şi dacă noi facem aşa, apoi cu atât mai mult Dumnezeul tuturor." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 343-345)

„Când Dumnezeu te laudă şi te slăveşte, cine ar putea fi mai fericit decât tine? Căci câtă deosebire este între slavă şi necinste, pe atâta este şi între slava cea de sus şi acea omenească, ba încă şi mai mare, fiindcă necomparată cu nimic şi încă este murdară şi urâtă, dar când o punem în comparaţie cu slava cea de la Dumnezeu, îţi poţi închipui cât de murdară şi urâtă ni se va arăta." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 345-346)

VĂDUVIA (definiția)

„Văduvia este un îndoit lucru.

- Cum este îndoit?

- Este şi săvârşire de fapte bune, dar şi o cinste covârşitor de mare. După cum dregătoria de conducător de popoare este un îndoit lucru. Este şi săvârşire de fapte, dar şi vrednicie. Este vrednicie, pentru că dregătoria îţi dă putere şi cinste din partea oamenilor. Este, însă, şi săvârşire de fapte, căci ajuţi pe cei nedreptăţiţi, împiedici pe cei ce fac rău, guvernezi oraşele, priveghezi îngrijindu-te de nevoile obşteşti, şi altele, mii şi mii. Tot aşa şi văduvia este şi vrednicie, dar este şi săvârşire de fapte. Este cea mai mare vrednicie, tocmai pentru că aceea este văduvă, aşa precum am arătat mai înainte. Este săvârşire de fapte, pentru că nu s-a căsătorit cu un alt bărbat, ci s-a mărginit la cel dintâi, pentru că a născut copii, pentru că a ospeţit străini, pentru că a spălat picioarele sfinţilor, pentru că a ajutat pe cei strâmtoraţi, pentru că a fost următoare la tot lucrul bun (cf. I Tim., 5, 10). Deci Pavel, când vorbeşte de faptele văduvelor, le lasă pe ele să săvârşească toate faptele văduviei." (*La cuvintele: «Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani»; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 352-353)

VĂDUVIA (adevărata văduvie)

„Văduvia nu este numai aceea de a nu se mărita a doua oară, precum şi fecioria nu este numai a rămâne nemăritată; însă, ce? După cum principalul în feciorie este modestia şi statornicia în credinţă, tot aşa şi în văduvie principalul este de a trăi singuratic, a stărui în rugăciuni, a se izbăvi de desfătări şi petreceri. *Iar cea care trăieşte în desfătări, zice, deşi vie, este moartă* (I Timotei 5, 6). Că, dacă ar urma ca aceea rămasă văduvă să aibă împrejurul său tot acelaşi vuiet şi tot aceleaşi fantezii, şi tot aceleaşi haine pe care le avea pe când trăia bărbatul ei, apoi e mai bine să se mărite căci nu relaţia cu un bărbat este ceva rău, ci iscodirea şi limbuţia. De aceea s-au întors unele ca acestea în urma satanei, fiindcă nu au ştiut să văduvească bine.

Voieşti poate să ştii ce este o văduvă şi ce calităţi se cer ei? Ascultă-l pe Pavel ce spune: *dacă a crescut copii, zice, dacă a fost primitore de străini, dacă a spălat picioarele sfinţilor, dacă a venit în ajutorul celor strâmtoraţi, dacă s-a ţinut stăruitor de tot ce este lucru bun.* (I Timotei 5, 10). Dar, dacă după moartea bărbatului te desfeţi în bogăţii multe, desigur că nu vei putea suferi văduvia. Strămută însă bogăţia aceasta în ceruri, şi atunci îţi va fi uşoară sarcina văduviei. *Dar dacă eu am copii, zici tu, moştenitori ai averii părinteşti?* Învaţă-i ca şi ei să dispreţuiască averile. Strămută pe cele ce ţi se cuvin ţie şi opreşte pentru copii atât cât le ajunge; învaţă-i apoi ca şi ei să fie mai buni decât banii." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei,* omilia VII, p. 84)

„Că văduva nu-i numai aceea care nu se căsătoreşte a doua oară, ci aceea care e plină de fapte bune, care face milostenie, care e bună şi îngrijeşte pe străini. Că dacă fecioarelor acelora nu le-a fost cu nimic de folos fecioria - şi doar cu mult mai mare-i fecioria decât văduvia -, ci au plecat cu necinste, stingându-li-se lumina candelelor, pentru că n-au putut arăta rod de milostenie şi iubire de oameni (Matei 25, 1-13), apoi cu mult mai mult văduvele. Pavel a auzit pilda aceasta şi, temându-se pentru ele, vorbeşte cu deosebită grijă de văduvie ca nu cumva văduvele să dispreţuiască celelalte virtuţi, încredinţate că le e de ajuns, pentru mântuire, de nu se mai căsătoresc a doua oară. De aceea spune Pavel: *Având mărturie de fapte bune* (I Tim., 5, 10). După cum fecioria e un lucru bun, dar fără fapte a ajuns fără de rod şi este izgonită din cămara de nuntă, tot aşa şi văduvia e un lucru bun, dar fără celelalte virtuţi e zadarnică şi de prisos. De aceea Pavel nu-i dă văduvei numai sfatul să nu se mărite a doua

oară, ci-i cere şi altele, mai multe şi mai mari. După cum cei care înscriu ostaşi în armată caută oameni cu trupurile sănătoase, tot aşa şi Pavel, înscriind pe văduvă în oştirea lui Hristos, caută sănătate sufletească, tărie şi râvnă spre orice faptă bună." (*La cuvintele: «Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani»; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 355)

VĂDUVIA (elogiu văduviei)

„Văduvia este vrednicie, cinste, slavă foarte mare! Nu-i ocară, ci cunună! E drept că văduva nu are un bărbat care să locuiască împreună cu ea, dar are pe Hristos alături, şi El îndepărtează toate relele ce năvălesc asupră-i." (*La cuvintele: «Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani»; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 347)

VĂDUVIA (crucea văduviei)

„Nu iubi pe bărbat mai mult decât pe Dumnezeu, şi atunci nu vei simţi niciodată greutatea văduviei. Chiar de s-ar întâmpla să rămâi văduvă, tu nu o vei simţi. Şi de ce oare? Fiindcă tu ai în locul bărbatului pe Dumnezeu şi protectorul tău Cel nemuritor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 225)

„... femeia care îşi trăieşte cu uşurinţă văduvia s-a înfrânat de multe ori şi pe când îi trăia bărbatul..." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor,* 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 167)

„Da, ai dreptate, mi s-ar putea răspunde. Dar este foarte greu pentru o femeie, nepricepută în treburile bărbăteşti, să fie silită să facă tot ce fac bărbaţii. O femeie nu va putea să facă treburile bărbaţilor cu toată priceperea trebuincioasă şi va avea numai necazuri, va strica totul.

Vrei să spui, oare, că o femeie văduvă, care nu s-a mai măritat, şi-a pierdut toată averea? Vrei să spui că este lipsită de cele de trebuinţă? Vrei să spui că nu se găseşte nici o femeie în fruntea treburilor unei gospodării? Acestea sunt scuze şi pretexte menite să acopere numai slăbiciunile. Multe văduve şi-au condus treburile gospodăriei mai abitir decât bărbaţii; şi-au crescut copii rămaşi fără tată; unele şi-au mărit averea, iar altele nu şi-au împuţinat deloc averea lăsată de soţ." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 173)

„... să uşurăm truda văduviei cu gândul la bunele nădejdi ce le avem. Dar nu este nimic şi nimeni care să ne dezmintă nădejdile noastre dacă noi nu voim să ne fie dezminţite. Să nu voim! Să ne gândim că văduvia nu stă cu mult în urma fecioarei. Sunt cazuri când văduva chiar o întrece, atunci când fecioara se încurcă cu grijile lumii, iar văduva, după spusele lui Pavel, *a rămas singură şi-a pus nădejdea în Dumnezeu şi stăruie în cereri şi rugăciuni* (I Tim., 5, 5) şi se îndepărtează de toate grijile vieţii. Să ne gândim, deci, că văduva nu stă cu mult în urma fecioarei. Să intrăm în lupta aceasta, ca să dobândim cununile cuvenite luptei." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor,* 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 181-182)

„Numai cele ce suferă văduvia pot cunoaşte bine greutăţile ei." (*Tratatul despre preoţie,* cartea întâi, cap. 2, în vol. *Despre preoţie,* p. 30)

VĂDUVIA (mângâiere pentru o tânără văduvă)

„E bine însă ca cei răniţi să nu-şi irosească vremea în lacrimi şi suspine; se cade să se îngrijească şi de tămăduirea rănilor, ca nu cumva, din pricina lacrimilor, rana neîngrijită să se facă mai mare, iar vâlvătaia durerii, mai puternică. E bine să îngădui ca auzul rău să primească cuvânt de mângâiere.

Opreşte, dar, pentru puţină vreme izvoarele lacrimilor tale. Dă puţină ascultare şi celor ce vor să-ti aducă mângâiere!

Ţi-am văzut marea ta durere. Aceasta m-a făcut să nu te supăr când durerea-ţi era fără hotar. Nu te-am supărat îndată ce căzuse trăznetul. Am aşteptat să treacă timp şi te-am lăsat ca plânsul să te sature. Dar acum, când văd că întunecimea din jurul tău s-a risipit, când văd că poţi privi mai limpede cele din preajma ta, când văd că poţi asculta glasul celor ce încearcă să te mângâie, acum şi numai acum caut să adaug şi eu cuvinte de îmbărbătare alături de cele ale casnicilor tăi. Când furtuna e puternică, jalea răvăşeşte sufletul, iar cuvintele de mângâiere, departe de a potoli durerea, o aţâţă şi mai mult, dau drumul la plânsete şi mai amare. Un om ca acesta reuşeşte să se facă urâcios; şi, pe lângă faptul ca aprinde şi mai mult focul durerii, se mai încarcă şi cu faima de prost şi de duşman al celui îndurerat." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 146)

„Îndeobşte femeile sunt mai înclinate spre suferinţă. Suferinţa se măreşte şi mai mult când loveşte o tânără femeie, rămasă de timpuriu văduvă, fără experienţă în viaţă, înconjurată de nenumărate griji, crescută până în pragul văduviei în fast, veselie şi bogăţie. Dacă o astfel de femeie n-are parte de ajutorul cel de sus, şi cel mai mic gând poate s-o doboare. Tu n-ai fost doborâtă. Asta mă face să spun că este ca mai mare şi cea dintâi dovadă că Dumnezeu îţi poartă mult de grijă. N-ai fost strivită de durere când sau năpustit asupra-ţi necazuri atât de mari şi nici nu ţi-ai ieşit din minţi; iar aceasta nu se datoreşte ajutorului omenesc, ci mâinii care poate face totul, înţelepciunii lui nemărginite, priceperii Lui neînţelese de mintea omenească; aceasta se datoreşte Tatălui îndurător şi Dumnezeului întregii mângâieri. Scriptura spune: *El, după ce ne-a rănit, ne tămăduieşte, iar după ce ne-a bătut, ne leagă rănile noastre* (Osea 6, 1).

Pe când trăia fericitul tău bărbat, te bucurai de cinstea, îngrijirea şi dragostea lui. Te bucurai de tot ce era firesc să te bucuri din partea unui soţ. Dumnezeu l-a luat la El. În locul lui a rămas lângă tine Dumnezeu, nu-s ale mele cuvintele acestea, ci ale fericitului profet David. El a spus: *Pe orfan şi pe văduvă va primi* (Ps., 145, 9); iar în altă parte îl numeşte pe Dumnezeu tatăl orfanilor şi judecătorul văduvelor (Ps., 67, 5). Vezi, dar, că Dumnezeu se îngrijeşte mult de oameni care au căzut astfel de nenorociri?

Cuvântul *văduvă* să nu-ţi tulbure sufletul deloc! Să nu ţi se zăpăcească mintea că ai rămas văduvă chiar în floarea vârstei! Aceasta mă face mai întâi să-ţi vorbesc despre văduvie şi să-ţi arăt că numele de văduvie nu este nume de nenorocire, ci nume de cinste, de cea mai mare cinste. Să nu-mi aduci ca mărturie părerea greşită a celor mai mulţi oameni! Îţi voi aduce ca mărturie legiuirea fericitului Pavel, dar, mai bine spus, legiuirea lui Hristos, deoarece, cele rostite de Pavel au fost rostite de Hristos prin el, după cum însuşi Pavel o mărturiseşte: *De vreme ce voi căutaţi dovadă că Hristos grăieşte întru mine* (II Cor., 13, 3). Ce spunea deci Pavel? *Văduva să nu fie înscrisă pe lista dacă are mai puţin de şaizeci de ani* (I Tim., 5, 9). Iar puţin mai jos: *Pe văduvele tinere nu le primi.* Prin aceste două texte Pavel vrea să arate ce lucru mare este văduvia. Când dă legi despre alegerea episcopilor nu vorbeşte de numele anilor; aici spune precis cât trebuie să aibă o văduvă ca să fie trecută pe listă. Pentru ce oare face aceasta? N-o face pentru că văduvia este superioară preoţiei, ci pentru că văduvele au de întâmpinat mult mai multe osteneli decât preoţii; ele sunt asaltate din toate părţile de o

mulțime de necazuri, atât din afară, cât și din lăuntru. O văduvă tânără este ca o cetate lipsită de ziduri. După cum o cetate lipsită de ziduri este la bunul plac al tuturor jefuitorilor, tot astfel și o văduvă tânără este asaltată de o mulțime de oameni care-i întind fel de fel de curse: unii îi doresc averile, iar alții caută să-i strice curăția sufletească și trupească. Mai sunt în afară de acestea, și alte prilejuri de cădere: disprețul slugilor, treburi gospodărești rămase nefăcute, prețuirea mai mică decât prețuirea avută pe vremea când îi trăia bărbatul, fericirea celorlalte femei de-o vârstă cu ea, cărora le trăiesc soții. Adeseori chiar dorința de a trăi în lux și desfătare înseamnă pe tinerele văduve să se căsătorească a doua oară." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 1-2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 147-149)

„Unele văduve însă nu vor să se căsătorească legitim cu alt bărbat; trăiesc cu bărbații pe-ascuns, în taină. Fac aceasta ca să le laude lumea că trăiesc în văduvie. Tocmai această purtare a lor face dovada că oamenii nu socot văduvia un lucru de ocară, ci un lucru vrednic de admirație și de cinste. Socotința aceasta o au nu numai creștinii, ci și păgânii. Mi-amintesc că odinioară, pe când eram tânăr, dascălul meu de retorică[111] (și era un păgân convins până în măduva oaselor) a lăudat-o în fața multora pe mama. După cum îi era obiceiul, a întrebat pe cei de lângă el cine sunt. Unii i-au spus că sunt fiul unei văduve. M-a întrebat atunci câți ani am și de când este văduvă. Când i-am spus că are patruzeci de ani și că sunt de douăzeci de ani de când a pierdut pe tatăl meu, s-a minunat și a strigat cu glas mare, spunând celor de față: *Ah, ce femei au creștinii!* De o atât de mare admirație și laudă se bucură văduvia nu numai în ochii creștinilor, ci și a păgânilor! Pavel spunea, cunoscând toate acestea: *Văduva să nu fie trecută pe listă dacă are mai puțin de șaizeci de ani!* (I Tim., 5, 9). Mai mult încă! Nici după atât de mare mărturie de ani nu-i îngăduie să fie rânduită în ceata sfântă a văduvelor; îi mai cere să aibă și alte calități. Iată-le: *Având mărturie de fapte bune: dacă a crescut copii, dacă a primit pe străini, dacă a spălat picioarele sfinților, dacă a ajutat pe cei strâmtorați, dacă a fost următoare la tot lucrul bun!* (I Tim., 5, 10). Vai câtă cercetare! Câtă examinare! Cât de mare virtute cere Pavel de la văduvă! Cât de precis este în cuvinte! N-ar fi făcut aceasta dacă n-ar fi fost vorba să-i încredințeze un lucru de preț și vrednic. Pavel spune mai departe: *Pe văduvele tinere nu le primim* (I Tim., 5, 11). Adaugă apoi și pricina pentru care dă o astfel de poruncă: *Deoarece, atunci când disprețuiesc pe Hristos, vor să se mărite* (I Tim., 5, 11). Prin aceste cuvinte lasă să se înțeleagă că femeile care și-au pierdut bărbații sunt unite cu Hristos. Pavel se exprimă astfel ca să arate că unirea dintre văduvă și Hristos este mai ușoară decât orice legătură între soți, că unirea aceasta este o unire ușor de suportat. Cu alte cuvinte, văduvele vor să se mărite deoarece disprețuiesc pe Hristos, ca și cum ar disprețui pe un bărbat blând, care nu se poartă cu ele cu autoritate, care le lasă să trăiască după capul lor. Dar Pavel nu se mărginește la atâta; purtarea lui de grijă de văduvă este mare, căci, de pe altă parte spune: *Văduva care trăiește în desfătare a murit de vie; iar cea cu adevărat văduvă, rămasă singură, și-a pus nădejdea în Dumnezeu și stăruie în cereri și rugăciuni ziua și noaptea* (I Tim., 5, 6, 5). În Epistola către Corinteni, spune: *Mai fericită este văduva dacă rămâne necăsătorita* (I Cor., 7, 40). Vezi cât de lăudată este văduvia? Și laudele acestea sunt aduse pe timpul Noului Testament, când strălucește o altă virtute mare, virtutea fecioriei. Cu toate aceste, virtutea fecioriei nu poate ascunde mărgăritarele văduviei. Strălucesc și ele, căci văduvia își are propria ei vrednicie." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 149-150)

„Nu socoti văduvia o ocară. Dacă văduvia ar fi o ocara, apoi cu atât de mult fecioria. Dar nu! Văduvia nu-i o ocară, ferească Sfântul! Dacă admirăm și lăudăm cu toții pe femeile care se înfrânează, când le trăiesc bărbații, cum să nu admirăm, cum să nu lăudăm pe femeile care

---

[111] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: E vorba de Libaniu. (n.s. 8, p. 149).

arată tot atât de mare dragoste față de soț după moartea lor. Îți spuneam și mai înainte: Pe când trăiai cu fericitul Tirasie te-ai bucurat de prețuirea lui cea multă, de marea sa purtare de grijă, așa cum, de altfel, era și firesc să te bucuri din partea unui soț. Acum, după moartea soțului tău, ai în locul lui pe Dumnezeu, Stăpânul tuturora. Dumnezeu îți purta de grijă și mai înainte; acum însă o face mai mult și cu mai mult drag. Îți aminteam și mai înainte că Dumnezeu ți-a și dat o mare dovadă de deosebită grijă ce îți poartă: te-a păstrat sănătoasă și nevătămată, deși ai fost azvârlită într-un cuptor atât de mare de griji și de dureri; nu te-a lăsat să suferi ceva neplăcut și nedorit. Dumnezeu, Care n-a îngăduit să te îneci într-o furtună atâta de cumplită, cu atât mai mult acum, pe vreme liniștită, îți va păzi sufletul și-ți va ușura văduvia cu părutele ei greutăți." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 150-151)

„Dacă soțul tău ar fi pierit desăvârșit, și cu sufletul, nu numai cu trupul, da, ar trebui să te tulburi și să suferi. Dar nu! Tu nu trebuie să plângi, ba, dimpotrivă, să te bucuri că soțul tău a călătorit spre un port liniștit și s-a dus la Împăratul lui cel adevărat! Moartea lui nu-i moarte, ci călătorie, mutare de la o stare mai rea la una mai bună, de pe pământ la cer, de la oameni la îngeri și arhangheli, la Stăpânul îngerilor și arhanghelilor. Pe când trăia pe pământ și slujea în armata împăratului pământesc, era firesc să se aștepte la primejdii și la fel de fel de uneltiri din partea celor invidioși. Da, cu cât îi creștea mai mult cinstea și bunul nume, cu atât mai mult se mărea și ura dușmanilor săi. Odată plecat pe celălalt tărâm, astfel de bănuieli au dispărut cu totul. Deci, în loc să te bocești că ți-a fost luat de Dumnezeu, deși era un bărbat bun și plin de virtuți, ar trebui mai degrabă să te bucuri că a plecat împăcat cu Dumnezeu, încărcat de cerească slavă, că a scăpat de toată neliniștea venită peste el de la primejdiile din viață și că a ajuns într-un loc unde se bucură de multă pace și de multă liniște. Nu este oare o nebunie să mărturisești că cerul este mai bun decât pământul, și totuși să jelești că bărbatul tău s-a mutat de pe pământ la cer? (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 151-152)

„Dacă vrei să-l vezi pe soțul tău față către față (și știu că asta ți-i dorința cea mai mare), atunci păstrează-i patul neatins de alt bărbat, sârguiește-te să duci viața pe care a dus-o el! Și negreșit vei pleca în același loc în care este el și vei trăi cu el nu cinci ani, câți ai trăit aici pe pământ, nici douăzeci, nici o sută, nici o mie, nici două mii, nici zece mii, nici de mai multe ori pe atâtea, ci veacuri nenumărate, veacuri nesfârșite." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 152-153)

„Te întreb: Dacă cineva ți-ar fi făgăduit să-l facă pe bărbatul tău împăratul întregului pământ, cu condiția ca să stai departe de el douăzeci de ani, iar apoi ți-ar fi făgăduit ca, după trecerea acestor ani să-ți dea și ție o coroană împărătească, mantie de purpură, și aceeași cinste ca și soțului tău, spune-mi, te rog, n-ai fi suferit fără revoltă și cu înțelepciunea cuvenită despărțirea de bărbatul tău? Nu te-ai fi bucurat, oare, de acest dar, n-ai fi socotit, oare, că este vrednică de dorit făgăduința? Prin urmare, îndură și acum această despărțire; nu pentru dobândirea împărăției celei pământești, ci pentru dobândirea împărăției celei cerești. Suferă acum, ca să primești înapoi pe bărbatul tău îmbrăcat, nu cu haină de aur, ci cu nemurire și cu slavă, așa cum sunt îmbrăcați locuitorii cerului. Dacă totuși ți-i greu să stai despărțit atâta vreme, apoi visurile să-ți dea o mare mângâiere. Îl vei vedea din când în când în vis. Vei sta de vorbă cu el, așa cum stăteai înainte. Îi vei privi chipul lui dorit. Să te mângâie visurile cum te mângâiau scrisorile! Dar, mai bine spus, visurile pot să te mângâie mai mult decât scrisorile. În scrisori vedeai numai literele și cuvintele; în vis vezi chipul lui, râsul lui dulce, statura și mersul lui; în vis auzi cuvintele lui și-i recunoști glasul mult iubit." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 153-154)

„Dacă însă doreşti siguranţa vieţii pe care ţi-o dădea bărbatul tău; dacă doreşti ca averea ta să-ţi fie păzită tot atât de bine şi-o păzea el; dacă doreşti să nu cazi pradă uneltirilor celor ce caută fericirea lor în nefericirea altora, atunci *aruncă spre Domnul grija ta şi El te va hrăni* (Ps., 54, 25). Scriptura spune: *Uitaţi-vă la neamurile cele din început şi vedeţi cine a nădăjduit în Domnul şi a fost ruşinat? Cine L-a chemat şi a fost trecut cu vederea? Sau cine a rămas în poruncile Lui şi a fost părăsit?* (Înţ. Sir., 2, 10-11). Domnul, Care a ridicat de pe sufletul tău o durere atât de mare şi atât de greu de suportat, Domnul, Care a făcut să fii acum liniştită, tot El a îndepărtat de la tine şi necazurile viitoare. Cred că eşti de aceeaşi părere cu mine, că, de acum înainte, nu vei mai primi o rană sufletească mai cumplită decât cea trecută. Tu, care ai suportat cu curaj nenorocirea trecută, şi ai suportat-o tocmai când erai lipsită de experienţă, vei suporta cu uşurinţă şi necazurile viitoare, dacă ar veni peste tine; dar să dea Dumnezeu să nu vină! Caută, deci, cerul şi pe cele ce duc la cer, şi atunci nimic dintre cele de pe pământ nu va putea să te vatăme, nici chiar stăpânitorul lumii întunericului (Efes., 6, 12). Cu o singură condiţie: să nu ne vătămăm pe noi înşine. Dacă ne rămâne sufletul sănătos, nu ne supără nici luarea averii, nici tăierea trupului." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor*..., pp. 160-161)

VĂDUVIA (ajutorarea văduvelor)

„O văduvă este o femeie care, putând să se recăsătorească, suferă, din frică de Dumnezeu, greutăţile şi necazurile văduviei. Să le întindem deci mâna, noi toţi şi bărbaţi şi femei, de teamă ca într-o zi să nu fim în aceleaşi greutăţi. (...) Lacrimile văduvelor nu au puţină virtute şi putere, ele pot să deschidă chiar cerul. Să ne ferim de a le insulta, de a înmulţi greul lor şi necazul lor; ci, dimpotrivă, să le ajutăm în toate felurile. Dacă o vom face, ne vom procura un ajutor sigur şi în lumea aceasta şi în cealaltă. Nu numai aici jos ne vor fi aceste femei de un mare ajutor, ci chiar şi în cealaltă viaţă; căci binele pe care îl vom fi făcut lor va înlătura şi va şterge cea mai mare parte din păcatele noastre şi ne va face să apărem cu încredere înaintea tronului lui Iisus Hristos." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXX, 3, p. 359)

VĂDUVIA (purtarea văduvelor)

„... văduva nu ar fi dată ca pildă doar fiindcă nu trece în a doua căsătorie, ci fiindcă ar fi împodobită cu alte multe, precum iubirea de străini, iubirea de săraci, iubirea de stăruinţă în rugăciuni şi toate celelalte pe care le cere Pavel în Epistola către Timotei." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 391)

VĂDUVIA (meritul văduvelor)

„Da, acestea sunt armele văduviei: lacrimile, suspinele şi rugăciunile neîntrerupte. Prin ele poate îndepărta nu numai răutatea omenească, ci şi ostenelile diavoleşti. Văduva este scăpată de grijile lumeşti şi merge, deci, pe calea ce duce către cer. Grija şi dragostea ce trebuie să le arate bărbatului ei, le va putea cheltui în lucrurile cele duhovniceşti. Iar dacă vrei să-mi spui că în vechime văduvia era o nenorocire, îţi voi spune că şi moartea era blestem, dar a ajuns cinste şi vrednicie pentru cei ce-o poartă cu îndrăznire. Precum se încununează cu moartea mucenicii, tot aşa şi văduva dobândeşte, prin văduvie, mare vrednicie. Văduvia este vrednicie, cinste, slavă foarte mare! Nu-i ocară, ci cunună! E drept că văduva nu are un bărbat care să locuiască împreună cu ea, dar are pe Hristos alături, şi El îndepărtează toate relele ce năvălesc asupră-i." (*La cuvintele: «Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani»; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie*..., p. 348)

„Vrei să vezi cât de însemnată e văduva, cât de cinstită şi iubită e de Dumnezeu şi ce apărător strălucit este (El)? Numai ce se înfăţişează înaintea lui Dumnezeu, că şi scoate de la osândă, împăcând cu Dumnezeu pe cei osândiţi, pe cei deznădăjduiţi, pe cei lipsiţi de îndrăznire, pe cei ce sunt în război cu Dumnezeu şi sunt lipsiţi de apărare. Nu le aduce numai iertare şi scăpare de pedeapsă, ci le dă şi multă îndrăznire şi strălucire, şi-i face mai curaţi ca razele de soare, de-ar fi ei cei mai murdari dintre oameni. Ascultă ce spune Dumnezeu iudeilor! *Când veţi întinde mâinile voastre către Mine, îmi voi întoarce ochii Mei de la voi; de veţi înmulţi rugăciunea voastră, nu vă voi auzi, că mâinile voastre sunt pline de sânge* (Is., 1, 15). Totuşi, acestor spurcaţi, acestor ucigaşi, acestor oameni care n-au îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, acestor oameni lipsiţi de cinste, acestora le făgăduieşte Dumnezeu împăcare dacă iau în ajutor văduvele nedreptăţite. Da, după ce a spus: *Voi întoarce ochii Mei de la voi şi nu vă voi auzi,* zice: *Judecaţi cu dreptate pe orfan şi faceţi dreptate văduvei; şi veniţi să vorbim! Şi dacă vor fi păcatele voastre roşii ca purpura, ca zăpada le voi înălbi* (Is., 1, 17-18). Ai văzut câtă putere are văduva?

Unde îşi arată văduva ajutorul ei? Nu înaintea stăpânitorului şi împăratului celor de pe pământ, ci chiar înaintea Împăratului cerurilor! Are puterea să potolească mânia lui Dumnezeu, să împace pe Stăpân cu cei care zac de boli de nevindecat, să-i smulgă din pedepse de nesuferit, să spele sufletul mânjit de murdăria păcatelor şi să-l curețe bine de tot. Să nu o dispreţuim, dar, pe văduvă, ci să-i dăm toată îngrijirea. Apărător ne este adevărata văduvă!" (*La cuvintele: «Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani»; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 349)

VĂDUVIA (vrednicia văduvei)

„Când vorbeşte Pavel de vrednicia văduvei, nu o lasă să intre în ceata văduvelor, în rândul lor, până ce n-a împlinit şaizeci de ani. Aproape că îi spune: *Să facă faptele pe care trebuie să le facă o văduvă; dar de vrednicia de văduvă să se învrednicească atunci când a săvârşit toate acele fapte, când vârsta îi dă tărie, când faptele o dovedesc, când are mărturie din afară.*

Nimeni să nu socotească potrivite cuvintele lui Pavel numai femeilor! Se potrivesc şi bărbaţilor!" (*La cuvintele: «Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani»; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 353)

VĂDUVIA (îndemn la purtarea jugului văduviei)

„Văduvia este văduvie fie că ai rămas văduvă de tânără, fie că ai rămas văduvă la bătrânețe. Cu toate acestea, nu toate văduvele vor primi aceleaşi răsplătiri de la Dumnezeu; unele vor primi mai mari răsplăţi, altele mai mici. Cele care au primit jugul văduviei din tinereţe se vor bucura şi de mai multă cinste şi de mai mult dar; cele care au primit jugul văduviei chiar la bătrânețe se vor bucura de altfel de cinste, de altfel de dar.

- De ce?

- Pentru că unele, din pricina fricii de Dumnezeu, au îndurat toate greutăţile văduviei, deşi le stăteau în cale atâtea piedici; iar celelalte nici n-au asudat, nici n-au ostenit. Cum ar fi asudat, cum s-ar fi ostenit de vreme ce nimic şi nimeni nu le silea? Prin urmare, după cum văduva căsătorită a doua oară este inferioară celei căsătorite o singură dată, tot astfel văduva rămasă văduvă chiar de la tinereţe va putea să întreacă cu mult pe aceea care şi-a pierdut bărbatul la tinereţe. Şi una, şi alta au avut un singur bărbat; totuşi cea dintâi a mers multă vreme pe drumul înfrânării şi al curăţiei trupeşti şi sufleteşti, pe când cealaltă a rămas cu

multe stadii în urmă." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 181)

„Ați fost dezlegate de lanțurile căsniciei? Rămâneți libere! Căutați cerul! Arătați prin viața voastră că trăiți ca în cer. Uniți-vă cu Hristos! Purtați-vă așa cum se cuvine unor femei care au un astfel de Mire..." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 182)

VĂDUVIA (încălcarea făgăduinței văduviei)

„... văduva care a făgăduit că va rămâne văduvă, dar își calcă apoi legământul făcut față de Dumnezeu, cade din același păcat și va primi aceeași pedeapsă ca și fecioara care și-a călcat făgăduința feciorici. Trebuie însă să spun chiar ceva mai mult, că săvârșește un păcat și mai mare și va primi o pedeapsă mai grozavă. Am spus și la început: nu-i tot una să cadă în aceleași ispite o femeie care a încercat toate greutățile și neajunsurile căsniciei, și alta care n-are cunoștință de ele." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 171)

VĂDUVIA (și fecioria)

„N-ai avut putere să te urci pe culmea cea mai înaltă, al feciorici? Caută să nu cazi de pe culmea cealaltă, care stă îndată după feciorie, a văduviei! Întru atât este superioară fecioria, întrucât pe ea n-a învins-o măcar o singură pofta trupului; pe tine însă, după ce te învinsese mai înainte, n-a putut să te biruie mai târziu. Tu ai biruit după ce fuseseși învins; ea însă biruie fără să aibă o umbră de înfrângere. Deosebirea între tine și ea este numai la început; la sfârșit însă, stai alături de fecioară" (*Despre Feciorie*, 37, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, pp. 63-64)

„Văduva este inferioară fecioarei numai prin aceea că a fost la început căsătorită; la sfârșit însă, este egală cu fecioara și-și dă mâna cu ea." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 167)

VEDENIILE

„*Și a luat o piatră și și-a pus-o sub cap.*

Uită-te la bărbăția lui Iacov! S-a folosit de o piatră în loc de pernă și s-a culcat pe pământul gol. De aceea, pentru că avea suflet de filozof și cuget de bărbat, pentru că era desprins de orice viață luxoasă, Dumnezeu l-a învrednicit și de vedenia aceea minunată. Așa-i Stăpânul nostru! Când vede că un om are suflet simțitor, că nu face multă vorbă de cele de aici, are de el nespus de multă grijă." (*Omilii la Facere*, omilia LIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 208)

VIAȚA (creștină)

„Într-adevăr, Dumnezeu voiește sau dorește ca toate cele ale noastre să fie bune; deci ceea ce El voiește, aceea este și în interesul nostru. Și ce oare voiește Dumnezeu? A viețui în sărăcie, în umilință, în disprețuirea slavei, în înfrânare, iar nu în dezmierdări; în nevoi și necazuri, și nicidecum în liniște și trândăvie; în a plânge, iar nu în a fi distrați și râzând, și în toate celelalte pe care El le-a legiuit." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 399)

„Pe cel credincios nu-l poate întrista nimic din cele de aici, se deosebeşte de necredincioşi chiar din viaţa aceasta, înainte de bunătăţile cele ce au să fie, căci primeşte aici, pe pământ, nu mici bunătăţi de pe urma învăţăturii lui Hristos, ci culege datorită ei foarte mare fericire şi necontenită bucurie. De aceea şi Pavel zice: *Bucuraţi-vă pururea întru Domnul; şi iarăşi zic: bucuraţi-vă* (Filipeni 4, 4). Prin urmare, chiar înainte de înviere, primim mare răsplată, prin aceea că nu cădem doborâţi de nenorocirile ce ne lovesc, ci avem multă uşurare prin nădejdea bunătăţilor ce au să fie." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 117)

„Să audă acestea şi cei ce au fost învredniciţi de curând de darul botezului şi noi toţi, care ne-am împărtăşit de acest har mai demult, şi să primim sfatul dascălului lumii şi să luăm aminte, cum vrea el să fie cei ce s-au împărtăşit o dată de Sfintele Taine, cât de înstrăinaţi să fie de viaţa aceasta! Aceasta nu înseamnă că trebuie să locuiască undeva în afară şi departe de lumea aceasta, ci, vieţuind în mijlocul ei, să nu se deosebească cu nimic de cei ce sunt departe, ci să lumineze precum stelele şi să arate, prin fapte, necredincioşilor că ei s-au mutat în altă cetate şi nu au nimic comun cu pământul şi cu lucrurile pământeşti.

Şi după cum prin hainele strălucitoare atrageţi acum privirile tuturor spre voi, şi covârşitoarea curăţie a sufletelor voastre este exprimată şi prin strălucirea veştmintelor, aşa şi de acum încolo – şi voi, care aţi fost învredniciţi acum de dar, şi noi, toţi care ne-am împărtăşit deja de aceeaşi cinste ca şi voi – drept este ca să ne arătăm înaintea tuturor prin cea mai înaltă vieţuire şi să luminăm ca o lumină pe toţi care ne privesc. Căci haina aceasta duhovnicească, dacă am vrea să-i păstrăm strălucirea, pe măsură ce trece timpul, mai strălucitoare îşi trimite lumina şi devine mai orbitoare, ceea ce nu se poate întâmpla niciodată cu hainele materiale. Căci şi dacă ne îngrijim în fel şi chip de ele, se uzează în timp şi se învechesc, ori sunt mâncate de molii şi multe altele strică hainele acestea materiale. Dar haina virtuţii, dacă ne sârguim şi noi să facem cele din partea noastră, nici pată nu primeşte vreodată, nici nu se învecheşte, ci pe cât trece vremea, pe atât frumuseţea mai mult sporeşte şi se face mai strălucitoare şi împrăştie mai multă lumină." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 114)

VIAŢA (în Hristos)

„Să ne îmbrăcăm întru Domnul nostru Iisus Hristos şi cu El să fim în toată vremea, fiindcă şi aceasta înseamnă a ne îmbrăca întru El, anume a nu fi lipsiţi de El niciodată, de a-L avea veşnic în noi, prin sfinţenia şi prin blândeţea noastră. Tot aşa vorbim şi de prieteni, când zicem: *Cutare s-a îmbrăcat [legat] cu cutăriţă*, arătând prin aceasta marea dragoste dintre ei şi convieţuirea lor neîntreruptă. Căci cel îmbrăcat se arată a fi ceea ce este cel cu care s-a îmbrăcat. Deci să Se arate şi în noi totdeauna Hristos, cu Care suntem îmbrăcaţi. Şi cum Se arată? Dacă vom face toate cele pe care le porunceşte, şi ceea ce a făcut şi El." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 456)

„Iar noi, fiind ai lui Hristos, şi îmbrăcându-L, şi fiind învredniciţi de hrana şi băutura Lui cea duhovnicească, aşa să trăim, încât să nu avem nimic comun cu lucrurile lumii acesteia. Căci ne-am înscris în altă cetate, în Ierusalimul cel de sus. De aceea, vă rog, să arătăm fapte vrednice de acea cetate, ca şi prin cele care ne fac virtuoşi şi prin cele pe care îi stârnim pe alţii să-L slăvească pe Stăpân, să atragem multă bunăvoinţă de sus." (*Cateheza aceluiaşi către neofiţi şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 80)

„Viaţa creştină este în noi reproducerea vieţii lui Iisus Hristos. Sau chiar, dacă noi voim să-l urmăm pe apostolul în definiţia lui, *este Hristos viu în noi înşine.* Totul prin Iisus Hristos,

totul pentru Iisus Hristos, totul în Iisus Hristos. De când prin întruparea Sa, Fiul lui Dumnezeu a socotit demn să devină al nostru, El singur este centrul spre care converg toate, punctul de plecare de unde ființa noastră, viața noastră, actele noastre trebuie să-și ia cursul lor și să-și urmeze drumul lor. A trăi cu viață creștină, înseamnă a ține seamă de Iisus Hristos în toate lucrurile. A iubi pe Iisus Hristos, a primi pe Iisus Hristos, a ne da lui Iisus Hristos, a trăi din Iisus Hristos: iată toată viața creștină.

A iubi pe Iisus Hristos. Înseamnă mai întâi a recunoaște tot ceea ce a făcut Iisus Hristos pentru noi și a adânci în această iubire răceala din inimile noastre. Însă iubirea lui Hristos nu constă în emoții sterile, ea se arată prin realități generoase. El împlinește poruncile, el face fapte, el plasează în obiectul iubit toate plăcerile lui și toate bucuriile lui. Cerul pe pământ este de a iubi pe Iisus Hristos. Suprema nenorocire este de a nu-L iubi.

A primi pe Iisus Hristos. Cum să-l respingi când El Însuși vine la noi? Și cu câtă iubire! Și cu ce elan! Mai înainte de creația lumii, El se gândește la noi, El ne iubește, El ne pregătește bunurile noastre veșnice. La timpul arătat, El coboară din ceruri, *ieșind din sânul Tatălui,* ia sclavia noastră, se face părtaș la viața noastră, suferă toate mizeriile, se supune la o ispășire îngrozitoare, și zdrobit de dureri, moare pe lemnul de osândă al criminalilor. Iată-l pe Iisus pe care-L primim noi, pe care ni-L dă Dumnezeu și pe care viața creștină ne face să-L primim în mod iubitor.

A ne da lui Iisus Hristos (...) În mod sigur Iisus S-a dat pentru omenirea întreagă; însă nu-L auzim noi pe Sfântul Pavel strigând: *El m-a iubit, El S-a dat pentru mine?* Cuvinte delicioase! Răscumpărarea se concentrează în mine, binele general devine binele meu propriu și eu însumi mă dau cu totul întreg celui care se dă cu totul întreg mie. De asemenea, eu părăsesc totul, eu abandonez totul, creaturile nu-mi mai sunt nimic, lumea a încetat să mai fie, Iisus Hristos singur este binele meu, fericirea mea, viața mea.

A trăi prin Iisus Hristos. Chiar aici ajungem noi la vârful cel mai înalt al vieții creștine. Sfântul Pavel îndrăznește să formuleze astfel această viață prin Iisus Hristos: *Eu trăiesc, însă nu mai trăiesc eu, ci Iisus Hristos trăiește în mine.* Ce înseamnă a trăi așa? Mai întâi înseamnă a nu mai avea altă țintă în toate actele noastre decât aceea de a plăcea lui Iisus Hristos. Înseamnă apoi a-I împlini voințele Lui și a asculta de poruncile Lui. Să mergem mai înainte. A trăi prin Iisus Hristos înseamnă a gândi, a vorbi, a judeca, a acționa ca și El; înseamnă a muri pentru tot restul și a nu mai trăi decât pentru El singur." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 326-327)

„Să nu ne facem prieteni decât pentru Dumnezeu și în Dumnezeu. Să nu ne facem dușmani, decât pentru cauza lui Dumnezeu. Vorbim noi? Aceasta s-o facem pentru Dumnezeu. Păstrăm tăcerea? S-o facem în vederea lui Dumnezeu. Bucuriile noastre să-l aibă pe Dumnezeu ca și izvor; durerile noastre să-l aibă pe Dumnezeu ca și sfârșit. Reproșurile și laudele, onorurile și umilirile, să le primim toate pentru Dumnezeu și numai pentru Dumnezeu. Pentru Dumnezeu să ne înfrânăm patimile noastre; pentru Dumnezeu să respingem bucuriile periculoase ale lumii și ale simțurilor." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 405)

VIAȚA („Intrați pe ușa cea strâmtă")

„Intrați prin ușa cea strâmtă, că largă este ușa și lată calea care duce la pieire și mulți sunt cei care o află (Matei 7, 13). Când auzi de ușa cea largă și de calea cea lată, să nu te înșele aceste cuvinte dintru început, nici să nu te uiți că merg mulți pe ea, ci gândește-te că sfârșitul este strâmt. Gândește-te așa cum trebuie și la aceea că nu vorbește aici de o ușă palpabilă, nici de o cale obișnuită, ci de toată viața noastră, că îndemnul se referă la virtute și păcat. Pentru aceasta, chiar de la început ne spune așa: *Intrați prin ușa cea strâmtă*; numește așa ușa virtuții. Apoi, după ce ne spune: *Intrați prin ușa strâmtă,* ne arată și pricina pentru

care ne dă acest sfat. Chiar dacă e strâmtă, spune El, şi e plină de osteneli la intrare; dar dacă vă osteniţi puţin, veţi da de lărgime, care are să vă dea multă tihnă. Să nu vă uitaţi că este strâmtă, spune El. Începutul să nu vă tulbure şi nici îngustimea intrării să nu vă facă să pregetaţi! Uşa cea largă şi calea cea lată duc la pieire. De aceea, mulţi sunt înşelaţi la începutul căii; nu văd mai dinainte cele ce vor urma şi se pierd. De aceea spune Domnul că *largă este uşa şi lată calea care duce la pieire şi mulţi sunt cei care o află.* Bine a numit această uşă largă şi lată calea care duce la pieire!" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 154-155)

„*Intraţi prin uşa cea strâmtă.* O numeşte strâmtă nu pentru că uşa în sine e strâmtă, ci pentru că voinţa noastră, aplecată mai mult spre trândăvie, o socoteşte strâmtă. N-a numit-o strâmtă ca să ne abată paşii de la ea, ci ca mai mult să alegem această cale, fugind de lărgimea celeilalte şi cunoscând pe fiecare după sfârşitul ei." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 155)

VIAŢA („Hristos trăieşte în mine")

„El (Pavel – n.n.) nu zice: *viez eu,* ci *viază în mine Hristos.* Cine ar putea să scoată o astfel de voce? Fiindcă el s-a dat supus lui Hristos, căci a îndepărtat toate cele lumeşti, şi totul făcea după voinţa Aceluia, nu a zis: *viez în Hristos,* ci mai mult încă: *viază în mine Hristos.*" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni,* p. 62)

VIAŢA (- „chip şi înşelăciune")

„Toată viaţa aceasta este chip şi înşelăciune, nedeosebindu-se întru nimic de vise. De aceea şi fericitul Pavel spunea în epistola sa: *Trece chipul lumii acesteia*! (I Cor.,7, 31), arătând că fiecare din cele omeneşti este numai chip, trece ca umbra şi visul, n-are nimic adevărat şi trainic. N-ar însemna, oare, să ai minte de copil, să te luminezi de umbre, să te lauzi cu visurile şi să-ţi lipeşti inima de cele de care după puţină vreme pier? *Trece chipul lumii acesteia*! Când auzi că *trece*, pentru ce-l mai cauţi? Când auzi că toate cele omeneşti sunt numai chip, lipsite de orice realitate, pentru ce te laşi de bună voie înşelat, pentru ce nu te gândeşti că sunt uşor schimbătoare şi nesigure, pentru ce nu te fac să treci pe lângă ele şi să-ţi muţi dorinţa la cele veşnice, la cele nemişcătoare, la cele sigure, la cele care nu se schimbă?" (*Omilii la Facere,* omilia XXXV,VII, în col. PSB, vol. 22, p. 27)

„Precum relele din această viaţă nu sunt adevărate, la fel, bunurile nu sunt bunuri adevărate." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVI, 1, p. 275)

VIAŢA („viaţa aceasta este umbră şi vis")

„Viaţa aceasta este o scenă de teatru şi vis, căci precum când se ridică cortina pe scena teatrului toate se risipesc, şi toate visurile zboară când se arată raza luminii, tot aşa şi acum când se întâmplă sfârşitul unuia, sau sfârşitul obştesc de s-ar întâmpla, toate se strică, toate se nimicesc şi dispar." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a XV-a, p. 172)

„Ascultă ce spune Solomon, el care a avut o mare experienţă a faptelor şi a lucrurilor prezente. *Am început lucrări mari: am zidit case, am sădit vii, am făcut grădini şi parcuri şi am sădit în ele tot felul de pomi roditori; mi-am făcut iazuri, ca să pot uda din ele o dumbravă unde creşteau copacii; am cumpărat robi şi roabe şi am avut feciori născuţi în casă, asemenea şi turme de oi fără de număr, mai mult decât toţi cei care au fost înaintea mea în Ierusalim. Am strâns aur şi argint şi număr mare de regi şi de satrapi; am adus cântăreţi şi cântăreţe şi desfătarea fiilor omului mi-am agonisit : o prinţesă şi alte prinţese*

(Ecclesiastul 2, 4-8). Nimeni, cu un cuvânt, n-a fost atât de dezmierdat, atât de slăvit; nimeni n-a fost atât de înțelept, și nimănui nu i-au mers lucrurile așa de bine, după cum le-a văzut mai înainte cu mintea sa. Ei, și ce a fost cu aceasta? Cu nimic nu s-a folosit din toate acestea, și iată ce spune: *Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune.* (Ecclesiastul 1, 2). Și privește că n-a spus simplu *deșertăciune*, ci a exagerat cuvântul prin exagerare.

Să-i credem deci lui vă rog, ca unul ce a ajuns la această convingere în urma unei mari experiențe." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 173)

VIAȚA (lupta vieții)

„Viața de aici, de pe pământ, este o luptă, o întrecere în stadion; viața viitoare, răsplata, cunună, premii. După cum atletul în arenă trebuie să lupte, să asude, să se umple de praf, să transpire, să se ostenească și să sufere, tot așa și omul drept trebuie să sufere aici multe și să sufere, tot așa și omul drept trebuie să sufere aici multe și să le îndure pe toate cu bărbăție dacă vrea să primească dincolo cununi strălucitoare." (*Cuvânt despre învierea morților*, I, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 117)

VIAȚA (efemeritatea acestei vieți)

„N-ai simțit că viata de acum este o drumeție, că nu ești cetățean, ci călător? Ai înțeles ce am zis? Nu ești cetățean, ci drumeț și trecător! Să nu zici: am această cetate sau pe cealaltă. Nu ai nici o cetate! Aceea este sus, iar cele de aici sunt calea.

Așadar, mărșăluim în fiecare zi câtă vreme firea aleargă. Unul este pe un drum așternut cu averi, altul pe un drum înfundat cu aur.

Deci, când stai într-un han, îl înfrumusețezi? Nu, ci mănânci și bei în grabă pentru a pleca. Viața de aici este un han. Intrăm, încheiem prezenta viață, cercetăm ca să ieșim cu nădejde bună și nu lăsăm nimic aici, ca să nu pierdem acolo. Când intri în han, ce-i spui copilului? Vezi cum așezi lucrurile, ca să nu-ți lași ceva aici, ca să nu se piardă nici cel mai mic, cel mai ieftin lucru, ca pe toate să le ducem acasă. La fel și noi în viața aceasta, s-o considerăm ca pe un han și să nu uităm nimic în el, ci toate să le aducem în cetatea mamă.

Ești călător și drumeț, mai degrabă un trecător neînsemnat. În ce fel? Vă voi spune: călătorul știe când intră în han și când iese, căci este important și să ieși și să intri. Eu știu când am intrat în han, cu toate că din viața prezentă nu știu când ies. Și uneori îmi pregătesc hrană pentru mult timp, dar stăpânul mă cheamă silit, și-mi zice: *Nebunule, cele pe care le-ai gătit, ale cui vor fi? Căci în noaptea aceasta voi lua sufletul tău*! Ieșirea este nesigură, zidirea nestatornică, pretutindeni mii de dărâmături și de valuri. Ce te înnebunești după acestea, și de ce lași adevărul, ca să alergi după umbre?" (Din vol. *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre «Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta»*, pp. 33-34)

„Adevărat, viața ta atârnă de un fir de ață! Ața se rupe și toate se sfârșesc." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 100)

VIAȚA (petrecerea pe pământ a vieții)

„Să fim smeriți și să râdem de toată fericirea vieții de aici, ca să ne bucurăm de fericirea cea adevărată și trainică și să fim învredniciți a vedea pe Hristos." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 39)

„Răstignindu-te pentru lume și răstignind lumea în tine, trăiește cu toată cumpătarea viețuirea cea din cer! Să nu socotești că ai ceva comun cu pământul, pentru că trupul tău nu-i mutat la cer! Ai sus în cer Capul, pe Hristos! Pentru asta Stăpânul, la venirea Lui cea dintâi, a

adus şi pe îngeri, iar la întoarcere te-a luat pe tine, adică firea ta omenească, pentru ca să ştii că poţi trăi pe pământ ca în cer, chiar înainte de a te urca la cer. Să stăruim, dar, să ne păstrăm nobleţea, pe care am primit-o dintr-un început, să căutăm în fiecare zi palatele cele împărăteşti din cer şi să socotim pe toate cele de aici umbră şi vis. Dacă un împărat de pe pământ te-ar lua pe tine, un sărac şi un cerşetor, şi te-ar face pe neaşteptate fiul său, nici nu te-ai mai gândi la coliba ta, nici la sărăcia colibei tale, deşi nu-i mare deosebire între palatul împărătesc şi coliba ta. Aşadar şi acum, nu te mai gândi la ceea ce erai înainte de a fi înfiat de Dumnezeu! La o viaţă cu mult mai bună ai fost chemat. Cel ce te-a chemat este Stăpânul îngerilor, iar bunătăţile date ţie depăşesc mintea şi cuvântul. Nu te mută de pe un pământ pe alt pământ, ca împăratul pământesc, ci de pe pământ în cer, de la o fire muritoare la o slavă nemuritoare şi nesupusă, care se poate cunoaşte bine numai atunci când ne vom bucura de ea. Când e vorba să participi la bunătăţi atât de mari, te mai poţi, oare gândi la bani, mai poţi fi, oare, robit de nălucirea celor de aici? Nu socoteşti, oare, tot ce vezi mai de puţin preţ decât zdrenţele unui cerşetor?" (*Omilii la Matei,* omilia XII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 150-151)

„Ştiind, dar, iubiţilor, că toţi prietenii lui Dumnezeu au avut parte de o viaţă grea, aspră şi plină de nenumărate dureri, să nu căutăm o viaţă lesnicioasă, stricată şi plină de tihnă, ci una aspră, chinuită, plină de necazuri, plină de strâmtorări. După cum atletul nu poate dobândi cununi, ostaşul victorii, corăbierul portul, iar lucrătorul de pământ aria plină, cu somn, cu lene şi desfrâu, tot aşa nici credinciosul nu poate dobândi bunătăţile făgăduite ducându-şi în trândăvie viaţa." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni,* II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 514)

„Uitându-ne la sfinţii aceştia, la aceşti atleţi curajoşi şi plini de răbdare, care ne-au fost daţi ca luminători, să ne călăuzim viaţa după statornicia şi răbdarea lor, ca, prin rugăciunile lor, după plecarea de aici, să-i putem vedea şi îmbrăţişa şi să fim rânduiţi în cereştile corturi, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobândim, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni,* II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi,* p. 514)

„În toată viaţa noastră suntem datori ne pregătim încât, îndată ce vom fi chemaţi de Dumnezeu să rostim împreună cu psalmistul: *Gata este inima mea*! (Psalmi 107,02)." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 70)

VIAŢA (folosirea vieţii prezente pentru a o dobândi pe cea viitoare)

„E cu putinţă, dacă vrem, să călătorim spre cer trăind pe pământ, când facem fapte vrednice de cer, când nu rămânem uimiţi de cele din lume, când nu umblăm după slava deşartă a acestei lumi, ci dispreţuind-o, dorim cu toată râvna slava cea adevărată, slava aceea care rămâne veşnic." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 47)

„Ce câştig avem de pe urma vieţii acesteia dacă nu ne folosim de ea ca să o câştigăm pe cea viitoare?". (*Omilii la Matei,* omilia XC, III, în col. PSB, vol. 23, p. 1003)

„Şi ce rod vom avea noi în această viaţă, dacă nu vom ieşi din ea cu virtute?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLIX, 2, p. 242)

„Căci doar n-a venit Hristos ca să ne omoare şi să ne scoată din viaţa prezentă, ci ca lăsându-ne în lume, să ne pregătească de a ne face vrednici de viaţa cea din ceruri." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni,* p. 14)

„Să nu ne aruncăm, aşadar, în trândăvie şi în desfătări păcătoase, şi astfel pentru o clipă – căci toată viaţa noastră pământească nu-i decât o clipă – să ajungem în iadul veşnic.

Dimpotrivă, să ne ostenim şi să ne nevoim o clipă, ca să câştigăm cununa slavei veşnice." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 57)

„Dacă ai fi chemat să te fac împărat şi, pentru a ajunge în oraşul în care s-ar săvârşi încoronarea ta, ai fi nevoit să-ţi petreci o noapte într-un han mizarabil, plin de fum, murdărie, gălăgie, zgomote, o mie şi una de greutăţi şi deranjuri, n-ai face asta cu bunăvoinţă, având în minte tronul împărătesc?

Este drept, aşadar, ca cel sortit a deveni împărat să rabde fără murmur toate greutăţile, luând putere din aşteptarea nădăjduitoare a stemei împărăteşti, iar cel ce urmează să intre în împărăţia cerească şi veşnică să se teamă şi să se tulbure din pricina necazurilor care îl cuprind aici, în adăpostul nostru trecător?

Da, adăpost trecător şi casă de oaspeţi şi han este viaţa noastră pământească. Sfinţii lui Dumnezeu, ca să arate acest adevăr, spuneau că sunt străini şi trecători pe pământ.Voiau în felul acesta să ne înveţe că trebuie să nesocotim, şi chiar să batjocorim atât bucuriile cât şi necazurile vieţii acesteia, că trebuie să urcăm mai sus de pământ şi să ne agăţăm sufletul de cer." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 64)

VIAŢA (viaţa rea naşte dogme rele)

„... şi cu drept cuvânt, când este o viaţă deşănţată şi depărtată de buna ştiinţă, atunci şi credinţa se strică şi devine la fel cu viaţa (...)" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 61)

VIAŢA (virtuoasă)

„Să se ostenească să facă toate în aşa chip să nu fie osândit nici ochiul cel neadormit, să nu fie învinuit nici de conştiinţă şi nici să pornească pe cei ce-l văd la hulă împotriva Stăpânului." (*Omilii la Facere,* omilia VII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 90)

„Când punem pe cele a lui Dumnezeu înaintea celorlalte, toate lucrurile ne merg după voia noastră." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 61)

„Nu este cu putinţă să trăieşti cum trebuie dacă nu eşti plin de harul Sfântului Duh, după cum nu este cu putinţă să faci o faptă bună sau mare dacă nu te bucuri de ajutorul lui Hristos." (*Omilii la Matei,* omilia LV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 642)

„Voinţa lui Dumnezeu este ca omul să aibă viaţă curată şi dreaptă." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei,* omilia VI, p. 68)

„Pretutindeni şi în toate începutul este greu, dar când începutul îl vom face, toate ni se vor părea şi uşoare, şi cu înlesnire de împlinit." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, p. 154)

„Nimic nu mulţumeşte atât pe Dumnezeu, ca o viaţă bună. *De Mă iubiţi pe Mine,* zice, - nu spune doar *veţi face minuni* - ci *poruncile Mele veţi păzi,* şi iarăşi: *Prietenii Mei veţi fi* - nu când veţi scoate dracii, - ci *când veţi păzi cuvintele Mele,* căci acelea sunt din darul lui Dumnezeu, pe când acestea odată cu darul lui Dumnezeu sunt şi din sârguinţa noastră.

Să ne silim deci de a deveni prietenii lui Dumnezeu, şi să nu rămânem duşmanii Lui." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIV, p. 291)

„Nici botezul, nici iertarea păcatelor, nici cunoştinţa, nici împărtăşirea cu Sfintele Taine, nici Sfânta Masă, nici cuminecarea cu Trupul şi Sângele Domnului, nici altceva dintre acestea nu ne va putea fi de folos dacă nu avem viaţă curată, viaţă minunată şi lipsită de păcat." (*La cuvântul apostolic: «Nu vreau să nu ştiţi, fraţilor, că părinţii noştri toţi au fost sub nor şi toţi*

prin mare au trecut», 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 231)

VIAȚA (de acum și viața viitoare)

„Spune-mi, te rog, dacă ție, celui îmbătrânit și care trăiești în sărăcie, ți-ar făgădui cineva a te face fără de veste tânăr, și te-ar aduce în această floare a vârstei, și te-ar face foarte frumos și mai puternic decât toți, și ți-ar da împărățire asupra pământului întreg timp de o mie de ani, oare ce nu ai prefera să faci și să pătimești în schimbul acestei făgăduințe? Dar iată că Hristos nu numai acestea, ci și altele cu mult mai mari decât acestea ți-a făgăduit, fiindcă nu este într-atât de mare deosebirea între bătrânețe și tinerețe, pe cât de mare este între stricăciune și nestricăciune; și nici nu este vreo deosebire atât de mare între împărăție și sărăcie, pe cât este deosebire între vise și adevăr; și pe atâta este și între slava de față și cea viitoare. Și, mai drept vorbind, n-am spus nimic până acum, fiindcă nici un cuvânt nu este de ajuns pentru a ne reprezenta mărimea deosebirii celor viitoare de cele prezente, și din cauza timpului în care ne aflăm, nici nu putem pricepe întru totul acea deosebire. Cum ar putea cineva să pună în ochii celor de față o viață fără de sfârșit? Dar și între pacea viitoare și cea de acum este atâta deosebire, pe câtă vedem între pace și război. De asemenea și între stricăciune și nestricăciune este într-atât deosebire, pe cât este între un bulgăre de pământ și un mărgăritar curat. Însă oricâte ar spune cineva, totuși nu va putea reprezenta exact deosebirea. Chiar de aș compara frumusețea trupurilor de atunci cu lumina focului, sau cu fulgerul cel mai strălucit, totuși nu voi putea spune nimic vrednic de acea strălucire.

Pentru toate acestea, deci, cum să nu fie vrednice de dispreț atât bani cât și trupurile, sau mai bine zis, câte vieți chiar nu ar fi vrednic a disprețui pentru câștigarea unor asemenea bunuri neprețuite? Acum însă, dacă cineva te-ar conduce în palatele împărătești, și ar face în așa fel ca împăratul să vorbească cu tine în fața tuturor celor prezenți, ba încă te-ar așeza cu el la masa împărătească, tu te-ai crede pe tine ca cel mai fericit decât toți; iar când urmează a te ridica la cer, și a sta lângă Împăratul tuturor, a străluci deopotrivă cu îngerii, și a te bucura de slava cea negrăită, te mai îndoiești că trebuie a disprețui banii, deși ar trebui să arunci de la tine chiar viața, să salți, să te bucuri și să zbori de plăcere? Tu însă, dacă ai primi vreo slujbă care-ți procură mijloace de furtișaguri – deși eu nu aș zice că aceasta poate fi un câștig –, ai fi în stare să arunci de la tine și averile, dându-le altora, și, de ar trebui, n-ai întârzia să amanetezi chiar pe femeia și pe copiii tăi; când e vorba însă de împărăția cerurilor, care nu are nici un moștenitor hotărât, sau mai bine zis cu toții vom fi moștenitori dacă ne vom strădui, și când Dumnezeu poruncește a lua în stăpânire nu o parte din pământ, ci cerul întreg, tu te lenevești și te lepezi, stai cu ochii ațintiți la bani și nu înțelegi că părțile acelea ale cerului sunt față de noi atât de frumoase și încântătoare, pe cât de frumoase ne par acum cele de deasupra noastră, și cerul cerului?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XIV, pp. 281-282)

„... câtă deosebire este între un fir de nisip, sau între o picătură de apă și abisul cel fără sfârșit, pe atâta este între viața prezentă și cea viitoare." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei,* omilia a XI-a, p. 116)

„Sau oare viața cea de acum are ea ceva așa de statornic, așa de minunat, așa de rar, încât noi să întoarcem spre ea toată râvna noastră? Nu vedem noi oare cum toate în lume se învârtesc, vin și se duc, schimbându-se ca ziua și noaptea, ca vara și iarna? De aceea noi întotdeauna să ațâțăm în noi mai mult dorința bunurilor cele viitoare și veșnice, căci pe cei drepți îi așteaptă o mare mărire, care nu se poate spune prin cuvânt." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 24)

„Negreşit, noi nu putem cunoaştem cu desăvârşire mărirea ce ne aşteaptă la Înviere; eu însă mă voi încumeta, pe cât este cu putinţă, a lămuri aceasta printr-un exemplu luat din viaţa cea pământească. Închipuieşte-ţi că tu ai fi bătrân şi foarte sărac, şi că cineva ţi-ar făgădui deodată a-ţi da iarăşi tinereţea, a te face iarăşi înfloritor şi puternic, ca oricine, ba încă a-ţi da pe o mie de ani o împărăţie mare şi întinsă, care se va îndulci de cea mai mărită pace; ce nu ai face şi ce nu ai suferi tu oare pentru ca să dobândeşti cu adevărat o asemenea făgăduinţă? Dar, iată, Hristos îţi făgăduieşte nu numai atâta, ci încă cu mult mai mult. Căci deosebirea între tinereţe şi bătrâneţe nu este aşa de mare, ca între putreziciune şi neputreziciune, iar depărtarea dintre împărăţie şi sărăcie nu este aşa de mare ca între viaţa cea de acum şi mărirea cea viitoare. Aseamănă-le una cu alta şi vei vedea că ele stau una către alta ca umbra şi adevărul. Dar eu nicidecum n-am zis îndeajuns, căci marea deosebire între viaţa cea viitoare şi aceasta de acum nu se poate rosti prin cuvinte. Dacă se uită cineva la deosebirea duratei timpului, deosebirea între amândouă vieţile este atât de mare că nici o gândire nu o poate cuprinde; sau cum ar putea cineva să pună în alăturare viaţa noastră cea scurtă de acum cu cealaltă, care nu are margine şi care durează veşnic? Ba încă orice ar voi cineva să aducă, deosebirea între amândouă vieţile nu se poate descrie după cuviinţă." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 24-25)

„Dacă un împărat pământesc te-ar primi în palatul său şi te-ar face mai însemnat decât toţi ceilalţi, te-ar cinsti şi te-ar dărui, nu te-ai crede tu oare cel mai norocit? Iară când Dumnezeu voieşte a te primi în palatul Său cel împărătesc din cer, când împăratul împăraţilor voieşte a te cinsti şi a te face însemnat, când tu ai să străluceşti între îngeri şi ai să te îndulceşti de mărirea cea negrăită, tu te stânjeneşti, pe când ar trebui cu bucurie şi săltând să jertfeşti însăşi viaţa ta pentru aceasta. Tu faci toate numai ca să dobândeşti o dregătorie, un post de cinste pe pământ; iară când ţi se făgăduieşte împărăţia cerului, o împărăţie veşnică, atunci tu te lenevești şi te retragi." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 25-26)

„Ce este un vis faţă de o sută de ani, aceea este viaţa de aici faţă de viaţa viitoare. Dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult: cât este o picătură de apă faţă de nemărginitul ocean, atâta este o mie de ani faţă de slava şi desfătarea vieţii viitoare. Şi ce poţi spune mai mult decât că viaţa viitoare nu are capăt şi nu cunoaşte sfârşit şi că, pe cât e de mare deosebirea dintre vis şi realitate, tot pe atât de mare e şi deosebirea dintre starea de aici şi cea de dincolo." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 47)

„Un vis este viaţa de aici, cu bucuriile şi desfătările ei trecătoare, dacă o comparăm cu viaţa viitoare şi cu odihne ei nesfârşită. Ceea ce este un vis în comparaţie cu un veac, aşa este viaţa de acum în comparaţie cu cea de dincolo. Sau poate şi mai mult. Ceea ce este o picătură de apă în comparaţie cu oceanul infinit, aşa este o mie de ani în lumea noastră în comparaşie cu slava şi veselia netrecătoare a împărăţiei cereşti." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 67)

„Privind desenul unei pâini, oricât ţ i-ar fi de foame, nu te vei putea sătura. La fel de mincinoase sunt toate bunătăţile vieţii de aici, în comparaţie cu cele din viaţa de dincolo." (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 183)

VIAŢA (viitoare)

„Stăruie în ostenelile cele pentru virtute, şi atunci vei şti lămurit că viaţa noastră nu se mărgineşte la viaţa de aici.

Iar dacă cineva te-ar întreba: Dar cine a venit de pe lumea cealaltă şi ţi-a spus ce-i acolo?, tu răspunde-i aşa:

- N-a venit nici un om şi chiar dacă ar fi venit tot n-ar fi fost crezut; i s-ar fi spus că se laudă şi că înfloreşte lucrurile. Dar Stăpânul îngerilor ne-a vorbit lămurit despre acelea. Aşadar pentru ce să mai avem nevoie de un om de pe cealaltă lume, când Cel Ce are să ne ceară socoteală de faptele noastre ne strigă în fiecare zi că a pregătit şi iadul şi a gătit şi împărăţia, dându-ne dovezi clare de toate acestea? Dacă Domnul nu ne-ar judeca pe lumea cealaltă, apoi nu ne-ar pedepsi nici aici, pentru că atunci cum s-ar explica faptul că pe lumea aceasta unii păcătoşi sunt pedepsiţi, alţii nu?" (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 163)

„Pe lumea cealaltă nimeni nu va putea să ne dea o mână de ajutor dacă nu ne vor da o mână de ajutor faptele noastre. Nu pentru că nimeni nu vrea, ci pentru că nu poate. Tot aşa şi fecioarele cele nebune; caută să-şi găsească scăparea acolo unde nu-i putinţă de scăpare. Acelaşi lucru l-a arătat şi fericitul Avraam, când a spus că *prăpastie mare este între voi şi noi şi nu se poate trece chiar dacă ar vrea cineva* (Luca 16, 26)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 888)

„Dacă pregetăm şi trăim aici pe pământ în trândăvie, nimeni nu ne va milui acolo, pe lumea cealaltă, chiar dacă am vărsa mii şi mii de lacrimi. S-a osândit pe el însuşi, prin tăcerea sa, şi cel care s-a dus la nuntă cu haine murdare, dar nu s-a folosit; a dat înapoi talantul încredinţat şi cel ce a primit un talant, dar a fost osândit; s-au rugat şi fecioarele cele nebune, s-au apropiat de uşa cămării de nuntă, au bătut, dar totul în zadar şi fără de folos". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 891)

„Nimeni din cei ce vieţuiesc drept nu se îndoieşte de cele viitoare, după cum sunt mulţi din aceia cu viaţă necumpătată, care, apăsaţi de o conştiinţă rea şi vicleană, nu vor să mai existe judecată şi nici răsplată!" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia IX, p. 154)

„Să judecăm cu luare aminte firea lucrurilor omeneşti, pentru ca astfel să ne aprindem de dorul celor viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 13)

„Iubiţilor, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, iară cele ce nu se văd sunt veşnice, către acelea să avem privirea aţintită. Căci ce răspuns vom avea dacă vom alege pe cele trecătoare în locul celor veşnice? Că dacă poate cel de faţă este plăcut, totuşi nu este pentru totdeauna." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 96)

„Dar cine a venit de acolo, zici, ca să ne vestească acestea? Dintre oameni nu a venit nici unul; însă Dumnezeu, Care este mai vrednic de credinţă decât toţi oamenii, El ne-a arătat acestea. Dar nu vezi cele de acolo? Apoi nu vezi nici pe Dumnezeu; şi atunci vei crede poate că nu este Dumnezeu, fiindcă nu-L vezi cu ochii? *Cred foarte mult*, zici tu." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 96)

„...cei ce fac binele aici, unde anume se vor bucura de cele bune? Unde anume cei vicleni vor lua răsplata faptelor lor, dacă nu va fi după aceasta viaţa viitoare, dacă nu va fi răsplata faptelor săvârşite?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 97)

„Ştim că de se va strica casa noastră cea pământească a cortului acestuia, *zidire de la Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, veşnică în ceruri.* Unii sub numele de *casă* înţeleg lumea aceasta, dar eu mai curând aş crede că se face vorbire aici de trup. Dară tu te gândeşte cum apostolul şi prin numirile acestea arată că mai mari sunt cele viitoare decât cele de acum, căci spunând *cea pământească*, a pus îndată în faţă pe cea *veşnică în ceruri* - fiindcă numirea de *cort* de multe ori arată nestatornicia. Pentru aceea şi zice: *În casa părintelui meu multe lăcaşuri sunt* (In., 14, 2). Dar dacă numeşte locul de odihnă al sfinţilor corturi, apoi nu a zis simplu *corturi*, ci cu adaos, fiindcă nu a zis *ca să fie primiţi în corturile lor*, ci *în veşnicile corturi* (Lc., 16, 9). Zicând apoi *nefăcută de mână*, a dat a înţelege pe cea făcută de mână.

Deci ce? Oare trupul este făcut de mână? Nicidecum, însă el aici face vorbire sau de casele cele făcute de mână, sau dacă nu de aceasta, apoi a numit trupul cel nefăcut de mână casă a cortului celui veşnic. El nu a pus acest trup spre deosebire de cel pământesc, ci ca să mărească laudele aduse acestuia." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, pp. 101-102)

„Să aprindem în noi acel dor şi să-l aţâţăm întruna. Că dacă numai gândirea la acele bunătăţi - deşi este cam întunecată - şi încă ne aduce plăcere nespusă, apoi gândeşte-te ce fel de mulţămire ne va da înfăp^ tuirea acelor bunătăţi. Fericiţi vor fi, şi de trei ori fericiţi, cei ce se vor bucura de acele bunătăţi, după cum şi cei ce vor lua cele dimpotrivă vor fi de jelit, ba încă de trei ori vrednici de jelit." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 108)

„... de cumva vedem vreunul murind, ne văicărim şi-l bocim, deşi ştim că nu pentru totdeauna ne despărţim, ci că şi noi peste puţin timp, ducându-ne acolo, îl vom vedea." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a III-a, p. 44)

„Viaţa nu ni se termină o dată cu viaţa aceasta de pe pământ. Nu, ci ne grăbim spre o altă viaţă cu mult mai fericită, dar, mai bine spus, spre una care nu are sfârşit. Acolo, da, săracul care a trăit drept va primi răsplata acestor osteneli, iar pe cel desfrânat, şarlatanul, va primi pedeapsa pentru păcătoşenia lui, pentru desfătarea lui nelegiuită." (*Cuvânt despre învierea morţilor*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 117)

„Noi, pentru care sfârşitul de aici este începutul altei vieţi mai strălucitoare." (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, XI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 324)

„Dacă te-ar pofti cineva să te facă împărat pământesc, şi, înainte de a intra în oraş spre a te încorona, ar trebui să poposeşti la un han plin de glod şi de fum, zgomotos din pricina drumeţilor, tulburat din pricina hoţilor de drumul mare, în care ai avea multe necazuri şi supărări, spune-mi, te rog, te-ai întoarce din drum din pricina acestor neplăceri? N-ai dispreţui totul ca pe o nimica? Nu-i oare curată nebunie ca, atunci când e vorba să ajungi stăpân peste pământ, să nu te descurajeze nici una din greutăţile ce-ţi ies în cale, pentru că te trufeşti cu nădejdile tronului împărătesc, iar când e vorba să te pregăteşti să pleci în ceruri, să-ţi pierzi curajul şi să te tulburi de tot ce ţi se întâmplă în spelunca asta a pământului? Într-adevăr, nu-i nici o deosebire între traiul nostru de pe pământ şi traiul dintr-o speluncă sau dintr-un han. Sfinţii, voind să arate acest lucru, se numeau pe ei înşişi străini şi călători; prin aceste cuvinte ne învaţă că trebuie să ne batem joc şi să nu dăm nici o importanţă tuturor celor din viaţă, fie vesele, fie triste, ne învaţă să ne dezlipim sufletul de pământ şi să-l lipim de cer." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (III). Cuvânt către Staghirie,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...*, p. 201)

„Celor care socot că după moarte nu mai e nimic, ci, odată stins sufletul nostru, n-avem să mai dăm nici cuvânt (de îndreptare), nici socoteală, acelora este poate chiar de râs să le răspundem, cum nu răspunzi unor nebuni şi ieşiţi din minţi. Nici nu este cu cale să cauţi a convinge prin cuvânt şi a-l aduce la adevăr pe un om care spune că ziua nu e zi, care tăgăduieşte lucruri recunoscute de toţi." (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, pp. 185-186)

„Dar înseşi lucrurile strigă că există Dumnezeu; or, El e şi drept; iar dacă dă fiecăruia după merit, trebuie neapărat să existe o altă viaţă, în care fiecare va primi după merit sau va fi pedepsit şi osândit pentru cele ce-a făcut." (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 187)

VICLENIA (gravitatea)

„Şi ceva mai rău, fiecare din dobitoacele cele necuvântătoare o greşeală are, lupul pe puţina greşeală de a răpi, şarpele de a fi înşelător, aspida de a fi otrăvită. Dar la omul cel viclean nu este acesta, că omul cel rău nu are numai o răutate la sine, ci se face şi face şi ca lupul răpitor şi ca şarpele înşelător şi ca aspida otrăvitor şi răutăţile tuturor dobitoacelor celor necuvântătoare le are strânse în sufletul său." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 16)

VICLENIA (manifestarea)

„Cuvintele sunt de frate, dar gândul de ucigaş!

Pentru ce iei chip de dragoste frăţească, dar vrei să te porţi cu el ca un duşman?" (*Omilii la Facere,* omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 222)

„Sunt unii oameni care muşcă pe furiş ca şi cânii, care nici nu hămăiesc şi nici nu supără pe cel ce trece pe lângă dânşii; când însă sunt neteziţi cu mâna şi li se arată un fel de blândeţe, ei luându-l ca nepăsător şi fără băgare de seamă, se reped şi-şi înfig dinţii. Aceştia sunt cu mult mai primejdioşi, decât acei care ţi se dau pe faţă de duşmani. Nişte astfel de oameni sunt în toată puterea cuvântului câini, căci nici nu strigă, nici nu se iuţesc, nici nu ameninţă pe cineva când sunt neliniştiţi şi pe furiş împletesc tot felul de viclenii, făuresc mii de rele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XV, pp. 153-154)

„Sau poate nu ştii că focurile atunci sunt mai grozave, când ard înăduşit şi nu sunt văzute de cei ce stau afară?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XV, p. 154)

„... proorocii făcând cunoscută tuturor schimbarea produsă de răutate, unul zicea: *Câinii muţi care nu pot lătra* (Is., 56, 10), comparându-i cu nişte câini turbaţi pe oamenii vicleni care uneltesc în ascuns – căci atunci când turbează, câinii nu se năpustesc lătrând, ci apropiindu-se în tăcere, fac mai mult rău celor pe care-i muşcă decât cei care latră (...)" (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada,* scrisoarea XIII, 3c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...,* p. 219)

VICLENIA (vicleanul cade în cursele pe care el însuşi le întinde)

„Ori slăbiciunea vicleniei este că ea se înşeală însăşi şi cade în cursele pe care le întinde victimelor ei." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 170)

VINUL (nu vinul în sine este rău, ci consumul lui peste măsură)

„Dar poate că mă vei întreba: – Pentru ce a mai fost adusă pe lume viţa de vie, dacă e plină de atâtea rele?

– Nu grăi, omule, tot ce-ţi trece prin minte! Nu e rea viţa de vie, nu e rău vinul, ci băutul de vin peste măsură! Nu vinul dă naştere la păcatele pierzătoare, ci voinţa şi gândul stricat; lipsa de măsură pângăreşte folosul pe care-l dă vinul. De aceea îţi arată Scriptura acum că după potop s-a folosit vinul, tocmai ca să ştii că şi înainte de folosirea vinului, când încă nu se văzuse vinul, şi atunci oamenii alunecaseră în covârşitoarea desfrânare şi făcuseră mari şi multe păcate. Aceasta, pentru ca atunci când vezi că se bea vin, să nu dai toată vina pe vin, ci pe voinţa stricată a omului, care-l împinge spre păcat. De altfel, gândeşte-te la ce se întrebuinţează vinul şi cutremură-te, omule! Prin el se săvârşeşte temeiul bunurilor mântuirii noastre. Cei botezaţi ştiu ce vreau să spun!" (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 367-368)

„Nu vinul prin sine face beția, fiindcă dacă ar fi așa, apoi toți ar trebui să se îmbete. *Dar,* zici tu, *nu ar fi trebuit să vatăme nici chiar mult.* Vorbele acestea sunt ale celor beți. Apoi dacă vinul mult vatămă, și totuși nici așa nu te depărtezi de lăcomie, dacă acesta este urâcios și vătămător, și totuși nici așa nu contenești cu această poftă urâtă - dar încă dacă s-ar putea ca și mult să bei, în același timp și cu nimic să nu fii vătămat, unde ai ajunge oare cu lăcomia? Oare nu ai pofti ca și râurile să se prefacă în vin?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, pp. 184-185)

„Așadar nu este rău să mâncăm. Nicidecum. Îmbuibarea este rea. Nu este, de asemenea, rău să bem vin. Vinul fără măsură, care duce la beție, este rău." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 152)

VINUL (vinul este al Domnului iar beția este lucrul diavolului)

„Vinul este lucrul Domnului, beția este lucrul diavolului: nu vinul, ci necumpătarea duce la beție. Nu înlătura binefacerea lui Dumnezeu, ci osândește nebunia fratelui tău. Tu însă în loc de a osândi păcatul sau a-l îndrepta, mânii pe Binefăcător!

Așadar, după ce am auzit aceste cuvinte, să închidem gura acelora care se ridică contra unei băuturi mântuitoare, al cărei abuz și nu întrebuințare produce beție, izvorul și cauza tuturor relelor. Vinul ne-a fost pentru a ne restabili puterile corpului, dar nu pentru a distruge pe cele ale sufletului, pentru a vindeca bolile unuia, dar nu pentru a ruina sănătatea celuilalt. Deci, să ne ferim de a da loc la neprevederi și nebunii, întrebuințând fără cumpătare darul lui Dumnezeu. Ce este mai trist și mai de compătimit ca beția?" (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 15)

VINUL (consumul lui cu multă cumpătare)

„*Nu în ospețe și în beții*, prin care vorbe nu împiedică pe cineva de a bea, ci numai de a bea fără cumpătare; nu împiedică de a se folosi de vin, ci împiedică numai de a bea vin fără rânduială." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 449)

„Sunt unii care iau sfatul ce-l dă Sfântul Pavel (I Timotei 5, 23) ca o îngăduire de a bea vin cu necumpătare. Dar ei se înșeală și, dacă am voi să examinăm cu atenție cuvintele Apostolului, am găsi că ele cuprind o lecție de cumpătare mai ales decât de necumpătare.

El nu sfătuiește pe Timotei să întrebuințeze vin decât după ce a recunoscut că sănătatea lui este cu totul slăbită și nu-i îngăduie decât cu oarecare măsuri. El nu-i zice: *întrebuințează vin,* ci *puțin vin*, sfat pe care ni-l dă nouă mai ales decât lui Timotei. Pentru noi dar scrie discipolului său; el ne arată marginile în care trebuie să ne ținem, nepermițându-ne a bea vin decât atât cât e necesar pentru sănătatea noastră; el voiește ca aceasta să fie o doctorie, iar nu o otravă, ca el să vindece un rău fără a pricinui altul." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 14)

VINUL (consumul vinului fără cumpătare - urmări)

„O întrebuințare continuă de apă n-ar putea fi așa de vătămătoare la anumite temperamente, după cum excesul vinului le-ar fi vătămător. La câte boli nu dă vinul naștere în suflet și în corp? El aprinde și ațâță revolta simțurilor contra rațiunii; el dezlănțuie în noi războaie sângeroase și furtuni puternice.

O prea mare abundență de ploi nu înmoaie și nu distruge atât pământul cât o mare cantitate de vin, înmoaie toți nervii corpului și-i slăbește vigoarea. Să fugim deci de necumpătare dintr-o parte și din alta și, fără a neglija grija sănătății noastre, să înfrânăm mișcările fără ordine ale cărnii. Vinul a fost dat de Dumnezeu, nu pentru ca să ne îmbătăm, ci să fim

cumpătați, ca să ne veselim iar nu să ne întristăm. Căci *vinul înveselește*, zice David, *inima omului* (Ps., 103, 16), tu însă faci din el un lucru de întristare.

Rațiunea persoanelor bețive este adormită și învelită în întunecimi dese." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 14)

VINUL („veselește inima omului")

„Voiești să afli în ce împrejurare vinul este bun? Ascultă Scriptura, care zice: *Dați băutură care îmbată celor ce sunt în supărări, și vin să bea celor ce sunt în dureri* (Pilde 31, 6), și cu drept cuvânt, căci vinul moaie pe omul aspru și posomorât, și-i împrăștie norii mâniei. *Vinul veselește inima omului* (Ps., 103, 16)." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 180)

VINUL (efectele consumului de vin)

„Vinul face pe cineva a se poticni încoace și încolo, zice, chiar dacă nu s-ar îmbăta, slăbește activitatea sufletului, și sfărâmă soliditatea lui." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 114)

VINUL (puterea vindecătoare a vinului)

„Vinul luat cu cumpătare deșteaptă imaginația și este unul din mijloacele cele mai bune pentru a întări puterile corpului." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 14)

VIRTUȚILE (definiția)

„A fi virtuos înseamnă a disprețui toate cele omenești, a te gândi în fiecare clipă la cele viitoare, a nu rămâne uimit de nimic din cele de aici, ci dimpotrivă a ști că toate cele omenești sunt umbră și vis, dacă nu chiar mai puțin decât atât. A fi virtuos înseamnă a sta ca un mort față de lucrurile din viața aceasta; și ca un mort, așa de nesimțitor să fii față de cele ce vatămă mântuirea sufletului. A fi virtuos înseamnă să trăiești numai pentru cele duhovnicești și numai pe acelea să le săvârșești, precum zice și Pavel: *Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine* (Gal., 2, 20)". (*Omilii la Facere,* omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 106)

VIRTUȚILE (- rezultatul conlucrării omului cu harul divin)

„Când Dumnezeu va vedea că ne întoarcem, că ne potolim, într-un cuvânt, că punem început de faptă bună, atunci ne ajută și El; face ca totul să ne fie ușor și lesnicios și nu ne lasă să simțim ostenelile virtuții." (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 355)

„Să nu pregetăm a face fapte de virtute, ci împlinind fiecare virtute, să o săvârșim cu atâta râvnă, încât să atragem asupra noastră ochiul cel neadormit spre a ne răsplăti. Da, Cel ce cunoaște inimile noastre, când ne vede că avem voință tare și străduință mare, spre nevoințele virtuții, ne dă îndată și ajutorul Lui, ușurându-ne totodată ostenelile, întărindu-ne slăbiciunea firii și dăruindu-ne bogate răsplăți." (*Omilii la Facere,* omilia XLII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 93)

„Nu-mi vorbi de oboseli și de sudori, pentru că Dumnezeu ne ușurează săvârșirea virtuții nu numai prin nădejdea bunătăților ce vor să fie, ci și în alt chip, ajutându-ne și sprijinindu-ne totdeauna. De-ai vrea să-ți dai cât de mică osteneală, toate celelalte vin de la sine. Dumnezeu vrea ca tu să te ostenești puțin, pentru ca întreaga biruință să fie a ta. După cum un împărat vrea ca fiul său să fie și să se arate pe câmpul de bătaie, pentru a pune pe seama lui victoria, tot așa face și Dumnezeu în lupta noastră cu diavolul. Numai un singur lucru îți cere Dum-

nezeu: să urăşti pe diavol din toată inima. De faci asta, duce Dumnezeu până la capăt lupta! De te-ar arde mânia sau dragostea de bani sau orice altă patimă tiranică, Dumnezeu le potoleşte iute dacă te vede că te înarmezi şi te pregăteşti de luptă. Pe toate le face uşoare şi te înalţă deasupra flăcării, ca odinioară pe tinerii din cuptorul Babilonului (Dan., 3, 23). Că şi aceia n-au adus nimic mai mult decât gândul şi voinţa". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, XVI, în col. PSB, vol. 23, p. 217)

„Strădania omului nu e îndestulătoare, dacă omul nu se bucură de ajutorul cel de sus; şi iarăşi: nu câştigăm nimic de pe urma ajutorului de sus dacă nu ne străduim. (...) Din acestea două se împleteşte virtutea: din ajutorul cel de sus şi din strădania noastră. De aceea, vă rog, nici să nu dormiţi, lăsând totul pe seama lui Dumnezeu, dar nici, străduindu-vă şi muncind, să socotiţi că toate faptele voastre se datoresc numai ostenelilor voastre. Dumnezeu nu vrea să fim nepăsători; de aceea nu face El totul; dar nici nu vrea să fim îngâmfaţi; de aceea n-a lăsat totul în puterea noastră, ci, înlăturând ce este vătămător şi dintr-o parte şi din alta, ne-a lăsat ce ne este de folos". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 933-934)

„Aşadar a nu se clătina cineva, ci a sta drept nemişcându-se, este şi al harului lui Dumnezeu. Dar tu când auzi de har, să nu-ţi închipui că plata ostenelilor tale este prin aceasta desfiinţată; el nu vorbeşte aici de har cu scopul de a dispreţui ostenelile rezultate din buna voinţă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 34)

„Numai dacă vei vrea şi tu va lucra şi Dumnezeu. Nu te teme şi nici nu te lenevi, pentru că El ne dăruieşte şi bunăvoinţă pentru a împlini lucrul, şi în acelaşi timp şi puterea. În sfârşit, dacă noi vom vrea atunci şi El va spori voinţa noastră, cum de exemplu, atunci când vreau să fac un bine oarecare, El e Cel ce lucrează pentru a-mi ajuta şi voia.

Sau poate că spune aceste cuvinte din multa-i evlavie, aşa cum face şi atunci când numeşte faptele noastre cele bune *daruri*. Deci, aşa cum nu ne lipseşte de liberul arbitru nici când le numeşte *daruri*, la fel nu ne lipseşte nici când zice că *Dumnezeu este Cel ce lucrează în noi.*" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, p. 153)

„Cel ce ne-a mântuit pe noi numai prin har, în timp ce eram duşmani, când ne va vedea şi lucrând cele bune, oare nu va lucra împreună cu noi?" (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 21)

„Nici a Lui n-a voit Dumnezeu ca să fie totul, ca să nu se pară că ne încununează fără merite, şi nici ale noastre numai, pentru ca să nu cădem în îngâmfare şi prostie." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XII, p. 182)

„Să facem tot ce stă în puterea noastră, şi atunci vom dobândi negreşit şi cele de la Dumnezeu." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 404)

VIRTUŢILE (firea virtuţii)

„Însăşi firea noastră este înclinată mai mult spre bine, şi virtutea este după fire, iar nu împotriva firii, ci împotriva firii este răutatea, după cum sunt boala şi sănătatea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 232)

VIRTUŢILE (bogăţia virtuţii)

„Bogăţia virtuţii este foarte mare, este. Cu mult mai plăcută şi cu mult mai dorită decât bogăţia din lume. Cei care au această bogăţie a virtuţii n-o vor schimba niciodată cu bogăţia lumească, chiar dacă tot pământul, cu munţii, mările şi râurile lui, s-ar preface în aur. Dacă ar fi cu putinţă să ai această bogăţie a virtuţii, ai vedea tu însuti că vorbele mele nu sunt o

lăudăroşenie. Mai mult încă, dacă ar exista o bogăție şi mai mare decât aceea din exemplul de mai sus, chiar bogăția aceasta va fi disprețuită de cei care au bogăția virtuții, şi niciodată nu o vor schimba cu bogăția lor. Dar pentru ce întrebuințez cuvântul *a schimba*? Nici n-ar voi să primească să stea alături de bogăția lor. Chiar voi, dacă vi s-ar oferi bogăția virtuții o dată cu bogăția de bani, ați primi-o cu brațele deschise. Prin asta mărturisiți că este mare şi minunată bogăția virtuții. Monahii însă, deci şi fiul tău, n-ar voi să aibă, alături de bogăția lor, bogăția voastră, alături de virtute, averile. Atât sunt de convinşi de mica lor valoare!" (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...*, pp. 217- 218)

VIRTUȚILE (măreția virtuții)

„Vai, ce mare lucru e virtutea şi disprețuirea lucrurilor prezente! Prin uneltiri ea câştigă, prin cei ce uneltesc e încununată, prin cei ce fac cele rele străluceşte mai mult, prin cei care încearcă să o târască spre rău îi face mai puternici, pe cei care o urmează îi face mai înalți, mai neatinşi, mai neaprinşi, neavând nevoi de arme, nici de lăncii, nici de ziduri, nici de şanțuri, nici de turnuri, nici de bani, nici de armate, nici de o voință tare şi de un suflet de neîntors şi care demască orice uneltire omenească." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XI, 1c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...*, p. 208)

VIRTUȚILE (elogiu virtuții)

„Apostolii Îl puteau întreba:

- Dar cum se va slăvi Dumnezeu prin noi, când oamenii au să ne defaime?

N-au să vă defaime toți; dar chiar aceia care, minați de invidie, vă vor defăima, şi ei în cugetul lor, vă vor admira aşa după cum alții bârfesc cu mintea lor pe cei cu viață stricată, deşi în față îi laudă şi-i linguşesc". (*Omilii la Matei,* omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 187)

„Cât sunt de frumoşi ochii virtuții, aceşti ochi care se închid la orice necurăție, care se deschid în mod vioi şi clar la toate viziunile nobile şi sfinte; ochi atât de pătrunzători şi atât de curați încât ei *îl văd pe Dumnezeu.*" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 439)

VIRTUȚILE (puterea virtuții)

„Minunată este şi în ea însăşi virtutea! Dar când e săvârşită între oameni care îi pun piedică, atunci virtutea este cu mult mai minunată!" (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 274)

„Da, virtutea are atât de mare putere, că iese cu mult mai strălucitoare, chiar dacă se întâmplă să i se ducă război. Nimic nu-i mai tare, nimic nu-i mai puternic ca virtutea; nu pentru că prin ea însăşi are atâta putere, ci pentru că omul virtuos se bucură de ajutorul celui de sus, cel care-i învrednicit de acest ajutor, este mai puternic decât toți, este nebiruit, nedoborât, nu numai de vicleniile oamenilor, dar nici de uneltirile diavolului." (*Omilii la Facere,* omilia LXI, V, în col. PSB, vol. 22, p. 279)

„Atât de puternică este virtutea! Oriunde se arată, biruie şi stăpâneşte. După cum soarele când răsare alungă întunericul, tot aşa virtutea când se arată, izgoneşte răul şi păcatul." (*Omilii la Facere,* omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 285)

„Şi după cum mărgăritarul îşi păstrează frumusețea proprie, chiar dacă îl arunci în mocirlă, tot aşa şi virtutea îşi arată propria sa putere oriunde ai arunca-o, în robie, în închisoare, între necazuri sau desfătări". (*Omilii la Facere,* omilia LXIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 290)

„Fiindcă astfel este rodul virtuții, pe aceasta să o urmărim, pe aceasta să o îmbrățișăm. Dacă avem aceasta, toate ni se par ușoare, nimic nu este greu. De am trece chiar prin foc și prin apă, toate se dau înapoi din fața virtuții și se trag la o parte, până chiar și moartea." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 170)

„Întru pomenire veșnică va fi dreptul. Omul de belșug, geniul înfumurat, puternicul, nu lasă din el decât o țărână mai curând uitată. Vedeți sfântul, cum străbate el veacurile, tot mai aclamat, tot mai strălucitor în slavă: *Așa este puterea virtuții, nu cedează la timp, nu ajunge în întunecime.*" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 443)

VIRTUȚILE (virtutea biruie și pe cei care o fac să sufere)

„Păcatul se pornește totdeauna cu multă furie împotriva virtuții; dar nu numai că nu o vatămă, dimpotrivă o face mai puternică în luptă. Atât de mare e puterea virtuții, că biruie pe cei ce o fac să sufere; iar când e pusă să lupte este mai tare decât cei ce-i duc război. Și lucrul acesta se poate vedea din multe exemple. Și ca să vă dau prilej de înțelegere – că spune Scriptura: *Dă prilej înțeleptului și mai înțelept va fi* (Prov., 9, 9) - trebuie neapărat să vă dau exemple și din Vechiul și Noul Testament. Gândește-mi-te dar la Abel! N-a fost ucis de Cain? Nu era aruncat la pământ? Nu te uita că l-a biruit, că a ucis pe cel invidiat, pe cel care nu-i făcuse nici un rău! Gândește-te la ce s-a întâmplat după aceea! Cel ucis este lăudat de atunci și până azi, este încununat și amintirea nu i-a veștejit-o atâta trecere de vreme; cel ce a ucis, cel ce a biruit a dus și atunci o viață mai grea decât moartea și de atunci și până acum este țintuit la stâlpul infamiei și învinuit de toți; celălalt, dimpotrivă, este cântat de gura tuturora în fiecare zi. Și acestea în viața de aici! Dar cele din veacul viitor, care cuvânt sau care minte le poate zugrăvi? Știu că, fiind înțelepți, veți găsi în Scripturi multe și felurite exemple de acestea. " (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 275)

„Atât e de puternică și de neînvinsă virtutea, că biruie chiar pe cei care o fac să sufere!" (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 276)

VIRTUȚILE (virtutea este admirată și de cei ce nu o cultivă)

„Răutatea este învederată, de vreme ce toți sunt acuzatorii ei, chiar și cei ce o fac, - pe când virtutea este de așa fel, că este admirată până și de cei ce nu o râvnesc. Pentru că și curvarul de pildă, va lăuda înțelepciunea, și hrăpărețul va învinovăți nedreptatea, și cel ce se înfurie va admira bunătatea, iar micimea de suflet o va huli, precum și cel desfrânat va grăi de rău desfrânarea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIV, p. 286)

VIRTUȚILE (virtutea uimește și pe împotrivitorii ei)

„Atât de puternică este virtutea și are pomenirea atât de nemuritoare, încât numai prin cuvinte pune în uimire pe împotrivitorii ei." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 249)

VIRTUȚILE (cunoașterea virtuții este sădită în firea noastră)

„Că fiecare din noi are sădită în firea lui cunoașterea virtuții. Și nimeni n-ar pierde-o vreodată, dacă n-ar voi, din pricina trândăviei, să-și vândă noblețea sufletului său". (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 330)

„Virtutea este înnăscută în noi; că toţi ştim, prin fire, ce trebuie să facem şi că nu putem da vina pe neştiinţă". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 301)

VIRTUŢILE (intenţia virtuţii)

„... şi Avraam, deşi nu şi-a înjunghiat aievea fiul, l-a înjunghiat în intenţie şi a auzit de sus un glas care i-a spus: *N-ai cruţat pe fiul tău cel iubit pentru Mine* (Fc., 22, 12). Astfel şi intenţia virtuţii, care e desăvârşită, primeşte întreaga cunună." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu,* XIX, 8, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...,* p. 319)

VIRTUŢILE (scopul cultivării virtuţilor)

„Dacă urmăm virtutea, să fim atenţi, mai întâi de toate, dacă ne aduce laudă din partea singurului Dumnezeu; să nu avem sub nici o formă ca motiv faima din partea oamenilor." (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi,* în vol. *Cateheze baptismale,* p. 97)

VIRTUŢILE (îndemn la virtute)

„Nu mai socoti virtutea un lucru cu neputinţă, nici nu te mai trândăvi la săvârşirea ei, odată ce ai primit de la Stăpânul atâtea pricini ca s-o îmbrăţişezi cu uşurinţă." (*Omilii la Facere,* omilia XII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 146)

„Care fapt de pe lumea asta nu-i în stare să te îndemne spre virtute? Nu vezi cât de trecător e traiul pe pământ? Nu vezi cât de puţin eşti sigur de ziua de mâine? Nu vezi de te oboseşti pentru lucrurile de pe lumea aceasta? Nu vezi câtă sudoare? Săvârşeşti, oare, virtutea cu osteneală, iar păcatul, fără osteneală? Nu! Ei bine, dacă şi pentru virtute şi pentru păcat trebuie să te osteneşti, pentru ce nu vrei să te osteneşti pentru virtute, care îţi aduce mare câştig? Dar, mai bine spus, sunt virtuţi care nu cer nici o osteneală. Ce oboseală cere să nu vorbeşti de rău, să nu minţi, să nu te juri, să laşi ura ce o porţi semenului tău? Nici o oboseală! Dimpotrivă, săvârşirea acestor păcate cere oboseală şi aduce peste tine multe griji. Ce cuvânt de apărare mai putem avea noi, ce iertare, când nu facem nici aceste fapte bune care nu ne costă nici un pic de oboseală? De aici se vede că noi din lene şi trândăvie nu facem nici acele fapte bune care nu ne cer vreo osteneală". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 506-507)

„Timpul de aici este scurt şi osteneala puţină. Dar chiar de-ar fi osteneala mare, nici aşa n-ar trebui să deznădăjduieşti. De nu te osteneşti cu această prea frumoasă osteneală, făcând pocăinţă şi săvârşind virtutea, te osteneşti şi te chinuieşti cu cele lumeşti. Iar dacă şi aici şi dincolo e osteneală, pentru ce nu alegem osteneala aceea care are mult rod şi multă răsplată?" (*Omilii la Matei,* omilia LXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 778)

„Noi ne temem foarte mult că, pătând această haină prin mândria şi prin păcatele noastre, să nu fim alungaţi din camera de nuntă, ca şi cele cinci fecioare nebune (Mt., 25, 2), şi la fel ca cel ce nu avea haină de nuntă (Mt., 22, 11). Acest om era din numărul celor chemaţi, a fost invitat la nuntă, dar fiind chemat, primind o aşa de mare cinste, el Îl înfruntă şi Îl înjură pe Cel ce l-a chemat. Ascultaţi urmarea, voi veţi vedea cât de vrednică de lacrimi este pedeapsa ce a urmat lui. Venit pentru a se aşeza la această masă măreaţă şi frumoasă, nu numai că a fost scos de la sărbătoare, ci cu picioarele legate, el a fost aruncat în întunericul cel mai din afară, unde este plângerea şi scrâşnirea dinţilor fără de sfârşit (Mt., 22, 13).

Să nu credem, fraților, că credința noastră ne este de ajuns singură pentru mântuire; dacă nu facem viața noastră curată și sfântă, și dacă ne apropiem de rege îmbrăcați cu o haină nevrednică de chemarea noastră fericită, nimic nu va împiedica, ca noi să fim tratați ca și acest mizerabil. Este absurd ca Celui care este Dumnezeu și Rege totodată, să nu roșească să-i cheme pe oamenii răi și disprețuiți de pe la garduri pentru a-i invita la masa Sa, iar noi să fim așa de lași și de nebuni, ca, chiar după o cinste așa de mare, să nu ne facem mai buni, și cu toate că așa chemați, să stăruim în răutatea noastră, să disprețuim și să călcăm cu picioarele nespusa bunătate a lui Dumnezeu care a binevoit să ne cheme." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia X, 3, pp. 51-52)

„... să ne ostenim puțin pentru a ne odihni veșnic." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIV, 4, p. 268)

„Dacă cei din Legea veche – zice (Sfântul Pavel), care aveau ca plată ostenelii pământ și celelalte care se sfârșesc în viața prezentă, și încă disprețuiau această viață, ca și ispitele și primejdiile de aici, apoi ce iertare vom putea avea noi, care ne moleșim fiind vorba chiar de cer, de împărăția cea de sus și de bunurile cele negrăite de acolo, și nu ajungem măcar la măsura acelora?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel,* omilia XV, p. 297)

„Să izgonim dar orice neliniște și orice grijă zadarnică, să intrăm în noi înșine, să îmbrăcăm corpul și sufletul nostru cu podoaba virtuții, să întrebuințăm membrele noastre ca arme pentru dreptate, să nu fie niciodată instrumente pentru păcat." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia a IV-a, p. 80)

„Așadar, știind că prin virtute ne întărim din toate părțile și prin ea îndepărtăm mânia Domnului, să facem din membrele corpului instrumente ale virtuții, să deprindem ochii, mâinile, picioarele, inima, limba, tot corpul nostru, a nu servi decât virtuții." (*Primele patru omilii despre statui,* omilia a IV-a, p. 81)

„Gândindu-ne la ziua cea înfricoșătoare a Judecății, la focul iadului și la muncile cele înfricoșătoare de acolo, să ne întoarcem de pe calea noastră cea rătăcită. Va veni vremea când teatrul lumii acesteia se va risipi. Atunci nu mai putem lupta; după trecerea acestei vieți, nu mai putem neguțători; după ce s-a închis stadionul, nu mai putem fi încununați. Timpul de acum e timp de pocăință; acela, de judecată! Timpul de acum e timpul luptelor; acela al cununilor! Timpul e acum e timp de osteneală; acela, de odihnă! Timpul de acum e timp de muncă; acela, de răsplată! Deșteptați-vă, vă rog, deșteptați-vă și să ascultăm cu râvnă cele spuse! Am trăit în trândăvie, să trăim și în pocăință!" (*Omiliile despre pocăință,* omilia a noua, p. 180)

„...plângând cu amar neștiința răspândită în sufletele oamenilor și adâncul întuneric ce le cuprinde sufletul, aș voi să găsesc un foișor înalt de tot din care să pot vedea toate neamurile pământului; aș voi să am și o voce care să răsune până la marginile pământului, să intre în urechile tuturor celor de pe pământ și să strige cuvintele acelea ale lui David: *Fiii oamenilor, până când grei la inimă? Pentru ce iubiți deșertăciunea și căutați minciuna?*, alegând cele pământești în locul celor cerești? Până când închideți ochii, vă astupați urechile și nu auziți glasul lui Dumnezeu?" (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență...,* p. 263)

VIRTUȚILE (cultivarea virtuților)

„...să ne străduim pentru virtute până asudăm. Așa vom atrage asupră-ne și mai mult bunăvoința lui Dumnezeu, Îl vom îndupleca să ne ajute în ostenelile noastre și vom dobândi și bunătățile cele veșnice ..." (*Omilii la Matei,* omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 108)

„Să avem zel, credință și dragoste, încât Hristos să vorbească prin noi. Acest lucru El îl dorește mai mult decât noi; fiindcă pentru acest motiv ne-a făcut acest organ (gura), și nu voiește să rămână nelucrător și nefolositor, ci totdeauna să fie în lucrare împreună cu mâinile. De ce, deci, nu pregătești acest organ potrivit cu mâinile meșterului, ci îi slăbești coardele, moleșindu-le cu desfătări și astfel făcându-te singur ca o alăută nefolositoare? Este nevoie, deci, a o încorda bine și a întinde strunele, și a le unge cu sare duhovnicească. Căci atunci, de o va vedea bine încordată și armonizată, va răsuna și prin sufletul nostru Hristos. Aceasta făcându-se, vei vedea și pe îngeri săltând de bucurie, și pe arhangheli, și pe heruvimi. Așadar, să ne facem noi vrednici de mâinile Lui cele neprihănite. Să-L rugăm să atingă cu mâinile Lui și inima noastră, deși nici nu are nevoie de rugămintea noastră. Căci dacă noi o facem vrednică de acea atingere, El cel dintâi va alerga la noi. Dacă Hristos aleargă în ajutorul celor ce se trudesc pentru cele viitoare – nici lui Pavel, care a devenit atât de mare, nu i-a împletit încă o asemenea laudă -, atunci, când va vedea inima noastră desăvârșită, ce nu ar face? Dacă Hristos răsună în inimile noastre, atunci de îndată va zbura deasupra noastră și Duhul Sfânt, și vom deveni superiori cerului; nu soarele și luna avându-le gravate pe trupul nostru, ci chiar pe Însuși Stăpânul soarelui, al lunii și al îngerilor Îl vom avea locuind și petrecând împreună cu noi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 143-144)

„Să nu ne uităm numai la aceea că virtutea este însoțită de multe osteneli, ci și la faptul că este cu putință a o îndeplini; și dacă vom încerca cu stăruință, vom vedea cât de ușor ne va fi în realizarea ei." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 218)

„Să ne îndeletnicim cu virtutea, ca astfel să ne bucurăm și aici de plăcere, și să ne învrednicim și de bunătățile viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 148)

„Căci dacă lucrurile cele pământești, trecătoare și supuse stricăciunii, niciodată nu vin de-a gata oamenilor, fără muncă și sudori, apoi cu atât mai mult cele sufletești." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 128)

„După cum atleții primesc mare răsplată de pe urma exercițiilor chiar înainte de a fi încununați și premiați, pentru că prin exerciții își fac trupurile mai sănătoase și mai puternice și alungă boala din trup, tot astfel la luptele cele pentru virtute, chiar înainte de a se deschide cerul, chiar înainte de a veni Fiul lui Dumnezeu, chiar înainte de a primi răsplățile, dobândim de pe urma acestor lupte mare răsplată, pentru că ni se înțelepțește sufletul, ajunge mai filosof. Mulți pleacă cu corăbiile pe mare, înfruntă mii și mii de valuri, se luptă cu fiarele mării, îndură multe furtuni, dar, chiar înainte de câștigul lor din comerțul lor, dobândesc câștig foarte mare din această lungă călătorie, câștigul acela că au curaj să înfrunte marea și să facă aceste călătorii pe mare fără frică și cu plăcere.

Tot astfel și în viața aceasta, cel ce îndură multe strâmtorări pentru Hristos, cel ce suferă multe necazuri ia răsplata înainte de a primi Împărăția cerurilor, pentru că dobândește chiar de aici de pe pământ mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, pentru că își face sufletul mai bun, că pe viitor își râde de toate necazurile." (*Cuvânt despre învierea morților*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 122)

„Cine vrea poate să se ridice de pe pământ la cer. Nu are nevoie pentru aceasta decât de bunăvoință și de virtute! *Vreau, dar nu pot*, spun mulți, *pentru că virtutea este greu de dobândit*. Să știi că nu e deloc greu de dobândit, dacă ai râvnă și tânjești spre Dumnezeu.

Gândește-te puțin la cei care pustnicesc prin munți și prin locuri neumblate. Ce au făcut ei? Și-au lăsat casă, rude, avere și s-au închis într-o chilie mică, unde își nevoiesc trupul prin post, priveghere și chinuri. Tu îmi vei spune: *Aceia pot să facă așa ceva, dar eu nu pot*. De ce, oare, mulți călugări, cu toate că trăiau mai bine decât tine și erau mai slabi trupește, au hotărât

să lase totul pentru viața în pustie? Mai spui: *Lupta aceasta este atât de mare, încât nu mulți o pot duce până la capăt.* Dacă-i așa, atunci nevoiește-te mai puțin, pentru mai puțină virtute.

Nu poți să dai banii tăi săracilor? Atunci măcar nu răpi ce este al altora. Nu poți posti? Atunci măcar nu te deda plăcerilor trupești. Nu poți să te rogi pentru cei care te batjocoresc? Atunci măcar îndură răutățile lor în tăcere și cu răbdare. Nu poți face bine celor care te nedreptățesc? Atunci măcar nu te răzbuna pe ei." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 292)

VIRTUȚILE (cultivarea virtuților din iubire față de Dumnezeu)

„Virtutea este grea; trebuie să-i schimbăm aspectul pentru măreția răsplăților care-i sunt făgăduite. Oamenii buni, fără nici un motiv o iubesc pentru ea însăși; ei o cinstesc pentru acest motiv singur că o găsesc frumoasă și plăcută; ei o exercită și o practică din iubire față de Dumnezeu și nu pentru iubirea răsplății; ei privesc înfrânarea ca o virtute destul de mare, nu din teamă față de chinuri, ci din porunca pe care a dat-o Dumnezeu; dar dacă ești slab, închipuie-ți răsplățile." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 4, p. 401)

VIRTUȚILE (cultivarea virtuților atrage uneori ura celor răi)

„Atunci când sunt persecutați oamenii buni de către cei răi, atunci când cei ce practică virtutea și o caută sunt obiecte de râs și de bătaie de joc oamenilor, nu trebuie să ne supărăm pentru aceia și să ne necăjim. Este propriu virtuților să atragă din toate părțile ura celor răi. Precum ei poartă invidie celor ce trăiesc bine și se cred acoperiți micșorând slava altora; ei îi urăsc necruțând nimic pentru a-i necinsti, fiindcă merg pe o altă cale, fiindcă duc o viață cu totul diferită de a lor. Dar să nu ne necăjim, dragii mei frați, acela este un semn după care se recunoaște virtutea. Iară pentru ce zice Iisus Hristos: *Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al ei* (Ioan 15, 19); și în alt loc: *Vai vouă când vă vor vorbi toți oamenii de bine!* (Lc., 6, 26), iată pentru ce zice și aici: *Eu le-am dat cuvântul Meu și lumea i-a urât.* Și explică pentru care motiv sunt ei vrednici ca Tatăl Său să aibă o grijă așa de mare de ei; aceasta așa este, zice El, fiindcă ei păzesc cuvântul Tău, chiar dacă sunt urâți; ei sunt vrednici totodată de toată grija Ta și de protecția Ta." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXII, 1, pp. 425-426)

VIRTUȚILE (cultivarea unei virtuți în mod despărțit de celelalte)

„Dacă neglijăm o parte din virtute, aducem mari rele asupra noastră! De pildă, dacă nu faci milostenie, ești aruncat în iad; și doar milostenia nu-i toată virtutea, ci numai o parte a ei! Fecioarele cele nebune, de aceea au fost osândite, că n-au făcut milostenie (Matei 25, 1-12), bogatul, tot de aceea s-a pârjolit în iad (Luca 16, 19-26). Cei care nu hrănesc pe cel flămând, de asta sunt osândiți împreună cu diavolul (Matei 25, 41-42). Iarăși, a nu ocărî pe semenul tău e o parte foarte mică a virtuții; cu toate acestea, și aceasta scoate din împărăția cerului pe cei ce nu o săvârșesc, că *Cel care va zice fratelui său: Nebunule vinovat va fi gheenei focului* (Matei 5, 22). Iarăși castitatea este și ea numai o parte a virtuții; cu toate acestea fără ea nimeni nu va vedea pe Dumnezeu, că spune Pavel: *Căutați pacea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu* (Evr., 12, 14). Smerenia, la fel, este o parte a virtuții; cu toate acestea, dacă săvârșești toate celelalte fapte bune, dar n-o săvârșești pe aceasta ești necurat înaintea lui Dumnezeu; dovadă fariseul care, deși s-a dus la templu cu nenumărate fapte bune, le-a pierdut pe toate, că i-a lipsit smerenia (Luca 18, 10-14).

Vreau însă să vă spun ceva mai mult; nu ni se încuie cerul numai dacă nu facem o singură virtute din toate virtuțile, ci pățim același lucru dacă le facem pe toate, dar nu le facem cum trebuie și cu prisosință." (*Omilii la Matei,* omilia LXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 743)

„Căci precum avem cinci simţuri şi de toate trebuie a face uz la nevoile noastre, tot aşa trebuie de a săvârşi toate virtuţile. Dacă cineva bună-oră ar fi înţelept, însă nemilostiv; sau ar fi milostiv, însă răpitor de averi străine; sau că poate nu s-ar atinge de cele străine, însă nu ar împărtăşi pe nimeni din al său, apoi atunci toate sunt în zadar. Nu e de ajuns numai o singură faptă bună, spre a ne prezenta cu curaj înaintea tronului lui Hristos, ci ne trebuie multe şi variate, şi cu un cuvânt toate faptele bune." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 39)

„După cum la chitară nu-i de ajuns să loveşti o singură coardă ca să cânţi o melodie, ci trebuie să treci peste toate cu ritmul cuvenit, tot aşa şi cu virtutea sufletului: nu ne e de ajuns pentru mântuire, precum am mai spus, numai o singură lege, ci trebuie să le păzim cu chibzuială pe toate chiar, de vrem să glăsuim o cântare mai plăcută şi mai de folos decât orice cântare plină de armonie." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 224)

„Aşa cum o chitară care are doar o strună nu poate scoate muzică, la fel nici creştinul, dacă ţine doar o parte din poruncile lui Dumnezeu, nu poate dobândi virtutea. Cu ce credeţi că se alege cel care se roagă mult, dar nu face milostenie? Cu ce se alege cel care face milostenie, dar din bani pe care i-a câştigat pe nedrept? Cu ce se alege cel care câştigă cinstit banii, dar face milostenii ca să îl vadă şi să îl laude oamenii? Cu ce se alege cel care se fereşte să-l vadă oamenii, dar se mândreşte în sinea lui cu faptele bune pe care le-a făcut? Cu ce se alege cel care nu se mândreşte, dar se dedă lăcomiei, desfrâului şi altor plăceri? Cu ce se alege cel care nu se dedă plăcerilor, dar este iubitor de argint?

De aceea, să ne luptăm ca să ţinem toate poruncile şi să dobândim toate virtuţile, în această luptă duhovnicească a noastră, ne sunt aproape oamenii buni şi plini de virtuţi, care prin sfaturi folositoare şi prin exemplul lor ne ajută să ne îndreptăm spre o viaţă a sfinţeniei." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 293-294)

„În ce chip este alăuta, că numai într-o coardă nu poate să facă cântare şi de lipseşte vreuna, nu face vers deplin, aşa sunt şi faptele cele bune care se fac pentru suflet, că nu ajunge să facem numai o poruncă a faptelor bune, ci toate poruncile lui Dumnezeu să la facem cu multă nevoinţă. Că, te rog, ia spune-mi, ce folos este să postească cineva şi să se roage şi apoi să nu miluiască pe cineva? Sau să miluiască cineva şi apoi să lăcomească şi să răpească ale altuia?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 96)

„Numai o faptă bună nu este de ajuns spre mântuire, că nu poate niciodată vulturul să zboare, să meargă la înălţime mare numai cu o aripă." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 168)

VIRTUŢILE (virtutea izvorăşte din dragoste)

„Virtutea izvorăşte din dragoste, şi dragostea din virtute. Cum este, vă spun eu. Cel virtuos nu preferă banii înaintea prieteniei, nici că este răzbunător, nici nu nedreptăţeşte pe aproapele, nici nu-l bârfeşte, ci toate le suferă cu curaj. Dragostea de acestea depinde; şi iarăşi, cel ce iubeşte, toate acestea le suferă. Astfel deci toate acestea la un loc sunt între dânsele legate, şi una pe alta se fortifică. Cum că iubirea izvorăşte din virtute se dovedeşte şi de aici; căci a zice: *Când se vor înmulţi fărădelegile, se va răci dragostea* tocmai aceasta a invederat; iar când zice: *Cel ce iubeşte pe aproapele, a îndeplinit legea* (Rom., 13, 8), arată că virtutea purcede din dragoste. Aşa că e absolut necesar a fi una din două: ori foarte iubitor, ori foarte virtuos. Pentru că cel ce are una din două, va avea şi pe cealaltă, şi viceversa: cel ce nu ştie a iubi, săvârşeşte şi multe viclenii, iar cel viclean nu ştie a iubi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 98)

VIRTUȚILE (felurile virtuților)

„Multe sunt căile virtuții, după cum și deosebirea dintre mărgăritare este mare, deși toate se numesc mărgăritare, căci unul este strălucitor și rotund din toate părțile, iar altul poate că nu are această frumusețe, ci o alta.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 159)

„Virtuțile părții irascibile ale sufletului sunt: răbdarea și blândețea, iar viciile sunt: arțagul și încăpățânarea. Virtutea poftei este castitatea, iar viciul: desfrânarea. Virtutea rațiunii este înțelepciunea, iar viciul: prostia.” (*Despre creșterea copiilor*, 65, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 417)

„Toată strânsura virtuții constă în disprețuirea[112] celor din veacul acesta, dorința pentru cele din veacul viitor, nesocotirea bunurilor de aici, deschiderea față de cei săraci, îngăduința, blândețea, înțelepciunea[113], pacea și liniștea sufletului, a nu fi pornit spre slava vieții de acum, ci a avea privirea ațintită la cele de sus și a te îngriji necontenit pentru cele de acolo și a te avânta către acea slavă.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 38)

VIRTUȚILE („calea cea strâmtă” a virtuții)

„Nu este cu putință ca un om care pășește pe calea virtuții să fie fără de necaz, fără întristare, fără suferințe, și fără ispite. Și cum s-ar putea fără de acestea pentru cel ce călătorește pe calea cea strâmtă, pentru cel ce a auzit că *În lume necazuri veți avea*?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 92)

„Nu este cu putință să se lupte cineva și în același timp să se și desfăteze sau cel ce se războiește să se și desfăteze în mâncăruri și băuturi. Nimeni deci dintre luptători să nu caute liniște, nimeni să nu fie în veselie. Toate cele prezente sunt: război, luptă, necazuri, strâmtori, ispite, arenă a unor veșnice lupte. Altele sunt timpurile de liniște, iar timpul de față este timp de sudori, timp de munci. Nimeni dintre luptători care se aruncă în ring nu caută liniște.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 92)

VIRTUȚILE (ostenelile depuse pentru dobândirea virtuților)

„Creându-ne, Dumnezeu ne-a dat o viață liberă de neliniște și de greutăți; noi am abuzat de acest har și fiind lipsiți de un așa de mare bine din lașitatea noastră, noi am pierdut paradisul. Iată pentru ce a făcut Domnul viața oamenilor grea și ostenitoare și se poate spune că El se justifică față de neamul omenesc în acest fel: la început Eu v-am dat plăcerile, dar voi v-ați făcut mai răi, pentru că Eu v-am dat să trăiți prin bunătatea pe care v-am dat-o; iată pentru ce v-am dat să trăiți prin osteneală și în sudori (Fac., 3, 19). Și cum această osteneală nu v-a împiedicat să faceți rău, El v-a dat încă și legea, care are multe prescripții, precum se pune frâu unui cal iute și nestăpânit pe care nu poate să-l ducă, căci așa fac dresorii cu caii lor. Ni s-a poruncit deci să ducem o viață ostenitoare fiindcă moleșeala are obiceiul de a ne strica. În sfârșit, natura noastră nu poate susține o natură molatică, ci ușor cade de la nelucrare în păcat. Să presupunem că un om cumpătat și virtuos n-are nevoie să lucreze și că totul îi vine

---

[112] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Cuvântul υπεροψια (a privi pe deasupra) nu trebuie luat în sensul unui dispreț, ca și cum cele din lume ar fi rele (în acest caz cuvântul grec ar putea fi βδελυγμα). Acestea sunt *disprețuite* nu în sine, ci prin raportare la cele veșnice, cele din urmă fiind mai vrednice de dorit decât cele dintâi. (n.s. 46, p. 38)

[113] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Textual: *filosofia*. Dar la Părinți aceasta desemnează modul de viață creștin (cu fapta, nu cu vorba). (n.s. 47, p. 38)

lui dormind, însă această viață ușoară, la ce-l va duce pe el? Nu ne va face ea deșerți și nerușinați?

Dar pentru ce, ziceți voi, însoțesc atâtea plăceri păcatul, și atâtea griji și sudori urmează virtutea? Și ce merit veți avea voi, la ce răsplată veți avea voi dreptul, dacă virtutea n-ar fi grea și ostenitoare?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, pp. 173-174)

„Nu vedeți voi că inima se leagă mai mult de ceea ce a costat mai multe sudori și greutăți? Domnul a amestecat greul cu virtuțile, cu care vrea să-l obișnuiască pe suflet; pentru acest motiv admirăm noi virtutea..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, p. 174)

„Multă sudoare varsă țăranul pentru a-și cultiva orgoliul – pregătește boii, ară, seamănă, înfruntă greutățile iernii, sapă șanțuri adânci pentru ca apa prisositoare să se scurgă, face atâtea și atâtea lucrări necesare și obositoare. Toate însă sunt făcute cu bunăvoință de țăran, cu o singură nădejde: ca atunci când va veni vara va secera grâul auriu, își va umple hambarele cu roade bogate, se va bucura de recolta îmbelșugată.

Căpitanul corabiei, de asemenea, nu ține cont de marea sălbatică și de valurile cumplite care amenință corabia sa. Nesocotește orice primejdie, gândindu-se la câștigul pe care-l va avea din transportul mărfurilor.

La fel și ofițerul este obligat să lipsească vreme îndelungată de acasă, să rabde lipsuri și suferințe, să se primejduiască în război și să fie rănit în lupte, gândindu-se la biruințe, la decorații și la slavă.

De ce însă spun toate acestea? Pentru a-i mângâia și încuraja pe toți cei care se trudesc pentru cucerirea virtuții. Dacă țăranul, căpitanul și ofițerul se nevoiesc atâta pentru a avea câștig în viața aceasta, cu atât mai mult noi trebuie sa ridicăm cu bărbăție povara greutăților și a necazurilor, pentru a câștiga viața veșnică.

Aceia se luptă pentru o nădejde nu numai trecătoare, dar și nesigură; căci adeseori nu reușesc să-și împlinească dorințele." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 23)

VIRTUȚILE (să ne îndreptăm privirile la răsplata virtuții, nu la ostenelile ei)

„Să nu ne uităm la ostenelile virtuții, ci să îndurăm totul cu ușurință, gândindu-ne că după osteneală vine și răsplată. Negustorul când părăsește portul și pleacă pe întinsul mărilor, nu se gândește numai la pirați, la naufragii, la fiarele din mare, la furia vânturilor, la desele furtuni și la neizbândă, ci și la câștigul ce-l va avea după ce scapă de toate aceste necazuri; hrănit cu această nădejde, primește cu ușurință să înfrunte aceste greutăți, ca să se întoarcă și mai bogat acasă. Plugarul la fel: nu se gândește numai la greutățile plugăriei, la ploile prea multe, la nerodirea pământului, la atacul ruginii, la paguba adusă de lăcuste, ci se duce cu mintea și la aria plină de snopi și îndură totul cu ușurință; nădejdea câștigului – cu toate că-i nesigură – îl face de nici nu simte oboseala; hrănit cu aceste bune nădejdi, nu-l descurajează ostenelile; face tot ce trebuie să facă, așteptând să ia răsplata ostenelilor. Ostașul, iarăși, își pune armele și se duce la război și nu se gândește numai la răni, la moarte, la atacurile dușmanilor și la celelalte nenorociri, ci se duce cu mintea și la victorie și la trofee și așa își pune pe el toate armele; nesiguranța și nereușita e mare; cu toate acestea, cu bune nădejdi, îndepărtează orice ezitare și, luându-și armele, pornește la luptă cu dușmanii; așadar, iubiților, dacă și negustorul și plugarul și ostașul nu se descurajează în fața ostenelilor, ci sunt întraripați de bune nădejdi, cu toate că nădejdile le sunt fără temei, cu toate că neșansele, după cum ați auzit, sunt mai mari, iar piedicile, multe și felurite, ce iertare mai putem avea noi, care fugim speriați de ostenelile virtuții și nu înfruntăm fără ezitare orice osteneală, când știm doar că nădejdea ne e atât de întemeiată, când ne sunt gătite bunătăți atât de mari, când răsplata ce o vom avea întrece mult de tot toate faptele făcute de noi?". (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, pp. 315-316)

„Vă rog, să dorim mult pe Dumnezeu ca să putem îndura cu uşurinţă ostenelile virtuţii, să ne aţintim mintea la El, ca nimic din lumea aceasta să ne împiedice drumul, care duce către El; să ne gândim la continua desfătare ale bunătăţilor celor viitoare, ca să putem îndura în linişte toate necazurile din viaţa de aici; să nu ne întristăm că nu avem dregătorii de mare cinste, să nu ne simţim pierduţi de suntem săraci". (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 361)

„Nădejdea bunătăţilor este îndestulătoare să ne facă să înfruntăm şi primejdiile şi să suportăm cu bărbăţie ostenelile virtuţii. " (*Omilii la Facere,* omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„Să nu ne uităm, dar, la ostenelile virtuţii, ci, gândindu-ne la folosul pe care-l avem de pe urma lor, să fim gata a îmbrăţişa ostenelile cele pentru săvârşirea virtuţii. Dacă cei care se îndeletnicesc cu lucrurile din lumea aceasta, dacă cei care se înnebunesc pentru strângerea de bani, înfruntă cu dragă inimă totul şi primejdiile de pe mare şi naufragiile; dacă aceştia ştiu mai dinainte că vor fi atacaţi de hoţi de mare şi nici aşa nu se dau în lături şi nici nu-şi pierd curajul să meargă până la capăt, apoi ce vânt de apărare mai putem avea noi, oare, când de dragul acelor bunătăţi nemuritoare nu îmbrăţişăm cu toată râvna şi tragerea de inimă luptele cele pentru virtute?" (*Omilii la Facere,* omilia LIV, I, în col. PSB, vol. 22, pp. 203-204)

„Nici să ne gândim la ostenelile virtuţii, ci să ne gândim la răsplăţi." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„Legea aceasta a lui Hristos este grea şi tare împovărătoare, dar are şi mare cunună. Aşa sunt lucrurile pline de osteneală! Au mare răsplată. Tu însă nu te uita la osteneală, ci gândeşte-te la răsplată. Să faci cum faci cu lucrurile din viaţa de toate zilele! Dacă te uiţi la osteneala celor ce ai de săvârşit ţi se pare greu şi împovărător; dar dacă te uiţi la răsplată, treaba ce-ţi stă în faţă este uşoară, lesnicioasă." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a cincea, p. 102)

„Negustorul care face comerţ pe mare, îndură pe mare multe furtuni, învolburări, scufundarea corăbiei şi alte mii şi mii de greutăţi, dar, după furtunile de pe mare, se bucură de bogăţie, căci vinde mărfurile aduse cu corabia şi face bună negustorie. Totuşi, mai întâi furtunile, şi apoi mărfurile. Cel ce iese din port vede marea şi valurile, dar câştigul nu-l vede, este încă în nădejdi. Dar dacă nu s-ar uita mai întâi la câştigul care nu se vede, care nu-i stă în faţă, nici nu-l are în mâini, ci-i în nădejdi, nu s-ar mai apuca nici de cele ce se văd şi-i stau în faţă. Tot aşa şi plugarul. Înjugă boii, pune mâna pe coarnele plugului, trage brazda adâncă, aruncă seminţele şi cheltuieşte tot ce are; îndură frigul, gheaţa, ploile şi alte multe necazuri; iar după toată această osteneală aşteaptă să vadă lanurile acoperite de rod şi aria plină. Vezi şi aici că mai întâi este osteneala, şi după aceea răsplata? Răsplata este nesigură, pe când osteneala, sigură şi vădită. Răsplata în nădejdi, pe când osteneala de faţă, în mâini. Dar şi plugarul, dacă nu s-ar uita mai întâi la câştig, care nu-i sigur, nici vădit, care se vede cu ochii trupului, nu numai că nu va înjuga boii, nu va pune mâna pe coarnele plugului, nu va arunca seminţele, dar nici nu se va mişca vreodată de acasă ca să se apuce de lucru. Nu-i oare nesocotit ca în lucrurile cele din viaţa aceasta să te uiţi la cele ce nu se văd, înaintea celor ce se văd, să înduri osteneli înaintea răsplăţii, să înduri, mai întâi, toate greutăţile, şi apoi să aştepte câştigul lor, să te apuci de lucru, să te apropii de cele ce se văd, iar când e vorba de lucrurile lui Dumnezeu să şovăi, să te îndoieşti, să ceri răsplata înainte de a te apuca de lucru şi să fii mai mic la suflet ca plugarii şi negustorii?

Dar noi suntem mai răi decât plugarii şi negustorii nu numai prin aceea că ne îndoim de răsplata cea viitoare, ci şi în alt chip, nu mai prejos de cele amintite mai sus.

- Care?

- Plugarii şi negustorii n-au nici o încredinţare că se va termina cu bine munca lor, cu toate acestea nu se lasă de muncă. Tu, însă, pentru cununile ce le vei primi, ai un garant

vrednic de credinţă; cu toate acestea, nu ai stăruinţa plugarilor şi negustorilor." (*Cuvânt despre învierea morţilor*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 126-127)

„Cea mai bună metodă şi cea mai uşoară cale către virtute este să nu te uiţi numai la osteneli, ci şi la răsplăţi, o dată cu ostenelile, şi nu numai la osteneli singure." (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 530)

„Este obositor pentru plugar să înjuge boii, să ţină coarnele plugului, să taie brazdă, să semene sămânţa, să îndure vijeliile, să sufere frigul, să sape de jur împrejur şanţuri, să oprească şuvoiul de ape să nu năpădească seminţele, să înalţe malurile râurilor şi să sape şanţuri adânci prin mijlocul ogorului! Obositoare sunt toate acestea şi se fac cu multă sudoare dar ajung uşoare şi lesnicioase când plugarul, prin nădejde, vede ogoarele cu roade bogate, vede secera ascuţită, vede aria plină de snopi, iar rodul câmpului e adus acasă cu mare veselie. La fel, şi corăbierul! Înfruntă valurile sălbatice şi de multe ori nici nu vrea să ştie de furtună şi de furia mării; îndură nestatornicia vânturilor, învălmăşeala valurilor mării, călătorii îndepărtate, îndură toate acestea pentru că se gândeşte la marfa pe care o are în corabie, la porturile în care va vinde marfa şi vede născându-i-se de aici bogăţie nemăsurată. Tot aşa şi ostaşul! Îndură rănile, stă în fata norilor de săgeţi, îndură foamea, frigul, înstrăinarea şi primejdiile câmpului de bătălie, pentru că se gândeşte la trofeele, biruinţele şi cununile aduse de aceste suferinţe.

Dar pentru ce am amintit de toţi aceştia? Sau ce vreau să spun cu aceste pilde? Vreau ca ele să vă îndemne să ascultaţi cu luare-aminte predica, vreau ca ele să vă uşureze ostenelile cele pentru virtute! Dacă oamenii despre care am vorbit socotesc uşoară osteneala din pricina nădejdii câştigului ce-l vor avea - cu toate că acest câştig, chiar dacă-l pot dobândi, se duce o dată cu viaţa aceasta - apoi cu mult mai mult noi trebuie să ascultăm cu răbdare cuvântul de învăţătură duhovnicească şi să îndurăm cu mult curaj ostenelile şi luptele ce le dăm pentru viaţa cea veşnică." (*La cuvântul apostolic ce spune: «Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare...»*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, pp. 78-79)

VIRTUŢILE (împotrivitorii virtuţilor)

„Virtutea se arată totdeauna mai mare când se săvârşeşte în mijlocul celor care luptă împotriva virtuţii, când îşi arată frumuseţea în mijlocul celor care-i pun piedici." (*Omilii la Facere*, omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 281)

„Aşa este un suflet fierbinte, un suflet treaz! Nimic nu-l poate împiedica să-şi arate virtutea; dimpotrivă, cei ce-l împiedică, aceia îl aţâţă mai mult şi-i aprind mai mare flacăra dorinţei." (*Omilii la Facere*, omilia XLIII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 107)

„Omul virtuos, de s-ar găsi chiar în robie sau în temniţă, sau chiar în fundul pământului, nimic nu-l va putea face să se abată de la fapta bună." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 170)

„Nimeni, dar, să nu se plângă de sărăcie, nimeni să nu fie scârbit că-i om din popor, nimeni să nu sufere că-i dintre cei de jos! Să se plângă numai aceia care au sufletul moleşit şi mintea fără putere! Numai răutatea sufletului şi moleşirea voinţei sunt o piedică pentru virtute. Fără de astea, nimic din celelalte!" (*Cuvântul al V-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 257)

VIRTUȚILE (nimic nu ne poate împiedica de la împlinirea virtuților)

„Pretutindeni virtutea strălucește și e neînvinsă și nimic nu o poate împiedica. Dar ce zic eu de sărăcie și de sclavie? Nici foamea, nici rănile cele învechite și nici chiar boala cea mai grea nu o poate împiedica. Astfel a fost Lazăr, astfel a fost Iov și astfel a fost și Timotei cel adeseori bântuit de boală. Ai văzut că nimic nu poate împiedica pe cineva de la virtute? Nici bogăția, nici sărăcia, nici puterea, nici dorul de a stăpâni, nici boala, nici înjosirea, nici disprețul, căci pe toate acestea virtutea le lasă jos, pe pământ, și se urcă la ceruri. Doar sufletul să fie curajos și nimic nu-l poate împiedica pe omul care lucrează virtutea. Când lucrătorul e sănătos și puternic, nimic din cele exterioare nu-l pot împiedica. Când meșterul are experiență și stăruință și își cunoaște perfect meseria, chiar bolnav fiind, el posedă această meserie și chiar de ar fi sărac, de ar avea sau nu uneltele în mâinile sale, chiar de ar lucra sau nu, cu nimic nu poate fi mai prejos, deoarece cunoașterea meșteșugului său este cu el. La fel se întâmplă și cu omul virtuos și iubitor de Dumnezeu: chiar de l-ai îmbogăți, el îți va arăta meșteșugul (virtutea), și chiar de l-ai aduce la sărăcia cea mai neagră, de ar fi bolnav sau sănătos, de ar fi în slavă sau în necinste, el același va fi, adică stăruitor în virtute." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, p. 233)

VIRTUȚILE (dobândirea lor)

„Din pricina marii lui iubiri de oameni, lui Dumnezeu Îi este de ajuns numai să ne depărtăm de păcate. Dacă vom face asta, vom porni cu ușurință spre săvârșirea faptelor bune". (*Omilii la Facere,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 86)

„...să nu mai socoți nicicând că poate sta vreo piedică în calea ce duce la virtute. Dacă cei care au trăit înainte de darea legii au ajuns la o atât de înaltă virtute numai prin învățătura ce le-o dădea firea, ce putem spune noi, care stăm departe de virtute, după ce am primit atâta ajutor, după ce a venit Hristos, după ce s-au făcut minuni nenumărate?" (*Omilii la Facere,* omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 254-255)

„Dacă nu ne îndreptăm spre virtute cu dragoste și dor, dacă nu suntem plini de ură față de păcat, nu vom putea scăpa nici de vătămarea păcatului și nu vom putea nici îmbrățișa virtutea. Că virtutea are nevoie de oameni care s-o poftească, care să ardă de dorul ei, o spune profetul. Ascultă! *Judecățile Domnului sunt adevărate, îndreptățite toate; dorite-s mai mult decât aurul și piatra de mare preț* (Ps., 18, 10-11). Nu pentru că sunt numai atât de dorite, ci pentru că nu se găsește în lume altceva mai de preț decât aurul și piatra prețioasă; de aceea a și adăugat: *Și mai dulci decât mierea și fagurele* (Ps., 18, 11). Iarăși și aici, pentru că n-a găsit ceva mai dulce decât mierea, s-a folosit această imagine. După cum cei care strâng averi, fiind înnebuniți de dor și de poftă, își îndreaptă spre strângerea de avuții toată strădania lor și nicicând nu se satură, pentru că beție fără saț este iubirea de arginți; și după cum bețivilor le crește pofta de băut cu cât toarnă mai mult vin în ei, tot așa și cei ce strâng averi nu-și pot opri nicicând această neostoită nebunie, ci, cu cât văd că le crește avuția, cu atât li se aprinde și pofta și nu pun capăt acestei dorințe rele decât atunci când cad în adâncul răutății. Așadar, dacă aceștia își vădesc cu atâta tărie pofta lor pierzătoare, care e pricina tuturor relelor, apoi cu mult mai mult este drept ca noi să ne gândim neîncetat la *Judecățile Domnului,* care-s cu mult mai de preț decât aurul și pietrele prețioase. Să nu socotim că poate sta ceva înaintea virtuții, ci să tăiem din sufletul nostru și aceste patimi pierzătoare...". (*Omilii la Facere,* omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 268-269)

„Orașul nu-i o piedică pentru cel ce vrea să fie virtuos, pentru cel ce vrea să privegheze și să fie treaz la minte, după cum pustia nu-i poate fi de folos celui nepăsător și leneș – că nu locul te face virtuos, ci voința și purtările – tot așa nici orașul nu-l poate vătăma pe cel

veghetor şi treaz la minte. De asta aş vrea ca aşa cum a fost fericitul acesta în mijlocul sodomiţilor să fie mai virtuoşi în mijlocul oraşelor, mai ales ca să-i îndrepte pe mulţi pe calea virtuţii, fiind ca un aluat între ceilalţi". (*Omilii la Facere,* omilia XLIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 106)

„Trebuie să ne îngrijim de virtute. Să luptăm în această viaţă ca într-un loc de exerciţii atletice, pentru ca, după ce se lasă cortina teatrului acestei lumi, să putem pune pe capetele noastre cununi, strălucitoare, ca să nu ne căim fără de folos". (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, II, în col. PSB, vol. 22, p. 325)

„Dar iarăşi mă rog şi mă cucernicesc vouă, fiţi tot atât de silitori ca şi copiii mici. Aceştia învaţă mai întâi forma literelor, apoi caută să recunoască literele una câte una şi în sfârşit pornesc şi la citirea cuvintelor. Tot aşa să facem şi noi; să împărţim virtutea; să învăţăm mai întâi să nu înjurăm, să nu jurăm strâmb, să nu blestemăm; apoi să trecem la altă literă: să nu clevetim, să nu ne fie dragi trupurile, să nu ne îmbuibăm, să nu ne îmbătăm, să nu fim cruzi, să nu fim trândavi; de la acestea iarăşi să trecem la cele duhovniceşti; să învăţăm înfrânarea, dispreţul pântecelui, cuminţenia, dreptatea; să învăţăm să ne arătăm superiori slavei lumii; să fim buni la inimă, să fim cu inima zdrobită; acestor litere ale virtuţii să adăugăm mereu altele; să le înscrim pe toate în sufletele noastre. Să căutăm să punem în practică aceste virtuţi în casă, faţă de prieteni, faţă de soţie, faţă de copii. Să începem deocamdată cu cele dintâi litere ale virtuţii, cu cele mai uşoare: de pildă cu a nu înjura; să studiem necontenit această literă în casă, că şi în casă sunt mulţi care ne împiedică să învăţăm această literă: ne supără slugile, ne supără soţia şi ne face să ne înfuriem, ne supără copiii când nu învaţă şi sunt obraznici şi ne fac să-i ameninţăm şi să-i înjurăm. Dacă ajungi, deci, să nu mai înjuri în casă, când eşti necăjit adesea de ai tăi, uşor vei putea să nu înjuri nici când eşti în oraş". (*Omilii la Matei,* omilia XI, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 142-143)

„Dacă transformi în obişnuinţă această frumoasă filozofie, nici când te-ai trândăvi, nu vei putea călca vreuna din hotărârile luate, pentru că obişnuinţa ta a ajuns a doua natură. După cum ne e uşor să dormim, să mâncăm, să bem şi să respirăm, tot aşa de uşor ne va fi să săvârşim şi virtutea; vom simţi o curată bucurie, pentru că stăm în portul cel neînvălurat, ne bucurăm de vreme bună, şi pornind cu corabia încărcată spre oraşul cel împărătesc". (*Omilii la Matei,* omilia XI, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 144)

„Dar, zici tu, *virtutea este grea şi cu anevoie de împlinit, pe când răul poartă cu sine multă plăcere; răutatea este largă şi încăpătoare, pe când virtutea este strâmtă şi anevoioasă.* Apoi oare din început, spune-mi, au fost amândouă aşa? Dar iată că cele ce spui acum, tu le spui fără să vrei în apărarea virtuţii – atât de mare este adevărul. Că dacă două au fost căile, una care ducea la cuptorul cel cu foc, iar cealaltă la Rai – una era largă şi încăpătoare şi ducea la cuptorul cel cu foc, pe când cealaltă, deşi strâmtă, ducea totuşi la Rai – apoi atunci pe care ai fi ales-o? Chiar de mi te voi împotrivi, totuşi nu mi te voi putea împotrivi în cele mărturisite de toţi, oricât ai fi fără de ruşine. Cum că virtutea care are un început greu – nu însă şi sfârşitul – este mult mai de dorit, voi încerca a vă încredinţa chiar din împrejurările care sunt în mâna voastră. Şi dacă voiţi, apoi mai întâi să luăm în cercetare meşteşugurile, căci ele au începutul totdeauna încărcat de durere şi necazuri, pe când sfârşitul este încărcat de foloase şi de mulţămiri. *Dar, zici tu, nimeni nu s-a atins vreodată de vreun meşteşug, dacă nu a avut pe cineva care să-l silească. Căci când tânărul este stăpân pe sine, el mai curând va alege ca la început să se dezmierde în desfătări, fie chiar de ar suferi mii de rele la sfârşit, decât să se muncească la început, iar după aceasta să se bucure din acele osteneli.* Însă cel ce ar face aşa, fireşte că este orfan de cuget şi robul unei trândăvii copilăreşti – pe când cel ce face dimpotrivă dă dovadă de înţelepciune şi bărbăţie. Tot aşa deci şi noi, dacă nu am fi copii cu mintea, fireşte că nu ne-am asemăna cu cel orfan de cuget şi prost, ci cu cel ce are tată.

Deci trebuie a lunga de la noi cugetarea orfanicească şi să nu mai învinovăţim împrejurările; şi să punem frâu conştiinţei, care nu o va lăsa să se dezmierde mai mult, ci să alerge şi să se lupte. Şi cum nu este fără noimă ca pe copii să-i ducem şi să-i îndrumăm în lucrări al căror început este greu şi obositor, iar noi să ne găsim cu totul dimpotrivă în treburile duhovniceşti? – Deşi chiar şi în treburile lumeşti nu se poate susţine numaidecât că sfârşitul va fi bun întotdeauna." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, pp. 144-145)

„Dar poate că iarăşi veţi întreba: De ce calea virtuţii este strâmtă? În palatele împărăteşti cele de pe pământ nu ceri ca să intre cineva dintre curvari, sau beţivi, sau neînfrânaţi – iar în ceruri ceri ca să intre toţi oamenii, fie că sunt încărcaţi de dezmierdări, de beţii, de lăcomii şi de toată răutatea? Şi cum vor fi acestea vrednice de iertare?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 145)

„... dacă am voi, ar fi foarte uşor de îndeplinit săvârşirea cea bună. Căci, în adevăr, ce este mai uşor, spune-mi, a sparge cineva zidul, şi după ce a luat cele ce erau în casă, a cădea în temniţă, sau ca mulţămindu-se cu cele ce are, să fie slobod de orice frică? Şi încă nu am spus totul; ce este mai uşor, spune-mi, a vătăma pe toţi, şi după ce scurtă vreme s-a desfătat, la urmă să fie bătut şi muncit în veci – sau a trăi în sărăcie şi a suferi o scurtă vreme, iar la urmă a se desfăta pururea? Până acum nu am cercetat ce este mai folositor, ci ce este mai uşor. Ce este mai plăcut, spune-mi, a vedea un vis plăcut şi a fi pedepsit la urmă, sau a vedea un vis urât şi a se desfăta la urmă cu adevărat? Nu se vădeşte că aceasta din urmă? Deci cum de numeşti virtutea grea şi obositoare? Este obositoare numai faţă de lenevirea noastră, dar cum că este lesnicioasă şi uşor de împlinit, ascultă ce spune Hristos: *Jugul meu este bun, zice, şi sarcina mea uşoară* (Mt. 11, 30) – dar dacă tu nu simţi uşurinţa ei, apoi este dovadă că nu ai bunăvoinţă puternică. După cum când aceasta este cu adevărat, toate cele grele par uşoare, tot aşa şi când ea lipseşte, toate cele uşoare par grele. Că ce poate fi mai plăcut şi mai fără osteneală ca mana din pustie, ce se găsea pe mesele israelitenilor? Şi cu toate acestea, ei se nemulţămeau, deşi se îmbuibau în ea. Ce este mai amar ca foamea şi ca celelalte greutăţi pe care le suferea Pavel? Dar iată că el sălta, se bucura şi zicea: *Acum şi eu mă bucur întru pătimirile mele* (Col. 1, 24). Deci care este pricina? Deosebirea de păreri numai, şi când tu vei izbuti să-ţi faci o părere aşa cum trebuie, atunci vei vedea uşurinţa virtuţii. Că dacă virtutea ar fi cu totul obositoare, iar răutatea întru totul uşoară şi plăcută, cu drept cuvânt ar putea zice cineva dintre cei lipsiţi de voinţă că răutatea este mai uşoară decât virtutea – dar când amândouă au început, una început greu şi anevoios, iar cealaltă uşor şi plăcut, pe când sfârşitul este cu totul potrivnic la dânsele, fiindcă sfârşitul uneia este plăcut, în timp ce al celeilalte greoi şi de nesuferit – apoi care este mai de dorit şi totodată mai uşoară? *Dar, zici tu, pentru ce oare cei mai mulţi nu doresc ceea ce este mai uşor?* Fiindcă unii nu cred în viaţa viitoare, iar alţii deşi cred, au totuşi o părere greşită şi voiesc mai bine plăcerea trecătoare în locul veşnicei plăceri. *Aşadar răutatea, zici tu, este mai uşoară?* Nu este mai uşoară, ci urmarea unui suflet slab. După cum cei ce suferă de friguri doresc băutura răcoritoare nu fiindcă le este plăcut a se dezmierda pentru o scurtă vreme, în loc să sufere arşiţa într-una, ci fiindcă nu-şi pot stăpâni dorinţa fără noimă de a bea – tot aşa şi aceştia.

Ai văzut deci cum răutatea nu este uşoară?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, pp. 145-146)

„Să începem a face fapte bune, până când avem timp. Să împărţim virtuţile noastre, precum cultivatorii de pământ împart munca câmpului. În luna aceasta de pildă să stăpânim bârfa, batjocura, mânia nedreaptă, şi să ne punem nouă înşine lege, zicând: *Astăzi voi face cutare faptă bună,* în luna cealaltă să ne învăţăm a nu fi răzbunători, iar în altă lună, altă virtute, adică să ajungem la alta, întocmai ca şi învăţarea lecţiilor, reţinând în minte pe cele învăţate,

şi învăţând pe altele din nou. După aceea vom ajunge la dispreţuirea averilor, mai întâi oprind mâinile de la răpirea celor străine, şi apoi făcând milostenie. Să nu le amestecăm unele cu altele, adică cu aceleaşi mâini şi răpind, şi făcând milostenie; după aceasta la altă virtute, şi apoi la alta." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIV, p. 292)

„Dispreţuieşte bogăţiile, şi vei fi bogat. Dispreţuieşte slava, şi vei fi slăvit. Dispreţuieşte răzbunările duşmanilor, şi atunci vei reuşi. Dispreţuieşte liniştea, şi atunci o vei avea, ca astfel luând-o, nu ca sclav să o iei, ci ca liber. Că precum se petrece cu copiii cei mici, căci când copilul doreşte lucruri copilăreşti, noi cu multă grabă le ascundem - ca de pildă mingea, sau altceva de acest fel - ca nu cumva să fie împiedecat de la cele trebuitoare; iar când el le dispreţuieşte acestea şi nu le mai doreşte atunci i le dăm fără grijă, ştiind bine că nu i se va întâmpla nici o vătămare de astă dată, căci pofta de ele n-a putut să-l împiedice de la cele trebuitoare, - tot aşa şi Dumnezeu când vede că noi nu mai dorim nimic din cele de aici, ne îngăduie la urmă de a ne folosi de ele, şi noi atunci le avem ca liberi şi bărbaţi desăvârşiţi, iar nu ca nişte copii." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXV, pp. 296-297)

VIRTUŢILE (dobândirea lor - folosul)

„În chipul în care aceia (necredincioşii - n.n.), scandalizaţi de păcatele unora, îşi ascut limba împotriva Stăpânului nostru, tot aşa, când oamenii vă văd că sunteţi virtuoşi, nu se mărginesc să vă laude numai pe voi, ci, văzând că faptele voastre vă luminează şi vă umplu de strălucire feţele voastre, aduc slavă Tatălui vostru Celui din ceruri. Iar când se va face asta, iarăşi vi se înmulţeşte răsplata; şi pentru lauda adusă de aceia lui Dumnezeu, Stăpânul vă dăruieşte nenumărate bunătăţi: *Pe cei ce Mă slăvesc, îi voi slăvi* (II Regi, 2, 31), spune Domnul." (*Omilii la Facere,* omilia VII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 89)

„Nimic nu este egal virtuţii, iubite! În veacul ce va să fie virtutea ne scoate din gheenă şi ne dăruieşte desfătarea împărăţiei cerurilor, iar în veacul de acum ne face să fim mai presus de cei ce uneltesc în zadar şi fără rost împotriva noastră; ne face mai puternici nu numai faţă de oameni, ci şi faţă de demoni şi de duşmanul mântuirii noastre, diavolul. Cu ce poate fi egală virtutea, când face pe cei ce o practică să fie mai presus nu numai de oamenii vicleni, ci chiar şi de demoni?" (*Omilii la Facere,* omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 106)

„...să îmbrăţişăm virtutea, care pogoară peste noi şi dragostea lui Dumnezeu şi ne scapă şi de iad". (*Omilii la Facere,* omilia XX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 241)

„Şi după cum aici pe pământ, când vin necazuri peste noi, virtutea ne ridică deasupra necazurilor, tot aşa şi în veacul viitor ne smulge din muncile acelea, purtaţi pe aripile ei." (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 273)

„În luptele olimpice, după victorie, cununa nu-i altceva decât frunze de laur, apoi aplauzele şi strigătele mulţimii, toate acestea se veştejesc şi pier o dată la lăsarea serii. Cununa pentru virtute şi pentru ostenelile ei, însă, n-are nimic material; nu piere odată cu veacul acesta ci, este veşnică, nemuritoare, trăieşte de-a lungul veacurilor. Osteneala pentru virtute este scurtă, pe când răsplata ostenelilor nu are sfârşit, nu se supune timpului, nu se vestejeşte. Şi ca să vă încredinţaţi, iată! Au trecut atâţia şi atâţia ani, au trecut atâtea generaţii, de când patriarhul acesta (Avraam – n.n.) şi cununile virtuţii lui sunt atât de strălucitoare că ţi se pare că a trăit ieri sau că trăieşte astăzi. Şi până la sfârşitul lumii viaţa lui va fi temei de învăţătură pentru toţi cei ce gândesc bine". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 93)

„...să săvârşim fapte de virtute, ca să putem găsi deschise uşile îndrăznirii către El". (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 329)

„Cât este de mare puterea virtuţii chiar în viaţa aceasta pământească!

- Care este puterea ei?

- Te face să trăieşti în deplină siguranţă, să nu fii doborât de necazuri şi supărări, să fii mai presus de toţi cei ce te supără şi te duşmănesc. Ce poate egala o astfel de putere? Nu poate să şi-o făurească nici cel cu diadema pe cap, ci numai omul virtuos. Numai el singur are o astfel de putere, că se bucură de adâncă linişte, deşi trăieşte în viitoarea lucrurilor din lumea aceasta". (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 313)

„Virtutea dă adevărata libertate. Chiar în robie, virtutea te face să te socoteşti liber. Nu rupe lanţurile robiei, dar face mai vrednici de respect pe robi decât pe liberi, că le dă ceva mai mult decât le dă libertatea. Virtutea nu-l face bogat pe cel sărac, dar face pe sărac mai fericit decât bogatul". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 404)

„Virtutea dă nădejdi de nezdruncinat celor ce o practică, îi face plăcuţi Lui Dumnezeu, cu nume bun înaintea oamenilor şi-i umple de bucurie nespusă. Chiar dacă virtutea cere osteneală pentru săvârşirea ei, totuşi umple conştiinţa de multă bucurie, face atâta plăcere sufletului câtă nici un cuvânt n-o poate înfăţişa". (*Omilii la Matei,* omilia LIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 618)

„... bucuria pe care o dă virtutea este nemuritoare şi osteneala trecătoare. Virtutea, înainte de a împărţi coroanele ucenicilor ei, îi alăptează şi-i hrăneşte prin nădejde..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, p. 175)

„...virtutea, ci ea are cu sine numai plăcere şi siguranţă, şi cel ce o are este neînvins de cei zavistnici." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 381)

„După cum mirul nu ţine închis în el mirosul cel plăcut, ci îl împrăştie mai departe, şi umple aerul de miros, şi astfel atinge simţurile aproapelui, tot aşa şi bărbaţii curajoşi şi minunaţi nu ţin în ei închisă virtutea, ci prin faima răspândită despre dânşii pe mulţi folosesc şi-i fac mai buni." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 170)

„Aşa-i puterea virtuţii! Face înger pe om, înaripează sufletul spre cer." (*Omiliile despre pocăinţă,* omilia a doua, p. 42)

„Cel care îşi curăţă sufletul de păcat şi îl împodobeşte cu virtuţi se face pe sine casă pentru Hristos. Şi cine este mai fericit decât acela care îl are în el pe Hristos, Care este Izvorul vieţii, al bucuriei şi al nemuririi?" (Din vol. *Problemele vieţii,* p. 221)

„Căci nimic nu obişnuieşte să producă atât de mult cinstirea ca virtutea, o cinstire neconstrânsă, o cinstire nefăţarnică şi care nu se ascunde sub masca unei înşelăciuni, ci una adevărată şi sinceră şi nedemascată de nici o greutate a vremurilor." (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi,* 9, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...,* p. 249)

VIRTUŢILE (semnul de recunoaştere desăvârşită a virtuţilor)

„Căci mărimea virtuţii voastre se va arăta mai ales atunci când, biruiţi cugetul trupului, vă faceţi morţi faţă de lume[114] şi rămâneţi aşa faţă de toate cele lumeşti[115]." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi,* în vol. *Cateheze baptismale,* p. 113)

---

[114] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Aşa l-am tradus pe *βιος*. Sensul este deci: morţi pentru toate obiceiurile şi exigenţele vieţii biologice, pătimaşe, lumeşti. (n.s. 22, p. 113)

[115] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Important nu este că am murit o dată faţă de lume prin botez, ci să rămânem neîncetat morţi faţă de păcat. (n.s. 23, p. 113)

VIRTUȚILE (paza virtuților)

„Uită-te la cei care au multe averi! Câtă grijă nu au de paza lor când se așteaptă la un atac dușman! Unii le încuie cu uși și cu zăvoare, ca să le pună în siguranță; alții le îngroapă în pământ, ca nimeni să nu poată ști unde au fost puse. Tot așa se cuvine ca și noi, care strângem bogăție de virtute, să o păzim cu toată grija; să n-o punem în văzul tuturora, ci s-o ascundem în visteria cea mai sigură a sufletului nostru; s-o ferim de toate atacurile celui ce se străduiește să ne-o ia, pentru ca, păzind-o nefurată, s-o putem avea ca merinde la plecarea noastră din viața de aici". (*Omilii la Facere,* omilia V, I, în col. PSB, vol. 21, p. 69)

„Arhitectul, fie el cât de priceput, fie el chiar cel mai priceput dintre arhitecți, stă totuși cu frică pentru ca nu cumva să cadă de pe clădirea pe care o ridică. Și tu ai ajuns la credință, și tu ai făcut multe fapte bune, te-ai ridicat la înălțime. Păzește-te, deci în siguranță, veghează și fii cu frică să nu cazi, căci multe sunt lucrurile cele viclene care voiesc să te arunce jos!" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, p. 151)

„Nimic nu lipsește virtuțile de valoarea ce li se cuvine, ca amintirea bunurilor pe care le-am săvârșit. Două rele se nasc de aici: pe de o parte devenim mai leneși, iar pe de alta, alunecăm în ușurătate." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, p. 223)

VIRTUȚILE (răsplătirea virtuților de către Hristos Domnul)

„Chiar de ne primejduim, sau de am pătimi orice, noi să ne întrarmăm cu o mai mare bunăvoință pentru durerile și ostenelile virtuții, fiindcă nu este timpul de răsplată aici pe pământ. Prin urmare, să nu cerem cununile aici, ca nu cumva în timpul cununilor să împuținăm răsplata cuvenită nouă. După cum se întâmplă și cu meșteșugarii cari lucrând și hrănindu-se cu hrana lor iau o mai mare plată, pe când cei hrăniți cu mâncarea celor ce-i plătesc li se va tăia o parte nu mică din plată, tot așa și cu sfinții. Cel ce a făcut multe fapte bune, și în același timp a suferit și multe rele, va avea plata întreagă, și încă mai mult decât plata întreagă, nu numai pentru bunătățile ce le-a săvârșit, ci și pentru relele ce a suferit – iar cel ce s-a bucurat aici de liniște și dezmierdări, firește că nu va avea acolo cununi așa de strălucite. Dumnezeu ne învistierește acolo nu numai plata izbânzilor, ci și acea a ispitelor. Și pentru ca ceea ce spun să o fac și mai lămurită, fie de pildă doi bogați milostivi, cari să dea milostenie săracilor; după aceea unul rămâne bogat și se bucură de toată îmbelșugarea, pe când celălalt cade în sărăcie, în boli și nenorociri. Deci după ce se vor duce acolo amândoi, care dintr-înșii va lua cununa cea mai mare? Oare nu se vădește că cel ce a pătimit și s-a ticăloșit, căci el și făcând bine, și pătimind rele, nu a suferit nimic omenesc? Nu mai încape nici o îndoială, căci acesta este acea statuie de diamant, iar acela este sluga cea recunoscătoare. Că dacă noi nu trebuie a face binele pentru nădejdea împărăției cerurilor, ci pentru că așa este plăcut lui Dumnezeu – ceea ce este mai mare decât orice împărăție – apoi de ce răsplată este vrednic cel ce se face zăbavnic în fapta bună din pricină că nu ia plata aici?

Deci să nu ne tulburăm când vedem că cutare bogat, care chema pe văduve în casa sa și le dădea ospețe întruna, și-a pierdut casa fiind arsă, sau că a pătimit vreo altă nenorocire – fiindcă și pentru aceasta va lua plată. Nici Iov nu era admirat atâta pentru milostenie, cât pentru cele ce a pătimit după aceasta. Pentru aceea și prietenii lui sunt disprețuiți de toți cei ce citesc istoria lui, și sunt socotiți ca nefiind vrednici de vreun cuvânt, fiindcă căutau răsplata de aici, și din acestea apoi se puneau mereu împotriva celui drept.

Așadar să nu căutăm plata aici, ca nu cumva să ne facem săraci și lipsiți, căci este cel mai de pe urmă dispreț când, fiind vorba de ceruri, noi să ne uităm împrejur la cele de aici. Deci să nu facem așa, ci oricum s-ar desfășura cele neașteptate, noi să ne ținem strânși de poruncile

lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, pp. 464-465)

VIRTUȚILE (și păcatele)

„Atât de mare putere are virtutea, că este respectată și mult lăudată chiar de cei care nu o practică; tot așa și păcatul; îl osândesc necontenit chiar ce-i cel săvârșesc. Atât de evident și de lămurit este lucrul acesta, că n-ai să găsești repede pe cineva care să se laude cu păcatul; și ceea ce-i mai minunat este că adeseori îl osândesc cu cuvântul și caută să ascundă de oameni ceea ce săvârșesc cu fapta". (*Omilii la Facere,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 70)

„Păcatul se stinge și piere chiar dacă luptă și biruie, pe când virtutea ajunge mai strălucită, mai luminoasă chiar când i se aduce război și suferă mii și mii de lovituri." (*Omilii la Facere,* omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 246)

„Virtutea biruie și când e prigonită, pe când păcatul își arată slăbiciunea chiar când lucrează". (*Omilii la Facere,* omilia LI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 183)

„Mare e și puterea virtuții, dar mare e și slăbiciunea păcatului". (*Omilii la Facere,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 277)

„Atât de mare este puterea virtuții, că, chiar după moarte, omul virtuos este mai puternic decât cei vii. De aceea pe când trăia Botezătorul veneau la el cei ce aveau bani și-l întrebau: *Ce să facem?* (Luca 3, 10) Aveți atâtea bogății și vreți să aflați calea fericirii voastre de la cel care n-are nimic? Cei bogați de la cel sărac? Ostașii de la cel care n-avea nici casă?" (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 317)

„Dacă cumva îmi vei vorbi de plăcerea izvorâtă din rău, spune-mi totodată și despre sfârșitul răului, fiindcă totdeauna răul duce la moarte, după cum și virtutea ne conduce la viață. Mai mult încă, dacă crezi, să examinăm pe fiecare din acestea două chiar mai înainte de sfârșit, și vom vedea răutatea plină de dureri, iar virtutea încărcată de plăcere. Ce poate fi mai dureros, spune-mi, ca o conștiință rea? Și ce poate fi mai plăcut ca o speranță bună? Nimic nu ne apasă și nu ne strâmtorează atât de mult, ca o conștiință rea, și nimic nu ne liniștește și nu ne face chiar de a zbura câte puțin, ca o conștiință bună. Aceasta se poate ști și din cele ce se petrec cu noi. Cei ce stau prin închisori și-și așteaptă osânda, chiar de s-ar bucura de cele mai mari desfătări, totuși trăiesc mai dureros decât cerșetorii, care, deși întră așa-zicând pe ușa cea strâmtă și îngustă, au însă cu ei conștiința bună și liniștită. Așteptarea relelor nu-i lasă pe aceia să simtă desfătările ce le au la îndemână. Și ce vorbesc eu de cei închiși? Meșteșugarii, care muncesc și își petrec întreaga zi în osteneli, stau cu mult mai bine decât cei ce se învârtesc pe drumuri degeaba, și caută să se îmbogățească, având conștiința rea. Și pe gladiatori de aceea îi deplângem, deși de altfel îi vedem prin cârciumi îmbătându-se, ospătându-se și desfătându-se mai înainte de a intra în lupte, și-i considerăm mai nenorociți decât toți, pentru că nenorocirea sfârșitului ce-i așteaptă este cu mult mai mare decât plăcerile pe care le-au gustat cu puțin mai înainte. Însă dacă li s-ar părea plăcută această viață a lor, aduceți-vă aminte de cuvântul pe care necontenit vi-l spun, că nimic nu este de mirare ca cel care viețuiește în răutate să nu caute a fugi de întristarea și amarul răului. Căci iată, de pildă, cum un fapt atât de blestemat, celor ce-l fac li se pare a fi vrednic de iubit. Însă noi nu-i fericim pentru aceasta, ci încă mai mult îi plângem, fiindcă nici nu cunosc relele în care se găsesc." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, pp. 218-219)

„Cel ce voiește a răpi avutul altuia și a se arunca asupra averilor străine, oare nu suferă o mulțime de dureri, spune-mi, alergând el în toate părțile, lingușind slugile, și pe cei liberi, și pe paznici, amenințând, înfricoșând, purtându-se cu nerușinare, priveghind, tremurând în fiece moment, și fiind bănuitor cu toate? Însă nu tot așa este cel ce disprețuiește averile, ci el se

bucură de cea mai mare mulțumire, trăind în liniște și în cea mai mare siguranță. Și toate celelalte părți ale răului dacă ar voi cineva să le examineze, le-ar vedea pline de tulburări, pline de piedici. Și, ceea ce e mai mult, că cele ale virtuții la început par foarte obositoare, și numai după aceasta sunt plăcute, pe când cele ale răului cu totul dimpotrivă, căci după o plăcere scurtă vin durerile și torturile, astfel că de aici dispare plăcerea cu totul. După cum cel ce așteaptă cununa nu simte nimic din greutățile de față, tot așa și cel ce după plăcere își așteaptă osânda nu poate să se folosească de o veselie curată, din cauza fricii ce-l tulbură într-una. Mai mult încă, dacă ar examina cineva cu exactitate, ar putea găsi la el multă durere chiar mai înainte de osânda faptelor lui, ar putea să găsească durere, zic, chiar în faptul că a îndrăznit a face răul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 220)

„Facem întocmai ca și unul care, neștiind a deosebi frumusețea trupurilor – ci totul el pune pe seama hainelor și podoabelor dinafară – pe femeia cea cu adevărat frumoasă și cu firească gingășie el o trece cu vederea, iar pe cea murdară și slută, și cu trupul beteag, dar care este îmbrăcată în haine frumoase, el o găsește vrednică de dânsul și o ia de nevastă. Cam astfel pătimesc mulți și astăzi, fiind vorba de virtute sau de răutate, fiindcă deși răutatea este urâcioasă prin firea sa, totuși prin podoaba dinafară este plăcută lor și și-o apropie, în vreme ce pe virtute, cu toate că după firea sa este frumoasă și plăcută, ei o ocolesc, pentru că nu are acea podoabă dinafarnică, pentru care mai ales ar trebui să fie dorită." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 309)

„Nimic deci nu este mai curat ca virtutea și nimic nu este mai necurat ca răutatea. Aceea este mai strălucitoare decât soarele, iară aceasta este mai puturoasă decât murdăria cea din mlaștină. Și acest fapt l-ar putea mărturisi chiar și cei ce se tăvălesc în acele mlaștini puturoase, și cei ce trăiesc în întuneric, când cineva i-ar face oarecum ca să vadă câte puțin. Întrucât însă ar rămâne în halul acela, și vor fi ca beți de patimă, apoi dânșii dăinuind a se învârti în întuneric, vor zăcea acolo în chip necuviincios și cu toată necurățenia, simțind ei, desigur, și atunci unde anume se găsesc, dar nu cu strășnicie. Dar când ar vedea pe cineva dintre cei ce trăiesc în virtuți că îi ceartă, fie chiar numai în față, abia atunci își dau seama mai bine de dânșii și își cunosc treapta ticăloșiei, și mustrarea aceea ca și o rază de lumină pogorându-se asupra lor, le acoperă parcă sluțenia, și pe cel cu conștiință îl rușinează, fie el rob sau slobod, împărat sau supus." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVIII, pp. 248-249)

„Mai înainte de a se face, (păcatul – n.n.) are în sine oarecare plăcere, dar după ce s-a săvârșit, plăcerea contenește și se stinge cu totul, iar tristețea și mâhnirea îi iau locul.

Virtutea, însă, din contră, căci la început are cu sine osteneli, iar la sfârșit, placere și liniște. Precum acolo, plăcerea nu este plăcere, prin așteptarea rușinii și a pedepsei, tot așa și aici osteneala nu mai este osteneală, prin speranță de răsplată. Ce este beția? Spune-mi. Oare plăcerea nu este numai în a bea? Sau, mai bine zis, beția nu se află nici în a bea. Căci când bețivanul cade în nesimțire și nu vede pe nimeni din cei de față, ci se găsește mai rău decât cei nebuni, ce plăcere poate fi? Și mai drept vorbind, nici chiar în desfrânare nu este plăcere. Căci când sufletul, fiind cuprins de patimă, își pierde judecata, ce plăcere poate fi? Apoi atunci dacă aceasta este plăcere, atunci și râia este o plăcere. Plăcere adevărată, aceea aș numi-o eu, când sufletul nu este stăpânit și încleștat de patimă. Și atunci, ce plăcere este aceasta, de a scrâșni din dinți, de a holba ochii, de a fi gâdilat și de a se infierbânta mai mult decât trebuie? Astfel, nu poate fi plăcere, fiindcă ne grăbim să scăpăm de ea, și scăpând, simțim părere de rău. Dacă este plăcere, nu te grăbi să scapi de ea, ci rămâi în acea plăcere. Ai văzut că este numai numele de plăcere?

Însă, nu de acest fel sunt plăcerile cele duhovnicești, ci cu adevărat sunt plăceri; nu prin aprindere, ci lăsându-i sufletul slobod, vesel și liniștit.

De acest fel era plăcerea lui Pavel, zicând: *Şi în aceasta ma bucur şi mă voi bucura* şi *Bucura-ţi-vă pururea întru Domnul !* (Filipeni 1, 18; 4, 4). Plăcerea aceea are cu ea necinste şi ruşinea, are cu sine părerea de rău; aceea se face pe ascuns şi este încărcată de mii de scârbe; pe când aceasta este liberă de toate acestea.

Această plăcere deci să o căutăm, ca astfel să ne învrednicim şi de bunurile viitoare." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a II-a, pp. 34-35)

„Cei ce beau doctorii amare, suferă mai întâi un oarecare dezgust, iar după aceea simt folosul. De felul acesta este virtutea, de felul acesta şi răutatea. Acolo mai întâi este plăcerea, şi după aceea dezgustul, pe când aici mai întâi este neplăcerea, iară după aceea plăcerea. Dar nimic nu este egal, căci nu este totuna: de a fi cineva mai întâi întristat, apoi mulţumit, cu a fi mai întâi mulţumit, şi după aceea întristat. Cum aşa? Apoi aici aşteptarea viitoarei nemulţumiri, micşorează plăcerea prezentă, în timp ce acolo aşteptarea viitoarei plăceri şi mulţumiri, taie şi îndepărtează violenţa nemulţumirii prezente, şi precum se întâmplă acolo, ca niciodată să nu fie mulţumit, tot aşa şi aici niciodată nu va fi întristat." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXX, p. 350)

„Virtutea e de folos şi celor vii şi celor morţi, păcatul vătămă şi aici şi dincolo, ruşinând pe cei ce-l săvârşesc şi ducându-i la pedepse veşnice." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniţă Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 509)

„... nu-i decât un singur rău, păcatul, şi un singur bine, virtutea, şi dorinţa de a plăcea în toate lui Dumnezeu." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 10)

„Virtutea este prin ea însăşi vrednică de laudă. Iar atunci când omul luptă pentru virtute în mijlocul oamenilor răi, ea este mai strălucitoare şi cu atât mai vrednică de laudă. Din virtutea unui om se pot folosi mulţi oameni răi, în vreme ce răutatea multora nu poate vătăma pe un om care lucrează cu adevărat virtutea. Un om sfânt poale izbăvi un întreg popor de mânia lui Dumnezeu, în vreme ce un popor întreg de păcătoşi nu poate abate de la calea sa pe un om sfânt." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 298)

„Răutatea arată întotdeauna multă duşmănie faţă de virtute. Dar atunci când luptă împotriva ei, nu numai că nu o vătăma, ci o şi întăreşte. Atât de mare este puterea virtuţii, încât chiar şi când pare că este învinsă de răutate, ea este, de fapt, învingătoare. Lucrul acesta este vădit de pomenirea dreptului Abel. Cu toate că a fost omorât de Cain, eî a primit cununa sfinţeniei de la Dumnezeu şi este fericit de oameni până în ziua de astăzi. Pe când Cain, dimpotrivă, a fost osândit de Dumnezeu, iar de oameni este înfierat ca ucigaş de frate." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 300)

„Răutatea are o oarecare dulceaţă vremelnică, iar durerea şi mâhnirea este pentru totdeauna. Fapta bună are însă puţină osteneală, iar folosul şi veselia cea din ea este pururea. Unul s-a rugat lui Dumnezeu, a lăcrimat şi s-a mâhnit puţin în vremea rugăciunii. Altul a dat milostenie, a postit, sau a făcut altceva din lucrurile cele bune. Altul a fost ocărât, dar n-a ocărât împotrivă. Deci osteneala este de puţină vreme, dar totdeauna se bucură şi se veseleşte aducându-şi aminte de isprăvile acelea. La răutate nu este aşa, ci dimpotrivă. A ocărât cineva, sau a răspuns la ocară cu ocară. Dar după ce va merge acasă se roade pe sine cugetând la cuvintele pe care le-a zis, care de multe ori i-au adus multă vătămare." (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 149-150)

„Răutatea pururea se luptă cu bunătatea şi nu numai că nu-i poate strica nimic ci, cu cât îi stă răutatea împotrivă, ea mai tare se face, atât de mare este puterea bunătăţii încât şi luptă având de la răutate, mai mare se face.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 99-100)

VISELE

„... căci lucrurile cu care obişnuieşte sufletul a se îndeletnici în timpul zilei, acelea şi noaptea ni se nălucesc.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, p. 81)

VOINŢA

„Voinţa este pricina binelui şi a răului.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare...*, p. 169)

VOINŢA (şi putinţa)

„Când sufletul ţi-i hotărât şi treaz, înfrângi toate piedicile, te faci una cu ceea ce-ţi doreşti, şi nu te împiedică nici una din aparentele greutăţi; pe toate le învingi şi nu te opreşti până nu dobândeşti tot ce-ţi doreşti!” (*Omilii la Facere*, omilia XXXI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 403)

„Dar dacă vom voi, vom face chiar din cele ce nu ne sunt cu putinţă, după cum a făcut Pavel, sau Petru, sau sfinţii toţi.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, omilia XXII, p. 199)

„Aş vrea să ştiţi bine că trebuie să-i sfătuiţi necontenit pe fraţii voştri; dacă ei vor rămâne mai departe în trândăvia lor, eu n-am să vă mai supăr niciodată. Dar îmi este teamă că ei rămân neîndreptaţi din pricina dispreţului şi nepăsării voastre. Că este cu neputinţă ca un om să nu ajungă mai bun, mai vrednic, dacă-l sfătuieşti şi-l înveţi mereu. Este şi un proverb popular pe care vreau să vi-l spun. Şi vine în ajutorul meu. *Picătura de apă ce cade mereu găureşte piatra*, spune proverbul. Şi ce-i mai slab decât apa? Şi ce-i mai tare ca piatra? Cu toate acestea, stăruinţa biruie firea. Iar dacă stăruinţa biruie firea, apoi cu mult mai mult poate birui voinţa.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: «Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine...»*, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 104)

VOINŢA (unită cu fapta)

„Spune-mi, te rog: în toate celelalte acţiuni omeneşti, vreau să zic de meşteşuguri, oare dacă voim a le cunoaşte, este de-ajuns numai de a voi, sau este nevoie şi de fapte? De pildă iată ce spun: voieşte cineva să fie căpitan al unei corăbii; dar el nu zice: *voiesc*, ca şi cum ar fi de-ajuns aceasta, ci se apucă şi de treabă. Voieşte a fi negustor, dar nu zice numai: *o voiesc*, ci se apucă şi de treabă. În fine, în toate întreprinderile nu e de-ajuns numai de a voi, ci trebuie a şi face, pe când cel ce voieşte a se sui în cer o poate face numai cu voinţa? Cum se poate însă face aceasta? Odată cu voinţa trebuie a fi unite şi faptele, trebuie a ne apuca de lucru, trebuie a ne osteni, cu care ocazie avem împreună lucrător pe Dumnezeu. Numai să voim, iar pe lângă voinţă să ne apucăm de lucru, să ne îngrijim, numai să ne punem în minte, şi apoi toate vor urma.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XVI, p. 224)

VOIOŞIA

„... cele ale voioşiei nu stau în legile imuabile ale firii pe care ne este cu putinţă să le îmblânzim şi schimbăm, ci în gândurile libere ale alegerii voinţei noastre pe care ne este uşor

să le mânuim." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada,* scrisoarea X, 1c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență...*, p. 183)

VORBIREA (vorbele - căile pe care călătoresc faptele)

„Vorbele sunt căile pe care călătoresc faptele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni,* omilia XVII, p. 164)

VORBIREA (deșartă)

„N-ai greși dacă ai compara gurile majorității oamenilor care fac afaceri în piață, care se dau în vânt după cele lumești cu canalele unei haznale. (...) Iar dacă cuiva nu i-ar plăcea că am comparat gura majorității oamenilor cu canalele unei haznale, să știe acela că i-am cruțat mult când am grăit așa. Scriptura nu folosește această măsură, ci comparații cu mult mai tari, că spune: *Venin de aspidă sub buzele lor și groapă deschisă gâtlejul lor* (Rom., 3, 13)". (*Omilii la Matei,* omilia LXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 789)

VORBIREA (cuvintelor de rușine)

„Un porc, dacă ar avea grai omenesc, ar grăi oare, altfel? Ar grăi oare, altfel, câinii cei necurați? Dar poate că nici porcii, nici câinii n-ar rosti cuvintele pe care diavolul îi pune pe oameni să le rostească. De aceea vă rog, dați-vă seama de grozăvia acestor cuvinte!". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 836)

„Să vedem însă cum se plăsmuiește o gură a diavolului, ca să nu ne facem niciodată o gură ca aceea.

- Cum se plăsmuiește?

- Cu blesteme, cu ocări, cu invidie, cu înjurături. Când rostești cuvintele diavolului, iei limba diavolului. Ce iertare vom avea, dar, mai bine spus, ce osândă nu vom suferi când lăsăm limba, care a fost învrednicită să guste trupul Stăpânului, să rostească cuvintele diavolului?". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 893)

„După cum atunci când se întâmplă ca judecătorul să fie un roman, nu te ascultă dacă nu te aperi în limba știută de el, tot așa și Hristos, dacă nu grăiești cum grăiește El, nu te va asculta și nici nu Se va uita la tine (la judecată)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 894)

„Și dacă vrei să-mi arați lămurit că nu te bucuri să rostești cuvinte de rușine, atunci nici nu suferi să le auzi! Când vei putea ajunge om virtuos, când îți hrănești auzul cu astfel de cuvinte? Când vei putea să înduri sudorile cele pentru castitate, când îți scurgi încetul cu încetul viața în râs, în cântecele desfrânate și în cuvinte de rușine? Abia de poate să se păstreze sfânt și curat un suflet neîntinat de toate aceste murdării, dar unul hrănit cu astfel de cuvinte și cântece? Nu știți, oare, că suntem înclinați spre viciu? Cum vom putea fugi de cuptorul acela când facem din viciu, o artă, o meserie? N-ai auzit ce spune Pavel? *Bucurați-vă în Domnul!* (Filip. 4, 4) N-a spus: *În diavolul*!" (*Omilii la Matei,* omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 461)

„Căci ce poate fi mai urâcios ca un bărbat care grăiește vorbe murdare? Ce poate fi mai necinstit? Niște astfel de oameni singuri se împing pe dânșii în rândul mimilor sau a măscăricilor din teatru, și în rândul muierilor curve, sau mai drept vorbind, acelea se rușinează mai mult decât voi. Dar atunci cum vei putea a-ți cuminți femeia, și învățându-o cu astfel de vorbe, cum vei putea a o trage din faptele cele necurate? Mult mai bine este a slobozi din gura

ta putregai împuroiat, decât un cuvânt murdar." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VI, pp. 71-72)

„Nimic nu întărâtă pe cel sfânt şi curat ca nişte astfel de cuvinte murdare. Nimic nu poate face pe cineva obraznic şi neruşinat ca a grăi astfel de murdării şi a le auzi. Nimic nu slăbeşte puterea înţelepciunii ca flacăra aprinsă prin asemenea vorbe urâte. Dumnezeu a pus în gura ta mir de mult preţ, iar tu slobozeşti din ea vorbe mai puturoase ca un mort, omori sufletul şi-l faci nemişcător. Căci când tu batjocoreşti, aceasta nu este glasul sufletului, ci al mâniei. Când rosteşti cuvinte necuviincioase, nu sufletul tău a grăit, ci neînfrânarea; când vorbeşti de rău, zavistia; când unelteşti rău, lăcomia. Toate acestea deci nu sunt fapte de-ale sufletului, ci de-ale patimilor lui, de-ale bolilor de care suferă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VI, p. 72)

„Dacă nu se îngăduie nici unui gând stricat şi rău să-i calce pragurile, nu va face greutăţi nici gurii. Cel care nu aude lucruri ruşinoase sau rele nici nu rosteşte lucruri de ruşine. Dar dacă va fi larg deschisă tuturor, o va pângări şi pe aceea şi va produce tulburare tuturor celor dinlăuntru. Poate că ar fi trebuit să spun toate aceste lucruri despre auz mai înainte, ca să astup mai dinainte intrarea." (*Despre creşterea copiilor*, 36, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor...*, p. 406)

„Diavolul ne vatămă prin orice mădular, dar înainte de toate, slujindu-se de limbă şi de gură (Iac., 3,5-12). Nici o unealtă nu e mai potrivită pentru el ca să ne înşele şi să ne piardă decât limba neînfrânată şi gura neferecată. Ele ne pricinuiesc cele mai multe căderi, mai multe chiar decât fărădelegile înfricoşate." (*Cateheze* VI PGB 30, 536, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 42)

„Mormântul este locul care primeşte trupurile moarte, şi în acest fel sunt gurile acelora care prihănesc pe Ziditorul şi gurile oamenilor care grăiesc cuvinte de ocară şi care scot cuvinte spurcate şi rele din gurile lor.

O, omule, umple-ţi gura de bună mireasmă, nu de putoare; fă-o visterie împărătească, iar nu groapă satanicească. Şi de este groapă, astup-o, ca să iasă afară putoarea. Ai gânduri rele? Nu le scoate afară prin cuvinte. Lasă-le să zacă jos şi degrabă se vor sugruma. Oameni suntem şi de multe ori gândim sfaturi rele, necuvioase şi de ocară, dar să nu lăsăm ca gândurile să se facă cuvinte, ci strâmtorându-le jos să se facă slabe şi să piară. Şi precum de va pune cineva într-o groapă multe feluri de fiare neîmblânzite, de va astupa groapa le omoară cu lesnire, însă de le va lăsa o gaură mică spre răsuflare le face multă mângâiere, nelăsându-le să piară şi sălbătăcindu-le mai rău, aşa se face şi cu gândurile cele rele când se vor naşte înăuntru. Căci de le vom închide ieşirea lor, degrabă le prăpădim, iar dacă le vom scoate afară prin cuvinte, mai tari le-am făcut, dându-le răsuflare prin limbă, şi noi cădem degrabă în prăpăstiile faptelor celor necuvioase de la rostirea cuvintelor celor de ocară." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 96-97)

„Căci nu numai pe sine se ruşinează cel ce grăieşte cuvintele cele de ocară, ci şi pe cei de aproape şi pe cei care petrec împreuna cu el îi umple de multă vătămare. Şi precum de vom deschide gropile şi mormintele, vom umplea oraşele de ciumă şi boală molipsitoare, tot aşa de se vor deschide gurile cele de ocară, pe toţi acei cu care petrec împreună îi va umplea de boală cumplită. De aceea trebuie să punem la gură uşă, încuietoare şi zăvor." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 97)

VORBIREA (evitarea cuvintelor nesocotite şi defăimătoare)

„*Şi cel ce va zice fratelui său: «raca», vinovat va fi sinedriului* (Matei 5, 22).

Prin *sinedriu* se înțelege aici tribunalul evreilor. A pomenit aici de *sinedriu*, ca să nu pară că vine mereu cu noutăți și cu lucruri străine. Cuvântul *raca* nu este un cuvânt de mare insultă, ci mai mult de dispreț și de lipsă de prețuire din partea celui ce-l rostește. După cum noi, când poruncim slugilor sau unora mai mici ca noi, le spunem: *Pleacă tu! Spune tu cutăruia!*, tot astfel și cei care vorbesc limba siriană folosesc cuvântul *raca* în loc de *tu*. Dar iubitorul de oameni Dumnezeu înlătură chiar cele mai nevinovate cuvinte de ocară și ne poruncește să vorbim unii cu alții cum trebuie, cu cinstea cuvenită, ca prin acestea să stârnească și ocările mai mari.

Iar cel care va zice: «Nebunule», vinovat va fi gheenei focului (Matei 5, 22).

Multora li s-a părut porunca aceasta aspră și împovărătoare, dacă e vorba să fim pedepsiți atât de cumplit pentru acest simplu cuvânt; alții susțin că este o exagerare. Eu, însă, mă tem ca nu cumva să ne înșelăm aici pe pământ cu cuvintele și să suferim dincolo, cu faptele, cea mai cumplită pedeapsă.

Spune-mi, pentru ce ți se pare împovărătoare porunca? Nu știi, oare, că cele mai multe pedepse și cele mai multe păcate își au începutul în cuvinte? Prin cuvinte iau naștere hulele, lepădarea de Dumnezeu, înjurăturile, ocările, jurămintele false, mărturiile mincinoase și uciderile. Nu te uita, dar, la cuvânt, că este un simplu cuvânt, ci dacă nu cuprinde în el mare primejdie! Asta cerceteaz-o! Nu știi, oare, că atunci când ești în vrajbă cu cineva, când fierbi de mânie, când ți-i sufletul aprins, cel mai neînsemnat cuvânt ți se pare mare, iar o înjurătură cât de mică ajunge de nesuferit? De multe ori niște lucruri mici au dat naștere la crime și au distrus orașe întregi." (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VII-VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 209-210)

„Să ne astupăm urechile la vorbele cele zadarnice, căci asemenea vorbe sunt un mare rău, și de la dânsele vin toate relele. Dacă ne deprindem cugetul a fi băgător de seamă la cuvintele lui Dumnezeu, nu vom da atenție la cuvinte de acelea, și nedând atenție nu vor pătrunde în sufletul nostru cele rele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni,* p. 304)

„Limba este sabie ascuțită, dar să nu facem răni altora cu ea, ci să tăiem cu ea putrejunile noastre." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu și cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 99)

„Cu multă frică să grăim – ca și cum cineva ar sta de față și le-ar scrie – aducându-ne aminte de spusa Domnului: *Zic vouă că pentru tot cuvântul nelucrător pe care îl vor grăi, oamenii vor da seama de rațiunea Lui în Ziua Judecății* (Mt., 12, 36).

Să nu fie din parte-vă nici o discuție lumească, nefolositoare și fără nici un câștig duhovnicesc. Căci noi am ales o viețuire nouă și se cuvine să urmăm acestei viețuiri cu fapta, ca să nu devenim nevrednici de ea." (*Cateheza aceluiași către neofiți și tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 77)

VORBIREA (să punem strajă și frâu gurii și limbii)

„Păziți-vă, dar, limba mai mult decât lumina ochilor! Limba este cal împărătesc; dacă-i pui frâu și o înveți să meargă frumos, împăratul se va odihni pe ea și va sta pe ea; dar dacă o lași să umble fără frâu și să zburde, ajunge căruța diavolului și a demonilor!". (*Omilii la Matei,* omilia LI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 595-596)

„Să învățăm deci gura ca să se deprindă a vorbi și a pronunța cuvinte plăcute, pentru că de aici vom avea mare câștig, pe când de la insulte ne vom alege cu mari pagube. Pentru a ajunge la această țintă, nu ni se cer cheltuieli mari. Să punem gurii ușă și încuietoare. Să mușcăm limba, când va scote vreun cuvânt nepotrivit; să ne înădușim pe noi înșine, când vreun cuvânt

greu va ieşi printre dinţi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 145)

„Limba este o sabie cu două tăişuri. Ascute-o ca să fie osânditoarea păcatelor pe care le săvârşeşti, şi nu o îndrepta împotriva fraţilor tăi, ca să le faci rău. Iată de ce Dumnezeu a aşezat limba în spatele buzelor şi a zidului dublu al dinţilor: ca să nu vorbească orice şi oricând. De aceea, să ne păzim gura cu făclia raţiunii, nu pentru a nu o mai deschide niciodată, ci pentru a o lăsa să vorbească numai atunci când se cuvine. Marile rele sunt pricinuite de uşurătatea cu care vorbim, pe când cele bune izvorăsc din chibzuinţă în vorbire. De multe ori, tăcerea este mai de folos decât vorba, desigur, la fel cum, în anumite cazuri, mai folositor este să deschidem gura decât să tăcem.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 367)

VORBIREA (îndemn la discuţii ziditoare de suflet)

„Dacă discutăm cu cineva, s-o facem cu multă îngăduinţă şi blândeţe şi să nu lăsăm să ne întindem în convorbiri lumeşti, care nu au nici un folos, ci să discutăm acele lucruri care şi ascultătorilor le sunt de mare folos şi pe noi ne feresc de orice acuză[116].” (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 99)

VORBIREA (convorbirile duhovniceşti)

„Dacă, fiind la un loc cu mai mulţi oameni, nu vorbeşti de lucruri lumeşti, de cele fără însemnătate, de ceea ce nu se cade nouă, ci despre învăţătura noastră, de credinţă, de iad, despre Împărăţia cerurilor. Să nu vorbeşti de lucruri de prisos şi nefolositoare, cum ar fi: Cine a ajuns la putere? Cine a căzut de la putere? Pentru ce a primit amendă cutare? Pe ce căi a făcut un anume avere de s-a îmbogăţit? Ce a lăsat unul altuia la moartea lui? Cum de n-a fost trecut cutare în testament, când se aştepta să fie trecut printre primii moştenitori?, şi altele multe de felul acesta. Să nu vorbim de astfel de lucruri şi nici să îngăduim altora a vorbi despre ele, ci să căutăm să vedem prin ce fapte sau prin ce cuvinte putem plăcea lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...*, p. 17)

„Să ne ostenim limba numai spre cântări de laudă, spre slavoslovire, spre citirea dumnezeieştilor cuvinte[117] şi spre convorbiri duhovniceşti! Căci zice: *Grăiţi dacă aveţi cuvânt bun spre zidire, ca să dea har celor ce ascultă. Şi nu întristaţi Duhul lui Dumnezeu întru Care aţi fost pecetluiţi* (Efes., 4, 29). Vedeţi că a nu respecta acestea duce la întristarea Sfântului Duh? De aceea, vă rog, să râvnim să nu facem ceva ce întristează pe Sfântul Duh, ci dacă trebuie să mergem în oraş să nu ne ducem la adunările vătămătoare ori la întâlnirile nefolositoare şi pline de flecăreli. Să nu avem nimic mai de cinste decât Biserica şi casele de rugăciune[118] şi întâlnirile cu discuţii duhovniceşti.” (*Cateheza aceluiaşi către neofiţi şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 78)

---

[116] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Reproşul ar putea veni atât din partea celor care ne aud şi apoi gândesc rău despre noi, cât şi din partea conştiinţei noastre. (n.s. 8, p. 99)

[117] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Creştinii de atunci citeau cu voce tare. Este un obicei antic cu multiple implicaţii educaţionale şi mnemotehnice. Vorbind la un nivel psihologic, nu se exersează doar memoria vizuală, ci şi cea auditivă şi *cea vocală*. Este foarte folositor a rosti sonor bucăţile lecturate, dovadă fiind psalmodierea şi rugăciunea făcută cu buzele de părinţii pustiei. (n.s. 25, p. 78)

[118] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Poate se referă la casele de asceţi din care şi Sfântul Ioan făcuse parte în tinereţe. (n.s. 26, p. 78)

VORBIREA (orice vorbim, orice săvârșim și orice gândim să fie Dumnezeu)

„Dacă ai încerca să cântărești cu un cântar bun cuvintele rostite de fiecare dintre noi, ai găsi abia o sută de dinari de cuvinte duhovnicești între zece mii de talanți de cuvinte lumești; dar mai bine spus, nu vei găsi nici zece oboli[119]. Nu este, oare, o rușine și cea mai mare batjocură ca pe o slugă de-a noastră s-o punem să ne facă cele mai de seamă treburi, iar gura noastră, propriul nostru mădular, să nu o folosim nici ca pe o slugă, ci dimpotrivă s-o întrebuințăm la lucruri nefolositoare și de prisos? Și de-am întrebuința-o numai la lucruri de prisos! Dar nu; o întrebuințăm la lucruri potrivnice, vătămătoare și la nimic folositoare. Că de ne-ar fi nouă de folos cele ce rostim, atunci negreșit spusele noastre ar fi plăcute și lui Dumnezeu. Dar așa, grăim tot ce ne sfătuiește diavolul când râdem, când spunem glume, când blestemăm și ocărâm, când ne jurăm, când mințim și jurăm strâmb, când suntem morocănoși, când vorbim prea mult, când flecărim mai mult decât babele, discutând numai fleacuri." (*Omilii la Matei,* omilia II, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 34-35)

„Dacă iei parte la adunări și ții acolo un cuvânt lung, fă-o și aceasta tot pentru Dumnezeu! Iar dacă taci, taci tot pentru Dumnezeu." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență*..., p. 16)

VRĂJITORIA (este idolatrie)

„După cum deci acea babă care descântă și face vrăji, fie copilului, bărbatului, fie femeii sau altuia dintre cei iubiți – este idololatră, tot așa idololatră este și cea care a chemat-o, pentru că și ea ar fi jertfit idolilor, dacă trebuia să jertfească, și chiar a făcut cele premergătoare jertfei." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 101)

VRĂJITORIA (efectul vrăjilor)

„Nimeni nu-ți va putea face vreun rău dacă nu-ți faci tu rău". (*Omilii la Matei,* omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

„... dacă nu ne facem nouă înșine rău, nimeni nu poate să ne facă rău". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

VRĂJITORIA (cum să înfruntăm și să golim de putere vrăjile)

„Nimeni altul nu-l va putea vătăma pe cel care nu-și face nedreptate lui însuși (...)" (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XVII, 4c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență*..., p. 233)

„... nimeni nu va putea nedreptăți pe cel care nu s-a nedreptățit pe sine însuși, chiar dacă toată lumea ar dezlănțui un război cumplit împotriva lui." (*Scrisori din exil, Către toți credincioșii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățește pe sine însuși*, 12, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență*..., p. 253)

ZAVISTIA (consecințele)

„Zavistnicul se pare că vatămă pe altul, iar mai întâi el singur se *bucură* de nedreptatea ce o face, frământându-se in sine, și fiind urât de toți." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către evrei,* omilia I, p. 54)

---

[119] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Un obol era a șasea parte dintr-un dinar; o sută de dinari valora 0, 87 franci; un talant avea 6000 de dinari, adică 5220 franci aur, deci (exact 5560, 90 franci de aur); deci zece mii de talanți valorau 52 200 000 franci aur. (n.s. 15, p. 34)

ZAVISTIA (remedii)

„Până când oare ne nom zavistui unii pe alții, ca fiarele cele sălbatice, ca peștii? Și, mai bine zis, fiarele nu se urăsc unele pe altele fiind de același neam, ci numai pe cele străine, ca de pildă, ursul nu sfâșie pe alt urs, nici șarpele pe alt șarpe, sfiindu-se așa zicând de neamul său; și tu care ai mii de privilegii împreună cu cel de același neam, ființă logică, care cunoști pe Dumnezeu, care ai aceeași putere de natură ca dânsul, care ești consângen și părtaș aceleiași naturi ca dânsul, pe acesta zic, îl răpui, și-l încurci în mii de rele. Și ce va să zică, dacă poate n-ai băgat într-însul sabia, sau nu ți-ai încleștat mâna ta cea dreaptă în grumazul lui? Faci multe altele încă mult mai răle, căci îl înconjuri de mii de necazuri, pe când dacă ai fi făcut așa, cel puțin îl slobozeai de griji, iar acum îl înconjuri cu sărăcia, cu sclavia, cu deznădăjduirea și multe alte păcate." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXV, p. 299)

ZEII (- simple născociri ale oamenilor cufundați în pofte și în năluciri trupești)

„De unde pornește idolatria? Care îi este originea, rațiunea de a fi? Omul personifică viciile sale, a făcut din ele idolul său și li s-a închinat. Așa regăsim noi în păgânism, sub nume și divinități diferite toate viciile care muncesc omenirea căzută: Marte, Venus, Mercur etc. care nu sunt în ultimă analiză decât personificarea viciilor noastre." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 625)

ZEII (absurditatea închinării la zei)

„Într-adevăr, cinstiți cu rațiunea, oameni care au primit de la Creator un rang atât de înalt, care sunt mai de preț decât toate fâpturile cele văzute, ei bine aceștia au coborât la atâta lipsă de judecată că s-au închinat câinilor, maimuțelor, crocodililor și la alte animale și mai necinstite decât acestea. Dar pentru ce vorbesc eu de animale necuvântătoare? Mulți dintre ei au căzut în atât nebunie și nesimțire, că s-au închinat și la ceapă și la alte buruieni mai de nimic. De aceea profetul, arătându-le, pe acestea, spunea: *S-au alăturat dobitoacelor celor fără de minte și s-au asemănat lor* (Ps., 48, 21). *Omul care a fost cinstit cu rațiune, vrea să spună profetul, și învrednicit cu atâta înțelepciune, a ajuns asemenea animalelor necuvântătoare, ba poate și mai rău.* Acelea, pentru că sunt lipsite de judecată, nici nu sunt osândite; pe când omul, cinstit cu rațiune care s-a coborât la lipsa de rațiune a acelora, va fi, pe bună dreptate, pedepsit mult, pentru că s-a arătat un nerecunoscător față de atâta binefacere". (*Omilii la Facere,* omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 95)

„Poate fi o batjocură mai mare? Cei înzestrați cu rațiune și învredniciți cu atâta cinste de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, primesc să se închine unor pietre neînsuflețite și nu se rușinează, nu-și dau seama de nebunia lor cea mare, ci se lasă duși de obicei ca vitele! De aceea și Pavel spunea în epistolele sale: *Știți că pe când erați păgâni vă duceați la idolii cei fără glas ca și cum erați mânați?* (I Cor., 12, 2). Bine a spus: *cei fără glas.* Voi care aveți glas, care aveți auz și rațiune, vă lăsați duși ca niște vite la idolii care n-au nici o simțire! Ce iertare mai pot avea unii ca aceștia?" (*Omilii la Facere,* omilia LVII, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 241)

ZEII (jertfele aduse zeilor)

„... zei al căror cult nu consta decât în cuvinte murdare și fapte încă mai murdare și mai necurate, și care erau cinstiți prin sărbători; zei cărora li se aduceau omagii prin jertfele și uciderile urâte și prin uciderea copiilor, în care cinstitorii lor nu făcea decât să urmeze exemplul lor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia IX, 1, p. 45)

ZELUL

„Nimic nu poate fi mai mare şi mai însemnat decât ceea ce poate face râvna sau dorinţa de a întrece pe altul." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, p. 175)

ZGÂRCENIA (manifestarea)

„Zgârcitul (...) e ca iadul, care pe toţi îi cuprinde, pe toţi îi înghite. E duşman obştesc al întregului neam omenesc; vrea să nu mai fie om pe pământ, ca să stăpânească el toate averile pământului. Şi nici aici nu se opreşte, ci, după ce a omorât pe toţi cu pofta sa, doreşte să schimbe şi natura pământului; vrea să-l vadă prefăcut în aur; şi nu numai pământul, ci şi munţii, dumbrăvile, izvoarele, într-un cuvânt tot ce se vede. Dar ca să cunoaşteţi că încă n-am zugrăvit îndeajuns nebunia zgârcitului, închipuiţi-vă că n-ar fi nimeni care să-l ţină de rău, că n-ar avea de cine să se teamă; desfiinţaţi cu mintea frica de legi, şi-l veţi vedea pe zgârcit punând mâna pe sabie şi trecându-i pe toţi prin sabie; nu va cruţa pe nimeni: nici prieten, nici rudă, nici frate, nici chiar pe cel ce l-a născut". (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 360)

„Dar să nu vă temeţi de fiară când o vom avea în toată goliciunea ei! Lucrurile se petrec în închipuire, şi nu aievea. Închipuie-ţi un om care slobozeşte foc din ochi, negru la faţă; din amândoi umerii îi ies şerpi în loc de mâini; să aibă şi gură; în loc de dinţi să-i fie împlântate în gingii săbii ascuţite, în loc de limbă, o fântână din care să izvorască otravă şi venin; pântecele lui, mai mistuitor decât cuptorul, să înghită tot ce intră în el; picioarele, întraripate şi mai iuţi decât flacăra; faţa lui, faţă de câine şi de lup; glasul lui să nu aibă grai omenesc, ci să fie aspru, groaznic, înfricoşător; să aibă şi în degete flăcări. Vi se par poate înfricoşătoare cuvintele mele, dar totuşi nu l-am zugrăvit încă pe zgârcit aşa cum merită." (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 360)

„Zgârcitul, pierzându-l din vedere pe Dumnezeu, sufletul său, destinul său, face din aur dumnezeul său, din pământ patria sa unică, din bunurile sale, unica lui preocupare. Vedeţi încă în zgârcit lipsa completă a forţei şi a mărinimiei. Zgârcitul este laş în orice întâmplare, incapabil de nici o acţiune bărbătească şi generoasă.

Comparaţi-l pe zgârcit cu demonizatul, îl veţi afla mai crud şi mai periculos. Demonizatul nu este niciodată crud decât faţă de sine, şi dacă săltările lui dezordonate îi ating pe alţii, cel puţin furiile lui sunt inconştiente. Zgârcitul, el este crud faţă de toţi; el va face să piară lumea întreagă pentru a-şi păstra aurul său. Zgârcitul este biciul familiei pe care o tiranizează, al cetăţii pe care o întunecă pe cât îi este posibil s-o facă. Zgârcenia este duşmanul neamului omenesc întreg.

Vrem să ne închipuim printr-o imagine sensibilă sufletul zgârcitului? Iată un monstru care scoate pe gură flăcări, ai cărui dinţi mâncători sfâşie o pradă, al cărui pântece este cu totul nesătul şi este cu totul deschis ca o gură largă. Furia lui niciodată nu se potoleşte; peste tot unde trece el lasă ruine şi nu lasă decât tristeţe şi moarte. Totdeauna este în căutarea victimelor să le devoreze, niciodată nu cunoaşte odihna (...)

Însă să lăsăm imaginile, cruzimea zgârcitului este destul de urâtă şi destul de respingătoare pentru cine o contemplă în ea însăşi. Zgârcitul este nemulţumit. Nici o binefacere nu-l atinge, nici un procedeu bun nu-l atrage. El îi urăşte pe toţi ceilalţi şi ar vrea să-şi aşeze norocul lui pe ruina universală. Ce-l interesează nefericirea altuia? Ce-i fac lui lacrimile şi deznădejdile victimelor pe care el le dezbracă? Lumea întreagă va pieri din uzurile sale, cel zgârcit nu va găsi din aceasta decât o ocazie de triumf şi un subiect de bucurie.

Înşelătorie grosolană. Trebuie mai mult decât exemplul lui Iuda pentru a dovedi că zgârcitul nu va da înapoi în faţa nici unei răutăţi, a nici unei trădări? Este vorba pentru el de

ceva veselie; el va simula prietenia, el va capta încrederea prin aere de sinceritate, de protestări prin devotament: este sărutul lui Iuda." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 623-624)

„Zgârcitul care-l disprețuiește pe Dumnezeul său nu va ști recunoaște în semenul său un frate și un copil al lui Dumnezeu. Să nu așteptăm de la cel zgârcit nici o considerație, nici o privire față de oricine ar putea fi. Zgârcitul îi disprețuiește pe toți oamenii: el îl disprețuiește încă și mai mult pe cel sărac și pe cei nevoiași." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 626)

„Oricât de dur și fără milă ar fi regimul osânditului, munca lui nu este veșnică; i se acordă o oarecare odihnă; el poate noaptea să-și destindă și să-și odihnească membrele sale obosite zdrobite de oboseală. Zgârcitul nu cunoaște nici odihnă, nici sfârșit, nici chiar un somn binefăcător. Ziua, grija aurului său îl supraexcită și-l înlănțuie, este robul care muncește fără încetare sub biciul stăpânului său. Noaptea este departe de a-i aduce odihna, dă temerilor sale, ca și poftelor sale proporții fantastice." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 628)

ZGÂRCENIA (gravitatea)

„Zgârciții trăiesc ca în pustie, deși locuiesc în mijlocul orașelor. Care om cu judecată ar vrea să aibă de-a face cu astfel de oameni? Mai bine spus, eu aș prefera să trăiesc cu mii de îndrăciți decât cu unul care zace de această boală. Și nu greșesc când spun asta! Ne-o arată boala de care suferă și îndrăciții și zgârciții. Zgârciții socotesc dușmani chiar pe cei care nu le-au făcut rău; vor să facă rob pe cel liber și aduc peste el nenumărate rele; îndrăciții nu fac așa, ci-și poartă boala în ei înșiși. Zgârciții ruinează multe case, fac să se hulească numele lui Dumnezeu, sunt o pacoste pentru țară și pentru întreaga lume; îndrăciții sunt mai degrabă vrednici de milă și de plâns; cele mai multe fapte le fac fără să-și dea seama; zgârciții, dimpotrivă, păcătuiesc cu bună știință, își dezlănțuiesc furia în mijlocul orașelor și sunt cuprinși de o nebunie nouă. Au îndrăznit, oare, toți îndrăciții ce-a îndrăznit Iuda, care a săvârșit cea mai mare nelegiuire? Toți care merg pe urmele lui Iuda, toți iubitorii de argint, ca niște fiare sălbatice scăpate din cuști, tulbură orașele și nimeni nu-i poate opri. Au și zgârciții de jur împrejurul lor lanțuri și legături: frica de judecători, amenințarea legilor, osânda oamenilor și altele mai multe ca acestea; totuși pe toate le sfărâmă și le răstoarnă. Și dacă ai îndepărta din jurul zgârciților aceste legături, atunci ai cunoaște bine că demonul, care stă în sufletul iubitorilor de argint, este mai sălbatic și mai furios decât demonii pe care i-a scos Domnul din cei doi îndrăciți". (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 359-360)

ZGÂRCENIA (zgârcitul posedă fără a poseda și muncește fără a se bucura)

„Viața osânditului este mizerabilă, munca lui este ingrată și dureroasă, și ceea ce completează această nenorocire este că el niciodată nu se bucură de nici o bucurie, nici nu ia parte la nici un câștig. În zadar se epuizează el, și muncile lui la suferința lor adaugă blestemul sterilității. Aceea este viața zgârcitului: el posedă fără a poseda, el muncește fără a se bucura." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 628)

ZGÂRCENIA (alimentează celelalte patimi)

„Fără zgârcenia care adună mulțimea izvoarelor pentru patimile noastre, patimile s-ar stinge ca și flacăra căreia nu i se mai dă hrană." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 622)

ZIUA (a șaptea)

„- Ce înseamnă: Și s-a odihnit în ziua a șaptea de toate lucrurile Lui pe care le-a făcut?

- Privește cât de omenește ne spune toate dumnezeiasca Scriptură, pentru pogorământul ce-l face față de noi! Că de altfel nici n-am putea înțelege ceva din cele spuse în ea, dacă n-am

fi avut parte de un atât de mare pogorământ! *Şi s-a odihnit Dumnezeu în ziua a şaptea de toate lucrurile Lui pe care le-a făcut.* S-a oprit, spune Scriptura, de a mai crea şi de a mai aduce de la neființă la ființă. Le-a adus la ființă pe toate câte erau de trebuință şi a creat şi pe cel care avea să se desfăteze de toate acestea.

Şi a binecuvântat Dumnezeu, spune Scriptura ziua a şaptea şi a sfințit-o, că în ea s-a odihnit de toate lucrurile Lui, pe care a început Dumnezeu să le facă (Fac., 2, 3).

Pentru că a încetat să creeze şi pentru că a adus pe lume, prin porunca sa, toate câte a voit, potrivit iubirii Sale de oameni, a pus capăt creației în ziua a şasea. N-a mai voit să creeze altceva în ziua a şaptea, pentru că împlinise de făcut tot ce voise; dar ca să aibă şi ziua aceasta o cinste şi să nu pară mai mică pentru că nu s-a creat în ea nimic, Dumnezeu o învredniceşte cu binecuvântare. *Şi a binecuvântat Dumnezeu,* spune Scriptura, *ziua a şaptea şi a sfințit-o.*

- Ce? Zilele celelalte nu erau binecuvântate?

- Da! Dar lor le era de ajuns în loc de orice binecuvântare, aducerea la ființă în fiecare zi a creaturilor. Asta e pricina că în celelalte zile n-a spus: *a binecuvântat,* şi numai în ziua a şaptea a spus cuvântul acesta şi a adăugat: *şi a sfințit-o.*

- Ce înseamnă cuvintele: *a sfințit-o?*

- A deosebit-o. Dumnezeiasca Scriptură, apoi ca să ne arate şi pricina pentru care a spus: *şi a sfințit-o* a adăugat: *Că în ea s-a odihnit de toate lucrurile Lui pe care a început Dumnezeu să le facă.* Iată aici, chiar de la început, ne dă Dumnezeu în chip enigmatic o învățătură; ne învață ca o zi din săptămână s-o afierosim, s-o dăm întreagă lucrării faptelor duhovniceşti. De asta şi Stăpânul în şase zile a împlinit de făcut toată creația, iar ziua a şaptea, învrednicind-o cu binecuvântare, a sfințit-o pentru că în ea *S-a odihnit de lucrurile Lui pe care a început să le facă.*" (*Omilii la Facere,* omilia X, VII, în col. PSB, vol. 21, pp. 124-125)

ZIUA (a opta)

„Care este această a opta zi? Nu este alta decât *ziua cea mare şi înfricoşătoare* (Maleahi 3, 23), *care va arde ca un cuptor* (Maleahi 3, 19), care va face ca puterile cele de sus să tremure – căci Domnul spune: *Şi puterile cerurilor se vor clătina* (Matei 24, 29) –; este ziua în care foc va merge înaintea paşilor Împăratului cerurilor. Psalmistul a numit această zi a opta spre a arăta că atunci starea şi înfățişarea lumii se va schimba, că în viața viitoare se va petrece o reînnoire. Viața aceasta de acum nu este altceva decât o săptămână, şapte zile, începe din ziua întâi şi se termină în ziua a şaptea; astfel zilele săptămânii se învârt într-un cerc cu distanțe egale de timp, pornesc din prima zi şi se termină în ultima. Din această pricină nimeni nu poate spune că Duminica este ziua a optam ci prima zi, deoarece ciclul zilelor unei săptămâni nu se întinde până la numărul de opt zile. Când va înceta şi va pieri ciclul acesta de şapte zile ale săptămânii, îşi va începe cursul cea de a opta zi. Ziua aceasta nu o va mai lua de la început, ci-şi va continua mai departe, fără întoarcere, drumul său." (*Despre căință (II),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* pp. 96-97)

ZODIILE

„Spune-mi, te rog, cine a putut da naştere doctrinei atât de mult răspândite că oamenii sunt supuşi destinului? Pentru care pricină mulți oameni atribuie mişcării oarbe a stelelor desfăşurarea evenimentelor din lume? Pentru care pricină unii oameni cred în soartă, în întâmplare? Din pricina cui unii oameni socotesc că totul în lume n-are nici un rost şi nici un scop? Oare din pricina celor care trăiesc în cumpătare şi cu măsură sau din pricina celorlalți care, după susținerea ta, mențin societatea, dar care, după cum ți-am demonstrate, sunt pricina pierderii obşteşti a întregii lumi? Evident că din pricina acestora din urmă." (*Apologia vieții monahale,* 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...,* p. 274)

INDEX TEMATIC

JURĂMÂNTUL. *Vezi* şi DUMNEZEU (jurământul lui Dumnezeu);
LĂCOMIA PÂNTECELUI (remedii). *Vezi* şi MASA (cumpătarea la masă);
LĂCOMIA PÂNTECELUI. *Vezi* şi BEŢIA, HRANA, ÎNFRÂNAREA (de la alimente);
LIBERUL ARBITRU. *Vezi* şi BINELE ŞI RĂUL (cunoaşterea binelui şi a răului este sădită în firea noastră), DISCERNĂMÂNTUL, LIBERTATEA;
LINGUŞIREA. *Vezi* şi MUSTRAREA, PRIETENIA (de dorit sunt rănile prietenului, iar de la duşmani sunt rele şi sărutările);
LITURGHIA (Hristos săvârşeşte toate în Sfânta Liturghie, împrumutând mâna şi limba preotului). *Vezi* şi TAINELE (Sfinte; toate în Taine le săvârşeşte Hristos împrumutând mâna şi limba preotului pentru a sonoriza şi a face văzută prezenţa Lui);
LITURGHIA. *Vezi* şi EUHARISTIA, PREOŢIA (preotul ca liturghisitor), SLUJBELE (sfintele slujbe);
LUMEA. *Vezi* şi VIAŢA;
LUMEA (este învinsă de ucenicii lui Hristos din toate timpurile). *Vezi* şi MARTIRIUL („buni, biruitori mucenici");
LUMEA (sfârşitul lumii). *Vezi* şi MOARTEA (necunoaşterea ceasului morţii);
LUPTA DUHOVNICEASCĂ. *Vezi* şi DIAVOLUL (războiul purtat de el împotriva noastră), ISPITELE, PATIMILE, PĂCATELE (lupta cu păcatul), VIAŢA (lupta vieţii);
LUXUL ŞI ÎMPODOBIRILE. *Vezi* şi OMUL (starea exterioară a omului descoperă starea interioară a lui şi o înrâureşte pe aceasta), PARFUMURILE ŞI MIRESMELE;
MAMA. *Vezi* şi PĂRINŢII TRUPEŞTI;
MÂNDRIA. *Vezi* şi FAPTELE (bune; despre destăinuirea faptelor noastre bune), FĂŢĂRNICIA, SLAVA DEŞARTĂ, VANITATEA;
MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire). *Vezi* şi AJUTORAREA (aproapelui), BINELE (săvârşirea binelui), BISERICA (să-i îndemnăm pe cei ce nu frecventează biserica, să participe la slujbele ei), FAPTELE (bune), MILOSTENIA, PREDICA (ascultarea predicii şi expunerea ideilor ei de către credincioşi şi altora), PREOŢIA (preoţii să transmită cele duhovniceşti credincioşilor, iar aceştia să-i ajute pe preoţi în cele necesare trupului), RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alţii);
MÂNTUIREA. *Vezi* şi DEZNĂDEJDEA (să nu deznădăjduim de mântuirea noastră), PREOŢIA (mântuirea preoţilor);
MARTIRIUL. *Vezi* şi BISERICA (mucenicii întăresc Biserica şi sfarmă uneltirile şi ereziile), IUBIREA (de Dumnezeu), PĂTIMIRILE (răbdate pentru Hristos), SUFERINŢA (pentru Dumnezeu);
MARTIRIUL (persecutorii). *Vezi* şi MOARTEA (groaznicul sfârşit al persecutorilor);
MARTIRIUL („buni, biruitori mucenici"). *Vezi* şi LUMEA (este învinsă de ucenicii lui Hristos din toate timpurile);
MASA (cumpătarea la masă). *Vezi* şi LĂCOMIA PÂNTECELUI (remedii);
MILA. *Vezi* BLÂNDEŢEA (şi mila);
MILA. *Vezi* şi DUMNEZEU (mila lui Dumnezeu);
MILOSTENIA (nemilostivirea). *Vezi* şi ZGÂRCENIA;
MILOSTENIA. *Vezi* şi AJUTORAREA (aproapelui), BINELE (săvârşirea binelui), CERŞETORIA, FAPTELE (bune), MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), PRAZNICUL, PREOŢIA (preoţii să transmită cele duhovniceşti credincioşilor, iar aceştia să-i ajute pe preoţi în cele necesare trupului), RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alţii);
MINCIUNA. *Vezi* şi ADEVĂRUL (şi minciuna);
MINUNILE. *Vezi* şi DUMNEZEU FIUL (minunile Domnului Hristos), DUMNEZEU FIUL (proorociile şi minunile Mântuitorului);
MOARTEA (dreptului şi moartea păcătosului). *Vezi* şi OMUL (păcătos), PĂCATELE, SFINŢENIA (sfinţii şi păcătoşii), VIRTUŢILE ŞI PĂCATELE;
MOARTEA (frica de moarte). *Vezi* şi FRICA;
MOARTEA (necunoaşterea ceasului morţii). *Vezi* şi LUMEA (sfârşitul lumii), VIRTUŢILE;
MOARTEA. *Vezi* şi CRUCEA (străjuieşte la căpătâiul celor adormiţi), EUHARISTIA (primirea ei înaintea morţii), MONAHISMUL (moartea îi eliberează pe monahi din această lume şi îi introduce în ceruri), POCĂINŢA (în faţa morţii), PRAZNICUL, SUFLETUL (după moartea trupului), SUFLETUL (moartea sufletului);

CUPRINS